

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
ENIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM.

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB AËVO APOSTOLICO AD ETATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,

UTTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER II. LUCRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIBUS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFI- CANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLI.ENTIRUS, AMPLIFICATA;

DILECTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIBUS DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERU SCILICET RERUM, QUA CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUA LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUS QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAT TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTIA SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQ; ISTA COLLECTIO UNA, METHODOCA ET CHRONOLOGICA, SIXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORVMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORVM, VEL ETIAM IN EDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNIS ETATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODUCUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICÆ GRÆCAE AB AËVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIASTICÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATAE SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPERICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUIUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5. FRANCIS BOLUNMODO EMITUR: UTRIBUS VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPATOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCANAM COMPARET NECESSA ERIT; SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRÆTIA AQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEN EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINERIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIEI; PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILII TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBJICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NÔBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCAE TOMUS CXLVII.

NICEPH. CALLISTUS. MAXIMUS PLANUDES. CALLISTI DUO. NICEPHORUS MONACHUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA Mœnia PARISINA.

BR
60
.M38
t. 147

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1332-1335.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ
ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΑ ΙΗ'.

NICEPHORI CALLISTI
XANTHOPULI
ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ
LIBRI XVIII.

ACcedunt

MAXIMI PLANUDÆ, CALLISTI ET IGNATII, CALLISTI CATAPHUGIOTÆ,
NICEPHORI MONACHI,
SCRIPTA VARII ARGUMENTI;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

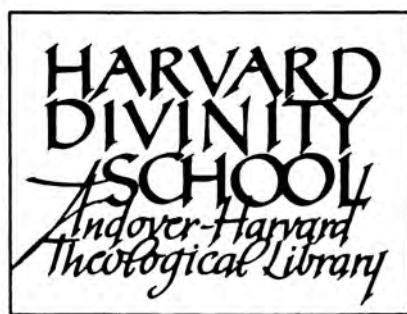
CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

NICEPH. CALLISTI TOMUS TERTIUS; CETERORUM TOMUS UNICUS.

VENEUNT 3 VOLUMINA 42 FRANCIS GALLIIS.

EXCUBEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE. PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISINA.

1865

Digitized by Google

Распознавание текста
АВК/ФР.

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
MINUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM.

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB AËVO APOSTOLICO AD ÈTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATÍNIS,
ET AD CONCILIUM FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUAE EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,

UTRA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQ[UE] LECTIIONIBUS CONTINENTES II. ILLISTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUAE TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTORIBUS; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIORREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTO, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIORIBUS, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUA CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALIS PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUA LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULARUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOUS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSES, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAT TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTIA SIMILIS, PRETI EXIGUITA, PRÆSENTIQ[UE] ISTA COLLECTIO UNA, METHODO ET CHRONOLOGICA, EXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIG SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNIS ÈTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIASTICÆ GRÆCAE AB AËVO PHOTIANO AD CONCILIUM USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE.

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIA ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM; AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATAE SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA Duplici EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONE LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUJUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5. FRANCIS BOLUNmodo EMITUR: UTRÖBIQUE VERO, UT PRETIU HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSÈ ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA EQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMEN EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINERIT. ISTÆ CONDITIONS POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINAÆ SERIEI; PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUE MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBJICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NÓBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCAE TOMUS CXLVII.

NICEPH. CALLISTUS. MAXIMUS PLANUDES. CALLISTI DUO. NICEPHORUS MONACHUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA Mœnia PARISINA.

BR

60

M38

t. 147

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1332-1335.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ
ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΑ ΙΗ'.

NICEPHORI CALLISTI
XANTHOPULI
ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ
LIBRI XVIII.

ACCEDUNT

MAXIMI PLANUDÆ, CALLISTI ET IGNATII, CALLISTI CATAPHUGIOTÆ,
NICEPHORI MONACHI,
SCRIPTA VARI ARGUMENTI;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

NICEPH. CALLISTI TOMUS TERTIUS; CETERORUM TOMUS UNICUS.

VENEUNT 3 VOLUMINA 42 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEDEBatur ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE. PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISINA.

1865

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1392-1395.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXLVII CONTINENTUR.

NICEPHORUS CALLISTUS XANTHOPULUS.

ECCLESIASTICA HISTORIA (*Continuatio et finis*).

SCRIPTA VARIIS ARGUMENTI.

Enarratio de episcopis Byzantii et de patriarchis omnibus Copolitanis.	col. 449
Anselmi Bandurii ad Nicephori Callisti Catalogum observationes et notæ.	449
Sermo in sanctam et apostolis æqualem unguentiferam Mariam Magdalenam, ex Bandurii Catalogo.	469
Precatio in calamitate populi.	539
Aliæ orationes in populi afflictione.	575
Oratio pro Christiano populo.	577
Oratio in imperatorem, et in ejus exercitum.	581
Oratio in pretiosæ et vivificæ crucis elevationem.	583
Oratio in sacri templi dedicatione.	585
Oratio altera in templi dedicatione.	587
Precatio confessoria ad creatorum ac plasmatorum nostrum, in qua notantur pravi omnes humani affectus, 591, ubi confer adnotationem nostram.	589
De excidio Hierosolymitanorum carmen iambicum trimetrum.	601
Divinæ Scripturæ synopsis.	605
<i>De sequentibus asceticis opusculis monitum, ex Philocalia sacerorum vigilantium.</i>	633
<i>Venet. 1782 fol.</i>	633

CALLISTUS ET IGNATIUS XANTHOPULI MONACHI.

Methodus et Regula accuratissima de his qui elegerunt pacifice vivere et monastice; de directione et vita et regimine eorum.

635

CALLISTUS PATRIARCHA CPOLITANUS.

Capitula de precatione.

813

CALLISTUS TELICOUDES.

Capitula de quieta conversatione.

817

Selecta e sanctis Patribus de Oratione et Attentione.

827

CALLISTUS CATAPHUGIOTA.

Notitia ex Philocalia.

833

De unione cum Deo et vita contemplativa.

833

NICEPHORUS MONACHUS.

Notitia ex Philocalia.

943

Tractatus de sobrietate et cordis custodia.

945

MAXIMUS PLANUDES CPOLITANUS MONACHUS.

Notitia ex Fabric. Bibliotheca Græca ed. Harles.

967

Oratio in corporis Domini Dei nostri Jesu Christi sepulturam et in sanctissimæ Deiparæ ac Dominæ nostræ lamentationem.

985

Encouium in sanctos et omni leude prosequendos apostolorum coryphæos Petrum et Paulum. — Hanc prolixissimam homiliam, propter codicis defectum dimidio decurtagem ediderat Gretserus, sub nomine Gregorii Nysseni, Ingolstadii anno 1602. Integra nunc prodit ex codice Coislinoiano 1187 cum interpretatione nostra usque ad locum unde incipit editio Gretseri.

1017

Interpretatio nonnullorum capitum S. Augustini ex decimo quinto De Trinitate quæ probant Spiritum sanctum esse filium procedere.

1111

Syllogismi de processione Spiritus sancti contra Latinos. — Vide tom. CLXI, col. 309, ubi cum Bessariorib[us] et Demetrii Cydonii refutationibus eduntur.

1129

Appendix. — Interpretatio ex Augustino in S. Augustino libro de processione Spiritus sancti Fragmentum libri S. Augustino auctoris de cognitione veræ virtutum, Græce conversum.

1131

Maximi Planudæ epistola ad Manuelem Philen. Subnectitur Catalogus Epistola. um Planudæ ex codice Faticano.

1157

Maximi Planudæ Comparatio Iliensis et Veris, ex cod. Græco Parisiensi, n. 1187 notato, nunc primum edita.

1169

Maximi Planudæ versus iambici in SS. Marcianum et Martyrium et in S. Andream ædem. Indices ad Nicephori Callisti Historiam Ecclesiasticam.

1175

1177

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΤΟΥ ΕΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΙΕ.

NICEPHORI CALLISTI

XANTHOPULI

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

TOMUS XV.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Α

585 CAPUT I.

Περὶ τῆς βασιλείας Μαρκιαροῦ· καὶ δσα σημεῖα
χρονγίσαντο τὴν ἀρχὴν αὐτῷ προμηνύοντα·
καὶ οὗτος ἦν τὸ ηθός.

Στερβὼς; δ' οὗτω τῇ τῆς βασιλείας; κρηπῖδος ἐπε-
ρεισθεὶς; δι Μαρκιανὸς διαγέγονεν, ξεντὸν δεικνὺς
καὶ πολλῷ διαφέροντα, ἢ ἐπὶ τῶν ἐλπίδων ἦν. Ἀλλ'
εἰ δοκεῖ, φέρε δῆ καὶ αὐτὸν τις τε ἦν, καὶ διεν,
ῶκας τε εἰς τὴν βασιλείαν παρῆλθε, τῷ λόγῳ καθι-
στορήσωμεν. Εἴτα καὶ δσα ἐπ' αὐτοῦ διεπράχθη,
τῷ προστήκοντι καιρῷ διεξέλθωμεν. Ἡν τοινυ δ
διοίδιμος οὖτος Μαρκιανὸς, ὃς φησι καὶ Πρίσκος δ
ρήτωρ, Θράκη μὲν τὸ γένος, ἔξι ἀνδρὸς στρατιώτου
τὴν γέννησιν ἐσχηκώς· οὐ τὸ βιοῦ μεταλλάξαντος,
οὗτος τοῦ πατρικοῦ ἐπιτιδεύματος μεταλαχεὶν
ἐπιειδόμενος, πρὸς τὴν Φιλίππου πόλιν ἔχώρει.
Ἐνθα δὴ προσῆκον ἐκείνῳ γε ἐκρίνετο τοῖς στρα-
τιωτικοῖς συλλόγοις; ἐγκατειλέχθαι. Ὡς οὖν ἐπὶ
τούτῳ τὴν πορείαν διήνυσε, νεοσφαγεῖ σώματι ἐν-
τυγχάνει, κατὰ γῆν ὡς ἐτυχεν ἐρθριμένῳ· ἐφ' ὃ
καὶ μικρὸν τι τὴν κίνησιν ἐπισχών (ἥν γάρ πρὸς
τοῖς ἀφθονών ἐκείνῳ χαλοῖς καὶ διαφέροντας
φιλανθρωποτάτος), εἰς οἰκτον τραπεζής, τὰ εἰκότα
τῷ ἀποδεινώκτι ἀπεχερίζετο. Ὡς δέ τινες παρ-
ιόντες τεθέαντο ἀμφὶ τῷ νεκρῷ πονούμενον, τοῖς;
κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἄρχειν λαχοῦσις προήγ-
γειλαν· καὶ τὸν Μαρκιανὸν ἐπειτα ἤκοντα συλλαβθ-
μενοι, κριταὶ τῆς μιασφονίας καθίσταντο. Ἐπεὶ δὲ
τὰ εἰκότα καὶ οἱ ἐκ τῶν ἀρχῶν στοχασμοὶ τῆς τε
γλώττης καὶ τῆς ἀληθείας μάλα κατίσχυον, παρα-
δραχν ἀνδροφόδου καὶ μιασφόνου ποινὰς ἐκπλήσσειν
ἔμελεν, εἰ μή τις ἅρα θειοτέρα ροπὴ τὸν τῆς
πράξεως αὐτουργὸν ἐπὶ τὴν ἀξίαν ἥλασσον δίκην, δε;
τὴν σφιτέραν κεφαλὴν ποιεῖν τοῦ δράματος θέμε-
νος, τὴν κεφαλὴν Μαρκιανῷ ἔχαριζετο. Καὶ δῆ

De Marciani imperio. Quae signa præcesserint, im-
perium ei portendentia: quibusque is fuerit mo-
ribus.

Marcianus ubi firma imperii sui fundamenta jecit,
præstantiore se, quam de eo spes concepta fuerat,
præbere perseveravit. Verum age si videtur, de
eo, quis, et unde fuerit, et quomodo ad imperium
pervenerit, referamus, deinde vero, quae ipso im-
perante gesta sint suo tempore singula narremus.
Celeberrimus Marcianus iste, sicuti et Priscus rhe-
tor inquit, genere Thrax fuit, militari patre geni-
tus. Quo mortuo, cum ipse paterna sibi studia
sequenda statuisse, Philippopolim se contulit, ubi
recite se nomen militiae daturum judicavit. Cum
autem in itinere eo esset, in cadaver recens cæsi
hominis incidit, quod temere in terra projectum
jacebat. Restitit ad id paulisper, quod præter reli-
qua egregia ornamenta, quibus abunde pollebat,
humanitate quoque et misericordia excelleret: et
casum hominis miseratus, pro eo atque convenit,
corpus ejus sepulture mandavit. **586** Ubi autem
eum nonnulli in cadavere humando occupatum
esse conspexerunt, magistratibus Philippopolitanis
rem eam indicarunt: qui deinde illum advenientem
comprehenderunt, et cædis quæstionem contra eum
instituerunt. Porro cum res verisimilis esse vide-
retur, et conjecturæ ab initio ejus conceptæ, plus
quam oratio Marciani crimen objectum negantis,
et veritas ipsa, valerent: homicidii ille peñas de-
disset, nisi quidam divino nutu cædis patratorē
in judicium produxisset, qui capite suo sceleris
supplicium pendens, Marciani caput servavit. Ju-
dicio eo præter opinionem absolutus, ad ordinem
ibi militum sacramentum dicturus venit. Alque illi

PATROL. GR. CXLVII.

1

1413

virum eum esse egregium ex aspectu et signis pluribus judicantes, perbenigne suscepere, in ordinemque non postremum, ut fuit lex militaris, legere, dignitate ei preclara viri cuiusdam jam defuncti, cui Augusti nomen fuerat, concessa, et nomine ejus sic quodammodo in album militum relato : Marcianus, qui et Augustus. Ut inde satis liqueat, una cum appellatione cliau purpuram Augusti ad eum pervenisse : perinde atque cognomen tale in eo absque dignitate ipsa manere noluerit, et rursum dignitas quoque non aliud ad magnificientiam nomen requireret : ita ut idem in uno conveniens simul et nomen proprium et appellativum fieret, una videlicet appellatione et dignitatem et nomen indicante. Et hoc quidem primum omen et indicium in Marciano fuit, quod cum ad imperialem dignitatem consensurum esse portent. Accidit autem aliud quoque, unde imperaturum eum esse, per conjecturam colligere licuit. Militavit sub Aspare contra Vandos Marcianus : et postquam illi victoria sunt potiti, ipse quoque captivus cum aliis ex acie per campum abductus est. Genserichus, Vandalorum dux, captivos una cum aliis mancipiis videre voluit. Atque ubi in loco quodam congregati sunt, ipse in sublimiore colle considens, spectaculo tantæ captivorum militudinis se oblectavit. Et cum sic tempus extraheretur, illis tamen quod quisque vellet facere permisum est. Genserichus enim mandato vinculis soluti erant. Atque alii quidem aliud fecerunt : **587** Marcianus autem, propter ingentem solis ardorem in campo concidens, somnum cepit. Et aquila alicunde alvolans, alis submissis ex adverso soli, juxta perpendiculum volatum instituens, aeream nubem et umbram quamdam fecit, qua illum divino nulu non mediocriter refrigeravit. Id barbarus videns, statim quid futurum de eo esset, aperie conjecit : et accitum ad se Marcianum, libertateque donatum, jurisjurandi religione sibi obstrinxit, ut ad imperialem sublimitatem evectus, sibi et Vandalis fidus esset, neque unquam adversus eos bellum moveret. Ita quod Marcianus, sicuti ille volebat, jura numento interposito fecit, fidemque ei re ipsa servavit, sicuti Procopius scribit. Ad hæc, adversus Persas quoque Marcianus iturus, cum in Lyciæ oppido, cui nomen est Sidema, morbo correptus esset, cum duobus fratribus, viris præclaris, Juliano et Tatiano, amicitiam summam contraxit : qui etiam dominus suæ hospitio exceptum, ita ut par erat, curarunt, et postea venatum cum eo progressi, tempore meridiano somno omnes sunt sopiti. Atque ubi Tatianus prium somno excitatus est, spectaculum admirandum vidiit : aquilam nimurum ingentem, alas supra Marcianum extendentem, et umbram quodammodo inducentem. Is fratri excitato prodigium id ostendit : et uteisque volucris perbenignum studium admiratus, Martiano, quod de eo futurum esset, prædicterunt. Et ab eodem, quoniam loco, si id quod divinarent succe-

A parà δόξιν τὴν ἀδίκον δίκην διεφυγών, Εν τινι τῶν ἔκεισας τελῶν γίνεται, παραγγέλλειν τούτῳ οἱ ἄπειροι στρατιώτης βουλόμενος. Οἱ δὲ τὸν ἀνδρα ἔχει τῶν εἰκότων ἴκανων τεκμηρόμενοι, φιλανθρώπιος προσιενται, καὶ τόπῳ ἥκιστα ἐσχάτῳ, ὡς γε νόμος, ἐγκαταλέγουσιν. Εἰς τινα δὲ βρυθμὸν τέλειον ἀνδρὸς τινος ἡδη τὸ δῖψην ἀπειπόντος, φίην Αὐγούστος δνομα, οὐτωτῇ πως τῇ παραγγελίᾳ ἐγγράψαντες· Μαρκανὸς δὲ καὶ Αὐγούστος; ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον φύάσαι καὶ ἐς τὴν Αὐγούστου προσηγορίαν μετὰ τῆς ἀλουργίδος ὠσανετ τῆς προσηγορίας οὐκον ἀνασχομένης δίχα τῆς ἀξίας καὶ ἐπ' αὐτῷ μένειν. Πάλιν δὲ αὖτις ἐκείνης μήτερον δνομα ζητησάστης εἰς σεμνολόγημα, ὡς συμπεσεῖν τὸ αὐτὸν ἐφ' ἐνι, καριέν τε δῆμος καὶ προσηγοροχέντιον καθεστάναι· ὑπὸ μιᾶς δημοντος εκλήσει τῆς τε ἀξίας καὶ τῆς προσηγορίας γνωριζούμενης. Τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον Μαρκιανῷ τεκμηρίον τῆς ἐς βασιλείαν παρόδου ἐδέχθη· οὐ μήτι δὲ ἀλλὰ καὶ ξερον δῆλο ἔντεσε, τούτῳ τὴν βασιλείαν τεκμηριώσαις μάλα δυνάμενον. Ἐπέλ γάρ ὑπὸ "Ασπαρι τελῶν κατά Βανδίλων ἐστράτευε, τῆς νίκης ἐκείνοις γεγενημένης, σὺν ἀλιοις καὶ Μαρκιανὸς δορυάλωτος, ἀνὰ τὸ πεδίον ἤχθη, Γιζερίχου τοῦ τῶν Βανδίλων ἡγουμένου ἰδεῖν τοὺς ζωγρηθέντας ἡρημένου μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνδραπόδων. Ἐπεὶ δὲ ἐν τινα τόπῳ ἡθρούσθησαν, διζέριχος; ἀπό τινος μετεώρου καθέμενος ἦδετο ἐνορῶν τῶν σαγηνευθέντων τῷ πλήθει. Ως δὲ καιρὸς ἐπειθετο, ἐκάστων ὡς βούλησις ἦν, ἐπράττει προστάξει C γάρ Γιζερίχου πόρῳ ἦσαν δεσμῶν, καὶ οἱ μὲν δῆλοις δῆλοι τι ἐποίουν δὲ Μαρκιανός, τῷ πολλῷ τοῦ ἥλιου φλογῷ μὲν δὲ τὸ πεδίον πεσών, ἐκάθευδεν. Ἀετὸς δὲ ποθεν ἐπικαταπέτεις, ὑπερθεν τὰς πτέρυγας ὑφαπλῶν, ἵπταμενος ἀντιμέτωπος, κατὰ κάτετον νεψέλην ἀέριον ἦταν σκιάν ἐσχεδίαζε. Κάντευθεν οὐ μετρίαν παραψυχὴν ἐκ θείας ἐμηχανᾶσθο ἐκείνῳ ροπῆς; ἰδόντα δὲ τὸν βάρβαρον, συμβαλείν εὐήνος, καὶ τὸ μέλλον τεκμηριώσασθαι ἐναργῶς. Μετατειλάμενος δὲ τὸν Μαρκιανὸν, ἐλευθερίᾳ τιμῆντος τε δροκοις ἐξιστρατεύσασθαι, πιστά γ' ἐκείνῳ καὶ Βανδίλοις φυλάξειν ἐς τὴν βασιλείαν ἀνίστατη περιωπήν, καὶ μήποτε κατ' αὐτῶν μάχην κινεῖν. Τὸν δὲ πρᾶξαις ὡς γ' ἐκείνῳ ἐδόκει, καὶ φυλάξει τὸν δροκον καὶ ἔργοις αὐτοῖς, ὡς Προκόπιος D Ιστορεῖ. Πιρὸς δὲ τούτου καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύων, ἐν Αυκίᾳ ἐγένετο, ἐπὶ πόλιν Σίδημα δνομα. Ἀσθενείᾳ δὲ περιπεσών, δύο τισι τῶν ἔκεισας περιφανῶν ἀδελφοῖς οὐσιν Ίουλίῳ καὶ Τατιανῷ εἰς φιλίαν ἀκριτος ἡγάθη· αἱ δῆλοι καὶ ἐπ' οἴκου τὸν Μαρκιανὸν ἀγαγόντες, ὡς εἰκής διενέπαυσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς Οὐρανὸν ἐξεσαν, περὶ τὸ μεσημβρινὸν εἰς ὑπνον ἐτράπησαν. Ήδε δὲ πρῶτον Τατιανὸν δὲ οὔποτε οὐσιαν θαυμάσαντες, Μαρκιανῷ κατήγειτον τὸ ἐσδόμενον καὶ ἤτουν εἰς ἀποδεῖξιν τὸ αἰνιττόμενον, τίνες ἄν παρ' αὐτῷ εἰεν. Ο

δ', Ἐν τάξει πατρὸς ὑμᾶς, Βλεγεν, ἔξω. Καὶ δὴ τοὺς χρυσίψ τούτον δεξιώσαμενοι, ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πρόσεπμον. Οὐ δ' εἰ: Ἐργὸν ἐξέδη, ἐκ Λυκίας τοὺς εἰρημένους μεταστειλάμενος, πατέρας ξεντῷ δινεκήρυττε. Καὶ τῷ μὲν Τατιανῷ τὴν τῆς σφῶν πόλεως περιηπτεν ἀξίαν· Ἰουλίῳ δὲ τὴν τῶν Λυκίων ἀρχὴν ἐνεχείριζε. Τοιαῦτα σημεῖα ἡγήσαντο τὴν ἀρχὴν τῷ Μαρκιανῷ μνηστευόμενα. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανίλωμεν. Ὁ Μαρκιανὸς ἦν μὲν εἰςπερ τις τὰ πρὸς Θεὸν εὐεσθῆς, δικαιοσύνη συζῆν, πλούτον ἥγούμενος τὸ μὴ τὰ ἀλλότρια συνάγειν πάσιν ἐπιτηδεύμασιν, ἀλλ' δὲ ἀν δεομένοις ἐπαρκεῖν δυνατός. Ἡν δὲ καὶ τὰ μάλιστα φοιτερὸς οὐκέτιν τῷ τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ἐν προσδοκίᾳ τοῦ τιμωρησθαι· ἢ γε, οἴμαι, καὶ διλονέρεταις οὐ κληρονομίας τὴν ἀρχὴν ἐδοσαν, ἀπάσαις φήσοις τῆς γερουσίας καὶ πάντων συμπληρούντων τὴν τύχην γνώμῃ Πουλχερίας τῆς βασιλίδος· ἢ δὴ καὶ συνέψει μὲν αὐτῷ, καὶ τὴν βασιλείαν συνέπραττεν· δεῖπον δὲ ἐτρείσθη δῆρε γῆρας; αὐτοῦ, μηδαμῶς τοὺς ἔρχους; αἱρουμένου λύειν Μαρκιανοῦ. Συνεψήφιζετο δὲ ἐς ὄντερον καὶ Οὐαλεντινιανὸς ἐκεῖνῳ, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ῥώμης κατέρχων, καὶ τὴν βασιλείαν ἐκύρων Μαρκιανῷ, τὴν ἀρετὴν τάνδρος διακούσας. Ἡν δὲ πρὸ παντὸς Μαρκιανῷ σπουδαζόμενον ἔν τι καὶ κοινὸν παρὰ πάντων αένας Θεῷ ἀναφέρεσθαι, ἐν μέσον τε τὰς αἰρέσσις γενέσθαι, μίαν τε διὰ τῆς ἐνώσως καθεστάναι τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ μιᾷ διοικολογίᾳ τὴν θρησκείαν γεραρέοσθαι. *sublatis e medio heresibus, Deo offerret cultum, et Ecclesia per conjunctionem unita, sententiam et religionem unam coleret.*

ΚΕΦΑΛ. Β.

'Ἐπὶ κολαῖς αἰτιαῖς ή ἀρτία καὶ οἰκουμενικὴ τετράτη σύνοδος ἐστὶ τῆς ἀρ Βιθυνίᾳ Χαλκηδόνος συνέστη.

Οὗτω δὲ ἔχοντες γνώμης, Λήφων δὲ πάπτας γράμμασιν ἀνηρέθιζε, τὰ τολμηθέντα Εὔτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ κατὰ τὴς πίστεως καὶ τοῦ διοιδίου Φλαβιανοῦ ἐπὶ οἰκουμενικῇ συνέδωψ ἐξετασθῆναι. Εἴτα καὶ δοις παρ ἐκείνων ἡσαν καθευδρισθέντες, καὶ οὗτοι προστασί τὰ κατὰ σφᾶς αἰτούντες κριθῆναι· μάλιστα δὲ πάντων Εὐτίβιος δὲ Δορυλαῖου ἐπίσκοπος γεγονὼς τὴν ὑπόθεσιν ἀνεκίνει, φάσκων ὡς ἐπιδουλαῖς Χρυσαφίου, Θεοδοσίου τὰ δίκαια φέροντος, αὐτὸς καὶ Φλαβιανὸς καθαιρεθεὶ· διτεπερ χρυσοῖς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ δητοῦντει τῷ Χρυσαφίῳ Φλαβιανὸς, ὁπερερ ἐντράπων, ἵερά τεκνή ἐπεμπε, τὴν Ἑνδεῖαν προβάλλομενος. Προσετίθει γε μήν καὶ ὡς Εὔτυχεῖ παραπλήσιος· Ἡν τὴν θρησκείαν δὲ Χρυσάφιος· τὸ δὲ μέγιστον, ὡς καὶ Φλαβιανὸς ἀδικιῶς ἀναιρεθεὶ πρὸς Διοσκόρου ἀπηγένεστον τοῦ ληστρικοῦ συνεδρίου διωθούμενος τε καὶ λακτιζόμενος. Όν χάριν, γράμμασι τῶν κρατούντων τῶν ἀπανταχοῦ ἵερέων μετακληθέντων, ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἀθροίζεται σύνοδος· ἢ δὴ πρῶτον μὲν ἐν Νικαίᾳ ἡθροίσθη, ἐνθα δὴ καὶ δὲ πρόδρος Ῥώμης Λέων ἐπέστειλε, Πασακασίου, καὶ Λουκανίου, καὶ ἐπέρων τοῖς γράμμασι διαχο-

A deret, in aula futuri essent, sciscitati sunt. Ille, se eos patrum loco habiturum esse dixit. Quare illi hominem deinde auro hospitaliter locupletatum Constantinopolim deduxerunt. Ubi vero omen illud ad rem collatum est, Marcianus ex Lycia eos evocatos, patres suos creavit: et Tatiano patriæ suæ præfecturam, Julianο autem Lyciæ administrationē concessit. Hæc prodigia Marciani imperium præcessere. At nos ad institutum argumentum revertamur. Marcianus, quantum vix alius quisquam, verioris erga Deum pietatis justitiæque cultor suit: divitias opesque veras esse putans, si non studio omni aliena bona corraderet, sed indigentium penuriam liberalitate sua sublevare posset. Formidabilis etiam maxime habitus est, non tam exemplis pœnarum editis, quam exspectatione et metu suppliciorum. **588** Quæ virtutes fecere, ut non hereditatis successionem, sed virtutis mercedem imperium acceperit, senatu ipso et omnibus fortunæ cuiususcum hominibus calculis suis Pulcherræ Augustæ sententiam comprobantibus. Quæ in aula quidem imperatoria cum eo vixit, et una imperium administravit, virgo autem ad senectutem usque permanxit, Marciano ei fidem per jurisjurandi religionem datum servante. Postmodum et Valentinianus, qui Romanam urbem regebat, ubi de virtute ejus certior est factus, suffragio suo imperium ei confirmavit. In primis vero illud Marcianus studuit, ut unum et communem ab omnibus, et Ecclesia per conjunctionem unita, sententiam et religionem unam coleret.

C

Quibus de causis sancta universalis synodus quarta, Chalcedone in Bithynia sit coacta.

Hoc illum sic animo agitantem, litteris insuper suis Leo papa excitavit, ut in universali concilio, de atroci injuria quam Eutyches et Dioscorus sidei Christianæ et celeberrimo viro Flaviano irrogare ausi fuissent, inquireretur. Acresserunt etiam, quicunque ab illis contumelia affecti fuerant, ut de eorum causa judicaretur petentes: maxime vero ex omnibus Eusebius, Dorylaei (⁽¹⁾) antistes, sollicitatione sua eam rem egit, insidiis Chrysaphii, qui Theodosii juribus abusus esset, et sibi et Flavianō propterea dignitatem ademptam esse memorando: **D** quod Chrysaphio Flavianus aurum electionis consecrationisque suæ nomine petenti, paupertatem suam prætendens, et ut illum pudore suffunderet, sacra ecclesiæ vasa obtulisset. Adjectit is illud quoque, Chrysaphium eamdem cum Eutychete complecti religionem. Et quod maximum esset, Flavianum a Dioscoro crudelē in modum prædatorio consessu ejecit, calcibus proculcatum et encinctum esse. Eorum rerum gratia imperatorum litteris, locorum omnium episcopis convocatis, synodus Chalcedone est coacta, quæ quidem prius

(1) Plin. *Dorilaum* vocat, lib. v, cap. 29.

Nicææ convenerat: quo etiam Romanæ urbis episcopus Leo, per Pascasini et Lucentii (1) et aliorum ministerium, litteras miserat. Sed ea Chalcedonem Bithyniæ est translata, quod imperator ipse synodo ei adesse vellet, **589** magnum Constantiū imitatus: cum quo quam maxime de gloria concertans, sacrum illum conuentum duplicavit, pro trecentis decem et octo, sexcentis triginta sex Patribus coactis (2). Zacharias quidem rhetor, affectione adductus, Nestorium quoque ad concilium hoc vocatum esse scribit. Sei quod aliter se res habeat, illud clarissime indicat, quod ubique sere a synodo anathemate macratus fuerit. Et apertius etiam hoc ostendit Eustathius Beryti episcopus, ad Joannem episcopum, et alterum Joannem presbyterum de synodi actis scribens, in quibus litteris haec etiam verba sunt: «Prodierunt vero illi denuo, qui Nestorii reliquias querunt, et adversus synodus vociferati sunt: Quam ob causam viri sancti anathemate feriuntur? adeo ut indignatus imperator satellites illos longe rejicere jusserit. » Quonodo igitur synodus eum evocarit, cuius defuncti reliquias illi quæsiverunt, colligere nequeo.

CAPUT III.

Descriptio templi sanctæ et celebri martyris Euphemiæ, quod Chalcedone a primis fundamentis est constructum.

Synodus postquam Chalcedonem pervenit, in sacro Euphemiæ martyris inclytæ fano coacta est, quod Chalcedone constructum est, et duobus maxime stadiis a Bosporo abest, in loco per amœno et molliter acclivi situm, ita ut ambulationis laborem, qui in martyris templum ascendere vult, non sentiat, et facile statim in basilicam eam veniat: et ex edito loco oculos circumagens (3), subiectum campum omnem herba tenera virescentem, altoque frugum proventu fluctuantem, et omnis generis consitas arbores habentem, adhuc colles pulchre se in sublime attollentes, et nonnullos sensim sese incurvantes, densamque comam prætendententes certat: occurrant etiam illi variae maris undæ, aliæ quidem paulatim serenitate et tranquillitate purpurea resonantes, placideque et suaviter littori colludentes, quædam autem strepentes fluctibus et tumescientes, **590** æstu vero ipso concharum letas, algas et quascunque alias res leves circumvolventes, et facilitate plurima collidentes. Templum vero ipsum, e regione urbi constructum, ita jacet, ut ex situ ipso colligere facile sit, urbis tantæ aspectu id conspicuum amoenumque esse. Tribus autem ingentibus structuris ædes hæc sacra distincta est: quarum una subdialis aula est, in magnam longitudinem extensa, et frequentibus columnis ornata: secunda æqualem cum illa habet, paucioribus tamen columnis, amplitudinem et longitudinem, una hac re ab illa varians, quod tecto e coccili latere contecta est. Ad ejus boreale la-

A vobis enim δὲ ἐπὶ Χαλκηδόνα μετέβη τῆς Βιθυνίας· παρεῖναι γὰρ καὶ δι βασιλεὺς τῇ συνάδῳ ἤρετο, τὸν μέγαν Κωνσταντίνον μιμούμενος, δὲ τὰ μάλιστ' ἀντιφελοτιμούμενος, καὶ τὸν ἵερὸν ἐκπιλασταζε σύλλογον, ἀντὶ την' ἔξακοσίους χεῖν Πατέρες ἀθροίσαι εἰσπούδακώς. Ἀλλὰ Ζεχαρίας μὲν δ ὅρτωρ εἰπανῶς ἴστορεῖ, μετάπεμπτον τῇ συνάδῳ ταῦτη γενέσθαι γράφων καὶ τὸν Νεστόριον· διτὶ δ' οὐχ οὖτως ἔχει, τεκμήριον ἐναργέστατον τὸ σχεδὸν ἀπανταχοῦ τῆς συνάδου τοῦτον ὑπὸ ἀνάθεμα γίνεσθαι. «Ετι δὲ μᾶλλον καθίστησιν ἐκδηλωτέρον Εὐστάθιος δ τὴν Βηρυτίνων ἐπισκοπήσας, γράφων πρὸς Ιωάννην ἐπισκοπὸν, καὶ ἔτερον Ιωάννην πρεσβύτερον περὶ τῶν ἐν συνάδῃ πραχθέντων· ἐν οἷς καὶ τὰδε πρὸς λέξιν φράσιν· «Τὸν τῆς συνάδου κατεβόνων, Οἱ ἄγιοι διὰ τὶς ἀνάθεματίζονται; ὡς ἀγανκητήσαντες τὸν βασιλέα, τοῖς διωρυφροῖς ἐπιτρέψαι μαρκὰν αὐτούς ἀπελάσαι, » Πῶς δὲν οὐ τὰ λειψανα εἴησθαι τῶν ἐνθένδε μεταχωρήσαντος, μετεπτέλλετο τῇ συνάδῃ, συνάγειν οὐκ ἔχω.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Ἐκφραστις τοῦ νυοῦ τῆς ἀγίας καὶ πανευρωπίμου μάρτυρος Εὐφημίας, τοῦ ἐν τῇ Χαλκηδονέων ἰδρυμένου πολεοῦ.

«Ως δ' οὖν εἰς Χαλκηδόνα ἡ σύναδος μετεχώρει, ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἡθροῖζετο τέμενος Εὐφημίας τῆς περιοχῆς τοῦ μάρτυρος. Ἰδρυται δὲ τὸ ἱερὸν ἐπ' αὐτῆς Χαλκηδόνος, ὥστε σταδίους μάλιστα δύο τοῦ Βοσπόρου ἀπικισμένον, ἐν τινι χωρὶς εὐφυῶς ἔχοντι καὶ ἡρέμα προσάστει· ὡς μηδὲ αἰσθέσθαι τοῦ περιπάτου τὸν δὲ ἐπὶ τὸν νεών ἀναβαλλεῖν αἰρεῖται τῇ μάρτυρος· ἐκ τοῦ σχεδίου τε ἐν μετεώρῳ εἶναι περὶ τὸ ἀνάκτορον γεγονότα, καὶ τὰς ἡγεις ἐκ περιωπῆς διαχέοντα, ἀπαν ἀθρόον τὸ πεδίον ἀθρεύν ὑπερον οὐκέτι πάλι ἁλοῦν τῇ πόδῃ, βαθεὶ τε κυματινόμενον τῷ ληστῷ, καὶ δινδρεσι παντοῖος κατάρυτον· ἐπὶ δὲ τούτοις δρη εὐπρεπῶς μετεωριζόμενα, καὶ διλλα ἡρέμα ἐπικυρούμενα, καὶ κόμη λασίᾳ ἐγκαλλιπτέμενα. Ἰδοις δὲν καὶ πελάγη διάφορος· δὲ μὲν γαλήνη πορφυρέα ἡρέμα περιχούμενα, ἥδη δὲ τι καὶ ημερον προσπαζοντα ταῖς ἀκταῖς· διλλα δὲ παφλάζοντα καὶ ἀνοιδούμενα κύματι, τῇ δὲ ὑποστροφῇ κάρηκάς τε καὶ φυκία καὶ διλλα κούφως περιελούμενα, σὺν δραστήνη πλείστη ἀνασειράζοντα. Ἀντικρὺ δὲ τῆς πόλεως τὸ τέμενος ἰδρυται, ὡς συμβαλλειν κάντευθεν καὶ τῇ θέρᾳ τῆς τοσκύτης πόλεως ὠραῖεσθαι. Τριχῆδ' εἰς οἰκους ὑπερμεγέθεις διαιρεῖται δ δόμος· ὃν εἰς ὑπαίθρος ἐστιν αὐλῆς εἰς μήκιστον ἐκτεταμένη, συχνοῖς καλλυνθένος κλίσιν· δε δευτέρος δὲ παραπλησίως ἔχων τῷ τε εὗρει καὶ μήκει επὶ διλλατοῖς τοῖς κλίσιν· ἐντὶ δὲ τούτῳ διαλλάττων, διτιεροφρούρην ἐκ πλευρῶν διπτῆς περιβάλλεται· οὐ πρὸς βορρᾶν, καθ' δέ μέρος ἀνισχειν συμβαλλει τὸν ήλιον, κυκλοτερής ἐγκιγραται

(1) Et Bonifacii presbyteri. Evagr. lib. II, cap. 4.

(2) Alii tantum 630 numerant.

(3) Evagr. lib. II, cap. 3.

οἶκος, ἐς τέχνην μάλα ἑξησκημένος, καὶ οἱς καὶ αὐτὸς τὴν ὄλην ἰσοις καὶ τοῖς μεγεθεσίαις καὶ τοῖς χρώμασιν, ὡς ἐν χωρῷ κατὰ κύκλον ἐστῶσιν, Ἐνδοθεν ὀρατῶν τὸ τέμενος. Ἐφ' οἵς ὑπερῷν τις ἐπήρται δροφῇ τῇ αὐτῇ. ὡς δὲν γ' ἔξῃ βουλομένῳ πάντες τοῖς τελουμένοις πιρεῖναι, ἐν ταυτῷ δὲ καὶ τῆς μάρτυρος δεῖσθαι, τετραμένῳ πρό; ἔω. Τοῦ γε μὴν θόλου Ἐνδον δλός; ἐστὶ σηκὸς εὐπρεπέστατος· διόπου δὴ τὴν μάρτυρα κείσθαι συνέβαινε, συρῷ τινι ἐπιμήκει, ἢν ἔνιοις καλοῦσι Μαχρᾶν, ἀργύρῳ εἰς τέχνην διαχυθεῖται, εὖ μάλα ἀπανταχοῦ περιελουμένην καὶ εἰ; κάλλος ἑξάσιον διεσκευασμένην. Ἀλλ' ὅσα μὲν δεὶ λένως ἐθαυματουργεῖτο πάλαι τῇ μάρτυρι, πᾶσι Χριστιανοῖς πρέδηλα. Καὶ γάρ ἐφισταμένη τῷ τὴν χώραν ἐπισκοποῦντι πολλάκις ὀναρ, ἢ τινι τῶν διλῶ; ἐπισήμως βιδύντων, ἐκ τοῦ παρήκοντος δὲ ἐντυγχανόντων τῷ ταύτης δόμῳ, ἀφθόνως τῶν θαυμάτων τρυγῆν ἐνέκελεύετο. Ὁ δὴ γνωσθὲν τοῖς ἀντὶ τὴν Κωνσταντίνου, ἐφοίτων πανδημεὶ δυμίλος πλεῖστος· ὁ τε τὰ σκῆπτρα διέπων, καὶ οἱ τὰς λεπάδας τὴν διαχειρίζοντες, καὶ οἱ ταῖς λοιπαῖς ἐψισταντο τῶν ἀρχῶν, τὰ τελούμενα βουλδέμενοι κατιδεῖν. Καὶ δὴ πάντων ὀρώντων, ὁ τῆς Κωνσταντίνου τὴν Ιερουσάλην ἐπειλημμένος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν λεπέων εἰσὼ τοῦ εἰρημένου μοι δόμου ἔχώρει, ἔνθα δὴ τὸ μαρτυρικόν ἐκεῖνο σῶμα κατάκειται. Προσῆν δὲ τῇ σορῷ κατὰ τὸ λαῖδον μέρος κλειθρίδιον τις σεμνὸν, θύραις μικραῖς; ἵε τὸ ἀκριβέστατον κατησφαλισμένον· ἐφ' ὧ σιδερόν τινα ἐπιμήκη καθίσται, σπόγγην κατὰ τὸ ἀκρον περιεργήσαντες· δὲν τῷ σιδήρῳ ἀνά τὰ πανάγια λειψάνα τῆς μάρτυρος περιστρέφοντες, ἀνιμῶντο αὐθίς αἰμάτων πλήρη, καὶ θρόμβων μεστὸν, ἵε λιχώρων τῶν μαρτυρικῶν ἀνακεχραμένον. Ὁν ἐπειδὲν τὸ πλῆθος; κατίδοι, εὐθὺς εἰς γῆν καλύνοντες, σὸν ἀλαλαγμῷ μεγίστῳ θεὸν ἐγέραιρον, γείρας; αἴροντες; καὶ τῷ παραδέκψῃ ἐκπεπληγμένοι. Τόσον δὲν ἡν τὸ ἀπορρέον ἐκεῖθεν, καὶ ἐπὶ τόσου διφθονον προσισχετο τὴν πλημμύραν, ὡς μὴ μόνον βιτιλεῖ; τε καὶ λεράς οἱ συναλίζονται καὶ πάντα τὸν συναθροιζόμενον λαὸν πλουσίως ἐπαπλαύσειν τῶν ἐκεῖθεν ἀναρρέστων ὑγρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπανταχοῦ γῆς μετακομίζειν τοὺς βουλοβένους· καὶ τῷ χρόνῳ μῆτε τοῖς; θρόμβους ἐπιλιπεῖν, καὶ τὸ αἷμα τὸ θείον μηδαμῶς παραλάττεσθαι, ἀλλ' ἀεὶ τὴν Ιεζην δψιν ἐρυθρὸν ἕστι βάθος εὖ μάλα διατηρεῖν. Ἐπρίττετο δὲ ταῦτα οὐ κατὰ τινα περιόδον ὥρισμένην, ἀλλ' ὡς; δὲν ἡ τοῦ προεδρεύεντος λαχνότος βιοτὴ καὶ ἡ τῶν τρόπων σεμνότης ἡδούλετο. Λόγος; γάρ ἔχει, ἐπηνίκα τις τὰ τῆς Ἐκκλησίας λούνοι, ἐπισήμως; διαβῶν καὶ ἀρτεῇ τὸν βίον κοσμῶν, τὸ τέρας συχνότερον ἐπιγίνεσθαι· δὲτε δὲ μὴ τοιοῦτος εἴη, σπανίζειν τὸ θαῦμα, καὶ μὴ ῥξόως προσέναι τῆς μάρτυρος τὸ τεράστιον. Τούτο μὲν οὕτως ἔγνων γνώμενον· δ' οὖν οὔτε χρόνος, ἀλλ' οὐδὲ κατιρδεῖσθαι, ἀεὶ δὲ φεὶ καὶ πάσιν ἀνεῖται πιστοῖς; καὶ διλῶς ἔχουσι, λέξων ἔρχομαι. Ὁπηνίκα τις ἐνθάδε γένηται δουσ ὅτι τὴν σορὸν καὶ τὰ λεπάδα τῆς μάρτυρος ἀρτίως θησαυρίζεται λειψάνα, ὀδμῆς ἀπελρουσι καὶ ὑπερφυσοῦς πίμπλαται, ὑπερτέρας τῶν ὄντων

A tus, qua parte sol oritur, ædes rotundior erecta est, multa arte elaborata, columnis et ipsa materie magnitudinis et coloris ejusdem, veluti in choro in circuli formiam stantibus, templi interioris partem cohonestans. Super quibus porticus sublimis eadem sub testudine constructa est, ubi cuivis divinae rei mysticisque sacris adesse, atque etiam ad orientem converso precationem ad martyrem ipsam facere licet. Intra porticum ipsum sacrarium aliud est longe pulcherrimum, ubi martyr posita est, in tumulo longiore, quem nonnulli etiam Longum vocant, argento arte diffuso pulchre admodum ex omni parte inclusum, et ad præcipuam pulchritudinem redactum. Cæterum quæ olin semper martyra ediderit miracula, Christianis omnibus constat. Loci namque ejus persæpe episcopum, in sonnis sese ei exhibens, aut alium etiam quempiam præclare vitam agentem, obiter templum ejus ingressum, ut miraculorum talium fructum perciperent, est cohortata. Quod ubi in urbe Constantinopolitana innotuit, universæ eo populi turbæ sunt profectæ: ipse etiam imperator, et qui sacras ecclesiarum habenas regunt, quique honores et magistratus alios in republica gerunt, ut quæ ibi peragerentur, viderent. Atque etiam inspectantibus omnibus, episcopus Constantinopolitanus cum sacerdotibus suis templum id, ubi martyris corpus repositum est, visit. In loculi levo latere fenestella quædam admiranda est, operculo quam maxime obfirmata, per quod ferramentum longiusculum, cui in extrema parte spongia alligata esset, immittebant: 591 spongiamque ipsam in sacrosanctis martyris reliquiis obvolutam, et guttis cruento illius delubitis referunt, extrahebant. Hanc ubi plebs conspexisset, homines statim in terram inclinati, vociferatione maxima Deum honorabant, miraculoque eo stupefacti manus sustollebant. Tantus autem inde profluit ubertum humor, ut non solum imperatores et episcopi, populusque qui ibi congregari solitus fuit, affatim eo perfruerentur, verum etiam quoconque quisvis vellet locorum, de eo aliquid secum auseret. Neque gutta tempore ipso defecere, neque divinus ille sanguis aliqua ex parte mutatus est, sed is semper colore suum summe rubrum conservavit. Facta hæc non certo aliquo temporis curriculo, sed pro eo atque episcopi ipsius vita morumque sanctitas ferret. Sic enim fertur, cum is qui Ecclesiam gubernaret, præclare viveret, et virtute exornatus esset, frequentius miraculum hoc exhibendum esse, cum autem antistes sacrorum talis non esset, rarius eam rem tam admirandam, nec tam facile a martyre processisse. Hoc sic factum esse novi. Sedeniam quod neque dies neque tempus ullum intercipit, sed perpetuo omnibus fidelibus simul et infidelibus affluit et accedit, id nunc dicam. Si quis in sacrarium id, ubi loculus et sanctæ martyris reliquia perinde atque thesaurus nunc repositæ sunt, veniat, odor immensus et naturæ captum, odoresque omnes quos ars hu-

mana conficit, supergrediens, ad eum perfertur. **A** Et siquidem qui ex prato versicolore colligitur, longe superat: neque alicui eorum similis est qui ex bene olenissimis rebus profluit. Tum autem neque ei par est, quem unguentarius odoribus suavibus ad certum modum temperatis miscet: verum multis modis qui inde redditur praestantior est, vim et potestatem ejus a qua redundat declarans.

592 CAPUT IV.

Acta synodi; et ut episcopatus Dioscoro ejusque sectatoribus abrogatus sit.

In hoc sacro martyris delubro, quam ex Nicæa transiisse diximus, congregata est synodus (1), tricesimo a tercia synodo, a mundo autem condito quinque millesimo noningentesimo et sexagesimo sexto anno. In dextra templi parte Romani, Byzantii et Antiocheni, in sinistra, Alexandrini et Ilierosolymitani, medio autem inter hos loco principes et senatores consedere. Et cum ea quæ Eutyches Constantinopoli, et Dioscorus Ephesi, novandarum rerum studio designaverant, in medium producta essent, Dioscorus ad rerum actarum ignorantiam, qua se excusabat, confusus. Et quod objecta sibi crimina effugere nequiret, animi dubius fuit: ubi vero, veritate in apertum prolatæ, necessitatem spartam causæ dicendæ declinare non potuit (nam qui in prædatoria illa synodo ei assederant, eum redarguerunt, dumque ejus et illatum sibi per magistratum nimis vim et necessitatem ostenderunt), in ruborem magnum et probrum conjectus est. Atque equidem qui violentias ejus administri fuerant, venia petita, in gratiam sunt recepti, et ex sinistro in dextrum latus transiere. Quorum unus Juvenalis Ilierosolymitanus fuit. Dioscorus autem, quod aliud ex alio ei obijeretur crimen, cum veniam a justis illis judicibus consequi non posset, in synodum venire superseedit. Postquam vero synodus, canonem secuta, ter illum citavit, et ipse dicto audiens non fuit, communibus omnium suffragiis, ipso Dei amante imperatore presente, et ipsum et Eutychetem exaucitoravit et anathemate jugulavit. Deinde decreta sanctorum universalium synodorum, stabiliente fidei gratia edita, ejus videlicet quæ Nicææ, et Constantinopoli, et Ephesi primum coacta est, confirmarunt. Tertio porro consessu admirandi Cyrilli ad Nestorium datas epistolæ in sua retulerunt acta: quibus epistolam etiam Leonis Papæ ad divinum Flavianum (2), et libellum insuper quem idem Leo ad synodum et imperatorem Mar-

(1) Et ipsa concilia, quæ per singulas regiones vel provincias sunt, pleniorum conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo orbe Christiano, sine nullis ambagiis cedere. ipsaque plenaria supra priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, et cognoscitur quod latebat, sine ullo typo sacr. legæ superbis, sine ulla inflata cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividae invictæ, cum sancta humilitate,

ποιεῖ θέμις ἐκ τέχνης ἐπιτηδεύειν. Τήν τε γάρ ἐκ λειμώνων ἀθροιζομένην διαφερόντως νικᾷ· ἀλλ' οὐδὲ τινι παρέοικε τῶν ἐκ τινος τῶν λίαν εὐωδεστάτων ἀπορρέοντι· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ οἰλαν ἀν μυρεψός ἐργάσαιτο, κατὰ σταθμὸν τὰ εὐώδη συγχεραννύει. Λίαν δέ τις καὶ πολλῷ ὑπερβάλλουσα μέτρῳ ἡ ἐκεῖθεν ἀναδιδομένη ἔστι, τεκμηριοῦσα τοῦ ἀ· αδόδην· τοις δύνεται.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ συνέδρῳ πραχθέντων· καὶ ὡς καθηὔρεθη Διόσκορος καὶ οἱ σὺντιντέοντες.

Κατὰ δὴ τοῦτο τὸ θεῖον τῆς μάρτυρος τέμενος ἐκ Νικαίας ἡ εἰρημένη μοι ἀθροίζεται σύνοδος μετὰ τριακοστὸν ἵστος τῆς τρίτης συνέδου, ἐν ἦτε κόσμου πεντακισχιλίοστῷ ἐννακοσιοστῷ καὶ ἐκτῷ πρὸς ἑηκοστῷ. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεῖξις τοῦ νεώ μέρεσιν οἵ τε Ἀρμαῖοι καὶ οἱ Βυζάντιοι καὶ οἱ Ἀντιοχεῖς προεκάθισαν· ἐν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς οἱ τε Ἀλεξανδρεῖς καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται· ἐν δὲ τῷ μέσῳ οἱ ἀρχοντες καὶ ἡ σύγκλητος. Καὶ γυμνασθέντων τῶν τε ἐν Κωνσταντινουπόλεις ὑπὸ Εὐτυχέος, καὶ ἐν Ἑρέσφῳ ὑπὸ Διοσκόρου νεωτερισθέντων, εἰς ἄγνοιαν μὲν κατέφυγεν ὁ Διόσκορος τῶν παπραγμένων· μὴ δυνηθεὶς δὲ ὅμως διαδρᾶν τὴν ἐλεγχον, ἐν ἀπορίᾳ τῇ αὐνέτο. Τῆς δὲ ἀληθείας παραγυμνουμένης τὸ προφανὲς τῆς ἀπολογίας ἐκκλίνει μὴ οἶδες τε ὧν, τῶν συνεδρεύσαντων αὐτῷ κατὰ τὴν ληστρικὴν σύνοδον ἐξελεγχόντων, τόν τε δόλον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, τὴν τε βίαν καὶ ἀνάγκην ἥν ἐξ ἀρχοντικῆς πεπόνθασιν ἀπειλῆς, λέκαν ἥτζανθη. Καὶ οἱ μὲν συμπράξαντες τῇ βίᾳ συγγνώμην αἰτήσαντες παρεδέχθησαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά μετέβησαν, ὃν εἰς ἥν καὶ δὲ Ἱεροτολύμων ἱερεῖνάλιος· Διόσκορος δὲ διλῆγεν ἐνέργειαν αἰτίαν, ἀσύγγνωτος· ἥν τοις δικαιοὶς ἐκείνοις χριταῖς, καὶ ἀπτησίου τῇ συνόδῳ συνέρχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι τῷ κανόνι ἐπόμενοι τρόπος μετεστέλλοντο, ἐκεῖνος δὲ ἔτι ἀπειθῶν ἥν, κοινῇ ψῆφῳ ἡ σύνοδος πᾶσα καὶ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως παρόντος αὐτὸν τε καθεῖλον καὶ Εὐτυχῆ, καὶ τῷ ἀναβέβητι παραδεδώκασιν, ἐπικυρώσαντες καὶ τὰ τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν συνδόνων ἐπὶ βεβαιώσει ἐκδοθέντα τῆς πίστεως γράμματα· τῆς ἐν Νικαίᾳ φημὶ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῇ ἐν Ἐφέσῳ πρότερον ἀθροισθείσῃς. Τρίτη δὲ συνελεύσει τὰς πρὸς Νικαῖον ἐπιστολὰς τοῦ θεοπεπλου Κυριλλοῦ τοῖς ἰδίοις ἐδίξαντο ὑπομνήμασι, συζεύξαντες καὶ τὴν τοῦ πάππα Λέσντος ἐπιστολὴν πρὸς τὸν θεῖον Φλαδιανὸν, ἔτι δὲ καὶ τὸν τόμον δὲ πρὸς τὴν σύνοδον καὶ τὸν βασιλέα Μαρκιανὸν διεπέμψατο, δεὶς καὶ στήλῃ ἀρθοδοξίας ἐκλήθη. Λέων γάρ οὗτος τὰ κατὰ

cum pace catholica, cum charitate Christiana. (Augusti. *De baptismo contr. Donatis.* lib. II, cap. 3.)

(2) Epistolæ beati Leonis papæ ad Flavianum episcopum Constantinopolitanum textum aut unum iota si quisquam idiota disputaverit, et eam non in omnibus venerabiliter acceperit, anathema sit. (Gelas. papa, dist. 15, *Sancta Rom. Ecclesia.*)

τὸν Εὔτυχην καὶ Διόσκορον διαιγονούς, σύνοδον ἐν Τιβώμῃ τοπικήν συγχροτήσας, ἀποδῆλλεται μὲν τὸν Εὔτυχην καὶ Διόσκορον, καὶ ὅσοι ἔκ τοις ἐπεισθεῖσιν εἴλεντο· τὴν δέ γε πρᾶξιν ἑκείνου τῇ συνδιψι καὶ τῷ θεωρεῖσι διαπέμπεται· ὥστε τοὺς εἰρημένους σύγχρονον καὶ φυρμὸν τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύτεων ἐπεισάγοντας, ἐξ αὐτῆς προφάσεως πάντης ἐκτῆς καθαιρεῖσθαι. Παρῆντος δὲ διδάσκων, τούτοις τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν οἰκεδομεῖσθαι τε καὶ στηρίζεσθαι· ὥστε τὸν Χριστὸν ἔνα εἰλέντα Θεὸν τέλειον τῇ ὑπερστάσει, τῷ Πατρὶ ὄμοιώτων, ἀρύτως, ὑπέπτως, ἀναλογώτως καὶ ἀσυγχήτως, τῶν δύο φύτεων ὄρωμένων ἐν αὐτῷ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἐξ ὧν σύγχειται, καὶ ἐν οἷς θεωρεῖται, καὶ ἀπερ ἁστιν αὐτὸς ἀληθῶς.

missionem, citra mutationem, citra alterationem, humanae unitate, quae se licet in eo cognoscuntur, et in eo vere sunt, considerentur.

ΚΕΦΑΛΑ. Ε.

Περὶ τοῦ γενομένου θαύματος τῇ σοφῷ τῇς ἀγίας Εὐφημίας τοῖς δυστίνοις, τῶν τε δρθοδέξων λέγω καὶ τῶν αἱρετικῶν.

Πολλῆς δὲ ἐρεποχείλεις ὡς εἰκὸς ἐπὶ τούτοις γεγενημένης (δύσταχον γάρ διτοι μάλιστα καὶ φιλόνεοικον τὴν πονηρίαν), ἐδόκει τῷ ἄγιῳ Παύλῳ καὶ τοῖς συνείθουσι τῶν ἑκκρίτων ἀνθρῶν γραψῆναι τὸν δρόν τῆς πίστεως· καὶ τὴν κρίσιν καὶ τῶν ἀκριβαλομένων τὴν λύσιν τῇ πανευφήμῳ μάρτυρι καὶ παρθένῳρ Εὐφημίᾳ ἐπιτρεπτέον. Ἡν μὲν γὰρ αὕτη τὰ ἀρχαὶ ἐγχώριος, καὶ θρέμματα Χαλκηδόνος τῆς πόλεως· ἐπὶ δέ γε τοῦ δυστίνου; Διοκλητιανοῦ, μαρτύρων τινὶ ἡγεμόνι παραστάσα, καὶ τὸν Χριστὸν Θεὸν εἶναι καὶ θεοῦ Υἱὸν τρυνθή κτηρίσασα γλώττη, βασάνοις πρόστερον ἀπέτινος δοκιμασθεῖσα, καὶ θηρίοις; θοβεῖσα, τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ κατεκομηθῆσι στεφάνῳ· καὶ παρὰ τῇ ἑκάτησι· τῷ Χαλκηδόνος τῷ θεοῖσι σῶμα ταύτης σορῷ ἐκ μαρμάρου ἐναπετέθη, σῶον καὶ ἀδιάφθορον φυλαττόμενον, καὶ τοιαῦτα διενεργοῦν, δηοῖσα οὐ πάνυ πόρῳ εἰρήκειν. Τοινυν τῷ πανάγινῳ ταύτῃς καὶ λερῷ σώματι, ἀκραιφνεῖ κριτηρίῳ τῆς κατὰ σφᾶς πίστεως, οἵ τε δρθόδοξοι καὶ οἱ ἀλλως φρονοῦντες χρώμενοι, ίδιᾳ ἑκάτεροι τὸν τῆς πίστεως δρόν ἢ ἐδόκει ἐκάστοις θέμενοι χάρταις δυσι, παρὰ τοὺς πόδας τῆς μάρτυρος κατετίθεντο, κλειστοὶ καὶ σφραγίσιν ἀσφαλισάμενοι· εὐχαῖς δὲ ἐκαυτοὺς διὰ πάντης ἐλθόντες νυκτὸς, τῇ ἔξις ἡμέρᾳ, καὶ τὸ πῶμα τῆς Οὐκῆς διαπετάσαντες, θέαμα ἔνον δρῶσι καὶ τῆς ἀρύτης κρίσεως; Λέγον. Ὁ μὲν γὰρ τῶν δρθοδέξων τόμος ἀπρίξ ταῖς τῆς ἀθλητέρους χεροὶ κατείχετο· δὲ δὲ τετρος, ὡς ἐτυχε, παρὰ τοὺς πόδας τῆς μάρτυρος ὡς τι τῶν εἰκατῶν παρέρθητο. Ἐπειδὲ καὶ μετὰ τὴν τυακάτην καὶ οὐρανίαν ψῆφον ἡ ἀναισχυντία καὶ ἔτι κατὰ τῆς ἀλυθενῆς πίστεως ἐχώρει, ἡ μὲν καθαίρεσις καὶ ἔτι ἐνδικος μάλια ἐκρίνεται· καὶ ὅσοι μὴ τοῖς ὡραῖμένοις τῇ συνδιψι στοιχεῖν γρῦντο, τούτοις ἀτιμία καὶ δνεδος; Ἐκ τε θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀποκεκλήρωτο· δὲ ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως ἐξ Γάγγραν ὑπερόριος ἡγετο. Οἱ γε μήν σὺν Διοσκόρῳ καθαιρεθέντες τῇ τῆς συνδιψοῦ παρακλή-

A cianum dederat, columnam orthodoxie seu recte fidei appellatum, conjunxere. **593** Leo namque iste, rebus Eutychitis et Dioscori cognitis, provinciale synodum Romæ coegerat, in qua utrumque, et eo præterea qui illorum sequerentur opinionem, rejecit: actaque ejus concilio Chalcedonensi et imperatori miserat, videlicet ut eos ipsos qui confusionem communismone aque duarum Christi naturarum inducerent, illico citra prætextum et exceptionem omnem damnarent. Exhortatus quoque fuerat, doctrinis hisce ridiciliis et stabiliti ecclesias, docens, si homines scirent unum Christum subsistentia Deum esse perfectum, Patri consubstantiale et eundem hominem perfectum nobis consubstantiale, ita ut in ipso citra communionem, duæ naturæ divinitatis et humanae unitate, quae se licet in eo cognoscuntur, et in eo vere sunt, considerentur.

B

CAPUT V.

De miraculo quod ad monumentum sanctæ Euphemiae accidit, super decisione duplicitis fidei orthodoxorum et hereticorum.

Cum autem ea de re disputatio magna excitata esset (inexpugnabilis namque et contentionis maxime studiosa improbitas est), Spiritui sancto et egregiis illis qui convenerant viris placuit, ut decretum fidei in libello describeretur, et controversiæ judicium atque decisio laudatissimæ martyri et virginis Euphemiae committeretur. A majoribus illa suis civis et alumna urbis Chalcedonensis fuit. Sub impiο autem Diocletiano, pro detestandi cuiusdam præsidia tribunali consistens, Christum Deum esso et Dei Filium clara voce deprædicavit. Quapropter plurimis prinum cruciatibus excarnificata, et bestiis tandem objecta, ursæque morsu enecta, certamine pro Christo peracto, coronam recepit: et divinum corpus ejus integrum atque incorruptum asservatum apud ecclesiam Chalcedonensem marmoreo tumulo repositum est, talia edens prodigia, qualia paulo ante commemoravimus. **594** Itaque immaculato et sacro corpori ejus veluti sincero judici, orthodoxi et rectam sententiam obtinentes, simul et qui aliter opinarentur, fidei sue arbitrium committentes, utrique seorsim fidei formulam in libellum suum relatam, et chartam utramque clausulis atque sigillis obfirmatain, ad martyris pedes depositure. Et nocte proxima precatibus consumpta, postridie venerunt, et monumenti opereculo remoto, spectaculum novum rectoque iudicio dignum conspexere. Nam orthodoxorum recteque sentientium libellus perquam tenaciter victricis illius martyris manibus continuebatur: alter autem, tanquam res vana et nullius pretii, temere ad pedes illius projectus jecebat. Posteaquam vero post celestem hunc calculum adhuc impudentia contra veriorem fidem pugnaret, condemnatio amplius etiam ut valde legitima confirmata est: et qui decretis synodi consentire noluerunt, ii ignominiam et probrum a Deo et homini-

bus sunt consecuti. Haresis ipsius dux Gangram A σει καὶ νεύμασι τοῦ χριτοῦντος ἀνακλήσεως ἔτυχον. exsul abductus est. Qui autem a Dioscoro condemnati proscriptique fuerant, de synodi sententia et Πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων πεπραγμένων, ὅρος τῇ συνόδῳ ἐξεφωνήθη, τάδε κατὰ βῆμα διεξιών. imperatoris consensu revocati sunt. Atque ubi alia etiam pleraque acta sunt, decretum synodus hisce conceptum verbis promulgavit :

CAPUT VI.

Decretum fidei sanctae universalis quartæ synodi.

« Dominus (1) et Salvator noster Jesus Christus, fidei doctrinam discipulis confirmans, *Pacem*, inquit, *meam do vobis, pacem meam reliquo vobis*¹, ut nemo a veræ pietatis dogmatibus dissonet, sed ex æquo omnes veritatis doctrinam prædicent.» Et postea sancto Nicæno Symbolo, et centum a'que quinquaginta sanctorum Patrum decreto lecto, intulerunt : « Satis igitur ad perfectam veræ pietatis cognitionem et confirmationem esset, sapienter conceptum et salutare istud divinæ gratiæ Symbolum. De Patre etenim et Filio et Spiritu sancto absolutam doctrinam continet, et inhumationem Domini cum sive eam recipientibus astruit. Quandoquidem autem veritatis inimici, qui abolere per hæreses suas prædicationem contendunt, inaniloquentiam peperere, 595 et nonnulli sacrosanctam Domini nostra gratia susceptam dispensationem adulterare, et vocem hanc Θεοτόχος, Dei Genitrix, pernegrare ausi sunt, aliqui vero confusionem mistionemque inducentes, unam esse carnis et divinitatis naturam inconsiderate fingunt, divinamque Unigeniti naturam per confusionem perpessione obnoxiam prodigiose asserunt : hæc ipsa nunc sancta et magna universalis synodus, omnem illis fraudem et machinationem adversus veritatem præcludere volens, et integratam infirmitatemque veteris doctrinæ vindicans, in primis statuit, ut sanctorum trecentorum Patrum fides inviolata constet. Deinde et eorum qui in urbe imperante adversus Spiritus sancti hostes posterioribus temporibus convenerunt, centum quinquaginta Patrum, de Spiritus essentia doctrinam auctoritate sua confirmat : quam illi Patres omnibus notam esse voluerunt, non ut aliquid quod majoribus ignotum fuisset, inducerent, sed ut Spiritus sancti naturam, quedam de illius potestate obtinere volentes, testimoniis in scriptum relatis, clarius promulgarent. Propter eos vero qui œconomiae et dispensationis mysterium depravare audent, et qui ex Maria Virgine natus est, merum hominem esse impudenter et conviciose dicunt, beati Cyrilli, qui Alexandrinæ Ecclesiæ pastor fuit, synodales epistolas ad Nestorium et Orientales episcopos datas, quod recte scriptæ sint, cum ad Nestorii vesanam dementiam refutandam, tum ad sententiam salutaris Symboli, eis qui eam pio ardore requirunt, declarandam, recepit : quibus epistolam quoque maximæ urbis veteris Romæ antistitis, beatissimi et sanctissimi ar-

ΚΕΦΑΛ. Τ'.
«Ορος τῆς ἀτὰς καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης σύρ-
όδου τῆς πίστεως.

«Ο Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστὸς, τῆς πίστεως τὴν γνῶσιν τοῖς μαθηταῖς βεβαιῶν, ἐφη· Εἰρήνη τὴν ἐμὴν διδὼμι ὑμῖν· εἰρήνη τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν· ὡς μηδένα διαφωνεῖν ἐν τοῖς δόγμασι τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ἐπίσης τὸ τῆς ἀληθείας ἐνδείκνυσθαι κήρυγμα.» Καὶ ἀναγνωσθέντος; τοῦ θελου συμβόλου, καὶ πρός γε τὸ τῶν ἐκατὸν πεντηκοντα ἀγίων Πατέρων, ἐπήγαγον· «Ἔρχει μὲν οὖν εἰς ἐν-
τελῆ τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσιν καὶ βεβαιώσιν τὸ σοφὸν καὶ σωτήριον τοῦτο τῆς θείας χάριτος σύμ-
βολον· περὶ τε γάρ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύ-
ματος ἐκδιδάσκει τὸ τέλειον, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἐνανθρώπησιν τοῖς πιστῶς δεχομένοις παρίστησιν· ἀλλ' ἐπειδὴπερ οἱ τῆς ἀληθείας ἔχθροι ἀθετεῖν ἐπι-
χειροῦσι τὸ κήρυγμα, διὰ τῶν, οἰκείων αἰρέσεων κενοφωνίας ἀπέτεκνον· οἱ μὲν τὸ τῆς δι' ἡμᾶς τοῦ Κυρίου οἰκουμοίας μυστήριον παραφθείρεν τολμή-
σαντες, καὶ τὴν Θεοτόκος ἐπὶ τῆς Παρθένου φωνὴν ἀπαρνούμενοι· οἱ δὲ σύγχυσιν καὶ πρᾶσιν εἰσάγον-
τες, καὶ μίαν εἶναι τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος ἀνοήτως ἀναπλάττοντες, καὶ παθητὴν τὴν θείαν τοῦ Μονογενοῦς τῇ συγχύσει τερατεύσμανοι. Διὰ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς κατὰ τῆς ἀληθείας ἀπο-
κλεῖσαι μηχανήν βουλομένην τὸ παρούσα νῦν αὐτῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ οἰκουμενικῇ σύνοδος, τὸ τῶν κη-
ρύγματος ἀνωθεν ἀσάλευτον ἐκδικούσα, ωρίσε προη-
γούμενῶς τῶν τριακοσίων ἡ τοῦ ἀγίων Πατέρων τὴν πίστιν μένειν ἀπαρεγχείρητον. Καὶ μὲν δὴ καὶ τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ μαχομένους, τὴν χρό-
νους ὑστερον παρὰ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης πό-
λεων; πν̄ συνελθόντων Πατέρων περὶ τῆς τοῦ Πνεύ-
ματος οὐσίας παραδοθείσης κυροῦ, ἢν ἔκεινοι πᾶσιν ἐγνώρισαν οὐχ ὡς τι λείπον τοῖς προλιθούσιν ἐπεισ-
άγοντες, ἀλλὰ τὴν παρὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος αὐτοῦ, ἵνα κατὰ τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν αὐθεντεῖν πειρώμενοι, γραφούσαις μαρτυρίαις τρανώσαντες. Διὰ δὲ τοὺς τὸ τῆς οἰκουμοίας παραφθείρειν τολμῶντας μυστήριον, καὶ ψιλὸν ἀνθρώπον τὸ παρὰ τῆς ἀγίας Παρθένου τεχθέντα Μαρίας ἀναιδῶς λοιδο-
ροῦντας, τὰς τοῦ μακαρίου Κυρίλλου τοῦ τῆς Ἀλε-
ξανδρίων Ἐκκλησίας γεννημένου ποιμένος συνοδίκας ἐπιστολὰς πρὸς γε Νεστόριον καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ἀκατολῆς ἐπιστολόπους ἀρμοδίους οἰνας; ἰδέετο, εἰς ἐλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου φρενοβλαστίας, ἐρμη-
νείαν δὲ τῶν ἐν εὐσεβείᾳ ζῆλῳ τοῦ σωτήριου συμβό-
λου ποθούντων τὴν ἐνοιαν· αἵς καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγίστης καὶ πρεσβυτέρας Ρώμης προέ-
δρου τοῦ μαχαριώτατου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκό-

¹ Joan. xiv, 27.

(1) L. Quoniam venerabilis (C. De episc. et cleric. L. Quicunque in hac. C. De hæret. et Manich.)

που Λέοντος, τὴν γραφεῖσαν πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις ἀράριεπίσκοπον Φλαβιανὸν, ἐπ' ἀναιρέσει τῆς Εὐτυχίους κακονοίας· ἤντινα τῇ τοῦ μεγάλου Πέτρου δύμαλογίᾳ συμβαίνουσαν, κοινῇ τινα στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδιούντων, εἰκότως συνήρμοσε πρὸς τὴν τῶν ὅρθων δογμάτων βεβαίωσιν. Τοῖς τε γάρ εἰς υἱῶν δυάδα τὸ τῆς οἰκονομίας διασπρᾶν ἐπιχειροῦσι μυστήριον παρατάττεται, καὶ τοὺς παθητὴν λέγειν τολμῶντας τοῦ Μονογενοῦς τὴν θεότητα τῶν λερῶν ἀπωθεῖται συλλόγων· καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ κρᾶσιν ἡ σύγχυσιν ἐπικνοῦσιν ἀνθίσταται· καὶ τοὺς οὐράνιον ἡ ἐτέρας τιὸς οὐσίας τὴν ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσαν αὐτῷ τοῦ δούλου μορφὴν παραπαλοντας ἔκειται. Καὶ δύο μὲν πρὸ τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυθεύοντας, μίαν δὲ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀναπλέτοντας, ἀναθεματίζει. Ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς ἀγίοις Πατράσιν, ἔναν καὶ τὸν αὐτὸν δύμολογούμενον Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ συμφώνως ἀπαντεῖς ἐκδιδάσκομεν τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, θεὸν ἀληθῶς, καὶ ἀνθρώπον ἀληθῶς, τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, δύοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ δύοούσιον ἡμὶν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ δύοούσιον ἡμὶν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν Υἱὸν καὶ Κύριον μονογενῆ ἐν δύο φύσεσιν, ἀσυγχύτως, ἀτέρπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωρίζομενον· οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων ἀνηργημένης διαφορᾶς διὰ τὴν ἔνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἐκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντερεχόμενης· οὐχ ὡς εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἡ διαιρούμενον, ἀλλ' ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν μονογενῆ θεὸν Λόγον Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· καθάπερ δικαίων οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς δὲ Κύριος ἔκειται σε, καὶ τὸ τῶν Πατέρων ἡμὶν παραδέδωκε σύμβολον. »

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Περὶ τῶν διλλωτῶν δὴ σύνοδος διετέξατο.

Τούτων τοίνυν μετὰ πάσης ἀκριβείας τε καὶ ἐμμελεῖς περὶ ἡμῶν διατυπωθέντων, ὅπιστεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος; ἐτέραν πίστιν μηδὲν ἔκειναι προσφέρειν, εἰτ' οὖν συγγράψειν, ἡ συντιθέναι, ἡ φρονεῖν, ἡ διδάσκειν ἐτέρους· τοὺς δὲ τολμῶντας ἡ συντιθέναι πίστιν ἐτέραν, ἣνταν προκομίζειν, ἡ διδάσκειν, ἡ παραδιδόναι ἐτερον σύμβολον τοῖς ἐθελούσιν ἐπιστρέψειν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐξ Ἐλληνισμοῦ καὶ Ιουδαϊσμοῦ, ἡ δὲ ἐτέρας αἰρέσις οἰας δὴ ποτε, τούτους, εἰ μὲν ἐπισκοποὶ εἰσεν ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἰναι τοὺς ἐπισκόπους τῇ; ἐπισκοπής, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάχοις ἢ λαϊκοὶ εἴεν, ἀναθεματίζεσθαι. Μετὰ

A chiepiscopi Leonis, ad cum qui in sanctis est archiepiscopum Flavianum, refellendæ Eutychetis malevolentiae gratia scriptam, quæ beati Petri confessioni convenit, et adversus perperam et male sentientes, quasi quedam communis et publica columna est, ad dogmata recta confirmando, merito conjunxit. Nam aduersus eos qui dispensationis mysterium, in duos filios distrahere conantur, pugnat: et eos qui Unigeniti divinitatem per pessimationem obnoxiam esse dicere audent, sacris conventibus excludit. **596** Tum autem eis quoque qui in duabus Christi naturis mistionem et confusionem comminiscuntur, resistit. Eos præterea qui coelestis aut alterius cujusquam essentia esse delirant quam ex nobis sibi assumpsit servi formam, proscripti. Eos denique, qui duas quidem ante unionem Domini naturas profestuntur, unam autem post unionem faciunt, anathemati subjicit. Itaque Patrum vestigiis insistentes, unum atque eundem prosteleūr esse Filium, Dominum nostrum Jesum Christum: et una voce omnes de praedicatione perfectum eundem in divinitate, et perfectum eundem in humanitate, Deum verum et hominem verum, eundem ex rationali anima et corpore consubstantialem Patri secundum divinitatem, et consubstantialem nobis secundum humanitatem, per omnia nobis æqualem absque peccato, ante saecula quidem ex Patre secundum divinitatem, in extremis autem diebus eundem, propter nos et propter nos astram salutem, ex Maria Virgine et Dei Genitrice secundum humanitatem genitum, unum et eundem Jesum Christum Filium et Dominum unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, insegregabiliter cognitum atque deprædicatum: haudquæquam naturarum differentiam unione tollente, sed proprietatem potius utriusque naturæ conservante, quæ in personam unam concurrit: non veluti in duas personas dispergitum aut divisum, sed unum et eundem Filium unigenitum Deum Verbum Dominum nostrum Jesum Christum: quemadmodum antiquitus prophetæ, et ipse de seipso nos docuit Christus, et Symbolum Patrum nobis tradidit. »

597 CAPUT VII.

D *De reliquis rebus, quas synodus statuit.*

His igitur cum cura et diligentia omnia nobis constitutis, sancta et universalis synodus decrevit, ut nemini licet aliter sentire, aut fidem aliam proferre, vel conscribere, vel componere, vel alios docere. Quicunque autem ausi fuerint fidem alias componere, aut proferre, aut docere, aut symbolum aliud eis tradere qui ex Graeca superstitione et Judaismo, vel alia quacunque heresi convertere se ad veritatis cognitionem voluerint, eos, siquidem episcopi aut clerici fuerint, ab episcopatu et clero alienos, sin autem monachi aut laici fuerint, anathematibus subjectos esse debere. Post hæc imperator Marcianus, qui synodo interfuit, ubi ea quæ par erat,

pro concione dixit, in imperiale est reversus aulam. A Synodus autem controversiam quoque quae Maximo Domni in ecclesia Antiochena successori, et Juvenali Hierosolymitanó episcopo, de provinciarum finibus intercessit, rite et ordine decidit. Adhuc et Theodoretus et Ibas thronos suos receiverunt. Constitutum etiam ibi, ut sedes novæ Romæ secundas a veteri Roma, ab aliis autem thronis primas ferret. Plurima insuper alia in concilio hoc acta, quæ omnia initio altius repetito, in fine hujus tomii, pro eo atque potero oratione persequar, ut quivis clarius res ibi gestas cognoscat. Importunum namque quodammodo esse duxi, si in præsentia eas referrem, ne historiam perpetuam interpolarem. Qua etiam de causa fusiōis ea nunc tractare nolui. Proinde qui exacte synodi istius res cognoscere cupit, compendiosam illam narrationem, quæ ad finem quindecimi hujus libri adjecta est, legat. Nunc porro ad historiam continuandam progrediar. κατ' ἔκσιν τῆς ἐπιτομῆς ἐτώ, πρὸς τῷ τέλει τοῦ παρόντος κατ' ἔκσιν τῆς ιστορίας πορεύσομαι.

598 CAPUT VIII.

De seditione Alexandriæ, propter Proterii successoris Dioscori ordinationem coorta.

Synodo huius interfuerere ex veteri Roma Pascinus, Lucentius, et Bonifacius, Leonis Romani antistitis locum obtinentes. Intervit et Anatolius novæ Romæ episcopus, Maximus Antiochiae ad Orontem, Juvenalis Hierosolymorum, et ipse Diocorus Alexandriæ, præsules: qui, sicuti diximus, exauktoratus, et ad exsilium damnatus, Gangrensem regionem in Paphlagonia incollere est jussus. Porro episcopatum Alexandrinum communī synodi consensu divinus Proterius sortitus est. Et cum is thronum suum raciperet, ingens multitudini int̄cessit certamen, turba et tumultus, vulgus in variis scindens sententias. Quemadmodum enim ejusmodi temporibus evenire solet, alii fortiter, quæ maxima pars erat, novum pastorem defendebant: aliis Diocorus ecclesiasticæ provinciæ administranda idoneus magis esse videbatur. Et res in magnum discrimen processit. Priscus namque orator in historiis suis se eo tempore scribit ex Thebaeorum provincia Alexandriam venisse, et turbam ingentem vidisse, seditionem adversus magistratus moventem: et cum milites inhibere eam contenderent, pro telis, saxis ipsis, quæ ex tempore passim jacentia rapuit, usam, illos fugere compulisse, ad templum quod olim Serapidis nomen habuit. Fuit autem Serapis Jupiter, aut Nilus, aut Apis (1), quidam in urbe Memphis vir, qui famis tempore de suo Alexandrinis frumentum subministravit. Ei vero defuncto templum et statuam sacrarunt, in quo etiam bos insignia quædam et notas habens nutritus est, in agriculturæ, quantum conji-

δε τοῦτο καὶ βασιλεὺς αὐτὸς Μαρκιανὸς ἀνὰ τὴν σύνοδον γεγονὼς, τὰ εἰκῆτα δημηγορίσας, ἐπενήκεν αὐθίς ἐς τὰ βασιλεῖα. Ἡ δὲ συγένδος καὶ περὶ τῶν συμβάντων Μαξίμῳ τε τῷ Ἀντιοχείᾳ, δις δάδυχος Δδύμου καθίστατο, καὶ Ἰουδεναλίῳ τῷ Ἱεροσολύμῳ, περὶ δρῶν ἐπαρχῶν, καλῶς καὶ ὡς ἐκρῆν διφκίστατο. Ἐπὶ δὴ τούτοις καὶ Θεοδώρητος καὶ Ἰαΐας τοὺς οἰκείους θρόνους ἀπέλαβον. Ἐδόκεις δὲ ταύτη καὶ τὸν θρόνον τῆς νέας Ῥώμης ἐκ τῶν δευτερείων τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ λαῶν φέρεται τὰ πρωτεῖα. Καὶ ἔτερος δὲ πλεῖτα τῇ συνάδεψι κεκίνηται, ἀ δὴ πάντα ἀνωθεν ἀναλαβὼν, ὃς οἶστις τε ἐπιδραμοῦμαι τῷ λόγῳ μετὰ τὴν τοῦ παρόντος τέμνου συμπλήρωσιν. Ἰν' ἐξητῷ τῷ βουλομένῳ γινώσκειν τῶν πραχθέντων τὴν δηλωσιν. Ἀκαρινὸν γάρ πως φύθην ἐπὶ τοῦ παρόντος θείναι, ἵνα μή τὸ τῆς ἴστορίας συνεχὲς διακόψω. Τούδε γάρ εἰνεκα οὐδὲ ἐς πλάτος ἐπεξελθεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος δεῖν ἐγνων. Οὐθὲν δὲ τάχριδες τῆς σύνοδου μαθεῖν δριγνώμενος πεινασταὶ πεινασταὶ δέσμου, ἢ περ μοι εἰρηται, κείμενος. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς ιστορίας πορεύσομαι.

ΚΕΦΑΛΑ. Η'.

Πέρι τῆς γεγενένης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στόσεως διὰ τὴν χειροτονίαν Προτερίου τοῦ μετά Διδυκορού.

Ἡσαν μὲν οὖν πληροῦντες; τὴν σύνοδον ἐκ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πατσασίνδης τε καὶ Λουκένσιος καὶ Βονιφάτιος, τὸν τόπον ἐπέχοντες Λέοντος τοῦ Ῥώμης προϊδρου· περῆν δὲ καὶ Ἀνατόλιος δὲ τῆς νέας Ῥώμης ἐπίσκοπος, Μάξιμος τε Ἀντιοχείᾳ τῆς πρὸς τῷ Ὁρόντῃ, Ἰουδεναλίδης τε δὲ Ἱεροσολύμων, καὶ αὐτὸς Διδυκόρος τὴν Ἀλεξανδρείαν ιερατεύων· οὗ καὶ καθαιρεθέντος, ὡς εἰρηται, καὶ χώρων τὴν Γαγγραῖν τῶν Παφλαγόνων κατακριθέντος οἰκεῖν, δὲ θείος Προτέριος ψήφῳ τῆς σύνοδου κοινῇ τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήν ἐκληροῦτο. Ἐπειδὲ οὖν τὸν οἰκεῖον θρόνον κατέλαβε, πολλὴ τις εἰσέρθει τὰ πλήθη ἀμφιβόλια, ταρχή τε ἀμα καὶ θύριος πρὸς διαφόρους γνώμας δισμερίζων. Καὶ οὐάπερ τοῖς τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι, οἱ μὲν τοῦ νέου ποιμένος γεννικῶς μάλα ἀντείχοντο, τοῖς δὲ Διδυκορος μᾶλλον ἔδοχει ἀρμοδιώτερος· καὶ εἰς μέγα τὸ δεινὸν ἐπεγώρει· Πρίσκος γάρ φησιν δὲ ἥτιων ιστορῶν, τηνικαῦτα ἐκ τῆς ἐπαρχίας Θηβαίων εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐλθεῖν, καὶ τὸν πολὺν δῆλον θεάσασθαι μάλα στασιάζοντα πρὸς τὸ ὑπερέχον· καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειρούντων διακινούσειν, ἀμυντήριῳ ἐκ τοῦ σχεδὸν τοῖς ἐρήμιμενοις τὸν ἴδιων χρήσασθαι· καὶ συνελάσσει περὶ τὸ ἱερὸν δὲ πάλαι τοῦ Σεράπιδος δνομα εἴχε. Σέραπις δὲ ἐστιν ὁ Ζεὺς, ή δὲ Νείλος, ή Ἀπίς τις ἀνήρ ἐν Μέριψιδι πόλει· δὲ λιμοῦ γενομένου ἐκ τῶν ιδίων Ἀλεξανδρεῦσιν ἐπήρεστεν· φὲ τελευτήσαντι νεῶν καὶ στήλην ἰδρύσαντο· ἵπου δὴ καὶ βοῦς ἐπισημά τινα ἔχων διετρέψεται, εἰς οὐμοδολον, ὡς εἰκάσαι, τῆς γεωργίας· διν καὶ αὐτὸν Ἀπίν οὐμωνύμων; τῷ δειπότῃ ἐκάλουν. Τὴν δὲ

(1) Suid. addit, aut Joseph. Scribit is quoque, in capite ejus suis modium et cubitum, quo Alexand-

drini auctum Nili mensi sunt: et templum id ab Alexandro esse conditum.

σορὸν τοῦ Ἀπιδὸς ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου μεταγαγόν τες εἰς τὸν ναὸν, Σέραπιν ἔκάλουν αὐτὸν τὴν στήλην, ἥ καὶ Σέραπιν μεταθέσει τῶν στοιχείων. Οὐ νέως πάγκαλος καὶ ἄγαλμα μέγιστὸν τι καὶ φοβερῶνταν ἐκ διαφόρου ὅλης ἐπικενασμένον, ὃς ἔκατέρᾳ χειρὶ ἔκατέρου τοίχου ἐψάπεισθαι. Ἐν δὲ μέσῳ τοῦ ἀγάλματος νέως ἔτερος πλάνης ἦν, ὡς καὶ δύοντον ἔτερον χαλκοῦν, οὐ μέγα δὲ ἀπηρῷτο, οὐ τῇ κεφαλῇ ἐνείραντες σίδηρον, καὶ τοῖς τῇ; στέγῃ; φωτνώμασι μαγνῆτιν λίθον κατὰ κάθετον θέμενοι, εἰς ἀκρα τούτῳ μεθῆκαν μετέωρον, καὶ οὗτε γῆς οὔτε στέγης αὐτῆς ἐφαπτόμενον. Ἐκεῖνοι τούτους τοὺς δρυγοντας συνελάσσοι καὶ ζωγρῆσαι, ἐπειτα παραδοῦνται πυρί. Ἡ δὲ βασιλέα μαθόντα, δισχιλίους ἐκπέψαι, οὐ καὶ ἐπιφόρου πνεύματος εὐτυχήσαντες, οὐτὲ ἐξ ἡμέρων, τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀλεξανδρέων πᾶσι προστέχουσι. Καὶ παροινίᾳ πολλῇ χρησάμενοι ἐξ τὰς γαμετὰς καὶ θυγατέρας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπὶ πολὺ δεινοτέρους τῶν προτέρων πειράσθαι. Ός ἀγανακτήσαντα τὸν δῆμον, δέσποιν Φλώρῳ προσάγειν δὲ τῶν στρατιώτικῶν ἡγετο ταγμάτων, ἐν ταυτῇ δὲ καὶ τὴν πολιτεικὴν διείπεν ἁρχήν, ἀνὰ τὴν Ἰπποδρομίαν γενέσθαι. Ὅστε τὴν ἐξ Εθνῶν χορηγίαν αὐτοῖς τοῦ σίτου ἦν παρ' ἐκείνων ἀφῆρηντο, ἐδοσι, τὰ τε βαλνεῖα, καὶ θέατρα, καὶ ζωιῶν ἀλλῶν τῷ οὐτως ἀπακτεῖν ἀπέσχοντο. Τὸν δὲ ὡς ήτον πρᾶξι σὺν εἰσηγήσει καθυπισχνούμενον, καὶ τούτον τὸν τερόπον διαλύσαι μετρῶ; τὴν στάσιν. Καὶ τὰ μὲν καὶ Ἀλεξανδρεῖαν ἐν τούτοις ἤσαν.

aliasque res quibus in tam dissoluto et perturbato civilitatis statu abstinere cogebatur, redderet. Quod illæ, sicuti vulgus voluerat, pollicitationibus interpositis se facturum recepit. Atque ad eum modum seditionem sensim sedavit. Res Alexandrinæ sic habebant.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Ὦς καὶ ἐν Παλαιστίνῃ στάσις ἀκόμεται, Θεοδοσίου τινὸς μοναχοῦ ταύτην κινεύτος, δὲ καὶ τέρ των Ἱεροσολύμων ἀρτάσιοι θύρων, ἐξανθέσας Ιουβελάλιον, καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ γενόμενα καὶ περὶ Ἀθαραστοῦ διακόνου τοῦ διοικητοῦ.

Οὐ μή δε ἀλλ' οὐδὲ ἐν Παλαιστίνῃ ἡρέμα εἴχον. Τῶν τινες γάρ μοναχῶν, οὐ τῇ συνδρῷ παρῆσαν, καὶ τάνατοι ταύτη ἑκρίνουν, ἀνὰ τὰ Ἱεροσολύμα ἤκοντες, προδοθῆναι τὴν πόλιτιν ἑκτρυσσον, δδυρόμενοι καὶ μάλα δὴ σπεύδοντες; τὸ μοναδικὸν ἀναβριπτίσαι καὶ ἀνασοβῆσαι, ὡς τοῦτον τὰ ἐν τῇ συνδρῷ καλῶς πεπραγμένα. Ἐπει δὲ καὶ Ιουβελάλιος τὸν θρόνον κατέλαβε, βαζόμενος ἀθετεῖν τὰ ἐν τῇ συνδρῷ καὶ ἀναθεματίζειν, εἰς τὴν βασιλέως πόλιν ἀκόμεται. Ἀρχιγύντες δὲ πάντων καθιστατο Θεοδόσιος; τις μυναχός, δὲ τὴν Αὐγούσταν συνερπάσσας Εύδοκιλαν (Ἑτι γάρ τὴν ζῆν περιήν), καὶ τὸ μοναχικὸν ἀπαν ὑψῷ ἐστήν ποιησάμενος, ἀγγεστρεικῷ καὶ μιαυφόνῳ χρώμενος τρίπολι, Ιουβελάλιον, ὡς εἰρηται, πρὸς τὴν Κωνσταντίνου ἀποχωρίσαντος, τὸν τῶν Ἱεροσολύ-

(1) Unde factum est, ut in quodam templo lapidibus magnetibus in solo et in camera, proportione magnitudinis positis, simulacrum ferreum aeris illius medio inter utrumque lapidem, ignorantibus quid sursum esset et deorsum, quasi numinis potestate penderet. August. De cœrit. lib. xxi, cap.

A cere licet, signum atque indicium: quem ipsum Apim quoque, endem scilicet cum hero suo nomine vocabant. Hominis autem istius loculo, qui sopr̄e est Græce, in templum translato, Serapim statuam ejus nominarunt, aut Serapim etiam, per litterarum mutationem. Cujus templum pulcherrimum fuit, et simulacrum longe maximum, m. ximeque horrendum, ex varia materia ita compactum, ut utraque manu utrumque parietem attingeret. In medio vero simulacro templum aliud erroneum fuit. 599 in quo effigies alia ærea non magna suspensa erat, cuius capiti ferrum immiserant. Et cum in tecti laquearibus magnetem lapidem juxta perpendicularium collocassent (1), sublimem eam in aërem ita promittebant, ut neque terram, neque tectum ipsum attingeret. In hoc ipsum templum populus magistratus compalit, et deinde vivos capti igne concremavit. Quæ res ubi ad imperatorem est delata, duo millia militum eo misit, qui secundo vento sexto die ad magnam Alexandriæ urbem appulerunt. Si petulant insolentia in conjuges et filias Alexandrinorum usi, gravioribus eos quam quas antea experti fuerant, affecere ærumnis. Plebs autem indigne eas fecens, a Floro tandem, qui reu militarem administrabat, tum autem ibi urbanas quoque res curabat, cum ad Circenses ludos spectandos congregata esset, petiit, ut quæ ei ablata fuerat, frumenti solitam largitionem relinquere, balneaque et theatra,

CAPUT IX.

Ut in Palæstina quoque sedilio extiterit, a Theodosio quodam monacho excitata: qui etiam Hierosolymorum invasit sedem, Juvenali expulso: et quæ sub eo acciderint. Item de Athanasio diacono confessore.

Nec vero in Palæstina tranquillitas fuit. Siquidem monachi quidam, qui synodo intersuerant, et diversa a decretis ejus sentiebant, cum Hierosolyma venissent, proditam esse fidem clauitarunt, lamentantes et monasticum ordinem concitare atque impellere satagentes, ut quæ in synodo rite acta erant, rescinderent. Ubi autem Juvenalis sedem suam recepit, atque illi eum ut synodi acta aboleret, et anathemati subjiceret, cogere voluere, D in imperatoris urbem concessit. Turba totius dux Theodosius monachus quidam erat. 600 Ilic, Eudocia Augusta (adhuc enim in vita erat) in partes suas rapta et sodalitate monachorum omni sibi conciliata, prædonis et sanguinarii hominis more, quod Juvenalis (sicuti diximus) Constantinopolim

4. — Democrates architectus Alexandriæ Arsinor templum concamerare inchoaverat, ut in eo simulacrum ejus e ferro pendere in aere videre. Intercessit mors et ipsius et Ptolemai, qui id sorori sue jusserset fieri. (Plin. lib. xxxiv, cap. 14.)

petierat, Hierosolymorum thronum occupavit, ad-jutoribus ea in re usus, qui synodi constitutionibus adversabantur, et Eudociæ gratificabantur. Et cum episcopi nondum a synodo reversi fuissent, alios ipse ordinatos in urbes quasque misit. Severianum autem Scythopolis episcopum, quod malevolentia illius suffragari nollet, oppido exactum interemit. Magnam quoque movit persecutionem, in civitate sancta, adversus eos qui communicare cum eo nolebant. Quosdam namque tormentis excruciat, aliquibus substantiam ademit, aliorum ædibus ignem injecit, ita ut urbs a barbaris capita esse videretur. De quo postea monachorum ordo ad Alcisonem litteras dans, illud scripsit: quod cum ut maleficus et episcopo suo insidus deprehensus esset, monasterio suo expulsus, et quia Alexandriae quoque rebellis Dioscoro fuerat, quod verberibus multis affectus, tanquam homo seditus per urbem scabioso camelio insidens traductus sit. Idem quoque Palæstinæ urbes circumiens, eas ut sibi episcopos legerent, coagit. Quorum unus etiam fuit Petrus, ex Iberia oriundus, Gazæorum civitatis, cui Majumæ nomen est, episcopus. Adeo ut Athanasius quidam in diaconorum ordinem cooptatus, in media ecclesia Hierosolymis cum multa dicendi libertate, iniquitatis abominatione throno sanctissimo insidente, vocem illam præclaram emiserit: « Desine, Theodosi, tantam cædem committere, desine Christo bellum inferre, et gregem ejus in prædonum morem e divino ovili ejicere, et aliquando tandem benevolentiam erga verum germanumque pastorem nostram cognosce; neque enim alienum sequi didicimus, neque vocem extraneam audire. » Hæc cum diceret, a satellitibus Theodosii arreptus, et ex ecclesia tractus est. Atque insolentis petulantiae et cruciatuum genus omne propter Christum perpessus, et flagris multis concitus, postremo etiam ferro vitam amisit. Cadaver ejus ex pedibus per urbem omnem raptum, canibus tandem esca projectum est. Porro Dorotheus, qui Palæstinam provinciam ab imperatore acceptam administrabat, **601** et tum apud Moabitidem bello adversus barbaros occupatus erat, ubi ea quæ in urbe sic gerebantur cognovit, celeritate summa cum exercitu forti rebus præsentibus consulturus accurrit. Ceterum Theodosii et Eudociæ satellites, portis clausis, non prius eum admisere, quam eis pollicitus esset, se quoque ad partes eorum defecturum, sicuti monachorum omnium ordo et universa civitas multitudo fecisset. Ita menses viginti exitiosus Theodosius tyrannidem in sede Hierosolymitanæ exercuit. Quam rem postquam Marcianus intellexit, a Dorotheo ille ejectus est: quem is capere quidem (sic enim imperatoris præceperat jussio) conatus est; sed id ab eo fieri non potuit, propterea quod pestis illa in Sinæum montem profugerat. Quam ob causam plurimi, qui partibus ejus sacerdos, tormentis subditi sunt, non plebei tantum homines, sed etiam qui propter

A μων ὑφαρπάζει: Θρόνον, ἀρωγὸς χρησάμενος τοῖς τάνατία τῇ συνέδρῳ φρονοῦσι, καὶ τοῖς ὑπουργοῖς Εὐδοκίᾳς. Καὶ τῶν ἐπισκόπων μήπω ἐκ τῆς συνόδου διπλεύθυντων, ἔκεινος ἐτέρους χειροτονήσας, κατὰ πόλιν ἔξεπεμπε. Σευηροῦσαν δὲ τὸν Σκυθιοπόλεως ἐπισκόπον, μὴ ὑπαχθῆναι τῇ ἔκεινου κακονόῃ ἥρημένον, τῆς πόλεως ἔξαγαγών ἔκτεινε. Μέγαν δὲ ἐκίνητος διωγμὸν ἀνὰ τὴν ἀγίαν πόλιν κατ' ἔκεινων οἱ μῆτραι κοινωνεῖν εἰλεντο· οὓς μὲν γάρ βασάνοις ἤκινατο· ἀλλὰ τὴν περιουσίαν διήρπεσεν· ἐτέρων δὲ πῦρ ἐνῆκε τοῖς οἰκοῖς· ὡς δοκεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ βαρβάρων ἀλίσκεσθαι. Περὶ οὐ τὸν μοναχικὸν ὑστερον πρὸς Ἀλκίσωνα γράφον εἰρηκεν, ως καὶ περὶ τὸν οἰκεῖον ἐπισκόπον οἴτα κακοῦργος ἀλοὺς, τοῦ κατ' αὐτὸν ἀπηλάθη μοναστηρίου, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδροῦ διάφορος Διοσκήρῳ κατέστη. «Ἐνθα πολλαὶς καταξανθεῖς ταῖς πληγαῖς ὡς στασιώδης, ἐπὶ καμῆλου ψωρίωτης ἀνὰ τὴν πόλιν περιηνέθη. Καὶ πρὸς τὰς πόλεις Παλαιστίνης ἴων, ἐπισκόπους σφίσι χειροτονεῖν κατηνάγκαζεν. » Όν εἰς δὲν καὶ Πάτρος δὲ Ἰησοῦς τῆς Γαζαίων πόλεως, ἢ Μακιουμᾶς δνομα, τοὺς τῆς ἐπισκοπῆς οἰκας πιστευθεῖς· ὡς καὶ τινα Ἀθανάσιον τῷ τῶν διακόνων κατειλεγμένον χορῷ παρδησιασάμενον, ἐν μέσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῦ τῆς ἀνομίας βδελύματος, ἐν τῷ ἀγιωτάτῳ ἐξερμένου Θρόνῳ, φωνὴν ἀφείναι, « Παῦσαι, λέγουσαν, Θεοδόσιο, τῆς τοσαύτης μιαυρονίας· παῦσαι Χριστὸν πολεμῶν, καὶ τὸ αὐτοῦ πομπον τῇ; θελας μάνδρας ληγτρικῶν ἀπελαύνων· καὶ γῶναι μόλις γενέσθωσι τὸ ἡμέτερον εὖνουν περὶ τὸν ἀληθῆ καὶ διτιας πομένα· ἔκιστα γάρ ἀλλοτριψ ἐπεσθαι μεμαθήκαμεν, μηδὲ ἔνης ἀκούειν φωνῆς. » Ταῦτα λέγων, ἀνάρπαστος ἤγετο, ὑπὸ τῶν Θεοδοσίου ὑπασπιστῶν ἔχω συρόμενος, καὶ πάν εἰδος· παροινίας καὶ βασάνου φέρων διὰ Χριστόν. Πολλαὶς δὲ καταξανθεῖς μάστιξ, τέλος καὶ μαχαίρᾳ καταλύει τὸ ζῆν. « Ο δὲ ἔκεινου νεκρός, ἐκ ποδὸς διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐλαυνθεῖς, τέλος κυνὶ βορὶ περιεδίδοτο. Δωρθεοῖς δὲ τὴν Ηλαίστινην ἐκ βατιλέως διέπων, περὶ που τὴν Μωαδίτιν πρὸς βαρβάρους ἐνασχολούμενος, τὰ κατὰ τὴν πόλιν γενόμενα διαγνοὺς, δύον τάχος ἤκει σὺν οὐκ ἀγενεῖ τῷ στρατῷ βοηθήσων τοῖς πράγμασιν. Οἱ γε μὴν Θεοδοσίου καὶ Εὐδοκίας ὑπασπισταὶ τὰς θύρας ἔκεινων ἐπιζυγώσαντες, οὐ πρότερον ἀνῆκαν, έως οὐ λόγον καὶ παρ' αὐτοῦ Ελαδον, ως κάκειος σὺν αὐτοῖς εἰη ἀποστειτῶν· ὕστερο δὴ καὶ τὸ μοναχικὸν ἄπαν καὶ τὸ τῆς πόλεως διεπράξατο πλῆθος. » Επὶ εἶκος τοινυ μητὸν δὲ θυμεῶν Θεοδόσιος τὸν Θρόνον τυραννήσας, Μαρκιανοῦ τὰ πεπργμένα μεθόντος, πρὸς Δωροθέου ἐκβαλλεται, κατασχεῖν μὲν πειραθέτος ἔκεινον οὕτω γάρ τὸ θεῖον ἐκέλευε πρόσταγμα· μὴ δυνηθέντος γε μὴν, τῷ τὸν ἀλιτροῖς πρὸς τὸ Σιναῖον ἀποδρᾶν· δι' ὃν πλεῖστοις τῶν ἔκεινων συναρχαμένων αἰκαταις ὑπῆχθησαν, οὐ μόνον τοῦ λαβδούς πληρώματος, ἀλλὰ καὶ τῶν μοναδικῶν σχήματι κατατεταγμένων. « Εκείνου δὲ ἐκποδῶν γεγονότος, Ιουσενάλιος αὐθίς τὸν Θρόνον κατέλαβε· καὶ πάντας δύον χειροτονίας τῇσιωσε Θεοδόσιος, καθιζειν εὐθύνη. Πολλὰ δὲ καὶ ἐτερα τῶν

ἀνιερῶν τῷ πλήθει ἐπιεισνέην ἔκειθεν ἐνθεν προύντων, δσας γε δ θυμδς αὐτῷ δηγόρευε, τοῦ βασικάνου καὶ θεομισοῦς δαίμονος οὗτῳ πράττειν εἰσηγουμένων ἐνδε τράματος ἐναλαγῆ· ω; ἔκειναι τῇ ἑκφωνήσει θατέρου σύμπαν ἐπάγειν ἐντεῦθα τὸ ἔτερον· ἐπὶ τόσον, ως καὶ πολὺ τὸ παραλάττον νομίζεσθαι παρὰ τοῖς πλειστοῖς, καὶ διντιχρυσάς ἀλλήλων καθεστάναι. Καὶ γάρ δὲ τὸν Χριστὸν ἐν δύο φύσεσιν δύολογῶν ἐκ δύο διντιχρυσάς λέγει, εἰπερ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι συνομολογῶν τὸν Χριστὸν, ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος; συντεθεῖσας λέγει· ὅτε ἐκ δύο λέγων τὴν ἐν δύο πάντως δύολογιαν ἐπάγει, εἰπερ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τὸν Χριστὸν λέγων, ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι δύολογελ αὐτὸν καθεστάναι, οὐτε τῆς σαρκὸς εἰς θεότητα μεταβληθείσης, οὐτε αὖ τῆς θεότητος εἰς σάρκα χωρούσας· δεῖ ὡν ἡ δρῆστος ἐνωαίς, ως καὶ διὰ τῆς ἐκ δύο φωνῆς διταῦθα νοεῖσθαι προσφόρως τὴν ἐν δύο, καὶ διὰ τῆς ἐν δύο τὴν ἐκ δύο, καὶ θάτερον τοῦ ἐπέρου μὴ ἀπολιμπάνεσθαι· δπου γε κατὰ τὸ περιεύσιον οὐ μόνον τὸ δόλον ἐκ μερῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν μέρεσι τὸ δόλον γνωρίζεται. Καὶ δημας ἀλλήλων σύτως ἀπεσχοινίσθαι ταῦτα νομίζουσιν δινθρωποι συνηθεῖσι τινὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης· ή καὶ τὸ οὕτω βούλεσθαι προειλημμένοι, καὶ πάσσος ίδεας παραφονεῖν· ή πρὸς τὴν τοῦ δυτοῦ Ιεναὶ συγχατάθεσιν. Άι' ἀπερ αἱ εἰρημέναι μοι συγχύσεις ἐγένοντο. Καὶ τὰ μὲν οὕτως ἐν τε Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Παλαιστίνῃ συνέβαινε.

vel quod illa destinatione animi voluerint, et quodvis potius genus subire, quam ei quod verum est, assentiri. Quam ob causam, quæ a me dictæ sunt confusiones exsilitere. Hæc sic apud Alexandrinos et apud Palæstinos accidere.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

C

CAPUT X.

Περὶ τοῦ ἐπεισφρήσατος ἐν ταῖς ἁψώις τῶν πλεων λιμοῦ τε δμοῦ καὶ λοιμοῦ· καὶ ως αὐτομάτως ἡ τῇ τῷ ἐπιστρετεῖσθαι ἀρῆκε καρποῖς.

Πολλὴ δὲ τις κατὰ τοῖς ἀνομδρίᾳ ἐγένετο, καὶ λιμὸς δμοῦ καὶ λοιμὸς ἐν τε Φρυγίᾳ Γαλατίᾳ τε αὖ καὶ τῇ Καππαδοκῶν· καὶ ἀχρι δὴ καὶ Κιλικίας αὐτῆς περιφανῶς προεχώρει· ως συμβαίνει τῇ ἐνδεῖται τῶν ἀναγκαίων τοὺς περιοίκους τῶν εἰρημένων ἀπηγορευμένη καὶ δλεθρίᾳ καὶ ἀγήσει χρήσασθαι τῇ τροφῇ, ἐπιλεοι πρώτων τῶν ἀναγκαίων. Λιμοῦ δὲ τοσούτου ἐπιχωριάζοντος, τῇ μεταβολῇ τῆς διετίτης ἐνδούν μάλα οἱ δινθρωποι· ὑπερβολῇ γάρ φλεγμονῆς οἰδανοῖς τοὺς σώματος, πρώτον μὲν τὰς δψεις ἐφειρόντο· εἰς ἐπιγινομένης βρχδες, τριταῖοι τὸν βίον ἀπῆσαν. Ἀλλὰ τοῦ μὲν λοιμοῦ σὺν ἣν τις βοήθεια οὐδαμοῦ· τοῖς γε μὴν ὑπ' ἐκείνου σπανίοις πάμπαν καταειφθεῖσιν ἀρωγήν τὸ πάντων σύντερον· Πρόνοια δέδωκε, τὸν λιμὸν θεραπεύσασα. Κατὰ μὲν γάρ ἐκείνο τὸ έτος φυ μὴ ἐφε τὰ σπέρματα, ἀερίῳ τροφῇ θύρεψεν, ὕστερον ποτὲ τοῖς πάλαι· Τιραχήταις ιστορηται πράξασα, διάννα προστηγόρευται ἐπιθρέξα· αὐτομάτους δὲ τελεσιουργήσασα τοὺς καρπούς ἔτει τῷ μετὰ τοῦτο. Τὰ δὲ τοιαῦτα κακὰ τῇ τε Παλαιστινῶν ἐπέδραμε χύρων,

A habitum in monachorum ordine consi fuerant. Post Theodosii fugam, Juvenalis in thronum suum restitutus, omnibus quos ille ordinaverat, dignitatem statim ademit. Multa præterea alia tristia hinc et inde provenientia multitudini accidere, quæ animus ei, invido et Deo inviso dæmone, per unius litteræ mutationem, suadente, suggestit: ita ut alterius litteræ pronuntiacione, aliud prosus inducere liceret. Adeo etiam, ut multa a pluribus mutatio fieri, et sententia in contrariam prorsus et ex diametro repugnantem significacionem ferri, et alteram per alteram tolli existimat. Nam Christum ἐν, hoc est in duabus naturis qui proficitur, ἐκ, hoc est ex duabus, dicit: siquidem dum in divinitate et humanitate Christum confitetur, ex divinitate et humanitate unicūm esse concedit. Et qui ex duabus dicit, professionem tamē in duabus infert: si ex divinitate et humanitate Christum dicens, in divinitate et humanitate consistere ipsum profitetur, neque carne in divinitatem eunte, neque rursum divinitate in carnem evadente; unde ineffabilis illa existit unio, ut per locutionem, ex duabus, hic commode locutio in duabus, et per, in duabus, etiam ex duabus intelligatur, et alterum ab altero non differat; quandoquidem et juxta abundantem loquendi rationem non solum totum ex partibus, sed etiam in partibus totum percipitur. **602** Et tamē separata hæc inter se sic esse homines opinionati sunt, quadam de Deo opinionis consuetudine:

De fame simul et peste, quæ civitatibus Orientalibus incesserunt: et ut sua sponte terra anno sequente fruges protulerit.

Eisdem temporibus ingens fuit siccitas, famesque simul et pestis in Phrygia, Galatia et Cappadocia: quæ calamitas etiam ad Ciliciam usque progressa est, ut earum quas diximus regionum incole in summa penuria ad eas angustias pervenerint, rebus necessariis deficientibus, ut prohibitis, insolitis et exitiosis alimentis uterentur. Et fame tantopere invalecente, homines, victus ratione mutata, in segritudines inciderunt. Corpora namque propter maximas inflammationes, tumore concepto, oculos primum amittabant: deinde tussi accidente, die tertio moriebantur. Contra pestem eam nullum usquam fuit auxilium. Qui autem ex ea perrari supersuere, eis opem servatrix omnium Providentia attulit, et fami subvenit. Eo enim anno quo fruges non provenerunt, alimento acrio eos favit, sicuti olim veteribus Israelitis fecisse memoratur, manna illis (quod dicitur) cœlitus demittens. Proximo autem anno ut fruges sua sponte excrecerent, effecit. Hæc mala Palæstinam et plurimes alias regiones pervaserunt. Et calamit-

tates ejusmodi Orientalem orbis partem omnem A καὶ ἀλλας πλειστας ἐπηλθε πόλεις · ὥσπερ βάδην τῶν τοιούτων παθῶν πᾶσαν τὴν τῆς Ἐω περινοστούντων γῆν.

CAPUT XI. I

De Valentianam cōrde, qui Occidentalibus imperavit: et de Eudoxia conjugē ejus, liberisque ejusdem. Et ut Genserichus urbem Romanam coperit. Item de eis qui post Valentianam per successionem Romanam imperarunt.

Hæc Orientis ærumnae suæ. Porro Occidens alias, eis quas diximus non minores, sensit. Nam Aetius urbis Romanæ præfectus, miserandum in modum vitam amisit: et oræ Occiduae imperator Valentinianus recta quidem Ecclesiæ dogmata, quemadmodum supra a nobis dictum est, retinuit, in quotidiana autem consuetudine vitæ plurimum deliquit. **603** Cum enim vultu venusto, et rebus aliis ornata maxime in matrimonio haberet conjugem, junioris Theodosii filiam Eudoxiam, alienas nuptias turpiter fœdavit, et aperte permultos curiosarum artium sectatores familiares habuit, et tandem vitam fœdissimam morte finiit. Maximi namque, qui, Gratiano imperatore cæso, tyrannidem arripuit et a magno Theodosio postea necatus est, ex filio nepos, avo cognominis, patriciatus dignitatem primariam gerens, cum insidias Valentianino imperatori strueret, propterea quod is uxorem ejus stuprasset, Aetium imperiale aulam gubernantem (consiliis enim suis is obsistebat) metuens, perduellionis criminis per caluniam apud imperatorem detulit. Atque ubi ille eam ob causam miserabiliter cæsus est, labore nullo Maximus imperatoris regiam ingressus, illum interemit, et conjugem ejus Eudoxiam coagit sibi nubere, eique per stuprum viu intulit. Per quæ enim aliquis peccat, per eadem etiam castigatur. Postea vero ille imperium quoque sibi usurpavit. Enimvero Eudoxia tanta contumelia affecta, quod tam inopinatum flagitium ægre ferret, omnem sibi quod dicitur jaciendam esse aleam statuit, ut injuriæ ancstrom ulcisceretur qui facinus tantum in marito suo patrare, et insuper ingenuitatem libertatemque suam contaminare ausus fuisset. Acris enim esse solet femina, nec ullo modo ea flectitur aut exoratur, ut dolorem statim ponat, si pudicitia ei, quam retinere contendit, per vim adempta sit: et quidem ab eo qui etiam castitatis, dignitatis et existimationis suæ custodem sustulerit. Hæc secum in animo volutans Eudoxia, quandoquidem nullam ex Byzantio auxillii spem esse putavit, quod pater ejus Theodosius dudum diem suum obiisse, et tempore plurimo diva Pulcheria imperio ibi potiretur, quæ nondum conceptam adversus matrem Eudociam iram deposuisset, dona maxima in Libyam ad Genserichum misit, eumdemque ut sibi in tanta ærumna subveniret, seque Maximi improbitate liberaret, rogavit: sive illa barbaro oblata, si modo se move-

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῆς ἀγνοέσσεως Οὐαλεντινιαροῦ τοῦ ἐρεπέρα καταρχοτος· καὶ περὶ τῆς ἐκείνου γυναικὸς Εὐδοξίας καὶ τῶν παιδῶν αὐτῆς· καὶ ὡς Γιζέριχος εἴλε τὴν Ῥώμην· καὶ περὶ τῶν μετὰ Οὐαλεντινιαρὸν κατὰ διαδοχὴν βεβαιώσυντων ἐρ οὐαλεντινιαροῦ ἐρ οὐαλεντινιαροῦ.

Τοιάυτα μὲν τὴν Ἐω κακὰ διελάμβανεν · ἀνὰ δὲ τὴν ἐσπέραν ἔτερα οὐκ ἐλάττω τῶν εἰρημένων ἔγινετο. Ἀέτιος μὲν γάρ δὴ τὴν Ῥώμην διέπων ἐλεινῶν τὸν βίον κατέστρεψεν · δὲ δὲ τῆς ἐσπερίου λήξεως αὐτοχράτωρ Οὐαλεντινιανὸς τῶν μὲν ὅρθων τῆς Β' Ἐκκλησίας δογμάτων μάλα ἀντείχετο, ἢπερ μοι καὶ πρότερον εἰρήται· παρανομίᾳ δὲ πλειστη εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐκέχρητο δίαιταν. Ήραλὶ γάρ τὴν δύνην καὶ τὰλλα εὐπρεπεστάτη γυναικὶ συνοικῶν, Εὔδοξιῃ τῇ τοῦ νέου Θεοδοσίου θυγατρὶ, ἀλλοτρίους γάμους ἀσέμνως ἀνώρυττε. Συχνῶς δὲ καὶ τοῖς τὰ περιεργα πράττουσιν ἀδεῶς διμιλῶν, αἰσχίστην μόρῳ τὸν βίον μετηγλαττεν. Μάξιμου καὶ γάρ. δ; δολῷ μὲν τὴν βασιλέα Γρατιανὸν ἀνείλε, τυραννίδιον χρησάμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἀνήριται τούτου παῖς παιδὸς τῷ πάππῳ ἡμώνυμος, ἐν πατρικοῖς τὰ πρώτα τελῶν, ἐπιβουλῇ γάνθιλετο οὐαλεντινιανῷ βάπτεων · ὅτιπερ εἰς τὴν ἐκείνου ἐνύδρια γαμετὴν, δεδοκιώς τὸν Ἀέτιον τῶν βασιλεῶν χριτούντα · διαβάλλει μὲν ἐκεῖνον πρώτον τῷ βασιλεῖ τῷ ἐγχλήματι τῆς καθοστάσεως · ἐπειδὸν δὲ ἐκείνος διὰ τοῦτο δειλαίως ἀνήριτο, σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὰ ἀνάκτορα εἰσιών, κτενεῖ μὲν τὸν Οὐαλεντινιανὸν, καὶ τὴν ἐκείνου σύνοικον εἰσοικίζεται, καὶ πολλὴν βίαν ἐπαγγλῶν, ταῦτη συμφεύρεται · δ' ὁν γάρ τις ἀμφράνει, δι' αὐτῶν καὶ παιδεύεται. Ἐπειτα καὶ τὴν ἀρχὴν περιβάλλεται. Ἡ δὲ Εὔδοξία οὕτω περιυδρισθεῖσα καὶ τῷ λίαν παραλόγῳ τοῦ πράγματος ἀχθομένη, πάντα κύδον, τὸ δῆ λεγόμενον, ἀναρρίπτειν ἥρειτο, ὥστε τὸν ὄντριστην τίσασθαι ὑπέρ τὸν εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπεπόνθει γαμέτην, οἵτε τε οὗτως τῷ ἐλευθεριῷ ἐξύδριστο. Καὶ γάρ πιος δεινή τις ἐστι γυνὴ, καὶ ἱκιστα δυσωπεῖται λύπην τάχιστα ἀποθέσθαι, εἰ γε σωφροσύνης ἀντεχομένη D ταῦτην πρὸς βίαν ἀφαιρεθεῖη · καὶ ταῦτα, παρ' οὐ καὶ τὸν τῆς σωφροσύνης καὶ τιμῆς καὶ δέξιης φύλακα τύχοι προσαπολέσασα. Ταῦτ' οὖν ἐν νῷ ἔχουσα Εὐδοξία, ἐπειδὸν μηδὲ μίαν ἐκ Βυζαντίου ξεσθαῖσι οἱ φέτο ἀρωγῆν, πάλαι μὲν οἰχομένου αὐτῆς τοῦ πατρὸς Θεοδοσίου, πλεῖστον δὲ καὶ τῆς θείας Πουλχερίας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς οὐστῆς χρόνου, καὶ μήπω τὸν κατὰ τῆς μητρὸς Εὐδοκίας χόλον ἀποθεμένης, δῶρα πλειστα δούσα, πρὸς Λιβύην ἐκπέμπει, Γιζέριχον δυσωπᾶσα, ἀρχῆς μὲν αὐτῇ δυστυχῶς οὕτω πραττούσῃ, καὶ τῆς Μάξιμου μοιχηρίας ἐλευθερώσας · ενελπίν δὲ εἰναὶ μόνον κινήσαντα, καὶ περὰ δόξαν τῇ Ῥώμαιων ἐπελθεῖν στόλῳ μεγάλῳ ἀρχῇ · ὑπισχγεῖτο γάρ οἱ πάντα εὐχερῶς προδοῦναι. Οἱ μὲν οὖν Μάξιμος οὐδὲ ἔνα τυραννήσας ἴνιαυτὸν,

διεφθάρη· Γιέριχος; δὲ σὺν μεγάλῃ δυνάμει ἐλθὼν, ἀσταθῆς καὶ παλιμβολος, οὐδὲ τῇ Εὔδοξῃ τὸ πιστὸν εἰσιλάξατο· ἀλλὰ τὸ μὲν ποιορκήσας, τὸ δὲ τῶν τῆς πόλεως θεαμάτων πυρπολήσας, ή; Λιβύης διχετο ἀπώλησην, μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τε Εὔδοξίαν καὶ τὰς δύο θυγατέρας· Εὔδοξίαν καὶ Πλακιδίαν αιχμαλώτους ἔχων. Πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἐκκλήσιαστικῶν καὶ πολυτιμῶν σκευῶν συναπήρεν. Οὐκ ἐλάχιστα δὲ καὶ τῶν Ἐβραϊκῶν ἡσαν σκευῶν· ἀπέρ Οὐεσπασιανός τε καὶ Τίτος, τὴν Ἱερουσαλήμ πορθήσαντες, εἰς Ῥώμην ἀνήγαγον. Τὴν μὲν οὖν πρεσβυτέραν τῶν θυγατέρων Εὔδοξίαν τῷ νιφὶ Ὀνυρίῳ συνῆπτε Γιέριχος· τὴν δὲ Πλακιδίαν μαθὼν Ὀλυμπίῳ γατεγγυθείσαν τῷ πατρικῷ, πρώτῳ κατὰ τὴν Ῥώμην τῆς γερουσίας τυγχάνοντι, τότε δὲ ή; Βυζάντιον γεγενημένῳ φυγάδι, ἀλισκομένης τῇ· πλεως, σύναρτα τῇ μητρὶ Εὔδοξίᾳ ἐξ Βυζάντιον ἐπειπε, Μαρκιανὸν θεούμενος σὺν ποιλῇ τῇ θεραπείᾳ καὶ βασιλικῇ τῇ δηρυφορίᾳ. Καὶ γάρ πολλήν τινα τὴν ὄργην κατ' αὐτοῦ ἔνηκε Μαρκιανῷ, τῷ τε τὴν Ῥώμην ἐμπρῆσαι, καὶ τῷ τὰς βασιλίδας· οὗτω περιυδρίσαι. Ἀλλὰ τὴν μὲν Πλακιδίαν Ὀλυμπίος αὐτὸς· Μαρκιανὸν καλεύοντος; εἰσικιζεται. Μετὰ μέντοι Μίξιμον ἄρχεις Ῥωμαίων Ἀδιτος, μῆνας χρατήσας; διετώ. Τούτου δὲ λιμῷ τὸν βίον ἀλλάξαντες. Μετοιστήνος ἐπὶ δύο ἑτη τὴν βασιλείαν κατέσχεν. Ἀλλὰ καὶ Μαῖσουρίνου πρὸς Ρεκιμέρου, δει στρατηγὸς Ῥωμαίων ἦν, δόλῳ τὸν βίον ἀπολιπόντος, Σευῆρος τρίτον ἵετος τὴν βασιλείαν ἐκράτησε· μεθ' ἓν Ἀνθέμιος, ἢ Μαρκιανὸν, τὴν δὲ τὴν παῖδα κατηγυρίσατο, ἐκ πρεξείας τῶν ἐπεριών Ῥωμαίων. Ἐπειδὲ καὶ οὗτος δόλῳ ἐπέφαττετο, Χριστιανούτας; μίλα γενόμενος;, Ὀλυμπίος βασιλεὺς ὑπὸ Ρεκιμέρου ἀνηγρέυστο, καὶ μετὰ τούτου Γιουκέριος· ἐν τῇ τιμῇ πέμπτον ἵετος διαγενόμενον, Νέπιος τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται, ἐπίσκοπον τὸν Ἰλυκέριον καταστήσας κατὰ Σάλωνας πόλιν τῆς Δαλματίας;. Ἀλλὰ καὶ τούτον Ὁρέστης τοῦ τῆς ἀρχῆς ἀφίστητο θρόνου, διν ὁ παῖς Ῥωμύλος, δει καὶ Αὐγουστούλος ἐκλήθη, διεδίξτο· δει τελευταῖς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ἐγένετο, ἀπὸ Ῥωμύλου τοῦ πρώτου τριῶν καὶ τριακοσίων καὶ χιλίων περιφραγμάτων ἐνιαυτῶν. Μετὰ δὲ τούτον Ὁδίακρος τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κατέσχε, τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ βασιλικῆς προσηγορίας ἑαυτὸν ἀφελών, πρώτος δὲ ῥήγα προσειπών ἐκτενή· ὅπηνίκα καὶ Λέων ὁ μέγας τῶν τῆδε μεθιστάτο.

(1) Cum Genserichius Carthaginem (ex quo annis 585 in ditione Rom. suisset) anno Domini 441 ceperisset, cuius clavis mentio sit l. i. in princ. C. de off. pref. pret., tandem Roinam quoque anno Domini 457 sedissime vastavit. M. Varro Vectionum se Roma, in augurio non ignobilem, et ingenio cuivis parens, audiuisse scribit, dicentem: Quoniam cxx annos incolumis praterisset populus Romi, ad mcs perventurum. Quidam eruditus tempus direptionis istius Vandalicæ, cuius Justin. meminit. C. De off. PP. Afric. designari per Varronis verba putant. Alii potius ad Totilæ vastationem referunt, quæ sub Justiniano accidit.

A ret, præter opinionem cum classe ingenti imperium Romanorum consecuturum, quod se illi facile tradituram recepit. Itaque Maximus cum neque unum quidem annum tyrannide potitus esset, interemptus est, 604 Genserichus vero ubi cum ingentibus copiis advenit, Romam cepit. Qui quod barbara mente et instabilis atque inconstans esset, Eudoxia sicut non servavit, sed urbe direpta, spectaculisque ejus incensis, in Libyam reversus est, Eudoxia secum et duabus ejus filiabus Eudocia et Placidia captiis abductis. Multa quoque inde ecclesiastica et pretiosa abstulit vasa, inter quæ non pauca etiam Hebraica fueré, quæ Vespasianus et Titus Hierosolymis vastatis Romanam secum attulerant. Genserichus (1) majorem natu filiam Eudociam filio Honorio matrimonio junxit, Placidam autem, quod Olybrio pastricio, senatus Romani principi, qui tunc urbe Roma capta Byzantii profugus erat, despontalem esse cognovisset, una cum matre Eudoxia, cultu magno et regio comitatu tradito, Byzantium, Marcianum placatus, misit, qui vehementer ira adversus eum percitus fuerat, cum quod Romam incendisset, tum quod sic in imperatrices illusisset. Olybrius, Marciiano jubente, Placidam uxorem duxit. Verum post Maximum Romæ Avitus rerum potitus est mensibus octo: qui ubi vitam fame finivit, Majorianus biennio imperium tenuit. Postquam autem is ab Recimero Romanæ militiæ duce dolo cœsus est, Severus (2) tres annos ibi imperavit. Post hunc Anthemius, cui Marcianus filiam suam despontit, Occidentalibus Romanis id per legationem petentibus. Ubi vero et hic, cum Christianissimes esset, fraude peremptus est, Olybrius a Recimero imperator renuntiatus est. Huic successit Glycerius. Atque illi rursum, ubi annos quinque dignitate in eam gessisset, Nepos qui Glycerium apud Salonas Dalmatiæ urbem episcopum fecit. Sed et hunc Orestes imperio spoliavit. Cui Romulus filius, qui et Augustulus dictus est, successit, ultimus Romanorum imperator, a Romulo primo rege mille trecentis et tribus (3) exactis annis. 605 Post hunc Romanorum imperium Odoacer invasit: qui imperiali cognomine rejecto, regem se primus vocavit (4). Quo tempore et Leo Magnus ex hac vita migravit.

(2) Al. Severianum nominant.

(3) Secundum alios ab Urbe condita circiter annum 1221.

(4) Circiter haec tempora Paulinus Nole episcopus, multis Vandalis captivos redemit, et tandem viduæ filium, seipso in servitatem dato, liberavit. (Diac.) — Odoacer, quod bellicosus esset, id nomen a vastidis et excruciantibus agris accepit. Sicut et apud Vandals sive Bohemos, rex Odoacerus, vir fortissimus, ante Permisatus nominatus. Fuit autem Odoacer Herulus, sub quo Romani majestas imperii in Occidente sero admixtum ad Francos pervenit.

CAPUT XII.

Ut imperatrix Eudocia Pulcheria Augustæ sit conciliata : et de juniore Eudocia, Eudoxiæ filiæ.

Eudocia Augusta in Palæstina adhuc degens, de filiæ Eudoxiæ, maritique et liberorum ejusdem rebus certior facta, ad extremam conjecta est animi anxietatem. Proinde sumem omnem, ut in proverbio est, movens, per Valerium et Olybrium patricios Pulcheriæ reconciliata est : a qua etiam petiit, ut eis quæ in captivitate essent, opem ferret. Et cum pax inter Genserichum et Marcianum facta esset, Eudoxiam Genserichus et Placidiam, Pulcheria petente, sicuti dixi, Byzantium misit. Junior autem Eudocia apud maritum Honorichum in Africa mansit, cum quo sedecim annos vixit, eidemque filium Hulderichum genuit. Porro cum parum grata ei esset viri conjunctio, qui Arianam profitebatur religionem, arte manus ejus elapsa, et aviam Eudociam imitata, ad sancta loca concessit, et sepulcrum illius longe post exosculata est. Ubi et ipsa non diu vixit : sed somno beato sopita, juxta avia tumulum in præclaro et ipsa reposita est monumento. Quidquid autem ei erat facultatum, id pauperibus et sanctæ Christi resurrectioni (1) consecravit.

606 CAPUT XIII.

Ut procuratione et arte Pulcheriæ, Eudocia sanctam quartam approbarit synodum, persuasione Symeonis Stylitæ sive Columellæ et magni Euthymii inducta.

Pulcheria Augusta quamprimum Eudociæ reconciliata est, fratres et filias ejus hortata est, ut crebras ad eam darent litteras, quo ab Eutychetis et Dioscori opinione descisceret, et sanctæ catholice Ecclesiæ communionem amplecteretur. Litteris ejusmodi Eudocia acceptis, cum etiam beata Bassa semper ei, ut eadem secum in religione sentiret, molesta esset : metuens illa, ne id non ex sententia Dei faceret, faciendum sibi esse putavit, ut de ea re ad divinos Patres referret, qui se de vero pietatis cultu certo edocerent. Proinde Anastasio chorepiscopo accito, ad sanctum Symeonem Stylitem per illum scripsit, qui tum virtutibus suis orbem illustrabat. Ad eum litteris quoque manu sua conscriptis, conscientiam suam revelavit : complexuram se esse, quod ille decrevisset, pollicita. Sanctus autem vir ille ad eam in hæc verba rescripsit : « Scito, filiola, quod diabolus, virtutum tuarum divitias cernens, te expelvit ut cribraret sicuti triticum. Et exitiosus ille Theodosius, vas et instrumentum mali illius factus, Dei amanti animæ tuæ tenebras offudit, camque turbavit. Sed confide. Non enim deficit fides tua. Ego quidem illud valde admiratus sum, quod cum fontem apud teipsam haberes, euinque ignorans, longius aquam hauriendam peteres. Habes igitur

A ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.
·Ως η βασιλική Εύδοκια τῇ βασιλίδι Πουλχερίᾳ ἐποιεστο· καὶ περὶ τῆς νεωτέρας Εύδοκιας, τῆς θυγατρός Εύδοξιας.

Εύδοκια δὲ ή βιστίσσα, τὰ κατὰ τὴν θυγατέρα Εύδοκιαν καὶ τὸν σύζυγον καὶ τὰς ἑκείνων παιδας ἀναμαθοῦσα, ἐτι τῇ Παλαιστίνῃ ἴνδιατρίουσα, εἰς ἐσχατον ἀθυμίας ἥκε· καὶ πάντα κάλων, τὸ τοῦ λόγου, κινήσασα, σπενδεται Πουλχερίᾳ, μέσων γενομένων Οὐαλλερίου καὶ Ὀλυμπίου τῶν πατρικῶν. Ήτει δὲ βοηθὸν καὶ ταῖς ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενέσθαι. Καὶ τῆς εἰρήνης ἀκμαζούσης μεταξὺ Γερερίου καὶ Μαρκιανοῦ, τὴν μὲν Εύδοκιαν καὶ Πλακιδίαν αἰτησάσης Πουλχερίας, ἡς Βυζάντιον, ώσπερ ἔφην, Γιζέριχος ἐπεμπεν· ἡ δὲ νεωτέρα Εύδοκια παρὰ τῷ ἄνδρι Ὄνωρίχῳ ἦν κατὰ τὴν Ἀφρικὴν μένουσα· μεθ' οὐ ἔκχειδεκα ἐτη διαβιώσασα, καὶ παῖδας ἦκ ἑκείνου Ἡλδέριχον ἀποτεκοῦσα, δισαρεστοῦσα τάνδρον, διτι τὰ Ἀρειανῶν ἐπρέσσεις, τέχνη τὰς χειρας ἑκείνου διαψυγοῦσα, τὴν μάρμαρην Εύδοκιαν μιμησαμένη, πρὶς τοὺς ἀγίους καὶ αὐτὴ τόπους ἐγένετο, καὶ τὸν ἑκείνης τάφον ἡσάζετο πολλῷ ὑστερον. Ἐνῷ καὶ αὐτῇ ἐπ' ὀλίγον διαβιώσα, τὸν μακάριον ὑπωστέν ὅπον, παρὰ τὸν τάφον τῇ; μάρμαρης περιφανοῦς τυχοῦσα ταφῆς. «Οσα δ' αὐτῇ προσῆσαν, πένησι καὶ τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀφιέρωσεν ἀναστάσει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

·Ως μεθόδῳ Πουλχερίας η Εύδοκια τὴν ἀγαλτερτην προσήκαστο σύνοδον, ὁδηγηθεῖσα ὑπὸ Συμεὼν τοῦ Στυλίτεων καὶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου.

Πουλχερία δὲ ή βασιλίς, δριτι σπεισαμένη τῇ Εύδοκιᾳ, τοῖς τε ἀδελφοῖς ἑκείνης ὑπετίθει καὶ θυγατράςι συνεχέστερον γράμματα πέμπειν αὐτῇ, ὅπει τῆς μὲν Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου δόξης πείθειν ἀφίστασθα· τῇ δὲ ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κυινωνεῖν αἱρεῖσθαι· ἡ δῆτα δεχομένη ἡ Εύδοκια, καὶ τῇ; μακαρίᾳ Βίσσης τὰ ἵσα φρονεῖν ἀετ ἐνοχλούσης, δείσασα μὴ οὐ κατὰ γνώμην πράττοι Θεοῦ, δεῖν ἐδόκει τὰ τοῦ σκοποῦ τοῖς θεοφόροις τῶν Πατέρων κοινώσασθαι, καὶ παρ' ἑκείνων τὸ προτῆκον σέβας ἀπακριθώσασθαι. Καὶ δὴ τὸν χωρεπίσκοπον Ἀναστάσιον μεταστειλαμένη, τῷ ἀγίῳ Συμεῶνι τῷ Στυλίτῃ ἀπέστελλε, τηνικαῦτα τὴν ὄψιοιον ταῖς ἀρεταῖς δῆδουχοῦντι· φ καὶ τὰ τῆς συνεδήσεως οἰκινογέρῳ γράμματι ἀνετίθει, στέργειν δὲ ἑκείνης ἐγκρίνοι. Ο δὲ διοι; γράμματι αὐθίς ἐδήλου, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιστείλας αὐτῇ· « Γίνωσκε, τέκνον, διτι διαβόλος δρῶν τὸν πλοῦτον τῶν σῶν ἀρετῶν, ἐξηγήσατο σε σινάσσαι ὡς τὸν σῖτον· καὶ δὲ λυμεῶν ἑκείνος Θεοδόσιος, δοχεῖον καὶ δργανον τοῦ πονηροῦ γεγονῶς, τὴν θεοφιλή σου ψυχὴν ἐζόφωσε τε καὶ συνετάραξεν. Ἀλλὰ θύρτει· οὐ γάρ ἐκλείπει σου ἡ πίστις. Ἐγὼ δὲ τοῦτο λιαν τεθαύμακα, διτι τὴν παγῆν ἔχουσα καὶ ταῦτην ἀγνοοῦσα, μακρόθεν τοῦ δικτοῦ ἀντιλῆσαι ἐσπούδασες. Τέχεις τοῖνυν τὸν θεοφόρον Εὐθύμιον· ἐπου τοῖνυν ταῖς αὐτοῦ δι-

(1) In cuius honore in templum Hierosolymis constructum fuerat. Evagr. lib. II, cap. 5.

θεικαλίσις καὶ νουθετίας, καὶ σώζη. » Ταῦτα δι-
γνοῦσα ἡ Εὐδοκία οὐκ ἀμελῶς διετέλη· πέμψας
δὲ, τὸν ἄγιον Εὐθύμιον μετεστέλλετο, εἰ, διὰ τὴν έκεινην
νικοπαῖην πύργον ἐδείπετο. Ἐπεὶ δὲ ἡ Κένην, ἀρχήτου
πληθεῖσα τῆς ἡδονῆς, πρὸς τοὺς ἔκεινου πεσοῦσα
ποστ, « Νῦν ἔγνων, μέγα ἀνέκρεγκα, διτε ἐπεισχέψατο
Κύριος; τὸ δὲ μὴν ἀνέξιον τῇ ἐπιφορτίσει παρουσίας
τῇ; σῆς. » Οὐ δὲ διτε εὐλογίας ταῦτην καταξά-
σα, προσέχειν τοῦ λοιποῦ παρηγγύος. « Τὰ γάρ
ἐπισυμβάντα τῶν λυπηρῶν μή δι’ ἀλλὰ τι ἐπιγε-
γενηθεῖσαν οὐτοὶ ζεῦται, ἢ διτε τῷ ἀνοσίᾳ Θεοδοσίῳ κοι-
νωνῆσαι τὸν θάνατον. Καὶ τοινυῖν τῆς ἀλέσου φιλονεκίας
παντάπασιν ἐκστήσθη· καὶ πρὸς ταῖς τρισιν ἀγίαις
καὶ οἰκουμενικαῖς συνδόσιες, τῇ ἐν Νικαίᾳ πρώτως
συνειθύσῃ κατὰ Ἀριστού τοῦ δυσσεβοῦς, τῇ τε ἐν
Κωνσταντινούπολει κατὰ Μακεδονίου, καὶ τῇ τὸν
Ἐφέσω πρώτῃ κατὰ Νικοπολεως. χρεών σα καὶ τὸν
νυνὶ ἐκφωνθέντα δρόν τῆς ἐν Χαλεπόδονι ἀθρο-
σθεσας συνδόσιον προστείσθαι· καὶ τὴν Διοσκύρου
ἀπεικόνισα κοινωνίαν, τῷ Ἱεροσολύμων Ιουδεαναὶ πρό-
ρροςθεῖσι, καὶ τὸν ἀστοῦ ὃς πρότες τῇ Ἐκκλησίᾳ. » Ταῦτα
εἰπὼν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς εὐχή· ἀναπέμψας θεῷ,
ἔπει τὴν ίδειν μάνδρων ἐχώρει. Ηἱ δὲ ἁγίες τῷ
ἄγιῳ προστιθενταί πόλει, τῇ καθόδου Ἐκκλησίᾳ διστα-
θέμις ἦν διεπρίξατο. Πολὺ δὲ σὺν αὐτῇ καὶ πάντοις
τοῦ τε λαώδις καὶ τοῦ μοναχικοῦ συστήματος τῇ
Θεοδοσίου πλάνη ἀκολουθήσαν, τῇ λεπρὸς κοινωνίας;
μετέλαχεν. « Οσοι δὲ μὴ ἀκολουθήσαντες ταῦτην διρήστον,
τῶν μὲν ἐκείνης συνήθων δυρεσύνην καὶ ἔτ. ἀτῆσαιν
συμπαθεῖσας ἐνεχεν, ἀλλ’ οὐ προσπαθεῖσαι· τῶν γε
μὴν ἐκείνοις οὐ καλῶς δοκούτων ἐξίστη δηλ γ προ-
θυμίᾳ ψυχῆς τῇ καθόδου Ἐκκλησίᾳ διστηθή· ἐπιδε-
δωκυῖα. Οὐ πολλῷ δὲ ὑπερον καὶ τὸν χρόνον κάτω
λεπούσας, ὥς μοι προείρηται, μαχαρίψ τέλει διέδειν
πρὸς Θεόν.

universali se dedidit Ecclesiae Eudocia, omni animi propensione pravas et erroneas opiniones illorum
exuit ac repudiavit. Et non longe post pulvere hoc in terris relicto, ut dixi, felici et beatō obitu ad
Deum migravit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙ'.

Περὶ τῶν θεοφιλῶν ἔργων τῆς βασιλίδος Ποιλ-
χερᾶς· καὶ περὶ τῶν τριών μετριστῶν ταῦ-
οντος τῇ θεοτόκῳ ἀγίῃσις τῆς ἀγίας σοροῦ ἐν
τοῖς Χαλκερετεῖοις, τοῦ τοῦ Οδηγῶν καὶ
τῶν Βλαχερρῶν· καὶ οὐα διεξῆλθεν ίοινει ἀ-
λιος περὶ τῆς ἀρίας κοιμήσεως τῆς ὑπεραργα-
λεούσου, καὶ τῶν ἐρταζίων σπυργάρων αὐ-
τῆς.

Πουλχερίᾳ δὲ ἡ ἀστιμος βασιλίς πολλὰ μὲν παρὰ
πάντα τὸν βίον ἐποίησε κατορθώματα· πολλὰ δὲ καὶ
κοινὰ ἔνων καὶ πιωχῶν συνεστήσατο καταγώγια,
ξενοταριά τε καὶ ἀλλα θεοφιλῶν διανοίας τεχμήρια·
ἴν οἷς καὶ δι τοῦ μάρτυρος ἐστι Λαυρεντίου ναός.
Τρεῖς δὲ ὑπερμεγέθεις δόμους καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ μη-
τρὶ ἐξ αὐτῶν ἀνίστη κρηπίδων· ὃν εἰς δὲ τὸν Χαλ-
κερετείων τῇ ἀγίᾳς σοροῦ δνομα ξεχων, ψ τὴν
ζιώνην τῇς Θεομήτωρος ἐθησαύρισε· περὶ οὖ με-
τρίων; τῷ πρὸ τούτου βηλιψ ἐν δευτέρῳ κεφαλαιῷ
εἰρήκαμεν· ἵν ω καὶ παννυχίδα καὶ λιτήν κατὰ
πάξαν τετράδα ἐθέσπιζε γίνεσθαι· καὶ αὐτῆς πεντή
προσοῦσης, σύντημα φωτὶ δ πηγάσει λαμπάς· οεύ-

PATROL. GR. CXLVII.

A divinum virum Euthymium : hujus doctrinam et
præcepta sequere, et salva eris. » Litteris lectis,
Eudocia minime se negligentia dedit, verum ad
se Euthymium in eam quam recens construerat
turri evocavit. Atque ubi ille venit, incredibili
repleta voluptate, et ad pedes ejus provoluta, mag-
nū exclaimans, « Nunc, inquit, cognovi, quod
Dominus indignam me adventu et presentia tua
visitavit. » Sanctus vero vir benedictionem ei imper-
iuit, et attentione u de cetero esse jussit. « Quia
namque, inquiens, accidere res tristes et dura,
non aliam ob causam accidisse eas tibi scito, quam
quod cum impio Theodosio communicare susti-
mueris. Iaque contendendi, quod pra ter rationem
suscepitur, studio prorsus poshabito, in tribus
sanctis universalibus synodis, in ea videlicet que
primum, Nicæa aduersus impiū Arium, **607**
deinde que contra Macedonium Constantinopoli,
et que rursum Ephesi prima aduersus Nestorium
coacta est, conquiesce. Tum autem decretum
etiam quod in concilio Chalcedone congregato
factum est, recipere te, et Dioscori communione
rejecta, ad Juvenalem Hierosolymitanum accedere,
et que in Ecclesia solita tibi sunt facere oportet. »
Haec postquam ille dixit, et precatiōnem pro ea ad
D. om fudit, in mandram suam reversus est. Eu-
docia autem civitatem sanctam petuit, et in Ecclesi-
a catholica que fas est peregit. Magna porro una
cum ea multitudine ex plebeis et monachis, qui
Theodosii errorem secuti fuerant, sacram commu-
nionem pereperunt. Qui vero exemplum ejus
imitari noluerunt, solita adhuc ipsius Eudociae
munera receperunt, sed propter receptam affectio-
nem tantum, non etiam ob sententia et opinio-
nem convenientiam et conjunctionem. Postquam autem
CAPUT XIV.

De piis Pulcheriæ Augustæ operibus: et de tribus
que maxima Dei Genitrici construxit templis:
uno, sancti loculi, in Chalcopratias: altero, quod
Οὐητῶν. id est, vie ducum dicitur; tertio, cui
nomen Blachernæ. Et que memorie prodiderit
Juvenalis de sancta obdormitione sanctissimæ Dei
Genitricis, deque ejusdem fascis sepulralibus.

Celeberrima hec Pulcheria multas per vitam
præclare res gessit, multa publica hospitum et
pauperum condidit domicilia. Advenarum etiam
sepultra et alia ædificia construxit, pia mente
ejus indicia: in quibus etiam est martyris Lau-
rentii delubrum. Tria quoque Dei Matri ex ipsis
fundamentis templo erexit. Quorum unum est in
Chalcopratias, Sacri loculi nomen habens. In hoc,
veluti thesaurum, Dei Genitricis depositum zonam:
de qua paucis libro proximo capite secundo men-
tionem fecimus. Hoc in templo, ut quarto quoque
hebdomadis die per vigiliū et supplicatio ad
lucernas et lampades fieret, constituit, quam et

2

ipsa pedes frequentare solita erat. Secundum tempus 'Oδηγῶν, viæ ducum est, ubi Antiockia missam Verbi Matris imaginem dedicavit, quam dominus apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, et tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formae immittente. **608** Hæc imago primum in loco, qui tribunal dicitur, fuit: ubi ea (1) que nunc quoque sunt, miracula perfecta sunt. Porro in templo isto, ut tertio quoque septimane die per vigiliū itidem et supplicatio perageretur, curavit: quod ad hanc usque diem servatur. Tertium autem Verbi Matri incredibiliter pulchritudine et omnis generis materia ornatum consecravit templum, cui Blachernæ cognomen est: quo abunde per ambitionem quamdam et liberalitatem decorato, Marciānū imperii sceptra tenente, magnopere una cum eo operam dedit, ut modis omnibus venerandum, immaculatum, Deiferumque illius corpus inveniret, et in ecclesia ea reponeret. Itaque Juvenalem Hierosolymorum archiepiscopum, et Palæstinos episcopos, qui concilii celebrandi causa Chalcedonem venerant, accitos interrogavit, an divinum Dei Genitricis templum et sacrosanctum corpus adhuc apud Palæstinos in eo tumulo, quo primum repositum esset, reperiretur: velle se id inde translatum, in templum hoc ejus inferre, ut impensis urbis custodia esset et praesidium. Cum enim et urbs ipsa et templum illi dicatum esset, aequum esse dixit, ut sacrum etiam ejus corpus ab eis non abesset. Ad quæ verba Juvenalis respondit, in sacris divinitusque inspiratis Scripturis obitum sanctæ semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ minime referri, antiquissima autem et verissima omnino traditione receptum esse, instante illius obitu, apostolos ex ipsis orbis terrarum finibus, ubi ad prædicationem obeundam dispersi erant, sublimes in aere Hierosolyma venisse, visione auspiciatore hymnos divinarum potestatum exauditos esse, et absque strepitu aliquo, mirifice plane modo, Verbum et Filium ejus advenisse, atque in manus suas divinum illius spiritum suscepisse. Sacrosanctum autem corpus illius angelica simul et apostolica hymnodia clatum, in tumulo quoque, in regione Getzemani repositum esse, et in tertium usque diem eo loco carmina angelos perpetua in honorem et laudem Dei Genitricis cecinisse. Et cum eodem tertio die, is qui in obitu Virginis Matris choro apostolorum non affuerat, advenisset, et sacrum illum cœlum, ut tumulum recluderet, quo et ipse Verbi Matri debitum supremumque persolveret honorem, **609** precibus summi opere sollicitasset, atque sigillo ablati sepulcrum apertum esset, sacrum illius corpus proorsus repertum non esse, sed sepulcrum illius fascias tantum suo loco intactas atque inviolatas, perinde atque corpus eius paulo ante

(1) Palæteria Endocia imaginem Matris Christi, quam a Lucas apostolus pinxerat, Hierosolymis misit. (Theodorus Lector.)

A τεος δ των Ὀδηγῶν έστιν. ἐν φαντάσιον ἀντιστέλλεται εἰκόνα τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς: ἀνεστθε, ήτοι Λουκᾶς δ θεός; ἀπόστολος; χερός καθιστόρει, ζώσης ἔτι, καὶ τὸν τύπον δρώσῃς; καὶ τὴν χάριν τῇ μορφῇ εἰνείσῃς. "Π δῆ τις εἰκὼν ἐν τῷ Τριθουναλίῳ λεγομένῳ πρώτως τὸ ἐτοῖς δεῦρο τελούμενον αὐτῇ διεπράξατο· ἐφ' φαντάσιον καὶ τὴν λατήν ἐνομοθέτει τελεσθεῖσα· δ δῆ καὶ ἐτοῖς δρᾶται τηρούμενον. Τρίτον δὲ ἔτερον κάλλει ἀμυθήτῳ καὶ παντοδικαῖος ὅτις κοσμούμενον τῇ τοῦ Λόγου ἀφιέρου μητρὶ, φαντασίρεναι ἐπώνυμον· διὰ διαρκῶς εἰς φιλότιμον γάλλος κοσμητασσει, Μαρκιανὸν τὴν Τρωματίναν σκῆπτρα διέποντο· σπουδὴν καὶ διμφω πᾶσαν ἐπιβαύντο, καὶ τὸ πάνεπιτον καὶ πανάχραντον καὶ θεοδόχον ἔκει τῇ σκήνῃς εὑρέθην, καὶ τούτῳ ἐναποθέσθαι. Καὶ δῆτα παρίntα τηνικάδε τὸν ἀρχιεπίκοπτον Ἱεροσολύμων Ιουδενάλιον, καὶ τοὺς ἐκ Παλαιστίνης ἤκοντας ἐπισκόπους διὰ τὴν ἐν Χαίκηδον σύνοδον μετατείλατον: ἐπικυρώθηντο, εἰς τὸ Θεῖον τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ Πλαίσιον τέμενος ἑκάστοις μάλα γε δύ καὶ τὸ Θεῖον ἔκεινης σκήνης ἐτοῖς τῇ σορῷ παραχέντοις ἢ ἐπιτηδεῖον καταρράκτης. Βουλομένοις γάρ εἶναι ἔκειθεν μετακομῆσιν πάρι τὸ ἔκεινος: ἀνεγερθὲν τέμενος, φυλακὴν ἡρώων ἐπέδειντο τῶν πόλεων. Ταύτης γάρ οὕτων καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν νεών, γρῆνα: ἐψησίον μηδὲ τοῦ λεροῦ σκήνους ἔκεινης διορθώσας κατεστάναι. Πρὸς δὴ ταῦτα ὑπόλαβόντα Ιουδενάλιον, ἀποκρίνασθαι. Τῇ μὲν λερῷ καὶ θεοπνεύστῳ Γραφῇ οὐδεμίως τὰ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἀγίας καὶ αἰπαῖδος Θεοτόκου Μαρίας ἐμφέρεται· ἀρχαὶ δὲ τινὶς καὶ ἀληθεστάτῃ πάμπτων παραδόσει πειθεύσαται· ὡς ἐπιστάσης ἔκεινη τῆς τελευτῆς, ἀθρόν ἐκ περάτων γῆς ἐπὶ τὸ κήρυγμα τοῖς ἀποστόλοις διεπαρμένοις, μεταρπίσους νεφέλαις τιστὶν εἰς Ιεροσόλυμα γεγενήσθαι. Ὅπτασίρ δὲ κρείτονι θυμὸν Θείων δυνάμεων ἔχησθαι. Ἀφορητὸν δὲ πάλιν ὑπερφυῆς τὸν Λόγον καὶ γένοντας αὐτῆς: κατιόντα τὸ θεῖον ἔκεινης πνεῦμα εἰς χεῖρας λαβεῖν· τὸ δὲ ἔκεινης θεοειδέστατον σκήνην: ἀγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν σύναμα υμνωδίᾳ ἐκκομισθὲν, σορῷ τινὶ ἐν χώρῳ Γεθσιμανῇ κατετέθη, καὶ γε εἰς τρίτην ἡμέραν δ τῶν ἀγγέλων θυμὸν τῷ κήρυγμα τοῖς αἰτιγήτοις διανυθεῖσις γεματορων τὴν θεομήτορα. "Ως δὲ ἔκεινη ἐπαύετο, καὶ τις τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ἀπολεψθείσης, ἐπανῆκε μετὰ τρίτην τῶν ἡμερῶν βιασάμενος τὸν λερὸν ἔκεινον χορὸν, ἀνοίγειν τὴν σορὸν ἐπειράτη, καὶ τὸ εἰκόδης τῇ μητρὶ τοῦ Λόγου ἀφσιούν. Ἐπειδὲ καὶ τῇς αφραγίδος διαλυθεῖσης ἡνοίγεται, τὸ μὲν Θεῖον ἔκεινην: σῶμα παντάπασιν ἀνεύρετον ἦν· τὰ γε μήτην ἐντάφια σπάργανα μένοντα κατὰ χώραν ἀθεγῆ καὶ ἀπόρτυστα, ὕστερον ἀρτι καὶ πολελειπότες ἔκεινα τοῦ σώμα οἱ. ἀρθρήτω τινὶ εὐωδίᾳ ἀστράπτοντα· ήδη δέ μᾶλλον ἐμφορθέντες, σφραγῖδος αὐθίς: τὴν σορὸν ἐπιστημηνάμενοι, ἀπηλλάττοντο, ἐκπειληγυρένοι τῷ παραδέσφῳ τοῦ πρίγματος, τούτο μόνον ὡς γάρ ἐπιτηδεῖον εἴησθαι: ὡς ἄρα δὲ ἐπιτηδεῖον εἰδεῖ

ὑπερ εἰςαστεις εὐδοκήσας ἀρρήτως καὶ ἀπερινοήτως σάρκα λαβεῖν καὶ γεννηθῆναι Θεὸς Λόγῳ, καὶ τῆς δόξης ὧν Κύριος. είτε καὶ μετὰ τὴν ἀρρήτουν κύριον ἀλύμνευτον τὴν πνεύματον διεκτηρήσας, αὐτὸς ἔξιώσει καὶ μετὰ τὴν ἐνθένδες ἀπελλαγὴν τὸ ὑπερφυῶς ἄχρευτον καὶ ἀμίαντον ἔκεινης καὶ πανάγιον σῶμα καὶ πρὸ τῆς νεονομιζέντος καὶ κοινῆς ἅπασιν ἀναστάσεως ἀρρήτορει τιμῆσαι, καὶ μεταθέσει ἀγγελικῇ μετατητήσας εἰς τινας ὑπερράπτους καὶ ἀφθόρτους χώρους τῶν ἐπουρανίων μονῶν, γέρας ὡς περ τι ἔκποσιον χαριζόμενος τὸ μή τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς μάλιστα εὐδοκιμησά των σύναμψ καὶ ταῦτην ἀνίστασθαι. Συνήσαν δὲ τηνικάδε τοῖς ἀποστόλοις δι τε ἀγιώτατος Τιμόθεος, Διονύσιος; τε δι Ἀρεοπαγίτης, καὶ δι πολὺς τὰ θεῖα καὶ σορῆς Τερεβίθεος· ὡς περ αὐτός φρασὶ Διονύσιος; ἐν τοῖς πρὸς Τιμόθεον πουνηθεῖσιν αὐτῷ περὶ τοῦ μακαρίου Τερεβίου λέγων οὕτως· «Ἐπειδὴ καὶ παρ' οὗτοῖς τοῖς θεοῖς ἡμῶν λέγων τοῦτον τὸν ζωαρχικὸν καὶ Θεούργου σώματος σινεληλύθασεν. Παρῆν δὲ καὶ δι ἀδελφός Οἰος Ιάκωβος, καὶ Πέτρος ἡ κορυφαῖα καὶ πρεσβυτήτη τῶν θεολόγων ἀκρότης. Εἴτα ἐδόκει μετὰ τὴν θέσαν ὑμητέραις τοὺς λεπράκας ἀπαντάς, ὡς ἔκαστος ἦν ἰκανὸς τὴν ἀπειροῦνταν μαρτυρίην ἀγαθότητα τῆς θεαρχίκης εὐθενείας, πάντων ἐκράτει μετὰ τοὺς θεῖους λόγους, ὡς οἰσθα, τῶν ἀλλων λεπρομυστῶν, ὅλος ἐκδημῶν, ὅλος ἐξιστάμενος ἐκτοῦ, καὶ τὴν πρὸς τὰ ὑμούμενα κοινωνίαν πάσχων. Καὶ πρὸς πάντων ἥκούστοις καὶ ἔγινοτε καὶ ἀωράτο θελήπτος ὑμνος, καὶ θεῖος ὑμνολόγος κρινόμενος. Καὶ τὶ ἄν τοι περὶ τῶν ἔκει θεολογηθέντων λέγοιμι; Καὶ εἰ μή καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι, πολλάκις οἶδε παρὰ σοὶ καὶ μέρη τινὰ τῶν ἐνθεωτικῶν ἔκεινιν ὑμνωδῶν ἐπακούσας.» Ταῦτα διεξέλθοντος Ιουθενανδίου, οἱ κρατουντες τὴν ἀγίαν ἔκεινην ἐδέοντο πέμπτεν σορὸν μετὰ τὸν λεπρὸν ἐκείνουν ἀμφίλιν, διστραλῶς τῇ σφραγίδι ἐνσημηγάμενον· ἦν δὴ καὶ πρὸς Ιουθενανδίου ἀποσταλεῖσαν, ἐν τῷ παρ' αὐτῶν οἰκιδομηθέντι μεγίστηψ νεψ τῶν Βλαχορινῶν δοτίαις κτισθέντο ταῖς χερσὶν ἔγγιστα τῆς λεπρᾶς καὶ θεῖας τρπέντης, ἔτι τοι. ζῶσι κτιτειλεγμένου Μαρκιανοῦ. «Η γάρ τι, οὐτις ἐσθῆτης ἐπὶ Λέοντας οὐ πολλῷ διατερεον ἐκομίζετο· ἡ δῆ καὶ ἐν τῷ περιφερεὶ ἀνετέθη νεψ, δηλών ὁ Μάγχας, ἐδείματο, ὡς ἐπ' ἔκεινου γενόμενος λεξιομένειν.

nihi inspiratarum illarum laudum, te canente, principes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignatum ad se mitteret, rogabant: enique ita a Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, prius consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divina iisque mensam. Factum id Marciano adhuc superstite. Veneranda enim vestis ejus aliquanto post, sub Leone, est allata, et in rotundo templo, quod Leo Magnus adificavit, collocata est, sicuti in historia eius dicimus.

A reliquisset, repertas, et quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes: eaque illos abunde affatos, signaculo rursum tumulo imposito, abiisse, ad macrum tantum constitutos, atque illud scilicet, pro eo atque decebat, animo secum meditato, illum ipsum Deum Verbum et Dominum gloriae, qui subsistentia sua, pro beneplacito suo, eo quem neque verbis neque intelligentia assequi licet modo, carnem ex ea suscipere, et deinde post ineffabilem illam uteri gestationem et partum, virginitatem illasam conservare diguatus sit: illum inquam ipsum, etiam post obitum et ex vita hac migrationem, mirifice immaculatum, impollutum, et modis omnibus sanctum corpus ejus, ante destinatam quoque et communem omnium resurrectio nem, immortalitate honestasse: eoque per angelorum ministerium in loca quædam coelestium regionum lucidissima et a corruptione alienissima translato, honore præcipuo prosecutum esse, ne una cum reliquis vel celeberrimis laudissimisque hominibus resurgere. Porro cum discipulis ibi tum affuisse addidit, sanctissimum illum Timotheum, Dionysium Areopagitam, magnumque divinum et sapientem Hierotheon: quemadmodum in hac de re Dionysius ipse in suis ad Timotheon de beato Hierotheon scriptis testatus sit: «Congressus etiam est cum hierarchis divino nomine affatis, cum et ego, ut scis ipse, aliquie multi ex sanctis fratribus nostris, ad spectaculum corporis, quod auctorem vitae Deumque suscepset, convenissemus. Aderat ibi Jacobus quoque frater Domini, et item Petrus, supremum atque venerandum theologorum fastigium. Deinde post id spectaculum, visum est, ut hierarchæ omnes, pro se quisque ut posset, hymno cantato, infinitopotentem divinæ virtutis bonitatem concelebrarent. Meministi tu satis, ut ibi secundum theologos ipsos, omnes alias sacros mystas longe superari, totus a seipso secedens, totus mente extra seipsum degens, et prorsus convenientia eis quæ canebat patiens, ita ut a quibus audiebatur et conspiciebatur simul et cognosceretur et non cognosceretur, Numine affatus. 610 et divinus hymnorum cantor judicatus. Sed quid tibi de iis, quæ tum sancti illi viri theologati sint, dicam, cum, nisi mei quoque ipsius sim oblitus, meminirim, me multos hymnos et partes quasdam divaudi.» Haec ubi Juvenalis dixit, principes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignatum ad se mitteret, rogabant: enique ita a Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, prius consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divina iisque mensam.

Factum id Marciano adhuc superstite. Veneranda enim vestis ejus aliquanto post, sub Leone, est allata, et in rotundo templo, quod Leo Magnus adificavit, collocata est, sicuti in historia eius dicimus.

CAPUT V.

A

De obitu Pulcheriae et Marciani: et ut post eum Leo Magnus Romanorum imperator sit renuntiatus.

Beata Pulcheria sexto imperii Marciani anno, illustri post se relicta laude et gloria, et virginitate sua ad extremum usque finem integra conservata, cum post plurima maximaque beneficia, substantiam suam omnem Dei templis et pauperibus dedicasset, in fata concessit. Donationem eam Marcianus gratam habuit, facultatesque illius que plurimae erant, distribuit. Ipsa autem in templo divisorum apostolorum condita est. Postea annis duobus non omnino exactis, Marcianus quoque inter homines esse desiit, multa religione et sanctitate vir, ut qui in supplicationibus publicis pedes praeierit, et maximam indigentibus pecuniam præbuerit: si quis alius, et ipse Christianissimus imperii administrationem veluti monumentum vita pie agendæ hominibus omnibus reliquit. Eo imperante, in Romana ditione tranquilla pax fuit, ita ut tum aurea existimarentur esse sæcula. Ceterum eo ad meliorem vitam translato, communis senatus calculo, Leo ex tribunis, Thracus ipse quoque genere, imperator Romanorum salutatus est, et a patriarcha Anatolio diadema coronatus. Hic Maceles cognominatus est, quod Asparem ex militie ducibus maximum, qui eum ad imperium evexerat, et filium ejus Ardaburium, propter imperium affectatum, interemit.

'Αλλ' ή μὲν μακαρία Πουλχερίᾳ τῷ ἔκτῳ χρόνῳ ήδη ἀρχομένῳ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ μετὰ περιφρούς δέξιης ἦν καταλέοιπε, τὸν τῇδε μετέστη, ἀφθορον τὴν ἐπιτή; παρθενίαν ἅρη δὴ καὶ ἐς τὸν διατηρήσασα, ἐπὶ πολλοῖς καὶ μεγίσταις τοῖς, κατορθώμασιν ἀπαντά τὰ προσήντα Θεοῦ νοοῖς καὶ πένησι καταλέψασ· δὴ δὲ καὶ Μαρκιανὸς πλειστα ὑπαγόντα καὶ ἔστερξε καὶ διέδωκε· καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων κατετέθη νεψ. Οὐ πάνυ δὲ δύο παρωχηστῶν ἐνιστῶν, καὶ Μαρκιανὸς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται, ἀνὴρ πολλῇ εὐλαβεῖᾳ καὶ σεμνότητι χρώμενος. Πεζὸς γάρ ταῖς γινομέναις λιταῖς προσίων πλειστα τοῖς δομομένοις διένεμε χρήματα· Χριστιανικῶν τοὺς εἰπερ τις διαγενόμενος, καὶ μνημείον πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν βρατελαν καταλέοιπώ;· βαθεῖα γάρ εἰρήνη τὸ Ψωματίων κατέτχειν, ὡς καὶ χρυσᾶ ἱη τῆς ἀρχῆς ἐκείνου ἡμέρας εἶναι ἡστίζεσθαι. ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν ἀμεινὸν ἀττίκην μεταχωρίσαντος, φήμι χοινῆ τῆς συγκάτητου Λέων δὲ πόδι τριβούνων, Θράξ καὶ αὐτὸς τῷ γένει, βασιλεὺς Ψωματίων ἀναφορεύεται, τοῦ πατρὸς ἀρχοντος Ἀνατολίου ἐδιάδημα περιθέντος; αὐτῷ, δὲ καὶ Μακελίης ἐκλήθη, διτεπερ "Ασπαρα τὸν μέγιστον στρατηγὸν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρδαβούριον ἐπιβουλεύοντας τῇ ἀρχῇ ἀνεῖλεν εὐθύς.

C

611 CAPUT XVI.

Ut rursus Alexandriae seditione orta, ab eis qui non assentebar ur sancte quartæ synodi decretis, Proterius Alexandriæ episcopus occisus sit, et per urbem pedibus tractus, instinctu et dolo Timothei Eluri, qui episcopalem sedem occu, auit. Et ut isto a Leone pio expulso, Alexandrini alium Timotheum legerint, cognomento Salophaciolum. Et ut Anatolio moriua, Gennadius sedem Constantiopolitanae obtinuerit.

Alexandriae autem plebs ipsa, atque etiam primores viri Bioscoro addicti, Chalcedonensis synodi decretum non suscepere, et Marciani obitu cognito, furore multo rursum adversus Proterium concitati sunt, ardorem eo expellendo plurimum ostendentes. Populus quidem ubique universus facile ad iram impellitur, et materiam quamque quam sors offert, veluti scintillam atque sonitem tumultus arripit. Alexandrina autem plebs ad res ejusmodi non minus proclivis et prompta est, ex innumera que undequaque confluxit multitudine coacervata. Proinde prater rationem omnem audacia utitur, et impetu dæmoniaco effertur. Aliunt quippe, cuivis liberum ibi esse, quaenunque temere arrepta causa et occasione, populum celeriter ad seditionem intemperius quibusdam excitare, et quoque velit ducere. Et maxima ex parte iocis ludicrisque rebus populus, sicuti inquit Herodotus, de Atoside scribens, deditus est. Plebs ea quan-

ΚΕΦΑΛ. ΙΙ'.

48

Περὶ τοῦ θανάτου Πουλχερίας καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ ὡς μετ' ἐκείνον Λέων δέ Μέγας βασιλεὺς Ψωματίων ἀνηγορεύθη.

'Αλλ' ή μὲν μακαρία Πουλχερίᾳ τῷ ἔκτῳ χρόνῳ ήδη ἀρχομένῳ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ μετὰ περιφρούς δέξιης ἦν καταλέοιπε, τὸν τῇδε μετέστη, ἀφθορον τὴν ἐπιτή; παρθενίαν ἅρη δὴ καὶ ἐς τὸν διατηρήσασα, ἐπὶ πολλοῖς καὶ μεγίσταις τοῖς, κατορθώμασιν ἀπαντά τὰ προσήντα Θεοῦ νοοῖς καὶ πένησι καταλέψασ· δὴ δὲ καὶ Μαρκιανὸς πλειστα ὑπαγόντα καὶ ἔστερξε καὶ διέδωκε· καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων κατετέθη νεψ. Οὐ πάνυ δὲ δύο παρωχηστῶν ἐνιστῶν, καὶ Μαρκιανὸς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται, ἀνὴρ πολλῇ εὐλαβεῖᾳ καὶ σεμνότητι χρώμενος. Πεζὸς γάρ ταῖς γινομέναις λιταῖς προσίων πλειστα τοῖς δομομένοις διένεμε χρήματα· Χριστιανικῶν τοὺς εἰπερ τις διαγενόμενος, καὶ μνημείον πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν βρατελαν καταλέοιπώ;· βαθεῖα γάρ εἰρήνη τὸ Ψωματίων κατέτχειν, ὡς καὶ χρυσᾶ ἱη τῆς ἀρχῆς ἐκείνου ἡμέρας εἶναι ἡστίζεσθαι. ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν ἀμεινὸν ἀττίκην μεταχωρίσαντος, φήμι χοινῆ τῆς συγκάτητου Λέων δὲ πόδι τριβούνων, Θράξ καὶ αὐτὸς τῷ γένει, βασιλεὺς Ψωματίων ἀναφορεύεται, τοῦ πατρὸς ἀρχοντος Ἀνατολίου ἐδιάδημα περιθέντος; αὐτῷ, δὲ καὶ Μακελίης ἐκλήθη, διτεπερ "Ασπαρα τὸν μέγιστον στρατηγὸν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρδαβούριον ἐπιβουλεύοντας τῇ ἀρχῇ ἀνεῖλεν εὐθύς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ος στρατεως αὐθίς ἐτρ 'Αλεξανδρεὶα γερομέρης παρὰ τῷ μη παραδεχομένων τῷ ἄγιαν τεράτην σύροσθεν. ἀγρούσην Προτέρους δὲ 'Αλεξανδρείας, ἐπὶ ποδὸς ἐλλευθερίας, μενοδεικ Τιμόθεου τοῦ Αιλούρου, δὲ καὶ τῷ πρόνοιο ἐσχε. Τούτου δὲ ωρὶ τοῦ εὐεσθοῦ Λέοντος ἐλαθεῖτος, 'Αλεξανδρεῖας Τιμόθεος ἐπρον προχειρίσαται τὸ Συλογικόλορ. 'Αρατολίου δὲ θαυμάτος, Γερράδιος τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκληροῦσθεν θρύστον.

Τὸ δὲ τὸν 'Αλεξανδρεῖας δημοτικὸν, καὶ δοις δὴ τῶν ἐπισήμων τὴν ἐν Χαλκῆδινοι οὐκ ἀπεδέχοντο σύνοδον Διοσκέριψ προσκείμενοι, τὸν Μαρκιανοῦ πυθόμενος Οάνατον, θυμῷ πολλῷ τὴν κατὰ Προτέρου μῆνιν αὐθίς ἀνήπτιον, θερμότηταν ὥστε προσεργάσαι τούτον ἐπιδεινύμενον. Δεινὸς γάρ τι χρῆμα δῆμος ἀπεις καὶ πρὸς δργήν σφόδιας εὐέξαπτον· καὶ τὸ προσεργάντον ὥστε πολλὴ ὕπεκχαυμα τῶν θορύβων ἔχει. Οὐχὶ ήκιστα δὲ τῇς 'Αλεξανδρείου δῆμος πρὸς ταῖς αὐτοῖς, μυρκῷ πλήθει, καὶ οὐδεν δὴ ποτε ξήκοντι προσηρνατιμένος, καντεύεν θράσει παραλογιστέρῳ χρώμενος, καὶ δρματίς τισι διαιμονίας γρυπούμενος. Ἀμέλεις τοι καὶ φροντὶς ἔχεις βουλομένῳ παντὶ τὸ προστυχόν αἰτίαν ποιησαμένῳ, θάτιον εἰς στάσιν ἀναβαχγένει τὸν δῆμον, καὶ ἐπηρούμενῷ εἴη μεταφέρειν αὐτόν. Τὰ πολλὰ δὲ καὶ παγιτήμων ἔστιν, ὡς φασίν δὲ Ηρόδοτο; περὶ 'Αράσιδος ιστορῶν. Τοιούτος μὲν δὲ τῶν 'Αλεξανδρέων δῆμος καὶ τοῦτο τῇ μέρος· τὰ γε μὴν ἄλλα αὐτοῖς οὐχ

οῖν ἁν τις περιφρονήσειεν. Οὐτω τοῖν δρμῆς καὶ μάνιδος; Εχοντες, καιροῦ δρᾶξάμενοι, καθ' θν Διονύσιος δὲ τῶν Έέών στρατιωτικῶν τργμάτων ἡγούμενος πρὸς τῇ προσωτέρῃ Αἰγύπτῳ διέτροφε, Τιμόθεον τινὰ δυνατα, Αἴλουρον δὲ τὸ ἐπώνυμον, ἐπὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἀνάγειν θρόνον φηφίζονται· δι' οὗ μὲν δ. θεν μοναδικὸν ἐπιτίθενται, οὐτερον δὲ καὶ προστύτερος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἔγινετο. Πολὺς δὲ τις κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἔρχεται συνδόνος. Δεινὸς δὲ μάλιστα ὣν συγχέειν τὰ πράγματα, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ὑπερρυώς ὀρεγόμενος, μελανίᾳ τινὶ καὶ ἀσθέῃ γρηγόριον, νυκτὸς τὴν καταγώγια τῶν μυναῶν διερχόμενος, ἐκάλει ἔκαστον ἐξ ὅδος διά τινας σχοινοτενῶν καὶ ἐπικένου καλάμου. Όν δὲ κευόντων τὰς κλήσεις, ἵνα μὲν ἐκεῖνην εἶναι τὸν λειτουργικὸν πνευμάτων ὑπεκρίνετο, σταλῆναι δὲ οὐρανόθεν πᾶσιν εἰπεῖν, ὥστε τῆς μὲν Προτερίου κονιώνας ἀποτήγματα, Τιμόθεον δὲ τὸν Αἴλουρον εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον ἀναβάσας. Καὶ δὴ οἱ Προτερίου τῇ ἐπισκοπῇ διατρίβοντος, καὶ τὴν λειτουργίαν κύτουργοντος, οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν γενόμενοι, ἢ τὸν Καλσάρος προστήρευται, πατριάρχην τῇς Ἀλεξανδροῦ τὸν Αἴλουρον προκειμένονται. Εὔτεδος δὲ τούτον ἐκειρεύονται, τοῦ Πηλουσίου ἐπίσκοπος, καὶ Πάτρος δὲ ἔξ Ιεροπλατα, Μαΐουμᾶ τοῦ πολυχίου τῷ νομῷ Γάζης τὴν ἐπιρροὴν ἔχουν, καὶ διμφω τὴν λειτουργίαν ἀφρογένειον: πολὺψ πρότερον παρὰ Προτερίου. Ως δὲ μάθοις ὁ στρατηγὸς Διονύσος τὰ γενόμενα, σπουδῇ τῇ πάτρῃ ἐλαύνων, ἤκειν ἀνὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν, σπεύδων ἔτι νεαρὸν οὖσαν τὴν τῆς στάσεως ἀναγνωρίζειν κατασθέτας πυρκαϊάν. Δείσας δὲ δὲ Τιμόθεος μὴ τὸν θρόνον ἀφιερεύειν, τῶν τινας Ἀλεξανδρέων στάσιστῶν ἀρεθίσας, κατὰ Προτερίου κανεῖ. Οἱ θυμῷ πλήρει φρονήματος ἐπειθόντες, ἐκείνου κατὰ τὸ πανάγιον βαπτιστήριον πεφευγότος, ἀπηνῶς (ὦ θεῖα δίκη!) τὸν τοσούτον ἀρχιερέα διαχειρίζονται, τὰ ἔρη σφῶν κατὰ τῶν ἔγκατων ἐλάσσαντες, τὴν ἐπιταγὴν τῷ Τιμόθεῳ πληρώντες· ἐπειτα καὶ ἀδικηπεραρτήσαντες, ἀνὰ τὴν λειψόρων ἀπανταχοῦ ἐσυρού, ἐπιμανθένοι τῷ νεκρῷ, διαταθάζοντες τε καὶ ἀδρίζοντες, ὡς δρα Προτέρῳ; εἰη δὲ ἀνηρημένος. Ἰκανῶς δὲ δια πάτρις τῆς πόλεως περιελκύσαντες, ξυγχωτὸν πάντων παρεδίδουν πυρί, τὴν ὑπολειφθεῖσαν κίνην εἰς δέρα λικμώντες, οὐδὲ τῶν ἐκείνου σπλάγχνων ὄμπων οὐτω ναρκήσαντες ἀπογεύσασθαι. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἀλλοι ἔξ τὸν ίσον ἀγῶνα διήνυσαν. Ἡ δῆτα μισθὼν Λέων δὲ εὐτεθέστατος; βασιλεὺς, σύνοδον αὐδίς ἀθροίζειν ἀπεδοκίμαζε· γράμματα δὲ ἔγκυλα ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπειπον ἐκκήσαις, καὶ τὴν οἰκείαν δόξαν ἔγκατασπείρων τὶς γράμμασιν, ἐκδεινέ τε πάντας τὸ δέξαν ἀντεπιστέλλειν, περὶ τε τῶν δρισθέντων τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνδῆγ, εἰ γ' ἐκείνοις ἐπειθαί βούλοιντο· εἰτε δὲ καὶ δηπαρτος γνώμης ἔχουσι περὶ τῆς τοῦ Αἴλουρον χειροτονίας, οὐτω γεγνημένης, ὡς εἰρηται· εἰ γ' ἐπιλεγμένων ταύτης ὡς οὐ προτεχόντως προσδέσης, ή καὶ προσείνται τούτον τὴν Ἀλεξανδροῦ ἐπισκοπεῖν. Ὅτι μὲν οὖν τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ λιρεύσιν ἐπε-

A tum ad hanc partent pertinet, talis est: in rebus autem aliis haudquam contemnenda. Cum igitur eo impetu irati ferrentur homines, illa etiam temporis opportunitate oblata, quod Dionysius Orientalium copiarum dux apud interiorem Aegyptum esset, Timotheum quemdam cognomento Aelurum ad episcopalem evehere dignitatem constituerunt: qui monasticam egerat vitam, et deinde presbyter Ecclesiae Alexandrinæ factus fuerat. Et quod magnopere in Chalcedonensem synodum invehieretur, idoneusque ad res miscendas esset, atque episcopatum mirifice expeteret, fuligine nigroque colore oblitus, noctu circum monachorum cellas obnubilavit, et quinque per calatum scirpeum excavatum nominatim evocavit: atque illi cum eum audirent, ipse se ex spiritibus administris unum esse assimulavit, et cœlitus propterea missum omnibus dixit, ut a communione Proterii discederent, et Timotheum Aelurum in episcopali sede collocarent. Adhuc Proterius episcopatum gerebat. **612** et munere suo fungebatur, cum Timothei partium studiosi in ecclesia Magna, que de Cesaris nomine dicta est, congregati, Aelurum ipsum patriarcham Alexandriae designarunt. Ordinarunt eum Eusebius Pelusii, et Petrus, ex Iberia ortus, Majumæ, quod Gazæorum praefecture oppidum est, episcopus, quibus dignitas sacerdotalis a Proterio dudum adempta fuerat. Qua de re certior factus Dionysius dux maximis itineribus Alexandriam venit, seditionis recens etiamnum incendium restincturus. Timotheus sibi, ne e throno deturbaretur, metuens, seditiones quosdam ex populo Alexandrino homines aduersi. Proterium irritavit, qui illum audaci furore plenū aggressi sunt, et episcopum tantum, cuin ad sacro-sanctum baptisterium configisset, crudelē in modum (o divina vindicta!) ferro in viscera ejus adacto, ut imperata Timothei exsequentur, contricidarunt: et deinde ex fune suspensum passim per viam publicam rapuerunt, cadaveri ejus ut homines suribundi insultantes, atque cum contumelia illudentes, et quod Proterius necatus esset clamitantes. Et postquam id per urbem omnem distraxere, postrem igni etiam ustularunt, cinere qui superfuit in aerem disjecto, visceribusque ejus crudis (nam et ab hoc facto non abhorruerū) degustatis. Una cum Proterio alii præterea sex idem certamen obicerunt. Haec res ubi ad piissimum imperatore Leōnem est delata, non ille rursum synodum cogendam esse duxit, sed circularibus per orbem litteris ad ecclesiæ missis, quibus sententiam suam inseruit, opinionem episcopum quemque suam rescribere sibi jussit, cum de Chalcedonensis synodi constitutionibus, an sequi illas vellent, tum de ordinatione Aeluri, quæ ita, sicut dictum est, facta esset, reprehenderentur eam, ut que minus legitime processisset, an episcopatum illum gerere permetterent. Leo hæc sic ad omnes ubique episcopos scripsit. Illi autem,

petierat, Hierosolymorum thronum occupavit, ad-jutoribus ea in re usus, qui synodi constitutionibus adversabantur, et Eudociæ gratificabantur. Et cum episcopi nondum a synodo reversi fuissent, alias ipse ordinatos in urbes quasque misit. Severianum autem Scythopolis episcopum, quod malevolentia illius suffragari nollet, oppido exactum interemit. Magnam quoque movit persecutionem, in civitate sancta, adversus eos qui communicare cum eo nolebant. Quosdam namque tormentis excruciat, aliquibus substantiam ademit, aliorum ædibus ignem injecit, ita ut urbs a barbaris capta esse videtur. De quo postea monachorum ordo ad Alcisonem litteras dans, illud scripsit: quod cum ut maleficus et episcopo suo insidus deprehensus esset, monasterio suo expulsus, et quia Alexandriae quoque rebellis Dioscoro fuerat, quod verberibus multis affectus, tanquam homo seditus per urbem scabioso camelō insidens traductus sit. Idem quoque Palæstinæ urbes circumiens, eas ut sibi episcopos legerent, coagit. Quorum unus etiam fuit Petrus, ex Iberia oriundus, Gazæorumi civitatis, cui Majumæ nomen est, episcopus. Adeo ut Athanasius quidam in diaconorum ordinem cooptatus, in media ecclesia Hierosolymis cum multa dicendi libertate, inquitatis abominatione throno sanctissimo insidente, vocem illam præclaram emiserit: « Desine, Theodosi, tantam cædem committere, desine Christo bellum inferre, et gregem ejus in prædonum morem e divino ovili ejicere, et aliquando tandem benevolentiam erga verum germanumque pastorem nostram cognosce; neque enim alienum sequi didicimus, neque vocem extraneam audire. » Hæc cum diceret, a satellitibus Theodosii arreptus, et ex ecclesia tractus est. Atque insolentis petulantiae et cruciatuum genus omne propter Christum perpessus, et flagris multis concitus, postremo etiam ferro vitium amisit. Cadaver ejus ex pedibus per urbem oinnum raptum, canibus tandem esca projectum est. Porro Dorotheus, qui Palæstinam provinciam ab imperatore acceptam administrabat, **601** et tum apud Moabitidem bello adversus barbaros occupatus erat, ubi ea quæ in urbe sic gerebantur cognovit, celeritate summa cum exercitu sorti rebus præsentibus consulturus accurrit. Cæterum Theodosii et Eudociæ satellites, portis clausis, non prius eum admisere, quam eis pollicitus esset, se quoque ad partes eorum defecturum, sicuti monachorum omnium ordo et universa civitatis multitudo fecisset. Ita menses viginti exitiosus Theodosius tyrannidem in sede Hierosolymitana exercuit. Quam rem postquam Marcianus intellexit, a Dorotheo ille ejectus est: quem is capere quidem (sic enim imperatoris præcepérat jussio) conatus est; sed id ab eo fieri non potuit, propterea quod pestis illa in Sinæum montem profugerat. Quam ob causam plurimi, qui partibus ejus faverant, tormentis subditæ sunt, non plebei tantum homines, sed etiam qui propter

A μαν ὑφαρπάζει θρόνον, ἀρωγοὶς χρησάμενος τοῖς τάναντια τῇ συνέδρῳ φρονοῦσι, καὶ τοῖς ὑπουργοῖς Εὐδοκίας. Καὶ τῶν ἐπισκόπων μήπω ἐκ τῆς συνόδου ἐπανελθόντων, ἐκεῖνος ἐτέρους χειροτονήσας, κατὰ πόλιν ἔκπεμπε. Σευηρὸς ἀνὴρ δὲ τὸν Σκυθιπόλεως ἐπισκόπον, μὴ ὑπαχθῆναι τῇ ἐκείνου κακονοὶς ἥρημένον, τῆς πόλεως ἔξαγαγάν ἐκτείνε. Μέγαν δὲ ἐκληντὸς διώγμονα ἀνὰ τὴν ἀγίαν πόλιν κατ' ἐκείνων οἱ μῆτεριν φοινικῶν εἴλοντο· οὓς μὲν γάρ βασάνοις ἤκιστο· ἀλλὰ τὴν περιουσίαν διήρπεσεν· ἐτέρων δὲ πῦρ ἐνῆκε τοῖς οἰκοῖς· ὡς δοχεῖν τὴν πόλιν ὑπὸ βαρβάρων δίλισκεσθαι. Περὶ οὐ τὸ μοναχικὸν ὑστερὸν πρὸς Ἀλκίσωνα γράφον εἰρηκεν, ὡς καὶ περὶ τῶν οἰκείων ἐπισκόπον οἰς κακούργος ἀλούς, τοῦ κατ' αὐτὸν ἀπηλάθη μοναστηρίου, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀλεξάνδρου διάφορος Διοσκόρῳ κατέστη. Ἐνθα πολλαῖς καταξανθεὶς ταῖς πληγαῖς ὡς στασιώδης, ἐπὶ καμῆλου ψωρῷσθης ἀνὰ τὴν πόλιν περιηνέχθη. Καὶ πρὸς τὰς πόλεις Παλαιστίνης ἵων, ἐπισκόπους σφίσις χειροτονεῖν κατηγάκαεν. Ὄν εἰς ἣν καὶ Πέτρος δὲ ἐξ Ἰησοῦς τῆς Γαζαίων πόλεως, ἢ Μαζουμᾶς; διομα, τοὺς τῆς ἐπισκοπῆς οἰστακας πιστευθεῖς· ὡς καὶ τίνα Ἀθανάσιον τῷ τῶν διακόνων κατειλεγμένον χορῷ παρῆστισαμένον, ἐν μέσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῦ τῆς ἀνομίας βδελύγματος, ἐν τῷ ἀγιωτάτῳ ἔχενομένου θρόνῳ, φωνὴν ἀφείναι, εἰ Παῦσαι, λέγουσαν, Θεοδόσιο, τῆς τοσάντης μιασφονίας· παῦσαι Χριστὸν πολεμῶν, καὶ τὸ αὐτοῦ ποιμενὸν τῇ; θεῖας μάνδρας ληστρικῶς ἀπελαύνων· καὶ γνῶναι μόλις γενέσθω σοι τὸ ἡμέτερον εὖνουν περὶ τὸν ἀληθῆ καὶ δυτιῶς πομένα· ἡκιστα γάρ ἀλλοτρίῳ ἐπεσθαι μεμαθήκαμεν, μηδὲ ἔνης ἀκούειν φωνῆς. Ἡ Ταύτα λέγων, ἀνάρπαστος ἥγετο, ὑπὸ τῶν Θεοδοσίου διαπιστῶν ἔξαν συρόμενος, καὶ πᾶν εἶδος παροινίας καὶ βασάνου κέρων διὰ Χριστόν. Πολλαῖς δὲ καταξανθεὶς μάστιξι, τέλος καὶ μαχαίρᾳ καταλύει τὸ ζῆν. Ὁ δὲ ἐκείνου νεκρός, ἐκ ποδὸς διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐλκυσθεὶς, τέλος κυνὶ βρύξ περιεδίδοτο. Δωρθεός δὲ τὴν Παλαιστίνην ἐκ βατιλέως διέπων, περὶ ποι τὴν Μωαδίτιν πρὸς βαρβάρους ἐνασχολούμενος, τὰ κατὰ τὴν πόλιν γενόμενα διαγνοὺς, διὸν τάχος ἤκει σὺν οὐκ ἀγενεῖ τῇ στρατῷ βοηθήσων τοῖς πράγμασιν. Οἱ γε μὴν Θεοδοσίου καὶ Εὐδοκίας ὑπαπίσταται· τὰς θύρας ἐκείνῳ ἐπιζυγώσαντες, οὐ πρότερον ἀνήκαν, ἦως οὐ λόγον καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλαθον, ὡς κάκενος σὺν αὐτοῖς εἴη ἀποστετῶν· ὕσπερ δὴ καὶ τὸ μοναχικὸν ἄπαν καὶ τὸ τῆς πόλεως διεπράξατο πλήθος. Ἐπὶ εἰκοσὶ τελινού μησὶν δὲ λυμεῶν Θεοδόσιος τὸν θρόνον τυραννήσας, Μαρχιανὸν τὰ πεπργμένα μαθόντος, πρὸς Δωροθέου ἐκβάλλεται, κατασχεῖν μὲν πειραζότος ἐκεῖνον· οὗτος γάρ τὸ θεῖον ἐκέλευε προσταγμα· μὴ δυνηθέντος γε μήν, τῷ τὸν ἀλιτέριον πρὸς τὸ Σιναῖον ἀποδρῆναι· δι' ὧν πλεῖστοι τῶν ἐκείνῳ συναραμμένων αἰκίαις ὑπῆκθησαν, οὐ μόνον τοὺς λαύδους πληρώματος, ἀλλὰ καὶ τῶν μοναδικῷ σχήματι κατατεταγμένων. Ἐκείνου δὲ ἐκποδῶν γεγονότος, Ίουδενάλιος αὐθίς τὸν θρόνον κατέλαβε· καὶ πάντας δισους χειροτονίας τέλιας Θεοδόσιος, καθεῖλεν εὐθύς. Πολλὰ δὲ καὶ ἐτερα τῶν

ἀνιαρῶν τῷ πλήθει ἐπισυνέβη ἐξεῖνεν ἔνθεν προέντων, δσα γε δ θυμὸς αὐτῷ διηγέρευε, τοῦ βασικάνου καὶ θεομισοῦς δαἰμονὸς οὗτῳ πράττειν εἰσηγούμενον ἐνδὲ γράμματος ἑναλλαγῇ· ὡς ἐξεῖναι τῇ ἐκφωνῆσει θατέρου σύμπτων ἐπάγειν ἐντεῦθα τὸ ἔτερον· ἐπὶ τόσου, ὡς καὶ πολὺ τὸ παραλλάττον νομίζεσθαι παρὰ τοῖς πλεοσι, καὶ διντικρυς τὰς ἔννοιας ἐκ διαμέτρου φέρεσθαι, ὡς ἀναιρετικὰς ἀλλήλων καθεστάναι. Καὶ γάρ δ τὸν Χριστὸν ἐν δύο φύσεσιν δμολογῶν ἐκ δύο ἀντικρυς λέγει, εἰπερ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι συνομολογῶν τὸν Χριστὸν, ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος συντεθεῖσας λέγει· δ τε ἐκ δύο λέγων τὴν ἐν δύο πάντως δμολογίαν ἐπάγει, εἰπερ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τὸν Χριστὸν λέγων, ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι δμολογεῖ αὐτὸν καθεστάναι, οὗτε τῆς σαρκὸς εἰς θεότητα μεταβληθεῖσης, οὐτ' αὖ τῆς θεότητος εἰς σάρκα χωρησάσης· δεῖ ὡν τῇ δικρήτῳ ἐνωτις, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐκ δύο φωνῆς ἐντεῦθα νοεῖσθαι προσφόρως τὴν ἐρ δύο, καὶ διὰ τῆς ἐκ δύο τὴν ἐκ δύο, καὶ θάτερον τοῦ ἐτέρου μὴ ἀπολιμπάνεσθαι· δποῦ γε κατὰ τὸ περιούσιον οὐ μόνον τὸ δλον ἐκ μερῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν μέρεσι τὸ δλον γνωρίζεται. Καὶ δμως ἀλλήλων εὐτῶς ἀπεσχοντεῖσθαι ταῦτα νομίζουσιν ἀνθρώπωι συνηθείᾳ τινὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξῃς· ή καὶ τὸ οὕτω βούλεσθαι προειλημμένοι, καὶ πάσσης ιδέας παραφρονεῖν· ή πρὸς τὴν τοῦ δυτος λέναι συγχατάθεσιν. Δι' ἀπερ αἱ εἰρημέναι μοι συγχυσεῖς ἔγενοντο. Καὶ τὰ μὲν οὕτως Ἐν τε Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Παλαιστίνῃ συνέβαινε.

vel quod ita destinatione animi voluerint, et quodvis rerum est, assentiri. Quam ob causam, quæ a me dictæ sunt confusiones exstitere. Hæc sic apud Alexandrinos et apud Palæstinos accidere.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Περὶ τοῦ ἐπεισφρήσατος ἐρ ταῖς ἔφοις τῶν πδλεων λιμοῦ τε δμοῦ καὶ λοιμοῦ· καὶ ὡς αὐτομάτως ή τῇ τῷ επιώντι ἔτει ἀνῆκε καρπούς.

Πολλὴ δὲ τις κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἀνομβρία ἐγένετο, καὶ λιμὸς δμοῦ καὶ λοιμὸς ἐν τε Φρυγίᾳ Γαλατίᾳ τε αὖ καὶ τῇ Καππαδοκῶν· καὶ ἄρχι δὴ καὶ Κιλικίᾳ αὐτῆς περιφανῶς προεχώρει· ὡς συμβανεῖν τῇ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαλῶν τοὺς περιοίκους τῶν εἰρημένων ἀπηγορευμένη καὶ δλεθρίᾳ καὶ ἀγένεια κρήσασθαι τῇ τροφῇ, ἐπιλεοιπτῶν τῶν ἀναγκαλῶν. Λιμοῦ δὲ τοσούτου ἐπιχωριάζοντος, τῇ μεταβολῇ τῆς διειλήτης ἐνδέουν μάλα οἱ ἀνθρώποι· ὑπερβολῇ γάρ φλεγμονῆς οἰδαίνοντος σφίσι τοῦ σώματος, πρῶτον μὲν τὰς δψεις ἐφθείροντο· εἰς δὲ πειγινομένης βηχδες, τριταῖοι τὸν βίον ἀπῆξεν. Ἀλλὰ τοῦ μὲν λοιμοῦ οὐκ διὰ τοις βοήθειας οὐδαμοῦ· τοῖς γε μὴν ὑπὸ ἐκείνου σπανίοις πάμπαν καταλειφθεῖσιν ἀρωγῆν ἡ πάντων σύπειρα Πρόνοια δέδωκε, τὸν λιμὸν θεραπεύσασα. Κατὰ μὲν γάρ ἐκεῖνο τὸ ἔτος φ μὴ ἔφη τὰ σπέρματα, ἀρίψ τροφῇ ξθρεφεν, ὥσπερ ποτὲ τοῖς πάλαι· Ἰσραηλῖταις Ιστρηται πράξασα, δ μάννα προσηγρέρευται ἐπιβρέχασα· αὐτομάτους δὲ τελεσιουργῆσασ τοὺς καρπούς ἔτει τῷ μετὰ τοῦτο. Τὰ δὲ τοιαῦτα κακὰ τὴν τε Παλαιστίνων ἐπέδραμε χώραν,

C

CAPUT X.

De same simul et peste, quæ civitatibus Orientalibus incesserunt: et ut sua sponte terra anno sequente fruges protulerit.

Eisdem temporibus ingens fuit siccitas, famæque simul et pestis in Phrygia, Galatia et Cappadocia: quæ calamitas etiam ad Ciliciam usque progressa est, ut earum quas diximus regionum incolæ in summa penuria ad eas angustias pervenerint, rebus necessariis deficientibus, ut prohibitis, insolitis et exitiosis alimentis uterentur. Et fame tantopere invalescente, homines, victus ratione mutata, in ægritudines inciderunt. Corpora namque propter maximas inflammationes, tumore conceptio, oculos primum amitterebant: deinde tussi accedente, die tertio moriebantur. Contra pestem eam nullum usquam fuit auxilium. Qui autem ex ea perrari supersuere, eis opem servatrix omnium Providentia attulit, et fami subvenit. Eo enim anno quo fruges non provenerunt, alimento acrio eos sovit, sicuti olim veteribus Israelitis fecisse memoratur, manna illis (quod dicitur) cœlitus demittens. Proximo autem anno ut fruges sua sponte exscrecerent, effecit. Haec mala Palestinam etiam et plurimes alias regiones pervaserunt. Et calamit-

tates ejusmodi Orientalem orbis partem omnem A καὶ ἄλλας πλείστας ἐπῆλθε πόλεις· ὡσπερ βάθνη τῶν τοιούτων παθῶν πᾶσαν τὴν τῆς Ἔω περινοστούντων γῆν.

CAPUT XI.¶

De Valentianum erde, qui Occidentalibus imperavit: et de Eudoxia conjugē ejus, liberisque ejusdem. Et ut Genserichus urbem Romanam coperit. Item de eis qui post Valentianum per successionem Romae imperarunt.

Hæc Orientis ærumnae suæ. Porro Occidens alias, eis quas diximus non minores, sensit. Nam Aetius urbis Romanæ præfector, miserandum in modum vitam amisit: et oræ Occiduae imperator Valentinianus recta quidem Ecclesiæ dogmata, quemadmodum supra a nobis dictum est, retinuit, in quotidiana autem consuetudine vitæ plurimum deliquit. **603** Cum enim vultu venusto, et rebus aliis ornata maxime in matrimonio haberet conjugem, junioris Theodosii filiam Eudoxiam, alienas ruptias turpiter fœdavit, et aperte permultos curiosarum artium sectatores familiares habuit, et tandem vitam fœdissima morte finiit. Maximi namque, qui, Gratiano imperatore cæso, tyrannidem arripuit et a magno Theodosio postea necatus est, ex filio nepos, avo cognominis, patricius dignitatem primariam gerebas, cum insidias Valentianino imperatori strueret, propterea quod is uxorem ejus stuprasset, Aetium imperiale aulam gubernantem (consiliis enim suis is obsistebat) metuens, perduellionis criminis per caluniam apud imperatorem detulit. Atque ubi ille eam ob causam miserabiliter cæsus est, labore nullo Maximus imperatoris regiam ingressus, illum interembit, et conjugem ejus Eudoxiam coagit sibi nubere, eique per stuprum viam intulit. Per quæ enim aliquis peccat, per eadem etiam castigatur. Postea vero ille imperium quoque sibi usurpavit. Enimvero Eudoxia lanta contumelia affecta, quod tam inopinatum flagitium ægre ferret, omnem sibi quod dicitur jaciendam esse aleam statuit, ut injuriæ auctorem ulcisceretur qui facinus tantum in marito suo patrare, et insuper ingenuitatem libertatemque suam contaminare ausus fuisset. Aceris enim esse solet femina, nec ullo modo ea flectitur aut exoratur, ut dolorem statim ponat, si pudicitia ei, quam retinere contendit, per vim adempta sit: et quidem ab eo qui etiam castitatis, dignitatis et existimationis suæ custodem sustulerit. Hæc secum in animo volutans Eudoxia, quandoquidem nullam ex Byzantio auxiliī spem esse putavit, quod pater ejus Theodosius dudum diem suum obiisse, et tempore plurimo diva Pulcheria imperio ibi potiretur, quæ nondum conceptam adversus matrem Eudociam iram deposuisset, dona maxima in Libyam ad Genserichum inisit, eumidemque ut sibi in tanta ærumna subveniret, seque Maximi improbitate liberaret, rogavit: sive illa barbaro oblata, si modo se move-

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῆς ἀταρέσεως Οὐαλεντινιαροῦ τοῦ ἐρεσπέρα κατάρχοντος· καὶ περὶ τῆς ἔκειτον τυραννίδος Εὐδόξιας καὶ τῶν παιδῶν αἵτης· καὶ ὡς Γιέριχος εἴλις τῇρ 'Ρώμην· καὶ περὶ τῶν μετὰ Οὐαλεντινιαρὸν κατὰ διαδοχὴν βεβασιλευκότων ἐρ 'Ρώμη.

Τοιαῦτα μὲν τὴν Ἔω κακὰ διελάμβανεν· ἀνὰ δὲ τὴν ἐσπέραν ἑτερα οὐκ ἐλάττω τῶν εἰρημένων ἐγίνετο. Ἀέτιος μὲν γάρ δὲ τὴν Ἠώμην διέπων ἐλειτῶν τὸν βίον κατέστρεψεν· δὲ δὲ τῆς ἐσπερίου λήξεως αὐτοκράτωρ Οὐαλεντινιανὸς τῶν μὲν ὅρθιν τῆς Β' Ἐκκλησίας δογμάτων μάλα ἀντείχετο, ἢπέρ μοι καὶ πρότερον εἰρηται· παρανομίᾳ δὲ πλείστῃ εἰς τὴν ἁυτοῦ ἐκέρητο διεισταν. Ὁραῖ γάρ τὴν δύναμιν καὶ τὰλλα εὐπρεπεστάτη γυναικὶ συνοικῶν, Εὐδοξίᾳ τῇ τοῦ νέου Θεοδοσίου θυγατρὶ, ἀλλοτρίους γάμους ἀτέμνως ἀνώρυττε. Συχνῶς δὲ καὶ τοῖς τὰ περιέργα πράττουσιν ἀδεῶς διμιλῶν, αἰσχύστων μόρῳ τὸν βίον μετήλλαττεν. Μάξιμον καὶ γάρ, δ; δοξῷ μὲν τὴν βασιλέα Γρατιανὸν ἀνεῖλε, τυρχννίδι Χρησάμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἀγήρηται τούτου παῖς παιδὸς τῷ πάππῳ ἐμώνυμος, ἐν πατρικοῖς τὰ πρώτα τελῶν, ἐπιστούμην βασιλεὺς Οὐαλεντινιανῷ ράπτων· διτεπερ εἰς τὴν ἐκείνου ἐνύδρια γαμετὴν, δεδοικώς τὸν Ἀέτιον τῶν βασιλεῶν χριτῶντα· διασάλλει μὲν ἐκείνον πρώτον τῷ βασιλεῖ τῷ ἐγκλήματι τῆς καθοστάσεως· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διειλαίως ἀνήρητο, σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὰ ἀνάκτορα εἰσιών, κτενεῖται μὲν τὸν Οὐαλεντινιανὸν, καὶ τὴν ἐκείνου σύνοικον εἰσοικίζεται, καὶ πολλὴν βίαν ἐπαγγάλων, ταῦτη συμφείρεται· δι' ὃν γάρ τις ἀμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ παιδεύεται. Ἐπειτα καὶ τὴν ἀρχὴν περιβάλλεται. **Η δ'** Εὐδόξια οὖτω περιυδριατεῖσα καὶ τῷ λίσαν παραλόγῳ τοῦ πράγματος ἀχθομένη, πάντα κύδον, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀναρρίπτειν ἥρειτο, ὥστε τὸν διδριστὴν τίσασθαι ὑπέρ τοῦ ὕπερ εἰς τὸν διοικεῖτον ἐπεπόνθει γαμέτην, οἵτε τε οὗτοις τῷ ἐλευθερίῳ ἐξύδριστο. Καὶ γάρ πως διενῆ τὶς ἐστι γυνὴ, καὶ ἤκιστα δυσωπεῖται λύπην τάχιστα ἀποθέσθαι, εἰ γε σωφροσύνης ἀντεχομένη D ταῦτην πρὸς βίαν ἀφαιρεθεῖη· καὶ ταῦτα, παρ' οὐ καὶ τὸν τῆς σωφροσύνης καὶ τιμῆς καὶ διξῆς φύλακα τύχοι προσαπολέσασα. Ταῦτ' οὖν ἐν νῷ ἔχουσα Εὐδόξια, ἐπειδὴ μηδὲ μίαν ἐκ Βυζαντίου ἐσεσθαι οἱ ώρα ἀρωγῆν, πάλαι μὲν οἰχομένου αὕτη τοῦ πατρὸς Θεοδοσίου, πλεῖστον δὲ καὶ τῆς θείας Πουλχερίας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς οὔσης χρόνον, καὶ μῆπω τὸν κατὰ τῆς μητρὸς Εὐδόκιας χόλον ἀποθεμένης, δῶρα πλείστα δούσα, πρὸς Λιβύην ἐκπέμπει, Γιέριχον δυστροφοῦσα, ἀρήξει μὲν αὐτῇ δυστυχῶς οὔτε πραττοῦσῃ, καὶ τῆς Μάξιμου μοχθηρίας ἐλευθερώσας· εὐελπινὸν δὲ εἶναι μόνον κινήσαντα, καὶ περὰ δόσαν τῇ Ἠώμην καὶ πάντα εὐχερῶς προδοῦναι. Οὐ μὲν οὖν Μάξιμος οὐδὲ ἔνα τυραννήσας ἐνιστόν,

διεφύάρη· Γιζέριχος δὲ σὺν μεγάλῃ δυνάμει ἐλθὼν, Βάρδαρος δὲ τὴν γνώμην ὃν καὶ ἀσταθῆς καὶ παλίμβολος, οὐδὲ τῇ Εὔδοξίᾳ τὸ πιστὸν ἐκρυπάζετο· ἀλλὰ τὰ μὲν πολιορκήσας, τὰ δὲ τῶν τῆς πόλεως θεαμάτων πυρπολήσας, ἐς Λιδύην αὖθις ὄχετο ἀπών, μεθ' ἔκαστον τὴν τε Εὔδοξίαν καὶ εἰς δύο θυγατέρες Εὔδοξίαν καὶ Πλακιδίαν αἰχμαλώτους ἔχον. Πόλλα δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολυτιμῶν σκευῶν συναπήρεν. Οὐκ ἐλάχιστα δὲ καὶ τῶν Ἐβραϊκῶν ἥσαν σκευῶν· ἀπέρ Οὐεσπασιανός τε καὶ Τίτος, τὴν Ἱερουσαλήμ πορθήσαντες, εἰς Ἀρμηνίαν ἀνήγαγον. Τὴν μὲν οὖν πρεσβυτέραν τῶν θυγατέρων Εὔδοξίαν τῷ οἴκῳ Ὄνωρίχῳ συνήπειτε Γιζέριχος· τὴν δὲ Πλακιδίαν μαθὼν Ὄλυμπον πατεργυθεῖσαν τῷ πατρικῷ, πρώτῳ κατὰ τὴν Ἀρμηνίαν τῆς γερουσίας τυγχάνοντι, τότε δὲ τοῦ Βυζαντίου γεγενημένῳ φυγάδι, ἀλισκομένης τῇ πλεον, σύναμα τῇ μητρὶ Εὔδοξίᾳ ἐς Βυζαντίου ἐπειπε, Μαρκιανὸν λιεούμενος σὺν πολλῇ τῇ Θεραπείᾳ καὶ βιοτικῇ τῇ διορυφορίᾳ. Καὶ γάρ πολλήν τινα τὴν δργήν κατ' αὐτοῦ ἐνήκει Μαρκιανῷ, τῷ τε τὴν Ἀρμηνίαν ἐμπρῆσαι, καὶ τῷ τίς βασιλίδας; οὗτοι περιυδρίσαντο. Ἀλλὰ τὴν μὲν Πλακιδίαν Ὄλυμπον αὖθις; Μαρκιανὸν καλεύοντος εἰσισκιζεται. Μετὰ μέντοι Μίξιμον ἀρχεις Ῥωμαίων Ἀδιτος μῆνας κρατήσας· δικώ. Τούτου δὲ λιμῷ τὸν βίον ἀλλάξαντος, Μιτουζίνος ἐπὶ δύο ἑτη τὴν βασιλείαν κατέσχεν. Ἀλλὰ καὶ Μαζουρίνου πρὸς Ῥεκιμέρου, δεστρατηγὸς Ῥωμαίων ἦν, δόλῳ τὸν βίον ἀπολιπόντος, Σευῆρος τρίτον ἦτος τὴν βασιλείαν ἐκράτησε· μεθ' ἓν Ἀνθέμιου, φ Ναρκιανὸν, τὴν δέκαν ταῖδα κατηγγυήσατο, ἐκ πρεσβείας τῶν ἑπτεπτῶν Ῥωμαίων. Ἐπειδὲ καὶ οὗτος δόλῳ ἐπέττετο, Χριστιανούχωτος; μίλα γενόμενος, Ὄλυμπος βασιλεὺς ὑπὸ Ῥεκιμέρου ἀνήγορετο, καὶ μετὰ τούτον Γιουκέριος· διὸ τῇ τιμῇ πέμπτον ἦτος διαγενόμενον, Νέπως τὴν ἀρχὴν ἔγχειριζεται, ἐπίσκοπον τὸν Γιουκέριον καταστήσας κατὰ Σάλωνας πόλιν τῆς Δαλματίας. Ἀλλὰ καὶ τούτον Ὁρέστης τοῦ τῆς ἀρχῆς ἀφίσητο θρόνου, διὸ δὲ πάλις Ῥωμύλος, δεστρατηγὸς καὶ Αὐγουστοῦλος ἐκλιθη, διεδίκτητο· δὲ τελευταῖος αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ἐγένετο, ἀπὸ Ῥωμύλου τοῦ πρώτου τριῶν καὶ τριακοσίων καὶ χιλίων παραφηχτῶν ἐνιαυτῶν. Μετὰ δὲ τούτον Ὁδίακρος τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κατέσχε, τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ βασιλικῆς προτηγορίας ἐστὸν ἀφελῶν, πρώτος δὲ ῥήγα προσειπὼν ἐστὸν· δηπνίκα καὶ λέων δέ μέγας τῶν τῆς μεθιστατο.

(1) Cum Genserichus Carthaginem (ex quo annis 585 in ditione Rom. fuisse) anno Domini 441 ceperisset, cuius clavis mentio sit. I. i. in princ. C. de off. præf. præt., tandem Romanum quoque anno Domini 457 foedissime vastavit. M. Varro Vectium se Romanam, in augurio non ignobilem, et ingenio cuivis parem, audivisse scribit, dicentem: Quoniam cxx annos incolumis præteri sset populus Rom. ad hanc perventurum. Quidam eruditus tempus direptionis istius Vandalicæ, cuius Justin. meminit. C. De off. P.P. Afric. designari per Varonis verba putant. Alii potius ad Totilæ vastationem referunt, quæ sub Justiniano accidit.

A ret, præter opinionem cum classe ingenti imperium Romanorum consecuturum, quod se illi facile traditurum recepit. Itaque Maximus cum neque unum quidem annum tyranni politus esset, interemptus est, 604 Genserichus vero ubi cum ingentibus copiis advenit, Romanum cepit. Qui quod barbara mente et instabilis atque inconstans esset, Eudoxia idem non servavit, sed urbe direpta, spectaculisque ejus incensis, in Libyam reversus est, Eudoxia secum et duabus ejus filiabus Eudocia et Placidia captiis abductis. Multa quoquo inde ecclesiastica et pretiosa abstulit vasa, inter quæ non pauca etiam Hebraica fuere, quæ Vespasianus et Titus Hierosolymis vastatis Romani secum attulerant. Genserichus (1) majorem natu B filiam Eudociam filio Honoricho matrimonio junxit, Placidam autem, quod Olybrio patricio, senatus Romani principi, qui tum urbe Roma capta Byzantii profugus erat, desponsatam esse cognovisset, una cum matre Eudoxia, cultu magno et regio comitatu tradito, Byzantium, Marcianum placatus, misit, qui vehementer ira adversus eum percitus fuerat, cum quod Romam incendisset, tum quod sic in imperatrices illusisset. Olybrius, Marciiano jubente, Placidam uxorem duxit. Verum post Maximum Romanæ Avitus rerum potitus est mensibus octo: qui ubi vitam fame finivit, Majorianus biennio imperium tenuit. Postquam autem is ab Recinero Romanæ militiae duce dojo cæsus est, Severus (2) tres annos ibi imperavit. Post hunc Anthemius, cui Marcianus filiam suam despontit, Occidentalibus Romanis id per legationem petentibus. Ubi vero et hic, cum Christianissimus esset, fraude peremptus est, Olybrius a Recinero imperator renuntiatus est. Illic successit Glycerius. Atque illi rursum, ubi annos quinque dignitatem eam gessisset, Nepos qui Glycerium apud Salonas Dalmatiæ urbem episcopum fecit. Sed et hunc Orestes imperio spoliavit. Cui Romulus filius, qui et Augustulus dictus est, successit, ultius Romanorum imperator, a Romulo primo rege mille trecentis et tribus (5) exactis annis. 605 Post hunc Romanorum imperium Odoacer invasit: qui imperiali cognomine rejecto, regem se primus vocavit (4). Quo tempore et Leo Magnus ex hac vita migravit.

(2) Al. Severianum nominant.

(3) Secundum alios ab Urbe condita circiter annum 1221.

(4) Circiter haec tempora Paulinus Nole episcopus, multosa Vandalis captivos redemit, et tandem vidua filium, seipso in servitutem dato, liberavit. (Diac.) — Odoacer, quod bellicosus esset, id nomine a vastandis et excindendis agris accepit. Sicut et apud Vandals sive Bohemos, rex Odoacerus, vir fortissimus, ante Permislatus nominatus. Fuit autem Odoacer Hernius, sub quo Romani majestas imperii in Occidente sero admodum ad Francos pervenit.

CAPUT XII.

Ut imperatrix Eudocia Pulcheria Augustae sit conciliata : et de juniore Eudocia, Eudoxia filiae.

Eudocia Augusta in Palæstina adhuc degens, de filiæ Eudoxiæ, maritique et liberorum ejusdem rebus certior facta, ad extremam conjecta est animi auxiætatem. Proinde suum omnem, ut in proverbio est, movens, per Valerium et Olybrium patricios Pulcheriæ reconciliata est : a qua etiam petiit, ut eis quæ in captivitate essent, opem serret. Et cum pax inter Genserichum et Marcianum facta esset, Eudoxiam Genserichus et Placidiam, Pulcheria petente, sicuti dixi, Byzantium misit. Junior autem Eudocia apud maritum Honorichum in Africâ mansit, cum quo sedecim annos vixit, eidemque filium Hulderichum genuit. Porro cum parum grata ei esset viri conjunctio, qui Arianam profitebatur religionem, arte manus ejus elapsa, et aviam Eudociam imitata, ad sancta loca concessit, et sepulcrum illius longe post exosculata est. Ubi et ipsa non diu vixit : sed somno beato sopita, juxta avia tumulum in præclaro et ipsa reposita est monumento. Quidquid autem ei erat facultatum, id pauperibus et sanctæ Christi resurrectioni (1) consecravit.

603 CAPUT XIII.

Ut procuratione et arte Pulcheriæ, Eudocia sanctam quartam approbarit synodum, persuasione Symeonis Stylitæ sive Columellæ et magni Euthymii inducta.

Pulcheria Augusta quamprimum Eudociæ reconciliata est, fratres et filias ejus hortata est, ut crebras ad eam darent litteras, quo ab Eutychetis et Dioscori opinione descisceret, et sanctæ catholice Ecclesiæ communionem amplecteretur. Litteris ejusmodi Eudocia acceptis, cum etiam beata Bassa semper ei, ut eadem secum in religione sentiret, molesta esset : metuens illa, ne id non ex sententia Dei faceret, faciendum sibi esse putavit, ut de ea re ad divinos Patres referret, qui se de vero pietatis cultu certo edocerent. Proinde Anastasio chorepiscopo accito, ad sanctum Symeonem Stylitem per illum scripsit, qui tum virtutibus suis orbem illustrabat. Ad eum litteris quoque manu sua conscriptis, conscientiam suam revelavit : complexuram se esse, quod ille decrevisset, pollicita. Sanctus autem vir ille ad eam in hæc verba rescripsit : « Scito, filiola, quod diabolus, virtutum tuarum divitias cernens, te expetivit ut cribraret sicuti triticum. Et exitiosus ille Theodosius, vas et instrumentum mali illius factus, Dei amanti animæ tuae tenebras offudit, camque conturbavit. Sed confide. Non enim desficiet filia tua. Ego quidem illud valde admiratus sum, quod cum fontem apud teipsam haberes, eumque ignorans, longius aquam hauriendam peteres. Habes igitur

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

‘Ος ή βασιλεὺς Εὐδοκία τῇ βασιλεῖδι Πουλχερίᾳ ἐστείσατο· καὶ περὶ τῆς τεωτέρας Εὐδοκίας, τῆς θυγατρὸς Εὐδοξίας.

Εὐδοκία δὲ ή βασιλίσση, τὰ κατὰ τὴν θυγατέρα Εὐδοξίαν καὶ τὸν σύζυγον καὶ τὰς ἑκείνων παιδάς ἀναμαθοῦσα, έτι τῇ Πλαστίνῃ ἐνδιατρίουσα, εἰς ἔσχατον ἀθυμίας ἤκε· καὶ πάντα κάλων, τὸ τοῦ λόγου, κινήσασα, σπένδεται Πουλχερίᾳ, μέσων γενομένων Οὐαλλερίου καὶ Όλυμπίου τῶν πατρικῶν. Ήτει δὲ βοηθὸν καὶ ταῖς ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενέσθαι. Καὶ τῆς εἰρήνης ἀχμαζούσης μεταξὺ Γιζεργίου καὶ Μαρκιανοῦ, τὴν μὲν Εὐδοξίαν καὶ Πλακιδίαν αἰτησάσης Πουλχερίας, ἐς Βυζάντιον, ὥσπερ Ἐφρ. Γιζέριχος ἐπεμπεν· ή δὲ νεωτέρα Εὐδοκία παρὰ τῷ ἀνδρὶ Ὀνωρίχῳ ἦν κατὰ τὴν Ἀφρικὴν μένουσα· μεθ' οὐ ἐκκινθεῖα έτη διαβιώσασα, καὶ παῖδες ἔξι ἑκείνου Ἡλδέριχον ἀποτεκοῦσα, δυσαρεστοῦσα τάνδρι, ζτι τὰ Ἀρειανῶν ἐπρέσβεις, τέχνῃ τὰς χειρας ἑκείνου διαφυγοῦσα, τὴν μάμμην Εὐδοκίαν μιμησάμην, πρὸς τοὺς ἄγιους καὶ αὐτῇ τόπους ἐγένετο, καὶ τὸν ἑκείνης τάφον ἡσπάζετο πολλῷ ὑστερον. Ἐν φαντασίᾳ τοῦτον, παρὰ τὸν τάφον τῆς μάμμης περιφανοῦς τυχόντα ταφῆς. “Οσα δ' αὐτῇ προστίσαν, πάνησι καὶ τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀφιέρωσιν ἀναστάσει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

‘Ος μεθόδωφ Πουλχερίας ή Εὐδοκία τὴν ἀγίαν τετάρτην προσήκατο σύνοδον, ὀδηγηθεῖσα ὑπὸ Συμεὼν τοῦ Στυλίτου καὶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου.

Πουλχερία δὲ ή βασιλεὺς, δρτις σπεισαμήν τῇ Εὐδοκίᾳ, τοῖς τε ἀδελφοῖς ἑκείνης ὑπετίθει καὶ θυγατράς συνεχέστερον γράμματα πέμπειν αὐτῇ, ὅτε τῆς μὲν Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου δόξης πείθειν ἀφίστασθαι· τῇ δὲ ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖν αἰρεῖσθαι· ἀ δῆτα δεχομένη ή Εὐδοκία, καὶ τῆς μακαρίας Βίσσης, τὰ δια φρονεῖν ἀεὶ ἐνοχλούστης, δείσασα μὴ οὐ κατὰ γνώμην πράττοι Θεού, δειγνύει δέδουσα τὰ τοῦ σκοποῦ τοῖς θεοφόροις τῶν Πατέρων κοινώσασθαι, καὶ παρ' ἑκείνων τὸ προτῆκον σέβας ἀπακριθώσασθαι. Καὶ δὴ τὸν χωρεπισκοπὸν Ἀγαστίσιον μεταστείλασμένη, τῷ ἀγίῳ Συμεὼνι τῷ Στυλίτῃ ἀπέστελλε, τηνικαῦτα τὴν ὑφήλιον ταῖς ἀρταῖς δῆδουχοῦντι· ὃ καὶ τὰ τῆς συνεδήσεως οἰκειογένερο γράμματα ἀνετίθει, στέργειν δὲ ἑκείνος ἐγκρίνων. Οἱ δὲ δισοὶ γράμματι αὐθίς ἐδήλου, τεῦται κατὰ λέξιν ἐπιστείλας αὐτῇ· « Γίνωσκε, τέκνον, δι τὸ διάβολος δρῶν τὸν πλοῦτον τῶν σῶν ἀρετῶν, ἐξηγησάστο σε σινάσται ὡς τὸν σίτον· καὶ δὲ λυμεῶν ἐκείνος Θεοδόσιος, δοχεῖον καὶ δργανον τοῦ πονηροῦ γεγονὼς, τὴν θεοφιλή σου ψυχὴν ἐξόφωσε τε καὶ συνετάραξεν. Ἀλλὰ θάρσει· οὐ γάρ ἐκλείπει οσού ή πίστις. Ἐγώ δὲ τοῦτο λιαν τεθαύμακα, δι τὴν πηγὴν ἔχουσα καὶ ταύτην ἀγνοοῦσα, μακρόθεν τοῦ ὑδάτος ἀντλήσαις ἀσπούδασας. Ἐχεις τοίνυν τὸν θεοφόρον Εὐθύμιον· ἐπου τοίνυν ταῖς αὐτοῦ δι-

(1) In cuius honore templum Hierosolymis constructum fuerat. Evagr. lib. II, cap. 5.

διεκαλίσις καὶ νουθετίας, καὶ σώζῃ. » Ταῦτα δια- τριβούσα ἡ Εὐδοκία οὐκ ἀμελῶς διετέθη· πέμψασ- θε, τὸν ἄγιον Εὐθύμιον μετεστέλλετο, εἰ; διὸ ἐκεῖνη νοοπαγή πύργον ἔθειπετο. Ἐπειδὴ δὲ ἦκεν, ἀξέρητον πληθεῖσα τῆς ἡδονῆς, πρὸς τοὺς ἔχεινου πεισούσα ποσ', « Νῦν ἔγνων, μέγα ἀνέρχεται, διτε ἐπεισκέψατο Κύριος; τὸ δὲ μὲν ἀνάξιον τῇ ἐπιφορτίσει παρουσίας τῇσι σῆς. » Οὐ δὲ δισιος εὐλογίας ταύτην καταξιώ- σα, προσέχειν τοῦ λοιποῦ παρηγγύα. « Τὰ γάρ ἐπισυμβάντα τῶν λυπηρῶν μή δὲ διλοῦτε ἐπιγε- γενηθῆτε σοι ἔσθιε, ηδὲ διτε ἀνοσίῳ Θεοδοσίῳ κοι- νωνῆσαι ἥρετον. Καὶ τοῖνυν τῆς ἀλόγου φιλονεικίας παντεπασιν ἐκτεθῆτε· καὶ πρὸς ταῖς τριστὶν ἀγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνδοσίες, τῇ ἐν Νακάρῃ πρώτως συνειθύντη κατὰ Ἀριόν τοῦ δυτικοῦ, τῇ τοι ἐν Κωνσταντινούπολει κατὰ Μακεδονίου, καὶ τῇ τὸν Ἐφέσῳ πρώτῃ κατὰ Νιστόρου, χρεών σε καὶ τὸν υἱὸν ἑκαπτηντά δρόν τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀθρο- σθέσης συνδόμου προσίσθαι· καὶ τὴν Διοσκύρου ἀπειπούσα κοινωνίαν, τῷ Ἱεροσολύμων Ἰουδαϊκῷ πρόσθιοι, καὶ τὸν ἄστιν ὃς πρᾶτος τῇ Ἐκκλησίᾳ. » Ταῦτα εἰπὼν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς εὐχή· ἀναπέμψας Θεῷ, ἐπὶ τὴν ἴδιαν μάνδραν ἐχώρει. « Ή δὲ ἐξ αὐτῆς τῷ ἀγίᾳ προσιουσα πόλει, τῷ καθόλου Ἐκκλησίᾳ διτε θέματις ἦν διεπρέβατο. Πολὺ δὲ σὺν αὐτῇ καὶ πλήθης τοῦ τε λαόδους καὶ τοῦ μοναχικοῦ συστήματος τῇ Θεοτόκου πλάνη ἀκολουθήσαν, τῇσι Ἱερᾶς κοινωνίας μετέλαχεν. Οὐσιοὶ δὲ μὴ ἀκολουθήσαν ταύτην διούντο, τῶν μὲν ἐκείνης συνήθων διωρεύν καὶ ἔστι. ἀ τῆλοι ν συμπαθεῖσις ἔνεκεν, ἀλλ' οὐ προπατεία; τὸν γε μὴν ἐκείνοις οὐ κατιώντες διούντων τῇστη δηλη προ- θυμίᾳ ψυχῆς τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ἐστήτη ἐπιδε- δωκυῖα. Οὐδὲ πολλῷ δὲ ὑπέρερον καὶ τὸν χρόνον κάτω λειπούσα, ὡς μοι προσηρήται, μαχαρίψ τέλει διάδοχια πρὸς Θεόν.

universalis se dedidit Ecclesiæ Eudocia, omni animi propensione pravas et erroneas opiniones illorum exuit ac repudiavit. Et non longe post pulvere hoc in terris relicto, ut dixi, felici et beatō obitu ad Deum migravit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Περὶ τῶν θεοφιλῶν ἔργων τῆς βασιλίδος Ποι. λ. ζερας· καὶ περὶ τῶν τριών μετριστῶν ταῦτα οὐδὲ τῇ θεοτόκῳ ἀντίγειρε· τῇσι ἀγίας σοροῦ ἐν τοῖς χαλκοσπαστίοις, τοῦ τῶν Ὀδηγῶν καὶ τῶν Βλαχερῶν· καὶ οὐα διεκῆλθεν Ἰουεῖς ἀ-λιος περὶ τῆς ἀγίας κοιμήσεως τῆς ὑπεραρχίας Θεοτόκου, καὶ τῶν ἐπειρυζῶν σπαργάρων αὐ- τῆς.

Πουλχερία δὲ τῇ ἀστιμος; βασιλὶς πολὺ μὲν παρὰ πάντα τὸν βίον ἐποίησε κατορθώματα· πολλὰ δὲ καὶ κοινὰ ἔνων καὶ πτωχῶν συνεστήσατο καταγάγια, ἔνοιαζά τε καὶ διὰ θεοφιλοῦ διανοίας τεχμήρια· τὸν οὖς καὶ δὲ τοῦ μάρτυρος ἔστι Λαυρεντίου ναός. Τρεῖς δὲ ὑπερμεγέθεις δόμους καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ μη- τρὶ ἐξ αὐτῶν ἀνίστη χρηπίδων· ὃν εἰς δὲ τὸν Χελ- κοπρατείων τῇσι ἀγίας σοροῦ δνομα τέχνων, ὃ τὴν ζιώνην τῇσι θεομήτωρος ἐθησαύριζε· περὶ οὐ με- τρίων· τῷ πρὸ τούτου βηθλεέπειρον δευτέρῳ κεφαλαῖψ εἰρήκαμεν· ἐν δὲ καὶ πανυψίδα καὶ λιτήν κατά πᾶσαν τετράδα ἐθέσπιζε γίνεσθαι· καὶ αὐτῆς πεντη- προσινης, σύνεμα φωτὶ δημητρί; Αεύ-

A divinum virum Euthymium: hujus doctrinam et precepta sequere, et salva eris. » Litteris lectis, Eudocia minime se negligentiae dedit, verum ad se Euthymium in eam quam recens construxerat turrim evocavit. Atque ubi ille venit, incredibili repleta voluptate, et ad pedes ejus provoluta, magnum exclamans, « Nunc, inquit, cognovi, quod Dominus indignam me adventu et presentia tua visitavit. » Sanctus vero vir benedictionem ei imperiti, et attentionem de cetero esse jussit. Quam namque, inquietus, accidere res tristes et dura, non aliam ob causam accidisse eas tibi scito, quam quod cum impio Theodosio communicare sustinueris. Iaque contendendi, quod præter rationem suscipitur, studio prorsus poshabito, in tribus sanctis universalibus synodis, in ea videlicet quea primum, Nicæe adversus impium Arium, **607** deinde quea contra Macedonium Constantinopoli, et quea rursum Ephesi prima adversus Nestorium coacta est, conquesce. Tum autem decretum etiam quod in concilio Chalcedone congregato factum est, recipere te, et Dioscori communione rejecta, ad Juvenalem Hierosolymitanum accedere, et quea in Ecclesia solita tibi sunt facere oportet. » Haec postquam ille dixit, et precationem pro ea ad D.ūm fudit, in mandram suam reversus est. Eudocia autem civitatem sanctam petuit, et in Ecclesia catholica quea fas est petegit. Magna porro una cum ea multitudo ex plebeis et monachis, qui Theodosii errorem secuti fuerant, sacram communione percepserunt. Qui vero exemplum ejus imitari noluerunt, solita adhuc ipsius Eudocie munera receperunt, sed propter receptionem affectio- nem tantum, non etiam ob sententiae et opinionis convenientiam et conjunctionem. Postquam autem

C **D** De piis Pulcheriæ Augustæ operibus: et de tribus quea maxima Dei Genitrici construxit templis: uno, sancti loculi, in Chalcopratias: altero, quod Οὔγρων, id est, vias ducum dicitur; tertio, cui nomen Blachernæ. Et que memorie prodiderit Juvenalis de sancta obdormitione sanctissimæ Dei Genitricis, deque ejusdem fascis sepulcralibus.

Celeberrima haec Pulcheria multas per vitam præclare res gessit, multa publica hospitum et pauperum condidit domicilia. Advenarum etiam sepulcra et alia ædificia construxit, piæ mentis ejus indicia: in quibus etiam est martyris Laurentii delubrum. Tria quoque Dei Matri ex ipsis fundamentis templo erexit. Quorum unum est in Chalcopratias, Sacri loculi nomen habens. In hoc, veluti thesaurum, Dei Genitricis depositum zonam: de qua paucis libro proximo capite secundo men- tionem fecimus. Hoc in templo, ut quarto quoque hebdomadis die peregrinum et supplicatio ad lucernas et lampades feret, existimat, quam et

ipsa pedes frequentare solita erat. Secundum tempus 'Oδηγῶν, via ducum est, ubi Antiochia missam Verbi Matris imaginem dedicavit, quam dominus apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, et tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formæ immittente. **608** Hæc imago primus in loco qui tribunal dicitur, fuit: ubi ea (1) quæ nunc quoque sunt, miracula perfecta sunt. Porro in templo isto, ut tertio quoque septimanæ die per vigilium itidem et supplicatio perageretur, curavit: quod ad hunc usque diem servatur. Tertium autem Verbi Matri incredibiliter pulchritudine et omnis generis materia ornatum consecravit templum, cui Blachernæ cognomen est: quo abunde per ambitionem quamdam et liberalitatem decorato, Marciiano Romanus imperii sceptra tenente, magnopere una cum eo operam dedit, ut modis omnibus venerandum, immaculatum, Deiferumque illius corpus inveniret, et in ecclesia ea reponeret. Itaque Juvenalem Hierosolymorum archiepiscopum, et Palestinos episcopos, qui concilii celebrandi causa Chalcedonem venerant, accitos interrogavit, an divinum Dei Genitricis templum et sarrosanctum corpus adhuc apud Palestinos in eo tumulo, quo primum repositum esset, reperiretur: velle se id inde translatum, in templum hoc ejus inferre, ut impensis urbis custodia esset et praesidium. Cum enim et urbs ipsa et templum illi dicatum esset, aquum esse dixit, ut sacrum etiam ejus corpus ab eis non abserset. Ad quæ verba Juvenalis respondit, in sacris divinitusque inspiratis Scripturis obitum sanctæ semperque Virginis Dei Genitricis Marie minime referri, antiquissima autem et verissima omnino traditione receptum esse, instantे illius obitu, apostolos ex ipsis orbis terrarum finibus, ubi ad prædicationem obeundam dispersi erant, sublimes in aere Hierosolyma venisse, visione auspiciatore hymnos divinarum potestatum exauditos esse, et absque strepitu aliquo, mirifice plane modo, Verbum et Filium ejus advenisse, atque in manus suas divinum illius spiritum suscepisse. Sacrosanctum autem corpus illius angelica simul et apostolica hymnodia elatum, in tumulo quodam, in regione Getzemani repositum esse, et in tertium usque diem eo loco carmina angelos perpetua in honorem et laudem Dei Genitricis cecinisse. Et cum eodem tertio die, is qui in obitu Virginis Matris choro apostolorum non affuerat, advenisset, et sacrum illum cœlum, ut tumulum recluderet, quo et ipse Verbi Matri debito supremumque persolveret honorem. **609** precibus summopere sollicitasset, atque sigillo ablati sepulcrum apertum esset, sacrum illius corpus prorsus repertum non esse, sed sepulcrum illius facias tantum suo loco intactas atque inviolatas, perinde atque corpus eius paulo ante

τε τοις δ τῶν Ὀδηγῶν έσται: ἐν φαντασίᾳ ἀντιβολή, ἣν Λουκᾶς δ θεός: ἀπόστολος: χερσὶ καθιστόρει, ζώσης ἐπι, καὶ τὸν τύπον ὄφωσης, καὶ τὴν χάριν τῇ μορφῇ ἔνιεσθης. "Η δή τις εἰκὼν ἐν τῷ Τριθουναλῷ περομένῳ πρώτως τὸ ἐπιδεῦρο τελούμενον αὐτῇ διεπράξατο ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὴν τρίτην τῶν ἡμέρων τὴν πανηγυρίδας καὶ τὴν λιτήν ἐνομοθέτει τελεσθαί: δὴ καὶ ἐπιδεῦρο ἀράται τηρούμενον. Τρίτον δὲ ἕτερον καλλεῖ ἀμυθήτῳ καὶ παντοδεκταῖς διατάξεις κοσμούμενον τῇ τοῦ Λόγου ἀφιέρου μητρὶ, φιλαγχέρναι ἐπώνυμον· δὺν διαρκῶς εἰ; φιλήτιμον γάλλος κοσμήσασ, Μαρκιανοῦ τὸ Θωμαῖον σκῆπτρα διέποντος, σπουδὴν καὶ ἀμφι πᾶσαν ἐπιεύνηντο, καὶ τὸ πάνεπιτον καὶ πανάχραντον καὶ θεοδίχου ἐκεῖ τῇς σκῆνος εὔρεσθαι, καὶ τούτῳ ἐναποθέσθαι. Καὶ δῆτα παρόντα τηνικάδε τὸν ἀρχιεπίκοπτον Ἱεροσόλυμαν Ιουθενάλιον, καὶ τοὺς ἐκ Παλαιστίνης ἥκοντας ἐπισκόπους διὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μεταστείλατεν: ἐπιυθάνοντα, εἰ γε τὸ θεῖον τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ Πλακατίνην τέμενος ἑξάσιον μάλα γε δύν καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνης σκῆνος ἔτι τῇ σορῷ παραχένεις ἢ ἐπιτητοῦ καταρράχεις. Βουλομένοις γάρ εἶναι ἐκεῖθεν μετακοψίειν παρὰ τὸ ἐκείνοις ἀνεγερθὲν τέμενος, γυναικεῖς ήρων ἐπόμενον τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. Ταύτης γάρ οὕτων καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν νεών, γρῆναι ἐφράσον μηδὲ τοῦ Ιεροῦ σκήνους ἐκεῖνης δμοιρα κατεστάναι. Πρὸς δὴ ταῦτα ὑπολαβόντα Ιουθενάλιον, ἀποκρινασθαι. Τῇ μὲν Ιερᾶ καὶ θεοπνεύστῳ Γραφῇ οὐδεμῶς τὰ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἀγίας καὶ ἀειπαῖδος Θεοτόκου Μαρίας ἐμφέρεται ἀρχαῖον δὲ τινι καὶ ἀληθεστάτῃ πάμπτων παραδόσει πειθεύσθαι: οὐς ἐπιστάσης ἐκείνη τῆς τελευτῆς, ἀθρόων ἐκ περάτων γῆς ἐπὶ τὸ κήρυγμα τοῖς ἀποστολοῖς διετπερμένοις, μεταρπόσις νερόλαις τισιν εἰς Ιεροσόλυμα γεγενήσθαι. Οπτασίᾳ δὲ χρείτονι ὅμνος θείων δυνάμεων ἐξηκέντο. Αὐθορητὶ δὲ πάλιν ὑπερφυσις τὸν Λόγον καὶ Ἰητὸν αὐτῆς κατιόντα τὸ θεῖον ἐκεῖνης πνεῦμα εἰς κεῖρας λαβεῖν· τὸ δὲ ἐκεῖνης θεοειδέστατον σκῆνον, ἀγγελικὴ καὶ ἀποστολικὴ σύναμψις ὑμνωδίᾳ ἐκκομιζόθεν, σορῷ τινι ἐν χώρῳ Γεθσιμανῆ κατετέθη, καὶ γε εἰς τρίτην ἡμέραν δ τῶν ἀγίων ὅμνος τῷ χώρῳ διέμεινεν ἀσιγήτοις δικυνδίαις γεματορων τὴν θεομήτορα. Ως δὲ ἐκεῖνη ἐπαύετο, καὶ τις τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ἀπολειφθεὶς, ἐπανῆκε μετὰ τρίτην τῶν ἡμερῶν βιαζόμενος τὸν Ιερὸν ἐκείνον χορὸν, ἀναγένειν τὴν σορὸν ἐπειράτο, καὶ τὸ εἰκόδη, τῇ μητρὶ τοῦ Λόγου ἀφεισιον. Ἐπει δὲ καὶ τῆς αφραγίδος διαλυθείσης ἡνοίγεται, τὸ μὲν θεῖον ἐκεῖνη, σῶμα παντάπασιν ἀνεύρετον ἦν· τὰ γε μήντη ἐντάφια σπάργανα μένοντα κατὰ χώραν ἀθρῆται: απρίσχυστα, ὕπαπερ ἀρτι ἀπολειπότες ἐκεῖνα τὸν σώμα οἱ: ἀρθρήτῳ τινὶ εὐωδίᾳ ἀστράπτοντα· ήδη δὲ μᾶλλον ἐμροτρόπεται, σφραγίδος αὐτοῖς: τὴν σορὸν ἐπισημηνάμενοι, ἀπεγκλάτοντο, ἐκπεπληγένειοι τῷ περάτῳ τοῦ πρίγματος, τοῦτο μόνον ὡς γένεται ἐπιλογισθέμενοι, ὡς ἥρη ὁ ἐξ αὐτῆς ιδίας

(1) Palcheria Endocia imaginem Matris Christi, quam a Luca apostolus pinxerat, Hierosolymis misit. — (Tucidorus Lector.)

ὑπερεσε. εὐδοκήσα; ἀφέρητω; καὶ ἀπερινόητως Α σίρκα λαβεῖν καὶ γεννηθῆναι Θεὸς Λόγος, καὶ τῆς διέξις ὁν Κύριος. εἶτα καὶ μετὰ τὴν ἀφέρητον κύησιν ἀλύμντον τὴν περιθενίαν διατηρήσας, αὐτὸς τέξισε καὶ μετὰ τὴν ἐνθένδες ἀπειλαγήν τὸ ὑπερφυῶς ἄχρηντον καὶ ἀμίαντον ἔκεινη; καὶ πανάγιον σώμα καὶ πέδη τῇ, νεονομανένης καὶ κοινῆς ἔπατιν ἀναστάσεως ἀφθορσίᾳ τιμῆσαι, καὶ μεταθέσει ἀγγελικῇ μετατητίσει εἰς τινας ὑπερφύτους καὶ ἀφθάρτους χώρους τῶν ἐπουρχνίων μονῶν, γέρας ὡς περ τι ἔξαισιον χαριζόμενος; τὸ μὴ τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν μάλιστα εὐδοκιμησά των σύναρπα καὶ ταῦτην ἀνίστασαι. Συνῆσαν δὲ τηνιάδε τοῖς ἀποστόλοις ὃ τε ἀγίωτατος Τιμόθεος, Διονύσιος; τε δὲ ἀρεοπαγίτης, καὶ δὲ πολὺς τὰ θεῖα καὶ σοφὸς Ἱερόθεος· ὡς περ αὐτὸς φριτσι Διονύσιος; ἐν τοῖς προ; Τιμόθεον πονηθεῖσιν αὐτῷ περὶ τοῦ μακαροῦ Τιμοθέου λέγων οὕτως· «Ἐπει καὶ παρ' οὐτοῖς τοῖς Θεοὶ λίπτοις ἡμῶν ἱεράρχαις, ἥνικα καὶ ἡμεῖς, ὡς οὐσία καὶ αὐτὸς, καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὴν Θέαν τοῦ ζωαρχικοῦ καὶ Θεοῖς ἔχου σώματος σινεληλύθαμεν. Παρῆν δὲ καὶ δὲ λιγότεος Πάλλαδος, καὶ Πέτρος ἡ κορυφαῖς καὶ πρεσβυτὴτη τῶν θεολόγων ἀκρότητες. Είπα ἐδόκει μετὰ τὴν Θέαν ὑμνῆσαι τοὺς ἱεράρχας ἀπαντας, ὡς ἔκαστος ἦν Ικανὸς τὴν ἀπειρούνταμον ἀγαθότητα τῆς Θεαρχίκης; εὐθενεῖτε, πάντων ἱεράτεων μετὰ τοὺς Θεῖους λόγους, ὡς οἰσθα, τῶν δὲλλων ἱερουμοστῶν, δῆλος ἐκδημῶν, δῆλος ἔξιστάμενος ἔχουτον, καὶ τὴν πρὸς τὰ ὑμνούμενα κοινωνίαν πάτσων. Καὶ πρὸς πάντων ἡκούετο καὶ ἔγινωσκετο καὶ ἀωράτο θεολόγτος ὑμνος, καὶ θεῖος ὑμνολόγος χρινόμενος. Καὶ τι ἄν εοι περὶ τῶν ἐκείνων θεολογηθέντων λέγοιμι; Καὶ εἰ μὴ καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι, πολλάκις οἶδε παρὰ σοὶ καὶ μέρη τινὰ τῶν ἐνθεωτικῶν ἐκείνων ὑμνῳδῶν ἐπακούσας. Ταῦτα διεξέθηντος Ίουδεναγαλίου, οἱ χριστοῦντες τὴν ἀγίαν ἐκείνην ἐδέσθον πέμπτεν εορδὸν μετὰ τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀμφίλων, ἀσφαλῶς τῇ στραγγίδι ἐνσημηνάμενον· ἦν δὴ καὶ πρὸς Ίουδεναγαλίου ἀποσταλεῖσαν, ἐν τῷ παρ' αὐτῶν οἰκυδομήθεντι μεγίστῳ φενῷ τῶν Βλαχερνίων διάισις κατέθεντο ταῖς χερσὶν Ἕγγιστα τῆς ἱερᾶς; καὶ θεῖα; τρυπέζτη;, ἐτι τολ. ζώσι κατειλεγμένου Μαρκιανοῦ. Ηγέρτι, Ια ἐσθή, ἐπὶ Λέοντος οὐ πολλῷ ὅτερον ἐκομίζετο· ή δὴ καὶ ἐν τῷ περιφερεῖ ἀνετέθη νεψ, δηλών οἱ Μάγια; ἐδείματο, ὡς ἐπ' ἐκείνου γενόμενοι λέξομεν.

πίλιοι inspiratarum illarum laudum, te canente, ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignalum ad se mitteret, rogavint: eiuusque ita a Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, prius consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divinam mensam. Factum id Marciano adhuc superstite. Veneranda enim vestis ejus aliquanto post, sub Leone, est allata, et in rotundo templo, quod Leo Magnus aedificavit, collocata est, sicuti in historia eius dicimus.

B reliquisset, repertas, et quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes: eaque illos abunde affatos, signaculo rursum tumulo imposito, abiisse, ad miraculum tantum consternatos, atque illud sciam, pro eo atque decebat, animo secum meditato, illum ipsum Deum Verbum et Dominum gloriam, qui subsistentia sua, pro beneplacito suo, eo quem neque verbis neque intelligentia assequi licet modo, carnem ex ea suscipere, et deinde post ineffabilem illam uteri gestationem et partum, virginitatem illasam conservare dignatus sit: illum inquam ipsum, etiam post obitum et ex vita hac migrationem, mirifice immaculatum, impollutum, et modis omnibus sanctum corpus ejus, ante destinatam quoque et communem omnium resurrectionem, immortalitate honestasse: eoque per angelorum ministerium in loca quædam cœlestium regionum lucidissima et a corruptione alienissima translato, honore præcipuo prosecutum esse, ne una cum reliquis vel celeberrimis laudissimisque hominibus resurgeret. Porro cum discipulis ibi tum assuisse addidit, sanctissimum illum Timotheum, Dionysium Areopagitan, magnumque divinum et sapientem Hierothéum: quemadmodum et hoc de re Dionysius ipse in suis ad Timotheum de beato Hierotheo scriptis testatus sit: «Congressus etiam est cum hierarchis divino nomine affatis, cum et ego, ut scis ipse, aliquique multi ex sanctis fratribus nostris, ad spectaculum corporis, quod auctorem vite Deumque suscepisset, convenissemus. Aderat ibi Jacobus quoque fratres Domini, et item Petrus, supremum atque venerandum theologorum fastigium. Deinde post id spectaculum, visum est, ut hierarchæ omnes, pro se quisque ut posset, hymno cantato, inflnitatem divinæ virtutis bonitatem concelebrarent. Meministi tu satis, ut ibi secundum theologos ipsos, omnes alias sacros mystas longe superari, totus a seipso secedens, totus mente extra seipsum degens, et prorsus convenientia eis que canebat patiens, ita ut a quibus audiebatur et conspiciebatur simul et cognosceretur et non cognosceretur, Numine affatus. 610 et divinus hymnorum cantor judicatus. Sed quid tibi de iis, quæ tum sancti illi viri theologati sint, dicam, cum, nisi mei quoque ipsius sim oblitus, meminerim, me multis hymnos et partes quasdam divinitus inspiratarum illarum laudum, te canente, audire?» Haec ubi Juvenalis dixit, principes ipse

D quæ tum sancti illi viri theologati sint, dicam, cum, nisi mei quoque ipsius sim oblitus, meminerim, me multis hymnos et partes quasdam divi-

De obitu Pulcheriæ et Marciani: et ut post eum Leo Magnus Romanorum imperator sit renuntiatus.

Beata Pulcheria sexto imperii Marciani anno, illustri post se relicta laude et gloria, et virginitate sua ad extremum usque finem integra conservata, cum post plurima maximaque benefacta, substantiam suam omnem Dei templis et pauperibus dedicasset, in fala concessit. Donationem eam Marcianus gratam habuit, facultatesque illius quæ plurimæ erant, distribuit. Ipsa autem in templo uiorum apostolorum condita est. Postea annis duobus non omnino exactis, Marcianus quoque inter homines esse desiit, multa religione et sanctitate vir, ut qui in supplicationibus publicis pedes præierit, et maximam indigentibus pecuniam præbuerit: si quis alias, et ipse Christianissimus imperii administrationem veluti monumentum vita pie agendæ hominibus omnibus reliquit. Eo imperante, in Romana ditione tranquilla pax fuit; ita ut tum aurea existimarentur esse sæcula. Cæterum eo ad meliorem vitam translato, communis senatus calculo, Leo ex tribunis, Thrax ipse quoque genere, imperator Romanorum salutatus est, et a patriarcha Anatolio diadema coronatus. Hic Macelos cognominatus est, quod Asparem ex militiæ ducibus maximum, qui eum ad imperium evexerat, et filium ejus Ardaburium, propter imperium affectatum, interemit.

611 CAPUT XVI.

Ut rursus Alexandria seditione orta, ab eis qui non assentiebantur sanctæ quartæ synodi decretis, Proterius Alexandriæ episcopus occisus sit, et per urbem pedibus tractus, instictu et dolo Timothei Aeluri, qui episcopalem sedem occuavit. Et ut isto a Leone pro expulso, Alexandriæ alium Timotheum legerint, cognomento Salophaciolum. Et ut Anatolio morio, Gennadius sedem Constantiopolitanam obtinuerit.

Alexandria autem plebs ipsa, atque etiam primores viri Bioscoro addicti, Chalcedonensis synodi decretum non suscepere, et Marciani obitu cognito, furore multo rursum adversus Proterium concitati sunt, ardorem co expellendo plurimum ostendentes. Populus quidem ubique universus facile ad iram impellitor, et materiam quamque quam sors offert, veluti scintillam atque somitem tumultus arripit. Alexandrina autem plebs ad res ejusmodi non minus proclivis et prompta est, ex innumera quæ undequaque confluxit multitudine coacta. Proinde prater rationem omnem audacia utitur, et impetu dæmoniaco effertur. Aliunt quippe, cuivis liberum ibi esse, quacunque temere artepia causa et occasione, populum celeriter ad seditionem intemperis quibusdam excitare, et quocunque velit ducere. Et maxima ex parte iocis ludicrisque rebus populus, sicuti inquit Herodotus, de Atiæ side scribens, deditus est. Plebs ea quan-

περὶ τοῦ θυράτου Πουλχερίας καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ ὡς μετ' ἐκεῖνοι Λέων ὁ Μέγας βασιλεὺς Ρωμαίων ἀνηγόρευθη.

'Ἄλλ' δὲ μὲν μοναρχία Πουλχερία τῷ ἔκτῳ χρόνῳ δῆμον ἀρχομένῳ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ μετὰ περιφραγῶν δόξῃς ἦν καταλέλοιπε, τὸν τῇδε μετέστη, ἀφθορὸν τὴν ἐκτεῖναι παρθενίαν ὅχρι δὴ καὶ τὸ τέλος διατηρήσασα, ἐπὶ πολλοῖς καὶ μεγίστοις τοῖς κατορθώμασιν ἄπαντα τὰ προσήντα Θεοῦ ναοῖς καὶ πένησις καταλεῖψασ· ἀ δὴ καὶ Μαρκιανὸς πλειστα δύνα καὶ ἔστερξε καὶ διέδωκε· καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων κατετέθη νεώ. Οὐ πάνυ δὲ δύο παρφράγκων ἐνιστῶν, καὶ Μαρκιανὸς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται, ἀνὴρ πολλὴ εὐλαβεῖσα καὶ σεμνότερη χρώμενος. Πεζὸς γάρ ταῦς γνομέναις λιταῖς προσών πελεῖσα τοὺς δεομένους διένεμε χρήματα· Χριστιανικώτατος εἰπερ τις διαγενόμενος, καὶ μνημεῖον πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν βασιλείαν καταλείποις· βαθεῖα γάρ εἰρήνη τῷ Ρωμαίων κατέτεχεν, ὡς καὶ χρυσᾶ ἦτη τῆς ἀρχῆς ἐκείνου ήμέρας εἶναι λογίζεσθαι. Ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν ἀμεινὸν ἡττὴν μεταχωρήσαντος, φῆμος κοινῇ τῆς συγκάτου Λέων δὲ πόδη τριβούντων, Θράξ καὶ αὐτὸς τῷ γένει, βραχεῖς Ρωμαίων ἀναγορεύεται, τοῦ πατριάρκου Ἀνατολίου εἰδιάδημα περιβάντος; αὐτῷ, δὲ καὶ Μακένης ἐκλήθη, διτεπερ "Ασπαρα τὸν μέγιστον στρατηγὸν καὶ τὸν οὐδὲν Ἀρδανούριον ἐπιβουλεύοντας τῇ ἀρχῇ ἀνεῖλεν εὐθύς.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

*Ος στρατεως αὖθις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γερομέρης παρὰ τῷ μὴ παραδεχομένων τῷ μὲν τετάρτῃ τῷ σύντορον. ἀγρόβολον Προτέριος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐκ ποδὸς ἐλαντούσις, μενοδεικ Τιμοθέου τοῦ Αλλούρου, δὲ καὶ τὸν Ηρόντον ἐσχε. Τούτου δὲ ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς Λέοντος ἐλαθέτος, Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος ἐτερος προχειρίστος τὸν Σιλούκιολον. Ἀρασολίου δὲ θαρύτος, Γερράδιος τὸν τῆς Κιωνοτάτιον πόλεως ἐκληροῦτο θρύγος.

Τὸ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δημοτικὸν, καὶ δοι δὴ τῶν ἐπισήμων τὴν ἐν Χαλκηδόνι οὐκ ἀπεδέχοντο σύνοδον Διοσκύρῳ προσκείμενοι, τὸν Μαρκιανὸν πυθόμενοι οάνατον, θυμῷ πολλῷ τὴν κατὰ Προτέρου μῆνιν αὐθίς ἀνήπτον, θερμότητα πλείστην ἐξελάσαι τούτον ἀποδεικνύμενοι. Δεινὸς γάρ τις λρῆμα δῆμος ἀπιει καὶ πρὸς ὁρήγην ἐφδινος εὐέξαπτον· καὶ τὸ προστρέψαντον ὄνην ὕσην ὥσπερ καὶ ὑπεκκαυμα τῶν θορύβων ἐχει. Οὐχὶ ἤκιντα δὲ τῇς Ἀλεξανδρου δῆμος πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐτοιμος, μυρκῷ πλήθει, καὶ δύεν δὴ πότε ἤκιντε προστηρνισμένος, καντεύεν θράσει παραλογιστέρῳ χρώμενος, καὶ ὅρματι τιστι δαιμονίας γαυρούμενος. Ἀμέλει τοι καὶ φροντίν εἶναι βουλομένῳ παντὶ τὸ προστυχόν αἰτίαν ποιησαμένῳ, θάττον εἰς στάσιν ἀναβαχγεύειν τὸν δῆμον, καὶ ὅπη βουλομένῳ εἰς μεταφέρειν αὐτόν. Τὰ πολλὰ δὲ καὶ παγινήμων ἔστιν, ὡς φασιν ὁ Ἡρόδοτος; περὶ Ἀμάσιδος ἴστωρων. Τοιούτος μὲν δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων δῆμος κατὰ τοῦτο τὴν μέρος· τὰ γε μὴν ἔηται αὐτοῦ οὐχ

οῖν ἁν τις περιφρονήσειεν. Οὕτω τοίνυν δρμῆς καὶ μήνιδος ἔχοντες, καιροῦ δρᾶξμενοι· καθ' ὁν Διενύσιος ὁ τῶν Τέλων στρατιωτικῶν τργμάτων ἡγούμενος πρὸς τῇ προσωτέρῳ Αἰγύπτῳ διέτροπε, Τιμόθεον τινὰ δυνομα, Αἴλουρον δὲ τὸ ἐπώνυμον, ἐπὶ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἀνάγειν θρόνον ψηφίζοντα· δι' οὗ μὲν διθεν μοναδικὸν ἐπιτίθενεν, θιστερον δὲ καὶ πρεσβύτερος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἐγίνετο. Πολὺς δὲ τις κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἔρδει συνόδου. Δεινὸς δὲ μάλιστα ὡν συγχέειν τὰ πράγματα, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ὑπερρυῶς δρεγόμενος, μελανίᾳ τινὶ καὶ ἀσβέτῃ γρηγόρειος, νυκτὸς τὰ καταγώγια τῶν μοναχῶν διερχόμενος, ἐκάλει ἔκαστον ἕκ διδραστος διά τινας σχοινιοτενοῦς καὶ ἐπικέντρου καλάμου. Όν δικούντων τὰς κλήσεις, ζνα μὲν διατήνειν τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων ὑπερέγνετο, σταλήναι δὲ οὐρανόθεν πᾶσιν εἰπεῖν, ὥστε τῆς μὲν Προτερίου κονωνίας ἀποτηῆναι, Τιμόθεον δὲ τὸν Αἴλουρον εἰς τὸν τῆς ἀρχιερείας θρόνον ἀναβάσατε. Καὶ δὴ οἱ Προτερίου τῇ ἐπισκοπῇ διατρέποντος, καὶ τὴν Ιερουσαλήμ τύποντος, οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν γνώμενοι, ἢ τοῦ Καΐσαρος προστηγόρευται, πατριάρχην τῆς Ἀλεξανδρέων τὸν Αἴλουρον προχειρίζονται. Εὔτεδος δὲ τοῦτον ἐκτιρεύειν, τοῦ Πηλουσίου ἐπίσκοπος, καὶ Πάτρος ὁ ἔξ Ιησορίας, Μαΐουμαδ τοῦ πολιγύλου τῷ νομῷ Γκέτες τὴν ἐπιτροπὴν ἔχιν, καὶ διμφά τὴν Ιερουσαλήμ ἀφρημένοι πολὺφ πρότερον παρὰ Προτερίου. Ως δὲ μάθοις ὁ στρατηγὸς Διονύσος τὰ γενόμενα, σπουδῇ τῇ πάτη ἐλαύνων, ἤκεν ἀνὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν, σπεύδων ἔτι νεαρὸν οὖσαν τὴν τῆς στάσεως ἀντιφοίζειν κατασθέτα πυρκαϊάν. Δεῖσας δὲ ὁ Τιμόθεος μὴ τὸν θρόνον ἀφαιρεθεῖη, τῶν τινας Ἀλεξανδρέων στασιαστῶν ἐρεθίσας, κατὰ Προτερίου κατεῖ. Οἱ θυμῷ πλήρει φρονήματος ἐπειδόθετες, ἐκείνου κατὰ τὴν πανάγιον βαπτιστηρίου πεφυγότος, ἀπηνῶς (ῶθείς δικῇ!) τὸν τοσοῦτον ἀρχιερέα διαχειρίζονται, τὰ ἔιρη σφῶν κατὰ τῶν ἐγκάτων ἀλάσσαντες, τὴν ἐπιταγὴν τῷ Τιμοθέῳ πληροῦντες· ἐπειτα καὶ πλήρη περιαρτήσαντες, ἀνὰ τὴν λεωφόρον ἀπανταχοῦ ἐσυρον, ἐπιτιανόμενοι τῷ νεκρῷ, διετωθάσσοντάς τε καὶ ἐκδρίζοντες, ως ἀρτα Προτερίο; εἰτε δὲ ἀνηρημένος. Ἰκανῶς δὲ δια πάτης τῆς πόλεως περιελκύσαντες, ἐτράχτων πάντων παρεδίδουν πυρί, τὴν ὑπολειψθεῖσαν κάτιν εἰς ὅρα λικμῶντες, οὐδὲ τῶν ἐκείνου σπλάγχνων ἄμπων εὐτὰ ναρκήσαντες ἀπογεύσασθαι. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ διλόις ἔξ τὸν ίσον ἀγῶνα διήνυσαν. Ἄ δῆτα μαθὼν Λέων ὁ εὐεσθέτατο; βασιλεὺς, σύνοδον αὐθίς ἀθροίζειν ἀπεδοκίμαζε· γράμματα δὲ ἐγκύλια ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπεμπεν ἐκκλησίαις, καὶ τὴν οἰκεῖαν δόξαν ἐγκατασπείρων τοῖς γράμμασιν, ἐκέλευε τε πάντας τὸ δόξαν ἀντεπιστέλλειν, περὶ τε τῶν δρισθέντων τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνδῆρι, εἰ γ' ἐκείνοις ἐπειθαί βούλοντο· Εἰτε δὲ καὶ δικαὶος γνώμης ἔχουσι περὶ τῆς τοῦ Αἴλουρου χιεροτενίας, οὐτω γεγνημένης, ως εἰρηται· εἰ γ' ἐπιλεμβανούσι ταύτης ὡς οὐ προσηκόντως προσδάσης, ή καὶ προσένται τούτον τὴν Ἀλεξανδρεύ ἐπισκοπεῖν. Ή μὲν εὖν τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ ἐρεῦσιν ἐπι-

A tum ad hanc partem pertinet, talis est: in rebus autem aliis haudquaquam contemnenda. Cum igitur eo impetu irati ferrentur homines, illa etiam temporis opportunitate oblata, quod Dionysius Orientalium copiarum dux apud interiorem Αἴγυπτον esset, Timotheum quemdam cognomento Άλιρον ad episcopalem evelere dignitatem constituerunt: qui monasticam egerat vitam, et deinde presbyter Ecclesiæ Alexandrinae factus fuerat. Et quod magnopere in Χαλκεδονensem synodum invehementur, idoneusque ad res miscendas esset, atque episcopatum mirifice expeteret, fuligine nigroque colore olilitus, noctu circum monachorum cellas obambulavit, et quemque per calatum scirpeum excavatum nominatim evocavit: atque illi cum eum auerirent, ipse se ex spiritibus administris unum esse assimulavit, et cœlitus propterea missum omnibus dixit, ut a communione Proterit discederent, et Timotheum Άλιρον in episcopali sede collocarent. Adhuc Proterius episcopatum gerebat. **612** et munere suo fungebatur, cum Timothei partium studiosi in ecclesias Magna, que de Cœsaris nomine dicta est, congregati, Άλιρον ipsum patriarcham Alexandriae designarunt. Ordinarunt eum Eusebius Pelusii, et Petrus, ex Iberia ortus, Majumæ, quod Gazæorum præfecturæ oppidum est, episcopus, quibus dignitas sacerdotalis a Proterio dudum adempta fuerat. Qua de re certior factus Dionysius dux maximis itineribus Alexandriam venit, seditionis recens etiamnum incendium restincturus. Timotheus sibi, ne e throno deturbaretur, metuens, seditiones quosdam ex populo Alexandrino homines adversi. Proterium irritavit, qui illum audaci furore plenaggressi sunt, et episcopum tantum, cum ad sacrosanctum baptisterium confugisset, crudelem in modum (o divina vindicta!) ferro in viscera ejus adacto, ut imperata Timothei exsequentur, contrucidarunt: et deinde ex fune suspensum passim per viam publicam rapuerunt, cadaveri ejus ut homines furibundi insultantes, atque cum contumelia illudentes, et quod Proterius necatus esse clamantates. Et postquam id per urbem omnem distraxere, postremo igni etiam ustularunt, cinere qui superfuit in aereum disjecto, visceribusque ejus crudis (nam et ab hoc facto non abhorruere) degustatis. Una cum Proterio alii præterea sex idem certamen obicerunt. Illæ res ubi ad piissimum imperatorem Leonem est delata, non ille rursum synodum cogendam esse duxit, sed circularibus per orbem litteris ad ecclesiæ missis, quibus sententiam suam inseruit, opinionem episcopum quemque suam rescribere sibi jussit, cum de Χαλκεδonensis synodi constitutionibus, an sequi illas vellent, tum de oratione Άλιρι, quæ ita, sicut dictum est, facta esset, reprehenderentur eam, ut quæ minus legitime processisset, an episcopatum illum gerere permetterent. Leo bœc sic ad omnes ubique episcopos scripsit. Illi autem,

quanquam locorum intercapidine inter se dissitti, A simul tamen omnes, cum supra mille essent, suffragiis omnibus Chalcedonensem synodum comprobaverunt, decretumque ejus egregie confirmarunt:

613 Timotheo autem, ut qui illegitime in thronum insiluisset, eisdem calculis dignitatem abrogarunt, disertisque verbis hominem excommunicarunt. Ille ad hunc modum condemnatus, et Alexandriae ejectus, Gangam, quo etiam magister ejus Dioscorus deportatus fuerat, exsulatum missus est. Florus iste multa divini Cyrilli scripta nondum vulgata, dogmatibus suis adulterinis aspersis, depravasse dicitur. Eo autem abducto, Alexandrini Timotheum alium, ejusdem quam Proterius complexus fuerat sententiæ virum, ecclesiæ suæ episcopum legunt: quem quidam Basilius, quidam autem Salophaciolum cognominauerunt. Qui propterea quod plebs ejus gratia tumultum exciverat, Canopi degebat. Eodem tempore cum Anatolius simul et vita et episcopatu in urbium regina defunctus esset, in locum ejus Gennadius substitutus est: atque huic postea Acacius, qui in ea urbe pupillorum domicilio præfuit.

CAPUT XVII.

Episcoporum et clericorum Ægyptiorum libellus supplex, de ecclesiarum suarum rebus: et de Proterio et Timotheo.

Mihi vero molestum non erit et difficile, Ægyptiorum episcoporum et Alexandrini cleri ad Leonem misas preces, Proterii fere historiam omnem complectentes, atque etiam circulares Leonis litteras hic apponere. Preces illorum hisce concepte fuere verbis: « Ad piissimum, Christianissimum, et a Deo renuntiatum victorem, triumphatorem, et Augustum Leonem, episcoporum Ægyptiae vestrae diocesis omnium, et maxime urbis Alexandriæ Ecclesiae vestrae clericorum preces. Non immerito, qui coelesti gratia quasi quoddam donum orbi huic datus es, quotidie secundum Deum reipublicæ consulere, imperator omnium sanctissime, pergis. » Et post alia: « Cum tranquilla pax orthodoxi recteque sentientis populi apud nos et Alexandrinos es et Timotheus rursum seipsum statim post Chalcedonensem sanctam synodum, presbyteri dignitatem tum gerens, **614** ab universalis Ecclesia et fide segregavit atque resecuit, cum quatuor aut quinque tantum episcopis, paucisque monachis, Apollinaris ejusque sectatorum parva opinione et heresi infectis. Quam ob causam canonice et legitime a divina memorie Proterio et universo Ægyptio concilio ita illi sunt excommunicati, ut imperatoris indignationem et soli exsili causa vertendi condemnationem, merito sint experti. » Et post pauca: « Et migratione ad Deum per sanctum obitum Marciani imperatoris ille comperta, veluti is qui legibus solitus suo ipse arbitrio viveret, impudenter aduersus cum blasphemis ei maledicis vocibus

στελλεις, οι δὲ ἔμα πάντες, καὶ περὶ π' ἀλλήλων διεστηκότες, διαιτοῦσι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐπεκύρουν ὑπὲρ χιλίους ὄντες· καὶ τοῖς ἐκείνῃ ὁρισθεῖσι μάλια γενναῖας ἐπεψηφίζοντο. Τιμόθεον δὲ, ὡς ἀναξιῶς τῷ θρόνῳ ἐπεισπῆδησαντα, κοινῇ φήσι πάντες τῆς Ἱερωσύνης ἐγύμνουν, διαρρήσθη ἀποτρύπαντες. Οὐ δὲ οὕτω μὲν καταψηφισθεὶς, τῆς Ἀλεξανδροῦ ἐκβαλλεται, καὶ εἰς Γάγγραν ὑπερορχεῖται, ἐνθα δὴ καὶ δ τούτου διδάσκαλος Διδάσκαλος ἥγετο. Λέγεται μήτη πολλὰ τούτον δῆτα τὸν Αἴλουρον τῶν συγγραμμάτων του θείου Κυρίλλου μήπω εἰ; πλάτος ἐκβλέποντων δαλυμήνας, νόθα τούτοις ἐπισπειραντα δύρματα. Ἐκείνου δὲ ἐκποδῶν γενομένου, Ἀλεξανδρεῖς Τιμόθεον ἔτερον εἰ; τὴν σφετέραν ἐπισκοπὴν προχειρίζονται, Προτερίου τῆς δόξης δάδοχον· ὃν οἱ μὲν Βασιλεὺς, οἱ δὲ Στιλοράχιδες κατωνόμαζον· ὃς διά τινα τοῦ δῆμου κατ' αὐτοῦ στασιάσαντος, ἐν Κανθηφ διέτριψε. Τηνικαῦτα δὲ καὶ τοῦ θείου Ἀντολίου τὸν βίον ὅμοι καὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλέως καταλιπόντος, Γεννάδιος εἰς διαδοχὴν τοῦ θρόνου ἐδειχνυτο· φησι γένεται, δὲ τοῦ τῶν ὀρφωνῶν καταγωγίου προειστήκει τῆς Κονσταντίνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Δεῖσις τῷ Αἰγυπτίῳ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν περὶ τῶν συγγένειῶν τῇ κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίᾳ· καὶ περὶ Προτερίου καὶ Τιμόθεου.

Ἐγώ δὲ οὐκ ὀκνήσω μη καὶ αὐτήν τὸν Αἰγυπτίων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν δέσποιν τὴν πρὸς Λέοντα τῷ συγγράμμαστι ἐπιθεῖναι, πάντα σχεδὸν τὰ κατὰ Προτερίου περιέχουσαν, καὶ αὐτὰ ἐκείνα τὰ ἐγκύκλια Λέοντος. « Υπτιών δὲ ἡ δέσποιν γέγραπται τούτοις παρείλημμένη τοῖς φίλασι· τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλορίστῳ παρὰ Θεοῦ ἀντιδιειρέντι νικητῇ, τροπικούχῳ καὶ Αὐγούστῳ Λέοντι, δέσποιν τῶν ἐπισκόπων πάντων τῇ διατέρος; Αλγυπτιακῆς διοικήσεως, καὶ κληρικῶν τα τῶν κατὰ τὴν μεγίστην διατέρον Ἀλεξανδρείαν Ἐκκλησίαν. Ἐκ τῆς διωθεν χάριτος δῶρον τῷ βίῳ παρατηρεῖς, εἰκότως οὐ λήγεις διζημέραις τοῦ κοινοῦ μετὰ Θεον προμηθούμενος, εὐαγέστατε πάντων αὐτοκρατόρων Αὐγούστε. » Καὶ μεθ' ἔτερα· « Ἀστακίαστου εἰρήνης τῶν δριθοδόξων λαῶν παρ' ἡμῖν τε καὶ κατὰ τὴν τῶν Ἀλεξανδρείων ὑπερχρύσης, πάλιν Τιμόθεου ἀποσχοινίσαντος ἔστιν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πίστεως, καὶ ἀποτεμνόντος εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον, τὸ τηνικαῦτα δῆθεν πρεσβυτέρου τυγχάνοντος. ἂμα τέσσαρσιν ἢ πέντε μένοις ποτὲ ἐπισκόποις καὶ διάγοις μανάζουσι σὺν αὐτῷ, τὴν αἱρετικὴν Ἀπολιτιναρίου καὶ τὴν κατ' ἐκείνον νοσούντων κακοδοξίαν· δι' ἣν καθαιρέθεντες τότε κανονικῶς ὑπὸ τοῦ τῆς θείας μητρὸς Προτερίου καὶ πάσης Αἰγυπτιακῆς συνόδου, βασιλεῖτες εἰκότως σὺν ἔξορῃ κινήσεως ἐπειράθησαν. » Καὶ μετ' διλγα· « Ἐπιτηρήσας τε τὴν ἐντεύθεν πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν τοῦ τῆς εὐάγοντος λήγεως Ναρκίσου γενομένου βασιλέως, βλασφήμοις τε φωναῖ, ὡς αὐτονόμης ἀνατέλως κατ' αὐτοῦ θραυσυγόμενος, καὶ τὴν ἄγιαν οἰκουμενι

γάρ έν Χαλκηδόνι σύνιδον ἀναθεματίζων ἀπέρρυθρα· πλήθος δῆμου· ώγητῶν τε καὶ ἀτάκτων ἐπισυρόμενος· καὶ στρατεύσας κατά τε τῶν Οειδῶν κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων, ἐπεισφρηγεν ἔχοντες τὴν ἀ. ἵ. τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ἔχοντες τηνικύτα ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον τὸν ἀγιώτατον ἡμῶν τὸν τηγικάλτα πατέρα καὶ ἀρχιεπίσκοπον Προτέριον, τάς τε συνήθεις συνάξεις ἐπιτελοῦντα, καὶ λιτάς ἀναπέμποντα τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ ὑπὲρ τῆς εὐσεβοῦς δημῶν βασιλείας καὶ τοῦ φίλοχρίστου ὑμῶν πατατίου. • Καὶ μετ' ὅλης· « Καὶ μόνης διαγενομένης ἡμέρας ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ κατὰ τὸ Εὔος διάγοντος τοῦ θεοφιλεστάτου Προτερίου, ἡ αὖτις μεθ' ἑαυτοῦ διαμένεις τοὺς καθαιρεῖντας ἐνδίκως δύο ἐπισκόπους καὶ κληρικούς, δρομίων; τὴν ἔξοριαν, ὡς ἐφημεν, οἰκεῖν κατακριθέντας, καὶ δὴ χειροτονίαν παρὰ τῶν δύο δεξάμενος, μηδενὸς τὸ σύνολον τῶν κατὰ τὴν Αιγυπτιακὴν διοίκησιν ὄρθροδέξιων ἐπισκόπων παρέντως κατὰ τὸ εἰωθός ἐπὶ ταῖς τοισάνταις τῆς Ἀλεξανδρέων τοῦ ἐπισκόπου χειροτονίας, ἐπιλαμβάνεται, ὡς ἐνόμισε, τῆς ἀρχιερατικῆς καθέδρας, μοιχείᾳ προδήλως τολμήσας κατὰ τὴς ἔχουσας Ἐκκλησίας τὸν ἔκατον· νυμφίον, καὶ ἐνεργῶντος ἐν αὐτῇ τῇ θεῖᾳ, καὶ κανονικῶς τὸν οἰκεῖον διέποντος θρόνον. • Καὶ μεθ' ἔτερα· « Οὐδὲν ἦν ἔτερον ποιεῖν τὸν μακάριον ἐκεῖνον, ή τόπον δοῦνας τῇ δρῆῃ κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τὸ σεπτὸν καταλαβεῖν βαπτιστήριον, φεύγοντα τῶν ἐπ' αὐτὸν τρεχόντων πρὸς φόνον τὴν ἔφοδον. Ἐνῷ μάλιστα τέθηρος καὶ βαρβάρος καὶ πᾶντας ἀγρίοις ἀνθρώποις ἐγγίνεται δέος, τοῖς καὶ μὴ εἰδόται τὸ σέδας τοῦ τέλους, καὶ τὴν ἐκεῖνην βρύσουσαν χάριν. «Οὐαὶ οἱ τὸν ἄρχοντα Τιμοθέου σκοπὸν εἰς ἔρον προσαγαγεῖν σπουδῶντες, οἱ μηδὲ ἐν τοῖς ἀχράντοις ἐκείνοις σηκοῖς αὐτὸν ἐνεχθεντοί σώζεσθαι, οὐτε τὸ σέδας αἰδεσθέντες τοῦ τόπου, οὗτε τὸν καιρὸν, ἢν γάρ τοῦ σωτηρίου Πλίσχα πανήγυρις, οὐτε τὴν ἱερωσύνην σύτηροφρίζαντες, μεστεύουσαν Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ἀποκτείνουσι τὸν ἀνεύθυνον, ἀποσφάττουσιν αὐτὸν ἀπτυνῶς μετὰ καὶ ἀλιών· εἴ· καὶ παραγαγόντες τούτου τὸ λεψύχον πανταχοῦ κατατετρωμένον, ὥμως τε περιστύφαντες κατὰ πάντα σχεδὸν τόπου τῆς πόλεως, καὶ καταπομπεύσαντες σχετλίως, ἥκιζοντο ἀνηλεῶς τὸ τῶν πληγῶν οὐκ αἰσθανόμενον σῶμα, διατεμόντες κατὰ μέλος, καὶ οὐδὲ τῶν ἐνδός ἀπογεύεσθαι κατὰ τούς; θῆρας φειδόμενοι ἐκείνους, διηξειν μεστήν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Ἔναγχος ἐνομίσθησαν· πυρὶ τε παραδιδόντες τὸν ὑπολειψθέν αὐτοῦ σῶμα, τὴν ἐκ τούτου κόνιν τοῖς ἀνέμοις παρέπεμπον, θηρίον τοῦσαν ὑπερακονίσαντες ἀγρύπτητα. «Οὐ, ἀπάντων α τοις καὶ τῶν κακῶν ὁ σοφὸς Τιμόθεος. • Ζαχαρίζ μέντοι τῷ δήμορι ταῦθι Ιστοροῦντι ἐτέρως εἰπεῖν ἐτῆλθε· καὶ τάς ταραχὰς κινήσαι μᾶλλον Προτέριον τῇ ἀλεξανδρου ζωεῖ, καὶ μὴ τὸν δῆμον τὰ τοιαῦτα τολμήσαι, ἀλλά τινας τῶν ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ κτενόγου. Πιστοῦται δὲ ταῦτα ἐκ τινος ἐπιστολῆς Τιμοθέου σταλείσης πρὸς Λέσντα· οἷς καὶ δικτῆν ἐπίθισαν σταλεῖς τις ἐκ Λέσντος; ἐπιπέμπεται. Καὶ

A ferociens, et sanctam universalem Chalcedonensem synodum perficta prorsus fronte anathematis subjiciens, ex plebe venali et incomposita multitudine ad se pertraxit, bellumque contra sacros canones, ecclesiasticas constitutiones, rem publicam et leges ipsas cœpit, et in sanctam Dei Ecclesiam seipsum conjectit: cum illa tum pastorem et doctorem suum haberet, sanctissimum Patrem nostrum archiepiscopum Proterium, cum stata sacra et conventus solitos peragente, tum preces in supplicationibus ad omnium nostrum Servatorem Christum pro pio imperio et Christi amanti palatio vestro funderent. • Et deinde: «Et cum una intercessisset dies, et amantissimus Dei Proterius, sicuti mos est, in episcopali æde sua esset, assumptis secum duobus episcopis et clericis, qui legitime exauctorati et ad exsiliū pariter damnati fuerant, Timotheus, consecrationeque ab eis accepta, cum bullis prorsus ex diœcesi Aegyptia recte sentientium episcoporum adasset (id quo iuribus in ejusmodi Alexandrini episcopi ordinatione fieri solet), pontificalem cathedralē, sicuti ipse existimavit, occupavit, adulterium manifeste inferre Ecclesiae ei ausus, quæ suum sibi habet sponsum, rem divinam in ea facientem, canoniceque et legitime munus suum obceutem. • Et post alia: «Nihil aliud facere beatus ille vir potuit, quam ut locum daret ira, juxta id quod scriptum est, et ad sacrosanctum confugeret baptisterium, illorum qui ei ad eadem patrandam iuninebant fugiens impetum. In quo loco barbaris etiam ipsis et seris hominibus omnibus, 615 qui venerationem et cultum ejus, scatenemque inde gratiani ignorant, metus incessit. Sed enim homines illi qui consilium cœptumque Timothei ad exitum suum perducere contendebant, ne in incontaminato quidem illo templo salvum eum esse passi, ne p. e religionem reveriti sunt vel loci vel tenoris. Agebatur enim tum salutiferi Paschæ festi conventus. Sed neque sacerdotalem exhoruerunt functionem, quæ media intercedit inter Deum et homines. Interfecerunt igitur hominem innocenter, et crudeliter ipsum una cum sex aliis mactarunt, et reliquias ejus undequaque convulnératas D per omnia fere civitatis loca, serum in modum tractas atque raptatas, misericibliter traduxeront, sine misericordia omni corpus quod jam plágas non sentiret, discruciantes: et in frusta eo conciso, bestiarum more viscera ejus degustarunt, quem mediatorē nuper inter Deum et homines habere existinati sunt: postremoque quidquid ex eo supersuit, id igne concremarunt, et cineres ventis differendos permiserunt, feritatem belluarum omnem longe superantes. Atqui malorum istorum omnium auctor sapiens, si Deo placet, Timotheus fuit. • Porro Zacharie rhetori de his in historia sua scribenti aliter haec referre libet: tumultum videlicet Alexandriae per Proterium potius excitatum: neque populum hæc, sed ex militum,

ordine quosdam ausos esse. Fidemque verbis eis astruit per epistolam quamdam a Leone ad Timotheum missam : quam rem judicaturus atque vindicaturus aliquis etiam a Leone missus sit. Litteras etiam circulares ad omnes ubique episcopos Leo dedit, ad ipsum etiam Constantinopolitanæ urbis antistitem Anatolium, eosquæ qui monastica vita erituerunt, sententiam eorum (quemadmodum dixi) de synodo Chalcedonensi Timotheique consecratione requirens : *Ægyptiorum episcoporum libello supplici, precibusque insuper eorum qui sicuti ad eum missæ fnerant, adjunctis. Circulares litteræ Leonis in hanc sententiam scriptæ erant.*

616 CAPUT XVIII.

Epistola Leonis ἐγχύλιος, hoc est circularis, ad Anatolium et reliquos episcopos, de synodo Chalcedonensi contra Timotheum Elurum missa.

Imperator Caesar Leo, pius, vicitor triumphator, maximus, semper colendus Augustus, Anatolio episcopo. In votis quidem pietati meæ fuit, ut universæ orthodoxæ, recteque sentientes et sanctissimæ Ecclesiæ, nec non urbes sub imperio Romano omnes, quieto altissima fruerentur, neque quidquam, quod statum illarum et tranquillitatem turbare posset, intercederet. Quid autem nuper admodum apud Alexandrinos acciderit, sancti tam tuam jam nosse credimus. Ut vero plenus de rebus omnibus, et quæ causa laeti tumultus et confusionis exstiterit, certior fias, exempla precum, quas religiosissimi episcopi et clerici ex Alexandria urbe et diœcesi Ægyptia, aduersus Timotheum in urbe Constantinopolitana pietati meæ obtulere : atque itidem supplicum libellorum exempla, quos a Timotheo internuntiij ejus Alexandria advenientes serenitati nostræ in comitatu nostro dederunt, ad pietatem tuam misimus : ut quid actum sit, ab eo quem diximus Timotheo, quem sibi populus Alexandrinus, et qui ibi magistratus gerunt, civesque et naucleri, seu navium gubernatores, episcopum petunt, et aliis quoque de rebus quas supplicationum complectitur contextus : adhæc, de synodo Chalcedonensi, cui nequamquam quidam assentiuntur, quemadmodum libelli adjuncti ostendunt, clarius sanctitas tua cognoscere possit. Itaque pietas tua orthodoxos omnes et sanctos episcopos, qui nunc in urbe hac imperante degunt, et religiosissimos clericos confessim ad se convocet, et rebus omnibus cum cura et fide tractatis atque deliberatis, quandoquidem hoc tempore Alexandrina civitas turbata est, et status ejus tranquillitasque nobis maxime curæ est, nobis sententiam suam, de Timotheo ipso, et concilio Chalcedonensi, timore humano omni, gratia etiam et odio semoto, solam omnipotens Dei metum ob oculos ponens, significet. 617 Scitis namque, nos omnes de negotio tanto immaculata Divinitati rationem esse reddituros. Ut in eo de re omni

A γράμματα δ' ἐγκύλια τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις ἀνέπεμπε Λέων, τῷ τ' ἐπισκόπῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίῳ, καὶ τοῖς τῷ μοναδικῷ διαπρέπουσι βίῳ, περὶ τε τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ὡς εὐργεταῖ, διαπυνθανόντες. Εἰς δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ Τιμοθέου χειροτονίας ἐπικέμπων καὶ τὰς τῶν Αιγυπτίων δεήσεις ἐπισκόπων ἐκ τε τῆς μορίας Προτερίου, ἐκ τε τῆς Τιμοθέου πεμφθείσης συμμορίας. Ταῦτα δὲ ἐγκύλια Λέοντος ταύταις περιεχόντο λέγεσιν.

vel Proterii partium, vel Timothei factionis erant, litteræ Leonis in hanc sententiam scriptæ erant.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

B Επιστολὴ Λέοντος ἐγχύλιος, πεμψθείσα Αρατούλῳ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὑπὲρ τῆς τοῦ Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ κατὰ Τιμοθέου τοῦ Αἰλούρου.

C Εύστορος οὐδέποτε ἐγχύλιος, πεμψθείσα Αρατούλῳ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὑπὲρ τῆς τοῦ Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ κατὰ Τιμοθέου τοῦ Αἰλούρου.

Εύστορος Καίσαρ Λέων, εὐσεβής, νικητής, τριπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισένεστος Ανγυστος, Ἀνατολίᾳ ἐπισκόπῳ. Δι' εὐχῆς μὲν ἦν τῇ ἐμῇ εὐσεβείᾳ ἀπάσας τὰς δρθιδόξους ἀγιωτάτες ἐκκλησίας, Εἰς δὲ καὶ τὰς δηλὸν τὴν τῶν Ρωμαίων πολιτειῶν πόλεις, μεγίστης ἡσυχίας ἀπολαύειν· μηδὲν δὲ συμβαλνειν τὴν αὐτῶν κατάστασιν καὶ γαλήνην δια: αράτειν· οὐδὲ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων Εναγγος συνέθη, ελέξαι μὲν ἢδη πεπείσμεθα τὴν σὴν δαιτητα· ἵνα δὲ τελείωτερον περὶ πάντων διαχθῆ, ποια αἰτία τοῦ τοσούτου θορύβου καὶ τῆς συγχύσεως γέρον· τὰ διαστάσεων δέ; οἱ εὐλαβεῖσταοι ἐπισκόποι καὶ κληρικοὶ ἀπὸ τῆς προλεχθείσης πόλεων, καὶ τῆς Αιγυπτίων αἰτιᾶς, εἰς τὴν βασιλίδα Κωνσταντινούπολιν παραγενόμενοι, κατὰ Τιμοθέου τῇ ἐμῇ εὐεξεβείᾳ ἰκέντισιν· οὐ μήν ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα δεήσειν, δέ; εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν στρατ/πέδων Ἰπό Τιμοθέου ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων παραγενόμενος τῇ ἡμετέρῃ ἐπιδεδώσαις γαληνότητι, πρέστι τὴν σὴν θεοτικείαν ἀπεστήλαμεν, ὡς τι πέπρακται πάρα τοῦ εἰρημένου Τιμοθέου, δην δὲ τῆς Ἀλεξανδρέων ὅτιος, καὶ οἱ δξιωταί αἰτιοί, καὶ πολιτευόμενοι, καὶ ναύκλητοι, ἐπισκόπον ἐκτολεῖς αἰτοῦσι· καὶ περὶ τῶν ἀλλων πραγμάτων τῶν τῷ ὑψει τῶν δεήσειν περιεχομένων, καὶ πρὸς τούτοις περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἥτινη οὐδαμῶς συναίνουσι, καθὼς αἱ ὑποτεταγμέναι αὐτῶν δεήσεις στηματίνουσι, φανεῖσθαι δυνηθῆναι μαθεῖν τὴν σὴν δαιτητα. Η δὴ το. γρ. οὐν εὐλάβεια ἀπανταῖς τούς δρθιδόξους ισίους ἐπισκόπους, τοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος κατὰ τὴν διάσημην πόλιν διέχοντες, Εἰς γε μήν καὶ τοὺς εὐαγγεστάτους κληρικοὺς περαχρῆμα ποιησάτω πρᾶς ἐκατὴν συνελθεῖν· καὶ πάντων, ἐπιμελῶς τραχτεύόντων καὶ δοκιμασθέντων, ἐπειδὴ νῦν ἡ Ἀλεξανδρέου πόλις τετάρτηται, ἥτινος τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἡσυχίας μεγίστη ἔστιν ἡμῖν φροντίς, εἴπατε τὸ δοκοῦν περὶ τοῦ προσειρημένου Τιμοθέου καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀνενευρεῖν τινδ; ἀνθρωπίνου φύσεως, καὶ διχα χάριτος καὶ ἀπεχθείας, μήντον τὸν παντεκάτοις, Θεοῦ φύσιν πρὸς ὄφθαλμῶν τινδ;

μενοι· ἐπειδὴ ιστε ὡς περὶ τοῦ πράγματος τούτου Α litteris vestris abunde edicti, congruentem et τῇ δχράντῳ Θεότητι λόγῳ ὀώσετε· ἵνα παρὰ πάντων δι' ὑμετέρων γραμμάτων τελείως διδαχθέντες, τὸν ἀρμέζοντα τύπον δοῦναι δυνηθῶμεν. »

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ.

Οἰα δὲ Λέων ὑπὲρ τῆς τετάρτης ἀγίας συνοδίου πρὸς τοὺς ἀκαπνοῖς ἔγραψεν ἀσκητὴς, καὶ Σιγιεώνι τῷ Στυλίτῃ· καὶ ἐξιστολῇ τοῦ ἀγίου Σιγιεώντος ὑπὲρ τῆς ἀγίας συνοδίου.

Ταῦτα μὲν πρὸς Ἀνατολίους καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ ἐπισκόπους ἐπέστελλε· παραπλήσια δὲ καὶ τοῖς ἐισαγανέσι τῶν μοναστῶν ἔγραψε, καὶ οἵτις τὸ τοῦ βίου ἱπτημον ἦν, πρὸς τὸν ἄνδρον βίον εὐθυνομένοις· ὃν μάλα ἐπιστρέψατο Συμεώνης ἦν, δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ κλίνοντος στάσιν πρῶτος ἐπινοήσας, οὐ καὶ πρὸ τούτου μνελαν ἐποιησάμην· πρὸς δὲ καὶ Βιρα-
δάτος, καὶ Ἰάκωβος ὁ Νισιβηνός· ὃν καὶ Θεόδωρη-
τος ἐν τῇ Φιλοθέῳ Ιστορίᾳ ἐμνήσθη. Πρῶτος τοινυν
Λέων δὲ τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος τὴν ἐν Χαλκηδόνι
σύνοδον εἰσθεάμενος, τὴν χεροτονίαν Τιμοθέου
ῶς μὴ καλῶς γεγενημένην ἀπαδοκίμασεν. «Ην δῆτα
Λέοντος ἐπιστολὴν Λέων διβασιλεὺς Τιμοθέῳ ἐπερ-
πε τῷ Αἰλούρῳ. Σλεντιαρίου καθυπουργήσαντος.
Πρὸς δὲ Τιμοθέος αὐτοῖς ἀντέπεμπε, τὴν τε Λέοντος
ἐπιστολὴν ἐκτρεπόμενος, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύν-
οδον ὡς πλείστον διαμεμφίμενος. Ἐπίστες δὲ τῷ
πάππῳ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι διεπράξαντο. Μόνος
δὲ Σιδῆς Ἀμφιλόχιος Λέοντι γράψας, τῆς μὲν Τι-
μοθέου χειροτονίας κατεβοῦτο, οὐδαμῶς δὲ καὶ τὴν
ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀπεδέχετο. Αἱ δὴ πάντα Ζαχα-
ρίᾳ ἐπονήθη τῷ δῆτοι· δὲς καὶ τὴν Ἀμφιλόχου
ἐπιστολὴν τῷ ἐκστοῦ ἐντάττει συγγράμματι· οὐ
μόνον δὲ οἱ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ Συμεώνης δὲ τῆς
ἀποδίκου μνήμης περὶ τούτων δύο ἐπιστολὰς πρὸς τε
τὴν βασιλέα Λέοντα, καὶ πρὸς Βασιλείον τῆς Ἀντιό-
χου ἐπίσκοπον [ἐπέτειον]. Ἡν δῆτα βραχυτέραν οὐ-
σαν, ἐντέθημε τῷ συγγράμματι, τάδε κατὰ βῆμα δια-
λημδίνουσαν· «Τῷ διεπίτῃ μου τῷ δισιωτάτῳ καὶ
ἀγιωτάτῳ φιλοθέῳ Βασιλείῳ ἀρχιεπισκόπῳ διαμαρ-
τωλός καὶ ταπεινὸς Συμεώνης ἐν Κυρίῳ χαίρειν.
Νῦν εὐχαίρων εἰπεῖν, δέσποτα, Εὐλογητὸς δὲ Θεὸς
δὲ οὐκ ἀκέστησε τὴν προσκυνὴν ἡμῶν, καὶ τὸ
Ξιεος αὐτοῦ ἀρχόμων τῷ διαμαρτωλῷ. Δεξάμε-
νος γάρ τὸ γράμματα τῆς ὑμετέρας ὑσιτητος, δ
ἐθύμασα τὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐέδειαν τοῦ θεοφιλε-
στάτου τὴν βασιλέως τὴν πρᾶσην τὸν ἀγίους Πατέ-
ρας, καὶ τὴν τούτων βεβαίαν πλειστιν, ἥν ἐπέδειξε
καὶ ἐπιδείκνυται. Καὶ τῦτο οὐκ ἔξι τῷ δύρον,
καὶ διάδημος καὶ διάγιος; Ἀπόστολος λέγει, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ
τοῦ ταύτην αὐτῷ δεδωκότος τὴν προθυμίαν διὰ τῶν
ὑμετέρων εὐχῶν. » Καὶ μετ' ὅλιγα· « Διὸ κάγὼ δ
ταπεινὸς καὶ εὐτελῆς, τὸ Εκτρομμα τῶν μοναχῶν,
ἐγώρισα τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ τὴν εμὴν προθεσιν, τὴν
περὶ τὴν πίστιν τῶν ἀγίων Πατέρων τῶν ἐν Χαλκη-
δόνι συνελθόντων ἐξακοσίων λ', ἐμμένων καὶ ὑποτε-
ριζόμενος ὑπὸ αὐτῆς τῆς ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος
φανερωθείσης. Εἰ γάρ; ειταξὶ δύο ή τριῶν συνεδρ-

Quæ Leo de sancta quarta synodo ad omnes ubique monachos, et ad ipsum Symeonem Stylium scripsit: et epistola ejusdem sancti Symonis pro eadem synodo.

Ad hunc modum Leo ad Anatolium, et omnes ubique episcopos scripsit. In eamdem sententiam quoque litteras dedit ad illustres monachos, et qui vita sanctitate praelari erant alios, mores suos ad vitam spiritualem dirigentes: inter quos celeberrimus omnium fuit Symeonus ille, qui primus stationem super columnam invenit, cuius antea etiam meminimus: præterea Varadatus, et Jacobus Nisibenus, quorum etiam Theodoreus in Dei amantiū historia mentionem facit. Porro Leo Romanus episcopus primus Chalcedonensis synodo comprobata, ordinationem Timothei ut illegitimam improbavit: cuius epistolam Leo imperator Timotheo Aeluro per Silentarium misit. At enim Aelurus ad imperatorem rescripsit, Leonis epistolam refellens, et Chalcedonensem synodum quam maxime reprehendens. Episcopi reliqui, itidem ut Papa fecerunt. Solus Amphilechius Sidites ad imperatores scribens, Timothei quidem ordinacionem damnavit, synodi autem Chalcedonensis decretum non recepit. Quæ omnia a Zacharia rhethore in historiam sunt relata, qui Amphilechii etiam epistolam ei inseruit. Non episcopi vero solum, sed et celebris memoria Symeonus de his rebus epistolas duas dedit, alteram ad imperatorem Leonem, alteram ad Basilium episcopum Antiochenum: quam, quod brevior sit, hic apposui, verbis hisce conscriptam: « Domino meo piissimo et sanctissimo, Domini amanti Basilio archiepiscopo, peccator et humiliis Symeones in Domino salutem. In tempore nunc dicere possumus, domine: Be-
dicitus Deus, qui non rejicit precationem nostram, et misericordiam suam a nobis peccatoriibus non removit. Acceptis enim sanctitatis vestrae litteris,
618 ardorem et veram pietatem Dei amantissimi imperatoris nostri erga sanctos Patres, et certain stabilitatem corum sicut admiratus sum: quam pietatem ille et antea exhibuit, et etiam nunc exhibet. Atque hoc quidem donum non ex nobis ipsis, quemadmodum etiam sanctus Apostolus dixit¹, sed ex Deo est, qui illi eam animi alacritatem propter orationes vestras indidit. » Et post pauca: « Proinde et ego humilius et tenuis, atque adeo abortivus monachus, majestati ejus sententiam meam de fide sanctorum Patrum, qui Chalcedone sexingenti triginta sex convenere, in qua persisto, et per quām confirmor, utpote quæ a Spiritu sancto manifestata sit, significavi. Quod si

¹ Ephes. II, 8.

enim duobus aut tribus in nomine ejus convenientibus, medius inter eos est Salvator: quomodo ad tot et tam sanctos Patres ille advenisset, nisi ab initio cum eis Spiritus sanctus fuisset? » Et post alia: « Itaque fortis esto, et in vera pietate viriliter age, quemadmodum et Jesus Nazareus Alius, servus Domini, in populo Israelitico. Clerum religiosum, qui sub sanctitate tua est, omnem, et benedictum fidelissimumque populum verbis meis queso saluta. » Propter haec omnia, sicut dictum est, Alurus quidem Alexandriae ejectus est: Timotheus autem alter, qui et Salophaciulus dictus, et ex Proterii partibus erat, pro eo in ecclesiam inductus. De his hactenus.

CAPUT-XX.

B

De horrendo qui sub Leone accidit terræmotu, et diluvio, aliisque item orbis calamitatibus: et de pulvere qui e cœlo decidit.

Leone jam alterum annum imperante, ingens terræ motus et conquassatio usque adeo exstitit, ut multæ quidem in locis omnibus ruinæ consecutæ sint, Antiochia autem omnis fere concuteretur. Cades ea veluti proemium futurorum malorum fuit, propterea quod cives ipsi a divinis legibus alieni, tanquam belluae seri animis essent, et recordae intemperis omnibus agitarentur. Gravissimus enim qui unquam fere omnium terræmotus urbem invasit, quingentesimo sexto ab ea conditanno, decimo quarto mensis Septembris die, quarta noctis hora: **619** ab eo terramotu, qui ibi sub Trajano fuit, trecentis quadraginta septem annis exactis. Ille namque anno centesimo vicesimo nono post civitatem liberam et sui juris factam, illam afflxit. Iste autem sub Leone quingentesimo sexto anno eam oppressit, sicuti hoc a studiosis repertum est. Et domos ejus fere omnes disjecit, cum quidem populosisima foret: ita ut in ea solitudo nulla, aut locus quisquam inhabitabilis aut neglectus esset. Magnificentissime autem exornata fuerat, propter ambitiosam multorum principum liberalitatem, qui operibus ibi exstruendis inter se concertarunt, et de gloria superare alii alios conati contenderunt. Concederunt igitur imperiales aedes una atque altera: ait periculum evasere, una cum vicino lavaero, quod sane urbem incommoditate pristina liberavit, propterea quod reliqua balneæ violenta inuocazione ei incommodassent. Disjectæ quoque quæ pro imperatoris ædibus fuere porticus, et quod eis impositum erat tetrápylum. Præterea Hippodromi pro foribus turris, et quedam ei insistentes porticus. In veteri autem urbe domum aut porticum ullam non attigit. Concussit insuper et Trajani et Severi et Adriani lavaera. Plurima item ædificia et porticus in ea quæ Ostracina dicitur vicinia, atque etiam quod vocatur Nymphaeum: quæ omnia copiosissime Joannes rhetor in historiis suis refert. Terræ motus istius gratia, et

A τον δι τὸ ζνομα αὐτοῦ πάρεστιν ὁ Σωτὴρ. πῶς ρεταξού τοσούτων καὶ τηλικύτερων ἀγίων Πατέρων ἐνεχθεί, εἰ μὴ ἦν ἀπ' ἀρχῆς μετ' αὐτῶν τὸ ἄγιον Ηὔνυμο; » Καὶ μεθ' ἔτερον: « Διδίσχυε καὶ ὑπὸ διῆς ἀληθίνης εύσεβειας, καθάπερ καὶ Ἱησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, ὁ δοῦλος Κυρίου, ὑπὸ τοῦ Ἰσραήλιτεκοῦ λαοῦ. Πάντα τὸν ὑπὸ τὴν σὴν διειθηταν εὐλαβῆ κλήθηρον, καὶ τὸν εὐλογημένον καὶ πιστότατον λαὸν, ἐξ ἑκοῦ προσειπεν παραλήθητι. » Διὰ ταῦτα πάντα. ὡς εἰρηται, ἐλαύνεται μὲν τῇς Ἀλεξανδρίου ὁ Αἰλουρος. Τιμόθεος δὲ ὁ ἔτερος ἀντεισάγεται, δις καὶ Σαλοφακίδος ἐκαλέτο, ἐκ τοῦ μέρους Προτερίου τυγχάνων. Καὶ πεζὶ μὲν τούτων ταῦτα.

ΚΕΦΑΛ. Κ'

Περὶ τοῦ γενεικέντον σοφεροῦ σειρμοῦ καὶ λεπτοῖς, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ δικτυων κατηγορίων κατενεγκλείσης οὐρανού κόρεως.

« Ιδι δὲ τοῦ Λέοντος δεύτερον ἕτος ἀνύστο: τῇ ἀρχῇ, ἐξαύσος τῆς γῆς κύλινδος ἐγγίνεται, καὶ βροτομέδις ἐπὶ τόσον ἐκέχων, ὡς πολλὰ μὲν ἀπανταχοῦ γενέσθαι τὰ πνύματα, τὴν δὲ Ἀντέριχου πᾶστιν κατεστειθῆναι σχεδὸν, προσίμιον ὑσπερ τῶν ἐπιγενησμάτων ταύτη κακῶν· μήτε πόρρω τῶν θελινών νόμων οἱ ἐκεῖτε γενέμενοι, θηριώδεις πρὸς πᾶσαν γνώμην ἔγενοντο, μανίᾳ πάσῃ ἐκβαχευθέντες· γαλεπόντας γάρ τῶν πώποτε γενομένων ἐπέδρισεν, ἐκτὸν καὶ πεντακοσιοστὸν ἕτος χρηματιζόντης τῇς πόλεως. Τοῦτο δὲ τετάρτην καὶ δεκάτην διγοντος τοῦ Γορπιαίου μηνὸς, διν Ῥωμαίοις Σεπτέμβριον δνομάζουσι, τετάρτην ὥραν νυκτὸς, ἐπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γηλα τριακοσίων διελθυσθέων ἐνιαυτῶν μετὰ τὸν ἐπὶ Τραϊανοῦ γεγονότα. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐνατον καὶ εἰκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἀγούσης τῆς αὐτονομίας τῇ πόλεις ἕτος ἐγένετο, ὃ δὲ νῦν ἐπὶ Λέοντος ἐκτὸν καὶ πεντακοσιοστὸν ἀνυούσης, ὡς φιλοπόνως εὑρεῖν ἐξεγένετο. Καὶ δὴ πάσας μὲν οἰκίας αὐτῆς σχεδὸν καταβέληκε πολυανθρώπου γεγενημένης, ὡς μηδὲν αὐτῆς ἐρημον καὶ ἀοικητον περιλειψιται, η ἀτημέλητον λέπαν δὲ μάλιστα φιλοπόνως ἐξηγμένης τῷ φιλοτιμῷ τῶν διαφέρων ἀρχῶν, ὑσπερ σὸλητος; ἀμιλλωμένων τοῖς ἔργοις· καὶ ἀντιφιλοποιουμένων, ποτέρῳ γένοιτο τὸν ἄλλον νικᾷν. Πεπτώχαι μὲν οὖν οἱ τε βασιλεῖοι οἵκοι, δὲ πρῶτος τε καὶ δευτέρος, τῶν ἀλλούν διαφυγήστων τὸν κλίνδυν σὺν τῷ παρακειμένῳ βαλανεῖῳ, δὲ δὴ καὶ τὴν πόλιν τῆς πρότερον ἀγρηστικὴν ἀπέπλυνεν, οἷς συνέηται λημματικῆσαι τὰ λοιπὰ τῶν βαλανείων. Ἐρήθησαν δὲ καὶ αἱ πρὸ τῶν βασιλείων στοά, καὶ δὲ ἐπέκειτο τούτοις τετράπυλον, καὶ δὲ τοῦ Ἰπποδρόμου πύργος. καὶ τινες τῶν ἐπ' ἑκείνῳ στοῶν. Κατὰ δὲ τὴν παλαιὰν οἰκίαν; η στοῦς οὐδὲν τοις ἔργοις· τραϊνοῦ δὲ καὶ Σευθίου καὶ Ἀδριανοῦ τὰ βαλανεῖα κατεστοιταις· καὶ η διτραχίνη γειτονία οὕτω καλεῖται, τὰ πλειστα ταῖς τοις καὶ τὰς ἐπ' ἑκείνῃ στοῦς συγχατιταῖται, καὶ τὰ Νυμφαῖον καλούμενον. Αἱ δὴ πάντα πρὸς λεπτὸν ἱερῶν τοῖς τοις καὶ τὰς χρυσὰ τίτανες· τοῖς οὐταρτὶν τοῖς τοις καὶ τὰς χρυσὰ τίτανες.

φασίν ἀφειναι τῇ πόλεις τῶν ἐπησιων φύρων τὰ τέλη, τῶν ἡγενισμένων χάριν κτισμάτων, πολλὰ δὲ καὶ οἰκοθεν καταθεῖναι, ὥστε τὰς δημοσίας ἀνανεῶσαι σίκοδομάς. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ τῇ Θράκῃ καὶ Ἑλλήσποντος κατασείται, Ἰωνίᾳ τε πάσσα, καὶ αἱ Κυκλαδες; νῆσοι καλοῦνται· κατενεχθῆσαι δὲ τὰ ποιλά τῆς τε Κνίδου καὶ Κῶ· ἀνὰ δὲ τὴν Κωνσταντίνου καὶ Βιθυνῶν ἐπαρχίαν διέβρους ἔξαιστος γενέσθαι, ἐς τρίτην δὴ καὶ τετάρτην ἡμέραν ἀενάως τῶν ὑδάτων οὐρανὸν φερομένων ποταμῆδον, καὶ δηρη μὲν ἐς πεδία κατενεχθῆσαι, κώμας; δὲ μεγίστας κατεκλυσθείσας ἀφανίσθησαι, ἐκ τῶν ἀγανάδες φρυτῶν ἐν τοις τῶν λιμνῶν καὶ νῆσοις ἀναψυχῆσαι· ὕσπερ περὶ Βοάνην ἐγένετο, ἢ ἀγχιστα Νικομηδίας ἐστί. Καὶ διλλὰ δὲ πολλὰ ἐπιγένετο· σημεῖά τε γάρ κατεθεάθη ἐν οὐρανῷ· νεφέλη γάρ τοις σύλπιγγος σχῆμα περιβαλλεμένη, ἐπὶ διέρχεται τεσσαρόκοντα ὄπτο· ἦνίκα καὶ σποδὸς ἀνωθεν ὑετίσθη τῇ Κωνσταντίνου, ὥστε πτλαισθήναι ὑπὲρ τῶν κεράμων καθίσαι, εἰς πύρ τῶν νεφῶν ἀλλιούσιτων· δὴ διά σύνδολον ἀκραίφνεστατον ἦν τῆς δσον οἴπω οἰεσθαι μελλούστης πυρκαϊδῆς· δὲ πάντες σὺν τρόμῳ ἔξιόντες, δυσιωποῦντες ἡταν Θεῖν, λέγοντες, Πύρ ἐπιθρέξειν καὶ τὸ πᾶν ἀφανίσειν ἦν βουλομένῳ Θεῷ. Φιλανθρώπως δὲ κινηθέντως, ἐσθέθη, καὶ τὴν τέφρα κατέβει πρὸς γῆν. Περὶ ταύτης καὶ διατάσσεται Καισαρεὺς Προκόπιος Ιστορεῖ οἷα που, ἐκ τοῦ Βεζίου δρους ἔχειν τὴν γένησιν ἀναγράφων· πλείστην δὲ τῷ τότε ἀναδοθείσαν, καὶ βιαλικόν πνεύματι γενομένην μετέωρον, καταπίπτειν, διου δὴ καὶ λήγειν συμβαίνει τὸ πνεῦμα· Εῶς δὲ καὶ Θεοῦ, ἐνīα δέοις καλάζειν, αὐτῆν καταρρίπτοντος τῷ μετέωρον φέρεσθαι. Τῶν δὲ εἰρημένων ἐπικειμένων σεμάνων καὶ διασιλεύειν· Λέων δεκατιαῖς, περὶ τὸν ἄγιον Μάμαντα τὴν σκηνὴν ἐπήγυντο, ἐπὶ ἐξ μῆνας τῆς πολεως ἀκοχωρῶν, τὴν θείαν δρύγην διεδιδράσκειν οἰδέμενον.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ.
Περὶ τοῦ τερομένου διμπρησμοῦ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει.

Ἐν ἐκείνῳ δὲ καὶ τὸν μέγιστον ἐμπρησμὸν τῇ Κωνσταντίνου συνέδη γενέσθαι, διὰ πολλῷ δεινότερα τῇ διεισδύτῃ Ἑδρασεν. Ἐγένετο δέ οἱ ἀρχῇ τοῦ κακοῦ ἐν τῷ παράξ θάλασσαν ταύτης μέρει δὲ Βοὸς πόρον καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι· ἀλάστορός τινος δείμονος ταῖς ἐπιλυχνίαις τῶν ὥρων γυναικὶ χερνήτιδι εἰκασθέντες, λύχνον τε ἐπὶ τῷ παντοπώλιον προκομίσαντο;, ὥστε τι τῶν ταρίχων δῆθεν ὠήσασθαι. Εἰ δὲ καὶ γυνὴ τις ταῖς ἀληθείαις οἰστρουμένη δειχμονι παλαμναῖψ, λέγειν οὐκ ἔχω· καὶ διμφα γάρ λέγεται. Ὁ μὲν οὖν λύχνος; ἐπίθετο· τὸ δὲ τύναιον ἀνεχώρει. Τὸ δὲ πῶν οὐδὲ ὅποθεν στυπεῖον λαθήμενον, μεγάλην εὐθὺς προήξει τὴν φλόγα· καὶ τὸ μὲν οἰκημα εἰ θὺς καταρρήσαν ἐβόσκετο ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ τὰ ἔδραμενα ἔρπον, ἀμφενέμετο κύκλῳ ἐκ τοῦ ῥάστου τὰ παρακείμενα διαφθείρον. Καὶ οὐ μόνον δσα εὐέξπιτα, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ, δσα λιθος μόνος ξεστδ; εἰς τένρο; καὶ μῆκος ἡρε τῶν οἰκοδομημάτων. Καὶ ἐς τετάρτην δὲ ἡγέρχειν ἀπτηνῶς; οὗτοι κατετοίσιν τὰ

A propter ædificia diruta, imperatorem ferunt urbi ei mille auri talenta tributi anni remisisse, multam quoque pecuniam ad publica ædificia renovanda dedisse. Eadem tempestate Thracia etiam et Hellespontus, Ionia omnis, et quæ vocantur Cyclades insulæ concussæ sunt. Ædificia plura in Cnido et Co collapsa. Constantinopoli vero et in provincia Bithynia imbrez immensi in tertium et quartum diem, jugibus aquis cœlitus in fluminum morem decadentibus, duraverunt: montes in planiciem deciderunt, vici maximi diluvio dispergunt. Ex ingenti purgamentorum copia in quibusdam lacubus insulæ exstiterunt: sicuti in Boana lacu, qui ad Nicomediam est, accidit. Alia præterea multa evenere. Signa quoque in cœlo conspecta. Nubes enim tubæ specie ad deos quadraginta visa est. **620** Quo tempore cibore etiam Constantinopoli, nubibus in ignem versis, pluit, qui cinis palmi minoris prope altitudine in tegulis jacuit: id quod evidentissimum indicium imminentis incendiæ fuit. Itaque cum tremore omnes urbe egressi, Deum precibus placarunt, ignea pluvia Deum abolere velle omnia dicentes. Porro Deo ad misericordiam converso, flamma extincta, et cinis horrendus in terram delatus est. De hoc Procopius etiam Casariensis alicubi memorat, ex Lebio eum monte ortum habuisse scribens, unde ille cum plurimus redditus esset, vento violento in sublime actus, eo loci ubi ille conquevievit, decidevit: fortasse autem et Deus illum ita in sublime aere jactatum, in ea loca quæ pœna coercenda erant, conjectit. Terra quem diximus motu ita ingruente, imperator Leo sibi metuens, circa sanctum Mawantem tabernacula posuit, ad sex menses ab urbe ingredienda abstiens, euque modo se divinam iram declinaturum existimans.

CAPUT XXI.

De Constantinopolitano incendio.

Tum quoque maximum incendium Constantino-poli grassatum est, quod illi majorem quam terrae motus intulit cladem. Initium sumpsit in parte maritima, quam Bosporum seu Bovis transitum, incolæ nominant: cum perniciosus quidam' dæmon lucubrationum horis mulierculæ victimæ labore manuum quærerent assimilitatus, lucernam ad rerum omnium venalium forum, salsaientorum aliquid empturus, sive etiam mulier vere extioso dæmone agitata illa fuerit (nam dicere id non possim: utrumque sane fertur), detulisset. Lucerna igitur alicubi posita est, et mulier ipsa abiit. Ignis autem nescio unde stupra correpta, ingentem provolvit flammam, et ædificium id illico consumpsit, atque inde ad vicina serpens circumquaque quam facillime proxima tecta depastus est: ne illæ tantum quæ facile ignem concipiunt sedes, verum etiam quæ e lapide secto amplitudine et altitudine ingenti constructæ erant domus, confla-

grarunt. Incendium id libere, in quæcunque incidiisset, ædificia consumens, in quartum usque duravit diem. **621** Adhibita quidem est adversus ignem omnis generis defensio, sed vis ejus illam modis omnibus superavit, adeo ut media pars urbis omnis, a Septentrione austrum versus, prorsus conflagrariet, in longitudinem quinque, in latitudinem vero decim et quatuor stadiorum spatio, neque quidquam in medio de publicis privatisque porticibus et ædificiis relictum est. Columnæ quoque et durorum natura lapidum materia, perinde atque carmenta quedam, quæ facile accenduntur, arserunt. Clades ea ex parte boreali, ubi etiam navale urbis est, a Bosporo seu bovis transitu, ipso ad vetus usque fanum, quod ab Apolline cognomen habuit, ex australi vero regione a Juliani portu usque ad præclarum ædificium templi ejus, quod Concordiae dicitur, processit. Medio inter hac locus a Constantini foro, usque ad id quod Tauri forum dicitur, fuit. Itaque que inter ea que diximus in medio fuere ædificia, deforme et miserandum facta sunt spectaculum. Quæcumque enim ad sublimem amplitudinem et formam extorta, et ad incomparabilem exornata magnificientiam, maximo commodo publica et privata ædificia fuerant, omnia simul subito in acervos et hecaton vastos et invios redacta sunt, varii generis materia in cumulum unum congesta, et priore facie rerum adeo mutata, ut neque ædificium ipsarum incolæ quid fuerit, quove loco quævis prius opera steterint, discernere potuerint.

CAPUT XXII.

De sancto Marciano, Magnæ ecclesiæ Constantiopolitanae economo, et de sancto Daniele Stylo, aliisque qui tum monastica vita insignes fuerunt.

Corripuit quoque incendium id sanctæ Resurrectionis templum, quod Marcianus, celebris virtus sumptibus suis erexit: et item sanctæ Pacis delubrum, ad mare situm. Eo enim tempore præclarus vir iste claruit, operibus novis enitens, humanitateque et misericordia maxime insignis, et qui virtute eo processerit, ut etiam mortuus excitarit. Sed alia quoque is templi præclara et magnifica Deo construxit. Tum porro ignis carpere jam sanctæ Resurrectionis templum instituerat, sed ei ille obstaculo fuit. Cum enim jam flammæ serpens ecclesiæ appropinquaret, accepto in manus sacro Evangelio, per tegulas in tectum concendit, precibusque et lacrymis Deum imploravit. **622** Ignis autem, ad eum accedens, veluti virum sanctum reveritus, atque in sublime sublatum, et in forniciis speciem admodum incurvatus, ædem eam intactam prorsus reliquens transilivit. Cum hec eo tempore Daniel quoque floruit, qui ad Transiitum perquam diu stationem super columnæ pertulit. Is ex Symeonis Mandra prodiit, cuius precibus et cohortat onibus adjutus, eximia subit certamina, et pietatis exercitium supra naturæ captus,

Α προτευχήτα εἰπειγμάτεσν, ὑψιστάμενον μὲν καὶ πάσῃ στέμμαν, ὑπέτερον δὲ παντοίω; δεικνύεται, ως τὸ μεσολάτον ἀπόν τῆς πόλεως, ἀπὸ τοῦ ἀρχιτέρου κλίματος ἄχρι δὴ καὶ τοῦ νοτίου πρωτάπτει: διπανηθῆναι, τὸ βλέπον μήκος ἐπει στάδια πάντα, τὸ γε μήν πλάτος: ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρα· ως μὲν τι μεταξὺ καταλειψθῆναι, τῶν τε δημοσίων καὶ ιδωτικῶν στοῖν τε καὶ οἰκοδομημάτων ἀλλὰ καὶ κίονας, καὶ τὴν ἄγαν ἀπεισκληκυῖν τῶν λίθων φύσιν καὶ θλημήν, ὡς περ τι φρυγανῆς καὶ εὐέξαπτον διπανησται. Προσλθεῖν δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ μὲν τοῦ βορείου μέρους, ἐνθα καὶ τὰ νεώτερα τῇ πόλει εἰσὶν, ἐκ τοῦ καλυμένου πόρου Βοΐος ἄχρι τοῦ παλαιοῦ ἴσριος, δὲ Αἰθλλωνος ἐπώνυμον εἶχεν· ἀπὸ δὲ νοτίου κλίματος ἀπὸ τοῦ Ίουλιανοῦ λιμένος ἄχρι δὴ καὶ τὸν περιφανῶν οἰκίων, τοῦ τῆς Ὀμονοίας ἐπικεκλημένου νεώ. Τὸ δέ γε μέσον τούτων ἦν ἀπὸ τοῦ φύρου Κινοσταντίου ἄχρι καὶ τῆς ἀγορᾶς ἢ τοῦ Ταύρου καλεῖται. Οσα γοῦν ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων, εἰδεχθέ; τι καὶ οἰκτρότατον καθίστατο θέαμα. Καὶ γάρ οὐτα πρὸ μετέωροις ἡστὸν κάλλος: καὶ μέγεθος, καὶ εἰς ἀπαράβλητον ἔξησημένα πρὸς τὸ μεγαλοπρεπεῖστον, κοινὰ τε καὶ ἴδια χρεῖαν τὴν μεγίστην ἀποπληροῦντα, ἀθρία πάντα εἰς τε δρη καὶ βουνοὺς διαπέρους ἐσχεδιάζετο, θλημήν παντοῖας ἐταυτὸς συμπεφορημένης τῆς προτέρας δύσεως ἐς τότον ἡλιοιωμένης, ως μηδὲ ίκανῶς τοὺς οἰκήτορας διακρίνειν ἔχειν, τι τε ἦν, καὶ δηπη ἱκαντα τῶν πρώτην Ἐργων ἐστῶτα ἐτύγχανον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Περὶ τοῦ ἀγίου Μαρκιανοῦ τοῦ οἰκοδόμου τῆς Μετάλης ἐκκλησίας Κωνσταντίου πόλεως καὶ τοῦ ἀγίου Διονίου τοῦ Στυλίου, καὶ ἀττιλων δοκήσει διαπρεβάτων.

Συνεπελάθετο δὲ τὸ πῦρ καὶ τοῦ οἴκου τῆς ἀγίας Ἀναστάσεως, δια Μαρκιανὸς διοίδιμος ἰδίοις ἀνήγιερεν ἀναλώματι, καὶ τῆς ἀγίας Εἰρήνης τῆς πρὸς θάλασσαν. Τηνικαῦτα γάρ διοίδιμος οὔτος διέλαυτεν, ἔργοις καινοῖς διαπρέπων, φιλανθρωπίᾳ δὲ τὸν μάλιστα γνωριζόμενος, καὶ ἐπὶ τόσον ἀκρετῆς ἡκαν, ώς καὶ νεκροὺς ἀνιστάν. Πολλοὺς δὲ καὶ δλλους ἀνεγέρει οἴκους Θεῷ, περιφανεῖς τε δῆμα καὶ μεγαλοπρεπεῖς. Τὸν δὲ τῆς ἀγίας Ἀναστάσεως τηνικαῦτα τὸ πῦρ λαρύσσειν αἱρούμενον, ἐμποδὼν ἐκείνον γενέσθαι. Ἐπει τὸ γάρ ἡδη ἐγειτονεῖ ἐρπον τὸ πῦρ, τὸ λεπτὸν Εὐαγγέλιον μετὰ κείρας λαβών, ἀνήστι διὰ τὸν κεράμων ἐπὶ τὴν δροφὴν τοῦ νεών, εύχαται καὶ δάκρυσιν λεούμενος τὸν θεόν. Πελάσταν δὲ τὸ πῦρ, ὡς περ εὐσημάρνως τὸν δεσμὸν αἰδεσθέν, εἰς ὅλης ἀρθέν, καὶ ἀψίδος δικηνὴς πολὺ κυρτωθέν, διερπετή τὸν δόμον ἀψιστον πατάπαις κατατελοιπός. Τηνικαῦτα δὲ τούτῳ πυνηκματεῖς καὶ Δινιήλ πρ'; τῷ ἀνάπτῳ τὴν ἐπὶ κίονα: στάσιν ἐς πολὺ διαθέλευτας τοῦ χρόνου· ἀπὸ τῆς τοῦ Συμεὼνος δρμηθεῖς μάνδρας καὶ τῶν ἐκείνου εύγυνην καὶ προτροπῆς μετασχόν. Όπου δὴ γεννικός οὐ ποστές ἀγῶνας, καὶ ἀττιλησιν ὑπερρυζός ἀγύνας, ἀμέσω τῷ ζερβάζῃ κρά-

μενος, πρὸς τοῦ διγωνοῦ:ου καὶ ὑπερβολαῖς; δέξῃ; Καὶ εἰρηνή, κατὰ τε τῶν ἀλεστόρων ὥστε μνῶν καὶ νόσων παντοίων ισχὺν εἰληφώς· ἐφ' ὧ καὶ πολλάκις ἐν εὐτελεῖ σχῆματι ἐλθῶν δικρατῶν, κατάπληκτος ήν, εὐλογίας τε ἦσει, καὶ τοῦ ἐκείνου μετείχεν εὐχῶν. Φιλοτιμούμενος δὲ, καὶ οἰκοδομάς ἀνέστη περὶ τὸν στῦλον μεγαλοπρεπεῖς· καὶ νεών τε καὶ καταγγίσιν περὶ τὸν ζεισιον μοναστῶν ἕδρασέ τε καὶ ἀνύψου τὸν κίονα, καὶ πάντα ἡν τῷ έστιψ γινόμενος. Τῷ δὲ ἐμπρησμῷ τούτῳ τοῦ στῦλου κατιών, ἐπίδη τῇ πλειστῇ τῇ παρουσίᾳ ἐκείνου ἐλώφα τὸ πῦρ, καὶ αὐτίκα ἐσδέννυτο. Καὶ ἐπὶ Βασιλίσκου δὲ τὴν θρησκείαν παρατρέποντος, ὡς τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀθετοῦντος, ζήλῳ χρησάμενος· αὐθίς κατήσει· καὶ Ἀκακίῳ τῇ Κωνσταντίνου συνεκλησίᾳ· καὶ τὸ μοναχικὸν ἀπαν λαβών σὺν τῷ πλήθει πρὸς Βασιλίσκον ἤκει, καὶ μετὰ παρθησίας πολλῆς τῷ βασιλεῖ διεἰλέχθη. Τὰ ίσα δὲ τούτῳ καὶ διάσχητικώτατος ἔποιει· Οἰνόμποις. Διέλαμπε γε τηνικαῦτα καὶ Αὔξεντος ἀπὸ σχολαρίων τὸν ἀσκεύον μετιών θίου τῷ καταντικρὺ Βυζαντίου ἥρει, ἥπερ μοι προσιρηται· δὲ κατιών, τῇ συνδρῳ παρέβαλλε, καὶ τὰ μεγάλα τῷ δριψῷ συνήρατο δόγματι. Ἐν δὲ τοῖς περιωνύμοις· ήταν τῶν ἀσκητῶν δὲ τε Βαρανδίτος καλούμενος, καὶ Ιάκωβος δὲ Νισιενῆρος. Ὁπως δὲ ἡν ἀγωγῇ ἐντάξιψ γρύμενος, ἔδειξεν οἱ; Επράξει περὶ τὰς πνυνάτας ἐν τῇ πηγῇ Ἐλληνίδας κόρας· αἰτίες ἀπειθεσαῖς τι, ἐπὶ τῷ φίμωτι Ἰακώβου ἐποιεύθησαν. Σηράξδ' εὖθις καὶ ἡ πηγὴ ἀνεῖσθη, ἡν εὑρίσκεται· αὐθίς δὲ τοῖς παρεσκευάσεις, τὰς μέντοις κόρας· διὰ βίου πεπολιῶσθαι κατέλιπεν. Εἰδέναι μέντοις χριστὸν, ὡς οὐχ εἴδος ἐκείνος Ἰακώβος δὲ ἀντιγράψας πρός τὸ ἔγκυρον· ἐκείνος γάρ ἐν τοῖς Κωνσταντίνου ἡν χρύσοις. Οὗτος δὲ τῷ νῦν χρύσῳ διέλαμπε, μέγας· ἐν θεύμασι καὶ τερπσιν ἐξιστοίς γενέμενος· ὡς φησι Θεοδώρητος· ἐν τῇ Φιλούθεψ αὐτοῦ Ιατοροφίᾳ· ὧν καὶ λάρνακας πρὸς ταφὴν ἡτοιμασε Θεοδώρητος. Συνέη δὲ προτετευτηκέναι τὸν Θεοδώρητον πάγη καὶ οὔτω; ἐν αὐτῇ ἐξέθη διέλαμπε, μέγας· Ιάκωβος. Τὸν δὲ προφήτην Μαρκιανὸν Γεννάδιος δὲ τῇ; Κωνσταντίνου οἰκονόμον τῆς ἐκκλησίας ἐχειροτόνει, τίς τῶν Καθαρῶν δυτα θρησκείας τὸ πρότερον, εἰς τὴν Ἰακωβίαν μετελθόντα· διὰ μὰ τῷ γενέσθαι οἰκονόμος, τὰ ἐν ἐκάστῃ τῶν ἐκκλησιῶν προσφερόμενα διετύπου τοὺς κατὰ τόπους κληρικούς· ἀποφέρεσθαι, ἔχρις ἐκείνου πάντα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας κομιζόμενής· οἵτε καὶ Λέιων πρώτος ἐνορθώτει· τὴν κυρίαν τῶν θηρεῶν πᾶσιν ἀργεῖσθαι, διπρακτόν τε εἶναι καὶ οἰδατεῖν, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς· ἀποτελόντες δοκεῖ, τούς· τὸν κατέρρως· κατεύειγμένους· παρὰ μόνῳ τῷ τῶν πρωτιωρίων ἐπάρχῳ κρίνεσθαι.

Quo tempore primus etiam Leo constitutione lata, ut dies Dominicus ab omnibus absque labore omni per otium transigeretur, festusque et venerabilis esset, quemadmodum et divis apostolis visum est, praecepit. Constituit quoque (2), ut qui in cleri ordinem lecti essent, a solo praefecto praetorio judicarentur.

(1) Scholares in sacro palatio militantes dicebantur, sicuti et pars eorum domestici schola. Nam in militantum quoque schola est. Hinc rubrica est De privilegiis scholarum. C. lib. xii. Et exschola-

Berear continue expositus. peregit : quapropter etiam ab agonotheta sive certaminis muneratorē ingenti gloria est condicoratus, a quo exitiosorum dæmonum expulsionem et variorum morborum sanationem accepit. Ad quem saepē etiam in tenui habitu veniens imperator obstupuit, benedictionemque ab eo et communionem precum petuit. Perliberaliter quoque magnifica prope columnam construxit adiuvia, templum item et domicilium circa virum sanctum monachorum statuit, et columinam ipsam extulit, omniaque adeo viro sancto factus est. Incendii ejus tempore, Daniel ex columna tandem digressus, in urbem venit, atque in ejus presentia ignis confestim extinctus conquievit. Sub Basilisco vero, qui a religione excidit, et Chaleedonensem synodum contempsit, ardore inde ductus rursum descendit, et cum Acacio Constantinopolitanu antistite ecclesiasticos conventus egit, monachorumque ordine omni cum multitudine ipsa plebis assumpto Basiliscum adiit, et cum eo liberrime collocutus est. Idem fecit ascetarum præstantissimus Olympius. Tum quoque viguit Auxentius exscholaris (1), vitam nudam in monte eo qui ex adverso Constantinopoli situs est, sicuti antea dixi, monachus agens. Qui inde descendens, synodo affuit, et plurimum momenti recto dogmati attulit. Inter monachos clari etiam maxime suere Varadatus et Jacobus Nisibenus: cuius quam egregium vitæ institutum fuerit, satis declarat miraculum quod in pueris Graecum superstitionem sectantibus, dum in fonte lavarent, edidit. Quæ quod dicto Jacobi audientes non essent, canuerunt: et fons statim exsiccatus est, quem quidem ille precatus undis replevit. pueras autem canas per vitam omnem reliquit. Illud scire convenit, non hunc esse Jacobum illum, qui aduersus circulares litteras scripsit: **623** nam is Constantii temporibus fuit: iste autem temporibus hisce viguit, prodigis et miraculis præcipuis spectatus, sicuti Theodoreus in Dei amantium Historia inquit. Cui etiam arcam sepulchrale fieri idem Theodoreus curavit. Accidit autem ut prior moreretur Theodoreus: verumtamen sic quoque magnus Jacobus in ea est conditus. Marcianum, quem diximus, Gennadius Constantinopolitanus ecclesiæ œconomium et dispensatorem legit, cum ex Catharorum sive Purorum hæresi ad Ecclesiam transiisset, qui cum id munus obiret, quæ in ecclesia quaque munieris loco offerrentur, ea ut loci enjusque clerici ferrent, constituit, cum ad id tempus Ecclesia universalis dona ejusdemodi omnia tulisset. Quo tempore primus etiam Leo constitutione lata, ut dies Dominicus ab omnibus absque labore omni per otium transigeretur, festusque et venerabilis esset, quemadmodum et

ris, qui militare in aula desit: sicut exrex, exconsul, exquestor, etc., dicitur.

(2) L. omnes indices. L. Dies festos. C. De fer.

CAPUT XXIII.

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

De Gennadii patriarchae virtutibus, et de rebus quae temporibus ejus præter opinionem et fidem acciderunt admirandis.

Gennadio isto episcopatum gerente pector quidam Servatorem habitu et forma Jovis pingere ausus, facinoris ejus mercedem tulit. Nam manus ejus exaruit : quam, cum ille crimen id publice consideretur, Gennadius restituit. Illud vero notandum, verius esse, Servatorem nostrum capillum molliter iussum et suberispum, eumque minus densum habuisse, sicut in historiis colligitur. Gennadius iste ad Eleatherium martyrem, de clero illius quodam, quem ut dissolute viventer criminabatur, epistolam dedit verbis hisce compositam : « Sancte martyr Dei Eleutheri, miles tuus incompositam degit vitam : quapropter aut tibi ille corrigendus, aut tu ab Ecclesia rejiciendus es. » Et clericus ille statim mortuus est. Item Gennadius nullum ordinavit, qui non prius psalterium sedulo in ore habuisset. In episcopatu hujus, Studius quidam, **624** vir præclarus, Roma Constantinopolim pervenit, et divo Præcursori templum erexit, in quod monachos ex domicilio eorum qui áxoyptoi, hoc est, insomnes dicuntur, induxit. Horum domicilium Marcellus divinissimus construxerat, in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canerentur, sodalitate monachorum eam ob rem iu tres coetus divisa. In ea mandra Joannes quoque Calybites monachum egit. Ea tempestate Timothes etiam et Anthimus Tropariorum (1) poete floruerunt, qui suas uterque sodalitates habuerunt. Et qui Chalcedonensis synodi decreta comprobabant, Anthimi conuentus frequentabant, qui etiam per vigilium inter eos instituit. Atqui hostili erga eum erant animo, Timoclem sequabantur. Admirandum etiam quidquam aliud, quod Gennadio accidit exponam. Cum enim noctu ad sanctiussacristii altare astaret, et preces ad Deum pro mundo funderet, spectrum quoddam dæmoniacum visum est : quod crucis signo ab eo repulsum, humana voce ita illi respondet : Illo quidem vivo, secessurum atque quieturum, postea vero modis omnibus Ecclesiam perturbaturum. Quod Gennadius metuens, postquam Deum plurimum deprecatus fuisset, ex hac vita migravit. Et Acacius orphanotrophus, seu pupillorum curator, thronum recepit. Tum quoque evenit, ut duo episcopi, quorum alter rabie Arii infectus, a dicendi et disputandi arte instructissimus, alter virtute, religione et recta fide ornatus erat, de doctrina religionis concertarent. Porro orthodoxo et recte sententi viam est, verborum contentionem relicta, aī reī ipsam descendere, et veritatem explorare ; videlicet ut rogo ingenti accenso, se in ignem conjicerent. Quod ubi Ariannus directavit, orthodoxus igni se commisit, atque inde cum impiō sermonem conferens dispu-

περὶ τῆς ἀρετῆς Γενναδίου τοῦ πατριάρχου, καὶ τῷ παραδέξως ἐταῖς ἡμέραις αὐτούν γενομέτω.

Τούτου δὴ τοῦ Γενναδίου ιεραρχοῦντος, καὶ τις ζωγράφος ἐπὶ σχήματι Διὸς τὸν Σωτῆρα γράψι τολμήσας, ἀντιμισθίαν τῆς πράξεως, τὸ διτράν ωχῆται τὴν χεῖρα ἐκτίσατο. Όν τὸ ἔγκλημα περίθησί δυολογήσαντα, εὐχή Γενναδίος ἐξιάτο. Χρεών μέντοι εἰδένται, ὅτι ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος τὸ οὖλον μᾶλλον καὶ διλόγτριχον ἀληθεστέρον ἔστιν, ὡς ἐκ τῶν Ιστορούγετων διέγνωμεν. Οὗτος δὴ ὁ Γεννάδος Ἐλευθερίω τῷ μάρτυρι ἐπιστολὴν ἔγραψε, τῶν τινα ἐκείνου κτίρικῶν ἀτάκαν ; βιώντα ἐπεγκαῖνον, γράψα, οὕτως : « Αγιος μάρτυς Θεοῦ Ἐλευθερίες, ὁ σὸς στρατιώτης ἀτάκων διανύει τὸ ζῆν. » Η δοκθοῦν αὐτὸν, ἢ ἐκκόπτειν σε δεῖ. » Ο δὲ κληρικὸς εὐθὺς ἐτελεύτα. Ο αὐτὸς δὲ οὐδένα ἔχειρισθεντες Γενναδίος, μή τὸ Ψαλτήριον πρότερον διὰ στόματος φέροντα. Τούτου δὲ ἐπὶ τὸν θρόνον ὄντος, καὶ Στούδιος τις περιφανῆς ἀνὴρ ἐκ Τρώμης ἤκαν, τὸν τοῦ Προδρόμου ἀνεγέρθει νεύν, μοναχὸν ἐπὶ τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς ἐκείνης ἐγκαταστήσας. Ἡν Μάρκειλο; ὁ θείτατος Καγείρεν, ἀσίγητον τὸν ὄμονον παρακευάτας Θεῷ ἀναπέμπεσθαι, εἰς τρία μέρη τὴν ποίμνην διανειμάμενος. Ἐφ' ἦ δὴ μάνδρᾳ καὶ Ἰωάννης ὁ Καλούδιτης τὰ μοναχῶν ἐτελέσθη. Τότε καὶ Τιμοκλῆς τε καὶ Ἀνθέμιος οἱ τῶν Τροπαρίων ἤκμαζον ποιηταί, κατὰ φατρίας διηρέμενοι. Ἀλλ' οὐδεὶς μὲν τοῖς διέσαται τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνάδῃ προσέκειντο, πρὸτεροῦ Λαζαρίψιον γεννήσατο, δὲ πρῶτος καὶ τὰ πανυγίδας, ἐπενήσας γίνεσθαι. Οὐδεὶς δὲ ἐχθρωδῶν ἐκείνην ἐφέροντο, μᾶλλον προσέκειντο Τιμοκλεῖ. Καὶ δέλλο δὲ τι παράδεξον ἐπὶ Γενναδίου γεννήμενον δημήσομαι : νυκτὸς γὰρ κατὰ πρόσωπον τῷ θυσιαστηρίῳ ἐστῶτος, καὶ προσευχῇ δυσωποῦντος ὑπὲρ τοῦ κόσμου Θεὸν, φάσμα τι δαιμόνιον ἐπορθῆναι. δὲ τῷ σταυρῷ τύπῳ ἀποτρέπειν, ἀποκρινασθεῖ ταῦτα ἀνθρωπίην φωνῇ. Ως αὐτοῦ μὲν τὸν ζῶντος, ἐνδιδιωτεῖ τε καὶ ὑποστέλλεται. ἐς θαύματον δὲ λυμανεῖσθαι πάντας τὴν Ἐκκλησίαν. Ο δεῖσας Γεννάδος, πλεῖστα λιπαρήσας Θεὸν, πρὸς τὴν ἐκείνην μετέβαντες βιοτὴν. Καὶ Ἀκάχιος ὁ ὀρφανοτρόφος τὸν θρόνον ἐλάμβανε. Δύο δὲ ἐπισκόπων, ὃν δὲ μὲν τῆς Ἀρείου λύσασης ἦν διαλεκτικὸς ἐξ τὸ μάλιστα, δὲ ὁ ἀρετῇ καὶ εὐλαβεῖς σὺν τῇ δρθιδέξῳ πίστει κοσμούμενος : τεύτων οὖν περὶ τῆς θρησκείας ἀκριβητούντων, τῷ δρθιδέξῳ ἐδέκει ἀφεμένους τῶν λόγων, ἔργιας τάληθες πειράσθαι γνωρίζειν. καὶ μεγάλης ἀναφθείσης πυρᾶς, ἔνδον ἐαυτούς εἰσωθεῖν. Παραπομένου δὲ τοῦ Ἀρείου, τὸν δρθιδέξον εἰσδραμόντα τὸ πῦρ, ἐκείθεν τῷ δυσσεβεῖ τὰ τοῦ διαλόγου ποιεῖσθαι, ἀχρι καὶ τῶν Ιματίων ἀπαλῇ διαμείναντα. Καὶ τινα δὲ Ἰουδαίον ἀρχιευάγγελον διέντα σὺν δυοῖς μειράκοις, ταραχῆς γενομένην, οἴάπερ αἰτιον, ἀπηγνῶν δὲ ὑπατικὸς ἡκίζετο, πολὺν περίντων τοῖς πραττομένοις. Πολλαῖς δὲ βασάνων εἶστασθεῖς, ἀλλο γε οἰδὲν ἐπεδίσα, ἀλλ' ή, « Ο Θεός

(1) Tropos etiam nunc homines nostri dicunt.

τοῦ ἀγίου Σεργίου, βοήθει μοι· ἄγε Σέργιος, σὺ οἰδης· Ὁ πονχίνεοθαι δὲ τὸν Ἐβραῖον ταῦτα οὐδενοι, πυρὶ κατεδίκαζον τὸ προρήθεν ἐπιλέγοντα. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ πυρὶ δύο τινες ἔφιπποι φαῦδράς ἡμφιεσμένοις στολάς ἀναφανέντες, ἐπὶ πολλαῖς ὥραις; ἀστυνή τοῦ πυρὸς διετήρουν. Εἰσιν δὲ τὸ πλήθος, ἀνάρπαστον ἦγε. Καὶ ὁ μὲν τοῦ λοιποῦ βαπτισθεὶς Σέργος ὅνομάζετο· φωτισθεὶς δὲ καὶ τὸν νοῦν, τὸ περὶδύν τῆς οὐσίας ἀπεμπολήσας, ναὸν μέγιστον ἐπὶ τῇ πυρᾶς αὐτῷ τῷ μάρτυρι Σεργίῳ ἀνίστα· καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποθίξας, ἐν αὐτῷ τὸ λείπον τοῦ ἤγη ἥντος, μεγάλως εὐαρεστήσας θεῷ. Ἐπιτης; δὲ αὐτῷ ἐποίει καὶ τὰ μειράκια, εἰς Σέργιον καὶ Βλαχχὸν τὰς καήσιες ἀμελήγντα. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὐτως;

in deo eripuit. Qui deinde baptizatus, Sergius nominatus illuminatus, substantia sua, quam multam habuit, vendita, in pyra ejus loco amplissimum Sergii martyri templum extruxit: ubi capite raso reliquiam, iuxta Dei beneplacitum, exegit vitam. Idem deo ejus secere pueri, nominibus suis in Sergii et Bacchi nomen mutatis. De his hactenus.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ.

Περὶ τῆς τιμίας ἑσθῆτος τῆς ὑπεραρχίας Θεοτόκου, ὡς ἐξ Ἱεροσολύμων ἀνακοινώθεισα ἐν τῷ τῷ Βλαχερών στρογγύλῳ ἀστέβῃ τραφ.

Ἐπι; δὲ τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας τοῦ Λέοντος καὶ ἡ παναγίου Μητρὸς τιμίᾳ ἑσθῆτις εἰς τὴν Κωνσταντίνου εἰςήχθη τρόπῳ τούτῳ. Ταύτην, ὡς Ἐφημεν, ἡ τοῦ Θεοῦ μήτηρ μεταχωρούσα πρὸς τὸν Υἱὸν, Ἐβραΐδι γυναικὶ παρθένῳ οὖσῃ κατέλιπεν· ἡ δὴ ἐκ διδοχῆς ἐξ ἐκείνου καὶροῦ ἀφθορο; διαμενήκει, ποιῶν τῶν παραδόξων διαπραττομένη. Κανόδιου δὲ καὶ Γαλαῖου τῶν αὐτεδέξιων ἐν πατρικίος κατειλεγμένων, τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα στειλαγένων, ἐπει πάντα περιερχόμενοι καὶ κατασπαζόμενοι, καὶ ἐς τὰ τῆς Γαλαῖας μέρη κατήντησαν, καὶ τὸν Οὐρανὸν τουτονὶ εὑρήκατες παρὰ τινὶ Ἐβραΐδι τηρούμενον, σπουδὴν ἐποιοῦντο τοῦτον ἀφεῖς ἑσθεῖ. Καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα περιελθόντες, καὶ πάντες ἄγιον ἀσπασίμενοι τόπον, σορὸν τεκτηνάμενοι ἵνην τῷ τε μήκει καὶ πλάτει ἡ ἡ θεῖα ἑσθή τῆς Θεομήτορος ἐναπέκειτο, ἐν τῷ ἐπανιέναι, ταύτην μὲν κενὴν οὖσαν, ἐπὶ σχήματος ἔθεντο, τῷ συνήθει πέπλῳ ἀπικαλύψατε· ἐκείνην δὲ μετὰ τοῦ ιεροῦ καὶ θείου ἐνδύματος ὑφειδόμενος, οἱ ποδῶν εἶχον, εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀντρεχον· καὶ ἐν τῷ προστείῳ σχῶν φύη Βλαχέρων τὴν διοικη, κατετίθεντο, τὸν θησαυρὸν πετρώμενοι κρύπτειν. Ὁπει δὲ ἀδυνάτοις ἐψκεσαν ἐπιχειρεῖν, καὶ ἀκούτες βαπτιλεῖ κατεμήγνυον. Ὁ δὲ ἀρρήτου πλῆσις εἰς ἡδονής, σφαιροειδῆ κατασκευάσας νεών ἐνία συνέδινες κρύπτεσθαι, σεβοσμίως τὴν θείαν· καὶ ιεράν σορὸν κατετίθετο, Ἑνθα νῦν καὶ ἡ τιμία ἑσθῆτος ἐστιν ἀστινής διατηρουμένη, ἀκταγώνιστον φυλακτήριον τῇ πόλει ἐσαεὶ διαμένουσα, νόσων παντίσιν ἐλατέρα, νικῶσα τὴν τοῦ χρόνου φύσιν τῇ κακινοτομίᾳ τῶν ἐπ' αὐτῇ πραττομένων. Ἀλλὰ Πιούλιαρια μὲν ἡ ἀσθετικός βασιλεὺς, τὸν μέγαν τῇ Θεομήτρᾳ νεών ἐπὶ Μακαροῦ ανιστάτ, τὰ ἐντάξια σπεργανα ταύτης ἐκεῖσες καταζεύμενό· Λέων δὲ μήγας τὸν ἐπεργαν, τὴν τιμίαν ἑσθῆτα ταύτης περιφερούσας αὐτῷ κατειλεγμένος.

B

A tavit, salvusque etiam vestibus intactis permanens. Archisynagogus quoque inter Judeos quidam cum pueris duobus in tumulo concitato, perinde atque is auctor ejus fuisse, correptus, crudeliter a viro consulari excruciatus est, multis hominibus praesentibus. Is autem inter tormenta varia illud tantum vociferatus est: « O Deus sancti Sergii, adjuva me. Sancte Sergi, tu nosti. » Judices porro sanguine et assimilare haec Hebraeum putantes, ad ignem, ut vivus combureretur, qui verba ea protulisset, condemnarunt. 625 Et ecce in media flamma equites duo candidis induiti stolis apparentes, horis multis illum ab igne intactum conservarunt: et multitudo in flammam insiliens, hominem multitudinem est: atque ille non minus mente quoquo modo ejus secere pueri, nominibus suis in Sergii et Bacchi nomen mutatis. De his hactenus.

CAPUT XXIV.

De veneranda sanctissimae Dei Genitricis teste, ut ea Hierosolymis allata, in rotundo atque arunato templo, cuius nomen est Blachernæ, sit deposita.

Eodem Leone imperante, veneranda immaculatae Matris vestis Constantinopolim hoc modo perlata est. Hanc, sicuti diximus, mater Dei ad Filium migrans, mulieri Hebreæ quæ virgo erat, reliquit, quæ, etiam usque ad illud ipsum tempus ex successione incorrupta permansit, et multa miracula edidit. Postquam autem Candidus et Galbius germani fratres patricia dignitate prediti, Hierosolyma profecti, omnia ibi loca perlustrarunt et exosculati sunt, atque inde etiam in Galileā partes venerunt, et thesaurum hunc apud Judæam quamdam asservatum repererunt, consilium ejus auferendi ceperunt. Et Hierosolymorum urbe peragrata, et sancto quoque loco salutato, ex Palæstina discessuri, arcam eadem longitudine et latitudine qua illa erat, in qua divina Dei matris vestris deposita erat, fieri curarunt: eamque vacuam, solito ornamento cooperitam, per fraudem in loco suo deposuerunt: alteram autem illam cum sacrosancta veste receperunt: et cuī ea quam celerrime Constantinopolim recurrerunt, in suburbana regione, enī Blachernæ nomen erat, occultare divinum thesaurum volentes. Quandoquidem vero remittare quæ fieri nequiret visi sunt, ingratī etiam eam ad imperatorem retulere. Atque ille incredibili elatus voluptate, rotundo in eo loco ubi asservabatur constructo templo, 626 cum magna veneratione sacram arcam in eo collocavit: ubi nūc quoque veneranda illa vestis integra servatur, veluti invictum perpetuumque urbis præsidium quæ varios repellit morbos, et novitate miraculorum quæ in ea finit, nataram et vim temporis superat. Pulcheria quidem celebris imperatrix, iugens sub Marciano Dei Matri condidit templum, ubi sepulcrales fascias reposuit: Leo autem Magnus aliud construxit, in quo magnifice vestem illas consecravit.

CAPUT XXV.

De templo sanctissimae Dei Genitricis ad fontem: et ut is fons admirando miraculo Leonis oblati repertus sit.

Leo iste aliud quoque templum Virgini Matri in loco qui fontis nomen habet, erexit, ubi densae et ingentes cypresi, pratum etiam teneris resertuum floribus, quasi quidam paradisus amoenus et pulcher, fons insuper pellucida et potabili aqua lacte scatens, et, ut semel dicam, quaecumque sacrum templum decent, omnia erant. Utramque hoc delubrum pro urbis mœnibus constructum est: alterum in Blachernis ad maris littus, alterum autem ad eas quæ dicuntur Aireæ portæ, quæ ad arcis finem sunt, ut ultraque ædes inexpugnabile urbi propugnaculum esset. Abest ab urbe regio hæc quasi stadio uno, dotes quæ terra habere potest omnes obtinens, antiquitus Matri Dei consecrata. Optimum ibi est coolum, locus ipse variis consitus arboribus, platanorum proventu plurimo et cypresorum proceritate perquam amoenus tuit. Herbam protulit mollem et copiosam, diversi generis flosculos prætendentem, loris commodam, nec minus pascuis utilem. Fons ubertim et pellucide profluens, cum loco ipsi gratiam ingenteam et amoenitatem præbuit, tum pulchrum eum et conspicuum reddidit. Divina præterea gratia aquæ ipsi induita, ad miraculorum edendorum proventum efficacem eam præstisit. Intercessit tempus longum, et cœnum paulatim undæ aggestum fontem obruit, exitumque qua unda proflueret obstruxit. Arborum etiam densitas, aditu ad fontem obstructo; cum diuturnitas insuper temporis accessisset, oblivione locum obduxit, ita ut limus uliginosus esset, et humore tantum tenui dignosceretur. **627** Verum enimvero Leo iste, cum nondum divino nutu imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, et circa eum locum alicubi deambularet, in hominem cœcum tota via errantem incidit: et vicem ejus miseratus (erat enim vir bonus, misericors, et in rebus omnibus consideratus et prudens) manu eum duxit: oculi ei vicem præstans, gressumque ejus per loca plana dirigens, si quid in itinere spinarum aut duri esset, quod incedentem offendere posset, removit. Atque ille quidem hunc ducebat, hic autem sequebatur. Et iam itinere aliquanto confecto, prope cœnosum hunc locum venerant: cæcusque ille siti plurimum confiebatur, et quin concideret parum aberat, ita humor omnis in eo æstu vehementissimo exaruerat. Itaque Leonis valde institit, ab eoque crebrius contendit, ut siti ejus mederetur, et viæ labore in umbra quapiam aliquantulum recrearet. Erat hoc inenarrabilis scientiae et sapientiae Dei, quæ mirifice omnia instituit. Ille igitur misericordia erga pauperem motus, densam silvam omnem perlustravit, et si quis aquæ humor ibi scateret, scrutatus est. Ut vero post fatigationem multam infecta re ad illum rediit, et anxiæ admodum qui-

A

ΚΕΦΑΛ. ΕΠ'.

Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ ἐν τῇ πηγῇ, δῶρος ἐγάρη πα; αδύξου θαύματος ἐπὶ λεσχοῖς γένομέν.

‘Ο δ’ αὐτὸς καὶ νεών ἔτερον ἐν χώρῳ ἐπιλεγομένῳ Πηγὴ ἀνετίθεται τῇ Θεομήτορι· ἐνθα καὶ δίσοις κυπαρίστων ἀμφιλαφὲς, ἥν, λειμῶν ἀπαλαῖς ταὶ ἀρρώσταις τεθλῶς, διθεσι, παράδεισος ἐφορῶν τὰ ὡριαῖα, πηγὴ ἀψόφητη βιάζουσα γαληνὴν τὸ δῦναρ καὶ πότιμον· λέροπρεπῆ ἐπιεικῶς πάντα. Ταῦτα δὲ ἀμφὶ τὸν πόλεων τεῖχον διέστη· τὸ μὲν ἐν Βλαχέρναις ἀρχομένῳ παρὰ τὴν τῆς θαλάσσης ἥβην, τὸ δὲ ἀγγισταὶ πη τῶν Χρυσῶν καλουμένων πυλῶν, δι; δῆ ἀμφὶ τὸν ἐρύματος πύρας συμβίνει: εἶναι, δημητρίου δῆ διμητρίου ἀκταγώνιστα φυλακτήρις εἰλεῖ τῇ πόλει. Διέχει δ’ ὁ χώρως οὐτος τῆς πόλεως ὥστε στάδιον ἔν, διῃ πέφυκεν ἀσετὴ γῆς κεκτημένης, ἐξ ἀρχαλου δὲ ἀνειμένους τῇ Θεομήτορι. Καὶ δέ τόπος τοῦ ἀρέως ἐν καλῷ κείμενος, δένδροις μὲν παντοῖος κατάγυτος, πλατάνων δὲ τὸ πλεῖστον εὐρυῖτος καὶ ἀναδρομῇ κυπαρίστων ὡραῖον διέμενος. Πίσι οὖν αὐτὸν εὐθαῖης καὶ μαλακῇ περιέτρεχεν, ἀνθη μὲν παντοῖα προσεβιλημένη, ἀποχρῶσα μὲν ἐν στιθάδι, ἀρίστη δὲ καὶ βοτκήμασιν ἐφειμένη· πηγὴ δὲ ἀριόνου καὶ διειδοῖς νάματος: ἐξεπιτηδεῖς ἀνατρέχουσα, παραίχε μὲν τῷ τόπῳ μετὰ φρεστώντος δημητρίου εὐπρέσωπον δὲ καὶ τὸν χώρων ἄμα καθίστα. Οὐ μήτε δὲ ἀλλὰ καὶ θεῖα χάρις τῷ δέδειται ἐπιρρεύσασα, ἐνεργεῖς αὐτίκα ἐδείκνυ καὶ πρὸς γονὸς θαυμάτων ἐρύματερ. Χρόνος δὲ μεταξὺ συχνὸς διερχυτακῶς, καὶ τῷ μὲν δέδειται ἐλὺς: κατὰ βραχὺν ἀθροισθείσα, τὴν πηγὴν ἀποκρύπτει, καὶ ἀρχὴν πρὸς διάδοσιν δέδεικνυιν· ἀλλὰ καὶ τὸ συντρεψεῖς τῶν δένδρων ἀναφράξαν τὴν εἰσόδον, ὑπὸ συνεργῷ τῷ μέσωφ χρόνῳ λήθῃ τὰ τοῦ τόπου δίδωσι. Καὶ ἦν δὲ τόπος ἐλὺς δῆ καὶ μέντη συνεστηκεῖται ἐπὶ νοτίοις βραχυτάτῃ γνωριζομένη. Λέων τυιγαρούν οὐτοσι, πρινθή θεού νεύσσει τὸν βασίλειον κατακοσμῆσαι θρόνον, ἐξ ιδίωτας Εἰς ταττόμενος, ἐκεῖσε πη διέών, ἀνδρὶ περιτυγχάνει πλανωμένῳ πηρῷ· καὶ τοῦτον τῆς πλάνης οἰκτείρεις (ἥν δὲ δίλως δὲ ἀνήρ ἀγαθός, καὶ τῷ συμπαθεῖ τῆς γνώμης, τὸν ἐν πᾶσι σωφρονα ταμάλιστα διαγράφων), τούτον λαδόμενος τῆς χειρὸς, δισα καὶ δὲ φθαλίμδες ἐγίνετο τῷ πηρῷ, δι; διμαλῆς διγῶν, καὶ πᾶν εἰ τι σκῶλων καὶ λυποῦν ἐκ τραχύτητος διωθούμενος. Καὶ δὲ μὲν ἡγεῖτο, δ’ εἴπετο. ‘Ως δὲ πολλήν δόδη ἡσαν ἐξηνυχότες, καὶ πλησίον τοῦ τέλματος γένοιντο, ἐπερύχετο μὲν ἐπὶ μᾶλλον δὲ πηρὸς τῷ δίψει, καὶ καταπίπτειν ἦν ἐτοιμός, διτε τοῦ ὑγροῦ σύμπτωντος ἐκτακέντο; τούτῳ ὑπὸ σφοδροτάτῳ τῷ καθύματι. Ἐκέκειτο τοίνυν τῷ Λέσοντι, καὶ συχνότερον αὐτὸν κατηνάγκαζεν λάσσαθας μὲν ἐκείνῳ τῷ δίψος, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἰδού κάρματος βραχὺ τὸ διαναπάνσαι, ὑπὸ σκιάν τινα ἐφιζόσαντας· Θεού δὲ ἦν ἄρα τούτο τῆς ἀρέτης γνίσσεως καὶ σφρίας, εὔμηχάνως ἀπαν καθίσταμέντης. Κάκεινος οἰκτείρει τῷ πρὸς τὸν πένητα, τὸ βαθὺ τῆς ὄλης ἀπεντεχοῦ περιήσι, εἰ που φαντί τις δέδατος ἀνεικίτα διερευνώμενος. Ως δὲ πολλὰ καὶ πολλὰ ὑπέτρεψεν διπράκτης, ἀγιωτῶν δὲ μη καὶ τούτῳ τῷ

πέντης συνετέλεσεν εἰς παριμοθίαν, φωνῆς ἀρρήτου παρὰ δίξαν φερομένης ὑψηλῶν ἀκούει, Οὐ χρεών σε, Λέον, λεγούσης. ἀγωνιζεῖ· ἐγγὺς γάρ τὸ δυνάριον. Ὁ δὲ τῷ ξένῳ καταπλαγεῖς τῆς φωνῆς, ἀνεζήτει πάλιν τὴν τοῦ δύνατος εὑρεσιν. Ἀλλ' ἀτεχνῶς καὶ οὐ: τοις δύνατος ήν, περιών μὲν ἔκεινο, ἤκιντα δὲ δρῶν. Τό τε γάρ τῆς δύνατος ἀπειργεν δύμφιλαρὲς, καὶ τὸ τέλμα συνετάσθε ἐς βάθος μέγα, τὸν ἀνδρα πόρρω ἀπήλαυνεν. Ὅθεν καὶ ἀχθομένῳ ἐώχει, εἰ ταῦτα τῷ χειραγωγουμένῳ πάσχειν ἔχει. Ἐνθεν τῷ νῷ συμβάλλων τὸ τῆς φωνῆς, καὶ τὸ δύναρι αὐτοῖς δύποι διερευνώμενος. πάλιν ἐν μεθύξεις τῆς θυσίας γίνεται, τῇδε τι καὶ ἀστεῖον ἀνακενθεν ἐξηχούστης, τό τε δυναμα τούτῳ προστιθεστης, καὶ τὸ μέλλον ὅσου οὐπά τῆς βασιλείας αὐτῷ ἐπισφραγιζούστης ἀξιωματος· καὶ, Λέον, φησὶν οὐτωσι, βασιλεῦ, εἰσιών τὸ συνηρεψές τοις τοις κατάσκιον, καὶ τοῦ θολεροῦ τοῦδε δύνατος ὑδρευσάμενος, καὶ τοῦ ἐλαύδους τέλματος; μετὰ χείρας λαβὼν, ἐπίχρισον μὲν τοὺς ὄφθαλμούς τῷ πηρῷ, καὶ τὸ δίφοι: ἀκέστασθαι προθυμήθης. Ἡτοις δέ εἰμι ἐκ πολλοῦ τὸν χώρον κληρωσαμένη, καὶ ἐπὶ τούτῳ δῆ γαννυμένη, οὐ ποιλοῦ δεήσῃ γνῶναι ἐκ τοῦ αὐτίκα. Σὺ δ' ἀλλ' ὡς ἂν καὶ τὰ πρός οἰκόν μοι εὐτερίσῃς· φέπι: μᾶλλον τὰς διατρίξες ἔχω καὶ τοὺς περιπάτους τῇδιους ποιήσομαι· δέ οὐ καὶ πάσιν αἰτουμένης, καὶ τὸν τόπον πόθῳ καταλαμβάνουσιν ἀδιστάκτου πίστεως ἐπιμιγνυμένης, ἐπαρκέσω πάντως· καὶ οὐδέν εἰστιν ἐμοὶ γε δάντιβλέψει τὸ παράπαν, καὶ μὴ θάτετον εἴξει τῇ δυναστείᾳ· καὶ δαιμῶν εἶη, καὶ νόσος, λατρῶν ἐν δευτέρῳ γνῶσιν τιθείσα, καὶ τι διλλοτέως σὸν λόγῳ αἰτούμενον. Πεισθεὶς οὖν αὐτίκα δὲ λέων τῇ λατιᾷ, καὶ τοῦ πηλοῦ λαδόμενος καὶ τοῦ νάματος, ὀλιγωροῦντι καὶ τὸ πνεῦμα σθεννυμένῳ φαίνεται τῷ τυφλῷ· καὶ χρίει μὲν ἔκεινῳ τοὺς ὄφθαλμούς τῷ πηλῷ κατὰ τὸν ἐκ γενετῆς ἔκεινον τυφλόν· εἴτα καὶ τοῦ δύνατος μετασχόντι, καὶ τοὺς ἄφθαλμούς, ἀνατρίψαντι, (φαντα τῶν σῶν μεγαλείων, Ηεογεννήτρια!) Σιλωάμ ἔκεινῷ τὸ θολερὸν τοῦ δύνατος; καὶ δὲ πηλὸς γίνεται. Εὔθυνς γάρ δρᾶ, καὶ τὸν χρόνιον ἀποτίνεται σκότον, παραδόσιος δύμασι τῷ τῇδι ἐνατενίζων, μᾶλλον δὲ τῇ λίτη καὶ τῷ πηλῷ. Οὐπερ γάρ δῆλος πρώτον διδύνει τῇδι δψει τὸ φύς, πρώτος καὶ παρὰ ταύτης δρᾶται, οὐτω νῦν φωτὶς γοργῆς γενέμενος δὲ πηλὸς, πρώτος δρᾶται τῷ ἀναδιέψαντι. Καὶ τούτῳ δῆ τὸ παράδοξον· δὲ γάρ ἀρρώμενος τῇδι δψει εἰστὶ πολέμιον, τούτῳ νῦν τῇδι ἔχειν ἀποβαλλομένη σωτήριον γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ἐκφρασίς τοῦ θεοῦ ραοῦ τῆς Πηγῆς, διν δὲ αὐτήγειρεν.

‘Ἄλλ’ δὲ λέων μὲν ἐς διστερὸν κατὰ τὴν τῆς θεομήτρως πρόδρησιν τῷ βασιλείῳ θρόνῳ ἐνιδρυσθεὶς, αὐτίκα τὴν εὐεργέτιν ἀμείβεται. Καὶ δῆ τὸν τόπον ἔκεινον τῆς λιόνος ἀνακαθάρτες, καὶ τῆς πηγῆς ἀναστομώσας τὴν φίλεα, ἐς πολὺ τι καὶ μέγα τι βάθους λιόν, ἐκκαθαίρει μὲν αὐτῆς ἀπαν νόθον καὶ περιττόν· περικύκλῳ δὲ ταύτην ἰκανῶς διαφράξας οἰκοδομή-

ΠΑΤΡΙΟΛ. ΙΙΙ. CXLVII.

A ritaretur, quod misero illi in tali casu nihil solatii conferre posset, vocem incredibilem præter opinionem omnem ex alto ad se delatae audiit, que diceret: Non ita anxietate te macerari oportet, Leo, ecce aqua prope est. Proinde nova hac voce consternatus, deum undam inquirere instituit. Sed et ipse cæcus prorsus fuit. Circum eam enim versabatur, minime tamen eam videbat: quod et silvae densæ opacitas ei obstaret, et cœnum profundius illum inde removeret. Quapropter partim indigans, quod quem manu duxerat cæcus ærumnam eam pateretur, partim vocem eam in animo fixam considerans, et aquam rursum investigans, denno eam ipsam exaudiit suave quiddam et facetum cœli sonantem vocem. Nam et de nomine eum compellavit, et imperiale dignitatem primo quoque ei tempore adventuram certo denuntiavit, ita inquiens: Leo imperator, densum hunc et umbrosum lacum ingressus, turbidam aquam hauri, eaque situm hominis ægri refice: et limum cœnsum manibus cape, quo cæci oculos inungas.

B 628 Quæ vero sim, dudum hunc obtinens locum, coquere me oblectans, mox scies. Tu fac ut ad eum hic mihi sacram construas, in qua identidem verser, et suaviter deambulem: in qua etiam precantibus omnibus, locumque hunc cum ardore et fide certa adeuntibus, optata præstem omnia. Neque quidquam est prorsus, quod mihi aduersetur, et non continuo potestati meæ cessurum sit, etiam si dæmon sit, aut morbus qui omnem supereret medicinæ curam, aut aliud quidquam, quod factura non sim, dummodo rite pieque sit petitum. Verbis eis Leo parens, cœnum et undam ad cæcum parum id iam curantem, ut in quo spiritus prope extinctus esset, attulit: et oculos ejus luto, non secus atque Servator illius a nativitate cæci, linivit: deinde etiam aquam præbuit, oculos attractanti. Ecce autem majestas et magnificencia tua, o Dei Genitrix, se exhibet, et misero illi aqua turbida et lutum Siloe sit. Confestim enim visum recipit, et diuturnas ahijicit tenebras, oculis præter spem omnem, solem, seu potius cœnum et lutum inspiciens. Sicuti namque sol primus, qui visui lucem primus dat, ab eo conspicitur, sic tum lutum, quod lumen illi subministrarat, primus ab eo est conspectum. Quia in re illud etiam admirandum fuit. Nam quod oculis valentibus maxime adversatur, id tum, natura et vi sua deposita, salutare est facit.

CAPUT XXVI.

Descriptio sacri templi, cui fontis nomen iudicatum, a Leone conditi.

Leo postea, pro eo atque ei Dei Genitrix prædixerat, ad imperiale sublatum fastigium, statim pro tanto illius in se beneficio ei gratiam rependit. Et loco eo repurgato, et fontis vena altissime investigata et restituta, quidquid erat cœni et terre ægestas ejiciendum curavit: et fonte ipso circumquaque structura solida probe munito, delubrum

Dei Matri construxit, et ædificium ipsum supra fontem statuit. Structura ita comparata est, ut non minus ædificii subter terram sit, quam super terram emineat. Nam judicio meo ex ipsius terre fundamentis excitata est, et in quadrangulum ita coagmentata, ut eam formam ædi sacra præstet, qua aliquatenus longitudine latitudinem supereret, et longitudini quæ assis rationem habeat, latitudo quadrantis proportione respondeat. **629** Sed ædificii muri sub terra nihil habent varietatis: quæprimum autem supra terram eminent, statim variant. Nam in quatuor porticus conformantur, quarum duæ, contra orientem altera, et occidentem solem altera, in vacuum aerem sublimes feruntur: alteræ, duæ utrinque proximis suffultæ parietibus conjunguntur, eisque incumbunt. Et superiori parte structura quædam apsidum et arceum molliter ædem ipsam attollens circumimit, et porticibus quibusdam æquis inter se spatiis distantibus suscitatur, quæ spatia veluti intercolumnia luminis immittendi gratia instituta sunt, per quæ lux immensa in fontem influit, et splendoris abundantia lumine inluto locum omnem illustrat. Super his tholus in sublime eminet, cum testitudine rotunda et alta, paulatim sese deorsum versum incurvante, et aliquantulum in sublime evadente: ejus tam prolixa est pulchritudo, ut cœlo relucenti et igni ardenti similis videatur. Superiorum sacri adyti parte, aliud supra fontem ipsum ædificium terminat, firma portica exornatum, ut formæ pulchritudinem, longitudine altero tanto latitudinem superante adimpleat. Gradus etiam quosdam architectus, viginti quinque opinor, ex ultraque parte aptissime construxit, qui facilem ad fontem ipsum descensum præbeant: cancellis marmoreis additis, qui et pulchritudinem aliquam operi afferant, et descendentes, ne lubrico humoris labantur, manuducant. Gradus alii directe acclives sunt, alii vero aliquantulum incurvi. Testudo summa, seu potius vertex ipse templi auro puro prolixe exornatus est: alque is luce per frequentia specularia immissa, et marmoris quo parietes incrustati sunt fulgore vibrato, veluti coruscans templum omne tanquam fulgere illustrat. Fons in medio sere templo est, parum enim id abest. Latitudo ejus bis senum pedum, undam habet jugem, frigidam et pellucidam. Structura marmorea quadrangulari continetur, cuius labrum a quantibus percommodum est. Intra id eis quos d. ximus pares gradus sunt, quidam semicirculi figuram, **630** alii quadratam formam referentes: seni utrinque, qui deorsum versum ad fontem quenvis ferunt. Mediocris præterea phiala paululum excavata ad os fontis stat, hydram statim exceptura. Habet ea foramina quædam, ut effluentia latice locus sit. Ille cavum aliud in solo pro fontis influxu excipit, quod aquæ effluere sat agenti meatum exitunque ex parte omni præbet. Cuniculus per medium ædem protenditur, adiutum

A στερβίδι, νέων τῇ Θεομήτορι ἀνιστᾶ, ἐπ' αὐτὴν δὴ τὴν πηγὴν περιστήσας τὸν βροφόν. Ὁ δὲ ἐστιν οὐχ ἡττον ἐς γῆν βαθυνδενος ἢ ὑπὲρ γῆν τὸ δρώμενον· διεισι μὲν γάρ τε εἰτῶν, οἷμαι, τῆς τῆς; τῶν κρηπίδων τὰ κτίσματα, ἐν τετραγώνῳ δῆθεν ξυγκείμενα, ἐπερομήκη δὲ τὴν θέσιν καθιστῶντα τῷ δόμῳ ὡς συμβανεῖν τριτημέριον που είναι τῷ μήκει τὸ εύρος. Ἀλλ᾽ ἀποκίλοι; μὲν ἡ οἰκοδομή τοῖς τοῖχοις, έως οὐ τῆς γῆς ὑπερκύψειαν· μικρὸν δὲ ὑπερφανέτες τῆς γῆς, αὐτίκα ποικιλοντες· στοὺς γάρ τέσσερας διαγράφουσιν· ὃν αἱ μὲν δύο πρὸς ἀνισχοντα καὶ δύοντά που τὸν θηλὸν κατὰ κενοῦ τοῦ ἀέρος μετεπιζονται· αἱ δὲ ἐπὶ θάτερα τούτων τοῖς γειτνιῶσιν ἐναπερειδεμέναι τοῖχοις συνεξυφαίνονται, καὶ τελευτήσασιν ἐπικαθηγηται. Οἰκοδομὴ δὲ τις ἐφύπερθεν τῶν δύβιων κύκλων περιτρέχει· τὸν δόμον ἀνεσταλμένη κατὰ βραχὺ· καὶ στοὺς· τισιν ἐπισῆς διαλεπούσαις ἐρειπεῖται. Εἰ; ἀγωγὴν δὲ φώτων ἀποκεκλήρωται τὸ διάτειμα· τῇ ὅν καὶ φῶς ἀπειρον ἐπιτειρεῖ τῇ πηγῇ· καὶ περιουσίᾳ αἴγλης ἐν μεγάλῳ καὶ πολλῷ τῷ φωτὶ καταστράπτει τὸν χῶρον. Ἐπὶ τούτοις; τῇ θύλῳ; μετεπιζοται, δροφος ἐν σφιρειδῖ μεταρσίῳ τῷ τρέμεται τὸ βάθος ἐπικυρτούμενος, καὶ πιστῶς αἰρόμενος εἰς μετέωρον. Κόσμου δὲ τοσοῦτον περιεστιν, ὡς εἰκάσαι τῷ οὐρανῷ περιλαμπομένῳ καὶ ἀνθοῦνται πυρί. Τοῦ γε μήν ἀδύτου τὸ ἀνωθεν, καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτὴν δὴ τὴν πηγὴν οἰκεδόμημα ἔτερον διαφέρεται, ἐπιπλέψας φορούμενον, ὡς ἀν ἀποκληροὴν τῷ ἐπερομήκει τὸ κέντρον. Καὶ τινας δὲ βαθύτερας ἐναρμοσθενος; ἁ τεχνίτης κατὰ πέντε οἷμα που καὶ εἰκοσι ἐκτέρωθεν, εὔμερῆ τὴν κάθεδον ή; αὐτὴν τὴν πηγὴν ὑπονέδειξεν ἐπὶ μαρμάροις συγκαταβαίνουσιν, ἐντιθέσις τι καὶ κόσμου καὶ χιραγωγούσι τοὺς κατινθατας, ἵνα μὴ ταῦτα νοτίσαι διοικεῖσθαι. Ἡ μὲν οὖν ἐστιν ὑπελα· ἀτέρα δὲ καὶ τὸν σκολιοῦ συμμετέχουσε. Χρυσῷ μὲν ἀκόνδιῳ τῷ πάσα, μᾶλλον δὲ ἡ κεφαλὴ τῷ νεῷ κατακόρως ἐγκέκρυπται, τῷ μέλιψῃ ἐπιπολάζοντι διαφεινομένῳ· καὶ αὐγῇ μαρμάρων δὲ τοῖχος ἡ ψυφεσται, ἀπανταχοῦ περιαστράπτει τὸ τέμενος. Ἡ δὲ πηγὴ σχεδόν κατὰ μέσον ἐστὶ τὸν χῶρον· μικρὸν γάρ τι τοῦ μέσον εἶναι ἀνωχρεῖ, ενīρος δρυσιῶ, που δύο διακατέχουσα, δίννας ψυχρὰ τε καὶ διειδὴ προσβαλλομένη τὰ βεβίθρα. Μαρμάρων δὲ οἰκοδομὴ ἐν τετραγώνῳ αὐτὴν ἀποφράττει, στόμιον ἱκανὸν ἀνείσας τοῖς βουλομένοις ὑδρεύσασι. Καὶ μετρία δὲ τις φιλέλη πρὸ τοῦ στόματος ἐστήκει τῇ πηγῇ· βραχὺ τι κοιλαιονομένη, ὡς αὐτίκα μάλιστα τὴν ὑδρίαν ἐπιδεξιμένη. Ἡ δὲ πάσι τινας διατετρημένη, ὡς ἀν τοῖς ἐκρέουσι χώρων χαρῆται. Κοῖλον δὲ τις ἐξερον ἐπ' ἐδάφους αὐτὴν ὑποδέχεται πρὸ τῆς ἐπιρύθοης τῆς πηγῆς· στενοχωρουμένῳ δὴ τῷ ύγρῳ ἀπανταχοῦ παρέχον διέξιδον. Διεισι δὲ διχετός, κατὰ μέσον τὸν δόμον τὸ ἀνωθεν διαρψῶν, διμετεφραγμένος παντάπτειν. Ὁπλας δὲ δύο

ἀνθραγυσιν· ἡ μὲν κυκλοτερεῖ λίθῳ ἐντρυμοσμένη κατὰ μέσον τὸν δόμον· ἡ δὲ ἔτερα γειτνιάζει πρὸς τὰ δύοτα ἔτερόμηκες περικειμένη τὸν ἔλυτρον· ἀφ' οὗ καὶ τὸν ἵερον πηγὴν καὶ καθάρσιον δοιδυχοειδῆ τινες πεντέ ἀρύνονται, οἵ τε ταῦτα ἐπιτέτραπται ὑπουργεῖν. Κέρχαται δὲ καὶ τὸ ὄντωρ εἰς παράδοξον ἔνωσιν. Τοῦ τε γάρ ψυχρὸν παντάπασιν εἶγαι ἐνδεῖ, καὶ τοῦ χλιαρὸν εἶναι πάλιν ἀφίσταται· ὡς συμβαῖνειν παντοῖ· καὶ δοσον γίνεσθαι τοῖς ἔθελουσι κατὰ τὸ τῷ μάννῳ φόδμενον. Ἐστι δὲ τὰ μάλιστα διειδές τε καὶ κοῦφον, ταῦτα τοῦ πνεύματος αὔρας Ἱεροῦς μετεωρίζομενον. Καὶ τὸ δὴ πάντων ὑπερεκκείμενον, διτι τῶν ἐναντίων εἶναι θεραπείαν τὸ ὄντωρ τούτο συμβαῖνει. Ὄν γάρ ἡ τέχνη νοσημάτων ἀπέπει τὴν περὶ τὸ ψυχρὸν ἀσχολίαν, τούτων εἴροις; ἀνά ως θάττον τούτῳ ιὴν λατινή. Τοιούτον μὲν οὖν δὲ Αέων τὸ τέμενος τῇ Θεομήτορε ἀνιστᾶ, Πηγὴν τὸν χῶρον κατονομάσας· ἔξασιον οἶον ίδοντες, κρείττον δὲ η λέγειν. Καὶ τούτον τὸν ἥρπον ἡ δὲ τῷ ὄνται κάρις ἔξελαμψεν. Εἰς διτερον δὲ καὶ τινες ἄλλοι προσθήκαις οἰκοδομημάτων τὸν χῶρον ἐσέμνυναν, κάλλος περιεργότερον περιθέμενοι, καὶ ὡραιοτέραν τῷ τόπῳ ἐπαγγέντες εὐπρέπειαν· καθὰ δῆτα καὶ Ἰουστίνιανδς διτερον τὸν μέγιστον καὶ περικαλλὴ δόμον ἀνήγειρε, τῇ εὐεργεσίᾳ αὐτῆν ἀμειδόμενος. Ταύτης δὴ τῆς πηγῆς διαφόρως ἐνήργησε θαύματα, ἡμεῖς ἐν ίδιῳ συντάγματι διελάσθομεν, ἀνδρῶν τινων φιλοθέων εἰς τούτο διερεθισάντων ἡμᾶς· ἐξ οὗ καὶ τὰ περὶ τῆς πηγῆς ὦδι μοι λελεγμένα ἀποτεμντες, τῇ πτρούσῃ συνετάξημεν πραγματεία. Ἡμεῖς δὲ ἀλλ' ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς λαταρίας προϊώμεν.

ΚΕΦΑΔ. ΚΖ^ι.

Ως Αέωρ γίλια καὶ ἔκατον πλοία κατὰ Γίζεριχον ἐπειρτε, στρατηγὸν Βισιλίσκον τὸν τῆς ταμετῆς Βηνιλῆς ἀδελφὸν τὸν στόλον γειροτηῆσας· δὲ ὑπόθηκαις Ἀσπαρος καὶ Ἀρδαντορέων τὸν στόλον προδόκων τοὺς ἔχθροις. Καὶ ὡς ἀηρέθη Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαντορός διὰ Ζήνωνος τὸν Ἰσαύρου· καὶ διὰ τούτο ἐξ τῇ θυγατρὶ Λεοτοῖς τῇ Ἀριάδηῃ γυμβρὸς τοῦ Βασιλίσκου καθίστατο.

Ιγνέριχος δὲ τῶν Οὐανδήλων βασιλεὺς τῶν Ἀφρων κατάρξες, ᾧς μοι προίλεκται, καὶ ἐπὶ μέγα δυνάμεως προελθών, μετά τὸν ἀποιῶντα Μαρκιανὸν, πλείστα δεινὰ ἔδρα, τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐπιών. Πλὴν γάρ Καρθαγένης πασῶν τῶν πόλεων περιείλε τὰ τεχνή. Οσα δὲ χρήματα καὶ ἀγροὶ τοῖς ἐσπερίοις Λίβισι προσῆσαν, ἐκείνων ἀφελόμενος, τοῖς ὅμοφύλοις ἀπεχρίζετο. Καὶ λίαν ἔξετριβε τὸ ὑπήκοον, φόρους ἐπὶ φύροις τεθεῖς. Τῇ πολλῇ δὲ ταλαιπωρίᾳ ἐκπιεζόμενοι οἱ περιοίκοι ἀπεδίδρασκον· οἵ τε ἀχθόμενος Λέων, ἐκ τῆς ὑπὸ χείρα πάστης πλοία χίλια καὶ ἔκατον ἀθροῖσας, ἐπλων τε πληρώσας σὺν ἀξιομάχῳ στρατῷ, κατά τε Γίζεριχον καὶ τῶν Οὐανδήλων ἐκπέμπει. Ἐφ' ωστε διώλυ χίλια διακόσια χρυσοῦ κεντηγάρια λόγος· ἔχει δαπενῆσαι αὐτόν· τοὺς δὲ ἐλῶντας τὰς ναῦς ὑπὲρ ἐπτὰ χιλιάδας εἶναι. Καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτοκράτερα

A dividens, probe ubique munitus. Cava superne due habet: alterum lapide rotundo constructum in medio templi loco: alterum ad adytum appropinquat, labrum longius quam latius habens: unde etiam sacrum illud et lustrale lulum vasculo in cochlearis formam facto illi hauriunt, quibus id ministerium commissum est. Aque istius per incredibilem mistionem mirifica est temperies: neque enim supra modum gelida est, et a tepiditate multum abest: ita ut eam omnigenain et qualem quisque velit esse contingat, non secus quam decentatum illud Manna. Est autem pellucida maxime et levis, spiritus aura saero quodam modo extenuata. Et quod alia omnia superat, res quoque contrarias unda hæc curat. De quibus enim segregatudinibus frigore homines afflentibus ars medicorum curandis desperavit, eis statim in illa medicinam invenias. Tale delubrum Leo Dei matris erexit, atque id Fontem nominavit: opus, si videas, insigne: præstantius certe quam ut verbis explicari queat. In fontis unda, ea quam diximus gratia enituit. Postea vero alii quidam aduersiorum accessionibus locum eum exornarunt, pulchritudinem adjectitiam ei addentes, et decentiorem illi amoenitatem adjicientes: quemadmodum et Justinianus postmodum maximam et pulcherrimam exstruxit domum, gratiam eam pro beneficiis acceptis virginī Matri referens. De miraculis quæ ad fontem ipsum quamplurima edita sunt, librum conscripsimus (a), a piis quibusdam viris, ut hoc ficeremus, excitati. Unde etiam ea quæ de fonte diximus, in opus hoc transtulimus. Sed jam ad reliquam historiam progrediamur.

631 CAPUT XXVII.

Ut Leo mille et centum naves, contra Genserichum miserit, Basilisco conjugis suæ Verinae fratrem classi praefecto, qui instinctu et consilio Asparis et Ardalurii classem hostibus prodidit: et ut Aspar et Ardalurius a Zenone Isaurio trucidati sint. Quam ob causam, Ariadna Leonis filia in matrimonium ducta, is gener ejus est factus.

Genserichius Vandalorum rex, qui Africa, quemadmodum a me dictum est, potitus, magna potentia auctus est, post Marciani obitum, ditionem Romanorum excursionibus plurimum affixit: urbium omnium, præterquam Carthaginis, moenia diruit. Et quidquid pecuniae et agri occidentales Libyes habuere, id illis ademptum, popularibus suis dedit: subditisque suis, tributa tributis accumulando, apprime gravis fuit. Quibus ærumnis incole pressi, profugerunt. Porro cum id Leo ægre ferret, ex ditione sua omni mille et centum naves contraxit, armisque et copiis non paenitidis impositis, eas adversus Genserichum et Vandalo misit. In eam classem mille et ducenta centenaria auri pondera impendisse (1), eidemque supra septem millia remigium attribuisse dicitur.

(1) Hoc est, centum librarium.

(a) Hoc opus edidit Ambr. Pampereus Viena 1803. Edit.

Ducem ei cum imperio Basiliscum praefecit, con-
jugis sue Verinæ fratrem germanum: qui quid
oculos ad imperium adjecisset, Asparem sibi et
Ardaburium conciliavit. Nam per eos se facillime,
quod volebat, consecutum esse putabat. Ut
autem ipsi ad imperiale dignitatem pervenirent,
sieri omnino non potuit, propterea quod Ariani
essent, quorum religionem Byzantii vehementer
detestabantur. Verum ut imperium alii concederent, in proclivi eis erat: quemadmodum et Leoni
ficerant, qui cum curator eorum esset, sine san-
guine ad imperium eum extulerunt. Atque ille
imperio potitus, quod ab eis regeretur, graviter
tulit. Et ipsi, quod Ecclesiam sibi turbandam esse
constituerint, in multis necessariis rebus ei ad-
versati sunt, et plurima eum perperam agere dire-
runt: superatum etiam iri asseverantes a Gense-
richo, quod minus sanam coleret religionem.
Multi enim Genserichi opinionem, qui Aria dogma
profliteretur, Deo gratiorem esse quam Leonis
ipsius: quem male facere, quod Nicænam et
Chalcedonensem fidem defenderet, non recte pu-
tabant. Atque ut vera dicere viderentur, clam cum
Basilisco congressi, sceptrum imperiale ei se tra-
dituros polliciti sunt, si Gensericho victoriani con-
cederent. **632** De quo cum eis convenisset, Ba-
siliscus cum classe omni in Africam navigavit, et
in colloquio Gensericho, pro eo atque cum Aspare
pactus fuerat, classe statim prodidit. Itaque mi-
litibus solano sopitis (1), Genserichus illam in-
cendit: et cum vehementior ventus flammam in
sublime tolleret, naves aliae ab aliis ignem conce-
perunt: et Vandali contis imminentes, si qui
milites ex incendio eo prolugerent occiderunt. Ex
classe ianta ne una quidem navis reliqua fuit.
Basiliscus ægre cum paucis admodum profugiens,
Byzantium venit, et ad Magnum ecclesiam consu-
git. Cujus soror Verina Augusta eum periculo
liberavit, et Perinthum Thraciæ, ut ibi degeret,
misit. Leo imperator Asparem et Ardaburium ad
se accivit, ut cum ab absurdâ eos opinione abdu-
ceret, tum ab insidiis imperio struendis avocaret.
Quapropter Ariadnam filiam, quam ex Verina
suscepserat, filio Asparis consuli et patricio in
matrimonium collocavit. Cæterum illi, pro semel
concepta malitia, dolos contra Leonem texerè non
desierunt. Quod ubi Constantinopolitani cognove-
runt, contra eos concitatî sunt, et in Hippodromo
conviciis eos acerbe prosciderunt. Illi plebem me-
tuentes, Chalcedonem, exercitu eos omni conse-
quentे, trajecerunt, et in templum Euphemiaæ
martyris confugerunt. Imperator, patriarcha ad
eos missò, se siderem eis servaturum esse, si ex
ecclesia ea discederent, pollicitus est. Ipsi vero se
loco eo excessuros, nisi imperator ipse alesset,
negarunt. Proinde Leo eo concessit, et viros eos

(1) Procopius, vel per ignaviam, vel per prodi-
tionem Basiliscum rei bene gerendæ occasionem
et victoria amississe, scribit. De classe Rom.

A τῷ στόλῳ Βασιλίσκου ἔχειστονει τὸν τῆς αφετέρας
γαμήης Βηρίνης κατείγητον· δε δὴ δει τῇ βασιλείᾳ
ἐπικυβαλμίζων, Ἀσπαρι καὶ Ἀρδανούριψις πατέντεο·
δε' ἐκείνων γὰρ φέτο μάταιο καταπρέξασθαι τὸ βυ-
λόμενον. Εἰς γὰρ τὴν ἀρχὴν προελθεῖν ἐκείνους τὴν
Ἀρείου δέξαν νοσοῦντας ἀδύνατον, τῶν Βυζαντίων
τὴν τοιεύτην θρησκειαν μάλα βιδελυτομένων. Ἀλ-
λοις δὲ τὴν βασιλείαν παρασχεῖν ἐν ἑτοίμῳ είχον.
Καὶ οὐδὲ καὶ Λέοντι, δν κουράτωρα σφῶν χρηματε-
ζοντα, ἀνατιμώτι προήγαγον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν· καὶ
ἐκείνος ἀρχειν λαχών, τὸ δέ τοις ἐκείνων ἀρχεῖσθαι ἐν
θειῷ ἐποιεῖτο. Καὶ δὴ ταράττειν ἥρημένοι τὴν Ἐκ-
κλησίαν, ἐν πολλοῖς τῶν ἀναγκαίων ἡναυτούντο·
κάν τοις πλειστοῖς οὐ καλῶς ἐκείνον πράττειν Ελε-
γον· ἡ τηθῆναι τε καὶ πρὸς Γιζερίχου. Αἱ δὲ μῆ
ὑγιαίνοντα περὶ τὴν θρησκείαν. Πολλῷ γὰρ εἶναι
Γιζερίχου τὴν δέξαν φύῃ θεῷ τὸν Αρείου πρεσβεύου-
σαν, η Λέοντος τῆς ἐν Νικαίᾳ καὶ Χαλκηδόνι πίστεως
ὑπερισταμένου κακῶς φοντο. "Ινα δ' ἀλτηθῆ λίγεν
δέξαιν, ἐν ἀπορρήτῳ συγγενέμενοι Βασιλίσκῳ, τὸ
τῆς βασιλείας σκῆπτρον δώσειν καθυπισχούντο,
η περ Γιζερίχῳ τῆς νίκης παραχωρήσασιν. Ἐπει
δὲ ταῦτα συνέδοξεν, οὐ μὲν Βασιλίσκος δύν παντὶ τῷ
στόλῳ, εἰς τὴν "Αφρων χώραν κατεπλευσεν· καὶ
Γιζερίχῳ εἰς λόγους ἐλθών, κατὰ τὰς πρὸς Ἀσπαρα
συνθήκας τὸν στόλον εἰθύνει προσδιδώκε. Καὶ δὲ πῦρ
ἐνήκειν ὑπεριώντων τῶν στρατιωτῶν, σφροῦ
πνεύματος εἰς ὑψός τὴν φλόγα ἐπιβροντος, καὶ δλ-
ληγη ἐξ δλῆς ἔχομένως ἀμειδόντος· ἐπικειμενοι δὲ
κοντοῖς οἱ Οὐάνδηλοι δοσις διαφυγεῖν τὸ πῦρ ἐξεγέ-
νετο, ἔκτεινον. Καὶ οὐδεμίλιαν τῶν τοσούτων νεύων
διασῶσαι δυνατῶς ἔσχον. Μόλις δὲ Βασιλίσκος διαρυ-
γών σὺν δλήοις πάνυ καὶ ἀνά τὸ Βυζαντίον γεγονώτο,
τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προσέφευγεν. "Η δὲ ἀδελφὴ
καὶ Αὐγούστα Βηρίνα τοῦτον τοῦ κενόντος ἐξήρπα-
ζε, καὶ κατὰ τὴν θράκην εἰσεις διετρέβειν ἀνά τὴν
Πειρίθουν. Λέων δὲ δὲ βασιλεύεις, Ἀσπαρα καὶ τὸν
Ἀρδανούριον μετεχρημένος, δμοῦ μὲν τῆς ἀτόπου
δέξαις ἐάσαι, δμα δὲ καὶ πούσαι δει κατὰ τῆς βα-
σιλείας ἐπιδιώλως φρονεῖν, Ἀριάδνην τὴν ἐκ Βηρί-
νης αὐτῷ φεγενημένην, τῷ παιδὶ τοῦ "Ασπαρος
πατρικῷ τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδου. Οἱ δὲ καὶ
μᾶλλον τῇ καθίσπεξ μιχθρίζει κεχρημένοι, οὐκ ἀνέ-
σσαν μὴ δόλου ἀει συρράπτειν τῷ Λέοντι. "Ο γνόν-
τες Βυζαντίοι, καὶ αὐτοῖς τρεῖς Λέοντος· καὶ πολλὰ τῷ
Ἴπποδρόμῳ κατ' αὐτῶν ἀπέσκωπτον. Τὸν δη. ον
ἐκείνοις τοιγαροῦν ὑφορώμενοι, τοῦ στρατοῦ παντὸς
ἐπομένου διεπεράταντες, εἰς τὸν ἐν Χαλκηδόνι νάνον
Εὐφημίας τῆς μάτηρος· καταφεύγουσιν. Οἱ δὲ βα-
σιλέων πατριάρχην πέμπων ἀπελγεῖσο, η μὴν ἐκεί-
νοις τὰ πιστὰ φυλάξειν τοῦ τεμένους ἀποσχομένοις.
Οἱ δὲ ἀντέλεγον τῶν δρῶν οὐδεμίως ἀφεστάναι, εἰ μὴ
βασιλεύειν; αὐτοῖς παραγένοιτο. Καὶ ἐξῆσει μὲν δὲ Λέων,
καὶ τοις ἀνδράς λόγου διχα εἴλει πρὸς Λέοντον· καὶ
τραπέζης αὐτοῖς ἐκοινώνει, καὶ ταῦλα πίντα δῆθεν
ἐποιεῖται, ἀμφησίαν κακῶν ὑπισχούσμενος. Ἐτέρωθεν
ερεματα, mentionem nullam facit. *De bello Kan-*
dal. lib. iii.

δὲ Ζήνωνι τῷ Ἰσαύρῳ πιστοτάτῳ μάλιστά γε εἶναι δοκοῦντι ἐνεκελέυτο, παριοῦσιν ἐκεῖνοις; διὰ τοῦ βαλανείου ἐς τὰ ἀνάκτορα, αἰφνίδιον ἐπιστάντα τὰς κεφαλὰς αὐτοῖς ἀφαρεῖσθαι. Ἐπειδὴ εἰσιέναι ἔμελλον, Ζήνων Ἀρδαβούριον πρῶτον ἀφῆρε τῆς κεφαλῆς· ὅπερ ὁ Ἀσπαρ ἰδὼν, ἀλγήσας καὶ μέγα ἀναπραγών, ἔφη· "Ἄξια πάσχει δὲ πολιάς εἰς μάτην αὐχῆσας, μηδαμῶς ἀκοῦσται μου γενέσθαι πειθῆσις πολλάκις εἰπόντος, Φάγωμεν Λέντα, πρὸν ήμάς αὐτὸν ἀριστῆσαι. Ταῦτα λέγοντα τὸ ξίφος ἀφῆρετο καὶ τούτον τὸ ζῆν. Τὸν δὲ ἔτερον ἐκείνου υἱὸν τὸν πατρίκιον, τῆς θυγατρὸς διακεύεις αὐτὸν Ἀριάδην·, ἐκείνον μὲν ὑπερόρθον ἤγε· Ζήνωνι δὲ οἷα δὴ τοὺς Σπιθιούλους ἐκ μέσου ποιηταμένῳ ταύτηνεis γυναῖκα ἔδιδου. Ζήνων δὲ οὗτος· Ἀρικημῆσος; μὲν ἐκ σπαργάνων ὡνδριστο· ἄμα δὲ τῷ γάμῳ τῆς βασιλίδος καὶ τοῦνομα μετημφύεστο, τοῦτο κτησάμενος· ἐκ τεινος τῶν παρ' Ἰσαύροις ἐπὶ μέγα δόξης ἐλάσσαντος οὕτω προσαγορευομένῳ. Τούτῳ δὲ τῇ εἰρημένῃς Λέοντος; θυγατρὸς Λέων δὲ μικρὸς κληθεὶς ἐγενήθη.

Zeno appellatus est, nomine eo a quodam, qui apud Isauros ad magnam pervenit gloriam, sumpto, Illic ex ea quam dixi Leonis filia, Leo minor progenitus est.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Περὶ Μαρτυρίου τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ Πέτρου τοῦ Κραφέως, δὲ τῷ τρισταρψῷ ὅμιῳ τῷ, «Ο σταυρωθεὶς δι' ήμᾶς, προσέκέντο· καὶ περὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, Στεφάνου καὶ Καλανθίων· καὶ περὶ ὧν δὲ Κραφέν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρέδωκε. Καὶ περὶ Ἰουστεριάου καὶ Ἀρασταυρίου καὶ Μαρτυρίου τῶν ἐπισκόπων Ἱεροσολύμων.

Ζήνων δὲ ἄμα τῷ νυμφίῳ βασιεῖτε γενέσθαι, εἰς τὴν Ἐω ἐστάλη· φί Πέτρος δὲ ἐπίκλην Κναφίδος τοιούσθει, πρεσβύτερος ὡν τοῦ νεώ τῆς ἀγίας μάρτυρος. Βάσσης ἐν τῇ Βιθυνῶν Χαλκηδόνι. Τὴν Ἀντιόχου δὲ οὖν ἐκείνῳ καταλαβὼν, καὶ τῷ θρόνῳ ταύτης ἐνηδυνθεὶς, πειθεὶς Ζήνωνα ἀρῆξαί οἱ τῆς καθέδρας μεταλαχεῖν. Μαρτυρίου δὲ τηνικαῦτα ἐπισκοποῦντος, δὲ μετὰ Μάξιμον τὸν ἐπὶ τῇ τετάρτῃ συνόδῳ τῇς προεδρίας ἥξικαμένον τοὺς οἰλακας ἔχειρίζετο, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλέως πόλιν χρεῖας καλούστης βραδύνοντος, Πέτρος θορύβους οὐχ ἐλαχίστους κατὰ τὴν Ἀντιόχου ἐκλείει, φύρων τὰ πλήθη καὶ ἀναχέων, καὶνά τινα κατὰ τῇ πίστεως εἰσηγούμενος· καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ἀναθέματι καθυποβάλλων, καὶ δοῖ μὴ Θεὸν σταυρωθῆναι καὶ παθεῖν οἰονται. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ τὸ δόξαν κρατύνων, τῷ τρισταρψῷ ὅμιῳ τῷ, «Ο σταυρωθεὶς δι' ήμᾶς, εἰς οὔτερον προσετέθει.» Οὐπερ καὶ ἐς δεῦρο παρὰ τοῖς Θεοπισχήταις ἐκράτησε. Καὶ τινας δὲ τῶν τῇ· Ἀπολλιναρίου μοῖρας ἐταιρισάμενος, πολλὰ κατὰ Μαρτυρίου τοῦ ἐπισκόπου διεσκευώρησεν, εἰς διάφορα σχίσματα τὸν λαὸν διαιρήσας. Μαρτύριος δὲ ἐπανελθὼν καὶ τὸ πλήθος εὐρών στασιάζον πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν ἀμφὶ τῷ Θ. φ δόξαν, καὶ Ζήνωνα τῷ Κναφίδῃ τὰ μάλιστα συναιρόμενον, μετὰ πλείστην πιπάνισιν, ἐπειδὴ μεταπειθεῖν οὐχ οἰός τε ἦν, δημοσίᾳ τὸν λαὸν ἐκκλησίασας, τὴν ἐπισκοπὴν πιρητίστο, παρθησίᾳ πάντων εἰπών· Κλήρῳ ἀνυποτάξιῳ, καὶ λαῷ ἀπειθεῖ, καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐρήσυπωμένῃ, ἀποτάτημα, φυλάξτων ἐμαυτῷ τῷ τῇ; Ιερωτύνη;

A præter rationem ad se pertraxit, et ad mensam suam adhibuit, et alia præterea multa, injuriarum oblivionem illis pollicitus, fecit. Alia autem ex parte Zenoni Isauro, qui fidus ei maxime esse videbatur, ut is illis per balneas in imperiale regiam venientibus, subito impetu capita resecaret, præcepit. Aderant illi, et Zeno Ardaburio primum caput amputavit. Quod ubi Aspar vidit, indoluit, et magna' voce exclamans : Dignum (inquit) fert exitium senex canus, qui frustra gloriatus est, neque unquam admonitioni meae audiens fuit. Persæpe enim ei dixi : Prius Leonem devorremus, quam ille nos sibi in prandio apponat. Ille ubi dixit, et ipse ferro cæsus vitam amisit. 633 Filium autem ejus, patricium illum, a filia sui Ariadna per repudium sejunctum, in exsilium missit : et Ariadnam Zenoni, utpote qui insidiatores snstulisset, conjugem dedit. Zeno iste ab incannabis Aricmesius nominatus fuerat : verum una cum imperatoris filiæ conjugio id nomen mutavit, et

B B Ariadna per repudium sejunctum, in exsilium missit : et Ariadnam Zenoni, utpote qui insidiatores snstulisset, conjugem dedit. Zeno iste ab incannabis Aricmesius nominatus fuerat : verum una cum imperatoris filiæ conjugio id nomen mutavit, et De Martyrio Antiocheno episcopo. De Petro Cnapheo, qui primus ter sancto hymno addidit : « Qui passus es pro nobis. » Et de successoribus ejus, Stephano et Culanione. De ceremoniis a Cnapheo in ecclesia institutis. De Juvenali et Anastasio et Martyrio, Hierosolymitanis episcopis.

C C Zeno simul atque imperatoris gener factus est, in Orientem missus est : in qua profectione Petrus cognomine Cnapheus eum secutus est, templi sanctæ Bassæ martyris apud Chaledonem Bithyniæ presbyter. Is ubi cum illo Antiochiam venit, et sedes episcopalnis ibi ei perplacuit, Zenoni persuasit, ut sibi in episcopatu eo recipiendo alesset : quem tum Martyrius gerebat, Maximi, qui quartæ synodi suffragiis dignitatem eam consecutus fuerat, successor. Et cum Martyrius in urbe imperiali, necessitate id flagitante, diutius moratur : Petrus tumultus Antiochiæ non minimos excitavit, res plerasque apud plebem per confusionem miscens, et insolita quædam adversus fidem inducens, quodque maximum est, omnes eos qui

D D Deum crucifixum et passum esse non credereint, anathematis fulmine seriens. Atque ubi opinionem suam confirmavit, ter sancto illo hymno accessionem istam : Qui crucifixus es pro nobis, tandem adjecit. Quæ verba ad hunc usque diem apud Theopaschitas obtinent. Quibusdam etiam hominibus ex Apollinaris paribus sibi ascitis, multa adversus Martyrium episcopum molitus est, et populum per varia dissidia in partes plures diduxit. Martyrius Antiochiam rediit, et multitudinem seditionem adversus se et veram de Deo sententiam movere, Zenonemque quam maxime Cnapheo favere reperit. Atque ubi post frequentem cohortationem persuadere illis, ut sententiam tam multatent, non potuit, populi publicitus concione

convocata, episcopatum depositum, verbis hisce in præsentia omnium usus: **634** Clero rebelli, et populo inobedienti, et Ecclesiæ contaminatae, nullum remitto, sacerdotalem mibi reservans dignitatem. Hoc ubi ille dixit, et secessit, Cnapheus in Antiochenum thronum insiluit, Chalcedonensem synodum plurimum proscidit, atque omnes accessionem illam ter sancti hymni usurpare coegit. Quæ res postquam est ad piissimum Leonem delata, continuo Cnapheum ad exsilium condemnavit. Id vero ubi ille cognovit, fuga saluti suæ consuluit, et in domicilio Insomnium (Αχοιμήτων) monachorum clam latuit. Cnapheo Stephanus substitutus est, quem Antiocheni pueri, quod scilicet Cnapheo adhuc addicti essent, acutis calamis veluti eispeditibus jugularunt, et in amorem, qui orhem eam præterfuerit, conjecterunt, sicuti Joannes rhetor tradit. Stephano in episcopatu Calandion, qui tum Constantinopoli propter negotium eertum erat, successit. Hic quartam synodum defendens, neminem prius ad communionem admittebat, quam Petrum Cnapheum et circulares quæ postea a Basilisco tyranno editæ sunt litteras, anathemati subjecisset. Idem Cnaphei actionibus resistens, accessioni illius in eo quem diximus hymno, præmisit, Christe Rex. Petrum Cnapheum qualior ista Ecclesiæ catholicæ commodissima reperisse dicunt: ut sacram unguentum in populi totius præsentia consecraretur: ut ad vesperani sanctorum Theophaniorum unda in sacram lavacrum infunderetur: ut symbolum sanctum, quod semel tantum antea magno et sancto Parasceves die diei solitum fuerat, in synaxi et conventu ecclesiæ quovis decantaretur: et ut in precatione omni Dei Genitrix nominaretur (1), et divinum ejus nomen invocaretur. Paule post ubi Juvenalis in extrema senectute Hierosolymis diem suum obiit, episcopale ejus munus Anastasius soritus est. Cui deinde successit Martyrius.

635 CAPUT XXIX.

Ut Leo Magnus fatis concesserit, Leonem minorem imperii successorem relinquens. Et ut paulo post hoc quoque vita defuncto, pater Zeno filii imperium suscepit, diademate ab eo accipio.

Leo Magnus imperator (2), Zenonis fratris Ariadnæ filiæ Alium, Leonein minorem Cæsarem primum, deinde etiam imperatorem Romanorum renuntiavit, manibusque ipse suis insignia ei constituit. Zenonem enim, quod in religione variaret, imperatorem legere dignatus non est. Deinde Leo morbo oppressus, Byzantii imperium una cum vita depositum, cum id annis decem et septem administrasset. Post quem Zeno purpuram sumpsit, ut Leonis gener: quod cum Verina, Leonis conjugé Leonem adhuc puerum alijuvante, qui etiam patri imperii insignia imposuit, asciverit. Porro cum Leo

(1) Hodie quoque Græci et Orientales Christiani precatio cuvis intercessionem τῆς Θεοτόκου, hoc est Dei Genitricis, inserunt.

(2) Leone imperatore aliquando Eulogio philosopho lesseram frumentariam dari jubente, ex cubiculariis eunuchis quidam, militibus largitionem

δέξιωμα. Taunt' ε! πόντος καὶ ἀναχωρήσαντο; Marturios, δι Κναφεὺς τῷ τῆς Ἀντιόχου θρόνῳ ἐπιπηδῷ, πολὺς κατὰ τῆς ἵνα Χαλκηδόνι φέων συνόδου, καὶ πάντας τὴν τοῦ τρισαγίου προσθήκην λέγειν κατανεγκάζων. "Α δῆτα δὲ εὐσεβέστατος Λέων μαθὼν, φυγαδεῖαν τοῦ Κναφέως εὐθὺς κατεδίκαζεν. "Ο δὲ γνώς φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπρχυματεύετο, ἐν τῇ τῶν Ἀκοιμήτων μονῇ χρύφα τὴν διατριβὴν ξέων. Τὸν δὲ Κναφέα Στέφανος διεδέχετο δι Αντιοχέων παῖδες, ἔτι προσκείμενος τῷ Κναφέι, καλάμοις ἵσας ἔδρασιν ὅνυμεσι διαχειρίζονται, τῷ τῆς Ἀντιόχου παραρθέοντι προστρίψαντες ποταμῷ, ὡς Ἰωάννης ὁ βῆτωρ Ιστόρησε. Μετὰ δὲ Στέφανον Καλανδίων τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημῶν τοὺς τῆς ἐπισκοπῆς οἰκας ἔγχειρίζεται· δις ὑπὲρ τῆς τετάρτης συνόδου πνέων, οὐδένα προσίστετο, εἰ μὴ πρότερον τὸν Κναφέα Πέτρον ὑποδάλοις τῷ ἀναθέματι, καὶ τὰ ἐσύστερα γεννόμενα τῷ τυράννῳ Βασιλίσκῳ ἔγκυνται. Καλανδίων δὲ τῷ Κναφέι ἀντιπράττων, ταῖς ἐκείνου προστήκας προστετίθει τῷ τρισαγίῳ τῷ. Χριστὲ Βασιλεῦ. Φασὶ γε μήν τὸν Κναφέα Πέτρον καὶ τέσσαρα τεῦτα κάλλιστα τῇ κεθόλου Ἐκκλησίᾳ ἐπινοῆσαι· τὴν τοῦ θείου μύρου κατασκευὴν ἐπὶ παντὶς τοῦ λαοῦ ἀγιάσεσθαι· τὴν ἐν τοῖς ἀγίοις Θεορχνίοις τῶν ὄδετῶν ἐν ἐπιπέρρη θείαν ἐπικλυσιν· τὸ τε ἄγιον σύμβολον ἐν πάσῃ συνόδῳ παρθῆσθαι ἐξάδεσθαι, ἀπακι πρότερον τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ. Παρασκευῇ μόνον λεγόμενον· καὶ ἐν πάσῃ εὐχῇ τὴν Θεοτόκον κατονομάσεσθαι, καὶ ταύτης τὴν θείαν κλῆσιν ἐπικαλεῖσθαι. Μήρον δὲ ὑπέρεον καὶ Ιουδεναίου ἐς βαθύτατον γῆρας ἐλάσσων, τὸν τῶν Ιερουσαλύμων θρόνον Ἀναστάτιο; ἐκληροῦτο· οὐ Μαρτύριος καθῆστο δάδοχος.

C Dei Genitrix nominaretur (1), et divinum ejus nomen invocaretur. ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

'Ος ἐτελεύτης Λέων δι μέγας, Λέοντα τὸν μηρὸν καταλείψας διάδοχον. Καὶ τούτου δὲ μετὰ μηρὸν τέλειο χρονισμένου, Ζήνων δι πατέρος τὴν ἀρχὴν τὸν νιοῦ λαϊσάνει, τοῦ παιδὸς τῷ πατρὶ τὸ διδόμενον περιθέντεος.

'Ο δὲ βασιλεὺς Λέων δι μέγας; τὸν Ζήνωνος καὶ Ἀριάδνης τῆς θυγατρὸς παῖδα, τὸν μηρὸν Λέοντα, Καλασρα πρότερον, εἴτα καὶ βασιλέα Ῥωμαῖον ἀντιγόρον χερσὶ τε ἰδεῖς; τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα τούτῳ περιετίθεται. Ζήνωνα γάρ ἄτε περὶ τὴν θρησκείαν διάφορον λογιζόμενος, ἀπηξίου βασιλέα γεροτονεῖν. "Ἐπειτα νόσῳ περιπετών δι Λέων, ἐν Βυζαντίῳ τὴν ἀρχὴν ἀποτίθεται, ἐπιτακαδέκα ἑταῖτην διηνυχῶς· μεθ' δὲ Ζήνων τὸ ἀλουργὸς ἀμφιένυνται σχῆμα, οὐλα γε γαμβρῷ· καὶ Βηρίνης τῆς Λέοντος γυναικὸς συνεπιλαμβανομένης τῷ νηπίῳ Λέοντι, δι τῷ πατρὶ Ζήνωνι τὰ τῆς ἀρχῆς περιε-

talem dari debere, dixit. Ad quem conversus Leo, Utinam, inquit, is sit temporum meorum status, ut mihi liceat stipendia militum in litterarum magistrorum conferre. (Suid.) Apud quem etiam de Malchi sententia est, gravem civium provinciarumque suarum Leonem istum compilatorem fuisse.

τίθετο συμβολα. Τοῦ δὲ μικροῦ Λέοντος; μετ' ἑνίαυ- τὸν καὶ αὐτοῦ τὸν βίον ἀπολεπόντος, διαγέγονε μόνος ὁ Ζήνων τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν θύνων οὐκ εὐτυχῆς. Ὁσα δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ διεπράχθη, καὶ δια τὴν ἐπισυνέδη τῷ χρόνῳ, ἐφεξῆς δηλωθῆσεται, τοῦ Κρείτιτονος ἐπινεύοντος. Περιέχει δὲ καὶ ἡ πιρούσα πεντεκαῖδεκάτη μοι τῶν Ιστοριῶν χρόνον ἐτῶν πέντε καὶ εἰκοσι· ὅπηνίκα κόσμου μὲν ἦτος, εὗδι', ἀπὸ δὲ τῆς θείας τοῦ Κυρίου γεννήσεως υπὲρ ἐπεράντετο.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

'Ἐπιτομὴ τῶν ἐν τῇ ἀγρᾳ καὶ οἰκουμενικῇ τετράῃ συνδιψ φραγθέντων, ἐν τῷ τέλει τοῦ παρότος τόμου τεθίσα διὰ τὸ τῆς Ιστορίας ἀσύγχυτον.'

"Ἐτος μὲν κόσμου ἔκτον ἥ καὶ ἔξηκοστὸν πρὸς ἐννακοσιοτῷ καὶ πεντακισιχιλιοτῷ· καὶ ἡ θεία καὶ ιερὰ οἰκουμενική τετάρτη σύνοδος; κατὰ τὴν Βιθνῶν ἐπαρχίαν ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλεις ἀθροίζεται κατὰ τὸν νεών Εὐφημίας τῆς μάρτυρος· Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τὸν τόπον ἐκπληρώντων Πασκασίου καὶ Λουκεντίου ἐπισκόπων, καὶ Βονιφατίου πρεσβυτέρου, Ἀνατολίου δὲ τὴν Κωνσταντίνου ἐπισκοπὴν προτατέοντος; Διοτίχορου τε τὴν Ἀλεξανδροῦ διέποντος, Μιχηλίου τε αὖ τὴν Ἀντιόχου ἐπιστατοῦντος, καὶ Ἰουδεναλίου τὴν Ἱεροσολύμων, μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτοὺς ἐπισκόπων. Οἱς συνῆσαν καὶ δοῖ τῶν ἐν τέλει τῆς ὑπερφεροῦς γερουσίας τὰ πρῶτα φέροντες· Ὅντις ἀπάντων καθεύθεντων, οὐ τὸν τόπον ἐπέχοντες; Λέοντος εὐθὺς μὴ χρῆναι σφίσις συγκάθεδρον εἶναι Διοσκορού Ἐλεγον. Τούτο γάρ ἐπιτετράψθαι πρὸς Λέοντος· εἰ δ' οὖν, εἰ βιασθείεν, αὐτοὺς ἔξω τοῦ συλλόγου γενέσθαι. Τῆς δὲ γερουσίας δοτού χάριν πυθιμένης, ἔκεινοι, διτιπερ, Ἐφασκον, ὑπὸ χρίσιν δυτα, μὴ δεῖν εἰναι χριτοῦ περιβάλλεσθαι οχῆμα, ἐπιτροπῆς ἄνευ τοῦ τῆς Ῥώμης θύνοντος. Ὅντις εἰρημένων καὶ Διοσκόρου τῆς συγκατῆτου κίλεσι τὸν μέσον εἰληφθεὶς χῶρον, παρῆν Εὔσεβιος δὲ τοῦ Δορυλαίου· ἀς δεήσεις τῇ βασιλείᾳ ἐδίδου περιωπῇ, ἐπὶ μέσης ἀναγνωσθῆναις δεδύμονος, ταῦτα πρὸς λέξιν εἰπών· « Ἡδίκημαι παρὰ Διοσκόρου· ἡδίκηται ἡ πίστις· ἐφονεύθη Φλαβιανὸς δὲ ἐπισκόπος· ἀμά ἐμοὶ ἀδικῶς· καθηρέθη παρ' αὐτοῦ. Ὁρίσατε τὰς ἡμάς δεήσεις· ἀναγνωσθῆνται. » Ἐπει δὲ τοῦτο συνεχωρεῖτο, ἡ δέησις ἀναγνώτεως ἔτυχε, τάδε καὶ δῆμα διεξιούσα· « Παρὰ Εὔσεβιον τοῦ ἐπισκόπου Δορυλαίου ποιουμένου τὸν λόγον ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῆς δρουδός η πίστεως καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Φλαβιανοῦ τοῦ γενομένου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Σκοπεῖς τῷ ὑμετέρῳ χράτεις ἀπάντων μὲν τῶν ὑπηκόων πρωτοειν, καὶ χείρα δράγειν ἀπασι τοῖς ἀδικουμένοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἐς Ιερωσύνην τιλοῦσι. Κάν τούτῳ τὸ Θεῖον θεραπεύοντες, παρ' οὐ τὸ βασιλεύειν ὑμῖν καὶ χρατεῖν τῶν ὑφ' ἥλιον δεδώρηται. Ἐπει οὖν πολλὰ καὶ δεινὰ παρὰ πᾶσαν ἀκολουθίαν

A minor post annum unum dececessisset, Zeno solus Romanorum imperium gubernavit minus feliciter. Quæ vero sub eo acta sint, et quæ eo tempore acciderint alia, Deo opitulante, ea quæ sequuntur ostendent. Quindecimus iste historiarum liber viginti quinque complectitur annos, cum ab orbe condito quinques millesimus noningentesimus nonagesimus, a nativitate Domini quadringentesimus octogesimus quintus ageretur annus (1).

636 CAPUT XXX.

Brevis et succincta expositio sanctæ universalis quartæ synodi actorum, ad finem hujus tomī est apposita, ut historiæ ordo citra confusionem conservaretur.

B A mundo condito quinques millesimus noningentesimus sexagesimus sextus agebatur annus (2), cum divina et sacra universalis quarta synodus, in provincia Bithynia, Chalcedone, in Euphemianæ martyris templo est congregata. Leonis veteris Romæ episcopi locum ibi obtinuere Pascasinus et Lucenius episcopi, et Bonilacius presbyter. Episcopatum Constantinopolitanum tum Anatolius administravit, Alexandrinum Dioscorus, Antiochenum Maximus, Hierosolymitanum Juvenalis: qui in synodo ea una cum aliis episcopis adfuere. His accessere magistratus et qui in senatu summo primas gercabant dignitates. Ubi omnes consederunt, statim Leonis legati dixere Dioscorum illis assidere non debere. Illoc enim a Leone sic constitutum esse: aliqui se, si id facere cogerentur, ex conventu eo abituros. Senatus, quanam de causa id fieri deberet, rogavit. Atque illi responderunt: Dioscorum reum agi, proindeque judicis personam eum sustinere, Romano antistite non permittente, non posse. Haec ubi dicta sunt, et Dioscorus de senatus sententia medium cepit locum, Eusebius Dorylæi episcopus ait, et quas imperiali obtulisset majestati preces, legi publice petuit, hisco usus verbis: « Inuria affectus sum a Dioscoro, inuria affecta est fides. Episcopus Flavianus cœsus, et una mecum inique ab ipso exauktoratus est. Jubete, rogo, supplicem meum libellum legi. » Quod ubi permissum est, supplicatio lecta est, in hisce verba conscripta: « Libellus Eusebii episcopi Dorylæi, qui suam et orthodoxæ fidem, et qui in numerum sanctorum relatus est, Flaviani episcopi olim Constantinopolitanu, causam agit. Consilium institutumque imperialis vestre potestatis est, ut cum aliis omnibus subditis, tum eis maxime qui in ordinem sacerdotum allecti sunt, inuria affectis, curau eorum gerentes, dextram porrigitis. Quia in re divino numini pio cultu obsequiūnī, 637 a quo imperium vobis et orbis potestas tradita est. Cum igitur præter æquitatem et rationem omnem, ea quæ in Christum est fides, et nos, gravem ac-

(1) Secundum neotericos chronologos 445.

(2) Secundum nostros chronicos 4435, anno Domini 457.

reperimus injuriam a religiosissimo magnæ Alexan- A δὴ ἐν Χριστῷ πίστεις καὶ ἡμεῖς πεπόνθαμεν παρὰ drinæ urbis episcopo Dioscoro, ad pietatem vestram confugimus, ut jus nostrum consequamur petentes. Res tota in hoc sita est (1). In ea quæ proxime in metropoli Ephesiorum celebrata est synodo (utinam autem celebrata non esset, nec orbis terrarum tumultu et malis multis repleretur), bonus Dioscorus, nulla justitia, nulla timor Dei habita ratione, quod eadem cum vesano et heretico Eutychete opinaretur et sentiret, multis ille quidem tum ignotus, sed postea seipsum manifestavit et prodidit, opportunitatem nactus per institutam a me adversus opinionis suæ popularem Eutychitem accusationem, et promulgatam contra eum a sanctæ memoriae Flaviano episcopo sententiam, multitudine turbulentorum dissolutorumque hominum contracta, et potestate pecunia sibi comparata, piam orthodoxorum recetque sentientium, quantum in eo fuit, religionem affixit, et pravam Eutychetis morachi opinionem confirmavit, quæ jam inde ab initio a sanctis Patribus est condannata. Quando igitur non parva sunt, quæ ille adversus fidem in Christum et nos designare ausus est, ad amplitudinem vestram provolvimur, obsecrantes, ut amplitudo vestra sanctione sua ipsum religiosissimum Diocorum causam dicere de criminibus sibi a nobis objectis jubeat, ne non monumenta et acta contra nos ab eo edita in sancta synodo legi mandet, per quæ probare possumus, illum longe ab orthodoxa et recta fide alienum esse, et heresim impietatis plenam confirmasse, nobisque inique dignitatem ademisse, et gravem injuriam intulisse: ut divinis venerandisque mandatis vestris ad sanctam et universalem piissimorum episcoporum synodum datis, ab ipsis de nostra et Diocori causa inquiratur, et actiones omnes ad pietatis vestræ cognitionem, et immortalis sublimitatis vestræ arbitrium referantur. Atque hoc sic consecuti, orationes perpetuas ad Deum, pro æterno vestro imperio, piissimi principes, fundere non intermitteremus.

638 Itaque Diocoro juxta et Ensebio ita pertente, acta Ephesia in medium producta et lecta sunt. Ex quibus constitit epistolam Leonis publice lectam non esse: cum quidem, ut id fieret, multi semel atque iterum postulassent. Diocorus causam ejus rei dicere jussus, semel atque iterum se, ut id fieret, præcepisse dixit: testesque Juvenalem Hierosolymorum et Thalassium Cæsareæ primariae urbis Cappadocum episcopos laudavit, qui secum synodo ei præfuerint. Juvenalis se sacrum id, quod synodo præiret, scriptum legi jussisse testatus est, postea autem neminem ejus mentionem intulisse. Thalassius autem professus est se, ut id legeretur non obstatuisse; sed neque tantum sibi auctoritatis, ut solus ipse legi id juberet, usurpasse. Cum actorum lectio continuaretur, episcopi quidam voces quas-

Διοσκόρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείων μεγαλοπόλεως, πρόσιμεν τῇ ὑμετέρᾳ εὔσεβῃς τῶν δικαίων ἀξιοῦντες τυχεῖν. Τὰ δὲ τοῦ πράγματος ἐν τούτοις. Ἐπὶ τῆς Ἔναγχος γενομένης συνόδου ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει (ἥν δὲ λόγῳ: γε ἦν μὴ γενέσθαι, ἵνα μὴ κακῶν καὶ ταραχῆς τὴν οἰκουμένην ἐμπλήσῃ), δὲ χρηστὸς Διόσκορος παρ οὐδὲν θέμενος τὸν τοῦ δικαίου λόγου καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόρον, ὅμοδόξος ὡν καὶ ὅμοφρων Εὐτυχοῦς τοῦ ὁμοδόξου αὐτοῦ κατηγορίαν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἔνενεχείσαν ψῆφον παρὰ τοῦ τῆς δισις ληξίως B Φλαδιανοῦ ἐπισκόπου, πλήθος ἀτάκτων ὄχλων συσαγαγών, καὶ δυναστείαν ἔσυντψ διὰ γρημάτων πορισάμενος, τὴν εὐσεβή Θρησκείαν τὸν ὅρθιοδόξιον, τὸ γε ἥκον ἐς αὐτὸν, ἐλυμήνατο· καὶ τὴν κακοδιξίαν Εὐτυχοῦς τοῦ μονάζοντος, ἥτις ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων ἀπεκτρύθη, ἐδεβαίωσεν. Ἐπεὶ οὖν οὐ μικρὸν τὰ τετολμημένα αὐτῷ κατά τε τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως; καὶ καθ' ἡμῶν, δεδμεθα καὶ προσπίπτομεν τῷ ὑμετέρῳ χράτει, θετείσαι τὸν αὐτὸν εὐλαβέστατον Διόσκορον ἀπολογήσασθαι τοῖς παρ' ἡμῶν αὐτῷ ἐπιχρύσασθαις: δηλαδὴ τῶν παρ' αὐτοῦ καθ' ἡμῶν ὑπομνημάτων ἀναγηνωκομένων ὑπὸ τῆς ἀγίας συνόδου, διὸ ὡν δυνάμεθα ἀποδεῖξαι αὐτὸν καὶ ἀλλότριον τῆς δρθιοδόξου τίστεως, καὶ αἱρεσιν ἀσεβείας πεπληρωμένην κρατούντα, καὶ ἀδίκως ἡμᾶς κατελόντα, καὶ τὰ δεινὰ ἡμᾶς κατειργασμένον· θείων καὶ προσκυνουμένων ὅμῶν μανδάτων καταπεμπομένων τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπιτεχθῶν, ἐφ' ϕ τε ἡμῶν καὶ τοῦ προειρημένου Διοσκόρου δοκοῦσι, καὶ ἀνενεγκεῖν ἐς γνῶσιν τῆς ὑμετέρᾳ εὐσεβείας πάντα τὰ πραττόμενα πρὸς τὸ πριτάμενον τῇ ἀθανάτῳ ὅμῶν κορυφῇ. Καὶ τούτου τυχοῦντες, ἀδιαλείπτους εὐχάριστα πατέρημαν διὰ τοῦ αἰωνίου ὅμῶν κράτους, θειότετοι βασιλεῖς.

C Κοινῆς τοίνυν γεγενημένης δεήσεως ἀπὸ τε Διοσκόρου καὶ Εὐσεβίου, τὰ ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένα εἰς μέσον ἤγοντο καὶ ἀνεγινώσκοντο. Καὶ γε ἰδεῖκυτο μὴ παρῆρτισασθναι τὴν Λέοντος ἐπιστολὴν, καίτοι γε πολλῶν προσκαλουμένων αὐτὴν καὶ ἀπαξ καὶ δις. Ὁ δὲ Διόσκορος τὴν αἰτίαν ἀπαιτηθεὶς, εἰρήκε καὶ ἀπαξ καὶ δις διαλαλήσαι τοῦτο γενέσθαι. Μάρτυρά τε ἐκάλει τὸν τε Ἰουστινάλιον τὸν Ἱεροσολύμων ἐπισκόπον, καὶ Θαλάσσιον τῆς πρύτης τῶν Καππαδοκῶν Καϊσαρεῖας· μὴ γάρ αὐτὸν μόνον τῆς συνόδου, ἀλλὰ καὶ τούτους καταυθεντεῖν. Ο μὲν Ἰουστινάλιος, καὶ δὲ θείον προηγήσατο γράμμα, διελάλει ἀναγνωστει δοθῆναι, μηδένα δὲ ἐς θετερον τῆς ἐπιστολῆς ἐν μνεῖᾳ γενέσθαι θαλάσσιον; δὲ Ἐφῆ μὴ κακῶςας ταῦτην ἀναγνωσθῆναι· ἀλλὰ μηδὲ ἐς τίσιν εἴναι παρέργησίς ἐκείνον, ὡς καὶ μόνον ὄρεσται

(1) Supra lib. xiv, cap. 47.

τὴν ἀνάγνωσιν προελθεῖν. Τῇ; τῶν πεπραγμένων A τίνουν ἀναγνίσεως· προδευούστης, τῶν ἐπισκόπων τινὲς τινῶν δῆσται ἐπελάθοντο ὡς εἰεν πλασθεῖσαι. Καὶ δὴ Στέφανος δὲ τῆς Ἐφέσου πρεσβύτρος ἡρωτάτο τίνε; ξρα τῶν ὑπογραφόντων συνεξελαμβάνοντο· καὶ ἔλεγεν Ἰουλιανὸν ὅτερον ὑπογράψαι· δὲ Λεβίδου ἐπίσκοπος ἔχρημάτιζε, καὶ Κριστίνον τοὺς δέ γε ὑπογράφοντας Διοσκύρ. τοῦτο μὴ συγχωρῆσαι γενέσθαι, ἀλλ' ἐπιλαβέσθαι τὸν δαχτύλων τῶν ὑπογραφόντων ὡς καὶ εἰς κινδυνον καταστῆναι τὰ πάνταν αἰσχιστα. Οὐ δ' αὐτὸς Στέφανος ὑπέφερεν, ὡς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῇ καθιερέστει Φίλιππιανοῦ ὑπεσημήνυτο. Πρὸς οὓς δὲ ἀριαραβεῖς Ἀκάχιος ἐπήγαγεν, ὡς ἀγράψω χάρτῃ πάντες ὑπέγραψον, πολλῆς βίᾳς καὶ ἀνάγκης ἐπικειμένη; στρατιώτην σὺν φονικοῖς δργάνοις περιστοιχίζονταν ἡμέρα. Πράξεως δὲ ἐτέφας ἀναγνωσθείσης, δὲ Κλαυδίου ὄδεων; ἐπίσκοπος Θεόδωρος εἶπε μηδένα ταῦτα φύγεισθαι. Τῆς δὲ ἐπὶ μέρους ἀναγνώσεως προτίθηται, ἐπειδὴ τι χωρὶν περιεῖχεν Εὐτυχῆ διεκδελθεῖν, καὶ τοὺς λέγοντες τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξ οὐρανοῦ κατελημένας, Εὔσεβιον ἐδήλου τὰ γράμματα ἀντειπεῖν, ὡς εἰρήκει μὲν τὸ ἐξ οὐρανῶν τὸ δὲ πάθειν, οὐ προσέθηκεν. Ἐπειδὴ δὲ Διογένην Κυζίκιου ἐπίσκοπον, πόθερον εὖπε· καὶ μὴ συγχωρηθῆναι αὐτοὺς περατέως ζητῆσαι. Ἐδήλου πρὸς τούτοις τὰ πεπραγμένα, ὡς εἰρήκει Βεστίλειος Σελεύκεια; τῆς Ἰσαυρίας οὕτως· «Προσκυνῶ τὸν Ἑνα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Γίλον τοῦ Θεοῦ, τὸν μόνον Θεὸν Λόδιον, μετὰ τὴν σάρκαν καὶ τὴν ἔνωσιν ἐν δύο φύσεσι γνωριζόμενον.» Πρὸς ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους μέγα καὶ διάτοπον ἐκδηλήσας· «Τὸ δὲ μέριστον μηδεὶς μεριζέτω τὸν Ἑνα Γίλον, οὐ δει λέγειν δύο.» Ἀντιδοῦσα δὲ τοὺς ἔκφους· «Ἀνάθεμα τῷ μεριζόντι ἀνάθεμα τῷ διαιροῦντι.» Ἐπάγει δὲ ἡ πρᾶξις τῆς διηγήσεως τὸν Εὐτυχῆ ἐρωτηθῆναι, εἰ δύο φύσεις λέγει ἐν τῷ Χριστῷ. «Ἐκείνων δὲ φάναι, ἐκ δύο μὲν φύσεων τὸν Χριστὸν εἰδέναι πρὸ τῆς ἔνωσεως· μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μίαν. Βεστίλειον δὲ ἐπειπεῖν, ὡς «Εἰ μὴ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀλλασσόστους καὶ ἀσυγχύτους λέγει τὰς δύο φύσεις, σύγχυσιν πάντως λέγει καὶ σύγχρατιν. Εἰ μέντοι προσθήσει σεταρχωμένην καὶ ἔνανθρωπήσασιν καὶ νοήσει παραπλήσιως Κυρίλλῳ τὴν σάρκαν καὶ τὴν ἔνανθρωπην, τὰ αὐτὰ λέγειν αὐτοῖς.» Αλλο μὲν γάρ τι εἴναι θεότητα τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλο δὲ τι τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἐκ τῆς μητρός. «Ἐρωτηθέντων δὲ διου χάριν τῇ καθαίρεσσι Φιλαδειλίου ὑπέγραψαν, δηλούσι τὰ γράμματα βοῆσαι τοὺς Ἀγατολίκους.» Ήλάντες; ήμάρτυρεν, τὰ τες συγγνώμην αἰτοῦμεν.»

Προτοῦσα δὲ ἡ ἀνάγνωσις δηλοποιεῖ τοὺς ἐπισκόπους ἐρωτηθῆναι, τίνος χάριν συνελθεῖν τὸν Εὔσεβον βουληθέντα οὐκ εἰσαν. Πρὸς δὲ Διδσκορος ἀπεκρίνατο, τὸν Ἐπικόδιον κομμαντόριον παρεισάγειν καὶ διαβιβαιοῦσθαι, τὸν βισιλέα Θεοδόσιον κελεύσας μη

A dam, quasi fictitiae assimulatae esse, reprehenderunt. Et Stephanus Ephesi antistes interrogatus, quinam subscriptores aliorum etiam nomina subscriptissem, Julianum Lebedi episcopum postremum eos subscriptisse dixit et Crispinum: subscriptores vero Dioscoro id non permisisse, sed subscriptentium digitos inhibuisse: ita ut etiam, ne res omnium foedissimas paterentur, periclitati sint. Idem Stephanus subintulit (1), uno eo lemmate, quo Flavianus dignitas abrogata est, die, subscriptionem etiam factam esse. Ad que Acacius Ariarathie episcopus addidit, omnes in chartam puram subscriptionis adnotationem retulisse, vi adactos, quod militibus armatis cincti fuissent. Porro cum quædam voces aliae legerentur, Theodorus Claudiopolis episcopus neminem ea verba protulisse retulit. Cum lectio per capita progresseretur, locus quidam complectebatur, Eutychetem dixisse: et eos qui dicunt, carnem Domini nostri Iesu Christi de celo descendisse, et Eusebium contra intulisse, quod ille fixerit quidem hoc verbum, de caelo: verbum autem, a quo, non ad siderit. Et Diogenem Cyzici episcopum institisse, ut a quo, tandem diceret: sed eis ut amplius quærerent, permissum non esse. Adhæc, ea ipsa acta indicant, Basiliū Selenciae Isaurorum episcopum sic dixisse: 639 «Adoro unum Dominum nostrum Iesum Christum, Filium Dei, solum Deum Verbum, qui post incarnationem et unionem in duabus naturis cognoscitur.» Ad quæ verba Egyptii magna voce clare exclamarint: «Qui indivisibilis est, eum ne quis dividat, unum Filium, non duos dicere convenit.» Orientales autem sub hac vociferati sint: «Anathema in eum qui dividit.» Eadem acta inferunt, Eutychetem interrogatum esse, an duas esse in Christo naturas diceret, illiusque respondisse: ex duabus quidem naturis Christum se nosse ante unionem, post unionem autem naturam ejus unam. Sub hæc Basilium dixisse: «Nisi post unionem duas naturas, quæ segregari et confundi etiam non possint, proflueretur, confusionem eum prorsus et commissionem asserere. Si adderet incarnationem et inhumanatam, et itidem, ut Cyrillus, incarnationem et inhumanationem intelligeret, idem eum cum ipsis dicere: nam aliud quiddam esse divinitatem ex Patre, aliud quiddam humanitatem ex matre.» Cum autem interrogati essent, cur condemnationi Flaviani subscriptissem, actorum commentarii Orientales exclamassem produnt: «Omnes peccavimus, omnes veniam petimus.»

Lectio corundem actorum procedens rursum ostendit, episcopos interrogatos esse, quanam d causa Eusebium in conventum non admiserint. Et ad id Dioscorum respondisse: Elpidium communionis produxisse, et asseverasse, Theodosium im-

(1) Evagr. lib. II, cap. 17.

peratorem, ne Eusebius publice quidquam et libere diceret, statuisse. Idemque Juvenalem Hierosolymitanum dixisse, acta declarant. Cesariensem autem Thalassium retulisse, nihil habere auctoritatis id quod a principibus damnatum esset. Tum autem non hanc esse fideli, de qua agere propositum esset, defensionem. Ad haec, acta asserunt, Dioscorum ea quae siebant reprehendi se, et dixisse: Quomodo nunc canones servantur, cum Theodoretus quoque in conventum venerit? Senatum autem respondisse, quod accusatoris locum obtineret, propterea illum ingressum esse. Dioscorum porro intulisse: Atqui in episcopi subsellio ille sedet. Et rursus senatum imperiale intulisse: Et Eusebium et Theodoretum accusatorum vices gerere, sicuti et Dioscorum rei partes sustinere. **640** Atque ubi acta synodi posterius Ephesi celebrata omnia, una cum sententia contra Flavianum et Eusebium lata, lecta, et ad clausulam illam ventum esset, ubi Hilarius episcopus dixit: « Orientales episcopos et qui cum eis erant, vociferatos esse, Anathema in Dioscorum: hac ipsa hora Dioscorum Christus condemnavit: Flavianus a Dioscoro exauktoratus est; tu illum, Domine sancte, vindica; tu illum, orthodoxe imperator, vindica; vivat, vivat in multis annos Leo; vivat diutissime patriarcha. » Sub haec ubi reliqua quoque lecta essent, quæ alios quoque episcopos in Flaviani et Eusebii depositionem consensisse declararunt, gloriosissimos principes in hunc modum verba fecisse: « De orthodoxa, recta et catholica fide sequenti die convenientie concilio, certiorem Inquisitionem fieri debere cernimus. Quandoquidem vero Flavianus piae memoriae, et Eusebius Dorylæi religiosissimus episcopus, per commentariorum lectorum testimonium, et voces ipsas eorum, qui tum synodo illi principes præfuerere, lapsos se esse, perperamque illis dignitatem qui in fide hallucinati non fuerint, abrogasse constientes, inique condemnationem eam factam esse probarunt: æquum nobis esse pro eo atque Deo placet, si divinissimo et piissimo domino nostro placuerit, videtur, ut eadem pena Dioscorus religiosissimus Alexandriæ episcopus, et Juvenalis religiosissimus episcopus Hierosolymorum, et Thalassius reverendissimus Cesareæ episcopus, et Eusebius religiosissimus Ancyrae: (1) episcopus, et Eustathius religiosissimus Beryti episcopus, et Basilius religiosissimus Selenciae Isaurorum episcopus, qui cum auctoritate ab eis usurpata synodo præfuerunt, afficiantur: videlicet, ut per sacram hanc synodum, juxta canones, episcopali excidant dignitate, et omnia quæ consequenter acta fuerint, sacræ majestati referantur. » Ad quæ verba Orientales exclamarint: « Hoc justum est judicium. » Illyrici autem vociferati sint: « Omnes erravimus, veniam omnes poscimus. » Et Ori-

A παρθησιασθηναι ἐνσέδιον. Τὰ δε εἰπεῖν καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Ἰουδενάλιον ἡ πρᾶξις δηλοῖ. Ὁ δὲ Καισαρείας Θαλάσσιος ἔφη, τὴν ἑκουσίεν μη ἔχειν. « Ο δῆτα κατέγνωσαν οἱ ἀρχοντες· μηδὲ γάρ ἀπολογίαν ταῦτην εἶναι πίστεως προκειμένης. » Ἐπι δή τούτοις παριστάνουσιν αἱ πράξεις, μέμψασθαι τὸν Διόσκορον τὰ γινόμενα, ἐπειπόντα. Νῦν πολοὶ κανόνες σιγοῦνται, διτε εἰπῆλθυ καὶ Θεοδώρητος: « Ἀποκρινασθαι ταὶ τὴν σύγκλητον, κατηγορον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ἐλθεῖν. » Εἰπεῖν δὲ Διόσκορον, ὡς ἐν τάξις ἐπισκόπου κάθηται εἰπεῖν τε αὕτη; τὴν σύγκλητον, ὡς καὶ Εὐσέβιο; καὶ Θεοδώρητος κατηγόρων τόπον ἐπέχουσιν, ὡς περ καὶ Διόσκορος κατηγορούμενου τόπον κεκλήρωται. Καὶ δὴ πάσης πράξεως τῆς κατὰ τὴν δευτέραν σύνοδον ἐν Ἐγέσιῳ, καὶ τῆς κατὰ Φιλαδειλίου καὶ Εὐσέβιου ἀποφάσεως ἀνεγνωσμένων, ἐπει πρὸς τῇ βῆσαι ἐγένοντο ὅπου δὴ Ἰάδρος; δὲ ἐπίσκοπος ἔφη, Οἱ τῆς ἀνατολῆς ἐπίσκοποι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἐδόγδαν. « Ανάθεμα Διόσκορῳ· τούτῃ τῇ ὥρᾳ Διόσκορον δὲ Χριστὸς καθεῖλε· Φιλαδειλίδης περὶ Διόσκορούς καθηρέθη. » Αγιος Κύριος, σὺν αὐτῷν ἐκδικησον. Όρθοδοξες βασιλεῦν, σὺν αὐτῷν ἐκδικησον. Λέοντος; πολλὰ τὰ ἔτη. Τοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. « Ἔπειτα καὶ τῶν ἀλλων ἀνεγνωσμένων, δὲ δηλοῦσι: καὶ τοὺς ἀλλους τῶν ἐπισκόπων τῇ Φιλαδειλίου καθαίρεσσι συνανέσαι καὶ Εὐσέβιου, οἱ ἐνδοξότεροι ἀρχοντες ταῦτα πρὸς λέξιν ἀνείπον· « Περὶ μὲν τῆς διοιδόξου καὶ καθολικῆς πίστεως τελειοτέρας συνόδου γενομένης τῇ ὑστεραὶ, φρεστέραν ἔξτασιν δεῖν γενέσθαι συνορῶμεν· ἐπειδὴ δὲ Φιλαδειλίς δὲ τῆς εὐεσθεούς μνήμης, καὶ Εὐσέβιος δὲ τοῦ Δορυλαίου εὐλαβέστατο; ἐπίσκοπος, ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων καὶ διαγνωσθέντων ἐρεύνης, καὶ οὐτῆς τῆς φωνῆς τῶν γενομένων ἐξάρχων τῆς τότε συνέδου δομολογησάντων ἐσφάλαι καὶ μίτην αὐτούς καθηρέτεναι, οὐδὲν περὶ τὴν πίστιν σφαλέντες δείκνυνται, ἀδίκως δὲ καθαρούντες· φαίνεται τὴν κατὰ τὸ τῷ Θεῷ ἀρέσκον δίκαιον εἶναι, εἰ παραστάτη τῷ Θεῷ εἰστάτη καὶ εὐεσθετάτη φῶμῶν δειπνήτη τῶν αὐτῶν ἐπιτιμίων Διόσκορον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἰουδενάλιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Βηρυτῶν, καὶ Βασιλείου τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Σελευκείας τῆς Ἰσαυρίας, τοὺς ἑκουσίαν ἐσχηκότας καὶ ἐξάρχοντας τῆς τότε συνόδου, ἐκπεσεῖν διὰ τῆς ἱερᾶς τεύτης συνόδου, κατὰ τοὺς κανόνας, τοῦ ἐπισκοποῦ καὶ ἀξιώματος, πάτων τῶν παρακολουθησάντων τῇ Θείᾳ χορυφῇ γνωριζομένων. » Ἐφ' οἷς οἱ ἐκ τῆς ζωῆς ἐπιβόησαν· « Αὗτη δικαία ἡ κρίσις. » Οἱ δὲ Ιλλυριοὶ ἐπεκραύσαντες· « Πάντες ἐπαγάλημεν, συγγνώμης πάντες ἀξιωθῶμεν. » Καὶ τῶν ἀντολικῶν ἐπιβοησάτων, « Αὕτη δικαία ἡ κρίσις. » Διόσκορον δὲ Χριστὸς καθεῖλε· τοὺς μάρτυρας δὲ Χριστὸς ἐξεδίκησεν, φωτὸς ἔκαστον τῶν ἐπισκόπων τῇ Ιδαν

(1) Armeniæ, Evagri., sed perperam.

πίστιν ἐκθέσθαι· εἰδότα, ὡς δὲ θεοφιλέστερος βασι-
λεὺς, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν τι' καὶ δοτῶν καὶ τῶν ρύ-
Πατέρων, ἐις δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπιστολὰς τῶν ἀγίων
Πατέρων Γρηγορίου, Βασιλείου, Ἰλαρίου, Ἀθα-
νασίου, Ἀμβροσίου, καὶ τὰς δύο Κυρίλλων, τὰς ἐν
τῇ πρώτῃ ἐν Ἐφέσῳ συνδιψήσασθεσίσας, πι-
στεύει, καὶ γε τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον τῆς
Ῥωμαϊκῶν Ἑκκλησίας Λέοντα τὸν Ἐυτυχῆ ἐπὶ τού-
τοις καθελεῖν. » Καὶ τῆς τοιαύτης δὲ συνελεύσεως
πέρχεται λαβούσης, ἐπέρα πάλιν ἐγίνετο, μόνων τῶν
ἀγιωτάτων ἐπισκόπων προκαθεσθέντων· οἵς ἐπέρους
λιβέλους· Εὔτειος δὲ Δορυλαίου ἐπέδωκεν ὑπέρ τε
ἴεντοῦ καὶ Φλαδιανοῦ. Ἐν φέρεται μέρψιν Διοσκόρῳ
ἐπῆγεν, ὡς ἐπίσης Ἐυτυχεῖ θρησκεύοντος· οὐδὲ
καὶ τὴν Ἱερωτύνην αὐτοὺς ἀφέσθαι. Προστέθει
γε μήν, ὡς καὶ τίνα μὴ τηνικαῦτα εἰρημένα τοῖς
ὑπομνήμασιν ἐνέσπειρε· καὶ ὡς ἀγράρῳ χάρτῃ
ὑπέγραψαν. Καὶ κοινῆς ἐδεῖτο ψήφου τῶν συνε-
λεγμένων, δικυρα καὶ ὡς μηδὲ γεγονότα λογίζεσθαι
τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ συνάδῳ ἐν Ἐφέσῳ διαπεπραγμένα·
καὶ τὴν μὲν Ἱερωτύνην αὐτοὺς ἔχειν, τὸ δὲ βεβηλον
ἔκεινο δόγμα ἀναθεματισθῆναι. Μετὰ δὲ τὴν ἀνά-
γωσιν τέξου παρεῖναι καὶ τὸν ἀντίδικον. Καὶ διατά-
λιδες γενομένης παραγενέθησι, Ἀέτιος δὲ τῶν νοτα-
ρίων ποιμικήριος παρελθὼν εἶπεν, ὡς διεῖδη μὲν
πρὸς Διόσκορον, ὥστε πῆτα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους·,
καὶ εἰρήκασι μὴ ἀλλεῖν δύνασθαι ὑπὲρ τῶν ψυλατόν-
των· καὶ διελατήθη ζητηθῆναι τὸν Διόσκορον πρὸς
τὸν συνεδρίου. Κάκεινον μὴ εὑρεθέντος Ἀνατόλιος
δὲ τῆς νέας Ῥώμης ἐπίσκοπος εἶπε· Δίκαιόν ἐστιν
ἔκεινον παραγενέσθαι. Οὐ γενομένου, οἱ πεμψθέντες
ἐπανελθόντες εἶπον, ὡς εἰρήκε, Φυλάσσομαι ἐγώ.
Εἰ δὲ συγχωρήσουσιν, ήτιο, καὶ ἔτοιμος εἰμι πρὸς
τὴν θελαν παραγενέσθαι σύνοδον. Προστέθεικε δὲ
τούτῳ Ἰμβρίος ὡς ἐκ Διόσκορου ἐχομένων, συναντῷ
Βοηθοῦς αὐτοῖς· καὶ τῷ μαγίστρῳ τῶν θελῶν ὀφε-
κτῶν. Καὶ σὺν ἔκεινῷ οἱ ἐπίσκοποι πρὸς Διόσκορον
αὖθις ἤλθον, καὶ εἶπον ἐν σημείοις τινά ἔχειν ἔρειν
αὐτῷ. Ὄντερ ἀναγνωσθέντιν, δηλοὶ ταῦτα πρὸς
λέξιν εἰπεῖν τὸν Διόσκορον· « Συναγαγών ἐμαυτὸν,
καὶ τρούς τὸ συμφέρον, τάδε ἀποκρίνομαι· Ἐπειδὴ
ἐν τῇ πρὸς ταῦτης συνάδῳ καθεζόμενοι οἱ μεγαλο-
πρεπεῖστατος δρχοντες, ὥρισαν πολλά μετά πολλά;
ἔκαστῳ διαλαλιάς· νῦν δὲ εἰς δευτέρην καλοῦμαι
σύνοδον εἰς τὴν τῶν προειρημένων ἀνασκευὴν, πα-
ρακαλῶ τοὺς πρώην ἐν τῇ συνάδῳ παραγενομένους
μεγαλοπρεπεῖστάους δρχοντας, καὶ τὴν Ἱεράν σύγ-
κλητον καὶ νῦν πρεστεῖναι, ἵνα πάλιν τὰ σύντα γυμνα-
σθῇ. » Πρὸς δὲ αὐτούς Διόσκορος, ὅτι Νῦν
εἰρήκατε μοι διτε λιθέλλους ἐπιδέδωκεν δὲ Εὔσεβιος·
Εἰ τοινυν τούτο, πάλιν δέομαι τὰ κατ' ἐμὲ τυχεῖν
ἔκεινας εἰπὲ τῶν ἀρχόντων καὶ τῆς συγκλήτου.

A tales rursum: « Hoc justum est judicium; Christus
Dioscorum exauctioravit, Christus martyres vindicavit. » **641** Hic senatum episcopum quemque fidei
suae professionem in scriptum referre jussisse: quibus etiam is, ut scirent, indicarit, Dei aman-
tissimum imperatorem, iuxta formulam a trecentis
decem et octo, et rursum a centum quinquaginta
Patribus editam, et iuxta epistolas sanctorum Pa-
trum Gregorii, Basilii, Hilarii, Athanasii, Ambrosii,
et duas illas Cyrilli, quae in priore Ephesina synodo
publicatae essent, credere, et religiosissimum Ro-
manum Ecclesiæ antistitem Leonem Eutychetem ab-
dicasse. Conventu seu congressu eo soluto, alium
rursum institutum esse, in quo soli sanctissimi
episcopi considerint. Eis libellum alium, de se et
Flaviano conscriptum, Eusebium Dorylai antistitem
obtulisse, in quo Dioscorum eo etiam nomine
criminatus sit, quod idem cum Eutychete sentiret,
cujus rei gratia et Flavianus et ipse ab eo exau-
ctiorali essent. Addidisse quoque pleraque verba,
quaes dicta non essent, commentariis actorum
esse aspersa. Et quod subscriptiones in charta pura
factæ essent. Petuisse insuper ut communi eorum
qui sic congregati essent, suffragio, quæcunque in
posteriore Ephesina synodo acta essent, auctoritate
eis omni adempta, perinde atque acta non essent,
abolerentur, ipsis sacerdotialis dignitas restituere-
tur, et impium illud dogma anathemate jugulare-
tur. Post libelli lectionem eumdem postulasse, ut
adversarius quoque adesset. Ibi cum interlocutione
prolatâ jussum esset, ut adesset, Aetium primicerium
inter notarios progressum, ad eos dixisse,
accessisse se ad Dioscorum, sicuti etiam ad reli-
quos. Illos autem dixisse, venire se propter ad-
versariorum insidias non posse. Ibi rursus facta
interlocutione decretum est, ut Dioscorus ante
concilium quæreretur. Eo vero non invento,
Anatolius novæ Romæ episcopus dixit, aequitatem
et justitiam, ut ille adesset, efflagitare. Itaque
quæsitum esse, et qui ad eum missi erant rever-
sus, hoc sic eum dixisse renuntiasse, insidias sibi
fieri. Si eti tuto venire permetteretur, paratum se
ut in sanctam synodum veniret, esse. Himerium
illud addidisse, cum a Dioscoro digressi essent,
Boethium eis et magistro divinorum officiorum ob-
viam venisse, cum quo episcopi ad Dioscorum
reversi, babere se dixerint, quod cum eo ex scripto
agerent. Quod ubi lectum esset, Dioecorum hæc
verba dixisse actorum liber refert: **642** « Cum
de me ipso deliberarim, et id quod utile commo-
dumque est considerarim, hoc sic respondeo:
Quandoquidem in proximo consessu magnificen-
tissimi principes qui in concilio sedent, multa
post multas interlocutiones decrevere: et nunc
ego in consessum alium, ad ea quæ dicta sunt
revocanda atque abolenda evocor, peto ut magni-
ficentissimi principes qui proxime synodo inter-
fuere, et sacer senatus nunc etiam intersint, ut de
iisdem rebus denuo inquiratur. » Ad quæ verba

acta Acacium ha respondisse testantur: Non ita sancta et magna synodus sanctitatem tuam adesse jussit, ut ea inducantur, quæ in presentia magnificientissimorum principum et sacri senatus acta sunt. Sed nos ad te misit, ut in concessum ejus venires, et ab eo sanctitas tua non abasset. Ad quem Dioscorus: Modo, inquit, mihi dixistis, Eusebium libellum contra me obtulisse. Quoniam si id factum est, iterum peto, ut de rebus meis in principum et senatus presentia disquisitio fiat. Et alii quibusdam hujusmodi verbis interpositis, alios rursum missos esse, qui Dioscorum, ut rebus agendis adesset, arcaserent. Quod ubi factum esset, reversos illos, hisce eum verbis usum esso retulisse: Antea quoque pietati vestrae indicavi, valetudine adversa me correptum esse, et petere, ut magnificentissimi principes et sacer senatus nunc quoque rerum inquisitioni et judicio absint. Cum vero valetudo mea invaluerit, d'fundi ob eam causam diem postulo. Commentarii actorum porro indicant, Cecropium Dioscoro dixisse: Nihil cum antea de valetudine allegasse. Proinde illum, pro eo atque deberet, canonibus satisfacere oportere. Cui rursum Dioscorus responderit: Semel se dixisse, principes adesse debere. Sub hac Rusticorum Samosatenum episcopum retulisse: canonice synodus atque concessum institutum esse, ad quem si veniret, liberum ei, ut quæ velle diceret, fore. Et cum Dioscorus, an rebus agendis etiam Juvenalis et Thalassius et Eustathius interessent, respondet: nihil illos ad rem id pertinere, respondisse. Ad quæ verba Dioscorum acta subintulisse tradunt: Imperatorem Christi amantissimum se oravisse, ut principes viri, et qui cum ipso judicio contendunt, absint. Tum vero eos qui missi ad eum fuerant dixisse: Eusebium solum eum accusare, et omnes adesse debere. Atque ibi Dioscorum, eos quoque præsto oportere esse, dixisse, qui una secum iudicis munere functi essent. **643** Nihil enim, inquit, mihi privati negotii aut criminis cum Eusebio est, quod non cum aliis qui tecum condemnationis sententiam tulerunt, commune sit. Et cum ejus rei gratia diutius internuntii apud eum morati essent, Dioscorum tandem hisce verbis eis respondisse: Semel vobis quæ dicenda erant dixi, et quod amplius dicam non habeo. Quæ ubi ad episcopos suissent relata, Eusebiūm, cum uno Dio- scoro, neque cum alio quopiam judicium sibi esse, dixisse: Dioscorumque tertio etiam citari postulavisse. Ibi tum Aetium significasse, paulo ante quosdam, qui se clericos esse dixissent, et alias ab Alexandria laicos et populares homines, libellos sibi adversus Dioscorum obtulisse, eosque pro concessus foribus vociferantes astare. Deditse autem libellum primum Theodorum Alexandrinæ Ecclesiæ diaconum, deinde diaconum alterum Ischyriōnem (1) nomine, et Athanasium presbyterum Cy-

καὶ διλων δῆ τινων τοιωτων καιμένων, αὐθίς ἐστέλλοντο ἐγρι καὶ μετεπέλλοντο τὸν Διόσκορον τοῖς πραττομένις παρεῖναι. Οὐ γενομένου, ἐπανελθόντες οἱ περιφίέντες, τάδε εἰπεῖν ἑκεῖνον εἰρήκασιν· Ἡδη φύσας; δεδήλωκα τῇ ύμετέρῃ θεοσεβεῖᾳ διε ἀρ- βυντίᾳ συνέχομαι, καὶ ἔχωτο, ὥστε καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ἀρχοντας καὶ τὴν ἱερὰν σύγχλητον καὶ νῦν παρεῖναι τῇ τῷ ἐξετασμομένων κρίσει. Ἐπειδὴ δὲ μοι τὰ τῷ ἄρχιστας ἐπετάθη, τούτου γάριν τὴν ὑπέρθετον πεποίημαι. Δηλοῦσι δὲ τὰ ὑπομνήματα Κεκρηπιον εἰπεῖν πρὸς Διόσκορον, μηδὲν εἰτεν πρότερον περὶ ἀποθετας, καὶ ὀφειλήν ἔχειν τὸ ἐφειλένον τοὺς κανόνας ποιεῖν. Πρὸς δὲ εἰπεῖν αὐθίς Διόσκορον· Ἀπαξ εἰπον ὀφειλεῖν παρεῖναι τοὺς ἀρχοντας. Τουφίνον δὲ τῶν Σαμοσάτων ἐπισκοπῶν ὄντι φύξασθαι, κανονικήν εἶναι τῶν κεκτημένων τὴν σύναδον καὶ εἰ γε παραγένοιτο, & βιώλεται διεξέλθειν, ἐλευθέρως ἔχειν. Ἐρωμένου δὲ Διόσκορου εἰ πάρεστι τοῖς δρωμένοις καὶ Ἰουβενάλιος καὶ Θαλάσσιος καὶ Εὐστάθιος, ἀποκρίνασθαι μηδὲν εἶναι πρὸς λόγον ἑκεῖνος. Πρὸς δὲ Διόσκορον, Ἡ πρᾶξις, φάναι, δῆλοι, παρακλέσαι τὸν φιλόχριστον βούτιέα, ὥστε καὶ τοὺς ἀρχοντας παρεῖναι, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τηνικαῦτα δικάζαντας. Ἰδίου γάρ τι πρᾶγμα μὴ ἔχειν πρὸς τὸν Εὔσεβιον, ἀλλ' ἡ ἀρα περὶ ὧν καὶ ἀλλοι κατεψήσαντο. Πλείστα δὲ ἐπιμεινάντων τῶν πεμφθέντων τούτου χάριν, ἀπέψησεν δὲ Διόσκορος εἰπών· Ἀπαξ εἰπον ὅπερ εἰπον, καὶ περιτέρω λέγειν οὐκ ἔχω. Εὔσεβιον δὲ πρὸς τούτα φάναι, πρὸς μάνον τὸν Διόσκορον τὴν δίκην ἔχειν, καὶ πρὸς μηδένα ἔτερον καὶ ἦσιον καὶ ἐκ τρίτου κληθῆναι Διόσκορον. Καὶ ὑπολαβὼν Ἀστίος Εἰεγε, τινὰς οὐ πάνυ πόρρω κληρικούς; Ταῦτας εἶναι λέγοντας μετὰ καὶ διλῶν λαῖκῶν τῆς Ἀλεξανδροῦ, λιβέλλους ἐπιδύνουν κατὰ Διόσκορους νῦν δὲ πρὸς τοὺς συνεδρίους ἐστῶτας ἀναβάνειν. Καὶ πρῶτος Θεόδωρος διάκονος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑκκλησίας γενόμενος, λιβέλλον ἐπιδέδωκεν· εἴτα καὶ διάκονος ἐπερος Ἰσχυρίων δυνομα, καὶ Ἀθανάσιος πρεσβύτερος ἀδελφίδιος Κυρίλου, πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ Σωφρόνιος· δι' ὧν βλάσφημόν τε ἑκεῖνον ἐδείχνυν, καὶ χρήματα βίᾳ ἀφελόμενον καὶ περὶ τινῶν σωματικῶν διεξήσαν. Καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ τρίτη κλησίς Διόσκορῳ ἐγίνετο ὥστε παρεῖναι. Καὶ ἐπανελθόντες διὸ τὸν λόγον διεσωτάμενοι, εἰρήκασι φάναι Διόσκορον, αὐτάρκως πρώην ἀπολογήσασθαι, καὶ νῦν μηδὲν ἔχειν πλέον ἄρετιν. Τῶν δὲ ἀπεσταλμένων, κάκειν τὰ ἵσα λέγοντος, Πασκασίνας ἐπίσκοπος εἴπε· Καὶ ἐς τρίτον ἥδη κληθεὶς διόσκορος οὐδαμῶς παρεγένετο, τῇ συνειδήσει ἰσως βαλλόμενος. Καὶ τῶν ἐπισκόπων ἀνεπυνθάνετο, τίνος δέξιος εἴη. Ἐκείνων δὲ τοῖς κανόνιν ὑποπεσεῖν εἰρήκατων, Προτέριος ἐπίσκοπος Σμύρνης; εἰπεν· Ὁτε ἐφονεύθη Φλαδιανὸς, οὐδέν τι ἀκόλουθον ἐπ' αὐτῷ διεπράχθη. Οἱ τὸν τόπον ἐπέχοντες Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Πώμης; ἐπιοχόπου ταῦτ' ἐπὶ λέξεως; ἀπεφήναντο· οἱ Δῆλα γεγένεται τὰ τετολμημένα Διόσκορῳ τῷ

(1) Sive Ischyrum.

γενομένῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἐπισκόπῳ κατὰ τὴς τῶν κανόνων τάξεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καθαστάσεως ἐκ τῶν ἥδη ἔκτασθέντων ἐν τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ, καὶ ἀπὸ τῶν σήμερον πεπραγμένων. Οὗτος γάρ, ἵνα τὰ πολλὰ περαίτερα περιέχει, εἰς τοὺς ίδιους ἐπισκόπους, τοῦ ἐν ἄγιοις φαμένης Ηατρᾶς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Φλαδιανοῦ, αὐθεντήσας ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο, πριν ὅτι συνεδρεύσῃ ἐν τῇ Ἐφεσίων μετὰ τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνοις μὲν ὁ ἀποστολικὸς θρόνος συγγράμμην ἀπένειμεν ἐπὶ τοῖς ἑκένεσι μὴ κατὰ γνώμην αὐτῷ πεπραγμένοις· οἱ καὶ διετέλεσαν μέχρι τοῦ περόντος ἐπόμενοι· τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι καὶ πάσῃ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνδόμῳ. Οὐ δὴ χάριν καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ κοινωνίᾳ αὐτοὺς ὁμοπίστους ἐδέξατο. Οὗτος δὲ καὶ μέχρι τοῦ παρόντος διέμεινε σεμνούνδηνος ἐπ' ἐκεῖνοις, ἐπ' οὓς ἔδει στίνειν, καὶ εἰς γῆν κακούφεντι φεύγειν. Πρὸς τούτοις δὲ οὐδὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνωσθῆναι συνεχώρησε τοῦ μακαριωτάτου πάππα Λέοντος, τὴν γραφεῖσαν παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν μακαριώτατον Φλαδιανὸν, καὶ ταῦτα πολλάκις παρακλήθεις ἀναγνῶντις ταύτην ὑπὸ τῶν κεκομικότων, καὶ μεθ' ὅρκων ποιήσασθαι τὴν ἀνάγνωσιν ὑποσχόμενος· οἵς μὴ ἀναγνωσθεῖσται, σκανδάλων καὶ βλάβης αἱ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἀγιωτάταις ἐπιληρώθησαν Ἐκκλησίας. Ἀλλ᾽ οὐς τοιούτων παρ' αὐτοῦ τολμηθέντων, ἐπισκοπούμενον περὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀνοσίας πράξεως, φιλανθρωπίας τινὸς αὐτὸν ἀξιώτατος, ὡς καὶ τοὺς ληπτούς, θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, καίτοι μηδὲ τὴν αὐθεντίαν αὐτῶν παραπλήσιας τῆς κρίσεως ἐσχηκότας. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς δευτέροις τὴν προτέραν παρανομίαν ὑπεργκόντεσσεν, ἐτόλμησε δὲ καὶ ἀκοινωνίσαν ὑπαγορεύσαις κατὰ τὸ ἀγιωτάτου καὶ διωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγάλης; Ῥώμης Λέοντος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ λιβύλων παρανομῶν μεστῶν κατ' αὐτοῦ προτενεχθέντων τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνδόμῳ, καὶ ἐπιπλέκει καὶ διέ τοῖς τρισὶ διατάξεις τοῦ ἀποστόλου, διατάξεις τοῦ πέτρα καὶ κρηπὶς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὁριοδόξου πίστεως; Θεμέλιος τυγχάνει, ἐγύμνωσεν αὐτὸν τοῦ τε ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, καὶ πάτησε Ιερατὴν τῆς ἡλιωτρίων ἐνεργείας. Τοιγαρούν τῇ ἀγίᾳ αὐτῇ καὶ μεγάλῃ σύνοδος; τὰ δέξαντα τοῖς κανόνιν ἐπὶ τῷ μνημονεύθεντι Διοσκόρῳ ψήσονται. ,

Quandoquidem rursum priora facinora posterioribus flagitiis superarit, et excommunicationi adversus sanctissimum et piissimum magnam Romae archiepiscopum Leonem dictare et promulgare ausus est, atque insuper libellum contra illum criminibus inquis plenum sanctæ et magna synodo obiulit: semel denique iterum ac tertio a piis episcopis canonice citatus, dicto audiens non sicut conscientia scilicet ipse sua iecus, multosque rite atque ordine a pluribus synodis exaucitoratos

A rilli fratris filium, et item Sophronium: in quibus libellis blasphemum illum esse, et per vim pecuniam hominibus extorsisse, et de corporalibus insuper quibusdam supplicantes retulerint. Sub haec, tertio Dioscorum, ut se s'steret, citatum esse. Et eos qui ad illum missi fuerant, reversos, verba ejus memorie mandata retulisse: Dioscorum scilicet dixisse, abunde satis se antea respondisse, neque jam quod insuper diceret habere. Atque ubi internuntii ei identidem institisset, et ille eadem saepe verba repetiisset. Paschasimum episcopum dixisse: Tertio etiam evocatus Dioscorus haudquam comparet, propterea fortasse quod eum conscientia mordet: episcoposque eum interrogasse, quidnam is commeritus esset? Et cum illi in canones cum commisisset, Proterium Smyrneum episcopum prolocutum esse: Cum Flavianus cæsus est, nihil tam ordine legitimo de eo est actum. Et Leonis veteris Romæ antistitis legatos in hæc verba sententiam dixisse, commentarius synodi perhibet: In lucem producta sunt, quæ Dioscorus, qui magnæ Alexandrinorum urbis episcopus fuit, adversus canonum sactiones et ecclesiasticas constitutiones facere ausus est, per inquisitionem in consessu primo instititam, et per ea quæ hodierno die sunt acta; ille enim, ut multa omittamus, Euylacheten opinionis suæ popularem, canonice et legitimate ab episcopo suo, eo scilicet qui inter sanctos degit, 644 Patre nostro et archiepiscopo Flaviano, exauktoratum, auctoritatem sibi ipsi arrogans contra canonum sententiam, prius etiam ad communionem admisit, quam piis Dei amantibus episcopis Ephesi assederit. Sedeniū sedes apostolica, aliis gratiam de rebus quas contra voluntatem et sententiam ejus admiserunt, licet: atque illi ad hunc usque diem sanctissimum archiepiscopum Leonem, et sanctam universalem Ecclesiam sequi perseverarunt. Quamobrem in communionem etiam suam ipsos, ut ejusdem fidei cultores, recepit. Iste autem ad præsens etiam tempus se gloriose de rebus eis jactat, propter quas anxie eum lugere et submissæ terram spectare oportuit. Ad hæc epistolam quoque beatissimi papæ Leonis legi non permisit, ad beatissimum Flavianum ab eo scriptam, cum quidem de ea legenda, ab eis qui illam attulerant rogatus, jure-jurando interposito, lectionem ejus pollicitus esset, quapropter ea non lecta, per scandala et offendicula sanctissimæ in orbe Ecclesiæ plurimum cœpere detrimeni. Nos vero, tametsi talia ausus sit, de prioribus tamen ejus impie factis, ut misericordia eum, sicuti et alios Dei amantissimos episcopos, qui non eam quam sibi usurparunt iudicauit habuere potestatem, dignaremur, prospicimus. Quandoquidem rursum priora facinora posterioribus flagitiis superarit, et excommunicationi adversus sanctissimum et piissimum magnam Romae archiepiscopum Leonem dictare et promulgare ausus est, atque insuper libellum contra illum criminibus inquis plenum sanctæ et magna synodo obiulit: semel denique iterum ac tertio a piis episcopis canonice citatus, dicto audiens non

contra leges et constitutiones suscepit, sententiam ipse adversus seipsum ecclesiasticis sanctionibus variis modis proculcatis tulit. Proinde sanctissimus et beatissimus archiepiscopus magnae et veteris Romæ Leo, per nos et synodum praesentem, una cum ter heato et celeberrimo Petro apostolo, qui est petra et basis Ecclesiae catholicæ, fundamentumque orthodoxæ et recte fidei, **645** episcopalem ei abrogavit dignitatem, et ab omni sacerdotali ministerio alienum esse decrevit. Iaqua sancta hæc et magna synodus, de eo qui dictus est Dioscoro, juxta sententiam canonum, calculis suffragiisque suis, quod ei videbitur, statuet.

Hec omnia, cum auctoritate sua Anatolius, A Maximus, et cæteri episcopi, præter eos qui una cum Dioscoro exauctorati fuerant, confirmassent, relationem de omnibus rebus synodalem ad Marianum imperatorem missam esse acta dicunt. Cui sententia quoque qua Dioscoro dignitas abrogata est, adjuncta fuerit, verbo ad verbum sic habens, sicuti etiam ipsi Dioscoro et insinuata. « Scito te, propter sacerdotium canonum contemptum, et quam sanctæ isti universali synodo exhibuisti inobedientiam, propterea quod præter crimina alia, de quibus manifesto convictus es, tertium a sancta hac magna synodo juxta sacros canones citatus, ut ad dicendam causam adesses, non comparueris, decimo tertio vertentis hujus Octobris mensis die, a sancta et universali synodo exauctoratum, ab episcopatu et omni ecclesiastica constitutione alienum esse. » Post hæc, ubi de his rebus litteræ ad episcopos Alexandriam scriptæ, et edicta contra Diocorum composita fuissent, siue etiam suum congressum istum habuisse. Cæterum cum rursum convenienter, de recta fide tractatum, et ne formula ulla alia conciperetur, decretum esse: et posteaquam res Eutychieis Anem suum accepissent, et ab episcopo Romano per constitutionem conformatae essent, quam etiam omnes comprobarent, omnes eadem se dicere si quisque repetere, exclamassem. Postquam etiam principes postulassent, ut patriarcha quilibet unum aut alterum episcopum ex diœcesi et administratione sua designaret, quo unius cujusque sententia manifesto apud omnes proferretur: Florentium Sardensem episcopum, episcopis ut re deliberata id ficeret permittentibus, et Cecropium Sebastopolis episcopum, sic postea verba fecisse: « Fides vite a trecentis decem et octo sanctis Patribus in formulam redacta, et rursum a sanctis Patribus Athanasio, Cyrillo, Coelestino, Hilario, Basilio, Gregorio, atque nunc denuo a sanctissimo Leone constituta est. Rogamus igitur, ut sanctorum trecentorum decem et octo Patrum, sanctissimum **646** Leonis scriptum legatur. » Id ubi factum esset, synodus universam exclamassem: « Hec orthodoxorum recteque sentientium fides est: ita omnes credimus: papa Leo sic credit: Cyrilus sic credidit: papa fidei sic exposuit. » Porro interlocutione et deliberatione alia habita, ut etiam quæ centum et quinquaginta Patres ediderunt, legerentur, lecta ea quoque esse. Ad quæ synodus rursum exclamaverit: « Hoc omnium nostrum et fides, hæc orthodoxorum est fides; ita omnes credimus. » His dictis, Actum

Τούτων δὲ πάντων καὶ εἰληφθῶν παρά τε Ἀντολίου, καὶ Μαξιμου, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, πλὴν ἑκατὸν, δύοις σὺν Διοσκύρῳ καθηγέσθησαν, ἀναφορὰ περὶ πάντων συνοδικὴ Μερκιανῷ τῷ βασιλεῖ ἀπεστέλλετο. «Ἐπέμπετο δὲ καὶ ἡ καθαίρετις Διοσκόρου ἔχουσα ἐπὶ λέξεως ὥδε· « Γίνωσκεις σαυτὸν διὰ τὴν τῶν θείων κανόνων ὑπεροψίαν, καὶ διὰ τὴν ἀπειθείαν σου τὴν περὶ τὴν ἄγιαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑπὲρ ὅν πρόδη; τοῖς δὲ λόγοις πλημμελήμασιν οἵς ἐξῆς, καὶ τρίτον κληθεῖς παρὰ τῆς ἀγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου κατὰ τοὺς θεοὺς κανόνας ἐπὶ τῷ ἀποκρίνασθαι, τοῖς ἐπαγομένοις οὐκ ἀπήγνεσας, μηνὶ Ὁκτωβρίῳ τῷ ἐνεστώτι τρισκατεκάτῳ παρὰ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου καθηγήσθαι τῇς ἐπισκοπῆς, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριος. » Μετέπειτα τῶν περὶ τούτων γραφέντων καὶ πρόδη τοὺς κατὰ Ἀλεξανδρειαν ἐπισκόπους προδέματος κατὰ Διοσκόρου γενομένου, πέρα; καὶ τὰ τῆς τοιαύτης ἁδέχετο συνελέσσας. Αὗθις τοίνυν συναλισθέντων, τὰ πρότης ἔρθης πίστεως ἡρευνάντο· καὶ διεκρίνετο μήτι περιτέρω τυποῦσθαι, ἀπαξ τῶν κατ' Εὐτυχῆ πέρας διξιμένων, καὶ παρὰ τοῦ ἐν 'Ρώμῃ ἐπισκόπου διατυπωθέτων οἷς καὶ πάντες τοῦ ἔνεσαν· καὶ πάντων εἰπόντων τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν λέγειν· ἐπειπόντων δὲ καὶ τῶν ἀρχότων, ἔκαστον πατριάρχην ἐν ἡ δύο ἐπιλεξίμενον πρόσωπα τῆς κατ' αὐτὸν διοικήσεως εἰς μέσον ἤκειν, ὃσῳ ἐκάστων γνώμην φανερὰν ἀπασιν ἔγγενέσθαι, Φλωρέντιος ἐπισκόπος Σάρδεων, τῶν ἐπισκόπων ἐνδεδωκότων, ἐφ' ψιλούσιον ταῦτα ἐλέθειν, Κεκρόπιος ἐπισκόπος Σεβαστοπόλεως ταῦτα· ἐπὶ λέξεως ἔφησεν. » « Η πίστις καλῶς εἰρηται τῶν τριακοσίων δέκα καὶ δικαὶων ἀγίων Πατέρων· καὶ ἐνεστῶθη πάλιν παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Κελεστίνου, Ἰλαρίου, Βισαλείου, Γρηγορίου, καὶ νῦν πάλιν διὰ τῶν ἀγιωτάτου Λέοντος. » Αξιούμεν καὶ τὰ τῶν ἀγίων Ιατέρων τῶν τριακοσίων ιτ', καὶ τὰ τοῦ δισιωτάτου Λέοντος ἀναγνωσθῆναι· ὃν ἀνεγνωσμένων, ἡ πᾶσα σύνοδος τάδε ἐπεκρύγασεν. « Αὗτη ἡ πίστις τῶν δρυδοδέξιων· οὗτω πάντες πιστεύομεν· δι πάππας Λέωνος οὕτω πιστεύει· Κύριλλος οὕτως ἐπιστευσεν· δι πάππας οὗτος ἡρμήνευσεν. » Ετέρας τοίνυν διαλαλίδης γενομένης, ὃστε ἀναγνώσεως τυχεῖν καὶ τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἀγίων ἐκτεθειμένα, ἀνεγνώσθη καὶ ταῦτα πρός οἱ τῆς συνόδου αὐτοῖς ἐδόησαν· « Αὗτη ἡ πάντων πίστις· αὐτῇ ἡ πίστις τῶν δρυδοδέξιων· οὗτω πάντες πιστεύομεν. » Τούτων εἰρημένων Ἀέτιος δι ἀρχιδιάκονος παρελθὼν εἰπεν ἀνὰ χειρας ἔχειν τὴν πρὸ Νεστόριον ἐπιστολὴν Κυρίλλου τοῦ θεοπεσίου, ἢν οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἀθροισθέντες οἰκεῖαις χερσὶν ἐκύρωσαν· Εἰς δὲ φρειν καὶ ἐτέραν· ἐπιστολὴν αὐτοῦ Κυρίλλου

πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχείας γραφεῖσαν, ἐπίτης τε καὶ ταῦτην βεβαιωθεῖσαν· διὸ καὶ ἔξῆται ἀναγνώσσως ἀξιωθῆναι. Καὶ δικλαδίδι; γενομένης, καὶ ἔμψῳ ἀναγνώσεως ἐτυχον, ὃν τῆς προτέρας αὐτοῖς ὄνδροις ἡ περιοχὴ ταῦτα ἐδήλου· «Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοσεβεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορὶῳ Κύριλλῳ. Καταφυλαροῦσιν, ὡς μανθάνω, τινὲς τῆς ἐμῆς ὑπόληψίως ἐπὶ τῆς σῆς; Θεοσεβείᾳς καὶ τοῦτο συχνῶς· τὰς τῶν ἐν τέλει συνδους καιροφυλακτοῦντες μάλιστα, καὶ τάχα που καὶ τέρπειν οἰόμενοι τὴν σὴν ἀκοήν. » Καὶ μετ' διίγα· «Ἐφη τοινυν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς; μετὰ φύσιν γεννηθέντα Γίνεν μονογενῆ, τὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθείου θεὸν ἀληθινόν, τὸ φῶς ἐκ τοῦ φωτὸς, διὸ οὐ τὰ πάντα πεποίκην δι Πατέρα, κατελθίνει, στρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς. Τούτοις καὶ τῷδε ἐπεσθαῖ δεῖ καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς πιριδείγμασιν, ἐννοοῦντας, τι τὸ στρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι δηλοῖ τὸν Θεὸν Λόγον. Οὐ γάρ φαμεν ὅτι ἡ τοῦ Λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σάρξ ἀλλ' οὐδὲ εἰς ὅλον ἀνθρώπον μεταβληθῆναι τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἔκεινο δὲ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐψυχαμένην, ψυχὴ λογικὴ ἐνώσας δι Λόγος ἐστι τῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράσιας καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἀνθρώπος, καὶ κεχρημάτικεν Γίνεν ἀνθρώπου οὐ κατὰ θελήσιν μόνην ἢ εὑδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψεις περισσώτου μόνου· καὶ ὅτι διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνέτητα τὴν ἀληθινὴν συνενεγκθεῖσαι φύσεις· εἰς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστὸς καὶ Γίνεν οὐχ ᾧ τῇς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἐνωσιν ἀποτελεσθῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἔνα Κύριον καὶ Χριστὸν καὶ Γίνεν ἐκ θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἐνέτητα συνδρομῆς. » Καὶ μετ' ἔτερα· «Ἐπειδὴ δὲ διὸ τῷδε ἐπειδὴν ἀνθρωπὸς ἀλλ' ἔξ αὐτῆς τῆς ἀποφοίητης ἐπ' αὐτὸν δι Λόγος· ἀλλ' ἔξ αὐτῆς τῆς μήτρας ἐνωθεὶς ὑπομεῖναι λέγεται· γέννησιν σαρκικὴν, ᾧ τῆς ιδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος. Ήντον φαμὲν αὐτὸν παθεῖν καὶ ἀναστῆναι, οὐχ ᾧ τοῦ Θεοῦ Λόγου παθέντος εἰς ιδίαν φύσιν, ἢ πληγὰς, ἢ διατρήσεις ἥλων, ἢ γοῦν τὰ ἔτερα τῶν τραυμάτων ἀπαθεῖς γάρ τὸ Θεῖν, ὅτι καὶ ὁ σώματον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γεγονός αὐτοῦ θεοῦ τῶμα πέπονθε ταῦτα πάλιν, αὐτὸν; λέγεται παθεῖν ὑπὲρ τῷδε. Ἡν γάρ ἀπαθῆς ἐν τῷ πάτσχοντι σώματι. » Τῆς δ' αὖ δέρας ἐπιστολῆς τὰ μὲν πλείστα τῇ πρὸ ταῦτης ιστορίᾳ ἐμπειρειληπταί εἰστι δὲ καὶ ἐν αὐτῇ ἥτις τοιάδε· Ἡν Ἰωάννης μὲν δι τῆς Ἀντιόχου ἔγραψεν, ἀπάσις; δὲ ψήφοις προσεδέξατο Κύριλλος, φάσκων· «Ορολογεῦμεν τὴν ἀγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διὸ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι ἐξ αὐτῆς, καὶ ἐνανθρωπῆσαι, καὶ εἰς αὐτῆς τῆς συλλήψεως; ἐνώσαι ἐστι τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναὸν. Τὰς δὲ εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς ἐπὶ τοῦ Κυρίου φωνὰς; Ισμεν τοὺς θεοφρους; μάρτρας, τοὺς μὲν κοινοποιοῦντας ᾧ

A archidiaconum progressum, in manibus se habere divini Cyrilli ad Nestorium epistolam, dixisse, quam manibus suis Patres Ephesi confirmariunt. Et aliam item epistolam ipsius Cyrilli ad Joannem Antiochenum, itidem ut alteram illam confirmatam: easque publice legi petuit. Interlocutione igitur facta utrumque scriptum publice lectum esse. Epistola prior hisce verbis composita fuit: «Religiosissimo et piissimo collegae Nestorio Cyrillus. Obloquuntur, ut audio, nonnulli, de existimatione mea, apud tuam pietatem: et id cerebrius faciunt, sollicite admodum, ut cum magistratibus propterea congregantur, opportunitatem observantes, et fortasse alicubi auribus se tuis rem gratam sacere putantes. » Et post pauca: « Sancta igitur et magna synodus protulit, inquit, ipsum qui ex Deo et Patre natura genitus est, Filium unigenitum ex vero Deo Deum verum, lumen de lumine, per quem Pater condidit omnia, descendisse: incarnatum et hominem factum, et passum esse: resurrexisse tertia die, ascendisse in cœlos. Quæ et nos sequi oportet, doctrina simul et exemplo illud nobiscum reputantes, quid sibi velint verba hæc, Deum Verbum incarnatum et hominem factum esse. Non enim dicimus, Verbi naturam transmutatam carnem factam, sed neque in totum hominem ex anima et corpore constantem versus esse. Verum illud potius, carne rationali anima animata sibi ipsi secundum unum subsistentiam unita, Verbum eo, qui verbis exprimi et intelligentia percipit nequeat, modo, hominem factum, et Filium hominis dictum esse. Atque **647** id quidem non iuxta voluntatem aut beneplacitum solum, sed neque veluti per solius personæ assumptionem, et quod diversæ ad unionem veram convenerint naturæ; verum quod unus ex utrisque Christus et filius factus sit, non quod naturarum diversitas propter unionem sublata sit, sed quod illæ potius unum Dominum et Christum et Filium ex divinitate atque humanitate ineffabili et inenarrabili ad unitatem concursu perfecerint. » Et rursum post pauca: « Quandoquidem vero propter nos et nostram salutem, unita sibi ipsi, iuxta subsistentiam, humanitatem, processit ex muliere, idcirco carnaliter etiam genitus esse dicitur. Non enim primum communi nōre ex sancta Virgine homo genitus est, et deinde in eum Verbum pervenit: sed id ex utero ipso unitum, carnalem nativitatem sublisse dicitur, ut post carnis suæ nativitatem propriæ sibi ascens. Sic ipsum dicimus passum esse, et resurrexisse, non quod Deus Verbum propria sua natura passum sit, aut plagas aut clavorum fixuras aut vulnera reliqua exceperit. Divinitas enim perpessioni obnoxia non est, propterea quod etiam incorporea est. Quoniam vero corpus, quod proprie ejus factum est, ista passum est, propterea Verbum ipsum pro nobis passum esse dicitur. Nam id perpessione liberum in corpore perpessioni obnoxio fuit. » Alterius porro epistolæ partes plerique anteac in hoc opero.

insertæ sunt. In ea autem dictum quoddam est, a Joanne quidem Antiocheno prolatum, a Cyrillo vero suffragiis omnibus comprobatum, qui sic inquit: « Virginem sanctam, Θεοτόκον, hoc est Dei Genitricem, profitemur, propterea quod Deus Verbum ex ea caro et homo factus sit, et ab ipsa usque conceptione assumptum ex ea templum sibi univerit. Evangelicas vero et apostolicas voces de Domino divinos illos viros scimus partim communiter veluti et una persona protulisse, partim vero tanquam de duabus naturis discrevisse. Et alias quidem magnifice, sicuti Deum decet, juxta divinitatem Christi, alias autem submisso et humiliter, secundum humanitatem ejus tradidisse. » Quibus intulit: « Sacras hasce veces vestras ubi legimus, sicuti et nos ipsos, sentire vos compemus. Unus enim Dominus, una fides, unum baptisma. Itaque rerum universarum Servatorem Deum glorificavimus, alteri alteris congratulantes, **648** quod congruentem divinitus inspiratis Scripturis, et traditioni sanctorum Patrum nostrorum, nostræ simul et vestræ Ecclesie habeant fidem. » Hæc ubi facta sunt (acta synodi habent), synodus exclamavit: « Omnes ita credimus, papa Leo ita credit: Anathema in eum qui vel dividit, vel confundit. » Hæc ipsa Leonis archiepiscopi est fides, Leo ita credit, Leo et Anatolius ita credunt: Omnes ita credimus: et Cyrilus ita credit. Semper terna est memoria Cyrilli: epistola Cyrilli ita sunt, sic sentimus, sic credidimus, sic credimus. Leo archiepiscopus ita sentit, ita credit, ita scripsit. » Atque ubi de Leonis epistola legenda Patres interlocuti sunt, sicuti in Græcum sermonem translatâ fuerat, et ipsam lectam esse commentarius resert, eamque de verbo ad verbum actis annexam. « Post cujus lectionem episcopi vociferati sint: Hæc ipsa Patrum fides est: hæc ipsa apostolorum fides: omnes ita credimus. Nos orthodoxi et recte sentientes ita credimus. Anathema in eum qui ita non credit. Petrus per Leonem ita protulit. Apostoli ita docuerunt. Pie et vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Leo et Cyrilus ad eumdem modum docuerunt. Anathema in eum qui non ita credit. Hæc vera est fides. Orthodoxi ita credunt. Hæc fides est Patrum. Cur hæc Ephesi lecta non sunt? Lioscorus hæc suppressit. » Illud quoque in actorum commentariis reperitur: « Postquam pars quædam epistola Leonis lecta est, hoc complectens: Et ad naturæ nostræ debitum persolvendum, natura divina ei quæ permissioni obnoxia est, unita est, ut quod ita sanationi nostræ affine commodumque esset, unus et idem mediator Dei et hominum Christus Jesus, mori ex altero posset, ex altero prorsus non posset. » De hac voce Leonis Illyricos atque itidem Palæstinos episcopos contendisse: et eum qui dictus est Aetium archidiaconum sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sententiâ aliam Cyrilli, hisce verbis compositam protulisse: « Quandoquidem proprium ejus corpus, gratia Dei,

A ἐφ' ἐνὸς προσώπου, τοὺς δὲ διαιροῦντας; ὡς ἐπὶ δύο φύσεων καὶ τὰς μὲν θεοπεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινὰς κατὰ τὴν ἀνθρωπίτητα αὐτοῦ παραδίδοντας. » Οἱ δὲ ἐπήγαγε: « Ταῦτας ὑμῶν τὰς λεποὺς ἐντυχόντες φωναῖς, οὓς μὲν καὶ ἔχουτος φρονοῦντας εὑρίσκομεν εἰς δὲ Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα. Ἐδοξάσαμεν οὖν τὸν ὅλον σωτῆρα Θεὸν, ἀλλήλοις συγχαρούντες, ὅτι ταῖς θεοπεύσταις Γραφαῖς, καὶ τῇ παραδίσει τῶν ἀγίων ἡμῶν Πατέρων, συμβαλλουσαν ἔχουσι πίστιν αἱ τε παρ ἡμῖν καὶ παρ ὑμῖν Ἐκκλησίαι. » Τούτων ἀνεγνωμένων, τοιούτοις ἥρμασιν οἱ τῆς συνόδου ἐδόξασαν. « Πάντες οὖν τις εὔστομος εἰς τὴν θεότηταν· Ἀέων οὗτως πιστεύει. Ἄναθεμα τῷ μεριζόντι καὶ τῷ συγχέοντι. Αὕτη ἡ πίστις τοῦ Λέοντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου· Λέων οὗτος πιστεύει· Λέων καὶ Ἀνατόλιος; οὗτως πιστεύουσι. Πάντες οὖν τις εὔστομος εἰς τὴν Κύριλλον οὗτος πιστεύει. Αἰωνία δὲ μνήμη Κυριλλοῦ· καὶ αἱ ἐπιστολαὶ Κυριλλου εἰσὶν οὓς φρονοῦμεν, οὓς ἐπιστεύσαμεν, οὓς πιστεύομεν. Λέων δὲ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος φρονεῖ, οὓς πιστεύει, οὓς ἔγραψε. » Διαλαλιᾶς δὲ γενομένης ὡς τε καὶ τὴν Λέοντος ἀναγνωσθῆναι ἐπιστολὴν, εἰς Ἐλληνα γλῶσσαν μεταβληθεῖσα ἀνεγνώσκετο, ἥτις τοῖς πεπραγμένοις πρὸς λέξιν ἐμφέρεται· ἦς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπεδόγασαν οἱ ἐπίσκοποι· « Αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων· αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀπόστολων. Πάντες οὗτοι πιστεύομεν· οἱ δὲ ὄρθوذοξοι οὗτον πιστεύομεν. Ἀνάθεμα τῷ μὴ οὕτω πιστεύοντι. Πέτρος δὲ Λέων τοις ταῦτα ἐδόξασεν οἱ ἀπόστολοι οὗτως ἐδίδαξαν. Εὔσεβος καὶ ἀλλαχὼς Λέων ἐδίδαξε· Κύριλλος οὗτος ἐδίδαξε· Λέων καὶ Κύριλλος δομίλιος ἐδίδαξαν. Ἀνάθεμα τῷ μὴ οὕτω πιστεύοντι. Αὕτη δὲ ἀληθῆς πίστις· οἱ ὄρθوذοξοι οὗτως φρονοῦσιν. Αὕτη δὲ πίστις τῶν Πατέρων. Ταῦτα ἐν Ἐφέσῳ διὰ τὸ οὐκ ἀνεγνωσθη; Ταῦτα Διεύκορος ἔχρυψεν. Καὶ τοῦτο δὲ τοῖς πεπραγμένοις ἐμφέρεται· ὡς ἡνίκα τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς Λέοντος ἀνεγνωσθη, τουτοὶ περιέχον· καὶ πρὸς τὸ χρεωτούμενον δफλημα τῆς ἡμετέρας φύσεως ἔκτισθηναι, ἡ θεῖα φύσις ἡνῶθη τῇ παθητῇ· ἵνα τοῦτο ἐῃ τὸ ταῖς ἡμετέραις λάσεσιν ὑπάρχον ἀρρεδίον, δὲ εἰς καὶ διάτης ὣν μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀνθρωπος· Χριστὸς Ἰησοῦς, καὶ ἀποθνήσκειν ἐκ τοῦ ἐνδεδυνηθῆ, καὶ τελευταῖον ἐκ τοῦ ἐτρόου μὴ δυνηθῆ. » Πρὸς δὲ διδοὺς Λέοντος τῶν Ἰλλυριῶν ἀμφιβολῶς ἔχοντας, ὥσαύτως δὲ καὶ τῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων, δὲ εἰρηνέος Ἀέτιος· δὲ ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀλλήλην φῆσιν τοῦ ἀγίου Κυριλλου παρῆγε τάδε διεξιούσαν· « Ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὸ ίδιον αὐτοῦ οώμα χάριτι Θεοῦ, καθαύ φησιν δὲ ἀπόστολος· Παύλος, ὑπὲρ παντὸς ἐγένετο Θανάτου, λέγεται παθεῖν αὐτὸν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον· οὐχ ὡς εἰς πεῖραν ἐλθὼν θανάτου, τότες ἥκον εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν· ἀπόπληξία γάρ τοῦτο λέγειν ἢ φρονεῖν· ἀλλὰ δὲ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἡ ὁδρὴ αὐτοῦ ἐγένετο θανάτου. » Καὶ αὐθὶς πρὸς τὴν φῆσιν τῆς ἀπ.οστολῆς Λέοντος τὴν λέγουσαν· « Ἐνεργεῖ γάρ ἔκατέρχε μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, διπέρ ίδιον ἔζηγκε· τοῦ μὲν Λόγου κατεργάζομένου τοῦν διερέεται τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἔκτελον-

τοις, ἐπερ ἔστι τοῦ σώματος· Καὶ τὸ μὲν αὐτῷ δια-
γόμπει τοῖς θεύμασι, τὸ δὲ ταῖς οὐρανοῖς ὑποπέ-
πτωκεν. » Τῶν δὲ Ἰλλυριῶν καὶ Παλαιστινῶν αὐτὸς:
ἀμφιβαλλόντων, Ἀέτιος ἀλλο Κυρίλλου καράλαιον
ἀγένων περιέχον οὖτας· « Αἱ μὲν ἀλλαι τῶν φωνῶν
δὲτι μάλιστα θεοπρεπεῖ; , αἱ δὲ οὗτα πάλιν ἀνθρω-
ποπρεπεῖς· αἱ δὲ μέσην τινὰ τάξιν ἔχουσιν, ἐμφανί-
ζονται; τὸν Γιὸν τοῦ Θεοῦ θέλεν διτα καὶ ἀνθρωπον
ἔριν εἰν αὐτῷ. » Καὶ μετὰ τάῦτα πρὸς ἕτερον μέ-
ρος τῆς ἐπιστολῆς Λέοντος ἀμφιβαλλόντων τῶν εἰρη-
μένων ἡπ.σχόπων ἔχον οὖτας· « Εἴ καὶ τὰ μάλιστα
γάρ εἰν τῷ Δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ
ἐγνθρώπου εἰν πρόσωπον, δομας ἔτερόν ἔστιν ἔκεινο
ἔξι οὐ εἰν ἐπέρωτε κοινόν ἔτει τὸ τῆς οὐρανοῦ καὶ
ἔτερον ἔξι οὐ κοινὸν τὸ τῆς διέξεις καθεστηκεν. » Εἴ
τιμῶν μὲν γάρ αὐτῷ ἡ ἐλάτσων τοῦ Πατρὸς ἀνθρω-
πότης· ἐκ δὲ τοῦ Πατρὸς ἔστιν αὐτῷ ἡ μετὰ τοῦ
Πατρὸς αὐτοῦ θεότης. » Θεοδώρητος ζυγοστατῶν
γλεγε καὶ τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ ἐπὶ λέξεως εἰρη-
σθαι οὖτας· « Καὶ γενόμενον ἀνθρωπον καὶ μὴ με-
θεντα τὸ διοιν, μεμένηκεν διπερ ἦν· καὶ ἕτερον εἰν
ἐπέρωτε τὸ κατοικοῦν· τουτέστιν ἡ θεῖα φύσις μετὰ
τῶν ἀνθρώπων. » Εἶτα τῶν ὑψηλοτάτων ἀρχόντων
πυθομένων εἰ ἔτι τις ἀμφισθετεῖ, πάντες εἰπον, μη-
δαμῶς ἀμφιβάλλειν. » Εν τούτῳ δὲ Ἀττική, ἐπισκό-
πος Νικοπόλεως ἐνδινάλι οἱ ἡτεῖο, ἀταράχψ δια-
νοίες λογισμῷ εἰν βραγέσιν ἡμέραις τὸ τῷ Θεῷ
δεκοῦν καὶ τοῖς θείοις Πατέραις διατυπωθῆναι,
« Εἴητε δὲ λαβεῖν καὶ τὴν ἐπιστολὴν Κυρίλλου τὴν
πρὸς Νεστόριον· εἰν η παρακελεύεται αὐτὸν, συνθέ-
σθαι τοῖς δῶδεκα αὐτοῦ καραλαῖοι·, οἵς καὶ οἱ λειποῦ
πάντες συνένευτο· καὶ τῶν ἀρχόντων διαλαλησάν-
των, ἡμερῶν πέντε διωρίαν ἔδοντο, ὥστε συνελθεῖν
Ἀνατολίψ τῷ προέδρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ
ἐπισκόποι πάντες ἐπευφῆμισαν ταῦτα εἰπόντες·
« Ἡμεῖς οὐτω πιστεύομεν· πάντες οὖτα πιστεύομεν·
ώς Λέων οὐτω πιστεύομεν. » Ἡμῶν οὐδεὶς ἀμφιβάλ-
λει. » Ήμεῖς πάντες ὑπεγράψαμεν. » Ηρδ; & ἐπὶ βῆ-
ματο; ταῦτα λελάπται· « Οὐκ ἀναγκαῖον πάντας
ὑμᾶς συνελθεῖν. » Άλλος ἐπειδὴ ἀκόλουθόν ἔστι πιστω-
θῆναι τοὺς ἀμφιβάλλοντας, δὲ εὐλαβεῖστας ἐπισκό-
πος Ἀνατολίος ἀπὸ τῶν ὑπογραφάντων ἐπιλέξηται
οὓς· ἐὰν νημίσῃ πρὸς δ.δασκαλίαν τῶν ἀμφιβαλλόν-
των. » Οἵς ἐπήγαγον οἱ τῆς συνδόμου οὗτως· « Δεό-
μεθα παρὰ τῶν Πατέρων τῇ συνόδῳ τὰς φωνὰς τῷ
θαυματεῖ, τὰς ικεσίας τῶν δριδοδέξων· πάντες ἡμάρ-
τομεν, πᾶσι συγχωρθείη. » Οἱ δὲ τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως ἐκκλησίας ἐπεβόησαν· « Οὐλίγοι κράζου-
σιν, οὐ λέγει τὸ σύνοδος. » Μεθ' οὖς οἱ τῆς ἔω εἰ-
πον, « Τὸν Αἰγύπτιον τῇ ἔξορίᾳ. » Οἱ δὲ Ἰλλυριοί
ἐκράγασαν· « Δεόμεθα, πάντας ἐλέγοντο. » Μεθ' οὖς
οἱ ἀνατολικοί, « Τὸν Αἰγύπτιον τῇ ἔξορίᾳ. » Επίσης
δὲ καὶ Ἰλλυριῶν λεγόντων, οἱ τῆς Κωνσταντίνου
ἐκράγασσαν· « Τὸν Διόσκορον τῇ ἔξορίᾳ· τὸν Αἰγύπτιον
τῇ ἔξορίᾳ· τὸν αἰρετικὸν τῇ ἔξορίᾳ· Διόσκορον δὲ Χρι-
στὸν καθεῖλεν. » Οἱ δὲ Ἰλλυριοί, « Ηλάντες ἡμάρτομεν,»
εἶπον, « πᾶσι συγχωρησον, Διόσκορον τῇ συνόδῳ
διέταξον ταῖς ἐκκλησίαις. » Καὶ ἀλλων δὲ τιγνων

A quemadmodum inquit apostolus Paulus, pro omni-
bus mortem gustavit, oppetuisse mortem pro nobis
ipsum (Verbum scilicet) dicitur: **649** non quod
id periculum mortis adierit, quantum ad naturam
ipsius pertinet (nam hoc dicere, aut sentire, atto-
niti stuporis est), sed quod, sicuti modo dixi, caro
cujus mortem gustavit. Rursus ad epistolæ Leonis
dictum, quod sic habet: « Operatur namque ultra-
que forma, cum alterius communione, quod
ei proprium est, Verbo quidem, id quod
Verbi est, persiciente, corpore autem, quod cor-
poris est, absolvente; » atque illud quidem in eo
miraculis relucet, hoc autem injuriis et contumeliis
subjacet; ad hoc, inquam, dictum Illyricet Pa-
lestini rursus ambigentibus, Aetius aliud Cyrilli
capitulum legit, quod sic habet: « Quædam sane
voces quam maxime Deum decent, quædam autem
rursus homini convenienti, quædam porro medium
obtinent locum, Filium Dei Denū simul et homi-
num esse significantes. » Post hæc, de alia epistolæ
Leonis parte, quos diximus, episcopi addubitarunt,
enījus hæc sunt verba: « Etiam si enim in Domino
Iesu Christo Deus et hominis persona una est, aliud
tamen illud est, ex quo in utroque communis est
injuria et contumelia: et aliud, ex quo communis
consistit gloria. Ex nobis enim in eo est minor
Patre humanitas, ex Patre autem æqualis ei cum
Patre divinitas. » Ibi tamen Theodoritus æqua lance
verba ea ponderans, bratum quoque Cyrillum da-
C verbo ad verbum hæc dixisse retulit: « Et homo
factus, eo quod ejus proprium fuit, non mutato,
id quod erat permansit, et alterum in altero habi-
tat, videlicet natura divina cum hominibus. » Sub
hæc, amplissimi principes, num aliqua adhuc re-
liqua esset controversia, interrogarunt: et omnes,
minimo se ambigere dixerunt. Deinde Atticus
Nicopolitanus episcopus permitti sibi postula-
vit, ut in diebus paucis, animo tranquillo et
quieto, Dei et divinorum Patrum decretum in con-
stitutionem referre posset. Epistolam quoque Cy-
rilli ad Nestorium dari sibi petiit, in qua illum Cy-
rillus, ut duodecim capitibus suis, ita ut alii omnes
fecissent, assensionem suam præberet, admonuit.
Et principes interlocuti, dierum quinque tempus
D ei concessere, ut cum Anatolio Constantinopolitano
antitiste congregaderetur. **650** Et episcopi omnes
faustis acclamationibus hæc laudarunt, vociferan-
tes: « Nos sic credimus: omnes ita credimus, sicut
Leo, ita credimus. Nemo nostrum ambigit. Nos om-
nes subscriptissimus. » Deinde verba hæc dicta sunt:
« Non necesse est ut omnes conveniamus. Cæterum
quoniam æquum est, ambigentium fidem confirmari,
religiosissimus episcopus Anatolius ex subscriptio-
ribus deligat, quos ad ambigentes docendos judica-
verit esse idoneos. » Ibi qui in synodo convenerant,
intulerunt: « A Patribus petimus, ut Patres synodo
restituant, ut voces et preces orthodoxorum ad
imperatorem referant: omnes peccavimus, omni-

bus venia detur. » Tum Ecclesie Constantinopoli-Α παραπήσον γεγεντιμέων, χιλ τὰ τῆς τοιάντες
τανᾱ cleris exclamavit: « Panici vociferantur, non συνελύσσεται πέρας έλαμβανε.
synodus hoc dicit. » Post quos Orientales dixerunt: « Ägyptium in exsilio. » Illyrici autem exclamavunt: « Omnim imperator misercatur, oramus. » Et Orientales: « Ägyptium in exsilio. » Et cum contra ex aequo Illyrici vociferarentur, Constantinopolitani exclamarunt: « Dioscorum in
exsilio, Ägyptium in exsilio, hereticum in exsilio, Dioscorum Christus exauktoravit. » Et Illyrici rursus: « Omnes peccavimus, omnibus gratiam facito: Dioscorum synodo, Dioscorum ecclesiis redde. » Et cum alia quædam in eundem modum fierent, consensus quoque is finem suum cepit.

In proxima deinde sessione, postquam senatus per interlocutionem jussisset, ut decreta concilii in constitutionis formam redacta legerentur : progressus Constantinus secretarius, ex scheda hac recitavit : « De recta quidem et catholica fide sequenti die, conveniente concilio, diligentiores inquisitionem fieri debere, cernimus. Et quia Flavianus divinæ memorie antistes, et Eusebius religiosissimus episcopus, ex actorum commentariorum, qui lecti sunt, inquisitione, et dictis ipsis quorundam qui synodo tum celebratae praesuerunt, quique hallucinatos se esse, et perperam eos exauktorasse, qui nihil a fide aberraverint confessi sunt, inique exauktorati esse probati sunt : videtur nobis, pro eo atque Deo aquum esse placet, quatenus hoc etiam divinissimus et religiosissimus noster Dominus arbitrabitur, ut eadem pœna multentur **651** Diocorus religiosissimus Alexandriæ episcopus, et Juvenalis religiosissimus Hierosolymorum episcopus, et Thalassius religiosissimus Cæsareæ Cappadocum episcopus, et Eusebius religiosissimus Ancyrae episcopus, et Eustathius religiosissimus Beryti episcopus, et Basilius religiosissimus Seleuciæ Isaurorum episcopus, qui tum synodo praesuerunt : videlicet ut juxta sacros canones ab episcopali dignitate sint alieni, et omnia que consequenter acta fuerint sacrae majestati referantur. » Et post quarundam sententiarum lectionem, episcopi qui ibi congregati erant, interrogati sunt, an fidei trecentorum decem et octo, et rursus centum et quinquaginta Patrum, litteræ Leonis papæ consonae essent? Tuin Anatolius Constantinopolitanus episcopus, et reliqui, quam maxime epistolam Leonis concordare cum eis qui dieti sunt patribus responderunt : et confessim eam omnes manuum suarum adnotatione roborarunt. His ita actis, synodus universa exclamavit : « Omnes assentimur, omnes comprobamus, omnes idem credimus, omnes idem sentimus : omnes ita credimus. Patres synodo reddantur, subscriptores synodo reddantur. Vivat ad multos annos imperator Augustus. Vivat ad multos annos imperatrix Augusta. Patres synodo reddantur. Qui idem nobiscum credunt, synodo reddantur. Vivat ad multos annos imperator. Qui nobiscum in sententia concordant, synodo reddantur. Multos annos vivat imperator. Omnes fidei subscriptissimus. Sicuti Leo, ita et nos sentimus. » Sub hæc, interlocutio in hæc verba prolata est : « Retuāmus ad divinissimum et piissimum dominum

Τῇ δ' ἐψῆς συνελεύσει ἐπει τῇ σύγκλητο; διελά-
λησε τοὺς δῆμο γενομένους τύπους ἀναγνώθηναι,
παριών Κωνσταντίνους σεκρετάριος ἀπό σχέδους ἀνέ-
γνω ταῦτα ἐπι λέξεως ἔχοντα: « Περὶ μὲν τῆς ὁδο-
δῖκου καὶ καθηλικῆς πίστεως συνδου γενομένης
μετὰ μίαν, τελεωτέρων καὶ ἀχρ' βεστέρων ἔξτασιν
δεῖλη γενέσθαι συνορῶμεν. » Επειδὴ δὲ Φλάβιος ὁ
τῆς θείας μνήμης ἐπίσκοπος, καὶ Εὐσέβιος ὁ εὐλα-
βεστατος ἐπίσκοπος, ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων καὶ
διεγνωσμένων ἀρεύνης, καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς τινῶν
τῶν ἐξάρχων γενομένων τῆς τότε συνόδου, διμολογη-
σάντων ἐφαλθεῖ καὶ μάτην αὐτοὺς καθηγητέναις,
οὐδὲν περὶ τὴν πίστειν σφ. λέντας, δείκνυνται ἀδι-
κῶς καθαιρεύεντες· φ. ἴνεται ἡμῖν κατὰ τὸ τῷ Θεῷ
ἀρέσκον δίκαιων εἶναι, εἰ παραστατή τῷ θειοτάτῳ καὶ
εὐλαβεστάτῳ ήμῶν ἀεισπόντῃ τῶν αὐτῶν ἐπιτιμίων τυ-
χεῖν Διόσκορον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀλεξιν-
δρείας, καὶ Ιουσενάλιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκο-
πον Ἱεροσολύμων, καὶ Θαλάσσιον τὸν εὐλαβέστατον
ἐπίσκοπον Καισαρείας; Καππαδοκίας, καὶ Εὐτάβιον
τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀγκύρας, καὶ Εὐτά-
θιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Βηρυτοῦ, καὶ Βασι-
λείου τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Σελευκείας τῆς
Ἰοαννίας, οἱ τῇς τότε συνόδου ἐξηρχον, κατὰ τοὺς
Ιερούς κανόνας, τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξώματος ἀλλο-
τρίους γενέσθαι, πάντων τῶν παρακλουσθητάντων
τῇ θείᾳ κορυφῇ γνωρίζομεναν. » Καὶ μετὰ τινας;
ἄλλας ἀναγνώσεις ἡγετιθῆσαν οἱ συνελεγμένοι
ἐπίσκοποι, εἰ τῇ πίστει τῶν τιτη Πατέρων καὶ τῶν
ρυ συνάδει καὶ τὰ Λέοντος τοῦ πάπκα συγγράμ-
ματα. Καὶ ἀπεκρίνετο Ἄνατολιος δ τῇς Κωνσταν-
τίνου πρέσβορος, καὶ οἱ λοιποί, καὶ μάλιστα συνάδειν
τὴν ἐπιστολὴν Λέοντος τοὺς εἰρηθέντοις θεοῖς Ηλι-
τράσι· καὶ αὐτίκα πάντες ἐκείνην ὑπεσημήνανο.
Τούτων δ' οὕτω προσάντων, οἱ τῆς συνόδου πάντες;
ἐπειδόσαν· « Πάντες συντιθέμενα, πάτες συνι-
νοῦμεν, πάντες δροῖων; πιστεύομεν, πάντες τὰ αὐτὰ
φρονοῦμεν, πάντες οὐτα πιστεύομεν. Τοὺς Πατέρας;
τῇ συνόδῳ, τοὺς ὑπιγράψαντας τῇ συνόδῳ, πολλὰ τὰ
ἔτη τοῦ βασιλέως· πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστες.
Τοὺς πατέρας τῇ συνόδῳ, τοὺς ὄμοκιστους τῇ συν-
όδῳ, πολλὰ τὰ ἔτη ταῦ βασιλέως· τοὺς διάδρομα;
τῇ συνόδῳ πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως. Οἱ πάντες;
τῇ πίστει ὑπεγράψαμεν· ὡς δὲ Λέων οὕτω φρονοῦ-
μεν. » Καὶ εἰσηγένθη διαλαλιά ἔχουσα ὡδες· « Ἄνη-
νεγκάμεν τῷ θειοτάτῳ καὶ εὐεισεστάτῳ ήμῶν δε-
σπότῃ περὶ αὐτῶν· καὶ ἀναμένομεν τὴν ἀπόκρισιν
τῇς αὐτοῦ εὐεισθείας. » Ή δὲ εὐλάβεια η ὑμετέρα
καὶ περὶ Διοσκόρου τοῦ παρ' ὑμῖν καθαιρεθέντος,
ἄγνοούσης καὶ τῆς θειοτάτης καὶ ρυφῆς καὶ ήμων,

καὶ περὶ αὐτῶν τῶν πέντε, ὅπερ δῶν τὴν παράλη-
σιν ποεῖσθε, καὶ πάντων τῶν πεπραγμένων ἐν τῇ
συνδρῷ δώσεις λόγους τῷ Θεῷ. » Ἐπευφῆμησαν λέ-
γοντες· « Διάσκορον δὲ Θεὸς καθεῖται· Διάσκορος; δι-
καίως καθηρέθη· Διάσκορον δὲ Χριστὸς καθεῖται. » Τῆς δὲ ἀπὸ Μαρκιανοῦ ἀποκρίσεως ἐνεχθείσης, κα-
κείνοις ἐπιτρεπούσης τὰ τῶν καθηρημένων ἐπισκό-
πων, ὡς διὰ τῶν ἀρχηντῶν ἐθηλώθη, τεῦτα ἡ σύν-
οδος ἐπὶ λέξεως εἰπε· « Παρακαλοῦμεν αὐτοὺς
εἰσελθεῖν, τοὺς δμοδόκους τῇ συνδρῷ, τοὺς δμόδρο-
νας τῇ συνδρῷ, τοὺς ὑπογράψαντας τῇ ἐπιστολῇ
λέοντος τῇ συνδρῷ. » Ἐπὶ τούτοις αἱ δεδομέναι δε-
τῆσις ἐπισκόπων τῆς Αιγυπτιακῆς διοικήσεως τῷ
βασιλεῖ Μαρκιανῷ ἀναγνώσεως ἔτυχον· αἱ πρὸς τοῖς
ἄλλοις καὶ ταῦτα δὴ περιείχον· « Φρονοῦμεν καθὼς
καὶ οἱ τριακόσιοι δέκα καὶ δκτῶν ἐν Νικαίᾳ ἐξέθεντο,
καὶ διακάριος· Ἀθανάσιος, καὶ δὲ ἄγιοις Κύριλλος,
ἀναθεματίζοντες πᾶσαν αἵρεσιν, τὴν τε Ἀρείου
καὶ Εὐνομίου, καὶ Μάνου καὶ Νεστορίου, καὶ τῶν
λεγόντων ἐξ οὐρανοῦ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
εἶναι, καὶ μὴ ἐκ τῆς ἀγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθέ-
νου Μαρίας καθ' ὀμοιότητα πάντων ἡμῶν χωρὶς
θμαρτίας· » Πρὸς δὲ πολὺ τοῖς συνάδοις ἔκραξαν λέ-
γοντες· « Τὸ δόγμα Εὐτυχοῦς, διὰ τοῦ μὴ καὶ αὐτὸς
καθυπέδαλον ἀναθέματι; Τῇ ἐπιστολῇ λέοντος ὑπο-
γράψαι δρεῖσθαισιν· ἀναθεματίζοντες· Εὐτυχεῖ καὶ
τοῖς διγμασιν αὐτοῦ, σύνθωται τῇ ἐπιστολῇ λέον-
τος. Διαπαῖξαι ἡμᾶς βούλονται καὶ ἀπελθεῖν. » Πρὸς
ταῦτα οἱ Αιγύπτιοι ἐπισκόποι εἶπον· « Πολλοὶ
εἰσιν ἐν Αιγύπτῳ ἐπισκόποι· καὶ οὐκ ἔχοντες ἡμῖν τὸ
τῶν ἀπολιμπανομένων ἀναδέξασθαι πρόσωπον. »
Καὶ ἵκεσται τῇ συνδρῷ προσῆγον, τὸν αὐτῶν ἀρχι-
πίσκοπον περιμένειν, ὡς ἀν τῇ ἐκείνου γνωμῇ κατὰ
τὸ συνοδικὸν ἔθος ἔψωνται. Εἰ γάρ πρὸ τῆς τοῦ κα-
θηγεμόνος βουλῆς τι προρχθῶσι πρᾶξαι, ἐπιθεναι
αὐτοῖς τοὺς τῆς ἀπαρχίας ἐπισκόπους. Πολλῆς δὲ
ἔριδος μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῆς συνδροῦ γεγενημέ-
νης, μόλις ἐνεδόθη αὐτοῖς ἔκαστος οὐδὲ ἐπισκόπος ἐκείνοις
προχειρισθεῖ. Εἴτε δεήσεις τινῶν μοναχῶν παρή-
γοντο· δῶν τὸ κεφάλαιον ἥν, μὴ ἐπάγειν ἀνάγκην
αὐτοὺς χέρταις καθυπογράψειν τισι, μέχρις ἀν τῇ
πᾶσα σύνοδος ἀθροισθεῖ, ἥν ἐθέσπιζε φασίλευς,
καὶ τὰ τετυπωμένα καλῶς διαγνῷ. « Οὐν ἀναγνωσθεί-
σῶν, Διογένης ἐπισκόπος Κυζίκου ἀνείπεν ἔνα εἶναι
ἐκείνων Βαρσουμῖν, αὐτὸν γάρ κράξαι, Σφάξον, δὲ
σφάξοι Φιλαδειλίν· καὶ μὴ ᾧ εἰκῆς εἰσόδου τυχεῖν
μὴ ἄγκειμενος ταῖς δεήσεσιν· οἵς ἐπεδόησαν πάντες
οἱ ἐπισκόποι, εἴ πλασταν Συρίαν Βαρσουμῖς ἡράνισεν·
ἐπήγεγεν ἡμῖν χιλίους μονάχους·» καὶ λόγου γε-
νομένου τοὺς συνεληλυθτας ἀναμείνει τὴν συνδροῦ
καὶ διατύπωσιν, οἱ μοναχοὶ κατέκινασαν τοὺς συ-
νεθέντας τούτοις λιθέλλους ἀγνωσθῆναι· δῶν μέρος
ἥν, ὡς τε Διάσκορον ἔκαστος τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπισκόπους
τῷ συνεδρίᾳ παραβαλεῖν. Πρὸς δὲ ταῦτα πάντες οἱ
ἐπισκόποι ἐπεδήσαν· « Ἀνάθεμα Διοσκόρῳ. Διάσ-
κορον δὲ Χριστὸς καθεῖται. Τούτους ἔξω βάλε. » Αρον
ῦντιν τῆς συνδροῦ· δρον βίλαν τῆς συνδροῦ· δρον
αἰσχος τῆς συνδροῦ. » Πρὸς δὲ οἱ μοναχοὶ ἀντεί-
νυντες ἔκραξον· « Ἀρον ὕντιν τῶν μοναστήριων. »

A nostrum de eis, et sententiam pietatis ejus expe-
clamus. Religio autem vestra et de Dioscoro, cui
dignitatem sacra majestate nobisque ignorantibus
abrogasti, et de quinque istis pro quibus precati
estis, denique de rebus in synodo hac gestis univer-
sis, Deo rationem reddet. » Sententiam eam
acclamationibus episcopi probarunt, dicentes:
« Dioscorum Deus exauctoravit. Dioscorus juste
abdicatus est, Dioscoro Christus dignitatem ade-
mit. » Postquam a Marciano resonsum allatum est,
quo episcopis quid de exauctoratis illis statuerent,
652 permisit, sicuti hoc a principibus indicatum
est, synodus hoc sic ad verbum dixit: « Rogamus
eos ut ingrediantur, synodo qui ejusdem nobiscum
sentientiae sunt restituantur, synodo qui cum ea
idem opinantur reddantur, ad synodum qui Leonis
epistolæ subscriberunt revertantur. » Postea sup-
plices episcoporum Ægyptiæ dioecesis libelli
Marciano oblati, lecti sunt, in quibus præter alia
hæc fuere: « Quemadmodum trecenti decem et
octo in Nicæna urbe Patres promulgarunt, ita et
nos sentimus: et anathemati subjicimus hæresim
omnem Arii et Eunomii, et Manetis et Nestorii,
et eorum qui dicunt carnem Domini nostri de
cœlo venisse, et non ex sancta Dei Genitricē
atque perpetua virgine Maria assumptam esse,
juxta similitudinem omnium nostrorum, absque
peccato. » Adhæc synodus exclamans dixit: « Cur
Eutychetis etiam dogma anathemate non feriunt?
Epistolæ Leonis subscribere debent, Eutychetem
et dogmata ejus anathemate jugulantes; Leonis
epistolæ consentiant. Illudere nobis et discedere
volunt. » Ibi tum Ægyptii episcopi dixere: « Multi
sunt in Ægypto episcopi: neque nobis, ut eorum
personam qui absunt sustineamus, integrum est. »
Et synodo supplicarunt, ut eis, quoad archiepisco-
pum suum haberent, exspectare liceret, senten-
tiam et auctoritatem illius, juxta synodorum
consuetudinem, securoris. Si enim præter ejus
consilium qui eis præirent, statuere aut facere
quidquam in animo inducerent, male se a provin-
ciæ suæ episcopis acceptum iri, dixerunt. Et
magia inter eos et synodum contentionē mota,
vix tandem eis, ut quoad episcopus eis designare-
tur, exspectare, concessum est. Deinde preces
monachorum quorumdam productæ sunt, quarum
hæc erat summa, ne eis necessitas chartis aliqui-
bus subscribendi imponeretur, donec synodus
universa, quam imperator ipse cogendam sanxis-
set, congregata esset, et decreta ejus rite in
scriptum relata recognita essent. Eis lectis, Dio-
genes episcopus Cyzici dixit, Barsumam unum
inter eos qui ibi convenissent esse, qui Flavianum
jugulaverit. Ipsum enim, Σφάξον, hoc est, Jugula
exclamasce: neque tum legitime, quod in supplici
libello nominalim insertus non esset, in synodum
venisse. Ad hæc verba episcopi omnes exclamarunt:
« Syriam omnem Barsumas vastavit, et mille nobis
monachos induxit. » **653** Atque ubi synodus inter-

locuta, eos qui convenissent, synodalem decisionem
præstolari jussit : monachi, ut libelli ab eis
compositi legerentur, postularunt. Quorum pars
quedam erat, ut Dioscorus, et qui cum eo erant
episcopi, in concessum admitterentur. Ceterum ad
petitionem eam episcopi omnes exclamarunt :
« Anathema in Dioscorum, Dioscorum Christus
exauceravit. Monachos hosce ejice; contumeliam
synodi tolle; vim synodo illatam tolle; probruium syn-
odi tolle. » Atque aduersum ea monachi contra vo-
ciferati sunt : « Monasteriorum contumeliam tolle. »
Et cum synodus rursum vociferationes suas repe-
teret, per interlocutionem reliqui illorum libelli
legi sunt jussi : qui narrabant, non recte Dioscoro
dignitatem ademptam esse : et quæstione de fide
proposita, illum in concessum venire debere. Si
minus, vestimenta se excussuros, et ab episcopatu-
rum qui ibi convenissent communione secessuros
esse, dixerunt. His verbis auditis, Aetius achi-
diaconus canonem de eis legit, qui se ipsos segregat
est, et monachos, qui partim Dioscorum et Eu-
recusarunt, per interlocutionem statutum est, u-
quo exaudiri possent, legerentur : que preces ho-
chos recipere non dignaretur, qui rectis dogma-
tibus Eutychetem orthodoxum et recte sentientem
variae de Eutychete opiniones sunt productæ.

Postea in consensu quinto, principes omnibus
satis liquere dixerunt, ea que de fideli essent con-
stituta. Et Asclepiades Constantiopolitanus ecclesie
diaconus in medium processit, et synodi decre-
tum legit, quod in commentarios referre visum
non est. Ei nonnulli quidem reluctati sunt, plurimi
autem assensi. Porro postquam variae vociferatio-
nes editae sunt, principes dixerunt, Dioscorum
retulisse, propterea se Flavianam exsectorasse,
quod duas naturas esse diverit: decretum autem
haec verba, Ex duabus naturis, habere. Ad quae
Anatolius intulit, non propter fidem Dioscorum
damnatum esse, sed quod Leonem in excommunica-
tionem conjecterit, **654** et ter citatus non com-
paruerit. Atque ex eo tempore principes, ut
sententiae epistolæ Leonis decreto insererentur,
juerunt Cum autem episcopi respondissent, de-
cretum et formulam fideli aliam, quod pr.or illa
recens me concepta esset, fieri non debere, res ad
imperatorem est relata. Imperator ex Orientalibus
episcopis sex, ex Pontica diœcesi tres, ex Asiana
tres, ex Thracia item tres, et ex Illyrico quoque
tres deligi, eisque Romanos legatos et Anatoliuum
adesse jussit: qui in martyrio celeberrima Euphe-
miae convenientes, professionem fideli recte consti-
tuerent: atque ut aut quisque eorum fidem suam
declararet, aut synodus in Occidentalium orbis
partem translatum iri sciret. Et interrogati ut
dicerent, Dioscorumne qui ex duabus naturis Chri-
stum profiteretur, an Leonem qui duas naturas in
Christo concurrere doceret, sequerentur, cum
Leone se credere, et qui aliter dicerent. Eutychianis
vocari exclamarunt. Ita principes decreto

A Τῶν ἵστων δὲ πάλιν ἐκ τῆς συνόδου ἐπιβ. θέντων,
διελαλήθη τούς λοιποὺς τῶν λιβέλλων τυχεῖν ἀναγνώ-
σεως· οἱ διεξήσαν, μὴ προστηκόντες τὴν καθαίρεσιν
Διοικέρῳ γενέσθαι· καὶ χρῆναι ζητήσας πόστες;
προκειμένης, καὶ αὐτὸν τοῦ συνεδρίου μετασχεῖν.
Εἰ δὲ οὖν, τὰ ἴματα αὐτῶν ἀποτινάσσειν, διεστα-
μένους; τῆς κατενωντας τῶν συνελληλούθεον ἐπιτεκ-
πω. Τούτων εἰρημένων, Ἀέτιος ὁ ἀρχιδιάκονος
κανόνα ὑπανεγίνωσκε περὶ τῶν ἀφοριζόντων ἕαυ-
τούς· καὶ διενέξεως γενομένης μεταξὺ τῶν ἐπισκό-
πων καὶ μοναχῶν, τῶν μὲν ἀναθέματι καθυπενθαλ-
λόντων Διοικόρον καὶ Εὔτυχην, τῶν δὲ παρακρουο-
μένων, διελαλήθη Φαύστου τὰς δεήσεις καὶ τῶν
λοιπῶν μοναχῶν εἰς ἐπήκοον ἀναγνωτῆναι· αἱ τοῦ
βιτσιλέως ἐδένοντο, μὴ παραδοχῆς ἀξιούσθαι τοὺς μο-
ναχούς, οἱ τοις δρθοῖς τῶν δογμάτων ἐναντιοῦνται·
ῶν εἰς Διωρύθεος καὶ δρθόδοξον τὸν Εὔτυχην κατω-
νόμασε, πρὸς δὲ παρουσίᾳ τῶν ἀρχόντων διάρορα
δόγματα περὶ Εὐτυχοῦς ἔκινήθη.

Ἐπειτα πέμπτη; συνελεύσεως γενομένης, οἱ ἄρχοντες εἰπον δῆλα πᾶσι γενέσθαι τὰ ὑπὲρ τῆς πίστεως διατυπωθέντα. Καὶ παρών Ἀσκηληπιάδης δάκνοντος τῆς Κωνσταντινουπόλεως; ἐκκλησίας τὸν δρόνον ὑπανεγίγνωσκεν· δινέδοξε μὴ ἔνταξις τοι; ὑπομνήμασι. Πρὸς δν τινὲς μὲν διηγέρθεσον, τινὲς δὲ καὶ ἐστοίχησαν. Ἐκβοήσεων δὲ διεφέρων γενομένων, εἴπον οἱ δρχοντες, ὅτι Διόσκορος ἕλεγε δὲ τοῦτο καθελεῖν τὸν Φλαβᾶνδν, ἐπειδὴ δύο φύσεις εἶπεν εἶναι· τὸν δὲ δρόνον ἐκ δύο φύσεων ἔχειν. Πρὸς ως Ἀνατόλιος εἶπε, μὴ διὰ τὴν πίστιν Διόσκορον καθαρεθῆναι, ἀλλὰ διὰ τὸ περιβαλλεῖν ἀκοινωνήσαι τὸν Λέοντα· καὶ ὅτι τρις κλῆθεις οὐκ ήθελε· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οἱ δρχοντες; ἐκέλευσαν τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ Λέοντος τεθῆναι τῷ ὁρῳ. Ἀπεφεράντων δὲ τῶν ἐπισκόπων καὶ εἰρήκοτων, ἀλλον δρόνον μὴ γενέσθαι· ἐντελῶς γάρ ἐκείνον ἔχειν· ἀνηγέρθη τὰ περὶ τούτων τῷ βασιλεῖ. Οὐ δὲ ἐλεγεν δεῖ τῶν ἀποτικῶν ἀπολεγῆναι, τρεῖς τε ἀπὸ τῆς Ποντικῆς διοικήσεως, ἐπίτις τε καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσιανῆς, τρεῖς τε ἀπὸ Θράκης καὶ τῆς Ἰλλυρίδος· Ισαους· περίενας δὲ καὶ τοὺς τοποτηρητὰς· Ρώμης καὶ Ἀνατόλιον· εὖς· ἅμα τῷ μαρτυρίῳ τῆς παναυρῆμος Εὔφημις συνελθόντας, τὰ περὶ τῆς πίστεως ὀρθῶς καταστήσασθαι· καὶ ή̄ ἐκεστον τὴν ἐκυτοῦ δηλῶσαι πίστιν, ή̄ εἰδέναι ὡς ἐν τῇ δύσει ή̄ σύνοδος μεταβῆσται. Ἀπαιτήθεντες δὲ εἰπεῖν εἰ Διοικόρῳ ἀκολουθοῦσιν ἐκ δύο φύσεων λέγοντε, ή̄ Λέοντι δύο φύσεις συνδραμεῖν ἐν Χριστῷ δογματίζοντε, ἐδόξαν Λέοντες πιστεύειν· τοὺς δὲ ἀντιέργοντας Εὐτυχιανιστάς καλεῖσθαι. Εἰρηκότων τε τῶν ἀρχόντων προστεθῆναι δύο φύσεις ἡνωμένας ἀτρέπτους, διμεριστούς, καὶ ἀσυγγένους ἐν τῷ Χριστῷ κατὰ Λέοντα, καὶ τοῖνυν

τῶν ἀρχότων ἐπειλύθντων ἐν τῷ μαρτυρῷ τῆς Αὐτοκράτορος οὐδὲν τοῖς τοποτηρήταις Λέοντος, συμπαρόντος Μαξίμου τε τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ Ἰουδεναίου Ἱεροσολύμιν, καὶ Θαλασσίου Κισιαρείας Καππαδοκίας σὺν ἑτέροις, καὶ ἔξι λύθντων σύτων, ἀνεγνώσθη ὁ τῆς συνδόου ὅρος, ἔχων οὕτως· «Οὐ Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστός» καὶ τὰ λοιπὰ ἢ ἐν τῷ τῆς Ιεροπλας ὑφει διεταξάμην· πάντων τε βοηθεάντων, «Ἄντετη πίστις τῶν Πιστέρων· οἱ μητροπολίται δρτοι θυγράψωσιν. Αὗτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων· ταῦτη πάντες στοχοῦμεν· πάντες οὖτω φρονοῦμεν· διελάλησαν οἱ ἀρχοντες· Τὰ τυπωθέντα διὰ τῶν Πατέρων, καὶ πᾶσιν ἀρέσαντα, ἀνενεγκόθησται τῇ θελήσωρφῇ.

Ierloquentes responderunt, se ea quæ a Patribus sacram majestate in relatuos esse.

«Ἐκτῇ δὲ συνελεύσει Μαρκιανὸς παρεγένετο· καὶ Β δημηγορεῖ πρῶτα μὲν περὶ ὀμονοίας τῆς ὁρθοδόξου πίστεως· ἐν τοῖς ἐπισκόποις· ἐπειτα δι' Ἀετίου τοῦ ἀρχιδιακόνου διὰ τῆς πίστεως ὅρος ἀνεγνώσκετο, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ πάντες ἐκείνῳ ὑπέγραψαν. Ἡρώιτα δὲ διὰ βασιλέως, εἰ συνανέσσει πάντων διὰ ὅρος ἀγράφῃ· πάντες δὲ δι' εὐφημιῶν ἰθεβαίωσαν. Καὶ αὐτοὶ ἐδημηγόρει διὰ βασιλέως· καὶ πάντες ἐπευφημίσαν. Καὶ προτρέψαντος τοῦ βασιλέως, κανήνες ἐτέλησαν· καὶ τῇ πόλει Χαλκηδονέων μητροπολιτικὰ δικαιαὶ ἀπεδόθη. ἐπειτα ἐκέλευσε βασιλέως, τρεῖς διάτισσαρας ἡμέρας περιμεναὶ τοὺς ἐπισκόπους· καὶ τούτων ἔκαστον καὶ ἄλλος περὶ ὅν βούλεται· καὶ τὸ εἰκότος γενέσθαι ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχόντων. Καὶ ἡ συνέλευσις αὗτη ἐπεραιοῦτο· καὶ ἐπέρα δὲ γέγονε· καὶ κανήνες ἐτέλησαν ἔπειτα. Καὶ ἀλλής συνελεύσεις γενομένης, συνεκάθισαν Μάξιμος διὰ Ἀντιοχείας καὶ Ἰουδενάλιος διὰ Ἱεροσολύμιν. Καὶ ἐδόκει τὴν μὲν Ἀντιοχείας ἔχειν τὰς δύο Φοινίκας καὶ Ἀραβίαν αὐτήν, τὸν δὲ Ἱεροσολύμων τὰς τρεῖς Παλαιστίνας. Καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀρχόντων ταῦτα ἰθεβαίωθεν. Τῇ δὲ ἐννάτῃ συνέδη τὰ κατὰ τὸν Κύρου Θεοδώρητον ἐκινήθη· καὶ ἀναστὰς ἀνεθεμάτισε Νεστόριον εἰρηκώς· «Ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ τῷ μή λέγοντι Θεότοκον τὴν ἀγίαν παρθένον Μαρίαν· καὶ τῷ εἰς δύο Υἱοὺς μεμβλητοι τὸν ἔνα Υἱὸν τὸν μονογενῆ. Ἐγὼ δὲ καὶ τῷ ἐρψ ὑπέγραψα, καὶ τῇ ἐπιστολῇ Λέοντος·» καὶ ἀπὸ συνελεύσεως πάντων τὸν οἰκεῖον ἀπολαμβάνει θρήνον. «Ἐν ἀλλῇ δὲ συνελεύσει τὰ κατὰ τὸν Ἰερόν τὸν ἐπίσκοπον Ἐδέσσης· θεωρήθη· καὶ ἀνεγνώσθη ἡ ἐκείνου ἐπιστολὴ· πρὸς δὲ Φώτιος ἐπίσκοπος Τύρου ἐξίκασε, καὶ Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ψῆφος τῇ ἐξῇ· ἐταμειώθη. Καὶ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην συνέλευσιν πλειστῶν παρόντων ἐπισκόπων, τινὲς μὲν ἐψήφισαντο μόνον λεπέα εἶναι· ἀλλοι δὲ καὶ ἐπίσκοποι ἀντείπον, εἰρηκότες τοὺς ἐκείνους κατηγόρους· ἔξι εἴναι· καὶ τέξιον αὐτούς, ἐπελεῖν· καὶ ἀνεγνώθη· θητὰ ἐπ' αὐτῷ πεπραγμένα. Τῶν δὲ ἀρχόντων εἰπόντων τὰ ἐν Ἐρέσῳ πεπραγμένα περὶ Ἰεράς ἀναγνωσθῆναι, ἀπεκρίναντο οἱ ἐπίσκοποι. Τὰ ἐν Ἐρέσῳ τὸ διάτερον πεπραγμένα ἔνα ἄκυρα εἴναι ἐγρήγοροι.

duas naturas quæ non matarentur, non dividenterunt, non confunderentur, in Christo unitas esso, iuxta Leonis sententiam addi jussérunt. Porro postquam principes cum Anatolio et Leonis legatis in martyrium sanctæ Euphemiae pervenerunt, ubi quoque aderant Maximus Antiochenus, Juvenalis Hierosolymitanus, Thalassius Cæsariensis, simul atque isti omnes e templo egressi sunt, synodi decretum in hanc sententiam lectum est: «Dominus noster et Servator Jesus Christus:» et reliqua, quæ in historiæ contextu inserimur. Post haec ubi omnes exclamarunt: «Haec ipissima Patrum fides est, metropolitani ei mox subscibant. Haec fides apostolorum est: huic omnes assentimur, omnes illa sentimus: et principes interloquentes responderunt, se ea quæ a Patribus sacram majestate in relatuos esse.

In consessu sexto Marcianus ipse affuit, et primum pro concione ad episcopos verba de concordia orthodoxæ et rectæ fidei fecit. Deinde jussu ejus ab Aetio archidiacono fidei decretum lectum est, eique omnes subscripserunt. Post haec imperator, num de consensu omnium decretum conscriptum esset, percutnatus est: atque id per faustas acclamations omnes confirmarunt. Et imperator rursum orationem habuit, eamque omnes collaudarunt. **655** Sub haec, imperatore cohortante, canones episcopi considerant, et Chalcedonensi civitati metropolis jura sunt concessa. Imperator quoque episcopos tres aut quartuor dæs exspectare, et quomlibet corum quod vellet proficeretur, jussit. Et sic consessus is solutus. Ad alium postea consessum ventum est, et in eis canones, ali sunt compositi. Deinde autem conventa alio coacto, una cum aliis Maximus Antiochenus et Juvenalis Hierosolymitanus consedit. Ibique constitutum, ut Antiocheno anti-titi utramque Phœnicia, et Arabia ipsa; Hierosolymitanus autem tres Palæstinae provinciae parerent. Atque haec ab episcopis et principibus stabilita sunt. In sessione nona de Theodorito Cyri episcopo actum, qui assurgeus anathemate Nestorium damnavit, verbis hisce: «Anathema in Nestorium, eumque qui auctor Virginem Mariam Dei Genitricem non dicit, et qui in duos Filios dividiit unum Filium unigenitum. Ego etiam definitioni et Leonis epistola subscripsi.» Itaque de consensu omnium sedem suam recepit. Rursum in congressu alio, Ibas Edessæ episcopus, ut de rebus ejus dispiceretur, obtinuit. Lecta ejus est epistola, quam Paulinus Tyri et Eustathius Beryti episcopi in judicio oppugnarunt. Sententia ejus rei in proximam sessionem dilata: quæ postquam undecima est coacta, pluribus episcopis presentibus, nonnulli quidem ut sacerdos tantum esset statuerunt: alii vero episcopi contradixerunt: adversarios ejus pro soribus esse, et ut ingredi eis licet petere. Vice tis Quæ de coacta et decreta erant, lecta ibi

sunt. Cum autem principes ea legenda esse censemus, quæ Ephesi de eo ipso constituta essent; episcopi illis responderunt, quæ in posteriore Ephesia synodo gesta essent, ut pro irritis haberentur, judicatum esse: ordinatione Maximi Antiocheni sola excepta. Qua de re preces imperatori obtulere, ut ille sanciret, ne quid earum rerum quæ Ephesi secundo actæ essent, obtineret: synodo, quæ ibi primum sanctissimo Cyrillo Alexandrino pastore præsidente celebrata est, salva. His ita dictis, Ibas synodi judicio episcopatum suum recepit.

Porro consessu duodecimo Bassiani Ephesii episcopi res agitata est: **656** et tum ut ille episcopatu abiret, eumque Stephanus reciperet, decreturnum est. Id per alium quoque conventum confirmatum. Sessione tredecima, de Nicomediensi Euno-mio et Nicæno Anastasio actum, qui de finibus B provinciarum suarum administrandarum inter se contendebant. Coactus quoque decimus quartus consessus, in quo de rebus Bassiani est tractatum. Et postremo omnium synodus Constantinopolitano throno jus illud tribuit, et confirmavit, ut alterum statim a Romana sede locum et ordinem is obtineret. Atque ita finem suum synodus accepit.

Α πλὴν τῆς χειροτονίας Μαξίμου τοῦ Ἀντιοχείας. Καὶ δέσποιν περὶ τούτου βασιλεῖ προσῆγον, διότε θεοπάτει μηδὲν τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ δεύτερον πραχθέντων κράτειν, εἰ μή τὴν πρώτην ἔκεισε γεγενημένην σύν οδον: ἡς ἡγήσατο δὲ ἀγιώτατος Κύριλλος δὲ τῇ, Ἀλεξανδρείας ποιμήν. Καὶ τούτων εἰρημένων, καὶ δὲ Ἱβας διδικασθη τὴν ἐπισκοπὴν ἔχειν.

Καὶ κατὰ δωδεκάτην πρᾶξιν τὰ κατὰ Βασσιανὸν ἔκινήθη τὸν τῆς Ἐφέσου ἐπισκοπὸν· καὶ ἀκρίβῃ ἀπωσθῆναι μὲν αὐτὸν, ἀντεισαχθῆναι δὲ Στέφανον. Καὶ δι' ἑτέρας συνόδου ταῦτα διδεκασθη. Τρισκατεσκάτης δὲ πράξεως γενομένης, τὰ κατὰ τὸν Νικομηδείας ἔζητήθη Εύνόμιον, καὶ τὸν Νικαίας Ἀναστάσιον, φιλονεκίας περὶ τῶν ιδίων δρῶν καὶ πόλεων γενομένης. Ἐπεγένετο δὲ καὶ τεσσαρεσκατεκάτη πρᾶξις· καὶ ἔζητάσθη τὰ κατὰ Βασσιανὸν. Καὶ τέλος πάντων δικαίωμα τὴν σύνοδος τῷ Κιονισταντινουπόλεως ἐδωκε θρόνῳ, κυροῦσα εὐθὺς; μετὰ τὸν Πάρμης ἐκείνον τετάχθαι. Καὶ ἐν τούτοις σύμπαν τέλος καὶ τῆς συνόδου ἐλάμβανεν.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

NICEPHORI CALLISTI

XANTHOPULI

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

TOMUS XVI.

681 CAPUT Ι.

De Zenonis imperio: et quod is, cum intemperans esset, et dissoluta prorsus vita, multa Rom. imperii perdidérunt loca.

Quæ sub Marcianis et Leonis priorum imperatorum rerum administratione in ecclesiis acciderunt, sic se habuere. Zeno autem postquam imperium accepit, non recte se rerum summam gubernare posse putavit, nisi voluptatibus omnibus quæ forte occurserent, cum potestate summa perfueretur: quibus adeo se a primis, quod dicitur, carceribus

C

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἡρὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος· καὶ διὶ ἀράγων καὶ ἐκδειητημένος ὁτι τὸν βίον τὰ πολιτικὰ τῆς Ρωμαϊκῆς διέφθειρε τῆς.

Τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν Μαρκιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ταῖς ἐκκλησίαις συμβάντα ὡς ἔσχεν· δὲ γε Ζήνων, ἐπεὶ τὴν βασιλείαν περιεβάλετο, οὐκ ὕετο ἐπὶ τῶν δλων δὲ καθεστάναι, εἰ μή καὶ πάσας ταῖς ἐπιούσαις τῶν ἡδονῶν μετ' ἔξουσίας ἐπέλθοι. Καὶ ἐπὶ τόσον διαυτὸν ταῦταις ἀνήκεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, ὡς μηδὲν τα

Ικεν' είναι τὴν ἐπὶ τὰ χεῖριν φοτὸν αὐτοῦ ἐπι- σχεῖν· ἀλλ᾽ οὐτως διμολιτεύσασθαι τοῖς αἰσχροῖς, ὡς καὶ τὸ κρύφα καὶ ἐν παραβύστῃ δρᾶν τὰ τοιάτις λογίζεσθαι χαμερπές οἶον καὶ ἀγεννές· τὸ δὲ ἀνα- φανδὸν καὶ ὡς ἀν εἰσοι τις ἐξ ἀπόπτου καὶ αἰσχύνης θίνει φασιλικῶν ὥστε περ καὶ αὐτοκράτορος ἄξιον, δου- λοπερπῶς κρίνων καὶ λαν ἐπικινδύνως. Ἐγὼ δὲ ἀν φαίνοντος γνωρίζεσθαι τὸν ὑπὸ ἀληθῶς αὐτοκράτορα ἐξ ὧν ἐτρέψαν κρατεῖν πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐστοῦν μᾶλλον ἀρχεῖν τε καὶ δεσπόζειν, καὶ μή τι τῶν φαύλων ἐκατόν περιεστῶν ἐξ· κάνετεθεν ἀγάλωτος τοὺς ἀτόπιος τῶν ἔργων χρηματίζων, καὶ τῶν ἀκρατῶν ὡς περιβιωτέρω γινόμενος, ἐμψυχον ὥστε περ ἀγαλμα- τῶν ἀρετῶν καταστάξι, σύμπειν τὸ ὑπὸ γείρα πρὸς μίμησιν ζέλχων. Οὐ δὲ ταῖς ἀδεναῖς ἐκατὸν ἐφεις λάθινάνειν δοκεῖ μοι τρίδουλος αἰσχιστος, η δορυ- λωτος ταῖς κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὰ χείρω φοπαῖς γινό- μενος, καθηπερεὶ τις ἀρχεῖος δοῦλος συχνοὺς δεσπό- τα; ἀμείνων· φὴ δὴ καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσας τῶν ἡδονῶν αἱ δεσποιναι καθειτάσι, τῷ ἀλληλοδιαδέχῃ καὶ συνεχεῖ τῆς μοχθηρίας ἤκιστα πρὸς τέλος ἀφειεῖσαι ἐλθεῖν, ἐσαεὶ τῆς ἐν χερσὶν ἡδονῆς οὐχ ισταμένης, ὁσανελ δὲ ὑπέκκαμα καὶ προσίμιον τῇ ἐφεῆς γινομένης, καὶ ἀεὶ μνηστευομένης τὰ χει- ρῶνα. Καὶ τούτῳ δεήσει προβαίνειν, ἕως οὐν αὐτοκρά- τωρ τις ἀληθῶς γένηται· καὶ τὴν τῶν πεικλῶν ἡδονῶν διχοράτειν οὕτω ἔνηλατησοι, ὥστε του- λοιποῦ φασιλεύειν, ἀλλὰ μή τυραννεύσασθαι ἐκείναις η ταῖς κατὰ μικρὸν ὑποθήκαις τῷ λειψ τῆς ἡδονῆς· θελγόμενος, τρίδουλος ὥστε περ πονηρῷ δε- σποινῇ δουλεύει μέχρι τελευταῖς βοστῆς, ἕως οὐν τοῖς ἐν δύο κολαστηρίοις συγγένηται. Τοιούτος ἐκ πρεσβυτίων δὲ Ζήνων ταῖς τῆς ἀρχῆς ἐπ. δάσεσιν, δρὶς ο- μός τις καὶ ἀνάγωγος καὶ τὸν βίον μάλιστα ἐκδ- διγητημένος· ἔνθεν καὶ μή τῷ δεδωκότει τὸ σκῆπτρον τὰ γε προσήκοντα τῶν ἔργων ἀποτενύνεις, τὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς διέφθειρε. Τὸ γάρ ὑπῆκοος ἀπαν πρὸς τε ἀνίσχοντα καὶ δυῆμενον ἥλιον κακῶς ἐπασχεν. Οἱ μὲν γάρ ἐξ Ἀγρα Μεσοκοταμίαν ἡφάνιζον· Θρά- κην δὲ ἀπειρόν τε πλήθος· Οὖνων οἱ πρὸν Μασσαγέ- ται ονομα είχον, τὸν Ιστρὸν διαβάντες, κατέτρεχον ἀδεῶς, κατὰ πολλὴν τοῦ καλύπτοντος ἐρημίαν. Οὐσ δὲ τούτοις κατειμπάνετο, Ζήνωνι πρὸς βίαν ἀρ- ρητο, οὐχ ἡτον η οἱ βάρβαροι ἐπισντι. Οὐ μόνον δὲ τι πέρι, ἀλλά γε δὴ καὶ τὰ οἰκοι ἐκείνῳ ἐκπεπο- λυμάτῳ ἡδονοῖς ἀτόποις ἐνδιατρέβοντι.

Περὶ τῆς τυραννίδος Βασιλίσκου· καὶ ὡς ἀπη- λαθὴ μέρ τῆς ἀρχῆς δὲ Ζήνων. Τιμόθεος δὲ δὲ Αἰ ιουρος καὶ δὲ Κρυφεὺς Πέτρος τοὺς ίδιους ἀπολαβόντες θρόνους, κατὰ τῆς τετάρτης συνύδου ἀπλιζούτο.

Ἀμίλει τοι καὶ βραχίονος χρόνου παραβρένος, ἐπινισταται οι κατὰ Θράκην Βασιλίσκος δὲ τῆς φασι-

A corrumpendum permisit, ut nihil prorsus esset quod impetum ejus in facinora tētrima inhibere posset. Ita siquidem turpibus flagitiis se conti- navit, ut existimaret, si clam intra regiē pen- tralia scelera pataret, obscurum id et minus generosum esse. Sin publicitus et aperte in con- spectu omnium absque pudore omni flagitosus esset, id demum principe et imperatore dignum esse censuit. Quod ille sic serviliter admodum et periculose arbitratus est. Ego vero dixerim, non ex eo verum imperatorem, qui legibus solutus, arbitrio ipse suo vivat, quod aliis imperet, æstī- mari: verum si in seipsum potius potestatem exer- ceat, neque pravi quidquam animum suum subire sinat: unde ille adversus fœditatem et turpitudi- nem invictus, et a libidine omni alienus, 662 perinde atque animata virtutum effigies, cives sub- ditosque suos universos ad imitationem sui per- trahat. Qui vero voluptatibus se dediderit, ignorare mihi videtur, servum se omnium fœdissimum, a t- mācīpiū, propter momenta ea quibus ad dete- riora semper paulatim raptus est, factum esse: non aliter quam servus quispiam inutilis, subinde dominos nutans. Et habet is certe dominas volu- ptiates plures quam numerari possent, eo quod perpetuo sibi invicem succendentia sclera, cum haudquaque ad finem pervenire passa sint: et voluptates quibus in præsentia deditus erat, nun- quām constiterint, sed veluti initium et igniculus C succendentis libidinis fuerint, semperque deteriora alia facinora invitarint et conciliarint. Id quod sic necessario procedit, quoad imperator vere quis- piām evadat, et turbulentum voluptatum statum ita sibi captivum subjuget, ut deinde illis imperet, et haudquaque tyrannide illarum prematur. Alio- qui accessionibus libidinum tacitis et voluptatuī illecebris delibutus, veluti servus miserrimus im- probae dominæ ad extremum usque momentum servit, donec tandem suppliciis infernalibus dedat- tur. Talis ab ipso statim initio et ingressu imperii, Zeno fuit, vir incompositus, dissolutus, intempe- rans, et corruptus. Quia ob rem et ei qui accep- trum illi tradidit, honorem debitum pīs operibus non tribuit, et imperium male administravit. D Proinde populi subdiū omnes in Oriente simul et Occidente affliti sunt. Nam qui ab ipsa Agar ori- ginein docunt populi, Mesopotamiam vastarunt. Thraciam autem innumera Hunnorum, qui antea Massagetae dicti fuerant, et tum Istrum transierant, multitudo, nemine obstante, libere per- currerit. Si quid vero ex illorum direptione fuit reliquum, id ipsum Zeno per vim abstulit, qui non minus quam Barbari ipsi hostiliter eam invasit. Nec ille longinqua modo loca detrimentis afe- cit, verum etiam domum suam per absurdas fœdasque voluptates vastam dejet.

ΚΕΦΑΛ. Β.

663 CAPUT II.
De tyrannide Basilisci. Ut Zeno imperio sit exsus; et ut Timotheus Alurus, et Petrus Capheus, recurratis sedibus suis, quartam synodum oppre- guarint.

Parvo siquidem elapsō tempore, Basiliscus Ve- rinæ Augustæ frater adversus eum consurrexit.

Ilo vero nihil quod virum et imperatorem deceret, A sed illiberale et submissum quiddam cogitans (desperata enim prorsus quædam res est, libidinibus illestita impietas, effeminate satis animum, eo quod voluptatibus victa manus dat, indicans) et Verinae dolum suspectum habens, per adversam tempestatem celeriter in Isaurorum regionem, Ariadnam conjugem quæ a matre tandem fugerat, et qui præterea benevoli ei erant, secum habens, se contulit (1). Porro Basiliscus imperio tanquam spolio quodam sine sanguine arrepto, imperiale sibi ipsi imposuit diadema, et Marcum filium suum Cæsarem creavit: exercitumque ingentem ad Zenonem Seleucie apud Isauros, in qua urbe sicut prius in lucem editus fuerat, ita tum prolungus latebat, obsidenium misit, et bellum id aduersus Zenonem gerendum Illo et Trocundo (2) commisit. Atque ubi res suas, sicuti ipsi videbatur, probe constitutas esse putavit, minus sibi legibus parendum esse duxit. Ac nisi contra quam Leo, et qui ante eum imperaverant, fecerant, rempublicam administraret, ne imperandum sibi quidem existimavit. Ad eam rem autem eum maxime conjux nomine Zenonis, quam etiam Augustam dixit, incitavit. Cum qua aduersus fidei professo-nem bellum coepit. Ac primum quidem ad quorundam Alexandrinorum legatorum petitiones, Timotheum Ælurum ab exilio, in quo decem et octo annos vixerat, revocavit: cum Acacius orphantrophus et pupillorum curator, post magnum Gennadium Constantinopolitanæ Ecclesie præcesset. Ælurus in urbem imperialem venit, atque ibi cohortem hominum dissolutorum secum trahens, magnifice processit: atque asino insidens, ex imperiali palatio templum supplicationum gratia petiti. Cæterum cum Jumentum id casu quondam procedisset, ipse pede fracto, cum ignominia inde est proiectus. Petrum quoque Cnaphœum Basiliscus ex Insomniu monasterio, ubi abditus latebat, accivit: et Æluro quidem Alexandrinum, Cnaphœ autem Antiochenum rursum thronum, 664 Tinotheo qui Proterio successerat, et sacro Calandione pulsis, concessit. Isti quamprimum seiles eas receperunt, armis strenue sumptis, quartam synodus anathemati subjecerunt. Multis præterea aliis Basiliscus licentiam multam permisit, quæscunque ecclesiasticis opinionibus adversari satis posse sciret. Prius autem quam thronos suos Ælurus et Cnaphœ reciperent, cum adhuc Constantinopolis essent, Basilisco persuaserunt, ut ad episcopos universos circulares daret litteras, quibus concilium Chalcedonense, et Leonis libellum, per anathema damnaret. Qui illis facile obsequens, ita scripsit:

(1) Zeno imperator, suis victis, in castellum quod Constantinopolim accolte nominant, casu quodam profugit. Itaque ad fugæ cœmitis cum alto genitu: Ludibrium, inquit, hic prorsus est homo, qui me quoque sic ludificat. Vates quidem consuli, mense hoc Julio ex necessitate quadam me Constantinopoli

γίδος Βηρίνης ἀδελφός. 'Ο δὲ μηδὲν διώκει τι καὶ βασιλικὸν ἐννοήσας, ἀγεννὲς δ' οὐδὲν καὶ ὑπειμένον (δύσελπις γάρ τι πρᾶγμα ταῖς ἀληθεῖαις τῇ ἀνοικουργίᾳ, ἐκ τῆς περὶ τὰς ἡδουδὲς ἡττῆς τεχματιοῦσα τὸ ἀγανδρον), καὶ τὸν τῆς Βηρίνης δόλον ὑποτοπήσας, προτροπάδην φεύγων ὅπε πολλῷ γειμῶνι, ἀνὰ τὴν Ἰσαύρων ἥλαυνε χώραν, ἔχων Ἀριάδνην ὑπερτερον, φυγοῦσαν τὴν μητέρα, καὶ εἰ τι ἄλλο εἶνουν αὐτῷ ἦν. Βασιλίσκος δ' ὁ σπερ λάφυρον ἀναιμωτὴ τὴν βασιλείαν πάραλαβὼν, πρῶτον μὲν περιτίθησιν ἑαυτῷ τὸ διάδημα· Καίσαρα δ' ἐπειτα καὶ τὸν Βίον υἱὸν καθίστησι Μάρκον. Στρατὴν δ' ἀξιόμαχον εὐτρεπίσας, εἰς πολιορκίαν Ζήνωνος ἐπειπεν ἀνὰ τὴν Ἰσαύρας Σελεύκειαν· ήτοις πρότερον εἰς φῶς ἀγαγοῦσα τοῦτον, καὶ φυγάδα κατέχρυπτεν, Ἐλλῶ καὶ Τροχούνδη τὴν κατὰ Ζήνωνος μάχην ἐπιτρέψας. Ἐπει δὲ τὰ καθ' ἐκτὸν ὡς γ' ἐκείνῳ δόξαν καλῶς κατεστήσατο, οὐ τοῖς νενομισμένοις ἐμμένενος ἥρετο· ἀλλ' εἰ μῆτρ' ἐναντίας τῷ τε Ζήνωνι καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσασι διαγένοιτο, μηδὲ βασιλεύειν ὕστε δεῖν. Ἀνηρέθιζε δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα μάλιστα ἡ γαμετὴ Ζηνῶντος, ἦν δῆ καὶ Αὔγουσταν ἀνείπε. Καὶ δῆ ἀμφω συνθέμενοι, κατὰ τῆς πλατεῶς παρετάσσοντο. Καὶ πρῶτα μὲν τὴν πρεσβείας δῆθεν ἐνίων τῶν τῆς Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνάγει Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον δγδον καὶ δέκατον ἕτος ἐκείνῃ διαγενήμενον, Ἄκαχον τοῦ δρφανοτρόφου τηνικαῦτα μετὰ τὸν πολὺν Γεννάδιον τῆς Κωνσταντίνου ἐπιτικοπήν πρυτανεύοντος· δε δῆτα τὴν βασιλείαν πόλιν κατειληφώς, συστροφῶς προῆπε, στέφος ἀτάκτων περὶ αὐτὸν ἀθροίσας· καὶ δινῷ ἐποχηθεῖς, λιτανεύων ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐξ ἀστέρων ἦσε. Πεισών δὲ ἐκ τίνος συμβάντος τῷ δινῷ, συνέθλα τὸν πόδα, καὶ ἐμπλεως αἰτσύνης ἀνέστρεψε. Πρὸς τούτῳ καὶ τὸν Κναφέα Πέτρον ἐκ τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς μεταστέλλεται ἐκεῖστι που κρυπτόμενον. Καὶ τῷ μὲν Αἴλουρῳ τὸν τῆς Ἀλεξάνδρου, τῷ Κναφέλ δὲ τὸν τῆς Ἀντιόχου αὐτοῦ· Θρόνου διένειμεν, ἐξελάσας ἐκεῖθεν Τιμόθεον τὸν μετὰ Ηροτέριον, καὶ τὸν Ιερὸν Καλανδίωνα· οἱ εὐθύνοις δῆμοι τῷ τοὺς θρόνους κατασχείν, τὴν τετάρτην σύνδονον διέβαλον ἀναθέματι, γενναιώς μάλα καθοπλιζόμενοι. Πολλοὶ δὲ καὶ διλοις πορθῆσας Βασιλίσκος μετεβίσθι, οὐδὲ δῆ γνοή ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀντιφέρεσθαι δόξαις ἀποχώρωντας ἔχειν. Πρινή δὲ τοὺς οἰκείους θρόνους ἀπολαβεῖν τὸν τε Τιμόθεον Αἴλουρον, καὶ Πέτρον τὸν Κναφέα, ἔπειθον Βασιλίσκον πρὸς τοὺς ἐκκατοχοῦ Ιερέας ἐγκυκλοῖς χρήσασθαι σύλλαβο. Ήτο δὲ τὸν διαθέματι τὴν ἐν Χαλκηδόνι τούνδον, καὶ τὸν τόμον Λέωντος περιβαλεῖν. Ο δὲ βρδίως πεσεσθείσης, ἐγράψει τοιάδε·

res oportere, responderunt: et ego me in urbem Constantinopolitanam venturum esse putavi. Nunc vero fugiens et desertus ab omnibus, tumulum hinc miser teneo, castello urbis cognovisse ruperto. Sunt.

(2) Forte legendum Leontio. Infra cap. 13.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

A

CAPUT III.

Τὸν κατὰ τῆς ἀγίας τετάρτης συνύδου γραφέντα
τῷ Βασιλίσκῳ ἐγκύλια γράμματα ἐξ ἐπιτρο-
πῆς Τιμοθέου καὶ Πέτρου.

· Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Βασιλίσκος, εὐσεβής, νι-
κητής, τροπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισέβατος; Αἴγου-
στος, καὶ Μάρκος δὲ πιφανέστατος; Καῖσαρ, Τιμοθέω
τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ
τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλοπλεως, καὶ πᾶσι τοῖς;
κατὰ τὴν ἥω καὶ ἐσπέραν ἵερεύσι Θεοῦ. Ὁπόσους
μὲν ὑπὲρ τῆς ὁρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐθέ-
σπισαν νῦνους οἱ πρὸ τῆς εὐσέβειας βασιλεῖς,
ὅτι τὴν μακαρίαν καὶ ἀγήρω καὶ ζωοποιὸν Τριάδα
θεραπεύοντες ὁρθῶς διετέλεσαν, τούτους ὡς τῷ
παντὶ κάσιμῳ σωτηρίος ἀεὶ ποτε γεγονότας, οὐδένα
χρόνον ἀργεῖν ἐθέλομεν· μᾶλλον δὲ ὡς οἰκείους
ἔκαντῶν ἐκφωνοῦμεν νῦνους. Ἡμεῖς δὲ πάσης τῆς
περὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα σπουδῆς τὴν εὐσέ-
βειαν προτιμήσαντες καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ζῆλον, τοῦ πεποιη-
κότος καὶ δεδοξικότος τῆς ἡμετέρας βασιλείας.
ἐντεῦθεν εἰκότως θειῷ διανοίᾳ κινούμενοι ζῆλῷ,
καὶ ἀπαρχῇ τῆς ἡμετέρας βασιλείας τῷ Θεῷ καὶ
Σωτῆρὶ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τὴν τῆς ἀγίας Ἐκκλη-
σίαν, ἔνωσιν προσκομιζόντες, θεσπίζομεν τὴν κρη-
πίδα καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνζωίας, του-
τέστι τὸ σύμβολον τῶν τοῦ ἀγίων Πατέρων, τῶν ἐν
Νικαίᾳ πάλαι μετὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐκκλησια-
σθέντων, εἰς δὲ ἡμεῖς τε καὶ πάντες οἱ πρὸ τῶν
πιστεύσαντες, ἐβαπτισθήμεν, τούτο μόνον ποιεύε-
σθαι καὶ χρεῖεν ἐν πάσαις ταῖς ἀγιωτάταις τοῦ
Θεοῦ ἐκκλησίαις τὸν ὁρθόδοξον λαὸν, ὡς μίνον τῆς
ἀπλανοῦς πίστεως κυρίως ὅρον, καὶ ἀρκοῦν καὶ εἰς
ἀνατρεσιν μὲν καθόλου πάσῃς αἱρέσεως, ἔνωσιν δὲ
ἄκρων τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ἔχοντας δη-
λαδὴ τὴν οἰκείαν Ισχύν, καὶ τῶν εἰς βεβαίωσιν αὐ-
τοῦ τοῦ Θεοῦ συμβόλου πεπραγμένων ἐν τῇ
Ἐγραφῇ μητροπόλει κατὰ τοῦ δυσεσθοῦς Νεστο-
ρίου, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα τὰ ἐκείνου φρονησάντων.
Τὰ δὲ διεῖδντα τὴν ἔνωσιν καὶ εἰπαξίαν τῶν ἀγίων
τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ εἰρήνην τὴν τοῦ κόσμου
παντὸς· δηλαδὴ τὸν λεγόμενον τόμον Λέοντος, καὶ
πάντα τὰ ἐν Χαλκιδώνι, ἐν δρυὶ πιστεως, ἢ ἐκθίσει
συμβόλου, ἢ ἐρμηνίας, ἢ διδασκαλίας, ἢ διαλέξεως
εἰημένα καὶ πεπραγμένα, καὶ εἰς καινοτομίαν τὴν
κατὰ τοῦ μηνημονευθέτος ἀγίου συμβόλου τῶν τοῦ
Ἄγιου Πατέρων· θεσπίζομεν ἐνταῦθα τε καὶ παν-
ταχοῦ ἀγωνίστων ἐπισκόπων ἀναθεματίζεσθαι καὶ
πυρὶ περαδόσθαι, περὶ οὓς ἀνερίσκηται· διὰ τὸ
εὗως διατεταχέναι περὶ πάντων τῶν αἱρέτικῶν

Circulares Basilisci litteræ adversus sanctam quar-
tam synodum, procuratione Timothei et Petri
scriptæ.

· Imperator Cæsar Basiliscus (1), pius, victor,
triumphator, maximus, semper colendus Augu-
stus, et Marcus, nobilissimus Cæsar, Timotheo
religiosissimo et Dei amantissimo magnæ
urbis Alexandrinorum archiepiscopo, atque omnibus per
Orientem et Occidentem sacerdotibus Dei. Quas-
cunque, qui ante nos fuerū piissimi imperatores,
qui beatam, immortalem, et vivissimam Trinitatem
recte coluere, pro recta et apostolica fide sanxere
leges; eas, veluti toti mundo salutares, non modo
tempore ullo negligi et aboleri nolumus, verum
B etiam perinde atque constitutiones proprias pro-
mulgamus. Et cum veram pietatem, flagrantemque
erga Deum et Servatorem nostrum Jesum Chri-
stum, qui nos condidit, et ad tantam gloriam
extulit, ardorem studiis rebusque humanis omni-
bus præferamus, atque insuper conjunctionem
gregis Christi salutarem ipsi civibusque et subdi-
tis omnibus firmumque adeo fundamentum atque
inconcessum imperii nostri murum esse credamus,
merito cerie divino mentis zelo permoti, unionem
sanctæ Ecclesiæ imperii nostri primitias Deo et
Servatori nostro Iesu Christo offerentes, 665
constituimus, ut fundamentum firmamentumque
felicitatis humanæ, hoc est, trecentorum decem et
octo sanctorum Patrum, qui Nicææ olim cum
sancto Spiritu in conventu ecclesiastico congregati
fuerū, Symbolum, quod nos atque omnes qui ante
nos fuerunt certa fide profientes, baptismum sus-
cepimus, solum in omnibus sanctissimis Dei ec-
clesiis obtineat, et ab orthodoxo recteque sentienti
populo usurpetur: quippe quod solum veræ re-
ctæque fidei continet auctoritatem et decretum,
satisque cum ad omnes in universum hæreses abo-
lendas, tum ad unionem suminam sanctarum Dei
ecclesiarum conciliandam valeat. Et ad divinum
istud Symbolum confirmandum robur suum ha-
beant, ea quæ in imperante hac urbe adversus eos
qui in Spiritum sanctum blasphemari fuere, a cent-
um quinquaginta sanctis Patribus, tum autem
D quæ etiam in metropoli Ephesiorum adversus
impium Nestorium et sectatores ejus sunt acta.
Ea autem quæ unionem et ordinem boni sanctarum
Dei ecclesiarum, et pacem orbis totius turbant,
videlicet Tonum Leonis, et omnia quæ
Chalcedone per formulam seu decretum fidei, aut
editionem symboli, aut expositionem, aut doctrinam,
aut disputationem, per res novas, adversus
id quod diximus sanctum sanctorum trecentorum
decem et octo Patrum Symbolum dicta et acta
sunt, sancimus, ut et hic et ubique in ecclesiis
omnibus a sanctissimis ubicunque fuerint episco-
pis, apud quos reperta fuerint, anathemate se-

(1) L. Adriani. C. De hæret. et Manich.

fruantur, atque igni tradantur: propterea quod hoc A etiam ab eis qui ante nos fuere, et nunc pia et beata quiete fruantur, Constantino et Theodosio minore imperatoribus de hereticis dogmatibus omnibus constitutum est. Hæc sic abolita, prorsus ex ea, quæ una et sola catholica, apostolica et orthodoxa Ecclesia est, ejiciantur: utpote quæ aeternos et salutares trecentorum decem et octo, atque etiam centum et quinquaginta, qui professionem de sancto Spiritu promulgant, et eorum etiam qui Ephesi congregati fuere sanctorum et beatorum Patrum terminos transferunt. Neque prorsus cuiquam vel sacerdoti, vel laico et populari homini divinam sancti Symboli constitutionem violare aut transgredi liceat. Præterea autem, una cum rebus omnibus Chalcedone adversus sacram Symbolum novatis, **666** anathemate jugulandam censemus heresim eorum, qui non proflentur Filiū Dei unigenitum ex Spiritu sancto, et sancta Dei Genitrice semperque virginie Maria vere incarnatum et hominem factum esse: sed aut de cœlo venisse, aut per phantasiam atque imaginationem hominem existimatum esse, prodigiouse blaterant. Omnem denique heresim aliam, et si quid aliud tempore, modo, et loco orbis universi quoconque vel verbis, vel sententiis aduersus sacrum Symbolum novatum est. Sed enim eam imperiali providentiae maxime conveniat, non presentibus modo, verum etiam futuris temporibus consulere, et civibus subditisque accurate C deliberatione de certa tranquillitate prospicere, statuimus, ut sanctissimi ubique episcopi sacris hisce circularibus litteris publicatis subscrivant, verbisque disertis declarant, soli divino trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolo assentendum esse: quod auctoritate sua centum et quinquaginta sancti Patres confirmarunt, sicuti decreto etiam suo postea, qui in metropoli Ephesia convenere piissimi Patres censuerunt, quod videjicit soli sancto trecentorum decem et octo Patrum Symbolo et fidei decreto assentiri conveniat. Atque ut anathemate configant actiones Chalcedonenses omnes, et ex ecclesiis prorsus ejiciant, veluti orthodoxorum populorum offendiculum, potiusque orbis et nostræ felicitatis impedimentum. Eos porro, qui post divinum hoc scriptum nostrum, quod ad exoptatam ab omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ unionem conciliandam ex sententia Dei promulgatum esse persuasum habemus, ausi unquam fuerint vel in disputatione, vel in doctrina, vel in scripto qualicunque tandem tempore et modo et loco, Chalcedone adversus fidem res novatas proferre, aut saltem nominare, ut turbaram et seditionis in sanctis Dei ecclesiis et in Romana ditione omni auctores, et Dei salutisque nostræ hostes, jubemus juxta constitutiones dudum ante nos ab eo qui in beata et sancta quiete est imperatore Theodosio adversus ejuscemodi malevolentiam latas, et sacro huic circulari scriptio

δογμάτων, καὶ τοὺς πρὸ διὰ μῶν ἐν εὐσεβεῖ καὶ μαχαρίᾳ τῇ λήξει γενομένους βασιλεῖς. Κωνσταντίνον καὶ Θεοδόσιον τὸν νέον ἀκυρά τε οὔτε γινόμενα, παντελῶς ἐκβάλλεσθαι τῆς μιᾶς καὶ μόνης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς δρθιόδεξου Ἐκκλησίας· ὡς μεταρούσα τὰ αἰώνια καὶ σωτήρια τῶν τριακοσίων ἡγίων Πατέρων τῶν ἀγίων Πνεύματος διαγορευσάντων καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἐφεσίων. Ὄλως δὲ μὴ ἔξεινα ποτε μήτε Ιερέων μήτε λαϊκῶν τινι τῆς τοῦ ἀγίου συμβόλου θεοτάτῃς ἐκείνης νομοθεσίας ποιεῖσθαι τινα παρέκθασιν· ἀναθεματίζεσθαι δὲ σὺν πάσαις ταῖς γεγνημέναις ἐν Χαλκηδόνι κατανομαίαις κατὰ τοῦ Θεοῦ συμβόλου, καὶ τὴν αἱρεσιν τῶν μὴ διολογούντων τὸν Γίλον τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενὴν ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ B ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτάκου καὶ δειπαρέθνου Μαρίας; κατὰ ἀλλήλειαν σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, ἀλλ᾽ ή ἐξ οὐρανοῦ ή κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τερατευμένους· πᾶσάν τε ἀπλῶς αἱρεσιν, καὶ εἰ τι ξερόν ἐν αἷς δή ποτε καιρῷ καὶ τρόπῳ καὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης· ἀπάντης κατὰ διάνοιαν καὶ λέξιν ἐπὶ παραβάσεις τοῦ Θεοῦ συμβόλου κεκαινοτέρησαι. Ἐπειδὴ δὲ προνοίας βασιλικῆς; Ιδοιν μὴ τοῦ παρὸν τος χρόνου μόνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος τὴν ἀσφάλειαν ἐκ προορατικῆς διασκέψεως ἐπιδιψθεύσθαι τοῖς ὑπέκοδις, θεσπίζομεν τοὺς ἀπανταχοῦ δισιωτάτους ἐπισκόπους ἐμφανιζομένου τῷ θείῳ τούτῳ ἡμῶν ἐγχυκιλίῳ γράμματι καθυπογράφειν, σαφῶς καταμηνύοντας, δει τῇ δη μόνῳ τῷ θείῳ στοιχοῦσι συμβόλῳ τῶν τινὶ ἀγίων Πατέρων, διπερ ἐπεισφράγισαν οἱ πρὸ ἀγίοι Πατέρες· ὡς ἔδοξεν δριστικῶς; καὶ τοῖς μετὰ ταύτα συνελθοῦσι κατὰ τὴν Ἐφεσίων μητρόπολιν δισιωτάτοις Πατράσιν· δει δει μόνῳ τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ τῶν τινὶ ἀγίων Πατέρων στοιχεῖν εἰ; δοὺν πίστεως· ἀναθεματίζοντες διπαν τὸ γενόμενον ἐν Χαλκηδόνι τῶν δρθιόδεξων λαῶν πρόσκομμα, καὶ διοτελῶς τῶν ἐκκλησιῶν ἐκβάλλοντες, ὡς παρεπολὸν γενόμενον τῇ οἰκουμενικῇ καὶ ἡμετέρᾳ εὐπραγίᾳ. Τοὺς δὲ μετὰ ταύτας ἡμῶν τὰς θείας συλλαβόντες, δὲς κατὰ Θεὸν ἐκπεφωνήσθαι πιστεύομεν, τὴν ἐπιθυμητὴν πάσιν ἑωσιν πραγματευομένας τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ἐπιχειροῦντάς ποτε προφέρειν, ή δλῶς ὄνομάζειν ἐν διαλέξι, ή διδεκταῖτ, ή ἐν συγγράμμασι, καθ' οἰον δή ποτε καιρὸν, ή τρόπον, ή τόπον ή ἐν Χαλκηδόνι γεγενημένην κατὰ τῆς πίστεως καίνοτομίαν· τοὺς τοιούτους ὡς ταριχῆς καὶ ἀκαταστασίας ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ τῷ ὑπέκοδῳ παντὶ παραιτίους, θεῷ τε καὶ τῇ ἡμετέρᾳ κωτηρίᾳ ποιεμόυσ, κελεύομεν, κατὰ τοὺς δηπ πρὸ διὰ μῶν ἐνεπίσαντας παρὰ τοῦ ἐν μαχαρίᾳ καὶ θείᾳ τῇ λήξει γενομένου βασιλέως Θεοδοσίου κατὰ τὴς τοιαύτης κάκοος αἰτίας νόμους, τοὺς καὶ D ὑποτεταγμένους τῷδε διὰ μῶν τῷ θείῳ ἐγχυκιλίῳ, εἰ μὲν ἐπίσκοποι ή κληρικοὶ εἰεν καθαιρεῖσθαι, εἰ δὲ μονάχοις ή λαϊκοί, ἔκορια, καὶ δημούσεις παντοῖ, καὶ τοὺς ἐσχάτους ὑποπίπτειν ἐπιτιμάσις. Οὕτω γάρ ή δει ποτε παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας προσκυνούμενη ἀγία καὶ δμούσιοις, δημιουργός τε καὶ ζωοποίης τῶν ὅλων Τρίτος, θεραπεία θεία καὶ νῦν.

παρ' ἡμῶν, διὰ τῆς ἀναιρέσεως μὲν τῶν μηνημονεύ-
θέντων ζιζανίων, βεβαιώσεως ἐδὲ τῶν ὅρῶν καὶ
ἀποστολικῶν τοῦ ἀγίου συμβόλου παραδόσεων, ἔτεις
καὶ εὐμενῆς γενομένη ταῖς τε ἡμετέραις ψυχαῖς
καὶ τῷ ὑπηκόῳ παντὶ, ἔσται διὰ παντὸς συνοικούσα
ἡμῖν καὶ εἰρηνεύουσα τὰ ἀνθρώπινα. »

vivisicavit, Trinitas, etiamnum a nobis, per eorum quæ memoravimus zizaniorum abolitionem, rectarumque et apostolicarum sancti symboli traditionum confirmationem, culta, animabus nostris subditisque omnibus placabilis et propitia erit, nobiscumque semper manebit, et res humanas pacabit. »

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν ὑποσημηγράμέρων τοῖς ἑτκυκλοῖς Βα-
σιλίσκου· καὶ ἐπιστολὴ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐπισκό-
πων, κατατρέχουσα τῆς ἀγίας τετάρτης συν-
δόνι.

Τούτοις τοῖς ἑγκυκλοῖς οὐ μόνον Τιμόθεος καὶ
Πέτρος οἱ εἰρημένοι συντίθενται, ἀλλὰ καὶ Ἀνα-
στάσιος δὲ μετὰ Ιουδαίων τὸν θρόνον τῶν Ἱερο-
σολύμων κατεσχήκως βρέστα ὑποσημαίνεται· καὶ
πάπιολοι ἔτεροι ἐκκλησιῶν πρόδεδροι οὐχ ἥτεν ἢ
πεντακόσιοι· οἱ δὴ πάντες τὸν τε Λεοντὸς τόμον,
καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀπεκήρυξαν σύνοδον. Δει-
κνυσι τοῦτ' ἀληθὲς ἡ παρὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ προσέδρων
ἐγγραφεῖσα δέσητις Βασιλίσκῳ, τῇ Ἐφεσίων μητρο-
πόλεις συνεληλυθότων, ταῦτα πρὸς λέξιν διεξιουσα·
« Τοῖς κατὰ πάντα εὐσεβεστάτοις καὶ φιλοχρίστοις
δεσπόταις ἡμῶν, Βασιλίσκῳ καὶ Μάρκῳ αἰωνίοις
νικηταῖς, Λύγούστοις. » Καὶ μετ' ὅλης· « Διὰ πάν-
των ἀδείχθητε, πανευσεβέστατοι καὶ φιλόχριστοι βα-
σιλεῖς, μισουμένη καὶ πολεμουμένῃ τῇ πίστει δια-
φέρων; συμπολεμούμενοι. » Καὶ μεθ' ἕτερα· « Φο-
βερά τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ θείου πυρὸς ζῆλος,
καὶ ἡ δικαία τῆς ὑμετέρας γαληνότητος κίνησις,
τοὺς ἀντιδιατιθεμένους παραπόδας αυμπλέξι, τοὺς
τὴν θεῖον τὸν δυνατόν, καὶ τὴν ὑμετέραν τῇ πίστει
κρατυνομένην βασιλείαν, ἀλαζονικὴν τιμωρίę κατα-
τέξειν ἐπιχειροῦντας; καὶ τῆς ἡμετέρας βραχύτη-
τος πολυτρόπως μὴ φειδομένους, ἀλλ' ἀεὶ συκοφαν-
τούντας καὶ καταψευδομένους ἡμῶν, καὶ ἀνάγκη
τινι καὶ βίᾳ καθυπογραψάντων ἡμῶν ἐν τοῖς θεοῖς
ἡμῶν καὶ ἀποστολικοῖς ἑγκυκλοῖς· ἐν οἷς μετὰ
πάσης χερᾶς καὶ προθυμίας καθυπεγράψαμεν. »
Καὶ μετέπειτα· « Μηδένα οὐν ἕτερα παρὰ τὰ θεῖα
ἡμῶν ἑγκύκλια προβληθῆναι θελήσετε· εἰδότες δὲ περ
Ἐργημένην, διὰ πᾶς δύσμος ἀνατραπήσεται πάλιν, καὶ
μικρὸν εὑρεθῆσεται τὰ παρὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συ-
νέσου γενόμενα κακά· ἔτινας καὶ τοὺς ἀναριθμή-
τους ἐκείνους εἰργάσσοτο φόνους, καὶ τὰ αἴματα τῶν
ἔρθισθων ἀδίκων; καὶ παρανόμως ἔξεχες. » Καὶ μετ'
ὅλη· « Διαμαρτυρόμεθα ἐνώπιον τοῦ Σωτῆρος
ἡ ἡνὸν Χριστοῦ, ἐλευθέρων τὴν ὑμετέραν εὐ-
σέθειαν εἶναι. Δεδμεθα τῆς ἐπενεχθείσες αὐτοῖς
δικαιίας, καὶ κανονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς κατα-
κρίσεως καὶ καθαιρέσεως, καὶ μάλιστα τῷ τὴν βα-
σιλεύουσαν οὐχ ἵσια; ἐπιεκουπεῖν διὰ πολλὰ φυρ-
θεῖται. »

A nostro adjuncelas, si quidem episcopi aut clerici
sint, dignitatem amittere: sin monachi, aut laici,
exsulare, bonorumque universorum publicationi et
ultimis subjacere penit. **667** Ita namque, que
semper a pietate nostra adorata est sancta et
consubstantialis, quae res universas condidit atque
vivisicavit, Trinitas, etiamnum a nobis, per eorum quæ memoravimus zizaniorum abolitionem, rectarumque et apostolicarum sancti symboli traditionum confirmationem, culta, animabus nostris subditisque omnibus placabilis et propitia erit, nobiscumque semper manebit, et res humanas pacabit. »

CAPUT IV.

*De iis qui circularibus Basilisci litteris sascripserunt,
et epistola Asianorum episcoporum, sanctam
B quartam synodum perstringens.*

Circularibus istis non modo Timotheus et Pe-
trus, quos diximus, consenserunt: sed Anastasius
etiam, qui post Juvenalem Hierosolymitanam tr-
nuuit sedem, facilime subscrispsit, et quamplurimi
alii ecclesiarum antistites, quingentis non paucio-
res. qui omnes Leonis tomum, et synodum Chal-
cedonensem repudiarunt. Declarat id verum esse
libellus supplex ab Asianis episcopis Ephesi con-
gregatis ad Basiliscum scriptus, qui ad verbum
huc complectitur: « Modis omnibus piissimis et
Christianissimis dominis nostris, Basilico et
Marco, perpetuis victoribus, Augustis. » Et post
paucia: « In rebus omnibus piissimi et Chri-
stianissimi principes declarasti, cum invisa et
hostili fide vos egregie bellum gerere. » Et post
alia: « Terribilis quadam expectatio judicii, et
divini ignis ardor, et justa serenitatis vestrae in-
dignatio, adversarios ad pedes vestros abjicit,
qui potentem Deum et fide confirmatum imperium
vestrum superba vir. dictæ telis petere audent, et
tenuitati nostrae multis modis non parcentes, ca-
lumniis et mendaciis sycophanticis nos semper
perstringunt, quasi vi et necessitate quadam
adacti, divinis vestris et apostolicis circularibus
litteris subscrisperimus, cum id cum latititia et
alacritate omni fecerimus. » Et postea: « Ne igitur
alias quam sacras circularares vestras litteras edere
D atque proponere velitis. Atque illud quod **668**
diximus scitote, orbem omnem rursum eversum,
et parva ea visum iri, quæ in Chalcedonensi syn-
odo accidere mala, quæ quidem infinitas etiam
illas patrarunt cædes, et orthodoxorum inique
atque injuste sanguinem effuderunt. » Et post
paucia alia: « Attestamur coram Salvatore nostro
Iesu Christo, liberam esse et innocentem pietati-
tem vestram: a qua justam et canonican et ecclæ-
siasticam adversus illos, et maxime contra euip-
qui impiæ episcopatum in urbe imperante ge-
rere multis modis apprehensus est, condemnati-
onis et exaucitoriationis sententiam ferti peti-
tus. »

*De Eutychianis : quæ ad hos fecerit verba Timotheus.
De Paulo Ephesi episcopo. Et de prærogativu patriarchatus ejusdem urbis, quam ei quaria synodus ademit, Timotheus vero Elurus restituit.*

Circularibus istis publicatis, ut Zacharias inquit, qui Eutychetis opinionem sonnabunt, et monasticam vitam sectabantur, perinde atque in lucrum et commodum per circularia scripta, et Timothei honorem inexspectatum incidissent, celeriter ad eum accurrerunt : et cum eo collocuti, ubi Dei Verbum nobis juxta carnem, et iursum Patri jux'a divinitatem ἐμούσιον (consubstantiale) esse audivere, ad loca sua reversi sunt. Idem memoriae prodidit, Timotheum ex urbe descendente, veluti Alexandriam navigaturum, Ephesum appulisse, et Paulum in throno episcopali collocaisse : qui antea quidem a provincialibus episopis, quemadmodum antiquo more receptum erat, ordinationem suscepserat, sede autem sua deturbatus fuerat. Et Ephesiorum etiam urbi antiqua patriarchatus jura, quæ ei Chalcedonensis synodus ademierat, restituuisse : atque ibi eis rebus perfectis, Alexandriam venisse. Ubi statim omnibus persuasit, ut Chaledonensem synclum anathema condemnarent, sicuti antea quoque a me est dictum. Muli etiam ei restitire : et ab ejus factione plerique alii, et in primis Theodosius ille, unus ex eis qui a Theodosio Joppæ ordinati fuerant, resiliere. Theodosius autem ille est, qui præfonis more, cum Juvenalis Byzantium se contulisset, Hierosolymorum ecclesiam occupaverat.

669 CAPUT VI.

Ut Acacius Constantinopolitanus et Daniel Stylites Basilisco persuaserint, ut contrarias prioribus pro sancta synodo circularis conscriberet litteras.

Illi ubi sic Basiliscus egit, Acacio quoque ut circulares ejus litteras reciperet, et synodum Chaledonensem anathemati subjiceret, per vim institit : cum id jam tres magni throni fecissent. Illum vero vehementer indoluisse, seque ipsum et thronum suum, atque etiam sanctiorem sacrificiis aram pulla veste obduxisse, opinio est. Qui deinde, plebe et monachorum Constantinopolitano-rum ordine congregato, strenue tyrauno restitit. Quo tempore etiam Daniel ille magnus ex columna descendit, et cum Acacio ecclesiasticos conventus egit. Basiliscus motum plebis urbanæ veritus, in ædes imperiales ex templo reversus est, et senatus indixit, ne molestiam Acacio exhiberent, quod multitudo ad incendendam urbem parata esset. Daniel vero plebis et monachorum multitudine assumpta, ad tyrannum accessit, et propalam libere apud eum de rectis dogmatibus dissennit. Ille igitur ab Acacio Daniele coactus, circulares priores litteras abrogavit, et constitutionem quæ circularis eas superstitio impetratas prorsus indu-

περὶ τὰς τὰς Εὐτυχιοῦς ψρούντων· οἷα Τιμόθεῳ διελέχθησαν· καὶ περὶ Παῦλον τοῦ Εφέσου, καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ προγούμονος αὐτῆς· ἐπερ τὴν τετάρτην μὲν σύνοδος περιείλε, Τιμόθεου δὲ σταύρου τοῦτο αὖθις ταύτη ἀπαντώσατο.

Tῶν δὲ ἐγκυκλίων γραμμάτων διεδοθέντων, ὡς Ζαχαρίᾳ φασίν, οἱ τὰς Εὐτυχιοῦς φανταζόμενοι, γαλ τὸν μογήν βίον μεταδικούντες, ὥσπερ τινὲς ἔρματι περιτυχόντες, τοῖς τοῦ ἐγκυκλίους καὶ τῇ τιμῇ Τιμόθεου, δρομαῖοι παρ' αὐτὸν ἀφικεσθνται· καὶ ἐπει ἐς λόγους Τιμόθεῳ ἤκον, καὶ ἤκουσαν δμούσιον ἥματιν εἶναι τὸν θεοῦ Λόγον κατὰ τὴν σάρκα, καὶ σύντοιχος Πατρὸς δμούσιον κατὰ τὴν θεότητα, ἐπει τὰ οἰκεῖα ἔχωρουν. Οὐδὲ τούτοις ιστορεῖ καὶ τὸν Τιμόθεον τῆς πόλεως ἐξορμήσαντα ὡς ἐπει τὴν Ἀλεξανδρίαν προσοκείλαι τῇ Ἐφεσίων, καὶ Παῦλον αὐτῇ ἐνθρόνισαι· δια πρότερον μὲν ὑπὸ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων τὴν χειροτονίαν ελήφει, δια περ τὴν ἀρχαῖον αὐτῇ ἔθιμον ἀπειωθῇ δὲ τὸν θρόνον. Ἀποδίδωσι δὲ καὶ διπερ εἶχεν τῇ Ἐφεσίων πόλις ἐκ παλαιοῦ πατριαρχικοῦ δικαιον. περιεῖλε δὲ τούτο τὸν Χαλκηδόνιον σύνοδον. Καὶ ταῦτα δράσας δι Αἴλιορος, εἰς τὴν Ἀλεξανδρίαν κατήρεν, ἐξ αὐτῆς πάντας πειθῶν, τὴν ἐν Χαλκηδόνιον σύνοδον ἀναθεματίζειν, ὡς μοι καὶ πρότερον εἰρηται. Καὶ πολλοὶ μὲν ἐκεῖνῷ ἀνθίσαντο· ἀποπηδῶσι δὲ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν μορίας διλοι τε πολλοὶ καὶ θεόδοτος ἐκείνος, εἰς τῶν ὑπὸ θεόδοτος ἀνὰ τὴν Ἱόπηην κεχειρωτονημένων, δι τὴν Ἱεροσολύμων ληστεικῶς ἐπεπήδησεν, δηρινὰ Τουθενάλιος πρὸς Βυζάντιον ἤθεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ος Ἀκαχίος δ τῆς Κυροταρτελού καὶ Δανιὴλ δ Στυλίτης ἐπεισων Βασιλίσκον ἀντεγκύκλια ὑπὲρ τῆς ἀγίας συνόδου γράψαται.

Ἐπει δὲ ταῦτα ἔδρατε Βασιλίσκος, ἐπέκειτο καὶ Ἀκαχίῳ τὰς ἐγκυκλίους δέξασθαι. Καὶ ἡνάγκαζε τὴν ἐν Χαλκηδόνιον καὶ αὐτὸν ἀναθεματίζειν τῶν μεγάλων τριῶν θρίνων τοῦτο διαπραξαμένων. Τὸν δὲ λίαν περιπαθήσαντα ἐκεῖνον καὶ τὸν θρόνον καὶ τὸ θυσιαστήριον λόγος μελανοῖς ἀμφιέσαι πάπλοις· δι πειτα τὸν δῆμον καὶ τὸ μοναδικὸν τῆς βασιλευούσης ἀθροίσαντα, γεννάσιων πρὸς τὸν τύραννον ἀντιπαρατάξανται· διτε καὶ Δανιὴλ ὁ μέγας ἀποδέ: τοῦ στύλου, συνεκκλησίας τε Ἀκαχίῳ. Βασιλίσκος δὲ τὴν κίνησιν δεισας τοῦ πλήθους τῆς πόλεως, ἀνεκώρει, ἐπειπών τῇ συγκέκτιφη μηδικῶς δι τὸν δημόσιον διγράτων· ἐκείνον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀκαχίου καὶ Δανιὴλ βιαζόμενον, τὰς ἐγκυκλίους ἐξαρνήσασθαι, καὶ δάσκαλον γράψαι, τὰς ἐκ συναρπαγῆς γεννήμενα παντάπατι διακελευομένην ἔργατα, καὶ ἀντεγκυκλία γράψαντα τῇ ὑφῃ ἄλιτων διαπέμπεσθαι, ἀντιβρόπτα τῶν

προτείνων ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διεξιδ· τα.
"Αλλὰ Στρατιώταις μὲν δὲ τὴν δῆμην πράγματείν εἰμιτ-
θώς συγγραφέμενος παρήκε τῇ κατ' αὐτὸν Ιστορίᾳ
τὰ ἀντεγκύκλια· ἐγὼ δέ που εὑρών, τῇ συγγραφῇ
παραθήσομαι. Ἐχουσι δὲ πι λέξεως οὕτως·
bus ductus conscripsit, in historia sua contrarias
alicubi inventas hic apponam. Earum verba hæc

Aceret atque aboleret, edidit, et eam priori illi contrariam in orbem vulgandam misit, quæ aliter longe quam circulares illæ scriptæ fuerant, composita, synodum Chalcedonensem defendit. Cæterum Zacharias, qui rem eam omnem affecti- prioribus circulares litteras prætermisit : quas ego

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἄρτεγχύλια Βασιλίσκου.

Ε Αύτοκή ἀτοξες Κατιστρες Βασιλίσκος καλ Μάρκος.
Την ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς κιθολικαῖς ἐκ-
κλησίαις κρατήσασιν ἀποστολικήν καὶ ὁρθόδοξον
πίστιν, καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας βασιλείας κρα-
τήσασαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας δὲ βασιλείας κρα-
τοῦσαν, καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς κρατεῖγε φειλουσαν,
εἰ; ἢ καὶ ἴσχυπλασθημεν καὶ πιστεύομεν, αὐτὴν
μόνην ἀτρωτον καὶ ασάλευτον κρατεῖν, τὴν καὶ κρα-
τοῦσαν καὶ διηγεῶς πολιτεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς
κιθολικαῖς καὶ ἀποστολικαῖς ἐκκλησίαις τῶν ὁρθο-
δόξων θεσπίζομεν, καὶ μηδὲν ἔτερον ἡτεῖσθαι.
Διε τούτο γάρ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας
γεγενημένα, εἰς καὶ ἔτερα ἢ εἰ τι δημοσιοῦ πί-
στεως ἔνεκεν, ἢ καταστάσεως ἐκκλησιαστικῆς, ἀρ-
γεῖν καὶ πεπάνθατι προστάττομεν, ἀναθεματιζο-
μένου Νεστορίου καὶ Εύτυχούς καὶ πάσης ἔτερας
αἵρι τεων καὶ πάντων τῶν τὰ αὐτὰ φρονούντων. Καὶ
περὶ ταύτης τῆς ὑπόθεσεως μή εύνοδον γίνεσθαι ἢ ἔτε-
ραν διήτησιν· ἀλλὰ ταῦτα μένεν ἀρραγή καὶ ασά-
λευτα. Ἀποδοθῆναι δὲ καὶ τὰς ἐπαρχίας τῷ ἄγιω
τίτλῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ πατριάρχῃ καὶ ἀρχιεπισκόπῳ
Ἀκακίῳ· ὃν τὴν χειροτονίαν είχεν ὁ Θρόνος; ταῦτης
τῆς βασιλίδος καὶ ἀνθ' ἓν πόλεως· δηλαδὴ τῶν νῦν
διτεν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων μενόντων ἐπὶ τῶν
οἰκείων θρόνων, μηδενὸς προρκύμικτος γενομένου
μετά τὴν τούτων τελευτὴν τῷ δικαίῳ τῆς χειροτο-
νίας τοῦ εὐαγγούς θρόνου ταύτης τῆς βασιλίδος; καὶ
ἐνδέξου πόλεως. Τούτο δὴ τὸ θεῖον ἡμῶν θεσπιτικα
δύναμιν ἐπέχον θείας διατάξεως, οὐδενὶ ἀμφιβολον
καθίστηκεν. Ταῦτα μὲν οὕτως ἔγνετο.

B obtinet, atque adeo in perpetuum obtinere debet, in quam etiam baptizati sumus, quam et credimus, eam ipsam solam inviolatam atque inconcussam obtinere, et obtinentem perpetuo celebrari in omnibus orthodoxorum catholicis et apostolicis ecclesiis, **670** neque quidquam aliud requiri debere, sancimus. Proinde quidquid sub imperio nostro actum editumque est, sive circulares litterae, seu scripta alia, quæcunque tandem ea sint, professionis fidei aut ecclesiasticæ constitutionis gratia promulgata, irrita et abrogata esse jubemus. Nestorium et Eutychetem, nec non hæreses omnes, et eos qui idem cum illis sentiunt, universos anathemate condemnamus. Decernimus quoque, de fidei causa neque synodum cogi, neque qua-
C stionem alias inferri, sed hæc quam approbanus firma et inconcessa manere: provincias etiam reddi debere sanctissimo et religiosissimo patriarchæ et archiepiscopo Acacio, quarum antistitium ordinationem imperantis hujus et inclytæ urbis thronus habuit: ita videlicet, ut Dei amantissimi qui nunc sunt episcopi, in sedibus suis permaneant: neque post obitum illorum, prejudicium aliquod adversus jura ordinationis sacri throni imperantis hujus et inclytæ urbis creetur. Atque divina hæc sanctio nostra vim sacrae constitutionis habens, ne cui in dubium aut controversiam vocetur. Haec sic acta.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ὥς Ζινωρ αὐθις εἰς τὴν οἰκεῖαν ἐπαρχίαν
ἀμφιήρ. Βασιλίσκος δὲ διεψυάρη.

Ο δὲ Βασιλίσκος κατὰ τῆς πίστεως; παρατάξαμενος, μῆσος; παρὰ πάντων ἐκτήσατο· δι μεμβηκότες; οἱ Ζήνωνα ἐπιτετραμένοι πολιορκεῖν, πιστά οἱ φυλάξειν διομοδάσμενοι, Ζήνωνι σπένδονται· καὶ τούτου λιθόντες ἔχώρουν ἀνά τὴν βασιλεύουσαν δῶρα τὰ μὲν εἰληφότες, τὰ δ' ὑπεσχημάτινοι λα-
βεῖν. Φεζί γέ μην καὶ τὴν πρωτομάρτυρα καὶ πο-
λιαύλιον Θεόκλαν δῆγει μυστικαῖς ἐκφανεῖσαν, τὴν
τῆς βασιλείας ἀποκατάστασιν αὐθίς αὐτῷ βεβριώ-
σασθαι. Οὐ γενομένου, Ζήνων τῇ μάρτυρι ἀμειδό-
μενος τῆς μηνύτεως, ἀνά τὴν Σελευκέων μητρόπο-
λιν τέμενος ἀνετίθει ἕροχῇ μέγιστον, καὶ προύνοιο
ἐν κάλλει, δι πολλῷ χρυσιῷ καὶ βασιλικοῖς κατεκό-
σμει τεῖς ἀναθήματιν. Ο δὲ Βασιλίσκος τὴν κίνη-

CAPUT VII.

Contraria circulares Basilisci litteræ.

Imperatores Casares, Basiliscus et Marcus.
Figem apostolicam et orthodoxam, quæ jam inde
ab initio in catholicis ecclesiis usque ad nostri
imperii tempora obtinuit, et sub imperio nostro
obtinet, atque adeo in perpetuum obtinere debet,
in quam etiam baptizati sumus, quam et credimus,
eam ipsam solam inviolatam atque inconcussam
obtinere, et obtinente perpetuo celebrari in
omnibus orthodoxorum catholicis et apostolicis
ecclesiis, **670** neque quidquam aliud requiri de-
bere, sancimus. Proinde quidquid sub imperio
nostro actum editumque est, sive circulares litteræ,
seu scripta alia, quæcumque tandem ea sint, pro-
fessionis fidei aut ecclesiasticæ constitutionis
gratia promulgata, irrita et abrogata esse jubemus.
Nestorium et Eutychetem, nec non hæreses omnes,
et eos qui idem cum illis sentiunt, universos
anathemate condemnamus. Decernimus quoque,
de fidei causa neque synodum cogi, neque qua-
stionem aliam inferri, sed hæc quam approbamus
firma et inconcussa manere : provincias etiam
reddi debere sanctissimo et religiosissimo patriarcha
et archiepiscopo Acacio, quarum antistitum
ordinationem imperantis hujus et inclytæ urbis
thronus habuit : ita videlicet, ut Dei amantissimi
qui nunc sunt episcopi, in sedibus suis perma-
neant : neque post obitum illorum, prejudicium
aliquid adversus jura ordinationis sacri throni im-
perantis hujus et inclytæ urbis creetur. Atque di-
vina hæc sanctio nostra viam sacrae constitutionis
habens, ne cui in dubium aut controversiam voce-
tur, Hæc sic acta.

CAPUT VIII.

Dicitur ut Zeno rursus in imperium suum sit restitutus,
Basiliscus autem interierit.

Porro Basiliscus quod adversus fidem bellum gereret, odium omnium incurrit. Quod ubi cognovere, quibus Zenonis obsidio commissa fuerat, juramento interposito se fidos illis futuros, Zenoni conciliati sunt: eoque recepto, ad urbem imperantem ire contenderunt: cum quidem dona ab eo partim iam accepissent, partim se accepturos esse stipulati essent. Ferunt sane quidam protomartyrem, quae multum et strenue decertavit, Theclam, arcanis quibusdam visionibus illi restitucionem imperii confirmasse. Quapropter Zeno ut martyri de ejuscmodi denuntiatione gratiam refferret, in metropoli Seleuciae, delubrum aucti Eudinum maximum et pulchritudine praestantissimum

condidit, quod multo auro et imperialibus donariis exornavit. Basiliscus de Zenonis motu certior factus, consobrinum suum Harmatium (1) copiarum in Thracia ducem, qui progressum illius impediaret, adversus eum misit, 671 eumque jurejurando sane quam horrendo, ne se unquam Zenoni coniungeret, obstrinxit. Harmatius cum Zenone ad Nicæam congressus, in eum illum conjectat metum, ut frustra se rem quam confidere nequiret, aggredi putaret: nisi donis ac pollicitationibus Harmatium, se videlicet Basilicum filium ejus Cæsarea tamen exornaturum esse, expugnaret. Atque ita hunc quoque jurisperandi religionem parvifacientem, Zeno adversus Basilicum in partibus suis habuit. At Basiliscus his rebus cognitus, statim sententiam mutavit: et imperiali corona sacre mensa imposita, supplex ipse cum Zenonide (2) ad baptisterium confudit. Zeno confessum Constantinopoli exceptus, primum ecclesiam uaginam, deinde cum apparatu et comitatu maximo imperiale regiam ingressus est. Basiliscus autem cum viginti menses in Romano imperio tyranus fuisset, in Cappadociam moriturus missus est: atque in mansione quadam seu militari diversorio (3), cui Acusi nomen est, cum uxore et liberis interfactus est. A Zenone statim Circenses ludi editi. Deinde is, pro eo atque paulo ante se facturum juraverat, Harmatii quidem filium Basilicum ad Cæsaris dignitatem extulit: postea autem Harmatium, quod eum non magis sibi, quam Basilisco fuisse, fidum ejus Cæsarem sacerdotem fecit, qui deinde multo post ecclesiam Cyzicenam optime adiunxit.

CAPUT IX.

Episcopi Asiani libellum penitentie ad Acacium militum, de synodo cum placantes.

Zeno simul atque in imperium restitutus est, per constitutionem scriptam quamprimum, quidquid a tyranno Basilisco per circulares litteras contra fidem novatum fuerat, abrogavit. Quid ubi Asiani episcopi intellexerunt, missis ad Acacium Constantinopolitanum episcopum penitentiae libellis, gratiam sibi fieri petierunt: illa deprecatione usi, quod non sua sponte, sed vi maxima adacti circularibus subscripsissent. Eainque rem 672 ita et non aliter se habere, et se Chalcedonensi synodo assentiri, atque juxta ejus decretum et antea credidisse, et nunc credere, jureamento confirmarunt. Episcoporum scriptum hoc erat: «Acacio sanctissimo et piissimo sanctissimam quæ apud imperantem Constantinopolim, novam Romam, est Ecclesiæ patriarchæ.» Et post pauca: «Recte sicut ad nos venit, qui locum etiam vestrum

(1) Procopius *Armatum* nominat.

(2) Alii *Zenobium* vocant.

(3) Basilicum tyrannum cum uxore et filiis Zeno in Cappadociam misit biennis tempore, eosque neque ueste neque cibariis juvari jussit. Unde brevi se invicem complexi, collacrymantes misere pererunt. (Procop.) Ille inexplicabilis avaritiae fuit. Nam

C

ΚΕΦΑΛ. Θ.

«Οι ει της Ἀσ' ας ἐπίσκοποι βιβλιον μεταριάς Ἀκακιῳ πλέστειλιν ἡμερούμενοι ἐκεῖνοι διὰ τὴν σύνοδον.

Zēnōnō δὲ δῆμα τῷ τῇ ἀρχῇ καταστῆναι, ἔγγραφον νόμον ἐτίθει, διὰ προτροπάδην ἀνήρει, διὰ τῷ τυρίνων Βασιλίσκῳ τοῖς ἑγκυλίοις ἐνεπειρίσθη κατὰ τῆς πίστεως: διὸ τῆς Ἀσίας μαθόντες ἐπίσκοποι, βιβλία μετανοίας ἐπιπέμποντες Ἀκακίῳ τῷ τῇ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιτάχει, συγγνώμην γίουν, παραιτούμενοι, ὡς οὐχ ἔκόντες, ἀλλ' ἀνάγκῃ πλείστῃ τοῖς ἑγκυλίοις καθυπογράψαι: δρκοὶς τε τοὺς λόγους κατησφαλίζοντο, ἵ μὴν οὐτως ἔχειν καὶ οὐχ ἔτέρως: καὶ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνδῷ τίθεσθαι, καὶ κατ' ἐκείνην πιστεύειν καὶ νῦν καὶ πρότερον. Ἡ δὲ τῶν ἐπισκόπων γραφὴ τούτοις τοῖς γράμμασι περιελήπτο: «Ἀκακίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ δισιωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς κατὰ τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν ὑέν τῷ Ρώμην ἀγιωτάτῃς Ἐκκλησίας.» Καὶ μετ' ὅλιγα: «Ἐφθασεν ἡ γῆ μῆδις πρεπόντως ποιῶν δ καὶ τὸν ἡμέτερον ἀναπλητεῖς ab eccliarum antistitibus pecuniam exegit: et a tenuibus opificibus manum labore vita sumptus tolerantibus, excutiendis non abstinuit. Quapropter ob ejusmodi exactiones lacrymis plena erant omnia. Sub Leone is pro Rustico copiarum militarium dux lectus. (Suid.)

ρώσων τόπον. Καὶ μεθ' ἔτερα· Διὰ δὲ τῶν λι-
βύσιων γνωρίζουμεν ὑπογεγραφηκέναι οὐ κατὰ
πρόσεσιν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης; γράψαμαι καὶ βήμασιν,
ἀλλ' οὐ καρδίᾳ συνθέμενοι τούτοις; Ταῖς γὰρ ἡμῶν
ἀπροσδέκτοις πρεσβεῖαις σὺν ἐπινεύσει τοῦ Κρείττο-
νος καὶ παρειλήφαμεν παρὰ τῶν τῆς οἰκουμένης
φωτήρων τριακοσίων δέκι καὶ δικτὸν καὶ τῶν ρυ-
άχων Πετρών πιστεύομεν, πρὸς τούτοις καὶ τοῖς
ἐν Χαλκηδόνι εὑσεβῶς καὶ ὄρθῶς τυπωθεῖσι περὶ
τῶν ἐν αὐτῇ συναχθέντων θείων Πετρών. Ταῦ-
τα μὲν οἱ ἐπίσκοποι. Εἰτ' οὖν Ζαχαρίας ὁ ταῦτα
ἐμπαθῶς συνταχθάμενος, τούτοις ἐφθη συκοφαντή-
σας· εἶτε καὶ αὐτὸν διεψεύσαντο, ὡς παρὰ γνῶμ-
νη τῷ ἐγκυρολιψίῳ πέργραψαν, καὶ ταῦτα Ἀκαχίῳ γε-
γραφότες, οἷα μικρὸν ἀναθεν διεξήλθομεν, ἀκρι-
βῶς συνορρήν οὐκ ἔχω. Καὶ τὰ μὲν ὅδε πῃ ἔσχε.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Ὦς ἀπήλυσε Ζήρων τὸν Κναζέα Πέτρον τῆς
Ἀντιόχου καὶ ἀτέρον· Κυλανδίων δὲ τὸν
Θρόνον αὐθὶς ἐπέτρεψε. Καὶ περὶ τῆς ἀριστο-
μηδῆς τοῦ λειψάρου τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου
Ἀντιόχειας.

Ζήρων δὲ τὸν μὲν Κναζέα Πέτρον, ἀτε οὐ πὸ Βι-
σιλίσου ἀπελθήντα, τῆς Ἀντιόχου ἐξῆλαυνε.
Καὶ ανδίων δὲ τῷ μετὰ Στεφάνων τὴν ἐπισκοπὴν
ἐνεχείριεν αὐθὶς. Καὶ Παῦλον δὲ τῆς Ἐφέσου ἐδιώ-
κε καὶ Νειτόριον τῆς Ταρσοῦ, καὶ Κύρον ἀφίστα
Ἴεραπόλεως Χαλκηδόνος; τε Ῥωμανὸν, καὶ Σχμο-
σάτων Εύσένιον, Μοփουεστίας δὲ Ιουδαιάνων, Παῦ-
λον Κωνσταντίνης, καὶ Ἀνδρέαν Θεοδοσίου πόλεως.
Οὐ δὲ Καλανδίων οὐδὲνα προσέτετο, εἰ μὴ πρότερον
τὸν Ηλέτρον ἀναθεμάτισε, καὶ τὰ Βισιλίσου ἐγκύ-
κλια. Αἴτιος δὲ Ζήρων καὶ τὸ λείψανον ήτος αὐθὶς
τοῦ θείου ἀπὸ Φλέππων τῆς Μικεδόνων, Ενθι
ἐξίριστος τὸν βίον ἀπέλιπε, σὺν τομῇ πολλῇ εἰς
Ἀντιόχειαν ἤγαγε, πρὸ δικαιίων πολέων, καὶ σὺν χρῆ-
σεδός προχωθίσης τῆς πολέως, καὶ σὺν χρῆ-
πλεστηγή προσηκαμένης. Οἱ δὲ αὐτὸν εἰέται τῆς
Ἐκκλησίας διακρινόμενοι, ἐκατὸν περφύλακτων
ἐνιαυτῶν, τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγιάνθησαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Ὦς μετὰ Τιμόθεον τὸν Αἰλιούρον Πέτρος δὲ Μογ-
γῆς γίνεται ἐρ Ἀλεξανδρείᾳ· εἰτα πάλιν Τι-
μόθεος δὲ Σαλογυριόλος· εἰτα Ιωάννης δὲ Τα-
σσηνούπολης· καὶ μετὰ τούτον αὐθὶς δὲ Μογ-
γῆς Ηέτρες, δεξιάμενος τοὺς ἀπὸ Ηετρέρου, οὐδὲ
τῷ ἐτρωτικῷ καυστοργάμψας τοῦ Ζήρωνος.

Πρὸς βουλῆς δὴ Ζήρωνι καὶ Τιμόθεον τὸν Αἰ-
λιούρον ἀπελάσασι τῆς Ἀλεξάνδρου. Γνοὺς δὲ εἰς
βιθὺν γῆρας ἐλληλάστα, καὶ τῇδε πρὸς ταφὴν δ.τ.,
τὸ βούλευμα διεκώλυσεν. Οὐ δὲ μετ' οὐ πολὺ πρὸς
τὰ κατωτέρω μετεχώρει δικαιωτήρια. Ἀλεξανδρεῖς
δ' αἰθενεῖται χρησάμενοι, χειροτονοῦσι σφίσι ποιμένα,
πολλῷ τῇ δυσσεβείᾳ χειρόνα τοῦ Αἰλιούρου, Πέτρον
ἔτερον, Μιγγὺν τὸ ἐπώνυμον· ἵνδι· ὥ; φασι καὶ
δύο ἐπισκόπων τὴν χειροτονίαν ταίσαντο, καὶ

(1) Εναγρ. lib. III, cap. 9.

εβίνεbit. » Et rursum: « Per libellos sup-
plies significamus, subscriptissime nos non ex
animi sententia, sed necessitate coactos, litteris
tantum et verbis, non autem animi destinatione,
circularibus illis assentientes. In acceptabilibus
enim precatib⁹ nostris, annuente Deo, quæ a
totius orbis luminaribus trecentis decem et octo,
et rursum a centum quinquaginta sanctis Patribus
aceperimus, ad hæc quæ a divinis patrib⁹ Chalce-
done congregatis, pie et recte constituta sunt, ea
credimus. » Hac episcopi scripsere. Sive autem
Zacharias, qui hæc affectibus ductus conscripsit,
sycophantice hoc illis impegit: seu ipsi episcopi,
quod præter animi sententiam circulari constitu-
tioni subscriperint, cum ita ad Acacium scribe-
rent, ut paulo ante narravimus, mentiti sunt, di-
spicere et pronuntiare certo non possum. » Hæc
certe sic habuere (1).

CAPUT X.

Ut Zeno Petrum Cnapheum, et item alios Antiochia
expulerit, et Calandioni episcopatum ejus comuni-
serit. De reductione reliquiarum sancti Eustathii
Antiocheni.

Zeno Petrum Cnapheum, ut qui a Basilisco re-
vocatus esset, Antiochia expulit, et Calandioni Stephanus
successori episcopatum restituit. Paulum
etiam Epheso exegit, Nestorium item Tarse, et
Cyrum Hierapoli, Romanum Chalcedone, Samosa-
tis Eusebium, Mopsuestia Julianum, Paulum Con-
stantia, et Andream Thicodosiopolis. Calandion
autem neminem ad communionem admittebat,
qui non prius Petrum et circularia Basilisci ana-
thematæ consodisset. Ac de Zenonis voluntate et
consensu, divi Eustathii, qui Philippis apud Ma-
cedones in exilio vitam finierat, reliquie cum
reverentia multa Antiochiam reductæ sunt: 673
quas cum leuitia suinna civitas ea ad decimum
octavum fere lapidem extra urbem effusa exceptit.
Atque illi qui ad hoc usque tempus ab Ecclesia
secesserant, annis centum elapsis, Ecclesiae tandem
prorsus uniti sunt.

CAPUT XI.

Ut Alexandriæ Timotheo Άλυρο Πέτρος Μογγος,
Moggο Timothenus Salophaciolus, huic porro Joannes
Tubeneziotes, huic autem rursum Petrus
Moggos, eis qui Proterium secuti fuerant ad se
receptis, et Zenonis Henoticō, hoc est, conciliatorio seu pacificatorio edicto comprobato, suc-
cesserit.

Constituerat Zeno Timotheum quoque Άλυρο
Alexandria ejicere. Postquam autem ad multam
enī senectutem pervenisse, et jam non longe a
sepulcro abesse cognovit, consilium mutavit. Atque
ille paulo post ad inferorum migravit judicium.
Alexandrini autem potestate sibi et auctoritate
usurpata, pastorem sibi delegerunt impietate
Άλυρο longe deteriorem, Petrum alterum cognomi-
mento Moggum: quem unus et alter sicuti ferunt,

episcopi conserarunt, quibus legitime dignitas adempta fuerat. Quod ubi Zeno rescivit, eos qui illum episcopum legerant, morte multavit. Timotheum autem Salophaci lun, Proterii successorem, qui Canobi (sicuti diximus) degebat, in se dem suam restituuit, cui Moggis diebus triginta sex incubaverat. Ac Timotheus quidem imperatoriis litteris (bronum suum ita recuperavit. Brevi vero post consilium quidam ceperunt legatum ad imperatorem mittendi, Joannem presbyterum Tabbennesiotam, qui œconomus templi honorandi Pæcursoris et Baptistae creatus fuerat: ut ibi episcopus eorum inter homines esse desiisset, Alexandrini potestatem episcopi quem vellent eligendi haberent. Qui legatus ubi compertus est sibi ipsi episcopatum precari, quemadmodum Zacharias inquit, postquam imperatori juravit, haud unquam se Alexandriæ thronum recepturum esse, domum reversus est, et imperator constitutione, ut post obitum Timothei, Joanne excepto, cathedram episcopalem Alexandriæ, quem ibi clerus et populus legisset sortiretur, sancivit. Non multo post Timotheo defuncto, Joannes pacta conventa et ius iurandum parvi pondens, pecunia quibusdam, ut **674** idem Zacharias ait, corruptis, ad episcopatum condescendit. Quod ubi factum est, Zeno illum quidem rejici jussit, suggestione autem Acacii scriptum ad Alexandrinos, quod ἐνωτικὸν, hoc est, unionis conciliatorium vocavit, dedit: in quo præcepit, ut thronus Petro Moggo reddatur, si quidem ille scripto ei subscribere, et Proterii sectatores recipere, quartamque synodum approbare vellet. Hanc rei ejus dispositionem, de Acacii sententia (sicuti dixi) constitutam, Pergamius, qui nuper admodum Aegyptiæ provincie præfectus declaratus fuerat, Alexandriam pertulit. Is postquam eo pervenit, et Joannem Romanum profligisse comperit, cum Petro Moggo collocutus, ut henticum Zenonis scriptum reciperet, ei persuasit, et eos præterea qui ab Ecclesia secessissent. Illi tomo ei statim subscrivit: et cum Alexandriæ publicus populi conventus celebraretur, quia henticum Zenonis omnibus placuit, eos quoque qui propter Proterii partes secesserant, admisit. Atque ubi orationem non ita longam ad populum habuit, quam ad ecclesiasticum plebis conventum compoaserat, postea etiam Zenonis constitutionem multitudini recitavit, hisce verbis compositam:

CAPUT XII.

De Zenonis edicto, quod pacificatorum est dictum, neque rejiciens neque comprobans Chalcedonensem synodum.

Imperator Cæsar Zeno pius, victor, triumphator, maximus, semper colendus, Augustus, Alexandrinus, et qui per Aegyptum et Libyam et Pentapolim sunt, religiosissimus episcopis et clericis, et monachis et laicis. Cum imperii nostri initium et conservationem, tum autem opes atque armaturam inexpugnabilem persuasum habeamus esse,

A τούτων δὲ ἐνδίκως τὴν Ιερουσαλήμην ἀφαιρεθέντων. Ο δῆ Ζήνων μαθών, τοὺς μὲν ψηφισαμένους θανάτου ζημίᾳ ετίμα· Τιμόθεον δὲ τὸν μετὰ Προτερίου, ψ Σαλοφακίολος τὸ ἐπίκλην, ὡς περ ἔφημεν, ἐν Κανόδῳ ποιούμενον τὰς διατριβὰς, ἐπανάγει αὐθις τῷ Θρόνῳ, ἐψ' ἡμέραις τριακονταεξ τοῦ Μογγοῦ Πέτρου τούτῳ διαγαγόντος. Άλλὰ Τιμόθεος οὖτα βασιλεῖος γράμματι τὸν οἰκεῖον θρόνον ἀπέλασε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ βουλὴν Ενιοις ἐτίθεντο βασιλεῖον στεῖλαι πρέπειν, Ἰωάννην πρεσβύτερον τὸν Ταβενηνησιούτην, εἰς οἰκονόμουν ἀποτεταγμένον τοῦ νεώ τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ· ὡς ἀν εἰ γε συμβαῖη τὸν σφῶν ἐπίσκοπον ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι, ἐχὼν εἴη Ἀλεξανδρεῦτιν διὸ ἐλοινος ψηφισασθαι πρεσβύτον. Εαυτῷ δὲ φωραθεὶς δι πρέσβεις μνώμενος τὴν ἐπισκοπήν, ὡς Ζηχαρίας φησὶν, ὅρκους δύος βασιλεῖ, μή ποτε ἐκεῖνον τὸν τῆς Ἀλεξανδρου ἐγχειρισθῆναι θρόνον, ἀνέστρεψεν διπλῶν, τοῦ βασιλέως θεσπίσαντος, μετὰ τὸ ἀποθίνων Τιμόθεον πλήν Ιωάννου ἐκεῖνον τὴν καθίδραν κληρώσασθαι διὸ ὁ κλήρος καὶ τὸ πλῆθος ἐπιλέξται. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Τιμόθεου τὸ βιούν μεταλλάξαντος, Ιωάννης τὰς συνθῆκας τῶν ὅρκων παρ' οὐδὲν λογισάμενος, χρήμασι τινας ὑποφείρεις, ὡς δι αὐτῆς Ζηχαρίας φησὶν, εἰ; τὴν τῆς ἐπισκοπῆς καθέδραν ἀνάγεται. Οὐ γενομένου, ἐκεῖνον μὲν ἀπελαθῆναι Ζήνων ἐκέλευεν, ὑποθίκαις δὲ Ἀκακίου καὶ πρᾶς Ἀλεξανδρεῖς ἔγραψεν, δῆλος Ἐρωτικὸν κατωνόμασι· Θεοπίκων Πέτρῳ τῷ Μογγῷ αδόις ἀποδοθῆναι τὸν Θρόνον, εἰπερ ἐλοιτο καθυποσημαίνει τῷ γράμματι, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς μοίρας Προτερίου δέχεσθαι, καὶ μὴ τὴν τετάρτην ἐκτρέπειοι σινοδον. Ἡν δῆ οἰκονομίαν γνώμῃ Ἀκακίου συντεθειμένην, ὡς εἰρηται, Περγάμιος διεκόμιζεν, δέρτι τῆς Αιγυπτιακῆς διοικήσεως τὴν οπαργον δέξιαν ἐγχειρισθεῖς. Ὁ δῆ τῇ Ἀλεξανδρου προσεσκηκὼς, τὸν μὲν Ιωάννην φυγάδας ἐς Ῥώμην γενέσθαι ἐμάνθανε· Πέτρῳ δὲ τῷ Μογγῷ περιτυχών, πείθεις μὲν τὸ ἐνωτικὸν Ζήνωνος δέχεσθαι, καὶ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διισταμένους. Καὶ τὸν μὲν τόμον εὐθὺς καθυπέργαφε· διμοτελούς δὲ πανηγύρεως ἀνὰ τὴν Ἀλεξανδρου τελουμένης, ἐπει καὶ πᾶς τὸ ἐνωτικὸν Ζήνωνος εἰς ἀρέσκειαν ἦν, δέχεται Πέτρος καὶ τοὺς ἀπὸ Προτερίου διισταμένους. Μετράν δὲ προσφώνησιν τῷ λεῷ ἀνειπών, δὲ π' ἐκκλησίασι τοῦ δῆμου συνέταξεν, ἐπειτα καὶ τὸ ἐνωτικὸν Ζήνωνος τῷ πλήθει ὑπανεγίνωσκε τόδε διαγορεύον·

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ̄.

Περὶ τοῦ λεγαμένου ἐνωτικοῦ τοῦ βασιλέως Ζήνωρος· μήτε ἀποτρεπμένορ μήτε δεχόμενορ τὴν ἐν Χαλκηδόνι μηλαρ σύνοδον.

ε Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Ζήνων, εὐτεθής, νικητής, τροπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισέβαστος, Αὔγουστος, τοῖς κατ' Ἀλεξανδρειαν καὶ Αιγυπτον καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς καὶ μοναχοῖς καὶ λαϊκοῖς. Ἀρχὴν καὶ σύστασιν δύναμίν τε καὶ δπλον ἀκαταμάχητον τῆς ἡμετέρας εἰδότες βασιλείας τὴν μόνην ὁρθήν καὶ ἀλιθήν.

πίστιν, ἡντινα διὰ τῆς θείας ἐπιφοριήσεως; ἐξέθεντο μὲν οἱ ἐν Ναχαὶ συναθροισθέντες τριάκοντα δεκαοκτώ ἄγιοι Πατέρες, ἐνεδαιώσαν δὲ οἱ ἐν Κωνσταντινούπολει ἔκατὸν καὶ πεντήκοντα δύοις; ἄγιοι Πατέρες συνελθόντες, νύκτιῳ τε καὶ μεθημέρᾳ πάσῃ προσευχῇ καὶ σπουδῇ καὶ νόμοις κεχρήμεθα πληθυνθῆναι δι' αὐτῆς τὴν ἀπανταχόστης ἀγίαν τοῦ Θεοῦ καθολικήν καὶ ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν, τὴν ἀρθαρτον καὶ ἀτελεύτητον μητέρα τῶν ἡμετέρων σκῆπτρων· εἰρήνη τε καὶ τῇ περ! Θεὸν δόμονοις τοὺς εὐσεβεῖς λαοὺς διαιμένοντας, εὐπροσδέκτους τὰς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἰκετείας προσφέρειν, σὺν τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ θεοσεβεστάτοις κληρικοῖς καὶ ἀρχιμανδρίταις καὶ μονάχοις. Τοῦ γάρ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας; σαρκωθέντος καὶ τεχθέντος, τὴν ἐκ συμφωνίας δοξολογίαν καὶ λατρείαν ἡμῶν ἐπαινοῦντος καὶ ἐποίμας δεχομένου, τὰ μὲν τῶν πολεμίων ἐκτριβήσεται καὶ ἐξαλειφθήσεται γένη· πάντες δὲ τὸν οἰκεῖον ὑποκλινοῦσιν αὐχένα τῷ ἡμετέρῳ μετὰ Θεοῦ κράτει. Εἰρήνη δὲ καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ, ἀέρων τε εὐχρασία, καὶ καρπῶν εὐφορία, καὶ τὰ διλὰ δὲ τὰ λυτιτελοῦντα τοὺς ἀνθρώπους φιλοτιμηθήσεται. Οὗτως οὖν τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡμᾶς τε καὶ τὰ Ἀρματικὰ περιτωζόυσης πράγματα, δεσμεῖς ἡμῖν προστεκεμέθησαν παρὰ θεοειδῶν ἀρχιμανδρίτων καὶ ἐρημιῶν, καὶ ἐτέρων αἰδεσιμών ἀνδρῶν, μετὰ δακρύων ἰκετευόντων ἑνωσιν γενέσθαι ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, συναφθῆναι τε τὰ μέλη τοῖς μέλεσιν, ἀπέρ δ μιτράκαλος ἀπὸ πλειστῶν χρόνων χωρίσαις κατηπείχθη, γινώσκων ὡς εἰ διοικήτηρι τῷ τῇ; Ἐκκλησίας σώματι πολεμῷ, ἡττηθῆσεται. Συμβαίνει γάρ ἐκ τούτου καὶ γενέδες ἀναριθμήτους είναι, διας δ χρόνος ἐν τοσούτοις ἔτεσι τῆς ζωῆς ὑπεξήγαγε· καὶ τὰς μὲν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας ἐστερημένσις ἀπελθεῖν, τὰς δὲ τῆς θείας κοινωνίας μὴ μεταστούσας πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπαρατήτον ἐκδημίαν ἀπαχθῆναι, φύνους τε τολμηθῆναι μυρίους, καὶ αἰμάτων πλήθει· μὴ μόνον μολυθῆναι τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα. Ταῦτα τις οὐκ ἀν εἰς τὸ ἀγαθὸν μετασκευασθῆναι προσεύξοιτο; Διά τοι τούτο γνώσκειν ὑμᾶς ἐπουδάσαμεν, διτε καὶ ἡμεῖς καὶ αἱ πανταχοῦ ἐκκλησίαι, ἐπερον σύμβολον δημόθημα, δηρον πίστεως, δη πίστιν, πλὴν τοῦ εἰρημένου ἀγίου συμβόλου τῶν τινῶν Πατέρων, ὅπερ ἐνεδαιώσαν οἱ μνημονευθέντες ρν ἀγιοι Πατέρες, οὔτε ἐσχήκαμεν, οὔτε ἐχομεν, οὔτε ἔξομεν, οὔτε ἔχοντας ἐπιστάμεθα· εἰ δὲ καὶ ἔχοι τις, ἀλλέτριον αὐτὸν ἥγεινει· τούτῳ γάρ καὶ μόνον, ὡς ἐφαμεν, τὴν ἡμετέραν περισώειν τεθαρρήκαμεν βασιλείαν. Καὶ πάντες δὲ οἱ λαοὶ τοῦ σωτηριώδους ἀξιούμενοι φιτίσματος, αὐτὸν καὶ μόνον παραλαμβάνοντες βαπτίζονται. Ω καὶ δηκολούθησαν οἱ ἀγιοι Πατέρες, οἱ ἐν τῇ Ἐφεσίων συνελθόντες· οἱ καὶ καθελόντες τὸν ἀσεβῆ Νεστόριον καὶ τοὺς τὰ ἔκεινου μετὰ ταῦτα φρονοῦντας. Οὐτινα καὶ ἡμεῖς Νεστόριον ἀμά Εὐτυχεῖ τάνατία τοῖς εἰρημένοις φρονοῦντας ἀναθεματίζομεν· δεχόμενοι καὶ τὰ εἰς καφά-

A solam rectam et veram fidem quam divina inspiratione Nicææ trecenti decem et octo sancti Patres congregati promulgaverunt, et Constantinopolitum quinquaginta itidem sancti Patres coacti confirmaverunt, diu noctuque prectionibus, studiis legibusque nostris omnibus hoc agimus, ut per eam ubique locorum sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia incrementa capiat, 675 que incorruptibilis et immortalis sceptrorum nostrorum mater, et pii populi nostri in pace religionis divinas concordia persistentes, acceptabiles pro imperio nostro preces una cum Dei amantissimis episcopis et piissimis clericis et archimandritis et monachis fundant. Cum enim magnus Deus et Salvator noster Christus Jesus, qui ex sancta Virgine et Dei B Genitrici Maria incarnatus et natus est, glorificationem et sacrum cultum nostrum consentientem laudaverit, benigneque suscepere, tum gentes hostiles conterentur atque extinguentur, et omnes colla sua imperio secundum Deum nostro submittent: pax etiam, et quæ ex pace proveniunt bona, cœli salubritas, frugum libertas, aliaque quæ hominibus commoda sunt, liberaliter suppeditabunt. Itaque cum fides irreprehensibilis et vos et imperium Romanum sic conservet, preces nobis a piis archimandritis et eremitis, aliisque venerandis viris oblatæ sunt: qui cum lacrymis nobis supplicarunt, ut unionem in sanctissimis Ecclesiis fieri, et membris conjungi, quæ honestatis pietatisque inimicus ab annis plurimis segregare est conatus, curaremus. Qui quidem inimicus bene novit, si integrum et conjuncto Ecclesiæ corpori bellum inferat, victimum seiri. Nam ex hoc factum est, ut infinitæ gentes et generationes, quas tot annorum tempora ex hac vita subduxerunt, partim absque lavacri regeneratione obierint, partim sine divina communionis perceptione ad inevitabilem illam omnium migrationem transierint: et ut cedes innumerabiles patrate sint, ita ut sanguinis unda non solum terra, verum etiam aer ipse contaminatus sit et infectus: quia omnia quis est qui non in melius mutari exoptet? Quapropter scire vos volumus, neque nos, neque quæ ubique locorum sunt ecclesiæ, aliud symbolum, aut doctrinam aut formulam fidei, aut fidem etiam præterquam quod (sicut dictum est) a trecentis decem et octo sanctis Patribus editum, et a centum et quinquaginta, quorum mentionem etiam fecimus, sanctis Patribus comprobatum est sanctum Symbolum, vel habuisse, vel habere, vel habitueros esse, neque aliquos qui habeant scire: atque si quis etiam habeat, alienum illum putare. 676 Nam id solum Symbolum, quemadmodum diximus, imperium nostrum conservare confidimus. Et populi universi, qui salutarem consequuntur illuminationem, hoc solo recepto baptizantur. Hoc etiam secuti sunt sancti Patres Ephesi congregati, qui impium Nestorium et opinionis ejus postea sectatores condemnauint, quem sane Nestorium una cum Eu-

tychete, quod diversa ab eis quæ dicta sunt sentiant, anathemate serimus: duodecim etiam capita illa a sanctæ memoriarum Cyrillo sanctæ catholicæ Alexandrinorum Ecclesiæ archiepiscopo promulgata recipientes. Profitemur autem unigenitum Filium (1) Dei et Deum (qui vere homo factus est, Dominum nostrum Jesum Christum, qui consubstantialis est Patri secundum divinitatem, et idem consubstantialis nobis juxta humanitatem: ei qui descendit et incarnatus est ex Spiritu sancto, et Maria virgine et Dei genitrice) unum esse, et non duos. Unius enim esse dicimus et miracula et permissiones, quas sponte sua carne pertulit. Eos vero qui eum dividunt aut confundunt, aut phantasiam seu spectrum inducunt, haudquaquam approbamus. Et pura labisque peccati omnis expars (2), veraque, ex Dei Genitrice incarnationem Filii non attulit: et Trinitas, uno Trinitatis ejus Deo Verbo incarnato, Trinitas permansit. Cum igitur sciamus neque sanctas quæ ubique sunt, et orthodoxas Dei ecclesias, neque qui eis præsunt Dei amantissimos sacerdotes, neque imperialem nostram sublimitatem symbolum aliud, aut fidei definitionem præter eam quam diximus sanctam doctrinam et formulam, vel antea tulisse, vel nunc ferre, conjunximus nos per unionem inter nos ipsos, nihil addubitantes, nihilque cunctantes. Atque hæc scripsimus, non ut novi quidquam de ñde afferremus, sed ut vos per certam perfectamque doctrinam confirmaremus. Quemlibet vero qui aliud quidquam sensit, aut sentit, aut nunc, aut quacunque synodo alia, anathemati subjicimus: præcipue vero quos diximus, Nestorium et Eutychetem, et qui cum eis idem sentiunt. Conjungite ergo vos per unionem spirituali matri Ecclesiæ et divina ipsius in ea communione fruimini, per eam quam diximus, unam et solam trecentorum decem et octo sanctorum Patrum professionis fidei definitionem. Ipsa enim sanctissima mater vestra Ecclesia, vos ut germanos nativosque filios, circumfusis ulnis amplecti desiderat, 677 et suavem vestram vocem aliquando tandem audire cupit. Itaque vos ipsos dominii et Servatoris et Dei nostri Jesu Christi benignitate in vobis ipsis conciliabilitis, tum ab imperiali nostra amplitudine laudem eximiam feretis. Quibus litteris lectis, Alexandrini universi sanctæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ conjuncti unitique sunt: et quacunque in medio fuere offendicula et impedimenta, sustulere.

(1) Unum solummodo Christum Dei Patris Verbum cum propria carne cognoscimus. (Cyrill.)

(2) Genuit ex se Virgo corpus, sed quod conceptum esset ex Spiritu. (Hilar.) — In naturæ humanae susceptione gratia quoddammodo illi homini naturalis facta est, quæ nullum peccatum posset admittere. (Aug.) Et Gregor. Nazianz. Virginem matrem ante conceptionem Filii sui et anima et corpore cœlitus sanctificata esse scripsit. — Talis

A laria τὰ εἰρημένα παρὰ τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης γνομένου Κυρίου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων ἀγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁμολογοῦμεν δὲ τὸν μονογενὴν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ θεὸν, τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἐνανθρωπισαντα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν δμούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ δμούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατελθόντα καὶ σάρκωσις ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου, ἐνα τυγχάνειν καὶ οὐ δύο· ἐνδε γάρ εἶναι φαμεν τὰ τα θάυματα καὶ τὰ πάθη, ἀπερ ἐκευσίως ὅπερεινε σαρκὶ. Τοὺς γάρ διαιροῦντας, ή συγχέοντας, ή φανταστὰν εἰσάγοντας, οὐδὲ δῶλας δεχόμεθα· ἐπειπερ ἡ ἀναμάρτητος κατὰ ἀλήθειαν σάρκωσις ἐκ τῆς θεοτόκου προσθήκην Υἱοῦ οὐ πεποίηκε· μεμένης γάρ τριάδας ή τριάδας, καὶ σάρκωσιντο; τοῦ ἑνὸς τῆς Τριάδος Θεοῦ Λόγου. Εἰδότες οὖν ὡς οὔτε αἱ ἄγιαι παντοχοῦ ὅρθιδοις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι, οὔτε οἱ τούτων προστάταμενοι θεοφιλέστατοι ἵερεῖς, οὔτε ἡ ἡμετέρα βασιλεία ἐτέρου συμβόλου ή ὅρου πίστεως; πιρὰ τὸ εἰρημένον ἀγίον μάθημα ἡνέσχοντο ή ἀνέχονται, ἡνῶσαμεν ἔκυτον μηδὲν ἐνδοιάζοντες. Ταῦτα δὲ γεγράφαμεν, οὐ κανγκούντες πίστιν, ἀλλ' ὅμδες πληροφοροῦντες. Πάντα δὲ τὸ ἔτερόν τι φρονήσαντα, ή φρονοῦντα, ή νῦν, ή πώποτε, ή ἐν Χαλκηδόνι, ή οἴᾳ δήποτε συνῳδῷ, ἀναθεματιζομεν ἐξαιρέτως δὲ τοὺς εἰρημένους Νεστόριον καὶ Εὐτύχιον, καὶ τοὺς τὰ αὐτῶν φρονοῦντας. Συνάφθητε τοίνυν τῇ πνευματικῇ μητρὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῆς αὐτῆς ἡμῖν ἐν αὐτῇ θείᾳ; Διπλαύοντες κοινωνίας, κατὰ τὸν εἰρημένον ἐνα καὶ μόνον ὅρον τῆς πίστεως τῶν τοιη̄ ἀγίων Πατέρων. Ἡ γάρ παναγία μήτηρ ὅμῶν ή Ἐκκλησία καὶ ὡς γηνήσιος ὅμδες ιερούς ἀπεκδέχεται περιπτύξασθαι, καὶ τῆς χρονίας καὶ γλυκείας ὅμῶν ἐπιθυμεῖ φυγῆς ἀκροάσσασθαι. Ἐπεικάστα οὖν ἔκυτος· ταῦτα γάρ ποιοῦντες, καὶ τὴν τοῦ Δεσπότου καὶ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐμένειαν πρὸς ἔκυτον ἐφελκύσσασθε, καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐπιανεθῆσασθε. »Ων δὴ γραμμάτων ἀνεγνωσμένων οἱ τῇ Ἀλεξανδρου πάντες ήνωντο τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ἐν μέσῳ σκῶλιᾳ τε καὶ προσκήμματα διαλύοντες.

D erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, et hominem Deum. (Aug.) — Virgo carnem Christi non peperit de peccati propagine. (Id. sup. Joan. tract. 79.) Erronea ergo fuerit Magistri Sententiārum illa lib. iii, dist. 5, sententia: *Sane dici potest, et credi oportet, juxta sanctorum attestatio-nis convenientiam, ipsam (carnem Verbi) prius pec- catu fuisse obnoxiam, sicut reliqua Virginis caro*

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

A

Ἐτ. Καλανδίων ὑπερβρίος γίνεται, Πέτρος δὲ δικρανεῖς τῷ της Ἀντιόχου αὐλίς Θρώνῳ ἐπιπηγῇ· καὶ περὶ τοῦ παλιμβόλου ήθους Πέτρου τοῦ Μογροῦ.

Καλανδίων δὲ ὁ τῆς Ἀντιόχου πρόδρος Ἀκακίῳ καὶ Ζήνωνι ἔγραψε, μοιχδὸν τὸν Πέτρον ἀποκαλῶν διὰ τὰ γεννόμενα· καὶ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γεννόμενος, ἀναθέματι τὴν ἀγίκην τετάρτην καθιυπέβαλε σύνοδον. Ὅς διὰ ταῦτα πρόφασιν εἰληφώ; ὡς τοῖς ἀποστάταις Ζήνωνος ἐπαμύνοι· Ἰλλωρ καὶ Λεοντίῳ καὶ Παμπρεπεῖ τυραννιώσιν, τὴν "Οσουν οἰκεῖν κατακρίνεται. Καὶ Καλανδίων μὲν αὐθὶς τῇς Ἀντιόχου διὰ τοῦτο ἑκάδαλεται· δὲ δὲ Κναφεὺς Ηέτρος; τέχνῃ τὰ πράγματα ὑπελθὼν, τῆς ἐφετῆς αὐτῷ καθεύδρας τῆς Ἀντιόχου πάλιν κατακιυῦται, τῷ ἐνωτικῷ Ζήνωνος πρότερον ὑπουρηγνάμενος. Καὶ πρὸς Ηέτρον δὲ τὸν Μογγὸν τῆς Ἀλεξάνδρου ἐπισκοπῶντα αὐτοῖς συνοδικοῖς ἐχρήσατο γράμμασιν. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ μετ' Ἀναστάτων δὲ Ιεροσολύμων Μαρτύριος τέλειος καὶ Ἐθίος συνοδικᾶς ἐκείνῳ ἐπιτολᾶς ἔπειμψεν. Ἡμῶνται δὲ τούτῳ καὶ ὁ τῆς Κωνσταντίνου τὸν θρόνον διέπειν Ἀκάκιος. Οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου διερρυθήστος, τινὲς τῶν τῆς Πέτρου τοῦ Μογγοῦ προτέρας μοίρας οὕτως ἔχοντα βλέποντες, τῆς ἐκείνου κοινωνίας διέστησαν· ὡς ἐκείνον βιασθέντα, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύγοδον ἐπ' ἐκκλησίας ἀναθεματίσαι, καὶ τὸ λ. ἐγύανον Τιμοθέου ἀνορύξαι. Ὁ μαθὼν Ἀκάκιος, δὲ τῆς Κωνσταντίνου, ἐν δεινῷ ἐποιείτο, καὶ ἐν οὐ μετρίαις ἦν ταραχαῖς, ἐς τοσοῦτον, ὥστε καὶ τινας ἀνὰ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐκπέμψαι εἰ γε ἀληθῆ τὰ λεγόμενα εἰσομένους. Οὓς δὲ Πέτρος ἐξακριβούμενος, ἐπιληφοφρεῖ μηδὲν τοιοῦτον διαπεπραχώς· καὶ τὰ πλήθη συνάγων, ὑποκυνήματα ἔγραψεν, ὃν ἡ δύναμις ἔγγρυξος ἐκείτο, ὡς ἀρα εἴτη Πέτρες τῶν ἰκουσμένων μηδὲν τι διαπράξαμενος. Οὕτος; ἐξ ἀρα ταῖς ἀληθείαις καθιορός τις ἡ Πρωτεὺς Φάριος ὢν, Εθρίππος τε καὶ παλιμβολος, ἐν οὐδεμιᾳδὲ καθίστατο γνώμῃ· ἀλλ᾽ ἀει πρὸς τὸ δόξαν μετερρυθμίζετο τοῖς καριτῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, νῦν μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι προσιέμενος σύνοδον, νῦν δὲ ὡσπερ παλινῳδίαιν ἄδων, καὶ ψήφοις ἀπάσαις ἑκάδαλων ταύτην καὶ παραδιδοὺς ἀναθέματι. Ἐξ ὧν δὲ Ἀκακίῳ τῷ τῆς Κωνσταντίνου γράφει προέδρῳ μόλις τὸν ἔχεινου δόλον φωράσαντι, δῆλος γεννήσεται. Γράψει δὲ πι λέξεως οὕτως·

Acacium Constantinopolitanum episcopum, qui dolum
du, qualis fuerit, liquebit. Scripsit autem in hæc verba :

· Ὁ Θεός δὲ ὁ ὑψιστος τὴν σὴν ἀγιωσύνην ἀμείψεται, ὃν τε πάνω καὶ καρμάτων τοσούτων, ὃν περιέδους χρόνων ἐφύλαξε τὴν τῶν ἄγίων Πατέρων πίστιν, ἣν ἀκαταπαύστως κηρύττων ἐδεσχάωσας · ἐν δὲ καὶ τῷ σύμβολον κείμενον τῶν τιτῆνών Πατέρων εὐρόντες, ἀκινούθως ἐν ᾧ βραχιτεθίντες ἐπι-

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ἐπιστολὴ Πέτρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, Ἀκαληψ
σταλεῖσθαι τῷ ἐπισκόπῳ τῆς βασιλίδος τῶν
χόλεων.

A CAPUT XIII.

Porro Calandion Antiochenus antistes ad Acacium et Zenonem scripsit, et Petrum in eum vocavit, cum propter ea quae de illo accidissent, tum quod Alexandriae anathema in sanctam quartam synodus conjectisset. At Calandion, quod per eam causam occasionem arripuit, ut Illi et Leontii et Pamprepis, qui a Zenone defecerant et tyrannidem affectabant, partes soreret, ad Oasim exsilio causa incolendam damnatus est. Atque ille quidem indecimo rursum Antiochia ejactus, Petrus autem Cnapheus, fraude in negotio peragendo usus, in desideratam sibi Antiochenam sedem rursum inductus est, postquam henotico Zenonis subscriptis. Dedit is ad Petrum Moggum Alexandriæ episcopum, et vicissim ab eodem accepit synodales litteras. Martyrius itidem Anastasii Hierosolymis successor, ad eum more recepto epistolas ejusmodi misit. Coniunctus quoque ei est, qui Constantinopolitanam gubernabat Ecclesiam, Acacius. Verum non multum intercessit temporis, et non nulli qui Petri Moggi partium fuerant, cum eum consilium mutasse viderent, a communione ejus secesserunt: unde factum est, ut Chalcedonensem synodum in ecclesia anathematis sententia damnasset, et Timothei cadaver effodisset. Eam rem ubi Acacius Constantinopolitanus audivit, graviter factum id tulit, et magnopere est perturbatus: **678** adeo certe, ut quosdam Alexandriam mittendos duxerit, qui rei veritatem cognoscerent. Eos vero Petrus postquam diligenter inquisitos adesse rescivit, certiores fecit, nihil se earum rerum admisisse: et multitudine quadam contracta, attestaciones conscripsit, quae indicabant, Petrum nihil earum quae audite essent rerum, fecisse. Ille vero re ipsa veluti cothurnus quidam, aut Proteus Pharius atque Euripus, versipellis scilicet homo; fuit, et sibi ipsi non constitutus, verum pro eo atque ei visum esse, semper se temporibus et rebus ipsis accommodavit. Et aliquando quidem Chalcedonensem synodum comprobavit, aliquando autem perinde atque palinodium cale condonnavit. Ex litteris autem eis quas ad iolum ejus per inquisitionem scrutatus est, de-

CAPUT XIV.

Epistola Petri Alexandrini ad Acacium missa, imperantis urbis episcopum.

¶ Altissimus Deus remunerabitur sanctitati tuae labores et sudores tantos, quos tot annorum curriculis, fidei sanctorum Patrum professione conservanda subiisti : quam sane assidue prædicens confirmasti. In ea symbolum quoque sanctorum trecentorum decem et octo Patrum recte positum

reperimus : in cuius scilicet professione baptizati, et antea credidimus, et nunc quoque ei credimus. Id quod etiam comprobarunt centum et quinquaginta sancti Patres, qui Constantiopolis congregati fuere. Itaque cum assidue omnibus in recta via praeceas, per unionem sanctam Dei conjunxit Ecclesiam, et nobis certissimis argumentis persuasiisti, nihil esse contra hanc actum in sanctissima universalis synodo Chalcedone celebrata ; quippe quae cum sanctis Nicenis Patribus concordet, eorumque decretum confirmet. Et cum in actis Chalcedonensibus novi nihil reperissemus, sponte nostra illis assensimus et credidimus. Ceterum certiores facti sumus, monachos quosdam, qui conjunctioni nostrae fraternali invident, de injuriis criminibusque quibusdam ad vos retulisse, quibus tamen illi non facile sanctitatem vestram permovere. Primum, quod reliquias ejus qui in sanctis est Patris nostri beati archiepiscopi Timothei in locum alium transtulerimus : quod factum neque Deo placet, neque legibus convenit. **679** Deinde, ad crimen aliud quod, non consistit, et priore illo deterius est, pervenere. Quomodo namque anathema jaculari in sanctam Chalcedonensem synodum potuimus, cui credidimus, et quam confirmavimus? Non latet autem pietatem vestram populi nostri fervor et levitas, et monachorum etiam ad novas res spectantium motus : qui cum in animo habeant, cum quibusdam consulta animi destinatione improbis ab Ecclesia resilire, populum secum avellere conantur. Porro vestris adjuti precibus, re deliberata, rationem quae mederi malo imminentis posset, invenimus, nihil sanctae Chalcedonensi synodo, in qua nihil novi scimus esse actum, derogantem, atque ut simplicibus persuaderemus factumque nostrum defenderemus, effecimus, ut ab iis qui nobiscum conventus agunt, ista dicerentur. Atque in eo cum toti essemus, mox etiam prohibuimus. Certiorum vero sanctitatem vestram facio, ne nunc quidem cessare eos qui semper zizania seminant, monachos : et tanquam instrumenta sibi asciscere quosdam, qui monasteria non incolunt, sed passim vagantes, rumores varios contra nos et ecclesiasticam Christi pacem et tranquillitatem spargunt : neque nobis, pro eo atque decet, canonice quidquam in sancta Dei catholica Ecclesia facere permitunt, illudque sedulo agunt, ut nobis populus hic potius imperiet, quam parcat, et omnia moliuntur, quae Deo indigna sunt, et indecora facere student. De sanctitate autem vestra nobis persuadeimus, eam omnia ad sacratissimum orbis terrarum dominum relatarum, curaturamque esse, ut constitutio a serenitate ejus edatur, in qua de ecclesiastica pace, ea quae et Deum ipsum et imperatorem deceant, et in quibus omnes acquiescant, praecipiat. Atque hanc cothurnus ille Petrus, homo inconstans et versulus, fraudulenter ad Acacium scripsit.

A στεύσαμεν καὶ πιστεύμεν. Ὅπερ καὶ ἐθεναίωσαν οἱ συνελθόντες ἐν Κωνσταντίνουπολει ἄγιοι Πατέρες τοῦ Ἐκκλησίαν, πείσας ἡμᾶς διὰ μεγίστων ὑποδειγμάτων, ὡς οὐδέν ἔστι παρὰ ταῦτα πεπραγμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνδρῷ τῇ ἐν Χαλκηδόνι γενομένῃ, συμφωνούσῃ καὶ βεβαιούσῃ τὰ τοῖς ἐν Νικαίᾳ ἄγιοις Πατέρσιν. Οὐδὲν γάρ εὑρόντες καινὸν, αὐτοτελῶς συνεστήσαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. Μεμαθήκαμεν δὲ, ὡς τινες μονάχοντες, φθονούντες τῇ ἡμῶν ἀδελφότητι, εἰς τὰς ὑμῶν διάταξας ἀκοῖς εἰσῆνεγκαν λοιδορίας τινάς, οὐκ εὐχερῶς μεταγούσας εἰς λύπην τὴν ὑμῶν δοσιότητα. Καὶ πρώτα μὲν, ὡς τὰ λειψάνα τοῦ ἐν ἄγιοις ἡμῶν Πατέρος τοῦ μαχαρίου ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου μετηνέγκαμεν εἰς ἔτερον τόπον· διπερ πρᾶγμα οὗτος Θεῷ οὔτε νόμοις πρέπον ἔστι· καὶ ἐπὶ τούτοις εἰς έτερον μετεπιήδησαν ἀσύστατον καὶ προτέρου χείρον. Ήλώς γάρ ἀναθεματίζειν εἰχομεν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον, ή πιστεύσαντες ἐθεναίωσαμεν; Οὐκ ἀγνοοῦτε δὲ, οὐδὲ λέληθε τὴν ὑμῶν θεοφιλάν τῶν παρ' ἡμῖν λαῶν διάγολος καὶ ἡ ἐλάφρια, καὶ τῶν νεωτερίζειν ἐθελόντων μοναχόντων οἵτινες μελετήσαντες ἀμα τισὶν ἐθελοκάκοις τῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαι τοὺς λαοὺς ἀποσπάντις ἐπιχειροῦσι· καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἐτκεφάμεθα λόγον θεραπείας ἐχόμενον, μηδὲν βλάπτοντα τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν ἐν Χαλκηδόνι· εἰδότες οὐδὲν καίνων ἔχειν αὐτῇ πεπραγμένον καὶ πρός πεισμούνην τῶν ἀκεραίων καὶ ἀπολογίαν τοὺς ἐπισυνελθόντας ἡμῖν, τούτο λέγοντες πεπιστήκαμεν. Καὶ τούτο μὲν πολὺς γενόμενος, ταχέως ἐκίνωσα· γνωρίζω δὲ τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ, καὶ μέχρι καὶ νῦν οὐ πάνονται οἱ τὰς ζιζάνια σπείροντες, ἀλλα μονάχοντες, δργανα ἑαυτοῖς ἐγκαταμέναντες τινῶν μοναστηρία ποτε μή οἰκησάντων. Καὶ περιέρχονται φήμας θυριλλούντες διαφόρους καθ' ἡμῶν, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρήνης, καὶ μηδὲν ἡμᾶς συγχωροῦντες κανονικῶς καὶ πρεπόντως τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πράττειν, παρασκευάσσονται τοὺς παρ' ἡμῖν λαοὺς μᾶλλον δρχειν, ἡμῶν, ήπερ πειθεσθαι ἡμῖν· καὶ θέλουστο ποιεῖν, ὅσα μή πρέπει Θεῷ. Ηστεύομεν δὲ ὡς ἡ ὑμῶν ἀγιωσύνη διδάξει πάντα τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης· καὶ παρασκευάσει, ὥστε τύπον αὐτοῖς παρασκευήνας παρὰ τῆς αὐτοῦ γαληνότητος, τὰ δέοντα περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης πρεπούσης Θεῷ τε καὶ βασιλεῖ, ὥστε πάντας ἐν τούτοις κατευνάσειν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν δικύορον Πέτρος δολίως· Ἀκακίῳ ἐπέστελλεν, ἀσταθῆς τὴν γνώμην ὃν καὶ παλιμβολος.

B ητεύσαμεν καὶ πιστεύμεν. Ὅπερ καὶ ἐθεναίωσαν οἱ συνελθόντες ἐν Κωνσταντίνουπολει ἄγιοι Πατέρες τοῦ Ἐκκλησίαν, πείσας ἡμᾶς διὰ μεγίστων ὑποδειγμάτων, ὡς οὐδέν ἔστι παρὰ ταῦτα πεπραγμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνδρῷ τῇ ἐν Χαλκηδόνι γενομένῃ, συμφωνούσῃ καὶ βεβαιούσῃ τὰ τοῖς ἐν Νικαίᾳ ἄγιοις Πατέρσιν. Οὐδὲν γάρ εὑρόντες καινὸν, αὐτοτελῶς συνεστήσαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. Μεμαθήκαμεν δὲ, ὡς τινες μονάχοντες, φθονούντες τῇ ἡμῶν ἀδελφότητι, εἰς τὰς ὑμῶν διάταξας ἀκοῖς εἰσῆνεγκαν λοιδορίας τινάς, οὐκ εὐχερῶς μεταγούσας εἰς λύπην τὴν ὑμῶν δοσιότητα. Καὶ πρώτα μὲν, ὡς τὰ λειψάνα τοῦ ἐν ἄγιοις ἡμῶν Πατέρος τοῦ μαχαρίου ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου μετηνέγκαμεν εἰς ἔτερον τόπον· διπερ πρᾶγμα οὗτος Θεῷ οὔτε νόμοις πρέπον ἔστι· καὶ ἐπὶ τούτοις εἰς έτερον μετεπιήδησαν ἀσύστατον καὶ προτέρου χείρον. Ήλώς γάρ ἀναθεματίζειν εἰχομεν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον, ή πιστεύσαντες ἐθεναίωσαμεν; Οὐκ ἀγνοοῦτε δὲ, οὐδὲ λέληθε τὴν ὑμῶν θεοφιλάν τῶν παρ' ἡμῖν λαῶν διάγολος καὶ ἡ ἐλάφρια, καὶ τῶν νεωτερίζειν ἐθελόντων μοναχόντων οἵτινες μελετήσαντες ἀμα τισὶν ἐθελοκάκοις τῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαι τούς λαούς ἀποσπάντις ἐπιχειροῦσι· καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἐτκεφάμεθα λόγον θεραπείας ἐχόμενον, μηδὲν βλάπτοντα τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν ἐν Χαλκηδόνι· εἰδότες οὐδὲν καίνων ἔχειν αὐτῇ πεπραγμένον καὶ πρός πεισμούνην τῶν ἀκεραίων καὶ ἀπολογίαν τούς ἐπισυνελθόντας ἡμῖν, τούτο λέγοντες πεπιστήκαμεν. Καὶ τούτο μὲν πολὺς γενόμενος, ταχέως ἐκίνωσα· γνωρίζω δὲ τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ, καὶ μέχρι καὶ νῦν οὐ πάνονται οἱ τὰς ζιζάνια σπείροντες, ἀλλα μονάχοντες, δργανα ἑαυτοῖς ἐγκαταμέναντες τινῶν μοναστηρία ποτε μή οἰκησάντων. Καὶ περιέρχονται φήμας θυριλλούντες διαφόρους καθ' ἡμῶν, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρήνης, καὶ μηδὲν ἡμᾶς συγχωροῦντες κανονικῶς καὶ πρεπόντως τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πράττειν, παρασκευάσσονται τούς λαούς μᾶλλον δρχειν, ἡμῶν, ήπερ πειθεσθαι ἡμῖν· καὶ θέλουστο ποιεῖν, ὅσα μή πρέπει Θεῷ. Ηστεύομεν δὲ ὡς ἡ ὑμῶν ἀγιωσύνη διδάξει πάντα τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης· καὶ παρασκευάσει, ὥστε πάντας ἐν τούτοις κατευνάσειν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν δικύορον Πέτρος δολίως· Ἀκακίῳ ἐπέστελλεν, ἀσταθῆς τὴν γνώμην ὃν καὶ παλιμβολος.

C ητεύσαμεν καὶ πιστεύμεν. Ὅπερ καὶ ἐθεναίωσαν οἱ συνελθόντες ἐν Κωνσταντίνουπολει ἄγιοι Πατέρες τοῦ Ἐκκλησίαν, πείσας ἡμᾶς διὰ μεγίστων ὑποδειγμάτων, ὡς οὐδέν ἔστι παρὰ ταῦτα πεπραγμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνδρῷ τῇ ἐν Χαλκηδόνι γενομένῃ, συμφωνούσῃ καὶ βεβαιούσῃ τὰ τοῖς ἐν Νικαίᾳ ἄγιοις Πατέρσιν. Οὐδὲν γάρ εὑρόντες καινὸν, αὐτοτελῶς συνεστήσαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. Μεμαθήκαμεν δὲ, ὡς τινες μονάχοντες, φθονούντες τῇ ἡμῶν ἀδελφότητι, εἰς τὰς ὑμῶν διάταξας ἀκοῖς εἰσῆνεγκαν λοιδορίας τινάς, οὐκ εὐχερῶς μεταγούσας εἰς λύπην τὴν ὑμῶν δοσιότητα. Καὶ πρώτα μὲν, ὡς τὰ λειψάνα τοῦ ἐν ἄγιοις ἡμῶν Πατέρος τοῦ μαχαρίου ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου μετηνέγκαμεν εἰς ἔτερον τόπον· διπερ πρᾶγμα οὗτος Θεῷ οὔτε νόμοις πρέπον ἔστι· καὶ ἐπὶ τούτοις εἰς έτερον μετεπιήδησαν ἀσύστατον καὶ προτέρου χείρον. Ήλώς γάρ ἀναθεματίζειν εἰχομεν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον, ή πιστεύσαντες ἐθεναίωσαμεν; Οὐκ ἀγνοοῦτε δὲ, οὐδὲ λέληθε τὴν ὑμῶν θεοφιλάν τῶν παρ' ἡμῖν λαῶν διάγολος καὶ ἡ ἐλάφρια, καὶ τῶν νεωτερίζειν ἐθελόντων μοναχόντων οἵτινες μελετήσαντες ἀμα τισὶν ἐθελοκάκοις τῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαι τούς λαούς ἀποσπάντις ἐπιχειροῦσι· καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἐτκεφάμεθα λόγον θεραπείας ἐχόμενον, μηδὲν βλάπτοντα τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν ἐν Χαλκηδόνι· εἰδότες οὐδὲν καίνων ἔχειν αὐτῇ πεπραγμένον καὶ πρός πεισμούնην τῶν ἀκεραίων καὶ ἀπολογίαν τούς ἐπισυνελθόντας ἡμῖν, τούτο λέγοντες πεπιστήκαμεν. Καὶ τούτο μὲν πολὺς γενόμενος, ταχέως ἐκίνωσα· γνωρίζω δὲ τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ, καὶ μέχρι καὶ νῦν οὐ πάνονται οἱ τὰς ζιζάνια σπείροντες, ἀλλα μονάχοντες, δργανα ἑαυτοῖς ἐγκαταμέναντες τινῶν μοναστηρία ποτε μή οἰκησάντων. Καὶ περιέρχονται φήμας θυριλλούντες διαφόρους καθ' ἡμῶν, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρήνης, καὶ μηδὲν ἡμᾶς συγχωροῦντες κανονικῶς καὶ πρεπόντως τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πράττειν, παρασκευάσσονται τούς λαούς μᾶλλον δρχειν, ἡμῶν, ήπερ πειθεσθαι ἡμῖν· καὶ θέλουστο ποιεῖν, ὅσα μή πρέπει Θεῷ. Ηστεύομεν δὲ ὡς ἡ ὑμῶν ἀγιωσύνη διδάξει πάντα τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης· καὶ παρασκευάσει, ὥστε πάντας ἐν τούτοις κατευνάσειν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν δικύορον Πέτρος δολίως· Ἀκακίῳ ἐπέστελλεν, ἀσταθῆς τὴν γνώμην ὃν καὶ παλιμβολος.

D ητεύσαμεν καὶ πιστεύμεν. Ὅπερ καὶ ἐθεναίωσαν οἱ συνελθόντες ἐν Κωνσταντίνουπολει ἄγιοι Πατέρες τοῦ Ἐκκλησίαν, πείσας ἡμᾶς διὰ μεγίστων ὑποδειγμάτων, ὡς οὐδέν ἔστι παρὰ ταῦτα πεπραγμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνδρῷ τῇ ἐν Χαλκηδόνι γενομένῃ, συμφωνούσῃ καὶ βεβαιούσῃ τὰ τοῖς ἐν Νικαίᾳ ἄγιοις Πατέρσιν. Οὐδὲν γάρ εὑρόντες καινὸν, αὐτοτελῶς συνεστήσαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. Μεμαθήκαμεν δὲ, ὡς τινες μονάχοντες, φθονούντες τῇ ἡμῶν ἀδελφότητι, εἰς τὰς ὑμῶν διάταξας ἀκοῖς εἰσῆνεγκαν λοιδορίας τινάς, οὐκ εὐχερῶς μεταγούσας εἰς λύπην τὴν ὑμῶν δοσιότητα. Καὶ πρώτα μὲν, ὡς τὰ λειψάνα τοῦ ἐν ἄγιοις ἡμῶν Πατέρος τοῦ μαχαρίου ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου μετηνέγκαμεν εἰς ἔτερον τόπον· διπερ πρᾶγμα οὗτος Θεῷ οὔτε νόμοις πρέπον ἔστι· καὶ ἐπὶ τούτοις εἰς έτερον μετεπιήδησαν ἀσύστατον καὶ προτέρου χείρον. Ήλώς γάρ ἀναθεματίζειν εἰχομεν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον, ή πιστεύσαντες ἐθεναίωσαμεν; Οὐκ ἀγνοοῦτε δὲ, οὐδὲ λέληθε τὴν ὑμῶν θεοφιλάν τῶν παρ' ἡμῖν λαῶν διάγολος καὶ ἡ ἐλάφρια, καὶ τῶν νεωτερίζειν ἐθελόντων μοναχόντων οἵτινες μελετήσαντες ἀμα τισὶν ἐθελοκάκοις τῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαι τούς λαούς ἀποσπάντις ἐπιχειροῦσι· καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἐτκεφάμεθα λόγον θεραπείας ἐχόμενον, μηδὲν βλάπτοντα τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν ἐν Χαλκηδόνι· εἰδότες οὐδὲν καίνων ἔχειν αὐτῇ πεπραγμένον καὶ πρός πεισμούնην τῶν ἀκεραίων καὶ ἀπολογίαν τούς ἐπισυνελθόντας ἡμῖν, τούτο λέγοντες πεπιστήκαμεν. Καὶ τούτο μὲν πολὺς γενόμενος, ταχέως ἐκίνωσα· γνωρίζω δὲ τῇ ὑμῶν ἀγιωσύνῃ, καὶ μέχρι καὶ νῦν οὐ πάνονται οἱ τὰς ζιζάνια σπείροντες, ἀλλα μονάχοντες, δργανα ἑαυτοῖς ἐγκαταμέναντες τινῶν μοναστηρία ποτε μή οἰκησάντων. Καὶ περιέρχονται φήμας θυριλλούντες διαφόρους καθ' ἡμῶν, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρήνης, καὶ μηδὲν ἡμᾶς συγχωροῦντες κανονικῶς καὶ πρεπόντως τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πράττειν, παρασκευάσσονται τούς λαούς μᾶλλον δρχειν, ἡμῶν, ήπερ πειθεσθαι ἡμῖν· καὶ θέλουστο ποιεῖν, ὅσα μή πρέπει Θεῷ. Ηστεύομεν δὲ ὡς ἡ ὑμῶν ἀγιωσύνη διδάξει πάντα τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης· καὶ παρασκευάσει, ὥστε πάντας ἐν τούτοις κατευνάσειν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν δικύορον Πέτρος δολίως· Ἀκακίῳ ἐπέστελλεν, ἀσταθῆς τὴν γνώμην ὃν καὶ παλιμβολος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Ως Ἰωάννης Ἀλεξανδρεῖας δὲ Ταβεννησιώτης εἰς Ῥώμην τερψικρος, πείθει Φήλικι τὸν Ῥώμης Ἀκαχίφ τῷ τῆς Κωνσταντίου σχεδίου καθαίρεσιν.

Ιωάννης δὲ δὴ τῆς Ἀλεξάνδρου δὲ Ταβεννησιώτης, οὐ καὶ ἀνόπιν μνεῖαν ἐποιησάμην, φεύγων τὴν πρεσβυτέριν κατελάμβανε Ῥώμην, καὶ ἀνέσειεν ἔκταρίσσων, τοῦ οἰκείου θρόνου λέγων διαπεσεῖν, ὡς τῶν Λέοντος δογμάτων ὑπερμαχῶν, καὶ τῇς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀλλον δέ τινα ἐφ' ἀπαστούτους; ἀντίπαλον καταστήναι. Δι' ἀ ταραχθεὶς Σιμπλίκιος, δὲ Ῥώμης ἐπίσκοπος μετὰ Λέοντα, πρὸς Ζήνωνα ἕγραψε, τὸ τῇς ἔκδολῆς παράλογον αἰτιώμενον. Ζήνων δὲ ἀνταπέστελλε, μηδὲ ἀλλοι τι ἀπόφερονται τοῦ θρόνου φάσκων, ή διτε ἐπιορκίας ἐάλω ἐγκλήματι. Ἐπει δὲ Φήλιξ Σιμπλίκιον διεδέχετο, οὐκ ἀντίς δὲ Ἰωάννης ἀει ἐνοχλῶν περὶ τῶν Πέτρῳ γεγενημένων, καὶ ὀτιπερ Ἀκάχιος δὲ τῆς Κωνσταντίου, ψὺν πρότερον ὡς αἱρετικὸν ἐκετρέπετο, νῦν μάλα προσίσται. Καὶ συχνῶς ἐπιών, μόλις ἐπειθεὶς Φήλικα, καθαίρεσιν Ἀκαχίφ σχεδιάσαι, ὀτιπερ κοινωνήσεις Πέτρῳ τῷ Μογγῷ. "Ο μὴ κατὰ παράδοσιν γεγενημένον ἐκκλησιαστικὴν, καθὼς Ζαχαρίᾳ ἵστρηται, μοναχοὶ τινες ἐκ τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς Ἀκαχίφ ἐπιδεδώκασιν. 'Ο δὲ Ἀκάχιος οὐ προσήκατο. Ἐοικε δὲ Ζαχαρίας μηδὲν τῶν πεπραγμένων εἰδέναι, ἀκοῦν δὲ μήνην ἀφηγεῖσθαι ἡχρωτηριασμένην. 'Ἐγώ δὲ ἀκριβῶς εἰδὼς διηγήσομαι.

rem ipsam ut acta est, ignorare, et rumorem illam certio mihi compertam commemorabo.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ τῶν γενομένων μεταξὶ Φήλικος καὶ Ζήνωρος διὰ τὸν Ἀκάχιον· καὶ περὶ Κυρίλλου ἡγονέρου μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων. Καὶ ὡς καθηυπέρθησαρ οἱ τῶν Ῥώμηιών πρόσδοτες παρὰ τῆς ἐπὶ Ῥώμην συνόδου, καὶ Ἀκάχιος δὲ τῆς Κωνσταντίου.

Δέδωκε μὲν λιβέλλους δὲ Ἰωάννης τῷ Φήλικι κατὰ Ἀκαχίου, ὡς παρὰ λόγον κοινωνοὶ τῷ Πέτρῳ, καὶ περὶ τινῶν ἀλλῶν μὴ κατὰ θεσμὸν ἐκκλησίας ἐκεντῷ γεγενημένων. Καὶ στέλλει Φήλιξ πρὸς Ζήνωνα Βιτάλιον καὶ Μιτήνον τοὺς ἐπιτικόπους, διατατέμενος, τὴν μὲν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀπάσχαις Φήλικος κατεῖν, Πέτρον δὲ τῆς Ἀλεξάνδρου ἀπελαθῆναι, ὡς μὴ ὑγιῶς περὶ τὴν θρησκείαν ἔχοντα· οὐδὲ Ῥώμην δὲ πεμφθῆναι Ἀκάχιον, ὅντειδικασθμένον Ἰωάννην ὑπὲρ ὧν ἐνάγοι, ή ἀπολογησάμενον. ή τὰς ἀνηκούσις εὐθύνα; ὑφένοντα. Πριν δὲ Βιτάλιον καὶ Μιτήνον τοὺς ἐπὶ Ῥώμης ἤκοντας φύλασσαι τὴν βασιλεύουσαν, δὲ τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς προεστῶς Κύριλλος πρὸς Φήλικα φθάνει στέλλων, τὸν πάππαν ἐπαιτιώμενος, τῇ τοσαύτῃ ἥραδυτῇ τοσούτων περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν νεωτερισθέντων. Φήλιξ δὲ τὰ γράμματα Κυρίλλου δεξάμενος, τοὺς πρέσβεσιν ἕγραψε, μηδέν τι πρᾶξαι, πρὶν ή Κυρίλλῳ συγγένοιντο, καὶ τὸ ποιητέον περὶ αὐτοῦ διαγνωσιν ὑπομνήσεις τε ἄλλας πρὸς Ζή-

A

CAPUT XV.

Ut Joannes Tabennesiotes Alexandriæ episcopus, Romanus prosector, Felici Rom. episcopo persuaserit, ut is Acaciu repente episcopatum abdicaret.

Joannes autem Alexandriæ episcopus Tabenne-sius, cuius anteā quoque secimus mentionem, cum inde prosfugisset, Romam venit, et turbam isthie concivit, propterea se throno suo excidisse dicens, quod Leonis doctrinam et Chalcedonensem synodus defenderet, aliumque qui ab his prorsus diversum sentiret, 680 in locum suum substitutum esse. Querela ea permotus Simplicius Romæ post Leonem episcopus, ad Zenonem illegitimum Joannis ejectionem reprehendens scripsit B eique Zeno, non aliam illum ob causam sede sua expulsum esse, quam quod perjurii compertus esset, rescrispit. Postquam Simplicio Felix successit, non intermisit Joannes molestus illi esse, de Petro, quem Acacius Constantinopolitanus prius tanquam hæreticum rejectum, tunc admodum complectere tur, referens. Et cum frequentius ei instaret, tandem Felici persuasit, ut litteras statim ederet, in quibus Acacio, quod cum Petro Moggo communionem haberet, dignitatem abrogavit. Quas litteras contra ecclesiasticam traditionem compositas, sicuti Zacharias scribit, monachi quidam ex Insomniū sodalitate, Acacio obtulerunt. Acacius autem non recepit. Porro Zacharias solum truncatum exponere videtur (!). Ego vero illam certio mihi compertam commemorabo.

C

CAPUT XVI.

Quae propter Acacium inter Felicem et Zenonem acciderint. De Cyrillo, cœnobii Insomniū monachorum præfecto et antistite. Ut Rom. legati et Acacius Constantinopolitanus a synodo Rom. dignitatibus suis privati sint.

Joannes libellos supplices Felici adversus Acacium, quod præter rationem cum Petro communicaeret, et res plerasque alias non ex præscripto sanctionum ecclesiasticarum ageret, dedit. Et Felix ad Zenonem Vitalē et Misenum episcopos misit, cum mandato et decreto hujsmodi, ut Chalcedonensis synodus calculus omnibus obtineat: Petrus, ut qui non sanam coleret religionem, Alexandria ejiceretur: et Acacius Romam mittere tur, cum Joanne in judicio, si quam haberet actionem, experturus, aut convenientes poenas daturus. Prius autem quam Vitalis et Misenus Roma Constantinopolim venerunt, sodalitatis Insomniū prælectus Cyrilus ad Felicem papam scripsit, moram ejus tantam accusans, per quam tot res novæ in ecclesiasticis constitutionibus inducerentur. Litteris ejus acceptis, Felix legatis suis scripsit, ne quid prius agerent, 681 quam Cyrrillum convenienter, et ab eo quid agendum esset cognovissent. Dedit quoque alias ad Zenonem

(!) Enagr. lib. iii, cap. 18.

litteras, quibus illum de synodo Chalcedonensi, et de ea quam in Africa Honorius concitaverat, persecutione admonebat (1). Quin et ad Acacium scripsit, maximam eum novatarum in Ecclesia rerum causam esse dicens. Zeno eadem quæ antea Felici rescripsit, Joannem scilicet frustra illi molestiam exhibere, qui haudquaque se thronum Ecclesiæ Alexandrinæ consensurum esse juraverit, jurisjurandi religionem violarit, episcopatum per sacrilegium arripuerit, et alia gravia facinora amiserit. Nec Petrum Moggum, inquisitione nulla præeunte ad sedem pervenisse, sed illum priusquam eum acceperit, manibus suis fidei Nicænorum Patrum quam comprobarit subscrisisse : cuius fidei vestigiis Chalcedonensis etiam synodus initiatitur. Illud quoque verbis hisce Zeno scripsit : « Debet certo cognoscere, et nostram pietatem et Petrum sanctissimum, de quo ante dictum est, et omnes sanctissimas ecclesias recipere et colere Chalcedonensem sanctam synodum, quæ cuni professione fidei Nicæna synodi concordat. » In verum istarum actis, ejus quem nominavimus Cyrilli, aliarumque in urbe imperiali archimandritarum, atque etiam Ægyptiæ diecesis episcoporum et clericorum, ad Felicem contra Petrum et eos qui cum eo communicabant, veluti hæreticos, datæ epistolæ reperiuntur. Et nonnulli ex Insomnium monasterio Romam profecti, apud Felicem de Miseno et Vitali questi sunt, quod ad adventum usque eorum Byzantii clam et occulæ Petri nomen in sacris codicillis fuisse, atque ex eo tempore ad eum usque diem esset, et quod propalam ferretur, contra canones Vitalem et Misenum cum Petro et Acacio commercium et communio nem habere. Ægyptiorum quoque epistolæ eadem significabant. Et præterea, Joannem quidem orthodoxum esse, recteque sentire, et sedem secundum canones recepisse : Petrum autem a duobus tantum qui eamdem pravam opinionem secuti fuissent, ordinatum esse eumdemque post Ioannis discessum nihil rerum gravium adversus orthodoxos agere intermisso. **682** Ille omnia cum Acacius ex eis qui Byzantium Romam venerant, cognovisset, tantum abest ut auctoritate sua rebus hujusmodi, cum facile possit, intercesserit, ut etiam administrum se Petri actionum præbuerit, et sere omnes cum illo communicare coegerit. Quæ omnia adauxit, et vera esse confirmavit Symeones ille ex Insomnibus ad Felicem missus, qui aperie Misenum et Vitalem quod cum hæreticis communicassent convictit, quodque ipsis præsentibus propalam Petri nomen ex sacris tabulis promulgatum esset, cum ne per prætextum quidem gravior se id illi ferre ostendissent. Quapropter factum, ut permulti ex simplicioribus ab hæreticis seducti sint, qui a Romana etiæ sede receptum esse Petrum dixerunt. Addidit et illud Symeones,

(1) Honorius rex Vandalarum plusquam trecentis triginta quatuor episcopis in exsilium pulsis.

A νωνα διεπέμπετο, ὑπέρ τε τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνέδου διαγορευόσας, ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀφρικὴν διωγμοῦ, δην Ὁὐώριχος ἐπράττε. Ναὶ μὴν καὶ πρὸς Ἀκάιον ἐστελλεν, αἰτιώτατον τῶν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν νεωτερισθέντων ἐκεῖνον εἶναι λέγιον. Πρὸς ἀπέρ πάλιν δὲ Ζήνιν τὰ ἵσα τοῖς πρότερον ἀνταπέτελλεν· ὡς δέρα ἐπικενῆς διαταράξεις τούτον δὲ θρόνου παριέναι τῆς Ἀλεξανδρου· παραβῆναι δὲ τοὺς δρκους καὶ λεροσυλῆσαι τὸν θρόνον, καὶ ἀλλως τὰ πάνδεινα διαπράξασθαι. Άλλῃ καὶ τὸν Μογγὸν Πέτρον μὴ τινος δινευ βασάνου ἐπὶ τὸν θρόνον ἐλθεῖν· χεροὶ δὲ οἰκεῖαις πρότερον ὑποσημηνάμενον, τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων Πατέρων δέχεσθαι· ή καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος B κατ' ἥγονος ἐπηκολούθησε, καὶ ταῦτ' ἐπὶ δῆματος γεγραφώς· « Οφελεῖς ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ τὴν ἡμετέραν εὐσέβειαν τὸν προλεχθέντα ἀγιώτατον Πέτρον καὶ πάσας τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας δέχεσθαι τε καὶ σέβειν, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγλαν σύνοδον, ἥτις συνέστη τῇ πίστει τῇ ἐν τῇ Νικαίᾳ συνέδω. » Τῇ δὲ τοιαύτῃ πράξει καὶ ἀλλας ἐπιστολαὶ τοῦ προειρημένου Κυριλλου ἐμφέρονται, καὶ ἀλλων τῆς βασιλίδος ἀρχιμανδριτῶν, ἔτι δὲ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν τῆς Αιγυπτιακῆς διοικήσεως πρὸς Φήλικα κατὰ Πέτρου πεμφθεῖσαι καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ οἴτα αἱρετικῶν· καὶ τινες δὲ τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων ἀφιγμένοι πρὸς Φήλικα διήλεγχαν τοὺς περὶ Μισῆνον· ὡς μέχρι τῆς αἰτῶν ἀφίξεως ἐς Βυζάντιον χρύψα πινας καὶ ἐν πτυχεύσατο Πέτρος τοῖς λεποῖς διπτύχοις ἐφέρετο· ἕκτοτε δὲ μέλιρι τοῦ νῦν, καὶ ἀναφανδὸν περιάθεται· ἀκανονίστως δὲ τοὺς περὶ Μισῆνον κοινωνῆται τοῖς περὶ Πέτρον τε καὶ Ἀκάιον. Άλι δὲ τῶν Αιγυπτίων ἐπεστολαὶ, καὶ αὗται τὰ πτυχαπλήσια ἔλεγον· καὶ διτεπερ ἰώάννης μὲν δρθέδος ὄν, κατὰ κανόνας ἔσχε τὸν θρόνον δὲ γε μὴν Πέτρος ὑπὸ δύο καὶ μόνων πτυχαπλήσιων αὐτῷ τὴν κακοδοξίαν κεχειροπόνητο, καὶ διτεπερ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἰώάννου οὐδέν τι τῶν δεινῶν κατὰ τῶν δρθέδων ἐνίστηπε γίνεσθαι. Ταῦτα δὲ πάντα μαθεῖν τὸν Ἀκάιον πτρά τινων ἐς Βυζάντιον ἀφίγμένων· τὸν δὲ μήτις γε ἐμποδὼν καταστῆναι δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἅπασι συνεργὸν καθεστάναι, καὶ σχεδὸν πάντας βιάζειν ἐκείνῳ κοινωνεῖν. « Α δὴ ἐπὶ μᾶλλον αὐξῆσαι καὶ ἀλτηῆ, εἶναι ἐκύρωτε Συμεὼνος ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν Ἀκοιμήτων σταλεῖς Φήλικι· ἀναφανδὸν γάρ διήλεγχε τοὺς περὶ Μισῆνον τοῖς αἱρετικοῖς κοινωνήσαντας. Οἱ παρόντων ἐκείνων διαρρήθησαν τὸ Πέτρου δνομα τοῖς λεποῖς δέλτοις ἀνεκτρύχθη, μηδὲ δύσον ἐν σχήματι βάρος; τι διασημηνάντων. Ταύτη τοι καὶ πολλοὺς τῶν ἀπλουστέρων καθυπαχθῆναι τοῖς αἱρετικοῖς λέγουσι· τὸν Πέτρον δην παραδοχῆς καὶ πρὸς τὸν ᾨρμῆνος θρόνου ἀξιωθῆναι. Προσετίθει δὲ Συμεὼν, ὅτι καὶ διαζέρων γενομένων ζητήσαν, τοὺς περὶ Μισῆνον μὴ τινει τῶν δρθέδων ἐντυχεῖν θελῆσαι, η ἀπέδοστν ποιήσασθαι γράμματος, η τι co quod Arianus esset, in Catholicos admodum saevit. (Dioc.)

τῶν κατὰ τῆς θρησκείας νεωτεριζομένων ἔξικεις οὐσούσιαι. Ἐπεικύρου δὲ τὰς τῶν μοναχῶν φωνὰς καὶ τις πρεσβύτερος; Εἰτερος Σύλβανος, συνών Μισήνῳ καὶ Βιταλίῳ ἀνὰ τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ Ἀκάκιον δὲ παρῆγετο ἐπιστολὴ πρὸς Σιμπλίκιον, διεξιόντα, ὡς πάλαι καθῆρται Πέτρος, ὃς εἰδὼς νυκτὸς νοεῖστα. Διὰ ταῦτα πάντα Μισῆνός τε καὶ Βιταλίος, τῆς μὲν ιερωσύνης ἔξιστος αὐτὸν πορφύτερος δὲ καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας ἔγενοντο, κοινῇ πάσῃς τῆς κατὰ Ρώμην συνόδου τάδε πρὸς λέξιν ἀποψισαμένης: «Πέτρον τὸν αἱρετικὸν, τὸν καὶ πάλαι τῇ ψήφῳ τῆς ιερᾶς καθέδρας κατακριθέντα, ἀποκρυψθέντα τε καὶ ἀναθεματισθέντα, ἡ Ρώμην τὴν Ἑκκλησίαν οὐ δέχεται. Ωτὶν εἰ καὶ μή ἄλλο τι ἀντεῖθετο, τοῦτο ξῆρασσεν ἀν, διτὶς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθεῖς, τῶν δρθιοδέξιων ἥγεισθαι οὐκέ τιδύντο. » Τῇδε ἀποφάσει καὶ τοῦτο δὴ περιείχετο. «Ἀκάκιον τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεγίστης εὐθύνης ἔξιον τὸ πρᾶγμα ἀπέδειξ. Διότι πρὸς Σιμπλίκιον γράψων, καὶ αἱρετικὸν καλέσας τὸν Πέτρον, νῦν τῷ βασιλέᾳ οὐ πεφανέρωκε» δέον εἴπερ ἡγάπα τὸν Ζήνωνα τοῦτο πρᾶξι. «Ως ἔοικεν οὖν, πόθῳ ἀγαπᾷ τὸν βασιλέα, οὐ τὴν πίστιν ἀγαπᾷ. » σcribens, Petrum haereticum appellaverit, et id indicaverit: cum certe id, si Zenonem diligenter, facere debuerit. Proinde sicuti apparet, commodi sui desiderio imperatorem complectitur, fidem autem non complectitur. »

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Περὶ τῆς γερομένης στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ τὸν Μογγόν ἀναθεματισθεῖται τὴν δύναμιν οὐδορ. «Ἐτι δὲ καὶ περὶ Φῆλικος τοῦ Ρώμης, Καὶ Ἀκάκιου τοῦ Κωνσταντίου πολιτείας.

Ο δὲ Ἀκάκιος τὸ διερήφωντος σχίσμα συνάπτειν βουλήμενος, πρὸς τοὺς ἐν Αιγύπτῳ ἐπισκόπους καὶ κλήρικοὺς ἔγραψε καὶ πρὸς Πέτρον αὐτὸν. Τοῦ δὲ κακοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μᾶλλον ἀκμάζοντος, Πέτρος ἐντὸς τῶν ἀρχιμανδριῶν κοινωνεῖν αὐτῷ ἐπειθεὶς, τὰ ἐν Χαλκηδόνι πραχθέντα καὶ τὸν Λέοντος τόμον περιβαλῶν ἀναβέματι, καὶ δοσοὶ μὲν τὰ Διοτικόρου καὶ Τιμοθέου συγγράμματα δέχοντο· οὐδὲ δὲ πειθεῖν ἤκιντα εἶχε, τῶν σφῶν μοναστηρίων ἐξῆλαυνεν. «Α δὴ πάντα Ζήνων πρὸς τίνος Νηφαλίου μεμαθῆτω; ἐκεῖθεν ἤκοντος, ταραχθεὶς Κοσμᾶν τινα πέμπων ὑπάσπιστον οἱ καθεστηκότες, πολλὰ παρήνει πάντα κάλων κινεῖν ὡσδό·» ἐνθῦν τὸν λεών Πέτρῳ, τοῖς δὲ ὅλλας ἔχουσι πολλὰς ἐπάγειν τὰς ἀπειλάς· δι τὴν σφετέρην τραχύτητην τοσοῦτον ἀπειλεῖ συνάπτειν τὸ διερήφωντος, ὥστε καὶ διάστασιν μείζονα εἰργασμένος, κενὸς ἐς βασιλέα ἀνέτρεχε, τοῖς ἀπειλεῖσι μόνοις Ιερούσαλεμοῦνται τὰ καταγώνια. Μετὰ δὲ τούτον Ἐπειρος πρὸς Ζήνωνος ἐσταλτο, Ἀρσένιος δυνατα, τῶν ἐν Αιγύπτῳ στρτειωτικῶν καταλόγων τὴν ἡγεμονίαν ἐγχειρισθεὶς· δι τὸ Βυζάντιον ἐπεμπεν· οἱ Ζήνωνοι πρὸς λόγους ίόντες, πολλὰ περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διεξήσαν. Οὐδὲν δὲ πρὸς ἔργον ἐξεῖσιν, Ζήνωνος καθάπτη τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον διεγράφοντο. »

A cum variæ quæstiones in medium productæ essent, Vitalim et Misenum cum nullo orthodoxo colloqui, aut per litteras ei respondere voluisse, neque eos etiam de rebus in religione novatis accuratis disquisivisse. Monachorum quoque dicta presbyter quidam Sylvanus, qui cum Vitali et Miseno in urbe imperante fuerat, comprobavit. Tum autem et Acacii epistola ad Simplicium producta est, quæ ostendebat Petrum duduim, ut noctis filium constitutum, exauctoratum esse. Quas ob causas Miseno et Vitali sacerdotalis dignitas abrogata, et ipsi longissime a communione sancta repulsi sunt. Et communibus suffragiis synodus Romana hæc ad verbum decrevit: « Petrum haereticum, qui olim per sententiam, episcopali cathedra ei adempta, damnatus, proscriptus et anathemate confossum est, Ecclesia Romana non recipit. Cui quidem si aliud nihil quod objiceretur esset, illud sufficeret, quod cum ab haereticis ordinatus sit, orthodoxis præesse non potest. » In sententia ea illud quoque fuit: « Acacium Constantinopolitanum maximis criminibus obnoxium esse, res ipsa indicavit, propterea quod ad Simplicium imperatori non indicaverit: cum certe id, si Zenonem diligenter, facere debuerit. Proinde sicuti apparet, commodi sui desiderio imperatorem complectitur, fidem autem non complectitur. »

683 CAPUT XVII.

De seditione propter Moggum, quod is quartam synodum anathemati subiecit, Alexandria orta. Et de Felice Rom. atque Acacio Constantinopolitano episcopis.

Acacius dissidium quod intervenit tollere et unionem inducere volens, ad episcopos et clericos Aegyptios, atque ad ipsum Petrum scripsit. Sed enim cum id malum Alexandriae magis magisque invalesceret, Petrus quibusdam episcopis et archimandritis, ut secum communicarent, persuasit: et in acta Chalcedonensia, Leonisque tomum, atque eos qui Dioscori et Timothei scripta non recipieren, anathemata conjecit. Eos vero qui ei non parebant, monasteriis suis exegit. Quia omnia postquam Zeno ex Nephaliō quodam qui Alexandriae Constantinopolim venerat, intellexit, magnopere conturbatus, ex satellitibus Cosmam quemdam Alexandriam misit, qui multis admonitionibus omnem suam, ut in proverbio est, moveret, ut plebem et Petrum inter se conciliaret, atque eis qui aliter facerent, minas ingentes denuntiaret. Verum ille severitate sua tantum abest ut quod per dissidium ruptum fuerat, coniunxerit, ut seditionem quoque auxerit, et infectis rebus ad imperatorem redierit, eis tantum qui monasteriis suis exacti fuerant, restitutis. Post hunc autem a Zenone Arsenius, militarium ordinum in Aegypto praefectus, una cum eo qui dictus est Nephaliō, Alexandriam missus, de reconciliatione et unione egit. Cum autem nihil esiceret, multos ex Alexandrinis Byzantium misit, qui cum Zenone collocuti, multa de Chalcedonensi synodo disseruerunt:

nihil autem ad rem ipsam collatum est, propterea quod Zeno prorsus Chalcedonensem synodum non reciperet. Basilius Cilia memoriae prodidit, Felicem etiam Acacio condemnationis sententiam qua dignitas ei abrogaretur, misso, eamque ei in sanctiore sacrario a monachis Dii monasterii redditam esse. Et eam ob causam sectatores ejus, multos ex eis quos diximus monachis occidisse, quosdam vulneratos rejecisse, nonnullos vero custodiis inclusisse: atque Acacium usque adeo exauciorationem eam despessisse, ut mente sensuque omni captus, primus ipse papae nomen e sacro albo exemerit (1) Et ille ita et animo et corpore vincitus, brevi post communem omnibus ingressus est viam.

684 CAPUT XVIII.

De Flavita Acacii successore, ut is dolo malo sedem episcopalem invaserit.

Post hunc Flavitas (2) Constantinopolitanum suscepit episcopatum: vir, qui quidem presbyter esse visus sit, sed usque adeo audaciam et improbitatem summae perverterit, ut id quod dicturus sum facinus, satis, qualis is fuerit, indicare possit. Zeno chartam puram in sacro reposuit altari, atque in charta alia per scriptum Deo supplicavit, ut per angeli manum, quae in hominum conspectum non veniret, nomen ejus ascriberet, quem cœlesti calculo Constantinopolitanæ Ecclesiæ hierarcham præfectum vellet. Atque ob eam rem quadraginta dierum jejuniū induxit, et Deum omnes orare, ut qui illi placitus esset, ostenderet, jussit. Hæc ubi Flavitas cognovit, auro multo templi custodem qui idem princeps imperialium cubiculariorum erat, corrupti, ut in charta pura nomen ejus adnotaret, eamque rursum imperatoris sigillo obsignaret. Hoc ubi factum est, atque ubi constitutum jejunii præteriit tempus, sigillo in charta sublato, drepente Flavitas ingenti gloria, perinde atque a Deo designatus esset, affluens, corruptus est, et magnifico saltu in patriarchæ thronum is conscendit. Verum enimvero piaculum id omnipotens Providentia non diu latere passa, illusionem eam scenamque actionem quamprimum in apertum produxit. Infelix enim ille cum non totos quatuor menses in sede ea transegisset, morte repentina ex hominibus sublatus est, cum ne dimidiā quidem partem muneris ejus, quo episcopalem dignitatē redemerat, corraderet potuerit. Argentarii bæredibus ejus institere, et pecuniam nuper

(1) In ecclesiasticis censuris et excommunicatiōnibus, causa in primis valet. (Orig.) — Cum aliquis ex a veritate, a timore Dei, a fide, a charitate, exit de castris Ecclesiæ, etiamsi per episcopi voluntatem minime abhiciatur. Sicut e contrario aliquis non recto iudicio foras mittitur: sed si ante non exivit, id est, si non egerit ut mereretur exire, nihil leditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est: et qui foris est, intus videtur retineri. (24, quæst. 3, Aug.) — Custodi intus innocentiam tuam, ubi nemo epprimit causam tuam. Præ-

A Τιτορεῖ γε μὴν δὲ Κιλιξ Βασίλειος, ὃς καὶ Ἀκαχίῳ Φῆλοῖς τῇ, καθαιρεσιν ἐξαπέστειλεν. Ἐδόθη δὲ αὐτῷ πρὸς τῶν μοναχῶν τῆς Διου μονῆς τῶν ἀδέτων ἑντές. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν διὰ ταῦτην καὶ πολλοὺς μὲν τῶν εἰρημένων μοναχῶν ἀνεῖλον· οὓς δὲ καὶ τραυματίας ποιήσαντες ἤλασαν· ἀλλοὺς δὲ καὶ καθειρέσαν. Ἀκαχίῳ δὲ τοσούτον τῆς καθαιρίσεως ἐμέλησεν, ὥστ' ἀναισθῆτας διατεθεὶς, πρῶτος καὶ τὸ τοῦ πάππα μνημόσυνον τῶν Ἱερῶν περιεῖλε διπτύχων. Οὗτοι δέ ἔχων δεσμοῦ καὶ ψυχῆς; καὶ τοῦ σώματος, μετὰ βραχὺ τὴν κοινὴν ἄπασι πορείᾳ ἐστελλατο.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ'.

B Περὶ Φλαυτία τοῦ μετὰ Ἀνδριον τῆς Κωνσταντίνου ἐπισκοπῆς συντονίας, ὃς διδὼν τὸν θρόνον ἡράσατε.

Μετὰ δὲ τούτον Φλαυτίας τὴν τῆς Κωνσταντίνου ἐπισκοπήν διεδέχετο· ἀνὴρ πρεσβύτερος μὲν εἶναι δοκῶν, ἐπὶ τόσον δὲ τόλμης ἥκων καὶ πονηρίας εἰς τὸ ἀκρότατον, ὃς ἵκανόν γε εἶναι τὸ βραχίονεν τεκμηριώσαι τὸν ἀνθρώπον. Ζῆνων γάρ χάρτην ἀγράφον κατὰ τὴν ἀγίας ἐπαρχῆς τραπέζης· Ἕγγραφον δι' ἑτέρου χάρτου ποιούμενος πρὸς Θεὸν, ὥστ' ἀγγέλου χειρὶ ἀσπάτων, ἔγγράφειν ἐπιλέξηται τῆς Κωνσταντίνου πούλεως Ἐκκλησίας. Διά τοι τοῦτο καὶ τεσσαρακονθήμερον νηστείαν ταῖς ἐκκλησίαις ἀστίσεις, καὶ πάντας ἐκίνει δεῖσθαι Θεοῦ, ἀναδείξαι τὸν αὐτῷ οἱ ἀρέσσοντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα Φλαυτίας ἀνέγνων, ἀδρῆρ χρυσιψι τὸν τῆς ἐκκλησίας διαφθείρας φυρουρίν, δε τὴν τῶν τοῦ βασιλέως πρῶτος θαλαμηπόλων, τῷ ἀγράφῳ χάρτῃ τὸ ἐκίνου διονυμα γραφῆναι παρισκευάζει, καὶ τῷ αφραγιστῆρι αὔθις τὸ βιδίλιον ἐνημανθῆναι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, καὶ τὴν νηστείας προθεσμία περφήκε, τῆς αφραγίδος ἐπαρθείσης, αἴφνης ἀνάρπαστος Φλαυτίας ἀπέιρψι δῆδη περιφρέμενος, ἀτε δῆ θεοπρόσδηπος, ἐπὶ τὸν πατριαρχὴν μετὰ συναρπάν τῶν ἀρμάτων ἀνέβαινε θρόνον. Ἄλλ' οὐκ ἐξ πολὺ λανθάνειν τὸ διος παρῆκεν ἡ παντοδύναμος Πρόνοια· ἀλλὰ θύττον τὸ παίγνιον καὶ τὴν σκηνικὴν δραματουργίαν ἐξήλεγχεν· ὁ γάρ δυστυχῆς ἐκείνος οὐδὲ D εἰς τετράμηνον διαρκεῖας τῷ θρόνῳ, ἐξ ἀνθρώπων αἰφνιδιῷ μόρῳ ἡφάνιστο, μηδὲ τὸ ἡμίσιον τῆς ὀντοδοκίας δυνηθεὶς ἐπανίσταθε. Οἱ γε μὴν δινειστα τοῖς ἐκείνου κληρονόμοις ἐπέκειντο, τὸ τῆτες εἰσ πραττόμενοι δάνειον. Οἱ δέ ἀποτίσαι μὴ ἔχοντες,

valebit in te falsum testimonium, sed apud homines. Numquid apud Deum valebit? ubi causa dicenda est. Quando Deus erit iudex, aliis testis, quam conscientia tua non erit. Inter justum iudicem et conscientiam tuam noli timere nisi causam tuam. (11, quæst. 5.) — Quid obest homini, quod ex illa tabula vult enim delere humana ignorantia, si de libro viventium non deleat iniqua conscientia? (Aug., *ibid.*)

(2) Evagrius habet *Phravitas*.

προσφεσταν Ζήνωνι, τῶν πικρῶν δυνειστῶν ἀπελ- λάττειν διδύμους· καὶ τὴν πρᾶξιν μυστικῶν; ἐξεκάλυπτον, ἐκείνου βιστώνι ταῦτην γυμνάζοντος. Ἐν ἑκστάσει δὲ Ζήνων γενόμενος τῷ ἀκούσματι, καὶ συνεις ὡς οὐ Χριστὸς, Χρυσὸς δὲ μᾶλλον τῷ βιδύλῳ τὸν Φλαυστὸν ἐνέγραψε, χρῖμα τοῖς ἀληθεῖς· καὶ δικαιοσύνην ἐποίει, τὸ τοῦ Ψαλμοῦ, καὶ τὸν μὲν εὔνοῦχον, ὃς οὐκέτι θεῖκήν δόξαν σφετερισάμενον, διπαχθῆναι ἐκέλευσε, τὸ δὲ δάνειον τὴν ἐκείνου περιουσίαν ἀποτίσει τοῖς δανεισταῖς. Τὴν δὲ Ἐκκλησίαν τοῖς ἐπισκόποις ἀνήκειν, ἐκλέγεσθαι καὶ ἐπιψήφιζειν διὰ δρ' αὐτοὶ δεξιῶν εἶναι δοκιμάσσειν πρὸς τὴν ταύτης ἐπιτροπὴν. Καὶ εὐθὺς Εὐφῆμιος πρεσβύτερος τῆς Ἑκκλησίας, ἀνὴρ λογιώτατος, καὶ ἀριθμοῦτες καὶ ἀρετῆς πάντῃς ἐμπλεως, ἐπὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἰκάκων ἀνήγετο.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Περὶ τῶν συνοδικῶν γραμμάτων Φλαυστα, Πέτρου τε καὶ Φῆλικος, καὶ Εὐφῆμιου τοῦ μετὰ Φλαυσταν λεπροχήσαντος.

"Ἐτι δὲ ἀνηνεγμένος ἐπὶ τὸν θρόνον Φλαυστας συνοδοῖς; πρὸς τὸν Ἀλεξανδρεῖαν; Πέτρον ἐχρήσατο γράμματαν. Ἀμειδόμενος δὲ διάτροφος τοῖς ίσοις, τὰ αὐτὰ πρὸ τῶν ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένων διέξεισιν, ἀναθέματι ταῦτα καθούσιονδάλλων. Ἐπειδὲ ἐν τῷ μεταξὺ Φλαυστας ἐκδημῶν ἦν, τέσσαρας μόνους μῆνας λεπροχήσας· Εὐφῆμιος δὲ ἐπὶ τῶν οἰάκων καθῆστο, καὶ τὰς πρὸς Φλαυσταν συνοδικὰς Πέτρου ἐδέχετο, οὐρών τε ἐν Χαλκηδόνι ὑπὸ ἀνάθεμα ταῖς ἐπιστολαῖς, λίαν διεταράχθη· καὶ τῆς πρὸς Πέτρον κοινωνίας διέστελλεν ἑαυτόν. Παρέθηκα δὲ ἀν καὶ ἀμφορεὶς τὸ γράμματα Πέτρου τε καὶ Φλαυστα, εἰ μῆτε τῆς γραρχῆς ἀπειργε μακρόστιχον· καὶ περ Φλαυστα Φῆλικι γράφοντος, ὃς ἐκείνῳ μὲν κοινωνεῖ, Πέτρου δὲ τὴν κοινωνίαν ἐκτρέπεται. Ἐπίστες δὲ καὶ πρὸς Πέτρον ἐποίει, ἐκείνου μὲν τὴν κοινωνίαν ἀποδέχμενος, μὴ προσιέμενος δὲ Φῆλικα. Ἄ δὲ καὶ δεξάμενος Φῆλικι περά τινων εὐσεβῶν διακομισθέντα, τοὺς πρέσβεας Φλαυστα τῆς Ῥώμης ἀτίμως ἤλαυνεν. Εὐφῆμιος δὲ οὐ μελήσας, ἀμφὶ τῷ τὸν θρόνον ἐγειρισθῆναι, χερσὸν ιδίαις τὸ μὲν τοῦ Μογγοῦ δνομα τῶν λεπρῶν ἀπῆλεις δέλταν, τὴν δὲ Φῆλικον κλήσιν ἔνετατε· καὶ οὐτως ἐπὶ τῶν λεπρῶν ἐκάθιζε θώκων, καὶ συνοδοκά σχεδιάσας, ἐς Ῥώμην κατ' έθος Φῆλικι ἐπεμπεν. Οἱ δὲ πάππας τὰ μὲν γραφέντα προσήκατο, καὶ ὡς δρθοδίψη προσετίθετο Εὐφῆμιψ· οὐ μὴν καὶ ἐπισκοπικῆς κοινωνίας αὐτῷ μετεδίδου, διτοι μὴ καὶ τὸ δνομα Ἀκακίου καὶ Φλαυστα τῶν λεπρῶν διεπύχων ἀπῆλειφε.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Ὄτι τὸν Μογγὸν Πέτρον Ἀθανάσιον, τὸν δὲ Κραγέα Βιαλλιδίος διεδέχετο· καὶ περὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

Μελλόντων δὲ Εὐφῆμιος καὶ Πέτρον πρὸς ἀλλήλους διαφέρεσθαι, καὶ συνόδους ἐφ' ἑαυτούς κατ' ἀλλήλων

* Psal. cii, 6 et alibi.

A admodum mutuo datam exegere. Atque illi quod solvendo non essent, Zenonem adiere, eique ut eos ab acerbis illis creditoribus liberaret, suppli- carunt, et rem ipsam secreto ei ipsi qui de illa inquirebat indicarunt. Zeno, ea audita, obstupuit: et postquam non Christum, 685 sed Chrysostomum, hoc est, aurum potius, Flavitas nomen in libello illo ascrispisse cognovit, judicium revera et justitiam (juxta Psalmum¹) fecit: atque euuchum quidem, qui sibi divinam existimationem et gloriā arrogasset, abigi, pecuniam autem credita ex substantia ejus dissolvi argentariis jussit. Ipsam vero Ecclesiam episcopis permisit, ut illi suffragiis suis quem idoneum esse procreationi ei iudicarent, eligerent. Sic circa moram omnem, Euphemius, Ecclesiae presbyter, vir eloquentissimus, orthodoxa fidei et virtutis omnis studiosissimus, Ecclesiae gubernandæ p̄fectus est.

CAPUT XIX.

De litteris synodibus Flavite, Petri et Felicis: et de Euphemio, qui post Flavitam episcopatum gessit.

Cum Flavitas adhuc thronum obtineret, synodales ad Petrum Alexandrinum epistolas dedit, et ejusdem generis litteras ab eodem accepit, in quibus eadem de Chalcedonensibus actis, anathematizata subjiciens, scripsit. Cum autem interea Flavitas ex rebus humanis excessisset, quatuor tantum mensibus episcopatu gesto, et Euphemius Ecclesiā administrandam suscepisset, ut ei Petri ad Flavitam synodales litterae redderentur, accidit: in quibus ubi res Chalcedonenses anathemate damnatas comperit, per quam est conturbatus, et se a communione Petri subduxit. Apposuisse hic et Petri et Flavite litteras, nisi me prolixitas illarum absterruisse. Et Flavitas ad Felicem scribens, se communionis illius esse, Petri autem conjunctionem aversari, significaverat. Idem ad Petrum litteras dans, fecerat: communionem se illius recipere, Felicem autem rejicere, insinuans. Quas litteras ubi Felix a piis quibusdam ad se perlatas accepit, legatos Flavite cum contumelia Roma expulit. At Euphemius simul atque episcopatum init, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis Moggi nomen expunxit, et Felicis appellationem reposuit: atque in sacro suggestu considens, synodales more recepto epistolas Romanum ad Felicem dedit. Porro Papa scripta quidem illius recepit, et Euphemio veluti orthodoxo favit, sed illum in episcopalem communionem non admisit, 686 propterea quod Acacii quoque et Flavitas nomen in sacro libro non induxisset.

CAPUT XX.

Ut Petro Moggō Athanasius, et Cnapheo Palladius successorerit: deque eorumdem successoribus.

Et cum Euphemius et Petrus inter se dissensuri, et synodos in provinciis suis, alter adversus alte-

ram. propter Chalcedonensem synodum congregati essent, Petrus Alexandriæ e vita excessit, eique Athanasius, cognomento Celetes sive Herniosus, in episcopali throno successit. Atque is cum multa quoque experiretur, ut dissidentia membra conjungeret, nihil tamen egit. In multis namque et varias opiniones discesserant. Non multo vero post et Petrus Cnapheus, Antiochiae defunctus, Palladium successorem habuit. Cujus suffragator etiam fuit Anastasius Dicorus, qui post Zenonem Romanum male administravit imperium. Porro Athanasius synodalia scripta ad Palladium mittens, eadem et ipse quæ Moggus de Chalcedonensi synodo retulit. Idem fecit Joannes quoque, qui post cum Alexandrinæ præsulit Ecclesiæ. Sed et Palladio Antiocheno mortuo, et Flaviano procurationem ejus sortito, Solomon quidam Antiochiae presbyter Alexandriam cum synodalibus litteris missus est, solitas rursum ejusmodi epistolas a Joanne ad Flavianum requirens. Ea quoque scripta idem de synodo pronuntiabant. Huic vero Joanni Johannes alter Alexandriæ successit, de quibus paulo post dicimus. Nam ad aliquot usque Anastasii imperii annos, ad hunc modum res Ecclesiarum processere. Euphemium namque ille expulit. Hæc vero ita ordine exponere, quo facilius intelligerentur, coactus sum. Et Ecclesiæ quidem tum sic habebant. Nos autem orationem ad alia convertamus.

687 CAPUT XXI.

De Theuderici Scythæ vastatione, et ut is interierit.

Theudericus (¹) Seytha, magnis comparatis opibus, adversus Zenonem arma cepit. Et cum copiis in Thracia coactis Romanam ditionem ingressus, obvia quæque diripuit, et usque ad os Euxini pervenit. Atque ille imperialem etiam fere cepisset urbem, nisi ex necessariis ejus quidam vita ejus insidiati fuissent. Quos veritus, retrocessit. Neque ita multum intercessit temporis, cum vitam etiam finivit, per causam hujusmodi. Hasta expedita patro more pro tabernaculo ejus sublimis collocata erat. Cum autem corpus exercere deberet, equum adduci jussit: cumque ut minime soleret, ex terra in illum insiluit. Quod autem ex pascuis et equitio is nuper admodum venisset, ferocitatemque spiraret, necdum Theuderichus recte ei insedisset, priores pedes in sublime jactans, posterioribus tantum instituit. Theudericus autem cum equo concertans, neque freno cohibere eum potuit (ne scilicet fera super eum resupina concideret), neque satis certo aut firmiter illi inhibesit. Atque cum ita cum equo huc atque illuc in gyrum verteretur, nescio quomodo hastam illam concussit: et illa oblique in eum illata latus ejus vulneravit. Ex quo

A ελκειν διὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, φθάνει: Πέτρος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ βιώσιμον ἀπειπών· καὶ διάδοχος ἔκεινῳ τοῦ Θρόνου καθίσταται Ἀθανάσιος ὁ ἐπίκλην Κηλήτης. Πολλὴν δὲ οὔτε πειραν εἰσαγαγών ὡς τὰ διεστῶτα μέλη συναγαγεῖν, οὐδὲν ἔνυσεν· εἰς πολλές γάρ καὶ διαφέρους ἀπεκρίθησαν δέξες. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ Πέτρος; δὲ Κναψεὺς ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου τέλει τοῦ βίου χρησάμενος, Παλλάδιον έτις διάδοχον· φέρεται διάδοχος ἔγειρον καὶ διάκονος: Ἀναστάτιος, δὲ κακῶς μετὰ Ζήνωνα τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονεύσας. Συνοδικὰ δὲ πέμπων καὶ Ἀθανάσιος πρὶς Παλλάδιον, τὰ παραπλήσια τῷ Μογγῷ, καὶ οὔτος περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἡγέρευε· τὰ δέ καὶ διάτονος αὐτὸν Ἰωάννης τὸν τῆς Ἀλεξάνδρου θρόνον ἐπιστατῶν ἔλεγεν. Ἄλλὰ καὶ τοῦ Ἀντιόχειας Παλλαδίου θανότος, καὶ Φλαβιανοῦ τὴν ἐπιτροπὴν ἔκεινου προσειληφότος, Συλομῶν τις Ἀντιόχειας πρεσβύτερος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου πρὸς Ἰωάννην ἐπέμπετο, τὰ συνοδικὰ κομίζων, καὶ τὰς εἰωθύτις φρονισατές ἐπιστολὰς ἀπατῶν Ἰωάννου πρὸς: Φλαβιανόν· αἱ δὲ αὐταὶ τὸν Ιωάννον κατὰ τὴν συνόδου διηγόρευον τρόπον. Τοῦτον δὲ τὸν Ἰωάννην Ἰωάννης ἔτερος, ἀνὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διεδέχετο· περὶ ὧν μικρὸν ὑστερον ἐροῦμεν. Μέχρι γάρ τεν τῶν Ἀναστάτου χρόνων οὕτω τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν προεχώρησεν· Εὐφῆμιον γάρ ἔκεινος ἀπήγαγε. Ταῦτα δὲ οὕτω καθ' εἰρίμον ἡναγκάσθημεν παραθεῖναι διὰ τὸ εἰς κατάληψιν πρόσχειρον. Τὰ μὲν οὖν τῶν Ἐκκλησιῶν οὕτω τηνικαῦτα ἐφέρετο· τιμεῖς δὲ ἐπειδὴ τὸν λόγον ἔγαγμεν.

C

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Περὶ τῆς ἐκταραστότεσσος Θευδερίχου τοῦ Σκύθου, καὶ ὡς διεψυχόμενη.

Θευδέριχος δὲ Σκύθης, ἐπὶ μέγα δυνάμεως προσθών, ἐπανίσταται Ζήνωνι· καὶ τὰς ἐν Θράκῃ δυνάμεις ἀθροίσας, ἐπεις πάντα τὰ ἐν ποσὶ λείαν ποιούμενος, ἀχρι δῆ καὶ τοῦ κατὰ τὸν Εὗζεινον στόματος· παραθρακὸν δὲ ἀντὶ τοῦ βασιλείου εἶλε πόλιν, εἴ γε μὴ τῶν ἐπιτειδείων τινὲς ἐπίσουλα φρυνήσαντες, ἀφαρεῖσθαι αὐτῷ τὴν ζωὴν ἐπιτρώντο· οὓς διέσας, ἐς τούπια ἔχωρει. Καὶ χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διαγενομένου, τὸν βίον μετῆλαττε τοιάδεσδε ἡγησαμένης αἰτίας. Τὸ δόρα αὐτῷ διηγγελμένον κατ' Εὐος τι πεικώριον, πρὸ τῆς ἔκεινου σκηνῆς ἀπηγόρητο· δεῆσιν δὲ τὸ σῶμα γυμνάσαι, ἵππον ἔκθευεν ἀγεσθαί. Οὐκ εἰωθεὶς δὲ ἔχων, γῆθεν τῷ ἵππῳ προστήλατο. 'Ο δέ ἄρτε ἐν βοτάνης ἥκων, ἀτ' ἀγελαίος καὶ θύριν πνέων, μήπω περιβάδην τοῦ Θευδερίχου ἐπινοθάντος, τούς δὲ μπροσθίους τοῖν ποδοῖν μετεώρους εἶχε, τοῖς διπισθίους μόνοις ἀκροβατῶν. Διεχθόλοντες δὲ θευδέριχος, οὕτε χαλινῷ ἀναστέλλειν εἶχεν, ἵνα μή ἐμπέσοι αὐτῷ, καὶ τῆς ἔδρας οὐ πάντα τι βεβαιώσει ἔξιζετο. Οὕτω δὲ ἔνθεν κάκεῖθεν τὸν τῷ ἵππῳ περιδονούμενος, οὐκ οἰδεῖς τοιαῦτην αἰχμὴν διασείει· παγία δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐνεχθεῖσα, βάλλει κατὰ πλευράν· ἐντεῦθεν δὲ κλινήρη γενόμενον, μετ' ὀλίγον σφακε-

(1) Theuderichus, Theodemiri filius, Ostrogotorum rex, a Zenone patricia et consulari digni-

tate est exornatus. (Blond.) Idem Odoacruum vicit, et Italiam obtinuit.

λισθέντων αὐτῷ τῶν ἔνδυν τῷ τῆς αἰχμῆς τραύματι, οὐδὲ βίον καταστρέψαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Περὶ τῆς τυραρρίδος Μαρκιανοῦ, Ἀρθεμίου ποιὸν τοῦ ἐν Ῥώμῃ κρατήσαντος· καὶ ὡς ἀηθοῖς, λερωστῇ γηγένται.

Μετὰ τούτον Μαρκιανὸς τῷ Ζήνωνι ἐπανίσταται· οὐ ποτὲ μὲν ἦν Ἀνθεμίου, τοῦ ἐν Ῥώμῃ οὐ πρόπολλοῦ βεβασιλεύσατος· αὐτὸς δὲ ἐπὶ θυγατρὶ Λεοντίᾳ τῷ πενθερῷ Ζήνωνος εἶχε τῷ βασιλεύσαντι Λέοντι. Προσήκειν γάρ μᾶλλον ξαυτῷ φέτο τὴν ἀρχὴν, τὴν νεωτέραν τῶν θυγατέρων Λέοντος γῆμαντι, ἢν ἔκεινῷ Βηρίνᾳ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς δυντις ἔγέννα· τὴν γὰρ Ἀριάδνην ιδιοπραγῶν ἐτις προσῆγε· καὶ διὰ τούτῳ τυραννεῖν ἐπειράτο. Ισχυρᾶς δὲ μάχης συρρίγεισται· περὶ τὰ ἀνάκτορα, φόνο; ξατέρωθεν ἐρήμην πολὺς· ἡ νίκη δὲ δύμως ἐπὶ Μαρκιανὸν ἔβανεν· καὶ γε ἂν τῶν τε σοκῆπτρων καὶ τῶν ἀνακτόρων ἐν κατοχῇ δῆν, εἰ μὴ ἀναβολῇ ἐχρήσατο τῇ ἑσαύρων. Οξυπετής γάρ δεστὸς ὁ καιρός, καὶ ἀλώσεται πῶς, τινὶ παρὰ πόδας ίών· εἰ δὲ ἀποδράσιος, ὑψοῦ ἐξ ἀέρα βρίσκειν μετέωρος, ἐπεγγελῶν τοὺς διώκοντας, οὐδεμῆ μῆ αὐτοῖς ἐφικτὸς εἰναι θέλων. Ἀμέλει τοι καὶ δυοὶ δῆ πλάσται καὶ γραφεῖς εἰκόνων εἰσοι, κόμην μὲν ἐπὶ μετώπῳ καθιδεῖν αὐτῷ, ἀνθρωπίνην περιπλάτυντες κεφαλὴν· τὰ δὲ δημιούριν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐν χρῷ ἐνρύσι, σοφῶς μάλα ὑπανιτέμενοι, ὡς εἴ γε ὅπισθεούς ἀν τύχοι, τῷ καθειμένῳ τῆς κόμης θωράκεσται· Ἐμπροσθεν δὲ τῶν πόδες γενόμενος, κρατεῖσθαι ἤκιστα δάρδοις παντάπτων ἀποφεύγοντες· μηδὲ δῆεν κρατηθείη παρέχων λαβὴν τῷ διάκονον. "Οὐ δή τηνικαῦτα συνέπιπτε καὶ Μαρκιανῷ, τὸν μὲν προσῆκοντα καιρὸν ἀναβαλλομένῳ, τοῦ λοιποῦ δὲ τούτον μὴ δυνηθέντι πορίσασθαι. Τῇ γάρ ἐπιούσῃ πρᾶξι τῶν οἰκείων καταπροδοθεῖς, καὶ μόνος γενόμενος τῷ τῶν Ιερῶν ἀποστόλων τεμένει ικέτης ἦν. "Οὐδεν πρὸς βίᾳν ἀφελκυσθεῖς, ἐς τὴν Καππαδοκῶν ἀπόφριπτεται· μικρὸν δὲ δυον φωρᾶται τις μοναχὸς, φυγὴν ξαυτῷ μνηστεύμενος· κάκειθεν εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἀχθεῖς, καὶ τὴν κόμην ἀποβαλλών, ιερωσύνη τιμάται. "Α δή μάλα κομψῶς Εὐστάθιος ὁ βῆτωρ Ιστόρησεν, δ; καὶ τάδε συγγράφει. est cohonestatus. Quam reui Eustathius Syrus rhetor, qui hæc conscripsit, sane quam eleganter memoriae prodidit.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Περὶ τυραρρίδος Ἰλλοῦ καὶ Λεοντίου· καὶ κερὶ τῷ πτωμάτω Αμμιανοῦ.

"Ος Ζήνων τῇ ίδιᾳ πενθερῇ Βηρίνῃ ἐπιδουλάξ τοῦ βασιλεύει πλείστας, τέλος δὲ καὶ πρὸς τὴν Κιλίκων ἐπεις ἐξέριστον· θνητον δὲ καὶ πρὸς τὸ Παπυρίου γενέσθαι φρούριον· ὀπηνίκα Ἰλλοῦς καὶ Λεόντιος ἐτυράννησαν, περιθεμένης ἐκείνοις τὰ τῆς ἀρχῆς· ἐνθα δή καὶ τὸν βίον συνέδη ταύτην ἀπολεπεν. Λαμψρὶ δὲ γλώττῃ καὶ τὰ κατὰ Ἰλλοῦν Ιστόρει ὁ Εὐστάθιος· ὅπως τε τὴν ἐπιδουλήν Ζήνωνος διέδρα, καὶ ὡς τὸν πεμφόλεντα αὐτὸν ἀνελεῖν, Ζήνων μᾶλλον ἀνελεῖ· ποιηήν τῆς ἀστοχίας, τὴν τῆς κεφαλῆς

D

CAPUT XXIII.

De Illi et Leontii tyrannde, et de structuris aliquæ adiicitiis Ammiani.

Idem Eustathius quoque resert, Zenonem socrum Verinæ varie insidias tetendisse. et postremum eam Tarsum in Ciliciam relegasse: quæ postea cum in Papyri castello esset, quo tempore Illus et Leontius, quibus ipsu imperii insignia contulerat, tyrannidem exercuerunt, vitam ibi finivit. Historiam Illi Eustathius quoque stylo terso prosequitur: quemadmodum videlicet is Zenonis insidias effugerit, et Zeno eum qui ad Illum necandum percessor subiussus fuerat, jugulari præcepit: ca-

pitis supplicium pro eo quod illi cedes ei non successisset, veluti multam reportantem. Zenonem deinde rem eam consulto premere volente, illum Orientalibus copiis prefecisse: illum autem, Leontio et Pamprepe in societatem ascitis, **689** tyrannidem in Cilicia apud Tarsum arripuisse. Adhuc Eustathius idem addit, nihil illis tyrannidem profuisse, eo quod Theuderichus Gotthus cum ingentibus provincialibus simul et externis copiis adversus eos a Zenone missus sit, cuius etiam jussu miserandum in modum sint occisi, condignam ab eo, quod illum in imperium restituissent, gratiam ferentes. Addit rhetor idem illud quoque Theuderichum, quem Zeno consulem et Thracie ducem renuntiaverat, ubi insidias sibi ab eo strui sensit, adversus veterem Romanam exercitum duxisse, Odoacrum bello viciisse, et regia ueste sumpta, regem se dixisse: multas præterea Occidentales gentes absque prælio, item Vandulos, magnam urbem Romanam, et (ut semel dicam) Hesperiam plagam omnem cepisse, atque ditioni suæ subjecisse. Sunt qui dicunt, Zenonis suggestione ea Theuderichum egisse. Eodem tempore et Maurianus, vir curuli honore clarus, et ex ordine senatorio in Daphne, qui suburbanus Antiochiae vicus fuit, aedificium construxit, quod ab illis Antiforum dictum est. Intra urbem autem imperiales duas porticas magnifice admodum, magni pretii et varii coloris lapidibus exornatas condidit: inter quas Tetrapylum medium ingentibus columnis et ære conspicuum statuit, solo lapide Proconesio constractu. Haec de his hactenus.

CAPUT XXIV.

De obitu Zenonis, et electione Anastasii Dicori.

Zeno (¹) finem vitæ sibi appropinquare videns, ex eis qui futura prædicere existimantur, Maurianum quemdam nomine, quisnam post eum (liberos enim ex lumbis suis procreatos non habebat) imperaturus esset, consuluit. Qui respondisse dicitur, ex Silentariis aliquem non imperium modo, sed et uxorem ejus recepturum esse. Zeno autem, quod Pelagium designari putabat, virum præclarum et sapientem, ferro eum cædi jussit, atque insuper alios etiam nihil commeritos necari curavit. Et morbo comitiali correptus, quod vim ejus non ferret, animam egit, Pelagii **690** nomen in ore habens. Fertur etiam, quod eum Ariadna conjux odisset, cum epilepsie doloribus distenderetur, et speciem defuncti præberet, vivum adhuc ab illa sepulcro inclusum esse. Alii vero tradunt, cum ex ebrietate sensum omnem amisisset, in tumulum conjectum esse: et postquam ad seipsum per sobrietatem rediisset in ipso monumento exclamasse, vitam se solam, non etiam im-

(1) Zenone principe incendium sævissimum fuit, in quo præter maximam urbis partem conflagrata, centum et viginti millia librorum disperiere. Et in his et Homerri poema intestino dra-

A ἀφαίσσοντι ὑποχρόντιᾳ· ἐν ἐπιτήδειῷ δὲ λαυράνειν πειρύμενος, τῶν Ἐκφυν ἔνθησθαι δυνάμεων ἔταττε τὸν Ἰλλοῦν. Ἐκεῖνος δὲ Λεοντέω φιλιωδῆς; σὺν Παμπρεπίῳ, τυραννεῖν ἐπέδαλον περὶ Ταρσὸν τῆς Κιλικίας. Ἐπὶ δὴ τούτοις, ὡς μηδὲν τῆς τυραννίδος ὀνάμενοι, Θευδέριχου τοῦ Γότθου κατ' αὐτῶν στρατῷ ἐπελθόντος; μεγάλη, σὺν ἡμεδιπῆ καὶ ἀλιστῆρῃ δυνάμει δειλίας ἀνήρηνται· ἀξιῶν ἀμοδῆνος ἔκεινων τὴν τῆς βασιλείας ἐπάνοδον ἔχοντο εὐρηκότες. Καὶ τούτο δὲ τῷ συγγράμματι κατατέλεγει Εὔστάθιος· ὡς Θευδέριχος αἰσθήμενος τῆς κατ' ἔκεινον βουλῆς, διὰ ὑπατον ἀνηγόρευε καὶ στρατηγὸν Θράκης. ἐπὶ τὴν ἀρχαιοτέραν Ῥώμην ἔκριψε· καὶ Ὁδόναρον μάχη κρατήσας, τῆσσαν περιέθετο, καὶ δῆγα ἐσανδυν ἀνείπε. Πολλὰ δὲ καὶ τῶν Ἐσπερίων ἔθνων ἀμαχεῖ ἔχειρώσατο· καὶ Οὐρανοῦλους, Ῥώμην τε αὖ τὴν μεγάλην καὶ, ἀπλόνες, εἰπεῖν, πάσαν τὴν ἐσπερίαν ληξιν ὑφ' ἐκυρώντας· εἰσὶ δὲ οἱ φασιν ὑποθήκαις Ζήνωνος ταῦτα τὸν Θευδέριχον κατεπράξασθαι. Τηνικαῦτα δὲ καὶ Μαρματιανὸς, ἀνήρ ἐξ ἐπιδιφρῶν ἐπισημος καὶ συγκλήτου βουλῆς μετασχὼν, κατὰ Δάφνην τὸ τῆς Ἀντιόχου προάστειον τὸ παρ' ἔκεινοις ἐγεῖραι ἀντίφορον· καὶ δύο δὲ βασιλείους στοὰς ἐνδον στήσας, εὐπρεπεῖς ἐσάγαν, λιθῶν τε πολυτελέσι χρόαις ὠραῖσμένας· τετράπυλον τε μέσον τῶν δύο βασιλείων στοῶν μεγαλοπρεπῶς ἐγείραι, κλοισιν ἔξισιοις; καὶ τῇ ἐν χαλκῷ ὅλῃ μάλα κομψώς ἡσημένας, καὶ λιθῷ τῷ ἐκ Ηροκονήσου τοῦδε φασι· καὶ τάλλα ἡμφιεσμένας. Ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

C

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Ζήνωνος καὶ ἀραιορεύστως Ἀριστασίου τον δικόρου.

Τῷ δὲ Ζήνωνι τοῦ τέλους ἐγγίζοντος, τῶν τινα τὸ μέλλον εἰδέναι νομίζομένων Νευριανὸν δνομα διηρύτα, τίνι δρα μετ' αὐτὸν ἡ ἀριθμητική προσχωρήσοι· παλᾶ γάρ ἐξ δσφύος οὐχ ἔσχε· τὸν δὲ φάναι λέγεται, τινὰ τῶν ἀπὸ Σιλεντιαρίων, οὐ τὴν ἀρχήν γε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν γαμετὴν λήψεσθαι. Πελάγιον δὲ οἰηθὲς τούτον εἶναι, ἀνδρα περιδοξῶν τινα καὶ σοφία προήκοντα, ὑπῆρχε τῷ ξίφει, καὶ ἀλλους δὲ ἀνήρεις μηδὲν ἀδικήσαντας· ἐπιληψίᾳ δὲ συσχθεὶς τῷ τοῦ πράγματος ἀνυποίστῳ, θνήσκει τὴν Πελάγιον προστηγορίαν ἀνὰ στόμα φέρων. Φασὶ γε μήνις τῇ γυναικὶ Ἀριάδνῃ διὰ μίσους ὧν, ταῖς ἐκ τῆς ἐπιληψίας περιωδυντίαις ληφθεῖς, καὶ δόξαι παρεσχηκώς ὡς; ἥδη Όάναι, ἔτι ζῶν ὑπ' αὐτῆς τῷ τάφῳ πειρεκλείσθη· ἀλλοι δὲ μέθη σχεδέντα καὶ ἀνατοθεῖς ἔχοντα, τῇ σορῷ καθειρχθῆναι φασιν· ἀνανήφαντα δὲ κάτωθεν ἐκβοῶν, ζωῆς μόνης, οὐ μήν τῆς ἀρχῆς ἐψίεσθαι· καὶ ἐνήρχως αὐτῆς τῷ βουλομένῳ παρρχυρεῖν. Τὸν δὴ τοιαῦτα λέγοντα οὐδέτες ἦν οἰκτείρων, Ἀριάδνης ἀπεκούσης τῆς γυναικός. Καὶ δ

conis cxx pedum aureis litteris descriptum.
(Egnat.) Adnotatio est de Zenone ex Suida in fine
hujus libri.

μὲν τοῦτον ἀπεβίω τὸν τρίπον, ἐπιτακαδέκατον ἔτος Α τὴν βασιλείαν τυραννήσα; Ῥωμαῖον· οἵς καὶ οἱ Βασιλίσκου μῆνες ἡρῷομηταί. Τούτων δ' οὕτω γενομένων, ἥπιστε μὲν Λογγίνος δὲ Ζήνωνος ἀδελφὸς, ἐς πολὺ τι καὶ μέγα δυνάμεως ἦχων, περιποιεῖν τὴν ἄρτην ἔταιρόν τοις ἀλλὰ ἵστρινην παντάπασιν. Ή γάρ Ἀριάδην σὺν τῇ συγχειτῷ, Ἀναστασίῳ τῷ Δικόρῳ μήτω εἰς γερουσίαν τελέσαντι, τὸν τῆς βασιλείας περιτιθῆσι στέφανον, τῇ σχοῖῃ δὲ τῶν Σιλεντιαρίων κατεπελεγμένῳ. Οὐ δ' Εὐσταθίος, οὐ πρώτην ἐμνήσθημεν, ιστορεῖ μετὰ τὴν ἀνάρρησιν Διοκλητιανοῦ τοῦ τυρίννου ἄχρι τέλους Ζήνωνος καὶ ἀναγορεύσεως Ἀναστασίου, διελθεῖν ἐτῇ πρὸς τοὺς ἐπτὸν διακόσια· ἀφ' οὐ δ' Αὐγουστοῦ; μόναρχος ἦρθε, δύο ἐτῇ καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσια πρὸς μηνὸν ἐπτά· ἀπὸ δ' Ἀλεξανδροῦ τοῦ Μακεδόνος ἀρχῆς, ἐπτὰ μῆνας σὺν Β δυσὶν ἔτεσι τριάκοντά τε δικακόσια· ἐκ δὲ τῆς Ῥωμαίων καὶ Ῥωμύλου βασιλείας, χλιδαὶ καὶ πεντήκοντα πρὸς δυσὶ, πρὸς δὲ καὶ μῆνας ἐπτά· ἀπὸ δὲ ἀλώσεως Τροίας. Ἐξ καὶ ὀγδοήκοντα, ἑπτακοσιά τε καὶ χιλιά ἐτῇ πρὸς μηνὸν ἐπτά· ἀπὸ δὲ τῆς θείας τοῦ Κυρίου σαρκώσεως, τετρακόσια λί καὶ δύο· ἀπὸ δὲ Ἀδάμ, εἰκότι.

Treja capta mille sexcentos octoginta sex annos, annos quadringentos et nonaginta duos, ab ipso denique Adamo annos quinque mille (3) noningentos octoginta quatuor (4).

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ.

Περὶ τῆς τιμηκαΐντα τῶν ἐκκλησιῶν καταστάσεως, ὅπως δύξης εἰχον περὶ τῆς ἐρ Χιλεηδόρι συνέδουν· καὶ περὶ τῆς ἔξοριας Εὐφρημίου τοῦ Κωνσταντίου ποδίεως.

Οὐ δ' Ἀναστάτιος περιβαλλόμενος τὸ διάδημα, καὶ τὴν Ἀριάδην ἔταιρην εἰσφέσατο, μήπω γυναικὶ διμιήσας· Ἐπίδαμνον δὲ ἔχων πατρίδα (Δυρδάχιον νῦν λέγεται), πρὸς τὸ κάλλιστον αὐτὸν καὶ διχρωτέρον μετεσκεύασεν, ἄξια γέρα παρασχών αὐτῷ· καὶ πρῶτα μὲν Λογγίνον τὸν μάριστρον, τῶν δὲ τῇ αὐλῇ τάξιον ἤγειτο, ἀνὰ τὴν Σιλεύκειαν ἐπεμπεν· Ἑπειτα δὲ καὶ τὸ διλλο τῶν Ισαύρων γένος ἔξιδαλε, τοῦτο δῆθεν αἰτησάντων· οἱ συνάμα Λογγίνῳ ίόντες, τυραννίδιον ἐπέθεντο, ὡς προίστοντες δηλώσομεν. Εἰρηναῖος δέ τις θείων εἶναι δὲ Ἀναστάτιος, παντάπασι μηδέν τι κατινοργεῖν ἤρετο περὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάταξιν· καὶ πολλὴν τινὰ περὶ τούτου ἐποιεῖσθαι σπουδὴν, ὡς ἀν αἱ τε θείαι τοῦ Χριστοῦ D Ἐκκλησίαι θορύβων καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐρεσχελίζειν ἔτος· ἐν βαθείᾳ τε γαλήνῃ καὶ τὸ ὑπήκοον κατασταῇ, ἔριδος ἀπάσης καὶ φιλονεικίας ἐκποδὼν κατ' ἀμφότερα γενομένης. Καὶ τοῖνυν ταῖς ἐκείνου ἡμέραις ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνεδος οὖτε εἰς προάπτου ἀνεκηρύττετο, ἀλλ' οὐδὲ ἀποκήρυκτος ἦν· ὡς δὲ ἐκάστη τοῖς τῶν Ἐκκλησιῶν ἡγεμόσιν ἐδόκει τὰ ταύτης ἐφέρετο. Οἱ μὲν γάρ καὶ λίαν ταύτης ἀντείχοντο γεννικώτερον ἀνθιστάμενοι· μῆτοι γε λέξιν τῶν ἐκείνη δριτθέντων, ἀλλ' οὐδὲ συλλαβήν, ἢ καν γράμμα, ἢ

(1) Dicorus cognominatus est a discoloribus oculorum pupillis, que κόραι dicuntur, quasnam dextra nigricans, sinistra cœrulea fuerit.

(2) Reclius 124.

A perium petere, paratumque esse enīvis iurējūrando interposito eo cedere, neminem autem illum ea dicentem, propterea quod conjux Ariadna id prohibuisset, miseratum esse. Hic ad hunc modum vitam finivit, cum decem et septem annos in imperio tyrannidem exercuisse. Quibus annis Basilisci etiam menses connumerati sunt. Ihi ita gestis, Longinus Zenonis frater, quod ad magnam potentiam pervenisset, imperium se sibi vendicaturum speravit. Verum ille opinione sua falsus est. Nam Ariadna una cum senatorum ordine, Anastasio Dicoro (1), qui nondum in senatum lectus, adhuc in schola Silentiariorum erat, imperioriam imposuit coronam. Eustathius, cuius paulo ante meminimus, scripsit, ab initio Dioceletiani tyranni imperii, usque ad finem Zenonis et designationem Anastasi, intercessisse ducentos et septem: ab eo autem tempore quo Augustus monarcha factus est, quingentos triginta duos annos et menses septem: ab Alexandri Macedonia regno, annos octingentos triginta duos, menses septem; a Romanorum porro et Romuli regno annos mille et quinquaginta duos (2), menses septem; et a

691 CAPUT XXV.

De Ecclesiarum ejus temporis statu, qua quæque fuerit de Chalce onensi synodo opinione: et de exilio Euφemii Constantinopolitani.

Anastasius, diadema sumpto, cum nondum matrimonium contraxisset, Ariadnam uxorem duxit: et Epidamnum patriam suam, quæ nunc Dyrrachium dicitur, ut natale solum honore prosequetur, pñlcherrime exornavit, eamque dignis munieribus ditavit. Et primum Longinum magistrum, aulicorum scilicet ordinum præfectum, Seleucianum, ubi ortus fuerat, misit: deinde reliquum etiam Isaurorum genus ejecit, qui hoc postulaverant, et una cum Longino discedentes, ad tyrannidem aspirarunt, sicuti postea dicemus. Anastasius cum pacificus esse, neque quidquam rerum novarum in Ecclesia statu excitare vellet, plurimumque studii in eo collocaret, ut sanctæ Christi Ecclesiæ tumultibus et verborum contentionibus, disputationibus et dissidiis ecclesiasticis simul et civilibus omnibus sublatiss, homines in multa tranquillitate viverent, et subditi populi pacati essent, evenit, ut temporibus ejus Chalcedonensis synodus, neque propalam per ipsum constitutionibus imperialibus edendis promulgaretur, neque etiam reprobaretur. Verum sicuti quibusque Ecclesiaruni præsilibus videbatur, ita de ea sentiebant. Nam qui eam fortiter defendant, non ver-

(3) Secundum neotericos a mundo condito 470.

(4) Postremum hoc Evagrius non habet, lib. II, cap. 29.

bum unum in ejus decretis, ac ne syllabam quidem, aut litteram, aut apicem saltem loco moveri aut mutari passi sunt, et per libertatem magnam a commercio et communione aliorum resilire: adeo ut ne in aedes quidem suas eos admitterent, qui ea quae recte ibi decreta essent, non recipieren. Fuere autem qui eam non tantum non approarent, sed etiam publice una cum Leonis tomo anathemate jugularent. Alii de henotie Zenonis constitutione itidem faciebant, atque a seipsis inter se dissidebant: ita ut quidam duas naturas in Christo, quidam unam dicerent; atque ii quidem litteris insidiose compositis, per fraudem deciperentur; ii autem pacem sibi consecrandam esse putarent. Id malum eo processit, ut Ecclesia quilibet in factiones suas dividetur, et episcopi a consuetudine mutua abhorrent. Proinde in multis sectas orientales occidentalesque alique etiam Libycæ partes dissectæ sunt. **692** Neque enim Oriens consentire cum Occidente, neque rursum Libya conciliari hisce voluit. Et quod omnium indignissimum est, neque ipsi inter se Orientalium Ecclesiarum antistites ad communionem conveniebant, neque Europæi, neque etiam-Libyci episcopi conventus inter se agebant: nedium cum eis qui extra regionum suarum fines essent, congererentur. Tanta confusio mentiumque caligo orbem universum incessit. Porro Anastasius tametsi tranquillitatem sibi conservandam esse proposuerat, neque mutare quidquam in Ecclesiis voluerat, C in consulta tamen eorum temeritate, qui ad res novas spectabant, permotus, quoscunque præter morem nugas agere, et vel impudenter synodum sanctam damnare, crudeliterque anathemate colligere, vel rursum aperre eamdem et clare in sacris templis deprædicare intelligebat, e thronis utrosque dejiciebat, inhumaniterque exigebat: atque ad eum modum permulti episcopi multati sunt, et in primis, sicuti antea etiam diximus, Constantinopolitanum ille Euphemium proscriptis; deinde post hunc et Macedonium, cui Timothenus successit.

CAPUT XXVI.

De Macedonio Constantiopolis episcopo, ut et is sede sua sit expulsus, et quem vitæ finem habuerit. Item de episcopis Alexandrinis.

Verum enim vero veluti Patrocli prætextus (?) hic ab Anastasio contra eos obtendebatur, quod res novas in Ecclesiis inducerent: sed quæ occulte Anastasium male habebant, longe alia erant; præclaræ scilicet Euphemii pietas, et quod is antea Anastasium Ecclesia excluderat, propterea quod opinionem de se præbuisset, contagione Dioscuri infectum esse; et quod turbam concitare volens, communatus Euphemio esset, se illi accepta a Zenone potestate caput tonsurum, cathedramque ejus evertisset. Præterea cum Ariadna purpuram Anastasio circumdaret, Euphemius sacerorum antistes

A εραίαν μετακινεῖν, ή ἐναλλάσσειν καταδεχθείν. Περῆφαί δὲ πολλῇ χρώμενοι ἀπεπήδων, μηδ' ἐν οἰκῳ κοινωνεῖν ἥρημένοι τοῖς; μή παραδεχομένοι τὰ ἔκεινη καλῶς ὅρισθεντα. "Ησαν δὲ οὐ μόνον αὐτὴν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλὰ καὶ ἀναθέματι αὐτὴν ἀναφανδὸν περιέβαλον· οὐ μόνον δὲ ταῦτην, ἀλλὰ καὶ τὸν τόμον Λέοντος. "Αλλοι δὲ τῷ Σήμωνος; ἐνωποῖς ἑπλοῖς ἐνισταντο· καὶ πρᾶς ἀλλήλους διερήθαρτε, τῷ τὸν μὲν δύο φύσεις, ἀλλον δὲ μίαν λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ· καὶ τοὺς μὲν τοῖς γράμμασι παραχέπτεσθαι, τοὺς δὲ καὶ εἰρηνεύειν αἱρεῖσθαι· καὶ ἐπὶ τοσον τὸ δευτὸν προχωρῆσαι, ὡς ἐκάστην Ἐκκλησίαν εἰς Ιδίαν μορφαν ἀποκριθῆναι, καὶ μή συνέρχεσθαι ἀλλήλους τοὺς προεδρεύειν λαχόντας. Καὶ εἰς πολλὰ τμῆματα τὸ διερήθαργης ἦν. ἀνά τε τὴν "Εως καὶ Β "Ἐσπερίαν λήξιν καὶ Λιβύην αὐτὴν. Οὔτε γάρ ἡ "Εως τῇ "Ἐσπέρᾳ συμφωνεῖν ἥρειτο, ἀλλ' οὐδὲ Λιβύην πάλιν ταύταις σπένδεσθαι κήθελε· τὸ δὲ δὴ πάντων ἀποκύπταντον, διτε περ οὐδὲ σφίσιν αὗτοῖς οἱ κατὰ τὴν "Εως τῶν Ἐκκλησιῶν ἥγεμονες εἰς κοινωνίαν συνήσσαν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατὰ τὴν "Ἐσπέραν τοὺς Ἐσπερίοις· ἀλλ' οὐδὲ μή οἱ τῆς Εὐρώπης ἡ Λιβύης προεδρεύειν λαχόντες, μήτοι γε δὴ τοῖς ὑπερποτίοις. Τοιαύτη τις σύγχυσις καὶ σποτόμαίνα τὴν σίκουμένην ἐπέδρψεν. 'Ο δὲ Ἀναστάσιος, καὶ περ προθέμανος εἰρηνικώτερον διάγειν, καὶ μή τις τῶν τῆς Ἐκκλησίας μετακινεῖν, δῆμως τῷ ἐσάγαν παραφόρῳ τῶν νεωτεριζόντων ὑποσυρεῖς, δοσους γνοῖη παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐρεσχελοῦντας, καὶ ἡ ἀναίδην τὴν ἄγιαν ἀποκηρύκτηντας σύνοδον, ἡ ἀπηνέστερον ἀναθέματιζεντας, ἡ αὖθις ἐκείνην τὸπος ἐν ιεροῖς διερήθηντην κηρύζεταις, καὶ δῆμφα ἀπωθεῖται τῶν θρόνων, καὶ ἀπαθρόπως ἐξηλαυνε. Καὶ δὴ πολλοῖς μὲν τούτων ἐπισκόπων ἐπίτιμον θέτο. Πρὸ δὲ πάντων ἐξώθει τὸν τῆς Κινυσταντίνου Εὐφῆμιον· εἴτα καὶ τὸν μετ' αὐτὸν, Μακεδόνιον· ἐπειτα καὶ δ; μετ' ἐκεῖνον ἐγεγένει, Τιμόθεον.

in primis, sicuti antea etiam diximus, Constantiopolitanum ille Euphemium proscriptis; deinde post hunc et Macedonium, cui Timothenus successit.

ΚΕΦΑΛ. ΚΤ̄.

Περὶ Μακεδονίου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως· ὡς ἀπηλάτην καὶ οὗτος τοῦ Ηρόδου, καὶ ὡς τέκτει τοῦ Βίου ἐχρήστον· καὶ περ τῶν τῆς Ἀλεξανδρου ἀρχιερέων.

"Αλλὰ πάτεροιος ἦν πρόφρατος ἐκείνοις, τὸ κατὰ τὰς Ἐκκλησίας οὐτων νεωρεῖσιν· ἀλλ' ἐν παραδύσιοι πλήττοντας ξένων τὸν Ἀναστάσιον, ἔτερα ἦν· τὸ τῆς εὐεσθεῖας μάλιστα περιφανές, καὶ διτε περ Εὐφῆμιος Ἀναστάσιον πρότερον τῆς Ἐκκλησίας ἀπῆλασε, νόμισιν παρασχόντα, ὡς εἴη τὰ Διοσκόρου νοσῶν, καὶ τάραχον κινεῖν ἥρημένον, ἥπελει τὰς τρίγχας θερίζειν, πρὸς Ζήνωνος; εἰληφώς τὴν ροπήν, καὶ τὴν ἐκείνου κατέδραξε ἀνέτρεπεν. "Αλλοις τε καὶ ἡνίκ' Ἀριάδνη τὸ ἀλιουργὲς αὐτῷ σχῆμα περιβάλλειν ἔμελλεν, δὲ Εὐφῆμιος τὸ ιεράτευτον λαχών, γενναῖοι, ἀνθεστατο, μή ἂν ἀλλως αὐτῷ τὰς ἐξ Εύσους τελέσαι φά-

(1) Proverbialiter hoc dictum. Erasmus Roterod. in proverb. *Patrocli occasio*.

σκών, οὐρίς οὐ ἔγγράφουις ὄρκοις καὶ δεινοῖς μᾶλα κατασφαλίσηται, ή μήν ἀθῆναι φυλάξαι τὴν πλειόν, καὶ μηδὲν τι κατενούργην εἰσάγειν πειρᾶσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῶν σκηπτρῶν γενόμενον· πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, προθέσει πάσῃ ψυχῇ, ταῖς λοιπαῖς συντάττεται τρισὶν. Οἱ δῆτα συνθέμενον ἔγγράφως τὸν Ἀναστάσιον, ἐπειτα τὰ εἰωθότα καὶ ἐπὶ αὐτῷ τὸν ἱερέα τελέσαι. Οὐ πολλῷ δὲ ὑστερεῖν ἐπιβαλλόμενον, τὸν ἔγγραφον χάρτην ἀτείνειν, καὶ μὴ παρασχόμενον τὸν Εὐφῆμιον, ὑπερόρον ἀγεσθαι· πολλὰς δὲ πιθουλὰς αὐτῷ καὶ θάνατον δὴ προσεπισκευάπαι· ὡς καὶ τινὰ τῶν συνόντων Εὐφῆμιψ Παῦλον δνομα, ὑπερωμίαν δὲ διλαως καὶ μέγιστον, τὸ φερόμενον κατ' ἐκείνου ξίφος εἰσδέξαθα· διλλὰ τὸν μὲν οὖτω, καὶ ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις, ὑπερόροιν ἤγε, καίπερ τοῦ πλήθους πολλὰ δυσχεραντοῖς· Μακεδόνιον δὲ, ψ Εὐφῆμιος τὸν αὐτόγραπτον τῆς δομολογίας χάρτην παρέθετο, ἀτε δὴ τῶν ἱερῶν κειμηλίων τὴν ψυλακήν ἐπιτετραμμένον, δὲ Ἀναστάσιος ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἀνῆγε καθέδραν. Ταῦτα δὲ ἐπράττεν δὲ Εὐφῆμιος, καὶ δι' ἅπερ μιαὶ εἰρηται, καὶ ἐτι περ δέξιν Μανιχαῖος αἰρέσεως ὑποθάλπειν τοῖς πολλοῖς ἐδόκει δὲ Ἀναστάσιος· ἀτε δὴ καὶ τῆς ἐκείνου μητρὸς τάκεινων μάλα διαφερόντως ζηλούστης· ής δὲ ἀδελφὸς Κλέαρχος ἀγθίς, τὰ Ἀρείου ἐφωράτο πρεσβεύων. Διὸ καὶ Μανιχαῖος καὶ Ἀρειανῖς χιλεῖν ἐπῆσε τῇ ἀλουργίᾳ Ἀναστάσιον, μεταβολήν τινα ἔσεσθαι προσδοκῶσιν αὐτοῖς. Ός δὲ οὖν δὲ Μακεδόνιος ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνῆσε, αὐθίς καὶ τούτῳ πειραν προσῆγε τὴν οἰκείαν δομολογίαν λαβεῖν· οὐδριν γάρ οἱ ἐνώμιζεν, εἰ τὸ εἰρημένον τῷ βίῳ ἀπολειφθεῖν πρὸς ἔλεγχον. Ἐκείνου δὲ ἐπίτης Εὐφῆμιψ μάλα γεννικῶς διαφέροντος, καὶ ἀντικρυς προδοσίαν πίστεως χρίνοντος τὴν τῆς δομολογίας ἀπέδοσιν, καὶ ἀντικαθισταμένου ρωμαλέωτερον, παντοῖος ἐγίνετο Ἀναστάσιος καὶ τοῦτον ἀπελάσαι τοῦ θρόνου· καὶ πάντα τυρεύων ἦν, ἀνύσαι τὸ σπουδαῖόνεν. Μὴ ἔχων δὲ τι καὶ δράσσει, σύλλογον ἀθροίσας αἱρετικῶν, βιτιν προσῆγε καὶ τοῦτον τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποβάλλεσθαι. Αἰσθόμενα δὲ τὰ πλήθη συνέρβεον, Καιρὸς μαρτυρίου, διαρρήδην βοῶντα, μεδεῖς τοῦ ποιμένος πόρφρω γένοιτο. Ἐλοιδροῦντο δὲ τῷ κρατοῦντι, Μανιχαῖον καλούντες καὶ τοῦ κράτους ἀναζήσον. Ό δὲ δείσας, προτροπάδην φεύγειν ἔτοιμος ἦν· καὶ ἔζητει τὸν Μακεδόνιον, δν πρότερον μὴ ποτε διώκυντο κατέδειν. Μακεδόνιος δὲ πολλὴ παρῆρτις χρησάμενος διήλεγχεν Ἀναστάσιον, οἰα δὴ τῆς Ἐκκλησίας πολέμιον. Ή δὲ τότε μὲν ἐστεργε καὶ ὑπέκειτο, πράτερον ἐαυτὸν παρέχων· ἐς διάτερον δὲ τῷ δυστρόψῳ τῆς γνώμης, κατηγόρους τε ἐμισθοῦτο· καὶ παῖδες μειρακίσκοι, συκοφάνται τῷν αὐτῶν καὶ Μακεδόνιου, παρήγοντο, αἰσχρουργίαν κατεσύνομον. Ἐπει δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ σχεδὸν διήλεγχε Μακεδόνιος, ἀτερ τῶν ἀνδρείων ἐαυτὸν ἀποδεῖξας τῇ εοῦ χιτωνίου ἀναστολῇ, πρὸς ἔτερα μετεχώρει δολιδητος γέμενα. Διὰ γάρ Κέλλωρος, δε τῶν ἐν τῇ χαλκῇ τάξεων ἥγεμων καθειστήκει, χάρῃ τάς δύο μέρας συνδους ἔγγράψας, δέχεσθαι ώμολόγει, παρεὶς τὴν τρίτην καὶ τὴν τετάρτην. Ο δὴ καὶ μέρμψιν οὐ

A animo forti restiterat : neque prius se quæ statæ ceremoniae postularent, facturum esse dixerat, quam ille gravi juramento in scriptum relatio confirmasset, fidem se inviolatam servaturum, neque quidquam rei novæ imperii sui tempore in Ecclesiastim illaturum, nec non Chalcedonensem synodum ex animi sententia reliquis tribus additum esse.

693 Consenserat conditionibus his, et eas in scriptum retulerat Anastasius, et sub hac carimoniis solitas in eo episcopus peregerat. Non longe vero post Euphemium adortus Anastasius, libellum eum ab eo repetit : et quod eum ille non reddidit, solum exsilio causa vertere jussus est.

Vitæ quoque ejus ita insidiatus est, ut ex familiaribus Euphemii quidam nomine Paulus. vir procerus, et humeris ipsis supererstantis, quod adversus

B eum dispositum circumferebatur ferrum, exceperit; atque hunc, ob eum modum, et ob talē causam in exsilium egit, cum quidem id populus ægerrime ferret. Macedonium autem, cui Euphemius syngrapham stipulationis suæ crediderat (nam ei sacrorum quoque donariorum custodia commissa fuerat), in sacram sustulit cathedram. Fecerat autem ea quæ dicta sunt Euphemius, cum ob eas quas commemoravimus causas, tum quod Manichæorum hæresim Anastasius vulgo sovere visus esset, quippe cuius etiam mater eam ardore ingenti consecraretur, frater quoque ejus, Anastasii scilicet avunculus Clearchus, Arianismi compertus fuerat.

C Quapropter et Manichæis et Arianis purpura sua Anastasius lætitiam attulit, mutationem aliquam futuram expectantibus. Postquam igitur Macedonius episcopalem thronum descendit, ab eo quoque promissi sui scriptum Anastasius recipere contendit : contumeliam injuriamque sibi fieri ratu, si libellum suum qui vitam ejus redargueret, post se relinquere. Cæterum cum et ipse itidem ut Euphemius, constanter ei adversaretur, et fidei omnino proditionem esse si libellum eum redderet, existimaret, fortiterque prorsus contra eum contendere, varia Anastasius iniit consilia, ut et hunc e sede deturbaret : tentavitque adeo omnia, ut quod conabatur, efficeret. Sed enim cum quod faceret non haberet, hæreticorum consessu collecto,

D per vim Macedonium, ut synodum Chalcedonensem damnaret, cogere voluit. Quod ubi multitudo sensit, ad eum locum accurrit, et aperte exclamavit : Martyrii tempus adest, nemo longius a patre absistat. Et convicia in imperatore conjicit, Manichæum, qui imperio in lignis esset, vocans. Et Anastasius sibi metuens, ad fugientium paratus fuit : Macedoniumque quæsivit, quem anteā se neque respecturum esse adjuraverat. Macedonius cum libertate multa Anastasiū, veluti rei ecclesiasticæ hostem, objurgavit. Atque ille tum in verbis ejus acquievit, **694** seque placabiliorē præbens, submisit. Postmodum autem propter animi improbitatem accusatores adversus eum mercede conduxit. Et præsto fuere adolescentes

tuli quidam, qui non minus scipios quam Macedonium per sycophantiam calumniose detulere, et flagitium obscenum et fœdum mendaciter produxere. Sedenim postquam in continenti illorum confictam calumniam Macedonius, tunica subducta, viribus se carere ostendens, convicit, ad consilium aliud fraudis plenum confugit. Nam per Celerem ordinum aulæ præfectum libellum consici jussit, in quo duæ synodi tertia et quarta, reliquis duabus omissis, conscriptæ erant, eumque se recipere professus est. Quæ res a Macedonio approbata, et quod præterea henotico Zenonis is subscriptisset, reprehensione non caruit. Quamvis postea cum in Dalmatiæ monasterio esset, in oratione quadam omnibus pietatein consecrantibus, offendiculum id ei crimen objectum diluit, disertis verbis sanctam quartam synodum comprobans : et eos qui illam non reciperent, hæreticos vocans. Anastasius, Celestino magistro ad se evocato, per eum clam Macedonium ex throno deduxit, et Euchaitem in exsilium misit. Senatus et populus Constantinopolitanus eam ob causam in magnō fuit inorore. Nam et virtutem sanctitatem et doctrinæ sinceritatem in Macedonio admirabantur, et religionis monasticæ professione et dignitate sacerdotali is valde enitebat, ut qui a Genuadio educatus atque doctus fuisse, cuius etiam fratrī filius fuit. Contra sectatores ejus postea gravis persecutio orta. Quidam enim exilio, nonnulli relegatione, aliqui accusationibus iniquis, alii bonorum publicatione afflicti sunt. Multi etiam qui fuga sibi consuluerunt, Romam pervenerunt. Imperator illico Chalcedonensem auctorum libellum, quem Macedonius discedens in sanctiore ara depositar, per Calopodium quemdam sursum sublatum concidit, atque igni tradidit : et Macedonio qui sic abducēbatur, abdicationis sententiam misit. Atque is interrogavit, an illi qui se abdicassent Chalcedonensem synodum receperissent. Et ubi illi qui ad eum sententiam attulerant, id insciati sunt, ipse, Si (inquit) Ariani aut Macedoniani abdicationis libellum ad me miserunt, num recipere eum possum? Atque ille ita Euchaitem ductus est. Cum autem Hunni, qui Saberi vocabantur, eruptione per Caspias angustias facta, Orientem vastarent, 695 Gangram inde metus causa Macedonius successit. Quod ubi Anastasius cognovit, percussoribus submissis virum sanctum trucidavit. Corpus ejus in templo Callinici martyris innumera miracula edens repositum est. Macedonium ferunt, cum iam mortuus jaceret, manu sua scipsum sacro crucis signaculo consignasse. Eudemque in sonnis Theodooro cūdam pie viventi apparuisse, et cum vehementia quadam verba hæc Anastasio renuntiari jussisse : Ego quidem ad patres meos abeo, quorum fidem sinceram servavi. Tu vero scito, me Deum precari desitum non esse, quoad usque et tu primo quoque tempore ad id tribunal, quod munera non accepit, necum

A μετρίαν Μακεδονίῳ ἐπῆγε, καὶ διὰ τῷ ἐνωτειρῷ Ζήνωνος, καθυπέργαψε· καὶ ἐς ὑστερὸν τῇ Δαλματοῦ μονῇ προσβαλὼν, προσφωνητικῷ λόγῳ τοῖς ζηλοῦσι τὰ εὐσεβῆ διαίνῃ τὸ πρόσκομπα· διαρρήστην δομολογήσας τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνοδον, καὶ τοὺς μὴ δεχομένους αἱρετικοὺς συνθέμενος ἔχειν. Λάθρα δὲ Κέλλωρα τὸν μάγιστρον καλέσας, ὁ Ἀναστάσιος, τὸν Μακεδόνιον ἐξῆγε τοῦ θρόνου, καὶ εἰς Εὐχαῖτα περιώριζε. Πολλὴ δὲ λύπη τὴν σύγκλητον καὶ τὴν πλήθος ἐλάμβανε· τὸ τε γάρ καθαρὸν τοῦ βίου διὰ θαύματος ἐποιοῦντο, καὶ τὸ τῶν δογμάτων δρόπον. Ἄλλως τε καὶ ἀσκήσει καὶ λειψανῷ διέλαμπεν, ἀτε δὴ ὑπὸ Γενναδίου τραφεὶς τε ἀμα καὶ παιδεύθεις, οὐ καὶ ἀδελφιδοῦς ἐτύγχανεν δων. Ὁ δὲ διωγμὸς τῶν τὰ ἔκεινου φρονούντων πολὺς ἦν, τῶν μὲν ἔξοριας, τῶν δὲ φυσαὶς, τῶν δὲ ἀπαγγαῖς καὶ δημεύσεις τὰ αἰτωρουμένιν· οἱ δὲ διαδράντες, καὶ εἰς Ῥώμην ἀπῆγονταν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξ αὐτῆς τῶν ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένων τὸν χάρτην, διὰ Μακεδόνιος ἐξιών παρεῖθε τῷ θυσιαστηρίῳ, Καλοποδίου τινὸς κλέφαντος καὶ ἀπαγγάντος, διέβρηξε πυρὶ παραδεδωκός· ἀπτυγμένῳ δὲ Μακεδόνιῳ τὴν καθαρεσιν ἐπεμπεν· δὲ δὲ τρύπα, εἰ οἱ καθαρισθαίσει τὴν ἐν Χαλκηδόνι προσέφενται σύνοδον. Ὡς δὲ ἀπέλεγον, ἐκείνος, Ἄλλ' εἰ Ἀρειανὸν ἢ Μακεδονιανὸν ἐπεμπόν μοι καθαρεσιν, ἀρε δέχεσθαι εἰχον; Ὁ μὲν οὖν οὐτως εἰς Εὐχάριτα ἤγετο. Τῶν δὲ Οὐννων τῶν Κασπίων ἀποχινθέντων πυλῶν, οἱ Σαβῆροι ἐκαλοῦντο, καὶ τὴν Ἐωητούμενων δεισας εἰς Γάγγραν μετεχίρει τὸ Μακεδόνιον. Ὁ γνοὺς Ἀναστάτιος, πέμψας ἀνεῖπε τὸν δοσιον, καὶ τῷ νεῷ Κατιλινίκου προτετέθη τοῦ μίρτυρος, μυρίᾳ οὐκαμata ἐκτελῶν· ὃν φασι καὶ νεκρὸν κείμενον, ξενὸν τῷ θεῷ τύπῳ τοῦ σευροῦ τῇδε φραγίσας γειρὶ· δύθηνται δὲ καὶ καθ' ὅπους θεοδύρη τινὶ εὐλαβῶς διαζέννονται· καὶ μετὰ σφραγίστηρος εἰπὲν ἐντεῖλασθαι Ἀναστασίῳ τῷ βασιλεῖ, ὡς Ἄρ' ἐγώ, ποὺς τοὺς ἐμοὺς ἀφικνοῦμαι πατέρας, ὃν τὴν πιστὸν ἀκριτινῶν, ἐτήρησα. Ἰσθι δὲ ὡς οὐ παύσομαι δεδύμενος τοῦ θεοῦ, ἔως οὐ καὶ αὐτὸς δοσοὶ σύπιοι ἔμοι τῷ ἀδεκάστῳ πυνθανόμενος βῆματι. Ἀναστάτιος δὲ μετὰ Μακεδόνιον τὴν Ἐκκλησίαν Τιμοθέῳ πρεσβυτέρῳ ταύτης καὶ σκευοφύλακι ἐνεχειρίζεται· δὲς Κήλων καὶ Λιτροδούνης οὐτως ὀνδρός, διὰ τινας ἐκείνους πράξεις τοῖς δινόμισι προσηκούσας. Ὁ δὲ τοις νεώς εἰσιών, οὐ πρότερον τὰ ἐφεμένα ἐποίει, εἰ μὴ τὰς εἰκόνας Μακεδόνιος κατέπιπτε, εἰ ποὺ τέως παρήσαν. Ὁ δὲ δυσσεβέστατος βιστίλευς, διὰ ταῦτα καὶ τὸν τῆς Ἀντιόχου Φιλαβιανὸν, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Ἡλίαν δὲ μετὰ Σαλούστιον ἐγεγόνει, ἵτι δὲ καὶ τὸν τῆς Ἀλεξάνδρου Ἰωάννην εἰς ὄπερορίαν ἀπέστελλε· ναὶ μήν καὶ τὸν Ταβεννησιώτην Ἰωάννην, δὲ ἐν Ῥώμῃ μαθών ὡς δρ' Ἀναστάτιος ἐπὶ τῶν σκηπτρῶν κατέστη, ἥκε τὸν οἰκεῖον θρόνον ληψίμενος. Φίλιον γάρ ἐκείνου ἐχρῆστο ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδροῦ τὰς διατριβὰς ἔχων· καὶ ναυαγίῳ περιπεσόντα τὸν Ἀναστάτιον, γυμνὸν διεσώσατο, καὶ ὡς εἰκόνα θεραπείας τῇσιώσεν. Ὁ δὲ ἀγνωμόνως διατεθεὶς, ἡτοι φιλοτιμίῃς ὑπερορίαν αὔτους κατεδικάσθεν.

Οὐ δὲ φεύγων αὖθις τὴν προστηντέραν κατεῖχεν οὐκεντρον. A judicio concordatus, steteris. Post Macedonium
Τρώμην.
sacerorumque vasorum custodi communisit, qui Celon (1) et Litrobunes cognominatus est, appellatio-
nibus iis propter actiones quasdam ei convenientibus impositis. Illic templum ingressus, non
prius rem divinam fecit, quam Macedonii imagines, quae tum ibi erant, sustulisset. At imperator im-
piissimas ejusmodi ob causas Flavianum quoque Antiochenum, et Heliām Hierosolymitanum, qui
S. Iustio successerat, nec non Joannem Alexandrinum in exsilium egit. Idem in Joanne Tabennesiota
fecit. Qui ubi Romæ cognovit Anastasium imperatorem esse factum, in Orientem sedem suam re-
cepturus venit. Amico enim Anasias cum Alexandriæ versaretur, usus fuerat, et eum ex naufragio
nudum receperat, hominique quam conveniebat curam et benignitatem præstiterat. Ille vero per
ingrati animi vitium pro liberalitate sibi exhibita exsiliū gratiam ei retulit. Joannes autem iste pro-
ficiens, veterem se rursum Romanum contulit.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ.

Περὶ Σενάτα τοῦ Ἱεραπόλεως, καὶ Φλαβιανοῦ
τοῦ Ἀντιοχείας διήγησις.

Περὶ μέντοι τοῦ Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ τάξις ἱστό-
ρηται. Ἡν τις Σενάτης δονομα (Φιλόξενος δ'). ἐν
λίγοντο Ἐλλάδι φωνῇ)· εὸ μὲν γένος Πέρσης, τὴν
δὲ τύχην δοῦλος, μάλα δὲ προσῆκιν ὑπηρέτης; τῷ
Σταυρῷ· διὰ τοῦ Καλανθίου τὸν δεσπότην φυγῶν,
τῇ Ἐκκλησίᾳ προσῆι Θεοῦ, κληρικὸν ξανθὸν εἶναι
διτεινόμενος, καὶ περὶ μῆτρον τῆς τοῦ θείου λουτρῷ
παλιγγενεσίας ἀξιωθεῖς. Οὐ μὲν οὖν Καλανθίου,
τοῦτον καὶ τὴν οἰκουροῦσαν τάνδε ταχίαν ἐκ τινῶν
συμβόλων καλῶς τεχμηράμενος, τῶν ιερῶν περιβό-
λων ἀπῆλαυνεν. Ἐπει δ' ἔκεινος δὲ Κυαρεῖς διεδά-
χετο Πέτρος, οὐ μόνον τὸν Σενάταν προσέιτο, ἀλλὰ
καὶ ἐτι φάμενον δυτα τῆς γείτονος Ιερᾶς πόλεως
πρεδρον κατεσθίσατο, μετονομάσας Φιλόξενον. Μά-
θιὼν δ' ὁ Πέτρος ἡς ἀμυντὴ γε δυτι τὴν ἐπισκοπήν
ἐνεχείρισεν, εἰπεὶν λέγεται, ἀρκεῖν ἐκείνῳ τὴν χει-
ροτονίαν ἀντι βαπτίσματος. Καὶ πρῶτος πάντων
Σενάτης οὗτος (ῷ τολμηρὸς καὶ ψυχῆς καὶ γλωττῆς),
μή δεῖν τὴν Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὸν αὐτῷ εὑηρε-
στηκότων προσκυνεῖν ἀπηρεύσατο. Οὔτος τοιγαρούν
τὸ τῆς δυσασθείας ἀνδράποδον σὺν πολλῷ ταράχῃ,
πολλοὺς τὸν πρώτου τῶν Σύρων ζύνοντος ἐπαγδυ-
νος, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Κυνηγιακῆς μονῆς οὐκ ἐλάχι-
σ. ον στίφρος, ἀθρόον εἰσπηδήσας τῇ πόλει μέτὰ τῆς
συνοίκου αὐτῷ ἀπρεπεῖται, βανδότι πλειστην προσ-
ῆγε Φλαβιανῷ, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθε-
ματίζειν· πρὸς δὲ καὶ τὸν τόμον τοῦ Ιερῶν Λέοντος·
Φλαβιανῷ δὲ διευχυρίζομένου, καὶ τὸν μοναχὸν
αὐτῆς ἐπικειμένων, μαθύν τὸ πλήθος ἐν δεινοῖς δύται
τὸν σρῶν ιερέα, εὐθὺς ὡς εἰχεν ἔκστος διανιστατο·
καὶ τόσος ἐδρύν φόνος τῶν μοναχῶν, ὡς τῷ πολλῷ
πλήθει τάφον τὸν Ὁρόντην κληρώσασθαι, τὸν τω-
μάτων κηδευθέντων τοῖς κύμεσι. Ήρδ; δὴ τούτῳ
καὶ τετέρῳ δίλοι συνέθανεν ἥκιστα τοῦ προτέρου
ἐνδέον. Τὸ γάρ περὶ τὴν Κολῆν Συρίαν μοναδικὸν
μάλα προσκείμενον τῷ Φλαβιανῷ, οἷς ἐν τοῖς χώρων
ἐκείνοις ἀγχιθυροῦνται, Τιλμογνός δ' ἦν δονομα τῷ
τόπῳ, τὴν ἀσκητικὴν δὲ Φλαβιανὸς ἐποιεύσατο
βιοτήν· ἀθρόοι γνόντες τὴν Ἀντιόχου εἰσίσταν,
ἀκμύνειν παντὶ τρόπῳ τῷ Φλαβιανῷ ἥρημένοι· κάν-
ταδεῦ δὲ, οὐ μείν γενέσθαι τὸ ἀλγος. Διὰ τε γοῦν

(1) Κρήτων. δ. Θερμῆς εἰ; συνουσίαν. (Suid.) Hoc est,
ad rem teneteream cuiusdam.

696 CAPUT XXVII.

De Xenia Hierapolitano, et Flaviano Antiocheno,
episcopis, narratio.

De Flaviano Antiocheno hæc historiarum monu-
mentis prodita sunt. Xenias quidam erat (Philoxenum
Græca lingua recte vocet) genere Persa,
et fortuna servus, peridoneus Satanæ minister :
qui sub Calandionis episcopatu, cum ab hero suo
prosugisset, ad Ecclesiam Dei accessit, clericum
se esse affirmans, cum quidem nondum divino re-
generationis lavacro initiatus esset. Calandion ubi
hominem eum, et latenter in eo nequitiam ex-
signis et conjecturis quibusdam cognovit, ab
ecclesia eum proscriptis. Ubi vero Calandioni
Petrus Cnapheus successor, Xeniam ille non so-
lum recepit : verum etiam nondum baptismio ini-
tialum, vicinæ Hierapolis episcopum creavit, et
Philoxenum mutato nomine appellavit. Et Petrus
ubi tandem se episcopatum viro nondum baptizato
mandasse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro
baptismo ordinationem. Xenias iste primus (ο
audacem animum, et os impudens!) vocem illam
evocauit : Christi, et eorum qui illi placuerent, ima-
giines venerandas non esse. Itaque impietatis istud
mancipium magno cum tumultu, multis sibi ex
Prima Syrorum gente ascitis, et non exigua ex
Cynegico sive Venatico monasterio multitudine as-
sumpta, una cum innata sibi improbitate in urbem
pervenit : et Flaviano vim maximam intentavit.
ut Chalcedonensem synodum et Leonis tomum
ille anathemate damnaret. Quod cum Flavianus : e
facturum non esse confirmaret, et monachi ei
contra immingerent, populus episcopum suum pe-
nititari audiens, pro se quisque statim ut potuit
consurgens affuit, et cædes tanta monachorum
facta est ; ut corpora eorum propter multitudinem
in Orientem amnem, ut undas ejus pro sepulcris
haberent, conjecta sint. Ad hæc etiam isto no-
mibus accidit malum. Monachi namque in Cœle-
syria (2) Flaviano valde addicti, propterea quod
is in vicino qdodam loco, cui Tilmognus nomen
erat, monasticam egisset vitam, tui ba ea cognita,
Antiochiam se contulerunt, 697 Flavianum om-
nibus modis defensuri. Atque ibi tūm non minor

(2) Dicitur hæc etiam secunda Syria.

accepta clades. Propter hunc igitur et illum causum, Flavianus fraude quadam in exsilium abductus est, petram quamdam praeeruptam et sublimem in Palerstinæ finibus incolere per vitam jussus. Haec causæ sunt, quam ob rem tanti viri Macedonius et Flavianus sedibus suis exacti sint. De quibus etiam monachi Palestini ad Aleisonem scribentes haec verbis hisce commemorant :

CAPUT XXVII.

Quæ monachi Palestini ad Aleisonem de Macedonio et Flaviano Antiocheno scripserint : et de ecclesiistarum eo tempore confusione.

¶ Petro vero defuneto, rursus inter se dissidere coeperunt Alexandria et Aegyptus, et Libya : et factio qualibet suos sibi conventus egit. Reliquis enim Oriens ab aliis ecclesiis segregatus est, quod Occidentales non aliter communicare eum eo voluerint, quam si Nestorium, Eutychetum et Dioscorum anathemati subiecisset, eisdemque Petrum Moggum et Acacium adderet. In hoc statu cum Ecclesiae orbis universi res essent, qui germani Dioscori et Eutychetis sectatores fuere, ad maximam paucitatem redacti sunt. Et cum res illorum eo recidissent, ut quamprimum in terra desicerent ampliusque non extarent, Xenias re ipsa nomini suo respondens (alientes quippe prorsus a Deo), nescimus quo consilio, quasve adversus Flavianum iuimicitias vindicans, sub obtentu fidei, sicuti plerique aiunt, contra eum commotus, veluti Nestorianum caluniosæ criminari coepit. Atque ubi ille Nestorianum una cum opinione sua anathemate confudit, ex eo tempore rursum ad Dioscorum (1), Theodorum, Theodoritum, Iban, Cyrum, Eleutherium, et Joannem transiit; et nescimus quos alios insuper et unde collegit. Quorum quidam vere Nestorii dogma profitebantur : quidam autem ejus heresis suspecti, anathema in Nestorium contorserant, et in Ecclesia communione defuncti sunt. Eis ita collectis ad Flavianum : Hosce, inquit, omnes Nestorii contagione infectos, nisi anathemati subdideris, Nestorianus es, utcunque vel decies milles illum una cum dogmate suo anathemate confodias. Per litteras quoque Dioscorianos et Eutychianos permovit, 698 eisque persuasit, ut sibi patroni adversus Flavianum adessent : secum petituri, ut ille non in synodum, sed in eos quos diximus viros anathema jacularetur. Eis vero Flavianus episcopus diu multumque restitit. Sedenim ubi alii quoque contra ipsum cum Xenia conjuncti sunt, Eleusinus videlicet quidam secunda Cappadocia, Nicias Laodiceæ Syrorum, atque alii aliunde episcopi, quorum pusillanimitatis erga Flavianum causam non nostrum, sed aliorum potius est expонere : tandem per eos ipsos se illos ad pacem adiucturum esse arbitratus,

Α ταῦτα κάκεινα τέλην Φλαβιανὸς ὑπερόριος ἥγετο, πέτραν τὴν ἀπότομον οἰκεῖν διὰ βίου καταχριθεὶς, πρὸς τοῦ τέρματος Παλαιστίνης ἡωρημένην. Ταῦτα μὲν αἵτια, δι’ ἣ οἱ τοσοῦτοι ἀνδρες, Μακεδόνιος καὶ Φιλιππαῖος, τῶν οἰκείων Θρύνων ἡλάθησαν περὶ ὃν καὶ τὸ ἐν Παλαιστίνῃ μοναδικὸν πρός Ἀλκισίωνα γράφον, τάδε κατὰ ῥῆμα διασαζεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Ola τὸ ἐρ Παλαιστίνη μοναδικὸν πρὸς Ἀλκισίωνα περὶ Μακεδόνιον καὶ Φλαβιανὸν τοῦ Ἀρτιοχείου ἔτιμον καὶ περὶ τῆς τηρικαῖτα ἐκπλησιαστικῆς συγχύσεως.

¶ Πέτρου δὲ κεκοιμημένου, πάλιν εἰς αὐτοὺς ἀποσχίζειν Ἀλεξανδρεῖα τε καὶ Αἴγυπτος καὶ Λιβύης, καὶ καθ’ ἐκατὸς διετέλεσσαν καὶ ἡ λοιπὴ πάσσα Ἀντιοχεῖη, πάλιν καθ’ ἐκατὸν, τῶν Δυτικῶν μὴ ἀνεγράμμων ἄλιων αὐταῖς κοινωνεῖν, ή πρᾶς τὸ ἀναθεματίζειν Νεστορίοντες καὶ Εύτυχην καὶ Διοσκόρον προτιθέναι δὲ καὶ Πέτρον τὸν Μογγόν καὶ Ἀχάξιον. Ἐν τούτοις οὖν τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην οὐσῶν ἐκκλησιῶν, οἱ γῆσιοι τῶν ἀπὸ Διοσκόρου καὶ Εύτυχούς εἰς πάντη ἐλάχιστον περιέστησαν τὸν ἀριθμόν. Καὶ μείλιντων ὅσον οὐδέπω ἐκλιπεῖν ἀπὸ τῆς γῆς ὡς τε μὴ ὑπάρχειν αὐτοὺς, Ξενιάτας δὲ τοῦ Θεοῦ ἕνος ἀληθῶς, οὐκ οἰδημεν τίνι εκοπῇ ή ποίειν ἔχοραν πρὸς Φλαβιανὸν ἐκδικών, προφάσει δὲ τῆς πίστεως, ὡς οἱ πιλότοι διηγοῦνται, κινεῖται μὲν πρᾶς αὐτὸν, καὶ διεβάλλειν ἄρχεται ὡς Νεστοριανόν. Ἐκείνου δὲ οὖν τῷ φρονήματι καὶ Νεστορίου ἀναθεματίσαντος, μετέβαλε πάλιν ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ Διοσκόρον, καὶ Θεούδωρον, καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν, καὶ Κύρον, καὶ Εὐεύθερον, καὶ Ιωάννην, καὶ οὐκέτι οὔσεις καὶ οὐδὲ συλλεξάμενος ὃν οἱ μὲν τὰ Νεστορίου ἀληθῶς ἐπέβενταν, οἱ δὲ ὑπονομῆτες ἀνεθεμάτισαν, καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ἐκκλησίας κεκοιμηνται. Τούτους πάντας τὰ Νεστορίου φρονῖ νοσήσαντας, εἰ μὴ ἀναθεματίσεις, τὰ Νεστορίου φρονεῖς, καὶ μυράκις αὐτὸν μετὰ τοῦ φρονήματος ἀναθεματίζεις. Ἀνεκίνειν δὲ διὰ γραμμάτων καὶ τοὺς ἀπὸ Διοσκόρου καὶ Εύτυχους συνηγόρους πειθῶν συνάρχονται μὲν οὐτῷ κατὰ Φλαβιανοῦ μὴ μέντοι ἀναθεματισμὸν ἀπαιτεῖν τῇ ουνδου, ἀλλὰ τῶν προειρημένων πρυτάνων. Τοῦ δὲ ἐπιτικόπου Φλαβιανοῦ τούτοις ἐπιπολὺ ἀντιτείνοντος, ἐτέρων τε μετὰ Ξενιάτα συμπλεκομένων κατ’ αὐτοῦ, Ελευσίνου μὲν ἐπισκόπου τινὸς τῆς δευτέρας Καππαδοκίας, Νικίου δὲ Αζοδικείας τῆς Συρίας, καὶ διλλων διλοθεν, ὃν τὰς αἰτίας τῆς πρᾶς Φλαβιανὸν μικροψύχιας ἐτέρων ἀλλ’ οὐκ ἡμῶν διηγήσασθαι. Τέλος διὰ τούτους νομίσας εἰργνεύειν αὐτοὺς, εἰςεν αὐτοῦ τῇ φιλονεικίᾳ καὶ ἐγγράψω τὰ πρόσωπα ἀναθεματίσας, ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. Καὶ αὐτὸν γάρ κατ’ αὐτοῦ κεκινήκασιν ὡς τὰ Νεστορίου πρεσβύτοντος. Μηδὲ τούτοις οὖν ἀρχεσθεὶς δὲ Ξενιάτας, τῆς συνάδου αὐτῆς πάλιν ἀναθεματισμὸν, καὶ τῶν δύο φύεις εἰπεὶ τοῦ Κυρίου εἰρηκότων καὶ τῆς

(1) *Lege Diador. vii. Edit.*

σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος, ἀπήγει τὸν Φίσιον· αὐτὸν δὲ πέποιθεν πάλιν κατηγόρει· πολλῶν δὲ ἐπὶ τούτων λεκινημένων, καὶ τοῦ πατριάρχου ἔκθεσιν περὶ πίστεως, πεποιημένου, ἐν ᾧ πρᾶς καταλρεῖσαν μὲν Νεστορίου καὶ Εὐτυχείου τὴν σύνοδον δέχεσθαι ὑπολόγει· μὴ μέντοι εἰς ὄρον καὶ διδασκαλίαν πίστεως, πάλιν ὡς τὰ Νεστορίου ὑπούλων; φρονοῦντος, ἐπελαμβάνοντο, εἰ μὴ καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν ἀντῆς προσθεῖ τῆς συνέδου, καὶ τὸν δόνο φύσεις ἐπὶ τοῦ Κυρίου εἰρηκότων σαρκὸς καὶ θεότητος· Προτεπάγοντες δὲ πολλοῖς λόγῳν ὁ πάτας καὶ τοὺς Ἱεράρχους· καὶ ποιήσαντες γραμματίον περὶ πίστεως, ἐν ᾧ τὴν σύνοδον μετὰ τῶν δύο φύσεις εἰρηκότων ἡ ἴδιας ἡτοῖς ἀναθεματισαντες, Φλαβιανοῦ μὲν ἀφίστανται καὶ Μακεδονίου· ἀλλοις δὲ σπεύδονται ὑπογράψασι τῷ γραμματείῳ. Ἐν τούτοις καὶ τὸν Ἱεροσολύμων ἀπήγει τὸν Ἑγγραφὸν περὶ πίστεως· δεῖς ἐκθέμενος, ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ, δι' αὐτῶν τῶν ἀπὸ Αἰτιοχερού, διπερ αὐτοῦ μὲν προφρούσιν, ἀναθεματισμὸν περιέχον τῶν δύο φύσεων; εἰρηκότων. Λατός δὲ ὁ Ἱεροσολύμων νενοθεύσας παρ' αὐτῶν διαβεβαιούμενος, διλοῦ προφέρει διῆγα τοιούτου ἀναθεματισμοῦ. Καὶ οὐ θεῦμα· καὶ γάρ καὶ λόγους Πιστέρων νενοθεύκας· πολλοὺς δὲ Ἀπολλιναρίου λόγους Ἀθανασίου καὶ Γρηγορίου τῷ Θαυματουργῷ, καὶ Τουλίπιῳ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ἀνατεθείκαν· οἰς μάλιστα τοὺς πολλοὺς πρᾶς τὰς ἰδίας ἀσεβείας; σφετερίζονται. Απήγουν δὲ καὶ Μακεδονίου Ἑγγραφὸν περὶ πίστεως· δεῖς καὶ ἔξελθει τὴν τὴν τιὴν καὶ τῶν ρυμόντων εἰδέναι πίστιν διαβεβαιούμενον;· ἀναθεματίζων δὲ Νεστόριον καὶ Εὐτυχῆ, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ἦν Χριστοὺς δογματίζοντας, ἢ τὰς φύσεις διατρούντας· μήτε δὲ τῆς ἐν Ἐφέσῳ καὶ Οἰλούτης Νεστόριον μνησθεῖς, μήτε τῆς ἐν Χάκη ὅδην καθελούστης τὸν Εὐτυχῆ· ἐφ' ὃ ἀγανακτίσαντα τὰ περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν μοναστήρια ὄφιστανται τοῦ ἐπισκόπου Μακεδονίου. Ἐν τούτοις δὲ τε Ξενίτης καὶ Διότικρος πολλοὺς προστίλατονδεμενοὺς τῶν ἐπισκόπων ἀφόρητοι ήσαν, κλυοῦντες κατὰ τῶν μη ἀνεχομένων ἀναθεματίζειν· ὡς τοὺς εἰς τέλος μη ὑπεκοντας ἐξηρίσθη ὑποβάλλεσθαι τολλαῖς μηχαναῖς παρεσκεύασσον. Οὗτος οὖν καὶ Μακεδόνιον ἐξορίζουσι, καὶ τὸ ἀνηρ τὸν Πατέρα ἐπίσκοπον καὶ Φλαβιανόν. Ταῦτα μὲν δὴ ταῦτη.

damnatus est, neque Chalcedonensis que Eutychetis faciens. Quam rem monasteria Constantinopoli agre tulere, et ab episcopo Macedonio descivere. Interea Xenias et Dioscorus multis sibi ascitis episcopis, superbi et intolerabiles facti sunt: motusque graves concitarunt: inter quos, si qui illis prorsus non cederent, eos modis omnibus in exsilium sententiam dederunt, eos modis omnibus in exsilium causa verterunt. **¶** Ille haec tamen.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Πες μετά Φλαβιανὸς Σενῆρος δὲ δυστενῆς ἐπιστρεψαί τὴν Ἀρτιόχου, καὶ περὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ· καὶ ὡς ἀραθέματι ἐξ αὐτῆς τὴν ἐρχομένην περιβαλλεισθεῖσαν.

Τοῦ δὲ ἐλεύθερον τοῦτον ἀπελαύνετο, τὸν τρόπον, Σενῆρος δὲ δυστενῆς καὶ ἀχέραλος ἐπὶ τὴν τῆς Αντιοχείας ἄνεισις ἥρθον, ἀλλος ἀνιερυς Εὐτυχῆς;

B contentioni ei cessit, et in scripto anathema in eos qui dicti sunt viros conjectit, atque id ad imperatorem misit; nam et hunc quoque contra eum veluti Nestorianum commoverunt. Verum Xenias hisce non contentus, rursum anathema in ipsam synodum, et eos qui duas naturas et carnis et divinitatis in Domino proflentur, jaciendum a Flaviano petiit. Atque ubi ille ei non paruit, ut Nestorianum rursus criminatus est. Et cum de his rebus multa agita essent, et patriarcha formulam fidei composisset, in qua synodum quidem propter Nestorii et Eutychetis depositionem, non autem ut vim decreti et doctrinæ fidei haberet, recipiendam esse profitebatur: rursum cum, et qui occulte Nestorianus esset, adversarii, nisi anathemati etiam synodum ipsam, et duas naturas carnis et divinitatis in Domino proflentes subjeceret, criminari coepérunt. Adiuxerunt illi quoque multa verborum fraude in sententiam suam Iansos: et scripto de fide edito, in quo synodum una cum eis qui duas naturas aut proprietates in Domino esse dicunt, anathemate condemnarunt. Itaque a Flaviano et Macedonio secesserunt: et cum aliis se conjunxerunt, qui scripto ei subscripti perebantur. Interea etiam a Hierosolymitano anti-stite de fide scriptum exegere, qui id compositum ad imperatorem per ipsos Dioscorianos misit. Atque id illi, anathema complectens in eos qui duas naturas dicunt, proferunt. Ipse autem Hierosolymitanus episcopus depravatum id ab eis esse asseverat, vliudque scriptum sine ejuscemodi anathemate producit. Neque id mirum, siquidem scripta Patrum quoque adulterarunt: et multos Apollinaris libellos per inscriptiones ipsas Athanasio et Gregorio mirisico illi et Julio attribuerunt, per quos maxime ad impietatem suam multos pertrahunt. **699** Effigitarunt vero a Macedonio etiam scriptam fidei formulam, quam ille quoque edidit: solam se trecentorum decem et octo, et rursum centum et quinquaginta Petrum sibi nosse confirmans, Nestoriumque et Eutychetem, atque eos qui vel duos Filios aut Christos opinantur, vel naturas dividunt, anathemate seriens: neque Ephesiæ a qua Nestorius dignitatem abrogavit, synodi mentionem faciebat.

D

CAPUT XXIX.

Ut pos' Flavianum impius Severus sedem Antiochenam invaserit. De ejusdem vita, et ut consimilis synodum Chalcedonensem anathemate involverit.

Flaviano ad hunc modum exacto, Severus impius et ἀνέφραξτος, hoc est, nullius capituli vir, alter omnino improbitate Eutyches, aut Dioscorus, Ap-

fiochenum descendit thronum : qui Sozopoli Pisidiæ ortus, Beryti legum scientiæ et actionibus forensibus operam dedit. Atque ubi Christianam addidicit doctrinam, confessim animo mutato, baptismi lavacro initiatus est, in Leontii illustris martyris templo, quod in maritima regione Tripolis in Phœnicia situm est. Et deinde monasticiam vitam in monasterio quodam inter Gazam et Maium oppidum coluit : ubi Petrus etiam ille ex Iberia, qui episcopus Gazæ declaratus, una cum Timotheo Aeluro proscriptus est, eodem vita genere culto, celebrem de se famam posteris reliquit. Porro Severus sermonem primum disputando cum Nephaliu contulit, qui ejusdem cum illo opinionis antea fuit, naturam unam in Christo professus : postea autem et ipse Chalcedonensem synodum, **700** et eos qui duas naturas perhibent, tutatus est. Et cum se confidentius arrogatusque Severus in disputationibus gereret, una cum popularibus suis, aliisque etiam plurimis, tandem opinionem consecrantibus, monastico domicilio suo a Nephaliu ejectus est. Atque ille inde in imperiale concessit urbem, imperatori supplicaturus, ut sibi atque suis qui cum eo pulsati fuerant, monasteria sua restituerentur. Ita factum, ut in imperatoris Anastasi et senatorum notitiam perveniret : sicuti hoc qui Severi vitam conscripsit, resert. Joannes porro qui cum illo iudicio contendit (1), scriptum reliquit : Severum, cum ordinari deberet, juramentum in scriptum relatum imperatori Anastasio obtulisse, a quo die throno Antiocheno potitus esset, haud quamquam se synodum Chalcedonensem anathemati subjecturum esse ; cuinque eo ipso quo ordinatus est die, a sectatoribus suis instigatum, pro concione ex amboane anathema in eam jecisse : idemque disertis verbis, cum synodales litteras scriberet, fecisse. Qua de re litteræ illæ quas diximus, ad Alcisonem scriptæ, hæc referunt :

CAPUT XXX.

Ex litteris ad Alcisonem missis excerpta verba de impiis Severo.

«Synodales Timothei Constantinopolitani episcopi hic in Palæstina receptæ sunt : Macedonii autem et Flaviani abdicatio recepta non est, sicuti neque synedalia scripta Severi. Quin illi etiam qui eas huc attulere, conviciis atque contumeliis, pro eo atque convenit, affecti, urbe profugerunt : propterea quod adversus eos populus et monachi commoti essent. Ac res in Palæstina quidem sic se habuere. Antiochiae autem nonnulli in sententiam eorum abducti sunt, in quibus etiam et Marius Beryti episcopus : quidam autem necessitate et vi adacti, eisdem Severi synodalibus litteris, anathema simul et in synodum et in reliquos qui duas naturas aut proprietates carnis et divinitatis

A καὶ Διεσκοροῦ τὴν ἀξίδειαν· δις ἐκ Σωζοπόλεω; ὥρμητο, ή περὶ τὸ Πιτίδων Εύονος ἔστιν. Ἀνὰ δὲ τὴν Βηρυτίων σολιάτας πόλιν, πρὸς τὸ δικαίουτερον μετεχώρει τῶν λόγων. Ἀσκήσας δὲ τοὺς Χριστιανῶν νόμους, εὐθὺς μεταβαλὼν ἐμψεῖτο· καὶ ἀνὰ τὸ τέμενος Λεοντίου τοῦ καλὸν μὲν ἀρτούρῳ λάμποντο· γεγονὼς, δις ἐπὶ τῇς παράλιον τῶν Τριπολίτων Φοινίκης ἔρυται, τὸν μονῆρη βίον μετήσει, ἐν τινὶ φροντιστηρίῳ ἐν μεταχμίᾳ κειμένῳ Γάζης, καὶ τοῦ πολιχνίου δικαιουμένῳ διομα ἐκληρώσατο· διποὺ δῆ καὶ Πέτρος ὁ Ἰδρός; καὶ πρέδερος τῆς αὐτῆς πόλεως ἀνεδειχθή, σύναμα Τιμοθέῳ τῷ Αἰλούρῳ πεφεγμώς, διὰ τῶν ισων ἀγώνων ἐγένετο, λόγον οὐκ ἐλάχιστον περὶ αὐτοῦ τοῖς ἀψιγόνοις κατατιπών. Ἄμελει τοι πρώτα μὲν Σευῆρος Νηφαλίῳ πρὸς λόγων δικιλλαν διαλεκτικῶς συνεπιάκη· δις καὶ αὐτὸς τῆς ισης δόξης ἐκείνῳ ἐτύγχανεν ὃν, τὴν μίαν φύσιν πρεσβεύων πρότερον· ὕστερον μέντοι καὶ αὐτὸς εἰς τῶν ὑπερμάχων τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ τῶν τὰς δύο φύσεις διμολογούντων ἐγένετο. Καὶ δὴ θρασύτερον ἐκείνῳ διαλεχθεὶς ὁ Σευῆρος, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τοῦ οἰκείου φροντιστηρίου πρὸς Νηφαλίου ἐκβάλλεται, καὶ διλλων πλείστων παραπλησίων μέντοι ἐκείνῳ τὰς δόξας. Ἐκεῖθεν δ' ἀπελαθεὶς, ἐπὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων δινεισι, δεησόμενος, αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀπελαθεῖσιν ἐπινασῶσαι τὰ φροντιστήρια· καὶ τὸν βασιλεῖ τε Ἀναστατίῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ καθίσταται γνωριμός· καθάπερ τῷ τὸν βίον Σευῆρου συγγράψαντι περιείληπται· Ιστορεῖ δὲ Ιωάννης δι αὐτῷ διαχρινόμενος, ὡς μέλλων χειροτονεῖσθαι Σευῆρος, δρκον ἔγγραφον βασιλεῖ Ἀναστατίῳ ἐδίουν, ὡς ή δ' ἀν ἡμέρᾳ τοῦ τῆς Ἀντιόχου Θρόνου καταπολάύσοι, οὐδεμῶς τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου δι' ἀναθέματος ἄφηται. Αὐτὸς δὲ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν χειρειτόνητο ὑπὸ τῶν αὐτοῦ σπουδαστῶν διερεθισθεὶς, ἐπ' ἀμβιωνος ἀναβάτης, ἀναβίματι αὐτῇ καθεύπενθαλλε· καὶ συνοδοκάτης δὲ γράφων ἐπιστολᾶς ἥρητως οὐτως τάναθέματι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον περιέβαλε· περὶ οὗ τὰ εἰρημένα πρὸς Ἀλκίσων γράμματα καὶ ταῦτα διέξειτο·

ΚΕΦΑΛ. Α'.

'Ἐκ τῶν πρὸς Ἀλκίσωρα γραμμάτων, διποῖα καὶ περὶ τοῦ δυσσεοῦ Σευῆρου δ.εξιασιν.

«Τὰ μὲν συνοδεικὲ Τιμοθέου τοῦ νῦν Καινοταντινού πλεις ἐδιληθή ἐνταῦθα ἐν Παλαιστίῃ· ή ἐε καθαρεσις Μακεδονίου καὶ Φλαβιανοῦ οὐκ ἐδέιθη, ἀλλ' οὐδὲ τὰ συνοδικὰ Σευῆρου. Ἀλλὰ καὶ οἱ κομισταῖς ἐνταῦθα ταῦτα, ἀτιμαζθέντες καὶ ὑβρισθέντες ἀξίως, ἐψυχον τῆς πόλεως, ἐπ' αὐτοὺς τοῦ δῆμου τε καὶ τῶν μοναχῶν κινηθέντων. Καὶ τῇ μὲν Παλαιστίνῃ ἐν τούτοις ἦν. Τῶν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ οἱ μὲν συναρπαγέντες ὑπῆχθησαν, ἐξ ὃν ἐστι ταῖς Μαρτίος ὁ Βηρυτοῦ ἐπίσκοπος· οἱ δὲ βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ συνέβηστο τοῖς συνοδικοῖς Σευῆρου, ἀναθεματισμένοις έχουσιν ἀμά της συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν εἰρηκίτων δύο φύσεις ή ἴδιετητας ἐπὶ τῇς σαρκὶς τοῦ Κυρίου καὶ τῇς θεότητος. Οἱ δὲ μετὰ τὴς ἐξ ἀνάγκης

(1) Μετὰ Σευῆρου διαχρινόμενος, Theodorus Lector lib. II.

συνθέσαι μετεικαλόμενοι ἀνεκαλέσαντο· ὡς εἰσιν οἱ ὑπὸ Ἀπάμειαν ἐπίσκοποι· οἵδη λοι δὲ καθόλου οὐκ ἡγέρχεντο συνθέσαις· ὥν εἰσιν Ἰουλιανῆς δὲ Βάστρων, καὶ Ἐπιφάνιος δὲ Τύρου, καὶ ἄλλοι τινὲς, ὡς φασι, τῶν ἐπισκόπων. Οἱ δὲ Ιερουργοὶ νῦν ἀνανήφαντες, ἔσυντῶν μὲν καταγινώσκοντιν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ ἐξαπάτῃ· Σευῆρον δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀναλεματίζουσιν. Ἔτεροι δὲ τῶν περὶ Σευῆρον ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν τὰς ἐκκλησίας ἀρέντες ἐρυγον· ὡς εἰς ἐστι καὶ δὲ Βάστρων Ἰουλιανῆς, καὶ Πέτρος δὲ Δαμασκοῦ ἐνταῦθα ἐιάγοντες· ἄλλοι καὶ Μημᾶς· εἰς δὲ οὗτος τὸν διοικούντων δύο ἐξάρχων εἰναι τῶν Διοσκοριανῶν ὅντες· ὡς καὶ Σευῆρος κατήχθη καταγνούσις αὐτῶν τῆς αὐθαδεσίας. Καὶ μεθ’ ἔτερα· «Τὰ δὲ ἐνταῦθα μυναστήρια καὶ αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα δμονοῦσι σὺν Θεῷ περὶ τὴν δρῦν πίστιν, καὶ ἄλλαι δὲ πλεῖσται πίλεις μετὰ τῶν ἐπισκόπων, περὶ ὧν ἀπάντων καὶ τριῶν προσεύχουν μή εἰστελθεῖν εἰς πειρασμὸν, δισποτὰ δγώτατε καὶ τιμιώτατε ήμῶν Πάτερ.»

gratia concordant, aliaeque etiam plurimæ cum episcopis suis urbes, pro quibus omnibus, atque item pro nobis, Domine sanctissime et reverendissime Pater noster, ne in tentationem incidamus, fac ores,

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

Περὶ τῆς καθαρισθέσεως Σευῆρου· οἰα δὲ Ἐπιφανῆς Εὐάγγελος αὐταῖς λέξισιν ἴστορεῖ.

Οἰα δὲ καὶ Εὐάγγριος δὲ Ἐπιφανῆς περὶ Σευῆρου ἴστορησεν, αὐταῖς λέξεις παραθήσουμεν· γράφει δὲ ὡς· «Ἐπειδὴ τὸν ταῦτα τὰ γράμματα λέγει τοὺς ὑπὸ Ἀπάμειαν λερίας ἀποπῆδησι Σευῆρον, φέρε τις πρὸς θῶμαν διπερ εἰς ἡμᾶς πατρόθεν διέκη, εἰ καὶ ίστορίᾳ μέχρι νῦν οὐκ ἀνεληππαί· Κοσμᾶς τὴν ἡμετέρων ἐπισκοπῶν Ἐπιφάνειαν, ή τὸν Ὁρόντην σύνοικον ἔχει, καὶ Σευητανὸν Ἀρέθουσαν τὴν ἀστυγείτονα, πρὸς τὰ συνοικιὰ Σευῆρου ταραχθέντες, καὶ τῆς ἐκείνου κοινωνίας ἔκατον; ἀποδήξαντες, βιβλίον καθαρίσθεσις αὐτῷ διαπέμπονται, ἐστέι τὴν Ἀντιόχου ἐπισκοπῶντι· ἐγχειρίζουσις δὲ τὸ βιβλίον Αὐρηλιανῷ τῷ τῶν διακόνων πρώτῳ τῆς Ἐπιφάνεων δι· ἐπειδὴ τὸν Σευῆρον ἀδεδοκεῖ καὶ τὸν τῆς τοσαύτης ἐπισκοπῆς δγκαν, ὅτε τὴν Ἀντιόχου κατειλήριε, ἐσθῆτα γυναικεῖαν ἔκατον περιθεῖς, προσῆσι τῷ Σευῆρῷ ἀκινδύμενός τε καὶ θρυπτήμενος, καὶ δεκά πάντων σχηματιζόμενος τὸ εἶναι γυνή· καὶ τὸ κατὰ τῆς κεφαλῆς φάρος μέχρι τῶν στέρων ἰκετεῖς, διλοφυρόμενός τε καὶ μύχιον ποτνιώμενος ἰκετεργα· τινῆς προτρχήματι, προσιέντι τῷ Σευῆρῳ τὴν καθαίρεσιν ἐπιδίδωσι· καὶ πάντας διαλαζόν τοῦ ἐπομένου δξεισιν δικλίου, καὶ δραστικῷ τὴν σωτηρίαν ὠνεῖται, πρὸν τὸν Σευῆρον τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ κείμενα γνῶνται. «Ουμῶς δὲ οὖν δὲ Σευῆρος καὶ τὸ βιβλίον δεξάμενος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ συνεῖς, τῷ οἰκείῳ προσεκρέσης θρόνῳ μέχρι τῆς Ἀναστασίου τελευτῆς. Ως δέ Ἀναστάσιος τὰ ἐπὶ Σευῆρῳ γεγενημένα διέγνων (ἰστορητέον γάρ τὴν πρᾶξιν φιλανθρώπων τῷ Ἀντιόχει, τῆς κατὰ τὴν Ἀστανὴν Φονίκην Λιβανῆρας ἐπιτετραμμένῳ ἀρχήν, Κοσμᾶν καὶ Σευῆ-

Α Domini profitentur, complectentes, assensore. Aliqui porro, quoniam vi et metus causa assensi fuerant, sententia mutata errorem revocarunt: **701** inter quos sunt, qui sub Apamea censemuntur episcopi. Quidam vero omnino eis non consensere, in quibus sunt Julianus Bostrensis, et Epiphanius Tyrius, aliquique (ut dicunt) episcopi quidam. Sed enim Isauri nunc resipiēt, cum priorem suum condemnant errorem, tum Severum factionisque ejus populares anathemate jugulant. Alii qui sub Severo sunt episcopi et clerici, ecclesiis relictis fugerunt: quorum unus etiam est Julianus Bostrensis, et Petrus Damascenus, qui hic sunt. Sed et Mamas, qui unus ex duabus est, qui principes Dioscorianorum esse videbantur, a quibus etiam Severus transversim ductus est, cum illorum ante praefractam temeritatem condemnasset. » Et post quædam: « Monasteria autem quæ hic sunt, et Hierosolyma ipsa, in recta fide Dei adjuvante

gratia concordant, aliaeque etiam plurimæ cum episcopis suis urbes, pro quibus omnibus, atque item pro nobis, Domine sanctissime et reverendissime Pater noster, ne in tentationem incidamus, fac ores,

CAPUT XXXI.

Quæda de Severo, cui episcopatus ademptus est, ipse Epiphaniensis Evagrius scripsit.

Quæ vero de Severo Evagrius Epiphaniensis memoriam mandarit, verbis hic ejus apponam. Scr̄bit enim ad hunc modum: « Quandoquidem litteræ istæ Palæstinorū monachorum episcopos qui Apamea suberant, a Severo resiluisse ostendunt, age afferamus huc, quod a Patribus per manus acceptum, quamvis hucusque in historiam relatum non sit, ad nos pervenit. Cosmas patriæ nostræ Epiphaniæ episcopus, quam Orontes alluit, et Severianus vicinæ Arethuse antistes, ep̄m ad synodales Severi epistolas perturbati essent, et se a communione ejus disjuncti, libellum quo illi dignitatem abrogarunt, ad eum cum adhuc Antiochiae episcopus esset, miserunt. Eum libellum Aureliano primario ecclesiæ Epiphaniensis diacono ad illum perserendum dedere. Atque is, quod Severum et episcopatus tanti amplitudinem metueret, ubi Antiochiam venit, muliebri habitu sumpto, Severum adiit, delicatus molliusque incedens, ac gestu omni feminam se esse assimulans: et supplicis more lamentans, atque velamine, quo caput obvolverat, ad pectus usque demisso, ex animi penetralibus cum gemitu illum obsecrans, abdicationem specie supplicis libelli accedenti illi dedit: et ex consequenti hominum turba, omnibus deceptis, prius per fugam salvus evasit. **702** quam Severus quæ in libello scripta essent, legit: nihilominus tamen Severus libello accepto, et sententia ejus intellecta, in sede sua usque ad Anastasii obitum permansit. Postquam Anastasius rem eam, sicuti Severo acciderat (1), cognovit (memoriæ enim tradendum perhumanum aliquod

(1) Evagr. lib. ii, cap. 51.

Anastasii factum) Asiatico Asianam Libanensis in Phoenicia praefecturam gerenti mandavit, ut Cosmam et Severianum ecclesiis suis propter missum Severo condemnationis libellum ejiceret. Qui postquam in Orientis partes pervenit, multosque mortales Severiani et Cosmae dogma defendere, et civitates suas fortiter illos tueri reperit, ad Anastasiū retulit, sine sanguine fuso viros eos thronis suis expelli non posse. Et Asiatico Anastasius rescripsit: nihil se, etiam si magnū et eximium quidquam sit, aggredi et obtinere velle, si tel gutta sanguinis effundenda sit. » Alique haec quidem non multo post sic acta sunt.

CAPUT XXXII.

De Heliā Hierosotymitano episcopo, ut propter synodum Chalcedonensem imperatori resistiterit. Eī ut magnus Sabbas ad imperatorem missus, inter ipsum B et Heliā off. ndiculō subtato transegerit.

Imperator autem Palæstini quoque throni episcopo Heliā, Passarionis filio, qui Salustio Martyrii successor successit, ut cum Chalcedonensis synodi oblectatoribus communicaret, institit. Heliā autem, quod gravis inter ecclesiārum antistites seditio esset (Romani namque a Byzantiis dissidebant, quod Acacium in sacrum album retulissent: Byzantii autem Alexandrinos aversabantur, quod illi Dioscori communionem admissent, et synodum Chalcedonensem anathemate prosecuti essent: Palladius vero Antiochenus quia grata imperatori essent saceret, synodum eam aversatus, et Alexandrinorum acta, quae Anastasius comprobabat, complexus); Heliā, inquam, cum tanta rerum confusio esset, cum solo Euphemio communicandū sibi esse statuit. Atque ubi ille propter fidem orthodoxam, sicuti dictum est, proscriptus esset, et Macedonius episcopatuī ejus recepisset, prescriptioni Euphemii, quod contra canones facta esset, haudquāquam assentiri voluit: **703** Macedonii autem, ut qui sanam deprædicaret doctrinam, communionē admisit. Quandoquidem vero Palladii Antiochiae successor Flavianus, sanæ addictus doctrinæ, idem cum Heliā et Macedonio sensit, fortissimus in impietate tyrannus iram continere, et tantorum virorum concordiam ferre non potuit: sed furore servens, et quam maxime ferociens, Macedonium urbis imperantis pastorem, per eas quas diuinus calumniosas criminationes, cum ignominia Ecclesia ejicit, et episcopalem thronum Timotheo tradidit. Meditatus ille quoque est, quomodo Flavianum et Heliā in exsilium mitteret. Tum vero temporis, ut eos Timotheo conjungeret, operam dedit. Et illi communicandum sibi quidem esse cum Timotheo, qui orthodoxæ doctrinæ assentiri videbatur, statuerunt. Macedonii autem exsilium minime ferre potuerunt: ut quod per violentiam potius dominationem quam Ecclesiæ sanctiōnem decretum fuisset, sicuti etiam ante eum Euphemio acciderat. Quam ob causam imperator adversus illos furiose excanduit, eaque res magnos ecclesiis motus creavit. Anastasius Sidone contra

Aριανούς τῶν οἰκείων ἔξιάσαι θρῖνων διέτι τῷ Σεπτήμβρῳ τῆς Ἐών κατειλήφει μέρη, πολλούς τε τῶν Κοσμᾶ καὶ Σευτριανοῦ δογμάτων ἀντεχομένους; ενρε, μάλα τε γεννικῶς ἀντιποιουμένους τὰς σφῶν πίστες· καὶ τῷ Ἀναστασίῳ ἀνήγαγεν, ἀναψιωτὲ μὴ δύνασθαι τούτους τῶν οἰκείων φυγαδεύειν θρῖνων ἐκείνον δ' αὐτὸς Ἀστακῶν γράψας, μηδὲν βούλεσθαι παρελθεῖν, μηδὲ ἂν εἰ μέγα τε καὶ ἀκόλογον ἦ, εἰπερ αἴματος; φαντὶ ἐκχέοιτο.» Τὸ μὲν οὕτω προϊόντος πολλῷ ὑπερεργόν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΙΓ.

Περὶ Ἡλίαν τοῦ Ιεροσολύμων ἐπισκόπου, ὡς εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι οὐνούσιον διάζορος βασιλεὺς κατέστη· καὶ ὡς ὁ μέγας Σάββας ἐς βασιλέας πεμψθεὶς, τὸ μεταξὺ αὐτῶν διέλυνε σκάνδαλον.

Βασιλεὺς δὲ καὶ τὸν τῆς Παλαιστίνης τὸν θρόνον διέποντα, Ἡλίαν τὸν Πασταρίων, δες Σαλούστιον διεδέξατο τὸν Μαρτυρίου διάδοχον, κοινωνεῖν τ. ις κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι οὐνόδου πείραν προσῆγεν.

Οὐ δὲ δεινῆς στάσεως τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶσι: γεγενημένης (οἱ γάρ ἐκ Ρώμης Βυζαντίοις ἥστην διαφερόμενοι, διε τὸν Ἀκάπιον τοῖς λεπτούς χοιρίοις ἐνέγραφον Βυζαντίοις δὲ πάλιν Ἀλεξανδρεῦσιν ἀπτχάνοντο, διε τὴν κοινωνίαν Διοσκύρου προσέντο, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀνεθεμάτιον οὐνόδον· τοῦ δ' αὐτοῦ Ἀντιοχείας Παλλαδίου πρόδεις χάριν βασιλεῖ πράττοντο;· καὶ τὴν μὲν ἐν Χαλκηδόνι οὐνόδον ἐκτρεπομένου, τὰ δὲ τῶν Ἀλεξανδρίων ἀσπαζομένου οὐνόδῳ τοῖς Ἀναστασίου τυγχάνοντα), δ' Ἡλίας τοιαύτης συγχύσεως ἐπεχούσης, μόδιος Εὐφημίῳ κοινωνεῖν ἥρεστο. Ἐπειδὲ ἐκεῖνος διε τὸ δρόδοσκον διατέρη εἰρηται ἀπτηλάντο, Μαχεδόνιος δὲ τὴν λεπαρχίαν ἐλάμβανεν, Ἡλίας συνθέσθαι μὲν τῇ ἐκδολῇ Εὐφημίου ἀκανονίστας γεγενημένη παντάπαισιν ἀπηγόρευε: Μαχεδόνιψ δὲ, ἀτε τὸν ύγιει προσεύσοντες λόγον, ἐς κοινωνίαν συνήλθεν. Ἐπειδὲ δὲ καὶ ὁ μετὰ Παλλαδίου τῆς Ἀντιοχου Φλαδιανὸς ἐπίστης Ἡλίας καὶ Μαχεδόνιψ ἐφρόνει τῷ ύγιεινοντες προσκείμενος, δέγματι, σύχοις τε ἥ τὴν ἀσθεταν ἀνδρικώτατος τύραννος τὴν ὄργην γατέχειν, οὐδὲ τὴν τεσούτων ἀνδρῶν συμφων.αν καθεκτώς φέρειν τῷ θυμῷ δ' ὑπερέστας καὶ ἀγριάνας ἐς μάλιστα, Μαχεδόνιον μὲν τὸν τὴν βασιλίδος ποιμένα, ἐπὶ συκοφαντίας αἵτινες εἰρηκαμεν ἀτίμως τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλει, καὶ Τιμοθέῳ ἐγχειρίζει τὸν θρόνον. Ἐμελέτας δὲ καὶ Ἡλίᾳ καὶ Φλαδιανῷ φυγὴν ὑπερέστη οὐ θέσθαι. Τλειγε μὴν σπουδὴν τὸ γε νῦν ἔχον ἐπράττε, Τιμοθέῳ τούτους ἔσοντα. Οἱ δὲ Τιμοθέῳ μὲν κοινωνεῖν εἰλοντο, τὰς τῆς ὁρθοδοξίας ἴδιας συμβάσι.ε. δικοῦντες· τὴν γε μὴν Μαχεδόνικου ὑπερορίαν ἥκιστα εἶχον φέρειν, δυναστεῖς μᾶλλον καὶ οὐ κατὰ θεοὺς Ἐκκλησίας γεγενημένην ὥσπερ οὐδὲ τὴν πρὸ αὐτοῦ Εὐφημίου· δὴ δὲ εἰσάγαν κατ' αὐτῶν ἐκείνων τὸν βασιλέα ἐξέμετνε, καὶ πολὺν ταῖς ἐκκλησίαις τὸν σάλον προνέζεντες, καὶ κατὰ Σιδῶνα οὐνόδον ήρθοι: τεν ἔψων καὶ Ηλιαστινῶν ἐπισκόπων κατὰ τῶν Θείων τεύτων ἀνδρῶν· ἥς ἀρχηγὸς καθεὶται.

σταυτὸν δὲ τε Καιτιαρεῖας τῆς Παλαιστίνης Σωτῆρι πολὺς, καὶ δὲ Ἱεραπόλεως Εενετᾶς δὲ ταῖς ἀληθεῖαις ξένοις Θ.Ο.Ο.οὐδὲ πολλοὶ τινες ἡσαν κατὰ τὴν Ἀλεξανδρεῖαν συνέδουσι δέοντες, καὶ τὰ Εύτυχοῦς καὶ Διοσκήρου ἀνὰ τὴν Ἱεραπόλιν τοῖς οὐδὲν τινές. Ταῦτα μαθών 'Ιλλαῖς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τὴν Ἱεράρχειαν κεκληρωμένοις, σπουδὴν ἔτιθει βασιλεῖ καταλλάττεσθαι· καὶ διαλλαχῆς Σάδην ἐκεῖνος δὲ πολὺν τὴν δισκησιν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν φιλοσοφίαν ἐπέγγαντο, τοιάδε παρὰ 'Ιλλίᾳ ἐπιφερόμενος γράμματα· «Τοὺς οἰκιστὰς τῆς ἑρήμου καὶ Σάδην σὺν αὐτοῖς, τὸ τῆς ἑρήμου κεφάλιον, τῷ σῷ χράτει πρέσβεις ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν προσαλλόμεθα. Σὺ δὲ τὴν πόνον αὐτῶν αἰδεσθεὶς καὶ τοὺς κατὰ Θεὸν ἰδρῶτας, ὃ βαττιλεῦν, στήσου τὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν πόλεμον· καὶ μηκέτε περιττέρω προσελθεῖν τὸ δεινὸν ἔστησο. Οὐδὲ γάρ διτεῖ μέλει οοι τὰ φίλα πράττειν Θεῷ τῷ χριστικοῦν πόλεμον· τὸ διάδημα.» Όμὲν οὖν ὡς εἶχε τὸ οἰδαῖνον κατὰ τοῦ τῆς Παλαιστίνης ἀρχιερέως, τῷ βασιλεῖ διέλυσε γενναῖας παρατελέμενος. Καὶ ἀπρατατος ἡ ἀμφὶ Σωτῆριχον καὶ Φιλόξενον ἐν Σιδῶν σύνοδος κατὰ Ἡλίου καὶ Φλαβιανοῦ ἀνεδείκνυτο. Ἐξ οὗτορον δὲ οὗτοι φύδην διακαέντες, διέβαλον ἐς βασιλέα τοὺς ἀνδράς, ὡς εἰεν διαλοιδορούμενοι καὶ διαγελῶντες δῆ τὰ ἐκείνου· καὶ δῆ τὴν κατὰ τῶν πατριαρχῶν ἐκουσίαν εἰληφότες οἱ ἐναγεῖς, τὸ χρῆ καὶ λέγειν δσα καὶ ἔδρων δακρύων καὶ ὅδυρμῶν ἄξια; Τέως ἐπειδὴ μὲν Φλαβιανῷ ἐκείνα πρέπειον, δσα δῆ καὶ ἀμυδρῶς ἀνωθεν διελάθομεν· πρὸς δῆ τούτοις καὶ ἐκινθύσει τοῦ Θρόνου, Σευῆρον τὸν δυσεδῆ ἀντικαταστήσαντες· δὲ ἐπειδὴ τῆς Ἀντιόχου ἐπέδη, μυρία καὶ λόγον ἐκβάνοντα τὰ δεινὰ τοῖς μῇ κατενωνεῖν αὐτῷ αἰρουμένοις ἐπῆγε.

quam in ecclesiam Antiochenam pervenit, insinuata quæ verbis exprimere non sit, mala, a communione sua abhorrentibus, intulit.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ.

Περὶ τῆς παρθησίας τῶν ἀγίων καὶ μεγάλων δοκητῶν Σάδεβα καὶ Θεοδοσίου τοῦ κοινοβίαρχου, καὶ τῶν λοιπῶν τε Παλαιστίνης μοναχῶν ὑπὲρ τῆς ἀγίας συνόδου.

Τούτου τῆς πείρας καὶ ἀπὸν μὲν τὸν Παλαιστίνην μοναδικὸν, μάλιστα δὲ οἱ καθηγεμόνες τούτων πεπειρανται· δσοι δῆτε Εὐθυμιῳ τῷ μεγάλῳ ἡσαν ἐς μαθητεῖαν τελέσαντες, ἀπειρα πλήθη καὶ σχεδὸν μὴ ἀριθμῷ ὑποπίποτοντα· ἥκμαζε γάρ ἐν Παλαιστίνῃ μάλιστα τότε τὰ μοναστήρια, ὅποι καθηγεμότες τοῖς φιλοτήροις τῶν φιλοτήρων ἀγόμενα· Εὐθύμιον φημι τὸν μέγαν καὶ θεότεστον τὸν πολὺν, Θεοδοσίον τε τὸν τῶν κοινοβίων κατάρχοντα, καὶ Σάδην τῆς ἑρήμου τὸν πολιτήριον, ὃν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ κατὰ Θεὸν σχάματα, ἥρούμην ἀν διελθεῖν, εἰ μή πως ἐκβάνειν τοῦ προκειμένου φύμην, ἰδίας μάλιστα δεδμενὰ συγγραψῆς, τῷ τε πλήθει καὶ μεγάλει τῶν ἔργων. Ἀλλ' ἐκδῆλα τέως τὰ ἐκείνων, καὶ ἀπάστας γλώσσαις καὶ ἐκκλησιαις εἰσὶ περιθρύλληται· καὶ γε συγγνώμη διὰ ταῦτα, μή καὶ τούτων εἰς πλάτους διαγρευομένων. Τέως γε μήν Σάδην καὶ Θεοδοσίου ἐνδέξοντο· ἥγοντενος εἴναι

A divinos eos viros Orientalium et Palæstinorum episcoporum conventum coegit: cui præfuerunt Cesareæ Cappadociæ Soterichus, et Hierapolis Xenias, vere a Deo alienus, episcopi qui vehementer in synodum Chalcedonensem inveuti sunt. ac si qui alii, et ipsi, ut Eutychetis et Dioscoris in Oriente obtinerent, studuerunt. Hujus rei certior factus Helias Hierosolymitanus hierarcha, ut imperatori conciliaretur, consilium cepit, præcatore usus Sabba illo, qui in pietatis exercitio et divina philosophia magnus existit. Sic cum ejusmodi ab Helia litteris ad Anastasium venit: «Eremi incolas, et cum illis Sabbathum, solitudinis caput, oratores pro ecclesiis ad imperium tuum mittimus. Tu vero, o imperator, divinos eorum labores atque suos reveritus, finem, quod contra ecclesiastas susceptum est, bello imponito neque cladem hanc ulterius progredi sinito. Curie namque tibi esse, ut quæ Deo grata sint facias, qui tibi diadema concessit, persuasum habeo.» Ille ut potuit, animo constanti cum imperatore congressus, tumorem illius adversus Palæstini antistitem conceptum sedavit. **704** Et synodus adversus Heliam et Flavianum a Sotericho et Philoxeno congregata, nihil egit. Iste autem postea invidia flagrantes, apud imperatorem viros eos, quasi illum conviciis proscidissent, et actiones ejus risissent, per calumniam detulerunt. Et cum potestatem sibi in patriarchas homines detestandi sumpsissent, quid dicere attinet, quæ mala lacrymis et luctu prosequenda patrarint? Tum quidem ea in Flaviano fecere, quæ supra paucis exposuimus. Atque insuper eum sede sua ejecerunt, impium Severum ei substitentes. Qui post-

CAPUT XXXIII.

De dicendi libertate magnorum et sanctorum monachorum Sabba et Theodosii cœnobiariorum, reliquorumque in Palæstina monachorum sanctam synodum defendentium.

Expertī virūm cum sunt, cum monachi in Palæstina omnes, tum eorum antistites maxime, Euthymii magni discipuli, quorum immensa et numerum prope superans multitudo fuit: summe enim eo tempore in regione ea monasteria floruerunt ab antistitibus egregiis luminarium luminaribus gubernabantur: Euthymium præclarum dico, et Theodosium magnum, et Theodosium cœnobiorum principem, et Sabbathum qui solitudinem in civitatem converserit: quorum certamina divinosque labores retulisse, nisi me ab instituto arguento digressurum esse scirem: cum opere illi peculiari prepter copiam et amplitudinem rerum maxime indigeant, quæ tamen manifeste satis sunt, et linguis ecclesiisque omnibus celebrantur. Proinde nobis via debetur, si eas fusiūs non commemoramus. Et tum quidem Sabbathum et Theodosium illi vi aderti sunt, si eos in partibus suis haberent.

omnia se conjecturos rati. Atque ubi animos eorum tentarunt, præclarus ille virtute Theodosius suggestum descendit, ac veluti dux quidam et imperator pro concione monastica phalange advocata, postquam multitudini silentium manu designavit, voce majore sublata, hoc sic tonitrus in morem detonuit: « Si quis quatuor synodos quatuor Evangelii non exæqual, anathema. » **705**
 His verbis dictis, perinde atque angelus quidam, multitudine in stuporem conjecta, cum silentio omnibus inspectantibus per medium turbam processit: et homines omnes cum animi consternatione viri ejus tanquam egregii in bello ducis consilium factumque, quo sanctas quæ dictæ sunt synodos sacris diplychis inscribendis accensendas esse, veluti lege lata statuit, admirati sunt. Et litteras ad imperatorem dantes, certamen se de eis ad sanguinem usque subituros: neque etiam si quid accidat, se ullo modo a Patrum traditionibus discessuros esse, indicarunt atque confirmarunt. Deinde circumquaque civitates peragrantes, veluti invicti belli duces omnibus facti sunt omnia, homines confirmantes, ad fortitudinem cohortantes, socordiam excitantes, hæreticam insaniam prævenientes, prædicantes denique. Dei Verbum idem, simul Deum quidem et hominem, unam vero ejus subsistentiam sive personam esse, natura utrumque horum, divinitatem videlicet et humanitatem, habentem: id quod synodus quoque Chalcedoniensis docuit, quæ etiam hæreticorum ex intraque parte errores declinavit. Eo enim quod personam unam proficitur, Nestorii vesaniam repudiavit; quod vero duas naturas deprendit, Eutychetis et Diocori contractionem rejectit. Non enim illa juxta Nestorii opinionem, in Filios duos et totidem subsistentias unum Christum divisit: sed neque itidem Eutyches et Diocorus, atque etiam Severus, in unam naturam divinitatem et humanitatem unius Christi confudit. Cum namque istorum quilibet longius quam oportaret procederet, miserandum in modum eo reciderunt, ut Nestorius quidem divisionem, Diocorus autem contractionem: atque ille quidem duos Filios, hiç vero ne unum quidem proprie profliteretur. Siquidem Nestorius confusionem metuens, σχέσις (1), hoc est, habitu tamen adventicio, sive auctoritate acquisita, divinitatis unionem cum humanitate factam esse dixit: ita ut cum naturis duos Filios et subsistentias duas prædicaret, atque unum quidem Filium ex Patre peculiariter genitum, alterum autem qui ex Virgine natus sit, gratia modo honorem adoptionis filialis sortitum esse. Infelix autem Eutyches et Diocorus atque item Severus, qui se postea illis conjunxit, absurdam Nestorii sententiam refellere voleentes, malum malo medicati sunt, et stulte ad absurdiorum hæresim deflexerunt, naturam unam, divinitatis dico et

(1) Η σχέσις επι τον πρότι τι λέγεται, οἷον πρότι πατέρα υἱόν. Hoc est, *Habitus de eis* dicitur, quæ

A τούτους σχολεῖν, καὶ τὸ πᾶν ἀνῦσσει. Οὐ δὲ πιέρτων ἡδη προσῆγον, δο πολὺς τὴν ἀρετὴν Θεοδόσιος ἐπ' ὀρείθαντο: ἀναβίξ, οἴτις στρατηγὸς καὶ κιθηγεμών, περὶ αὐτὸν τὴν μοναδικὴν φάλαγγα περιστέσας, καὶ τῇ χειρὶ τῷ πλήθε: σιγὴν στιμήνει. τὴν φυσὴν ἐπάρας εἰς μέγα, οὗτω τε βροντῶδες ἀπίχησεν. « Εἰ τις τὰς δὲ λέγων συνδόους μὴ ἔπιστε τοῖς τέσσαροις Εὐαγγελίοις ἥγοιτο, ἀνάθεμα. » Ταῦτα επίλυν, καὶ οἴτις διγγελος καταπλῆξες τὸ πλῆθον. σιγὴν πάντων ὄρωντων διὰ μέσου ἔχωρει, πάντων καὶ απλητομένων τοῦ ἀνθροῦ τὸ στρατηγηματίζεις οὐδὲ δὴ καὶ τὰς εἰρημένας ἀγίας συνδόους τοῖς λεροῖς διπτύχοις τάττειν ἐνομοθέτησαν καὶ βισινεῖ δὲ γράμματα πέμποντες, τὸν μέχρις αἰματος ἀγῶνα νέπερ τούτων ἐμήνυον μηδὲ ἀντιτίθεται, οὐδὲ δαμῶς ἐκτεῖναι τῶν πατρικῶν διατεινόμενοι παράδοσεων. « Επειτα καὶ τὰς πέριξ διιδύνεις πόλεις, οἴτις τινες ἀπαράμιλλοι στρατηγοί, τοῖς πάσι τὰ πάντα ἐγένοντο» στηρίζοντες, βρωνύντες, τὸ βάθυμον διεγίροντες, τὴν αἰρετικὴν μανίαν προφθάνοντες διάσκοντες ως δ τοῦ Θεοῦ Λόγος εἰτε μὲν αὐτὸς δύος Θεὸς καὶ ἀνθρωπος: μία δὲ τούτου ὑπόστασις, εἰτον πρόσωπον, φύσει τούτων ἐκάτερον ἔχουσα, τὴν θεότητα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα δὲ δὴ καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι κηρύττειν σύνοδον, τὰς ἐπ' ἀμφότερα τῶν αἰρετικῶν παρατροπὰς διαφύγουσαν. Τὸ γάρ δύολογεν ἐν πρόσωπον τὴν Νεστορίου φρεγοθλάσσειαν διπωθεῖται: οἵτις δὲ δύο φύσεις δοξάζει, τὴν Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου συναίρεσιν ἀποκρούεται. Οὐ γάρ κατὰ Νεστόριον εἰς Υἱούς δύο καὶ ὑπόστασεις Ισαῖς καὶ αὕτη τὸν ἐνα διεῖδε Χριστὸν ἀλλ' οὐδὲ ἐπίσης Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ. πρὸς δὲ καὶ Σευτήρῳ, εἰς μίαν φύσιν συγχέει τὴν θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα τοῦ ἐνδος Χριστοῦ. Φύγοντες γάρ τούτων ἔκαστας πλέον ηδει, δὲ μὲν τὴν διαίρεσιν. Διόσκορος δὲ τὴν συναίρεσιν καὶ δὲ μὲν εἰς τὸ δύο λέγεν Υἱούς, δὲ εἰς τὸ μηδένα κυρίως δύολογεν, ἀδιλίως ἐξέπεσον. Νεστόριος γάρ τὴν σύγχυσιν δεδοκών, σχέσεις μόνον εἴτοντα αὐθεντικὰ τῆς θεότητος ἔνωσιν ἔλεγε γενέσθει τῇ ἀνθρωπότητι ως συμβαίνειν μετὰ τῶν φύσεων καὶ δύο πρεσβεύειν Υἱούς, καὶ ὑπόστασεις διττάς καὶ ἐνα μὲν Υἱὸν τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς ιδικῶς γεννηθέντα, ἀλλον δὲ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου, χάριτι μόνον τὸ τῆς θυσιας ἀξιώμα κληρωτάμενον. Οὐ δέ γε δυστυχήσει, Εὐτυχής, πρὸς δὲ καὶ Διόσκορος, ναὶ μήν καὶ Σευτήρος δὲ τούτοις παραζευχθεὶς ὑπερον, τὸ διπλόν δῆθεν Νεστορίου θέλοντες διελέγγειν, κακῶς τὸ κακὸν λύνται, εἰς αποπωτέραν ἀνοήτως ἐκκλιναντες αἰρεσιν μίαν τολμήσαντες φύσιν ἐπινομίσαι, θεότητος λέγων καὶ ἀνθρωπότητος, τὸ γε εἰς αὐτοὺς ἤκον, τὸ ἀπαθέτης τῆς θεότητος εἰς πάλος κατάγοντες. Εἰ γάρ μίαν δοίημεν γενέσθαι τὰς ἐπὶ Χριστῷ συνδραμούσας φύσεις κατὰ τὸν ἐκείνου λήρον, δὲ Θεὸς καὶ ἀνθρωπος, συμμετέχει πάντως οὐανάτου καὶ ηθεότης. 'Αλλα' ἐμφράξοι τούτοις τὸ στέμμα Πέτρος δο κορυφαῖος τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, inter se invicem relationem habent: sicuti ad patrem filius, et contra. (Suid.)

Χριστού πατήστρος ὑπέρ ιμάρτων σαρκὶ λέγων, οὐ προστιθεῖ; γε μὴν καὶ θεοτητεῖ. Εἰ γὰρ καὶ ἡ Χριστοῦ θεότης καθ' ὑπόστασιν ἥγετο τῇ σαρκὶ, διὸν οὐδὲνον οὐδὲμαῶς κυινῶνδες αὐτῷ καὶ τοῦ πάθους ἐγίνετο πᾶς γάρ, ἐπει τὸ θεῖον παντάπατος πάθους παντὸς ἀνεπίδεκτον; Καὶ γε καλῶς χυροῦσα τὴν οὐνοδος, θεοπίκει δύο φύσεις τὸν Χριστὸν εἶναι, ἀσυγχύτας, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτας ἥγωμένας· καὶ ἐν μιᾷ ὑπόστασει τοῦ Θεοῦ Λόγου τιμᾶσθαι τὸν οὐτὸν περὶ αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὸν λόγον τῆς θεότητος καὶ ἐπ' ἔσχάτων αὐθίς τὸν αὐτὸν νόμῳ καινοτέρῳ φύσεως ἀνθρωπίνης ἐκ τῆς ἀγίας γεννηθέντα Παρθένου· ὅμοιον τῷ Πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ ἐκτέρων οὐσίαιν· μονογενῆ κατὰ τὸν Πατέρα, καὶ πρωτότοκον κατὰ τὴν μητέρος· εἰς πολλὸν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτισμάτος οὐθετήθησαν τῷ πατέρι. Ταῦτα πανταχοῦ διειδότες ἐδίδασκον οἱ ἔξιφθεις εἰς θυμὸν ὁ ἀνδρός βασιλεὺς, φειδιγίαν αὐτῶν κατεδίκαζεν· ἔως οὐ ἐκεῖνον τὴν δρυκτὸν ἔκοπλαν παρὰ πόδας· ή ἀ.ωθεν ἐπιχειρίας διηρή τὴν ἐκείθεν μετάς. αστενεῖς δὲ τῇ μὲν Ἐκκλησίᾳ ὁ σφραδρός ἐλώρχος κλύδων, ἐκίνοις δὲ ἡ ἔκοπλα ἐλύετο, ἐπιτὴν φίλην ἡσυχίαν ἐκ τῶν σκημάτων ἀναγομένος. **C** quem sibi multos in baptismo in aliorum iura docuerunt. Imperator autem impius ira accensus, ad exsilium eos condemnavit: quonad usque in illum brevi inevitabile illud exsilium, istam videlicet ex hac vita migrationem, vindicta divina decrevit, per quam ingentes Ecclesiæ factus conquiavero: atque illi ab exilio revocati, ex ieruminis ad optatam quietem rediere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑΥΡΙΟΝ.

Ἐτι περὶ Ἡλία καὶ Ιωάννου τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων· καὶ ὃς ἐκ μεταμορφείας συνύμμενος Ιωάννης τῷ ὄρῳ δόγματι, καὶ ἀναστάσια τοὺς μὴ δεχομένους τὴν τετάρτην σύνοδον, εἰς κοινωνίαν τοῖς ἄλιοις Πατρώσιν ἐδέχθη.

Ἄλλα μὴ πω περὶ τούτων· πρινὴ γάρ ταῦτα συμβῆναι, Σευῆρος τῷ Οἰνῳ ἐκάθιζε, καὶ τυρχανεῖν τὴν εὐσέβειαν ἐπειράτο, τὰ πάνδειν ἐργαζόμενος. Ἐτετέλε δὲ καὶ Ἡλίας τῷ πατριάρχῃ τὰ κατ' ἔθος συνοδικά· ὃν ἡκιστα παραδεχθέντων, οἵ πολλὴ τῇ δυσσητεῖς ἐκέχρηντο, ἀνήπτεν αὐθίς τὴν δργήν τῷ χριτοῦντι· καὶ χείρα πολλὴν ἀνά τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπειπε τοῖς μη τὰ Σευήρου φρονεῖν ἥρημένοις· καὶ τοῖς ἐκείνου συνοδικοῖς ὑπογράψειν, ἐκωθεῖν μὲν τῶν θρόνων καὶ βλαντεῖν εἰς δεῖσος ἐπάγειν. Ήτο δὲ τὸ δεινὸν τῷ Ἡλίᾳ ἐπήρητο τῆς εὐσέβειας οὕτω τυρχανουμένης, οἱ θεοπίκειοι ἐκείνοις ἄνδρες τὸ μοναδικὸν αὐθίς ἀθροισαντες, ἐλαύνουσι μὲν ἀκόσμως τῆς ἐκκλησίας τοὺς τοῦ Σευήρου καὶ ἐκ βασιλέως πειμ-

αντα, δικαιοσύνης, dicere, **706** et quantum in eis situm suit, naturam divinitatis perpessionis expertem ad perpessionem deducere ausi. Si enim concedamus unam esse, quae ducet in Christo divinitatis et humanitatis concurrerunt, naturas, juxta illorum deliramenta, particeps prorsus etiam mortis fuerit divinitas. Verum os istis obturat Petrus Christi discipulorum coryphaeus, qui Christum pro nobis passum esse dicit carne, non adjiciens etiam divinitate. Tametsi enim divinitas Christi juxta subsistentiam carni unita est, hancquaquam tamen passionis particeps suit (1). Quomodo enim hoc fieri potest, cum divinitas perpessionem (2) prorsus nullam in se admittat? Recete quoque synodus pro auctoritate sua statuit, duas naturas Christum esse, inconfusa, immutabili, atque invariabiliter ratione unitas: et in una subsistentia Dei Verbi incarnati coli, eundem ante secula ex Patre, juxta rationem divinitatis: et rursus eundem in extremis diebus novo naturæ humanæ modo ex sancta Virgine genitum, aequaliter Patri et Matri, juxta utramque substantiam, unigenitum secundum Patrem, et primogenitum secundum Matrem, per quem sibi multos in baptismo in aliorum iura docuerunt. Imperator autem impius ira accensus, ad exsilium eos condemnavit: quonad usque in illum brevi inevitabile illud exsilium, istam videlicet ex hac vita migrationem, vindicta divina decrevit, per quam ingentes Ecclesiæ factus conquiavero: atque illi ab exilio revocati, ex ieruminis ad optatam quietem rediere.

C

707 CAPUT XXXIV.

Rursus de Helia et Joanne Hierosolymitanis patriarchis: e. ut per penitentiam Joannes, recepto sanguine dogmate, et in eos qui quartie synodi decreta non complectenterunt, contorto anathemate, in communionem a sanctis Patrius us sit receptus.

Verum nondum de eo dicendum est: priusquam enim id accidit, Severus in throno sedet, tyrannideisque adversus veram pietatem gravissima quæque faciens exercuit. Mittebat autem is more recepto ad patriarcham Heliam epistolas syuodales: quæ cum ab eo propter ingenem impietatem non recipierentur, ad iram rursum imperator commotus est. Atque is magnam armatorum manum Hierosolyma, aduersus eos qui Severo assentiri, et synodalibus ejus subscrivere nollent, misit, eosque sedibus suis pelli, atque vim etiam, si opus esset, afferre eis jussit. Porro cum Helias admodum premeretur, impietate ita sacerdente, admirandi illi vi, monachis rursum collectis, eos quia a Severo et

(1) Verbum quippe Dei ἀπαθέτος inpassibile, carne assumpta, παθήσαν passibile factum. Nec enim aliud se carne exiit (Col. 2.) nisi Dei Filius, qui carne se induit. (Ambr. lib. II. De fid.) — Et nihil passus est, qui non vere passus est. Tertull. — Deus natus in homine, mortuus resurrexit. (Hieronym. Col. 2.) Si Christus Deus et homo unus est, sic ut et est, cur eum formidas dicere passum, quem non formidas credere unum? (Vigil. lib. II.) — Hec credimus et predicamus cum Apostolo Deum crucifixum et mortuum in humana natura. (Idem.) — Sed et in ipsis injuriis agnosce divinitatem.

(Ambr. ubi supr.) — Ipse glorie Dominus passus est carne. Cyril.) — Ecclesiae fides scit in Christo dispensationem, sed nescit divisionem. (Hilar. lib. xx.) Dei Filius nominem assumpsit, et in illo humana perpessus est. Haec medicina hominum tanta est, quanta non potest cogitari. (August. De agon. Christian.) — Verbum Dei incarnatum suspensum est super lignum. (Iren. lib. v.)

(2) In abstracto, ut dicitur: secus in concreto. Et aliud est, in carne dicere passum: aliud, simpliciter passum dicere natura divinitatis. (Cyril.)

imperatore missi fuerant, tumultuanter ex ecclesia ejecerunt. Atque ubi postea alia quoque corum multitudo confluxit, in illorum conspectu, magna cum fiducia, eos qui cum Severo communionem habebant, anathemati subjecerunt. Imperator vero amoliri a se hoc tantum dedecus volens Olympium quendam, cui militares in Palestina copias attribuit, adversus eos misit: qui imperata pro imperiali potestate, ecclesiasticis sanctionibus neglectis, exsequeretur. Hic simul atque Hierosolima venit, divinum Heliam sede episcopali ejecit, atque in ejus locum Joannem quemdam Marcianni filium, cum Severo quidem communicantem, synodum autem Chalcedonensem rejicente subrogavit. Qua de re certior factus Sabbas, et quae cum eo erat sacra cohors, in stadium rursus procurrit. Atque quod Olympius rem ipsam tandem secum in animo considerans retrocesserat, cum Joanne novo patriarcha Sabbas collocutus, ei suasit, ut se a Severi communione abstineret, et Chalcedonensem synodum vel cum sanguinis effundendi periculo tueretur. Quod ille etiam Patrum persuasionibus reverenter susceptis, et pactis conventis cum Olympio initis neglectis, fecit. Ea vero re imperator offensus, Olympio magistratum ademit, et in Palestinam ducem Anastasium in illius locum suspectum misit. Qui ubi eo pervenit, praeter rationem exequi ea quae imperator vellet, in animo habens, Joannem statim, ne verbo quidem cum eo communicato, in carcерem conjecit: C 708 eunque vi ut synodum Chalcedonensem despiceret atque Severi communionem amplectetur, cogere aggressus est. Joannes quod cum Zacharia Caesar et Palestinae antisite secreto collocutus, audierat tempore flagitante opportuna fraude res gerendas esse: duci se quod ille vellet, facere paratum esse, pollicitus est, si modo post duorum dierum curriculum e custodia emitteretur: ne scilicet, inquit, videamus vi, non persuasione adducti, id quo imperatori placitum est, facere. Atque id ita factum. Et patriarcha custodia liberatus, monachorum cohortem in templum primi diaconi Stephani, ut praefractam haereticorum temeritatem frenaret, convocavit: atque aliud quoddam domo consilium, quo rerum gerendarum spectaculum conspicuum magis fieret, attulit. Nam dux ipse advenit, ut illo nimis teste praesente synodus aboleretur atque damnaretur. Joannes suggestum conceddit, ex utraque parte Sabbas et Theodosii propugnatorum fidei manibus utrisque suffultus. Atque ubi se paululum continuuit, et multitudinem etiam mussitare audivit, minus sanam fidem anathemate condemnari debere, fiducia plenus ejusmodi protulit verbum: « Si quis Eutycheti et Nestorio et Sotericho Cæsareæ Cappadocium episcopo assentitur, anathema. Si quis quatuor universalium synodorum dogmata non sequitur, anathema. » Dux ubi eam quasi fabulam perspexit, multitudinis impetu meiuens, bene seemum actum

A φθέντας. Πολλοῦ δ' ἐπειτα καὶ δίλου πλήθους συβρέσαντος, θαρρούντως εἰπόντες τὸν ἀκείνων τοὺς τῷ Σευήρῳ κοινωνοῦντας ὑπέβαλον ἀνανέμεται. Ἐπὶ δὴ τούτῳ τὴν τοσαύτην αἰσχύνην ἀποτρίψασι βουληθεῖς δικρατῶν, Ὁλυμπίῳ τινὶ τάξιν Πατριαρτίῃ περαδοῦς δινάμεις, κατ' ἔκεινων ἐξέπεμπεν δυναστεῖς βασιλεῖς, οὐ θεσμοῖς Ἐκκλησίας πρᾶξαι τὸ κελευθμενον. Ὁ δὲ ἀματεῖον Ἱεροσολύμων ἐπέβη, τὸν μὲν Θείον Ἡλίουν κατασπάσας τοῦ Θρόνου, ὑπερόριον ἐπεμπεν. Ἰωάννην δέ τινα τὸν Μαρκιανοῦ παῖδα, κοινωνεῖν μὲν Σευήρῳ συνθέμενον, τὴν δὲ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐκκηρύξαντα, τῷ θρόνῳ ἀντικαθίση. Ὅδη μαθών. Σάββας καὶ διπέρι αὐτὸν Ἱερῆς στρατῆς, εἰστρέψει τὸ στάδιον αὐθίς. Καὶ Ὁλύμπιος μὲν ἀνεχώρει, δημητρίῳ πρὸς νοῦν τὸ πρᾶγμα βαλὼν τῷ δὲ Β νέφῳ πατριάρχῃ τῷ Ἰωάννῃ περιτυχών, ἐπειθε μηδαμῶ; Σευήρῳ εἰς κοινωνίαν ἤκειν, τῆς δὲ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδου καὶ μέχρις αἴματος διεπικινδυνεύειν. Ὅδη καὶ ἐποίει τὴν τῶν Πατέρων εἰσῆγγσιν εὐλαβούμενος, τὸν πρὸς Ὁλύμπιον συνθήκῶν ἀλογήσας. Ἐφ' οἷς ἀγανακτήσας δι βασιλεὺς, παραλύει μὲν Ὁλύμπιον τῆς ἀρχῆς. Παλαιστίνη δὲ δοῦκα χειροτονήσας Ἀναστάτιον ἐπεμπεν δις ἔκεισε γενούμενος. καὶ τῷ βασιλεῖ πράττειν ἀλέγως θέλων τὰ πρὸς βουλῆς, μηδὲ ψιλοῦ λόγου τὸν Ἰωάννην μεταδούς, αὐτίκα δισμοτρίῳ καθειργεῖ βίαια ἐπάγων, τῆς μὲν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ὑπερορᾶν, τὴν δὲ Σευήρου κοινωνίαν ἀσπάζεσθαι. Ὅδη δὲ λελιθότως Ζαχαρίᾳ τῷ προέδρῳ Καισαρείας συγγεγονώς, ἥκουε τέχνη τὰ πράγματα μετελθεῖν τοῦ καὶ οὐ κατεπελγόντος, καὶ ἐπαγγείλασθαι τῷ δουκὶ, πᾶν εἰ τι βουλεμένῳ εἴη, πρόθυμος δρᾶν, εἰ τῆς φρουρᾶς μόνον διπλαγεῖ μετὰ δύο τρίαν παραδρομήν. ἵνα μή τις, φησι, δέξιαινεν βίᾳ καὶ οὐ πειθεῖ τὸ τῷ βασιλεῖ δοκοῦν ἐκτελεῖν. Καὶ τούτῳ μὲν ἐγίνετο· καὶ δὲ πατριάρχης ἀντετοκτονεῖται. Συγκατέστα; δὲ τὸ πλήθος; τῶν μοναχῶν τῷ τοῦ πρώτου τῶν διακόνων Στεφάνου νιψός, ὡς ἀν τὸ τῶν αἱρετικῶν αὐθαδεῖς ἀναστέλλῃ· καὶ διλλοὶ δὲ οἰκοθεν κατὰ θέαν τῶν πεπραγμένων προσδηλασθε. Παρῆν δὲ καὶ δ δούξ· ὡς ἀν τὸ πάρτυρι ἐκείνῳ ἀπόρθητος καὶ ἐκκήρυκτος ἡ σύνοδος γένηται. Καὶ δὴ δι τῆς Ἰωάννης δινεισιν εἰπόντος, ἐκατέρωθεν ὑπανεχθεντος ἐκατέρρει χειρὶ Σάββα καὶ θεοδοσίου τῶν πρεσβύτων τῆς πίστεως. Βραχὺ δὲ πιστών, ἐπει καὶ τὸ πλήθος ὑποψιθυρίζον ἥκουεν ὡς χρή τὸ μή ὑγιαίνον τῆς πίστεως ἀγαθεματιζεσθαι, θάρσους ὑπερ πληθυεῖς, τοιάνδε γωνήρη φήγυσιν· « Εἰ τις τὰ Εὐτυχῶν φρονοί τι Νεστορίου, Σευήρου τε καὶ Σωτηρίχου τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας, ἀνάθεμα. Καὶ εἰ τις μή τοις τῶν τεσσάρων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἐποιεῖ δόγματιν, ἀνάθεμα. » Ὅδη δούξ τὸ δρῦμα συνεῖς, δισας τὴν τοῦ πτήθους ὄρμην. φεύγειν ἥγαπα σωζόμενος. Οἱ γε μήν Πατέρες εἰδότες ὡς ἀκούσας ταῦτα χαλεπανεῖ βασιλεὺς, ἐπιστολὴν παρθησίας γέμουσαν διαπέμπονται, ἐλέγχουσαν μὲν ἔκεινον, τοῦ δόγματος; δὲ τὴν ἀκρίβειαν παριστάνουσαν ἀπόπον εἶναι φάσκουσαν Ἱεροσολύμιτας δινας, ἀφ' οὗ τὸ δόγμα πτηγίτων ἔρχεται, διμιαθεῖς νῦν τοῦ κρείτονος κα-

τεστάναι. Εἰδένεις γε μήν πίστιν, τὴν τῶν ἐν Νι-
καρίᾳ τεττάκισιτον ἀπρίξ δὲ καὶ τῶν διλων τριῶν
συνέδην ἔχεισθαι καὶ ἤγος ἐπομένων τῇ πρώτῃ καὶ
μῆδ' ἂν εἴ τι καὶ γένηται, μεθεῖναι τὰ ἐκ τρώτης
προμηθεῖντα, ἀλλὰ καὶ μέχρες αἰματος ὑπὲρ τούτων
εἰπερ δεήσειεν ἀντικαταστῆναι. Ὁ δὲ πατριάρχης
Πλωνίης σύναμα τοῖς δοτοῖς οὐκ ἐλάχιστον χρόνον
ἔπιειούς, Πέτρον ἐπίσημον ἀνδρα διάδοχον καὶ τῆς
εὐτενίας καὶ τοῦ θρίνου κεκλήρωται· φασί γε μήν
Ἡλίαν τῷ Ἀναστατίῳ τελευτῶν μέλλοντες τὴν τῆς
ἐκδημίας ὄραν τῷ μακαρίῃ Σάβσῃ διορισμένῳ
καὶ πόρθωθεν προειπεῖν. Τὰ μὲν οὖν ἐν Παλαιστίνῃ
συμβάντα τούτον είχε τὸν τρόπον.
quid accidat, se de primis traditionibus remissuros : sed eas ad sanguinem usque, si opus sit, de-
fensuros esse. Patriarcha Joannes una cum sanctis illis viris, postquam non brevissimo tempore su-
pervisit, Petrum ecclesiæ suæ et pietatis simul successorem habuit, virum præclarum. **709** Ile-
liam dicunt cum beato Sabba collocentum, et longe a Constantinopoli dissitum, cum Anastasius mori
deberet, migrationis ejus horam præfixisse. Res Palestina ad hunc se habuere modum.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'

*Περὶ Τιμοθέου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ
Συμπάχου καὶ Λαυρεντίου τῶν Ῥώμης ἵστη-
στητον· καὶ περὶ τῆς ἐπρήγητος τῶν ἀπο-
στόλων Πέτρου καὶ Ιωάννου. Ἐτι δέ καὶ περὶ
Οενδερίου τοῦ Σκύθου, Δεντερίου τε καὶ
Ἀλιμουνδέου τοῦ Σαρακηνῶν φυλάρχου.*

Τιμόθεος δὲ τῆς Κωνσταντίνου πρέδρος διά-
φρος Μικεδινίῳ τῷ πρὸς αὐτοῦ τὴν Ἱερωσύνην διέ-
ποντι μάλα καθίστατο· νόθορος τις καὶ αὐτὸς πρὸς
τὸ δοκοῦν φέσται στρεψθενος, ποτὲ μὲν τὴν ἐν
Χαλκηδόνι οὐδὲν προτείμενος, ἀλλοτε δὲ ὑποτίθη-
τω τῷ ἀνάθεματι. Οἶον γὰρ αὐτῷ περὶ τὴν τοῦ
Στουδίου διεπράχθη μονὴν δηγήσομαι. Ἐτελεύτα
μὲν γὰρ δὴ τῆς μοτῆς προεστῶς θεράπων Τιμόθεος
δὲ παρῆν δίλον προχειρίσων εἰς προστασίαν. Ὁ δὲ
τὴν ἐπιεροπὴν τῆς ἀρχῆς μέλλων λαμβάνειν, διετρύ-
χετο ἀπώλοντον ἔχειν ψῆφον προστασίας εἰςδέξε-
σθαι, φη μή διὰ στοργῆς ἐστιν ἡ ἐν Χαλκηδόνι οὐν-
δὼς. Τιμόθεον δὲ ἀποψισάμενον καὶ διερήθρην
τῷ ἀναθέματι παραπέμψαντα δὲ ἀν μή τὴν εἰρη-
μένην σύνοδον δίχοιτο· κατεδέχετο τὴν χειροτονίαν
δὲ προθητεῖς. Ὁ δὲ τῶν αὐτοῦ διακόνων πρώτος
πιρῶν, ὑδρεύει τὸν Τιμόθεον ἔβαλλεν, ὡς μὴ ἐγ-
ένεις ιστάμενον, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐπὶ τούτῳ, νῦν δὲ
ἐπ' ἐκείνῳ δίκην Εὐρίπου μεταβαλλόμενον. Καὶ ἐς
τὸν βασιλέα λίν, κατεμήνυε τὴν ἐγχείρισιν. Ὁ δὲ
μετάπεμπτον ποιησάμενος, χαλεπῶς τῷ ιερεῖ διε-
τίθετο. Τὸν δὲ τὸ αἰσχρὸν ἀποτρίβημενον, τούτων τον
περὶ τοιαῦτα ἐκήρυξεν, ἀνάθεμα φάσκων παντὶ ἀν-
θρώπῳ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον δεχομένῳ. Ἐπὶ
δὲ δασοῦς Μικεδινίου ὡς ἐκείνου δῆθεν μή τὸ τῶν
τριακοσίων παραδεχομένου σύμβολον, τούτον μᾶλλον
φάσται καὶ οὐ τὸν Κναρέα Πέτρον· καὶ καθ' ἐκάστην
σύναξιν τούτο παρασκευάσας λέγεσθαι, ἀπαξ τοῦ
τοιούς πρότερον κατὰ τὴν Παρασκευὴν τοῦ ἡγιου
πάτους μόνον ἐπ' ἐκκλησίας λεγόμενον, ἥπέρ μοι

(I) Studius dynastæ celebre templum et mona-
sterium condidit, quod Studiarum cognominatum
est. Et consulatum gesit. De qua re versus illi
sunt editi:

A res. quod fuga saluti sua consuleret, putavit. Pa-
tres autem ipsi cum scirent imperatore ea re
audita iratum fore, epistolam libertatis plenam ac
eum dedere: in qua cum illum arguebant, tunc
dogmatis sui certitudinem astruebant. Absurdum
quippe etiam esse scriptere, cum Hierosolymitani es-
sent, unde dogma ipsum tanquam e fonte profluxis-
set, si tum primum tanquam seri discipuli, id quoq;
optimum esset discere deberent. Seire se quidem,
a trecentis decem et octo Patribus Nicæa promul-
gatione fidem: tenacissime autem alia quoque tria
concilia, ut quæ prioris illius vestigiis inniterentur,
retenturos: neque quidquam, etiam si duri ali-
quid accidat, se de primis traditionibus remissuros: sed eas ad sanguinem usque, si opus sit, de-
fensuros esse. Patriarcha Joannes una cum sanctis illis viris, postquam non brevissimo tempore su-
pervisit, Petrum ecclesiæ suæ et pietatis simul successorem habuit, virum præclarum. **709** Ile-
liam dicunt cum beato Sabba collocentum, et longe a Constantinopoli dissitum, cum Anastasius mori
deberet, migrationis ejus horam præfixisse. Res Palestina ad hunc se habuere modum.

B

CAPUT LXXV.

*De Timotheo Constantinopolis, de Symmacho et
Laurentio Romæ episcopis. De sancctorum aposto-
lorum Petri et Pauli seriis. De Theudrico Scytho.
Item de Deuterio et Alamandaro Saracenuorum
ducibus.*

Timotheus autem Constantinopolitanus episco-
pus magnopere a Macedonia, qui ante eum epi-
scopatum gesserat, dissensit: qui et ipse, veluti
cothurnus aliquis, facillime animum ad ea quæ
hominiibus placita essent, converteret, nunc quidem
contra, eamdem anathemate constigens. Quid
vero is in Studii (I) monasterio fecerit, commemo-
rare libet. Monasterii ejus curator diem suum
obiit: atque ibi Timotheus, ut alium illi praeficeret
prefectum, affuit. Et cum is qui procuratio-
nem eam suscipere debebat, asseveraret, jurisju-
randi se religione, ne suffragium aut electionem
praefectoriae ejusmodi ab eo susciperet, qui non ex
animō Chalcedonensi synodo assentiretur, obsti-
ctum esse: Timotheus in eum per damnationem
anathema, qui synodum eam non recipere, conje-
cit. A que ita, qui designatus fuerat, ordinationem
suscepit. Ibi tum primarius ejus diaconus progres-
sus, convicia Timotheum incessit, quod non in
una sententia persisteret, verum nunc hue, nunc
illuc, ad instar Euripi, per animi æstum et flu-
ctuationem se conserret. Rem eam diaconus ait
D imperatore retulit, qui Timotheum accitum gra-
viter ohjurgavit. Et ille ut probrum hoc bholeret,
diversam prorsus a priore sententiam publice pro-
mulgavit, et anathema in hominem quemque, qui
Chalcedonensem reciperet synodum, torsit. Non-
nulli ut Macedonium, perinde atque trecentorum
et decem octo illorum symbolum non comproba-

Στούδιος ἀγλαδὸν οῖχον ἐδείματο, καρπαλίμιος δὲ
Ὄν κάμεν εὔριτο μισθὸν ἐλῶν ὑπατιῶν φάδον.
Magnificum postquam construxit Studius aedem,
Consulis accevit mercede nomine honorem. (Suid.)

rit, calumniarentur, Timotheum hunc, non Petrum Cnapheum instituisse dicunt, ut in synaxi et conventu ecclesiastico quovis symbolum id diceretur, quod antea semel tantum anno quilibet Paracessives passionis sancte die in eccllesia legi solitum fuerat, sicuti supra diximus, cum episcopum primas religionis nostrae institutiones docere oportere. Hec de Timotheo. Tum vero apud veterem quoque Romanam confusio et turba exrita est talen ob causam. **710** Vir quidam Festus nomine primarius, senator Romanus, propter reipublice Romanae utilitates quasdam Constantinopolim proiectus, et cum Anastasio colloctus est. Atque ubi ex animi sententia negotium consecutus, postea etiam ei supplicavit, ut ibi Petri et Pauli apostolorum memoria maiore reverentia et cultu, sicuti Romae fieri solet, celebraretur. Ea enim nulla cura, atque, ut ita dicam, sicuti sors tulisset culta anteas fuerat. Anastasius petitioni ejus non gravate consensit, et constitutione promulgata sanxit, ut magnifice ab omnibus conventus ecclesiasticus in apostolorum eorum honorem ageretur. Ab eo tempore conventus ejus celebritas magna cepit incrementa, atque ingenti cum letitia est frequentata. Et quod alio in eccllesia Constantinopolitana Macedonius eniteret, per Festum quem diximus, is synodalem epistolam ad episcopum Romanum Anastasiū, ut ille magis ac magis synodum Chalcedonensem confirmaret, dare decrevit. Sed id imperator Romanus cum resciviseet, impediit. Et Festus in secreto colloquio imperatori, Anastasiū Romanum antistitem se facile adducere posse, ut Zenonis heretico assentiret, et manu sua subscriberet, significavit. At ubi Romanum rediit, Anastasiū episcopum decessisse comperit. Proinde operam dedit, ut vel per speciem et simulationem, ea quam pollicitus fuerat, subscriptio perficeretur. Itaque quibusdam pecunia corruptis, praeter receptum morem effecit, ut illi Laurentium quendam Romanum episcopum gerent. Populus autem alium creandū decrevit. Ita seditione orta, eodem tempore duo designati sunt antistites. A pluribus namque Symmachus diaconus, a parte autem altera Laurentius episcopus ordinatus fuerat. Verum sedatio ea qua ad triennium non sine erubibus, rapinis, aliisque calamitatibus, quae in ejusmodi tempora incidere solent, duravit, sospita est (1). Nam Theuderichus qui tum Romanum obtinebat (2), etiamsi Arianus esset, synodum tamen episcoporum coagit, et Symmacho episcopatum confirmavit. Laurentio autem pulso thronum Nuceriae attribuit. Porro Laurentius haudquaquam quietos esse voluit, sed episcopatum Romanum affectans, populum ad sedi-

(1) In dissidio isto possimum sicutum in sacerdotes, et virginis sacras. (Blond. Diacon.) Transmundus Vandaliū rex in Africa cxxx episcopos catholicos in Sardiniam relegavit, quibus Symmachus Romanorum episcopus subsidia eleemosyne suppeditavit. (Diacon.)

A proulerunt, διπηνάκα κατηχεῖν ἔχρη τὸν ἐπίσκοπον. Τοσαῦτα καὶ περὶ Τιμόθεου. Πολλὴ δέ τις καὶ ἀνά τὴν πρεσβυτέρων Ῥώμην σύγχυσις τηνικαῦτα κεκλίητο, αἰτιαν σχρύσα τοιάνδε. Ἀνήρ τις Φῆστος τὴν κλήσιν τῆς ἐν Ῥώμῃ γερουσίας ἐπιπολὺ μετασχίνων, διά τινα τῆς Ῥώμης συντέλειαν πρὸς τὴν νεωτέραν ἔχει Ῥώμην. Ἀναστασίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ συνελθών, καὶ εἰ πρὸς βουλῆς ἐκπεράνας. Ἐπειθ' ἰκέτευς τῶν ἀποστόλων τὴν μνήμην Πέτρου καὶ Παύλου αἰδοῖ πολλῇ καὶ σεβάσματι· ὡσπέρ δῆτα καὶ Ῥώμη γίνεται ἐκτελεῖν· ἀμελῶς καὶ ὡς ἀν τις εἴποι, ἢ ἔτυχεν ἐπιτελουμένη τὸ πρότερον. Κεχρισμένα δὲ ἐκενινοῦ θέλων ποειν Ἀναστασίος, πεθύνος ἦν· καὶ ἐτύπου πανδημεῖ περιφανῶς τὴν τὸν ἀποστόλων ἄγειν πανήγυριν· ἐξ ἐκείνου τε εἰς μέγα B καὶ πολὺ εἰ ἐπέδωκεν ἡ πανήγυρις, πρὸς τὸ φαῖδρον αὐξηθεῖσα. Ἐτι δὲ τῷ θρόνῳ διαπρέπων τῇ; Βυζαντίῳ δὲ Μακεδόνιος, διὰ τοῦ εἰρημένου Φῆστου συνοδικὰ τῷ Ῥώμης ἐπισκόπῳ ἐπειμένι Ἀναστασίῳ, ὡστ' ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐν Χαλκηδόνι κρατύνειν σύνεθιν. Γνοὺς δὲ τοῦτο δὲ βασιλεὺς Ἀναστασίος είργεν. Οὐ δὲ Φῆστος λάθε μᾶλλον βασιλεὺς προσέλθει τὸν Ἀναστασίον διδ σπουδὴν ἐποιεῖτο, σχήματι τὸν ὑπερχημένον καθυπογράψειν· καὶ δὴ τινα: χρήματιν ὑποφείρας, παρὰ τὸ εἰωθός παρεσκευάσσωτο, Λαυρέντιον τινα Ῥωμαλον ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάγειν· τὸ δὲ γε πλήθος ἔτερον ἥρετο ποιεῖν. Στάσεως οὖν γενομένης κατὰ ταυτὸν δύο χειροτονοῦνται ἐπίσκοποι, καὶ τοῖς μὲν πλείσι Σύμμαχος ἀπὸ διακόνων ἐκρίνετο Θεοτέρφ δὲ μέρει Λαυρέντιος· ἐχειροτονεῖτο. Φι' ἀπερ οὐκ δινευ φώνων καὶ ἀρπαγῶν καὶ διλῶν διενῶν δσα δὴ τοῖς τούτοις φιλεῖ ἐπειδηται, τι στάσις ἐκρίνετο ἐπὶ τρία ἐτη κρατήσσωται. Ως καὶ τὸν Ἀρέτον Θεοδέριχον, τηνικαῦτα τῆς Ῥώμης κατέρχοντα, εἰ καὶ τὰ Ἀρείου ἐνότει, σύνοδον ἐπισκόπων ἀθροῖσαι, καὶ Σύμμαχον μὲν τὴν Ιερωτηνην κυρώσαι, Λαυρέντιον δὲ ἐξειάσαι, ἐπὶ τινα πόλιν Νουκερίαν διομά ἐνειρόντεν. Άλλ οὐδαμῶς ἡσυχῆ μένειν Λαυρέντιος ήσει. Τίς δὲ ἐπισκόπης ἐφιέμενος, στασιάζειν τὸν δῆμον ἡρέοντες. Σύμμαχος δὲ καὶ τὸ Ιεράθναι ἐκείνον προσαφέλμενος, ὑπερδρίον ἥγε· καὶ οὐτως ἡ κατὰ Ῥώμην στάσις ἡρέμει. Περὶ δὲ Θεοδέριχου καὶ τις τοιούτον ιστόρηται. Διάκονος τις τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει στοχῶν, περιμνῶς ἥγχαπτο τῷ Ἀρρφ· καὶ παντὸς τοῦ διονοτος παρ' ἐκείνου ἀπήλαυς. Καὶ δὴ δὲ ἀπάκοντας τὰ κεχαρισμένα καὶ φίλα δῆθεν ἐκείνως πρέπειν θεόλων, τῆς διονοσίου πίστεις ἔστιν ἀποστήσας, τὰ Ἀρείου ἐπρέπειν. Οὐ δὴ γνοὺς δὲ Θεοδέριχος, τὸν οὕτω διαφερόντως ἐρώμενον ἀφεῖται τῆς κεφα-

(2) Theuderichus rex Romanum votis omnium tenuit: mitis, affabilis, in plebeum liberalis: populo omnonam donavit, captivos redemit, civitatis aedificia restituit: in Italia oppida pleraque exstruxit et ornavit. (Cassiod. Blond.) Ille est, qui Tetricus Veronensis, seu Detricinus a Berna nominatur.

λέγει εἰπών· Εἰ τῷ Θεῷ τὴν πίστιν ἀκριτιφή οὐκ Α
ἴψυλαζεις, πῶς ἔξεσται σοι ἀνθρώπῳ φυλάξῃ συν-
ειδῆσιν ὑγιαίνουσαν; Τηνικαῦτα δὲ καὶ τις τῶν
Ἀρειανῶν ἐπίσκοπος, Δευτέριος δούμα, ἐν τῇ Κων-
σταντίνου βαπτίζων Βάρβαραν τινὰ ζηνομά, οἷς δὴ
οὐθετῶν τὸν τοῦ Κυρίου παράδοσιν, εἰπεῖν ἐπιτολ-
μῆσας παρὰ τὸ εἰωθός, Βαπτίζεται Βάρβαρας εἰ; τὸ
ζηνομά τοῦ Πατρὸς δὲ Μίου ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, αὐ-
τίκα τὸν παρὰ τῇ κοιλυμβήρικην θυδωρ ἀφάνες; Ἕγερ-
νετ. Βάρβαρας δὲ ἐκεῖθεν διαφυγὼν, δῆλον πᾶσι τὸ
παράδοξον κατεστήσατο. Ἐσκωματάντων δὲ τηνι-
καῦτα καὶ τῶν Σκηνητῶν βαρβάρων περὶ τὴν μέ-
σην τῶν ποταμῶν· ληγίσαμένων δὲ καὶ Ἀρμενίων,
τὴν τε ἔκατέρων Φοινίκην, ἐπελθόντων δὲ καὶ τοῖς
Πιλαιστινῶν ὅροις, Ἀλαμουνδάρου τοῦ φυλάρχου
τῶν Σαρακηγῶν ἥγουμένου, πρὶς δὲ καὶ Ζερέον.
κακῶν τε κεπονθήτων ὑπὸ τῶν ἐκκεσταχοῦ στρατη-
γούντων Ῥωμαίων, ὑστερον τίσχιαν ἥγον, Ῥω-
μαίοις σπεισάμενοι. Οὐ δ' Ἀλαμουνδάρος καὶ τὰ
Χριστανῶν πρεσβεύειν εἶλετο. Σευήρος δὲ τηνι-
καῦτα τὴν τῇ; Ἀντιόχου προεδρίαν ἐπειλημένος,
δύο τῶν ὑπὸ αὐτὸν ἐπεμπεν ἐπισκόπων, ἐφ' ᾧ τῷ
φυλάρχῳ τῆς σφετέρας μεταδίη λώδης. Θεδ; δὲ ἄρα
προφθάνων ὑπὸ τῶν τὰ δρόθα φρονούντων, καὶ τὴν
ἐν Χαλκηδόνι δεχομένων σύνεδον, τὴν ἄγδρα παρε-
πεκτεύεται μυεῖσθαι τὰ τελεώτερα, τῶν δὲ ὑπὸ Σευή-
ρου σταλέντων σπουδαζόντων μεταστρέψειν τὸν φύ-
λαρχον, καὶ τάναντες τῶν ἀιθῶν δογμάτων πρε-
σβεύειν, θαυμάσιον τι δρᾶμα εἰς Ἑλεγχον τῶν εἱρη-
μένων ἐμπχαντό, ὡς ἄρα εἰη γράμματα δεδεγμένοι;, C
ἢ ἐμήνυον διτιπερ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἄρτι τέλει:
τοῦ βίου ἔχρηστο. Τῶν δὲ ἐν ἀδυνάτοις είναις τούτοις
εἰπόντων, ὑπολαβών δὲ φύλαρχο; ἔη; Καὶ πῶς Θεδς
γυμνὸς σταυρὸν κατεδίξατο καὶ ήμετ; εἰ μὴ δύο
φύσεων ἦν Χριστὸς δ Θεδς ἡμῶν, ὅτε μηδὲ ἄγγελος
πάσχειν ἢ ἀποθνήσκειν πέφυκεν; Οἱ δὲ τὰ Σευήρου
φρονούντες, αἰτιχύντες ἔμπλεψι, ἀσυντάκτες ἀνεχώρουν
ἔκειθεν. Ἐν τούτοις μὲν δὴ τὰ κατὰ τὰς ἔκκλησίες
πανταχοῦ τῆς γῆς καθειστήκει ἔως οὐδὲν Ἀναστάσιος
ἐπὶ τῶν τῆς βασιλείας ἦν σκήπτρων· δη δῆτα οἴσ-
περ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνδέψι ἐναντία φρονούντα,
τινὲς κρίναντες, τῶν λεπῶν δεγράψαντο βίσλων. Ἐν
δὲ ιεροσολύμοις, καὶ ἔτι τῷ ζῆν περιών, ὑπεβλήθη
τῷ ἀναζέματι. Οὐ πόρρω δὲ ἀν λόγου μοι γένοιτο,
καὶ οὐδετέρα διηγήσεως ἀξια ἐπ' αὐτοῦ πεπραχμένα D
ἴγνων, τῷ παρόντι συνάπτειν σπουδάσματι.

lionem concitavit. At Symmachus sacerdotali
quoque homini abrogata dignitate, in exsilium
eum misit, 711 atque ita Romæ sedatio quievit. De
Theudericio hujusmodi quiddam historiæ tradunt.
Ministrum is quemdam sanorem fidem sectantem,
effictum amore insano prosequebatur, et ad volu-
pitatem eo abutebatur. Et ille, ut quæ grata placita-
que ei essent faceret, ab τοῦ ὁμοστοῖ (consubstan-
tialis) fide desciscens, ad Arianismum transiit. Quod
ubi Theuderichus comperit, caput, illi quem tan-
topere amaverat, resecuit, inquietus: Si Deo fidem
sinceram non servasti, quomodo mihi qui homo
sum, conscientiam sanam præstabis? Eadem tem-
pestate episcopus quidam Arianus, cui nomen Deu-
terii fuit, in urbe Constantinopolitana, Barbam
quemdam cum baptizaret, veluti Domini traditio-
nem abolens, præter morem receptum diceret aū-
sus est: Baptizatur Barbas in nomen Patris per
Filium, in Spiritu sancto. Ecce tibi autem, unda
quæ in sacro lavacro erat, dereum disparuit, et
Barbas inde profugiens, miraculum id omnibus
promulgavit. Eodem tempore Scenita: (1) barbari in-
cursionem in Mesopotamiam fecerunt, Armeniam
quoque et utramque Phœniciam populati sunt. Im-
petum vero in fines etiam Palæstinae Alamundarus
Saracenorum gentis princeps, et Zarethas (2) præ-
lterea Persarum dux fecerunt. Qui male ex parte
omni a Romanis ducibus accepit, postea cum Ro-
manis pace facta quievere. Alamundarus Christia-
norum quoque sacra suscepit. Severus tum Antio-
chenum administrabat episcopatum, qui ex epi-
scopis suis duos ad Alamundarum, ut contagione
sua eum inficeret, misit. Deus autem illum præ-
veniens, fecit ut ille a recte sentientibus et Chal-
cedonense concilium comprobantibus, per initia-
tionem meliore religione imbuueretur. Porro qui
Severo submissi fuerant, gentis principem trans-
versum agere, et ad professionem veræ doctrinæ
contrariam abducere contendenterunt. Atque ille mi-
rificam quamlibet fabulam, qua dicta eorum con-
vinceret, consinxit, litteras se accepisse dicens, in
quibus esset, Michaelē archangelum nuper admo-
dum vita defunctum esse. Cum vero illi tamē eam
rem esse dicerent, quæ prorsus fieri non posset:
712 subinserens gentis princeps, Et quomodo
(inquit) purus Deus more nostro crucem suscep-
pit, si non duarum naturarum fuit Christus Deus noster, quandoquidem ne angelus quidem pati ait
mori possit? Porro Severi sectatores cum dedecore turpiter inde abscessere. Hic status ecclesiarii
ubique fuit, quandiu Anastasius imperium obtinuit: quem propterea quod synodo Chalcedonensi
adversari quidam judicarent, ex sacris exemerunt libris. Hierosolymis vero, cum adhuc superstes
esset, anathemate condemnatus est. Ceterum ab instituto alienum non fuerit, si ea quæ sub impe-
riu ejus gesta esse compcri, et digna memoratu sunt, operi huic annexuero.

(1) Scenitæ Arabes. (Plin. lib. v, cap. II.)

(2) Αριδ Procop. hic Ezarethas dicitur, alicubi etiam Azarethus.

*De rebellione Longini Isauri, alteriusque Longini.
De administratione regni Persarum Peroz, blasi, et Cabada, ut cum Romanis pacem fecerint.*

Longinus Zenonis frater fuit, ut supra diximus. Ille ab Anastasio in patriam relegatus, exercitu quindecim milium ex Isauris collecto, adversus illum, aperto cum eo Marte congressurus, bellum movit. In hujus castris cum plurimi alii, tum Conon ille Apameæ in provincia Syriae episcopus fuit. Is episcopali functione militari munere commutata, Isauris Isanrus in bello præfuit. Postremo vero prælio commisso, cum Isauri internecione cœsi essent, Longini et Theodori capita Constantiopolis allata sunt: quæ imperator hastis prælongis infixa, in loco eo qui Ficorum nomen obtinet, et ex adverso Byzantio est, sublimia collocari jussit, ut gratum Constantinopolitanis essent spectaculum, qui quamplurimis ab Isauris affecti suerant malis. Longinus vero alias quoque Selinuntius cognominatus **713** et cum eo Indes quidam, qui diu tyrannidem exercuerant, captivi a Joanne⁽¹⁾ militiae duce, cui Cyrti, hoc est, gibbosi seu incurvi cognomen erat, ad Anastasium missi sunt. Perjundum ii imperatori et Byzantiis spectaculum præbuerere, cum gravibus catenis vincti tyranni, in triumpho et maxima hominum frequentia, per circum maximum, et vias publicas traferrentur. Unde in imperitorium ærarium Laurica, que antea vocabatur, pensio illata est. Erat autem ea quinque millium minarum, quæ Barbaris istis quotannis pendebantur. Persarum quoque rex Perozes Nephthalitis Hunnis bello illato, inglorius in regnum suum rediit. In angustiis enim quibusdam, ubi eos persequebatur, agmine eorum conferto, circumventus, et exitu carum omni præsidio clauso, ab eis captus est. Itaque ad necessitatem eam redactus, pacem ab illis petiit. Nephthalitarum⁽²⁾ autem dux non prius conditiones pacis admisit, quam Perozes corpore inclinato adoratio ni ei honorem præstilis, et sponsione una cum juramento interposito confirmavit, nunquam se Nephthalitis bellum illatum esse. Et ille vel invitus rem eam, quæ præter rationem esset, temporis necessitate adactus fecit, et cum dedecore maximo domum reversus est. Postea vero ignominiam eam non ferens, contra jurisjurandi religio nem, cum exercitu contra eos prosectorus est. Et eam illi rursum Insidias ei struxissent propter iusjurandum violatum cœsus est. Persæ, Cabadæ minori natu filio ejus, regnum tradidere. Quod cum ille administraret, lege lata, ut communis uxores essent, constituit. Quam ob causam Persæ regno Cabadæ abrogato, in custodiam insuper eum conjecterunt: et Blasum, alterum Perozæ filium,

(1) Ille Seyham, seu potius Gottlum fuisse, sit Evagr. lib. iii, cap. 53.

(2) P. o. c. Euthalitas Hunnos vocat, hoc est,

Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως Λογγίου τοῦ Ἰσαύρου, καὶ τοῦ ἔτερου Λογγίου· καὶ περὶ τῆς βασιλείας τῶν Ηγεῖων Ηγεδόν, Βλάσου καὶ Καβάδου, ὡς Πρωταρίας ἐσπεισατο.

Ομαίρως ἦν Ζήνων Λογγῖος; δυνα· δε, ώ; μη πρότερον εἴρηται, ὅπ' Ἀναστασίου τὴν πατρίδην κατειληρώς, πλήθος Ιασύρων ὡσεὶ δεκάπεντές κιλιάδες ἀθροίσας, ἐπεισιν Ἀναστασίῳ ἀναφασθεῖν τὴν μάχην ἀράμενος. Συνείποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι πὲν πλεῖστοι· ἀλλὰ καὶ Κένων ἐκεῖνος ὁ τῆς ἐπαμείᾳ τῆς ἐν Σύρωις ἐπαρχίας τὴν ἐπισκοπὴν εἰληφὼς· Ἀνταλιαζόμενος δὲ τὸ στρατεύειν τοῦ ιερᾶσθαι, Ισαύρους Ισαύρος ἐπειστράτευε, καὶ τέλος ἐπειλ πρὸς ἀλιθίους ἐρήμηντο, τὸ μὲν τῶν Ισαύρων ἄπτων ἄρδην διέψυχετο. Άλλο γε μήν κεφαλὴν Λογγίου καὶ Θεοδώρου ἀνά τὴν Βύζαντος ἐκομισθῆσαν· ἂς ἐπὶ μετεώρου κοντοῖς τισιν ἀναρτήσας ἐβασιλεύει, ἀνὰ τὰς Συκᾶς, αἱ πύραν τοῦ Βυζαντίου εἰσι, τρυψήν τοῖς τὴν Κωνσταντίνου οἰκισμοὺς ἀντίκαν· οἵσι πόλλα ἀπτα τῶν κακῶν πρὸς τῶν Ισαύρων παθεῖν ἐγένετο. Καὶ Λογγῖος δὲ ξερός δὲ εἰλικρυτος ἐπονομαζόμενος, καὶ τις οὖν αὐτῷ Ἰνδῆς ἐπιποίει τῇ τυραννίᾳ ἐπιπλέετος, ζωγρίᾳ Ἀναστασίῳ πρὸς Ιωάννου τοῦ σερατηγοῦ φειπικλην Κυρτῆς ἦν, στέλλονται· ὁ βασιλεὺς τε καὶ Βεζάντιος ἥδη θέρμην εἶχον· ἐπὶ θριάμβῳ πολυναυθρώπῳ βαρετοῖς ἀλύσσεσιν ἀνά τε τὴν Ιπποδρομίαν καὶ τὰς λεωφόρους τῶν τυράνων περιεκυθέντων. Ἐκεῖθεν δὲ τοῖς βασικεῖσι, τῶν θρασυρῶν καὶ τὰ καλούμενα **C** Ισαύρικά· τούτο δὲ ἦν ἀν' Εκαστον ἔτος τοῖς βαρθάροις χροτηγούμενον χρυσὸν, πεντακισχιλία; ἐμνᾶς πουσάμενον. Ναὶ μήν καὶ βασιλεὺς τηνικαῦτα Ηέροντας Ηέροντας Ούννοις ἐπιστρατεύσας, ἀκίνες ἀνέστρεψε· στενοῖς, γάρ τόποις περιληφθεῖς, οἵσι ἐκείνοις ἐδίκαιον, ἐξαιρήσης ἐπισύστρεμμα τούτων ποιησαμένων, μέσον εἰχετο, φυλακαῖς τῶν διεξόδων ἡσφαλισμένων. Ἐν στεφῷ δὲ κομιδὴ καταστὰς Ηέροντας, εἰρηνεύειν ἐδείτο. Οὐ δὲ τῶν Νεφθαλιτῶν ἡγούμενος, οὐ πρότερον κατεδέχετο σπουδεσθαι, εἰ μή κύψας αὐτῷ τὴν πρεσβύτερην διάη, καὶ ἐγγύας αὐτὸν ἀποφαίσηται, δρκοῖς πιτροφορῶν, μή ποτε κατὰ Νεφθαλιτῶν ἐλέσθαι στρατεύειν. Οὐ δὲ τῷ κατερῷ βιβάζετος, καὶ δικαίων δράζει τὸ παράλογον ἡναγκάζετο· καὶ αἰσχύνης πλήρης ἀνέστρεψεν. Εἰς οὔτερον δὲ μή φέσων τὸ αἰσχύς, πραΐσσας τοὺς δρκους, ἐπ' ἐκείνους ἤξει· καὶ σύστη, εμφα ποιησαμένων αὐθίς ἐκείνων, τῇ παραβάσει τῶν δρκων διέψυχετο. Οἱ δέ γε Ηέρονται καθάδη τοινεώρῳ ἐκείνου παιδὶ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζουσεν· ἡ χρύμενος οὕτος, κονάς εἶναι τὰς γυναικας, πάσιν ἐνομοθετεῖ. Διάπερ Ηέρονται τούτον τῆς ἀρχῆς ἐκ κήρυκτον ποιησαμένοι, αὐτὸν μὲν ὑπὸ φρουρῶν έβίντο· Βλάσον δὲ τὸν ἔτιδον οὐδὲν τοῦ Ηέροντος βισιλέα σφῶν ἀνηγρέψευσιν. Καθάδη δὲ ἡ γαμετή, δοσ ἀνήκειν ἐκείνῳ τῇ φοινικῇ ἐπραττεν. Εὑπρόσωπος δ'

albos. Quapropter apud eum quidam pro Euthalitis Leucatias legunt, lib. i, 1 e b. l. Persic.

ώσας, τὸν φρούρωρον τοῦ κάλλους ἀλῶνται ἐποιεῖ, καὶ τῷ ταύτης ἔρωτι διωλεύει ὃ τι ἂν ἕκεινη φίλον εἴη αἰρεῖται. Ἡ δὲ σώφρων οὐτα καὶ φίλανδρος, τὸνδρὸς τὸν ἔρωτα ἡγγείλει τὸν φρούρον· ὁ δὲ ἐνδιδόνται τῇ θελήσει περηγγύα τοῦ ἔρωτον. Τοῦ δὲ μύσους προχθέντος, ἡ γυνὴ ἔδεστερον ἐπὶ τὸν ἀνδρανοῦται τὸ εἰκός ἐκείνῳ εἰς θεραπείαν ἀποτληροῦσσα. Λέγοις δέ τις; Καβάδης φίλος ἐξ τὰ μάλιστα καθεστῶν; διὸ τῆς γαμετῆς ἐμήνυεν, ἐν τινὶ χώρᾳ Ἱππούς τε καὶ ἀνδρας ἐμπαρασκεύουσας ἔχειν· διὸ ὃν εἶ γ' αἰροῖτο ἀπὸ διδράσκειν, εὐχερές καθεστάντας, καὶ τὴν ἄρχην αὐτοῖς ἀναλαμβάνειν. Ἐπειδὲ νῦν ἐπεγένετο, ἐπειδεὶς Καβάδης τῇ μὲν γυναικὶ, τὰ σφέτερα τῶν ἱματίων ἀναβάλλεσθαι, καὶ ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς καθῆσθαι· ἐκείνον δὲ τὰ ἐκείνης αὐτοῖς μεταμψιασάμενον, εὐφωνὸς σοφιζόμενον τὸν εἶναι ἐκείνην, ἀναγκωρεῖν. Καὶ τὸ μὲν εἰς τέλος ἥγη· καὶ Καβάδης διὰ τοῦ Σέην, τοῦτο γάρ δὲ τελέρος οἱ ὠνόμαστοι, οἱ Νερθαλτεῖς ὡς τάχιστα διεσώζετο· φότον τε στρατὸν καὶ τὴν θυγατέρα εἰ; γαμετὴν δοὺς, ἐπὶ Πέρσας στρατεύειν ἐκέλευε, καὶ τῆς Ιδίας ἀντιποιεσθαι ἀρχῆς. Ὁ δὲ εἰςβαλὼν Πέρσας, ἐξαπιναίως πόνῳ οὐδὲν τὴν ἀρχὴν ἀνελάμβανε· καὶ τὸν ἀδελφὸν Βλάσιον συστῶν, ἐμφρουρὸν ἐποιείτο τὰς κεράς περιελῶν. Ἀγχίνους δὲ ὃν καὶ μάλα δραστήριος ὁ Καβάδης, ἀποφαλέστατα τῷ ἑξῆς διαγέγονε τὴν βασιλείαν κρατῶν· καὶ εἰς Ἑτη ζηνέκα τοῦ λοιποῦ τῇ ἀρχῇ διαρκέσας, τὰ μὲν πρώτα Ῥωμαῖοις ἐπένδετο· ἐπειδὲ δὲ δανείζεσθαι χρήματα παρ' Ἀναστασίου ἡτεῖτο, απεκρίνατο γραμματεῖον ποιεῖν εἰ δινείζεσθαι βούλοιτο· εἰ δὲ ἀλλως, οὐδὲ ἄν ἔνα παρέξειν ὅδοιν. Διά τοις τοῦτο Καβάδην τὰς σκονδᾶς λύσαντα, κατὰ Ῥωμαίων ὁρμήσας· Ἀστο δέ τι μεταξὺ Πέρσῶν καὶ Ἰνδῶν ἐπιγχανεν δυν, ινομός ἦν Τζουνδαδάρ· ἐν φρήματα πλείστα καὶ λιθούς τῶν τιμαλφῶν καὶ διαφανῶν μαθῶν Καβάδης κρύπτεσθαι, πάντα κάλων ἐκίνει· χειρώσασθαι. Εἵργετο δὲ δαίμοσιν ἐμποδῶν καθισταμένοις, οἱ ταῦτα φρουρεῖν ἐλαχον. Ἐπειδὲ πᾶσαν τὴν σφετέραν μαγγανείαν κεκινηκός οὐδὲν ἔμυεν, ἀπρίξ τῶν δικιονίων ἐχομένων τοῦ τόπου, διὸ τῶν Ἰουδαίων ἀπεπειράτη· κάκείθεν δὲ τοῦ σκοποῦ δημιαρτήχως, ἔγνω διὰ τῶν Χριστιανῶν ἐλθεῖν, δυναστείαν εἰληφένας· σφῆς κατὰ διεμόνων ἀναγκαῖων· καὶ μετεστέλλετο τὸν παρὰ Πέρσας Χριστιανῶν ἐπίσκοπον· διὸ ἐπὶ τοῦτο σύγαξιν ὅμοφύλων πεποιηκόν, καὶ μεταχών τῶν θελῶν ἀγιασμάτων, μετεδούς τε τούτων καὶ τοὺς συνιοῦσι Χριστιανοὺς, τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ τοὺς ἐμφιλοχροῦντας ἡλαυνεῖν δαίμονας· καὶ πόλεων ἀνευ Καβάδῃ τὸ δεσμὸν εὐθὺς παρεδίδου. Ὁ δῆτα καταπλαγεῖς ὁ Πέρσης, πρώτη καθέδρῃ τὸν τῶν Χριστιανῶν ἐπίσκοπον, διχρι τότε Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων προγουμένων· Ἐνθεν τοις καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς τοῦ λοιποῦ διδειαν πιχείχε· πρότερον κολάζων, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν φιλοητικῶν ἀαιρεῖν ὀργάνων· εἰ κατέπιρος οὐτεως ἔχοντες, καθαρώς διωμηλούν καθὼς καὶ πρότερον λέγοντες.

πορούντας, τοις καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς cohonestavit, cum ad id usque tempus Ιudei et Manichei sedes primariae obtinuissent. Atque ab eo tempore, ut deinceps quicunque vellent, Christianorum sacra colerent, potestatem liberam

A regem crearunt. Cabadæ in carcere uxor ejus, quae debuit officia, praestitit. Et quod ea ventista forma esset, carceris custos pulchritudine ejus victus, et amore captus, inservire ei, et quod illa vellet facere constituit. Illa autem quoniam casta erat, et virum amabat, custodis amorem ei indicavit. Ille porro cani voluntati amatoris obsequi jussit. Flagitium id ubi peractum est, liberius ad maritum deinde mulier accessit, convenientem ei curam præstans. **714** Erat Cabadæ amicus quidam quam maxime charus, qui per uxorem ei insinuavit, patratos se in loco certo equos et viros habere, cum quibus si frugere vellet, facile regnum recuperare posset. Ubi nox advenit, Cabades conjugi persuasit, ut vestem illa suam indueret, atque in carcere consideret: ipse vero habitu illius sumpto, eam ipsam se esse probe assimulavit, et custodia egressus est. Id ubi factum, Cabades Seæ ductu (ita enim amicus ille nominabatur) quain ecclerrime salvis ad Nephthalitas pervenit. Quorum princeps illi et filiam matrimonio conjunxit, et exercitum attribuit, quem in Persas, regnum suum recuperaturus, duceret. Cabades ubi Persas præter expectationem subito aggressus est, regnum nullum prope labore recepit: fratrem Blasum cepit, excæcavit, et carceri inclusit; et quod Cabades vir sagax atque industrius esset, regnum postea quam tutissime tenuit. Et anno administrationis suæ undecimo pacem primum cum Romanis fecit: deinde vero, ubi mutuam ab Anastasio pecuniā accipere voluit, atque Anastasius ei respondit, cautionis syngrapham eum, si pecuniā recipere vellet, dare debere, absque ea ne unum quidem obolum accepturum esse: eam ob causam pacis foedus rupit, et adversus Romanos bellum suscepit. Inter Persidem et Indianam oppidum fuit, Tzundadaer nomine. In eo Cabades maximam pecuniæ vim, pretiososque et pellucidos lapillos clam asservari intellexit. Eis ut una cum oppido potiretur, nihil intentatum reliquit: sed quo minus quod volebat efficeret, dæmones, qui thesaurum cum custodiebant, obstiterent. Et postquam Persicas evocationes et imposturas expertus, dæmonibus videlicet locum eum firmissime obtinenteret, nihil egit, per J:dares rem expedire aggressus est; atque ubi per eos quoque optatis votisque suis potitus non est, per Christianos tandem se quod conabatur facturum esse arbitratus est, quos adversus dæmones potestate recipisse audiverat. Itaque Christianorum, qui apud Persas erat, episcopum ad se vocavit; qui ea de causa synaxi et conventu ecclesiastico-popularium suorum coacto, et divinis sanctificationibus perceptis, eidemque Christianis qui ibi cœnvenerant datis, signo crucis qui locum cum incolebant dæmones exegit, et Cabadæ statim sine labore ullo oppidum tradidit. Qua re consternatus Pessa, **715** primo subsellio episcopum Christianorum cohonestavit, cum ad id usque tempus Ιudei et Manichei sedes primarias obtinuissent. Atque ab eo tempore, ut deinceps quicunque vellent, Christianorum sacra colerent, potestatem liberam

omeibus permisit: quos ille antea exerciaverat, adeo ut etiam multis membra et partes eas per quas vox editur, ademerit: qui tamen illis quoque sic amissis, non minus quam antea clare sunt locuti.

CAPUT XXXVII.

De Persarum pugna. De Theodosiopoli et Dara opidulis. et de sacris reliquiis Bartholomaei et Barnabae apostolorum.

Sed enim, sicuti diximus, Persæ pace violata, fines suos transgressi sunt, et primum Armeniae bellum intulerunt: et Theodosiopoli oppido capto, ad Amidam urbem Mesopotamie ince pervenerunt: quam etiam obsessam expugnarunt, et Anastasius postea impensis recuperavit. Si qui autem plenius atque exactius obsidioneum expugnationemque ejus urbis cognoscere velit, is Eustathium Syrum legat, qui sane quam luculenter res eas conscripsit, atque ubi historiam ad id tempus, duodecimum scilicet imperii Anastasii annum, produxit, ad locum communem profectus, cum pluribus esse cœpit. Postea imperator locum quatinam Daras nominauit, qui et ipse intra duo annos in Mesopotamia, ad Romani imperii fines, nostra et Persicae ditionis terminus, situs est, firmis manibus manivit, et in urbis formam redigit, aedificiis variis, templis, aedibus magnificis, imperialibus porticibus, lavacris publicis, aliisque que præterea structuris, quibus celebres urbes fiantur, excitatis. Locum autem eum a Dario nomen accepisse fama est, quod illum ibi Alexander Philippi filius posteriori pugna devicerit. Urbe ea condita, postquam inde discessit, in somuis ei Bartholomæus apostolus assistens, per oraculum commissam sibi a Deo mœnium eorum tutelam esse significavit. Anastasius vero visionem eam ad rem ipsam contulit: nam reliquias illius repertas ibi reposuit. **716** Sub ejusdem imperio corpus etiam Baruabæ apostoli in Cypro, sub arbore quæ Siliqua dicitur, inventum est: super cuius pectore sacrum et divinum Evangelium Matthæi evangelista repertum fuit, ipsius Barnabæ manibus scriptum, Hac de causa primum Cypri metropolim liberi juris sui habere cœperunt: neque deinceps sub Antiochia, cui antea subjecti fuere, censi sunt. Confirmavit id jus postea magis Justinianus propter conjugem suam Theodoram, cui Cyprus patria fuit: quemadmodum etiam patre ipse sue Archrido honorem habuit, quam primam Justinianam vocavit. Eo etiam tempore Iumentis, gens bellicosa, sub ditione Persarum, ad extremos noti fines habitantes, Christianismum complexi sunt: et missis ad imperatorem oratoribus, episcopum, et alia quæ eos habere oportuit, acceperunt. Ita una cum regina austri ad Solomonem visendum venisse dicti sunt. Et cum ab origine Judæi fuissent, longo post tempore ethnici et gentiles facti sunt; tum vero et Judæi et gentibus misti, ardentibus animis religionem Christianam suscepserunt.

A

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'.

Περὶ τῆς τῶν Περσῶν μάχης, καὶ Θεοδοσιουπόλεως καὶ Δάρας τῶν πολιγρίων· καὶ περὶ τῶν τερῶν λειψάρων Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβας τῶν διαστόλων.

'Ἄλλ' ἐσαῦθις Πέρσαι λύσαντες τὰς σπονδὰς, καὶ τὰς εἰκεῖς ὑπερπτήσαντες ὄρια, τὰ μὲν πρώτα περὶ Ἀργενίαν ἐπιστράτευσαν. Πολίχνιον δέ τι ἐλόντες Θεοδοσιούπολειν ἔνομα, ἐκεῖθεν Ἀμιδὶς τῇ πόλει προσέβαλλουσι περὶ ποὺ τὴν μέσην κειμένη τῶν ποταμῶν· ἦν δῆτα καὶ ἐπιπλοκήσαντες εἶλον· ἀλλ' αὐθίς πολλοὶ χρήμασιν Ἀναστάτως ἤγειρεν. Εἰ δέ τις δπως τὰ τῆς πολιορκίας εἰς λεπτὸν προδῆν, καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ βούλοιτο διειδέναι ἀκρίβειαν, Εὔσταθίων τῷ Σύρῳ τοῦτον ἐντυγχάνειν προτρέπομεν, δις τοιχὺς μᾶλλον τὰ τοιαῦτα συνέταξε· καὶ μέχρι τούτου περατώσας τὴν Ιστορίαν, ἀχρι των δεκάτου ἔτους τῆς Ἀναστάσιου ἀρχῆς, μετὰ τῶν πλείστων ἐγένετο. Ἐπειτα βασιλεὺς χωρὸν τι, Δάρας δνομα, πέρι τὴν μέσην δὲ καὶ τοῦτο τῶν ποταμῶν κείμενον, περὶ τὰ τέρματα τῆς Ψωμαίων γῆς, μετατίχμιον τῆς πόλεως καὶ τῆς Περσῶν πολιτείας δν, καρτερῷ τείχῳ περιβαλλόν, εἰς πόλιν εἶναι ἐποίει· διάφορά τε οικοδομῆσας, γεώς τε καὶ οἰκους περιφανεῖς, βασιλείους τε στοάς, καὶ δημόσια βαλανεῖα, καὶ ἀλλα οἵ των πόλεων αἱ ἐπίσημοι γάνγνυνται. Ἐκ Δαρείου δὲ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην λόγος κληρώσασθαι, διπερ ἐκεῖστοντον Ἀλέξανδρος δ Φιλίππου πάμπαν κατηγωνίσατο. Ἐπει δὲ κτίσας ἀπήρτησεν, διαρ πειστὰς αὐτῷ Βαρθολομαῖος δ ἀπόστολος, ἐπιτερρίφθαι οἱ πρὸς Θεοῦ τὴν τοῦ τείχους ἀσφάλειαν ἔχρα. Ὁ δὲ τὸ διαρ πειστέοντον Ἀλέξανδρος δ Φιλίππου πάμπαν κατηγωνίσατο. Ἐπει δὲ τῆς αὐτοῦ ἡγεμονίας καὶ τὸ λείψανον Βαρνάβα τοῦ ἀποστόλου εὑρέθη ἐν Κύπρῳ ὑπὸ δένδρον δ Κεράτιον λέγεται κείμενον· οὗ ἐπιστέρνιον τὸ θεῖον καὶ ιερὸν Εὐαγγέλιον Ματθαίου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐτύγχανεν δν, χερσὸν ὀικείας τῷ Βαρνάβᾳ γραψέν. Ἐκ ταύτης τοίνυν προφάσεως καὶ Κύπριοι τὸ καταρχάς περιγεόντων αὐτοκέφαλον ἔχειν τὴν κατ' αὐτοὺς μητρόπολιν, καὶ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν ἥ καὶ ὑπέκειτο πρότερον. Ἐκράτυνε δὲ ἐπὶ μᾶλλον τοῦτο καὶ Ιουστινιανὸν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ἀχρὸν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά δη καὶ ἐπὶ τὴν Ιουστινιανὴν. Τότε καὶ Ιμμερες θήνος μάχιμον ὑπὸ Ιλέρσας τελοῦν πρὸς ταῖς ἐσχαταῖς τοῦ νότου ποιῶμενον τὰς διάτριβδες, τὰ Χριστιανῶν ἐλόμενον, ἐπίσκοπον τε πέμψαντες Ελασσον, καὶ δσα δλα χρεών κτήσασθα: ἔσχον. Ἐλέγοντό γε μήν μετὰ τῆς ἐτοῦ νότου βασιλίδος κατὰ θέαν Σολομῶντος οὔτοι ἐλθεῖν. Ιουδαῖοι δὲ τὸ ἀνέκαθεν διατερρίφθαι δέδητος τῆς γραμμῆς θεόδωρας; Κύπρον λαχούσης πατρίδα καθά

ΚΕΦΑΛ. ΛΙΓ.

*Περὶ τῆς τυριαρρίδος Βιταλιαροῦ· καὶ περὶ τῶν
Οὐρρων, οἱ τῷ Κασπιῷ πυλῷ ὁμηραί·
καὶ περὶ τῆς ρήσου Ρόδου.*

Καὶ τις δ' ἔτερος τῆς Θράκης δρυμένος, Βιταλιάν^{ος} ή νομα, ἐπανίσταται τῷ Ἀναστασίῳ· δός τὸ τῶν Θράκων δρυμάμενος, ἀπ' Ὁδούσσου καὶ Ἀγχιάλου ὁρέάμενος, τὴν βασιλείον πόλιν ἔλειν ἡ πάλιγτο, ἀπέτριθμητόν τι πλήθος; Οὖννων προσεπαγόμενος· Πευκθίες δ' Ὑπάτιος στρατηγὸς τὰς ἐπὶ τὰ πρόσω τοῖς του ἀναστέλλειν δρυμάς, ἥλιῳ τούτῳ, ὃ ποτὲ τῶν οἰκείων καταπρόσθετος. Ἀλλὰ λύτροις μεγάλοις βασιλεὺς τοῦτον ὠνεῖτο. Κύριλλος δὲ τὴν στρατηγίαν ἐλάμβανεν· ἀγχωμάλου δὲ τῆς μάχης γεγονημένης, καὶ πολλὰς τὰς τροπὰς καὶ πάλιν δώξεις λαβούστης, τῇ φρεστώνῃ τῶν ὑπὲρ αὐτὸν καὶ περ τοῦ στρατηγοῦ τὸ πλέον ἐσχήκτος, ὅμως καὶ οὔτως ἥλω· καὶ οὔτως δ τύραννος ἄχρι καὶ τῶν Συκῶν τὴν Ἐλασιν ἐποιεῖτο, δηπὸν πάντα καὶ ἀφανεῖται παραδιδούς· ἐπ' ἐλπίσι τε μεγάλας ἦν, καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων περιστήσεθαι, καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς ἡρέναι· οὐ δῆτα ἐσκηνημένου, Μαρίνος δὲ Σύρος ἐστέλλετο κατ' αὐτὸν νηῆτη στρατῷ συμβαλεῖν αὐτῷ. Ἀμφω εὖν τὰ στρατῶν συνιόντες, ἀνεκώχευσον ἕκπλους ποιούμενοι· ἀκροβολισμοὶ τε μεταξὺ τοῖν διοιν ἐγίνοντο. Καὶ δὴ περὶ τὰ καλούμενα Βιθάρια ναυμαχίας κορτερᾶς συστάσης, ἀνακράτος πρύμναν κρουσάμενος, ἔφευγε Βιταλιανὸς, τὰ πολλὰ τῆς δυνάμεως διαφθείρας. Ἐπίτις δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἔφευγον· οὗτως δέξεωντος τῇ ἐπισυστη μηδένα τῶν πολεμίων μήτε περὶ τὴν πόλιν μήτε μήτε περὶ τὸ ἀνάπλου ποτῶς εὑρεθῆναι. Βιταλιανὸς δὲ ἐς Ἀγχιάλον βραχὺ διατρέψαντα, ἐπειτα παυσάμενον τυραννεῖν, ἤσυχαν ἔγειν ἐκντάντα αἰξέσθαι. Καὶ ἐλο δὲ γένος; Οὖννιδην τὴν Ῥωμαίων ἐπέδραμε· περαιωτάμενον γάρ τὰς Καστελὰς πύλας, τὴν ἐω δῆλον· ἢ δὲ Ῥόδος ἀνὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τρίτον ἡδη σεισμῷ πέπονθεν ἐξαισιών πάθος ταύτη νυκτὸς ἐν τῷ πορθωτάτῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ-

Περὶ τὸν Μακροῦ λεγομένου τείχους δ' Ἀραιόδσιος ἐκτινέται ἀπὸ τοῦ Εὔξειρον Πόρτον ἀγροῦ τῆς Θρακίας οὐλάσσοντος.

"Εργον δέ τις μέγιστον καὶ περιφανὲς, μνήμης τε
δῖσιν καὶ βασιλεῖ πρέπον διεπράξετο Ἀναστάσιος;
δὲ Μακρὸν τείχος ἐκάλεσεν, ἐπὶ καλῷ τῆς Θράκης
τεγενημένον" ὅπερ διέγει τῆς Κωνσταντίνου στα-
δίος ὡς μάλιστα ὄγδοηκοντα καὶ διακασίης· ἐξ
ἐκατέρων δ' ἀποτελευτῇ οὐλατταν, ἐκτρέχον πορθμοῦ
δίκην ἐπὶ σταδίους εἰκοσι καὶ τετρακοσίους· καὶ
τὴν πόλιν Χερβόνησον οὔσαν, νῆσον σχεδὸν τι πε-
πιηκίς· καὶ καθοδηγοῦν ῥάστα οἱ; βούλησις ἔστι
διαπορθμεύεσθαι ἀπὸ τοῦ καλουμένου Στήματος
Πίνετος ἐξ τὴν Προπονίδα, καὶ τὴν Θράκειαν οὐλατ-
ταν. Εἰργόν τε τοὺς βαρδάρους, οἱ ἐκθέτειν καὶ
ταχεῖσθαι βούλονται, ἀπὸ τῶν ἀνωθεν τοῦ Εὐξείνου
Πόλιτου μεσῶν Κόχιν τε, τῆς τε λέπρην· Μαύρος δος,

PATROL, GR. CXLVII.

A

CAPUT XXXVIII.

*De tyrannide Vitaliani. De Hunnis, qui ex angustiis
Caspiis proruperunt, et de insula Rhodo.*

Tyrannus item aliis, natione Thrax, nomine
Vitalianus, bellum Anastasio intulit: qui Thracia
ab Ulyssopoli et Anchialo vastata, imperantem
quoque urbem capere est conatus, vagam Hunno-
rum multitudinem secum ducens. Adversus quem
Hypatius dux, ut imperium progressumque ejus
moraretur, missus, a suis proditus, et ab illo ca-
pius, ingentique pecunia ab imperatore redemptus
est. Cyrus deinde copiis militaribus praesul. Et
cum æquo marte pugnatum esset, et aliquoties
nunc hi nunc illi fugissent, et alteri alteros inse-
cuti fuissent, per socordiam suorum, quamvis
ipse dux hostibus superior esset: tamen ellipse
in potestatem illorum pervenit, atque ita tyran-
nus usque ad Ficos ipsas, locis omnibus vastatis
atque eversis, pervenit: ingenti illa spe concepta,
imperantem quoque urbem se capturum, atque
imperium arrepturum esse. **717** Ubi Vitalianus ad
Ficos castra posuit, Marinum Syrum adversus eum
imperator cum copiis maritimis misit: et cum ex-
ercitus utrique non longe inter se abessent, in
aciem non descenderunt, sed levia tantum prælia
commiserunt. Tandem vero ad ea quæ vocantur
Bytharia, navali pugna inter se congressi, Vitalia-
nus retro acta navi, quam maxima potuit, celeri-
tate, copiis suis magna ex parte amissis, fugit:
euinque sui tanta velocitate sunt consecuti, ut
postero die nullus prorsus hostis vel ad urbem,
vel ad transitum appareret. Vitalianus Anchiali
paulisper moratus, tyrannidem postea reliquit, et
sua sponte quietus fuit. Aliud quoque Hunnorum
genus, Caspiis angustiis superatis, Romanorum
ditionem ad Orientem vastarunt: et Rhodus eo
tempore tertium etiam intempesta nocte terræ-
motu ingenti quassata est.

CAPUT XXXIX.

De muro cui nomen Longo, quem Anastasius construxit, ab Ponte Euxino ad Thraciam usque mare porrectum.

D Anastasius idem opus maximum et illustre, memoriaque prorsus et imperiali magnificentia dignum perfecit, quod Longum murum appellavit, ad Thraciam exornandam constructum. Constantinopoli ducentis octoginta plurimum stadiis abest, et ad utrumque pertinet mare, instar freti, ad quadringenta viginti stadia excurrens, et urbem peninsulam in insulae prope formam redigens. Facile etiam quosvis trajicere volentes, ab eo quod Os Ponti dicitur, in Propontidem et Thracium mare deducit : et Barbaros effundi atque excurrere ex partibus eis, que supra Euxinum Pontum sunt, tum autem ex Colchide, et a palude Maeotide, praeterea ex locis que supra Caucasum

sunt, atque eos etiam qui per Europam sparsi sunt, A καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν Καύκασον ἐς Εὐρώπην διακεχυμένουν.

718 CAPUT XL.

De turpi et impio portorio chrysargyro, hoc est, aurargenteo dicto, quod pro imperiali virtute ex imperio Romano Anastasius sustulit.

Aliud insuper operum ejus longe præstantissimum, et divinum illud facinus est, quod ex Romanorum imperio tributum, quod antiquitus χρυσάργυρον, id est, aurargentum (2) dictum est, omnino sustulit. Quam rem pro dignitate oratione exsequi, Thucydidis lingue atque eloquentias sit (3). Ego vero eam non verborum vi, sed facto ipso egregio confisus, exponam. Imperium Romanum, quod tanta amplitudine et magnificientia exornatum est, antiquitus portorium instituit, absurdum admodum, miserabile, Deoque invisum: non Romanis tantum illud, et tam egregio illorum imperio, verum etiam fœdissimis quibusque Barbaris indignum. Quod nescio quo modo ad ejus usque tempora per conniventiam toleratum, ipse imperiali omnino animo expugnans, totum abolevit. Quod cum multis aliis, velut id quod citra exceptionem deberetur, qui stipe mendicata vitam tolerabant: tum etiam eis mulierculis impositum erat, quæ undecunque et ubiunque in solarum occultarum quo regionum urbibus Iupanaribus prostabant, et florem ætatis, quibuscumque ex locis venirent, petulantibus viris, propter quæstum prostituebant: adeo, ut non modo naturæ ipsi, verum etiam reipublicæ administrationi contumelia inferretur. Cum enim lege constituta, pensio ea tribueretur, aperte illa potestatem permissam esse cuivis, ut quæ facere vellet, et quæ facere nefas esset, clamitabat. Et detestandum atque impurum vectigal istud, quarto quoque anno, cum quidem non minima tributorum pars esset ad principem refrebatur magistratum: quem qui gerebat, inter præclaros viros censebatur. Eam indignitatem, quæ tanquam execrandum piaculum per res novas in Romani imperii administrationem subrepit, ubi Anastasius cognovit, exactioris ejus libris, ut rem eam omnem quasi quoddam holocaustum Deo offerret, in ignem conjectis, flagitium suppressit: et sanctione, ne cui post ipsum imperatori in rerum publicarum administratione vetustum probrum renovare liceret, cavit. Postquam id fecit, indignari se eam ob causam assimulavit: et scipsum stultitiae arguit, qui ipanis gloriae captatione tanquam vectigal antiquitus institutum perperam arrogasset: neque in animo secum pericula imminentia, et tot, tantaque quæ in milites eroganda essent, stipendia reputasset. **719** Proinde, consilium suum preniens, tributum id, quod diximus, se renovaturum esse pollicatus est: et apud fami-

(1) Opus hoc ab urbe Constantinopoli distat milliaribus sexaginta. Habet in longitudine millaria quinquaginta, in latitudine pedes octo. (Suid.)

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Περὶ τοῦ θεομιστοῦ καὶ αἰσχροῦ τέλοις τεῦ χρυσαργύρου, διδαστικῶς ἐκ τῆς Ψωμαλεωτολίτειας περιεῖλερ ὁ Ἀραστόδωσιος.

Λιαν ἐδεῖ καὶ ἄλλο ὑπερβούστατον καὶ θεῖον κατεπράξατο ἔργον, τὸ ἐκ παλαιοῦ καλούμενον Χρυσάργυρον, τέλεον τῆς Ψωμαλίων πολιτείας ἐξαρχαντες· δικαὶος χρέος εἰπεῖν τῆς Θεουκυδίδου γλώσσης ἡ μεγαληγορίας ἀν εἴη. Ἐγὼ δὲ λέξια οὐ λόγῳ πεποιθών, τῇ δὲ πράξει πίσυνος· καὶ γάρ τῇ τοσαύτῃ καὶ δγχψ τοσούτῳ καὶ μεγαλοπρεπεστα σεμνυνυμένη Ψωμαλίων πολιτεία ἔκειτο τέλος: ἐκ παλαιῶν τοις καὶ λίαν ἐλειτεντατον, καὶ θεομιστὲς καὶ μήται γε **B** Ψωμαλίων καὶ τῆς τοσαύτης ἐκκρίτου τυπών ἀρχῆς ἀνάξιον, ἀλλ' οὐδὲ βραβέρωις τοῖς αἰσχίστοις; προσεοικός. Οἱ μέχρις αὐτοῦ οὐκ εἰδοῦσι δημοσιόν παροράσσων, αὐτὸς δὲ ἀνέσπειτο πρόσφριζον, βασιλικώτατα τούτῳ ἀγωνισάμενος. **C** Οἱ δὲ καὶ πολλοὶ; μὲν καὶ δίλλοις ἀπαραιτητον ὥσπερ χρέος; ἐπέκειτο, ἐράνῳ ποριζομένοις; τὸ ζῆν. Πρὸς δὲ καὶ ταῖς δύον δημοσιεστοῖς τοῖς ἡταιρικοῖς καὶ οὐδεν δή ποτε ἡκουσι τῶν ἀνδρῶν· ὡς συμβαίνειν μήτοι γε δὴ φύσιν, δίλλα καὶ τὴν πολιτείαν ὑδρίζεσθαι· τὴν γάρ δύσιν νόμῳ γεγνημένην, βοῶν ἀντικρυς ἐπ' ἔξουσίαν δσα μὴ θέμεις τὸν βιολόμενον δρᾶν· καὶ τὸν ἐναγή καὶ ἀνδρίσιον πόρον κατὰ τετρατετράδα ἐπὶ τὴν πρώτην ἀνάγεσθαι τῶν ἀρχῶν, μέρος οὐ σμικρότατον δ.τι· οὐκ ἀφανῆ τε καθεστάναι τὸν ταύτην διέποτα τὴν ἀρχήν. Περὶ οὐ μαθίνων Ἀνατάσιος καὶ οἰάπερ μύσος; ή ἄγο; καίνουργκες; τῇ πολιτείᾳ Ψωμαλίων παρειφθαρέν, θεσπίσματι ἀνήρει τὴν πρᾶξιν, τὰ τῆς εἰσπράξεως γραμματεῖα δαπάνην ποιήσας πυρί· ὥσπερ παντάπαις τὴν πρᾶξιν διοκχυτῶσαι βουλόμενος; τῷ Θεῷ ὥστε μὴ τινι ἐσαῦθις τῶν μετ' αὐτῶν ἔχειν εἰη τὸ ἐκ παλαιοῦ διειδή τῆς πολιτείας ἀνανεῶν. Τούτο δὲ δράσας, τὸν ἀσχάλλοντας ὑπεκρίνετο, πολλὴν ἐκτιθῆ δηθεν τοσοῦτον πόρον ἐκ παλαιοῦ εὐρυμένον εἰκῇ κατακαύσας· μὴ ἐν νῷ θέμενος τοὺς ἐπιηρημένους κ.νδύσους, καὶ τὰς δαπάνας; δσας δη τὸ στράτευμα γρῆσεις: ὑποκρύπτων δὲ ἐκτινά, ἐπηγγέλλετο τὸν εἰργμένον, οὐλεσθαι πάλιν πόρον καίνιζειν· καὶ πρὸς τοὺς παρόντας τὸ μεταμέλεσθαι: ὑπεκρίνετο· μὴ ἔχειν δὲ δηπω; τὴν σφετέραν ἀμαρτίαδα ἐπανορθοῦν, τῶν ἐχιντῶν τὴν εἰσπράξιν ταῦτην βιθίλων καταναλωθέντων ἀπροσέκτως πυρί. Ἐκείνων δὲ ἀπατωμένων καὶ μὴ προσποιήσει, ἀληθείᾳ δὲ τῷ πόρῳ ἀνιωμένων διὰ τὸν ἐκείθεν τῆς ἀνοσιούργιας μισθὸν, καὶ τὸ ξπόρον προσεβλημένων τούτῳ πράγματο; παρεκάλεις δηθεν ἀπανταχοῦ διέν-

(2) Anastasius portorium aurargentum sustulit, quod sub splendida appellatione omnium fuit fœdissimum.

(3) Enagr. lib. iii, cap. 39.

τας, τὰ έτσι τῶν καυθέντων εἰς που περισώσοντο Εἴτε διερευνάσθαι ἐν τοῖς καθόλου πυκτίοις τῶν εἰσφρῶν· δαπάνας; δὲ ἐπιθεὶς, ἐπεμπειν ἀπανταχοῦ συλλογήν τῶν εὑρίσκομένων ποιεῖσθαι· δηπού δὲ ἀν τις εύρεσθε τοιούτος, παρ' αὐτὸν ἐσκομίζεσθαι· ώς δὲ εἶναι σκέψει καὶ ἀκριβεῖς πολλῇ τὴν Ἐκθεσιν συντάγηνται· Επειδὲ δὲ χρόνῳ Ιανουῷ οἱ ἀμφὶ τὰ τοιαῦτα περιφέντες, ἤκονται ἐπιφερόμενοι δῆσα εὑρον, μάλα γαίρων δὲ Ἀναστάσιο; διετέλει, τοῦ κατεσπουδασμένου τυχῶν· καὶ σοφιζόμενος αὐθίς, ὅπως τε καὶ δηπού καὶ παρὰ τίσιν εὑρηται· καὶ εἰ μὴ καὶ δᾶλον τοιοῦτον τις ὑπολέπειται, ἔκεινοι πολλῇ συνεισενεγκεῖν διεπαρχίοντο σπουδήν· καὶ ἐπώμυνον μηδένα ἔτερόν που χάρτην ὑπολείψθαι διατράψαν δυνάμενον τὸ πολίτευμα. Ὁ δὲ καὶ αὐθίς λαμπρῶν ἐξ εἰνών ἀνάγκας τὴν φύλον τῶν εἰσκομισθέντων χαρτῶν, τὴν ἔκειθεν σποδὺν ὄντας περικλύσας, ἐπεισετῷ ἀρέι· τέλεον ἀφαγίζειν ἥρημένος τὴν πρᾶξιν, ὡς τε μηδὲ κρίνων μήτε τι δᾶλο λείψαντον ἀπολειφθῆναι τῆς πράξεως, μηδὲ μετὰ τὴν καύσιν, καὶ σκιώδες τις γράμμα διαφανεῖ. Ἰνα δὲ μὴ ἐπὶ τέσσον τὸ πρᾶγμα ὄγκωσαντες δόξαμεν ἥγονοτέναι καὶ έτσι ἐμπαθῶς εἰς ἀρχαιότεροι περὶ ταύτης τῆς πράξεως συνεγράψαντο, παραθήσομαι δῆ καὶ ταῦτα· διεκνύων ἐξ ὧν διηλθον, ὡς ἀρά ψευδῆ δῆσα περὶ ταύτης τῆς ἀθεμίτου πράξεως ἴστορήκασι.

existare confirmarunt. Itaque Anastasius rursum cinerem eorum aqua conspersum in aerem sparsit, ut res ea penitus aboleretur, neque post usum eam vel pulvisculus et reliquiarum aliquid, aut umbra etiam litteræ alicuius, de re tam nefaria apud posteros existaret. Verum enimvero ne, dum factum hoc tantopere efferrimus, ignorare videamus, quæ veteres etiam affectibus ducti, hac de re scripserunt, ea ipsa buc afferam, demonstraturus ex ipsorum verbis falsa esse, quæ de nefanda hac exactione memoriae mandarunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Ἀπότασις πρὸς τὸν συγγραφέα Ζώσιμον· οὐα πρὸς τὸν ἐν βιστιλεύσιν δοϊδιμορ Κωνσταντίνον ἀπέσκωμές βλασφημήσας.

Ζώσιμος γάρ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν μάλα πρεσεδύων, Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς εὐτεβείας προμάχῳ καὶ ἀρχηγῷ τῆς πίστεως; βασιλεῖ μηνίσας, διεπέρ ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας εἰς τὴν Χριστιανῶν μεταβάλλετο πίστιν, τὴν ἔκεινων βδελυρίαν καταλιπών, ιστορεῖ βλασφημῶν, ὡς αὐτὸς ἔκεινος δὲ Κωνσταντίνος, πρῶτος τὴν τοῦ Χρυσαργύρου εἰσπράξειν ἐπινοήσεις, κατὰ τετραχετρίδα εἰσάγεσθαι τὸ τοιοῦτον αἰσχυλοτόν τέλος ἐνομοθέτει. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον τὸν εὔσεβην καὶ μεγαλόδωρον ἐβλασφήμησε βριστάξα, ἀλλὰ καὶ δᾶλον ἀπαντοιστα κατὰ πάσης τέχνης δράσαι καὶ ἐπιστήμης· καὶ τὸν μὲν παῖδα Κρίσπον, φησὶν, ἀπανθρώπως ἀνείλει· Φαύσταν δὲ τὴν ιδίαν γαμετὴν, βαλανεῖψε δικρως ἐκπυρωθέντες ἀσφαλισάμενον, διαψύνειραι· τοῦ δὲ τοσουτοῦ ἄγους κάθαρσιν ἐκζητοῦν· αἱ παρὰ τῶν Ἑλλήνων λεπέων καὶ μὴ εὑρίσκοντα, Αἰγυπτιῷ ἀνδρὶ ἐντυχεῖν ἐξ Ἰησοῦς ἥκουνται· ἀκούσαντα δὲ παρ' ἁκεῖνον ὡς ἡ τῶν Χριστιανῶν πίστις ἀμαρτάδο; πάσης εἰσηγεῖται ἀνα-

(1) Κατὰ πάσης ἔξευρεῖν τούτος, hoc est, contra (Εὐρογρ.)

C

720 CAPUT XL.

Digressio ad Zosimum: quæ is in imperatorum omnium celeberrimum Constantinum per blasphemiam acerbe et amarulenter detorserit.

Zosimus enim, superstitioni Græcæ quam maxime addictus, in Constantimum imperatorem, veræ pietatis propugnatorem et fidei ducem, quod is ab idolorum cultu ad Christianorum fidem, detecta eorum execratione relicta, transiit, male animatus, per blasphemiam scriptis mandavit, eum primum exactiōnē τοῦ χρυσαργύρου, aurargentī tributi invenisse, et ut quartu quoque anno fœdisimū id vectigal penderetur constituisse. Verum non hæc ille tantum maledicta in plium magnisque dotibus ornatum principem conjecit, sed etiam alia plurima intoleranda, cumdein contra artes et scientias omnes fecisse (1), et Crispum filium crudeliter interfecisse. Faustum item conjugem suam balneo ad summum calefacto inclusauit enecasse dicit. Et cum tanti flagitiī expiationem apud sacerdotes Græcos quæsisset, neque invenisset, in Aegyptium quemdam virum, ex Iberia venientem, eum incidisse, et ab eo quod Christianorum fides

omnes omnium fortunas aliqui excogitasse.

peccatorum omnium abolitionem induceret, audi-
visse : proindeque animum statim mutavisse, pa-
triam opinionem et idolorum (ut ille inquit) cul-
tum rejecisse, et Christianorum sacra suscep-
pisse, refert. Ceterum falso hæc Zosimum,
calumnia imperatorem magnum sugillare vo-
lentem, scripsisse, per confutationem veram
ostendam. Sed de Aurargenteo vestigali primum
dicam.

CAPUT XLII.

*Refutatio eorum quæ de apostolico Constantino
Zosimus dixit.*

In historia, homo exitiose, memoras, quod ille
urbem aliam Romanæ similem condere volens,
primum inter Troadem et Ilium locum, veluti operi
instituto idoneum, cœperit, fundamenta jecerit,
et murum supra terram extulerit. Postquam autem
Byzantium commodius esse comperit, consilio mu-
tato, urbem eam celeriter mœniibus firmis cinxe-
rit, magnisque turribus opere longe lateque pro-
ducto, et tam pulchris porticibus, aliisque ædifi-
ciis ita exornarit, **721** ut Romæ re nulla cederet,
quæ tantorum ornamentorum et amoenitatum pau-
latim annis plurimis incrementa cepit. Refers
etiam, publice cum frumenti tesseras, et auri
multum, eis qui se eo contulissent, ad privatrum
ædium structuram donasse. Inter alia hæc quoque
sic scribis : « Constantino mortuo, ad Constan-
tium filium ejus, post fratrum ejusdem obitum,
rerum summa pervenit. Atque ubi Magnentius et
Britannio tyrannidem arripuero, persuasione Con-
stantius Britannionem in potestatem suam redigit.
Cum enim ex utraque parte exercitus coacti es-
sent, Constantius pro concione, militibus patris
erga eos sui liberalitatem in memoriam revocavit,
cum quo bella multa gessissent, maximis ab eodem
cohonestati donis. Id vero ubi milites audivere,
detracta Britannioni purpurea veste, in privati
homini habitu cum ad Constantium abduxere.
Atque is nihil se indignum passus, sed a Constan-
tio servatus est, cum in illum et patrem ejus ma-
ledicta multa jecisset. » Itaque te rogo, quem li-
beralite et munificientia tanta gavisum esse scribis,
quomodo rursus eundem tam sordidum et ava-
rum fuisse dicas, ut tam detestandum Deoque D
invisum portorium, insolito novoque modo in
Romani imperii administrationem invexerit? Ego
certe quidem colligere id non possum. Clarissime
etiam tibi ostendam, neque Crispum filium, neque
conjugem Faustum, ab eo ita crudeliter necatos
esse : neque etiam eumidem vel cum Ægyptio eo
fuisse, vel religionem nostram, postquam eam est
complexus, ab eo accepisse. Eusebium Pamphili
audi, qui illorum tempore floruit, et cum eis plu-
rimum fuit, consuetudine et amicitia eorum ad-
modum usus. Tu namque solum rumorem mutila-
tum mandas litteris, non veritatem ipsam : qui
longo post tempore, sub Honorio et Arcadio, qui-
bus historiam tuam dedicasti, et fortasse post

A res in, metathæles: εὐθύς· καὶ τὴν πατρῷαν νόμο-
σιν ἀλετήσαντα τῶν εἰδώλων, ὡς ἔκεινος φησι,
τὴν Χριστιανῶν θρησκείαν ἐλέσθαι. 'Αλλ' ὅτε
ταῦτα φεύδως ιστόρησε διαβάλλει τὸν μέγαν πει-
ρωμένον, ἐκ τοῦ ἐλέγχου χατάπηλον ἀποδεῖξω.
'Αλλὰ περὶ τοῦ Χρυσαργύρου πρώτην τοι διαβάζο-
μα..

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

*Ἀρατροπὴ τῷν εἰρημένων Ζωσίμῳ διὰ τὸν Ισα-
πόστολον Κωνσταντίον.*

Σὺ φησι, ἀλιτήριε, τῷ συγγράμματι, ὃς πέλιν δλῆτην
Ισην τῇ Ῥώμῃ ἐγέραις βουλόμενος, πρῶτον μὲν ὡς
ἐπιτήδειον οἰλόμενος; τὸν μεταξὺ Τριφάδος καὶ Τίλου
B τόπον πρὸς τὸ δέξισθαι τὸν σκοπὸν, Θερμέλιά τε
ἐπήγνυ, καὶ τὸ τεῖχος τῆς γῆς ἑξαριῶν ἐπράττεν.
'Ω; δ' ἐπιτηδεῖτερον τὸ Βυζάντιον εὑρε, μεταθέμε-
νος τὴν σπουδὴν, Οὔτον τείχεσι στερβόις περιέβαλε,
καὶ μεγάλοις πύργοις εὐρύνων εἰς μήκοντον· καὶ
τοσούτῳ κάλλει στοῶν καὶ οἰκοδομημάτων ταύτην
ἐφαιδρύνεν, ὡς τῇς Ῥώμης κατ' οὐδὲν λείπεσθαι,
τοσαύταις χάρισι τοῖς κατά μικρὸν ἐτεσιν αὐξηθεί-
σῃ. 'Ιστορεῖ δ' ὡς καὶ στίσιν τῇ πόλει δημοσίαν
ἀπένειμε, καὶ πολὺ τὸ χρυσοῦ τοῖς αὐτῷ οἱ ἐπομέ-
νοι ἔς κατασκευὴν ίδιων οἰκων ἀπεχαρίζετο. 'Ἐπι-
βήματος δὲ καὶ ταῦτα προσγράψει· « Κωνσταντίου
τελευτήσαντος, ἐς Κωνσταντίον τὸν αὐτοῦ παῖδα τὸ
πράγματα περιελθεῖν, μετὰ Θάνατον τοῖν αὐτοῦ ἀδελ-
φοῖν· καὶ ὡς Μαγνεντίου καὶ Βρεταννίων τυρα-
νήσαντος, πειθοῖ τὸν Βρεταννίων μετῆλθε· καὶ
ἀμφοιν τοὺν στρατοπέδιον ἀλισθέντοιν, πρῶτος δ
Κωνσταντίος δημηγορήσας, τῇς τοῦ πατρὸς ἀνεμί-
μηνης τοὺς στρατιώτας φιλοτιμίας· μεοῦν ποιόλοις
πολέμους διεπλήνησε, καὶ μεγίστας ἐτιμήθησαν ταῖς
δωρεαῖς· καὶ ὡς τούτων ἡκουσταν οἱ στρατιῶται, τὸν
Βρεταννίων περιεδυσάμενοι τὴν ἐσθῆτα, ἐν ίδιώτου
σχήματι Κωνσταντίῳ παρήγαγον. 'Ο δὲ μηδὲν ἀπο-
τον πεπονθός, διεσώζετο πρὸς Κωνσταντίου. δν
τοσαῦτ' ἀθλασθήματας μετὰ τοῦ πατρὸς. » Τοίνυν
ἔρθησομα σε, πῶς δὲ ἀξιοῖς τὸν οὖτα φιλοτιμίας καὶ
μεγαλοδωρεᾶς χαίροντα, πάλιν τὸν αὐτὸν οὖτα σμι-
κρολόγον εἶναι καὶ φειδωλότατον, ὡς καὶ τοιούτον
Θεομισῆ πόρον καὶ ἐναγῆ τῇ Ῥώμαίων κτισιουργῆ-
σαι πολιτείᾳ; Παντάπαισι συνάγειν οὐ διναμαῖ·
ἀποδεῖξω δέ σοι σαφέστατα, ὡς οὐδὲ τὸν οὐδὲν Κρή-
σπον, ἀλλ' οὐδὲ τὴν γαμετὴν Φαύσταν, ἀπηνῶς οὖτω
διεχειρίσατο· οὐδὲν ἐπὶ τὸν ήμέτερα ήλθεν Λιγυπτιώ-
τινι συγγενέμενος, ἀφ' οὗ τῶν νεονομασμάτων τῇ
θρησκείᾳ μιτίσχε. Καὶ δὴ ἄκουε οὐδεῖσθιον τοῦ Παρ-
φίλου, δε τοῖς ἔκεινων χρόνοις συνήκμασε, καὶ συ-
εγένετο πλείστον, ὄμιλος καὶ φίλοις; ἔκεινων εἰς
κόρον καταπολάύσας. Σὺ γάρ δὴ μόλις ἀκοήν γράφεις
ἡκρωτηριασμένην, μήτοις γε δὴ ἀτίθετο· ἐπὶ ποιὸν
καθύστεροις τοῦ χρόνου, ἐπὶ Όνωρίου καὶ Ἀρκ-
δίου γενέμενος, οἷς· καὶ τὴν συγγραφὴν ἐστησας·
ἴσως; δὲ καὶ πολλῷ γενέμενος; οὐτερον. Οὐαὶ δ' Εὐσέ-
βιος δ Κωνσταντίῳ καὶ Κρήσπῳ συνακμάσας καὶ
συγγενέμενος; ἐν τῷ δγδόῳ τόμῳ τῆς συγγραφεῖσης;

αντῷ Ἐκκλησιαστικῆς ἴστορίας περὶ αὐτῶν ἔγραψεν, ἀκούεις. Ἡ Χρόνου δὲ πλείστου μεταξὺ γενομένου, βασιλεὺς Κωνσταντίνος τὸν πάντα βίον πράξατα καὶ τεῖς ὑπῆρχοις εὐνοϊκώτατα, τῷ τε θείῳ λόγῳ προσφιλέστατα διαθέμενος, παιδία γνήσιον Κωνστάντιον αὐτοκράτορα σεβαστὸν ἀνθ' ἐαυτοῦ καταλιπών, κοινῷ φύσεως νόμῳ τελευτὴ τὸν βίον.» Καὶ μεθ' ἔτερα· «Τούτου παῖς Κωνστάντιος εὑθὺς ἀρχόμενος, βασιλεὺς τελεώτατος, καὶ σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων, καὶ ἔτι πολὺ τούτων πρότερον πρὸς αὐτὸν τοῦ παρμεσοιλέως Θεοῦ ἀγαγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἐσυτόντος; πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσέβειας κατεστήσατο.» Καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς αὐτῆς ἴστορίας καὶ ταῦτ' ἐπιέργει· «Οὐ δὲ ἀρετῇ πάσῃ θεοσεΐας ἐμπρέπιν μέγιστος νικητῆς Κωνσταντίνος σὺν παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ καὶ κατὰ πάντα τοῦ πατρὸς δμοιψῳ, τὴν οἰκείαν ἐπελέγμανεν.» Πῶς δ' ἀν δ Εὔσένιος οὖς τὸν Κρίσπον ἐπήνει, εἰ πρὸς τοῦ πατρὸς ἀνήρητο; Πῶς δ' ἀντιρεθεὶς ὁ παῖς ἐπειδὼς τῷ Κωνσταντίνῳ, δησου γε καὶ δ μετὰ Εὔσένιον τὰ ἐκκλησιαστικὰ συγγραφόμενος Θεοβλάρητος πρὸς τῷ τέρματι τὸν βίον ἴστορει Κωνσταντίνον ἐν Νικομηδείᾳ, τῆς παλιγγενεσίας τυχεῖν ἀνεβαλλόμενον τεύτης καταπολεμῦται ἐν Ιορδάνῃ τῷ ποταμῷ, αύτας; λέξεισιν οὕτω ϕάσκων· «Τριακοσίου δὲ ἦν αὐτῷ τῆς βασιλείας ἔτος.» ἐνιαυτοῦ δὲ καὶ ἄλλων μηδῶν διεληλυθότων ὀλίγων, ἐν Νικομηδείᾳ Βιθυνίας διάγων τὴν ἥρδωστησ. Τὸ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης βιτηᾶς ἀνὴρος ἐπιστάμενος, τὸ τού θείου βαπτισματος δῶρον ἐδέξατο. «Ἀνεβίβλετο δὲ μέχρι τούδε τοῦ χρόνου, ἐν Ιορδάνῃ ποταμῷ τούτου τυχεῖν Ιμειρόμενος.» Ταῦτα μὲν καὶ θεοδώρητος. Πρὸς δὴ τούτοις, ὡς κατάρρατε σὺ καὶ ἔχάστε καὶ μιαρέ καὶ παμμιάρε καὶ μιαρώτατε, φῆς, ὡς καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα, ἀφ' οὗ τὰ Χριστιανῶν θνητοῖς, πανιάπασι διέφθορε καὶ ἀπώλετο. Καὶ τοίνυν ἐμοὶ δικεῖς, η̄ μηδὲν ἐνεγνωκίναις τῶν ἴστορηθέντων, η̄ οὕτως ἐκῶν τυφλώτετεν πρός τὴν Χριστιανῶν πίστεις τὸ πολλαπλάσιον ἐπιδούνται καὶ Ῥωμαίοις τὰ ποάγματα.

tua sponte exceccasse te ipsum, ad veritatem pere
maxime est contrarium, per Christianorum videt
maxima cepisse incrementa, facile quis invenerit

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

* Εἰεγχος πρὸς τὸν αὐτὸν Ζώσιμον, ὃς τῇ ἐπιδημᾳ μᾶλλον Χριστοῦ τὰ Πωμαῖτα πράγματα ἐξ! τὸ κρείττον ἐπέδωκε.

Σκοπεῖν σε τοινύν χρεών, ώς ἄμα τῇ ἐπιδημίᾳ
τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ τινὸν Μαρε-
ζάνων βασιλεία τέλεον ὑπὸ Ἰωακίμων καθήσηται.
"ἢ δ' Ἀλβανία, ἔτι δὲ καὶ Ἰεροί, πρόδε δὲ καὶ
Κόλυχοι καὶ Ἀραβίς, የወጪል፡፡ ደሁለኝነት የሚሆንትο.
Καισαρ δὲ Γάλος μετὰ τὴν τρίτην καὶ εἰκοστήν καὶ
ἕκαστην Ὁλυμπιάδα Γάλλους; Γερμανούς; τε καὶ

(1) *Constantinus in extremo vita sua actu apud Nicomediam baptizatus est, non solum tribus ecclesiasticis scriptoribus. Theodorito. Socrate*

A corum etiam tempora, longius vixeris. Quæ vero
Eusebius, qui cum Constantino et Crispo vixit, in
octavo Ecclesiastice Historiae sue libro de eis
scribat, audi. « Plurimum intercessit temporis, et
imperator Constantinus, cum vitam omnem per
summam erga cives et subditos suos mansuetu-
dinem et benevolentiam, 722 et acceptissimam
Deo pietatem transgisset, dilecto filio suo Con-
stantio, imperatore Augusto, in locum stundi sub-
stituto, juxta communem omnibus naturæ legem
decessit. » Et post alia : « Hujus filius Constantius,
quoniam primum venit, imperator summus et Augu-
stus ab exercitu, et multo antea ab ipso impera-
tore omnium Deo renuntiatus, ænulatorem se in
doctrina et professione nostra paternæ pietatis
præstítit. » Et ad finem historiæ ejus hæc quoque
dicit : « Qui vero omni veræ in Deum pietatis
virtute enituit, maximus victor Constantinus,
cum Dei amantissimo et rebus omnibus patri si-
millimo filio Crispo Cæsare, Orientem suum rece-
pit. » Quomodo Eusebius, qui post Constantinum
superstes fuit, Cripsi tantopere laudasset, si a
patre is interemptus fuisset? Et Theodoritus, qui
post Eusebium res ecclesiasticas conscripsit, circa
vitæ finem, Constantinum Nicomediac commemo-
rat regenerationem suscepisse (1) : quam propterea
distulerat, ut ea in Jordane amne potiretur.
Cujus hæc verba sunt : « Tricesimus imperii ejus
præterierat annus : et anno insuper et mensibus
C paucis exactis, Nicomediac Bithynorum agens,
ægrotare cœpit. Quod vero probe, quam incerta
humana vita esset sciret, sacri baptismi donum
recepit : quem ad id usque tempus propterea distu-
lerat, quod eum in Jordane fluvio suspicere con-
cupiverat. » Hæc Theodoritus. Ad hæc, hominum
omnium maxime execrande, detestande, nocen-
tissime, impurissime, sceleratissime, adjicis,
imperium Romanum ab eo tempore quo Christiana
religio floruit, prorsus intercidisse atque inte-
riisse. Tu vero vel nihil prorsus eorum quæ per
historias memoriarum mandata sunt, legisse, vel
perspiciem, videris. Quod namque verbis tuis
dilecti fiduci Romani imperii non multis modis

723 CAPITULUM XIII

Zosimus idem redarguitur : et probatur, quod adventu in terras Christi res Romana maxima incrementa ceverit.

Illud te considerare oportuit, una cum adventu
Servatoris nostri Iesu Christi, Macedonum regnum
a Romanis omnino sublatum esse: et Albaniam
praterea, et Iberianam, Colchos etiam et Arabes ser-
vitutis conditiones a Romanis accepisse: Caium
insuper Cesarem, post centesimam octogesimam
tertiam Olympiadem, Gallos, Germanos et Britan-

**Sozomeno, verum etiam Hieronymo et Ambrosio,
etc. testantibus.**

nos ingentibus bellis superasse, et jugum illis servitutis imposuisse, eumdemque Romanæ ditioni, ad eas quas prius habebat, quingentas populosas urbes adiecisse: quemadmodum illi qui hæc conscripserunt, ad memoriam posteritatis transmisere. Qui Cæsar primus, post consules, monarcha et princeps unus declaratus est: ea re veluti præiens et viam sternens, ut Romani imperii cives et subditi ex plurim deorum cultu, et turbulentu reipublicæ statu, ad unam, quæ sola obtineret, religionem, per appropinquantem Christi monarchiam adducerentur. Cujus rei gratia et Judæa omnis, et vicinæ circumquaque regiones, Romano imperio ita subditæ sunt, ut tum primum census actus et descriptio facta sit, in qua et Christus ipse ascriptus est, ut prophetia de civitate Bethleem aperte exitum suum haberet, quam de ea luctuosus Jeremias hisce verbis prædictis: *Et tu, Bethleem terra Juda, haudquaque minima es in principibus Juda. Ex te enim progredietur dux, qui pascet populum meum Israel*¹. Post incessabilem vero Christi Iæci nostri nativitatem, Aegyptus quoque in potestatem Romanorum pervenit, Antonio et Cleopatra, in quam postremam Ptolemaeorum regnum incidit, ab Augusto Cæsare prorsus devictis: sub quo et Dominus noster Jesus Christus natus est. Antonio Cornelius Gallus ab Augusto in regiones Aegypti missus successit, et primus post Ptolemaios Aegyptum provinciam administravit, sicuti hoc historici testantur. Quas vero clades Persæ acceperint a Ventidio, Corbulone et Neronis ducibus, atque item a Severo, Trajano, Caro, Cassio, Odenatho Palmyreno, Apollonio, et aliis, et quoties Seleucia et Ctesiphon, atque etiam Nisibis, quæ nunc hic nunc illuc transiit, capta sit, et quomodo Armenia et aliae vicinæ provinciæ in Romanorum pervenerint ditionem, una cum aliis **724** tu quoque in historiis tuis exponis. Quomodo autem alia dicam, quæ tu scribis sacratissimum Constantiūm præclare geassis: cum is pietatem nostram professus, rempublicam Romanorum administraret? Alique etiam quas quantasque clades Julianus, tuus maxime choreis ducentis sodalis, et coniunctim tecum orgiorum particeps, pertulerit? qui sane innumera atque intoleranda Romano imperio vulnera inflixit, atque ea incurata post se reliquit. Num vero quidquam eorum quæ de universitatis hujus interitu prædicta sunt, vel initium cœperit, vel finem habiturum sit, majus id profecto est, quam ut tu de eo judices. Verum age, si tibi videatur, qui hæc dicis, consideremus, quomodo et qui Græcam superstitionem sunt professi, et qui Christianorum sacra coluere imperatores quisque vitam aut imperium amiserit. An non primus monarcha; qui unus sibi imperium usurpavit, C. Julius Cæsar dolo cæsus est? An non Caium alterum Tiberii nepotem milites quidam ferro ne-

Bρετανοὺς ἀγῶις μεγάλοις ὑπέξευξε, ζυγὸν δουλείας ἐπαγγεῖλον· καὶ προσεποίησε τῇ Ἰωμαῖων ἀρχῇ πρὸς αἷς εἶχεν ἔτερας πόλεις πεντακοσίας οἰκουμένας, ὡς οἱ τὰ τοιαῦτα συγγραψάμενοι καθιστήρησαν. Ὅς δὴ Γάιος καὶ πρώτος μόναρχος μετὰ τοὺς ὑπάτους ἀνηγορεύθη· ὥσανεν προσδοποιῶν ἐκ πολυθεῖας τὸ ὑπῆκον καὶ ὄχλοκρατεῖας ἐπὶ τὸ μόναρχον σέβας διὰ τὴν ὅσσα εὖπω ἐσομένην Χριστοῦ μοναρχίαν. Οὐ γάρ τις ἡ τε Ἰουδαία πᾶσα καὶ τὰ περικύκλῳ πάντα τῇ Ἰωμαῖῃ ἀρχῇ προσεγένετο· καὶ ἐπὶ τόσον, ὡς καὶ πρώτην τότε ἀπογραφὴν γενέσθαι, ἐν ᾧ καὶ Χριστὸς ἀπογράφεται, τῆς περὶ τῆς Βηθλεέμ προφητείας τὸ πέρχεται ἔκδηλον καθιστῶν, ὃδε πῶς τῷ πολὺν ἀκριτῷ Ἱερεμίᾳ περὶ αὐτῆς προφοράζοντι· Καὶ σὺν Βηθλεέμι τῇ Ἰουδᾳ, οὐδαμῶς ἐλυχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσι τῇ Ἰουδᾳ· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ. Μετὰ δὲ τὴν δρῆτον γένησιν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ αὐτὴ Λιγύπτῳ· ὑποκύπτει Ἰωμαῖοις, Ἀντωνίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ, εἰς τὴν ἐσχάτην ἡ τῶν Πτολεμαίων ὁρχὴ κατήνετε, τέλεον καταγωισθεῖσιν Αὔγοντεω τῷ Καλσαρὶ· ἐφ' οὐ καὶ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη. Ἀντώνιον δὲ Κορνήλιος Γάλλος τῶν ἐν Αἴγυπτῳ χωρῶν διεδέχετο Αὔγοντος πέμψαντος, πρῶτος μετὰ τοὺς Πτολεμαίους Αἴγυπτου δρεῖας, ὡς καὶ τοῖς Ιστορίσασι περὶ τούτων ἀνεληπταί. Ὅπο δὲ Βεντιδίου Κορούλωντος τε καὶ Νέρωνος στρατηγούντος πόσα Πέρσαι πεπόνθασιν; Ετὶ δὲ καὶ ὑπὸ Σεύτρου, Τραϊκοῦ τε καὶ Κάρου, Καστοίου τε καὶ Ζεῦτανίου τοῦ ἐκ Παλμυρᾶς, Ἀπολλωνίου τε καὶ ἔτερων; Οσάκις τε Σελεύκεια καὶ Κτησιφῶν ἦλω, Νίσιδις τε ἐπ' ἀμφότερα στρεφομένη, Ἀρμενία τε καὶ τὰ πλησιάζοντα ἔθνη Ἰωμαῖοις προτερήσυη, ὡσπερ καὶ σὺ ιστορεῖς. Πῶς δ' ἀπομνημονεύει τὸ συγγράφεις ἔτερη γεννικῶς καταπράξασθε τὸν θείστατον Κωνσταντίνον τῇ Ἰωμαῖων ἡγησάμενον μετὰ τῆς ἡμετέρας Θρησκείας; Πρὸ δὲ τούτοις, ὅσα τε καὶ οὐα πέπονθεν Ἰουλιανὸς, διὸς μάλιστα Θεάσιτης, καὶ τῶν αὐτῶν σοι δργίων μετεσχηκὼς, δημορία καὶ ἀνύποιστα θραύματα τῇ Ἰωμαῖων πολιτείᾳ καταλειποιώς; Εἰ δὲ Ίωνες περὶ τῶν προδρῆθέντων τῇ τοῦ παντὸς τελευτῇ ἢ προοίμιον εἰληφεν, ἢ καὶ τὸ πέρας ἔξει, τούτο μείζον ἢ κατὰ τὴν σήν D κρίσιν. Φέρε δὲ, εἰ σοὶ δοκεῖ, τοιαῦτα λέγοντι, ἴδωμεν ὅπως οἱ τὰ Ἐλλήνων πρεσβεύσαντες βασιλεῖς, καὶ οἱ Χριστῷ βασιλεύσαντες, δημος ἐκκατοι τούτων τὸν βίον ἀπέθεντο ἢ τὴν ἀρχήν. Οὐ τοίνυν δὲ πρώτος μόναρχος Γάιος Ιουλίος Καίσαρ, δολίψ φίνω κατεργαζθεὶς, τὸν βίον ἀπείπατο; Οὐ τὸν δεύτερον τὸν Ἐκγονον Τιβερίου Γάιον τῶν τινες στρατιώτων μαχαριάς διεχειρίσαντο; Τί δὲ καὶ Νέρων; Οὐ παρὰ τίνος τῶν οἰκείων ἀνήρηται; Γάλλος τε καὶ Όθων καὶ Οὐτελλίος ἐπίσης πεπόνθασιν, οἱ τρεῖς δέκα μῆνας πρὸς τῷ ἐν βασιλεύσαντες; Τόν γε μήν Tίτιον οὐ Δομετιανὸς ἀνείλεν ἀδελφὸς τυγχάνων διγνησώτατος; Τί δὲ ἐκείνος πάλιν; οὐκ ἐίσειν;

¹ Mich. v, 2; Matth. ii, 6.

πρᾶς τοῦ Στεφάνου τὸν βίον κατέστρεψεν; Ὁ δὲ Κόμμιδος φαίης ἀνών τούτον παρχεῖται; Ὁ δὲ Περτίναξ, ὁ δὲ Ἰουλιανὸς οὐ τῶν ιων μετέσχον; Ὁ δὲ Σουῆρος Ἀντωνίος οὐχὶ τὸν ἀνελθόντον διεχρήσατο Γέταν; Τὰ ἵστα δὲ καὶ αὐτὸς ἐπεπόνθει ὑπὸ Μαρτιαλίου; Ὁ δὲ Μαχρίνος οὐ περὶ Βυζάντιον ὥσπερ ἀνδράπεδον ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ιδίου ἀνηρίθη στρατεύματος; Ὁ δ' ἐξ Ἐμέσης Αὐρήλιος Ἀντωνίος σύναμα τῇ μητρὶ κατεσφάγη; Τὰ παραπήγματα δὲ καὶ ὁ μετ' ἔκεινον Ἀλέξανδρος τῶν ιων δραμάτων ἔτυχε μετὰ τῆς μητρὸς Μαρμαλας. Τι δ' ἄν λέγοιμι περὶ Μαξιμιλιου, ὃς τοῖς σφετέροις ἢ γρίῃ στρατεύμασιν; ή Γορδιανοῦ, ταῖς βουλχίς Φιλίππου τὸ κοινὸν καταγάγοντος ὑπελθόντος; Σὺ δ' ξιθρεῖ τὰ κατὰ Φιλίππου τὰ καὶ Δέκιον, ὡς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐψύχρασαν. Εἴτε δὲ τὰ κατὰ Γάιλον καὶ Βολοστιανὸν, ὡς ὑπὸ τῶν οἰκείων δυνάμεων τοῦ βιοῦν ἀπηλλάγησαν. Ὁ δ' Αἰμιλιανὸς οὐ τοῖς περιτνέχθη; Οὐκὶλεριανὸς δὲ οὐχὶ Πέρσαις ληφθεὶς αἰχμάλωτος περιήγητο; Γαλιηνὸς δὲ δόλῳ φονευθεὶς, καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Καρίνος σφαγεῖς, Διοκλητιανῷ καὶ Μαξιμιανῷ τὴν ἀρχὴν καταλέιπειν· οὐ; αὐτὸς οὐνάρχειν έκεινον εἶλετο. Ἐξ ὧν ὁ τε Μαξιμιανὸς δὲ Ἐρκούλιος, Μαξινίδος τε παῖς ἐκείνου, καὶ Λικίνιος; πάντων Εσχατος, αισχίστω μόρφῳ τοῦ βίου ἐξεστησαν. Ἀφ' οὐδὲ ὁ τῆς Χριστοῦ ποίμνης ἡγεμονεύσας Κωνσταντῖνος; δὲ αἰδιμός βασιλεὺς ἡρές, καὶ τὴν αὐτῷ ἐπώνυμον μεγαλοπρεπῶς ἀνεγέρτα; πόλιν Χριστῷ καὶ τῇ ἐκείνου μητρὶ ἀνέθετο, απόπει δὴ εἰ τι; τῶν ἐν αὐτῇ τοῦ βασιλείου γέρων μετειληγθέτων δέχρι τούτος ἡ πρὸς τῶν οἰκείων ἡ καὶ ἀλλοτρίων διέφθαρτο· ἡ ὅλως τυραννοῦ; πλέον ἔσχε τῇ; ἐννέμου ἀρχῆς, πλὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ οὖν Ιεροφάντου καὶ οὗτοῦ καὶ κανηφόρου καὶ βασιλέως, καὶ τοῦ οὖν Οὐδάλεντος. Πειθόμαται γάρ σοι ἀρίστως διεξήντις ἐστα κακά Χριστιανῶν κατειργάσατο, δοῦ; καὶ ἀμφοτε τὴν σξίαν ἔδοσαν δίκην. Πλει γάρ ἐτέρους οὐδὲ αὐτὸς; οὐ οἷμαι ἔρεις. Ἐγὼ δὲ προσθήσω καὶ Βρούλικον Ζήνωνι ἀντικαταστάντα· παρ' οὐδὲ μή μόνον τὴν τυραννίδα, διλλὰ καὶ τὸν βίον δειλιάς ἀπέλιπε. Ταῦτ' εἰ καὶ πάρεργά τῷ Ιω; δόξει τοις ἐκκλησιαστικῆς συγγραφῆς, ἐμοὶ δὲ δρα καὶ πάνω τοι χρειώδη καὶ συστατικὰ πρὸς τὸ προκείμενον εἰναι δοκεῖ· οἵτις ἐνείκουσκοντες οἱ τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῖς, οὐ πρὸς ἀλήσιαν, δυσμενανούστες δὲ τῇ Χριστιανῶν θρησκείᾳ καθιστοροῦσιν. Ήμεῖς δὲ ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῇ; Ιστρίος Ἀναστάσιον βαδίσωμεν.

ad Historiam ecclesiasticam pertinere videntur, utilia esse, et loco huic maxime convenire puto: propterea quod historici Graecæ superstitionis cultores, consultio et malitiose veritatem oppugnantes, propter Christianæ religionis odium, perperam et falso pleraque scribunt. At nos ad reliquiam Anastasiū historiam pergamus.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Περὶ τῆς χρυσοτελείας ἡρὸς Ἀραστροῖος ἐπενθόσσε, λύμην ἐτεῦθει πολλὴν ἐργασάμενος.

Τὰ μὲν δὴ τοῦ χρυσαργύρου τοῦτον τὸν τρόπον περιείλευ δὲ Ἀναστάσιος, καὶ βασιλικῶν ἐκείνοις κα-

(1) Alii hanc Soenidem aliij Semiamiram vocant.

(2) Anastasius in imperio Romano aristocratiam,

carunt? Quid Nero? Num ille a familiari quadam non jugulatus est? Galba sane et Otho et Vitellius eadem sunt passi: qui tres undecim tantum menses imperarunt. Titum num frater ei charissimus Domitianus occidit? An non ille rursum a Stephano miserandum in modum trucidatus est? Quid? Commodum a Narciso peremptum esse negabis? Pertinaci vero et Julianο non idem accidit? Antoninus Severi filius, an fratrem Getam non necavit? Non ille a Martiali idem est passus? Macrinus nonne ad Byzantium veluti mancipium rapitus, ab exercitu suo interemptus est? Aurelius Antoninus Emissæ (1) filius una cum matre jugulatus est. Eadem fortuna sicut successoris ejus Alexandri, qui itidem cum matre Mammæa peremptus est. Quid de Maximino dicam, quem exercitus suus intercimit? aut Gordiano, qui insidiis Philippi sublatuſ, in commune domicilium abiit? Tu vero ipse de Philippo et Decio memora, ut ab hostiis trucidati sint: atque etiam de Gallo et Volusiano, quibus milites sui vitam ademerunt. Num Æmilianus cumdem exitum habuit? 725 Nonne Valerianus, cum in Persarum potestatem pervenisset, captivus ab eis ductus est? Annon Galienus dolescaſus: et post hunc Carinus quoque interemptus, Diocletiano imperium reliquit, qui imperii sibi socium Maximianum ascivit? Ex quibus Maximianus Herculius, ac deinde filius ejus Maxentius, et postremus omnium Licinius fædissimani obiere mortem. Ex quo tempore autem, qui gregi Christi præfuit, celeberrimus Constantinus imperium suscepit, et coniuginem sibi urbem magnificentissime construētā Christo et matri ejus dicavit, ipsi dispice, num quis princeps imperiale dignitatem consecutus, longissimo tempore vel a familiaribus et domesticis, vel ab externis sit interemptus, aut an unquam tyrannus, quam legitimum imperium, potentior fuerit. Julianum excipimus, tuum vatem, sacrificum, canephorum, et imperatorem: et tuum etiam Valentem. Fidem enim tibi habeo, qui optime ea oratione executus es, quæ illi Christianis intulerunt mala. Quapropter etiam uterque condignas impietatis tulit prenas. De alio vero ne tu quidem ipse simile quidquam dixeris. Ego autem Basilius scum etiam addam, qui motum adversus Zenonem concitat: cui ille non tyrannidem modo, sed vitam etiam admetit. Ille quamvis fortasse minus

D scum etiam addam, qui motum adversus Zenonem concitat: cui ille non tyrannidem modo, sed

vitam etiam admetit. Ille quamvis fortasse minus

CAPUT XLIV.

De auro rectigali, quod novum Anastasius instituit, unde multæ aerumna sunt subsecutæ.

Portorium χρυσάργυρον, aurargentum, ad eum quem diximus modum, Anastasius abolevit (2), et

hoc est optimatum administrationem instituit, magistratus et honores vendidit, injustis homici-

imperiali prorsus animo sustulit. Alia contra vero A se indigna instituit: χρυσοτέλειαν videlicet, id est, pensionem auri: et populos suos vectigales hellicis impensis per nundinationem venditis supra modum gravavit, exactionemque tributorum curialium abrogando. **726** in quibusque civitatibus eos qui vocantur vindices constituit: Marini Syri, sicuti dicunt, suggestione, qui primariam apud eum gesit dignitatem, quam praefecturam praetorii antiquitus nominarunt. Quapropter factum, ut vectigalia magna ex parte interciderint, et civitates minus floruerint. Antiquitus namque, qui nobiles et claro loco nati erant, in earum album referebantur, eosquo urbs qualibet in curis senatorum loco habebat a que constituebat.

CAPUT XLV.

Ut Anastasio, ter sancto hymno adjicere volente illud: « Qui crucifixus es pro nobis, » tumultus a populo sit concitatus: uaque adeo, ut is timore percussus, imperium deposuerit. Et ut paulo post Anastasius vitam finierit.

Omnium autem malorum, quorum ipse auctor fuit, illud extrellum erat, quod propter accessionem illam, *Qui crucifixus es pro nobis* (1), quoniam et ipse ter sancto ipse hymno additam voluit, ingens exorta est seditio, perinde atque religionem Christianam evertere homines vellent. Ejus dogmatis Petrus Cnapheus auctor fuit, sicuti dictum est. Severus autem in Macedonium, qui paulo ante hierarcha Constantinopoli fuit, et in clerum ejus rem eam confert, ad Soterichum scribens, eum nondum in episcoporum ordinem cooptatus esset, sed in aula imperiali eo tempore versaretur, quo cum eis quos antea diximus, monasterio suo est exactus. Conjectura autem est, talium aliarumque calumniarum gratia, Macedonium e throno suo dejectum esse. Quod vero praeter causam in virum eum injectus mentiatur, satis ea quae dicentur ostendunt. Postquam enim Macedonius ab imperatore dissentire cœpit, permultum imperator ei insidiatus est. Proinde etiam eos qui a Macedonio desciverant, turbulenter congregatos, in Archangeli templo ter sanctum carmen cum adjectione ipsa canere jussit. Idem mox proximo Dominico die in templo magno ab eis factum, cum illi etiam baculos eo intulerunt. **727** Populus autem flagrantii ardore excitus, turpiter illos ecclesia expulit. Imperator postea aperite monachis desertoribus et transfugis, et principibus etiam viris, ut indignas contumelias in episcopum impudenter conjicerent, præcepit. Quorum unus erat Julianus Halicarnassi in Caria episcopus, et Severus etiam tum monachus: simul et fidei, et Macedonii, eorumque qui secum erant, hostes. Quomodo igitur eum quem tyrannico more accessionis ejus gratia injuriis contumeliis-

bus pepercit. Et ad insatiabilem pecuniae cupiditatem conversus, provincias expilavit. Ad insolentem novumque morem, quem induxit, viri boni sunt consternati. Barbaros namque imperio imminentibus, non armis propulit, sed pacem auro mercari soli-

ta rôthwasev. 'Ανάξια δὲ πάλιν ἐπροστενεν, οἷς τὴν χρυσοτέλειαν ἐπενεις· τὴν στρατιωτικὴν δαπάνην ἀπειπολήσας; κατὰ τῶν συντελῶν εἰς τὸ βιρύτατον. Τῶν δὲ βουλευτηρίων φόρων τὴν εἰσπρεξίν περιεῖλε, τοὺς καλούμενους βινδίκας ἀνὰ ἑκάστην πόλιν προβεβλημένος; Μαρίνου, ὡς φασιν, εἰσηγήσει τοῦ Σύρου, τὴν κορυφαίων διέποντος τῶν ἄρχων, ὑπαρχον τῆς αὐλῆς; τὴν τοιαύτην ἔξισίαν οἱ πάλιαι ὠνόμαζον· ζῆσεν οἱ τε φύροι καταπολὺ διερρύσσαν, καὶ τὰ τῶν πόλεων ἄνθη δέρβευσαν. Τὸ γάρ ἀρχαῖον δισὶ τῶν εὐ γεγονότων καὶ εὐπατρίδαι ἤσαν, ἐν τοῖς τῶν πόλεων λευκώμασιν ἐνεγράφοντο, ἑκάστης πόλεως τοὺς ἐν τοῖς βουλευτηρίοις ἀντὶ συγκλήτου τινὸς ἐκείνους ὅπερ ἔχομησεν καὶ ὅριζομένης.

B

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

**Οτι Ἀναστασίου βουληθέντος προσθεῖται τῷ τρισαγίῳ τὸ, « Ό σταυρωθεὶς δι' ήμας, στάσις τῷ δίμῳ ἐγένετο, ως καὶ αὐτὸν εκείνον δεισαντα, τὴν ἀρχὴν ἀποτίθεσθαι· καὶ ὡς μετὰ μικρὸν ἐτελεύτα τὸν βιον.*

Tὸ πάντων δ' ἔσχατον καὶ τελευτῶν αὐτῷ τῶν κακῶν διεπράχθη, ὅπερ εν τῇ Κωνσταντίνου τὴν προσθήκην καὶ αὐτὸν εν τῷ τρισαγίῳ ἥρμενον ποιήσασθαι τὸ, 'Ο σταυρωθεὶς δι' ήμας, στάσις μεγίστη ἀνερρήπτησθη, ὡσανει τῆς Χριστιανῶν θρησκείας ἀνατρεπομένης. Προστάτης μὲν οὖν τοῦ τοιούτου δέγματος Πέτρος δι Κναφεὺς ἐγεγόνει, ως εἰρηται. Σευῆρος δὲ Μακεδόνιον τὸν πρὸ μικροῦ Ιεράρχην τῆς Κωνσταντίνου ίστορει γεγενῆσθαι, καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον, πρὸς Σωτήριχον γράψαν· οὐπω μὲν τεταγμένος ἐν ἐπισκόποις, οὐτε δὲ τοῖς ἀνακτόροις ἐνδιαιτώμενος κατ' ἐκείνον καιροῦ, δητενίκα τοῦ κατ' αὐτὸν ἀπηλάθη μοναστηρίου σὺν τοῖς εἰρημένοις. Συνάγεται δ' οὖν τῶν τοιῶνδες καὶ δᾶλων χάριν διαβολῶν τὸν Μακεδόνιον ἐκβεβληθεῖ τοῦ θρόνου. 'Οτι δὲ ψεύδεται μάτην καταφερόμενος τοῦ ἀνδρὸς, παρὰ πόδας δεῖξει τὰ εἰρημένα. 'Ἐπει τὸ γάρ εἰς διαφορὰν καθίστατο βασιλεῖ, πολλὰς ἐπινοίας κατ' ἐκείνον ἐτύρευεν. 'Οθεν καὶ τοὺς ἐκείνους ἀφισταμένους σὺν δηλῷ ἐκέλευεν ἀθροισθέντας ἐν τῷ νεῷ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τὸν τρισάγιον ὑμνον μετὰ τῆς προσθήκης φάλλειν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ Κυριακῇ τὸ δομοτα καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐποίουν, καὶ βάκλα ἐπιφερόμενοι. 'Ο δὲ λαὸς ζῆλῳ διαθερμανθεῖς, αἰσχρῶς ἐκείνους τῆς ἐκκλησίας ἀπῆλανον. 'Απαρακαλύπτως δὲ ἐπειτα δι κρατῶν καὶ μοναχούς τῶν ἀπερθηγμένων καὶ ἀρχοντας ἀναίδην ἀσέμνοις ὑδρεῖσι βάλλειν ἐπειθε τὸν ἐπισκόπον· ὃν εἰς καὶ 'Ιουλιανὸς δι Αλεκαρνασοῦ τῆς Καρίας ἐπισκόπος; ήν, καὶ Σευῆρος δι μοναχός, οἱ καὶ τῆς πίστεως καὶ αὐτῶν γεγενημένοι πολέμιοι. Πῶς οὖν δη τυραννεῖν καὶ ὑδρίζειν καὶ δι τῆς προσθήκης τεθουλόντο, ἐκείνου φαίημεν εἶναι ταῦτην, καὶ ἀρχηγὸν τῆς τοιαύτης συγχύσεως τῇ Ἐκκλησίᾳ γενέσθαι δεξόμενα;

tus est. Defunctorum bona curiose inquisivit, εἰ publicam passim omnibus conciliavit i. ορισμ. (Suidas.)

(1) Supra cap. 35.

Τοῦ δὲ βασιλέως τὴν προσθήκην ταύτην θεῖναι παρά-
ρησίᾳ θελήσαντος, δὲ δῆμος ἀκαθέκτως εἶχε, σφα-
δάζων τὰ ἐσχάτα· καὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἐπισῆμων τό-
πων πυρὸς ἐγένοντο παρανάλωμα. Ἀνὰ δὲ τοὺς
εἰκούς Μερίνου τοῦ Σύρου χωρίτην εὐρόντες τινὰ
τὸν μονήρη διαζώντα βίον, τὴν κεφαλὴν ἀφείλοντο,
λέγοντες ὡς ἔκεινου ταῖς εἰσηγήσεσι τὴν τοιαύτην
προσθήκην γενέσθαι. Καὶ τινὶ καντῷ ταύτην με-
τεωρίσαντες, δημοσίᾳ ἀνέκραγον σφέδρα διαταθά-
ζουσες, ὡς οὗτος δρᾶ εἴη τῆς Τριάδος ἄχθρος. Ἐπὶ^B
τέσσον ἐξ τὰ τῆς στάσεως εἰς μέγα ἡρῷη, πᾶσαν
τέχνην ἐν δευτέρῳ τιθείσῃς, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν κρα-
τοῦντα ἐν δεινῷ ποιούμενον τὸ πραγμάτων, ἀνευ τοῦ
συνήθους στεφάνου κατὰ τὸν Ἱππόδρομον παριένα: ἐπικρύψει τε τῷ δῆμῳ διὰ τῶν κηρύκων, ἐν ἑτοίμῳ
ἔχειν καὶ τῆς βασιλείας ἔξιστασθαι· εἰδέναι μὲν τοι,
μή ἐφικτόν γε διν πάντας ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἀνεβα-
λνειν ἀρχήν, μηδεμιῶς πλείστων ἀνεχομένην. Εἰς δ'
ἴσειται πάντως, ζεις μετ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς
ἡγεμονίας ἀρθεῖς, αὐτὴν διακυβερνήσειν. Ἄ δὴ
πυλόνενος δ τῆς Κωνσταντίνου λεύς, ἀθρόον ὁσπερ
ἔκ τινος θελας βοπῆς μετετίθεντο· καὶ Ικέτης αὐθις
καθίστατο βασιλεῖ, περιθέσθαι τὸν στέφανον· ὑπεσ-
χνούμενος διελύειν τὴν στάσιν, καὶ τοῦ λοιποῦ
ἥσυχοτειν αἰρείσθαι. Ἐπ' ἐλάχιστον δὲ τοῦ λοιποῦ
βάσα: χρόνον δ Ἀναστάσιος, ἐπὶ τὴν ἐπέραν μεθ-
ιστατο βιοτήν· ἐπιὰ καὶ εἰκοσι πρό; μησὶ τρισὶ^C
καὶ θεοῖς: ἡμέρας ἀδύτιας καὶ ἐπ' ὀλίθρῳ τῆς
θείας ψυχῆς τὴν τῶν Ψωμαίων ἀρχήν διακυβερνή-
σας. Περιέχει δὲ καὶ ἡ παρεύσας ἐκκαιδεκάτη μοι
τῶν ιστοριῶν χρόνον ἐτῶν τεσσάρων καὶ τεσσαρά-
κοντα σύν μησὶ τρισὶν· διπλανίκα κόσμου μὲν ἐτος
ἔξαχισχλιοστὸν τοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Οείας τοῦ Κυρίου
γεννήσεως πεντακοσιοστὸν εἰκοστὸν ἵνατον ἐπε-
ράντετο.

A que afficeret voluerunt, auctorem ejus esse dicemus et ducem confusionis tantæ in Ecclesia recipiemus? Porro cum imperator accessionem eam propalam hymno addere vellet, populus impatienter id ferens, summopere animi discrucibatur. Et multi magistratus in periculum maximum inciderunt, multaque insignia adficia incensa sunt. Atque in Marini Syri ædibus monacho cuidam deprehenso homines nonnulli caput amputarunt, eumque adjectionis ejus suasorem esse dixerunt: et capite conto in sublime sublato, publice per ludibrium exclamarunt, illum ipsum Trinitatis hostem esse asseverantes. Eo vero seditio ista magnitudinis processit, consilio remedioque omni proculato, ut et imperator ipse tam gravi periculo permotus, absque corona et consueto imperiali habitu, in Hippodromum procurrerit, et per præcones populo denuntiarit, paratum se esse imperio cedere. Satis vero se scire, fieri omnino non posse, ut universi dignitatem eam, quæ plurimos minime ferret, capesserent. Unum autem prorsus oportere esse, qui sibi succedens, et administrationis habendas te-
nens, imperium gubernaret. Quod ubi populus Constantinopolitanus audivit, subito veluti divino quodam momento animum mutavit: et imperatori statim, ut coronam imponeret, seditionem se solutum, et deinceps quieturum esse pollicitus, supplicavit. Per brevi autem deinde Anastasius tempore vixit, paulo post defunctus, cum viginti septem annos, menses tres, et totidem dies infeli-
citer, et cum animæ sua exilio, imperium Romanum administrasset. Continet sedecimus iste bi-
storiæ liber annos quadraginta quatuor et menses tres: 728 cum a condito mundo sexies millesimus tricesimus quartus (!), a divina autem Domini nativitate quingentesimus vicesimus nonus agere-
tur annus.

(1) Sicuti recentiores volunt, 4396.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΜΟΣ ΙΖ.

NICEPHORI CALLISTI

XANTHOPULI

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

TOMUS XVII.

CAPUT I.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

De imperio Justinil primi : et ut ab eo intersecti sint Amantius cunuchus, Theocritus et Vitalianus.

Quae quidem sub Zenone et Anastasio ecclesiis accidere, talem habuere modum. Ubi vero Anastasius ad infima concessit judicia, Panemi viensis, qui apud Romanos Julius dicitur, die nono, Justinus Thraciam patriam habens, purpuram sumpsit, ordinum aulicorum dux, a custodibus corporis imperatoris, quibus praesuerat, præter spem omnem princeps declaratus. Multi vero tum opibus et copiis, nec non Anastasi cognatione ad magnam processerant gloriam, qui imperium tantum suscipere possent, quique id adeo pro rerum omnium licentia ad se pertraherent. Præter alias Amantius imperialium cubiculariorum praefectus, qui ingentes sibi opes comparaverat. Porro cum ipsi qui virilibus careret, ad tantum imperium aspirare minime liceret, Theocrito (¹) cuidam, quo amico maxime utebatur, imperii coronam imponere conatus est. Et Justinum hunc accitum pecunia ingenti tentare 732 eos jussit, quicunque Theocrito purpuram circumdare vellent et possent. At hic sibi ipsi imperium querens, statim pecunia populum corrupti, eorumque qui excubitores dicuntur, benevolentiam auro redemit. Et purpura sumpta, Amantium primum et Theocritum e medio sustulit : deinde et alios quoscunque idoneos ad imperii fasces suscipiendos esse putabat, occidit. Vitalianum autem, qui sub Anastasio ad tyrannidem aspiraverat, in Thracia agentem, cum honore multo ad imperiale urbem accersit, opes ejus,

Περὶ τῆς Ἰουστίνου τοῦ πρώτου βασιλείας· καὶ ὡς ἀνεῖλερ Ἀμάντιον τὸν εἰροῦντον, Θεόκριτὸν τε καὶ Βιταλιανόν.

"Οσα μὲν οὖν καὶ ἐπὶ Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου ταῖς ἐκκλησίαις συνέη, τοῦτον ἔσχε τὸν τρίτον. Ἀναστασίου δὲ πρὸς τὰ κατώτατα μετεκεχωρικότος δικαιωτήρια, Πανέμου μηνὸς ἐνάτῃ (λέγοτο δ' ἄν δ μὴν οὗτος· παρὰ Ῥωμαῖοις Ἰούλιος), Ἰουστίνος Θράκην αὐλήσας πατρίδα, τῇ ἀλουργῷ ἀμπελήνῃ ἐχρήσατο· ἥγε μῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξευν ὧν, ὑπὸ τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, ὃν ἐξηγεῖτο, παρ' ἐπίδια πᾶσαν ἀναρρήθεις. Πολλοῖς γάρ τοιν τηνικαῦτα πλούτῳ τε καὶ δυνάμεις καὶ τῇ συγγενείᾳ Ἀναστασίου ἐπὶ μέγα προελθόντες δόξη· καὶ τὴν τοσαύτην ἀρχὴν περιθέσατε, καὶ δυνάμενοι, καὶ κατὰ τὸ ἐφεύρετε συγκεχωρηκόδιενοι. Ήν δὲ σὺν δλλοις καὶ δ τῶν βασιλικῶν θελαμηπίλων προεστηκὼς Ἀμάντιος, ἐπὶ μέγα δυνάμεως ἤκουι· καὶ ἐπει ἐκείνῳ οὐ θεμιτὸν ἦν τὸν ἀνδρείουν ἐστεργίμων εἰς τὴν τοσαύτην ἀρχὴν παρελθεῖν, ἀνδρα τοιαύ Θεόκριτον φιλῷ διαφερεῖντας ἐχρήστο, τὸν τὴν βισαίειας στέψανον ἀναδίσασθαι ἐπειδότο· καὶ τὸν Ἰουστίνον τοῦτον μεταστειλάμενος, χρήμασι μεγάλοις ἀποπειράσθαι ἐκέλευεν, ὅσοι δὴ ἐπιτηδείως εἶχον, οἷοι τε ἡσαν Θεοχρίτῳ τὴν ἀλουργίδα περιποιεῖν. Ο δὲ ἐκεῖνοι μνώμενοι; τὴν ἀρχὴν, τὸν δῆμον εὐθὺς τοῖς χρήμασιν ὑπαγαγάνων, καὶ τὴν τῶν καλουμένων ἐξουσιώτωρων εννοιαν τῷ χρυσίῳ ἐξωνησάμενος, τὴν ἀλουργίδα περιθέμενος, πρῶτα μὲν Ἀμάντιον καὶ Θεόκριτον ἐξῆγε τοῦ ζῆν· ἐπειτα δὲ καὶ δλλους, ὅσούς φέτο ἵκανούς γε εἶναι σχῆμα βασιλείας περιποιεῖν ἐκατοῖς. Βιταλιανὸν δὲ δεὶς

(1) Al. *Theocritianum* nominant.

Ἀναττικίου τυραννίδις ἐπίθετο κατὰ τὴν Θράκην Α διάγοντα, σὺν πολλῇ τιμῇ ἀνὰ τὴν βασιλεῖν ἄγει πόλειν· δεῖσας μὲν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ τὸ περὶ μάχας τε καὶ πιλέμια ἔμπειρον, τὴν τε παρὰ πάσι διαθέουσαν φῆμην· καὶ μάλιστα δὲ τοπερ ἀεὶ ἐρως ἦν ἐκεῖνῳ ἐντετηκὼς τῇ ἀρχῇ. Καίως δὲ διαγονοῦς, φί; οὐκ ἀλλως ἐκεῖνου περιγένοιτο. εἰ μὴ φίλος προσποιήσαιτο εἶναι, καὶ προσωπῖον ἀνεξέλεγκτον ἔστιφε περιθεῖη, στρατηγὸν εὐθὺς τοῦτον τῶν μεγίστων ἔχειρος νει ταγμάτων· Πρατισέντας ἡ Ῥωμαῖον ταῦτα δινομάζει φωνῇ· δύσημερας δὲ πειθοῦ καὶ ἐξαπάτης μητίζοντος χρύμενος, καὶ εἰς τὸ τῶν ὑπάτων τάγμα προῆγε. Τούτου δὲ τοῦ ὑψους ἥξιμανος, ἐπεὶ πυριέναις διὰ τῶν βασιλείων ἔδει, ἐν τινι μεσουλίῳ θύρᾳ δόλῳ ἀνήρθηται· ἀξίαν οἷμας ποιηθῆν δεδωκίως, οἵς δὴ πρότερον κατὰ τῇ· Ῥωμαῖον ἀρχῆς αἰθαδῶς παρουσήσειε. Ταῦτα μὲν οὖν μετ' διήγου ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τέτες τὸ τηρικαῖτα τῇ λεγοσύνῃ των ὑπερτάτων θρόνων ἥσουν διάδοχοι· καὶ περὶ Σενήρου, Ηλαίου καὶ Εὐφρατοῦ τῶν τῆς Ἀρτιοχείας ἐπ σκόπων.

Τὸν δὲ ἐκκλησιῶν τηνικαῦτα ἥγειτο, τῆς μὲν Ῥώμης Ὁρμίσδας; μετὰ Λαυρέντιον· μετὰ δὲ ἐκείνων Σύμμαχος· τὸν δὲ Ὁρμίσδαν Ἀγαπήτης· διὸ Αγάθων διερδός διεδέχετο. Τῆς δὲ Βυζαντίδος μετὰ τὸν Μακεδόνιον δὲ Τιμόθεος· μεθ' δὲν Ἰωάννης δὲ Καππαδόκης κληροῦσται τὸν θρόνον· τὸν δὲν Ἀλεξανδρεῖα Διόσκυρος δ μετὰ Ἰωάννην· ἐν Ιεροσολύμοις μετὰ Ἰωάννην, διὸ Ἡλίδι διάδοχος; ἢν, Πέτρος Στράτιτος· ἀνὰ δὲ τὴν Ἀντιόχου μετὰ Φλαδιανὸν Σενῆρο; τὸν θρόνον τυραννῶν διετέλει, πολὺς κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι βέρων συνόδου· διὸ οὕτως ἔχοντα, καὶ ἐφ' ἐκκίστης ὡς εἰπεῖν ὀνταθέματι τὴν ἀγίαν περιέλλοντα σύνοδον καὶ μάλιστα ἐν τοῖς καλουμέναις ἐνθρονιστικαῖς; εἴτουν συνοδικαῖς τούτου ἐπιστολαῖς, διὸ τοῖς ἐκασταχοῦ πατριάρχαις; ἐπεμπε. Μόνος δὲ Ἰωάννης δ μετὰ τὸν πρότερον Ἰωάννην κατὰ τὴν Ἀεξανδροῦ ταύτας ἐδέχετο, ἀδικερός τε οὐ καὶ Τιμόθεος· διὸ ὃν καὶ πολλὴ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐρεσχελία εἰσέρρει, τῶν λαῶν εἰς μυρίας διακρινομένων δόξας. Ὁ πιστότατος ἐκέλευτος βασιλεὺς ἀνὰ τὸ πρώτον τῆς ἀρχῆς ἔτος· τὸν Σενήρον ἀξίας ποιητὸς τῆς γλωσσαλγίας; εἰσπράττεοθαί, καὶ τὴν γλῶσσαν κατὰ βάθος ἐκτέμνεσθαι. Εἰρηναῖος δὲ πιστάτες τῇ πράξει, ὥσπερ ἅρα διατεθρύλληται, διὸ τῶν κατὰ τὴν Ἀντιόχου στρατιωτικῶν ἥγειτο ταγμάτων. Ὁ δὴ καὶ γράμματι Σενῆρος ἀληθεῖς εἶναι πιστοῦται· ὡς ἅρα Εἰρηναῖος αὐτῷ τῇς ταραχῆς χάριν τὴν ποιήνην ἔχειριτο. Ἐντοις γὰρ τῶν αὐτῷ φίλων κατὰ τὴν Ἀντιόχου τράχων, τὸν τε τῆς φυγῆς αὐτοῦ διεξέρχεται τρόπον, μυρίοις βάλλων τὸν Εἰρηναῖον τοὺς σκώμμασιν· οἵς αὐτῷ ἀκριβῆ περιετίθει τὴν φυλακήν· ὡστε μὴ τῆς Ἀντιόχου διαδράσας ἀποχωρήσει. Ἔγνων δὲ ἔγωγέ

spectatamque militarium artium industriam, et præclaram insuper apud omnes famam suspectam habens: et illud simul maxime per timorem in animo volvens, quod hominem imperii amore teneri sciret. Ceterum cum probe nosset, non aliter illum tolli posse, nisi se ei amicum esse assimilaret, personamque hanc contemnendam imponeret, ducem illico maximorum ordinum legit: Præsentes lingua Latina ordines eos vocat (1). In dies porro illecebra et fraude majore utens, ad consularem quoque dignitatem cum evexit. Eo amplitudinis ubi pervenisset, cum versari in aula imperiali necesse haberet, ad quondam in media aula januam dolo occiditur (2): dignas, opinor, scelerum pœnas luens, quibus antea in Romanum imperium per præcipitem audaciam illuminserat. Ille paulo post acta sunt.

CAPUT II.

Qui ea restate sacris administrandis summarum secundum fuerint episcopi. De Severo, Paulo et Eu- phrasiv, Antiochiae episcopis.

Ecclesiis eo tempore præsuerunt Romæ Hormisdas post Laurentium et Symmachum: Hormisdæ autem Agapetus, huic porro Agathon episcopus successit Byzantii, post Macedonium, Timotheus; post Timotheum, Joannes Cappadocia thronum est sortitus. Alexandriæ post Joannem Dioscorus Ecclesiam rexit. Hierosolymis, post Joannem qui Heliæ successerat, Petrus adhuc sedem obtinebat. Antiochiae vero Severus Flaviani successor thronum per tyrannidem tenebat, plurimum in Chalcedonensem synodum invehens. Is cum ita animatus esset, propemodum quotidie 733 anathemati synodum eum subiecit: potissimum vero in eis quæ Enthronistica sive synodales dicuntur epistolæ, quas ad loci cuiuslibet patriarchas mittebat. Unus autem eas Joannes, qui priori Joanni Alexandriae successerat, atque idem Dioscorus et Timotheus recipiebant: per quos nuzamenta multa adversus Ecclesiam sunt inducta, et populus in innumerabiles opiniones divisus. Sedenim imperator fidelissimus, primo imperii sui anno, Severum conineritas petulantis verborum lubricitatib[us] pœnas pendere, linguamque ejus radicitus exscindere jussit. Rei ei, sicuti de eo fama percrevit, Irenæus præfuit, militarium ordinum Antiochiae dux. Quod sane verum esse, litteris suis Severus ipse confirmat, Irenæum videlicet pœnam sibi eam tumultus concitati gratia molitum esse. Ad amicos enim quosdam Antiochenos scribens, exsiliū suum fugamque commemorat, et quam plurima in Irenæum secommata et convicia jacit, propterea quod diligentius ille custodibus dispositis hominem, ne ex urbe Antiochenam profugeret, serva-

bratis exemplō privatorum. (Idem in Marco Philosopho).

(2) Supra lib. xvi, cap. 55.

rit (1). Novi ego quosdam qui scribunt, a Vitaliano A poena hac Severum esse affectum, cum primas adhuc apud Justinum ferens, linguam illius ab eo petisset : quod scilicet in scriptis suis Severus convictis saepe illum impetiisset. Verum thronum Antiochenum deseruit Gorpiaeo mense, quem Septembris Romani vocant. Ejus discessu in sedem eam Paulus descendit, qui perinde atque ille adversus quartam synodum occulte per rabiem latravit. Ac tum quidem ille synodum eam publice est professus : paulo post vero sua sponte se ab ecclesiis subduxit, et ad communem deinde locum vita finita abiit. Et post hunc Hierosolymis veniens Euphrasius, episcopatum Antiochenum suscepit.

734 CAPUT III.

Ut iterum Antiochia a terra motu sit afficta, ubi etiam Euphrasius episcopus ruinis obrutus est : cui succedit Euphræmius : et de aliis urribus, quibus dampnum a terre motu est illatum.

Quo tempore multa simul et frequentia Antiochiae incendia veluti præiere motibus futuris, et procœdia fuere eorum quæ illam comprehensura erant malorum. Tempus enim non ita multum intercessit, cum sepimus Justini imperii ageretur annus, mensis decimus, Artemisio mense, cui apud Romanos Maii nomen est, vigesimo nono die, meridie maxime vigente, motus terræ una cum conquassatione urbi incumbens, eamdemque funditus quassans, deformem et horrendam reeldidit : et quidquid in ea eximium fuit, in solum conjectit. Ad quam cladem fulmen quoque accessit, ita ut ea mala calamitatem inter se divisisse viderentur. Bonam enim civiatis partem terræ motus et concussio solo æquavit. Si quid vero clades eæ intactum reliquissent, ignis imminentis consumpsit, atque in cinerem et pulverem admirando prorsus modo rededit. Porro quomodo et quanta mala civitas ea sit perpessa, quasve ædes et publicas porticus, aliaque illustria ejus opera, incendio simul et terræmotui quasi succissivum opus consumenda præbuerit : insuper quam admirandæ et orationem omnem excellentes ærumnae divinitus ad casus ejusmodi accesserint, Joannes rhetor singulari cum affectu oratione venusta exponit, historię suæ calamitate tali fine imponens. In multis hisce cladibus Euphrasius quoque episcopus ad scelerum ruinis oppressus interiit : videlicet ne quis forte qui r. s. provideret illi urbi necessarias, relinquaretur. Sed enim quæ omnia inspicit divina Providentia, quæque vindictæ gladios miserationis oleo demulcet, atque ante plagas ipsas remedia instruit, atque adeo ab ipsa statim (ut ita dicam) desperatione benignitatem proficit, Orientalium copiarum imperatoris mandato presentum. Ephraemum excitavit, sollicitudinemque pro civitate omni suam ita declaravit, ut nihil eorum

τινας ιστοροῦνται, ὡς ἔστι Βιταλιενὸς τὴν ποιήην προύξενει Σευτῆρι, βασιλεὺς τὴν ἐκείνου γλῶσσαν αἰτήσας, Εἰ τὸ πρῶτα περὶ Ἰουστίνῳ φέρων, οἵς πολλάκις ἐκείνον γράψων σκώμμασι περιέβαλεν. Ἀλλὰ φεύγει τὸν θρόνον Γορπιαῖψι μηνὶ καλοῖσθο δ' ἀνδρὸς παρὰ Ῥωμαῖοις Σεπτέμβριος. Ἐκείνου δὲ ἐκποδῶν γενομένου, Παῦλος τὸν τῆς Ἀντιόχου ἀνετεῖ: θρόνον, ἐπισῆς ἐκείνῳ κατὰ τῆς τετάρτης συνδεσμοῦ κρύψα λυττῶν. Τέως δὲ οὖν τηγικαῦτα διαρρήγην ταῦτην ἀνακτρύξας μετὰ δὲ μικρὸν, ἐκών επιτελεῖ τὰς ἐκκλησίας ἀπαγγήλων, τὴν κοινὴν δόσις πορταν ἐστέλλετο τὸ βιοῦν ἑκμετρήσας. Καὶ μετ' αὐτὸν ἐξ Ιερουσαλύμων ἥκων Εὐφράτειος, τὴν τῆς Ἀντιόχου ἱερωσύνην ἐνάρετνεν.

B

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Οἱ αῦτις δὲ Ἀντιόχου ὑπὸ σεισμῶν πέπονθε· συνιεχώσθη δὲ τοῖς πτώμασι καὶ Εὐφράτειος δὲ πλισκοτος καὶ Εὐφρατίος κτενόντες καὶ περὶ αὐλῶν πόλεων κακῶς παθούσων τοῖς σεισμοῖς.

Οπτινίκα πολλοὶ τε ὁμοῦ καὶ πυκνοὶ ἐμπρησμοὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχου ἐγένεντο, ἰδηγοὶ τινες ὡσπερ τῶν ἐσομένων κλόνων καὶ προοίμια καταβεβλητέμενοι τῶν κατεληψόμενων ταύτην δεινῶν. Καὶ γὰρ χρόνου διελθόντος οὐ πάντα πολλοῦ, ἔτος ένδομον ἦν Ἰουστίνῳ ἐν τῇ ὁρχῇ, τῷ δεκάτῳ μηνὶ, ὃντα τὸν Ἀρτεμίσιον μῆνα, Μάϊον Ήνος Ῥωμαῖοις κατέειν, ἐνάτῃ καὶ εἰκάδι αὐτοῦ, κατ' αὐτὸν τῆς μεσημβρίας τὸ σταθερώτατον. σύναμα βρασμῷ καὶ σεισμῷς ἐξαίσιος

C προσβαλὼν τῇ πόλει, πάσσων δρόην συντρίψαντες, ἀκαλλῆ καὶ μηρόφων ἐπεδείκνυντο, πᾶν εἰ τι ταῦτης ἐξαίρετον εἰς γῆν καταβρήψαντες. Ἐφειπετο δὲ ἐκείνοις καὶ κεραυνός ὡσπερ τὸ πάθος διανεμάμενος. Τὸ μὲν γὰρ τῆς πόλεως ἐκείνοις κατέβριψαν· εἰ δὲ τις ἐκείνοις λαθὸν καρφώθη, ἐπιὸν τὸ πῦρ ἀμφεμέτο, τέφραν καὶ κόνιν παρὰ δόξαν ποιῶν. Ἄλλ' ὅπως μὲν καὶ δόσα τῇ πόλεις πέπονθε, πόσοι τε οἷκοι καὶ στολὴ δημόσιαι, καὶ δῆλα τῶν περιφερῶν αὐτῇ ἔργων πάρεργον τῷ πυρὶ τε δῆμα καὶ τῷ σεισμῷ γεγόνασιν· εἰτὲ δὲ καὶ διτὰ παράδοξα καὶ λόγους κρείττω τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι θεόθεν ἐγένετο, Ιωάννης δὲ ἡταρ περιταῦῶς δηγαν καὶ καχαρισμένων λόγῳ διέξειτον ἐν τούτῳ καὶ τὸ σύγγραμμα περιτάν. Τοις δὲ πολλοῖς δεινοῖς καὶ Εὐφράτειος δὲ πλισκοτος τοῖς πτώμασι συγχωσθεὶς, διεφύρη.

D Ινα μήτις τῶν ἐπιτηδείων καταλειφθεὶη πρόνοιεν ταῦτης ποιούμενος. Ή γε μήν θεία καὶ πάντων διφορος πρόνοια, ἡ φιλανθρωπίας ἐλαῖψι τὰς ἓιφη τῆς τιμωρίας θήγουσα, καὶ πρὸ τῶν πληγῶν τὰ φάρμακα πλάττουσα, καὶ παρ' αὐτὴν ὡς εἰπεῖν τὴν ἀπόγνωσιν εὐθέως ἀνοίγουσα τὴν χρηστότητα, τὸν τὸν ἐώθινον ταγμάτων τὴν ἐπιτροπὴν ἐκ βασιλέως ἐγχειρισθέντα Εφρατίον διανέστησε· καὶ φροντίδα πᾶσσαν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐπεδεῖξατο, ὥστε τῶν δισα προσῆκε, παραλειφθαι μηδέν. Οὐν Ἀντιόχεων παιδες τῆς τοσαύτης καθεμονίας ὄγκωνεν, σφῶν ιερέα ψηφίζονται. Οὐ δὲ τὸν θρόνον ἐλάμβανεν,

(1) Evagr. lib. iv, cap. 4.

ῶσπερ τινὰς ὅμοιόντας καὶ γίρας τῆς τοσαύτης προ-
νοιας εἰληφώς ἔκ Θεοῦ. Μετὰ δὲ μῆνας αὐτοῖς τρέ-
χοντα ύπο σεισμῶν πάλιν πάσχει τὸ χαλεπότατα.
ὅτε δὴ καὶ τῆς ἀντοχῆς της πρὸς Ἰουστινιανοῦ τυχού-
σα προνοίας, καὶ Θεούπολις ὥνδμασται. "Ἐκκατο-
γάρ τῶν εἰκτήρων τὴν Χριστοῦ αἰλῆσιν πρὸ τῶν
θυρῶν γράφων, οὗτα τὸν τῆς γῆς ἀπέτρεπε αἰλόνον.
Θεοῦ τινὶ τῶν εὐλαβῶν οὗτα χρήσαντος γράψειν πρὸ
τῶν θυρῶν, Χριστὲς μεθ' ἡμῶν" στήτε. "Ἐτι δὲ
Ἰουστινοῦ τῇ ἀρχῇ διαπρέποντος, γαλὶ Ἐπίδημος
(Διορχάχιον νῦν διοράζεται) πλείστα ύπο ἀγρίων
σεισμῶν τέπονθε· καὶ Κύρινος ἡ ἀνά τὴν γῆν τῆς
Ἐλλάδος ἕρεται. Τὰ ἵσσα δὲ καὶ Ἀνάζαρbus ἐπε-
πόνθει, ἢ τοῦ δευτέρου τῶν Κιλίκων θύνους ἤγειται.
Διὸς Ἰουστινοῦ μεγάλοις ἀνεκτήσατο χρήμασιν. Ἐπὶ
δὲ τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας καὶ ἡ τῶν Ἐδεστηνῶν εὐ-
δαίμων πόλις τῆς Ὁρορηνῶν ἐπαρχίας, μεγίστη τε
ἄμα καὶ πολυάνθρωπος, τῷ παραρρέοντι ποταμῷ
Σκίτρῳ ὑπερφυῶς κατεκλύσθη· καὶ ἐπὶ τόσον, ὡς
καὶ πολλὰ τῶν οἰκοδομημάτων συνεψελκύσαι, καὶ
πλῆθος ἀπειρον ἀνθρώπων παρασύραι καὶ ἐγκολπώ-
σασθαι· οὖς τὸ ὄδυρο ἀρπίσαν, θάττον διχετοἀπίσιν·
ῶς ει; χειμαρρός διὰ μέσου βένων τῆς πόλεως. Λω-
φῆσαντος δὲ τοῦ δεινοῦ, πλέξι ἔκ μαρμάρου ἐψαίνετο
ἱερογλυφικοὶ γράμματις τάξις ὅηλούσα· «Σκίτρος
σχρῆσις κακὰ σκιρήματα πολίταις; » "Μηδὶ δὲ
καὶ γυνὴ τις κατ' ἐκεῖνον καιροῦ γαντογενῆς, ὑπὲρ
μέτρων πάντας ἀνθρώπων ὑπερέχουσα· ἀνάλογον δὲ
τῷ ὑψει καὶ τὸ πλάτος ἐκέπτητο. "Οὐ δὲ βασιλεὺς
τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχου δεινοῖς καὶ τοῖς ἀλλοις πε-
ριστήτῃ; γεγονὼς, περιελῶν τῆς κεφαλῆς τὸ διάδη-
μα, πορφυρᾶν χλαμύδα περιεβάλετο, καὶ ἐν πίνθει
ῆν. Καὶ πᾶσα δ' ἡ πόλις πανθρῆς ἦν, μέλανα
ἡμέριες μὲν τοῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐδεστηνῶν καὶ
Ἀνάζαρβον βασιλικῶς ἀνεκτήσατο. Ἡ δὲ Ἀνάζαρbos
καὶ Ἐδεσσα οὗτας ἐκ βάθρων καὶ μεγαλαπρεπῶς
ἡγέρθησαν ὡς ἀκτέρας καὶ τῇ τοῦ βασιλέως προσ-
τιχορίᾳ κατακομηθῆναι. Ἐπει δὲ τῆς τοιαύτης
ἐπεμνήσθημεν συμφορᾶς κατὰ τῆς πόλεως; Ἀντιό-
χου, ἀγε δὴ καὶ ἄλλα ἄξια λόγου τηνικαῦτα γενόμε-
να τῇ παρούσῃ Ιστορίᾳ ἐντάξωμεν, ἀ δὴ ἐκ τῶν
Ιστοριῶντων ἀνελέξαμεθα.

pensis imperatoriis splendide restituit. Anazarbus sunt restauratae, ut utraque etiam imperatoris ipsius appellatione sit honestata. Quandoquidem vero tantas clavis, quae Antiochiae accepta est, neminem, cur non alia quoque digna memorata quise tum accidere, praesenti inserimus historiæ, ex rerum gestarum scriptoribus excerpta?

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τοῦ ἀγίου Ζωσιμᾶ τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ
Ιωάννου τοῦ Χρέσθετον.

"Ἔν τις κατ' ἐκεῖνον καιροῦ Ζωσιμᾶς ἐνομα, ἐκ
τῆς παραλίου ἐγομένης Φοινίκης ὁρμώμενος· πα-
τρίδα Σλōην κεκληρωμένος, οὐκ Ἐλαττον ἡ στα-
δίους εἶκοσι τῆς Τυρίων ἀποφιεισμένην, ἀλλοις με-
γάλοις τὴν κατὰ Θεὸν μετιώντι βιοτῇ. Οὔτος τοινυν
νηστείᾳ μαρτρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς Θεὸν εἰκός
ἥδεσθαι, τούτον ἐντερνισάμενος, οὐ μόνον ἀπαθεῖα;

(1) Evagr. lib. iv, cap. 7.

A que opus essent, per Ephraemum prorsus præter-
mit: eret. Hunc Antiocheni curæ et administratio-
nis ejus admiratione episcopum deligunt. Atene ille sedem eam, perinde atque præmium aliquod
atque renumeratiouem tante sue procurationis, a
Deo recipere, non repudiavit. 735 Post menses
autem triginta, gravissimas rursus a terræmotu
pertulit eadem civitas ærumnas : cum deinde a
Justiniano debitam consecuta est enram seu provi-
sionem, et Theopolis, hoc est, Dei civitas nominata.
Unusquisque enim civium Christi nomen pro fori-
bus inscribens, eo modo terræmotum disputit,
cum Deus religioso cuidam homini oraculo hac
verba foribus inscribere præcepisset : *Christus
nobiscum : state.* Ejusdem Justini imperio
Epidamnus etiam, quæ nunc Dyrrachium dicitur,
plurima a sevis terræmotibus sustinuit damna. Et
item Corinthus, quæ in terra Græciæ sita est. Idem
vero et Anazarbus, quæ secundæ Cilicum genti
præest, pertulit. Quas urbes magna pecunia Justi-
nus restauravit. Sub eodem imperio Edessenorum
quoque felix civitas, quæ maxima simul et popu-
losissima in provincia Osroenorum est, mirifica
Scirti, qui eam præterfluit, amnis exundatione in-
tantum est afflcta, ut eum multa ædificia secum
convulsæ ille abstraxerit, tum infinitam hominum
multitudinem abstulerit atque submerserit. Quos
postquam unda rapuit, confestim instar torrentis
per medium urbem profluens evanuit. Quid ubi
malum conqnievit, tabula marmorea apparuit, hic-
roglyphicis litteris hac significans :

Saltabit civi saltum saltator acerbum.

Visa vero eadem tempestate est gigantæ generis
mulier quadam, cujusvis hominis proceri staturam
excellens : longitudo ei proportione latitudo
etiam respondebat. Porro imperator Antiochenis
atque aliis calamitatibus in moerorem conjectus,
capitis diadema posito, et pulla veste sumpta,
luctui se dedit : et urbs universa cum eo pullata
et ipsa eorum quæ acciderant malorum causa
luxit. Imperator vero non solum Antiochiam, sed
et Edessenorum civitatem, atque Anazarbum, im-
et Edessa ex fundamenis ipsis tanta magnificencia

De sancto Zosime miraculorum editore, et Joanne
Chozebita.

Erat tum temporis (1) Zosimas quidam nomine,
ex Phœnicia, quæ maritima dicitur, oriundus,
Sidam patriam sortitus, quæ non minus quam
viginti stadii ab Tyriorum urbe distat : qui ma-
gnis certaminibus cælestem meditabatur vitam.
Hic diuturno jejuniῳ aliisque studiis, quibus
Deum delectari par est, toto illo pectore com-

plexus, non solum ad summum indolentia fastigium pervenit, verum etiam donum id, ut futura perinde atque præsentia videret, a Deo consecutus est. Fuit autem Cæsareæ, quæ caput gentis Palæstinorum est, apud virum præclarum, prudenter atque eloquentia insignem, dignitate quoque atque aliis rebus quæ hominis vitam cohonestant præstantem, nec non generis nobilitate admodum illustrem, Arcesilauum nomine. Cum igitur cladem Antiochia ex motu terre acceptura esset, prolixè Zosimas illacrymans, et ex intimo animo ingemiscens, sumpto alicunde in manus ignis catillo, circumquaque obambulans, locum omnem suffitu implevit. Deinde humi provolutus, precibus Dei opem imploravit. Cum vero Arcesilaus adasset, et quidnam sibi res tam turbulentæ vellet, interrogaret : propalam ille, se Antiochiam fatali tum casu concidente, fragoremque ejus aures suas circumsonantem, sentire dixit. Arcesilans autem una cum iis qui tum ibi præstabantur, verbis ejusmodi præter omnem opinionem auditis, stupefactus, horam eam notavit : et postea ea ipsa hora, qua hoc Zosimas, divino afflatus numine prædixerat, Antiochenam urbem in maximas concidisse ærumnas comperit. Plura vero et alia que opinionem omnem superant, virum hunc fecisse dicunt : quæ singula commemorare, quoniam numerum exsuperant, temporis hujus non est. Unum tamen aut alterum exponere conabor. Eodem tempore una cum magno hoc viro vir quidam viguit nomine Joannes, virtute illi non multum erdens, in casa monastica cui Chuzica nomen erat, ad torrentem in parte septentrionali viæ publicæ, que Hierosolymis egressos Hierichuntem defert, sita. Ille cum dudum antea in ea quam dixi Cæsarea Palestinae episcopatum gessisset, monasticam tum et rebus mundanis omnibus carentem concebatatur vitam.

737 Chozebites igitur iste tum ubi Arcesilai, quem diximus, conjugem, alterum sibi oculum radio textorio exeuississe, inaudivit, nulla interposita mora, seminam eam visurus accurrit. Et postquam pupillam illi excidisse, et oculum in modum liquoris diffluere vidit, unum ex comitibus spongiam quam celerime afferre, et humorem diffuentem in locum suum cogere, spongiamque ipsam quantum posset fasciæ colligare jussit. Aberat autem domo Arcesilaus, et cum Zosima in phronisterio sive monastico tugurio, quod ad vicinum Sida cognomine situm erat, et a Cæsarea stadiis prope quingentis distabat, conversabatur. Colloquenti vero ei cum Zosima, celeriter domo accurrentes famuli, easum uxoris renuntiant. Quo drepente auditio, ita in prolixiorum incidit luctum, et capillos vellens in aerem jactitabat, et mortorem cohibere non poterat. Causam ejus conturbationis Arcesilao commemorante, sermonemque suum gemitu frequenti interpolante, Zosimas cognoscit, Arcesilauum ita miserabiliter

B eli; τὸν ἀκρότετον ἤλασεν, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ μέλλοντα ὡς ἐνιστάμενα διορθῶν γέρας πρὸς Θεοῦ ἕσχε, καὶ τινι ὁ ἐν Καισαρείᾳ συνήγοντι ἀνέρι διασῆμῳ· Καισαρείᾳ τῇ τοῦ τῶν Παλαιστινῶν ἔθνους ἡγουμένῃ· Ἀρκεσιλαος; ἦν οὗτος, λόγοις μάλα εὖ ἥκων, ἀξιώμαστε τοις διὰλογις, οὐτα διατριβῶν ὅ διαφανέστατος. Ἡπίκα τούτους ἡ Ἀντιόχου πάταχεν ἐκ στις πόλεων ἐμπλέκει, δακρύων ὑποπληγαθεῖς καὶ βύθιον ἀνοιμάδες, πυρεῖν ποθεν εἰς χείρας λαβόν, καὶ πανταχοῦ περιπάτων, ἴσθμια τὸν χῶρον εἰτε ἐπικαταρθίππει τῇ γῇ ἐκυπέντων, λιταῖς τὸν Θεὸν λιευμένος. Ηὔροντος δὲ τοῦ Ἀρκεσιλάου, καὶ τι ἀν εἴη τὸ ἐνοχλοῦν πυθομένου, ἐκεῖνον ἀναφανδόν φάναι, αἰσθέσθαι τὴν Ἀντιόχου νῦν πτωματίζασιν πίπτουσαν, καὶ τὸν Β φύσφον τὰ διάτα περιδομῆσαι· ἐκπλαγέντα δὲ ἐκεῖνον τῷ παραδόξῳ τῶν ἱκανομένων σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν, ἀναγράψαι τὴν ὄραγν καὶ ἐς θυτερον κατατήν γε ἐκεῖνην εὑρεῖν τῶν μεγίστων πειραθεῖσαν δεινῶν, καὶ τὸ Ζωσιμᾶς προεφοβάσε. Πολλὰ δὲ καὶ διὰ τῶν παραδόξων τούτον δρᾶστι φάσιν· ἀκαταλήγειν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ ὑπὲρ ἀρεθμοῦ διατάξαι ἐν δὲ οὖν ὅμως ἡ δύσιο πειράσομαι διελθεῖ. Κατ' ἐκεῖνον καιροῦ συναχμάζων ἦν τῷ μεγάλῳ τούτῳ καὶ τις ἀνήρ Ἱωάννης τὴν κάτησιν, οὐ παρ ποιὲν δέων τὴν ἀρετὴν, ἐν τῇ Δαύρᾳ, ἡ τοῦ Χουζιανᾶ ἐπώνυμος ἦν· κείσαι δὲ αὐτῇ πρὸς τῇ γοργίδρῳ τῷ ἀρκτῷ μέρει τῆς λεωφόρου, ἡ τούς ἐξ Ἱεροσολύμων ἤκοντας ἐπὶ τὴν Ἱεριχούντιαν πάλιν κατάγει. Οὗτος καὶ τὴν εἰρημένην μοι πέλει τῆς κατὰ Παλαιστινὴν Καισαρείας πάλαι ποτ' ἀποκαπήσας, τότε τὸν μονῆρη καὶ ἀσκευον μετέβη βίον. Τηνικαῦτα δὲ οὖν δὲ Χοζεδίτης τὴν τοῦ εἰρημένου Ἀρκεσιλάου γυναικα μαθὼν κερκόδιτον ὀπούσθισθαι τοῦ ὄφθαλμον, τάχος δύον ἦσαν τὴν γυναικα ἀπισκεψόμενος. Ἐπει τοῦν εὐθέτῳ ἐκπεσούσαν μὲν τὴν κόρην, δίκην δὲ βεύματος διορθύεντα τὸν δύθαλμόν, ἐνι τῶν ἀκοίουσθαι των ἐπιτάσσει σπόγγον ὡς τάχιστα ἐνεγκεῖν· καὶ τὸ διαφρύσεν συναγαγόντα, κατὰ χώραν εἰσαγαγεῖν, τειμῶντι τε καὶ τὸν σπόγγον ὡς γε δυνατὸν ἀναδῆσαι. Ἀπῆν δὲ τοῦ οἴκου δὲ Ἀρκεσιλαος· συνῆν γάρ Ζωσιμῷ κατὰ τὸ φροντιστήριον διμέτων, δὴ ἐπὶ τῆς Σιδηνῶν καλουμένης ἐκείτο κάμης· δὲ εἰχε δὲ τῆς Καισαρείας ὡσεὶ σταδίους φ'. Διομιλουμένῳ δὲ τῷ Ζωσιμῷ παρῆσαν οἰκοθεν δρομαῖοι τῶν τινες οἰκεῖτῶν τὸ συμβὸν τῇ γυναικὶ διαγγέλλοντες. Ως οὖν αἰφνῆς τὸ δεινὸν ἡκηρόει, διωλύγιον ἀνεκχώκεσθαι τὰς τρίχας τιλλόν, εἰς ἀέρα ἐλίκμα, καὶ ἀκάθετος; ἦν. Ως δὲ Ζωσιμᾶς τὸ αἵτιον τῆς ταραχῆς ἀνεμάθινε διηγουμένου Ἀρκεσιλάου, συγχάδι διακοπομένου ταῖς οἰμωγαῖς, εύθους ἐκεῖνον εἰτε ἐλεεινῶς ἤκοντα διαφεύξει, ἐπὶ τι δωμάτιον ἐτρεχειν, δηον δὴ εἰσθεῖ; ἦν ἐκεῖνης ἡ θέματος θεῖψη καταμίνα; προσδοκεῖσθαι. Ἐπ' ὅληγιν δὲ ἐκεῖθεν ἐξιών, χαίρων οὐσπερ καὶ ἀγαλλόμενος μειδῶντας καὶ κεχαριτούμενος προσώπῳ, Ἀπιθε, πρὸς Ἀρκεσιλάου ἐλεγεν, διπιθε· ἡ γάστρις τῷ Χοζεδίτῃ δέδοται· καὶ τὸ μὲν σὸν γύναιον ἐν παγετελεῖ ὑγιεῖς· μηδεμῶς λυγῆνασθαι

δυνηθέντος; τοῦ πάθους τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χοζενίτου. Ὁ δὴ καὶ φύεσδες ἦν· ἐπίσης καὶ ἀμφοτέρων ἐφ' ἐνὶ πράγματι παράδοξα εἰργασμένων. Σένην δὲ φραι τὸν Ιωάννην τοῦτον ἀνύσαι τὴν βιοτῆς, ὥστε καὶ κοχλιώδη τινὰ ὑπόμονον κατὰ γῆς διορύξαι· κἀκεῖσας τὸν πολὺν ἐκτρεπόμενον δχλον, τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεται. Ήπειρος δὲ Ζωσιμᾶς καὶ τοῦτο λεπρῆται ἀπίστι γάρ ποτε τῷ ὅσιῷ ἐπὶ τὴν Καισάρειαν, καὶ τι ὁνάριον ἐπισυρομένῳ, φῶτια τῶν ἐπιτρεπτῶν ἐπήγετο, ἐπιστάς αἰφνις λέων, τὸν δνον ἀφράτας; λιχτον. Κατέπιν δὲ καὶ ὁ γέρων ἀγάπη τὴν ὄλην ἔδιωκε σχολαίῳ ποιεῖ· δὲ λέων ἔως οὐ φθάσειε Ζωσιμᾶς τῇ δνείᾳ θοληγη διακορής γεγονὼς, ἥη πρὸς ἀπαλλαγὴν ἔτοιμος ἦν. Ἡδὲ δὲ τι καὶ σεσηρδεῖ τῷ λέοντι ἐνιδών Ζωσιμᾶς, Ἀλλ' ἐμοὶ, φησίν, ὡς ἔταιρε, οὐ δύναμις πρότεστι τὰ ἐπισεσαγμένα τῷ δνῷ φέρειν ἐπ' ὕδωριν, ἐπὶ πόρρῳ τε ἀφριγμένῳ τοῦ χρόνου, καὶ ἐνδείᾳ ἐκτετηγμένῳ. "Τούτοις τοῖνυν τὴν ἐφεστρίδα· καὶ τὸ ἀξιωμα τῆς φύσεως; παρωσάμενος, παρὰ τὰ νενομισμένα πράττει Θεσμὰ, εἰ γ' ἐμοῦ ἀπαλλάττεφθαι βούλει καὶ θηρίον αὐθίς εἶναι. Ὁ δὲ ὥσπερ τὸ καθάπαξ εἶναι λέων ἀποβαλῶν, ἡρέμα ὑποτρέχει τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ τῷ οὐραίῳ ὑπεστινε, καὶ τὸ κατὰ πᾶς εἶκεν τῷ γέροντι δῆλος ἦν. Ζωσιμᾶς δὲ ἔκεινῳ τὸν φόρτον ἀναθεὶς ἐπωμάδιον, θεριπός δὲ καὶ εἰς τὴν Κατσαρο; ηγαγεν· ἐρψάνων ὡς πάντα πειθήντα τῷ ἀνθρώπῳ καθίσταται, ἥρημένῳ κατὰ θέρην ζῆν, καὶ ἀπλανεῖς τοὺς δεδομένους; διωνεν χαρακτῆρας διατηροῦνται καθάπερ πίλαι τῷ γενάρχῃ Ἀδάμῳ.

κανονικον distingui, et in rebus omnibus se illi pariturum ostendit. Senex autem Zosimas imposuit humeris leonis fasces, Cæsaream usque cum homini ei, qui ex prescripto Dei vitam sibi degendant statuerit, constanterque sibi dataim olim non aliter atque generis principi Adamo imaginem ac figuram absque ullo errore conservaverit.

ΚΕΦΑΛ. Ε.

Ηερὶ τοῦ ἀλιοῦ ἀρίου Ζωσιμᾶς, καὶ τῆς Ἀληνίτιας Μαρίας καὶ Θεοδώρας τῆς ἐρ Αλεξανδρείας.

Καὶ ξερος δὲ Ζωσιμᾶς τηνικαῦτα διέπρεπεν, οὐ τὸν μόναυλον μετιώντι βίον, ἀλλ' ἐν τινὶ τῶν κατὰ Παλαιστίνην μοναστηρίων τὸν κοινωνιακὸν ἀλιον ἀνύων δὲ φασι καὶ τῇ Αιγυπτίᾳ τὰ μυστικὰ τελέσαι λερωσύνῃ συζώντα. Αιγυπτίαν ἔκεινην, ἥν τοιοῦτον τῇ τῆς σαρκὸς ἥδονῇ καθηδυπαθήσαι τὰ πρῶτα φασὶν, ὡς μηδὲν ἐλλειπτίνει τῇ; σαρκικῆς ὑδρεως ἀπρακτον, ἐς τότον δὲ ὑπερβολῆς ἐλάσσι κακὴν, ὡς μηδὲ λλγη παριστάνει εἰς εἰν δύνασθαι· ἐπὶ τόσον δὲ αὐθίς ἀνασθῆναι καλοῦ, ὡς ἐκάτερον παρ' ἐκατέρῳ ἔχειν γνωρίζεσθαι. Ἀλλ' δπως μὲν ἐξ Αιγύπτου γεγενημένη εἰώ βίον ἐγρήσατο, πόλιον; τῷ τέρτιον ἀκολούσα; ἀπειρω ἀνθρώποδισσα· καὶ ὡς ἐπὶ προσκυνήσει τοῦ θεοῦ θύειν λούσα δυναστείρ θειά ἐλαύνετο· καὶ ὡς ἐκεῖθεν ἀπάρσει καὶ τὸ φειδρον ιορδάνου διέβη, καὶ πρὸς τὴν ἐσωτέραν Ἐργανον ἥκει, μηδὲν ἀνθρώπων προσομοίησασ, εἰ μὴ μόνον ἐη τούτῳ τῷ Ζωσιμᾷ, ἀτατος καὶ φακίων ἐκτός; εἴ τε δπως Ζωσιμᾶς τουτῷ προστιμήτησε, μετέωρος τῇ εὑχῇ γενομένη· καὶ ὡς τὸν βίον κατέκηκε, καὶ τῆς

A affectum statim relinquit, et in aediculam ubi illi mos erat, pro eo atque fas erat seorsim cum Deo colloqui currit. Atque paulo post inde egressus, veluti letus et exultans, vultu subridenti et hilari: Abi (ad Arcesilaum inquit), abi, Chozebitæ gratia data est, et uxorecula tua modis omnibus valet: quod nequaquam obesse illi, propter Chozebitæ presentiam, casus acerbis potuerit. Neque id falsum fuit; nam eadem in re uterque miraculum pariter edidit. Novum præterea Joannem istum peregrisse vite genus ferunt, ita ut cuniculatum meatum quemdam tortuosum sub terra effoderit: ibique turbam frequentem aversans, quietem consecutus sit. De Zosima autem illud quoque memoriae proditum est. Ibat vir sanctus aliquando Cæsaream, asellum secum trahens: cui res quasdam necessarias gestanti, subito institit leo. Atque is jumento rapto, a fugit. Consecutus autem eum per sylvam est tardiore gradu senex. Leo, quoadusque ad eum Zosimas pervenit, asini carnibus interea exsaliatus, discedere ab eo parabat. Porro Zosimas hianti ore hilarius leonem inspiciens:

738 Atqui, inquit, o amice, mihi ea vis non est, ut humeris asini clittellas portare valeam, qui eo astatis pervenerim, et cegitate emareuerim. Subeundum igitur tibi onus est, et naturæ prærogativa rejecta, contra quam recepta jura ferunt, faciendum, siquidem liberari a me et fera amplius esse vis. Ibi tum leo, perinde atque semel feritatem C abjecisset, sensim ad Zosimam accedit, cauda

hominem distingui, et in rebus omnibus se illi pariturum ostendit. Senex autem Zosimas imposuit humeris leonis fasces, Cæsaream usque cum ab eo declarans, omnia obedire homini ei, qui ex prescripto Dei vitam sibi degendant statuerit, constanterque sibi dataim olim non aliter atque generis principi Adamo imaginem ac figuram absque ullo errore conservaverit.

CAPUT V.

De altero sancto Zosima. De Maria Aegyptiaca et Theodori Alexandrina.

Alter vero tum quoque eniuit Zosimas, non ille quidem solitarii degens vitam, sed in quadam Palæstine cœnobio inter monachos commune certamen perseguens. Quem sacerdotio fungentem, rem divinam arcatorum mysteriorum Aegyptiacæ illi fecisse aiunt, illi, inquam, Aegyptiacæ, quæ tantopere primum carnis voluptate diffluxisse dicitur, ut nihil prorsus carnalis petulantiae intentatum reliquerit: eoque vitiosæ libidinis pervenerit, ut eam verbis eloqui nemo possit. Deinde vero ad summam virtutem ita evasisse, ut altera ab altera illustraretur. Sed enim ut illa in Aegypto prognata, et quod vitæ genere usa, multos libidinis magnitudine in potestatem suam ceu mancipia retegerit: et ut divino nutu ad sacro-sanctum lignum venerandum excita, in viam se dederit, atque inde divertens Jordanis quoque flumen transierit, et in interiorē solitudinem se abdidet, neque cum quopiam homine præterquam uno isto Zosima collocuta sit, cibo-

que simul et vestitu abstinuerit; denique ut inter precandum in sublime sublata, cum Zosima hoc verba contulerit, vitamque hanc finierit; et de divina communione participaverit, nec non ut illi leo sepulcrum effossum a se paraverit. **739** et vite ipsa exemplum penitentiam agere voluntibus commendissimum reliquerit; Sophronio, qui olim Hierosolymitanam sedem antistes exornavit, memorandum relinquimus, qui eleganter sanctæ ejus feminæ et Zosimæ vitam descripsit. Mihi namque ad alia exponenda properanti, his immorari non licet. Ceterum paulo ante hoc tempus, Theodora illa inter feminas admiranda illustris fuit, quam ad Alexandrinæ urbis regionem nonam animo magno monasticæ vitae certamen pertulisse fama est. Fraude enim quadam furtim in stuprum adducta, posteaquam se divinum Numen læsisse cognovit, divit as omnes atque generis splendorem mandato Dei posthabens, et sub virili habitu muliebria occultans, eam quæ supra naturam est vitam exegit. Eamque rem ita contextit, ut crimen etiam illud subierit, quasi pueri procreati pater fuisset. Quam illa apertam calumniam ita fortiter sustinuit, ut puerum perinde atque ipsius esset, mandra sua monasticaque cella expulsa receperit, cumdemque coacta tenerum, quoad in virum evasis, educaverit: cum crimine sc., exigua corporis parte exhibita, liberare potuisse. Illa vero ad finem usque sexum, sicuti instituerat, celare perseveravit. Maximis etiam gratiarum donis est cohonestata, que precentem Deus exaudierit: ad quem tandem, porro migrationem monasterii prefecto ostendit auctor ipse et conciliator honorum, ascensum videbat quendam mirificum, et domum longe splendidissimam, per quam Theodora ipsa a comitatu et satellitio illustri producebatur.

CAPUT VI.

C

Quæ res in civitate Negra acciderint, et de sancto Aretha martyre.

Eadem tempestate et Arethas martyr certamen pro Christo obiit in civitate cui Negra nomen est. Ei ille toti a majoribus ipsis Deo et cætæ præfuit. Sita vero est alicubi ad fines Arabiae felicis. Hanc rebus plerisque florere, et quæ Deo grata essent facere, humani generis inimicus minime serens, sèvam adversus eam concitatavit procellam. Namque in Judæum quendam illapsus, Mosen quidem patrem et legislatorem se habere gloriavimus, re autem ipsa prorsus a legibus **740** et jure naturæ abhorrentem, atque in finitima Homeritarum regione tyrannidem exercenterem, contra eam quam dixi, consurrexit urbem. Ac posteaquam illam a fortis, omnisque expertus nihil egit, quod simul et moenium munitissimis, et militum virtute, quos in urbe habebant, tyrannum cives repellerent, ad veterem patris sui armaturam, mendacium scilicet ipsum, se convertit: et amici persona sumpta pacem cum illis pepigit, atque ut sibi cum paucis videnda ærbis gratia eam ingredi liceret, petiit, jurejurando per patrii Dei nomen interposito, nihil

A θεῖας κονιωνίας; ἡξιώτας, δρυγῆ τα λέοντος; τάρκιαν ἰσχεδίστας; βίον λιποῦσα τοῖς μετανείν οὐέλουσι δεξιώτατον. Σωψρονίῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων τὸν Θρόνον πάλαι κοσμήσας αυτοὶ καταλείψαν, προσηκόντως τὸν βίον τῆς ιστίας καὶ Ζωτικὰ Ιστορίασαντι. Ἐμοὶ γάρ οὐ θεμιτοῖς τούτοις; ἐνδιαρίζειν πρὸς ἑτερη τὴν σπουδὴν προθεμένῳ· ναὶ μήν καὶ ἡ θαυμαστὴ γυναικῶν Θεοδώρα μικρὸν ἀνωθεν ἔγνωρ! Κετοῦντας τὴν τέλειαν τῆς Ἀλεξανδρείας ἁνταναγκαῖον γενικῶς τὸν τῆς ἀστικῆς ἔθνους μάλιστα διενεγκεῖν λόγος. Ἐξεπάτη γάρ τινες εἰς μοιχείαν κλαπατίσα, ἐπειδὴ ἔγνω Θεῷ προσκύνασσα, πλούτον ἐκείνον καὶ τὸ τοῦ γένους, ἐπιστημόν δεύτερα θεμένη τῆς ἐντολῆς, ἐν ἀνδρῷ φύσης σχήματι τὰ γυναικῶν ὑποκύρπτουσα, ἐλαύη βιώσασα ὑπὲρ φύσιν· καὶ ἐπειδὴ τόσον συγκαλύψας τὸ δράμα, ὡς καὶ βίσηη ὑποσχεῖν, ὡς ἕρα εἴη καὶ πατήρ πατῶν; γεγονός, καὶ τοσούτον τὰ τῆς συκοφαντίας ἐπικριτῆσαι, ὡς καὶ τοῦ παιδίου οἰλάπερ οἰκείου ἀντιλαβέσθαι τῆς μάννης; ἀπελαθείσαν, ἐκθρέψκει τε βίᾳ τὸν νήπιον, καὶ εἰς τέλειον ἀνδρα προσαγαγεῖν, ἐνδιαμικρά τινα παραδεῖξαν ἀπαλλάττεσθαι· ἡ δὲ ἀλλὰ μέχρι τέλους ἐιμεινεις σπεῦδουσα τὸ λαθεῖν. Μεγίστων τῶν χαρισμάτων ἀξιωθεῖσα, ὡς καὶ θηρίοις; ἐπιτίμησην, καὶ δᾶλ' ἀπειδεῖται δεσμήνης ὑπακούειν Θεῖν, πρᾶς ἐκείνον δῆ καὶ μεθίσταται τὴν γέρα ληψμένην τῶν πόνων. Ἄ δὴ παρέδειξεν δι πρύτανι; τῶν ἄγαθῶν τῷ τῆς μονῆς προειπότη, ἀνεδόν τινα ὑπερρυθμόν καὶ τινα κατοικίαν πολὺ τὸ λαμπρὸν ἐπιδειγμάτην· δι τῆς ὑπὸ περιφανεῖ τῇ δορυφορίᾳ ἡ Θεοδώρα προΐγετο. adeo ut et seris imperarit, eamque de rebus quibus laborum suorum præmia receptura, migravit. Eam quidem migrationem monasterii prefector ostendit auctor ipse et conciliator honorum, ascensum videbat quendam mirificum, et domum longe splendidissimam, per quam Theodora ipsa a comitatu et satellitio illustri producebatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ

Περὶ τῶν κατὰ τὴν Νεγράν πόλιν γεγενημένων, καὶ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ἀρέθου.

Ἐν δὲ τῷ τότε καὶ Ἀρέθας; δι μάρτυς; τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ἀγώνα διήνεγκε, κατὰ πόλιν λεγομένην Νεγράν, ἡς ἐκείνος ἡγείτο, ὅλης ἐκ προγόνων ἀνακειμένη; Θεῷ· καίτιαι δὲ αὐτῇ περὶ ποιητὴν τὰ δριταὶ Αραβίας· ἦν δὴ καλῶς ἔχουσαν καὶ τὰ φίλα Θεῷ πράττουσαν, δι τοῦ γένους πολέμιος ἥκιστα ἐνεγκών, ἀγριοῖς κατ' ἐκείνης ἀνερρίπτεις κλύδωνα. Καὶ γάρ τινα ὑποδὺς Ἰουδαῖον, Μωσῆν μὲν ἐπαυχοῦντα πατέρα καὶ νομοθέτην δῆθεν, ταῖς ἀηδεῖαις δὲ πόρβῳ καὶ ὄδμων, καὶ τῶν θεσμῶν τῆς φύσεως πάμπαν ἀλλοτριον· τῆς ἐγγειτῶν δὲ χώρας τῶν Ὁμηριῶν τυραννοῦτα, κατὰ τῆς εἰρημάτης ἐπανιστησι πόλεως. Καὶ ἐπειδὴ πάσσαν πειριν ταῦτη προσαγαγὼν διπρακτος ἦν, καὶ τῷ τῶν τειχῶν δρυγῷ, καὶ ταῖς τῶν ἐνδον στρατηγικαῖς ἐμπειρίαις ἀποκρουομένων τὸν τύρωννον, ἐπειδὴ ἀρχαῖον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διπλῶν τὸ φεῦδος ἔχειρε· καὶ φιλέας πρόσωπον ὑποδὺς; σπένδεται· καὶ θεῖας χάριν μετ' ὀιτηγῶν ἡξιούς ἐνδον γενισθεῖ, τὸν πιτρῷον θεῖον ἐπομύειν; μηδὲν τις κακὸν ἐννοεῖται διαπράξεισθαι. Οἱ δὲ πειθονται· καὶ ἐπειδὴ ἐνδον ἔγεγόνει τειχῶν, αὐ-

τίκα τὸ προσωπεῖον καὶ τὴν σκηνὴν ἀποθέμενος, οἱ δόμοις τοὺς Χριστοῦ προβάτους δὲ λύκος ἔχώρει. Καὶ ἵσται μεταπείθειν ἐπιχειρῶν ἀποσχέσθαι Χριστοῦ, τοῦ σκοποῦ διημάρτανε, τοὺς μὲν ἔξιφει, τοὺς δὲ πυρὶ καὶ δλλαῖς βασάνοις, ὀλοκαύτωμα τὴν πόλιν πᾶσαν προσῆγε Θεῷ· ἐν οἷς Ἀρέθας διγενναιότατος τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδίσατο στέφανον. Ἀνδρίζεται δὲ ἐνταῦθα καὶ δλλος παῖς μιᾶς τῶν ὑπὸ πυρὸν ἀπαγομένων γυναικῶν. Τούτον γάρ νήπιον δυτα παρακατέχων δι τύραννος, ἀποσπάντη ἐπειράτο, σαίνων καὶ πᾶν εἰ τι θέλγοντι φυχὴν προσέμενος. Τὸ δὲ τὴν μητέρα ὄρῶν, πρὸς αὐτὴν ἐκτρέχει κατὰ τοῦ μηροῦ τὸν τύραννον ἐνδακνόν· καὶ οὕτω σὺν τῇ μητρὶ θύμα εὐώδες κεκαλλιέρηται τῷ Θεῷ. Ἀλλ' ἡ μὲν πόλις οὖσα καὶ πυρὶ καὶ ἔξιφει ἀνήχθη Θεῷ· δλη καλὴ καὶ οἴλα περ διμωρος νύμφη τῷ ἀθανάτῳ συνήψθη νυμφίῳ. Οὐ μὴν δὲ οὕτως ἡπίως μάλα τὸ αἴμα ἐκείνων προσηκάμενος δι τῶν δλων Θεὸς, ἡνέσχετο μὴ καὶ δίκτην ἀξίαν λαβεῖν τῆς ἀνοσίου δραματουργίας. Ἀλλ' ὁ μὲν Δουναῖν, τὴν πόλιν δλῶν, ἔλασθε καὶ δκων ἐκείνην παραπέμψας τῇ ἀθανάτῳ ζωῇ· ἐαυτὸν δὲ καὶ τῇ προσκαίρου μετ' αἰσχύνης ἀπαλλάξας, καὶ τοῖς ἀθανάτοις κολαστηρίοις παραπέμψας ἀθλίως. Ἔπει τῷ θεῷ Ιουστίνοις ταῦτα πύθοιτο, δσα τε οἱ Ὀμηρίτες κατὰ τῆς πόλεως ἐτεχνάσατο, καὶ δσα κατὰ τῶν ἄγίων ὅχετο δράσας, αρδόρα χαλεπήνας τοῖς πεπραγμένοις, θυμοῦ πίμπλαται· καὶ Ἐλεσβαῖν τῷ τῶν Αἴθιοπων ἥγουμένῳ τὰ Χριστιανῶν μάλα πρεσβεύοντες γράψει, πρὸς Ἑνδικον ζῆλον διερεθίζων τοῦ ἐπιόρκου καὶ δυσεδούς, ὡς διν ἀπάσῃ τέχνῃ καὶ στρατηγίᾳ βασιλεῖ πρεπούσῃ, ἐκτρίψῃ μὲν ἐκείνον, ποινὴν δὲ δξιαν λήψαιτο τῶν Χριστοῦ θρεμμάτων. Οὐ δὲ καὶ οἰκοθεν δρμῆς ἔχων τῷ διὰ Χριστὸν ἔρωτι, καὶ συμμαχίαν δὲ οὐκ ἐλαχίστην ἐκ βασιλέως λαδῶν, τῶν ἀνὰ τὴν Ἔω καὶ Αἴγυπτον στρατιωτικῶν ταγμάτων, καὶ τῇ σταυρικῇ πανοπλῇ θωρακισθεῖς, ἐπεισι τῷ Ἐρμαψ· καὶ δὴ καὶ πεζῷ καὶ νητῇ στρατῷ προσσβαλῶν αὐτῷ (παράλιον γάρ ἐκείνῳ τὸ πλεῖστον τῆς ὑπηκόου ἐτύγχανεν δν), γενναῖς μάλα ἐκείνῳ συρρήγνυται· καὶ δυναστείᾳ κρέπτοντι καθυπερτερήσας, ζωγρίαν μὲν ἐκείνον καὶ πολλοῖς τῶν κατὰ γένος οἱ προσηκόντων εἰλε· καὶ ἕργον μιχαίρας δπαντας ποιησάμενος, ἐτι δὲ καὶ τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν ἀπασαν ἀνάστατον ἔργασάμενον καὶ εἰς τέλος πολιορκήσας, καίσος ἀσιμηστον δ ἀσιμος ἐκληρώσατο. Καὶ δὴ οὕτω συνιδὼν σύμμαχον ἐσχηκώς τὸν τῶν δλων Θεὸν Ἐλεσβαῖν δι μακάριος, ως πανωλεθρίᾳ ὑπαγαγεῖν τὸν τῷ σταυρῷ ἀντικαθιστάμενον Ιουδαιὸν, Ιερόπον μὲν, ἔφησε, παμβασιλεῦ, οὐκ ἀν ἔχοιμι σοι ἀποδοῦναι τῆς τοσαύτης ἔνεκα συμμαχίας· ή δὲ μοι πρόσεστι βρασιλεία, τὸ πάσι γε δοκοῦν ἀξιέραστον, σὴν χάριν, σῆμερον ἀποτίθεμαι. Καὶ δμα τῷ λεγῷ τὴν ἀλουργίδας καὶ τὸ διάδημα ἀποθέμενος, προσῆγε τῷ ιερῷ· καὶ τὰς τρίχας περιελῶν, καὶ τὸ τραχὺ τῶν μυναχῶν τριβώνιον ὑποδύς, στενῷ τινι κελλιῷ ἀπρόσιτον διὰ βίου ἐαυτὸν ἐποίει καθειρξας, ἀρτῷ μόνῳ καὶ τισι λαχάνοις εἰς αἰτίαν χρώμενος. Κάκεστε δείνως τὸν τῆδε βίον λιπών, πρὸς τὴν ἀγήρω καὶ μιχαίραν μετέβαντε βιοτήν. Ἀλλ' οὐα μὴ τοιεῦ-

A se mali aut cogitaturum, aut facturum. Illi vero sunt assensi. At ubi tyrannus intra muros acceptus est, non diu moratus, persona et segmenti scena posita, cum Christi ovibus lupus est congressus. Et postquam periculum cives a Christo avertendi fecit, atque a scopo consilii sui aberravit, alias tandem ferro, alias auctem igni et tormentis variis, civitatem videlicet universam holocaustum Deo obtulit. Inter quos Arethas generosissimus martyrii recepit coronam. Egregium quoque ibi virilis animi specimen edidit alius quidam, mulierculæ unius, ex eis qua ad pyram accessam rapiebantur, filius. Hunc etenim tenerum adhuc, tyrannus retinens, distrahere a matre conabatur, demulcens illum, et quidquid ad animum adolescentuli alliciendum saceret, objiciens. Ibi vero puer matrem aspiciens, femur tyranni monordit et ad illam procurrit, atque ita una cum matre sacrificium suaveolens per litationem ad Deum est transmissus. Ac civitas quidem universa ad hunc modum ferro et igni Deo est oblata, et veluti pulchra et irreprehensibilis sponsa immortalis conjuncta Spouso. Verum enim vero cum universitatis hujus Deus libenter admodum sanguinem illorum reciperet, non tamen sustinuit, quin debitatis tam impiæ et flagitiæ crudelitatis penas sumeret. Porro Dunaan ipse (hoc enim tyranni nomen erat) civitate ita capta, non animadvertisit, se invitum quoque illam ad sempiternam transmittere, sibi ipsi autem cum probro temporaneam hanc adimere vitam, miserandumque in modum se ad perpetua dejicere supplicia. Postquam enim Justinus quæcunque Idomerites adversus urbem eam fraudulenter instituisset, et contra sanctos facere perrexisset, intellexit, ob factum id vehementer coquomotus, et ira percitus est. **741** Illicet ad Elesbaan Αἰθιοπum ducem Christianorum sacra apprime colentem scribit, ad legitimam illum vindictam de perjuro illo et impio æmulatione sancta sumendam concitans: ut apparatus belli omni et expeditione militari, quæ regem deceret, illum quidem contereret, pœnam autem condignam pro cæsis Christi ovibus exigeret. Ille porro sua quoque sponte, pro suo in Christum amore ad id propensus, auxiliis ab imperatore non pœnitendis, ex militaribus quæ in Oriente et Αἴγυπτο erant copiis, acceptis, armatura crucis se instructum munit, et adversus Hebræum ducit. Aque terra marique cum exercitu hostem, cuius ditio plurima ex parte maritima erat, adortus, fortiter admodum cum eo signa confert, et virtute majore in prælio victor evadit, hostemque una cum muliis aliis genere sibi conjunctis vivum caput, et omnes eos ferro cædit. Et præterea oppidi ejus regione omni expugnata, atque prorsus devastata, gloriam sibi princeps inclitus parit sempiternam. Cæterum cum beatus ille Elesbaan probe sibi conscientias esset, belli se socium auxiliatoremque habuisse rerum omnium Deum, cuius ope interne-

cione adversarium crucis Judæum cencidisset : Α τα πάμπολα ἐκδηγουμένῳ ἐπιπολὺ μήχους ἔχειν
 • Quod quidem, summe imperator, inquit, tibi pro μοι τὸ προχέμενον, ἐπὶ τῷ τῇ; ιστορίᾳ αὐτοῦ; ἐπάν-
 eo atque par est, pro subministrato mihi tanto ειμι συνεχές.
 auxilio reddam, non habeo. Quod vero mihi est regnum (id quod apud omnes habetur charissi-
 mūm) tua gratia hodie depono. Atque cum hisce verbis purpura diadematique abjecto, sacra
 adest ingressus est. Et capite raso, asperoque monachorum pallio sumpto, in angustam quam-
 dem cellam, ita ut per vitam omnem adiri non posset, se abdidit; ibique pane solo et oleribus
 quibusdam pro cibo usus est: et deinde vita sancte finita, ad felicem et sempiternam transiit mansio-
 nero. Verum, ne talia multa mihi recensenti, ad prolixiorē magnitudinem institutū exerescat
 opus, ad reliquam historiam exponendam revertor.

742 CAPUT VII.

*Ut Justinianus magnus, imperio suscepto, professio-
 nem et fidem Chalcedonensem defendeberit: Theodo-
 dora vero conjux ejus, magis ad partes eorum
 qui unam naturam Christo tribuerunt, fuerit in- B
 clinata.*

Annum octavum, et præterea mensem nonum, diemque tertium in imperio Justinus agebat, in extrema iam constitutus senecta, atque ad rerum publicarum administrationem minime idoneus erat, præterquam quod morbo etiam quodam gravi distinebatur. Justinianum igitur sororis suæ filium, patricium, ducentum summum, imperii socium legit. Justinianus more solenni Augustus dec'arat, primo Xanthici mensis die, qui Aprilis dicitur, avunculum prima deinceps Lui sive Augusti (tum enim is extremum diem suum obiit) anisit, cum quo menses quatuor imperavit. Integrum autem imperii Justini tempus aurorum novem triumque mensium fuit. Justinianus porro ubi imperio toto solus potitus est, synodus Chalcedonensis Justini sanctionibus in omnibus ubique ecclesiis obtinebat, quemadmodum supra a me dictum est. Adhuc tamen in quibusdam provinciis res ecclesiasticae propter turbas in statu suo non erant. Potissimum vero id mali in urbe imperiali, et Alexandria ipsa obversahatur: ubi etiam non ita libere prorsus jactabatur. In urbe imperante post Epiphanium, qui Ecclesia annis sedecim præfuerat, et Joanni ex scholasticis (is autem annum unum episcopatum gessit) successerat, Anthimus Trapezunte translatus, nulla gloria episcopatum administrabat: Alexandria vero Dioscori, quem diximus, successor Theodosius, sacra curabat. Uterque vero, et Anthimus et Theodosius, unam naturam in Christo esse, post unionem opinabantur. Verum Justinianus magno animo Chalcedonensem synodum defendebat, sanctionibusque ejus admodum addictus erat. Coniux autem ejus Theodora, eos qui unam profitebantur naturam, id ipsum magis veritati consentaneum esse arbitrata, tuebatur. Si quando enim de fide oboritur controversia, non modo parentes a liberis, et contra, sed etiam coniux a marito suo, et vir a conjugе per seditio- nem dissentit. Justinianus sane et Theodora, nescio quo pacto (fortasse autem ex compagno) opiniones divisorant, 743 ita ut ille quidem duas naturas in Christo post unionem profitebantes

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

*Ως δέ μέγας Ιουστίνιανός τὴν βασιλείαν παρα-
 λαβὼν, τῆς ἐν Χαλκηδόνι τύπον τοτε πλ-
 στεως· Θεοδώρῳ δὲ η̄ γυμνεῖη τοῖς τὴν μιαν
 φύσιν δοξάζοντι μᾶλλον προσέκειτο.*

*Ετο; μὲν δύδον Ιουστίνος ἥγεντεν τῇ ἀρχῇ πόλεις μητρὸν ἐννέα καὶ τριάντα. Βασίτατα δὲ ἡσή
 γηράτικων, καὶ οὐχ ἵκανος ὃν ἦτι πρός τὴν τῶν κοι-
 νῶν ἐξαρχεῖν προστατεῖς, ἀλλὰ τε καὶ νόσῳ τινὶ^C χαλεπῇ βαρυνόμενος, Ιουστίνιανὸν τὸν ἀπελθόνταν
 συνταίειν αἰρεῖται, πατρίκιον διατελεῖ καὶ οὐ πατον
 καὶ στρατηγόν. Καὶ δὴ ᾧ ἔθος τυχών ἀναβρήσεως
 τῇ πρώτῃ τοῦ Ξενίου μηνὸς δε 'Απριλίων; κέ-
 κληται, τὸν θείον ἔτιχε: κατὰ τὴν πρώτην αὐθίς τοῦ
 Λιών εἰ οὐν Αὐγούστου μηνὸς, τὴν τελείαν διπλόθυ-
 τα τρίμαραν, τέτταρας μῆνας τούτῳ συμβασιλεύσας.
 τὰ δὲ τῇ αὐτοκρατορικῇ ἀρχῇ ἐτη ἐννέα ἐκείνον
 πρὸς μητρὸν τριστι διανύσαντα. Υποψιασμένος δὲ τὴν
 ἀληγόρησιν μόνος Ιουστίνιανός, καὶ τῆς ἐν Χαλκη-
 δόνι συνέδου κελεύσματιν Ιουστίνου ἀπανταχοῦ ταῖς
 ἐκκλησίαις κρατυνομένης, ὡς περ μοι διηγουμένη
 τοῖς Ἐμπροσθεν εἱρεῖται, ἐπὶ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 καταστάσεως ἐν τισιν ἐπαρχίαις ἀνωμάλως εἰχει καὶ
 περιεδονεῖτο. Μάλιστα δὲ τὸ δεῖνον, ἀνά τε τὴν βα-
 σιλεύσουσαν καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπεχωρίαζεν, οὐκ
 ἀδεῶς μήτο: καὶ ἐν ταύταις περιθυριώδεμνον. Τὴν
 μὲν οὖν ἐπισκοπὴν τῆς βασιλευούσης μετὰ τὸν
 Ἐπιφάνιον, ἐπὶ τοις ἐστι τῇς Ἐκκλησίαις προστάν-
 τα, δε τὸν ἀπὸ σχολαστικῶν διεδέξατο Ἰωάννην, ἐφ'
 ἐντεῖτο τεταύτατα, Ἀνθιμο; δὲ ἀπὸ Τραπεζοῦντος
 μετατεθεὶς, ἀκλεῶς ἐπρυτάνευε τῇς δὲ Ἀλεξάν-
 δρου μετὰ τὸν εἰρημένον Διόσκορον, Θεοδόσιος ἐγη-
 γέτο· ἀμφω δὲ Ἀνθιμός τε καὶ Θεοδόσιος τὸν μίαν
 φύσιν ἐδοξάζετον ἐπὶ Χριστοῦ καὶ μετὰ τὴν Ἔνωσιν.
 Ἀλλ' ὁ μὲν Ιουστίνιανὸς μάλα γενικῶς τῆς ἐν Χαλ-
 κηδόνι συνέδου ἀντεῖχετο, καὶ τοῖς ἐκτεθειμένοις
 ταύτῃ λίσταις προσέκειτο. Η δὲ γαμετὴ Θεοδώρα τῶν
 μίαν δρμολογούντων φύσιν ἀντεποιεῖτο, οἰομένη τοῦτο
 μᾶλλον ἀληθεῖας ἐχόμενον. Καὶ γάρ ὅπηνίκῃ περὶ
 πίστεως συμβατή γίνεσθαι τὴν διαφοράν, οὐ μάλιστα
 πατέρος περὶ παῖδες καὶ ἐμπιλίν, ἀλλὰ καὶ γυνῆ
 περὶ τὸν θεόν γαμέτην, καὶ ἀνήρ πρὸς τὴν γαμετὴν
 διαστασίαζουσιν. Ιουστίνιας δὲ καὶ Θεοδώρα οὐκ
 οἰδεῖς πέποιτε κατ' οἰκονομίαν τὰ δόξας διείλοντο·
 ὡς ἀν δὲ μὲν τῶν δύο φύσεις λεγόντων ἐπὶ Χριστοῦ
 καὶ μετὰ τὴν Ἔνωσιν ὑπερρεστίζοι, ή δὲ τῶν μίαν
 περιβεβαγμένων φύσιν. "Οὐας πρίες ἀλλήλους ἐφαίνοντο

μηδαμῶς ἐνδιδύντες, ὁ μὲν τοῦ; ἐν Χιλικῆδιν: δρι-
μοῖς εἰσιν γενναῖως μάλια προσμένον καὶ τούτων ἀντι-
ποιούμενος, ἡ δὲ τοῖς ἐννυνίοις μάλιστα προσκειμέ-
νη, τῶν μὲν φύσιν δοξαζόντων ποιλήν πρόνοιαν
ἐποιεῖτο, μηδὲ τῶν ἡμεδηπῶν ἀμελοῦσα· τέως γε
μὴ ἐκείνους μεγάλοις; χρήματιν διγαλλε συναιροῦ-
νη τὰ μάλιστα.

neque nostrates interim prorsus negligens. Ilis vero tum inventem impendebat pecuniam, eosque
quam maxime adjuvabat.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ.

Ἄς μετεκλήθη Σευῆρος αὐθίς· καὶ περὶ τῶν
ἐπιστολῶν αὐτοῦ· καὶ ἡς Ἀνθίμῳ τῆς Ιδαῖας
.Ιώνης μετέδωκε· καὶ δικαὶος ἐν πάσαις ταῖς
ἐκκλησίαις ἡ τετράρχη σύντοδος ἐκηρύττετο.

“Η δὴ οὕτως ἔχουσα γνώμης καὶ πολλήν τινα
ἐπίχρυσα πείραν Ἰουστινιανῷ, πείθει μᾶλις καὶ
μετέπεμπτον ἐποιεῖ Σευῆρον κατὰ τὴν Βύζαντος.
Ἐμφέρονται τοῖν τοῖς τε Σευῆρου εἰσέτι ἐπιστολὴν
πρὸς τε τὴν βασιλείσαν Θεοδόρων καὶ Ἰουστινιανὸν
ἔις ὃν δεκχνυται, ὡς τὰ μὲν πρῶτα τὴν μὲν πρὸς
ἐκείνους ἔδον ἐν ἀναβολαῖς ἐποιείτο· μεδ' ὃ τὸν
τῆς Ἀντιόχου καταλέοιπε θρόνον. ‘Ἄλλ’ ὑστερον
ῆκε καὶ γέγραψεν ὡς, ἐπειδὴ τὴν βασιλείαν καταλάβοι
τῶν πόλεων, ἐπίσης φρονοῦντα καὶ ‘Ἀνθίμον εὐ-
ρίσκει, καὶ τῆς παραπλήσιας ἐκείνῳ εἶναι περὶ τὸ
θεῖον νομίσεως· καὶ πείθει κάκελον τὸν θρόνον
ἀπολιπεῖν. Γράφει δὲ ταῦτα πρὸς Θεοδόσιον τὸν
ῆπες ‘Ἄλεξάνδρου’ ἐν οἷς καὶ βρενθύδενος φανεῖται,
ὡς πείσει τὸν εἰρημένον ‘Ἀνθίμον, τὰ τοιαῦτα
ἐνναγή δόγματα τῆς τε προσκαίρου δέξῃς καὶ τῆς
ἱερετάτης καθέδρας προσκρίναι. ‘Ἄλλος καὶ Ἀνθί-
μου ἐπιστολὴν περὶ τούτων ἐμφέρονται, καὶ Θεοδο-
σίου αὐθίς πρὸς τε Σευῆρον καὶ Ἀνθίμον ἄς δὴ καὶ
παρῆκα, ὡς ἀν μὴ πολὺ τι στίφος; τῶν τοιωτῶν
τῷ περόντι βιθλικὴ ἐπεισκυλήσω. ‘Ομως ὡς μὴ
σύμφωνοι βασιλεῖ καθεστῶτες, ἀλλ' ἀπεναντίος
τοῖς ἐκείνου ἰόντες κελεύσμασι, καὶ μὴ τὴν ἐν Χαλ-
κηδόνι ἀποδεχόμενοι σύνοδον, καὶ δικών ‘Ἀνθίμος τε
καὶ Θεοδόσιος τῶν ἴδιων θρόνων τὴλάθηταν. Τὸν
μὲν οὖν τῆς Ἀλεξάνδρου Ζοίλος διαδέχεται· τὸν δὲ
τῆς βασιλίδος, Μηνᾶς· καὶ συνέδαινεν ἐν ἀπάσαις
δῃ τηνικαῦτα ταῖς ἐκκλησίαις τὴν ἐν Χαλκηδόνι
σύνοδον διερήθη δην κηρύττεσθαι, καὶ μηδένα ταύτην
τολμᾶν ἀναθέματι πειράλλειν ἢ διαβάλλειν· τοὺς
δὲ μὴ οὕτως ἔχοντας, πάντα τρόπον συνελαύνεσθαι·
ῶστ’ εἰς συγκατάθεσιν λέναι καὶ τὰ αὐτῆς ἀναγκά-
ζεσθαι στέργειν. Ἐξήγεγκε δὲ καὶ νόμων Ἰουστι-
νιανὸς, ἐν φόν τε Σευῆρον σὺν διλοΐς ἀναθεματίζει,
καὶ τοὺς ἐκείνῳ προσκειμένους, καὶ τὴν δύνειν δέξαν
πρεσβεύοντας, καὶ υποτίθησιν ἀγρίαις κολασεσιν·
ῶς ἐντεῦθεν πάντας δέει ἐλαυνούμενους, καὶ τὰς
ἐκασταχοῦ ἐκκλησίας τὸ ἐν φρονήσις· καὶ μηδέν τι
τοῦ λοιποῦ σχίσμα ταῖς ἐκκλησίαις ἀπολειφθῆναι,
ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους συμβῆναι τοὺς τῆς ἐκάστης
διοικήσεως πατριάρχας, καὶ τοὺς κατὰ μέρος ἐπι-
σκόπους τοῖς ἐξάρχοις ἐπεισθεῖ, καὶ ἀναφανῶν ἐπὶ
πάσιν τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίαν, τίσαρας μονας

A propagnaret, huc autem unam assertentibus natu-
ram adhæreret. Neque sibi invicem quidquam
concedere videbantur: Justinianus scilicet in
Chalcedonensis decrevis fortiter admodum per-
sistens, eaque defendens; Theodora vero adversæ
maxime parti addicta, quæ eis quæ naturam
unam depraedabant, multam curam præstabat,
quænam maxime adjuvabat.

CAPUT VIII.

B Ut Severus revocatus sit. De epistolis ejus. Et ut
Anthimo perniciem corruptelamque suam commu-
nicaverit. Et ut in omnibus ecclesiis quarta sy-
nodus laudata sit et prædicata.

Cujus cum ea esset sententia, sappius illa Justi-
nianum aggressa, vix tandem ei persuadet, ut Se-
verum Constantinopolim evocet. Circumferuntur
hodie quoque Severi ad Theodoram Augustam et
Justinianum ipsum epistolæ. ex quibus intelligitur
cum initio quidem profectionem ad eos suam, ex
quo Antiochenam reliquit sedem, distulisse, postea
vero venisse scripsisseque se, cum ad imperantem
pervenisset urbem, reperisse, et Anthimum eadem
sentire, eandemque secum de divino numine op-
tionem illum obtinere: seque illi etiam, ut thro-
num suum relinquere, persuasasse. Scribit autem
hæc quoque ad Theodosium Alexandriæ episcopum,
in quibus litteris gloriari etiam videtur, quod in
eam sententiam eum ipsum Anthimum adduxerit,
ut ejusmodi detestanda dogmata temporanæ etiam
isti gloriae supremæque cathedralæ præferret. Sed
et Anthimi hisce de rebus, atque itidem Theodosii
ad Severum et ad Anthimum epistolæ exstant:
quas eam ob causam prætermisi, ne ingentem ta-
lium scriptorum copiam in hoc opere accumula-
rem. Enimvero quod cum imperatore non con-
sentirent, sed contra illius jussiones venirent, et
Chalcedonensem synodum non reciperen, uterque
et Anthimus et Theodosius e sedibus suis deturba-
ti sunt. Itaque in Alexandrina Zoilus, in Constan-
tinopolitana autem Menas successit. Accidit tum,
ut in ecclesiis omnibus synodus Chalcedonensis
clare prædicaretur, et ut nemo illam vel anathemate
vel calumnia expetere auderet. Qui vero ali-
ter facerent, omnibus 744 modis adigebantur,
ut pedibus in eamdem sententiam irent, in eaque
conquiescere cogerentur. Promulgavit quoque
constitutionem (1) Justinianus, in qua Severum
una cum aliis anathemate serit: et præterea qui-
cunque illi addicti essent, opinionemque alienam
complectentur. Atque eosdem etiam gravibus
pœnis subjicit. Ita factum, ut timore omnes per-
cellerentur, et cunctæ ubique ecclesiæ idem senti-
rent, neque postea schisma sive dissidium aliquod
in ecclesiis reliquum esset: sed ut omnes cuiusque
diœcesis patriarchæ inter se convenirent, et loco-
rum quorūque episcopi duces suos sequerentur.

(1) Constit. 42. Novell. I. Reddentes honorem, § Suscipimus autem. C. De summa Triui. aīe.

propalamque per orbem universum in Ecclesia A quatuor tantum synodi celebrarentur : prima, Nicenæ trecentorum decem et octo Patrum ; secunda, Constantinopolitana ; tertia, Ephesia prior ; quarta, Chalcedonensis. Coœcia vero est quinta quoque Justiniani jussu, de qua lôco suo dicemus.

CAPUT IX.

De synodis, que contra Anthimum, Petrum, Severum et Zooram sunt coactæ. Ut sancta quaria synodus ubique locorum sit comprobata. De Agapeto, Agathone et Joanne, Romanis episcopis, ut' i Byzantium venerint.

Illud notare convenit, cum quem diximus Anthimum Epiphanii successorem, verbo quidem sanctam quartam synodum recipisse, revera autem abominatum esse atque dannasse. Et cum comprobare eam, atque anathemate eos jugulare, quos illa rejiceret, adigeretur, et id ipsum facere differret, alias ex aliis causas more confingens : interea accidit, ut Agapetus, veteris Romæ hierarcha, Constantinopolim veniret (1). Qui cum de Anthimi rebus inquireret ; multosque ab archimandritis ejus urbis, et ab aliis libellos oblatos acciperet : illi ne in conspectum quidem admisso episcopatum abrogavit. Cujus calculum monasteria etiam Palæstinæ, et Petrus Hierosolymitanus austistes, nec non reliqui ecclesiarum præfeci comprobarunt. Hunc Anthimum post Agapeti obitum synodus Constantinoli coacta, 745 atque ipse etiam Agathon, Agapeti in Ecclesia Romana successor, althuc superstes, cobortati sunt, ut pœnitentiae libellum exhiberet, eaque quæ in illum dicta essent, falsa esse probaret, atque ita ad priorem episcopatum suum Trapezuntum rediret. Potro cum ille latitaret, et synodus iterum atque tertio illum comparcre, et causam dicere, objectaque sibi crimina consulare, et priorem sedem Trapezunte recipere propalam juberet, atque ipse propter timorem se occultans, copiam sui non faceret, synodus sententia contra illum publicata, dignitate sacerdotali omni eum privavit. Post Anthimum autem Menas ad thronum episcopalem ascendit, sicuti dictum est : cui Agathon papa, quod antea nunquam factum est, manus imposuit. Cum Agathon (2) adhuc in rebus humanis esset, altera Constantinoli provincialis synodus coacta est : cui Agathon et Menas præfuit. In hac Severi Antiochiae, et Petri Apameæ Syriæ episcoporum, nec non Zooræ, monachi Syriæ res in quæstionem deductæ sunt. Adversus quos Palæstinæ, urbis Constantinopolitanæ, et secundæ provinciæ Syriæ monasteria libellos obtulerunt (3). Sedenim post-equam deprehensi sunt rebus illicitis involuti esse, et quod maximum est, Chalcedoneensem synodum anathemate configere, præterea anabaptistos aliaque nefandæ obscenitatis plena facinora

A συνάδους κηρύττεσθαι πρώτην, τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὅκτω δευτέραν, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τρίτην, τὴν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι τετάρτην. Γέγονε δὲ καὶ πέμπτη Ιουστινιανοῦ βασιλέως θεσπισματι, περὶ οὓς τῷ προσήκοντι καιρῷ διαλέψομαι.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Περὶ τῶν γενενημέρων συνδέων κατὰ Ἀραιού, Πέτρου, Σενῆρου καὶ Ζωόρα, καὶ ὡς ἡ ἀριστερή σύνοδος ἀταραχοῦ ἐκυρώθη, καὶ τερπτὸν Ράνης ἐπισκόπων, Ἀγαπητοῦ, Ἀνθηνεῖος καὶ Ιωάννου, δύως ἁγίοντος Βυζάντιον ἥκον.

Εἰδέναι μέντοι χριστὸν, ὡς τὸν εἰρημένον "Ανθημὸν μετὰ τὸν Ἐπιφάνιον γεγονότα, καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ τὴν ἀγλαίαν τετάρτην σύνοδον προσιμενον, ταῖς δὲ ἀληθείαις βδελυσθεμένον καὶ ἀποκρύπτοσθαντα : ἐπειδὲ ἀναδέξασθαι ταύτην ἤναγκαστο, καὶ ἀναθέματι καθυποδόλιεινοῦ ; ἐκεῖνη ἀπώσατο, διατρίβων δὲ ἦν δλλας ἐπ' ἄντας αἰτίας συμπλάττων συνέβη δὲ Ἀγαπητὸν τὸν τῆς πρεσβυτερίας Τρώμης λεπράρχην, ἐπιδημῆσαι τῇ Κωνσταντινούσῃ Ἀνθημὸν ἀναψηλαφήσας, πολλῶν ἐπιδεδομένων λιβέλων, παρὰ τε τῶν τῆς πόλεως ἀρχιμαρτυριῶν καὶ ἑτέρων, μηδὲ Οὔρας ἐγείρον κατακύνσας, καθεῖλεν εἴ τὴν φύρον καὶ τὰ ἐν Παλαιστίνῃ ἔστερκν μοναστήρια, καὶ Πάτρος δὲ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τὸ γεμόνες διηδήτην "Ανθημὸν μετὰ τὴν Ἀγαπητοῦ ἀποθίασιν, ἐν τῇ Κωνσταντινούσῃ σύνοδος, δλλάς μὲν καὶ Ἀγάθων δι μετ' ἐκεῖνον τῆς Τρώμης ἡγησάμενος Ἐκκλησίας ἐπειδήν, μετανοίας βιβλίον ἐπιδοῦναι παρηγγυῶντο, ἢ μὴ τὰ κατ' ἐκείνου εἰρημένα φευδῆ διείσχειν, καὶ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπισκοπή, τῶν Τραπεζούντιων χωρίων. Ἐκείνου δὲ κρυπτομένου, ἢ σύνοδος καὶ διεισδύτης ἐπεκήρυξε φανῆναι τὸν "Ανθημὸν καὶ ἀπολογεῖσθαι" καὶ τὸν μέσην προσιστάμενα λύοντα, τὸν πρότερον τῆς ἐπισκοπῆς Θρόνου λαμβάνειν Τραπεζούντιαν. Ἐπειδὲ δὲ δέει κρυπτόμενον ἀφανῆς ἦν, τὴν κατ' ἐκείνου ἀπόφασιν τὴν σύνοδος ἐξενεγκούσα, πάσης λεπρωσύνης ἀπήλασε. Μετὰ δὲ Ἀνθημὸν Μηνᾶς τὸν θρόνον κατέσχεν, ὡς εἰρήται, Ἀγάθωνος τοῦ πάππα τῆς κειράς ἐπιθέντος αὐτῷ δημήτριος ποτε γέγονεν. Ἐτι δὲ Ἀγάθωνος περιήντος, καὶ σύνοδος ἑτέρα ἐν Κωνσταντινούπολει ἀθροίζεται τοπική, ἡγουμένου Ἀγάθωνος καὶ Μηνᾶς ἐν διηδήτη τὰ κατὰ Σευθρὸν τὸν Ἀντιοχείας ; καὶ Πάτρον τὸν Ἀπαμείας τῆς Συρίας, καὶ Ζωόραν μοναχὸν τὸν Σύρον ἀνεκινήθη τῶν κατὰ Παλαιστίνην καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναστηρίων καὶ τῆς δευτέρας Συρίας τοῦ ; κατ' αὐτῶν λιβέλλους ἐπιδεδωκότων. Καὶ ἐπειδωράθησαν ἀθέσμοις ἐνειλημένοι πράγμασι, καὶ τὸ μέγιστον τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀναθέματίζοντες σύνοδον, ἀναβαπτισμούς τε καὶ ἑτερα ἀδρητουργίας μεστὰ διαπεπραγμένοι, καὶ τὴν μίαν φύσιν μάλα πρεσβεύοντες, αὐτοὶ τε καὶ οὗτοι τοῦ Ιουσοῦ ἐκείνοις ἡσαν

(1) Apud imperatorem Justinianum Theodorici sive Thuderici legatus fuit.

(2) Hunc Latini Bonifacium nominare videntur.

(3) Constit. 42, Novell.

φρονήματος, ἐξώσθησάν τε καὶ ἀπέδιψησαν· νό-
μου διοθέντος, μηδὲ τὰ Σευήρω γεγραμμένα ποσῶς
ἐμφανίζεσθαι· διὸ δ' ἀν εὐρίσκοιτο, πυρὶ διδοσθαι·
εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐς κεφαλὴν τιμωρεῖσθαι τὸν παριψυλάτ-
τειν αἱρούμενον. Τοῦτο δὲ καὶ· Ὁρμισδᾶς δὲ πρὸ Ἀγα-
πητοῦ καὶ Ἀγάθωνος σύνοδον ἐν Ῥώμῃ ποιήσας ἀπέ-
φηνενού καὶ ἐπιστολαὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐμφέρενται.
Ιηρὸς τούτοις τὴν σύνοδον καὶ τὰς ἄγιας τέσσαρας
εἰκουμενικὰς συνόδους θεωπίκεις ἀπανταχοῦ τῆς οἰ-
κουμένης κηρύττεοσθαι· τὸν τε θείον Λέοντα, καὶ τὸν
ἐκείνου τόμον, ἵτε δὲ καὶ Εὐφημίον καὶ Μακεδόνιον
τοὺς τῆς Κωνσταντίνου ἀρχιερεῖς καὶ Φλαβιανὸν
τὸν τῆς Ἀντιόχου, ἀπανδόντες τυχεῖν, καὶ τῆς τῶν
ἰερῶν δέλτων εὐμορφῆσαι ἀναγραφῆσαι, ὡς ὑπὲρ τῆς
ἀληθείας ἀγωνισταμένους· πάντων τῶν κατ' ἐκείνων
γενομένων ἀφανεῖται παραδιδαμένων· καὶ οἱ τῶν
διλαωνταὶ παραχώνται οἱ περιφέρειν τε καὶ ἐθεοτι-
ασται. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν βασιλέως πόλιν γενό-
μενα, κατά τε Ἀνθίμου, Σευήρου, Πέτρου καὶ
Ζωδρᾶ πρὸ τῆς ἄγιας καὶ μεγάλης οἰκουμενικῆς
πέμπτης συνόδου ὅδε ἐγένετο. Εὐφημίον δὲ πρό-
τερον τὴν λεπατείχη διέποντος, καὶ Ἰωάννης δ
πάππας τῆς Κωνσταντίνου ἱπιδημεῖ, Θευδερίχου τοῦ
τῆς Ῥώμης κατάρχοντος, πρέσβυτον ἐξ Ιουστίνου
τὸν λεπέα πέμψαντος. Τῆς γάρ Ἀρειανῶν θρη-
σκείας ἀντιποιούμενος, πρεσβεῖαν ὑπὲρ αὐτῶν
ἔποιει, ὥστε μὴ βιάζεσθαι τῆς σφῶν δόξης ἀφίστα-
σθαι· τηπεὶλει γάρ οὐ μὴ τοῦτο δρᾶν ἐλοιτο Ιουστί-
νος, ἐπίσης καὶ αὐτὸν τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν τὴν
ἐν Νίκαιᾳ θρησκεύουσι σύνοδον πράτειν. Προτρα-
πεῖς δὲ Ἰωάννης ἐπ' Ιωάννῳ, συνεδριάσαι τῷ
τῆς Κωνσταντίνου προέδρῳ, οὐ πρότερον τὴν σχέσην
τῷ πρεσβεῖον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου περαλιπεῖν,
ἴως οὐ τοῦ Εὐφημίου προύκαθίσει· καὶ πᾶς μὲν δ
Ἰωάννης τῆς κοινωνίας μιτέδωκε· μόνη δὲ τῷ τῆς
Ἀλεξινῆρου Τιμοθέῳ οὐχ εἰλετο κοινωνεῖν. Ταῦτα
μὲν οὐ ως.

mium in throno collocaretur. Idem Joannes alios omnes, præterquam Timotheum, ad communionem admisiit. Hæc sic habuerent.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Περὶ τῶν συγγραμμάτων Προκοπίου τοῦ Καισα-
ρῶν, δσα περὶ τῆς Περσικῆς ιστορίης μάχης·
καὶ περὶ τῆς Νίκαιας λεγομένης τῷ δίημψι τῆς
Κωνσταντινουπόλεως στάσεως.

Οὐκ ἄκαριον δ' ἀν εἶη καὶ ἡ ἔτερα λόγου δῆμα
Ιουστίνιανῷ βασιλεῖ διεπράχθη, καὶ οὐκ ἀμοιρα
πάντη ἐκκλησιαστικῆς ἐνεργείας, τῇ παρούσῃ ιστο-
ρίᾳ διαλαβεῖν, καὶ ὡς ἐνὸν συνυφάναι. Ἄ δὴ Προ-
κοπίῳ τῷ Καισαρεῖ κομψώς μάλα καὶ λογίως ἔγραψη
ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν ιστορίαις; συγγραψατε; Τέσσαρα
δ' αὐτῷ βιβλία ἀρχαιότερι φράσεως; ἔχδυντα συνε-
τέθη· ὃν τὸ μὲν ὕνδμασε Περσικά· ἐν τῷ μήμασι δὲ
τέσσαρας διαιρεῖται τὸ σύγγραμμα· τὸ δὲ Γοτθικά·
ἐπίσης καὶ αὐτὸν διαιρούμενον. Ταῦτα δὲ ἀπερ αὐτὸς
Ιουστίνιανς πολέμια ἔργα ἀπανταχοῦ τῆς Ῥώ-

(1) Alii hunc etiam *Theodotum* dicunt.

(2) Joannis papæ collegæ in legatione ista suere
Agapitus et Patricius coss. *Theodosius et Importunus*. Seil a Justino episc. porum hereticorum
restitutio denegata est. (Blond.) — Joannem cete-

A peragere, et naturam in Christo unam docere, et
ipsi et quicunque cum eis in eadem erant senten-
tia explosi sunt atque rejecti. Lata quoque lex, Se-
veri scripta conservari non debere: atque sicubi
reperirentur, ut igni comburerentur: si minus,
ut capitio supplicio in eum animadverteretur, qui
scripta talia sibi servanda esse statisset. Hoe
idem Ormisdas quoque, qui ante Agapetum et
Agathonem episcopatum gessit, celebrata Romæ
synodo decrevit: cujus etiam epistolæ in acta re-
latæ circumferuntur. Ad hæc synodus sanxit, ut
sancta quatuor ecclæsinica concilia, et divus Leo
ejusdemque tomus per universum orbem prædicar-
entur: insuper ut Euphemius et Macedonius
Constantinopolitani, et Flavianus Antiochenus,

B 746 episcopi, in integrum restituerentur, atque
in sacrarum tabularum album referrentur: quippe
qui egregie pro veritate decertassent, rebus omnibus,
quæ adversus illos cœptæ acclæque essent, abo-
lendis. Quæ aliarum quoque provinciarum atque
ecclesiæ præsides approbantes confirmarunt.
Atque equidem quæ in urbe imperante adversus
Anthimum, Severum, Petrum et Zoram, ante
sanctam magnam universalem quintam synodum
gesta sunt, sic habent. Porro cum episcopatum
Epiphanius superioribus temporibus gereret, Ioannes
quoque Papa Constantinopolim venit, cum
Theuderichus (1) Roma urbe potitus, legatum ad
Justinum misisset. Arianam namque is religionem
defendens, legationem pro Arianis misit, ut ne
desciscere ab opinione sua cogerentur: et legati
minas addidit: quod si Justinus id facere
nollet, se itidem per Italiam in Nicænæ synodi cul-
tores saevituru esse. Ibi Joannes (2) ad parenti
invitatus sessorem, ut scilicet Constantinopolano
antistiti assideret, non prius apostolicæ sedis præ-
rogativam deserere sustinuit, quam supra Euphe-

C CAPUT X.
*De historiis Procopii Cesariensis. Quæ de Persica
pugna is scribat. De seditione et tumultu populari
Constantinopoli moto: quæ seditio Nīκαια, hoc est,
Vince, dicta est.*

Non intempestivum vero fuerit, reliquas etiam
Justiniani imperatoris res gestas memoratu dignas,
neque prorsus ab ecclesiasticis rebus abhorrentes,
in historia ista recensere, et quoad ejus fieri
potest contexere: quæ a Procopio Cesariensi
eleganter admodum et doce in temporum suorum
historia sunt conscripta. Quatuor autem volumina
is ad antiquitatis stylum accedentia composita:
747 quorum unum Persica nominavit, in quatuor
partes divisum opus; secundum pari divisione,
Gothica: quæ scripta bella ab ipso Justiniano et
rosque legatos Theudericus Ravennæ post redditum
in carcere fame occidit. (Idem.) — Deinde
98 die Theudericus prosluvio ventris diem suum
obiit. (Idem.)

(3) Forte legendum *Theodosium*.

Belisario in orbe Romano feliciter gesta complectuntur. Tertium adiicia inscripsit, magnisie admodum commemorans, quae opera Justinianus construxerit; tempa scilicet, regias domos, oppida et urbes, pontes, atque alia ad publicum usum spectantia. Quartum opus, retractatio est earum orationum, quas apud Justinianum laudibus eum velhens habuit, quasi quædam palinodia seu recantatio minus recte ab eo dictorum. Belisarii res describens, cuius comes in expeditione bellica illi subserviens fuit, primum commemorat, quomodo Cabades Persarum rex, Chosrox filiorum suorum natu minimo regnum relinquere volens, in adoptionem eum Romanorum imperatori dare statuerit, quo juveni certius firmiusque regnum esset. Quod ubi illi non successit, Proclo impediente, qui apud Justinianum quaestoris dignitatem gerebat, inimicitias graviores contra Romanos suscepit. Et bellum Procopius inter Romanos, Belisario duce et Persas gestum, elegantia mira optime exsequitur. Primum, ut Belissarius una cum Hermogene exercitus ductore, Persas ad Daraset Nisibim vicerit scribit. Ei victoriæ eorum dum tropæa in Armenia erecta attexit. Item Alamundari Scenitarum (1) barbarorum ducis, bello adversus Romanos ab eo moto, res gestas. Qui Timostratum Rusini fratrem cum plurimis aliis comitibus ejus captum, postea in genti pecunia redemptum, reddidit. Per quam miserabiliter autem memorat ipsius Alamundari et Azarethi adversus Romanorum imperium expeditiones: quemadmodum copiis eorum militibus, per vim in regionem suam redire contendibus, in Euphratis ripa Belissarius occurserit, atque cum eis prælium commiserit. Et quomodo Belisarii milites, quod consilio ejus parere noluerint, Paschalium feriarum diebus instantibus, sint concisi. Quomodo denique Rusinus et Hermogenes perpetuam, quæ dicitur, pacem cum Persis fecerint. **748** Deinde seditionem popularem Byzantii ortam subjungit, quæ cognomen sortita est Nixa, Vince: quod tesserae eam in ipso conflictu perduelles habuerint, ut eo signo se eaurumdem partium sectatores cognoscerent. Quo tempore Hypatius et Pompeius, Anastasium genere contingentes, populo cogente, tyrannidem affectarunt. Sed ii postea plebe, Narsæ et Belisarii ductu, victa, Justiniani jussione capita amiserunt. In eo tumultu Procopius triginta millia hominum ex plebe condidisse dicit. Per quos, addit, odio Justiniani incensum esse vetus Sapientiae Dei templum, quod longiusculum fuit. Id Constantius olim funditus a Constantino constructum, et a se absolutum, Deo sacraverat. Quapropter illis tantam impietatem patrare ausis, permissione, ut opinor, Dei, quale id deinceps futurum esset scientis, Ju-

A μείων κατώρθωσε τῆς καὶ Βελιστάριος, ἀναγράφουσε· τὸ δὲ κτίσματα προσεπέγραψεν· ὅσα δῆτα Ίουστινιανὸς ὑκοδόμησε, μάλα γενναῖως ἐκφράζων· νεώς τε καὶ βασιλεῖους οἰκους, ἀστέα τε καὶ πόλεις, γεφύρας τε καὶ διλλα ἃς κοινὴν χρήσιν ἔχευρε· μένα. Τὸ δὲ τέταρτον ἀντίρρησίς ἐστιν, ὃν πρὸς Ίουστινιανὸν εἴρητο δι' ἐπαίνου ποιῶν, καὶ ὡς ὅν τις παλινφρίδι τῶν αὐτῷ μὴ καλῶς εἰρημένων. Γράψει τοινού τὰ κατὰ Βελιστάριον, ψ καὶ παρείπετο καὶ τοῖς πολέμοις διαχονούμενος· καὶ πρῶτα μὲν διηγεῖται, ός Καβάδη τῷ Πέρσων βασιλεῖ Χοσρόῃ· τῷ τῶν διλλων αὐτοῦ υἱέων νεωτέρῳ δυτικοῖς περιθεῖται τὴν ἀρχὴν θουληθεὶς, ἐς θετὸν οὐδὲν τῷ Ρωμαίων βασιλεὺς ἔκεινον γενέσθαι διενειτο, ὡς ἐν τῷ ἀσταξὶ αὐτῷ ἡ ἀρχὴ διαγένετο. Ός δὲ τοῦ σκοποῦ δημάρτας, Πρόδηλον κωλύοντος, δις διὰ τιμῆς ὡς Ίουστινιανῷ Κοιτάστωρος ἐπιμάτιο ἀξίᾳ, ἐς μείζον τὴν ἔχθραν κατὰ Ρωμαίων ἡρεύεται· καὶ τὸν μεταξὺ Ρωμαίων τε καὶ Πέρσων πόλεμον ὑπὸ Βελιστάριῳ στρατηγῷ δριστα καὶ κεκομψευμένων; διέξειται καὶ πρῶτον νικῆσαι φτασί Πέρσας, περὶ τε τὸ Δάρας ἄστυ τε καὶ τὴν Νίσιδιν, σὺν Ἐρμογένει διαχοσμοῦντει τὸ στράτευμα. Οἱ διανυσθεῖσαι καὶ τὰ ἐπ' Ἀρμενίᾳ τούτοις γενέμενα τρόπαια· δισ τε Ἀλαμούνδαρος τῶν Σκηνῆτῶν βαρδάρων ἡγούμενος, Ρωμαῖος ἐπειθὼν ἐπρεπτεῖ· Τιμόστρατος ζωγρίσας; τὸν ἀδελφὸν Ρουφίου, σὺν ἑτέροις πλειστοῖς τῶν ἐπομένων· καὶ ἐς διστερὸν χρήμασι μεγάλοις ἀπέδοτο. Λίαν δὲ περιπαθῶς ἀναγράφει τοῦ αὐτοῦ Ἀλαμούνδαρου καὶ Ἀζαρέου τὴν κατὰ τῆς Ρωμαίων τῆς ἔφοδον· διπας πρὸς βλαν τῶν διπάτειν στρατιωτῶν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανερχομένων, ἐπὶ ταῖς τοῦ Εὐφράτου προσβαλῶν διχθαίς; ὁ Βελιστάριος συνερήγη· καὶ μὴ προσμείναντες τῇ Βελιστάριου βουλῇ εἰς περὶ αὐτὸν διεφάρορσαν, ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἐνισταμένων. Καὶ ως Ρουφίος καὶ Ἐρμογένης τὴν καλουμένην ἀπέραντον πρὸς Πέρσας εἰρήνην ἐπραττον· καὶ μετὰ τοῦτο, τὴν ἐν Βυζαντιῳ γενομένην στάσιν τῶν δῆμων ἢ ἐπικλήσιν ἔσχε τὸ Νίκα· σύνθημα δεδιεκότων τῶν πολεμῶν τούτο τῇ συμπλοκῇ, ὡς τε ἐντεῦθεν τὸν σύμμαχον τὴν ἐς ἀλλήλους γνῶσιν πορίζεσθαι· ὀπηνίκα Υπάτιος καὶ Πομπήιος πρὸς γένος βασιλεὺς Ἀναστατικός προσήκοντες, βιασαμένων τῶν δῆμων, εἰς τυραννίδα ἡρθησαν· οἱ τῶν δῆμων διστερὸν ἡστηθέντων Ναρσοῦ καὶ Βελιστάριου ταῖς στρατηγίαις, καὶ εὐτοι τὰς κεφαλὰς ἀπάθεντο κελεύοντος Ίουστινιανοῦ. Λέγει δ' οὖν ὁ Ηροκόπιος τῷ τηνεκαῦτα πόλιν, τριάκοντα χιλιάδες τοῦ δῆμου πεσεῖν. Τούτους φησὶ μίσει τῷ πρὸς Ίουστινιανὸν ἐμπόρησα: καὶ τὸ πρὸν τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐπιμήκεις, δις ὁ Κωνσταντῖνος; πάλαι ἐκ βαθύρων ἐγείρεις, ἀνετίθει Θεῷ· διὸ τοῦ Θεοῦ παραχωροῦντος ἐκείνοις διαπράξασθαι τὸ ἀσέδημα, διτε οἵμαι εἰδότος οἰον ἐσεσθαι ἐμελλεν, Ίουστινιανὸς μετὰ τὴν νίκην τοῦ μὲν εἰς ἀμυναν ἐκείνοις, τὸ δὲ δι' ἐκείνους

(1) Ultra Pelusiacum Arabia est, ad Rubrum mare peritene, et odoriferam illam ac divitem, et Beate cognomine inclytam. Haec Catabanum et Esbonita-

rum et Scenitarum Arabum vocatur, sterilis, præterquam ubi Syria confinia attingit, nec nisi Casio monte nobilis. (Plin. lib. v, cap. 11.)

ἀ"ρον πεσδντες Θεὸν Ιεούμενος, ἐς οἰν νῦν δρᾶται. A stinianus post victoriam, partim ut illos ulcisceretur, partim ut de eorum coacervata eade Deum placaret, templum id ab ipsis fundamentis excastratum, ad eamque nunc cernitur amplitudinem perduxit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Τὰ κατὰ Βανδίλους· καὶ περὶ Ὀρωρίχου καὶ τῶν τότε μαρτυρησάντων· καὶ Καβαώρου τοῦ Μαυροῖσιον δου ὑπὲρ ηγιῶν ἐπράκετ.

Ο δ' αὐτὸς; Προκόπιος καὶ τὰ κατὰ Βανδίλους γενόμενα Βελισσαρίῳ εὐψυώς λιαν διέρχεται, δξια μνήμῃ σώζεσθαι. Ἐπὶ γέροντος Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, ὡς εἰρηται, Οὐάνδιλοι μετὰ τοῦ σφῶν φίγος Γογγιδίσκου τὴν Σπανῶν χώραν καταλαβόντες, ἵκειθεν δ' ἐς Λιθύην τὴν πρὸς Ἐσπέραν ἐλθόντες, ἐν κατασχέσι ταῦτης ἔγενοντο. Γογγιδίσκου δὲ τέλειος χρηστηρένος τοῦ βίου, Γόνθαρος καὶ Γιζέριχος οἱ παῖδες τῆς ἀρχῆς διεδέχοντο. Θατέρου δὲ τοῦ Γόνθαροι τελευτήσαντος, εἰς μόνον Γιζέριχον ἡ πάτη τῶν Οὐάνδιλων μετέβανε βασιλεῖα· δ; τὴν Καρταγέναν τῶν Ἀφρούν προκαθημένην πόλιν βασίλειον ποιησάμενος, ἐπειτα καὶ Τάρμην εἶνεν ἐπὶ θέντι πρὸς τριάκοντα ἡγησάμενος. Καταλιψάνει ἐπὶ πιλᾶ Ὀνωρίχον, δ; τῆς Ἀρείου Οροσκείας ἀντιπολούμενος, ἀπανθρώπως τοὺς ἐν Λιθύῃ Χριστιανούς ἐκολάσατο, οἱ τῆς ἐν Νικαίᾳ γεννικῶς ὑπερσταντοί, βιαζόμενοις τὰ Ἀρείου πρεσβεύεν· οἱς μὴ ἐθέλουσι πειθεσθαι, μυρίας ἐπῆγες κολάσεις, πυρὶ καὶ θάνατοι καὶ δλασίαι πυκροτάταις; Ιδέας θανάτων τοῦ ζῆν ἀπαλλάξτιαν. Ήσαν δὲ ὅν καὶ τὰς γλώσσας περιείλε μαχαίρᾳ, οὓς φησι καὶ Προκόπιος ἀνὰ τὴν Κριατιλέως πόλιν ἤκρητας κατέδειν, καὶ διοικητούμενος ἐντυχεῖν ἐκείνοις, Ισα τοῖς μηδὲν πεπονθότι διφύσηγομένοις. Όν αἱ μὲν γλώσσαι κεκαρμέναι καὶ κάτωθεν τοῦ φάρυγγος ἤσαν· ἢ γε μὴ φωνὴ εἴτης εὔσημως προτείτο ἐναρθρος, ὡς θαῦμα καινὺν τοῖς τε δρῶσι καὶ ἀκούσουσιν εἰναι. Όν δὴ καὶ Ιουστίνος ἐν τινι τῶν διατάκεων μνείαν ποιεῖται· τούτων, φησὶν δ Προκόπιος, καὶ δύο πολλῷ ἐπειτα ὑπερτερον ὀλίσθιψι περιπεσόντες, καὶ γυναικὶν ὅμιλῇ σαντες, τὸ λέγειν πάμπτων ἀφήρογνται· τῆς μαρτυρικῆς χάριτος μηκέτι περιμένειν, ἀλλ' ἀφίσταται θελησάσης τῇ ἐκτροπῇ. Διηγεῖται δέ τις καὶ ἐτερον ὁ ιάγαστον δ Θεὸς κατ' ἐκεῖνον καιροῦ ἐπραττεν, ἐν ἀνδράτων οὐδαμῶς μὲν τὰ ἡμέτερα θρησκεύειν εἰδίσιν, δισά γε μὴ δρῶν κατ' ἐκεῖνον ἥρημένοις καιροῦ. Ιστορεῖ γάρ τινα Καβαώρην ἥγουμενον Μαυρουσίων τῶν ἀμφὶ Τρίπολιν· οὗτος τοιγαροῦν Καβαώρης (τοῖς ἐκείνου δὲ χρήσομαι φήμασιν ἀστείως μάλιστα διεγουμένου), ἐπειδὴ ἐς αὐτὸν στρατεύεσθαι Βανδίλους; ἐπύθετο, τοιάδε ἐποιει. Πρῶτα μὲν τοῖς ὑπηρόδοις ἐπήγγελλεν, ἀδικίας τε πάσης καὶ βριστεως εἰς τρυφὴν ἀγούσῃς, καὶ πάντων μάλιστα γυναικῶν ἔυνουσιας ἀπέχεσθαι· χρακώματά τε δύο πηξάμενος, ἐν θατέρῳ μὲν αὐτὸς σὺν πάσιν ἐστρατοπεδεύσατο τοῖς ἀνδράσιν· ἐν μὲν δὴ τῷ ἐτέρῳ τὰς γυναῖκας καθεῖται· Οὐαγατον δὲ τὴν ζημιὰν ἡπειλησεν ἐπε-

CAPUT XI.

Res Vandalarum. De Honoricho et ejus temporis martyribus. De Cabaone Mauro, ei quid pro Christianis egerit.

I Clem Procopius res Belisarii Vandalicas cognitu dignas mirifice admodum exsequitur. Areadio namque et Honorio imperantibus, sicuti supra dictum est, Vandali et Alani cum rege suo Gongidisco Hispania occupata, inde in Libyam occidentalem transierunt, eamdemque possederunt. Gongidiscus ubi fatis concessit, Gontharis et Genzerichus filii ejus in regno successerunt. Altero porro ex his, Gonthari scilicet, mortuo, ad unum Gensericum summa rerum Vandalarum pervenit. Ille Carthagine principe Aphrorum urbe, sedem regiam constituit. Ac deinceps Romanum quoque cepit; et mortuus est, cum regnum unde quadraginta annis obtinuisse. **749** Reliquit autem is filium Honorichum (1), qui Ariānam religionem propugnans, Christianos Nicena decreta fortiter defendantis, in Libya erudititer tractavit, Ariaque opinionem profiteri cogit. Qui vero mandatis ejus parere nollent, eos innumeris affecit suppliciis, igni et aqua et aliis acerbissimis tormentorum generibus e vita tollens. Erant vero, quibus etiam linguis ferro rescidit, quos se Procopius, cum Constantinopolim venissent, vidisse ait, atque per colloquium convenisse, haud aliter, quam qui nihil tale passi essent, verbū facientes. Horum linguae ex ipso usque gutture excisae erant: vocem autem tam clarom et articulatam edebant, ut miraculum novum spectantibus atque audientibus exhiberent. Meminit quoque eorum in quadam constitutione Justinus (2). Ex his, Procopius inquit, aliquanto post duo quod lubricitate lapsi essent, et rem cum feminis habuissent, vocem prorsus amiserunt, martyrii gratia amplius apud eos manere volente, sed propter illorum degenerationem ab eis descidente. Recenset præterea aliud quoque admiratione dignum, quod Deus eo ipso tempore fecit, in hominibus, non illis quidem sacris nostris initiatis, sed qui tamen tum que sancta essent facere delegissent. Scribit namque de Cabaone quodam Maurusiorum, eorum qui circa Tripolim sunt, duce. Cabaones igitur iste (illius enim qui hæc perquam luculentiter commemorat, verbis utar) postquam Vandalos bellum adversum se movere audivit, hæc fecit. Primum civibus subditisque suis præcepit, ut ab iniuste omni et cibo qui ad delectias ficeret, abessent, omniumque maxime se a congressu mulierum abstinerent: et binis casistris positis, in alteris quidem ipse cum viris in armis fuit, in alteris autem mulieres inclu-

(1) Honorichus persecutor Catholicorum plus quam 55 episcopos orthodoxos soluū exsili causa

(2) L. dicit, ut sup.

sit, mortis supplicium minatus, si quis seminarum vallum ingressus esset. Sub hæc exploratoribus Carthaginem missis mandavit, ubi Vandali in expeditione militari in templum Christianorum aliquod per injuriam contumeliose quidquam facerent, ut ipsi quidem, ea quæ fierent, spectarent: postquam autem Vandali ex eo loco decessissent, diversa et contraria omnia in delubrum: id, 750 unde illi abiissent, facerent. Illud etiam eum dixisse ferunt, se quidem Deum quem Christiani colerent, ignorare; consentaneum vero et par esse, siquidem, quod diceretur, fortis potensque esset, ut cum contemptores numinis sui ulcisceretur, tum cultores tueretur. Itaque speculatores, postquam Carthaginem venerunt, per otium ibi quievere, Vandorum apparatus belli spectantes. Ubi vero exercitus eorum Tripolim versus iret, viliori habitu sumpto, subsecuti sunt. Porro Vandali die primo in Christianorum templis inanserunt, et inductis in ea equis et jumentis aliis, nihil de injuria contumeliale que aliqua reliqui quidquam fecere. Et lascivia libidineque sua usi, sacerdotibus quos arripiuerunt, colaphos impegerunt, et plagi multis in tergo affecerunt, subservireque eos sibi coegerunt. Postquam vero celerrime inde discosserunt, Cabaonis exploratores, quæ ipsis mandata erant, fecere. TEMPLA namque confessum repurgarunt, et purgamentis aliisque rebus, quæ ibi minus sancte posite erant, cum cura et diligentia ejectis, rite omnia disponsuere, lucernas omnes incendere, sacerdotes veneratione ingenti coluere, et humanitate alia omni prosecuti sunt. Argentum quoque mendicis, qui circum sacras ædes considabant, dederunt. Hoc pacto illi Vandorum copias sunt secu i. Et ab eo tempore in profectione et itinere toto Vandali ad hunc ipsum modum peccarunt. Speculatores vero peccatum eorum correxerunt. Sedenim cum Vandali jam non longe ab eo quem petebant loco abessent, prævertentes eos exploratores, Cabaoni omnia ea quæ et Vandali et ipsi in Christianorum templis fecissent, retulerunt, atque hostes jam prope adesse renuntiarunt. Quibus ille rebus cognitus, pugna cum illis est congressus. In eo certamine multi Vandali, sicut ipse inquit, interfeci sunt, multi ab hostibus capti, pauci sane ex eo exercitu domum reversi sunt. Ille Trasamundo (1) Vandalo a Maurisii acciderunt: qui non multo post vitam finit, cuius viginti et septem annis Vandorum genti præfuisse: ante hunc autem Gundamus (2) Honorichi filius, Genzerichi autem nepos, duodecim, Honorichus vero octo annos regnum administravit.

751 Trasamundus (3) iste eximia forma, animique magni vir, ad Theuderichum Gotthorum regem

(1) Trasamundus Vandalus orthodoxorum hostis acerrimus, in Africa 220 episcopos in Sardiniam relegavit, quibus Symmachus Rom. antistes eleemosynam quotidianam submisit (Diac.).

(2) Gundamus alii Gandyndum vocant, crudellem Catholicorum persecutorem.

(3) Trasamundus decessurus Hilderichum, quem

σθαι, εἰ τις ἐπὶ τὸ τῶν γυναικῶν χαράκωμα ἦν Μετὰ δὲ πέμψας εἰς Καρχηδόνα κατασκόπους ἐπέτατε τάδε. Ἐπειδὴν οἱ Βανδῆλοι ἐπὶ τὴν στρατελανθράκηντες ἔτενα νεών ὑδρίσωσιν δν οἱ Χριστιανοὶ σέβονται, αὐτοὺς μὲν ἐφορᾶν τὰ γινόμενα ἐὰν δὲ οἱ Βανδῆλοι τὸ χωρίον ἀμείψωσι, πάντα ποιεῖν τὴν ναυτικήν εἰς τὸ Ιερόν, ἐξ οὐδ' ἀντικείμενοι βαδίζοντες οἰχωνται. Ἐπειπεῖν δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο φασιν, ὡς ἀγνοοῦ μὲν τὸν Θεὸν δν οἱ Χριστιανοὶ σέβονται εἰκός δὲ αὐτὸν φησιν, εἰ περ ισχυρός ἔστιν, ὡς λέγεται, τίσσαντοι μὲν τοὺς ὑδρίζοντας, ἀμύναι δὲ τοὺς θεραπεύουσιν. Οἱ μὲν οὖν κατάσκοποι ἔτεν Καρχηδόνα ἐλθόντες ἐσχάλαζον, τὴν παρασκευὴν τῶν Βανδῆλων θεώμενοι. Ἐπειδὴ δὲ τὸ στράτευμα τὴν Τρίπολιν ἔσταν, σχῆματα περιθεβλημένοι ταπεινὰ εἰποντο. Οἱ δὲ Βανδῆλοι ὡς ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ηὔλισαντο ἐπειδὴν τῶν Χριστιανῶν, τούς τε ἵππους τὰ τέλλα λίστας ἐταγαγόντες, ὑδρεώς τε οὐδεμίδες ἀπελείποντο, καὶ αὐτοὺς ἀκολαστοὶ τῇ τρέπερχοι ἐχρήσαντο. Τούς τε λεπεῖς οὓς λάθοιεν, ἐρήπτιζόν τε, καὶ ξανθοντες κατὰ τοῦ νώτου πολλάς, ὑπηρετεῖν σφίσιν τηνάγκαζον. Ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἐνθένδε ἀπηλλάγησαν, ἐποίουν οἱ τοῦ Καβανῶνου κατάσκοποι, δια τοὺς ἐπετετάχτο. Τά τε γάρ λεπές καθῆρουν αὐτίκα τὴν τε κόπρον καὶ εἰ τις ἄλλο οὐχ δισιώς ἐπέκειτο σὺν ἐπιμελεῖσα ἀφελόμενοι, καλῶς διετίθεντο· τά τε λύχνα ἔκαιον ἀπαντά, καὶ τοὺς λεπέας αἰδοῖ τῇ πολλῇ προσεκύνησαν, καὶ τῇ δλῆλη φιλοφροσύνῃ ἱσπάσαντος ἀργύρια τε τοὺς πτωχοὺς δόντες, οἱ ἀμφὶ τὰ λεπά ταῦτα ἐκάθηντο. Οὗτω δὲ τῇ Βινδήλων στρατιῷ εἶποντο· καὶ ἀπὸ τούτου κατὰ τὴν δόλην σύμπασαν οἱ Βανδῆλοι κατὰ ταῦτα ἡμάρτανον, καὶ οἱ κατάσκοποι ἐθεράπευσον. Ἐπειδὴ δὲ ἀγχοῦ ἐσεσθαις ἐμελλον, προτερήσαντες οἱ κατάσκοποι, ἀγγέλλουσι τῷ Καβανῷ δια Βανδῆλοις τα κατὰ σφίσιν ἔτεν Χριστιανῶν λεπές εἰργαστο, καὶ ἀγγύς που οἱ πολέμοι εἰεν· δὲ ἀκούσας, ἐξ τὴν ἔμβολήν καθίστατο. Οἱ μὲν οὖν πολλοί, ὡς φησι, Βανδῆλων διεφθάρησαν· εἰσὶ δὲ οἱ καὶ ὑπὸ τοὺς πολεμοῖς ἐγένοντο· δλῆγοι τε κομιδῆς ἐκ τοῦ στρατοῦ τούτου ἐπ' οἴκους ἀπεκομιδθέσαν. Ταῦτα μὲν Τρασαμούνδῳ παθεῖν τῷ Βανδῆλῳ ὑπὸ Μαυρουσίων ἐγένετο· οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἐτελεύτα τὸν βίον, ἐπτά καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοῖς τοῦ Βανδῆλων θνους ἡγεμονεύσας· Πρὸ δὲ τούτου, Γούνδαμος Ὁνωρίχου παῖς, Ἐγχονος δὲ Γιζερίχου· ὃν δὲ μὲν δώδεκα ἔτη, ὅκτω δὲ Ὁνωρίχος ἥρξε· Τρασαμούνδος δὲ ἀντήρ εἰδους εὑν ἔχων καὶ μεγαλόψυχος, πρὸς Θευδέριχον Ἐπειπετε βασιλέα τῶν Γότθων, Ἀμαλασούνθαν ἀδελφὴν αὐτοῦ πρὸς γάμον λαβεῖν. Οἱ δὲ δίδωσι καὶ χιλίους· Γότθων ὑπασπιστάς, καὶ ἐτέρας πέντε χιλιάδας δορυφόρων τάξιν πληροῦντας. Τούτου δὲ τελευτὴν ταῦτα, Ἡλδερίχος δὲ Ὁνωρίχου τοῦ Γιζερίχου παῖδες, ἐκοιτάνεσσεν, ἀντήρ πρᾶτος καὶ

alii Childerichum appellant, sacramento jurisjuriandi obstrinxit, ne Catholicis unquam faveret: nam propensum eum ad illos complectendos esse animadverterat. At ipse regno potitus, episcopos orthodoxos ab exilio revocavit, eisque ecclesias reformatas demandavit. Quæ res οἱ apud Vandulos Arianos fraudi fuit. (Diac.)

Χριστιανοὶ ήκιστα χάλεπδες, οὐδαμῶς δὲ καὶ πῆδες; Ημέρας μάχας ἡδίως ἐρεθίζόμενος. Προσήκων δέ τις ἔκεινων γένεις Γελέμερ δυναμά ἐπιθέμενος τυραννιστής, Τλέριχος ἀρχῆς ἐξετάσθη. Εἰη ἐπτά βασιλεύσαντα. Δεινὸς δ' ἐπιθέσθαις πράγμασιν ὅν, τὸ τῶν Γότθων γένος διέφθειρεν.

Christianis minime gravis, et qui haudquaquam facilius autem quidam genere ei propinquus, tyrannidi incumbens, Hilderichum, postquam septem annis regnasset, regno exuit. Is quod ad res gerendas industrius esset, Gotthorum gentea attrivit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Ὡς Βελισσάριος Βασιλεὺς τικτυσας, θράμβορον μέτριστον ἐν τῇ Κωνσταντίνου κατῆγε· καὶ περὶ τοῦ ἀγρίου μάρτυρος Κυπριανοῦ· καὶ περὶ τοῦ Μαυρουστῶν τένους δύο ηρώες.

Καὶ τοῖνυν λουστινιανὸς, φειδοὶ τῶν ἔκεισας κακῶς παχύντων Χριστιανῶν, στρατιὰν ἡγειρεν· ὑποθήκας δ' Ἰωάννου, δες ὑπαρχος καθίστατο τῆς αὐλῆς, ἀπετέρεπτο τοῦ βουλεύματος. "Οναρ δ' ἐπιειτάν αὐτῷ, διεκελεύετο μὴ πρὸς τὴν ἔγχειρησιν ἀποκνεῖν· τὸ γάρ Χριστιανοὶ ἀμύνειν ὑπὸ χειρα τὸ Βασιλεῖον ποιήσειν Ελεγε. Φρονήματος δ' ἐντεῦθεν ὑποπλησθεὶς, ἀμφὶ θερινὰς τροπὰς, Βελισσάριον ἐπεμπει, τὸν κατὰ Καρχηδόνος πόλεμον αὐτῷ ἔγχειρισας. Ἐς ἀκήνη δὲ τῆς στρατηγίδος προσσχούσῃς νεώς, ή πρὸς τῶν βασιλείων ἐστί, τοῦ τῆς πόλεως Ιερέων; Ἐπιφανίου τὴν ἀνήκουσαν προειπόντος; εὐχήν, καὶ τινας τῶν στρατιωτῶν δρπι βαπτίσαντος, καὶ τῇ στρατηγίδι ἐπιβιβάσαντος. Ἡγγέλετο δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν κατὰ τὸν μάρτυρα Κυπριανὸν, οὐ λαγονον, ἀλλὰ καὶ μνήμης ἄξια· περὶ ὅν καὶ τὰδε πρὸς λέγει Προκόπιος· Κυπριανὸν ἄγιον ἀνδρι μάλιστα πάντων Καρχηδόνιοι σέβονται· καὶ αὐτῷ νεών τινα λόγου πολλοῦ ἀξιον ίδρυσάμενοι πρὸς τῆς πόλεως περὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἥξεν τὰ τε δέλλα ἔξοιοῦνται, καὶ διγούσιν ἁνιαύσιον ἔστρην, ήν δὴ Κυπριανὸς καλοῦσι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸν χειμῶνα οἱ ναῦται, οὐ διώ ἀρτίως ἐμνήσθην, ὅμωνύμως τῇ πανηγύρει προσαγορεύειν εἰώδασιν· ἐπειδὴ ἐς τὸν κατερδὸν ἐπισκήπτειν φιλεῖ, ἐφ' οὐ ταύτην οἱ Λίθινες διγειν ἐσαει τὴν ἔστρην νεομίκασι. Τούτον οἱ Βανδιλοι τὸν νεών, Ὀνωρίχου βασιλεύοντος, τοὺς Χριστιανοὺς βιασάμενοι ἀφείλοντο· ἐνθεν δὲ σὺν πολλῇ ἀτιμίᾳ τοὺς Ιερέας ἔξελάζαντες, καὶ τὸ λοιπόν, ἀτε προστήκοντα Ἀρειανοῖς ἐπηγόρθουν. Ἀσχάλλουσι δὲ διὰ ταῦτα καὶ διαπονουμένοις τοῖς Λίθινοι, πελλάξις φασι τὸν Κυπριανὸν διαρετοῖς τοὺς Χριστιανοὺς ἤκιστα εἶναι· αὐτῶν μεριμνὴν τοὺς Χριστιανοὺς ἤκιστα εἶναι· αὐτὸν γάρ προσόντος τοῦ χρόνου, τιμωρὸν ἐσεσθαι, καὶ κατανῆσαι τὴν πρόρρησιν ἐς τοὺς Βελισσαρίου χρόνους, Καρχηδόνος ὑπὸ Βελισσαρίῳ στρατηγῷ Ῥωμαίων κατηκόντου γενομένης μετὰ πέμπτου καὶ ἐννευκοστὸν ἵτος τῆς ἀφαιρέσεως· Βανδίλων μὲν πιντάπαισιν ἐκπολεμηθέντεων, καὶ τῇ; Ἀρειανὸν ἐδέης τελέως ἐκ τῆς Λίθινων γῆς ἀπεληλαμένης· Χριστιανῶν δὲ τοὺς οἰκείους νεώς ἀπειληφότων κατὰ τὴν Κυπριανοῦ τοῦ μάρτυρος πορθῆσαν. Πρὸς δὴ τούτοις καὶ ταῦτα Ιεστρήσεν· Τοὺς Βανδίλους κα-

A legationem, Amalasuntham sororem ejus in matrimonium sibi petens, misit. Ille vero mille quoque dedit armatos, atque insuper quinque alia viorum nullia, quae satellitum ordinem implerent. Hoc autem defuncto, Hilderichus Honorichi ex Genzericho prognati alius regnavit, vir mitis, et facile ad bellum movendum excitaretur. Gelimer.

CAPUT XII.

B Ut Belisarius, Vandalis devictis, triumphum maximum Constantinopoli egerit. Et de sancto martyre Cypriano. Item de Maurorum gente atque origine ejus.

Verum enimvero Justinianus Christianos, qui ibi ita affligebantur, miseratus, exercitum coegerit. Suggestione vero Joannis praefecti praetorio, consilium expeditionis ejus movendæ nutavit. In somniis porro mandatum accepit, ne a cœpto desisteret. Vindictam enim Christianorum a Vandals victoriaram reportaturam esse, ei dictum est. Itaque magno animo concepto, circiter æstivum solstitium Belisarium ad bellum Carthaginense consciendum misit. Atque ubi praetoria navis ad littus, quod ad imperiale domum est, constitit, et urbis episcopus Epiphanius, pro eo atque par est, preces solemnies dixit, quosdam etiam milites recens baptizavit, atque in praetorianam navim Belissarium produxit. imperatori res de Cypriano martyre, non oratione tantum, sed etiam memoria digna renuntiata est, qua de re Procopius hæc ad verbū re fert: Cyprianum virum sanctum maxime omnium Carthaginenses venerantur eique templum magnificum pro urbis mœnibus ad littus maris statuerunt. Atque præter cultus alios quos ei exhibent, festum quoque 752 anniversarium diem celebrant, quem diem Cypriana nominant. Et eodem, quo festum eum conventum, nomine, tempestatem quamdam procellosam appellare solent nautæ: quandoquidem in id tempus incidere consuevit, quo tempore Libyes festum hunc diem celebrandum semper lege statuerunt. Illoc templum Vandali sub Honorio rege catholicis Christianis per vim ademptum everttere, ejectis inde cum multa contumelia sacerdotibus, et deinceps id, utpote Arianis commodum, restaurarunt. Cum autem vicem eam dolerent atque deplorarent Libyes, persæpe Cypriani ferunt in somnis quibusdam apparentem dixisse: Christianos minime de se sollicitos esse debere: ipsum enim se tempore suo vindicem atque ultrem fore. Eam rem ut auspicatum omen imperator accepit. Et predictio hæc oracularis in Belisarii tempora recte incidit, quo duce Carthago-Romanio imperio subiecta est, nonagesimo quinto anno, postquam templum id Christianis est ademptum. Eo bello Vandali omnino sunt expugnati, et Arianorum opinio ex Libya ejeta (1). Christiani

(1) Africa inter tres menses subacta. (Diacor.)

autem templo sua recuperarunt, juxta Cypriani martyris prædictionem. Ad hanc Procopius illa quoque memoriae posteritatis commendavit. Belisariorum, ubi de Vandals victis tropæa statuisset, Byzantium rediisse cum spoliis et bello captorum hominum multitudine ingenti: in quibus et Gelimer illorum dux fuit. Triumphum egit Belisarius in hippodromo: in quo cum alia multa admiratione digna, tum præcipue donaria ingenti vi pecuniarum estimata, portata sunt: quæ donaria Genzrichum antea diximus Romam convasasse, cum ibi in regiam receptus esset, et templo invasisset. Quo tempore scilicet Eudoxia Valentianum, qui Occidentale gubernavit imperium, conjux, sub Maximo tyranno, postquam simul et virum per cædem amisisset, et in castitatem ejus illusum esset, eum evocavit, ductum ei atque ingressum in urbem Romanam pollicita. Ibi vero ille et Romani igni vastavit, et Eudoxiam cum duabus filiis ad Vandalo abduxit. **753** Eo ipso tempore una cum aliis eximiis urbis ornamentiis etiam donaria, que cunque Vespasiani filius Titus, captis Hierosolymis, Romam pertulerat, et Salomon quondam Deo, quem in primis coluit, dicaverat, Genzrichus rapiuit. Quæ quidem omnia Justinianus, Christum Deum nostrum mirifice honorans, Hierosolyma, ubi prius quoque consecrata fuerant remisit. Dicit insuper idem Procopius Gelimerem (¹) tum in hippodromo, ubi imperator præsidens triumphi pompam spectabat, humi projectum patria lingua illam Solomonis sententiam protulisse: *Vanitas vanitatum, omnia vanitas.* Aliud quoque Procopius recenset, quod nemo præter eum ex antiquis scriptoribus memoriae prodidit, miraculi admirationem omnem excendens. Dicit namque, Maurusios, occidentalem Libyæ gentem, antiquitus Palæstina expulsos, in occidentali ea Libyæ ora consedisse, eos vero esse, quos Gergesios sacræ Litteræ et Iebusæos vocant: aliasque insuper gentes, quas Jesu Nave filius devictas dominibus suis ejecit. Hanc rem veram maxime esse, vetusta quadam inscriptione confirmat, quam se ille legisse testatur, Phœnicum compositam litteris ad fontem quemdam, ubi duæ quoque columnæ ex candido lapide excitatae fuerint. Literatum sculptura eo advenientibus hæc promulgabat: «*Nos sumus, qui a facie Jesu prædonis filii Nave profugimus.*» Ac de his quilem ad hunc ille modum scribit. Libya vero in potestatem Romanorum redacta, annua vectigalia, sicuti et antea, in ærarium intulit. In eadem Libya Justinianus centum et quinquaginta oppida instaurasse dicitur, quæ partim prorsus deleta, partim vetustate collapsa fuerant. Ea vero magnificentissime restituit, summopereque ornavit, privatis simul et publicis structuris, mœnibus et diversis alis adficiens, per quæ et urbes illustrantur, et divinum numen maxime placatur, aquæ ductibus quoque, qui uti-

A τατρωπωτέμενος Βελιστάριος, ἐπειτα ἐς Βοζίντον ἀνεισι, τὰ τε λάφυρα καὶ τὸ τῶν ἀνδραπόδων ἴπαγμενος πλῆθος· σὺν οἷς καὶ Γελίμερ ὁ τούτων ἦν ἀρχηγός· καὶ Θραμβός μὲν αὐτῷ κατὰ τὸν ἵπποδρομὸν ἐτελεῖτο· ἐνῷ γε πολλὰ μὲν καὶ δύλα εἰτῆγε θαύματος ἔξις, καὶ κειμήλια δὲ παμπόλλων χρημάτων τιμώμενα, καὶ Γιζέριχον ἔραμεν ἰστορίσαντες ἐκ Ρώμης συλλησαί, τῶν ἀνακτόρων ἕνδον γενόμενον· ἀπηγνία Εὐδοκίᾳ ἡ Βαλεντινιανοῦ γαμετὴ, δὲ τὴν τῆς Ἑσπέρας; διείπεν ἀρχὴν, ὑπὸ Μαξιμοῦ τῷ τυράννῳ τὸν τε ἄνδρα φόνῳ ἀποβαλλομένῃ, καὶ ἐς τὴν σωφροσύνην περιεύδρισθείσα, μετεστελλατο τὸν Γιζέριχον, εἰσιτηθῆναι γενέσθαι καὶ τὴν τῆς Ρώμης εἰσόδον ἐγγυησαμένη· ὅτε δή καὶ τὴν Ρώμην ἀναλώσας πυρί, τὴν Εὐδοκίαν σύναμα ταῖς τριτοῖς θυταράσιν ἐς Βανδήλους ἀπῆγαγεν. Τότε δή, τέτοια σὺν τοῖς ἀλλοις ἔξαιτοις τῆς πόλεως, καὶ σα δὲ Οὐεσπιστιανοῦ υἱὸς Τίτος, ἔξανδρα ποδιάζμενος τὰ Ἱεροάλυμα, εἰς Ρώμην ἤγανεν ἀναθήματα, καὶ Σολομῶν δὲ πάλαι Θεὸν ἔκσιούμενον; ἀνεπίθει, ἔσχε λαδών. Ἀπερ ἀπαντα Ἰουστινᾶν, διαφερόντω; Χριστὸν τὸν Θεὸν τημῶν γεράρων, εἰ; Ἡροδόλυμα πάλιν ἀνέπεμπεν, δηπού δή καὶ πρότερον ἀνετέθησαν· φησι δὲ τίτε Γελίμερ ό προκόπιος κατὰ γῆς ἐρδιγμένον, ἐπὶ τὸν ἵπποδρομὸν τοῦ βισιλέως προκαθημένου, καὶ τὰ δρώμενα θεωμένου, τῇ πατρὶ τῇ γλώσσῃ τὸ Σολομῶντειον ἔκεινον εἰπεῖν· *Ματαίστης ματαίστιτων,* τὰ πάτερα ματαίστης. Καὶ ἔτερον δέ φησιν δὲ Προκόπιος, δ μή τις ἀλλος τῶν τὰ ἀρχαῖα συγγεγραφτῶν ἴστορισε, πᾶσαν διερθολήν τεραστίου ἐκβαίνον. Λέγει τοινυν ὡς οἱ Μαυρούσιοι τὸ Λιβύου τῶν πρὸς ἐπέραν θήνος, πάλαι ποτὲ τῆς Παλαιστίνης ἀπαναστάντες, ἐς τὰ προσέπερα τῆς Λιβύης κατέψησαν· τούτους δέ εἶναι, οὖς; Γεργεσίους δὲ Ιερὸς λόγος φησι, καὶ Ἱενιστάρους, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν θειῶν, δισ δή δ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς καταπλεμήσας, ἐποίει ἀνάστατα· καὶ πιστοῦται τὸν λίγον διληθῆ τὰ μάλα τυγχάνειν, ἐξ ἀρχαίου τινεν; ἐπιγράμματος, δή καὶ αὐτὸς ἔκεινος ἀνεγνωκέναι φησι, Φοινίκων συγχειμένον γράμματιν· ἀγγιστε δὲ κρήνης εἶναι τοῦτη τινος, ἐνθα δή καὶ δύο στήλαις ἔγειρονται λίθου πεποιημέναι λευκοῦ, τάδε γλύμματι γραμμάτων τοῖς ἔκεισε δή φοιτῶτις διατριφοῦσας· «*Ἡμεῖς ἐσμεν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ηησοῦ τοῦ ληστοῦ υἱοῦ Ναυῆ.*» Καὶ περὶ μὲν τούτων ὅδε διέξειτο. Τῆς δὲ Λιβύης οὕτω Ψωκαίοις ὑπὸ χειρα γεγενημένης, φόροι ἐπέτειοι ὥσπερ καὶ πρώτην εἰσήγοντο. Φασὶ δὲ Ἰουστινιανὸν ἀνὰ τὴν Αιθίουν Ἐύνος πεντήκοντα καὶ ἔκατον δεσμη περιποιήσασθαι· τὰ μὲν μηδαμῶς δόντα, τὰ δὲ καὶ τῷ χρόνῳ διαβρύνεντα, πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέστερον κτινισμένον· ἐς ὑπερθολήν τε καλλωπίσαι, ἰδίας τε ἄμα καὶ δημοσίας καταγωγαῖς, τειχῶν τε περιθόλαις, καὶ δύλαις ποικίλαις οἰκοδομαῖς, δι' ὧν πόλεις τε διαφένονται, καὶ τὸ Θεῖον μάλα λλάσκεται· εἰσαγωγαῖς τε ὑδάτων, χρείαν τε ἄμα καὶ κάλλος ἀποτροπόντειον τῇ πόλει· τῶν μὲν εὔθυνς ἐξ ἀρχῆς

(1) Justinianus Gelimeri loca quædam in Gallia habitanda tribuit. (Diacon.)

εισαχθέντων μή πρότερον δυτων, τῶν δὲ δυτων μὲν καὶ διαρρέντων, τότε δὲ πρὸς τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἐπαναχθέντων.

A litatē simul et amoenitatem abunde civitatibus afferrent. Eorum nonnulli tunc primum, cum antea non fuerint, constructi sunt: nonnulli vero cum aliquando quidem fuerint, sed postea corruerint, tunc temporis ad pristinum reducti sunt statum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙ^ο.

Περὶ τῶν ἐν Ιταλίᾳ Βελισσαρίῳ καὶ Ναρσῆ διπεπραγμένων· καὶ περὶ τῆς διαζύφρου ἀλώσεως Ρώμης καὶ Σιλεσίου καὶ Βιζαντίου τῶν ἐπισκόπων. Ἐτι δὲ καὶ περὶ τῶν τότε Χριστιανούντων ἔθνων, καὶ τῆς Ναρσοῦ τοῦ στρατηγοῦ στρατηγίας τε δύον καὶ θεοφίλαις.

De rebus in Italia et Belisario et Narse gestis: et varia Romanae urbis per hostes occupatione. De Silverio et Vigilio episcopis; item de eis gentibus, quae Christianam suscepere fidem. Et de Narsæ ducis imperatoriis artibus. et erga Deum pietate.

*Α δ' οὖν καὶ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐπράχθη, καὶ ταῦτα διέλθω, Προκοπίου καὶ ταῦτα καθιστορήσαντος. Ἐπεὶ γάρ Ὁνωρίχος, ὃς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν δεδιήγηται, Ῥώμην ἐλών, Ὀδόσακον τὸν ἐκεῖ τυραννοῦντα τραχίεν, τριγησάμενός τε τῶν Ῥωμαίων τὸν βίον ἀπέλιπεν. Ἀμαλασσούνθα, ἡ σύζυγος ἐκείνου, τοῦ κοινοῦ παιδὸς Ἀσταλαρίχου τὴν ἐπιτροπὴν μετῆι. Ἀρθρενταὶ δὲ ἔχουσα φρόνημα, τὰ τῆς ἀρχῆς διώκειτο· καὶ τῶν πραγμάτων οὕτω προνοιαν ποιουμένη, Ἰουστινιανὸν πρώτη ἐκ τὸν κατὰ τῶν Γότθων ἀνηρθίσας πόλεμον. Καὶ γάρ ἐπιβολῆς κατ' αὐτῆς γεγονοία; πρέσβεις; βασιλεῖς ἐπεμπεν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδὸς Ἀσταλαρίχου ἐτι: ἐν ἀπαλῇ τῇ ἡλικίᾳ θανότος, Θευδάτος Θευδόριχψ προσήκων γένεται, τὴν τῆς Ἐσπέρας ἀρχὴν περιβάλλεται· δὲ ἐπειδὴ Βελισσαρίουν βασιλεὺς πρόδει· Ἐσπέρων ἐπειπτε, τῆς ἀρχῆς παραχωρῶν ἑωράτο, περὶ λόγους μᾶλλον ἔχων σχολὴν, ἤκιστα δὲ περὶ τὰ πολέμια ἔμπειρος ὄν. Οὐκέτιγδος τῶν κατὰ τὴν Ἐσπέραν δυνάμεων ἡγησαμένου. Ως δὲ τῆς Ἰταλῶν ἐπέδη δ Βελισσαρίος, δὲ μὲν Οὔτιτιγις τὴν Ῥώμην καταλιπών, ὕστερον, ὁπετο. Ο δὲ τῇ Ῥώμῃ προσεγγίσας, παρὰ τῶν Ἐνδοθεν εἰσεδίχθη, ὅλας τὰς θύρας, πρόδε δὲ καὶ τὰς καρδίας αὐτῷ διαπετασάντων Ῥωμαίων· μάλιστα δὲ Σιλεσίου τοῦ τὸν θρόνον αὐτῆς πρυτανεύοντος, εἰσηγησαμένου τὴν πρᾶξιν, πέμψιντος Φειδόλιον δὲ πάρεδρο; Ἀσταλαρίχψ ἐγένετο. Καὶ μάχης ἀνευ ἡ Ῥώμη αὐθίς ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο, ἐξήκοντα ἐτεσιν ὑστερον, ἐνάτῃ Ἀπειλαλου μηδός, δὲ πρόδε Ῥωμαίων Δεκέμβριος ὀνομάζεται, ἐτι: ἐνδεκάτῳ τῆς ἀρχῆς Ἰουστινιανοῦ. Καὶ τούτο δὲ Προκόπιος ἀνεγράψατο· ὡς τῶν Γότθων ἐπειτα τὴν Ῥώμην πολιορκούντων, ὑπέψιται σχὼν δε Σιλεσίου τὸν τῆς πόλεως ιερέα, τοῦτον μὲν εἰς Ἐλλάδα μετέψκεν, ἀρχιερέα δὲ Βιζαντίου τῷ θρόνῳ καθίστη. Ἰστορεῖ δὲ αὐτὸς Προκόπιος, δι' ἐκείνον τὸν χρόνον, ὡς Ἐρουλος διεβάντες τὸν Ἰστρον, δηπνήκα ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς ἀρχῆς ἥν Ἀναστάτιος, εἰς οἰστερον δὲ Ἰουστινιανοῦ φιλοτίμων, ἐκείνοις διατεθέντος, καὶ μεγάλοις χρήμασιν ἐχειλιξαμένου, ἀθρόν πρόδε τὰ Χριστινῶν μετεβάλλοντο θῆμα, καὶ τὴν διαιταν ἡμερώτερον ἐσχεν. Πρὸς τούτοις τὴν ἐκ Ῥώμης δινοδον Βελισσαρίου δὲ Βυζάντιον ἀναγράψει· καὶ ὡς τὸν Οὔτιτιγιν οἴα τι ἀνδράποδον μετὰ τῶν ἐκ Ῥώμης λαφύρων ἀνήγαγεν. Ὁπως τε Τώ-

D D

B

η Procopius idem eisdem temporibus, cum Anastasius imperium obtineret, Herulos Istrum transiisse: atque eos postea universos liberaliter a Justiniano tractatos, 755 et ingentibus pecuniis allertos, Christianorum religionem suscepisse, et vitam ad humanitatem mutasse. Ad hanc Belisarii reditum ex urbe Romana in urbem Constantinopolitanam resert. Atque ut ille Vittigim, perinde atque mancipium quodlam, inter spolia Roma secum duxerit: et ut Totilas (2) imperium Romæ arripuerit, atque urbs ea rursum in potestatem do Vandalo nupsit.

(1) Amalasuntham sive Himmelsuitham, alii si- liam Theoderici fuisse scribunt, ut Diaconus. Sup. a cap. II. Amalasuntha soror Tacodori Trasamun-

(2) Totilas ita flaminis Romam vastavit, ut in ea homines habitare non possent. Itaque ferarum

Gotthorum redierit. Deinde, ut Belisarius secundo in Italianam profectus, Romam rursum recuperit: atque inde, Persico bello in Oriente orto, ab imperatore revocatus sit. Recenset quoque, Abasgostum Christianismum complexos esse, seque ad humaniorrem vivendi morem composuisse. Et Justinianum imperatorem eunuchum gentis eorum Ephratam nomine ad eos misisse, qui prohiberet de cætero quinquam ea parte corporis qua viri sumus, apud eos ferro naturæ injuriam inserente privari. Si quidem plurimi qui in principum cubiculariis versantur ministri, quos eunuchos sive cubicularios vocare solemus, ex gente ea erant. Tum vero etiam Justinianus Dei Genitrici templum in Abasgorum regione (1), pulchritudine atque amplitudine præstans ædificavit, sacerdotes ei attribuit, et alia quæ ad cultum divinum faciunt, rite constituit. Unde populo ei accedit, ut accuratissime Christianoru[m] dogmata exerceretur. Scribit item quomodo populi Tanaini amnem accolentes (vocabant autem loci ejus homines Tanaini, maximæ quoque paludis Maeotidis usque ad Euxinum pontum in longum excurrentem tractum) ad Justinianum legatos miserunt, ut episcopum illis daret, supplicantes: quorum ille precibus re ipsa annuerit, et episcopum illis libenter miserit. Admodum vero terse illud etiam idem recenset, quomodo Gotthi Maeotidis accolæ, Justiniano imperium administrante, plurimas excursions in Thraciam fecerint. Præterea, ut sævi terræmotus in Græcia fuerint, et Bœotia, atque Achaia, quæ sunt juxta sinum Crissæum oræ concussæ fuerint, loca plurima sub numerum minime cadentia, et urbes similiter in præceps ierint, et solo æquate sint, plerisque in locis terra submersa pessum ierit, atque alicubi quidem chasmata rursum coierint, alicubi vero hiatus perpetui ad hoc usque tempus permanserint. Quale quiddam etiam civitati 756 Ciliciæ Pompejopolis acciderit. Cum enim terra divisa urbem eam cum incolis omnibus universam absorbusset, vox ex insula voragine exaudita est, hominum eis qui superstites circum ea loca reliqui essent, supplicantum, ut se ærumna ea liberarent. Commencorat etiam, ut Narses eunuchus a Justiniano copiarum militarium dux electus, expeditionem in Italianam suscepit, ac Totilam vicerit, deinde vero et Teiam, et urbs Roma quintum capta sit. De Narse, qui familiariter cum eo vivebat, illud perhibent: ita ipsum ex divino nomine pependisse, atque id omnis generis pietate colluisse, et Virginem eamdemque Dei Genitricem ita veneratum esse, ut illa manifesto ei apparens, quando prælium committendum esset, præcipere: neque illum facile prius in aciem descendisse, quam tempus opportunum ab ea co-

habitaculum est facta, juxta prædictionem Domini, *Apoc. xviii.*

(1) Procopius *De bello Persico* libro secundo, ubi et Illyrum finibus et monte Caucaso agit, II.c

τιλας τὴν τῆς Ἀρμης ὁρχὴν περιέθετο· καὶ ὡς οὐπὶ Γότθοις αὐθίς ἐγεγόνει ἡ Ἀρμη· Ἐπειτα καὶ ὡς δἰς ἐς Ἰταλίαν γενέμενος Βελισσάριος, τὴν Ἀρμην αὐθίς αἱρεῖ· καὶ ὡς τοῦ Περσικοῦ πολέμου ἀνὰ τὴν Ἔω συνισταμένου, μετεστέλλετο ἐκεῖθεν πρὸς βασιλέως δὲ Βελισσάριος. Ἰστορεῖ δὲ καὶ Ἀβασγοὺς τηνικαῦτα τὰ Χριστιανῶν ἑλέσθαι, καὶ πρὸς τὸ ἡμερώτερον τὴν δίαιταν μεθαρμόσασθε· καὶ τινα δ' εὐνοῦχον, Εὐφρατὸν δύομα, ἐκ τοῦ γένους ἐκεῖνων σφίσι διεπέμψει· ἀπαγορεύεντα μηδένα τοῦ λοιποῦ τῇς ἀρρενωπίξας ἀπερεῖσθαι, εἰδίρου καταδικάζοντος. Καὶ γάρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τοῖς βισιλικοῖς διαπονουμένων κοιτῶσιν, οὓς εὐνούχους Οὔμις καλεῖν, ἐκ τοῦ Εθνους τούτου καθεστῶτες; ξεσαν. Τότε δὲ καὶ Ιουστινιανὸς ἱερὸν τῇ Θεοτόκῳ ἐν τῇ Ἀβασγῷ διιμάμενος, κάλλει τε καὶ μεγέθεις ἔξεχον, ἱεράς τε καὶ τάλλα τῆς θρησκείας καλῶς κατεστήσατο· ἐξ οὐ συνένη κάκείνοις ἐς ἀχρίσιαν τὰ τῶν Χριστιανῶν δόγματα ἔκταχῆσαι. Γράφει δὲ καὶ ὡς οἱ τὸν Τάναιν προσοικοῦντες (Τάναιν δὲ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι τὴν ἐκ τῆς μεγάλης λίμνης Μαιώτιδος δχρὶ δῆ ἐπὶ τὸν Εὗξεινον πόντον ἐς τανάδον διήκουσιν ἐκβολὴν)· πέμφαντες Ιουστινιανὸν δυσωποῦσιν, ἐπίσκοπον σφίσιν ἐκπέμψαι· καὶ εὐθὺς τὸν Ιουστινιανὸν ἐπιτελῇ τὴν δέησιν ἔκεργάσασθαι, καὶ ἱερά δέδινας αὐτοῖς ἐπιπέμψαι. Μάλα δὲ κομψὸς καὶ τούτο δ αὐτὸς ἀναγράφεται· ὡς Γότθων τῶν ἐκ τῆς Μαιώτιδος περιοχῶν, ἐκδρομαὶ πλεῖσται ἀνὰ τὴν Θράκην ἐγένοντο, Ιουστινιανὸν διέποντος τὴν ἀρχὴν· σεισμούς τε ἀγρίους ἀνὰ τὴν Ἐλλάδα γενίσθαι· εἰς Ἱσχατον δὲ τὴν τε Βοιωτίαν καὶ Ἀχαίαν καὶ τὰ ἀνά τὸν Κρισσαῖον κόλπον διασείσθηνται. Χωρίᾳ τε πλεῖστα ἥκιστον ἀριθμῷ ὑποκείσθαι δυνάμενα, καὶ πόλεις ὡσαύτως πρηνεῖς εἰς ἐδόφος ἐνεχθῆναι· βιβλισθῆναι τε ποιλαχόσε τὴν γῆν, καὶ ἐνιακοῦ μὲν συνελθεῖν πάλιν τὰ χάσματα· ξεστοὶ δ' ὅπου καὶ οὐτως ἐς χάρος ἀπειροντος ἀχρι τοῦ δεῦρο διαμεμενήκασιν· οἶόν τι καὶ περὶ τὴν τῆς Κιλικίας Πομπηϊούπολιν συνένη. Διασχούστης γάρ τῆς γῆς καὶ αὐτανδρον τὴν πόλιν καταπιούσῃς, φωνῇ κάτωθεν ἐκηκείτο, τῶν ἀνθρώπων ἰκετεύσθων τοὺς ὑπολειψθέντας, ἀπαλλάττειν τῆς συμφορᾶς· Διηγεῖται καὶ ὡς Ναρσῆς διεύνοχος εἰς τὴν Ἰταλῶν εἰσέβαλε χώραν, στρατηγὸς πρὸς Ιουστινιανὸν χειροτονηθεῖς· καὶ ὡς κατηγωνίσατο Τάτιλαν, εἴτα δὲ καὶ Τετλαν· καὶ ὡς Ἀρμη τὸ πέμπτον ἡδη ἀλλα. Φασὶ τοῖνον οἱ συγγενόμενοι τῷ Ναρσῇ, οὕτω τοῦ Θείου ἐξέχεσθαι, καὶ ταῖς ἀλλαις εὔσεβεις ἔξοσούσθαι, καὶ τὴν Παρθένον καὶ Θεοτόκον οὕτω γεράπειν, ὡς καὶ ἀναφανὸν ἐκείνην διαφαινομένην ὅτε πολεμεῖν δῖοι παραχελεύσθαι, καὶ μὴ προχείρως ἐπιβάλλειν ταῖς μάχαις, πρὶν ἐκεῖθεν τὸν καιρὸν διαγνοῖη. Πολλὰ δὲ μέγιστα καὶ ἀλλα τῷ Νιρσῇ διεπράχθη, Βουσείνον καὶ Σιλδούανδον καταπλεμήσαντε· καὶ τὰ μέγιστα τῇς Ἀρμαίων ὑπήκοα

gentes, inquit, cum aliæ multæ, tum Alani et Abasgi habitant. Insuper Zechi et post eos Hunni, qui et Saberi dicuntur. Qui postea populi Hungariam et Boiemiam occuparunt.

ποιησαμένῳ ἀρχῇ. Α δὴ μάλιστα ὁ μετὰ Προκόπιον **Agnovisset**. Plures insuper alias et maximas Narrates res gessit, qui Buselinum (1) et Silduandum (2), bello vicerit, et regiones usque ad Oceanum omnes Romaino imperio subdiderit: quas res pectissimum post Procopium Agathias rhetor in litteras retulit.

ΚΕΦΑΛ. Ι.Μ.

Ὄς Χοσρόης. φθόνῳ διατακεῖς, τὰς σπονδὰς λύσας τῇ Ῥωμαίων ἐπεισὶ καὶ περὶ τῆς ἀλώσεως Ἀρτιοχείας καὶ τῶν ἄλλων.

Τῇ δὲ Ιστορίᾳ Προκοπίου καὶ τάδε ἐμφέρεται, ὡς Χοσρόης διαγνοὺς τά τε ἐν Λιδῷ καὶ Ἰταλίᾳ συνενεγκέντα τῇ Ῥωμαίων στρατηγίᾳ, πρὸς φθόνον ἔξαστον ἥρθῃ· καὶ προφάσεις κατὰ Ῥωμαίων συμπλάττων, παρεσπονδῆσθαι Ἐλεγε, καὶ τὴν συγχειμένην εἰρήνην λύεσθαι· καὶ τὰ μὲν πρώτα Ἰουστινιανὸν, πρέσβεις διαπεμψάμενον ἐξ Χοσρόην, δηλοῦν, ὡς μή αἰτίαν τινὰ παρασχόμενον τὴν εἰς ἀπέραντον γενομένην εἰρήνην διαλύειν, μηδὲ τινὰ λύμην τοῖς συμφωνηθεῖσιν ἐπαγαγεῖν· καὶ γέτει ἐπὶ τοῖς ἀμφιλόγοις ἔξετασιν, καὶ τρόπῳ τινὶ φιλικῷ τὰ ἐν μέσῳ ἔχήτει διατεθῆναι· τὸν δὲ λίαν ἀχθόμενον τῷ Ἐνδοθεν ὑποσμύχοντι φθόνῳ, πρὸς μηδὲν εὐλογον ἀποκρίνασθαι· ἀθροίσαντα δὲ τὴν ὑπὲρ αὐτὸν στρατιὰν πιεστηνὸύσαν, τῇ Ῥωμαίων εἰσβαλεῖν, τρίτῳ ἐπὶ δεκάτῳ ἔτει Ἰουστινιανὸν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διειθύνοντας. Συγγράφει τοίνυν, ὅπως ὁ Χοσρόης Σοῦρον τὴν πόλιν πρὸς Εὐφράτην κειμένην πολιορκήσας εἴλεν, ἔτερα μὲν συνθέμενος, ἔτερα δὲ πεπράχως· ἀνοικῶς διατεθεὶς, ὡς ἀλογῆσας μάλιστα τὰς συνθήκες, καὶ δόλῳ μᾶλλον ἢ νόμῳ πολέμου τεύχην ἔλων· καὶ δπῶς τὴν τε Βέρροιαν ἐποιεὶ πυρλαυριστὸν· καὶ ὡς ἐκεῖθεν εἰς Ἀντιόχειαν ἤχει, Εὐφρατιμὸν τῷ θρόνῳ ταύτης ἐμπρέποντος· καταλελοιπότος δὲ τὴν ἐκκλησίαν, μηδὲνδες αὐτῷ τῶν κατὰ σκοπὸν προιόντος· δὲ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ ἀμφ’ αὐτὴν πάντα περισσώσας λέγεται, κατακομήσας τοῖς λερούς ἀναθῆμασιν, ἵνα λύτρα ταύτη γένηται. Περιπαθῶς δὲ ἄγαν καὶ τῆς Ἀντιόχου τὴν ἀλωσιν ἀναγράφεται πρὸς Χοσρόου γεγενημένην· καὶ ὡς πάντα διέθειρε κτείνων καὶ διαπυρπολῶν. Ἐπειτα καὶ δπῶς ἐς τὴν ἀστυγείτονα Σελεύκειαν ἤχει, ἐν τε τῷ προστείῳ τῆς Δάφνης. Καὶ ὡς κατὰ τὴν Ἀπαμέων ἐγένετο, Θωμᾶς τηνικαῖτα ἐπισκοποῦντος, λόγιοις καὶ ἔργοις μάλα διαφανοῦς· δὸν δὴ φησι σύναμα Χοσρόη τὴν τῶν ἵππων ἀμιλλαν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ σοφῶς ὑποστῆναι παρὰ τὸ νεομισμένον θεάσασθαι· ὡς ἐπίπαν θεραπεύειν ἐκείνον καὶ ἔκημεροῦν ἥρημένον. Ὁν ἀστείως μάλα Χοσρόης ἥρετο, εἰ γε ἦσετο αὐτὸν ἀνά τὴν οἰκείαν πόλιν οὐτω τεάσασθαι· τὸν δὲ ἀλήθειαν τοῦ παντὸς τιμῶντα, φάναι λέγεται, ὡς οὐχ ἡδέως δρψῃ ἐκείνον· δε καὶ διὰ πολλοῦ τὴν Χοσρόην ποιησάμενον τῆς ἀληθείας, τὸν λερέα ὑπερφυῶς ἀγασθαι.

videre vellet, veritatem rebus omnibus præponente in visurus esset. Quod dicuum cum Chrosoes propter veritatem plurimi fecit, tum antistitem eum mirifice est admiratus.

(1) Apud Agathiam ii dicuntur *Bulinus* et *Sindus*.

(2) Alii hunc *Sisnaldum* nominant.

Ut Chosroes per invidiam pace fracta, Romanum intraserit imperium. Et de Antiochiae aliarumque urbium hostili occupatione.

In historia Procopii illa quoque sunt: Chosroen, ubi Romanorum in Libya et Italia res bello gestas cognovisset, ad ingentem invidiam comitomum esse; et praetextus contra Romanos singularem quod foedera violata et pax perpetua soluta esset, dixisse. Ac primum quidem Justinianum oratores (1) ad Chosroen misisse, qui significarent, nullam se causam praebuisse, ut quae parva esset pax perpetua, frangeretur: neque quidquam detrimenti conventis intulisse, proindeque petuisse ut de rebus controversis disquisitio fieret: et causæ quæ in medium prolatæ essent, pacatis consiliis amice componerentur. Chosroes vero, quod gravem qua in animo 757 suo flagrabat, invidiam non ferret, nihil quod rationi conveniret, respondisse: verum exercitu maximo ex populis suis coacto, Romanorum ditionem adortum esse, decimo tertio imperii Justiniani anno. Describit igitur, quomodo Chosroes Surum ad Euphratem sitam urbem, expugnatam ceperit, civibus partim per pacta conventa allectis, partim per arma devictis, quippe qui improbe se gesserit, et pacta minime servarit, dolo magis quam belli jure civitate ea potitus. Quomodo etiam Berrhoeam incensam igni vastarit. Item quomodo inde Antiochiam pervenerit, in cuius tum throno Euphræmius enituit: qui, cum ei quod agebat, nihil ex sententia procederet, ecclesiam reliquit, eamque profugens una cum vicinis sedisficiis servavit, sacris donariis ordine publicitus propositis, ut redemptionis essent ecclesiæ pretium. Praeterea perquam miserabiliter commemorat, quomodo a Chosroë Antiochia sit capta, qui omnia ibi ferro concidit et incendio vastavit. Deinde quomodo in suburbanum Daphnae Iucum, et in vicinam Seleuciam venerit: et ut ad Apameam quoque applicuerit, Thoma tum ibi episcopatum administrante, et vita et doctrina illustri viro. Quem una cum Chrosoe apud quem legatus erat, dicit equorum certamen in Hippodromo, præter receptum morem, sapienter spectasse: ut illum scilicet tali officio mitem placatumque prorsus reddebet. Eum cum facete admodum Chrosoes interrogasset, an ille se ad hunc modum in urbe sua respondisse dicit, quod non libenter eum mihi dicebat.

(5) Vittigis ad Persam legatos misit, ad bellum Rom. eum excitans. (Proc. lib. ii Belli Persici.)

758 CAPUT XV.

De miraculo, quod Apameæ ad vivificum crucis lignum accidit.

Posteaquam vero ad hunc locum pervenimus, aliud quiddam recensebo, præsenti historie conueniens quammaxime. Cum Apameni urbem Antiochenam iam incendi audivissent, Thomam, quem dixi, episcopum a Chosroe reversum obseverarunt, ut præter solitum morem vivificum crucis lignum proferret, atque in medium proponebat, ut postremum intuerentur exoscularenturque, unicam eam hominum salutem; et quasi viaticum adorationem illius, ad meliorem illam vitam migraturi, sumerent. Annuit precibus eorum Thomas, et lignum vitale protulit, certis productio-
nibus ejus indictis diebus, ut vicini quoque affluerent et medicina salutari persuererentur. Cum autem omnes convenissent, totis manibus Thomas sublato in sublime ligno, maledictionis amuleto, sacram ardem circumvici: quod statim tantum suppliacionum diebus fieri consuevit. Porro Thomam procedenter magna vis resplendentis ignis subsequi visa est, non aduentis quidem ignis, sed qui locum unde ille iret, comburere putaretur. Neque id semel aut iterum, verum sæpenumero accidit, quod antistes locum omnem circumviceret, et multitudo congregata illum, ut idem sæpius ficeret, rogaret, quo crebrius videlicet divino fulgore frueretur. Ea res futuram Apamenis salutem portendit. Et miraculi ejus imago atque monumentum ad Basilicæ testudinem suministratum, omnibus novitateam rei testificaturum, propositum est (1). Quod quidem usque ad Ardaamani et Persici belli tempora integrum permansit: quo tempore universa urbs, et ecclesia ipsa vastata est, et cum ea simul conflagravit. Atque haec quidem sic acta. Chosroes vero, recens initiorum pacificationis pactorum rursum oblitus, denuo quoque eadem hostiliter fecit, levitati quidem morum et inconstantie ejus convenientia, virtutum autem ratione præditum, nedum regem haudquam decentia.

759 CAPUT XVI.

De re mirifica Edessæ, supra opinionem et fidem omnium, ab imagine Domini Dei et Servatoris nostri Iesu Christi non manu facta, gesta.

Insuper etiam Procopius memorat ea quæ a veteribus quoque de effigie Christi memoriae sunt prodita, quæ Abgaro Edesse principi est missa. Et quomodo Chosroes ea quæ de illa fama incredebulant, quod scilicet Edessa nunquam in potestate alienigenarum futura esset (id quod in litteris ad Abgarum missis non reperitur: que nādmodum ex Eusebii Pamphili historia cognoscere licet, qui epistolam eam legit, et ab verbum operi suo inseruit, et nos quoque in secundo tomo exposuimus) falsa esse convincere voluerit. Apud fideles quidem

A ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ τοῦ ἐν Ἀπαμέλᾳ γενομένου θαύματος τῷ ζωηγόρῳ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ.

Ἐνταῦθι δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, καὶ τι ἔτερην διηγήσασθαι βούλομαι, προσῆκον μάλιστα τῇ παρουσῃ μοι ἴστορίᾳ. Ἐπει γάρ οἱ τῆς Ἀπαμέλων οἰκήτορες, τὴν σφῶν πόλιν ἥδη πυρπολεῖσθαι διέγνωσαν, τὸν εἰργμένον Θιωμᾶν ἵκετευον παρὰ τὸ εἰωθὲς, τὸ ζωηποιὸν τοῦ σταυροῦ ἔχοντας ἐξενεγκεῖν καὶ εἰς μέσους προθεῖναι· ὡς ἀν γε τελευταῖον ἰδούεν τε καὶ κατεσπάσιντο, τὴν μόνην τῶν ἀνθρώπων αὐτηρίαν, καὶ οἷον ἐφόδιον λαβεῖν τὴν ἐκείνου προσκύνησιν, μεταχωρεῖν μέλλοντας πρὸς τὴν ἀμείνονα βιοτὴν. Ὑπήκουε δὲ ὁ Θωμᾶς καὶ προῆγε τὸ ζωτικὸν ἔχον, ρήτας ἐπαγγειλάμενος τῆς προθέσεως τὰς ἡμέρας, ὡς ἀν εἴη καὶ τοῖς ἀστυγείτοσιν ὀθροσθῆναι, καὶ τὴν τῆς σωτηρίας θεραπείαν τρυγῆσαι. Ἐπεὶ δὲ συνέρρευσαν ἀπαντες, δλαις χερζὸν δ Θωμᾶς, τὸ τῆς κατάρας ἑβαλειπτήριον ἔχον εἰς ὄψις τριῶν, περιενύσατο τὸ θεῖον ἀνάκτορον· ὅπερ εἶναί γίνεσθαι ταῖς κυρίαις ἡμέραις τῶν προσκυνήσεων. Τῷ δὲ Θωμᾷ μεθισταμένῳ, μέγα τι χρῆμα πυρὸς σιλαγίζον ἐκράτει ἐπόμενον· οὐ κατακαίον μέν τοι, ὡς δοκεῖν τὸν τόπον ἔνθα μεθίστατο πίμπρασμα· οὐχ ἄπαξ δὲ τούτο, οὐδὲ δις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις γενέσθαι, πάντα τὸν χώρον τοῦ Ιερέων; περιέντος· καὶ αὖθις καὶ πολλάκις τοῦτο καθικετεύοντος τοῦ ἀθροισθέντος πλήθους τὸν Ιερέα ποιεῖν, ήν' ἐξῆς πολλάκις καὶ τῆς θείας αἰγλῆς μεταλαμβάνειν· δὴ δὴ τὴν ἐσομένην Ἀπαμεύσι σωτηρίαν πρωφητεύον ἦν. Τοῦτο δὴ τὸ θαῦμα καὶ εἰκὼν ἀνὰ τὸν τῶν ἀνακτόρων δροφον ἐτέθη πᾶς: τὸ ένον προκαταγγέλλουσα· ητίς δὴ δχρὶ καὶ Ἀρδαμάνου καὶ τῆς Ιεροῦ ἐφόδου διεσώζετο. Ὁπηνίκα δὲ ἡ τε πόλις δὴ καὶ ἡ ἐκκλησία κακῶς πέπονθε, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ πυρὸς μετέσχε. Ταῦτα μὲν οὖτα προέβη. Ἐν δευτέρῳ δὲ ταῖς σπονδάξ θέμενος δ Χοσρής, καὶ τότε τὰ δμοια πέπραχε, τῷ μὲν ἀσταθεῖ καὶ ἀδεξιᾳ γε δὴ βασιλεῖ οὐδαμῶς πρέποντα

B ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἐδέσσαν παραδόξως γεγενημένου παρὰ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος τοῦ Κυρίου καὶ Θεού καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

"Ετι δ εἰρημένος ἴστορει Προκόπιος, δσα δὴ καὶ τοῖς πάλαι ἴστρηται περὶ τῆς εἰκόνος Χριστοῦ, ἡ τις Αύγαρῳ τῷ τοπάρχῃ Ἐδέσσης ἱστάλη· καὶ ὡς δ Χοσρής τὰ περὶ αὐτῆς θρυλλούμενα δπελέγχειν ὡς εἰεν φευδή βουλόμενος, ὡς οὐκ δν ποτ "Ἐδέσσα ὑπ' ἀλλοφύλοις γένηται· δπερ ἐν μὲν τοῖς Λύγαρῳ σταλεῖσιν οὐκ ἕγκειται· ὡς ἔστι μαθεῖν ἐξ ὧν Εὐσέβιος δ Παμφίλου ἴστρησεν, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπιτολὴν ἀναγνοῦς, καὶ ὡς ἔσχε τῷ συγγράμματι παρθεῖς· ὥσπερ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν συγγραφῶν ἴστρησμεν. Παρὰ μέν τοι τοῖς πι-

(1) Evagr. lib. iv, cap. 26.

στοι: οὗτω καὶ φάντα: καὶ πιστεύεται: Ἐδεῖξε δὲ οὐκ εἶ τὸ ἔργον τῆς πίστεως πρόβρησιν, ὡς μάλιστ' ἀληθῆς εἶναι καὶ σύμφωνος: Οὐ μὲν γάρ ἔπειτα: φάγαντος τῇ πόλει: καὶ πάντα πράξας συγέδον σὺν μυρίαις ἄρδεσις: καὶ χοῦν τοσοῦτον προσαχθῆσμενος, ὡς καὶ τὸ τῆς πόλεως ὑπεραναζήνα: τείχος: καὶ δύλας μυρίας μηχανὰς βάψας, ἀπράκτος μετ' αἰσχύνης ἀνέστρεψεν. Οἴτα δ' ἐκείνῳ κατὰ τῆς πόλεως ἐπίκειτο τοις, ὡς οἱον τε δηγγίσουσι. Εὔλων πολὺ τι χρῆμα καὶ δλλῆτη δστηρετορε ενπρηστος ταῖς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεσιν, ἐκέλευσ πάντα ἀφεμένους, ἐπισωρεύειν τῇ πόλει. Ἐπειτα δὲ θάττον ή λόγος: τὸ ἔργον τὴν ὑπερτησιθει, ἔπειτα χοῦν ἐπεσώρευε, καὶ ἀντιμέτωπος ἦν τῇ πόλει· καταδραχύ δ' ἐπικοδομῶν τοῖς: τε δύλοις καὶ χώμασι, προσφέρει ταύτῃ· καὶ ἐς τόσον αὐτὴν ὑπερτήλατο, ὡς τὰ βέλτι καὶ ἐξ ὑπερδέξιων βίττειν κατὰ τῶν ὑπερασπιζόντων τῆς πόλεως. Ως γοῦν οἱ ἔνδον πολιορκούμενοι τὸ χώμα τεθέαντο ὁσπερ τι δρος βαθίζον ἐπὶ τὴν πόλιν· ἐπιδόξοι τε καὶ οἱ πολέμοις ἥσαν έσον οὕπω πεζῇ ἐκ τῶν ὑπερφύων εἰστρέχειν τὴν πόλιν, ἐμρηγανῶντο τὴν πόλιν τὸ πρωτύνδην ἀνατέλλοντο, καὶ αντικρὺ τοῦ χώματος διώρυγα μέγαν γενέσθαι· ἀγέστα πρὸς Ρωμαίων κατονομάζεται· ἔπειτα πῦρ ἐπιφέναι· ὡς δὲ τῶν ξύλων τῇ φλογὶ τηχομένων, βεύσαι τὸν χοῦν παρασκευάση τῇ γῇ. Καὶ τὸ μὲν ἔργον τέλος εἰλευ· ἐμβιάλντες δὲ τὸ πῦρ σκοποῦ δημάρτανον, μὴ τοῦ πυρὸς διέξοδον ἔχοντος· οὐδὲν ἔχρην ἀκείνῳ ἀέρος ἐπιειλμάνων, τῆς ὑπερτησιθει, παραδρᾶσθαι ὡς εἰκός. Ως γοῦν ἐς παντελῆ ἀμηγανίσιν κατέστησαν, καὶ ἐν ἀπορίᾳ ἤσταν ἐσχάτῳ, εἰς τείλευταίν ἀγκυραν, ἐπὶ τὴν θεύτευκτον εἰκένα κείμενος· ἣν εὐδεμία χειρὶ ἀνθρώπου εἰργάσατο, Χριστὸς δὲ αὐτὸς δὲ Θεός Αὐγάρφ πέπομφεν, ίδειν ἀκείνου μάλα ποθοῦντο· καὶ ἐπεμπεν δθόνη τῇ γῇ: οὐδὲν ἀπομοξίμενος. Αὐτὴν τοιγαροῦν τὴν εἰκόνα κατὰ τὴν διώρυγα ἀγγύντες, καὶ ὅστις περικλύσαντες, κατὰ τῆς πυρὸς ἀφῆκαν· καὶ αὐτίκα τῆς θείας δυνάμεως ἀπράτως τῇ πόλει τῶν δρασάντων ἐπιφοτεινάστη, φρέδιας μάλιστα τὸ πρὸν ἀπορον αὐτοῖς ἔχηντο. Καὶ γάρ αὐτίκα τοῦ πυρὸς μετεῖχον τὰ ξύλα· καὶ ἐς οὓσον τέλος ἀπανθράκωνθέντα, τοῖς ὑπερκειμένοις εὐθὺς τοῦ πυρὸς μετεδίδοσαν, ἀμφινεμομένου πάντα καὶ κατεσθίοντο. Ἐπειτα δὲ οἱ πολιορκούμενοι ὑπὲρ τῶν χωμάτων τὸν καπνὸν ἀναθρώσκοντα ἐθεώρουν, τείλεις προσεσφορίοντο, κεράμι· ἄττα συλλέξαντες, καὶ θείου τε ἄμα καὶ πίσσης καὶ δλλῶν, οὐσα ὑπερτησιθει εἰσὶν ἐμπλησμάτοις, κατὰ τῆς διώρυγος ἀπεσφενδονῶντο· ἀπέρ ταπνὸν ἀνέντα, τοῦ πυρὸς τῇ φύμῃ τῆς βολῆς ἀνημμένου, τὸν ἐκ τῶν χωμάτων ἀναρρέντα καπνὸν λανθάνειν ὡς ἀκείνων εἴη παρασκευάζοντο· καὶ γάρ ἐκ τῶν λαγυνίδων φοντο πάντες τὸν καπνὸν ἀναθρώσκειν. Μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν τὰ ἐν μέσῳ δαπεζήσαν τὸ πῦρ, τὰς ἀκείνου γλωσσίδας ἀγεδίσου τῇ γῇ· καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν χωμάτων καθεστηκόσι Περσῶν συνιέναι ἐπῆσι, οἱ δῆ κακοῦ καθεστήκασι. Χοσρός δὲ ὡσπρ τῇ θείᾳ δυνάμει ἀντίρρηπα δράν οἰδμενος ὅτι, τὸ παραβήσον ὑπερ τῇ πόλει κατὰ τῆς πυρὸς τῇ φίσῃ,

A ita et canitur, et creditur: res ipsa quoque prædictionis ejus fidem, quod vera maxime sit, et sibi ipsi consentiens, confirmat. Chosroes namque maximo impetu urbem adortus, atque omnia fere expertus, innumerabilibusque tentatis viis, tandem aggerem tantum excitavit, ut civitatis etiam mœnia superaret: aliasque infinitas præterea molitus artes et fraudes, cum probro tamen re infecta inde discessit. Quæ vero is contra urbem eam tentarit, pro eo atque potero, exponam. Lignorum multam vim et materiam aliam, quæcunque facile ignem concipit, milites suos, aliis rebus relictis omnibus, ad urbem aggerere jussit. Atque ubi dicto citius factum, materia circum constructa est, terram deinde ingressit, et adversam aciem contra urbem B duxit: et celeriter propugnaculi in strue lignorum et aggere cellocatis, eam oppugnavit. Usque adeo vero urbem altitudine operis superavit, ut ex munitionibus tela in defensores urbis conicerentur. Itaque eum obsecsi aggerem veluti montem aliquem urbī imminere viderent, et hostes ex locis superioribus pedibus quamprimum in urbem excursuri existimarentur, sole oriente ex adverso aggeri, qui agesta a Romanis appellatur, cuniculos agere instituerunt, et ignem subiecere, ut lignorum materia flamma consumpta agger pessum iret. Atque opus quidem confectum est; ceterum igne immisso, captum eos consilium sesellit, quod flamma excitum non haberet: 760 quam acrem concipere, atque ita materiam comprehendere, sic uti consuevit, oportebat. Itaque ubi eos consilium prorsus desiliuit, in extremam dejecti desperationem, ad supernam anchoram, divinitus scilicet acceptam imaginem, confugerunt, quam nulla hominis manus fecerat, ipse vero Christus Deus Abgaro videre cum cupienti, facie in lenteum impressa, miserat. Hanc ipsam imaginem ad cuniculum produxerunt, et aqua conspersam contra pyram miserunt. Et subito divina virtute invisibili quodammodo eorum fidei, qui hoc faciebant, succurrente, facile admodum quod desperatum antea fuerat, est perfectum. Siquidem confessim ligna ignem conceperunt, et quam celerrime combusta imminenti statim materiæ euandem ignem immisserunt, carpentem et consumenter omnia. Obsessi cives postquam sumuni exslientem ex aggeris mole viderunt, talia insuper sunt moliti. Vasculis siquidem quibuscunque fistilibus collectis, et sulphure, pice, aliisque rebus ex materia que facile flammam corripit, completis fundis ad cuniculi fossam coniecerunt. Quæ sumuni emittentia, igne scilicet jactus impetu accenso, efficerent, ut sumus qui ex aggre promanabat, prodire inde non existimarentur. Omnes enim sumum omnem ex ollis excitari autumabant. Triduo vero post, ubi ignis quæ in medio erant consumpsit, flamas ejus terra reddidit: et qui in aggere c. institerant Persæ pugnatores, tandem intelligere cœperunt, in quodnam discrimen pervenissent. Tum Chosroes, veluti aduersus

virtutem divinam contrariis cōptis eundum sibi esse existimaret, quae urbem præterfuit, aquam, contra pyram ardente, extingueret eam volens, immisit. At illa magis magisque accendebatur, aquarum vim omnem perinde atque sulphur, aut oleum, aut liquorem alium ad inflammamndam materiam idoneum excipiens, in sublime eo usque ferebatur, donec agger omnis in agescam condens, in cineres est redactus. Itaque Chosroes rebus ipsis ad desperationem abductus, tandem vim eam quæ urbem defenderet cognovit: et pudore percusus, in regnum suum rediit, poenitentia ductus, quod tantos frustra labores subiisset. **761** per quos ita manus contra Deum tollere voluisset.

Atque equidem hæc sic habuere. Dicam vero rem quæ referatur, ad memoriam posteritatis

σιεννύειν ταῦτην πειρώμενος· ἡ δ' ἐπὶ μᾶλλον ἀνήπετο τὸν δόλον δεδεγμένη τοῦ θάνατος, ὡς πέρ τι θεον δὲ Ἐλαιον, ἡ τε ἄλλο τῶν ἔξιπτειν ὅλην ἐπιτηδεῖων· καὶ εἰς ὕψος ἀνέτρεχεν ἔως οὗ τὸ πᾶν τοῦ χώματο; κατὰ τὴν ἀγέσταν χωρῆσαν, αὐτὴν ἀπετέφρωσεν. Ἔργοις δὲ οὖν δὲ Χοσρόης ἀπεγνωκώς, καὶ τὴν ἔγκεμνην τῇ πόλει δύναμιν ἐννοήσας, αἰσχύνης πλήρης ἐπὶ τὰ σφέτερα ἥθη πάλιν πορευετο; ἤκε, μεταμέλω χρώμενος, τῷ διασκέψη τῶν κόπων οἵς κείρας οὕτω Θεῷ ἀνταρειν βεβούλευτο. Τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον. Λέξω δὲ καὶ διατὰ τὴν Σεργιούπολιν ἀλλοτε Χοσρόη ἐγένετο· διει γε καὶ τῶν μάλα ἀξιολόγων ἐστὶ τὸ ἔργον, καὶ μνήμῃ προστίκει ἐσεῖ διασῶμεθα.

iiidem, quod alibi Chosroæ apud Sergiopolim evenit, rem quæ referatur, ad memoriam posteritatis sempiternæ tradatur, almodum dignam.

CAPUT XVII.

De cruce pretiosa, quam Justinianus Sergiopoli dedicavit. Et de miraculo ibi prope incredibili edito.

Instituit et huic jugum servitutis imponere contendens. Et postquam mœnia est aggressus, et urbem expugnare coactus: de salute dubiis urbis, ut ea servaretur, utrinque ab obsidentibus simul et obcessis, hinc inde verba sunt facta. Postremo inter utrosque convenit, ut sacris templorum dominiis civitas redimeretur. Quibus et crux, quam Justinianus et Theodora eo miserant, est adnuimata. Et jam ab urbis ejus antistite, aliquis qui cum eo missi fuerant, ad Chosroen omnia deportata fuerant. Atque ille, num præterea in urbe quidquam reliquum esset, interrogavit. Affuit ibi quidam, verum dicere solitus, et Chosroæ, alia quædam pauca admodum in urbe a civibus occulte asservari renuntiavit. Ac auri quidem vel argenti reliqui nihil esse, sed alterius longe præstantioris et Deo dicatae materiæ, in qua ossa Sergii martyris asservarentur, unctione sublongam ex argento fabrefactam restare. Hoc ubi Chosroes audivit, illico exercitum omnem ad exscindendam urbem ex castrorum munimentis eduxit. Confestim vero innumerabiles propugnatores supra urbem apparere, seque ad eamdem defendendam parare, atque per inuros ubique discurrere visi sunt. Porro ut hoc, qui ad oppugnandum missi fuerant, viderunt, e vestigio ad Chosroen reversi, cum defensorum civitatis multitudinem, tum timorem suum, qui eos exarmasset, stupefacti conmemorarunt. Chosroes autem, ubi curiose omnia scrutatus, valde paucos vel immaturæ vel exoletae ætatis homines in urbe esse, robustis omnibus e medio sublati, comperit, rem eam sublimioris alicujus potestatis, et martyris præcipue esse suspicatus est. Ac timore corruptus, Christianamque religionem magnopere admiratus, statim, obsidionem solvit, atque inductionem suam reversus est. **762** Fama vero obtinet, Chosroen istum, paulo ante obitum, sacris nostris initiatum atque ad divinum lavacrum admissum esse. Sedenim et pestem eam quæ tum

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Περὶ τοῦ τιμοῦ σταυροῦ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐν Σεργιούπολει ἀρέθετο· καὶ περὶ τοῦ γεροντοῦ ἐκεῖσε παραδέξου θαύματος.

Ἐφίσταται καὶ ταῦτη ζυγὸν δουλειὰς ἐπιθεῖναι σπουδάζων. Ἐπεὶ γοῦν τῷ τείχει προσέβαλε, καὶ πολιορκεῖν ἐπειράτο, τὰ περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως δικιασθεῖσα, περὶ ἑκατέροις τοῖς τε πολιορκοῦσι καὶ πολιορκουμένοις διελάτειο. Τέλος συνέβαινον πρὸς ἀλλήλους, ὥστε τὰ θεῖα καὶ μῆτραι λύτρα ταῦτη γενέσθαι· οἵς συγκατείλεκτο καὶ στευρός; Ὅπος δὲ οὖν περὶ τοῦ πόλεως λερέως καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πεμφθέντων ἐς Χοσρόην ἀπαντα δεσμῶντο, ἐκεῖνος ἀνεπυνθάνετο, εἰ μὴ καὶ ἐπερ πειράθη τῇ πόλει. Παρῶν δέ τις τῶν ἀληθίζεσθαι εἰωθόσιν, Χοσρόη ἐπιγγειλλε, καὶ ἐπερ εἶναι εὐαριθμητα λίαν πρὸς τῶν πολιτῶν ἐναποκριθεῖσα, μηδὲν δὲ τι χρυσοῦ διάργυρου ἀπολελειφθεῖ· διλλῆς δὲ ὅλης προύργιαιτέρας Θεῷ ἀνειμένης, εἰ τοῦ μάρτυρος ὀστέα Σεργίου περιρρυρούσσης· εἶναι δὲ ἐκεῖνην σορὸν ἐπιμήκη διάργυρου πεποιημένην. Ός δὲ ταῦτ' ἡγήσεις Χοσρόης, εὐθὺς τὸν δλον ἐπαφῆς στρεψεν τὴν πόλιν πορθεῖν. Ἐξαπίνης δὲ ἀσπὶς μυρία ὑπερφανεῖσα τῆς πόλεως ὁπτο, ταύτης ὑπερμαχεῖν διεσκευασμένη, πανταχοῦ τὸν περιβόλον διαθέουσα. Ός δὲ ταῦθ' οἱ πεμφθέντες τεθέαντο, εὐθὺς πρὸς Χοσρόην ὑπιστρέψαν, τό τε πλῆθος τῶν ὑπερασπιζόντων τῆς πόλεως τεθηπότες, καὶ τὴν ἀφόπλισιν διηγούμενοι. Ός δὲ περιεργαζόμενος δὲ Χοσρόης ἐγνώριζε κομιδῇ βρυχεῖς ἐναπομεῖναι τῇ πόλει ἐξώρους τε· καὶ διώρους, τῆς σφιγώσης ἡλικίας ἐκποδῶν γενομένης, ἀνελάμβανεν ὑπερτέρας δυνάμεως εἶναι τὸ ἔργον, καὶ μᾶλλον τὸν μάρτυρος. Δείσας δὲ καὶ τὴν Χριστιανῶν πίστιν ἐπὶ μέγα ἀγάμενος, εὐθὺς τὴν πολιορκίαν λύσας, πρὸς τὰ οἰκεῖα μετεχώρησεν δρᾶ· Λόγος δὲ ἔχει τουτονὶ Χοσρόην τέλει τοῦ βίου χρώμενον, μυθιζόντες τὰ ἡμέτερα, καὶ τοῦ θεοῦ ἦγειςθαι λουτροῦ. Ναὶ μὴν καὶ τὰ τῆς ἐπισκηφάσης νίσου τηνικαῦτα ὡς ἐνὸν διηγήσομαι, ήτις δὴ καὶ τὸ σύμπειν ὡς εἰπεῖν τῆς οἰκουμένης ἐπενεμήθη· ἐπερ δὲν ποτε ἡλίσειν εἰς ἀκοήν, δεύτερον καὶ πεντηκοτὸν ἐτοις ἐπιεύσης τὴν γῆν.

grassata est, ita ut potero prosequar, quæ omnem (ut ita dicam) terrarum orbem depastæ est, quinquaginta et duos annos, quod auditum nunquam est, in terris sæviens.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ.

A

Μερὶς τοῦ τετρατοῦ τηγρικῶν περιφανοῦς λιμένος καὶ τῆς ἑπτάστας τὸν δύο τε καὶ πεντήκοντα.

Μετὰ γάρ ἐτη δύο τῆς Ἀντιόχου Πέρσαις ἀλούσης, πάθος λοιμῶνες ἐνέπιπτε, κατά τι μὲν τῷ ὅπερ Θουκυδίδου εἰρημένῳ παραπλήσιον, διαλάττον δὲ πολλῷ καὶ ἐπὶ τοις· δὲ ἔξι Αἰθιόπων μὲν τὴν ἄρχην ἐτρέψει, πᾶσαν δὲ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διέδραμε, θεδίζον ὕπαπερ καὶ μεταβαλνύν ἡρέμα, ὃς μηδένα τῶν τότε δυτιῶν ἀπειρατον καταλεῖψαι. Καὶ τινες μὲν τῶν πολεων ἐπὶ τόσον κατετέθησαν τῷ νοσήματι, ἵνας οὐκ χεντάν τῶν οἰκητόρων ἐγένοντο. Ἔστι δὲ ἐπιπολαῖς ἀψάρευτον, θάττον μετῆλθεν. Οὐ μήν γεντά τινα περίσσον ὥρισμένην ἐπέσκηπτε· καὶ ἐπισκήψαν αὐθίς, οὐχ δομοῖς ἐπεγώρει, ἀλλ' ἐν τοῖς μὲν τῶν τόπων ἐν ἀρχαῖς τοῦ χειμῶνος εἰσιόν, ἐπεπόλευσν· ἐν δὲ λλοις δὲ, ἡρῷ; δυτοῖς, καὶ ἐν τοῖς, θέρους; ἐνισταμένουν· ἔστι δὲ δόπον καὶ μετοπώρου προβήντος. Καὶ τοις μὲν πόλεσι μέρους ἡπτετο, τοῦ λοιποῦ δὲ ἀπηλάττετο, καὶ ἦν ιδεῖν ἐν νοσούσῃ πάλιν οἰκίας διαφθειρομένας παντάπασιν· ἔστι δὲ οὐ μίαν δὲ δύο διαφθαρεῖσας τῶν οἰκιῶν, τὸ λείπον ἀθίγεις διαμειναν. Ἡσαν δὲ οἱ ἐς τὸ ἀκριθές κατειλήφεσσαν, ὡς αἱπερ τῶν οἰκιῶν ἀπαθεῖς τὸ νῦν διαμεμνήκεσσαν, ἐς τὸ ἐπίπλον ἐκείνων μόνα τοῦ δεινοῦ μετεῖχον. Οὐ δὲ ἁστίνον ἐκείνῳ ἦν ἀρρών, τούτ' ἡν, ὅτι περ εἶγε συνέδαινεν οἰκητοράς τινας τῶν πόλεων αἵς τὸ πάθος ἐπήλθεν ἐτέρων· διατρέβειν, ἐκείνοις μόνοις τῷ πάθει ἤλσαντον, οἱ ἐκ τῶν περιθῶν πόλεων ταῖς ἀπαθεῖσι ἥσαν συνδαιτίμενοι. Ἐπέσκηπτε δὲ τὸ πάθος συνεκρυστέο. Ἐνίοις μὲν γάρ τῆς κεφαλῆς ἥρχετο, ὀφθαλμοὺς ὑφρίμους, οἰδαίνον δὲ καὶ τὸ πρόσωπον καθιστῶν· ἐπειτα τῷ λαιμῷ ἐπισκήπτων, τοῦ ζῆν ἀπήλαττεν· δλλοις δὲ βύσις γαστρὸς ἐπεγίνετο, τιστὸν δὲ πανισταντο καὶ βουδώνες, ἐξαίσιοτε πυρετοί· καὶ διήμεροι καὶ τριήμεροι ἔθνησκον· ὕπαπερ μηδὲν πεπονθσι, φρονήσεως καὶ ὑγίειας ἐν τῷ καθεστώτι μένοντες. Ἀλλοι δὲ καὶ παράφοροι γνώμενοι, τὸ ζῆν ἀπελέγοντο· ἀνθρώπων δὲ καὶ ἀθρίκες· καὶ τοὺς ἀνθρώπους θάττον ἐκκαλοῦντες ἔξι γάνην· Ἡσαν δὲ οἱ καὶ ἀπαξ καὶ δι; ἀλόντες καὶ διαδράντες, ἐπειτα ὕπαπερ ἐξ ὑπεστροφῆς κρατήσαντες ἀπώλυτο· αἱ δὲ μεταλήψεις διάφοροι, καὶ λόγον ἐκβαίνουσαι σύμπαντα. Οἱς μὲν γάρ φθορὰ εἴπετο, μόρῃ συνοικίᾳ καὶ τῷ συνδαιτάθαι· ἀλλοι δὲ κάκη μόνης ἀρῆς ἐτρύγων τὸν θάνατον. Ἡσαν οἱ καὶ μόνον εἰσω παρακύψαντες τῆς οἰκίας, δλλοι δὲ καὶ κατ' ἀγοράν. Εἰσι δὲ οἱ καὶ διέδρασαν τὸν κίνησιν νοσουσῶν πόλεων ἀπαλλαγέντες, μεταδόντες τῆς νόσου τοῖς μη νοσήσασιν. Ἀλλοι δὲ καθέπαξ οὐδὲ τῷ πάθει ἐάλωσαν, καὶ περ πολλοῖς νοσοῦσι συνδαιτήσαντες· καὶ οὐ νοσούντων μόνον, δλλὰ καὶ

CAPUT XVIII.

De savissima ejus temporis pestilentia et contagione, qua orbem quinquaginta et duos annos incessit.

Capta enim a Persis Antiochia, biennio post morbus pestilens obortus est, aliqua quidem ex parte ei quem Thucydides describit persimilis; aliquo vero modo multum ab eo dispar. Ortum cepit ex Aethiopia: universum vero prope pervasit orbem, veluti incendens, et gensim transiens, ita ut neminem fere ejus temporis hominem intactum præterierit. Quædam civitates adeo sunt a morbo eo occupatae, ut vacue prorsus ab incolis fierent. Fuerat quas levius carperet, et statim inde transiret. Nec ille certa quipiam periodo grassatus est: neque ubi grassari exorsus est, eundem cursum tenuit: verum quibusdam in locis in principio hiemis sævire coepit, in aliis verno tempore, in nonnullis estate prima, atiebi autumno jam progresso, in quibusdam oppidis partem aliquam attigit, a reliqua autem abstinuit. Et videre erat in civitatibus peste hac affectis domos prorsus omnes consumptas: in aliis unam atque alteram ad vastitatem redactam, reliquas vero intactas. Fuerunt homines qui certius deprehenderent, quæ aedes nunc immunes a lue ista fuissent, eas proximo deinceps anno solas illam sensisse. Huius vero in hoc malo novum esse visum est, quod si cives aliqui earum urbium quas pestis invasisset, alio migrassent, soli ipsi ea corriperentur, qui ex infectis scilicet jam urbibus inter intactos versarentur. Porro malum hoc potissimum sævit eis cyclorum periodis, quos epinemeses, hoc est, inductiones vocant. Internuclione autem prope interiore homines secundo pentekaietaphoridac, 763 hoc est, ejus qui annos quindecim complectitur cycli anno. Et ex variis ægritudinibus morbus iste compositus fuit. In quibusdam enim a capite incipiens, oenlos sanguinolentos, et faciem tumentem efficiebat. Deinde gutturi incessens, vitam adimebat. Quosdam ventris profluvium invadebat. In aliis bubones etiam exstabant, et acres accedebant febres. Moriebantur intra biduum et triduum, perinde atque nihil paterentur, ratione et sanitate in vigore suo permanentibus. Nonnulli vero mentis impotes moriebantur. Item carbunculi exorti, homines celeriter inflamarunt et extinxerunt. Erant qui semel atque iterum mala eo capili et liberati, postea tanquam postlimnio correpti peribant. Diversa etiam fuit contagio, rationem excedens omnem. Nonnulli enim morbum ex conversatione tantum et consuetudine ægrorum contrahiebant, alii solo contractu illorum, mortem sibi creabant. Erant qui cum in domum saltem prospexit, inficiebantur: aliis id in foro contingebat. Nonnulli qui periculum evaserant, ex pestilentibus urbibus excedentes, contagionem morbi ad integras et

valentes transmittebant. Quidam vero peste (1) ea A πολλῶν ἐκ τῆς τοιαύτης τετελευτηχότων νόσου correpti prorsus non sunt, quamvis familiariter cum multis ægris vixissent: et non solum eos ipsos ægros, verum etiam ex peste ea defunctos homines conrectassent. Multi namque erant, qui magno studio ut morerentur agebant, propter liberiorum aut totius familie internecionem. Quam ob causam ægrotis immisti, cum mærbo ipso quodammodo coliuctabantur. Nihilo tamen magis, pro eo atque empiebant, ex hac vita migrabant. Lues (2) ista, sicut i duxi, ad quinquagesimum secundum annum, pestilentias priores omnes longe post se relinquentes, grassata est. Philostratus pestem sui temporis, quæ quindecim duravit annos, admiratur. Sed illam hæc multis modis superavit. Ego vero ad reliquum historiam revertor, reliquas Justiniani res commemorationurus.

764 CAPUT XIX.

Quæ Evagrius historicus de inexpleibili pecuniarum cupiditate Justiniani scripsit.

Quæ autem de eo Evagrius narret, adjiciam ne ipse in tantum imperatorem inventus esse videar. Sic enim ad verbum de eo ille loquitur: « Justinianus inexplebilis avaritia fuit, et alieni usque ælio appetens, ut cives subditosque omnes auro venales habuerit: et magistratibus ipsis, vectigaliumque mancipibus, atque aliis insidias nulla de causa adversus homines struere solitus, vendiderit. Quam plurimis autem, quibus ample essent divitiae ei possessiones, causa aliqua et praetextu, præter causam et praetextum omnem per colorem quempiam conficto, bonorum omnium multam dixit. Ac si qua mulier se assimulasset meretricium quæstum facere, et oculum alicui venereæ consuetudinis gratia adjicere, illico in leges committebatur. Atque ea ubi Justinianum ad societatem tam turpis lucri ascivisset, opes ejus qui per ejusmodi sycophantiam deceptus esset universas, ipse in donum suam congerebat. Pecuniae vero prodigus etiam multas sacras ædes et templa ubique construxit, alia que pietatis causa domos ad affectæ vel imperfectæ artatis, et cum variis morbis conflictantium virorum et mulierum curam, ædileavit; ingentibus, unde ille soverentur, eis redditibus attributis. Alia quoque innumerabilia pietatis opera Deo placentia fecit: siquidem ea ex propriis auctoris, qui de suis ipse puris factis fructum ferat, facultatibus D procedant (1). » Ille quidem Evagrius.

(1) Evagrius quoque hac peste se infectum suisse scribit lib. iv, cap. 56.

(2) Ἐπινέμησις, depastio. Iliad. vi. Πάντα κεν ἔσσα τε γαλαν ἐπινεμέτε τε καὶ ἐρπει. Hoc est: Omnia quæ terram depascunt, quæve pererrant. Depastio, et grassationes hujusmodi pestilentiae et morbi epidemici atque populares (Cyprianus mortalitatem vocat) sicuti eluviones exustionesque terrarum tempore certo accidere solent.

A πολλῶν ἐκ τῆς τοιαύτης τετελευτηχότων νόσου ἀψάμενοι. Πολλοὶ γάρ ἡσαν καὶ σπουδὴν ποιεῦμεν: τὸ θανεῖν, διὸ τὴν τῶν πατέων ἥσικῶν συμβάταν πανωλεθρίαν, καὶ διὸ τοῦτο τοὺς νοσοῦσιν ἐπιμῆγυμενοι, ὡσανεὶ ἀνταγωνιζόμενοι τῷ πάθει, ὅμως μέντοι πρὸς τὴν σφετέρην βουλήγη τὴν ἀπόδεσιν ἤκιστα ἔσχον. Καὶ ἐπὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη τὸ πάθος, ἐπενεμήθη, ὡς μοι λέλεκται· τὰ πρώην πάντες δεύτερα θεμένον. Θαυμάζει δὲ Φιλόστρατος τὸν κατ' ἑκεῖνον γεγονότα λοιμὸν, ὅτι περ πεντεκαλέδεα ἔτη ἐπεχωρίασεν· ἐγὼ δ' ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς ἴστορίας ἐπάνειμι, δεσμούσια τῶν Ἰουστινιανοῦ χρήματων.

B ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Περὶ τῆς φιλοχρηματίας καὶ ἀπ. Ἰησοῦς Ἰουστινιανοῦ, οὐα ὁ συγγραφεὺς Εὐάγγριος ἴστορει.

Οὗτος δὲ περὶ αὐτοῦ φησιν δὲ Εὐάγγριος, παραθήσας, ἵνα μὴ αὐτὸς ἐγώ δόξω τοῦ τοσούτου κατατρέχειν δὴ βασιλέως· φησι γάρ αὐταὶς λέξεσιν οὐτεῶς· « Ἰουστινιανὸς ἦν μὲν χρημάτων ἀπληστός, καὶ τῶν ἀλιοτρίων οὐτεῶς ἐκτόπως ἐραστής, ὡς καὶ τὸ ὑπήκοον ἄπαν χρυσίου πιπράσκειν. Τοῖς τε ἀρχαῖς ἐπιτροπεύουσι, τοῖς τε τοὺς φόρους ἐκλέγουσι· καὶ τοῖς δοῖς ἀπ' οὐδεμίᾳς αἰτίας βάπτειν ἐπιβουλάς τοῖς ἀνθρώποις; ἐθέλουσι· πολλοὺς δὲ καὶ ἀναρήμοις τῶν τὰ πολλὰ κεκτημένων, προφέτεις ἀπροφασίστους ἐπιχρώσας, τὰς οὐσίας ἀπάσας ἐζημιώσεν. Ἔν δὲ καὶ γυνὴ ἐταιριζομένη ἐπυφθαλμιῶτά τῷ δμιλίαν τινὰ δὲ μίκην ἀνέπλασεν, εὐθὺς ἀπαντά φροῦδα τὰ τὸν νόμων καθίστατο. Καὶ τὸν Ἰουστινιανὸν προστεταιρισαμένη τοῦ ἀτόπου κέρδους, ὅλον τὸν πλοῦτον τοῦ συκοφαντηθέντος οίχοι μετευκεύσασθο· καὶ ἀφειδής δὲ χρημάτων ὑπῆρχεν, ὥστε καὶ ποιλοὺς ἀγίους καὶ ἐκασταχοῦ νέως ἀναστῆσαι, ἀλλούς; τε ἐναγεῖς οίχους ἐξ ἐπιμέλειαν ἀνδρῶν τε γυναικῶν ἔξιώρων τε καὶ ἀώρων, καὶ τῶν ὑπὸ νοσημάτων ποικιλῶν ἐνοχλουμένων· συντάξεις; τε μεγάλας ἀποκλητρώσαται, θεθεν δέοις ταῦτα γίνεσθαι· πρᾶξα! τε μυρία εὐσεβῆ καὶ Θεῷ ἀρέσκοντα· εἰπερ ἐξ οἰκείων δρψεν οἱ τεύτων ἐργάται, καὶ καθαρὰς τὰς σφῶν πράξεις καρποφοροῦσιν. » Καὶ ταῦτα μὲν δὲ Εὐάγγριος.

(3) Hoc, Facite vobis amicos de Mammona ini-
quitatis, etc. (Luc. xvi) quidam male intelligendo
rapiunt res alienas, et aliquid pauperibus largi-
turi, et putant se facere quod præceptum est. De
justis laboribus facite eleemosynas. Ex eo quod recte
habetis, date. Noli velle eleemosynas facere de sa-
nctore et usciris, fidelibus dico. Eis quibus Christi
erogamus dico. (Aug. serm. 55, De verb. Dom. in
Evang. secundum Lucam).

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

*Ἐκφραστις τοῦ μεγάλου τεμένους τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου Σοφίας· διπερ Ἰουστινιανὸς Θεὸν διαφερόντως τιμῶν ἀδιδρύσατο.

Οὐ δὲ Ἰουστινιανὸς πολλοὺς μὲν νεώς ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνέτησεν εἰς κάλλος ἐξηκημένους, μᾶλλον δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει περιφυνεῖς ἐδομέστο εἰς κάλλος ἡμα καὶ μέγεθος προσέντας. Ἐδειγότο δὲ, μίγα τι χρῆμα καὶ ἀπεράβλητον μηδὲ πώποτε λατορηθὲν, τὸν μέγαν τὴν τοῦ Θεοῦ Λίγου Σοφίας νεών, μέγιστὸν τε λίτιν καὶ εὐπρεπέστατον, καὶ λίγου δύναμιν ὑπερβαίνοντα. Ἐγὼ δ' ᾧς οἶδόν τε πειράσομαι τούτο ἐπιδραμεῖν καὶ διαγράψαι λόγῳ τὸ τέμενος.

Deest hoc loco descrip̄io structuræ templi Sophiae Verbi Dei, Constantinopoli a Justiniano restaurati (1).

¶ Homines aliquando gregarii et leve vulgus Christianorum ecclesiam incendere ausi sunt. Sophiam Byzantii templum id, commodissime cognomen hoc Deo tribuentes, vocant. Permisit illi hominibus nefariis, ut impietatem tantam patrarent, quod præviderit ad quantum pulchritudinem sanctum id aliquando restitutum, perventurum esset. Itaque ecclesia exusta tota tum jacebat. Justinianus autem ita eam aliquando post expolivit, ut si antea quispiciam cognovisset, et descriptionem ædificii nunc extantis ostendisset, in votis habiturus quilibet fuerit, ut ecclesia prorsus disperiret, quo ea forma, in quam est in præsentia redacta, conspiceretur. Artifices namque imperator ex provinciis omnibus omnes evocavit, atque in primis Anthemium Trallianum architecturæ et artis mechanicæ, quæ ingenio et manu sit, non tantum inter eos qui sua ætate, sed etiam qui superioribus temporibus ædificiis accurate et commode exstrucendis præclarri fuere, præterea vero eorum qui futuri erant, structurarum formas et effigies præscribendi peritissimum: et Isidorum Milesium, egregium fabrum. Spectaculum igitur ecclesia multo pulcherrimum facta est, consipientibus quidem mirissimum, audientibus vero incredibili prorsus. Nam altitudine cœlum prope attingit: et veluti ab ædificiis aliis abducta, urbi relique imminent atque incumbit, exornans quidem illam, quod scilicet illius sit: spectandam autem seipsam præbens quod illius cum sit, illamque supergrediatur, tantum eminet, ut ex ea perinde atque e specula urbs tota perlustretur. Ea autem latitudine atque longitudine quam rectissime est exornata, ut non immerito longa et lata dicatur. Tum autem incredibili pulchritudine est insignis. Moles quoque ipsa ornamen to illi est, et magnitudinis conveniens et apta ratio et propria, neque ad nimiam amplitudinem excedens, neque se ad viliorem humilitatem demittens. Nam et solitis ædificiis grandior est, et inmoderatis stru-

A

CAPUT XX.

Descriptio augusti templi Sei Verbi Sapientia, quod Justinianus Deum sanctissime colens instauravit.

Justinianus porro multa delubra passim in orbe terrarum pulcherrima excitavit: potissimum autem Constantinopoli præclarissima templo, præstanti forma et magnitudine construxit. In quibus ingens illa et incomparabilis, neque unquam antea visa basilica est, augustum Sapientiae 763 Verbi Dei templum maximum sane illud, atque decentissimum, et quod orationis vim omnem longe supergrediat. Ejus structuram ex Procopio hoc loco inserere visum est: enjus verba hæc sunt.

Ceturis venustior atque decentior. Lumine vero et solis splendore mirifice abundat. Non extrinsecus locum eum sole illustrari, verum intus. oriri lucem dicas. Tanta vis lucis in templum hoc diffunditur. Facies ejus, pars scilicet orientem solem respiciens, ubi mysteria et arena Deo sacra sunt, ad hunc modum est exstructa. Ædificium quoddam dimidia ex parte rotundum et turbinatum, quod artis hujus periti hemicylindrum nominant, in sublimitatem immensam excurrat. Operis hujus altitudo, in quartam orbicularis figuræ partem evadit. Desuper structura alia lunata forma, ab ædificiis artificibus ei imposita eminet, decenti quidem pulchritudine admiranda illa, sed que periculosa compositionis coagmentatione horrendum quiddam prorsus esse videatur. Videtur namque in rem præsentem vehientibus, non satis firmo loco collata, atque non sine discriminè in sublime sublata esse. Illa vero certa et stabilis maxime constat. In hujus templi parte ultraque, columnæ in solo sunt, et apices eorum ex ingentibus saxis construeti, riteque coagmentati. Quæ columnæ aliunde aliis artificiose intet se situ ipso 768 respondentes, in magnam sublimitatem perlungunt: scopolis eas, si cernas, præruptis compares. Quatuor in iis arcus quadranguli forma exstant. Porro arcuuni istorum duo, qui ad orientem et occidentem sollem pertinent, in vacuum aerem pertinent. Reliqui autem duo ex inferiori paululum parte ædificium quoddam et quasdam columnas habent. Eisdem vero ex superiori quoque parte rotunda structura ad turbinatam formam vergens imminent, unde semper dies primum illiceseens appetet. Et cum ædificatio ita divisa sit, conmodi illud habet, quod assatim lucem templo sufficit. Hec vero ipsa (ut opinor) steri non potest, ut lingua balbutiens et parum vocalis exponat. Namque propter structuram infractam, non in terra consistere, sed cælitus catena aurca suspensa esse videntur. Et qui hæc contemplantur, quidram potissimum præstans

(1) Edita est a nolis inter opera Procopij. Vide tom. LXXXVII EDIT.

admirarentur, dicere nequeunt. Verum cum animo omnino circumspicerint, et supercilia super omnibus contraxerint, structuræ artem assequi non possunt: sed quod oculis perspicere eam non sit, consternati inde discedunt. Puro siquidem auro testudo summa tecta est, elegantiae fastum admirans. Tum autem lapidum splendor cum auri fulgore concertans, excellit. Ex utraque parte porticus duæ sunt: utriusque eulmen, tholus, et aurum, tectorium est. Harum altera quidem viris orantibus, altera autem mulieribus idem facientibus cessit: neque prorsus quidquam inter se variauit, aut differunt. Quis vero sublimiores loci in quo versantur mulieres stationes exponat? aut varias enumeret porticus et columnis frequentibus conspicuas aulas, quibus templum hoc circumdata est? quis columnarum et lapidum enumeret apiam et convenientem speciem, quibus sacra ædes exornata est? in pratum se quispiam floribus vernans incidisse existimet. Admiretur namque merito, aliorum quideam colorem purpureum, aliorum vero viridantem, in quibusdam autem pulchrum florere; iu nonnullis candidum fulgere videat. Insuper vero in quibusdam obstupescat, quos adversantibus inter se coloribus, in modum pictoris, natura ipsa varie coherest. Porro templi ejus donaria omnia, quæ vel ad usum sacrorum parata, vel ex argento et lapillis magni pretii fabrefacta sunt, accuratius persequenti, eloqui omnino non est: quæ imperator duntazat iste dedicavit. Ex una autem re tantum, conjectura, qui haec legent, opes ecclesiasticas colligere potuerunt. Sanctius etenim templi hujus sacrarium, quod soli sacerdotes adeunt, quadragies mille argenti libras continet.

CAPUT XXI.

De imperatoris ejusdem furore, potius quam amore, erga cyaneum seu cœruleum colorem.

Atque hæc quidem præclara, atque præclarorum longe præclarissima, sunt Justiniani imperatoris⁽¹⁾ opera. Verum in eo, quod belluinan feritatem omnem excedit, sive errore, seu ingenii timiditate (dicere id enim nequeo) fuit: initium ex seditione ea quæ Nixa, id est, Vince, dicta erat, initium ducentis. Mirifice namque alteri populi factioni, Cyanæ inquam, addictus fuisse visus est: adeo sane, ut non solum eos interdiu in media urbe cædes adversariorum facientes, **767** legitima pœna facinoris exigenda non cohibuerit, sed præmiis etiam prosecutus sit. Proinde homicidae plures facti, et impunitas cridium aucta. Audebant illi et auditos adversare partis ingredi, et pretiosas sepositasque civium res diripere, ita ut illi salutem suam auro redimere cogerentur. Si quis vero ex magistratibus non dico coercere, sed inhibere tantum facinora ejusmodi voluisset, de vita is periclitabatur. Quapropter quidam Orientis præfectus, quoniam nonnullos scelere tali res novas molien-

A Ex arcibus, quos loros mechanici vocant, unus orienti soli obversus, nondumque perfectus, magnitudine sua bases columnarum prescit, quæ pondus tantum non ferentes, derepente quodammodo disruptæ, non ita multo post pessum ituræ videbantur. Et Anthemius atque Isidorus ea re perterriti, ad imperatorem eam retulerunt: neque quidquam ex arte spei reliqui habuerunt. Imperator autem divinitus edoctus, statim eis areum absolutum iri pollicitus est. Ipse etenim, inquit, in seipso assurgens, inferioribus columnarum basibus non egehit. Ita arcus certa firmitate in sublimi suspensus, experientia ipsa veritatem inventionis Justiniani confirmavit. Atque hoc quidem sic hac in parte elaboratum est. In aliis vero arcibus meridiem et boream ventum spectantibus, tale quiddam accidit. Lori qui vocantur, per ædificationem novam mole magna in sublime tollebantur. Eis vero inferiora ædificia pressa laborabant, et columnæ quæ eo loci erant, lapides parvos perinde atque expolirentur, ex sese jactos reddebant. Rursum igitur animos despondentes mechanici, propter casum eum imperatori periculum tale renuntiarunt. Tum ille huic malo remedium illud excogitavit. Laborantium enim ædificiorum partes summas, et areus ipsos adimere, atque in præsens quidem seponere, postea vero rursus imponeare, cum structuræ humor induratus evanisset, præcepit. Illi imperata fecere. Ædificatio vero ipsa deinceps firma stabilisque constitit. Restauravit quoque Justinianus Sanctorum Apostolorum templum, quod nulli primas vult concedere. In eo imperatores et autistites recepto more sepeliuntur. »

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ κυανέῳ γρόματι τοῦ βασιλέως μαρίας μᾶλλον ἡ γέλιας.

Κιὰδ μὲν δὴ καὶ καλῶν κάλλιστα ταῦτα θυσιανῷ βασιλεῖ εἰργασται. "Ἐν δὲ τι προσῆην αὐτῷ πάσσαν θηριώδη γνώμην ἔκβανον· εἴτε δὲ ἀμαρτίᾳ, εἴτε δὴ καὶ δειλίᾳ φύσισις, λέγετον οὐκ ἔχω· ἐκ τῆς Νίκα λεγομένης στάσεως τὴν ἀρχὴν εἰπεῖν· ὑπερφυῶ· γάρ ἁδόκει θατέρῳ τῶν τοῦ δι- μοῦ μερῶν, τῷ Κυανέῳ φημὶ, προσχέσθαι· καὶ ἐπὶ τόσον, ως καὶ φόνους ἐν τήμερῃ καὶ ἐν μέσῃ τῇ πόλει· δρῶντας τῶν δι' ἐναντίας, μή μόνον καλύσθαι καὶ ποιητὴν ἀδικίας ἐκτίνειν, ἀλλὰ καὶ γερῶν ἀξιούσθαι· ως ἐντεῦθεν καὶ τις ἔργον προσῆγα: ἀνδροφονεῖν. Ἐθάρρουν δὲ καὶ τοὺς οἰκους; ἐπίενα, καὶ ἥρεμα τὰ προσόντα ἔκεινοις· τῶν κατεμπλῶν λητίζεσθαι, καὶ χρυσίψιν αὐθὶς ἀκείνους τὰς σωτηρίας ὠνεῖσθαι. "Ἡν δὲ που καὶ τις τῶν ἐπ' ἔκουσιας μῆτοι γε κολάζειν, εἰργειν δὲ μόνον ἀδυκίασε, περὶ τὰ καίρια τῆς ζωῆς ἐκνδύνευεν· δύεν καὶ τις τῶν τὴν Ἐφέν ἐπιτετραμένων ἀρχὴν, ἐπεὶ τινὲς περὶ τὰ εἰρημένα νεωτερίζονται; συσχών νεύροις τὸν ἀκόλαστον ἐσωφρόνις τρόπον, ἀτέμφορον πομπῇ κυτεῖς

(1) Apud Suidam est Justinianum imperatorem litteras plane ignorasse, ἀναλογίητον, hoc est, alphabeticum imperitum fuisse.

ἐκείνος νεύροις ἥκισθη κατὰ μέσην τὴν πόλιν περι- A εναχθεῖς. Καὶ τις δ' ἔτερος, Καλλίνικος διομά, τὴν τῶν Κιλίκων ἡγεμονίζεν ἐπιτροπεύων, δύο τινάς τῶν ἀνδροφόνων τούτων διτεπέρ ἐκολάσσατο διαχρήσασις τούτον. ἐπιχειροῦντας, Παῦλος δὲ καὶ Φαυστίνος ἤσαν ἐκείνους αἱ κλήσεις, πρὸς τοὺς βασιλέως ἀνεσκολόπιστο, ποιήνη ὑπὲρ δρθῆς συνέστει, καὶ τῶν οὐδιών ταύτην καταβαλών. Ταῦτ' ἄρα οἱ θαύτεροι μέρους τὰ οἰκεῖα πεφυγότες, καὶ παρὰ μῆδεν τῶν ἀπάντων ἀναδοχῆς ἀξιούμενοι, ἀλλ' ὡς τινα δῆγη τε καὶ μάτισματα τῆς πόλεως; ἔλαυνόμενοι, λα- ποδιτούντες ἡσαν· καὶ τοῖς ἰδοιπόροις ἐφήδρευον μιαιφονοῦντες, ὡς μῆδεν ἀπειναὶ τῶν δεινῶν δ μῆ- ἐπράττετο, κάντενθεν θανάτους καὶ λεηλασίας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀτόπων ὑσημέραις παρρησιάζεσθαι. Ηολλάκις δὲ μεταχωρῶν καὶ πρὸς θάτερα, καὶ αὐ- τοὺς θανάτῳ ὑπῆγε, τοῖς νόμοις ἐφιεῖς, οὓς πρότε- ρον ἀνάστατα πράττειν ἀνήκειν ἀπανταχοῦ, καὶ τοις μαρβάροις τὰ πάνδεινα ἐνεργεῖν ἀλλὰ τὸ μὲν περὶ τούτων ἐξ λεπτὸν λέγειν κρείττον οἷμας καὶ λόγου καὶ χρόνου. Ἀπόχρη γε μήν καὶ ταῦτα τεκμηριώ- σαι καὶ τὰ λείποντα τῆς ἀρχῆς.

exacte hæc commemorare, neque temporis hujus est, neque e orationis nostræ, quæ assequi ea non potest. Et hæc ipsa satis esse possunt ad reliquas imperii hujus, quæ hic non recensentur, res con-jectura colligendas.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

*Ιερὶ Βαρσανούφιου τοῦ ἀσκητοῦ, καὶ Ἰωάννου,
καὶ Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ.*

Ἐπὶ δὲ τῆς τούτου ἡγεμονίας καὶ θεοφιλεῖς ἀνδρες ἐφάνησαν πολλαχοῦ τῇ, γῆς διαλάμψυντες τῷ τε βίῳ καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν ὑπερφυῶς εἰργασμένοις τῶν παραδέξων ὃν εἰς ἥν καὶ Βαρσανούφιος, γένος Αλ- γύπτιος· ἐν σαρκὶ δὲ τὴν ἀστράκον μετῆλθε ζωὴν, περὶ τὸν νομὸν Γάζες φροντιστηρίῳ τινὶ· διὸ καὶ πολλὰ τῶν παραδέξων θαυματουργῆσαι φασίν. Ἐπι- στεύετο δὲ, ὡς ζῶν οἰκίσκω τινὶ ἐσυτὸν καθεῖταις, πεντήκοντα δὲ καὶ πρὸς ἑτῶν διεληλυθότων, οὗτε τινὶ δρθῆναι, μήτε μήν τῶν τινὸς ἀπιγέλων μετειλη- φέναι. Οὗτοὶ δὴ καὶ θρυλούμενοις σφόδρα διαπιστῶν Σελούστιος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πρόεδρος; ἐπειδὴ διορύτειν ἐκέλευε τὸν οἰκίσκον, διποὺ δὴ συνέδαιε τὸν διθρωπὸν τοῦ Θεοῦ κατοικεῖν, πῦρ ἐκεῖθεν ἐκπη- δῆσάν ποθεν, πιραβραχὺ πάντας ἐπίμπρα, εἰ μῆ δροσμῷ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύοντο. Καὶ τις δ' ἔτερος ἀνὴρ Συμεώνης διομά, κατὰ τὴν Ἔμεσαν, ξένην τινὰ καὶ ἀληθῆ πολιτείαν μετήσει· μετότος γάρ ὃν σοφίας πάσης καὶ χάριτος, παράφορον ἐσυτὸν ἐποιεῖ· τὴν κενήν δόξαν, ὡς ἀδοξίαν ταῖς ἀληθείαις οὔσαν, ἀποδυσάμενος. Οὗτος τοῖνυν δοῖος τὰ πολλὰ καύτην διειτώμενος ἥν, λανθάνων πανιάπασι καὶ μή τινι διδούντο πάροδον διαγνῶνται, πότε δὴ πῶς τὸ θεῖον οἰάσκεται· δὴ πότε καὶ τίσι σιτίοις πρόσει- σιν δὴ ἀπέχεται. Πολλάκις δὲ ἀγοράζων ἀνὰ τὰς πλα- τείας, ἐκτετράφυαι τοῦ καθεστηκότος ἐώκει, καὶ μηδέν τι συνεστώτος νοῦ ἔχειν, δὴ τι φρενῆρες καὶ ἀγχινοὶ προσῆκον. Καπηλεῖος δ' ἀτάκτως ἐπιπη- δῶν, τῶν παρευρημένων σιτίων ἐνεφορεῖτο ὅτε πε-·

(1) Evagr. habet Eustachius.

B les comprehendisset, et nervis protervitatem eorum castigasset, contumeliosa pompa per medium ur- bem tractus, nervis est concisus. Et alium quem- dam Callinicum nomine, Ciliciæ præsidem, quod in duos percussorum istorum, Paulum et Fausti- num, qui interficere eum conati fuerant, animad- vertisset, in crucem egit, pœnas ab eo, recte pru- denterque facti, et legum conservatarum, sumens. Itaque qui diversæ factionis erant, quod possessio- nes suas relinquere coacti essent, et a nemine prorsus recupererentur, sed veluti quædam detes- tanda piacula urbe expulsi essent, prædonicam exercebant: et itineribus obsessis, ex insidiis via- tores adoriebantur et cædebat, nihilque adeo quod non committerent malorum omittebant, et quotidie ad homines interficiendos atque dispo- liandos, flagitiaque alia peragenda, audacieores siebant. Sæpenumero autem ad factionem alteram conversus, et in ipsos lege agere jussit, suppli- ciisque eos subdidit, quos antea ubique facinora impia committere, et gravissima quæque flagitia de barbarorum more patrare permiserat. Cæterum

768 CAPUT XXII.
De Barsanuphio monacho et Joanne: item de Symone propter Christum fato.

Sub Justiniano multi in multis orbis partibus religiosi, et vita et miraculi, ab eis gestis admirandi viri floruerunt, in quibus unus etiam Barsanuphius Ægyptiū genere fuit, qui in carne carnis expertem egit vitam, in monasterio quodam quod in præfectura Gazæ situm erat. Illic enim prodigia multa edidisse dicitur, tum in luguriolo seipsum vivum inclusisse, atque ibi ultra quinquaginta annos ita vixisse creditur, ut neque a quopiam visus, neque re quapiam terrena usus sit. Quæ cum de eo fama vulgata essent, eisque Salustius, (1) Hierosolymorum episcopus, fidem non haberet, positiq[ue]am perfodere domunculam, ubi homo Dei habitabat, jussit, ignis alicunde exortus omnes consumpsisset, nisi sibi fuga consuluissent. Alius D quidem vir Symone nomine, apud Emesam, novam quamidam et insolitam vitam egit. Cum enim et sapientia omni et gratia plenus esset, de- menterem se esse assimulavit, et vanam gloriam, ut quæ revera ignominia sit, rejecit. Sanctus igitur vir iste diu solitarius vixit, latens prorsus: neque cuiquam, ut cognosceret, quando, aut quomodo preces ad Deum funderet, aut quo tempore, et quibus cibis vel uteretur vel abstinceret, aditum ad se permittens. Persæpe vero etiam in plateis versans, mente excidisse, neque quidquam con- sistentis pectoris, solertiae, et sagacitatis habere visus est. Aliquando incompositæ in cauponas insi- liens, cibis se quos reperisset famelicus implebat.

Quod si quis consilio ejus intellecto, vel obser-
vantiam vel honorem ei exhiberet, indignatus ille
quam celerrime ex eo loco discedebat, ne id quod
e latum volebat, deprehenderetur. virtusque ejus
manifestaretur, veritus. Et ille quidem ita se pro-
palam atque in medio foro gessit. Habuit autem
familiares etiam quosdam, quibuscum quandoque
fuit, scena et simulatione posita. Cuidam ex iis
ancilla erat, quae a quopiam per libidinem constu-
prata, ubi partus institut tempus, ab heris patro-
rem probrosi facinoris ejus et patrem pueri indi-
care coacta est. **769** Illa per calumniam, Symeo-
nem clandestine secum consuevisse, seque ex eo
gravida esse dixit, et rem ita se habere jura-
mento confirmat: idque si opus esset, in faciem
illi se dictoram promisit. Hoc ubi ad aures Symeo-
ni pervenit, factum ipse quoque non negavit, car-
nem scilicet se quoque circumferre, et lubricam
percandi proclivitatem insitam sibi esse dicens.
Postquam autem eo nomine sermones apud omnes
de eo increbuerunt, et ipse, sicuti videbatur, pu-
dore percusus est: illicet per fraudem sub vere-
cundis praetextu seipsum subduxit. Et jam fatalis
es constituta pariendi dies aderat, et muliercula
sedili solito insilebat, doloresque vehementes
exoriebantur, cruciatum intolerabilem afferentes.
Ac misella ultimum discrimen adibat, neque fetus
prodibat, cum in tempore ipso Symeonem adve-
nientem, ut preces ad Deum profunderet, mulier-
cula aliæ rogarunt. Ibi ille propalam, non prius
fetum solem aspectorum esse, quam mater patrem
clandestinum proderet, prædictit. Quod ubi semina
professa est, et patrem verum nominavit, conse-
stim infans maternis locis exsilit, veritate ipsa
quodammodo obstetricis illi officium exhibente.
Alio insuper tempore Symoneos iste in aediculam
mulieris impudicæ ingressus, foribus clausis, solus
cum sola manens, aliquantum temporis extraxit:
deinde ostio aperto profugit, conspectum omnium,
i.e. quis eum consiperet, ubique cursu citato vi-
tans. Quo facto, opinionis non bona causam de-
se præbuit. Quapropter qui hoc viderant, mulie-
rem convenerunt, diligenterque quid sibi illius ad
eam ingressus et tam diurna mora voluerit, per-
cunctati sunt. Ibi illa adjuravit se in tertium usque
diem penuria rerum necessariarum, præter aquam,
nil degustasse. Illum autem, qui hoc cognovis-
set, cibum ad se et vini al quantulum attulisse;
deinde januis clausis, mensam apposuisse, cibum
capere jussisse, dapibus eam replexisse: et reli-
quiis earum receptis, abiisse. Cum terramotus ma-
ximus regionem eam concussurus esset (quo tem-
pore, p.r.e civitatibus aliis, urbes Berythus, Biblus,
et Tripolis, cladem ingentem acceperunt) lorum
manu circumagens, et quam plurimas in foro co-
lumnas diverberans, ad alias: **770** State (inquit)
vos, brevi namque saltare debetis. Et cum viri ejus
factum nullum otiosum aut frustraneum esse judi-
carentur, qui ei rei affluere, animis suis quasnam

Α νώη. Εἰ δέ πού τις ἐννοήσας ή προσκύνησιν ή τεκμή-
τινα προσῆγε, θυμῷ πολλῷ καὶ τάχει τῶν τόπων
ἀγίστετο· ὑπειδόμενος μὴ τι φωραθεῖη, δι λανθά-
νειν ἐπεχείρει, κατάδηλον τὴν οἰκεῖαν ποιῶν ἀρετὴν.
Τὰ μὲν οὖν ἔκτος καὶ ἀγοραῖς τῷ Συμεῶνι τοιαῦτά
γε ἦσαν. Ἡσαν δέ τινες αὐτῷ καὶ συνήθεις· οἱς καὶ
παρενέβαλλε τὴν σκηνὴν λύων καὶ τὴν ὑπόκρισιν.
Ἐντο γοῦν ἐκείνων θεραπαινὶς ἦν, ή δὲ περδότης; τεινος
ἀκολάστως ἐκπορνευθεῖσα, ἐπεὶ ὁ τοῦ τόκου ἐνέστη
καιρὸς, πρὸς τῶν δεσποτῶν ἡναγκάζετο τὸν τοῦ
ἄγους π.τέρα διερμηνεύειν. Ἡ δὲ τὴν Συμεώντιν
διέβαλλε σκοτίας αὐτῇ συμπλακῆναι, καὶ ἐξ ἐκείνου
κυνοφορεῖν· καὶ διώμυντο. ή μὴ οὔτες ἔχειν διεσχι-
ριζομένην, καὶ εἰ γε δέοι, καὶ εἰς δύψιν διελέγχειν
αὐτὸν. Ής δὲ εἰς ὅτα ἤκει τοῦτο τῷ Συμεῶνι, συν-
ετίθει: καὶ αὐτῆς ἥηθεν· σάρκα γάρ φορεῖν καὶ τὸν
θλισθόν ἐπιφέρεσθαι ἐλεγεν. Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὰς
διεθυριλεῖτο καὶ αἰσχύλης ἔμπλεως; ἦν ὡς γε ἀδόκει,
δῆθιν σοφιζόμενος διέπετελεν ἀντιτίνην, καὶ τὴν αἰδῶ
προσχηματικήν ἐπετίθει. Ής δὲ οὖν ἡ κυρία ἦκεν τὴν τιμέρα
τοῦ τοκετοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν εἰωθότων ἡ γυνὴ καθῆτο
σκιμπόδων, ή μὲν οὐδὲς σφοδρότερον κατεβρήγυντο,
ἀντοιστον τὴν ἀλληδόνα ἐργαζομένη, ής ἐνχατον
κινδύνου περιστᾶσα τὴν ἀνθρωπον. Οὐ μὴν δὲ τόκος
προσκοπεῖν, ἀλλ' ἐξεπιτηδεῖς: ἀφιγμένον τὸν Συμεώ-
νην, ἰκέτευον ἐνεγεσθαι. Ὁ δὲ ἀνείπεν ἐμφυνῶς, μὴ
πρότερον τὸ κυνοφορούμενον τὸν ἄγονον προσειπεῖν,
πριν γε τὸν σκότιον πατέρα τὸ γύναιον παραδεῖξειν.
Οὐπερ ἐπειδὴ τὸ γύναιον ἀμολόγει, καὶ τὸν ἀλτη-
νὸν ἀνέτιπε πατέρα, εὐθὺς τὸ βρέφος ἐξέθαψε τῆς
γαστρὸς, τῆς ἀνθείας: ὃτι περ ἐκεῖνο ματισσεῖται. Καὶ
ἄλλοτε δὲ Συμεώνης οὗτος εἰς τὶς δωμάτιον
εἰσιών γυναικεῖς ἀκολάστου, καὶ τὰς θύρας ἐγκλει-
σάμενος, μόνος μήνῃ ἐγχρονίζων παρεῖλη τὴν ὄπαν·
ἐπειτα διαπετάσας τὰς θύρας, φεύγων ἀπέξι, παν-
ταχοῦ περιβάλλων τὴν δύψιν, μὴ πού τις δῆθεν αὐτὸν
ἐρῷ. Οὕτω δὲ δράσας, ὑπόνοιαν παρεῖλην οὐκ ἀγα-
θήν· ὥστε καὶ τοὺς ἰδόντας ἀγαγέσθαι τὴν ἀνθρω-
πον, καὶ εἰς λεπ̄.δν ἀκριβοῦσθαι, τι τε βούλευσθαι
τὴν ἐκείνου εἰτέλευσιν παρ' αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπὶ τίσιν
ὴν τοῦ χρόνου τριθήν. Ἡ δὲ διώμυντο, ής τρίτη
τιμέραν μηδενὸς ἀπογεύσασθαις πλὴν οὐδατος, ἐνδιά-
τῶν ἀναγκαλῶν· τὸν δὲ μαθόντα, στάτη τε καὶ οἶνον
μέρος κομισας· εἰτ' ἐγκλεισάμενον τὴν θύραν, τρά-
πεζαν παραθεῖναι, καὶ δειπνήσαι κελεύσαι, καὶ τῆς
θύλης ἐμπλήσασθαι· τὰ δὲ λείψαντα πάλιν ἴαστιν
καὶ οἰχεῖσθαι. Καὶ κλόνου δὲ γῆς μεγίστου κατασείεν
μέλλοντος τὰ ἐκεῖτε μέρη, ὀπηνίκα ή τε Βηρυτίων,
Βυθίλων τε καὶ Τριπολίτων πόλεις, τῶν ἀλλων μᾶλ-
λον πεπόνθσιν, ίμάντα τῇ χειρὶ περιάγων, τοὺς
πλείστους τῶν κιδώνων παῖων ἀνά τὴν ἀγοράν, Σιήτε,
ἐπέλεγεν· ἔχετε γάρ δισιν οὐπω δρχήσασθαι. Ής οὖν
τοῦ ἀνδρὸς οὐδὲν πάρεργον διεκρίνετο, οἱ παρε-
ρεῖντες εἰς νοῦν Ἑλασον, τίνας τῶν κιδώνων οὐκ
ἔτιψε παριών· οἱ δὲ τοῦ οισιουροῦ φαγδιώς ἐπει-
πεσόντος καταπεπτώκατι, πάρεργον ἐκείνου γεγε-
νημένοι. Πολλὰ δὲ καὶ ἔτερα αὐτῷ μνήμης ἔξια διε-
πράχθη, ἢ περ ιδιώ συγγράμματι ἐν ἔτεροι; διέλασον.

Nam illæ ipsæ terræmotu impetu summio ingruente corruerunt, concussionis ejus opus primarium factæ. Multa præterea ab eo memoria digna sunt gesta, quæ scripto alio alibi sum prosecutus.

КЕФАЛ. КГ.

*Περὶ Θωμᾶ καὶ αὐτοῦ τὸν ἔξηχον μετιόντος
βλο.*

Ανά δὲ τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τις ἔτερος; τὸν
Ισον βίον διαθέλειν ἐτύγχανε, Θωμᾶς δυνυμα· δὲς ἐπὶ^{τῆς} Ἀντιόχου γενόμενος, τὴν ἐτήσιον τροφήν κο-
μιούμενος, τῆς κατ' αὐδὴν μονῆς (ἐκ γὰρ τῆς ἑκείσες
ἐκκλησίας ἐτέτακτο) ἦτε. Τοῦτον τοινύν Ἀναστά-
σιος δὲ τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰκονομῶν, ἐπεὶ συγχώνως
τηνάχθει, κατὰς κέρδης Ἑπαις τῇ χειρὶ. Ἐν δεινῷ δὲ
ποιουμένων τῶν ἀμφ' αὐτὸν, εἰτεν, οὕτε Θωμᾶν τοῦ
λοιποῦ τὸ τῆς ἐκκλησίας λήψεος, οὔτε δώσειν τὸν
Ἀναστάσιον· ἐπιτελῇ δὲ καὶ διμφω γενέσθαι κατὰ
τὴν πρόρρησιν. Ό μὲν γάρ Ἀναστάσιος τῇ ἐφεβῆς
ἡμέρᾳ τὸν βίον κατέστρεψεν. Θωμᾶς δὲ ὑποστρέ-
ψαν, καὶ πρὸς τὴν Δάφνην γενόμενος, ἐν τῷ τῶν
νοσούντων καταγωγίῳ, πρὸς τὴν ἀμείνων λῆξιν ἐχώ-
ρει. Καὶ τὸν ἑκείνου νεκρὸν οἱ ἑκεῖσες δὴ τῷ ἐπηλύ-
ῶν πολυανθρώπῳ κατέθεντο· εἴτα καὶ δὲλλον καὶ αὐ-
θις ἔτερον ἐπ' ἑκείνῳ. Ἐπει δὲ θεοῦ τὸν οἰκεῖον
τιμῶντος θεράποντα ὑπερθεν δὲ ἑκείνου νῦν κρίσις ἐγί-
νετο, τῶν ἐπιτιθεμένων τοῦ σώματος θείᾳ τινὶ δυ-
νατεῖσιά ἀποκρουομένων ὡς πορρήτερω, οἱ τὸ θυμα-
κτιδύντες, ξεφραιμιψιῶ τῷ ἐπισκόπῳ ἀνήγγελον τὸ
πριττόμενον. Ό δὲ διαγνοὺς δύπερ καὶ αἰτήθες ἦν,
δημοτελῆ καὶ ἀγέρωχον κηρύξας πομπήν, τὸν νε-
κρὸν ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου περιφανῶς διεκδύμεις, καὶ
ἐν τῷ κομητηρίῳ δόξῃ πολλῇ κατετίθετο· ἀπελδά-
σες καὶ τὴν ἐπιδημήσασαν τηνικαῦτα λοιμώδη νό-
σουν τῇ μεταθέσει. Τούτου δὴ τοῦ Θωμᾶ καὶ ἐτήσιον
μνήμην παῖδες Ἀντιόχεων ἦγον, μεγαλοπρεπῶς
ἀρπτάζοντες.

Thomae anniversariam memoriam magnificentissime, festum diem agentes, Antiocheni celebrarunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

**Ὦς καὶ δι μέτρας Σάβδας καὶ Θεοδόσιος δι κοινοῦ
διάρχης ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τέλει τοῦ βίου
ἔχριστο.**

Ιουστινίανος δέ έτι τὴν αὐτοκράτορα διοικοῦντος ἀρχήν, καὶ Σάββας ἐκεῖνος δέ μέγας καὶ δέ πολὺς Θεοδόσιος, οἱ τῆς ἑρήμου καθηγεμόνες, έτι περιῆσαν τῷ βίῳ. Ἀλλὰ προλαβών μὲν δέ Θεοδόσιος διέβιεν πρὸς Θεόν. Σάββας δὲ τηνικαῦτα ἐννενήκοστὸν περιελαύνων ἐνιαυτὸν, πρὸς τοῦ τῆς Αἰλίας προέδρου αὐθίς πρέσβυτος ἦς Ιουστινιανὸν ἀνεισιν, ἐν ἀμυδρῷ γῆρει σαλεύων. Σαμαρεῖς γάρ Ιουλιανὸν τινα σφίσι βασιλέα ἐπικρύψαντες, πλεῖστα κυτά Χριστιανῶν ἐξυρβίζουσιν, ἐκκήησιας λεηλατοῦντες καὶ πυρὶ νέμοντες· καὶ τοὺς εὔσεβες ἥρημένους μετά πολλὴν καὶ δφατον τεμωρίαν μαχαίρας ἔργον ποιούμενοι, κώμας τε κατατρέχοντες, καὶ τὰς τῶν ἀγίων θήκας ἀναρρήγνυντες καὶ παραδίδοντες πυρί· ἀλλὰ καὶ μάλιστα περὶ Νεάπολιν ἐπραττον μαχαίρᾳ μὲν τὸν ἐπίσκοπον ἀνέλόντες, τῶν δέ πρεσβυτέρων κατεσχόντες τινάς, ἵπτειται εἰς μέρη τε καὶ μέλη διελόμενοι, σύναμα μαρτύρων τιοι λειψάνοις ἀπε-

A

CAPUT XXIII.

De Thoma, qui et ipse vitam tacitam extra hominum strepitum est complexus.

In Coeslyria alias quidam, cui Thomae nomen
fuit, in eodem vitæ genere decertavit. Qui Antio-
chiam venire solitus (illius enim ecclesiæ cense-
batur) annuis alimentis receptis, in mansionem
suam ibat. Hunc Anastasius ecclesiæ ejus minister
et œconomus, quod frequenter molestus ei esset,
manu in facie verberavit. Eam rem cum illi qui
cum eo erant, ægre ferrent : ipse neque Thomam
dixit de cætero quidquam ab ecclesia acceptu-
rum, neque Anastasium daturum esse. Et utrum-
que juxta prædictionem eam accidit. Anastasius
siquidem postridie ejus dici vita defunctus est :
B et Thomas ad tugurium suum revertens, postquam
in Daphnes suburbanum vicum pervenit, in agro-
torum hominum diversorio, ad meliorem illam
vitam migravit. Cadaver illius ejus loci incolæ in
communi advenarum monumento reposuerunt,
alio atque rursum alio cadavere illi superingesto.
Postquam vero Deo ministrum suum cohonestante,
corpus ipsius, identidem ea re tentata, semper
superiorem tenuit locum, cadaveribus reliquis di-
vina quadam vi longe admodum ab ipsius corpore
semotis, miraculi ejus spectatores, ad Ephraïnum
episcopum rem retulerunt, qua ille ita uti erat
cognita, publicam atque honorificam funeris pom-
pam indixit, et corpus magnifice Antiochiani tu-
lit, atque cum gloria multa in cœmeterio sepelit.
C Qua cadaveris translatione ille etiam pestilentem,
qui tum grassabatur, morbum dispulit. Ilujus
ine fætum diu agente, Antiocheni celebra-

me, testum alien agentes, Antiochium celebra-

771 CAPUT XXIV.

*Ut Magnus Sabbas et Theodosius Cœnobiarca
sub Justiniano vitum finierint.*

Justiniano adhuc imperium administrante, et magnus ille Sabbas, et præclarus Theodosius, eremi præsides, superstites erant. Verum prior Theodosius ad Deum transiit. Sabbas autem nonagesimum tum agens annum, ab Äliensi antistite legatus iterum Constantinopolim ad Justinianum, in tenui atque imbecilli admodum senecta fluctuans, profectus est. Samaritani namque Juliano quodam rege sibi creato, plurimas Christianis superbe injurias tulerant. Ecclesias per sacrilegium compilatas igni vastaverant: eos qui secundum Deum pie vivendum sibi statuissent, post multa et inenarrabilia supplicia conciderant: et circum vicos disurrentes, atque sanctorum loculos violantes, in ignem conjiciebant. Ea vero circa Neapolim acciderant maxime, cuius episcopum ense occiderant, et presbyteros quosdam comprehensos, et deinde in frustra dissectos, una cum qui-

bus tam martyrum reliquiis in sartagine frixerant, & tamen nulla prorsus teneritate et contumelia contra Christianos abstinentes. Quae ubi Justinianus intellectus, multa manu cum illis congressus, cum alios multos, tum Julianum ipsum occidit. Captus quoque Silvanus quidam Scythopoli, et igni crematus, perquam acerbam vitæ catastrophem subiit : vir qui plurimum per effrenatam petulantiam in Christianos illussisset, et divina vindicta ad id tempus conservatus esset, ut debitas ad eum modum persolveret poenas, quemadmodum et dominus Sabbas ei praedixerat. Arsenius autem quidam nomine et dignitate illustris, ejus quem diximus Juliani comes, Constantinopoli erat, et calumnias quasdam falso adversus Palæstininos stebat, perinde atque tyranno multis in rebus adjutores fuissent. Horum gratia Sabbas, sicuti dictum est, orator rursum Constantinopolim venit. Eum vero veluti angelum, et cœlestis Jerusalemi civem, cœlitus venientem, perquam celebri pompa imperatorcepit : quidquid in urbe illustrium esset virorum, ipsumque adeo Epiphanius patriarcham obviam illi mittens. Porro ubi longe advenienteum imperator agnovit, eximiam capiti ejus coronam immovere vidit : 772 quod et ipsum Anastasius olim, cum ad eum veniret, conspexit. Itaque illi occurrit, et benedictione accepta, sane quam libenter eum eo fuit, et facillime quidquid is volebat fecit. Qui inde reversus, et ipse ad æternam immortalemque vitam, condigna laborum præmia receptus, transiit.

CAPUT XXV.

De miraculo insigni, quod puer Hebreo a sanctissima Dei Genitrice accidit.

Anthimo (¹) vero, quemadmodum dixi, episcopali throno in urbe imperiali dejecto, et Mena pro ipso ab Agathone papa electo atque ordinato, miraculum quoddam Constantinopoli, dignum quod memoretur, accidit ; quod sane ita ut potero exponam. Consuetudo a multo tempore imperanti urbi fuit, ut cum plusculum de partibus immaculati divinique corporis Domini et Dei et Servatoris nostri Jesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos, ex eis qui ad præceptores in Iudum litterarium cunt, accenserent, qui jejuni reliquias eas ederent. Quod quidem mihi quoque a se numero, cum puer admodum essem, et maxime a prima aetate in sacris aëribus versari studio haberem, contigit. Tale quiddam sub Mena quoque patriarcha evenit. Cum pueris ad id delectis, puer quoque viri religione Iudei, vitro confiando vitam tolerantis, aggregatus est. Puer is, ubi diutius ultra solitam horam moratus dominum venit, et causam tardioris redditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quod scilicet cum aliis pueris in aede sacra divinas partes edisset, renuntiavit, pater re nova andita, furore percitus,

τηγάνιζον, οὐδεμίας τόλμης ή θρεως κατὰ Χριστιανῶν φεισάμενοι. Α δή γνοὺς Ἱουστινιανὸς, χειρὶ πολλῇ συμβαλών ἔκεινοις, δλλούς τε πολλούς ἀναιρεῖ καὶ Ἰουλιανὸν αύτὸν. Συλληφθεὶς δὲ καὶ τις Σκουανὸς ἐν Σκυθοπόλει, πυρὶ παραδίδοται καὶ πικρὴν οἰνοῦ καταστροφὴν τοῦ βίου ὑψίσταται, ἀντέρ πλειστα κατὰ Χριστιανῶν πεκαρφνηκὼς, καὶ τῇ θειᾳ δίκῃ ἐνταῦθα ταριευθεὶς, ἐν' ἀρχοῦσαν οὐτως ἀποτίσῃ καὶ τιμωρίαν ὥστεπερ δή καὶ δ θεος Σάδης ἔκεινῳ προήγγειλεν. Ἐλλούστεριος δέ τις ὁ ἄξιαν, Ἀρσένιος τοῦνομα, ἀκόλουθος; ὅν τῷ προειρημένῳ, τῇ Κωνσταντίνου γεννέμενος, ψευδῆ κατὰ τῶν Παλαιστινῶν ἐρήπτεν, ὡς εἰεν τῷ τυράνῳ πολλὰ συμβαλλόμενον δι' οὗτος Σάδης, ὡς εἰρηται, προσθεύσων αὐτοῖς ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔφοίται· οἷα δέ τινι ἀγγέλῳ καὶ τῆς ἀνω Ἱερουσαλήμ πολιτεία οὐρανόθεν ἤκοντι, περιφανῇ ἐποίει τὴν προπομπὴν δικράνων· πᾶν ὅσον τῆς πόλεως ἐπιφανεῖς ἦν καὶ αὐτὸν Ἐπιφάνιον τὸν πατριάρχην εἰς ἀπαντήν ἔκεινου προπέμψας. Ἐπει δὲ πόρρωθεν προσιόντα καὶ βασιλεὺς ἀνεγίνωσκεν, ἕωρα τινά στέφανον ἔχαλλον τῇ ἔκανον ἐπικείμενον κορυφῇ δ δή καὶ Ἄντεστάσιος πάλαι τεθέατο, ἡνίκα πρὸς αὐτὸν ἐπεφοίται. Ὑπαντήσας οὖν καὶ εὐλογίας ἀξιωθεὶς, ἕδεως ἔκεινῳ συνῆν, πᾶν δ τι βουλομένῳ ἦν, εὐχερέστατα διαλύσας. Ἐκείθεν δ ὑπεστρέψας, καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἀγγέλον καὶ ἀνώλεθρον διέβαντε βοῶτην, ἐπάξια τῶν πόνων τὰ γέρα ληψμένος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.
Περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ἐπὶ τῷ τοῦ Ἐβραίου παιδὶ πυρὶ τῆς ὑπεραρχίας Θεοτόκου.

Τοῦ δὲ τῆς βασιλίδος ἐπισκόπου Ἀνθίμου τοῦ θρόνου καταπισθέντος, ὡς εἰρηται, Μηνᾶ τε ἀντ' αὐτοῦ πρὸς Ἀγάθωνος τοῦ πάππα παίπεργέντος καὶ χειροτονηθέντος θαύματα τι γέγνεν ἐν τῇ Κωνσταντίνου λόγου πολλοὺς ἄξιον· δ δή δις γ' ἐνὸς διηγήσομαι. Ἐθος κεκράτηκεν ἐκ πολλοῦ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ὡς ἐπειδὸν πολὺ τι τῶν μερίδων τοῦ ἀχράντου καὶ θείου σώματος τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναπολειψθείη, μεταστέλλεσθαι τοὺς ιερέας, παΐδας ἀφθόρους ἐκ τῶν ἐς χαμαὶδιασκάλου φοιτώντων, καὶ ταύτας νήστεις ἰσθίειν. Ο δή καὶ ἐμοὶ πολλάκις νεωτέρῳ κομιδὴ γε δυτὶ ἐπισυνέη γενέσθαι, μάλιστα θείοις τερένεσι διατρίβειν ἐκ νέου πεποιημένῳ σπουδῇν. Τοιοῦτον τι καὶ τότε Μηνᾶ πατριαρχοῦντος συνέβαινε. Συνηλίθη τοινυν τοῖς ἡρημέοις ἐπὶ τούτω παῖσι, καὶ τι παιδίον Ἐβραίου τὴν δόξαν ἀνδρός, ἐξ ὑέλων ποριζομένου τὸ ἔγγονον δ ἐπει πολὺ τι τῆς ὥρας ἀναλῶσαν ἐπ' οἶκου ἐγένετο, τὴν τῆς βραδυτῆτος αἵτινας ἔξαχρισομένοις τοῖς γονεῦσιν ἀνήγγελλεν, ὡς εἴη τοῖς δλλοῖς παισιν ἀνά το δείπνος τῶν θείων μερίδων ἀποφαγέν. Ο δὲ πατήρ τῷ καινῷ τοῦ ἀκούσματος εἰς θυμὸν ἀναφείται, τὴν κάμινον

(1) Apud Evagrium Anthimo throno Constantiopolitanō ejecto, Epiphanius episcopum creatum

et Epiphanio Menam successisse, scriptum est lib. IV, cap. 36.

ὑπανάψας, ἐνθα τὴν οὐαλον ἐμδρόφου, τῷ τῶν ἀν- θράκων πνιγεῖ λαβὼν ἀκοντίζει· τὸν παιδία· μηνίσας· τῷ πεπραγμένῳ, καὶ μηδὲν εἰδὼς· διὰ τοῦτον· Ἐπεὶ δὲ τὸν παιδία ἡ μήτηρ ἀναζητοῦσα βραδύνοντα οὐδαμοῦ εὑρισκε, πανταχοῦ περιήσει τὴν πόλιν, δεινὸν διόφυρομένη καὶ ἐπικακώσυσα τῷ παιδί· καὶ δὴ μετὰ τρίτην ἡμέραν παρὰ τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐργαστηρίον γενομένη, θρήνοις ὑπερφυέσι σπαράττουσα ἐστήν, ἐκάλει τὸν παιδία διωλύγιον ἐπιστένουσα. Ὁ δὲ παι; τῆς μητρικῆς ἡσθημένος βοῆς, ἐκ τοῦ πνιγέος τὴν ἀπόκρισιν ἐποιεῖτο· ἡ δὲ εὐθὺς τὰς θύρας συντρίψασα, περάδοξον οἶον ἔωρα τὸν παιδία ἐπὶ μέσος· καθεστῶτα τοῖς ἀνθρακίς, μηδὲ τρίχη τῆς φλογὸς λυμήναται δυνηθεῖσης. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἡρωτάτο πῶς ἀπαθῆς διαμεμενήκει, γνωίσκα τινὰ τῶν ἐπιφανῶν· ἔλεγε πορφυρὸν ἀναβεβλημένην στολὴν, παι; αὐτῷ συχνὰ φοιτῶσαν, ὅδωρ ἔγχειν, καὶ τούτῳ τὸ πλησιάζον τῆς φλογὸς κατευνάζειν, καὶ σίτα παρέχειν ἡνίκα πεινώῃ. Ὡ; δὲ ταῦτα ἰουστινιανῆς ἔγνω, τὸν μὲν παιδίον σὺν τῇ μητρὶ τῷ θείῳ τῆς παλιγγενεσίας προσῆγε λουτρῷ, καὶ ἀπεκλήρου θεῷ· τὸν δὲ γε ὑελουμγὸν μὴ ἀνασχέμενον τὰ Χριστιανῶν ἐλέσθαι, ἐν συκῇ οἷς παιδοφόρον ἀνεσκολόπιζεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῇδε προέδη. Ἡμεῖς δὲ αὐτὶς ἐπὶ τὸ προκείμενον τὴν τοῦ λόγου ῥύμην ἀγάγωμεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Περὶ τῶν προεδρευόντων τηγνικῶν τῶν μεγάλων πόλεων· καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς Μηρᾶ τε καὶ Βιγλαλίου τοῦ Ρώμης.

Κατὰ δὲ τούτον τὸν χρόνον, τῆς μὲν Ἀριανοῦ Βιγλαλίου; διαδεξάμενος τὸν Σιλεύριον, δε τὸν Ἀγάθωνα. Τὴν δὲ Κωνσταντίνου διείπεν Εὔτυχιος διαδεξάμενος· κατὰ τὴν σύνοδον τὸν Μηνᾶν, δε; Ἀνθίμον· Ἐπιζάνιος; δὲ ἐκείνου προσῆν. Ἐπὶ δὲ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείου θρόνον μετὰ θεοδόσιον ἐκβλήθεντα, ὡς εἴρηται, ἐτι περιήν δὲ Ζωΐος· οὗ μετὰ μικρὸν τοῖς αὐτὸν ἡγησαμένοις προστεθέντος, Ἀπολλίναριος τὴν καθέδραν ἐλάμβανεν· ἀνὰ δὲ τὴν Ἀντιόχου μετὰ Ἐφραίμιον Δομινίνος ἀνήσκε τὸν θρόνον. Ἐν δὲ ἵεροσολύμοις μετὰ Μαρτύρον, καὶ Σαλούστιον, καὶ Ἀλίαν τὸν περιώνυμον, Ἰωάννης διείπε τὸν θρόνον· μεθ' ἐν Πέτρος δὲ θαυμαστὸς, καὶ αὖ μετὰ τούτον Μαχρίων, μήπω βασιλέως προσταχμένου τὴν προσδίπλιαν· διδ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τὴλαθη καθέδρας· ἐλέγετο γάρ εἰπερ τις τὰ ὑπεριγένους δόγματα μάλα πρεσβεύειν. Οὐδὲ ἐξεληλαμένου, Εὐστόχιος ἐπὶ τὴν Ιερὰν καθέδραν ἀνήγετο. Εἰδέναις μέντοι χρέων, ὡς ἐπάππας Βιγλαλίου τῆς Ἀριανῆς ὑπὲρ Γόθων αὐθίς δλεύσης, φεύγων τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε. Λαζαρέας δὲ ὑπὲρ βασιλέως τυχών τῆς εἰσιδόσης, ἐνοῦν διπισχυστο τὴν Ἐκκλησίαν, ὃς τε καὶ τὰ προσιστάμενα τῇ πίστει τρία κεφάλαια ποιήσαις ὑπὲρ ἀνάθεμα θέσεις τοσούτον δὲ ἐπήρθη φρονήματος, ὡς καὶ

(1) Apud Ficos ut patricidiam in crucem egit.
(Evagri.)

(2) Silverius papa, Theodoræ Augustæ iussu, quod Anthimum Constantinopolitanum episcopum hæresis damnatum restituere voluerit, in Pontiam

A fornacem ubi vitrum conformabat, succedit: et puerum arreptum, in eum prunis flamma suffocata candentem conjectit, ob factum tale iratus: quamvis filius sciens nihil admisisset. Porro mater ubi puerum diutius non comparentem quæsivisset, et non invenisset, urbem omnem circumlit, perquam acerbe plorans atque lugens: et die tertio ad officinam mariti consistens, ingenti planctu seipsam lanians, prolixiusque ingeniscens, filium vocavit. 773 Atque ille materna voce agnita, responsum e furno reddidit. Tum mater ostio furni fracto, cum miraculo maximo, in mediis prunis puerum stante vidit, ita prorsus in columem, ut ne capillum quidem flamma lederet potuerit. Et ubi causam incolumentis quæsivit, mulierem quamdam illustram, purpurea amictam stola, frequentius ad eum venisse, aquam sibi infusisse, et flammam ea appropinquantem extinxisse, cibum etiam cum esuriisset, præbuuisse, dixit. Hæc postquam Justinianus cognovit, puerum cum matre divino regenerationis lavacro adhibuit, Deoque dicavit. Patrem autem, qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidiam, in sicuin arborem, perinde atque in cruce ei egit (1). Verum hæc quidem sic accidere. Nos autem ad institutum orationis cursum revertamur.

CAPUT XXVI.

De episcopis magnarum tum temporis urbium, et de dissidio Menæ et Vigiliū episcopi Romani.

Eo tempore Romæ Ecclesiam regebat Vigilius, post Sylverium (2), qui Agathoni successerat, episcopus creatus. Constantinopoli vero synodi tempore Menæ successit Eutychius. Menam porro Anthimus, hunc autem Epiphanius præcesserat. Alexandriae post Theodosium, throno, sicuti dictum est, dejectum, Zoulius episcopus subrogatus, superstes adhuc erat. Atque ubi is paulo post decessoribus suis est aggregatus, Apollinaris cathedralē ejus accepit. Apud Antiochenos in locum Ephræmii Domininus substitutus est, Hierosolymis autem post Martyrium, et Salustum, et Heliam celeberimum, Joannes episcopatum administravit. Post hunc rursum Petrus ille admirandus, et post Petrum Macarius, cum imperator nondum episcopatum ejus comprobasset. Quapropter etiam ecclesiastica turbatus est cathedra. Dicebatur enim, quantum alius nemo, Origenis dogmata vulgare. Hoc vero repudiato, Eustochius in sacram sedem concendit. Illud non præteriundum, Roma a Gotthis iterum capta, 774 Vigilium (3) profugientem Constantinopolim venisse: ubi cum ab imperatore magnifice esset acceptus, ad unionem se Ecclesiam reducturum esse, ita ut tria quoque fidei insulam relegatus, ibi oppetiit mortem. (Diac.)

(3) Vigilium ob eamdem, quam decessor ejus Sylverius, causam, indignatione Augustæ Constantinopolim ductus, indeque in exsilium actus est. (Diac.)

adversantia capitula anathemate jugularet, pollicetus est. **E**o vero insolentiae progressus est, ut et Menam a communione quatuor mensibus excluserit. Idem sane et Menas aduersus illum fecit. Sed enim Justinianus rebus hujusmodi ad iram commotus, qui eum comprehenderent misit. Vigilius autem sibi metuens, ad Sergii martyris aram consufit: et sacris ibi fistulis implicitus, non prius inde extractus cessit, quam illes evertit. Erat namque magnus, et corporis statu vastus. Postea vero cum ejus rei Justinianum pœniteret, partibus suis interponente imperatrice Theodora, Vigilium suscepit: atque ille rursus Menam ad communio nem admisit. Quo tempore encania vicesimo nono Junii die templi sanctorum Apostolorum sunt celebra, et sacrae apostolorum reliquie in enrru aureo a Mena circumvectæ. Hoc ipso anno Menas decessit, et Eutychius, sicuti diximus, thronum ejus recepit, qui monachus et presbyter, neconon antistitis Amaseni responsorum dandorum minister fuit.

CAPUT XXVII.

De sancta magna quinta universali synodo.

Itaque episcopatum veteris Rōmæ administrante Vigilio, **M**ox autem primum Mena, deinde Eutychio; Alexandriæ, Apollinari, Antiochiae Dominino, Hierosolymorum autem Eustochio: cum eis etiam adisset Gregorius Agrigentinus, vir vite sanctitate, eloquentia, et veritatis doctrina omnibus prope C superior: imperator Justinianus sanctam quintam œcumenicam synodum, episcopis ecclesiistarum omnium evocatis, coegit, ejusmodi ob causam. Eustochius Hierosolymorum episcopus, cum permutati in Palæstina, qui Origenis dogmata proliferentur, **775** florent, potis immumque ibi ea secta in nova quæ dicebatur Laura, obtineret, magno studio ut eos inde abigeret, egit. Proinde ea ipsa quam dixi, nova mandra occupata, illos veluti communia et profana piacula ecclesia exigit. Illi autem undequaque dispersi, multos ad partes suas retractos, ut auxiliu eis ferrent rogarunt. Et non paucos auxiliares habueret socios. Maxime vero eos desedavit Theodorus cognomento Ascidas, Cesareæ Cappadociæ episcopus, idemque Justiniani imperatoris assessor, censiliarius gratus illi et fidus maxime visus: quippe qui ob ius dextre ex sententia principis agendas ei placeret. Hic ubi, quantum potuit, autam imperialem communivit, impietatemque quæ nefanda omnia flagitia excelleret, Eustochii rem in Palæstina actam, vocavit, in urbem imperantem cu o Eustochio præcipue evocantur Rufus uagni Theodosii, et Conon magni Sabbæ mansio nis præfectorus, eremii uterque dux, cum monasticiorum quibus prælibant causa, tum propter virtutem suam maxime. Venere cum illis alii quoque, non multum eis gloria cedentes. Postquam Patres ibi in loco uno convenere, causam in primis Ori genis, Didymi et Evagrii, in medium protulere:

A Μηνᾶν ἀκοινωνῆσθε δοῦνας τεττάρων μηνῶν ἐπίσης δὲ καὶ Μηνᾶς ἐκείνη ἐποίει. Περιοργῆς δὲ τοῖς τοιούτοις γενόμενος Ἰουστινιανὸς, Ἐπειπε συλλαβέσθαι αὐτὸν· δὲ δεῖται, ὑπὸ τὸ Σεργίου τοῦ μαρτυρος θυσιαστήριον ἀπεδίδρασκε· καὶ τοῖς Ἱεροῖς καλάμοις περιπλακεῖς, οὐ πρότερον ἐκείθεν ἐλκέμενος ἔξιτιν, ἵως οὐκ ἐκείνους κατέστρεψεν· ἢν γάρ μέγας καὶ ὑπερπληθῆς τὴν πλάκων τοῦ σώματος. Ἐ; ὑστερον δὲ μεταμέλῳ χρησάμενος Ἰουστινιανὸς, μέσης οἱ γενομένῃς τῆς βασιλίδος Θεοδώρας, δέχεται τὸν Βιγίλλιον· δὲ δὲ αὐθίς προσίεται τὸν Μηνᾶν· ὅπηνίκα καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεώ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων ἐγένετο τῇ εἰκοστῇ ἑνάτῃ Ἰουστινοῦ μηνῷ, ἐν διήματι χρυσῷ Μηνᾶ τὰ θελα τῶν ἀποστόλων λείψανα περιταγάδντος. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Μηνᾶς μὲν τὸν βίον λιπὼν μετεχεῖται· Εὐτύχιος δ', ὡς ἐργαται, ἀντ' αὐτοῦ τὸν θρόνον ἀνέβαινε, μοναχὸς ὧν καὶ πρεσβύτερος καὶ τις λόγοις τοῦ Ἄμασεις διακονούμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Περὶ τῆς ἀρίας καὶ μεγάλης πέμπτης οἰκουμενικῆς συνόδου.

Καὶ τοίνυν τῆς μὲν πρεσβυτέρας Ῥώμης τὸν θρίνον πρωτεύοντος Βιγίλλιου τῆς δὲ νεωτέρας τὰ μὲν πρῶτα Μηνᾶ, ἐπείτα δὲ Εὐτύχιου τῆς δὲ Ἀλεξανδρου Ἀπολλιναρίου Δομηνίου δὲ τῆς Ἀντιοχέων, καὶ τῆς Ἱεροσολύμων Εὐστοχίου· συνόντος τούτοις καὶ Γρηγορίου τοῦ Ἀκραγαντίνου, ἀνδρὸς βίᾳ καλλιγρα φεῖδος τοῦ ἀληθείας πάντας σχεδὸν ὑπερλάμποντος· δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τὴν ἀγίαν πέμπτην οἰκουμενικὴν ἥμιον: σε σύνοδον, τοὺς ἀπανταχοῦ ἡγεμόνας ρεταστείλαμεν τῶν ἐκκλησιῶν, τοιᾶσδε ἡγησαμένης αἰτίας. Οἱ Ἱεροσολύμων Εὐστοχίος, τῶν τὴν Ὀριγένους φρονούντων ἐν Παλαιστίνῃ πολλῶν ἀκμάζοντων, ἐπὶ μᾶλλον δὲ κατακρατούντων ἐν τῇ ἐκεῖσε νάρι καλουμένη Λαύρη σπουδὴν ἐπιείτο ἀπελαύνειν τούτους ἐκεῖθεν· καὶ δῆ τὴν εἰρημένην νέαν καταλαβὼν μάνδραν, ἐξώθει ὄστερ διγῇ τῇς ἐκκλησίας κοινά. Οἱ δὲ ἀπανταχοῦ σποράδες γενόμενοι, πολλοὺς προσεταριζόμενοι, ἀρήγειν σφίσιν ἐδέοντο· καὶ πολλοὶ μὲν οἱ συμμαχοῦντες ἡσαν ἐκείνοις· μάλιστα δὲ τούτων ὑπερήσπικε Θεόδωρος δὲ ἐπίκλητης Ἀσκιδᾶς, ἐπίσκοπος; μὲν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ προκαθημένης πόλεως Καισαρείας καθεστηκώς, Ἰουστινιανῷ δὲ βασιλεὺς πάρεδρος, φίλος τέ οἱ δοκῶν καὶ πιστότατος, καὶ ἐπιτεθείως ἔχων τὰ θυμήρη πράττειν ἐκεῖθεν. Δονούτος οὖν ἐκείνους ὡς ἐνὸν τὰ ἀνάκτορα, ἀσέβειαν καὶ ἀθεμιτουργίας ἀπάσης ἐπέκεινα καλοῦντος τὰ Εὐστοχίων κατὰ τὴν Παλαιστίνην γενόμενα, ἀνὰ τὴν βασιλέως στέλλονται πόλειν Ροῦφος ἡγούμενος τῆς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου μονῆς, καὶ Κόνων τῆς τοῦ μεγάλου Σάβδου προεστηκώς· ἀρχηγῷ καὶ ἀρμφῳ τῆς ἐρήμου ἐν τε τῶν φροντιστηρίων ὧν ἡγούντο, καὶ τῆς οἰκείας μάλιστα ἀρετῆς. Καὶ δῆλοι δὲ οὐν αὐτοῖς ἡκον, οὐ παραπολὺ τῆς δύνης λειπόμενοι· οὐ δῆ κατὰ ταυτὸν γνόμενοι, τὰ κατὰ τὸν Ὀριγένην, διδύμην τε καὶ

Εύάγριον, ἐν πρώτοις ἔκινουν· ὡς ἀρα εἰεν Ἐλλήνων δέξας τοῖς δρθίσας τῆς Ἐκκλησίας δόγμασ: παραστείραντες, καὶ δένον ἐκ μέσου τούτους γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἀσκιδᾶς μεθέλκων ἐτέρῳ, τὰ κατὰ τὸν Μοψουεστίας ἐπῆγε Θεόδωρον, τὰ τε κατὰ Θεοδώρητον καὶ Ἰβαν τὸν Ἐδέσσης ἐπίσκοπον· Θεοῦ τὸν πάντα πανοφά: οἰκονομοῦντος, ἵν' ἐκεῖθεν καὶ ἐντεῦθεν τὰ κατειφανὴν καὶ βίθηλα τῶν διγμάτων μαχράν ἐπειθῆ. Καὶ ἦν πρώτης κανήσεως γενομένης, ἀνεζητείτο εἰ τέως δέοι τοὺς τετελευτήστας ἀναθέματι περιβαλεῖν. Εὐτύχιος δὲ τηνικάτα πειράν, ὥμων εἰς ἄρχ. ν τῆς Θείας Γραφῆς, περιβόντος· Εἴτε Μηνᾶ, οὐ τῶν ἐπισήμων τις ὁν, ταῖς γάρ ἀποκρίσεσιν, ὡς γε εἰρηται, τοῦ ἐπισκόπου Ἀμασείας διηκονεῖτο, διαβρήδηγον οὐτωσι ἀπεφήνατο, οὐκ ἐν φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν καταφρονήματι τούς ἀλισθέντας ἑωρακός, μηδὲ βουλής τούτο δεισθα:· ἔτι γε καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας οὐ τοὺς ἔωντας λεπέτας τῶν δαιμόνων πάλαι κατέφαξεν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ πολλοῦ τεθνήκτων τάς Θήκας ἀνώρυξεν· διπερ εἰρημένον καλῶς: ἐδόκει πᾶσι λελέχκι:· ὡς ἐντεῦθεν καὶ Ἰουστινιανὸν ἀγάμενον τὸν ἀνδρα, ἐς τὸν τῇ: βασιλίδος ἀναβιβάσαι θρόνον τηνικάτα Μηνᾶ τελευταὶ οαντος. Ὁ μὲν οὖν Βιγλίος, καίπερ ἀγράφως δούς, συνεδρεύειν οὐχ εἰλετο, ἀλλὰ μετὰ τὴν σύνδονον, ὡς μοι ἥρθησται, ἔξιῶν καὶ ἐπὶ τὴν Τάρην ἴων, θανάτῳ ἐνοδίψ τὴν πρὶς ἐκείνην ἀφίξεν διεκόπετο. Τίς συνδόνος δὲ τιθροισμένης, Ἰουστινιανὸς ἐπύθετο, τὸν ἀλέγοντας περὶ ὁν εἰσάγεται Θεόδωρος κατὰ τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον καὶ Θεοδώρητον, καὶ τὸν ἄγιον Κυρίλλου συγέταξεν· ἔτι δὲ καὶ τῆς λεγομένης Ἰβα ἐπιστολῆς πρὸς Μάριν σταλεῖσθαι τὸν Πλέραν. Καὶ δὴ πολλῶν ἥρεων Θεόδωρον καὶ Θεοδώρητον ἀναγνωσθεισῶν, καὶ ἐμφανῶς ἀποδεδειγμένου ὡς οὐ νῦν, ἀλλὰ καὶ ἐκπαλαι: Θ.δωρὸς ἐκκήρυκτος ἐγεγόνει, καὶ τῶν λεπῶν απτηλείφη δέλτων, καὶ ω: χρ.ῶν εἰη καὶ μετὰ θάνατον τοὺς αἱρετικοὺς κατακρίνεσθαι, τὸν μὲν Θεόδωρον ἔξαυτῆς ἀναθέματι περιβάλλον· ἔτι δὲ καὶ τὰ εἰρημένα Θεοδώρητῷ κατὰ τῶν δυοκαίδεκα κεφαλαίων Κυρίλλου τοῦ θεοπεσίου καὶ τῆς ὅρθης πίστεως· πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἰβα ἐπιστολὴν, ταῦτα πρὸς λέξιν ἀποζηνάμενοι· «Τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις παραβολὴν...» Καὶ μεθ' ἔτερα· «Κατακρίνομεν δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοὺς ἄλλοις ἀπασιν αἱρετικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσι παρὰ τῶν εἰρημένων ἀγίων τεσσάρων συνδόνων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ Θεόδωρον τὸν λεγόμενον ἐπίσκοπον Μοψουεστίας, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα· καὶ τὰ ἀσεβῆς συγγραφέντα περὶ Θεόδωρῆτον κατά τε τῆς ὅρθης πίστεως, καὶ τῶν ἰδίων τεσσάρων συνδόνων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ Θεόδωρον, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἀγίας πρώτης συνδόνου· καὶ ὅσα ὑπὸ συνηγορίας Θεόδωρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ συγγέρωπται. Καὶ πρὸς τούτοις ἀναθεμα-

A videlicet quo: Graecorum opinione rectis Ecclesiæ doctrinis periperam illi immiscuerintur: easque opiniones tollendas esse censuere. At Ascidas ex altera parte Theodori Mopsuestiensis, et Theodoriti, et Ibae Edesseni opiniones produxit: Deo hoc sic quam sapientissime disponente, ut hinc et inde nova et profana dogmata longius rejicerentur. Prima conflictatione facta, quæstum est: Autum demum jam olim defunctos anathemate serire liceret. Ibi tum Eutychius, Mena adhuc superstite, vir sacrarum Litterarum summe peritus, minus tamen celebris, quod episcopo Amaseno, quemadmodum dictum est, a responsis esset, eos qui in conventu congregati erant, non recta, sed ridenda etiam atque cotemenda sapere videns, disertis verbis, neque consilio, neque deliberatione ulla eam rem egere dixit: propterea quod et Josias rex non tantum viventes dæmonum sacerdotes olim jugularit, sed et eorum qui longo ante tempore mortui fuerant, 776 sepulcræ effoderit. Quod verbum bene ab eo dictum esse omnibus videbatur. Justinianus certe virum ob id admiratus, Mena eis diebus defuncto, in imperialis urbis thronum extulit. Porro Vigilius, etiam ei scripto interveniente, cum Eutychio convenienter, assidere tamen illi noluit: sed is synodo finita, quemadmodum a me dicetur, Constantinopoli Romani profectus, in itinere fatis concessit. Synodo (1), sicuti dixi, coacta, Justinianus, quidnam de rebus Theodori Mopsuestiensis, et Theodoriti, ejusdemque scriptis, quæ adversus duodecim capita sancti Cyrilli compositi, et præterea de Iba ad Marinum Persam missa epistola dicerent, interrogavit. Atque ubi multa Theodori et Theodoriti dicta lecta, et clare satis demonstratum est, non tum solum, verum antea etiam dudum Theorum Mopsuestiensem ab Ecclesia proscriptum, et ex sacrarum tabularum albo ejectum esse, haereticosque etiam post eorum mortem damnandos esse: nulla interposita mora, Theodorum ipsum, et præterea quacunque Theodoritus contra duodecim divi Cyrilli capita et rectam fidem seripsisset, atque insuper Ibae epistolam, anathemati subjicerunt, decreto in hac verba composto: «Cum magnus Deus et Salvator noster Jesus Christus, iuxta evan gelicam parabolam...» Et deinceps: «Condemnamus vero, et anathemate confodimus, præter alias omnes haereticos, a dictis sanctis quatuor conciliis, et a sancta catholica et apostolica Ecclesia contumulos, atque anathemate jugulatos, Theodorum etiam, qui Mopsuestiae episcopus dictus est, impia que eius scripta: et quæ impie quoque Theodoritus adversus rectam fidem, et duodecim capita ejus qui in sanctis est Cyrilli, et contra priorem sanctam synodum Ephesiam: denique, quæcumque idem Theodoro et Nestorio patrocinatus scripsit. Ad hæc anathemate ferimus impiam etiam episto-

(1) Adfuerunt huic synodo Patres 165.

lao, quæ ab Iba ad Marim Persam conscripta esse dicitur. » Et post verba pauca quatuordecim capitula de recta et irreprehensibili fide exposuerunt. Hæc quidem sic acta. In secunda autem sessione, post quam **777** ab Eulogio, Conone, Cyriaco, et Pancratio, monachis Hierosolymitanis, libelli contra impia Origenis, qui et Adamantius dictus est, dogmata, et contra impietatis et seductionis ejus sectatores oblati et lecti sunt: Justinianus rursum synodus de eis sententiam dicere jussit, libellis quoque qui Vigilio papa de eis rebus scripti erant, in medium prolati. In quibus erat, Adamantio studio suiss, ut Græcis nugamentis et Manicheis zizaniis, apostolicorum dogmatum impletet puritatem. Synodus itaque rem ad Justinianum, post exclamaciones in Origenem, et qui itidem ut ille seducti essent, factas retulit. Quorum quedam in hæc concepta erant verba, sicut ea ex commentariis synodi istius excerpimus. « Qui animum obtimes cœlestis participem generositatis, Christianissime imperator... » Et deinde: « Effugimus igitur, effugimus istam, quam ignoramus, externam vocem, et tanquam larem atque prædonem ejusmodi hominem anathematis laqueis arte districtum atque suffocatum, extra sacra Ecclesiæ mœnia abjecimus. » Et post pauca: « Actorum vero nostrorum ex eorum lectione vim cognoscetis. » Hisce conjunxerunt capitula, quæcumque Origenis sectatores professi sunt: quæ capitula concessionem simul et dissensionem eorum, atque etiam multiplicem errorem ostendunt. Quintum ex iis capitulum est, blasphemiarum certarum quarumdam ejus quæ nova Laura dicta est, personarum hisce verbis scriptum: « Theodorus Ascidas Cappadox dixit: Quando nunc apostoli et martyres miracula edunt, et in tantum sunt honorem, si in restitutione et instaurazione rerum Christo æquales non fuerint, qualis eorum restitutio futura est? » Idem monachi perquam diligenter etiam Didymi et Evangelii et Theodori alias plures blasphemias, ex eorum perperam scriptis libris collectas, ad synodum retulerunt: quas omnes anathemate considerunt, ordineque omnes exposuerunt. Quibus capitula addiderunt, quæ Origenis studiosi ex scriptis ejus excerpta profertur: in quibus et hæc furiosus ille docet: « Ante corpus ipsum anima est, quæ quidem in cœlis peccata commiserit. **778** Ad hæc: Cœlum, solem, lunam, stellas, aquas quæ supra cœlos sunt, animatas, et rationales quasdam virtutes esse. Præterea quod in resurrectione corpora hominum rotunda et orbiculari specie excitabuntur. Et quod omnium impiorum hominum, ipsorumque etiam dæmonum tormenta, finem habebunt. Quodque impii et dæmones in priorem suum ordinem et statum restituentur. Insuper quod pro dæmonibus quoque Christum crucifigi, atque id ipsum sapientius secundis futuris pati oportebit a spiritibus malignitatis,

A τιζομεν καὶ τὴν ἀσεδῆ ἐπιστολὴν, τὴν λεγομένην παρὰ Ἰεζοῦ γεγράψθαι πρὸς Μάρκον τὸν Πέρσην. » Καὶ μετ' ὅλῃ ἐξέστη τέσσαρα καὶ δέκα κεφάλαια περὶ τῆς ὁρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως. Ταῦτα μὲν οὕτω προέδη. Ἐν δευτέρᾳ δὲ συνελεύσει: λιβύης ἡλιανῶν ἐπιδεδομένων παρὰ τε Εὐλογίου, Κόνωνος, Κυριακοῦ καὶ Παγχρατίου τῶν μοναχῶν Ἱεροσολυμαῖς τῶν, κατὰ τῶν δυσσεδῶν δογμάτων Ὀριγένους; τοῦ καὶ Ἀδαμαντίου καὶ τῶν τῇ ἐκείνου δυσσεδεῖα καὶ πλάνη ἐφεπομένων, δὲ Ἰουστινιανὸς αὗτις τῆς συνδου περὶ τούτων ἀπεπειράστο· προφέμενος εἰς μέσον τὸν λιβύηλλον, καὶ διεγιᾶτε τῷ πάππαρ περὶ τούτων ἑταλή· ἐν οἷς δὲ ἰκνυται ὡς διὰ σπουδῆς τῷ Ἀδαμαντίῳ ἔγένετο. Ἐλληνικῶν θθίων καὶ ζιζανίων Μανιχαϊκῶν ἐμπλήσασι τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὸ ἀχραιφνές· καὶ τοίνυν ἀναφορὰ ἐς Ἰουστινιανὸν γέγονε παρὰ τῆς συνόδου μετὰ τὰς κατὰ Ὀριγένους ἐκδοχαῖς, καὶ τῶν ἐπίσης ἐκείνων πλανηθέντων· ὃν ἔντια τούτοις συνέκειτο κατὰ δῆμα· « Τῆς ἀνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν κεκτημένος τὴν ψυχὴν, Χριστὸν αινιώτατε βασιλεῦ! » Καὶ μετ' ὅλῃ· « Ἐφύγομεν τοίνυν, ἐφύγομεν ταῦτην. Οὐ γὰρ ἐγνωρίσαμεν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνὴν· καὶ ὡς ληστὴν τὸν τοιούτον τοῖς τοῦ ἀναθέματος βρόχοις ἀσφαλῶς περιστρέψαντες, τῶν Ιερῶν Εξω περιβόλων ἀπεβαλλόμεθα. » Καὶ μετ' ὅλῃ· « Τῶν δὲ παρ' ἡμῶν πεπραγμένων διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀναγνώσεως εἰσεσθε τὴν δύναμιν. » Τούτοις συνέξειν καὶ τὰ κεφάλαια τὰ ὅσα πρεσβεύειν οἱ τὰς Ὀριγένους δοξάζοντες ἐδάχθησαν δηλοῦντα τὰς τε συμφωνίας αὐτῶν, ἀτάρ καὶ τὰς διαφωνίας καὶ τὴν πολυσχιδῆ τούτων πλάνην. Πέμπτον ἐπὶ τούτοις ἔστι κεφάλαιον τῶν βιβλιαριμηθέντων ἀπὸ ίδικῶν προώπων τῆς καλουμένης νέας Λαύρας, ταῦτα διεξόντα· « Θεόδωρος Ἀσκιδᾶς δικαπαδόχης εἰπεν· Εἰ νῦν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες θυματούργοισι, καὶ ἐν τῇ τυσαντῇ τιμῇ ὑπέρχουσιν, ἐν τῇ ἀποκατάστασει εἰ μὴ Ιησοῦς γένοιτο τῷ Χριστῷ, ποία ἀποκατάστασις αὐτοῖς ἔστιν; » Οἱ δὲ αὐτοὶ μοναχοὶ καὶ Διδύμου καὶ Εὐαγγρίου καὶ Θεοδώρου ἀλλας πολλὰς βλασφημίας σπουδαῖς μάλα παρὰ τῶν κακῶν συγγραφέντων ἐκείνοις ἀπολεξάμενοι, τῇ συνόδῳ ἀνήνεγκαν· δὴ πάντα τῷ ἀναθέματι περιέβαλον· ἐφεξῆς δὲ πάντα κατέστρωσαν· οἵσις συνέξειν καὶ τὰ κεφάλαια ὅσα πρεσβεύειν οἱ τὰς Ὀριγένους δοξάζοντες, ἐκ τῶν ἐκείνων συγγραφέντων ἐδάχθησαν· ἐν οἷς καὶ τάδε ὁ μανιώδης φράσις· « Πρὸ τοῦ σώματος τοῦ ψυχῆς, ἐν οὐρανοῖς αὐτῇ γεγενημένων ἀμαρτιῶν. Λέγει πρὸς τούτους τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὸν ήλιον, τὴν σελήνην, τε καὶ τὸν ἀστέρας καὶ τὰ οὐδάτα τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, ἐμψυχα, καὶ λογικάς τινας εἶναι δυνάμεις· ἔτι δὲ καὶ ὡς ἐν τῇ ἀναστάσει σφαιροειδῆ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἔγειροντα· οὐμάτα· καὶ διτεπερ πάντων ἀσεδῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸς γε δαιμόνων ἡ κόλασις πέρας ἔχει· καὶ ἀποκατεψήσονται ἀσεθεῖς; τε καὶ δαιμόνους εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν· καὶ δὲτι καὶ ὑπὲρ δαιμόνων δεῖ τὸν Χριστὸν σταυρωθῆναι· καὶ πολλαῖς ταῦτο εἰ, τοὺς ἐσογένους; αἰώνας παθεῖν ὑπὲρ

τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας τῶν ἐν τοῖς ἐπουρα-
νίοις. Ἀλλὰ πάντα τὰ τῶν ἔκεινου βλασφημῶν
κατὰ μέρος ἔκτιθεσθαι μαχρὸν ἀν εἴη· εἰδέναι μέν-
τοι χρεών, ὡς εὐτός ἐστιν ὁ καὶ Μάνεντις καὶ Σα-
βελλίψ. Ἀρετὴ τε καὶ Εύνομίψ, οἵτις δὲ καὶ τῷ λοιπῷ
τῶν κακοδέξιων χορῷ, πρώτος τεὶς συγγράμμασι τὰ
ζεύναντα ἐπισπείρας· πεπερασμένην φάμενος ἔχειν
δύναμιν τὸν Θεόν· καὶ ἐλάττονα τὸν Υἱὸν τοῦ Ιη-
τρὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα πάλιν ἡτον τοῦ Υἱοῦ· δὲ
Υἱὸς κτίσμα καὶ γέννημα τοῦ Πατρὸς· καὶ κατὰ
πάντα μείον ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς· καὶ οὗτος φιλὸς ἀν-
θρωπος ἦν· καὶ οὗτος τὰ κτίσματα συνεΐδεια τῷ Θεῷ·
καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔκτοπα καὶ ἀλλοκοτά βλασφημεῖ,
καὶ ἐκ τῶν Πλατωνικῶν μάλιστα δοξῶν τὸ λιτόν
τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων συγχένγι. Πλὴν ἐκ τῶν
ἀναθεματισμῶν οὓς ἡ σύνοδος κατ' αὐτοῦ ἔξει-
βόησε, δῆλος γενήσεται ὁ ἀνήρ· ἔχουσι δὲ πρὸς
λέξιν ὡδε·

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ.

Περὶ τῶν βλασφημῶν Ὁριζέοντος, καὶ τῶν ἀρ-
θρατισμῶν οὓς ἀραθειατισθή παρὰ τῆς συν-
όδου· καὶ περὶ τινῶν ἀλλων ἐκκλησιαστικῶν.

«Εἰ τις λέγει ἡ ἔχει προσύπαρχειν τὰ; τῶν ἀνθρώ-
πων ψυχᾶς, οἷα πρῶην νόσος οὔσας καὶ ἀγίας δυνά-
μεις· κόρον δὲ λαβούσας τῆς Θεᾶς θεωρίας, καὶ
πρὸς τὸ χειρὸν τραπεζίσας· καὶ διὰ τοῦτο ἀποφυγεί-
σα; μὲν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης· ἐντεῦθεν δὲ ψυχᾶς
δυνομασθείσας, καὶ τιμωρίας χάριν εἰς σώματα κατα-
πεμφνείσας, ἀνάθεμα. Εἰ τις λέγει ἡ ἔχει τὴν τοῦ
Κυρίου ψυχὴν προσύπαρχειν, καὶ ἡνωμένην γεγενῆ-
σθαι τῷ Θεῷ Λόγῳ πρὸ τῆς ἐκ Παρθένου σαρκώσεως;
τε καὶ γεννήσεως, ἀνάθεμα ἔστω. Εἰ τις λέγει ἡ
ἔχει πρῶτην πεπλάσθαι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἀγίας Παρθένου,
καὶ μετὰ τὰῦτα ἐνωθῆναι αὐτῷ τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ
τὴν ψυχὴν ὡς προσύπαρχον, ἀνάθεμα ἔστω. Εἰ τις
λέγει ἡ ἔχει πάσις τοῖς ἐπουρανίοις τάγμασιν ἐξο-
ρισθῆναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, γενόμενον τοῖς Χε-
ρουσίμ Χερουσείμ, καὶ τοῖς Σεραφίμ Σεραφείμ, καὶ
πάσαις ἀπίλως; ταῖς δικαὶαι δυνάμεσιν ἐξημοιωθέντα,
ἀνάθεμα ἔστω. Εἰ τις λέγει ἡ ἔχει ἐν τῇ ἀναστάσει
σφατροειδῆ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγείρεσθαι σώματα,
καὶ οὐκ ὅμοιοιεὶ δρθίους ἡμᾶς ἐγείρεσθαι, ἀνάθεμα
ἔστω. Εἰ τις λέγει οὐρανὸν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην
καὶ ἀστέρας καὶ ὑδάτα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν,
ἐκμύχους καὶ ὑλικάς εἶναι τινας δυνάμεις, ἀνάθεμα
ἔστω. Εἰ τις λέγει ἡ ἔχει ὅτι ἐδεσπότης Χριστὸς ἐν
τῷ μᾶλλοντι αἰώνι ουρανοθεστα: ὑπὲρ δαιμόνων
καθὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω. Εἰ τις
λέγει ἡ ἔχει πεπερασμένην εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ δύ-
ναμιν, καὶ τοσαῦτα αὐτὸν δημιουργῆσαι διων περι-
δράσασθαι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἰ τις λέγει ἡ ἔχει πρότ-
καιρην εἶναι τὴν τῶν δαιμόνων καὶ ἀσεδῶν ἀνθρώ-
πων κόλασιν, καὶ τέλος; κατὰ τινα χρόνον αὐτὴν
ἔξειν, ἢ γίγνουν ἀποκατάστασιν γενέσθαι δαιμόνων ἡ
ἀτεῖν ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω. Ἀνάθεμα Ὅρι-

A qui in cœlestibus sunt. » Verum omnes illius blasphemias sigillatim exponere longum fuerit.
Illud porro scire oportet, hunc ipsum esse qui insano Maneti, et Sabellio, Ario et Eunomio, atque reliquo male sentientium choro, primus in scriptis eorum zizania aspergendi seminandique auctor fuerit, ut qui finibus certis terminatam vim Deum habere, Filium Patre minorem, et rursum Spiritum Filio inferiorem: Filium creatum et germen Patris, atque per omnia Filium Patre minorem, eundemque merum hominem, et creaturas coæternas esse Deo, dixerit. Alia denique hujus generis absurdâ prorsus et aliena, impie per blasphemiam effutti, Platonicis opinionibus simplicem apostolicorum dogmatum sinceritatem miscens atque confundens. Sed ex ipsis anathematismis, quos in cum synodus contorsit, qualis est vir fuerit, manifesto patebit. Qui de verbo ad verbum sic habent :

CAPUT XXVIII.

De blasphemis Origenis, et anathematismis, quibus
est a synodo mactatus: et de quibusdam aliis re-
bus ecclesiasticis.

C Si quis dicit, aut sentit, hominum animas veluti prius extantes, intellectuales mentes sive naturas et sanctas virtutes praexistere, contemplatione vero divina exsatiatas, atque in deteriorius prolapsas, et quod in eis charitas Dei refrixerit, inde ψυχᾶς, id est, animas quasi refrigerescentes nominatas, et pœnae gratia in corpora demissas esse, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, animam Domini præexistisse, unitamque esse Deo Verbo 779 ante incarnationem et nativitatem ex Virgine, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, prius formatum esse corpus Domini nostri Iesu Christi in utero Virginis sanctæ, et deinceps unitum esse ei Deum Verbum, atque animam, ut quæ prius extisterit, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, omnibus coæstibis ordinibus assimilatum esse Dei Verbum, ita ut ipsi Cherubim factus sit Cherubim, et ipsi Seraphim factus Seraphim, omnibusque adeo supernis virtutibus prorsus esse exæquatum, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, in resurrectione rotundæ et orbicularis figuræ hominum corpora exsuscitatum, neque constetur erectos nos excitatum iri, anathema sit. Si quis dicit, cœlum et solem, et lunam et stellas, et aquas quæ supra cœlos sunt, animalias quasdam esse et materiales virtutes, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, Dominum Christum in seculo futuro pro dæmonibus, quemadmodum et pro hominibus, crucifixum iri, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, virtutem Dei terminatam esse, eumque tantum in creatione condidisse, quantum complexus sit, anathema sit. Si quis dicit, aut sentit, temporanea esse dæmonium et impiorum hominum tormenta, siueque

(1) Rigidos (Lactant.).

ea tempore aliquo habitura, sive restitutionem dæmonum aut impiorum hominum futuram, anathema sit. Anathema sit Origeni, qui et Adamantius dictus est, et hæc promulgavit, una cum detestandis ejus et execrandis dogmatibus, et homini omni qui haec sentit aut asserit, aut aliqua ex parte quoque prorsus tempore ea defendere audet: in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. Post synodum imperator troparium, seu cantilenam, enjus initium est, *Unigenitus* (1) *Filius et Verbum Bei*, composuit, atque eam Ecclesie inter psallendum usurpandam tradidit. Ea porro ad hoc usque tempus veluti lege insolubili frequentatur. Ideon imperator tum primum Servatoris exceptionem toto orbe terrarum festo (2) die honorare instituit, sicut Justinus de sancta Christi nativitate fecit. Atque non ita longo post tempore, Mauricius sacrosanctæ Dei Genitricis dorationem quindecimo Augusti mensis die celebrari precepit. Patriæ quoque sœ Achrido præcipuum honorem habens Justinianus, archiepiscopali dignitate eam decoravit: ecclesiamque ibi liberam, quæ ipsa sibi caput esset, cum plena potestate constituit, et primam Justinianam 780 mutato nomine vocavit. Quemadmodum et in insula Cypro postea secundam Justinianam, caudemque archiepiscopalem, patrem ei cum Achrido honorem tribuens, fecit, in conjugis suæ Theodoræ Auguste inde ortæ favorem. Porro Achrido urbs est in excelso tumulo constructa, prope lacum maximum, qui Lychneodus nominatur, antiquitus autem Dassarites (5) vocatus est. In eo maxima vis piscium capitur. Drinus (4) vero fluvius se inde quoque provolvit, septentrionem versus fluens. Ex cultioribus etenim quæ ad Deabolim sunt partibus manans, et quem diximus lacum secans, et quasi Alpheus quidam pelagus sciendens, atque ad Arethusam fontem sensim marinis aquis innatando contendens, circa Boreale latus inde profluit, et ad patutis finem, eis quæ ab incolis Strudæ dicuntur evadit fluvius. Deinde se ad Occidentem inclinans, in nomine, quod totius Bulgariae antiquitus metropoli constituta fuerat, Verum hæc bactenus.

CAPUT XXIX.

Ut Justinianus recta fide excidens, impatibile ante Passionem Domini nostri corpus suisse, professus est.

Præterit interea temporis aliquid, et Eutychius, quod imperatori resisteret, nova quædam indu-

(1) Οἱ μονογενῆς Γίδες καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεῖξας διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθεὶς ἔκ τῆς ἀγίας Θεότου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρώπισας, σταυρῷθελής τε, Χριστὸς ὁ Θεός, βαντάνων πατήσας, εἰς ὧν τῆς ἀγίας Τριάδος, οὐδοῦξενόμενος τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματi, σωσον τοῦδε. Ille est: *Unigenitus Filius et Verbum D·i·, qui cum immortalis esces, dignatus es propter salutem nostram incarnari ex sancta Dei Genitrice et semper*

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Ως Ιουστινιανὸς τῆς ἀρβῆς δόκης παρατρι-
πελεῖ, δρθιαρτον πρὸ τοῦ πάδους τὸ τοῦ Κυ-
ρίου σῶμα ἐπρέσσενετ.

Χρόνου δέ τεινος μεταξὺ διαγενομένου, Εύτυχιος; μὲν, καὶ γά τινα εἰσάγειν βασιλέως ἡρημένου, οἴ-α-

*virgine Maria : et immutabili ratione homo factus,
et crucifixus, Christe Deus, morte mortem procul-
casti. Et qui unus es sanctæ Trinitatis, et conglori-
ficaris cum Patre et sancto Spiritu, salva nos.*

(2) Festus dies τῆς Ὑπαπαντῆς est idem qui Purificationis dies.

(5) Bassaritæ P. inio Thraciæ, Stephano Illyrici populi.

(4) *Drilus Illyrici fluvius.*

περ ἀνθίσταμενος, τοῦ θρόνου ἐκβάλλεται· ἀντεισδέ-
γεται δὲ Ἱωάννης ὃ ἐκ τοῦ Σιρίμιος ὡρμημένος.
Κώμη δὲ αὐτῇ ἐν τῇ Κυνηγικῇ χώρᾳ διακεμένη
ἔγγειτο· Ἀντιοχείας καὶ μένη. Τίνα δὲ τὰ κατιν-
έπερ εἰσάγειν ἥρητο βασιλεὺς, δι' αὐτὸν Εὐτύχιος
ἀπεώσθη τοῦ θρόνου, λέξιν ἔρχομαι. Οὐπω συχνός,
ἄς ειρηται. μετὰ τὴν εὐνοδὸν παριπεύει καὶ φρός·
καὶ δὲ τῶν ζιζανίων πάλαι σπορεὺς, τὴν τῆς Ἐκκλη-
σίας εὐντάθειαν μηδαμῶς ὅρδιν ἀνεχόμενης, διασα-
λεύειν τεύτην, ὡς περ τιστοῦ μηχανήμασι, σαθροῖς;
δόγμασιν αὐθίς; πειραν προσῆγε. Τῶν γάρ Σευήρου
δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας ἀπεληλαμένων, καὶ τῶν
τάκεινον φρον· ὑντων, ἐτι δὲ Ὁργένους καὶ Διδύ-
μου, καὶ Εὐαγρίου. καὶ τῶν δὲ λων ὡς ἀλλοκήτων
δογμάτων παραδεδομένων τῷ ἀναθέματι· καὶ πρὸ^τ
τούτων Ἀνθίμου, Πέτρου τε καὶ Ζωόρα τῶν δυσε-
δῶν, οἱ προειρημένοι ἀπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀλικαρ-
νασσέως καὶ Γαϊανοῦ Σευηρίται, πρωτοχήματι εὐσε-
βείας, τινὰς λιαν ἀνέπειθον στερβῶς ἀντιβαίνοντες,
διπερ ἡ ἐκ Παρθένου τῷ Σωτῆρι Χριστῷ Προστη-
φθεῖσα σάρξ πρὸ τοῦ πάθους; ἄφθαρτος ἦν, Ἡμεῖς;
γάρ, Εἰσογον, ἀνάγκῃ φύσεως τὰ ταύτης περιφέρο-
μεν πάθη, πειναν φημι καὶ δίψαν καὶ τὰ ἔξις. Ό-
δε Χριστὸς, ἀτε δὴ πάσχων ἐκών, οὐκ ἐπίσης ἡμῖν
τοι; τῆς φύσεως; νόμοις δουλεύων ἦν. Πρὸς ἄπερ οἱ
εὐεσθοῦντες ἀντέφερον λέγοντες, διπερ Εἰ καὶ
ἴκουσιν τὸ πάθος, ἀλλὰ ἐπίσης τιμῆν ἐπασχεν· ὥστε
πᾶς δυνάμεθα τὸ δρπας δὴ ποτε πάσχον ἄφθαρτον
κυρίως εἰπεῖν, καὶ μὴ φθαρτὸν, καθά δὴ καὶ τὸ ἡμέ-
τερον; Πρὸς δὲ πάλιν ἐκεῖνοι, "Οὐ τρόπον μετὰ τὴν
ἀνάστασιν ἄφθαρτον τὸ σῶμα λέγοντες; τοῦ Χριστοῦ
ὅμοιούσιν καὶ τὴν τοῦτο λέγετε, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ἡμεῖς; πρὸ τῆς ἀνάστασεως ἄφθαρτον λέγοντες, τῇ
ὅμοιούσιν αὐτὸν καὶ τὴν εἶναι διμολογοῦμεν. Οἱ δὲ
αὐθίς πρὸς αὐτοὺς ἀντεπῆγον, διτι Εἰ καὶ ἄφθαρτον
τὸ Κυριακόν σῶμα διμολογοῦμεν μετὰ τὴν ζωηφόρου
ἀνάστασιν, οὐ τῇ φύσει αὐτὸν ἄφθαρτον λέγομεν, τῇ
χάριτι δέ. Ως δὲ αὐθίς; ἐκεῖνοι ἀντέλεγον, διτι Καὶ
πρὸ τῆς ἀνάστασεως τῇ θείᾳ χάριτι ἄφθαρτον ἦν·
πάλιν ἐκεῖνοι, "Ἄλλα τὰ περὶ Χριστοῦ λεγόμενα τοῦ-
το οὐ συγχωρεῖ, Ἐφασκον. Πρὸ γάρ τῆς ἀνάστασεως
καὶ πεινῆσαι καὶ διψῆσαι καὶ τέλλα παθεῖν λέγεται.
Καὶ πᾶς ἀν εἰη τὸ τοιαῦτα πεπονθές ἄφθαρτον;
Μετά γε μὴν τὴν ἀνάστασιν, οὐδὲν τῶν τοιούτων
παθεῖν λεπορεῖται· ὥστε δῆλον ἐντυθεν, διτι πρὸ^τ
μὲν τῆς ἀνάστασεως φθαρτὸν ἦν τὸ τοῦ Κυρίου
σῶμα, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν διέμεινεν ἄφθαρτον.
Τό γε μὴν φαγεῖν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, οὐχ ὡς πε-
νῶν, ἀλλὰ κατ' οἰκογονίαν τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι

(I) *Aphtibartodocitæ isti non satis perspexerunt sacramentum absumptionis hominis, quod sacramentum Dei vocat Hilarius: non item minorationem et exinanitionem Verbi Dei, formamque servi, non exaltationem et glorificationem hominis Christi, ejusdemque primogenituram ex mortuis. Pater minoravit Filium modico'citra angelos, ad terras demittendo: gloria tamen et honore coronatus illum, in celos resumendo.* Tertull. *Adver. Praeceptam.* — Et recedente infirmitate agnoscatur divinitas. (Ambr.) *Principitus mortuorum Dominus, et in sinu sua summi recipieus pristinorum patres, rege-*

Acere volenti, e throno perturbatur. Joanni vero ex viro eni Sirimis nomen est, in Cynegetica regione, non longe ab Antinchia sita, ortum ducenti, sedes ea committitur. Quæ vero novæ istæ res fuerint quas imperator inducere constituerat, quamobrem etiam Eutychius episcopatu expulsus est dicere pergam. Nondum multum, sicuti dictum est, **781** a quinta synodo præterierat tempus, et vetus zizaniorum sator, quod nequaquam tranquillum Ecclesiæ statum cernere posset, ut eam perturbareret, depravata rursus dogmata quasi quasdam machinas ei admovit. Cum namque Severi doctrina ex Ecclesia rejecta, et qui illam secuti fuerant atque etiam Origenis et Didymi et Evagrii, aliorumque aliena atque absurdâ dogmata, nec **B**non ante hos Anthimi et Petri et Zooræ impiorum hominum opinione, anathemate confessæ essent : Severitæ, quos diximus, a Juliano Illicarnasseo et Gaiano progressi, sub pietatis prætextu cum quibusdam fortiter congressi, eis persuasere, quod ea quam ex Virgine Salvator Christus assumpsit caro ante passionem incorruptibilis fuerit (1) : Quorum ista suæ verba : « Nos quidem per necessitatem naturæ, affectiones ejus, famem scilicet et siti, et reliquæ circumferimus : Christus vero, utpote qui sponte sua passus sit, non itidem atque nos, naturæ legibus subserviit. Adversus quæ verba pii homines retulerunt : Quamvis spontanea Christi passio fuerit, æqualem tamen nostræ fuisse. Quomodo vero posset, quod qualicumque tandem modo pateretur, id incorruptibile proprie, et non corruptibile, perinde atque de nobis ipsis loquimur, dici? Ad quod illi rursus : Quomodo vos corpus Christi incorruptibile post resurrectionem, et nobis ἀρουσίον, hoc est, consubstantiale dicitis : eodem modo et nos incorruptibile id ante resurrectionem dicentes, ἀρουσίον consubstantiale nobis esse constemur. Contra hæc nostri rursus intulerunt : Tametsi corpus Dominicum incorruptibile post vivificam resurrectionem consteamur, non natura tamen id incorruptibile esse dicimus, sed gratia (2). Atque ubi illi contrâ dicerent, quod etiam ante resurrectionem per divinam gratiam incorruptibile fuerit ; nostri **C**rursum : Ea quæ de Christo dicuntur, hoc minime admittere, responderunt. Ante resurrectionem namque et esuriisse et sitiisse, atque alia passum esse dicitur. Quomodo autem id quod talibus permissionibus subditum esset, incorruptibile esset ?

neravit eos in vitam Dei, ipse initium viventium factus, sicut Adam initium mortuentum factus est. Propter hoc et Lucas initium generationis inchoans, in Adam retulit: significans quod non illi hunc, sed hic illos in evangelium vite regeneravit. (Iren. lib. iii, cap. 33). — Et ideo primogenitus vocatur, quia in ipso primo deificati sumus. (Cyril. in Thesaur. lib. x.)

(2) Imo natura etiam, cui gratia, quodammodo secundum Augustinum naturalis etiam juxta hominem fuerit. Et in illo inhabitat omnis plenitudo Dicitatis corporaliter. (Col. ii.)

Post resurrectionem sane nihil quidquam talium A σαφῶς διεπράττετο· ἵνα διέξῃ, διτὶ αὐτός εστιν δὲ οὐκερῶν ἀναστάς. "Ον τρόπουν καὶ τοὺς τύπους τῶν ήλων ὑποδιειχνύει, διτιπερ ἀληθῶς καὶ οὐ φανταστικὸν ἀνέστη. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ τὴ Γραψὴ λέγει μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν, διτὶ πεινῶν ἐφαγεν, η διψῶν ἐπιεγ· ἀλλὰ διτὶ ἐφαγε καὶ ἐπιε μόνον ἀπλῶς, διτὶ ἀφθαρτος γέγονε μετὰ τὴν ἀναστασιν. Εἰ δὲ ίως καὶ τινῶν ἀγίων χρήσεις παρῆγον, ὡς φθορᾶς παντάπτεσιν ἀνεπιδεκτον τὸ τοῦ Κυρίου ἦν σῶμα, περὶ δὲ τῆς φθορᾶς δὲ λόγος ἐκείνοις, οὐ τῆς νῦν προκαιμένης ἐστιν, θεογονον. Τὸ γάρ τῆς φθορᾶς δνομε δύο σημαντεῖν· καὶ μία μὲν φθορὰ αὐτὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα τῆς σαρκὸς πάτη, η δύση, η πείνα, ο κόπος, η ἀγωνία, καὶ τὰ ἔξης· καθ' δι τρόπουν φθαρτὸν καὶ τὸ τοῦ Κυρίου λέγομεν σῶμα, ὡς καὶ ἡμῖν ὅμοούσιον." Α δὴ πάντα ἐκνοσώω; δ Θεό; Λόγος ἀνέλαβε διὰ τὸ ἀνθρωπον γεγονέναι κυρίως. Κατὰ γοῦν τούτον τὸν τρόπον ἀφθαρτὸν τὸ τοῦ Κυρίου λέγειν σῶμα κατὰ τὸν Ἀλικηρασέα Ιουλιανὸν καὶ Γαλινὸν τῶν πάντη ἀσεβεστίων ἐστι. Καὶ μία μὲν ἀντη φθορά· εστι δὲ καὶ διλῆ φθορά η εἰς τὰ ἔξι ὃν συνετέθη τὸ σῶμα στοιχεῖα διάλυσις, καὶ δ τῆς σαρκὸς μολυσμός· καθ' δ σημανόμενον καὶ ἡμετ; ἀφθαρτὸν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα πρετερούμεν· καὶ ὡς ἀνεπίθατον καὶ ἀπρόσθατον παντὶ μολυσμῷ· μετὰ μέντοι τὴν θείαν ἀναστασιν, καὶ κατὰ τὸ πρώτον τῆς φθορᾶς σημανόμενον δνομα. ἀφθαρτὸν τὸ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκὸς δηλῶμεν πρέσηλημα· ὥσπερ ἐσονται καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα μετὶ τὴν ἀναστασιν δωρηταμένου Θεοῦ. 'Αλλὰ τοιαύτη μὲν η τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν αἱρεσίς· η δὴ πολλοὶ συναπήχθησαν, οὐ μόνον τῶν ἐν τέλει, διλᾶ καὶ ἐν λεπροχαίσι προενεγυμνων, καὶ μοναστικῇ διαπρεπόντων ζωῆς, καὶ διλῶς λεπρωμένων· πρὸς δὲ καὶ βασιλεὺς αὐτίς Ιουστινιανός· καὶ προσέζεν ἐπιπλείστον τῇ δόξῃ ταύτῃ, μὴ ἐμβαθύνων τῷ δόγματι, τῇ δὲ σημείᾳ τῆς λέξεως δριμυσθέμενος, οἴάπερ μηδεμῶς τοιούτον τι ακούειν περὶ Χριστοῦ ἐνωτίζεσθαι ήρημένος, τῷ πλείστον πάθον τρέψειν περὶ αὐτόν. Λέγεται καὶ γάρ δ βασιλεὺς οὗτος περὰ τῶν τὰ ἐκείνου ιστορήκτων, τοσούτον θεοφιλή ἐρωτα εἰς Χριστὸν τρέψειν, δισσπερ πούδεν τῶν πρεδ αὐτοῦ βεβασιλευκότων, μετά γε τὸν τρισμέγιστον Κωνσταντίνον ἐπιμαρτύρεται· ὡττε καὶ πολλὰ τῶν βιαλῶν τῷ σφραρῷ πόθῳ δι' αὐτὸν πρῆξαι. Τούς τε γάρ Ἐβραίους τελεῖν οὐκ εἰς τὸ Πάτρα πρὸ τῶν Χριστιανῶν· καὶ Σαμαρείτας τῆς οἰκείας μὴ ἀφισαμένους δόξης ἐκάκουον. Πλείστοις δὲ καὶ νεψιαπάντων γῆς τὸ Θείον ἐτίμα, μεγαλοπρεπεῖς αὐτοὺς ἀνιστῶν, ἀτε δὴ Θεὸν γαραίρειν θέλων ὑπερψυχός. Καὶ διλα τοιαύτα παραπλησίων ἔχοντα διενήργει, τὸ περὶ δι τῆς εἰς Θεὸν γνησίας καὶ ἐνδιεθέτου στοργής πλειν ἀριδήλως φαίνεται πειρώμενος. Τηνικαῦτα δὲ καὶ δ βασιλεὺς οὗτος τῆς δριθῆς καὶ εὐθείας παρατραπεῖς λεωφόρου, καὶ τιν' ἀσυνήθη καὶ ἀτριβῆ τοῖς τε θεοῖς ἀποστόλοις καὶ Πατράσιν δόν πορεύεσθαι ήρημένος, ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις περιεπάρη. Βούλόμενος δὲ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν πρᾶ-

(1) Factum id per συγχρατέστων, hoc est condescensionem et accommodationem et propter discipulos.

τὸν οἰκεῖον μεταβόθμιος: σκοπὸν, διημάρτων· τὴν **A** εὐθεῖαν καὶ βασιλικὴν δόδον ἀσφαλῶς τοῦ Κυρίου Θριγγοῦς διχρωτέροις ἐξαφαλισαμένου, ὡς ἂν μὴ τῷ βουλομένῳ εὐεπιχείρητος εἴη λυμανεσθαι. Τότε δὲ καὶ Βιγλίλιος μή συνθέμενος τοὺς δοκούσιν 'Ιουστινοῦν, εἰς Ἰταλίαν ἀπαίρων, ἐνδότος ἔλυτον. Ἰώάννης δὲ δὲ καὶ Κατελένος; τὴν τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων ἐπισκοπὴν ἐκληροῦντο. Καὶ τοῖνυν τοῦ μὲν Κατελένου Ἰωάννου τῆς πρεσβυτεράς Ῥώμης ἐπισκοπούντος· τοῦ δὲ ἐκ Σιρίμιος Ἰωάννου τὴν νεωτέρων διέποντος Ἀπολλιναρίου δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐτιθέντος· καὶ τῇ Θεουπολιτῶν μετὰ Δομηνίγον Ἀναστασίου τοῦ ἐκ Σινάιου χειροτονθέντος· καὶ τῇ Ἱεροσολύμων Μιχαρίου αὐθίς τῷ Θρόνῳ ἀποδοθέντος, μετὰ τὴν Εὐστοχίου καθαρίσεων· καθεδεῖ γάρ τούτον μή τοι; ἐκείνου δόγματιν εἶχεν αἰρούμενον· μετὰ δὲ Ὀριγήνην καὶ Διδύμον ἀνεψιμάτιος καὶ Εὐάγριον Ἰουστινιανός, τῷ Ῥωμαῖστι δονομαζόμενον ἴδιον γράφει· ἐν ᾧ ἀρθροτον τὸ τοῦ Κυρίου τῶμα, καὶ τῶν διαισθήτων παθῶν ἀνεπίδεκτον κέκληκεν· οὗτω λέγων πρὸ τοῦ πάθους φαγεῖν, ὥσπερ δῆτα καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· μή τινα τροπήν ή ἀλλοιώσιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐν γαστρὶ τῆς Θεομητοροῦς διεπλάσεως, μηδὲ ἐν τοῖς ἔχουσιοις καὶ φυσικοῖ, πάθεσι, μηδὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος διξαμένου, καὶ τὴν ἀρθροστατὴν οὐ μετὰ τὸ πίθηκτῆσεθαι· ὃ δῆτα τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ πρεσβύτεροι πρεσβύτεροι· ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ πάθους, ἐξ αὐτῆς δῆτα τῆς ἀσπόρου καὶ θείας συλλήψεως. Συμφωνεῖν δὲ καὶ τοὺς ἀνά τὴν ἔω καὶ ἐσπέραν ιερέας τῇ ἐκείνου διακένῳ δόξῃ βίᾳν προσάγων ἡνάγκασεν. Πάντες δὲ εἰς Ἀναστάσιον τὸν τῆς Ἀντεόδου όρῶντες, τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν μανθάνειν ἡσαν καραδοκούντες· δόμεν καὶ τὴν πρώτην ἐκείνου προσδολὴν τῇ προφάσει τεύτη σοφῶς διεκρούσαντο.

Iatine dicitur idem imperator scripsit, in quo corpus. Domini incorruptibile, **784** et in quo irreprehensibiles etiam perpessiones non caderent, vocavit: ita Dominum ante Passionem edisse dicens, sicuti et post resurrectionem ederit, quod non minus ab ipsa corporis in utero Dei Genitricis conformatio, id mutationis aut alterationis alicuius, in spontaneis istis et naturalibus perpessionibus, quam post resurrectionem, pro eo atque sanctissimum esset, capax non fuerit: et quod idem corpus incorruptibilitatem ipsam non post Passionem, tantum id quod catholica Ecclesia proficiebat, verum etiam ante Passionem, ab ipsa usque divina seminisque experie concepcione obtinuerit. Ut vero in sententiam suam sacer ordo in Oriente simul et Occidente levem et futilem iret, vi adhibita cogere coepit. At universi, oculis in Anastasium Antiochenum conjectis, ut ab eo quid facto opus esset disserent, cupide exspectabant. Per quam illi causam primam ejus conflicitationem sapienter responderunt.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Περὶ Ἀναστασίου τοῦ Θεουπόλεως τοῦ Σιρατοῦ.

'Αναστασίος δὲ οὗτος ὅσον ἐς τὰ θεῖα μάλιστα ἄλγιος ἦν, δρόδος δὲ τὸν τρόπον, καὶ τὰ ἐς δίαιταν ἀκριβέστατος· ὡς καὶ τοι; ἄγαν λεπτοῖς ἐπάγειν ρυθμὸν, καὶ τοῦ ἄγαν ἀσφαλῆς μηδαμῶς παρεκτρέπεθαι· μήτοι γε τῶν καιρίων καὶ εἰς αὐτὸν τὸ Θεῖον ἀναφερομένων. Ἀριστα δὲ οἱ καὶ τὸ ἥθος ἐκέρατο οὐ γάρ τοι πάνυ εὐέντευκτος ἦν, ἵνα μή τοῖς καθηκουσιν εὔεπιθατος εἴη· οὗτε μήτοι αὐτοὶ πρότ, τις καὶ ἀφειδῆς καὶ ὡς ἀν γε μή καὶ δυτικός-

D

CAPUT XXX.

De Anastasio Theopoli episcopo Sinaita.

Anastasius iste divinarum rerum peritus maxime fuit, in morum autem et quotidianæ vitæ integritate tam accuratae observantiae, ut et leviculis quoque negotiis moderationem adhiberet, et non modo in rebus gravibus et ad divinum Numen pertinentibus, sed etiam in minimis a constanti certoque proposito haudquaquam transversim excederet. Mentis vero habitum quam optimo tempore peravit. Non enim facile admodum adiri se passus

est, ne temere qnos minime oporteret, ad se admitteret : neque austerus adeo et tetricus fuit, ut se difficultem aditu eis quibus deceret exhibereret; et cum tempus seriæ rei agendæ esset, in parato aures habebat, et lingua ejus fluminis instar scatebat, celeriterque quæ ei proponebantur solvebat.

785 Porro in negotiis otiosis, et ad rem minus pertinentibus, sicut et aures prorsus obturabat, et linguam frenabat, ita ut cum orationem rationis tempestivo modulo metiretur, tum sermone quandoque silentium ejus præstabilius esset. In hunc perinde atque in propugnaculum quoddam Justinianus impedit, omni illum arte ingressus, recte hac secum, ut illi videbatur, ratione liberata, eum si concussisset, non difficili opere se urbem omnem in potestatem suam redacturum, vera et germana dogmata eversorum, et Christi gregem in captivitatem abducturuin. Anastasius vero silei petra firmiter est nixus, et adeo adversus imperatoris impetum divina prorsus sublatus mente substitit, ut propalam desertis verbis, demonstrationes quoque arte maxima compositas adhibendo, illi dixerit, corruptibile fuisse ante Passionem Domini corpus, naturalibusque et ir reprehensibilibus obnoxium perpessionibus, idque ita et sacros apostolos tradidisse, et divos Patres sensisse atque prædicasse. Quæ sane omnia etiam ad monachorum priuilegia et secundæ Syriæ ordinem, qui illum de eis consuluerant, manifester et libere rescripsit, omnes et ita sentireat confirmans, et quasi quidam aliipites ad certamen pro pietate obeundum excitans, dictumque illud quod vas electionis protulit, omnibus subjiciens atque proponens : Si quis vobis, præterquam accepistis, evangelizaverit, anathema sit¹. Illi porro omnes in eadem sententia & simulatione persistierunt. Quam ob causam, ut sibi ita resistente in exsilium ageret, Justinianus consilium cepit. Id vero ut Anastasius audivit, compositam statim orationem, in qua argumentis cum adversariis congrederetur, Antiochenis, ut ea se defenserent, si opus esset, obtulit. Ea autem verborum elegantia et enthuymematuim densitate est confecta, nec non dictiorum ex sacris Litteris depromptorum ubertate, ad rem ipsam ita accommodata, ut maximam auctor libri ejus consecutus sit admirationem. Sed scriptum id, quod Deus meliori quadam ratione Ecclesiæ suæ consultum voluerit, editum non est.

786 CAPUT XXXI.

Ut Justinianus mortuus sit, et de opinione et fide ejus.

Justinianus namque, cum Anastasii sacerdotumque ejus, qui eodem cum illo ardore flagrabant, exsilio libellum dictaret, invisibili ictus plaga, ex vita hac excessit, triginta et octo annis mensibusque octo in imperio transactis : cum quidem Aphilhartocatarum opinionem non abolevisset, quippe qui sententiam ejusmodi ad honorem Domini corporis magis facere existimaverit. Nonnulli certe quidem veniam illi concedunt, neque cum ob talēm opinionem itidem ut hercenses alias, ab

A itou ἔαυτον οἵ δεις παραδεικνύοι· καὶ ἡνίκα μὲν καιρὸς σπουδῆς ἦν, ἐν ἑτοῖμῳ ἤσαν τὰ ὄτα, καὶ ἡ γλώττα ἵσα φεύματι νάουσα· θέττον τὰ προσπίπτοντα διαλύων. Ἐν δὲ τοῖς παρέργοις τὰ τε ὄτα τέλειον ἀπεκλείετο, καὶ τῇ γλώττῃ γαλινδὲ ἐπέκειτο· ὃς συμβαίνειν τὸν μὲν λόγον τῷ καιρῷ τοῦ εὐλόγου ρυθμίζεσθαι, καὶ κρείττονα εἶναι λόγους τὴν σιωπὴν. Καὶ δὴ οἴλα τινες προβούλω Τιουστινιανὸς τούτῳ προσοδάλλει, πᾶσαν μηχανὴν περιττῆσας αὐτῷ· καλῶς, ὡς γ' ἔκεινιπ έδόκει, διανοούμενος, ὃς εἰ τοῦτον καταστείσειν, οὐδενὶ πόνῳ καὶ τῇ πόλιν ἔλειν περιγένοιτο· τὰ τε τῶν δογμάτων γνήσια ἀνδραποδίσασθαι, καὶ ὑπὸ αἰχμαλωσίαν τὴν Χριστοῦ καταστῆσαι ποίμνην. Οὐ δὲ τοιούτον ἐστήριχτο τῇ τῆς πίστεως πέτρᾳ, καὶ ἀδύνητος ταῖς προσοδαῖς **B** καθειστῆκει, τῷ θείῳ μετηρμένος φρενήματι, ὃς ἀνχρανθόν διαρρήδην εἰπεῖν βασιλεῖ διαμηνυσάμενον δι' ἀποδείξεων ἐντέχνων μάλιστα, ὃς φθαρέδην πρὸ τοῦ πάθους εἶη τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, καὶ τοῖς φυσιοῖς καὶ διαβλήτοις ὑποκείμενον πάθεις· καὶ οὕτω παραδοῦνται τούς τε λεπόντες ἀποστόλους, καὶ τοὺς θείους Πατέρας οὕτως εἰδένεις τε καὶ κηρύσσειν. Αὐτὴν πάντα καὶ πρὸς τὸ μοναδικὸν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας Συρίας ἐρωτήσαν, μετὰ παρρήσιας ἀνείπε, στηρίζων πάντας οὕτως φρονεῖν· καὶ οἵ τις ἀλεπίτης πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς εὔσεβειας ἀγῶνα διερεθίζων, ἔκεινο τὸ τοῦ σκεύους; τῆς ἐκλογῆς πάσι λέγων καὶ προτιθεῖς· Εἴ τις ὑμᾶς σύναγγεις ξέρει παραβάλετε, ἀντίθεμα δύστω. Οἱ δὲ πάντες τὰ παρεπήδια ζητοῦντες διαγερόνται. Διά τοις ταῦτα Τιουστινιανὸς οὕτως ἀνθιστάμενον, ὑπερόριον ἀγείνιον σπουδὴν ἔποιειτο. Οὐπερ πυθόμενος Ἀναστάσιος, συντακτήριον λόγον σχεδίασας, Ἀντιοχεῦσι προβάλλειν ἔτιθετο· τοιούτον καλλιεπεῖ καὶ τῷ πυκνῷ τῶν ἀνθυμημάτων, καὶ τῷ εὐπορίστῳ τῶν γραφικῶν ἔχεσσων πρὸς τὸ τῆς Ιεροπλας πρόσφορον ἥρμοσμένον, ὃς ἐπὶ μᾶλλον δύας θεοὺς τὸν πατέρα τοῦ λόγου, καὶ ἐπιπλεόντον αἱρεῖσθαι θαυμάζειν. Ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κρείττον τι περὶ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας προβλεψαμένου· ὁ λόγος οὐκ ἔξεδόθη.

D

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

'Ως ἐτελεύτησεν Τιουστινιανός· καὶ περὶ τῆς θαυμοῦ δέξικε.

"Ο γάρ Τιουστινιανὸς τὴν ἔκεινον ἔξορίαν καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν λεπέων καὶ τῶν τοῦ Ιησοῦ ζήσιου ὑπαγερεύων, ἀοράτῳ πληγεὶς μάστιγι, τὸν τῇδε βίον κατέστρεψεν· ἐτῇ τὰ πάντα διαγενόμενος τῇ ἀρχῇ δόκτω καὶ τριάκοντα σὺν μησὶν δόκτω· τὴν τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν μὴ ἀποτριψάμενος δόξαν, τῇούμενος πρὸς τιμὴν μᾶλλον εἶναι· τὴν δόξαν τοῦ Κυριακοῦ σώματος. Καὶ γε συγγνώμην τινὲς τούτῳ παρέχουσι, μή δεῖν εἶναι λέγοντες τὸν οὕτως ὑπεληφθέτα, ἐπίσης ταῖς ἀλλαῖς αἰρέσσεσιν, ἔξω βάλλε-

¹ Galat. 1, 9.

οθαν. Καὶ ἐῆλον, ἐξ ὧν καὶ ἡ Ἐκτη σύνοδος ἐν τοῖς προμίσοις, τῆς μαχαρίας λήξεως; τοῦτον καταβούσι, οὐτω κατὰ δῆμα διεξιύσα· « Ἐπειδὴ αἱ ὅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ δύο σύνοδοι αἱ κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα καὶ θεοφύλακτον πόλιν συναθροισθεῖσαι· ἡ μὲν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως· ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑνεσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένου βασιλέως τῆς Κωνσταντίνου πατρὸς τῆς σῆς ἡμέρητος. » Ἀλλὰ καὶ τὰ πρακτικά τῆς αὐτῆς συνόδου, ἡνίκα μνεῖαν ἔκεινου δέσι ποιῆσαι, δεῖ τὸν ἐν ἀγίοις Ἰουστινιανὸν λέγουσιν· ἐν οἷς καὶ σχδίον εὗρον, διειπερ καὶ Ἰωάννης ὁ τοῦ Χαλκηδόνος ἐπικληθεὶς τὸν τῆς βασιλίδος θρόνον διέπων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν αὐτῷ τῷ τεμένει τῆς τοῦ Θεοῦ Δάγου Σοφίας, κατέτοις μεγαλοπρεπῆ ἀποτελεῖ τούτῳ μνημόσυνα, πανδῆμου τελούμενης τούτῳ τῆς πανηγύρεως· μνήμης δ' ἡξιοῦτο, καὶ κατὰ τὸ τῆς Ἐφέσου τέμενος, τῷ ἐπιστηθίῳ καὶ μαθητῇ δὲ ἔκεινος ἰδρύσατο. Πλὴν ὡς ἀν δέξιος ἔχοι παρὰ τε Θεῷ καὶ ἡμῖν, τέως διὰ τοῦτο φασι· καὶ τὸν ἱερὸν Εὐτύχιον διαβρήψαι τοῦ θρόνου καὶ ἀλλοι· πολλούς. Μέλλων δὲ ἐκλειπεῖν ὄσπερ δὲ θεοῖς Κωνσταντίος τὴν Ἀθανασίου ἐπάνοδον, οὐτω καὶ οὔτος τὴν Εὐτύχιον ἐνδιαθήκως Ἰουστίνῳ τῷ μετ' αὐτὸν ἐνετείλατο. Ἡγοῦμαι τοίνυν, οὐκ ἀποφανομαι, διά τε τὰ ἀλλα αὐτῶν κατορθώματα, καὶ τὸν πρὸς τὸ Θεόν ἔκεινος ζῆλον, καὶ τὸν ἐν πᾶσι θεοφίλες· μεσιτεύοντος καὶ τοῦ ὑπερφυοῦς Ἑργου τῆς τοῦ Θεοῦ Δάγου Σοφίας νεώ, εἰ τί περ τέως προσῆν ἔκεινῳ ἐλάστωμα ἐπικαλυφθῆσεθαι τῇ ἀπειρῷ φιλανθρωπίᾳ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΙΓ.

Μερὶ τῶν Αὐξουμιτῶν, ὡς τὴν Χριστιανῶν θρησκευτὴν προσδοταρτὸν καὶ περὶ ἀλλων τισῶν.

Τούτου δὲ ἐτι τῇ βασιλέᾳ ἐμπρέποντος, ὁ τῶν Αὐξουμιτῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς Ἐλληνίων, μάχην συνεκρότει μετὰ τῶν Ὁμηριτῶν Ἰνδῶν αἰρουμένων Ἰουδαΐζειν, πράφασιν δεσμώτων τῆς διαμάχης Ἦρωμαίων. Διὰ γάρ τοῦ Ὁμηρίου τῇ Αἰγύπτῳ προσεγγίζοντος, πρὸς Αὐξουμίτας εἰσήγοντο, τὰ παρ' ἀλλήλων διδόντες τα καὶ λαμβάνοντες. Καὶ δὴ ὑπὸ Δάμμονος τοῦ τῶν Ὁμηριτῶν κατάρχοντος ἐπιθυλευσθεῖσαν Ἦρωμαίων, συνέβαινε τὴν πρδ; Αὐξουμίτας πάροδον ἐμποδίζεσθαι. Καὶ ἀνιώμενος ἐπὶ τούτοις, εἰς μάχην τοῖς Ὁμηρίταις καθίστατο, Θεῷ τῷ τῶν Χριστιανῶν ἐπευχόμενος ὡς εἰ περιγένοιτο τῶν Ὁμηριτῶν, τὰ Χριστιανῶν ἐλέσθαι. Καὶ συρράγεις μάχῃ καταχράτος νικᾷ, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον Δάμμονα ζωγρίαν χειροῦται· καὶ τὴν ὑπόσχεσιν διδόντας τῷ Θεῷ Δαυὶδ ὁ Αὐξουμίτης, ἐς Ἰαυστινιανὸν ἐστελλε πρέσβεις· δοσα νόμιμα Χριστιανοῖς πράττειν αὐτοῖς. « Οὐ δὲ λίαν ἡθεῖς, ἀνδρα ὅγιον χειροτονήσας; ἐκτίνοις ἐπίσκοπον ἐπεμπεν· δ; πολλοῖς τῶν ἀγαθῶν Ἑργοῖς σύμπαν τὸ Εύνος ὑπηγάγετο καὶ ἐδάπτισεν. Ἐκ ταύτης δη τῆς προφάσεως καὶ τὰ ἵνδοτερα τῶν Ἰνδῶν Εύνη πὸν Χριστιανοὶ διεπαπάσχαντο. » Η. Οη δ' ἐκεῖθεν πρώτων εἰς τὴν Κων-

A Ecclesia proscribendum esse dicunt. Id ex praefatione sextæ synodi magis liquet, quæ Justinianum beata quiete dignatur verbis ejusdemodi: « Quandoquidem sanctæ et ecumenicae duæ synodi, quæ in imperante hac et religiosa urbe coactæ sunt, altera quidem Justiniani divinæ memoriarum temporibus, altera vero sub pia recordationis imperatoris nostri Constantini clementiæ tuæ parentis, etc. » Sedenim acta quoque ejus concilii, cum mentio ejus facienda est, semper eum qui in sanctis est Justinianum dicunt. In quibus et scholiūm sive brevem adnotationem inveni, quod Joannes Chalcedonis filius, cum Constantinopolitanæ præcesset Ecclesiæ, Alexii Connenti astate, in ipso Dei Verbi Sapientiæ templo quotannis magnifice memorium ejus celebrarit, populi universi concione ad rem divinam coacta. Memoria ejus Ephesi quoque, in delubro discipuli ejus qui supra pectus Salvatoris recubuit, culta, quod delubrum ipse Justinianus construxerat. In quacunque vero ille deum apud Deum et homines est existimatione, tum quidem hanc etiam ob causam illum sacrum Eutychium atque alios plures throno expulisse aiunt. Cartarum moriturus, sicuti divus Constantinus Athanasii, ita et hic Eutychii restitutionem in testamento Justino successorī suo mandavit. Evidem opinor, non autem decerno, propter alia ipsius egregie et recte facta, et præstantem in divinum Numen æmulationem, piamque in omnibus religione, interveniente quoque mirifico Dei Verbi Sapientiæ templi opere, 787 si quid tam in eo est desideratum, id infinita Dei misericordia resarcitum et coniectum iri.

CAPUT XXXII.

De Auxumitis, ut Christianum cultum suscepserint : et de aliis quibusdam.

Et vero adhuc imperium gubernante Auxumitarum Indorum rex, Græcorum sacrorum consecrator, prælium cum Homeritis Indis, Judaicam religionem coelentibus, commisit, belli ejus causam Romanis præbentibus. Per Homeritas enim, qui Aegyptio appropinquant, mercedes ultra citroque date et acceptæ, ad Auxumitas inferebantur. Porro cum ab Homeritarum principe Damno Romani insidiis expediti essent, ut prolectio ad Auxumitas impeditiretur, accidit. Quare ad animi acerbitatē commotus Auxumita, bellum contra Homeritas movit, voto Christianorum Deo nuncupato, illorum se sacra suscepturum esse, si victoriā ab Homeritis reportaret. Itaque conflictu facto, victor fortiter evadit, ipsumque illum Damnum vivum capit: et votum Deo David Auxumita persolvens, ad Justinianum legatos mittit, ut quæ solemnia Christianis essent, ipsais præstaret. Justinianus autem valde ea re delectatus, delectum virum sanctum, episcopum eis misit, qui plurimis bonis operibus gentem eam omnem subget et baptizavit. Atque ex hujusmodi sane causa interiores etiam Indorum populi Christianismum sunt: com-

plexi. Et tum primum inde sericum (1) Constantinopolim est allatum. Prodigia quoque quamplurima Justiniano imperante exstitere. Ingentes terrae motus, concussions et hiatus, stellarum facies admirandæ, atque exundationes maris, quod prope ad quatuor milliaria in Thraciam excurrit. Et catellus cæcus novas quasdam res peragebat, atque cuilibet suum tribuebat, et arcaniora quasdam signis commonstrabat (1). In pontisces etiam, quos admodum de Sodomorum hæresi insaniire comperebat, acerbe, seu potius fæde, Justinianus animadvertisit. Et cum famis Byzantii increbuisse, rerum necessiarum inopia, imperator secunda statim jejunii hebdomade, carnes in foro venales proponendas promulgavit. Et hoc quidem sic per viu actum. Populus autem, 788 qui pietatem B sibi consecrandam statuisset, neque eas emebat, neque edebat, mortem sibi potius adeundam esse censens, quam ut quidquam de patriis moribus et traditionibus mutaret. Hoc de Justiniano dicta sint. Faciendum autem mihi esse statui, ut Justini etiā imperium libro huic intexerem : ut proclive esset lectori trium principum Justini, Justiniani et Justinii junioris ecclesiasticas actiones cognoscere.

CAPUT XXXIII.

De Justini junioris imperio, moribusque ejusdem.

Verum enimvero ejuscemodi opinioni addictus, eam ob causam turba et tumultu plena omnia relinquens, ad alterum illum rerum statum Justinianus transiit; et in magnifico monumento, ab ipso lapide Sardio in Apostolorum templo constructo, sepultus est ad dextram eam ædem ingrediendi partem. Filius vero sororis ejus Justinus junior, cui imperialis aulae administratio credita fuerat (curatorem palatii Romanorum lingua vocali), purpuream vestem et reliqua imperii insignia sumpsit, cum nondum quisquam præter familiares ejus, vel Justiniani mortem, vel ipsius successorem nosset; quoadusque derepente in Hippodromo apparuit, quæ imperatorum essent, more solito acturus simul et passurus. Atque ubi res, ita ut ei videbatur, prospere succederet, neque quisquam per res novas rebus ejus resisteret, in aulam revertitur, et primam scriptio jussionem promulgat, qua omnibus ubique episcopis et sacerdotibus exsilium, in quod propterea acti fuerant, quod periculum pro recta religione adiissent, remisit; eosque sedes suas recipere, et religionem more solito colere, neque quidquam postea de fide nolare precepit. Hoc ille, sic ut dignum erat ei

A σταντίνου ἡ μέταξα· καὶ σημεῖα δὲ πάμπλειστα Ἰουστίνιανοῦ τὴν ἀργῆν διεύνοντο; ἐγεγένει· ἐξαῖσιος τε γάρ σεισμοὶ, καὶ βρασμοὶ γῆς καὶ χάσματα καὶ ἀστέρων φαύσεις παράδοξοι· ἐκτροπαὶ τε θαλάσσης ὥσει μῆλα τέσσαρα ἀνὰ τὴν Θράκην ἐπεξιουσίτες· κυνίδιον τε φωτὸς ἀμοιρον καινά τινα διαπρατόμενον, καὶ ἐκάστῳ τὸ οἰκεῖον ἀπονέμον· καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἀπορθητοτέρων διασημαίνον· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων περὶ τὴν Σοδόμων αἱρεσίν μεμηνότας εὐρών, πικρῶς, μᾶλλον δὲ αἰσχρῶς ἐκολάσατο. Ἐπιγεγονότος δὲ καὶ λιμοῦ ἐν Βυζαντίῳ, τῶν ἀναγκαλῶν ἐπιλεοιπότων, ὁ βασιλεὺς τῇ δευτέρᾳ τῶν νηστειῶν ἐδομάδι, κρέα προθεντι τῇ ἀγορᾷ διηγόρευε. Καὶ τοῦτο μὲν τῇ βίᾳ ἔγινετο. Οὐ δὲ λαδὸς εὐσεβεῖν αἰρούμενος, οὐτ' ὠνείτο οὐτ' ἡσθε· θανεῖν μᾶλλον ἡγούμενος αἱρετώτερον, ή τι τῶν πατρῶν μετακινεῖν ἐθῶν τε καὶ παραδόσεων. Καὶ περὶ μὲν Ἰουστίνιανοῦ τοσαῦτα εἰρήσθω· δεῖν δὲ μοι λελόγισται καὶ τὴν Ἰουστίνου ἀρχὴν τῷ παρόντι τόμῳ μᾶλλα ἐντάξαι· Λίνα ἐκ τοῦ προχείρου εἴη τῶν τριῶν τούτων, Ἰουστίνου, Ἰουστίνιανοῦ καὶ Ἰουστίνου τὰς ἐκκλησιαστικὰς πρᾶξεις ἀναλεγομένην ῥᾶστα μανθάνειν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Περὶ τῆς Ἰουστίνου τοῦ γεωτέρου βασιλείας, καὶ τοῦ ἥδους αὐτοῦ.

'Ἄλλ' δὲ μὲν Ἰουστίνιανὸς τῇ τοιαύτῃ δόξῃ προσκείμενος, κάντενθεν ταράχου πλήρη καὶ θορύβου τὰ πάντα λιπών, πρὸς τὴν ἐκείσες μετεχώρει κατάστασιν· ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι ἡρώῳ πρὸς τῷ νεῷ τῶν ἀποστολῶν λίθῳ Σαρδίᾳ τεθεὶς, ἐς δεκιὰ εἰσιόντι τὸν δόμον. 'Ο δὲ ἐκείνου ἀδελφιδοῦς Ἰουστίνος δὲ νέος, τὴν τῶν ἀνακτόρων πεπιστευμένος διοικήσιν, δὲ κουροπαλάτον ἡ Ῥωμαίων εἶπος φωνή, τὴν ἀλουργὸν ἐσθῆτα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας περιτίθεται σύμβολα· μή πώ τενος πλήγη τῶν ἀμφ' αὐτὸν, μήτε τὴν Ἰουστίνιανοῦ ἀποβίωσιν, μήτε μὴν τὴν ἐγνωκότας ἀνάρρησιν· ἔως δὲ κατὰ τὴν Ἰπποδρομίαν αἴφνης ἐφάνη τὰ συνήθῃ τῇ βασιλείᾳ δράσων τε καὶ πεισμένος. 'Ἐπει δὲ ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει συνέδαινε μή τινος νεωτερισθέντος τῷ πράγματι, ἐπανῆκεν αὖτις εἰς τὰ βασιλεῖα. Καὶ πρώτη αὐτῷ Ἑγγραφος ἔγινετο κέλευσις λύσουσα τοὺς ἐκασταχοῦ ἱερεῦσι τὰς ὑπερορίους φυγὰς, ἀς πεπόνθασιν ὑπὲρ τῆς δρυῆς θρησκείας προκινθυνεύοντες· καὶ τοὺς οἰκείους θρόνους ἀπολαμβάνοντας, κατὰ τὸ εἰωθός θρησκεύειν, καὶ μηδέν τι τοῦ λοιποῦ περὶ τὴν πίστιν ἐπικαινουργεῖν. Τοῦτο μὲν ἔξιον καὶ ὡς χρέων γε διν τῷ βασιλεῖ διεπράχθη, τὰ δέ ἄλλα οὐ κατὰ μόναρχον ἦν· τὸν γάρ βίον μά-

desitus. (Egual.)

(2) Designabat is mulieres uterum gestantes, scoriatores, adulteros, avaros, magnanimos. Quapropter spiritum Pythonis habere creditus est. Andreas quidam Italicus circulator eum habuit et circumduxit. (Diac.)

λιστα ἐκδεῖη τημένος δῶν, τρυφαῖς καὶ ἡδοναῖς ἀτέ- πο:ς ἐσχόλαζεν· ἐκτόπως τε καὶ οὗτος ἐπίσης τῷ θείῳ. ήττων αἰσχρῶν λημμάτων καθεστηκώς, τῶν ἀλλητρέων ὑπερφυῶς ἤρα. Καὶ μήτοι γε τὰ κοινὰ κέρδους ἀθέσμου ἀπεμπολῶν ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς ιερωσύναις τὰ παραπλήσια δρᾶν, οὐδαμῶς εὐλαβούμενος· ὧντος γάρ καὶ ταύτας προτιθέμενος, τοῖς προστυχοῦσιν εὑώνως ἐπίπρασκε.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΔ'.

*'Ὡς ἀνεῦλετος Ἰουστίνος τὸν συγγενῆ Ἰουστίνον
ἔτι καὶ Ἀλθέριον καὶ Ἀδδαῖον τοὺς ἀλιτηρίους.*

Δειλὸς; δὲ δῶν φύσει, θράσει μᾶλλον συνείχετο· καὶ διμφα κακίστω παθῶν. Καὶ δὴ τὸν συγγενῆ Ἰουστίνον διὰ φήμης δυτα τῷ πλήθει, καὶ ταῖς κατὰ πόλεμον ἐμπειρίαις περιφανῆ, καὶ ταῖς δλλαῖς τῶν τιμῶν ἀναβάσεσι, μετεστέλλετο, ἀμφὶ τὸν Ἰστρὸν ποιούμενον τὰς διατριβὰς καὶ τὰς ἔκεισε τὸν Ἀδάρων ἐκδρομὰς εἰργοντα· ἀμαξόδιοι δὲ Σκυθαὶ οἱ Ἀδαροί· νέμονται δὲ ἄρα ὅσα πεδία ὑπὲρ τὸν Καύκασον. Ἀνάστατοι δὲ ἀρδόντο ἐγένοντο πρὸς τῶν Ἱπερβορέων Περσῶν· κακῶς γάρ πρὸς αὐτῶν πάσχοντες, ψυγῇ χρώμενοι, ἀμφὶ τὸν Βόσπορον ἥκον, καταλιπόντες τὰς τοῦ Εὔξενου πόντου τίσινας. Ἐνθα συχνὰ μὲν Ἐθνη βάρβαρα καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων δὲ ἔνια ἐξψκισθησαν, καὶ πόλεις τε καὶ στρατόπεδα, καὶ τινες προσορμίστεις, ἢ στρατιωτῶν ἀπομάχων γινομένων, ἢ καὶ ἀποικιῶν πρὸς τῶν βασιλέων στελλομένων, τὴν πόρευσιν ἐποιεῦντο, πρὸς τοὺς ἐν ποσὶ βαρβάρος ἀνθαμιλῶμενοι. δχρις οὖ πρὸς τὰς παριστρίους ἡίσιας ἴστες, πρὸς Ἰουστίνιανδὸν τὸν αὐτοκράτορα διεπρεσβεύσαντο. Ἐκεῖθεν τοίνυν δὲ ῥῆθεὶς Ἰουστίνος μεταπεμφθεὶς, οἷα δὴ τῷ νέῳ βασιλεῖ συμμεθέξων τῶν συγκειμένων, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπολαύσων. Παραπλήσια γάρ δυτες τῷ τε γένει καὶ τῇ κατὰ κόσμον κενότητι, πρὸς ἀμφοτέρους καὶ τὴν βασιλείαν ταλαντευομένην εἶχον. Σύμφωνοι δὲ μόλις ἦσαν πολλῶν ἀμφιλόγων γεγενημένων· ὡσθὲ πόντερῷ γένοιστο παριέναι ἐς τὴν ἀρχήν, θατέρῳ τὴν μετ' ἐκεῖνον δοῦναι καθέδραν, ὡς συμβαίνειν ἐκ τῶν δευτερείων τῆς βασιλείας τὰ πρωτεῖα τῶν ἀλλων φέρεσθαι. Ἡκοντα τοίνυν, πολλὴ τῇ ἔκωθεν πρὸς αὐτὸν ἔκρητο φιλοφροσύνῃ, καὶ οἷα στρατηγὸν τε περιόδους καὶ προσήκοντα γένει, ποικίλως ἐδειπούτο. Ἐπειτα αἰτίας δὴ τινας ἐπιπλάττων, ἡρέμα παρηρείτο, δεσο δῆτ' ἐκείνῳ ὑπασπισταὶ καὶ δορυφόροις καὶ σωματοφύλακες ἦσαν καὶ τὰς αὐτοῦ προδόσους ἀνείργε· καὶ τέλος; εἰκοτε περικλείσας αὐτὸν, ἀνὰ τὴν Ἀλεξάνδρου περιφανῆ πόλιν ἐπὶ πόρρῳ νυκτῶν κλινοπετῆ καθεστῶτα, δειλαίψ μόρῳ ἀνήρει. Ταύτην ἀμοδήνη διενάδας ἐκείνος· τῆς περὶ τὸ δόμρυλον εὐνοῦχῆς διαθέσεως καὶ ταῖς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπειροῖς νίκαις ἀπενεγχάμενος. Οὐ πρότερον δὲ τῇς κατ'

A imperatorem decebat, peregit. In rebus ceteris nihil quod monarchæ esset, habebat. Nam intemperanter maxime et dissolute vivens, deliciis et voluptatibus vacabat. Supra modum vero et iste, perinde alique avunculus, turpi lucro victus, aliena appetebat. **789** Et non modo publica commoda illicita mercede venalia habebat, verum etiam de sacerdotiis idem facere haudquaquam verebatur. Nam et hæc venum exposita quibusvis pretio vili vendebat.

CAPUT XXXIV.

*Ut is Justinum cognatum suum, item Aetherinum
et Addaum, homines impios et perniciosos,
occiderit.*

B Et cum natura timidus esset, ferocem se magis exhibebat, perturbationi utrique turpissime obnoxius. Iaque cognatum suum Justinum, cuius præclara vulgo fama erat, virum bellicis artibus aliorumque honorum gradibus illustrem, accivit, qui ad Istrum excubabat, et excursionibus Abarum (1) ibi obviam ihat. Abaros autem Scythæ sunt, ἀμαξόδιοι, hoc est, in plaustris degentes, et campos qui ultra Caucasum sunt, incolentes. Inde autem consertim universi ab Hyperboreis Persis, a quibus male accipiebantur, pulsi, fuga sibi consuluere: et ad Bosporum, Euxini Ponti littoribus relictis, ubi nultæ barbaræ gentes conserderant, plerique a Romanis sedibus suis exactæ, urbes quoque, castella et navalia, cum vel milites veterani C vacationem militiæ obuinissent, et loca ea recepissent, vel imperatores colonias eo deduxissent, constructa erant, venere: et inde expeditionem contra eos qui illis obvii fierent, barbaros suscepere, donec ad Istri ripas venientes, ad Justinianum imperatorem legationem misero. Ex eis locis Justinus, quem dixi, evocatus est, perinde atque particeps fieri cum novo imperatore pactorum conventorum imperioque frui deberet. Quod namque et genere et mundana ista vanitate parer essent, ex aquo etiam ad utrumque imperium perlinebat. Post multas namque disceptationes tandem illis convenerat, ut qui imperii ad ministracionem conquereretur, alteri proximum honorem concederet, ita ut is ex secundis imperii partibus primas præ aliis ferret. Adveniente igitur eo, multa benignitate, sicuti præ se tulit, erga hominem imperator est usus, eumdemque ut duceat insignem, et genere sibi propinquum, varia humilitate tractavit. Deinceps autem causas quasdam commentus, paulatim quos ille milites, satellites et corporis custodes habebat, illi detraxit, progrede que eum in publicum vetuit: et postremo in celeberrima **790** Alexandriæ urbe domi clausum, ita ut in lecto jacebat, in multa nocte miseranda cæde sustulit. Ilanc generosus ille vir benevolæ propter cognationem affectionis, plurimamque

(1) Abarum nomen adhuc in Hungaria retinet Sabaria, divi Martini patria. His quoque Bavarus

nomen suum acceptum ferre debere verisimile est.

ali hostibus victiarum mercedem tulit (1). Neque vero prius et ipse Justinus et conjux ejus Sophia conceptam adversus illum iram remiserant, aut exspectatione gravium malorum liberati sunt; quam caput ipsius alatum inspicerunt: cui etiam pedibus proculato per risum illuserunt. Non multum intercessit temporis, cum et Aetherium simili et Addaeum, principes senatus, qui res magnas sub Justiniano administraverant, læse majestatis legibus interrogat. Atque Aetherius quidem in quaestione graviter tortus, voluisse se veneno imperatore tollere, consiliique ejus concium atque in rebus omnibus socium sibi fuisse Addaeum, confessus est. Hic autem gravi jurejurando se nihil earum rerum scire confirmavit. Verum utrique caput amputatum. Addaeus cum jugulari deberet, per meram calumniam crimen id sibi objectum esse, de quo accusatus esset dixit. Vindicta autem divina, quæ omnia perspiciat, se merito supplicium pati, propterea quod incantationibus quibusdam Theodotum aulae praefectum sustulerit. Sedenim quomodo haec ultione celesti acta sint, non est mihi dicere promptum. Autem tamquam nefarii perniciosique suere: Addaeus quidem puerorum masculorum corruptor; Aetherius autem sycophanta magnus, qui per calumniam vivorum et mortuorum bona impudenter atque crudeliter devorare, rapereque sub imperatoriæ domus praetextu, cui sub Justiniano præsul, solitus esset, ea regilli perquam utilis. Atque haec quidem ad hunc modum sese habuere.

791 CAPUT XXXV.

De edicto litteris de fide publicato, quod Justinus ad omnes ubique misit ecclesias, ne quid in professione fidei novaretur.

Justinus autem edictum derepente compositum ad Christianos ditionis sua omnes misit, ut nihil in ecclesiis novarent, sed antiquis Patrum decretis insistentes, recte divinum Nunciem colerent atque adorarent. Scriptum de fide hisce fuit verbis conceptum: « In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei nostri, imperator Cæsar Flavius Justinus, fidelis in Christo, clemens, maximus, beneficis, Alanicus, Gotthicus, Germanicus, Anticus, Francicus, Herculicus, Gepidicus, pius, felix, gloriosus, victor, triumphator, semper colendus Augustus. *Pacem meam do vobis*, inquit Dominus Christus, verus Deus noster: *pacem meam relinquo vobis*, idem promulgat hominibus omnibus. Id vero aliud non est, quam ut in eum credentes, in unam et eamdem Ecclesiam conveniant, consentientes quidem animis in recta Christianorum sententia, aversantes autem eos qui contraria dicunt aut-optimantur. Primaria namque salus hominibus omnibus constituta est ipsa rectæ fidei confessio. Qua-

A ἐκείνου μήδος βληγεν αύτός τε καὶ ἡ ἐκείνου γαμήῃ Σοφίᾳ, καὶ τῆς προσδοκίας ἀπήλαχτο τῶν δεινῶν, ἀχρὶς οὐ τὴν ἐκείνου κεφαλὴν κομισθεῖσαν τεθέντο· ἦν τοις ποιὸν ἐκλακτίζοντες, διετάχθησαν ἐγγελῶντες. Οὐ πολὺν δὲ διαγενομένου χρόνου, καὶ Αἰθέριον καὶ Ἀδδαλον, τὰ πρῶτα τῆς συγκλήτου βούλης καὶ τὰς μεγάλας τῶν διοικήσεων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ διοικήσαντας, καθοσιώσεως ὑπῆρχεν ἀγκλήματι. 'Ἄλλ' ὁ μὲν Αἰθέριος δεινῶς ἐταξίδιον, ὥκολγες βουλόμενος φαρμάκοις ἀνελεῖν τὸν κρατοῦντα εἶναι δέ οἱ τῆς τοιάντης βουλῆς κοινωνὸν ἐφ' Ἐπαπι τὸν Ἀδδαλον. 'Ο δὲ δρκοὶς δεινοῖς ἔστη τὸν ἡσφαλίζετο, μηδὲν εἰδέναι τῶν εἰρημένων. Οἱ μὲν οὖν καὶ ἀμφὶ τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν· Ἀδδαλού ἐν τῷ μᾶλιστιν κτισθεῖσα φήσαντος συκοφαντίαν μὲν κενὴν ὑποσχεῖν οἵς κατηγόρηται· πρὸς δὲ τῆς ἡφέρου δίκης πάσχειν ἐνδίκως, οἵς ἀνέλοι τὸ τε τῆς αὐλῆς ὑπαρχον Θεόδοτον γοητεῖας τισάν. 'Άλλ' δπως μὲν ταῦτα τῇ θεῖᾳ δίκῃ πέπρακται, ἐμοὶ μὲν λέγειν οὐκ εὐχερές. Πλὴν καὶ διμφα διετηρίω μάλιστα ήστην, Ἀδδαλος μὲν πειδας διρρεντας διαφθειρων, Αἰθέριος δὲ συκοφαντίας γαίρων καὶ τῶν τε ζώντων καὶ τεθνεώτων τὰς περιουσίας τῷ τρόπῳ τούτῳ ἀπηνῶς κατεσθίων καὶ ληζόμενος, πρόσηκημα περιβεβλημένος τὴν βασιλίως οἰκίαν, ἥς ἐπὶ Τουστινιανοῦ προεστήκει, μάλα ἐκείνῳ χρειώδης γεγενημένος. Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

B τίαν μὲν κενὴν ὑποσχεῖν οἵς κατηγόρηται· πρὸς δὲ τῆς ἡφέρου δίκης πάσχειν ἐνδίκως, οἵς ἀνέλοι τὸ τε τῆς αὐλῆς ὑπαρχον Θεόδοτον γοητεῖας τισάν. 'Άλλ' δπως μὲν ταῦτα τῇ θεῖᾳ δίκῃ πέπρακται, ἐμοὶ μὲν λέγειν οὐκ εὐχερές. Πλὴν καὶ διμφα διετηρίω μάλιστα ήστην, Ἀδδαλος μὲν πειδας διρρεντας διαφθειρων, Αἰθέριος δὲ συκοφαντίας γαίρων καὶ τῶν τε ζώντων καὶ τεθνεώτων τὰς περιουσίας τῷ τρόπῳ τούτῳ ἀπηνῶς κατεσθίων καὶ ληζόμενος, πρόσηκημα περιβεβλημένος τὴν βασιλίως οἰκίαν, ἥς ἐπὶ Τουστινιανοῦ προεστήκει, μάλα ἐκείνῳ χρειώδης γεγενημένος. Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

C

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ^τ.

Περὶ τοῦ προγράμματος τῆς πλευρᾶς, διατάχους διεπίμπετο, ὡστε μηδέν τι περὶ τὰς ἐκκλησίας νεωτερίζεσθαι· τοῖς ἐκ παλιοῦ δὲ τῶν Ηὔτερων δροῖς· ἐμμένοντας, θρησκεύειν δρθῶς; τὸ Θεὸν γεραίροντας. Τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς πίστεως πρόγραμμα τούτοις· συγκείμενον τοῖς δρήμασιν ἦν· «Ἐν δόνται τοῦ Διεσπότου Ἱησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καίσαρ, Φλάδιος Ἰουστίνος, πιστὸς ἐν Χριστῷ, ἡμερος, μεγιστος, εὐεργέτης, Ἀλαμανικός, Γοτθικός, Γερμανικός, Ἀντικός, Φραγκικός, Ἐρχουλικός, Γηπεδικός, εὐσεβής, εὐτυχής, Ἑνδοξός, νικητής, τροπαιούχος, ἀεισέβαστος, Αἴγυστος. Εἰρήνην τὴν διμήριοι ὑμῖν, φησιν διεσπότης Χριστός, διὰλογίνδη; Θεὸς ἡμῶν εἰρήνην τὴν διμήριοι ἀφίημι ὑμῖν, διὰτελεῖς πᾶσιν ἀνθρώποις. Οὐκ ἀλλο δὲ τοῦτο ἔστιν, η τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν συντρέχειν, διοφρούοντας μὲν περὶ τὴν δρθήν τῶν Χριστιανῶν δέξαν, ἀποστρεφομένους δὲ τοὺς τάναντας ἔχοντας

D

nata est, relicta, in Italiā venerunt, rege Alboino ducente: et Veronam, Vicentiam, Mediolanum, etc., per deditiōnēm receperunt. (Blond). Et ad Alboiu rege usque ad Desiderium per ducentos et quatuor annos tenuerunt. (Egnat.)

(1) Sub Justino Narses eunuchus, apud eum Sophię Augusta criminante delatus, et ad pensa auncillarum vocatus est. Quam ille indignitatem non ferens, Langobardos in Italiā allexit. Qui deinde Romę mortuus est. Langobardi Pannonia Hungaria Attulæ reliquias, a quibus Hungaria denomi-

ἡ δοξάζοντας· πρώτη γέροντος καθίστηκε πᾶς εἰς ἀνθρώπους ἡ τῆς ὁρθῆς πίστεως ὅμοιογένης. Διδούσαι τοῖς εὐχαριστίοις κατακλουθοῦντες παραγγέλματα, καὶ τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ ἡτοι μαθήματα τῶν ἀγίων Πατέρων, πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν τε καὶ γάμην προτρεπόμεθα πάντας συνελθεῖν, πιστεύοντες εἰς Πατέρα καὶ Γένους Πνεύμα, Τριάδα δομούσιον, μίαν θεότητας ἡτοι φύσιν καὶ οὐσίαν λόγῳ καὶ πράγματι, καὶ μίαν δύναμιν καὶ ἔχουσίν καὶ ἐνέργειαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἥσουν προσώπους δοξάζοντες· εἰς ἡ βεβαπτίσμεθα, εἰς ἀπειπούμενον, καὶ οἵσις συντεταγμένα μονάδα γέροντος ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν μονάδι προσκυνούμενον, παράδοσιν ἔχουσαν καὶ τὴν διατρεψίν καὶ τὴν ἐνωσίν. Μονάδα μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν ἥσουν θεότητα, Τριάδα δὲ κατὰ τὰς Ιδιότητας, ἥσουν ὑποστάσεις ἡτοι πρόσωπα. Διατρέπεται γέροντος ἀδιατρέτως, ἵνα οὐτως εἰπωμεν, καὶ συνάπτεται διηρημένως. Ἐν γέροντος τρισὶν ἡ θεότης, καὶ τὰ τρία ἐν τὰ ἄλλας ἡ θεότης. Ηγέροντος γέροντος ἀπόρθετον εἰπεῖν, ἢ η θεότης· Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν Γένον, Θεὸν τὸ Πνεύμα τὸ διοίκητον διατάξεις πρόσωπον καθ' ἕκαστον θεωρήται, τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀκόματα· Θεὸν τὰ τρία μετ' ἀλλήλων νοούμενα τῷ ταυτῷ τῆς κινήσεως καὶ τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ χρή καὶ τὸν ἑναν θεόν δομολογεῖν, καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις, ἥσουν θεότητας, κηρύγγειν. Ὁμολογοῦμεν δὲ εὐτὸν τὸν μονογενῆ Γένον τοῦ Θεοῦ, τὸν θεὸν Λόγον, τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς; καὶ διὰ τὴν ἡμετέρην σωτηρίαν κατελθόντας ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα, ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ τῆς δεσποινῆς ἡμῶν τῆς ἀγίας ἐνδέξιου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ γεννηθέντα ἐξ αὐτῆς· ὃς ἐστι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι Ιησοῦς· οὐδὲ γέροντος προσώπου προσθήκην δέδεξατο ἡ ἀγία Τριάδας, καὶ σαρκωθήντος; τοῦ ἑνὸς τῆς ἀγίας Τριάδος θεοῦ Λόγου· ἀλλ' ἐστιν εἰς καὶ διὰ αὐτῆς δικύριος ἡμῶν Ἱησοῦς Χριστὸς δομούσιος τῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ γέροντος τὴν θεότητα, καὶ δομούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· παθήσας σαρκὶ, καὶ ἀπανθόης διὰ αὐτῆς ἐν θεότητι. Οὐ γέροντος τὸν θεὸν Λόγον τὸν θαυματουργήσαντα, καὶ διλόν τὸν παθόντας ἐπιστέμεθα· ἀλλ' ἑναν καὶ τὸν αὐτὸν δομολογοῦμεν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον σαρκωθέντα καὶ τελείως ἀνανθρωπήσαντα· καὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θεόματα καὶ τὰ πάθη διπερ ἔχουσίως ὑπέμεινε σαρκὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Οὐ γέροντος τοῖς ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ κατεδέξατο. Καὶ θεὸν τοῖνυν αὐτὸν δομολογοῦντες, οὐκ ἀθετοῦμεν τοῦ εἶναι αὐτὸν καὶ ἀνθρώπον· καὶ ἀνθρώπον αὐτὸν δομολογοῦντες, οὐκ ἀρνούμεθα τοῦ εἶναι αὐτὸν καὶ θεόν. "Οὐενίαν καὶ τὸν αὐτὸν ἐξ ἔκατερας φύσεως, θεότητος·

(1) In Verbo intelligo verum Dei Filium. In carne agnoscere verum hominis Filium, et utrumque simul in una persona Dei et hominis inseparabili

A propter et nos evangelica præcepta, et sanctorum Patrum sacrum Symbolum sive doctrinam conciliantes, ut ad unam eamdemque Ecclesiam et sententiam simul arcedant, omnes cohortantur, credentes in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Trinitatem trinitatis, consubstantialem, Deitatem sive naturam et essentiam verbo et re ipsa una. Unam etiam virtutem et potestatem et energetiam, hoc est, efficaciam in tribus subsistentiis seu personis profientes, in quas baptizati sumus, in quas credimus, et quibus professione addicti sumus. Unitatem siquidem in Trinitate, et Trinitatem in unitate adoramus, distinctionem simul et unionem, præter opinionem omnem, habentem. Unitatem quidem secundum essentiam sive Deitatem: Trinitatem vero secundum proprietates sive substantias seu personas. Distinguitur namque indistincte, ut ita diemus et conjungitur distincte, siquidem unum est in tribus ipsa Deitas: et tria, in quibus Deitas est, seu, quod certius dicitur, que Deitas sunt, unum Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, 792 cum persona quaque per seipsum spectatur, mentis ipsius sensu, quae insegregabilia sunt, segregante: Deum unum tria haec simul mentis acumine intellecta, propter eundem motum et naturam eamdem. Quandoque deinde peropus est, et unum Deum prosteri, et tres subsistentias sive proprietates prædicare. Constitutum vero ipsum unigenitum Filium Dei, Deum Verbum (1), ante saecula quidem et absque tempore ex Patre genitum, non factum. In extremis autem diebus, propter nos, et propter nostram salutem, descendisse de cœlis: et incarnatum ex Spiritu sancto, et Domina nostra sancta gloria Dei Genitrici et semper Virgine Maria, et ex ipsa natum esse. Qui est Patri et Spiritui sancto aequalis. Non enim quartæ, per incarnationem unius, ex sancta Trinitate Dei Verbi, personæ accessio- nem suscepit Trinitas sancta, sed est unus et idem Dominus noster Jesus Christus, consubstantialis Patri et Deo iuxta divinitatem, et idem co- substancialis nobis secundum humanitatem: passio- ni obnoxius carne, et passionis idem expersus divinitate. Namque non alium Deum Verbum, quod miracula edidit, et aliud quod passum est, novimus: verum unum et eundem constitutum Dominum nostrum Iesum Christum Dei Verbum incarnatum, et perfecte hominem factum: nec non unius et ejusdem miracula simul et passio- nes, quas voluntarie carne sustinuit, propter nostram salutem. Non enim homo aliquis seipsum pro nobis tradidit: sed ipse Deus Verbum immutabili modo homo factus est, spontaneam simul passionem et mortem pro nobis carne subiit. Atque dum Deum ipsum esse constitutum, non inficiamur eum etiam hominem esse. Et hominem ipsum gratiae largitate conjunctum. (Aug. De Trin. lib. xiiii, cap. 19.)

al hostibus victoriarum mercedem tulit (1). Neque vero prius et ipse Justinus et conjux ejus Sophia conceptam adversus illum iram remiserant, aut exspectatione gravium malorum liberati sunt, quam caput ipsius allatum inspexerunt: cui etiam pedibus proculato per risum illuserunt. Non multum intercessit temporis, cum et Aetherium simul et Addaeum, principes senatus, qui res magnas sub Justiniano administraverant, læsa majestatis legibus interrogat. Atque Aetherius quidem in quaestione graviter tortus, voluisse se veneno imperatore tollere, consiliique ejus conscientiam atque in rebus omnibus socium sibi suisce Addaeum, confessus est. Hic autem gravi jurejurando se nihil earum rerum scire confirmavit. Verum utriusque caput amputatum. Addaeus cum jugulari deberet, per meram calumniam crimen id sibi objectum esse, de quo accusatus esset dixit. Vindicta autem divina, quæ omnia perspiciat, se merito supplicium pati, propterea quod incantationibus quibusdam Theodotum aulae præfectum sustulerit. Sedenim quomodo hac ultione celesti acta sint, non est mihi dicere promptum. Ambo tamen nefarii perniciosique fuere: Addaeus quidem puero rum masculorum corruptor; Aetherius autem sycophanta magnus, qui per calumniam vivoruim et mortuorum bona impudenter atque crudeliter devorare, rapereque sub imperatoriæ domus prætextu, cui sub Justiniano præstuit, solitus esset, ea te illi perquam utilis. Atque hæc quidem ad hunc modum sese habuere.

791 CAPUT XXXV.

De edicto litteris de fide publicato, quod Justinus ad omnes ubique misit ecclesias, ne quid in professione fidei novaretur.

Justinus autem edictum derepte compositum ad Christianos ditionis suæ omnes misit, ut nihil in ecclesiis novarent, sed antiquis Patrum decretilis insistentes, recte divinum Numen colerent atque adorarent. Scriptum de fide hisce fuit verbis conceptum: « In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei nostri, imperator Cæsar Flavius Justinus, fidelis in Christo, clemens, maximus, benevolent, Alanicus, Gothicus, Germanicus, Anticus, Francicus, Herculicus, Gepidicus, pius, felix, glorirosus, vicit, triumphator, semper colendus Augustus. Pacem meam do vobis, inquit Dominus Christus, verus Deus noster: pacem meam relinquo vobis, idem promulgat hominibus omnibus. Id vero aliud non est, quam ut in eum eridentes, in unam et eamdem Ecclesiam convenient, consentientes quidem animis in recta Christianorum sententia, aversantes autem eos qui contraria dicunt aut-optimantur. Primaria namque salus hominibus omnibus constituta est ipsa recte fidei confessio. Qua-

A ἐκείνου μήνιδος Μηγεν αὐτός; τα καὶ ἡ ἐκείνου γαμήτη Σοφία, καὶ τῆς προσδοκίας ἀπῆλακτο τῶν δεινῶν, ἀχρις οὐ τὴν ἐκείνου κεφαλὴν κομισθεῖσαν τεθέαντο· ἦν τοῖς ποσὶν ἐκλαυτίζοντες, δεινώθεντος. Οὐ πολλοῦ δὲ διαγενομένου χρόνου, καὶ Αἰθέριον καὶ Ἀδάλιον, τὰ πρώτα τῆς συγχέτου βουλῆς; καὶ τὰς μεγάλας τῶν διοικήσεων ἐπὶ Ιουστινιανοῦ διοικήσαντας, καθοσιώσεως ὑπῆρχεν ἐγκλήματι. 'Αλλ' οὐ μὲν Αἰθέριος δεινός; ἐταξίδιον, ὧν μοιδροὶ βουλόμενος φαρμάκοις ἀνέλειν τὸν κρατοῦντα εἶναι δε οἱ τῆς τοιαύτης βουλῆς κοινωνὸν ἕφος ἀπατεῖ τὸν Ἀδάλιον. 'Ο δὲ δρχοὶ δεινοὶ; ἔστι τὸν ἡραλίζετο, μηδὲν εἰδέναι τῶν εἰρημένων. Οὐ μὲν οὖν καὶ δύμων τὰς κεφαλὰς ἀπετεμήθεσαν· Ἀδάλιον ἐν τῷ μὲλει κτείνεσθαι φῆσαντος συκοφαντῶν μὲν κενὴν ὑποσχεῖν οἵτινες κατηγόρηται· πρὸς δὲ τῆς ἑφόρου δίκαιης πάσχειν ἐνδίκιως, οἵτινες ἀνέλοι τὸν τῆς αὐλῆς ὑπαρχον θεόδωτον γοητείας τιστίν. 'Αλλ' δέως; μὲν ταῦτα τῇ θείᾳ δίκῃ πέπρακται, ἐμοὶ μὲν λέγειν οὐκ εὐχερές. Πλὴν καὶ δύμφω ἀλιτηρίω μάλιστα ήστην, Ἀδάλιος μὲν παῖδας δρόμενος διαφεύρων, Αἰθέρης δὲ συκοφαντίας χαίρων καὶ τῶν τε ζώντων καὶ τεθνεώτων τὰς περιουσίας τῷ τρόπῳ τούτῳ ἀπηνῶς κατεσθίων καὶ ληζόδιμον; πρόσχημα περιβεβλημένος τὴν βασιλείας οἰκίαν, ἥς ἐπὶ Ιουστινιανοῦ προετοίκει, μάλα ἐκείνῳ χρειώθης γεγενημένος. Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔστι τὸν τρόπον.

C

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'

Περὶ τοῦ προτρόμου τῆς πλευρας, διατάχου επεμψεων εκαλησιας, ὅστε μηδέτε τι περὶ τὰς ἐκκλησίας νεωτερίζεσθαι τοῖς ἐκ παλαιοῦ δὲ τῶν Ηὔτερων δροῖς; ἐμμένοντας, θρησκεύειν ὅρθως; τὸ Θείον γεραίροντας. Τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς πίστεως πρόγραμμα τούτοις συγχείμενον τοῖς βήμασιν ἥγε· Ἐν δυνάμεις τοῦ Δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καίσαρ, Φλάδιος Ἰουστίνος, πιστὸς; ἐν Χριστῷ, ἡμερος, μεγίστους, εὐεργέτης, Ἀλαμανικός, Γοτθικός, Γερμανικός, Ἀντικός, Φραγκικός, Ἐρκουλικός, Γηπεδικός, εὐεσθής, εὐτυχής, Ἐνδοξός, νικητής, τροπαιούχος, ἀειεσθατος, Αἴγαυοςτος. Εἰρήνηρ τὴν ἐμήρ διθωμι ὑμῖν, φτιστὸν διεσπότης Χριστός, διάλθινος; Θεὸς ἡμῶν εἰρήνηρ τὴν ἐμήρ αφίημι ὑμῖν, διάτοξτος πᾶσιν ἀνθρώποις. Οὐκ ἄλλο δὲ τοῦτο ἔστιν, ἢ τεῖς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν συντρέχειν, διοφρονοῦντας μὲν περὶ τὴν ὁρθὴν τῶν Χριστιανῶν δόξαν, ἀποστρεφομένους δὲ τοὺς τάναντας ἔγοντας

D *nata est, relicta, in Italiam venerunt, rege Alboino ducente: et Veronam, Vicentiam, Mediolanum, etc., per deditiōnem receperunt. (Blond.) Et ab Alboino rege usque ad Desiderium per ducentos et quatuor annos tenuerunt. (Egnat.)*

(1) Sub Justino Narses eunuchus, apud eum Sophia Augusta criminante delatus, et ad pensa ancillarum vocatus est. Quam ille indignitatem non ferens, Langobardos in Italiam allexit. Qui deinde Romæ mortuus est. Langobardi Pannonia Hungaria Attilæ reliquias, a quibus Hungaria denomi-

nata est, relicta, in Italiam venerunt, rege Alboino ducente: et Veronam, Vicentiam, Mediolanum, etc., per deditiōnem receperunt. (Blond.) Et ab Alboino rege usque ad Desiderium per ducentos et quatuor annos tenuerunt. (Egnat.)

ἡ δοξάζοντας· πρώτη γέρο σωτηρία καθέστηκε· πᾶς εἰν ἀνθρώποις ἡ τῆς ὁρῆς πίστεως δύμαλογα. Αὐτὸν καὶ τμεῖς τοῖς εὐαγγελικοῖς καταχαλουθεῖντες παραγγέλλεις, καὶ τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ ἡτοι μαθήματι τῶν ἀγίων Πατέρων, πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν τε καὶ γ.ώμην προτρεπόμεθα πάντας συνελθεῖν, πιστεύοντες εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεύμα, Τριάδα δομούσιον, μίαν θεότητας ἡτοι φύσιν καὶ οὐσίαν λόγῳ καὶ πράγματι, καὶ μίαν δύναμιν καὶ ἔκουσίν καὶ ἐνέργειαν ἐν τρισιν ὑποστάσεσιν, ἣνταν προσώποις δοξάζοντες· εἰς δὲ βεβαπτίσμεθα, εἰς δὲ πεπιστεύχαμεν, καὶ οἵσις συντετάγμεθα· μονάδα γέρο ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν μονάδι προσκυνούμεν, παράδοξον ἔχουσαν καὶ τὴν διατρεψιν καὶ τὴν ἐνωσιν. Μονάδα μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν ἡγεμονίαν θεότητα, Τριάδα δὲ κατὰ τὰς ιδιότητας, ἣνταν υποστάσεις ἡτοι πρόσωπα. Διαιρεῖται γέρο ἀδιαιρέτως, ἵνα οὐτως εἰπωμεν, καὶ συνάπτεται διηρημένως. Ἐν γέρο ἐν τρισιν ἡ θεότης, καὶ τὰ τρία ἐν τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης. ἢ τό γε ἀκριβεστέρον εἰπεῖν, & ἡ θεότης θεὸν τὸν Πατέρα, θεὸν τὸν Υἱὸν, θεὸν τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον· διαν ἐκαστον πρόσωπον καθ' ἔκυτον θεωρήται, τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀκόριστα· Θεὸν τὰ τρία μετ' ἀλλήλων νοούμενα τῷ ταυτῷ τῆς κινήσεως καὶ τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ χρή καὶ τὸν ἑνα θεὸν δύμαλογον, καὶ τὰς τρίας υποστάσεις, ἣνταν θεότητας, κηρύττειν. Ὁμολογοῦμεν δὲ αὐτὸν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν θεὸν Λόγον, τὸν πρὸς αἰώνων καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα; δέπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν δι' ἥμαδ; καὶ διὰ τὴν ἡμετέρων σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα, ἐκ Πνεύματος ἄγιου καὶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἀγίας ἐνδέξου Θεοτόκου καὶ ἀπειπραθένου Ναρίας, καὶ γεννηθέντα ἐκ αὐτῆς· δέ εστι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι Ιησοῦ· οὐδὲ γέρο τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐδέξατο ἡ ἀγία Τριάς, καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἑνὸς τῆς ἀγίας Τριάδος θεοῦ Λόγου· ἀλλ' εἰσιν εἰς καὶ διὰ τῆς δύναμις Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δομούσιος τῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ δύμοντος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· παθητὸς σαρκὶ, καὶ ἀπαθῆτος δὲ αὐτὸς ἐν θεότητι. Οὐ γέρο ἀλλον τὸν θεὸν Λόγον τὸν θαυματουργῆσαντα, καὶ ἀλλον τὸν παθόντα ἐπιστάμεθα· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν δύμολογούμενον Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντα καὶ τελείως ἀνανθρωπήσαντα καὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη ἀπεριέκουσίων; ὑπέμεινε σαρκὶ διὰ τὴν ἡμετέρων σωτηρίαν. Οὐ γέρο ἀνθρωπός τις ἐστὸν ὑπὲρ ἡμῶν δέδωκεν, ἀλλ' αὐτὸς δὲ Θεός Λόγος, ἀτρέπτως γενόμενος ἀνθρωπός· τό τε ἐκούσιον πάθος καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ κατεδέξατο. Καὶ θεὸν τοῖν τοιν αὐτὸν δύμολογούντες, οὐκ ἀθετούμεν τοῦ εἶναι αὐτὸν δύμολογούντες, οὐκ ἀρνούμεθα τοῦ εἶναι αὐτὸν καὶ θεόν. "Οὐενίνα καὶ τὸν αὐτὸν ἡξατέρας φύσεως, θεότητος

A propter et nos evangelica præcepta, et sanctorum Patrum sacrum Symbolum sive doctrinam consecrantis, ut ad unam eamdemque Ecclesiam et sententiam simul arcedant, omnes cohortantur, credentes in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Trinitatem όμοιον, consubstantialem, Deitatem sive naturam et essentiam verbo et re ipsa unam. Unam etiam virtutem et potestatem et ἐνέργειαν, hoc est, efficaciam in tribus subsistentiis seu personis profientes, in quas baptizati sumus, in quas credimus, et quibus professione addicti sumus. Unitatem siquidem in Trinitate, et Trinitatem in unitate adoramus, distinctionem simul et unionem, prater opinionem omnem, habentem. Unitatem quidem secundum essentiam sive Deitatem: Trinitatem vero secundum proprietates sive subsistentias seu personas. Distinguitur namque indistincte, ut ita dieas et conjungitur distincte, siquidem unum est in tribus ipsa Deitas: et tria, in quibus Deitas est, seu, quod certius dicitur, que Deitas sunt, unum Deum Patrem, Deum-Filium, Deum Spiritum sanctum, 792 cum persona quaque per seipsum spectatur, mentis ipsius sensu, quae insegregabilia sunt, segregante: Deum unum tria haec simul mentis acumine intellecta, propter eundem motum et naturam eamdem. Quandoquidem peropus est, et unum Deum profiteri, et tres subsistentias sive proprietates prædicare. Constituimus vero ipsum unigenitum Filium Dei, Deum Verbum (1), ante saecula quidem et absque tempore ex Patre genitum, non factum. In extremis autem diebus, propter nos, et propter nostram salutem, descendisse de cœlis: et incarnatum ex Spiritu sancto, et Domina nostra sancta gloria Dei Genitrici et semper Virgine Maria, et ex ipsa natum esse. Qui est Patri et Spiritui sancto æqualis. Non enim quartæ, per incarnationem unius, ex sancta Trinitate Dei Verbi, personæ accessionem suscepit Trinitas sancta, sed est unus et idem Dominus noster Jesus Christus, consubstantialis Patri et Deo juxta divinitatem, et idem consubstantialis nobis secundum humanitatem: passionis obnoxius carne, et passionis idem expersus divinitate. Namque non aliud Deum Verbum, quod miracula edidit, et aliud quod passum est, novimus: verum unum et eundem constitemur Dominum nostrum Iesum Christum Dei Verbum incarnatum, et perfecte hominem factum: nec non unius et ejusdem miracula simul et passiones, quas voluntarie carne sustinuit, propter nostram salutem. Non enim homo aliquis seipsum pro nobis tradidit: sed ipse Deus Verbum immutabili modo homo factus est, spontaneum simul passionem et mortem pro nobis carne subiit. Atque dum Deum ipsum esse constitemur, non inficiamur eum etiam hominem esse. Et hominem ipsum gratiae largitate conjunctum. (Aug. De Trin. lib. xiii, cap. iv.)

(1) In Verbo intelligo verum Dei Filium. In carne agnosco verum hominis Filium, et utrumque simul in una persona Dei et hominis ineffabiliter.

confidentes, Deum ipsum quoque esse non negamus. Proinde unum et cunctum ex ultraque divinitatis scilicet et humanitatis natura compositum, profientes Dominum nostrum Iesum Christum, unionem confusionem non inducimus. Non enim quod secundum nos homo factus est, propterea Deus esse desinet. Neque sane quod Deus natura est, et in eum similitudo nostrae naturae non cadit, propterea homo esse negabitur. Verum quemadmodum in humanitate Deus, ita nihilominus in sublimitate Deitatis homo permanet: utrumque vero in eodem est, et unus Deus simul, et bono, ipse Emmanuel (2). **793** Porro eudem confidentes in divinitate perfectum atque etiam in humanitate perfectum, ex quibus etiam compositus est, divisionem aut sectionem in partes, una ejus composita subsistentia, non inducimus. Differentiam vero naturarum, quam unio non tollit, indicamus. Nam neque natura divina in humanam est versa, neque humana natura in divinam mutata. Intelligentiae autem acie utramque considerante, et potius ultraque in propriis naturae line et ratione existente, factam quidem unionem dicimus, secundum subsistentiam: ipsa vero secundum subsistentiam unio ostendit Denm Verbum, hoc est, ex tribus Deitatis subsistentiis subsistentiam unam, non praesistenti homini unitam esse, sed eam in utero Dominae nostrae sanctae et gloriose Dei Genitricis semperque Virginis Mariae, sibi ipsi ex ea condidisse in propria subsistentia carnem nobis creossum, consubstantialem, et eisdem perpessioribus per omnia obnoxiam, absque peccato, anima rationali et intellectuali animatam. In ipsa namque subsistentiam habuit, et homo factus est. Et est unus atque idem Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto conglorificatur. Ceterum ineffabilem ejus unionem considerantes, recte naturam unam Dei Verbi incarnatam carne, qua anima rationali et intellectuali est animata, profitemur. Rursum differentiam naturarum contemplantes, eas duas (3) esse dicimus, divisionem nullam introducentes. Utraque enim natura in eo est. Unde unum et eudem profitemur Christum: unum Filium, unam personam, unam subsistentiam, Deum simul et hominem. Omnes vero qui aliter vel senserunt, vel sentiunt, anathemati subjecimus, alienos eos esse a sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia judicantes. Itaque cum recta et a sanctis Patribus nobis prodita dogmata sic prae dicentur, universos vos ut in unam et eamdem catholicam et apostolicam Ecclesiam conveniat,

(2) Salus credentium mysterium Trinitatis est. (Hieron.) — Deum esse multis notum est. Sed quod Pater sit et Filium habeat, paucis (Aug.). — Pater, manifestavi nomen tuum hominibus, etc. (Joan. xvii.) — Et creditur a nobis sine confusione conjuncta sancta Trinitas, sine separatione distincta. (Aug.) — Et; Θεος ἐν τρισι, καὶ τὰ τρία ἐν· Unus Deus in tribus, et tria haec unum. Unus Deus Pater, ex quo omnia: et unus Dominus Jesus Chri-

τal ἀνθρωπότητος, σύνθετον διμολογοῦντες, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, σύγχυσιν τῇ ἑνώσει οὐκ ἔπεισάργομεν. Οὐ γάρ δι: γέγονε καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπός, τὸ εἶναι Θεός; ἀπολέτει: εἴτε μήτε Θεός; κατὰ φύσιν ἐστι καὶ τὴν πρός ἡμᾶς διμολογίαν ἀπαράδεκτον ἔχει, καὶ τὸ ἀνθρωπός εἶναι παραιτήσεται. Μεμένης δὲ ὁ ἄντερ ἐν ἀνθρωπότητι Θεός, οὕτω καὶ ἐν ὑπεροχῇ θεότητος ἀνθρωπός; ὃν, οὐδὲν ήττον ἀμφῶ δὲ ἐν ταυτῷ, καὶ εἰς Θεός διμοῦ τε καὶ ἀνθρωπός δὲ Ἐμμανουὴλ. Τὸν αὐτὸν δὲ διμολογοῦντες ἐν θεότητι τέλειον, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειον, ἐξ ὃν καὶ συνετέθη, διαίρεσιν μὲν τὴν ἀναμέρος ἢ τομῆν οὐκ ἐπιφέρομεν τῇ μιᾷ αὐτοῦ συνθέτῳ υποστάσει· τὴν δὲ διαφορὰν τῶν φύσεων σημαίνομεν, οὐκ ἀναρουμένη διὰ τὴν ἑνωσιν. Οὔτε γάρ ἡ θεῖα φύσις εἰς τὴν ἀνθρωπείαν μετεβλήθη, οὔτε τὴν ἀνθρωπείαν φύσις εἰς τὴν θείαν ἐτράπη. Νοούμενης δὲ καὶ ὑπαρχούσης μᾶλλον ἐκατέρας ἐν τῷ τῆς Ιδίᾳ φύσεως δρώ τε καὶ λόγῳ, πεπράχθαι μὲν τὴν ἑνωσιν καθ' ὑποστάσιν. Ἡ δὲ καθ' ὑποστάσιν ἑνωσις δηλοὶ δι τὸ Θεός Λόγος, τουτέστιν ἡ μία ὑποστάσις τῶν τριῶν τῆς θεότητος υποστάσεων, εὐ χροῦποστάντες ἀνθρώπῳ ἡνωθῆ, ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῇ; δεσποινῆς ἡμῶν τῆς ἀγίας ἀνδρὸς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐδημιούργησεν ἐκατέρας ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ Ιδίᾳ υποστάσεις σάρκα διμοούσιον ἡλίν καὶ διμοιπαθῆ κατὰ πάντα χωρὶς ἀμαρτίας, ἐψυχωμένην ψυχὴν λογικὴν καὶ νοερὴν ἀντῆρις γάρ ἔσχε τὴν υποστάσιν καὶ γέγονεν ἀνθρωπός καὶ ἔστιν εἰς καὶ δι αὐτῆς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὐδεξαύδηνος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι. Ἐννοούντες δὲ αὐτοῦ τὴν διφραστὸν ἑνωσιν, δρθῶς διμολογοῦμεν μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρχωμένην σαρκὶ ἐψυχωμένῃ ψυχὴν λογικὴν τε καὶ νοερὴν. Καὶ πάλιν ἐν θεωρίᾳ λαμβάνοντες τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν, δύο ταῦτα εἶναι λέγομεν, διαίρεσιν οὐδεμίαν εἰσάγοντες ἐκατέρα πάντας τὴν φύσιν τοῦ Πατέρων παραδεδομένων τῶν παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων παρατέλεομεν δηλῶν ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν διμολογοῦμεν Χριστὸν, ἐν τῷ Υἱόν, ἐν πράσωπον, μίαν υποστάσιν, θεὸν ὑμῶν τε καὶ ἀνθρώπον. Πάντας δὲ τοὺς παρὰ ταῦτα φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας ἀναθεματίζομεν, ἀλλοτρίους χρίνοντες τῇ; ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Τῶν δρθῶν τοίνυν δογμάτων τῶν παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων παρατέλεομεν δηλῶν κηρυττομένων, προτέρεομεν υἱόδες ἀπαντας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καθολικήν καὶ ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν δύντερχειν. Μᾶλλον δὲ παρακαλούμενούς γάρ δικηστιμεν καὶ ἐν ὑπεροχῇ βασιλείας ἐσμὲν, τοιούτοις χρήσασθαι ρήμασιν, ὑπὸ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀπάντων διμοφροσύνης τε καὶ ἑνώσεως, ἐκ τοῦ μίαν ἀπάντων δοξολογίαν ἀναπέμπεσθαι τῷ

stūs, per quem omnia: et unus Spiritus sanctus, in quo omnia. Et, ex quo et per quem et in quo, non naturas dissecantibus, verum unius et inconfusae naturae proprietates designantibus. Atque id ex eo clare patet, quod in unum rursus colliguntur. Ex ipso, et per ipsum, et in ipsum omnia: ipsi gloria in secula. Amen. (Greg. Nazianz.) (5) Duæ naturæ Christi in unam coeuentes dominat omniem et denta em. (Theologus.)

μεγάλω Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Τοῦ δὲ λοιπού, μηδένα προφασίζεμεν περὶ πρόσωπα ή συλλεκάς ζυγομαχεῖν· διει πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δρθῆν πίστιν τε καὶ ἐννοιαν αἱ συλλαβαὶ φέρουσι τοῦ μέχρι νῦν χρατοῦντο; Εἴθους τε καὶ σχήματος ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ πάντων βεβαίου τε καὶ ἀκαινοτομήτου καὶ εἰς τὸν ἔχης ἀπαντά μένοντος χρόνον. » Τῷ μὲν οὖν Ιδικώπῳ τούτῳ πάντες οἱ ἁκαστοχοῦ συγκατετίθεντο Ιερεῖς, δρθῶς ἐκφωνηθῆναι λέγοντες· οἱ δὲ ἀποδιηγημένοι ἐπὶ τοῦ σχίσματος ἐμενον, ηκίσθη ἐνοῦσθαι θέλοντες, οὐ δι' ἄλλο τι, διλλ' διπερ ῥήτως οὕτω πρὸς τῷ τέλει τοῦ γράμματος; εἰρήκη, τὸ βέβαιον καὶ ἀκαινοτομήτον πεφυλάχθαι ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατὰ τὸν ἔχης ἐσόμενον χρόνον.

nes ubique episcopi et sacerdotes catholici comprobarunt, recte promulgatum esse dicentes. Quis vero se ab Ecclesia segregaverant, in schismate et dissidio persistentes, haudquaquam cum ea uniri voluerunt: non alienam quidem ob causam, quam quod ad finem scripti disertis verbis appositum es- set, etiam temporibus futuris professionem fidei talem absque rebus novis stabilem conservatum iri.

ΚΕΦΑΛ. ΛΣ'.

*Περὶ τῶν προθέρων τῶν μεγάλων πόλεων, καὶ
Γριгорοπού τοῦ Θεουπόλεως.*

Τουστίνος; δὲ Ἰωάννου τοῦ ἐκ τοῦ Σιρίμιος τὸν τε
βίον ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείδος θανάτῳ
ἀπ· βαλομένου, Εὐτύχιον ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀγαγών,
καθὼς Ἰουστινιανὸς ἐν διαθήκαις ἐνεκελέυτο, τῷ
Θρόνῳ αὐτοῖς ἐγκαθιδρύει· διὸ ἐπὶ δύ' ἑτη διαγενόμε-
νον Ἰωάννης δὲ Νηστευτὴς διεδέχετο. Ἀλλὰ καὶ
Ἰωάννου τοῦ Κατελίνου τὸν τῆς πρεσβυτερίας Ῥώ-
μης θρόνον λιπόντος, καὶ πρὸ τὴν ἐκείνες χωρίσαν-
τος διαιταν, Βόνισσος τοὺς οἰκας τῆς ἐπιτυκοπῆς;
ἐγχειρίζεται· διὸ Ἰωάννης ἔτερος διεδέχετο, τὸν δ'
αἴθις Πελάγος; μετὰ δὲ Ἀπολλενάριον Ἰωάννης
τὸν τῆς Ἀλεξανδροῦ διενειπειτεοι θρόνον, διὸ Εὐάλητος
διειδέχετο. Ἄντα δὲ τὴν Ἱεροσολύμων τὴν Ἱερωτύ-
νην οἰακίζων ἦν αἴθις μετ' Εὐστόχον δὲ Μακάρος;
Ἐπειτα Ἰωάννης τὴν Ἱερρχεικὴν ἐκληροῦτο καθέδραν,
τῇ τῶν Ἀκοιμήτων μονῇ τὸν λιτὸν καὶ δισκευον-
θίον ἄριστα μετελθών. Κατὰ δὲ τὴν Θεούπολιν τὸν
μετὰ Δομηνίουν Ἀναστάσιον ἐλέξας δὲ Ἰουστίνος,
Γρηγόριον κατεστήσατο, μηδενὸς τηνικαῦτα περὶ
τὴν Ἐκκλησίαν νεωτερισθέντος· αἰτίᾳν δὲ βασιλεὺς
ἔσχεν δὲ Ἀναστάσιος, διτεπερ τὰς Ἱερὰς χρήματα δι-
πλανόφη μη κατέ τὸ προσῆκον ἀρχιερεῖ, καὶ ὅτι εἰς
βασιλέα προσέκοψε βίλασφημήσας. Ἐρομένου γάρ
τινος Ἀναστάσιου τοι δῆ ποτε οὕτω χύδην τὰς Ἱερὰς
χρήματα διαρρήπτει, καὶ μή ω; χρεών διατυρπί-
ζει εἰ; τὰ δύον καταναλίσκων, διαρρήδην εἰπεῖν
επικίνατα, Ἰνα μή, φησι, παρὰ τῆς κοινῆς λύμης
τοῦ Ἰουστίνου ἀφειρεθείεν. Ηεψήμιστο δὲ μηδίσαν
τὸν Ἰουστίνον ἐκείνῳ, διτεπερ ζητοῦντει χρήματα
οὐ προσήρητο δοῦναι. Καὶ τινα δὲ ἔτερα ἐκείνῳ προσ-
ήκτοντο τὸν βασιλικὸν σκοπὸν θερπεύειν βούλομέ-
νων ἐνίων. Τούτου δὲ ὑπεκειλόντος, Γρηγόριος, ὡς
εἰργεται, τὸν θρόνον ἐλάμβανεν οὐ καλός εὐρὺ κατά-
ποίησιν· ἐκ γὰρ πρώτης τριχδεις, τοῖς μοναδικοῖς

Ahortamur, seu potius rogamus. Non enim grave nobis est, quamvis in fastigio imperii collocati simus, Christianorum omnium consensionis atque unionis gratia, ejusmodi verbis uti: ut una ab omnibus laus et glorificatio tribuatur Deo magno et Servatori nostro Iesu Christo. **794** De cetero autem, ne quis causam aut occasionem illam de personis aut syllabis (sive fidei formulis) per intestina dissidia contendendi capiat, quoniam a. l unam et eamdem rectam fidem et sententiam syllabæ (seu formulæ) producunt consuetudinis et status ejus, qui hucusque in sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia obtinuit, et per omnia citra innovationem aliquam firmus stabilisque deinceps in tempus omne permanebit. Edictum hoc om-

probarunt, recte promulgatum esse dicentes. Qui
dissidio persistentes, haudquaquam cum ea uniri
quod ad finem scripti disertis verbis appositum es-
alem abs jue rebus novis stabilem conservatum iri.

CAPUT XXXVI.

*De magnarum urbium episcopis, et Gregorio
Theopolis antistite.*

Justinus, postquam Joannes cui Sirimis patria fuit, vitam simul et thronum imperantis urbis morte abjecisset, Eutychium ab exilio, sicuti Justinianus testamento jusserset, revocatum in ecclesiam suam restituit. Qui duobus exactis annis, Joannem Νηστευτήν, hoc est jejunatorem, successorem habuit. Ubi vero Joannes etiam Catelinus in veteri Roma sedem vacuam reliquit, et ad vitam illam migravit, Bonoso (1) episcopatus gubernacula in mandata sunt : cui Joannes alius, atque huic rurus Pelagius successit. Post Apollinareum autem Joannes Alexandriæ in pastoralem consecratus thronum, et huic deinceps subrogatus est Eulogius. Hierosolymis episcopatum denuo post Eustochium gubernavit Macarius. Post cum hierarchicam cathedram sortitus est Joannes, 795 qui puram et inopem vitam in Insomnium monasterio optime egerat. Apud Theopolim autem Justinus Anastasius dominini successore pulso, Gregorium substituit, nullis tum in Ecclesia novis rebus motis. Imperator vero crimen illud Anastasio objecit, quod sacram pecuniam in alios, quam episcopum deceperet, conferret sumptus, et quod convicio et maledictio imperatorem ipsum petisset. Cum namque interrogatus a quodam Anastasius esset, cur ita profuse pecuniam sacra dilapidaret, et non potius in usus decentes eam impendens, ita uti oī; esset, dispergeret, diserte per cavillationem dixisse fertur, ne a communi pernicie Justino auferretur. Fama autem vulgatum est, propterea illi Justinum intensem suisce, quod pecunias ei pertinenti ille dare voluerit. Aflinguntur præterea vires ei alia quædam a nonnullis, qui imperatoris coepit tegere aut excusare voluerunt. Postquam Anasta-

(1) Pro Bouoso legendum puto Benedicto.

sius episcopatu abit, Gregorius, sicuti dictum est, sedem eam accepit : cuius lata est gloria, ut poete verbis utar. A primis enim capillis, in monasticis exercitatus studiis, strenue ad summos gradus, cum nuper admodum se in eo lanugo prima exhibuisset, contendit. Primum vero Byzantii monasterio præfuit, ubi etiam ab initio vitam rerum omnium expertem degere cœpit. Postea Justino jubente, pastorale munus in monte Sinaeo suscepit : in quo a Scenitis barbaris obcessus, non minimis circumventus est periculis. Quibus etiam, ut pacificationem uiirent, suasor auctorque fuit. Apud hos cum res magnas peregrisset, in sacram deinde proiectus est cathedram. Animo et consilio in rebus omnibus optimo fuit : et ad quocunque negotium se converteret, id quam facilissime conficiebat. Metu minime perturbabatur. Potestatibus autem, ut facile illis territus cederet, flectendum se handquaquam præbuit. Liberalis quoque, et admodum munificus, magnifice pecunias largiebatur : usque adeo, ut quocunque, pro eo atque opus esset, progrederetur, quam plurimi homines cum stiparent atque sequerentur, eorum etiam quibus nihil cum eo intercederet consuetudinis, et qui nihil ad eum pertinerent. Alii insuper qui eum prodilisse audiissent, vel vidissent, ad eum confluabant, et honorem mundanis dignitatibus debitum, præ viri ejus observantia, secundo loco habebant,
796 avide sua sponte et videre et audire cum cupientes, etiam de rebus non magni momenti plenumque verba facientem. Erat siquidem ad arcum desiderium eorum animis, qui illum quomodocumque conveniebant, inserendum quam maxime idoneus, aspectu admodum admirandus, in colloquiis valde jucundus, et si quis alius, et ipse ad id quod deceret cognoscendum acutissimus, et ad faciendum quam facilissimus. Ad consilium alii dandum, atque ad res domesticas et exteriores dijudicandas, promptissimus. Quapropter multas res optime gessit, negotia in crastinum differre non solitus. Terrori vero erat non tantum Romanis imperatoribus, cum publica tractaret negotia, quantum necessitas postularet et tempus flagitaret, verum etiam Persarum ducibus, sicuti suo loco a me dicetur. Varius etiam fuit. Aliquando nam se esse præ se cerebat. In primis autem, cum opudo, adeo ut quam commodissime in eum dictum reverentia temperata sic fuit (2), ut altera ab altera

CAPUT XXXVII.
*Alli pacta conventa inter Persas et Romanos soluta
sint.*

Verum enim vero primo Gregorii episcopatus
anno Persarmenii, qui prius magnæ Armeniæ incolæ
nominati fuerant, et Romanis paruerant, a Phi-
lippo autem, qui post Gordianum apud Romanos
imperium obtinuit, Saporis Persarum regi ita prodi-
fuerant, ut Armenia quidem quæ minor dicitur,

(2) Evagri. lib. v, cap. 6.

Α ἀπόδυσάμενος σκάμμασι, γεννικῶν; τοῖς; ανωτάτω βρούσῃ; ήλανεν, δρει τοῦ ιούλου αὐτῷ καταρήξοντο.. Τίς δὲ τῶν Βυζαντίων πρώτων μονῆς καθηγήσαστο; ἐνθα τὸ καταρχάς; καὶ τὸν ἀσκευον βίον μετήιε. Μετέπειτα δὲ Ποιουστίνου κελεύοντος, τὴν ποιμαντικήν τοῦ Σινᾶ ἐγχειρίζεται· ὅρους; ἐν τῷ πολιορκούμενος ὑπὸ τῶν Σκηνητῶν βαρβάρων, οὐκ ἀλλιγέστοις περιεπάρη κινδύνοις, ὡς καὶ εἰρήνης ἐκείνοις γενέσθαι πρύτανιν ἐν οἴς καὶ μεγάλ' ἀπεττακαταπράξαμενος, ἐκείθεν πρὸς τὴν ἱερὰν ἀντιχθῆ καθεδραν. Φυχῆς δὲ καὶ γνώμης τυχὸν κρατιστῆς ἐφ' ἀποτι, πρὸς ὑπέρ ἀν ρέψειν, ἐξεργαστικώτατος ἦν ἡκιστα μὲν διει κατεπτηχώς, δυναστείας δὲ εὔγειρτος εἶναι ὡς τ' εἰκεν, ἀληπτον ἔστεν παρείχεν. Ἐλευθέριος δέ τις μάλα καὶ ἀφειδῆς ἦν, μεγαλοπρεπῶς τὰς διαδόσεις τῶν χρημάτων ποιούμενος· καὶ ἐς τόσον, ὡς καὶ δεήσανδροι ποτὲ πρ ιέναι πειρατὴς περιεπόντο, καὶ τῶν μηδεμῶν αὐτῷ προσηκόντων, καὶ μηδὲ εἰωθέτων. Καὶ ἀλλοι δὲ πισυνέρρεον πυνθανόμενοι διέιντα ἢ καὶ δεῶντες· καὶ τὰς τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν ἐν δευτέρῳ ἀπάτηντο τῆς εἰς τὸν ἄνδρα τιμῆς ἴθελουσιν, προθυμούμενον καὶ ὀρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ τὰ τυχόντα εἰς πιλλὰ διομιλουμένων. Καὶ γὰρ ἦν ἵκανόντας; ταῖς ἀληθείαις ἀδρατον ἐντπείραι πόθον τοῖς; ὅπως δηπότε ἐνευγάνωσι. Τὴν τε θέαν ἀξιάγαστές τις, ἡδιστός τε λίαν προσφέργεασθαι καὶ εἰκερ τις νοῆσαι τε τὸ δίον δῆμέτας, πρᾶξαι τε ἐς τὰ μάλιστα προχειρίδεας· βουλεῦσαι δὲ βουλὴν καὶ ἀλλοι πράξαντος διαγνῶντι ἔν τε τοῖς οὐκείοις καὶ θύραθεν ἐπιτήδεος. Διά τοι τοῦτο καὶ πολλὰ καὶ δριστα διεπράξετο, ἀφεις τὸ ἀπειρύιον ἀναβάλλεσθαι. Κατέπληξε δὲ οὐ μόνον τοὺς Ὄρωματων βασιλεῖς; τοῖς; κοινοῖς χρώμενος πράγμασιν, εἰς ὅπερ ἀν ἡ χρεία καλοὶ· καὶ δι καιροῦς ἀπειτῇ ἀλλὰ καὶ τοὺς Περοών ἡγεμόνας, ὡς ἐν καιρῷ μοι: λελέξεται. Ποικίλος δέ τις ἐπύγχανε· πῆ μὲν πολλῇ χρώμανος τῇ σφροδτητῇ· ἐνίστε δὲ καὶ τὸ θυμῶδες ἐπχηματίζετο· ἐκ περιουσίας δὲ ἦν αὐτῷ ἡνίκα δέοις τὸ πρᾶον κεκρα μένον τῇ ἡμερότητι· ὡς ἐπ' αὐτῷ συνδραμεῖν προσφόρως μάλα & τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ πεφιλοσόφηται, τὸ αὐστηρὸν αἰδίον σύγχριτον, ὡς μηδὲ ἔτερον ὑπὸ τοῦ ἐτέρου καταβαλάπιτεσθαι, ἀλλὰ ἀμφότερα δι' ἀλλήλων εὑδοκιμεῖν.

四

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'.

·Ως αι μεταξὺ Περσῶν καὶ ·Ρωμαίων σπονδαί
διελύνετο.

"Ετος δὲ Γρηγορίου τούτου περώτων ἀγοντος τῇ
Ιεραρχίᾳ, Περσαρμένιοι, οἱ πρότερον τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας οἰκήτοις ὡντικάζοντο, καὶ Ὦρμαλοις
ἥσαν κατήκοοι, πρὸς Φιλίππου δὲ δυο μετὰ Γορδίων
Ὦρμαλίων ἤρξε, Σικώρη τῷ Περσῶν κατεπρο-
δόθησαν βασιλεῖ· καὶ ἡ μὲν Ὦρμαλοις ἐκρατήθη

μικρὸς Ἀρμενία δυομασθεῖται· ἡ δὲ Πέρσαις καχελεύεται τὰ Χριστιανῶν ὡς θύος; πρεσβεύουσα· οὗτοι τοῖνυν οἱ Περσαρμένιοι κακῶς πρόδη· Περσῶν πάσαντες, καὶ μᾶλλον παρανυμεῖν περὶ τὴν οἰκετεύην ἐκβιαζόμενοι νῦμασιν, κρύφα Τουστίνῳ διεπρεσβεύεντο, αὐτοῖς κατήκοισι Ῥωμαίοις γενέσθαι δεδμενοι, ὡς ἀνὴπ' ἀδειας εἴη δράμη πραγμάτων ἀνευ τὰ εἰς Θεόν ἐκ τῆς θρησκείας νομιζόμενα γέρα· προσηκαμίνου δ' Τουστίνου τὴν δέησιν ἐπὶ τισι συνθήκαις πρὸς τοὺς βασιλεῶν ἐγγυθεῖσι, καὶ δροκοῖς ταύτας σφρόδρως ἐμπειδώσαντος, οἱ μὲν Περσαρμένιοι τοὺς αρῶν διρχοντας διαχειρισάμενοι, τὸ δὴ λεγόμενον, πασσούσει τῇ Ῥωμαίων προτιχωρούσιν ἐπικρατεῖσαν· καὶ τοὺς περικύλῳ διοισθεῖς τε καὶ ἀλλοφύλους ἐταιρισάμενοι, Οὐδρασαμάνου προῦχοντος τούτοις καὶ ἀγοντος, ἀνδρὸς γένει καὶ ἀξώματι καὶ τῇ περὶ τὰ πολέμια ἐμπειρικῇ στρατηγίᾳ ὑπερτεροῦσεος· Καὶ τοῖνυν διὰ ταῦτα ἐπεγκαλῶν βασιλεὶ Χοσρόης, ἀπόπεμπτος ἦν, πεπεράνθαι λέγων τὰ τῆς εἰρήνης· ἀλλῶς τε καὶ μὴ οἶδε τε εἶναι Χριστιανῶν ἀνθρώπων ὑπερορφήν, καιρῷ περανθείσῃ; εἰρήνης τοῖς διοισθεῖσις προσιδντων. Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς ταῦτα καὶ τοιαῦθεντες πάντα τῶν σφετέρων λογισμῶν τε καὶ ἡδονῶν τιθέμενος. Ἀνδρα δὲ τια συγγενῆ αὐτῷ οἱ καθηστῶτα, Μαρκιανὸν δνομα, στρατηγὸν τῶν ἔφων χειροτονήσας ταγμάτων ἐξεπεμπε, μῆτε στρατὸν ἀντικοντα, μῆτε παρασκευὴν ἀξιόλογον ἐγχειρίσας αὐτῷ· δὲ ζε; προσφανῆ κίνδυνον, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἐπὶ καταστροφῆς τῆς ίω, πρῶτον ἐπὶ τὴν Μέσην ἐγεγόνει τῶν Ποταμῶν, βραχεῖς κομιδῇ στρατιώτας καὶ τούτους δπλῶν ἀνευ προσεπαγόμενος· πρὸς δὲ σκαπανεῖς τε καὶ βοηλάτες οὖς δθεν δῆστε τρανίσατο. Καὶ δὴ συμβαλὼν Πέρσαις περὶ τὴν Νίσιδιν, τὸ πλέον δῆθεν ἐσχηκώς μῆτα παρεκκευσμένων Περσῶν, τὴν πόλιν περιεκάθητο. Οἱ δὲ Πέρσαις ἐν καταφρονήματι τῆς δῆθεν περιφανούς στρατηγίας οὐδὲ ἀποκλείσαντας πύλας ἡγέσχοντο· αἰσχρότετε δὲ μάλα ἡεβύδριον τὸ Ῥωμαίων στρατῆγμα. Τεράστια δὲ πλεῖστα τὰ ἐσόμενα δυσχερῆ Ῥωμαίοις τηνικαῦτα τεθέστο προμηνύοντα· καὶ βοῦς δ' ἀρτεγένητος ὄφθη τῇ προβολῇ τοῦ πολέμου, φύ δύν κεφαλαὶ τοῦ τραχήλου ἥώρηνται.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Οπως Χοσρόης, τὴν Ἔως ιδρυμάντ, φρούριά τε είλε, καὶ πολλήρια περιεβάλλετο.

Ἐπειδὴ δὲ Χοσρόης καλῶς τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπηρίσατο, τὸν Οὐαρδαξμάνην μέχρι τινῆς διελάσσει, καὶ τὸν Εὐφράτην ἀνὰ τὴν σρετέραν διενιδάσσεις γῆν, διὰ τοῦ καλουμένου Κιρκησίου δὲ τὴν Ῥωμαίων ἡφέις γῆν. Ἐστι δὲ τὸ Κιρκησίου τοῖσο πολληνιόν τι λίσιαν ἐπικαρπότον, πρὸς τῷ τέρματι τῆς Ῥωμαίων κείμενον γῆς· δύχυρὸν δὲ τὰ μάλιστά ἔστι, τείχη στερβότατα περιβεβλημένον, καὶ δὲ πολὺ τις θύφος αἰρόμενα. Άλλος μήν καὶ δι ποταμοῖς Εὐφρά-

A Romanis subdita maneret, major autem Christianorum sacra moribus colens Persis sit tradita: Persarmenii, inquam, isti, quod graviter a Persis affligerentur, legesque suas transgredi vi compellerentur, clam ad Justinum oratores miserunt, ut sub ditionem Romanorum reciperentur precantes, quo libere absque molestia sacros ritus, pro religionis consuetudine, Deo peragere possent. Justinus preces eorum comprobavit, pactis conventis quibusdam ab ipso interpositis, 797 quæ etiam jurejurando consummavit. Itaque Persarmenii magistratibus suis intersectis, omnino, quod dicitur, universi sece Romanorum imperio commiserunt, in societatem suam finitimi ejusdem gentis populis, atque itidem alienis pertractis. Apud quos Ardaamanes principem locum habuit, vir genere et dignitate, nec non bellicis et imperioris artibus praestans. Hac vero de causa cum Chosroes imperatorem incusaret, talo ab eo responsum tulit: finem suum pacis pacta conventa habere: insuper autem fieri haudiquaquam posse, ut Christianos, pacis finitæ tempore, ad populares suos confugientes ipse non reciperet. Hec quidem ille, atque his similia alia respondit: et quamvis talia diceret, minime tamen se ad bellum instruxit, sed otio solito deditus, deliciis dissipuit, post rationes et voluptates suas omnia habens. Virum autem quemdam genere sibi propinquum, Marianum nomine, Orientalium copiarum ducem designatum, adversus Persas misit, neque exercitu justo, neque apparatus belli alio satis instructum. Ille cum manifesto periculo, et quod dicitur, cum ipsius Orientis everione, in Mesopotamiam primum est profectus, paucos admodum milites eosque inermes secundum dicens: ad quos accedebant fossores et sacerdotes, et boam actores undeque coacti. Et cum Persis apud Nisibim levī certamine congressus, cum meliore loco res ejus essent, Persis nondum satis paras, urbem eam obsidere quam hostes persequi maluit. Oppidani porro propter tam splendidi scilicet belli apparatus contemptum portas non clauerunt, sed sedissima etiam in Romanum exercitum convicia jecerunt. Plurima vero prodigia, Romanorum futuras clades portententia, tum visa sunt: et bos recens genitus in initio belli conspicuus est, ex cuius cervice duo capita eminebant.

798 CAPUT XXXVIII.

Et Chosroes, incursione in Orientale imperium facta, et castella ceperit, et prædam multam abduxerit.

Posteaquam autem Chosroes se ad bellum probe-
instruxit, Ardaamanem aliquatenus productum.
Euphratem in regno suo transmittere, et per Cir-
cesium (quod dicitur) in Romanorum ditionem ex-
currere jussit. Est autem Circesium oppidum com-
modissimum et munitissimum, ad fines Romano-
rum imperii situm. Muro namque firmissimo atque
altissimo circumdataum est. Quin et Euphrates et
Aboras fluvii id circumfluentes, et in insule formata.

redigentes, inexpugnabile efficitur. Ipse autem cum copiis suis, Tigris amne trajecto, magnis itineribus celeriter ad Nisibim venit: quae, sicuti dictum est, a Marciano obsidebatur. Haec ita a Persis agi Romani ignorabant: usque adeo, ut Justinus multorum sermonibus deceptus, qui Chosroem jam mortuum esse, aut non longe a morte abesse nuntiabant, Marciano valde succenseret, quod Nisibis expugnationem protraheret: ad quem etiam quosdam misit, qui illum ad claves portarum quam celerrime afferendas excitarent. Ut autem res minus ex sententia successit, et Justinus risu ei probro se dignum exhibuit, qui apud talem et tantam urbem, quae efficere nequirat, conaretur, ad quam scilicet tam exiguis exercitus assidebat: res ea prius Gregorio Theopolis antistiti ab episcopo Nisibeno renuntiata est. Erat enim is Gregorio, a quo pecuniam ingentem accepérat, amicus quam maxime. Et dabat præterea operam, ut urbs ea propter æruminas, quas a Persis patiebatur, in potestatem Romanorum rediret. Itaque is Gregorio quae in Perside gererentur, suo quæque tempore insinuando, significabat. Ea porro ad Justinum Gregorius scribēbat, de subita etiam Chosroë expeditione certiore eum faciens. Atque ille more suo deliciis et luxuriæ deditus, fidem habere episcopi scriptis supersedit, ea quæ cupiebat geri etiam ratus. In hominibus namque molliter et dissolute viventibus, ad ignaviam et socordiam gloriosa audacia accedere solet. Neque illi eventis rerum fidem habent, si alium, quam ipsi volunt, exitum consequantur. **799** Justinus ergo Gregorio rescribens, ea quæ is renuntiasset, tanquam falsa omnino essent, rejiciebat. Atque ut etiam vera essent, Persas tamen urbis expugnationem non præventuros esse. Quin etiamsi prævenirent, eos tamen inde fœde atque turpiter repulsum iri dicebat. Et Acacium quemdam delectum, virum protervum, confusionem plane dicas, ad Marcianum misit, cum ejusmodi mandato, ut etiamsi Marcianus urbem cepisset, et pedem alterum in ea posuisse, dignitate statim deponeret, eamque ipse Acacius sumeret. Quod sane is fecit, imperatoris jussa non ex illius commodo executus. Postquam enim co-venit, Marcianum illico in hostili terra dignitate privavit, re ea militibus non renuntiata. Sedenim qui in exercitu ordines ducebant, ubi ducem magistratum deposuisse cognoverunt, ulterius perseverare in castris nequaquam voluerent: sed paulatim hinc et inde palantes diffugere, ridicula illa obsidione soluta. At Vadaarmancæ copias secum martem spirantes, non solum ex Persis, sed etiam barbaris qui Scenite dicuntur, delectas ducentas, Circesio præterito, quam plurimum Romanorum rebus intulit detrimenti. Ferro namque et igne pleraque loca vastans, neque moderatum quidquam, propter defensorum solitudinem, vel cogitans vel faciens, non pauca castella cepit. Et quod ibi nemo cum imperio esset, tum autem quod

A της καὶ Ἀδέρας περικύλῳ βίοντες, καὶ ὕσπερ τοῦτο ἀπονήσουντες, διμερον ἀπεργάνονται. Αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν τὸν Τίγρητα διαβὰς ποταμὸν, δισον τάχος; Λαύνων ἐπὶ τὴν Νίσιδιν ἤκειν, ὥπερ Μαρκιανῷ πολιορκουμένην, ὡς εἰρηται. Ἐλάνθινες ταῦτα Ἄρματος Πέρσαις πραττόμενα, ὡς καὶ Ἰουστίνον, τῇ τῶν πολλῶν ἀπαύμενον φῆμη ὡς ἡδη θάνοι. Χοσρής, ἢ ἐγγὺς εἶναι ἀποθανεῖν, ἀσχάλειν σφόδρα κατὰ Μαρκιανοῦ, οἵ; ἐδράνυνται μῆτεπολιορκήσας τὴν Νίσιδιν· πέμψαι δὲ τινας ἔκεινον διαρεθίσοντας, ὅπετε καὶ τὰς τῶν πυλῶν κλεῖς ὡς τάχιστα ἀγαγεῖν. Ως δὲ οὐ κατὰ σκοπὸν τὰ πράγματα προσθίαινε, πολλὴν δὲ καὶ αἰσχύνην ὥρλεν, ὡς περ ἀμφιχαναζητῶν ἐπὶ τοιαύτῃ καὶ τοσαύτῃ πόλει, καὶ ταῦτα στρατῷ πάμπτων ἐξυθενημένῳ παρακαθημένῳ, ἀγγέλλεται τὰ πραττόμενα πρώτα μὲν Γρηγορίῳ τῷ Θεουπλεως παρὰ τοῦ ἐπιτκόπου Νισιδηνῶν· ἦν γάρ οἱ φίλος μάλιστα, Γρηγορίῳ μεγάλοις χρήμασι δεξιωθεῖς· ἀλλως τε καὶ πάλιν ὑπὸ Ἄρματος γενέσθαι σπεύδοντος τὴν οἰκεῖαν πόλειν· οἵ; κακῶς πρὸς Περσῶν ἐπασχε, τὴν τῶν πραττόμενων τῇ ὑπερορφίᾳ διλασιν τῷ Γρηγορίῳ παρείχετο, ἐγκαίρως παριστάς ἔκαστα· ἀδὲ πάντα Ιουστίνῳ ἐδήλου, μηνύνων καὶ τὴν ἐξάπινα Χοσρέου ἐφρόδον. Ήδὲ τῇ ἐξ Ίθους τρυφῇ καὶ ἡδυπαθείᾳ σχολάζων, ἤκιντα πιστεύειν ἥρετο τοις γεγραμμένοις τῷ ἵερει, ἔκεινο οἰδημένοις, διπερ τρούλετο. Τοῖς γάρ σφόδρα ἐκδεδιητημένοις τῶν ἀνθρώπων πέδης τῷ ἀγεννεῖ καὶ τὸ θράσος φύλεις ἐπεσθαί· καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἐκάστεις πάμπτων διαπιστεῖν, εἰ γάρ τοις κατέναντι τῶν θελήσεων φέρεσθαι. Καὶ ἀντιγράφων Γρηγορίῳ ὡς οὐκ ἀληθῆ παντάπτων εἴεν τὰ εἰρημένα, ἀπεωθεῖτο· εἰ δέ γε καὶ ἀληθῆ, ἀλλ' οὐ φθάσειν Πέρσαι τὴν πολιορκίαν· εἰ δέ γε καὶ φθάσειν, ἀλλὰ κακῶς καὶ αἰσχρῶς ἐκεῖθεν ἀπαλλαγεῖν. Καὶ δὴ τίνα ἐκτελέμενος Ἀκάκιον ἴνομα, ἀνδρας ὑδριστὴν καὶ ἀντικρυς σύγχυσιν, καὶ παρὰ Μαρκιανὸν πέμψας, ἐνεκελεύετο ὡς καὶ εἰπερ καὶ τὸ δάστυ εἴλε, καὶ οὔτερον τοὺς ποδοὺς ἐκεῖνῳ ἐνέβαλλεν, αὐτίκα τε τῆς ἀρχῆς αὐτὸν παραλύσαι, καὶ ταῦτην αὐτῷ περιθεῖναι. Ήδὲ καὶ πέπραχεν, εὐκαὶ ἐπὶ τὸ συνοίκου τὰ τῷ βασιλεῖ κεκελευσμένα τελέσας. Ἐπει τὸ γάρ ἤκει, Μαρκιανὸν εὐθὺς ὑπερόριον ἐποιεῖτο, μή τι τῷ στρατῷ διαγγέλλεις. Οἱ δὲ τοῦ στρατοῦ τὰ πρώτα φέρομενοι, ἐπει μάθειεν τὸν στρατηγὸν τῆς ἀρχῆς πεπαυμένον, πρόσω μὲν λέναι οὐδημῶς ἥθελον· κατολίγον δὲ σποράδες φεύγοντες ἀνεχύρουν, τὴν καταγέλαστον πολιορκίαν λύσαντες. Οὐαδαρμάνης δὲ ἀργὸν πνέοντα στρατὸν ἐπαγγέλμενος, οὐ Περσῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων οἱ Σκηνῆται καλοῦνται, τὸ Κιρκήσιον παραμεῖθων ὡς πλείστον, τοῖς Ἄρματον διελυμήνατο πράγματι. Καὶ τὸ μὲν καίνων, τὸ δὲ καὶ κτινύν, καὶ μηδὲν μέριον διενούμενος ἢ πράττων κατὰ πολλὴν ἡδη τοῦ καλύσσοντο; ἐργάζαν, οὐκ ἐλάχιστα φρούρια εἴλε· καὶ τὸ μὲν δι τοις οὐδεὶς ἥρχεν· ἐπειτα καὶ τοὺς ὁφειλόντων μάχεσθαι κατὰ τὸ Δάρας φρούριον ἀποκελεισμένων, ἐπ' ἀδελας ποιεῖν διούλεται προβοκείτο. Ἐκείθεν δὲ ἀπάρας, τῇ Θεουπλεως προσέβιλε, πέμψας

πλείστους· τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὓς παραγενόμενος· οἱ παῖς καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀπώσθησαν, οὐδὲνδ; Ἐνδον ἐναπολειφθέντος, πλὴν διάγων τινῶν κομιδῇ καὶ εὐ-
αριθμῶν. Ἀπέδρα δὲ καὶ ὁ ἱερέας, τὰ τρωστά
ἱερὰ ὑπεξαγαγάνων, διεπειρώθης ἦν. Ὑπανιστάτο δὲ καὶ ὁ δῆμος νεω-
τερίζειν ἐπιχειρῶν. ὡσπερ εἰώθει τοῖς τοιούτοις
καὶ πολεμοῖς· γίγνεσθαι. Πρὸς τοῖς δὲ λλοις δὲ καὶ αὐτὸι
φυγὴν μελετήσαντες, ἐρήμην τὴν πόλιν καταλειπά-
πασιν, οὐδὲνδ; δῶλος ἀντιστῆναι ἢ ἐπιτεχνήσασθαι
τις ἐπιχειρήσαντος. Οὓς δ' οὖν Οὐαδασαρμάνης ἀπε-
κρούσθη πεῖραν προσαγαγών, πῦρ ἐμβαλὼν τῇ πά-
λαι μὲν Ἡρακλείᾳ, ὅστερον δὲ δονομα σχούσῃ Γαγα-
λικῇ. Σελευκείᾳ προσέρχεται, ἥν Νικάνωρ δέ Σέλευ-
κος τυγεστήσατο, εἰδαίμονα μὲν τὰ πρώτα καὶ
πολυάνθρωπον οὖσαν, χρόνῳ δὲ διαρρεύσαν, καὶ ἐς
διάγονον συσπειραθείσαν. Καὶ ἐπει ἀντικαθίστασθαι
οὐκ οἷς τε ἥν, συμβάσει τινὶ ταύτης Ἐνδον ἐγένετο
παρὰ τὰ συγχείμενα διαπεπραγμένος· καὶ πᾶσαν
ἔρδην τὴν πόλιν ἐξανδραποδισάμενος ὕψετο, καὶ τὰ
πέριξ αὐτῆς ἀγράμενος· ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα τῇ;
πόλεως, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ὑρῷ καθεστῶτα ζωγράφον·
ἔλῶν κατεῖχε. Πάνδεινα δὲ καὶ τῇ ἀποστροφῇ διειρ-
γάσατο, οὐδὲνδ; ἀντιπράττοντος, πλὴν Ὀλύγων κο-
μιδῇ στρατιώτῶν πρὸς τοὺς βασιλέως σταλέντων, οὓς
Νικήνος ἥγε, πρόστερον μὲν ἀργυρᾶς τραπέζης προσ-
σηκάνως κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως πίλιν, ἐς ὄστερον δὲ
καὶ μιᾶς τῶν βασιλικῶν οἰκιῶν τὴν ἐπιτροπὴν ελ-
έγεις· οἱ προτροπάδην ἔφευγον, μικροῦ δορυάλωτος
τεγοντες. Καὶ ταῦτα διαπραγμάτης Οὐαδασαρμά-
νης, τὸν Χοσρόην κατείληψει μῆτρα τὴν πόλιν ἐλόντα.
βοτῇ δὲ ἐκείνῳ μεγάλη ἐγένετο προσιών. Τό τε γάρ
οἰκεῖον ἀπαν ἀνεθάρησε, τό τε ἀντίπαλον κατε-
κλάγη. Καὶ τὴν μὲν πόλιν ἀποτελεῖσθαιν εὑρίσκει,
καὶ χοῦν ἀγχιστα ταύτης ἡθροισμένον πολύν· αἱ δὲ
ἴεπολεις καθίσταντο, καὶ μάλιστα καταπέλται, δις
μηχανὰς λιθοβόλους τῷ πλήθει καλεῖν σύνηθες· δι'
ῶν καὶ ἡ πόλις ὡρῷ χειμῶνος Χοσρόη ἐάλω, Ἰω-
άννου τοῦ παιδὸς Τιμοστράτου αὐτῆς δροντος, οὐ-
δαμῶς· ἐν φροντίδι τὴν πολιορκίαν ποιησαμένου,
μελλον δὲ καὶ καταπροδόντος. Καὶ τοῦτο γάρ την
καῦτα διατεθύρηληται. Πέμπτον δὲ μῆνα καὶ μικρὸν
τι πρὸς προσεδρεύσας τῷ δοστεῖ, εἰλε μηδενὸς ἀμύ-
νοντος. Καὶ τοῖνυν πάντας ἐξαγαγάνων, πλῆθος ἀστά-
θμητον, καὶ τοὺς μὲν μαχαίρας ἔργον πεποιηκώς,
τοὺς δὲ ζωγρίας φυλάξας, τὴν μὲν πόλιν οἷς ἐπί-
καρψεν γε οὔσαν, φρουράν ἐμβαλὼν κατέσχεν· αὐ-
τὸς δὲ γαυριῶν τῷ τροπαλῷ, ἀνεχώρει ἐπ' οἴκου.
diebus, cepitque, nemine prope propugnante. Et
eos ferro concidit, partim vivos in captivitate servavit. Uri-
bem ipsam, utpote opportunam et com-
modam, præsidio imposito retinuit: ipse vero tropæo eo superbus, domum est reversus.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ.

Ως ἀμέτρῳ λύπῃ σχεθεὶς Ἰουστίνος, φρεγίτιδι
ζερέπιπτε ρόσφ. ὑπὸ Τιβερίῳ δὲ τὰ πράγματα
ἥτε· καὶ ὡς τέχην τὸν Χοσρόην μετελθών,
εἰρήνην ἔσπειρτε ὁ Τιβέριος.

Τότο μακιών Ἰουστίνον, καὶ μηδὲν ὑγίεις ἡ φρε-
γίτιδης διενοησάμενος, οὐδὲν ἀνθρωπίνως τὸ συμβόλ-

(1) Evagr. Apameam habet, et Niconoris Seleucum.

Romani propugnatores in castello Daras a Chos-
roe clausi forent, faciendum sibi libere quod vel-
let statuit. Castris autem inde motis, Theopoli
animum adjecit: et partem copiarum maximam,
ipse non profectus, eo misit, quæ spe sua falsæ. et
ab urbe ea sunt rejectæ, propterea quod nulli
in ea, aut sane quam pauci cives mansissent.
Profligerat vero etiam episcopus ipse, et sacra
secum vasa et donaria extulerat. Nam et magna
muri pars corruerat: et plebs novarum rerum stu-
dio, sicuti ejusmodi temporibus accidere solet,
tumultum moverat: et tandem desertam relinquens
urbem, inde excesserat, nemine prorsus hostibus
resistere aut obviam ire conante. Vadaarmanes
postquam volo suo et Theopolis direptione excidit,
ignem olim quidein Heraclæ, 800 postea autem
Gagalice dictæ urbi injecit, et ad Seleuciam (1),
quam Nicanor Seleucus condidit, locupletem qui-
dem illam primum et populosam, postea vero
tempore collapsam, et ad paucitatem redactam,
progressus est. Hæc cum resistere illi non posset,
pacto quodam interveniente, in eam est receptus.
Ubi sane praeter conventa multa egit, et civitate
direpta, vicinis quoque locis circum circa dispolia-
tis, inde abiit. In præda reliqua et episcopum et
magistratum urbis summum cepit. Nec pauciores
in redditu ille clades Romanæ ditioni intulit, ne-
mine videlicet prohibente, praeter paucos admo-
dum milites, qui ab imperatore missi fuerant.
Horum dux Magnus erat, qui antea argentariæ
mensæ in urbe imperante præfuerat, postea autem
unius ex imperialibus ædibus curam suscepserat.
Ii cum terga vertentes fugerent, parum absuit quin
ab hostibus sint excepti. Hisce rebus consecutis,
Vadaarmanes Chosroem nouum urbem quam
obsidebat cepisse reperit. Magnum autem adve-
niens illi attulit momentum, quod cum suis ani-
mum addidit, tunc hostes plurimum exterruit. In-
venit urbem muro nudatam, et aggredi ingentem
prope illam factum. Helepoles exstructæ stabant,
et catapultæ, quas vulgus machinas seu tormenta,
saxa ex edito loco jacentia, vocare consuevit,
quibus uibem hiemis tempore Chosroes in pote-
statem suam redegit. Cui Joannes Timostrati filius
D præfuit. Hic ejus obsidionem non admodum cura-
vit, seu urbem potius ipsam prodidit. Nam et hoc
tuin sermonibus ita jactatum est. Obsedit eam
Chosroes mensibus quinque et aliquot insuper
civibus ex urbe multitudine varia ductis, partim

801 CAPUT XXXIX.

Ut Justinus, immenso dolore correptus, in morbum
phrenitidem inciderit, et Tiberius rempublicam
administraverit. Et ut arte quadam Chosroem ag-
gressus Tiberius, pacem cum eo fecerit.

Ea re Justinus cognita, nihil prorsus recte aut
prudenter mente agitans, neque casum talem

humaniter ferens, in phrenitidis morbum et insaniām incidit, ita ut nihil quidquam earum retum quæ ferent, intelligeret. Imperium autem a Tiberio administrari cœptum, qui honorem præcipuum Justino acceptum ferebat, ex Thracia oriundus. Ilunc pridem Justinus cum plurimis militarium copiarum millibus adversus Abaras miserat: et captus ille statim in prima congressione ab eis fuisse, militibus ejus nequaquam barbarorum conspectum sustinentibus, nisi eum divina providentia inde erectum, Romanorum imperio manifesto conservasset. Quod sane imperium ad id discrimen pervenerat, metuendum ut esset, ne Justinus præter rationem omnem suscepit actionibus, una cum republica corrueret, et in barbarorum potestatem perveniret. Cum igitur Justinus tam graviter morbo affectus esset, neque quidquam earam quæ agerentur rerum animadverteret, Tiberius consilium commodum, rebusque presentibus opportunum admodum cepit, quo casum ei errorem omnem correxit. Trajanum enim, virum praedaturum ex senatu, canitie et prudentia multos antecedentem, ad Chosroem mittit: et legationem non imperii aut reipublicæ, sed solius Sophiæ Augustæ Justini conjugis nomine, ad Chosroem instituit. Cujus etiam litteræ ad eum regem scriptæ sunt, quibus illa æruamnam casumque mariti et rempublicam principe carentem deplorabat: nequaquam decorum esse addens, illum vidua mulieri, et principi jacenti reipublicæque perturbatae insultare. Nam et ipsum aliquando ægrotantem non solum in persimilem casum incidisse, verum etiam præclarissimos quosque medicos ex ditione Romana ad eum missos venisse, qui arte sua et cura debita agritudinem illius dispulissent. Legatione tali audita Chosroes flexus est: et cum in animo habuisset, primo quoque tempore expeditionem in Romanorum terram suscipere, triennales tandem inducias Orientis partibus concessit: ita ut nibilominus Armeniam, quæ bellum adversus eum parasset, nemine res Orientales turbante, aggredetur. Porro rebus Orientis in eum statum adductis, Sirium a barbaris captum est, quod Gepides dudum tenuerant et Justino donaverant, sua sponte inde decadentes.

802 CAPUT XL.

Ut Justinus Tiberium in imperio sibi substituerit: et quæ ad eum moriens de imperii administratore verba fecerit.

Interea Tiberius Sophiæ instinctu Cæsar a Justinino, qui meliusculè morbo remittente habebat, declaratur. Cæterum coronam imperatoriam ei impositurus, ea verba diserte ad eum est prolocutus, quæ historiam ouinem veterem et novam longe excellunt. Cum namque Justinus commode per diadicidum intervallum scilicet compos mentis esset, atque divina providentia, ut simul et peccata errataque ipse sua proferret, et in rempublicam ordinem meliorem inferret: cumque omnes, atque ipsæ etiam Joannes sacrorum antistes, cuius amica enemimus, cum sacerdotibus suis in hypæthro, sive subdali imperialis aulae palatio, congregati

A ἀνατὰς; ἐς φρενίτιδα νόσου καὶ μανίν ἐμπίπτει· καὶ τῶν γενομένων οὐδέν τι τὸ παράπαν συνίει· τὰ δὲ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Τιβερίῳ διηρκεῖτο· διὸ τὰ πρῶτα Ἰουστίνῳ φερόμενος, ἐκ Θράκης μὲν ὠρμητο· πολλαῖς; δὲ στρατοῦ μυριάσι κατὰ τῶν Ἀδράων πρῶτην ἐπέκεπτο. Καὶ ἡλικίᾳ ἀν ἐκείνοις εὐθὺς προσβαλὼν, τῶν περὶ αὐτὸν μηδεμῶν; πρὸς τὴν θέαν ὑπενεγκόντων, εἰ μὴ Θεοῦ πρόνοια ἐκεῖθεν ἀρπάσασα, τῇ Ῥώμαιων ἡγαμοντὶ τούτον σαφῶς διετήρησε, κινδυνευούσῃ τὰ ἱεράτα τοῖς Ἰουστίνος παραλόγοις· Ἑργοὶ διαρρήντας, σύναμα τῷ πολιτεύματι, καὶ τοῖς βαρβάροις τῆς τοσαύτης ἀρχῆς ἐκτεῆνται. Καὶ τοίνυν Τιβερίος οὐτεώς ἀθλίως Ἰουστίνῳ διακειμένων, καὶ μηδὲν τῶν πραγμάτων ἐπαισθανομένων, βουλὴν πρόσσερον τοῖς πράγμασιν ἐπικαιροτάτην βουλεύεται, ή τὸ πᾶν ἐπηγνώθως πταῖσμα. Τραίσκον γάρ τινα λόγιον ἀνδρα τῆς ουγκάλητου βουλῆς ἐς τὰ μάλιστα δυτα, πρὸς Χοσρόην ἐξέπεμπε, πολιτικὴν συνάστις τῶν πολλῶν διαφέροντα. Ἀνῆγε δὲ τὴν πρεσβείαν οὐκ ἐκ τῆς βασιλείας ή καὶ τοῦ πολιτεύματος τῷ Χοσρῷ, ὑπὲρ δὲ Σοφίας μόνης τῆς βασιλίδος, τῆς γαμετῆς Ἰουστίνου· ἡς καὶ γράμματα ἐπεφέρετο πρὸς Χοσρόην, τὰς συμφορὰς διοφυρομένης; καὶ τὸ τοῦ πολιτεύματος ἄναρχον· καὶ μὴ δέον δύ χρήζ γυναικὶ βασιλεῖ τε κειμένων καὶ πολατεῖς συγχρημάτην ἐπεμβαλνειν. Καὶ γάρ καὶ αὐτὸν νοσήσαντα, ἐπίστης τιμῆς ἐκείνην πάλαις γενέσθαι· καὶ τοὺς ἐπισήμους τῶν Ιατρῶν καὶ τῆς πολιτείας παρ' ἐκείνον ἀλεῖν, οἱ δὴ τέχνῃ καὶ τῇ προστοκώσῃ ἐπιμελεῖς οἱ τὴν ἱερόν νόσον ἀπήλασαν. Ταῦτ' ἀκούσας Χοσρόης, πειθήνος ἦν· καὶ δὴ πρὸς νοῦν ἔχων τοῖς Ῥώμαιον ἐπιθῆσθαι πράγμασιν, ἀναβολὴν ἐς τριετίαν ἀπεχαρίζει τοῖς ἀψισις μέρεσι· δόξαν Ἀρμενίαν ἐπελθεῖν, ὡς ἂν αὐτοῦ πολεμῷ, μηδενὸς τὰ ἑψα παρενοχλοῦντος. Τῶν δὲ ἐψων οὕτων Ῥώμαιοις ἔχοντων, τὸ Σέρμιον πρὸς τῶν βαρβάρων ἐλώ· διῆπεδες μὲν πρώην ἐκράτουν, Ἰουστίνῳ δὲ ἀπεχαρίζοντο, ἐκόντες ἐκεῖθεν ἀναχωροῦντες.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Ἄς Ἰουστίνος Τιβέριον εἰς τὴν ἀρχὴν προεβάλλετο· καὶ δύα ἐνευθέτει αὐτῷ τελευτῶν.

'Ἐν δὲ τούτῳ καὶ Τιβέριος Σοφίας ταῖς εἰσηγήσεσσι· Καίσαρ πρὸς Ἰουστίνον ἀναγορεύεται, μικρὸν τῆς νόσου βασιλεύοντος. Μέλλων δὲ αὐτῷ τὸν βασιλεὺεν τετέχανον περιτίθεσθαι, τοιάδε πρὸς αὐτὸν διαρρήδην ἀνείπεν, διπάσταν Ιστορίαν παλαιάν τε καὶ νέαν ὑπερηχόντιζεν, ἐν εὐθέτῳ γενομένῳ τοῦ Ἰουστίνου θεοῦ προνολόγῳ, ὥστε καὶ τὰς ἱερεῖς ἀκείπειν ἀμαρτίας; καὶ τῷ πολιτεύματι εἰσηγήσασθαι τὰ χρηστήτερα. Πάντων γάρ καὶ τοῦ τῇ Ιεραρχικῇ καθέδρᾳ διέποντος Ἰωάννου, οὐ καὶ πρόσθεν μνεῖσθαι ηπογέματην, οὐν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐν τῇ ὑπαλθρῷ τῶν ἁνακτόρων συνλισθέντιον, Ενθα θέμις; τὰ τοιαῦτα τελεῖσθαι, τὸν βασιλικὸν ἀράμενος στέφανον, καὶ

τὴν πορφυρὸν χλαῖναν· καὶ μέλλων ταῦτα περιτιθέντες τῷ Τίβεριῳ, κύματι διπλοῦν τὸν ποταμὸν, τοιάδε παρῆροισι ἔξειπε· « Μή σε, ὁ βέλτιστε, τῇς φαντασίας η σκηνὴ καὶ η ἀμπεχόνη πλανάτω· οἰς καὶ αὐτὸς οὐκ εἰς δέον παρασυρεῖς, θλαθον ἐμαυτὸν ταῖς ἐσχάταις ποιῶντις ὑπεύθυνον καταστήσας. Σοι δὲ μελήσει καὶ τὰς ἡμάς ἀμαρτάδας ἐπανορθοῦν. Ἐπανορθώσεις δὲ, καὶ λῶς τε δῆμα καὶ εὐπειθῶ, διεξίγων τὴν πολιτείαν. Μή παντάπαις δὲ τούτοις αἱροῦν πειθεῖται (τοὺς ἀρχοντας ὑποδεικνύεις)· καὶ γάρ αὐτοῖς με οἰς δρᾶς δεινοῖς περιέβαλον. » Καὶ δλλα δὲ τοιαῦτα ἐπῆγεν, & δὴ πρὸς κατάπληξιν καὶ διχρύων χρουνοὺς παρεκίνησεν. « Τοτερον δὲ πάντων ἐπήγαγε· « Τίμησον τὸν Θεόν καὶ τὴν Ἑκκλησίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν πάλαι μὲν σὴν κυρίαν καὶ δίσποιναν, νῦν δὲ σου μητέρα. Οἱ ἔχοντες οὐσίαν ἔχεταισαν· οἰς μὴ πρόσεστι, δώρησαι. Οὐσπερ δὲ σαυτῷ, οὐτῷ καὶ πᾶσι πρόστεχε. Γνωθι δὲ τις ἡσθια, καὶ τις νῦν σῆμερον εἴ. Εἰ δὲ ἀμαρτάνειν οὐ βούλει, μὴ ὑπερηφάνως διάκεισο. Σὺ γάρ δρᾶς τις ἐγὼ πρὸς μικροῦ καὶ τι νῦν είμι σῆμερον. Ἀγάπα πρὸ πάντων τοὺς πένητας· καὶ ἐλεημοσύνας μὴ ἐκλειπέτωσαν ἀπὸ σοῦ. » Γεγενημένης δὲ εὐχῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχερέως, δι Τίβεριος ὑπὸ τοὺς πόδας τῷ βασιλεῖ ἔρθηπτο. « Οἱ δὲ ὑπολαβὼν ἔρη· « Ἐάν θελῆσις, είμι· ἐάν θέλῃς, οὐκ είμι· δὲ θεός δὲ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πάντα δσα ἐπελαθόμην εἰπεῖν σοι, αὐτὸς εἰς τὴν σὴν καρδιὰν ἐπεμβαλεῖ, στηρίζων καὶ στοιχειῶν σε τῷ ἀγνοτάτῳ φόνῳ αὐτοῦ, δὲ οὐ σύμπαν σοις κατορθωθείη τὸν ἄγαθῶν. » C Επ' ἔτη δὲ τέσσαρα συνδιαγαγών Τίβεριῳ Ἰουστίνος δὲ νέος ἐκλείπει· τὸ ζῆν, ἵψη μὲν καθ' ἐαυτὸν τὴν ἀρχὴν διοικήσας; σὺν μητὶ δέκα πρὸς τῷ ἡμίσει, καὶ ἔτερα τέσσαρα μετὰ Τίβεριου, μηνὸς δέοντος· ὡς εἶναι τὰ πάντα ἔτη ισ' πρὸς μησὸν ἑννέα καὶ ἥμισυ. Οὗτος δὲ Ἰουστίνος, δσα δὲ Ἰουστιανὸς φύσει φιλοτίμως διστεθεὶς, προσθήκας καὶ ἀναθήματος κατεκάλλινε, καὶ κειμηλίοις πολλοῖς· πεσόντα δὲ καὶ τὸν δροφὸν τοῦ μεγάλου νεῶ, ἐπὶ τοῖς πήχεις ἀνυψώσας, πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον μετεσκεύασεν, ἐς οἷον δράται τὴν σῆμερον. Εὔσεβος ταῦτος δὲ ὧν, λιαν τὸν βίον ἐκδεῖπημένος ἐτύγχανεν. Περιέχει δὲ καὶ ή παροῦσα ἐπιτακαΐδεκάτη μοι τῶν Ιστοριῶν χρόνον ἐτῶν τεττάρων πρὸς τοῖς· ἔξηκοντα σὺν μησὸν δκτώδηπνίκα κόσμου μὲν ἔτος σ' ἐνενήκοστὸν δγδοον, D δὲ δὲ τῇς θείᾳς τοῦ Κυρίου γεννήσεως φ' τρίτον καὶ ἐνενηκοστὸν ἐπεράνετο.

Liber hic historiarum decimus septimus tempus quod ab orbe condito sexies millesimus nonagesimus tertius ageretur annus.

(1) Computatio annorum istorum cum aliis chronicis scriptoribus non concordat. Secundum quos-

A esseint, quo loco hæc agi celebrarique fas est, imperatoriam coronam sustollens, purpureamque vestem, ut ea Tiberio imponeret, qui comes antea excubitorum fuerat, ita propalam verba fecit: « Ne te, vir optime, umbra ista phantasiæ seu apparatus hujus et vestis hæc decipiat: quibus et ipse, præterquam deceret, transversim raptus, non sensi meipsum supremis pœnis obnotium reddere. Tibi vero curæ erit, ut peccata quoque mea corrigitas. Corriges autem, si recte et benigne rempublicam administrabis: nec omnino istis tibi parent dum erit (principes demonstrans), nam et ipsi ne in eas quas cernis ærumnas conjecterunt. » Alia insuper ejus generis adduxit, quæ ad consternationem et lacrymas prolixas auditores commoverunt. B Postremo vero omnium intulit: « Honora Deum et Ecclesiam ejus, et olim quidem herain et dominam, nunc vero matrem tuam. Qui facultates et possessiones habent, habeant; quibus eæ desunt, eis tribue. Perinde atque in te ipsum, ita in omnes animum intendre. Nosce vero et quis antea fueris, et quis hodie factus sis. Si peccare non vis, ne arrogans et superbus fueris. Ipse namque vides, quis ego paulo ante fuerim, et quid nunc sim. Pauperes in primis dilige, et eleemosynæ apud te non deficiant. » Et cum precatio ab episcopo facta esset, Tiberius ad pedes imperatoris se abjecit. Atque ille subinserens, « Si, inquit, volueris, sum; si nolueris, non sum. Deus qui fecit cælum et terram, omnia quæcumque tibi dicere oblitus sum, ipse in animum tuum subjicit, confirmans, atque ab ipso 803 nunc initio instituens te sanctissimo timore suo; per quem omnia tibi recte atque feliciter evenient bona. » Justinus junior ubi in imperio cum Tiberio annos quatuor exegisset, vita excessit. Ipse solus annis duodecim et mensibus decem cum dimidio imperium gubernavit: cum Tiberio annis quatuor, mense uno minus, ita ut imperii ejus anni oīnes sedecim sint, et menses novem cum dimidio. Justinus, quæcumque templo Justinianus magna usus liberalitate magnifice construxit, ea accessionibus, donariis et sacris vasibus pluribus ipse exornavit. Et summam Magni templi testudinem collapsam, et quindecim cubiti sustulit, et decentissime, ita ut hodie cernitur, restituit. Et cum pietatis esset studiosissimus, in vita quotidiana tamen perquam dissolutus fuit.

complectitur sexaginta et quatuor annorum (1). restituit. Et cum pietatis esset studiosissimus, in vita quotidiana tamen perquam dissolutus fuit.

dam enim obitus Justini in annum Domini 582, secundum alios in 576 incidit.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΧΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ ΙΗ'.

—

NICEPHORI CALLISTI
ΧΑΝΘΟΠΟΥΛΙ
ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ
TOMUS XVIII.

—

808 CAPUT I.

Dc imperatoris Tiberii imperio, qua imperiali dignitate et magnificentia fuerit.

Suscepta imperii administratione Tiberius ad partes omnes reipublicæ se convertit, ut cum disciplinam rectissime civilem restituere, tum bellicis expeditionibus commodissime omnem Romanorum imperii ditionem recuperaret et constitueret. Fuit autem Tiberius procula corporis statura et vultu non solum inter principes viros, verum etiam omnes prope homines decentissimo. Ita ut forma quidem imperio dignus, animo autem placidus esset, et qui humanitate et misericordia quam maxime gauderet, ipso solum aspectu, ut ita dicam, omnes ad se invitans atque alliciens. Eas autem divitias et copias amplius sibi esse putabat, si prolixe non solum ad necessitatem, sed etiam ad abundantiam aliis largiretur. Nec ille respiciebat quid recipere petentem oporteret, sed quid imperatorem Romanorum dare deceret. Quod si auri quidquam ad eum perveniebat, viu-lenter cum subditorum lacrymis collectum, adulterinum id et rubigine obductum esse existimabat. Proinde civibus ditionis suæ omnibus annuum etiam tributum remisit : **809** et quoconque agros Vadaarmanes expeditione sua vastaverat, immunitate et libertate summa donavit, ultra modum et detimenti accepti rationem. Magistratus quoque et dignitates gerentibus largitiones illegitimas condonavit, quibus priores imperatores subditos ipsi suos vendere soliti fuerant : quas ob res et constitutiones edidit ne quid ejusmodi in posterum committeretur.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Πρὶ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος Τίβεριου ἀρχῆς· καὶ ὡς βασιλικὸς τις καὶ μεγαλοπρεπὴς ἦρ.

Τύποντας τόντης βασιλείων ἀρχὴν οἱ Τίβεριος, παντοῖο: ἐγίνετο, τὰ τὰ τῆς πολιτείας μάλιστα ἀνορθοῦν, καὶ στρατηγοὶ; ἀρίσταις τὴν ὑπίκοιν πᾶσαν ῥώμην καὶ ἀναχθήσασθαι. Ἡν δὲ οἱ Τίβεριος; μέγιστος τοῦ ἔωμα καὶ τὴν δύναμιν μάλια διαπρεπέστατος οὐ μόνον τῶν ἐν ὑπεροχῇ; δυτικῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων σχεδόν. Ό; εἶναι τὸ μὲν εἰδός δξιῶν τυραννίδος, τὴν δὲ γε φυγὴν ἡπιός, καὶ φιλονθρωπικό μάλιστα χαρῶν εἴπερ τις, καὶ μάνης θέας πάντας; ως εἰπεῖν δεξιούμενος. Ἡγέτο δὲ πλοῦτον μᾶλλον καὶ περιουσίαν λαμπράν ἔχει τὸ πλουσίως επιτρέψαντο τὸ πρός χρεῖαν μόνην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ περιουσίον. Οὐ γάρ τοι διεσκοπεῖτο, τί χρεῶν εἴη λαβεῖν τὸν αἰτοῦντα, ἀλλ' οἱ βασιλεῖς Ἀρματῶν δοῦνατ προσῆκει. Εἰ δέ που καὶ χρυσός; αὐτῷ ἡκε δάκρυσις καὶ βίαιες ἐρανισθεῖς, τοῦτον δὲ δρα κιδοθηλον καὶ λοῦ ἐμπλεκόντες. Εὐθεν τοι καὶ τῷ ὑπηκόῳ παντὶ ἐπέτειον ἀνήκει δισκολογίαν· καὶ ὅσα τῶν κτημάτων Οὐδαεζαρμάνης ἐπιών ἐλυμήσατο, ἐς ὑπερβολὴν τὴλευθέρου, οὐ πρέστι τι μέτρον τῆς βλάβης. Άλι τε παρὰ νόμῳ δίσεις τοῖς δροχουσιν ελάθησαν, αἵς οἱ πρώην βασιλεῖς; τὸ ὑπήκοον διεπιπράσσον· ὃν χάριν καὶ ἴγγράζουσις ἐπιθέτο διατίξεις, ὡς τα μὴ πράττεισθαι ἀσφαλείᾳ τοῦ μελλοντος.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

**Ὥς Τιθέριος στρατὸς ἀξιώμαχον ἀδροῖσας, διὰ
Ἰουντίρων τῇ Περσῶν χώρᾳ προσβάλλει, καὶ
πολλὰ τῶν φρουγῶν ἐλευθεροῖ· καὶ ὡς ἔτε-
ιεύτα Χοσρόης.**

Καὶ τοίνυν τοῖς οὐ καλῶς; συλλεγείσι τῶν χρημάτων χρησάμενος ἐς δέον, πρὸς τὴν τῶν ὑπεναντίων μάχην περιφανῶς καθιωπλίζετο· καὶ δὴ στρατὸν ἀδροῖσας ἡρωικὸν ἔν τε τῶν περὶ τὰς Ἀλπεῖς Ἐθνῶν καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Φῆνον κατεκρημένων, ἐτι δὲ Μασσαρίγετας Παιόνιάς τε καὶ Μυσῶν σύναμα Τίλυρις· καὶ Ἰσαύρους, καὶ ἐκ τοῦ Σκυθῶν γένες; ἀριστεῖνδην ἐπιλεξάμενος, ὃς ἐκεῖνον χιλιάδας καὶ πεντήκοντα εἴλας ἵππον ἀρίστων ἐκλέξειται, κατὰ Χοσρόου ἐξῆι, ἐκείνου εὖθις μετὰ τὴν τοῦ Δάρας ἄλιτσιν ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ἐλθόντος, καὶ τὸ θέρος διαβαζόντες· κακεῖθεν ἐπὶ τὴν Καίσαρος· ὅρμῳν σποιλὺν ἔχοντος, ἢ τοῦ τῶν Καππαδοκῶν Εθνους προκαθημένη, τῶν περὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἐκληρώσατο. Ἐς τοιοῦτον δὲ τὸ Ψωμαίων ἥκε περιφρονεῖν, ὃς καὶ πρέσβεων ὁς αὐτὸν ἤκούτων, μηδὲ θέας ἀξιῶτοι· ἐπεσθαὶ δ' ἐπιτάξαι ἄκρι τῆς Καίσαρος· κακεῖται γάρ ἀκούσας τε ὃν δέοντο, καὶ τὰ περὶ τῆς προσθείας διεσκεψάμενον, ἀπόκριτιν δοῦνας. Ἐπει δέ ἔκειτος ἔγενετο, καὶ τὸ Ψωμαίων στράτευμα πρᾶξην ἔθεασατο στρατηγούντος· Πουστινιανοῦ, δὲ ἀδελφὸς τὴν Ιουστίνου τοῦ δειλαίους πρὸς Ιουστίνου ἀνηργημένου τοῦ αὐτοκράτορος· ἀκριθῆς δὲ καὶ οὗτος τὰ πολέμια ἦν, πρὸς μάχην τε τὸ στράτευμα παρετάσσετο· αἱ σάλπιγγές τε ἤκουον τὸ ἐνυάλιον, καὶ διαδὴ τημεῖα μάχης ἥρωτο), τόν τε στρατηγὸν καὶ θυμοῦ μετὰ τῆς ἐσάγαν εὐκοσμίας πνίοντα, καὶ ἀντικρυς· φωνοῦντα, καὶ τοσαύτην ἵππον ἢν οὐδὲς βισιλέων πώποτε ἐφαντάσθη, καταπλαγεὶς τοῖς πεπραγμένοις, πρὸς τὸ αἰρνίδιον τε καὶ προσδοκίας πέρα, ἐκ δάθους στενάξες, βύθιον ἀνιωλόλυξε, καὶ μάχης οὐκ ἡθελεν ἀφρειν. Τρίθοντι δὲ τὸν καρδὸν καὶ σφικομένῳ τὴν ἀναβολὴν, δι τοῦ δεξιοῦ κέρως τὴν ἀρχὴν ἐπιτετραμμένος· Κούρος δὲ Σκύθης εἰσβάλλει. Καὶ μὴ οὕτων τε Περσῶν τὴν ἀθρόαν αὐτοῦ προσβλήτην, τὴν δὲ κατ' αὐτοὺς τάξιν ἀπολιπόντων, πολὺς ἔγενετο φόγος τῶν ἐναντίων. Ἐπειτα τοῖς οὐραγοῖς ἐμπίπτει, ὅπου δὴ καὶ τὴ ἀποσκευὴ τοῦ τε Χοσρόου, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀμφ' αὐτὸν στρατεύματος ἦν. Καὶ ὅτε λαμβάνει τὰ ἔκεινον κειμῆλια σύμπαντα, καὶ τὴν λοιπὴν ἔκεινον ἀποσκευήν, δρῶντος μὲν Χοσρόου, ἀνεκτότεραν δὲ τὴν ἔκτοτε ἐπιστροφὴν τοῦ Κεύρου ἥγεινένειν. Ἀλλ' οὐτος; ἔξαπινα μεγάλων χρημάτων κύρος γεγονὼς, καὶ τὰ σκευοφόρα τῶν ζώων σύντοις φορέοις ἐπήγετο· ἐν οἷς καὶ τὸ παρ' ἔκεινοις; σεβόμενον πῦρ, δῆτα θεῷ λατρεύσουσιν. Ἀδων δὲ παιίνα, τὸ Περσακὸν περιελαύνει στρατόπεδον, κατελαμβάνει δὲ τὴν σρετέραν παράταξιν περὶ λύχνων ἀράς, μῆτε τῆς σφῶν τάξεως ὑπεκτεντῶν, μῆτε Χοσρόου ἐπιόντος αὐτοῖς, μῆτ' αὖ ἔκεινων μάχης ἡργμένων· ὀλίγων δέ τινων ἀκριβολιστιμῶν γεγονημένων, ἡ ἐνός που καὶ δύο ἐξ ἀμφοῖς τοῖν στρατοπέδοιν συμπλακέντων, ὕσπερ εἰωής γίνεοθα..

A CAPUT II.

Ut Tiberius magno et sorti exercitu coacto, et per Justinum in Persidem irruptione atque impetu facto, multa castella munitione loca recuperaverit. Uique Chosroes sit mortuus.

Itaque pecunias non recte exactas in usum decr-
tem convertens, ad bellum hostibus inferendum
splendide se armavit : et exercitu hefoco ex
subalpinis populis, et Rhenum accolentibus genti-
bus, præterea ex Massagetis, Paonibus, Mysis, una
cum Illyricis et Isauris, atque etiam ex Scythis,
optimis strenuissimisque quibusque viris delectis,
ita ut centum millia et quinquaginta turmas
fortissimorum equitum haberet (1), conscripto,
expeditionem adversus Chosroen suscepit, cum
ille statim, post Daras castelluo captum, Arme-
niam ingressus esset, atque inde circa messis tem-
pus ad Cæsaream contendere in animo haberet :
quæ principem locum apud Cappadocum gentem
soltita, primas inter urbes reliquas serebat. Usque
a deo vero jam res Romanorum contemnebat, ut
etiam oratores qui ad eum venerant, in conspectum
suum non admitteret, sed ad Cæsaream urbem
eos se sequi juberet, ibidem postulata eorum
auditurus, responsumque eis re deliberata daturus.
Eo autem tibi pervenit, et exercitum Romanorum,
qui eum prævenerat (quem Justinianus ducebat,
frater Justini illius, a Justino imperatore misera-
dum in modum cæsi, rci bellicæ et ipse egregie
peritus) conspexit, et jam tubæ classicum cane-
bant, signaque militaria sublimia serebantur, ac
dux ipse una cum tam splendido apparatu animum
magnum spirabat, atque ex adverso vociserabatur,
equitatusque tantus aderat, quantum nemo un-
quam imperatorum in animo saltem est imagina-
tus : apparatu tanto et re tam subita atque
inopinata consternatus, ex intimo pectore ducti
suspiriis, altius indoluit atque ejulavit, neque
pugnæ initium facere voluit. At ipso tempus prælii
extrahente, atque arte et fraude dilationem te-
xente, Curs Scytha, cuius curæ dextrum cornu
commissum fuerat, impetum in eum facit. **810**
Illiujus vim confertam cum Persæ sussurre nequi-
rent, ordinesque suos relinquenter, mulci ex eis
cæduntur. Deinde extrellum hostium agmen Curs
aggreditur, ubi instrumentum aulicum Chosroë et
exercitus ejus apparatus erat. Hic pretiosissimas
quasque res ejus et instrumentum omne, ipso
inspiciente et tolerante Chosroë, quod facilius is
immissionem suam quam ipsius Curs sustineri
posse existimaret, diripit. Et derrepente ingentis
pecuniae dominus factus, jumenta quoque una cum
impedimentis abducit : in quibus etiam, qui ab
eis perinde atque Deus colitur, ignis erat. Et
Curs Paana canens, Persarum aciem circuit, et
tandem circiter primam facem ad suos redit : qui
adhuc ordines suos, sicuti acies structa fuerat,
servabant, quod neque Chosroë aggressus eos es-

(1) EvagT. lib. v, cap. 14.

PATR. M. CALVII.

set, nec ipsi initium pugnæ fecissent. Paucis vero velitaribus præliis, unis tantum aut binis ab ultraque acie congressis, sicuti fieri assolet, commissis, Chosroes frequentes per noctem ignes accendit, nocturnum prælium experturus. Et cum Romanorum exercitus in duas partes divisus esset, nocte intempesta, vigiles eorum copiarum quæ Borealem plagam versus excubabant, invalidit: eisque repentina impressione dissipatis, exercitu universo Melitinem, quæ in propinquuo erat, contendit: quam ab incolis et custodibus vacuam Persæ incendunt, seque ad Euphratem trahi ciendum instruunt. Porro cum eos Romanorum copiæ a tergo conquerentur, saluti suæ timens Chosroes, elephante consenso, fluvium tranat, et multos ex militibus suis in amne eo, qui illis pro sepulcro fuit, amittit. Hos suffocatos cum secum accepisset mature decessit. Iujusmodi ille summam pœnam postquam pro injuriis Romano imperio illatis persolvit, ulterius in partes Orientales est progressus, ubi ejusmodi inducias, ut eum nemo aggredetur, habuit. Justinianus autem cum exercitu omni Persidem est ingressus, ibique bieme transacta, qui ei resisteret, inventit neminem: atque exercitu non diminuto, circiter æstivum solstitium inde reversus, cum magna et præclara gloria, circa confinium, æstatis reliquum consumpsit. **811** Exinde Chosroes rebus desperatis, doloreque ingenti confessus, et fortunæ vicissitudine exanimatus, cum dedecore vitam amisit: et perinde atque semipernam columnam atque monumentum fugæ suæ, legem illam, ne quis postea Persarum rex adversus Romanos exercitum ducaret, post se reliquit. Ab eo regnum ad Hormisdam flumen pervenit, de quo postea dicemus.

CAPUT III.

De terræmotu, quæ Antiochiae et in rivo qui Daphne dicitur, fuit.

Tertius iam imperii Tiberii agebatur annus: et Antiochiae rursum maximus terre motus circa meridiem coortus, publicas et privatas ædes ad ipsa usque fundamenta disrupta concussit, minime tamen in terram prostravit. Ipsa vero universa Daphne, quasi succisum ejus opus facta, corruit. Evenere tum alia quoque non solum Theopoli, verum etiam in urbe ipsa imperante, memoratu digna, quæ civitates eas maximis motibus concitatis conturbarunt atque perterrituerunt. Quia cum initium a zelo et amulatione divina sumpsissent, convenientem etiam finem sunt consecuta.

CAPUT IV.

De Anatolio mago, et ejus adversus Gregorium Theopolis episcopum fraudulentis insidiis.

Erat Theopoli Anatolius quidam (1), ex plebeiis ille quidem et ignavis unus, sed qui postea multis se et variis negotiis ingesserit, et Theopolitanorum res potissimum administrarit: qua ex causa in Gregorii, urbis ejus sacrorum antisititis, amicitiam

Χοσρῆς δὲ πυρὰ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἀνάφας πολλὰ, νυκτομαχεῖν ἐπειράτῳ. Εἰς δόο δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ διῆγρμέου στρατεύματος, ἐν τῷ βαθεῖ τῇ: νυκτὶ δὲ τοῖς ὅμφι τὸ βήρειον μέρος νυκτοφύλα κοῦσιν· ὡν διασκορπισθέντων τῷ ἀδοκήτῳ τῆς εἰσβολῆς, γειτονούσῃ τῇ Μελιτηνῇ ἀθρόου ἐμπίπτει· ἥξε η μος οἰκητόρων καὶ ἀφύλακτος καθεστῶσα, πλέυραται Πέρσας, οἱ καὶ πρὸς τὴν τοῦ Εὐφράτου διέβασαν παρεκευάζοντο. Ως δὲ τὸ Ῥωμαῖον ἀλισθέν στράτευμα κατόπιν ἐφείστο, δεῖσας Χοσρῆς περὶ τὸ αὐτεῖδα, αὐτὸς ρέν ἐπιβάς ἐλέφαντι, τὸν ποταμὸν διεπεριώσας. Πολὺ δὲ τοῦ περὶ αὐτὸν στρατεύματος τάφῳ τῷ ποταμῷ ἔχριστο· πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς ὄντας ἐμπνιγέντας λαβὼν ὄψετο. Καὶ τοιαύτην ὑστάτην Χοσρῆς ποιητὴ ἀν' ὃν εἰς Ῥωμαῖον ὄντος εκατούρεμον, ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἔχωρει τῇ: Ήντις τὴν ἐκεχειρίαν εἶχεν, ὡς ἀν μή τε αὐτῷ ἐπίσιος. Ο δὲ Ιουστινιανὸς σύναμα παντὶ τῷ στρατῷ εἰς τὴν Ιεροῦσαλήμετε· καὶ τὸν καρδὺ τοῦ χειμῶνος ἐκεῖσον διάγων, οὐδεμίαν ποθὲν ἀντίστασιν εὑρίσκειν· καὶ μηδέν τι τοῦ στρατεύματος ἀποβαλὼν, ὅμφι θερινὰς τροπὰς ἐκεῖθεν ἐξῆιτε. Σύν πολλῇ δὲ εὐθείᾳ καὶ περιφανεῖ τῇ δέξῃ περὶ τὰ μεσόρια διετέλει θερίζων. Ἐντεῦθεν Χοσρῆς τῷ πολλῷ τῆς καταχυθέσης λύτης ἐν ἀμπτχάνῳ γενόμενος, καὶ τῇ παλιρροΐᾳ τῶν πραγμάτων ἀποπνιγεῖς, μετ' αἰτχύνῃς ἀπόλείπει τὸ ζῆν· ὡς περ τινὰ στήλην ἀθάνατον τῆς αὐτοῦ φυγῆς τὸν νόμον ἐκείνον θέμενος, μήποτε τοῦ λοιποῦ βασιλέα Περσῶν κατὰ Ῥωμαῖον στρατεύσθαι. Μετὰ δὲ ἐκεῖνοι, έξ οὐδὲν τὴν παῖδα διέβασεν ἡ ἀρχή, περὶ οὗ ἐν τοῖς καθεξῆς μοι λελέξεται.

Ab eo regnum ad Hormisdam flumen peruenit, de quo postea dicemus.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Περὶ τοῦ ἐτοῦ Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐτοῦ Δάφνης γεγονότος σεισμοῦ.

"Ηδη δὲ τρίτον ἀγοντος τῇ ἀρχῇ Τιβερίου, ἀνά την Ἀντιόχου πάλιν σεισμὸς ἔσασιος γεγονὼς: κατὰ τὸ τῆς ἡμέρας μεσημβριὸν, τὰ τε δημόσια καὶ ιδιωτικά τῶν οἰκημάτων μέχρι τῶν θεμελίων διαρράγεται, ἥκιστα μὲν εἰς γῆν ἐκλινεῖ· σύμπαττος δὲ ἡ Δάφνη πάρεργον αὐτῷ ἔγεγόνει. Καὶ δῆλα οὐ κατὰ τὴν Θεουπολιτῶν μόνον γέγονεν, ἀλλά γε δὴ καὶ καὶ αὐτὴν τε τὴν βασιλεύουσαν, ἥξια λόγου καὶ διηγήσεως. "Α δὴ ταύτας ἀνετάραξέ τε καὶ ἔξεβάχευσε μεγίστους θορύβους ἀνακινήσαντα, τὴν ἀρχὴν οὗλον ἐσχηκτα συμπράττοντα· διὸ προσῆκον καὶ τὸ πέρας ἰδέεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ Ἀνατολίου τοῦ γόντος, καὶ τῆς κατὰ τοῦ Θεουπόλεως Γρηγορίου συσκευῆς.

"Ην γάρ τις ἐν τῇ Θεουπολιτῶν Ἀνατολίος, εἰς μὲν τῶν πολλῶν τὰ πρῶτα, καὶ ἐπιδιψάστηκες, πολλοὺς δὲ ἐξ οστερῶν καὶ διαφύροις πράγματιν ἐκτύπων ἐπεισφρήσας, καὶ μάλιστα τῇ Θεουπολιτῶν αὐτὰ διψκείτο· δι' ὃν καὶ φίλος Γρηγορίῳ τῷ τῆς

(1) Anatolius Antiochiae diis sacrificavit. Evagr. c. 1.

Θεοπετίσιω; τῶν ιερῶν ἡγουμένων ἐγένετο πυκνῶς τε περὶ αὐτὸν φοιτῶν, μεῖζα δύναμιν ἔκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμνάτο σχολῆς. Οὗτος τούτους δὲ ἀνατόλιος εἰδώλων θυσίας προσανέχειν διελεγχθεὶς, ἐξάγιστος τοῖς σὺν ἀλλοῖς δεινῶν ἀτοπήμασι φωρᾶται συνισχημένος. Δώροις δὲ τὸν τῆς ἔω ἡγούμενον μετελθὼν, παραθραγύ σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν διέδρα. Πολλοὶ γάρ σὺν αὐτῷ ἐάλωταν τῷ μισθωτῷ, εἰ μὴ τὸ πλῆθος διαταραχθὲν, τὸ σκέμμα διέλυσεν. Ἐπειθώθασον δὲ καὶ τὸν ιερέα, ὃς ἄρα εἴη καὶ αὐτὸς τοῖς ἀλιτηρίοις κεκοινωνηκώς. Καὶ τις διέμενος ταραξίζει καὶ ἀλιτήριος ἐνέστην, ὃς εἴη καὶ θυσίας σὺν Ἀνατολίῳ χρησάμενος. Καὶ μικροῦ ἀν διεφθάρη Γρηγόριος μεγάλα κατ' αὐτοῦ ὄργωντος τοῦ δῆμου· καὶ ἐπὶ τόσον τὰ τῆς φῆμης διέδραμεν, ὃς καὶ τὸν βροτίλειον Τιβέριον, μήδ' ἀλλού, ἀλλὰ δι' αὐτῆς Ἀνατολίου φωνῆς τάληθες θηράσται θεῆσαι τῆς μέμψεως· καὶ δῆτα κελεύει τὸν τε Ἀνατόλιον καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ηλίωσαν, ἀνά την βασιλέως ἐλθεῖν. Ἡ δὴ μεμαθηκώς Ἀνατόλιος, τῇ τῆς θεομήτορος εἰκόνι ἐκείσει που ἐν τῇ εἰρκτῇ καλωδίῳ ἡωρημένῃ ἐκτρέχει ὀπίσω στρέψας τῷ κεῖρε, ὃς δῆθεν ἰκετεύων τε καὶ δεσμενος. Ἡ δὲ ἄμα μὲν τὸν ἐναγῆ καὶ ἐξάγιστον ἐκείνων μυστατομένη, ἄμα δὲ καὶ τὸν ἀλιτήριον ἐξελίγχουσα, εἰς τούπισθεν παντάπασιν ἀπειτράψῃ. Ήσῦμα φρίκης μεστὸν καὶ τοσαὶ μνημονεύεσθαι εἶναι· ὃ δὴ πάντες οἱ τ' ἔμφρουροι καὶ οἱ τὴν φυλακὴν ἐπιτετραμένοι κατελόντες τε καὶ τοῖς πάσιν ἀνήγγειλαν. Ἡ δὲ εἰκὼν καὶ τις τῶν πιστῶν ἑωράθη πρὸς τὴν διατῆς ἐκδίκτησιν αὐτοὺς ἀρεθίζουσα, φάσκουσα ὃς ἄρα εἴη ἐνυδρίας αφόρτα τῷ ταύτης υἱῷ Ἀνατόλιος. Ως δὲ κατὰ τὴν Βύζαντος ἐγένονται μαστίγων τε ταῖς ὑπερβολαῖς αἰκισθεῖς, οὐδέν τε κατὰ τοῦ ιερέως ἐξείπεν. Ἐπίσης δὲ κάκεισι μετένων κακῶν καὶ στάσεων; αἵτις τῷ δῆμῳ ἐγένετο. Καὶ γάρ φήμων δοθέντων ἐνίσιος ἐξοτραχίζεσθαι καὶ μὴ ἀναιρεῖσθαι, ὃ δῆμος τῷ θειῷ ζῆτω πάντας φέγγεις. τὸ πᾶν συνέχεεν ἐκτατάσσεσθαι· ἀγριαίνων τε καὶ χαλεπαίνων τούς ἐξοτραχίσθεντας διαφράστους ποιήσας καὶ ἀχατίνους ἐνύμενος, ζῶντας πυρὶ κατηκόντιζε. Τοιαύτην τοῦ δῆμου φῆμον ἐξενεγκόντος, διελογδοροῦντος τὸ ἄμα βισιλεῖ, καὶ πολλὰ τοῦ σφῶν ιερέων Εὔτυχιον κατεβοῶντο, ὃς τὴν πίστιν καταπροτείνων, εἰ καὶ τὸν Εὔτυχιον διαχρήσασθαι ἐμελλον· καὶ τοὺς τὴν ζήτησιν ἐπιτετραμμένους πάντη πειριόντες καὶ τούτους ἀνερευνώμενοι· εἰ μή τὸ πᾶν διέπουσα θεία πρόνοια ἐκείνους μὲν ἐκ μέσου τούτων ἀνήρπαστε, τὸ δὲ ζέον τοῦ τοσούτου πλήθεως καταθραγύ ἐσθεσε, μηδενὸς ἀτοπῆματος γενομένου. Ὡς δὲ Ἀνατόλιος θηρίοις τὰ πρώτα κατὰ τὸ ἀμφιθέατρον ἐκδοθεὶς καὶ ἵκανως ἐκείνους διασπαραχθεὶς, ἐπειτα ἀνεσκολοπίζετο, μηδὲ οὕτω τὸν ἀνοσίων Ἑργων λύσιν εὑράμενος· τὸ γάρ ἐξάγιστον ἐκείνου σῶμα [οἱ λύκοι] τὸ μή ποτε ιστορίᾳ δοθὲν καταγαγόντες; ἐκεῖθεν, θοληντην ἐσυτοῖς διενεμαντο. Καὶ τις δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ παρών, προερχομένης τὰ ἐπ' αὐτῷ γενησόμενα. Καὶ γάρ πις ἐλεγε καλ' ὑπνους; ιδεῖν ὃς ἡ κατὰ Ἀνατόλιον φῆμος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῷ δῆμῳ διακρίθησεται· καὶ τις δὲ μέγας τῶν

A pervenit.. Et cum eo nomine frequentius ad eum iret, potestatem maiorem ex ejus consuetudine est consecutus. Anatolius iste criminis sacrificiorum diis oblatorum accusatus, una cum aliis, ut sacer et execrabilis, res graves et absurdas admisisse compertus est. Cæterum cum Orientis præfectum donis expugnasset, parum absuit quin una cum popularibus suis (multi namque cum eo piaculi ejus participes capti fuerant) evaserit. Multitudo autem, motu concitato, consilio tali obviam illi. Illusit ea antistiti quoque, quasi et ipse detestandorum illorum hominum socius esset. **812** Et dæmon quidam seditionis et pestilens nonnullis persuaserat, quod Gregorius etiam cum Anatolio sacrificasset. Atque is prope a plebe vehementer infesta et irata interfectus est. Et in tantum fama ejus rei increbuit, ut Tiberius quoque imperator non aliter atque per ipsius Anatolii vocem, criminis ejus veritatem investigare voluerit. Itaque Anatolium, et qui cum eo capti erant, Constantiopolim venire jubet. Quod ubi Anatolius cognovit, ad Dei Genitricis imaginem in carcere alicubi ex funiculo dependentem, versis in tergum manibus, procurrit, supplicantis scilicet et deprecantis in morem. At illa impurum et execrandum illum detestans, simul et criminis tanti arguens, totam se ab eo avertit: miraculo medius fidius horrendo, et memoria sempiterna digno: quod captivi omnes, qui in custodia servabantur, et quibus cura carceris commissa fuerat, oculis ipsi suis viderunt, et omnibus renuntiarunt. Imago ipsa fidelibus etiam quibusdam conspecta est eos ad contumeliam suam vindicandam concitare, Filio suo ab Anatolio contumelioso injuriam factam esse dicens. Postquam vero Byzantium Anatolius venit, et flagris quam maxime tortus est, nihil est contra episcopum prolocutus. Verum ibi quoque magnorum malorum et seditionis populo ipse cum popularibus suis causa fuit. Cum namque quosdam sententiis ferendis, non jugulandos, sed ostracismi multandos esse iudicatum esset, plebs zelo divino accensa, universam urbem turbulentō motu replevit: scieviisque et graviter eam rem ferens, eos qui ad exsilium damnati fuerant, raptos, et pectoriis navibus impositos, igni vivos combussit. Et cum populus ejusmodi sententiam tulit, tum convicia etiam in imperatorem jecit, et adversus episcopum suum Eutychium vociferatus est, perinde atque illi fidem abjecissent. Quin multitudo Eutychium quoque, eosque quibus quæstio mandata fuerat, in locis omnibus, investigatoris interfecisset, nisi quæ omnia gubernat divina Providentia, illos quidem e medio subripuisse, ferocientis autem multitudinis ardorem paulatim ita restinxisset, ut nihil absurdum committeretur. Porro Anatolius bestiis primum in amphitheatro objectus, et abunde ab illis dilaniatus, in crucem postea est actus. Verum ne sic quidem impiorum flagitorum poena est defunctus. **813** Si quidem

*et secrandum illius corpus (quod nunquam histo-
riis proditum est) lupi inde detractum devorarunt.
Quidam vero Antiochiae fuit, qui res eas illi ob-
venturas divinavit. In somnis enim se vidisse
dixit, Anatolii complicumque ejus judicium plebi,
qua de eis sententiam ferret, commissum esse.
Vir præterea magnus, imperialibus ædibus præfe-
ctus, quamvis Anatolium descendere, prolocutus
vehementer se objurgantem, et talia sere dicente : Quousque tandem Anatolium propugnas, qui tam
impudenter supra modum in me et Filium meum illusit? Sed hæc hactenus.*

CAPUT V.

*Ut Tiberius ducem Orientis legerit Mauricium,
eumdemque deinceps mariens imperatorem crea-
rit.*

Tiberius porro ubi Justinianum non eadem for-
tuna, qua antea, rem adversus Barbaros gerere
cognovit, illi quidem præfecture Orientalis digni-
tatem, post Justini oblitum, abrogavit, et impera-
toria corona dulrum sumpta, ducenti cilium militari-
rum in Oriente ordinum creavit Mauricium, qui
paulo post successor etiam Tiberii fuit. De eo mox
loco suo dicemus. Qualis enim et quantus fuerit,
ex imperio ejus colligendum, quod virum eum
clarior manifestiusque hominibus exhibuit, cum
illi sumimam quocunque vellet, arbitrio suo
faciendi potestatem dedisset. Qua re etiam factum,
ut domesticæ ejus res et arcane in publicum pro-
ferrentur. Hic igitur Mauricius, copiis militaribus
recepis, ultra Romani imperii fines progressus, et
quæcunque erant idoneo commodoque loco Persis
castella adseruit, ea cepit : tantumque prædam
inde egit, ut urbibus et insulis et agris, quicun-
que deserti antea fuissent, colonos imponeret, et
quæ a multo tempore vacuae jacuissent terræ,
eas ad fructuum ubertim serendum cultura præpara-
ret. Ex eis colonis strenuas etiam et fortes con-
scriptis copias, quæ contra alias quoque gentes
egregium bello robur ostenderunt. Effecit is etiam
ut domus universæ servis completerentur, et ut in
abundanti rerum opere copia, levi facile pretio
omnia venirent. Conflixit quoque cum fortissimis
quibusque inter Persas viris, imperatoriaque arte
celeberrimis : cum Tamichosroe videlicet illo,
§14 et Adaarmæne, qui cum validissimis exerci-
tibus cum eo sunt congressi. Sed enim quomodo
ille, et quid prælio cum illis commissio gesserit,
in præsentia milii dicere facile non est, ad alia
quæ instituti nostri sunt, properanti. Tum quidem
in ipsa pugna Tamichosroes non equidem Romani
exercitus virtute, sed religione sola et sincera in
Deum fide ipsius ducis cecidit. Adaarmanes autem
prælio exelens, habenis omnibus quam maximis
taxatis fugit, non paucis suorum amissis : cum qui-
dem Alanundarus qui Scenitas Barbaros ducebatur,
victoriæ prodidisset : quippe qui Euphratrem traci-
cere, et Mauricium in prælio adesse, contra Scenitas
Arabes pugnanti, voluerit. Ea namque Arabum
gens invicta maxime, equis celerrimis, ventisque
ijsis velocitate simillimi insidens, sicubi conclu-

A basileikwn oikian προστάτων, καὶ περ τὸν Ἀνατολιον
περιποιουμένων, ἐξεπεν, ὡς θεάσαιτο τὴν Θεοῦ μη-
τέρα σφοδρότερον ἐπιτιμῶσν, καὶ ταῦτα ωσανελ
ἐπιέγουσαν. Μέχρι τίνος ἀντιποιῆ τοῦ Ἀνατολίου,
οὐτεώς έτε τὸν ἑκάτης παῖδα καὶ ἐς αὐτὴν ὑπερ-
φυῶς παροιήσαντος ; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τούτον ἔσχε
τὸν τρίπον.

tamen est, conspectam sibi esse Dei Matrem
tandem Anatolium propugnas, qui tam
impudenter supra modum in me et Filium meum illusit ? Sed hæc hactenus.

ΚΕΦΑΛ. Ε.

*Ος δ Τιτέριος στρατηγὸς τῆς ἁν χειροτονίους
Μαυρίκιον, είτα τελετῶν, καὶ εἰς τὴν βασι-
λειον ἀρχὴν προεβάλλετο.*

Tibérios δὲ ἐπὶ τὸν ιουστινιαδὸν μή περαπλησί
B γρίμενον τύχη κατὰ τῶν βαρβάρων ἐμάνθανε, πα-
ραλειπει μὲν τῆς ἐν τῇ "Εῳ ἀρχῆς μετὰ τελευτὴν ιου-
στινον" καὶ τὸν βασιλικὸν περιθέμενος στέφανον,
στρατηγὸν ἔτερον τῶν κατὰ τὴν "Ἐῳ ταγμάτων ἔχει-
ροτόνες Μαυρίκιον" δὲ μικρὸν ὑπερτερον καὶ διάδοχος
Τιθέριον καθίστατο. περὶ οὐ τὰ πρόσφορα μικρὸν
ζον οὐπω διαληφμέθα. "Οσος γάρ καὶ οἰος γέγονε,
τῇ βασιλείᾳ μᾶλλον φυλακτέον αὐτὸν, ή τὸ διδρά
τελειώτερον καθυπάρεις, τὸ αὐτεξουσίως δρᾶν παρ-
σχούσα· δ δὴ καὶ τὶ ἐνδον ἐκείνου μᾶλλον ἀνέπτυ-
ξε. Καὶ τοίνου οὗτος τὰς δυνάμεις ἀνειληφώς, κατὰ
τὰς ὑπερορίους ἔγεγό· εἰ τῶν πόλεων· καὶ δια-
ποτας επικαιρότατα φρούρια, τροπτεσών εἴλε, κα-
τοσαύτην λειαν περιεβάλλετο, ὡς τὰ σκυλεύθεντα
πόλεις τε καὶ νήσους καὶ ἄγροὺς διοκλήσους οἰκεῖσα,
τῷ πρώην χρόνῳ ἔρημα γεγονότα· καὶ τὴν ἐκ πολ-
λοῦ ἀγεώργητον γῆν πολλῷ καρπῷ βρέθειν παρ-
σκευάσαι, στρατιάν τε ἐξ αὐτῶν γενναῖα μάλα καὶ
ἀνδρικὴν καταστήσασθαι, δ δὴ καὶ κατὰ τῶν διλλων
θινῶν γεννικὴν τὴν ἀμιλλαν ἐνεδεῖξαντο· οἰκίας δ'
ἀπάσας οἰκετῶν πληρωθῆναι, βαδίως καὶ εὐώνιως
τῷ πολλῷ πλήθει πάντων τῇ γάνην καταβιλλομένων.
Συμπλέκεται δ εἰς μάχην καὶ τοῖς ἀρστοῖς μάλα
Περσῶν, καὶ ἐπὶ στρατηγὶ τὸ διαδόγτον ἐσχηκόσι,
τῷ τε Ταμιχοσρή ἐκείνῳ, καὶ Ἀδαρμάνη, μετ'
ἄξιομάχων ἐπελθόντων τῶν στρατευμάτιον. Ἄλλ'
δπως μὲν καὶ τὶ αὐτῷ διεπράχθη τούτοις ἀντιπαρ-
τεξαμένῳ ἐμῷ μὲν γράψειν οὐκ εὐχερές πρός Ετερα
τοῦ σχοποῦ μοι ἔροντος· τάς δ' οὖν πίπτει μὲν δ
Ταμιχοσρής κατὰ τὴν συμβολὴν· οὖν ἀνδρὶς τοῦ
Τρωμαίων στρατοῦ, πίστει δὲ τῇ εἰς Θεὸν ἀκριψεῖ
καὶ εὐλαβεῖ μόνη τοῦ στρατηγοῦ. Ο δ' Ἀδαρμά-
νης σφαλεῖς τῇ μάχῃ, ἀνεις τὰς ἥντας ἔλας ἀνακρά-
τος ἐζευγεν, οὐκ ὅλιγος· τῶν σφετέρων ἀποβαλλίν·
καὶ τάῦτα Ἀλαρουνάρου, δ; τῶν Σκηνητῶν βαρβά-
ρων ἡγείτο, καταπροδόντος τὴν νίκην· ἔτε δὴ μή
ἔισιμον τὸν Εὐφράτην διακερῆν, καὶ συμμαχεῖ
Μαυρίκιψ, τὴν διπλῶν πρὸς τὸ σκηνικὸν τὸν Ἀρά'
δῶν πεποιημένῳ. Καὶ τὰρ τὸ τοιούτον τῶν Ἀράδων
φύλον ἀκαταγνήστον μάλιστα, ἵπποις ὀώκυποις
ἐποχούμενον, καὶ ἀνέμους διαθέσιν ἐπίστης, οὔτε κα-
ταλαμβάνμενον, εἰ που γένοιτο ἐγκέισθηναι, μάλι-
στα δὲ καὶ τοῖς ὑπαγνυαῖς τοὺς ἀπεναντίας προ-
φάντον. Ἀλλὰ μήν οὐδὲ Θεοδωρίχου, δ τῶν Σκηνη-

καὶ ταῦτα τὴν ἡγεμόνων ἐπέγχανεν ὅν, διγχιστα δῆτος μάχης γεγενημένου, ἔξω τε βελῶν ὡς μαδιστα καθεστώτος, καὶ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀνακράτος χρησαμένου φυγῆ· ἐπανήκων δὲ ἐκεῖθεν ἐπὶ λαμπροῖς τοῖς τροπαῖς, θρίαμβον κατῆγε, καὶ δὲ πάσης ἡγετο γλωσσῆς· 'Ο δ' ὁδὸς ὑπερβαλλούσῃς τιμῆς προῖνυν, καὶ ἐς τὴν βασιλείον περιπλήκτης εἰσεστεῖς· Τι-
δερίου πρὸς τῇ τελευτῇ καθεστώτος, τὴν τε παῖδας Αὐγούσταν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀντὶ φερνῆς παραδεδωκότος αὐτῷ· δόλγον μὲν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ διαγεγονότος ἐνιαυτὸν, ἀγήρω δὲ μνήμην τῷ παντὶ καταλείψαντος χρόνῳ, οἵ; εὖ πράττων τὸν βίον ἐγένετο· ἀλλογι-
περιλαβεῖν οὐ πάνυ τοις ἕρδιον καταφαίνεται· μέγι-
στον δ' αὐτῷ τῶν πεπραγμένων, καὶ θν τῇ βασιλείᾳ καταλειόπει κλήρον, τὴν τοῦ θαυμαστοῦ Μαυρίκου ἀνάρρησιν· δ; καὶ τὰς προσούτας κλήσεις ἐκε-
νοις διένειμε· τὸν μὲν Μαυρίκιον καὶ Τιδέρον προσειπών, τὴν δὲ Αὐγούσταν καὶ Κωνστατίνων προστυγορεύσας. Καὶ τοινυν ἐτέλεσθε Τιδέρον τῇς ἐντεῦθεν λαϊς πονητῇς μεταβήσεσθαι, καὶ τοῖς τῇς
ζύσεως καὶ αὐτὸν ὑπελεῖσιν θεσμοῖς, μελανής ἐπικει-
μένης χολῆς, Μαυρίκιος μὲν ἀνηγρεύετο· καὶ νεάρων τῇ ἀλουργίᾳ, τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀξίας καὶ τιμῆς μετελάγχανε. Καὶ γάρ φοράδην ἀχθεὶς δ Ἰ.τι.ρ.ος, τῇ
ὑπαίθρῳ τῶν βασιλεῶν αὐλῆς τὸν τῆς Ιεραρχίκης καθέ-
δρας ἐπειλημμένον συγκαλέσας ('Ιωάννης δὲ τηνικύ-
τα τοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔτι διθύνεν οἰκας), πρὸς
δὲ καὶ τὸν ἑυλόγον τῶν Ιερῶν ἀξιωμάτων ἀθροίσας,
τὴν τε περὶ αὐτὸν δορυφορίαν καὶ φυλακὴν, καὶ
δοσὶ δὴ τῇ βασιλείᾳ τιμῇ συντετάχτας, ἀλλὰ μὴν
καὶ ἔσον τοῦ δῆμου ἐπίσημον, γλωτταν ἐαυτοῦ
ἐποιεῖ· ο τὸν 'Ιωάννην, δινόρα βίτορα καὶ νόμων
ἴστριν Ῥωμαῖκῶν, δ; διάτομον γλωτταν αὐχῶν, με-
γαληγορῶν διετέλει τὰ βασιλέως· δι εἰπιχωρίῳ φω-
νῇ Ῥωμαίοις κοιτάστωρα δονομάζουσι. Παρῆν γοὺν δ
αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ τοῦ νέου βασιλέως χειροτονίᾳ
ἀκμα τῇ παιδὶ Κωνσταντίνῃ, ἣν Μαυρίκιῳ βίου καὶ
τύχης ἄμα κοινωνὸν ἐποιεῖτο· πριν γοῦν ἐγχειρί-
σαι τὴν ἀνάρρησιν, τῷ συλλόγῳ τῷδε διωμιλήσατο·
in novi principis electione, una cum illia Constantia
dederat. Prior autem quam imperatoris novi reuni-
fecit:

ΚΕΦΑΛ. Σ'.

*Δημητρία Τίβεριου τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τῇ
ἀραρίσσει Μαυρικίου φηθεῖσα τῷ πλήθει.*

ε Ἀνδρες· Ρωμαῖοις, δνομα πολυθρύλλητον ἀπα-
σιν Ἐθνεσι, καὶ δι' εὐκλειαν δόξης τοῖς ἀπάντων στό-
μασι περικείμενον· νῦν μεγάλαι τῶν ὠδίνων φρον-
τίδες; ἐμοὶ περιβιστανται. Η μὲν γὰρ ἀκταλπεῖν
δέον καλῶς διαθεῖναι ἐπειγουσα· ή δ' ἔκταράτει τῇ
μεταθέσει τῆς διαχεύεως. Κατεπείγει γὰρ τῇς ἐν-
δένοις βιοτῆς τοὺς λόγους; παραθέσθαι τῷ τῶν ὅλων
θημιουργῷ. Καὶ γε νῦν ἐμοὶ η πάλαι παρδόσια καὶ
ἔδεια περιδέής μοι μάλα καθίσταται. Οἵς γὰρ
ἀφθονία τῆς ἔξουσίας πρόσεστι, πλείω δὴ καὶ τὰ
σράλματα εἰκδ; ἐπεσθι. 'Αλλ' ὅμως αἱ περὶ τῆς
βιοτείας; τιμέν δεύτερον ἐπιδάλλουσιν, οὐχ
οὐ; ω

(1) Illic quoque Gotthi Scythæ dicuntur,

A datur, non capitur, et locis ad insidias capiendas
hostes facile prævenit. Sed et Theodérichus, Scy-
thicorum (1) ordinum dux, in pugna non assuit,
verum extra telorum jactum quam maxime consi-
stens, se cum suis effusæ fugæ commisit. Ab ea
victoria cum amplissimis tropais reversus, trium-
phum egit, atque omnium hominum ore celebratus
est. Summi vero honoris via progressus, etiam
ad imperiale fastigium descendit, cum Tiberio
jam vite finis adasset, qui illi filiam Augustam,
et cum ea loco dotis imperium ipsum dedit. Non
ille quidem longo adinodum tempore in imperio
transacto, sed monumento tamen sempiterno ad
ævum omne relicto, per res quas per vitam bene
egit. Eas vero verbis complecti, non ita facile
videtur. Maximum autem probe ab eo gestorum,
et quasi quedam hæreditas, quam imperio post se
reliquit, illud est, quod Mauricium, virum admiran-
dum, imperatorem renuntiavit. Quin etiam nomina
sua genero et filie indidit, Mauricio quidem Tibe-
rii, Augustæ vero Constantiæ nomine imposito.
Itaque cum Tiberius videret, ex hac deinceps vita
sibi migrandum, naturæque legibus cedendum
esse, atra illum bili affligente, Mauricius impera-
tor dictus, purpura conspicuus honorem et digni-
tatem meræ summaque potestatis recepit. **815**
Tiberius etenim in hypæthrâ illam imperialis
palatii aulam progressus, antistitem sacerorum
(Joannes autem tum adhuc Ecclesiæ clavum gu-
bernabat) eo evocavit, atque insuper conventum
sacrarum dignitatum coegit, saellitumque suorum
et corporis custodum, eorum quoque qui imperiali
honorî accensentur. Tum autem quicunque in
populo præclarî erant, ad se accivit, ubi nomine
eius Joannes verba fecit, orator egregius, et Ro-
manarum legum peritus, et propter insignem
eloquentiam imperatoris jussa pro concione expo-
nere solitus, quem vernaçula lingua Romani
quæstorem dicunt. Aderat igitur imperator ipse
lina, quam Mauricio vitæ simul et fortunæ sociam
atio promulgaretur, ad conventum eum ita verba

CAPUT VI.

**Oratio Tiberij imperatoris in electione et designatione
Mauricii, ad populum dicta.**

¶ **Viri Romani, praeclarissimum apud omnes gentes nomen, et propter amplitudinem glorie omnibus omnium linguis celeberrimum: magnæ mente nunc curæ et sollicitudines circumstant. Quarum alteræ, ut quæ me relinquere oportet, ea recte constituam, adurgent: alteræ vero, migratione ipsa, qua a vobis disjungar, exterrent. Ea namque rationem actæ hic vitæ universitatis hujus conditori reddere cogit. Et nunc usurpata mihi dudum libertas et securitas in timiditatem ingentem est conversa. Quibus enim prolixior est faciendi quæ velut potestas, eos peccata plura soleant consequi.**

Sed enim quam de imperio concepi curam, acrius A me urget, ut videlicet non temere quidvis de re-publica decernam, sed qui eam recte administret, substituam. Quandoquidem nec mibi imperium ad voluptatem et delicias corporis consecrandas commissum fuit. Neque vero fortuna tantum animum meum angit, verum etiam natura ipsa. Eodem enim et imperium et conjux et liberi concurrunt. Nam imperium sapientem gubernatorem requirit, conjux viduitatis curatorem aequissimum, liberi porro, qui eos ducat et defendat, tutorem, propter ætatis imbecillitatem, et naturæ, maxime mulieris, infirmitatem. Cæterum naturæ sacerdotinero contemno necessitudinem, morbo ingruente: **816** despicio etiam liberos, et conjugem nibili facio, mihique jam mori videor, et sollicitudinis ejusmodi libertatem consequor. Vix autem cogitationes tales depono, cum mibi imperii cura incessit. Non solum enim certaminum omnium multo maximum est, creditum sibi sceptrum pro eo atque par est conservare, verum etiam hereditatem imperii, ita ut decet, ad eos quos oportet, transmittere. Evidem aequum esse admodum arbitror, successoribus principibus successores debere esse præstantiores, ut illorum errata isti corrigan. Quod nisi fiat, imperii ipsius ditionem omnem, propterea quod inbecillibus fundamentis nitatur, labi et corruere necesse est. Talibus curis cum animus meus consiceretur, ea quæ res omnes respicit Providentia, laboribus nostris succurrit, C consiliumque nostrum auspicata, auctoritate sua confirmavit, et eum qui post me magnifice imperaturus est, declaravit: Mauricium istum, virum rei Romanæ perquam utiliem et commodum, qui plura et magna certamina pertulit, et quasi quemdam arrhabonem, ut ita dicam, futuræ suæ de civibus subditisque curæ et providentiae apud reipublicam deposituit. Hunc ipsum hodie imperatorem conspiciens. Tanta autem persuasione et fiducia illumi maximæ omnium administrationi adhibeo, haudquaquam mente claudicans, aut errans, ut non modo imperium ei, verum etiam filiolam credam, pignore tanto naturæ ipsius, bono vos animo esse jubens. Id quod velut consolationis viaticum, necum mibi latus ad longam istam, unde reverti non licet, migrationem videor. Vos ipsi autem idonei et siue digni pulcherrimæ hujus ordinationis testes mibi estis, ex eo quod corum qui imperium nostrum dudum administrarunt, et hujus præcipue viri periculum fecistis, qui prudenter nos est consecratus. Tu vero, Maurici, pulcherrimum mihi epitaphium imperium tuum lacere perge, et sepulcrum meum virtutibus tuis exorna (¹), neque spem eorum qui tibi concrediti sunt, per dedecus fallens, neque virtutes ipse tuis oblivioni tradens, et veluti pristinam animi tui generositatem fugiens. Proinde potestatis insolentia

A ταῦτην ὡς ἔτυχε καταθέσθαι, ἀλλ' ἐδὲ ἀν αὐτὴν καλῶς διακυβερνήσειεν. Ἐπει τοι γε οὐδὲ ἐμοὶ κατηγύηται ἐπὶ τε τῇ τρυφῇ καὶ κολακεῖᾳ τοῦ σώματος. Τρύχει δὲ με οὐχὶ τύχῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ φύσις αὐτῆς. Ἐν ταυτῷ γάρ η τε βασιλεῖα καὶ η γυνὴ καὶ παιδεῖς ἐπιτίθενται· η μὲν σοφὸν ἡγεμόνα ζητοῦσσα, γυνὴ δὲ χηρεῖας κηδεμόναν ἐπεικέστατον· οἱ δὲ παιδεῖς, χειραγωγοῦ τὸν ἀτελές τῆς ἡλικίας προσεβούμενοι, καὶ μάλιστα τὸ τῆς θηλείας φύσεως ἀσθενέστετον. Ἀλλὰ τὸν μὲν τῆς φύσεως περιφρενῶ πολλάκις δισμὸν, ἐπικειμένης τῆς νέου· ὑπεριρρὼ δὲ καὶ παῖδων, καὶ παρ' οὐδένι μοι τὸ γύναιον, δοκῶν ἡδη τεθνάναι, καὶ λαγχάνων τῆς τοιᾶς προμηθείας τὸ ἐλευθέριον. Οὐπω δὲ ταῦτ' ἀποτίθεμαι. Καὶ τι περὶ τῶν στήπτρων εἰτερέχει φροντίς. Οὐ γάρ τοι μόνον ἀγάνων ἐστὸν διαμέστος τὸ ἐμπιστευθὲν σκῆπτρον προσηκόντως διατηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ δεινῶν παραπέμψαι τὸν κλῆρον οἵ; χρῆ. Εμοιγε μάλα λελόγισται δίκιοιν τῶν προτέρων ἡγεμόνων εἶναι τοὺς δευτέρους ἀμείνους, ὡς ἀν οὓς ἐκείνοις συνέδη σφαλήναι, οὗτοι τὴν φρετίραν διέρθωσιν ἀπαγάγωσιν. Εἰ δὲ οὐν, ἀλλὰ σύμπαν τὸ διπήκον ἀνάγκη διολισθαίνειν ἀδρανεῖ κρηπῆι τὴν βασιλείαν ἐδράζαντι. Τοιαύταις φροντίσιν ἐκδαπανῶντει μοι τὴν ψυχὴν, ἡ πάντων ἔφορος Ηρόνεια ἐπίκουρος ἡμῖν τῶν πόνων γίνεται, καὶ ταῖς ἡμῶν βουλαῖς αἰσιον τὸ κύρος ἐπάγει· καὶ τῶν μετ' ἐμὲ βασιλεύοντα λαμπρῶς ἀναδείκνυσι· Μαυρίκιον τουτοντι, ἀνδρα λυσιτελῆ μὲν τοῖς Ἠραμαίων γενέμενον πράγμασι, πολλούς τε καὶ μεγάλους ἄγῶνας διενεγκόντα· ὡς ἀν τις εἶποι, ἀρξαντανας αἰόν τινας προκατατιθέμενον τῆς ἀμφὶ τὸ διπήκον αὐτῷ ἐσομένης προνοίας. Τούτον τοινύν αὐτοκράτορα τῆμερον δψεσθε· οὕτω δὲ πεποιθώς εἰμι, καὶ θαρρούντως ἐπιβάλλω τῇ μεγίστῃ τῶν διαικήσιων μηδεμῶς χωλεύων κατὰ διάνοιαν, ὡς οὐ μόνον τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ θυγάτριον τούτωπ καταπιστεύω, τηλικούτῳ φύσεως ἐνεχύρῳ θαρρύνων ὑμᾶς. Ο δὴ μοι καὶ ἐφόδιον ψυχαγωγίας ἀποίτεσθαι μοι δοκῶ τῆς μακρᾶς καὶ ἀνυποστρόφου ἐκδημίας· Υμεῖς δὲ μοι μάρτυρες ἀξιόχρεψ τῆς καλλιστῆς τῆσδε συντάξεως· Εἰ ὧν τε ἡμῶν πάλαι ποτὲ ἐπειράθητε τὴν ἡγεμονίαν ἡνιοχώντων, καὶ τουτοντι συμπαροματοῦντος λίαν ἡμῖν ἐμφρονέστατα. Σὺ δὲ μοι, Μαυρίκιε, κάλλιστον ἡμῖν ἐπιτάφιον τὴν σῆν βασιλείαν ποιῶν διατέλει· καὶ τὸν ἐμὸν τάφον ταῖς σαῖς ἀρεταῖς διακόσμει· μῆτε τὰς τῶν σοι πεποιηκότων αἰσχύνων ἐλπίδας, μῆτ' ἀρετῶν ἐπιλεγμένος τῶν σῶν, καὶ τοῦ πρὶν εὐγενοῦς τῆς σῆς ψυχῆς ὡς· μάλιστα δραπετεύων· οὐθὲν καὶ χαλίνου λόγῳ τὸ τῆς ἔκουσιας ἀγέρωχον, καὶ φιλοσοφίᾳ τὸ τοῦ κράτους σκάφος οἰάχ.ζε. Ἡ γάρ βασιλεία χρῆμά τι τῶν ὑψηλῶν μετέωρον, ἐξ μέγα τὸν ταύτης ὑπερκαθήμενον αἴρουσα, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐκμοχλεύοσσα Οἰεσθαι δέ σε χρέων μὴ πάντων ὑπερέχειν φρονήσει· εἰ καὶ τὰ τῆς τύχης ὑπερβάλλει, καὶ ὑψηλὰ κατεσκεύασται παρὰ πάντας. Τῶν γε μήν

(1) Pulcherrimum decadentis principis epitaphium, bonus successor.

πειρῶ. Τὸν δὲ ἔλεγχον μᾶλλον ἀγάπα θωπεῖας, οἵτε πρὸ διδάσκαλον καθεστῶτα. Πέφυκε γάρ πως ἡ ἔξουσία ἀνουθέτητος τις χρῆμα, καὶ παιδεῖας ἥκιστ' ἀνεχομένη. Πρὸ τῶν σῶν ἀθελμῶν δὲ δίκη συνεδρύουσα παρέστω, πρυτανεύουσα τὴν τῶν βεβιωμένων ἀντιδοσίαν. Νόμιζε δὲ καὶ τὴν πορφύραν εὔτελές τις βάρκος οοι ἐπικείμενον τῷ φιλοσοφεῖν τὸν δὲ γε στέφνον δι περικείσται, μηδὲν διοίσειν τῶν ἀμφὶ τοῖς αἰγαλοῖς τοῖς θαλασσίοις περικλυζομένων ψῆφιδων. Τὸ δὲ τῆς ἀλουργίδος δινος στυγνὸν δὲ, ἐνοκεῖ μοι τοῖς βασιλεῦσι παρεγγυᾶν τὸ μετριοπαθὲς ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις ἀσκεῖν καὶ μὴ περιγάννυσθαι καὶ φραύτεσθι τῇ πενθίμῳ ταύτῃ τῆς μοναρχίας στολῇ· οὐ γάρ ἔξουσιαν ἀκόλαστον, ἀλλ' Ἐνδοξὸν μᾶλλον δουλεῖαν τὸ τῆς βασιλεῖας σκῆπτρον φιλοσοφεῖν ἐπιχαράκτεται. Ἡγείσθω τῆς δργῆς τὸ φιλάνθρωπον, τῆς δὲ μεγαλοφροσύνης δὲ φόρος. Καὶ γάρ καὶ ταῖς μελίτταις ἡ φύσις ἡγεμόνας διέταξε καὶ τὸν σφῶν βασιλέα καὶ κέντρῳ καθώπλιτον, ὡς περ τοις κράτος αὐτόματον ἐγκεντρίζουσα πως αὐτῷ, ἵνα καὶ πλήττειν ἔχοι τὸν μὴ προστηκόντας πειθόμενον. Ἀλλ' ἦκειν τὸ κέντρον τυραννικὸν, δημωφελὲς δὲ μᾶλλον καὶ δίκαιον. Οὐκοῦν ἔκεινης ἑσδυμέθα μιμηταί, εἰ μὴ γε λόγος δεδύνηται χαρίζεσθαι καὶ τὰ μείζονα. Ταῦτα μὲν δὲ προδολεῖς ἔχει· δὲ τῆς γνώμης ὁσπερ δικαστὴν τὴν ἔξουσίαν ἀδέκαστον, η τιμῶσαν τὰς ἀρετὰς, η τὴν κακίαν φανταζούσαν. »

earumque regem aculeo quasi quadam spontanea etiam eum possit, qui legitime non pareat. Sed apis minime tyrranicum, verum communis utilitati commodum et justum aculeum habet. Itaque illius saltem erimus imitatores, siquidem ratio ipsa consilia meliora subjicere non valeat. Evidem ad te hæc, veluti productor tuus et parens. Consilii autem nostri judicem habebis potestatem, ab affectione omni et muneribus incorruptam, simul et virtutes ipsas remunerantem, et vicia coercentein. »

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Περὶ τῆς ὁράσεως καὶ τελευτῆς Τίβερος τοῦ αὐτοκράτορος.

“Οτε τοίνυν τὰ τῆς διαλέξεως ἐπερατοῦτο τῷ αὐτοκράτορι, πολὺ τὸ δάκρυον ἔρψει ἀνιωμένου τοῦ ὑπηκόου τῷ πάθει. Είτα τὴν στεφάνην δὲ βασιλεὺς ἀράμενος, τὴν τε πορφυρᾶν χλαμύδα ἀμπελῖς τὸν Καίσαρα. Πολλὴ δὲ τῶν ὑπηκόων ἡ τῆς εὐφημίας ἔνηχετο βοή. Οἱ μὲν γάρ τὸν προστησάμενον τῆς εὑδογίας ἀγάμενοι, οἱ δὲ τὸν ἀναρρήθεντα· οἱς ἔαυτὸν τῆς τοσαύτης ἡγεμονίας παρέθετο ἄξιον. Ἄμφω δὲ τὸν τούτων ἀπάντων αἴτιον εὐφήμουν, ὡς πάντα ξυμφερόντας οἰκονομήσαντα. Ός δὲ τὰ τῆς ἀναγορεύσεως κατὰ τοὺς βασιλικοὺς ἀπετελεῖτο θεσμοί, ἐπὶ τὴν ἔαυτον κλίνην ἀναζεύξας δὲ βασιλεὺς, δινε τεθέατο. Ἐδόκει γάρ πάγκαλόν τις χρῆμα ἀνδρὶς δύνιν ὄρφων, λόγιων μὲν δρόπητον, γραφῆ δὲ ἀμβυγῆτον· ἐσθῆς ἔκεινηρ λευκὴ τὸν τόπον περιευγάζουσα..

(1) Antigonus rex filium intuitus subditis violentius uitem ac superbius: Οὐκ οἰδα, inquit, ὡς παῖ, τὴν βασιλεῖαν ἡδὺν Ἐνδοξὸν εἶναι δουλεῖτον; hoc est, Nescis fili, dominatum nostrum splendidam esse seru tute? Pindarus quoque, omnem regiam et aulicam phantasiam, sicut eam Lucas Act. xxvi γρατ, ἐμφανεῖ; esse cecinit ἀλγος: hoc est, illi-

A liam ratione fac frenes, et philosophie artibus sapienter potentiae scapham gubernes. Imperium namque res quædam est sublimis et excelsa, in altum **817** qui ei incident sustollens, et recte cogitata excutiens. Minime vero opinionem eam, quod prudentia omnibus anteeas, concipe, qnamvis fortuna, quæ tibi sublimis contigit, omnes superes. Porro civium et subditorum benevolentiam potius quam metum fac consecteris, et objurgationem magis, perinde atque magistrum queindam, quam assentationem, complectare. Potestas namque res quædam est, quæ admoneri docerique nolit, et castigationem ægre ferat. Ante oculos tuos assidens Justitia excubet, quæ vitæ nostræ actionum remunerationem pro summa sua potestate constituit. Purpuram perinde atque vileni pannum tibi injectum esse, per philosophiæ studium existima. Coronam autem qua caput tuum cinctum est, nihil a lapillis qui circa marinum littus fluctibus alluntur, differre puta. Ipse purpurei flos, quod subtristior est, exhortari mihi principes videtur, ut moderationem anini rebus secundis servare assuecant, neque nimium lætentur, aut luctuosa ista monarchiæ stola superbiant (1). Imperii siquidem sceptrum non immoderatam potestatem, sed gloriosam potius servitutem exercere admonet. Iræ imperii humanitas et misericordia, arrogantiæ autem timor. Nam et apibus natura duces dedit;

Cum igitur imperator finem orationis fecisset,

cives et subditi propter dolorem quo affiebantur, multam vim lacrymarum profuderunt. Deinde sublatam imperator coronam et purpuream chlamydem Cesari circumdedit. Ibi tum subditorum acclamations et gratulations exaudite, partim tam commodi consilii auctorem, partim ipsum renuntiatum principem propter eas quibus se imperio dignum præstiterat virtutes, admirati. In primis vero laudibus earum rerum omnium conciliatorem, qui universa commodissime dispensat, extulerunt. Ubi vero ad hunc modum Mauricius imperatoriis cæremoniis princeps est declaratus, imperator ipse in lecto suo repositus, in somnis viri speciem ea forma, quæ neque verbo, neque

strem miseriam.

(2) Non constat inter autores, rex nullumne solus habeat aculeum, majestate tantum armatus, an dederit eum quidem natura, sed usum illi tantum negaverit. Istud constat, imperatorem aculeo non uti, etc. (Plin. lib. II, cap. 17.)

scriptio exprimi queat, et veste tam candida, ut cubiculum ipsum illustraret, vidit. Vir is, manu protensa, talia verba ad eum est profatus: « Ille c tibi, Tiberi, ter sanctum Numen renuntiat: ty ranni impii, imperii lui temporibus non exstabunt. Postquam autem evigilavit, et somnium istud amicis exposuit, legibus deinde naturae, quoniamvis imperator esset, obsecutus, terrenam tunicam depositus, anima eam veluti tabernaculum quoddam relinquentem, et ad sedes supernas evolante. Imperio Tiberius cum Justino tribus, solus autem quatuor annis praefuit (1): qui posteaquam in imperatorum sepulcro repositus est, homines omnes ad Mauricium, perinde atque satellites conversi: et lacrymata, quibus Tiberii funus prosecuti fuerant, eo ipso die restinctae sunt. Non enim homines tantum præteriorum meminisse, quamuis in præsenlia curare et colere solent.

CAPUT VIII.

De Mauricii conjugio, et conjugie ejus Augusta. Qua lis, quibus nroribus, quo genere, et quibus animi affectionibus Maxicius fuerit.

Ubi Mauricius imperium suscepit, et Tiberium satis eluxit, nuptias primum parat, Augustamque, quae et Constantina dicebatur, matrimonio solemni imperatorum ritu sibi jungit. **819** Nuptiae magnifice prorsus imperiali pompa celebratae, et epulatio nes splendidæ publicitas per urbem omnipotem populo date. Apparatu tanto affluere vera in Deum pietas et imperatoria Majestas, satellitio Mauricium ejusdemque conjugem decentissime stipantes, et dona eis quam honorificissime offerentes. Ita namque canitie veneranda, decentibusque rugis, quod antea memoria proditum non est, patris atque matris, nuptias sanctificantium, fratriumque venustorum, conjugalem apparatum exornantium, vicem praestitit. Hæc autem, ex auro contextam vestem, purpura et Indicis margaritis distinctam, nec non coronas auro multo et lapillis pellucidis resplendentes præbuit, atque omnes qui dignitates magistratusque gerebant excitavit, ut splendide, quo dignosci possent, coronati, facies nuptiales accenderent, conventumque sponsalitium hymnis atque carminibus celebrarent. Ita ut conjicere liceret, nunquam apud homines apparatu eo splendidius quidquam extitisse. Demophilus sane, res Romanas describens, Plutarchum Chæronensem diserte dixisse refert, propter solam urbem Romam, virtutem et fortunam inter se fœdus pepigisse: ego autem dixerim, veram etiam in Deum pietatem et felicitatem, in solo Mauricio conjunctione inita, convenisse, quod pietas scilicet felicitatem in potestatem suam redegerit, eamdemque errare et labi prorsus non permisit. Postea etiam Mauricius illud studio habuit, ut non modo corpore, sed animo quoque purpuram atque coronam circumferret. Solus namque ex prioribus imperatoribus sibi ipsi imperavit, et verus cum summa potestate

(1) Paul. Diaconus annos septem Tiberium imperasse scribit: Evagrius solum annos quatuor,

A Ο δὲ τοιάδε τῷ Καίσαρι Ἐλεγε συνέχεται γράψας: αὐτῷ τῆς χειρὸς ἐν τῷ σχήματι: « Τάδε σοι, Τίβερις, τὸ Τρισάγιον λέγε. Οἱ τύραννοι τῆς ἀσεβείας εἰποῦντες τῆς σῆς βασιλείας οὐ φοιτήσουσι χρόνοις. » Ο δὲ διανήψας, καὶ τὸ ἐνύπνιον ἐπειπὼν, ἔπειτα τοῖς τῆς φύσεως ἐπειθάρχησε νόμοις, εἰ καὶ βασιλεὺς ἐτύγχανεν δῶν· καὶ τὸν γῆινον χειωνίσκον ἀπέθετο, οἶλον τινὰ αἰχνῆν τῆς ψυχῆς καταλιπούσης αὐτὸν, καὶ πρὸς τὰ δικαίων διαβάσης, ἐτη τέσσαρα τῇ; ἡγε μονίας κατάρχεις. « Ω; δ' ἐκεῖνον δὲ τῶν βασιλέων ὑπεδέχετο τάφος, ἐπὶ τὴν ἑταῖρον δορυφορίᾳ» ἔπεις ἐτράπαντα· καὶ τὸ κατὰ Τίβεριον δέχρουν αὐθῆμερον πέρας ἐλάμβανεν. Οὐχ οὕτω γάρ τοις ἀνθρώποις τῶν παρωχημένων ἐστὶν ἀνάμνησις, ὡς τῇ περὶ τὰ παρόντα κατὰ σπουδῆς ἐπιμέλεια. ,

ΚΕΦΑΛ. Η^η.

Περὶ τοῦ γάμου Μαυρίκιου καὶ Αὐγουστηῆς· καὶ οἵος ἦν τὸ ηδος καὶ τὸ γένος καὶ τὸν τῆς γυναικὸς τρόπον.

Ἐπειδὲ Μαυρίκιος περιεβάλλετο τὴν ἀρχὴν, ἵκανος τὸν βασιλεῖαν θρηνήσας, τὰ περὶ τὸν γάμον πρώτατα ἐξηρτύστο· καὶ ὡς νόμος βασιλεῦσιν, Αὔγουσταν τὴν καὶ Κωνσταντίναν εἰσοικίζεται· μεγαλοπρεπῶς τε ἄμα καὶ βασιλικῶς τῆς πομπῆς τῶν γάμων γεγενημένης, ἀγερώχου δημοθοινίας ἐκασταχοῦ τὴν πόλιν περιεπούσῃ. Παρῆν δὲ δρα τῷ γάμῳ θεοτέλεια τε καὶ βασιλεία δορυφοροῦσαι τὰ ἐκπρεπέστατα καὶ δωροφοροῦσαι τὰ τιμώτατα. Πατέρα γάρ καὶ μητέρα παρέχετο θεοτέλεια, τῷ αἰδεσίμῳ τῆς πομπῆς, καὶ τῷ τῆς βασιλίδος αειμνῷ τὸν γάμον ἀγιάσοντας· δ μήποδες ιστορήθεν ἔγνωμεν· ἀδελφούς τε ὥραίοις τὴν γαμήλιον πομπὴν ἐκεσμένωντας· Ή δὲ χρυσόπαστον ἀμπελόνην ἀλουργίδι καὶ λίθοις κεκοσμημένην Ἰνδῶν, καὶ στεφάνους πολλῷ χρυσῷ καὶ ταῖς ἐκ λίθων δαυγεῖαις τεμαλφεστάτους· ἀπαντάς τε τοῖς· ἐν ἀξιώματι γιγηλίους κτηρούς ἀνάποντας καὶ μεγαλοπρεπῶς· ἐστεμένους ἐξ ὧν γνωρίζοντο, καὶ τὴν νυμφαγαγδὸν πανηγυρὶν ἀνυμνοῦντας· ὡς εἰκάσαι, μηδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις τῆς πομπῆς ἐκείνης σεμνοπρεπέστερον καθεστάναι. Ο μὲν οὖν Δημόσιος, τὰ κατὰ Ῥώμην ἀναγράψων, Πλούταρχὸν φησι τὸν Χαιρωνέα σαρῶς εἰπεῖν, ὡς διὰ ταῦτην μόνην ἐσπείσαντο πρὸς ἀλλήλας ἀρετὴ τε καὶ τύχη. Ἐγώ δ' ἀν φαίην, ὡς καὶ θεοτέλεια καὶ εὐδαι μονία ἐπὶ μόνῳ Μαυρίκῳ συνήλθον, τῇς θεοτέλειας βιασμένης τὸ εἴδαιμον, καὶ περιτρέπεσθαι πιντάπτων οὐκ ἐνδούστης. Ἐσπούδακε δὲ λοιπὸν, οὐκ ἐν τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ γάρ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ περιεβιλέσθαι τὴν ἀλουργίδα τε καὶ τὸν στέψινον μόνος καὶ γάρ τῶν πρώτων βασιλέων ἐκποτῦ βεβασί λευκε· καὶ αὐτοκράτωρ δυτικὸς γενόμενος, τὴν τῶν πιθῶν ὀχλοκράτειαν ἐκ τῆς οἰκείας· ἐξενηλάτησε ψυχῆς ἀριστοκρατίαν δὲ τοῖς ἐκποτού καταστησάμενος λογισμοῖς, ζῶν ἀρετῆς ἀγαλμα ἐστὸν παρέτχετο, πρὸς μήησιν ἐκπαθεύσιν τὸ ὑπέκυον. Οὗτος

li. v. cap. 23, ita ut reliquos tres cum Justino incepto arit.

τοιχαροῦν τὸ μὲν πολὺτερά γένος καὶ τοῦνομα ἐκ τῆς πρεσβυτέρας εἶλεκε 'Ρώμης· τὸ δέ γε προσεχὲς αὐτῷ γένος· Ἀραβισσὸν πατρόδα ἐπεγράψετο, ή δὴ τοῦ Καππαδοκῶν Ἐθνους ἐστί. Φρενήρης δὲ ὁν ἀνὴρ καὶ ἀγχίστος τὰ μάλιστα, ἀκριβής τὴν διαιταν καὶ ἀπεξεσμένος, ἐπίγχανε, γαστρός τε ἐκράζει τοῖς ἀναγκαῖοις μόνοις καὶ εὐπορίστοις χρώμενος. Ἀδόνητον δ' ἐφ' ἀπασιν ἔκανεν παρέχων, τὰς ἑντεύξεις τοῖς πολλοῖς οὐκ εὑπέρδοσις ἦν, οὐδὲ αὐθις ἀνειμένος τὰς ἀκοὰς· τὸ μὲν γάρ εἰς περιφρόνησιν ἄγει, τὸ δὲ πάροδον ὑπανήγειται θωπεῖσθαι. Καὶ τοίνουν τὰς μὲν εἰς αὐτὸν εἰσέδους σπανίας περιέχετο, καὶ ταῦτας ἐσπουδατέμενας· περὶ δὲ τὰς ἀκοὰς τοῖς περιτοῖς καὶ ἀνονήτοις ταύτας ἀπέφρατεν οὐ κηρῷ κατὰ τὴν ποιησιν, λόγῳ δὲ μᾶλλον ὡς ἀριστα κλείν αὐταῖς τὸν κατριόν λόγον εἴναι τιθεὶς, εὐθέτως ἐν ταῖς διαλέξεσιν ἀνοιγνῦσάν τε ἅμα καὶ ἀποκλείουσαν. Ἀμαθίαν δὲ τὴν τοῦ Θράσους μητέρα, καὶ δειλίαν τὴν ἀπωτάσσοντος, οἵ τοδε δύνευμα εύδουλα εἶναι, τὸν δὲ δικον ἀσφαλείαν ἀνδρίας δὲ καὶ φρονήσεως τοῖς καιροῖς διχούμενον καὶ τὰς ἡνίας προτανεύονταν, πρὸς δὲ ἐπιτάτοις ή χρεῖα, καὶ τὴν ὑφεσιν καὶ ἐπίτεστιν αὐτῶν τῶν ὅρμων, μέτρῳ τινὶ καὶ βυθῷ γίγνεσθαι παρεσκεύασε.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.
"Οὐα σημεῖα Μαυρικίῳ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ μητροῦνδε μετεπιπλέκειτο.

Τούτῳ δὲ δρχ καὶ πολλαὶ θεοτυμπαὶ ἔγένοντο τὴν βασιλείαν ὥσπερ προμύθενται. Καὶ γάρ ἐπὶ πόρρῳ νυκτῶν, ἐνδινοῦνταν ἀνακτόρων ἐπιθυμῶντες τὸν Ιερὸν οἰκον τῇ; Θεομήτορος, δε τοῦ Ίουστινιανοῦ πρὸς τῶν Ἀντιοχίων ἐπίκλητον ἐσχε, τὸ πέπλον φ τὴν θυωρὸν ἀμφιένυντο τράπεζαν, πυρίφλεκτον γεγονέναις ὡς καὶ πρὸς ἐκπληξίν καὶ θάμβος ἤκοντα τὸν Μαυρίκιον δεῖσας τὸ ἔργον παρεστῶτα δὲ Γρηγόριον τὸν τῆς πόλεως ἵεράρχην, φάγαι θείδιν τι τὸ γρῆμα εἶναι, καὶ τινὰ δὲ ἔξιζοντα καὶ ἔξοχα προμηνύειν. Καὶ διλότε δὲ κατὰ τὴν ἔω διάγοντα, Χριστὸν αὐτῷ οἱ ἐπιφανῆναι ὑπάρχειν καὶ ἐκδίκησιν ζητεῖν. "Οπεράντε χρυ; βασιλεῖαν ἐδήλου προμνηστευόμενον. Παρὰ τίνος γάρ ἀν Χριστὸς ἐκδίκησιν ή παρὰ βασιλέως, καὶ αὐτῶς ἐξ αὐτὸν εὐσεβοῦς, ἔτιτησιν δὲν; Καὶ ἔτερα δὲ δίξια λόγου καὶ οἱ ἐξ φῶς αὐτὸν προσαγαγόντες ἀνήγγειλαν. Ὡ μὲν γάρ πατήρ αὐτοῦ, δε γεννῆντος αὐτὸν ἐμέλλεν, διαρ μετέτην ίδειν ἀμπελὸν ἐλεγεν ἐκ τῇ; αὐτοῦ κοιτης, ἴναδραμεῖν, βέτρους τε παμπληθεῖς καὶ ὠραίους μάλα ἀθρόου ἀναβλαστῆσαι, καὶ περικύκλῳ ἀπαιωρήσαι. Ἡ δέ γε μήτηρ κατὰ τὸν τοῦ τόκους καιρὸν ἐκ γῆς ἐνίσουσάν τινας καὶ παρηλαγμένην ἐλεγεν εὐώδειν ἀναρρυθναί. Καὶ τὸ γραῦδες δή τούτο καὶ ἐμοὶ τέως ἀπειπεν προσετίθεις, ποιεῖάκις

A princeps ochlocratiam seu turbulentum affectuum statum ex animo ipse suo ejecit, atque aristocratiā sive optimatum gubernationem in cogitationibus consiliisque suis constituit, vivam seipsum virtutis statuam, ut cives atque subditos ad imitationem sui erudiret, præbens. Hic nomen et genus vetustius ex veteri Roma traxit, propinquiore autem cognationem ex Arabisso patria habuit, quæ gentis Cappadocum est. Fuit autem vir prudens et solers maxime, in vita quotidiana et victu accuratus admodum. Ventri minime indulxit, necessariis tantum et frugalibus cibis usus, 820 constantem se et immotum in rebus omnibus præbuit. A multis adiri se et conveniri non facile passus est, neque in hominibus audiendis dissolutus aut remissus fuit. Alterum enim contemptum assert, alterum autem assentationi aditum præbet. Itaque non frequenter, et tantum de rebus gravibus acturos ad se homines admisit, et aures sermonibus intilibus et satuis clausit et obturavit: non cera ille quidem, sicut apud poetas est, sed ratione potius quam commodissime lanquam clavem, sic opportunitatem cum modo conjunctam illis imponens, quæ in colloquiis recte et tempestive sermonem aperiret simul et clauderet. Inscitiam vero, jactantia et scrofulatim parentem, timiditatemque sociam ejus et comitem, ita a se rejecit, ut rerum agendarum aggressio bene coepit consilii, intermissionem autem et tarditas certæ securitatis esset, cum interim fortitudo et prudentia se ad tempus acconciudarent, et gubernacula ad res ex usu gerendas converterent, remissionemque atque intentioem cœptorum, ut moderatione quadam et ordine instituerent, curarent.

C CAPUT IX.

Quæ præsagia præcedentia Mauricio imperium portenderint.

D Prodigia quoque divinitus accidere, quæ imperium Mauricio portenderunt. In multam enim noctem rem divinam eo faciente, atque incensum offerente, in basilica sacri Dei Genitricis templi, quod a Justiniano apud Antiochenos nomen habet, velum quo sacrosancta mensa contegitur, igne comprehenso arsit, ita ut in stuporem et consternationem conjectus Mauricius ad eam rem expaverceret. Gregorius autem urbis ejus hierarcha, qui ibi præses astabat, divinum quiddam id esse, atque res novas et sublimes denuntiare dixit. Cum vero in Oriente aliquando Mauricius esset, Christus ei vigilanti manifesto apparuit, et ab eo, ut contumelias sibi illatas vindicaret, petiti. Quæ sane certa de imperio ejus divinatio fuit. A quo namque Christus vindictam, præterquam ab imperatore, atque eo tantopere in illum pio, exigendam effigilaret? Alia præterea 821 memoratu digna, qui eum in lucem produxerunt, de eo renuntiarent. Pater namque retulit, cum procreatus eum esset, in somnis se maximam vitem vidiisse, quæ ex cubiculo suo orta emerserit, omnisque generis maturos botros circumcirea pendentes protulerit. Mater vero ipsa partus tempore, e terza uovum quendam et variantem suavitatis odorem

redditum esse dixit, illud insuper, quod anicula-
rum est, et mihi prope incredibile, addens, per-
sæpe eam quæ Empusa vocatur, alius vero Gilo
dixerit, infantem ex cubiculo, velutum eum devora-
turam, extulisse, nihil tamen detrimenti ei afferre
potuisse. Quid in et Symeon ille, qui prope Antio-
chiam stationem in columna habuit, quantum vix
alius quisquam, bonis operibus peragendis com-
modissimus, et omni virtutum genere clarissimus,
non modo multa per divinationem dixit, sed fecit
etiam, quæ imperium ejus designarunt. Sedeniu-
talibus parentibus procreatus, atque ad hunc mo-
dum educatus simul et doctus, talis etiam sponsus
et princeps, Augusta, quæ et Constantina appellata
est, uxore domum ducta factus, Mauricius ad im-
perium pervenit. Quas vero etiam res gesserit,
historia ipsa, divino opitulante auxilio, ostendet.

CAPUT X.

*De clementia et misericordia Mauricii, et de admi-
nistracione bellica Philippici.*

Iudicium ergo ei in primis studio fuit, ut ne aliquis qui perduellionis et læsa maiestatis reus age-
retur, sanguinem effunderet. Sic Alamundarum Scenitarum Barbarorum ducem, qui rempublicam proddiderat, non interfecit, sed una cum uxore et liberis quibusdam in insulam Siciliam deportari præcepit. Idem filio ejus Naamanum fecit, qui ma-
cula prorsus et probrum civilis administrationis fuit, et quamplurima flagitia in utramque Phoeni-
ciam et utramque Palæstinam ita admisi, ut co-
hois ejus barbara provincias eas rapinis compila-
rit atque diripuerit. Cum Alamundanus a Romanis
captus esset, et cum Naamanum omnes sententiis suis ad capitale supplicium condemnarent, Mauri-
cius ipse hominem in libera custodia inclusit, **822** neque gravius quidquam de eo constituit,
quemadmodum ab eo de aliis plurimis itidem est
factum. Orientalium copiarum ducem primum Joa-
ninem Thracem creavit: qui sane rebus quibusdam
perperam, quibusdam etiam bene peractis, ni-
hil admodum memoria dignum gessit. Post hunc
præfectura ea Philippico (1) demandata est, Mauri-
cius necessario. Nam alteram sororum ejus Gor-
diam in legitimo matrimonio habuit. Hic ultra
confitum progressus, omnia vasta dedit, et in-
gentem prædam egit, plurimosque ex nobilitate
Nisibena, quasi aliud agens, ferri gladiorumque
opus succisivum fecit. Idem vero jet ad Trigidem
annum egit. Conflictu quoque magno cum Persis
facto, plurimi ex hostibus, qui aliis præstabant, in
acie ceciderunt: non pauci vivi capti sunt. Cohor-
tem insuper quamdam Persarum quæ opportuno
loco in tumulo considerat, cum capere posset, nul-
lis affectam malis dimisit, quæ se persuasuram regi-
eno esse receperat, ut primo quoque tempore orato-
res ad eum de pace mitteret. Multas præterea res in
præfectura sua egregie gessit, cum ab exercitu quid-

A λέγουσα καὶ τὴν ἡν φασιν Ἐμπουσαν, Γιλὼ δ' ἀν-
δρίος εἰποι, τῆς κοτῆς μεταθεῖναι τὸ βρέφος ὡς
τοῦτο βρώξυσαν, μηδαμῶ; δὲ δυνηθεῖσαν τοῦτο
λυμήνασθαι. Ἀλλὰ καὶ Συμεώνης ἔκεινος δὲ τῇ;
Ἀντεύθου διγγὺς τὴν ἐπὶ κλονος στάσιν πεπιειμέ-
νος, πρωτεικώτερος εἰπερ τις γενόμενος, καὶ ταὶς
ἐπαλλήλοις τῶν ἄρετῶν ἐπισημάτων, πολλὰ τινα
τούτῳ προσφοίβασε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπράξε, τὴν
βιστίλετον ἀρχὴν μνηστευόμενα. Ἀλλὰ τοιούτος
μὲν δὲ Μαυρίκιος· ἐπει τοιούτων δὲ καὶ οὕτω τρα-
φεις τε ἄμα καὶ παιδεύθεις, τούτον τὸν τρόπον καὶ
νυμφίος διπα καὶ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν ἐπιφθωνον παρ-
ῆλθεν ἀρχὴν, Λύγούσταν τὴν καὶ Κωνσταντίναν
εἰσοικισάμενος. Τι δὲ ἄρετ καὶ αὐτῷ διεπράχθη, τὰ
καθεῖταις τῆς Ιστορίας δηλώσει, τῆς θείας ἡγουμέ-
νης ρίσης.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

*Περὶ τῆς συμπαθείας Μαυρικίου, καὶ περὶ τῆς
στρατηγίας Φιλιππικοῦ.*

'Εσπουδάσθη τοιγαροῦν αὐτῷ πρὸ τῶν ἀλλων
μηδενὸς τῶν ὑποδίκων τῇ βιστίλετα παντάπασιν
αἴμα ἔκχεα· οὗτε τοίνυν Ἀλαμούνδρου τὸν τῶν
Σκηνητῶν βαρβάρων τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτετραμέ-
νον, τὴν πολιτείαν καταπροδόντα, ἀναζην· ἀλλὰ
ὑπερόριον νῆστη τινὶ τῶν Σικελῶν κατεδίκαζε σύν-
αμα γυναικὶ καὶ τίκνοις ἄνθοις· ἐπίτης; δὲ καὶ
Νιαμάνην τὸν ἐκείνου παῖδα· κηλίδα ἀντικρυς; τοῦ
πολιτεύματος ἀναρανέντα, καὶ μυρία εἰργασμένον
C τὰ ἄποπα, ἐπὶ τε Φοινίκην ἐκατέραν καὶ ἀμφι τὰ;
Πιλαστίνας· ὃς καὶ σύμπαν λείαν θέσθαι καὶ
ἔχνυρα ποδίασθαι διὰ τῶν ἀμφὶ αὐτὴν βαρβάρων,
πάντων τε αὐτοῦ καταφηφισαμένων τὸν θάνατον.
Ο τε Ἀλαμούνδρος ὑπὸ κείρα Ρωμαίοις ἕγενετο,
οὗτος ἐν ἐλευθέρῳ φυλακῇ περικλείστας, οὐδὲν ἔτερον
ἐπήγαγε τῶν δεινῶν· καθὲ δὴ καὶ ἐφ' ἔτεροις
πλείστοις ἀριθμοῦ κρείττονι διεπράχθατο. Τῶν μὲν
οὖν Ἐφίων στρατηγὸν ταγμάτων πρῶτα μὲν Ἰωάν-
νην Θράκη τὸ γένος χειροτονεῖ· δις ἔντα μὲν ἀμαρ-
τών, ἐπὶ τισι δὲ καὶ διαγνωσάμενος, τίων· οὐδὲν
τι ἀξιόλογον διεπράχθατο· μετὰ δὲ τοῦτον, Φιλιππι-
κὸς ἀνήρ τὴν ἀρχὴν ἐνεχειρίζετο, κῆδος μετὰ
Μαυρικίου ἔχων· θατέρᾳ γάρ τῶν ἀδελφῶν τῇ
Γορδίᾳ ἐπὶ λέχους κοινωνίᾳ ἐννόμως συνήρχετο.
Ος περὶ τὰ μεθόρια γεγονώς, πάντα τὰ ἐν ποιὶ
λησάμενος, μεγάλων λαφύρων ἔγκρατης ἐγεγόνε·
καὶ τοὺς πλείστους τῶν εὐπατριῶν καὶ εἰν γένους
ἀνὰ τὴν Νίσιδιν ἔχοντων, ἔιφους πάρεργον ἐποιείτο.
Ἐπίτης δὲ καὶ τοῖς περὶ Τίγριδας τὸν ποταμὸν
ἐποιείτο. Συμβάλλει δὲ στρατῷ μεγάλῳ καὶ Πέρ-
σαις· καὶ ἀξιομάχου συμπλοκῆς γενομένης, Περ-
σῶν οἱ πλείστοι καὶ προβούντες πίπτουσιν. Οὐκ
ἔλαχίστους δὲ καὶ ζωγρίας εἶλεν· ἀλλὰ καὶ τινα
λόχον ἐν τινὶ τῶν εὐψυῶν γεωλδφων δυνάμενος
διελεῖν, ἀπαθεῖς κακῶν εἰσαεν, ὑπεσχημένους τῶν
σφῶν βασιλέα πειθεῖν περὶ εἰρήνης δόσον τάχος
πρέσσεις ἐκπέμπειν. Ποιλὰ δὲ καὶ ἔτερη λόγου

(1) Philippicus dux, Mauricii, secundum Diaconum, gener.

δέις α δεπράξατο στρατηγῶν, ἵπαν περιττών καὶ θλακίδες τούς στρατοῦ ἔκβασις, καὶ τεινόχαλινῷ πέδῃς τὸ κόσμιον εντακτὸν μεταρρυθμίσας αὐτόν. Περὶ ὧν τοῖς δάλλοις συγγραφεῦστος κατάλιπεν δίκαιον ήγηματ· οἵ δ λόγοι; τῇ ἀγνοίᾳ περιολιτισθανών καὶ ἀποχωλεύσων, ή προστεθείᾳ θρυπτόμενοι, ή ἀντιπαθείᾳ δουλεύσων, τῶν δάληῶν ὡς πορθωτέρω γινόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῆς προγειρίσεως Πρίσκου τοῦ στρατηγοῦ.
Καὶ δέ ο στρατοῦ αὐτοῦ παρωσάμενοι. Γερμανοὶ στρατηγεῖρεν εἰλορρο.

Καὶ τούτον δὲ διαδέχεται Πρίσκος, τὴν στρατηγίδα μετιέντων ἔξουσίαν· οὐ πρόχειρές τις καὶ οὗτος εἰς θέαν, οὐδὲ πλήν τῶν ἀνάγκαλων εὐπρόσδος· ἐντεῦθεν μᾶλλον τὰ πολλὰ οἰδέμενος καταπράττεσθαι, ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐπίκουνον ἐντὸν τοῖς πάσι παρέχειν· ὡς ἐντεῦθεν καὶ τῶν ὑπὸ χειρὶ δέσι μᾶλλον τοῖς κελευομένοις ὑπέκειν. Ἐπεὶ δέ ἀφίκετο εἰς τὸ στρατόπεδον, τὴν ὁρρὸν αἱρών καὶ πρὸς δύον μάλιστα διεσκευασμένος, τρούτιθει τοῖς στρατιώτας τινὶ περὶ τῆς ἐν μάχαις καρτερίας, καὶ περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἔξοπλισεως· καὶ ὧν χρεὸν ἔχει τῶν κοινῶν ἀπολαύσειν, ἀ καὶ πρότερον πεπυσμένοι ήσαν, τὸ τ' εἰς προσποντὸν ἔξερχοστον τὸν θυμὸν, καὶ δύστε τῇ σκηνῇ ἐκείνου χωρήσαντες, λείαν ἀποιεῦντο τὰ προστυχόντα, ληστρικώτερον μᾶλλον ή βαρβαρικώτερον διακείμενοι, καὶ ἀ τῶν κειμηλίων αὐτῷ μεγαλοπρεπέστερον διεσκεύαστο θυγαρπάζοντες. Καὶ γε ἀν καὶ αὐτὸς ὁ τεραῖς στρατοῦ παρχάλωμα γέγονεν, εἰ μή τινι ἐπιδέξανται, ἵππῳ, ἀνὰ τὴν Ἔδεσσαν ὀρεσάσθετο· ήν καὶ τέμψαντες, ἐπεχείρουν πολιορκεῖν τὸν φυγάδα στρατηγὸν ἔχατοισμένοι. Ός δὲ οἱ ἐνδον ἤκιστα ἐνεδίδασαν, ἐκείνον μὲν εἰλων· Γερμανὸν δὲ τὸν ἐν Λιβανησίᾳ τῆς Φοινίκης τῶν στρατιωτικῶν κατάλογων τὴν ἀρχὴν ἐπιτετραμμένον, πλείστον ἐκδιεύθαμενος, ἡγεμόνα σφίσ: χειροτονοῦσι· καὶ μικροὺς δεῖν τὸ γε εἰς αὐτοὺς ἥκον, καὶ αὐτοκράτορα τοῦτον προεχειρίσαντο. Ἐπεὶ γάρ ἐπέκειντο ἐκδιάζοντες, δέ ἀντέτεινε σφόδρα, ἔτοις ἀμφοῖν ἀνήπτετο· τῷ μὲν μή βάλεσθαι, τοῖς δέ ἐξεργάσασθαι τὸ ἐγχείρημα· ὡτες καὶ κτενεῖν ἥπελουν, εἰ μή ἔκών δέχοιτο. Τοῦ δὲ καὶ μᾶλλον τοῦτο αἰρεῖθαι: διεκύνυτος, ἐπὶ τινας λαθῆσαις; καὶ ἀτέπους αἰκίας ἀπρόποντο, οἰδέμενοι μή οἴδην τε εἶναι διόποιεν αὐτάς· μηδὲ γάρ ἀν καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας οὕτω περιφρονήσαι. Καὶ τῶν δεινῶν γε κατήρχοντο, σὺν εὐλαβεῖᾳ καὶ φειδὶ τινι πειρῶν προσάγοντες. Ός δέ καὶ έτι πρόθυμος ἐπὶ τούτοις ἦν, τέλος διέμυνειαι κατηγάγκαζον, ή μήν πιστὰ φυλάξειν ἐκείνοις, καὶ ἀρχεῖν ἀρχόμενον, κρατεῖν τα κρατούμενον, καὶ δουλούμενον δεσπόζειν ή βούλοιντο. Όσος δέ ταξιάρχαι, ή λοχαγοι, καὶ χιλιαρχοι, ή ἐκατοστός· ή δεσκάδος ἡσαν κατάρχοντες, ἐκείνους σφῶν αὐτῶν οἱ εἰλύνοντες, οὓς ήσελον ἀντεχειρεσθήνουν τὰς ἄργεις ἐπιτρέποντες· καὶ ἀναγνόντων ἐς τὴν βασιλείαν ἐξέβριζον· καὶ πράσεροι μὲν τῶν βαρβάρων σοὶς συντελεῖσι τῶν φύσιων ἡγεν γινόμενοι· πιστά-

A quid esset molle atque inutile rejecisset, et omnia quasi quibusdam frenis ad disciplinam honestam et ordinem bonum appud copias militares redigisset. De quibus rebus æquum esse duxi, aliis scriptoribus, ut memorent, relinquere: quorum oratio partim ignorantiae lubricitate claudicantis, partim vel affectione sibi indulgens, vel odio etiam inserviens a vero plerumque longius discedit.

CAPUT XI.

*De facilitate simplicique apparatu Prisci belli ducis.
Et ut hunc exercitus rejecerit, Germanumque, ut exercitum duceret, legerit.*

Huic autem, præfectura militarium copiarum suscepta, successit Priscus: qui et ipse non facile se conspici patiebatur, et tantum a necessariis et amicis adibatur, eo demum modo se multa conjecturum esse ratus, si in publicum non prodiret, neque se communem omnibus præberet: perinde atque ex ea causa, qui potestati ejus subditii erant milites, metu adducti, imperata facti essent. Postquam autem supercilium sublatu ad splendorem superbe instructus, ad exercitum est progressus, et ad milites verba quædam de fortitudine in bello, 823 *lēi* accutiori armatura, tum antem de præmiis quæ ex publico recepturi essent, fecit, quæ illi antea cognita habebant, in apertum ira eorum prorupit. Itaque impetu in tentorium ejus factio prædonum, aut Barbarorum more, quidquid ibi repererunt, diripuerunt: et quascunque habuit splendide comparatas magnique pretiis res, eas sustulerunt. Ipse quoque in eo exercitus tumultu jugulatus fuisse, nisi equo consenso Edessam profugisset. Quam missa eo copiarum pars, dedi sibi fugitivum ducem postulantes, obsidere sunt aggressi. Cæterum ubi Edesseni id non fecerit, Priscum quidem illi reliquerunt, Germanum vero, militarium in Libanisia Phœnices ordinum ducem, multa ei vi adhibita, exercitui præfecere, parvumque adeo absuit, quin eum etiam, quantum in illis situm erat, imperatorei delegerint. Postquam enim vi hominem aggressi sunt, atque ille eis vehementer resistit, contentio inter utrosque exorta est: illo quidem, ne vi expugnaretur, contendente, his autem, ut quod cœperissent perlicerent, ita laborantibus, ut cædem ei quoque, nisi oblatum imperium susciperet, minarentur. Sed enim cum Germanus se ad cædem perferendam potius, quam ad tyrannidem suscipiendam paratum esse ostenderet, ad contumelias quasdam, et verbala indigna, minime illum ea perlaturum esse, quod nec naturam nec ætatem ipse suam ita despecturus esset, arbitrii convenerunt. Etiam injuriis plagiæ virum afficere cœperant, cum religione quædam parcus de eo periculum facientes. Cum autem alacriter etiam tum in sententia sua perseveraret, jurejurando tandem ab eo accepto, ad fidem eis servandam illum coegere. Sic ille, pro eo atque milites volvere, invitus imperata facere adactus, imperavit. Et potestati subdatus, potesta-

zem gressit, atque in servitutem tractus, domina-
tione apud eos exercuit. Quicunque vero erant
ordinum ductores, vel praefecti, vel tribuni, vel
centuriones, vel decuriones, eis rejectis, qui-
bus ipsi milites volebant, potestates tales deman-
darunt, et manifesto in majestate imperiale
deliquerunt. Et mitiores quidem illi in rectigales
et tributariorum populos, quam Barbari esse solent,
suere, a propugnatoribus vero, aut defensoribus
reipublicæ, aut quo tandem eos nomine appellebant?
quam longissime absuere. Neque enim mensuris
aliquibus aut dimensis frumentum sibi sumebant,
aut vetere distributione contenti erant, stationi-
busve designatis se continebant, sed quod cuique
corum consilium et voluntas sua suggessit, id de-
mum **824** fas modusque et mensura erat. Hisce

rebus cognitis, imperator Philippicum sororium suum, qui ea recte constitueret, ad exercitum
remisit: quem tantum abest ut milites receperint, ut quicunque inter eos vel genere hominem con-
tingere, vel affectione illi bene velle viderentur, extremum, nisi se silentio tuerentur, adierint pe-
riculum. Verum enim vero cuin se ita res haberent, ex urbe imperante Gregorius antistes The-
opolitanus discessit, celeberrimo illo certamine per victoriam defunctus, quod hoc loco commemorare
non intempestivum fuerit.

CAPUT XII.

*De lite inter Asterium et Gregorium Theopolis episco-
pum: et ut Gregorius causam obtinuerit.*

Asterius quidam ea tempestate Orientem regebat.
Et cum contentio ei cum Gregorio intercessisset,
principes civitatis Asteroi faventes, hostiles partes
sunt secuti. Idem a magna populi parte, et ab op-
plicibus factum. Pro se enim quisque, perinde atque
gravissimam injuriam accepisset, contendit. Et
plebi, ut maledictis pontificis proscinderet, per-
missum est: unoquo sumpto consilio illi omnes
in viis publicis et theatris deambulantes, conviciis
quaæ in episcopum conjiciebantur, cum risu læla-
bantur. A quibus etiam scenici ipsi non abstine-
bant. Ea vero de causa magistratus Asteroi abro-
gatur: cumque Joannes quidam imperatore jubente
init, questionem habere de rebus motis et cau-
sam primariam excitatæ contentionis investigare
jussus: vir non ita magnus, nec admodum consi-
deratus, et qui non modo talem et tantam causam
minime dijudicare, sed ne paixam quidem litem
decidere aut certius cognoscere posset. Porro ubi
urbem Antiochenam magnis adversus antistitem
urbis implevit, et edictis propositis, si quis expe-
rii jure contra illum vellet, se eum ad agendum
admissurum esse promulgavit, non exiguo adver-
sus antistitem libellos a quibusdam argentariae
mensæ praefectis accepit: in quibus Gregorius in-
simulabatur, quod cum sorore sua, viro alii con-
juncta, per incestum consuevisset; præterea quod
felicem pacatumque urbis statum persæpe pertur-
basset. Sedenim de civitate turbata crimen sibi
objectum, pro eo atque potuit, refellit. De reliquis
autem causis ad judicium et cognitionem impera-
toris et synodi provocavit. **825** Itaque Constanti-
nopolium causam dicturus venit. Assuere ibi judicio

A χιον δὲ πολιτείας ή συμμάχων, ή πᾶς ἐν ἀλλοις
εἰποιμι, παντάπασιν ἀλλοτρίως διέκειντο· μή τις
μέτρος ή σταθμοὶ τὰς σιτίσεις ἑαυτοῖς ποιεῖ-
μενοι, ή τοις ἐκ παλαιοῦ ἀπονεμημένοις ἀρκού-
μενοι· ἀλλ' ὅ τι διὸ γνώμη καὶ ἡ βούλησις ἔκατῳ
ἡγέρεις, τούτοις θεσμοῖς καὶ νενομισμένον μέτρον
ἔτυγχανε. Βασιλεὺς δὲ ταῦτα μαθὼν, καλῶς διε-
θείναι ταῦτα Φιλιππικῶν τὸν κῆδεστήν αὐθίς ἐπει-
πεν· ἐν μῆτοι γε ὁ στρατὸς οὐκ ἐδέξαντο· ὅπωπερ
καὶ ἄτενα προσήκειν ἐκείνην ή γένει ή διαιθέσει
ἔγνωσαν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἀν ὑπέσχε τὸν κίνδυνον,
εἰ μὴ σιγῶν διετέλει. Τῶν δὲ πραγμάτων οὕτως
ἡμαρμένων, ἐπάνεισι τῇς βασιλευούσῃς Γρηγόριος
ὁ τῆς Θεουπούλεως πρόδρος τὸν περίπουστον ἐκεῖνον
ἄγων νεκτηκώς, ὃν οὐκ ἐπο καὶ τοῦ μοι γένοιτο

B διελθεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

*Περὶ τῆς μεταξὺ Ἀστέρειου καὶ Γρηγορίου τοῦ
Θεουπούλεως διαφορᾶς· καὶ ὡς ὑπερέσχε τὴν
δικαὶη Γρηγόριος.*

'Ἀστέριδς τις τηνικαῦτα ἔτυγχανεν ὃν τὴν τῆς
Ἐως διαχειρίζων ἀρχήν ἕριδος δὲ τινος μεταξὺ ἔκει-
νου καὶ Γρηγορίου ὑπεναφθείσης, τὸ τῆς πόλεως
ἐκκριτὸν εἰς Ἀστέρειον ῥέψαν, πρὸς ἀντίπαλον διε-
κριθή μοιράν. Οὐκ ὅλιγον δὲ καὶ τοῦ δημάδους καὶ
ὅσον περὶ τέχνας προσελίθετο. Ἔχαστοι γάρ ὁπερ
ἀνήκεστόν τι παθεῖν διετέλεντο· καὶ ἡφετα δ
δῆμος τὸν ἱερᾶ φίλασφησεν· καὶ μᾶς γενόμενοι
γνώμης, ἐν τε λεωφόροις καὶ τοῖς θεάτροις ἕντες,
ταῖς κατὰ τοῦ ἱερῶν φίλασφημαῖς ἐπεγγελῶντες
ἴχαρον, οὐδὲ τῶν ἀπὸ τῶν σκηνῶν τούτων ἀποσχο-
μένων. Διά τοι ταῦτα παύεται μὲν τῇς ἡγεμονίᾳς
Ἀστέρειος· Ἱωάννης δὲ τις πρὸς τοῦ βασιλεύεως
αὐτὴν ἐγχειρίζεται, κελευσθεὶς ζητῆσαι τε τὰ
κινούμενα, καὶ τὸ τῆς συστάσης ἕριδος; κεφαλαιω-
δέστερον· ἀνὴρ σμικρὸς τε καὶ διεγογνώμων, καὶ
μῆτοι γε τὴν τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὑπόθεσιν οἵδις
τε ὃν διαχρίνει, ἀλλ' οὐδὲ μικρόν τι δικίδιον δια-
λύσασθαι, ἢ ἀκριβῶς διαγνῶντι. Πολλῶν δὲ θορήσων
τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ τοῦ ἱερῶν, ἐμπλήσας, προγράμ-
ματά τε ὑφαπλώσας, εἰ τις κατὰ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας
προέδρου βούλοιτο λέγειν, ἔτοιμον εἶναι προσεσθαι,
οὐκ ἐλεχίστας γραψάς κατ' ἐκείνου ἐδέχετο παρά-
τινων τραπέζης ἀργυρίων προεστηκότων· αἱ κατη-
γόρους, ὡς εἰτε Γρηγόριος τῇδε ἐπιμανεῖ; ἀδελφῆ, ἀνδρός καὶ ταῦτα ἔτέρων συνφκισμένη; Πρέδει δὲ καὶ
ὡς εἴτε τῇς πόλεως εὐετηρίᾳ πολιαρχῶς διαλυμη-
νάμενος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς λύμης ὡς ἐντὸν τὸ
Ἐγκίλημα ἀπεδύσατο· περὶ γε μῆτων ἀλλων βασι-
λέα τε καὶ τὴν σύνοδον χριτάς καὶ διεγνώμονας
ἐπεκάλει. Καὶ δὴ κατὰ τὴν βασιλικῶν γέγονε πόλιν
τὰς ἀποδογίτες ὑφίσιαν. Παρῆσαν δὲ καὶ οἱ ἔκαστα-
χοῦ πατρέραχαι τῇ τιμαύτῃ οὐζετήσει· οἱ μὲν

ἐκδόντες παρίντες, οἱ δὲ καὶ μεταστελλόμενοι· οὐκ ἐλάχιστοι δὲ καὶ μητροπολέων ἔηγονύμενοι· τοῖς δὲ καὶ τὸ πολὺ τῆς Ἱερᾶς γερουσίας παρῆν· δέ τοι διάποντιν ἀκριβῶς δοκιμασθεῖσης· τῆς ὑποθέσεως, μετὰ πολλοὺς τοὺς ἀγώνας τὸν Ἱερέα κρατήσαι· καὶ ἐπὶ τόσον δῆτα περιγενέσθαι, ὡς καὶ τὸν κατῆγορον βουνεύροις αἰλούρῳ· τὴν ἄγοράν περιάγεσθαι, ἐπειτα ἔξοστρεκισμοῦ προστιμηθῆναι· Ἐντεῦθεν σὺν ἀθωαθεῖς, ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἀνῆγει Ορόντων αὐθίς Γρηγόριος· δηπονίκα τὸ μὲν στράτευμα στασιάζον ἀφηνίασse μάλιστα, τὸν βισιλικὸν χαλινίν ἀποπτύνων· Φιλίππικος δὲ ἀμφὶ Βέρροιαν καὶ Χαλκίδα τὰς πόλεις τὴν διατριβὴν ἔχιν, διποι ποτὲ ἀν τὰς τοις πράγματος λήξεις διεσκόρπει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ τῶν γερομένων ἔξοιτων σεισιῶν· καὶ ὡς ἐρ Ἀντιοχείᾳ μότηρ, ἐτοῖς πτώμασι συνεχώσθησαν.

Μηγάν δὲ τεττάρων μετὰ τὴν ἀφίξιν διαγενομένων τῷ Γρηγορίῳ, μετὰ ἓν καὶ ἔξηκοστὸν ἔτος; τῶν προτέρων σεισμῶν, περὶ τρίτην ἐπιλύχνιον ὥραν σύναμα κλόνῳ πολλῷ βρασμὸς ἔκαστος αἰφνίδιος εἰσπειών, πᾶσαν μὲν τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐκ βάθρων ἀπόραξε· καὶ τὰ μὲν ὑπερανεστρεκτα κατηγαγεν· δοσ δὲ ἐν βάθροις καὶ στηργμασιν ἤσαν, ἀνέβρασσεν ἐκ τῶν κάτω προπέμπον εἰς ὕψος· ὡς συμβῆναι πάντα τὰ περὶ τὴν ἀγωνάτην ἐκκλησίαν πρηνὴ πρὸς ἔδαφος ἐνεχθῆναι, μόνου τοῦ ἡμισφερίου κατὰ χώραν μείναντος· δὲ Ἐφραίμιος ἐπίσκοπος ἐκ τῶν δάφνης ἔύλων διεσκευάσσετο, ὁ περιηνίκα δὲ ἐπὶ Ίουστίνου συνέδη σεισμός· Ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἀλλων σεισμῶν κατὰ τὸ βύρειον μέρος ἐκλιθή· διδὲ καὶ ἀντερείδοντα ἔσχε τὰ ἔյλα ἢ δῆτες πρὸς γῆν ἡνέχθη, τῷ πολλῷ καὶ σφοδρῷ τοῦ κλόνου ὑπονοστήσαντος τοῦ ἡμισφερίου, καὶ ὡς ἐκ τούτῳ κανόνος εἰς τὸν ίδιον ἐπανήκοντος χώρων. Οὐ μή δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ τῇς καλουμένης Ὁστραχίνης κατεστίθη διαβρύσαντα· καὶ τὸ περιώνυμον περὶ αὐτῆς φησίον· ἔτι δὲ καὶ τὰ καλούμενα ἐγχωρίων γλώττῃ Βρυστα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀγχού τῆς Θεοτόκου σηκνύ, τῆς στοῦς μόνης ὑπέρεψως διαφυλαχθείσης· Ἀλλὰ καὶ σύμπαντες εἰ τοῦ πεδίου πύργοις αὐθόρα πεπόνθασι, τοῦ δὲ κλόνου τειχίσματος πλήγη τῶν ἐπάλξεων μόνων ἀθίγονος μείναντος· καὶ τούτων δὲ οἵτοι λίθοι εἰς τεῖμπαλιν μετεστράφησαν μή καταπεσθεντες. Πολλοὶ δὲ καὶ δῆλοι τῶν Ἱερῶν στηκῶν τοῦ πάθους μετέσχον· καὶ τῶν κοινῶν βαλανείων ἐκάτερον, πρὸς τὰς ἐκ διαμέτρου ὥρας διηγημένον. Πολὺ δὲ καὶ τοῦ πλήθους τοῖς ἐρειπίοις ἔχωσθενται· ὡς καὶ τινας εἰκάζειν τῷ δρπτῷ τεκμηριώσαις ἀμφὶ τὰς ἔξηκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων παραναλώσαι τὸν πόνον. Γρηγόριος δὲ δὲ τῆς πλειστῆς ἱερεύς καὶ πάστος ἐλπίδος ὑπέρτερον διεπώθη, τοῦ ἐρόφου ἐνθάπερ καθήστο καταπεσάντος αὐτῷ· ἀλλού τε μηδενὶς διαδράντος τὸν κλινόνον, πλήγη ἔκεινου γαλόσσοι ἀμφὶ αὐτὸν ἐστῶτες ἤσαν· οὐ καὶ φορβίδην εἰς τῷ σκίμποδι ἀνείδησεν τὸν Ἱερέα, καλωδιψατηγαγον αἰωρήσαντες, ἔτερον τοῦ σεισμοῦ τόπου τοις συμπτώμασιν ἀνορύζαντες, δέ οὖτε ἐφεστώ-

A tali patriarchæ omnes, qui vel sua sponte, vel accisi eo se contulerant, nec pauci etiam metropolitanarum ecclesiarum præsides, et sacrae curiae senatores multi. A quibus omnibus, quæstione diligenter et accurate agitata, post multum certamen et contentionem, antistes ita in causa victor evasit, ut accusator ipse nervis bubulis cæsus et in foro circumactus, tandem ostracismo multatus sit. Exinde igitur innocentia sua probata, ad sedem suam Gregorius est reversus. Quo tempore copiæ militares per seditionem imperium quam maxime detrectabant, et frenos imperiales rejiciebant. Philippicus autem ad Berrhœam et Chalcidem urbes, quoniam res evasuræ essent prospiciens, morabatur.

CAPUT XIII.

De maximis gravissimisque terræmotibus: et ut Antiochiae tantum ad sexaginta millia hominum ruinis sint oppressa.

Post redditum Gregorii, menses quatuor transierant, cum post unum et sexagesimum a prioribus gravioribus terra motibus annum, circiter tertiam noctis horam, una cum sonitu multo, ingens terræ concussio subito exorta, universam Antiochenorum urbem ex fundamentis ipsis convulsit, et cum quæ in altum sublata fuerant ædificia dejecit, tum vero quæ firmamentis suis profundius innitebantur, ex inferioribus locis in sublime excutiens projectis: ita ut structuræ omnes sanctissimæ ecclesiæ præcipites pessunierint, et ipsum dumtaxat hemisphæriū loco suo permanserit, quod Ephræmius episcopus e Daphnes luci tignis, cum sub Justino terræ notus grassatus esset construxerat. Aliis namque terræ concussionibus in parte septentrionali labefactatum fuerat, eaque de causa tigna, quæ id sustinebant, habuerat. Ea tum ingenti vehementique motu ita humili prostrata sunt, ut hemisphærium haud aliter quam regula quadam in locuni suum restitutum sit. Quin et ædificia multa in regione urbis quæ Ostracina dicitur, concussa corruerunt: atque id etiam, quod celeberrimum est in ipsa Psephium dictum: item ea quæ vernacula lingua Brysia nominata sunt: et insuper ædes quoque Dei Genitricis vicina, ubi

826 media porticus sola mirifice est conservata. Labefactatae etiam admodum sunt omnes in planitiæ turre, mœnibus aliis, præterquam solis propugnaculis, intactis, atque in iis ipsis propugnaculis saxa quædam in diversam partem conversa, non conciderunt. Multæ præterea aliæ sacrae ædes cladem eam senserunt: et utrumque publicum latæcum, ex pulcherrimo statu, ad eam quæ ei dianistro est, deformitatem collapsum. Magna vero etiam multitudo ruinis oppressa est, adeo ut nonnulli conjecturam ex annona capientes, circiter sexaginta milliæ hominum ea calamitate interisse putent. Gregorius ipse, urbis episcopus, præter spem oīnnem servatus est. Nam tectum et habitatio, ubi considerat, omnis paulo post concidit: neque periculum id quisquam evasit, præterquam

B
D
L
τεκμηριώσαις ἀμφὶ τὰς ἔξηκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων παραναλώσαι τὸν πόνον. Γρηγόριος δὲ δὲ τῆς πλειστῆς ἱερεύς καὶ πάστος ἐλπίδος ὑπέρτερον διεπώθη, τοῦ ἐρόφου ἐνθάπερ καθήστο καταπεσάντος αὐτῷ· ἀλλού τε μηδενὶς διαδράντος τὸν κλινόνον, πλήγη ἔκεινου γαλόσσοι ἀμφὶ αὐτὸν ἐστῶτες ἤσαν· οὐ καὶ φορβίδην εἰς τῷ σκίμποδι ἀνείδησεν τὸν Ἱερέα, καλωδιψατηγαγον αἰωρήσαντες, ἔτερον τοῦ σεισμοῦ τόπου τοις συμπτώμασιν ἀνορύζαντες, δέ οὖτε ἐφεστώ-

ipse, et qui ei præsto erant : qui ipsuni una cum lectulo sublatum fune demiserunt, cum alias terræ motus locum alium ruinis ad id patefecisset. per quem periculum imminens effugerunt. Alia quoque res salutaris urbi accidit, benigno et misericordi Deo bonitate et lenitate sua minas comprimente, miserationisque et misericordiae virga castigare hominum vitia statuente. Nam nullum exortum est incendium, cum quidem multis ubique in urbe esset ignis, in focis ipsis scilicet, privatisque et publicis lucernis, fornacibus, balneis, culinis et officinis aliis, in quibus opifices artes suas exercerent. Multi autem ex claris et insignibus viris terræ motu interierunt. Quorum unus etiam fuit, bus ejusmodi et ruina examinatus.

CAPUT XIV.

Ut milites militarem disciplinam reliquerint : ad quos imperator, ut eos ac officium reducere tentaret, Gregorium misit.

Atque urbis ipsius publicam cladem imperator pecunia data solatus est. In exercitu vero eadem era^t defectio atque rebellio : adeo ut sinitimi Barbari consertim excurrere in Romanam ditionem auderent. Persuasum namque habebant, se, quod illis ne nō obviam venturus esset, ex sententia quæ vellent facturos. Atenium hoc sic illis opinantibus, Germanus cum eis quas secum habebat copiis occurrit, et tanta fortitudine victor eos concidit, ut ne nuntius quidem cladis ejus Persis relictus fuerit. Imperator ubi eam rem cognovit, **827** ingentem pecuniam exercitui donavit, et ducem ipsum inde cum quibusdam qui cum eo erant evocatum, in judicium produxit. Ibi judices omnes capitali illos suppicio condemnarunt. Imperator vero non modo in illos non animadvertisit, sed honoribus etiam et præmiis eos dignatus, benignitateque alia liberaliter prosecutus est. Atque cum hoc in statu res Orientis esset, Abares bis in id quod vocatur Longus murus expeditione facta, Singidonium et Anchialum, Græciamque omnem, atque urbes et castella alia expugnarunt hostiliusque diripuerunt, aliis quidem igne consumptis, aliis autem crudeli in modum excisis : propterea quod illis resisteret nemo, et maxima pars copiarum militarium in Oriente moraretur. Quo imperator Andream imperialium satellitum qui primum præfectorus fuit, misit, qui exercitui, ut priores ordinum ductores et præfectos rursus reciperent, persuaderet. Sed enim cum milites mandata ea ne audire quidem sustinerent, Gregorius eam rem expedivit. Erat siquidem vir ad res maximas conserendas idoneus : et exercitus universus, ut ita dicam, multum ei observantia simul et reverentia exhibuit honorem. Quidam enim pecunia data ab ipso conciliati fuerant, quidam vestem acceperant. Nonnulli potu ciboque, et aliis insuper rebus, que hominibus in terra aliena degentibus ad usum et necessitatem comunodæ sunt, abunde ab eo referendi erant. Tum autem, quicunque delectu habito per

A τῶν ὑπεξαγχόντες; ήσαν καὶ νῦνιν. Καὶ δὲλλο δὲ τῇ πόλει σωτήριον ἐπεγένετο, τοῦ φιλανθρώπου, Θεοῦ φεδού τὴν ἀπειλὴν ἀναγκόντος, οἰκτού τε καὶ ἀδφ καὶ ἰδίου σωτρονίσαι τὴν κακίαν προελομένου. Οὐδέ τάς γάρ τις ἐμπρησμὸς ἐγεγόνει, καὶ ταῦτα πλοῦ πυρὸς ἀπανταχοῦ τῇ πόλει ἐνόπιος ἐκ τε τῶν ἐσχαρῶν, καὶ τῶν κοινῶν τε καὶ ἰδιωτικῶν λύχνων, τῶν τε πνιγέων καὶ βαλανεῶν, ὀπτανείων τε καὶ δλλῶν ὅσα περὶ τὴν βάνυσσον ἡσχόληται τέχνην. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐπισήμων καὶ ἀξιολόγων ἐξίωσαν τοῖς σεισμοῖς· ὃν εἰς ἥν καὶ διάρθρεν ήμεν εἰρημένος Ἀστέριος, ἔργον τῶν σεισμῶν γεγονός.

quem paulo ante diximus, Asterius, concussiuni-

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ.

'Ος τοῦ στρατοῦ ἀρχηγιάσαντος. βασιλεὺς πέμπων Γρηγόριον, μεταστρέψειτο ἐπειράστο τὸ στράτευμα.

Ἄλλα τὸ μὲν τῆς πόλεως πάνδημον πάθος; διβασιλεὺς παρεμυθήσατο χρήματα· τὰ δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπίσης εἶχεν ἀποστατήσαντα, ὡς καὶ τοὺς γειτονας βαρβάρους ἀδρόν ἐπεισπεσεῖν. Ἐπειθόντο γάρ μή τινα ἐμποδὼν καταστῆναι πράττειν ἢ βούλοιντο· ἀλλ' ἀντιμέτωπος ταῦτης οἰομένοις τούτοις ἐπεισι Γερμανὸς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν. Οὐδὲ καταχράτος νικῶν διέφειρεν, ὡς μηδὲ ἀγγέλον τῆς συμφορᾶς Πέρσας; οὐ πολειφθῆναι. Ἄλλ' διβασιλεὺς ταῦτα μαθών, μεγάλοις χρήμασι τὸν στρατὸν ἡμεῖντο. Ἐντεῦθεν δὲ Γερμανὸν ἀναγάγων, καὶ τινας σὺν αὐτῷ εἰς κρίσιν προῆγε. Καὶ πάντες μὲν ἀδρόν θάνατον ἔκεινων κατέψηφίσαντο· διβασιλεὺς δὲ τόσον οὐχ ἐκολάσατο, ἵτι γε καὶ γερῶν ἦσαν μεγάλων, καὶ δλλως φιλοφρονούμενος διετέλει. Ἐν τούτοις τῶν Ἐφῶν ἔντων, οἱ Ἀδαρες δι· ἐπὶ τὸ καλούμενον Μαχρὸν τελέως τὴν Ἐλασίν ποιησάμενοι, Σιγγρόδνα τε καὶ Ἀγχίαλον, Ἐλλάδας τε πᾶσαν, καὶ πόλεις δλλας καὶ φρούρια πολιορκοῦντες ἡνδραποδίσαντο, τὰ δὲ μὲν πυρὶ δαπανῶντες, τὰ δὲ καὶ ἀφειδῶς διαφείροντες, οὐδενὸς ἀνθραμένου τῷ τὰ πολλὰ τῶν στρατευμάτων διατρίβειν ἀνά τὴν ἔω· ἐφ' ἥν διβασιλεὺς Ἀνδρέαν, τῶν διβασιλικῶν ὑπασπιστῶν τὰ πρώτα γενόμενον, ἐπεμπε πειθοῖ τινι τὸν στρατὸν μεθελκύσαι· ὥστε τοὺς προτέρους ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς αὐθις εἰσδέξασθαι. Οὓς οὐδὲ μέχρις ὡτῶν εἰσδεξαμένους; τὰ κελευσόταν, Γρηγορίῳ τὸ πρᾶγμα διεσκευάζετο. Οὐο; γάρ τε ἥν ταῖς δλλησίαις τὰ μέγιστα ἤξεγάσασθαι· δλλὰ καὶ σύμπαν, ὡς εἰπεῖν, τὸ στρατόπεδον πολὺτην ἔκεινωρ ἀπένεμε τὴν τιμὴν αἰδοῖ τε δμοῦ καὶ σεβασμιότητι. Οι μὲν γάρ χρήματαν ἦσαν παρ' ἔκεινου διξιώθεντες· οἱ δὲ ἐιθήσος ἀκήλαυσαν· δλλοι δὲ φρωτῆς τε καὶ πόμασι καὶ τοῖς δλλοις ὅσα πρὸς χρεῖαν ὑπερορίοις ἀνδράσιν ἐπιτίθεισαν, ἀφ' ὄντως ἔκειθεν ἐτρύφων· δλλως τε καὶ δοῖο ἐκ καταλόγου στρατολογηθέντες ἦσαν, δι' ἔκεινους παρῆσαν. Καὶ δὴ πρώτα διγελασφόρους ἐκασταχοῦ πέμψας τοὺς τῷ στρατῷ τὰ πρώτα τελοῦτας, ἀγείρει τὸν Λιτέρθοις χωρίῳ, διέχουσι θεού-

πόλεως ἀμφὶ τριακοσίους στάδιους· παρ' οἷς καὶ A sacramentum militare in catalogum ascripti erant, αὐτὸς γενόμενος, καὶ περὶ κλινοπατῆς ὁν, ἐλεῖς τοιάδε· per ipsum id consecuti fuerant. Et primum ille ad loca omnia, nuntiis ad eos missis qui principem locum in exercitu obtinebant, milites in Litarbis, re- gione a Theopoli circiter trecenta stadia distante, congregavit. Ad quos cū ipse quoque deinde ve- nisset, tametsi in lecto decumbens, ejusmodi verba fecit:

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Δημητρία Γρηγορίου τοῦ Θεονπόλεως πρὸς τὸν
ἀποστάτα στρατό.

« Ἀνδρες Ὦρωμαῖοι καὶ λόγιοις καὶ πράγμασιν,
ῷμην μὲν ἐγὼ ἐκ πολλοῦ τὴν ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς
ἴσεσθαι ἀφέξιν, τοῖς ἐπισυμβάσις κοινῇ γνώμην
ποιησομένους· καὶ βουλὴν ὑψῆνται τῆς ἐκ παλαιοῦ
εὐνοίας τοῦτον ἐπιχειρολογήμενος· ήτις ἀνενδοιάτως
τοῖς προηγησαμένοις τὸ δέδυνιον ἔσχεν, διε τὸν
ἐπιγενόμενον ὑμῖν σάλον τοῖς ἀπιτθέσοις ἀδεξιού-
μην. Ἀλλ' ἐπει τὸ μέχρι τοῦ παρόντος παρώφθη-
μεν, ἀνωθεν ἵως μῆτρας ἐνδοσίμου γεγενημένου, ὡς
ἄν γε Πέρσαι τὴν Ὦρωμαίων ἀνδρίαν γνοὺν, κατα-
στρατηγηθέντες ὑπ' ἀνδράσι μῆτρα μάχης πεπε-
ραμένοις· τὸ δ' ἡμέτερον ἀκραιφῶν εἰνοῦν διὰ
πάντων γνωσθείη, βασάνῳ χρησάμενον τῷ καιρῷ,
καὶ τοῖς ἔργοις μάστις μαρτυρήθεν· καὶ γε δεξιαντες
ἔχετε ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἡγησαμένους ὑμῶν κακῶς
διετέθητε· καὶ οὕτως οὐδὲν ὑμῖν τῶν κοινῶν
προσργιατέρον· διὸ δῆτα εἴγε βουλομένοις ὑμῖν
ἐστι, κοινῇ περὶ τῶν πρακτέων διασκοπήσαμεν. Οἱ
χρηστὸς ἡμῶν βασιλεὺς ὑμᾶς προσκαλεῖται, ἀμνη-
στιαν τῶν προηγησαμένων ἐπαγγελλόμενος· τὸ
πρὸς τὸ δημόσιον ὑρῶν εἰνούν, καὶ τὴν παρὰ τὸν
πόλεμον εὐανδρίαν, ἀντὶ θαλλῶν ἰκετηρίας ἀποδε-
ξάμενος· ἀσφαλῆ ἐνέχυρα ταῦτα διδοὺς ὑμῖν τῆς
ἀφέσεως· διαγορεύων, ὡς εἰ διάπατα χειρὶ κατέ-
χων τῇ εὐνοίᾳ τὸ πλέον ὅφελος· καὶ τῶν ἐγκλημά-
των τὴν εὐθύνην λύσας; διὰ τῆς ἀνδρίας; ὑμῶν δεξιες
πάντως σαφέστατος δ τῆς συγχωρήσεως ἐλεγχοῦ·
πῶς οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἔψυχαι τῇ θεῖῃ ψήφῳ δι'
ἀνάγκης ἐπειγούσῃς λύειν τὸ ἐγκλημα; Τοίνυν ἦν
ἴμοι πείθησε, εἶχετε τάχιστα, μή καταπροσέμενοι
τὸν καιρὸν, ἵνα μή διολισθήσας ἀσχετος γένοιτο.
Διαχερής γάρ κρατεῖσθαι παραδραμῶν· ἀγαν-
ακτῶν, ὡς διὰ τοὺς πατέρας τῆς εὐηκολίας, ὥστε περ δῆτα
καὶ τῆς ἀνδρίας κεκλήρωσθε, ἵνα διὰ πάντων μάλ-
λον Ὦρωμαῖοι δειχθῆτε, καὶ μή τις ὑμῶν ἐπιδράμοι
μῶμος, ἢ νθίους ὑμᾶς καὶ παρεγγράπτους γόνους;
ἀποφανῇ. Οἱ γάρ ὑμᾶς ἀξίως τοῦ γένους φύσαντες,
ὑπὸ τοῖς ὑπάτοις καὶ βασιλεῦσι ταττόμενοι, τῷ
καλῶς πειθεσθαι καὶ τῇ ἐμφύτῳ ἀνδρίᾳ τὸ νῦν
οἰκούμενον πᾶν τῇ Ὦρωμαίων ἄρχῃ ὑπηγάγοντο.
Μάλιστας γάρ Τορκουμάτος, τὸν γνήσιον παῖδα στε-
φάνῳ περιδήσας, ἀνεῖλεν· ἀγδρίᾳ μὲν πλείστον
διενεγκότα, πειθεσθαι δὲ ἤκιστα θέλοντα. Ἡ γάρ
τῶν ἀγέντων εὐθυλία, καὶ τῶν ἀγομένων τὸ εὐ-
πειθεῖται, πλείστα καὶ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν πεφύκασι
κατεργάζεσθαι. Εἰ δέ που θάτερον τοῦ ἑτέρου χη-
ρεύει, χωλεύοι ἄν ἐν τῷ μέρει καὶ περιτρεπόμενον
αφάλλεται, τῆς ἄριστης ἐχούσης; ξυνωρίδος διεζευγμέ-

CAPUT XV.

Oratio Gregorii Theopolis episcopi ad defactorem
exercitum.

« Viri et verbis et rebus ipsis Romani, arbit-
tratus quidem sum dudum vos ad me venturos
fuisse, ut de eis quæ acciderunt rebus mecum
sententias communicaretis, consiliumque capere-
tis. Idque vetus, quæ mihi vobiscum intercessit,
benevolentia pollicita est: quæ quidem oſciis
erga vos prioribus certo confirmata est, 828 cum
B navalī vestro motui, et qui eum subsecutus est
tumultui, rebus necessariis præbitis succurri. Sed
id hactenus factum non est, quod fortasse diebus
superioribus occasio ad eam rem præbita non sit:
scilicet ut Persæ vere Romanorum fortitudinem,
ab eis viris qui duce carerent, victi atque proſili-
gati, perspicerent; atque ut sincera vestra in rem-
publicam benevolentia temporis opportunitate spe-
cilita, rerumque ipsarum testimonio comprobata,
ex parte omni cognosceretur. Declarasti siqui-
dem, cum adversus duces vestros dolore commoti,
male animati fuistis, nihil vobis esse republi-
ca antiqius et præstabilius. Verum agendum, si vobis
videtur, communiter quid facta opus sit, dispici-
trus. Vocat vos ad se benignus imperator noster,
amnestiam seu oblivionem atque impunitatem praे-
teritorum delictorum promittens, et egregium
vestrum erga rem publicam animum, belloque
gerendo fortitudinem, pro supplicantium gratiamque
petentium frondibus recipiens, certo nimirum
pignore isto veniam nobis concedens, atque hac
ipse secum reputans: Quandoquidem qui res uni-
versas manu sua continet Deus benignitati pluri-
mum, errata condonando, tribuit, et per fortitudi-
nem vestram, rationem de criminibus reddendam
remisit, manifestissimumque gratiae omnino
factæ indicium exhibuit: quomodo ego quoque
divinum calculum, qui mihi remittendæ noxæ ne-
cessitatem imponit, non sequar? Proinde si parere
D mihi voletis, Romani, confessim credatis, neque
tantum temporis opportunitatem præterire patien-
mini, ne cum illa effugerit, comprehendiri posse
nequeat: Non facile namque postquam prietaryla-
vit, capitur; quodammodo, ut aliquis dicat, in-
digne ferens, quod neglecta contemptaque sit.
Atque se rursus prehendi omnino non patitur.
Itaque patrum vestrorum obedientie hereditatem
cernite, sicuti in fortitudinis eorum laudem suc-
cessistis: ut omni ex parte vos Romanos esse de-
claratis, neque reprehensio ulla vobis incessat,
que illegitimam vos et adulterinam sobolem esse
arguat. Qui namque ita, ut Romano genere dignum
erat, vos procrearunt majores, regibus et consulii-

bus subdit, rite imperata faciendo, et rem pro A insita fortitudine præclare gerendo, universum terrarum orbem Romano imperio subjugarunt. Manlius certe Torquatus suum ipse filium corona exornatum securi percuti jussit, fortitudine quidem illum plurimum præstantem, imperio autem minime parere volentem. **829** Bono namque dum consilio, et prompta militum obediendi voluntate, plurimæ et maximæ res prospere conficiuntur. At si alterum ab altero se jungatur, claudicare partem alteram, et collabi eversam necesse est, optimo duarum istarum virtutum pari diviso. Proinde ne amplius cunctamini, mihique qui sacerdos Dei sum, et partes meas mediis inter imperatorem et exercitum interpono, parete, atque ostendite, non tyrannicum morem, sed justam indignationem, ad breve tempus, quod adversus duces vestros minus legitime imperantes egistis, suisce. Nisi enim quam primum ad imperatorem vestrum accurreritis, ego quidem simul et egregiam in tempublicam voluntatem, et singularem erga vos amorem, pro officio meo, sancte præstiterim. Vobis autem etiam atque etiam videndum fuerit, qui ita tyraunidem exerceretis, quæ proposita sint præmia. Quorsum enim vobis res præsentes evadent? Nam ut in hoc ipso permaneant statu, haudquaque facile fieri potest. Unde vero erit victus, et frugum maturarum ex agris, aut earum quæ mare continenti ipsi, pro eo atque par est, opem ferendo suppeditat, rerum importatio? Bellum ergo popularibus vestris Christianis inferentes, et bellum ab eisdein excipientes, res oonum fœdissimas et faciētis, et patiemini. Et ubi tandem postremo, binc et inde dispersi, vitam degelis? Et consequetur a tergo vos vindicta divina, quæ per vicaciam vestram sustinere, aut veniam vobis de cætero dare minime poterit. Quapropter dextras nobis invicem et reipublicæ jungamus, et rem ipsam, pro eo atque æquum est, considereimus: Idque nunc quam maxime, cum salutiferæ passionis et sanctissimæ resurrectionis Servatoris nostri Iesu Christi dies festos, qui nobis ad res meliores opem et auxilium ferunt, agimus.

CAPUT XVI.

Ut exercitus Gregorio parens, rursum Philippicum ducem legerit.

Gregorius hæc atque alia plura cum lacrymis locutus, divino quodam nutu in momento temporis animos omnium in aliam sententiam traduxit. Itaque ut eis ex conventu secedere licet, quo seorsim deliberare de eo quod æquum esset possent, petierunt, ac paulo post reversi potestati antistitis se permiserunt. Atque illi Philippicum nominatum, ut illum videlicet denuo ducem sumerent, **830** alleganti, se et exercitum omnem juris-jurandi religione obstrictum esse, Philippicum posthac ducem a se minime suspectum iri, dixerunt. Adhæc Gregorius nihil cunctatus, sacerdotem se per divinam gratiam esse, et potestate in solventi et ligandi in cælo et in terra habere dixit: divinamque super ea re jussionem in medium produxit. Tum vero militibus morem ei gerentibus, precationibus divinum Numen placavit: et re arcana mysteriorum divina peracta, immaculatum corpus omnibus communicavit. Dies enim qui sanctam passionem Christi præcedit, tum agebatur. Deinde convivio eos, cum circiter duum milium numerum explerent, toris in gramine

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ̄.

Ός στρατός Γρηγορίῳ πειθήσιοι γεγονότες, αδισις τὸν Φιλιππικὸν εἶλοντο στρατηγόν.

Ο μὲν οὖν τοσαῦτα καὶ ἄλλα πλείω εἰπών, καὶ ἐπιδιχρύσας, φοπῇ τινὶ θείᾳ τὰς ἀπάντων γνώμας ἐν ἀκαρεῖ μετερχόμενε· καὶ ἔξητουν τοῦ συλλόγου ὑπεξελθεῖν· ὡς ἀν καθ' ἕκατον γενόμενος, περὶ ὧν δέοι βουλεύσωνται. Καὶ μετ' οὐ πολὺ ἤκοντες, σφᾶς αὐτοὺς τῷ ιερεὶ ἐγχειρίζουσι· καὶ τὸν Φιλιππικὸν ἐξ ὄνδρατος εἰπόντι ἵνα αὐθις; ἔλωνται στρατηγὸν, δρκοῖς δεινοῖς ἐλεγον διομόσασθαι καὶ τὸ στράτευμα σύμπαν, ἢ μὴν τούτον μὴ τοῦ λοιποῦ δέξιοθελού. Ο δὲ μῆτι πρὸς τοῦτο μελλήσα; δι ιερεὺς, ἐφη πρὸς ἔρωσίς είναι λύειν καὶ δεσμεῖν ἐπὶ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ· καὶ τὴν θείαν ἐπὶ τούτῳ κέλευσιν προσῆγεν εἰς μέσον. Καὶ δὴ καὶ πρὸς τοῦτο εἰξάντων ἐκεῖνων, λιταῖς ἐξωσιούτο τὸ Θεῖον· καὶ τὴν θείαν τελέσας μυσταγωγίαν, τοῦ ἀχράντου σώματος ἀπατεμετεδίσου· ἡμέρα γάρ ἡ πρὸς τοῦ ἀγίου πάθους Χριστοῦ. Ἔπειτα σφᾶς διετίνασσε ἀμφὶ δισχιλίους θνατούς, στιβάδων ἐπὶ τῆς πόλεως; σχεδιασθέντων, κατὰ τὴν ἔξης ὑπέστρεψε· καὶ ἐδόκει ἀθροίζεσθαι τούτους οἱ βούλοιντο. Ἐν Ταρσῷ δὲ τῆς Κιλικίας θνάτω Φιλιππικὸν μετεστέλλετο, καίπερ πρὸς τὴν βασιλέως κατεπειγόμενον πόλιν. Ἐκεῖς οὖν ἀγαγὼν,

θριστεῖ περὶ τούτων ἁδίου τὰς τε τοῦ στρατοῦ Α dispositis, excepit, et postridie inde abiit. Convenit autem inter ipsos, ut quo vellent loco congregarentur. Gregorius Philippicum Tarsi Cilicum morantem accersit, qui tum Constantinopolium petere properabat. Et eo Antiochiam evocata, imperatorem de rebus hisce, et exercitus de Philippico precibus certiorem facit. Philippicus ubi Theopolim advenit, exercitus ei obviam processit: atque eis sibi, qui ad divinam regenerationem admissi fuerant, supplicum more adjunctis, ad pedes ejus milites proculuerunt. Et dextra ab eo, oblivionisque præteritarum injuriarum fidei accepta, in expeditionibus bellicis eum sunt consecutati. Res hæc inter exercitus ducem et Antiochenæ urbis præsulem Gregorium ad hunc modum est acta.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ.

Οὐκως Σίττας τὴν Μαρτυρόπολιν προβάκε, καὶ περὶ τῆς πολιορκίας Φιλιππικοῦ.

Τότε δὲ καὶ τις Σίττας τὴν χλήσιν, δεκάδος ἄρχιν στρατιωτικοῦ τάγματος καθεστηκώς, λύπην ἐσχηκώς πρὸς τινα τῶν αὐτόθι στρατιωτικῶν ταγμάτων ἡγούμενον, ἀπόλειψιν τῶν φυλακτόντων ἐπιτρήσας, τὴν τῶν Μαρτύρων πόλιν καταπροδιδώσι. Περισκέν γάρ τινα λόγον ὡς δῆθεν Ῥωμαίους δυτας, νυκτὸς ἐπεισάγει, καὶ τὴν πόλιν χειροῦται, ἐπικαιροτάτην μάλα Ῥωμαίοις καθεστηκαίαν, δια μὲν σρργῶντα τῶν γυναικῶν, ἔγδον περικρατήσας, τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας, πλὴν τινῶν οἰκετῶν, ἐκεῖνον οὖν ἐλάσσας. Οἱ μὲν οὖν Φιλιππικοὶ, εὐθὺς τὴν πορείαν αὐτήσεις ἐπεποίητο, καὶ παρακαθίσας σὺν τῷ στρατῷ, τὸ τείχος ἐποιδιόκει· οὐδὲν μὲν πρὸς πολιορκίαν ἐπιτίθεια κεκτημένος, δῆμος ὡς ἐνην διεμάχετο· καὶ τινας διώρυχος ἐργασάμενος, πύργον, ἵνα πεσεῖν παρεσκεύασεν. Οὐ μήδ' ἐκεῖνῷ τῇ δὲ ληγη πόλιν ἐλεῖν τε καὶ παρακτήσασθαι ἐξεγένετο, νυκτὸς τῶν Περσῶν τὸ πεπάντας ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστησάμενων. Ω;. Ω; δὲ θερμῶς ἐπίδυτες Ῥωμαῖοι τῷ τείχει θερμότερον ἀπεκρούσθωτο (συχνὰ γάρ αὐτοῖς καὶ ἐξ ὑπερδεξίων τὰ βέλη ἐπέμπετο, ὡς συμβαίνειν πιέσον θλάπτεσθαι, η τοὺς ἔνδυν λιπεῖν), λύνουσι τὴν πολιορκίαν, καὶ μικρὸν διάσω ἀναστραφέντες στρατήγοις πήγνυνται, τούτῳ μόνον ἀσφαλεῖς μενοι, τὸ μὴ καὶ ἐτέρους προστεθῆναι πλέρας; εἰς συμμαχίαν. Μαυρικίου δὲ κελεύσαντος, καὶ Γρηγόριος αὐθίς πρὸς τὸ στρατόπεδον γνεταί, καὶ ἐπειθεῖς τὴν πολιορκίαν ἐπιχειρεῖν. Οὐ μήδε καὶ τι πλέον ἐξεργάσασθαι οἷον τε ἡσαν δργάνου τειχιμαχικοῦ μηδενίς γε παρήνος. Καὶ δὲ μὲν στρατὸς τὴν πολιορκίαν ἀφεις, διαχειμάσων ἀφίκετο, συχνὸς φρουρὸς τοῖς γειτονοῦσι τῶν φρουρίων ἀφεις, ἵνα μή λαθύντες Πέρσας τῇ πόλει ἐπέλθωσι. Τῷ δ' ἐξῆς θέρει ἀθροίζεται μὲν δὲ στρατός· καὶ Περσῶν ἐπιγεγομένων, μεγάλῃ συγκροτεῖται μάχη εἰρηνὶ ἀμφὶ Μαρτυρόπολει. Ἐσχήκει δὲ τὸ πλέον Φιλιππικοῖς, πολλῶν πεσόντων Περσῶν· καὶ ἐδεσπόρως ἡσηθέντος, πολὺ τε πλῆθος, ἐν Μαρτυρόπολει ἐγένετο· δὲ καὶ διὰ σπουδῆς μάλιστ' ἐκεῖνοις ἦν. Καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐντεῦθεν πολιορκίᾳν τὴν πόλιν ἀπέσχοντο· μη ἐγάρ ἀν δυνάμει περιστήσεσθαι τεύτην κακῶν ἔγνωσαν. Σταδίοις δὲ ἐπτά

B disponent, et postridie inde abiit. Convenit autem inter ipsos, ut quo vellent loco congregarentur. Gregorius Philippicum Tarsi Cilicum morantem accersit, qui tum Constantinopolium petere properabat. Et eo Antiochiam evocata, imperatorem de rebus hisce, et exercitus de Philippico precibus certiorem facit. Philippicus ubi Theopolim advenit, exercitus ei obviam processit: atque eis sibi, qui ad divinam regenerationem admitti admissi fuerant, supplicum more adjunctis, ad pedes ejus milites proculuerunt. Et dextra ab eo, oblivionisque præteritarum injuriarum fidei accepta, in expeditionibus bellicis eum sunt consecutati. Res hæc inter exercitus ducem et Antiochenæ urbis præsulem Gregorium ad hunc modum est acta.

CAPUT XVII.

Ut Sittas Martyropolim prodiicit, et de Philippici obsidione.

Eo tempore Sittas quidam nomine, inter militares copias decurionis dignitatem obtinens, injuria a quopiam ordinum ductore affectus, cum negligentius custodiri Martyropolim animadvertisset, urbem eam prodidit. Persicōn namque nānum, perinde atque Romana esset, noctu introduxit, atque urbem cepit Romanis opportunam maxime, et quæcumque ibi erant atale florentes feminæ, eas retinuit, reliquos vero mortales omnes, servis quibusdam exceptis, inde ejecit. Philippicus igitur statim eo expeditionem convertit, atque cum copiis omnibus urbem eam obsessam oppugnare coepit. Et quamvis tormenta ad urbem expugnandam idonea non haberet, utcumque tamen potuit, oppugnationem eam est prosecutus. **331** Et cuniculis actis ut turris una consideret, efficit, minime tamen urbem ipsam capere, et ad deditiōnēm cogere potuit. Nam Persæ pariem eam qua solo aquata fuerat, noctu reflectam satis munierant. Porro ubi Romani fortiter expugnationem tentantes, fortius rejecti sunt (crebra namque in eos ex superiore loco conjiciebantur tela, ita ut ipsi plus detrimenti ferrent, quam oppidanis inferrent) obsidionem solverunt, et paululum retrogressi, castra posuerunt, hoc unum agentes, ut ne auxilia alia Persis adderentur. Mauacio autem jubente, Gregorius rursum ad exercitum venit, eique ut denuo urbis expugnationem tentaret, persuasit. Verum illi, quod instrumentis ad muros sternendos necessariis in præsentia destituerentur, nihil amplius efficere potuerunt. Proinde obsidione relicta, exercitus in hiberna concessit, frequentibus præsidiis vicinis castellis impositis, ne Persæ subsidium clam urbi immitterent. Aestate vero sequenti, copiae sunt coactæ. Et quod Persæ etiam advenissent, ingens pugna ad Martyropolim coniuncta est, ex qua victor evasisit Philippicus. Ceterum Persis multis casis, et heroe (1) uno prostrato, multitudo magna (id quod illis studio maxime fuerat) Martyropolim pervenit. Romani exinde urbem oppugnare destiterunt, quod vi eam ad deditiōnēm cogi non posse probe

(1) Nomine huius fuit Maruzas. (Diacon.)

scirent. Septem vero ab ea stadiis, urbem aliam in tutis montosisque partibus statuerunt: ut inde hostiis molitionibus atque excursionibus militari arte resistarent, damnumque inferrent. Id quod sic aeterno tempore ab eis fiebat. Hic autem adveniente, in stativa se inde recipiebat.

CAPUT XVIII.

De Varamo Persa, et de insidiis contra Hormisdam Persarum regem structis.

Philippico successor datus Commentiolus, genere Thrax, qui magna virtute cum Persis congressus est. In eo certamine Persarum dux una cum equo in terram dejectus interiisset, nisi ex satellitibus quidam, eum in equum, quem secum ducebat, sublatum e prælio subduxisset. Reliqui vero Persæ (1), ducibus suis relictis, quam celerrime fugerunt, et se Nisibim repperunt, ad regem suum redire veriti. **832** Nam ille capitale supplicium illis minatus fuerat, nisi ductores omnes suos salvos incolumesque reducerent. Ibi vero congregati tyrannidem adversus Hormisdam militantur (2). Consilio ei Varamus Persicorum ordinum dux præfuit, qui a pugna adversus Turcos facta, cuin suis redierat: sicuti suo loco de eis a me dicetur. Interea Commentiolus Martyropolim circumcidet. Atque ibi quidem plurimam copiarum partem reliquit, ipse vero una cum optimis et delectissimis quibusque, ad Ocas, longe munitissimum castellum, ex adverso Martyropoli in ulteriore ripa, in prærupto scopulo ita situm, ut inde urbs tota conspici posset, excurrit, castellum id oppugnat: et nihil intentatum relinquens, partes quasdam munitionum tormentis saxa jacentibus dejicit: tandemque eis superatis, magna vi id capit. Quapropter ad desperationem Persæ de Martyropoli deciderunt. Haec cuin sic agerentur, iidem Persæ regem suum Hormisdam Chosroæ (3), quem Cabales genuit, alium interemerunt: regum omnium injustissimum, non solum quod inique subditos pecunia multarit, verum etiam quod nulla de causa variis suppliciorum generibus crudelem in modum illos necaverit. Ei Chosroem illius filium in regno substituerunt. Ut antea haec acciderint, pulchrum esse puto, ut alius repetita exponam.

CAPUT XIX.

De tyrannide Varami, et ut Hormisdas Persarum rex a Chosroë filio suo sit occisus.

Hormisdas Varamum exercitu justo probe instructum adversus Romanos expediverat. Et contra hunc Mauricius Romanus, qui illi occurseret,

(1) Imperator rursus a prætura Philippico amo-to Commentiolum Orientis prætorem dixit. Hera-clius autem prosperatus in bello prætorem Persarum peremuit, Asarthato vero perempto fugientem Persæ, et insequeuntur Romanii. (Di-con. lib. xvii.)

(2) Persæ a Romanis fugati, consilia adversus Hormisdam regem capiunt. Turicum nomen tunc

A διπλωθεν πέλει τετράν έγειρουσι περὶ τὰ ἐρυμνὰ καὶ λεπτὰ μέρη· ὡς ἀν ἐπιτεχνήσεις καὶ ἀντεπιχειρήσεις ἔκεινος ἐργάζονται. Καὶ οὐρανὸς τον μὲν τοῦτο ἐγίνετο· χειμῶνος δὲ ἐπειδόντος ἐλύσονται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ.

Περὶ Βαρδίμου τοῦ Πέρσου, καὶ τῆς κατὰ Ὁρμοῦ σὺν τῷ Ηερσῷ βασιλέως ἐπιστολῆς.

Καὶ τὸν μὲν Φιλιππικὸν ἀντὴ τις, Θρᾷς γένος, Κομεντίολος, δινομά, διεδίχετο, καὶ λαμπρῶς συμπλακεῖ; Πέρσαις, μικροῦ ἀν καὶ διεψηκτοῦ σὺν τῷ Επωφ καταρρήγεις, εἰ μή τις τῶν δορυφόρων ἐν τῶν ἐπισυρούσκεν τῶν πάπων ἐπιβάσας, τῆς μάχης ἔξηγε· προτροπάδην δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἀνακράτος ἔρευγον, πάντας τούς; σφῶν ἡγεμόνας ἀποδελντες, καὶ κατὰ τὴν Νίσιδιν διασώζονται, τῷ σφῶν βασιλεὺς δεδιότες ἐπενεθείν· καὶ γάρ προφθάσας θάντον ἡπειρές, εἰ μὴ τοὺς ἡγεμόνας σφῶν λαμπρῶς δικώγωνται. Ἐκεῖσε δὲ ἀθροισθέντες, καὶ τὴν κατὰ Ὁ. μίσθιον τυραννίδια ἐμμελετῶσι, καὶ Βαράμου τοῦ Πέρσων στρατηγοῦ τούτῳ βουλευομένου, σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκ τῆς τῶν Τούρκων συμπλοκῆς ἐπανήκοντο; ὡς ἐφεξῆς μοι τὰ περὶ τούτων εἰρήσεται. Ἐν δὲ τούτῳ Κομεντίολος τὴν Μαρτυρόπολιν περικαθήμενος, τοὺς μὲν πλείστους ἔκειται ἀφίξανταις αὐτὸς δὲ σύναμά τισιν ἀριστείδην ἐπιλεγεῖσι κατὰ "Οὐδα; διαφερόντως ὁχυρώτατον φρούριον ἐκτρέχει, ἀντικρὺ Μαρτυρόπολεως κείμενον κατὰ τὴν ἀντίπεραν δύθην, ἐπὶ τινος ἀποτόμου σκοπέλου ὑπερκαθήμενον." οὗτον δὴ καὶ ἀποπτο; ή πᾶσα καθειστήκει πόλις; Καὶ πολιορκήσας καὶ μηδὲν τι πείρας παρχατῶν, ὡς καὶ τινα μέρη τοῦ ἐρύματος διὰ τῶν λιθοδόλων παρασκευίσας πεσεῖν, ὑπερκαταβίξεις, ἀνακράτος αἰρεῖ τὸ φρούριον. οὗτον καὶ ἐν ἀπογνώσει Ηερσαις τὰ Μαρτυρόπολεως κείμεται. Τούτων δὲ ὅδε δρωμένων, Ηερσαις τὸν σφῶν βασιλεῖαν Ὁρμίσθη τὸν Χοσρόδον παῖδα, διν Χοσρόν Καβάδης ἔγεννα, κακῶς διεχρήσαντο, ἀδικώτατον πάντων βασιλέων γενόμενον· οὐ μόνον οἵ δόλικος ἐς τὴν χρήματα τὸ θηρίον ἔζημιον, ἀλλ' οἵτι καὶ μηδὲν δέον, καὶ διαρρόων θνάτων ιδέαται, ἀφειδῶς ἐκείνους καὶ τοῦ ζῆν ὑπεξῆγε. Πρίνδα δὲ τὸν ἔκεινον Χοσρήν ἐπιβάσαντες τῇ ἀρχῇ. "Οὐπος δὲ ταῦτα ἐγίνετο, καὶ δοῦλος γάρ οὐδεὶς ἐγένεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ.

Περὶ τῆς τυραννίδος Βαρδίμου· καὶ ὡς ἀντερποῦ Ορμίσθας ὁ Ηερσῷ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ σφετέρου νιοῦ Χοσρόου.

"Ορμίσθας μὲν γάρ Βαράμον διεισιδέργει καθοπλίσας δυνάμει, κατὰ Ρωμαίων ἔξεπεμπε· Ρωμαῖον δὲ ἔκεινων ὑπαντιάζειν ἀντέπεμπεν αὐθίς Μαρτί-

primoni Asiae auditum. (Egnat.)

(5) Paulus Diaconus, Turci devictis Hormisdam adeo gloria et opibus creuisse scribit, ut deinceps annuum quadraginta millionum auri tributum a Turcicis accepit, quam summiū ipse eis antea quotannis persolverat.

καὶ οἱ Ἐπεγγελῶντα δὲ τὸν Ὠρμαῖον τὸν Βάραμον, **A** δέκα χιλιόδας μόνας τῶν ἀριστίνδην ἔξειλεγμένων λαβόντα Ὠρμαῖον, ἐπεισιν ἀθρόν τῷ Πέρσῃ. Καὶ πολλῶν φόνων ἔκατέθωσεν γενομένων κατὰ τὴν τῆς Ἀλμανίας χῶρον, ἡνίκα μυσαχθεῖσα τῇ βάρβαρον, προσφοιτῷ τοῖς Ὠρμαῖοις. Μαθὼν δὴ τὸν τοσαύτην ἤτεν Περσῶν Ὀρμίσδας ὁ σφῶν βασιλεὺς, ἀποχειροτονεῖ μὲν ἔκεινον τῆς ἡγεμονίας, γυναικεῖν ἐπιπέμψας τούτῳ στολὴν. Ὁ δὲ νεωτερίζειν ἐπεδάλει, καὶ τυραννεῖν ἐπεχείρει· καὶ ἀνθυδρῆσεν τὸν ὄντεισαντα ἐπειρᾶτο, τοῦτον τῇ ἐπιστολῇ ἐπιγράψων· Ὀρμίσδας τῇ θυγατρὶ Χοσρόου ὁ Βαράμ· καὶ ὃν ὑπὲν ἔκεινον ἀθροίσας στρατὸν, εἰς ἀποστάτανταν τὴν Τρίπολιν, ἐπιπλαστα σχεδὸν κατὰ πάνταν Ὀρμίσδας ἐπιδεικνύειν: γράμματα, ὑπομημήτακα τὸν ἀπηγένει αὐτοῦ καὶ τὸ ἵστορα τοῦ ἡγεμονοῦ· καὶ ὡς τοὺς ὑπερέχοντας πάντας, τοὺς μὲν ἔιρει δηλασε, τοῖς δὲ τάφον τὸν Τίγρητα ἐσχεδίασσε, τούτῳ κηδεύσας αὐτούς. Καὶ τούτοις τοῖς ἕργοις ὑπαγγέλλων τὸν στρατὸν, εἰς τυραννίδα μεγίστην ἐφέπιεσε· καὶ δρκοῖς τὸν Βαράμ ὅχυρόσαντες, καθελεῖν Ὀρμίσδαν βουλὴν θίεντο. Ἐκεῖνος δὲ Φεροχάνην ἐπιχρήσι τῷ Βαράμῳ σὺν πλήθει πολλῷ. Ὁ δὲ καὶ τούτον ὑπειθών, ὡς οὐ διὶ Πέρσας δυταῖς κατ' ὄλληλων στρατεύειν, ἀλλ' εἰδέναι τὸ τραχύ τε καὶ βίαιον, πρὸς δὲ τὸ αἰμοχαρές καὶ ἀπληστὸν τοῦ Ὀρμίσδου· καὶ φίλα πρὸς ἀλλήλους φρονεῖν. **B** Αδὲ τοῖς αἰτοῦμενος ἀλήθῃ δὲ στρατὸς εἰναι, τὸν μὲν Φεροχάνην ἀνατρέψει, τῷ δὲ Βαράμῳ προστίθενται. Ἐντεῦθεν δοσὸν ἄγυρτικὸν καὶ δημιῶδες ἀθροιτεύοντες, **C** ἐπιτίθενται τῷ Ὀρμίσδῳ· καὶ τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι τὴν διάδημα, καὶ απεπῶται τοῦ Ὀρμόνου· ἐπειτα ἐπ' ὅψειν ἔκεινον τὴν τε γυναικα καὶ τὸν υἱὸν ἀναιροῦσιν. Ἐκεῖνου δὲ τοὺς δρθαλμοὺς ἀνορύξαντες, ἔχασφαλιζονται τῇ φρουρῇ· καὶ τὸν υἱὸν ἔκεινον Περσῶν βασιλέα ἀναγορεύουσιν· δος μέχρι μὲν τινῶς τῷ πατρὶ φιλοφρόνῳ; διέκειτο, παρατούμενος ὡς ἀκον τὴν ἀρχὴν ὑπέδω· καὶ τὰ πρὸς χρεῖν ἀρθονά γε τῷ Ὀρμίσδῳ ἐπεχορήγει. Ὁ δὲ ὄντεισαν αὐτὸν ἀντεῖ τὸν παῖδα, διαρρίπτων καὶ δσα δὴ πέμψειν. Ἀγθεσθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις δὲ παισ, ροπάλοις ἀγρίοις ἔκειενεν ἀναιρεῖν· δὴ Πέρσαις μὲν διὰ λύπης γενόμενον, μίσος κατ' ἔκεινον ἀνήψεν οὐκ ἔλατον.

Chosroes filius, rusticis sustibus patrem interimi jussit, et odium adversus illum non parvum excitavit.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Ὦς ὁ νέος Χοσρόης ωντὸς ἐξ Ὠρμαῖονς ἥλθε, καὶ τῇ Ὠρμαῖοῇ συνέρσει τὴν οἰκεῖαν ἀρχῆις.

Γνοὺς δὲ Χοσρής Βάραμον ἐπιστρατεύοντα κατ' αὐτοῦ, μετ' ἀξιολόγου κατ' ἔκεινον ἐπεισ τῆς δυνάμεως ἐν τοις πεδίῳ τοῦ Ζαδὸν ποταμοῦ. Ὁρῶν δὲ τοὺς οἰκείους ἐθελεκακοῦντας, καὶ Βαράμῳ μὲν προτεκειμένους, ἔκεινῳ δὲ φρονοῦντας ἐπίδουλος, πολλοὺς δειχρήσασ· καὶ τοῦ πλήθους τεραχθέντος; ἀναχράτο; ἐπὶ τὸ Κιρκήσιον ἐφευγε σύναμα γυναικὲς καὶ τέκνοις δυστινεγνοῖς, καὶ τοῖς Περσῶν εὐθενεῖται πολλῶν διαζέρουσιν, εἰ ἐθελούται τούτῳ εἶποντο.

D

834 CAPUT XX.

Ut Chosroes junior ad Romanos profugerit, eorumque auxiliis regnum suum recuperarit.

Porro Chosroes, quandoquidem Varamum adversus se exercitum ducere cognovit, cum copiis non contemnendis adversus eum in planitiem quamdam, ad Zalām flumen, est progressus. Sed enim eum suos sponte sua cedentes Varamo servare, et sibi insidias struere vidit, multos occidit: et tunc in exercitu moto, celeriter ad Circassium profugit, uta cum conjugibus, et liberis duobus infantibus, et Persis præterea quibusdam

nobilitate generis praecellentibus, qui voluntate sua eum secuti fuerant. Ad eum antem locum, quemadmodum ipse retulit, pervenit, cum Christianorum Deum servatorem et vice ducem invocasset: eo se equum recta ire, quo ab illo ducetur, permissurum testatus. Inde ad Mauricium oratores misit, Probo insuper, ut res acta esset, litteris eidem indicante. Misit sane et Varamus ad imperatorem legationem, quae ab eo, ne opem Chosroë ferret, petebat. At Mauricius, qui humarum rerum statum instabilem, et colthurnum prorsus esse sciret, et vicissitudines volubilesque mutationes humanæ et miserabilis hujus vitæ nosset, alque hæc recte in animo suo deliberando perpenderet, regem sibi supplicem perhumaniter et libenter suscepit (1): et pro exsule atque fugitivo, amicum sibi et filium per arrogationem germanum facit (2), donis regiis et liberalitate benignitateque reliqua prolixe invitatum. Nec ipse modo ad eum imperiali munificentia quæ decebat misit, sed et Augusta ipsa conjugibus ejus, et liberi liberis eamdem præsternit pietatem. Neque officiis iis contentus, Hierapolim quoque ad exercitum universum et ducem ejus Commentarium scripsit qui Chosroen regio prorsus satellitio et comitatu produceret, et quoconque vellet sequeretur. Atque ut majorem ei honorem haberet, Melitinensem quoque antistitem Domitianum, cognatum suum, ad eum legavit, virum prudentia mentisque solertia multis antecuntem, verbisque simul et factis præstantem, et ad negotia maxima confiencia commodum. Adjunxit huic Antiochenæ sedis præsidem Gregorium. Qui ambo Chosroen verbis, munieribus, tempestivisque colloquiis et suasionibus ad stuporem et consternationem compulerunt. Chosroes ubi Hieropolim, quæ principem locum in Euphratesia obtinet, pervenit, in regnum inde rediit, 835 cum id e re ejus Mauricius esse censeret, qui majorem gloriae et laudis suæ partem, ex commodo et utilitate supplicis regis est mensus. Magna certe pecunia vi, quod nunquam a quopiam in litteras relata est, donatum Chosroen, quibusdam etiam Persis impensis suis in militiam ejus conductis, sane quam magnifice in Persidem remisit, cum utroque exercitu, Persico simul et Romano. Narses Romanis copiis præfuit (3): qui cum Persis prælio congerssus, sexaginta millia Persarum manu cepit, eosque ad Chosroen adductos hastilibus conflit. Ex iis si qui Turci erant, eos Chosroes imperatori Byzantium misit. Porro Romanæ copiæ, Varamo qui turpiter ex pugna solus profugit, debellato, regnum suum Chosroë in manus tradiderunt, eumque in regiam suam deduxerunt. Is in throno suo considens, Romanis audientibus verba hæc prolocutus est: Rex Chosroë, diei hujus perpetuo te

A Ἐκεῖτε δὲ παρεγένετο, ὡς γε αὐτὸς διηγήσατο, τὸν τῶν Χριστιανῶν Θεὸν σωτῆρα καὶ ὁδηγὸν ἐπικαλεσάμενος· κἀκεῖτε τὸν ἵππον ἀνείναι ὄδυσσε γιωρεῖν. Εὐθὰ ἂν πρὸς αὐτοῦ ὁδηγοῦτο· ἔκειθέν τε πρὸς Μιαυρίκιον πρετερίαν ἔστελλε, Πρόδους ὡς ἔσχε τὰ συμβάντα μηγύνοντας. Στέλλει δὲ καὶ Βαράμ πρέσβεις πρὸς βασιλέα. Η δὲ πρετερία μὴ Χοσρῷ συμμαχεῖν αἱρεῖσθαι ἐδέιτο. Μαυρίκιος δὲ τὸν ἀσταθῆ καὶ κόθορνον βίσιν εἰδὼς, τάς τε παλιρρόας καὶ τὰς ἄγρας πρόφους μεταβολὰς; τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ταλαιπώρου ζωῆς, καὶ ταῦτ' ἐν νῷ κτλῶς; θέμενος καὶ σταυμήσας, δέχεται τὸν Ιεράτην, καὶ γνησίως μάλιστα προσείται καὶ ἀντὶ φυγάδος καὶ αὐτομόλου φίλον τε γνήσιον καὶ παῖδα ποιεῖται, ἀναλόγως τοῖς δύροις δεξιωσάμενος, καὶ τῇ λοιπῇ φιλοτροπίᾳν, οὐ μόνος αὐτὸς βασιλικῶς ἀποστείλας, τὰ δέοντα, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλίδος ἐπίσης ταῖς ἔκεινου γυναικὶ καὶ τῶν παῖδων πρὸς τοὺς παῖδες διατεθέντων. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἱεράπολιν τὸν τε στρατὸν σύμπαντας καὶ τὸν στρατηγὸν Κομεντίολον ἐπεμπει, σὺν βασιλικῇ δορυφορίᾳ προπέμψοντα, καὶ αὐτῷ οἱ ἐψύμενοι οἱ ἄν ξένοι. Μεζονά δὲ τὴν τιμὴν παρασκευάζων αὐτῷ, καὶ τὸν τῆς Μελιτείνης πρέδερον πρὸς γένος δυτικά τῷ Μαυρικίῳ ἐπεμπει, ἀνδρα φρενήρη τε καὶ ἄγριοντα τῶν πολλῶν διαρέοντα, ἀλγετε καὶ ἔργῳ μάλιστα ἴκανωτατον, καὶ τοῖς τῶν πραγμάτων μεγίστοις ἀνυσιμώτατον. Παραζεύγνυσε δὲ αὐτῷ καὶ τὸν τῆς Ἀντιόχου ἐπέχοντα Θρόνον Γρηγόριον. Οἱ δὲ καὶ δμητρίοι Χοσρῷν κατέπληξαν λόγοις, δύροις, ταῖς προσφροτοῖς; τῶν δύμιλιν τε καὶ εἰσηγήσειν. "Ἄχρι δὲ τῶν Ἱεραπολιτῶν γενόμενος δὲ Χοσρός, ή τῆς Εὐφρατείας; προκάθηται, αὖθις ἐπιτινῆς· τοῦτο καὶ Μιαυρίκιον συμφέρον εἶναι διεγνωστος, καὶ τό γε πλέον τῆς σφετέρα; διέτις έστι δὲ συνοίσον ἀδέκει: τῷτε ἱκέτῃ ἐνδόντος. Ἀφθονίας δὲ χρήματι δεξιωσάμενος τὸν Χοσρόν, δι μῆπτέ τοις ἰστόρησε, καὶ εινας Πέρσας στρατολογήσας, ταῖς οἰκείαις ἐπιδόσεις περιφανῶς τὸν Ηέρσην ἐξέπειπε μεθ' ἐκατέρου στρατοῦ Ηέρσικον τε ἄμα καὶ Ριουμαϊκού· Ναρση τῶν Ριουμαίων τργουμένου, δι; ἐξήκοντα μόνον χιλιάδας; συμβαλών Πέρσας, ζωγρας; εἰλεν· οὓς Χοσρῷ προσαγάγων δόρατι κατηκόντισεν δοσοι δέ ἐκείνων ἐκ Τούρκων ἥσαν, βασιλεῖ Χοσρός: κατὰ τὸ Βυζάντιον ἐπεμπει. Οἱ δὲ τῶν Ριουμαίων στρατὸς τὸν Βαράμ καταγωνισάμενος, ἀκλεώς τῇ συμπλοκῇ μόνον φυγῇ χρησάμενον, Χοσρῷ τὴν ιδίαν ἀρχὴν ἐγχειρίζουσιν· ἄχρις; αὐτῶν τῶν βασιλεῶν προπέμψαντες, θντάτον πάντων ἐπειπόντος ἔκεινου τῷ ιδιῷ Θρόνῳ ἐνδρυθέντος, ει Βασιλεὺς Χοσρή, χρεών σε τῆς ἡμέρας ταῦτης δεῖ ποτε μνεῖαν κεκτῆσθαι, καὶ ἐν νῷ ἔχειν, διτεπερ Ριουμαίων σοι τὴν Προσῶν βασιλείαν προίκα χαρίζονται. Τὰς δέ ἐκ Ηρώων ἐπιστολὰς δεδοικώς Χοσρός χιλιάς Ριουμαίων ήτει Μιαυρίκιον. Οἱ δὲ φίλα φρονῶν, τὸ αἰτημα ἐξεπέρχεντεν. Ἀνεσκολοπίζετο δὲ καὶ Σιττας πρὸς τὴν Ηέρσων· καὶ τῶν Μαρτύρων ἡ πόλις Ριουμαίων

(1) Contigit autem ut eum Probus patricius, qui illuc erat, susciperet. (Diac.)

(2) Filium suum sibi Chosroen regem Persarum

Mauricius faciens. (Diac.)

(3) Narses Rom. dux Chosroë opem serens, Varamum vincit.

αὐθις ἐνεχειρίζετο ἀλλὰ μήν καὶ τὸ Δάρας φρούριον Α ὑπεξέλθοντα περτόν. Τοὺς δὲ Πέρσας οὓς Χοσρῆς ἀνὰ τὴν Βυζάντιον ἐπεμπεῖ, τηγενῷ μέλαινι καταστίκτους σταυροὺς τοῖς μετώποις ἐντετηχέτας ὅρῶν ἔχοντας, πυθόμενος; βασιλεὺς, διου χάριν τούτους ἐμφέροντας μὴ σεβόμενος, ἔφασκον πρὸ πολλοῦ λαβόντας ἐν Περσίδι ἐπισκῆψαι βαρύν· ὡφ' οὗ πολλῶν φειραμένων, τῶν τινας ἔκεισε Χριστιανὸν ὑποθέσθαι τούτῳ ποιοῦντας, σωτηρίαν πορίζεσθαι, καὶ ἀθιγῆ κακῶν τὴν χώραν γενέσθαι. "Ο καὶ ἐγένετο· καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Ὀρμίσδον καὶ Χοσρῆν τοὺς Πέρσας ἐξ αὐτοῦ ἐληξε τέλος.

ante plures annos in Perside et patria sua pestein coortam esse dixerunt, a qua cum multi mortales infeci interirent, Christianos quosdam, qui ibi fuere, hominibus, si hoc fecissent, saluti suae consulturos esse, regionemque eam a lue tali intactam liberamque fore persuasisse. Idque ita esse ab eis factum Res Hormisdæ et Chosroë Persarum ejusmodi habuere exitum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ.

B

836 CAPUT XXI.

De crucibus a Chosroë Gregorio Theopolitano missis, et quæ de eis illi scripserit.

Περὶ τῶν πεμψθέντων σταυρῶν πρὸς Χοσρόου

Γρηγορίῳ τῷ Θεοπόλεως· καὶ δὲ περὶ τούτων ἔργων.

"Πόλη δ' ἐγχρατῆς Χοσρῆς καὶ ἐν κατασχεσεῖ τῆς Ιδίᾳς ὁρίς γεγονώς. Γρηγορίῳ τῷ Θεοπόλεως ἐπεμπεῖ τὸν σταυρὸν ἐκείνον δὲ Θεοδόρῳ ἡ Ιουστινιανοῦ γαμετῇ χρυσῷ πολλῷ καὶ λιθοῖς διαφανέστε κοσμήσασα, τιμῶσα τὸν ἐν μάρτυσιν ἀθλοφόρον Σέργιον ἀνεῖσθε. Χοσρῆς δ' ὁ Ὀρμίσδον πατήρ ἐλήσατο παρακαλίτας· τὴν πόλιν σὺν τοῖς λοιποῖς κειμηλίοις· ὡς ἡδη μοι ἀρχηγούμενῳ τῇ πρὸ ταύτης ιστορίᾳ καλῶς δεδιήγηται. Σύν αὐτῷ δὲ καὶ ἕτερον σταυρὸν ἐπεμπεῖν, διν αὐτὸς Χοσρῆς διεσκευάσατο, χρυσὸν οὐκ ἐλάχιστον ἀμβραλών· ἐνῷ καὶ γράμμασιν Ἔλληνικοῖς· τοιάδε ἐπέγραψεν· Ἔντον τὸν σταυρὸν ἐγὼ Χοσρῆς βασιλεὺς βασιλέων, οὐδεὶς Ὁρμίσδον, διτὶ ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ κακουργίας τοῦ δυτικεστίου Βεράμου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Καβαλλαρίων εἰς Ψωμανίαν ἀπῆλθομεν, καὶ διὰ τὸ ἐργεθεῖ τὸν δυστυχῆ Ζαδεπράμ μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Νίσιδιν ἐπὶ τῷ ὑποσύρατο τοὺς Καβαλλαρίους τοῦ μέρους τοῦ Νίσιδος, εἰς τὸ ἀντέραι καὶ καταρράξαι, ἐπέμψαμεν καὶ ἡμεῖς Καβαλλαρίους μετὰ ἀρχοντος εἰς τὸ Χαρχάς· καὶ διὰ τῆς τύχης τοῦ ἀγίου Σεργίου τοῦ πανσέπτου καὶ δυνομαστοῦ, ἐπειδὴ ἡκούσαμεν δοτῆρα εἶναν αὐτὸν τῶν αἰτήσεων, ἵν τῷ πρώτῳ ἐτεί τῆς βασιλείας ἡμῶν μηνὶ Ἰουνουαρίῳ ἐδόθη, ἥτιστάμεθα ὡς ἐὰν οἱ Καβαλλαρίοι σφάξωσι τὸν Ζαδεπράμ οὐ κατείρωσανται, σταυρὸν χρυσὸν διάλιθον εἰς τὸν οἰκον αὐτοῦ πέμπομεν, διὰ τὸ πάνσεπτον αὐτοῦ δυομάρα. Καὶ τῇ ἐνάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς, τὴν κεφαλὴν τοῦ Ζαδεπράμ ἡνεγκαν ἐπὶ τῷ ἡμέρα. Ἐπιτυχέστε; οὖν τῆς δεξιῶς ἡμῶν, διὰ τὴν ἔκαστον ἀναμφίσιον εἶναι, εἰς τὸ πάνσεπτον αὐτοῦ δυομάρα τούτον τὸν σταυρὸν τὸν παρ' ἡμῶν γενέμενον, μετὰ τοῦ πεμψθέντος; σταυρὸν παρὰ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως Ψωμανίαν εἰς τὸν οἰκον αὐτοῦ, καὶ τῶν καιρῶν τῆς ἀμιζίας τῶν δύο ποιητειῶν ἐνεχθέντος ἐνταῦθι παρὰ Χοσρέου βασιλέως

C Chosroes, in possessionem regni sui restitutus, Gregorio Theopolitano crucem illam misit, quam Theodora Justiniani uxor auro mullo et lapillis resplendentibus ornatam, in honorem victoris martyris Sergii Deo dedicaverat, et Chosroes Hormisdæ pater una cum aliis donariis vasisque pretiosis e Sergiopoli, secum abstulerat: sicuti antea a me recte est dictum. Cum ista aliam quoque crucem misit, quam Chosroes ipse ex ingenti auri pondere fieri curaverat, cum ejusmodi Cræ arum litterarum inscriptione: «Crucem hanc Chosroes rex regum, filius Hormisdæ, quo tempore propter diabolicum instinctum et dolum malum perditissimi Varami, et qui cum eo fuere Caballiorum, in Romaniam concessimus: et quod perditus Zadepram cum exercitu Nisibim veniret, abducendorum Niibenæ partis Caballiorum gratia, ut nobis resisterent, et oppugnando rebellarent, nos quoque Caballarios cum duce suo in Charchas misimus, et propter sancti Sergii, venerandi illius et celebris viri fortunam, quandoquidem datorem eum esse veterorum atque petitionum audieramus, primo regni nostri anno, mensis Januarii die septime, votum nuncupavimus, si Caballarii nostri Zadepram occidissent, aut cepissent, crucem au-ream nos lapillis distinctam in ædem Sergii, ve-nnerandi nominis ejus ergo, missuros esse. Porro cum non Februarii mensis die caput Zadepram ad nos allatum fuerit, voti rei, et optati nostri compotes facti, ut manifestum id certumque cni-vis sit, in venerandum ejus nomen, crucem hanc a nobis factam, una cum cruce a Justiniano Romanorum imperatore in templum ejus missa, et belli tempore, quod inter duo hec regna gestum est, a Chosroë rege regum, filio Cabalæ præari nostri hic delata, et inter thesauros nostros re-

(1) Verum Narses redditurus ad propria, Chosroë dixit, *Memor sis, Chosroë, præsentis diei: Romarib; regnum donant.* (Diac.)

perta, in eadem venerandi Sergii misimus. Cum
haec inscriptione Chosroes cruces misit: quas Gre-
gorius ad se allatas, et de Mauricii sententia acce-
pitas, cum pompa et comitatu multo, obseruantur
sicut et religiose in templo martyris sacravit et
repositus, nihil prorsus ab ethniciis donariis Eccles-
iam detrimenti capere arbitratus.

837 CAPUT XXII.

*De donis quae idem Chosroes maximo martyri Sergio
misit.*

Nou longe autem post, Chosroes etiam alia mu-
nera fabrefacta, et in sacrum sancti martyris de-
lubrum missa, atque discum etiam non paucarum
minarum ponderis aureum, cui sermone Graeco
ejusmodi inscripsit litteras, donavit: «Ego
Chosroes rex regum, filius Hormisdæ, haec disco-
isti inscripti: non ut ab hominibus spectentur,
neque ut verbis meis magnitudo venerandi nomi-
nis tui innotescat, sed propter scripti ipsius veri-
tatem, et plures gratias, pluraque benefacta a te
in me profecta (1). Felicitatis enim loco mihi est,
ut nomen meum in sacris tuis vasis circumfera-
tur (2). Cum essem in Beramis, petui a te, vir
sancte, ut in auxilium mihi venires, et Sira in
utero conciperet. Et quandoquidem Sira Chri-
stiana, ego autem Graecæ superstitionis sectator
essem, et leges nostræ nobis libertatem uxorem
eam habendi non permetterent, propter necam
erga te benevolentiam, ejus gratia leges ipsas des-
paxi, eamque de die iu diem inter conjuges vero
sinceroque amore habui et habeo. Atque ita mihi
visum est, bonitatem tuam, vir sancte, implorare,
ut haec in utero conciperet. Petui hoc a te, et voto
constitui: si uterum gestaret Sira, ut crucem
quam illa circumfert, venerando templo tuo infer-
rem. Verum ejus rei gratia ego et Sira consilium
cepimus, ut monumentum nonuinis tui, vir sancte,
apud nos esset, crucem eam retinere: statui-
musque pro ea, et pretio estimatiōneque ejus, qua-
ter mille et quadringentos stateres miliarios non
excedente, quinques mille stateres mittere. Et
ex quo apud me ipsum votum tale concepi, atque
haec in animo volutavi, quoadusque Rosochosrum
pervenimus, non plures quam decem in excessere
dies. Et tu, vir sancte, non quod ego dignus fuerim,
sed quod ea tua sit benignitas, in somnis
mihi noctu apparuisti, tertiumque ad me, quod
Sira ventrem gestatura esset, dixisti. Et ego in
eadem ipsa visione tertium tibi respondi, Recite:
proinde quod præstare vota petitionesque solebam,
ex eo die Sira, id quod seminiis accidere consue-
vit, non vidit. Ego vero in eum ipse de hoc am-
bigens, si verbis tuis fidem non haberem, et pro-
pterea quod sanctus sis, datorque votorum, non

θεσιλέων αἰοῦ Καθέδου τοῦ ἡμετέρου πατρὸς, καὶ
εὐρέθνετος ἐν τοῖς ἡμετέροις θησαυροῖς, ἐπίμαχον
ἐν τῷ οἰκῳ τοῦ παντόπου Σεργίου. Ταῦτα γράψες
Χοσρόης, ἀπέστειλε τοὺς σταυρούς· οὐδὲ Γρηγόριος
Μαυριχίου γνώμῃ λαβὼν, σὺν πομπῇ καὶ δορυφορίᾳ
πολλῇ, ἐς τὴν ἱερὸν τοῦ μάρτυρος σεμνῶς δῆμα καὶ
εὐλαβῶς ἀνετίθει οὐτως ἔχοντας, μηδὲν οἰδέμενος
ἔντεῦθεν τῇ τῇ Ἐκκλησίας δόξῃ λυμανεσθι τοῖς
ἔθνοις ἀναθήμασιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Περὶ τῶν δώρων Χοσρόου δὲ τῷ μετίστῳ μηρτυρίῳ ἀπέστειλε.

Οὐκ εἰς μακρὸν δὲ Χοσρόης καὶ ἔτερα δῶρα ἔξερ-
γισάμενος, πέμπων τῷ θείῳ σηκῷ τοῦ ἱεροῦ μάρ-
τυρος ἐκαρπίζετο, καὶ τινὰ δίσκον χρυσοῦν ὀλικὴν
μηδῶν οὐκ ἐλαχίστην ἔλκοντα· ἐν φεντηνῷ οὐνή
τὰ τοιάδε τῶν γραμμάτων ἐπέγραψεν· «Ἐγώ Χοσρόης
βασιλεὺς βασιλέων αἰοῦ Ὄρμισδου τὰ ἐν τῷδε τῷ
δισκῷ γεγραμμένα οὐκ εἰς θέαν ἀνθρώπων, οὐδὲ
ἴνα ἐκ τῶν λόγων μου τὸ μέγεθος τοῦ παντίπου
δύναμας σου γνωσθῇ, διλλὰ διὰ τὴν ἀλτήσειν τῶν
γεγραμμένων, καὶ διὰ τὰς πολλὰς χάριτας καὶ εὐερ-
γειας; & ἐσχον παρὰ σοῦ. Εὔτυχα γάρ μοι ἔστιν,
ἴνα τὸ ἐμὸν δυνομα ἐμφέρηται τοῖς ἵστεσι σου σκεύεσιν.
Ἐν τῷ εἶναι με ἐν τῷ Βεραμί, ἥτησάμην παρὰ
σου, ἄγιε, ἀλλειν εἰς τὴν βοῆθειάν μου, καὶ ἐν γαστρὶ^C
συλλαβεῖν Σιρήν. Καὶ ἐπειδὴ ή Σρῆ Χριστιανή ἔστι,
κάγω «Ἐλλην, δὲ ἡμέτερος δὲ νόμος δῖδειν ἡμῖν οὐ
παρέχει Χριστιανὴν ἔχειν γαμετὴν· διὰ γοῦν τὴν
ἐμήν πρὸς οὐενταύγατον εἰς ταῦτην τὸν νόμον
παρεῖδον: καὶ ταῦτην ἐν γυναιξὶν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας
ἐν γυναισίτητι: ἐσχον καὶ ἔχω. Καὶ οὗτως συνείδον
νῦν δεηθῆναι τῇσι σῆς ἀγαθότητος, διγίε, ἐν γαστρὶ^D
συλλαβεῖν ταῦτην. Καὶ ἥτησάμην καὶ συνεταξάμην,
ἴνα, ἔάν ἐν γαστρὶ συλλάβῃ Σιρήν, τὸν σταυρὸν τὸν
φορούμενον παρ' αὐτῆς πέμψω τῷ πανσέπτῳ σου
οἰκω. Καὶ τούτου ἔνεκα κάγω καὶ Σρῆ τὸν σκοπὸν
τούτον ἔχομεν, ίνα εἰς μνημόσυνον τοῦ δύναμας
σου, ἄγιε, τούτον τὸν σταυρὸν χρατῶμεν. Καὶ συνε-
δομεν ἀντ' αὐτοῦ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, μὴ συντινουσαν
περιτέρω τῶν τετρακισχιλίων τετρακοσίων στατή-
ρων μιλιστῶν, πεντακισχιλίων στεττῆρα: ἐκπέμ-
ψει. Καὶ ἐξ οὗ τὴν τοιαύτην ἐν ἑαυτῷ ἐσχον αἰτησιν,
καὶ ταῦτα διελογίσαμεν, ἔως οὐκ ἐξασθαμεν τὸ Πο-
στοχοσρόν, δέκα ἡμέραι πλέον οὐδὲ ἀπόλυτον καὶ σὺ,
ἄγιε, οὐ διλὰ τὸ εἶναι με ἐξόν, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν
ἀγαθότητα, ἐφάνης μοι ἐν ὀράματι τῆς νυκτὸς: καὶ
τρίτον εἰπόντος μοι, ὅτι Σρῆ ἐν γαστρὶ ἔξει. Κάγω
ἐν αὐτῷ τῷ ὀράματι τρίτον ἀνταπεκρίθην σοι λέγων·
Καλῶς: καὶ διὰ τὸ εἶναι σε δοτῆρα τῶν αἰτήσεων,
ἐκ τῆς ἡμέρας ἔκειντος ή Σιρή τὸ εἰθισμένον τοῖς
γυναιξὶν οὐκ εἰδεν. Ἐγώ δὲ διστάσας εἰς τούτο, εἰ
μή τοῖς ληγοῖς σου ἐπίστευσα, καὶ ὅτι ἄγιος εἰ καὶ
δοτήρ τῶν αἰτήσεων, μετὰ ταῦτα τὰ γυναικεῖα μὴ
ὑποκείναι, ἐκ τούτου ἔγνων τὴν δύναμιν τοῦ ὀράμα-
τος, καὶ τὴν τῶν παρὰ σου βηθέντων ἀλτήσειαν.

(1) Evagr. lib. vi, cap. 21.

(2) Quæ hic divo Sergio Chosroes gentilis tribuit,

ea Christiani Uni Deo, in quo spes et opes suas oī-
nes collocant, tribuant.

Παραυτὶ οὖν ἐπεμψα τὸν αὐτὸν σταυρὸν καὶ τὴν Α τούτου τιμὴν ἐν τῷ πανεπίπτῳ σου οἰκῷ, κελεύσας ἐκ τῆς τούτου τιμῆς δίσκον ἔνα καὶ ποστήριον γενέσθα: εἰς λόγον τῶν Θεῶν μυστηρίων. Ἀλλὰ μὴν καὶ σταυρὸν γενέσθαι, καὶ πηχυῆναι δρεῖνοντες ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης, καὶ θυμιατήριον, τὸ πάντα χειρὶ καὶ ἀμφιθύρον Οὐδονικὸν κεκοσμημένον χρυσῷ· καὶ τὰ ἀπομένοντα τῆς τιμῆς μιλιαρθρία εἶναι τῷ ἄγλῳ σου οἰκουν ἵνα διὰ τῆς τύχης σου, ἀγιε, εἰς πάντα, ἐξιρίτως δὲ εἰς τὴν αἴτησιν ταῦτην, Εὐθῆ; εἰ; τὴν βοήθειάν μου καὶ Σιρῆς· καὶ διὰ τῆς σῆς πρεσβείας; γέγονεν ἡμῖν τῷ ἐλέαι τῆς σῆς δημόσητος, καὶ τῷ θελήματι μου καὶ Σιρῆς, εἰς τίλειον προσκύνη; ἵνα κάγω καὶ Σιρῆ καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ κτίσματι εἰς τὴν σὴν δύναμιν ἐπιτίθωμεν καὶ εἰ; σε ἐτί πιστεύωμεν. Ταῦτα μὲν τὰ παρὰ Χοσρόου ἀναθήματα ἥγειλε, τῆς Βαλλάκου προφητείας οὐκ ἐνδεῖ, τὸν παναγάλιον Θεοῦ λόγος ἀξέρητοις ταῦτα οἰκονομήσαντος, γίώσσας Ἑλλήνων, τοιαῦτα σωτηριώδη καὶ πιστεύσαι καὶ φθέγξασθαι θήματα.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ.

Περὶ Νασμάρου τοῦ Σαρακηνῶν ἀρχοντος, δπως ἡσπάσατο τὰ Χριστιανῶρ.

Οτε τοιγαροῦν Χοσρόης τὰ τοιαῦτα ἔγραψε τε καὶ ἐπεμπε, καὶ τις Νασμάνης τῶν Σκηνητῶν βαρδίρων τὴν ἐπιτροπὴν τῇ; ἡγεμονίας κεκληρωμένος, ἀσελγής καὶ ἐξάγιστος, μιαρός; τε αὖ καὶ καμμιλαρος; καὶ μιαρώτατος, Ἑλλην τὸ σέντρο, ὡς; καὶ ἀνθρώπους σύντοξειρι σφάττειν, καὶ τοῖς αὐτῷ θρησκευομένοις κατὰ τῶν βωμῶν ἐπιθύειν, περὶ δόξαν θείων τρομεῖταις ἔρωτι, τὰ Χριστιανῶν ἐν παραδίξου θέτειριν, τῷ θειῷ λουτρῷ πρόσεισι, καὶ τὴν ἡμερινὴν ἀνάπλασιν ἀναπλάττεται· καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἀδερφούς αὐτῶν ἀπαντας εἰς πολὺ τι πλήθος καὶ ἀστέμητον δυτας; τῷ θειῷ προσάγει βαπτίσματι, πάντα δια τῇ θρησκείᾳ προστέκοντα ἐκμανθάνεις. Μετὰ δὲ τὸ δύναντα Χοσρόην τοὺς εἰργμένους σταυρούς, Γρηγόριος νεύματι τοῦ χριτοῦντος τὴν πανέρημον διελθὼν, ἢ τῶν Λαμπτῶν δυομιχ ἔσχε, καὶ τὰ ἔκεισε πάντα περιουσήσας, τὰ Σενήρου ἐξήλυσε δόγματα τοῖς ἔκεινοι μέρεσιν ἐπιχωριάσαντα· τὰ δὲ ὑγιεῖ τῆς Ἐκκλησίας παρετίθετο εἰστρέψαντος· ποιλά τε ἐντεῦθεν φρούριά τε καὶ κώμας, φυλάς; τε παμπληθεῖς, κλήρους; τε ἄμμα καὶ μοναστήρια, τῇ ἀληθεῖ τῶν δρυδοῦσῶν Ἐκκλησίᾳ ταῖς δισκοκλίαις προστήγαγεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ.

Περὶ τοῦ ἀγίου Συμεὼν τοῦ Θαυμαστοῦ τοῦ.

Ἐν τούτῳ δὲ ἀγγέλλεται οἱ Συμεὼν, τὸν ἐν τῷ Θευμαστῷ δρει τὴν ἐπὶ θάνατον νόσουν νοσεῖν, καὶ πρὸς τοὺς ἴσχατας εἶναι ἀναπνοαῖς; καὶ διὸ διος

(1) Amphithyrum Hunnicum, iudicio meo, carceres sive cancelli sunt, sacrae ratione areæ mensam vel circumdantes, vel populum ab ea arcentes, in

B crederem, 838 quod posthac Siræ mulieribus fluere essent desitira, ex eo visionis efficaciam, et verborum tuorum veritatem cognovi. Itaque eam ob causam, et crucem talem, et pretium ejus in sacrosanctam ædem tuam nisi. Et ex eo pretio discum unum et poculum in rationem divinorum mysteriorum, atque item crucem quæ in sacra mensa figeretur, et turibulum, aurea omnia: et amphithyrum Hunnicum (1) auro ornatum, fieri præcepri. Quæ vero ex ejusmodi aestimatione reliqua essent miliaresia, sancto templo tuo dicavi: ut per prosperantem fortunam tuam, vir sancte, in rebus omnibus, præcipue vero in petitione ista, mihi et Siræ auxilium feras: et quod intercessione tua nobis obtigit, ut pro bonitatis tue misericordia, et pro mea atque Siræ voluntate, ad finem debitum pervenias: ut scilicet et ego et Siræ, atque adeo universi in mundo homines in virtutem tuam speremus, atque in te credamus. Ilæc Chosroë donaria ita renuntiabant, a propinquabili quadam ratione, hæc sic dispensante tam salutaria et crederentur, et proferrentur verba.

CAPUT XXIII.

De Naamano Saracenorum principe, quomodo Christianismum sit complexus.

Cum Chosroes talia scriberet, et mitteret, Naamanes etiam Scenitarum barbarorum scelestus dux, luxuriosus, impurus, seu potius omnium impurissimus, ethnicae superstitioni deditus vir, ita ut sua ipse manu homines mactaret, atque diis suis ad aras immolaret, præter opinionem divino capitus amore, per inopinatam visionem ad Christianorum sacra transiit: et sacro suscepto lavaero, regenerationem temporalis nativitatis atque renovationem cœlestem subiit: et secum populares suos omnes multitudine innumerabili, quæcumque ad religionem nostram pertinent edocens, ad divinum adduxit baptismum. Postquam autem Chosroes eas quas diximus cruces dedicavit, 839 Gregorius nutu divino solitudinem quæ Lumentarum nomen habuit, perigrans, et loca ibi omnia circumiens, Severi dogmata, quæ in eis partibus invaluerant, exterminavit, et sana doctrina ecclesiis proposita, multa castella et vicos polulosque frequentes, clerum simul et monasteria, ad veram, orthodoxorum et recte sentientium Ecclesie disciplinam adduxit.

CAPUT XXIV.

De sancto Symone Thaumastorita, hoc est, mirandum montem incolente.

Interea ei Symonem illum in admirando monte lethali decumbere, et extreum spiritum ducre, nuntiatum est. Itaque pleno cursu supremis quorum parte ultraque janua sit, et aditus ad eam serens, operis huncjcia.

verbis virum sanctum salutaturus, ad eum continebat. Minime vero desiderio suo est potitus. Symeones (1) autem iste admodum aetatis suae homines virtute superavit, quippe qui ab incunabula aetate vitae genus in columnæ statione transigendæ consecutatus sit. Perhibetur sane primos dentes in columnæ statione mutasse, in qua ejusmodi ob causam ascendit. In tenera adhuc valde aetate erat, et ludens atque saliens in sublimem ascendit colummam, duci quem sequeretur commendatus. Et cum bellua sævæ, pardum nominant, occurrisset, zona soluta eam in feræ collum injecit, atque illam ferocitatis oblitam, perinde atque loro tractam duxit, et in domicilio locum pertraxit. Quod ubi præceptor, qui et ipse vitam in columna agebat, vidit, quidnam id esset, quod ad luceret, interrogavit. Et ille, aliorum esse dixit, quem eatum de coasuetudine nominant. Ex qua conjectura præceptor, quanta illius virtus futura esset colligens, in columnam eum recepit. Atque in eo ipso, et alio item monte, accuratissime vivens, in tali vita instituto ad sexaginta et octo annos perstitit. Infinita ei divinitus contingere dona. Nam dæmones fugavit, et morbum ægritudinemque omnem oratione manusque contrectatione vestigio curavit, et futura perinde atque præsentia et vidit et prædixit: sicuti et Gregorio significavit, ipsum mortem suam non visurum esse, et res postea ejus ignoraturum. Et cum Evagrius Epiphaniensis liberorum amissionem moleste ferret, secumque ipse ambigeret, quanam de causa Græcis et gentilibus qui multos procrearent liberos, 840 idem non contingeret, neque tamen eni quā absurdas ejusmodi cogitationes patescaceret: Symeones ad eum scripsit, ut rebus ejusmodi supersederet, minime enim cogitata talia grata Deo esse. Notarii (2) ejusdem Evagrii unius conjux lacte, quod constiterat, destituebatur. Quapropter qui ei erat infans, in ultimum venerat vitæ discrimen. Symeones ergo manu dextræ viri ejus imposita, papilla feminæ illam admovere jussit: quod ubi factum est, illico quasi ex quodam fonte ubertim lac prorupit, adeo ut vestis mulieris abunde immaduerit. Sed et puerum quedam a comitibus suis in silvis in multa nocte per oblivionem relictum, cum ibi erraret, leo in tergum suum sublatum ad Symeonis monasterium illæsum prorsus pertulit. Deinde Symeonis jussu, qui pueru inserviebant, noctu egressi, intra oppidum eum, ita ut sine discrimine omni a leone servatus et custoditus ferebatur, deduxerunt. Ceterum multa quoque alia numerum superantia Symeones egit, quæ sane tempore longiore, et lingua politiore, tum autem opere peculiari indigent. Ea hucusque sermone omnium celebrantur, a Symone magistro (quamvis non ita doce, ut magnitudo rerum ejus flagi-

A toū δρέμου γίνεται τὰ τιλευταῖα τὸν ἔστιον ἀπασίμενος· ἡ κιστα δὲ καὶ τῆς ἐφέσεως κατεύγανεν. Συμεώνης δ' οὗτος ἦν πολὺ τῶν κατ' αὐτὸν ἔξιχνον ἐπ' ὅρεταῖς, ἐκ πάνυ νέας τῆς ἡλικίας; τὴν ἐπὶ κίονος διειταν ἀσπασάμενος. Λόγος γε μήτε ἔχει τοῖτον, καὶ τοὺς πρώτους δόδιντας ἐν τῇ στάσει διαιλάξει τοῦ κίονος ἐπίθηδε τῷ στύλῳ. τοιδεσδε τὴν ταμίνην αἰτίας. Ἀπαλήν γάρ εἴτε κομιδὴ τὴν ἡλικίαν ἀγανά, κουριζόν τε καὶ ἀλόγενος, ἀνὰ τὸ μετέωρον ἀποθέτης τοῦ δροῦ, καθηγεμόνιν δοθείς. Ἐντυχών δὲ θηρίῳ δεινῷ, πάρδος ὑνόμασται, λύσας τὴν ζώνην, προστάξιον τῷ θηρὶ βάλλει· καὶ ὡς ἐκ ρυτήρος; γέγενης περεπέλιος διειτάμενος τὸν δρόνον, πρὸς τοῖς δρητοῖς καὶ ἔξικοντα οὐτως ἔχων διετέλεσεν ἑτη, ἀπερθούσα χάριτος θεόθεν διξιωθείς· δικιμονας; ρυγάδες ποιεῖν, νόσους τε πάσαν καὶ μαλακίαν εὐχῇ καὶ ἀρπή, χειρός; ἐκ τοῦ εὐθέος; δραπετεύειν ποιεῖν, καὶ τά γε ἐπόμενα ὡσανεὶ παρόντας καὶ θεᾶσθαις καὶ λέγειν· ὡς καὶ Γρηγορίῳ πηγαδναῖ, αὐτὸν μὲν μή δρᾶν τὸν αὐτοῦ θάνατον, τὰ δὲ μετ' αὐτὸν ἀγνωεῖν. Καὶ Εὐαγρίου δὲ δυσχεράζοντος ἐπὶ τάκην ἀποβολῆς, καὶ διαποροῦντος; καὶ ἔχοντας τὸ δῆμο ποτε πολυτέκνες Ἑλλησι τοῦτο οὐ συνέδαινε, μηδενὶ τε τοὺς ἀτέπους; τούτους καταπιστεύσαντος τῶν λογισμῶν, γέγραψεν ἐκείνην τῶν τοιούτων ὄφιστασθαις μή γάρ τίναι φίλα ταῦτα ιἱερευνάσθαι Θεῷ. Καὶ τῶν ἀπογραφῶν ἐκείνου ἐνδεικνύεται τὸν γάλακτος ὀνταταλέντος τῇ γυναικὶ, καὶ τοῦ προσθέτος ἐκείνην βρέφους τὰ ἱσχατα κινδυνεύοντος. ἐπιθετος τὴν χεῖρα τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀνδρὸς, ταῖς θηλαῖς τῇ: γυναικὸς ἐπέτρεπεν ἐπιβάλλειν. Οπερ ἐπειδὴ διεπέπρεκτο, εὐδίς ὡς· ἐκ τίνος πηγῆς πλημμύρον τὸ γάλα ἐξιλαστο· ὡστε καὶ τὴν ἐσθῆτα τῇ γυναικὶ διάθρογον τῷ γάλακτι ἐγγενέσθαι. Ἀλλὰ καὶ παιδαρίου τινὸς ἐπὶ πέρφω νυκτοῦ τοῖς συνοδευταῖς ἐπιλησθέντος, ὡς ἀνὰ τὴν ὄλην πλευναμένου, λίων ἐπωμάδιον ἀρρέν περὶ τὴν μάνδραν ἔγει τῷ Συμεώνι, μηδὲν διαλυμηνάμενος· καὶ κελεύσματι Συμεώνου οἱ ἐκείνηρ ὑπηρετούμενοι νυκτὸς ἐξελθόντες, εἰσον τὸ παιδίον ἤγανοντο, ἀποφαλῶς τῷ λέοντι φρουρούμενον. Πολλὰ δὲ καὶ ἔπειρα ἀριθμού κρείττονα διεπράξατο, ἢ δεῖ καὶ χρόνον ποιῶν, καὶ γλώσσης κεκομψευμένης, καὶ πραγματείς ιδιαῖτάτης· ἀπερ καὶ ἐς δευτέρο ταῖς ἀπάντων περιάδινται γλώσσαις, ὃπος Συμεώνη Μαγίστρῳ τῷ Οὐνῷ (3) συγγραψέντα, εἰ καὶ μή τοῦ μεγέθους καὶ τῶν ἔργων ἀξιῶς· οἵ τε καὶ ήμιν ἐντυχεῖν ἐγένετο, τὸ περιθν τοῦ τε πλήθους καὶ τῆς δυνάμεως τῶν εἰργασμένων τῇ έστιν ἐκπεπληγμένους. Ἐκ γάρ ἀπάστη· οὐ μόνον τῆς Ψωμαίων γῆς, ἀλλὰ γε δὴ καὶ πάντων ὡς εἰπεῖν

(1) Alius hic est Symeones ab eo, de quo supra est lib. xiv, cap. 51.

(2) Lib. vi, cap. 24.

(3) Lege ἐμπονήσῃ ut lib. xiv, cap. 51. de Symone Styliu seniore, ὁ διάνυμος αὐτῷ Συμεὼν ο Μεταγράψατο. I. 191.

βορσόριων διδρες παρ' αὐτὸν ἐφοίτων καὶ τῶν, ὃν δέσιντο. Οὔτετον τὴν χρείαν ἐλάμβανον. Κλάδοι γάρ ἔκεινης θάμνων τῷ δρει παρασυμένων, εἰς τροφήν δεῖ ήσαν, ὑπέρτεροι: καὶ βρώσεως ἀπάσης καὶ πίσεως.

litabant, et ab eo quarum indigebant rerum fructum continuo capiebant. Et rami ei arbustorum in monte exortorum escas semper præbuere, cibo omni et potu præstabiliores.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΕ.

Παρὶ τῆς ἀγίας μάρτυρος Γολινδουχ τῆς ἐν Περσίδι τὸν ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου τον διετελούσῃς.

Τηνικαῦτα δὲ καὶ Γολινδουχ ἡ μάρτυρος ζῶσα διέπεπεν, ἐκ μάγων γεγενημένη Περσῶν. Ἀσμοδέην πατέρα, μητρὶ δὲ Μυζούχην ἦτος κατὰ τὴν ἔκεινων θρησκείαν τὸ πέρι σεβομένην, καὶ τάλλα τῶν Περσῶν βδελύγματα. Μέπεισει δὲ καὶ αὐτὴ τὴν μυστρὸν καὶ θεοτυπίην τῶν εἰδώλων μανίαν τε καὶ μαγιστρίαν. Ἄνδρι δὲ τῷ πρώτῳ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐκδοθεῖσα, δύο παιδίς γεννᾶτο. Μετὰ δὲ τριετῆ γέροντον ἐν ἔκστάσει γεγενημένη, τῷ ἀγγέλῳ τῷ Θείον τῆς οἰκονομίας μετίτας μυστήριον. Καὶ δὴ τοῖς μάγοις ἔκδοτος γεννομένη, καὶ διὰ πλάνων αἰχιῶν καὶ δεσμῶν ὑπέρτεροι, πάντων δρθεῖσα, θυνμάτων ἀπειρών καὶ παραδέξων τερατών γέγονεν αὐτούργος: διαφόρως τοῦ ἐπιστατοῦντος ἀγγέλου ἀφικενομένου, καὶ εὐμαρῶς καὶ φρεδίως πάντα φέρεν παραπλευάσοντος. Ήσολὸς δὲ καὶ τῶν ἀπορρήτων διεστόφθει, τὸ προσρῦν εἰληφυτὰ χάριν ἀπὸ θεοῦ. Επειδὲ διὰ πολλῶν ἐτῶν βιτάνων ἔξεταξομένη καὶ τὸν διὰ μαρτυρίου στέψαντον ἐπούσει κομιτασθατεῖ, διὰ πολλάκις αὐτῇ φυνεῖς διγγελος ἐπιστάτας, καὶ τίνα νεανίαν ξιφήρη ἐπιχαγάνων, τῇ ἐφέσει ταύτης πέρας ἐδίδου. Καὶ κελεύσαντος γάρ ἔκεινου, ἐφει: ὁ νεανίας τὴν ἔκεινης κάραν ἀπέτεμεν καὶ τὸ αἷμα βεῖσαν τὸν τραχήλου ἐπὶ τὸ έδον ταύτης θόνιον, ήμαργμένον, ἄχρι μηρῶν ἐδραδὸς καὶ διεφανετο μυρίᾳ τεράστια ἐργαζόμενον. ζῶσα γάρ ἔκεινη καὶ μετὰ τὴν ἐκτομὴν τοῦ λοιποῦ διεγένετο καὶ εἰς τὰ Ῥωμαῖον δρία γεννομένη ἐν τῷ Κιρκησίῳ τε καὶ τῷ Δάρας, καὶ τοῖς; μέρεσι τῶν Ἱεροσολύμων ἐφέστατο. Οὐαρα ἔνον ἀπασι τοῖς πιστοῖς δρωμένη. Ωτε δὴ ζῶντι σώματι τὸ τοῦ Χριστοῦ περιάγουσα στίγματα ἡ καὶ δεινώς ὑπὸ τῶν τοῦ μητρυρίου δεινῶν ἔχουσα περιήσει τὰς πόλεις ὅφε δόνηγμῷ τῷ ἀγγέλῳ τὴν πηρείαν πεποιημένη· μή τινος; λατρείας ἀνασχομένη τοις πάθεσι μόνοις δὲ τοῖς αὐτομάτοις; ἐχάπακας γρηγαρένη λουτροῖς. Πάντας δὲ τοὺς οἰκείους καὶ ἀλλούς προσαγαγοῦσα Χριστῷ, τέλος ἐν Ἱεραπόλει γεγενημένην, τὸν τῆδε βίον καταλιποῦσα, πρὸς τὴν ἀγήματον μετέβασιν βιοτῆν· ἣν ζῶσαν βασιλεύεις ἀνὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν μεταπελθεῖνος, ἥκιστα πειθομένην ἔσχε. Ταύτης τὸν βίον Στέφανον, διῆς Ἱεραπόλεως πρεδέρος συνεγράψατο· ἔκεινη τε συγγενένενος, καὶ ἔκαστα ὡς εἰχεν ἔξ ἔκεινης ἀναμαθών, ἐντίμως τε καὶ μεγαλοπετῶς καὶ τὸν ταύτης νεκρὸν τῇ γῇ παραδεδωκός.

A (avit) conseripta. In quem librum et nos, abundantem copiam et vim operum sancti viri cum stupore admirati, incidimus. Ex omni namque non Romanorum tantum, verum etiam omnium (ut ita dicam) Barbarorum ditione homines ad eum venitabant, et ab eo quarum indigebant rerum fructum continuo capiebant. Et rami ei arbustorum in monte exortorum escas semper præbuere, cibo omni et potu præstabiliores.

CAPUT XXV.

De sancta Golinduchi martyre, quae in Perside certamen martyrii superstes sibi pervicit.

Tum temporis vero etiam Golinduch martyr vivens eniuit: Magis Persicis prognata, Asmodoch scilicet patre, et Myzuchi matre: quae pro illorum religione, ignem et alias Persarum abominationes colens, et ipsa execratae Deoque detestatae idolomanie et magiae dedita erat. Primario autem ex senatu viro in matrimonium collocata duos progenuit filios. Et post triennium per exstasim extra seipsam rapta, 841 ab angelo divino dispensationis salutis nostræ mysterio est initia. Proindeque Magis tradita, multisque verberibus et tormentis, quæ omnia superavit, expedita, miracula infinita et prodiga mirifica edidit: idem iudicem angelus, qui dux ejus fuit, ad eam veniente, et ut leviter et facile omnia perferret curante. Multas etiam res arcanae indicavit, utpote providentia gratiam a Deo consecuta. Postquam vero per multos annos tormentis excruciant, coronam martyrii ferre concupivit, qui ei sapient apparere solitus erat angelus assistens, et juvenem quemdam ensiferum producens, desiderio ejus satisfecit. Præcipiente namque illo, juvenis ferro caput ejus resecuit: et sanguinis e jugulo prefluens, in interiorē ejus luncam vestem femoribus tenuis cruentatam, manavit. Quæ vestis innumera visa est edere miracula: atque illa etiam post resectionem capitidis deinceps superstes vixit. Et cum in Romanorum finibus ad Circesium et Daras moratusisset, etiam ad Hierosolymorum partes pervenit, inuisitatum spectaculum omnibus fidelibus, quippe vivente adhuc corpore stigma Christi circumferens, visa. Ilæc sane cum graviter a martyrii ærumnis afficeretur, urbes circuibat, angelus progredivt: neque quidquam medicinæ doloribus adhibuit, nativis tantum thermarum lavacris usa. Et cum domesticos suos, et familiares omnes, atque alios præterea ad Christum adduxisset, tandem Hierapoli, saeculo hoc relicto, ad immortalē illam vitam concessit. Quæ vivens adhuc, ab imperatore in urbem suam accita, imperio ejus non paruit. Ejus vitam Stephanus Hieropolitanus episcopus composuit, qui cum illa fuit, et res quasque ex ea didicit: honorifice et splendide, corpore sepeliendo funus ejus prosecutus.

842 CAPUT XXVI.

Quomodo post Gregorium Anastasius Sinaites sedem suam repperit, et de aliis patriarchis.

Tum Gregorius quoque podagrico morbo, quo affligebatur, confessus, cum pharmacum in potionē, quae hermodactylus vocatur, a medico quadam data, sumpsisset, vitam finivit. Mortuus autem est, Gregorio veteris Romæ throno præsidente, qui Pelagio successit, in nova vero Roma Joanne Jejunatore ecclesiam gubernanto, de quo paulo post dicemus : Alexandriae tum Eulogius episcopatum gesit : Thebopoli autem, post Gregorium Anastasius, anno vicesimo tertio, in sedem est restitutus. Hierosolymis Joannes hierarchicam dignitatem obtinuit : cui non ita multo post defuncto, Neamus in episcopatu est subrogatus, quo tempore duodecimus Tiberii Mauricii imperii annus erat. Sed hæc hactenus.

CAPUT XXVII.

Quæ Chosroes de Romanorum imperio prædixerit. Præterea quæ idem Probo Chalcedonensi episcopo de Dei Genitrice dixerit.

Quod vero de Chosroë rebus prope omisi, id ita ut potero, historiæ mandabo. Magnum illud bellum quod Romanis cum Persis fuit, conquirievit, pacta convenia ex æquo Romanis atque Persis servantibus. Non autem committam, quin ea exponam, quæ Chosroes in operosa vanitate Chalæconium astronomiæ diu multumque exercitatus, divinando prædictit. Ea vero tum ad Joannem Armeniarum copiarum ducem, cum bellum maxime vigere, dixisse fertur. Cum namque Joannes Chosroen acerius objurgando reprehenderet, quod moribus esset sinistris, et animo ad res gerendas alieno et inepto, quodque regem minime tales esse oportet : hujusmodi quiddam duci barbarus respondisse dicitur : « Nisi quodammodo tempora ipsa nos per tyrannidem suam affligerent, haudquam tu scommate perstringere magnum inter homines regem ausus fuisses : quandoquidem autem te rebus præsentibus magnopere effers, audies quid a diis de temporibus futuris sit constitutum. Redundabunt, ut sis sciens, in vos Romanos calamitates, et gens Babylonica Romanæ reipublicæ tribus in circulum circumactis annorum hebdomadibus dominabitur. » **843** Postea vero quinta annorum hebdomade Romani Persas in servitutem redigentis. His ita peractis, dies illa vespera carens hominibus adveniet, et expectatus Imperii finis aderit. Quo tempore corruptio abolebitur, et vivendi ratio ex instituto Dei obtinebit. » Quæ vero præter opinionem omnem Probo etiam ipsi ad episcopatum Chalcedonensem recens evecto, cum Ctesiphontem a Maurice missus est, responderit, dicam. Acciderat hanc meridie flagrante in regiam suam Chosroes. Et cum sudore plurimo disflueret, ab episcopo, ut sibi Dei Genitricis imaginem spectaculam exhibiceret, petuit. Atque ille sacram Veneris ma-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

'Ος μετὰ Γρηγορίου Ἀναστάσιος δὲ Σιναῖτης αὐτὸς τῶν οἰκείων ἐλάμβανε Θρόνον· καὶ περὶ τῶν ἀλλων λαπταριών.

Τότε εὲ καὶ Γρηγόριος ποδαγρικῷ πάθει ἀλούνε, φη παρηνωχεῖτο, ἐτελεύτα τὸν β.ον· ἐκ τῆς καλουμένης ἐρυθραῖτόν πρὸς τινας τῶν Ἀσκληπιαδῶν προσευνηρόθος, φάρμακον ἔκπιάν. Τελευτὴ δὲ, Γρηγορίου μὲν τὸν τῆς πρεσβυτέρας πρωτανεύοντος Θρόνον, διὸ Πελάγιον διεδέξατο· τῆς δὲ νεωτέρας, Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, περὶ οὐ μικρὸν ὕστερον ἐρούμεν· καὶ τῆς Ἀλεξάνδρου, Εὐλογίου· καὶ μετὰ Γρηγόριον αὐτοῖς Ἀναστάσιον τῇ Θεουπολιτῶν ἐπιδούντο; μετὰ χρόνους εἰκοσι τριῶν τοισιν· ἐν δὲ τῇ Ἱεροσολύμων Ἰωάννου τὴν Ιεραρχικὴν δίξιν ἐπιτρέπειοντος, οὐ μετὰ βραχὺ τελευτήσιοντος, Νεαμῶς τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο· ἐπηγίκα καὶ Τιβερίψ Μαυρικίῳ διωδέκατον ἑτοις τῇ ἀρχῇ ἐζηνύστο. Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐληγε τῇδε.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

"Οσα Χοσρέης περὶ τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς προηγήσεντο· ἔτι δὲ καὶ ὅσα Ηρόδης τῷ Χαλκηδονοῖς περὶ τῆς Θεοτόκου ἀρεῖτο.

« Ο δὲ μοι τῶν Χοσρέου περιώπται, ὡς ἀν οἴδε; τὸ δέ, ὁντων τῇ Ιστορίᾳ. Ο μὲν δὴ μέγας καὶ Περσικὸς ἐκεῖνος· Ρωμαῖοις καταπέπαυτο πέλεμος, τῶν σπουδῶν τὸν ἵερο μοίρα Ρωμαῖοις καὶ Πέρσαις ἡγμένων σύν ἀν δὲ περιδόμεις καὶ ὅσα λέγεται Χοσρέη προναγορεῖσαι περὶ τὴν πολυάσχολον ματαίοτες τῆς Χαῖδαλων ἀστρονομίας ἐξησχημένον· ἀ δὴ φάνεται αὐτὸν λέγεται κατὰ τὴν τοῦ πολέμου ἀκμὴν πρὸς Ιωάννην τὴν στρατηγὸν τῆς; τῶν Ἀρμενίων δυνάμεως· σκώπευτος γάρ ἐκεῖνου Χοσρέην, ὡς σκαύθεις εἴη τοὺς τρόπους καὶ ἀλλάξιος πρὸς τὰς δρυὰς τῇ φυγῆς, καὶ ὡς μὴ χρέων βρετύλα τοιούτον εἶναι, ἐκεῖνον τοιαῦτα τίνα πρὸς τὸν στρατηγὸν εἰπεῖν τὸν βάρβαρον λέγεται· « Εἰ μὴ πως ὑπὸ τοῦ κατιού ἐτυραννούμεθα, οὐκ ἀν ἐθάρρησας, στρατηγὲ, τὸν μέγαν ἐν ἀνθρώποις βασιλέα βάλλειν τοῖς σκώμμασιν. Ἐπειδὲ τοῖς παροῦσας μέχρι φρονεῖς, ἀκυρῆ τοῦ δὴ Θεοῦ; ἐξ οὐτερού μεμειλέτηται. Ἀντικατερθεύεται, εὖ λαθεῖ, ἐξ τοὺς Ρωμαίους; ὑμᾶς δεινά· ξέτε δὲ τὸ Βαθύλώνιον φῦλον, τῆς Ρωμαϊκῆς πολιτείας κρατούν τρίτην κυκλοφορικὴν ἐδδομάδα δὲ τῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο πεμπτέαν ἐδδομάδα ἔνιαυτῶν Ρωμαίοις Πέρσας; δουλαγωγήσετε. Τούτους δὲ διηγεῖσθαι ἀνέσπερον ἡμέραν ἐνδημεῖν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν πρεσβειῶνα μένην λῆξιν ἐπιβαλλεῖν τοῦ κράτους· δέ τὰ τῆς φύσεως περιδόταται λύσει, καὶ τὰ τῆς κρείττονος διαγωγῆς πολιτεύεται. » Οὐδὲ τὰ παράδοξα καὶ Ηρόδης αὐτῷ λέπτι τὴν Ιεραρχίαν Χαλκηδόνος περιβαλλομένην ἀνεῖπεν, ή ἄκα έξ Κτητοφῶντα περὸς Μαυρικίου ἐσάλτη, ἐρώ. « Επειδὲ γάρ μετάληπτον ἐν σταθερῷ τῆς μεσημέριας πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀνάκτορα Χοσρέης ἐκεῖνον πεποίησε, ἰδρώτε δὲ πλειστῷ περιφέρειτο, ζείον ἐκτυπων τῆς Θεομήτορος τῇσιν παρὰ τὸν λεπέως θεάσασθαι· καὶ δὲ τὸ λεπέων ἐνετηγῆς ἴδοιλα ἐν πυκτίῳ φερόμενος, οὐδὲ οὔτε εἰλθει, ἀνή τῷ Περσῶν βασιλεῖ. Οὐδὲ Πέρ-

στοι πρακτουνήσας τὸν πίνακα, τὸ τούτου ἀρχέτυπον
ἴσσασις νυκτὸς παρεστάναι αὐτῷ καὶ λέγειν, τὰς
Ἄλεξινδρου νίκας ἔκεινω τοῦ Μακεδόνος χαρίσα-
σθαι. Οὐ δὲ ιερεὺς διέξῃ, ως Ἰλδη σοι τοῦτο πά-
λις γεγένηται, καθόδου τετυχηκότι καὶ τῶν ἀλετη-
ρίων ταράννων κεκρητηκτί βώμη καὶ Ιερύ τοῦ
αὐτοκράτορος· καὶ Εἰς στέργοντα τὰ δύμασι μερά
γενήσεται· εἰ καὶ τὰς ὑπεστηλέψιν τῇ; πα-
λιταῖς ἔκεινης πλιθεύσας ἐξοπτηθείσης πυρὶ, καθὼ
περ τούτων τῷ Ιεροφάντῃ γέγραψαι Μωύτῃ. Ἀλλ’
ἐπει τοις Ἐψίσις Ικανῶς διετρίψαμεν, καὶ τὰ τοῦ
Περσικοῦ πολέμου πέρας αἰσιον ἔσχε Θεοῦ συνεργί-
γοντος, πρὸς τὰ τῇ Ἐνδρῷ πραγμάτων τῷ αὐτο-
κράτορι μεταχωρεῖται ἡμῖν ἐντεῦθεν ὁ κάλαμος τῷ
μέλανι διαπλούμενος· ὡς διὰ καὶ τὰς ἔμεις ἐπὶ τὴν
λιμένα τοῦ σκοποῦ καθορμίσωμεν, τὸν φόρτον τῶν
Ιερῶν ἐπικομιζόμενοι πράξεων.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Περὶ τῶν ἐπὶ Εὐρώπῃ γενομένων μεταξὺ Ῥω-
μαίων καὶ Ἀβάρων τῶν ὑπὸ Χαγάρου στρατη-
γουμένων.

Καὶ τοίνυν ἦρις ἀρχομένου, τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς
ἴω μετακομίσας Μιαυρίκιες, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας,
πολλῶν ἐμποδῶν οἱ καθισταμένων ἐς Ἀγχιαλον
ῶρα· ἐκεῖσες γάρ πη βιούλεσθαι πύθοι τοὺς
Ἀθερας καταθίσιν μετὰ τὴν χρυσῆν ἐκείνην κλί-
ντιν, καὶ τὴν ἐλέγχοντος θέαν καὶ τὸν πολυτάλαντον
διατμὸν τοῦ χρυσοῦ· ἀκείνοις αἰτησαμένοις, ἐκ τοῦ
εὐθέος παρέσχετο βασιλεὺς, εἰρήνην ἀσπάζεσθαι
ἡσημένος. Καὶ πρῶτα μὲν εἰς Ηείρυθον, ἣν νῦν
Ἡράκλειαν λέγουσι, γίνεται, πολλοὶ ἐν τῷ μέσῳ
δειμασι, πρὸς δὲ καὶ σφραγίστικα κλύδωνι ἐντευ-
χτκῶς. Παρελθίων οὖν ἐς τὸ δάσον, καὶ Γλυκερίᾳ τῇ
μάρτυρι τὸ εἰκὸς ἀφοσιωσάμενος, ἐκείσεπι πενθε-
ρίῳ ἐς πολυτέλειαν εἰργασμένῳ σεμνυνομένην, κα-
κῶς τε παθών τι ταῖς τῶν βρεράρων ἐπιδρομαῖς,
κάκιζθεν στρατηγὸν χειροτονήσας τὸν Πρέσκον τῆς
Εὐρώπης, ἐς βασιλείον ἀνέστρεψεν δάσον. Τὸ δὲ ἀδι-
ρῶν καὶ Σκλαβηνῶν θύνος τὸν Ἰστρὸν διαπεριώσα-
μενοι, ὅπη Χαγάνω τῷ Οὔηῳ στρατηγούμενοι, κα-
τεδρυμόντες τὴν Θράκην, καὶ σύμπαν τὸ ἐν ποσὶ
λειών πεποιημένοι, δάκρι δῆ καὶ εἰς Ἡράκλειαν
τὴν. Ἀλλὰ τῷ στρατηγῷ Πρέσκῳ ἐς Τουρκούλην
γενομένῳ, καὶ Διευμόδοιχον καταστρητησούνται
μάτια γενναλῶς, καὶ μηχανὴ τινὶ θαυμασίᾳ τοῦ αὐ-
τοκράτορος ἀναστέλλονται. Σηματισαμένῳ ναυ-
λκῷ στόλῳ ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ἐκπορεύεσθαι· δ
καὶ εἰς δεῖπρα τοῖτον; οὐ μέτρον ἐμβαλόν, ἡνάγκασε
καὶ ἀκονταῖς ἐς τὰ οἰκεῖα ήθη ἀναχωρεῖν. Οὕτω δὲ
ἐκείνοις παλινοστήσσοι, βασιλεὺς τὴν τοῦ Ἰστρού
διάβασιν, ὡς τε μὴ πάλιν εὐέφοδον είναι τοῖς Βαρ-
θαροῖς τὴν Θράκην, κατεχόντων γενναλῶς στρατεύ-
μασι. Καὶ Πρέσκος δὲ ἐς Βυζαντίον γεγονὼς ὑπὲρ
λείσις, ἐγκλήμασιν ἀγεται· καὶ Πέτρος μὲν διδελ-
φος Μαυρικίου, τὴν στρατηγούχην δέξαν ἀντί Πρέσκου

A tris effigiem, quam in tabella depictam serebat,
protulit. et ad conspectum ejus Persarum regem
admisit. Persa adoratione tabulam veneratus, ar-
chetypum sive primarium exemplar noctu sibi as-
titisse, et dixisse retulit, Alexandri Macedonis vi-
ctorias se illi concessisse. Ibi Probus episcopus in
hæc verba regi respondit: Dudum id ei contigisse,
cum in regnum restitutus esset, et exitiosos ty-
rannos virtute et robore imperatoris vicisset.
Itemque eum jurejurando stantem conseruūrum
esse, si quid adhuc reliquiarum veterum illorum
igni excoitorum laterum, sicuti de eis a sacrosan-
cto Mose scriptum est, superesset. Verum enini-
vero cum rebus Orientis satis diu immorati simus,
et bellum Persicum legitimum, Deo adjuvante,
finem ceperit, ad res ab imperatore in Europa
gestas se stylus conferat: ut et nos ad portum
consilii institutique nostri appellamus (1), et onus
sacrorum actorum exponamus.

CAPUT XXVIII.

*De rebus in Europa inter Romanos et Abaros, quorum
Chaganus dux fuit, gestis.*

Itaque ineunte vere, translatis ex Oriente copiis,
Mauricius Byzantio solvit, et multis impedimen-
tis intervenientibus, Anchialum contendit. Eo
namque excurrere velle Abaros audierat, post au-
reum illum lectum et elephantis spectaculum, mul-
torumque talentorum auri largitionem: quæ illis
imperator, pacem sibi complecten tam ratus, 844
potentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quoniam
nunc Heraclæam nominant, cum quidem in terro-
res plures, et in maximam tempestatis procellam
incidisset, venit. In qua urbe Glyceriae martyri,
quæ ibi æde sacra magnifice constructa honora-
tur, debitam religionem persolvit. Et grave quidam
a Barbarorum excursionibus passus, exercitus
duce in Europa Prisco creato, inde in urbem im-
perantem est reversus. Abarum vero et Slavino-
rum gentes, Istro trajecto sub Chagano Ilunno
militantes, Thraciamque percurrentes, et omnia
passim diripientes, usque ad Heraclæam pervene-
runt. Quin Prisco duce Turuli se continente, Di-
dymotœchum quoque strategemate ceperunt. Eo-
rum imperium arte et consilio quodam admirando
imperator inhibuit, qui se classe instructa in
corum sedes expeditionem facturum assimulavit.
Quæ res metu illis ingentem incussit, et vel in-
vitatos ad sua redire cœgit. Post quorum discessum
imperator ad transitum Istri, ne rursum Barbari
facile in Thraciam excurserent, firma militum
praesidia collocavit. Priscus autem Byzantium re-
versus, de manubiis accusatus est: et militarium
copiarum præfecturæ dignitas ei abrogata, Petro-
que Mauricii fratri data. Verum cum et is nihil
præclarum ex sententia imperatoris gereret, adem-
pto illi magistratu, eodemque Prisco reddito, domi-

(1) Hinc paret ultimum esse hunc Historie Ecclesiasticæ Nephori librum.

ipse consedit. Priscus in Europa pecta cum Chagano inita solvit. Ille si qui leui prior bello repetito, drepente cum innumerabili exercitu in Romanorum ditionem exurserat, plurimaque castella coperat. Templum quoque Alexandri martyris incenderat, ejusque venerandas reliquias homo detestandus ex loculis suis ejectas, multa nefanda in eis patratus, maxima contumelia afficerat. Quapropter septem uno die liberos amissit, dignas ejusmodi contumeliae poenas persolvens. Exinde idem Istrum, ea parte qua in mare prorumpit, transmisit, et gravia damna dedit, Mysorum praedam (quod dicitur) omnia faciens. Quamvis Mauricius ex desperatione quadam Comitentiolum ducem cum plurimis hominum millibus, exercitum contra illius copias ducturum uiuerit. **845** Qui se in quodam occidentali castello, nihil agens, periculumque effugiens, continuit. Longe vero post missa legatione Mauricius Chagano, ut pacatoria consilia sequeretur, persuasit.

CAPUT XXIX.

Quomodo Prisci legatus Chagano retus exemplum adducens persuaserit, ut pacem rursum completeretur.

Porro cum Chaganus Priscum, quo minus amnem trahicere posset, quo tempore praedam plurimam Priscus agebat, impediret: Theodorum is Medicum, virum cordatum, sagacitateque et prudenter multis excellentem, ad eum misit. Qui cum barbarum frementeum n. axime, et superbientem, et verborum fastu exultantem (nationum enim omnium dominum se esse, minabundus jactaba:) vidit, veteri quodam narratione barbaricum lega us lenuit timorem. Inquit enim: Audi, Chagane, veterem et utili orationem. Sesostris Aegyptiorum rex, illustris ad medium et felix, plurimas et maximas sibi subjecit nationes. Atque ex eo successu in protervam arrogantium sublatus, currum sibi aureum pellucidis pretiosisque lapillis exornatum fieri fecit. In quo considens, quatuor ex devictis regibus currui, qui eum traherent, jugo illis impasto, junxit. Hoc vero cum saepius fieret, et celebri quodam festoque die, ex quatuor istis regibus annus oculis conversis continue retrospiceret, et rotæ volubilitatem intueretur, Sesostrisque eum, tenuis rei gratia tam frequenter oculos in rotam conjicceret, percontaretur, respondisse is fertur: Cum stupore admiror rotam, cum eam instabili modo ferri, atque alias aliter volvi, et nunc quidam sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicio. Sesostris porro ubi dictum id intellexit, statuit, ne illi posthac currum traherent. Barb rus vero subridens, satis se pacem complecti indicavit: et Priscus ei pro transitu bonam spoliorum partem, maxima quoque concedendo, dedit: et se Romanorum ditione cedere (Romanum namque id solum esse) significavit. At Barba-

A λαρδάνει. Μηδέν δὲ καὶ οὔτος ἀνύσας τῶν προ; βιώτης βασίει, ἐποχειστουηθείς οἵκοι καθῆστο. Πρίσκου τὴν ἀσχήν αὐθίς ἀναλαβήντος. Καὶ ἐς τὴν Εὐρύπην γενόμενος, τὰς μετὰ Χαγάνου ἔνει σπουδάς. Ἐκεῖνος γάρ ποῶτος μάχης ἀρξεῖ, σὺν ἀπέρω στρατεύματι, ἐξάπινα τῇ Ῥωμαίων γῇ προσπεσθεν, φρούριά τε πλείστα αἰρεῖ, καὶ τὸν νεών καταπίμπητον Ἀλεξανδρου τοῦ μάρτυρος. Οὐ καὶ τὸ τίμον λείψανον ἔξιτή; σοφῶν θέμενον, δὲ ἐξάγιστος. Οὐδέτεν ἐπι μᾶλλον τῶν πολλὰ ἀτόπων ἐπι ἐκείνῳ διαπραττόντενος. Δι' ὧν καὶ ἀπεβολὴν παιδῶν ἐπτέλε ἐν μιᾷ κατεῖδεν ἡμέρα, πονκάς ἀξίζεις τῶν ὑπρεψεων εἰσπραττόμενος. Ἔνθεν τὸν Ἰστρὸν εἰ; Θάλασσαν πλημμυρήσαντα Χαγδόν διαπερᾶ, καὶ τὰ πάνθεινα διαπράττεται, λείαν Μυσῶν, δὲ λέγεται, τὸ σύμπαν πιούμενος· καὶ Μαυρίκιος ἀπειπών, Κομεντόλον στρατηγήδν σὺν χιλιάσι πλείσταις πέμπει στρατοῦ ἀντιστρατηγήσοντα. Οὐ μηδὲν ἀνύσαντα, φρούριά τοιν δυτικῶν διετέρει τὸν κλινδυνον διαφεύγοντα. Πελλήφ δὲ οὐτερὸν πρεσβείαν πέμπων Μαυρίκιος, εἰρηνικὰ φρονιστὸν τὸν Χαγάνον ἀνέπειθεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Ὄπως δὲ Πρίσκου πρέσβεις, Χαγάνος ὑπόδεξαν γηπάτι ἀρχαῖον μεταβιβάλων, τῷρεν εἰρήνην ἐπειθεὶς οὐδίθις αποπέμψθει.

X. γάλιον δὲ ἐμποδὸν γινομένου Πρίσκιρ τὸν πισταμὸν ἐισαγγελθεῖ, ὅπηνίκα διαπέρασας πλείστην λέισιν περιεβάλλετο, Θείδωρον Πρίσκος τὸν Ἰστρὸν ἐπερπεν, ἀνδράς φρενήρη, ἀγχινοίχ τε καὶ συνέσσει τῶν πολλῶν διαφέροντα· δε βρέμωντα τὰ μέγιστα τὸν βάθερον κατιδῶν, μεγαλοφρεσύνῃ τε καὶ κόμπῳ γηράτῳ ἀκμάζοντα (ἡπειρει γάρ κύριον εἶναι πάντων ἐθνῶν), παλαιῷ τινι διηγήσατι τὸν βαρβαρικὸν διάτεσθε; κατεπράῦντε τύφων· Ἐφη γάρ· "Ἄκουε, Χαγδήνε, παλαιοῦ καὶ ἐπωφελοῦς διηγήματος. Σέσωστρις; δὲ τῶν Αἰγαίων βασιλεὺς περιφυνής καὶ λίνευδάλιγων γενόμενος, πλείστα καὶ μεγάλα θήνη ὑποχειρία ἐποτέσσατο· κάνειεν εἰς ἀλαζονεῖαν ἐξαγένεις, ἐκ λιών τιμαλφῶν χρυσοκέλιητον ἵχημα κατασκευάσας ὑπερεκάθητο, ὑποβαλὼν τῷ ζυγῷ τῶν ἡττηθέντων βασιλέων τέτταρας δῆ ἐκείνων ἔλκειν τὸ ἄχτημα. Τούτου δὲ πολλάκις γεγενημένου, καὶ ἐν ἐπιστήμῃ μιᾶς ἐορτῆς ἡμέρᾳ εἰ; τῶν τεττάρων βασιλέων συνεχῶν τὸ διμαστρέψων εἰ; τούπισσα, τὸ τοῦ τροχοῦ ἔώρα κυκλοτερές. Ἐρήμενον δὲ Σέσωστριν, Ὅτου χάριν πυκνῶς τὸ δημητρι τῷ τροχῷ ἐπιβάλλεις; φασίν εἰπεῖν· Ἐκπλήττομαι δῶν ἀτάτως φερόμενον τὸν τροχὸν, καὶ διλοτε δᾶλως; κυλιόμενον, καὶ ποτὲ μὲν ταπεινοῦντα τὰ ὑψηλὰ, αὐθίς δὲ τὰ ταπεινὰ ἀνυψώνεται. Ἐκεῖνον δὲ, συνιέντα τὸ εἰρημένον, νομοθετῆσαι τοὺς λοιποὺς μὴ ἔλκειν εκείνους τὸ δημητρι. Μετδάματε δὲ ἐδήλου τὰ τῆς εἰρήνης ἀσπάζεσθε. Ἐκείνων δὲ Πρίσκος ὑπὲρ τῆς διαβάσεως ποιεύ τι τῶν σκύλων ἀπέδει τὰ μέγιστα χαριζόμενος. Ἐδήλου γε μὴν τῆς Ῥωμαίων ἀναχωρεῖν γῆς· Ῥωμαῖον γάρ ὑπελνει τὸ Εδέσφος. Οὐ δὲ βάρδαρος, ἀλλ' ὅπλος καὶ πολέμου νύχοις; Ῥωμαῖους τούς; ἀποκτήσασθα. Ζυγοκαρούν-

D ρῶν βασιλέων συνεχῶν τὸ διμαστρέψων εἰ; τούπισσα, τὸ τοῦ τροχοῦ ἔώρα κυκλοτερές. Ἐρήμενον δὲ Σέσωστριν, Ὅτου χάριν πυκνῶς τὸ δημητρι τῷ τροχῷ ἐπιβάλλεις; φασίν εἰπεῖν· Ἐκπλήττομαι δῶν ἀτάτως φερόμενον τὸν τροχὸν, καὶ διλοτε δᾶλως; κυλιόμενον, καὶ ποτὲ μὲν ταπεινοῦντα τὰ ὑψηλὰ, αὐθίς δὲ τὰ ταπεινὰ ἀνυψώνεται. Ἐκεῖνον δὲ, συνιέντα τὸ εἰρημένον, νομοθετῆσαι τοὺς λοιποὺς μὴ ἔλκειν εκείνους τὸ δημητρι. Μετδάματε δὲ ἐδήλου τὰ τῆς εἰρήνης ἀσπάζεσθε. Ἐκείνων δὲ Πρίσκος ὑπὲρ τῆς διαβάσεως ποιεύ τι τῶν σκύλων ἀπέδει τὰ μέγιστα χαριζόμενος. Ἐδήλου γε μὴν τῆς Ῥωμαίων ἀναχωρεῖν γῆς· Ῥωμαῖον γάρ ὑπελνει τὸ Εδέσφος. Οὐ δὲ βάρδαρος, ἀλλ' ὅπλος καὶ πολέμου νύχοις; Ῥωμαῖους τούς; ἀποκτήσασθα. Ζυγοκαρούν-

τοι; οὐδὲ τοῦ Χαγίου, Πρίσκον διειδίσαι τὴν ἐκ τῆς Αριστούρας Romanos armis et jure belli id amississe respondit. Et cum Chaganus ad huic modum familiā-

ΚΕΦΑΛ. Α'.

ΔΙΕΞΟΔΙΚΩΤΕΡΑ διήγησις περὶ τῆς Ἀδίρων γε-
ρεαλογίας· καὶ δτῶς ἐκ τῆς ἔω εἰς ἐπόπειρα
διέβησαν· καὶ περὶ τοῦ δρονὸς τοῦ Ἰκύρ· καὶ
περὶ τῆς Περσικῆς παλαιᾶς πολιτείας· ἐτι δὲ
καὶ πρὶν τῶν πόλεων τῆς Ταγανύσου καὶ τῆς
Κονδύλων, διελέγοντες τὴν Μικεδόνα κτλούσαι Ἀλέ-
ξανδρόπορον.

Ἐπεὶ δὲ τῶν πρὸς τῷ Καυκάσῳ Σκυθῶν καὶ τῶν τριῶν· Βορὲῖσθαι τετραρμένων μνεῖσαν ἐποιησάμην, φέρε τὰ πατρικολουθηκότα τούτοις ὡς περ ἐμβόλιμά τινα διηγήματα, εἰ καὶ τῇ ἴστορίᾳ μὴ πρόσφορα, προεκθύμεθα. Πρὸ τούτων δὲ τῶν ἐναυτῶν Χαγδανὸς δὲ πρὸς τῇ ἔψι ὑπὸ τῶν Τσούρκιων ὑμνούμενος, τὸν τὸν Ἀθέελῶν ἐθνάρχην, ἄλιος δ' ἂν τις τῶν Ἐρθραῖς λεγομένων ἐρεῖ, κατεχάρατο; νικήσας, τὴν τοῦ ἔθνους ἀρχὴν περιβάλλεται. Ἐπὶ μέγα τε ίσην τῇ νίκῃ ἀρθεῖς, καὶ τὸν Σεμεισχαγὸν σύμμαχον ποιησάμενος, καὶ τὸ τῶν Ἀθέρων ἔθνος ὑποχειρίων καθιεπτῷ· Ἀθέρων, οὐχ οὐδὲν τὴν Εὐρώπην καὶ Παννονίαν προστικεῖν ἐλαχίον· φευδωνύμως γέρε οὗτοι τούνομα περιέθεντο, πρεσβυτέραν τὴν διφιξίν τῶν Μαυρικίου χρόνων πεποιημένοι. Ὁθεν δὲ καὶ τὸ γένος ἔλκουσιν οὗτοι, μικρὸν ὑπερον λέξων. Τῶν γανὸν Ἀθέρων ἡτεθήντων Χαγάνῳ, πρός τοὺς κατάχοντας τὴν Ταυγάστη ἐποιήσαντο τὰς ἀποφυγάς. Ἡ δὲ Ταυγάστη πόλις Τσούρκων ἐπιφανῆς· καθέστηκε δὲ αὐτῇ Ἱδοῖς δμορος· ὃν τὸ ἔθνος διλκιμώτατον μάλιστα, καὶ τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμενήνην ἔθνετιν ἀπαράμιλλον. Ἐκείθεν δὲ πρὸς τὸ ἀγχιστεύον τὸν Μουκριτῶν ξενται. Πολλὴ δὲ ἐκείνων ἀλλή καὶ μελετήματα πρὸς κινδύνους διηνεκῆ, γενναίως μάλα ἐγκυρτερούσης τούτοις αὐτῶν τῆς ψυχῆς. Οὐ δὲ Χαγᾶνος ἐγχειρῶν καὶ τὸ τίν Σογδὺ Εύνος χειροῦται Ισχυρότατον ἀπάντων καὶ πολυανθρωπότατον· δι περὶ τὸν Τίλλ ποτειμὸν νέμεται, δι Μέλανα Τσούρκοις καλοῦσιν· διοι παλαίτατοι ἀρχοῦντες· Οὐδὴρ καὶ Κουνοὶ ὄνομά, οντει· ἀφ' ὧν καὶ τινα τῶν ἔθνων οὐτα κλήσεως ἔτυχον κληρωσάμενα τὴν ἐπωνυμίαν. Τοίνυν Ἰουστινιανοῦ τὰ ἐκῆπτρα διέποντος ἐκ τῶν πάλαι φυλάρχων μοιράτις ἀποδράσασ, προσφοιτῷ τῇ Εὐρώπῃ, οἱ καὶ Ἀθαρας ἔκυτοις κατωνόμασαν· καὶ τὸν τὴν τὴν Χαγάνου προστηγορίᾳ ἐσέμνυναν. Ὁταν δὲ τῶν ἔθνων Ούννικα, Βαρσητή καὶ Ούνιγούροι καὶ Σάδιροι, τῶν ἐκ τοῦ Οὐάρ καὶ Γουνί· ἀπόμοιραν αὐτοῖς πλησιάζουσαν ἰθεάσαντο, εἰς δέος ἐνέπιπτον μέριστον, οἰδεῖνοι Ἀθέρων· ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς ἐνήμησαν τῷ χώρῳ· καὶ διὰ τοῦτο δύνοις τούτους διεισιάμενοι, δι' αὐτῶν τὴν Ἀλδανίαν κατέσχον. Οἱ δὲ φυλαδέες ἐκείνοις συνιδύντες τυμφέρουσαν σφίστην πρωτανυμίαν, Ἀθαρας τοῦ λοιποῦ ἐκτούς κα-

(1) *Populi qui hic commemorantur prope omnes in Pannoniis considerunt. De Abaribus sive Saberis, dubium non est, qui Sabariae nomen relinquunt. Verum Slavorum lingua, etiam nunc Pan-*

Expositio longior per digressionem, de Abarum origine, ut ex Oriente in Occidentem transierint. Et de Monte Icar, et de veteribus Persarum moribus et institutis: item de urbibus Tagaust et Chubdam, quae ab Alexandro Macedone conditae esse feruntur.

Quandoquidem autem Caucasiorum, atque item Borealium Scytharum mentionem intulimus, age quae consecuta sint, perinde atque adjectitiae narratones, quamvis ad historiam non pertineant, exponamus. Ante eos annos Chaganus, qui in Oriente a Turcis laudibus celebratur, Abdclarum, (plus autem, Ephthalitarum dixerit) gentis princeps fortiter debellato, populi ejus imperium sibi sumpsit. Ea Victoria magnopere elatus, et Steueischagano socio sibi belli ascito, Abarum quoque nationemditioni suæ subegit: non eorum Abarum qui in Europa et Pannonia sedes cuperunt, falso namque sibi isti nomen id usurparunt, cuius ante Mauricium tempora eo advenissent. Unde vero et ii genus ducant, paulo post dicam. Itaque Abaribus a Chagano devictis, ad eos illi, qui Taugast tenuere, confugernit. Est autem Taugast civitas Tureorum perquam celebris, Iudis finitima, cuius populus omnium est fortissimus, gentem in universo orbe, quæ ei comparetur, non habens. Inde vero ad vicinam nationem Mueritorum venerunt, cui et ipsi nationi magnum est robur, et continua ad pericula, quæ magnis animis fortiter sustinent, studia. Chaganus porro gentem quoque Sogor aggressus sublegit, robustissimam et populosisimam. Hæc ad annum Til accolit, quem Turci Nigrum, et antiquissimi principes Udr et Cunni nominarunt: a quibus nominibus quedam etiam gentes appellationem sunt sortitæ. Porro Justiniano imperante, ex antiquis ejus gentis optimatibus pars quedam proscutiens, in Europam venit. Hi Abaræ seipsos nominarunt, ducemque suum Chagani cognomento exornarunt. Sed enim populi Iluanici Barselt et Uniguri et Sabiri, ubi partem gentis Var et Guni appropinquare sibi viderunt, in timorem maximum inciderunt, Abaræ illos formidatos (1), in regionem eam venisse rati: eamque ob causam muneribus eos invitarunt, et per ipsos Albania potiti sunt.

847 Et fugitiivi ipsi animadvertentes, commodam sibi eam appellationem esse, Abaræ deinceps seipsos nominarunt. Inter Scythicas namque nationes ea gens longe bellicosissima, et ad excursiones facientes aptissima esse perhibetur. Ad hodiernum sane usque diem Pseudabares isti ge-

no sive Hungarus dicitur. Uri et Urzi Hungari sunt. Unigri ipsissimi Hungari sunt. Cunorium nomen et geus ipsa nunc quoque Hungariæ partem retinet, etc.

teris ortu divisi, partim ab Var, partim a Chunni appellationem habent. Posteaquam autem de rebus Psuedabarum diximus, ad historiam contexendam redeamus. Ogorlia igitur devicto, et Tucoch gentis Princeps ore gladii a Chagano sublato, una cum hoc, nationis ejusdem cæsa sunt triginta myriades, ita ut continuata interemptorum cadavera dierum aliquot inhibuerint iter. Cum vero hac tam præclara Chagano obtigisset victoria, civile inter Turcos coortum est bellum. Siquidem Turun quidam Chagani cognatus, res. novas molitus, copias magnas contraxit, quibus Chagano congressus superior fuit (!). At ille aliis tribus Chaganis in societatem belli vocatis, contra tyrannum progressus est : et pugna ad castellum Icar commissa, inter cardes multas tyrannum intererit, et distinctionem suam recuperavit. Victoriae ejus gratulatio cum aliis principibus, tum Mauricio ipsi est significata. Præcium gratulationis ejus tale fuit : « Romanorum imperatori magnus despotus septem gentium, et septem orbis terræ climatum dominus. » Enimvero montem Icar, aureum Persæ vocant, orientem versus situm, propterea quod frugum est feracissimus, pecoribusque et jumentis frequentissimus. Persis autem lex est, ut potentissimo Chagano aureum hunc montem concedant. Idem duabus hisce rebus prorsus se gloriantes effevrunt, quod nunquam epidemiam pestilentiam viderint, et quod rari in regione eorum sint terramotus. Terram autem Caath et Sogdoanem concussiones et pestilentias experiri dicunt. Turci sane summopere ignem colunt, acrem et aquam honorant, terram hymnis celebrant, et eam solam adorant, Deumque, qui cœlum et terram condidit, nominant : cui etiam equis, lobus, et ovibus sacrificant. Sacerdotes quoque habent, qui de rebus futuri divinare existimantur : apud Medos vero septem populi ordines, res præcipuas expediunt. Et lex antiqua partiri aliter negotia non permittit.

848 Qui enim Arsacidarum ordo dicitur, regnum apud se retinet, et regi diadema imponit. Ordo alias rei militari præest : alii politia curæ est. Alius controversias de quopiam, quod arbitrio judice indigent, inter ambigentes exortas decidit. Quintus populi ordo equites regit. Qui hunc consequitur, tributum a civibus et subditis exigit, et regio arario præest. Septimus regis equos curat, et vestem militarem servat. Hasce leges in aula regia Darium qui Hystraspis dictus est, sacrasses ferunt. Ceterum ea ætate Turci illi ex Var et Chunni profugientes, in Europam venerunt, et se Abaribus, qui sub Chagano erant ad decem ipsi millium numerum pertingentes, conjunxere. Turcorum autem orientalium Chaganus bello civili consecuto, prospera res administravit, et missis ad incolas Taugast legatis, sœdus cum illis legitimum initit, regnumque suum pacavit. Princeps vero in Taugast,

A τωνύμαζον. Λέγεται γάρ τοῖς τῶν Σκυθῶν Ἐθνεσ: τύπο μᾶλιν τὸ φῦλον ἐντρεχέστατον καὶ πολεμικώτατον εἶναι. Αὐτέλει τοι καὶ μέχρι τοῦ δεῦρου οἱ Φευδάνερες εὗτοι τῇ τῶν γενῶν ἀρχῇ διῃρηνται· οἱ μὲν γάρ ἐκ τοῦ Οὐάρ, οἱ δὲ ἐκ τοῦ Χουν: ὄνομάσονται. Ἐπει ὃς τὰ τῶν Φευδανάρων ἡμέντον εἰρηται, ἵπτο τὴς Ιστορίας συνεχές ἐπανέλθωμεν. Ὅγορίτες τούτου νευκημένου, καὶ τοῦ Τουκόδη ἐθνάρχου στό ματι βομβαῖς πρὸς Χαγάνου ἐκδιδούμένου, σὺν τούτοις, ἀναρούνται τῆς αὐτῶν φυλῆς μυριάδες τριάκοντα, ὡς ὅδον τμεροῦν ἐπέχειν τὴν τῶν πεπτωκῶν σωμάτων συνέχειαν. Τῆς δὲ νίκης ἐπιφανῶς τοιστῆς τῷ Χαγάνῳ γεγενημένης, ἐμφύλιος τοῖς Τούρκοις ἐπιγίνεται πόλεμος. Τουρσίν γάρ τις Χαγάνῳ τῷ γένει προσήκων, νεωτερίζειν ἐπεῖδε. B καὶ δυνάμεις μεγάλας ἀθροίσας, Χαγάνου ἐπικρτέστερος ἦν. Ἐκεῖνος δὲ ἐτέρους τρεῖς Χαγάνους ἔταιρις ζάμενος, ἐπεις τῷ τυράννῳ καὶ πρὸς τῷ Ἰχάρῳ χωρίψει συμβαλών, κτενεῖ τὸν τύραννον φύσου πολὺν προελόντος, καὶ τῆς ἰδεῖς αἵρεις χώρας καθίσταται κύριος. Τὰ δὲ ἐπινίκια τοῖς τε ἀλιοῖς καὶ Μαυρικίῳ διεμηνύετο, ταῦτα ἐν προσιμοίοις γράψας, « Τῷ βασιλεῖ τῶν Ψωμαίων δέ μέγας δευτέρης, ἐπτὸ γενῶν καὶ κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης ἐπτά. » Τὸ δὲ δρος τὸ Ἰχάρῳ γρυποῦν οἱ Πέρσαι καλοῦσιν ἐπὶ τὰς ἀνατολίκες ἔσοντὴν ίδρυσιν. Οὕτω δὲ καλεῖται διὰ τὸ διψήλες τῶν ἐν αὐτῷ φυομένων καρπῶν, καὶ διὰ τὸ κατάκομον εἶναι θρεμμάτων καὶ νωτοφύρων ζῶντων ἐς μάλιστα. Νόμος δὲ Πέρσαις τῷ ἐπικρατετέρῳ Χαγάνῳ τοῦ χρυσοῦ δροὺς παραχωρεῖν. Δυσὶ δὲ καὶ τούτοις ὡς ἐπίπεν Πέρσαι μεγάλανχούσι, τῷ μηδέποτε λοιμῶν ἐπιδημίαν θεδούσι, καὶ τῷ σπάνιν σεισμῶν κατὰ τὴν ἐκείνων εἶναι χώραν. Τὴν γε μήν Καβού καὶ Σογδονήν καὶ σεισμῶν καὶ λοιμῶν ἐν πειρά γενέσθαι φασίν. Οἱ δὲ Τούρκοι μάλα ἐκτόπισας τιμῶσι τὸ πῦρ. « Άέρα δὲ καὶ θάρωρ γεραίρουσι· γῆν δὲ ὑμνοῦσι, προσκυνοῦσι δὲ μόνη ταῦτη· καὶ θεὸν ὄνομάζουσι τὸν τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν πεποιηκότα· ὃ καὶ θύσιαν ἴππους, βόας καὶ πρόβατα· καὶ λεπίς κεκτημένοι, οἱ καὶ τὴν τῶν μελλόντων δοκούσιν ἐκτίθεσθαι προαγόρευσιν· δῆμοις δὲ ἐπὶ τὰ παρὰ Μήδοις αἱ τῶν πράξεων τίμιαι διαλύνονται· νόμῳ πρεσβύτῃ μὴ ἀλλως εἰωθεῖ κληρονομεῖσθαι τὰ πράγματα· τὸν μὲν οὖν Ἀραζίδην ἐπιλεγμένον δῆμον τὴν βασιλείαν κατέτειν, καὶ τοῦτον περιβάλλειν βασιλεῖ τὸ διάδημα· ἀλλοι δὲ δῆμοι τῇ πολεμικῇ προσετάναται συντάξεως. Καὶ ἐτέρῳ αἱ πολιτικαὶ φροντίδες ἀνάκεινται. « Ετερος δὲ τὰς διαφορὰς διαλύει τῶν περὶ τι καταστατίζοντων καὶ διαιτητοῦ δεομένων. » Οἱ δὲ πέμπτος ἔγειται τῇ Ιππου· τὸν δὲ μετὰ τοῦτον φορολογεῖν τὸ ὑπέρκον, καὶ τὸν βασιλικῶν τιμείων ἔχορον περιφεύγει· τὸν δὲ ἔδομον, κτενεύσαται συντάξεως. Καὶ διεμένει τοιστούτοις τοῦτον τὸν οὐρανὸν οὐρανὸν, οὐρανὸν τοῦ Υπατάπου τουτού τὸν νόμον ἐν τοῖς βασιλείοις ἐντεμπνίσαντο.. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον, ἐκ τῶν Οὐάρ καὶ Χουνι Ετερος τῶν Τούρκων ἀποδράτες

(1) Confundi videntur hic Persarum et Turcorum nomina.

καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην γενόμενοι, τοῖς περὶ τὸν Χαγδὸν Ἀδάροις συνάπτονται ἐς δίκαια γλιάδας ἡριθμημένοι. Ὁ δὲ τῶν εἰς ἑω Τούρκων Χαγδὸν, τὸν ἐμφύλιον διαλυσάμενος πέλεμον, εὐδαιμόνως ἔχειραγώγει τὰ πράγματα καὶ πρὸς τοὺς ἐποίκους τῆς Ταυγάστης διαπρεβευμένος, εἰθεῖας ἐποιεῖτο συνθήκες, ἀστεξίαστον τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν καθίστων· ὁ δὲ τῆς Ταυγάστης ἀρχῆς Ταξίαν δυομά τελήρωσατο, διπερὶ τοῦ θεοῦ Ἑλλήνων λέγοι φωνῇ. Ἀστεσίαστος δὲ τῷ κλιματάρῃ αὐτῆς ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ γένος ἀπαν τὴν ἡγεμονίαν παρέκειται· θρησκεύσουσι δὲ ἀγάλματα. Νόμοι δὲ παρ’ αὐτοῖς δίκαιοι, καὶ σώφρων βίοις διαπαντός. Ἀλιτος δὲ νόμος αὐτοῖς μή χρυσῷ καλλωπίζεσθαι ἄρδενας, κατέπερ χρυσῷ πολλῷ καὶ ἀργύρῳ περιαντλουμένοις τῷ ἐπωφελῶς ἐμπορεύεσθαι. Διορίζει δὲ ταῦτην ποταμὸν, δυσὶ μεγίστοις θυνεσι μεσιτεύων ἀντιθέτοις ἀλλήλοις· ὃν τῷ μὲν ἰσθής μέλαινα, τῷ δὲ ἐτέρῳ κοκκινόφως. Πολέμου δὲ νόμῳ τῷ μέλαινα διαπεραιώσμενοι τῷ τὴν ἐρυθρὰν ἡμφιεσμένῳ ἴσωθητα συνιστησι πόλεμον· καὶ νιανικῶς τῆς ὅλης ἡγεμονίας τὴν ἀρχὴν ἐκλήρωσατο Μαυρικίου ἡγεμονεύοντος. Τὰ δὲ γύναια τῶν ἑκείσες βασιλευόντων ἐκ χρυσοῦ πεποιημένας ἔχουσι τὰς ἀρματάξας, ὑπὸ ἐνὸς ἐλκομίνας· βοῦς, ἐκίστου κεκοστριμένου πολυτελῶς· ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου μέγα τείμου. Εἰσὶ δὲ καὶ χαλκοῦ τεῖλοι· βουσὶ χρυσοκόλλητοι. Ὁ μὲν οὖν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ταυγάστης ἀνειληφὼς ἐπτακοσίαις γυναιξὶ κατεπανυγίζετο. Τὰ δὲ γύναια τῶν περιφανεστέρων ἑκείσες ἀνδρῶν ἀργυραῖς κέχρηνται ταῖς ἀρματάξις. Τὴν δὲ Ταυγάστην ταῦτην κτίσσει φασὶν οἱ βάρβαροι τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον, ἐπιγίνχα τούς τε Βακτριανούς καὶ τὴν Σογδανήν ἐδυλώσατο, δίκαια καὶ δύο καταφέξας ἐν αὐτῇ μυριάδας βαρέσσων. Δείμασθαι δὲ καὶ δλῆγον πόλιν ἀπὸ σημείων ταῦτης ὀλίγων φασὶ τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον, ἢν λουδόνων ἐνομάζουσιν· ἡς τὸν ἡγεμόνα τεθνήκεια νόμος ἐκράτησεν ὑπὸ τῶν γυναιών πενθείσθαι διηγεκώς· καὶ μηδέποτε τὸν τάφον ἀπολιπεῖν, μέλανα ἡμφιεσμίνας, καὶ ἥρῳ τὰς τρίχας ἀπορρίπτοντας. Δύο δὲ μέγιστοι ποταμοὶ τὴν Χουδόνα διειλήφασσιν· ὃν αἱ δύοις καὶ κυαναμήγυνταις λευκοῖς τὸ σῶμα τὰ μάλιστα· ἐν οἷς καὶ σκώληκες οἱ τὰ Σηρῶν νήματα πλέκουσι πάνυ πολλοῖς. Ἐναλλάξ καὶ ποικίλην κεκτημένοι τὴν χρόνον. Φλοτίμως δὲ ἀσκοῦσσον οἱ βάρβαροι τὴν περὶ τὰ τοαῦτα ζῶα φλοτίμιν. Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα εἰρήθω. Καὶ ταῦτα δὲ οὐκ ἀπλῶς διηλύον· ἀλλ’ ἐπεὶ ἐμελῶν τῇ ιστορίᾳ μίγιστά τινα περὶ τε τοῦ τῶν Ἀδάρων ἔθνους καὶ τοῦ σφῶν ἀρχηγῶν Χαγδόν διεξέλθειν, ὑπερψύνως εἰργασμένα τῇ τοῦ Λόγου μητρὶ, τούτου χάριν κάγὼ μικρόν τι παρεξιών διεξήλθεν. Ἀλλ’ ἐπὶ τὴν νίσσαν πάλιν τὴν ιστορίαν ἀγάγωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΛΑ'.

Περὶ ὧν Μαυρικίος ἐπὶ τῇ σορῷ τῆς ἀρίστης καὶ πυρευσθήμου μύρευσος διεπράξατο Ευφημίας.

Δώσω τοινυν τῷ λόγῳ, δι Μαυρικίῳ ἐπὶ τῇ πανευφήμῳ μάρτυρι Εὐφημίῳ γεγένηται· ᾧ θύμια γάρ τις εἰσῆγε τῷ βραστοὶ ψυχῇ, σμικρολογείσθαι περὶ τὰ ταῦτα ἐξαστια οὐσύτα, καὶ φεύγοντας ἀν-

A Taisan nomen sortitus est, quod lingua Graeca Dei filium sonat. Pacatum et seditionibus vacuum regnum regionis ejus princeps obtinet, propterea quod genus tota administrationem ei deserre solet. Status colunt, leges apud eos justae sunt, vitam sobrie semper degunt. Constitutionem sacrosanctam habent, ne quis virorum se auro exornet, quamvis auro et argento propter commoditatem mercimoniorum abundant. Disterminat eam ditinam annis, inter duos maximos inter se dissidentes populos fluens, quorum alteri nigra, alteri coccinea vestis est. Qui aro amictu gaudent, flamine trajepto rubram gestantibus vestem bellum intulerunt, et fortiter imperium omne obtinuerunt, quo tempore Mauricius Romanum imperium administravit. Conuges ibi regum aureos currus habent, qui a singulis bobus trahuntur. Boves isti auro et magni pretii lapillis splendide sunt ornati. Eisdem freni quoque auric sunt. Et qui regnum in Taugast suscepisset, cum septingentis feminis noctem totam consumebat. Uxores autem illustrium ibi virorum argenteis pilentis utuntur. Porco Taugast urbem condidisse Alexandrum Macedonem, Barbari dicunt, cum Bactrianos scilicet et Sogdianos 849 subegit, duodecim Barbarorum myriadibus in ea combustis. Aliam quoque urbem non ita multis milliariis inde dissitam, idem Alexander statuisse fertur, quam Chubdam vocant. Cujus praefectum mortuum, lege hoc ita jubente, conjuges ejus perpetuo lugent, neque uxorum a sepulcro discedunt, pulla veste induit, et capite novacula raso. Chubdam duo maximi annes dividunt, quorum ripis cypressi frequentes imminent. Multi in ea regione sunt elephantes. Mercimonia autem cives cum Indis exercunt, corpore quam maxime candidis. Sunt ibi quoque vermes quam plurimi, illa Serum nentes, multiplici et vario colore. Eos Barbari magno studio curant. De his hactenus: quae quidem non frustra exposui. Cum enim de Abarum gente, et eorum duce Chagano dixerim, ut ille propter Alexandri martyris male tractatas reliquias, pœnas dederit, et rem maximam mirifice a Verbi matre gestam hic commemoraturus essem, eam ob causam paululum a proposito digressus, haec retuli. Sed jam historiam nostram ad carceres ipsos revocemus.

CAPUT XXXI.

Quæ Mauricius ad tumulum sanctæ et inclytæ martyris Euphemiae fecerit.

Hoc loco autem, quid Mauricio in celeberrima martyre Euphemia acciderit, dcam. Iners namque cogitatio imperatori incesserat, ut anxiæ nimis de ingentibus ejus miraculis inquireret, et fallaciam

homini prodigia ab ea edita esse putaret. Ex adverso enim Constantinopoli inclita Chalcedonensem civitas sita est, ubi sane templum quoque est magnifice constitutum. Diximus autem non ita dudum, sacrosanetas ejus reliquias olim in hoc ipso templo, in urna marmorea repositas esse. Atque in ejusdem memoria, miraculum insigne, 850 atque eis qui id non viderunt, prope incredibile fieri solere. Ex quo enim illa in martyrii studio decurrit, et corpus ejus in monumento conditum est, ipso passionis ejus die, in conspectu omnium, loci ejus episcopus, spongiis quibusdam ex defunctae corpore sanguinis liquorem haurit. Sanguinem sane veluti ab recens cæso corpore vulnerum tabo mistum, et unguentis quibusdam ex scipsis natus temperatum cernas, quem exiguis vitreis vasculis episcopus exceptum atque divisum, turbæ advenienti donat. Illoc igitur auditum, sicuti dixi, animi quadam recordia in dubium vocans Mauricius, cum tempus appeteret, argenteum cratum ex sepulcro detrahit, et imperiali signo monumentum martyris obsignat: sic enim hoc incredibilitatis volebat audacia. Postquam autem tempus ipsum quod debebat, advenit, curiose mysterium indagat, accuratiusque experimento sollicito miraculum explorat. Ecce tibi vero rursum, sicuti antea, sanguis unguento conditus, instar rivuli e monumento promanat, et spongiæ sanguine suaveolenti pinguescunt. Et martyr ipsatum, ut prolixius sanguinis fons proflueret, fecit: atque illa ad hunc modum imperatoris incredibilitatem eradiens, castigavit. Ipse autem digitis sanguini admotis, eoque humore delibutis, seipsum sanctificando conspersit: et recipsa, ut id crederet, persuasus, deinceps cum admiratione laudes suas clara voce martyri tribuit.

CAPUT XXXII.

De insigni miraculo, quod ad monumentum Glyceriae martyris unguento scaturiens, ad Heracleam Perinthi accidit.

Minime vero abs re fuerit, si celeberrimæ martyris istius prodigio, admirandæ Glyceriae, et ipsius martyris, miraculum conjunxero. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, obsecro loco natus, in bonis lamen disciplinis admodum educatus, manifesto in impostorum et maleficorum barathrum demersus esse deprehensus est. Incantatori huic et mago argentea fuit pelvis, in qua detestandum cruentum excipiens, per eum execrandus ipse cum apostatis virunitibus colloquebatur. Vasculum id necessitate flagitante argentariis vendidit. 851 Qui pretio numerato lanceam eam receperunt, venalemque et ipsi pro foribus cuivis prætereunti emendi liberam facultatem facientes proposuerunt. Accidit autem, ut Perinthius antistes Byzantii esset, et pelvum eam, ita ut venundabatur, compararet. Itaque cum vasculo empto se in sedem suam recepit, et ob reverentiam unguentii martyris Glyceriae, sublato priore vase æneo, argenteum illud reposuit,

A θρώπων εἶναι τὸ πέρι ἔκεινην τεράστιον ὄφετο. Ἀντέπεραν γάρ τῆς Βυζαντίου ἡ περιώνυμος Χαλκηδονίων ὅρυται πόλις· οὐ δὴ καὶ νέως μεγαλοπρεπὲν; τεκημένος ἐστιν. Εἰρηται δὲ ἡμῖν οὐ πάνυ πέρδων, καὶ τὸ πανερον ταύτης λεῖψαν ἔκπειται τῷδε τῷ στρῶ καθεστάναι ἐπὶ λάρνακος μαρμάρου πεποημένης. Ταύτης δὲ τῇ μημή καὶ σημείον παράδοξην, καὶ τοῖς μὴ τεθεαμένοις σχεδὸν ἀπίστον ἐπιγνωσθεῖ. Ἀφ' οὐδὲ γάρ τὸ τοῦ μαρτυρίου διήγυνεσσε στάδιον, τῷ τάρῳ κειμένου τοῦ σώματος, κατὰ τὴν τύμπανα τῆς τελειώσεως, ἐπ' ὅγεις πάντων δὲ τὴν αὐτῆς λεπτικήν ἀξίαν κεκληρωμένον, σπέγγοις; τιοῖν ἀπὸ σώματος τεθνεώτος πηγὰς αἰμάτων ἥρμετο καὶ εἰδεῖς δι' αὐτοὺς νεοσφργούς; σώματος λιχτροὶ τρυμάτων ἀναμεμιγμένα τὰ αἷματα, μύροις αὐτοφυέσταις: συγκεκραμένα τιαί· καὶ τοιτῶν τὰς διανούσκες ἐπὶ σκευῶν ἐξ ὑέλου πεποιημένων μικρῶν, τοῖς δχλοῖς τὸν λεπέα ποιούγενον. Τούτο τοινύν ὡς εἴρηται τὸ ἔξακουστον βαθυμίᾳ ψυχῆς διαπεπτών δ Μαυρίκιος, τοῦ καροῦ προσινότος, τὸν ἀργύρεον ἀφηρεῖται κάσμον τὸν τάφον, καὶ ταῖς βασιλειαῖς περιεφρύρει αφραγῖσι τὸ μνήμα τῆς μάρτυρος. Οὗτω γάρ τὸ τῆς ἀπιστίας θράσος ἐθεύλετο. Ἐπειδὲ δὲ προσήκων ἔνειστηκε καὶ πρότερος, περιειργάζετο τὸ μυστήριον· καὶ τὰ τοῦ θαύματος ἐξετάζων, βασάνῳ ἀκριβεῖς ἐδοκίμαζε. Καὶ πάλιν ὡς πρέπεον μεμυρημένων αἰμάτων ἀπὸ τοῦ μνήματος; ἐπηγαγόν ποταμοῖ, τῶν σπέγγων αὖθις; πιενούμενων εὐώδιας ἐν αἷμασι. Καὶ τότε μᾶλλον ἡ μάρτυς πολλαπλασιώ τὴν ἔκροιαν τὸν αἷματων ἐπηγάγει. Ἡ μὲν οὖν οὔτε τοῦ βασιλέως ἐπικινδυνάρχει τὸ δαιστόν σωφρονίσουσα· δὲ δὲ αὐτοκράτωρ τοῖς αἷμασι τοὺς δικτύλους προσήγει· καὶ διαβρόχους ποιῶν, ἔκαυτὸν ἀπανταχοῦ καθηγίζει. Καὶ πεισθεὶς ἐκ τοῦ πράγματος, τὸν λοιπὸν τῇ μάρτυρι τὸν αἰνὸν διεπρυσίων; ἀνέπειπεν ἐκπληττόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'.

Pirpl τὸν γεωρέου παριδέξου θαύματος ἐπὶ τῇ μυροδόχῃ Γλυκερίᾳ τῆς μάρτυρος ἀπὸ τὴν Πειρίνθου Πράκτειαν.

Οὐκ ἀπὸ δὲ ἦν μοι κατιροῦ γένοιτο, εἰ καὶ τὸ συμβόλινην τῇ θαύματη Γλυκερίᾳ καὶ μάρτυρι, τῷ τῆς πανευρήμου τεραστίῳ συνάψῳ. Ἀνήρ γάρ τις Πειρίνθος τὴν κλήσιν καὶ τῶν ἀσθμάτων βιούντων, παιδεῖται, δὲ δὲ τὸ πλείστης μετειληγών; Εἰπεὶ τὸ τῶν γοήτων βάρβορον ἐνεγκλεῖ, ἔνθεν κατάφωρος γίνεται. Τούτῳ τῷ γένηται ἀργύρεος ἐνήν λεκανί; ἐν δὲ τῇ ἐναγή γε καὶ μετασυνθροίζων, ταῖς ἀποστατικαῖς δὲ αὐτῶν δὲ ἔξαγιστος προσωμάτεις δυνάμεις· ταύτην οὖν τὴν ἐξ ἀργύρου δεξαμενήν ἀνθράσιν ἀργυρον ἐμπορευομένοις χρείς ἀναγκαῖς καλούστης ἐπιπρασκεῖν. Οἱ μὲν οὖν τὰς τιμὰς καταθέμενοι τὸ σκεῦος ἐλέμποντο· καὶ αὖ οὗτοι πρὸ τῶν θυρῶν τὸ σκεῦος ἐτίθεντο, δεδιαν διδύνετες παντὶ τῷ παραπορευομένῳ ωνήσασθε. Διατριβοντι δὲ οὖν ἐ; Βυζαντίου τῷ τῆς Πειρίνθου ἀρχιερεῖ, δινοιν ἐκεῖνῳ τῇ λεκανί γίνεται πρᾶς ἐκπλήσσεις ἡρημένη· καὶ δὲ μὲν οὐ ἐπρίατο σκεύουσι τὸν οἰκεῖον κατελάμβανε θράσον· αἰδοῖ δὲ τῶν μύρων Γλυκερίας; τῇ μάρτυρος, δὲ τερεύς; τὸ

πρώην χάλκεον ὑπαίλαττων σκεύος, τὸ ἀργύρεον οὐκέτι θήσα, τῇ λατρείᾳ τῶν θεοφύτων μύρων τοῦτο μάλα δὴ προσῆκον οἰδένεος. Καὶ ὁ μὲν οὗτος ἐποιεῖ· δὲ ποταμὸς τῶν μύρων ἀνείρετο. Ἡ γέρα μάρτυρος βθέλυτομένη τὸ μύσος τὴν χάριν συνέστελλε· μηδὲ γάρ εἶναι θεμιτὸν δινικερούς ἐλεγε καὶ σιγῶσα τὸ καθαρὸν τοῦ μη καθαροῦ ἐφάπτεσθαι. Τοῦτ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γινόμενον διερεύς διεγνούς, ἐν δεινῷ ἐποιείτο· καὶ φροντίσαις ποικίλαις διεδονεῖτο, εἴγε δι' αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία τοῦ τοσούτου χρησύει καλοῦ. Ἔνθεν τοις καὶ πρὸς δάκρυα καὶ δεήσεις χωρῶν, κατελιπάρεις θεόν λύσαις τοῦτο τὸ δύνθης καὶ τὸ μυστήριον ἀναβεῖται τοῦ πράγματος· καὶ γε Θεοῦ καλῶς ἀποστραφέντος τὸ μύσος, καὶ τὴν ἄγνοιαν ἐνδέκας οικτείραντος, κατάδηλα δι' ὀνείρων τούτων τὰ τῆς δεξαμενῆς ἐποιείτο βθέλυγματα. Καὶ παραχρῆμα τὴν ἐκ ἀργύρου φάλαντην ὑπεξῆγεν ἔκεινην· τὴν δὲ χαλκοῦ πρεσβύτιδα, λάτριν αὐθίς ὡς ἀγνῆν προστίθησι τῷ σεβάσματι οὐα παρθένον καὶ ἀγραντον. Καὶ δῆτα βλύσει παραυτίκα πάλιν τὸ μύρον, καὶ τῶν θαυμάτων ἡ χύσις αὐθίς πηγάζει. Στηλιτέεσται δὲ διαπρυσίων τὸ βθέλυγμα· καὶ ἡ πόλις τὴν σφετέραν αὐθίς περιβάλλεται δόξαν. Τούτο εἰς ὡτα τῷ κρατοῦντι ἀνενεγθὲν διὰ τοῦ τῆς πρώτης ἐπειλημένου ἀρχῆς· Ἰωάννης οὖτος δὲ Νηστευτής ἦν· καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν τῶν καταδίκων φόνον ἔξαφθεις ὁ κρατῶν, τοῦ βασιλέως μεταμέλειρ καὶ μετανοιαὶ ἴσασθαι βουλομένου τὸ ἔγκλημα, δικαστήριον μέγιστον συναθροίζεται· καὶ γοήτεων πληθὺς ἐμφανίζεται· οἱ καὶ δεινῷ περιπλακέντες ἀφύκτω, ἔκεινοι μὲν πρὸς κόλασιν ἔξειδόντα, τὰς προσηκούσας ποινάς εἰσπραξόμενοι· δὲ διὰ Παυλίνος, ἔνιλφ πρὸς τὸ δάναντας κεχηνότι ἀνασκολοπισθεῖς, αἰσχρῶς τὸ ζῆν ἀπορρήγνυσιν· πρότερον τὴν τοῦ παιδὸς τελεαμένος σφραγήν· ἦν γάρ δὴ καὶ αὐτῷ μεταδόνες ἀρκούντως τῆς ἀνοσίαν μαργανεῖας τὰ τερατεύματα. Τούτο μὲν δὴ τοιούτον· δὲ δὲ καὶ διλο παράδοξον διεπράχθη κατ' ἔκεινο καιροῦ τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ διηγήσομαι.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ.

"Οτως δέξια δίκη μετήσει ποιήσει εἰσπραττομένη οἱ κατὰ τῆς ἀγρίης θεομήτορος βλάσφημοι κακίησαν γλώσσαν.

Ἐλληνές τινες ἐν τινι συμποσίῳ ἐπ' οἷκου τινὸς περὶ οἰνον ποιούμενοι τὴν διατριβήν, μετὰ τὸ ἀριστὸν ἐπει καὶ ἵκανως διάβροχοι τῷ πότῳ ἐγένοντο, ἐπειτα βλασφημεῖν ἐπεχείρουν καὶ λοιδορεῖσθαι τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ, τελευταῖν τῷ πότῳ σπούδασμα ἐποιοῦντο, διὰ δὲ τις ἐνοήσεις τῶν ἀτόπων διατωθάζοντες, καὶ τῷ τῆς οἰκονομίας μναστηρίῳ ἐπεγγέλωντες. Ἐπει δὲ τὸ ἀνόσιον ἔγνωστο, ἔκεινοι μὲν ἀπὸ ἀκολάτους γλώσσης ἀξίας εἰσεπράττοντο δίκαιας· δὲ τοῦ οἰκου δεσπότης, ἐνθα καθήμενοι τῆς ἀτόπου βλασφημίας ἐνεφοροῦντο, καίπερ οὐκ ἀμύντος, ὥν, τίτε μὲν, ὡς ἐγχωροῦν ἔκεινοι, διέδρα τὸν κίνδυνον. Οὐ πολλῷ δὲ οὐστερον, νυκτὸς; αὐτῷ κοιμωμένῳ, διαροή θεομήτωρ ἐψιστατεῖ· ἦν ἐρομένη ἀκριβῶς ἡ τις;

(1) In crucem scilicet.

PATROL. Ga CXLVII.

B cultui divinitus manantι unguenti id maxime convenire arbitratus. Atque ille quidem hoc sic fecit. Rivus autem unguenti constituit. Martyr enim ipsa piaculum tantum detestata, gratiam et donum id cohibuit. Haudquaquam enim fas esse, tacens etiam dicebat, ut mundum immundo contingere. Hoc postquam diebus plurimis fieri cognovit episcopus, oppido quam graviter tulit, variasque curas in animo ipse suo, quod ipsius culpa Ecclesia commoditate tanta orbari deberet, volutavit. Proinde ad lacrymas et preces conversus, Deo supplicavit, ut hanc rem tam gravem auferret, et facili ejus causam latenter ostenderet. Deus vero rite abominationem eam amoliens, et in scitiam misericordia legitime prosequens, antistiti in somnis lancis piaculum manifestat. Ille statim argentā phialam subducit, et priorem illam æream, perinde atque puram et quasi virginem atque immaculatam ministram cultui religioso restituit. Et ecce tibi dērepte unguentum rursum scaturit, et miraculorum latex denū exundat. Piaculum autem execrandum manifesto in apertum producitur, et non aliter quam in publicis columnis incisum propontur, urbique gloria sua redditur. Ea res ubi ad imperatoris aures, per primariæ sedis episcopum (Joannes is Jejunator erat) relata est, princeps ab eodem episcopo ad reos capitali supplicio persequendos excitatus est (nam is resipiscentia atque pœnitentia crimen corrigere voluit); judicium igitur maximum cogit, et maleficorum multitudo ingens producitur. Qui in gravein carcerem conjecti, ad supplicia, debitas persoluturi pœnas, traditi sunt. Inter quos Paulinus in palum summa parte hiantem (1) actus, turpiter vitam finit: cum prius cœdis filii sui spectator fuisse. 852 Siquidem et hunc abunde impie imposturæ et maleficiorum portentis imbuerat. Atque hoc ita est gestum. Quod vero præter opinionem omnem aliud a Verbi matre eodem tempore est actum, id quoque referam.

CAPUT XXXIII.

Ut dignas vindicta divina pœnas exegerit ab eis qui contra immaculatam Dei Matrem blasphemiam ausi sunt mouere lingua.

Græci quidam sive gentiles, in cuiusdam domo convivantes, et vino sese invitantes, post prandium, simul atque satis adbibebant, blasphemare et conviciis proscindere Verbi Matrem cœpere: postremum hoc compotationi adhibentes studium, ut quacunque aliquis eorum excogitare posset, absurdā atque indignā, per ea ridens œconomie et dispensationis salutis nostræ mysterio illuderet. Impietas ea postquam innotuit, illi quidem condignas petulantis lingue pœnas dedere. Adiūtum autem, in quibus confidentes gravi blasphemiae indulserant, dominus. a sacris nostris non alienus, tum quidem quod res ita tulerit, periculum effigit. Non multo vero post, noctu ei dormienti in

sommis Dei Genitrix astitit, cui diligentius, Ecquid A ειη, ἐπει γνωρίζειν διωμούσει, ἔκεινη τὸ τῶν θυρέων ἀπόπον ὑπεμίμηνταν. 'Ο δὲ ἵκετης ἄδλιος ἦν καὶ συγχωρεῖν ἰδεῖται, καὶ μὴ ἐκ τοῦ προχειρου ἀντιρεῖν πειρᾶσθαι, ἀλλ' ὑπολιπέσθαι μετανοίας χωρῆν. 'Η δὲ πειραγμέλλετο τοῦτο: αὐτῷ χορηγεῖν, καὶ μὴ νῦν διδόναι τὰς δίκαιας. Λύγω δὲ διν τῇ χειρὶ πειράζειν ἐψήκει, περικύκλῳ τῷ ἔκεινου γόνατα περιέγραφεν ὡπέρ διαχαράττουσα· καὶ οὕτω διαπραξιμένη, ἀπέπτη ἀφενῆς τοῦ λοιποῦ γεννημένην. 'Ο δὲ τὸν ὄντον ἐκτιναχάμενος, διαβράχγεντα εὐθὺς τῆς δλομελεῖας εὑρίσκει τὰ μέλη, καὶ τῷ λύγῳ διέγραψεν, αἴματος νεαροῦ ἀπορθέοντος· καὶ προτεθεὶς δημοσίᾳ, πᾶσας τὴν ἐνδικούν κρίσιν ἐξήγγελεν. Οἱ δὲ ἀκούοντες, αἰλον ἀνήγον τῷ παραδόξῳ Θεῷ, καὶ τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ οὗτω τοῦ τῶν Χριστιανῶν γένους ὑπερσπεζούσῃ, ἀστερίας, καὶ τρόπον ἔτερον τὸ συμπαθὲς ἐπιδεικνυμένη, καὶ παρὰ φύσιν αὐτῇ τὸ κολόσσειν, βιαζομένη, ὡς ἂν γε τὰ τῆς Ορησκειας ἐμπεδαεῖη.

B Qui vero id audierunt, laudes Ieo, propter tam inopinatum miraculum, cantarunt. Matrem itidem Dei celebrarunt, quae ita semper Christianorum genus tueretur, quæque novo quodam modo affectionem erga nos suam quamvis præter naturam ejus sit, ut quemquam puniat, vi quadam adacta ostenderet, ut scilicet religio nobis stabilis et firma esset.

853 CAPUT XXXIV.

De sancto Jounne Jejunatore, archiepiscopali dignitate Constantinopoli ornato.

Tum vero etiam hierarchia urbis Constantiopolitanæ Joannes (1), post episcopatus sui annos tredecim, ex hac vita decessit. Qui quod voluptates expugnarit, animique perturbationes cœrcerit, et imperium in ventrem exercuerit, Jejunator a Byzantii cognominatus est: vir ex idiotarum quidem ille et opificii non inhonesti ordine progressus, sed qui propter præstantem virtutem ad episcopatus fastigium sublatus sit. De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur, tum illud maxime celebratur, quod propter suam erga pauperes affectionem et misericordiam (2), pluribus ab imperatore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutuæ pecuniæ tanquam hypothecam opposuit atque impignoravit. At postquam is e vita migravit, Mauricius, antistitis facultates inquirens, paupertatem cum magnopere consecutatum fuisse comperit: eumque de virtute tanta admiratus, syngrapham statim discerpit: et lectulum tantum ligneum, qui in bonis ejus repertus est, etiamcicum laneum tenue admodum, nec non penulam quamdam deformem (fuerat namque Joannes male vestitus, frugalitate vitæ conspicuus) in aulam imperialem inferri jussit, eaque rebus omnibus prætulit. Et jejuniorum solemní tempore deinceps, lectis ex auro et lapillis pretiosis concinnatis, sericisque vestibus, et aliis imperialibus deliciis valedictio,

Περὶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ τοῦ τὴν ἀρχιερατικὴν Κωνσταντίου πόλεως περιβολομένου ἀξιῶν.

Tηνικαῦτα δὲ καὶ δὴ τὴν Ἱεραρχίαν διεθύνων τῆς πόλεως Ἰωάννης μετὰ ἑτη δεκατρία τὸν τῆς διοίνιον ἀπέλιπεν· δὲ διὰ τὸ καταφιλοσοφῆσαι τῶν ἡδονῶν, τυραννῆσαι τε τῶν πατῶν, καὶ αὐτοκράτορα τῆς κοιλατῆς γενεθεῖται, Νηστευτής ὑπὸ τῶν Βυζαντίων κατανομάζεται· ἀνὴρ ἐξ ἴδιωτου καὶ τέχνης χαράγμασι δεξιᾶς διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπερφέρον εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑψος ὅρθις. Περὶ οὖς καὶ διλαμπὲν πόλοιον λόγου ἀξια φέρεται· λέγεται δὲ οὖν, ὡς συμπαθεῖας οἰκτιφει τῷ πρὸς τοὺς πένητας Ικανὸν πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος δανεισθαι τάλαντα, καὶ γραμματεῖον αὐτῷ ἐγχειρίσαι, τὴν οἰκεῖαν περιουσίαν ταῖς τοῦ δάγους ὑλακοῖς ὑποθέσαι. Ἐπει δὲ μετῆρεν ἐντεῦθεν, δὲ Μαυρίκιος τὴν τοῦ Ἱερέως περιουσίαν διερευνησάμενος, εὑρίσκει τοῦτον τὸ ἀφιλοχρήματον ἐξ ἀκρον φιλοσοφήσαντα· καὶ δῆτ' ἀγάμενος τὸν ἀνδρα τῆς ἀρετῆς, διαβρήσσει μὲν τὸ γραμματεῖον εὐθύνει· μόνον δὲ τὸν παρευρεθέντα σκιμποδίσκον ἔβλινον, καὶ τὴν ἐξ ἑρίου αισώραν ἐς τὰ μάλιστα εὔπελῃ, φενόλην τέ τινα ἀκελλῆ (δυστείμων γάρ ἦν δὲ ἀνὴρ λιτότερος βίου λαμπτεμένος). Ταῦτα δητὸν πάντων δὲ Μαυρίκιος τιμησάμενος, ἐς τὰ βασιλεῖα μετεγγάγετο. Τῷ κατερῷ τοῖνυν τῶν νηστεῶν ταῖς χρυσαῖς καὶ λαθυροκαλήτοις τῶν κλινῶν, τοῖς τε γίγνεσθαι τῶν στρῶν, καὶ τῇ ἀλλη βασιλικῇ τρυφῇ χαρεῖν λέγων, τῇ διαλένη στιθέσθαι τοῦ Ἱερέως παννυχίων ἐχρῆτο θεές τινός ἐντεῦθεν χάριτος; οἰδέμενος μεταλήψεσθαι. Τότε καὶ τὸ Μαύρων δύνος ἐς Λιβύην

I. iv, c. 29.

(2) Alii Joannem Eleemosynarium nominant. Cujus sacri cineres in arce Budensi fuere.

(1) Inter Joannem istum et Gregorium episcopum Romanum contentio fuit; quod Joannes ecumenicus episcopus nominari voluerit, cui propterea Gregorius restitit. Blond., Gregor. Epist.

πρῶτον ἐφάνη, ἀνακράτος· ὅποι στρατηγῶν Γερμα- A ligneo præsulis ejus toro noctibus tois usus est. νῶν τῶν ἔκεισε τόπων ἐκνικήθεν. gratiam quamdam divinam ex eo se consecuturum existimans. Tum quoque Maurorum gens in Libya visa est, a Germanis ducibus bello locis suis expulsa.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ.

Tέτη γενιμία προηγήσαντο τῆς τοῦ αὐτοχράτορος Μαυρικίου ἀραιρέσσεως· καὶ περὶ τῶν διεγένεται τεράτων.

Ἐν δὲ τῷ τότε καὶ πλεῖστα σύμβολα διεφάνη τὴν τοῦ αὐτοχράτορος δῆλοῦντα διαδοχήν. Πρῶτον μὲν γάρ κομήτης μέγιστος ἡφαίτης ἐπὶ πλείστας περιφερῶν διαλάμπων ἡμέρας· καὶ ἀλλο δὲ τις ἐπισυμβάν, τοῦτο μᾶλλον ἀμφανέστερον παρεδήλωσεν. Ἀνὴρ γάρ τις λιτότητι βραχεῖς τὰ μάλιστα διαζῶν, καὶ ἐν μονήρει βίφι ἀσκήσεως τῆς; τῶν ἀπορρήτων θεωρίας μετειληφώς, καὶ τὰ πρὸς τὸν τῆδε βίον διελασάμενος, σπάθην γυμνώσας ἀπὸ τοῦ φέρου (ἐπίσημος δὲ οὗτος δὲ κῶρος· τῆς πόλεως), μέχρι τῶν προσαυλίων τῶν ἀνακτόρων ἐισήρης προῆλθε· καὶ μέγα βιῶν προηγόρευεν, ἐν οὐ πολλῷ τὸν αὐτοχράτορα σύναμα παῖσι καὶ τῇ γεμετῇ φύσιῃ μαχαίρας τεθυνήσεσθαι. Καὶ φῦ δὲ θέρους καὶ Ἡρωδιανήν τινας εἰς τούμφαντες τὸ δισδέμενον τούτῳ προσναγγέλλαι. Καὶ οὕτος δὲ οὐκ ἀγενθεὶς διμφῆς δισοχυρίζετο ἐπιφανῆ γενέσθαι· οἱ τὰ τῆς προρρήτων. Καὶ ἀλλα δὲ τέρατα τηνικαῦτα γεγένηται, καὶ μήποτε τις η ἦψει η ἀκοῇ παρειλήφει. Ἐν μὲν γάρ Θράκην γυνὴ παιδίον ἐγένενα, πλημμέλημα φύσεως· διτιχρύς. Ως πορρωτέρω γάρ παντάπασιν ἦν διθαλμῶν· βλεφαρίδων τε καὶ διφρύων διμορφῶν ἐτύγχανεν διν, καὶ τὴν ἄλλην πλάσιν ἀμδρφωτὸν καὶ διαιτῶπτωτον. Χειρῶν γάρ καὶ βραχίων ἀπηλλοτρίωτο, πρὸς δὲ τῷ ἰσχύι λιθίνος οὐραλον ἦν αὐτῷ συμφύεις. Ο δὴ καὶ δι τοισιλεὺς θεασάμενος, τὸ μὲν τέρας ἀντιρεῖσθαι προσέτατε, καὶ αὐτίκα τὸ ξίφος ἡσπάζετο· δὲ τὸ τερατοτόκος ἐκείνου μήτηρ, ἐπει μηδὲν συμβάλειν τῷ παραδίξῳ διεγινώσκετο, ἀφίετο τοῦ ἐγκλήματος. Τότε δὴ καὶ δὲ τῶν βασιλείων ἐπιπων ἐπισημάτερος τῷ χρυσέῳ κόσμῳ καταλαμπόμενος ἀθρόων πεσὼν διερήγαγη. Πρὸ δὲ τοῦ δαστος τῆς βασιλίδος καὶ ἐπερα παράδοξα τίκτονται· διν μὲν τέτταρας πόδες ἔχον καὶ διαδίστας, καὶ δικόρυφον ἐπερον. Α δὴ καὶ ἀνιάτῳ ἔιψει ὑπῆγοντο

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Περὶ τῶν ἐν Νειλῷοις φειθροῖς ἀραιρέστερων ἀρματομόρφων ζώων.

Ἐνάτῳ δὲ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῆς Μαυρικίου ἀρχῆς, Μηνᾶ τὴν Αἴγυπτιακὴν ἀρχὴν διοικοντος, καὶπ τοῖς Νειλῷοις φειθροῖς, περαδόξων τινῶν ἐπιφάνεια γίνεται. Ἐπει γάρ δι στρατηγὸς ἐπὶ τὸ δέλτα ἔχει (χῶρο; δὲ οὔτος Αἴγυπτοις ἐπίσημος, ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ στοιχείου τῆς ὀνομασίαν λαβών)· καὶ περὶ πρώτην ἔω ἐπὶ τὰς δυθας τῆς ἁδίν ἐποιεῖσθο, ἀθρόων ἐκ τῶν τοῦ ποταμοῦ λαγήνων ἀνήρ τις ἐκπληξεύπαρέχων ἀνήσι, γίγαντι τὸ πρόσωπον ἐοικών, δριμὺς τὸ βλέμμα, τὴν ἀδμην ἐπίξανθος, διεσπαρμένας ἔχων καὶ ποιέας, τὰ στέρνα βαθύν· ἕρωτικῷ δὲ ἄρτῳ ἔψειται τε τῶν νύτων καὶ βραχένων· μέχρι δὲ τῆς κύστεως ἀναρθρικώμενος, τὴν ἴστορίαν παρεγέκετο. Τὰ

854 CAPUT XXXV.

Qualia indicia cedem Mauricii imperatoris præcesserint: et de quibusdam portentis quae appa- ruerunt.

Eodem tempore plurima etiam indicia apparuerunt, imperatoris mortem portentaria. Primum enim cometa maximus visus est, plurimis coruscans diebus. Et alia quae accidit res, clariss etiam id ostendit. Nam vir quidam qui quam tenuissime vixerat, et in vita solitaria sese contemplatione rerum arcanarum exercuerat, vitæque isti mundanæ renuntiaverat, strictum gladium in foro (celebris hic urbis locus est) usque ad vestibulum aule imperialis gerens, processit, et voce magna prædixit, brevi imperatorem una cum liberis et conjugi ferro cæsum iri. Estatim vero tempore, Herodianus etiam quidam, id quod de imperatore futurum esset, propalam renuntiavit: atque is non sine divina sorte sibi prædictionem eam manifestata esse confirmavit. Alia insuper prodigia tum temporis accidere, quæ nunquam antea aliquis vel vidit vel audivit. In Thracia siquidem mulier puerum genuit monstrosum prorsus, naturæque ipsius piaculum. Oculis namque, palpebris et superciliis caruit, neque reliqua corporis constitutione formam et effigiem justam habuit: quippe cui neque manus, neque brachia essent, et cui ad coquendæ cauda pisces illis innata dependeret. Quod portentum ubi imperator vidi interfici jussit, gladiumque statim exosculatus est. Mater autem quæ monstrum ipsum protulerat, quandoquidem sua culpa ad inopinatum miraculum nibil contulisset, criminis absoluenda est. Tum etiam ex imperialibus equis præstantissimus, et aureo ornato spectatissimus, derupte concidens, ruptus est. In suburbanis autem imperantis civitatis vicis, alia quoque monstra nata sunt: puer videlicet quatuor pedes habens, et biceps alter, uterque vero ferru concitus est.

D 855 CAPUT XXXVI.

De animalibus humana forma, quæ in flumine Nilo apparuerunt.

Decimo nono imperii Mauricii anno, Mena præfecto Ägyptum gubernante, etiam in flumine Nilo portentia quædam extiterunt. Postquam namque præfector in Delta (locus hic apud Ägyptios præclarus est, ex litteræ ejus figura nomen adeptus) venit, et ipso diluculo ad amnis ripam iter fecit, subito ex fluminis alto vir quidam horrorem secum afferens, prodiit, vultu giganti similis, aspectu gravi, capillo subflavo et canis resperso, pectore ingenti, dorso et brachiis heroicum quiddam præse ferens, atque pubetenus cum subinde ex undis subsiliret, spectandum se præbens, reliquo vero corpore sub aqua latens: veluti enim erubescere-

ret, sic arcana naturæ occultavit. Eum ubi dux A δ' δλλα ή τοῦ ὑδατοῦ; φύσεις ἐκάλυπτεν. 'Ωσαντι γάρ αἰσχυνομένῳ ἐώκει, ὡστε δὴ καὶ τὰ τῆς φύσεως ἀπόρρητα ἐκκαλύπτειν. 'Ο δῆτα δὲ γεμών θεατάμενος, ἔρκοις πυκνοῖς ἔσχαλεν, εἰ μὲν εἰτη δαιμόνιον, καταλύειν τὸ θεατρὸν καὶ τὴν ἡρεμίαν ἀσπάζειν· εἰ δὲ δημιουργική τις καὶ τοῦτο φροντὶς προηγκατο, μή λύσαι τὴν θεωρίαν πρὶν πάντες τῆς παραδόξου θέας ἐμφορθῆναι. Τὸ μὲν οὖν ζῶον ἐκεῖνο (εἰπεῖν γάρ ἀνθρώπον οὐ θερῷ) ἐπι· πολὺ διτρχεῖ τοῖς δρκοῖς κατεμπεδούμενον, καταφυνὲς τοῖς ἄπασι καθορώμενον. Τρίτη δ' ἔστι ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ὑδατοῦ καὶ θηλύμορφον ἐπερονέτερον ἀνεδίδοτο· τοῦτο γάρ ή φύσις ἐσήμαντε. Τό τε γάρ τοῦ προσώπου λειον, καὶ τὸ τῆς κόμης σχοινοτενές, καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ σώματος σύνταξις, αἱ τε περιπλοκαὶ, καὶ τὰ ἔκλυτα, καὶ τὸ περιλάμπον τῆς ώρας, τὸ γύναιον καθυπέργραψεν. 'Αλλ' ἡ μὲν κόμη τῷ θηλεῖ δισμελανετο· λιαν δὲ τὸ πρόσωπον ἐλευκανέτο· εὐρινὸν δὲ τὸν καὶ τὰς χειρας εὐδάκτυλον, ἀπαλοὶς περιτυθισμένον τοῖς γείτειν. 'Εσφρίγα δὲ τῷ μαζῷ, καὶ τῇ φαντασίᾳ ἔσχει τὸ τιτίλον ἄρτες ὑπὸ τῆς ἥδης προκύπτειν μικρόν. Τὰ δὲ ἐφεξῆς τοῦ γυναιοῦ ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἐφύλαττε, τῆς εὐնῆς τὰ μυστήρια, ὕσπερ ἀμυήτους τείχες τῶν ἀπορρήτων τούς θεατὰς ἀποκρύπτειν. 'Η μὲν οὖν περὶ τοῦ γηγενόν τάξις ἄχρι τοῦ κλίνας τὴν ἡλιον καὶ δὲ γεμών ψυχαγωγούντες διετέλουν τὰ δηματα· κλίναντος δὲ ἐκείνου, καὶ τὰ ὄρώμενα κατεδύοντο εἰς τοὺς ἔξαρχης τῶν ὑδάτων πυθμένας, ἀφωνίᾳ τὴν ἐπίδειξιν συστησάμενα· ἀφθόγγῳ γάρ σιωπῇ τὴν ἴστορίαν τοῖς ἐρχοταῖς ἐπεδίξειντο. Οἰωνίζετο δὲ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς ἀπατιστοῖς συμβόλοις δὲ βασιλεὺς δεινῶς ἐσομένων πραγμάτων εἶναι τὴν Ἑκατονταῖς περὶ τὰ βεβίρα τοῦ ἴστρου διακειμένη. Καὶ ἔξιπναῖς τοῖς βαρβάροις καὶ λοιποῖς ἀλλοῖς συμβεβληκτεῖς, καὶ μηδὲ ἄνδει διατήματι πλεύσασις συρράγεντες ἐκείνοις πολέμοις, κτείνουσι μὲν ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας Ἀδάρων καὶ Γητέδων καὶ Σχλαβηνῶν. Ζωγροῦσι δὲ ἐκ τούτων ὑπὲρ πέντε καὶ δέκα χιλιάδας· οὕτω τε νίκην οἴαν οὔπω τις ἔγνω διαπα-αέδεινοι, ὅπισα αὖθις ἐχώρουν. Τοὺς δὲ ζωγρίας, Χαγάνου πρεσβεύσαντος, Μαυρίκιος ἀπεδίδου. Χειμῶνος δὲ ὥρᾳ τὴν Τραϊανοῦ λαθόστρωτον τοῦ στρατοῦ Ῥωμαίων, βίᾳ Κομεντιόλου διερχομένων ὁδὸν, Γεροντίου παλαιγενοῦς ἡγουμένου, χρόνων δυοκαί-

B C δέλλα ή τοῦ ὑδατοῦ; φύσεις ἐκάλυπτεν. 'Ωσαντι γάρ αἰσχυνομένῳ ἐώκει, ὡστε δὴ καὶ τὰ τῆς φύσεως ἀπόρρητα ἐκκαλύπτειν. 'Ο δῆτα δὲ γεμών θεατάμενος, ἔρκοις πυκνοῖς ἔσχαλεν, εἰ μὲν εἰτη δαιμόνιον, καταλύειν τὸ θεατρὸν καὶ τὴν ἡρεμίαν ἀσπάζειν· εἰ δὲ δημιουργική τις καὶ τοῦτο φροντὶς προηγκατο, μή λύσαι τὴν θεωρίαν πρὶν πάντες τῆς παραδόξου θέας ἐμφορθῆναι. Τὸ μὲν οὖν ζῶον ἐκεῖνο (εἰπεῖν γάρ ἀνθρώπον οὐ θερῷ) ἐπι· πολὺ διτρχεῖ τοῖς δρκοῖς κατεμπεδούμενον, καταφυνὲς τοῖς ἄπασι καθορώμενον. Τρίτη δ' ἔστι ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ὑδατοῦ καὶ θηλύμορφον ἐπερονέτερον ἀνεδίδοτο· τοῦτο γάρ ή φύσις ἐσήμαντε. Τό τε γάρ τοῦ προσώπου λειον, καὶ τὸ τῆς κόμης σχοινοτενές, καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ σώματος σύνταξις, αἱ τε περιπλοκαὶ, καὶ τὰ ἔκλυτα, καὶ τὸ περιλάμπον τῆς ώρας, τὸ γύναιον καθυπέργραψεν. 'Αλλ' ἡ μὲν κόμη τῷ θηλεῖ δισμελανετο· λιαν δὲ τὸ πρόσωπον ἐλευκανέτο· εὐρινὸν δὲ τὸν καὶ τὰς χειρας εὐδάκτυλον, ἀπαλοὶς περιτυθισμένον τοῖς γείτειν. 'Εσφρίγα δὲ τῷ μαζῷ, καὶ τῇ φαντασίᾳ ἔσχει τὸ τιτίλον ἄρτες ὑπὸ τῆς ἥδης προκύπτειν μικρόν. Τὰ δὲ ἐφεξῆς τοῦ γυναιοῦ ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἐφύλαττε, τῆς εὐνῆς τὰ μυστήρια, ὕσπερ ἀμυήτους τείχες τῶν ἀπορρήτων τούς θεατὰς ἀποκρύπτειν. 'Η μὲν οὖν περὶ τοῦ γηγενόν τάξις ἄχρι τοῦ κλίνας τὴν ἡλιον καὶ δὲ γεμών ψυχαγωγούντες διετέλουν τὰ δηματα· κλίναντος δὲ ἐκείνου, καὶ τὰ ὄρώμενα κατεδύοντο εἰς τοὺς ἔξαρχης τῶν ὑδάτων πυθμένας, ἀφωνίᾳ τὴν ἐπίδειξιν συστησάμενα· ἀφθόγγῳ γάρ σιωπῇ τὴν ἴστορίαν τοῖς ἐρχοταῖς ἐπεδίξειντο. Οἰωνίζετο δὲ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς ἀπατιστοῖς συμβόλοις δὲ βασιλεὺς δεινῶς ἐσομένων πραγμάτων εἶναι τὴν Ἑκατονταῖς περὶ τὰ βεβίρα τοῦ ἴστρου διακειμένη. Καὶ ἔξιπναῖς τοῖς βαρβάροις καὶ λοιποῖς ἀλλοῖς συμβεβληκτεῖς, καὶ μηδὲ ἄνδει διατήματι πλεύσασις συρράγεντες ἐκείνοις πολέμοις, κτείνουσι μὲν ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας Ἀδάρων καὶ Γητέδων καὶ Σχλαβηνῶν. Ζωγροῦσι δὲ ἐκ τούτων ὑπὲρ πέντε καὶ δέκα χιλιάδας· οὕτω τε νίκην οἴαν οὔπω τις ἔγνω διαπα-αέδεινοι, ὅπισα αὖθις ἐχώρουν. Τούς δὲ ζωγρίας, Χαγάνου πρεσβεύσαντος, Μαυρίκιος ἀπεδίδου. Χειμῶνος δὲ ὥρᾳ τὴν Τραϊανοῦ λαθόστρωτον τοῦ στρατοῦ Ῥωμαίων, βίᾳ Κομεντιόλου διερχομένων ὁδὸν, Γεροντίου παλαιγενοῦς ἡγουμένου, χρόνων δυοκαί-

CAPUT XXXVII.

Quomodo Commentiolus et Priscus, duces regionum Europæ, cum Abaribus congressi, supra triginta millia hostium ceciderint. Et rursus quædam de Chosroe.

Non multum intercessit temporis, cum Priscus et Commentiolus, regionum Europæ præfecti, soluta ea, quam arte quadam cum Chagano Abare pepigerant, pace, clam id jubente principe, ratibus D Istrum trajecerunt. Atque ubi primum in Viminaeum (insula ea est in Istro flumine sita) delati, et deinde subito cum Barbaris et quibusdam aliis congressi sunt, unius mensis spatio plurimis proeliis, supra triginta millia Abarum, Gepidarum, et Slavinorum interemerunt: eorumdenique ultra quindecim millia ceperunt: et Victoria tali potiti, qualem vix unquam aliquis ab hostiis reportasse cognitus est, retrocesserunt. Captivos porro Chagano per legationem petenti, Mauricius restituit. Illico autem tempore, quum Romanorum copiæ, vi cogente Commentiolo, stratam lapidibus Trajanæ viam, Gerontio vetustæ nobilitatis viro, qui centum et duodecim annos natus erat, duce transi-

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

'Ος Κομεντίολος καὶ Πρίσκος οἱ στρατηγοὶ τῶν Εύρωπαίων κλιμάτων τοῖς Ἀδάροις συμπλαζόντες, ὑπὲρ λ' χιλιάδας ἀρειῶν· καὶ περὶ τοῦ Χοσροῦ αὐθίς.

Οὐ πολὺ δὲ ὅτερον Πρίσκος καὶ Κομεντίολος τῶν Εύρωπαίων κλιμάτων οἱ στρατηγοὶ, τὴν τεχνητὴν μετὰ Χαγάνου τοῦ Ἀδάρος εἰρήνην διαλυσάμενοι, κρύψα ὑποθεμένου τοῦ ἀνακτος σχεδίαις τιστὸν ἐπέραν τὸν ιστρον διαβιβάζονται, ἐπὶ τὸ Βιμινάκιον διασωθεῖντες τὸ πρότερον· νῆσος δὲ αὖτη περὶ τὰ βεβίρα τοῦ ιστρου διακειμένη. Καὶ ἔξιπναῖς τοῖς βαρβάροις καὶ λοιποῖς ἀλλοῖς συμβεβληκτεῖς, καὶ μηδὲ ἄνδει διατήματι πλεύσασις συρράγεντες ἐκείνοις πολέμοις, κτείνουσι μὲν ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας Ἀδάρων καὶ Γητέδων καὶ Σχλαβηνῶν. Ζωγροῦσι δὲ ἐκ τούτων ὑπὲρ πέντε καὶ δέκα χιλιάδας· οὕτω τε νίκην οἴαν οὔπω τις ἔγνω διαπα-αέδεινοι, ὅπισα αὖθις ἐχώρουν. Τούς δὲ ζωγρίας, Χαγάνου πρεσβεύσαντος, Μαυρίκιος ἀπεδίδου. Χειμῶνος δὲ ὥρᾳ τὴν Τραϊανοῦ λαθόστρωτον τοῦ στρατοῦ Ῥωμαίων, βίᾳ Κομεντιόλου διερχομένων ὁδὸν, Γεροντίου παλαιγενοῦς ἡγουμένου, χρόνων δυοκαί-

δεκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν πεφυκότος, ψύχους δριμυτά-
του ἐπισυμβάντος, πολλοὶ διεψθείροντο. Κομεντίολος
μὲν οὖν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἤχει. Πρίσκος δὲ τοῖς
κατὰ Θράκην ἐπεχωρίαζεν, εἰ πού τινες ἐκδρομαὶ
γένοντο ἀνακόψων. "Εαρος δ' ὑπελάμποντο, ἐπεὶ
ἔτι Βυζάντιον ἐγεγόνει, πάλιν στρατηγὸς ἀναδεικνύ-
ται. Τῷ δὲ ιθ' ἔτει τοῦ αὐτοκράτορος οὐδέν τι μέγα
Ῥωμαῖοις καὶ Βαρβάροις ἐπράχθη. Τότε δὲ Μαυρί-
κιος Θεοδόσιον τὸν οὐδὲν νυμφίον ἐπόμπευε, πρὸς
Ἐννυμον γάμον αὐτῷ Γερμανῶν τὸ θυγάτριον ἀρμο-
σάμενος, ἀνδρὸς λίαν ἐξόγου, καὶ τῶν ἐς συγκλήτου
θουλὴν ἀνίδντων, μάλα ἐπιφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ Χοσ-
ρῆς τὰς διατρέξας ἐν Βασιλῶνι ποιούμενος, ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων συμμάχων, Σύροι δὲ οὗτοι, καὶ τὰ πρόσ-
οικα τούτοις χωρία, νυττόμενος, διαλύειν ἐπεγέρει
τὰς μετὰ Ῥωμαίων σπονδάς. Προσθευσαμένου δὲ
τοῦ κρατοῦντος, αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ πάλιν κρατύ-
νονται· δὲ πρέσσους κακῶν; ἐπαθεν, εἰπὼν πρὸς τὸν
αὐτοκράτορα, ως: "Ο Πειρῶν βασιλεὺς τάδ' εἰ; ἐπή-
κον τῶν στρατῶν ἐς μέσον διελεχταί. Δεῖ τὴν
τοῦ πρέσσους ἀρτήην δίδωμι τῷ πολέμῳ τὴν λύσιν.
Χαλεπαῖνε: ταῦτ' ἐνωτισάμενος; βασιλεύε;· καὶ γίνε-
ται τῷ Γεωργίῳ σφαλερὴ ἡ τῆς πρεσβείας ἐπίταυ-
ξις· οὕτω γάρ δ πρέσσους ὄνδρας τοσούτος. Ταῖς γάρ ἀλη-
θεταῖς λόγοις μή μέτροις ως χρεών διοικούμενος με-
γάλας συμφορὰς οίδε τοῖς χρησαμένοις περιέχεθαι.
Καὶ πιερὶ μὲν τούτων οὕτως,

Aissent: acerrimo frigore exorto, multi interiere.
Et Commentiolus quidem Byzantium est reversus:
Priscus vero in Thracia remansit, excursionibus
hostium, si quae fuerint, obviam iturus. Sed enim
primo vere cum Constantinopolim venisset, denuo
dux declaratus est. Decimonono imperii Mauricii
anno nihil magnum a Romanis et barbaris gestum.

857 Tum vero Mauricius Theodosium alium
sponsum ingenti cum apparatu fecit, legitimio ma-
trimonio ei Germani filia conjuncta, viri præstan-
tissimi et senatoris præclarissimi. Sed et Chosroes
Babylone tum degens, a sociis nostris Syris, et
sinitimarum eis regionum populis incitatus, rumi-
pere pacta cum Romanis fœdera cogitabat. Verum
ubi imperator legationem ad eum misit, pacta qui-
den rursus confirmata sunt. Orator autem ipse
legatione obita, male est acceptus: propterea quod
imperatori dixerit, Persarum regem verba hæc
audientibus satrapis in medium protulisse: Pro-
pter oratoris ipsius virtutem bellum intermitto.
Eam enim rem ubi imperatori audivit, indignetur, et
Georgio (id namque oratoris nomen erat) peri-
culosus legationis ejus successus fuit. Ita namque
res fert, ut oratio si non ea qua opus est, ratione
dispensemur, magnas eis calamitates, qui illa abutun-
tur, pariat. De his hactenus.

ΚΕΦΑΛ. ΛΙΓ'.

"Οπως τὸ ἐν Βιζαντίῳ πλῆθος Μαυρίκιον κατ-
εστασίσεις· καὶ ὡς μὴ τὴν λειαν Χαράνον
ἐξωγισμάτερον, ἐκείνος τῷ ἐγένετο πάντας ὑπ-
ῆγεται.

"Ηδη δὲ εἰκοστὸν ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος; Ἑγγων
ἐνιαυτὸν τῇ ἀρχῇ, Πέτρῳ τῷ ἀδελφῷ τὴν τῆς Ευ-
ρώπης ἐγχειρίῃς ἡγεμονίαν. Καὶ λειμὸς ἀθρόον ἐγ-
κτήψεις τὴν βασιλείαν ἐξέτριβεν. Ἐπει δὲ καὶ πρὸς
τὸν Χριστοῦ γενεθλίων ἐνέστη (εἰώθει δὲ ὁ βασιλεὺς
συνεορτάζειν τοὺς δῆμοις, τὴν ἐξ θύους τῷ πλήθει
ἀγοντος Μαυρίκιου τιμὴν), τῶν τινες τοῦ πλήθους
νεωτερίσαντες, κατ' αὐτοῦ ἐτασιάζον, καὶ λίθους
βίλλοντες ἐβλασφήμουν. Καὶ δὲ μάλιστα θρησκεύοντες οἱ Βυζάν-
τιοι. Λέγεται γάρ καὶ πιστεύεται τὰ περιστόλια
τῆς παρθένου Μαρίας σορῷ τινι χρυσοπάστῳ κατα-
κείσθαι ἐνταῦθα, καὶ μέρος τι τῆς αὐτῆς ἀξιαγάστου
ζώνης, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπικάλυμμα, ὃς περ
μοι διηγουμένην ἐν τοῖς ἀνότιν λόγοις λειτρηται. Ο
δὲ βασιλεὺς βραχεῖαν τοὺς στασιάζουσι τὴν τιμω-
ρίαν ἐπιμετρήσας, ὡς καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους σω-
φρονίσαις τῶν νεωτεριστῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς μέχρι
τῆς ὑποχρέωσες τὴν κόλασιν σχηματίσασθαι, διέλευ-
την ὁρήν, αὐθις κελεύσας ἐπιβαλλειν τοὺς διστοξες.
Ο γε μὴν Πέτρος τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀναλα-
δῶν, εἰς Παλάστολον ἀφικεῖται· καὶ θερίσας ἐκεῖ-
σε, ἀρχομένου μετοπώρου, ἐξ τὸ τῆς Δαρδανίας;
μετεχώρεις κατίστος. Ἐκεῖσε γάρ ἡκήκει τὸ Ἀ' θάρρων
ἄθρισθῆναι πλῆθος, στρατοπέδευμένον τῷ Λ' ιθ.

Quomodo Byzantii plebs contra Mauricium seditionem et tumultum excitari: et ut Chaganus captivus omnes, quos Mauricius redimere supersederat, ferro necaverit.

Vicesimum jam in imperio Mauricius princeps
agebat annum, quum Petro fratri prefecturam
Europæ demandavit. Et pestilentia subito coeria,
vehementer imperante urbem afflixit. Postquam
vero tempus natalis Christi advenit (consueverat
quippe princeps una cum populo festum cum diem
in templo agere) et tum, pro consuetudine sua,
Mauricius multititudini honorem eum habuit, non
nulli ex plebe rebus novis sollicitati, seditionem
adversus eum moverunt: cumdemque saxis
petentes, convictis insuper prosciderunt. Ibi tum
ille ægre periculo vitato, in Dei Genitricis tem-

Dplum, quod Blachernas populus nominare consuevit, salvis consufit. Magna autem religione delubrum id Byzantii colunt. Dicitur namque, et creditur, vestes Mariæ Virginis, et partem quamdam
admirandæ ejus zonæ, **858** capitisque etiam amiculum in auro variegata urna ibi asservari,
sicuti a me supra dictum est. Imperator porro
adeo leniter in seditiones animadvertisit, ut præclari-
ores ex rebellibus resipiscere, moderationaque
consilia sequi jusserit: reliquos autem se puni-
turum esse assimulaverit. Itaque ira soluta, rever-
tendi eis in urbem potestatem fecit. Porro Pe-
trus cum Romanis copiis Palastolum profectus,
alique ibi aestate moratus, ineunte autumno in
Dardanice angulum concessit. Ibi namque congre-

gari Abarum multitudinem, et castra ad Apollinarem habere audierat. Hortabatur autem Petrum Mauricius, ut quidquid tandem posset adversus Chaganum faceret, neque exercitum inde exire patetur, sed arte quadam et callida administratione proderet. Indignabatur enim, praeteritarum injuriarum memor, militibus seditione atque rebellione gaudentibus. At Chaganus, clavis progressus, Macedoniam percurrit: et infinitam multitudinem horum secum ducens, prope ad Constantinopolim accessit, duobusque aureis (1) viram quemque redimendum obtulit. Cum autem ea conditio Mauricio gravis videretur, et tam villem redemptionem avaritia victus rejiceret, furore percitus tyranus, captivos multorum milium omnes ense concidit. Cujus rei gratia Deum infensum ei factum esse, creditur. In somnis etenim ei apparet Christus, Phocæ eum ordinis militaris ductori traditum eam dixit. Et Mauricius, a sonno excitatus, Philippicum sororum suum acciri e viueulis jussit. Primæ enim nominis ejus litteræ successionem quam maxime suspectam habebat. Atque ob eam causam vincutum cum tenebat, imperium ad illum devolutum iri existimans. Philippicum ergo eum, si quem militem Phocam nosset, interrogavit. Atque cum ille respondisset, Phocam eum esse, qui non ita pridem imperio ejus impudenter restitisset, imperator, quibusnam is moribus esset, percontatus est. Verum enim vero Mauricius ob latere multitudinis cædem, odium omnium incurrit, conviciisque ab omnibus est proscissus.

859 CAPUT XXXIX.

Quomodo exercitus in Europa, seditione facta, centurionem Phocam Romanorum imperatorem declararunt.

Cum exercitus diutius in Mysia esset, et milites a Petro quietis gratia, belli finem atque missionem, redditumque ad sedes suas peterent: Petrus autem multo persimilis, principis imperio potius parentum, copiasque ultra Istrum continentadas esse censeret, mirum est quam id multitudino, imperium detrectans, ægre tulerit. Et Petrus viginti milliaria ab exercitu secessit. Ad quem milites octo viros delectos, inter quos etiam Phocas permicississimus tyranus erat, miserunt. Postquam ille in sententia sua persistit, et imperatoris mandatum esse, ut exercitus ultra Istrum permaneret, assereravit: multitudine ipsa, ira servens, centurionem Phocam sibi ipsi præfeci, Petro repudiato. Postea etiam Phoca in clypeo sublato, electionem ejus cum plurima acclamacione renuntiavit. Quod ubi Petrus rescivit, profugit, et ad imperatorem rem omnem retulit. Mauricius, tribunis plebis evocatis, populi numerum investigavit: nihil prorsus de eo, quod desertor Phocas præscitus renuntiatus esset, sollicitus. Idem urbem ipsam imperantem et suburbanos ejus vicos dispo-

A παρῆνε: δὲ Πέτρῳ Μαυρίκιο; πᾶν εἰ τι δύναται κατὰ Χαγάνου δρᾶν, καὶ μὴ ἔτιν ἐκεῖνον ἔξινται τὸ στράτευμα, τέχνη δέ τινι καὶ οἰκονομίᾳ αὐτὸν καταπροδιδόνται· ἔχαλέπαινε γάρ ἐκείνοις μνησικῶν στάσει καὶ νεωτερισμοῖς ἐπιχαίρουσι. Χαγᾶνδς τε μήν ἔξιντα λαθραίως καὶ τὴν τοῦ Μακεδόνος καταδρυμῶν, πλῆθος τῆς Βυζαντίδος ἐγένετο· καὶ χρυσίνων δύω ἑκατονταριῶν διπηγμόπλεος τοὺς δινδρας. Μαυρίκιου δὲ ἀχθομένου, καὶ μὴ οὐτα τὴν εἴσωνταν ἐκεῖνον ἔξινον μένου ὄντην, ἀτε ορμαστὸν ἡτηθέντος, θυμῷ ζέσας ὁ τύραννος, πάντας ὑπάγει: τῷ ξίφει, ἐς πολλὰς χιλιάδας μετρούμενον. Οὐ χάριν καὶ μηδίσαι τούτῳ τὸ Θεῖον πιστεύεται· κατ' ὅντας γάρ ἐπιφανέντα ἐκείνῳ Χριστὸν φάναι, Φωκᾶς τῷ στρατηλάτῃ παραδοθῆναι· καὶ διεπυνθάνετα, Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν τῶν δεσμῶν μεταστελλούσαι· τὴν γάρ τοῦ στοιχέιου διεδοχὴν ὑπειδέστο μάλιστα. Διδ καὶ κατέλη τούτον, οἰκισμὸν ἐκείνῳ μετακυβευθῆναι τὴν βασιλείαν. Καὶ διεπυνθάνετο εἰ τινά που στρατιώτην διεγινώσκοι, Φωκᾶν δνομα. Ἐκεῖνου δὲ εἰπόντος: ἐκεῖνον εἰνατ τὸν πρὸ βραχέος ἀναβήνη τῷ εῷ χράτει διομιλούμενον, ὁ αὐτοκράτωρ ἀνηρώτα τὸ ξίφος: ἐκεῖνῳ διποίον εἶη διερευνώμενος. Ως δὲ ἐμάνθανε δειλὸν καθεστάναι, Εἰ δειλὸς δυτῶς, καὶ φονεύς ἔστιν, ἀπεκρίνατο. Ἀπήχθη τοίνυν τοῖς πᾶσι διὰ τὸν πλήθος φόνον Μαυρίκιος, καὶ σκόμμασι τοῖς ἀπάντων ἀβάλλετο. Et ubi timidum esse cognovit: Si timidus revera, inquit, prosector et percussor est. Verum enim vero Mauricius ob latere multitudinis cædem, odium omnium incurrit, conviciisque ab omnibus est proscissus.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

"Οπως τὸν ἐγ Εύρωπη στρατεύματα στασιάσατα, τὸν ἐκατοτάρχην Φωκᾶν, βασιλέα Ρωμαϊκῶν δρεῖσκον.

Τοῦ δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν στρατεύματος ἐπὶ πλευτὸν διατριβὴν ἐκεῖσε πεποιημένων, αἰτουμένων τε ἀναπαύσεως χάριν τὸν Πέτρον διαλύσαις τὴν μάχην, καὶ ἐπ' οἴκου γεγονθαί, δὲ δὲ κωφῷ ἀντικρυς ἐδίκει, ταῖς: τῷ ἀνακτῷ: προσταγαῖς μᾶλλον πειθαρχεῖν εἰόμενος διῆν, καὶ ἐπὶ πέραν Ἰστρου περακατέχειν γῆραμόν τὸ στράτευμα. Καὶ τὸ πλήθος ὑπερφυῶς ἐδυσχερούντε τοῦ καὶ διφνίσαγε. Ὁ δὲ Πέτρος, εἰκοσι σημείοις τοῦ στρατεύματος ἀπεχώρει· ἵνθι δή διστράτος δικτύων τινας ἐπιλεξάμενοι, ὃν εἰς ἥν καὶ Φωκᾶς δὲ ἔχαλεπώτας τύραννος, πρὸς ἐκείνον διεπρεσβύτοντο· τὸν δὲ καὶ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἀπιμένοντα, καὶ ἐπιταγὴν εἶγαι τοῦ αὐτοκράτορος, χρῆναι πέραν Ἰστρου διατριβεῖν τὴν στρατιὰν διατενομένου, θυμῷ τὰ πλήθη ἀνακαχλάσαντα, τὸν ἐκατοντάρχην Φωκᾶν αὐτῶν προεστήσαντο, καταλιπόντες τὸν Πέτρον. Ἐπειτα καὶ ἐπ' ἀσπίδος εἰς ὄψος ἐξάραντες, εὐφήμουν ἐκτόπικας τὴν ἀναγόρευσιν. Αδῆτα μαθὼν δὲ Πέτρος, φυγάς ἔχετο· καὶ διθύνων, δῆλα πάντα ἐποιεῖ τῷ αὐτοκράτορι. Οὐ δὲ τοὺς δημάρχους μεταστελλάμενος, τὸ πλήθος διηρευνάτο, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ ἐποιεῖτο φροντίδι τὴν τοῦ ἀποστάτου ἀνάρρησιν.

redimendum obtulisse, illumque conditionem eam non accepisse.

(1) Apud Diaconum est, uno etiam aureo nummo Chaganum singulorum captivorum caput Mauriciu-

Φρουρῷ δὲ τὰ πρὸ τῆς πόλεως δύστεα διελάμβανε, οὐδὲν αὐτὴν δῆτα τὴν βασιλεύουσαν. Εἴτα καὶ προσθέλαν ἐς τὸ ἀποστατῆσαν πλῆθος ἀνέπεμπεν. Ὁ δὲ γε τύραννος ἤκιντα προσεῖχε τοῖς λόγοις· ἀλλ' ἐν μετεωρισμῷ ἐποιεῖτο τὸν λόγον. Τοῦ δὲ παιδὸς Μαυρικίου Θεοδοσίου ἐς Καλλικράτειαν κυνηγεῖσις σχολάζοντος, τὸ στασιάσαν Ρωμαῖκὸν ἐπιστολῇ διεπέμπετο, ἃ αὐτὸν ἀναλαμβάνειν τὴν τῶν δῶλων τὴν γεμούλαν εἰτηγουμένην, ἢ τῷ κηδεστῇ Γερμανῷ ταῦτης παραχωρεῖν· τοῦ γάρ λοιποῦ μή ἀνέχεσθαι ἐφασκον ὑπὸ Μαυρικίων τὰς Ρωμαῖας δυνάμεις ὅρφην διεθύνεσθαι. Ἐπει δὲ κατάδηλα ταῦτα τῷ αὐτοκράτορι ἐγεγένετο, Γερμανὸς μὲν ὡς ὑποψίαν δοὺς νεωτερίσαι τὸ στράτευμα, ὡς ἐκεῖνον ἐπὶ τῶν δῶλων αἰρούμενον, ἐς τὸν τῆς Θεομητορᾶς ἱκέτης προστρέχει νεών· ὃν Κύρον τὸν ἐπὶ Θεοδοσίου ὄπατον γεγονότα, δέμασθαι λόγος· καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἀνδρα ἀγαθόν φασι γεγονέναι, καὶ περὶ λόγων Ἑρωτας σώφρονι τινι μανίᾳ προσπεφυκέναι. Ἐς ὄπεραν δὲ Γερμανὸς· καὶ πρὸς τὸ μέγιστον τέμενος, διοιστιν· αὐτὸς λίαν φιλοτίμως· καὶ πολυτελῶς τῷ τῶν δῶλων Θεῷ ἀνιδρύσατο, μεταφέρεται· διά τοι τοῦτο καὶ Θεοδοσίου τὸν υἱὸν δικρατῶν βάλδοις ἤκιντο· ὑποτοκῆσας ἐν ἀποβρήτῳ τὴν εἰς τὸ Θεῖον προσεδρέλαν τῷ κηδεστῇ Γερμανῷ ὄποισθαι· καὶ πέμψας ἐκεῖθεν ἀρχέλαικον ἐπειράτη τὸν Γερμανόν. Τὸ δὲ τῆς πόλεως πλῆθος μαθύν, ἐστασιάζε τῶν δικαίων τοῦ νεώ προϊστάμενον· καὶ κατέχειν ἔνδον ἐπειθον τὸν φυγάδα· καὶ τῷ θυμῷ στρατηγούμενοι, σκώμμασι πλείστοις τὸν ἀνακτα Ἑβαλλον, καὶ φρονέν αὐτὸν τὸ Μαρκίωνος ἐπετώθαζον. Αἱρετος δὲ αὐτὴν μετά τινος μωρᾶς εὐλαβείας εὐήθης τε καὶ καταπτυστος. Σφρεγῶντος τοιχαροῦν τοῦ ταράχου, οἱ τὰ τείχη διαφρουροῦντες τῆς πόλεως τεχνῆται ἡνωτισμένοις τῷ λοιπῷ στασιώδει πλήθεις καὶ οὗτοι συμμίγνυνται· καὶ πνευχθέντες οἱ δῆμοι τῷ σάλιψ τοῦ κακοῦ κυματινόμενοι, τῇ τοῦ Λάρδου Κωνσταντίνου οἰκισπ προσρήγνυνται· ὃν διαφερόντως ἐν τοῖς μάλιστα εἰχε πατρίκιον. Ἐπιφανῆς τε γάρ ἦν διὰ τὸν ἐντρέπεται τὸν ἐς συγκλήτου τελούντων βουλήν, καὶ ἐς τὸ πατρικίων πεφθακώς θύφος· καὶ τῶν ἐψιων κλιμάτων τοῦ φόρου ἥγησατο· ὃν ἐπαρχον τῶν πρατιτωρίων ἔθες Ρωμαίοις καλεῖν. Ἡν δῆτα οἰκλαν τῷ παμφάγῳ παραδόντες πυρὶ, καὶ ἀλογίστει πράσιει περιμανῶς διαπεραγμένοι τὸ έργον, φύγοντο αὐθις.

orientalium regionum præpositus: eum Romanis præibus omnivoro igni traditis, cœptioque eo per audaciam ratione omni carentem suribunde peracto, inde abierte.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Φυρῆ Μαυρικίου· καὶ εἰσόδος τοῦ τυράννου εἰς τὸ βασιλεῖον δύστον· καὶ διαρρεσίς Μαυρικίου καὶ τῷ παιδῷ αὐτοῦ.

Οἱ τοίνυν Μαυρικίους ἀπειπῶν τοῖς δλοίς, καὶ τὰ πτήθη βλέπων μίσει τοῦ φόνου πρὸς τὸν τύραννον ἀλισθαίνοντα, αὐτὸν τε Κυριακὸν τὸν μετὰ Ἰωάννην τὴν Ιεραρχικὴν ἀξίαν ἡμφιεσμένον, πρεσβύτερος δὲ καὶ οἰκονόμος τοῦ μεγάλου νεώ ἔχρημάτιζε πρόστερην, σκώμμασι βάλλοντα, μεσούσης υսκτῆς τὴν βασιλείαν στολήγη ἀποθέμενος, καὶ ιδιωτικὴν περιθύμενος

situs custodiis munivit. Deinde etiam ad multitudinem illam rebellē legationem misit. At tyrannus minime mandata ejus curavit, ratione omni et oratione rejecta. Et exercitus Romanus, seditione mota, ad Theodosium Mauricii filium, ad Calliceratiam venationibus sese oblectantem, epistolam dedit, ut vel imperium susciperet, vel eo Germano socero cederet. Decatero namque minime se passuros esse denuntiarunt, ut Romanas copias a Mauricio gubernari cernerent. Haec postquam imperatori sunt significata, Germanus, veluti suspicionem de se prebuerit, propterea exercitum res novas molitum esse, ut ipsum ad rei Romanæ summam administrandam legerent, supplex in Dei Genitrici templum consufgit: quod Cyrum constru-

xisse sama est, qui consul sub Theodosio fuit, bonus admodum vir, et eloquentia doctrinæque omnis per quam studiosus, quas singulari amore et sana qualitas insania est prosecutus. 860

Postea vero Germanus etiam ad templum maximum, quod Justinianus ambitione summa et magnificientia, magnis sumptibus rerum universarum Deo construxit, transiit. Eam sane ob causam princeps filium Theodosium sustibus cædi jussit, suspectum eum habens, quod arcano consilio Germano socero, ut ad opem divinam consufgeret, subjicerit. Et missis hominibus certis, Germanum inde extrabere tentavit. Plebs autem urbana, ubi id rescivit, tumultum movit, ius templi defendens: Germanique, qui eo consufgerat, ut se ibi contineret, persuasit. Atque furore tanquam duce eis præente, scommata plurima plerique in principem contorserunt, eique quod cum Marcione sentiret, cum convicio objecerunt: cuius hæresis cum stulta quadam religione, fatua et contemptibilis est. Cum igitur ingens tumultus maxime sciret, qui urbis mœnia servabant custodes, hisce rebus auditis, reliquæ se tumultuantι multitudini ipsi quoque immiscent. Et plebs undeque concurrens, et mali ejus tempestate fluctuans, in aedes Constantini, cui Lardy cognomen erat, impetum facit: quem virum Mauricius inter reliquos patricios charum maxime habebat: illustris enim erat, et ex primariis senatoribus unus ad patriciatus dignitatis sublimitatem evectus, tributis etiam præfectum prætorio appellare mos est. Ilujus ædi-

D

CAPUT XL.

Mauricii fuga; adventus tyranni in imperantem urbem, et Mauricii liberorumque ejus cædes.

Itaque Mauricius, de rerum sumnia desperans, et multitudinem cædis odio ad tyrannum desiclientem, ipsumque etiam Cyriacum (qui post Joannem dignitatem hierarchicam suscepserat, cum prius presbyter et oeconomus Ecclesiæ Magnæ fuisset) conviciis proscindentem videns, de media nocte imperiali prætexta posita, prætaxisque veste sum-

pla, simul cum conjugi et liberis, dromone consenso, in Orientem profugere conatur, non exiguum secum pecuniae vim portans. Et postquam in sinum Nicomediae, ad templum Autonomi martyris (Soraeum vernacula lingua nominatur, **861** Constantiopolis autem plurimum centum et quinquaginta stadiis abest) venisset, tempestate seva circumvenitur: et præterea consueta sibi podagra derepente correptus impeditur. Cujus morti sane quam infelix proventus et ubertas obvenire eis solet, qui continue imperialem urbem incolunt. Ex eo loco Theodosium filium ad Chosroem legat, qui ope ab eo peteret: eique in memoriam revocaret, quod et ipsi de summa regni periclitanti Mauricius id conservarit. **Aequum** quippe piumque esse, ut ille parem sibi resorret gratiam, cum ejus domus simul omnis in maximum esset adducta discriben. Sed enim Germanus, Theodosii Mauricii filii soror, cum velut in navigium, sic in imperium Romanum, nullis faleris aut fundamentis nixum, incidisset, gubernacula ejus regere est aggressus. Verum Prasini (ordo hie et facio Romanæ plebis est) spes ejus inciderunt. Proinde et ipse per desperationem rerum, se ad benevolentiam tyranni contulit: eumque, ad quem, ut ita dicam, fortuna inclinavit, adoravit. Statim namque Prasinorum facio imperiale regnum occupavit, et tyranno imperiorum acclamationibus applausit. Phocas, Theodooro quodam viro insigni misso, urbis antistitem (patriarcham hunc appellare homines soliti sunt) et populi delectos accivit. Qui cum in templo Joannis Baptiste, in ea suburbana civitatis parte quæ Septimum dicitur, convenissent, corona nam imperatoriam pestifere bellue imposuerunt. Atque ille vestigio apparatu præclaro Byzantium ingreditur, aurum ad instar imbris ubique spar gens, et Byzantios cives ea munificentia in introitu suo exhilarans. Postea vero Leontiam quoque uxorem Augustam renuntiat, et splendido triumpho in aulam imperiale deducit. Porro cum populi factiones graviter odii inter se decertarent, altera earum (**I**) vng'o dixisse fertur: « Vade, præsentem rerum statum cognosce: Mauricius enim nondum mortuus est. » Quibus verbis tyrannus exauditis, tun quidem multitudinem oblatrante com pescuit: postera autem die totus ad cœdem Mauricii, veluti suris quibusdam raptus est. Itaque illum cum podagræ et chiragræ doloribus conflictantem, ex eo quem diximus sinu, una cum conjugi et liberis, inter quos etiam Theodosius ex itinere legationis retractus erat, et regione Constantiopolis ubi Chalcedonensis civitas est, **862** in Eutropii portum traduxit: et primum liberos ipsos in conspectu patris occidit, in quorum enjusque eæde verba illa pater protulit: *Justus es, Domine, et justum judicium tuum.* Deinde vero et ipse Mauricius resectionem capitilis sustinens, ferro cæsus

(**I**) Factio hæc Venetorum fuit.

Α ἐνδυμα, σύναμα γυναικὶ καὶ τέκνοις δρόμων ἐπίβις, φεύγειν πρὸς τὴν "Εώ διεπειράτο, οὐκ ἐλάχιστα καὶ τῶν χρημάτων προσεπαγήμενος· καὶ ἐπὶ τὸν κόλπον Νικομηδεῖας γενόμενος πρὸς τῷ νεῷ Αὔτονδμου τοῦ μάρτυρος (Σωρεὶ δὲ γχωρίως ὠνόμασται, διέχει δὲ τῆς Κωνσταντίνου στάθμος μάλιστα ἔκατον καὶ πεντήκοντα), κλύδωνι δγρὶ περιπεσών, καὶ τῇ συνήθει ποδάργρα προσβαλούσῃ ἀθρόν πεδούμενος· ήδη νέσσου εὐθηνία καθέστηκε δυστυχῆς τοῖς τὸ βασιλείου ἀστοικοῦντις διεπαντός· ἐκεῖθεν Θεοδόσιον τὸν οὐδὲν ἔστι Χοσρήν ἐξέπεμπε συμμαχίαν αἰτῶν· καὶ δημοψιμήσκων ὡς καὶ αὐτῷ τὴν ἀρχὴν κινδυνεύοντι Μαυρίκιος διεσώσατο· καὶ δισιν εἶναι ἀντιταλαντέουειν τὴν χάριν, πάσης δμοῦ τῆς οἰκίας ἐν μεγίστῳ καθεστώσας κινδύνῳ. Ἀλλὰ γάρ Φερμανὸς δικηδοστῆς Θεοδόσιον τοῦ παιδὸς Μαυρίκιου ἀνερματιστῷ πλοιῷ τῇ βρασιλέᾳ· Ρωμαίων ἐντευχῆκώς ταῦτην οἰκισταις ἐπεχείρει. Ἀλλ' οἱ Πράσινοι (τάγμα δὲ τοῦ δημού Ρωμαίων) τὰς ἐλπίδας τούτου ὥστεισαν. "Οθεν ἀπειπὼν καὶ εὗτος, πρὸς τὴν τοῦ τυράννου μετεχώρησεν εὐνοιαν· καὶ προσκυνεῖ πρὸς δὲν τὴν γάμην μετέψης, τὸν τε τῆς πόλεως λεπέα (πατριάρχην δὲ τοῦ εἰναὶ δημοτῶν δημάρχειν), καὶ τὸ τοῦ λαοῦ ἔκκριτον, μεταστέλλεται· οἱ δὲ καὶ ἐν τῷ Ἐεδδόμῳ λεγομένῳ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου νεῷ, τὸ τῆς αὐτοκρατορίας διέδημπε τῷ παλαμναίῳ θηλὶ περιστάλλουσι· καὶ δις αὐτίκα περιφαγὴ τὴν εἰσόδον ἐς Βυζάντιον τίθησι, χρυσὸν πάντοθεν ὑετίζων, ἀγάλλουν Βυζαντίους ἐπεισοδίῳ τῇ χάριτι. "Ἐπειτα δὲ καὶ τὴν γαμετὴν Λεοντίαν ἐπιφανεῖ θράμβῳ ἀναγορεύει, καὶ μετάγει πρὸς τὰ βασιλεῖα. Χαλεπαινόντων δὲ πρὸς ἀλλήλους τῶν δημων, ιδιωτικῶς οὕτως εἰπεῖν ἀτερος λέγεται· « Γ' πογε, μάθε τὴν κατάστασιν· Μαυρίκιος· γάρ οὐκ ἀπέθανεν. » Όν διακούσας δὲ τύραννος, τίτος μὲν ἐπαυτες καθύλακτοῦντα τὰ πλήθη· τῇ δὲ ἀποιούσῃ πρὸς τὸν Μαυρίκιον φόνον ἐκεναχεύετο. Ἐκεῖθεν τοίνυν αὐτὸν σύναμα γυναικὶ καὶ τέκνοις ἀναγαγόν, καὶ Θεοδόσιον συνόντος, ταὶς τῆς ποδάργας καὶ χειράγρας περιωδίναις βαλλόμενον, ἀνεπέραν τῆς Κωνσταντίνου, ἐνθα Χαλκηδόνος ἐστι τὸ πόλισμα, εἰς τὸν Εὐτροπίου λιμένα, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐπ' ὅβεις τοῦ πατρὸς ἀποσφάττει, ἐφ' ἐν ἐκάστῳ τοῦ πατρὸς ἐπιλέγοντος· Δικαιος εἰ, Κύριε, καὶ δικαία η κρίσις σου· ἐς ὑστερὸν δὲ καὶ αὐτὸς ξίφους ἐντίξιον εἰτούν παρανάλωμα γίνεται, τὴν ἐκευμήν τῆς κεφαλῆς ὑποστάς, προσεπιδεξάμενος τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς. Τῆς γάρ τιθήνη; τῶν πατῶν ἐν ὑποκλεψάσης τῶν βασιλικῶν μειρακίων, καὶ τὸ ἐκατῆς ὑπομάζιον πρὸς τὴν αφαγὴν ἐκδιδύσης, τὸν Μαυρίκιον παρεστῶτα, τὸ ἀπόρρητον τῆς ἀποκρυψῆς λόγος καταμηνύσαι τοῖς φυσευταῖς, μη δικαιων λογισάμενον εἶναι ἀλλον κολάζεσθαι, αὐτὸν ὑπὸ Θεοῦ τιμωρούμενον. Οὐ δὴ καὶ

εφαπτομένου, ἀντὶ αἰματος; ή σφαγὴ γάλα προήνεγ-
κε. Καὶ οὕτω μὲν ὁ βασιλεὺς νόμων φύσεως φανεῖς,
καθυπόρτερος, τὸν βίον μετήλλαττε, ζῆσας μὲν τὰ
πάντα ἦτη τρία πρὸς τοὺς ἔξήκοντα· τούτων δὲ τὰ
εἶχος διαπρέψας ἐν τῇ ἀρχῇ.

sui consilium indicasse ferunt: quod minime æquum esse diceret, ut in alium, cum ab ipso Deus
pœnas expeteret, animadverteretur. Atque eo infante jngulatio, cædes ejusmodi pro sanguine lacteum
liquorem profudit. Ad hunc modum imperator, qui naturæ legibus superior esse visus fuerat, vitam
finivit, postquam sexaginta tres ætatis annos transegisset, viginti autem ex eis in imperio eniuis-
set.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ΜΑ.

Περὶ τῆς ἐκπομπέωντος τῶν βασιλικῶν σωμά-
των· καὶ τῶν ἑτέρων φύσεων τοῦ τυράρρου·
• καὶ τῆς δαιμονιώδους προστορύσεως γενομ-
ῆς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Τὰ δὲ τῶν βασιλέων σώματα πάγνιον ἐπίδεχρυ
τοῖς ἑκεῖσι τῆς θαλάττης αἰγαίαλοις ἤκοντεῖσαντο, ταύ-
την τοῖς αἰμασιν ἐκφαινόσσοντα· καὶ ποτὲ μὲν τῇ
χέρσῳ φιλοτίμως τῷ ροθίῳ ἀναπεμπόμενα, οὐλοτε
δὲ φιλοπατρόφως τῷ φειθρῷ ἀγκαλιζόμενα· ἑκε-
θεν δὲς ὅστερον μετακομισθέντα, συμφορὰς δαχρύων
τοῖς δρῶσιν ἀγένοντο τὰ τῶν βασιλέων γυμνά
θεατριζόμενα σώματα· καὶ οὕτω τοῖς τυράννοις
στρατεύμασι θεαθέντα, ἐν τῷ λεγομένῳ τοῦ Τρι-
βουναλίου κάμπῳ ἐβρίποντο, δὲς πρὸς τῷ Ἐεδδόμῳ
ἴστιν. Ἐχρῆν καὶ γάρ διὰ τῆς θεωρίας τὸ ἀπάν-
θρωπον στράτευμα μετασχεῖν καὶ τοῦ μύσους· ὡς
ἄν τι μισοπόνηρος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδέκαστος κρίσις
πάντας τοῖς τῆς ἀντιδόσεως σαγηνεύσῃ δικτύοις. Τὸ
γάρ παλαμανιὸν ἐκείνο στρατόπεδον, δεινοῖς τισταὶ καὶ
μεγίστοις περιπεπτωκόδι τοῖς κακοῖς, διαφόροις πά-
θεσι τὸν τῇδε βίον κατέστρεψεν. Τοῦ γάρ Περσικοῦ
πολέμου παρέβησαν αὐθίς ἀνειληφότας, χαλεπήναν-
τος Χοσρόου δῆθεν διὰ τὸ πρὸς Μαυρίκιον μύσος, δ
πόλεμος ἀνερήγηντο. Τὸ δὲ στράτευμα θεηλάτοις
καὶ ταῖς ἐκ μάχης ποιαῖς διαφόρως ὑπῆγετο, ποτὲ
μὲν πυρὶ οὐρανίῳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς παρατάξεως
ἀγρίως βαλίδμενον, ἀλλοτε δὲ λιμοῖς καὶ προνομῇ
παντοῖᾳ· τὸ δὲ πλειστον στόματι ρομφαῖς ἐδόθη,
καὶ ἔισους πάρεργον ἐγεγόνει· καὶ οὐ πρότερον
Πέρσας τὰ τῆς νίκης ἀπέλιπεν, δχρις ἀν τὸ παν-
τελὲς δι φιλοτύρανος καὶ ἀνοσιοργόδι διεψθάρη
στρατός· ὡς ἰκανὸν εἶναι τεκμηριώσας τὸ λεχθησό-
μενον· μικρὸν γάρ ὅστερον οὖτοι χρόνων παριψη-
χότων δεκατεσσάρων, Ἡρακλεῖου πρὸς τὸν Ραζά-
την ποιουμένου τὸν πόλεμον, ἐπει τὸ διπλιτικὸν ἀνα-
κρίνων ἐψυλοκρίνει, δύο καὶ μόνους στρατιώτας
τῆς φιλοτύρανου πλήθυος ἐκείνης ὑπολειειμένους
εὑρίσκει. Ἐπει δὲς δι χρόνος νεωτέρας τὰς δυνάμεις
ἐνεώχμισε τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ τὸ κακὸν διέρθευ-
σεν ἄπαν, τὰ τῆς εὐπράγιας μεταπίπτει τοῖς Πέρ-
σαις. Καὶ δὲ μὲν Βαβυλώνιος ἐκείνος δράκων Χοσρόης
δι τοῦ Ὁρμοῦ ἀφειδῶς ἀναρέεται, καὶ στάσιν δ
Περσικὸς ἐλάμβανε πόλεμος· δι γε μὴν τύραννος
τοῖς ἀσεβῆμασι καταμεθυσθεῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν
δλῶν σφαγὰς καθωπλίζετο. Ἀμέλει τοι: καὶ Πέτρον
μὲν τὸν ἀδελφὸν Μαυρίκιον ἐδίου τῷ ἔιφει· ἀναι-
ρεῖται δὲ καὶ δι πολάκις μνημονευθεῖς στρατηγὸς
Κομεντίολος· πρὸς δὲ καὶ δι τοῦ Φιλιππικοῦ Γεώρ-

A occubuit, egregia animi virtute in summa ea cala-
mitate exhibita. Cum namque liberorum nutrit, infante uno imperiali subtracto, puerum ipsa
suum facten em ad cædem protulisset, Mauricium
stantem percussoribus arcanum suppressi pueri

sui consilium indicasse ferunt: quod minime æquum esse diceret, ut in alium, cum ab ipso Deus
pœnas expeteret, animadverteretur. Atque eo infante jngulatio, cædes ejusmodi pro sanguine lacteum
liquorem profudit. Ad hunc modum imperator, qui naturæ legibus superior esse visus fuerat, vitam
finivit, postquam sexaginta tres ætatis annos transegisset, viginti autem ex eis in imperio eniuis-
set.

CAPUT XLI.

De nudatione imperialium cadaverum, et de aliis
tyranni cædibus. Et de prædictione dæmoniacâ
imperialis cædis Alexandriae facta.

B Cadavera autem imperialia, oppido quam lacry-
mosum ludicrum, ibi in littore maris jactata sunt;
ita ut illius undam purpureo sanguinis cruento
infecerint: nunc quidem fluctibus ipsis in terram
leniter appulsa, nunc vero reciprocante maris im-
petu reducta. Ex eo deinde loco translata, pro-
ventum lacrymarum eis tulerunt, qui illa nudata,
et ad spectaculum exposita conspererunt. Ad eum-
que etiam modum a tyranneis militibus spectata,
in tribunalis campo (ita enim dicitur qui ad Sept-
timum est) temere projecta sunt. Sic enim per
ejusmodi spectaculum exercitum ab omni huma-
nitate alienissimum, piaculi quoque participem
fieri oportebat: ut scilicet quod fraudem et ma-
litiam odit, nullisque corruptitur donis Dei ju-
dicium, omnes eos retributionis irretiret plagiis.
Perniciosus namque et execrabilis exercitus ille,
gravissimis maximisque circumventus æruninis,
per varias clades vitam banc morte commutavit.
Postquam enim Persica rursum expeditio sumen-
dorum armorum libertatem accepit, Chosroe ad-
missum in Mauricio piaculum indigne ferente,
bellum scilicet motum est: **863** et exercitus variis
modis simul et divinæ vindictæ pœnas, et ipsorum
præliorum casus subiit: cum quandoque ipso
conflictus tempore, saevum in modum cœlesti igne
peteretur: quandoque autem fame et direptione
multimoda, captivitateque post victoriam amissam
affligeretur. Maxima vero ejus pars ore gladii con-
D. didit, et ferri quasi aliud agentis opus facta est.
Neque prius a Persis victoria discessit, quam ini-
pius iste et tyranni consecutator exercitus totus
interiit. Quod sane satis ex eo quod modo dicitur,
conjecere licet. Non enim multo post, nondum
quatuordecim annis elapsis, cum Heraclius ad-
versus Razatem bellum gereret, et delectum mili-
tum haberet, duos tantum ex ea multitudine, quæ
tyranno faverat, reliquos is invenit. Sed enim ubi
tempus ipsum novas militum copias Romanis tri-
buit, et exercitus ille vitiosus omnis pessimiuit, res
secundæ apud Persas mutata sunt. et postquam
Babylonius ille draco Chosroes Hormisdæ filius,
nulla misericordia interemptus est, Periculum
bellum sine suum habuit. Verum enim vero tyra-

nus, impiis flagitiis ebrius, se ad aliorum etiam cædes armavit. Proinde Petrum Mauricii fratrem ferro necat. Occiditur præterea, cuius sæpe facta mentio est, dux Comitentiolus; item Georgius Philippici filius: Prosentinus etiam, cui curas et consilia sua Petrus crediderat. Postremo vero et Theodosius Mauricii successor, ex itinere, sicut dictum est, retractus. Fama autem obuinet, percuttores Theodosio parcentem, alium pro eo admodum illi similem ense jugulasse; ipsum vero Theodosium profugum, in locis multis multa expertum, postea morbo interisisse. Atque ea quidem fama per omnes Romani imperii ditiones vulgata est. Sed eam barbarus quidam error, perquam tenui conjectura id facere ausus, protulit: propter quod caput ejus solum, una cum aliis qui cœsi sunt, exhibitum non sit. Verum inquisitio ipsa satis sollicitudine summa desatigata, Theodosium etiam mortuum esse cognovit. Ipsam imperialicem Constantinam cum tribus filiis tyrannus in privatorum ordinem redigit: et primum quidem eas in vili quadam et exili domuscula inclusit, postremo vero ferro etiam interimi jussit.

*O ego mille modis regum miseranda duorum,
Mauricii conjux, filia Tiberii:
Educi regina salis secundaque mater,
Quam sint multorum comoda sceptra ducum.
Militis infidi jaceo, populique furore:
Et mecum conjunx progeniesque jacet.
Nec miserae Niobes ego sum vitale cadaver:
Pluram Cissam, plura Jocasta tulit?
Esto, jure pater: cur pignora parva necantur?
Humani prorsus nescia turba dolit.
Non jam, Roma, meis carpes a frondibus umbram,
Eruta Threicio stirps Aquilone jacet.*

Illiud etiam haudquam silentio præterito, dignum in primis quod memorie rerumque gestarum tabulis mandetur. Siquidem ea ipsa hora, qua Mauricius interemptus est, res ea omnis, ut gesta est, Alexandriæ, statuis quæ in Tychæo celebri urbis ejus regione stabant, et tum basibus suis dilapsa erant, votè clariore quid imperatori Mauricio accideret, referentibus, viro cuidam præclaræ vita insigni, noctu ibi deambulanti, indicata est (1). Quam rem Alexandriæ Augustalis, et Petrus Aegyptiæ dioecesis præfector, accuratius signis certis notatam, veram fuisse, nono die postquam acerbus nuntius iste in Aegyptum pervenit, compererunt. Multa vero ejusmodi, quæ rem futuram portenderunt, accidisse cognovimus. Ea vero si singula scripto percipi velimus, tempus nos prorsus defecit.

(1) Interea calligraphes quidam Alexandriæ venerabilis vir, ex matutina vigilia domum vadens, media nocte videt statuas ex metallo æris abstractas,

αγος: καὶ Προσεντῖνος δὲ τὰς Πέτρου πεπιστευμένος φροντίδας: ὑστερὸν δὲ καὶ Θεοδόσιος δὲ Μαυρικίου διάδοχος. Λόγος δὲ διεδόθη ἀνθ' ξαυτοῦ ἔτερον προσεοικότα λίαν, ἐκδοθῆναι τῷ ξίφει, φεισαμένῳ τοῦ κτελεντοῦ: τὸν δὲ φυγόντα καὶ διὰ πολλῶν ἐλθόντα, ὑστερὸν νόσῳ μεταλλάξαι τὸ ζῆν. Ὁ μὲν οὖν λόγος ἀνὰ πᾶσαν διήγησε τὴν ὑπήκοον: πλάνη δὲ τις βάρβαρος τὸν λόγον ἐκύρωσεν, ἐξιτήλω τεκμηρίων νεανιευσαμένη· οἵς ἐκείνου κεφαλὴ μόνη ἀνέπιδεικτος μετὰ τῶν ἀνήρημένων ἐγένετο. Ἀλλ' ἡ ζῆτης ταῖς πιπεριθεῖσα θανεῖν καὶ τὸν Θεοδόσιον ἔγνωκεν. Ἀλλὰ καὶ τὴν βιστίλισσαν Κωνσταντίναν σύνημα ταῖς τριτι θυγατράσι ιδιωτεύσας δύραννος, πρῶτα μὲν κατακλείστους εὐτελεῖ τινι οἰκίσκῳ ἐποίει· τέλος; δὲ καὶ αὐτὰς ἀνήγειρε τῷ ξίφει. Ὡν ἀπάντων τῶν βιστίλων τὰ λείψανα (δέκα δὲ ἡσαν) πολλῷ ὑστερὸν τῷ νεῷ τοῦ μάρτυρος Μάμαντος ἀγχοῦ τοῦ τείχους φευλάκερος δονομα, κατετέθησαν. Τὸν δὲ ναὸν ἐκτομίας δὲ Φαρασμάνης πρῶτος ἐδείματο· δὲ πρῶτος καὶ τοῦ βιστίλιου κοιτωνίσκου ἐπὶ τοῦ Νουστινιανοῦ ἐγεγόνει· καὶ ἐπὶ τῷ πολυανδρίῳ τῆς θήκης τόδι ἐγχράτεεται τὸ ἐπίγραμμα.

Eorum autem cæterorumque imperialium corporum tempore in Mamantis martyris templo, 864 prope Templum autem id Pharasmanes eunuchus construxit, qui sub Justiniano imperialis cubiculi præfectorus fuit. Porro in communis sepulcri eorum monumento Epigramma hoc insculptum est:

*Α δέ γένων τριτάλαιρα, καὶ ἀμφοτέρων βασιλῆων,
Τιβερίου θυγατρηρού, Μαυρικίου τε δάμαρ.
Εδοκι μεγάλης βασιλείας, καὶ θείξασα λοχεῖη,
Η πολύπλοιος βασιλείας, καὶ θείξασα λοχεῖη.
Ως ἀγαθὸς τελέθει καὶ πολυκορανίη.
Κείμαι σὺν τεκέσσι καὶ ημετέρῳ παρακοτῃ,
Δήμους ἀποσθαλίη, καὶ μαρίῃ στρατιῆς.
Τῆς Ἐκάδης ἐτληρ πολὺ χειρούρα, τῆς τοιούτης.
Αλ αλ τῆς Νιόβης ἔμπιοδος είμι νέκυς.
Ναι τοι, τὸν γενέτην τοι μάτητά τε γεογράφεταιρ,
Ἄρθράκων κακής μηδέρης ἐπιστάμενα;
Ημετέροις πετάλοισι πατάσκοις οὐκέτι Ρώμη.
Πικά τῷρ ἐκλισθη Θρησκειοῖς ἀρέμοις.*

Οὐδὲ ἀν δὲ καὶ τοῦτο καταλείψω μνήμης: διξιον δν, καὶ συγγραφῆ: πινάκων ἐπάξιον. Λιτῇ γάρ δι ἀνηρείτο Μαυρίκιος, τὰ πραττόμενα εἰς Ἀλεξανδρεῖαν ἐγνωρίζετο, τῶν ἐκείσες ἀνδριάντων ἀνὰ τὸ Τυχαῖον ἐστώτων, ἐπίσημος δὲ ἐν Ἀλεξανδρεῖας οὗτος δὲ κύρος, καὶ τῶν βιωμῶν καθερπυσάντων, συντόνω φωνῇ τὰ συμβάντα τῷ βασιλεῖ Μαυρίκῳ διηγουμένων, ἀνδρὶ τινι ἐπιτήμηρ τὸν βιον, νυκτὸς ἐκεῖ διιώντι. Οὐ δή δὲ Αγύουστάλιος Ἀλεξανδρεῖας, καὶ Πέτρος δὲ τῆς Αιγυπτιακῆς διοικήσεως τὰς ἥγας ἐπιτετραμμένος, δικριῶν σημείοις διειληρότες, ἀψυδεῖς εὔρον, μετ' ἐνάτην ἡμέραν τῆς δεινῆς: ἀγγειλίας ἐπιπτάσης τὴν Αιγυπτον. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα τὸ μέλλον προαγορεύοντα διεγνώκαμεν. δὲ εἰ πρὸς λεπτὸν γράφειν ἐπιχειροίημεν, δὲ πᾶς ἡμᾶς: αἰών ἐπιλεῖψεις.

et voce grandi dicentes, interemptum Mauricium et filius ejus. (D.ac.)

ΚΕΦΑΛ. ΜΠ'.

Ος ἡτησατο Μαυρίκιος Θεὸν ἐτραῦθα δοῦναι τὴν
δικῆν· καὶ ὡς ἐσχε λαβὼν· καὶ περὶ τῶν οἰκο-
δομηθέντων αὐτῷ.

Ἄλγεται μέντος τὸν βασιλέα Μαυρίκιον πρὸ τίνος
χρόνου τῆς ἀναιρέσεως, δεδοκάτα οἵς ὑπεροψίᾳ κατὰ
τῶν αἰχμαλώτων ἔχριστο, καὶ μὴ εὐνώνως ὥνειτο
χρημάτων ἄττων γενόμενος, οὐς Χαρᾶνος ἀνεῖλεν
ὑπερέσσας θυμῷ, ἐν τοῖς σεβασμιώτεροις τῆς οἰκου-
μένης ναοῖς, γράμμασι καθικετεύσας τὸν Ἑγα τῆς
ὑπερουσίου Τριάδος Χριστὸν τὸν Θεὸν, τὰς ἀντιδ-
εις τῶν βεβιωμένων κατὰ τούτον δὴ τὸν θυητὸν καὶ
ἐπίκηρον κόσμον ἀπολαβεν· καὶ τοὺς ἐπ' ἀρετῇ
ζῶντας τοῦτο καθικετεύειν αἰτεῖσθαι Θεόν. Καὶ ὑπάρ-
φωνήν φασι μίδις τῶν εἰκόνων Χριστοῦ ἐξενεχθῆναι
αὐτῷ, τὴν ἕρεσιν αὐτοῦ γενέσθαι προσαγορεύουσαν·
καὶ τῷ τῷ βίῳ τὴν δίκην εἰσπράξασθαι. Εἶναι δὲ
τὴν εἰκόνα φασὶν ἐνιος τὴν ἐν τῇ Χαλεπῇ ἰδρυμένην.
Ἄλλοι δὲ μάλιστα τὴν ἐν τῇ ὁρατῇ πύλῃ τοῦ νεώ-
τῶν ἀγίων μαρτύρων τῶν τεσσαράκοντα φάσκουσιν,
ἐπ' ἀκριβὲς τὸ τῆς θύεως ἐμφερὲς Χριστοῦ διαγρά-
φουσαν. Φασὶ δὲ τὸν βασιλέα Μαυρίκιον καὶ φιλο-
τίμως ἔχειν περὶ τὴν τῶν λίγων μεγαλοπρέπειαν,
λαμπρῶς τε λίαν τιμᾶν τοὺς περὶ τὰ κάλλιστά τε
καὶ κράτιστα τῶν μαθημάτων ἐνθληκότας· καὶ
πολλὰ τῇ θηγάδῳ γῇ δειμασθαι· Ἑργα περιφανῆ· ὃν ἐν
καὶ τὸ τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα τέμενος, δὲ Τίβεριος
πρώην οἰκοδομεῖν ἐπεχειρησε. Φασὶ δὲ καὶ τὸ διν
Ταραφή τῆς Κιλικίας ἱερὸν Παύλου τοῦ ἀποστόλου
τοῦτον ιδρύσασθαι. Ἀναφέρεται δὲ καὶ τὴν τρίτην
μοῖραν συγχωρῆσαι τοῖς ὑπηκόοις τῶν φύρων· τά-
λαντά, τε τριάκοντα τοῖς Βυζαντίοις φιλοτιμήσασθαι,
διπλῶς τὸν τῶν ὑδάτων ὀλκὸν νεουργήσωσι. Καὶ τὸ
περιφανὲς; δὲ ἐκεῖνο στέμμα δὲ ἡ Αὐγούστα Σοφία,
καὶ ἡ τούτου γαμετὴ Κωνσταντίνα τούτῳ φιλοτίμως
λίαν εἰργάσαντο, αὐτὸς μηδὲ πατέρα βαλὼν, τῷ με-
γίστῳ τοῦ Θεοῦ τεμένει ἀνέστο, τῇ θείᾳ τραπέζῃ
ἀφιερώσας αὐτὸν, ἀλυσιδῷ χρυσῷ ἐξαρτήσας, δὲ καὶ
μέχρις ἀλώσεως τῆς πόλεως διεσώζετο. Ἐπ' αὐτοῦ
δὲ καὶ Φιλιππικὸς καὶ Πέτρος οἱ αὐτοῦ ἀδελφοί, δὲ
μὲν ἐν τῇ Χρυσοπόλει ἐδειματο μοναστήριον, Ηὔτερος
δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου τὰ Ἀρεούδου διομαζόμε-
νον. Καὶ ἀμφότερα δὲ τὰ τεμένη τῇ Θεοτόκῳ ἀνέστο.
Ἄλλα καὶ Κυριακὸς διατριάρχης τὸ τῆς διακονί-
στης μεγαλοπρέπες ἀνέστησι μοναστήριον. Καὶ τὰ
μὲν κατὰ τὸν αὐτοχρότορα Μαυρίκιον ἐς τοῦτο τέ-
λους κατέληξαν.

Sed et Cyriacus patriarcha, Mauricio imperante, diaconisse magnificum erexit monasterium. **866**
Mauricii imperatoris res ejusmodi sūmē habuere.

(1) Ante Αἴνεαν palati portam. (Diac.) Τῶν βα-
σιλέων τὰ τε προτυλαια, καὶ ἡ καλουμένη Χαλκῆ.
(Procop.)

(2) In visione ante Αἴνεαν palati portam inna-
gini Salvatoris se vidit assistere. (Diac.)

(3) Leo imp. Constantinopolitanus, Constanti-
nini Copronymii fil., coronam a Mauricio prin-

A

865 CAPUT XLII.

Quomodo Mauricius Deum oraverit ut ei hic pœnas
dare divinæ vindictæ liceret: id quod assecutus
est. Et de ædificiis ab eo constructis.

Mauricius sane imperator, aliquo ante cædem
tempore metuens propter conscientiam sibi, quod
captivos despexisset, eosque vili pretio, pecunia
cupiditate victus, quos Chaganus furore percitus
concidit, non redemisset, in celebrioribus orbis
terrarum templis, missis eo litteris, supplicari pro
se uni ex supersubstantiali Trinitate Christo Deo
mandasse, et ab hominibus virtute præstantibus,
ut Deum exorarent, petiisse dicitur: quo scilicet
euorum per vitam actorum ipsi remunerationem
in mortali hac vita, satisque obnoxio mundo, reci-
pere liceret. Et imaginem quamdam Christi clare
vigilanti vocem edidisse ferunt, qua illi fore præ-
dictum est, ut desiderii votique sui compos fieret,
et in hac vita pœnas penderet. Nonnulli eam ima-
ginem esse volunt, quæ in (1) Αἴρα palatii porta (2):
alii vero maxime, quæ in Speciosa porta templi
sanctorum quadraginta Christi martyrum sita est,
et pictura sua quam proxime ad similitudinem
vultus Christi accedit. Mauricius imperator sum-
mopere viros eloquentia insignes coluit: liberalis
etiam erga eos qui pulcherrimis optimisque disci-
plinis præclaram operam navassent. Celebria quo-
que opera in Romani imperii ditione construxit:
quorum unum est, quadraginta sanctorum delu-
brum, quod Tiberius antea ædificare aggressus
fuerat. Sacram item apostoli Pauli ædem Tarsi
Cilicum, hunc construxisse ferunt. Fertur et illud
quoque de eo, quod tertiam partem pensionum
vectigalium subditis suis remiserit: quodque libe-
raliter Byzantii trigesinta talenta donaverit, ut
aquaeductuum meatus renovarent. Idem præclarum
illud steindia et ornamentum, quod ei Sophia
Augusta socrus et conjux Constantina ambitiose
admodum et magnifice elaboraverant, cum id ne
semel quidecum gestasset, maximo Dei templo intulit,
et divinæ mensæ consecratum, aurea catenula
suspendit: quod (3) ipsum ornamentum usque
ad (4) expugnationem urbis duravit. Sub ipso quo-
que Philippicus (5), et Petrus frater ejus, ille qui
dem Chrysopoli monasterium, hic vero Constanti-
nopoly, eam quæ Areobindi dicitur ædem construxit.
Utrumque autem templum Dei Génitrici dicatum.

D

cipe Deo dicatam, nefario capiti suo imposuit,
captus gemmarum et auri splendore. (Egnat.)

(4) Non semel a Mauricii temporibus Byzantium
hostiliter captum est, et direptum.

(5) Philippicum Diaconus etiam Mauricii gene-
rum suis scribit.

CAPUT XLIII.

Ut Chosroes propter Mauricii cædem, pace soluta, Orientem hostiliter peragrans, ad Chalcedonem usque excurrerit. Et de aliis, quæ Romanorum imperium pervaserunt, calamitatibus.

Ubi autem Phocas imperium suscepit, multorum statim generum malu Romanorum imperio incurrere. Quinto namque ab inito imperio mense, litteras ad Chosroem, quod consuetudo hujusmodi a multo tempore Romanis et Persis fuerit, per Liliū familiarem suum, qui etiam Mauricii cædem patravit, misit, quibus litteris ad imperiale digneitate ascendisse se significabat. Ille vero, iræ intemperiis actus, legitimam Mauricio vindictam præstare volens, pacta cum Romanis fœdera rupit, et perniciosum illud orbi classicum cecinit. Id namque Persarum simul et Romanorum felicem tranquillumque statum solvit. Eoque initio Persicum bellum est ortum. Et Persæ Syriam, Palæstnam, Phœnicen quoque brevi subegere. Ditioni quoque suæ Armeniam, mox Cappadociam, Galatiam, et Paphlagoniam adiungere. Quin impetu, quem cohibere non esset, ducti, ad ipsam usque Chalcedonem, quæ ex adverso Byzantio sita est, advenero. Parte vero alia, Abares Europam omnia vastantes percurserunt, et cædes hominum plurima grassata est, qualēm haud quisquam unquam vidi: non tantum civibus passim, sed ipsis etiam militibus copiis interemptis. Animantia item occidentia cladem plurimam accepere, et proventus omnis generis frugum nullus fuit. Accessere famæ et pestilentiae, hiemes item ingentes, naturam ipsæ suam superantes, ita ut mare frigore congelatum pisces postea mortuos ejecerit. Ætas quoque hominum generis omnis cæsa, et tempora atque alia quæcunque ædificia venuste splendideque constructa, frequentibus Persarum incursionibus pessumdata: quod Chosroes, sicuti dictum est, pacem propter Mauricium videlicet resciderit. Ac ille quidem foris omnia igne vastans, rempublicam affligebat: **867** Phocas vero domi urbem pejus accipiebat. Proinde in equestri quodam ludicro certamine (1), quod eum nonnulli scommate perstrinxissent, ebrium esse dicentes, furore flagrans, non paucis ex clarioribus civibus captis, quibusdam membra amputavit, nonnullos in altum mare conjecit, alias vero in carcere inclusit.

CAPUT XLIV.

De seditione inter Judæos et Christianos Antiochiae ora: ut in eo tumultu etiam Anastasius Sinaites episcopus cæsus sit. Et de Cyriaco, Thoma, et Sergio, Constantinopolitanis episcopis.

Antiochiae vero gravis tumultus fuit, quod Hebrewi rursus aduersus Christianos, per res novas insurrexerint. In ea seditione Judæi superiorcs fuere. Ingentein namque Christianorum multitudinem aut ferro conciderunt, aut igni, quem in ædes eorum conjecerant, exusserunt. Eos Phocas, impii

A

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

'Ως Χοσρῆς διὰ τὸν Μαυρικίου φόρον τὰς σπορδάς λύσας, ἀχρὶ δὴ καὶ ἐξ Χαλκηδόνα, τὴν Ἐωνατραπών, τὴν Ἐλαστρήσατο· καὶ περὶ τῶν εἰσχρηστῶν ἀλλων τῇ 'Ρωμαίων πολιτεῖα δεινών.

Φωκᾶ δὲ τὴν ἀρχὴν περιβαλλομένου, αὐτίκα πολυειδὴ κακὰ τῇ 'Ρωμαίων ἐνσκήπτει. Μετὰ γὰρ πέμπτον τῆς ἀρχῆς μῆνα γράμματα πρὸς Χοσρῆν ἐξέπεμπεν, ἔθους ἐκ μακροῦ 'Ρωμαίοις καὶ Πέρσαις χρατήσαντος, διὰ Λιλίου τοῦ οἰκείου αὐτῷ, διὰ τὸν φόνον Μαυρικίου ἐνήργει, δηλοῦντα τὴν εἰς τὰ βασιλεία Διονόδον. Ο δὲ ἐκμανεῖς τῷ θυμῷ, τὴν δοῖαν δῆθεν Μαυρικίου διεκδικεῖν θέλων, τὰς μετὰ 'Ρωμαίων διαλύεις σπονδάς, καὶ τὴν κοσμοφόρον ἐκείνην περιήχησα σάλπιγγα· αὕτη γάρ λυτήριος γέγονε τῆς Περσῶν τε καὶ 'Ρωμαίων ἐπιφραγίας· καντεύεν δὲ Περσικὸς πόλεμος τὴν γένεσιν ἐκληρώσατο. Καὶ Συρίᾳ μὲν καὶ Παλαιστίνῃ, πρὸς δὲ καὶ Φοινίκῃ, ὑπὸ Πέρσαις εὐθὺς ἐγίνοντο· εἰσὼ δὲ χειρῶν καὶ Ἀρμενίαν, ἔτι δὲ Καππαδοκίαν, Γαλατίαν τε καὶ Πισταγονίαν πεποίηντο. Ἀσχέτῳ δὲ τῇ βύμη φερόμενοι, ἕχρι δὴ καὶ ἐξ αὐτὴν Χαλκηδόνα τὴν καταντεῖρι Βυζαντίδος διακειμένην τὸ δρμῆμα Εθεντο. Καὶ Ἀβαρες δὲ τὴν Εύρωπην κατέδραμον πάντα δηροῦντες· Καὶ φόνος πλείστος ἀνθρώπων προύχωρει, οἷον εὐπωτικοῖς λαοῖς πεποίηται, οὐ τῶν κοινῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν στρατοπέδων διαφθαρέντων. Φθορά τε ζώων ὡς πλείστη ἐγένετο, καὶ παντοῖων ἀφορτα καρπῶν· καὶ λιμοὶ, προσεπιτούτοις δὲ καὶ λιμοὶ· καὶ χειμῶνες τινὲς ἔξαισιοι καὶ τὴν φύσιν ἐκβαλλοντες, ὡς καὶ τὴν θάλασσαν αὐτὴν τῷ κρύει δεθεῖσαν νεκροὺς τοὺς ιχθύας ἔξω προσάλλειν. Ἡλικίᾳ δὲ πᾶσα ἀνθρώπων καὶ νεώς καὶ ἀλλ' ἄπτα τῶν οἰκεδημημάτων, ἀδρῶς, ἔξηχημένα καὶ περιττῶς, ταῖς πυκναῖς ἐπιδρομαῖς τῶν Περσῶν διεφύλαρη, Χοσρίου, ως εἱρηται, τὴν εἰρήνην ἀπειπόντος δῆθεν διὰ Μαυρικίου. Ο μὲν οὖν πάντα τὸ ξεωθεν πυρπολῶν, κακῶς διετίθει· Φωκᾶς δὲ τὸ τῆς πόλεως ἐνδον χειρῶν ἐποίει. "Οθεν καὶ ἐψ' ἵππων ἀμύλῃ τινῶν, ἐξ ἐκείνον σκωψάντων ὅτι μεθύσοι, θυμῷ ζέσας οὐκ διλγούς τῶν ἐπισήμων συσχών, οὓς μὲν ἀφήρει τὰ μέλη, ἀλλούς δὲ ἐπεκτήδευσε τῷ βυθῷ, καὶ τις δὲ περιετίθει φρουράν.

D

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γενομένης στάσεως Ἰουδαίων τε καὶ Χριστιανῶν καὶ ὡς ἀμφεθή τῇ στάσει καὶ δὲ πλισκοπος Ἀραστάσιος δὲ Σιρατῆς· καὶ περὶ Κυριακοῦ, θωμᾶ τε καὶ Σεργίου τῷ Κωνσταντινουπολεῖων.

Καὶ στάσις· δὲ διενή τις ἀνά τὴν Ἀντιόχου κεκίνητο, Ἐβραίων αὐθίκις κατὰ Χριστιανῶν νεωτερισάντων· ἢ δὴ στάσει ἐπικρατέστερα μᾶλλον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἐγένετο. Ήσόγει τις καὶ γάρ στίφος Χριστιανῶν, τὸ μὲν μαχαίρας ἔργον ἐγένετο, τὸ δὲ καὶ πυρὶ δεσπάνητο, πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν στασιαστῶν

(1) Circensibus iudis Prasini conviciis eum lacescentes, clamavunt: Iterum Ingabasta bibisti? Iterum sensum perdidisti? (Diac.)

ἐνιέντων· οὓς Φωκᾶς εἰσπραττόμενος τὰς ποινὰς ἀνέσιων ἐργῶν καὶ πράξεων, κολάσει ὑπῆγε, καὶ τῆς πόλεως ἡλαυνεν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν δῆτα τὸν ἱερέα τῆς πόλεως Ἀναστάσιον, δὲ Γρηγορίου διάδοχος ἦν, καθελόντες τοῦ θρόνου, σχοῖνον τε τῶν ποδῶν ἔξαφάμενοι, διὰ τῆς πόλεως σύροντες θανάτῳ ἀσχήμονι ἐκδίδοντες. Τὴν γὰρ τῆς αἰώνος φύσιν μοχαίρῳ διατεμόντες αυρομένῳ, κατὰ τοῦ στόματος ἐπιβάλλουσιν. Έτερον δὲ, ὥσπερ τι τῶν διοκαυτωμάτων παρεδίδοσαν τῷ πυρὶ· δύναρα σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαπρέποντα, πρῶτον τε τὸν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων στοιχειωτῆς· πολλά τε βιβλία τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλειπόντα. Τούτου καὶ ἡ βίβλος ἢ Ὁδηγὸς διομα ἔσχεν, οἵ τε ὄροι τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, καὶ διὰ πολλά· καὶ δὲ τὸν ἔκτον Ψαλμὸν λόγος ταῖς εἰσδάσσοι τῶν νηστειῶν ἐκδοθείς· ἐμοὶ δὲ ἐντυχεῖν ἐγένετο καὶ λόγῳ αὐτοῦ δν πρὸς Ἀντιοχεῖς ἔγραψεν εἰσιτήριον, καὶ εἰρηνικὸν ἔτερον, διὰ τριῶν καὶ εἰκοσι ἑτῶν αὐθίς ἐπανήκυν ἐπὶ τὸν θρόνον, Μαυρικίου τὴν ἡγεμονίαν ιθύνοντος· δν δὴ καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἔχαρις· καὶ ὡς τῆς ὑπερορίου ἀνελήθη φυγῆς. Τούτῳ δὴ τῷ Ἀναστάσιῳ, διὰ τὸ Σινοῖς φιλοσοφήσαι, καὶ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς· ἐκεῖσε κατακρητῆσαι, καὶ Σιναϊτῆς ἐστιν ἐπώνυμον. Καὶ δὲ μὲν δῆμοι γενόμενος παρανάλωμα ἀκεδίῳ· μετὰ δὲ τοῦτον ἐτη σ' διαπρέψαντα, τὴν τῆς Ἀντιόχου ποιμαντικὴν Ἀναστάσιος ἔτερος διεδέχετο. Πρὸ δὲ τούτου καὶ Κυριακὸς δὲ τῆς βασιλεῖδος ἐπίσκοπος ἐνδέκατον ἐτος τῇ ἱερατείᾳ ἐνδιαπρέψας, Θωμᾶς τὸν θρόνον κατατιμπάνει. "Ος διάκονος γ καὶ σακελλάριος τῆς Ἐκκλησίας καθεστηκὼς, ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνήσ. Οὐ πλέον δὲ ἡ τρία ἐτη πρὸς μητὸν δυσὶ καὶ οὔτος ἱεραστάμενος, τῷ δυσσεῖτι Σεργίῳ τοῦ θρένου παραχωρεῖ, τὸν μέγιστον οἰκον διαμένον τῷ ἐπισκοπεῖ· δες τὸ τοῦ δομησαμένου κατηρωσάμενος διομα, Θωματῆς ἐς δεύρῳ τὸ ἐπώνυμον ἔσχεν. Ὁ δὲ Σέργιος διάκονος μὲν τῆς Ἐκκλησίας καθειστήκει, ἐκ Σύρων καὶ Ἰακωβίῶν τὴν τοῦ γένους ἔλκων σειράν.

ΚΕΦΑΑ. ΜΕ'.

Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀγίαν δὲ καὶ σ' σύνοδον τε-
γενημέτων τῇ Ἐκκλησίᾳ σχισμάτων.

Τίς δὲ οὗτος Ἰάκωβος, ἐξ οὐ καὶ Ἰακωβῖταις παρωνύμως ἐκλήθησαν, δίκαιοις τῷ λόγῳ διαλαβεῖν, καὶ διὰ διετρα τῇ συγγραφῇ παραλείπεται. Ἀναθεν δὲ ἀρέσμενος διηγήσομαι. Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀγίας δὲ καθαιρεθέντων συνδόου, οἱ τῆς ἐκείνων δόγμασιν ἀντεχόμενοι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐστοὺς ἀποτιχαντες διακρινόμενος ἐστοὺς κατωνόμασαν, μηδεμῶς συντιθεσθαι τοῖς ὄρθως διγματισθεῖσι· τῇ ἀγίᾳ ἡρημένοι συνδόψει· οἱ καὶ εἰς δυσκαίδεκα τμῆματα διηρέθησαν· ἐξ ὧν καὶ μυρίαι αἰρέσεις ἐβλάστησαν· ὧν οἱ μὲν Εὐτυχιανισταὶ ὠνομάσθησαν, Διόσκορον καὶ Εὐτύχιον μόνον δεχόμενοι· οἱ τὸν Χριστὸν ἐδογμάτιζον δροσούσιον μὲν τῷ Πατρὶ, οὐ μὴ δὲ καὶ ἡμῖν· οἵς μη συντιθενται σώζεσθαι ἐν Χριστῷ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἀλήθειαν φύσεως. Τοῦ δὲ βασιλέως Λέσοντος τὸ βιοῦν

A et flagitosi facinoris pœnas sumens, tormentis subdidit, atque urbe exegit. Illi vero et civitatis ejus antistitem Anastasium, Gregorii successorem, e throno suo deturbatum, funeque pedibus alligato, per urbem tractum, sœda morte afficerunt. Pudendas namque naturæ partes inter trahendum ense excisas, in os ejus injecere. Postea vero illum perinde atque holocaustum quodam, igni tradidere: virum sapientia et virtute præclarum, primariumque dogmatum Ecclesiæ doctorem: quippe qui lucubrationes multas eidem reliquerit. Hujus liber est cui nomen Ὅδηγός, hoc est, Viæ dux, et Ecclesiæ dogmatum definitiones, aliaque præterea multa. Item in sextum Psalmum liber, in ingressu jejuniorum editus. Ego vero orationem etiam ejus quamdam legi, ad Antiochenos in introitum suo scriptam, et pacificatoriam alieni, quam vicesimo tertio anno in thronum suum postliminio reversus composuit, Mauricio imperium obtinente: quem etiam in eo scripto, quod ab exilio revocatus sit, laudibus effert. Huic Anastasio, propterea quod in Sinæ monte philosophatus sit, et sensum ibi carnis donuerit, Sinai cognomen inditum est. Atque ille quidem in populi tumultu perempsus, vitam finit. Post eum autem cum sex annis a reditu in episcopatu enitusset, pastorale munus Antiochiae Anastasius alter suscepit. **868** Et ante hunc Cyriacus etiam, Constantinopolitanæ urbis episcopus, undecim annis in sacra functione transactis, sedem eam Thomæ reliquit: qui diaconi et sacellarii in Ecclesia munus obiens, ad pontificium thronum concendit. Hic vero tribus annis, et duobus non amplius mensibus sacro munere functus, impio Sergio sede cessit. Thomas iste domum maximam in sedibus episcopalibus exstruxit: quæ domus, nomen a conditore suo acceptum, in hodiernum usque diem retinet, et Thomaitis vocatur. At Sergius diaconus quidem Ecclesiæ fuit: sed a Syris et Jacobitis generis originem traxit.

CAPUT XLV.

De schismatibus quæ post quartam et quintam sanctam synodum in Ecclesiam irrepererunt.

Quis vero Jacobus iste fuerit, unde Jacobitæ nomen acceperunt, et alia præterea quæ in historia hac omissa sunt, æquum esse puto ut hic referam. Altius autem narrationem petam. Postquam Eutycheti et Dioscoro a sancta quarta Chalcedonensi synodo dignitas abrogata est, qui illorum dogmata defendenter, facta ab Ecclesia catholica defectione, διαχρινομένους, hoc est, segregatos sive ambigentes, seipso appellarunt: neque ulla modo, ut quæ recie in concilio sancto statuta essent, comprobarent, adduci potuere. Ii in duodecim sectas disseci sunt; ex quibus multa millia hæresum pullularunt. Ex quarum sectatibus quidam Eutychianistæ vocati, quod Dioscorum tantum et Eutychetem reciperent: qui Christum docuerunt Patri quidem consubstantialem esse, nobis autem minime: propterea quod

nobilis non assentiuntur, veram esse in Christo humanam naturam protestantibus. Postquam autem imperator Leo diem suum obiit, atque Zeno et Anastasius imperii administrationem suscepserunt, quam maximam libertatem sibi qui quartae synodo restiterunt, usurpavero. Eodem tempore et Acephali, quorum dux Severus Antiochenus fuit, unam Verbi et carnis naturam male praedicantes: et praeterea Jacobitarum, Theodosianorum, Julianistarum, et pluri morum aliorum ceterarum, Ecclesiae insultarunt, qui Monophysites appellati sunt, quod unam Verbi et carnis naturam post inessabilem unionem in Christo esse sentiant et doceant. **¶¶¶** Hi vero Acephali sunt nominati, qui benoticum Zenonis imperatoris scriptum, quo scilicet ad unionem ecclesias perducere voluit, propterea quod ille sanctam quartam synodum anathemati non subjecerunt, minime repererunt. Acephali autem ob eam causam dicti sunt, quod sub episcopis non fuerint. Proinde episcopis et sacerdotibus apud eos defunctis, neque baptismus juxta solemnum et receptum Ecclesiae morem apud eos administratus, neque oblatio aut res aliqua divina facta, ministeriumve ecclesiasticum, sicuti mos est, celebratum est. Communionem vero illi a plurimo tempore asservataam habentes, seriis paschalibus in minutissimas incisam partes, convenientibus ad se hominibus dederunt. Quo tempore quam quisque voluisset, placitam sibi sumebat potestatem. Et propterea quod quilibet, quod sibi visum esset, fidei insertum voluit, quam plurima defectorum et haereticorum turba exorta est: Tritbeitarum, Agnoetarum, Theopascitarum, Jacobitarum, Armeniorum, Severitarum, et Aphantartodocitarum, initio a Juliano Haliernassaeo sumpto: qui creatum quidem Domini corpus esse opinatus est, sed idem ab ipsa conceptione incorruptibile esse docuit. Horum cohortem, qui eis adversati sunt, Phantasiastas et Manichaeos vocarunt: quemadmodum et illi rursum hos Phihartolatras et Scenolatras nominarunt. Eius generis haeresibus, et Severitis maximi, Ecclesiae admodum ingruentibus, Chalcedonensis quoque synodi nomine presso, perquam longo tempore jacitata ea est, et exagitata. Unde ingens diu sedilio et confusio in Ecclesia exstitit. Ipsa namque plebs ad sanctioris altaris cancellos assistens, plagiis se multaturani, et cum ignominia ex sacris templis sacerdotes ejecturam comminata est, sicuti ejus synodi mentionem inferre, aut eam sacrosanctis diptychis inscribere, eorumve nomina divinorum Patrum, qui decreta ejus promulgarunt, proferre ausi fuissent. Isti ipsi etiam maximo contenderunt opere, ut sacrum ejus, qui in sanctis est, divi Leonis veteris Romae episcopi tomum, quem vere pietatis studiosi rite columnam orthodoxarum recitasse sententias nominarunt, tollerent, quod is synodus eam firmiter fulciret. Tomum eum divinissimus Alexandrinus papa Eulogius posiea a se enarratum, optime, atque ita prorsus, ut oportuit comi-

A metallakēzontos, Ζήνωνάς τε καὶ Ἀναστασίου τὴν βασιλείον ἀρχήν ὑποζωμένων, παῖδησίν ὅτι πλείστην οἱ δι' ἐννεάτες οὔτοι τῇ δι' συνέδηψιντες ἐλάμβανον. Τηνικαῦτα δὲ καὶ τὸ τῶν Ἀκεφάλων, ὃν προστάτης διὰ τῆς Ἀντιόχου Σευῆρος ἐγένετο, μιᾶν φύσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς κακῶν δογματίζων, καὶ τὸ τῶν Ἰακωβῶν, Θεοδοσιανῶν τε καὶ Ἰουλιανιστῶν, καὶ ἐτέρων πλείστων στίφος τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσέφρησε· οἱ καὶ Μονοφυσῖται ἐκλήθησαν, ἀτε δὴ μίαν φύσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς μετὰ τὴν δρῆστον ἔνωσιν πρεσβεύοντάς τε καὶ δογματίζοντες· οἱ δὲ Ἀκεφαλοὶ ὠνομάζοντο· οἱ τὸ ἐνωτικὸν τοῦ βασιλέως Ζήνωνος οὐ προσίνετο, οἵτινες μὴ τῷ ἀναθέματι καὶ τὴν ἀγίαν διατηροῦσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς μετά τὴν δρῆστον εἰσέβαλε σύνοδον. Διὸ δὲ τὸ ὑπὸ ἐπισκόπων μηδεσθαι, Ἀκεφαλοὶ ὠνομάσθησαν. Ἐνδεινοὶ τοι καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπισκόπων καὶ ιερέων ἐκλελοιπότων, οὐδὲ βάπτισμα κατὰ τὸν Ἐκκλησίας ἐποίουν θεσμόν. Ἄλλ' οὐδὲ προσκομιδὴ τοις ἡλειτουργίας παρ' αὐτοῖς οἷα θύσια τετέλεστο. Κοινωνίαν δὲ περιβαγμάτην ἐκ παλαιτέρων ἔχοντες χρόνων, ἐξ αὐτῆς καιρῷ τοῦ Πάσχα σμικροτάτας μερίδας κυλίοντες τοις συνιούσιν ἐδίδοσαν· ὀπτηνίκα καὶ πᾶς τις τὴν ἱκενώθυμηρη ἐντεῦθεν ἐπεσπάτο ἀρχήν. Κάν τῷ θείειν ἐκαστον τὸ δοκοῦν τῇ πιστεις ἐγγίνεσθαι, πλήθος δια πλείστον πλείστων καὶ αιρέσεων ἀνεψύ· Τριμετές καὶ Ἀγνοήται καὶ Θεοπασχήται, Ἰακωβῖται τε, καὶ Ἀρμένιοι, καὶ Σευηρίται, καὶ Ἀφθαρτοδοκῆται ἀπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀλικαρνασσίων ἀρχάμενοι· δις κτιστὸν μὲν εἶναι τὸ τοῦ Κυρίου ἐδογμάτιζε σῶμα· ἐξ αὐτῆς δὲ συλλήφθεις ἀφθαρτὸν γεγονέναι. Ὄμοι τὸ σύνταγμα οἱ δι' ἐναντίας Φανταστατά; καὶ Μανιχαίους ἐκάλουν· ὕσπερ ἐκείνους οὔτοι πάλιν Φθαρτολάτρας καὶ Σκηνολάτρας ὠνόμαζον. Ὄμοι δῆτα αἰρέσεων καὶ μάλιστα τῶν ἀγριοῖς καὶ αὐτοῦ Σευῆρου σφόδρα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπικειμένων, καὶ τῇ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἀμνημόνευτος ἐπιπλείστον χρόνου διέμεινε κλονουμένη καὶ μεταφερομένη· καὶ πολλὴ τις ἐντεῦθεν στάσις καὶ σύγχυσις ἐπὶ μαχρόν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνερρίπτεισθη. Τά γαρ τὰ διηθή πρὸς ταῖς κιγκλίσι τῶν θυσιαστηρίων ιστάμενοι, παίειν ἡπείλουν καὶ ἀτίμως τῶν ιερῶν περιβόλων τοὺς ιερεῖς ἑωθεῖν, εἴγε μνεῖαν που τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνέδου ποιεῖν ἐδούντο, καὶ τοῖς ιεροῖς διπτύχοις ταύτης καταγραψῆν καὶ ἐκφυγῆσιν τῶν ἐκθεμάνων ταύτην θείων Πατέρων. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ πλείστην πάμπαν εἰσῆγον σπουδὴν, καὶ τὸν θείον Τόμον τοῦ ἐν ἀγίοις ιεροῦ Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρες Ῥώμης ἀρχιερέως, ἣν στήλην δρθεοδοξίας οἱ εὐαεροῦντες ἐνδίκως ὠνόμασαν, ἀνατρέπειν εὖ μάλα, ὡς σφόδρα τὴν σύνοδον ἐπεριέδοντα. Ὄμοι δῆτα καὶ διθειστατο; πάππας Ἀλεξανδρίας Εὐλόγιος ἐκηγησάμενος ὑστερον, δριστα καὶ ὡς χρεών συγκεισθαι τούτους σαφῶς ἀπεψήνετο· δις καὶ διτέρα πλείστων συγγράμματα λόγου καὶ μνήμης δέξια τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ καταλιπούν. Μετά δὲ τοῦτον χρόνῳ ποιλῶν ὑστερον καὶ δι τῆς Ἀντιόχου προέδρος δι τοῦ Σιναίου δηλαδὴ Ἀναστάσιος, πλείστων καὶ εὗτος ὑπὲρ τῆς ἀγίας διαμιχθείσης, καὶ πολὺς κατὰ τὰ τῶν Μονοφυσιτῶν καὶ Ἀκεφάλων βέβαιον, πάσι: λόγιοι; τὸ

στερβόν ἔχουσι, ἀδεμαντίναις πέδαις παρίστησιν, ω; δρεστά γε καὶ ὄρθοδοξίας Ἑμπλεω ταύτην ἐπὶ πάτειν δρέσαι, πλήρη τε θεοεσθεῖα; εἶναι τὰ ταῦτα; συνιστησι δῆγματα. Οἱ γέ μὴν περὶ Διόσκορον τε καὶ Γάιον, καὶ τὸν τῆς Ἀντιόχου Σευῆρον, πρὸς δὲ καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν γραμματικὸν Ἰωάννην, δις ἐπεκλήθη Φιλόπονος, τὸν καὶ πλειστα συγγράμματα δυσχερῆ τε καὶ δυσεξέλεγχτα κατὰ τῆς τοιαύτης ἔξενηνοχάτα συνόδου, ἵναντιούμενοι τῇ συνάδεψι, μίαν μὲν φύσιν, δύο δὲ ὑποστάσεις ἀπεδίστατας γράφοντες ἔδογμάτιζον· καὶ μᾶλλον Σευῆρος βίβλον δῆλην ἐνέταττεν. Πλὴν καὶ οὕτοι τῶν οἰκείων βίβλων ἐνιαχοῦ δύο φύσεις ἀνομολογοῦσιν ἐπειταῖς. Χριστοῦ· διπερ οἱ πολλοὶ μὴ ἀκριβοῦντες εὐσέβες ἀγῆθον φήμησαν, καὶ τρόπον ἔτερον εἰς τὴν ἐκείνων ἀσέβειαν κατηγράψθησαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπεκράτει ἄχρι καὶ τῆς Ιουστινιανοῦ ἀναρρήσεως· ἐκείνου δὲ τὰ σκῆπτρα γενναίως ἀνειλέφτος, οἱ τῶν αἰρέσεων τούτων προστάται, διῆρε δὴ καὶ Σευῆρον, διὰ δὴ καὶ κυνώδαλα εἰς χηραμοὺς καὶ καταδύσεις τὰς ἐκαυτῶν διατριβὰς ἔθεντο, τῆς ἀγίας εἰς συνέδου τῶν ρεῖς ἀγίων Πατέρων ὑπὲκείνου συγχροτηθεὶσῆς· καὶν καὶ οὕτος ἐς ὑστερον Τελχῖος· βασκανίᾳ τινὶς τῇ τῶν Ἀφθοροδοχητῶν κατέκρα; ἀλλὰ αἰρέσει τοῦ εὐθέος παρατραπεῖ· ὡσπερ μοι ἐν τῷ πρὸ τούτου τόμῳ διελήπται. Ων δὴ τούτων πλειστων αἰρέσεων τὰς πρὸς ἀλλήλας ἐπιμεξίας καὶ διαιρέσεις καθεξῆς διαλήψομαι.

Iacobus sua contulere conventicula: cum ille sacram quintam synodum centum sexaginta quinque sanctorum Patrum coegisset. Quainvis et ipse Justinianus postea intemperiis fascinatoris cuiuspiam in Aphthariodocitarum hæresim transversum raptus, a recta aberravit via: sicuti a me in proximo libro est dictum. Cæterum pluriunarum istarum hæresum commissionem simul et divisionem deinceps exponam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΓΑΛΟΝ.

"Ἐτι περὶ τῶν Μονοψιτῶν, διτι σφαλερῶς περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως δογματίζουσι.

Ἄλλα τὸ ποτὲ ἔστι τὸ περὶ τῶν Μονοψιτῶν διξιδόμενον, ὃν ὡς ἀπὸ κακίστης ρίζης αἱ εἰρημέναι αἰρέσεις ἐθλάστησαν ὥσπερ κρίκος ἀλλήλοις ἐκόμεναι, ἡδη ἐρῶ. "Οταν μὲν γὰρ τὰς συνελθούσας τῷ Θεῷ φύσεις; ἐκάστην καθ' ἐκαυτὰς διαστήσωσι, δύο ταύτας ἀνομολογοῦσιν ἀναγκαζόμενοι, διταν δὲ ἀμφοτέρας εἰς τὴν τοῦ Λόγου ἐνώσωσι σάρκωσιν, οὐ δύο ἀτιγχύτους συνελθούσας φύσεις τιθέσαιν, ἀλλὰ μίαν φύσιν σύνθετον. Καὶ γὰρ ἡμῶν μίαν ὑπόστασιν σύνθετον λεγόντων, ἐκεῖνοι μᾶλλον μίαν σύνθετον φύσιν ἀντιτίθεσι. Καὶ τὸν λόγον τῆς θέσεως σφῶν οὕτωσι παραδειγματίζουσι λέγοντες. δη: ὕσπερ δὲ ἀνθρώπος ψυχὴν ἔχει καὶ σῶμα, καὶ διλῆ μὲν έστι φύσις ψυχῆς, ἀλλὴ δὲ σώματος, εἰ τις ἐκάστην καθ' ἐκαυτὴν θεωρήῃ· ἐπειδόχη δὲ συνελθωσιν, ἀνθρώπου ποιούσι, μίαν φύσιν ἔχοντα σύνθετον· οὐ γὰρ δεῖ, φασι δύο φύσεις λέγειν τὸν ἀνθρώπον, ἀλλὰ μίαν σύνθετον. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ οἴνοτα, ἐν δύο μὲν συνεστηκίναις φύσεων· μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μίαν τὰς δύο φύσεις ταύτας γέγονται σύνθετον. "Οπερ τῇ Ἐκκλησίᾳ παντάπασιν ἀποτρόπαιον. Διὸ οἱ τοῦτο καὶ δι μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγορίος τὰ ἔξι ὅν, καὶ ἐν εἷς, καὶ ἄπερ, φησι, τώ-

A positum esse, disertis verbis pronuntiavit: **870** qui alia quoque multa scripta lectu digna Ecclesiæ Christi reliquit. Post hunc itidem aliquanto tempore post Antiochenus antistes Anastasius Sinaites, qui et Ipse sanctam quartam synodum propugnans, lucubrationibus suis firmissimis Monophysitas et Acephalos refutavit, et arguientis certissimis probavit, eum librum orthodoxiam rectissime plenissimeque in omnibus docere, dogmataque ejus vera pietate refertissima esse. Enimvero Dioscorus, et Gaius, et Antiochenus Severus, Jacobus item, et Joannes Grammaticus Philoponus cognominatus (qui libros plures difficilest, quos referre non ita promptum sit, contra synodum quartam edidit) eam ipsam synodum oppugnantes, unam quidem naturam, duas autem subsistentias, per suminam impietatem, in Christo esse scripserunt et docuerunt: potissimum vero Severus, qui librum integrum de ea re compositum. Verum et ipsi in libris suis alicubi naturas duas in Christo profidentur: quod sane multi non ita accurate observantes, rectum piumque esse existimaverunt, et alio deinde modo in illorum impietatem sunt adducti. Atque haec quidem sic obtinuerunt, quoadusque Justinianus est imperator renuntiatus. Postquam vero is sceptra imperialia accepit, quæcumque extitere bellua, in specus et

B latibula sua contulere conventicula: cum ille sacram quintam synodum centum sexaginta quinque sanctorum Patrum coegisset. Quainvis et ipse Justinianus postea intemperiis fascinatoris cuiuspiam in Aphthariodocitarum hæresim transversum raptus, a recta aberravit via: sicuti a me in proximo libro est dictum. Cæterum pluriunarum istarum hæresum commissionem simul et divisionem deinceps exponam.

871 CAPUT XLVI.

Præterea de hæresi Monophysitarum; quod insidiouse admodum ei periculose de Dei Verbi incarnatione opinantur.

Quod vero tandem Monophysitarū fuerit dogma, a quibus tanquam a radice pessima, quas diximus, hæreses pullularunt ceu circulus aut catena ex sece dependentes, modo dicam. Cum enim convenientes in Christo naturas, quilibet per seipsam discernunt, duas eas esse necessitate adducti constentur. Cum vero ultramque in Verbi incarnatione uniunt, non duas illi inconfusibili modo convenientes naturas, sed unam compositam naturam statuunt. Nobis enim unam subsistentiam compositam dicentibus, illi unam positis naturam compositam inferunt. Et rationem sententiæ suæ exemplo confirmantes, dicunt, hominem animam obtinere et corpus: et aliam animam naturam esse, aliamque item corporis, si quis quamlibet per seipsam contempletur; cum vero illæ coierint, hominem efficeri, unam naturam compositam obtinentem. Non enim, inquit, duas naturas hominem dicere oportet, sed unam compositam. Atque ad eundem modum de Servatore Christo opinantur: illum videlicet ex duabus quidem constituisse naturis, post unionem autem duas eas naturas in unam evasisse compositam, quod sane Eccle-

sia tanquam piaculum prorsus aversatur. Quapropter et magnus theologus Gregorius, de duabus naturis sententiani suam exponens, sapientissime simul et subtilissime dicit, naturam suam eas servare, ex quibus scilicet, et in quibus, et quae sint. Nam ex quibus propterea posuit, ut ex divinitate et humanitate naturam declararet: in quibus vero, ut naturas post unionem servaret, neque eas propter mutuam unionem confundere; quae sint autem, ne quis aliud Christum post naturarum unionem factum esse existimaret. Dogmatis istius exactiorem rationem inde considerabimus. Corpus nostrum ex quatuor elementis, igne, aere, aqua et terra, constitutum esse, in confessu est, in quibus etiam constituit. Atque in corpore ea ex quibus, et in quibus est, conservantur; quae autem sint, non itidem. Siquidem post elementorum unionem corpus nostrum non pure ignis est, neque sincere aer, neque incorrupte aqua, neque germane terra: sed aliud quiddam, quam quatuor ista. **872** Id satis ex sensu ipso patet. Unaquaque enim corporis nostri pars aliud quiddam quam elementa est. Verum in divina unione, non aliud quiddam, post duarum naturarum concursum, factum est: sed idem ipsum est, Christus videlicet, Deus et homo. Porro haeresis ista exquisitor subtiliorque aliis fuit, quod auctores defensoresque habuerit viros sapientes: et potissimum eum quem diximus, Joannem Philoponum, qui sub praesenti, de eius rebus nunc agimus, imperio viguit, et in Aristotelium, qui dicuntur, dux fuit. De eo quis fuerit, dicendum.

CAPUT XLVII.

De philosopho Joanne Philopone Tritheita.

Genere fuit Alexandrinus, et philosophus summus: quamvis autem stylo dictioneque sua non solummodum sit laudatus, in disputationibus tamquam argumentorumque et demonstrationum probatio-nibus, sane quam fuit admirandus, in Platonis et Aristotelis doctrina maximopere versatus. Quapropter eorum, potissimum vero Aristotelis, obscure dictorum luculentissimas reliquit enarrationes, quae hodie quoque exstant. Illic etiam impius Sergio Constantinopolitanæ tum Ecclesiæ hierarchie, admonitus ab eo, ut haeresim ejusmodi constitueret, librum acutissimum composuit, qui *Διαιτητικός*, hoc est, *Arbiter*, sive *De unione inscriptus*, decem capitulis omnem eam haeresim contextit. Ad comprobandum autem piaculare suum dogma, omnem prorsus accuratissime movit philosophiam. Multa præterea alia scripta Philoponus iste edidit, ad Græcos et haereses reliquas, et ad alias quosdam; in quibus haec etiam, impium dogma instituens, refert: « Omnia haec sensui atque oculis subjecta corpora, juxta materiam et formam, ex eo quod non est, in id quod est, pro-ducta a Deo sunt: corruptibiliaque sunt, et cor-rumpuntur, secundum materiam et formam. Pro-

A ζοντα, περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ: οἱ δογματίζων σοφώτατά τε καὶ ἀκριβέστατα. Τὸ μὲν γὰρ ἐξ ὡρ. τέθεικεν, ἵνα τὴν ἐκ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος δογματίσῃ φύσιν· τὸ δὲ, ἐν οἷς, ἵνα τηρήσῃ τὰς φύσεις: μετὰ τὴν ἑνωτικήν καὶ μὴ συγχέη ταῦτα: διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλας ἑνωσιν, τὸ δὲ, ἀπερ, ἵνα μὴ οἰηθῇ τις ὅτι: ἀλλο γέγονεν ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν τῶν φύσεων ἑνωτικός. Καὶ δῆ τὴν τοῦ δύγματος ἀκριβεῖαν ἐντεῦθεν σκεψύμεθα. Ἐκ τεσσάρων στοιχείων τὸ ἡμέτερον σῶμα ἀνωμολόγηται, πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος, γῆς· ἐν οἷς καὶ τὴν σύστασιν ἔχει. Σώζεται γοῦν ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ ἐξ ὡρ καὶ τὸ ἐν οἷς· οὐδὲ μήν τὸ ἀπερ. Μετὰ γὰρ τὴν ἑνωτικήν τῶν στοιχείων τὸ ἡμέτερον σῶμα οὗτος καθαρῶς ἔστι πῦρ, οὐτ' εἰλικρινῶς ἀτρ. οὗτος μήν ὕδωρ ἀθλῶνται· ἀλλ' οὐδὲ ἀνθεύετος γῆ· ἀλλ' ἔτερόν τι περὶ τὰ δ. Καὶ δῆλον ἀπὸ τῆς αἰτιθῆσεως· ἐκατον γάρ τῶν μερῶν τοῦ ἡμέτερου σώματος ἀλλο τι περὶ τὰ στοιχεῖα ἔστιν. Ἐπὶ δὲ τῆς θείας ἑνώσεως οὐκ ἀλλο τι μετὰ τὴν συνδρομὴν τῶν δύο φύσεων γέγονεν· ἀλλ' αὐτὸν τοῦτο ἔστιν ὁ Χριστὸς Θεὸς καὶ ἀνθρωπός. Γέγονε δὲ τοιαύτη αἵρεσις ὥστε καὶ ἀκριβεστέρα καὶ λεπτοτέρα τῶν ἄλλων. διὰ τὸ προστάτας αὐχένας ἄνδρας σοφούς, καὶ μάλιστα τὸν προειρημένον Φιλόπονον Ἰωάννην, ἐπὶ τῆς παρούσης ἡγεμονίας ἀκμάσαντα, καὶ πλεῖστα ταῖς Ἀριστοτέλους πλοκαῖς ἐνιδρώσαντα· δε καὶ τῆς τῶν Τριθεῖτῶν λεγομένων αἱρέτων; ἀρχηγὸς ἐγεγνότι. Τίς δέ ἔστιν οὗτος, φήτεον.

perplexitatibus maxime desudavit, et haeresis in-super Tritheitarum, qui dicuntur, dux fuit. De eo quis fuerit, dicendum.

C

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Περὶ τοῦ φιλοσόφου Ἰωάννου τοῦ Φιλοσόφου καὶ Τριθείτου.

D Τὸ μὲν γένος Ἀλεξανδρεὺς ἦν δὲ ἀντρό· λίαν δὲ ἔστι φιλόσοφος ἀκριβέστατος· καὶ τὴν ιδέαν τῶν λόγων οὐ πάνυ τῶν ἐπαινουμένων ἔχων γνωρίζεται· περὶ δὲ τὰς ἀποδείξεις τῶν λόγων πάνυ ἔστι θαυμασιώτατος· ἀκρος δὲ εἰςάγαν κατὰ τὴν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους παιδείαν· οἱ δὲ πλειώ, μάλιστα δὲ τῶν Ἀριστοτέλους ἀπορρήτων λαμπρότατας ἐκηγήσεις κατέλιπεν, αἱ καὶ ἐς δεύτερο δὴ διασώζονται· δε καὶ τῷ δυσσεβεῖ Σεργίῳ τηνικαύτης Κωνσταντίνου λεραρχούντι παρακληθεὶς τὴν τοιαύτην συστήσασθα: αἱρεσιν, λόγον δεινότατον συνεγράψατο, δε Διαιτητής, ή Περὶ ἑνώσεως ἐπιγέραπται. Ἐν κεφαλαιοῖς δὲ δέκα τὴν τῆς αἱρέσεως πᾶσαν τομήν ἔκυψαντα. Πρός γε μήν ἀπόδειξιν τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ δύγματος, πᾶσαν φιλοσοφίαν κεκίνηκεν ἐκακριβωσάμενος. Πιολλὰ δὲ καὶ ἀλλα συγγράμματα ὁ φήθεις Φιλόπονος καταλέλοιπε, πρός θὲ Ελληνας, καὶ λοιπὰς τῶν αἱρέσεων, καὶ ἔτερους· ἐν οἷς καὶ ταῦτα συνειθῆσι δογματίζων ἀθέως· τὰ αἰσθητά πάντα ταῦτα καὶ δρώμενα σώματα, λέγων, κατά τε ὅλην καὶ εἶδος ἐκ τοῦ μὴ δυνος εἰς τὸ εἰναι παρήχθη ἀπὸ Θεοῦ· φθερτά τε ταῦτα γενέσθαι καὶ φθερεοθαι: κατά τε ὅλην καὶ εἰδος· καὶ ἀντὶ τοιτῶν ἐξεργαστα κρείτω ταῦ-

τῶν τοῦ δρωμένων ἀρθαρτα καὶ αἰώνια δημιουργεῖσθαι ὑπὸ Θεοῦ. Ἡ πρὸς τούτῳ συντέλειαν μὲν φῆσι τοῦ ἀρωμάτου τούτου κόσμου, ἥγουν παράδεισιν, καὶ αὐτίς καινοῦ κόσμου ἐτέραν γένεσιν. Ὁρίζεται δὲ καὶ νεκρῶν ἀνάστασιν εἶναι, τὴν τῶν λογικῶν ψυχῶν πρὸς τὸ φθαρτὸν σῶμα ἐνωσιν ἀδιάλυτον. Οἱς οἱ περὶ Κόνων σκαντιούμενοι, αὐτὸν τε καὶ τὰ τούτου συγγράμματα ἀπεώσαντο, ᾧς μοι βρήθησται· καὶ πρότερον αὐτὸν ἀπεδέχοντο. Ἐὰν σῶματα, λέγοντες, κατὰ μὲν τὴν ὄλην οὐ φθείρονται, ἀλλὰ κατὰ μόνον τὸ εἶδος· καὶ πάλιν ἀναμορφοῦνται, κρείττον εἶδος προσιεμένης τῆς ἐν αὐτοῖς ὄλης. Καὶ γένεσιν μὲν κόσμου καὶ εὗτοι φασι κατὰ τε ὄλην καὶ εἶδος, φθορὰν δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὴν ὄλην πάσχειν. Ὁρίζονται δὲ καὶ ἀνάστασιν εἶναι νεκρῶν, τὴν τοῦ σῶματος τούτου πρὸς τὴν λογικὴν ψυχὴν ἐνωσιν ἀδιάλυτον. Ὁ δὲ Φιλόπονος πρὸς τοὺς εἰρημένοις καὶ ταῦτα φιλοσοφεῖ, ἡ τὸ γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, φληναφεῖ· Ὅ οὐκοῦν ἔκαστη φύσις οὐ μοναχῶς λέγεται τοῦδε διπέρ ἐστιν, ἀλλὰ διχῶς· καθ' ἓν μὲν τρόπον, ὅταν τὸν κοινὸν ἔκαστης φύσις εἴη, λόγον αὐτὸν ἐφ' ἐνυπού θεωρῶμεν, οἷον τὴν ἀνθρώπου φύσιν, ἢ τὴν ἐπουντὸν οὐδενὶ τῶν ἀτόμων γενομένην· ἐτέραν δὲ ὅταν αὐτὴν δὴ ταύτην τὴν κοινὴν φύσιν ἐν τοῖς ἀτόμοις γενομένην κατίδωμεν, καὶ μερικωτάτην ἐν ἔκαστῳ αὐτῶν λαμβάνουσαν ὑπαρκεῖν· καὶ οὐδενὶ ἀλλῷ πλήν ἔκεινῳ καὶ μόνῳ λοιπὸν ἀφαρμόζουσαν. Τὸ γάρ ἐν ἑμοὶ ζῶν λογικὸν θυητὸν οὐδενὶ τῶν ἀλλῶν ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν, οὐδὲ δὴ ἐν τῷδε τοῦ ζῶν φύσις ἐν ἀλλῷ τινὶ γένοιται· Ὅτι δὲ ταύταις τὰς ἐννοιαῖς περὶ τε φύσιῶν ἔχει καὶ ὑποστάσεων ἡ τῆς Ἐκκλησίας; διδασκαλίᾳ, δῆλον ἐξ ὧν μὲν φύσιν Πατρός τε καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος δομολογοῦμεν· τρεῖς δὲ τὰς τούτων ὑποστάσεις εἰτούν πρόσωπα δογματίζομεν· καθ' ἃς ἔκαστον ιδιότητει τινὶ ἐκ τῶν λοιπῶν διακρίνεται. Τίς γάρ ἀν εἰη φύσις μία θεότητος ἢ δικαίων τῆς θείας φύσεως λόγος αὐτὸς καθ' ἐνυπού θεωρούμενος, καὶ τῇ φιλῇ ἐπινοιᾷ τῆς ἔκαστου ιδιότητος κεχωρισμένος; Ὅτι τε ιδικώτερον πάλιν τὸ τῆς φύσεως γινώσκομεν δνομα, τὸν κοινὸν λόγον τῆς φύσεως ἐφ' ἔκαστου τῶν ἀτόμων, ἥγουν τῶν ὑποστάσεων, ἔκαστης ίδιον γενόμενον θεωρούντες· καὶ οὐδενὶ λοιπὸν ἐτέρῳ φύσιν τὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν εἶδος ἀφαρμόζειν δυνάμενον, δηλαδὴ πάλιν ἐξ ὧν ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεων ἐνωσιν πρεσβεύομεν· τῆς θεότητος, φημι, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Οὐ γάρ δὴ τὴν κοινὴν ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος νοούμενην θεότητα σεσαρκωθεῖ φαμεν· οὕτω γάρ ἀν καὶ τὴν ἀνθρώπησιν τοῦ ἀγίου Πνεύματος κατηγορούμενην. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λόγον ἡνῶσθαι τῷ Θεῷ Λόγῳ διεξάσθιμεν. Οὕτω γάρ ἀν πάλιν καὶ τοῖς πρὸ τοῦ Λόγου ἐπιδημίας γενομένοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖς μετ' αὐτὴν ἐπομένοις ἀπασιν ἡνῶσθαι δὲν διοῦ Θεοῦ Λόγου; δικαίως ηλέγετο. Ἀλλὰ δῆλον δι τοις φύσιν θεότητος ἐνταῦθα φαμεν τὴν ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου τῆς κοινῆς θεότητος φύσιν. Ὅθεν καὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκιωμένην δομολογοῦμεν, σιφῶς ἀποκρίνοντες αὐτὴν τοῦ

hisce vero corporibus corpora alia visibilibus istis longe præstantiora, incorruptibilia et sempiterna, a Deo conduntur. Ἡ ad hæc consummationem sive interitum visibilis hujus mundi, ac rursum novi mundi creationem alteram, asserit. 873 Statuit etiam mortuorum resurrectionem esse, rationalium videlicet animalium cum corruptibili corpore indissolubilem unionem. Quibus sententiis renitens Conon, ipsum juxta et lucubrationes ejus, sicuti a me dicetur, rejicit; quamvis eas antea receperit. Conon ipse corpora dixit non secundum materiam, sed tantum juxta formam occidere, eaque denuo conformari, præstabiliorē speciem materia ipsa recipiente. Mundi ille quoque creationem juxta materiam et formam, interitum autem ejusdem juxta formam solummodo, non autem secundum materiam, ferre dicit. Resurrectionem vero mortuorum esse corporis istius cum anima rationali unionem indissolubilem decernit. Ἡ enimvero Philoponus, præter ea quæ diximus, hæc quoque philosophatur: seu potius, ut verius dicam, nugatur: Itaque natura quælibet non simpliciter, id quod est, dicitur, sed duplicit. Uno enim modo, cum communem cujuslibet naturæ rationem ipsam per seipsam contemplamur: veluti hominis aut equi naturam, in nullo individuorum existantem. Ἡ alio vero modo, cum eam ipsam communem naturam in individuis existentem, et particularem maxime in quolibet eorum subsistentiam recipientem, neque cuiquam alii, præterquam illi ipsi soli de cætero convenientem, consideramus. Quod namque in me est animal rationale et mortale, nulli reliquorum homini commune est. Neque quæ in hoc ipso animante est natura, in alio quipiam fuerit. Quod vero has ipsas notiones de naturis et subsistentiis Ecclesiæ doctrina habeat, ex eo constat, quod naturam quidem Patris et Filii et Spiritus sancti profitemur, tres autem horum subsistentias sive personas prædicamus, per quas quælibet proprietate quadam a reliquis discernitur. Quænam etenim sit natura una divinitatis, quam communis divinitæ naturæ ratio, ipsa per seipsam considerata, et nuda contemplatione a proprietate cujusque discreta? Et quod proprie et peculiariter rursum naturæ nomine consideremus, dum rationem naturæ in quolibet individuorum sive subsistentiarum communem, propriam atque peculiarem cujuslibet factam, quæ nulli deinceps alii, quod sub communem speciem cadat, coaptari possit, contemplamur, ex eo palet, quod in duabus Christi naturis, unionem divinitatis, inquam, et humanitatis docemus. 874 Non enim communem, quam in sancta Trinitate consideramus divinitatem, incarnatam esse dicimus: sic etenim et Patris et Spiritus sancti incarnationem prædicaverimus; sed neque communem humanæ naturæ rationem unitam esse Deo Verbo opinamur. Eo namque pacto, et qui ante Verbi adventum exsisterunt, et qui postea futuri erant,

hominibus omnibus, unitum esse Dei Verbum A recte dicatur. Ceterum satis liquet, nos hic divinitatis naturam dicere eam quae est in subsistentia Verbi, non communis divinitatis naturam. Itaque etiam unam naturam Dei Verbi incarnatam esse prolixemur; diserte eam a Patre et Spiritu sancto secernentes: ita ut hic quoque communem nature rationem, propriam jam Dei Verbi esse intelligentes, Verbi naturam incarnatam dicamus. Et naturam itidem humanitatis unitam Verbo dicentes, particularem maxime illam subsistentiam, quam solam ex omnibus Verbum assumpsit, sentimus.

CAPUT XLVIII.

Præterea de hæresi Monophysitarum, quod ea insidiose admodum et periculose de Dei Verbi incarnatione opinatur.

Sed Philoponus cum seclatoribus suis, comminem humanam naturam, ipsamque etiam divinam, quam indivisibilem dicimus, in plurimas partitur personas, discernens eam, et singulatum individui tribuens, et tribus supersubstantialis naturæ subsistentiis dispergiens. Id vero ipsum a recte sentientibus prorsus est alienum: quemadmodum hoc magnus in theologia vir Gregorius clarissime in libro ad Evagrium monachum de divinitate scripto, astruit. Quin etiam post illum eruditum quidam homines, ea quæ perperam a Philopono prolata sunt, refellerunt. Et cum plerique alii scriptis suis ea oppugnarunt, tum Leontius monachus omnium maxime egregium librum triginta capitum contra illum conscripsit, quo simul et hæresim eam prorsus everuit, et piam nostram C sementiam valde confirmat. Post hunc et admirandus ille diaconus atque referendarius Georgius Pisides, aequalis sive coetaneus illius, quavis aetate aliquanto junior, iambis pulcherrimis, quos scribere consueverat, cum dicta hæresi con-gressus, 875 rcm seriam ludicro temperando, ad hunc modum refert, absurditatem illius refutans:

*Unam atque mox unam lapillo computat:
At unam et unam forte si unam dixeris,
Pueri vel ipsi tali dictum riserint.*

Quod autem versiculis hic expressit, sic habet: Prosternis, inquit, Philopone, philosophorum omnium laboriosissime et sapientissime, duas naturas in Verbo unitas esse: unam divinitatis, et unam humanitatis. Si ergo duas naturas dicas in eo convenisse, quomodo duas in unam rursus contrahis? Una namque et una duæ sunt, non una. Itaque si quis in eadem subjecta re duo quædam prædicando indicet, eaque ipsarursum in unum redigat, ridendum se merito præbeat. Talis Monophysitarum fuit hæresis, impii Nestorii hæresi prorsus contraria. Nestorius enim, propter duas naturas, duas etiam subsistentias numerat, isti vero propter unam subsistentiam unam quoque substitutionem et naturam. Verum Nestorii hæresis, ut de hac rursus agamus, non dicit Deum hominem factum esse, neque de celo descendisse, et humanæ na-

te Πατρὸς καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ὅστε κάνταῦθα τὸν κοινὸν τῆς φύσεως λόγον ίδειν τοῦ Θεοῦ Λόγου νενοηκότες, σεσαρχῶσθαι φαμεν τοῦ Λόγου τὴν φύσιν· καὶ φύσιν πάλιν ἀνθρωπότητος; λέγοντες ήκωσθαι τῷ Λόγῳ, τὴν μερικωτάτην ἐκείνην ὑπαρξίην, ἦν μόνην ἐκ πασῶν δὲ Λόγος προσεληφθε, διγματίζομεν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Ἐτι περὶ τῶν Μονοφυσιτῶν, δει σφαλερῶς περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως δογματίζουσι.

Αλλ᾽ ο μὲν Φιλόπονος καὶ οἱσι ἐκείνου σύμφρονες, τὴν κοινὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν θείαν ἦν φαμεν ἀδιαιρέτον, εἰς πλεῖστα διεστησι πρόσωπα, ἀποδιαιρῶν αὐτὴν κατὰ μόνην ἔνιστων τοῖς ἀτόμοις, καὶ ταῖς τρισι μερίκων τῆς ὑπερουσίου φύσεως ὑποστάσεις. Τούτο δὲ πάντη ἀλλάσσοντο τοῖς ὄρθροφοις· ὡς δὴ καὶ ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος τοῦτο ἀριδηλότατα παριστῆ ἐν τῷ πρὸς Εὐάγγελον μοναχὸν λόγῳ περὶ θεότητος. Οὐ μή δὲ καὶ τινες τῶν μετέπειτα λογίων ἀνεξέλεγκτα παρῆκαν τὰ τῷ Φιλόπονῳ κακῶς ἔξενηνεγμένα. Άλλα πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τούτοις ἀντέθεντο· μάλιστα δὲ πάντων ἐ μοναχὸς Λεόντιος γενναίως; ἐν λ' χεφαλαῖς βίβλον δῆλην τούτοις ἀντέστησεν, δρόπην μὲν τὴν τοιαύτην αἵρεσιν ἀνατρέπουσαν, σφόδρα δὲ καὶ τὸ καθ' Τ ἡμᾶς εὔσεβες δόγμα κρατύνουσαν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ ὁ θαυμάσιος διάκονος καὶ φιλοφενδάριος Γεώργιος· οἱ Ηλισσόδης, ἡλικιώτης ὃν ἐκείνῳ, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ λιαν νεώτερος, ἐν Ιάμβων μέτροις ἀρίστοις, ὕσπερ εἴθιστο γράψειν, πρὸς τὴν εἰρημένην αἵρεσιν ἀντιθάσαι, καὶ παιδιάν σπουδῇ κερανύνει, οὕτω πως διεξέρχεται, σφόδρα διελέγγων τὸ ἀποτον.

*Τηγχίζεται θάττορ μιλαρ τε καὶ μιλαρ
Εἰ τάρ μιλαρ τε καὶ μιλαρ λέγεις μιλαρ,
Γέλως τὸ λεχχότερον γήγεται καὶ παιδίοις.*

Ο δὲ φησι: τοιοῦτον ἔστιν· Ὁμολογεῖ·, φησι, φιλοπονώτας καὶ φιλοσοφώτας, δύο φύσεις ἡνῶσθαι τῷ Λόγῳ· μίλαν τῆς θεότητος; καὶ μίλαν τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰ τοινού δύο φύσεις λέγεις τυνεκτλυθένται αὐτῷ, πῶς εἰς μίλαν αὐθίς τὰς δύο συστέλλεις; φησί· μία γάρ καὶ μία δύο, ἀλλ' οὐχὶ μία. Γέλως γοῦν εἰ τις κατὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου δύο κατηγοροή τινά, καὶ αὐθίς ἐν πάλιν τὰ τοιαῦτα ποιοίτο. Άλλα τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Μονοφυσιτῶν αἵρεσις, ἐναντιτάτῃ πάμπαν τῇ τοῦ δισεσθοῦ; Νεστορίου αἵρεσις καθεστηκεῖ. Ο μὲν γάρ Νεστορίος διὰ τὸ διττὸν τῶν φύσεων καὶ δύο ὑποστάσεις καταριθμεῖ· οἱ δὲ διὰ τὴν μίλαν ὑπόστασιν καὶ μίλαν οὐσίαν καὶ φύσιν τίθενται εἶναι. Πλὴν ἡ τοῦ Νεστορίου αἵρεσις, ίνα περὶ ταύτης καὶ αὐθίς διαληψώμεθα, οὐδὲ εἰς οὐρανοῦ καταβῆναι, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐνωθῆναι φύσει οὐσιωδῶς·

αλλά τινα σχετικήν διάθεσιν. Φησὶ γὰρ ἐνωθῆναι τὸν Θεὸν Λόγον τῷ ἐκ Μαρίας ἀνθρώπῳ, ὡσπερ εἰ τις φίλος φίλῳ ἔνωσιν διὰ σχέσεως ποιοῖτο. Καὶ λανθάνει μὲν πολλοὺς ἔνωσιν ὄνομάζον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου· τὸ δ' ἀληθὲς διάστασιν καὶ οὐχ ἔνωσιν σαφέστατα δογματίζει· τὸ γὰρ λέγειν μὴ οὐσιώδως ἐνωθῆναι τῷ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ κατὰ φιλικήν τινα σχέσιν, οὐχ ἔνωσις ἀκριβῆς, ἀλλὰ διά-
ζευξὶς ἀληθῆς. "Οὐθὲν τὸν αὐτὸν καὶ ψιλὸν ἀνθρώπον καὶ ὑψηλὸν ἐλέγεν ό Νεστόριος· ψιλὸν μὲν, ὡς ἐπε-
ρημένον τῆς οὐσιώδους τοῦ Θεοῦ ἐνώτεως, ὑψηλὸν
δὲ, ὡς ἐκ πρώτης γενέσεως τετελειωμένον ταῖς ἀρε-
ταῖς. "Ενθεν τοι καὶ τὴν ὡς ἀληθῶς Θεοῦ δύον οὐ
Θεοτόκον διατίκριος κατωνόμαζεν, ἀλλὰ Χριστούκον
ἐκάλει, ὡς ἀνθρώπον θείον δῆθεν καὶ Θεοῦ φύλον γεν-
νήσασαν· καὶ ὡς χρίσμα τι λαβόντα παρὰ Θεοῦ, προ-
φητικὸν ἢ βασιλικὸν καὶ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα· μὴ
μέντοι γε δῆ καὶ οὐσιώδως Θεῷ ὅμιλησαντα διὰ τῆς
ἐνανθρωπήσεως. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ Νεστόριος· δὲ δὲ
ἀπυχέστατος τὰ κρείττονα Εὔνυχῆς θεὸν μὲν ὠμολό-
γεις τεχθῆναι ἀπὸ τῆς ἀχράντου παρθένου καὶ θεοτό-
κου, καὶ τούτο μόνον ἐπίθετο εὐσεβῶς· πεπλασμένην
δὲ τὴν σάρκα ἐδόξαζε, καὶ ὅσα ἔκη. Τὸν γὰρ θεὸν
αὐτὸν Αἴδην τραπέντα ἀτρέπτως, καὶ σάρκα γενό-
μενον, φαντάσαι τὴν οἰκονομίαν· διὸ καὶ πάντα τὰ
σωματικά τοῦ Θεοῦ φαντασιώδη ἐλέγεν εἶναι· καὶ
αὐτὸν δὲ τὸ σταυρῷ παγῆναι φύσιν ἐκείνην τὴν θείαν
καὶ ἀπεριγραπτον φαντασιώδως γενέσθαι ωρίζετο.
Καὶ τὰ μὲν τῶν δύο τούτων αἱρέσεων, τῶν ἀλλήλαις
παντάπασιν ἐναντίων, ὡς εἰρηται, τῶν τε Νεστορια-
νῶν, φημι, καὶ Μονοφυσιτῶν, ἣς ὁ Ἀλεξανδρεὺς
Ἰωάννης, δὲ καὶ Φιλόπονος προβοστὴ ἐς Οὐστερον, ἐπὶ
τέσσον εἰρήθω.

divina, quæ circumscribi et comprehendendi nequit, esse statuit. De duabus hisce hæresibus inter se inquam, et Monophysitarum, quibus postea Joā dictum.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ.

**Περὶ τοῦ φιλοσόφου Ἰωάννου, τοῦ Φιλοκότου
καὶ Τριθέτου.**

Λέγεται μέντοι καὶ ταύτης δῆ τῆς αἱρέσεως τὸν Σευῆρον πρότερον καθηγήσασθαι, προστῆναι δ' ἐς θετέρον τὸν Φιλόπονον· μετὰ δὲ Σευῆρον διαδέξασθαι, πρώτον τὴν αἰρεσίν ταύτην Θεοδόσιον τὸν παρ' ἐκείνους πάπκαν Ἀλεξανδρείας γεννέμενον, εἴτα καὶ ἄλλους· ἐξ ὧν καὶ οἱ Ἀγνοῦται λεγόμενοι καὶ οἱ Κοντοβαδίται, ἀπό τινος τόπου κληρωσάμενοι τὸ ἐπώνυμον· οἱ δὴ καὶ Θεοδοσιανοί, ὡς τὸν προειρημένον μᾶλλον δεχόμενοι Θεοδόσιον, ὠνομάσθησαν· θετέρον δ' ὑπ' ἐκείνου παραπεμφθέντες τῷ ἀναθέματι, ὡς τὸ τῆς ἀγνοίας ἀγνοήματι παραπεπτυκότες. Οι μέντοι ἄλλοι, ὡς μὴ τὸν παρ' ἐκείνου ἔκτειντα περὶ Τριάδος λόγον εἰσδεῖεγμένοι, Κοντοβαδίται ἀπὸ τοῦ τόπου ἐκλήθησαν· οἱ δὴ ὡς τὸν Σευῆρον μόνον δεχόμενοι, Σευηρίται ἐκλήθησαν. "Εστι; δὲ καὶ ἄλλο Σευηρίτῶν σύνταγμα τῶν καὶ Θεοδοσιανῶν, οἱ καὶ διμφω τούτους προσίστοντο· πρὸς δὲ καὶ Παῦλον τὸν ἐπίκλην Μελανόν. Καὶ τρίτοι δέ εἰσι

A **turæ substantia ipsa unitum esse, sed habitu quodam et affectione.** Unitum namque Deum Verbum sic homini ex Maria prognato refert, uti se amicus amico per affectionem unit. Et multos Nestorius, unionem Dei et hominis nominans, latenti quadam fraude fallit : reipsa autem divisionem, non unionem apertissime docet. Si namque dicas, non substantia ipsa Deum Verbum homini, sed amica quadam affectione unitum esse, non unio certa, sed disjunctio vera fuerit. Quapropter eumdem et tenuem et sublimem hominem idem Nestorius dixit : tenuem quidem, veluti substanciali Dei unione destitutum ; sublimem vero, tanquam a prima nativitate virtutibus perfectum. Proinde etiam revera Dei Genitricem, non Dei Genitricem

B **homo nefarius nominavit, sed Christi Genitricem vocavit :** perinde atque divinum hominem et Deo amicum genuerit, qui unctionem quampli a Deo, propheticam videlicet aut regalem et pontificalem dignitatem acceperit, non autem substantia etiam ipsa Deo unitus per incarnationem fuerit. Atque haec quidem Nestorius. Infelicissimus autem melioribus etiam rebus suis Eutyches, **876** Deum quidem natum esse ex immaculata Virgine et Dei Genitrice profitetur, idque ipsum solum recte pieque posuit, fictam vero carnem ejus fuisse opinatus est, et quæ præterea illis alia perperam docuit. Ipsi sumi namque Deum verbum dixit immutabili modo mutatum et carnem factum, in speciem fixisse atque assimulasse salutis nostræ econouniam et dispensationem. Itaque corporalia omnia in speciem phantasia quadam simulata atque ficta ei affuisse asseruit. Et hoc ipsum, quod natura illa cruci affixa sit, in speciem per phantasiam gestum prouersus, sicuti dixinus contrariis, Nestorianorum, nunc Philoponus Alexandrinus prædit, hactenus sit

CAPUT XLIX.

De philosopho Joanne Philopono Tritheita.

D Fertur sane, sectæ istius ducem primum Seve-
rum suisse, postea autem Joannem Philoponum
eam defenduisse. Porro autem post Severum hæ-
resim hanc primum recepisse Theodosium, qui
apud eos Alexandriæ papa factus est. Deinde et
alios, a quibus et qui Agnoctæ dicuntur, et Con-
tobabditæ, a loco quodam nomine hoc sumpto,
prodierunt: qui et Theodosiani, quod scilicet eum
quem diximus, Theodosium potissimum consecrati
sint, sunt appellati: sed postea ab illo anathemati
subjecti sunt. Ita ut ignorantia hæresis interci-
dens, ignorantia wandata sit. Alii autem, quod
scriptum ejus de Trinitate compositum non rece-
perint, Contobabditæ a loco, sicuti diximus, no-
minati sunt. Ii quoque, quod Severum tantum
recepserint, Severitarum nomen habuere. Est alia
etiam Severitarum cohors, qui et Theodosiani
vocantur: propterea quod ambos hosce admiserint,

tertiumque insuper Paulum cognomento Nigrum. Tertii præterea Severitæ sunt, qui et ipsi Theodosiani dicuntur, et Angelitæ, et Damianistæ; ii episcopos suos quoque habent, a quibus congruentia nomina accipiunt; episcopos soli Contobabditæ non recipiunt. Porro Severitæ isti, qui iidem et Theodosianii et Angelitæ, necnon et Damianistæ sunt, **877** alium esse dicunt Patrem, alium esse Filium, et alium Paracletum, Spiritum videlicet sanctum; non esse autem horum quemque per seipsum naturam, sed habere communem Deum sive deitatem in eis existentem: atque de ea deitate indivisibili modo participantes, quemlibet esse Deum. Unam autem subsistentiam opinantur esse, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum: communem vero ipsum Deum, substantiam et naturam. Ceterum Angelitæ isti ab adversariis ita appellati sunt, a quodam Alexandria loco, Angelii nomen habente: in quo scilicet, qui primas apud eos ferunt, conventus cogebant. Hos iidem adversarii Sabellianistas etiam, et Tetraditas nominarunt. Sunt rursum alii etiam quarti Severitæ, iidemque Petritæ, nomen id ab episcopo quadam suo Petro consecuti: qui Severo et Theodosio recepto, Paulum et Damianum non admiserunt, quippe opinione utriusque improbantes: et quod cum Ecclesia catholica communicantes, synodum quartam non approbarunt. Profidentur siquidem illi Deum, secundum veritatem et essentiam et naturam quamque per seipsam: Patrem et Filium et Spiritum sanctum dicentes, non numero, sed per omnia simili essentia. Eos Paulus et Damiani Tritheitas nominarunt: sicuti illi hosce quandoque etiam Sabellianistas, sicuti modo dixi. Insuper alia quoque quinta Severitarum et Theodosianorum secta est, qui Cononitæ dicti sunt, et qui Severum et Theodosium, et episcopum præterea apud eos quemdam Cononem, a quo etiam nominati sunt, probant. Profidentur sane et isti, revera Deum quidem esse et naturam et essentiam quamque, Patrem videlicet et Filium et Spiritum sanctum: ad hæc, tres quoque personas dicunt, ipsam nimirum sanctam Trinitatem, et subsistentias tres. Tres autem numero substancialis et naturas per omnia similes, secundum deitatem dicentes, unamque substancialis sive naturam, et unam deitatem sive Deum, sanctam et consubstantialem profidentes Trinitatem, non numero, sed per omnia simili deitate, tres deos aut tres deitates omnino dicere tergiversantur. Iste sane neque Damianum, neque Paulum, neque adeo postremum apud eos Petrum reperirent. Quos ipsos Damiani et Pauliani et Petritæ Tritheitas primi appellarent. **878** Discesserunt autem ab eis, properea quod illi tres deos, sive tres deitates dicere, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, renuentes, tres quoque dicere numero substancialis æquales, et nihil prorsus variantes detrectant. Hi autem tres quidem deos seu tres deitates dicere super-

A Σευρίται, οἱ καὶ Θεοδοσιανοὶ καὶ Ἀγγελῖται, καὶ Δαμιανισταὶ· οἱ καὶ ἐπισκόπους σφῶν δέχονται, ἀφ' ὧν παρωνύμως κικλήσκονται· οὓς οἱ Κοντοδαῦδεται μόνοι οὐ δέχονται· οἱ δὴ Σευρίται εὗτοι, οἱ καὶ Θεοδοσιανοὶ καὶ Δαμιανισταὶ, ἀλλον μὲν εἶναι λέγουσι τὸν Πατέρα, ἀλλον δὲ τὸν Γίδην, καὶ ἀλλον τὸν Παράκλητον, τὸ ἄγιον δηλαδὴ Πνεῦμα. Μή εἶναι δὲ τούτων ἔκαστον καθ' ἑαυτὸν φύσιν, ἀλλ' ἔχειν κοινὸν Θεὸν, ἃ γουν θεότητα ἐνύπαρχτον καὶ ταύτης μετέχοντας ἀμερίστως, εἶναι Θεὸν ἔκαστον. Μίαν δὲ ὑπόστασιν δοξάζουσι τὸν Πατέρα καὶ τὸν Γίδην καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὸν δὲ κοινὸν αὐτὸν Θεὸν οὐσίαν καὶ φύσιν. Ἀγγελῖται δὲ τοιοῦτοι ἀπὸ τῶν δι' ἐναντίας ἔκλιθησαν. Ἐκ τίνος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τόπου, Ἀγγελίου καλουμένου, ἐνῷ καὶ τὴν συναγωγὴν οἱ τὰ πρώτα παρ' αὐτοῖς φέροντες εἶχον· οὓς οἱ ἐξ ἐναντίας καὶ Σαβελλιανισταὶ καὶ Τετραδῖται ὡνόμασαν. Τέταρτοι πάλιν ἕτεροι Σευρίται, οἱ καὶ Πετρίται διονοματεῖσχον ἀπὸ τίνος ἐπισκόπου αὐτῶν Πάτρου τὴν κλῆσιν· οἱ Σευρίτοι καὶ Θεοδοσιοὶ ἀποδεχόμενοι, Παῦλον καὶ Δαμιανὸν οὐ προσέλεντο, διὸ ἐκτέρων τὴν δόξαν ἐπαιτιώμενοι· καὶ διτὶ τῇ καθόλου κοινωνήσαντες Ἐκκλησίᾳ τὴν δὲ οὐ προσήκαντο σύνοδον. Ὁμολογοῦσι γάρ Θεὸν κατὰ ἀλήθειαν καὶ οὐσίαν καὶ φύσιν ἔκαστον καθ' ἑαυτὴν, τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Γίδην, καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα λέγοντες οὐκ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῇ ἀπαραλάκτῳ οὐσίᾳ. Οὓς Τριθεῖται οἱ περὶ Παῦλον καὶ Δαμιανὸν κατωνόμαζον· ὡς ἐκεῖνοι τούτους ποτὲ μὲν Τετραδῖταις, ποτὲ δὲ καὶ Σαβελλιανισταῖς, ὡς μοι προείρηται· ἐν τούτοις δέλλο πάλιν πέμπτον τμῆμα Σευρίτων καὶ Θεοδοσιανῶν, οἱ Κονυνῖται ἔκλιθησαν· οἱ δὴ Σευρίτοι καὶ Θεοδοσιοὶ δέχονται, πρὸς δὲ καὶ τινὰ ἐπισκόπον παρ' αὐτοῖς διονοματεῖσκον· οἱ δὴ καὶ αὐτοὶ δομολογοῦσι μὲν κατὰ ἀλήθειαν Θεὸν μὲν εἶναι καὶ φύσιν καὶ οὐσίαν ἔκαστον, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Γίδην καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα. Ἐτί γε μὴν καὶ τρία πρόσωπα φασί, τὴν ἀγίαν Τριάδα, καὶ ὑποτάσσεις τρεῖς· Τρεῖς δὲ τινὰς τῷ ἀριθμῷ οὐσίας καὶ φύσεις ἀπαραλάκτους κατὰ τὴν θεότητα λέγοντες, μίαν τε οὐσίαν, ἃ γουν φύσιν, καὶ μίαν θεότητα, ἃ γουν Θεὸν, τὴν ἀγίαν καὶ διοσύστον διμολογοῦντες· Τριάδα, οὐκ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῇ ἀπαραλάκτῳ θεότητι, τρεῖς θεοὺς, η τρεῖς θεότητας λέγειν παραιτοῦνται παντάπασιν. Οὗτοι δὲ οὐδὲ Δαμιανὸν, οὐδὲ Παῦλον, οὐδὲ τὸν ἔκαστον παρ' αὐτοῖς Πάτρον προσήκαντο· οὓς οἱ ἀπὸ Δαμιανοῦ καὶ Παῦλου καὶ Πάτρου Τριθεῖταις πρώτοι ὡνόμασαν. Διίσταντο δὲ τούτων, διτέπερ ἐκεῖνοι παραιτοῦμενοι τρεῖς λέγειν θεοὺς, ἃ γουν θεότητας τρεῖς, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Γίδην καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα, παραιτοῦνται καὶ τὸ λέγειν τρεῖς· τῷ ἀριθμῷ οὐσίας, τοις καὶ ἀπαραλάκτους. Οὗτοι δὲ τὸ μὲν λέγειν τρεῖς θεοὺς ἥτοι τρεῖς θεότητας παραιτοῦνται· τρεῖς δὲ τῷ ἀριθμῷ οὐσίας, ἃ γουν φύσεις τινὰς θεαὶ, δομολογοῦσιν. Οἱ δὲ ἀπὸ Κένωνος δεχόμενοι πρότερον τὰ συγγράμματα Ἰωάννου Ἀλεξανδρέως γραμματικοῦ τοῦ Φιλοπόνου, ἀ καθ' Ἐλλήνων αὐτῷ καὶ ἀλλων τινῶν ὑποέξεων ἐπονήθη, ἔκαστον πάντων αὐτῶν τε καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἀπεβάλοντο καὶ ἀναθέματι ἐκβεβάκασιν.

sedent, tres autem numero substantias seu naturas quasdam similes proflentur. Sed enim Cononita, cum primum Joannis Philoponi Alexandrini grammatici scripta, quæ ab ipso contra Græcos seu ethnicos, et de aliis quibusdam argumentis ab eo composita sunt, comprobassent, postremo omnium et ipsum et lucubrationes ejus rejecerunt, et anathemate confixerunt

ΚΕΦΑΛ. Ν°.

Περὶ τοῦ μοναχοῦ Λεοντίου καὶ Γεωργίου τοῦ Πισίδου.

'Ἄλλ' δὲ μὲν Ἀλεξανδρεὺς Ἰωάννης δὲ Φιλόπονος οὗτως ἐξ ὑστερον τῆς τῶν Τριθεῖτῶν προστάτης αἱρέσεων ἐγέργειν· καθὰ δὴ καὶ δὲ πάλαι Θεμίστιος δὲ φιλόσοφος ἐπὶ Οὐάλεντος τῆς τῶν Ἀγνοητῶν πρώτος αἱρέσεως καθηγήσατο· ή δὴ καὶ τῷ χρόνῳ μὲν ἀπέσβῃ· τηνικαῦτα δὲ ἐπὶ τῶν εἰρημένων Σευηριτῶν ἀναζήσασα, τὰ πλήθη σφοδρότερον ἐπενέμετο, τοῦ Ἀκεφάλου Σευηρου ταύτην καὶ αὐθίς ἀνηδῆσας παρασκευάσαντος. Οἱ γοῦν ἔξι ἔκεινον οὐδὲν Ἀγνοήται, ἀλλὰ καὶ Σευηρίται ἔσχον ἐπεκλησιν· οἱ καὶ λέγουσι τὸν Θεὸν Λόγον πάντα μὲν γενώσκειν, πάμπολλα δὲ ἀγνοεῖν, τὴν ἡνωμένην αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν ἀνθρωπότητα· Εἴ τε μήν ἀγνοεῖν καὶ τὴν ὄραν καὶ ἡμέραν τῆς παγκοσμίου συντελείας, οἷα ἐλάττονα τοῦ Πατρός· καὶ γάρ φησιν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον Εὐάγγελῳ· Περὶ δὲ τῆς ημέρας ἔκειται καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἰδεις, οὐδὲ δὲ οἱ ἀγγεῖοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ δὲ οἱ Ιεδός, εἰ μὴ δὲ Πατήρ μόνος. Ἐκ τοινυν τῶν τοιούτων ὅρμηθνες φωνῶν πρώτως Ἄρετος καὶ Ἀέτιος καὶ Εύνόμιος, οἱ αἱρεσιάρχαι, καὶ ἐφεξῆς ἔτεροι, ἀμαθῶς καὶ ἀθέως ἔξιπον, διλῆς φύσεως τὸν Πατέρα, ἐτέρας δὲ τὸν Υἱὸν εἶναι· καὶ τὸν μὲν ἀναρριχον, τὸν δὲ κτίσμα, χρονικὴν ἀρχὴν εἰληφότα, καὶ μὴ πάντα ἐπίσης τῷ Πατέρι διεδότα. Οὐ διαδεξάμενος Θεμίστιος δὲ φιλόσοφος ἐπὶ μᾶλλον ἐκράτυνεν. Ἐστι δὲ ὁ; ἀν τις εἴποις ἀπόρθιοι τις καὶ αὐτη τῇ αἱρεσίᾳ Ἀρετανικῇ. Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι ταύτης γεννήτορες, τῆς εὐσεβείας ἀναλαμπούτης καὶ κρατυνομένης σὺν τῷ γεννήματι αὐτῶν διεφθάρησαν· τότε δὲ οἱ πάντες Σευηροὶ ἐπὶ μέγα τὸ δεινὸν ἤραν. Οὐ μετ' οὐ πολὺ δὲ αὐτοῖς διερρύνη, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας καὶ αὐτη παρεπέμψθη βυθῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ἀπὸ Σευηροῦ Τριθεῖτῶν.

Πρὸς δὲ ταύταις τὸ κατ' ἔκεινο καιροῦ καὶ τῇ τῶν Θεοπαχιτῶν αἱρέσις αὐθίς κατὰ μικρὸν ἀναζήσασα εἰς αὐτὴν πλειστην προήιτε καθεκάστην ἐπιδιδοῦσα. Μίκρὸν γάρ παυταμένην, Σευηρός; πάλιν ταύτην καὶ τῇ ἔξι ἔκεινον πολυκέφαλος ὑδρα σφοδρότερον ἀνερρίπτει. Ταύτης δὲ πρώτος γεννήτωρ Πέτρος δὲ ἔκεινος ἐγένετο, φύγαντες δη τὸ ἐπώνυμον, δε τῷ τρισαγίῳ ὅμικρ, ὡς μοι καὶ δινωθεν εἰρηται, προσθήκην θεῖναι δυσσεβῶς ἀπεδόλμησεν. Ἡν μὲν γάρ δὲ τρισάγιος οὗτος ὅμικρ, ὡς ἔοικεν, δινωθεν ἐκ τῶν ἀποστόλων, ὡς γε οἰοματι, τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδέδομένος; Χριστοῦ, καθὰ δὴ καὶ τδ, Φῶς Ιλαρὸν, προστέθεν· ὡς ἐν τοις πρὸς Ἀμφιλόχιον τριάκοντα κεφα-

¹ Matth. xxiv, 36.

(1) Φῶς Ιλαρὸν ἀγίας δόξης, ἀθανάτου Πατρός οὐρανοῦ ἀγίου μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐλθόντες

A

CAPUT L.

De monacho Leontio, et Georgio Pisida.

Joannes iste Philoponus Alexandrinus, ita ut diximus, Tritheitarum hæresis p̄fectorus fuit: perinde atque olim Themistius philosophus sub Valente primum Agnoetarum sectæ p̄ficit. Quæ secta tempore quidem ipso extincta fuerat: tum autem sub eis quos diximus Severitis reviviscens, plebem maxime est depasta. Eam Severus Acephalus in apertum rursus produxit. Sectatores hujus non solum Agnoetæ, sed et Severitæ cognominati sunt. Hi dicunt, Deum quidem Verbum omnia nosse, humanitatem vero secundum subsistentiam ei unitam permulta ignorare. Nescire sane horam

B et diem mundi totius consummationis, utpote Pater minorem: propterea quod in Evangelio secundum Mattheum et Marcum dicat: *De die autem illa et hora nemo novit, neque ipsi angeli cœlorum, neque adeo Filius, præterquam Pater solus*¹. Itaque cum bujusmodi vocibus primum Arius et Actius et Eunomius hæresiarchæ, et deinceps alii progressi, imperite simul et impie prolocuti sunt, alterius esse naturæ Patrem, alterius Filium. Et illum quidem principio carentem: hunc autem creaturam, qui temporale principium sumpserit, neque omnia perinde ac Pater noverit. Id vero per manus acceptum Themistius philosophus magis etiam confirmavit et defendit. Liceat autem hæresim hanc rivum quemdam Ariani dogmatis dicere. 879 Ac veteres quidem ejus auditores, cum pietas reluisset et invaluisset, una cum invento suo disperierunt. Eo vero ipso tempore Severitæ malum id magnopere propagarunt. Non longe autem post id rursus evanuit, et hæresis ea ignorantia profunda immersa est.

CAPUT LI.

De divisione et dissidio Tritheitarum, a Severo p̄fectorum.

Ad hæc, eo ipso tempore, Theopaschitarum hæresis denuo paulatim repullulans, plurimum invenienti quotidianè augescens cepit. Paulisper euim sopitam Severus eam, et quæ ex illa prognata est multicū pitem hydram, maxime excitavit. Primus vero ejus parentis Petrus ille fuit cognomento Chalpheus, qui ter sancto hymno, quemadmodum a me supra dictum est, appendicem impie adjicere est ausus. Ter sanctum porro carmen id, ut appareat, et mihi videtur, jani inde ab apostolis, etiam ante Theodosii Junioris et Procli patriarchæ tempora, per manus Ecclesiæ Christi traditum est: sicuti et cantilena illa, (1) *Lux hilaris*: pro eo atque ad

ἐπὶ τὴν ήλιον δύσιν, ἰδόντες φῶς ἐσπερινὸν ὅμιον μὲν Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἄγιον Ηλεῦμα Θεόν.

Amphilochium, in triginta capitulis celebris et magnus testatur Basilius, sicuti, *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto*, a Flaviano Antiocheno, adjuvante Chrysostomo, est inventum. Sub Theodosio sane Juniore, Proculo patriarcham gerente, cum quidam eo tempore perpessionem divinitati ipsius Unigeniti affligere contenderent, et ingentium terrae motuum gratia publice a populo omni supplicationes fierent, drepente in conspectu omnium puer in aerem (quemadmodum in decimi quarti tomii quadragesimo sexto capite dilucide diximus) raptus, auribus ipse suis, ita etiam simpliciter, ter sanctum eum hymnum absque adjectio- ne, ab angelicis ordinibus concinne prorsus cantari audivit. Unde Ecclesia omnis hymnum talem ad eundem modum continentem Deo canere consuevit. Sane quidem qui carmen hoc primus composuit, ab angelis mutuatus est: canentibus, *Sanctus, sanctus, sanctus*. Quod vero sequitur, a suavissimi concentus lyra et psalmo quadragesimo Davidis acceptum, venustissime adjectum, ubi dicitur: *Sicut anima mea ad Deum fortis, vivum.* **880** Et hymni ipsius auctor hæc verba, *Deus et fortis*, integra, neque illa ex parte mutata, sicuti ea apud Psalmistam invenit, conservavit: et dictionem, *vivum*, duntaxat in ejusdem significationis nomen *immortalis* commutavit. Illo etiam Deo addidit *santus*, nomen id idolis opponens, quæ abominationis omnis plena, et humanæ manus opera sunt. Sieuli et *fortis* posuit, propter simulacrorum imbecillitatem alque insinuositatem summam, quæ loco se mouere prorsus non possit. Atque itidem *immortalis*: ut statuarum truncos traduceret, qui vita carentes, neque spirare possunt, neque sensu aut mente diriguntur. Verum enim vero Theopascitæ, qui a Petro et Severo originem duxerunt, admirandum hunc maxime hymnum non divinæ Trinitati accommodare volentes, sed incertato Verbo accinere satagentes, accessionibus quibusdam corrumpere ausi sunt, verbis hisce, *santus, immortalis, clausulam illam: Qui crucifixus es pro nobis*, maligne adjicientes. Quod malum primus instituere coepit Petrus Cnapheus, et post eum deinde Séverus Acephalus, seu potius hydra raulticeps. Quamvis sectatores ejus calunia Constantopolitanum Macedonium appetentes, adjectio- nem illum exorum esse dicant. Fuit certe, sicuti videtur, vetus hæc heresis: quemadmodum satis clare, qui multa pertulit certamina Athanasius, dictis suis declarat. Nisi forte sanctus ille Pater eam præviderit atque everterit, sicuti scilicet et alias plurimas scriptis suis sustulit, tametsi post obitum ejus primum exortas. Hæc ipsa ergo heresis a Cnapheo primum producta, deinde a

A λαϊς: δο πολὺς φησι καὶ μέγις; Βασίλειος: ὅσπερ καὶ τὸ, Δόξα Πατέρι καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, πρὸς Φλαβιανοῦ τοῦ Ἀντιοχείας, ὑπουργοῦντος καὶ τοῦ χρυσοῦ τὴν γλώτταν ἐξευρημένον. Ἐπὶ μέντοι Θεοδοσίου τοῦ νέου, Πρόκλου πατριαρχοῦντος, τινῶν τηνικαῦτα πάθος τῇ θερτητὶ τοῦ Μονογενοῦς προσάπτειν ἐπιχειρούντων, σεισμῶν τ' ἔξαισιν χάριν πανδήμου τελουμένης λιτῆς, ἡ τοῦ παιδὸς ἀρπαγὴ εἰς ἀέρα πάντων ὄρωντων ἐγένετο (ώς ἐν ιδ' τόμῳ, κεφαλαὶ μὲν, σαφῶς διελάθομεν), τοῦ παιδὸς οἰκεῖος ἐνωτισθέντος ὧστιν ἀπλῶ; οὐτω τὴν τρισάγιον ὑμνον προσθήκης δινευ, καὶ παρὰ τῶν ἀγγελικῶν ταχιάτων παναρμονίας ἐξέδεσθαι: ἐξ οὐ καὶ ἡ Ἐκκλησία πᾶσα ἐπιμέλλον τὸν τοιοῦτον ὑμνον φένει διηγεκτὸς παρεῖληφε τῷ Θεῷ· ἐκ μὲν τῶν ἀγγέλων λαβόντος τοῦ τὸν ὑμνον πρώτως συντεθεικότος, τὸ Ἀγιος, ἀγιος, ἀγιος, τὸ δ' ἐξῆς ἀπὸ τῆς παναρμονίου λύρας Δαΐδ, Ψαλμοῦ μα' εὐψυχῶς προσαρμόσαντος· Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου, λέγοντος, πρὸς τὸν Θεόν τὸν Ισχυρὸν, τὸν ζῶντα. Τὸ μὲν οὖν θεός καὶ τὸ Ισχυρὸς ἀπαράλλακτα συντηρθῆναι τῷ συνθεμένῳ, καθὼ καὶ τῷ φαλμῳδῷ μόνον γε μεταμειψθῆναι τὴν ζῶντα λέξιν εἰς Ισδύναμον δνομα, τὸ ἀθάρατος· καὶ συντεθῆναι μὲν τῷ Θεῷ τὸ ἀγιος πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων, ἢ εἰς βδελυρίας πάσης ἀνάμεστα, καὶ ἀνθρωπίνης ἔργα χειρός· τὸ γε μὴν Ισχυρὸς πρὸς τὸ ἐκείνων μάλιστα ἀδρανὲς καὶ ἀνίσχυρόν τε καὶ παντάπασιν ἀμετάβετον· τὸ δ' ἀθάρατος πρὸς τὸ ἀπνοον σφῶν, καὶ μηδαμῶς αἰσθῆσει καὶ νῦν διοικούμενον. Οἱ τούντινοι θεοπασχῆται οἱ ἀπὸ Πέτρου καὶ Σενῆτου ἀηδαθή καταγόμενοι, τὸν τοιοῦτον πανθάυμαστον ὑμνον μὴ τῇ θείᾳ Τριάδι προσάγειν ιθέλοντες, ἀλλὰ τῷ σαρκωθέντι Λόγῳ ἐπέδειν βουλόμενοι, προσθήκατις τισι διαφθείρει τούτον ἐτολμηταν· τῷ ἀγιος, ἀθάρατος τὸ στατιρωθεὶς δι' ήμᾶς κακοτρόπως προσθέμενοι. Οὐ κακοῦ πρώτος κατήρξατο Πέτρος ὁ Κυαφέν· μετὰ δ' ἐκείνον ὁ Ἀκέφαλος Σενῆτος, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὑδρα ἡ πολυκέφαλος· καὶ οἱ ἀπὸ τούτου διαβάλλοντες τὸν Κωνσταντινουπόλεως φασι! Μακεδόνιον τῆς προσθήκης ταύτης κατάρξατο. Ἡν μὲν οὖν, ὡς ἔσικε, καὶ παλαιά τις αὔτη ἡ αἱρεσίς, ὡς ὁ πολύαθλος Ἀθωνάσιος ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ ἐμπατεῖ σαφῶς· εἰ μὴ πιῶ προβλεπτικῶς καὶ ταύτην ἀνατρέπων ὁ Πατήρ οὗτος ἐστιν, ὃσπερ δῆτα καὶ δῆλας πλείστας προσανείλε τοῖς σφετέροις λόγοις, καίπερ ἀναφύειν μελλουσάς μετὰ τὴν αὔτου ἀποθλωσιν. Ἡ γοῦν τιαύτη αἱρεσίς ἀπὸ τοῦ Κναφέως ἀρχαμένη, τὸ δεύτερον καὶ παρὰ τῶν τοῦ Σενῆτου θιασωτῶν ἐπιπολὺ αἱρέθη ίσα, οὐ μετὰ πολὺ τέλεον ἀπέσθη τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ καταργηθείσα, πιρὰ μόνοις Ἀρμενίοις καὶ ἐτι κρατυνομένη, μὴ πειθαρχεῖν αἰρουμένοις ταῖς καθολικαῖς παραδόσεις, μήτε μὴν δεχομένοις τὴν εἰς ἀέρα τοῦ παιδὸς ἀρπαγὴν· δε τὴν τρισάγιον τοῦδε φαμα-

"Ἄξιος εἶ ἐν πᾶσι: καὶ πολὺς ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσταῖς, Υἱὸς Θεοῦ, ζῶν δοῦς· διὸ δὲ κόρος; τοι δοξάζει. Lux hilaris sanctæ gloria, immortalis caelestis sancti beati Patris, Iesu Christe. Cum ad solis occasum pervenerimus, lucem cernentes respertinam, lauda-

mus Patrem et Filium et Spiritum sanctum Deum. Dignus es tempore quovis celebrari faustis vocibus, Fili Dei vitæ dator: quapropter te mundus glorificat.

τοις θελαν φωνήν καὶ διδικτακαλίαν διναθεν ἵων τρανῶς διεσφήσαν· ἥνπερ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἀγίᾳ σύνοδος παρεδέξτο, οὗτον παραδεδωκύτα τὸν τρισάγιον ὑμνον ἔξαδεσθαι. Γέλως οὖν δυτῶς καὶ παῖγνιον, τὴν δι' ἄγγελῶν καὶ αὐτῶν Σεραφιμ ὑμνηθεῖσαν καὶ κηρυχθεῖσαν τρισάγιον ψῆφην, καὶ τῆς τρισυποστάτου μιᾶς θεότητος οὐσαν ἐμφανεῖχην, καὶ ὅποι συνδου τοσούτων ἀγίων Πατέρων κυρωθεῖσάν τε καὶ βεβαιωθεῖσαν, τῇ τοῦ Κναφέως πρότερον καὶ Σευῆρου οἰήσεις ἐς ὕστερον καταπατηθῆναι, καὶ δῆθεν διορθωθῆναι, ὡς τὰ Χερουσίμ ὑπερβάλλοντος. 'Αλλ' οἱ μὲν οὐτοις φρονοῦντες Θεοπασχήται εἰκλήθησαν, ἀρχηγοὺς τὸν Κναφέα Πέτρον, Σευῆρόν τε καὶ Ἱάκωβον ἐφεξῆς ἐσχηκότες, ὡς εἰρηται· οἱ δὴ καὶ τὴν μίαν ἐπὶ Χριστοῦ φύσιν ἐντεῦθεν πειρώνται κρατύνειν, λέγοντες· Εἰ δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ δοῦλην, συνέφονται πάντως ταύταις ἐξ ἀνάγκης δύο θεότηματα· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ δύο ἐξ ἀνάγκης συνεισαχθήσονται πρόσωπα, καὶ δύο ἐνέργειαι ἐναντίαι ἀλλήλαι; παντάπαισιν.

deinde Jacobum, habentes. Atque si sane exinde unam in Christo voluntates. Si vero hoc concessum fuerit, eadem necessitate duas inducentur personæ, et duæ virtutes operatrices inter se contrariæ dñorsus.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ.

Περὶ τῆς δόξης τῶν Ἀγνοητῶν.

"Ο γε μήν Ἱάκωβος, ἐξ οὗ καὶ ἡ τῶν Ἱάκωβιτῶν ἀρεσί; Ετι τοι νῦν περιάδεται, Σύρος μὲν ἦν τὸ γένος, ἀδοξος δὲ πάντη καὶ ἀφανέστατος· δες καὶ Τζάνζαλος οὐτωσι εἰπωνόμαστο διὰ τὴν δικραν, ὃς γε οὔμαι, εὐτέλειαν. Οὗτος τὸ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, ἐπὶ δὲ τοῦ Κναφέως Πέτρου καὶ Σευῆρου δόγμα διαδεξάμενος, εἰς μέγα εἰποῦνται παρὰ Σύροις παρεσκευάστατο· μίαν οὖν ὑπέστασιν σύνθετον ἐκ δύο φύσεων τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὅμολογούσης τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, θεότητος λέγω καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἀκατέραν τούτων μετὰ τὴν ἔνωσιν σῶα τε τὰ τῶν φύσεων φυλάττουσαν ιδιώματα· ὡς εἶναι τὴν τῶν φύσεων ἔνωσιν ἀφυρτον καὶ ἀσύγχυτον, ἀπερπόν τε καὶ ἀναλλοιωτον, διπλοῦν τὸν αὐτὸν δυτικόν· θέδω καὶ ἀνθρωπον· καὶ δύο θεότησις καὶ ἐνέργειας θεῖκάς δοῦμον καὶ ἀνθρωπικάς ἔχοντα· δο Εὐτυχης δύο μὲν καὶ αὐτὸς πρὸ τῆς ἔνωσεως; Ελεγει φύσεις τὰς ὕστερον ἔνωσισας· μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν εἰς μίαν ἀρχήθηναι ταύτας φύσιν, καὶ συγχοθῆναι καὶ φυρμὸν παθεῖν ἑδογμάτιζεν. 'Ωστε καὶ τὴν θεότητα τὰ τῆς ἀνθρωπότητος πάσχειν, καὶ τὸ ἀνάπταν. Διὸ καὶ τοὺς ταύτας δογματίζοντας καὶ Μονοφυσίτας καὶ Θεοπασχίτας οἱ θεοὶ Πατέρες ἡμῶν κατωνόμασαν. Ταύτη τῇ δόξῃ δὲ Διόσκορος πατριάρχης Ἀλεξανδρεῖς, καὶ Πέτρος ὁ Κναφέος καὶ δ' Ἀκέφαλος Σευῆρος οἱ τῆς Ἀντιοχείας ἀρχιερεῖς καὶ ἔτεροι καθυπήγθησαν. Τοῦ τοινύν εἰρημένου Ἱάκωβου τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν δόξαν παρὰ Σύροις ἀκρύττοντος, σχίσμα μέγα ἐγγίνεται. Οἱ μὲν οὖν τῇ ὅρῃ δόξῃ προσμείναντες Μελχῖται εἰκλήθησαν, ὡς τῇ ἀγίᾳ δ' συνδῷ καὶ τῷ βασιλεῖ ἔξακολουθήσαντες· Μελχὶ γάρ παρὰ Σύροις ὁ βασι-

A Severi sodalitate admodum aucta et frequentata, non ita multo post ab Ecclesia Dei abolita, prorsus evanuit. Quæ hunc usque apud solos Armenios retinetur, catholicis traditionibus parere nolentes, neque pueri illius in ærem raptum approbantes, qui ter sancti istius carminis divinam vocem et doctrinam e sublimi demissus aperte indicavit. Et hymnum eum Chalcedonensis sancta synodus recepit, sempliciterque ita canendum tradidit. Iisque risus plane et jocas fuerit, si ab angelis et Seraphim ipsis proditum alque decantatum carmen, atque a tot sanctis sacrae synodi Patribus comprobatum et confirmatum, quod unam in tribus subsistentiis divinitatem diserte deprehendat.

B **881** Cnaphei primum, et Severi deinde opinione proculretur, atque eorum (si Deo placet) arbitrio, perinde atque Cherubim superarent, corrigitur. Sed enim qui hoc ita senserunt, Theopaschitæ vocati sunt, auctores primarios Cnapheum Petrum et Severum, quemadmodum dictum est, et

CAPUT LII. *De opinione Agnoctarum.*

Jacobus porro, a quo nunc quoque Jacobitarum hæresis denomiuita celebratur, Syrius genere fuit, obscurus prorsus, et nulla gloria vir, qui etiam Zanzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychelis, et Dioscori Cnapheique, præterea Petri atque Severi dogmate recepto, magnopere id apud Syros propagare studuit. Ecclesia sane Catholica Dominum nostrum Jesum Christum subsistentiam unam e duabus naturis consistentem, Deitatis, inquit, et humanitatis, profiteatur, ita ut utraque harum post unionem proprietates suas salvas conservet, et duarum istarum naturarum unio misionem et confusionem, mutationemque et alterationem nullam admittat; ipseque idem Deus sit et homo, et voluntates virtutesque operatrices duas, divinam videlicet simul et humanam, habeat. Eutyches autem duas quideam et ipse ante unionem naturas dixit, deinde unitas. Post unionem autem in unam eas naturam abiisse, confusasque esse, et misionem subiisse opinatus est, adeo ut et divinitas ea qua humanitatis fuere passa sit, et contra. Proinde hæc ita opinantes Monophysitas et Theopaschitas divi Patres nostri cognominarunt. Et ipsa opinione Dioscorus Alexandriæ patriarcha, **882** et Petrus Cnapheus, Severusque Acephalus, episcopi Antiocheni, atque insuper alii transversim abducti sunt. Enimvero eo quem diximus Jacobo Monophysitarum opinionem apud Syros prædicante, magnum exortum est dissidium. Nam qui recte opinioni adhacerunt, Melchite appellati sunt, quod sanctam quartam synodum, et imperatorem ipsum (Melchi enim Syris rex est)

consectarentur. Qui autem diversum senserunt, **A** multa variaque habuere nomina. Jacobitae tamen maxime sunt cognominati, propterea quod ei quem dixi Monophysitarum hæresis studiose Jacobo adbærerent. Qui etiam anathemati traditi sunt, ut Monophysitæ scilicet, et Theopaschitæ. Post vero aliud etiam hæresum examen ad se pertraxere, quæ Trinitatem consubstantiale credentes, unam naturam post unionem in Christo esse docuerunt, sacram quartam synodum repudiantes, ac deinceps omnes sanctos Patres rejicientes. Et quod maximum est, divinitati ipsius Unigeniti perpessionem tribuerunt, Ter sancto illi hymno appendicem hanc: : *Qui crucifixus es pro nobis*, adnectentes.

B

CAPUT LIII.

De hæresi Theopaschitarum.

Talis Jacobitarum hæresis radix existit. Jacobus autem Armeniorum quoque secta dux fuit. Ea sane hæresis multiplex est, et ut quispiam dicat, hæresum omnium confluens sentina. Nam illi cum Ario aberrant in eo, quod Deum Verbum naturam mutationi obnoxiam, habentem carnem anima parentem, assumpsisse dicunt. Cum Apollinari autem, quod corpus Domini mentem non habere, eidemque divinam naturam sufficere, mentisque vim operatricem perficere dicunt. Atque hæretici multis laudatis, depravatas ipsorum opiniones sibi ipsis arrogant. Magistri horum illi quos diximus fuere: et Echanius insuper Mantacunes. Et quandoque illi Deum Verbum, incorruptibile, et increatum, et cœlesti, et a perpessione alienum atque subtile, nobisque non consubstantiale corpus recepisse, atque ea quæ carnis sunt, nobis in speciem tantum spectri more exhibuisse, executumque esse opinantur. Quandoque autem carnem ejus in naturam Deitatis conversam, eidemque consubstantiale factam esse dicunt. **883** Multoties vero etiam Deum Verbum humanum ex Virgine corpus assumpsisse negant, sed ipsum immutabili modo mutatum, et carnem factum, transitum tantum per Virginem fecisse: et cruci divinitatem, quæ circumscribi et definiri nequeat, Unigeniti affixam, eamdemque sepulcro traditam asseverant. Atque fidem etiam nativitati Christi secundum carnem derogantes, et eam in speciem tantum, phantasmatis instar, factam esse dicentes. Et non sicuti nos, per intervalla, particulationem, sed ad quindecimum Januarii mensis diem jejunii tempus extendentes. Annuntiationem simul et nativitatem, et baptismum Christi celebrant. Quin multa etiam divini Evangelii dicta, suam ipsi opinionem astruere conantes, tollunt atque inducunt: ac veluti Monophysitarum, et Theopaschitarum, et Aphthartodocetarum, et Monotheletarum hæresim hæreditate creverint, Cnaphie Petri accessionem Tersancto hymno annexam valde complectuntur. Ecclesiam catholicam iam inde ab initio hymnum eum ita decantasse, post

λεύς εστιν· οἱ δὲ τὸντια φρονήσαντες πολλοὶ καὶ διαφόροις δύναμασιν ἐπεκλήθησαν· τὰ μάλιστα δὲ Ἰαχωβῖται προσηγορέύησαν, ὡς τῷ εἰρημένῳ σπουδαστῇ τῆς τῶν Μονοφυσιτῶν αἱρέσεως; κατακλουθῆσαντες Ἰαχώβῳ· οἱ καὶ ἀναθέματι παραδέδονται, καὶ ὡς Μονοφυσῖται καὶ Θεοπασχῖται· ἐς ὑπερεργον δὲ καὶ ἄλλον ἴσμον αἱρέσεων περιβεβλημένοι, οἱ Τριάδα πιστεύοντες δύοούσιον, μίαν φύσιν μετὰ τὴν ἐνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ δογματίζουσι, τὴν ἀγίαν δὲ σύνοδον ἀθετοῦντες καὶ τοὺς καθεῖταις ἀπαντας ἀγίους Πατέρας; ἀποβαλλόμενοι καὶ τὸ δῆμόγιον, καὶ τῇ θεότητι τοῦ Μονογενοῦς πάθος προσάπεουσι, τῷ τρισαγίῳ ὑμνῷ τῷ Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς προστιθέντες.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ.

Περὶ τῆς αἱρέσεως τῷ Θεοπασχιτῶν.

'Ἄλλὰ τοιαύτη μὲν ἡ βίξα τῶν Ἰαχωβῖτῶν δὲ δῆ καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων αἱρέσεως καθηγήσατο. "Ἡ δῆ αἱρέσις πολυσχιδής τέ εστι, καὶ ὡς δὲ τις εἴποι μισγάγεια πάσης αἱρέσεως. Καὶ γάρ Ἀρειψιμοφύρονται, οἵς φασι τρεπτήν ἔχειν φύσιν τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ σάρκα ἀνειλθέναι ἀψυχον· Ἀπολλιναρίῳ δὲ διτίπερ καὶ ἀνονυμῶμα τὸ τοῦ Κυρίου δοξάζουσιν ἀρχέσαι γάρ φασι τὴν θείαν φύσιν τελέσαι τοῦ νοῦ τὴν ἐνέργειαν. Καὶ πολλοὺς τῶν αἱρετικῶν ἐπαινέσαντες, τὰς κιβδήλους δόξας αὐτῶν φκειώσαντο. Διδάσκαλοι δὲ σφῶν οἱ προειρημένοι ἐγένοντο, καὶ Ἐχάνιος δ Μιντακούνης. Καὶ πῆ μὲν ἀψιχρτον καὶ ἀκτιστον καὶ οὐράνιον καὶ ἀπαθής καὶ λεπτὸν σῶμα ἀναλαβεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ μή ἡμῖν δύοούσιον δογματίζουσι, καὶ τὰ τῆς σαρκὸς κατὰ φαντασίαν ἡμῖν ἐνεργεῖν πῆ δὲ ὡς ἡ σάρκη αὐτοῦ εἰς φύσιν μετεβλήθη θεότητος, καὶ δύοούσιος αὐτῇ γέγονεν ἐν πολλοῖς δὲ μηδὲ τὸν Θεὸν Λόγον ἀνθρώπειον ἐκ τῆς Παρθένου σῶμα ἀναλαβεῖν, ἀλλ᾽ αὐτὸν ἀτρέπτως τραπέντα καὶ σάρκα γενόμενον, τὴν πάροδον μόνην διὰ τῆς Παρθένου ποιήσασθαι, καὶ προσπαγῆναι σταυρῷ τὴν ἀπεριγραπτὸν καὶ ἀπεριδριστὸν θεότητα τοῦ Μονογενοῦς, καὶ ταύτην τάχι παραδοθῆναι. Ἀθετοῦντες δὲ καὶ τὴν κατὰ σάρκα γένησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς φαντασιῶδες γεγενῆσθαι λέγοντες, οὐχ ὡς τιμεῖς ἀνὴρ μέρος, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς παρατείνοντες τὴν νηστείαν, τὸν εὐαγγελισμὸν δύον καὶ τὴν γένησιν καὶ τὸ βάπτισμα ἐκτάξουσι. Πολλὰ δὲ καὶ τῶν τοῦ θείου Εὐαγγελίου βητῶν διαγράφουσι, τὴν στρέπταν δόξαν πειρώμενοι συνιστάν· κληρούμενοι δὲ καὶ τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν καὶ Θεοπασχιτῶν καὶ Ἀφθαρτοδοκητῶν καὶ Μονοθελητῶν αἱρέσιν, τὴν τοῦ Κναφέως Πέτρου προσθήκην τῷ τρισαγίῳ ὑμνῳ λίαν ἀσπάζονται λέγοντες, ὡς ἀνωθεν ἡ καθόλου Ἐκκλησίᾳ οὕτω τὸν τρισάγιον ὑμνον ἐκήρυξεν· μετὰ δὲ τὴν τοῦ παιδὸς ἀρπαγὴν οὕτως ἐνομοθέτησεν. "Ἡ ἀρπαγὴν καὶ ὡς ψευδῆ δῆθεν παντάπαις διαγράφουσι· μηδὲ γάρ τῇ τρισυποστάτῳ θεότητι, ὡς οἱ θεῖοι Πατέρες διδάσκουσι ταύτην προσάγεσθαι φάσκουσιν, ἀλλὰ τῷ μονογενεῖ Λόγῳ Χριστῷ. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ δέξιον οὐκ ἀρτον ἐν ταῖς Ιεραῖς

ἀγιστεῖς προσφέρουσι, καὶ οἶνον ἀκέραστον ὑδατί· Α μίαν διὰ τούτου φύσιν ἐν τῷ Χριστῷ καταγγέλλοντες, καὶ οὐχ ᾧ ἡμεῖς κιρώσι, τὴν ἔνωσιν τῶν δύο φύσεων ὑπεμφάνοντες. Ἀλλ' οἱ θεοβλαβεῖς, καὶ τὸ Πάσχα Ἰουδαικῶς τελοῦσι, βόας καὶ πρόβατα κατὰ τὴν Ἰουδαικὴν λατρείαν θύοντες· καὶ τῷ αἴματι τοῦ ἀμυνῆ τέ; τῶν οἰκιῶν φλιάς χρίουσι· μή τοῦ διεσποτικοῦ μεταλαμβάνοντες σώματός τε καὶ αἴματος, ἀλλὰ τὸν ἀμυνὴν Ἰουδαικῶς θύοντες, καὶ ὅπτωντες πυρί, τούτου μετέχουσι. Καὶ τὸν σταυρὸν οὐ πρότερον τιμῶσιν εἰ μὴ βριπτίσουσιν ὥσπερ ἄνθρωπον, καὶ περὶ τὸ μέσον αὐτοῦ ἡλον ἐμπήξουσι, καὶ χρίσουσιν αὐτὸν τῷ ἐκ τῆς θυσίας αἵματι. Τοῦτο δὲ ποιῶσιν εἰς δυομάτια τοῦ Χριστοῦ δεικνύντες ὡς δὲ εἰς τὴν Τριάδος ἑταύρυντας· μή συνιέντες ὡς συσταυροῦσιν οὕτω καὶ τὴν τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς Θεότητος φύσιν, μίαν οὖσαν καὶ τὴν αὐτὴν. Καὶ τρεῖς δὲ σταυροὺς συνάκηντες, ἀγίαν Τριάδα κατονομάζουσι· διὰ τούτων τόχα ἐμφανοντες, τὴν ἄγιαν Τριάδα συσταυρωθῆναι. Καὶ εἰκόνας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰκονίζουσιν· διὰ τοῦτον αἱ γὰρ εἰκόνες· δρατῶν καὶ περιγράπτων σωμάτων εἰσὶν, οὐ μή τῶν ἀκατανοήτων καὶ ἀοράτων. Τάς δὲ Ιερᾶς εἰκόνας δῆθεν τιμῶσι μὲν, οὐκ ἀσπάζονται δέ τῷ δὲ δικτύῳ ψυρῷ προσψάντες, τούτον ἀσπάζονται. Τὴν δὲ παρ' ἡμῶν κοινωνίαν οὐδὲν ἥγηνται· καὶ τὴν προσφορὴν ἀλατῷ ἀναμάτουσι καὶ ἀλέιφουσι. Λέγονται δὲ καὶ ἐκθέσεις ἔχειν διαφόρων λειτουργιῶν παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ συνήθειαν. Τὸ δὲ Μονοφυσῖται εἰναι λίαν δεικνύντες, ἐνī διακτύῳ καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά σφραγίζουσιν ἕκατούς· καὶ τὸν θεὸν σταυρὸν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ὑπὸ γῆν κάταχρύπτουσιν ἀλιτρῇ τῆς μεγάλης Κυριακῆς· τότε δὲ ἀμαφωτὶ τὰς ρύμας περιύόντες καὶ τὰς γωνίας, καὶ ἐνθεν κάκεθεν ζητοῦντες καὶ ἀνευρίσκοντες, ὡσαντ φανεροῦσι. Χρόνῳ δὲ προσόντι, καὶ ἀλλας ἀδιαφορίας συνεπεστάσαντο, ίδιας νηστείας ποιῶντες. Καὶ ἐν τοῖς Σάββασι καὶ ταῖς Κυριακαῖς τῆς ἀγίας μεγάλης Τεσσαρακοστῆς γάλα καὶ τυρὸν καὶ ὡά τεθίουσι, καὶ δι' ἀξύμων τὴν θυσίαν ποιοῦσι· καὶ τὴν τοῦ Ἀρτζιθούρου λειγμένην νηστείαν μικρὸν πρὸ τῆς ἀπόκρεων συνεστήσαντο.

diem. Tum vero cum lumine per plateas et angulos inventam proferunt. Tempore autem procedente alias alias pietate salva vel observari vel omitti possunt, complexi sunt, peculiaria jejunia instituent, et Sabbatis atque diebus Dominicis magnæ sanctæ Quadragesimæ lac, caseum et ova comedentes, et per panem azymum sacrificium peragentes: atque id quod Arziburi dicitur jejuniū, paulo ante eum diem, quo carnium esus interdicitur, servantes.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ.

D

CAPUT LIV.

De Jacobo Syro, et Jacobitis.

Μάλιστα δὲ ταῦτα τελοῦσιν οἱ παρ' αὐτοῖς λεγόμενοι Χατζίντζαριοι· σχίσμα οὐκ ἐλάχιστον δυτες τοῦ παρ' αὐτοῖς δόγματος, εἰσοντες σταυρολάτρες· Χάτζους γὰρ δὲ σταυρὸς παρ' αὐτοῖς· τὸν γὰρ σταυ-

(1) Hoc ex Græcorum et Orientalis Ecclesiæ ritu et sententia dictum. Quid sibi velit in incruento sacrificio, vini et aquæ mistio.

A pueri autem illius raptum, ut si aliter canceretur, constitutum esse dicentes. Quem quidem raptum, tanquam falsum scilicet omnino, negant. Neque trium subsistentiarum Deitati, sicuti divi Patres docent, sed unigenito verbo Christo carmen ejusmodi concini dicunt. Idem ipse re divina scienda azymo non pane utuntur (1), et ad eam vinum aqua non temperatum addibent: unam ea re in Christo naturam designantes, neque sicuti nos, calicem miscent, per quam misionem duarum naturarum unionem declaramus. At erga Deum impii illi Pascha quoque Judaico more celebrant, boves et oves, juxta ritum Judaicum, immolantes, et sanguine agni ædium postes inungunt. Non illi corpus et sanguinem Domini percipientes, sed agnum Judaice sacrificantes, atque igni torrentes, de eo participant. Crucem non prius honore debito prosequuntur, quam perinde atque hominem baptizaverint, atque in media ipsa cruce clavum figunt (2), eumque sanguine victimæ ungunt. Hoc vero faciunt in Christi nomine, unam sanctæ Trinitatis personam crucifixam esse ostendentes: nec interim intelligentes, quod eo modo simul etiam Patris et Deitatis naturam concrecifigunt, quæ una est et eadem. 884 Tres vero cruces connectentes, sanctam Trinitatem cognominant: eo pacto forte insinuantes, sanctam Trinitatem simul crucifixam esse. Imagines etiam Patris et Spiritus sancti effigiant, quod perquam est absurdum. Imagines enim corporum eorum sunt, quæ videri et circumscribi possunt, non eorum quæ invisibilia sunt, et intelligentia comprehendendi nequeunt. Imagines sacras honorant illi quidem, sed non osculantur. Ac digito tantum eas contingentes, huic osculum figunt. Communionem nostram nihil esse dicunt. Et oblationem oleo subigunt, et ungunt. Dicuntur vero constitutiones habere multisariam divinorum officiorum, præter Ecclesiæ traditionem et consuetudinem. Atque ut Monophysitas se esse satis ostendant, digito uno a læva dextram versus seipso crucis consignant. Et crucem sanctam magno Parasceves die sub terra abscondunt, usque ad magnum Dominicum

diem. Tum vero cum lumine per plateas et angulos inventam proferunt. Tempore autem procedente alias alias pietate salva vel observari vel omitti possunt, complexi sunt, peculiaria jejunia instituent, et Sabbatis atque diebus Dominicis magnæ sanctæ Quadragesimæ lac, caseum et ova comedentes, et per panem azymum sacrificium peragentes: atque id quod Arziburi dicitur jejuniū, paulo ante eum diem, quo carnium esus interdicitur, servantes.

D

CAPUT LIV.

De Jacobo Syro, et Jacobitis.

Maxime autem hæc retinent, qui apud eos Chazirzari nominantur. Factio autem non minimæ hæc dogmatis eorum est, Staurolatæ scilicet. Chazus namque crux ab eis dicitur, propterea

(2) Clavum videlicet ligentes in cruce in nomine S. Trinitatis baptizata.

quod crucem tantum adorare et colere dicantur. A quia sane per omnia illis consentientes, re eju- scemodi maxime a sectis talibus, et Jacobitis in primis, dissentire videntur. Quin et isti non unam confuse naturam, sicut illi, in Christo esse opli- nantur, sed duas: quemadmodum et nos. Cæterum aliam peregrinam impietatem perperam indu- cunt, quia duas personas in uno Christo esse 885 fabulantur more nugantur: juxta Anthropolatram, id est, hominem adorantem Nesto- rum; ita ut passionis tempore alteram personam in cruce passam, alteram autem ab ea segregatam seorsim stetisse, passionisque spectacularem fuisse dicant. Insuper alia quoque generis ejusdem, impietate omni referita deblaterant. Atque illi quidem nunc ex traditione, quæ ratione nulla nititur, hæc faciunt. Veteres autem eorum legis- latores et doctores, magnæ Armenie Gregorium illum antislitem, ritus ejusmodi eis per manus tradidisse, calumniouse jactant: maxime vero obla- tionem azymam, et absque aqua poculum, prop- terea quod in mystica illa cena azymum etiam sacrificium et vinum solum fuerit. Quarum rerum nullam apostolica Ecclesia adiuit, veterem tra- ditionem legitime servans. Porro de jejunio Arziburi interrogati, quandoque propter Adami pro- scriptiōnē eam se servare, quandoque propter Ninivitas, dicunt. Nonnunquam vero eam esse referunt, qua olim se Armenii a cibis abstinuerunt, cum baptizari a sancto Gregorio debuerunt. Ali- quando etiam celebrari id asserunt, propter Ser- gium quemdam, qui olim apud eos martyrio sit defunctus: veram ejus originem et causam com- memorare detectantes, quæ ejusmodi est. Ser- gius quidam apud eos doctor canem habuit, quo ille a dæmone agitato, plurimum adventus sui de- signatore atque indice usus est. Huic Arziburi nomen indidit, quod Armeniorum lingua manda- torem significat. Cum ergo in oppidis et vicis ha- bitantes discipuli et sectatores ejus canem præce- dentem viderent, obviam illi magistro suo ibant, cumdemque præentes producebant. Evenit autem, ut canem lupus devorarit. Et Sergius post cum diem, quo canem præmisserat, ad eos quo ille missus fuerat, profectus est, et cum, qui ei oliviam prodiret, inveniret neminem, graviter eam rem tulit. At postquam certior factus est, a lupo canem devoratum esse, Armeniis mandavit, ut quotannis, diebus statis, ob canis ejus obitum jejunarent, lugerent, atque moererent: quod vi- delicit tantum bonum e medio sublatum esset. Nomenque canis jejuno ei, Arziburum cognominantes, imposuerunt. Sed hactenus de Mono- physitis, et Tritheitis, et Agnoetis, et Theopas- chitis, atque Aphthartodocetis, de quibus proximo libro fusius scripsimus, atque item de Jacobitis, Armeniis, et Chazizariis, et aliis, 886 quorum multi superioribus temporibus duces fuere et do- ctores, Nestorii quidam, Eutychetes, Dioscori,

B Οὐ γάρ μίαν καὶ οὐτοις φύσει συγχυτικῶς ὡς ἐκείνοις ἐπὶ Χριστοῦ δογματίζουσιν, ἀλλὰ δύο, καθέπερ ἥμερος. "Ἄλλην δὲ ἔνην δισένεαν παρεισάγουσι, δύο πρόσωπα μυθολογοῦντες ἐπὶ τοῦ ἑως Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἀνθρωπολάτριν Νεστόριον ὡς καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐπερν πρόσωπον μὲν εἶναι τὸ πάσχον ἐπὶ ταυροῦ, ἕτερον δὲ τὸ ἑωθεν κεχωρι- σμένως ιστάμενον καὶ τὸ πάθος δρῶν. Καὶ ἀλλα τοιαῦτα ληροῦσι πάσης δυσσεβείας ἀνάμεστα. Καὶ οἱ μὲν νῦν ἐξ ἀλόγου παραδίσεως τὰ τοιαῦτα ποιού- σιν· οἱ δὲ ἀρχαῖοι αὐτῶν νομοθέται καὶ καθηγηταὶ τὸν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας τυχοφαντούσι Γρηγόριον. Β τὰ τοιαῦτα παραδεδώκεινται αὐτοῖς· καὶ μάλιστα τὴν ἀξυμόν προσφορὰν καὶ τὸ χωρὶς οἰνου ποτήριον· διὰ τὸ καὶ τὸν τῷ μυστικῷ δείπνῳ ἀξυμόν τὴν θυ- σίαν εἶναι, καὶ οἰνον μεμονωμένον· ὃν οὐδὲν ἡ ἀπο- στολικὴ Ἐκκλησία προσέτεται, τὴν ἀρχαῖαν παρά- δοσιν ἀνθέσμως φυλάττουσα. Ἐρωτώμενοι δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἀρτζιδούρου νηστείας, λέγουσι ποτὲ μὲν διὰ τὴν Ἀδίκην ἔξορίαν ταύτην νηστεύειν· ποτὲ μὲν διὰ τὸν Νινεύιτας φασι· ποτὲ δὲ ταύτην εἴ- ναι, ἢν πάλαι ποτ' ἐνηστεύειν οἱ Ἀρμένιοι, μέλ- λοντες ὑπὸ τοῦ ἄγιου Γρηγορίου βιπτίζεσθαι· ἀλ- λοτε δὲ διὰ τινα Σέργιον πάλαι ποτὲ δὲ αὐτοῖς μαρ- τυρήσαντα τὴν ἀληθῆ αἵτιαν ἰκχλίνοντες, ἤτις ἐστιν αὕτη. Σέργιος τις καθηγητὴς παρ' αὐτοῖς κύνα τινὰ ἐπεφέρετο· ὃ ὑπὸ δαίμονος ἐνεργουμένῳ τὰ πολλὰ δὲ Σέργιος τῆς αὐτοῦ παρουσίας μηντῆρ ἔχειτο· διὸ Ἀρτζιδούρτζην ἐκάλει· τὸν μανδάτορα δὲ παρὰ Ἀρμένιοις ἡ λέξις δηλοῖ. Ὁ Οπηνίκα τοίνυν οἱ ἐν πολειχοίς καὶ κώμαις οἰκοῦντες αὐτοῦ μαθη- ταὶ τὸν κύνα προΐστανται ἐώρων, εἰς ἀπάντησιν τοῦ σφῶν διδικτούλου ἐκήσαν, προῦπαντῶντες αὐτὸν· συμβάν δὲ τὸν κύνα λύκῳ βρωθῆναι, δὲ Σέργιος βα- δίσας μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸν κύνα προύπεμψε πρὸς οὓς ἀπεστάλη, καὶ μὴ εὑρὼν ὑπαντήσαντας, βαρέως τὸ συμβάν ἡγεγένει. Ἐπει- δὲ ἐς θυτερον μάθοι ὡς· λυκόδρωτος δέ κύων ἐγένετο; διετάξατο Ἀρμένιοις καθ' ἐκαστον ἐνιαυτὸν ἐν ὁμι- σμέναις ἡμέραις νηστεύειν ὑπὲρ τῆς τοῦ κυνὸς αὐ- τοῦ τελευτῆς· καὶ κατηφιᾶν, καὶ σκυθρωπάξειν, διτι τὸ τοσούτον ἀγαθὸν ἐκ μέσου ἐγένετο. Καὶ τὸ τοῦ κυνὸς δνομα τῇ νηστείᾳ ἐκείνῃ ἐπέθεντο, Ἀρτζι- δούρτζην κατονομάσαντες. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν τὰ τῶν Μονοφυσιῶν καὶ Τριθεῖτῶν καὶ Ἀγνοητῶν καὶ Θεοπασχιτῶν, καὶ Ἀφθαρτοδοκητῶν, περὶ ὃν πλα- τύτερον ἐν τῇ πρὸ ταύτης διελάθομεν ίστορίᾳ· Εἰ- δὲ περὶ τῆς Ἰακωβιτῶν, Ἀρμένιων καὶ Χατζίτζαριων καὶ ἐτέρων· ὃν πολλοὶ μὲν ἀρχηγοὶ καὶ καθηγηταὶ διαγεγόνασιν ἀνωθεν· Νεστόριοι τινες καὶ Εὔτυχεῖς καὶ Δάσκοροι, Κναψεῖς τε καὶ Σευῆροι, καὶ Θεοδό- σιοι, Ἰουλιανοί τε Ἀλικχρανασσεῖς· καὶ Γαλνοί, καὶ ἀλλοι τοιούτοις χορδὲς διστυχῶν· ὃν δυστεβῶν δογμά- των καὶ σπουδαστῆς καὶ ἐψευρετῆς δ προρρήθεις Ἰάκωβος γέγονεν. Ἐξ οὐ καὶ Ἰακωβίται τὸ πλείστον Σύρων Εύνος ἔχρι καὶ ἐς διέρο κατωνομάσθεαν.

(1) τῆς νόσου ἐπιμάλλον μετέσχε καὶ Σέργιος ὁ πρὸ
βραχεῖς τῶν τῆς Κωνσταντίνου ἀρχιερατικοὺς ἔγ-
χειρισθεὶς οἰλακας· ἀφ' οὐκέτη τὰν Μονοθελητῶν ἀ-
ρεῖς; εἰς πλάτος πεπαρθήσασται. Καὶ ταῦτα μὲν
οὐτε· ἐγὼ δ' ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας ἡδη
πορεύομαι, τέλος καὶ τῇ παρούσῃ μοι ἵη τῶν ἱστο-
ριῶν ἐπιθέσων.

non ita pridem archiepiscopatus Constantinopolitanus
est, per quem Monothelitarum hæresis admodum est propagata. De his satis: nam ad historiam
continuandam revertor, finem quoque decimo octavo hic historiarum libro impositurus.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ.

Περὶ τῆς μυσταρᾶς τῶν Ἀρμενίων αἱρέσεως.

'Ἐπει γάρ στερβῶς δῆθεν δὲ Φωκᾶς τῇ ἀρχῇ ἐπη-
ρείσθη, τὴν μὲν θυγατέρα Δομνεντίαν τῷ στρατη-
λάτῃ Πρίσκῳ εἰς κοινωνίαν γάμου συζύγυνυσιν· Ἐκ
τινος δὲ πισυμβάσης αἰτίας ἐν ὑποψίᾳ σχών ἐν
κινδύνῳ εἶναι αὐτῷ τὸ βιώσιμον, μισῶν τε ὁδοῦ
τὸν τύραννον τῆς ὡμότητος, πάντα κάλων ἔκινει
παραλῦσαι αὐτὸν τῆς ἀρχῆς. Ἐκτόπως δὲ καὶ τῷ
πλήθει διὰ μίσους ἐπούχανεν δὲ χριτῶν· ἄτε δὴ μέ-
θη ἀνεὶς ἐσυντὸν καὶ ὡμότητι, καὶ ἀνθρώπων αἰμασι
χάριν διηνεκῶς· ὡς ἐκ μέσου θεῖναι καὶ σύμπαν
διανούμενος, φῶν γένετας ἢ δόξης ἢ φρονήσεω;
τεκμήριον τι ἐνīν. Ναρσῆν δὲ τὸν ἀριστὸν στρατη-
γὸν καὶ ὑπέκκαυμα ἐποίει πυρός. Καὶ τοῖνυν Πρί-
σκος δὲ κηδεστή; καὶ οσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς
ἐνομίζοντο, ἐς ταυτὴν συνιδέοντες ἐν ἀπορβήτῳ Ἡρα-
κλείῳ τῷ πατρὶ Ἡρακλείου τοῦ μετὰ Φωκᾶν περι-
βαλοῦντον τὴν ἀλουργίδα, ἐν τῇ πρὸς ἐσπέραν
Ἀφρικῇ καὶ Λιβύῃ σὺν δυνάμει πολλῆ τὲ ἐκεῖσε
διέποντι, γράφουσιν ὡστ' ἐπιχειρεῖν πάντα τρόπον
τῆς ἀνοσίου τυραννίδος τὸ Ρωμαϊκὸν ἀπαλλάττειν
φῦλον, καὶ μὴ οὐτως ὀλλύμενον διαρρῆν. "Ὕν δὲ τῷ
εἰρημένῳ στρατηγῷ Ἡρακλείῳ ὑποστράτηγος Γρη-
γορᾶς. Ἀμφω τοῖνυν συμπνεύσαντες τοὺς υἱεῖς
ἐχάτερος καὶ πεζῇ στρατιᾷ καὶ νῆστῃ στρατῷ, σὺν
τῷ ὑπὸ τρίσι γενναντῷ στρατεύματι, κατὰ τοῦ τυ-
ράννου ἀνιστάντο. Ὁ μὲν οὖν τοῦ Ἡρακλείου παῖς
Ἡράκλειος τοῦ κατὰ θάλατταν ἡγείτο στρατοῦ· Νι-
κήτας δ' ὁ τοῦ Γρηγορᾶς, τῇ πεζικῇ ἐξῆρχε δυνά-
μεως. Ὁ μὲν οὖν Ἡράκλειος ἐπιφόρων πνευμά-
των τυχῶν, διαιπλῶμος φθάσας, τῷ τῶν Σοριῶν
λιμένι κατήγετο, σχολαιστέρον τοῦ Γρηγορᾶ ὑστε-
ρήσαντος. Καὶ δὴ μάχης μετὰ τῶν τῷ Φωκᾷ συμ-
μαχούντων συγκροτηθεῖσῃς, κατακράτος τὴν νίκην
Ἡράκλειος περιβάλλεται. Θυμομαχῶν γάρ δὲ, δια-
κούσας ὡς ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἐξ Ἀφρων κατάγουσα
τὴν σειράν, περιώριστο. Οὐκ ἐλάχιστα μέντοι καὶ
διαχειρίζων τιμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ.

Περὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς σχίσματος τῶν Χατζίτζα-
ριων.

Τούτων οὗτω γινομένων, καὶ πολλοῦ ταράχου τὴν
πόλιν διεληφθεῖς, τῶν τις ἐπιφανῶν καὶ γένει διά-
σημοι, Φωτεινὸς δούρων, Φωκᾶς τὰ μάλιστα καλεπαί-
νων, οὐ τὴν γαμετὴν ἰδιάστο, σὺν πλήθει πολλῷ
τὰ βασίλεια εἰς τρομῶν, τοῦ θρόνου τὸν τύραννον

(1) Λι. Heracleonem vocant.

A Chaphet, Severi, Theodosii, Juliani Iallicarnassei,
Gaini, et alias ejusmodi infelici mortalium
chorus. Quorum impiorum dogmatum sectator
alique restaurator, quem diximus, Jacobus fuit:
a quo maxima ex parte Syrorum gens ad hodiernum
usque diem Jacobitæ sunt denominati. Sed
enim ejus morbi contagione Sergius etiam, qui
non ita pridem archiepiscopatus Constantinopolitanus
est, per quem Monothelitarum hæresis admodum est propagata. De his satis: nam ad historiam
continuandam revertor, finem quoque decimo octavo hic historiarum libro impositurus.

CAPUT LV.

De abominanda Armeniorum hæresi.

Cum Phocas imperium suum, sicut ei videbatur,
B confirmasset, filiam Domnentiam Prisco duci ma-
trimonio junxit. Is certis de causis suspicione
concepta de vita se periclitari, tyranno ob cru-
delitatem insensus, onus nūmen, ut illum im-
perio dejiceret, movit. Mirum vero quanto etiam
in illum odio multitudo flagrari: adeo ebrietati
et saevitiæ deditum, ut effuso hominum sanguine
continue gauderet; et tollere e medio omnes in
animis habereret, in quibus nobilitatis aut gloriæ
aut prudentiæ indicium aliquod inesset. Narsen
equidem, ducem optimum, igni combussit. Igitur
Priscus gener ejus, et quicunque senatorii ordinis
erant, consilio inito, secreto Heraclio (1), Hera-
clii qui post Phocam imperavit, patri, in Occiden-
tali Africa et Libya cum militaribus coplis multis
republicam administranti scribunt, ut modis
omnibus populum Romanum impia tyrannide li-
berare contenderet, neque illum ita pereuntem
in conspectu suo negligere. Erat dicto duci He-
raclio legatus Gregoras. Hi consilio inter se com-
municato, filium uterque suum cum fortissimis
copiis pedestri navalique apparatu adversus ty-
rannum misit. Heraclius Heractii filius classi præ-
fuit: Nicetas Gregoræ filius 887 pedestres ordi-
nes duxit. Enimvero Heraclius, secundis ventis
cursu confecto, in portum Sophiarum (2) illatus
est, Niceta deinde terrestri itinere lentius sub-
secutus. Atque Heraclius cum Phocæ copiis prælio
commisso, sortiter victoriam ex eo proelio repor-
tauit, maximo animo certamen id ingressus, quod
audivisset, uxorem suam genus ex Africa ducen-
tem circumscriptam esse. Non parum certe et
Crispus hunc adjuvit, præfecti dignitatem obti-
nens.

Kρίσπος τούτῳ χρύσα συνήρατο, τὴν τοῦ ἐπάρχου

CAPUT LVI.

De schismate Chatzitzariorum apud eosdem.

Rebus hisce ita actis, tumultus ingens urbem
invasit, et ex illustribus et præclaris viris Pho-
tinus Phocæ quam maxime infestus (nam uxorem
ejus ille constuprata) cum multitudine magna-
imperialic ingressus, tyrannum throno-

(2) Ad portum Sophiae (Diac.)

suo detraxit, eique amicis ministrisque ejus huc A κατασπεργεῖ. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν δεῖσαντες, ἀλλα-
atque illuc dilapsis, purpuream vestem ademit, et pullam injecit, ac mox vinctum ad Heraclium
adduxit. Ille porro cum perlubenter eum vidit, tum conviciis plurimis conjectis, calcibus ei
insultavit. Et statim tyranno manus et pedes resecari, deinde petulantem ejus luxuriam veluti
publico monumento traducens, propterea quod
conjugibus multis vim intulisset, pudibunda ex-
scindi, postremoque omnium caput amputari
jussit (1). Corpus infelicitis ejus hominis in bovem
aeneum, qui Pergamo allatus fuerat, conjectum,
atque in cineres, pro eo atque par erat, redactum
est: genere ejus reliquo una cum illo extinto.
Hic tyrannidis malorum Phocæ pessimo finis fuit
qui annis octo Romanorum imperio insultavit. Res
ecclesiasticae sub hujus imperii administratione
haudquaquam rebus novis expeditæ sunt, rebus
profanis in Oriente simul et Occidente ærumna-
rum calamitatibus omni ex parte turbatis atque
confusis. Eo tempore Romanam Ecclesiam post
Gregorium Magnum (2), gubernavit Innocentius.
In urbe imperante, post Thomam, ecclesiasticum
clavum obtinuit Sergius. In Alexandrina sede,
post Eulogium, qui ei annos viginti quinque præ-
fuit, Theodorus Scribo biennio episcopalem obiit
functionem. Cui Joannes Misericors Cyprus cum
laude successit. 888 At Antiochiae post Anastasiū
Anastasius alter episcopatum gessit. Hierosolymis autem Joannis successor fuit Neamus. Hujus
autem Isaac. Deinceps vero ante captiam direptam-
que eam urbem Zacharias sacrum ibi antistes
administravit munus. Porro decimus octavus iste
historiæ liber tringinta duorum annorum tem-
pus continet: cum ab orbe condito sexies (3) millesimus
Domini nativitate (4) sexingentesimus et vicesimus quintus ageretur annus (5).

(1) Unum in hoc nomine laudes quod Romanum pontificem principem omnium jure declararit.
(Egnat.)

(2) Alii post Gregorium Rom. pontif. qui in Divos relatus est, ponunt Sabinianum, qui Ecclesiæ Romanæ præfuit anno 1, mensibus 5, diebus 9. Post hunc rursum Bonifacium tertium. Ad cuius petitio-
nem Phocas antistitem Rom. principem episcopo-

χοῦ διεδίδρασκον καὶ τὴν παρφυρίδα τούτων ἀπο-
δύσας, καὶ στολὴν ἀμφιτάσμενος μέλανα, δέσμιον
τῷ Ἡρακλειῷ παρίστησιν. 'Ο έτι γηθοσύνως μάλα
τούτων ίδων, καὶ σκώψας πλείστα, λάξ τούτῳ ἐνέ-
θορε. Καὶ αὐτίκα, χείρας μὲν καὶ πόδας ἀθρόου
ἰκαπτεται· ἐπειτα καὶ τὸ ἀσελγὲς στηλιτεύων ἐκεί-
νῳ, πολλῶν αἰσχύναντι γαμετάς, τοῖς αἰδοῖοις ἐπῆ-
γε τομήν τέλος δὲ δύστηνον ἐκείνου σῶμα κατὰ τὸν
χαλκοῦν βοῦν, δς ἐκ Περγάμου ἀνεκομίσθη, ἐμβάλ-
λεται· καὶ εἰς τέφραν ὡς γε ἡνὶ εἰκός διαλύεται, καὶ
τοῦ λοιποῦ γένους αὐτῷ συναφανισθέντος. Τοιούτον
μὲν δὴ τῷ κακῷ κακίστῳ Φωκᾶ τῇς τυραννίδος,
ἴγενετο τέλος, ἵτη δικτὺ τῆς Ῥωμαίων κατορχησα-
μένης ἀρχῆς. Τὰδὲ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν
ταῖς ἡμέραις τούτου οὐδαμῶς ἐνεωτερίσθη, τῶν
κοσμικῶν δρόην, τῶν τε ἔψων καὶ ἐσπερίων ταῖς
τῶν δεινῶν συγκεχυμένων ἐπιφοραῖς. Τηνικαῦτα δὲ
τῆς; μὲν Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἥγετο μετὰ Γρηγό-
ριου Ἰννοκέντιος· τῆς δὲ τῶν πόλεων βασιλίδος μετὰ
Θωμᾶν Σέργιος τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡνίας διεῖπεν.
Ἐπὶ δὲ τὸν τῆς Ἀλεξανδρου θρόνον, μετὰ Εὐλόγιον
ἴτη ἐπτὰ πρὸς τοῖς εἰκοσιν λεπασάμενον, Θεόδωρος
οἱ Σχιρίων ήτη δόγιο ἱέρωτες, δν δὲ Κύπρου Ἰωάν-
νης δὲ ἐλεήμων λαμπρῶς διεδέχετο. Μετὰ δὲ Ἀνα-
στάσιον τὴν τῆς Ἀντιόχου ἐκληροῦτο λεφασύνην δὲ
ἴτερος· Ἀναστάσιος. Ἄνα δὲ τὰ ἱεροσόλυμα διάδο-
χος Ἰωάννου Νεαρών; ἥν· μεθ' δν Ἰσαάχ. Ἐπειτα
δὲ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας Ζαχαρίας καθίστατο. Περιέ-
χε δὲ καὶ τῇ παροῦσα δικτυαιδεκάτῃ μοι τῶν ιστο-
ριῶν χρόνον ἐτῶν δύο πρὸς τριάκοντα· διπηνίκα
κάθισμον μὲν ἔτος; ζ ἐκατοστὸν καὶ τριακοστὸν, ἀπὸ δὲ
τῆς θείας τοῦ Κυρίου γεννήσεως ἑκαστοστὸν καὶ
πέμπτον πρὸς τῷ εἰκοστῷ ἐπεραίνετο.

rum omnium dixit. (Blond. lib. ix.)

(3) Secundum neotericos Chronologos 4688.

(4) 610.

(5) Sub Phoca Chosroes Persa multas in Oriente
urbes et regiones occupavit, urbem sanctam diri-
puit, et crucem Servatoris nostri inde secum absti-
lit. Sub eodem ab imperio desciverunt Langobardi,
Hispani, Galli, Germani, etc.

EXPLICIT NICEPHORI CALLISTI XANTHOPULI HISTORIA ECCLESIASTICA.

IN SEQUENTEM

NICEPHORI CALLISTI XANTHOPULI Patriarcharum Constantinopolitanorum CATALOGUM

ANSELMI BANDURII MONITUM

(Imperium Orientale, tom. I, Praef. et p. 190.)

Catalogus patriarcharum CP., a Nicephoro Callisti conscriptis, nunc primum in lucem prodit a nobis Latine versus, et notis chronologicis ac historicis illustratus. Exstat autem in codice ms. bibliotheca Regiae n. 3502, adeo exesi ac detriti characteris, ut non absque magna difficultate legi possit, imo pagina prima nonnulla verba penitus deleta compareant; quae quidem ex aliis catalogis supplemus, et, ut ab aliis distinguerentur, vñciniis inclusimus. Hic autem catalogus patriarcharum CP. a Nicephoro Callisti conscriptus, qui mihi accuratissimum videtur, desinit in Joanne, qui et Cosmas dicitur, Sozopolitanum, qui quidem inaugurus fuit patriarcha post Athanasium anno Christi 1294, sed e sede pulsus fuit 1304. Verum quia historiam imperatorum Constantinopolitanorum a Constantino Magno ad ultimum imperatorem Christianum texere fuit animus, libuit etiam huic Catalogo Nicephori Callisti seriem integrum patriarcharum CP. in Commentariis nostris subjungere, nimirum illorum qui post Athanasium secundo patriarcham sederunt, ad Gregorium qui ultimus fuit patriarcha ante captiam a Turcis Constantinopolim; quod quidem fecimus ex Catalogo patriarcharum CP. edito ab eruditissimo P. Labbeo ex codice ms. bibliothecae Claronontanae, in *Apparatu Historia Byzantinae*; ille vero catalogus desinit in Josephum illum, qui Florentiae tempore concilii ibidein celebrati diem obiit. Cæteros autem patriarchas ad captiam usque a Turcis Constantinopolim ex Historia Georgii Phrantza decerpsumus. Hunc autem catalogum notis chronologicis ac historicis ideo illustravimus, quod nein, quod sciam, de patriarchis CP. data opera scripserat, et qui de iis obiter in historia universalis Ecclesie locuti hucusque sunt, passim a nobis citantur, non solum scriptores Byzantini, sed et alii cum editi, tum inediti, quin et quamplurima opu-cula integra inedita ad rem hauc illustrandam peropportuna suis locis inseruntur.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

NICEPHORI CALLISTI XANTHOPULI ENARRATIO DE EPISCOPIS BYZANTII ET DE PATRIARCHIS OMNIBUS CPOLITANIS *.

* Bandurii notae, prolixas nimis, textui subjicere nobis non licuit. Eas seorsim edimus

Andreas sanctissimus apostolus Byzantium profectus, ibi salutare verbum prædicavit: ac Ecclesia fidelium constituta, oratorioque in urbe, quæ nunc Argyropolis dicitur, excitato, ubi subse-

quenti tempore depositum est corpus S. Adriani martyris, episcopum ejusdem urbis ordinat Stephanum, unum ex septuaginta discipulis, cuius mentionem facit Paulus apostolus in Epistola ad Romanos. Is vero episcopatum gessit annis 16.

[Onesimus] annis 14.

Polycarpus annis 18.

Plutarchus annis 16.

Sedecion annis 9.

Diogenes annis 15.

Eleutherius annis 7.

[Felix] annis 5.

Polycarpus annis 3.

Hic primum in oratorio Argyropoli constituto conventus habebant persecutionum tempore.

Athenodorus. . . . oratorio in urbe constructo. quod postea a sancto Constantino imperatore instauratum fuit, ibi collectias agebat.

Euzoios annis 6.

Laurentius annis. . . .

Alypius annis 13, mensibus 6,

Pertinax vir consularis ordinis senatorii annis 19.

Hic aliam ecclesiam excitavit in loco maritimo, cui nomen Sycæ, et eam ædem Irenem nuncupavit.

Olympianus. . . .

[Marcus]

Cyrillianus. . . .

[Castinus]. . . .

Hic Byzantii in loco cui nomen Petrium, sanctam Euphemiam excitavi.

Titus annis 35, mensibus 6.

Dometius frater Probi imperatoris annis 24, mensibus 6.

Probus filius Dometii annis [12].

Metrophanes filius Dometii, frater Probi episcopi, imperatoris vero Probi fratris filius, annis 10.

Hoc episcopatum gerente S. Constantinus imperator belli in Licinium suscepti causa Byzantium venit: ab eoque Constantinopolis adiungatur.

Hic [Metrophanes] primæ synodo interfuit, ac primus Constantinopolitanus patriarcha fuit.

Sunt itaque episcopi Byzantii a S. Andrea apostolo usque ad Metrophanem numero [20].

Deinde vero patriarchæ hoc ordine præsumerunt:

Metrophanes annis 10.

Alexander annis 23, sub quo Arius crepuit mediis.

Paulus Confessor Diaconus Constantinopolitanus annis 3. Hoc expulso ab imperatore Constantio.

Eusebius Arianus, qui primum Beryti, deinde

νιστερον [ίστεθη] τὸ λεῖψαν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ἀδριανοῦ, χειροτονεὶ ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς πόλεως Σεάχιν οὐτὸν οὐτόν οὐ, οὐ μημπονέει δ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρδες Ὦμαλους ἐπίστολῇ· καὶ ἐπεισόπευσεν εἶναι εἰς τούτην τούτην.

[Οὐνήσιμος] ἐτη τούτη.

Πολύκαρπος ἐτη τούτη.

Πλούταρχος ἐτη τούτη.

Σεδεκίων ἐτη τούτη.

Διογένης ἐτη τούτη.

Ἐλευθέριος ἐτη τούτη.

[Φῆλιξ] ἐτη τούτη.

Πολύκαρπος ἐτη τούτη.

Οὗτοι τὸ πρότερον ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῷ ἐν Ἀργυροπόλει τὰς συνάδεις [ἐποιούντο] κατὰ τοὺς γενομένους διωγμούς.

Ἄθηνῶνδρος. εὐκτηρίον οἰκον κτίσας ἐν τῇ πόλει. τὸν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἀγίους Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἀνφικοδομηθέντα, ἐκεῖσε τὰς συνάδεις ἐποιεῖτο.

Εὔζωλος ἐτη τούτη.

Λαυρέντιος ἐτη τούτη.

Ἀλύπιος ἐτη τούτη, μῆνας τούτη.

Περτίνας ὑπατευκών συγκλήτου ἐτη τούτη.

Οὗτος ἐτέραν ἐκκλησίαν ἀνέστησεν ἐν τῷ παραθαλασσίῳ τόπῳ επιλεγομένῳ Συκαὶ, Ειρήνην τὸν οἰκον ἐπαγορεύσας.

Οὐλυμπιανὸς.

[Μάρκος]

Κυριλλιανὸς.

[Καστίνος]

Οὗτος ἐν Βυζαντίῳ ἐν τοποθεσίᾳ [ἐπιλεγομένῃ Πετρῷ] τὴν διγίαν Εὐφημίαν ἤγειρε. . . .

Τίτος ἐτη τούτη, μῆνας τούτη.

Δομέτιος ἀδελφὸς Πρόδου τοῦ βασιλέως ἐτη τούτη, μῆνας τούτη.

Πρόδος δὲ οὐδὲ τοῦ Δομετίου ἐτη τούτη.

Μητροφάνης δὲ οὐδὲ τοῦ Δομετίου [ἀδελφὸς] τοῦ επισκοπήσαντος Πρόδου, ἀδελφόπατες Πρόδου τοῦ βασιλέως, ἐτη τούτη.

Ἐπὶ τούτου δὲ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνος βασιλεὺς παραγίνεται ἐν Βυζαντίῳ διὰ τὸν πρὸς Λιχίνιον πόλεμον, ἐφ' οὐδὲ ή Κωνσταντινούπολις κτίζεται.

Οὗτος δὲ εἰς τὴν πρώτην σύνοδον, καὶ πρῶτος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γίνεται.

Εἰσὶν οὖν ἐπίσκοποι Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ ἀγίου Ανδρέου τοῦ ἀποστόλου μέχρι καὶ αὐτοῦ Μητροφάνεως [τούτου].

Εἰσὶν δρχονται οὖτας οἱ πατριάρχαι.

Μητροφάνης ἐτη τούτη.

Ἀλέξανδρος ἐτη τούτη, ἐφ' οὐδὲ Ἀρειανὸς διερράγη.

Παῦλος Διάκονος Κωνσταντινουπόλεως δὲ διμοληγήτης ἐτη τούτη. Τούτου δὲ ζεύσθεντος ὑπὸ Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως

Εύσέβιος δὲ Ἀρειανὸς δὲ πρότερον γενόμενος . . .

Βηρυτοῦ, είτα μετατεθεὶς εἰς Νικομήδειαν, καὶ Α νέον Nicomediam translatus, demum Constantino-
μετελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπεσκόπησεν
Ἐτη ιβ'.

Εἶτα μετὰ τὸν θάνατον τούτου πάλιν δὲ Παῦλος
ἀποκαθίσταται καὶ ἡ παραχρῆμα) ἐκβάλλεται καὶ ἐν
Κουκουσῷ ἔξορίζεται, ἐκεῖσε τε ὑπὸ τῶν ('Αρειανῶν)
ἀναιρέται, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Μακεδονίος
πρεσβύτερος Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως; ὁ
Πνευματομάχος ἔτη ε'.

Τούτου δὲ ἀναθεματισθέντος; καὶ ἐκβληθέντος; ὑπὸ¹
Κωνσταντίου Εὐδόξιος δὲ Ἀρειανὸς δὲ πρότερον ἀπὸ²
Γερμανικείας; εἰς Ἀντιόχειαν, αὐτὸς; εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν ἐπεσκόπησεν ἔτη ζ'.

Δημόφιλος Ἀρειανὸς Βερολας τῆς ἐν Θράκῃ πό-
λεως ἐπίσκοπος καὶ ἐνταῦθα (μετατεθεὶς) ἐπεσκό-
πησεν ἔτη ιβ', μῆνας ε'.

Εὐάγριος δὲ ὀρθόδοξος ὑπὸ Εὐσταθίου Ἀντιοχείας
χειροτονηθεὶς; ἔτη σ', καὶ ἐπέμψθη εἰς Ἑσορίαν παρὰ
Οὐάλεντος.

Γρηγόριος δὲ Ναζιανζοῦ δὲ Θεολόγος (δε) ἐπεσκό-
πησεν ἔτη ιβ'.

Καὶ ἐπανελθόντος; εἰς τὴν ίδιαν πατρίδα, Νεκτά-
ριος ἀξιωματικὸς ὑπάρχων Χριστιανῶν κατηχούμε-
νος, μηδέπω δὲ θιγών τοῦ βαπτισμάτος, ἀμα καὶ
χειροτονεῖται καὶ βαπτίζεται ὑπὸ τῆς ἅγιας συνάδου
τῶν ρυ', καὶ χειροτονηθεὶς ἐπεσκόπησεν ἔτη ις',
μῆνας γ'.

Ιωάννης πρεσβύτερος Ἀντιοχείας δὲ Χρυσόστομος
ἔτη ε', μῆνας σ' ἔξορισθεὶς ἐν Κουμάνῳ τῆς
δυτικέρας ἐπαρχίας τῶν Ἀρμενίων, ἐτελεύτησε καὶ
ἐτέθη μετὰ τοῦ λειψάνου τοῦ ἀγίου μάρτυρος Βασι-
λίσκου.

Αρσάκιος πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταν-
τινουπόλεως, ἀδελφὸς Νεκταρίου τοῦ προλεχθέντος
μετὰ τὴν Χρυσοστόμου ἐκδολήν, ἐπεσκόπησεν ἔτη β'.

Ἄττικὸς πρεσβύτερος τῆς Κωνσταντινουπόλεως
ἔτη κ'.

Σισίννιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως ἔτος
α', μῆνας ι'.

Νεστέριος πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας
αἱρετικὸς ἔτη γ', μῆνας β'. Οὗτος καθηρέθη, καὶ
εἰς Ἑσορίαν ἐν Όάσει ἐπέμψθη, ἐφ' ὅσῳ ἡ γ' ἐγίνετο
σύνοδος.

Μαξιμιανὸς πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως; τῷ
γένει ἔτη β', ἡμέρας ε'.

Πρόκλος δὲ τοῦ Χρυσοστόμου μαθητὴς παρὰ τοῦ
προλεχθέντος Σισίννιου χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος;
Κυζίκου, καὶ μὴ δεχθεὶς [παρὰ] τῶν ἐκεῖσε, καὶ
τὸν μεταξὺ σχολάσσας χρόνον, μετὰ θάνατον Μαξι-
μιανοῦ, διὰ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ κειμένου ἐν τῇ Ιερα-
τείᾳ ἐνθρονίζεται τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ
μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπεσκόπησεν ἔτη ιβ',
μῆνας γ'.

Φλαβιανὸς πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως; ἔτος
α', μῆνας ι'.

Τούτου φονευθέντος παρὰ τοῦ δυσσεδοῦς Διοσκό-
ρου, Ἀνάτολιος πρεσβύτερος καὶ ἀποκριτάριος,
τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας χειροτονεῖται, καὶ
ἀρχει ἔτη η', μῆνας η'.

Post ejus obitum Paulus restituitur, statimque
ejicitur, et Cucusum relegatus, ibi ab Arianis oc-
ciditur, ejusque loco ordinatur Macedonius pre-
sbyter Ecclesiae Constantinopolitanæ sancti Spiriti-
tus oppugnator, qui sedet annis 5.

Hoc autem anathemate percusso et a Constantio
ejecto Eudoxius Arianus qui primum Germanicæ
deinde Antiochiae episcopus fuerat, Constantinopoli
sedit annis 7.

Demophilus Arianus Berœæ in Thracia episco-
pus et hoc translatus, sedet sub Valente annis 12,
B mensibus 5.

Evagrius orthodoxus ab Eustathio Antiocheno
ordinatus annis 6, et in exsilium a Valente missus
est.

Gregorius Nazianzenus Theologus, qui episco-
patum tenuit annis 12.

Ipsoque in patriam reverso Nectarius vir digni-
tate conspicuus, catechumenus Christianorum,
nondum baptizatus, simul ordinatur et baptizatur
a sancta synodo centum et quinquaginta episcopo-
rum. Sedit annis 16, mensibus 3.

Joannes presbyter Antiochenus Chrysostomus
annis 5, mensibus 6. Relegatus in Comanum,
quod est in secunda provincia Armenorum, obiit,
et depositus est cum reliquiis sancti martyris
Basilisci.

Arsacius presbyter Ecclesiae Constantinopolita-
næ, frater jam memorati Nectarii, post ejectum
Chrysostomum episcopatum tenuit annis 2.

Atticus presbyter Constantinopolitanus an-
nis 20.

Sisinnius presbyter Constantinopolitanus, anno
uno, mensibus 10.

Nestorius presbyter Ecclesiae Antiochenæ hære-
ticus annis 3, mensibus 2. Hic depositus in Oasim
missus est in exsilium, dum tertia synodus cele-
braretur.

Maximianus presbyter genere Constantinopi-
tanus annis 2, diebus 5.

Proclus Chrysostomi discipulus, a prædicto Si-
sinnio ordinatus episcopus Cyzicenus, nec ad-
missus a civibus, cum interea vacasset, post mor-
tem Maximiani, cum adhuc ejus cadaver in sacris
adytis jaceret, in eadem ipsa Magna Ecclesia ad
thrонum evehitur. sedit annis 12, mensi-
bus 3.

Flavianus presbyter Constantinopolitanus an-
no 1, mensibus 10.

Cum is ab impio Dioscoro interfactus esset,
Anatolius presbyter et apocrisiarius Ecclesiae Ale-
xandrinæ ordinatur, præstique annis 8, mensi-
bus 8.

Gennadius presbyter Constantinopolitanus annis... mensibus 3.

Acacius presbyter Constantinopolitanus et orpharorum curator annis... mensibus...

Phraitas presbyter sanctæ Theclæ Sycarum mensibus 3, diebus 17. Zeno illum evexit.

Acacius presbyter hæreticus sub Anastasio Dicoro annis 17, mensibus 9. Hic erat etiam orpharorum curator.

Euphenius presbyter Constantinopolitanus et pauperum curator Neapoleos annis sex cum dimidio.

Eo ab Anastasio imperatore ejecto, creatur Macedonius presbyter Constantinopolitanus, et vasorum custos, qui sedet annis 16, mensibus 7, et expulsus est ab Anastasio.

Timotheus presbyter Constantinopolitanus, et vasorum custos, annis 6, cum dimidio, sub Justiniano Magno.

Joannes Cappadox presbyter et syncellus Constantinopolis sub Justiniano anno uno, mensibus 10.

Epiphanius presbyter Constantinopolitanus et syncellus annis 16, mensibus 3.

Authimus primo Trapezuntinus, deinde Constantinopolitanus præses, mensibus decem. Hic depositus est a synodo contra Severum et contra ipsum Anthimum coacta.

Menas presbyter Constantinopolitanus, et praefectus hospitii Sampsonis, ordinatus ab Agapeto C papa Ronia, annis 16, mensibus 6.

Eo autem defuncto et adhuc in sandapila ad sacrarium jacente, ordinatus est Eutychius presbyter et monachus monasterii Amasiensis, qui sedet annis 12, mensibus 5.

Hic ejecitus est a Justiniano imperatore, anno imperii ipsius 38, creature post triduum Joannes Scholasticus presbyter Antiochenus, qui sedet annis 12, mensibus 6. Illic erat sub Justino sororis Justiniani filio: ac sub Tiberio mortuus est, ejusque loco rursus cooptatur

Eutychius qui sedet annis 4, mensibus 6, omne tempus archiepiscopatus ejus est annorum 17, uno deficiente mense.

Joannes diaconus Magnæ Ecclesiæ et sacellarius, Jejunator dictus, sub Mauricio annis 13, mensibus 5. Ordinatus est post dies. imperante Tiberio. Obiit autem anno decimo quarto Mauricii imperatoris.

Cyriacus presbyter et oeconomicus magnæ Ecclesiæ, annis 11. Hic erat sub Mauricio et sub Phoca tyranno.

Thomas diaconus et sacellarius Magnæ Ecclesiæ, annis 3, mensibus 2.

Sergius diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ ex iis qui. et in phiala portuum hospitalis sub Phoca et Heraclio annis 28, mensibus 7, creature magno Sabbato.

Pyrillus presbyter Magnæ Ecclesiæ, et princeps

Γενάδιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως ἐγ· μῆνας γ'.

Ἀκάκιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως καὶ δρφανοτρόφος ἐτη . . . μῆνας . . .

Φραίτας πρεσβύτερος τῆς ἀγίας Θέκλης Συκῶν μῆνας γ', ἡμέρας ιζ'. Ο Ζήνων ἐποίησεν.

Ἀκάκιος πρεσβύτερος αἰρετικὸς ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου ἐτη ιζ', μῆνας θ'. Οὗτος δὲ καὶ δρφανοτρόφος.

Εὐφήμιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως καὶ πτεωχοτρόφος; Νεαπόλεως ἐτη σ' ἡμισυ.

Τούτου ἐκδηλήθεντος ὑπὸ Ἀναστασίου, γίνεται Μακεδόνιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ σκευοφύλακ, ἐτη ιζ', μῆνας ζ'. δις ἐξειλήθη ὑπὸ Ἀναστασίου.

Τιμόθεος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως σκευοφύλακ ἐτη σ' ἡμισυ, ἐπὶ Ιουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου.

Ιωάννης δὲ Καππαδόκης πρεσβύτερος καὶ συγκελλος Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ιουστινιανοῦ ἐτος α', μῆνας ιε'.

Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως καὶ σύγκελλος ἐτη ιζ', μῆνας γ'.

Ἄνθιμος δὲ Τραπεζοῦντος πρότερον, είτα Κωνσταντινουπόλεως μῆνας ιε'. Οὗτος καθηρόθη ὑπὸ τῆς κατὰ τοῦ Σευήρου καὶ κατ' αὐτοῦ συνελθούσας συνόδου.

Μηνᾶς πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως ξενοδόχος τῶν Σαμψῶν, χειριτονηθεὶς ὑπὸ Ἀγαπητοῦ πάπα Ρώμης, ἐτη ιζ', μῆνας ζ'.

Θανόντος δὲ τούτου καὶ ἔτι κειμένου ἐν τῇ λεκάνῃ αὐτοῦ ἐν τῷ λεπτοτελεῖ φεγγιτονήθη Εὐτύχιος πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς τοῦ ἐν Ἀμαστρί μοναστηρίου ἐτη ιε', μῆνας ε'.

Οὗτος δὲ εξειλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ιουστινιανοῦ τῷ ληγεῖται τῆς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ γίνεται Ιωάννης Σχολαστικὸς πρεσβύτερος Ἀντιοχείας μεθ' ἡμέρας γ' ἐτη ιε', μῆνας ζ'. Οὗτος δὲ ἐπὶ Ιουστινοῦ ἀνεψιοῦ Ιουστινιανοῦ. Οὗτος δὲ τοῦ Τίβεριου τελευτὴ οὖν, καὶ ἀνάγεται πάλιν

Εὐτύχιος ἐτη δ, μῆνας ζ', διμοῦ τὰ πάντα ἐτη τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἐτη ιε', χωρὶς ἐνδεικτικούς μηνας.

Ιωάννης διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ σακελλάριος δὲ Νηστευτῆς ἐπὶ Μαυρικίου ἐτη ιγ', μῆνας ε'. Ἐχειροτονήθη μεθ' ἡμέρας . . . ἐπὶ τῆς βασιλείας Τίβεριου δὲ τῷ ιδίῳ ἐτεί τῆς Μαυρικίου βασιλείας.

Κυριακὸς πρεσβύτερος καὶ σακελλάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐτη γ', μῆνας β'.

Σέργιος διάκονος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἐν . . . καὶ φιάλῃ τῶν λιτένων, πτωχείων ἐπὶ Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου ἐτη κη', μῆνας ζ', γεγονώς τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ.

Πύρρος πρεσβύτερος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας

καὶ ἀρχιών τῶν μοναστηρίων, μοναχὸς καὶ ἡγούμενος Α τῆς ἐν Χρυσοπόδει μονῆς τῆς παναμήνησου Θεοτόκου καὶ συστάθεις ὑπὸ Φιλιππικοῦ καὶ Γερδίκης, ἔτη β', μῆνας θ', ἡμέρας θ'. Στάσεως δὲ γενομένης παρηγήσατο· αἰρεῖται δὲ . . .

Παῦλος πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῶν φυλακῶν, ἔτη β', ἡμέρας κε'· καὶ τελευτὴ, καὶ ὁ Πύρρος ἀποκατέστη [πραυτά], μῆνας δ', ἡμέρας κχ'. Τελευτὴ τῇ ἀγίᾳ Πεντηκοστῇ. Τὰ δὲ ἔτη αὐτοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἔτη γ', μῆνας εἰς, ἡμέρας β'.

Πέτρος διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ οἰκονόμος, φιλοφρενδάριος καὶ καγκελλάριος καὶ περιοδευτής Θράκης καὶ γηραιόμος τῶν Σκάλας, καὶ πτωχοτρόφος τοῦ ἐν Νεαπόλει . . . ἐπεσκόπησεν τῷ ἀγίῳ Σιββάτῳ ἔτη β', μῆνας ζ'. Οὗτος δὲ ἦταν Κωνσταντίνου ἐγγόνος τοῦ Ἡρακλίου.

Θωμᾶς διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ καὶ νοτάριος καὶ καγκελλάριος, φεφερενδάριος, σκευοφύλαξ καὶ γηραιόμος τῆς Σκάλας, καὶ πτωχοτρόφος τοῦ ἐν Νεαπόλει . . . ἐπεσκόπησεν τῷ ἀγίῳ Σιββάτῳ ἔτη β', μῆνας ζ'. Οὗτος δὲ ἦταν αὐτοῦ.

Ιωάννης πρεσβύτερος καὶ πρωτέκτινος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔτη δ', μῆνας . . . ἐπὶ τῆς βασιλείας . . . τ. ἦταν αὐτοῦ.

Κωνσταντίνος καγκελλάριος καὶ σκευοφύλαξ ἔτη η', μῆνας ια', ἡμέρας ζ', ἐπὶ τοῦ Πωγωνάτου.

Θεόδωρος πρεσβύτερος [σύγχειλος] καὶ σκευοφύλαξ, καὶ καγκελλάριος ἔτη β'. Καὶ ἐξεβλήθη οὗτος; Επὶ τοῦ Πωγωνάτου.

Γεώργιος πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ τῶν Σφωρακίου, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου ἔτη σ', μῆνας γ'· καὶ ἐξεβλήθη.

Καὶ δὲ Θεόδωρος πάλιν ἀποκατέστη δὲ ἀληθινὸς Ετος α', μῆνας ι'· δὲ ἔτη γ', μῆνας . . . ἐπὶ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πωγωνάτου.

Παῦλος ἀπὸ λαϊκῶν πρωτοασηκρῆτος ἔτη ζ', μῆνας η'.

Καλλίνικος πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ τῶν Βλαχερνῶν ἔτη ιβ'. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Ἀριστομήτου τυφλωθεὶς ἐξεβλήθη.

Κύρος πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς ἀπὸ νήσου Ἀμαστρίδος ἔτη σ', ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξεβλήθη παρὰ Φιλιππικοῦ.

Ιωάννης διάκονος καὶ χαρτουλάριος τοῦ οἰκονόμου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ Ἀρτεμίου καὶ Ἀναστασίου ἔτη δ', μῆνας . . .

Γερμανὸς δὲ μέγας ἐπίσκοπος Κυζίκου πρότερον, εἶτα Κωνσταντίνου πολέμως, ἔτη ιε', ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Ἀτραμυτινοῦ καὶ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου καὶ Κένωνος, δὲ καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν.

Ἀναστάσιος πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος πρώτης Εἰκονομάχος ἔτη κε', ἐπὶ τοῦ Λεοντοῦ καὶ τοῦ Κοπρωνύμου.

Κωνσταντίνος μοναχὸς καὶ ἐπίσκοπος τοῦ Συλσίου

monasteriorum, monachus et abbas monasterii præclare Deiparae Chrysopoli, a Philippico et Gordia constitutus, sed sit annis 2, mensibus 9, diebus 9. Excitata vero seditione, abdicavit, et eligitur.

Paulus presbyter et oeconomus Magnæ Ecclesiæ et super custodias, annis 2, diebus 26, obiitque: ac Pyrrhus denuo constitutus sedit mensibus 4, diebus 23, qui obiit in sancta Pentecoste. Totum episcopatus ejus tempus est annorum 3, mensibus unius, dierum 2.

Petrus diaconus Magnæ Ecclesiæ et oeconomus, referendarius, canicularius, et periodeutes Thraciæ, et gerocomus S. Clementis, annis 12, mensibus 4. Et vacavit iheronimus mensibus 6, diebus 16. Is erat sub Constantino Heraclii nepote.

Thomas diaconus, chartophylax, notarius et cancellarius, referendarius, vasorum custos, et gerocomus Scalæ et pauperum curator Neapolii. . . . in sancto Sabbato constitutus, sedit annis 2, mensibus 7. Hic erat sub eodem imperatore.

Joannes presbyter, protecarius, et chartophylax Magnæ Ecclesiæ annis 4, mensibus . . . eodem imperante.

Constantinus cancellarius et vasorum custos annis 8, mensibus 2, diebus 7, imperatore Pogonato.

Theodorus presbyter, synkellos, vasorum custos et cancellarius annis 2. Is expulsus est sub Pogonato.

Georgius presbyter, synkellos et vasorum custos ecclesiæ Deiparae Sphoracii cognominatae, sub Constantino Pogonato annis 6, mensibus 3, quo ejecto,

Theodorus verus patriarcha restituitur, sedetque anno uno, mensibus 10. Totum episcopatus ejus tempus est annorum 3, mensium . . . imperante Justiniano Pogonati filio.

Paulus ex laico primus a secretis annis 6, mensibus 8.

Callinicus presbyter et vasorum custos Blachernarum annis 12, sub Justiniano Rhinotmeto, excæcatus ejectus est.

D Cyrus presbyter et monachus ex insula Amastride annis 6, eodem imperante, et ejectus est a Philippico.

Joannes diaconus et chartularius oeconomi Magnæ Ecclesiæ sub Artemio sive Anastasio annis 4, mensibus . . .

Germanus ille magnus, primo Cyzici, deinde Constantinopolis episcopus, annis 15, sub Theodosio Atramylene, et sub Leone Isauro Conone nuncupatus, qui ejecit eum.

Anastasius presbyter et synkellos, primus Iconomachus annis 24, sub Leone et Copronymo.

Constantinus monachus et primo episcopus Sy-

Iai, qui capite cæsus est annis 12, eodem imperante.

Nicetas eunuchus, presbyter SS. Apostolorum et præses monasteriorum . . . mensibus 4, sub eodem Copronymo, et Leone, quem ex Chazara suscepit.

Paulus Cyprus diaconus, eleemosynarius, qui piam fidem aliquandiu coluit, annis 5, sub Leone, et initio Constantini et Irenes.

Tarasius sanctissimus primus a secretis, annis 21. Pervenit autem usque ad Nicephorum ex laicis assumptum. Ille synodo septima praesul, pieque ponificatum gessit.

Nicephorus sanctissimus ex primo a secretis monachus effectus, annis 9. Ille erat sub Stauracio et Michaelo Rangabe, ac usque ad Leonem Armenum . . . qui expulit eum ex throno.

Theodotus Melissenus primus a secretis Iconomachus, annis 6. Ille erat sub Leone Armeno.

Antonius episcopus Sylæi, Cassymatas, annis 13, sub Michaelo Balbo et Theophilo filio eius.

Joannes, sive Janus sortilegus Iconomachus, annis 8, mensibus 3, sub Theophilo, et usque ad principium imperii Michaelis et Theodora, a qua depositus est.

Methodius sanctissimus monachus, presbyter, et antea episcopus Cyzici, deinde vero Constantinopolis, annis 4, mensibus 2, sub Michaelo et Theodora.

Ignatius sanctissimus annis 11. Hic ejectus est ab Michaelo ob improbitatem Bardæ avunculi sui, fratris Theodoræ.

Photius antea primus a secretis, qui monachus effectus est sub eodem Michaelo Ebrioso, et Basilio Macedone, a quo expulsus est, cum sedisset annis 9.

Ignatius rursum annis 11.

Photius rursum sub Leone Sapiente annis 9.

Stephanus frater Leonis sub eodem Leone annis 3.

Antonius Caulæas sub eodem, annis 2.

Nicolaus Mysticus annis 11. Ille expulsus est ab Alexandro fratre Leonis.

Euthymius antea syncellus, sub Alexandro annis 5, et dimidio.

Nicolaus Mysticus rursum, sub Constantino et Romano Lacapeno annis 13. Totum episcopatus ejus tempus annorum 24.

Stephanus metropolitanus Amaseæ sub Romano annis 2, mensibus 11.

Tryphon monachus, postquam ad tempus præstutum, utpote senex, episcopatum tenuisset, donec Theophylactus filius Romani, ad idoneam ætatem pervenisset, seddit annis 3, et adhibitus manchis expulsus est.

Theophylactus, filius imperatoris Romani, sub ipso et Constantino Porphyrogenito annis 23, diebus 25.

A præterea διάποντας σεβαστούς, έτη ιβ', έπει του αύτου.

Nicetas; Ολαδίας εὐηνόχος; πρεσβύτερος τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἀρχιων τῶν μοναστηρίων . . . μῆνες δ', έπει του αὐτοῦ Κυπρωνύμου, καὶ Λέοντος του ἐκ τῆς Χαζάρας.

Ιαῦλος; οὐ Κύπρος διάκονος, ἐλεήμων καὶ ἔξ ήπειτες εὐεσθίας έτη ε', έπει Λέοντος καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς; Κωνσταντίνου καὶ Ειρήνης.

Ταράτος δ ἀγιώτατος ἀπὸ πρωτασηκρῆτος Ε.η καὶ. Ἔσωσε καὶ μέχρι Νικηφόρου του ἀπὸ λατικῶν. Οὗτος δὲ ξερχος τῆς ζ' συνδόσυ, ἀρχιερατεύσας εὔσεβος.

Nicetophorus δ ἀγιώτατος ἀπὸ πρωτασηκρῆτος μηναχής γενόμενος έτη θ'. Οὗτος δὲ Σταυρακίου καὶ Μιχαὴλ του Παρακλησίας καὶ μέχρι του Λέοντος Ἀρμενίου . . . καὶ ἀπήλασεν αὐτὸν του Θρόνου.

Θεόδοτος δ Μελισσητῆς πρωτασηκρῆτος Εικονομάχος; Ήτη ζ'. Οὗτος ἐπὶ του Λέοντος του Ἀρμενίου.

Αντώνιος ἐπίσκοπος Συλαίου δ Κασσυματᾶς; Ήτη ιγ', ἐπὶ Μιχαὴλ του Τραπουλοῦ καὶ Θεοφίλου του αὐτοῦ.

Ιωάννης δ καὶ Ἰαννῆς μάντις Εἰκονομάχος έτη ιγ', μῆνας γ', ἐπὶ Θεοφίλου καὶ μέχρι τινὸς τῆς βασιλείας Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας· καθηρέθη δπ' αὐτῆς.

Μεθόδιος δ ἀγιώτατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, καὶ ἐπίσκοπος γενόμενος Κυζίκου, εἶτα Κωνσταντίνου πόλεως, έτη δ', μῆνας β', ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας.

Ἔγνατος δ ἀγιώτατος έτη ια'. Οὗτος ἐξεδίηθη δπὸ Μιχαὴλ διὰ τῆς παρανομίας Βάρδα του Οἰού αὐτοῦ, ἀδελφοῦ τῆς Θεοδώρας.

Φώτιος δ ἀπὸ πρωτασηκρῆτος γενόμενος μοναχὸς ἐπὶ του αὐτοῦ Μιχαὴλ του Μεθυστοῦ καὶ Βασιλείου του Μακεδόνος, παρ' οὓς ἐξεδίηθη ἀρχιερατεύσας έτη θ'.

Ἔγνατος πάλιν έτη ια'.

Φώτιος πάλιν ἐπὶ Λέοντος του Σοφοῦ έτη θ'.

Στέφανος δ ἀδελφὸς Λέοντος ἐπὶ του αὐτοῦ έτη γ'.

Αντώνιος δ Καυλέας ἐπὶ του αὐτοῦ έτη β'.

Νικόλαος δ ἀπὸ Μυστικῶν έτη ια'. Οὗτος κατεβασθη ἀλεξανδρου παρὰ Αλεξανδρου του ἀδελφοῦ Λέοντος.

Εὐθύμιος δ ἀπὸ συγχέλλων ἐπὶ Αλεξά.δρου Ε.η ε', ήμισυ.

Νικόλαος; αὐθις δ ἀπὸ Μυστικῶν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ρωμανοῦ του Λαζαρηνοῦ έτη ιγ', δμιού τὰ δύλα καθ.

Στέφανος μητροπολίτης Ἀμασείας ἐπὶ Ρωμανοῦ έτη β', μῆνας ια'.

Τρύφων μοναχὸς ἀρχιερατεύσας ἐπὶ χρόνῳ φῆτῷ ώς γέρων μέχρις διου Θεοφύλακτος διαδέσθη Ρωμανοῦ εἰς μέτρον ἔφθασεν τήλιας νομίμης έτη γ', καὶ κατεδιβάσθη μετὰ μηχανῆς.

Θεοφύλακτος δ οὐδὲ του βασιλέως Ρωμανοῦ ἐπὶ του αὐτοῦ καὶ Κωνσταντίνου του Ηορχυρογενοῦ έτη καὶ ιγ', δμέρας καὶ.

Ποιήσευκτος ἐπὶ τῷ αὐτῷ Κωνσταντίνου καὶ Ῥω-
μανοῦ τοῦ νέου, καὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ καὶ Ἰωάν-
νου τοῦ Τζιμισκῆ τῆς ἀναγορεύσεως, ἔτη ὥ.

Βασιλείους δὲ Σχακανδρῆνος ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τζι-
μισκῆ ἔτη δ.

Ἀντιόνιος ἡγούμενος Στουδίου ἐπὶ Βασιλείου τοῦ
Βουλγαροχτόνου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
τοῦ ἔτη ζ.

Νικόλαος δὲ Χρυσοβέργης ἐπὶ τῶν αὐτῶν βασι-
λέων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ χρόνοις δ', καὶ τῆς εἰ-
ποιεύμαντος οὖσης τρίτερον ἔτη ιγ', μῆνας τῇ.

Σισίνιος μάρτιστρος ἐπὶ τῆς τῶν αὐτῶν βασι-
λείας; ἔτη ζ'.

Σύργιος ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Μανουὴλ ἐπὶ^B
τῶν αὐτῶν, ἔτη ξ'.

Εὐστάθιος πρωτοπρεσβύτερος τοῦ ἐν τοῖς βασι-
λεῖσις νυκτὶ ἔτη δ'.

Ἄλεξιος ἐκκλησίαρχος μονῆς τῶν Στουδίου ἐπὶ^C
τῆς αὐτοκρατορίας μόνου Κωνσταντίνου τοῦ πορφυ-
ρογεννήτου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου, καὶ
Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος, καὶ Μιχαὴλ Καζαροῦ τοῦ
Καλαχάτου, καὶ μέχρι τινὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ
Μηνομάχου, ἔτη ιη'.

Μιχαὴλ δὲ Κηροράριος ἐπὶ τοῦ Μηνομάχου, καὶ
Θεοδώρας, καὶ Μιχαὴλ τοῦ γέροντος καὶ ἐπὶ τοῦ
κυρεῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Κωνσταντίνου
τοῦ Δούκα, ἔτη ιε'.

Ἰωάννης δὲ Ειφιλίνος Τραχεζούντιος ἔτη ιγ',
ἡμίσευ. Οὗτος καὶ ἐπὶ τῆς κυρᾶς Εὐδοκίας καὶ ἐπὶ^D
Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους καὶ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ ιεοῦ
τοῦ Δούκα, τοῦ λεγομένου Παραπίνακος.

Κοσμᾶς δὲ Ιεροσολυμίτης, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ
τοῦ Δούκα, καὶ ἐπὶ τοῦ Βοτανείάτου Νικηφόρου, καὶ
ἐπὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου διλόγον καὶ παρηγήσατο,
ἔτη ε', ήμισευ.

Εὐστράτιος εὐνοῦχος δὲ Γαρίθας, ἐπὶ τοῦ Κομνη-
νοῦ Ἀλεξίου, ἔτη γ'.

Νικόλαος δὲ Γραμματικὸς, δὲν τῷ Λοραδίῳ ὁ θεο-
πρόβλητος, ἔτη κζ', μῆνας . . . ἡμέρας ε', ἐπὶ τινῶν
αὐτῶν.

Ἰωάννης Ἱερομνήμων δὲ τῆς Χαλκηδόνος ἐπὶ τοῦ
αὐτοῦ ἔτη κγ'· Ἐφότε καὶ μέχρι Ιωάννου τοῦ Κο-
μνηνοῦ.

Λέων δὲ Στυπῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ιωάννου τοῦ Κο-
μνηνοῦ, ἔτη η', ήμισευ.

Μιχαὴλ μοναχὸς δὲ ἀσκητικώτερος Ὁξείτης, καὶ
τούπικίην Κουρκούζας, ἐπὶ τοῦ Κομνηνοῦ κυροῦ Μι-
χαὴλ τοῦ πορφυρογεννήτου ἔτη β', μῆνας η', καὶ
παρηγήσατο.

Κοσμᾶς δὲ Ἄττακὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, μῆνας ι', καὶ
ἔξειδηθη.

Νικόλαος μοναχὸς δὲ Μουζάλων ἀρχιεπίσκοπος
γεγονὼς Κύπρου, παραιτησάμενος ὡς πολλοὶ μὲν
ἔλεγον τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτήν πολλοὶ δὲ μόνην
τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, καὶ ἐπὶ τοῦ λζ' ἐτεῖς
σχηλάσσας ὑστερον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἐπε-
σκόπησεν ἐν Κωνσταντινουπόλεις ἔτη γ', μῆνας δ'·
καὶ ἀμφιβολίως παραιτησάμενος, ἐκ βίας τῶν ἀπο-

Polyeuctus sub eodem Constantino et Romano
juniore, Nicephoro Phoca, usque ad inaugurations
nem Joannis Tzimisce annis 14.

Basilius Scamandrenus sub Ioanne Tzimisce
annis 4.

Antonius Studii abbas sub Basilio Bulgaricida
et Constantino fratre ejus annis 6.

Nicolaus Chrysoberges sub iisdem imperatori-
bus Ecclesiam rexit annis 4, et dimidio, cuma sedes
prīus vacasset annis 12, mensibus 8.

Sisinnius magister iisdem imperantibus, annis 7.

Sergius abbas monasterii Manuclis iisdem impe-
rantibus, annis 20.

Eustathius primus presbyterorum adiutor aulicæ
annis 4.

Alexius ecclesiarchus monasterii Studii, sub im-
perio Constantini Porphyrogeniti solius, Romani
Argyropuli, Michaelis Paphlagonis, et Michaelis
Cæsaris Calaphati, ac usque ad initium Constantini
Monomachi, annis 18.

Michael Cerularius sub Monomacho, Theodori
et Michaeli sene, atque etiam sub domino Isaacio
Comneno, et Constantino Duca, annis 45.

Joannes Xiphilinus Trapezuntius, anno 13, et
dimidio. Is erat sub domina Eudocia et Romana
Diogene, et sub Michaele Duca filio, cognomento
Parapinac.

Cosmas Hierosolymitanus, sub eodem Michaelie
Duca, sub Nicephoro Botaniate, et tantillu n sub
Alexio Comneno, et abdicavit, cum sedisset annis
5, et dimidio.

Eustratius eunuchus cognomine Garidas, sub
Alexio Comneno, annis 3.

Nicolaus Grammaticus in Lophadio, a Deo co-
piatus annis 27, mensibus . . . diebus 40, eodem
imperante.

Joannes Hieromnemus Chalcedonensis, eodem
imperatore, annis 23, et pervenit usque ad Ioan-
num Comnenum.

Leo Styxes, sub eodem Joanne Comneno, annis
D 8, et dimidio.

Michael monachus asceti delitissimus Oxeite,
cognomento, Curenas, sub domino Manuele Com-
neno Porphyrogenito, annis 2, mensibus 8, et
abdicavit.

Cosmas Atticus eodem imperante, mensibus 40,
et ejectus est.

Nicolaus Muzalon monachus, qui fuerat archi-
episcopus Cypri, cum ipsum archiepiscopatum, ut
quidam narrabant, abdicasset, vel ut alii dicebant,
solam rerum administrationem, et per annos 37,
vacasset, deinde sub imperatore Manuele. Constan-
tinopolitanam sedem tenuit annis 3, mensibus 4:
et cum ambigue abdicasset, ex violentia episcopo-

rum, qui schisma adversus eum effecerant, ex quo-
rum numero quidam ab eo ordinati fuerant, ejectus
est.

Theodotus monachus et abbas monasterii Sancte
Christi Resurrectionis, sub imperatore Manuele
annis 2.

Constantinus Chliarenus diaconus et sacer-
tariorum Magnae Ecclesie annis 2, eodem impe-
rante.

Lucas monachus Chrysoberges, sub eodem Ma-
nuele, annis 15, mensibus 3.

Michael diaconus et sacerdarius Magne Eccle-
sie, Auchialinus et supremus philosophorum eo-
dem imperante, annis 8, mensibus 2.

Chariton monachus nobilissimus abbas Manga-
norum mensibus 41.

Theodosius Borrhadiotes sub eodem imperatore
et Andronico Commeno annis 6, et abdicavit ob
imperatoris [iram.]

Basilus diaconus et chartophylax Magnae
Ecclesie, cognomento Gamaterus et Phyla opulus,
sub Andronico patriarcha fuit, et ab Isaacio An-
gelo expulsus est, ne alium coronaret, qui se coro-
naverat. Occasio autem depositionis fuit, quod pro-
jectis in caput mulieris (pannis) benedictionem fe-
cisset. Patriarchatum vero tenuit annis 2, et di-
midio

Nicetas Munitenes diaconus, magnus sacerdarius
Magnae Ecclesie, eodem imperante Isaacio, annis 3,
diebus 10. Expulsus autem est, accusatus quod
C sacra faciens in bimate minaxisset.

Dositheus Hierosolymorum patriarcha, diebus
9, et statim expulsus est episcoporum et cleri-
corum opera, eodem Isaacio imperante, et induciur.

Leontius, Theotocites dicitur, abbas sanctorum
Apostolorum in colle S. Auxentii, de quo dicebat
imperator, Deiparam illum sibi noctu ostendisse.
Sedem tenuit mensibus 9, et abdicatione facta de-
positus est, dicente iterum Isaacio imperatore:
Deipara ita jubet. Et in thronum ascendit.

Dositheus primum patriarcha Hierosolymorum,
qui episcopatum tenuit anno uno et dimidio. Sed
schismate illius causa magis ac magis prevalente,
iterum deponitur, et Hierosolymam concedit, atque
rursus utrumque thronum abdicavit.

Georgius Xiphilius diaconus et magnus vasor-
rum custos, eodem imperante, annis 6, mensibus
9, diebus 27, et detonsus est in monasterio Phry-
ganorum, quod extruxerat, sub imperio Alexii An-
geli, Istris Isaaci.

Joannes diaconus et chartophylax Camaterus sub
eodem Alexio, usque ad captiam Constantinopolin,
annis 5, mensibus 8, diebus 7. Vixit autem Hadrian-
opoli post captiam urbem annis duobus, mensi-
bus 2, diebus 14, et obsidentibus Latinis ex aqua
penuria obiit, cum antea, postulantibus iis qui
Nicæa erant et Theodoro Lascari, abdicasset.

A σχιστῶν αὐτῶν, πολὺν δυνατὸν ἀρχερέων, ἐξ ὧν
καὶ αὐτὸς τινὲς ἔχειροτόνησε, ἐξεῖται.

Θεόδοτος μοναχὸς καὶ καθηγούμενος τῇ ἀγίᾳ
μονῆς τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεω. ἐπὶ τοῦ
βασιλέως Μιχαήλ, ἐτη β'.

Κωνσταντίνος διάκονος καὶ σκελλάριος τῆς Μ-
γάλης Ἐκκλησίας; δὲ Χλιαργὸν ἐτη β', ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ
βασιλέως Μιχαήλ.

Λυκᾶς μοναχὸς καὶ Χρυσοβέργης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ
Μιχαήλ, ἐτη τε', μῆνας γ'.

Μιχαὴλ διάκονος; καὶ σκελλάριος τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας; δὲ τοῦ Ἀγχαλοῦ καὶ τῶν φιλοτέχνων ὑπά-
τος ἐπὶ τῇ αὐτῇ βασιλείᾳ; ἐτη τη', μῆνας β'.

Χαρίτων μοναχὸς δὲ εὐγενιώτατος ἡγούμενος οἱ τὸν
Μαγγάνων μῆνας ια'.

B Θεόδοσιος ὁ Βορβαδώντης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ Ἀν-
δρούκου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐτη σ' καὶ παρῆτο
διὰ τὴν βασιλέως

Βασιλείος διάκονος καὶ χαρτοφύλακτος τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας δὲ Καματηρὸς δὲ καὶ Φυλακόποιλος
γέγονεν ἐπὶ Ἀνδρούκου. Κατεβάσθη δὲ ὑπὸ Ιερα-
χίου τοῦ Ἀγγέλου, μήπως ἕτερον στέψῃ δὲ καὶ αὐτὸν
ἔπειτε. Ἡ δὲ πρόφασις αὐτοῦ, διτε εἰς, καὶ φαίλητον γυ-
ναικεῖς βίψεις [τὰ βάχη] εὐλογίαν ἐποίησε.
Ἐπεράτευσε δὲ ἐτη β', ἥμισυ.

Νικήτας γέρων διάκονος δὲ μέγας σκελλάριος τῆς
Μεγάλης Ἐκκλησίας δὲ Μοντάνης ἐπὶ τῇ αὐτοῦ
βασιλείᾳ; Ἰσαακίου ἐτη γ', καὶ ἥμέρας ι'. Κατεβά-
σθη διεβληθεὶς διτε εἰς βασιλείαν λειτουργῶν ἔνδον τοῦ
βασιλάτος.

Δοσίθεος δὲ ἀπὸ Ἱερουσαλύμων πατριάρχης ἥμερας
θ', καὶ κατεβάσθη εἰς θύρας διὰ τὸ μέσον τῶν ἀρχιε-
ράτων καὶ τῶν κληρικῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰσαακίου,
καὶ ἀνάγεται

Λεόντιος, δὲ λεγόμενος, Θεοτοκίτης ἡγούμενος; τῶν
ἀγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἀγίου Λύκου νε-
τίου. Περὶ οὐ [ἔφασκεν] δὲ βασιλεὺς διτε ἡ Θεοτοκός
νυκτὸς αὐτῶν τῷ βασιλεῖ δέοιται, μῆνας ἐπτά, καὶ
ἔπειτα διεβληθεὶς παρατησιν δοὺς, πάλιν εἰπόντος τοῦ βα-
σιλέως Ἰσαακίου, Ἡ Θεοτοκός οὕτω καλεύει. Καὶ
διετοι τὸν θρόνον.

Οἱ Δοσίθεος; δὲ πρωτοπατιάρχης Ἱερουσαλύμων,
καὶ ἐπεικόπησεν ἐτη α' ἥμισυ. Τοῦ δὲ σχίσματος;
δὲ αὐτὸν αἰξάνοντος, πάλιν κατεβιδάσθη καὶ
εἰς Ἱερουσαλύμα γέγονε, καὶ πάλιν ἀμφοτέρους τοὺς
θρόνους παρηγέσθωτο.

Γεώργιος διάκονος καὶ μέγας σκευοφύλακτος ἢ Σφ-
λινης, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ἐτη σ', μῆνας θ', ἥμέρας ζ'. Ἔζησε δὲ καὶ
μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως; ἐτη β', ἐν Ἀδριανο-
πόλει μῆνας β', ἥμέρας ιδ', καὶ ἐναέτη διετοι
ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Λατίνων τελευτὴ. Πρότερον
δὲ ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τοῦ βασιλέως
Θεοδόρου τοῦ Λάσκαρε παρῆτο.

Ιωάννης διάκονος; δὲ χαρτοφύλακτος ἢ Καματηρὸς ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ ἀλεξίου μέχρι ἀλώσεως; Κωνσταντίνου-
πόλεως ἐτη ε', μῆνας η', ἥμέρας ζ'. Ἔζησε δὲ καὶ
μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως; ἐτη β', ἐν Ἀδριανο-
πόλει μῆνας β', ἥμέρας ιδ', καὶ ἐναέτη διετοι
ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Λατίνων τελευτὴ. Πρότερον
δὲ ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τοῦ βασιλέως
Θεοδόρου τοῦ Λάσκαρε παρῆτο.

Ιέγονες δὲ τῇ τῇ; Κωνσταντινουπόλεως ὄλωσις; παρὰ τῶν Λαζίνων ἐν τῷ οὐρανῷ ἔτει, μηνὶ Ἀπριλίᾳ τῷ, τμέρᾳ ζ', ινδ. 6, τῇ σ' ἑδομάδι τῶν νηστεῶν.

Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ὄλωσιν ἐν Νικαίᾳ πρῶτος γίνεται παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι κατὰ τὴν χ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῇ; 6' ινδ. 6 μέγας τῆς Ἐκκλησίας σακελλάριος Μιχαήλ οἱ Λαζαριανὸς, καὶ ἀρχιερετεύσας ἐτῇ σ', μηνὸς ε', καὶ τμέρᾳ σ' ἐτελεύτησεν.

Κατέκριψεν δὲ θρόνος μῆνας τ' ἡμέρας, διὰ τὸ ἀποδημεῖν τὸν βασιλέα εἰς τὸ Θρακήσιον· καὶ κατὰ τὴν αὐγὴν τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς 9' ινδ. τμέρᾳ α' προειδίθη δὲ ὅπατος τῶν φιλοτόφων καὶ χαρτοφύλακας τῇ; Μεγάλης Ἐκκλησίας Θεόδωρος ἢ Ειρηνικὸς λεγόμενος Κωπᾶς. Καὶ τὸλευτὴ ἐπισκοπήσας ἦτος α', μηνὸς 3.. . . τμέρᾳ γ'.

Καὶ διτοῦ τοῦ βασιλέως Λάσκαρι ἐν τῷ θέματι Θρακησίᾳ, ὥρασαν οἱ ἀρχοντες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐγγράφως γνωμοδοτήσας, καὶ προεδήθη διὰ προστάγματος δὲ καθολικούμενος, τῇς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων Μίτρηος. Καὶ ἐλόντος τοῦ βασιλέως πάλιν καὶ παρ' αὐτοῦ ὡς Ἐθος προεδήθη κατὰ τὴν γ' τοῦ Ιουνίου μηνὸς. Ἡν δὲ ἀμάθητος λόγος περὶ τὴν γυναικωνίτιν ἐσχολακῶν, φυγὰς γενόμενος πρότερον ἐκ τῆς πόλεως καὶ πνευματικὸς χρηματισθεὶς τοῦ βασιλέως. Ἱεράτευσε δὲ μῆνας σ', καὶ θνήσκεις Οὔτος κατὰ τῶν Νικαίων διήγειρε τὸν βασιλέα.

Μανουὴλ δάκουνος δὲ Σαραντῆνος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλείας, ἡλεγόμενος Φλασορής, ἐτῇ ε', μῆνας ζ.

Γερμανὸς δὲ σοφώτερος καὶ ἀγιώτατος ἐκ τοῦ Ἀνάπλου δρόμωνος, ἀλιεὺς, ὡς φασὶ, παῖς, διάκονος μὲν πρότερον τῇ; Μεγάλης Ἐκκλησίας γενόμενος, μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ὄλωσιν εἰς μονάζοντες καρεῖ; ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀχυράνην μονῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ Πανευμόρφου. Τούτον Ιωάννης δούκας Βατάζης ἀνάγει. Καλῶς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διάλογος ἐποίησεν, κατὰ Λαζίνων γράψας, καὶ λόγους ἐτέρους. Μετεκάτηθη δὲ θνήσκων Γεωργίος μοναχός. Ἱεράτευσε δὲ χρήνους, ἱτ', καὶ ὀπτεῖται ἐν Νικαίᾳ τῇ μονῇ τῆς Κυριακίσσης, πολλὰ θαύματα ἐργάζομενος.

Μεθύδιος ἡγούμενος τῆς τοῦ Υακίνθου μονῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ιωάννου Δούκα μῆνας γ'. καὶ θανὼν ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ θάπτεται τοῦ Υακίνθου. Οὔτος πολλὰ εἰδένει οἰδέμενος, διλγῶν ἦν ίδρις.

Θινάντες τούτου δοθρόνος ἐπὶ χρόνοις Ικανοῖς ἔργα μοναχός οἰούμενος ἐγένετο.

Μανουὴλ ἔπειρος δὲ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ιωάννου πρωτοπάππας ἐκ βίου διηνεκῶς παιδεῖται; ἔχων τὴς Ιωάννην, ε.η. τα', καὶ ἐτελεύτησε.

Ἄρσενιος μοναχὸς δὲ Αὐθωριανὸς ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῇ λίμνῃ ἀσκούμενος· εἰτα ἐπὶ θεοδώρου τοῦ Λασκάρι ἐγκυκλίων γραμμάτων Ικανῶς ἐμπειρος, διὰ προσδηποτες; ἀναγνώστης καὶ διάκονος καθίερεν

A Capta autem a Latinis fuit Constantinopolis anno 6712 (id est, Christi 1204), mensē Aprilī, Feria septima, indictione 7, sexta hebdomada jūniorum.

Post captam urbem Nicæam primus creatur ab imperatore Theodoro Lascari 20 mensis Martii, indictione 9, magnus Ecclesiæ sacellarius Michael Autorianus, qui cum sedisset annis 6, mensibus 5, diebus 6, obiit.

B Vacavit autem thronus mensibus 10 et dimidio, quia imperator absens in themate Thraceo erat: et 28 Septembrie, indictione 2, seria 1, cooptatus est supremus philosophorum et chartophylax Magne Ecclesie Theodorus Irenicus, dictus Copas, qui postquam episcopatum gesserat anno uno, mensibus . . . diebus 3, mortuus est.

Cum autem imperator Lascaris esset in Thraceso themate, principes Ecclesiæ et episcopi statuerunt sententiam et vota sua scripto mittere ad imperatorem, cuius iussu prounotus est cathegumenus monasterii Ascensionis Maximus. Cum autem venisset imperator, ab eo de more constitutus est tertia die Junii mensis. Erat autem illiteratus, qui in gynæceo solum versatus, ex urbo profugus antea fuerat, et deinde spiritualis sive confessarius imperatoris nuncipatus est. Praesuit autem mensibus 6, et defunctus est. Illic imperatorem contra Nicæanos concivit.

Manuel diaconus Sarantenus, cognomento Philosophus, eodem imperatore, annis 5, mensibus 7.

Germanus sapientissimus et sanctissimus ex Anaplo prosector, pescatoris, ut serebatur, filius, diaconus primo Magne Ecclesie: et post captam urbem in monachum detonsus in Achyranse monasterio S. Georgii Panecumorphi dicto. Hunc Joannes Ducas Batatzes promovit: qui Ecclesiam recte sancteque administravit, ac contra Latinos scripsit aliosque libros. In obitu vero mutato nomine vocatus est Georgius monachus. Resit autem Ecclesiam annis 18, et sepultus est Nicæe in monasterio Cyriotissæ, multa operatus miracula.

D Methodius abbas monasterii Hyacinthi eodem imperante Joanne Duca, mensibus 3, et defunctus in eodem Hyacinthi monasterio sepultus est. Is cum se multa scire putaret, pauca revera sciebat.

Illi defuncto thronus per multos annos vacavit.

E Manuel alter ejusdem imperatoris Joannis archipresbyter palatinus ex assiduo studio exterritorum disciplinam edocetus, annis 11, et defunctus est.

Arsenius monachus Autorianus in lacu Apollonio in ascetica vita exercitatus. Deinde sub Theodoro Lascari, omnigena eruditione instructus, creatus lector, diaconus et sacerdos, deinde pa-

triarcha ordinatur, singulis diebus singulos ordinates accipiens, quoniam imperator profectum maturabat, statim eum coronavit. Sedit annis 5, et expulsus est ab imperatore Michaeli Palaeologo, qui Joannem puerum imperatorem despectui habuit, nec ad imperium evexit, ut juramento pollitus erat.

Deinde Nicephorus antea Ephesi episcopus Irenenum accipit, et cum anno uno sedisset, obiit.

Capta vero Constantinopoli rursum præfuit Arsenius sacer annis 2. Mortuo autem Joanne puer, rursum exagitatur. Michael autem imperator inaugurator, a quo in Proconnesum relegatus est, ubi mortem obiit. Hic Michaeli imperatorem bis coronavit, primo Nicæe, deinde Constantinopoli. Capta est urbs a Romanis anno 6765 (Christi 1257), 25 Julii, feria secunda, anno secundo imperii Michaelis Palaeologi.

Joseph Galesii abbas, primo clericus imperatoris Joannis, qui conjugatus fuerat. Sedit annis 8, et quod cum Latinis junctus esset, ejicitur ab imperatore Michaeli.

Joannes Beccus diaconus et chartophylax Magno Ecclesiæ, annis 8. Hic cum Latinis unionem habuit imperante Michaeli Palaeologo, et depositus a piissimo imperatore Andronico Palaeologo, in exsilium mittitur; rursumque inducitur

Confessor Joseph, qui sedet menses 4. Illo C defuncto,

Gregorius Cyprus lector et protoapostolarius cooptatur, et præfuit annis 16. Ob quamdam vero offensionem cuiusdam libri quem contra Beccum scripsérat, per dispensationem ejicitur.

Creatur autem Athanasius ex Macedonia, qui cum vehementius sese rebus immisceret, a populo ejicitur, postquam annis 4 sacris præfuisse sub Andronico imperatore.

Joannes monachus et presbyter, abbas Pammachistæ et confessarius imperatoris Sozopolitanus, qui prius Cosmas vocabatur, homo admodum pacificus et mansuetissimus vere vir Dei, præfuit annis 9, et cum abdicasset, sub eodem imperatore ejectus est, ac rursum inducitur Athanasius.

Sciendum est, quod a sancto apostolo Andrea episcopi . . . Byzantii usque ad Constantinum Magnum viginti sint numero. A Constantino Magno, sive a sancto Metrophane usque ad pacificum et mansuetum Joannem centum undecim. Simil ab apostolo Andrea usque ad predictum Joannem sint patriarchæ 130, anno 6800 [Christi 1292].

A εἰς πατρόφροντες χειροτονεῖται καθ' ἐκάστην τμέρων τάγμα λαμβάνων, ἐν τῷ σπεύδειν ἐξέναι τὸν βασιλέα . . . αὐτίκα στέψει. Ιεράτευσες δὲ χρόνους ε', καὶ ἐξολήθη παρὰ τοῦ βασιλῶς Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ τὸ τὸν νέον βασιλέα Ἰωάννην παρορθῆναι, καὶ μὴ πρᾶξαι αὐτὸν βασιλέα ὡς ἡ τῶν ὄρκων εἶχεν ὑπόσχεσις.

ΕἰταΝικηφόρους δι πρώτην Ἐφέσου τὸν θρόνον λαμβάνει, καὶ ιερατεύσας ἔτος α', τελευτᾷ.

B "Αλούης, δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πάλιν διχετεῖ Ἀρτένιος ὁ ιερὸς ἐτη β'. Τελευτήσαντος δὲ πατέρος Ἰωάννου πάλιν διοχλεῖται, βασιλεὺς Μιχαὴλ γίνεται καὶ ἐξωρίζθη ἐν Προκοννήσῳ, κάκει τελευτῇ. Οὗτος δεύτερον στέψει τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ ἐν Νικαίᾳ πρότερον, καὶ ἐν Κωνσταντινούπολει τὸ δεύτερον. Ἐάλω ἡ πόλις παρὰ Ρώμαιῶν ἔτει ,εὑκέτη'. Τουλίου κε', ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, τῷ δευτέρῳ φέτει τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

"Ιωσήφ ὁ Γαλησίου ἡγούμενος, πρότερον κληρικὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ὑπάρχων, καὶ γυναῖκι ὄμιλήσας ἔτη η', καὶ διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Λατίνων ἐκβάλλεται παρὰ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ.

"Ιωάννης διάκονος καὶ χριτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ Βέρκος, ἔτη η'. Οὗτος μετὰ τῶν Λατίνων ἐποίησε τὴν ἔνωσιν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ καταβλήθει; παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου ὑπερορίζεται· καὶ ἀνάγεται

"Ο όμολογητής Ἰωσήφ τὸ δεύτερον μῆνας δ'. Θανότος δὲ,

Γρηγόριος δι Κύπριος αναγνώστης καὶ πρωτοσποτολάριος ἀνάγεται, καὶ ιεράτευσε ἔτη σ'. Διά τινα σκάνδαλο τοῦ τόμου αὐτοῦ διὰ κατὰ τοῦ Βέρκου ἔγραψεν οἰκονομικῶς ἐξέγεται.

Καὶ ἀνάγεται Ἀθανάσιος ἐκ Μακεδονίας, καὶ σφρόδρετον τῶν πρετηράτων ἀπόδημος παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκβάλλεται, δὲ ἔτη ιερατεύσας ἐπὶ τοῦ [Ἀνδρονίκου] βασιλέως.

D "Ιωάννης μοναχὸς καὶ πρετερός, ἡγούμενος τῆς Παμμαχαρίστης καὶ πνευματικὸς τοῦ βασιλέως δὲ πατέρος Κοσμᾶς δινομαζόμενος, εἰρηνικώτατος καὶ πρατητός καὶ δός [τοῦ Θεοῦ] ἀνύρωπος ἔτη θ'. Καὶ παραιτησάμενος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως κατεβλήθη, καὶ ἀνάγεται πάλιν δὲ Αθανάσιος.

"Ιστέον δι τὸν ἀπὸ τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου εἰσὶν ἐπίσκοποι . . . Βυζαντίου μέρι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κ', ἀπὸ δὲ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ήτο: ἀπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Μητροφάνους μέχρι τοῦ εἰρηνικώτατος καὶ πράσου Ἰωάννου ριζ', καὶ ὅμοι ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου μέχρι τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου πατριάρχας ριζ', ἔτει σω'.

ANSELMI BANDURII

AD

NICEPHORI CALLISTI CATALOGUM OBSERVATIONES ET NOTÆ.

Col. 449 Ἀρδεας δ ἀγιώτατος. Complures episcopos Byzantinis, qui a Graeculis numerantur, usque ad Metrophanem fictitious esse censeo. Rem autem ita manifestam auctoritate scriptorum comprobare neque necessarium esse existimamus, neque modus per varias occupationes licet; sufficiat tantum hic monere, tres episcopos Constantinopolitanos ante Metrophanem, noninibus aliis, referri a Cedreno qui pag. 256, scribit, primum Byzantii episcopum fuisse Philadelphum, imperante Antonino Carcalla: Ἐπὶ τούτου πρώτος ἐπίσκοπος οὗτος Βαζάντιος, οὗτη πλατιά πρώτωτο τῆς Ἑκκλησίας ἡ πρεσβύτερος τις. Eo tempore primus Byzantii episcopus constitutus est Philadelphus, et annos tres praeftus; ante enim per octennium Ecclesia praeftus quidam presbyter. Eadem habet et Symeon magister ac logotheta in Chronicis ms. qui praeterea tradit, tertio anno Gordiani creatum fuisse secundum episcopum Byzantii Eugenium qui illam sedeim administravit annis viginti quinque: Td δὲ τρίτον ἑτοῖς Γορδιανοῦ δεύτερον ἐπίσκοπος Βυζαντιού γέγονεν Εὐγένιος ἔτη καὶ. Úbi Cedrenus pag. 257 sic habet tantum: Καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπίσκοπος Βυζαντιού ἔτη καὶ. Deinde de Rulino tertio Byzantii episcopo sic trahit laudatus logotheta: Εἰτα βασιλεὺς Νομορειανὸς δούς τυχήνων Μυσίας. Ἐπὶ τούτου μαρτυρεῖ δούς τυχήνων Μυσίας. Επὶ τούτου μαρτυρεῖ δούς τυχήνων Μυσίας. Τῆς δὲ αν Βυζαντίου Ἑκκλησίας προστατεῖ Ρουφίνη, ἔτη ι. Deinde imperial Numerianus dux Mysia. Sub eo sanctus Georgius ac sanctus Babylas martyrum passi sunt Antiochiae. Rufinus autem praeftus Ecclesiae Byzantinae annis novem. Eadem habet et Cedrenus pag. 264, nisi quod Rulini nullam mentionem facit. At quod scribunt de martyrio sancti Babylae falsa sunt, siquidem sanctus Babylas sub Docio martyrum ante obliteratur.

Col. 452 Κυριακαράς. Scribitur supra rubris litteris Κυριακός.

Ibid. Μητροφάνης. Quæ scribit hic Nicephorus Callisti de Metrophano, nimirum eum in episcopatu vixisse annos decem, synodo Nicæna interclusisse, ac primum patriarcham Constantinopolitanum exsistisse, admodum sunt controversa. Reverendissimus Petrus de Marca lib. v. *De concordia*, cap. 5, et ibidem doctissimus Baluzius in Observatione quam subjungit, Metrophanem Nicæne synodi tempore ahdus in vivis fuisse conantur ostendere; idque Eusebii auctoritate, qui lib. iii *De vita Constantini*, cap. 7, recensens provincias, ex quibus episcopi ad eam synodum venire, inquit: Λασιών τε Σπαλαών δὲ πάνω ρωάνεον, εἴ, ἦν τοῖς πυκάλοις ἀπαντυσθέναν· τῆς οὐ γὰρ βασιλευούσῃς πυκάλοις, οὐ μὲν πρεσβύτεροι οὐδὲ γηράτες πρεσβύτεροι οὐτούς παράστατες τῇ αὐτού τοις ἐπαγγείρουν. Ab ipsa quoque Hispania vir ille multo omnium sermonе celebratus, una cum reliquis aliis consedit. Aberat quidem hie iuxta urbis antiques ob senilem uitatem; sed præsto erant presbyteri, qui rices ejus im-

plerent. Hunc Eusebii locum iisdem omnino verbis citat Socrates lib. i, cap. 5. Verba autem illæ Eusebii: Τῆς δὲ γε βασιλευούσης πολέως δὲ ρέπροστῶν ὑστέρει διὰ γῆρας. Aberat quidem regie urbis antiques ob senilem uitatem non intelligeretur esse de Romano pontifice, qui tum erat sacerdos Silvester, asserunt; idque conantur demonstrare ex actis concilii Nicæni collectis a Gelasio Cyziceno, quæ habentur edita tom. II *Conc.*, qui quidem scriptor, se istuc ex tertio libro Eusebii *De vita Constantini* ad verbum exscriptis e fatur: Ipse ex Hispanis valde celebratus Osius, obtinens locum magnæ Romæ episcopi Silvestri, cum presbyteris Romæ Vitone et Vincentio et cum plurimis aliis considebat. Urbis autem illius quæ nunc imperialis episcopus, Metrophanus nomine, propter senectutem non adiuit; i. s. vero presbyteri qui aderant, locum ejus supplevere; quorum unus erat Alexander, qui in urbis episcopatum post Metrophanem adeptus est. Eadem hinc Acta synodi Nicæna a Gelasio Cyziceno interpolata se perlegisse testatur Photios in Bibliotheca codice 88, ubi nonnulla ex iis excerpta habentur; quæ quidem eadem astruunt: Ἀλέξανδρον δὲ, inquit, δε τοῦ πρεσβυτέρου ἀποψίᾳ τιχεῖν, εἰς πρώτους αὐτού τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Αἰγατοφάνους παρελανεῖ. Εκεῖνος γάρ ἐκωλύετο βασιλεύειν γῆρᾳ, ἐπειδὴ τὸ δ χρόνος τοῦ βίου ὑπὲρ τὰ ἔτη τὸν ἔχεταινεν ἔτη. Excerpta Vitarum Metrophani et Alexandri patriarcharum CP, quæ habentur apud Photium in Bibliotheca, codice 236, id ipsum affirmant. At non solum prædicti scriptores laudata Eusebii verba ad episcopum Constantinopolitanum referunt, cum idem sentiant Nicetas Choniates in Panopha et Epiphanius scholasticus. Hinc factu*i* est ut reverendissimus Petrus de Marca, Bainz os ac Pagius verba illa Eusebii ad episcopum Byzantinum spectare credereant; licet Vale-ius in notis Eusebianis laudatos scriptores redarguat, inquiens id nullo modo intelligi posse de episcopo Byzantino, cum nondum tempore synodi Nicæna dedicari esset Constantinopolis, ac regie urbis vocabulo decorata. Sed huic argumento præsto occurrit Baluzius inquiens, Eusebium libros illos *De vita Constantini* non scripsisse, nisi post hujus imperatoris mortem, adeoque diu post dedicatiū Constantinopolim, quæ ideo post Constantini obitum regie vocabulo decorari potuit, habuia ratione, non ipsius rei, sed temporis, quo ista scribent Eusebii. Nam, inquit Baluzius, Eusebius non loquitur simpliciter de urbe Regia, sed de urbo quæ tunc regnabat, βασιλευούσῃ, ad differentiam Romæ, quæ infra lib. iv *De vita Constantini* cap. 69, βασιλος πολις, constanter vocat in duobus locis, numquam βασιλεουσαν. Quare ut verus et genuinus Eusebii sensus retineatur, sic Latine verbi debet hic locus: *Episcopus urbis illius, pater quæ imperium est.* Sic Baluzius respondet ad Valeiū Eusebianas notas. Atque Eusebius in *Vita Constantini* Romanum veterem passum appellat πολις βα-

σιλεύουσαν; sic. Eb. i. cap. 26, ubi loquitur de urbe Roma vindicata a Maxentii tyrannide, τῆς Ρώμης δρυγή: βιοτεύουσαν πᾶσιν: cap. 53, ubi loquitur de tyrannide quam Romae Maxentius exercebat: Καὶ γάρ ἐπὶ ποιὸν ἦν διατριβὴ προπράσσων τὴν βιοτεύουσαν πόλιν: cap. 59, loquens de adventu Constantini in urbem Romanam, εἰσῆλθενεν ἐπὶ τὴν βιοτεύουσαν πόλιν. Et cap. 4, ubi narrat, Constantium Magnum in media urbe Roma erexit crucis tropum, μέσην τῇ βιοτεύουσῃ πόλει. Verum non huc tantum argumenta afferunt, qui verba illa Eusebii ad Romanum pontificem spectare putant; nam doctissimus nostrique amanissimus abbas de Longuerue in eruditissimis epistolis, quas ad Pagium scripsit, primum in duobus revocare videntur Acta illa synodi Nicæna a Gelasio Cyziceno collecta, necnon Excerpta Vitæ in Metropoli et Alexandri patriarcharum CP. qui habentur apud Photium codice 256, quæ profecto idem astruunt; deinde vero ad comprobandum verba illa Eusebii spectare ad Romanum pontificem, laudat idem vir doctissimus Sozomenum, qui eadem verba intellexit de pontifice Romano, nisi quod perperam ille loco sancti Silvestri Julianum resuunt: Theodoretum item qui lib. i. cap. 8 verba Eusebii de Romano pontifice intelligit, 'Ο δὲ τῆς Ρώμης δὲ γῆρας ἀπλείφην βαθὺς: et paulo post Silvestrum Romanus tunc sedisse ait; et cap. 4 ejusdem libri refert Theodoreus epistolam quam scripsit Alexander Alexandrinus ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum de nascente heresi Ariana, et Ario quem nuper communione privaverat, hoc titulo: Τῷ ταματίῳ ἀπλείφω καὶ δρυγήν Αλεξάνδρῳ· Αλεξανδρῷ ἐν Κρήτῃ γέγενεν. It ut nemo dubitet hanc Epistolam Al. xandri Alexandrinii episcopi scriptam fuisse ad Alexandrum Constantinopolitanum, seu potius Byzantium episcopum, i. e. Theodoretus, cap. 5 ejusdem libri, tradit, ante concilium Nicænum, immo eam primum suam heresim Arius diligare coepit, sedisse Romanum Silvestrum, Vitalem et Philogonium Antiochiae, Macarium Hierosolymis, Alexandrum Constantinopolit., et Alexandrum Alexandrinum: Τέσσερας Κωνσταντίνου πάτερος κατὰ τοῦτον αὐτὸν τὴν καταρίνην Ἀλεξανδρὸς τῆς λεπτογραφίας, ἀποστολικῆς χριστιανοῦ λαμπρούλευς. Τότε τοῖνυν δὲ τῆς Ἀλεξανδρίας Ἀλεξανδρός, etc. Quæ vero hacde re habet Pagius parvi omnino momenti sunt; nam ille ad confirmandam suam sententiam unum tantum Theodoreti locum laudat, immirum epistolam Alexandrii episcopi Alexandrinii ad Alexandrum episcopum. Et hunc quidem Alexandrum episcopum ad quem scripta fuit epistola, frustra conatur asserere, non esse Constantinopolitanum antistitem, ut ex iis quæ paulo superius diximus facile est cuiilibet cognoscere. Vide quid de Metropole scribit em. cardinalis Baronus, qui tempora ipsius sedi intra triennium coarctat.

Col. 452 D. Ἀλεξανδρός. Alexandrum annos 23 in episcopatu Constantinopolitano sed s. e. tradunt Socrates, Sozomenus, Tucophanes, uterque Nicephorus et Zonaras; mortem vero obiisse anno Christi 340 affirmat em. Baronius; at si vera sunt, quæ superioris ex Theodoreto diximus, plusquam 23 annis sedem CP. administravit Alexander, vel certe annus ipsius obitus non bene a Baronio consignatus.

Ibid. Παῦλος. Paulus in episcopatu Constantinopolitano Alexandre successit, tempore Constantini Augusti, non vero Constantini Magni, ut frusira conatur ostendere Valesius in Observat. Ecclesiast. ad Socratem et Sozomenum. Ante episcopatum dignitatem acceptam a Constantino in exsilio penitior Paulus. V. de Pagium ad annum Christi 340, xi et seq. Sed annus quo Paulus, Alexander in episcopatu CP. successerit perperam

A mihi videtur consignatus eum a Baronio tum a Pagio

Ibid. Τούτου ἔξωθλέτος. Ita sane Paulum episcopatu tantum dejectum a Constantio prima vice, non vero in exsilium missum testatur et Socrates, lib. ii, cap. 7. Sed Baronius confundit exsilium a Constantino Magno Paulo irrogatum, quod illi accidit ante episcopalem dignitatem acceptam, cum ejus depositione ab episcopo, quæ Constantio imperante accidit.

Ib d. Εὐσέβιος ὁ Ἀριανὸς, etc., ἐπη. 13. Vide quid de hujus episcopatus annis scribunt Baronius et Pagius.

Col. 453 A. Πάτιτης οἱ Παῦλος, etc. Post Eusebii mortem catholicum Paulum restitunt, Eusebiani vero Macedonium eligunt. Quæ quidem res ingente tumultum in urbe regia excitavit, ut prodit Soocrates; quippe Hermogenes magistri militum ab imperatore missi, ut Paulum expelleret, domus incensa, ipseque pedibus tractus ac misere trucidatus; in mare a populo precipitatur. Cujus quidem facinoris nuntiuū cum ad Constantium Augustum delatum esset, statim ille Constantinopolitum venit, ut scribit Libanius in Basiliico. Et satis quidem ab illo castigatos esse ait, neminem tamen morte affectum, cum senatus urbis CP. pro r. eis apud ipsum intercessisset. Tunc etiam Singaram relegatum fuisse a Constantio Paulum, et aliquanto post inde Emenam translatum, scribit Athanasius.

Ibid. Ἐκεῖνος τε ὑπὸ τῶν Ἀριανῶν ἀραιεῖται. De morte Pauli vide Sulpitium, cap. 2: Socratem, lib. ii, cap. 21; Theodoretum, lib. ii, cap. 5; Sozomenum, lib. iv, cap. 2. Mors autem S. Pauli cujus festum Greci die 6 Septembris colunt, Latini die vii Junii, a Baronio consignatur anno Ch. 531.

Ibid. Μακεδόνιος, etc., ἐπη. 6. Anni quinque, quo quos in episcopatu CP. sedisse Macedonium scribit Nicephorus, nescio unde numerandi, nimurum an a quo primum post Eusebii mortem occupaverit illam sedem, an vero a morte Pauli; quippe scriptor Chronicus Alexandrinus Macedonium propter multa criminis exauktoratum fuisse ait, coss. Constantio Augusto xii et Juliano Cesare III, anno Christi 560: Τούτῳ τῷ ἐ.ε.ι, μηνὶ Ἰσπτίῳ, τε', καθιερισθή ή Μαγάλη Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Μακεδόνος; Κωνσταντινουπόλεως; επιστηπος καθηρέυση ἐπὶ πολιτ., id.οις αὐτῷ ἐγκάτημεται, καὶ κατεστη ἀντὶ αὐτοῦ Εὐδόξιος; τῇς αὐτις εκκλησίας; ἐπιστολος; etc.: Hoc anno, mense Peritio, die 15, Magna Ecclesia Constantinopoleos dedicata est. Macedonius episcopus Constantinopolitanus propter multa ipsius propria criminis exauktoratus est, et in locum ejus subrogatus Eudoxius, etc. Ex quo quidem Chronicus Alexandrinus loco apparel Macedonium plusquam quinque annos episcopatum CP. occupasse.

Ibid. Εὐδόξιος, etc., ἐπη. 7. Scribitur hic supra rubris litteris, ἐπὶ Ιονίου. Eudoxus autem plus fortassis quam septem annos sedem CP. tenit; verum non annos novemdecim, ut legitur apud Socratem; quod quidem mendax habritari esse, docet Valesius in Notis ad eundem. Alioquin Socrates secum ipse pugnaret; quippe idem scriptor lib. i, cap. 42, Eudoxum in concilio CP. anno 569 nichoato, sequentique continuato, substitutum fuisse in locum Macedonii depositi scribit, mortem vero obiisse coss. Vaenitum Aug. iii, et Valente Aug. iii, tradit idem Socrates lib. iv, cap. 14, necnon Panostorgius lib. ix, cap. 8. Sozomenus vero lib. vi, cap. 15, Eudoxum obiisse ait, quando Valens Antonianum tendens, paulum Nicomachum substitutum. Theophane, aut. is deceas obiisse Eudoxum secundum CP. scribit.

Ibid. Δημήτριος, etc., ἐπη. 7, μῆτρας ε'. II

est. *Demophilus*, etc., sedet annis 12, mensibus 5. Et ita legendum supra in versione, ubi librarii incuria legitur sub *Valente*; quod quidem in scriptis nostris ad marginem tantum reperitur, et in ms. legitur supra rubris litteris, επι Ιωάννου, et infra, επι Οὐάλεντος. Ceterum de *Demophilo* ab *Ariani* in locum *Eudoxii* subrogato legendum est *Philostorgius* lib. ix, cap. 10 et 14.

Col. 453 B. *Εὐάγριος δρόδοξος*, etc., επη 5'. *Theophanes* ad annum v. *Valentiniani* Augusti *Evagrium* statim post *Eudoxii* mortem a parva manu *Orthodoxorum* electum suis e scribit; quo quidem tempore *Ariani* sibi *Demophilum* præficerunt: verum *Evagrius* statim a *Valente* sede pellitur, *Demophilus* vero in ea confirmatur, ut narrat ibidem laudatus scriptor.

Ibid. *Γρηγόριος ὁ Ναζαρέων*, etc., επη 13'. Ita habent S. *Nicēphori catalogus*, Menra die 30 Januarii in memoria trium sanctorum Ecclesie doctorum: *Amphilochius*, in Vita sancti Basili of *Gregorio Nazianzeno* loquens; et *Gregorius* presbyter in *Encomio*, quo textit *Vitam Gregorii*. At *Theophanes* saeculum *Gregorium Nazianzenum* duobus tantum annis sedem CP. administrasse scribit: *Cedrenus* *Gregorium* decennium et paulo amplius *Constantinopoli* moratum esse tradit. Certum tamen est *Gregorium* non amplius quam triennio *Constantinopoli* commoratum, et episcopatum *Constantinopoli* paucis tantum hebdomadis administrasse; in eadem quippe synodo et renuntiatus fuit episcopus et exau-toratus; et anno Christi 581, in Kalend. Aug. quo *Theodosius* dedit legem 5 Codicis *Theodosiani De fide catholica* iun. *Nectarius* episcopus *Constantinopolitanus* erat, et concilium *Constantinopolitanum* iun. finitum, uti patet ex eadem leg.

Ibid. *Ιωάννης πρεσβύτερος Ἀρτιοχίας*, etc., επη 8', μῆνας 5'. . . . S. *Ioannis Chrysostomus* bis. e throno pellitur; primus in synodo ad Quercum, anno Christi 405, deinde in synodo *Constantinopoli* anno 404, quod quidem accidit festo Pasche die appropinquante, et post duos menses in exsilium pellitur *Chrysostomus*. Vid: *Socratem* lib. vi, cap. 18. Caelum ruin multa de sancto *Ioanne Chrysostomo* ac ius episcopatu dicenda essent, nisi sedulo omnia examinasset *Pagi*; unde eo lectorem remittere est animus.

Ibid. G. *Ἀρσάκιος*, etc., επη 8'. Duobus annis sedisse in episcopo atu *Constantinopolitanum* *Arsacium* scribit et *Theophanes*. Verum *Arsacius* ordinatus fuit die 26 mensis Junii, in quem Dominica incidebat; quo quidem die ordinationes episcoporum *Constantinopolitanorum* fieri solite erant. Quare in *Chronico Alexandrino*, ut docet *Pagi*, loco τμέα δεκάτης legendum ἡμέρα προτέρη, id est, feria prima, que hoc anno cum die 26 Junii concurrit. *Arsacius* vero moritur anno sequenti Christi 405, die tertio Idus Novembris, ut scribit *Socrates*, lib. vi, cap. 20. Unde, si *Socrates* non fallitur, *Arsacius* sedisse videtur annum unum, menses quatuor, dies septendecim. Verum *Palladius*, cui potior fides adhibenda quam *Socrati*, utpote tunc viventi et de rebus *Chrysostomi* optime edocio, scribit in *Dialogo Arsacium* sedisse annum et menses duos, διαχρήσας οὲ τὸ ζεύς τοῦ δεκατέταρτος μῆνας ἀπονήσει, ille cum ad quatuordecim menses vitam suam protendisset mortuus est.

Ibid. *Ἄρτικδς*, etc., επη 9'. *Atticus* coss. *Arcaido Aug.* vi et *Antioch Probo* Christi anno 405 electus fuit i. *Arsaci locum*, ut scribit *Socrates* lib. vi, cap. 20. *Sozomenus* vero lib. viii, cap. 17, quarto post *Arsaci* mortem mense ordinatum fuisse Atticum tradit. Verum error irrepsi in numerum illud apud *Socratem* lib. vii, cap. 20, ubi ait, Atticum anno episcopatus sui primo et vicepsimo, die sexto Ianuarii, mor-

tem obiisse coss. *Theodosio* xi, et *Valentiniano Cæsare* i, nam horum consulatus hic annus cadit in annum Christi 425, unde si *Atticus*, ut ait *Socrates* superius citato loco, ordinatus est anno Christi 406, vicesimam certe sedis annum non absolvit.

Ibid. *Στιγμίος*, etc., επος α', μῆνας ι'. In *Chronographia compendiaria sancti Nicēphori patriarchae Constantiopolitani et in Tabulis Theophanis anni duo Sistini attribuuntur. At Socrates lib. vii, cap. 26, asserit, ordinatum fuisse Sistinum pridie Kalendas Martii, consulatu proxime sequente, qui fuit *Theodosii* xu, et *Valentiniani Junioris* Aug. ii. Quo quidem anno dies ultimus Februarii in *Dominicam* incidebat, qua ordinationes episcoporum fieri solite erant. Mortem autem obiit Sistinus, ut narrat idem *Socrates* paulo superius laudato loco, coss. *Hierio* et *Ar-daburio* anno Christi 427, die ix Kal. Janua-*

B. trii.

Ibid. *Νεστόριος*, etc., επη γ, μῆνας β'. *Nestorius* ordinatur episcopus *Constantinopolitanus* coss. *Felice* et *Tauro* anno Christi 428, quarto Idus Aprilis, ut scribit *Socrates*, lib. vii, cap. 29. At *Liberatus Diaconus*, cap. 4 sui Breviarii ordinationem *Nestorii* peractam fuisse ait Kalendas Aprilis. Quod quidem verosimilium est, nam dies Domini a hujus anni, qua ordinationes episcoporum *Constantinopolitanorum* fieri solite erant, incidebat in Kalendas Aprilis, seu diem primam ejusdem mensi, ut optime docet *Pagi* contra *Baronum* et *Garnerium*, qui *Socratis* errori astipulantur. *Nestorius* deponitur anno Christi 431, e. in ejus locum *Maximianus* consecratur, ut intra videare est.

Ibid. *Μαξιμιανός*, etc. επη β', μῆνας σ'. *Sanctus Nitēphorus Constantinopolitanus Maximianus* sedisse scribit επη β', μῆνας ε', annis 2, mensibus 3. Ita habet et *Socrates* lib. vii, cap. 40. At videtur secum ipse pugnare *Socrates*; nam *Maximianus* electus fuit episcopus elapsu quatuor mensium spatio a *Nestorii depositione*, ut ait idem scriptor lib. vii, cap. 55: Τέτραμηνοι δὲ ὀπάρχοντος χρόνου μετὰ τὴν Νεστορίου καθαρισμοῦ πολεμίζεται πρὸ τὴν ἐπισκοπῆν Μαξιμιανὸν, ὥστα, ανὴρ ἀσκητικὸς μὲν τὸν βίον ἐν τοῖς πρεσβευτοῖς οὖς καὶ αὐτὸς ἐτέτακτο. Elapsu igitur quatuor mensium spatio a depositione *Nestorii*, *Maximianus* eligitur episcopus, vir monasticum quidem vitam degens: in presbyterorum tamē ordinem ipse quoque cooptatus. Quod quidem accidit d e 2, Octobris, coss. *Basso* et *Antiochō*, anno Christi 451, ut narrat laudatus *Scriptor*, cap. 37 ejusdem libri: Μαξιμιανὸν τολνυν προχειρισέντος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐν ὑπατειῇ Βάσσου καὶ Αντιόχου, περὶ τὴν εἰκάδα πέμπτην τοῦ Ὁκτωβρίου μηνὸς, τα τῶν ἐκκλησιῶν ἡγεμονὸν πρόχριτα. Cum *Maximianus* ad episcopatum *Constantinopolitanum* evictus fuisset, *Basso* et *Antiochō* consulibus, die octavo Kalendas Novembris, Ecclesiārum tumultus queverat. Mortuus autem *Maximianus* coss. *Arcobindo* et *Aspare* anno Christi 454, pridie Idus Aprilis, etc., ut prodit idem *Socrates* cap. 40 ejusdem libri. Unde apparet *Maximianus* in episcopo u *Constantinopoli* vixisse annis duobus, menses quinque, et aliquot etiam diebus; quod quidem non animadverterit *Valesius* in *Notis ad eundem Socratem*, neque *Pagi* qui rem ex professo, ut ait, tractat.

Ibid. *Ηρόδος*, etc., επη ιφ', μῆνας γ'. *Proclus* antequam *Maximiani corpus sepulture manaretur, ab episcopis qui aderant jussu *Theodosii Junioris* in episcopali throno colloccatur, ut narrat *Socrates*, lib. vii, cap. 40, loquens de morte *Maximiani*, ubi etiam hujus præproperæ electionis causam exponi. Hoc quidem accidit, ut tradit idem scriptor puto superius citato loco, *Arcobindo* et*

Aspare coss. anno Christi 434, pridie Idus Aprilis. Moritur autem Proclus die 24 Octobris ut habetur in Menologio Grecorum ad unumdiem; anno Christi 446, ut nemo dubitat. Igitur sedet in episcopatu Constantinopolitano Proclus, non annos tantum 12, et menses tres, seu annos undecim, ut idem Nicephorus Callisti scribit in Hist. lib. xiv, cap. 47, sed annos tredecim et menses aliquot, ut certum est ex predictis.

Col. 453 D. Ἐν τῷ λεπτεῖον. In sacris adytis interpretatus sum. At λεπτεῖον quicquam vatis fuit: eccliesia omnino incertum est, ut ait Ducarius. Dionysius Areopag. De hierarch. cap. 3, diserte distinguit θυσιαστῆριον ἀπό τοῦ λεπτεῖον, ita ut θυσιαστῶν sit quod Græci vulgo βῆμα, Latini presbyterium, vocant: λεπτεῖον vero, navis ecclesiæ, nam prima sœcula chorūm, qualis est hodie, non agnovero; ut observavimus, inquit Ducarius, in nostra Constantinop. Christ. lib. iii, n. 77. Dionysius igitur loco laudato, ubi duos statuit demortuorum ordines, sic ait: Συναγαγόν δὲ Θεούς λεπάρχους τὸν λερὸν χρημά, et μὲν λεπτακής τεγνθεὶς τάξις δὲ κακούμενος, ἐμπροσθεν τοῦ Θεού θυσιαστῆριον καταλίνεις αὐτὸν, ἀπέρχεται τῆς πόλης: Θεὸν εὐλόγος καὶ εὐχαριστίας· εἰ δὲ τοι; εὐαγέστι μοναχοῖς, η τῷ λεπτῷ λαῷ κατεπέταχο, πάρος τῷ τιμιον λεπτεῖον αὐτὸν καταλίνει πρὸ τῆς λεπτῆς εἰσελεύσεως. Quia postrema verba de portis templi intelligenda sunt. Nam Pachymeres in Paraphrasi non omnino seassum Dionysii percepit, ut nec Allatius in Dissert. de Narthece: is enim est, ut dicat cadaver Monachi aut Fidelis in inferiori vado parte versus portas templi collocari: ut presbyteri ante portas bennatis. Ea notione forte λεπτεῖον usurpavit Theophanes anno 14 Zenonis: Οἱ δὲ τοῦ Διού μοναχοὶ τῇ Κομιτακῇ εἰς τὸ λεπτεῖον ἐπέδικαν Ἀκατοὶ τὴν ἐπιστολὴν. Tametsi f. tendunt λεπτεῖον interdum pro ipso bennate accipi. Cum igitur λεπτεῖον sic proprie ν. δε ipse, in quo λεπτὸς λαός consistebat, inde λεπτεῖον, dicta plebs, seu populus episcopo subditus, qui scilicet τὸ λεπτεῖον ecclesiæ consistit, etc.

Ibid. Φλαβιανὸς, etc., διος α', μῆτρας τ. Ita habent sanctus Nicephorus in sua Chronographia neconon Menæa ad diem 16 Februarie, quo Græci sancti Flaviani Procli successoris memoriam celebrant. Theophanis tabulae, et Zonaras in Theodosio Juniore, per biennium sedisse Flavianum in episcopatu Constantinopolitano ostendunt. At eum Flavianus in exsilium missus sit anno Christi 449, quo et mortuus est, ut scribit Marcellinus, putat Pagius Flavianum non ante annum Christi 447, sedem Constantinopolitanaam obtinuisse. Vide laudatum Pagium ad annum Christi 446, n. 8 et seqq., et ad an. Christi 449, num. 14.

Ibid. Ἀρατόλιος, etc., ἐτη η', μῆτρας η'. De Anatolio vide Baronium ad annum Christi 458, num. 31 et seqq., neconon Pagium ad eundem annum num. 8 et seqq.

Col. 453 A. Γενναδίος, etc. ἐτη . . . μῆτρας η'. S. Nicephorus in Chronographia Gennadii ad sedisse in episcopatu Constantinopolitano scribit ἐτη τη', μῆτρας β', annos tredecim, menses duos. Unde numerus annorum supplementus est, qui in catalogo Nicēphori Callisti a blattis et tineis exesus comparat. Tabulae Theophanis et Zonaras Gennadio numero rotundo annos 13 ascertibunt. Optime igitur mors Gennadii, qui Anatolio in episcopatu Constantinopolitano anno Christi 458 successerat, assensu a Balone anno Christi 471.

Ibid. Ἀζάκιος, etc. ἐτη . . . μῆτρας . . . Perperam Acacius in hoc catalogo Nicēphori Callisti bis repetitus est, nemirum ante et post Puritanum, ut appareat ex Chronographia S. Nicēphori CP. et ex Tabulis Theophanis; neconon ex aliis scriptoribus. Sed id scribæ inscrita factum puto, qui pro uno Acacio duos elligit; Acacius siquidem post Gennadium ad Constantinopolitana turonum

A evectus fuit anno Christi 471, in episcopatu vixit annis 17, mensibus 9, ut habet interque Nicephorus, Moritur Acacius, ut scribit Theophanes, anno Incarn. secundum Alex. 481, qui Kalend. Septemb. anni Christi 489 inchoatur. His astipulatur Victor Tunnensis qui Acacii obitum Eusebio consule contigisse scribit, nemirum anno Christi 485. Acacius, inquit laudans scriptor, Constantinopolitanus episcopus sub damnatione moritur, et pro eo Flavianus episcopus ordinatur, cui tertio promotionis sue mense mortuo Euphemius synodi Chalcedonensis decretorum custos in episcopatu succedit. Sed quem Flavianum Tunnensis appellat, Nicephorus Fratrem vocat. Ceterum Acacius depositus fuit primum a synodo Ephesina quæ Basilisco imperante coacta fuit; deinde a Felice papa. Damnatus autem fuit non ut hereticus, sed ut hereticorum fator.

Ibid. Φρατεῖς, etc., μῆτρας γ', ημέρας ι. Phratam hunc appallat et sanctus Nicephorus in B Chronographia, atque eum tres menses et dies 17 in Coast Constantinopolitano throno sedisse ait. Theophanes Phratam vocat, eique menses tres episcopatu CP. attribuit. Flaviam eum nomenat Nephorus Callisti, lib. vi, cap. 13. Ita habet et Zonaras qui ei menses tres cum semisse attribuit. Vi tor vero Tunnensis paulo superius citato loco Flavianum eum appellat, atque eum tertio promotionis sue mense mortem obiisse narrat. Quod quidem accedit, ut habet idem scriptor, Eusebio consule anno Christi 489.

Ibid. Εὐφέμιος, etc., ἐτη ζ', ημέρας ζ. Theophanis Tabulae Euphemium annos septem in throno Constantinopolitano sedisse ostendunt. Neque enim, ut secum pugnans ait Pagius, Euphemius episcopatum CP. suscepit anno Christi 499, sed 489, ut patet ex paulo superiori laudato Victoris Tunnensis loco. In exsilium vero pellitur ab Athanasio imperatore Euphemius anno 6 ejusdem Augusti, Christi 496, ut trahit Theophanus, non vero anno 5 imperii Anastasi ut habet Cedrenus. Rem pluribus refert idem Theophanes citato loco.

Ibid. Μαζεδόνιος, etc., ἐτη ιζ', μῆτρας ζ. Macedonia anno 6 imperii Anastasi, Christi 496 sedem CP. suscepit; pellitur vero in exsilium ab eodem Augusto coss. Secundino et Felice, anno Christi 511, ut scribit Marcellinus in Chronico, unde fallitur hic Nicēphorus Callisti dum et annos sexdecim et menses septem attribut; metas Theophanes in Tabulis qui ei annos sexdecim a utrinque incompletos ascribit. Quid vero dicitur in Chronographia sancti Nicēphori Macedonium sex tantum annos Ecclesiastam Constantinopolitanaam rexisse, id factum puto scribæ incuria qui numerum denariorum omisit.

Ibid. B. Τιμόθεος, etc., ἐτη ζ', ημέρας ζ. Τιμόθεον τὸν Μεγάλον. Theophanes sex tantum annos Timotheo attribuit, quemadmodum et sanctus Nicēphorus in Chronographia. Tono heus siquidem, ejecto Macedonia, invasit episcopatum Constantinopolitani sub linem anni Christi 511, ut supra monuimus. Moritur autem Timotheus, ut scribit Theophanes, anno Incarnat, secundum Alex. 510, qui Kalend. Septemb. anni Christi 517 inchoatur. Victor Tunnensis hujus mortem contigisse tradit: de quinta mense Aprilis: Timotheus, inquit, Constantinopolitanus episcopus obirecta or synodi chalcedonensis 5 die mensis Aprilis occubuit, et Joanni Cappadoci in cella propria, atque presbytero episcopatum tradidit. Sic legendum, non vero Joannis Cappadoci. Ceterum fallitur hic Nicēphorus Callisti, dom Timotheum sub Justiniano Magno vivisse ait; nam Anastasio adiacet regante obiit Timotheus.

Ibid. Ιωάννης ὁ Καππαδόκης, etc., ἐπι Ιωάννιναος διος α', μῆτρας ι'. Ita habet et sanctus Nicēphorus in Chronopatia ex editione R. P.

Goar. At in nostra Joanni Cappadoci anni quatuor, et menses decem attribuuntur. Tabulae Theophanis Joannem Cappadocem sedisse in episcopatu Constantinopolitano annis 2 ostendunt. Verum Joannes sedit annum unum menses decem, et aliquot dies, quos Nicæphorus neglexit; nam ordinatur episcopus Constantinopolitanus Joannes anno Christi 518, non vero 517, ut ex Victore Tunnensi scribit Baronius: idque accidit die 17 mensis Aprilis. Mortuit autem Joannes anno Christi 520, et in ejus locum Epiphanius ejusdem Ecclesiae presbyter et syncellus ordinatur die 25 mensis Februarii. Quod quidem accidit anno Justini Thracis tertio, non vero secundo, ut habet Theophanes, Christi scilicet 520. Perperam igitur hic Nicæphorus Callisti Joannem sub Justiniano vixisse scribit. Fallitur et Baronius qui Joanni Cappadoci annos tres attribuit. Ceterum Joannes hic Cappadox primus fuit, ut vident, qui titulum patriarchæ oecumenici ausus est usurpare.

Col. 456 B. Ἐπιφάνιος, etc., ἐτη 15', μῆνας γ'. Sic etiam sanctus Nicæphorus in Chronographia et Theophanes Epiphanius episcopo Constantinopolitano annos sexdecim menses tris attribuunt. Hec laudatus Theophanes anno 10 Justiniani, Christi 536: Τούτῳ τῷ ἔτει Ἐπιφανίου ἐπισκόπου τελευτήσαντος μηνὶ Ἰουνίᾳ 1', τιθ. 15', ἐπισκοπήσαντος ἑτη 15', καὶ μῆνας γ', Ἀνθέμιος αἱρετικὸς ἐπισκοπὸς Τραπεζούντιων μετετέθη εν ΚΠ. *Hoc anno Epiphanius præsule, mensis Junii die quinto, indictione decima quinta, post episcopatus annos sexdecim, et menses tres vivis erupto, hereticus Anthimus Trapezuntinus episcopus in sedem Constantinopolitanam translatus est.* At Theophanes secum ipse pugnare videtur, nam anno 2 Justini Thracis Epiphanium thronum Constantinopolitanum conseruare scribit die 25 Februarii anni Christi 520, unde non annos 16, sed 17, et menses tres Epiphanium sedisse dicendum erit. Verum Pagius mendici arguit Theophanem ex aliis monumentis, et sic Epiphanius obitum contigisse ait anno Chr. sti 535, mensis Junii die 5, indictione 15 post episcopatus annos 15, et menses 3. Vide Pagium eodem anno num. 9.

Ibid. Ἀνθήμιος, etc., μῆνας 1'. Sanctus item Nicæphorus in Chronographia et Theophanes anno 10 imperii Justiniani Anthimo menses decem assignant: qui quidem scriptor secundus Anthimum haereticum ab Agapeto papa, dum Constantinopoli esset, e sede dejectum scribit. Fallitur autem laudatus Theophanes, ut monet Pagius, dum huc anno 10 Justiniani narrat; nam Anthimus sedem Constantinopolitanam occupat mense Junio anni Christi 535, denuntior vero mense Martio anni sequentis; unde decem illi menses sedis Anthimi utrinque incompleti fuere.

Ibid. Μηνᾶς, etc., ἐτη 15', μῆνας 5'. Menses ordinatus est episcopus Constantinopolitanus die 15 mensis Martii anni Christi 536. Mortuit autem mense Augusto anni Christi 552, ut pluribus ostendit Pagius num. 17 eodem loco; unde menses illi sex utrinque incompleti fuere.

Ibid. C. Ἐν τῷ λεπατεῖῳ. Ita habet et Theophanes, ubi ipsius interpres verut in sacris adytis; quonodo et nos supra n. 535, hanc vocem interpretati sumus; sed quid λεπατεῖον significat pluribus ibi exp. utimmo.

Ibid. Εὐτόχιος, etc., ἐτη 15', μῆνας 5'. Eutychio Tabulae Theophanis ante depositionem annos tredecim assignant; sanctus Nicæphorus in Chronographia annos duodecim et menses duos eidem attribuit; Eustathius vero in hujus sancti patriarchae Vita cap. 4, annos tamum duodecim eidem ascribit. Verum Eutychius mense Augusto anni Christi 552, non vero anni 553, ut perperam credidit Baronius, ordinatus fuit episcopus Constantinopolitanus, ut aperte ostendit Theophanes, qui Eutychium eo ipso die quo Menæ cadaver in sanctis

A adytis expositum pœceret, in ejus locum suffectum fuisse scribit. Pellitur vero e sede Eutychius a Justiniano, quod ejus impio edicto subscribere nollet die 22 Januarii anni 565, ut scribit laudatus Eustathius; unde optime scribit Nicæphorus Callisti Eutychius ante persecutionem sedisse annos 12 et menses quinque. Fallitur autem Baronius, uti observat Pagius, dum edictum illud Justiniani anno Christi 565 consignat, et exsuum Eutychii in annum sequentem congerit. Nam edictum Justiniani, ut scribit Pagius, initio anni 565, emissum esse ex Theophane cum Eustathio collato magis confirmatur. Ille enim cap. 5, testatur Eutychium e palatio in monasterium quoddam ab Hetherio deportatum fuisse: quo in loco postquam diem unum moratus esset, collocauerunt eum in alio monasterio prope Chaleedonem. Post diem octavum conventus episcoporum convocabat, et Eutychius ad causam episcoporum citatus; cumque comparere reconsasset, in insulam Principis dictam, quæ in Astaceno sinu Propontidis sita, translatus est, ubi tres hebdomadas sub militari custodia egit, indeque Amaseam Helenoponti metropolim, in quo primum monachus, ac deinde archimandrita fuerat. Vide Theophanem ad annum 58 imperii Justiniani.

Ibid. Υπάρχης Σχολαστικός, etc., μεθ' ημέρας γ', ἐτη 15', μῆνας 5'. Joannes Scholasticus ordinatus episcopus Constantinopolitanus, ut scribit Theophanes ad annum 58 Justiniani, die 12 mensis Aprilis, in quam anno Chris i 5-5 Dominica cadebat: nam ibi laudatus Theophanes loquitur de depositu Eutychii (quæ, ut paulo superiorius diximus ex Eustathio, contigit die 22 Januarii ejusdem anni) occasione ordinationis Joannis. Mortuit autem Joannes, ut scribit idem Theophanes, die trigesimo primo mensis Augusti, indictione decima, hoc est, anni Christi 577, ex quibus apparet Joannem sedisse annos 12 et menses quinque, utrinque incompletos. Ceterum in Tabulis Theophanis recte Joanni anni 12 assignantur, negetis scilicet menses.

Ibid. Εὐτόχιος ἐτη 5', μῆνας 5'. Eutychius patriarcha haud diu post Joannis Scholastici mortem in sedem Constantinopolitanam restituitor, hoc est, die tertia mensis Octobris, ut scribit Eustathius in hujus sancti patriarche Vita, anno Christi 577, non vero 578, ut putat Baronius. Quod confirmatur ex Theophane, qui anno Incarnationis secundum Alex. 570, qui kalendis Septembribus anni Christi 577 inchoatur, ait: Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὁκτωβρίᾳ, τιθεται ταῦτα, Εὐτόχιος απέλαθε τὰν τὸν ὑδρὸν Κωνσταντίου πόλεως. *Hoc anno mense Octobri, indictione undecima, Eutychius thronum Constantinopolitanum secundo accepit.* Mortuit autem Eutychius die sexta mensis Aprilis anni Christi 582, ut scribit idem Theophanes anno Incarnationis, secundum Alex. 574 kalendis Septembribus superioris Christi anno inchoato: Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἀπρīλιᾳ 5', τιθεται ταῦτα, Εὐτόχιος ὁ πατριάρχης, καὶ ἐγερτον ὑδρὸν μετὰ ἐξ ἡμέρας Ἰουλιανῆς δακονοῦ τὴς Μεσαλίας; Εξακταῖς, ὁ Νηστευτής. *Hoc anno, die sexto Aprilis, indictione decima quinta, Eutychius patriarcha diem ultimum obiit: et post dies sex Joannes Magnus Ecclesie diaconus, qui Jejunator dictus, consecratus est.* Quid patet etiam ex Eustathio in ejus Vita cap. 10. Unde appetat Eutychium secundo Ecclesiastem Constantinopolitanam resisse annis quatuor, menses sex, et diebus aliquot.

Ibid. D. Υιώρης διάκονος, etc., δ Νηστευτής ἐπι Μαρψιον ἐτη 15', μῆνας 5'. Joannes Jejunator consecratus est episcopus Constantinopolitanus post dies sex a morte Eutychii, que accidit die sexta mensis Aprilis anni Christi 582, ut scribit Theophanes paulo superiorius citato loco; igitur ordinatio Joannis accedit die quodcumque Aprilis ejusdem anni, in quam illo anno Domini inci-

debat. Moritur autem Joannes anno Chris i 593, ut patet tum ex utroque Ni-ephoro qui eidem annos tredecim et menses quinque assignant, tum etiam ex Menologio Basili imp ad diem secundum mensis Septembris, cuius pars in tomo vi Italie sacre exstat; ubi eidem Joanni anni quoque tredecim, et menses quinque attribuuntur. Cur autem hujus patriarchae mortem Baronius anno sequenti consignaverit pluribus docet Pagius, qui, ut mihi videatur, nodum egregie solvit. Ceterum non abs re patriarcha iste a pluribus reprehenditur tanquam ambitiosus, eo quod synodus Constantinopoli celebraverit, ut documenti titulum synodali judicio sibi confirparet.

Col 456 D. Ἐχεποτορήη μεθ' ἡμέρας . . . ἐπὶ τῆς Βασιλείας Τιτεπίου. Sic locus hic mutulus εἰς Theophanis paulo superius citato loco restituendum est: Ἐχεποτορήη μεθ' ἡμέρας ζεῖ, etc., nimis Joannes consecratus est post dies sex a morte Euthymii.

Ibid. Τελευτὴ δὲ τῷ ιδίῳ έτει τῆς Μαυρικίου βασιλείας. Hinc manifeste liquet Joannem mortem obiisse anno Christi 593, cum annus quartus decimus imperii Mauricii huic anno Christi respondat.

Ibid. Κυριακὸς, etc., ἐτη ια'. Cyriaco patriarche undecim etiam annos assignant Theophanes et sanctus Nicephorus in Chronographia; electus enim ille fuit episcopus Constantiopolitanus anno Christi 593, non vero anno 594, nempe sub inductione 12, ut perperam tradit scriptor Chronicus Alexandrinus: qui tamen scriptor opinione Cyriaci mortem consignat anno 4, post consulatum Phocae Aug ii, inductione 9, hoc est, anno Christi 593. Τούτῳ, inquit, τῷ έτει, τελευτὴ Κυριακὸς πατριάρχης Κωνσταντίνου πόλεως, μηδὲ γερέβρεταιο, κατὰ Ρωμαίους Ὁκτωβρίῳ χ' ήμέρας ζ', καὶ οὐ διεύσπει τῇ τριακοστῇ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἡμέρᾳ πρώτῃ, καὶ ἀπετέθη τὸ κύριον λείψαντο πρὸς συντίθεσα, εἰς τὸν ἄγιον Ἀποστόλους. Hoc anno, Cyriacus patriarcha Constantopolitanus moritur mense ἱγηνορετῶ, secundum Romanos Octobri die 21, feria 7; illiusque funus curatum est 30 eiusdem mensis. feria 1, et depositum est corpus illius juxta morem receptum in aede sanctorum Apostolorum. Quod vero hic ait scriptor Chronicus Alexan r ni, Cyriaci corpus depositum luisse juxta morem receptum in aede sanctorum Apostolorum, id verum esse ostendit Evagrius lib. iv, cap. 30, οὐ i loquuntur de aede sanctorum Apostolorum condita vel instaurata a Justiniano: Ἐν φῶ οἱ τα βασιλεῖς, οἱ τα λεγόμενοι νεομορφεντης ταφης τυγχανουσι, in qua et imperatores et pontifices debitum sepulchrum consequuntur. Hujus autem consuetudinis seu potius sanctionis hanc causam reddit Sozomenus, lib. ii, cap. ult.: Ἀπὸ τούτου δὲ, ὡς ἔχ τις ξιου γενομένου καὶ οἱ μετὰ ταῦτα τελευτὴσαντες ἐν Κωνσταντίνου πόλει βασιλεῖ; Χριστιανοὶ κείνται, οὐ μηδὲ ἀλλὰ καὶ ἀποκτοποι, ὡς καὶ τῆς ερωτινῆς ὁμοτίμου τῇ βασιλείᾳ οὐδὲν, μᾶλλον μὲν εὖ τοὺς λεπότας τόποις καὶ τὰ πρώτα ἔχοντες. Ab eo igitur tanquam ex hujus rei auctore consuetudine ducta, imperatores Christiani post mortem Constantinopoli sepeluntur, atque etiam ipsi episcopi: quippe cum dignitas sacerdotalis in eis dignitati pur sit, immo vero in locis sacris primas partes obtineat. Id autem factum esse a tempore Constantini Magni docet Socrates, lib. ii, cap. 26, de Constantino: Ἀποτελέων, ἣν δι' αὐτὸν τετοποιήσαι, ὅπως ἀνοιραστεῖς τοις καὶ λεπεῖς τῶν ἀποστολικῶν λειψάνων μη ὑπελεπίζωντο. In ecclesia Apostolorum deponitur, quam idcirco οδιφικανεται, ut et imperatores et pontifices apostolicos non destituerentur reliquis. Postmodum vero patriarchas Constantiopolitanos passim humatos luisse in aede sanctorum Apostolorum legimus. Reliquos autem quos aut patriarchalis, aut

A Augustalis dignitas non ornasset, in landata sede sanctorum Apostolorum sepeliri vetant Gratianus, Valentianus, et Theodosius Augusti in l. 6. Cod. Tu. De sepulcris violatis. Sed vide quae lib. vi de sepulcris imperatorum annotavimus.

Ibid. Θωμᾶς διάκονος, etc., ἐτη τ', μῆνας ζ'. Item Nicephorus Callisti, lib. xviii, cap. 44, huic patriarchae annos tres et menses duos attribuit. Huic consentient Menologium Basili impatoris; vetustum Synaxariorum ms. Collegii Parisiensis Ludovici Magni, et Menæa excusa, ac miss. ut videre est apud Bollandum ad diem 20 Martii, quo sancti Thoma festum occurrit. At sanctus Nicephorus in Chronographia Thomæ annos tres et menses quinque assignat; sed perperam; quippe Thomas ordinatus fuit episcopus Constantiopolitanus die 23 Januarii anni Christi 607, ut habetur in Chronicus Alexandrinus: Τούτῳ τῷ έτει, μηδὲ Αὔνουτο, κατὰ Τρογα οὐ καὶ Ιανουαρίου, γέγονε πατριάρχης εἰς Κωνσταντίνου πόλει Θωμᾶς; ἀπὸ οὐακήνων τῆς Μεγάλης: Εκκλησίας, καὶ σακείλαριος; τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐπίκαιον τῶν γεροτονιῶν. Hoc anno, mense Αυγούστου, secundum Romanos 23 Januarii, dictus est patriarcha Constantiopolitanus Thomas ex diacono Magna Ecclesie, et sacerdarius patriarche, ac ordinationibus praepositus; unde salutur Theophanes, qui anno Incarnat. secundum Alex. 598 kalendis Septembribus superioris Christi anni inchoato, pro lit. Thomam mensem Octobris die undecimo in locum Cyriaci suffectum esse. Moritur autem Thomas inductione xii, anno scilicet Christi 610, die 20 mensis Martii, qui incident in feriam sextam, et die 22 ejusdem mensis, quae erat Dominica sepelebit, ut narrat idem scriptor Chronicus Alexandrinus: Τούτῳ τῷ έτει, μηδὲ Διατερψ, κατὰ Ρωμαίους, Μερτίῳ χ', ἡμέρᾳ σ', τελευτὴ Θωμᾶς; πατριάρχης Κωνσταντίνου πόλεως, καὶ κηδεύεται τῇ καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὶ, ἡμέρᾳ α'. Ceterum ab hoc Thoma exstructum fuisse Triclinium illud, quod Thomaites dicuntur, auctor est Nicephorus Callisti lib. xviii, cap. 44. Sed vide quae de hoc Trichlinio habet Ducangius, lib. ii, n. 8.

Ib d. Σέργιος διάκονος, etc., τῶν ἐτῶν . . . καὶ γράπτη τῶν λιμένων πτωχιῶν, etc., ἐτη καὶ, μῆνας ζ'. Locus hic mutulus suppleri aliquo modo potest ex Chronicus Alexandrinus, ubi sic de Sergio habetur: Σέργιος διάκονος τῇ Μεγάλῃς Εκκλησίᾳ Κωνσταντίνου πόλεως, καὶ πτωχοτρόφος, φρουρὸς λιμένος. Quod sic interpretatur Ducangius: Sergius, Magne Ecclesie Constantiopolitanus diaconus, et ptochiorum prefectus, custos portus. Sed perperam ibi in notis monet laudatus Ducangius: Alius, nī fallor, a Sergio, quem diaconum duntaxi indigitant scriptores. Sergius autem hic licet esset Magne Ecclesie diaconus, tamen a Syris et Jacobitis generis originem traxit, ut testatur idem Nicephorus Callisti, lib. xviii, cap. 44. Quid vero significet πτωχιῶν, v. i.e. Ducangii Gloss. Grac. eodem v. D Quod autem attinet ad hujus sedis tempus, eni sedisse in episcopatu Constantiopolitanu anni 29, ostendunt Tabula Theophani; sanctus vero Nicephorus in Chronographia ex editione doctissimi P. Gvoar eidem assignat annos 21, dies 21, ex nostra editione annos 28, menses 7, dies 21. Certum tamen est ex Chronicus Alexandrinu, Sergium successisse S. Thomæ die octavo Aprilis, inductione xii, hoc est, anno Christi 610, qui dies illo anno in Sabbatum sanctum incidebat. Sed ibi in eodem Chronicu pro die octavo Aprilis scribendum esse die 18 docet Petavius in Notis ad Nicephorum, ubi de morte Sergii agitur; cuius quidem integra verba, quae ad hujus patriarchæ sedis annos spectant, hic excrescere post verba s. Nicephori habet: Κατὰ οὐ τῇ δωδεκάτῃ, διδασκοντα τελευτὴ Σέργιος ὁ τοῦ Βυζαντίου πρέσβερος, etc. Indictione duodecima Sergius Constantiopolitanus patrarcha moritur. Uni istuc monet Petavius;

Indictio hæc a. 638 inchoata est, Heraclii 29. Quare a 639 ejus obitus notatur in Magnis Annalibus, cum sed sset a. 28, dies 21, ut est in Chronico Nicephori : sed falso. Nam ab eo constat Heraclium esse coronatum. Ergo ejus initium in Annalibus notatur a. C. 608, indict. 11, Phœcæ 6, adeo ut 32 annos ei Ecclesiæ præfuerit. Verum Theophanes 29 sedisse tantum asserit. Quia ratione anno Christi 610 episcopatum iniit, Phœcæ imperatoris ultimo. Ultimus vero ejus annus incurrit in 638, indict. 11, Heraclii 28. Alexandrinum Chronicum, pag. 875, annum illum, quo Sergius patriarcha creatus est, multiplici charactere designat. Siquidem Martii 20, feria 6, mortuum refert Thomam illius antecessorem : qui 22 mensis ejusdem sepultus est, Dominica die. Postea vero Aprilis 8, indict. 13, Sabbato magno Sergium creatum pontificem. Subjicit et alium feria characterem, Octobris 3, indict. 14, Sabbatum fuisse, de quo supra disputatum est. Annus ille procul dubio Christi est 610, cyclo solis 3, l. Dom. D. Ideo Martii 20, feria 6, et 22, Dominica. Cyclus lunæ 3, terminus Paschalis 15 Aprilis, Cyclus solis Constantinopolitanus 26, concurrentes, sive exacte solis 3, que cum regularibus diei dant feriam 2. Quare Pascha Aprilis 19, et Sabbathum magnum 18 ejusdem. Unde in Chronicis pro 8 rescribendum 18. Ex hac observatione superiorum patriarcharum seriem nūdēm in Annalibus corrigas. Veluti cum Thomas primus annus comparatur cum a. 605, Phœcæ 4. In quo suffragatores quidem, quod ad Phœcæ annum attinet, habent Theophanem ac Cedrennum, sed utrumque errore lapsum. Nam cum Theophanes Thomas tres annos tribuat, et a. 4 Phœcæ primum illius numeret, Sergi primum duobus annis accommodat, 7 et 8. Longe melius in Alexandrino Chronicis Cyriacus e vivis excessisse dicitur Octobris 29 die Sabbathi, curatunque illius funus postridie Domini. Fun hic annus 607, eye, solis 27, lit. Dom. B., indict. 10, Phœcæ 4 penes absolutio. Sequentia a. 607, Phœcæ 5, indict. 10, post Cos. Phœcæ a. 4 Januarit 23 creatus est Thomas. Sed itaque a. 3. Nicephor. in Chron. tribuit a. 3, m. 3. Sed interregni spatium complexus est. At vero contingendum rursus Chronicorum, dum Phœcæ 5, quo creatus est Thomas, indict. 10 notat post consulatum Phœcæ 3. Siquidem Phœcæ primus inchoatur, ex eodem Chronicorum, indict. 6 Novemb. 25 Dominicus, cum die 23, feria 6 inaugurations esset a Cyriaco. Annus est Christi 602, cyclo solis 25, lit. Dom. G. Anno 603, ind. et. 6, Procas consulatum iniit. Ergo anno 604, Phœcæ 2, indict. 8, numerari coepit post ejus consulatum 1, anno deinde 605, Phœcæ 3, indict. 8, annus fuit post consulatum II. Itaque a. 606 Phœcæ 4, indict. 9, est ali ejus consulatu III. Annus vero 607 Phœcæ 5, indict. 10, post ejus consulatum ordine IV est. Maie igitur in Greco, indict. 9 et 10 bis iteratur τὸ γ'. Hac paulo accuratius a nobis excussa sunt, ut et illorum temporum historie, et luculentissimo Chronicis aliqua ex parte consuleatur. Scilicet Petavius. Unde apparet optime S. Nicephorus Sergio tribuisse annos 28, menses 7, dies 21. Vide quia post Petavium habet Pagius ad annum Christi 639, n. 8.

Col. 456 D. Πύρρος πρεσβύτερος, etc., ἐτη β', μῆτρας θ' ἡμέρας ς'. Idem temporis spatium Pyrrho assignat et sanctus Nicephorus in Chronographia. At vero Theophanes annos tres eidem attribuit. Ceterum est enim Pyrrhium Sergio successisse anno Heraclii 30, Christi 639, mense Januario, sed quod die non liquet. Pettitur autem e sede Pyrrhus anno ab Heraclio morte altero, ac in tunc locum Paulus institutus mense Octobri, indictio. e 15, ut habent Theophanes et Cedrenus : quibus astupulatur et sanctus Nicephorus in Breviario historico. Igitur anno Christi 641, eodem quo Heraclionas obiit,

A ejectus est Pyrrhus, non vero anno 642, ut permanent habetur in Annalibus; siquidem indictio 15 iniit anno 641 mense Septembri. Vide Petavii eruditissimas notas ad sancti Nicephori Breviarium historicum; quas sèpe Pagius ad verbum, ut aiunt, exscripsit. Ceterum quod ait hic Nicephorus Callisti, Pyrrhium a Philippico et Gorria constitutum fuisse te poris ratio non admittit.

Col. 457 A. Παῦλος πρεσβύτερος, etc., καὶ ἐπὶ τῶν φυλάκων, ἐτη β', ἡμέρας κς'. Totidem annos totidemque dies Paulo attribuit et sanctus Nicephorus in Chronographia. Verum Zonaras et Throphanes tam in Chronicis quam in tabulis eidem insertis Paulo annos duodecim assignant. Sie idem Theophanes in Chronicis : Kll. ἐπίσκοπος Παῦλος ἐτη β', Episcopatum Constantinopolitanum annos duodecim Paulus obtinuit. At cum Paulus iste ordinatus sit mense Octobri inductione 15, hoc est, anno Christi 641, ut supra demonstravimus, obieritque inter diem d'ecimum nonum mensi Decembri anni sexcentesimi quinquagesimi quarti, et diem 13 mensis Martii anni sequentis, necesse est, eum sedisse annos tredecim, et menses aliquot, ut pluribus doceat Pagius ad annum Christi 651. Ceterum ἐπὶ τῶν φυλάκων interp. εἰς τοῦ πολιτεῖας sum super custodias secutus veterem interpretem concilii Constantinopolitanis sub M. Act. 3. Ιωάννης δὲ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος ἐχειροτόνης, καὶ ἐπὶ τῶν φυλάκων, εἰτε. Ubi v. ius interpres : Ecclesiae ad vocatus, et super custodias. Unde apparet φυλάκις seu carceribus praefuisse Ecclesiæ officiale, qui ἐπὶ τῶν φυλάκων dicebatur.

Ibid. Πύρρος ἀποκατέστη, etc. μῆτρας δ'. ἡμέρας ς'. Pyrrho postquam restitutus est in sed in CP. menses item quatuor ac dies 25 attribuit et sanctus Nicephorus in Chronographia, necon Theophanes in Chronicis ad annum Incarnat. secundum Alex. 643, qui Kalend. Septemb. anni Christi 652 inchoator. Quare Pyrrhi mortem bennino anticipat, quemadmodum Baronius triennio. Ex dictis, inquit Pagius, liquet mortem Pyrrhi contigisse anno sexcentesimo quinquagesimo quanto.

Ibid. Τὰ δὲ ἔτη αὐτοῦ, etc., ἐτη γ', μῆτρας εἰς, ἡμέρας β'. Falsitur hic Nicephorus in computandis annis totius temporis episcopatus Pyrrhi, nisi librarius loco ἡμέρας ς', qui numerus optimè quadrat, per errorem scripsit ἡμέρας ς', omissio λ.

Ibid. Ηέτερος διάκονος, etc., καὶ περιοδευτὴς Θρικῆς, καὶ γηροκόμος τοῦ ἀγίου Καθημέτρος ἐτη β', μῆτρας δ'. Petrus hic qui eadem heresi infestus fuit, substituitur in locum Pyrrhi eodem anno Christi 635. Hunc mortem obiisse scribit Zonaras post annos sedis duodecim ; totidemque anni in Tabulis Theophani insertis eidem tribuantur. In Chronicis sancti Nicephori perperam ei anni duo et menses septem assignantur. Hinc etiam deceptus Baronius annos duos eidem tribuit. At Pagius Petrum ultra annos undecim et menses septem vitam in episcopatu Constantinopolitanu protrahere non potuisse scribit; diemque ultimum obiisse anno Christi 666. Tarasius quippe in actione 2 sextie synodi generalis de Monothelitarum hæresi loquens : A Petro, iacuit, usque ad sextam synodum non plures anni transierant quam quindecim ; quinque intermedio eo tempore pontifices fuerunt, Thomas, et Joannes, et Constantinus a predictis hæreticis fuerunt ordinati : nec proprie reprobati sunt. Quare cum predicta synodus sexta anno Christi 680 celebrata fuerit, et ex annis quibus Petri successores usque ad sextam synodum, prout ipsem S. Nicephorus scribit, sederunt, manifesto constat Petrum non ante annum sexcentesimum sexagesimum sextum extinctum fuisse. Ceterum περιόδους, hoc est,

visitator, Iustitior, circitor seu ut *Ducangius*, **A** *circitor, dignitas est hodie in maioribus ecclesiis, cuius munus describit Catalogus Allatianus: 'Ο περιοδευτής περιπατῶν καὶ παίδευμένος τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι τῇ δρόβδεξφ πίστει. Ea dignitas est ex ordine presbyterorum, ut scribit Joannes episcopus Cittri ad Gabasiam pag. 328. Eiοι δὲ καὶ ἐπειράσθαι, ἀπερ μάλιστα τοῖς λεγούσιν ἀρμόδουσιν· δὲ ἐπει τῶν κατηγίσεων, δὲ δραγανοτρόφος, οἱ τέσσαρες ἔκδοκοι, δὲ ἄρχοντων τῶν εὐτών. δὲ νομιδήτης καὶ δὲ περιοδευτής. Vide quae de hac dignitate habent *Ducangius et Meursius* in *Gloss. Græc.* eodem v.*

Col. 457 B. Θωμᾶς διάκονος, etc., ἐτη 9, μῆνας ζ. Postquam igitur Ecclesia Constantinopolitana orbata esset pastore mensibus sex, diebus sedecim, in locum Petri defuncti elegitur Thomas; sed cum mensis, quo obierat Petrus a scriptoribus non indicetur, num Thomas electus fuerit anno Christi 636, quo Petrus defunctus dicitur, vel sequenti, nescitur. Thomam vero e vivis excessisse putat Pagius anno tantum sexcentesimo sexagesimo octavo, vel sequenti. Huic annos tres assignant Theophani insertæ Tabula. Zonaras in Constante Aug. et sanctus Nicephorus in Chronographia idem temporis spatiū eidem attribuunt, quod Nicephorus Callisti. Ceterum Thomas apologeticum contra Baronium adorante conatus est Pagius.

*Ibid. Ιωάννης πρεσβύτερος καὶ πρωτεύδικος, etc., ἐτη 8, μῆνας ζ. Sanctus Nicephorus in Chronographia huic Joanni annos quinque et menses novem assignat. Tabula insertæ Theophani eidem annos sex attribuunt. At Joannes, ut putat Pagius, successit Thome in episcopatu Constantinopolitano anno Christi 668, vel sequenti. Moritur, ut idem scribit, anno Christi 674, aut circiter. Criterum πρωτεύδικος dicitur primus defensor Ecclesiae. Vide *Ducangii Gloss. Græc.* v. "Ἐξδοκος."*

Ibid. Κωνσταντῖνος παρχελιάριος, etc., ἐτη 9, μῆνας ιω', ημέρας ζ. Perperam hic Nicephorus Callisti huic Constantino annos octo, menses undecim, et dies septem ascribit; nam in Tabulis Theophani insertis eidem assignantur anni duo. Sanctus Nicephorus in Chronographia ex editione R. P. Goar eidem attribuit annum unum, menses octo, et dies septem: Constantinus quippe sedem Constantinopolitanam anno Christi 674 accepit: moritur vero anno 676, ut pluribus docet Pagius.

Ibid. Θεοδωρος πρεσβύτερος, etc., ἐτη 8. Huic Theodoro in Tabulis Theophani anni duo assignantur, quemadmodum et in Chronographia sancti Nicephori, nisi quod ibidem menses insuper tres eidem attribuuntur. At Baronius, qui annos decem Petro uni et decessoribus Theodori ademerat, loco annos duos, annos duodecim legendum contendit, et sic annos duodecim sediso Theodorum asserit; sed falli bac in re doctissimum cardinalē ostendit Pagius: qui etiam scribit Theodorum thronum Constantinopolitanum nactum fuisse anno Christi 676, et ab eadem sede dejectum anno 678. Ceterum qua de causa Theodorus patriarchatus spoliatus fuerit, non satis liquet, hec Baronius id factum putet ob haeresis causam.

Ibid. C. Γεώργιος πρεσβύτερος, etc. ἐτη 5', μῆνας γ'. Perperam huic Theodoro tribuuntur anni tres totidemque menses in Chronographia sancti Nicephori ex editione R. P. Goar, et in nostra anno duo, menses tres. Potior fides habenda est in re Theophani qui ad annum 17 Constantini Pogonati lo p̄ens de Georgio aut, annum patriarchatus ejus tertium numeratum fuisse, cum ageretur sancta ecumenica synodus, additumque eidem post synodum alios tres in dignitate exactos esse: Ιωάννης οὐαὶς εἰς τὴν αἰγαίον τελείωσεν τὴν συνόδῳ.

Κωνσταντινουπόλεων; Γεώργιου Ετος: διγοντας τὴν πατριαρχίας γ', καὶ μετὰ τὴν σύνοδο, πατριαρχοῦσαντος δὲ λλαζεῖται γ'. Patriarcham nimirum agente in sancta ecumenica synodo Georgio, cuius patriarchatus annus tertius numerabatur: cuique post synodum alii tres in dignitate exacti sunt. In Tabulis Theophani inseritis anni etiam sex Georgio attribuuntur. Georgius igitur anno Christi 678 patriarchatum suscepit. Moritur autem, seu, ut scribit hic Nicephorus Callisti, e sede pellitur, anno 685.

Ibid. Καὶ δὲ Θεοδωρος πατέρις, etc., ἐτης α', μῆνας ι'. Theodore restituto Nicephorus in Chronographia tam ex editione Scaligeriana quam R. P. Goar annum unum et menses tres assignat; at in nostra editione annus unus et menses decem eidem attribuuntur; et ita habuit exemplar, quo usus est Baronius. Verum hoc in re potior fides habenda Theophani qui cum in Tabulis tum ad 17 Constantini Pogonati Theodoro restituto annos tres ascribit. Igitur Theodorus restitus fuit post Georgium anno Christi 683, et pervenit usque ad annum 686. Fallitur itaque hic Nicephorus Callisti dum Theodori totum episcopatus tempus annis tribus et mensibus aliquot coaretat, ut ex praeditis liquet.

Ibid. Ιωάννης πρεσβύτερος καὶ πρωτεύδικος, etc., ἐτη 5', μῆνας η'. Totidem anni totidemque menses Paulus attribuuntur et in Chronographia sancti Nicephori. At Theophanes cum in Tabulis, tum ad annum 17 Constantini Pogonati eidem annos septem assignat. Igitur Paulus qui Theodoro successit anno Christi 686, mortem obiit anno 695. Ceterum quod dicitur Paulus ex laico a secretis electus, id etiam confirmat Agatho in sua Peroratione, ubi scribit, se cum eodem Paulo tum laico et imperatori a secretis, universa in sexta synodo mota, quesitaque ordine assecutum esse, sequit Auctorum sexte synodi scribam existisse.

C Ibid. Καλλίνικος πρεσβύτερος, etc., ἐτη 18. Huic patriarchæ tam Nicephorus in Chronographia, quam Theophanes in Tabulis annos duodecim assignat. Successit quippe Paulo anno 9, Justiniani 2, Christi 693. Pelitut e sede Callinicus ac orbatus oculis Romam relegatur anno 1 Justiniani Rhinotmeti secundo imperant.s, hoc est, anno Christi 705. Ceterum non Callinicus patriarcha, ut putavit Baronius, sed Paulus synodo Trulliane præfuit, ut pluribus ostendit Pagius.

Ibid. D. Κύριος πρεσβύτερος, etc., ἐτη 5'. Theophanes anno 1 Justiniani Rhinotmeti secundo imperantis, nimirum Christi 705, Cyrus in locum Callinici suffectum fuisse scribit: Καὶ ἀντ' αὐτοῦ Κύρον ἐν τῇ νήσῳ Ἀμαστρὶς ἔγχλειστον δύτα, ὃς προστάνατο αὐ. φ. τὴν τῆς δυτέρας βασιλείας ἀπαχτάσασιν προεβάλετο. Et in eius locum Cyrus quendam in Amasti insula monachum inclusum, quod imperi secundogeneridi vaticinium edidisset, suscepit. Huic patriarchæ tam in Chronographia sancti Nicephori, quam in Tabulis Theophani anni sex assignantur. At perperam idem Theophanes ad annum 11 Constantini Pogonati annos duos eidem patriarchæ attribuit. Pelitut autem a Philippico e sede Cyrus statim primo impetri ipsius anno; eius quidem initium alii numerant a die 15 Augusti, alii a mense Decembri anni Christi 711. Ceterum Baronius huic patriarchæ titulum confessionis ascribit, et Boilandus ad diem 8 Januarii eum inter sanctos collocat, quod Græci eodem die in Menæis eum celebrant tanquam religiosi causa extorrem.

Ibid. Ιωάννης διάκονος, etc., ἐτη 8, μῆνας ι'. Huic patriarchæ tam in Chronographia sancti Nicephori quam in Tabulis Theophani inseritis anni tantum tres assignantur. Idem habet laudatus Theophanes in Chronico ad annum 17 Constantini Pogonati, ubi sic legitur: Μετὰ δὲ ἐτη

γ', τελευτήσαντος Ἰωάννου, μετατεθῆναι Γερμανὸν ἀπὸ Κυζίκου, etc. Post annos tres vero mortuo Joanne, Germanus Cyzico translatus est, etc. At si initium primi anni imperii Philippici sumendum est a die 15 Augusti anni Christi 711, ut nonnulli putant, anni quatuor optime videntur attribui huic patriarchae a Nicephoro Callisti; siquidem Philippius, ut supra diximus, ipso sui imperii initio, dejecto e sede Cyro, Joannem quemdam, ut scribit Theophanes, improbitatis et pravae opinionis consortem in ejus locum substituit: Kύρον δὲ τὸν πταράρχην ἐξώθασεν τῆς Ἐξανθαῖας, καὶ Ἰωάννην τὸν αὐτοῦ συμψήστην καὶ συναπετίκην προεβίλετο. *Cyρο* vero patriarchae sede ab eo dejecto, Joannem quemdam improbitatis et pravae opinionis consortem in ejus locum promovit. Germanus e Cyzicena metropoli transfertur atque in locum Joannis substituitur anno 2 Artemii, indictione decima tertia, mensis Augusti die undecimo, hoc est, anno Christi 715, ut tradit laudatus Theophanes ad euendeum Artemii annum: Τῷ δ' αὐτῷ δευτέρῳ Ετεῖ τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, τοῦ καὶ Ἀναστασίου, τῇ γ' ἡδικτ., μηνὶ Λύγούστῳ τῷ, μετετέθη Γερμανὸς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Κυζίκου εἰς ΚΠ. Eodem porro secundo anno imperii Artemii, qui etiam Anastasius, indictione decima tertia, mensis Augusti die undecimo, e Cyzicena metropoli CP. Germanus translatus est. Ceterum fallitur Baronius, ut optimè monet et Pagius, dum Joannem hunc depositum fuisse ait, teste Theophane, cum Theophanis contraria scribat ad annum 17 Constantini Pogonati; quem quidem Theophanis locum paulo superius propinquus. Zonaras Joannem post triennium exaucto-ratum fuisse narrat; verum cum nemo alias, quod sciām, hujus depositionis meminerit, potior procul dubio hac in re fides habenda Theophani.

Col. 457 D. Γερμανὸς ὁ μέγας, etc. Ετη 18'. Theophanes ad annum 17 Constantini Pogonati et in Tabelis Germano patriarchae annos quindecim assignat. At idem Theophanes ad annum 13 Leonis Isauri eidem annos quatuordecim, menses quinque, et dies tres attribuit. De hujus patriarchae sedis tempore sic scribit Pagius: Quare cum episcopus Constantinopolitanus die 11 mensis Augusti anni Christi 715 consecratus fuerit Germanus, ut patet ex Theophanis capite praecedenti laudato loco, liquet Baronium sancti Germani ordinationem in annum 714 perperam contulisse; sic enim non annos quatuordecim, sed quindecim integrum cum aliquot mensionib[us] appendice pontificatum tenuisse. Liquet secundo, loco horum verborum, dies tres, legendum esse cum Anastasio, auctore Mischele, et Cedreno, dies septem. Sic Pagius. At perperam; nam melius legendum dies tres: siquidem a die 11 mensis Augusti, anni Christi 715, quo Germanus consecratus fuit episcopus Constantinopolitanus ad diem 22, anni Christi 730, quo Anastasius in ejus locum susseccus est, intercedunt anni quatuordecim quinque et dies tres.

Ibid. Αραιστάσιος πρεσβύτερος, etc., Ετη 19'. Huic impiissimo Anastasio annos viginti quatuor assignat et Theophanes non solum in Tabulis, sed etiam ad annum 17 Constantini Pogonati. Eundem annorum numerum ipsi attribuit sanctus Nicephorus in Chronographia ex nostra editione; at ex editione R. P. Goar anni 21 perperam eidem ascribuntur; siquidem Anastasius die vicesima secunda mensis Januarii anni Christi 730, in locum Germani depositi substitutur, ut scribit Theophanes ad annum 13 Leonis Isauri: Τῇ δὲ χρ' τοῦ αὐτοῦ Ἱανουαρίου μηνὸς χειροτονούσιν Ἀνασταῖον τὸν ψευδώνυμον μαθήτην καὶ σύγχειτον τοῦ αὐτοῦ μακαρίου Γερμανοῦ συνθέμενον τῇ Λέοντος ἀσθεψίᾳ διὰ φιλαργίαν κοσμικῶν προχειρισθεῖ; ΚΠ. ψευδόνυμος. Die autem vicesima secunda ejusdem mensis Januarii Anastasium fulti nominis virum, iusius

A beati Germani discipulum, et syncellum in ejus locum sufficerunt, qui videlicet dominii sacerdotes ambitione motus, cum Leonis impunitati assentiret, falsus Constantinopolitanus episcopus est. Et quidem legendum esse, τῇ δὲ χρ', non vero ut in textu editionis Regiae habetur, τῇ δὲ ζ' suadent codex Barberinus, Mischele et Anast. s'us: et quidem dies vicesima secunda mensis Januarii hec anno cum dominica concurrebat, qua ordinationes episcoporum Hieri solitare erant, ut supra saepē monimus. Moritur sa-rilegus Anastasius anno 13 imperii Constantini Copronymi, Christi 733, ut narrat Theophanes eodem loco. De morte Anastasiī vide Breviarium historicum sancti Nicephori patriarche CP. ex editione Petaviana pag. 205.

Ibid. Κιορκαρτίρος μεραρχεῖ, etc., Ετη 18'. Huic patriarchae annos duodecim assignant sanctus Nicephorus in Chronographia, et Theophanes cum in Tabulis, tum ad annum 17 Constantini Pogonati. Verum Pagius qui existimat statim post mortem Anastasiū suffectum fuisse in ejus locum Constantinum, hoc est, anno Christi 733, nec animadvertisit post mortem Anastasiū aliquot mensibus Ecclesiam Constantinopolitanam orbitalam fuisse pastore, hoc modo ratiocinatur: Constantinus monachus et episcopus Silei patriarcha Constantinopolitanus ab imperatore renuntiatus fuerat anno Christi 733. Mensis vero Augusti die trigesimo indictione quarta, hoc est, anno 736, imperatorem, ut scribit Theophanes, Constantino patriarchae ejusdem sententiae consorti accusatores subornasse, ipsum postea in exsilium misisse, et in ejus locum mensis Novembris die decimo sexto quintae indictionis Nicetam consecratum fuisse; ideoque Constantinus sedit annos 13, non vero 12, ut legitur in Chronico Nicephori et in Tabulis Theophanis. At si Pagius non tantum Theophanis versionem, sed ipsum textum Graecum legisset, animadvertisset proculdubio interpretem omisisse in versione numerum indictionis, qui sane in textu Graeco septentrius reperitur; insuper ex eodem Theophanis loco, numerum ad annum 13 Constantini Copronymi intelligere facile potuit Pagius, et Anastasiū obiisse hoc ipso anno, et conciliabulum indictum fuisse, ac celebrari cunctum a mensis Februario die decimo, indictione septima, hoc est, anno Christi 734, et sub finem illius conciliabuli die octavo mensis Augusti ejusdem anni, Constantinus hunc renuntiatus fuisse ab imperatore patriarcham: sic ibi laudatus Theophanes, postquam de Anastasiī morte locutus etsit, subiungit: Τῷ δ' αὐτῷ Ετεῖ Κωνσταντίνου ὁ δυσαεθῆς κατὰ τῶν ἄγιων καὶ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνίστιον τὰτ' ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐπ' τῷ τῇ Ι. Ι. πείσας παλατίων, ὃν ἐξῆργεν Ηεδόστιος δ' Ἐρέτος, οὗθις Ἀγριμάριος, καὶ Πιστιλάδες Πίργης· εἰ γαρ ἔστοις τὰ διζαντα δογματίσαντες μηδενὶς παραντος τοῦν καθολικῶν θρηνῶν, Ρώμης φημι, Αἰαῖς· δρείς, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, ἀπὸ διαχτήν τοῦ Φεδρουσίου μηνὸς ἀρξάμενοι, διήρεσαν ἔως η' Λύγούστου τῆς αὐτῆς ζ' ἴνδικτιῶν· καὶ τὸν τὴν Βασιλέας ἐκβάντες οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμιοι, ἀνῆκεν Κωνσταντίνος ἐν τῷ ἀμβωνι κράτων Κωνσταντίνον ποντυγίην ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Συλᾶτον, καὶ ἐπευχάμενος Ἐρημηγάλη τῇ φυλῇ Κωνσταντίνου οἰκουμενικοῦ πατριαρχοῦ πολά τὰ ἔτη. Καὶ τῇ ζ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς αντίλινεν δι βασιλεὺς ἐν τῷ ϕόρῳ οὐν Κωνσταντίνῳ τῷ ὀντέρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, καὶ ἐξεφύγησαν τὴν ἔαυτῶν κακόδοξουν ἀρετιῶν παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀναθεματίσαντες Γερμανὸν τὸν ἄγιατον, καὶ Γεώργιον τὸν Κύπριον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόρροθαν Διμασχήδην τὸν Μηνούσιον, ἀντίρις ἀγίους καὶ αἰδεσθμους διδρασκάους. Eodem etiam anno impius Constantinus adversus sanctas et venerandas imagines illegitimum trecentorum triginta et octo episcoporum in Hieria palatio coegit conciliabulum, cuius praeses existit Theodore-

sins *Ephesi episcopus Apsimari filius, et Pastillas A Pergensis antistes.* Iste privatissimas suas auctoritate sancientes, nullo catholicarum sediū, Roma, dico, Alexandriae, Antiochiae et Hierosolymorum præsente a mensis Februarii die decimo sexto initio ad Augusti diem octarum cæptis instituerunt eadem indictione septima; qua ad Blachernas convenientibus istis Deiparæ adversaris, Constantinus Constantini monachum, qui *Sylai episcopus* fuerat, manu tenens, consernit ambonem, et clara elataque voce votis conceptis bene precatus: Constantino, inquit, oculomenico patriarchæ multi anni. Et vicesimo septimo mensis Augusti, imperator in forum progressus cum sacrelego Constantino et reliquis episcopis, qui omnes pravam suam hæresim coram universo populo promulgaverunt, et sanctissimum Germanum, Georgium Cyprium, Joannem Chrysorrhoam Damascenum Mansurum filium, viros sanctos, et venerandos doctores, anathemate ferire ausi sunt. Eadem tere narrat et sanctus Nicephorus in Breviario historico, postquam de morte Anastasi patriarchæ disserisset pag. 203 editionis Petaviana. At idem Nicephorus in Opere ms. cui titulus: *Liber Antirrheticus, ejus duas partes.* Prima: *Refutatio è versio decreti illegitimi et pseudonymi,* quod promulgatum est ab iis qui catholicam et apostolicam Ecclesiam deseruerunt, et alienæ sententie se accomodurunt ad avertendam divini Verbi incarnationem. Pars altera: *Refutatio testimoniorum quæ Iconomachi contra imagines protulerunt.* Hoc, inquam, in opere parte prima cap. 2, laudatus Nicephorus expresse tradit, concilium Copronymianum acephalum fuisse; habitum enim esse Constantiopolitana sede vacante, nec creatum esse novum patriarcham nisi sub finem concilii. Sic ibi ille loquens de episcopis qui illi conciliatio interfaera, de Constantino Copronymio, neconon de concilio Copronymiano: *Oὐτοὶ δὴ οὖν οἱ τῶν ἑρών χώρων καὶ παντὸς ἑράτικοῦ καὶ Χριστανικοῦ ἤδη μαρχράν τὴν κατὰ τῶν ἀγίων φέρουσι ψῆφον, ἡγεμόνα καὶ οἰκέτακον τῆς ἀσεβεῖς θύντες, τὸν ἐπὶ αὐτοῖς θεοῦ ημένον μετὰ τῆς ἔνδοσθεσίας, αὐτῷ παρηραστατικού εξουσίας. Τούτῳ τοινύ τὸ ἄλιον ἐργαστήριον ἀκέψαντο ταῖς ἀνθηταῖς καὶ ἀγρυπτοῖς καὶ απαράδοτον, ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἐκείνων λόγοις χρησιμεύσῃ, δικαιώσῃ κακοῖο.* Επει ταῦτα καὶ δὲ τῆς βασιλευούσης υρόνος ἀρχιερεύσας Ἐρημος τοῦ τηνικαδού ἐτύχανε. Καὶ γάρ ἐπὶ τέλει τῶν παρ' αὐτοῖς σκευωρθέντων αναγορευει καὶ προειρέτεαι δὲ Μεμών, τὸν ὁμώνυμον κανονισταντίνον, τὸν διατηνον ὑπταῖς καὶ τρισάνθιον, ἀλιστρούς καὶ ανιέρως, ἐπὶ σκευρῷ τῆς Ψυχῆς καὶ τοῦ σωματοῦ, τῆς βασιλεύστου πλειστας οσας ὑπέρεις κατέχει. πολιάκις παρ' οὐτοῦ ἐπὶ τῇ κακοδοξίᾳ εἰτεγμένος. *Huius igitur a sacris locis omniq[ue] sacerdotiis ac Christiano statu præcul dissit, in sanctos sententiam ferunt, impia statu sua ducem ac magistrum uicti impietate celebrem, post quam permittente Deo imperium adeptus est.* Itaque impia haec officia vere cupiis expers, inutilis ac traditione destituta (ut ipsorum verbis utamur) merito vocaretur. Quandoquidem et sedes Constantiopolitana tunc temporis vacavit. Nam sub finem eorum quo ipsi impie moliti sunt, Mamonas, cognominem sibi Constaninum, in felicem sane ac miserrimum, nefarie ac impie episcopum Constantiopolitanum renuntiat ac crebat, in anima ac corporis sui existim. Unde et a Romano anatilate plurimas contumelias retilit: *sc̄ penumero ab ipso ob pravam doctrinam reprehensus.* Sic sanctos Nicephorus in laudatio opere ms., ubi quamplurima sua ignota habentur spectantia ad concilium Copronymianum. Sed quia propterem predictum opus sancti Nicephori patriarchæ Constantinopolitanæ, una cum aliis omnibus ejusdem sancti operibus tum editis cum ineditis typis mandabimmo, duobus in folio tomis, ideo hic plura exscribere necessarium esse

A non duximus. Satis quidem superque quispiam ex propositis intelliget, per plures menses vacasse tunc sedem Constantinopolitanam, et non nisi sub finem concilii Copronymianum Constantiū ab imperatore Copronymo nuntiatum fuisse patriarcham. Quod quidem accidit, ut scribit Theophanes, die octavo mensis Augusti, indictione septima, nimis anno Christi 754, ut paulo superius demonstravimus, non vero anno 753, ut perperam l'ag us existimavit. Restat modo ut videamus quo anno Constantiū e sede dejectus fuerit: quod quidem ipse Theophanes facile præstabit dum scribit ad annum 25 Constantini Copronymi, die trigesimo mensis Augusti, indictione quarta, hoc est, anno Christi 766, imperatorem Constantino patriarchæ ejusdem sententie consorti accusatores subornasse, ipsum primum in Hieriam, tum in Principum insulam exsulem deportari sanxisse. Unde l'quet Constantiū sedem Constantinopolitanam B obtinuisse annis duodecim, et diebus octo. Catalogum de hujus sacrilegi Constantini misericordia in ore legendus Theophanes ad annum 27 ejusdem Augus i.

Col. 460 A. Νικήτας Σλαδίας εὐτρούχος, etc., . . . μῆτρας δ'. Hic pro Σλαδίᾳ, cum sit repetitio omnino inutilis, legendum puto Σλαδός vel Σλάδος, aut δὲ Σλαδῶν, ut habetur apud Theophanem, vel δὲ ἀπὸ Σλαδῶν, ut legitur in aliis Catalogis Patr. Constantinop.; nam Nicetas iste eunuchus a Sclavis originem ducebat. Numerus autem annorum sedis hujus patriarchæ, cum locus sit mutatus in codice regio, supplendus est ex Chronographia sancti Nicephori, et ex Theophane. Huic porro patriarchæ laudatus Theophanes cum in Tabulis, tum ad annum 17 Constantini Pogonati annos quatuordecim assignat. Sanctus vero Nicephorus editione R. P. Goar annos quindecim eidem ascribit; ex nostra vero editione annos tredecim et menses quatuor. At certum est ex Theophane anno 27 Constantini Copronymi Nicetam eunuchum consecratum fuisse patriarcham Constantinopolitani die decimo sexto mensis Novembris, indictione quinta, hoc est, annis Christi 766. Τῇ δὲ ἐκκλισέκατη Νοεμβρίου μηνὸς τῆς πέμπτης νοεκτιῶν, ψῆφῳ του βασιλέως χειροτονεῖται Νικήτας δὲ ἀπὸ Σλαδῶν εὐνούχος ἀλέσμως πατριαρχεῖ. Κωνσταντινούπολεως: *Caterum mensis Novembris die decimo sexto ejusdem quintæ indictionis Nicetus a Sclaris originem dicens eunuchus præter fas canonicum Constantinopolitanus patriarchu imperatoris suffragio consecratur.* Fallitur ergo sanctus Nicephorus dum ait in Breviario historico, pag. 250 editionis Petaviana, et Constantini depositionem, et Nicetas electionem contigisse Augusto mense, indictione quarta; quippe Constantinus deponitur, ut supra ex Theophane diximus, d.e. trigesimo mensis Augusti, indictione quarta; Nicetas vero consecratur, ut hic demonstravimus, die decimo sexto mensis Novembris, indictione quinta. Mortuit autem Nicetas eunuchus, ut scribit Theophanes ad annum 5 Leonis, die sexto Dominico mensis Februarii, indictione tercia, nimis anno Christi 780. Τῇ δὲ ἐκτῇ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τῆς Τελευτικῶν, ήμέρᾳ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου τέλην, κανονικής Νικήτας δὲ ἀπὸ Σλαδῶν εὐνούχος πατριαρχεῖ. Μεσίς autem Februarii die sexto, eoque Dominico, indictione tercia, die Dominico, quo ante Quadragesimam ultima cuseum comedendi fit potestas, Nicetas genere Sclaus, eunuchus, Constantinopolitanus patriarcha diem extremum obiit. Hinc igitur manu hiquet Nicetam hunc Ecclesiam Constantinopolitanam rexisse annis tredecim menses quatuor, utrinque incompletus, ut habetur in Chronographia sancti Nicephori ex nostra editione, ubi eidem anni tredecim et menses quatuor assignantur. Perperam itaque in eadem Chronographia ex editione R. P. Goar hunc anno quindecim attribuuntur.

Col. 460. A. Παῦλος ἐκ Κέτριος, etc. Ἐτη ε'. Huic patriarchæ annos quinque assignat et Theophanes cum in Tabulis, tum ad annum 17 Constantini Pogonati. Sanctus Nicephorus vero in Chronographia ex nostra editione annos quinque, menses sex eidem atrum uit: ex editione R. P. Goar annos qui qua et menses octo. Verum Pagius ibidem loco annos 5 legendum ait annos 4. A sexto enī, inquit, die Februarii anni Christi 780, quo ejus successor vivere desit, ad mensem Septembrem presentis Christi anni, elapsi sunt anni quatuor, et menses octo, utrinque incompleti. Sic Pagius. Ceterum Theophanes ad annum 3 Leonis, postquam de morte Nicetæ cuncti, quæ contigit die sexto mensis Februarii, indictione tertia, anno Christi 780, locutus esset. Secunda, inquit, jejuniorum Dominica Paulus Cyprius vel invitus patriarcha Constantinopolitanus instituitur: Καὶ τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῷ νηστεῖαν Πέτρος ὁ τύπος ἀναγέννησης ὑπάρχων Κύριος τῷ γένει, λόγῳ καὶ πρᾶξι διδάσκων, μετὰ πολλῶν παρατίτην διὰ τὴν χριστούσαν αἵρεσιν, βίᾳ πολλῇ, γεροτονεῖται πατρόδοχος ΚΠ. Secunda vero ieiuniorum Dominica Paulus venerabilis lector, Cyprius nativus, doctrina et virtute præstantis, quamvis ab heresim, quæ tunc obtinebat, multum relectaret, imo rim omnino passus Constantinopolitanus patriarcha instituitur. Idem Theophanes ad annum 4 Constantini filii Irenes Pauli mortem indicat inquiens die tricesimo primo mensis Augusti indictione septima, hoc est, anno Christi 784. Paulum Cyprium, cum in morbum incidisset, iuxta Irene imperatrice throno nuntium renuisse, et in Flori monasterio monasticum habitum assumpsisse, et hanc diu post ad Deum migrasse.

Ibid. Ταρασίος, etc., Ἐτη ζα'. Tarasio patriarche annum unum et viginti assignat et Theophanes: sic etiam habet et sanctus Nicephorus in Chronographia, nisi quod eidem insuper dies duos attribuit. At Tarasium anno uno et viginti, mensibus duobus, non vero diebus administrasse Ecclesiam Constantinopolitanam colligetur ex eodem Theophane: quippe Tarasius renuntiatus fuī patriarcha Constantinopolitanus, ut scribit laudatus Theophanes ad annum 5 Constantini filii Irenes, die quinto supra vicesimum mensis Decembris, indictione octava, hoc est, anno Christi 784. Moritur autem Tarasius, ut tradit idem scriptor, ad annum 4 Nicephori, die vicesimo quinto mensis Februarii, indictione decima quarta, videlicet anno Christi 806. Ignatius item diaconus in Tarasii Vita, cap. 11 ait eum e vita migrasse hac ipsa die Februarii, postquam viginti et duos annos pontificalem cathedram decorasset.

Ibid. Νικηφόρος, etc., Ἐτη θ'. Theophanes ad annum 17 Constantini Pogonati Nicephoro annos octo assignat; at in Tabulis ipsius anni novem eidem attribuuntur. Ignatius vero diaconus in Vita sancti Nicephori ei annos novem, uno mense dempto, adscribit: quem quidem numerum optime quadrare scribit Pagius ad annum Christi 814, siquidem, ut tradit Theophanes, ad annum 6 Nicephori imperatoris, sanctus Nicephorus electus fuit patriarcha Constantinopolitanus mensis Aprilis die quoddecima magna Paschatis dominica, indictione decima quarta, num. ruin anno Christi 806. Dignitate autem motus est Nicephorus et in exsilium missus, ut scribunt Theophanes presbyter in Oratione de Translatione ejus reliquiarum et Ignatius diaconus in ipsius Vita, die 13 Martii anni Christi 815. Sed quia de hujus sancti patriarchæ annis ac scriptis pluribus acturi sumus in Prefatione ad ejusdem Opera, que propter rem typis mandamus et quorum conspectum paucis ab hinc annis evidimus, ideo hic pauca, quæ diximus, sufficient.

Ibid. B. Θεόδοτος ὁ Μελισσηρός, etc., Ἐτη ζ'. Statim ac electus fuit in ex ilium sanctus

Nicephorus, in ejus locum sufficitur Theophilus pseudo-patriarcha, ut scribit Ignatius diaconus in Vita sancti Nicephori num. 73. Ille Cassiteram cognominatum ait Leo Grammaticus in Leone Armeno, pag. 446. Sed enim pluribus describit Anonymus continuator Theophanis, pag. 411, qui etiam tradit ordinationem ejus factam Paschatis festo: Pascha antem incidebat anno Christi 815, in diem primum mensis Aprilis. Moritur autem impius Theophilus anno Christi 821, ut appareat ex Symeonologotheta, qui in Michaelie Balbo, pag. 412, antequam Theophili inaugurationem narrasset quæ contigit anno Christi 821, eo tempore, inquit, summum sacerdotium Antonius Sylæ tenebat. Igitur Zonaras, qui Theodoto annos sex optime assignat, perperam ejusdem mortem tardius differt.

Ibid. Ἀρτώριος ἐπίσκοπος Συλαού., etc., Ἐτη ιγ'. Huic patriarchæ annos tredecim et Zonaras ascribit. In Appendice ad Chronographiam sancti Nicephori anni duodecimi eidem assignantur. Et hic quidem numerus optime quadrare videtur si anni duodecimi utrinque incompleti dicantur; Antonius quippe, ut capite precedenti diximus, pontificatum incepit anno Christi 821. Moritur autem anno 832, eam Joannes seu Jannes, qui ei in pontificatu successit, ordinatus fuerit mensis Aprilis vicesima prima, die Dominicæ, ut scribit continuator Constantini Porphyrogeniti, ejusdem anni. Ceterum falluntur Europolata et Cedrenus qui Antonii patriarche nullam mentionem faciunt; cuius quidem præter alios scriptores meminit et Theophanes presbyter in oratione de Translatione reliquiarum sancti Nicephori; Nicetas item in Vita sancti Ignatii patriarchæ CP., ubi Antonium hunc cognominatum fuisse Byrsodepsam tradit.

Ibid. Ζωΐρης ὁ ζα'. Ιωρῆς πάτης, etc., Ἐτη η', μῆνας γ'. Zonaras pag. 153 perperam Joanni annos tantum sex attribuit. Melius autem in Appendice ad Chronographiam sancti Nicephori huic patriarchæ anni novem assignantur. Joannes porro, ut tradit continuator Constantini Porphyrogeniti, ordinatus fuit mensis Aprilis vicesima prima, die Dominicæ, hoc est, anni Christi 832. Fallitur igitur Baronius qui initium pontificatus Joannis anno 835 consignat, ut optime iurici Pagius. Pellitur autem e sede Joannes cum in heresi esse obstinatus paulo post mortem Theophili, hoc est, anno Christi 822, ut appareat ex continuatore Constantini Porphyrogeniti, et ex infra dicendis; unde etiam liquet Joannem annos decem incompletos sedisse. Ceterum de hoc Joanne seu Janne patriarcha pluribus agit laudatus Scriptor anonymus pag. 96.

Ibid. Μεθόδιος, etc., Ἐτη δ', μῆνας β'. In Appendice ad Chronographiam sancti Nicephori Methodio annos quatuor et menses tres assignantur; verum Pagius Methodium sedisse ait annis quatuor et viginti sex diebus, die emortualis excluso; quippe a die 12 Februarii in quam Dominicæ incidebat anno Christi 842, et qua Methodium ordinatum fuisse appareat ex continuatore Constantini Porphyrogeniti, ad diem 14 Junii, qua Methodius obiisse dicitur in Vita sancti Joannicii abbatis apud Surium ad diem 4 Novembris, hoc est, anno Christi 846, ut scribit laudatus Pagius, intercedunt anni quatuor, menses quatuor, et viginti sex dies, die emortualis excluso.

Ibid. C. Τράτιος, etc., Ἐτη ια'. In Appendice ad Chronographiam sancti Nicephori Ignatii anni undecim et menses quinque assignantur. Auctor Libelli synodici, qui eo tempore vivebat, annos undecim, menses quatuor, dies viginti eidem attribuit. Nicolaus vero papa in epistola 2 ad imperatorem Michaelem ait, Ignatium per duodecim fere annos regiae urbis innocue sacerdotium egisse. Certum tamen est,

ut scribit Pagius, Ignatium anno Christi 846, die A quarto mensis Juli, in quam Dominica incidebat, ordinatum fuisse: et eundem postmodum e sede pulsum anno 857 die vicesima tertia mensis Novembris. Unde liquet auctore Libelli synodici optimo Ignatio annos undecim, menses quatuor, et dies viginti assignasse; et eodem anno Theodoram ex aula, et Ignatium e sede Constantinopolitana ejectos fuisse, ut laudatus Pagius pluribus demonstrat.

Col. 460, C. Φώτιος, etc., ἐτη 8'. Photius, ut scribit Nicetas in Vita sancti Ignatii patriarchae CP. hactenus laicus, ordinatus fuit a Gregorio Asbesta Syracusano archiepiscopo, qui ab aliquot annis a sancto Ignatio dignitate ob improbatum motus erat; et quidem Photius hunc in modum, ut idem scribit, ordinatur: primo die monachus ex laico, altero lector, tertio subdiaconus, quarto diaconus, quinto presbyter, sexto deinde, Decembribus die 25, Natali Christi sacro, anni scilicet Christi 857, episcopus consecratur. Pellitur autem B e sede Photius a Basilio Macedone et in monasterium Scepen relegatur postero die quam renuntiatus erat imperator idem Basilius, ut scribit laudatus Nicetas, hoc est, die vicesima quinta mensis Septembris anni Christi 867. Igitur Photius sedit annis novem et mensibus novem.

Ibid. Ιγνάτιος πάτερ ἐτη 10'. S. Ignatius in sedem restitutus, ut scribit Nicetas Paphlago in ipsius Vita, die 23 mensis Novembris, anni scilicet Christi 867, cum per annos undecim utrinque incompletos absque episcopatu vivisset. Mortuit autem Ignatius, ut scribit idem Nicetas, die 23 mensis Octobris, anni Christi scilicet 877, ut ait Pagius. Itaque Ignatius prefuit iterum Ecclesiae Constantinopolitanae annis novem mensibus undecim.

Ibid. Φώτιος πάτερ ἐτη 10'. Photius, mortuo Ignatio, iterum sedem Constantinopolitanam occupat, nonnum toto C triuio elapo a morte Ignatii, ut scribit Nicetas in ejus Vita, die scilicet vicesima sexta mensis Octobris anni Christi 877. Pellitur autem e sede Photius a Leone Philosopho, ut scribit Leo Grammaticus, et in Armeniacorum monasterium, Bordi dictum, relegatur anno Christi 886, ut constabat ex iis que dicturi suniis de Stephano, qui ei in patriarchatu successit.

Ibid. Στέφανος πάτερ ἐτη 10'. Stephanus Basilii Macedonis filius post patris obitum, a Leone Philosopho fratre patriarcha renuntiatur, qui, ut scribit Leo Grammaticus, imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha consecratus est a Theophane primae post patriarcham sedis episcopo, anno scilicet Christi 886. Georgius item Monachus Stephanum ante Christi Natalem patriarcham ordinatum fuisse tradidit. Perperam autem hujus patriarchae sedis tempus intra triennium concludunt Nicephorus Callisti et Cedrenus; siquidem Stephanus thronum Constantinopolitanum tenet annis sex, mensibus quinque; ut produnt Leo Grammaticus, continuator anonymus Theophanis, Symeon logotheta, et Georgius Monachus; qui sane mense Maio anni octingentesimi nonagesimi tertii ad Deum migravit, ut ostendit Pagius ad annum Christi 886, quo anno perpetram Stephani morsa Baroni consignatur.

Ibid. Αρτώριος πάτερ τοῦ αὐτοῦ ἐτη 8'. Sanctum Antonium Cauleam renuntiatum fuisse patriarcham mense Maio anni Christi octingentesimi nonagesimi tertii; fatis vero funerum anno 895, pluribus ostendit Pagius ad annum Christi 890. Ceterum hujus sancti patriarchae memoria colitur cum a Gracis tum a Latinis die 12 mensis Februarii; et in Actis Bollandianis ad eundem diem Februarii recitat: *Nicephori, beatissimi philosophi et oratoris Oratio funebris, seu*

Vita encomio contextu, magni in' Dei pontifices et admirabilis inter patriarchas Antonii. In hac quidem oratione Antonius ob egregias ipsius virtutes, præserim liberalitatem in pauperes valde celebratur.

Ibid. Νικόλαος δὲ πάτερ Μυστικῶν ἐτη 10'. Huic patriarchæ annos undecim et Zonaras assignat; Nicolaus quippe mysticus ordinatur patriarcha Constantinopolitanus anno Christi 895, ut scribit Symeon logotheta, qui Antonii mortem et hujus ordinationem cum anno Leonis decimo copulat. Pellitur autem Nicolaus in exsilium a Leone quod ejus quartas nuptias improbarer, ac propriea eundem Ecclesiæ liminibus excluderet, anno Christi 906, ut plurium scriptorum auctoritate docet Pagius.

Ibid. Δ. Εὐθύμιος, etc. ἐτη 8', θμον. Euthymius Syncelus, vir religiosus ac pius, eodem tempore quo in exsilium missus fuit Nicolaus, renuntiatur a Leone imperatore patriarcha Constantinopolitanus. Pellitur vero postmodum in exsilium Euthymius ab Alexandro ipso imperii ejus initio, anno scilicet Christi 911, ut ex dicens patebit.

Ibid. Νικόλαος αὐθικ. etc., ἐτη 10'. Alexander imperator ipso imperii initio, pulso e sede Constantinopolitanus Euthymio, Nicolaum Mysticum in eamdem restituit anno Christi 911, ut scribunt incertus continuator Theophanis pag. 233, Symeon logotheta pag. 471, et Georgius Monachus pag. 563. Verum in epistola ad papam Romanum, quam Latine Baronius edidit ad annum 912, Nicolaus ipse testatur restitutum se fuisse ab ipsomet Leone: *Ille vero (Leo) antequam e vita migraret, agnorit febriter errorem suum, veniamque a Deo petit, me inter primos hortatore et deprecatore (ad eum enim tunc forte ab exsilio revocatus, ab eoque Ecclesiæ gubernationi restitutus), etc.* Sed huic difficultati presto occurrit Pagius inquietus: Sed auctores isti cum Nicolaou conciliari possunt, licet satendum sit, eos subobscurius locatos. Georgius enim Monachus in Leone, num. 44, refert, hunc imperatorem coelato morbo agrotontem, *Alexandrum fratrem suum imperii clavo prefecisse.* Quare, vivente adhuc Leone Alexandri opera Nicolaus ex exsilio revocatus est, et gubernationi Ecclesiæ Constantinop. restitutus. Georgius Monachus in Alexandro num. 4, de hoc imperatore scribit: *Mittens vero adduxit Nicolaum ex Galacrenis, dejecto Euthymio patriarcha; eumdemque Nicolaum in patriarchalem sedem denuo restitutus. Habitque in Manaura concilio, adducto Euthymio e Steno, Agathique monasterio, sedens ipse Alexander cum Nicolaou patriarcha, depositionem ipsius peregere.* Narratis injuris tunc Euthymio illatis, subdit: *Rursusque ad Agathi relegatus est, καὶ πάλιν εἰς τὰ Αζεροῦ.* Ex his verbis apparet, Euthymium bis in exsilium actum. Primo vivente Leone, quod Georgius manifeste supponit, D cum ait mortuo Leone adductum esse Euthymium ex Steno, Agathique monasterio, et relata solemni eius depositione subjungit, rursusque ad Agathi relegatus est. Sic Pagius; qui procul dubio egregie fallitur, dum ita locum Georgii monachi intelligit, cum ille omnino diversa dicat. Laudatus quippe scriptor mortuo Leone Nicolaum ex Galacrenis adductum esse tradit, non vero Euthymium ex Steno; cum tunc primum postquam restitutus fuit Nicolaus, Euthymius in Stenum relegatus fuerit; quem quidem postmodum coacto in Magnaura concilio ex Steno adductum coram omnibus depositus, ac innumeris injuriis eidem illatis rursus ad Agathi monasterium ablegavit. Sic Georgius: *Ἐβασίλευεν Ἀλέξανδρος δὲ οὐδὲ Βασιλεὺς ἐτος διημέρας καθ', σὺν Κωνσταντίνῳ σὺν δέοντος. Αποστέλλεις δὲ ἡγαγε Νικόλαον εἰς Γαλαχρηνῶν, καταγάγων Σθήνου μεταράχην, καὶ ἐνεργούσε τὸ δεύτερον τὴν αὐτὴν Νικόλαον πατρίσιον ἔποιτο,*

δὲ τολέντιν καὶ σύνθον Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Μιναῷ ρι, ἀγαγῶν Εὐθύμιον ἐκ τοῦ Στενοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ. Καὶ συγκαθίσα; ἄμα Νικολάῳ πατριάρχῃ, ἐποιήσαντο τὴν κατ' αὐτοὺς καθαίρεσιν, ἀτίμως ἀποτιλλοντες τοῦ λεπρότερου; καὶ ἀξιαγάστου ἀνδρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ γενεῖσθαι, καὶ διλας τινὰς ὑδρεις καὶ ποινὰς αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς τούτων καὶ πρῶτων ὑπέμεινεν ὁ τίκιος καὶ λεπρὸς ἀνήρ. Καὶ ὑπερορισθῆ πάλιν εἰς τὰ Ἀγαθοῦ, ἐνθα καὶ τελευτῆς, κατατίθεται ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐν τῇ πόλει εἰς τὰ Φαμάλιον. Imperavit Alexander Basilii filius annum unum, dies viginti nonem cum Constantino Leonis filio. Mittens vero adduxit Nicolaum ex Galacrenis, dejecto Euthymio patriarcha; eumdemque Nicolaum in patriarchalem sedem denuo restituit. Habitoque in Manaura concilio, adductoque Euthymio ex Steno, Agathique monasterio, sedens ipse Alexander cum Nicolao patriarcha, depositionem ipsius peregere, in dignis modis vellentes sacri viri, ac decori, digneque suscipiendo, venerabilem barbam, aliasque quasdam injurias ac pœnas illi inferentes, quas tir venerabilis ac sacer sedato, ac silentio, placideque serebat. Rursusque ad Agathi relegatus est; ubi et vita suæ cunctus, deponitur in suo monasterio in urbe ad Psamathia aedes. Ita et incertus continuator Theophanis pag. 233, necnon Symeon logotheta pag. 471, nisi quod hic secundus addit statim id factum ab Alexandro: 'Ο οὐν Ἀλέξανδρος ἀποστεῖλας εὑθὺς, etc., hoc est, statim post Leonis obitum, vel statim ac una cum Constantino post Leonis mortem imperare cœpit. Huius patriarchæ annos tredecim attribuunt etiam incertus continuator Theophanis, et Georgius monachus. At melius Symeon logotheta huic annos 14 assignat; quippe Nicolaus restitutus fuit in sedem ab Alexandro imperatore, anno Christi 911, iū supra demonstravimus; obiit autem idem patriarcha, ut ipsi scribunt, die quinta decima mensis Maii, inductione tertia decima, hoc est, anno Christi 925, unde annos 14, et non 15, eum sedisse necessario dicendum est. Ceterum scribæ incuria legitur in Symone logotheta ἴνδικτιών γ', pro τγ'. Perperam et Baronius Nicolai patriarchæ mortem ad annum Christi 930 distulit, uti ex dictis liquet.

Col. 460, D. Στέφανος μητροπολίτης, etc., ἔτη β', μῆνας id. Illici patriarchæ annos duos et menses undecim assignant et incertus continuator Theophanis, Symeon logotheta, et Georgius monachus. Stephanus quippe, ut tradunt laudati scriptores, renuntiatus fuit patriarcha Constantinopolitanus Augusto mense inductione tertia decima, hoc est, anno Chris i 925. Moritur autem die quinta decima mensis Iulii, ut ait incertus continuator Theophanis, seu die decima octava ejusdem mensis, ut scribit Georgius monachus, aut, ut tradit Symeon logotheta, die decima octava mensis Junii, inductione sexta; at pro sexta legendum esse primu, hoc est, anno Christi 928, nemo non videt: nam a mense Augusto anni Christi 925, quo electus fuit Stephanus, ad mensem Iulium anni 928, intercedunt anni duo et menses undecimi. Ceterum numerus inductionum apud scriptores illius ævi passim corruptus deprehenditur: unde necessario supplendus est ex conjectura.

Ibid. Τρύφων μοραχὸς, etc., ἔτη γ'. Tryphon ordinatus fuit patriarcha Constantinopolitanus, ut tradunt saepius laudati scriptores, post Theophanem, die quarta decima mensis Decembris, inductione priua, non vero sexta, ut apud eosdem legitur, hoc est, anno Christi 928. Tryphon vero per fraudem depositus inductione quarta, hoc est, anno Christi 931, ut scribit Symeon logotheta, pag. 489. Post hujus abdicationem Ecclesia Constantinopolitana viduata fuit pastore annum unum menses quinque, ut tradunt incertus continuator Theophanis, Symeon logotheta et Geor-

gius Monachus. Igitur si a die secunda mensis Februarii anni Christi 933, qua Theophylactus ordinatus fuit patriarcha CP., retrocedas per annum unum, et menses quinque, quibus Ecclesia CP. pastore viduata mansit, pervenies procul dubio ad diem secundum mensis Septembris anni 951. Itaque anni tres, quibus Tryphon præfuisse dicitur, integri non fuere. Ceterum qua fraude Tryphon coactus fuit abdicare patriarchatum CP., et cur frans ei structa, pluribus narrat Symeon logotheta pag. 487 et 488, quæ cum sint longiuscula hic non exscribo.

Ibid. Θεοφύλακτος, etc. ἔτη κγ', τημέρας κε'. Theophylactus ordinatur patriarcha Constantinopolitanus die secunda mensis Februarii inductione sexta, hoc est, anno Christi 933, ut scribunt incertus continuator Theophanis, Symeon logotheta, et Georgius monachus. Moritur patriarcha. Theophylactus, ut scribit Cedrenus, die 27 mensis Februarii inductione 14, nimis anno Christi 936. Huic patriarchæ annos viginti tres, et dies viginti quinque assignat et laudat Cedrenus; scriptores vero post Theophanem sepe a nobis citati numero rotundo loquentes eidem annos viginti quatuor attribuunt. Ceterum hujus patriarchæ perditos mores pluribus laudati scriptores describunt.

Col. 461 A. Πολύευκτος, etc., ἔτη ιδ'. Sanctus Polyecutus ordinatur patriarcha Constantinopolitanus die tertia mensis Aprilis inductione 14, ut scribit Cedrenus; quo quidem anno scilicet 956, feria quinta iu Coena Domini cum die tertia Aprilis concurrebat. Moritur sanctus Polyecutus die tricesima quinta a quo acclamatus fuit imperator Joannes Zimisches, ut scribunt Cedrenus et Zonaras; quo quidem accidit die undecima mensis Decembris anni Christi 969. Igitur Polyecutus mors contigit circa diem 16 mensis Januarii anni 970, cum sedisset, ut ex dictis patet, annis tredecim, mensibus novem, et diebus tredecim.

Ibid. Βασίλειος ἡ Σκαμαρδρόποδς, etc., ἔτη δ'. Basilios Scamandrenus ordinatur patriarcha Constantinopolitanus Dominica Orthodoxie, ut scribit Leo diaconus in Historia ms. Festum autem Orthodoxie incidebat hoc anno nimis Christi 970, in diem 13 Februario, que Quadragesima Dominica prima fuit. Pellitur autem e sede Basilius et in exsilium mittitur anno Christi 974, ut scribit Pagius; qui hujus rei testem Leontem diaconum citat, qui de Basili morte agit cum de iis quia anno 974 gesta fuere, loquitur. Igitur si hoc anno e vivis Basilius excessit, anni quatuor qui eidem assignantur cum a Zonara, tum hic a Niccephoro Callisti, certe utrinque incompleti fuere.

Ibid. Ἀρτώριος ἡγούμενος Στροδού, etc., ἔτη ι'. Antonius Studita annos sex attribuit et Zonaras: qui quidem anni utrinque fuerunt incompleti, ut patet ex iis quia dicti sumus de ejus successore Nicola ex Cedreno et Zonara: Antonius quippe ipso initio anni Christi 974, patriarcha CP. renuntiatus fuit; anno vero 979 inuenit patriarchatum abdicavit.

Ibid. Νικόδιος ἡ Χρυσοβέργης, etc. Totum hoc caput quod cum a literario, tum a typographo depravatum fuit, ita restituendum: Νικόδιος ἡ Χρυσοβέργη ἐπὶ τῶν αὐτῶν βασιλεῶν, τῆς Ἑλλησπόντου ἡ πρωτεύουσα πόλις ἡ Μακρινίτης ἡ πρωτεύουσα πειραιῶν, ἔτη ιβ', μῆνας η'. Quæ sic interpretarim: Nicolaus Chrysoberges sub usdem imperatoribꝫ, cum Ecclesia pastore carnisset ad annos quatuor, et dimid. un., præfuit annis duodecim mensibus octo. Et ita legendum etiam supra in versione. Nam Antonius Studita, ut supra diximus, anno nonagesimo septuagesimo nono ineunte abdicavit patriarchatum: tum Ecclesia CP., ut scribit etiam Cedrenus, cum per annos quatuor et dimidium

vacasset, paulo post medium annum nongentesimum octogesimum tertium Nicolaus Chrysoberges patriarcha Constantinopolitanus ordinatur. Huic patriarchae annos duodecim et menses octo attribuit et laudatus Cedrenus; verum idem scriptor perperam Nicolai mortem, et Sisinni electionem contigisse tradit inductione octava, hoc est, anno Christi 995, uti monet Pagius, qui anno sequenti id necessario factum esse, ex numero annorum, qui Nicolo a scriptoribus assignantur, demonstrat, et Cedrenum ex ipsoine Cedreno corrigit.

Col. 461, A. Σειρριος μάγιστρος ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἦν οὗτος. Et sic legendum etiam supra in textu, ubi librarii incuria tautη pro αὐτῆς legitur. Verum fallitur hic Nicephorus Callisti dum Sisinnio annos septem assignat; melius quippe Cedrenus huic patriarchae annos tres attribuit. Successit porro Sisinnius Nicolo anno Christi 996, uti paulo superioris diximus. Obiit vero idem patriarcha, uti ex iis quae infra dicturi sumus, patebit, anno 999.

Ibid. Σέργιος, etc., ἦν οὗτος. Sergius hic, qui, ut scribit Cedrenus, genus a Photio patriarcha ducebat, suspectus fuit Sisinnio anno Christi 999, ut patet ex eodem Cedreno, qui eidem patriarchae annos viginti assignat, ac ejusdem mortem contigisse tradit inductione secunda: mense Julio, anno mundi 6527 (Æra nempe Constantinopolitanæ), anno nimurum Christi 1019. Ceterum Pagius, cui hac in re molestiam crebat Epistola Petri Antiocheni patriarchæ, quam scripserat ad Michaelum Cerularium patriarcham Constantinopolitanum, anno 1054 data, et a Baronio anno 1019, num. 9, recitata, ut solveret, inquam, Pagius nodum, Sergium hunc patriarcham binominem fuisse assertit; sed cum errasse hac in re ostendit doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic subjungiunt. Sic ille: Baronius ad annum Christi 1019, n. 9, ubi ex Europaleta refert in Sergii patriarchæ Constantinopolitanæ locum suspectum fuisse Eustathium primum presbyterorum qui erant in templo regie; subjungit hanc observationem. Quod autem idem dicat Sergium sedisse viginti annos integros, subrogatum in locum Sisinni defuncti, videtur prætermisssus ab eo Joannes patriarcha, quem Petrus patriarcha Antiochenus in epistola quam scripsit ad Michaelum Cerularium Constantinopolitanum patriarcham, ponit sedisse ante Sergium, tenuisseque sedem illam vivente Joanne itidem nominato Romano pontifice, ejus nominis decimo nono. Sunt hic recitanda ejus verba, quibus plenissima filies astruitur. Sic se habent: *Et hac in re ego quidem testis fides et alii multi Ecclesiæ proceres, quod tempore beatæ memoriae patriarchæ domini Joannis, Romanus pontifex Joannes etiam nuncupatus, in sacris diptychis hubebatur, et cum Constantinopolim quadragesima quinque adhinc annis venisset, invenit tempore beatæ memoriae domini Sergii prædictum Joannem in sacra Missa una cum aliis sanctissimis relatum.* Ille Petrus Antiochenus de rebus gestis suo tempore quas et vidit. Cum igitur hac ita se habuisse noscantur, longe minor erat Sergii episcopatus numerus, tolisque annos sit necesse minori a sede Sergii, quot tenuerit eam idem Joannes. Ille illustrissimi Annalium ecclesiastico-rum parentis observatio crucem fixu clarissimo critico Antonio Pagi, cum non solum ex Europaleta, verum et ex aliis Byzantina scriptoribus, et omnibus, qui plurimi sunt, Constantinopolitanorum patriarcharum Indicibus et Catalogis patet, nullum qui Joannes nominaretur, Regne hujus urbis sedem tenuisse. A quo negotio ut se expediret, hoc statuit vir pereruditus. Ex ita Petri Antiocheni verbis tantum sequitur, Sergium patriarcham Constantinopolitanum binominem

A fuisse, et Joannem etiam appellatum. Sergium enim annos viginti Ecclesiam Constantinopolitanam administrasse, non tantum Europalates et Cedrenus, sed etiam Zonaras et auctor Catalogi episcoporum Byzantiorum lib. iv Juris Graeco-Romani relati, fidem faciunt. Sic præstantissimus Pagius secare tentavit nodum, quem solvere facili negotio poterat ex accuratori editione Graeco-Latina epistolæ Petri ad Michaelum Cerularium, quam Joannes Cotelerius publici juris fecit t. II, Monum. Eccl. Græc. Ex ea siquidem compertum habemus Joannem illum patriarcham Antiochenum fuisse, non Byzantinum. Ep̄t δὲ τούτοις, inquit Petrus n. 5, καὶ γὰρ μάρτυς, ἀπαράγραπτος, καὶ ἀλλοι σὺν ἑμῖν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐλεογύμων ποιοι, ὅτι τῷ μαχαρίῃ πατράρχῃ Ἀντιοχείας χωρὶς Ἰωάννῳ, ὁ πάππας τῆς Ψώλης Ἰωάννου, καὶ αὐτῆς ἀκούων ἐν τοῖς διπτύχοις ἀνεφέρετο. Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ πρὸ χριστινῶν τεσσαράκοντα καὶ πέντε εἰκασθῶν ἔμρον ἐπὶ τοῦ μαχαρίου πατράρχου χωροῦ Σεργίου τὸν δηλωθέντα πάππαν ἐν τῇ θεῖᾳ μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἀλλων πατραρχῶν ἀναφερόμενον. Ad hæc ego quoque lessis sum omni exceptione major, aliique mecum plures corum qui in Ecclesia clari sunt, quos sub beatæ memoriae patriarchæ Antiochiae domino Joanne, papa Romæ, ipse etiam Joannes nominatus, in sacris diptychis referretur. Constantinopolim præterea ante hos annos quadraginta et quinque cum venisset, reperi sub beatæ memoriae patriarcha domino Sergio prædicatum papam in sacra Missa cum aliis patriarchis referri. Quamobrem Baronius subindeque Pagius ex imperfecta vitiosaque Metii translatione Epistola Petri Antiocheni decepti fuerunt.

Ibid. Εὐστάθιος, etc., ἦν οὗτος. Sergio mortuo, in ejus locum sufficitur Eustathius, Palatinæ sedis presbyterorum princeps, anno mundi 6527, ut scribit Cedrenus, hoc est, anno Christi 1019. Eustathius moritur paucis diebus ante mortem Basiliū Bulgaricida, quæ contigit, ut scribit Cedrenus, mense Decembri, inductione nona, anno 6536 (Æra nempe Constantinopolitanæ, Kaiendis Septemb. anni Christi 1025 inchoato). Igitur si Eustathius statim post mortem Sergii, quæ contigit, ut supra ex Cedreno diximus, mense Julio anni Christi 1019, patriarcha Constantinopolitanus renuntiatus fuit, certe Eustathio non anni quatuor, sed anni quinque, menses quatuor, et aliquot dies attribuendi sunt.

Ibid. Ἀλέξιος, etc., ἦν οὗτος. Alexius statim post mortem Eustathii ab imperatore Basilio Bulgaricida patriarcha Constantinopolitanus renuntiatur; et quidem ipso mense Decembri, anni Christi 1025, quo mortuus est idem Basilius Augustus, cum, ut scribit Cedrenus, Basilio ægrotante renuntiatus fuerit Alexius: Οὐ διαύροιο τὸ πατέλεος, εποίησατο Ἀλέξιον μοναχὸν, καὶ καθηγουμένον τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, εἰς ἐπίσκοπον αὐτοῦ παρατηγόντα μετὰ τῆς τιτίνες κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου. Οὐ καὶ πέμψας ἵνθοισι τοι διὰ τοῦ πρωτοταρίου, Ιωάννου, ω συνεγγύω ἐχρήστη πρὸς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν. Καὶ τῇ εἰπερα ἐπελευσι, etc. In cuius locum imperator substituit Alexium monachum, Studiani monasterii magistrum, qui ad ip. um invisienda causa venerat, afferens secum caput Joannis Baptisticæ. Eum ergo cun per Joannem protorotarium, cuius opera in administrandis publis negotiis utebatur, in solio patriarchæ collocasse, vespere exspiravit. Moritur Alexius die vicesima mensis Februario, inductione undecima, ut scribit Cedrenus, nimurum anno Christi 1045. Igitur anni decem et octo qui Alexio assignantur hic a Nicephoro Callisti et a Zonara, fuerunt omnino incompli, quippe, ut patet ex iis quae teste Cedreno diximus, Alexius sedit annis decem et septem, ac mensibus fortassis duobus; nam quo die mensis Decembris anni 1025, Alexius

r nuntiatus fuerit patriarcha non liquet ex scripto-
ribus, quod sciām.

Col. 481 B. Μιχαὴλ δῆ Κηρουλάριος, etc., ἐτη ιε'. Michael Cerularius schismatis Græcorum auctor sufficitur Alexio die Annuntiationis festo, inductione undecima, ut scribit Cedrenus, nimirum die vicesima quinta mensis Martii anni Christi 1043. Huic patriarchæ annos quindecim attribuunt et alii Catalogi patriarcharum CP., ideoque Baroniūs Michaelis Cerularii depositionem anno Christi 1058, collocavit. At Pagius Michaeli Cerulario annos sexdecim et menses tres assignat, eumque e sede pul-ūni fuisse ait anno Christi 1059, quippe Europolates, inquit Pagius, asserit Cerularium die festo Archangelorum dignitate depositum esse, cui Zonaras suffragatur. Græci autem, ut in coram Menologio videre est, festum Archangelorum ac sancti Michaelis bis in anno celebrant, die nempe octava Junii, et die sexta Septembri.

Ibid. Κωνσταντίος δὲ Λειχούδης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰσαΐου τοῦ Κομητηροῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ κυροῦ Κωνσταντίου τοῦ Δούκα, ἐτη δ', ἡμέραν. Constantinus Lichadem quem Nicephorus Callisti, seu potius librarius omiserat, hic reponimus inter Michaelem Cerularium et Joannem Xiphilinum ex altero Catalogo patriarcharum CP. a nobis hic edito ex Jure Græco-Romanō. Huic patriarchæ annos quatuor et sex menses attribuit et Zonaras. Constantinus creatus fuit patriarcha CP. anno Christi 1059, post diem octavum mensis Junii, ut scribit Pagius ex Europolata; obiit vero circa initium mensis Januarii anni 1064, ut ex infra dicendis patebit.

Ibi l. Ιωάννης δὲ Εζεκίλιος, etc., ἐτη ιγ', ἡμέραν. Hacē patriarchæ etiam alii Catalogi patriarcharum CP. annos tredecim et menses sex assignant. At inclusi Zonaras in Michaelē Duca-Joanni annos undecim et menses septem attribuit, ut patet ex Anna Comnena, quæ, pag. 75, Joannem Xiphilinum obiisse scribit die secunda mensis Angusti inductione tertia decima, hoc est, anno Christi 1075, unde etiam apparet Joannem ad eam dignitatem elevatum fuisse mense Januario anni 1064.

Ibid. C. Κοσμᾶς δὲ Ιεροτολυμίτης, etc., ἐτη ιε', ἡμέραν. Cosmas successit in locum Joannis anno Christi 1075, ut patet ex paulo superius citato Annae loco. Abdicavit autem patriarchatum Cosmas, ut scribit laudata Anna, pag. 79, post aliquot dies ab Irene coronata, ipsa memoria confessionis sancti Joannis Theologi, hoc est, die octava Maii; postquam patriarchalem dignitatem tenuisset annos quinque et menses novem: Ὁ μάντος ἑροπετῆς ἔστινος καὶ πατράρχης Κοσμᾶς, οὗ καὶ περὶ τηροῦ διεκμηῆσεύσκεψεν, μετ' ἡμέρας τινὰς κατὰ τὸν μνήμονα τοῦ ἑραρχοῦ Ιωάννου τοῦ Θεοφόρου τηνὶ ιεροτελεσίαι τελεσεῖ; ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἐδέσμον τὸν ἀνόρθωτον τοῦ ἡρὸν ὥρθεντος σηκῶν, τὸν ἀρχιερατικὸν ὑρόν διαπάρχει; ἐπὶ τὸν πέντε καὶ μῆνας ενεά, πιραιεῖται τὴν ἀρχιερατικὴν, καὶ ἀπειλεῖται; τὴν τοῦ Καλλίου μονὴν, etc. Interim is cuius supertus meminimus patriarcha Cosmas post aliquot ab Irene coronata dies, ipsa memoria sacrorum antistitit Joannis Theologi, peracto sacro in templo ejusdem sancti Apostoli ad Hebreorum sito, patriarchalem dignitatem ultra abdicavit, postquam eam tenuisset annos quinque et menses novem, secessitque in monasterium Callicę. Coronata autem fuit Irene initio mensis Aprilis anni Christi 1081. Memoria vero confessionis sancti Joannis theologi occurrit die octava mensis Maii, qua Græci sancti Joannis Evangelistæ festum celebrant. Cæterum Anna Comnene astipulatur et Zonaras, dum in Alexio imperatore scribit, Cosman annos quinque et menses novem Ecclesiam CP. administrasse.

Ioud. Εὐστράτιος εὐρωπῖκος, etc., ἐτη ιγ'.

A Eustratio Garidæ annos tres assignat et Zonaras in Alexio Comneno; qui sane scriptor insuper tradit Eustratiū post trienium sui patriarchatus dejectum e sede fuisse ab Alexio Comneno ob causam non satis notam. Et quidem spatium trium annorum optime Eustratio convenit; nam, ut patet ex paulo superius citato Annae loco, Eustratiū pontificatum iniit die octava mensis Maii anni Christi 1081. At illam Ecclesiam ultra annum 1084, non rexit, ut patebit ex iis quæ de Nicolao Grammatico ipsius successore mox ex laudata Anna dicturi sumus.

Ibid. Νικολᾶς δὲ Γραμματικὸς, etc., ἐτη κη', μῆνας . . . ἡμέρας ι. Nicolao Grammatico in Catalogo patriarcharum CP. a nobis hic edito ex Jure Græco-Romanō assignantur anni viginti septem et menses tres: Zonaras in Alexio imperatore eidem annos viginti septem attribuit; ideoque anno Christi millesimo centesimo undecimo e vita migravit Nicolaus, ut optimè monet Pagius: quippe thronum patriarchalem ascendit Nicolaus anno Christi 1084, ante mensem Septembrem, ut patet ex Anna Comnena, pag. 273. Καὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦ πατριάρχου Νικολᾶς παρέλανε. Εφθασε γάρ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναβούντας θρόνον ἐπινεμήσως παραπλέοντας ἑδδυμην;. Ετος τοῦ Σεπτεμβρίου, μετὰ τὴν Εὐθύνην τοῦ Γράφλα παρατησιν. Patriarcha ipso præsente Nicolao (nam in patriarchatum jam thronum ascenderat, inductione septima anni sexies millesimi quingentesimi nonagesimi secundi, post Eustratiū Garida abdicationem) etc.

Ibid. Ιωάννης Ισπορήμων, etc., ἐτη κη'. Joannes Hieronæmon qui, ut scribit Zonaras in Alexio imperatore, tum Chalcedonensi præserat Ecclesiæ, et in litteris cum profanis tum sacris ab incunte ætate versatus, sufficitur in locum Nicolai, anno nimirum Christi 1111. Ille vero cum Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset annis viginti tribus, obiit anno Curisti 1154.

Ibid. Αἴσωρ δὲ Στρυπῆς, etc., ἐτη, ἡμέραν. Leo successit Joanni anno Christi 1a34, qui cum rexisset Ecclesiam Constantinopolitanam annis octo et mensibus sex, ut scribit hic Nicēphorus Callisti, moritur anno 1143, ut optimè tradunt Baroniūs, et Onuprius in Chron. Eccles.

Ibid. D. Μιχαὴλ μοραχὸς, ἐτη η' β', μῆνας η'. Michael hic antea prefectus monasterio in insula, quam ex situ Oxiam vocant, ut scribit Cinnamus, vir liberalibus disciplinis, hunc auioribusque litteris leviter quidem imbutus, at morum elegantia, rerumque diuinarum scientia nemine inferior, teste eodem scriptore, sufficitur in locum Leonis a Manuele Comneno, non vero Michaelē, ut perperam scribitur in textu Græco, anno scilicet Christi 1143. Hic cum rexisset Ecclesiam CP. annis duobus et mensibus octo, abdicavit patriarchatum anno Christi 1146, ut scribit Baroniūs.

Ibid. Κοσμᾶς δὲ Ἀττικὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, μῆνας ι', καὶ ἑξεβδήθη. Additur in Catalogo patriarcharum CP. a nobis hic edito ex Jure Græco-Romanō, καὶ Ἐξ οὗτος χριστινῶν μῆνας ι', et Ecclesia vidua mansit pastore mensibus decem. Nimirum postquam electus fuit e sede Cosmas Atticus; qui sane successit Michaeli anno Christi 1146, et anno sequenti quoq; Bogomilorum heresi infelici esset e sede pellitur, ut scribit Cinnamus, lib. II, num. 10, loquens de rebus quæ imperante Manuele gestæ sunt. Allatius lib. II, De Consensu Eccles. Occident. et Orient., cap. 12, pag. 686, assert sententiam adversus Cosmam latam; quæ cum multa contineat ad illius ævi historiam spectantia, ideo hic a nobis integra proponitur. Σημεῖον, α τρία καθαρέστα; τοῦ γενούτος πατράρχον Κωνσταντινουπόλεως; Κοσμᾶς τοῦ Ἀττικοῦ, υπόθρονος αποδειχθεῖτο; τῷ Βορυμήτῳ Νίγων. Ταῦτα πρετερούμενα καὶ ταῦτα, πιστωθέντα ἐπεοδήγησεν

σχυ^ο, μηνί καὶ ινδικτιῶνος τοῖς προγεγραμμένοις μπονί Φευρουαρίῳ κχ^ο, ἡμέρᾳ τετάρτῃ. Ινδικτιῶνος δεκάτης, προκαθημένου ἐν τῷ πλαταίν τῶν Βλαχερνῶν τοῦ κρατίστου καὶ θεοστέποντος ἀγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος, χυρὸν Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, παρισταμένων τοῦ πανευτυχεστάτου Καλασσορού χυρὸν Ἰωάννου τοῦ Τρογερίου, τοῦ πανυπερσβεστάτου χυρὸν Στεφάνου τοῦ Κονσταφέρου τοῦ σεβαστού περάτου χυρὸν Κωνσταντίνου τοῦ Ἀγγέλου, τῶν ἔξαδέλφων τοῦ κρατίστου, καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως, τοῦ χυρὸν Ἀλεξίου τοῦ νιοῦ τῆς πορφυρογεννήτου, καὶ Καϊσαρίσσης χυρίας Ἀννης, τοῦ χυρὸν Ἀλεξίου, καὶ τοῦ χυρὸν Ἀνδρονίκου, καὶ τῶν υἱῶν τῆς πορφυρογεννήτου χυρίας Μαρίας, γαλ̄ αὐταδέλφης αὐτῆς, τοῦ πανευτεστάτου Σεβαστοῦ, καὶ μεγάλου Δρουγγαρίου χυρὸν Κωνσταντίνου, τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ πανευτεστάτου Σεβαστοῦ δικαιαδότου, καὶ ἀπάρχου χυρὸν Ἰωάννου τοῦ παριστοῦ, τοῦ μεγάλου ἐπιφανεστάτου Καϊσαρίτορο; καὶ κριτού τοῦ Βῆλου, χυρὸν Βασιλείου, τοῦ Πειρούλου, τοῦ κριτού τοῦ Βῆλου, Ἰωάννου τοῦ Ἀλωπάτη, καὶ ἑτέρων οὐκ διλγῶν τῆς συγκλήτου, καὶ τῶν πολιτικῶν δικαστῶν συμπαρισταμένων αὐτοῖς; καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Εἰ δὲ καὶ ἀνδρὶ παγ̄ς ισχυρὶ τὰ ἴδια χειλί, καὶ λόγος οἰκείου στόματος ἀλλοκεταῖ ἔκαστος, ὁ ἐπὶ βίβλων τοῦ πατριστικοῦ πατριστικήν μὲν τῆς συγκλήτου, συμπαρισταμένης δὲ καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ θελας συνδέου, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρου πλήθους πολὺ· βίβλου, τὰ ἐφ̄ οἰς περ̄ ἀλλων ἥτιατο, αὐτὸς δὲ ἐκετοῦ καταθέμενος, καὶ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθὲς συνομολογῆσας, ὡς οἱ ἀπαγγελλάντες τὰ κρατίστην καὶ ἀγίων ἡμῶν βασιλέων τὰ κατ^τ ἀπόγησαντο, τοις οὐχὶ καὶ ἀφιετεῖσθαι, τοῖς τε χειλίσιοις οἰκείοις ἐμπεδοθῆσται, καὶ δικαίως τοῖς τούτων λόγοις, ὡς τισιν ἀρρήκτοις πέδαις πατριστικήσται; Τοιούτο δὲ καὶ περὶ τὸν πατριάρχην τῆσδε τῆς βασιλίδος τῶν πολεών Κοσμοῦν συμβίδηκε σῆμερον. Τῶν τινες γάρ λεπτάτων ἀρχιερέων οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτῳ σκανδαλισθέντες ἐφ̄ οἰς ἐώρων αὐτὸν ἀνθρώπῳ πρὸ καιρού τινος συνοδικοῦ ἀποβεδεῖημένῳ, ὡς ἐπερόφρονι, καὶ ἀλλοτρικῇ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑφηγουμένῳ τε καὶ διδάσκοντι, καθὼς τὰ ἐπὶ τούτῳ προβάντα συνοδικῶς διέξιει σημειώματα, τῷ καταράψι φῇ τούτῳ, καὶ ἀφονάχψι λέγομεν Νίφων· δὸν καὶ ἐς τοσούτον η τηνικαύτα συναχθεῖσα λερὸς ἀπεκήκυτες σύνοδος, ὡς καὶ ἀπρόσιτον είναι, καὶ πᾶσιν ἀπαξιπλῶ; ἀκοινώνητον μέχρι λόγου ψιλοῦ, καὶ προσρήσας. Ήρισσόν γάρ τὸ λέγειν περὶ συνεστιάτεως τε αὐτοῦ καὶ εὔχης, καὶ τῶν ἀλλων ἐφ̄ οἰς κοινωνεῖν διλήλοις εἰωνίζειν. Διὸ γοῦν ταῦτα σκανδαλισθέντες, ὡς εἰπομένοις εἰνοποιούντες τὴν πανευτεστάτην βασιλείᾳ τὰ τοιαύτα πάντας ἀνήγγειλαν. Ή; γοῦν οἶος οὐτος διάπυρος τῷ δυτὶ καὶ ζηλωτῆς πρὸ; εὐσέβειαν μὴ τοιούτον είνα: ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲς ἀνεγκόμενος σκανδαλον, αὐτὸν τε τὸν πατρ. ἀρχηγὸν, καὶ τοὺς ἐνδομούντας, πανταχοὶ τῆς συνεκλεστοῦ σῆμερον, καὶ ἥρετο τάχι τὰ κατ^τ αὐτὸν εἰς τὸ μέσον λαλεῖσθαι τε καὶ ἐξεταζεῖσθαι, δι τῆς ἀληθίας θέδε, μεθ' ἐτης ἰδῶν ὡς ἔοικε, συντριβῆσ τε ψυχή, καὶ πρὸς αὐτὸν παρακλήσεως ο θεοτοκός; ἡμῶν φύτοντεωρ τῆς τοῦ παρόντος πεποίησι ζηλοῖσι αὐτὸν τοτοῦ τῇ ἐντέχνῳ τούτου καὶ ἐπιστημοναρχικῇ σοφίᾳ ἐρωτήθεντα, ἐχαλύψαι τὰ κατ^τ αὐτὸν, καὶ χω.τις τινος πεποίηκεν ἐξελέχοιτο. Ή; οὐ γάρ τηρητῇ παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ διπολὸν ἥρα ἔχει τὸν Νίφωνα, ἀνερυθριάστως οὐτος καὶ γυμνῇ τῇ κιφαλῇ, ὅπερ λέγεται, μη αἰρετικὸν ἔχειν τούτον ἀπεστομάτιστεν, ἀλλ' ὄρθοδοξον. Ή; γοῦν τοῦ κεφαλίου δευτέρου τούτου ἔξελεγχοντος, καὶ προφωνῶς ἐναντίου τοῦ πατρ. ἀρχου τυῖς συνοδικῶς διεγνωσμένοις, ἀκοδειχθέντοις, η-

Αριτέδων διμείς κρίναντες δύμα καὶ αὐτῷ τῷ χρατίστῳ καὶ ἀρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ, ὡς καὶ αὐτῷ συνδιαγνοῦντι διμείν μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς συγκλήτου τὸ περὶ αὐτοῦ πολυπραγμονεῖν, διπος τε τὸ συνοδικά σημειώματα ἡγεῖται ὡς οὐδὲν, καὶ τοῦ οἰκείου μέρου θελήματος ἀντέχεται τε καὶ περιέχεται· καὶ δύος σήμερον εἰς κοινὸν ἀπάντων ἀπήκουον Λώτειαν διπολὸν διπολὸν τὸν Σοδόνιος ὑνόμασε, πάντες διμού κατέγνωμεν καὶ αὐτοῦ, ὡς διμοφρονοῦντος τῷ ἀποβλήτῳ καὶ Βογυμήλη Νίφωνι. Καὶ κατ' αὐτὰ ἔκεινα τὰ σημειώματα ἀπόδηλον καὶ ἀνάξιον εἶναι τούτον τῆς δοχειρατικῆς ἀξίας ἀπεφρνάμεθα. Ταῦτα παρεκδηλήντα καὶ μεβασθέντα ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτευθεν δηλουμένων ἀπεδόθη, μηνὶ καὶ ἵνδικτιῶνος τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτει Σ. Κ. Β.

ΑΙ ΖΥΧΟΓΡΑΦΑ.

Κωνσταντίνος δι εύτελής ἀρχιεπίσκοπος τῆς μητροπόλεως; Καϊσαρίας; Καππαδοκίας; ὑπέγραψα.

Ιωάννης ἀρχιεπίσκοπος; Ἐφέσου καὶ Εξαρχος; πάτηση: Ασίας ὥρισες ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Κυζίκου Θεοφίλος ὥρισες ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Νικομηδείας Ιωάννης δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ιωάννης δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο μητροπολίτης Κιαυδιουπόλεως Γρηγόριος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Λασιθείας Βασιλείου δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Ρόδου Νικηφόρος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο μητροπολίτης Κερασοῦντος Πέτρος δρίσας; ὑπέγραψε.

Κινισταντίνος δι εύτελής μητροπολίτης Χριστιανούπολεως δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Βαζίνης δρίσας; ὑπέγραψε.

Λέων δι εύτελής ἀρχιεπίσκοπος; Παρίου δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής ἀρχιεπίσκοπος Καραβίζης Γρηγόριος δι Γαμαλίδης δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής ἀρχιεπίσκοπος Γοτθίας Κωνσταντίνος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Ηρακλείας Πέτρος δρίσας; μητροπολίτης.

Ιωάννης παραχωρήσει Θεοῦ μητροπολίτης τῶν Σάρδων δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο μητροπολίτης Νικαίας Λέων δρίσας; ὑπέγραψε.

Ιειλείος δι εύτελής μητροπολίτης Τυάνων Καππαδοκίας δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο Καισαρείας τῆς νέας Νικηφόρος δρίσας; ὑπέγραψε τὸν τόμον.

Ο εύτελής μητροπολίτης Αντιοχείας τῆς Πισιδίας Μιχαήλ δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής επίσκοπος τῆς τῶν Νικοπολίτων έκκλησίας Νικόλαος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Τραπεζούπολεως εύτελης μητροπολίτης.

Ο εύτελής μητροπολίτης Αμάστρειος Κωνσταντίνος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Απαμείας Γεώργιος δρίσας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Μηθύμηνς Γεώργιος δρίσας; Ερέτριας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Μεσηνής Ιωάννης δρίσας; Ερέτριας; ὑπέγραψε.

Ο εύτελής μητροπολίτης Αρχιεπίσκοπος Αρχιεπίσκοπος Νικηφόρος δρίσας; Ερέτριας; ὑπέγραψε.

Γεώργιος εύτελης ἀρχιεπίσκοπος; Κλου δρίσα; Η ipse senatus senserunt, de eo exactius inquirendum esse, et quomodo synodalia edicta nihil faciat, sed proprio tamen arbitrio adhæreat, illique obsecundet, et quomodo hodie omnibus, audientibus, semel ipsum solum Lot inter Sodomos nuncupavit; omnes simul eum condemnamus, tanquam una sententem cum ejecto Bogomilique Niphone, et secundum editorum tenorem dejicimus, et indignum archieratica dignitate declaramus. Hęc extracta, et inferioribus inscriptionibus corroborata, publicata sunt, mense et indictione supra scriptis, anno 6652.

Sententia depositionis patriarchae Constantinopolitani Cosmae Attici, qui una cum Bogomilo Niphone sentire compertus est, extracta, et, ut moris est, corroborata, editaque anno 6652, mense et indictione sententiae præfixis. Mensis Februarii 26 die et indictione 10, præsidente in palatio Blucheriarum potentissimo et a Deo coronato, sancto nostro rege et imperatore domino Manuele Comneno; assistentibus fortunatissimo Cæsare domino Joanne Rogerio, pangpersebasto Stephano Contostephano sebastoypertato domino Constantino Angelo, patrelibus potentissimi et sancti nostri imperatoris, domino Alexio filio Porphyrogennetæ, et Cæsarissæ domine Annæ, domino Alexio et domino Andronico, et filiis Porphyrogennetæ domine Mariæ, et germanæ sororis ejusdem, pansebestato sebasto; et magno drungario, domino Constantino Comneno, pansebestato sebasto dicæodata et præfecto, domino Joanne Paronita, magno et illustrissimo quæstore, et Beli judice, domino Basilio Peculio, judice Beli Joanne Alopa, et aliis non paucis senatoribus, et civilibus judicibus, simul assistantibus, et ecclesiasticis præsidibus. Si homini laqueus sunt validus propria labia, et proprii oris sermonibus singuli capiuntur, qui in suggestu est, eoque imperiali, assistente senatu, assistente etiam divina ac sacra synodo et alia innumera multitudine, de quibus ab aliis in judicium vocabatur, ea ipse per se deponens et ita rem se habere dicens, ut qui ea retulerunt, potentissimo et sancto nostro imperatori narraverunt, quanam ratione propriis libis, veluti inevitabilis lege, non compedietur, jureque merito eorum sermonibus, quasi insfragilibus compedibus non adstringetur? Tale quid ei patriarchæ reginæ hujus urbium Cosmae hodie accidit. Namque, cum nonnulli sanctissimi antistites illi offensi, quod eum conspicerent hominem paucos ante annos synodo coacta rejectum, tanquam alii sentient, et a catholica Ecclesia diversa suggestentem edocentemque, ut sententiae de eo in plena synodo lute tradunt; hunc, inquam, scelestum et monachum ementium Niphonem, quem tum celebrata sacra synodus ita condemnavit, ut nulli accessus ad ipsum concederetur, et a communione omnium, etiam verbulo et salutatione, arceretur; supervacaneum enim erit dicere de convictu illius, et oratione, aliusque quibus mutuo consenseremus. Propter huc itaque offensi, ut diximus, quod viderent patriarcham, hunc hominem mordicus propagnantem, nec in colloquio tantum et cum ipso conventibus, sed et innumeris aliis illi communicantem, accesserent ad potenter et sacrum nostrum imperatorem, et pro iis maximum in modum frustes, condolentes, piissimæ illius majestati cuncta nuntiarunt. Ut itaque is est vere inflammatus et zelo ad pietatem succensus, non sustinens simile in Ecclesia offendiculum, patriarcham ipsum, omnesque nos in urbe immorantes, hoc ie coegit et jam patriarchæ res in medium afferri examinarique cæpta erat: testis veritatis Deus: cum omni animi dejectione, et submissis ad Deum precibus, a Deo coronatus noster imperator de eo quæstionem habens sua artificiosa atque epistemonearchica sapientia, patriarcham interrogavit; qui sua edixit omnia, absque eo quod usus redargueret. Ab ipso enim imperatore interrogatus, qualiter censeret Niphonem esse, impudenter nimis, et aperto capite, quod dicunt, Niphonem non hæceticum, sed orthodoxum se existimare, affirmavit. Hac itaque ratione hoc secundo capite comperto, et palam patriarcham synodicas decretis adversari, supervacaneum rati, quod ipse quoquo potentissimus et sanctus noster imperator, qui una nobiscum sententiam cerebat, et

A ipse senatus senserunt, de eo exactius inquirendum esse, et quomodo synodalia edicta nihil faciat, sed proprio tamen arbitrio adhæreat, illique obsecundet, et quomodo hodie omnibus, audientibus, semel ipsum solum Lot inter Sodomos nuncupavit; omnes simul eum condemnamus, tanquam una sententem cum ejecto Bogomilique Niphone, et secundum editorum tenorem dejicimus, et indignum archieratica dignitate declaramus. Hęc extracta, et inferioribus inscriptionibus corroborata, publicata sunt, mense et indictione supra scriptis, anno 6652.

Subscriptiones.

Constantinus humilis archiepiscopus metropolis Cæsareae Cappadociae subscripti.

Joannes archiepiscopus Ephesi; et exarchus totius Asiae, determinans subscripti.

Humilis metropolita Cyzici Theophilus determinans subscripti.

Humilis metropolita Nicomediae Joannes determinans subscripti.

Metropolita Chalcedonis Joannes determinans subscripti.

Metropolita Claudiopolis Gregorius determinans subscripti.

Humilis metropolita Laodiceæ Basilius determinans subscripti.

Humilis metropolita Myrorum Theodorus determinans subscripti.

Humilis metropolita Larissæ Georgius determinans subscripti.

Humilis metropolita Rhodi Nicephorus determinans subscripti.

Metropolita Cerasuntis Petrus determinans subscripti.

Humilis metropolita Distræ Leo determinans subscripti.

Constantinus humilis metropolita Christianopoleos determinans subscripti.

Humilis archiepiscopus Buzie determinans subscripti.

Leo humilis archiepiscopus Parii determinans subscripti.

Humilis archiepiscopus Carabizæ Gregorius Gamatas determinans subscripti.

Humilis archiepiscopus Gotthæ Constantinus determinans subscripti.

Humilis metropolita Heracleæ Petrus determinans subscripti.

Jonnes permissione divina metropolita Sardorum determinans subscripti.

Metropolita Nicææ Leg determinans subscripti.

Basilius humilis metropolita Tyanorum Cappadocie determinans subscripti.

Cæsareae Novæ Nicephorus determinans subscripti hunc tonum.

Humilis metropolita Antiochæ Pisidiæ Michael determinans subscripti.

Humilis episcopus Ecclesiæ Nicopolitarum Nicolaus determinans subscripti.

Sanctissime metropoleos Amastridis Constantinus determinans subscripti.

Humilis metropolita Apameæ Georgius determinans subscripti.

Humilis metropolita Methymnae Georgius determinans subscripti.

Humilis metropolita Messanae Joannes determinans subscripti.

Humilis archiepiscopus Arcadiopolcos Nicolaus determinans subscripti.

Georgius humilis archiepiscopus Cii determinans subscripti.

Humilis archiepiscopus Chersonis Theophanes determinans subscripti.

Verum supra annus mundi secundum æram Constantinopolitanam a Septembri incipientem cor-

rum est, legendumque, ut scribit Pagius, anno 6655, qui mense Februario sequentis anni concurredit cum indicione 10 quo feria 4 incidit in diem 26 Februarii. Ceterum Nicetas Choniates lib. II, ubi Cosmas patriarchae virtutes describit, et præcipue pietatem ac benignitatem in pauperes, aliam ejus depositionis causam, non haeresim tuisse scribit: Cosmæ, inquit, æmuli ad Manueleum eum calumniantur, quasi Isaacio fratri regnum conciliare studeret; hinc Manuel, Cosmam deturbare cupiens, eum cum Niphone, quo et in mensa et in ædibus utebatur, sentire perperam, flingit, ideoque ut sectatorem ac suffragatorem damnati a synodo hominis, eundem quoque condemnari jubet; quod quidem et factum fuit; verum in vindictam injustæ depositionis imperatricem nullos mares peperisse, ut ei Cosmas imprecatus fuerat, etc.

Col. 462. D. Νικόλαος μοναχὸς ὁ Μονάρχων, etc., ἐπεσκόπησεν ἐτῶ Κωνσταντίνου πάτερος ἔτη γ', μῆνας δ'. Ex iis quæ capite precedenti diximus liquet Nicolaum Musalonem in locum Cosmæ Attici suffectum fuisse die vicesima sexta mensis Decembris anni Christi 1147, cum sedes Constantinopolitanæ vacasset post depositionem Cosmae per menses decem, nimisrum a die 26 mensis Februarii ejusdem anni. Hic autem abdicato Cypræ archiepiscopatu in monasterio Cosmidii se contulit, cui aliquot annos præfuit, ut habetur in Jure Græco-Rom. lib. IV, cap. 4, ubi de translationibus episcoporum. Quod vero in hoc capite, et apud Nicephorum Callisti legitur, cum antea fuisse Cypræ archiepiscopum, confirmatur ex Cinnamo pag. 47, qui rem totam pluribus tradit hisce verbis: 'Ο δὲ βασιλεὺς Νικόλαον τίνα, ψήφουσάλων ἐπικλήσας, ήν, ἐπὶ τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ ἀνάγει· δε εἰς τοὺς ἑκκλησια-στικοὺς μὲν πρότερον κατεβόγους ἔτέλει, τὸν δὲ τὴν Κυπρίων Ἐκκλησίας θρόνον λαχών, εἴτα έθε. οντῇ, ἐξεῖνεν ἀρπατατο. Ἄλλ' διὰ ταῦτα πραγμάτων ἡγ. νετο, καὶ ἄμα πᾶν κατ' αὐτοῦ κεκινηται στοιχια, πτωχομός; αὐτὸν ἐπικρῆδησας λεγόντων τῷ θρόνῳ, ἵε σὺν τῇ λαζαρύσῃ τούτουν Ἐκκλησία καὶ τὴν Λερωσινην ἡση πρωσαπούμενον. Ος δέ το μὲν πρώτος, ισχυρογνώμων τις ἦν, καὶ τοῦ θρόνου μεβεβελας οὐδεμηρη ἡσελεν. Ως δέ ποτε βασιλεώς τῷ πράγματι δαιτήσοντος, τὴν ἡττονα ἔγνω κληρούμενος, οὐχὶ καὶ εἰσαύτης ἀνακριθεσσαι ἀναχόμενος, ἀφίστα τότε τοῦ θρόνου, καὶ καλ' ἔκτον τούθις ἰδου. Imperator Nicolaum quendam, cognomine Musalonem, ad patriarchalem sedem provehit, qui in ecclesiasticis primum dignitatibus versatus, Ecclesiisque Cypriorum adeptus, ultra postmodum inde recesserat. Verum ut res administrare cœpit, omnium statim ora in eum commota sunt, injuste occupatum ab illo thronum clamitantium, ut qui cum Ecclesia, quam nactus fuerat, sacerdotium quoque depositisset. Sed is obstinatus primo, throne se deturbari hauquaquam passus: ubi autem te ad imperatoris exumen delata, male sibi cessurum agnovit, abdicio ultra dignitate, ad vitam rursus privatam rediit. Nicolaus autem cum rexisset Ecclesiam Constantinopolitanam annis tribus, mensibus quatuor, ut habetur cum in hoc Catalogo Nicephori Callisti, tum in aliis, abdicato coactus fuit patriarchatum circa mensem Aprilem anni Christi 1151. Vide quæ de hoc N. colao Musalone habet Theodorus Balsamon in Epist. Basil. ad Amphilochium, cap. 69. Ceterum Balsonii aliorumque errata quæ in hac frequentissima occurruunt, longum omnino foret hic recensere.

Col. 463. A. Θεοδότος μοναχὸς, etc., ἔτη Σ'. Nicolao Musaloni successit Theodosius, vir monasticis institutis apprime instructus, ut scribit Cinnamus pag. 47. Quod quidem accidit circa mensem Aprilem anni Christi 1151, ut supra diximus. Omt. datum Theodosius circa mensem Aprilem anni 1153,

A cum rexisset Ecclesiam Constantinopolitanam annis duobus, ut scribit hic Nicophorus Callisti.

Ibid. Νεόφυτος ἐγκλειστος, δ ἀπὸ τῆς μονῆς τῆς Ἐνεργετίδος ἔτη . . . Inter Theodosium laudatum et Constantimum Chliarenum recentetur Neophytus cum in Catalogo hic a nobis edito ex jure Græco-Romano, tum in aliis Catalogis; sed quoniam hic anno obierit non liquet, cum sedis ejus numerus annorum in laudatis Catalogis non compareat, fortassis temporis injuria deletus. Verum ipse puto hunc Neophyton patriarcham, cum nemo alius ex scriptoribus quod sciens hujus membrinerit, commentitium esse, ut ex iis quæ infra dicturi sumus facile videre est. Unde apparet quanti faciendus sit Catalogus hic Nicophori Callisti, absque cujus subsidio Baronius, Pagius alii que sæpe in errorem prolapsi sunt, ut cuilibet videat licet.

B. Κωνσταντίνος, etc., δ Χλιαρητές ἔτη Β'. Theodosio fatis functo, ut scribit hic Nicophorus Callisti, successit Constantinus Chliarenus, anno nimisrum Christi 1153, circa mensem Aprilem: obiit autem laudatus patriarcha Constantinus anno 1155, cum Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset annis duobus, ut tradit deus Nicophorus. Huic patriarchæ in aliis Catalogis numerus annorum non assignatur.

Ibid. Β. Λουκᾶς μοναχὸς καὶ Χρυσοβέργης, etc., ἔτη ιδ', μῆνας γ'. Lucas Chrysoberges sufficitur in locum Constantini anno Christi 1155. Qui cum rexisset Ecclesiam Constantinopolitanam annis quindecim, mensibus tribus, ut scribit hic Nicophorus, non ante annum 1160 e vivis excessit. Unde corrigendi sunt Baronius, Pagius, Leontius atque alii qui ejus mortem prædicto anno non consignatur.

Ibid. Μιχαὴλ διάκονος καὶ σακελλάριος, etc., ἔτη η', μῆνας δ'. Michael diaconus et sacellarius Magnæ Ecclesiae successit Lucas Chrysobergi sub finem anni Christi 1169. Hic cum sedisset annis octo et duobus mensibus, ut scribit Nicophorus, obiit anno Christi 1177.

Ibid. Χαρίτων μοναχὸς, etc., μῆνας ια'. Chariton initio anni Christi 1177, thronum Constantinopolitanum concendit, ut patet ex annis quæ ipsius decessoribus assignat Nicophorus, et ex iis quæ dicturi sumus de ejus successore. Huic patriarchæ catalogus Onuphrii in Chiron. Eccles. perperam annum unum, menses duos, et dies.... assignat. Moritur autem Chariton sub finem huiusc anni, ut infra vide est.

Ibid. Β. Θεοδόσιος ὁ Βορραδιώτης, etc., ἔτη Σ'. Theodosius Borrhadiotes successit Chariton postremis diebus anni Christi 1177, vel ipso initio anni sequenti. De Theodosio autem patriarcha pluribus agit Nicetas Choniates in Alexio Manuels Comneni filio; qui sane scriptor tradit Theodosium a protosebastio dejectum fuisse e sede, sed haud diu post imperatricis, Cæsarissæ et aliorum imperatoris consanguineorum auctoritate in eamdem restitutum fuisse; quod quidem accidit, ut ait idem Nicetas, inductione 15 nimisrum anno Christi 1182. Anno autem sequenti cum Andronico Comneno Irenam, ex consobrina Theodora Comnenæ contra leges susceptam Alexio, Manuels ex incesto concubitu Theodora filio, despondere vellet, Theodosius patriarcha una cum paucis ex ordine pontificum et sacerdotum, et ex Patribus con scriptis tortiter adversatur, ac nuptias istas, ut ipote incestas, procedere nequaque patuerat. Verum postmodum ubi animadverterit patriarcha semihil prolicere, et mala manifeste inguiere, ac partem meliorem a maiore vincere, e sacro palatio in insulam Terebinthum, ubi sibi diversionem et sepulcrum struxerat, discedit; ut habeat laudatus Nicetas paucio superioris etate lotu; unde etiam

D

supplei potest locus Nicophori multil-
χαι παρηγέστο διὸ τὸν βασιλέως.....

Col. 464. B. Βασιλείου διάκονος, etc., ἐτη 5^η, ἡμίσυν.... Andronicus imperator in locum Theodosii sufficit Basilium Camaterum, hominem suæ factionis; quem quidem hinc veribus describitur Nicetas Choniates in Alexio Manuels Commenio filio, pag. 169: Καὶ πέρι τοῦ τὸν πατριαρχήν Θρησκον διαδεξόμενον, καὶ αὐτῷ πληρώσοντος τὰ κατὰ ἔρεσιν ταχεύπεπται, καὶ πικρίνεται 'Ανδρονίκῳ εἰς τὸν οἰκουμενικὴν προσδρίαν δὲ Καματρῆς Βασιλεὺς, ἢ τὸ Επαπάνω, ὡς εἶχετο, αὐτὸς 'Ανδρόνικον ἐκείνοις πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν, οἱ μονώτατος ἐξ ἀπάντων 'Ανδρονίκῳ ἐγγράψας συνέθετο, ἔκεινα ἐν τῷ ἀριθμετατοῦ διαπλάτεροι, δια τῆς φιλαρᾶτος 'Ανδρονίκῳ, ταῦν εἴτησαν παναθέμιτα, κάκεινα πάλιν ἐποστυγεῖν ὅτσος οὐχ ἤδουντο 'Ανδρόνικον. Cum de successore suæ factionis patriarchæ dando delibera- ret, Camatero Basilio œcumenicum pontificatum de- fert: aut potius illius syngrapha impulsus vendit, quia ne promiserat, se quidquid cordi esset Andro- nico, quantumvis illicitum, facturum, et ea declina- turum quæ illi displicerent. Ba-illus autem renun- tiatus fuit patriarcha CP. anno Christi 1183, uti capite praecedenter ex eodem Niceta montivius. Huic patriarchæ annos sex et menses sex perpe- ram assignat Baronius; quemadmodum et Onu- phrius in Chron. Eccles. annos tres et menses sex; quippe in omnibus aliis Catalogis eidem anni duo, et menses sex attribuuntur. Igitur Basilius pulsus fuit e sede ab Isaacio Angelo imperatore anno Christi 1186. Causam autem hujus depositionis narrat laudatus Nicetas in eodem Isaacio; unde corrigi ac suppleri possunt ea quæ de Basilio scribit hic Nicephorus Callisti.

Ibid. Νικήτας, εtc., ὁ Μοναρχὸς ἐπὶ τῆς
αὐτοῦ βασιλείας Ἰωάννον ἔτη γ' καὶ ἡμέ-
ρας ἑ. Dejecto e sede Basilio Camatero, in ejus
locum sufficit Iosacius imperator Nicetam Munta-
num, anno Christi 1186. Sed ne hunc quidem in
sacra sede mori passus, invitum expulit, senium
et delirium et levitatem causatus, ut scribit Niceta
Choniates in eodem Augusto pag. 259, ubi
postquam de Basilio Camatero locutus esset, sic
prosequitur: Πρεβαλλόμενος δὲ ἀπὸ αὐτοῦ πατριάρ-
χην τὸν Μοντάνην Νικήταν, τῆς Μεγίστης Ἑκκλη-
σίας δυτικαὶ σακελλάριον, οὐδὲ τον τριγέροντα του-
τον τῷ θρόνῳ παρήκον ἐναπόψεων, αλλὰ ἀρέλειαν
καὶ κορδότηα καταγον; τοι αὐτῷ, καὶ γῆρας
πεγκαλέαν, ἀνέγκατον, καὶ δικοντα τοι θρόνου
ἀπεσφεδόντος. Nicetum Muntanum pro eo patriarcham
designavit, Ecclesiae maximae sacellarium, sed
ne hunc quidem, hominem natu maximum, in sacra
sede expirare passus, invitum expulit, senium et
delirium et levitatem causatus. At ei hisce Niceta
verbis non sequitur, Nicetam Muntanum statim e
patriarchatu pulsum, ut perperam existimavit
Baronius; siquidem illa verba denotant tantum
hunc patriarcham, etsi senex esset, ante mortem
suam dignitate motum fuisse. Huic autem patriar-
chae anni sex et menses sex assignantur in Cata-
logis Philippi Cypri et Matthai Gigala; et ita lege-
batur in Catalogo quo usus fuerat Onuphrius in
Chron. Eccles., unde Onuphrius imitum Niceta
Muntani cum anno 1186 connectit, et eundem non
ante annum 1192 e sede pulsum scribit. Verum
ipse Nicophori Callisti Catalogum secutus Niceta
depositionem cum anno Christi 1190 connecto.
Casterum Niceta Muntano annum unum assignat
Methodius monachus; cuius quidem scriptoris
locum capite sequenti citabimus.

Ibid. Δοσίθεος δὲ πρότιος Ιεροσολυμῶν πατρίδης ἦμερος θ'. Nemo aliis, quod sciān,
præter, uani Nicēphorus Callisti, Nicēa successo-
rem assignat Dosithem; nam in annis Catalogis,
post Nicēam recensetur Leontius; quod quidem
videtur committere Nicēas Chonitales in Isagio-

¹ Angelo, pag. 259; enjus verba licet sint longin-
cula, cum ad historiam et seriem horum patriar-
charum pernecessaria sint, hic integra describere

επιταῦτη μετανοεσσαῖς, πίστης ἀπειροποίησις· Φροντιστικώτερον δὲ διατεθέσις, περὶ τοῦ τὸν χυμερυνήσαντο τὴν Ἑγγῆσταν εὑρεῖν προγενεῖς· τοι μέγαν ποιεύμενα Λεόντιον τινα μνημαγδον, διασειρηνούμενος ἐπὶ συλλόγων, καὶ διοινυμένος ἐπὶ τοῦ Θεοτοκοῦ βῆματος καὶ ὡμηρύου. ὡς οὐκ ἔδει τὸν δικῆρον πρότερον· νυκτὸς δὲ καὶ ἡμερήσια τοῦτον αὐτὸν καθι-
υπέδειξε, τὰ εἰδῆς καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπογόρωψαττα,
ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον διασαρφίσασα, καθ' ὃν τὸν οἰκη-
σιν Εἴαγεν· δὲλ' οὕτω ἐνιαυτὸς ἐξίκετο, καὶ κατι-
στρέψει καὶ τὸν Θεοτοκὸν τὴν τοῦτον ἐκ τοῦ πατριαρχ-
ικοῦ ὑψώματος, μηδένα λόγον θέμενος ὃ έντραπει;
εἰς ὅσους ἐπανύους ἐλεγε περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐδίξατο
τοῦτον ὡς θεῖον ἀνθρώπον. Ἀποσκορακισθέντος δὲ
οὗτῳ καὶ Λεοντίου, ἔγνω δραματουργῆται μετάθε-
σιν, καὶ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἐπάραι ποιοῦσδεις τοιν
τὸν τῶν Ἱεροσολύμων Δοσθέον. Εἰδὼς δὲ τοὺς κα-
νόνας τοῦτο μὴ συγχωροῦντας, μέτεισιν ὑπούλιων
τὸν διέποντα τὸν θρόνον τῆς Θεοῦ πόλεως μεγάλης
Ἀντιοχείας θεόδωρον τὸν Βαλασαμὸν, ἀνδρα ὑπέρ
τοῦς τότε πάντας δύτα νομοτριβῆν. Καὶ δὴ κατέ-
μόνας αὐτὸν συγγενέμονος, σηματιζεται τὸν ἀσχά-
λοντα, εἰ οὕτων ἀνδρῶν φιλοθέων καὶ λογίων ἡ Ἐκ-
κλησία σπαζεται, καὶ μαναχκή διέρθριπται καὶ
τρφίντωται ἀρετῇ, ὡς μὴ πρότερον εἶναι τὸν ἡμέριον
τουτον λαμπτήρα τὸν ἀειεῖνην τον ἥλιον, οὐ τὸν ἐπὶ τοὺς
κερούλαν τούς ἱερούς καθηγόμενον θόρουν, καὶ ἀρ-
ιστες ἀτανατολής μνημονεύοντας τὸν θεόν τον τούτον

στις τὸ τῶν πιστῶν διεύθυνοντα πλήρωμα, καὶ τοιαῦτον σχετικάστικῶς προσαναγνθεί μενος, ἐπήγαγε πίστιν μὲν βούλεσθαι μετεγχειρέειν αὐτὸν ἐξ Τῆς Αἰγαίου οἴκου μενεικήν περιπλήκτην, καὶ λογχην ταῖς τινας νόμων τηλεγέλεις πάμφωσον. ὑποτελέσθεισθαι δὲ τὴν μετά θεσιν ὡς πάλιν τοῖς κανδόνις ἀπερημένην, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστεῖσι ἀπόδουσαν θεσμοῖς. Εἰ δ' αὐτὸς σχολὴ ἀν ως νόμους καὶ κανδόνα; ἀκριβώσαμενος χώραν ἔχουσαν ἀπόδειξεῖναι, καθεύτης καὶ νῦν τὴν μετάθεσιν καὶ τὰ διατάξεις

ποτε καὶ νῦν τὴν μετάθεσιν, καὶ τὰς τινα πολλαὶ εἰς τοῦτο μεθαρμόσεις γνώμας, ἔμματον δὲ των ἡγετῶν τὸ πρεχθέν, καὶ οὐκ ἀναβαλλεῖται τὸ πέρισσον ἀνεύθυνον ποιοῦν τὴν προχείρισιν. Καὶ ὁ μὲν βρα-
λεὺς οὐτεποτε μετήλθεις τὸν Ἀντιοχείας Θεόδωρον, διὸ πάντα ἐκτελῆ γενέθλαι κατέθετο. Σύλλογοι οὖν μετ-
έκεινην τὴν ἡμέραν ἀγριεστῶν ἀντὶ τὰ ἀριστεῖα τε
ιερᾶ, καὶ οὐνοδοι καὶ ουσητησις περὶ μετεύθεσεων,
καὶ παρὰ ποδές ἐκχώρησις, καὶ τόμος ἐπὶ βασιλε-
ικοῦ αυτοπτεύσινος βίβλωντος καὶ ἀμείνωντο

κοι συμπατριουμένοις Βήμασσος, καὶ οἱ μὲν Ἀντιοχεῖς,
πάλιν Ἀντιοχείας ἐώθενο, καὶ ὁ Δοξίθεος ἀπὸ τοῦ
τῶν Ἱεροσολύμων θυκών εἰς τὸν τῆς Κωνσταντί-
νου πόλεως ἀναγόμενος, καὶ ἡ προπομήρα ἡ αμ-
προτάτη καὶ πολυανθρωπότατὴ τῶν πώποις, οἵ-
ειναι καὶ Οὐρανίμοδοι· βαττίλιον ἀμφίβιος, καὶ ὄχι-
νεις ἐπὶ τούτῳ οἱ φενεκισθέντες ἀρχιερεῖς, καὶ τους
κανόνας εἰκῇ κατανοιτούμενοι, ὀμέλεις τοι καὶ μη
ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔνεγκιν τὸν γέλατα ἔγνοτες,
προποταναγκάς ποιοῦντο, καὶ ἀντίγνωνοι οἱ ποτανοί·

παρατυναγωγάς ποιούσιοι καὶ όχλαγωγία οἱ λογαρρεῖ
τοῦ βῆματος, καὶ τῶν ἀρχιερέων ἥπουσον εἰχεῖ τὴν
γλώτταν πρὸς ἄδραν ισχὺν ἐπίτησμον· οὐκον γέπι-
βάτης· Ἐκκλησίας ἀλοπορίας ἀκούεις Δοτίνεο;, καὶ
ἀναλυομένην ἔσχε τὴν δευτεραν τιμὴν, καὶ τοῦ Ορό-
ντού κατέπειται· ἦν δὲ ἡ πτταὶ μηδ φέρειν ἔχων ὁ βε-
σιλεὺς, ἀναμαρχόμενος ἦν, καὶ παντοῖς σπουδαῖοι,
ισχύειν τὴν κυριασίσσαν μετάθεσιν· καὶ μετὰ βρα-
χὺν τινα χρήσιον ἀνάλυσας τὰ ἐπιγείωμα, αὐτοῦ
τετράπλευρον ἤτισθιν· δέ τοι διὸ τοῦ πεπονισμοῦ

εστήριξε τὸν Δοῦλον· ὅταν καὶ οὐκ τῶν πελεκυρίων αὐτοὺς δούρηράων, καὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐκκριτικῶν, προῦπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ μέγιστον τέμενον, δεδίαι; μη τὸ πηγήσος γεωτερίσειν· ἦν γάρ διὰ μίσους ἀπει. ὡς φιλόθρονο, δοσίθεος, καὶ τὸ τυχρατούντος ἐπὶ μη καιρίοις πράγμασιν ἐντατικός τε καὶ φιλαυτὸς οὐκ ἐπιτεντός· ἀλλὰ καὶ πάλιν του θρόνου ἀπόδιοπομπεῖται Δοσίθεος, καὶ πέπονεν θετεχνῶς τὸ τῆ. Αἰσωπεία κυνός, τῆς τε οἰλείποντο ποπειών λερδὸς ἀγχῆς (ἔτερος γάρ τερον οὐμονονεκεχιρονήτο) καὶ τοις μείονος θρόνου καλαίρετος· Κατέβη τοι πάντα τοιαῦτα, Κατέβη τοι πάντα τοιαῦτα.

πατριάρχης, μέγας ὡν σκευοφύλαξ διεισίδως Γεώργιος. Cum autem diligentius de gubernatore Ecclesiae cogitaret, Leontium monachum quendam, magnum pastorem designat: in populi frequentia pro tribunali jurejurando testatus, eum virum prius ignotum sibi a Dei Genitrici noctu esse demonstratum, non formam et virtutem ejus duntaxat descripta, sed loco etiam ostendo in quo habitat. Verum eo quoque Dei Genitricio, priusquam annus elaberetur, repudiato, nihil vereundatus, quod coram tam multis eum ut divinum hominem laudibus extulisset, mutationem instituit. Hierosolymitanum Dositheum ad œcumenicum patriarchatum elevatur. Quod cum canones non permittere sciret, Theodorum Balsamum, magnæ Antiochiae episcopum, virum euclite jurisconsultissimum, astu circumvenit, et in privato colloquio indignationem simulat, quod Ecclesia piis et doctis viris ita destitutur, et monastica virtus ita obsoletur atque evanuerit, ut nemo sit qui universalem sedem, non secus ac solis irrequietus circuitus orbem terrarum, illustret, catumque fidelium quam optime gubernet. Hac et id genus alia non sine dolore praefatus, subjunxit olim suisse sibi in animo, illum ex Antiochena sede in œcumenicam, ut illustrem legalis puritatis lucernam transferre. Sed ab ea mutatione veterum canonum et ecclesiasticorum sanctionum interdictio deterri. Si vero ipse, ut legum et canonum peritissimus, translationem, ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonstrare, ac vulgo persuadere possit: se omnino id in lucro depositatum, eumque (modo liceat) incunctanter designatum. Hoc modo tractatus Theodorus, omnia rata fore affirmavit. Postridie concilio pontificum in aede sacra indictio, et quæstione illa agitata, translatio statim concessa, et litteris imperatoriis confirmata est. Ac Antiochenus ut ante fnerat, ita mansit Antiochenus. Dositheus vero a sede Hierosolymitana Constantinopolim est translatus, cum tam frequenti et splendido comitatu, ut haud dubie regium triumphum requaret. At primarii sacerdotes, ceterique facundia insignes, qui se canonibus temere violatis decepsos videbant, obstupescuti, cum risum diutius perserere non possent, extraordinaria conciliabulz et plebis conventicula instituunt, altene Ecclesiae occupator audit Dositheus, secundo honore abrogato et sede educitur. Imperator vero, ignominiam illam non ferens, omnibus modis adversatur, ac nihil non facit, ut approbata illa translatio valeat; nec multo post, abrogatione sublata Dositheumque denuo confirmatum, per bipheniseros satellites, et palatinos proceres in sacram ædem ducit, populi motum veritus. Erat enim Dositheus ob ambitionem et imp. intempestivam pertinaciam, et parum laudatum sui studium, omnibus inviens. Ceterum rursus sede ejicitur, eodemque modo quo canis Asopicus, et pontificatum quem tenuerat, amittit (nam aliis Hierosolymis electus erat) et majori sede excidit, magno passorum custode Xiphilino Georgio patriarcha designato. De hac autem translatione Dosithei loquitur et ipse Nicephorus Callisti lib. xiv, cap. 29. Quæcum sint nonnihil diversa ab iis quæ de Dositheo refert laudatus Nicetas, ideo hic describere placet: Τοῦ δὲ Ἀγγέλου Ἰσαὰκοῦ τὸν τῆς βασιλείας πρωτανέοντος ὄρόν, δὲ Ἰσαοῖούμων ἀριθμός; εἰς τὴν τῆς Κωνσταντίνου ὄρόν μετάγεται, ἐκεῖ δὲ Μάρκος, ὁ κατὰ Φλώρον προάγεται. Εἴτα πάλιν Δούκεος; τὴν Κωνσταντίου λιπῶν, εἰς τὴν τῆς Αἰτίας ὄρόν ἐπάνεισι, τοῦ κατὰ Φλώρον ἐκείνων παρὰ πάσιν διχηγή ἀπελαθέντος. Ής διτερον δὲ καὶ ἀμφω τοὺς ὄρόν της τ' Αἰτία; καὶ Κωνσταντίνου παρρητέος δοξέος; καὶ καθ' αὐτῷ γενόμενος ἐτελέυτα. Isaacio Angelo imperante Dositheus Hierosolymitanus Constantinopolim est translatus: cum Hierosolyma inde Marcus, qui et Florus dictus est, transiisset. Deinde Dositheus rursum Constantinopoli reliqua, in Αἴλιον thronum reversus est, eu qui clorus nominatus est, inde præter jus et

A æquum omne expulso. Postea vero ultraque et Αἰλίον et Constantinopolitana sede posthabita, Dosithenus privatus vixit, et decessit. Methodius monachus apud Allatium in exercitatione contra Gregyonum, pag. 330, loquens de Isaacio Angelo ait, eumdem imperatore spatio novem annorum, quibus imperium tenuit, quinque patriarchas Constantinopolitanos creasse. Sic ille: Τί δὲ καὶ Ἰσαάκιος δὲ Ἀγγέλος οὐ χωρὶς πάσῃς αἰτίᾳ εὐλόγου, καὶ κανονικῆς αἰτίᾳ: τὸν Καματηρὸν τοῦ Θρόνου παρακινήσας. Νικήτην τὸν σακελλάριον ἔθετο; Οὐχὶ τούτον αὐτὸς ὡς ἀφεῖλη μετ' ἐνιαυτὸν ἔνα κατάγαγεν, τὸν Θεοτόκειν τὸν Λεόντιον πατριάρχην πεποίκην, ὃν καὶ Θεοτόκειν ἐκάλεσε, διαβασιούμενος τὴν Θεοτόκον ἐμφινισθῆναι οἱ, καὶ προστάξαι: Νικήταν μὲν καθολεῖτον, Λεόντιον δὲ ἀντί τοῦ Θρόνου πρεγκατεστήσαι; Οὐχὶ αὐτὸς; τὸν μὲν Λεόντιον τοῦ Θρόνου ἔξεστης τῆς Θεοτόκου αὐτῷ καὶ πάλιν τοῦτο πιῆσαι δατακαμένης λογι, εἰδόμενος, τὸν Ἱεροσόλυμων δὲ Δοσιθεον τῆς Κωνσταντίνου λεπάρχην ἀπέδειξεν; Επειδὲ δὲ ταγγυστὸς πολὺς, περὶ τούτου γεγένηται, οὐχὶ Δοσιθεον τούτου ἐνεκα τοῦ Θρόνου ἀποκεψών, ἔτερος προεδήθη; Πέντε γοῦν οὕτω πατριάρχας τῆς Κωνσταντίνου δὲ Ἰσαάκιος ἐγκατέστητεν ἐν χρόνῳ οὐτενά, οὐδὲ καὶ ἦν βασιλεύας αὐτῷ; λόγῳ μὲν καὶ κανονικοῖς ἐγκλήμασιν οὐδαμῶ;, ἀπλῶς δὲ νικεῖται θελήματι καὶ ὅρξεις τὸν μὲν κατάγαγεν, τὸν δὲ ἀνάγων. Καὶ δῆμος οὐδεὶς τούτων, η τῶν δι' αὐτῶν χειρονηθέντων ἀδεκτος τῇ Ἐκκλησίᾳ γεγένηται. Τὸ δὲ δῆμαστέρον, μᾶλλον δὲ ἀτιμωτέρον, πετάντες ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰσαάκιον δὲ τὸ διλογορθινὸν τάχα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ γεγενῆθαit. Ανην πρετερα Isaacius Angelus abaque illa rationabili causa, et decreto canonico Camatero e solio pulso, Nicetam sacellarium substituit, et hoc rursum anno exactio, uti oneri parum idoneo, submoto, Theotocitem Leontium, quem Theotocitem nuncupavit, asserens Deiparam sibi apparuisse, mandasseque, Niceta deposito, Leontium loco illius in throno substituere? Annon postmodum Leontium de throno ejecit, Deiparam, ut id etiam perageret, demandasse contendens, et Hierosolymitanum Dositheum hierarcham CP. declararit? Cum ergo de eo murmuratio querula invalesceret, annou propterea Dositheo de throno occidente, alias electus est? Hunc in modum itaque quinque patriarchas Constantinopolitanos Isaacius spatio novem annorum, quibus imperium tenuit, creavit, nulla ratione motus, aut criminum adversus canones reos, sed simpliciter et proprio arbitrio, et appetitu hunc quidem deprimens, illum vero exaltans. Εἰ πιθολινούς ex his nemo, aut ex illis, qui ab ipsis ordinati sunt, reiectus ab Ecclesia est. Quod vero festivus est, vel ut verius dicam, tanta dignitate indignius, omnes hi sub ejusdem Isaacii imperio vitam ducebunt: quod illius dominatus exiguo tempore perduravit. Ex iis autem, quæ in hanc rem ex Niceta Choniate, ex Nicephori Callisti Historia, et ex Methodio monacho protulimus, apparei, Niceta Muntano non Dositheum Hierosolymitanum, sed Leontium Theotocitem successisse; unde vero mutatus sit idem Nicephorus ea quæ in Catalogo expressit, nescitur: nisi quis credat ideo a laudatis scriptoribus nullam mentionem fieri post Nicetam Dositheoi, quod ille prima vice novem tantum diebus illam sedem tenuerit. At vero similius videtur id quod de Dositheo in hoc Catalogo dicitur a scriba additum fuisse; et Dositheum non nisi post Leontii depositionem ad thronum Constantinopolitanum evenitum: quod quidem necessario concludi debet ex Niceta, dum narrat quod astu Isaacius imperator Theodorum Balsamum deluserit; cuius quidem Nicetas auctoritas omnino præterenda est Nicephoro; quippe Nicetas initio tertii decimi saeculi floruit, Nicephorus vero initio seculi subsequenti. Ceterum vide quæ de Dosithei patriarchatu post Leontium monemus infra.

Col. 464 C. Λευτριος δὲ λεγόμενος Θεοτοκ-

της, etc., μῆρας ἔττα, etc. *Nimirum mensibus septem*, et ita legendum supra in versione, ubi librarii incuria legitur *novem pro septem*. Niceta igitur Muntano e sede pulso successit Leontius Theotocites anno Christi 1190, qui cum sedisset mensibus septem, pellitur ab Isaacio eodem astu, quo institutus fuit, ut patet ex iis quae ex Niceta Choniate, et ex Methodio monacho capite precedenti protulimus. Ceterum dujus depositio accidit hoc ipso anno.

Col. 464 C. Ο Δοσιθεος δ πρωτοκατηδρυχης Ιεροσολυμων, etc., ἔτος α', ημέρας 8. Pluribus de Dositheo eximus paulo superius, ideo hic tantum monere sufficiet, eum renuntiatum fuisse patriarcham CP. post Leontium ad finem anni Christi 1190, vel initio anni sequentis; qui cum sedisset annum unum et dimidium, non ante annum 1192 a sede pulsus fuit.

Ibid D. Γεωργιος διάκονος, etc., δ Ξιφίλιος, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ἔτη ζ', μῆρας 8. Dositheo e sede pulso ab Isaacio C. mense successit Georgius Xiphilinus anno Christi 1192, qui cum sedisset annis sex, mensibus novem, diebus viginti septem, patriarchatum abdicavit, ac in monasterio Phryganorum, quod exstruxerat sub imperio Alexii Angeli, fratri Isacii, detonsus est, ut videtur hic innuere Nicephorus Callista; quod quidem accidit anno Christi 1198. Ceterum hujus patriarchae nemini Nicetas Choniates in Alexio Commeno, pag. 332, eique annos septem assignat.

*Ibid. Ιωαννης διάκονος δ χαροφύλαιξ δ Καματηρός, etc. Mortuo Gregorio Xiphilino, ut habetur in Catalogo a nobis hic edito ex Jure Graeco-Romanico, quoiam aberat peregre Alexius imperator in expeditione Occidentali, caruit thronum suo patriarcha mensibus duobus; postmodum in ejus locum sufficitur Joannes Camaterus anno Christi 1193; qui rexit Ecclesiam CP. usque ad captiam Constantinopolim annis quinque, mensibus octo, diebus septem. Capta autem fuit Constantinopolis anno Christi 1204, ut ex infra dicendis patebit. Loquitur autem de Joannis Camateri morte Nicetas Choniates in Balduino pag. 407, ubi postquam de obsidione Didymotiche subjungit: Τότε δὲ μαλαχῷ θνάτῳ τὸν βίον προήκατο καὶ δ πατριάρχης Ιωάννης δ Καματηρός, καταλείψως πλάνη; καὶ δποιος; εἰς τὸ Διδύμοτειχον. *Tunc Joannes Camaterus patriarcha, qui post exsuum Didymoticum inquinilum agebat, vitam cum levi morte consumulit.* Sed pluribus de Camatero loquitur Georgius Acropolita, pag. 6, ubi de Theodoro Lascari agit: Δύο γοῦν παρεδραμόντων ἐνιαυτῶν, καὶ ω; διεπότου παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκάριος, ἐπεὶ συνδρομῇ γέγονε κατὰ Νίκαιαν ἀπὸ πειραγμῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς Ἐκκλησίας, σχέψις τούτων ἐγένετο, διπας βασιλεὺς φημισθεὶς δ δεσπότης Θεόδωρος. Πατριάρχου δὲ μη παρόντος ἐκεῖσε, δ γάρ Καματηρός Ιωάννης, δ τὸν πατριάρχικὸν ἐκόπτει θρόνον, ἥγικα τῆς Κωνσταντίνου ἐκρήσθη: Ἰταλοί, περὶ διδύμοτοιον ἀπῆρε, κακεῖσε τὰς οἰστριδὰς ἐπεποίητο, καὶ διαμηνύσθεις παρ τοὺς Ασσάριος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπήνηστο τὴν πρᾶξαν; διῆγεν, ἔγγραφον τὴν παραίτησιν πο τησάμενον. *Duos itaque annis integris cum omniis uili despota Lascari agnoscetur, convenientius ex viris celeberrimis, ac Ecclesiæ primatibus Nicoram concurrentibus haberetur, illud inter eos agitatum est, qua ratione Theodorus ad illa usque tempora despolia imperator acclamaretur. Patriarcha non aderat, Joannes quippe Camaterus, qui patriarchale solium, Italiam Byzantium expugnantibus, honestabat, Didymotachum abierat, ibique commorabatur: accessitus a Lascari, aliisque scripto etiam patriarchatus renuntians noluit accedere. Ex his Acropolitè verbis illustratores ita quae de Camatero tradit hic Nicephorus.**

Col. 465 A. Γέτοντος δὲ η τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλώσις. Σcripit hoc a scribula corruptum sic Graece ac Latine restituendum est: Γέγονε δὲ η τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλώσις παρ τὸν Λατίνων ἐν τῷ ξψιθ. Ετει, μηνὶ Ἀπριλίω ιβ', ημέρᾳ β', Ἰνδ. ζ', τῇ σ' ἔβδομάδι τῶν νηστειῶν. Σαπτ. αὐτρινον a Latinis fuit Constantinopolis anno 6712 (id est Christi 1204) mensis Aprilis die 12, serie secunda, indictione 7, sexta hebdomade jejuniorum. Georgius Acropolita scribit capiam fuisse a Latinis Constantinopolim anno vulgari Graecorum currenti 6712: Τεσσαράκοντα γοῦν παρῆλθον ημέραι, καὶ ἔλατο παρ τούτον η Κωνσταντίνου, έτους μὲν δυτος ἀπὸ γενέσεως; κόσμου ξψιθ', ιβ' τοῦ Ἀπριλίου διηντος. Τῷ γάρ ι' ἔτει Μαΐου δυτος τῇ πόλει προσώρη μησαν, ἐν ένδεσκ δὲ μηδος; συνέδη γενέσθαι τὴν πόλην οντος. Κατ μεγίστη καὶ περιφανεστάτη πόλις ἔλια, ἐνδι, ὡς φασιν, η καὶ δύο ἐπιπηδοσάντων τῷ τείχει ἀπὸ κλίμακος εἰς ίστον κειμένης μεγίστης κοιτᾶς νῆρος. Post quadraginta itaque dies exactios Constantinopolis ab istis expugnatur anno ab orbe codito 6712, duodecimo mensis Aprilis. Decimo namque anno mense Maio ad urbem applicant, et mense undecimo diripiunt. Sieque maxima ac urbium celeberrima capta est, uno aut altero, ut rumor increbuit, e scula malo narvis maximæ adnixa, in muros insinuentibus.

Ibid. Μιχαὴλ δ Αὐτωριανὸς, etc., ἔτη ζ', μῆρας σ', καὶ ημέρας Σ. Michael Autorianus substitutus, ut scribit Nicephorus, Joanni Camatero die vicesimo mensis Martii indictione nona, hoc est anno Christi 1206. His consona habet Georgius Acropolita loco paulo superius citato, ubi post duos annos a capita urbe Theodorum Lascarinum coronatum fuisse ab hoc patriarcha scribit, cum paulo ante Joannes Camaterus patriarchatum abdicasset; sic ille de Michaeli Autoriano ibi subjungit: Ψηφίζεται γοῦν πατριάρχης Μιχαὴλ δ Αὐτωριανὸς, λόγιος τυγχάνων, καὶ πάσης γραφῆς θεωρεῖς τῆς τε ἡμετέρας καὶ θύραθεν, δε καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδηματι ἐταινιάτων. Ideo in ejus locum Michael Autorianus sufficitur, vir disertus, litterarumque noui nostrarum solum, sed exterarum etiam peritisimus. Is despota Theodorum imperatorio diademate coronavit. Igitur cum Michael Autorianus seu Surianus, ut alii eum vocant, renuntiatus esset patriarcha CP. die vicesima mensis Martii anni Christi 1206, et vixisset in patriarchatu annis sex, mensibus quinque et diebus sex, ipsius mors contigit procul dubio die vicesima quinta mensis Augusti anni Christi 1212.

Ibid. Θεόδωρος δ Εἰρηνικὸς λειψίμενος Κωνσταντίνου, etc., ἔτος σ', μῆρας ζ., ημέρας γ'. Numerus mensium, qui in Catalogo Nicephori Callisi exesus est, facile suppleri potest ex altero Catalogo, quem ex Jure Graeco-Romanico hic edidimus, ubi Thedorou Irenico assignatur annus unus, mensis quartus, et dies tres. Et ita habetur in Catalogo Philippi Cyprii; in Catalogo vero Matthæi Cigala dies tres omissuntur. Hic patriarche annos sex attribuit Georgius Acropolita cum in Historia pag. 17, tum in Chronicæ Compendario, ubi sic habet: Μετὰ γάρ τὴν τελευτὴν τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, δ Εἰρηνικὸς Θεόδωρος, τῷ πατριάρχικῷ ἐνόρθωται Θρόνῳ, δ καὶ Κωπᾶς εκαλεῖτο. Τούτο δε μετ' ἐνιαυτοὺς ἐξ ἀπολιπόντος, μοναχὸς Μάιου; εἰς τὸν πατριάρχικὸν ἀνάγεται: Ήρόν, etc. Numquid post Michaelis patriarchæ excessum Irenicus Theodorus, qui et Lopa dicebatur, in patriarcham eligitur. Post annos sex eo demortuo Maximus monachus patriarchale solium ascendit, etc. At ipse Nicephori Callisti Chronologiam sequor, utpote qui hanc rem hic ex professo, ut aiunt, tractat. Theodorus itaque Irenicus, ut scribit hic Nicephorus, renuntiatus fuit patriarcha CP. die vicesimo octavo Septembris, indictione secunda, feria prima, hoc est

anno Christi 1213. cum post mortem Michaelis Autoriani thronus vacasset mensibus decem et diuidio, quod imperator absens in themate Thracesio esset, ut tradit idem Nicephorus. At, ut patet ex iis que supra de morte Michaelis Autoriani diximus, necessario diendum est, vel thronum vacasse plusquam decem mensibus et diuidio, vel Theodorum aliquot mensibus ante renuntiatum fuisse patriarcham, et die vicesima octava Septembrii consecratum fuisse: quod quidem videtur innuere idem Nicephorus dum ait illo anno cum die 28 Septembrii concurrete Dominicam, qua consecrationes episcoporum solitas fieri, alibi indicavimus. Theodorus autem cum sedisset anno uno, mensibus quatuor et diebus tribus, moritur die ultima mensis Januarii anni Christi 1215.

Col. 405 B. Μάξιμος, etc., μῆτρας σ'. Catalogus patriarcharum Cl. a nobis hic editus ex Jure Greco-Romanu huic patriarchae menses octo assignat; Genebrardus vero menses septem. At Georgius Acropolita, menses sex, ut Nicephorus Callisti eidem attribuit; qui sane scriptor, pag. 17, sic ejus mores describit: Μετὰ δὲ ἑναυτοῦ, ἐξ ἕκεινου τὸν διοικητὸν, ὁ μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήγεται ὑρόν, θεραπεύων τὴν γυναικῶν ἀδελφῶν, καὶ ὑπὸ ταῦτης ἀντιθέτως πρεψεύμενος. Οὐδὲν γάρ ἄλλο ἥν τὸ εἰς ταύτην ἀναβιβάσαν αὐτὸν τὴν περιωπήν. Ἐπειδιοῦς δὲ μῆνας ἐξ τελευτῆς, etc. Post annos sex ex demortuo, Maximus Monachus patriarchale solium ascendit, Gynaceio palpans, ac supparasitans, et vice versa ex eo assartiones et blanditias aequali-pans: neque enim aliud eum in tam sublime culmen evexerat, sed post menses sex moritur. Maximus itaque constitutus ab imperatore in locum Theodori Irenici (eujus mors contigerat, ut supra monuimus, die ultima iuensis Januarii anni Christi 1215) die tercia mensis Junii, ut scribit Nicephorus, nimirum ejusdem anni. Hic cum sedisset mensibus sex, satis functus est die tercia mensis Decembrii ejusdem anni 1215.

Ibid. Μαρονίη δάσκαλος ὁ Σαραντήρδης ἔτη σ', μῆτρας ζ. Maximo patriarcha satis functo, successit in eius locum Manuel Sarantenus cognomento Philosophus, nimirum initio anni Christi 1216, qui cum sedisset annis quinque, mensibus septem, mortem obiit circa finem mensis Augusti anni Christi 1221. Hujus patriarchae meminit Georgius Acropolita cum in Historia, tum in Chronico Compendiario, ubi seriem patriarcharum Constantinopolitanorum qui Nicæa sederunt recenset, nimirum a Michaelo Autoriano, qui prius post captam a Latini Constantinopolim, electus fuit Nicæa patriarcha Constantinopolitanus ad hunc Manuelem, quem Philosophum appellat. Sic igitur Acropolita, pag. 17 Historiae: Κεφάλης γοῦν εἰρήνης, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἐπιλαμβάνεται τῶν Ῥωμαϊκῶν σχήματων Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὁ γαμέρως αὐτοῦ, στεφθεὶς πάρα πατριάρχου Μανουὴλ, δὲ τὸν Μάξιμον διεδίδει. Μετά γαρ τοῦ πατριαρχοῦ τὴν τελευτὴν Μιχαὴλ, ὁ Εἰρηνίκης θεόδωρος τῷ πατριαρχικῷ ἐνίσχυται ὑρόν, ος καὶ ιωαπᾶς υπὸ τῶν πολιων ἐκτείνεται· μετὰ δὲ ἐναυτοῦς ἐξ ἕκεινου τὸν βίον απολίποντος, ὁ μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν πατριαρχικὸν αναγέται ὑρόν, θεραπεύων τὴν γυναικῶν ἀδελφῶν, καὶ ὑπὸ ταῦτης ἀναθετεῖ. Οὐδέν γάρ ἄλλο ἥν τὸ εἰς ταύτην ἀναβιβάσαν αὐτὸν περιωπήν. Ἐπιοιούς δὲ μῆνας ἐξ τελευτῆς, καὶ δὲ Μανουὴλ εἰς τὸν πατριαρχικὸν αναγέται οὗρόν, Φιλόσοφος, ὡς ἐδέχεται, καὶ ὑπὸ πλλῶν κατονομαζόμενος. Quemadmodum ergo dixi, post illius obitum Romani imperii gubernacula Joannes Ducus, gener illius suscepit, a Manuele patriarcha, qui Maximo successerat, coronatus. Namque post patriarche Michaelis excessum Ireneus Theodorus, cui a plerisque Copæ nomen inditum fuerat, in patriarchum eligitur; post annos sex ex

A demortuo Maximus Monachus patriarchale solium ascendit, Gynaceio palpans, ac supparasitans, ei vice versa ex eo assartiones et blanditias aequali-pans; neque enim aliud eum in tam sublime culmen evexerat, sed post menses sex moritur. Et Manuel in patriarchali solio collocatur, vere ruris philosophus, ut apparebat, et a multis eo nomine honestatus.

Ibid. C. Γερμανὸς ὁ σοζώταος καὶ ἀγιώταος, etc., χειρον η. Fatis functo M nucle Saranteno circa finem mensis Augusti 1221, uti paulo superioris diximus, in ejus locum sufficitur Germanus circa finem hujus anni, qui cum sedisset annis decem et octo, ut scribit Nicephorus, fatis functus est circa finem anni 1239. De Germano autem patriarcha sic loquitur Georgius Acropolita, pag. 59: Ἐτοι μὲν πρὸς κατοργὴν Γερμανὸν τὸ τῆς κατολικόντα πρός τὰς θεατὰς ἀπέβατο σχῆμα, καλῶς καὶ ὀστεῖς βιώσαντα, καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιημάνατα πελάνην. Ante hec B tempora Germanus patriarcha rebus terrenis dimissis, in beatorum sedes avocatur, postquam probe sancteque vixisset, probeque suas oves parisset. De hujus Germani patriarchae scriptis consulendi Labbeus et Casimirus Oudin; sed hic secundus fallitur dum Germano patriarcha annos viginti septem assignat.

Ibid. D. Μεθόδιος ἡγεμόνος τῆς τοῦ Τακτίνου μονῆς, etc., μῆτρας γ'. Methodius abbas monasterii Hyacinthi sufficitur in locum Germani circa initium anni Christi 1240, qui post tres menses obiit, ut scribit Nicephorus. Eadem habet et Georgius Acropolita, pag. 59, ubi postquam de Germano patriarcha locutus esset, subjungit: Εγένετο δὲ μετ' αὐτὸν Μεθόδιος τις καλούμενος μοναχὸς, ἡγεμόνεος ὃν τῆς κατὰ Νικαίαν Τακτίνου μονῆς, ἀνήρ αὐχών μὲν εἰδέναι πολλά, δέκανος δὲ τόρης ἡγούμενος. Αλλ' οὐτος τρεῖς καὶ μόνος μηνας ἐπιπολαύσας τὸν θρόνον τετελεύτηκεν. Εστέρετο C γοῦν ἀρχιερέως ἡ Ἐκκλησία. Ο γάρ βασιλεὺς Ιωάννης ἐν τοῖς τούτοις μη πρόσχεισος, ὃν, οὐκ εὔχερως, εἶχεν ἐκ τοῦ προχειροῦ τὸν ἄξον ἐφευρεῖν, ή μάλλον τὸν ἔκεινων αρέσοντα. Μελάστα γαρ οἱ χριστινεῖς τοὺς πρὸς ἀρέσκειαν ἐντούτοις; προσίενται, ως ἂν μη τινας ἔχοιεν ἀντερέζοντας τοῖς βουλήμασι. Παρερθόντη γοῦν χρόνος συχνῆς, καὶ οὐδὲ τὸ διάχυτον τὸ πομπεῖον. Post eum monachus quidam Methodius nomine, Hyacinthi, quod Nicæa est, monasterii, præses, vir quidem dicto suo tenus catus, ac sapiens, revera tamen paucorum sciens, tres lunātū mensis throno potitus, obiit, et Ecclæsiā vidua pontifice suo caret. Cum enim Joannes imperator in his expediendis non esset a modum promptus, non ita facile poterat e re natu dignum tali solio, vel potius qui illi probaretur, incunire. Principes enim in hac munera, viros, qui quod illis placuerunt, faciant, nec suis desideriis adversentur, asciscunt. Igitur multum præterierat tempus, nec aterat qui oves gubernaret. Ex his Acropolitæ verbis liquet Methodium tribus tantum mensibus sedisse, ac ipso fatis functo Ecclesiæ Constantinopolitanum caruisse pastore; quin etiam Methodium in locum patriarchæ Germani sufficiunt fuisse, non vero Arsenium, ut perperam scribit Gregoras. Cæterum monere hic non abs re erit seriem patriarcharum Cl., præcipue illorum qui Nicæa sederunt, corruptam esse ac depravataam in tribus sequentibus Catalogis quos hic edidimus; quod quidem non solum appetat ex Catalogo hoc Nicephori Callisti, sed etiam ex Georgio Acropolita, cuius verba suis locis inserimus; idque etiam confirmatur ex Chronologia Epiphanius; ubi habetur series integra patriarcharum Constantinopolitanorum, qui Nicæa sederunt, nimirum a Joanne Camatero, sub quo capta fuit a Latini Constantinopolis, ad Arsenium secundo patriarcham, qui primus, post recuperatam Constantinopolim, in ea regnare sedit.

Col. 466 D. Μανουὴλ ἑτερος, etc., ἐτη 14'. Huius Manueli patriarchæ annos quatuordecim assignat Genelardus, sed fallitur: nam mortuo Methodio patriarcha anno Christi 1210, ut paulo superius diximus, Ecclesia Constantinopolitana per aliquot annos viduata fuit pastore, ut patet non solum ex hoc Niphorii Catalogo, verum etiam ex Acropolite verbis capite precedentem citatis, ubi de Methodio patriarcha loquitur. Manuel autem, ut liquebit ex iis quæ dicturi sumus de annis ipsius successorum, circa finem anni Christi 1243, ad patriarchalem thronum electus fuit, cum Ecclesia Constantinopolitana annis tribus, et mensibus circiter septem orbata mansisset pastore. Hic cum sedisset annis undecim, fatus functus est circa finem anni Christi 1254. Quod etiam confirmatur ex Georgio Acropolita, qui pag. 57 at Manueleum patriarchum obiisse, antequam Joannes Ducas imperator moreretur, enus quidem mors accedit anno Christi 1255. Ceterum hujus patriarchæ in litteris ignorantiam prædicat idem scriptor, pag. 54, hisce verbis: Στέλει τὸν πρόποδαν τὸν πατριάρχην. Οἱ Μανουὴλ ἦν τότε τὰ τῆς πατριάρχειας δικαιώνων τηδεῖται, ἀνὴρ εὐλαβούς καὶ βίου, καὶ ποιείας σεμνῆς, εἰ καὶ γονίκι οὐγενέστητος ἄλλως δὲ οὐ πεπειραμένος; γραμμάτων, οὐδὲ ὡν ἀνεγένωσεν ἀνελίτων τῶν ἔννοιαν. Mitti eum ad Manuelem, qui ea tempestate patriarchatus gubernaculis assidebat, virum pietate insignem, et vita instituto, licet uxorem diuissel, venerandum, litteras tamen hand docut, cum nec eorum sententiam, quæ ipse percurserat, capere.

Ibid. Ἀρσένιος μοναχὸς ὁ Αὐτοπατᾶς, etc., χρόνους 8'. Arsenius Autorianus monachus successit in Manuelem locum anno Christi 1255, post obitum Joannis Ducas imperatoris, qui contigit hoc ipso anno; sed quo die ac mense, non liquet ex scriptoribus; neque Possini conjecturas admittimus. Sic Georgius Acropolita, pag. 57, cuius in hanc rem integræ verba hic describere libet, cum hic Nicephorus subobscure loquatur et locus sui mutulus: Ἐπειδὲ ἐχήρευς τοῦ πατριάρχουντος τῇ Ἑκκλησίᾳ πέφυκε γὰρ ὁ πατριάρχης Μανουὴλ μικρὸν τοῦ βασιλέως; Ἰωάννου προτετευθεῖσας εἶδε τὸ πρῶτον πατριάρχην προτελθυντα, τὸν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τὴν στεφφοράν ἐν τῷ λεπρῷ τελεσιουργήῃ τεμένει, etc. Sed cum patriarche orba Ecclesia foret; nam paulo antequam Joannes imperator moreretur, patriarcha Manuel vitam finierat, nec absque patriarcha imperatoris coronatio in sacro templo confici posset. Et paulo infra idem scriptor, postquam de Nicephoro Blemida, in quem plurimorum suffragia respiciebant (quique patriarchatus dignitatem sibi oblatam, ut scribit Gregoras, reuassasset), locutus esset, sic de Arsenii electione: Ὁ γονος βασιλεὺς Θεόδωρος; διά ταῦτα μικρὸν τ. να πείρων λαθὼν τοῦ ἀνδρὸς, ἐφ' ἑτέρους ἑτραπέτο· καὶ ἐπειδὲ δισταρεστῶν επιγχανεν εν πολλοῖ, μοναχὸν τοιαί εἶναι μακρὸν ἐν τῇ τῇ Ἀπολιωνιάδος λίμνῃ. Δοκίμων γραμμάτων πειραὶ ἔχεντα (μόνον καὶ γὰρ εφῆφατο τῆς γραμματικῆς παιδείας·), αὐτέρων τελοῦντα, καὶ Αρσενίον δύνομα δύμενον. Ὡς, εἰς ταῖς, στελλεῖς τους αὐτὸν ἄξοτας· καὶ δε αὐτὸν. Ἐπειδὲ τὴν αὐτὴν τὴν Νικαιαν ἔσοδον ἐπενεός, οὐ ταχὺς τελικός προσάστας χειροτονεῖται πατριάρχην αὐτὸν διατίτινον καὶ τερέα, καὶ πατριάρχην αὐτὸν εκτελέσαντες. Propterea imperator Theodosius illius mente, sensuque leitler degustato ad alios se convertit, et cum plures non satisfacerent, monachum quendam ex apoloniaitis lacu, præter priuas litteras cæterorum ignarum, solum enim ruditimenta grammatices attigerat, nullis sacris ordinibus insignitum, Arsenium nomine accessum, quam celerrime missis hominibus conduxit, nec ille renuit. Et Nicæas extre festinus, præsulibus, ut quæcumprimum eum patriarcham efficerent, imperat,

A illi audientes per unam hebdomadam, diaconum, sacerdotem et patriarcham consecrant. Ex quibus Acropolite verbis liquet, alter locum illum Nicophori interpretandum, ubi Arsenius dicitur ἐχοκλίων γραμμάτων βασιλεὺς ἑμέτερος, nimurum liberalibus artibus sufficienter instructus; et ita legendum supra in versione pro, omnigena eruditione instructus: qua etiam notione verba illa accipi possent, ni historici illius ævi aliud suaderent. Deinde locus ille mutulus, ἐν τῷ σπεύδειν ἔχεντι τὸν βασιλέα . . . αὐτίκα στέψεται. Nimurum quoniam imperator profectum maturabat, statim a patriarcha coronatur, vel quid simile repouendum, ut appareat ex Acropolita. Denique verba illa, καὶ τεσσάρης παρὰ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ τοῦ Παταίογόν, etc., satis explicantur ab Acropolita et Pachymere, qui narrant Arsenium patriarcham, cum videret Joannem Ducum Theodori filium a Michaeli Palæologo conteanni, et in eum machinas ac frandes strui, patriarchati valexisse; quod quidem accidit iniō anno Christi 1260, cum sedisset annis quinque, ut scribit Nephorus, neglectis aliquot diebus, quibus supra annos quinque rexit illam Ecclesiam. Ceterum fallitur Gregoras dum Germano patriarche Constantinopolitano Arsenium proxime suffectum fuisse scribit; siquidem Arsenius Manueleum successit; Manuel Methodio, Methodius Germano, ut ex supradictis palam est. Vide Pachymereum, lib. ii, cap. 7, 8, 15 et 16; Acropolitam, pag. 77 et 98.

Col. 468 A. Εἰτα Νικηφόρος, etc., ἐτη 8'. Arsenius Nicæa profugo, in ejus locum substitutus Nicophorus Ephesi episcopus initio anno Christi 1260. Mortuit autem Nicophorus Nyphiaci circa mensem Novembrem ejusdem anni 1260, cum nec integro anno patriarchati præfuisse, ut scribunt Georgius Acropolita, pag. 97 et 98, et Pachymeres, lib. ii, cap. 22. Post Nicophori autem mortem Ecclesia Constantinopolitana viduata mansit pastore mensibus circiter novem, ut ex infra dicendis facile patet.

Ibid. Αλούσης δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πάλιν ἀρχεται Ἀρσένιος διερδεῖ ἐτη 8'. Licet ex Georgio Acropolita, pag. 97 et 98, appearat Arsenium patriarcham ante recuperatam Constantinopolim in sedem restitutum fuisse a Michaeli Palæologo imperatore precibus sebastocratoris Tornicii, attamen revera non ante recuperatam urbem Arsenius revocatus fuit, etiæ credi potest, ad id dispositum fuisse imperatorem precebus laudati sebastocratoris etiam ante Constantinopolim recuperatam. Igitur optime hic Nicophorus scribit, capta Constantinopoli rursum præfuisse Arsenium; nam idem Acropolita, pag. 102 et 103, et Pachymeres, lib. iii, cap. 2, adventum Arsenii in urbem accidisse aiunt post imperatoris ingressum, qui accidit die quinta decima mensis Augusti, ut narrat idem Acroponta, pag. 102, et ut habetur scriptum initio codicis Regii 1852, laudati a dominis Boivino in Notis ad Gregoram, ubi noctantur dies, mensis et annus hujus ingressus: Μηνὶ Αὔγουστῳ τε, ινόκτητων ο', τοῦ έπους σύζην, επηχυμένης οὐν Θεφ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Mensis Augusti die quinta decima anni 6769 (Christi 1261) introducti sumus Deo jurante in urbem Constantinopolim. Arsenium autem circa finem hujus mensis restitutum fuisse in sedem, probabile omnino est; ita putat et Possimus in Observationibus ad Pachymerem, qui etiam credit coronationem Michaelis Palæologi sub initium Septembris celebratam esse, et Joannem Ducum executatum die Christi Natale ejusdem anni 1261. Sic Possimus; a quo sane mutuatur recte initium secundi patriarchatus Arsenii consignatum; finis vero ejusdem patriarchatus a Possimo transfertur ad annum Christi 1260: et sic Arsenio secundo patriarchæ anni circiter quatuor assignantur. At cum Arsenius secundo pa-

archa duobus annis, et aliquot mensibus, quos A suppatur neglexerat Nicephorus, præsumset Ecclesia: Constantinopolitanæ, illius depositio contigit certe circa initium anni Christi 1264, ut ut dicat Possinus; in exsilium autem proficiscitur Arsenius circa Illeum mensis Maii ejusdem anni, ut scribit Pachymeres. Neque statim Arsenio succedit Germanus, ob turbas que excitabantur ab Arsenianorum factione, ut colligi potest ex Gregorio et Pachymere, sed id sa: tum puto anno Christi 1267, ut colligitur ex Pachymere, qui l. iv, c. 43, Geru. num inauguratum suisse scribit mense Junio ipsa die Pentecostes. Pentecostes autem festum, non occurrit mense Junio nisi anno 1264 (quo certe anno non contigit Germani electio, ut patet cum ex iis que paulo superius diximus, tum ex infra dicendis, ubi agemus de anno quo is patriarchatum abdicavit); et anno 1267, nam anno 1265, dies Paschæ in 5 Aprilis incidebat; et anno 1266, in 28 Martii. Itaque electio Germani necessario cum anno Christi 1267 copulanda. Ceterum causa depositionis Arsenii fuit, ut pluribus referunt Pachymeres et Gregoras, quod Michaeli Palæologo ob Joannem Ducam excæcum sacris interdixisset, neque eum veniam aceleris petentem audisset; unde cum indicto ab imperatore concilio, et in eo accusatus, se sistere nollet, damnatur ut contumax.

Col. 468, B. 'Εδω ή κάθιτο, etc. Locus hic corruptus a scriba sic Græce ac Latine restituendus: 'Εδω ή πόλις παρά Ρωμαίων ήται οψεύθ', 'Ιουλίου κε', ἥμερα δευτέρη, τῷ γ' έτει τῇ βασιλείᾳ Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου. *Capta est urbs a Romanis anno 6769 (Christi 1261) 25 Iulii, seria secunda, anno tertio imperii Michaelis Palæologi.* Et ita legendum supra in versione.

Ibid. 'Ο Αδριανουπόλεως Γερμανᾶς, etc. Ille inter Arsenium et Josephum reponendus est Germanus antea episcopus Adrianopolitanus, qui in Catalogo Nicophori Callisti scriba incuria omittitur. Huius mentio occurrit non solum in Catalogis a nobis h̄c editis, sed etiam apud scriptores, qui res illius ævi memoriae proddiderunt, nimirum apud Pachymerem, Gregoram, Georgium Phranzam, etc. Huic patriarchæ annus unus assignatur in Catalogis. Verum cum Germanus die Pentecostes, quæ anno Christi 1267 concurrebat cum die quinta mensis Junii, creatus sit patriarcha Constantinopolitanus, ut ex Pachymere paulo superius demonstravimus, et patriarchatum abdicaverit d.e quarta decima mensis Septembribus ejusdem anni, ut scribit idem Pachymeres, lib. iv, cap. 21, certe ille mensibus tribus et diebus novem et non amplius Ecclesiam illam administravit. Fallitur autem Possinus, qui eum quatuor mensibus cum dimidio sedisse ait. Quod vero Germanus hoc ipso anno patriarchatum abdicaverit satis ostendit Gregoras, dum circa illud tempus contigisse deliquium solare scribit, nimirum hoc ipso anno die 23 mensis Maii. Ceterum quibus mediis usus fuit imperator ad persuadendum patriarcha Germano, ut patriarchati valediceret, pluribus narrat laudatus Pachymeres, lib. iv.

Ibid. Ιωσήφ ὁ Γαλησίου ἡγούμενος ἦτη η'. Joseph Galesii abbas successit Germano in patriarchatu in vicesima octava mensis Decembribus anni Christi 1267, et mox Kalendas Januariis ordinatus fuit, ut scribit Pachymeres, lib. iv, cap. 23: Τοῦ γοῦν τοιούτου καταδεξαμένου τὴν ψῆφον, ὁ βασιλεὺς εἰς πατριάρχην τούτον προ ἀλλεται μῆνος Σκιροφοριῶν, εἰκοστῇ ὅδῳ, τῇ δικαῖῃς ἐπινεμήσεως τοῦ ψήφος έτους, Εκατονβιώνος; δὲ νομηνὶα χειροτονητεῖς, εἰς ἀρχιερέας τετέλεσται. *Hunc tamen justo suffragiorum comprobatum numero ad patriarchatum imperator eexit, mensis Decembribus die octava supra vicesimam, indicacionis decimæ, anni 6773, mox Kalendas Januariis ordinacionem idem episcopalem rite accepit. De autem secunda*

A Februario anni Christi 1268 solvitur imperator anathema a Josepho, ut scribit idem Pachymeres, cap. 24 ejusdem libri. Postmodum vero cum Josepho patriarchæ persuasissent Schismatici, ut scripto publico declararet, jurejurando interposito, se nunquam in pacem ecclesiæ consensurum, ut narrat idem scriptor, lib. v, cap. 16, tum imperator cum patriarcha transit, ut ipse patriarchali palatio excederet; quod quidem contigit die secunda mensis Januarii anni Christi 1274, ut scribit laudatus Pachymeres, cap. 17 ejusdem libri, ubi tota re pluribus exposita sic concludit: Ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συνθέμανος, δὲ μὲν πατριάρχης κατελθὼν εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν προσκαθίζει, ἐνδεκάη μῆνος, Εκατονβιώνος, δευτέρης ἐπινεμήσεως τοῦ Σκηνῆ έτους, κατέγνων καὶ τὰ τύπων προνόμια ἀναρρέπεται· τὰ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἔτι ἐν γαλήνῃ ήσαν, πάλιν τὸν τῆς Ἐκκλησίας τεταγμένων εἰς ἀρχοντας. *His inter ipsos conventis patriarcha in Periblepti monasterium migravit die secunda Januarii, secunda inductionis, anni 6782, fruens ibi redditibus suis annuis sine diminutione; sic Ecclesia quidem corpus in quadam tranquillitate erat; non item qui ei præterant. Joseph itaque cum renuntiatus sit patriarcha CP. sub finem anni Christi 1267 et depositus sit in tio anni 1274, ut paulo superius ex Pachymere demonstravimus, anni octo, qui eidem a Nicophoro assignantur, fuerunt proculdubio utrinque incompleti. Fallitur ergo et Georgius Phranzes dum Josepho annos tredecim attrahit. Ceterum verha illa Nicophori: Καὶ δὲ τὴν ἐνοτοῦ τῶν Λατίνων ἐκβάλλεται παρὰ τὸν βασιλέως Μιχαήλ: sic interpretanda: Et propter unionem cum Latinis ejicitur ab imperatore Michaeli. Et ita legendum etiam supra in versione.*

Ibid. Ιωάννης, etc., δέ Βέκκος ἦτη η'. Deposito Josepho, in ejus locum sufficitur Joannes Beccus sive Veccus die vicesima sexta mensis Maii; secunda vero Junii, Dominica proxime secuta, illustri die Spiritus sancti, rite in patriarcham inaugurator est, nimirum anno Christi 1275, ut scribit Pachymeres, lib. v, cap. 24: Καὶ δέ Βέκκος εἰκοστῇ μὲν καὶ εἰκῇ Παναγιών μῆνος κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀγίων Πατέρων τὸν ἐν Νικαίᾳ πατριάρχης προσέβληται. Δευτέρη δὲ Μαΐου τηριώνος, τῇ ἐποιώῃ Κυριακῇ, τὸν ἐπιστήμφητέρον τοῦ Πνεύματος, τὰ τοῦ Πνεύματος δέστεται, καὶ τελειούται ἀρχιερεύς. Veccus igitur sexta et vicesima mensis Maii, festo sanctorum Nicæensium Patrum patriarcha creatus est: secunda vero Junii, Dominica proxime secuta, illustri die Spiritus sancti, Spiritus ejusdem per sacram ordinationem particeps factus, rite inauguratus in patriarcham est. Pelintur autem e sede Veccus ab Andronico imperatore die vicesima sexta mensis Decembribus anni Christi 1282, ut scribit Pachymeres, lib. i, cap. 4, qui sane scriptor pluribus exponit ea quæ Vecco patriarcha gesta sunt unienda gratia Ecclesiæ Græca eum Latina. Gregoras ait Joannem Veccum eum secessisse, scilicet Panachranti monasterio inclusisse. Huic patriarchæ anni septimi assignatur in cod. ms. Bibliothecæ collegii Claromontani, quo usus est Philippus Labneus; sed ipse perpetrat ibi legerat q̄ pro ζ. Ceterum scribz incuria legitur hic in textu Græco, ἐποιήσεις τὴν ἐνωπίον, etc. Legi igitur, ἐποιήσεις τὴν ἐνωπίον, etc.

Ibid. Κ Ο διοιογητής Ιωσήφ τὸ δευτέρον μῆνας δ'. Pulsu et sede Vecco rursus inducitur Josephus die ultima mensis Decembribus anni Christi 1282, ut scribit Pachymeres, lib. i, cap. 5. Is inuenire mense Martio anni 1283, morbo et senio consumptus obiit, ut refert idem scriptor cap. 13 ejusdem libri. Fallitur autem Georgius Phranze, dum Joannem Vecco statim Athanasium successisse ait. Ceterum Josephum, cum esset in sedem patriarchæ restitutus, paulo post cessisse scribit Gregoras, lib. vi, cap. 4, idque ab eo factum du-

plici de causa; tum ut pace fruerentur ii qui propter ipsum vexabantur; tum quod patriarche munus obire nequirit, totius corporis viribus morbo et senio exhaustis: *Ος ἐντεῦθεν ἀνάγκασθην μὲν τὸν Ἰωσῆ τού θρόνου τοῖς βουλμένοις παραχωρεῖν, διὸν ἔνεξα, τῆς τε εἰσήγης τῶν δι' αὐτὸν δχλουμένων, καὶ τοῦ μὴ δύνασθα: τὰ τῷ θρόνῳ προσήκοντα πράττειν, διὸν ἔνεξα, τένον ὑπὸ γῆρας καὶ νόσου τὴν τοῦ σώματος δύναμιν.* Quamobrem *Iosaphus sua sede cuiilibet cedere coactus est diabulus de causa;* tum ut pace fruerentur ii qui propter ipsum vexabantur: *tum quod patriarche munus obire nequirit, totius corporis viribus morbo et senio exhaustis.* Idem confirmat paulo infra sectione 5 laudatus scriptor, ubi ait Josephum paulo post quam patriarchatum reliquisset e vivis excessisse. Gregoræ astipulatur Andronicus imperator in λόγῳ χρυσοβούλῳ, qui exstat inter opera miss. Nicophori Chumni, laudatus a Boivinio in Notis ad Gregoram, pag. 753. Cæterum Mathæus Cigala, et Philippus Cyprus qui hunc Josephum ab Joanne Palæologo Florentiam ad octavam synodum se contulisse, ibidemque oblisso scribunt, longe falluntur; quippe neino, nisi Græcū penitus indoctus fuerit, ignorare potest, hunc patriarcham longo tempore ante octavam synodum floruisse, illum vero, qui concilio Florentino interfuit, penultimum patriarcham fuisse ante captiuam a Turcis Constantinopolim.

Ibid. *Γρηγόριος δὲ Κύπριος, etc., έτης ζ'. Νιμιρού,* Gregorius Cyprus lector protoapostolarius cooptatus, et præfuit annis sex. Et ita legendum supra in versione, ubi scribae incuria legitur annis 16, pro annis 6. Quid vero Πατροαποστολάριος, vide Ducangii Gloss. Græc., v. *Ἀπόστολος.* Josepho autem fatis functo circa initium mensis Martii anni Christi 1283, uti supra ex Pachymere demonstravimus, successit Gregorius Cyprus, a quo initium fuisse patriarchatum ante medium mensis Aprilis ejusdem anni scribit Possinus ex Pachymere, quod idem scriptor, cap. 45, lib. 1, referat, feria jam tum secunda majoris hebdomadæ fuisse Gregorium Cyprus in plena possessione patriarchalis potestatis. Fuit quippe illo anno Pascha die Aprilis 18, unde majoris hebdomadæ feria secunda diem Aprilis 12 incederit: quo anteriorem inaugurationem Gregorii fateri necesse est. Sic Possinus. At ipse Pachymeres clarissim lib. 1, cap. 14 Georgium Cyprus, qui induito monastico habitu Gregorius appellatus fuit, consecratum fuisse ait die Palmiarum, qui dies anno Christi 1283 incidebat in diem 11 mensis Aprilis; ordinatum autem fuit patriarcha CP. a Germano Heraclaeensi, cooperante Cozylesi; idque peractum in templo Maximo, nimirum in Sancta Sophia, unde exclusi fuere, durante consecratione, quotquot Ecclesiærum paci consenserant, ut scribit laudatus scriptor paulo ante citato loco, et capite sequenti, ubi etiam narrat, cur non ab alio episcopo quam a Germano Gregorius consecratus sit, et euodem Germanum Heraclaeensem paulo ante ordinatum fuisse episcopum in antiquæ Irenes templo. Sic Pachymeres cap. 14, cuius pauca verba, quæ ad ordinationem Gregorii et Germani spectant, hic exscribere lubeat: *Τὰ τῆς τελετῆς τοῦ πατριαρχεύοντος ἔγχειρίζουσιν, ὅ δὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου μηνὸς παραλεθῶν ἐκεῖ, δὲ εἰσάγει τὴν τοῦ Παροδέμου τῆς Ἰλέτρας μονὴν σὺν ὀλίγοις τοῖς, καὶ νῦν ευρόντες ἐπ' ἀμπελῶνος, ἀργὸν ὡς ἐδόκει κάκενον, ξυτά, ἐκεῖσε τὰ εἰκότα τελέτας, μοναχὸν μὲν ἐκ λιγ. οὐ παρείκνυσται, διάκονον δὲ ἐκ απαγνωστοῦ χειροτονεῖ.* Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριαρχὴν ὁ βασιλεὺς, εκείνων προσάλλεται. *Ἐντεῦθεν ἔκεινος εκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἐνεργεῖ τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκαχίου, ἀνδρὸς εὐλαβεύς, καὶ τα πολλὰ συντετρηρημένου, καὶ επι τοῖς χθεῖς πραχθεῖσι δόξαντος ἀμφιγ. ωμονεῖν, μαθητὴν Γερμανὸν εὐλαβῆ γε κάλει· ο;*

εσάπαν, καὶ τὸ δῆμος ἀπλοικὸν, ὃ καὶ ἐν πνευματικοῖς ταχθάντα τῷ πατριαρχεύσαντι, ἀμα μὲν σὺν τῷ Κοζύῃ: πρεδέρον Ημαρχεῖας τῆς κατὰ Θράκην, καὶ χειροτονητὴν βαυτοῦ Φηφίζονται, ἀμα δὲ τῷ ἐπισκόπῳ προτρέπεται, οὐτιν τοῦ καὶ ποὺ σχεδόντος. εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν, καὶ δὲ τῆς παλαιᾶς Ειρήνης θεοῖς ναὸς πολλὰ καταπίσθισης πρότερον τῇ: Ιεράς καὶ μυστικῆς τραπέζης, καὶ τις: ιάγιοθεσίσης εύγαλος. τὴν ἴκελνου εἰδε χειροτονίαν· αὐτὸς δὲ αὐτὸς κάκενος πρῆτον μὲν λεπέτα, εἰτα δὲ καν τῇ λαμπρῷ ἐντῇ τῶν Βατών, ἀρχερά τὸν πτυτριάρχην χειροτονοῦσι. Hic igitur commissam sibi designati patriarchæ ordinationem auspicaturus, mense Martio susceptum eum introducit cum paucis in monasterium a Prodromo et Petra nominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo et ipso apparebat rem divinam ex longo fieri desisse, in eo consuetis cæremoniis monachum ex laico institutum Cyprium; moxque diaconum ex lectorate ordinat. Eadem porro B die eundem imperator declarat patriarcham. Hinc jam patriarcha, qui multorum suasionibus inductus, certum, ac plane constitutum haberet, non alium adhibere ad sui consecrationem, quam eum, de quo inter omnes constaret, longe alienum esse ab omni specie piaculi, quale plerique antistituti contraxisse mutuis flagrantium factionum insimulatiōnibus culpabantur, discipulum Germanum filium Acacii viri pīt, et vulde circumspicte, qui se in palam nuper actus quasi neutrum habuerat, asensum in partem ultramvis sustinens, et utriusque, quantum duntaxat satis erat ad securitatem, favens; hunc quoque ipsum multa religionis existimatione commendatum; prætereita ita moribus simplicem, ut eum ille, qui patriarchatum nuper geresset confessarii accensuisset; hunc, inquam, quasi de quo nulla esse posset cuiusquam plausibilis exceptio, in sui ordinatore præparavit; eligens eum, suffragante in id pariter Cozyle, in præsulem Heracleæ Thracir. Post quod episcopo mandavit, ut eum confitim (res enim moras non cerebat) in eam sedem rite metropolitam ordinaret. Isti functioni delectum est antiquæ Irenes divinum templum, cuius sacra et mystica mensa multis prius purgationibus expiata, et certis sanctificata precibus, Germani novi Heraclensis inaugurationem vidit. Hic porro vicissim promotorem suum Cyprium, primum quidem sacerdotio initiat, deinde in celebri Palmarum festo, cooperante antistite Cozyles, patriarcham ordinavit. Reliqua vero, quæ peracta sunt, dum consecraretur Gregorius Cyprus, pluribus exponit idem Pachymeres, cap. 15 ejusdem libri; qua cuin sint lougiuscula, hic non exscribo. Verum priusquam de Gregorio patriarchatus annis loquamur (cum de ecclesia antiqua sanctæ Irenes mentionem fecerimus), libet hic nonnulla mouere, quæ ad eandem ædem spectant, et quæ libris præcedentibus, ubi de eadem pluribus locuti sumus. a nobis prætermissa sunt. Stephanus, diaconus Ecclesie Constantinopolitanæ, auctor Vitæ sancti Stephanii Junioris, qui sub impio Copronymo martyrium subiit, docet solus, quod sciā, secundum concilium generale, prītium Constantinopolitanum habitum esse in aede Sanctæ Irenes; quod quidem intelligi non potest de alia aede Sanctæ Irenes, nisi de antiqua, cuin Theodosio Magno imperante nulla alia sic nuncupata exsisterit Constantinopoli, quam haec antiqua Sanctæ Irenes ecclesia, quæ a Constantino Magno condita fuit. Sic idem scriptor, pag. 482, loquens de sex concilis generalibus: Οὐχὶ ἐν ταροτ, ναοῖς αἱ ἄγιαι ἐξ σύνοδοι συνηγοροῦσθησαν· ή τα πρωτη τὸ Νικαῖ, τὸ τῷ ναῷ τῆς Ἅγιας Σοφίας· ή δευτερη ἐν Κωνσταντινούπολει, εν τῷ ναῷ τῆς Ἅγιας Ειρήνης· καὶ ή τρίτη ἐν Ἐφέσῳ, ἐν τῷ τοῦ Θεολόγου ναῷ· καὶ ή τετάρτη ἐν τῷ καὶ ήμας Καλχηδόνιου μητροπόλει, ἐν τῷ τῇ πανευρηγικοῦ σημεῖῳ· καὶ η πεμπτη αὖτις τὸ Κωνσταντινοπολεῖ, καὶ ή ἑκτη, η μὲν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἅγιας

Σοφίας, ἡ δὲ ἐν τῷ ιερῷ παλατίῳ, Ἐνθά επιλέγεται
δὲ Τρουλός, ὅπερ ἡμεῖς Πάτον καλοῦμεν. An non
in sacris templis sex sanctae synodi congregatae sunt?
Prima Nicæa in templo Sanctæ Sophiae: secunda
Constantinopoli, in templo Sanctæ Irenæ: teria
Ephesi, in templo Theologi: quarta in nostra Chal-
cedouensi metropoli, in templo celeberrima Euphe-
miae: quinta iterum et sexta, Constantinopoli, illa
in templo Sanctæ Sophiae, hæc in sacro palatio, in
ea parte que Trullus dicitur, quam nos Oatum vo-
camus. Iujus autem synodi ordinem, quo dispo-
siti erant autistites, quæve in parte sederit Theon-
diosius Magnus, qui eidem synodo interfuit, nobis
repræsentat tabella, quæ exstat in codice ms. Bi-
bliotheca Regiar, uncialibus litteris conscripto,
secundo nono. De hoc codice ms. sic loquitur do-
ctissimus Montesalconius noster Palæographæ
Græcæ, lib. iii, pag. 250. Codex, inquit, Regius,
num. 1809, membranaceus, ingentis molis, pulchri-
tudine et magnificencia nulli concedit. Auro fulget
undique in Tabellis depicis, quas ad quadraginta
quinque numeravi; in litteris item initialibus,
maxime in titulis orationum. Continet autem
Gregorii Nazianzeni Orationes: descriptisque
fuit Basilio Macedone imperante, ut liquet et pi-
cturis, ubi Basilius ipse depingitur cum tota fa-
milia: ex carminibus item in fronte positis, ubi
Basilius, quasi tum sceptra tenens compellatur:
neconon ex elegantiæ codicis, qui vere imperato-
riam præferi magnificentiam, ad u-umque ipsius
Basilii et domus Augustæ fuisse plane videtur.
Præuent quinque prægrandes tabellæ depictæ,
quæ totam paginam occupant, longe ampliores
specimine hic allato; nam in descriptis foliis per-
quam late margines uideaque vacue manent;
in depictis vero, ad extreamū usque oram, paginae
occupantur. Hæc prægrandes Tabellæ depictæ tri-
bus in foliis continentur, quæ folia cum reliquis
omnibus non hæsisse videntur: unde auguratur v.r
quidam doctus, et rei librariae veteris p[er]missimus, C
codicem aliquantum vetustorem hisce depictis
Tabulis esse: et picturas istas Basilium Macedo-
nem cum familia exhibentes, postmodum huic
exemplari adjunctas fuisse, cum ad hujus impera-
toris usum codex translatus est, quanquam fa-
tetur et ipse codicem ejusdem circiter astatim esse,
et ad Basilii ævum ex characteris forma commode
reduci posse. Ego vero libentius credam totum
codicem cum præmissis Tabellis ad Basilii usum
adornatum fuisse. Deinde vero priora illa tria
folia a principio posita, vel ex diuturno usu, quia
initio posita frequentius evolverentur, avulsa
fuisse; vel fortasse ab aliquo male feriato homini-
ne, ob elegantiam abstracta, deinde vero restituta
fuisse. Ut si sit, codex non prouersus seculi vide-
tur esse. De hoc codice Bilius in Monito ad ora-
tionem 53 sic loquitur: In reginæ tamen codice
litteris capitalibus scripto, ac Gregorii nostri anti-
quitatē propemodum æquante, inter germana ipsius D
opera numeratur. Id quod tantu apud me momenti
est, ut, quanquam reclamante stylo, vix tamen hanc
lucubrationem inter φεύδετι γρα numerare unde-
rem: nisi Hieronymus omninem dubitationis ausum
nobis eximeret, atque hunc setum vero suo parenti
assereret. Deinde alteri locum Hieronymi, qui hoc
opus sancto Gregorio Neocæsariensi sive Thaumato-
togo ascribit. Jam ad picturas veniatur. In primi
foli pagina secunda (prima quippe vacat) in fundo
aureo Christus sedens, non ineganter pro illa
statte representatur, Evangeliorum librum aper-
tum tenens ad hæc verba, Εἰρήνη τὴν εργῆ
σῶμα: ω̄τιν, Ραβενη μεαν δο ροβι, etc., quæ spe-
ctant ad Januaram Augustam in proxima Tabella e
regione depictam. Hæc prima pictura multis in
locis eiusa in pilivere abuit. In secundi foli
pagina prima, fundo aureo stat Augusta cum
duobus nine et inde filiis pariter stantibus. Supra

A caput Auguste scribitur, Εὐδοχεῖ Αὔγουστα, Eu-
docia Augusta. Qui stat a dextris filius ejus, in-
scribitur Αἴξανδρος δεσπότης, crasis pene pe-
stremæ vocis litteris; Alexander despotes; a
sinistris Αἴων δεσπότης, Leo despotes. Eudocia
vero et filii sinistra singuli globulum tenent, in
signum imperii. Circa Tabulam a quatuor partibus
hi lambi leguntur:

Εὐληματοῦσαν δυπελὸν τοῦ χράτους
Βότρου; φέρουσαν τοὺς γαληνὸύς δεσπότας;
Βασίλειο; προῆγε Ρωμαῖον, θανᾶ
Μαθὼν προλαμπεῖς Εὐδοχίας φωτόφρους.

*Palmitibus ornatam imperii tui vitæ
Uvas ferentem, serenissimos nempe despotaς,
Basilis provexit Romanorum imperator,
Cum splendida Eudociae lumina edidicisset.*

B At abrasis præ vetustate litteris dubitat idem ipse.
Montesalconius an in postremo versu legendum
sit μεθ' ὧν pro μαθών. Ille autem Tabellam, quæ
Eudociam Augustam cum Leone et Alexandro
filii representat, in ære incisam exhibuit Duran-
gins in familiis Byzantinis, pag. 159. De aliis vero
Tabellis depictis quæ in laudato codice Regio hab-
entur pluribus agit ipse Montesalconius paulo
superius citato loco. Sed ut ad tabellam synodi
Constantinopolitanæ formam ordinemque episcoporum
exprimentem redeamus, in ima parte ejus
tabellæ habetur Macedonius; ex altera vero parte
nomen tantum Apollinaris heresiarchæ scriptum
cernitur, eligies non comparet, cum pars illa
folii concessa sit; qui quidem ambo in eadem
secunda synodo cum suis erroribus proscripti fuere.

Sed ut redeamus ad patriach. Gregorium, im-
primis mira oscitantia Georgii Phranze animad-
vertenda est, qui in serie patriarcharum nullum
hunc Gregorium ponit, neque Josephui restitutum
post Veccum a t, sed scribit: *Veccum patriarcham,*
sua scde depulsum, monachus quidam, Athanasius
nomine, excepit. Verum scriptores omnes, qui res
illius avi memoriae prodiderunt, asservunt post
Veccum Josephum restitutum fuisse, ut supra dixi-
mus, et hunc excepisse Gregorium Cyprus; sic
de Josepho secun δο patriarcha et Gregorio Cypro
refert Ephraemus Constantinopolitanus. Quod vero
ait Ephraemus Gregorium Cyprus *a prima ætate*
patria paternaque domo fuisse extorrem, lucem
accipit ex Pachymere, qui lib. vii, cap. 34 referit,
Gregorium apud Italos natum, et adulum, sesquie
postmodum inter Græcos conjectisse: Τι παύσας
Ἐλεγεν (Veccus scilicet,) ἐπεὶ τὸ παρὰ Ρωμαῖον,
καὶ ἐπεὶ Ρωμαῖον γεννηθέντα καὶ τραφέντα συχναῖς
περιβολλοῖς λοιδορίαις, ἐπεὶ τα φεύγετε, ἀνδρά δὲ
*παρὰ Ἰταλοὺς γεννηθέντα, καὶ τραφέντα, καὶ οὐπω-
τατα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς, καὶ γλώττῃ πρὸς*
τὰ ἡμέτερα παρεστρησαντα εὐφημοῦντες δέχεσθαι.
D *Quid passi, dicebat (Veccus), me apud Græcos et ex*
Gracis natum et adulum, frequentibus onustum
maledicentibus, fugitis, virum vero, apud Italos et
*natum, et adulum, prætereaque iuso habitu et lin-
guæ in Græcos intrusum, non sine laude accipitis?* Cartera
vero, quæ ad Gregorium Cyprus spectant ac
ejus patriarchatum, videri possunt apud Pachy-
mensem et Gregoram, qui fuse de eo scripserunt;
neconon apud alios scriptores, qui res illius ævi
memoriae prodiderunt. Restat nobis ut de hujus
patriarchatus annis, ac ejus depositione aliqua dicamus. Gregorius Cyprus, ut supra ex Pachymere
demonstravimus, renuntiatus fuit patriarcha mense
Marto anni Christi 1283, et die Palmaram, qui
illo anno incidebat in diem undecimum mensis
Aprilis, consecratus fuit patriarcha CP. a Germano
Hieracleensi antistite. Hic cum sedisset annis sex,
patriarchatum abdicavit circa mensem Junij
 anni Christi 1289. Cur autem Gregorius patriarchatui
valericere cogitur pluribus exponit Pachy-

meris, ex quo quidem auctore, et ex scriptis ejusdem Gregorii, necnon Joannis Chilie metropolitae Ephesii qui hic subjiciemus, rerum que in hac causa gestarunt sunt seriem adoravit doctissimus nostrique amantissimus Michael Lequen, nonisque pro ore perhumaniter obtulit. Et sic habet: Nicophorus Gregoras perstripsit paucis, non satis enarrat, que causa fuerit, qua Georgius, seu Gregorius Cyprus, Byzantino patriarchatu cedere cogeretur. Cuncta vero fusa et ad longum Georgius Pachymeres recitat libro primo et secundo Historia Andronici Paleologi: quorum haec summa est. Convocato propter quasdam patriarcha Cyprius Joannis Beccii expositationes, episcoporum, clericorum, et monachorum, necnon procerum imperii, coram imperatore coetu suo concilio, cui Gregorius ipse Constantinopolitanus et Athanasius Alexandrinus praerant, accersiti Beccus ejusdem socii Constantinus Melitiniota et Georgius Melita, de Spiritu sancti processione disputatione eis putaverunt. Cumque propter quondam Nysseni Gregorii locum, quo Spiritus dominus tuus proximus, per illum qui proxime et contigae est ex Patre procedere dicuntur, alteram ex Joanne Damasceno protulissent, quo asseritur Pater dominus Agustinus probolemus ex proximitate, per Verbum esse manifestantis Spiritus productor; hieque genuinus et sincerus esset agnitus, neque de processione alia quam de semiperfetta intelligendus veniret, in miras ambages schismatis conclusi sunt. Conventu soluto ne Beccus cum suis viciisse videretur, patriarcha Gregorio data provincia est libelli condendi, quo Damasceni dictum a Becci et Latinorum sententia alienum ostenderetur, conciliareturque cum istis aliis ejusdem Doctoris verbis. Ex omni libello autem Spiritum non dicimus. Scriptus a Cyprius tomus, in ecclesia lectus fuit, quoniam imperator, et ipse patriarcha, nonnullique alii subscriptiōibus suis munierunt; multis tamen refrauentibus, qui, nec minis, nec tormentis adduci potuerunt ut subsisterent. Quorum remittentia haec causa erat, quod in tomo emunaturebūt, priore Damasceni loco significari Patrem esse Spiritus per Verbum productorem, non ut Spiritus per Verbum existat, sed ut per illud effulget. Verba quippe omni haec erant, quas retinet Leo Allatus in *Vindictis Syn. Ephes.* cap. 60, ex orat. 4 Josephi Bryennii de Trinitate: Et καὶ γάρ διὰ τοῦ Ιησοῦ παρατίστω ἀγῶνα ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἰρήται, τὴν εἰς τὸ εἰαν καθερώς σημαντινὸν ρούλεται... Licet enim apud sanctos aliquos per Filium procedere Spiritum sanctum affirmetur, dictum hoc progressum in aeternum effusionem, non ad hoc ut sit, pure et proprie significat: alia libelli ejusdem excerpta post Bryennium Allatus additum in eundem sensum convenientia. Plura vero legi possunt apud Beccum, qui Cypri tomum opusculis duobus contutavat, quæ exstant in secundo volumine *Gracie orthodoxæ*. Qui patriarcha tomum a improbabant, non capiebant, inquit Pachymeres, quid tandem discriminis esset inter productionem Spiritus sancti ad existentiam, et productionem ad sempiternum exsplendentiam; et maxime quod Ecclesiæ doctores divinarum personarum Fili et Spiritus sancti emanationes ex Patre seu processiones exproximatas, effulgentias, plerumque vocarentur: unde illi concidebant, datum a Gregorio expositionem Latinorum cause lavare magis, quam noceat. Editum igitur contra se tomum, ut primum Beccus accepit, Calamum adversus ille scripsit, ac, præter Byzantinorum spem, qui nihil nisi inconditas rurantis animi voces ab eo præstolerentur, solidissima confutatione crucem adversaris usit, tantamque patriarche schismatico confidavit invictum, ut omnines ilium in ipsius Joannis Beccii, cuius ultimæ socius fuerat, sententiam consipisse arbitrarentur. Nec ab

A re qui leui; quippe cum, præter illa quæ post Allatum attuli, alio in sensum non reddant altera hec toni verba que apud Beccum leguntur oratione I: Ἀλλὰ δέ Υἱοῦ καὶ ἐξ Υἱοῦ φυτεῖσιν ὑπάρχειν, οὐκενοῦν δι'. Υἱοῦ καὶ ἐξ Υἱοῦ τὴν ὑπάρχειν ἔχειν οἱ εἰρηκότες Ηὔτερος τὸ Πνεῦμα Ἐρημον. *Patres direxerunt. Spiritum per Filium et ex Filio naturaliter existere: non item per Filium et ex Filio existentiam habere. Quasi vero per Filium et ex Filio existere, non idem sonet, atque, per Filium et ex Filio existentiam habere, etc., vice versa. Quid distinctione ista stolidum magis excogitari possit?* Legatur Beccus t. II *Græc. orthod.*, pag. 252. Alia vero rursus ex eodem tomo possimæ doctrinas plena strenuus iste rei catholice defensor et patronus carput, quorum hoc præ ceteris iniuria pretermittendum censui. Scilicet aiebat Cyprius: Μηδὲν κατινεῖται μηδὲ τῆς τὸν Γραφῶν συνθήτες ἀλιτεύειν, εἴναι τὸ πνευματικὸν χάρισμα ἄγιον δικαιούμενον: Πνεῦμα καλεῖται καὶ τὴν ἐνέργειαν ἔστιν οὐκενοῦσθαι τὴν τοῦ ἐνέργοντος λάζαρον, ὡς ή τοῦ τίτλος λαζαριῶν καὶ αὐγῆς πολλάκις τὴν τοῦ τίτλου. *Nihil esse novi, neque a Scripturæ consuetudine alienum, ut spirituale donum Spiritus sanctus appellatur: quin immo actionem aliquando sibi nomen agentis usciscere, veluti splendor et radius sol sepius nuncupatur. Quibus verbis significabat aeternam Dei actionem, sempiternum lumen divinum, quæ tribus personis communia sunt, Spiritum sanctum quandoque appellari. Id quod explicatus ipso declarat in fragm ento alterius, mi fallor, operis *Contra Beccum*, quod mihi suppeditavit colex Regius 2953, et cuius magnam partem alibi recitavi in dissertatione critico-historica *De processione Spiritus sancti*. Atqui hec præambulam Gregori Palamæ impietatem continebat, divinam operationem, quam θεότητα, *Deitatem*, appellabat, re a Dei essentia distinctam, Deoque et personis tribus coeternam esse, ipsamque creaturis ratione præmissis communicari contendens. Quocirca Beccus amissi sui erratum arguit allato capite integro Theodori Abuacare quod inter edita vicesimam septuaginta est, et quo nihil disertius Palamiticæ insaniæ opponi possit. Hanc autem divini lumonis et operationis a divina essentia distinctionem tunc primum, cum ante auditu non fuisse, auctore Cyprius inventam fuisse his verbis Joannes Beccus testatur: Ό δέ τῆς ἀληθείας, ὡς φασι, γεναῖται ἐκόπτητης συνεργάτας τοῦδε καὶ τῶν αἰτίων ἀστολῶν οὗροτατῶν, τοὺς οὐτα τὴν θεολογικὴν μεταποίεις δόσιν, τοι ἀν πάρ' ἡμῖν κληθεῖη αὐτοῖς οὐ εἰσενει καὶ απὸ κοιλᾶς νέας αρτὶ δογμάτων φωνας τῇ τοῦ θεοῦ εἰσηγούμενος ἐκλεγτις; At veritatis, qualiter se ipse dicit, præclarus vindex, qui calumpnioris et sanctorum convicatores nos vocat, qui hac ratione res theologicas tractamus, quoniam a nobis ipse compellabitur, qui ex propriis suis, et nunc primum e ventre novellas placitorum voces in Ecclesia Dei professe aggreditur? Testimonium istud Beccii obter attuli, quo evincerem, nequaquam eum, dum patriarcha Constantinopolitanus esset, Palamam ejusque errores proscriptissime, tametsi id Compendium nostro, quando secundum novisimi sui Auctarit partem edebat, persuasum fuit: quin potius Palamam Cyprium prævisse, ejusque heresim suis in scriptis contra Beccum præformasse. Quamobrem Joannes ille patriarcha, a quo Gregorius Palamam primum fuisse damnatum Cyparissiotus tradidit, aut Joannes Glycos fuit, aut potius Joannes Gaios Aprens, Eusebe successor, quo cum historiis Camacuzeni et Nicephori Gregorii consentaneum prorsus est, Joannis Beccii adversus tomum lucubrationes animos adversariis Gregorii audiderunt, ut ardenteribus studiis contra ille insurgenter. Ilorum præcipui erant Joannes Canus metropolita Ephesinus, Daniel Cyzicenus et Theodoreus Palamedelphensis, cum quibus se Malala magistrus log-*

theta adjunxit. Leo Allatius lib. II *De consens.*, cap. 41, col. 513, libellum Graecæ Latineque edidit, quem Chilas imperatori contra tomum obtulit. Quod in causa fuit ut Cypris tomi sui expositionem scriberet, quæ nunc primum prodit ex cod. Reg. 3442. In ea expositione contendere pergit, aliam esse persona divina Spiritus sancti processionem ad existendum, et aliam ad effulgendum: primam innui a Scriptura et Patribus, quando Spiritus dicitur a Patre procedere; secundam, quando a Patre per Filium. Ceteruni Joannem Beccum perjurii accusat, et libellum recitat, quem ille, ad esseratos adversum se plebeculæ animos placandas, Josepho patriarchæ dederat, subscripsratque, ceu Latinorum dogmati abrenuntiaret, et abdicationem suam approbat. Quia vero inente Beccus id gessisset, ipsemet declaravit initio disceptationis suæ, quæ in concilio coram imperatore ipsum habuisse narravi, quæque horum omnium motuum causa exstitit. Insuper vero Theoleptus Cyzicenus patriarchæ Gregorio objecit, in tomo vestigia reperiri impiae doctrinæ Marci monachi, qui librum nuper evulgaverat, in quo nomine προδότες productor, ambiguo perinde sensu usurpatum narrat Pachymeres, ως καὶ αὐτὸς διωνυμίει τὴν λέξιν προδότες. Hunc Marcum alienigenam suisse, Graecum, idem historicus tradit, et quantum ex inscriptione confessionis Gregorii, de qua mox dicetur colligitur, ex Hebreo Christianus factus fuerat, ac subinde monachus. Ex quo revincitur amplius error viri illius alioqui doctissimi, qui Marcum hunc eumdem esse putavit ac Marcum Ephesum qui post centum et quinquaginta annos contra Latinos disputavit in synodo Florentina. Ejus quidem errori favere videtur, quod in indice Bibliotheca Scoriensis legatur, Γρηγορίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κυπρίου ἀπολογία εἰς τὴν ἐπιστολὴν Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, Gregorii patriarchæ Constantinopolitani Cypris apologetia in epistolam Marci Ephesii. Verum librarii osculantia vel imperitum factum est, ut vox τοῦ Κυπρίου Cypris, interjecta sit: cum hoc opus reddendum sit Gregorio protosynceculo, qui postrem Byzantinorum patriarcharum fuit, ante captiam a Turcis civitatem: nisi tamen pro Márku τοῦ Ἐφέσου scribendum tuerit, Ιωάννου τοῦ Ἐφέσου Joannis Ephesii, Chiles scilicet adversarii Gregorii Cypris; quod obiter a me dictum sit. Atqui Marcus ille monachus exiguum volumen quod scripserat, emendatum jactabat, et approbatum a patriarcha, quicum arctissima necessitudine jungebatur. Quia re lacum est, ut statim atque Marci liber emissus in publicum fuit, Gregorius Cypris ejus auctor censitus sit. Quam criminationem patriarcha ut repelleret, Confessionem, quam dixi, fidei condidit, qua Marci dogmata execratus est. Iu quod etiam in altero supplice ad Andronicum imperatorem libello praestit. Interim qui pro Gregorio stabant, Athanasium Alexandrinum imperatore annuente, compellant ut tomo subscriptab: quod tamen ille facere noluit; causatus sibi satis otii et facultatis non esse ad singulas ejus voces explorandas, eo maxime quod Constantinopolitanorum mores et sensus perspectos non haberet. His commotus imperator, ardens suum erga Cyprum studium temperare cœpit, etique colloquium publicum exoranti, in quo mentem planius suam explicaret, annuit primum, mox vero mutata sententia abnuit, veritus ne idem accideret quod in anteriore cum Becco disputatione, ex qua res Ecclesiæ nihil pacatores evaserant. Quin imo Andronicus misit, qui sedis abdicationem ab ipso poscerent. Jam enim Cypris e patriarchali domo in Hodegorum monasterium immigraverat, in quo scribendis pro sua detensione libris vacabat. Posthac aptem, ne patriarcha inauditis damnaretur, publicum conventum imperator edidit, in quo lecta est illius Confessio fidei, et ab

A omni prava doctrina suspicione immunis judicata. Nihilominus Ephesinus metropolita et Cyzicenus palam protestati sunt, minime se in communionem posse venire cum homine qui certis de causis hæresis invicta aspersus esset. Cui sententiæ quia pertinaciter adhærescebant, nec imperatoris monitis et adhortationibus cesserant, in separatas custodias uteque missus est, e quibus non nisi post annos aliquot, et vix agre educti sunt. At Theoleptus Philadelphiensis omnem offensionem hanc ex solo Marci libro acceptam prætexens, Gregorium recte fidei alumnum judicatum iri dixit, si Marci doctrinam detestaretur (disertus utique quain in confessione et in libello ad imperatorem). Quod quidem a Cypro præstitum suis, Pachymeres non narrat: sed, cum hæc ille audisset, gratiis actis imperator, postera die cessionis libellum dedisse. Rursum vero imperator, collectus iterum synodis, operam ponet, ut tomos saltu[m] emendaret et exponeretur: id quod tamen electi ad hoc operis viri confidere nullatenus potuerunt, cum de germano Damasceni sensu tradendo inter eos nequaquam conveniret. Τέος, inquit saepè laudatus Pachymeres, ἐπει οὐκ ἡν συμφωνεῖ ἐπει τῇ τῷ γράμματος διορύῳ, ὑπεξεῖτον τὸ λόγον ἔχηγοντα, κρείτον τὴν ἡγεμόνεος μηδῶν τὸ βιβλὸν ἔχηγεισθαν, η ἔχηγουμένους ἀνερρήπτειν καὶ διδυνον. Ac consulto proorsus: nam præter Becci expositionem, qua sincerior altera non occurrebat, ut, positis præjudiciis, sentiunt omnes, qui in libris ejus legendis operam ponunt, Cypris in apologia quam pro suo tomo iterum scripsit, illos adversarios refellit, utique schismaticos, nec a Joanne Ephesio, Danielē Cyziceno, et Theolepto Philadelphiensi diversos, qui Joannes Damasceni dictum προδότες διὰ Λόγου ἐχαντορίκην πιενταράτος, manifestantis Spiritus per Verbum productor, sic interpretarentur, ac si διὰ Λόγου, per Verbum, διὰ Υἱοῦ, per Filium, apud sanctos Patres idem sonaret, atque σὺν τῷ Λόγῳ καὶ Verbo, μετὰ τοῦ Υἱοῦ, cum Filio, ἀμπά τῷ Υἱῷ, una cum Filio: quæcum quidem postremam interpretationem tum Patrum sententiis, tum grammaticæ legibus et usui contraria pluribus ostendit et evincit. Interim vero Joannes Beccus præter libros adversus Gregorii Cypris tomos quos citavi, quatuor alios ad Constantiun, Melitiniotam utique, scripsit, quibus ejusdem tomi expositionem a Cypro adornatam, confutavit. Ilos etiam Leo Allatius cum aliis edidit. II *Gracia orthodoxa*. Gregorii vero Cypris opuscula, quæ in codicibus Regis, ac præserint 3442, reperi, hic subjicienda censui, quo rerum gestarum series melius a studioso lectori percipiatur. (Exstans iam edita in tomo nostro CXLI.)

Col. 468 C. Αδαράστιος ἐκ Μακεδονίας, etc. δ' ἔτη... Abdicato patriarchatu Gregorio Cyprio circa mensem Junium anni Christi 1289. ut paupero superius monimus, in ejus locum sufficitur Athanasius monachus e Monte Gano; cuius promotionem celebravit Andronicus ad magnum palatium in Triclinio Justiniane congrua tali functioni magnificientia, sed cum sinistro augurio terrémotus, ut scribit Pachymeres, lib. II, cap. 15, et die quartæ decimæ mensis Octobris ejusdem anni ordinavit Athanasium, ut tradit idem scriptor cœfato loco. Hic autem cum sese rebus temporalibus vehementius immisceret, a populo ejicitur, ut scribit hic Nicephorus Callisti; quod quidem confirmatur ex Pachymero, qui pluribus res ab eo in patriarchatu gestas, ac ejus mores describit. Coactus autem fuit patriarchatum abdicare postquam quadriennium seisseret, nimirum die decima sexta mensis Octobris, ut tradit idem scriptor, cap. 24: Τούτο δι τοις καὶ μόνον παρατηθεσσαν, δι τοσσαρινῶν ἐνταυτῶν τὴν Ἐκκλησίαν κατέχων, αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἡμέραν εἰδε τῆς ἐκδοής, ἦν δὴ καὶ τῆς ἀναστάσεω; Εγράψεν, ήτις καὶ Ἐλαργούλιωνος ἔκκλησε-

vixit. *Unum tamen ad ea illud non de nihilo quis observens adjunxerit, sic exacte quadricinium in patriarchatu Athanasium expleuisse, ut eamdem ferme initi relictie regiminis Ecclesiae numeraverit diem septimum decimum Octobris.* Sic Pachymeres; ex quo quidem patet Athanasium patriarchatum abdicasse die decima sexta mensis Octobris anni Christi 1293, cum se lasset annis quatuor, et duobus praeter a diel us, cum ejusdem consecratio contigerit, ut paulo superioris ex Pachymere diximus, die quarta decima mensis Octobris anni 1289. Fallitur igitur Georgius Phranza qui Athanasio annos octo integros assignat. Quam vero fuerit Athanasius hominum regendorum ignarus, quamvis savus et inhumans, facile quispam cognoscere poterit. non solum ex Pachymere, qui plura de eo, (nam Gregoras schismaticorum hominum laudator in Athanasium valde propensus fuit), sed etiam ex insulis Athanasii epistolis, quas ad imperatorem Andronicum, et ad alios complures conscriperat. Quarum quidem epistolarum habetur codex characeus in bibliotheca regia, quem huic donavit III. D. Carolus Mauritius Tellerius, archiepiscopus dux Rhemensis, ut scribit doctissimus Boivinus in notis ad Gregoram, ubi de hoc codice ac epistolis et aliis Opusculis Athanasii patriarchae loquitur. Libet autem nobis (quoniam sex abhinc anni omnes Athanasii epistol as ac Opuscula ex laudato codice Regio exscripsimus et in Latinum vertimus) hic integrum indicem predictorum operum exhibere, quem cum ex schedis Boivinii, tum etiam proprio labore adornavimus. (Sequebatur Athanasii Epistolorum Index, quem jam edidimus in tomo CXLII).

Col. 468 C. Ιωάννης ποναχὸς, ἐτη 0'. Abdicato patriarchatu Albanasio die decima sexta mensis Octobris, anni Christi 1293, ut supra demonstravimus, in ejus locum sufficitur Joannes Sozopolitanus, qui prius Cosmas vocabatur; ejusque consecratio peracta est Kalendis Januarii anni 1294, ut scribit Pachymeres lib. II, cap. 28, ubi hujus viri ingenium ac mores describuntur. Hie autem patriarcha e sede pellitur ab Andronico, ut in ejus locum Athanasius restituatur, die vicesima tertia mensis Augusti anni Christi 1304, cum se disset annis novem, mensibus septem, et diebus præterea viginti duobus, ut observat Possinus lib. III, Chronologico ad Pachymerum.

Ibid. D. Kal. aráretai πάλιν ὁ Ἀθανάσιος.
Ad Athanasium secundo patriarcham desinit Catalogus patriarcharum CP. a Nicophoro Callistis concinnatus, nimirum ad annum Christi 1505, quo quidem tempore Nicophorus floreat, ut in Praefatione monemus, ubi plura de ipso, ac ejus scriptis placuit dicere. Quod vero attinet ad tempus Athanasi secundo patriarchæ, illum restitutum tuisse in sedem die vicesima tertia mensis Augusti, anni Christi 1504, paulo superioris ex Pachymere demonstravimus; qui rem totam pluribus narrat. Hunc secundo patriarchæ annos sex, et totidem menses attribuunt Matthæus Gigala, et Philippus Cyprus, Georgius vero Phranza annos octo eidem secundo patriarchæ assignat. Sic Pontanus ex Phranza: *Ieruntque Athanasius in eo est latus.*
Hic postquam claves Ecclesie octo annos tenuit, rursum scandalum emiserunt. Sic cui quies unica semper fuit, sedem patriarchicam valere rursum jubet, etc. Gregoras augem lib. vii, cap. 9, causam cur Athanasius secundo patriarchatum abdicaverit, pluribus narrat, ubi doctissimus Boivinius ad marginem mouet, id factum anno Christi 1510, unde apparel Athanasium secundo patriarcham sedisse annos sex, et aliquot mensibus.

Ibid. καὶ οὐδὲν ἀπὸ τοῦ προστέλλουν Ἀρδεκούν μέχεται τὸν αὐτοῦ Ἰωάννου ψυχηρότατον. Εἰτε δὲ. Numerus ab orbe condito hic apparetur deprivatus a scriba videtur; nam vel desinit

A in initium patriarchatus Joann's Sozopolitani, vel ad finem; si ad initium ita restituendus Eccl. 50°. anno 6802, Christi 1294 quo anno Joannem inauguratum fuisse, supra demonstravimus. Si vero numerus ille in finem destinat, ita restituendus, Eccl. 50°. anno 6812, Christi 1304, quo anno e sedi pulsum fuisse Joannem supra monachus. Ceterum cum Historiam imperatorum Constantinopolitanorum a Constantino Magno ad ultimum imperatorum Christianum texere sit animus, libet etiam huic catalogo Nicephori Callisti seriem integrum patriarcharum Constantinopolitanorum subjungere, nonnum illorum qui post Athanasium secunda patriarcham sedernunt, ad Gregorium qui ultimus fuit patriarcha ante captiam a Turcis Constantinopolim. Illoc quidem prestabit catalogus patriarcharum CP. editus ab eruditissimo P. Labbeo ex codice ms. Bibliothecae Claromontane; singulis autem locis, si opus fuerit, Notas, sed breviores, adjiciemus. Quoniam vero imperfecti sint catalogi B patriarcharum CP. editi a Matthæo Gigala et Philippo Cyprio, et maxime post Athanasium ad captiam usque a Turcis urbem, facile quisque cognoscere poterit ex iis quæ infra dicturi sumus. Sic igitur habet Claromontanus codex :

Catalogus patriarcharum Cpolitanorum inde ab Athanasii presulatu usque ad captam a Turcis urbem Regiam.

Niger Ern' r., p̄nraç t., Nimirum, Niphon annis 5, mensibus 10. Abdicato secundo patriarchatu Athanasio anno Christi 1510, ut supra monuimus, Ecclesia Constantinopolitana pr̄ biennium vacavit; tandem Nipho Cyzici metropolitanus sedem illam occupat, initio anni 1512, ut scribit Nicephorus Gregoras, lib. vii, cap. 9, ubi hujus viri ingenium ac depravatos mores pluribus describit. Habentur et Athanasii patriarchæ CP duas Epistole quæ ad Niphonem hunc spectant, nimirum, una ad imperatorem, C de Domino Niphone Cyziceno episcopo. et de accusacionibus contra eundem ipsi oblatis; altera ad magistrum libellorum suppli-um, de electione qua creatus patriarcha fuerat episcopus Cuzici. (Vide tom. CXLI.)

Hic cum sedisset annis tr. bus, et decem mensibus, anno Christi 1515, e patriarchali sede pellitur ob multa ei varia sacrilegia, ut scribit Nicephorus Gregoras cap. 11, polo superius citati libri. Ceterum habetur in codice Regio n. 2964, fol. 199, verso, Oratio Nicephori Comuni, laudata a Bibliario in notis ad Gregoram, quæ sic inserbitur: "Ελεγχος κατα του κακων τα πάντα πατραρχειαν τος Νίφωνος, ανεγερθεις παρα του Νικοχρηστου και του Μεταλήνης προς την Ιερα σύνδομον.

Iωάννης ο Γλυκύς ἦν δι. Nimirum, Joannes Glycys annis quatuor. Pulso e sede Niphone anno Christi 1515, et uno anno interjecto in ejus locum, sufficitur Joannes Glycys logotheta cursus publici, qui oxorem filiosque et filias habebat; sed ejus uxor statim monasticum habitum induit; ille vero, quod certis anni intervallis articolorum doloribus afflicteretur, ipso indui non potuit; nam de medicorum sententia carnis ei recessum erat, ut scribit Gregoras, lib. vii, cap. 11, ubi mojus patriarchæ virtutes ac in litteris peritiam (1) pluribus prædictæ idem scriptor; qui etiam ibidem testatur, se usum fuisse Joannis consuetudine ad stylum expoliendrum. Haec patriarchæ annos quatuor assignat et Gregoras lib. viii, cap. 2, ubi ait Joannem, quod ejus morbus ingravesceret, abdicata dignitate, quarto anno patriarchæ us, in Cyriotissæ monasterio se contulisse. Quod quidem accidit anno Christi 1520. Vide ibidem patriarchæ hujus testamentum, quod Gregoras ab eo tunc accessitus conscripserat. Verum, ut optime monet doctissimus Boivinus in Notis ad Gregoram, non ibi Testamentum ipsum patriarchæ, sed Testamentum proœmium profert Gregoras, cuius sese auctorem

(1) Eius librum de vera Syntaxis ratione editit Janinus Bernæ 1819. 8°.

manifestum prodit. Exstant, inquit idem Boivinius, in codice Regio 3229, opuscula duo, ejusdem ferme et argumenti et stylis; quorum primum inscribitur, *Tοῦ πατριάρχου χωρὶς Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος ἡ πατριάρχης τοῦ πατριάρχου, alterum, Τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ὑπομνηστικὴν εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἄγιον.*

Γερεσίμος ἔτος α'. *Gerasimus anno uno*. Joanni successit Gerasimus, sacerdos monachus e monasterio Manganorum, anno Christi 1320. Hic, ut scribit Gregoras, lib. viii, cap. 2, erat vir simplici ingenio, et pre senio surdaster, litterarumque Graecarum omnino expers. Tales enim ab imperatoribus eligi consuevit, ut dicto audientes eis sint, et nulla in re ipsis refragentur, tanquam mancipia, tradit idem scriptor laudato loco; et Georgius Phranzes ait, eum fuisse moribus nauci atque inutilem, et praefuisse Ecclesie Constantinopolitanae exignum tempus, eamque haud sponte dimisisse. Gregoras Gerasimi morte in accidisse scribit pridie quam Andronicus nepos urbem deseruerat; que quidem fuga Andronicu contigit die vicesima mensis Aprilis anni 6229, Christi 1321, ut tradit idem scriptor. Igitur mors Gerasimi accidit ipso die Paschatis, quod illo anno incidebat in diem 19 Aprilis. Cantacuzenus vero Gerasimum obiisse refert ea ipsa nocte, qua Andronicus nepos urbem deseruerat.

Ἡραλας. Gerasimo fatus functo die 19 mensis Aprilis anni Christi 1321, ut paulo superius monuimus, sedes Constantinopolitana tribus ferme annis vacavit; denique Esaias monachus ex monte Atho septuagenario major, nulla sacerdotali dignitate prædictus, idemque adeo imperitus ut nec prima quidem litterarum elementa perfecte posset conjugere, in urbem venit; eumque imperator omnium morum simplicitatem in patriarchalem sedem tum temporis vacantem imposuit: quamvis multa crimina libere illi objecta et passim testata fuissent, propter quae olim saepè exclusus omni sacerorum ordinum gradu fuerat, ut scribit Gregoras lib. viii, cap. 12. Renuntiatus autem fuit Esaias prid. Kal. Decemb. inductione septima, hoc est, anno Christi 1323, ut scribit Dorotheus in Synopsi. Perperam igitur Spondanus hoc factum ait anno 1322. Moritur autem Esaias, ut scribit Gregoras, et ut ex iis quæ mox dicturi sumus, patebit, anno Christi 1353, cum sedisset decem ferme annis.

Ιωάννης ὁ Ἀπρηρός. Mortuo Esaias anno Christi 1353, ut paulo superius diximus, in ejus locum sufficitur hoc ipso anno Joannes Apriliundus, Calceca cognomine. Huic anni quatuordecim assignantur in codice Regio 3058, folio 98, ubi legitur, *Ιωάννης Ἐνδόξος καὶ σωφρὸς ἀλανὸς Καλέξας ἐπὶ Ἰ.* His consona habet Gregoras qui lib. xi, cap. 4, ait, Joanne annis circiter quatuordecim patriarcham fuisse: Καὶ πρῶτον μὲν ἔχειθεν τὸν πατριάρχην ἐκβεβλήκων Ἰωάννην, εν τοῖς Βυζαντίου ὄρχειος δέσμιον ἐπεπόμψει φρουρεῖσθαι, ἵνα μὴ τοῖς ἐκεῖ νεωτεριμοῖς συναρμάνενος καὶ αὐτῷς, μεγίστης καὶ δυσεψήστοις τοῖς ἐθνωσίοις γένηται πρόδυμας βλάδης αἰτιος. Οὗ καὶ μικρὸν ἐπιθιών, ἐνταῦθα ἐτελεύτησε, πεντε καὶ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔγγις ἐπὶ πατριαρχείος μὲν περὶ ποὺ τὰ τεσσαράκοντα, ζῆσας, δέ μετὰ τὴν καθαγίεσιν μῆνας δέκα. Hinc autem ille ante omnia Joannem patriarcham ejecti, ei Byzantium, ut in palacio vincius custodiretur, misit; ne et ipse favens novis rebus, quæ illuc ciebantur, maximum et intolerandum reipublice detrimentum afferret. At hic, non longum ex eo in vita commoratus, ibi decessit, quinque ferme et sexaginta annos natus, quatuordecim circiter patriarchica dignitate politus, et decimo post exaugustonem mense mortuus. Depositus fuit Joannes inueniente anno Christi 1347, ut tradunt Gregoras et Cantacuzenus: oportet itaque, ut scribit Boivinius in Notis ad Gregoram, Joannem creatum esse patriarcham anno Christi 1353, non vero anno 1351

ut videtur tradere Cantacuzenus; nam præterquam quod ab anno 1333 ad annum 1347 anni numerantur quatuordecim, quibus eum sedisse supra demonstravimus, Gregoras et Cantacuzenus hujus depositionem in annum 1347 expresse conferunt. Hinc corrigendum est Spondanus qui hujus depositionem in annum Christi 1345 confert.

Τολδωρος ἐπη β', μῆνας ζ'. ημέρας τε'. Pulso e sede Joanne Calceca anno Christi 1347, in ejus locum hoc ipso anno substituitur Isidorus; qui, ut scribit Gregoras lib. xv, cap. 10, antehac M. nembasis electus fuerat episcopus, mox novorum Palamæ errorum cum et ipse convictus fuisse, dejectus dignitate fuerat, et a sacra communione segregatus. Eodem nunc patriarchatum obtinente, scissum est statim Ecclesiæ corpus. Sic Gregoras. Vide tomum Ignati patriarchæ Antiocheni contra hunc Isidorum scriptum, qui tomus habetur apud Allatum (*De libris ecclesiasticis Græc. dissert. 2*), Novembri mense promulgatus, indict. 13, hoc est anno Christi 1344 exeunte. Vide item Orationem Palamæ adversus Joannem Calcecam patriarcham scriptam, in qua ipse suam et Isidori causam pluribus agit. Haec habetur edita Græce tantum ex codice Regio in notis ad Gregoram. Mors autem Isidori refertur *ad Gregora lib. xviii, cap. 1*, quæ quidem accedit anno Christi 1349 exeunte.

Καλλιστος ἐπη ιβ'. *Callistus annis duodecim*. Callistus monachus ex monte Atho, unus ex Palamæ amicis, in patriarcham elegiūt anno Christi 1350, ut scribit Gregoras lib. xviii, cap. 1, ubi hujus patriarchæ ingenium ac mores pluribus describuntur. Hic patriarchatum adeptus synodus celebravit, in qua Palamas orthodoxus declaratus fuit: eam Comitiessius edidit parte secunda Auctarii novissimi. Hic dum legatione fungeretur apud Craënam pro societate contra Barbaros in Thracia, moritur, ut scribit Cantacuzenus, lib. iv, cap. 50, cuius quidem mors accidit sub fine anni Christi 1362, quod patet non solum ex eo quod huic patriarchæ anni duodecim assignatur, verum etiam ex iis quæ de successoribus infra dicturi sumus. Ceterum monere hic necessarium esse duximus Callistum patriarcham quod negaret Matthæum imperatorem designandum, ut scribit Cantacuzenus, e throno dejectum fuisse, et in ejus locum sufficuum fuisse Philothemum, de quo infra dieamus. Tunc Callistus Galatam, inde Tenedum ad Palæologum confusisse, ait laudatus scriptor. Hoc autem accidit circa annum quartum ejus patriarchatus, Christi 1354. Verum postmodum Joanne Cantacuzeno monastico habitu induito, et Palæologo Constantinopolim reverso anno 1355, initio anni sequenti patriarcha Callistus Tenedo reversus, ut scribit Cantacuzenus, ecclesiasticam potestatem recepit, cum contradicere nemo auderet: quin nec ipse episcoporum de restitutione sua suffragium expetebat. Sed indignissime non a Cantacuzeno solum, verum etiam ab episcopis violatum se arbitrat, suo sibi suffragio reditionem confirmans, injurie auctores ad pœnam deposcebat. Sic de eo tradit idem scriptor.

Φιλόδοξος ἐπη ιγ', μῆνας σ'. *Philotheus annis tredecim, mensibus sex*. Philotheus et ipse Palamas Heraclæs episcopus, ut supra diximus, anno Christi 1354 renuntiatus fuit patriarcha in locum dejecti e sede Callisti, verum post biennium circiter sedis hujus, rursus Callistus non episcoporum suffragio, a quibus deturbatus fuit, sed propria auctoritate in sedem, a qua injuste dejectuose credebat, rediit, ut scribit Cantacuzenus. Et hi duo anni, quibus prima vice rexerat Ecclesiam Constantinopolitanam Philotheus, ab auctore hujus catalogi non recensentur; fortassis quod tum Callisto legitimus patriarcha vivente, intrusi potius patriarchæ quam legitimi nomen mereretur; sed ut ut res habeat, Philotheus, mortuo Callisto sub fine anni

Christi 1363, ut supra monuimus, in ejus locum sufficitur, seu potius in sedem restituitur, ut scribit Cantacuzenus lib. iv, cap. 50, quod quidem factum est initio anni sequentis. Moritur vero Philotheus anno Christi 1376, cum sedisset annis tredecim et sex mensibus post Callistum. Hujus autem patriarchæ qui Palamiticæ factionis erat, plura supersunt scripta, et imprimis Antirrhetici pro defensione tñm Palamiticis, quibus mortuum Gregoriam refutare, Cantacuzeno hortante, conatus est. Habentur autem hi Antirrhetici contra Niciphorus Gregoram in bibliotheca Regis Christianissimi mss. et a doctissimo Joanne Boivinio passim laudantur in Notis ad Gregoram: ille etiam asservantur mss. in bibliotheca Vaticana, necnon in bibliotheca Regis catholici. In bibliotheca vero serenissimi Bavariae ducis, et in bibliotheca Regis catholici habentur ejusdem patriarchæ homiliæ mss. in Evangelia et Dominicas totius anni, et alia ex sancto Joanne Chrysostomo potissimum de sumptu. Item Philothei patriarchæ Anathematis morum sub Constantino Porphyrogenito, et duobus aliis imperatoribus latorum, eversio seu consuetudo habetur ms. in bibliotheca Vaticana. Hujus autem patriarchæ *Sermo encomiasticus* in tres hierarchas, minium sanctum Basilium, Gregorium Theologum, et sanctum Joannem Chrysostomum Latine et Græce editus fuit a Jacobo Pontano societatis Jesu, eum Dioptra Philippi solitarii, Ingolstadii anno Christi 1604. Hujus item *Homiliam de cruce Græca et Latine* edidit Jacobus Gretserus tom. II operis *De cruce*. Vide quæ de aliis ejusdem patriarchæ Philothei scriptis tam editis quam ineditis habent Possevinius, Udinus ac reliqui scriptores. Cæterum de Philotheo patriarcha pleraque perhonorifice scripta reperiuntur apud Cantacuzenum; cui quidem haec in re nulla fides adhibenda est.

Μακάριος, ἐτη β', μῆνας ζ', ημέρας ιε'. *Macarius annis duobus, mensibus septem, diebus quindecim*. Philotheo fatus functo anno Christi 1376, in ejus locum substitutus Macarius hoc ipso anno. Hic cum sedisset annis duobus, mensibus septem, et diebus quindecim, obiit anno 1379.

Νεῖλος ἐτη η'. *Nilus annis octo*. Nilus successit Macario initio anni Christi 1380. Hic cum sedisset annis octo, obiit anno 1388 inente, ut ex iis quæ infra dicturi sumus de ejus successoribus facile patet. Perperam igitur hujus mortem confert Spondanus in annum Christi 1398, et male huic annos viginti attribuit idem scriptor; sed longiu[m] omnino foret hujus scriptoris ac cæterorum, qui de patriarchis CP. scripsere, singula errata hic recensere, uti in Prefatione monemus.

Αρτώριος ἐτη η'. *Antonius annis octo*. Mortuo Nilo anno Christi 1388 inente, ut paulo superius diximus, in ejus locum sufficitur Antonius hoc ipso anno; qui cum sedisset annis octo, ut habetur in hoc catalogo, ejus mors necessario contigit anno Christi 1396. Quod quidem magis patebit ex iis quæ de annis Euthymii ac Josephi patriarcharum infra ex Georgio Phranza dicturi sumus. Perperam igitur hujus patriarchæ mors in annum Christi 1406 ab Onuphrio conferetur.

Καλλιστός μῆνας γ'. *Callistus mensibus tribus*. Callistus successit Antonio anno Christi 1395, qui cum sedisset mensibus tribus, obiit sub finem hujus anni. Perperam Onuphrius Callisto hunc secundo annos tredecim assignat; nam ipse nouissimis mensibus tribus sedit; Matthæus vero ejus successor annis tredecim, ut habetur in hoc catalogo Græco, cui potior fides habenda est, quam Onuphrio.

Μαθίους ἐτη τζ'. *Matthæus annis tredecim*. Callisto tans funcio sub finem anni Christi 1396, anno sequenti in ejus locum substitutus Matthæus. Ille cum sedisset annis tredecim, obiit anno Christi 1410. Vide quæ de illo habent scriptores illius ævi.

Εὐθύμιος ἐτη ε', μῆνας ε'. *Euthymius annis quinque, mensibus quinque*. Euthymius successit Matthæo anno Christi 1410, qui cum sedisset annis quinque, mensibus quinque, obiit anno Christi 1416, quo etiam anno ejus mors consignatur a Georgio Phranza; qui sic habet: *Anno mundi 6924, Domini autem 1416, imperator Constantinopolim rediit, et cum eo procerum ordo universus. Quo mense post ejus adventum excessit e vivis patriarcha Euthymius*. Perperam itaque Onuphrius Euthymii patriarchatus initium in annum Christi 1419 confert, ut etiam ex dicendis constabit.

Ιωσήφ. Joseph Ephesi metropolita renuntiatus fuit patriarcha Constantinopolitanus die vicesima prima mensis Maii anni Christi 1416, ut scribit Phranzes. Sic etiam Syropolis sect. 2, cap. 4, qui ipso die festo Constantini Magni, inductione nona, Josephum inauguratum fuisse scribit; Constantini Magni et Helenæ festum agunt Græci die vicesima prima mensis Maii. Haec Syropulus: *Τὸν δὲ ἄρχετέρων φημισάντων κατὰ τὸ ἔθος τρία πρότικα, παρόντος καὶ τοῦ Μηδείας, οὐ γάρ παρὴν ἐν τοῖς προγενόστασι, ἐκλέγεται ὁ βασιλεὺς τὸν Ἐφέσου χῶρον Ἰωσήφ, καὶ εἰς πατριάρχην προβάλλεται*, *"Ος καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀναχθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ἑπτάσημον ἡμέραν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τὴν κατὰ τὴν ἐντάξιν νέμεσιν τὴν θείαν ἐτέλεσε μυστηγούλαν, καὶ τῷ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας λεῷ ἐνθρονίσθη συνθέρων. Ωντας sic verto. Ad electionem patriarchæ cum præsules inter se suffragati, ut moris erat, tria nomina imperatori proposuissent, praesente etiam Mediensi, qui anteactis in synodo non interfuit, imperator Ephesi præsulem dominum Josephum eligit, ac patriarcham renuntiat. Qui consensim deductus in patriarchium, ipso die festo Constantini Magni, inductione nona, divini cultus officium celebravit, et in Magna Ecclesia collocatus est, in throno inaugurandis patriarchis destinato. Moritur autem Joseph Florentiæ, ubi cum imperatore concilio causa reperiebatur, vespere diei 9 Junii anni Christi 1439, cum sedisset annis viginti tribus, diebus decem et octo circiter. Sepelitur Florentiæ in Ecclesia Sanctæ Mariæ Novæ nuncupata, FF. Prædicatorum; ad cuius sepulcrum legitur sequens Epitaphium; opus, ut aiunt, Massei Vergii illius avi poetæ Laudensis non ignobilis. Et sic habet:*

*Ecclesiæ antistes fueram qui magnus Eoæ,
Hic jaceo magnus religione Joseph.
Hoc unum optabam niro inflammatus amore,
Unus ut Europæ cultus, et una fides.
Italiam petii, sædus percussimus unum;
Juncta que Romanæ est, me duce, Graia fides.
Nec mora, decubui: nunc me Florentia servat,
Felix, qui tanto donarer munere vivens;
Qui morerer voti compos et ipse mei.*

De hoc Josepho patriarcha CP. qui concilio Florentino una cum imperatore interfuit, multa scriptores; nobis tamen hæc sufficiet dixisse. Cæterum in hoc patriarcha Josepho desinit catalogus patriarcharum Constantinopolitanorum a R. P. Labbeo editus ex codice Claramontano in *Apparatu Historiæ Byzantinæ*: ubi perperam subjungit Labbeus sic: *et Josephus ille Florentiæ in concilio generali obiit: cui Græci subrogarunt Constantinopolis Gregorium quemadmodum cognomine Mammam, invitum et renitentem, qui expugnationem urbis paulo post futuram predicens, se munere abdicavit: Phranzes Melissenum vocat, et diem Juli 26, anni 1445, ejus electioni assignat. Fallitur, inquam, Labbeus hæc ex Phranza scribens; nam idem scriptor diversa omnino tradit, ut facile evilibet patebit ex iis quæ dicturi sumus de Josephi successoribus ad captam usque a Turcis Constantinopolim; cum animus sit ad illud usque tempus seriem patriarcharum hic ex Phranza proponere. Sic igitur.*

Mortuo Josepho patriarcha vespere diei 9 Junii anni Christi 1439, uti paulo superius demonstravimus, in ejus locum sufficitur a synodo et imperatore Bessarion Nicææ episcopus, hoc ipso anno. Verum hunc, ut scribit Phranza, postea propter perturbationes rerum et scandala, noscio quæ, Constantinopolim non venientem, sed Romæ hærentem, princeps archiepiscopus (*papa Romanus*), cum pensionibus liberalissimis ad numerum et ordinem cardinalium ascripsit. Quænam autem fuerint perturbationes illæ ac scandala, propter quæ Bessarion renuntiatus patriarcha Constantinopolim non adiit. Iacet ea sileat Phranzes, satis ex anonymo Crisiano cognoscimus; dum scribit pag. 4, imperatore Constantinopolim reverso, eos qui illi remanserant clericos, monachos, ac exterios recusasse cum iis, qui ex Italia redierant sacra celebrare, aut in precibus memoriam eorum facere; sed ab eis recessisse, tanquam qui pietatem abjecissent; magnamque inde divisionem concutiam esse: Oi ðè ἐν τῇ πόλει κληρικοῖς, λεπροῦναχοῖς, ἕρεσις, ἡγουμενοῖς, πνευματικοῖς, καὶ οἱ λοιποὶ, οὐκ θελον συλλειτουργήσαι τοῖς ἀλιοῦσιν, ή μηδουμένσαι αὐτοῖς δὲλ ἔχωρίζοντο αὐτῶν, ὡς ἀσθενοῖς, εἰπεν. Πολὺλοι δὲ παρῆσαντο καὶ τὴν λεπρουσύνην καὶ γένουν ἥ ἐνωπος διάπεστι. Qui vero in urbe degebant clerici, hieromonachi, sacerdotes, abbates, confessoriis audientis præpositi (pneumatici dicti) ac cœteri: ii nolebant liturgias et sacra cum illis, qui venerant, celebrare; aut in precibus mentionem ipsorum facere; sed ab eis recedabant, tanquam qui pietatem (ut ita dicam) abjecissent. Multi sacerdotio etiam renuntiarunt. Denique unitatem divisio, discordia, conseruata est. Sed perperam ibi subjungit laudatus scriptor anonymous, ad hunc modum jactato Ecclesiæ statu, cum patriarcha Josepho illie mortuo nullus esset; nemo etiam propter rerum confusionem se ad honorem patriarchatus promoveri pateretur; Bessarione enim Niceno et Iidoro Russiae antistite Romæ remanentibus: deinde Gregorium quemdam cognomine Mammam Pneumaticum, vite sanctimonia præstante, arreptum, patriarcham factum esse invitum: sed eum, cum serpere in dies longius dissidium cerneret, eo se munere abdicasse, prænuntiatio prius imperi interitu, et urbis expugnatione. Perperam inquam isthac Anonymus Crisianus; nam Georgio Phranze de rebus sui temporis scribentibus potior fides habenda: hic enim scriptor tradit, mortuo Fiorentiae Josepho, in ejus locum, uti paulo superius diximus, suffectum fuisse a synodo et imperatore Bessarionem; verum cum Bessario propter rerum perturbationes ac scandala Constantinopolim non venisset, sed Romæ hæreret, in patriarcham electum fuisse Metrophanem. Sic cum Phranza; verum quod idem scribit de electione Bessarionis in patriarcham post Josephum Fiorentiæ latius functum, pugnare omnino videtur cum Actis concilii Fiorentini; quippe cum Eugenius papa a Græcis petiisset ut in locum Josephi dejecti patriarcham alium ordinarent, ante sumum Fiorentia discensem, responderunt id fieri nequaquam posse: sed nec imperatore quidquam montium adversus priscam consuetudinem, qua patriarcham a totius diuonis ejus episcopis eligi oportebat, ac in magno sancte Sophiae temple consecrari: Ήπειράρχης ἐνταῦθα οὐ γενεσται, δι: ἔχουμεν οὐνὴ θείαν ἐν Κωνσταντινούπολει ὑπὸ πάτης τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, φρεσιθῆναι, καὶ ἐν τῷ καυσούρῳ ἡμῶν υπὸ γειτονηθύνειν. Κατ ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἀλλως πως ου ποιήσει, εἴδος τὴν συνθετικὴν τῆς Ἐξαρχίας ἡμῶν. Sed de h.c. Bessarionis electione pluribus agit Allatius *De Ecclesiæ Occid. et Oriental.* perpetua consensione lib. III, cap. 3, ubi sic habet: His multo minus non obstantibus, imperator certaque, qui nationem propagabant, patriarcham ei gavit Bessarionem, si nos non fallit auctor, qui

A lingua Græcorum communi narrationem de synodo Florentina conscripsit; sed, cum sui dicti testens afferat Georgium Phranzam, hoc eodem dictum suum destruit. Phranza enim lib. II, cap. 17 ait, Bessarionem ab imperatore et synodo Florentia, post defunctum Josephum patriarcham creatum, qui cum aliis Græcis Constantinopolim non redierat, sed in Italia mansit. Non potuit ergo hoc auctore Bessario Byzantii patriarcha eligi a Græcis, qui Byzantii nullus erat; nisi velimus dicere, absentem electum fuisse; quod plane ridiculum videri poterit consideranti, que acta sunt Florentia pro electione novi patriarche post factu fuctum Josephum. Græci enim, licet enixe instaret summus pontifex, voluerunt patriarcham eligere, quod non esset moris eum eligere extra Constantinopolin. Et cum Phranza dicat, electum ab imperatore et synodo post defunctum Josephum, videtur, ni me fallunt conjecturæ, illius electionem ponero in Italia; B quod Acta synodi omnino non tacuissent. Et falsum est, Bessarionem post concilium in Græciam non redisse, cum id ipse asserat, epistola ad Alexium: Μετὰ τὴν γενομένην ἀγίαν σύνοδον, καὶ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡμῶν ἐπάνοδον. Post celebratum sacrum concilium, et nostrum in urbem Constantinopolin redditum, quod per breve tempus fuisse, certum est. Et forte tum præsens electus fuit, et noluit acceptare. Hoc tamen verbis Phranze non videtur respondere. Et quamvis idem Bessarion dicat in eadem epistola, inter Græcos se summos habuisse honores, non est intelligendum de patriarchatu, sed de iis honoribus, quibus ante synodum in ipsa Græcia fuerat ornatus, inter quos patriarchatus locum non habet. Quare non male opinantur illi, qui asserunt, cum titularem patriarcham Constantinopolitanum fuisse, quales post captam a Latinis Constantinopolin Romani pontifices nominabant, quemadmodum et aliarum patriarchalium sedium, idque nobis insinuare conatur Dorotheus Monembasiensis in *Synopsi Historiarum*. Vide et alia que de Bessarione scribit idem Allatius paulo superius citato loco. Cæterum ut Phranze seriem perseguamus.

Metrophanes ex metropolita Cyziceno Constantinopolitanus patriarcha renuntiatur vere anni Christi 1440, post imperatoris Constantinopolitum adventum; sed quanto tempore Metrophanes in patriarchatu vixerit Phranzes non aperit. Metrophanes autem hic, ut ait Allatius loco superius a nobis citato, sextus ordine in synodo subscripserat: qui cum in sede collocatus esset, uti par erat, disidentium machinas sedare conatur, turbulentos in officio continere, de contumacibus quoque pœnas sumere, quos, episcopatibus pulsos, exsilio multavit, et probos ac pios et morigeros in eorum loca, ut uno propagaretur, restituit. Dum reliqui patriarchæ reclamarent, neque remissis spiritibus arrogiantiam sedarent, ex eorum etiam dicesibus male seriatos ejecit, aliasque siti audientes supponit: quod puto absue summi pontificis permissione hominem, Ecclesiæ Romane reverentissimum, nunquam ausum fuisse. Id rei qui patriarchæ ægre ferentes, Philotheus Alexandrinus, Dorotheus Antiochenus, et Joachimus Hierosolymitanus, hæc synodo per legatos subscripserint, ira perciti, ac furore præcipites, coacta synodo, Metrophanem et episcopos ab eo creatos, conviciis onerant, anathemati subiecunt, et reliquos Christi fideles ab eorum obedientia avertunt. Tandem Joanni imperatori scribunt, hortanturque ut resipiscat; sin minus, excommunicationem minantur. Ut curam Metrophanis, et imperatoris studium in propaganda unione, et aliorum patriarcharum in convellenda, videas, non abs re fuerit, litteras synodales, non ea que obvias, hic inserere, inquit Allatius. Littera synodalis contra Metrophanem est: Τῶν πατεριarchῶν τῇ: Σφράζ. Ἐπειδὴ ήτε καὶ ὁ πανεπιστατος μῆτρα-

πολίτης ἐνταῦθα τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως; Καὶ σαροῖς; Καππαδοκίας δὲ καὶ πρωτοβίστορος τε, καὶ ἔξαρχος πάστος Ἀνατολῆς ἡμας μὲν πεστυνύται τὸν πάντεπον καὶ θεῖον τοῦ Κυούσιον Ἱησοῦ Χριστοῦ τάφου, καὶ τοὺς λεόποδας ἐπελέσθηται τῆς Χριστοῦ οἰκονομίας μυστήρια, ἥπατα δὲ κοινωνεῖται ποιεῖ: ἡμᾶς, καὶ τὸ τῆς ὄρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας Χριστιανῶν μέγα μυστήριον, καὶ δηλοτοῖται τὰ ἐν Κωνσταντινούπολει σκάνδαλα πάντα διὰ τὴν συναθροισθεῖσαν ἐν Φιλαρεντίᾳ τῇ πρὸς Ἰταλίαν μιαρὸν σύνοδον, καὶ τὰ τὸν Λατίνων σὺν τῷ Ἐγενένω πάτηπε δοξάσαν ἀπερ όποιος ἔξεστι, τιὰ προσθήκην δηλοδή ἐν τῷ τῇ: πίστεως ἡμῶν θείων καὶ ἀμώμητω συμβόλῳ ὑπογράψασαν, καὶ πεισθεῖσαν ὡς καὶ εἰς τοῦ Μίλιον τὸ θεῖον ἐκπορεύεται Πινέντα, τὰ τε δύομά συγγενήσασαν πρὸς ἡμᾶς θείωσθαι, καὶ μηνιονύμειον διὰ τοῦτο τὸν πάπτων ἔτι τε τὰ διλλα δισταύρωνται καὶ καθατατεῖσαν, καὶ στέρεζαν καὶ ὅπως ὁ Κυζίκου μητροφόνος ἡγετικῶν τὸν Κωνσταντινούπολεις θρόνον ἡρπάσει, συνανέσασαν τοῖς τε αἱρετικοῖς, καὶ τῷ εἰρημένῳ πάπτωπα, καὶ βιβλεῖται τῶν Ρωμαίων Πιλαιολόγῳ τῷ Λατινόφρονι, τοὺς μὲν πιστούς τε καὶ ὄρθοδοξούς ἀπειδούντι, διύκοντι, τυραννούστι, καὶ ἐπιτιμῶντι, τοὺς δὲ πάπτων καὶ κακοδόξους προτακτοῦντι, τειμῶντι, καὶ ἀτιθέξωντι, ὡς τὴν ἐπαυτοῦ αἱρέσεως σύμφρονας, καὶ ὑπερεκπεριστορούμαλιστα πιστοποιούμενῷ τούτου; κατὰ ἀντιτίπταιαν τῆς ὄρθοδοξίας καὶ εὐσεβίας, ὡς ἐκ τούτου τοῦ τρόπου, καὶ μητροπολίδια βέβηλα, καὶ μικρὸν ἐπιτυποῦσια πανταχοῦ εἰς τοὺς θείους τῆς ἀγίας μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεις; προτρέψας, ὡς ὑπὸ τῆς ἐκατοῦ τάχα ἴνορα; ὑποκειμένους; ἔδειξεν ὁ εἰρημένος πινεριότατος μητροπόλεως μεγάλης Καισαρείας Καππαδοκίας πρωτοβίστορος τε καὶ ἔξαρχος πάστος Ἀνατολῆς, ὡς οἱ μόνον πρὸς τὰς ἀλλας ἐκκλησίας ὁ μητροφόνος πιτριάρχης τὰς παραγμούς χειροτονίας προτρέψας Λατινοφρόνοις, ἀλλὰ ἡδη διὰ τὰς τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολῆς πάστος τέσσαρα ὁ ἀχειροτόνος τοκετορούντες μητροπολίδια, καὶ ἐπιτυποῦσια, πρὸς τε τὴν Ἀμασταῖα ὄρηοντι. Νεοκαισάρειάν τε, Τύανον, καὶ Μακησούν τὰ τῶν Λατίνων πάντα φρονοῦντα, καὶ πράττοντα. "Α καὶ οἱ μόνον ἐντεῦθεν τὴν ἐκατοῦ ἀνεχόμενον φθορὴν καὶ ἀπώλειαν, ἀλλὰ γε μετὰ τὴν τοσαύτην τολμαν, καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν τοῦ Χριστοῦ ποιμνην ἄπαντας ἔκειται Χριστιανούς οὐτας ἀπατῶντα, καὶ διαφθείροντα, καὶ πολλὰ τῇ ὄρθοδοξίᾳ Ἐκκλησίᾳ σκανδάλια προκειούντα. Διὰ τοῦτο δὲ εὐσεβίης καὶ πιστεύτων; καὶ τῆς ὄρθοδοξίας πάστος ὑπέρ μηχάνης τε καὶ Ἑλλωτῆς οὐτούς δὲ εἰρημένος μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας μηδὲναχέρεως την τῆς Ἐλληστίας Χριστοῦ καινοτομίαν καὶ λύμην τῶν ἑτεροδιάνων πρὸς τὴν ὄρθοδοτάτην καὶ ὑγιεινούσαν ἡμῖν πίστειν, ἡγίωσε συνοδοῦχη λαβεῖν γνώμην παρ ἡμῶν τῶν τριῶν ὄρθοδοξῶν ἀρχιερέων τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ, τοῦ τε δηλούστοις Φιλούέου Ἀλεξανδρείας, Αμαρούσεου Ἀττικούστοις, καὶ Ἰωακείμηνος Ἃρτας, διόπιστοις τούς; μηδὲναχέρεως ταῖς πάτητος τῆς ἐπαρχίας αὐτούν, καὶ ὡς διὰ πρωτογενέστερος οὐαίος καὶ ὄρθοδοξος. "Ενθεν τι καὶ ὄρισμον ἡμεῖς; συνοδικῶς διηνούμενοι ἐν τῷ ὄντατοι τῆς ὄρουσίου ζωαρχικῆς τε καὶ ἀδιαιρέτου ἀγίας Τριάδος, τοὺς μηδὲν ἀρετὴν καὶ εὐεσθεῖσαν, τοὺς μητροπολίτες τε καὶ ἐπιτυπούσους παταχοῦ, καὶ προσέτι ηγουμένους διηνούμενοι καὶ πνευματικούς τάχα, ὕστατως τε λεπίτες καὶ διακόνους, καὶ πάτητος ἐκκλησιαστικῆς ἀπλώς ψήφου, ἀλλας θεοτηλους διτεχνης, καὶ ἀναξίους, τὸν οὐ τῆς αἱρέσεως καὶ διωγμού τῆς ὄρθοδοξίας δραχεμένους κατερύν, καὶ δρυμόντα, ἀναξίως, κανοδηξίας μόνης καὶ αἱρέσεως τρόπων προς ἐπισκοπά; τε καὶ μητροπολίτες, ὡς δῆθεν ταχασωτήρες Ψυχῶν, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἀλλούς φιεστρωσι καὶ τὸν Λατιστού τοῦ αληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀπαν ὄρθοδοξον πομνιον, μηδὲν ὡς φέρου θεού, καὶ οικαπεύη; καὶ εὐσεβεία;

Λ κεκτημένους καρπὸν, ἀλλὰ καταφρονητάς, καὶ ἀναδεῖς δητας πρὸς εὐεσθεῖσαν πᾶσαν, τουτέστιν ὅριζομενος τῆς σήμερον ἀργούς καὶ ἀνιέρους; εἴναι πάτητος λεπορατίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἀλλοις δὲν ἔξεταθη ἡ εὐεσθεῖσα μοινῶς τε καὶ οἰκουμενικῶς. Οὕτω μὲν οὖν καταπιειθέντες ἔστωσαν ἀργοῖ καὶ ἀνιέροι. Ἀνταίροντες δὲ καὶ ἀνθιστάμενοι ληστρικοὺς τε καὶ παρανόμους ἐστωσαν ἀφωρισμένου, καὶ ἡλιωτριωμένοι τῆς ἀγίας καὶ ὑπερυσίου τοῦ Τριάδος, ὡς ἀπειθεῖς καὶ ἀντίλογοι. Ωστάτης δὲ καὶ οἱ τούτοις δεγχμένοι, καὶ συναιωνύντες ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ ὑπεραπίζοντες. Ἀποχαλεύτιμενος δὲν πάντας κήρυκα τῇ; εὐεσθεῖσας καὶ ὄρθοδοξίας τὸν ἀνιώθειν εἰρημένον πανερωτατον μητροπολίτην, τὸν καὶ ὑπέρτιμον, καὶ ἔξαρχον πάστος Ἀνατολῆς, κηρύξαι πανταχοῦ τὴν εὐεσθεῖσαν, μηδὲναχέρεων πρὸς ἀλήθειαν πρόσωπων βρισκέντος, ή πατριάρχου του μηδρῶς φρονοῦντος, καὶ πράττοντος, μηδὲ πλουσίου, καὶ δροχοντος ἀνθρώπου ἀλλὰ παρθέσια τὴν πίστιν καὶ ὄρθοδοξίαν κατέχοντας ἀφθωνας καὶ ἀδιστάκτως, κατὰ τὴν ἐντολήν, ἔχεις αὐτὸν ἀδειαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεκεν εὐεσθεῖσας ἐλέγχου, επιτιμησοῦ, καὶ διορθώνται τοὺς μηδρῶς φρονοῦντας; ἐν παντὶ τόπῳ, ἐφ' δοσον ἀντοχή δέδευεν, παρ' ἡμῶν αὐτῶν εἰληφθεῖ τὴν συγγνώμην διὰ τῆς δοθεῖσας ἡμῖν χάριτος καὶ δυνάμεων τοῦ ἀγίου Πνευματος, δ; καὶ δημειεῖς κατὰ τούτους τηρήσαι ἀδωροκήτως τε καὶ δρῶς; τὴν εὐεσθεῖαν. Οὐ ἐνεκεν ἐπεδόθη αὐτῷ καὶ ἡ Ἑγγραφος ἡμῶν γνωμή συνοδικῶς ἀπογραφεῖσα ἰδιοχεῖρως; ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ του Σεματάτου τῆς νῦν τρεχουσας Ἰνδικτίωνος ἐκτείνει, καὶ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτει, αυγῆ Patriarcharum Syriæ. Cum venerit huc per omnia sanctissimus metropolita sanctissimæ metropolis Cæsareæ Cappadociae, qui protostonus est, exarchus totius Orientis, tum ut apprime venerandum divinumque Domini nostri Iesu Christi sepulcrum adoraret, sacramque quæ Hierosolymis sunt loca, in quibus maxima admiranda Christi dispensationis mysteria perfecta sunt, visitaret; tum ut una nobiscum recire fidei ac pietatis ingens arcanum communicaret, manisfestareque scandalum omnia Constantinopolitana exorta propter exēcram synodum, quæ apud Florentiam Italæ urbem coacta est, et Latinorum cum papa Eugenio, quod non licebat, dogmata approbat, et additionem quamadam in fidei nostra sacro inculpatoque Symbolo subscripsit, suasingue ex Filio divinum Spiritum procedere, concessitque azyma apud nos quoque in sacrificium offerre, et propterea commemorationem pape sacre; præterea alia multa illorum præter prescripta canonum illicita accepit et annexata est: ei quomodo matricida Metrophanes Cyzicenus, more prædonum Constantiopolitanam sedem invasit, que assensum præbuit hereticis, et jam dicto pape et imperatori Græcorum Palæologo, cum Latinis sententi, fideles et sanctæ fidei sectatores non absque minus persecuti, veluti tyranno opprimenti et redarguenti; infideles vero, et eos qui pravis opinionibus sunt imbuti, accersenti, honoranti, et ad dignitatem promoventi, tanquam suæ hæreseos associatis; et quod magis est, mirum in modum hos eosdem deosculanti propter eam, quam in se præfert adversus rectam fidem pietatemque repugnantiam: hinc factum est, ut profanos metropolitulos, et exēcramos episcopillos, ubique in divinae et sanctas sedes sanctæ magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, tanquam suæ diocesi instruxerit. Dicitus sanctissimus metropolita dominus Arsenius sanctissimæ metropolis magnæ Cæsareæ Cappadociae, necnon protostonus et totius Orientis exarchus, ostendit, non solum in aliis Ecclesiæ matricidum Metrophanem patrarcham contra canones ordinationes iis, qui cum Latinis sentiebant, commisso, sed jam et ad Orientis universi dioceses quatuor inordinatum istum ordinasse metropolitulos et episcopilos, in Asia nempe, Neocæsarea, Tyanus, et Mocessio, Latinorum omnia probantes et exequentes, qui non solam

nde sibi subsecuturam ruinam atque excidium expectant, verum quoque post tantum facinus, omnes sub Christi grege ibi degentes Christianos fallunt, corrumpt, multaque inter eos disseminant, quæ orthodoxæ Ecclesiæ scandala ministrant. Propterea pius, fidelissimus, et sancta fidei universæ propugnator zelatorque jam laudatus metropolita Caramanæ Carpadoce, agre serens Ecclesiæ Christi innovationem et noxiam, quæ ab aliena sententia in rectissimum sanumque nostrum fidem intruduntur, p. tui sibi exhiberi synodalem a nobis tribus orthodoxyæ anathibus, qui in Syria sunt, Philotheo Alexandrino, Dorotheo Antiocheno, et Joachimo Hierosolymitano, sententiam, ut omnes male sentientes ex universa sua direcciæ pellere possit, quod ipse antiquior sit et orthodoxus. Propterea nos, simul synodatiter congregati, præcipimus in nomine consubstantiali, vivifici et individuæ sancte Trinitatis, metropolitis atque episcopos propter virtutem e pie tatem hand promulgas ad hanc obvias simul et Patres spirituales, si qui fuerint, simul sacerdotes, diaconos, et in quocunque gradu ecclesiastico constitutos, profanos alios et malignos, qui heresis occasione recepta, dum recta fides in discrimen adducatur, indigne encurrere, inani gloriet et hereticos modulo ad episcopatus et metropolitatus, quasi essent servatores animalium, ut cum se ipsi alios in exitium ducerent, et Christi v. i. Dei nostri universum orthodoxum gregem, penitus timore Dei necnon justitia e pietatis fructibus destitutos, quin immo despctores, e ad omnem pietatem invercundos, hoc est, ab hoc die ita deceruent, spoliamus omni acione sacerdotali, et ecclæ iustico ordine, donec corundem pietas communiter et universaliter examinetur. Ille si obestiri, ab omni munere sacro cesserent; si contra se opponant, et predonum more, contra canoniques sanciunt, adversantur, tanquam contumaces et contradictores, sini excommunicati, et ab alienati a sancta et supersubstantiali et consubstantiali Trinitate, simuliter et qui eos amplectuntur et in similius assensum praebent et auxilium. Concedimus facultatem, tanquam pietatis orthodoxæ fidei præconi supra lauato sanctissimo metropolite, qui hyperius est et exarchusque totius Orientis, per loca omnia pietatem denuntiando, cum non reveretur ad veritatem astruendam, neque facient imperatoris, ne, ne patriarchæ, qui non recte sentiat et agat, neque dicitur neque principis, sed patim ac libere fidem ac orthodoxyam possi eam, sine ullo metu et hisitatione, secundum præceptum sibi impositum: licet itaque ipsi, ex hoc tempore, pietatis causa reprehendere, increpare, corrigerem male sentientes in omni loco, quo potest accedere, data a nobis ipsi via, proprie datum nobis gratiam et potestarem Spiritus sancti; qui detet omnum in his integre atque incorrupte pietatem servare; proptereaque illi trodat est in scriptis nostra sententia plena synodo, et propriis manibus subscripta, mense Aprili 6041 anni, nunc currentis inductionis sextæ, et a Christo anno 1443. Ad imperatorem vero possumus: Κατέτε, καὶ θεωρώτε, καὶ γαληνοτέροι αύτεντα, καὶ προσέλευτοι, τοιχὸς τυγχάνει ποιῶν πρὸς θεόν ἀδιαλήπτας, οπως τηρησίεν σου τὸ κάρτον ἀπὸ πτυντος εναντίου συναγηγματος, καὶ εἰς ἡμετέρων πνευματικῶν εὐφροσύνην. Ὡντωτὸν έτων τῇ ἀγέλῃ βασιλεῖδι σου ὅπου ηλεῖς εοχάμεθα πρωτην, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην, ριψην αὐτὸν τὸν παππαν Εὐγένιον προτρέπτης ἐνουσεως τοις ἔκτιτησις, ινα στερψωμεν τούτην ἀπαρτιτην, καυσωπερ εγενετο, καὶ ινα μηδημονεύσομεν αὐτὸν πατ.αν. Ιουστία μετ' ἀπόλιτον, ὥ παππας Εὐγένιος προς την, γέγραψεν, εύσεν δὲ περοπτευταν την, ὅπως ἡ πρᾶξις ε. ενετο. Ἐώς οὲ κατὰ την τριπλασίους γραφην πρὸς μὲ τοῦ ἄγιωταου μητροῦ ἀδελφοῦ λυρίου Ἰωσῆτο τοῦ αρχ.επισκοπον διεντατευσυπόκαθεν; νεας, ἵστων, καὶ οίκουμενον πατραρχού, νῦν ἐμπλουτον αριών, οτι εν Φιλιππ. 1.16. οντον, οὐκ εἰνετο κατὰ τας αυτης.οὔσεται;

Α δέ είχον πρός Ῥωμαίους οι Λατίνοι ἐνήργων· διὰ γραμμάτων, κανονικῆ καὶ ὀβλαστοῦ, καὶ ἑπειρέος κατὰ τὰ παραδότες τῶν ἀγίων ἀποστολῶν καὶ τῶν ἀγίων ἐπτὸν καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν θείων Πατέρων. Ἀλλά βασιούργητε μυριαὶ ἐπινοστίντες οἱ Ἰταλοὶ τὰ· μὲν συμβιβίσσεις ἡμέτεραν, πορείησαν δὲ τοὺς ἐγγράφους αὐτῶν δρόμους. ἔθισσοι δὲ τὴν ἀδήθειαν, καὶ τέος τυραννικῷ τρόπῳ τὸ διεσπασταῖσιν πάντας ἐκύστισαν δῆμος, γαῖα εἶται· διὸ ἀλλοὶ πιρὸν κανόνας ἐκράτεσσαν. Τοι γείροι δὲ μᾶλλον, καὶ ἀσεβὲς, ὅτι μετὰ τῶν διλῶν καὶ τὴν ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως συμβολὴν προστίχην οὐ παρτιστέοντο, ὅλιγοι καὶ ἐγγράφους προσδόκων, οὐδὲν! ποσὶ πᾶσιν ὑμοιολίσθισαν. Διὸ τούτῳ ἀτεληγήτινον ἐνιό πόλες τὸν πάτεραν τιμάτα, διτεῖ. εἰ μὲν στιξίντες τὰς παραδότες τῶν ἀγίων οἰκευμένων καὶ συνόδων, καὶ ἀποκυρώτεις, γαῖα εἰ τι κανονικὴν καὶ νίμισσον τοντοῦτο θείων Πατέρες ἡθέπισσαν, δῆμος καὶ τὴν ἐν Φιλαρεντίᾳ σύνοδον καὶ αὐτῆς στέγον, καὶ τὸ τοῦ πάππα μηνημένουν δέγχεται σωκρατεῖν, ἵνα τὸν τιμάτην δομοιογίαν πρὸς ἡμᾶς ἐγγράψως στείλῃ ἢ πάππης κατὰ τὴν γῆμαν καὶ δραχαίν πασίδοτον καὶ συνθειαν. Χωρὶς δὲ τούτους ἀλλοτρίης οὐτε τὴν σύγκρου πιστοδόγματος τὴν ἐν Φιλαρεντίᾳ οὐδὲ διωτεῖ, οὔτε τοῦ πάπτα μηνημένουν, ἀλλὰ τοὺς δὲ δημῶν συγκετατισθεμένους πρὸς τὰ τιμάτα, πρὸς τε τὴν ἐν Φιλαρεντίᾳ σύνοδον δηλούντει, καὶ τὸ τοῦ πάππα μηνημένουν γωρίτης ὑπαίτιωντης ερετομένης δομολογίας ἐκείνου, εἰ μὲν τοῦ κλήρου θείων, ἀργὸς αὐτούς καὶ ἀνίρρους ἀπὸ τοῦ νῦν πάτερος λεπτοφαλίας ἔχομεν· εἰ δὲ τῆς στυκλήτου, ἀφωρισμένης καὶ ἀκοινωνήτους γατὰ τοὺς θεοκηρύκους κανόνας, καὶ μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν θείων καὶ οἰκουμενικῶν ἐπτὸν σὺνδικούς τούς διών ἀποκυρώσεις καὶ περιδόσεις. Ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνον ἐγράψαμεν. Νῦν καὶ πρὸς τὴν σὴν καταστάσιαν γνωρίζομεν τὰδε· διτεῖ, εἰ μὲν προσεδράσμεν, ὡς τοῦ ἡμετέρου γένους παντελίως ἐκτίθεντος, καὶ διὰ τοῦτο καταναγκαζόμενος παντοιοτρόπως ὄπως· ἕτερη βοήθειαν, καὶ τὰ Ισηγὸν καὶ ἀλλοιονομίαν νενήκας, εἴτε τῆς καὶ πρὸς τὰ τοῦ Λατίνων ἐνέπειτας, καὶ τὴν προστήκην ἑδεῖν κατὰ ἐνάγκην, εἰ δὲ εὐτιώς ἀποτρεψάμενος νῦν τὰ ἐκείνου τεραποτολγή· ατὰ ταὶ καὶ ασεβῆματα, καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἐν τῷ θείῳ συμβολίῳ παραδόσιν κατέτας θείας πάσας Γραψή; σύμβολοι δέ τοι τοῦτον τοῦτον καὶ πειθῇ, ὡς οἱ πρὸς σου ἀπαντεῖς εὐεσθεῖς αὐτοκράτορες βασιλεῖς, δῆμος καὶ ἡμεῖς οὐ μόνον τὸ προσφιλές μηνημένουν τῆς βασιλείας ἐπιτελεῖν ἔχομεν, αὐλᾶ καὶ διπηκῆ, καὶ δένναν τὸ ίκεσιαν πρὸς θείων ἐκπιλορύον μελλόμενον τοῦ σου κράτους ἐπεκά, καὶ ὑπὲρ ψυχῆς μάνιστα, διτεῖ δὲν εἰπεισούμενον καθ' ἑκάστην τὸ θείον συγκοινωνῆται τέ σοι, καὶ τὰ ἀμπτιακήματα ἐν γνώσει καὶ ἀγνοΐᾳ πραχθύντα. Οὐταὶ μὲν ὑπέρ εἴσται σοι εἴλος τῶν πλημμελημάτων, οὐταὶ δὲ δρεσίς τῶν ἀγνοημάτων, εἰ μὲν τὰς θείας οὐκ ἀθετεῖς παραδόσεις. Εἰ δὲ περιμένεις, καὶ ἀνέχῃ τὰ τῶν ἐπερδόντων, ὥσπερ ἀλλότρια δυντα πάσης κανονικῆς παραδόσεως καὶ συνοδικῆς, οὐ μόνον ἐκχύομεν τὰ τοῦ σου κράτους μηνημένουν, αὐλᾶ τὰ τοῦ βάρους προσθίσμενον ἐπιτίμιο, ἵνα μὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ διαφέρῃ ἡ λύρη τοῦ ἀλλοτρίου καὶ βλαβεροῦ δόγματος, καθότι ποιμένες τῆς ευσεβείας ἐκτίθημεν, καὶ ὑμοιολγησαμεν οὐτάς ἐγγράφως ἐνίποτον θεοῦ καὶ ἀιναὶ ἀγγέλων. Οὐκούσοι κατέταπτοι μισθωτούς ανεχόμεθα ποιμανεῖν τὴν τῆς εὐεσθείας Ἐκκλησίαν, οὐδὲ φιειδέμεθα μάλλον ψυχῆς τε καὶ αἵματος, αλλ' ἐνεκεν Χριστοῦ, καὶ τοῦ θείου γεγενέντος; ἐλογεν δουναίς ψυχῆς, καὶ σάρκα, καὶ αἷμα, καὶ τάλλα δια· επιτεῖ γένει καὶ αμεθίστη. Αὐτὸν δὲ τῷ τυχανούσῳ τρόπῳ παρανόμως φιεῖται καὶ πειθανολογεῖ τὴν ελευσέραν καὶ ἀδύνατον λόριστον Ἐκκλησίαν, γινώσκει οὐταί, διτεῖ παρατησθέμεθα μὲν τὰς επειδούσεις οιών, οὐκ αἰενεῖμεθα δὲ σιωπῶν εφεγές, αλλὰ κατὰ τὴν εντολήν της αἴσθωνται ἐλέγχος, καὶ εἰπεικήματα μελλόμεν τούτον. Διετέρη καὶ οτέλουμεν πρός τὴν αγίαν σου βασιλείαν ταῦτα μετὰ τους ἐν ιερομοναχοῖς καὶ πινυριαῖς, τιμιοτάτους.

υρισυ Μακερίου, καὶ υἱοῦ τῆς ἡμῖν μετριότητος, οὐδὲ καὶ ἀναγγελεῖ πρὸς τὴν σῆν βασιλείαν τὰ περὶ τῆς συνέδου, ἀπερ αὐτὸν ἀνείθησαν. Σφρόρχ γάρ τιμεῖς, πίστευσον, ὃς οὐδὲς τῶν ἀνθρώπων ἐπιποθούμεν τῆς πρεσβυτέρχς ὢντος καὶ τῶν! Ταῦλον πάντων ἐνώπιον, σωζομένου εἰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν Ἐλθούσαν. Εἰ δὲ συστήσαι τὸ φεύγον πιλονεύοντις, οὐδὲ δυνάμεθα συγκονωνῆσαι αὐτὸς, οὐδὲ ἂν πάντας τὴνδε διὰ μέλεν ἡμέραν ἀπεκεφάλισαν. Κρείττον εὐσεβῆς καὶ ρὸν πρὸς κατιρόν, ὅπερ τέλος ἀποθανεῖν μέλλομεν. Πεισθητοι τοιγαρούν καὶ αὐτὸς, ὡς βασιλεὺν γαληνήτας καὶ θεύτας, τοὺς θείους θεσμούς, καὶ νόμους Χριστοῦ, καὶ τὰς παραδόσεις τῶν θεοκρύτων αὐτούν μαθήτων, καθότι εὔσεβος Ἑγγεας ἀχρι τοῦ νῦν, ὃς οἱ σοῦ πατέρες ὅμοιογοντιν ἔργῳ εὐσεβῶς καὶ δισιώς τεθνήξαντες. Οὐδὲν γάρ ἐστι τῆς τιμῆς αὐτούσιν ἀμφιβολοῦν, διὰ πρὸς ἀπόριζν ἐμπέστης, καὶ δισταγμὸν ἐν τοῖς Χριστιανοῖς δόγμασιν. Ἀλλὰ δύμας οὐδὲ ἐν γένος τοσαύτην ἀκρίβειαν καὶ ἔρευναν πεποίκης περὶ πλοτεως, δῆσην Πατέρες ἐν Χριστοῦ πίστεις πεποίκασιν. Ὅθεν καὶ ταὶς ἀπὸ κτίσεως καθόμου μαρτυρίας εδρόνταις κατὰ διαφόρους κατιρόν παρὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν προκηρυχθείσας, ἐστεργάν μὲν ταῦτα βεβιώων ἐν πρώτοις· ὑστερόν δὲ τῆς ακιδοῦ παρελθούσης διὰ τῆς χάρτος παρουσίας τὸ τῆς οἰκονομίας δόλον ἐτελειώθη σωτηριῶδες μυστήριον, καὶ οὕτως τῆς διπεριλάμψου καὶ ζωιοποιοῦ ἀναστάσεως πληρωθείσης, οἱ τῆς αὐτῆς θεωρίας μύσται καὶ μαθηταὶ διὰ Πνεύματος ἀγίου σαφὲς τὸ μυστήριον τούτο τρανόσαντες πάσιν ἔκτηρισαν, ἵνε τρεχῆς ἐπόμενοι πάντες ὄρθρον ὑπὸ ἀστοῦ σαμεν δῶλας τὴν τῆς ἀπεράντου βασιλείας ἐκείνην ἀπόλαυσιν, ἵνε γένοιτο πάντας τὴνδε ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ τῷ μῶν. Αὐτὴν. Μηδὶ Δεκεμβρίων, ιδικτιώνος ἔκτης. Potentissime, humanissime, et serenissime domine et imperator, supplices continue Deum exoramus, ut majestas tua aitque imperium ab omni adversa fortuna immune conservetur ad nostram spiritualem lætitiam. Notum sit tuis sacrae Majestati, nos accepisse tres a papa Eugenio de unitione Ecclesie literas, ut eam, remotis arbitris, amplecterecum uti gesta est, saceremusque papae commemorationem. Et hoc quidem nude papa Eugenius ad nos prescripsit; at non edocuit quanum ratione res illa transacta sit. Verumtamen ipsis per antecedentes ad me litteras sanctissimi fratris domini Josephi archiepiscopi Constantinopolis novae Romæ, et œcumenici patriarchæ, plane vereque cognovi, synodum Florentinam non fuisse, ut Cruci et Latini cum juramento per scripta convenerant, canon:cam et lib:rum secundum traditiones apostolorum, et sauctarum septem et œcumenicarum synodorum, et divorum Patrum, sed infinitas fraudes communiscentes lialos, pacia quidem violasse, scri:ta jurejurando confirmata pervertisse, et tandem, tyrannorum instar, impia sua dogmata rursus stabilivisse, et cetera contra canones obtinuisse; et quod pejus est ac magis impium, cum multis aliis additionem illam in communi fidei Symbole non neglexisse, sed scripto etiam tradidisse, neū miseris! ab omnibus enuntiari. Quapropter ipse papæ respondi: Si illi traditiones sauctarum universalium synodorum, et determinations, et quidquid canon:icum ac legitimum hi sancti Patres decreverunt, suscepit, jam et ipse Florentinam synodum amplector, et papæ commemorationem non recuso: dummodo similem professionem ad nos in scriptis papa miserit, ut legitima et antiqua traditio et consuetudo prescribitur. Quod si id non fieri, neque Florentinam tpe synod:um suscipio, neque papæ commemorationem. Quin et ex nostris, qui similibus assensum praebuerunt. Florentia scilicet synodo, et papæ commemorationi, sine iam dicta rectia illius confessione, si ex clero sunt, eos depositos, omni sacro munere et sacerdotiali ministerio privamus; si ex senatu, excommunicamus, et a consortio fidelium segregamus, secundum Dei præconum canones, et discipulorum

A Christi, et sauctarum ac universalium septem syndorum prescripta atque traditiones. Et hæc quidem nos ad illum scriptimus; tu vero Majestati hæc nota facimus. Si similibus locum dedit, nationis nostræ penitus afflœ, et tantum non emortuæ causa, modis omnibus coactus, ut auxilia tibi comparares, vel forte alia providentia suffultus in Latinorum sententiā twisti, vique aliqua additionem amplexatus es, et nunc, eorum absurdis atque impietatis semotis, sanam in divino symbolo traditionem secundum omnēs divinas Scripturas indubitanter confiteris et amplecteris, illique credis, quemadmodum qui ante te imperio politi sunt, jam et nos non tantum amicam majestatis tue faciemus commemorationem, sed continuis inexhaustisque precibus Deum pro tuo imperio, potissimum pro anima, exorabimus, quibus quotidie Deum tibi propitiis reddemus, ut delicias tuis, tum dedita opera tum ignoranter commisisti, veniam concedat. Et hac ratione misericordiam peculatorum, et ignorantiarum remissionem consequeris, si divinas traditiones non improbas. Quod si pertinax persistitis, et aliena sentientium dogmata sustinetis, cum ea aliena sint ab omni canonica et synodal traditione; non tantum tue Majestatis commemorationem excidemus, sed pœnas etiam aggravabimus; ne, in Christi Ecclesia, alieni et noxiū dogmatis pernicias viras sumat; dum pieltatis pastores vocanur, scriptoque ita professi sumus ante Deum et sanctos angelos. Quare non uiri mercenarii pietatis Ecclesiam pascimus, neque carior est nobis sanguis et anima, sed pro Christo illiusque Evangelio prompti sumus, animam et carnem et sanguinem, et quidquid aliud super terram possidemus, profundere. Quod si, tyranni instar, nefarie vim infers, et seducere contendis liberam jugique impatientem Ecclesiam, scito, nos nunquam pietatem deserturos, nec taciturnitatem æquo animo laturos, sed secundum præceptum absque metu reprehensuros, et additis etiam minis increpaturos. Ideoque hæc ad Majestatem tuam mittimus: cum hieromonacho, et spirituali Patre, præstantissimo domino Macario, et nostræ mediocritatibz filio, qui et Majestati tue de synodo, quæ ipsi commendavimus, nuntiabit. Ardenter enim nos, mihi crede, et ut quisvis alius, senioris Romæ et Italorum omnium unionem concupiscaimus, dummodo illi veritati manus dent. Quod si mendacium constabilire contendunt, non possumus cum illis communicare, etiam si uno die omnium cervicibus caput abscondit: optimum est, pie quicunque hora vitam ponere, si semel tandem moriendum est. Amplectere itaque et tu, o imperator serenissime et divinissime, sacras sanctiones, et leges Christi, et traditiones Dei præconum, et Christi discipulorum, qui ad hæc usque tempora pie vixisti, quod tibi tui parentes contestantur, pie probe satiuncti. Nihil enim est in nostra pietate ambiguum, quod ad hæsitationem atque dubitationem in Christianis dogmatibus trahi possit. Sed enim nulla nationantam disquisitionem, et accuratum examen in rebus fidei posuit, quantum ipsi Patres nostri in Christi fide, ideoque ab orbe condito testimonia recollecta diversis temporibus a Spiritu sancto per sacros rates præsteticinata firmiter illis et ante alia fidem præstiterunt: postea prætergressa umbra, gratia accessu dispensationis universum et salutare absolutum mysterium est. Et sic splendidissima ac vivifica resurrectione absoluta, illius mystæ: discipuli per Spiritum sanctum plane mysterium declarantes omnibus denuntiarunt, ut posteri omnes, recte eos sequentes, semper duraturi regni participes evadamus, cuius ultimæ compotes fieri contingat in Christo Iesu Domino nostro. Amen. Mense Decembri, indictio-nis sextæ.

Gregorius Melissenus, Pater spiritualis seu confessarius imperatoris, mortuo Metrophane, sive patriarchatu abdicato, in ejus locum sufficitur in æstate anni Christi 1445, ut scribit Phranza. Hic autem Gregorius dictus Phranza Melissenus non diversus videtur a Gregorio Mamula cognominato.

ab ar.onymo Crusiano ; quem patriarchatu postmodum cessisse, quod dissidium in dies longius serpere cerneret, tradit idem scriptor. Neque sane subito quin Gregorius iste idem sit qui Georgius Phranze dictus lib. iii, cap. 5, quem quidem ait, mense Augusto anni Christi 1451, instar exsulis ab urbe recessisse. Sic enim et Gregorius Cyprus passim Georgius appellatur, quod sumpto habitu monastico ex Georgio Gregorius vocatus sit. Quae cum ita sint, Gregorius seu Georgius iste sedet annis circiter sex, et ut quieti propriae consuleret Constantinopolim reliquit, ac Romam, tanquam

A ad portum salutis et fidei asylum, confugit ; ubi susceptum semel patriarchatus titulum, quoad vixit, retinuit ; nomine alio inter Latinos, neque etiam inter Graecos usque ad captam per Turcas Constantinopolim, in ejus locum suffecto. Neque ante captam a Turcis Constantinopolim diem obiit, ut videatur innuere Phranzes, lib. iii, cap. 49, cum in Comment. Pii II, lib. ii, ejus mors ad annum Christi 1459 consignetur. Sedes autem Constantinopolitana vacavit ab anno Christi 1451, ad Georgium Scholarium, qui primus patriarcha fuit post captam Constantinopolim.

ΤΟΥ ΣΩΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΜΥΡΟΦΟΡΟΝ

ΜΑΡΙΑΝ ΤΗΝ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΝ.

SAPIENTISSIMI ET ELOQUENTISSIMI DOMINI

NICEPHORI CALLISTI

XANTHOPULI

SERMO

IN SANCTAM ET APOSTOLIS AEQUALEM UNGUENTIFERAM

MARIAM MAGDALENAM

(BANDINI, Catalog. Biblioth. Laurent.-Medic., tom. I, p. 416.)

I. Quandoquidem alioquin quid conveniebat sermone exscenti sumus, id ipsiū nunc quoque futuri sumus beatæ Magdalene certamina delineantur ejusque historiam adumbratur atque remulationi proposituri. Verbi enim aeterni auxiliatrix haud inutilis doctrinæ ipsa inserviit, et pro sua parte non parum ad Evangelii propagationem contribuit. Quæ omnia considerantibus nobis necessarium ac peculiare negotium visum est de beata hac semina verba facere, siquidem de nulla e Domini discipulabus sermo aptior institui aut ejusmodi rerum studiosis presentari poterit. Qui enim rebus cœlestibus ipse initiari et alios initiare et fidei verba mundo communicare voluerit, S. Magdalena omni honore dignam judicabit ; et proprio animo satisfaciens, gaudium non parvum iis quo que exhibebit qui istius seminæ laudes in mediump

A'. Εἰπερ δὲλλοτε καὶ λόγω τὸ προσῆκον πρᾶξας συρρέεικε, τοῦτον αὐτὸν καὶ νῦν δοκῶ μοι πράξιν ἐκ προφανοῦν, ἐαυτὸν καθεῖναι τοῖς τῆς μακρίτερης Μεγδαληνῆς ἀγώνιν ἐγκαθισμέναντι, καὶ ταῦτην προθεῖναι τῆς νῦν ὑποθέσεις ἀφορμήν, σπουδῆς ἔργον προστησαμένῳ· ή δὴ τῷ μὲν ὑπὲρ λόγον ἐνυποστάτῳ λόγιῳ οὐκέτι ἀσυντελής δσα καὶ ἐκ μαθητείαν ἐτέλεσσε, λόγιοις δὲ ζῶσι τοῖς τοῦ κηρύγματος οὐ μικρὸν τὸ γε αὐτῆς μέρος εἰσήνεγκε δύναμιν. Ήμὲν δὲ πανταχθέν σκοπουμένοις ἀναγκαῖος καὶ οἰκεῖος ὁ περὶ ταῦτης λόγος εἶναι δοκεῖ· οὐ γάρ ἀν ἐπ' ἀλλώ τῶν ἀπόκτων διατεθείη, ή λόγιοις ὡς ἐνδόν τὰ ταῦτης διεξιούσι, καὶ παρατεθεῖσιν ἀκοαῖς φιλολόγων διήγημα. Ή γάρ ὑπῆρξε λόγιψ μυτθῆναι καὶ μυῆσας τὰ ἐπουράνια, σπουδὴ τε πᾶσα τὸν τῆς πόλεως λόγιον διδοῦναι τοῖς πέρχοσι, πάντως ἀν αὗτη λόγοις, ως εἰκῇ, τιμωρένη, καὶ ἡδυνοεῖ τῷ πνεύματι, καὶ

χάριν οὐμενούν οὐ μικρὸν τοῖς γε τῷ περὶ ταύτης λόγῳ θαρσήσασιν οἰδ' ὅτι παρέξειν. "Οτῷ γάρ ἀνέκαστος Ἑργῷ εἴτι τῷ ζῆν περιών, ἐαυτὸν ἐπιδιδόμῃ καὶ ἕρδειτο, τούτῳ δὴ καὶ τῶν ἐνθένδες μεταχωρήσας, εἰ τινι τῶν ἀπάντων ὀρφτο τιμώμενος, γάνυνται ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ἀνεκλαλήψη χαίρει χαρῆ. Διά τοι ταύτα προσῆκον καὶ οἰκεῖον τῇ τοῦ Λόγου μαθητρίᾳ τὸ ἐκ λόγων ἔγκωμιον. Οὐδὲ μὴν ἄλλα καὶ καθ' ἑτερόν γε τρόπον ἀναγκαῖος ἡμῖν δὲ περὶ ταύτης λόγους ἔστιν· ἀνδρὶ γάρ ἔξει νέου λόγους ἀσκήσαντι, καὶ τούτοις ὡς μάλιστα συντραφέντι, δεύτερά τε τούτων τιθεμένῳ τὰ πάντα, καὶ χρεών γε θν Θεῷ ἀνατιθένται τῶν λόγων τὰς ἀπαρχὰς, τὸ ποτ' ἀν μᾶλλον ἔκεινοι γε ἥδιον εἴη ἢ λόγος δὲ περὶ Λόγου, καὶ ἡ περὶ τῶν λόγων πίστεως διαδραμόντων τὴν οἰκουμένην διήγησι; ; Καὶ τρίτον ἀλογίστων, μᾶλλον δὲ ἀχαρίστων ἀνδρῶν ἔγωγε κρίνων, προγόνοις μὲν τοῖς ἐξ αἱματος χάριν ἔκτινειν ἐθέλειν ὅση περ ἔστι δυναμένοις, τοῖς δὲ τοῦ κρείττονος ἡμῖν ἀρχηγοῖς καὶ αἰτοῖς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν μηδ' ὀπωσοῦν προθυμεῖσθαι τὰ εἰκότα χαρίζεσθαι. Οὐκέτι δὲ πάντως ὡς ἀρχηγὸς καὶ αὕτη τῶν ἀναγεννωμένων τῷ πνεύματι ἡ μακαρία Μαγδαληνῆ ἀναμφιβόλως λελέγισται. Εἰ γάρ τὰ τῶν πατῶν τῷ πατρὶ λογίζεσθαι τῶν ἐννομωτάτων τε καὶ δικαιοτάτων, καθὼς ἀρα δῆτα καὶ ἔστι καὶ λέγεται, πάντως καὶ τὰ τῶν μαθητῶν τῷ διδαστικῷ δοτή τις δὲν διδάσκαλον δὲ ξέλλον τῶν ἀποστόλων μετά γε Χριστὸν εἰ τις ἑτερον τοῖς εἰς ἐθέλοις τοῦ λόγου τὴν μακαρίαν ὑπεξελών, ἐς Χριστιανὸν δοκῶν τελεῖν τε καὶ δινομάζεσθαι, οὐκέτι γάρ οἶμας ἐκ τοῦ βάστου τούτον εὑρεῖν, ὥστε καὶ τὰ τῶν ἀποστόλων ἐν γε τῷ παρόντι ταύτης λογίζεσθαι, οὐ μοι δικο τρίπου εἰς ἔσται, καὶ τῷ λόγῳ τὴν πίστιν ἐξ αὐτῶν δῆτα προστηκόντις παράσχομεν. Εἰ γάρ χρή τῷ θεοποίῳ πειθεσθαι Παύλῳ τοῖς ἐν Κορινθῷ γράψοντι· «Εἰ δὲ νεκρός οὐκέτιρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκέτι γέρεται, ματαία τὴν πίστις ἡμῶν.» Ταύτη δὲ ὑπῆρξε πρώτη ἀναστάντα κατιδεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις εὐαγγελίσασθαι, καὶ λῆρος τὰ ταύτης ὅφθησαν βήματα· ταύτη δοτέον πάντως καὶ τὰ τῶν ἀπεστόλων, εἰπερ τῷ πρώτως εὑρόνται τὰ τῆς εὐρέσεως παρὰ τοῖς εὗν φρονοῦσι λελέγισται. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἀναβαλέσθαι τὰ τοῦ ἀγῶνος διμειον ἔμβαλνει εἶναι, ἥκιστα λογίζομένων δέον ἀπαρασκεύψη νηὶ μέγα πέλαγος διαπλεῖν, ἐλαχίστῳ δὲ ἀκατίῳ μέγα κῦμα διαπεφῆν, τευτὸν δὲ εἰπεῖν βραχεῖ τε καὶ φυλοτάτῳ λόγῳ τὰ τῆς μακαρίας ταύτης διεξιέναι μεγαλουργήματα, ἐτέροις δὲ τοῦ Ἑργού τοῦδε καὶ τῆς ἐντεῦθεν φλοιτιμίας παραχωρήσαι, οἵδις δύναμις τε λόγων ἀρχούσας τυγχάνει οὖσα, καὶ δυνατά ἔστιν ἔκείνοις τοσοῦτον ἀγῶνα διαχειρίσασθαι. Πλὴν ἀλλ' ἐπειπερ ἀναδύναται οὐκέτι, οὐδὲ ἀποφυγεῖν τὸ ἐγχείρημα, οὐτωσὶ πῶς κατατολμήσαντι· πῶς γάρ ἀν οὐ καὶ τῷ μώμῳ καθ' ἡμῶν αὐτῶν νεανεύεσθαι δοίμεν, εὐαγγελικῶν, οὐτως ἐπ' ἀρρέφων γείρα βαλοῦσι, καὶ πρὸς τούναντίον μεταχωρήσασιν; Ἑργῷ χείρα ἐπιβαλόντει συνοίσεται

¹ Cor. xv, 16.

A proferre præsumunt. Qui enim labori alicui indulget latitia afficitur, et si honorem inde assequitur, maximo gaudio perfunditur. Nemo igitur insistas ibit, Verbi discipulæ laudem particularem deberi. Sed ob aliam quoque causam de illâ sermo nobis opportunus videtur. Quid etenim viro rhetorico, qui ejusmodi studia omnibus aliis præponit, et qui sermonum primitias ad Deum referit, quid, inquam, magis jucundum erit quam sermo de Verbo ac de iis qui verbum fidei per orbem universum circumfuerunt? Porro imprudentiae ac socordiæ signum esse judico, majoribus ex carne, quamvis potentibus, gratias riferre, iis autem qui regenerationis spiritualis nobis auctores extiterunt, grates debitas non habere. Sine dubio autem beata Magdalena eorum qui spiritualiter regenerati sunt, præcipua suscipitrix habetur. Si enim filiorum legitimatem ac justitiam patri attribuere fas est, certe discipulorum quoque merita ad præceptorem referre oportet. Magdalena autem secundum Christum apostolis primam nuntiam suisse negari sine injuria non posse constat inter Christianos; quare ab apostolis eam separare non licet, quibuscum fidem communem habebat; si beato Paulo fidem habere decet ad Corinthios scribenti: «Nam si mortui non resurgent, neque Christus surrexit. Quod si Christus non surrexit, vana est fides vestra!» Magdalena autem primæ oblitig, Christum resuscitatum videre, ei resurrectionem ejus apostolis annuntiare, quamvis verba illius vana esse viderentur. Quod igitur apostolis obvenit, ad Magdalenam referri debet, siquidem omne inventum ad eum qui primus invenit ab omnibus qui mentis sanctæ sunt resertur. Nunquam enim navem male constructam mari alto comittendam, aut undam decumanam exiguo navigio tentandam esse aliquis asseruerit. Sic hujus beatæ feminæ præclare facta brevi et exiguo verbo memorare aliisve attribuere, iniustum fuerit, qui eloquentiæ vi pollut ad ejusmodi certamen aggrediendum. Non enim licet rem intactam relinquere. Quomodo enim homini petulanti resistemus puerili nos jactantia aggredienti? Ergo sicut Evangelium jubet, manum aratro imponamus, contrarium faciendo. Melius enim erit et utilius, rem inchoatam ad finem perducere, quam re infecta abscedere. Quando autem votum debitum sermone absolvemus, nisi Patribus hisce obtemperemus, qui quotidie nos adhortantur, nec patiuntur ut quiescamus antequam beatæ Magdalene laudibus efferendæ officium præstiterimus? Hac cum ita se habeant, auxilio ejus invocato rem aggrediāmus et omnem metum ac socordiam excutiamus. Sermonis igitur fundamentum atque initium sit dicere quæ ejus fuerit origo, quibus parentibus sit prognata. Dein dicimus quomodo Christo appropinquarit, quomodo Evangelii participem fieri ei contigerit, et qua ratione ad ejus promulgationem contribuerit.

μαῖλον καὶ εἰς τέλος ἀρίθματι, η̄ ἀτάλεκες καταλιπόντες ὑπέσω οἴναν. Ήδη δὲ ἀν καὶ λόγιψ καὶ λόγιοις εὐλέπτως; τὸ προστήκοντα ἀριστικώμενον, η̄ τοῖς ἐμοῖς δὴ Πατράς τούτοις τὸ δέον ἀποχαριστάμενον, διελέχουσι τε καθεκάτερην ἡμᾶς, ὡς εἰπεῖν, καὶ σπαράττουσι, καὶ οὐκ ἀντίσειν διεσχυριζομένοις τὰ μάνιστα, ἵνα δὲ τοῖς τῆς μακαρίας λόγοις ἐμαυτὸν ἐπιδοίην; Ἐπεὶ τούντν ταῦτα οὔτω, φέρε δὴ τὴν τῆς ταύτης βοῆθειαν ἐπικαλεσάμενον, τοῦ ἔγχειρήματος ἐφράψυμενα, πάντα φίδον καὶ δειλίαν ἀποστειλάμενον. Εἰη δὲ ἣν τῷ λόγῳ χρηπίς, δῶς; τε καὶ θεν, καὶ τίνα ἔσχε τοῦ γένους ὁρκήν εἰτ' ἐφεξῆς προσθεῖναι, πῶς; τε Χριστῷ προσέλθοι, καὶ πῶς αὐτῇ γένοιτο τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τὸν ταύτης φύσηγον συνεχούσθαι.

II. At nunc quidem beatæ Magdalene patriam ac genus commemorare extra propositum nostrum nunc quidem esse censeo. Constat enim quod illis qui secundum Deum vixerunt patria et beata civitas in paradiſo est; quod majores patriarchas et prophetas habent; quod amici eorum sunt apostoli et justorum concio et ea quae in coelesti Jerusaleм verecunda et honorifica habentur. Quamvis enim de hisce gloriari liceat, tamen minime opportunum esse censeo, e rebus exiguis que illa aspernata est, laudem construere. Homini enim prorsus materiali tantum et qui in rebus mere terrestribus felicitatem sectatur perscrutari licebit, utrum vera patria in pascuorum ubertate et abundantia constet; utrum civitas bene sita muris et aliis commodis polleat; utrum mari adjaceat; utrum ex aliis commoda sibi comparet, ab incommoditatibus quae mari inherent, exempta. Illi autem sanctæ feminæ obligit, istius felicitatis compotem fieri, spretisque omnibus Christum conquirere, ei patriam habere cœlestem Jerusaleм, terrestrem materiam pedibus calcare, cum Deo esse, immo misceri. Nihil enim ei laude dignum videbatur quod a reliis divinis abhorret. Quanquam vero mihi licuerit feminæ sanctæ patriam prædicare, non vereor ne alios offendam quibus civitas patria cæteris urbibus præferenda omniq[ue] laude digna videtur. Ea enim est urbiū conditio ut pro dignitate aliis aliis propositæ prolatae pro arbitrio magnæ aut exiguae habeantur. Attamen ne iniqui videamur in laudando aut vituperando, cum justa auctoritate exponamus quae ejus patria fuerit; si quidem non minus patria eam decoravit quam ab ipsa condecorata fuit.

ἐπίσης; ἐκεῖνας κτήσασθαι ἐξεγένετο. Ἀλλ' ἵνα μὴ τῷ δινεῖδος, καὶ τοῦτο δὴ ποιεῖν, οἵτις μὴ ξημένη τι τῶν εὐκαταίων περὶ αὐτῆς διηγήσασθαι, φέρε δεῖξαν τὴν πρώτης, δραστικής, τῆς ἀφετηρίας, οἵας ὅρματα παύτῃ τὴν πατρίδα ἐκόσμησε.

III. Patria igitur beatæ Verbi alumnae Mariæ Magdalene fuit, quam Deus Abrahamo patriarchæ ejusque posteris promisit, id est terra promissionis et Israelitis concessa, postquam ex Ægyptiacâ miseria aufugerant. Scriptura vero sacre committo virtutes ejus enarrare et generis et nominis antiquitatem in medium proferre. Quibus enim verbis quis ejus gloriam supereminenter satis pronuntiare poterit? satius igitur est silentio rem preterire quam voces proferre re laudanda indignas et ceteris risu et ludibrio esse. Ilæc igitur beatæ Magdalene patria. Quodsi patria illustri orta est, pa-

B. Πατρίδα μὲν οὖν καὶ γένος τῆς μακαρίας τῆσδε τὸ γε νῦν ἔχον διεξιέναι παντάπασιν ἄκαιρόν τε ἥγουματι, καὶ σκοποῦ τοῦ προκειμένου ἐκτός. Δῆλον γάρ δὲ τοῖς κατὰ Θεὸν ζῆσασι πατρὶς μὲν ἡ ἀνώλεθρος καὶ μακαρία ἐκείνη διαγωγὴ, διπαράδεισος. πρόγονοι δὲ πατριάρχαι καὶ προφῆται· φίλοι δὲ ἀπόστολοι, καὶ ἡ τῶν δικαίων ὁμήρυρις, καὶ τόλμα ὅσα τῇ ἀνω Ἱερουσαλήμ σεμνά τε καὶ τίμια. Ἡ γ' ἔχειν ἐκ τούτων σεμνύνεσθαι, περιττὸν οἷμα πάντως καὶ ἐκτόπις τῷ κατερψ μή προστῆκον, καὶ ἐκ τῶν μικρῶν τούτων, & κάκεινὴ ὡς οὐδὲν δυντα τοῖς βουλομένοις κατέλειψε, προσερανίζειν τὸν ἐπαίνον. Ἀνθρώπῳ γάρ δεινῶς ἐξεχομένῳ τῆς ὅλης, καὶ πρὸς τὴν ἐκ ταύτης εὐδαιμονίαν ἐσχολαχότι ἐξεσται τὰ τιαῦτα διερευνᾶσθαι· εἰ πατρὶς αὐτῷ ἐστι βιοκημάτων εὐφορίᾳ τὰς δόλιας ὑπερνικῶσα, εἰ θέσεως εὗ ἔχουσα, καὶ τειχῶν καὶ τῆς δόλης εὐπρεπείας οὐκ ἀμοιρεῖ, εἰ γειτονεύσα θαλάσσῃ, τὰ παρ' δόλοις ἐξιδιούται σεμνά, καὶ τῶν μὲν ἀπὸ τῆς θαλάσσης οὐ μετέχει κακῶν, μικρὸν αὐτῇ; ὑποστελλομένη, καὶ τοῦ σύνεγχου εἶναι ἀνυπαροῦσα. Ἡ δὲ ὑπῆρξεν ἀντὶ πάντων τῆς μακαρίας ἐκείνης εὐδαιμονίας γενέσθαι, καὶ πάντων ἀμελῆσαι, Χριστὸν κερδίναι, πατρίδα τε τὴν ἀνω κτήσασθαι Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς γεώδους ταύτης ὅλης ὑπεραρθῆναι, καὶ μετὰ θεοῦ γενέσθαι, μᾶλλον δὲ συγχρυθῆναι, παρ' οὐδὲν αὐτῇ τὰ κάτω, καὶ δοσα μὴ ἐκ τῶν οἰκείων φέρει τὸν ἐπαίνον. Καίπερ εἰ βουλομένοις ἡμῖν καὶ τὴν αὐτῆς πατρίδος εἰπεῖν ἐξῆν, παρ' οὐδὲν δοκῶ μοι τὰ τῶν δόλων ἐλέγξαι τερπνό, οἵ; ὃ τι καὶ δοσα ἀν εἰποι τις ταῖς δόλιαις πόλεσιν ἐξαίσια εἶναι καὶ τίμια, λόγου τε πολλοῦ ἀξιούμενα, καὶ κρείττον γε τὴν ἐκείναις ανθροῦσα ἐν τούτῳ τούτων πλευνεκτεῖ, διτὶ δὴ μὴ τὰ ταύτης σεμνά, πολλά τε ὑντα καὶ λόγου διέδιναν, πατρίδος, καὶ δὲ οὕτως η̄ πατρὶς αὐτήν, η̄ αὐτή τὴν πατρίδα ἐκόσμησε.

Γ. Πατρὶς τούντν τῇ μακαρίᾳ ταύτῃ μαθητρίᾳ τοῦ Λόγου Μαγδαληνῆ, η̄ δὲ θεὸς τῷ μεγάλῳ πατριάρχῃ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ ἐπιγγειλατο, η̄ γῆ τῆς ἐπαγγελίας η̄ κληροδοτηθείσα τῷ Ἱερῷ, τὴν Αἰγυπτίαν διαφυγοῦσι πλημμυμέλεισαν. Καὶ πραχωρήσειν μοι δοκῶ τῇ Ἱερᾷ Γραψῃ τὰ ταύτης ἐπαλεύοντας, διηταῖς, καὶ ἢ τὸ νέον ἐκ τοῦ δινόματος πρόσεστοι ποιοις γάρ ἀν τις λόγοις χορητάμενος, τὸ γε περιών αὐτῇ τῆς δόξης καν πρὸς βραχὺ παρτοῦσιεν; Αμεινον οὖν τοιγάδε χρησάμενον ἐπανέσαι, η̄ λέγειν δομήσαντα μὴ δυνηθῆναι ἰσχύται, καὶ γέλωτα δολῆσαι μᾶλιστα καὶ διατρέθην·

αὐτή μὲν οὖν τῆς μακαρίας Μαγδαληνῆς ἡ πατρίς; Αἱ rentibus non minus clarisusa est, quibus et rorū non opus erat auxilio; qui inter civitates primores erant, et qui divitiae abundabant, et quibus generis charitas desuper erat. Nam ab Orientis partibus exorti, si quoad corpus generosi, quoad anie amētērōes erant. Domus eorum, secundum Jobi exemplum, pauperibus omnibus aperta erat sine personarum acceptione. Pedes iudei erant claudorum; cœci iis ut oculis utebantur. Maxime autem viduis succurrebant, natos adoptantes quorum genitores ex diuturno tempore e vita excesserant, siveque orbitatis duritiem lenientes cura quam illorum gerebant. Quid tum? num putas eos qui cœteris bene faciebant, domi luxuriae ac mollitiei induisse? Minime rerum; imo legis salutaris exercitium perpetuum eis negotium erat, cuius vigor sanguinem et victimarum odorem exigebat. Generunt igitur beatam Mariam circa medium imp. Octavii regnum qui alio nomine Augustus appellatur. Et certe honori ipsis erat quod ejusmodi filie parentes audirent. Cum enim talenti feminam, quae vitam adeo honestavit, cuius virtutes mentem et sermonem exsuperant, in lucem, ut generis homines, edi par erat, æquum sane erat eam talibus potissimum parentibus nasci, qui itidem soli talis filia parentes esse merabantur. Postquam deinde a lacte et mammis amota esset et iam propriis stare et ambulare pedibus copisset, non ad opera feminina, secundum Salomonem, non ad lana traictandam aut ad textilia serica; non ad vestimenta auro distinguenda admovebatur, imo magistrorum scholis concredita est. Sicut vero fax in ignem, et equus in campum, ut est in proverbio, sic brevi tempore beata nostra decebatur quæ divus Moyses scripsit, quod in Scripturis obscuris legitur, quod prophetæ et psalmi referunt. Psalmis tamen maxime incumbebat iisque diu noctuque vacabat, ut et locis propheticis operam dabant quæ de Christo et de Messia ibidem clarissime proferuntur.

Δ'. 'Ἄρτι δὲ τῶν γονέων ταύτη διαμετρησαμένων τὸ ζῆν, αὐτῇ καὶ παρούσῃς ἔξουσίας εἰς τὸ φάμιμεν, οὐχ ἐμενεν ἐν ἀπαιδευσίᾳ· οὐ γάρ πρὸς τρυφὰς ἀπεῖδε, καὶ βλακεῖσις ἀνήκε τὸ σῶμα, καὶ τῇ λοιπῇ φρατώνῃ ἀκδεδίητο· καὶ ταῦτα παρηδῶται τῇ γῆς ἡρξατο, οὐκ εἰς τὸ πατρὸν ἐρείδειν πτήσις, καὶ τὸν Σωλομῶντα μανθάνειν ἐκδόσται, οὐδὲ ἔρια νῆθειν, η τοῖς ἐκ σηρῶν νῆμασιν ἐπικείσθαι, καὶ εἰς κάλλος ἔξυφανεν καὶ καταποικίλειν, τῷ τὰ πάντα βιστόμενῳ χρυσῷ, ἀλλ' εἰς γραμματιστοῦ φοιτᾶν ἐγκελεύεται. 'Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοῦ λόγου δαλδες ἦν εἰς πῦρ, καὶ ἱππος, δ φασιν, εἰς πεδίον, δλίγος δ μεταξὺ χρένος, καὶ ἀσκεῖται μὲν αὐτῇ, δσα τῷ θεόπετῇ γέγραπται Μωῆσει, καὶ τῇ λοιπῇ σκιάδει Γραφῇ, δσα τε προφῆτας καὶ φαλμοὶ διεξέρχονται· τοῖς μέντοι φαλμοὶς καὶ προσετείχει τὰ μάλιστα, καὶ τούτοις νυκτὸς ἤμελετῶσα, καὶ τῶν προφητικῶν ἐκείνοις ἐγκειμένη διηνεκές, δσα περὶ Χριστοῦ, εἰς' οὖν περὶ τοῦ ἡλειμένου καὶ Μεσσίου ἐμφανέστατα διαγγέλλουσιν.

IV. Postquam parentes e vita decessissent, nihil cum otiali atque genio indulgere posset, litterarum studia non deseruit. Non enim luxuriae animum applicuit nec voluptatibus se dedidit, viteque mollitiei se dedicavit, idque cum artas, natura et cupiditates invitarent. Nihil enim antiquius habebat quam jejunium, preces, corporis mortificationem, cum rebus cœlestibus conversationem, legis meditationem, Scripturarum lectionem. Libenti eadem animo et cum profusione egrius et majori hilaritate dabat quam illi accipiebant. Sic aliorum vita prospiciebat, et quibus decrant quæ ad vitam necessaria sunt, divitiis suis cum animis generositate succurrebat. Sed nec propriis

manibus pepereit, siquidem hominum morbo laborantium carnem vulneribus infectam aqua ablueret. Et quaeunque ratione posset, infrimitati eorum mederetur. Charitatem enim non verbis sed factis ostendere satagebat. Morum porro sanctitate erat tanta et virginitatem a deo in honore habebat, ut a festivitatibus abstineret et splendidis concessionibus interesse nolle. Consobrinis quoque sepius adesse et cum viris conversari plane abhorrebat ut rem abominandam. Virginalem namque vitam secuta a sensuum voluptatibus per contrectationem abstinebat, satis habens si re aliqua desiderata e longinquu et spiritualiter per intuitionem frui posset. Quod enim per corpus exercere turpe putabat, id evitando ad res intellectuales referebat, et mentis auxilio, sine oculorum lascivia affectare satius habuit, ita ut ex qui nostro quidem tempore virginitatem exercere presumunt, ab illa plurima condiscere possint. Risum eadem immoderatum fugiens, a verborum proximitate sibi temperabat quam maxime, et placida semper conversatione cum Deo fruebatur, cum mentis puritate et continua Scripturarum lectione, et ante omnia omnibus virginitatis castae exemplar facta.

συνεχεῖ τὸν Γραφὸν ἀναγνώσει, καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ πρόθεντι καὶ καθηρότητι.

V. Sic igitur cum beata semina vitam Deo consecratam et sublimem ageret, pater invidiae quiescere minime potuit, qui pro malignitate sua justis semper insidiatur et calcem in via retorquet, ut dicit Scriptura sacra. Ita igitur beatæ nostræ pessimos dæmones associando, omnibus machinis domini castitatis oppugnat, et latronum more turrim fortiter conqualit virginitatis; qua sicut arce expugnata tota politur urbe; qua devastata et subditionem suam redacta quæcumque illa divina ac sancta possidebat, abstulit, et eripuit omnem virtutem quam multisfaria exercitatione a longo tempore conquisierat. Et postquam multis antea virtutibus resplendentem nudam fecisset, exit inde, septem eam dæmonibus custodiendam reliquens; Deus namque permisit, ut equidem arbitror, magnarum rerum germina inde producturus. Turpe enim et miserum auctor malitiæ credebat ab una se semina superari, qui majoribus superatis Cainum fratricidam constituisset, omne hominum genus diluvio perdidisset, Sodoma igne delevisset, idolorum denique cultui et cæteris cupiditatibus pravis totum humanum genus tradidisset. Si porro mysticis verbis quæ de septem dæmonum invasione ab antiquis ad nos usque pervenerunt, fides habenda est, quod nempe metus invasit Satanam ex quo prophetam audierat dicentem: « Ecce virgo in utero gestabit », et quod beata Magdalena virginitatem abripit metuens ne in ea potissimum incarnationis efficeretur mysterium. Jam antea enim malignus propter

A τοῦ βέσσος πλοίου ψυχῆς γενναῖται ἀποθηταριζεῖν. Άλλο οὐδὲ γερσὸν οἰκεῖται ἀπηγόρευτο τῇ μεταχρήσι, μὴ γαλ διερθύρος: καὶ διερθύτησιν ἀνθρίποις; τὰς σάρκας, τὰς πλαγῆς ὑδρίτη ἀπονίκειν, καὶ κατιπλάσσειν ἀκεστῶντος φρυμάκοις. καὶ πεντὶ δὴ τρέψῃ τῇ αὐτῶν φορθίῃν ἀποθεντί φην γέρων καὶ πόλης τῆς χάριτος τὰ τῆς χάριτος σπο διεξιγνων. Ἀγνείς μέντος βίου τοισύνη ἐκέρητο, γαστρὸν δὲ σπουδῆς: ἥν αὐτῇ τὸ τῆς παρθενίας καὶ διανοίας ἀποσχέθωτι μὲν ἡροτῶν, ὁπίσπεσται δὲ παντηρεῖς, καὶ τοῦ θυμὸς παραχάλλειν προστήκουται, καὶ ἀνθράστιν αὐτοῖς ἐσθίειν τὸ πιράπαν ἀνομιῆτα εῖναι· τῶν ἀτόπων καὶ γάρ ἔχειν, παρθενίαν νέων ἐλεμένη, καὶ τῆς κατὰ τὸν πρᾶξιν ἀφῆς ἀφεττάσι διὰ τῶν αἰτισθειών, οἵνις τισιν ἀσωμάτοις ἀρτεῖ. B τοῦ ποθουμένου δράττεται πόρρωθεν, καὶ διρῆν σισχρὸν διὰ σώματος, τούτο ταῖς διανοίαις καὶ τῇ τοῦ νῦν ἐμπιπλεῖ συναφεῖς ἐργάζεσθαι, ταῖς τε τῶν δημάτων ἐπιβολαῖς περιπτύσσεσθαι, δι' ὧν ἀπεμάζεται τύπων· δ πολλοῦ δέουσι περὶ αὐτῶν εἰδίναι, αἱ νῦν ἀσκεῖν παρθενίαν προσελίστο. Διὰ τοις ταῦτα καὶ γέλωτος ἀμετρίαν συνέστελλε, καὶ παρθησίας ἀφηρεῖτο τὸ πλεῖστον, καὶ ἡτοχήτι ἐντρυφῶσαν συνῆν ἀεὶ τῷ Θεῷ, νοῦς καθαρίτεται συγγενομένη, καὶ τῇ συνεχεῖ τὸν Γραφὸν ἀναγνώσει, καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ πρόθεντι καὶ καθηρότητι.

C E. Οὕτω δὲ τῆς μακαρίας βιούσης, καὶ βίου ἐνθεόν τε καὶ ὑψηλὸν ἐπιθεινυμένης, οὐκ ἥν ἡρεμεῖν τὸν φύσιον πιττέρῳ ἀλλὰ ἀρχέκακος ὁν, καὶ ἀεὶ τοῖς καλοῖς ἐχεδρέων, καὶ τηρῶν πέραν ἐπὶ ὅδου, ἢ φτισιν ἡ Γραφὴ, ἐπιτίθεται καὶ ταῦτη μετὰ σρόδων τῶν πνευμάτων, καὶ ἐλεπόλεσιν ὅλαις τὸν οἶκον τῆς ἀγνείας τοιχομαχεῖ, καὶ λητερικαῖς ἐφόδοις εἰς τούμφαντες τὸν πύργον κατασείει τῆς παρθενίας· καὶ διὰ τούτων ὡς ἀπὸ τίνος ἀκροποδίων περιγενόμενος, ἀπάσις κατατρίχει τῆς πόλεως, ταῦτην τε πορθήσας, καὶ διληγεῖται τοις ἀποιησάμενος, ἀφαιρεῖται μὲν αὐτῆς εἰ τι θεῖον καὶ ὑψηλὸν λεηλατεῖ δὲ τῆρα, δισον περιήν αὐτῇ τῆς ἀρετῆς γενναῖον, ἀ κατεῖται καὶ τριβῆ μακρῷ χρόνου κτηθὲν, καὶ γυμνὴν τὴν πρὶν γομῶσαν πολιοῖς προτερήμασιν ἐργασάμενος ἔξιτιν, ἐπεὶ δαμονίοις τὴν αὐτῆς φυλακὴν ἀπασαν D ἀναθέμενος, τοῦ Θεοῦ παραχωροῦντος, οἷμαι, τι καὶ πόρρωθεν προκιτασκευαζομένου τῶν μεγάλων πραγμάτων τὰς ὑποθέσεις. Δεινὴν γάρ εἴναι καὶ σχέτλιον δ τῆς κακίας εὐρέτης ὑπελάμβανεν προπατέρων μὲν περιγενόμενον, ἀδειφοκτόνον δὲ Κάτιν ἀπορήνατο, γένος δὲ ἀπαντὸν ἀνθρώπων κατακλυσμῷ παραδεῶκότα, Σοδόμοις πέρι θετίσαντα, εἰδωλολατεῖτε δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς πάλεσ: τὸ ἔξης τῶν ἀνθρώπων γένον· καταστρέψαμενον, μετ. γυ αιχδ; θετων διθηγαναι. Εἰ δὲ δεῖ καὶ μυστικωτέρους πειθεσθαι λόγους ἐξ ἀρχαίων καὶ ἐξ ἡμῶν, τικουσι περὶ τῆς εἰς την μακαρίαν τὸν ἐπάντιον ἐπιδρομής, ὃς περ φύσιδός ὑπεσήσει τὸν Σατανᾶν, ἀφ' οὗ περ ἀκούσειε τοι προφήτου εἰπόντος, « Ίδοις ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήφεται· καὶ διὰ τούτο ἐπεισπίπτει καὶ ταῦτη, καὶ

* Isa. vii, 14.

τὴν παρθενίκεν ἀποσυλῆ, διδιώς μή πωτὶ δὲ αὐτῆς τὴν τῆς οἰκονομίας πραχθεὶ λιμνατίριον καθὼδη καὶ πρὸ ταῦτης δέ μάταιος φέτο διὰ τῆς μηνηστείας τοῦ Ἰωαννῆ, τὴν διμώνυμον ταύτην καὶ μακαρίαν διντας παρθένον καὶ διφθορον εἶσαν τῶν ἀρκύνων ποιήσασθε. Ἀλλ' εἰς μάτην σοι τὰ ἔνεδρα, πονηρέ. Ὁ γάρ τοι τοῦ Θεοῦ Λόγος, διὰ Πατρὸς συναΐδος, διαναρχός τε καὶ ἀπερίληπτος, καὶ σε σοφὸν διντα τῷ κακουργεῖν δράσεται σου τῆς πανουργίας. Σπλάγχνοις γάρ οἰκεῖοις παθίνων τὸ ἐαυτοῦ πλάσμα έκ τοσσοῦτον εἴναι σοι λελυμασμένον μή ἀνασχέψενος, εὑδοκοῦντος μὲν τοὺς ἄνάργους Πατρόδες, συνεργοῦντος δὲ τοῦ συμφυοῦς καὶ δμοτίκου αὐτῷ Πνεύματος, λαβών σε τὸν τοῦ σκότους ἄρχοντα, τὸν ἀπάτῃ ἡμέδη δελεαστὴνας τοὺς οὐρανούς, καὶ μήτερα τῆς ἀγνῆς καὶ

Γ'. Γεννᾶται τοῖνυν· καὶ τέ μοι λέγειν καὶρδς,
ὅσα περὶ τὴν γέννησιν ἔδραμον, ἵνα σου τὴν σκηνὴν
διαλύσῃ, τὴν Ηγθίλεαμ, τὴν φάτνην, τὰ σπάργανα,
τὰ πρὸ τοῦ βαπτισμάτος, τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα,
τὰλλα, δ'; ὧν τὸ τῆς ἐμῆς σωτηρίας κατειργάσθη
μυστήριον; Ἀλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον, καὶ καθ'
εἰριμὸν βαίνειν παρεσκευαστέον. Τῷ Θεῷ καὶ Λόγῳ
τὰς κατὰ τὴν ποιούμενην διατριβής, καὶ τὰ καθ'
ἡμᾶς λόγοις ἀφρήτοις οἰκονομοῦνται, καὶ κατὰ καιρὸν
τάντα πράττονται, ὅτε παρεδεικνύειν τὰ τῆς θεότη-
τος διεῖ τῶν ὑπὲρ φύσιν σημείων δεῖν ἔγνωστο, τότε
δή, τότε καὶ ἡ θαυμαστὰ αὗτη Μαγναλήγη, ἐπτά
διαιρούμοις, ὡς εἴρηται, ἔχομένη, ἐς τε ἐψιγ
Ἐρχεται, λόγων τε θεών ἐν μεθέξει γίνεται, καὶ
τοῦ πάθους; παρεχτίξανταλάττεται. Οὐκούν αὐτῆς
τῇ Ἱερουσαλήμ ἐπιδημητάσῃς, τοῦ Σωτῆρος; δ' ἐν
τοῖς τῆς Συρίας μέρεσιν εἰσιθαλόντος μετὰ τῶν μα-
θητῶν, διαγγελλόντων πᾶσι τῆς βριτιλεᾶς τὸ εὐαγ-
γέλιον. Μετὰ γὰρ τὸ διασπείραι τὸν λόγον εἰς τὰ
μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ τὴν Φιλίππου Καισά-
ρειαν διεῖθεν, καὶ τῆς λίμνης πέραν γενέσθαι Γενε-
σαρές· δτ' ἐπῆλθεν αὐτῷ ἐξ ἐπτὰ δρτῶν τετρα-
κισχιλίους ἐκθρέψκι, ὡς φησι· τὸν Ἑλαγγέλιον,
μετὰ τὸ δάναον· οἱ δὲ ἐθύμοντες ἥσχαν ἄνδρες τετρα-
κισχιλίους χρήματα καὶ παιδίουν, καὶ ἀπολύτας,
φησί, τοὺς δχιλίους, ἀνέθη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἥλθεν
εἰς τὰ ὅρια Ναγδῶν· διπερ ἐτερος εἰς τὰ μέρη λέγει
Δελκανουθά· δ δὴ τῇ Ἐλλήνων διαλέκτῳ μεγα-
λυστήρις ἐρμηνεύεται. Πολλῶν τὸν θαυμάτων ἐπιβ-
ρέστων· οἱ Πρωσῆλθον γέρρ, φησιν, αὔτη δχλοὶ πολ-
λοῖ, ἔχοντες μεθ' ἔσυτῶν χωλία, τυφλός, χυλίους,
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ο Κατήκοος τὸν θαυμάτων
καὶ οἱ τῷ γένει τετύπης προσήκοντες γίνονται· ἀγρυπ-
τοῖνυν παρ' αὐτῶν αὐτὴν ἔνθεν κάκειθεν περιτρε-
πομένην, τοὺς δόδντας τε τετριγιάν, καὶ ἀφρόν
τοῦ στόματος παραπτύουσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ πλήσιον
τοῦ Ἰησοῦ γένοντο, ἰκέτευον, ἐλειπάρδυν, τὸν πρό-
τερον βίον ταῦτη· κατέλεγον, καὶ ἀπειλάζεις τοῦ
πάθους, ἐδέοντο, Οὐκτέρων, Δέσποτα, λέγοντες· γε-
ναῖον ἄνδρος μὲν ἔρημον, δρφνίζ δὲ οὐς ζῶτεν ε
δίουσαν, ἀτε δὴ τῶν πραττούμενων τίκτα στα ἐπιασθενο-

Z'. T! ouv ò auyan'a'is xai mi'ayang:: Kal 03:08

³ Matth. xv. 50.

A sponsalia Josephi virginem castam et nostræ beatæ feminæ cognominem in laqueos suos introducere studuerat. Sed in vanum insidiæ tare, maligne, abierunt. Dei namque Verbum, Patri coæternum, sine principio, incomprehensibile, te astutum pertuam ipsius malitiam prebendit. Cum enim viscera ejus commoverentur, quod homo quem creaverat adeo a te contaminatus esset, consentiente Patre principii experte, et Spiritu congenito et æquiparando cooperante, clam te tenebrarum principe, qui nos semper decepisti, levi motu cœlo delapsus in utero castæ et immaculatæ virginis domicilium statuit suum.

B VI. Porro in lucem editur. Sed longum est dicere quæ tempore nativitatis evenerunt ut tabernaculum tuum solveret; porro Bethleem præsepe, fascias, quæ ante, quæ post baptismum acciderunt, cæteraque quibus salutis nostræ mysterium consecutum est. Sed sermo rite institutus ex ordine procedere debet. Cum Deus Verbum, in terris degens, res nostras ratione ineffabili administraret, omniaque pro tempore regeret et divinitatis specimen per miracula supranaturalia edere deberet, tum beata quoque Magdalena, quæ septem, ut dictum est, dæmonibus tenebatur, Dominum obvium habuit, et postquam verborum divinorum composfacta esset, a passionibus illico liberata est. Cum deinde Iliersolymis moraretur, Salvator noster cum discipulis Syriam intravit, qui omnibus Evangelium regni celorum annuntiabant. Qui postquam verbum salutis in Tyri et Sidonis regionibus promulgassent, Genesareth lacum trajecerunt. Ibi Dominus septem panibus quatuor millia hominum satiavit, ut sacrum quidem dicit Evangelium, post verba: Qui autem manducaverunt, erant quatuor millia virorum sine feminis et liberis. Et postquam dimisisset multitudinem, concendit navem et venit in confinia Magdalæ, pro quo aliud quidam dicit Dalmanutha, quod Græcorum lingua magnitudo dicitur. Inter multa porro miracula: « Accesserunt enim, dicit Evangelium, ad cum tubæ durentes secum claudos, ræcos, mutilos, et sanavit eos²; » quorum miraculorum plurimos testes habuit. Adducunt ei quoque beatam Magdalenam, undique contortam, dentibus stridentem, spumamque ex ore emittentem. Ubi autem ad Jesum appropinquarunt, supplicabantur misere, pristinam mulieris vitam memorantes et ut eam a malo liberaret ab eo petentes: Miserere, Domine, dicentes, mulieris innuptæ et parentibus orbe, quæ prope exitium est suum, nec jam seit quæ facit.

VII. Quid igitur Dominus misericors et bonus?

Jus? Verbo citius seminarum a dæmonibus liberat, A hosque in montes relegat. Ipsa vero ubi mentis compos facta cognovit se salvam evanescere, nulla mora interposita, unoundo valedixit et Magistri et Salvatoris vestigia pressit, nulla sexus, nulla rerum exterarum ratione habita. Videns namque claudos cervorum ritu salientes, carcinos autem caligine oculorum deposita, cernentes et solem dulcissimum novis, ut ita dicam, oculis lacte intuentes, legionem dei dæmonum increpatam et sumi instar subito expulsam; videns, inquam, manus aride nodos solutos et sicut araneæ textile ruptos, ex his omnibus et ex Scripturis cognovit ipsum esse qui ad deliberationem Israel exspectatur. Bene enim intellexerat, aliis quoque similia facere datum esse, nec tamen cum eadem auctoritate ac virtute, quippe qui hæc omnia serviliter et post preces factas tantum exsequuntur, dum Christus, Tibi dico, aut, Volo, mundare, dicendo, maxima miracula verbo citius operaretur et potestate ac virtutem majorem quam illi ostenderet. Modo enim per mare expedite et siccis pedibus ambulat, modo dæmonibus jussa dat pro sua auctoritate, modo mortuos resuscitat ita ut mortui tanquam somnum deponant, et sic innumera, divina potestate juvante, prout libitum erat, peragebat.

VIII. His igitur auspiciis ubi ipsum vere Dei Filium esse cognovisset, nunquam eum deseruit, sed ubi ei servitia essent reddeuda, aderat sermones ac præcepta ejus auscultans, correctiones latro animo admittens et jussa verbo citius exsequens. Interjecto deinde tempore Christi matrem ejusque totam familiam cognovit et arctissimis amicitiae vinculis cum iis conjungitur; sed non cum his tantum, sed cum Christi discipulis et associis familiaritatem inibat, sicut et cum domini Simonis Pharisæi et cum familia Lazarī, cuius cum sororibus inire amicitiam promptum et opportunitum ipsi erat, siquidem Christi ipsius amicæ essent, ut divus Joannes dicit: « Amabat autem Jesus Lazarum et Martham et Mariam, sorores ipsius», quorum vicum ac domum habitabat ut suam, siquidem dominum ad caput reclinandum non habebat, dum vulpes et volatilia caveis ac nidis teguntur. Huic rei fidem astruere multis testimoniis licet, tum præsertim ex hocce: « Cum Jesus in vicum quemdam (Bethaniam puta; hæc enim Lazari ac sororum eius civitas) venisset, semina quædam nomine Martha hospitio eum exceptit; erat autem ei soror nomine Maria⁴, etc. Postquam enim Christus dixisset: « Maria optimam partem elegit, quæ non tolletur ab ea⁵», addit: « Mulier autem alta voce dixit ei: Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suristi. » Hanc seminarum

μὴ λόγος τῶν διαιροῦντων ταύτην λυτροῦται: κἀκεῖνους μὲν τοὺς δρεσινούς ἐνδιαιτεῖσθαι δίδωσιν· αὐτὴ δὲ ἐν τῷ καθεστώτι τοῦ φρονήματος γεγονοῦσα, καὶ οἱ καλοὶ γένοιστο διαγνῶσα, οὐ μέλλειν ἔκρινε δεῖν, ἀλλὰ πᾶς χαίρειν εἰποῦσα, οἵ πωδῶν εἶχε κατ' ἔχνια βιβλεῖν ἡγάπα τοῖς τοῦ Διδασκάλου καὶ Σωτῆρος ποσὶ, μικρῷ δὲ οὐδὲ τοῦ γάιους καὶ τῆς κάτω περιφορᾶς φροντίσασα. Ἐντεῦθεν ὄρωσα χωλοὺς μὲν ἀστεῖ ἑλαφοὺς ἀλλομένους, τυφλοὺς δὲ τὸν χρόνιον σχότον ἀποθεμένους, καὶ τῷ γλυκυτάτῳ ἥδεω πῶ; ἀν εἴποις τῇλικ παραδόξοις δημασιν ἀτενίζοντας, ἵεγενά τε πνευμάτων ἐπιτιμώμενον, καὶ ὧστε καπνὸν ἔχαγηντης διαλυμένην, ἕηρδες χειρὸς τὰ δεσμὰ ἀνιέμενα, καὶ ὡς ίστον ἀράχνης διαλυμένα, συνῆγεν ἐκ τούτων, καὶ τῶν Γραφῶν, αὐτὸν εἶναι τὸν ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ προσδοκώμενον· ὡς γάρ συνέσεως ἀντιποιούμενη καλῶς διεγίνωσκεν, ὡς ἐπῆλθε μὲν καὶ ἄλλοις τὰ ισατέρας ἐργάσασθαι, πλὴν οὐ μετ' αὐθεντίας τοσάντης καὶ περιουσίῃ δυνάμεις, ἀλλὰ δουλικῶς ἐκεῖνοι καὶ μετ' εὐχῆς τὰ πάντα διέπρεπον· τῷ δὲ τὸν Σολ λέγω, καὶ τὸν Θελω, καθαρίσθηται, κατὰ πολλὴν αὐθεντίαν προσαλλόμενά, καὶ θάττου διάργος εἰς ἔργα προσδοκίνοντα μετίστατε ἐδείκνυν, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐκεῖνοις ἔξουσίας καὶ κυριότητος. Νῦν μὲν γάρ πεζεύεις κατὰ θαλάσσης εὐστάλως καὶ κούφως; καὶ ἀδροχος; ἐπιτιμᾷ πνεύμασι περουσίῃ δυναμεως, ἀνιστᾶ νικρούς, τὸν θάνατον ὡς ὑπὸν ἀποθεμένους, καὶ τάλλα διὰ θεῖκῆς δυναστείᾳ προσῆκε κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν ἐργάζεται.

Η'. Οὕτων οὖν ἐκ τούτων χειραγωγηθεῖσα, καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν θεοῦ γίδην ἀλλαζόντης ἐπιγνῶσα οὐ μείνει τούτον, ἀλλὰ πᾶς μὲν τοῖς αὐτοῦ διακονοῦσα παρίν, δημιούρων, διδασκαλίας; ἀκρωμένη, ἐπιτιμωμένη, χαίρουσα, στελλομένη, θάττον διάργον ἀνίουσα. Ἐντεῦθεν καὶ γνώριμον ἐστι τῇ τοῦ Χριστοῦ μητρὶ καθιεστῇ, καὶ τοῖς αὐτῇ κατά γενοῦ προσήκουσι, καὶ ἐς φιλίαν συνεῖται τὰ μάλιστα· οὐδὲ αὐτοῖς δι μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπομένοις; Χριστῷ, καὶ οἷς παραβάλλειν ὡς αύγηθες εἰθίστο, τῇ τε οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου Σίμιωνος, καὶ διὰ τὸν Λάζαρον ἐσχεν οἰκήτορα· εἰκὸς δὲ καὶ τούτων καὶ τοῖς ἀδελφαῖς; αὐτοῦ ἐς φίλαν χρῆσθαι, ἀγαπωμένοις; Χριστῷ, ὡς φησιν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης· « Ἡ γάπα δὲ ἐν Ἰησοῦ; τὴν Μάριαν καὶ τὴν Μερίαν τὰ; ἀδελφὰς αὐτοῦ, καὶ τὸν Λάζαρον. » Όν δὴ τῇ τε κώμῃ καὶ τῷ οἰκῳ ἐπεχωριάζει, καὶ τοῖς αὐτῶν εἰσφίζετο, ἀτε δὴ μή μη οἰκίαν μηδὲ ποῦ κατασκηνώσει ἔχων, τῶν ἀλωπίκων φιλεούς; ἔχόντων, καὶ τοιν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. Καὶ τὸ οἶκον πολλῶν μὲν καὶ ἀλλων τεκμηριώσασθαι ἔξεστι, ἐκεῖθεν δὲ τούτο μάλιστα γίνεται γνώριμον· « Εἰσελθεῖν τὸν γάρ, φίσι, τῷ Ἰησοῦ εἰς κώμην τινὰ (τὴν Βηθανίαν δὲ οἰκέτον αὐτήν εἰς τὸν οἰκον αὐτῆς, καὶ τῇδε ἡν ἀδελφὴ καίσυμένη Μαρία, καὶ τὰ ἔξης. Μετὰ γάρ τοι φίνει τὸν Χριστόν· « Μαρία δὲ τῇ ἀγαπήν με-

⁴ Joan. xi, 5. ⁵ Luc. x, 38. ⁶ Ibid. 42.

ρίσια ἔξειστο. ή τις οὐκ ἀγαρεθήσεται ἐπί της ἀνέτης, ἐπάγεις· «Ἐπάρσα δὲ τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοί, οὓς ἐθήλασας.» Ταῦτην δ' ἀναμφισβήλως βίσιοι ἡμένιοι λεπατὸν μακαρίαν εἶναι Μαγδαληνὴν ἐκδεδώκασιν, ὡς ἐκεῖθεν εἰδῆλον γίγνεσθαι. Τοῦ γάρ Θαυμασίου Λουκᾶ τὰ κατὰ τὴν Μάρκαν καὶ Μαρίαν διεξελθόντος, εἴτα καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπάρσεως τῆς φωνῆς τῆς γυναικῆς, μετέπειτα δὲ καὶ περὶ τοῦ τὸ κωφὸν δαιμόνιον ἔχοντος διεγγέλλοντος, τὸν τε Φαρισαίων ἐν Βεελζεδούλῳ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια διεβαλλόντων Χριστὸν, αὐτὸς τὴν αὐτῶν ἀνατρέπων δέξαν, φησί. «Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑκατὴν διεμερισθεῖσα ἐρημωθήσεται· καὶ μετὰ ταῦτα· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεδούλῳ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοί ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι;» Καὶ μετ' ὅλην· «Οταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθοι, διέρχεται· δὲ· ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπausιν, καὶ μὴ εὑρίσκον λέγει· 'Ὕποστρέψω εἰς τὸν οἰκόν μου, διθεν' ἐξῆλθον· καὶ ἐλύτιν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε πορεύεται καὶ λαμβάνει ἐπτὰ ἑτερα πνεύματα πονηρότερα αὐτοῦ, καὶ ἐλθὺν κατοικεῖ, καὶ γίνεται τὸ ἐσχατα τοῦ ἀνθρώπου χείρονα τῶν πρώτων.» Ἐπάγει μὲν τοι τῷ συνεχεῖ τοῦ λόγου· «Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρσα τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία μηδὲν μή διληγη, ἡ τὴν Μαγδαληνὴν εἶναι ταῦτην ἀνθρώπου χείρονα τῶν πρώτων;» Ὡς συνάγεσθαι μηδὲν διληγεῖται, καὶ τὰ παντα; ἐπέκεινα λόγου ἐργάσασθαι· παρῆν καὶ ἡ Θαυμασία Μαγδαληνῆ, τὸ μὲν ἐπομένη Χριστῷ, τὸ δὲ καὶ ταῦτα ἀδελφαῖς Λαζάρου δια γε νόμος εἰς παρεμβολίαν διατέλεσσα. Ως δὲ καὶ τὸ, Ποῦ τεθείκατε αὐτὸν, ἡκήκατε, καὶ ὡς ἐπιστάντα τῇ τοῦ φίλου σφρῆραν καρύοντα εἶδες, καὶ διέρχεται τὸν λίθον κελεύοντα, ἐξεπλήγετο, καὶ τί ἐν αὐτῷ βουλομένῳ εἶη τὸ ποιητέον μαθεῖν ἐβούλετο. Ως δὲ καὶ τὸ, Λάζαρε δεύρῳ ἔξω, διάτορον ἡνωτίσατο, καὶ τὸν τεταρταῖον θάττον ἡ λόγος ὡς ὑπὸ τὸν θάνατον ἀποτινάξαμενον, έσα καὶ ἀνδριάντι τῷ παραδέσῳ τοῦ θεούματος, ἀφωνος εἰσῆγει ἐφ' ίκανον· μολις δὲ εἰς ἁυτὴν ἐλθοῦσα, καὶ καθ' ἁυτὴν συμβάλλουσα τὸ πραχθὲν, τὰ τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖα καθά καὶ πρώτα διετέλει θαυμάζουσα.

Γ'. Ἀμβλεῖς καὶ τῷ φθόνῳ ἐντεῦθεν οὐκ ἥν ἀνεκτόν ἀλλ' εἰς μετάρσιον ἐξαφθεῖς, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους εἰς ταύτην ἄγει, καὶ συνέδριον καθίζεις κατὰ Χριστοῦ, καὶ τὸ τοῦ θανάτου συμβούλιον φάπτεται· ἐπεισὶ τῷ συνεδρίῳ τούτῳ τῇ καθόδρῳ τῶν λοιπῶν εἶπεν ἀν προσφόρως δ θεοῖ; Δασιδ, καὶ μαθητής τῷ καλῷ διδοσκάλῳ τούτῳ μαθητεύεις, φιλαρχυρίᾳ δὲ ἐκ προσιρέσεως συνών τὰ πολλά, καὶ

A beatam Magdalēnam suisse paginę sacrum clarissime ostendunt. Ubi autem divus Lucas Mart̄he et Marthę historiam peregit et de mulieris voce sublata ac de eo qui dæmonem mulum habebat, deque Pharisæis qui Christum nomine Beelzebub dæmones ejicere calumniabantur locutus est, ipse falsam illorum opinionem reprimens dicit: « Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur; » et post hæc: « Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? » Et post pauca: « Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca iniquosa, querens requiem, et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum, B nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus. » Post hæc addit: « Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera, quæ suxisti! » Hanc autem mulierem non aliam nisi Magdalēnam suisse patet, quæ, septem dæmonibus obsessa, miseræ conditionis meminit, a qua Christus, cum in Magdalēna vico esset, eam liberaverat, ut sacram refert Evangelium.

Ως συνάγεσθαι μηδὲν μή διληγη, ἡ τὴν Μαγδαληνὴν εἶναι ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου χείρονα τῶν πρώτων.»

C IX. Per crucem pro nobis mysterium efficidum cum esset, miraculo circa Lazarum perpetrato opus erat. Hinc enīm inferi ipsi intelligere debebant quod sine potestate essent et quod miraculum a divina tantum manu confici posset. Aderat autem beata Magdalena utpote Christum secuta, et ut Lazari sorores, ut moris erat, consolaretur. Postquam autem illud: Ubi posuistis eum? audivisset, et Christum ad sepulcrum amici defuncti lacrymas fudentem vidisset, et lapidem amoveri jubente audivisset, obstupuit, et quid sibi pro tempore faciendum esset quæsivit. Ubi vero post illud: Lazare, exi foras, mortuum quatriduanum mortem sicut somnum excutientem vidit, rei miraculo attonita ut statua sine voce per aliud quod tempus astitit; postquam autem ad se rediisset, perpensis secum quæ facta esseat, Dei maguaria æta voce protulit.

D X. Invidia hoc ægre tulit, imo pro acrimonia sua scribas ac Pharisæos in unum coegerit et syndrion contra Christum convocat, ubi de morte ei inferenda sermo habebatur. Intervit huic concilio, pestis cathedræ, ut apposite dixerit divus David, discipulus ab excellenti magistro institutus, sed qui avaritia instigatrice omnia pecuniae posthabuit, et non alium discipulatus fructum quam

triginta sielos reportavit, quanti magistrum turpi lucero ductus vendidit. Venit nox, et cum ea lampades accensa, fustes, gladii et enses stricili et discipulus diris rovendus qui sub amicitia specie divinum tradidit magistrum, et archisacerdotis cohors divinum sacerdotem in vinculis tenebat. Quantum tum temporis beatam illam passam esse putas, quæ circa compita currens clam ac propalau prætorium adeuntium et inde exeuntium multitudinem oculis perscrutata ab omnium ore pendebat facia in utramque partem mente versabat et visa atque auditu matri referebat, cum qua dolorem intimum communicabat. Hoc igitur mentis statu magis magisque anxia de rerum quas ob oculos habebat exitu erat. In quo videre licet quanto dolore correpta fuerit videris quo iniquo plane modo Christus tractabatur a falsis testibus accusatus, ludibrio habitus, flagellatus, verberatus, colaphizatus, purpura per risum induitus, corona spinea redimitus, ut taceant ea quæ: Verbum divinum pro patientia sua a sceleratis tortoribus perpessum est. Qui nescientes prorsus quid facerent, Agnum innocentem ad lithostrotum, necem spirantes et torva tuentes, pertraxerunt. Ibi cum cruce in altum erecta ipse clavis afflitus, ut serpens ille zenus in altum tolleretur, tum illa, metu amoto, cum matre et Joanne discipulo accessit, sacros in cruce pendentis pedes attigit, vulnera basiavit, lacrymas cum sanguine miscuit, his verbis additis: Quid hoc, Domine et Deus? Quantum est clemetia tua pelagus! Talibus te remunerantur quæ tota tanta beneficia a te acceperunt. Vestem opprobrii tibi circumponunt ii quos ipse vestimento purificationis circumledisti; quos sicut aquila, expansis alis, humeris tuis imposuisti. Corona insultationis te coronant, quos ipse corona gloriae et honore coronasti. Colaphos tibi impegerunt ii quos tu e servitute Ægyptiaca liberasti. Arundine caput tuum sanctum plectunt ii quibus mare virga tactum patescunt est. Sicuti tibi acetum cum bile miscent ii, quos in deserto manna satiasti, quibus e petra aquarum fontem aperiuit. Clavis ferreis pedes tuos pertundunt ii quos tu illatos per desertum transduxisti. Sed nobis quoque feminis tanta cum tristitia astantibus verbum aliquod edictio. Verbis valedicis matrem tuam hic astanteum consolare ut renascatur, et abiens e mundo socium aliquem ipsi tradito. Nam etiam si sine dolore te peperit, nunc cum te plagis vulneratum videt, gladius animam ejus transfodit. Dic verbum discipulo et matri ut eos consoleris.

καὶ ἐκ πέτρας πληγῇ βάθειον χρουνθὸν ἐξέβλυσες νάματα; οὐ; ἀπόνως τὸν ἔρημον διελθεῖν παρεσκεύασας; Ἀλλὰ φύεγχι τὸ καὶ τὴν οὐτως; ἀθλίως παρισταμένοις; βήμασιν ἐξέβοις τὴν μητέρα παρισταμένην; βήμασιν ἐξέβοις τὴν μητέρα παρισταμένην; διελθεῖν τὸν ὄχλον; οὐ; βάθειον πληγῆς διετετάστη τὸν ὄχλον; χολὴν σὺν δέξει διψῶντι σοι κεραννύσουσιν, οὐ; ἐν βήμασιν μάννα ἐπώμβρισας, πόνους σοι τοὺς ἐκ τῶν ἡλίων προσάγουσιν οὐ; ἀπόνως τὸν ἔρημον διελθεῖν παρεσκεύασας; βάθειον πληγῆς διετετάστη τὸν ὄχλον; οὐ; βάθειον πληγῆς διετετάστη τὸν ὄχλον; οὐ; βάθειον πληγῆς διετετάστη τὸν ὄχλον;

XI. Cum igitur feminas sanctas sic affectas vi- deret, non potuit non dicere illud quod matrem

Α ἀργυροῦ τὰ πάντα πρόμενος· ώ τοσοῦτον ἐνχειθει τῆς τοῦ διδασκάλου μαθητας; ἐμέλησεν, δικριτικόν τούτον ἀργυρῶν πιπράσκει δι τοσούτων ἀλτηῶν; δέξο;. Ἐντεῦθεν νίκη, καὶ λαμπάδες ἀπτόμεναι, τὰ βόπαλα ἐν χερσὶ, γυμνούμενά τε ξίφη καὶ μάχαιραι, καὶ δι μυσαρδ; μαθητὴς φείλας προσχήματι τὸν καλὸν διδασκαλὸν παραδίδωσιν· εἰχε μὲν οὗτον ταῦτα· καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως αὐλὴ τὸν μέγαν εἶχεν ἀρχιερέως δέσμιον. Πέσσον δ' ἄρ' εἰκάζεις τὴν μαχαρίαν ταῦτην τῷ τότε παθεῖν, ἐπομένην, παρεπομένην, πλαττομένην τὴν μὴ εἰδύταν, ἐν χρῷ θυμῷ γνομένην, τὰς εἰδόδους, τὰς ἐξόδους κατανούσαν, εἰσόμασι τε τοῖς ἀπάντων προσέχουσαν, τίνες μὲν οἱ τῇ κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεις συνευδοκοῦντες, τίσι δὲ μέμψεις τὸ πρᾶγμα ἐκρίνετο, καὶ διτα διά μάθος, τῇ μητρὶ διαγγέλλουσαν, οὐχ ἡττον ἡ ἐκείνη τὰ σπλάγχνα σπερασομένην, τὴν ψυχὴν τε μετέωρον ἔχουσαν, τὰ τοῦ πράγματος δποι πτ' ἀν ληξιαν, ἐφιεμένην μαθεῖν; Ναὶ μήν κάκειν συνορῷ ἔχεστι, τίς ἡν ἐκείνη τὰ καὶ λόγῳ μόνῳ δυσχερῆ ἐπ' αὐτὸν προττόμενα καθορῶσα, τὰς φευδεῖς μαρτυρίας, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰς μάστιγας, τὴν φραγγέλωσιν, τὴν ἀτιμονὴν ἐκείνην ἐνδρει περιαγωγή, τὰ φακίσματα, τὰ κολαφίσματα, τὴν τῇς φευδοῦς πορφύρας ἀναβαλήν, τὴν τοῦ ἀκανθίνου στεργάνου περίθεσιν, τάλλα δσα κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν τῇς σῆς, ἀνεξίκακε λόγε, μαχροβυμίας, τοῖς μιτιφόνοις, πράττειν ἔχην. Ἐπει δὲ δσαπερ ἦν τοῖς ἀγνώμοσι διαπραξμένοις, εἴτα καὶ ἐς τὸν τοῦ Κρανίου τόπον τὸ τελευταῖον κατέλαβον, δειγνὺν πνέοντες, φονῶδες τε καὶ διγριον βλέποντες, καὶ δι σταυρὸς ἥδη ἡρτο μετέωρος, αὐτὸς δὲ τοῖς φλοις ἐμπεπαρμένος ὑψώντο, ὕσσανει στηλίτεων τὸν δφιν, καὶ πᾶσι καταφαντὲς γινόμενος; θέαμα, τότε δὴ ταῦτην εἰκής ἀμείνην ἀστέας, μετὰ τῆς μητρὸς; καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτῷ προσιέναι, οὐτως; ἔχοντις κατὰ σχῆμα, καὶ ποδῶν ἀνψεύστι τῶν ἀχράντων ἐκείνων, στόματί τε κατεψίλειν τὰς πληγὰς, καὶ τοῖς αἷμασι μιγνύειν τὰ δάκρυα, καὶ τοῖς δάκρυσι τοιαῦτα προστιθέναι τὰ βῆματα· Τι τούτο, Δέσποτα καὶ Θεέ; τί σου τὸ τῇς εὐστολαγχίας ἀπειρον πέλαγος; τούτοις ἀμείουσι σε τῇς εὐεργεσίας οἱ πολλῶν καλῶν ἀπολαύσαντες; χιτῶνα նδρεώς περιβάλλουσιν, οὖς καταστολήν ἀφθαρτίας ἐνέδυσας, καὶ ὡς ἀετὸς διεις τὰς πτέρυγας, ἐπὶ τῶν μεταφρένων τούτους ἀνέλαβες; στεφάνους σοι περιβάλλουσιν, οὖς αὐτὸς δέξει καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας; βάπτισμα κατεδέξω, δς αὐτοὺς τῶν ἀλγυπτιακῶν ἀπῆλλαξας δουλειῶν; καλάμωσι τὴν ἀκήρατον πάλουσι κεφαλὴν, οἰς βάθειοι πληγῆσας διετετάστη τὸ θάλασσα; χολὴν σὺν δέξει διψῶντι σοι κεραννύσουσιν, οὐς ἐν βήμασιν μάννα ἐπώμβρισας, πόνους σοι τοὺς ἐκ τῶν ἡλίων προσάγουσιν οὐ; βάθειον πληγῆς διετετάστη τὸν ὄχλον;

B ΙΑ'. Οὐτως οὖν ἐχούστας περιπαθῶς θεατάμενος, εἰκήδης ἦν ἐκείνο φάναι, δ καὶ τὴν μητέρα προμηθείας

τξίωσε, καὶ τῷ μάθητῇ τιμῆς ἀπέσῃ: αἴτιον γέ-
γινε, τὸ· « Γύναι, οὗτος εσύ, Ἰδού δὲ μήτηρ
εσύ. » Παρεῖναι μὲν τοις ταῦτην, ω; εἰρηται, καὶ
τοιεῖντα διεξινέται, καὶ αὐτὸς δὲ φιλούμενος μαθητής
ἀπόχρη δὲ φάνεται καὶ ἀδελφός, παριστὰς λίγων.
« Εἰστήκεισαν δὲ περὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ δὲ τε
μήτηρ αὐτοῦ, καὶ δὲ μᾶλιστὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μα-
ρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ. Ἐπει-
δὲ διὰ τὴν παρασκευὴν, ως τὸ ιερόν διέξιεν Εὐαγ-
γελίου, « Ινα μὴ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μείνη τὰ σώ-
ματα, ἔρωτοι τῶν Πιλάτου αἱ ἀνομοῦντες δντως
διακενῆς, Ινα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρ-
θῶσιν. Ἡλθον, φησιν, οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν
πρώτου κατέβαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἀλλού
τοῦ συσταυρωθέντα αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλ-
θόντες, ω; εἰδον αὐτὸν ἡδη τεθνηκότα, οὐ κατέβαν
αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγῳ τὴν
πλευράν αὐτοῦ ἐνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ
νδωρ. » Τί χρὴ νομίζειν τὴν διάπερων τότε ταῦτην
παθεῖν; μικροῦ ἂν καὶ τὸν στρατιῶτην διέσπαστον,
εἰ μὴ κατὰ γυναικά συστελλομένη ἐνεδύετο, καὶ τὰ
γυναικῶν φρονεῖν ἡναγκάζετο· καὶ ἀνδρεῖον ἔχουσα
φρόνημα, « Επειχε, λέγει, τὴν κείρα, τολμηρὴ στρα-
τιῶτα, μή σοι δομψαίς ἐπέδοιτο θετλατος. Πῶς δὲ
εἰκός ἐνορῶσαν ταῦτα δριμύτεσσιν τὴν φυχὴν;
φρομψαίς γάρ τὰς καρδίας ἐπέτρωντο, ἐκείνου τὴν
πλευρὰν διορυσσομένου. Πῶς δὲ καὶ τεθνηκότα εἰ-
δον, πῶς οὐ πρότερον αἴτιος τὴν φυχὴν ἀπεβάλοντο,
πῶς οὐ διέρρηξαν τὰ ίμάτια, πέπρας φῆγνυμένας
ἔρωσαι, ἥλιον σκόπευν ὑποδυμένον, σελήνην ἀμα-
ρουμένην, ὄστερον αἰσθανομένην τοῦ κτίσαντος πά-
χοντος; ἀλλ' οὐδὲ τῷ νεῷ ἡν κατὰ χώραν μένειν·
καὶ εὕτος γάρ ὁσανεὶ τὸ παράνομον εὐλαβούμενος,
τὸν τε νομοδέτην γνοὺς ἐπὶ ἕλον ἡωρημένον γυμ-
νῶν, θυμοῦ δικαίου πλησθεὶς, εἰς καταπέτασμα διαφ-
ρήγνυσιν, ως δὲ ἀρχιερεὺς τοκρότερον τὸ χιτώνιον.

ΙΒ'. Τούτων γε μήν οὐτώ παρὰ δόξιν τεγενημέ-
νων, ἡ Μαγδαληνῆ οὐκέτι μέλλει ἔκρινε δεῖν, ἀλλ'
δὴ τῆς ταρφῆς τεγενούτα τῷ δὲ Ἀριμαθίας πρόσωποιν
Ἰωσήφ· τούτον γάρ ήσει καὶ μνήματος εὐποροῦντα
καινοῦν, οὐδενὸς οὐπιστού πρότερον σῶμα δεξάμενον·
καὶ δὲ χώρος ἐνθα ἔκειτο εὐπρεπῆς λίαν, καὶ ἀέρος
ἐν κολῷ κείμενος, καὶ εἰς ὅραν κήπου διακεκοσμη-
μένος. Τούτῳ δὲ προσιέντα, καὶ οὐλα ἔκεινη έτι
αὐτὸν ἀρρενώσασα διανίστησι, διωρυγάς τε καὶ
τειδύεις πρότερον ἀνιχνεύοντα, ἀποδειλίσσεις πα-
ρασκευάζει τὸν κίνδυνον. « Τολμήσας γάρ, φησιν,
εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον, καὶ ἤσθετο τὸ σῶμα τοῦ
Ἰησοῦ. » Καὶ τὰ ἔτη; τὸ θεῖον ιστερέτω μοι Εὐαγ-
γέλιον.

ΙΓ'. Ως δὲ καὶ τοῦ σταυροῦ τὸ θεῖον ἐκείνο σῶμα
κατάγειν ἐμελλον Ἰωσήφ καὶ Νικόδημος, οἵδει δὲ
καὶ τὰ ίκανά πρὸς τὴν τῶν ἥλων ἔκσπασιν ἔκεισε
παρεῖναι, λαβίδα καὶ σφύραν, καὶ δοσα τοῖς περὶ¹
αὐτὰ ἐπιτήδεια, αὐτῇ τὴν φυχὴν μετέωρος οὔσα,
ώσανει δειλαινομένη, μή τι καὶ συντριβεῖ τῶν

A consolatione, discipulum honore replevit: « Mu-
lier, ecce filius tuus, » et: « Ecce mater tua ». Evangeliū igitur postquam illam una cum disci-
pulo, qui frater nuncupatur, adfuisse dixit, hæcce
addit: « Stabant autem juxta crucem Jesu mater
eius et soror matris eius Maria Cleopha et Maria
Magdalena ». Judæi ergo (quoniam Parasceve erat)
ut non remanerent in cruce corpora, rogaverunt
Pilatum ut frangerentur eorum crura et tolleren-
tur. Venerunt ergo milites, et primi quidem fre-
gerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo.
Ad Jesum autem cum venissent, nt viderunt eum
jam mortuum, non fregerunt ejus crura. Sed unu-
militum lancea latus ejus aperuit, et continuo
exivit sanguis et aqua ¹⁰. Quid putas ardenten-
B seminam animo sensisse? Militem audacem sine
dubio male tractavisset, nisi natura muliebris
mutiebria cogitare eam coegisset. Attamen virili
animo, Retine manum, dixit, miles procax, ne
gladius a Deo missus super te veniat. Quanto
metu animam ejus illuin ad aspectum agitatam
fuisse putas? Certe cor seminarum Christi latus
lancea perfossum videntium maximo dolore afflic-
batur. Quomodo autem Christum demortuum vide-
runt, rebus desperatis animum abjecerunt, vestes
sciderunt, saxa discissa, solem obscuratum, lunam
luce privatam quasi Christo patienti compassam
oculis videntes? Sed nec templum in loco suo
persistere in fatis erat. Cum enim quasi sensu
humano prædilectum facinus iniquum perhorresceret
et legislatore in cruce pendente, idque nudum,
vidisset, justa ira incensus, velum discussum ha-
buit, sicut magnus sacerdos antea vestimentum
disciderat. Sed de his sacrum Evangelium mibi
adeundum.

C « Αἰλα περὶ τούτων τὸ ιερόν διεξιέτω μοι Εὐαγγέ-
λιον. XII. Postquam hec res contra spem accidissent,
Magdalena sinc mora sepulturæ negotium amplexa
Josephum ex Arimathia adit. Hunc enim monu-
menti novi et quod corpus mortuum nunquam
exceperebat, possessorem cognoverat. Locus ipse
hujus sepulcri jucundissimus sub aere purissimo
in horto amoenissimo situs erat. Hunc igitur qui
ducendis per hortum canalibus intentus erat,
D adiit et omnem periculi metum ex animo ejus eje-
cit. Accessit enim, secundum Evangelium, Josephus
ad Pilatum et petiit ab eo corpus Jesu, etc., de quo
vides Evangelium.

XIII. Cum Josephus et Nicodemus in eo essent
ut corpus divinum e cruce tollerent, et forcipe
ac malleo opus haberent ad extrahendos clavos,
Magdalena quantum poterat, animum intendebat
et summam circa id negotium curam Nicomedio
suggessit, metuens videlicet ne aliquod Domini-

¹ Ιωαν. ΙΙΙ, 26, 27. ² ibid. 25. ³ ibid. 31-34.

corum ossium confringetur; tum clavos ipsa osculata est, eorumque fragmenta oculis admovit, pedes speciosos qui pacem omnibus annuntiarunt, et manus, quarum opus mundus est totus et præcipua creatura homo, contrectavit, et totum corpus amplexa est, excepta sola facie, quam ob verecundiam matri concessit, ad quam id juris propter maternitatem spectabat. Tum gemebunda crines solvit, genas unguibus sœdavit, extensis manibus matrem columbam et capite resupino æruminæ ferendæ haud parem dulcibus verbis consolata est. Ob persecutorum tamen metum carmina lugubria cantare non audabant. Quidquid id est, Josephus ac Nicodemus corpus sindone involvere ac myrrha condire, et ut thesaurum in sepulcro deponere cœperunt. Magdalena enim Josepho instita exhibens, Tibi, ait, quod restat curæ erit, ut Dominum sindone involutum sepulturæ tradas; cui quidem negotio ipsa manus asserebat ut et mater ipsa, cuius dolorem ac curam participabat. Ubi vero corpus Dominicum resupinum in eo esset ut ad sepulturam efferretur, quis sanctæ feminæ dolorem et luctum enarraverit? Melius ergo puto silentio id præterire quam sermone non satis digno percurrere. Sic igitur qui omnibus vitam inspirat, in sepulcro vitam contenturo deponitur.

διασκιμένη σπουδήν. Ἐπει ίδη καὶ νεκροπρεπῶς ἀνεκέχειτο, κατὰ νύτου τε ἐκείτο, καὶ ήδη πρδ; τὴν ταφὴν ἐκροπεῖσθαι έμελλε, τίς ἀν ἴκινῶς διηγήσαιτο, δόποσον τῇ μακερίᾳ ταύτῃ τὸ πένθος, καὶ τὸ τῆς λύπης δεινόν; Καὶ κρείττον ἔγωγε οἷμαι σιγῇ αὐτὸ παριστᾶν, η διηγεῖσθαι ἐθέλειν· ποῦ γάρ ἀν καὶ λόγος τοσούτῳ πένθεις ἔξισθείη, Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, καὶ δ πᾶσι τὸ ζῆν ἐμπνέων, τῷ ζωηφόρῳ ἐνκαποτεῖσται μνήματε.

XIV. Deus omnium Creator postquam incarnationis opus perfecisset, septimo die in sepulcro quievit, sic sabbatum per cessationem a creando agendo. Nunc autem sanctæ feminæ ardorem ac zelum mihi considera. Dum enim amici et vicini oinnes, ut prophetæ quidem videtur, elonginquo stabant, alii autem fugam capescebant, illa, omni metu deposito, et omnia impedimenta locci faciens, virili sumpto animo, quod innumeris alii facere non audebant, sola facere est ausa. Hæc autem memoriae mandare sanctis evangelistis negotium datum fuit.

XV. Quantam autem eidem inde laudem redundasse credis? Non enim seinel aut singillatim mentionem de ea fecerunt, sed quatuor omnes de ipsa locuti sunt, idque necessario. Quater namque ad sepulcrum accessisse eam, et cœlestibus visionibus dignam habitam esse legimus. Prima quidem vice sola fuit, secunda autem cum altera Maria, quam Marcus et Matthæus Jose et Jacobi matrem nominant; tertia, cum Petro et Joanne convene- rat, auctore Joanne evangelista; quarta, cum Salome et altera Maria, sole oriente, ut Marcus refert. Et certe omnia quæ ad eam spectant, niemo- ratu valde digna sunt. Postquam porro corpus sepultum fuerat, secundum quod dicit dñus Mat-

Α Δεσποτικῶν δυτίων, τῷ Νικοδῆμῳ προσ'χειν ἀγριών παρηγγύα, τοὺς ἥλους τε κατεύθιει, καὶ τὰ λακιόματα προσετίθει τοῖς ὅμμασι, ποδῶν τε ἐξείνων ἤπτετο τῶν δυτιών ὠράσιων, καὶ εἰρήνην ἄπασιν εὐαγγελισαμένων, καὶ χειρῶν, ὡν Ἑργον κόσμος; ἀπας, καὶ πρὸ πάντων πλάσμα κυρίων; διὸνθρωπος, περιεχεῖτο τε δὲ τῷ σώματι, καὶ προσεφύετο τοῖς πυτι· τοῦ προσώπου γε μήν καὶ πίρρω ἀπέιχεν ἀψασθαι, τοῦτο μὲν εὐλαβουμένη, τὸ δὲ καὶ τῇ μητρὶ παραχωροῦσα, ἔχούσῃ ἐκ τοῦ τόκου τὸ δίκαιαν· ἐξῆρχε γάρων, λυσαμένη τὰς τρίχας, καὶ τὰς πρειτὰς τοῖς δυνεῖς καταβαζίνουσα, ἐκ μέρους δὲ καὶ τὴν μητέρα ἀνακτωμένη, ἐπέχουσα χείρας, καθόλου τοῦ προσώπου ὅρμωτας, τὴν κεφαλὴν τε παρεγκλίνουσαν, τῇ ἀνυποίστιρ λύπῃ καταβαρυνομένην ἀνέχουσα, καὶ λόγιοις ἥπιοις τὸ τελεῖστον ἀφαιροῦσα τῇ λύπῃ· ἀλλὰ τῷ φύσιῳ τῶν διωκτῶν οὐκ ἦν αὔταις; ὡς βιούλομέναις ἐξῆν, τοῖς ἑξοδοῖς καὶ ἐπιταφοῖς χρήσασθαι μέλεσιν. Ἀμέλεις καὶ τῇ μητρὶ, Τούτων οὐκ, εἰπούσα, καιρὸς, Ἰωσήφ καὶ Νικοδῆμῳ ἐνεκελεύετο, οἱ τάχους εἰχον ἐνειλῆσαι σινδόνις τὸ σῶμα, θεοπρεπῶς; τε σμυρνίσαι, καὶ ὡς θησαυρόν τινα τῷ τάφῳ ἐναποθέσαι, τὴν τε σινδόνα καὶ τὴν σμύρναν τῷ Ἰωσήφ ἐγχειρίσασα, Σολ, φησι, τοῦ λοιποῦ μελήσει, ὅπως τούτον ἐνειλήσαις, καὶ τῇ ταφῇ παραδῷῃ, καὶ τὸ δέλλα δὴ δοσα περὶ τὸν τάφον ἀμφεπονείτο· τὰ δεύτερα μετὰ τὴν μητέρα κατά τε λύπην καὶ τὴν λοιπὴν ἔκλιτο, κατὰ νύτου τε ἕκειτο, καὶ ἥδη πρὸς τὴν ταφὴν τὸν τῇ μακαρίᾳ ταύτῃ τὸ πένθος, καὶ τὸ τῆς λύπης ριστῆν, ἢ διηγείσθαι; ἐθέλειν· ποῦ γάρ ἀν καὶ λόγος καὶ δὲ πᾶσι τὸ δῆμον ἐμπνέων, τῷ ζωηφόρῳ ἐντποτί-

Β

Γ ΙΔ'. "Ο γε μήν τῶν διων Θεὸς τὸ τῆς οἰκουμείας Ἑργον πεπληρωκώς, τῇ ἑδδόμῃ τῷ τάφῳ κατέπιεσε, καὶ ἦν σαβδατίζων δυτιών τὴν τελείαν τῶν Ἑργῶν κατάπαισιν. 'Αλλ' ἐνταῦθα τῆς μακαρίας ταύτης γυναικής τὸ κατεσπουδασμένον καὶ φιλόστοργον δρα μοι. Τῶν γάρ φίλων καὶ πλησίον ἀπάντων, ὡς τῷ προφήτῃ δοκεῖ, τῶν μὲν φύσιῳ μακρθρῶν ισταμένων, τῶν δὲ καὶ φυγῇ χρησαμένων, τῶν δὲ καὶ στάντων ἐξεναντίας, αὐτῇ πάντα φόδον, καὶ τάλια παρ' οὐδὲν θεμένη, ἀνδρισαμένη τε καὶ τὸ φρόνημα ἀρρενώσασα, καὶ δε' ἀν οὐδὲ πλήθος ἔδρασαν, αὐτῇ μόνῃ κατατολμῷ· καὶ δοκῶ μοι παραχωρήσειν τοις λειοῖς εὐαγγελισταῖς; τὰ τεύτης ὡς οἴδόν τε διεξελθεῖν.

ΙΕ'. Πόσον δ' εἰκάζεις ἐκ τούτων αὐτῇ τῷ ἔγκωμιον; Οὐ γάρ ἀπαῖδει πόντες τὰ περὶ αὐτῆς ἀπέλλαγησαν, οὐδὲ δ' μὲν, δ' οὐ· ἀλλ' ἐκ τεσσάρων οἱ τέσσαρες αὐτῆς ἐμνημόνευσαν· ἐν γάρ τοις ἀναγκαιοτάτοις ἔνυπαραμένην ἀναγκαίως καὶ μνημονεύσαι ταῦτης ἐπίγλωσσην αὐτοῖς. Τετράξις καὶ γάρ εὑρηται πιρά τὸν τάφον ἐλθοῦσα, καὶ θείων ἐμφορηθείσα δηπατῶν· τὸ μὲν πρώτον, μήνη· δεύτερον δὲ, μετὰ τῆς ἀλλῆς Μαρίας, ἦν Μάρκος τε καὶ Μαθθαῖος Ἰωσῆς τε καὶ Ἰακώβου καλοῦσι μητέρα· καὶ τρίτον, σύναμα πλέτρῳ καὶ Ἰωάννη κάτε τὴν αὐτὴν ὡραν, ὡς φασιν Ἰωάννης· τέταρτον, ἅμα Σαλώμη καὶ τῇ ἑτέρᾳ Μαρίᾳ, ἀνατείλαντος τοῦ ἥλιου, ὡς φησι Μάρκος. Καὶ δὴ πρωσεκτέον ἀχρισιώς τὰ περι-

αὐτῆς. Μετὰ τὸ ἐνταφιασθῆναι τὸ σῶμα σὺν τῇ ἀλλῃ Μηρίᾳ, ἣ φησιν δὲ θεῖος Μαθαῖος, οὐχ ἀφίσταται τοῦ τέφου, ἀλλ' ἀπεναντίας καθήμεναι ἐθεώρουν, φησι, ποὺ τίθεται· εἴτα εἰκός ἦν οἰκαδὸς ἀναχωρήσαι, τὸ μὲν διὰ τὸ σάββατον, τὸ δὲ διὰ τὸν τὸν θεοτόκον φέρουν.

ΙΓ'. Ὅψε δὲ Σαββάτῳ, οἰονεὶ περὶ ἀλεκτρυδύνων ψύχας (βλέπε τὸν αὐτὸν ἑαυτὸν σαργηνίζοντα) τῇ ἐπιφασκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτῳ, οἰονεὶ τὴν πρώτην τῆς ἑδομάδος, ήτις ἔστιν ἡ Κυριακὴ, ἥκθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἀλλὴ Μαρία θεωρήσαι τὸν τάφον· τῇ δὴ περὶ τοὺς ἀλλοὺς Μάρκου τε καὶ Λουκᾶ, ἵκανόν μητῆρ καὶ Ἰωτὴρ ἐπιγέγραπται, ήτις σύναμφος; ἡ Θεοτόκος εἶναι νομίζεται· « Καὶ λόρι, φησι, σεισμὸς μέγας ἤγεντο· ἀγγελος γάρ Κυρίου καταβὰς ἔξι οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ διστάξας ἔξις· ᾧδον μία τῆς Μαγδαληνῆς διφίξις ἐπὶ τὸ μνημεῖον. Ὅδε δὲ προτίμους, ἀπήνητον αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγων, Χαίρετε· ἔδει γάρ τὸ πρώτον ἀκοῦσαν φύλον, Ἐν λύπαις τέλη τέκνα, αὐτὸς πρώτος πρῶτον καὶ τὴν χαρὰν ἐνωτίσασθαι. Αἱ δὲ τῷ πόθῳ τολμῶσι τι καὶ παραδούστερον, καὶ προσέρχονται, καὶ ποδῶν ἅπτονται καὶ προσκυνοῦσι· καὶ δὲ μὴ φυσεῖσθαι λέγει, ἀλλὰ τοῖς ἀποστολοῖς ἀπελθούσας; δοῦναι τὰ τῆς ἀναστάσεως εὐαγγέλια, χρῆσις ἀγγελον ἄνδρας γυναικαῖς γενέσθαι βουλόμενος, τὴν λύπης τῷ Ἄδαμ γενομένην διάκονον. Αἱ δὲ τοῖς ἀποστολοῖς τὰ εὐαγγέλια διαγγέλλουσι· « Καὶ πρώτος, φησιν, ὁ Πέτρος ἀναστάς ἔτι σκοτίας εὑστηκει, ἕδριμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὄθόνια μόνα, καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός. » Ὅδε δὲ τὸν Πέτρον θερμότατον δοντα θεάσοιτο ἡ Μαγδαληνὴ μηδὲν περιεργασάμενον, ἐν ἀμηχάνῳ τὰ τῆς θέας ἐτίθει, καὶ φαντασίεν εἶναι τὸ δραθέντα ἐνόμιζεν. Ἐποστρέψας οὖν πάλιν ἀπῆσε ἀκριῶς; τὸ δραθέντα πιστώσασθαι, καὶ περὶ δρθρον, ἀρτεὶ διαγελώσης ἡμέρας, ἔρχεται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἡδη δεύτερον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἥριμένον ἐκ τοῦ μνημείου, καθ' ἔκτην τε συμβαλοῦσσα, ὅτι παρὰ τῶν μαθητῶν καὶ αὐτοῖς ἀπιστηθήσεται· « Τρέχει, φησι, καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἀλλὸν μαθητὴν, δὸν ἡγάπα δὲ Ιησοῦς· » οὗτοι γάρ ἦσαν τῶν μαθητῶν οἱ διαπυρώτατοι, δὲ μὲν, ὡς σφράρα φιλῶν, δὸν ὡς φιλούμενοι· Καὶ βλέπει μοι τῆς μακαρίας; γυναικίς τὴν ἐπνοοῦν· ἵνα μὴ αὐθὶς διαπιστηθῇ, οὐ λέγει, ἀνέστη, οὐκ οἶδα γάρ, εἰτ' ἀλλοθές, εἴτε καὶ μὴ, τοῦτο μόνον εἶδα, δὲ· ἐν τῷ τάφῳ τὸ σῶμα οὐκέστι· λέγει τοινύν· « Ήραν τὸν Κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδα ποὺ ἐθηκαν αὐτὸν. » Διανίστησιν αὐτίκα τούς μαθητὰς, συντρέχει προσδικώμενή τῇ; ἔρευνης τὴν ἔκδοξιν. Εἰπάγεται Πέτρος εἰς τὸ μνημεῖον· εἴτα γαὶ δὲ λόγος μαθητῆς, δὲ ἐλθὼν πρῶτος ἀρτίως; εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωροῦσι τὰ δόθησια κείμενα, καὶ τὸ σουδίριον ἐντεταλμένον εἰς ἔνα τόπον, καὶ εἰδῶν, φησι, καὶ ἐπίστευσαν, οὐχ ὅτι ἀνέστη, ἀλλ' ὅτι ἔρθη· « Οὐδέποτε γάρ, φησιν ὁ Ιωάννης, ἔδειται τὴν Γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι· ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. »

¹¹ Matth. xxviii, 2. ¹² Luc. xxiv, 12. ¹³ Joan. x, 2. ¹⁴ ibid. ¹⁵ ibid. 9, 10.

A ihesus, non abscessit, ut nec altera Maria, a sepulcro, sed e regione sedentes locum observarunt, quo positus erat. Postea domum redire debebant, cum Sabati celebrandi gratia, tum quia deicidas metuebant.

XVI. Vespere autem Sabbati circa gallicinum (qua cura res referantur vides) quæ lucebat in prima Sabbati, quæ est dies Dominica, venit Maria Magdalena et altera Maria videre sepulcrum; quæ apud Marcum et Lucam mater Jacobi et Jose nominatur; quæ eadem Deipara esse creditur. « Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus autem Domini descendit de celo, et accedens revolvit lapidem ab aditu, et sedebat super eum ¹¹, » etc. Hæc est prima Magdalenæ apud sepulcrum visitatio. Cum autem in via procederent, Christus eis occurrit dicens: « Gaudete. » Quod enim genus primo audiverat: Cum dolore paries filios tuos, nunc gaudii verba audire debebat. Hæc autem præ desiderio alind quid audacius faciunt: accedunt enim et pedes tangunt osculanaturque. Christus autem metum deponere eas et apostolis resurrectionis nuntium annuntiare jubet. Voluit enim mulierem viris gaudii nuntiam esse quæ Adami infortunii ministra fuerat. Sanctæ igitur seminæ apostolis evangeliū per̄nuntiarunt. Petrus autem surgens per noctem cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit, secum mirans quod factum fuerat ¹². Magdalena autem ubi Petri ardorem vidisset, nullam rebus visis fidem habuit, iuno phantasma esse credidit. Igitur reversa eodem res visas de novo perscrutatura matutino tempore, cum luceceret, secundo ad sepulcrum venit, et lapidem ablatum vidit, et cogitans apud se quod neque hac vice apostolis lidein rerum gestarum facturæ foret. Cucurrit, dicit Evangelista, et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum, quem amabat Jesus ¹³; hic enim ardentissimi inter discipulos erant, unus amans, alter amatus. Et nunc quidem beatæ mulieris mentem inspice. Quo minus enim suspecta foret, non dixit, Resurrexit; ignoro enim tem; id tantum scio quod in sepulcro non est corpus ejus. Dicit ergo: « Tulerunt Dominum de monumento et nescio quo posuerunt eum ¹⁴. » Suscitat igitur discipulos illico, et rei exitum expectat. Venit ergo Simon Petrus ad monumentum, et alias discipulus, et introivit in monumentum, et viderunt linteamina posita, et sudarium separatum involutum in unum locum. Et viderunt, et crediderunt. « Nondum enim, dicit Joannes, sciabant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipcos ¹⁵. »

XVII. Forsitan dubium beatam seminam invasit, ut ista omnia phantasma esse crederet, ita ut hominum more, sibi ipi dissideret, præsertim cum fama maxima cum velocitate promulgata esset, discipulos noctu corpus ejus suratos esse. Sed nec sic a sepulcro abscessit, sed postquam discipuli abiissent, et Maria, ut legimus in Scripturis, foris stabat plorans, et cum quia de rebus desperasset, tum quia revera ignorabat, utrum suratus esset eum, ut fama erat, an sublatum fuerit alio modo. Duma ergo fieret, et inclinavit se, et prospexit in monumentum, ambiguæ mentis, et vidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras?¹³ quem queris? Verba sane exprobrantia dícentium : Mulier, post talem visum, quid ploras? muliebriter desperas de his omnibus, et magnum quid judicare non vales. Quem queris? quem viliisti? cuiusnam pedes tetigisti? quis te? Hocutus est? hunc igitur queris? Dicit iis : « Tulerunt Dominum meum de monumento, et nescio ubi posuerunt eum¹⁴. » Tum angelii subito surrexerunt, et forte Salvator aderat, et conversa est retroversu, et vidit Jesum stantem, et non sciebat quia Jesus est, cum quia post resurrectionem in corpore incorruptibili nec prorsus visibilis erat nisi iis, a quibus cerni volebat; tum quia oculi lacrymis obscurati non clare videre poterant; tum quia Christus id ita instituerat. « Dicit ei Jesus : Mulier, quid ploras? quem queris? Illa, existimans quia hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum, dico mihi, ubi posuisti eum, et ego eum tollam¹⁵. » Quasi diceret : Si tu ex iis es qui eum sustulerunt, dic mihi, et tollam eum. O philtrum muliebre! o desiderium ardens! Nihil sane vera charitate sanctius. Quomodo autem in mentem ei venit pro hortulano eum habere? Certe sepulcrum in horto situm erat; sed forte non absurdum est, primum et verum paradisi cultorem eo nomine designare.

XVIII. Cum igitur Maria ita corpus, hinc inde currrens, requireret, et allocutio ipsius cor ac medullam tangeret, una vox beatæ seminæ oculos ad cognitionem veritatis convertit et nominatum eam appellat : Maria! Hac autem voce suavi et assuetâ auditâ verbo ocius reversa : Rabbuni, dixit, id est, Magister; et simul pedes speciosos tangere gestivit.

XIX. Postquam enim oculorum atque aurium ope cum cognovisset, et ex tactu certior fieri vellet, quod quidem in Evangelio aletur, audit, Noli me tangere. Quomodo vero dixisset, nisi contrectaturam se protinus animadvertisset? Noli me tangere. Postquam enim cum altera Maria me teli-gisti, et tanto inuincere digna habita, magni me-

A IZ. 'Αμέλει καὶ τὴν θαυμασίαν ταῦτην γυναικαῖς ἐνδοιασμὸν ἀμβάλλουσι, φαντασίαν οἰηθῆναι τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἡνὶ εἰκός καὶ ταύτη τῇ: φῆμης ταχεῖ τῷ πτερῷ χρησαμένης, διτὶ νυκτὸς οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες ἐκλεφαν αὐτὸν. 'Αλλ' οὐτως ἀμφιεδῶς ἔχουσα, δημαρχὸς οὐκ ἀφίστατο τοῦ μνημείου, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν ἐκποδῶν γενομένων, Μαρία, φησὶν, εἰσῆκει κλαίουσα ἕξα, τὸ μὲν ὅς τῆς ἐλπίδος διαπεσούσα, τὸ δὲ διτὶ καὶ μή εἰδόνται ἔχουσα, εἰτ' ἐκλάπη, ὡς λόγος, εἰτ' ἥρθη· καὶ κλαίουσα επαρκόπτει πάλιν εἰς τὸ μνημεῖον ἔτι διπιποτοῦσα καὶ θεωρεῖ δύο ἄγγελους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἵνα πρὸς τῇς κεφαλῇ, καὶ ἵνα πρὸς τοὺς ποσὶν, διουσκείτο τὸ σώμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκείνοι, Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ὁ ὀστειμώντων εἰσὶ τὰ βήματα· Μετὰ γάρ τοσσύτην θέαν, γύναι, τί κλαίεις; Εἴτε ἀνάνδρως διάκεισαι, καὶ οὐδὲν μέγα ἀνηνόησαι δύνῃ; τίνα ζητεῖς; δὲν εἰδεῖς; οὐ τούν ποδῶν ἥψω; δὲ καὶ φωνῆς σοι μετέδωκε; τοῦτον ζητεῖς; Ἡ δὲ λέγει, « Ἡραν τὸν Κύριόν μου ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. » Εἴ τα ἐν τῷ τούς ἄγγελους ἀναστῆναι σπουδῇ, ίσως τοῦ Σωτῆρος; ἐκείσει παραγενομένου, στραφεῖσα ἐκείνη θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ἔδει διτὶ Ἰησοῦς ἐστι, τὸ μὲν, διτὶ ἐν ἀρθράρτῳ ἦν σώματι: μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ οὐ παντάπασιν δρατὸς, εἰ μή οἰς καὶ διτὶ βεβούλωτο, τὸ δὲ διτὶ καὶ τῇς τῶν δακρύων ἀχλύτης μή δυναμένη καθαρῶς καθορφάν, ή ίσως καὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο οἰκονομήσαντος. « Λέγει αὐτῇ δὲ Ἰησοῦς, « Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, φησὶ, δοκοῦσα, διτὶ διηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἀδιάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι, καθὼν αὐτὸν ἀρώ·» ὁ σανεῖ, Εἰ συνῆρχες καὶ σὺ τοῖς ἐπάρασιν, εἰπέ μοι, καθὼν αὐτὸν ἀρώ. «Ω γυναικείου φιλτρου, δὲ διαπύρου πόθου· διτες; οὐδὲν τῇς διληθοῦς ἀγάπης; μακαρίυτερον· πέθεν δὲ πεπήλθε καὶ κηπουρὸν αὐτὸν οἰτηνι; ή δῆλον, διτὶ ἐν τῷ κήπῳ τὸ μνῆμα· τάχα δὲ οὐκ ἔχω λόγου τὸν διληθῆ καὶ πρῶτον τοῦ παραδείου γεωργὸν οὗτως ὑπόλαβεν.

B D ΙΙΙ'. 'Αλλὰ τῇς Μαρίας οὐτω περὶ τὴν ἐρευνὴν ἀποημένης τοῦ σώματος, ἐνθεν τε κάκειθεν ἀνατρεχούσης, δὲ δικινούμενος λόγος ἀχρι καὶ αὐτῶν στριῶν καὶ μυελῶν οὔτε φασανιζομένην, φωνῇ μεῖδης βλέμμα ταῦτης δέδυνει πρὸς τὴν τῇ· ἀληθείας ἀπίγνωσιν, καὶ διομαστή ταῦτην καλεῖ, Μαρία· η δὲ τῇς γλυκείας καὶ συνήθους αἰσθομένη φωνῆς, θάττον ή λόγος ἐπιστραφεῖσα, Ῥαβδουνή, φησὶν, δέ λέγεται, Διδάσκαλε· καὶ αὖθις τῶν ὠραίων αὐτοῦ ἐφάψασθαι δέξῃται ποδῶν.

C D ΙΙΙ'. 'Επει γάρ δι' δύσεως καὶ ἀκοῆς αὐτὸν ἔγνω, καὶ δι' ἀφῆς ἀκριβώσασθαι θήσεις, καὶ ὀρμῆς εἰς τοῦτον ἔχουσα, τοῦτο γάρ τῷ εὐαγγελιστῇ σεσιωπηται, ἀκούει, Μή που ἀπτου. Πώς γάρ δι τοῦτο εἶπεν, εἰ μή κινουμένην πρὸς τούτες ἔώρα; Μή που ἀπτου· εἰπεὶ γάρ μετὰ τῇς διλητης Μαρίας ἥψω μου, καὶ τηλεικαύτη; δικινθεῖσα τῇς διωρεῖς, οὐδὲν μέγα διε-

¹³ Joan. xx, 11 13. ¹⁴ ibid. 13. ¹⁵ ibid. 15.

νοθήσεις περὶ ἡμοῦ, ἀλλ' ἔτι ἀτελέστερον δίκειο, καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἐξῆτες ὡς ἀνθρώπον, τὸν μετὰ Πατέρδες συγκαθήμενον, πέρδεια στῆθι· μὴ μου ἀποτού· κατὰ γάρ την σὴν δόξην οὕτω πρὸς τὸν Πατέρα μου ἀναβένηκα. Ἀλλῶς τε δὲ καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς ἀνυψοῖ, μὴ ἀνθρώπον ὡς τὰ πρῶτα τοῦτον λογίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ θεόν· διὰ τοῦτο γάρ καὶ τὸ Ἄναβένηκα, εἰπεν, οἴοντες πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐνθα καὶ δὲκαὶ Πατήρ διαφερόντων οἰκεῖ. «Πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς δοσα δῆ καὶ μεμάθηκας.» Ἐργετεις δῆδη τὸ τρίτον ἡ Μαρία, καὶ οὐ λέγει ὡς πρότερον, δει ἀνέστη, ἢ τούς μὴν δεύτερον, δει ἡραν τὸν Κύριον ἐκ τοῦ μνημείου. «Ἄλλ' ἔρχεται, φησι, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἐώρακε τὸν Κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.» «Ἐχεις δῆδη καὶ τρίτην κάθιδον αὐτῆς ἐπὶ τὸ μνημεῖον, πρῶτη σκοτίας ἐπὶ οὔτης. Τὴν δὲ τετάρτην ὁ Θυμάσιος ἴστορεις μοι Μάρκος. «Διαγενομένου, φησι, τοῦ Σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ Σαλώμη, ἡγέρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐθούσαι ἀλειφώσαι τὸν Ἰησοῦν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἐλεγον πρὸς ἑαυτὰς, Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» καὶ δοσα ἐξῆς.

Κ'. Ἀλλ' ἐνταῦθα διαπορεῖν ἔστι μοι, πῶς ἡ Μαγδαληνὴ τρίτον δῆδη πιστωθείσα, πάλιν ἐπὶ τὸν τάφον χωρεῖ, καὶ Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν, λέγει, τὸν λίθον; σὺν ταῖς ἱστοις. «Ἡ δῆλον, οὐχ ὡς ἀπιστοῦσα παραγίνεται, ἀλλ' ὡς μᾶλλον κάκειναις ὀδηγήσεις ἐσομένη, καὶ τὰ γενέμενα διηγησομένη, καὶ ὡς θάρσος λαβοῦσα ἐκ τῆς ἀφίξεως· εἰκὸς δὲ μηδὲ ταύτην φάναι τὸ, Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον; ἀλλὰ Σαλώμην οὕτω τῷ τάφῳ παραγενομένην, ἀκοή δὲ μόνον ἐνηχθεῖσαν λίθον ἐπιτεθῆναι πρὸς τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου· ὡς γάρ ιστορεῖ Μάρκος· Ἀνατέξας πρῶτη πρώτῃ ἡ θύρᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἣς ἐκβεβλήκει ἐπὶ τὸ δαιμόνια·» καὶ ὡς Ματθαῖος, τὸν τε σεισμὸν καὶ τὸν λίθον ἀποκυλισθέντα περώτη τοῦ μνημείου ἐθέαστο, καὶ ἀγγελον τούτῳ ὑπερκαθήμενον· καὶ ὡς ὁ Ἰωάννης· «Τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων, λέγει, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρῶτη σκοτίας ἐπὶ οὐσῆς εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.» Εἰ μὴ τὴν Σαλώμην ταῦτα φάναι δοῖμεν, εἰς βυθὸν ἐναντιώσεως ἀν περιστατημένον· ὅπερ οὐκ εἰλογούσ.

ΚΑ'. Ἰδοῦσαι τοιγχροῦν τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον τοῦ μνηματος· (ἥν γάρ καὶ μέγας σφόδρα), ἐνδον τε τὸν τάφον γενέμενας· (μεγάλα γάρ παρὰ τοῖς Ίουδαιοις τὰ μνηματα), οὐχ εὖρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦν, καὶ ἐν ἀπόρῳ οὖσαι, δρῶσιν ἀνδρας ἐπιστάντας αὐταῖς ἐν ἐσθῆσειν ἀστραπτούσαις, καὶ ἐμβριθῶς ἀκούσασαι· (Ιησοῦν ἤτειτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον; ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὥδε, ἀποστρέψασαι, φησιν, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἐνδεκαῖσι, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς. «Συμμιγής δὲ οὖσαι πλήθος; διεβλήθησαν· ἐφάντασαν γάρ, φησιν, ὡς εἰ λῆρος τὰ δήματα αὐτῶν. «Εἰεροι δὲ φασι· τότε τὸν Πέτρον ἡρέμα πως διαθηρωθεῖσα, μόνον ἀναστῆ-

A non estimasti, sed sicut hominem in sepulcro quæsivisti, me qui a dextris Patris sedeo, foris sta, noli me tangere; nam, secundum te, nondum ad Patrem ascendi. Tum vero spiritus altiores ei indit, ne ipsum ut hominem, sed ut Deum suscipiat. Ideo enim, Ascendi, inquit, in cœlum nempe, ubi Pater meus cum splendore habitat. «Vade autem ad fratres meos, et dic eis, quæ didicisti¹⁸.» Venit Maria tertia vice; non autem dixit, Resurrexit, aut, Abstulerunt Dominum de monumento; sed «Venit Maria Magdalena annuntians discipulis quia Vidi Domini, et hæc dixit mihi.» En tertiam visitationem monumenti, mane ante lucem. Quartam porro divus Marcus nobis narrabit. «Et cum transiisset Sabbatum, Maria Magdalena et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum. Et valde mane una Sabbathorum veniunt ad monumentum, orto jam sole; et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti¹⁹? etc. καὶ Ελεγον πρὸς ἑαυτὰς, Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» καὶ δοσα ἐξῆς.

XX. At hoc loco quærere aliquis possit, quo pacto Magdalena jam tertio certior de rebus quæ acciderunt facta, denuo ad sepulcrum reversa dixerit: Quis revolvet nobis lapidem? At non incredula accesserat, sed ut cæteris viæ dux esset, et quæ facta erant enarraret, sibiisque ipsi animuim inspiraret. Alioquin non Magdalena dixisse patet: Quis nobis revolvet lapidem? sed Salomen, quæ nondum monumento antea astiterat, et quæ tantum fando audierat quod lapis ad ostium sepulcri esset. Secundum Marcum enim: «Surgens mane, prima Sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua ejecerat septem dæmonia²⁰;» secundum Matthæum autem: «Terræmotus factus est magnus, et prima lapidem amotum conspicata est, et angelum sedentem super lapidem²¹.» Secundum Joannem autem: «Una Sabbati Maria Magdalena venit mane, cum adhuc tenebrae essent, ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento²².» Quæ nisi a Salome dicta præsumemus, in abyssum contradictionis caderemus, quod sane absurdum esset.

XXI. Ubi igitur lapidem a monumento remotum (erat quippe magnus valde) conspicate introivissent (monumenta vero apud Judæos vallo spatiose), corpus Iesu non invenerunt. Qua de re cum mente ambigerent, viros vident astantes, stola candida coopertos; qui «Jesum quæritis Nazarenum, dixerunt, crucifixum? Surrexit, non est hic²³;» reversæ undecim apostolis et cæteris omnibus hoc retulerunt. Cum autem multitudine esset numerosa, ista verba iis futilla ac vana esse videbantur. Sunt qui Petrum tum leviter communatum solum surrexisse et ad monumentum cucurriisses dicant. Marcus autem scribit: «At ille,

¹⁸ J. uan. xx, 17. ibid. 18. ¹⁹ Marc. xvi, 3. ²⁰ id. 9. ²¹ Matth. xxviii, 2. ²² Jorn. xx, 1. ²³ Marc. xvi, 6.

Mariæ duo circa Joannem ac Salomonem celeriter fugerunt de monumento, et nemini quidquam dixerunt: timebant enim²¹. Ita igitur Magdalena, prima resurrectionis testis, a apostolis ejus nuntia fuit, et Evæ auxiliatrix mundo gaudium annuntiata. Et hæc quidem in sanctorum Evangeliorum scriptis de beata Magdalena cum auctoritate immorantur.

XXII. Post resurrectionem Salvator charis discipulis singillatim apparuit, et Spiritus sancti adventum promisit; beata autem Magdalena cum Verbi genitrice conversari perquam amabat. Postquam autem opus incarnationis peractum esset, et iam tempus instaret, quo socius a Patre inseparabilis in throno paterno solemniter reponi debebat, ne matri ac discipulis causa morioris foret, in montem Olivarum eos educit, et angelos precepit sicut, qui ascensionem in caelos monstrarent. Porro dubium non est quin ea quæ Verbi matri semper adesse satagebat, et quæ optimarium quarecumque rerum particeps esse volebat, ascensionis Dominicæ testis fuerit.

XXIII. Posthac seminæ sanctæ cum apostolis in conclavi adunatae precibus operam dabant. Testis Lucas, qui in Actis post enumerationem apostolorum hæcce adjungit: « Illi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Jesu, et fratribus ejus²². » De nulla alia muliere, ut patet, evangelistæ dicens q̄ansam habuerunt, ut de Magdalena. Post passionem enim, ubi mulierum mentionem facere iis obligit, hanc solam nominatum citant, ceterorum, paucis exceptis, nominibus silentio præteritis; id quod Matthæus quoque confirmat sanctus: « Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Iesum a Galilæa, ministrantes ei; inter quas erat Maria Magdalene²³, » etc. Marcus autem: « Erant autem et mulieres de longe aspicientes; inter quas erat Maria Magdalene²⁴. » Ille porro testem Lucam: « Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, videbant monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata Maria Magdalene et Joanna et Salome²⁵. » Magnum etiam pondus in verbis Tonitru sibi qui Magdalene solius secundum matrem et alteram Mariam mentionem injicit: Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophae et Maria Magdalene²⁶. Hinc recte et jure dixerim, eam cum matre et apostolis in conclavi donum Spiritus sancti sortitam esse, si non quoad linguam igneam, certe quoad charismata.

οὐκ ἀπὸ τρίπου εἰρήσεται, καὶ ταῦτην ἐν τῷ ὑπερῷ οὐν τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀποστόλοις, τῇς τοῦ Παρακλήτου τεύχεσθαι δωρεὰς, καὶ μὴ πυρίνῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ τοῖς γε χαρίσμασι.

Aντι, καὶ πρὸς τὸ μνημεῖον δραμεῖν. « Οὐ δὲ Μάρκος φησιν, εἰ Ἐξελθούσαι διὰ ταχέος αἱ περὶ Ἰωάνναν καὶ Σαλώμην Μαρίζι, ἐψυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, καὶ οὐδὲν οὐδὲν εἶπον, ἐφοδεῦντο γάρ. » Αλλ᾽ οὐταὶ μὲν ἡ Μαγδαληὴ πρώτη τὴν ἀνάστασιν κατιδούσα, ποώτη καὶ τοῖς ἀποστόλοις εὐαγγελίζεται, καὶ τῇ Εὐχαριστῇ τὰ προστικοντα, χαρὰν τῷ κόσμῳ μηρύσσεται. Καὶ τοιαῦτα μὲν αὐτῇ τὰ παρὰ τοὺς ἀγίους Εὐχαριστῶν σεμινολογήματα.

BΚΒ'. Τίνα τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν; « Ο Σωτὴρ τοῖς φίλοις μαθηταῖς διατήρους ὅπτινεται, καὶ τὴν ἐπέλευσιν ὑπισχνεῖται τοῦ Ημεράτος. » Η δὲ θαυμαστὴ γυναικῶν τῇ τοῦ Λόγου συνεῖναι μητρὶ διαφερόντως ἡγάπα. Ἐπειδὲ καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας ἡδη πεπλήρωτο, καὶ δικαιόσητος ἐνέστη, καθ' ὃν ἔστι πάλιν τὸν δεῖ ἀδιαστάτως τῷ Πατρὶ συνόντα, ἐπὶ τὸν πατερῷν αὐτοῖς θρόνον ἐγκαθιδρυθῆναι, ἵνα μὴ διὰ λύπης τῇ μητρὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς τὸ πραχθὲν γένηται, ἐξάγει μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ δρός τῶν ἐλαῖων, καὶ ἀγγέλους αὐτοῖς ἐφιστᾶ, τὴν εἰς οὐδρανοὺς δινόδον ὑποδείξοντας. Εἰκὼς δὲ δῆπον, καὶ ταῦτην ἐκεῖσε παρεῖναι, ἀδιασπάστως ἰχθυμένην τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς, ἀλλὰς τε καὶ τῶν καλλίστων οὐδαμῶς ἀπολιμπάνεσθαι θέλεισαν.

CΚΓ'. Τὸ μετὰ τοῦτο τὸ ὑπερῷον εἶχεν αὐτὰς σὺν τοῖς ἀποστόλοις διατριβούσας. Εὐχὴ δὲ ἦν τῷ Εργον αὐταῖς, ἡ διατριβὴ. Καὶ μάρτυς ὁ θεῖος Λουκᾶς, μετὰ τῶν ἀποστολικῶν ἀπεριθυμησιν δινομάτων, ιστορῶν ἐν τοῖς Πράξεις: « Καὶ οὗτοι πάντες ἡσαν διμοιλυμαδὸν προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, οὖν γυναικίς καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οὖν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. » Γυναικά δ' ἀλλην τοὺς εὐαγγελιστὰς ἀναγράψειν ταῦτης ἀνευ, οὐ πω λόγου ἔχεισθαι οἷμα. Καὶ ταῦτα ἐν τοῖς τοιούτοις. Μετὰ γάρ τὸ πάθος, Ἐνθα μνείαν γυναικῶν τούτοις ποιήσασθαι ἐξεγένετο, ταύτην ὡς ἐπίσημων δινοματοι καλοῦσι, τὰς ἀλλας πλὴν δλῆων, τῷ γυναικῶν δύναματι συσκιάζοντες. Καὶ τῷ λόγῳ τὸ μαρτύριον δίδωσι Ματθαῖος δὲ Ιερός, « Ήσαν, λέγων, καὶ γυναικες ἐκεῖ πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἱ τινες ἡχολούθησαν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ. » Εν αἷς δὲ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, « καὶ δεῖ ἐξῆν. » Τὸ δὲ αὐτὸ δικαίος οὐδεροῦσαι, ἐν αἷς δὲ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ. « Τοιούτοις, εἰ βούλει, καὶ τὸν Λουκᾶν ἥμερον συναιρέμενον» « Καταχολουθήσασι δὲ καὶ γυναικες, αἱ τινες ἡσαν συνεληγυναῖσι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, θεάσαντο τὸ μνῆμα ὡς ἐτέθη. ὑποστρέψασι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καὶ ἐξῆς, τῇ Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ, καὶ Ἰωάννα, καὶ Σαλώμη. » Οὐ μικρὸς δὲ συνερείται καὶ δὲ τῆς βροντῆς: οὐδέ, μόνης αὐτοῦ μνημονεύσας μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῆς διλῆς Μαρίζι. « Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ, λέγων, ἡ τε μητήρ αὐτοῦ, καὶ δὲ δεξιὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρίᾳ ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ. » Ως τὸ ἔμοιγε τούς τεύχεσθαι δωρεὰς, καὶ μὴ πυρίνῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ τοῖς γε χαρίσμασι.

DΕΛΦ'. Οὐν τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀποστόλοις, τῇς τοῦ Παρακλήτου τεύχεσθαι δωρεὰς, καὶ μὴ πυρίνῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ τοῖς γε χαρίσμασι.

²¹ Marc. xvi, 7. ²² Act. i, 14. ²³ Matth. xxvii, 55. ²⁴ Mathe. xv, 40. ²⁵ Luc. xxiii, 55. ²⁶ Joan. xix, 25.

Kō. Τοχποτοῦδε δὲν τῇ Σιών οίκος εἰχεν αὐτήν A σύναμα τῇ ἀπειράνδρῳ Παρθένῳ, ἐν τοῖς Ιδίοις τοῦ ἡγαπημένου καὶ μαθητοῦ, ὡς τὸ θεηγόρον διεξεισύνη Εὐαγγέλιον. Ἐπει δὲ καὶ κλήρῳ τὴν οἰκουμένην ἐμερίζαντο οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἀλλοις ἀλλαχθέι ἐπέμποντο, καὶ τῇ υφ' ἡλιον ἥδη τῇ τῆς πίστεως δύγμα διήγελτο. αὔτῃ κατὰ τῶν μιαστρίων δεινὸν πνέουσα, ζήσου τε ἐμπλεως γεγονότα, μικρὸν τῇ προθίνῳ συνοικουρήσασα, καὶ ἐπὶ βραχὺν αὐτῇ διατρέψασα ξεῖσαν, αὐτῇ μόνῃ καὶ τῷ ἐπιστεθίῳ συντεξμένη, ές τε Ῥώμην ἀφεκέσθαι διανοίται, δίκαια; παρὶ Καίσαρις ληφθομένη τῆς τοῦ Διδασκάλου φεῦ τῶν ἄγ. ωμόνων διαχειρίσεως. Ἀμέλει τοι καὶ πρὸς δόσον μῆκος τοσοῦτον κατατολμῇ, μή τὴ γυναικῶν, ὃ τοῦ διαπύρου ζήσου καὶ τῆς ἐνστάσεως, ὑπολογισαμένη, μή πήρων, μή βαλάντιον, μή δ' ἀλλο τι μεθ' ἔστηται; φέρουσα, ἀλλ' ἀποστολικὸν ἐπανηγγελμένη βίον, ὃδοι εἰχεστο. Οὐκ δῆλον δὲ πάντως, ὡς καὶ τὰ τῇδε διδασκαλίας αὐτῇ οὐδὲ ἡμέλητο, ἀλλὰ τοῦτο πρὸ πάντων ἐτίθεται, τὰ μὲν λέγουσα, τὰ δὲ πράττουσα, καὶ τὴν πίστιν διδούσα τῷ λόγῳ, διτε ταῦτη τὰ μυστηριώδη πρώτη θεάσασθαι εἴσεγένετο, καὶ διτε τοῖς ἀλλοις ἀρχηγὸς αὐτῇ τοῦ τοιούτου κηρύγματος. Καὶ τι; ἀν εἰπεὶν ἔχοι, πόσα τε αὐτῇ τὰ καθ' ὅδον ἔχυμενης δεινά; πόσον δὲ πλήθος τῇ τοῦ εὐαγγελίου σαγήνη ζωγρεῖ; Ισαῖας ταῦτα δος βίβλοις; Ἰταλῶν ἐμφιλοχωροῦσι· ἐν οἷς καὶ μεγάλα τὰ γέρα παρὰ θεοῦ τῇ μακριέρᾳ καὶ ἐς δεῦρο διατετήρηται. Ἐπει δὲ καὶ ἐς θύμιν ἥκει Τιθερίψ τῷ Καίσαρι, καὶ τὰ κατὰ γνώμην αὐτῇ καλῶς διεπέπρακτο, καὶ ὡς οὐκ ἀν τις φήθη καλλιος ἐς ἄπαν διήνυσται· ἐπει ταῦτα δεινά τοὺς τολμητίας πεπόνθασιν, Ἀνναν λέγω, καὶ Κατάφαν, καὶ Ηιμάτον Πόντιον, ὡς Ιστορούντων ἔστιν ἀκούειν ἀνδρῶν περὶ πολλοῦ ποιουμένων ἀλήθειας, ἐσύστεμον τοῖς ἀκείσε πιστοῖς; ἔχεσθαι τῇ πίστεως ἀκριβῶς; ἐγγυήσασα, τὴν Ῥώμην λιπούσας ξεῖσα, διελθοῦσα δὲ τὴν Ἰταλίαν πάταν, καὶ τὰ πέρικι αὐτῶν Γαλλῶν, είτα οἰς ἐκ γῆς ὁ Νεῖλος ὑετίκων σταχυφορεῖ ἐπιστάσα, Φοινίκην τε καὶ Συρίαν, Ετί δὲ καὶ Ηιμφυλίαν εἰσα ποιησαμένη, καὶ πᾶσι τὸν τῇ πίστεως λόγον ἐνσπείρασα, διὰ πολλοῦ τοῦ μέσου εἰς Ηιλαιατίην αὖθις ἐπάνεισι, καὶ σὺν τῇ Παρθένῳ καὶ Θεοτόκῳ χρόνον ἐπὶ βραχὺν διατρέψασ, ἐς τὴν Ἀσίαν Ἐρχεσται ἀκείσε καὶ γέροντος τὴν παρθένον καὶ ἐπιστήθον μαθητὴν διατρέβειν, κλήρον λαχόντα τὸ εὐαγγέλιον, ἔξαισις, τινα φόρτον τούτῳ μεταχοιζουσα, λίθον τὸν ἐρυθρὸν, ἐν φλόγος τὸν ζωδότην Χριστὸν μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ξύλου κατάδασιν ἀνακλήθηνται νεκροπετῶς, καὶ εἰληθῆνται σινόδοι πρὸς Ἰωάνφ τοῦ εὐαγγέλιον, φ καὶ παράδεξάν ἔστι θεωρεῖν· ἐντετηρότες καὶ γέροντες πάντη που δίκην θρόμβων φαίνονται τὰ τῇδε θεομήτηρος δάκρυα, ἐπιπτούσης δὲ μυρομένης τὸν παῖδα, & καὶ πρὸς τὸ φαῖδν τὴν χροιάν τοῦ λίθου μετάγουσιν· δὲ εσύστερον λίθο; εἰς τὴν Κιωνοταντίου ἀκείθεν διαβιβάζεται, εὐσεβῶν βασιλέων ὑποσχόντων

ΚΕ. Ικενῶς οὖν ἀκείνῳ συνδιαγαγοῦσα, πολλοὶς δὲ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν δηγόδες γενομένη, καλῶς τε καὶ ὡς ἔχρην τὴν πίστιν τηρήσασα, καὶ τὸν δρόμον τελέσασα, καὶ πολλὴν τὴν περὶ αὐτῇ; δέξανται; αἰτάντων ἐν πολεμένην ψυχήν, ἐπ-

B **XXIV.** Interjecto deinde tempore domus Sion eam una cum Virgine quae virum non cognovit in aedibus discipuli dilecti tenuit, ut sanctum quidem Evangelium prædicat. Postquam deinde apostoli terrarum provincias sorte inter se distribuissent, et alii alio mitterentur, et mundo sub-solari fidei dogma annuntiatum esset, beata nostra deicidis immane quantum irata et zeli evangelici plena aliquandiu cum Virgine vixit, qua sola cum discipulo dilecto familiariter utebatur. Tum Romanam proficiisci statuit, ultionem apud Cæsareum sumptura pro Christo ab infidelibus injuste necato. Et revera longum inchoat iter cum ardore plusquam muliebri, nec peram, nec erumenam aut quidvis aliud secum portans; sed morem apostolorum sectata itineri se commisit. Interea doctrinæ evangelicæ haud immemor promulgandæ, quidquid dixit aut fecit, id egit ut verbo fidem præstaret, quod ipsi primæ videre contigit et quod ipsi evangelium cæteris annuntiare ante omnes datum fuerat. Res adversas, quæ iter faciens passa est, quis rite percensnerit? quot infideles piscatrix in reti evangelico coadunaverit, quis enarrabit? Hoc sciunt qui Italorum opera studiose perlegerunt, ubi magna dona quæ a Deo beatæ nostræ feminæ collata sunt recenserentur. Postquam vero Tiberium Cæsareum convenisset, eo quo tendit pervenit et quidquid volebat præter spem assecuta est. Viri enim scelerati, Annas dico et Caiaphas et Pontius Pilatus, quæ facinoribus meriti sunt pati, passi sunt, sicut in rerum scriptoribus veritatis amantibus legere est. Tum ut fidelibus fidei perseveranter inhærent dato consilio, Roma relicta totam Italiam peragrat, et Gallias vicinas; dein Phœniciam ac Syriam et Aegyptum et Pamphyliam adivit, ille verbū omnibus annuntians; Palestinam inde repetit, et postquam cum Virgine ac Deipara tempus aliquod peregisset, in Asiam revertitur, ubi Virginem et discipulum dilectum degere Evangelii prædicacionem sortitum audiverat. Donum vero ei eodem tempore faustum apportabat, lapidem rubrum, in quo fama Christum vivissem post mortem repositum reserat, et ubi Joseph enim sindone involutum extenderat. Mirum autem in modum Deipara lacrymæ ut grana ibi cernuntur, ut et Magdalena, quæ Filium unguentis delibaverat, vestigia lapidi inhærent. Hic lapis postea Constantinopolim super humeris imperatorum piorum transvectus est.

D **XXV.** Postquam cum Joanne diu vixisset, et multis ad veritatis cognitionem dux facta fid i plane satisfecisset, et cursu peracto, gloriam suam in omnium animis deposuisse, brevi morbo consumpta in æternam ac beatam vitam abiit, animam

quidem in manus Dei commendans, discipulo autem dilecto et angelis corpus suum venerandum reliquit, quo ardentia pro Christo certamina et amores servilos exerceuerat. Ubi ergo beata morte, ut merebatur, abrepta esset, a Virgine ac discipulo rite circumamicta in antro quodam recondito prope Ephesum, ut thesaurus pretiosissimus, tori celestis vere digna seperitur.

τῶν ἀποκρύψων σπηλαίων τῆς τῶν Ἐφεσίων δγχιστα πόλεως, ὡς πολύτιμος θήσαυρὸς κατερύπτεται, τὸ τῶν ἐπουρανίων θάλαμων ὡς ἀληθῶς ἀξιον.

XXVI. Salomonis mulierem sortem invenire per quam difficile visum est; nobis inde a quo hanc sanctam cognovimus, aliter videtur. Hanc enim ex omnibus solam facta virilia perfecisse videmus, idque adeo ut nulli earum quae præclare factis claruerunt, inferior habenda sit. Sed si cum iis comparamus, quae egregie factis illustres evasere, facile ostendemus, quantopere hæc cæteris animi fortitudine ac cæteris virtutibus præstiterit. Quod si Evæ exprobrare aliquid velimus, dicendum est quod præceptum transgrediendo peccavit, et quod maritum serpentis maligni consilio instigata seduxit, et alia quae cum primo peccato conneixa sunt. Sed hæc pro primæ matris nostræ reverentia prætereo, ita tamen ut uno exemplo Magdalena superioritatem probasse sufficiat. Eva enim circa vesperam in paradio ambulans Dei presentia cognita se abscondidit præ pudore. Magdalena circa auroram in horto ambulans Dominiūnūm quem hortulanūm credebat, interrogavit et speciosos ejus pedes tetigit, et voce cognita proprius accessit. Omitto enī dicere quod Magdalena Evæ peccatum compensavit, ubi auditæ est vox, Gaudete, quae misericordi contraria est. Sarra ac Rebecca magnæ evanescunt quia cum patriarchis vixerunt. Magdalena autem perquam utile fuit cum eo conversari, in quo illi sicut habebant, et usque ad finem discipulatum continuare. Celebris Moysis quoque soror, Mariam, quae post trajectum mare Rubrum saltavit et tympanum plectendo Deum cum virginibus hymnis celebravit. Sed Magdalena multo celebrior, quod quæ ista cantu celebrabat, ipsa sub oculis facta videbat, et quod resurrectionem Christi tanquam tympano apostolis et toti orbi annuntiabant. Deborah seminæ admirandæ gentis Judææ dominatio, Victoria de hostibus reportata et facta militaria celebritatem dederunt. Magdalena contra illum rem reddidit quod historiam evangelicam promulgavit et de hostibus oculorum aciem fugientibus victoriæ reportavit. Anna, quæ ante sterilis fuerat, septem in lucem liberos edidit; hæc autem zelo et amore flagranti in Sponsum accensa, non solum a septem dæmonibus, quibus obsessa erat, liberata est, sed et ea quæ apud Isalam his opponuntur, timore Dei progenuit et utero spiritali concepit, et quod omnium maximum videri debet, semetipsam Deo consecravit, reginam austri mirum in modum imitata. Amore enim ducta vera et primæ sapientiæ Christo, Salomonis pacifico et

A διέγον νόσῳ κατεργαθεῖσα, πρὸς τὴν ἀγήρῳ καὶ μακαρίαν ζώὴν μετατίθεται, τὴν μὲν ψυχὴν εἰς χεῖρας παραθεμένη Θεοῦ, τῷ ἐπιστηθίψῃ δὲ τὸ καὶ αὐτοῖς ἀγγέλοις αἰδεῖσιμον καταλείψασα στήνος, μεθ' οὐ τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ διακεκτές ἀγῶνας καὶ περικανεῖς ἔχηνυσεν Ἑρωτας· δὲ καὶ τῆς ἀξίας δοῖας τοῦχον εσμῶν; τε καὶ ὡς ἔχρην τὸ τοιοῦτον παρὰ τοῦ μακαρίου παρεῖντον καὶ θεολόγου περισταλέν, ἐν τινες πόλεως, ὡς πολύτιμος θήσαυρὸς κατερύπτεται,

C. Καὶ Γυναῖκα μὲν ἀνδρεῖαν τῷ θηρῷ Σολομῶντι εὑρεῖν ὡς ἤκιστα φέδειν· ἡμεῖς δὲ ταῦτης ἐν πειρᾷ γενέσθαι οὐ πολλοῦ τινος ἐδεῖθημεν. Ἀνδρῶν γέροντος Ἑργα ταῦτην ἀπασῶνδι: απραξιμένην μὲν γένην εὔριτκομεν, καὶ τοσοῦτον, ὡς μηδὲν ἐνδεῖσθαι τῶν ἄγαν ἀνδρικῶν καὶ διηγωνισμένων τῷ πνεύματι. Ἄλλος εἰ δοκεῖ, ταύτας παρεβάλλεταις, διστιφρόντως πρᾶξαί τι γενναῖον ιστόρηνται, δειξώμεν δοσον τεύτη ἐν ἀνδρείᾳ τὸ περιέν, καὶ τῇ λοιπῇ ἀριθμούτητι. Εἰ μὲν οὖν φορτικῶς ἐμελλον δόξαι τῇ Εἴδῃ παρεβάλλων αὐτὴν, ἐνην̄ λέγειν, δπως τε παρέδη, καὶ τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξε· τούναντίον μὲν οὖν καὶ τὸν ἀνδρὸν παρήγαγε τῇ δολερῇ πεισθεῖσα τοῦ θρεως συμβούλιον, καὶ ταλλα δσα δὴ τῇ πρώτης ἐξήρτηται παραδάσιως. Αἰδοὶ δὲ τῆς προμήτορος τότε νῦν διαγράφομας. Ἐν δὲ οὐν μόνῳ ταῦτῃ τὸ πρωτεῖον δοὺς ἀριθμούσιμον. Ἐκείνη μὲν γάρ περὶ τὸ δεῖλιν ἐν τῷ παραδεῖσον πειπατοῦντα γνοῦσα Θεὸν ἀπεκρύψη, αἰτιχυνομένη τὸ δεσμον· ἡ δὲ ἐν τῷ κήπῳ περὶ δεῖλην ἐφαν, καὶ ὡς κηπωρὸν ἐπηρώτα, καὶ τῶν ὥραιῶν αὐτοῦ ποδῶν ἤπειτο, καὶ φωνῆς αἰσθομένη μᾶλλον προσέτρεχεν. Ἔώ γάρ λέγειν, εἰ καὶ περάδοξον, διτι καὶ διτις τὸ ἐκείνης ἀνεπληρώθη ὑστέρημα τὸ. Χαίρετε, ἀκουσάστε, τὸ τῇ λύπῃς ὡς δι τις εἴποι ἀντίθετον. Σάρδαν καὶ Τεβέρχαν μεγάλας τὸ συνοικῆσαι πατριάρχας ποιεῖ. Τῇ δὲ πόσον τὸ ὑπερφέρον εὐτῷ γ' ἐκείνῳ, πρὸς δι τοιούτοις ἡ πλοστις, συνδιατρίψαι, καὶ μέχρι τέλους ἐς μαθητεῖαν ἐγκαρπεῖσαι; Λειπτρὰ μὲν οὖν καὶ ἡ τοῦ Μωάσως ἀδελφὴ Μαριάμ, μετὰ τὴν τῇ Ερυθρᾶ δάδασιν σκιρτῶσα, καὶ ἀνακρουσμένη τὸ τύμπανον, καὶ Θεὸν ὑμνοῦσα μετὰ τῶν νεανίδων, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὅρζων ἐπικροτοῦσα φωνάς. Ἀλλὰ μήν καὶ αὐτὴ πολλῷ λαμπροτέρα τῷ μέσῳ, διτι γε καὶ τὰ τυπούμενα διτείνη πραγματικῶς ἐθέαστο, καὶ τὸν τῇ λαντάστης λόγον τυμπάνου δίκην σὺν ταῖς ἀλλαις, τις ἀποστόλοις καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ ἐκήρυξε. Τῇ θαυμαστῇ Λειώρᾳ ποιεῖ τὸ σεμνὸν ἡ τοῦ Ἰουδαίων θεοῦς ἀρκή, καὶ ἡ κατὰ τῶν πολεμίων νίκη, καὶ τὰ λαμπτὴ στρατηγῆματα. Τῇ δὲ πόσον εἰς εὐφημίαν τὸ τοῦ Χριστουνύμου πληρώματος ἀφηγήσασθαι, καὶ τῶν ἀριθμῶν περιγενέσθαι κατακράτος ἐχθρῶν; Ἡ "Αννα ζήλω τῆς ἀτελούς ἐν τέκνοις, ἐπτὰ τεκεῖν ἀναγέραπται. Ἡ δὲ τῷ πρὸς τὸν Ίδιον Νυμφίον διακύρω ζήλω καὶ Ἑρωτι, οὐ μόνον τῶν ἐπτὰ πνευμάτων ἀπῆλλαχται, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τῷ Ησαΐᾳ τούτοις ἀντίθετα, τῷ πρὸς Θεὸν φόδῳ καὶ ἐτεχε καὶ ὠδινῆσε, καὶ τῇ νοητῇ γαστρὶ ἐλασε, καὶ τὸ παραδοξόταν, καὶ ἐστην Θεῷ καθιέρωσεν. Ἐμιμήσατο

καὶ αὕτη πολλῷ τῷ μέσῳ τὴν τοῦ Νόσου βασιλεῖσσαν· κατὰ γάρ ἔρωτα τῆς ἀληθοῦς· καὶ πρώτης σοφίας τῷ εἰρηνικῷ καὶ πράψι Σολομῶντι Χριστῷ προσέρχεται, καὶ τὴν ἐν ἑκείνῳ αὐξήθεισαν, μᾶλλον δὲ φυσικῶς οὖσαν οφελεῖ καὶ χάριν ἴθαματεν. Ἐπινεῖς Σαραφθίας καὶ Σουναμίτιδος τὴν τῶν ἄγιων ἀνδρῶν ἔξιναν, καὶ τὴν ἀφιλότερον τράπεζαν, καὶ τὸν καμφάκην τοῦ ἀλαίου οὐκ ἐλαττονύμενον; ἐπανεῖται κάκεινῆς τὴν ὑπηρετικήν ἐν βίᾳ ζωῆς, καὶ τὰ προκομισθέντα μύρα τῷ τῶν ἄγιων Ἀγίᾳ, τὸν φυσιζῶντον ὑπνώτοντει, τὰ μέχρι καὶ νῦν πανταχοῦ τῇ φήμῃ χερμενά τε καὶ ρεύσοντα. Ιαήλ καὶ Ἰουδὴθ τὸν ἔγιλον ὑπερηκόντισεν· ἡ μὲν γάρ τῷ Σισάρῳ τὸν πάσσαλον διελάψα τοῦ τραχήλου· Ἰουδὴθ δὲ τὸν Ἀσσύριον Ὀλοφέρην ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς. Τῇ δὲ οὐ Πιλάτος μόνος, καὶ Καΐφας, καὶ Ἄννας ἡττήθησαν κατὰ Χριστοῦ μελετήσαντες, καὶ διὰ Καΐσαρος φόνου γεγόνοις παρανάλωμα, ἀλλὰ καὶ οἱ συμπράττετει τούτοις δεῖν νενομίκεσσι, τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους οἴδε· διετέλεσαν. Καὶ τὶ δεῖ τὰς ἔκτις καταλέγειν, Σωσάνναν, Ἐσθήρ, Σαλομώνην; πάσας γάρ δρῦδην ὑπερηκόντισε σωφροσύνη, προσταλκα τοῦ ἔθνους, καὶ τῇ ὑπὲρ Χριστὸν καὶ διὰ Χριστὸν καρτερεῖται. Ὑπερῆρε τὰς μετὰ τὴν χάριν ἀπάσας, δσαι τε μαρτυρίου στεφάνων κατεκομήθησαν, καὶ αἷς δὲ σοκετικὸς βίος διείργασται, αὐτῷ τῷ δρῦθηνα, κατιδέν, καὶ διακονήσαι Χριστὸν τὸν ἀληθῆν τούτοις διάκονοι, τοῦτο Μαγδαληνὴ ἐν γυναιξὶν εὐαρίστως πολιτευαμέναις θεῷ· ταῖς μὲν γάρ δικαιλήθη, τὰς δὲ ὑπερῆρε, πάσαις δὲ βίου ὕρθη παράδειγμα.

KZ'. 'Ἄλλ' οὖτοι μὲν Ισαγγέλως βιώσασσα, καὶ αὐτοῖς ἄγγέλοις φανεῖται αἰδέσιμος, τῶν τῇδε μεθισταται, καὶ τῷ σπιταλιψ, ἥπερ μοι εἰρηται, κρύπτεται. Χιλιοτοῦ δὲ ἐξ ἑκείνου σχεδὸν παρερχόμενος ἐνιαυτοῦ. Λέων δὲν βασιλεύειν δοϊδιμος, ὡς πατήρ μὲν δὲ οὐκ Μαχεδδῶν Βασιλείος, Σοφὸς δὲ οἱ αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον, ἐμφνειάθειται τῆς μακαρίας (νπαρ οὐκ ὅντερ) τὸ ταύτης τιμιον λείψαντον ἑκείθεν μετακομισάμενος, καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἀλεξανδρῷ τοῖς ὄμοις μετέωρον θέμενος, ἐν τῷ κατὰ τὴν Βόραντος ἀνεγερθέντι παρ' αὐτοῦ νεψ τῷ τετραημέρῳ καὶ φίλῳ Χριστοῦ Λαζάρῳ ἐξ ἀριστερά εἰσιόντι, ἐνθα τὰ ἀργήτα τελεῖν ἔθει, σεμνῶς καὶ εὐλαβῶς κατατίθειν, ἀργηρῷ πάταν τὴν θήκην διαλαβόν. Ἀλλὰ πῶς ἀντοσύνον ἔργον παρερχόμενον οὐκ ἀπό τὰ μέγιστα ζημιοῦν δύειν; δὲ γάρ τοι νεώς οὗτος ἐξ τοσοῦτον κάλλους ἑξεργασται, ὡς τε καὶ ἀμήκανον ἐμοιγε τὸ ἐσάπαν μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ, καὶ τὴν διλῆην ἀπασαν ἐν καλῷ τάξιν διαλαβέν, καὶ σπουδῆς ἔργον οὐ τῆς τυχούσης ἐμοι, ἐν κεφαλαιψ δὲ φάναι· τοιοῦτον τὸ τέμενος τῷ Χριστοῦ φίλῳ δ σοφώτατος βασιλεὺς ἐδομήσατο, ὅπαλον εὐπρεπεῖται μὲν ἑξαῖσιν εἶναι, μεγέθει δὲ οὐ πολλῶν δεύτερον, ἀνεγείραι δὲ βασιλεῖται λέοντι πρέπον, ἀνακείσθαι δὲ Χριστοῦ φίλῳ ἀξιον· οὐ καὶ τὸν νεκρὸν Κυπρόθεν διακομίσας, ἐς δεξιὰ τὸν ναὸν εἰσιόντι φιλοτίμων κατέθετο· οὐ ἐς ἀριστερά κατὰ τοὺς τοῦ λεροῦ ἐμπροσθίους τοῖχους, ἥπερ μοι εἰρηται, καὶ τὴν μακαρίαν Μαγδαληνὴν ἐναπέθετο. Καὶ νῦν εἰσιν οὗτοι, φύλακες μὲν τῆς πολεως ἀγρυπνοι, σωτῆρες δὲ καὶ χορηγοι καρισμά-

A suavi se obviam dat et sapientiam ac gratiam quae in illo augetur aut potius quae illi inharet, admittatur. Laudas viduae Sareptanæ et Sunamitidis erga viros sanctos hospitalitatem: laudas mensam liberaliter oblataam, et vas oleo plenum nunquam diminutum: lauda et Magdalene vitam proximi servitio consecratam; lauda unguenta quae Sancto sanctorum qui somnum vivificum dormit ungendo impertit. Jaelis et Judithæ zelum nostra superavit, quarum ista Sisaræ guttur clavo transfodit, haec Holophernem Assyrium capite plectit. Magdalene autem non modo Pilatus et Caiaphas, qui Christo insidias struxerant, succubuerunt, et jussu Cæsaris trucidati sunt, sed etiam ii qui eorum partes sequebantur, scribas dico et Phariseos. Quid

B porro juvat Susannam, Esther, Salomonem memorare, quas cunctas prudentia, gentis claritate et perseverantia patientiaque longe superavit? Eadem quod gratiam omnibus praestitit quaecunque martyri corona redimitæ fuere et quæ vitam asceticam degerunt; ipsa enim oculis vidit Christum, eique ut sponso vero et amico munera praestitit. Paucis vero dicam: quod inter omnes sanctos apostoli, id Magdalena inter mulieres, quæ Deo vitam sincere consecrarunt: cum aliis enim certavit, alias superavit, omnibus autem vite exemplar fuit.

C XXVII. Postquam itaque vitam angelicam vixisset et angelis ipsis venerabilis visa esset, ex hac vita decessit, et in antro, sicut ante dictum est, inhumatur. Millesimo sere inde anno elapsa, Leo, imperator maximus venerandus, Basilii Macedonis filius, cognomine Sapientis, cui niulier sancta revera, non per somnum apparuit, hujuscem reliquias venerandas inde ablatas et una cum Alexandrofratre humeris impositas in templo quod Byzantium erexerat Lazaro quatriuduano ac Christi amico ad latus sinistrum, ubi sancta missa celebratur, solemniter ac cum verecundia in theca pura ex argento confecta depositit. Quonodo autem de hoc egregio disserens ædificio cæterorum ædificiorum decus et honorem nou inveniam? Tempium hoc enim tantum est pulchritudine, ut laudes eo dignas proferre nequeam, imo suumalitatem in modo de eo loqueretur. Ecclesia enim quam imperator sapientissimus Christi amico construxerat, pulchritudine quidem omnes superat, magnitudine autem paucis inferior habetur; brevi talis est, qualem construere imperatori Basilio congruebat, et quæ Christi amico digna videbatur. In ea mortui a Cypro buc allatum corpus ad dextram solemnitatem sepelivit; ad sinistram e regione muri, ut iam diximus, sanctam Magdalenam inhumavit. Et nunc quidem civitatis custodes hi sunt vigiles, hospitatores et charismatum distributores multifariorum, et prope Deum advocati efficacissimi; nihil euimdiscipulo ac amico antiquius.

των παντοίων, τοῦ, αὐτοῦ; προσιωύσιν ἐν πόθῳ, καὶ πρὸς Θεὸν μεσίταις ἀνυστικώτατοι, εἰ γε μαθητοῦ καὶ φίλου μηδὲν οἰκειότερον.

XVIII. Ilunc nos quidem honoris causa sermo-
nem tibi destināmus, veneranda Verbi discipula;
has nos verborum primitias et gratiam tibi utpote
talibus dignissimæ conferimus. Cum enim eloquentia
tu ipsa plurimum vales, e re est ut pro virili
parte loquela saltem simplici in tui honorem ali-
quid proferam. Quodsi opus quod virginis abhinc
annis inchoavi, viribus meis ac gloriæ tuae minus
congruit, obliviscere queso simplicis mei sermonis,
et ignosce temeritati meæ ea indulgentia qua
Magister tuus amicorum ac familiarium dicta et
facta amplexus est, et verba mea supplicationibus
tuis prosequere. Tum enim forsitan aliquid de vir-
tute tua dignum proloqui valebimus; in vero Ver-
bo Christo Deo nostro, quem decet gloria, fortitudo,
honor, adoratio, veneratio, cum Patre eius æterno,
et Spiritu ejus sancto, generoso et vivifico, nunc
et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

πεινὴ ξισχύσατε, καὶ οὐκ ἔτι τοσοῦτον, δισον νῦν ἐνδεῖς δρῶμεδα, οὐτερήσομεν· ἐν αὐτῷ τῷ ἀληθινῷ
Ἄγιῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, φρέπει ἀξία, κράτος, τιμῆς καὶ προσκύνης, μεγαλοσύνης καὶ μεγαλο-
πρέπεια, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A ΚΗ'. Ταῦτά σοι παρ' ἡμῖν, ὡς σεμνὴ τοῦ Λόγου
μαθήτεια· αὕτη τῶν ἡμῶν λόγων ἡ ἀπαρχὴ καὶ χά-
ρις, ἡ τις καὶ μόνη ἔμοιγε ὡς ἀληθῶς εὐλογής; σοι
ἀφωτίωται· τοῦτο σοι τῶν ἡμῶν λόγων σκιαγραφία
τις καὶ προμνήστευμα, καὶ τῆς ὑπὲρ λόγου σῆς χαρ-
τερίας ἀλάχιστον δώριμα, μᾶλλον δὲ χρέος τοῖς λόγου
γευσαμένοις ὡς μάλιστα ἀπαραίτητον· εἰ δὲ τοῖς μη-
ρὸν ἐμοὶ τὸ ἐγχειρῆμα, διπλῆν δεκάδα τῶν χρύσων
ἴτι ἀνύνται, καὶ ἔτι τοσοῦτον ἔργων τὴν σήν εὐφημίαν
τῷ περὶ σὲ πόθῳ κατατομήσαντι, ὡς καὶ τῆς ἐνού-
στης ἀγροικίας ἐπιλαβέσθαι, καὶ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν
σῶν καὶ λόγων καὶ πόνων προσδέληται τὸ ἐγκώμιον·
B ἀλλὰ συγγνοίης τῆς τόλμης, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν δέ-
χοι, ἐπεὶ καὶ τῷ σῷ Διδασκάλῳ τούτῳ σπουδαζόμε-
νον ἔγνωμεν, φίλον καὶ οἰκείον ἥγεισθαι τὸ κατὰ
δύναμιν· καὶ μοι τὸν λόγον ἐν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν
καὶ Λόγου σαῖς ἱετείαις εὐμαρηθείης καὶ θύηλοτε-
ρον. Τέτε γάρ ἵσως καὶ μικρόν τι τῆς σῆς ἀξίας εἰ-
πειν ἔξιχνατε, καὶ οὐκ ἔτι τοσοῦτον, δισον νῦν ἐνδεῖς
Ἄγιῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, φρέπει ἀξία, κράτος, τιμῆς καὶ προσκύνης, μεγαλοσύνης καὶ μεγαλο-
πρέπεια, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

NICEPHORI CALLISTI PRECATIONES

(G: ar. *Eucholog*, edit. Paris. p. 821 sqq.)

Precatio sanctissimi patriarchæ Callisti in calamitate C Εὐχὴ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Καλλίστου
ἐπὶ συμφορᾷ λαοῦ.

Notandum presentes orationes posse etiam in
pestilentialem morbum recitari.

Domine et Deus, misericordiae cunctæque bonita-
tis auctor, miserabilium Deus, miserationum pater,
compassionis portus, fons clementiae inexhaustus,
qui sapientia cuncta administras, qui alligas et
rursum liberas, qui humilias et rursum sublevas,
qui superbis resistis, humiliibus autem das gratiam,
cujus potestate cuncta conservatur creatura intel-
lectualis et sensibilis, cuius judicia abyssus multa,
et vice investigabiles, cuius Spiritu aguntur cuncta,
in cuius manu omnium viventium est spiritus, cui
astra obediunt, cuncta subjiciuntur, et creatura
D cuncta obsequitur, quem spirituales omnes virtutes
contremiscunt et indesinentibus celebrant laudibus,
quem omnia mutis etiam vocibus collaudant;
tu namque justitiae Sol Deus verus, qui omnia
condis, et sola tua clementi voluntate benignoque
natu omnia transmutas: respice super populum
peccatorum et desperatum, et locupletum tuam

Ιστέον ὅτι εὔται αἱ ἡδη προκείμεναι εὐχαὶ, λέγον-
ται καὶ εἰς λοιμικὴν ἀσθένειαν.

Κύριε ὁ Θεὲ τοῦ ἐλέους, ὁ πάστης ἀγαθότητος χο-
ρηγὸς, ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς, ὁ τῶν οἰκτιρμῶν
Πλατήρ, ὁ τῆς συμπαθείας λιμὴν, ἡ τῆς φιλανθρω-
πίας ἀκένωτος πηγὴ, ὁ τῇ σοφίᾳ διοικῶν τὰ πάντα,
ὁ δεσμεύων καὶ πάλιν ἔξαγων, ὁ ταπεινῶν, καὶ αὐ-
θις ἀνυψῶν· ὁ τοῖς μὲν ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμε-
νος, ταπεινοῖς; δὲ διδοὺς χάριν, οὐ τῷ κράτει συνέχε-
ται πᾶσα κτίσις, διση τε νοητή, καὶ αἰσθητή· οὐ τῷ
χρήματα διδυσσος πολλή, καὶ αἱ ὁδοὶ ἀνεξιχνίαστοι;
οὐ τῷ Πιεύματι πάντα ἀγεται, οὐ ἐν τῇ χειρὶ¹
πνοή πάντων τῶν ζώντων, φρέπειται ἀστρα, φ
πάντα ὑποτέκναται, φρέπειται δουλεύει κτίσις, διν αἱ
νοεραὶ πᾶσαι δυνάμεις τρέμουσι, καὶ διλήπτοις δι-
ξιολογίαις γεραρρουσιν· δι τὰ σύμπαντα φωναῖς; διλ-
ήπτοις ὑμεῖς· σὺ τοῖνυν νοητὰ δικαιοσύνης ἄλτε.
Θεὲ ἀληθινὲ, ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων
μόνιν τῷ βούλεσθαι, εὐμενεῖ, καὶ ίλειψ θματεῖ ἐπ-
δε ἐπι· τὸν λαὸν σου τὸν ἡμαρτηκότα καὶ ἀπεγνω-

σμένον, καὶ κατάπεμψον ἐπ' αὐτοὺς τὰ ἔλέη σου τὰ πλούσια. Φείσαις τῆς αἰληρονομίας; σου, φείσαις τοῦ λαοῦ σου, φείσαις τοῦ ἀμπελῶνος, ὃν ἐφύτευσεν ἢ δεξιά σου. Τὴν ἐμφυτὸν ἀγαθότητα τὴν σήν ὑπὲρ ἡμῶν ἔχων ἴκετεύουσαν, μνήσθητι τοῦ αἵματος; τῶν δούλων σου τοῦ ἐκκεχυμένου, μνήσθητι τῶν ἄγίων σου θυσιαστηρίων, & βεβήλωις ποσὶν ἐπατήθησαν καὶ γε πυρὶ παρεδόθησαν· μνήσθητι τῆς ἐλεεινῆς ἡλικίας, τῆς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀσεβεῖσι παραδοθεσίς, καὶ τὴν μὲν πατρῷχν ἀσέβειαν ἀνοήτῳ γνώμῃ ἐξομωσαμένης, τῷ δὲ διαβόλῳ ἐπιγρψφαμένης, καὶ σῆσον ἥδη ράβδον ἀμαρτωλῶν κατὰ κλήρου δικαίως ἀφιεμένην· μῇ παραδῆς ἥμᾶς εἰ; τέλος; διὸ τὸ δυνομά σου τὸ δῖγον, καὶ διὰ ἀφατον ἔλεον τὸν ὑπερεχυνόμενον ἐκ τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ διὸ δὴ τῷ φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν δινεσιν τῶν κατεχόντων τούτων ἀνίστρων, καὶ ἀπαλλαγῆ τῶν ἐμφύλιων οἱρύσθων καὶ στάσεων. Ἀνίσχυσον αὐτοῦ τὸν βραχίονα, καὶ τοὺς ἐπανιστρέμενους αὐτῷ ὑπόταξον, καὶ σύναψον αὐτοῦ τὰ στρατεύματα εἰς μίαν ὅμονον, καὶ εἰρήνην, καὶ πάσης ἐπιδουλῆς δρατῶν καὶ ἀδράτων ἔχθρῶν ἀνώτερον αὐτὸν διατήρησον. Ἀγγελὸν αὐτῷ ἔξι ἀγίου κατοικητηρίου σου κατάπεμψον φύλακα, σαφῶς προπολεμοῦντα τοῦ σοῦ βιστιέως, ἀστατιστὸν ἐν βραχίζῃ γαλήνῃ τὴν βασιλείαν αὐτῷ δώρησας· ὡς δὲ τὸ σὸν ἄγιον Εὔνοος ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτοῦ ἡρεμαῖνον καὶ ἡσυχίον βίον διάγῃ, καὶ πᾶσαν ἀλλήλην ἐπεγειρομένην κατ' αὐτοῦ ταραχήν καὶ ἐπιδουλήν τῇ ἀμάχῳ δεξιῇ διατεκέδουσον, καὶ δινεπιδούσετον, καὶ μαρκράν αὐτῷ τὴν ζωὴν χάρισαι. Πρεσβείσαις τῆς πανυπερενδόξου ὑπερευλογμένης δεσποινῆς ἡμῶν Θεοτόκου, τῶν ἀδίλων λετουργῶν, καὶ πάντων τῶν ἄγίων τῶν ἀπ' αἰώνας σοι εὐαρεστησάντων. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ συμφορῇ λαοῦ.

Ἄνωρχε Βασιλεῦ, ἀδράτε, ἀνεξχνίσατε, ἀκατάληπτε, καὶ ἀνέκφραστε, ὁ πέπτων δραχὴ περιέχων τὴν κτίσιν καὶ διατηρῶν· ὁ διακατέχων καὶ διακυνθερῶν αὐτὴν ἀρδήτῳ λόγῳ, ὁ τῶν Νινευετῶν τὰς ἀνομίας πρότερον μὲν ἀνεχόμενος, ὑστερὸν δὲ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν προτεξέμενος, καὶ χαριτάζενος αὐτοῖς δι' ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα καὶ μαρκρούμενὸν πάσας τὰς ἀνομίας καὶ τὰ πλημμελήματα, τῇ συνήθει καὶ ἀφάτῳ σου φιλανθρωπίᾳ δεξάμενος· δέξαι καὶ ἡμῶν τὰς εὐχὰς, καὶ οὐπέρ ὡς εἰρηται τῶν Νινευετῶν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· δέξαι τὰ δικρούα καὶ τοὺς στεναγμούς, δέξαι τὴν τεταπεινωμένην ἡμῶν δέστιν· οὐδὲ γάρ δυνάμεθα διλοῦ ταῖς ἀμαρτίαις γενόμενοι, πρὸς σὲ τὸν μόνον ἀναμάρτητον ἀτενίζειν δέξαι· τὰς ἐκ ράθους ὡς δίκην καπνοῦ ἀναπεμπομένις σοι τῷ Δεσπότῃ χραυγάς. Δέξαι τοὺς ταλαιπωρουμένους λαοῦ τὴν παράκλησιν· νικησάτω ἡ ἀδυσσοῦ; τῆς σῆς εὐπλαγχνας τὸ πλήθος; τῶν ἡμετέρων ἀμαρτῶν· καὶ δὲς τῷ λαῷ σου λύτρωσιν, ἐλευθερίαν τῶν πειρασμῶν, καὶ τῆς τοῦ θανατου τιμῆς δρεσιν. Ναὶ, Κύρε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσον τοῦ λαοῦ σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταῦτῃ, καὶ ἐμοὺς τοῦ ἀμαρτωλοῦ· καὶ στήσον τὴν ράβδον τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπεγειρομένην ἐπὶ τὸν κλήρον τῶν δικαιῶν, εὐς σὺ

A misericordiam ad eum mitte. Parce hereditati tua, parce populo tuo, parce vineæ a dextera tua plantatæ: et cum innatam tibi bonitatem pro nobis deprecante habeas, recordare sanguinis servorum tuorum loties effusi; recordare sanctorum tuorum altarium pedibus profanis conculeatorum et igni combustorum; recordare miserandæ puerorum ætatis ab impiis in captivitatem traditæ, et stolidæ sententia paternam religionem abjurantis et diabolo ascriptæ, et jam percatorum virgam adversus justos motam cohibe. Propter nouen sanctum tuum, et propter ineffabilem misericordiam a tua bonitate profusa, ne in finem nos tradas. Christum amanti regi nostro, a grassanti calamitate requiem, et a civili tumultu, et seditione, securitatem præbe; brachium ejus corroborata, rebelles illi subjice, et in unam concordiam et pacem ejus omnes acies compone: et visibilium invisibiliumque hostium cunctis insidiis superiorum illum redde. Mitte de sancto habitaculo tuo angelum custodiem pro rege tuo pugnaturum, compositum et profunda tranquillitate pacatum ei regnum largire: ut in ejus pace sancta tua gens tranquillam quietamque vitam degat, et deniun, tumultum insidiisque omnibus adversus imperatorem insurgentibus insuperata tua manu dissipatis, longam ei vitam confer. Precibus gloriose et super omnes benedictæ Dominae nostræ Deiparæ, et ministrorum materiarum expertium, et omnium sanctorum, qui a C saeculo tibi placuerunt. Amen.

Alia ejusdem oratio in populi afflictione.

Sine principio Rex, invisibilis, investigabilis, incomprehense et ineffabilis, qui pugillo creaturam omnem contines et conservas, secretaque cui ratione moderaris, qui toleratis prius Niniuitarum iniquitatibus, denum eorum pœnitentiam et conversionem suscepisti, et inenarrata licet solita tibi humanitate omnia illorum delicta et iniquitates condonasti: suscipe etiam vota nostra, sicut Niniuitarum conversionem et pœnitentiam, modo praefato, acceptam habuisti; suscipe lacrymas et suspria; suscipe et humili corde supplicationem prolatam (neque enim possimus peccatis depressi ad te intendere); suscipe clamores ex imo pectore thurius instar ad te missos, affliti populi orationem exaudi, peccatorum nos:rorum copia in clementiæ tuae abyssus exsuperet, et populo tuo ab his molestiis exemptionem et libertatem, et a mortis vulnere remissionem præbe. Ita fiat, Domine Deus noster, populum tuum et me peccatorem in hora hac exaudi, et peccatorum virgam adversus justorum a te solo cognitorum, et te quoque agnoscantium soritem, vibratam cohibe: ut et per nos inutiles servos tuos celebretur sanctissimum nomen tuum, Patris, et Filii et sancti Spiritus, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

μόνος εἰδεις καὶ ἐπίσταται, παρ' αὐτῶν γινωσκόμενος· ὅπως καὶ δι' ήμῶν τῶν σῶν ἀχρέων δούλων δοξασθῇ τὸ πανάγιον δνομά σου· τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ιησοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰ; τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Alia similis ejusdem oratio.

Optime Domine, universi conditor, rujus misericordia immensa et humanitas incomprehensa, qui iniuriantes omnes tulisti et cruci affixisti, ut ipse sine peccatis, cunctaque sordis expers, sanctissimales nos: tibi confisi suppliciter procidimus, patientis Domine, et inenarratae et immensa tua humanitatis pelagus contemplati, ad te reconciliatu facilem Dominum clamamus, Salva nos. Non Pharisaico more cantica hymnosque nostros, sed publicani instar proferimus: neque velut nefandus ille latro, sed ut bene affectus et gratus ille alias, vociferamur illud, Memento. Exsuperet itaque investigabilis misericordia tua iniuriantes nostras, et licet iucongrue convertamur et penitentiam agamus, ostende tamen etiam in nobis clementiam tuæ immensitatem. Compatere et reconciliare ut longanimis populo tuo, falcem mortiferam reprimere, ne ultra nos decerpatur, celerem et intempestivam ejus aciem retunde, contagiosi morbi luem juste inimissam averte, gladium adversum nos vibratum, ne pereamus, contine. Tibi namque soli procidimus. Ita Domine, exaudi nos peccatores et inutiles servos tuos, in hac hora; et ne despicias orationes nostras; neque peccatis nostris sponte aut invite, scienter aut ignoranter commissis attendas; ut glorificetur et in nobis sanctissimum nomen tuum: Patris, et Filii, et sancti Spiritus.

Altera ejusdem similis alii oratio.

Facilis reconciliatu, Domine, longanimit, et valde misericors, cunctae creaturae rationalis et intellectualis auctor, qui rebus omnibus esse ex nihilo concessisti, et bene esse nobis provide contulisti, cum laudibus et cantis gratiarum actiones secum ferentibus tibi nos procidentes ne despicias, neque reconciliationi orationes idoneas, vel supplicationes nostras abjicias; sed adnue de sancto habitaculo tuo, respice et visita vineam istam dexteram tua plantatam; et a gravi pestilentialique hoc morbo, mortis videlicet corporis et animæ plaga nos exime. Horrenda namque et inexpectata illa calamitas non solum corpora lethaliter ferit et corrumpt: sed et nos, te Ieso, reos, et ad penitentiam imparatos, etiam quoad animam omnino perdit. Propterea te rogamus et precamur, ut orationem populi tui supplicationesque exaudias, et avertas indignationem tuam a nobis. Ita Domine, ne in æternum irascaris nobis, vel justam tuam iram erga nos conceptam producas; nullus enim coram te consistere potest, aut cum fiducia loqui, neque ullus coram te vivens justificabitur. Omnis enim hominis justitia velut pannus menstrua est,

A Εὐχὴ ἑτέρα σμοίᾳ τοῦ αὐτοῦ.

Ὑπεράγαθε Κύριε, δημιουργὲ τοῦ παντὸς, οὐ τὸ Ελεος ἀμέτρητον, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἀνείκαστος, ὁ τὰς ἀνομίας ἡμῶν πάσας ἀράμενος καὶ τῷ σταυρῷ προστήσας, ἵνα καθαγιάζῃς ἡμᾶς ἀναμάρτητος, καὶ παντὸς βύτου ἀνεπίδεκτος· αὐτὸν διαφρύνοντες προσπίπτομεν ἱετεικῶς, ἀνεξίκακε Κύριε, καὶ τῆς οῆς ἀφέτου καὶ ἀμετρήτου φιλανθρωπίας τὸ πέλαγος ὑποσκοποῦντες, κράζομεν πρὸς αὐτὸν τὸν εὐδιάλλακτον Κύριον, Σῶσον ἡμᾶς. Οὐ φαρισαϊκῶς φύδες ἡμῶν καὶ ὑμνῳδίας ἀναφέρομεν ἀλλὰ τελωνικῶς, οὐδὲ κατὰ τὸν ἄγνωμον ἐκεῖνον ληστὴν· ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν εὐγνῶμον καὶ εὐχάριστον βοῶμεν τὸ Μνήσθητι. Διὰ τοῦτο νικησάτω τὸ ἀνερεψυνήτον Ελεος τὰς ἀνομίας ἡμῶν, εἰ καὶ μὴ προσηκόντως μετανοῦμεν καὶ ἐπιστρέφομεν. Διέξον καὶ ἐν ἡμῖν τῆς φιλανθρωπίας σου τὸ μέγεθος. Σπλαγχνίσθης καὶ διαλλάγηθι ὡς μακρόθυμος· ἐπὶ τῷ λαῷ σου· στῆσον τὸ δρέπανον τοῦ θυνάτου, ὥστε μὴ καθ' ἡμῶν προσῆγεις· στῆσον τὴν ταχεῖαν καὶ διώρον τούτου τομῆν. Στῆσον τῆς λοιμώδους νόσου τὴν δικαίαν ταύτην φθοράν· στῆσον τὴν φομφαίαν τὴν καθ' ἡμῶν διεγειρούμηνην, ἵνα μὴ ἀπολώμεθα. Σοὶ γάρ μόνῳ τῷ μέρτομεν. Ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ προσπίπτομεν. Ναὶ Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἀχρεών δούλων σου ἐν τῇ ὅρᾳ ταύτῃ, καὶ μὴ ἀπώσῃ τὰς δεήσεις ἡμῶν. Πάριδε τὰ πλημμελήματα ἡμῶν, τὰ ἔκουσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, καὶ ἐν ἀγνοΐᾳ ἵνα δοξασθῇ καὶ ἐν ἡμῖν τὸ πανάγιον δνομά σου· τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ιησοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

C Εὐχὴ ἑτέρα σμοίᾳ ταῖς ἀλλαῖς, τοῦ αὐτοῦ.

Εὐδιάλλακτε Κύριε, μακρόθυμε καὶ πολυέλεες, χορηγὲ πάσης κτίσεως λογικῆς τε καὶ νοερᾶς, διὸ εἶναι δικαίων τοῖς πᾶσι δωρούμενος, καὶ τὸ εὖ εἶναι πανσέφως ἡμῖν χαρισάμενος δοξολογίας καὶ φύδες εὐχαρίστοις προσπίπτοντας τῇ οῇ ἀνείκαστῳ ἀγαθότητος, μὴ παρίδῃς ἡμᾶς, μηδὲ τὰς ιδιαστηρίους ἡμῶν προσευχὰς καὶ ικεσίας ἀπώσῃ. ἀλλ᾽ εὐδόκησον ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ίδε, καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἀμπελὸν ταύτην, καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἵνα ἐζύτευσεν ἡ δεξιά σου, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς· ἀπὸ ταύτης τῆς δεινῆς καὶ λοιμώδους νόσου τῆς τομῆς τοῦ θυνάτου, τῆς ψυχικῆς δηλαδή καὶ σωματικῆς. Ἡ γάρ φωβερὰ αἴτη καὶ ἀπροσδόκητος, συμφορὰ οὐ μόνον σώματα εἰς τέλος νεκροῖ καὶ διαφθείρει, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς τελείως ἀπόλυταν, ἀμετανοήτως ἡμῶν διακειμένων, καὶ προσκεκρουσθῶν ἐντεῦθεν σοι τῷ Θεῷ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο, σοῦ δεήσεια καὶ εἰς παρακαλοῦμεν, δικαῖος ἐπακούσῃς τῆς δεήσεως τοῦ λαοῦ σου καὶ ικεσίας, καὶ ἀποτρέψῃς τὸν θυμόν σου ἀφ' ἡμῶν. Ναὶ Κύριε, μὴ ὀργισθῆς εἰς τοὺς αἰῶνας ἡμῶν, μηδὲ ἐπιτείνῃς τὴν δικαίαν σου καθ' ἡμῶν ἀγανάκτησιν. Οὐδεὶς γάρ δύναται ἐμπροσθέν σου στῆναι, η παρρησίασθαι, καὶ

ούδεις ζῶν ἀνθρώπος δύως ἐν σοι δικαιωθήσεται. Αἱ μέσα γάρ δικαιοσύνη ἀνθρώπου, ὡς ῥάκκος ἀποκαθημένης, κατὰ τὸν μεγαλοφωνίατον Ἡσίαν. Τὰ γάρ δρη καὶ οἱ δουσοὶ τῷ σῷ φόνῳ συνεχόμενα κλονοῦνται καὶ φρίσσουσι. Κατέπαυσον τοῖν τὴν δργήν σου ἀφ' ἡμῶν, ἀπόστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν ἐκ τῆς δουλείας τῶν δεσδέν· ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν κατὰ νοῦν γινομένην αἰχμαλωσίαν τῇ τρικυμίᾳ καὶ ζάλῃ τῶν πειρατῶν ὅπο τοῦ νοητοῦ Φαραὼ. Οὐδὲ γάρ δυνάμεθα κατ' ἄμφω πλημμελοῦντες φέντες σοι φένην εὐχαριστήριον ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας. Μνήσθητε ἡμῶν, Κύριε, ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς κατάπεμφον ἡμέν ἀγγελον πιστὸν φύλακα, ϕ καὶ παρακάθου τὴν ζωὴν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς τῆς φιλοβρεδὸς τοῦ θανάτου δργῆς, καὶ τῇ; ἀπροσδοκήτου ταύτης φομφάτας. "Ινα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς Β ενίτιταν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Γίδην, καὶ τὸν Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ βασιλείαν, ἢ πρέπει πᾶσα δέξα, τιμή, καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰώνας. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἐπέρα τοῦ αὐτοῦ, ὑπὲρ τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ.

Σοῦ δεδμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν ἔκτενῶς τὸν θεόν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἵλεψη δυματεὶς ἀπιστελέψῃς ἐπὶ τὸν λαὸν σου, καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου σπλαγχνισθεὶς ἀφ' ἡμῶν καὶ τὴν ἡμετέραν γῆν ἐξερημωθεὶσαν διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ αἰχμάλωτον γεγονυῖαν καὶ δούλην τοῖς πολεμοῖς, ἐπειδοκήσης ἐπανελθεῖν εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν, καθάπερ ποτὲ, καὶ τοῦ παλαιοῦ Ἰακώβ ἐκείνου τοῦ φέροντος τύπον τοῦ μονογενοῦς σου Γίδην, καὶ θεοῦ ἡμῶν εὐδοκία, καὶ θελήσει τῇ σῇ ὑποστρέψαντος τοὺς οἰκογενεῖς ἀπανταῖς πρὸς τὰ ἐπιγγειλμένα τῶν ὑποσχημάτων σου ἀγαθῶν ἐπανῆγαρες. Καὶ γάρ ἐπ' ἐκείνων τῇ συνήθει σου φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, ἀφῆκας τὰς ἀνομίας αὐτῶν, κατέπαυσας πᾶσαν τὴν δργήν σου, ἀπόστρεψας ἀπὸ δργῆς θυμοῦ σου, ἐπίστρεψον τοῖν καὶ ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ τῶν σωτηρίων σου ἐντοιχῶν φροντίζειν ἀξιωσον, ἀπόστρεψον τὸν θυμὸν ἀφ' ἡμῶν, μηδεὶς τοὺς αἰώνας δργισθῆς ἡμῖν, ἢ διατείνῃς τὴν δργήν σου, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ὁ θεός σὺ ἐπιστρέψας ζώσαν ἡμᾶς, καὶ ὁ λαὸς σου εὐφρανθήσεται. Δεῖξον καὶ ἐν ἡμῖν τὸ ἐλεός σου, καὶ ἀκουσόμεθα εἰρήνην καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ σέ. Ναί, Κύριε, ἐπάκυσσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, τοῦ καταστρένωσε δόξαν καὶ εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. Τῇ γάρ σῇ συνάρσει καὶ βοηθείᾳ θαρροῦντες ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, ἐπίζομεν Ἐλεος καὶ ἀλήθειαν ἐμπροσθεν ἡμῶν προπορεύεσθαι. Ἐκτός σου γάρ ἀλλοι οὐκ εἰδαμεν, τὸ ἐνομάσομεν, καὶ μηδ ἀποστραφῆς ἡμᾶς εἰς τέλος, ἀλλ' ἐξεγέρθητε, καὶ ἀναστήθητε εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ταπεινῶν, καὶ ὡς ἀμηνσίκαχος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν ἐπίστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν. Στῆσον τὴν καταιγίδα τῶν συμφορῶν ἀνες ἡμῖν τὰ παραπτώματα ἡμῶν, ὅπως τῇ ἀνέσει τῶν συμφορῶν, δοξάζωμέν σε Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺν τῷ μονογενεῖ σου Γίδη, καὶ τῷ ἀγίῳ σου Πνεύματε νῦν καὶ δει, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας; τῶν αἰώνων.

Alia ejusdem oratio pro Christiano populo.

Te rogamus et intense precamur Deum et Patrem Domini nostri Iesu Christi, ut oculo proprio misericordia motus super populum tuum et super hæreditatem tuam respicias, et terram nostram jam propter iniquitates nostras desolatam, captivam servaque hostibus factam in pristinam asserti libertatem tibi complaceat, sicut antiquo Jacob unigeniti Filii figuram preferenti, placito imperioque tuo in suam patriam reverso, incolas omnes in promissorum sibi bonorum possessione restituisti! Erga illos namque omnes solita tibi humanitate usus cunctas eorum iniquitates remisisti, iram placasti, a furoris tui impetu eos alienos fecisti. Converte nos itaque, Deus noster, et iacutarium mandatorum tuorum salagere nos concede; avertre a nobis iram tuam, neque in æternum irascaris nobis, aut iram tuam in generationem et generationem extendas. Deus, tu conversus vivificabis nos, et plebs tua latabitur in te. Ostendere nobis misericordiam tuam: et pacem exultationemque in te audiemus. Ita Domine, exaudi nos peccatores et inutiles servos tuos in hac hora, ut gloria et pax in terra nostra inhabitet. Tua enim ope et subsidio fredi nos indigni, misericordiam pacemque, faciem nostram precessuras, speramus. Præter te alium ignoramus, nomen tuum invocamus, ne avertas nos in finem, sed suscitare, et exsurge in nostri peccatorum et humiliumi occursum: et ut malorum immemor, et poenitentiam agens super malitiis nostris, converte captivitatem nostram, et calamitatum nostrarum procellam comprome. Dimittite nobis delicta nostra: ut in harum afflictionum relaxatione collaudemus te Patrem Domini Iesu Christi, cum unigenito Filio tuo, et cum sancto Spiritu: nunc et semper, et in sæcula, etc. δοξάζωμέν σε Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺν τῷ μονογενεῖ σου Γίδη, καὶ τῷ ἀγίῳ σου Πνεύματε νῦν καὶ δει, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας; τῶν αἰώνων.

Alio ejusdem oratio in imperatorem, et in ejus exercitum.

Domine Deus noster, qui solo sapientiae tue verbo cuncta condidisti, et e nihilo ad esse illa ad ducta inestabili tua virtute conjungis et componis: cuncta enim tibi facilia sunt, et tibi impossibile nihil est: proptereaque momenta, tempora et annos in unum conferens et coordinans, visibilem hunc mundum imperio tuo exornas: qui cœlum expandis, et velut tabernaculum illud sub Moyse coloribus distinguis; qui prius multitudinem illam, et numerosam in millia Judæorum gentem in ordine et concordia continuisti, et Moysem ipsum dexteram tua et brachio robusto populi ducem constitusti; una illis potestate tradita, et protectione fortique manu illis semper intactis, servatis: qui solem in diei lucem, et lunam in noctis potestatem posuisti, qui numerum astrorum in firmamento nexu solido condensasti, illiusque ordine dispositis, terminoque eorum praesilio, ne ulla ratione nos lœdant, sed ut cursu et motu ad nutum tuum impigre rotentur, perpetuum injunxisti motum, qui terram prius occultam et obscuram mox in lucem eductam propter hominum genus multiformi venustate depinxisti; qui virtute tua, te Abraham comitem, subactis eis cunctis hostibus, in itinere

(1) *Eὐχὴ εἰς βασιλέα καὶ εἰς στρατόν.* Orationem non minus quam arma capessere, aciem educturi, et cum hostibus signa collaturi, Christiani principes consueverunt. Hoc pietatis exemplum, et subjectionis erga Deum, cuius prosper bellorum successus, nimis e. t. cunctis Christiano nomine regitus insignitus, primus inter principes Christiani Constantinus reliquit, qui referente Eusebio Vita ejus lib. II. cap. 4, Συνήθως ἐφ' ἐκυρώση τῆς μάχης σχηματούμενος ταῖς πρὸς θεὸν εὐπλαστὴν σχήμην ἀνετίθεται. *De more suo ante initium prælium in tabernaculo separato* (tentorio nimisrum ad instar ecclesie exstructo a sacerdotibus et diaconis custodito) *tempus precibus ad Deum fundendis liberum addixit.* Non enim oportere aiebat, bastis uti et rerum suarum spem in armis, aut corporum viribus ponere: sed universitatis Deum rerum omnium bonarum, et ipsius vita auctiorem agnoscere, cui convenit expansis in cœlum manus, et sublati in altum mentis oculis, constitutas preces redilere. Kākelon ταῦτα εὐχαῖς νίκην δοτέρχ, καὶ σωτηρία, φύλακα τε, καὶ βοηθὸν ἐπιδοῖν, ατ illum victoria largitorem, et conservatorem, custodem nobis adjutoremque precibus imploramus. Καὶ τῆς εὐχῆς τοῖς στρατιώταις ἀπαιτεῖ διδάσκαλος ἡν, αὐτῷ: *Ῥωμαῖς γιώττη τοὺς πάντας* ωδὲ λέγειν ἐγγελευσαμένος. *Formulam vero precandi ipse omnis militis preecipisit, mandavitque ut Latina lingua ita omnes precarentur:* Te sum Deum agnoscimus, te regem propositum, te adjutorem invocamus, per te victorias consecuti sumus, per te hostes superamus, abs te et praesentem felicitatem consecutos fatemur, et futuram aletiportus speramus: tui omnes supplices sumus, abs te petimus ut Constantium imperatorem nostrum, una cum suis ejus liberis diutissime nobis salvum et vicem conserues. Totaūta κατὰ τὴν τοῦ φυτὸς ἡμέραν πράττεται τὰ στρατιώτικά τάγματα, καὶ τοιαύτα ἑοδίαις εἰν ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαῖς ἀπέτελο φωναῖς. *Ejusmodi sere sanciebat, a militibus lucido die tronistica fieri: talesque ab eis voces in diversis preoibus adhiberi.* His rudimentis, *οὐετεῖ Orientis*

Kύριε δὲ Θεές τημῶν, δὲ τὸν σοφίᾳ τὰ πάντα μόνῳ τῷ λόγῳ δημιουργήσας, καὶ ἐξ οὐκ δυνών εἰς τὸν εἶναι ταῦτα ποραγανών, καὶ εἰς ἐν συνάψεις καὶ συνυπόστασις τῇ ἀρρέτῃ του δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. Πάντα γάρ δυνατά σοι ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. Καὶ διὰ τοῦτο κατερός καὶ χρόνους καὶ ἐνιαυτούς συνέψεις; καὶ συνεργός τῷ οῷ βουλήματι, καὶ κατακομῆσις τούτον τὸν ὄρωμενον καὶ βλεπόμενον, δὲ τὸν οὐρανὸν ἐξαπλώσας, καὶ χρωματώσας καθὼς καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην διὰ Μωσέως, καὶ τὸ πλήθυος ἐκείνο καὶ μυριάριθμον γένος τῶν Ἱουδαίων καταστεῖς ἐν τάξεις καὶ δρονούχοις, καὶ τὸν Μω. ἦν ἐπ' αὐτοῖς διὰ τῆς σῆς δεξιᾶς καὶ βραχίονος ἰσχυροῦ δημιαγωγὸν καταστήσας. Καὶ μίαν ἀρχὴν αὐτοῖς δοὺς, καὶ διατηρήσας αὐτούς ἀδλαβεῖς ἐν τῇ σῇ σκέπῃ καὶ κρατεῖται χειρὶ, δὲ τὸν ἅγιον Θέμενον; εἰς φῶς τῆς τιμέρας, καὶ τὴν σελήνην εἰς ὄρχης τῆς; νυκτὸς δὲ, δὲ τὴν πληθὺν τῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ στερεῶματος καταπυκνώσας; τῇ στεγανότητι, καὶ τὴν ἀειχινήτον δοὺς αὐτοὺς κλινησιν, καὶ ἐν τάξεις Θέμενος τούτους τῷ σῷ προστάγματι φυλάσσειν τὸν θρόνον αὐτῶν, ὡς μὴ καὶ σύνολον ἥμας περιθλάψῃ, δὲλλὰ τῷ δρόμῳ καὶ τῇ κινήσει τρέψειν δοκον; κατὰ τὴν σὺν βούλημα, δὲ τὴν γῆν ἀστρατον οὔσαν τῷ πρῶ-

imperatores edocili, vix aut immo quiam pretermissa oratione ad expeditionem profecti sunt; quam eorum pietatem celebrant Zonaras, Gregoras, lib. V. Nicetas lib. VI. et alii. ut eorum in hostes esset τιθεσιοργὸς ἐργαζόμενος. *Ecclesiasticis benedictionibus consecrata in hostes irruptio et omnium sacer impietus.* Juxta Gregorius verba lib. III. Et ad Constantini exemplum Mauricium imp. jam ab antiquo lib. V. cap. ult. descripsit Simocatta, ἐπὶ τῷ μέγα τῇ Θρησκείᾳ καταπαυκυζόμενον τέμενος, καὶ λιθόμενον ἄμμον τῷ λαφεῖ εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἀστέρος τῇ Θεομήτορος οἰκίζεν δημιερεύοντα μυσταγωγούμενον, καὶ τῆς θεανόρικῆς μεταλαγχάνοντα πανδαισιῶν. *In amplio Christiana religione templo nocte integra preces fundentem, et die sequente luto ad Dei matris cedem supplicationes cum populo peragente cœlestisque convivit cibo sese pascentem, ut rohustior in hostes irrueret.* Byzantinus idem reversus et Lato nuntio accepto: Ἐπὶ τῷ τοῦ Θεοῦ μέγιστον ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπιντύχεις τέμενος, είτα μετὰ τοῦ λεωταῖς λεκτηρίαις εχεις ποτησάμενος; Τίτον τὸ θεῖον πεισημότερα δούναι τὰ τρόπαια. *In amplissimo urbis templo perigrinum egit, deinde ad supplicationem cum populo abiens, Deum precatur ut illustriora tropaei largiretur.* Et quod de Constantino Leonis Philosopphi filio, ad pugnam illico scripsit Cedrenus de omni alio dictum putes. *Ἐξεισι Κωνσταντίνος ε βασιλεὺς ἐν τῷ τοῦ Οὐλύμπου δρει ταῖς τῶν ἐκείνες πλατύρων εὐχαῖς, καὶ μετ' αὐτῶν κατὰ Σαρακηνῶν εκστρατεύσας.* *Exiit imperator Constantinus ad Olympum montem, ut Patrum qui ibi vivebant compunctionibus armatus, contra Saracenos expeditio nem suscipere.* Quia vero, quod de Mauricio scriptum reliquit Simocatta: Τοῦ ἔνδον τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ εἰς ὕψον, ἐπὶ δόρατος Χρυσοῦ ἀπηρύρητο καὶ προηγετο τοῦ τε βασιλέως, καὶ τῆς περιτόνευτης δυνάμεως. *Lignum crucis Christi super hastili aureo sublime portatis, imperatoreaque et circumfusum militum unicebat: orationem in hujus enodi signo cano et accipiendo recitari solitam subiectus.*

τον καὶ τωντεινήν ἀνακελλόψας, καὶ εἰς κάλλος αὐτὴν ἀναμυρφώσας δὲ τὴν τὸν ἀνθρώπουν φύσιν, ὁ τῷ Ἀδράδῳ ἐκείνῳ ποτὲ συνοδεύστε; Οὐκέτι σου δυνάμει, καὶ τοὺς ἔχθρους αὐτοῦ παραδίνεις ὑποχειρίους; αὐτοῦ, δὲ τὸν Γενεῶν ἐν σχύζας; τοὺς ὑπεναντίους παντελεθρίᾳ συντρέψας καὶ ἀφανίσας, ὁ τῷ βασιλεῖ καὶ προφῆτῃ Δαΐδῃ τῷ χράτος δοὺς κατὰ τοῦ παλαινατοῦ ἐκείνου Γολιάθῳ, καὶ εἰς τέλος αὐτὴν ἀφανίσεις, δὲ διὰ τοῦ θεράποντός σου Μωάσέως τὸ γένος τῶν Ἐβραίων ἐλευθερώσας τῆς πικρᾶς δουλείας, καὶ τὸν Φαραὼ τῇ ἀμάχῳ σου δυνάμει καὶ χριτῷ σου χειρὶ πεντραπτικαταποντίσας, καὶ παραπέμψας αὐτὴν τῷ βιθὺ τῆς θαλάσσης καὶ τὸν στύλον τοῦ φωτειδὸς δόηγδν αὐτοῖς ἐπιδείξας, ἵνα μὴ προκόπτωσιν οἱ πόδες αὐτῶν αὐτὸς καὶ νῦν, ἄγε Βασιλεῦ τῆς δόξης, ἐξαπόστειλον ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου σου ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου στύλον φωτειδῆ καὶ ὑπέρλαμπρον, εἰς δόηγιαν καὶ ἔχθρῶν ὀρωμένων καὶ ἀοράτων νίκην, τοῦ χρατίστου καὶ ἀγίου μου αὐτοκράτορος, καὶ ἐνίσχυσον αὐτὸν τῇ δεξιᾷ σου χειρὶ, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πορευομένους πιστούς δούλους σου καὶ οἰκέτας καὶ παρίσχου αὐτῷ εἰρηνικὴν καὶ ἀτάραχον τῷ βασιλείον καὶ πάτη; στάσεως; καὶ ἐμφυλίου πολέμου ἀγώνερον. Ναὶ, Κύριε ὁ Θεός; τοῦ ἐλέους, ἐπάκουσον μονοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου, ἐν τῷ ὡρῷ ταῦτῃ, καὶ χραταίσον μὲν αὐτὸν τῇ ἀμάχῳ σου καὶ ἐπιτήτῳ δυνάμει, τὰ δὲ τούτου στρατεύματα ἐνίσχυσον παγακοῦ, καὶ διάλυσον τὰς ἔχθρὰς ἐπιναστίσεις; τῶν ἐπανισταμένων τῷ χράτῃ αὐτοῦ. Σύναψον αὐτούς; ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ὑποταγῇ δικαίῳ, καὶ εἰρήνην βαθεῖ τῷν καὶ ἀστασίαστον ἐν τῷ γῆς καὶ θλίσσῃ αὐτῷ βράχεσσον, καὶ πάντα πρός τὸ συμφέρον ἐπιχορήγησον· ἵνα τὰς ἐπεγειρομένας μάχας καὶ θυρίδας ἀποστέλλειν, ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάσωμέν σε τὸν τὸν θαυμασίων Θεόν. Σὺ γάρ εἰ ὁ Φασιλεύς; τῇ; εἰρήνῃς καὶ αωτήρῳ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σοι τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑψωσιν τοῦ τελείου καὶ ζωποιού σταυροῦ (2).

Κύριε ὁ Θεός; ἡμῶν, ὁ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν ἐξαποστεῖλαι καταδεξάμενος καταδεξάμενον πάντα παθεῖν διὰ τὴν τὸν γένους ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπομένεις ἐποίησες, ἵνα τῆς τοῦ θανάτου πικρᾶς ἡμᾶς τυραννίδος ἐλευθερώσῃ, ὑψώσῃ δὲ πάντας εἰς ἑαυτὸν διὰ τὸν τιμόνον καὶ ζωποιού σταυροῦ προσκυνήσως, τὸν ἀμάχου δόκιμον καὶ ἀτάρτητον· σοῦ δεσμεδά καὶ σὲ παραχαλούμεν τὸν Πατέρα τοῦ ἐνυποστάτου, καὶ συναίδουσον καὶ συνδεδο-

(2) *Eἰς ὑψωσιν τοῦ, etc.* Huic orationi facienda causa dedit imperii Graeci decidens in dies gloria, et imperatorum in venerandam crucem devotio summa, et concepta de illa in bellorum periculis fiducia, qua plurimae cœlitus illis concessit luere in gloriam. Apparente namque illa sublimi in aere, postquam ejus signo labarum Romanum Constantinus insignivit, et de Licinio tyrranno triumphum egit, illud in veneratione habitum in bellis semper prætulerunt imperatores Romani. Hinc celebres illæ victoriae crucis auxilio comparatae, hinc ei cum imagine Virginis Nicopœse curru regio vectæ, triumphales honores delata, hinc ei tropæa, et laudes epiniæ decantatae: hinc tandem

A præbuisti, qui profligandis et delendis adversariis Gedeonem in prælio animasti, qui regi et prophetæ David adversus veterarem illum Goliath, robore viribusque collatis, victoriam etiam præbuisti: qui Hebreorum gentem amara servitute per Moysen famulum tuum in libertatem asseruisti, et inexpugnata tua virtute validaque manu Pharaonem cum toto ejus exercitu in mari profundo demersisti, columnaque lucis viæ duce præmonstrata, ne pedibus offendere, Israele eripuisti. Ipse nunc rex gloriæ sancte, de sancto habitaculo tuo, de throno gloriæ regni tui, lucidam splendidamque columnam in ducem et victoriam adversus hostes visibiles et invisibles potentis et sancti mei imperatoris mille: et dextra tua manu illum, fidelesque tuos servos et famulos cum eo progressos, corroborat; pacificumque et a tumultu securum omnique seditione et civili bello, regnum superius conferat. Fiat, Domine Deus misericordia, me humilem et indulgiam famulum tuum in hora hac exaudi: animum illi inexpugnabile et invictæ virtutis præbe, cunctaque ejus acies confirm, et aversarios insultus ejus potentiae obstantes dissolve. In concordia et æqua subjectione cunctos ei subditos compone, profundaque et omni motu aliena pace in terra et in mari illi concessa, cuncta ad utilitatem conferentia subministra: ut præliis et tumultibus depulsis, uno ore et uno corde te mirabilium patrōrem Deum glorificemus. Tu enim es Rex pacis, et Salvator animarum nostrarum, et tibi gloriam referimus Patri, et Filio, et sancto Spiritui: nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Alterā ejusdem oratio in pretiosas et virilicas crucis elevationem.

Domine Deus noster, qui Filium tuum unigenitum cuncta pro generis nostri salute perpeti param in mundum mittere, cruceinque et mortem subire voluisti, ut nos amara mortis tyrannide eriperet, cunctosque ad se per pretiosa et vivificia crucis, insuperata et invictæ armaturæ adorationem alliceret: te rogamus et precamur Patrem subsistentis in te coeterni et glorificandi tecum Verbi, ut per hujusmodi vivificam crucem Christia-

inter alia tria sacra flamula, medius ei digniorque locus in exercitu deputatus: de quo Codinus, *De off. curie Constant.* Ἀλλος Φλάμουλόν ἔστι σταυρὸς ἔχων εἰκόνας τὸν ἀγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων Δημητρίου, Ιπροχεπτοῦ, καὶ τῶν Θεοδώρων. Aliud flamulum crucis est, habens imagines (in quatuor extremis brachis) quas uor sancctorum magnorum martyrum, Demetrii, Procopii, et utriusque Theodori: στρατηγῶν videbunt et τύφων. Educto vero exercitu cum imperator hostes aggressurus procederet, in altum oratione præmissa erigebatur, et in conflitu pontificali, vel præcellenti Ecclesiæ ministro comitabatur gerendum.

num gentem in unum concilie consensum; **A** piisque et Christum amantibus imperatoribus non aversus invisibilis modo, sed et visibiles eorumque potestatis oppositos hostes, tropae victoriaeque imperiaris. Per crucem siquidem direptus est infernus, portae paradisi sunt reseratae, ad coram via facta est libera, et altissimi ad dexteram consensem consequi exspectamus. Per eam sanctus factus est aer, renovata est creatura, cœlestia cuncta et terrestria in unam compacta sunt Ecclesiam. Per eam reges imperant, per eam martyrum chorus, pontificum caterva, monachorum gloria, sacerdotum decor, mulierum honestas, cuncta denique per eam ejusque venerationem diriguntur. Ita Domine Deus noster, misericordiarum Pater, pietatis filius, clementiae abyssus investiganda, exaudi me peccatorem et indignum servum tuum in hac hora, virgamque peccatorum adversus justorum sortem, et desiderate hereditatis partem, extensam comprome: et ne tras nos in finem propter nomen tuum sanctum: sed amanti Christum imperatori nostro calamitatum eum detinentium relaxationem, et angustiarum, tumultuum et seditionum in eum ingruentium liberationem concede: brachium ejus corrobora, regnum ejus confirma, fines imperii expande, et sub ejus pedibus insurgentis in eum subsisterne. Angelicis castris circumvalla illum, profundam securamque pacem illi concede, ut et nos præliis tumultibusque cunctis excussis, quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et honestate, uno corde et ore uno laudantes et celebrantes te solum verum Deum nostrum; virtute pretiosæ et vivisca crucis, intercessionibus super omnes benedictæ Deiparæ et omnium sanctorum. Amen.

δοξάζοντες καὶ εὐλογοῦντες σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν· δινάμει τοῦ τιμίου καὶ ςωποῖον σταυροῦ, πεπεσθεῖς τῆς ὑπερευλόγημης Θεούχου καὶ τοῖς τῶν ἀγίων. Αμήν.

Alia ejusdem oratio in sacri templi dedicatione.

Domine Deus noster, qui creaturam omnem solo verbo conditam ad esse perduxisti, inenarrata vero ratione varie illam exornasti; qui expansum super eam Spiritu tuum contraxisti, et solare lumen in ejus initiationem super eam effundisti; qui famulo tuo Moysi, ut præcipuam laudem aliquid opificio tuo excellenter adjungeret inspirasti, ita ut dicaret vidisse te lucem, quod esset bona, eamque diem vocasse: quam etiam nos contemplati, lucidissimumque hunc solem cunctam creaturam diebus singulis initiantem, te tunc diei veri solein, lucemque occasum nescientem celebramus, qui per Filium tuum naturam nostram consecrari sancto tuo Spiritu voluisti, ita ut ejus dono plusquam sol ipse, justi effulgeant: te rogamus, et te precamur Patrem Verbi, et Dominum Deum nostrum, ut postquam ineffabilis tua humanitate et immensa misericordia, creatura cuncta initiali-
tum suscepit, et vetus lex in novi Testamenti

σμένου Λόγου, ὡς ἀν διὰ τοῦ τούτου ζωποῖο στυροῦ εἰς μίαν συνάψης ὁμονοιαν τὸ τοῦ Χριστιανῶν γένος, διυρούμενος τοῖς εὐτεσθίσ: καὶ φιλοχριστοῖς βασιλεῦσι τρόπαια καὶ νίκαις, οὐ μένον κατὰ τῶν ἀδράτων ἐγθεῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὀρωμένων καὶ ἀντικαθιστημένων τῷ χράτει τῇ: βασιλεῖς αὐτῶν. Δι’ αὐτοῦ γάρ οἱ δῆμοι ἐσκύλευται, πύλαι τοῦ παραδείσου ἡνοικηθησαν, ή πρὸς οὐρανοὺς ἀνοικεῖ τὴν γέγονε. Δι’ αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς τοῦ Τύπλου παραστάσεως τυχεῖν οὐ πιστομεν. Δι’ αὐτοῦ οὐ αἰθρῷ τῇ: οὐτισθη, ή κτῖσις ἀνεκπλινθη, τὰ οὐράνια πάντα καὶ ἐπίγεια εἰς μίαν συνήρθησαν Ἐκκλησίαν. Δι’ αὐτοῦ βασιλεῖς βασιλεῦσι, δι’ αὐτοῦ μαρτύρων χορὸς, ὄρχερέων ὄμηγυρις, μοναχέντων δέξια, λεπίων εὐπρέπεια, γυναικῶν σεμιδῆς, καὶ πάνθ’ ἔστι τοιάντα δι’ αὐτοῦ κατορθοῦνται, καὶ τῆς αὐτοῦ προσκυνήσιες. Ναὶ, Κύριε οὐ Θεὸς ἡμῶν, οὐ Πατήρ τῶν οἰκτιρμῶν, ή τοῦ ἀλέους πηγῆ, καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἀνεξιχνιαστος ἀδυτος, ἐπίκουσόν μου τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καὶ στῆσον ἐπεκτεινομένην τῇ δέρδον τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τὸν ἀλήσου τῶν δικαίων, καὶ τῆς μερίδος τῆς ἐπιθυμητῆς κλήρουνορίας σου, καὶ μὴ παρεδύῃς τῷδε εἰς τέλος διὰ τὸ δνομάκ σου τὸ διγονον· ἀλλὰ διύρησαι τῷ φιλοχριστῷ βασιλεῖ ἡμῶν ἀνεσιν τῶν κατεχόντων αὐτὸν ἀνιαρῶν, καὶ ἀπαλλαγῇ τῶν ἐπεχουσῶν συμφορῶν, καὶ θορύβων, καὶ στάσεων. Ἐνίσχυσον αὐτοῦ τὸν βραχίονα, κράτυνον τῆς γῆς αὐτοῦ τὰ σοιοίσματα, καὶ τοὺς ἀπαντεμένους αὐτῷ ὑπέταξον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἀγγελικὲς παρεγμένας αὐτὸν περιφρύρησον, χρίσον αὐτῷ τὴν βαθεῖαν καὶ ἀναφέρετον εἰρήνην· ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰς ἐπιγινομένας μάχας καὶ θορύβους ἀποστειλάμενοι, ἱρεμον καὶ ἡσυχον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ καὶ σεμνητηί, ἐν δὲ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δινάμει τοῦ τιμίου καὶ ςωποῖον σταυροῦ, πεπεσθεῖς τῆς ὑπερευλόγημης Θεούχου καὶ τοῖς τῶν ἀγίων. Αμήν.

Εὐχὴ ἐπέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ θείου ναοῦ.

Κύριε οὐ Θεὸς ἡμῶν, οὐ τὴν κτίσιν μόνῳ τῷ λόγῳ δημιουργήσας, καὶ εἰς τὸ εἶναι παραγαγών, ἀρρήτος δὲ λόγοις ποιῶν: ταύτην διεμορφώσας, οὐ τὸ ἐπιφερόμενον ἐπ’ αὐτῇ σὸν Πνεῦμα συστελας, καὶ τὸ ἡλιακὸν τοῦτο φῶς ἐπ’ αὐτὸν ἐκχέεις, εἰς τούτου τὸν ἐγκαινισμόν, οὐ τῷ θεράποντί σου Μωϋσεῖ ἐμπινέας ἐπαινῶν τίνα ἐξαίρετον προσθείναι τῇ ἀριστῇ σου δημιουργίᾳ, καὶ εἰπεῖν· Ιδεῖν σε τὸ φῶς ὅτι καλὸν, καὶ ἡμέραν τοῦτο καλέσαι· ὅπερ δὴ καὶ τοις δρῶντες, καὶ τὸν φωνήτατον τούτουν ἡλιον ἐγκαίνιοντα καθ’ ἐκάστην τὴν κτίσιν, σὲ τὸν τῆς θνῶς ἡμέρας δοξάζειν ἡλιον, καὶ τὸ φῶς σου τὸ ἀνέσπερν. Οὐ διὰ τοῦ Υἱοῦ σου ἡμῖν ἐντειλάμενος ἐγκαίνιονται τὴν ἡμετέραν φύσιν τῷ ἀγίῳ σου Πνεύματι, ὕστε καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης τοὺς δικαίους ἐκλάμψειν κατὰ τὸν ἡλιον, σοὶ δὲ δόμειον, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, τὸν Πτερέα τοῦ Λόγου, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν, ἐπειδὴ τῇ ἀφάτῳ σου φίλανθρωπίᾳ, καὶ τῷ διμερήτῳ σου ἀλέει, ή κτίσις τὸν

εγκαινιασμὸν ἔδειπτο καὶ διπλωμὸν νόμος εἰς τοὺς οὐρανούς τῆς νέας Διαθήκης ἐν τῇ περὶ τῷ Σεβαστῷ σῇ θεοπατείᾳ. καὶ ἐν τῇ βάπτῳ ἐκεῖνῃ τῇ Θεομαστῇ, καὶ ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου οἰκτηνῇ, καὶ ἐν τῷ τοῦ Σολομῶντος ἐκείνου περικαλλεστάτῳ ναῷ, οὐέως δημαρτυρίου ἐπιθεψῶν ἐφ' ἡμᾶς; τοὺς ἀμαρτώλους καὶ ἀνάξιους δούλους σου, τοὺς κατοικοῦντας τοῦτον τὸν οἶκον τὸν οὐρανομήκη, τὸ τῆς οἰκουμένης καρκίνη. τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀληθινὸν τῆς σῆς ἀφρίτου δέξιος, καὶ κατάπεμψον τὸ πανάγιον σου Πνεύματος ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου, καὶ κατὰ τὸν θεόν Δαβὶδ, ἐγκαίνιον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πνεῦμα εἰθὲς, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξον ἡμᾶς. Καὶ τοῖς μὲν βασιλεῦσι ήμῶν τρόπαια καὶ νίκαις κατὰ τῶν δρατῶν καὶ ἀράτων ἔχθρῶν δώρησαι· ἡμῖν δὲ, δόμονοις καὶ εἰρήνην, τοῖς δὲ τὴν οἰκοδομήν ταύτην καὶ τὸν τοῦ ναοῦ ἐγκαινιεῖσθαι ἔρωτι θεικῷ ποιησαμένοις διὰ σπουδῆς, ἀφεσιν τῶν πλημμελημάτων παράσχου· δώρησαι αὐτοῖς τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, ἔγειρον αὐτοὺς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν σου, χάρισαι αὐτοῖς τὴν ἐγκαινιασμὸν τῆς δωρεᾶς; τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος· ἵνα ἀκατακρίτως προσκυνῶσι σε τὸν Χριστὸν προσθίσαις τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων ἀγίων σου. Ἀμήν.

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ εἰς ἐγκαίνιαν γαστρί.

Προσαύντες Λόγος, καὶ Γέλη μονογενὲς τοῦ Θεοῦ, Θεὲ ἀληθινὲ, δημιουργὲ πάσις κτίσεως αἰθητῆς τε καὶ νοητῆς, δι ταύτην τὴν κτίσιν πανσέφως καθωράσας, δι τὴν ἐπάνω τῆς γῆς ὑγρὸν καὶ διαλευμένην τῶν ὑδάτων φύσιν εἰς μίαν συναγωγὴν καὶ συνάθροισιν ἀγαγῶν, καὶ τῷ θεικῷ σου Πνεύματι τῷ ἐπάνω τοῦ ὕδατος ἐπιφερομένῳ τὴν γῆν πᾶσαν κατακοσμήσας, καὶ τὸν κόσμον ἀπαντά ἐγκαινίσας, δι τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐκείνην τεχνικῶς κατασκευάσας διὰ Μωσέως, καὶ Πνεύματος σου ἀγίῳ ἐγκαινίσας αὐτὴν, δι τῷ σωφῷ Σολομῶντι προστάξας οἰκοδομῆσας οἶκον ἄγ.ον καὶ περιφανῆ τῆς σῆς ἀφράστου καὶ ἀνεκδηγήτου δέξιος, καὶ τοῦτον ἐγκαινίσας, τῷ Πνεύματι σου τῷ ἀγίῳ, καὶ τῇ ἐπικαλυψάσῃς αὐτὸν τότε δέξιος, καὶ χάριτος τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος, πάντας τοὺς εῆς; γερουσίας ἐκείνης τῶν Ιουδαίων Θεατὰς γενέσθαι παρασκευάσας· σοῦ δεδμεθα καὶ παρακαλούμεν, ἀναρρέεις Λόγος, καὶ Γέλη τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς, ἵνα καὶ ἡμῖν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καταπέμψῃς τὸν χάριν τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, καὶ τὸν νῦν ἐγερθέντα ναὸν εἰς οἳν δοξολογίαν καὶ ἐπαινον στηρίξῃς καὶ ἀνθυαναμάτῃς φυλάττων αὐτὸν ἔως τῆς τῶν αἰώνων συντελείας, καὶ τῷ Πνεύματι σου τῷ ἀγίῳ τοῦτον ἐγκαινίσῃς, ὡς ἀν ἀντῷ τὰς ἀντιμάκτους θυσίας προσφέροντές σοι, μέτοχος γενώμεθα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἐγκαινιοθέντος ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἡμῶν, καὶ τὸ τῆς διανοίας ἡμῶν ἡγεμονικὸν στήριζοντος, καὶ παρέχοντος μαστικῶν· τὰς νοερὰς θυσίας διὰ τῆς καθάρσεως τοῦ νοὸς, προστρέψεν σοι τῷ Δεσμῷ τῆς Θεῷ εἰς δέξιαν καὶ τιμήν τοῦ ἀνάρχου καὶ ἀθενάτου Πατρός σου, καὶ σοῦ, τοῦ μονογενοῦς Γείου αὐτοῦ, καὶ τοῦ παναγίου, καὶ ἀγαθοῦ καὶ ζωηποιοῦ Πνεύματος· νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

70 A figuram, tua divina apparitione in monte Si. a. et in mirando illo rubo, et in testimonii tabernaculo, et in speciosissimo Salomonis temple consecrata est; ita nos peccatores et indignos sanitulos tuos dominum hanc velut cœlum protensam, terræ decus, et ineffabilis tuæ gloriæ altare verum incolentes oculo propitio respiciens: et sanctissimo tuo Spiritu super nos et super hereditatem tuam juxta divinum David demissio, innova in cordibus nostris rectum spiritum, et spiritu principali nos confirmia. Et imperatoribus quidem nostris tropæa victoriasque adversus visibiles atque invisibiles hostes concede, nobis autem summo divini amoris studio fabricam hanc ejusque consecrationem celebriantibus, concordiam et pacem, et delictorum indulgentiam præbe: saluti postulata conducentia præbe, ad mandatorum tuorum executionem cunctos excita, doni sancti tui Spiritus initiationem largire, ut incondemnate te Deum verum, et quem misisti Iesum Christum colant; precibus Deiparorum et omnium sanctorum. Amen. μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ δύνατετελας Τησοῦν Χριστὸν προσθίσαις τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων ἀγίων σου. Ἀμήν.

Alia ejusdem oratio in templi dedicatione.

Verbum aeternum, Fili unigenite Dei, Deus vere, creature cunctæ sensibilis et intellectualis opifex, qui mundi fabricam sapientissime exornasti, qui lunulam omniamque aquarum naturam super tellurem expansam in acervum ei: quasi cumulum uuum adduxisti, et divino tuo Spiritu super aquas delato tetram omnem decorasti, unaque totum mundum consecrasti, qui etiam testimonii tabernaculum arte summa a Moyse elaboratum initiaisti, qui Salomonis ut domum sanctam et magnificam ineffabilis et inenarratae gloriæ tuæ construeret præcepisti, eamque denuo Spiritu tuo sancto gloriate illam totam obtegente, et sancti Spiritus gratia (Iudeorum senatu circumspectante) dedicari mandasti: te rogamus et precamur, Verbum causas expers et aeternum Patris principium nescientis Fili, ut nobis etiam in hac hora sancti Spiritus gratia missa, constructum in laudem et gloriam tuam teniendum stabilias et conservimes, illudque ad mundi usque consummationem conservandum sancto tuo Spiritu consecratum esse jubeas: ut incrementas in eo hostias tibi offerentes, Spiritus sancti in praecordiis nostris innovandi, et mentis nostræ principem partem confirmaturi, et spiritales hostias per mentis elevationem tibi Deo Domino, in gloriam et honorem principii expertis et immortalis tui Patris, unique, unigeniti ejus Filii, et sanctissimi, et boni et vivifici Spiritus, offerre largientis, participes esse possimus; nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΥΧΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΗΝ ΗΜΩΝ ΘΕΟΝ

Περιήγουσα πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἐκφαυλίζουσα.

NICEPHORI CALLISTI XANTHOPULI

PRECATIO CONFESSORIA AD CREATOREM AC PLASMATOREM NOSTRUM

In qua notantur pravi omnes humani affectus (!).

(Opp. Theod. Prodromi, Basil. 1543, 8°.)

Ἐξομολογοῦματι σοι, Πάτερ, Κύριε, ποιητὲ οὐρα- Δ δάγων. Καὶ τόσον ἡνέχετο σου τὸ ὄπερά γε θεοῦ
νοῦ καὶ γῆς, εἰσπλαγχνε μακρόθυμε, φιλάνθρωπε,
ὑπεράγαθε, ἀνεξικακε, πολυελεε, φιλάγαθε, εὐσυμ-
πάθητε, οἰκτίρμων καὶ ἐλεῖμων Θεὲ, σὺ οὐδας, σὺ
γινώσκεις τὴν ἡμετέραν ἀσθέτειαν, καὶ μᾶλλον ἐμοῦ
τοῦ ἀμαρτωλοῦ, καὶ ἀναξίου οὐρανοῦ καὶ γῆς; διε
εἰμὶ ὅλος βύπος καὶ μίασμα, παραβαίνων καθ' ἡμέ-
ραν καὶ ὥραν τὰς ἀγίας σου ἑτολάς καὶ τὰ θελά-
σου παραγγέλματα, καὶ πρὸ τοῦ ἀδεκάστου καὶ φο-
βεροῦ σου βῆματος τὸ συνεδός με ἐλέγχει, διε οὐκ
ἴστιν ἀμαρτία, ἢν οὐκ ἐποίησα, ἀν λόγῳ, ἐν πρά-
ξι, ἐν διανοίᾳ; μελέτη, ἐν πειρίργῳ τῇ θεωρίᾳ, διὰ
πάντων μου τῶν αἰσθήσεων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸν
ὅλον μου βίον κατεδαπάνησα, αἰσχρῶς καὶ ἀτώτως

Coram te animum revelo meum, Pater Domine, C
reator eterni et Terræ, misericors, magnanime, homi-
num amice, optime, patientissime, misericordia et
an-
ctor, tu cognitam habes debilitatem nostram, magis
autem meam peccatoris, qui indignus sum cœlo et
terra; qui homo nequam omnibus diebus atque ho-
ris mandata tua transgredior celestia. Erce, coram
tribunali tuo horrendo conscientia mea accusat,
quod non est peccatum quod non commisi, verbo,
actu, cogitationibus, consiliis, per omnes sensus;
ut uno verbo dicam, totam vitam quam turpiter et sec-

C leste transegi, et sine summa tua indulgentia par-
non essem rebus contemplandis quas in sapientia
tua creasti ad meam peccatoris indigni utilitatem,
qui nomen tuum salutare ac sanctum sæpe sapiens of-
fendi. Quod crimen, ut humane loquar, ego uno alio-
ve membro non patravi? Sed tu, pro infinita tua mi-
sericordia et bonitate inexhausta, mibi ad hunc us-
que diem indulsi, nec ad finem usque dereliquisti. Tu enim omnes homines salvari et ad tuū co-
gnitionem vis pervenire; quare etiam unigenitus
tuus Filius ac Dominus noster et Deus, qui pro

(!) Nemo crediderit Nicophorum, in hac Confessione deprecatoria, sua peccata personalia enumerare. Vix enim fieri potest, ut mortalibus unus tot sceleris, tot criminis, tot nefaria faciuntur unquam committat. Voluit nempe auctor, ut ex titulo patet, omnia fere vita et sceleris quibus humana vita, universim accepta, aliquando inquinari potest, re-
censere. Hæc itaque preatio non ita intelligenda est, ac si Nicophorus, vel quisquam alius his horrendis peccatis
omnibus aliquando fuisset obnoxius, sed ita ut auctor exponere voluerit peccata omnia quibus peccatores etiam
maximi rei esse possunt. Habetur videlicet, in hic Confessione deprecatoria, veluti Examen generale conciencia
humana, ut aiunt, in forma actus contritionis, ac siue de testationis commissorum peccatorum institutum. Hæc
in gratiam auctoris observanda esse eis putavimus. Textum ex edit. Basil. expressissimus quæ inter membrorum mendacio-
rum anima est. Pro posse tamen nostro sanare conati sumus.

εὐδοκίας σου κλίνας τοὺς οὐρανούς; καταβίδηκε, καὶ γυναικὶ ὑπέδινη, καὶ ἁπίσιμα κατεδέξατο, καὶ σταυρὸν ἤνεγκε, καὶ ταφήν ἦνέσχετο.

Ἐγώ γοῦν ὑπὲρ ἀπαντας ἡμαρτον, καὶ πάντας ὑπερέδην ἐν ἀνομίᾳ. Δι' ἐμὲ γοῦν τὸ πλέον γεγένηται, ὅθεν καὶ ἐν ἑκοὶ γε γενέσθω σου τὸ ἔλεος θαυμαστόν. Ὑπὲρ γὰρ ἀμαρτιῶν ἡ εὐδοκία καὶ οἰκονομία σου, καὶ ἡ δρόητος αὐτοῦ συγχατάξεσ·. Σὺ οὖδες, σὺ γινώσκεις τὰ κρύπτα τῆς καρδίας μου. Μή τοινυν στήσῃς κατὰ πρόσωπόν μου τὰς ἀμαρτίας μου, ἀς ἐπραξάς ἐν λόγῳ, ἐν Ἐργῷ, ἐν διανοῇ, ἐνθυμίσει, ἐν ψυχῇ, ἐν ἡμέρᾳ, ἐκουσίως, ἀκουσίως, ἐμφανῶς, ἀφανῶς, ἐκ συναρπαγῆς, ἐκ μελέτης, ἐκ συνηθείας μαρτρᾶς καὶ προσκαίρου, ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ καὶ στιγμῇ καὶ ροπῇ, καὶ ἀπλοῖς εἰπεῖν, πάσῃ κινήσει καὶ διαθέσει μου σωματικῇ τε καὶ νοερῇ. Οὔτες, οὖδες, Κύριε, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἐγώ ἄλλος ἐν ἡμαρτίαις, καὶ ἀσωτίεις, καὶ οἰστρούργιας, καὶ οὐκ ἔστιν ἔπερον τίνα σύρειν κατὰ τὰ ἐμὰ ἔργα πολετευσάμενον, ἀρ̄ οὐ τόδε τὸ πᾶν περήγαγες, καὶ ἐκ τοῦ μὴ δυτοῦ συνέστησας τῷ σῷ τῆς ἔκουσίας θελήματε. Γέγονα παρόμοιος τῷ ἀρχεκάκῳ Σετὸν ὑπὲρ τοὺς προπάτοράς μου, παρέδην τας ἀθανάτους καὶ ἀγίας σου ἐντολές, καὶ τῆς τρυφῆς ἡμαυτὸν ἐξέσωσα. Ἀδελφοτάτον ἔγενθην ὑπὲρ τὸν Κάιν, τὴν ψυχὴν μου θανατίσας διὰ τοῦ σώματος, ὑπερήλασα τὸν Λάζαρο, τὸν νοῦν τε καὶ ἡμαυτοῦ τὰς αἰτιθέσεις ἀποκτείνες διὰ τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν, ὑπὲρ τοὺς ἐν τῷ κατακλυσμῷ παρηνόμησα. Οὐδὲν πρὸς τὴν ὑπερβοήτην τῶν κακῶν μου οἱ Σοδομίται, Αἴγυπτος ἐγνόμητον καὶ σκληρότερος πρὸς τοὺς λόγους σου Φαραὼ, ὑπὲρ τοὺς

A γυγγύσαντας ἐν ἐρήμῳ καὶ παρθενηχθεῖς τὸν νόμον σου ὑπὲρ τοὺς Νινεύες τὸν μηρός. Τί προς τὰς ἐμὰς ἐκ διαθέσεως πράξεις ἡ παρχονομία τοῦ Μανιζεστῆ, η ἡ τοῦ Δαυΐδ ἀιχρέα; Ὑπὲρ τὸν ληστὴν ἡμαρτον, ὑπὲρ τὸν τελώνην, ὑπὲρ τὸν δαστούν οὐλὸν ἐδίωσα, ὑπὲρ τὸν Πέτρον, ἡρησάμην σε, ὑπὲρ τὸν ἀμεταγέλιον ἀπλῶς εἰπεῖν ὑπὲρ ἀπαντες, καὶ τοῖς ὄργησίς τῆς κακίς ἐξαμοιβήην, τοῖς αἰσχροῖς καὶ πονηροῖς δαίμονισιν ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῶν θειάμασι κατακολούθων. Ἀλλὰ σὺ δεῖξον ἐπ' ἐμὲ τὰ ἐλέη σου· καιρός φανῆγει σου τὸ πέλαγος; τὴς Χρηστότητος. Ποίησον μετ' ἐμοῦ σημείον εἰς ἀγαθὸν ἀνεξκακίας καὶ ἀγαθότητος ἀδυτον. Ἡμαρτον ὡς οὐδεὶς, παρηνόμησας ὡς οὐχ ἔτερος. Μετανοήσας ἀπίειμαι, καὶ μίαν ὥραν οὐ δύναμαι στέργειν τὰς ἐμὰς συνθήκας. Ἡμαρτον ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. Σὺ μακρόθυμος μόνος, σὺ πολυέλεος, καὶ ἡ φιλανθρωπία σου ὑπερίκοχος. Καὶ νῦν δεῖξον τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν πλείστα ἐξαμαρτίσαντα. Διὰ τοῦτο γὰρ ὑπὲρ φύσιν ἡ συμπάθειά σου καὶ ἡ χρηστότης σου, διὰ τὸν ὑπὲρ φύσιν ἀμαρτήσαντα σύσσεις. Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία ἡ νικῶσα τὸ ἔλεός σου. Μᾶλλον δὲ τὶ φημι, ἀπεριόριστόν σου τῇ φιλανθρωπίᾳ τὸ πέλαγος, ἀνεξιαστός σε καὶ ἀπερινέτος. Τὰ δὲ ἐμὰ πτασματα, εἰ καὶ μέριστα εἰσὶ καὶ ἀτύχητα, ἀλλὰ πέρδε τὸ τῆς συμπαθείας σου ἀδιεξίτητον καὶ ἀπεριόριστον πέλαγος φανέος πολλοστημόροις εἰκασται, οὐ τὰ ἐμὰ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπ' αἰώνας ἀπάντων ἀμαρτησάντων καὶ ὑπὲρ ἐμὲ, εἰ τέως τις ἔστι νικήσεις ἐμὲ τοῖς κακοῖς.

B Διὰ τοῦτο προτερέων σοι τῷ ἀγαθῷ μου Δεσπότῃ,

ineffabilis sua misericordia de celo descendit, Virginis uterum intravit, dein alapis cæsus crucifixio-
num ac sepulturam subiit.

Ego plura quam quis aliis peccata commisi, ac leges tuas transgressus sum; a me peccata cumulata sunt; in me igitur miram tuam manifesta misericordiam. Peccatoribus enim benevolentiam, gratiam et liberalitatem tuam reservas. Tu cordis mei abyssos novisti. Quare e facie mea amove peccata que commisi verbo, re, cogitatione, voluntate, noctu, diu, volens, nolens, raptim, meditatione, ex veteri aut temporanea consuetudine, singulis diebus, omni tempori momento, ut uno verbo dicam, sensuum extenorū aut internorum adjutorio, perfeci. Probe nosti, Domine, quod hominē æque percaminosus atque ego non est in terris, non invenies qui libidinum et flagitorum spurciā ut ego contaminatus sit, ex quo universum e nihilo ad esse jussu tuo evocasti. Similis factus sum sacerdotissimo Satanā magis quam maiores mei: immortalia tua et sancta mandata transgressus sum. Fratricida super Cain evasi, quod animam per corpus occidi; Lamech superavi, quod mentem et animum voluptatum diluvio immersi; plus quam intereupli illi miseri peccavi. Turpiora quam ego non fecerunt ipsi Sodomitæ; Ægyptius factus sum

C et dura cervice, alter Phœnæ, mandata tua conspui. Plura ego criminā patravi quān qui in de-
serito murmuraverunt et leges tuas pedibus calcā-
runt; plus quam Ninevites in peccatis jaero. Quid Manassis criminā ad mea comparata? quid ipsius Davidis peccata? Majorem ego injuriam feci quam latro, quam publicanus, quam filius prodigus, quam Petrus qui magistrum sumū negavit, ut paucis dicam, quam omnes; idcirco perversissimis, inīo dæmonibus, quorum exemplum imitatus assimilatus sum. Tu autem misericordiam ostende, et bonitatis tuae pelago animam meam irriga. In me patientia ac indulgentia exsero indicia. Peccavi ut nemo aliis, super capillos capitia mei. Tu solus longanimes, misericors; magnitudo tua infinita est. Nunc igitur maxime misericordiam effunde in maximum peccatorem; idcirco enim indulgentia tua atque bonitas transcendit omnia, quia eum qui sunimā, criminā perpetrat, salvas pro inimicis tua mōnsuctudine. Quid plura? misericordie tuae pelagi insinuitum, patientia tua inexhausta; peccata autem mea quantumvis maxima præ misericordiis tuae pelago gutta apparent, nec mea solam, sed omnium qui a mundi creatione peccaverint, si forte invenitur qui me criminosior sit.

Hanc ob causam a te refugio, Domine egregie,

καὶ ποιητῇ, καὶ χορηγῷ τῆς ζωῆς μου, καὶ ἐδομο-
λογοῦμαι σοι τῷ εὐσπλάγχνῳ Θεῷ μου, καὶ ἐπράξα·
σὺ δὲ τὸ σύνηθές σου ἔλευς προβαίλεμεν; δεῖξο
ἐπ' ἐμοὶ τὰ ἀρχαῖα ἐλέης σου, καὶ συμπάθεσόν με
τὸν ὑπὲρ ἄπαντας κατὰ πρᾶξιν καὶ διάθεσιν ἀμαρ-
τήσαντα, τὸν ἀλαζόνα, τὸν ὑπερήφανον, τὸν κενό-
δοζόν, τὸν ὑψηλόφρονα, τὸν ὑπέροφρον, τὸν μετέω-
ρον, τὸν ὑπερόπτην, τὸν αἰθλόδη, τὸν φίλαρχον, τὸν
ἀγνώμονα, τὸν ἀχράτον, τὸν φιλόκοσμον, τὸν μα-
λακόν, τὸν μοιχόν, τὸν πάρνυν, τὸν βέσηλον, τὸν
ἴσωτον, τὸν αἰτχέρον, τὸν ρυπαρόν, τὸν λάγνον, τὸν
φύρωτα, τὸν ἡδυπαθῆ, τὸν ἀσελγῆ, τὸν ἐμπαθῆ, τὸν
παράνομον, τὸν φιλοχρήματον, τὸν τοκιστήν, τὸν
φιλήδονον, τὸν γαστρίμαργον, τὸν λαζαργόν, τὸν
επάταλον, τὸν τρυφητήν, τὸν ἀδέφαγον, τὸν μέθυ-
σαν, τὸν συκοφάντην, τὸν ἀνηδιαστήν, τὸν βάθυμον,
τὸν ὑπνητὸν, τὸν ἀμελῆ, τὸν καταρόντον, τὸν
ἔσλισον, τὸν περίεργον, τὸν φθωνέρδον, τὸν βάσκινον,
τὸν διαδολέζ, τὸν φονέα, τὸν ἱηστήν, τὸν κλέπτην,
τὸν ἀδικον, τὸν ἄρπαγα, τὸν πλεονέκτην, τὸν δργί-
λον, τὸν σκληροκάρδιον, τὸν ἀκαμπῆ, τὸν ψεύσην,
τὸν αἰτχροκεφρῆ, τὸν φειδωλὸν, τὸν μνησίκακον, τὸν
ἀνυποτάκτην, τὸν ἀνήκοον, τὸν κατάλαλον, τὸν
φλύαρον, τὸν λοιδόρον, τὸν ψιθυριστήν, τὸν γελοια-
στήν, τὸν αἰσχρολόγον, τὸν ἐπιλόρκον, τὸν εἱρωνχ,
τὸν ἀπατεῶνα, τὸν ὑδριστήν, τὸν θυμώδη, τὸν ἀμυ-
τικὸν, τὸν Ιταμὸν, τὸν πικρὸν, τὸν ἀσυμπαθῆ, τὸν
ἀνελήμυνα, τὸν ἀνάλγητον, τὸν κακόν, τὸν τιμω-
ρητικὸν, τὸν ἀφιλεπιτωχὸν, τὸν ἀφιλέζενον', τὸν
δισπονόν, τὸν διφύλον, τὸν ἐριστικὸν, τὸν μάχιμον,
τὸν φιλόνεκον, τὸν ὄνειδιστικὸν, τὸν πάροινον, τὸν

creator et dux viæ meæ, ac libi, Deus plene miseri-
cordia tua, comilleor quæ mala consumisi : tu vero,
ut soles, misericordiam effunde in me qui plus
quam quisquam alius peccavi, in me vaniloquum,
superbum, iwanem, gloriosum, impudentem, con-
temptorem, ingratum, voluptuosum, mundi secta-
torem, nœchum, carualem, infamem, prodigum,
seculatum, nebulosum, lenonem, seductorem, epicu-
rum, sybaritam, exlegem, avarum, usurarium,
helluonem, gulosum, mollitiei deditum, delicatu-
lum, voraceum, ebriosum, delatorem, indolentem,
sonnolentum, negligentem, dolosum, otiosum,
invidiosum, calumniatorem, sicarium, latronem,
furem, injustum, raptorem, ambitiosum, super-
biensem, durum, irflexibilem, mendacem, turpis
luci cupidum, parcum, vindicativum, indocilem,
inobedientem, rebellem, blasphemem, sycophantam,
susurrum, risibilem, obsceneum, perjurum, ironi-
cum, impostorem, elatum, iracundum, ultius
studiosum, temerarium, amarum, inhumanum,
crudelum, n̄alum, ultiōni addictum, pauperi-
bus inimicum, hospitibus infestum, irreconcili-
abilem, hominum osorem, sophistam, pugnacem,
litigiosum, insolentem, violentum, insidiosum,
importunum, detrectatorem, insultatorem, loqua-
cem, et rabundum, vanum, imprudentem, simula-
torem, contemptibilem, temerarium, virtutis oso-

πλέκτην, τὸν ὄχιτρον, τὸν φιλόψυχον, τὸν φαυλε-
στὴν, τὸν ἀργολόγον, τὸν βεμβατὴν, τὸν μάταιον,
τὸν ἀφρονα, τὸν ὑποκριτὴν, τὸν καταφρονῆτὸν, τὸν
διφοβον, τὸν μισόχαλον, τὸν μισάδελφον, τὸν μισά-
ρετον, τὸν ἀτελῆ, τὸν φίπον, τὸν βλάσφημον, τὸν
σκάθερτον, τὸν ἀπειθῆ, τὸν αὐτοκατάδικον, τὸν
διμετανόητον, τὸν κατακεκριμένον, τὸν ἀ·ε·ζαγνυ-
το·, τὸν ἀναπολόγητον, τὸν πᾶν εἶδος ἀσολγεῖας καὶ
ἀνομίας διεπραξάμενον, φυχῇ τε ἄμα καὶ σώματε,
καὶ πάτης διὰ τούτο φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας
ἀνάξιον. Αἰκατος μὲν εἰ, Κύριε, καὶ διατάρῳ ἀν-
ηργούτω τῇ γλώσσῃ ἀλλ' αὐτὸς νικᾷ τὸ φιλαν-
θρωπόν, καὶ κλίνειν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο. Μή τῷ
Θυμῷ σου τοίνυν ἐλέγης με. Ἐάν γάρ ἀνομίας πα-
ρατηρήσῃς, Κύριε, τί; ὑποστήσεται; Οὐκ ἀγνοοῦ-
μεν οὖν ὃς μείζων ἢ αἰτία μοι τοῦ ἀφεθῆναι με,
ὅτι ὑπὲρ ἄπαντας ἐπλημμέλησα, καὶ αὐτὸν πάτη-
μος ὑπέρτραν τὴν κεφαλήν μου, καὶ ὑπὲρ τὰς τρί-
χας τῆς κεφαλῆς μου τὰ ἐπτασιμένα μοι ἐπληθύν-
θησαν, μᾶλλον δὲ καὶ ψάμμου αὐτῆς ἐσπλωσά μοι
τὸ κοτό εἰκόνα, ἤχρείσα τὸν χιτῶνά μου τῆς φυ-
χῆς, ἐσβέσθη μου τῆς χάριτος ἢ λαμπάς, τὰ κελη-
μού κατερβύπωσα, τὸ φῶς ἐκιδηλεύεσα ταῖς ἀσ-
ποῖς; καὶ παραλόγοις ὅράσσεις ζητῶν τὸ φεῦδο, καὶ
ματαιότητες. "Ο ποσάκις μετανοήτας συνεταξέμην,
καὶ φεύδομεν; δῷθην τοῦ πλούτου τῇ, περὶ ἐμὲ
χριστότερος σου καταφρονῶν! "Ω ποσάκις ἐν ἐκκλη-
σίαις ἀπολέθειται τὰ φαῦλά σοι ὑπισχνοῦμαι, καὶ
ἐξείθων τοῖς αὐτοῖς καὶ χείροσιν ἐμπίπτω κακοῖς,
ῶς περ τὸν συνθηκὸν ἐκλανθανόμενο; ἀπὸ τῆς κα-
κῆς μου καὶ μυσταρδὸς ἔξεως. Διδοῦ χρῆσαις, Δέσποτα,

reum, fratribus infensum, iniustum, hominem ne-
quam : blasphemum, impurum, inobsequiosum,
me ipsius condemnatorem, incorrigibilem, dan-
atum, inexcusabilem, qui omni modum exercuit lu-
xuriem corpore et animo, et qui propterea in-
dignus est misericordia et indulgentia tua. Tu
enim, Domine, justus es : quod equidem clara
voce declaro : semper autem Patris misericordis
partes agis, nec unquam sententiam mutas. Ne
igitur in ira tua reprehendas me. Si enim, Domine,
in peccatores invelheris, quis sustinebit? Nunquam
obliviscar culpam meam in majorem esse quam quæ
remittatur, quia magis quam quisquis alius peccavi,
et peccata mea caput superegressa capit, cri-
nibus numerosiora facta sunt : divinam, quæ mea
est, imaginem contaminavi, animæ vestimentum
pollui : quare gratia lampas mīli extincta est,
labia mea inquinavi ; lumen obscuravi spectaculis
insipidis absurdisque, mendacium et vanitatem
sectando. Quoties pœnitentia tactus mores volui
corrigeret et nihilominus potentie ac bonitati in
me tuæ irrisi! Quoties in ecclesia vitia me depositu-
rum promisi et promitto, et inde exiens in eadem,
imo pejora recido, plane oblitus in quam miseram
undiique conditionem delapsus sum! Ideo, D-
omine, misericordiae tuæ inexhaustæ da in leici; ;
bonitas namque tua, ut mare, immensa fuit ; longa

τῷ ἐμφύτῳ ἔλεισι σου, τῷ πελάγῃ τῆς ἀδύσασου καὶ ἀνεξιχνιάστου φιλανθρωπίας σου, καὶ αὐθίς μαχρούμησον ἐπ' ἑμοὶ, καὶ μὴ πρώτον μετανοίας ἀρπάσῃς με, ὡς τὸ δένδρον ἔκεινο τὸ ἄκαρπον, μὴ γάνωμαι θέστρον ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, καὶ εἰς κακίαν στήλη τις καὶ παράδειγμα ἔτερων διὰ τὴν εἰς ἐμὲ ἀπότομον καταδίκην καὶ ἐκκοπὴν σωφρονιζομένων· ἀνοίκην μοι τὴν θύραν σου χρούοντες, ἀρεξόν μοι τὴν χειρά σου· καταποντιζομένων· βυθός τέρατος μειαζεῖ με τὸν θάνατον. Εἰ μὴ γάρ ή σὴ φιλανθρωπία προφθάσεις, δος ἐγώ πράξαις οὐδέτε εἰσι. Τέραννός μοι μέγας ἐφίσταται ὁ ἔχθρός, ἡ φύσις αὐτῆς, ἡ κακή μου προσίρεσις καὶ συνήθεια. "Ηδη μου ὁ χρόνος ἔξειται τῆς ζωῆς, τὸ θέριστρον τοῦ θανάτου ἔγρυς, τὸ δρέπανον ἔξηκόντας; ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν βίζαν μου ἔκβατε, κάγὼ πρὸς τὸ χειρόν ἔκω τὴν προκοπήν, ὁ κλέπτης τὸν τοιχόν μου τῆς ψυχῆς διορύσσει, ὁ κοινῆς ἔχθρος ὡς λέων καταπιεῖν με δρόην ζητῶν. "Η δόδες ἐτοιμῇ, ἡ προθεσμία πεπλήρωται, τὸ χειρόγραφον ἀνά κείρας, εἰ κακήγορος ὡς δῆμοις ἀπαρείτητος, ὁ ζυγὸς ἀπηργήται, κάγὼ ὁ ἀθλίος ταλαντεύομαι, καὶ οὐδὲ οὐδὲς αἰσθάνομαι. Οἶμοι! τὶς γένωμαι; ποιεῖ τράπωμαι; Δώρησαί μοι μετάνοιαν, Δέσποτα, καὶ τῶν πεπραγμένων συναίσθησιν, καὶ ἀνάλογον τῷ φύπῳ τῶν θδονῶν μου, καὶ δάκρυα. Μή ἀνέτομον ἀρπάσῃς με, μὴ ἀνεξαγόρευτον. "Ορές τὴν ἐπίθεσιν τῆς ἀθλίας σαρκός μου τὴν τῶν λογισμῶν ὑπερημένην καὶ φλεγμαίνουσαν κάμινον, τὴν ἔξιν τὴν πονηράν, τὴν πρὸς τὰ χείρω φοτήν. Σῶσόν με διὰ μόνον τὸ διπειρόν Ιησοῦς; σου, ἐλέησόν με διὰ τὴν μεγάλην καὶ

A ἀνεκδιήγητὸν σου χρηστότητα. "Ωστερ γάρ τὰ ἑκάπτασματα ἀριθμηθῆναισι οὐ δυνατάν, οὕτως ἀπειρον καὶ ὑπερέξοχον καθ' ὑπερβολὴν τὸ ἔλεισι σου καὶ ἡ φιλανθρωπία σου. Διὰ τούτο ἀναλόγως τοὺς ἐμοὶς πτασμασιν ἐπίχεον δωρεὰν ἐπ' ἑκάτην ἀνεξάντητον ἀγαθότητά σου, οὗτοι ἐπιμελῶς ἀει ἡ διάνοια μου. Ἐγκειταισι ἐπὶ τὰ πονηρά. Μνήσθητι, τίς μου ἡ ὑπερστασίας, διτοι νοῦς εἰμι, καὶ ώμοιώθην τῇ ματαίστητοι· ἐξέλιπον ὧστε καπνὸς αἱ ἡμέραι μου. Μνήσθητι ὅτι ἐν ἀμαρτίαις γεγένημαι· ἀλλὰ παρὰ σοὶ δὲ ἱλεομέρες ἔστι, ὥστεν με ἔνεκεν τοῦ ἐλέους σου. "Οπίσια γάρ τῶν ἐπιθυμῶν μου τῆς σαρκὸς πορευθεὶς, δίος ἐπέχαρμα τοῖς δαίμονις γέγυνα, διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐγκυλινδρούμενος τῷ βορδόρῳ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ὅφ' ὧν τυφλωθεὶς ἐρημος τῆς στῆς φιλανθρωπίας γεγένημαι ἐκ βρέφους, μέχρι τοῦ νῦν ἀπατώμενος, καὶ δελεαζόμενος οὐδέποτε τοῖς σοὶ θελήμασι κατακολούθησαι τῇδελησα, μὴ λογίζεμενος διτοι ἀνυπόθετος τῇ δργῇ τῆς ἐπὶ ἀμαρτωλεὺς ἀπειλῆς σου, μηδὲ τῇ τομῇ τοῦ θανάτου καὶ τῷ φύρῳ τοῦ ἀδεκάστου σου κριτήριον σωφρονιζόμενος. Πολλαὶ γάρ περδίαι αἰσχρὰν οὐ μεθ' ὑπερβολῆς καὶ σκουδῆς διτοι πλείστης ἐτέλεσα προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις πρωφατῶμενος, τὸν νοῦν μου δι' ἐνθυμήσων αἰσχρῶν κατερρήπυσα, τὸ σῶμα διὰ μίζεων ρυπαρῶν κατεσπίωσα, τὸ πνεῦμα διὰ συγκαταθέσεων φαύλων ἡχρείωσα· Ἐγώ μόνος τὸν θυμὸν σου παρώργισα, καὶ τὴν δργήν σου ἔξέκαυσα. Τί; λοιπὸν θρηνήσεμε, τίς πενθήσει με τὸν ταλαιπωρόν; Σὺ συμπαθής εύδιάλλαχτος θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν, ἐμφυτὸν ἔχω τῆς φιλανθρωπίας τὸ πέλαγος καὶ μα-

C cata mea innumerabilia sunt, ita miser cordia tua infinita et bonitas nullis circumscrippta terminis criminibus meis ignoscat: semper enim mens et animus ad malignitatem tendunt. Memento quod substantia mea fragilis, quod de limo formatus inanitatis assimilatus sum. Recordare quod in percatis conceptus sum: sed penes te est preceptarius: salva me in bonitate tua. A cupiditatibus carnis meæ abreptus, demonibus ludibriis sum factus, per omnem vitam in luto lascivitatis volutus, et sic, oculis captus, bonitate tua destitutus ab adolescencia, lucusque deceptus et irrelitus malis artibus, nun uam voluntati tuæ obtemperare volui, immor quod ira tua adversus peccatores est irresistibilis. Vides quare nec mortis meditatione, nec metu iudicij tui extremi ad sanam mentem reversus sim. Quid enim facinus sub specioso, peccata ve lante, praetextu non perpetravi? Quoties animum pravis cogitationibus inquinavi, corpus incestu pollui, spiritum lascivæ indulgendo, indoli conuolavi! Ego solus iram tuam excitavi, in flammari. Quis postmodum me miserum flebit, lugebit? Tu, misericordiarum inimutabilis Pater, bonitatis et longanimitatis mare inexhaustum in te habes. Humilitatem igitur meam respice: auxilium tuum implorantem recipie, brachio tuo forti me amplectere. Ignosce animæ meæ iniurianti et in iudicio tuo ma-

inimitabilem tuam ostende, ne me impoenitentem prouripe et arboreum illam sterilem, ne spectaculo sibi angelis et hominibus et malitiæ columna et exemplum stem iis qui condemnationis et perniciei meæ testes circumstinent. Aperi pulsanti mibi januam tuam: porrige manum in mare voluptatum in immerso. Quæcumque enim, indulgentia tua absente, facio, nihil sunt. Crudelis me tyrannus vexat, natura ipsa, prava mea indoles ac consuetudo. Jam me flos ætatis deficit; mortis messis appropinquit, saltus acuta prope est, securis radici meæ imminet: nihil jam proficio: sur parietem animæ meæ suffudit: inimicus communis sicut leo quomodo me devoret D. Via præcepis, dies ad solvenda debita præstitutus illucescit, creditores chirographum in manibus tenentes sicut carnifex minantur; jugum in altum eructum cerno, et ego miser suspensus inter spem metumque bareo. O me miserum! quid de me fit? quo confugiam? Domine, pœnitentiam da cordi meo: fac ut factorum memoria nihili præsens sit, fastidium afferit vitæ meæ in voluptatibus anteaactæ; da lacrymas; ne inopinatum me abjee indicata causa. Vides onus in ser. e meæ carnis: mentis turbas vides, et ut carinum flagrantem tristem animi mei habitum in vetitum nitentem nosti. Salva me pro inuita tua misericordia, et pro bonitate tua ineffabili miserere mei. Quemadmodum enim pec-

κροθυμίας τὴν ἀδυσσεων. Ἐπεκτέφη τι ούν τῇ τα-
λαιπωρίᾳ μου, παραχαλοῦντά με δέξαι, ἐπιστρέ-
φοντα ἴντγκάλισσι, λέσσα: τὸ ἀδιέρθωτον τῆς ἡμῆς
ψυχῆς, καὶ οἵ επίστασαι χρήματι, σῶσσαν με. Οὐκ
ἔχω δάκρυον ἕκτενὲς, οὐκ ἔχω ἔξυμολόγησιν ἀλη-
θινήν, οὐδέ τι διλό τῶν δικών σήν συμπάθειαν
ἐκκαλέσασθαι ικανά. Οὐδὲν τὸ παράδοξον, εἰ τὸν
δίκαιον σώσεις, εἰ τὸν ἀρεταῖνοντα ἐλέσεις. Ἀλλ'
εἰς ἐκεῖ τὸν δικέτρα πταῖσαντα θαυμάστωσον τὰ
ἀλέη του. Σύ ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθίνειαν
οἴδας· ταύτην γάρ εὐσπλάγχνως ἐφρέτης· μή
νικήσῃ τὸ πλήθος; τῶν κακῶν μου τὴν διμετρὸν εὐ-
σπλάγχνισσαν σου. Πάρεδε μου τὰς ἀνομίας, καὶ ὡς
ἰατρὸς θεράπευσον τὰ τῆς ψυχῆς μου ἀνίστα τραύ-
ματα. Όρες; τοὺς μώλωπας δοσοί, μᾶλλον δὲ δλοσώ-
ματος ἢ πληγῆ μου, καὶ οὐκ ἔστι μάλιστα ἐπι-
θεῖναι, οὐδὲ ἑλασον, οὐδὲ καταδέψασθαι. Παρὰ σοι
μόνῳ τῷ ἀριστοτέλην Θεῷ μου, φάντα φάδια, καὶ
τὰ μῆπω γεννόμενα, τὸ ταῦτα λάσασθαι, καὶ μηδ'
διτιῶν τραύμα κακίας ὑπολιπέσθαι. Σῶσσαν με, γαῖ-
αζθις; κράζω, ἐνεκεν τοῦ ἀλίσους σου, δο' οὐ τὸ
πᾶν παρήγαγες, δο' οὐ πρὸς ἡμᾶς τοὺς μυρία σοι
πειλίσσαντας καὶ παροργίσαντας καταβένθηκας. Μυ-
ρίων ταλάντων χρεωφειλέτης εἰρή, δφες; μοι τὸ
πλεῖον, ἵνα πλεῖον καὶ ἄγαπησο. Ἡμάρτηκα, ὁ
Θεός, ἡμάρτηκα σοι, ὅμοληγῶ, ἀλλὰ μή καταδικά-
σῃς με πρὸς τὰς ἀνομίας μου, μηδὲ ἀποστρέψῃς τὸ
πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀκουστόν μοι γενέσθω
τὸ ἑλέος σου, μᾶλλον ἐξ ἀκούστον καὶ διάδολον

fac salvum. Lacrymas meas continuas, confessio-
mea verax nil possunt ad te piandum, ad favorem
tuum reconciliandum. Te autem nil mirum facis,
si justum salvas, si probum respicis. In me, queso,
qui plurimum peccavi, misericordia tua fontem
essunde, qui naturae humanae fragilitatem optime
cognitam habes.

Ne scelerum meorum multitudine infinitam tuam
misericordiam superet! Ignosce meis peccatis, et,
sicut medius, vulnera animae meae profunda sana.
Plagas haec me vides, aut potius corpus unum in pla-
gam misere decompositum, cui nil prodest unguentum
impositum, oleum superinfusum. Tu solus,
mi Deus, architectus es, cui omnia facilia sunt
facta, vel ea quae nondum existierunt; tu solus
istis malis mederi potes, adeo ut nullum morbi ve-
stigium relinquatur. Salva me, iterum imploro mi-
sericordiam tuam, qua omnia restaurasti, quae ad
nos, qui innumeris te peccatis offendimus, descendedit.
Mille debo talenta; remitte mihi, ut plus
amori meo addam. Peccavi, Deus, peccavi in te,
confiteor; sed ne me dannes ob criminā, nec fa-
ciem avertas a me, sed misericere mei, et exaudi
deprecationem meam pre immensa tua vel in ma-

Α διὰ τῆς πρὸς; Εἰ μὲ τὸν ὑπεράπειρο πταῖσαντα συμ-
παθεῖς σου. Σὺ γάρ εἶ Θεός τῶν μετανοούντων,
μακρύνων τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀρ' ἡμῶν, καθ' ὃνταν
αἱ ἀνατολαὶ ἀποδιέστανται τῶν δυσμῶν, καὶ λευκέ-
νων διὰ μετανοίας τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὡς χιδνα τε
καὶ ὡς ἔριον. "Οσα τούτων ἡμαρτον ἔχει νεότερος; διχρό-
τον νῦν, καὶ διὰ μέσην πρᾶξαι ἔως τέλους ζωῆς μου,
συγχώρησόν μοι, ὡς ὑπεράγαθος καὶ πολυκέος. Καὶ παράσχου μοι μετανοίας καιρόν διύρησαί μοι
δάκρυα κατανύξεως· φιλέρυνον τὴν τῆς ψυχῆς μου,
λαμπάς δὲ ἔξυμολογήσεως, ἣν ἔξφωτος καλτμαύ-
ρωσα ταῖς τῶν ἀνομιῶν ὑποθέσεσι. Καὶ τὸ πρότε-
ρον ἔνθυμα τὸ καθαρὸν καὶ ὅρμονταν, δὲνεδυσά-
μην ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος, πάλιν ἀμφίσσον με, τῇ
ἐπιστήψει σου παρθήσια καὶ ἀρραβώνα μοι συντη-
ρία; ἀπὸ τῶν ἐντεύθεν ἐμβραχεύων, ἀποκαταστά-
σει καὶ ἀσπόρω; καὶ ὑπερψυῶν τεκούστης Μήτρας
τὸν ἀντράρχον σου Λόγον καὶ προαιώνιον, προστασίας
τῶν ἀδίκων καὶ ἀσωμάτων σου λειτουργῶν, τοὺς
τῆς μετανοίας κήρυκο; τιμίου, ἐνδέκου, προφήτηο,
Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν τε ἀγίων
καὶ ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, εἰτα τοῦ
δευτέρου τῆς μετανοίας κήρυκος Ἰωάννου τοῦ παν-
σόφου καὶ χρυσοφήμονος, καὶ πάντων τῶν ἀπό-
αλώνδος σοι εὐαρστησάντων. Ότι εὐλογητὸς εἶ σὺν
τῷ μωνογενεῖ σου Χριστῷ, καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ πανα-
γίῳ σου Πνεύματι, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς ἀτε-
λευτήσους αἰώνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

C

ximos peccatores bonitate. Tu enim Deus es po-
nitentium, et peccata a nobis removes, quantum
Oriens ab Occidente distat: tu peccata nostra ut
nivem ac lanam dealbas. Quaecunque igitur ab ado-
lescentia hucusque peccavi, et quae usque ad vitas
terminum peccabo, mihi ignosce pro bonitate et ip-
dulgentia tua. Tempus mihi dona ad pœnitentiam :
da mihi lacrymas contritionis: exhibila animas
meas lampadem quam obscuraveram et sceleribus
meis extinxi. Vestem puram et iniquinatam, qua-
per baptismum induitus fueram, de novo mihi cir-
cumpone; libertatem et salutis arrabonem-mihi
expende gratia Matris quae sine semine concepit et
enixa est Verbum principio carens atque aeternum;
sacrificiorum spiritualium beneficio, præconis po-
nitentiae venerandi, illustris prophetæ, præcursoris
Joannis Baptisæ, sanctorum et illustrium aposto-
lorum et secundi pœnitentiae præconis, doctissimi
Joannis Chrysostomi et omnium qui inde a sæculis
tibi complacuerunt, nomine. Benedictus autem sis
cum unigenito tuo Filiō atque vivifico et sancto
Spiritū nunc et semper, et per infinita sæcula
sæculorum. Amen.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΛΩΣΙΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΩΣ Ο ΙΩΣΗΠΟΣ ΙΣΤΟΡΕΙ

NICEPHORI CALLISTI
XANTHOPULI
DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANO

CARMEN IAMBICUM TRIMETRUM (1).

Ἐν τοις προϊόντων δ' οὕτω συρράγειται; τῇ; μάχης,
 Θύεσπαστανδς ἐσταλεὶ πρὸς Ἰουδαῖων,
 Καὶ πρῶτων αἱρεῖ τὰς πέριξ ὅλας πόλεις,
 Μελ' ὧν Ἰωτάπατα σὺν τῇ ἕπτῃ.
 Μέλλων δὲ βάλλειν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν,
 Τῷ θαύματι Νέρωνος ἀργεῖ τὴν μάχην.
 Στέλλει τὸ λοεπόν τὸν Τίτον πρὸς τὸν Γάλβανον.
 Ευνθάνεται γοῦν καθ' ὅδον τούτου μάρος.
 Οθων μετ' αὐτὸν, Οὐλέττηλος πάλιν.
 Θύεσπαστανδς δ' ἐντεῦθεν ἀρχήν ὑπέδυ,
 Πρὸς τὴν Ἀρώμην ἀπεισιν ἀφεῖς τὸν Τίτον.
 Ό δ' αὖ παρελθὼν τὴν πόλιν ἐπεσκίπαι
 Τὰς μυρίας ἔχουσαν ἐνδον, φεῦ! μάχας,
 Καὶ τὸν Σιμωνα τὸν φθόρον δεδεγμένην,
 Τῶν τικαρίων καὶ κακῶν δλῶν χάριν.
 Κατίσχειν οὐκοῦν λεποῦ τὸ πᾶν κράτος,
 Ἐνέδρα πάλιν Ἀρωματῶν Ἰουδαίοις.
 Τίτος καθαίρει τοὺς τάπους ἐξωτέρω,
 Χῶμα συνάγει καὶ κλάδους πρὸς τῇ πόλει.
 Οπουπέρ τὸν τε τείχος ὑπέτιν μάλα,
 Τεταῦθια κριῶν προσδοτὴ μεταρσία.

Sic excitatis belli aperte præliis
 Vespasianus Isacidas adoritur:
 Capitque primo omnes in orbem urbes sitas:
 Atque inter has Jæpatata et Joppe erat.
 Et jam paratis obsidere æternum oppidum
 Nez attulit moram Neronis principis.
 Proinde delegavit ad Galbam Titum:
 Sed mors modo Galbae per iter agnoscitur.
 Otho secutus est Vitelliusque obit.
 Vespasianus principatum dein tenet,
 Romanum petet, Titumque bello præficit.
 Is illico profectus urbem conspicit,

Α Οι δ' Ἐβραιοὶ πῦρ ἀφιδνοὶ τοῖς ἔβδοις,
 Πῦρ γάρ ἔβδοιν πρὸς Τίτον πεπρωμένον,
 Καὶ τείχος οὐκεν ἤνεγκεν, ἀλλ' ὑπερβάγη.
 Πάλιν δὲ κριδεὶς καὶ κατὰ τοῦ δευτέρου
 Ἀλωσις αὐτοῦ, καὶ φυγὴ τούτου πάλιν,
 Λιμὸν πιέζων, τοῦ λαοῦ φθορὰ ἔσνη.
 Τοῦ δευτέρου τείχους δὲ λῆψις ἐνθάδε.
 Οἱ στασιασταὶ δυσμενεῖς ἤσαν λίχνη,
 Τὸ πᾶν κακοῦντες τοῦ λιμοῦ πολλοῦ χάριν.
 Αὔτοις δὲ Τίτος χώμασιν ἐπηρμένοις,
 Διηρυγαῖ πάλιν δὲ τῶν Ἰουδαίων.
 Σύλλογος τε καὶ πῦρ ὑπὸ κάτω τῆς ὄχης.
 Τίτος δὲ ἐγέρει τείχος ἔξωθεν μέγα.
 Κλείων πάλιν κίνησιν ἐκτὸς Ἐβραιῶν.
 Τὰ τοῦ λιμοῦ δὲ τίς ἔν τεχροντιστη λόγῳ;
 Β Νεκρῶν δοσιν πέπληστο τύμπανα πόλεις;
 "Οσον ἰχύρων καὶ κακῶν δυσοδιάτα;
 "Οσοι πάλιν φεύγοντες εἰς ἐναντίους
 Φθορὰν καθυπεισταντο τῷ δὲ τῷ μήρῳ!
 Χρυσὸν τε κατέπινον, εἴτ' ἐν σκυδίοις;
 Αὐτὸν ἀνεξέρινον ἐκ τῶν ἐγκάτων.

Quæ mille pugnas civium conceperat,
 Ac perditissimum Simonem adiiserat;
 Propter scelestos, impios, sicarios.
 Ergo occupavit ædis hic robur sacrae
 Dolosque in Hebreos Latinorum virum:
 Dux firma dejicit Titus pomæria
 Struit aggeres, crates et adiuvet oppido,
 Qua parte erant excelsiora mœnia,
 C Ibi arietum impetus fuit sublimior.
 Judæi at ignes jacitabant trabeculis:
 Nam ligueæ faces erant structæ a Tito:
 Nec sustinebant mœnia, at lapsa irruunt,

(1) Ex libro inscripto : *Expositio thematum Dominicanorum et memorabilium quæ Hierosolymis sunt. Auctoriibus poeta Graeco anonymo et Epiphonio etc. 1620. (Lutetia). Interpretatio est FeJ. Morelli, quam deliberationem textus Graeci potius dixeris; at elegans est et digna quæ lucem iterum vid. at.*

Ποιόλους δὲ μενερήγηνον Εύθεν 'Ρωμαῖοι,
Θαρρεῖν δ' εἰς ἐξῆκοντα τὰς μυριάδας,
Μίστερ κατέκει; ἡμνιζὸν δινθεν μόνους.
Εἴτα κατασίουσι τὴν Ἀντωνίαν,
Καὶ Σαβίνος πέπτωκεν, ἀνήρ γεννάδος;
Νοκτὸς δὲ τείχος εἴχε τῆς Ἀντωνίας.
Πρός λερὸν φύγουσι δ' εὐθὺς, Ἐκβραῖοι,
Μάχη τη συνέρρηκτο καρπερὰ λαν,
Ιεπόντος ἀνδρὸς γεννάδου πρὸς τῇ μάχῃ
Καὶ πῦρ τὸ λοιπὸν λερὸν καταψλέγει.
Ἡ τοῦ λημοῦ δὲ παμφάγος στρατηγὸς
Καὶ μητέρας ἔπειθε παιδεῖς ἵσθιτοι,
Καὶ πῦρ τὸ οὐρανόπερ πρὸς πόλεις πάλιν δέμαν.
Τίτος δὲ τὸ πῦρ σεβνύειν παρηγγάσα,
Σῶν δὲ τηρεῖν λερὸν θεοῦ δέμαν.
Οἱ στασιασταὶ συμπλέκονται 'Ρωμαῖοι;
Ἄλλα τρέπονται καὶ πάλιν κατακράτοι.
Σάζειν δὲ λαὸν ἐγκελεύεται Τίτος.
Πηκίστα δ' ἦν μάλιστα τῷ στρατῷ φίλον.
Οὐκοῦν τὸ πῦρ θεσίες πάντα τὸν δέμαν.
Σωροὶ δὲ νεκρῶν κατὰ γῆς ἐψέματοι,
Κρείττους ὥροις πάντας καὶ πῦρ φέγγει.
Ἄλλοι δ' ἐκόντες κατέπιπον τοῖς φλόγαι.
Τέρατά τινα σύμβολα κακούργιας,
Ἀστήροις κομήτης ἐμφερῆς τόμῳ φέρει,
Καὶ φῶς περιττὸν ἐπικέρα; καθωράθη.
Καὶ βοῦς μετ' ἀρνοῦ τῷ θεῷ πρὸς Οὐσίαν.
Ἀνατολικὴ διανογήτει πύλη,
Εἰς ἀέρα δὲ καὶ στολαῖ, φεῦ! ἀρμάτων,
Ἐν πεντηκοστῇ τῆς βοῆς ἄνω κτύποι.
Καὶ τις ὀνήροις μεμάξεν ἐν μέσοις τρέψων,
Ἄλιτροι, βῶν σύμπιταιν ἀπλούς τῇ πόλει.
Τίξε' ἀν τὸ κέρδος ἐκφράσοις τὸ τῶν σκύλων;
Τίτος στασιάδουσι τοῖς ἔνδον λέγει
Σάζειν ἑαυτοὺς ἀκλιπόντας τὰ ἔιρη.
Ἐντεῦθεν οὐ θέλουσιν, δὲ Τίτος πάλιν
Στοαῖν διαφέρειν ἐκπρῆσαι πόλιν,

Creber aries repercutit quæ denuo.
Patet ruina, scela sit rursus fuga.
Fames premis, strages populi dira sit.
Murus secundus capitum a vestigio.
Erant rebelles interim infesti adinodum;
Dum quidlibet facerent, male ob suadum famam
Aggeribus instabat Titus celsis premens.
At alveis sibi cavebant incolæ,
Pilis, columinis, igne foto fruticibus.
Murum hostis excelsum struens extrinsecus
Omne obstruens munimen Hebreis foris.
Ecquis famis rabiem exprimat verbis seram?
Et quot cadavera gravarent oppidum?
Quanta redundaret lue et foetoribus?
Quot oppidani ad perduelles refugerent,
Tabea domesticam extera arcentes nec?
Aurum quoque exhaustum erutumque e stirpe,
Ex intimo discriminabant viscere.
Romani et ideo eviscerabant plurimos,
Tot myiadibus milium freti nimis;
Quosdamque ab alto egere præcipites jugo:

A Τῶν στασιαστῶν ἐν μέσῳ τετραμένων
Ίουδαιοῖς δίδωσι εἰξεῖν Τίτος,
Φρυγεῖ. Σίμων δὲ τοὺς φυγάδας ἐκτρίπει.
Τοὺς δημοτικοὺς παρεώσι 'Ρωμαῖοι,
Κέρωφ ψόνοι δὲ τοὺς ἔνοντας ἀπημπόδουν.
Θύτης Ἰησοῦς ἐμφανίζει 'Ρωμαῖοις
Χρῆματα ποιάλι τὸν στολαῖς ἐνδυμάτων.
Τίς δ' ἀκρας ἀνω μηχαναῖ; κινουμένης,
Οἱ στασιασταὶ πρὸς φάραγγα τὴν κάτω,
Καὶ Σιδιώτημ φεύγουσιν ἐγνεκρυμένοι.
Κράτος δὲ πάντων 'Ρωμαῖοι; ἐπιθέλεις.
Χάιρων δὲ διάτος ἀνεκάλου τὴν πόλιν,
Τελχη τεθηπότε, καὶ κακούργων τὴν μάχην.
Οἱ μὲν θανόντες ἡσαν μυριάδες δέκα
Πρὸς τοὺς ἐκατὸν, ἐν πάσῃ μάχῃ λέγω.
B Οἱ δὲ αἰχμάλωτοι μυριάδες ἐννέα
Σὺν ἐπιτάσσω; τοῦ λαοῦ γλιτάτιν.
Οἱ στασιασταὶ σὺν Ιωάννῃ Σίμων
Ἐξαναδύντες ἐκ λειμοῦ τὴν γῆν κάτω,
Τῷ ταγματάρχῃ παραδίδονται 'Ρούτῳ,
Καὶ πρὸς Ῥώμην ἔχθησαν ἐν δήμῳ μέσῳ,
Οἱ καὶ τίλοις τέχνουσιν αὔτῶν τὰς κάρας,
Ἴσα κακὰ πάσχουσιν Ἀντοχεῖ
Ίουδαιῶν ἀπαίρον ἀθλίων στίφος,
Ἐξ τινος αὐτοῖς τὴν γονήν δέμος πέδρου.
Ἀντίοχος ἦν ὁς κακούργος τὴν φύσιν,
Ἐξ οὐ στασιάσαντες οἱ δῆμοι τότε
Πολλοὺς διαρρείρουσιν ἐκ τῶν Ἐβραιῶν.
Αὐθίς ἀνήπτιο πῦρ τὸ παμφάγον τῇ πόλει,
Τυποποτος Ἀντίοχος εἰ; φριυράν μέσην
C Πολλοὶσ; σὺν ἀλοΐ; τοῦ γένους ἐν ἀπόρωις..
Τίτῳ προσαγγέλλουσιν Ἐδραῖον στίφη.
Ὄπτε' ἐκβαίειν τάχιστα τῇς Ἀντίοχου,
Καὶ πεθεται δῆ συμπαθῶν Ίουδαιοῖς.
Ἀνασκαρφή πάλιν δὲ τῇς Ίουδαιας.
Πρὸς τὴν Ῥώμην ἀνεισιν δὲ Τίτος τρέχων,
Βάσος στρατηγὸς τὴν Ίουδαιαν φιάνει,

Antonianam arcem excierunt pastea:
Hique concidit Sabinius strenuus:
Antonius at cessare noctu incunia.
Tunc templum ad augustum fuga Isaco et illi:
Vertere se; pugna hinc repente orta est gravis.
Vir fortis occupuit in illo prælio.
D Absumpsit ignis reliqua templi culmina,
Famisque rabidae saeviens hostilitas
Matres coegit devorare ilberos.
Jam flamina repserat ædis ad sacra fore,
Cum vim Titus jussit premi flammæ igneas.
Servare percupiens Dei augustam domum.
Iterum rebelles conserunt verpa manus;
Verum fugati, cæsi et omnes corrunt.
Titus tueri præcipit plebem insimam,
Quod duro auctorum militi banduquaque fuit;
Vulcanus at nullis pepercit ædibus.
Sternuntur ecce passim inertia corpora;
Innumeris aduruntur gravibus incendiis,
Et considerant ultro in ignes plurimi.
Ostentat quædam misericoriam prædixerant

Φρούρια πολλά τῇ μάχῃ συλλαμβάνει,
Μεθ' ὧν Μαχαιροῦς, καρτερὸν πόλεις λίαν,
Ἄλοῦσα ταῖς μάστιξιν Ἐλεαζάρου.
Ἐκεῖσας καὶ πήγανον ὑπῆρχε μέγα,
Καὶ βίζα νυκτὸς ἀπεστράπτουσα σῆλας,
Οὐρφ γυναικῶς, ἢ κυνὸς οὐρφ πάτειν,
Ἀκινδύνως πρόρχεξος ἀνασπωμένη.
Βάσος; ἐν δαστει τοῦ δρυμοῦ τῇς Ἰλάρης;
Ποιεὶς τὸ σύμπαν εἰς τέλος καταστρέψειν,
Αὐτῶν πεσόντων καὶ στρατοῦ τῶν Ἀρωματῶν.
Εἰτ' ἀφίηταις ἐντελῇ πάνταν χθνα,
Καθώπειρ ἦν τὰ πρῶτα τοῖς Ἰουδαίοις,
Νέμειν τε δασμοὺς Καπιτωλίῳ Ῥώμῃ.
Βέσσα τελευτὴντος στρατηγὸς Σίλας,
Οστις παρεστήσατο Μασάδη πόλιν
Χώμασι πολλοῖς καὶ κριοῖς καὶ λαμπάσι,
Τῶν σικερίων μᾶλλον Ἐλεαζάρου
Βουλὴν διδόντος ἐν πυρὶ πρῆσαι πόλιν,
Εἴτα κτανεῖν σύμπατας τῷ Ῥώμῃς ἔψει.
Καὶ πράσσεται δὴ τὸ παράδοξον τέρας,
Πλὴν γάρ γυναικῶς καὶ νέων βραχυτάτων

Crinita stella similis ensi acerrimo.
Eximia lux assulserat sub vesperam.
Ad victimam vitulus et agnus visi erant.
Porta ad orientalem plagam recluditur.
Exercitus heu curruum per aereum!

ΑἼπαντες ἡγέρησαν αὐτῶν τῷ ἔψει.
Ο δ' αὐτὸν στρατηγὸς εἶσι, Θουμάζει μέγα
Τὸ καρτερικὸν τῆς ψυχῆς τῶν Ἐβραιῶν
Ἄλλ' ἡ φιλορά πάλιν δὲ τοῦ; Ἰουδαίοις
Εἰς τὴν Ἀλεξανδρειαν ἐκ σικαρίων
Στασιάζονταν τὰς στίφη τῶν Ἐβραιῶν
Μή δεσπότην Καίσαρα μηδ' ὀλας λέγειν
Οὐκέν τὸν φόνος κέχυτο πλείστος ἀνθάδης.
Φθάνεις τὴν δεινόδη τῶν κακῶν σικερίων,
Καὶ μέχρις; αὐτῶν τῶν τόπων τῆς Κυρ
Ἰουνάθαν δειπνεῖτο; ἀγροίκων στίφει
Αὔτηρ προσελέειν καὶ τεράστια βλέπειν.
Ἄλλα σχεθεῖς; πέπαυτο δάπτεων τούς δ
Ταῦτα μὲν ἄδεις τῆς Ἰουδαίας πάθη,
Τὴν ἐσχάτην ἀλωσινόπολις Ῥώμασιν

Β 'Υποστάτης μάλιστα τοῖς Χριστοῦ δίκαια.
Ἐς ὕστερον δὲ στασιάζουσι πάλιν
Ἄδριανον κρατοῦντος ἐν Ῥώμῃ κράτει,
Κατακράτος δ' ἤτεντο τῷ ἔψει πάλιν,
Πολλῶν φθαρεισῶν ἐμφανῶς μυριάδων,
Ὦ; βραχυτάτους ὑπολειψθῆναι βίψ.

Et vir vagans vicos per urbis fluerat
Ebeni male omnibus ominatus incolis.
Iudea clades has tulit gravissimas
A Romuli expugnata tandem posteris,
Ad vindicandam Messiae illatain necem.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΕΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΥΝΟΨΙΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ⁽¹⁾.

Περὶ ἀγίας Τριάδος.

Θεὸς Πατήρ νοῦς ἐστιν, δικαρχὸς φύσις,
Ἄληπτος, ἀπρόστοτος, ἀρρήτος; λόγοις,
Ἄμυθοῖς εἰς νοῦν ἐντευούμενος; μόδις.
Οὐτὶς ὑπὲρ νοῦν ὑπὲρ ἀπαντά λόγον,
Ως νοῦς μέγας ἡνεγκεν ἐκ γαστρὸς τόκου,
Γεγνήσας εἰδὼν αὐθύνισταν Λόγον
Προ τῶν χρύνων μάλιστα καὶ τοῦ φωσφέρου,
Τρυπῶν Πατέρι σύμπασι, πλὴν τῆς αἰτίας
Ὄς ἐκπορύει καὶ τὸ Ήνεῦμα σὺν Λόγῳ.
Ὄσον Θεὸν, τάλειον αὐτῷ καὶ Λόγῳ,
Ὕποστάτεις τρεῖς, εἰς Θεὸν φύσιν μέγας,
Νοῦς, καὶ Λόγος, Ήνεῦμά τε Πατέρ; ἐκ μόνου.

Περὶ ἀγιάσων.

Οὕτος κινηθεὶς, αὐτάγαθος τυγχάνων,
Ως νοῦς νοεῖ πρώτιστα τάξις τῶν νέων,
Θρόνους, Χερουσίμη, καὶ Σεραφίμ ἀστέλλων,
Κυριότητας, δυνάμεις, ἰξούσιας.
Μεθ' οὐ, ταῖς ἀρρέσεσ, ἀρκαγγέλους, ἀγγέλους,
Ως, ἐν βίπῃ δ' ἐστησαν ἀρρήτωντρόπων;

Περὶ δημιουργίας.

Ἐπειτα τὴν γῆν, οὐρανοῦ μέγα πλάτος,
Καὶ τάν μέσφ σύμπαντα πανσέριους ἁγεῖ,
Τὸν αἰόλερχ, πῦρ, δεύτερον τὸν ἀέρα,
Τρίτον ὑδωρ τε, καὶ τὸ βίρος μέγα,
Πλήγη τάξιν ἐντέθεικε ταῖς κοσμουργίαις,
Κάν σύμπτων ἐξηγεκεν ἀθρέψι λόγια.
Ἐν τμέρος πρώτῃ γάρ ἐκχέει φύσις,
Τὸ τῆς ἀδύσσου παντελῶς λύσις σκένης.
Τῇ δευτέρᾳ δὲ τὸ στερέωμα φέρει.
Ὑδωρ συνάγει, δένδρα καὶ χλόην τριτῇ.
Φωστῆρες, ἀστρα τῇς τετάρτης τὸ καὶ ἔστι.
Ἐργον δὲ πέμπτης ἡγίων, πετηῶν γένη.
Ἐκτῇ δὲ τῆς γῆς ἐρπετά καὶ θηρία.
Καὶ πάντα καλὰ, καὶ Θεὸς κυροὶ λέγων,

Δ Μεθ' ὧν ἀριθμεῖ καὶ τὸν ἀνθρωπὸν τέλος,
Πλασθέντας χειρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ οτρίπως.
Ἐργων δὲ πάντων κατάπαυσις ἐδόδημη
Ἡν εὐλογήσας ἡγίωσεν ἐνθάδε.

Περὶ παριδείσου καὶ παραβάσεως
Ἐτα φυτουργεῖ τὴν παραδίτην χάριν,

(1) Ιεροῦ ex edit. Basil. Opib. Prodromi, de qua supra diximus.

Φυτούς, ποταμοῖς, καὶ θεωρίς; ξύλῳ,
Δένωσιν Ἀδάμ εἰς τρυφήν τὸ χωρίον.
Κλῆσις ἀπάντων ἐρπετῶν καὶ θηρίων,
Ἐκκαστίς, ὑπνος, γυναικός Εἴδας πλάσις.
Ἀδέμ γινώσκει, καὶ παλεῖ φίλετρον σχίσιν.
Ἐνταῦθα κανὼν πλὴν ἐνδός; πᾶν ἰσούτειν.
Γύμνωσις ἀναίσχυντος αὐτῶν ἐν τόπῳ.
Αἰδώς, τὰ φύλλα, καὶ Θεοῦ ποδῶν κτύπος.
Ἀδάμ κριγή τε, καὶ Θεοῦ πάλιν λόγος,
Ἴνα πρόφρασις, δῆτις, ἐνθάδεις κρίσις,
Οφίς λαχών χοῦν, ὡδίνες Εἴπας, κόποι.
Ἰεράτες Ἀδάμ, τριβόλων πλῆρες πέδουν,
Καὶ πάντα δεινά, καὶ χιτῶν ἐκ δερμάτων,
Ἄρξ, τέλος Θάνατος, ἐκπιπτώσις τύπου,
Στρεπτός; Χερουσίμη τῆς Ἐδέμ φρουρὸς θύρας.

Περὶ τοῦ Κάιν καὶ Ἀδελ, Σήθ καὶ Ἔνων.

Καίν, Ἀδελ γένηται, εἴτα θυσία,
Θεοῦ κόραι βλέπουσιν ἐν δώροις Ἀδελ,
Ἄθελ φύδηνος, φόνος τε καὶ φευδεῖς λόγοι,
Αἴμα φιόνιν ἐντρανον ἀδίκου φόνου,
Ἐπτά Κάιν δίκαια, κατάρχ, τρίτος.
Καίν, δ' Ἔνων ἔξης ἐγεννήθη μόνος;
Τούτου Τιτάδη, Μοναχή, Μαθουσάλη,
Λάζαρος, Ιουστὴν κιθαριστής εἰς γένος.
Μεθ' οὗ; Ἰωθήρ, καὶ θόδηλος σφυροκύπεως,
Κάιν θάνατος ἐκ λάμψη τοῦ τοξότου.
Ἐνταῦθα καὶ Σήθ, καὶ κατάλογος πάλιν,
Ἐν οἷς Ἔνων ἥπισεν εἰς Θεὸν μόνον,
Ἐξ οὐ Κατλᾶν, Μαλαλήτη, Ἰάρδη,
Ἐπειτα δ' Ἔνων εὐάρεστος ἡράγη.
Μέμψις κακίας τοῦ βροτῶν παντὸς γένους
Εἰς πᾶσαν ἀσέλγειαν ἐκδεδωκότος.

Περὶ τοῦ Νώα καὶ κατακλινισμοῦ.

Νῶε, κιδωτὸς, κατακλυσμὸς ἐνθάδει,
Κόσμου νέου σπέρματα χωροῦντα ἔνον,
Καὶ τὰ φαῦλα καὶ γένος σου Νώα μόνον.
Θρυσίς βραχεῖα, καὶ σταλεῖς κόραξ γένει,
Περιστερᾶς τὸ κάρφος; ἐλπίδες ἔναι.
Ἡ λύσις ίδοι καὶ τὰ τοῦ τόξου πάλιν,
Καὶ διαθῆκαι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Νώε,
Κατάλογος τε τῶν Νώων μόνων,
Ωἷον τόπου κύριος; δρῦη καὶ πόσου.
Κλῆσις δὲ παίδων δὲ Σῆμη, δὲ Χέμη, Ἰάρπη,
Οἶνος ἐνθάδει, καὶ πιῶν γυμνὸς Νῦε,
Παροινία Χέμη τοῦ πατρὸς πρὸς αἰσχύνην,
Γρήγοροις αὐθίς Χέμη, ἀρά παισι Νῦε,
Ο Σῆμη, Ἀρραξέθη, Κατλᾶν τε καὶ Σάλα,
Ἐθερ, δὲ Φαιλέκη, καὶ κακὴ βουλὴ πάλιν,
Καὶ μέχρι Νειρίωδ τοῦ γίγαντος οἱ λόγοι,
Πύργος Χαλάρης, καὶ λαϊδῶν συγχύσεις.
Ἐκ τοῦ Φαλέκη γένους δὲ σειρὴ πρὸς Θάρρα,
Φαλέκη, δὲ Ραγαῦ, δὲ Σεροῦχη. Ναχώρ, Θάρραν,
Ὦς Ἀδραξήμηνεγκει τὸν πατρὸάρχην.

Περὶ Ἀδραδὺ καὶ Σάργης.

Οὗτος Σάρραν ἔγημε τὴν στείραν νέαν,
Εἰδιωλα λειπών πατρικὴ ξενοτρίπων;
Ἐπειτα πρὸς Λίγυπτον ἐκ λιμοῦ τρέχει.

Α Ὁ πέρ τοῦ Λώτ μάχη δὲ Χοίλογοδόμορ,
Καὶ Μελχισεδὲκ τὰς δεκάτας λαμβάνων,
Ἐπαγγελίας Ἰσαὰκ ιδοὺ λόγοι,
Ο δ' Ἰσματὴ πέφυκεν ἐξ Ἀγαρ πάλιν.
Ἐκ γῆς Χαρέβανδε πρὸς δρυῖ Μαμβρῆ μένει,
Φοιοενία τῆς Τριάδος ἐνθίδει,
Καταστροφῇ τε τῶν Σοδόμων εἰς τέλος,
Καὶ Λώτ γυναικὸς εἰς διάδηστήλην τύπος,
Συγγίνεται Λώτ ταῖς δυσὶ θυγατράσιν.
Ἐκ Γεράροις δὲ τὴν Σάρραν Ἀδιμέλεχ
Πρὸς βίαν ἔκειται, καὶ Θεῷ πεισθεῖς λύει.
Ἐνταῦθα γεννᾷ τὸν Ἰσαὰκ εἰς φάσι,
Πειρασμὸς Ἀθραμ, καὶ δοκιμὴ πρὸς γόνον.
Ἄθυτον δυνατὸς Ἰσαὰκ θεῷ οὔμα.
Σάρρας θάνατος, Χεττούρας συνοικία,
Β Ὁρκια, μηρὸς, Ἀθραδὺ ιδοὺ μόρος.

Περὶ Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκας.

Συνέρχεται δ' αὖ Ἰσαὰκ τῇ Ῥεβέκκῃ,
Τίκτει διδύμους Ἰακώβ, Ήσαῦ γόνους.
Ηρὸς Ἀδιμέλεχ Γεράρων βροτόλεα
Ὕπερ γυναικὸς καὶ φρεάτων ἡ μάχη.
Γῆρας Ἰσαὰκ, καὶ θέησις βρωμάτων
Κλέπτων Ἰακώβ ἐτριχῶν εύχην ξένην,
Πίσαν δ θυμὸς, Ἰακώβ τε δραπέτης.

Περὶ Ἰακώβ καὶ εἰς πατριαρχῶν

Ὅπου βλέπει κλιμέκα τὴν μεταρρίσιαν,
Ραχὴλ Λειαν τε λαμβάνει παῖδας Λάβαν,
Δι' ὃν καὶ σκειτεῖ διδεκάφυλον γένος,
Ρουθίμη, Συμεὼν, καὶ Λευΐ τούτους τρίτους;

C Ιούδαν, τὸν Δάν, Νεφθυλίμ, Γάδ, Ἀσήρ τε

Ἐπειτα Ἰσάχαρ, Ζαδούιλων, Ἰωσήφ τε,

Καὶ Βενιαμίν ἐσχατον πάντων γόνον.

Μιτοικία τούτου δὲ, καὶ λάδην δρόμος,

Χωρισμὸς αὐτοῦ, καὶ πάλη μετ' ἄγγελου

Πίσαν ὑπαντή, καὶ Ραχὴλ ιδοὺ μόρος.

Τὰ κατὰ Συχὲμ καὶ τὴν Διέναν ἐνθάδει,

Ἐντεῦθεν εἰς γῆν πατρικήν ἀνατρέχει;

Τιών ἀριθμὸς Ἰακώβ τε καὶ Ήσαῦ.

Περὶ ἐνταῦθα παροδόσεως τοῦ Ἰωσῆ.

Οὐαρ τὸ κεινὸν Ἰωσῆφ τοῦ παγκάλου,

Φθόνος τ' ἀδελφῶν, καὶ δόλος, εἴτα πρᾶσις,

Οφίς χιτῶνος ἥξεσιν γιασγμένου,

Καὶ πατρικὸν ἀδηλον ἐκ πόθου δάκρυ.

D Θεντοῦσα κατάλογος Ἰούδα γόνων,

Νύμφης κλωπῇ τε Θάμαρ εἰς γόνου δόσιν,

Φαρὲς, Ζαρὰ, κόκκινον ιδοὺ σπάρτον.

Ιωσῆφ εἰς Αἴγυπτον ἐξωνημένος,

Οίκος Πεντεφῆ, κυρίας ἀκρασία,

Ἰωσῆφ ἐγκράτεια, χιτῶν, δόλος,

Εἴτα φυλακῆ, δεσμοφύλακος χάροις,

Ἐν τῇ φυλακῇ τῶν ἐνυπνίων κρίσις.

Περὶ τοῦ Φαραώ.

Ἐνύπνια δὴ Φαραώ βρασιλέως

Παχεῖς, κάτισχοι, καὶ στάχυες καὶ βίσες,

Κρίσις ὀνείρων, Ἰωσῆφ ἀρχῆς κράτος,

Λιμός τε πικρῆς, σιτομετρίας δόσις,

Καὶ τῶν ὀδελφῶν ἐκ λιμοῦ παρουσία,

Γνώρισμα τούτων, Συμεὼν καὶ οἱ τρεῖς οἱ τρεῖς.

·Βενιαμίν κάτεισι σύν ἐμογήν τι·
·Ἐπιρεασμός; τῶν ἀδειῶν ἐνθέδε,
Σκεύους κριβέντος εὐφυῶς τῷ μαρτίππῳ,
Διώξει; αὐτῶν, ταραχῇ, φρεστοῖ λόγοι,
·Ἀνακιλλύψεις· Ἰωσῆρι σὺν δικρόσι;
·Ἄγωγὴ πατρὸς, χαρμονή τεραστία
Γῆρας· Ἰσκώδη, ἐντο ἡ ταρχῆς πάλιν,
Σφραγῆς· Ἰωσῆρι ἐνολλάξ τῶν τεκνίων,
Θάνατος αὐτοῦ, πένθος· Αἰγύπτου μέρα,
Λύσις· Ἰωσῆρι τῶν ἀδελφῶν ἐκ φόδου,
Τῶν ὄστέων ἐπαρσίς ἐντεταλμένη.
·Είτα τελευτῶν Νεωτῆρι ἐν Αἰγύπτῳ.

ΕΞΟΔΟΣ.

Περὶ Φαραὼ καὶ Μωσέως.

·Ἄλλος Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγυπτίων,
Οὐκοῦν κατεῖδος Ἰσραὴλ τοὺς ἔκτρους,
·Θυσίες ἐνάκου τοὺς λαοὺς τῶν Ἐβραιῶν,
·Πλινθεῖ, πτλῷ, μαστίγων ἀτιμίας,
Τούτων δὲ φιττεῖν ἐγκελεύστας· δρέφη.
·Ο Μωϋσῆς ἐκκλητος; εἰς δλα θίση,
Καὶ παῖς Φαραὼ τοῦτον ἀξίως τρέψει.
·Κτενεῖ τὸν Αἰγύπτιον, εἴτα καὶ χρίνει
·Ονείδος αὐτοῦ, καὶ φυγὴ τε καὶ φόδος.
·Ιωθὸρ οἰκείωσις, Σχπφρός; γάμος;
·Η τῇ βάσιον φλέξ, ἀγγέλου παρουσία,
·Αποστολή τε, καὶ τεράστια ἔννα.
Σύν Ἀαρὼν κάτεισιν εἰς Αἰγυπτίους,
·Πιριογή τέκνου δὲ πρὸς τοῦ ἀγγέλου,
·Καὶ πρὸς Φαραὼ σὺν Θεῷ παρέβησε.
Τῶν Ἐβραιῶν κάκωσι; αἵθις ἐκ λόγων.

Περὶ τῶν δέκα πληγῶν.

Γογγυσμός; αὐτῶν, τι δεκάπληγος; β' α,
·Τιώρ ἐρυθρὸν, βιτράχων πλήθος μέγα
Σκνίπες τὸ τρίτον, καὶ κυνόμυια πάλιν.
Τι:τραπόδων δλεθρος, ἔκτον φλυκτίδες,
Χάλαζα καὶ πύρ, καὶ βροῦχος σὺν ἀκρίδι,
Τὸ φτλαφητὸν, καὶ πρωτοτόκων μόρος.
·Άμνου σφαγὴ τε, καὶ χρίσις ἐξ αἰμάτων,
Σκευῶν χρυσῶν σκύλευσις ἐξ Αἰγυπτίων,
·Ἐδαίων φυγὴ, σὺν Ἰωσῆρι ὄστέοις,
Στύλος πυρός τε καὶ νέφους κινουμένοις,
Μεταμέλεια Φαραὼ στρατηγίζει.

Περὶ Ἐρυθρᾶς.

·Τῆξις· Ἐρυθρᾶς, διάβασις ἔννη,
Αἰγυπτίων σύμπαντα παιωλεόρεια,
·Φδὴ Μεριζὲμ ἀσματιζόστης μέγα.
Νάματα Μερρῆς; καὶ γλυκασμὸς ἐν ἔύλῳ,
·Εἰτα γογγυσμὸς τῶν κακίστων Ἐβραιῶν,
Διών τὸ μάννα, καὶ βροχὴ πηνῶν πάλιν,
Αἵοις τὸ διέζος, φάδδος, ἐκ πέτρας ὕδωρ.
·Ἐπειτη· Ἰησοῦς· Ἀμαιήκα καταστρέψει
Τοῦ Μωσέως αἰροντος ἐκτάδην χειράς,
·Γ' παντεῖ Μωσῆς πανθερὸς, λαίει πρέπον.
·Άγνισμὸς ἀκρος, καὶ πλακῶν θεια δισις,
Μέσχου κεφαλή, συντριβή πλακῶν πάλιν,
·Οργὴ θεική, Μωσέως παρέβησια,

Α Ήγετεῖα πάλιν, καὶ πλακῶν δλλων δσιει,
Σκηνῆς ἐργασία τε τοῦ μαρτυρίου.

Περὶ νίμου.

Τούτοις δὲ ὑπῆρχεν ἡ γραφὴ πλακῶν νόμου,
Κύριος εῖ; ἐστιν Ἰσραὴλ Θεὸς μόνος,
Εἶδωλον οὐδὲν ἐργάσῃ τὸ παράπαν.
Οὐκοῦν δὲ λήψη τοῦ Θεοῦ κλῆσιν μάτην.
Μνείαν δὲ ποιεῖ τῶν Σαβδάτων ἡμέρας.
Σ ν πατέρα τίμια δὲ καὶ τὴν μητέρα.
Ταῦτα μία πλάξι· δὲ δὲ θατέρα πάλιν·
·Πικίστα μοιχείδιον ἐργάσῃ γάμον·
·Άλλος οὐδὲν κλέψεις· ἐμφινῶς, κεκρυμμένος.
Οὐδὲ αὖ φονεύσεις ἐκ θυμοῦ σου τὸν πέλα;
·Ψευδῆ τε μαχράν ἐπόθου μαρτυρίαν,
·Μηδὲ ἀγαπήσεις εἰ τι τῷ πέλας φίλον.

ΛΕΥΓΙΤΙΚΟΝ.

Τὰ κατ' Ἀαρὼν καὶ γόνους τούτου δύο,
Διαφοραί τε, προσφοραί, καὶ θυσίαι,
Τάξεις λατρείας, καὶ θυτῶν πάλιν χρίσις,
Αετηρῶν κάθητρας, οἰκίας, ιματίων,
Γάμοις νόμιμοι, καθαρῶν κτηνῶν κρίσις,
Νηστεία, καὶ σάλπιγγες, ἡ νουμηνία,
Τάξεις ἑορτῶν, καὶ χρεῶν εὐταξία,
Γῆς ἀνάπαυσις, προσταγὴ, μαρτυρία,
·Ο μηρυκισμός, καὶ δικηλοῦντα πάλιν,
Τὰ θυτηρίατα, πνηγονήγη, σφαγῆς χύσιν
Περὶ γυναικῶν ἐνθεν ἀκαθαρσίας,
Περιτομή τε τῶν ἐν ἀφέδρῳ πάλιν,
·Περὶ γονοφρίσιων τε καὶ συζυγίας,
Καὶ ποια γυνὴ προτρυπή; πρεσβυτέρῳ.
·Ἐπειθ' ἑορτῶν τὴν διάταξιν γράψει,
Τοῦ φωτὸς, διπτων, καὶ χρόνου λελυμένου
Περὶ τε δούλων, καὶ γλυκῆς θεῶν ἔννον,
·Ἐφ' οἷς ἀπειλαὶ πρὸς θεοῦ λελεγμέναι,
Τοῖς ταῦτα φυλάξαι πάντα μηδόλως.

ΑΡΙΘΜΟΙ.

·Ε·θεν ἀριθμὸν τοῦ παντὸς λαοῦ σχόπει,
Εἰς χλιδάς πάσας· ἐξακησίας,
Καὶ τρεῖς σαφῶς φθίνοντα καὶ περαιτέρω,
Τῆς Λευιτικῆς δίχα φυλῆς ἐνθάδε
Τάττει· Μωϋσῆς· λερεῖς καὶ Λευΐτες.
Ε·τ' ἀκάθαρτον ἐκτίθησι τοῦ μέσου,
Περὶ γυναικῶν, τῆς ἐλίγξεων; Ήδωρ,
·Ἀφγνισμός τε, καὶ σφραγὶς λερέως,
Σχηνῆς τὰ δώρα, καὶ περὶ λειτουργία·
Πρώτη κάταρξις τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα,
·Ἐξ ἀργύρου σάλπιγγες· ἐσκευασμέναι,
Γογγυσμός, φάτη, καὶ τὸ πῦρ κατεύθιν,
Αἰγυπτίων μνεῖα τε πολλῶν βρωμάτων,
·Ορτυγομήτρας ὑετὸς οὐρανόθεν·
Λίπρα Μαριάμ συγγόνου Μωσέως·
Σχοτοι Χαναάν, τεράστιον βότρυς,
Χάλεβ, Ἰησοῦς θαρρύνων τοὺς Ἐβραιους.
Γογγυσμός, ὁργὴ πρὸς Παλαιστίνης δρους.
Δαΐδην, Ἀδειρών κατάδυσις εἰς χθόνα,
Καὶ τις ξυλεύων ἐγόρθη τῷ Σαβδάτῳ·
·Ἀνθεῖ τε βάθδος Ἀχρών ὑπὲρ φύσιν·
Θεῖται Λευΐται, καὶ σποδὸς σὺν φανίδι,

Ο Μανίκιμ θάνατο; θάνατο; σπέσις,
Ἐκ πέτρας ὑδωρ δισταῦντος Μωάβιος,
Θύγατρον Ἀχρών, δ' ὁ Ἐλεάζαρ θύτης,
Τοῦ μάντιν κόρος, καὶ λόγιον παρουνίας.
Ὦρες ποντοροῦ, καὶ νεκρὸς χαλκοῦς ὅφις
Τὸν Οὐρανὸν τε Μωάβης κατατρέψει,
Βαλάνθραστεύες Μωάβιον ἐνθάδε,
Μάντις Βαλάνθραστεύεις τὸν κατάρρας,
Τὸ Βελφεγών, καὶ Μωάβιον θυγατέρες,
Στάσις Φινέες, καὶ κακοῦ λύτρις πάλιν,
Κόρης Σπλαζήρ, καὶ Μωάβιος κρίσις,
Ναυῆς Ἰησοῦς εἰς μίσον παρηγμένος.
Πέντε βασιλεῖς Μαδιάνιμ κατὰ κράτος
Νικᾶς Μωάβης, καὶ Βαλάνθραστον μάγον,
Δυσὶ τε φυλαῖς τὸν Ιορδάνην γέμει,
Ἐξ τοῦ πόλεις, κτίζει δὲ καὶ τοῖς φυγάσιν.

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ.

Τὸ Δευτερινόμιον ἐνταῦθα πίλιν
Ἀναχεραλαθεωσις ὕσπερ ἔστι τις.
Ὦν εἰς πλάτος εἰρηκε Μωάβης Ἐβραίοις.
Εἰτι παραινεῖ μὴ γλυφαῖς θαρρέειν ὀλῶς.
Μείλιν δὲ ποιεῖν τοῦ Θεοῦ παντὶ τρόπῳ,
Ἐκεστον δισφαλίζεσθαι λιαν,
Θεῷ τὸ πᾶν γράφειν τε καὶ περιγράφειν,
Ἐπαρσιν ἄγειν, εὐσεβεῖν κατὰ κράτος,
Τὸ σκληρὸν ἀπάγειν τε πόρφυρον καρδίας,
Μετὰ πόσιν βρῶσιν τε μεμνηθεῖαι νόμου,
Ἐνὶ τε τίτηρι θυσίας ἀναφέρειν,
Καὶ Πάσχα ποιεῖν ἐν μιᾷ πάλιν πόλει,
Μάντεις τε φυγεῖν κληδόνας τερατῶν,
Πρόρρησις ἐνθεν τῆς Χριστοῦ παρουσίας.
Εἴτα περαινεῖ τοὺς λόγους πράσσειν τέλος,
Στάχυς τετσαράκοντα τὸν κακεργάτην,
Βοῦν ἀλούντα μηδαμῆς φιμοῦν στόμα,
Καὶ σπέρμα ἀνιστάν συγγόνῳ τεθυνητός.
Πρόρρησις ἐνθεν τῶν κακῶν τῶν δισκάτων.
Ἐπειτι Ἰησοῦς διὰ τόπον Μωάβιος,
Ωδῶν τε πάλιν δευτέρα μαρτυρία,
Ἐλεγχος ὡτιπερ Ἐβραίων παρουνίας.
Ορᾶς Μωάβης ἀνιών δρος μέγα¹
Ἐπαγγείλεις τὴν χθόνα Ιαλαίστινην,
Ἐπευλογεῖ τε τὰς φυλὰς ἐν ὑστέρῳ,
Θενῶν δ' ὄφενής καθυρρήται τῷ βίῳ.
Κρατεῖ δ' Ἰησοῦς δὲ Ναυῆ κεχλητόν,
Πόρος Ἱεράχω τὸν κατασκόπιον δρόον,
Ζήτησις αὐτῶν, φυλακὴ Τραϊδόποιον,
Σωτηρίας αἰτησις ἐν κατατζέσται.
Κοπεῖς δὲ βατής Ἱεράχη Ἰορδάνης,
Στάσις τε λιθῶν τῶν φυλῶν δέκα δύο,
Περιτομῇ δ' ἀξιέρος ἐνθεν πετρίνη,
Πάσχα, σίτος, ἐκλειψίς δρει τοῦ μάντινος,
Ἴεριχὼν κύκλωσις δὲ πρεσβυτέρων.
Πέρθησις αὐτῆς, καὶ Τραϊδόποιος σωτηρία,
Ἄχαρ κλιοπή τε, λιθασμός, νίκη ἔσιν,
Ὕπτη Χαναναίων τε καὶ Ἀμορρέων,
Γασανωτεῖται σὺν δόλῳ μετηρμύνοις,
Ἀλιωνικεῖται πρὸς Γασανὸν τὴν πόλιν,
Σύγμαχος αὐτῶν εἰσιών εἰσιτισιος,

Α Κατὰ Γαβῶν καὶ στάσις ἡ φαστρίου,
Ιωνίης φυλῶν πέρα τε τοῦ Ιορδάνου.
Προτήκοντες λόγοι δὲ, καὶ μάχης στάσις.
Τῆς γῆς μερισμὸς ἡ καλὴ κληρουχία,
Ὕπτη διαρκῆς τῶν πέριξ βασιλέων,
Φυλαῖς παραινῶν Ἰησοῦς ἐν ὑστέρῳ,
Αὐτοῦ τελευτή, καὶ τοῦ Ἐλεαζάρου,
Μετ' ὁν Φινέες οιρατεύει γόνος.
Κιδωλα, προσκύνησις, δι Μιωαδίτης
Αἰγαλόμι κατάρχει τοῦ γένους τῶν Ἐδραίων.

ΚΡΙΤΑΙ.

Κριταὶ τὸ λοιπὸν ἐγκαθίστανται μόνοι,
Τὸν Ἰεράχη ἀγοντες ἀχθρῶν ἐκ μάχης,
Φυλῆς Ἰούδα προσφυῖς κατηγμένοι.
Ἡ μίξις ἐθνῶν καὶ Θεοῦ μαρχὴν πάλιν,
Β Καὶ Χουρασσαρώθ βασιλεὺς τῆς Συρίας
Δουλῶν Ἱεράχη καὶ κακῶν ἀνακράτος.
Θεὸς δὲ ἐν αὐτῇ Ιησοῦς ἀγονήτης ὁ κρίνων.
Μωάβις βασιλεὺς πάλιν αὐτοὺς ἔξαγει,
Οὐ κτείνας οὐδὲν Ἱεράχη πάλιν κρίνει,
Μετ' ὁν Σιμεγάρος κτινώντων ἐναντίου.
Μετὰ γρόνων δὲ περιβάντες τοὺς νόμους
Λιγυμῆς κρατοῦντας καὶ κράτει Χαναναίων,
Ἐλεύθεροι πάλιν δὲ περὶς Βεράκην γόνου,
Καὶ πρὸς Δανώρας τῆς προφητίδος μόνον,
Μάχη Ἱερᾶς καὶ στρατηγὸς Σισάρε
Οὐ Ιατήλη Εκτείνε πασσάλου εἶφει.
Αἴδιος Ἱεράχη τοῦ Θεοῦ πόρβων νόμου,
Καὶ Μαδιάμ δούλωτις ὑπεναντία,
C Τοῦ Γεδεῶν κίνητος ἐκ θεοπτίας,
Πόρχος βροχὴ τε σύμβολα τὰ τῆς νίκης,
Λάζαντες ἀνδρες τριακόσιοι πόμα
Κτείνουσιν ἀδρῶς διδεκά μυριάδας,
Ἐν οἷς Σαλαμάνδρα, Ζενεαλ, Ζήδη Όρη τε.
Μετὰ Γεδεῶν Ἀδιμελέχ παῖς κρίνει,
Βληθεὶς γυναικῶς ἐν μυλῶνι τὴν κίραν.
Μετ' ὁν Θολά τε Ιατήλη δόλος κρίνων,
Οργῆ θεῖκή, δοῦλος Ἱεραγήτης
Τέκνοι; Ἀμών μάλιστα τοῖς Ἀμανίταις.
Καθίσταται δὲ καὶ κριτής Ἱερόθεος
Οὐς ἐκ νίκης θύσεται τὴν θυγατέρα.
Μετ' οὐδὲ Ιατέδιον, εἰτα δὲ Εἰλώμ δι κρίνων.
Πάλιν Ἱεράχη εἰς χειρας διλοισπόρων,
D Κριτής Μανωλού κατιδύν δψιν εἶνην
Οὐς χεροὶ τὰς λέντος ἐκρήσσει γνάθους,
Αλινιγμα γλυκηπίκερον ἐκ κέρας μέλι,
Η τα τοῦ Σαμφών ἐκ γυναικῶς κακίας
Ἀλώπεκέ τε, λαμπάδες σιτοφθύροι,
Ζήτησις Σαμφών. ἐκδοσις δόμοσπόριον
Ῥῆπης τε δεσμῶν, κάκι σιαγόνων διδωρο,
Παραστάδες τε τῆς Τάζης ἐπηρμέναι,
Γυνὴ Δαλιδάς, καὶ τρειχῶν εἶνον θέρος,
Τυφλὸς τε Σαμφών, καὶ γελώμενος λιαν.
Καὶ κατασσισθεὶς οίκος, ἐν τοῖς στράπαις
Πλήθεις σὺν αὐτῷ καὶ Σαμφών τεθνηκέτος.
Αλίος χρήτης δὲ Σιμεγάρος, ἀναρχία,
Ἐξ Εφραίμ ἀνήρ γλύκμα κατινὸν ἐγλύφει,
Πόλις Λαζίδην, καὶ Φυληδᾶν ἐνθάδε,
Πόλις Γεζαίν σὺν γυναικὶ Λευτῆς,

"Υγρις γυναικής, δυσκλεής ἀκροσία,
"Ἐξ οὐδέως μόρος τε πανύψου βίᾳ.
Ταῦτης μερισμὸς εἰς φυλὰς δεκαδύο,
"Ενθεν ταραχὴ τῶν φυλῶν πεσῶν ἐνέη.
Λεῖψις γυναικῶν ἐκ φυλῆς ὑθριτάστη;
"Αρπαγμα σεμνῶν παρθένων ἀλλασπόρων.
"Ἐν Ἰσραὴλ δὲ βρατεῖς οὐκ ἦν τότε
Πράττων ἄγαθον, καὶ Θεῷ πεφιλμένος.

II PUGΩ.

Γυνὴ Νοεμὸν πρὸς Μωϋὶς γῆν ἔκτρέχει
Σὺν Ἀβιμέλεχ συζύγῳ τε καὶ γόνοις.
Φεύγουσα λιμοῦ τὴν βίην τὴν παμφάγον.
"Ἐν γόνοις δὲ πρὸς γάμου κοινωνίας
Συνέρχεται· Ρούθ ἡ καλὴ Μωαδίτις.
Χηρεύτασσα δὲ πρὸς Βηθλεὲμ ἔκτρέχει,
"Ὕπειν Βοὴν πρὸς λέχος τετραμένος;
Θέρους ἐν ὥρᾳ συλλεγούσῃ τὸν στάχυν
Γεννᾷ τὸν Ὄδηγὸν Ἰεσσαὶ φυτοτόπορον
"Ο; τὸν προφητίνακτα Δαυΐδ βλαστάνει.

Βασιλεῶν πρώτη.

Μετὰ κριτᾶς δὲ τοὺς προτριθμημένους,
"Ηλεῖ θύτης ἔκρινεν Ἰσραὴλ μόνον,
"Ουτεις μόρον διδώκει τῶν πατέων χάριν.
"Αὐτῷ Ἐλεανᾶ, καὶ Φενάννα σὺν Ἀννῃ,
Εὐχής Σαμουὴλ ἵερεύς, "Ανωτὶς χάρις.
Θεοῦ λαλὶς πρὸς Σαμουὴλ τὸν νέον.
Πρόδροτος ἡ Ήλεί, Φινέας, Ὁφνει χάριν·
"Εθίους ταραχὴ, καὶ κατὰ κράτος νίκη,
Λεῖψις κιφωτοῦ, Φινέας, Ὁφνει μόρος·
Θάνατος; Ἡλεί συμπεσόντος ὑψόσεν,
Κτῖσίς τε Δαγῶν, ἔδρα, μῦς Ἀζωτοίς;
"Εξαποστολὴ τῆς κιθωτοῦ, καὶ χάρις
Εὐχὴ Σαμουὴλ, ἥττα τῶν ἐναντίων,
Γῆρας; Σαμουὴλ, τῶν γόνων ἀταξία.
Βασιλέως ζήτησις ἐκ τῶν Ἐβραίων,
"Ονοι παραπλόντο τοῦ Κις ἐνθάδε,
Ζήτησις αὐτῶν πρὸς Σαοὺλ ἐν ἡμέραις
Ταύταις, χρίσις τούτου δὲ πρὸς βασιλέα.
"Αὐτὸν ἐπικνίσταται τοῖς Γαλαδίταις,
Σαοὺλ βοηθεῖ, καὶ τροποῦται σὺν τάχει,
Δημηγορία τοῦ Σαούλ πρὸς τοὺς πέλατας,
Φέρει θυσίαν τῷ Θεῷ μόνος μόνω.
Καὶ Σαμουὴλ πρόδροτος ἀρχῆς εἰς λύσιν.
"Ιωνίθαν παῖς τοῦ Σαούλ τραπεῖς μάχαις
Πολὺς τοῦ πατρὸς ἔρβιων τῇ στρατηγίᾳ,
"Ἄχρι δὲ νυκτὸς μὴ φαγεῖν Σαούλ νόμος,
Παρακῆς γλύκασμα τοῦ Ιωνάθαν,
Ψῆφος κατ' αὐτοῦ, καὶ λαοῦ λύσις πάλιν·
Σαούλ θανατοῖ τὸν ἀμαλήκη εἰς τέλος,
"Ἄγχη περιποίησις, δρυὴ Κυρίου,
"Οὐπερ Σαμουὴλ τῇ μαχαίρᾳ κτεννύει.
Χρίσις Σαμουὴλ τὸν Δαυΐδ θεοῦ λόγον·
Ψάλων δὲ Δαυΐδ τὸν Σαούλ πνεῦμα λύει
Καὶ τοῦ Γοιλαθ εὐστοχεῖ τῇ σφενδόνῃ.
Αἴνοις τε Δαυΐδ πρὸς γυναικῶν τῷ κρίσται.
Νίκαι τε Δαυΐδ, καὶ Σαούλ φθόνος πάντιν,
Συνέρχεται δὲ τῇ Μελιχῇ Σαούλ κόρη,
"Ιωνίθαν ἔνωσι; ἀκραφνεστάτη.

A Φευγεῖ τε Δαυΐδ συζύγου τυμηνοῦται.
"Ἐνοὶ τῷ Σαούλ τὸν Δαυΐδ Ιωνάθαν.
Φυγὴ Δαυΐδ πάλιν δὲ, καὶ πεῖρα τρόπου
Πρὸς Ἀβιμέλεχ δὲ Δαυΐδ ὑπεκτρέχει,
Τοὺς μυστικοὺς ἀρτους δὲ πεινῶν ἐσθίει,
"Πκει πρὸς Ἀχοῦς τὸν καὶ Γέτο θαυμάτα,
Καὶ σκήπτεται δὲ ἔκτασιν ἐν περιστάσει,
Κτείνει Σαούλ δὲ πρὸς Διωκὴ πρεσβυτέρους.
Λυπεῖ τὸ πραχθὲν τὸν Δαυΐδ ὑπὲρ φύτων.
Σαούλ διώκει, καὶ Δαυΐδ φεύγει πάλιν.
Σπηλαιοῖς ἴδον, καὶ Σαούλ Δαυΐδ ἔσται,
Τὸ κρύπτεδον σκόπει δὲ Σαούλ ἐνθάδε,
Καὶ τὸ δράμα δείκνυσι καὶ ἀδικίας.
Θνήσκει· Σαμουὴλ μὴ βλέπων δ προθέπων,
B "Υδρις τοῦ Ναβᾶλ, καὶ λύσις ἐκ συζύγου,
Αὔθος δὲ Σαούλ καὶ Δαυΐδ στρατοῦ μέσου
Δόρυ λαδῶν, ἤνεγκε Σαούλ ἐκ αλίνης.
Δαυΐδ πρὸς Ἀγκοῦς τὴν Σικελῆν ἀμβίνει
Κατὰ Σαούλ στράτευμα τῶν ἐναντίων,
Ἐγγαστρίμυθος, καὶ Δαυΐδ νικῶν ἔνονυς,
"Ορη Γεληνοῦ, καὶ Σαούλ οἰκτρῆς μόρος,
Σὺν Ιωνάθαν, καὶ Δαυΐδ θρῆνος μέγας.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Μέρος κτανόντος τὸν Σαούλ καὶ τὸν γίνον
Δαυΐδ χρίσις, σύνθις δὲ φυλῆς Ἰούδα
"Ο Μεμφιδοῦς τοῦ Σαούλ οὐλος γόνος
Σὺν Ἀβενήρῳ ἡρατο τοῦ Σαούλ υράτος,
Μάχη κραταὶ τῶν βισιλέων δύο,
C "Ο Μεμφιδοῦς πρὸς Ἀβενήρο εἰς μάχην,
"Τπέρ γυναικῶν πατρικῆς παλλακῆσθαι.
"Πκει δὲ Ἀβενήρ πρὸς Δαυΐδ θραταλίος,
Καὶ κτείνεται δὲ πρὸς Ιωάνθην ἐνθάδε.
Θοικίς μεγίστη τῷ Δαυΐδ τούτου χάριν,
Μεμφιδοῦς θάνατος, αἰτίων μόρος,
Δαυΐδ βασιλεὺς ἀπαστὴν φυλῶν μόνος.
Πρῆς Ιεβουσαταὶ καὶ Χράμ άναξ Γύρου.
Πρῆς ἀλλοεθνεῖς καὶ Δαυΐδ ποιεῖ μάχην,
"Ἄγει καθαρίν σὺν μέλει καὶ κινάρῃ.
Θάνατος; Οζάνην, κώλυσις θίου δόδου,
Δας τὸ ζῶν θήματα τῇ Ηεοῦ πολει,
Τιμῆς δὲ Δαυΐδ τὸν Ιωνάθαν γίνον.
Πέμπει πρὸς Ἀγνών ἀταμάζεται λίτη,
Καὶ βήγνυται μάχη τι; ὡς ἐξαισία.
D "Η Βερραθεῖ, καὶ θάνατος Ούριου,
Καὶ παῖς Σολομὼν ἐξ ἀθεμίτων γάγην.
Κρατεῖ δὲ Ταμάθ Ιωάνθ Δαυΐδ νέμιον.
"Ερως Ἀμνῶν τε, σύγγρωνος Θάμαρ πάλιν,
"Ἀβεσαλῶν δρίστον Ἀμνῶν εἰς φύνον,
Δαυΐδ πρὸς δργήν Ἀβεσαλῶν δραπέται,
Καταλαγή τούτων δὲ πολλῷ τῷ χρίνῳ,
Φυγὴ τε Δαυΐδ, Ἀβεσαλῶν ἡ στάσις
Τὰ κατὰ Χνοῦτη καὶ πάλιν Ἀχιτόφελ,
Κτητηγορεῖ Σινδ δὲ τὸν Μεμφιδάλο,
"Ιερις Σεμεῖος, καὶ Δαυΐδ στοργὴ ἔινη,
Κοίτην πατρικὴν Ἀβεσαλῶν αἰσχύνει,
Βινοήν δὲ Χνοῦτη τὴν Ἀχιτόφελ τρέπει,
"Απάγχεται δὲ καὶ μανεῖς Ἀχιτόφελ,
Λόγοι τε Δαυΐδ, κρατερὰ μάχης βία,

'Αδειαστολών θάνατος ἵκε κύμη; ἕδη φ.
Θρηνῶν δὲ Δαυΐδος Ἰωάδης ἐπινάγων,
Σερρή Σεμειών, καὶ ρυπῶν Μεμφιδάαλ
'Αφετος τὸν υἱόν τῷ Δαυΐδος Σινᾶδα χάριν,
Φόνος δὲ Ἀμεσάκ, καὶ Σεβετέ πρὸς πόλιν,
Λιμῆς τ' ἐπὶ γῆς, καὶ Σαοὺλ παῖδων δόσις,
Καὶ συνεχεῖς μάχαι τοι, καὶ Δαυΐδος νέμων
'Αριθμεῖ λαοὺς Ἰωάδης τῶν ἀρμάτων,
'Εννακότιας οὐδὲν αἰ τιλίαδες.
· Ω Γάδος προφήτης αἵρεσιν νέμουν μίαν,
Τριῶν τῷ Δαυΐδος πρὸς Θεοῦ κεκλημένων,
Πτῶσις στήθους ἀπειρος ἵκε θανάτου,
Δαυΐδος ταπεινὸς ἵκε θυσιαστηρεψιψ.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

'Αδωνίας πατέρας, Ἰωάδης, πανδαισία,
Δαυΐδος γεραρδός, Ἀδισάκης ἢ παρθένος,
· Ή Βηρυταβεν, καὶ προφήτης ὁ Νάθαν,
· Αναξ Σολομῶν· καὶ Σαδῶν αὐτὸν χρίων.
· Αδωνίας πρόσεισι καὶ κλίνει κάρα,
Δαυΐδης τελευτῆς, καὶ παραινεῖ τῷ γόνῳ
Θεοῦ τιμάς τε, καὶ τινῶν τιμωρίας,
· Αλεωύλα μόρος δὲ σύν τοις Αδισάδαρ.
Σαδῶν δὲ θύτης, Σεμεεῖς κρίσις, μόρος,
Αἰτεῖς σοφίαν ἵκε Θεοῦ καὶ Σολομῶν,
Κρίνεις γυναῖξιν ἀκριβῶς ἐν νηπίῳ,
Πιστὸς σοφίας καὶ τραπέζης καὶ κλίνης;
Τοῦ Σολομῶντος, ὡς ὑπέρλαμπρος λίαν
Χειράρχης βασιλεὺς, ὄλη, δρυτόμοι, στίφη,
· Εγερτίς οἰκου Σολομῶν, εὐχὴ πάλιν,
· Εγκατάντης, καὶ Θεοῦ φρικτοὶ λόγοι.
Καὶ ναῦς χρυσὸν φέρουσα τῷ Σολομῶντι,
Νότου βασιλίς ὑπερεχεκπεληγμάνη,
Ιλλοῦτο; μέγας τε, καὶ χρυσῶν ὅπλων κλέος.
· Αρχῆς δρισμὸς ὑπερεκτεταμένος.
Εἰδωλολατρεῖς καὶ Σολομῶν τῷ ξένον,
· Ηλείτες θεοῖς μάλιστα, καὶ πάσχει πλέον,
Θύρων διεύθεν, ταραχής πολλῆς βίᾳ
· Επιναστάσεις; Αδερ, Εσρών ἐνθάδε,
· Ιεροῦχοι καὶ Τελαμῶνες δέκα,
Θυγίσκει Σολομῶν, καὶ Ροδούμης ἔκρατει,
Λαοὺς τα παράκλησις, ἀπειλαὶ ξέναι,
Φιλῶν μερισμὸς τῶν δέκα, μαστιγίας
· Ιεροῦχοι, Ροδούμης ἀποστάτης.
Νόστημα παιδὸς; Ἄριδη θαυμὴ λέγει,
Χρυσαῖς δαμάλισις ἐν Βεθήλη, καὶ θυσίαι.
Πηρόρησις; ἀνδρός, τῶν περὶ Ἰωσίαν,
Τὸ θυσιαστήριον ἐξερθριγμένον.
Ἐηρὰ δὲ καὶ χειρὶ ἐν θυμῷ βασιλέως,
Πάλιν ὑγιής καὶ τροπὴ ἐν πρὸς λόγον,
Καὶ τὸν προφήτην θυρίον κατεσθίει.
Εἰδωλολατρεῖς καὶ Ροδούμης εἰς τέλος,
· Πίκει Σουσακείμ βασιλεὺς Αιγυπτίων.
· Ιερουσαλήμ ἐκκενού τῶν χρημάτων.
Νοσούν Ἀδισάκης καὶ πρὸς Ἀχαίαν δρόμος.
Ανήσκει Ροδούμη, Ἀδισάκης κρατεῖ πάλιν,
Μετού διηπερεύεις; Ασάπ πρὸς Θεῖν τὸν νοῦν στρέψων
Καὶ τῶν ξούσιων τοὺς λαοὺς μεταστρέψει,
· Ιεροῦχοι ἐκψύχεις δὲ ἀποτίτης.

Α Ἐπειτα Ναδάτης δὲ Βισάκη κτιννύει,
Τούτου μάχη τις πρὸς Ἀσάμ μετὰ Σύρων,
· Οὐειδος Ἀσάτης τῶν θεῖκων χρημάτων.
Μετὰ Βασαδὸν Οὐειδης κρατεῖ γύνος,
Τοῦτον δὲ Ζαβρῆς ἐκτιθησι τοῦ μέσου,
Καὶ σύμπαν αὐτῷ τοῦ κράτους ἀνατρέπει
· Εμπρήσας αὐτὸν σύναμα ταῖς οἰκίαις,
Κρατεῖ μετ' αὐτὸν πάλιν Ἀμερῆς παιδίον
· Οὐ παῖς Ἀχαδῆς δὲ κάκιστος ἀλιν,
· Ιωσαφάτης δρεῖς δὲ φυλῆς Ἰουδα.

Περὶ τοῦ Ηλίου προσήσουν.

Στέρησιν διερων Ἡλίας προμηνύει,
Τρέφεις κόραξ δὲ τὸν προφήτην ἐνθέων,
Καὶ κήρυξις φιλόξενος ἡ Σαρραφία,
· Β ο κεκμάκη; Ἐλαιον, καὶ δράκης ἀλεύρου,
Πιλιθές τελευτῆς, καὶ πνοή πάλιν ξένη.
Πρὸς Ἀχαδῆς κάτεισιν Ἡλίας μέγας
Τὴν θυσίαν θάσιται τὸ ξένον φιλέγει,
Τοὺς λεπεῖς; θύει δὲ τοὺς καὶ αἰσχύνης,
· Ανεισιν εἰς Κάρρηλον, θετὸν χέει,
Φεύγει τε μακρὰν ἐξ Ἱεζάβελ φύδου
Τεσσαράκοντα δέ ἀστεῖ πρὸς τῆς ήμέρας
Πρὸς τὸν θεὸν κράζει τε τοῦ ζῆτου λόγους.
· Ελιοσαίος; πρόσεισιν ἀφεῖς τοὺς βάσις
Μόρος; Νάδουσαί, φεῦ! χάριν τῆς ἀμπέλου.
Φόδος, ἀπειλαῖ, καὶ κατάνυξις πάλιν.
· Ήν στρατεύει βασιλεὺς Σύρων Ἀδερ,
Κατὰ κράτος ἡττητο, δουλούνταις ξένοι.
· Τιμῆς Ἀχαδῆς ἐλεγχος ἀνδρὸς γεννάδου.
· Ο Μιχαήλς δὲ συμφοράς αὐτῶν λέγει,
Δειράδη φυλακῆ τῷ προφήτῃ πρὸς τέλος,
Συρρήγνυται πόλεμος, Ἀχαδῆς νέμει
Τῷ Ιωσαφάτ τὴν στολὴν τῶν ἀρμάτων,
Αὐτὸς ἐκείνου τὴν στολὴν ὑποδύει,
Στολὴ δέ ἐναλλάξ τὸν στρατὸν μεταστρέψει,
Καὶ πλήττεται μὲν Ἀχαδῆς ἐν τῇ μάχῃ,
Τῶν αιμάτων σπῶς δὲ τὴν φυήν κύνες.
Μετὰ δὲ τοῦτον ἐγκρατής παῖς Χοζίας,
· Ιωσαφάτ φίλος δὲ φυλῆς Ἰουδα.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

· Ο Χοζίας ἐπεμψεν ἀσθενῶν τότε,
Εἰς ἀνακωχὴν καὶ νέσου πρὸς τὸν Βαᾶλ
· Οτις Ἡλίας εἰρήκεν αὐτὸν τεθνάναι.
· Η πυρπόλης τῶν σταλέντων εἰς δρος.
· Αναξ Ἰωάδημ σύγγονος; δ Χιζίου.
Εἰς οὐρανὸν ἀνεισιν Ἡλίας τρέχων.

Περὶ τοῦ Ελισσαίου.

Διπλασιάζει τὴν χάριν Ἐλισσαίω,
Ποστὶ περῶντες τὰς ρόδας Ἰορδάνου.
Ούτος γνώμα καὶ τὰ φειδόρα δεικνύεις
Καὶ Ιεριχών προσδαλῶν ἄλας μέσους.
· Υπὲρ φαλάρχρας καταρράται παιδία,
· Αρκτοῖ δὲ κατέδουσιν αὐτὰ συντόμως;
Τριτοὶ βασιλεῖς; πρὸς Μωάδην ἀνυδρίαν,
· Ελισσαίου πρόρρησις ὑδατος, νίκης,
Μωάδη βασιλεὺς κτιννύει τὸ πατέλον.
· Ελεύθεροι δέοντος καὶ γυναικής πλημμυρός,

• Η Σωμανήτις σὺν γόνῳ πεφίλησέν τοι,
Τὴν πικρὰν λέθητος εὐκάλως λύει,
Ἐν κριθίνοις ἀρτοῖς; δὲ πολλοὶς ἐκτρέψι;
Λεπρὰν Νεαιμάν ἐν Ἰορδάνῃ ἔξει.
Λεπρὰ Γίε, ἡ τοῦ χρυσοῦ δώρων χάριν,
Ἐλκει τὸ σιδήριον ἐξ Ἰορδάνου,
Τυφλεῖ στρατόν, Σύρων δὲ τοῖς ἔχθροῖς νέμει.
Διμός χραταῖς, καὶ γυνῇ τις εἰς χρίσιν
Πιάτα φαγεῖν ἔχεισα συντεθειμένον,
Διμού λύτις σύντομος ἐξ Ἐδεσσαίου,
Δεπρῶν δέκα κίνητις, ἡ φυγὴ πάλιν,
Στίτις διαρκής, τοῦ δ' ἀπιστοῦντος μόρος.
Ἄλλος; λιμός, πάλιν δὲ πρὸς Σωμανίτιν,
Καὶ θανάτου πρόβητις δινεκτὶ Σύρῳ,
Οὗ δῆτα Ζαήλ διεξέκτει θρόνον,
Θανὼν δ' Ἰωράμ κατέλιπε Χοζίαν,
Κτείνει τοῦτον δὲ πάλιν βασιλεὺς; Ιου,
Τὴν δ' Ἱεζάβελ ὁ κρυψεῖσαν κτινύνει,
Οἰκόν τ' Ἀχαΐδαν καὶ τὸν Βαζλ συντρίβει,
"Ιου θυντόν; Ιωάχαζ εἰς μέσον.
Μετὰ Χοζίαν δ' ἡ κατὴ Γοθοίλα,
Ἰωδᾶτο θύτης τε Χοζίου γόνον
Τὸν Ἱεζᾶ; Εχρισεν εἰς βασιλέα.
Ἄλλος Ἱεζᾶς μετὰ τὸν Ἰωάχαζ,
"Ω αὐμβολὸν δῖθισκεν εἰς νίκης τρόπον,
Βιλὴ τὰ πέντε πρὸς λόγον καὶ Συρίας,
Ἀνιστῇ νεκρὸν καὶ Θανὼν Ἐλεσσαῖος,
Ἐτρεψε Σύρους Ἱεζᾶς πλὴν ἐκ τρίτου,
Θανὼν δ' Ἰεροδοξὸν τὸ κράτος νέμει,
Ἐφ' οὐ προφήτης Ἰωάδης ἦν βίφ.
Ἄναξ δ' Ἱεζᾶς Ἱούδα λυπεῖ κράτος,
• Ὁνπερ Ἱεωδὴς ζωγρίᾳ συλλαμβάνει,
Καὶ καταπορθεῖ τὴν πύλιν οὐκ εἰς τίλος,
"Ἄρχει μετ' αὐτὸν ἐν σπορᾶς Ἀμεστίς,
Καὶ σφάττεται δὴ τῷ ἔιφει πρὸς τῷ Σύρῳ
Διάδοχος, κρίτους δὲ παῖς Ἀζαρίας,
Ἐφ' ὧν Ὅσηκ τὴν προφητείαν λέγει.
Ἄζαρίαν δ' ἔκτεινε Σελοῦμ ἀδίκως,
"Ὥηπερ μεθιστῇ Μαναὴν ἀρχῆς πάλιν,
Ἄζαρία παῖς βασιλεὺς Ἰωάθαν,
Μεθ' δὲν κρατεῖ μάλιστα παιδίον Ἀχαζ,
Εἰδωλολατρῶν, οὐ καλῶς θεὸν σέβων,
"Ἐφ' οὐ Ῥασσάων, Φωκεῖτος Ῥομέλιου,
Πρὸς τὴν Θεοῦ τρίχουσιν εἰς μάχην πάλιν,
Τὰ σκύλα ποιλλά, καὶ πολὺς λαποῦ φόνος.
Εἴτα νικῶνται πρὸς βίξας Ἀσσυρίων,
Τῶν συμμάχων Ἀχαζ τε καὶ Ιουδαῖας,
"Ἐφ' οὐ προφήτης Ἡσαίας ἦν τότε.
Θανὼν Ἀχαζ ἔλιπε τὸν Ἱεζεκίαν.
Ο Σαλμανασάρ τῶν Σύρων διναξ πάλιν,
Ἐκστρατεύει τοῖς τόποις Σαμαρείας,
Ωσηκ κατάρχοντος ἐκ γένους τότε
Ἀνατρέπει σύμπαντα, πορθεῖ τὰς πόλεις,
Ζητεῖ δ' Ὅσηκ πρὸς φίλον συμμαχίαν.
Οὐκοῦν μετοκεῖ τὴν Σαμαρείαν δλῆν
Ο Σαλμανασάρ εἰς Ἀσσυρίων τόπους.
Ἐνταῦθα μέμψει Ἰσραὴλ καὶ Ἱούδα,
Πέμπει Σύρους δὲ πρὸς πάλιν Σαμαρείας.
Δεοντες αὐτοὺς δαπανῶσιν ἐνδίκως·

PATRII. GR CXI.VII.

Α Μή; γνωστοί λειπον καὶ τινας Σαμαραίων.
"Ιστρὶ τὸ κακὸν τῶν λεόντων ἐνθάδε.
"Εζεκίας δ' ὁν εὔσεβης ἀιανράτος,
Βωμούς καθαιρεῖ καὶ νεῶν ἐκκαλλύνει,
Καὶ τὴν πόλιν δείκνυσιν ὥρατζμένην.
"Ο Σενναχερεὶμ εἰς Θεοῦ πόλιν τρέχει,
Σφροδρὸς; ἀπειλᾶς; ἀποτοξεύουν μάτην.
Θερμὴ δέησις, ἀφανῆς συμμαχία,
Νυκτὸς φόνος δ' ἀπειρος εἰς Ἀσσυρίους,
Δράσταντος; αὐτὸν ἀφανῶς ἀρχαγγέλου,
Ο Σενναχερεὶμ ἐκκακῶν Σαμαρείας,
Θάπτων δὲ Τωβῆτη, τοὺς νεκροὺς ἐρθιμμένους,
Τύφλωσις αὐτῷ τὴν χολὴν ἐξ Ιχθύος
"Ηπατος ἄκρον, τὰ προσήκουντα λέγει,
Τὸν δαίμονα βάλλει δὲ μακρὸν Τωβία;
Β Καὶ φιατὸς αὐγὰ; τῷ σπορεῖ Τιωνήτη νέμει.
"Εζεκίας ἀρβάστος, αῦξησις χρόνων,
"Αναποδ.σμ.; φωσφόρου τεράστιος,
Πρίσθεις Μαρωδάχ, τῶν ἀπορθήτων θέση,
"Εζεκίου δ' ἐλεγχος πρὸς Ἡσαίου.
Πρίων ἑύλινος καὶ μόρος Ἡσαίου.
Μετ' "Εζεκίου Μανασῆς ἔρχει γόνος,
Πάντων μαρώτατος, ἀτεθῆς λίαν
Φαρμικὸς ἀπλῶς καὶ φονεὺς μοιχοφθόρος.
"Άλλα σχεθεὶς ἐστρέψειν εἰς Θεὸν νόσῳ,
Τὸ λοιπὸν ἐξῆς ἐύλαβη ἡγῇ τὸν βίον.
"Αμνῶν γόνος δὲ δυστεθῆς τίνει δίκας.
"Ιωσίας παῖς εὐτεθέστατος λίαν,
"Υπὲρ ἀπαντας καὶ θεοῦ τιμῶν νήμους,
Καὶ πάντα ποιῶν τὰ θεῷ πεφιλμένα.
C Τοῦτον Νεχαῶ βασιλεὺς Αἰγυπτίων
Τόξου βολαῖ; ἥκεγκεν εἰς ἄδους ζόφον.
"Ιωάχας παῖς Νεχαῶ πάλιν Σύρος
Ηδίλιον στρατηγεῖ, καὶ τὸν Ἀχαζ ἐξέγει,
Τῷ δ' Ἐλιακεὶμ Ἰσραὴλ κράτος νέμει.
Φόρος, νέμει δ' οὖν Ἰσραὴλ κατεστάθη,
Καὶ στρατὸς δέκας σὺν Ναδουχοδονόσορ,
Πορθεῖ κακῶς σύμπασαν Ἐβραίων πόλιν
"Αναξ τελεῖ δὲ τὸν φόρον τῷ βαρβάρῳ,
Τούτου δὲ ἐπειτφήσαντος ἐν πάλει πάλιν
Ἐγκρύπτεται τάχιστα τῶν τειχῶν κάτω.
"Ο δ' Ἰωακεὶμ, καὶ δὲ Ἱερονίας
Σὺν Ἐσθὶ μητρὶ τοῦ κράτους δινω μένει.
"Αναξ κάκιστος; δὲ Ναδουχοδονόσορ,
"Εξεισιν Ἐσδρας σὺν τῷ Ἱερονίᾳ,
Τούτους κατασχίνεις βαδυλῶνα φέρει,
Σὺν λαφύροις πλείστοις δὲ καὶ τοῖς ἐκκρίτυις
Μετ' ὧν Δανιήλ, καὶ χορδὲς τριῶν νέων.
Σεδεκίαν δὲ τὴν θέσην Ματθαίνην
"Ανακτα Σαλήμ ἐντείνῃ καθιετάνει.
Εἰκὼν δράμη τοῦ Ναδουχοδονόσορ
Τὰς βασιλίες εἰκονίζουσα ξένως.
"Ο γοῦν Δανιήλ, εὑρέτης διακρίνων,
Τιμαὶ Δανιήλ ὑπερεξηρημέναι,
Καὶ θεοκή τις; Βαλτάζαρ τούτῳ θέσις.
Εἰκὼν χρυσῆ πάλιν δὲ Βαδυλινού
Πειδεῖς νέοι τρεῖς, κιμίνου δρίσος; πάλιν,
"Ορκων πρὸς ἀλέτητον δὲ Σεδεκίας,
"Λαζαρετας; γάρ τοι Ναδ.υχοδονόσορ.

'Ο δὲ στρατεύει· εἰς πυρπολεῖ καὶ τὴν πόλιν
Καὶ βορδόρῳ χώνυσιν Ἱερεμίαν.
Σεδεκήνιν δὲ συλλαβόν δρκῶν κρίνει
'Ρήξαντα τείχος εἰς φυγὴν τετραμένον
Παιδῶν στερεῖ τε καὶ σδέννυσι τὰς κόρας,
Καὶ δέσμιον δέγει δὲ τῇ Βενυλῶνι,
Κάκει τελευτὴ τὸν βίον καθειργένεος.
'Ο Ναουζαρδίας τὸν ναὸν πυρὶ καίων,
Πολλοὺς θανατῶν, φαῦλα μυρία πράττειν.
Σαλῆμ στρατηγὸς εὐγενῆς Γοδολίας,
Σὺν δὲ Ἀμανίταις Ἰσματῇ Γοδολίᾳ,
Καὶ Χαλδαίοις ἐπεισι, καὶ κτείνει ἔφει.
Καὶ δῆτε Ἰωνᾶς σὺν στρατῷ τούτους φθάνει,
Κτείνει τε πολλοὺς, καὶ στραφεῖς σὺν τῷ στίφει
Τῶν Ἐβραίων ἀπαντεῖ χωρὶς συντόνως
Πρὸς τὸν κρατοῦντα καὶ Αἰγύπτου τὸν κράτος.
Εἰδωλα λοιπὸν προσκυνοῦσιν ἐνθάδε.
Εἴτα διεφάρησαν δέξι Ἀσσυρίων
Σχόντιν πᾶσσαν Αἴγυπτον ὑστέρῳ χρόνῳ.
Ναδουχοδονδσορ δὲ λιπὼν τὸν βίον,
Οὔτω Μαρωδέχ τὴν βασιλείαν νέμει.
'Ος Ιωακεὶμ καὶ Σαλῆμ βασιλέας
Σύσσιτον αὐτῷ καὶ σύνεδρον κτινοῦμει
Καθειργένεον μένοντα πολλοὺς ἐν χρόνοις,

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Α'.

Θανὼν Μαρωδέχ Βαλτάσαρ λείπει κράτος,
Δεῖπνον Βαλτάσαρ, καὶ θεοῦ σκεύη πότερ,
Καὶ τοῖχος ἀστράγαλος ἀνθρώπου γράφων,
Δύον Δανιήλ τὴν γραφὴν τῶν δακτύλων,
Καὶ κτείνεται μὲν Βαλτάσαρ πρὸς Δαρείου,
Φθονούμενός τε Δανιήλ τοῖς στράπαις,
Λέουσιν ἀπρόσκαυστος ἀρθεῖς, τὸ δέκανον,
'Ηκει δὲ Ἀδβακούμ ὑψθεῖν μετηρμένος,
'Αρχῇ τὸ λοιπὸν, ἄγγελος ἐδδομάδιος,
Στρεπτὸς Δανιήλ, καὶ τιμὴ Μανιάκης.
'Οραμα πάλιν Δανιήλ, τὰ θηρία,
Κρίσις Σωτάνης ἐκ χειρὸς πρεσβυτέρων.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Β'.

Μόρος Δαρείου, βασιλεὺς Πέρης Κύρος.
Λύσις Ἐβραίων ἐνθεν αἰχμαλωσίας,
Καὶ κώλυσις δὴ τῶν κατοικούντων πέριξ,
Πόλιν ἀνιστρῖψεν ὡς χρεών καὶ τὸν δῆμον.
Μισσαγετῶν Τόμυρις φθείρει τὸν Κύρον,
Μελ' δὲ Καμβύσης ὁ Ναδουχοδονδσορ,
'Ος καθελὼν δριστα τοὺς Αἴγυπτους
Πρὸς Αἴθιοπα δυστυχεῖ τὰ πρὸς μάχην.
'Αποστατοῦσι τὸ λοιπὸν Ιουδαῖοι.
Τὸν Ὁλοφέρνην τοιγαροῦν μετὰ κράτους,
'Αναξ Καρβύσης; ἐξάγει θράσους πλέων
Κινεῖ κατ' αὐτῶν εἰ; Πετούλι τὴν πόλιν,
Οἱ δὲ ἐνδον ἐκλειπούσιν ὑγροῦ τῇ σπάνει,
Σπάνι αὖθ' Ιουδῆθι τεχνικῶς καταστρέψει
Τὸν Ὁλοφέρνην ἐξιοῦσα κοινίως.
Σχηγῆς γάρ ἐνδον συγκαθεύδουσα μόνη
Τὸ δέκαρα τοῦτον κτινοῦει.
Τίμωι τὸ λοιπὸν ἀναθῆματα δόμφι,
Τὰ δὲ Ἐβραϊκὴ προσκυνῶν Ἀχιώρας.
'Ο δὲ αὖ Καμβύσης ὁ Νασοχρόνος σφρ

Α Ἐπεκστρατεύων κατὰ Μάγων τῶν δύο,
Θλασθεὶς πόδα τεθνήκεν ἀλίον μόρον.
Μελ' δὲ Δαρείος Ὅστάσπου κεκλημένος
'Εκ μηχανῆς ἥρατο Ηεραῶν τὸ κλέος
Εὐξάμενος; δὴ τῷ Θεῷ, δοῦναι γέρας
Τερούσαλημ τὴν στάσιν καὶ χρυσον.
'Ο Ζοροβάβελ τὴν ὑπόσχεσιν λύει.
Τράπεζα λοιπὸν σατραπῶν εύωχτια.
'Ἐκ τοῦ πότου λέγει δὲ Δαρείος λόγους
Πρὸς παῖδας αὐτοῦ τοὺς πέριξ κοιμωμένους.
'Ως δὲ εὑρεν οὗτος δέξιος Ζοροβάβελ
Κρατεῖν ἀπάντων τὴν ἀλήθειαν μόνην,
Πειθεὶς Δαρείον ἐντελεῖσ' ὅρκον νέμειν,
Σὺν Ἰωακεδέκῃ δὲ Ἰησοῦ πρεσβυτέρῳ
Σκευῶν τινα κάλλιστα λαβῶν τοῦ δόμου,
Β Γραφάς τε καὶ δύναμιν ἀκριβέστατουν,
Πέντε σύναμα τοῦ λαοῦ μυρίάσιν
Εἰς Τεροσάλυμα συντόμως φθάνει.
Βάλλουσι βάθρο τῷ νεῷ μετὰ πόνου.
"Αλλη πάλιν κώλυσις ἐκ Σαμαρείας
Διαβαλόντων εἰ; ἀπόστασιν τάχα,
Τείχους ὀχυρότητα, καὶ στάσιν δόμου.
Γράψει Δαρείος τοῖς στρατηγοῖς Συρίας
Δοῦνας χρυσον, καὶ βοήθειαν νέμειν.
'Ἐγείρεται δὲ οὖν καὶ ναὸς τε καὶ πόλις,
Θυσία, ναὸς, ἀξύμαν χορηγία.
'Ἐν Ιερεῦσι δὲ ἡσαν ἡγμένοι μόνοις
Καλῶς ποθοῦντες τὴν ἀριστοκρατίαν,
'Ασσαμοναίων ἄχρι καὶ Μακκαβαίων.

ΕΣΘΙΙΡ.

Μεγιστᾶνες δὴ Δαρείου, πινδαῖσι,
Δεξιες γυναικεῖς, ἐντροπῇ βασιλίδος,
'Οργὴ Δαρείου, λύσις, Ἐσθήρ εἰς μέσον
"Οψίν ἀγαθῆ, συγγενῆς Μαρδοχαίου,
'ΕἼ αιχμαλώτων Δαρείου, δορυφόρου,
"Οστις βασιλεὺς δέλους ἀνδρῶν μηνύει,
Κάντεῦθεν ὑφος ἀναβάτης τιμῆς μέγα.
'Αμάν προάγων Ἐβραίων· οὗτος φθόνω,
Σταυρὸν ἀνιστῇ κατὰ τοῦ Μαρδοχαίου,
"Ηκιστα τιμὴν ἀποδόντος ἀξίαν.
Κίνησις Ἐσθήρ ὑπὲρ ἀπεκντος γένους,
Πρὸς τὸν κρατοῦντα καὶ ἔιφηφόρον λόγος
Δέησις οἰκτρά, καὶ φονουργίας λύσις.
'Αμάν, Δαρείος εἰς Ἐσθήρ πανδαισίαν,
Νυκτὸς τε χάρτης, καὶ καλὸς Μαρδοχαίος,
Σύμβουλος Ἀμάν καὶ τιμῆς Μαρδοχαίου,
Μαρδοχαίος ἐφιππος ἐν πορφυρίδι,
'Αμάν προάγων καὶ σύρων ἱππον βάδην,
'Αμάν πρὸς Ἐσθήρ τῶν γονάτων ἡμμένος,
Βλίπει Δαρείος, ἐννοεῖ κακεργάτην,
'Ἐντεῦθεν Ἀμάν ἐν καταδίκῃς ἔιλψ,
Πιστὸς πατέρος τε Δαρείου Μαρδοχαίος,
Φόνος τε πολὺς τῶν κατὰ τῶν Ἐβραίων,
Καὶ τῶν δέκα σταύρωσις Ἀμάνου γένων.

ΕΣΔΡΑΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

'Ο Δαρείος παῖς ἐγχρατής Πέρης Ζέρκης
Τιμῶν μὲν φῦλον Ἐβραίων κατὰ κράτος,
"Εσδρες φίλος μάλιστα τῶν ἀλλων πλέον,

Γράμμα κρατοῦντος εἰς ὅλην ἐπαρχίαν.
 Ἔντιμος Ἐερδρᾶς σὺν λαῷ βρεὶ τρέχων
 Εἰς Τερούλυμα τοὺς νόμους νέμει,
 Θαυμάζεται μάλιστα τῶν ἔργων χάος,
 Τὰς ἀλλοεθνεῖς ἑξάγει πορφωτέρω,
 Ἀναγινώσκει τῷ λαῷ καὶ τοὺς νόμους.
 Δάκρυα ποίλιχ, καὶ λόγοι, πανδαισία,
 Ήπειργγεία, καὶ θανὼν Ἐερδρᾶς γέρων.

ΕΣΔΡΑΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πυνθάνεται δὲ καὶ Νεερίας πάλιν
 Τὰ κατὰ Σαλῆμ ἀρχονοχόδος Ἐέρξου,
 Μνηθάνει κακῶς ἀπὸ τῶν πέριξ ἔχειν,
 Ζητεῖ τὴν αὐτάνακτα, γραφά; λαμβάνει,
 Ἡκει τὸ τοῖχος καὶ νεών πληροὶ τάχος,
 Κτιλῶς καθιστᾷ κατὰ τὸν νόμον ἔσβειν
 Τὰς συναγωγὰ; καὶ τὰ Σάββατα πάλιν.
 Πρὸς τὸν Σέρηνην ἀνεισιν, εἴτα πρὸς πάλιν,
 Ἄριστα ποιῶν, καὶ τελευτὴ τὸν βίον.
 Βισιλεία Περσῶν μέχρι Ἀλεξανδρου.
 Ἀρταβάνης δὲ Εέρξου τὸ πράτος λύει,
 Εἰτ' Ἀρταξέρχης τὴν θέσιν δι Μαχρόχειρ,
 Καὶ δεύτερος Εέρξης δὲ καὶ Σογδανῆς,
 Νέθος Δαρείος, καὶ γῆνος Ἀρταξέρη;
 Ἀρταξέρχης ἀλλος δὲ τὴν κλήσιν Χώις,
 Ἀρσης δὲ Χώου, καὶ κτενών δι Βαχώας,
 Καὶ Δαρείος οὔτερος; δὲν Περσῶν γένει,
 Οὐνπερ Μαχεδών Ἀλεξανδρος κτεννύει.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ.

Μετὰ δὲ ταῦτά τις Ἰωάννας θύτης
 Χάριν τιμῆς ἔκτεινε συγγόνων ἔνα.
 Βαγώτις οὐκοῦν στρατηγὸς Ἀρταξέρξου
 Χρόνοις ἐν ἐπτά συνταράδσσει τὸ στόρος.
 Θύτης Ἰωάδημ ἐκ γόνων Ἰωάννα,
 Ὁμαίμος αὐτῷ Μανασσῆς, Ἑρις λόγων,
 Σαναβαλέτης σατράπης δι Αρείου
 Τῷ Μανασσῇ ζεύγνυσι τὴν θυγατέρα.
 Τοῦ Μανασσῆ δίωκτος ἕκ θείου δόμου
 Τοῦ πενθεροῦ, βάρος δὲ καὶ βουλὴ ἔινη,
 Φυγὴ πρὸς αὐτὸν ταυτοπαθῶν εἰς γάμους,
 Ἐν τῷ μέσῳ μόρος δὲ καὶ τοῦ Αρείου,
 Σαναβαλέτης πρόσεισιν Ἀλεξανδρῷ,
 Δίδωσιν ἀρχήν, ἀντίχαριν λαμβάνει
 Ἐν τῷ Γαρεῖν τῷ Θεῷ; στήσαις δόμον,
 Ἐκεῖ τὸ λοιπὸν Μανασσῆν πολεῖ θύτην,
 Μερίσας αἰσχρῶς τοὺς λαοὺς κακοτρόπους.
 Ἐκ Μαχεδόνων Ἀλεξανδρος Φιλίππου
 Μετ' Ἰλλυριοὺς καὶ Θράκας, τὰς Ἀθήνας;
 Πέρσοις ἐπεστράτευσε, νικᾷ σατράπας,
 Ἀρχὴν Περσῶν σύμπασαν ἐκ θεοῦ λύει,
 Αἰγυπτον εἰλε, Συρίαν, Παλαιστίνην,
 Λαμπρὰν ἀνιστᾷ τὴν ἐπώνυμον πόλιν,
 Τύρων κατασπάῃ καὶ Σιδωνίων χθόνα,
 Λείπει δὲ τὸ ζῆν, ὡς λόγος, τῷ φαρμάκῳ.
 Τέως καθιστῶν τὴν μάχην ἐπὶ Γύρων
 Σύμμαχον αἰτεῖ τὴν πόλιν τῶν—Ἐερδαίων.
 Θύτης Ἰωάδ οὐ δίδωσιν εὐλόγως.
 Μετὰ μικρὸν ἥκει δὲ σὺν παντευχίᾳ.
 Ο γ. ὃν θύτης ξεῖται ἐστοῖται μένος.

A Ἀλέξανδρος δὲ τὸν θεοῦ τιμᾶ θύτην,
 Πρόσεισιν ἔνδον εἰς πόλιν, εἰς τὸν δόμον,
 Αιτήματα σύμπαντα ποδὲς τέλος ἄγει.
 Οἱ Σαμαρεῖς ἤκουσαν τῶν θεῶν χάριν,
 Ἐλεγχος αὐτῶν εἰς φυγὴν κακουργίας.
 Ἐλών δὲ πάσας Ἀλέξανδρος τὰς πόλεις,
 Ανδρόμαχον τίθησιν ἐν Σαμαρείᾳ.
 Τούτον Σαμαρεῖς ἑξάγουσι τοῦ βίου,
 Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς Σαμαρείτας ἄρας,
 Μακεδόνας ἤκιστε τοὺς πεφίλμένους.
 Μάρος Ἰωάδ, Ὁντας θύτης γόνος.
 Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τετραρχίαν
 Ἀρχὴ πάσα τέτραπτο τοῖς μεγιστᾶσι,
 Κρατεῖ δ' Αιγύπτου Πτολεμαῖος δι Λάγος.
 Ἐν Σεβδάτῳ δὲ τὴν πόλιν τῶν Ἐερδαίων
B Πορθεὶ προφανῶς, καὶ περδὲ Αἰγυπτον τρίχει.
 Μετὰ δὲ ἐκεῖνον καὶ Φιλάδελφος γόνος,
 Μεταφράσας ἄριστα βίβλους Ἐερδαίων,
 Φαληρεὺς δημητρίος σὺν Ἀριστέᾳ.
 Λύσις δὲ αὐτῶν Ἐερδαίων ἀνδραπόδων
 Μετὰ δὲ Ὁντας καὶ Σίμων Ελεάζαρ,
 Πρὸς Αντιόχου καὶ κάκωσις Ἐερδαίων,
 Καταστρατηγήσαντος τὸν Πτολεμαῖον,
 Πτολεμαῖον παῖς Ἐπιφανῆς τὴν θέσιν
 Μετὰ στρατοῦ κράτησεν ἐν Παλαιστίῃ,
 Αὐτῷ τὸ λοιπὸν προστρέχουσιν Ἐερδαίοι,
 Πάλιν πρὸς Αντιόχου ἐξ ἐναντίου,
 Αντιόχου παῖς καὶ γυνὴ Πτολεμαῖον.
C Καὶ Πτολεμαῖος τὴν θεοῦ κρατεῖ πόλιν.
 Μετ' Ἐλεάζαρ Μανασσῆς θεῷ θύων,
 Ἐπειτ' Ὁντας Σίμωνος φίλος γόνος.
 Τὸν δασμὸν αἰτεῖ κατ' ἔνοιος Πτολεμαῖος,
 Ο δὲ Ὁντας δίδωσιν ἥκιστα φόρον,
 Οργίζεται, πρόσεισιν Ἰωσήρ φίλος,
 Λαμπρῶς τιμᾶται καὶ τελωνεῖ κομιώς.
 Πτολεμαῖος παῖς καὶ γενέθλια, φίλοι.
 Ανεισιν δὲ παῖς Ἰωσήρ νέμων χάριν,
 Τρκανὸς αὐτὸς χάριν ἀρίστην φέρων,
 Πρὸς συγγόνων ἐνέδρα, καὶ τούτου μόρος,
 Επιφανοῦς τοῦ μόρος τοῦ Πτολεμαῖου,
 Πάλιν δὲ Αντιόχος εἰς θεοῦ πόλιν,
 Θύτης Ἰητοῦς καὶ Μενέλαος πάλιν,
D Θυῶν δύο στάσεις τις ἐνθάδεις ἔινη,
 Φυγὴς δὲ Μενέλαος ἐπ' Αντιόχῳ,
 Πρόσεισιν Αντιόχος, πορθεῖ τὴν πόλιν,
 Τὸν πλοῦτον αὐτῆς ἐκφορεῖ, καταστρίφει,
 Νόμους προλιπεῖν ἐκβιάζει πατρίους,
 Κυροὶ πάντας Ἐλληνα μιμεῖσθαι βίον.
 Τότε Ἐλεάζαρ καὶ σοφοὶ Μακκαβαῖοι
 οὓς ἀνδριώτων ἐστησαν ὑπὲρ τοῦ νόμου,
 Ασαμανωῖοι σὺν πατρὶ τῷ Ματθίᾳ,
 Θῦσαι κελευσθὲν, Ἀπελλῆν δόντες φόνῳ
 Πρὸς τὴν ἑρημον ἐκτρέγουσιν αὐτίκα,
 Μεθ' ὧν μυρίων ἀποφεύγουσι στίφος.
 Ἐν Σεβδάτῳ μάχη δὲ φυγάδων νίκη.
 Ανατροπὴ συμπάντων ἐν τῷ Σαβδάτῳ:
 Μετὰ Ματθίαν Σίμων δι Μακκαβαῖοι;
 Στίφους κατάρχει τοῦ φίλούντος τὸν νόμον,

Κτείνει τε πολλούς συμβαλών αιφνιδίων;
Τῶν ὑπασπιστῶν ἀνδρικῶς Ἀντιόχου.
Καὶ δὴ τὸν ναὸν ἐκκαθάσει συντέμω,
Καὶ πάντα ποιεῖ πρὸς τὸ βίλτων τρέπων.
Ο δὲ Ἀντιόχος ἐκκαθὼν ἀποψύχει,
Καὶ μικρὸς Ἀντιόχος σὺν τῷ Λυσίᾳ
Σπονδαῖς πολιν εἰσεισιν τὴν Θεοῦ τόπον,
Ἐξ ἑλίφαντος Ἐλειζάρου μῆρος.
Καὶ φειρεται Φίλιππος ἐξ Ἀντιόχου.
Ἀλκιμός θύτης, καὶ φυγάς δὲ Ὁντα;
Ἀνιστάς εἰς γῆν τῶν Αιγαίων δύμων.
Τὸν Ἀντιόχον Λυσίας κτείνει πάλιν,
Ο Δημήτριος Σελεύκου τὸ πατέον,
Ἀλκιμός κινεῖ πρὸς Μακκαβείον λόγους,
Καὶ Βαχχίδης ἔχει δὲ πρὸς Δημήτριον.
Πράξιν κακὸν τάχιστα τῷ Μακκαβαίῳ,
Ἄλλὰ πρὸς Ἀντιόχου ἐστράφη μάτην.
Καὶ Νικάνωρ κάτεισι σὺν δόλῳ πάλιν.
Μάχης δὲ πολλῆς συρράγεισης ἐν πόλει,
Πίπτει Νικάνωρ σὺν λαοῦ πολλῷ στίφει,
Ο δὲ αὐλαῖς δίδωσι τῷ Μακκαβαίῳ
Γέρας τὸν λαμπρὸν καὶ ἀρχιερώτην.
Πάλιν Βαχχίδης ἐκπεσὼν Μακκαβαίῳ
Κτείνει τὸν ἄνδρα δραστικῶταν φύσει,
Καὶ τὸ κράτος δίδωσι τοῖς ἐναντίοις,
Στρατὸς ἰούδα τοῦ καλοῦ Μακκαβαίου,
Ἰωνάθαν δμαιμόνιον αἰροῦνται κράτει,
Τούτου δὲ μάχη σύρρηξις ἐν Βαχχίδῃ,
Νικᾶ μὲν οὐδὲξ. Ἰωνάθης εἰς δρός.
Ο δὲ αὐτὸν Βαχχίδης πρὸς Δημήτριον τρέχει.
Πάλιν Βαχχίδης πρὸς μάχην Ἰωνάθη,
Ἄλλὰ νικηθεὶς ἀφορᾷ πρὸς συμβάσεις,
Καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον αὖθις ἐκτρέχει.
Μάχη πρὸς Δημήτριον ἐξ Ἀλέξανδρου,
Ἐπιφανοῦς γόνου δὲ τοῦ Πτολεμαίου
Ἰωνάθης σύμμαχος ἐν Δημήτριῳ,
Είτα πρὸς Ἀλέξανδρον αἱρεῖ φίλιαν,
Δημητρίου θάνατος ἀπὸ τελμάτων.
Φιλοπάτορος θανότος Πτολεμαίου,
Εὐεργέτης κατῆρξεν δὲ Πτολεμαῖος,

Α Ἀλέξανδρος τούτου δὲ τὴν κόρην ἔγει,
Εἰς φιλίαν δίδωσιν δὲ Ἰωνάθης.
Ηκει δὲ Δημήτριος παῖς Δημητρίου.
Ἄρχει Συρίας πατριῶν τοῦ δὲ λαῶν τόπων,
Ἀλεξανδρος δὲ πενθερὸς Πτολεμαίου
Τέχνη μετειών τὸν Ἀλεξανδρον δόλῳ,
Δημητρίῳ δίδωσι τὴν θυγατέρα
Καὶ βασιλείας Ἀλέξανδρου τῶν τόπων.
Ἀλεξανδρος θάνατος καὶ Πτολεμαίου.
Στάσις πρὸς Δημήτριον Ἀντιόχειαν.
Λαμπρὸς βοηθὸς καὶ φίλος Ἰωνάθη;
Φίλιαν αἰτῶν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Ῥώμην
Οὐρφανὸς, Ἀντιόχος παῖς Ἀλεξανδρος
Σὺν Τρύφωνι κάτεισιν ἐκ τῶν Ἀράδων.
Θρυσσος Ἑνθαν, ταραχῇ Δημητρίῳ.
Β Ο Δημήτριος εἰς Ἀραβίας ἐκτρέχει,
Ληφθεὶς δὲ τίνει δίκαιας ἀθλίως τάλας.
Τρύφων τὸν Ἀντιόχον ἐκτεμεῖν θέλων,
Ἴνη ὡς ἀληθῶς δειλῶν Ἰωνάθην,
Καὶ δῆτα συσχών τὸν Ἰωνάθην δόλῳ
Κάτεισιν εὐθὺς εἰς Ἰουδαίας τόπους.
Καὶ τὸν Σίμωνα τὸν γόνον Ἰωνάθου
Ἡττει τάλαντα δῆθεν ὡς χρέους δόσιν.
Σίμων δίδωσι μέμφιν ὡς ὑπεκκλινων.
Κτείνει δὲ λαδῶν καὶ πάλιν Ἰωνάθην,
Δημητρίου παῖς Ἀντιόχος Σιδίτης.
Κρατεῖ Συρία; πρωσφιλής Ἰουδαίοις
Ομαίμος Ἀντιόχος τοῦ Δημήτριου
Πρὸς Κλεοπάτραν σύζυγον Δημητρίου
Φεύγει, Τρύφων δὲ ἐπειτα πρὸς Ὁρθοῦσαν.
Καὶ πυρπολθεὶς τὸν βίον καταπτρέψει,
Σπονδᾶς λύει. Σίμωνος διναῦξ Σιδίτης,
Καὶ Χενεβαῖος ἐκτραχτεύει πρὸς πόλιν,
Νικᾶ δὲ τοῦτον Σίμωνος Ἰωνάθης.
Πρὸς Πτολεμαίον κτείνεται Σίμων δόλῳ,
Ος Ἀδουκος κέκλητο λαμπρὸς τυγχάνων.
Ο Σίμωνος παῖς Ὅρκενδος Ἰωνάθης
Πρὸς Πτολεμαίον ἐκστρατεύει σὺν τάχει,
Ο δὲ κτανῶν Σίμωνος ἀδελφούς ἔιφει,
Πρὸς Κοτυλᾶν τύραννον εὐθὺς ἐκτρέχει.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣ ΘΕΙΑΝ ΓΡΑΦΗΝ

Μίχρι τούτων διαλαμβάνει τὴ θεία Γραφή, τὰ δὲ ἔξῆς δέχει καὶ αὐτὴν ἀλλωσιν Τερουσαλήμ δὲ Ἰώστη ποιοιστορεῖ, ἀπερ ὡς λυσιτελῆ τούτοις ἐπισυνάπτομεν.

Τὰ μετὰ τὰ Μακκαβαϊκά ὡς Ἰώστη ποιοιστορεῖ μέχρι Χριστοῦ, καὶ αὐτῆς ἀλώσεως Τερουσαλήμ.

Ο δὲ Ἀντιόχος ἀδελφὸς Δημητρίου
Μετὸ μάχην τε καὶ κάκωσιν μυρίαν
Σπονδᾶς τελῶν εἰσεισι τὴν Θεοῦ πόλειν.
Είτα πρὸς αὐτοὺς ἐκστρατεύει τοὺς Πάρθους
Μετ' Ἀντιόχου συμβαλεῖν πρὸς Ἀρσάκην.
Καὶ κτείνεται μὲν Ἀντιόχος ἐν μάχῃ
Πολλὰς δὲ Ὅρκενδος ὑποποιεῖται πάλιες.

Δ Λαθεὶς δὲ Δημήτριος δέρχει τῶν Σύρων.
Σύροι δὲ πρὸς Φύκωνος τοῦ Πτολεμαίου
Ζεινάδην Ἀλέξανδρον αἰροῦνται κράτει,
Οστισι τὸν Δημήτριον ἀρχῆς ἔξαγει.
Στάντος δὲ μακρὰν συζύγου Κλεοπάτρας
Πλείστα παθῶν τεθνηκεν ἀθλίωρ μόρφῳ.
Ο Γρυπός Ἀντιόχος παῖς δημητρίου

Συστάς πρὸς Ἀ' ἔξανδρον ἐξάγει μέσου,
Χρόνοις τε πολλοῖς; ἡρὲς Συρίας πάσης.
Ο δ' Ἀντίοχος Κυζικῆνδ; τὴν θέσιν,
Ἀντιόχου παῖς συγγόνου Δημητρίου
Περὶ χράτος ἥρατο τῷ Γρυπῷ μάχην,
Μικρὸν δὲ παυθεὶς Ὑρκανὸς ἐκ τῆς μάχης,
Τελῶν φόρους; ἡνεγκεν δόρδον χρυσίον.
Ο Κυζικῆνδ; τῶν Σαμαρέων χάριν
Ὑρκανοῦ παισὶ συγχροτῶν μάχην ἔνην,
Θύων δ' Ὑρκανὸς καθορῇ νίκης; χράτος
Ο πεσὼν ἐβρίσευσεν, ἢ μάχῃς χρίσις,
Σύγχυσις ὥδε φιλίας; Φαρισαίων.
Θνήτων δ' Ὑρκανὸς τῷ γόνῳ χράτος νέμει
Ἀριστοδούλῳ βασιλεὶ πρώτον μόνῳ,
Ος τοῦ γένους ἐφειρε τὸ πλείστον μέρος;
Μεθ' δὲ ἀδελφῷν Ἀντίγονον ὑστορέως,
Ἐν τῷ Στράτωνος ὡς προειπὲ τις βίδος,
Αὔτος δὲ φραγεῖς τὴν ψυχὴν ἐμεῖ πάλιν.
Ιανναῖος σύγγονος; τὸ χράτος φέρει,
Πολλὰ δὲ δεινὰ τοῖς; Ιουδαίοις δράσας·
Κλεοπάτρα πρόσεισι τῇ καὶ Σελήνῃ
Μάχας ἔχοισι πρὸς γόνον Πτολεμαίου,
Ος Ιανναῖος συμπλακεῖς τὰ πρὸς μάχην
Κατὰ χράτος τέθεικε κτητησυμμένον,
Καὶ τὴν πόλιν εἰσεισι Πτολεμαΐδας
Καὶ τὴν Ἀλέξανδρειαν αὖθις λαμβάνει·
Τῇς Κλεοπάτρας ἐκλιπούσης εἰς χρόνον,
Ως Ιανναῖον ἐγκαταστήσῃ θρόνῳ,
Ο Κυζικῆνδ; τὸν Γρυπὸν καταστρέψει,
Τὸν δ' αὐτὸν Σέλευκος; δ Γρυποῦ πάλιν γόνος
Ἐξοστραχίζει τοῦ χράτους πορφύραέρω.
Ο Κυζικῆνδ; τὸν Σέλευκον λαμβάνει,
Καὶ τῷ πυρὶ δίδωσιν εἰς τέλος φλόγα.
Τούτῳ συνίστων ἀκρατῶς; πάλιν μάχην
Γόνοι τοῦ Γρυποῦ σύγγονοι τοῦ Σελεύκου.
Ἄγει τὸν Ἀλέξανδρον ἡ Κλεοπάτρα,
Καὶ φαρμάκῳ πέψθαρτο δηλητηρίῳ.
Διώκεται γοῦν Ἀλέξανδρος αὐτίκα,
Καὶ Πτολεμαίου τὸ χράτος βλέπει πάλιν.
Ιανναῖος δὲ τὴν Σαμάρειαν τέλος
Πορθεῖ πρὸ παντὸς, καὶ σφῶς καταστρέψει.
Μετὰ δὲ μόρον τοῦ νέου Πτολεμαίου
Κατῆρεν Ἀλέξανδρο; ἐν βραχεῖ χρένῳ,
Καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐκτεμών Κλεοπάτραν,
Πρὸς τοῦ στέρους ἡνεγκεν δόλιον μόρον,
Μεθ' δὲ μόρον τοῦ νέου Πτολεμαίου
Ο Φιλάδελφος καὶ νέος Πολεμαῖος.
Ο δ' Ἀρμένιος Τιγράνης Παρθωνίος
Πάρθων ἀποστάτες οὐ βραχὺ χρατῶν τόπῳ.
Ηλίας δὲ γῆν Φοινίκης καὶ Συρίας
Ο κλήσιν Διόνυσος ἐκ Πτολεμαίων.
Οὗτος μάχην ἡγείρει πρὸς Ιουδαίους,
Οὐ καὶ θανότος Συρίας δρχεὶς χράτους;
Ἀρέτας, δὲ χειρίστον ἀνταίρει μάχην
Πρὸς Ιουδαίους, καὶ πάλιν ὑποστρέψει
Πρὸς παῖδα Γρυποῦ. Καθιστᾶς τὰ πρὸς μάχην
Ο Ιανναῖος καὶ νικᾷς κατὰ χράτος,
Ιτουραῖον δὲ προσβαλὼν λείπει βίον,
Ἀφεὶς γυναικὶ τῇ Σελήνῃ τὸ χράτος

Α Σὺν παισὶ διπλοῖς ἀπαλοῖς καὶ νηπίοις.
Καὶ Μάρκιος ἡρὲς Συρίαν φθάνει τότε,
Σταλεῖς στρατηγὸς ἐκ παλαιτέρας Ῥώμης.
Ιανναῖον παῖς Ὑρκανὸς δικαῖ νέος,
Ο δ' αὐτὸς Ἀριστόδουλος ἱερεὺς πάλιν,
Δραστήριος δ' ὁν Ἀριστόδουλος τρόπους,
Σύμπαν τὸ χράτος ἀναδύεται μόνος,
Τὸν δ' Ὑρκανὸν ἡργησεν ὡς εύμηχάνως.
Ο δ' αὐτὸς φυγὰς κάτεισι πρὸς τὸν Ἀρέταν.
Σὺν Ἀντιπάτρῳ τῷ πάλαι πεφιλμένῳ,
Καὶ πρὸς μάχην ἥκουσιν Ἀριστόδουλῳ.
Αὔθις δ' Ἀριστόδουλος Σχάρῳ προστρέχει,
Ον δῆτα Πομπήιος στρατηγὸς Ῥώμης
Ἐπικλέπειν ἐταξει τὴν Παλαιστίνην.
Οὗτος Ἀρέταν ὑποθήκαις ἐκτρέπει.
Β Πάλιν Ὑρκανὸς σὺν Ἀντιπάτρῳ φίλῳ
Πρὸς Πομπήιον στρατηγὸν ἀνατρέχει.
Στέλλεις Γαβίνιον αὐτίκη Πομπήιος
Ὕπερ Ὑρκανοῦ πρὸς Ἰουδαίων πόλιν.
Οὐκ εἰσδέχονται τὸν Γαβίνιον λόγοις.
Ηκει δ' Πομπήιος ὑστερον πλέων
Στρατῷ βρεῖται μάλιστα, καὶ τρέπει λίαν
Ἀριστόδουλῳ παριδών χρυσοῦ χύσιν,
Σφάττει, θερψεῖς συμπλακεῖς πολλῇ μάχῃ.
Καὶ τὸν Ἀριστόδουλον ἐμπνουν λαμβάνει,
Ὑρκανὸς τὸ πᾶν δ' ἀνατίθησι χράτος,
Ἀνακτεῖ δεικνύς καὶ θύτην κατὰ χρέως.
Ἀντιπάτρῳ δὲ τὴν Παλαιστίνην νέμει
Ἐπιμελητὴν ἀναθεῖξ; πραγμάτων.
C Λύτον δ' Ἀριστόδουλον σὺν δυσὶ γόνοις;
Λαδῶν δὲ Πομπήιος ἐκπλεῖ πρὸς Ῥώμην.
Τοῦτον δὲ σφῶς τὸν τρόπον Ιουδαίοις
Πρὸς Ῥωμαίων ἡρχθησαν ἐξ ἀδουλίας.
Φυγὰς τὸ λοιπὸν Ἀλέξανδρος ἐνθάδε
Πρὸς Ιουδαίαν Ἀριστόδουλον γόνος
Οστεῖς Ὑρκανὸν τοῦ χράτους ὑπεξάγει.
Αὔθις δὲ φεύγει προσβαλὼν Ἀντωνίῳ,
Καὶ πρὸς Ῥώμην ἀγεται δέσμιος πάλιν.
Εἴτα δ' Ἀριστόδουλος σὺν Ἀντιγόνῳ
Φεύγουσιν δῆμα, συγκροτοῦσι καὶ μάχην,
Πλὴν ἀλλ' Ἀριστόδουλος πρὸς Ἀντωνίῳ
Θνήσκει προφανῶς ὡς σταλεῖς Πομπήιῳ,
Φυγὰς δ' δ' Ἀντίγονος ἐν Πάρθων χράτει.
Ητταν δ' ὑποτάγετος τῶν Ῥωμαίων χράτος,
D Ἀποστατοῦσιν Ὑρκανὸν καὶ τὰ στίφη.
Ο Κάσιος δ' οὐν ἐγκαθιστεῖ πρὸς λόγον
Συλῶν τὸν νεών. Ὑρκανὸς δῆθεν χάριν
Κάτεισιν Ἀντίγονος σὺν Πάρθωις μόνοις.
Τοῦτον δὲ Γαβίνιος ὡς πορφυτέρῳ
Τίθειν εὐθὺς ἐκτοσι Ταβυρίον.
Καίσαρ μονάρχης θάνατος Πομπήιον,
Βοηθὸς Ἀντίπατρος ἐν πᾶσι τρόποις
Ἀρχὴν βεβαῖοι σὺν Ὑρκανῷ τῷ φίλῳ.
Ηρόστατον Ἀντίγονος Καίσαρι πάλιν.
Ο δ' Ἀντίπατρος ἐμποδὼν τούτῳ μόνον
Τιθὺς στρατηγὸν Ἀντίπατρος δεικνύει,
Μέγαν Ἡρώδην καὶ Φαστάγιον λέγω.
Γογγυζδ; ἐνθεν τοῦ στίφου; Ιουδαίων,
Τὸ τυραννικὸν εὐλεκθουμένων τάχα.

Κρίτις: Τηρκανοῦ σύνχριτι καὶ δόλῳ
Κοτηγορούντων Ἡρώδην τῶν Ἐβραιῶν.
Καίσαρ ἀδελφὸν Κλεοπάτρας ἔξαγει
Τὸν Πτολεμαῖον τοῦ κράτους Αἴγυπτιῶν,
Μόνη δὲ ταύτῃ τὴν ἀρχὴν πέτσαν νέμει,
Ἀντίρεσις Καίσαρος ἐν μέρῳ πάλιν.
Κάτεισιν Ἀντίγονος ἐν μάχῃς κράτει.
Μάλιχος Ἀντίπατρον ἔξαγει βίου
Ἐν φαρμάκῳ μάζιστα, τῷ δ' αὐτῷ Ἡρώδῃ
Διδωσιν ἀρχὴν Τηρκανὸς Ἀντιπάτρου,
Καὶ πλεῖστα δοὺς πατρικῆς ἐτείριξε.
Οστις ἐπαρθεὶς κατὰ μικρὸν τῷ κράτει
Ἀφηνιάδῶν εἰς ἀπόστασιν βίξεται,
Ἐς φύλαν δὲ τοῖς κρατούσιν ἐν Ρώμῃ
Καθίσταται μάλιστα σαίνων ἐκθύμως,
Ἄριστονούλῳ Μαριάμνην τὴν κόρην
Τὴν ἀδελφῆν τηρκανοῦ λαβὼν γάμῳ.
Ο Καίσαρ Ἰούλιος Γάτος πάλιν
Ἐν τῇ Ρώμῃ μάντροις αἱρεῖται κράτωρ,
Σερτηγῆς Ἀντώνιος Ἄστια πάσης.
Κατηγορούσιν Ἡρώδου σύμπαν γένος,
Κόλαξ Ἡρώδης καὶ μόρος κατηγράων,
Πάλιν πρὸς ἀρχὴν καὶ κίνησις τοῦ στίφου:
Ἐκβλητος αὐτὴς σύν Τηρκανῷ τῷ φίλῳ,
Μάγη κραταῖκ, καὶ πρὸς τὸ κράτος πάλιν
Κάτεισιν Ἀντίγονος ἄμα Πακόρῳ.
Φυγάς Ἡρώδης, θάνατος Φασατήλου,
Ζῶντα δὲ Τηρκανὸν Ἀντίγονος λαμβάνει,
Πάρθοις διδωσι, λωδᾶται δὲ τὰ μέλη,
Αὔτος δὲ ἀνεξίστατο τὸ κράτος μόνος.
Μάλιχψ προσειστιν Ἡρώδης Ἀραβίφ,
Ἡκιστα προσδέσκετο τῷ Πάρθων φύσιφ.
Πρὸς τὴν Ἀλεξανδρειαν οὐκοῦν ἐκτρέχει
Πρὸς κρίσιν εἰς Αἴγυπτον ἡ Κλεοπάτρα
Παρ' Ἀντώνιον, καὶ συνάρχεια γάμου,
Μεθ' δὲ Ἡρώδης καὶ γραφαῖς Ἀντώνιον
Πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ Ρώμην καταπλέει.
Ψηφίζεται δὲ οὖν τῶν Ιουδαίων κράτωρ,
Σύν Συδίῳ Κράτητι τῷ στρατηγέτῃ.
Μετὰ χρόνον δὲ τριετῆ πορθεῖ πόλιν,
Τὸν δὲ Ἀντίγονον ζῶντα λαβὼν ἀθύμως
Ἀντωνίῳ διδωσι πέμπειν εἰς Ρώμην.
Δώροις φθαρεῖς δὲ τοῦτον ἐκτέμνει ἔιτει,
Κοιτοῦντας ἐκδίωσιν Ἡρώδης πόλεις.
Τὴν Συρίαν νέμει δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ.
Ἀντώνιος δὲ κατὰ τῶν Πάρθων τρέχων,
Σύναμα πολλαῖς τοῦ στρατοῦ μυριάσιν
Ἡτητο πάμπαν τοῦ στρατοῦ τὸ πᾶν τείχος.
Τηρκανὸς ἐπάνεισται ἐκ Πάρθων πάλιν,
Λαμπρῶς τιμᾶται πρὸς κόλπον Ἡρώδου,
Καὶ κτίνεται δὲ συρραφαῖς τιστὶ δόλου.
Θύτης Ταήλ ἐξ ἀσθέμου τοῦ γένους,
Εἰτ' Ἀλεξανδρεις παιδίον ἐξ εἰκόνων,
Ἀντώνιον φόδῳ τε καὶ Κλεοπάτρας
Βι ύλενμα φυγῆς Ἀλεξανδρεις σύν γόνῳ.
Ἀριστονούλῳ πνιγμονή πρὸς Ἡρίουν.
Πλειστὶς Ἀντώνιος Ἡρώδης τάχος
Ἀριστονούλῳ πνιγμονής δώσων λόγους.
Θεῖς τὸν Ιωσήφ Μαριάμνης οἱ ἀδεῖοι.

Α Κατέρχεται πάλιν δὲ λαμπρὸς Ἡρώδης.
Ἐκπυστα μυστήρια, ζηλευτιά
Ἄδικος διτιώς, Ιωσήρ ίδεν μίρος,
Κλεοπάτρας ἕρωτες ὡς πρὸς Ἡρώδην,
Διεινὰ δὲ πολλὰ τὴν Ιουδαίαν φύσινει.
Ἄντωνίκρι δὲ ἥκιστα πρὸς Ρώμης κράτος
Ἐλθεῖν θελητὸν καὶ Πάρθων ἡτης χάριν.
Ὕκει τὸ λοιπὸν δὲ Καίσαρα ἐξπέρας.
Συρρήγνυται μάχη δὲ καὶ ναυμαχία.
Ὕπεπτο δὲ Ἀντώνιος ἐνθεν εἰς τόλος,
Τῷ φαρμάκῳ θνήσκει δὲ Κλεοπάτρα,
Ο δὲ Ἀντώνιος αὐτόχειρ πόλριψι βίου.
Ἐνταῦθη Ἡρώδης καὶ γραφάς στέλλει δύο
δόλῳ κελεύσας τῷ γικήσαντι νέμειν.
Ὕσθη νικήσας καὶ λαβὼν ταύτας Καίσαρα,
Β Εδνούς πρὸ πάντων Ἡρώδης διεκρίθη,
Καὶ Καίσαρι πρόστισιν ἐν τοῖς ὑστέροις.
Λαμπρῶς τιμᾶται καὶ σεβάζεται πλέον.
Σδεμος ἀπόρθητα γυναικής χάριν.
Ἡρώδης δὲ ἐπάνεισιν εἰς τὴν οἰκίαν,
Ἐργη γυναικής Μαριάμνη δὲ ἐνετρύφα.
Ἐντεῦθεν αὐτῆς ζηλοτυπίας μίσος
Κατὰ Μαριάμνη Σαλώμην πρὸς Ἡρώδην,
Φευδῆς λόγος, φέρμαχον δὲ οἰνογόδου
Μυστηρίων ἐκφαντεῖ, Σαέμου μόρος,
Κατὰ Μαριάμνη ἡ κρίσις καὶ τὸ ξίφος,
Νοσῶν Ἡρώδης δὲ ἐρύτων συμβίου,
Μητρὸς Μαριάμνης καὶ Ἀλεξανδρεις μόρος.
Ἐντεῦθεν εἰς ἀπαντα δεινὸς Ἡρώδης,
Ἐξιν φθαρεὶς μάλιστα καὶ φόνον πνέων,
C Ὁρμῇ κατ' αὐτοῦ, τοῦ δόλου τιμωρία.
Λιμὸς δαπανῶν καὶ ποικιλία νόσων,
Λιμοῦ παραμύθιον Ἡρώδης μέγα,
Τέμνων τὰ παράσημα καὶ πτωχοῦ νέμων,
Ο πρὸν δὲ ἀπεγύθης εὐμενῆς λελεγμένος,
Ἐργη γυναικής τοῦ Σίμωνος καὶ κόρης
Ἄγει παρ' αὐτὸν καὶ πατήρ Σίμων θύτης,
Ἰησοῦν τὸν Φάρητον ἀργὸν δεικνύων
Πολλὰ τε πράσσων οὐ καλῶς παρὰ νόμον.
Πόλεις δόμους ἐκτίζει καὶ στήλας πάλιν
Εἰς χάριν ἀπλῶς τῶν κρατούντων ἐν Ρώμῃ.
Στέλλει δὲ ἐκτίσεις καὶ τοὺς γόνους πρὸς χάριν,
Ἄει τὰ χείρω προστιθεὶς Ιουδαῖοις.
Τὸν Μανᾶν δὲ καὶ Πολίωνα μόνους
D Τιμῶν διπήρχε καὶ προφητείας χάριν,
Τὸν δὲ αὐγῆς ναὸν καθελών καὶ πιθμέτα
Λαμπρὸν καθιστᾶ κατακοσμήσεις λίαν.
Εἰτα νόμον τίθησι τοῖς τοιχωρύχοις.
Ἄκτεισι πρὸς Καίσαρα πάλιν Ἡρώδης,
Καὶ τοὺς γόνους δὲ φέρει πρὸς τὴν πατρίδα,
Γυναικὶς τε ζεύγησιν, αὐλοῖς Σαλώμη
Διαβολῆς τε καὶ κυησάσης χάριν,
Ως Ἡρώδην μέλλουσιν ἐκθείναι μέσον.
Ἐντεῦθεν Ἀντίπατρος Ἡρώδου γόνος
Εδνούς, ἀγαθὸς, οἱ δὲ ἀπωσμένοι λίαν.
Σταλεῖς δὲ ἀνεισιν Ἀντίπατρος εἰς Ρώμην
Γράψει τε πολλὰ πατρὶ κατὰ συγγένων.
Πειθεῖς δὲ τοῦτον ἀφικέσθαι πρὸς Ρώμην.
Ἀνέρχεται γοῦν προσλαβὼν καὶ τοὺς γόνους.

Καίσερ δικάζει καὶ σκεδάζει τὴν μάχην.
 Καὶ παῖδες αὐτῷ προσφιλεῖς κατὰ κράτος.
 Φιλόκαλος δὲ ὁν καὶ φιλῶν δόξαιν πλέον
 Πολλοὺς ἐκάπου τῶν φίλων καὶ γησίων·
 Τοι; δὲ ἐκτὸς τὸν, καὶ χρυσὸν πολὺν βέαν.
 Ἀνοίγνυστι δὲ καὶ τοῦ Δασύδεν τάφου,
 Καὶ κῆρυκον εὐρών οὐ βραχὺ τὸ λαμβάνει.
 Ἐγενέθεν ἡμφύλιος κάτεσκος μάχη.
 Πάλιν δὲ Ἀντίπατρο; κατὰ τῶν ὄμογνίων.
 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἥγετο κατὰ Φερόρια·
 Θεὶς θυγατρὸς τοὺς γάμους ἀπῆξεν
 Ἡ Σαλώμη. Πάλιν δὲ ῥάπτει τοὺς δόλους·
 Ἀλέξανδρος δινεισι κατὰ Φερώρα,
 Καὶ Σαλώμη πρόφρασις ίδοι τοὺς λόγοις,
 Ποιοντα διερκεῖς αὖθις εὐνούχων φίλων.
 Δισμιος Ἀλέξανδρος, εὑρεσις λόγων,
 Ἐτασμὸς δικρος, καὶ τὸ φάρμακον τέλος.
 Πρὸς πατέρα δὲ ἔγραψεν εἰδέναι λέγων
 Ἀλέξανδρος διπάντα καὶ κακουργίας,
 Καὶ λύεται δὴ τοὺς λόγοις Ἀρχελάου.
 Ἀντίπατρος δὲ προσλαβὼν Εὐρυκλέα
 Πάλιν ἀνάπτει τῷ πατρὶ τὰ τοῦ μίσους,
 Καὶ βάσανα δὴ τῶν φυλάκων Ἡρώδου,
 Δεσμὰ τῶν γόνων Ἡρώδου πάλιν δύο,
 Καὶ γράμμασι Καίσαρι πάντα μηνύει.
 Ὁ δὲ αὖ τὸ πᾶν τίθησιν αὐτῷ καὶ κρίειν.
 Ἰδού τὸ κριτήριον ἡ καταδίκη,
 Παρδησία Τήρωνος εἰς βασιλέα,
 Κατήγορος τύραννος, κουρεὺς δὲ Τρύφων.
 Ἐτασμὸς αὐτῶν, καὶ σαρῆς δόλου λόγος,
 Ἐντεύθεν οὐκοῦν Ἡρώδης καὶ τοὺς γόνους
 Ἀπαγχονίζει, καὶ συνδρόμους λιθάζει.
 Γεννῷ δὲ Ἡρώδης Ἡρώδην, πάλιν γόνουν
 Ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σίμωνος ὑστέρως.
 Φίλοι Φερώρας Ἀντίπατρος ἀνθάδει,
 Ἐναντία δὲ Σαλώμη τούτοις πάλιν,
 Πρὸς τὴν δάμαρτα Φερώρα Φερίσατο.
 Ο Φερώρας ιπποπότος εἰς τετράρχιαν,
 Ἀντίπατρος δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἐκτρέχει.
 Μέρος Φερώρα, τὰ κακὰ δὲ Ἀντίπατρῳ.
 Κατηγορίας προφανεῖς Ἀντίπατρον
 Ἄνεισιν Ἀντίπατρος ἀπὸ τῆς Ῥώμης.
 Οὐχρος αὐτὸν διτιμάζει τοὺς λόγοις.
 Κρίσις Ἡρώδου, καὶ λόγοι πλήρεις πάθους.
 Ἀντίπατρος δέσμιος αἰτίᾳ πάλιν
 Νοσῶν Ἡρώδης, καὶ κακῶς πρὸς τῷ χρόνῳ.
 Φήμη θανάτου, καὶ χρυσοῦ στρουθοῦ λύσις,
 Καὶ μυρία κάκωσις ἀνδρῶν ἐνθάδε,
 Πληγής, νόσων τήκουσα δὴ τὸν Ἡρώδην.
 Ἐνταλμα πικρὸν ἐκτεμεῖν τοὺς προκρίτους,
 Δύτόν τ' ἀναιρεῖν Ἡρώδην ἔγνω δέον
 Ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ φόνος δὲ Ἀντίπατρον.
 Κράτους μερισμὸς, καὶ τελευτῶν Ἡρώδης,
 Λύσις προκρίτων δεξιῶν εἰργασμένη.
 Ἀρχέλαος ἀπεισιν εἰς Ῥώμην τρέχων,
 Σὺν Ἀντίπτ μάλιστα καὶ τῇ Σαλώμῃ,
 Κατὰ Ρωμαίων τῶν Ιουδαίων στάσις.
 Ἐγκλημα πρὸς Καίσαρα, καὶ κρίσις πάλιν·
 Αρχέλαος ήμισυ λαμβάνει κράτους.

A Ὁ δὲ Ἀντίπατρος, Φίλιππος, Ἡρώδης νέος;
 Πημισυ λοιπὸν, ἐνθεν ἡ τετράρχη.
 Ψευδαλέξανδρος εἰς Καίσαρ' ὀφιγμένος.
 Ἀρχελάω σύζυγος δρτις Γλαφύρα,
 Ἀρχελέου παῖς, ἀλλ' Ἀλεξάνδρου δάχαρ,
 Κακούργος Ἀρχελαος εἰς ὑπηκόνιος.
 Ἐκβλητος οὐκοῦν πρὸς Καίσαρος ἐκ λέχους.
 Ἀρχελάου δὲ δινειρος, αὖθις Γλαφύρας.
 Τούτων πάλιν θάνατος ἐξ δινειράτων,
 Μετὰ δὲ τούτον εἰς Κυρήνιον κράτος,
 ὃς διπογραφὴν ἐκτελεῖ πρώτος ξένην,
 Ἐφ' οὐ γεννᾶται καὶ Χριστὸς ἐκ Παρθένου.
 Ἐνθεν στάτις ἡρέστο καὶ τοῖς Ἐβραιοῖς
 Ἐκ Σαδών ἀνδρὸς τοῦ κακοῦ Γαυλανίτου.
 Μετὰ δὲ Κυρήνων ἐπέδηλη πάλιν
B Ὁ Πομπώνιος καὶ Μάρκος Ἀμβιδοῦχος,
 Είτα Τούφος Ἀγιος, Καίσαρος μόρος,
 Καὶ Τιβέριος ἡγκαθίσταται κράτωρ,
 Ἐφ' οὐ κατήρεσν Ἐβραίων δρτις κράτος,
 Μεθ' δὲ Πιλάτος δ Πόντιος τὴν θέσιν,
 ὃς εἰσαγαγών εἰς Καίσαρεια στίφος
 Τξεικόνας Καίσαρος ἐν νεψ φέρων.
 Στάσις τὸ λοιπὸν τοῦ παρανόμου χάριν·
 Σπένις οὐδάτων, ἀνάλωσις χρημάτων,
 Καταβοή πάλιν δὲ σαφῆς Πιλάτου,
 Φόνος τε πολλῶν ἐκ μηχανῆς Ἐβραίων.
 Οὗτος φανέντα τὸν θεόν μου καὶ λόγον,
 Χάριν νέμων μάλιστα τοῖς Ιουδαίοις,
 Επαυρῷ προστηλοῖ, καὶ καταχρίνει μόρφῳ.
C Ἀλλ' ἴξανθίστη καὶ τριήμερος πάλιν,
 ὃς αἱ γραφαὶ φάσκουσιν Εὐαγγελίων.
 Κτίζει τετράρχης Ἡρώδης Τιβέριψ
 Τιβεριάδα τὴν πόλιν φέρων χάριν·
 Παυλίνα σώρρων ἐν Ῥώμη καὶ κοσμία,
 Ἡς Μοῦνδος ἡρα τὸν χρυσὸν πολὺν βέαν.
 Ισης ἐπιτιθεμευ μα δουλίθο; καρης.
 Ἀννουδις ἡ πρόφρασις ἐν σωφροσύνῃ,
 Πρέσβυς μιαρὰ καθυπουργεῖ σὺν δόλῳ.
 Τελεῖ δὲ Μοῦνδος τῶν ἐρώτων τὴν χάριν·
 Οὐειδος, οὐρεις πρὸς Τιβέριον λόγοι·
 Εἴσιν εἰς γῆν· Ιερεῖς ἀσφαγμένοι,
 Καὶ Μοῦνδος ἐξέριστος ἐνθεν τῆς Ῥώμης.
 Ἀθροισμὸς ίδοι καὶ Γαριζην εἰς δρος
 Καὶ Πιλάτος κτενεῖ δὲ τοὺς θήροισμένους,
 Οὐτελίψ πρὸς κρίσιν δ Πιλάτος.
 Καὶ πρὸς Ῥώμην ἐπετάλο τοῦ φόνου χάριν·
 Φθάνει δὲ Τιβέριος ἐκστάς τοῦ βίου,
 Οὐτελίος ἀνήσιν Ἐβραιοίς
 Στολήν ιεράν, ως χρεῶν αὐτὴν ἀγειν.
 Σπονδαί μετὰ Πάρθων δὲ τὸν βασιλέα.
 Οὐτελίψ σὺν τῷ τετράρχῃ μάχη.
 Μέρος Φιλίππου συγγόνου τοῦ τετράρχου·
 Στελλῶν δὲ τὸν πλοῦν Ἡρώδης πρὸς τὴν Ῥώμην
 Ἡρωδιάδε τῇ συνεύνω Φιλίππου
 Συγγίνεται μάλιστα λιπάντ 'Αρέτων
 Τὴν ἐκ βρέφους σύζυγον οὐ κατὰ νέμους.
 Οὗτος σθέννυει τῇ μαχαίρᾳ τὸν λύχνον
 Τὸν Χριστοῦ μου Πρόδρομον ἀξενηφόρον,
 Πρόρριζον ἐκτέμνοντα τὴν λύσιν νόμου.

Στράτευμα ἵοις πίν 'Αρίτα καθ' Ἡρώδην,
Οὐέτελιψ Καίσαρ ἐντεῦθεν γράφει
Μάχην χροτῆσαι καρπέραν πρὸς 'Αρίταν.
Ἐφθη δὲ Τιβέριος ἐκλιπών βίου,
Καὶ τὸ στράτευμα κατὰ χώραν ἐμμένει.
Ο Γάλος ἀντισιν ἀρχὴν εἰς κράτους.
Ο δ' Ἀγρίππας ἔγγονος; Ἦρώδου πάλαι;
Ἀριστοβόύλου τοῦ γόνου παῖς; τυγχάνων,
Τὸν Γαῖον πρὸς τιμῆς ὑψός φθάνει.
Πολλὰ παθῶν μάλιστα τῷ πρώτῳ χρόνῳ
Πρὸς Τιβερίου, προσφιλής ὡν τῷ γέννῳ,
Τὸν χρεῶν τε καὶ χάριν τοῦ Γαῖου
Δεθεὶς φυλακῇ παρεπέραφθη τῷ τέως.
Καὶ τις πρὸς δρυν ἀτενίσας; εὔστόχως;
Ὕγγειλεν ως; τάχιστα τὴν ἔξουσίαν,
Ἄπερ γρόνῳ πέπρακτο σαφῶς εἰς τέλος.
Λύει γάρ αὐτὸν δ Γάλος αὐτίκα,
Βασιλέα τε δεικνύει τετραρχίας.
Ὕν ἡρχειν δ Φιλίππος Ἡρώδου γένος.
Ἡρωδίας δὲ σύγγονος τοῦ Ἀγρίππα.
Τὸν Ἡρώδην ἐπεισενεὶς Θώμην τρέχειν,
Καὶ τὴν Ἀγρίππα λαμβάνει τετραρχίαν.
Ἀπῆλθεν, ἐζήτησεν, εὗρεν οὐδόλως,
Μακρὰν δὲ ἐλαύεις καὶ τὸ κράτος Ἀγρίππα
Σάφ' ὡς τὸ πᾶν διδωσιν δ Καίσαρ μόνῳ.
Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν Ἐλλήνος μάχην
Μεθ' Ἐβραίων ἤρχετο Γαῖον χάριν,
Καὶ Πετρώνιος ἐστάλη πρὸς Γαῖον
Στήλην ἐγέρει τῇ πόλει μέσῃ ἔνην,
Ἐστασίασαν οἱ λαοὶ πρὸς τοὺς λόγους.
Πετρώνιος γράφει δὲ ταῦτα Γαῖᾳ.
Ο δ' ἀντεγράφει πρὸς βάρος Πετρώνιο.
Ὑπὲρ δὲ τούτου καὶ δέσησιν Ἀγρίππα;
Προσῆγεν εὐθὺς ἀξιῶν μετὰ δέους,
Καὶ φίλας τὸ βιοῦν ἀνταμεῖθει τῷ μάρῳ.
Καὶ τούτος ἀγρίππα κατὰ κράτος,
Ο Κλαύδιος δινεισιν εἰς θρόνον κράτος,
Καὶ βασιλεὺς μέγιστος Ἀγρίππας πάλιν.
Πᾶσι δὲ ἀνῆκεν ἐγγράφως; Ἰουδαίοις
Τὴν ἐξ Εθνῶν σύμπασαν ἀρχῆθεν δόσιν,
Τινῶν δὲ Ἀγρίππας τὴν καλὴν πάντη χρίσιν.
Μετὰ μικρὸν δὲ δινεισι λεπών Ἀγρίππαν.
Θύει χριστήρια τῷ Θεῷ ἔνα,
Καὶ τὴν χρυσὴν διλυσιν αἰωρεὶ δόμῳ,
Τῶν δωρητῶν τε στάσις ἐκ τῶν εἰκόνων.
Ὑπαρχος Σιλας εὐγενής πάλαι φίλος.
Οὐειδής αὐτοῦ καὶ κενὴ παρθέστα.
Στόμαργος ἀντὴρ ἐν φυλακῇ, καὶ πάλιν
Ἐν πᾶσι πραζοῦς καὶ καλὸς ἦν Ἀγρίππας
Φλῶν τιμῆσθαι, δωρεῶν διντῶς βρύσις.
Ἐπὶ Στάτωνος δὲ εἰς πόλιν ἀφιγμένος,
Καὶ δημοτερπεῖς ἐκτελῶν πανηγύρεις,
Στολὴν ὑπενδύεις ἀργυρᾶν ἔξαισταν
Ἀνεκροτεῖτο, καὶ θεδ; ἦν ἐν λόγοις.
Ἐντεῦθεν οὐκοῦν ἐκ τόσων τεραστίων
Πρὸς τὸν Ἀδην βέδηκεν ἐκ νόσου τρέχων.
Ο παῖς δ' Ἀγρίππας ἀτελῆς πρὸς τῇ Θώμη.
Ο δὲ αὖ Φιλίππος Κούστιο; εἰς Ἰουδαίαν

Α Στολὴ; θεῖτὴν εἰς Ἀντωνίαν φέρει.
Λύει πάλιν δὲ ταῖς γραφαῖς τοῦ Κλαυδίου.
Ο δ' αὖ Ἡρώδης σύγγονος τοῦ Ἀγρίππα
Τὰ τοῦ νεώ δέδεκτο καὶ πρεσβυτέρων.
Τῶν Διαβηνῶν ἡ βασιλὶς ἐνθάδε
Σὺν Ἰάζητη πρόσεισι τῷ φιλῷ γόνῳ,
Λιμοῦ παραμύθιον εἰς Ἰουδαίαν.
Πρός τινος ἀνήχθησαν εἰς Θεοῦ νόμους,
Τὰ κατὰ Πάρθους, καὶ πάλιν τέλος βίου,
Θευδᾶς ἀριστῶν τοὺς λαοὺς ἀποστάτες.
Θάνατος αὐτοῦ, καὶ κάρα πρὸς τῇ πόλει.
Μετὰ Κούστιον δὲ Τιβέριος πάλιν.
Τινύδε παιδεῖς, τῶν λαῶν πάλιν στάσις.
Διάδοχος Κούμανος ἦν Τιβέριος.
Θανὼν Ἡρώδης σύγγονος τοῦ Ἀγρίππα,
Β Λείπει τὸ κράτος Ἀγρίππη πεντέρῳ,
Τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος ἐνδεωκότος.
Ἐν τῷ νεῷ κίνησις ἐκ στρατοῦ φόρου,
Φθορά τε πολλῶν, καὶ πάλιν ἀλλη δίκη
Παρανομούντων καὶ τινῶν εἰς τὸν νόμον.
Γαλιλαίων στάσις τε καὶ Ἰουδαίων.
Αφιξῖς αὐτῶν πρὸς Κλαύδιον ἐν Ρώμῃ,
Κόμμανος ἐκτὸς καὶ Φῆλιξ εἰς τὸ κράτος.
Ο δ' Ἀγρίππας ἐλαβε τὰς τετραρχίας
Τὴν τοῦ Φιλίππου, πρὸς δὲ τοῦ Λυστρίου.
Φῆλιξ Δρουσίλλαν Ἀγρίππα κόρην ἀγει.
Νέρων μετὰ Κλαύδιον ἀρχει τῆς Ρώμης,
Γόρτες εἰσέφρησαν δινδρες Ἐβραίοις
Ἐξαπατῶντες, ἀνεγείροντες στάσις,
C Ληστῶν στίφος ἀπειρον, ἀλλα μυρία.
Ιωνάθου θάνατος ἐντεῦθεν θύτου.
Αλλη στάσις πάλιν δὲ Σύρων Ἐβραίων
Ἐν Καισαρείᾳ, καὶ πολὺς αὐτῶν φθόρος.
Πρεσβυτέρων ἐνθάδε πάλιν στάσις,
Τὸν Φήλικα Πόρκιος ἀλλάσσει Φῆστος,
Καὶ βοή πρὸς Νέρωνα τῶν Ἰουδαίων
Κατὰ Φήλικος τῶν βίᾳ πεπραγμένων.
Ἐπιστολὴ Νέρωνος ὑπὲρ τῶν Σύρων,
Ητις κατῆρεν Ἐβραίοις πᾶσαν μάχην.
Ἐντεῦθεν ἀνέρρωσεν εἰς μέγα πάλιν
Σικαρίων θλεθρος, καὶ στάσις πάλιν.
Ο δ' Ἀγρίππας ἥγειρεν οἰκημα μέγα,
Οπερ πάλιν φράττουσιν Ἐβραῖοι δίκη.
D Υπὲρ δὲ τούτου καὶ πρὸς Νέρωνα λόγος.
Αννας θύτης δὲ τὸν λαὸν στήσας δικα,
Τὸν Ἰάκωβον ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου
Λίθιος βαλὼν ἐκτεινεν ἢν θειψ δόμῳ.
Μετὰ δὲ Φῆστον Ἀλεινο; ἐκ καὶ Ρώμης
Τέμνων τὰ πολλὰ τῶν κακῶν ζιζανίων,
Μεταθέσεις τε συνεχεῖς πρεσβυτέρων.
Ἀγρίππα κατάρχοντος δινακτος τέτσ,
Πολλοὺς Ἀλεινος θανατοὶ τῶν δεσμῶν.
Μετὰ δὲ τούτον στρατηγὸς διλος Φλώρος,
Κακδ, μιαρδ, ως βαρὺς τοῖς Ἐβραίοις,
Καὶ τὶ τὰ πολλὰ καὶ πρὸς Ρώματίους μάχης
Αἴτιο; αὐτὸς ἐμφανῶς ἐκ κακίας,
Ἀρχοντος ἐνέδεκατον Νέρωνος χρόνον,
Φλώρου δὲ διπλοῦν ἔξανύσητα πάλιν.

DE SEQUENTIBUS ASCETICIS OPUSCULIS

MONITUM

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΙΤΙΚΩΝ... τύποις ἐκδιθέσαι διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου καὶ
θεοσεβετάτου κυρίου Ἰωάννου Μαρυκορᾶτου
εἰς κοινὴν τῶν δρυδοδέκανων ὀφελειαν. Βεροιαῖ, 1782. fol.

Κάλλιστος δ ἀγιώτατος; πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, δ ἐπίκλητιν φέρων τοῦ Στινθοπούλου,
ῆκμασε μὲν ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ δευτέρου τῶν Παλαιολόγων, κατὰ τὸ γένιοςτὸν τριακοσιοστὸν ἑξήκοστὸν
ἔτος (1)· μαθητεύσας δὲ τῷ ἀγίῳ Γρηγορίῳ τῷ Σιναϊτῇ (οὗ καὶ τὸν βίον ὑπερέσον εἰς πλάτος; συνέγραψεν)
ἥκησεν ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ Ὅρει τοῦ Ἀθω, κατὰ τὴν Σκῆπτρον τοῦ Μαργουλᾶ, τὴν ἀντικρὺν τῆς τοῦ Φιλο-
Θέου κειμένην μονῆς. Συνέζησε δὲ τῷ συμμάτῃ αὐτοῦ Μάκρῳ ἐν δῖοις ἔτεσιν εἰκοσιοκάτῳ. Ἄλλα καὶ
Ἴγνατιῷ τῷ καὶ αὐτῷ Ξανθοπούλῳ ἐπὶ τοσοῦτον ἐγένετο φίλατος, ὡς μίαν ψυχὴν δοκεῖν εἶναι τοὺς
ἀμφοτέρους ἐν δυσὶ σώμασι. Πατριαρχεύσας δὲ ὑπερέσον, καὶ ἐπὶ τὴν Σερβίαν ἑξορμήσας μετὰ τοῦ κατῆ-
ρου. διὰ τὴν τῆς ἐκείσεται Ἐκκλησίας εἰρηναίαν ἐνωσιν, διὰ τοῦ τῆς ἀγιότητὸς Ὅρους διῆγετο, καὶ κείθεν
μετὰ τῆς τοῦ Μαξίμου τοῦ ἐπικαλόυμένου Καυσοκαλέσθητου ἀστειας προρρήσεως τῆς λειγμάτης· Οὗτος δ
γέρων τὴν γραλάν του ἕχασε, προπεμφθείς, ψάλλοντος διπισθενεας καὶ τὸ ἐπιτάφιον· οἱ Μακάριοι οἱ διμωροί¹
ἐν ἑδῷ. » Καὶ τῇ Σερβίᾳ γεννήμενος, ἐκείσεται τοῦ φθαροῦ βίου τὸν δρυθαρόν ἀντηλλάξατο.

Φησι δέ που περὶ τούτων τῶν δύω καὶ Συμεὼν δ Θεσσαλονίκης, ἐν οἷς περὶ τῆς τοῦ, Κύρια Ἰησοῦ
Χριστοῦ, Σὺ τοῦ Θεοῦ, θεοποιοῦ προσευχῆς αὐτῷ γίνεται λέγος ἐπὶ λέξεω, τάδε (Κεφ. οἰκ², σελ. 210;
οειρ. 5 (2)): Ἐξαιρέτω; δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ταύταις, περὶ αὐτῆς (δηλ. τῆς προσευχῆς) συνεγράψαντο
Πνεύματι, ὡς καὶ αὐτοὶ δύτες ἐκ Θεοῦ, οἱ θεηγόροι, καὶ Χριστοράροι, καὶ ἐνθεοὶ δύτες
ἀληθῶς· δ τε ἐν ἀγίοις; Πατήρ ἡμῶν Καλλίστος; δ τῆς βασιλευούσης γεγονών; Νίκης Πόμπης ἐκ Θεοῦ πα-
τριάρχης, καὶ δ σύμπιους αὐτῷ, καὶ συνασπητῆς δύτος Ἰγνάτιος; Καὶ βέβλω φοιτείᾳ συνεθείσῃ ταρ' αὐ-
τῶν, πνευματικῶς τε καὶ θεοφρόνως, καὶ λίαν ὑψηλῶς ἐφιλοσόφησαν, ἐν ἔκατον κεφαλαίοις, τῷ ἐντελεῖ
ἡρόμενῳ τελείαν τὴν περὶ ταῦτης γνώσιν ἐκθέμενοι· οἱ καὶ τῆς βασιλείδος ταύτης πόλεως τελοῦντες βλα-
στοί, πάντα διοῦ καταπιστέας, καὶ παρθενικῶς καὶ μοναχικῶς ἐν ὑποταγῇ πρὸν πολιτευσάμενοι, καὶ
ἀσκητικὸς διμοῦ, καὶ οὐρανίως ὅτερον, καὶ ἀδαιρέτως ζήσαντες, καὶ τὸ ἐν ἐν Χριστῷ (ὑπερ αὐτῆς
Χριστὸς πρὸς τὸν Πατέρα περὶ ἡμῶν πάντων ηὔξατο), ἐν ἐκυτοῖς ἐξαιρέτως διαφυλάξαντες. ὡς φωτεῖρες,
κατὰ Παῦλον, ἐν κόσμῳ ζωῆς ἐπίχοντες λόγον, ὥφθησαν. Σχεδὸν γὰρ διπέρ πολλοὺς τὸν ἡγιασμένων τὸ
τῆς ἐνώσεως ἐν Χριστῷ καὶ ἀγάπης κατώρθωσαν, ὡς μηδὲ διπονοθῆναι ποτε διαφοράν τινα, ἄχρι καὶ
νεύματος, καὶ ήθους, ή πρὸς στιγμήν τινα λύπην· διπέρ ἐν ἀνθρώποις σχεδὸν ἀτῆγμαν.

Καὶ διὰ τοῦτο ἀγγελικοὶ γεγονότες, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εἰρήνην, ὡς τηνίκτο, συνεπήρησαντες καὶ κτησά-
μενοι ἐν ταυτοῖς, ἡτις ἐστὶν Ἱσαῖος Χριστὸς, ἡ εἰρήνη ἡμῶν (Παῦλος Ἐφη), δ ποιήσας τὰ ἀμφτέρα ἐν,
οὐ καὶ ἡ εἰρήνη πάντας νοῦν ὑπερέχει· μεταστάντες εἰρηνικῶς, νῦν τῆς ἀνωτάτω κατατρυφῆσι γαλήνης,
καὶ καθαρότερον δρῦται τὸν Ἱσαῖον βλέπουσιν, διπέρ ἐκ ψυχῆς ἡγάπησαν, καὶ διὰ διληθῶς ἐξήτησαν· καὶ
ἴν εἰσι μετ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ τοῦ γλυκυτάτου, καὶ θεοῦ ἀκορέστως μετέχουσιν· οὐ καὶ τοὺς
ἀρραβώνας ἔλαθον ἀπὸ τῶν ἐντεύθεν, καὶ καθαρόμενοι γεγονότες θεωρίᾳ καὶ πράξεις. Καὶ τῆς θεατρᾶς ἐλλάμ-
ψεως τῆς ἐν τῷ Ὅρει, ὡς καὶ οἱ ἀπόστολοι, τετυχήκασι. Καὶ δέδειχται τοῦτο πολλοῖς; ἐναργῶς ἐις μαρτύ-
ρον, τὴν δικίν ἀστράπτοντες κατὰ τὸν Στίφρονον δραδέντες, ὡς οὐ τῇ καρδίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δύνῃ:
τούτων ἔγχυθείσης; τῆς χάριτος. Διὸ καὶ κατὰ τὸν μέγαν ἐκείνον Μαῶτῆν διφθησαν (ὡς μεμαρτυρήκασιν
οἱ ίδόντες) ἀστράψαντες ἡλιοειδῶς τῇ μορφῇ· εἰ καὶ ὡς τὸ μακάριον τοῦτο καλῶς πεπονθότες πάθος καὶ
πείθα γινώσκοντες, τρανῶς δηλοῦσι καὶ περὶ τοῦ θεοῦ φωτὸς, τῆς φυσικῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας καὶ χάρι-
τος, καὶ μάρτυρες πράγματοι τοὺς ἀγίους· ὡς καὶ περὶ τῆς λεπᾶς προσευχῆς.

(1) Alius ergo Callisti Xanthopoli, non nostri, sunt hæc scripta ascetica. Fabricius sii (X ret. ed., 19°) opus extare in bibliotheca Barberina: Edit.

(2) Editio eiusdem scilicet Giassensis, in tomo nostro CLV repetitam.

ΤΩΝ ΕΝ ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΤΩΝ ΕΑΝΘΟΠΟΥΛΩΝ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΚΑΝΩΝ, ΣΥΝ ΘΕῷ, ΑΚΡΙΒΗΣ,

Καὶ παρὰ τῶν ἀγίων ἔχων τὰς μαρτυρίας, περὶ τῶν αἰρουμένων ἡσύχως
βιῶνται, καὶ μοναστικῶς, περὶ τε ἀγωγῆς, καὶ πολιτείας, καὶ διαίτης αὐτῶν· καὶ περὶ τοῦ, ὃς αὐτοὺς
καὶ ἡλίκων ἀγαθῶν περδένεις ἡ ἡσυχία καθίσταται, τοις λόγῳ μετειοῦσιν αὐτήν.

Διακέριται δὲ ἡ παροῦσα τοῦ λόγου πραγματεία ἐν
κεφαλαιοῖς ἐκατόρτῳ· τὸ δὲ τοῦ λόγου Προομιον, διπερ καὶ πρώτου κεφαλαίου
ἀριθμὸν κεντηταί, ἐστι, περὶ τῆς δι' ἀγίου Πνεύματος τοῖς κιστοῖς
ἐνυπαρχούσης θελας, καὶ ὑπερφυνοῦς δωρεᾶς εἰς ταὶς χαρτίος.

MONACHORUM

CALLISTI ET IGNATII XANTHOPULORUM

METHODUS ET REGULA CUM DEO ACCURATISSIMA

Et sanctorum continens testimonia, de his qui elegerunt pacifice
vivere et monastice; de directione et vita et regimine eorum; et quod quantaque
bona praestat tranquillitas illis qui ratione in eam ingrediuntur.

Dividitur autem praesens materia in centum capita.

Est autem hujus tractatus proæmium, quod et primi capituli numerum habet, de divina
ac sup rnaturali gratia que per Spiritum sanctum fidelibus donatur.

1. Oporteret quidem nos, secundum divina A oracula, ab ipso Deo eductos, quippe qui novam legem inessibiliter in corde inscriptam circumferamus, et ab optimo rectissimoque spiritu ducti simus, ut filii et haeredes Dei, cohaeredes autem Christi, angelico modo vivere, ac minime illo egere qui nos id doceat: *Nosce Dominum.* Nunc autem a teneris a bono regressus, et ad malum inclinatio in nobis est; deinde et horrendi Belial deceptio et ea quam in nos indesinenter exercet, tyrannis, longe a salutaribus ac divinis mandatis curiere nos disposuit et ad funesta properare præcipitia; et quod miserabilius est, contra haec mandata et ut cogitemus et ut agamus excitat; unde et juxta divinas voces, non est qui intelligat, non est qui Deum inquirat; una enim omnes B a recta via declinantes, defecimus, et iam caro effecti et lucente ac divina gratia privati, mutua ad bonum excitatione et opere indigenamus.

α'. "Εδέι μὲν ἡμᾶς, κατὰ τοὺς θεοὺς φάναι χρη-
σμοὺς, θεοδιδάκτους τυγχάνοντας, ὡς τὸν καὶ εἰδὴ
νόμον ἀρξήτως ἐν καρδίᾳ ἐγγεγραμμένον, πυρσοῦ
τηλαυγέστερον, περιφέροντας, καὶ ἀγαθῷ, καὶ εὐθυ-
τάτῳ πηγαλιουχουμένους Πνεύματι, οἷα τέκνα, καὶ
κληρονόμους μὲν θεοῦ, συγκληρονόμους δὲ Χριστοῦ,
ἀγγελομιμήτως τε πολιτεύεσθαι, [ἰσ. καὶ] μηδὲλως
δεῖσθαι τοῦ διδάξοντος, γνῶντες [ἰσ. γνῶνται] τὸν Κύ-
ριον. Νῦν δὲ ἡ ἐκ πρώτης ἡμῶν τριχὸς περὶ γε τὸ
χρεῖττον ἀποδουκόλησις, καὶ τῇ εἰς τὸ χείρον παρα-
τροπῇ πρὸς δὲ, καὶ δὲ τὸν δεινοῦν Βελίαρ φενακισμός.
καὶ τῇ ἡμῶν τυραννίς ἀσπονδος, πόρῳ θέτει τῶν
σωτηρίων, καὶ θεουργῶν ἐντολῶν ἡμᾶς κακίστως
διέθετο, κατά τε χρημάτων ψυχαλέθρων φέρεσθαι·
καὶ τὸ οἰκτρότατον, καθ' ἐκατῶν καὶ φρονεῖν, καὶ
πράττειν ἡρέθισεν, δθεν καὶ, κατὰ τὸ θεῖον λόγιον,
οὐκ ἔστιν δ συνιών, οὐκ ἔστιν δ ἐκζητῶν τὸν Θεόν·
ὅμα γάρ πάντες ἀτραποῦ τῆς εὐθείας ἐκκλίναντες,
τὴρειώθημεν, καὶ διὰ τοῦτο σήρχες τούλοις γρηματί-

ζοντες, καὶ τῆς σελασφόρου καὶ θειχῆς χάριτος ὑστερούμενοι, τῆς παρ' ἀλλήλων πρὸς τὰ καλὰ φυτῆς τε καὶ βοηθείας ἐπιδεόμεθα.

*Οτι χάριτος ἐπερωτήσεως τινος ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἑκατοντάριον σκοποῦ, ταῖς μὴν καὶ τηρήσεως ἐντολῆς Πατρικῆς, οὐτως η̄ παρούσα ἐξηγήσθη τοῦ λόγου ὑπόθεσις.

β'. Ἐπειδὲ σὺ, πόθῳ, κατὰ τὸ Κυριακὸν λόγιον, τοῦ ἔρευνθας θείας καὶ ζωοπαράχυσος Γραφῆς, καὶ μυεῖσθαι ἀνεπισφαλῶς, καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ἀχρείων πολλάκις ἀπήγησας λόγον, καὶ κανόνα Ἑγγραφον, ὥφελειας χάριν τῆς σῆς, ιως δὲ καὶ ἑτέρων, ὡς αὐτὸς φῆς, καὶ μὴ πρότερον γοῦν, ἀλλὰ γε νῦν, θεοῦ συνάρσει, δεῖν κεκρίκαμεν ἀποκεράναι τὸ σὸν ἐπινεῦτὸν κατασθμιον· τῆς μὲν συντρόφου τημὸν ῥάθυμίας, ἔνεκα τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς σῆς λυσιτελείας, ἀμηνημονήσαντες, σὲ δὲ ἀγάμενοι ταμάλιστα τῆς περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς, καὶ τῆς ἐμμόνου φιλοπονίας, Πνευματικὸν τάκον καὶ λίαν φίλαταν, καὶ πρὸ γε τούτων, τὸ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δεδοικότες πρόσκριμα, δικεράστηκαν τοῦτον τὸν τάλαντον ἀποκρύπτεντος ἡπείρηταις φοβερῶς, πρὸς δὲ τοὺς εἰρημένους, καὶ Πατρικὸν ἐκπληρούντες παράγγελμα, δι πρὸς τημὸν; ἐνετείλαντο οἱ ἡμῶν Πατέρες, καὶ πνευματικοὶ διδάσκαλοι, ὡς ἂν καὶ θεοφιλέστιν ἀλλοις, τὰ παρ' ἐκείνων δεδιδαγμένα πιστεύσωμεν. Θεὸς δὲ δρα δὲ τῆς ἀγάπης Πατήρ, καὶ πάντων χρηστῶν ἀπαξιπλῶς ἀφθονοπάροχος πρύτανις, δοῖτη τημὸν [Ισ. μὲν] τοῖς βραδέσι καὶ ισχνοφύνοις, λόγον καίριον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν, δὲ καὶ πολλάκις ζώοις ἀλλόγοις λόγον ἐμπνεύασι, εἰς τὴν τῶν ἀκουσόντων ὥφελειαν· σοὶ δὲ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖςδε, κατὰ τὸν σὸν λόγον, προσθείη ὡτὸν τοῦ σοφῶς τὰς καὶ ἐπιστημόνως τούτων ἀκροδιθεῖς, καὶ, ὡς φίλον κύτῳ, ἀκλινῶς πολιτεύεσθαι, διτι καρπαται, οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδὲν τῶν χρησίμων καὶ σωτηρίων, καὶ διτι, μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἁκοπίασαν οἱ φιλοθεοῦντες· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

*Οτι παντὸς πράγματος δ σκοπὸς προηγεῖται, καὶ δ σκοπὸς τοῖνυτ τῆς παρούσης πραγματείας, τὸ μαθεῖται τις δ θεμέλιος.

γ'. Ἐπειδὲ παντὸς πράγματος δ σκοποῦ; προηγεῖται· σκοπὸς δὲ ἀμφοτέρων, ἡμῶν μὲν, τοῦ πρὸς δύναμιν τὰ πρὸς τὴν σὴν ἐξειπεῖν πνευματικὴν αἰδίναιν συντετένοτα, τοῦ δὲ, τοῦ κατὰ τὰ εἰρημένα γηησίων; βῶνται· δέον πρὸ παντὸς ἑτέρου διεξετάσαι, πρὸς οἷον δρός τὸ πλήρωμα τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκοδομίας ἐνοπτεύσμενοι, καὶ ἀρχὴν βάθρου χρήσιμον καταβάλλοντες, ἐφεξῆς, καιροῦ καλούντος, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνωθεν ἀρρώγης πλουσίων εὐμοιρηκότες, καὶ δροφον ἐπάξιον, τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος ἐπιθυμούμενοι.

*Οτι πάσης κατὰ θεὸν πραγματείας ἀρχὴ, τὸ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος πολιτεύεσθαι, τέλος δὲ τὸ ἐκπινεῖται πρὸς τὴν ἀρχῆθεν δωρηθεῖσαν ἡμῖν διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος τελείων χάριτον παταριού καὶ ζωαρχικοῦ Πρεύματος.

δ'. Ἀρχὴ τοινυν πάσης τῆς κατὰ θεὸν πραγματείας, ὡς ἐν συντέμψῃ διαλαβεῖν, τὸ σπεύδειν ἡμᾶς,

¹ Psal. cxxvi, 1.

A Quod ex cuiusdam fratris interrogatione et secundum ejus mentem ei ad observanda Patrum praecepta, explicatum sit hoc argumentum.

B 2. Quoniam autem tu desiderio divinas et vitam prestantes Scripturas, juxta Dominicum sermonem, scrutandi et secure te ipsum initiandi, sapientis a nobis indignis sermonem ac scriptam regulam petisti, propter tuam ac forte etiam aliorum utilitatem, ut ipse dicis, nos, si non prius, at certe nunc oportere judicavimus tuum laudabile votum implere; nostræ quidem ingenitæ indolentiae, charitatis causa ac tuae utilitatis, immemores, admirantes vero tuum ad bona ardorem, tuum immanenter studii amorem, fili spiritualis ac valde dilecte, et præsertim Dei timentes judicium quod abscondenti suum talentum vivide minatus est; ac etiam Patrum præceptum adimplentes, quod nobis commendavere Patres nostri, magistri spirituales, ut et aliis Dei amicis. Quæ nos docuerunt, credamus. Deus igitur charitatis pater et omnium bonorum indecessans præstitor, dei nobis adeo lentis tamque exili voce præditis, opportunum sermonem in apertione oris nostri, qui et sapientis irrationalibus animalibus voces inspiravit, in audientium utilitatem; tibi vero omnibusque iis qui talibus occurrent, juxta tuum desiderium, aures adaperiat ad ea sapienter ac rite audienda atque juxta ejus mentem fideliter timiplenda; quia sine illo, ut scriptum est, nihil utile ac salutare possumus facere, et quia, nisi Dominus adiscaverit domum, in vanum laboraverunt qui adiscant eam¹. Atque hæc quidem hoc modo.

B Omni negotio propositus est finis: igitur præsentis negotii est docere, quodnam sit fundamentum.

D 3. Quoniam vero omni negotio propositus est finis, propositum autem amborum, nostrum quidem sit, tibi quæ ad spirituale incrementum tendunt exponere; tuum vero juxta ea quæ dicentur sincere agere ac vivere, oportet ante quodvis aliud, inquirere quamnam Christi domus perfectiōnem intendentes fundamentique utile principium ponentes; deinde, occasione nos invitante, limo vero superno auxilio nobis abundantier favente, dignum sancti Spiritus architectura tectum superimposituri simus.

Quod omne principium vitæ secundum Deum agendum in adimplendis Salvatoris legibus consistit, finis vero, redditus ad datam nobis ab initio per divinum baptisma perfectam sanctissimæ ac vivifici Spiritus gratiam.

E 4. Principium igitur vitæ secundum Deum agendum, ut paucis id comprehendam, in eo est quod

omni modo ac virtute, secundum justitiam omnia A Salvatoris mandata illa, quæ nos deiscant, admpleamus; finis vero quod per earum observationem redeamus ad eodem tempore illam ac ab initio nobis donatam gratis per sacram piscinam, perfectam ac spiritualem gratiae transformationem et figuram, vel, si tibi placet, ita hoc donum appellare, velenum Adam cum suis actibus et cupiditatibus exuantes, novum ac spiritualem induamus, qui est Dominus Jesus Christus, ut ait divinissimus Paulus: « Filioli mei, quos iterum parturio, quo adusque formetur Christus in vobis»; » et, « Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis». »

Quid gratia, et quomodo eam adipisci possumus? Et quanam eam corrumpunt, et quænam rursus eam expurgant.

5. Sed quid gratia, et quomodo eam adipisci possimus, et quænam eam corrumpunt, quænam rursus eam expurgant, qui animam et linguam omni auro splendidiorem habet tibi ostendet, sic dicens: « Quid sibi vult illud? gloria Domini i spectatores facti, in ejus imaginem transformamur? Manifestius quidem id ostendebarunt, quando signorum gratiae operabantur; sed tamen neque nunc difficile est videre ei qui fidèles oculos habent. Similiter enim ac baptizamur, super solem anima nostra fulget a sancto Sp. ritu mundata, neque sol unummodo gloriam Dei intuemur, sed et inde accipimus quemdam splendorum. Quemadmodum enim si argentum purum radiis oppositum et ipsum radios remittet non a sua natura solum, sed et ex solari fulgore: ita et anima mundata et omni argento splendidior effecta, a gloria Spiritus radios accipit in ingenitam gloriam ac tales quales decet a Domini Spiritu. » — Et paulo post: « Visne ut tibi id ostendam et ex apostolis vividius? Paulum cogita, cuius vestimenta operabantur; Petrum, cuius umbræ virtutem habebant. Non enim, nisi regis imaginem tulissent, inaccessisque fuissent corum splendores, tantum eorum vestimenta et umbræ valuerint. Regis enim vestimenta et latronibus terribilia. Visne eum fulgorem et per corpus militantem videre? Intuentes, inquit, in vultum Stephani, videre ut vultum angelii. » Sed hoc nihil est præ ea quæ intus inicit gloria. Quod enim Moyses in facie olim habebat, id illi in anima serabant; immo vero multo majus aliquid. Quod enim Moysis erat, corporeum erat; illud vero incorporeum. Et quemadmodum ignicolora corpora a fulgentibus corporibus ad ea quæ proxima sunt deflentia, iis proprium splendorem communicant, ita sane et de fidelibus contingit: ideo terra exsolventur, qui id experiuntur, et quæ in celis sunt scimmiant, eheu! Pulchrum enim est et ingemiscere amare, quia tanta suientes nobilitate, neque ea

A παντὶ τρόπῳ, καὶ πάσῃ δυνάμει, πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν θεσμοθεσίαν, πασῶν τῶν θεοποιῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτῆρος· τέλος δὲ, τὸ ἐπανελθεῖν διὰ τῆς τούτων τηρήσεως, πρὸς τὴν δινάθεν καὶ ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς πρᾶξα δοθεῖσαν ἡμῖν, ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβηθρᾶς, τελείαν πνευματικὴν τῆς χάριτος ἀναμόρφωσιν, καὶ ἀνάπλασιν, ἦ, εἰ τί εοι φίλον τὸ τοιοῦτον δῶρον ἀποκαλεῖν, καὶ τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ σὺν ταῖς πράξεσι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἀποθεμένους, τὸν νέον, καὶ πνευματικὸν ἐνδύσσεσθαι, οὐ; Εστιν δὲ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὃς φησιν ὁ θείεστας Παῦλος: « Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὑδίνω, ἔχρις οὖν μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν»; καὶ, « Οσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. »

B Περὶ τοῦ τούτης ἡ χάριτος, καὶ πῶς ἀντὶ γέροντος ἡμῖν ταύτης ἐπιτυχεῖν. Καὶ τίνα τὰ ταύτην θολοῦντα, καὶ τίνα αὐτὴν ἀνακαθαίροντα, δὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλώτταν παντὸς χριστοῦ λαμπτέτερος, δηλώσει εοι οὖτα λέγων· τὶ δέ ἐπι τὴν δέξιαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα; « Σχεφέστερον μὲν τούτο ἔδειχνυστο, ἡνίκα τῶν σημείων τὰ χαρίσματα ἐνήργει, πλὴν οὐδὲ νῦν δύσκολον αὐτὸν καταδεῖν τῷ πιστούς δρθαλμούς ἔχοντες· δόμοῦ τε γάρ βαπτιζόμεθα, καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἡ ψυχὴ λάμπει, τῷ Πνεύματι καθαιρομένη, καὶ οὐ μόνον δρῶμεν εἰς τὴν δέξιαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δεχόμεθα τινὰ αἴγλην. » Μετέπερ γάρ εἰ δργυρος καθαρός πρὸς τὰς ἀκτίνας κείμενος, καὶ αὐτὸς ἀκτίνας ἐκπέμπειν, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς λαμπτόδυνος τῆς ἡλιαχῆς οὖτα καὶ ἡ ψυχὴ καθαιρομένη, καὶ ἀργύρου παντὸς λαμπροτέρα γενομένη, δέχεται ἀκτίνας ἀπὸ τῆς δέξιας τοῦ Πνεύματος, εἰς δέξιαν τὴν ἐγγινομένην, καὶ τοιαύτην, οἷον εἰκός οὐπο Κυρίου Πνεύματος. « Καὶ μετ' ὅλιγα» Βούλεις εοι δεῖξω τούτο καὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων αἰσθητικύτερον; Ἐννόησον Παῦλον, οὐ τὰ ιμάτια ἐνήργει· Πέτρον, οὐ αἱ σκιαὶ ξυχον. Οὐ γάρ ἀν, εἰ μή βασιλέως ἐφερον εἰκόνα, καὶ ἀπρόστοις ἡσαν αὐτῶν αἱ μαρμαρυγατ, τοσοῦτον τὰ ιμάτια αὐτῶν καὶ αἱ σκιαὶ ἐνήργουν· βασιλέως γάρ ιμάτια, καὶ τοῖς λησταῖς φοβερά. Θέλεις ίδεῖν καὶ διὰ τοῦ σώματος λάμπουσαν ταύτην; Ατενίσαντες, φησιν, εἰς τὸ πρόσωπον Στεφάνου, εἰδον ὡς πρόσωπον ἀγγέλου. » Αλλ' οὐδὲν τούτο πρὸς τὴν ἐνδοθεῖν ἀπαστράπτουσαν δέξιαν. « Οὐπερ γάρ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου τότε εἶχε, τούτῳ οὗτοι ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιέχερον· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. Τὸ μὲν γάρ Μωϋσέως, αἰσθητικύτερον ἦν, τούτῳ δὲ ἀσώματον. Καὶ καθάπερ πυραυγῆ σώματα [Ισ. χρώματα] ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ πλησίον ἀποβρέοντα, καὶ ἐκείνοις μεταδίδωσι τῆς οἰκείας αὐγῆς, οὖτα δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν σύμβασιν· διὰ δὴ τούτο τῆς γῆς ἀπαλλάσσονται οἱ τούτῳ πάσχοντες, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄντειροπ-

D ταύτην; Ατενίσαντες, φησιν, εἰς τὸ πρόσωπον Στεφάνου, εἰδον ὡς πρόσωπον ἀγγέλου. » Αλλ' οὐδὲν τούτο πρὸς τὴν ἐνδοθεῖν ἀπαστράπτουσαν δέξιαν. « Οὐπερ γάρ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου τότε εἶχε, τούτῳ οὗτοι ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιέχερον· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. Τὸ μὲν γάρ Μωϋσέως, αἰσθητικύτερον ἦν, τούτῳ δὲ ἀσώματον. Καὶ καθάπερ πυραυγῆ σώματα [Ισ. χρώματα] ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ πλησίον ἀποβρέοντα, καὶ ἐκείνοις μεταδίδωσι τῆς οἰκείας αὐγῆς, οὖτα δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν σύμβασιν· διὰ δὴ τούτο τῆς γῆς ἀπαλλάσσονται οἱ τούτῳ πάσχοντες, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄντειρο-

* Galat. iv, 19. ³ Rom. vi, 3.

λούσιν σῖμοι [Ισ. ἀλλ ὁμοί]· καλὸν γέρε ζηταῦθα καὶ στενάξαι πικρὸν, δὲ τοσαύτης ἀπόλευσιν εὐγενεῖας, οὐδὲ τὰ λεγόμενα ισμεν, διὰ τὸ ταχέως ἀπολλύναι τὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὰ αἰσθῆτὰ ἐπιτηδεῖα. « Αὕτη γάρ ἡ δόξα ἡ ἀπόρρητος, καὶ φρικῶδης, μέχρι μὲν μιᾶς καὶ δευτέρας ἡμέρας ἐν ἡμῖν μένει, λοιπὸν δὲ αὐτὴν κατασθέννυμεν, τὸν χειμῶνα ἐπάγοντες τὸν βιωτικῶν πραγμάτων· καὶ τῇ πυκνήτῃ τῶν νεφῶν, ἀποκρυψόμενοι τὰς ἀκτίνας· » καὶ αὐτὸς ἀλλαχοῦ· « Τὰ σώματα τῶν εὐηρεστηκότων Θεῷ, τοσαύτην ἐνδύεται δόξαν, οἵσην οὐδὲ ίδειν ἔνι τούτοις τοῖς δόξιμοις. Καὶ τούτων ἡμῖν σημεῖά τενα, καὶ ἵγη ἀμυδρὸν, καὶ ἐν τῇ Παλαιῇ, καὶ ἐν τῇ Καινῇ, δοθῆναι παρεσκευάσεν δὲ Θεός· ἐκεῖ μὲν γέρε τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως, τοσαύτη κατελάμπετο τότε δόξῃ, ὡς ἀπρότιτον εἶναι τοῦς τῶν Ισραηλιτῶν ὄφθαλμοις· » Ἐν δὲ τῇ Καινῇ, τούτου πολλῷ πλέον ἐξέλαμψε τὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἀκήκοας τῶν ῥημάτων τοῦ Πνεύματος; συνῆκας τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν; ἐπέγνως ὅποιας μὲν αἱ ὀδῖνες τῆς τελείας ἐν ἡμῖν ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας πνευματικῆς ἀναπλάσεως; ἥλικαι δὲ αἱ ἐπικαρπίαι, καὶ τὸ πλήρωμα, καὶ τὰ ἐπαύθια; καὶ ὅπως τῶν ἡρών ἡμῖν ἔστι, τὸ ταύτην τὴν ὑπερφυσικά χάριν, καὶ αὐξάνειν καὶ ἐλαττοῦν, ἥγουν φανερούν, καὶ ἀμαυροῦν, οἷον τὸ καθ' ἡμᾶς; Τὰ δέ ἔστιν, ἡ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων θύελλα, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀποτικτομένη τῶν παθῶν σκοτομή· ἡ δίκην χειμῶνος, ἡ ἀγριοῦ χειμάρρου ἡμῖν ἐπιβρέντα, καὶ τὴν ψυχὴν κατεκλύζοντα, οὐδὲ ἀντικνεῖσαι, ἡ ἐνατενίσαι ταύτην ἔως πρὸς τὸ δυτῶν τὸν καλὸν, καὶ μακάριον, δι' ὃ καὶ γεγένηται, ἀλλ' ὅλως ὀλην, τῷ σάλῳ καὶ τῷ καπνῷ τῶν τροφῶν διονήθεισαν καὶ δριμυθείσαν, σκοτίζουσι, καὶ ὑποβρύχιοι ἀπεργάζονται. « Οὐσπερ γοῦν τὰ τούτων αὐθὶς ἔναντια, ήτοι τὰ διὰ τῶν θεοποιῶν ἐντολῶν ἀπογεννώμενα, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα περιπταῦντι (Πνεύματι γάρ, φησι, περιπατέεται, καὶ ἐπιθυμίᾳ σαρκὸς οὐ μὴ τελέστε), δύνησιμα πέφυκε, καὶ σωτήρια, καὶ πρὸς αὐτὸν, δίκην κλιμακος, φέροντα τὸν κολοφῶνα, καὶ τὸ ἀκρότετον τῶν ἀναβαθμῶν, τὴν ἀγάπην, ήτις ἔστιν δὲ Θεός.

⁷Οτι ἐτὸ μὲρον τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι, δωρεὰν τὴν θελαρχάριον δι' αὐτῆς δεχόμεθα, ταύτην δὲ τοῖς πάθεσι συγκαλύψατες αὐθὶς τῇ τῶν ἀτρολῶν ἐκπληρώσει, ταύτην ἀρχαθείρομεν.

ς'. Ἄλλα τότε μὲν ἐν τῇ θείᾳ μήτρᾳ, δηλονότε: τῇ ἱερᾷ κολυμβήθρᾳ, δωρεὰν τούτον τελείαν, τὴν θείαν χάριν δεχόμεθα. Εἰ δέ πως ἐσύτερον, τῇ τῶν προσκαρπίων παραχρήσει, καὶ τῇ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων φροντίδι, καὶ τῇ τῶν παθῶν ἀγλύν, ταύτην, ὡς μὴ ὀφελεῖ, συγκαλύψομεν [Ισ. συγκαλύψαιμεν], ἔξαστην ἡμῖν καὶ οὕτω διὰ μετανοίας, καὶ τῆς τῶν θεουργῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως, αὐθὶς ἐπαναλαβεῖν τὴν τοιαύτην ὑπερφυσικοῦτητα, καὶ δινακήσασθαι, καὶ τὴν ταύτης φανέρωσιν κατιδεῖν τὴλαγέστατα. Τίς ἐκάστου κατὰ τὸ μέτρον μέντοι ἐν πίστει ἐπιμελεῖται, καὶ ἡ ταύτης ἐμφάνεια ἀποκαλύπτεται, καὶ πρὸ γε τούτων, τῇ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀντελήψει, καὶ εὐδοκίᾳ, ὡς λέγεις δὲ ἄγιος Μάρκος· « Ο

⁸ Galat. v, 15.

A quæ dicitur scimus, eo quod actiones rapide amittimus et ad sensibilia evolamus. Haec enim venerabilis ac ineffabilis gloria unum aut alterum diem in nobis manet, deinde vero eam extinguius, negotiorum hujus vitæ tempestatem adducentes; et nubium densitate radios repellentes.» Ac rursus alibi: « Eorum qui Deo placuerunt corpora, tantum induent gloriam, quantam nec iis oculis cerni licet. Ac eorum aliqua signa et vestigia obscurare sive in veteri sive in novo Testamento dari voluit Deus. Ibi quidem vultus Moysis tanta gloria tunc splenduit, ut inaccessus esset Israëlitarum oculis. In novo autem nullo magis etiam resplenduit Christi vultus. Audisti verba Spiritus sancti? Intellexisti vim mysterii? Didicisti quales sint partus perfectæ in nobis spiritualis formationis quæ ex sacra piscina procedit? Quinam igitur erunt fructuum proventus, quæ plenitudo, quæ mercedes? et quomodo penes nos sit haec supernaturalem gratiam et augere et minuere, id est illustrare et obscurare, in præsentि vita? Inde sunt rerum vitæ tempesetas et ex iis genita cupiditatū nox illunis, quæ more procellæ aut saevi torrentis in nos irruunt, animamque submersantem neque eam spirare neque aspicere sinunt illud pulchrum et beatum per quod facta est, sed omnino eam totam voluntatum astu ac motu agitata et tumore affectam obscurant submersamque consciunt. Eosdem modo igitur ea quæ iis sunt contraria, quæ nempe ex divinis mandatis oriuntur, iis qui non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulant (spiritu enim, inquit, ambulate, et desideria carnis non perficeritis⁹), utilia sunt ac salutaria, et ad illud, tamquam scalæ, perducunt fastigium, et superemunt gradum, charitatem nempe, quæ Deus est.

Quod in sancto baptismate divinæ gratiae donum per eam ipsam accipimus; postquam autem eam cupiditatibus obscuravimus, rursus mandatorum observatione expurgamus.

6. Sed tunc quidem in divino utero, in sacra nempte piscina, donum omnino perfectum, divinam gratiam accipimus. Si autem postea temporiorum abusu et rerum hujus vitæ sollicitudine, et cupiditatum caligine, eam ut non oportebat obscuraverimus, nobis licet et per divinarum legum observationem et per poenitentiam, eum recipere tantum ac supernaturale splendorem atque iterum possidere illiusque manifestationem vividissime intueri. Pro uniuscunque fidei mensura ac vigore ejus revelatur splendor, ac in primis Domini Iesu Christi auxilio ac benevolentia, ut ait divus Marcus. Christus, qui est perfectus Deus, perfectam baptizans Spiritus sancti gratiam largitus est, nullum a

nobis incrementum accipientem, nobis vero revealatam et illustratam, pro nostro in divinis mandatis labore, et incrementum fidei nobis praestantem, donec accurramus omnes in unitatem fidei, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Si quid igitur addiderimus in ipso regenerati, et id ab ipso est, et ex ipso in nobis erat absconditum.

πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. ¶ Εἰ τι οὖν προσέφερομεν ἐν αὐτῷ ἀναγεννθέντες, καὶ τοῦτο ἡδη περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἦν ἐν ἡδιν κεκρυμμένον.

Quod oportet enim qui secundum Deum agit, omnia ejus mandata executi, maximam autem operis partem primis ex omnibus et quasi generationibus oportet attribuere.

7. Quoniam igitur initium et radix omnis, ut diximus, hujus negotii, est secundum salutaria mandata agere, terminus vero et fructus, sursum reverti ad eam, quæ primum per baptismum nobis donata est, perfectam Spiritus gratiam, in nobis quidem existentem (sine paenitentia enim sunt dona Dei), sed cupiditatibus inseparabilem, revelatam autem divinarum legum adimplectione, decet nos, pro viribus omnium huiuscmodi legum operatione eam in nobis manifestationem Spiritus omni modo expurgare conari et quam nitidissime inspicere. ¶ Lūcerna enim, inquit ad Deum beatus David, pedibus meis lex tua, et lux vestigiis meis, et præceptum Domini lucidum illuminans oculos; et, al. omnia mandata tua dirigebar⁸. ¶ Et qui in Christi pectore recubuit: ¶ Qui mandata ejus servat, in ipso manet, et ipse in eo; et mandata ejus gravia non sunt. ¶ Et Dominus ipse: ¶ Qui habet mandata mea et observat ea, ille est qui me diligit; qui vero me diligit, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum⁹. ¶ Et, ¶ Si quis diligit me, mandata mea servabit, et Pater meus diligit eum; et ad eum veniemus, et mansio[n]em apud eum faciemus¹⁰. ¶ Et, ¶ Qui me non diligit, sermones meos non servat¹¹. ¶ Earum autem legum primis et generalioribus maximam operis partem adlibere quodammodo debemus. Ita enim, cum Deo, a lapsu imminentes, propositum intentum, ipsam nempe pulchram inchoationem impetusque nostri suum attingemus, qui est spiritus manifestatio.

Quod initium omnis Deo gratæ operationis est invocatio cum fide nominis Domini nostri Iesu Christi, et cum ea orans inde pax et charitas.

8. Initium porro omnis Deo gratæ operationis est invocatio cum fide salutaris nominis Domini nostri Iesu Christi, cum ipse revelaverit, dicens: ¶ Sine me nihil potestis facere¹². ¶ Et cum ea, pax. Oportet enim, inquit, orare sine ira et sine arguitate. Et charitas, quia Deus charitas est, et qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo. Ipsa autem pax et charitas non modo acceptabilem faciunt orationem, sed ex ipsa rursum ora-

A Χριστὸς τέλειος: Θεὸς ὁν, τελείαν τοῖς βαπτισθεῖσι τὴν χάριν τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἐδωρήσατο, προστήχην μὲν παρ' ἡμῶν οὐ λαμβάνουσαν, ἀποκαλυπτομένην δὲ ἡμῖν καὶ ἐμφανιζομένην, κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, καὶ προστήχην ἡμῖν τῆς πίστεως παρέχουσαν, ἡσαν δὲ κατατήσωμεν πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. ¶ Εἰ τι οὖν προσέφερομεν ἐν αὐτῷ ἀναγεννθέντες, καὶ τοῦτο ἡδη περὶ αὐτοῦ,

**Οτι δει τὸν κατὰ Θεόν πολιτευόμενον, κάσας τὰς ἔντολάς μετείσαται· τὸ δὲ πλείστον μέρος τῆς ἐργασίας, ἀποτέλεσιν καὶ ταῖς τών ἀλλων πρώταις, καὶ ολοὶ γενικωτέραις.*

ζ. Ἐπει οὖν, ἡ μὲν ἀρχὴ καὶ ἡ φίλη πάστος, ὡς θεῷ μεν, τῆσδε τῆς πραγματείας, τὸ κατὰ τὰς σωτηρίους ἐντολὰς πολιτεύεσθαι, τὸ δὲ τέρμα, καὶ δικαρπὸς, τοῦ ἐπαναδραμειν πρὸς τὴν διὰ τοῦ βαπτισμάτος τοπρώτον δωρηθεῖσαν ἡμῖν τελείαν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἐν ἡμῖν μὲν οὖσαν (ἐμπαριθητὸν τοῦ Θεοῦ, φησι, τὰ χειρίσματα), ἀλλὰ συγκεχωσμένην τοὺς πάθεις, ἀποκαλυπτομένην δὲ τῇ τῶν θεωρυγῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ προσῆκον, διά γε τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκπληρώσεως πασῶν τῶν τοιούτων ἐντολῶν, τὴν ἐν ἡμῖν φανέρωσιν τοῦ πνεύματος, παντὶς τρόπῳ σπεύδειν ἀνακαθῆσαι, καὶ ἐμφανέστατα ἀποκτεῖσαι. ¶ Λύχνος γάρ, φησι πρὸς τὸν Θεὸν δι μακάριος Δασδί, τοῖς ποσὶ μου δύναμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου, καὶ ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλευτῆς φωτίζουσα δρθαλμούς, καὶ περὶς πάσας τὰς ἐντολὰς σου κατωρθούμην. ¶ Καὶ δὲ Ἔπιστήθιος¹³: ¶ Οὐ τριῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ εἰ ἐντολὴι αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσί. ¶ Καὶ δὲ Σωτὴρ δὲ, ¶ Οἱ Εχωντες ἐντολὰς μου, καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκείνοις ἔστιν δὲ ἀγαπῶν με· δὲ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός; μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσωσιν αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. ¶ Καὶ ἔαν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ δὲ Πατὴρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν¹⁴; καὶ, ¶ Οἱ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ¹⁵, μάλιστα δὲ τούτων, ταῖς πρώταις καὶ γενικωτέραις, καὶ οἰονεὶ μητράσι τῶν λοιπῶν, τὴν πλείστην μοίραν τῆς ἐργασίας ἀποδιδόναι πως· οὕτω γάρ, οὖν Θεῷ, ἀπταστα; καὶ τοῦ προκειμένου σκοποῦ, αὐτῇ; δηλαδὴ τῆς καλῆς ἐνάρξεως, καὶ τοῦ τέλους τῆς ἐφέσεως· ἐπιτύχοιμεν δὲ, ήτοι τῆς τοῦ πνεύματος φανερώσεως;

**Οτι ἀρχὴ πάστος θεοφιλοῦς ἐργασίας, ἡ μετὰ πίστεως ἐπίκλησις τοῦ ὀρθόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μετ' αὐτῆς, ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπατέλλουσα εἰρήνη, καὶ ἀγάπη.*

η. Ἀρχὴ μέντοι πάστος θεοφιλοῦς ἐργασίας, ἡ μετὰ πίστεως ἐπίκλησις τοῦ σωτηρίου ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲ: αὐτὸς ἀπεφήνατο· ¶ Χωρὶς δὲ μού οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν¹⁶; καὶ μετὰ ταῦτης, ἡ εἰρήνη. Δεῖ γάρ, φησι, προσεύχεσθαι, χωρὶς ὀργῆς, καὶ ἀμαλογίσμων. ¶ Καὶ δὲ ἀγάπη· δὲ δὲ Θεὸς ἀγάπη ἔστι, καὶ δὲ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ δὲ Θεὸς ἐν αὐτῷ. Λύτη δὲ ἡ εἰρήνη καὶ δὲ ἀγάπη, οὐ μόνον εὐπρέπεστον ποιεῖσι τὴν

¶ **Ibid. 24. ¹⁶ Juan. xv. 5.*

⁸ Psal. cxviii, 128. ⁹ Juan. xiv, 21. ¹⁰ Ibid. 25.

εύχην, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν τῆς εὐχῆς γεννῶνται, Α τιον nascuntur et oriuntur, tanquam gemini καὶ ἀνατέλλουσι, δίχην διδύμων ἐνθέων ἀκτίνων, καὶ αὔξονται, καὶ τελεοῦνται.

"Οτι δι' ἔκάστου τούτων, καὶ διοῦ τῶν τριῶν, η πάντων τῶν ἀγαθῶν σωρεῖα ἐπιδαψίλεύσται τοῖς.

Θ'. Άπο δὴ τούτων, μᾶλλον δὲ δι' ἔκάστου τούτων, καὶ διοῦ τῶν τριῶν, η τῶν ἀγαθῶν τὴν πάντων σωρεῖα ἐπιδαψίλεύεται, καὶ πλημμυρεῖ. Διὰ μὲν γὰρ τῆς ἐν πίστει ἐπικλήσεως τοῦ ὄντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ Ἐλεος, καὶ τὴν τῷ δυτὶς ζωὴν, ἐν αὐτῷ κερυγμένην οὖσαν, βεβαίως ἐλπίζομεν λήψεσθαι· ὡς δὲ τοῖς θελαῖς πηγῆς δεννάου, ὑπερβλύσσοντας αὐτὰ, τοῦ ἐνδόν καρδίας καθαρῶς ἐπιδωμάτου δύναματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· διὰ δὲ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης, καὶ δριον οὐδὲν ἔκουσθε, εἰρήνης, τῆς πρὸς Θεὸν καὶ ἀλλήλους καταλλαγῆς ἀξιούμεθα· διὰ δὲ τῆς ἀγάπης, ἣς τὸ κλέος ἀσύγκριτον, ὡς οὖτος τέλος; καὶ κεφάλαιον τοῦ τε νόμου καὶ τῶν προφητῶν· καὶ δὴ καὶ τὸν Θεὸν ἀγάπην δύναμάσθαι· διότι τῷ Θεῷ ουναπτόμεθα, καταργούμενης τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν τῇ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνῃ, καὶ τῇ δι' ἀγάπης ἐν ἡμῖν παραδόξως ἐνεργουμένη υἱοθεσίᾳ τῆς χάριτος. Ή γάρ ἀγάπη, φησι, καλύψει πλῆθος ἀμαρτιῶν, καὶ ἡ ἀγάπη πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει, ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

"Οτι καὶ δούλιος ήμωρ Ἰησοῦς Χριστός τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθον, ταῦτα τοῖς μαθηταῖς οἰδει τινας ἔξιτηρίους ἐτερολόγια, καὶ κατηρέθεον κατέλιπε τοῖς ιδίοις, ὥσταύτως καὶ μετὰ τὴν ἀρνητικήν.

Ι'. Όθεν καὶ αὐτὸς ὁ πανάγαθος καὶ γλυκύτατος Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ δὲ πρὸς τὸ ὑπέρ ἡμῶν ἔκουσιον αὐτοῦ πάθος ἀφίκετο, καὶ δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις ὕψθη· ναὶ μὴν καὶ ἡνίκα πρὸς τὸν ἐσυτοῦ φύσει καὶ ἡμῶν χάριτι Πατέρα ἐμελλεν ἐπανέρχεσθαι, ἃς Πατήρ γνήσιος καὶ φιλόστοργος, οἰονει τινας ἔξιτηρίους ἐτολάξ, καὶ πικραμυθίας προστηνει, καὶ γλυκύτατα καὶ βέβαια, ὡς εἰπεν, ὅμηρος· μᾶλλον δὲ κληρονομίαν θεοπάροχον ἀναφέρετον· ταῦτα πᾶσι τοῖς ιδίοις κατέλιπε· καὶ τούτο μὲν, οἵς φησι πρὸς τοὺς μαθητάς, τοῦ σωτηρίου πάθους ἐπιστάντος, οὕτως· «Ο τι: ἀν αἰτήσῃς ἐν τῷ δύναματι μου, ἔγω ποιήσω»· καὶ, «Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, διεῖ δασ ἀν αἰτήσῃς τὸν Πατέρα ἐν τῷ δύναματι μου, δώσει ἡμῖν· ἔως δέρτι οὐδὲν ἥτησας ἐν τῷ δύναματι μου. Αλτεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἦ πεπληρωμένη· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ δύναματι μου αἰτήσουσθε.» Καὶ αὐθὶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν σημειάδει τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παραχολουθήσει· ἐν τῷ δύναματι μου δαιμόνια ἰκναλούσι, γλώσσαις λαλήσουσι καίναις· καὶ τὰ ἔχης. Τούτοις ἀκόλουθος διαγραφεῖ καὶ δὲ Ἔπιστήθιος· «Πολλὰ μὲν ουν καὶ δῆλα σημεῖα ἐποίησεν δὲ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπτα, ἵνα πιστεύσῃς, διεῖ Ἰησοῦς ἔστιν δ

Quod per unamquamque harum ac simul per tres omnia bonorum acervus nobis subministratur.

9. Ex his, imo per singulas earum, et simul per tres, bonorum omnium nobis acervus subministratur et abundat. Per invocationem enim nominis Domini nostri Iesu Christi misericordiam ac veram vitam in ipso absconditam firmiter nos accepturos esse speramus; tanquam alio perenni fonte, ea abundantanter effundente, in pectoribus nobis pure invocato nomine Domini Iesu Christi. Per eam autem quae totam mentem possidet, pacem, digni habemur qui cum Deo et cum aliis hominibus conjungamur. Per charitatem vero, cuius incomparabilis est gloria, cum sit finis et summa legis et prophetarum; et cum Deus ipse charitas nominetur, omnino cum Deo unimur, nostris peccatis Dei justitia abolitis in nobisque mirabiliter per charitatem operante ea gratia quae nos filios efficit. Charitas enim, inquit, operit multitudinem peccatorum; et charitas omnia legit, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, charitas nunquam deficit.

Quod et Dominus noster Jesus Christus tempore salutari passionis discipulis tanquam ultima mandata et divinum testamentum suis reliquit, ut et post resurrectionem.

10. Unde et ipse optimus ac dulcissimus Salvator noster Iesu Christus, et quando ad voluntariam pro nobis passionem suam pervenit, et quando post resurrectionem apostolis visus est; atque etiam quando ad eum qui ipsi natura, nobis gratia pater est, reversurus erat, tanquam verus ac terrimus pater, aliquot quasi ultima mandata, dulcesque consolationes, et dulcissima et solida, ut ita dicam, pignora; imo vero testamentum divinum indeleibile; omnia hæc omnibus suis reliquit. Et quidem hæc discipulis suis, salutarem passionem ingrediens, dixit: «Quodecumque petieritis Patrem in nomine meo, ego faciam¹⁰.» Et: «Annen, amo dico vobis: si quid petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petiistis quidquam in nomine meo; petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum¹¹.» Et, «In illa die in nomine meo petetis¹².» Et rursum post resurrectionem suam dicebat: «Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur: in nomine meo daemonia ejicent; linguis loquentur novis¹³, et cetera, lis et addit ille qui supra pectus ejus recubuit: «Multa quidem et alia signa fecit Iesu in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc: hæc autem scripta sunt, ut creditatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut

¹⁰ J.απ. xiv, 13. ¹¹ J.απ. xvi, 23. ¹² ibid. 26.

¹³ Marc. xvi, 17.

credentes vitam habentis in nomine ejus ^{10.} » Et A Xristod^s δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡνα πιστεύοντες, ζωὴν apostolus Paulus : « In nomine Jesu omne genu flectetur ^{11.} » et cætera. Atque in Actibus apostolorum scribitur : « Tunc Petrus repletus Spiritu sancto, dixit : Notum sit omnibus vobis et omni Israël, quia in nomine Jesu Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit ex mortuis, in hoc ille astatat coram vobis sanus ^{12.} » Et paulo post : « Et non est in alio aliquo salus ; non enim nomen est aliud datum hominibus, in quo oportet nos salvos fieri ^{13.} » Et rursum Salvator : « Data est mihi omnis potestas in celo et in terra ^{14.} » Et ea rursum quæ dixit Deus-Homo Dominus apostolis suis ante crucifixionem : « Pacem relinquo vobis ; pacem meam do vobis ^{15.} » Et : « Hoc loquor, ut in me pacem habeatis ^{16.} » Et, « Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem ^{17.} » Et, « In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si charitatem habueritis in invicem ; sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos, manete in dilectione mea ; si mandata mea custodieritis, manebitis in dilectione mea ^{18.} » « Quemadmodum ego mandata Patris mei custodiri et maneo in dilectione ejus ^{19.} » Et rursum post resurrectionem diversis temporibus saepius pacem eis dicens apparebat, suis se manifestans ac dicens : « Pax vobis. » Et Petro quidem, cui discipulorum gubernationem creditit, repensionem quamdam ardentis in ipsum Jesum Christum amoris, gregis curam ostendens esse, ita tertio dixit : « Si me diligis, Petre, plus quam alii, pasce oves meas ^{20.} » Dicit forte aliquis id nec immerito, nempe quod per hanc tria magna quæ ostendimus, tria alia optima nobis significuntur, animi nempe purificatio, illuminatio ac perfectio.

Quod in his tribus contestat sunt omnes virtutes.

11. Si quis autem accurate velit examinare, manifeste inveniet, in hac tripliciter texta neque fracta, ut ita dicam, facili tela suspensam et contextam omnem virtutum copiosam et a Deo effectam purpuram. Etenim quasi pretiosa quadam catena, et suis auro variegatus vita secundum Denm insituitur, virtutes unam ad alteram connectens et in unum cunctas reducens copulatas. Enimvero hoc unum opus plerisque perficiunt, destruire hominem sincere vitam virtutibus consentaneam agentem : ut, talibus nodis vinculisque ligatus, per fidem, si velit, et spem, et humilitatem, mereatur dilectio salutarique nomine Domini Jesu Christi cognominari, et pacem charitatemque consequatur : hæc est vere arbor ter perfecta, plantatio Dei, vitamque fructificans; in qua insertus homo in hac vita, ejusque convenienter particeps factus, non mortein ut proto-

έχητε ἐν τῷ δινόματι αὐτοῦ. » Καὶ διεσπέστος Παύλος : « Ἐν τῷ δινόματι : Ἰησοῦ πᾶν γένον κάμψει, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ γοῦν καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων οὐτως ἀναγέ γραπται Πράξεις : « Τότε Πέτρος πλησθεὶς Πνεύματος δγίου εἶπε· Γαστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ Ἱεράῃ, διτὶ ἐν τῷ δινόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, δι νύμες ἐστυρώσατε, διὸ Θεός ἡγειρεν ἐκ νεκρῶν ἐν τούτῳ οὐτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιῆς. » Καὶ μετ' ὅλην· « Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἀλλῷ οὐδενὶ ἡ σω τηρία· οὐδὲ διὰ δινομάτι ἔστιν ἐπερον τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεὶ σωτήριος ἡμᾶς. » Καὶ αὐτίς δ Σω τηρί· « Ἐδόθη πᾶσα ἔκουσια ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· » τούτῳ δὲ πάλιν, δι τῶν διεάνθρωπος Κύριος εἰρηκε πρὸς τοὺς ἀποστόλους πρὸς τοῦ σταυροῦ· « Εἰρήνην ἀφέντης ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. Καὶ ταῦτα λαλῶ, ἵνα ἐν ἐμοιειρήνην ἔχητε· » καὶ, « Λύτη ἔστιν τῇ ἐμῇ ἐντολή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· » καὶ, « Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, διτὶ ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις· καθὼς τὴν ἀγάπην με δι Πατήρ, κάγω τὴν ἀγάπην ὑμᾶς μελνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ· ἐὰν τὰς ἐντολὰς μου τηρήστε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρὸς μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. » Καὶ αὐτίς μετὰ τὴν ἔγερσιν, κατὰ διαφόρους ὕδρας πολλάκις δεδωκώς φαίνεται τὴν εἰρήνην, ἐμφανιζόμενος τοῖς ἰδίοις καὶ λέγων, « Εἰρήνη ὑμῖν. » Καὶ πρὸς τὸν Πέτρον δὲ, φ καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν μαθητῶν ἐνεπιστεύσατο, ἀντέκτισεν τινα τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν διαπύρου ἀγάπης, τὴν τοῦ ποιμνίου φροντίδα ἐπιδεικνύμενος εἰναι, οὐνω τὸ τρίτον φησίν· « Εἰ με φιλεῖς, Πέτρε, πλέον τῶν ἀλλῶν, ποίμανε τὰ πρόσθετά μου. » Εἴποι δὲ δι τις ἴσως οὐκ ἀπὸ σκοποῦ καὶ τοῦτο, διτὶ διά γε τῶν δηλωθέντων ἔξαισιών τουτων τριῶν, ἀποτίκεται ἡμῖν ἐπερά τινα τρία ἔξαιρετα· τὰ δέ ἔστιν, ἡ τῆς ψυχῆς κάθαρσις, δ φωτισμὸς, καὶ ἡ τελείωσις.

Οτι δι τούτοις τοῖς τρισι συνεξύφαγται κάσαι αι δρεται.

12'. Εἰ δέ τις ἀχριῶς ἐθελήσειεν ἐκετάσαι ἐναρ γῶς, ἐν τουτῷ τῷ τριπλόῳ, καὶ οἷον ἀρθρικῷ σπαρτικῷ, εὐρήσει αἰωρημένην, καὶ συνεξυφασμένην πᾶσαν τὴν τῶν ἀρετῶν διφθορον [Ισ. διφθαρτον] καὶ θεότευκτον ἀλουργίδα· καὶ γάρ οἰς τις τιμία ἀλυσις, καὶ σειρά ποικιλόχρυσος, πάφυκεν ἡ κατὰ Θεὸν πο λιτεῖα, μίαν τῆς μιᾶς ἐξηρτημένην ἀρετὴν εὐαγῶς ἔχουσα, καὶ εἰς τὸ ἐν συνηρμοσμένας ἀπάσας. Καὶ γοῦν καὶ ἐν ἔργον αἱ πολλαὶ καταρτίζουσιν, διπερ ἔστι τὸ θεωδῆναι τὸν εἰλικρινῶς αὐταῖς συζῶντα διθρωπον· συνδέσμους οἷον δη τινας καὶ κρίκους, πλουτοῦσαν πως, αὐτήν τε τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χρι στοῦ φιλατον [Ισ. φιλατάτην] τοῦ δινόματος ἐν πίστει, εἰ βούλει δὲ, καὶ ἐπίδει, καὶ ταπεινώσει, σωτήριν, ἐπικλησιν, καὶ τὴν εἰρήνην ἄμα καὶ τὴν ἀγάπην, τὸ θεοφύτευτον διντας καὶ τριστέλεχον δένδρον, καὶ ζωτάροχον οὐδὲ κατὰ καιρὸν ἀπτόμενος, καὶ ὡς

¹⁰ Joan. xi, 30, 31. ¹¹ Philipp. ii, 10. ¹² Act. iv, 10. ¹³ ibid. 42. ¹⁴ Matto. xxviii, 18. ¹⁵ Joan. xiv, 27. ¹⁶ Joan. xv, 33. ¹⁷ Joan. xiii, 34. ¹⁸ Joan. xv, 8, 9. ¹⁹ ibid., 8-10. ²⁰ Joan. xxi, 17.

εἰκός μεταλαμβάνων, οὐ θάντον, ὡς πρωτόπλαστος, Α πλαστός, sed vitam immortalem eternamque vindemiasit.

*Οτι καὶ η διὰ Θεοῦ Πατρὸς πρὸς κινητούς τοῦ ἀγίου Πνεύματος δωρεά, καὶ ἐπέλευσις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ ὄνδρισται εἰπεῖται, ὡς φασιν αὐτὸς δὲ οὐ πέρθεος, καὶ φιλόκυρχος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ὅτι « Συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἔγώ ἀπέλθω· ἐάν γέρει ἔγώ μή ἀπέλθω, δὲ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐάν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς· καὶ διαν δὲ ἐλθεῖ ὁ Παράκλητος, δὲ ἔγώ πέμψω πιρῆ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, δὲ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. » Καὶ αὗθις· « Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, δὲ πέμψει δὲ Πατὴρ ἐν τῷ ὄνδρισται μου. »

*Οτι εἰκετεῖται τοῖς ἀγίοις ἡμῶν διώρισται Πατράσι, καὶ μετὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῖς ἀγίου Πνεύματος προσεύχεσθαι ἡμᾶς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ παρ' αὐτοῦ ζητεῖται τὸ διάλεικον.

ιγ'. Διὰ ταῦτα γοῦν καὶ οἱ κλεινοὶ καθηγεμόνες ἡμῶν, καὶ διδάσκαλοι πάνυ σοφῶς, καὶ μετὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῖς παναγίου Πνεύματος, ἐκδιάσκουσι πρὸς πάσας καλῆς ἀλλῆς ἔργασις καὶ μελέτης, καὶ πάντας μὲν, μάλιστα δὲ τοὺς εἰς τὸ στάδιον τῆς Θεοποιοῦ ἡσυχίας ἕκαποὺς ἐμβαλεῖν ἐθέλοντας, καὶ ὀφορισθῆναι Θεῷ, καὶ βαργῆναι τοῦ κόσμου, καὶ κατὰ λόγον ἡσυχάζειν, ἐν Κυρίῳ προσεύχεσθαι, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐκζητεῖν ἀδιστάκτως, καὶ τὸ τούτου πανάγιον καὶ γλυκύτατον δυνομα, ἀδιάλειπτον ἔργον, καὶ μελέτημα ἔχειν, καὶ τοῦτο ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν νοῇ, καὶ ἐν χειλεσὶ διηγεχώς περιφέρειν, καὶ ἐν αὐτῷ, καὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναπνεῖν, καὶ ζῆν, καὶ καθεύδειν, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ κινεῖσθαι, καὶ ἐσθίειν, καὶ πίνειν, καὶ ὡς ἐπος εἰπεῖν, πάντα κατὰ τὸν δύοιον τρόπον πράττειν ἐπειγεσθαι. Ωσπερ γάρ τούτου ἀπόντος, ἀπαν συρρέει δεινὸν, μᾶλλον δὲ οὐδὲν πάρεστιν ἡμῖν τῶν χρησίμων οὐτε δὴ τούτου ἐν ἡμῖν παρόντος, πᾶν ἐναντίον ἀπελήλαται· μάλιστα δὲ οὐδὲν ἐστιν ἡμῖν ἐλείπον τῶν ἀγαθῶν, καὶ γοῦν, καὶ πρὸς κατόρθωσιν ἀδύνατον [Ισ. Ιε/πει τὸ δὲ ἀρετῆς] καθάπερ καὶ αὐτὸς δὲ Κύριος ἡμῶν διαγορεύει, ὅτι « Οἱ μέντοι ἐν ἡμοι, κάρων ἐν αὐτῷ, οὐτος φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς ἡμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. » Τοῦτο τοιγάροῦν τὸ πάσῃ κτίσει φοβερὸν καὶ σεβάσμιον καὶ πρόδημα, καὶ δυνομα, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι ἐν πίστει ἐπικαλεσάμενοι, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὰ τοῦ παρόντος λόγου ισταὶ διοτρόπως ἀναπετάσαντες, οὐτω τοῦ λόγου καὶ τοῖς πρόσω χωρεῖν ἀρχόμεθα.

*Οτι δεῖ τοι πατείστως βαδίζειν ἐθέλοντα, τὸν κατὰ Κύριον δρόμον τῆς ησυχίας πρὸς πάτερν ἐκλέξασθαι μετὰ τῆς καθόλου ἀποτατῆς καὶ ὑποταγῆς τελεῖσθαι.

ιδ'. Ἐν τῷ ὄνδρισται τοῦ μεγάλου Θεοῦ τοῦ Σωτῆρος; ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος· « Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς, τοῦ ζωῆς, καὶ τὴν ἀληθείαν, τὴν ἰδίαν, καὶ τὴν ἀληθείαν, τὴν ἀληθείαν, τὴν ἀληθείαν. »

²⁰Joan. xvi, 7. ²⁰Joan. xv, 26. ²¹Joan. xiv, 26.

PATROL. GR. CXLVII.

A plasius, sed vitam immortalem eternamque vindemiasit.
Quod per Deum Patrem fidelibus sancti Spiritus donum et adventus, in Christo Iesu et in sancta ejus nomine conceditur.

12. Sane quidem fidelibus per Deum Patrem sancti Spiritus donum et adventus in Christo Iesu et in sancto ejus nomine tribuitur. Ut ait ipse dominus et benignissimus Dominus Jesus Christus apostolis: « Expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos ». Et, « Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit ». Et rursum: « Paracletus, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo ». B

Quod merito et nostris sanctis Putribus et cum sancto Spiritu in eis habitante definitum est aperte nos Dominum nostrum Iesum Christum orare et ab eo misericordiam petere.

13. Propterea igitur nostri praeclarū duces et magistri omnino sapienter et cum sancto Spiritu in ipsis habitante, docent nos oportere ante omnem bonam actionem et curam, praesertim si in studium huius sanctissimantis pacis nos injicere volumus, et Deo assignari et a mundo separari, et secundum rationem quiete conversari, in Domino orare et ab eo misericordiam fiducialiter implorare, et sanctissimum dulcissimumque ejus nomen tanquam indesciens opus et curam habere, illudque in corde et in mente et in labiis indesinenter ferre et in eo et cum eo respirare et vivere et dormire et vigilare, et moveri et edere et bibere, et ut ita dicam, omnia hoc modo facere. Quemadmodum enim, illo absente, omnia confluent adversa, nec quidquam nobis aderit utilium; ita eo in nobis praesente, quidquid contrarium est expellitur; præcipue vero nihil boni nos deficit, nihil emendationi nostræ adversatur, ut et ipse Dominus noster explicite dicit: « Qui in me manet, et ego in eo, ille fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. » Hoc igitur omni creaturæ formidandum et venerandum negotium et nomen, quæ super omne negotium et nomen sunt, nos indigni in ille invocantes et in eo praesentis sermonis fila explicante, ita et dicere et ulterius progreedi incipiimus.

Quod oportet eum qui securi vult in pacis secundum Dominum via incedere, eligere una cum universa renuntiatione perfectam subjectionem.

14. In nomine magni Dei Salvatoris nostri Iesu Christi qui dixit: Ego sum lux, vita et veritas et via, et ad Deum Patrem janua, et, per me si quis

introicerit, salvabitur, et ingredietur, et pascua inveniet sine dubio salutaria. Adhuc illis quae dicimus mentem, et tibi sincere consilia damus. Ante omnia elige cum universa renuntiatione iuxta divinum Verbum, et legitimam perfectamque subscriptionem; ardenter inquire ductorem magistrumque eum qui non erret. Non errabit autem, si ea quae dicit per sacrae Scripture testimonium constitnet, si Spiritum sanctum in se habeat, vi- tam actibus conformem agens; si cogitatione altus sit, sensu autem humilis, et omni modo bonus, et qualem dicunt esse secundum Christum magistrum divini sermones. Postquam autem eum inveneris, illi, ut proprio Patri amantissimus filius, adhuc corpore ac spiritu: totus remane illius incedens praeceptis, in illum tanquam in ipsum Christum intuens, neque ut in hominem, omnemque a te longe rejiciens diffidentiam et dubitationem; et etiam cogitationes proprias et cum voluntate proprias volitiones, simpliciter et incuriose magistri vestigia sequere tanquam aliquid speculum possidens in certam et claram persuasionem tuam, huius doctori plenam et securam obedientiam, tuam propriam conscientiam. Et si quando in tua mente sparscerit aliquid contrarii dialogis qui virtutem odio habet, tanquam a fornicatione et igne resilias, et tentanti deceptori sapienter contradicas, respondens non ducentem ab eo qui dicitur dirigi, sed ductum ab eo qui dicit; neque ego magistri mei, sed magister meum judicium suscepit; neque ego iudex illius, sed ille iudex meus constitutus est, ut ille qui a *Climace* nomen ducit, et alia hujuscemodi respondeas.

Nihil enim procul dubio tali directione, subjectione scilicet, certius proprietatum delictorum chirographa diffingit inscribitque in divina electorum tabula. Si enim, juxta beatum Paulum, Filius Dei, et Deus noster Dominus Jesus propter nos, ut nosmeipsi, conversatus et paternam distribuens benevolentiam eamdem visus est viam percurrentis, per quam, et benefacit secundum hominem causam, paterna ipse proclamatione dignus habitus est? «Humiliavit enim semetipsum, inquit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, et reliqua.» Quis igitur superbe, ne dicam stulte, sperabit se Domini et Dei et Salvatoris Jesu Christi gloriam adepturum et paternam mercedem, non eadem incedere via preferens qua dux et magister noster Jesus Christus? oportet enim et discipulum, si velit magistro similis fieri, incessanter tanquam in exemplar et archetypum, tota mentis vi insueri in praeceptoris vita et actus, et quotidie eum imitari tentare. Dicinde: De ipso domino nostro Iesu Christo scriptum est illud: «Et erat subditus patri et matri sua». Et ipse Salvator ait:

²⁰ Philipp. ii, 8, 9. ²¹ Luc. ii, 51.

Α πρὸς τὸν Πατέρα Θεὸν θύρα, καὶ δι' ἐμοῦ ἵδη τὶς εἰσῆλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἔξελεύσεται, καὶ νομῆν εὐόρχει, ὅτλοντες σωτήριον. » Πρόσχες οὖ; λέγομεν, καὶ γνησίως σοι συμβουλεύεμενα· πρὸ πάντων, ἔκλεξι σεαυτὸν, μετὰ τῆς καθόλου, κατὰ τὴν ἱερὰν ἔκραντορίαν, ἀποταγῆς, καὶ ὑποταγῆς ἀνέσθετον, καὶ τελείων ἥγουν σπουδάστας; ζητῶν εὑρεῖν δόγματα, καὶ διδάσκαλον ἀπίλανθη· εἴη δ' ἀν τὸ ἀπίλανθες, ἐν τῷ μαρτυρίαν ἐπ' αἵς λέγει, παρὰ τῶν ἱερῶν παριστᾶν Γραφῶν, καὶ πνευματόφρον, τοῖς λόγοις; ἔχοντα τὴν πολιτείαν συνάδυσαν, ὑψόλοι μὲν τὴν δάνονταν, ταπεινὸν δὲ τῷ φρονήματι, καὶ τοῖς ἄλλοις τρόποις γρηγορεῖν, καὶ οὖν τὸν κατὰ Χριστὸν διδάσκαλον, τὸ θεοπαράδοτό φησι: λόγια. Καὶ δὴ εὐρηκώς, κάκιών τοι γνησίως Υἱὸς φιλόστοργος πρόσκολλθείς σώματι τε καὶ πνεύματι· ὅλος μέντοι τοπεκένου στοιχῶν τοῖς ἐκείνοις ἐπιτάγμασιν, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν Χριστὸν, εἰς ἐκείνον ἀφορῶν, καὶ οὐκ ἀνθρώπον, πᾶσάν τε ἀπὸ σοῦ πόρφρω βαλὼν ἀπιστίαν, καὶ δισταγμόν· ναὶ μήν, καὶ φρόνημα, καὶ μετὰ θελήσεως θελῆμα, οὕτως ἀπλῶς, καὶ ἀπεριέργως· ἕσσο κατ' ἔχονς ἐπόμενος τῷ διδάσκαλῷ, εἴλα τι κάτοπτρον κεκτημένος, εἰς πληροφορίαν ἐναργῆ τὴν πρὸς τὸν μυσταγωγὸν ἀδιάκριτον, καὶ δικρανὸν πακοῦν, τὴν οἰκείαν συνειδῆσιν. Εἰ δὲ ποτε καὶ τι τῶν ἀναντίων ὑποτείλη τῇ σῇ διανοίᾳ δι τοῖς καλοῖς ἐχματίνων διάβολος, ὡς ἀπὸ πορνείας καὶ πυρὸς ἀποπήδησον πρὸς θαυμόν, καὶ τὸν ὑποβάλλοντα ἀπατεῶντα σοφῶς ἀντιφεγγόμενος· ὡς Οὐχὶ ὁ δόηγούμενος τὸν δόηγοῦντα, ἀλλ' ὁ δόηγῶν τὸν δόηγούμενον ὁ δόηγει· καὶ οὐκ ἔγω τοῦ δρόκοντος· ἀλλ' αὐτὸς τὸ ἐμὸν κρίμα ἀνεδέξατο· καὶ οὐκ ἔγω, ἐκείνου· ἀλλ' αὐτὸς κριτής, ἐμοῦ καθέστηκε, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος, καὶ τὰ τούτοις παρόμοια.

Οὐδὲν γάρ τῆς τοιεύτης ἀγωγῆς, δηλαδὴ τῆς ὑποταγῆς, γνησίστερον τῷ ἐλομένῳ ἀναντιρέτας, διαρρέησι μὲν τὰ χειρόγραφα τῶν οἰκείων ἀμπλακημάτων, ἐγγραφῆναι δὲ τῇ θείᾳ δέλτῳ τῶν σωζομένων. Εἰ γάρ, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεός ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς, καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς χρηματίσας, καὶ τὴν πατερικὴν εὐδοκίαν μάλα σοφῶς οἰκονομῶν, τὴν τοιαύτην ὥπται τεμῶν δόδυν, δι' οὓς καὶ ὑπὲρ τῆς κατ' ἀνθρώπουν εὐαρεστήσεως, τῆς πατρώριας τέλεωται ἀναρρήσεως· «Ἐταπείνωσε γάρ, φρονίν, θαυμόν, γενόμενος ὑπῆκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διδ καὶ θεός αὐτὸν ὑπερψύστε, καὶ ἔχαριστα αὐτῷ δνομικ., καὶ τὰ ἔξης· τίς δέρα λοιπὸν δὲ αὐθιδῶς προσδοκήσας, ἵνα μή λέγωμεν ἀμαθῶς, ὡς ἐπιτυχής ἔσται τῆς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ δόξης· καὶ τῶν πατριῶν ἐπάλιων, μή τὴν αὐτὴν τρίβονταδίζειν ήρημένος, τῷ καθηγητῇ καὶ διδάσκαλῳ τοῦ Ιησοῦ Χριστῷ; Δεῖ γάρ καὶ τὸν μαθητὴν, εἰπερ μέλιν τούτῳ γενέσθαι, ὡς τὸν διδάσκαλον, ὡσεὶ [τοι. ὡς εἰς] ἐκμαγειον, καὶ ἀρχέτυπον κάλλιστον, οἵτις ὅλιρ μένει ψυχῆς, ἀφορῶν ἀκλενῶς, πρὸς τὸν τοῦ πατέρος τούτου βίου, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· καὶ ταῦ-

τον ὁστιμέραι ζηλοῦν ἐπείγεσθαι. Εἰτα, περὶ με, οὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγραπται τό· « Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος τῷ πατρὶ, καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. » Καὶ αὐτὸς δὲ φησιν ὁ Σωτὴρ· « Οὐκ ἔχον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. » Καὶ ἔστιν ἔτερος, ὁ ἔτερος βιοῦν ἐθέλων, ἤτοι αὐταρέσκιος, καὶ αὐτεξουσίως, καὶ μέντος δῆμογος, καὶ δοτοῦτος οἱσται, ὡς εἴτε κατὰ λόγον τὴν ἔνθεον βιοτὴν πορευόμενος; Πλέμενον· οὐδαμῶς, ὡς ὑπὲρ τὰ ἐσκαρμένα πτύῶν. Καὶ λέγει ὁ τῆς Κλίμακος· « Ωστερὸς μὴ ἔχων δῆμον εὐχερῶς ἐν τῇ ἑδύ πλανᾶται· οὕτω καὶ δο αὐτεξουσίως; τὴν μοναδικὴν ὑδύν πορευόμενος, εὐχερῶς ἀπόλυται, καὶ πάσαν τὴν τοῦ κόσμου σοφίαν ἐπίστεται· διὰ τοι τοῦτο καὶ οἱ πολλοί, ἵνα μὴ εἰπώμεν πάντες, οἱ μὴ ὑποτασσόμενοι, καὶ μὴ μετὰ βουλῆς βαδίζοντες, σὺν πόνῳ μὲν, καὶ ἴδρωτι τὰ πλεῖστα ὀνειροπολούντες, σπείρουσι· τῇ δὲ ἀληθείᾳ, ἀμῶτι τὰ λίαν ἐλάχιστα. Τινὲς δὲ καὶ ἀντί σίτου, συλλέγουσι, φεῦ! ζεζάνια, ὡς στοιχοῦντες, καθὼλικεῖται, τῇ ἰδιορθυμίᾳ καὶ τῷ αὐταρέσκῳ φρονήματι, οὐ οὐδὲν χείρον· καὶ τούτου μάρτυς ὁ τῆς Κλίμακος, εὗτα γράψων· « Ήσσος πρὸς τὸ στάδιον τῆς νερῆς ὄμοιογίας ἐπεχειρήσατε ἀποδύσασθαι· δοι τὸν τοῦ Χριστοῦ ξυγὸν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐχένα ἅραι βούλεσθε· δοι τὸ ἔαυτῶν φορτίον, ἐπὶ τὸν τοῦ ἔτερου τράχηλον ἐπιθεῖναι σπουδάζετε· δοι τὰς ἔαυτῶν ἀνάκαρτας γράψαις ὑμῖν βούλεσθε· δοιοις ἔτερων ἀνυψούμενοι, καὶ νηγδμενοι, τὸ μέγχ τοῦτο περιποιοῦσθε πέλαγος· γνῶτε, ὡς σύντεμόν τινα, καὶ τραχεῖσιν ὑδῶν βαδίζειν ἐπεχειρήσατε, μιαν καὶ μόνην πλάνην ἐν ἔαυτῃ κακτημένην· αὗτη δὲ καλεῖται ἰδιορθυμία· ὁ γάρ ταῦτην εἰσάκειν ἀπαρνησάμενος, ἐν οἷς ἂν δοκῇ καλοῖς, καὶ πνευματικοῖς, καὶ θερέστοις, πρὸ τοῦ βαδίσαι, ἐφθασεν. » Υπακοή γάρ ἔστιν, ἀπιστεῖν ἔαυτῷ ἐν τοῖς καλοῖς ἄπασι, μέχρι τέλους ζωῆς. Οὐθεν καὶ αὐτὸς ταῦτα μετὰ συνέσεως καταχαθῶν, καὶ τὴν ἀγαθήν μερίδαν, καὶ ἀναγράφετον τῆς αἰθεροδρόμου ἡσυχίας ἐξασκεῖν γλιχόμενος, ἐπου τοῖς καλῶς τεθεσπισμένοις, ὃς σοι δεδήλωται, νόμοις, καὶ πρῶτον ἀσπασίως ἀσπασαι τὴν ὑπακοήν· εἴθ' οὕτω τὴν ἡσυχίαν. Ωστερὸς γάρ ἡ πρᾶξις τῆς θεοπλασίας ἐπιβασίς, οὕτω καὶ ἡ ὑπακοή τῆς ἡσυχίας· καὶ μὴ θέλει μεταρίειν δρισι, καθὼς γέγραπται, ἀ θεντο οἱ Πατέρες. Καὶ οὐαὶ δὲ τῷ μόνῳ. Τούτῳ γάρ τῷ τρόπῳ, καλὴν ἀρχὴν θεμέθιλον καταβάλων, καιρὸν πριεῖστον, καὶ εὐκλείστατον ὅροφον ἐπιβήσεις τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ Πνεύματος. Ός γάρ Οὐ ή ἀρχή, κατὰ τὸν εἰπόντα, ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόλητον· οὕτως αὖ, οὐ ή ἀρχὴ δόκιμος, καὶ τὸ δῶλον εὑπερεῖς, ναὶ μήν, καὶ εντακτον, εἰ καὶ τούτωντον οὐθέ· διε συμβαίνει· καὶ τοῦτο μέντοι παρὰ τῇ ἡμετέρῃ προθίσει προσαρέσει ἐπιγίνεσθαι πέρυσε.

Tira τὰ τῆς διληθοῦς ὑποταρῆς σημεῖα, ἀ κατέχωρ δ τῷ δητὶ ὑπήκοος, εἰη δὲ ἀπαταστῶς ὑποτασσόμενος.

ἰε'. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ περ πολὺς δ περ τῆς τοιεύτης ἀγωγῆς λόγος, καὶ δυσδιεξιτητος, δθεν καὶ οἱ ταῦτην μετερχόμενοι, διαφέρουσι μετέρχονται, δέον καὶ περὶ αὐτῆς μίκρ' ἄτα, οἰονεὶ σήμαντα τὸ σημηναθαῖ

« Non veni ministrari, sed ministerare. » Et erit alius qui aliter vivere velit, libere scilicet et pro arbitrio, et sine duce, atque ille censem seipsum secundum Deum vitam agere? Nequaquam; sed quasi super cavernas saltat. Et dicit idem Climax: Quemadmodum ille qui ductorem non habet, errat in via; ita et qui pro arbitrio in solitaria via incedunt, facile perit, etiamsi omnem hominum sapientiam habeat: ideo et plurimi, ne dicamus omnes, cum non sint submissi et sine consilio incedant, cum labore ac sudore plerumque somniantes, dispergunt; re ipsa vero quam levissima metunt. Quidam autem et pro frumento, colligunt, heu! lizania, eo quod incedunt, ut dictum est, propria voluntate et libera mente, qua nihil pejus est. Atque idem illud testatur, scribens. Qui vos ad spiritualis confessionis stadium exire nesciui, qui Christi jugum in collo ferre vultis; qui propria onera in alterius collo impotere pergitis; qui vestra bona inscribere libenter properatis, et pro illis libertatem vobis reddi vultis; qui manibus aliorum sublati natantesque magnum illud mare transitis; scitote vos brevem aliquam et asperam viam ingredi voluisse, error enim tantum in se habentem; quæ vocatur vita pro arbitrio acta. Qui hanc scemel reliquerit, in bonis actibus et spiritualibus et Deo gratis non incedet, sed curret. Obedientia enim est sibi in omnibus bonis actibus usque ad finem vitæ diffidere. Ideo et ipse qui haec intellegenter et didiceris et optimam partem, ætheream illam pacem quæ non potest auferri eupieris amplecti, leges tam divine datas, ut tibi ostensum est, sequere, et primo ardenter obedientiam amplectere; deinde hoc modo pacem. Quemadmodum enim actio gradus est ad contemplationem, sic et ad pacem obedientia. Neque velis transire terminos, ut scriptum, est, quos posuere Patres. Et, ræ soli! Hoc enim modo, pulchrum fundamentum initium jaciens, tempore procedente, glorioissimum fastigium sedis loco sancti Spiritus impones. Quemadmodum enim cuius initium est, ut dictum est, absque gloria, et totum abjectum erit, ita rursum cuius initium est gloriosum, totum et erit acceptabile, et bene dispositum, et si contrarium non nunquam accidit: et hoc tamē ex nostro proposito et ex nostra voluntate accidere solet.

Quoniam sunt vere subjectionis signa quibus qui instructus est vere subjectus erit.

15. Sed quoniam multi de hac directione sermones lique extricatu difficile sunt, unde fit ut qui eam subeunt, dissimiliter subeant, oportet et de ea pauca quædam tanquam signa indicari, quæ ubi-

servans tanquam regulam et stateram infallibilem, A purissime vivere poteris. Et hæc dicimus: Oportet eum qui vere subjectus est, has quinque virtutes necessarie prosequi: Et primo idem, puram nempe fidem in eum a quo dirigitur et sinceram habere, ad eo ut credat ipsum Christum se inspicere eiique obediens, ut ait Dominus Jesus: « Qui vos audit, me audit, et qui vos contemnit, me contemnit, et qui me contemnit, contemnit et eum qui misit me. Et quodcumque non ex fide est, iusta eum qui a Climace cognomen habet, peccatum est, » secundo, veritatem, veracem eum esse oportet et opere et verbo, et accurata cogitationum confessione. « Initium enim sermonum tuorum est veritas, ut scriptum est³¹. » Et veritatem requirit Dominus³². Et Christus ait: « Ego sum veritas³³. » Et sane ipse vocatus est ipsissima B veritas. Tertia est propriam voluntatem non sequi. Detimentum enim est, inquit, subjecto propriam facere voluntatem, sed semper eam libenter submittere debes, neque te cogi a proprio Patre sinere. Quarta est non contradicere neque omnino contendere quoniam contradictio et contentio piorum virorum non sunt. Et scribit sacerdinus Paulus: « Si quis autem contendere vult, nos talen consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei³⁴. » Si vero ita simpliciter et omnibus Christianis interdictum est, multo magis monachis, qui secundum Christum promiserunt se accurate subjiciendos esse. Contradictio autem et amulatio ortum habent et mente superbia et dissidientia referita, ut dictum est. Monachus qui superbus est, violenter contradicit; quemadmodum et contrarium scilicet non contradicere et non contendere, ortum habet ex fidei et humili dispositione. Et quintam eum virtutem observare oportet, nempe accuratam et sinceram præceptori confessionem; ut et in nostra detorsione, tanquam si ante formidandum tribunal Christi stetissemus, coram Deo et sanctis angelis promisimus, nos et initiumet finem habituros cum omnibus nostris Domino promissis et testamentis, et confessuros esse cordis nostri secreta. Dictum est enim a sanctissimo Davide: « Dixi, confitebor adversum me iniuriam Domino, et tu remisisti³⁵ » et cetera. Et ab eodem Climace: Plagæ si triumphant, non ad pejus proficiunt; sed curabuntur.

Eum quintuplicem virtutum quas ostendimus numerum quicunque sapienter et ardenter custodierit, indubitate sciatur se adeptum, tanquam datis arribis, justorum beatitudinem. Et ea quidem sunt hujus magnificæ subjectionis propria, et quasi radix et fundamentum. Audi vero et quales sint rami, et fructus et cacumen.

Ex subjectione, inquit rursum idem a Climace, humilitas; ex humilitate discretio; ex discretione perspicacitas; ex ea autem prævisio; quod solum Dei opus est, et iis qui feliciter secundum Deum agunt,

³¹ Psal. cxviii, 160. ³² Psal. xxx, 24. ³³ Joan. xiv, 6. ³⁴ I Cor. xi, 16. ³⁵ Psal. xxxi, 5.

σοι· καὶ κατέχων ὡς κανόνα καὶ στάθμην πάπτασθον, εὐαγῶς θῃ πολιτεύμενος· καὶ δὴ λέγομεν τίδε· χρὴ τὸν ἀληθῶς ὑπήκοον, ὡς ἡμῖν δοκεῖ, φυλάττειν τὰς πάντες ταῦτας ἀρετὰς κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην· καὶ πρώτην τὴν πίστιν· ἥγουν ἔχειν αὐτὸν καθαρὸν καὶ διδόλον πίστιν, πρὸς τὸν ἐκυρωτὸν ἐπιστάτην· ἐπὶ τοσούτον, ὡς δοκεῖν [ἰσ. add. εἰς] αὐτὸν τὸν Χριστὸν βλέπειν, καὶ ὑποτάσσεσθαι, ὡς φῆσιν δὲ Κύριος· Ἰησοῦς· « Ό ἀκούων ὑμᾶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ δὲ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· δὲ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστελλόν με. » Καὶ πᾶν δὲ τοῦ τῆς Κλίμακος οὐκ ἔκ πίστεως ἀμαρτίᾳ ἐστι. Δευτέρων τὴν ἀληθείαν· ήτοι ἀληθεύειν αὐτὸν ἐν Ἐργῷ, καὶ λόγῳ, καὶ τῇ τῶν λογισμῶν ἀκριβεῖ ἔξομολογήσει. « Ἀρχὴ γάρ, τέγραπται, τῶν λόγων σου, ἀληθεία· » καὶ δὲ ἀληθείας ἐκήντει Κύριος. Καὶ δὲ Χριστὸς δὲ φρεσιν· « Ἐγώ εἰμι ἢ ἀληθεία· » καὶ δὴ γαλ αὐτοτελήσει κέκληται. Τρίτην τὸ μὴ ποιεῖν τὸ οἰκεῖον θέλημα. Ζημία γάρ, φησὶν, ὑπηκόω, τὸ ποιεῖν τὸ ίδιον θέλημα· ἀλλ' αὐτὸς κάπτειν αὐτὸν θέλειν! · δηλούντει μὴ ἀναγκάζειν ὑπὸ τοῦ ίδιου Πατρός. Τετάρτην τὸ μὴ ἀντιλέγειν, καὶ φιλονεικεῖν τοκαθόλου· ἐπειδὴ ἡ ἀντιλογία καὶ ἡ φιλονεικία, οὐκ ἔστι τῶν εὑσεβῶν. Καὶ γράφει δὲ Ιερώτας· Παῦλος· « Εἰ δὲ τις δοκεῖ φιλονεικος εἶναι, ἡμεῖς τοι: αὐτὴν συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐτε αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ. » Εἰ δὲ οὕτως ἀπίλως, καὶ κοινῇ πᾶσι Χριστιανοῖς ἀπειργεται τὰ τοιαῦτα, πολλῷ μᾶλλον μονασταῖς· καὶ ταῦτα κατὰ τὸν Κύριον ἐπαγγελλομένοις ὑποτάσσεσθαι ἀκριβῶς. Τὸ μέντοι ἀντιλέγειν, καὶ φιλονεικεῖν, ἔχει τὴν παρέξοντας γνώμης, ἀπίστῃ καὶ ὑψηλοφροσύνη συζητεῖς. ὡς εἰρηται· Ὕψηλοφρων μοναχὸς ἀντιλέγεις σφοδρῶς· ὕστερον καὶ τούναντον, ἥγουν τὸ μὴ ἀντιλέγειν, καὶ μὴ φιλονεικεῖν, προέρχεται ἐκ πίστης καὶ ταπεινόφρονος διαθέσεως. Καὶ πέμπτην δὲ χρὴ φυλάττειν τοῦτον ἀρετὴν, τὸ ἔχειν ἀκριβῆ καὶ εἰλικρινῆ ἔξομολογήσειν πρὸς τὸν προεστῶτα, καθὼς καὶ ἐν τῇ ἀποκάρσει, ὡς ἐπὶ τοῦ φορεοῦ παρεστῶτες βῆματος τοῦ Χριστοῦ, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγίων ἀγγέλων δεδώκαμεν ὑπόσχεσιν, τὸ ἔχειν ἡμᾶς ἀρχήν, καὶ τέλος μετὰ τῶν διλλων ἐπαγγελῶν καὶ συνθηκῶν ἡμῶν τῶν πρὸς Κύριον, καὶ ἔξαγγελεῖν τῶν τῆς καρδίας χρυσῶν. Εἰρηται καὶ τῷ θειῷ Δασδίδ· « Εἴπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφῆκας, » κτλ. Καὶ τῷ τῆς Κλίμακος· Μώλωπες θριαμβεύμενοι, οὐ προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χείρον, ἀλλ' ιαθήσονται.

Ταύτην τὴν πενταδεκήν τὸν δηλωθεισῶν ἀρετῶν ἀπαριθμησιν, δὲ σοφῶς καὶ ἐπιτεμόνως τηρῶν, ἀναμφισβώλας γινωσκέτω, ὡς ἀπεντεύθεν ἐπιτυχῆς θεται τῆς τῶν δικαίων ὡς ἐν ἀρχαδῶνι μαχαριότητος. Καὶ ταῦτα μὲν, τὰ τῆς ἀξιομνησεύτου ὑπακοῆς έδια, καὶ οἷον ἡ δίζα, καὶ δὲ θεμέλιος· ἀκουσος δὲ καὶ οἷος οἱ κλάδοι, καὶ δὲ καρποί, καὶ δὲ δρυφος.

Ἐξ ὑπακοῆς, φησὶν αὐθίς δὲ τῆς Κλίμακος, ταπεινώσις· ἐν ταπεινώσεως, διάκρισις· ἐκ διακρίσεως, διόρασις· ἐκ δὲ ταῦτης, προδρασίς· δὲ μόνου Θεοῦ Εργον· καὶ τοῖς μαχαρίως θεουργευμέναις, δῶρον

δωρούμενον παρ' αὐτοῦ, ἐξαίρετον, καὶ ὑπερφυσικόν τον. Πρὸς δὴ τοὺς εἰρημένους, οἵτα σοι καὶ τοῦτο δῆλον· ὅτι γε κατὰ τὴν σὴν ἡκριδωμένην ὑποταγὴν, βλυστάνει καὶ ἐν σοὶ ἡ ταπείνωσις· καὶ αὖτις κατὰ τὴν ταπείνωσιν ἡ διάκρισις ὥστε τὰς καὶ καὶ ἔξῆς αἱ λοιπαὶ. Καὶ ἀγωνίζου, ὅστις σοι δύναμις ἀπτατίστις τὴν τῆς ὑπακοῆς θέειν πορείαν. Οὕτω γάρ καὶ τῶν πρόσων ἀνεπιφαλῶς ἐπιβήσῃ. Εἰ δέ πως ἐν τῇ τῆς ὑποταγῆς ὑποσκάξεις νύσσῃ, οἵτις ᾧ οὐκ ἀν καλῶς περινεῖς τὸν ἐπίλοιπον δίκυλον τῆς προκειμένης βαλδίδος· τὴν κατὰ Χριστὸν φαμεν πολιτείαν· οὗτος μὴν στεφανωθήσῃ τῇ τοῖς νικηταῖς δωρούμενη ταινίᾳ· μέντοι γε, καὶ οἴδα τις δόδης ἡ ὑπακοὴ, καὶ ἡ ταῦτης πρόσθετην εἰπομεν εἰδια, οἵτα σοι, καθάπερ τὸ παρὰ τοῖς ναυτικοῖς, διοπτεύμενον, πρὸς τὴν τοῦ ἀπλανοῦς τήρησιν· ἵνα ἀκλινῶς πρὸς αὐτήν ἀφορῶν, ὑπερπλεύσας δυνηθῆσῃ τὸ τῶν ἀρετῶν μέγα πέλαγος· καὶ οὕτω πρὸς ὄρμου δρμῆσης [Ισ. δρμῆσης] τὸν ἀκύμαντον τῆς ἀπαθείας· διὸ δὲ καὶ ζάλη τις, καὶ σάλος ἐπέλθῃ σοι, καὶ τοῦτο ἔσταις παρὰ τῇ σῇ ὑποταγῇ [Ισ. παρακοῇ]. Τὸν γάρ ἀληθῆ ὑπήκοον οὐδὲ αὔτης διάδοιος, καὶ τὸν Πατέρας, ἃν τι βλάψῃς δεδύνηται· ἵνα δὲ σοι καὶ τὸ τῆς παναγάστου ὑπακοῆς τίμιον θύσιο, τὴλίκον ἔστι, δι' ὅληγου ἐπιδείξωμεν, μιᾶς ἔτι χρήσεως ἀγίου Πατρὸς διαμνημονεύσωμεν.

Λέγει τοιχρούν αὖθες δι φαιενότατος λαμπτήρ τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας, καὶ νέος Βεσσαλεή τῆς οὐρανοῦ Κλίμακος· "Οπλὸν μὲν οἱ Πατέρες, τὴν ψυλριφδίαν· τὴν δὲ προτευχὴν, τείχος· λουτῆρα δὲ, τὸ διμωμὸν δάκρυον εἶναι ὄριζονται· τὴν δὲ μακαρίαν οὐρανοῦ πατοῦν ὁμολογίαν ἔχριναν· ἡς χωρὶς, οὐδεὶς τῶν ἐμπαθῶν δύεται τὸν Κύριον. Ικανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, ᾧ τιμὶν δικεῖ, πρὸς ἐναργεστάτην δήλωσίν τε καὶ ἐπαίνου τοῦ ἀμιμήτου μιμήματος τῆς τρισολεῖου ὑπακοῆς. "Ἐξομεν δὲ τοῖς πειρά ταῦτο καταμάθειν τε καὶ διαγνῶναι, εἰ γ' ἐπὶ τὸ διανατες ἀναγέσωμεν, καὶ συνδιασκεψώμεθα, τι μὲν τὸ τῆς συντριβῆς καὶ θυητότητος τιμὴν παρατιον, μὴ τοιούτωις τοκαταρχῆς δεδημιουργημένοις· τί δὲ αὖθες τὸ τῆς ἀνακαινίσεως καὶ τῆς ἀθενασίας. Εὐρέτωμεν τοινυν, τοῦ μὲν προτέρου πρήξενον οὖσαν, ἥγουν τῆς φθορᾶς, τὴν τοῦ πρώτου Αδὰμ ιδιοπετλαν τε καὶ ιδιορθυμίαν, καὶ τὸ ἀνυπότακτον· ἐξ ὧν ἡ τῆς ἐντολῆς τῆς θείας ἀθέτησις καὶ παράβασις. Τοῦ δὲ δευτέρου, ἢτοι τῆς ἀφθαρσίας πρύτανιν, τὴν τοῦ δευτέρου 'Αδὰμ, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος τιμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα δόμοδουλαν τε καὶ ὑποταγὴν, ἀφ' ὧν ἡ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ τήρησις. "Ἐγὼ γάρ, φρασιν δὲ Σωτῆρ, ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάτησα· ἀλλ' δι πέμψας Πατέρα, αὐτὸς μοι ἐντολὴν ζήσωκε, τι εἴπω, καὶ τι λαλήσω· καὶ οἴδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἔστιν· ἀ οὖν λαλῶ ἔγω, κακῶς; εἰρηκέ μοι ὁ Πατέρα, οὕτω λαλῶ. »Ως οὖν ἐν τῷ προπάτορι καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν, βέβαια πάντων ἀνιαρῶν, καὶ μήτηρ, ἡ οἰησις· οὗτως ἐν τῷ καινῷ θιανθρώπῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν ζῆν ἐφιεμένοις, ἀρκή, καὶ πηγή, καὶ θεμέλιος πάντων ἀγαθῶν, ἡ ταπείνωσις. Τὴν τοιεύτην στάσιν, καὶ

¹⁰ Ιοαν. xii, 49.

A donum ab ao præstitum, excellens et supernaturale. Præter ea quæ dicta sunt, et hoc tibi sit notum: Pro tuæ subjectionis gradu, germinabit in te humilitas; et rursum pro humilitatis gradu, discretio; atque ita successive reliquæ virtutes. Et enitere, totis viribus incessanter hanc obedientiæ viam percurrende. Ita enim ea quæ sunt ante te tute assequeris. Si autem in obedientiæ curriculo claudicabis, neveris te quod superest ad terminum cursus non bene peracturum, vitam nempe Christianam dicimus; neque vincentibus promissa iuſula coronaberis. Igitur tibi accipe obedientiam et quæ ejus propria esse diximus, quæ tibi viam ostendat, quemadmodum navigantes astris diriguntur, ne forte per maria errent; ut et ipse eam semper aspiciens magnum virtutis Oceanum transmeare queas, atque ita id tranquillum felicitatis portum perducaris. Si vero quædam tempestas et jaclatio supervenerit, et id pro tuæ subjectionis gradu siet. Eum enim qui vero obedit neque ipse diabolus, juxta Patres, posset laedere. Ut autem tibi pance ostendamus quam sublimis et honorabilis sit vera obedientia, unum adhuc sancti Patris oraeulum memoremus.

Rursum igitur dicit splendidissimum illud vita Christianæ lumen, novus ille cœlestis scalæ Beselcel: « Armaturam Patres desinunt esse psalmodiam; murum, orationem; balnum autem, irreprehensibilis lacrymas; beatam vero obedientiam confessio nem esse diverunt; sine qua nemo sons Dominum videbit. Sufficiunt ea quidem, ut nobis videtur, ad evidentissimam declarationem ac laudem perfectam hujus imitationis quæ per beatissimam obedientiam adimpletur. Hec autem adhuc poterimus experientia discere ac discernere, si ad priora suspicimur, inquiramusque quænam destructionis ac mortalitatis nolis fuerit causa, cum non ab initio tales creati fuerimus; quænam vero renovationis nostræ ac immortalitatis. Neperimus autem, mortalitatis causam suisse, primi Adam propriam sui fiduciam et libidinem et inobedientiam; unde orta est mandati divini reprobatio et transgressio; immortality vero principium, secundi Adam. et Dei D et Salvatoris nostri Iesu Christi voluntati Patris subjectionem; unde hujus mandati observatio. « Ego enim, laquit Salvator, non ex me ipso locutus sum; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam et quid loquar¹⁰. Et scio quia promissio ejus est vita æterna. Quæ enim ego loquor, ut dixit mihi Pater, ego loquor. Quemadmodum igitur in primo Pater et in iis qui ipsum imitantur radix et mater omnium malorum est cogitatio; ita et in novo Deo Homine et in iis qui vitam ejus simulantur, principium et fons et fundamentum omnium bonorum, humilitas. Quem statum ordinemque et eum qui supra nos est, divinorum Angelorum inundum observantem videamus; hanc imo terrestrem

et nostri temporis Ecclesiam; et quicunque ab his iusmodi legibus declinant, voluntque oblique, ne dicam arroganter vivere, a Deo et splendida illa cœlesti hereditate et catholica Ecclesia separantur et expelluntur et in gehennæ ignem tenebrasque demittuntur, ut didicimus et credimus; quod passos esse dicimus eos qui Orientem versus male eggerunt et hereticorum tempore vana sunt locuti, ut divina ostendunt oracula, qui propter suam sufficientiam ac superbiam, divina gloria, ut dictum est, ac laetitia, et cœtu sacro misere dejecti sunt. Dictum est autem a quo iam sapiente contraria contrariis curari. Quoniam igitur inestitiae omnis causa est inobedientia ac arrogantia, laetitia vero, obedientia et contritio, oportet cum qui secure vivere cupit, Patri prudenti ac viæ perito subjici, qui temporis experimento divinorumque scientia, auctoritate pollat, et cuius vita certo virtutum ornatur; atque hujus præcepta et consilia tanquam Dei vocem consiliumque audire. « Salus enim in multo consilio »²⁰, inquit. » Et, « Vir absque consilio, sui ipsius inimicus. » Et si nonnullis Patroni contigerit, et sine illo subjectionis exercitus divinam pacem assequi et eam quæ secundum Deum est, perfectionem, id ex Dei revelatione ac raro factum est. Scriptum est porro non esse Ecclesia legem, quod rarum est. Sed ipse tanquam præviam optimæ tranquillitatis introductionem veram obedientiam esse crederis, omittit ea quæ semel dispositione divisa contigere; et incede secundum ea quæ venerandis Patribus placuerit. Ita mercede legitime videntibus debita dignus eris. Quid ergo? obvium iter non ingredieretur qui eam nondum expertus esset, absque perito duce; neque Oceanum percurreret, absque perito gubernatore; neque artem quamlibet aut scientiam sine infallibili magistro; et artem artium, scientiam scientiarum, et viam ad Deum ducentem et mentis infinitum Oceanum, monasticam nempe vitam quæ angelorum vita comparata est, auderet aliquis attingere, et sperabit se hujus linem assecuturum absque duce et gubernatore ac magistro prudenti ac sincero? Reipsa quicunque ille est, seipsum decipit, et errat, nedum principium illum jaciat, quippe qui extra cœgim exerceatur; quemadmodum contra, etiam antequam ambulet, nomen præcepit, qui Patroni oraculis obedit. Num enim aliunde possimus discere quomodo sit nobis adversus carnes pugnandum, ut decet, aut contra cupiditates demonesque bellum sit ineundum. Virtutibus enim, ut scriptum est, accrescunt virtus, et ea stant quodammodo prope januam. Quomodo autem corporis sensus castigabimus atque animæ virtutes ut in ethara ordinabimus? Imito vero quomodo nobis licebit voces discernere et revelationes et admonitiones et contemplationes divinas, atque dolos, errores, et oracula demonis? Et ut uno verbo dicam, quomodo ad eam cum Deo unionem, ad eam divinam perfectionem, ad mysteria qui perveniamus di-

A τάξιν ὀρῶμεν, καὶ τὸν ἀνωτέρω, καὶ ὑπὲρ τοῦ; διάχορον ἵστην πάντων τὸν θεοτόκων ἀγγέλων διατηροῦντα· καὶ δῆ καὶ τὴν ἐπίγειον, καὶ ταῦθ' ἡμέας Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς διλαῖς τῆς τοιαύτης θεομοῖς σιας ἰκχιλοντας, καὶ σκολιώς, ἵνα μὴ αὐθαδῶς λέγωμεν. Ἐθίλοντας πολιτεύεσθαι, ἀπό γε Θεοῦ, καὶ τῆς φαενῆς κληρουχίας τῆς οὐρανίου, καὶ τῆς καθοικῆς Ἐκκλησίας, διαρρήγνυσθαι, καὶ ἐξοτραχίζεσθαι, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ τὸ πύρ ἀποπέμπεσθαι τῆς γεέννης, μεμυγμέθα τε καὶ πιστεύομεν· δὴ τοὺς περὶ τὸν ἐισιφρέων πονηρῶν κακεργάτας, καὶ τοὺς ἀκτὰ καιρὸς τῶν κακοδίζων αἱρετικῶν λογολέσχας πεπονθέντας φαμὲν, ὃς τὰ θεόγραφα παριστησι λόγια, οἰνωνες διὰ τὸ αὐτάρεσκον, καὶ τὴν ὑπερφανίαν, τῆς τε θείας, ὡς εἰρηται, δόξης, καὶ τρυφῆς, καὶ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, ἐλεειώς ἀπερρήφθησαν. Εἰρηται δὲ καὶ τεις τῶν σοφῶν, διὰ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων λάματα. Ἐπει οὖν, τῶν μὲν συνθρωπῶν πάντων αἵτιον τὸ ἀνυπότακτον καὶ τῇ ἀλεξινεῖα· τῶν δὲ φαιδρωπῶν, τὸ ὑποτεταγμένον καὶ συντετριμένον· δὲ δὴ τὸν ἀπταίστας βιοῦν ἡμειρρημένον, ἐν ὑποταγῇ Πατέρος δοκιμου· καὶ ἀπλανοῦς διαζῆν, χρόνῳ τριβῆ, καὶ ἐπιστήμη θείων, τὸ κράτος φέροντος, καὶ τὸν βίον ἔγκεκοσμημένου, τῷ κύκλῳ τῶν ἀρετῶν· καὶ τὴν τούτου ἐπιταγὴν. καὶ συμβουλὴν, ὡς Θεοῦ φωνὴς, καὶ βουλὴν οἰεσθαι. « Σωτηρίᾳ γάρ, φρίσιν, ἐν πολλῇ βουλῇ. » Καὶ « Ἀντρὸς ἀσύμβολος, καθ' ἐαυτὸν πολέμιος. » Εἰ δὲ καὶ τοις τῶν κλεινῶν Πατέρων ἐξεγένετο, καὶ χωρὶς τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως τῆς κατ' ὑποταγὴν, ἐπιτυχεῖν τῆς θεοτοκοῦ ἡσυχίας, καὶ τῆς κατὰ θεὸν τελειότητος, διλλὰ κατὰ ἀποκάλυψιν θείων, καὶ σπανίως. Γέγραπται δὲ, ὡς οὐ νόμος Ἐκκλησίας, τὸ σπάνιον· ὥστε ποτέ οὐδὲ μία καὶ ίδιων ἐχρι ποιεῖ. « Άλλ' αὐτὸς οἰόν τινα προεισαγωγικὴν ἐπιστήμην τῆς παγκάλου ἡσυχίας, τὴν ἀλτηὴν ὑποταγὴν πιστεύων, διφερε τὰς εἰκονομεικὰς γεγενημένα· καὶ ἐστοιχῶν, [Ισ. Ιελ/πε κατὰ] τὰ κανήν φημισθέντα τοῖς σεβασμίοις Πατέρατιν. Οὗτος γάρ καὶ τῶν βραχειών τῶν νομίμων βιούντων, ἀξιωθήσῃ. Τί δέ; ὁδὸν μὲν τῆς τυχούστης, οὐκ ἄν τις Βιοτο, μήπω ταύτης ἐπέρχεντονος, ἀψαζθει, δινευ ἀπλανοῦς δόθησον, ναὶ μήν καὶ θαλαττίου πελάγους, διτερ ἐπιστήμονος κυνερνήτου· ὅμοιως δὲ, καὶ τῇ; πλασοῦν τέχνης, καὶ ἐπιστήμης, χωρὶς ἀπταίστου διδασκάλου· τῆς δὲ τῶν τεχνῶν τέχνης, καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμης, καὶ τῆς πρὸς θεὸν φερούσης τρίθου, καὶ τοῦ νοητοῦ ἀπέρου πελάγους, ήτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ητοις ἀφωκοίωται τῇ τῶν ἀγγέλων βιοτῇ, τολμῷ τοις ἀπάρχεσθαι τῆς ἀσκήσεως, καὶ ἐχυτῷ πιστεύει, τοῦ ιέλους ταύτης τυχεῖν, πλήν ἐδηγοῦν, καὶ κυνερνήτου, καὶ διδασκάλου δοκίμου καὶ ἀληθοῦς; « Οὐτως διεισιτο; καὶν ὅποιος εἰη τυχόν, φρεναπατεῖ θαυμῶν, καὶ πρό γε τοῦ ἀρχήν βαλεῖν, πεπλάνηται· οἷα μὴ κατὰ νόμουν ἀσκούμενος· ὥσπερ τούναντίον, πρὸ τοῦ βαθίσαι, τὸ τέλος πέφθακεν, δὲ τοῖς Πατρικοῖς πειθόμενος θεσμοῖς. Πέθεν γάρ διλοθεν εἰδένει: ἔχο-

μεν, ή κατὰ τῆς σαρκὸς, ὡς εἰκός, στρατεύθειται, ή κατὰ παθῶν καὶ δαιμόνων ὀπλίσεθει; Ταῖς γὰρ ἀρισταῖς, ὡς γέγραπται, αἱ κακαὶς παραπεπήγασι, καὶ εἰσὶ πάς ἀγχθυροί. Πόθεν δὲ τὰς τοῦ σώματος αἰσθήσεις παιδεύειν, καὶ τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις ὡς ἐν κιννύρῳ ρυθμίζειν; μᾶλλον δὲ, πῶς ἔξεσται ἡμῖν διακρίνειν ὄφες, καὶ ἀποκαλύψεις, καὶ παραλήσεις, καὶ θεωρίας θείας, ναὶ μὴν καὶ δόλους, καὶ πλάνας, καὶ φάσματα δαιμονιώδη; Καὶ ἵνα συντόμως εἰπωμεν, πῶς εἰς ἑνῶσθεις Θεοῦ, καὶ θεουργικὰς τελετὰς, καὶ μυστήρια, προφθάσαι ἀξιωθησόμεθα, ἕνεκεν μυῆσεως μυσταγωγοῦ ἀληθοῦς, καὶ πεφωτισμένου; Οὐκέτι εἰστιν δυντας, οὐκέτι ἔστιν. Ὁπηνίκα δὲ καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος, τὸν μακαριώτατον κατέλωμεν Παῦλον, τὸν τῶν ἀρρήτων μύστην, τὸ τοῦ Χριστοῦ επόμα, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸν κοινὸν ξιλίον, τὸν τῆς οἰκουμένης συμπάστης διδάσκαλον, τοῖς συναποτόλοις κοινούμενον καὶ συνάσκεπτόμενον τὸ Εὐαγγέλιον· καὶ ἡ αἰτία, μήπως, φησὶν, εἰς κενὸν τρέχω, ή ἐδραμον. Ναὶ μήν, καὶ αὐτὴν τὴν αὐτοσοφίαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, περὶ μὲν ἐκτοῦ φεγγόδεμον, δὲ· «Καταβέδηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐκέτι ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν· ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος με Πατέρες»· περὶ δὲ τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, δὲ· «Οὐκέτι ἐκτοῦ λαλήσει, ἀλλ' ἔτα ἀνάκοινη, λαλήσει,· Διά γε τὸ τῆς τάξεως χρήσιμον, ητις συγέχει καὶ τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, φρίξη, καὶ θάρσει, καὶ ἀγωνίᾳ συνεχόμεθα, περὶ τε τῆς ἡμετέρας οὐθενείας, καὶ φθυμίας, καὶ τῶν ἐκ παραφεσύνης καὶ οἰήσεως αἰρούμενων σκανδῖς, καὶ ἐπικινδύνως, ίδιοθρύμβως καὶ ἀνυποτάκτως ποιεύσθει. Τῷ δοτοις γάρ φοβερὸς δὲ τοιούτος ἀγῶν, καὶ μυρίος οἱ λωποδύται, καὶ τὰ τῶν πειρατῶν Ἑνεργα ἀναρπίθητα· πρὸς δὲ, καὶ τὰ ναυάγια, μέτρον οὐκ ἐπιδίχονται· δόθεν καὶ ἐκ τῶν πολλῶν, πάνυ ἀλίγοι εἰστοι οἱ σωζόμενοι· ἀλλ' οὐτοι μὲν ὡς βούλονται, ὅδεστέωσαν. «Ἐκάστου γάρ, ὡς γέγραπται, τὸ Ἑργὸν ὅποιόν ἔστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει· καὶ δὲ τὸ φῶς ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.» Μάλιστα δὲ, μή οὖτες ἀπλῶς, ἢ περ βούλονται· ἀλλ' ὡς δεῖ καὶ βούλεσθεις καὶ βιώναι· δοῃ πᾶσιν δὲ Κύριος σύνεσιν. Σὺ δὲ καὶ πάς δὲ βουλόμενος κατὰ θεὸν ζῆσαι, ὥσπερ ἀπὸ τίνος χρεσπέδου τῶν τοιούτων φημάτων, τὸ δόλον χρύσεον καὶ πνευματικὸν ὑφασματῆς μακαρίας ὑπακοῆς μαθῶν, ἐπείχθητι, ὡς προδεσθλωται, εὑρεῖν διδάσκαλον ἀπλανῆ καὶ τέλειον· τελείων δὲ ἔστι, κατὰ τὸν Χριστοφόρον Παῦλον, ἡ στρεψὶ τροφὴ· τῶν διάκτην ἔξιν ἔχοντων τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἥγουν ἐμπόνως, καὶ μετὰ πίστεως ζητῶν, οὐ μὴ ἀμάρτησης τοῦ προκειμένου σκοποῦ. «Πάδες γάρ, φησὶν ἡ θεία Γραφὴ, δὲ αἰτῶν, λαμβάνεις· καὶ δὲ ζητῶν, εὑρίσκεις· καὶ τῷ κρούσοντι ἀνοιγήσεται.» Κάκενός σοι πάντα καθ' εἰρίμδον καὶ τάξιν μυσταγωγήσει τὰ δέοντα καὶ θεοφίλη. Καὶ Ετὶ δὲ μᾶλλον χειραγωγήσει, πρός γε τὸ

A qui habebimur, absque vera illa et mystica et illuminata institutione? Non licet omnino, non licet; quando et illud electionis vas, beatissimum nempe Paulum videmus, illum arcanorum doctorem, os Christi, lumen mundi, communem solem, orbis universi magistrum, cum aliis apostolis conversari et Evangelium contemplari; et ne forte, inquit, in vanum curram aut cucurrerim; cum revera et increatam ipsam sapientiam, Dominum nostrum Iesum Christum de se dicente audimus: «Descenti de celo, non ut facherem voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris¹⁹.» Et de sancto ac vivificante Spiritu: «Non a secundis loquetur; sed quæcumque auferit, loquetur.» Propter ordinis hujus utilitatem qui coelestia ac terrestria continet, horrore et stupore et angore comprehendimur, cum nostræ imbecillitat atque infirmitati attendimus, iisque qui de mente eligunt oblique et periculose et ex arbitrio et pro libertu vivere. Re quidem ipsa, terribilis ea pugna est, et innumerii spoliatores, et sexcentæ tentatorum insidia. Et naufragia numerari nequeunt; unde et ex plurimis vix aliquot effugiunt. Sed ii quidem, ut ipsis placet, ambulent: «Uniucusque enim opus quale sit, ignis probabit²⁰;» et adhuc: «Tu rediles unicuique secundum opera ejus.»²¹ Praesertim vero non simpliciter, quomodo velint, sed quomodo oportet et velle et vivere, det omnibus Christus intelligere. Tu autem et quicunque vult secundum Christum vivere, tanquam ex quadam horum virtutum simbria, aureum ac spiritualem beatitudinem obedientiæ tramitem suscipiens, festina, ut præindicatum est, magistrum invenire doctum ac perfectum; perfectorum est autem, iuxta divinum apostolum Paulum, solidus cibus; eorum scilicet, qui ex suo habitu sensus ad discernendum bonum ac malum aptos habent. Atque hoc modo, nempe cum labore et fide inquirens, non a proposito sine aberrabis. «Omnis enim, inquit divina Scriptura, qui petit, accipit, et qui quærit, invenit; et pulsanti aperietur²².» Et ille tibi, successive ac per ordinem, iis quæ faciendæ sunt et Deo placent te initiabit, imo ipse te manu ducet, ad ea quæ Deo grata et spiritualia sunt, et plerisque intolerabilia; cum viderit te ex animo mediocritate et humilitate et simplicitate letari, sive in cibis, sive in vestimentis, sive in pallijs; contentumque esse iis quæ pro tempore utilia sunt et opportuna et necessaria; non autem superfluis, ignavis, neque iis quæ nūgīs et splendori insane indulgentes magni faciunt et adversus seipso salutemque suam gladium strinquent. Nam ipse magnus Apostolus ait: «Habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti erimus²³.» Sed ipse cupias ac viliis a nobis scripto discere quænam et principio et initio et fini hujus vitæ Christianæ competant? Quantumvis laudanda sit tua quæstio, sanc laboriosum est ex improvviso tibi re-

¹⁹ Joan. vi, 38. ²⁰ 1 Cor. iii, 13. ²¹ Psal. lxi, 13. ²² Matth. vii, 8. ²³ 1 Tim. vi, 8.

spondere. Attamen, Christo manum dirigente, pro tua interrogatio, id efficere conabimur, tanquam in solido et inconcuso fundamento, in perfecta illa et omni mercede digna obedientia sedilicantes hanc omnium tritam sermonem domum, omnis spirituca- lis sedis et divinam dicimus pacem. Et sane loquemur, Patronu ac Spiritus sancti oraculis, tanquam firmissimis columnis suffulti.

μνύονται, καὶ καθ' ἐντῶν, καὶ τῆς σφῶν σωτηρίας· « Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθήσθε. » Ἀλλ' εὐθὺς ζητεῖς καὶ μαθητές, καὶ παρ' ἡμῶν ἔγγράρως ἀκηκόνται τὰ πρόσφορα τῇ τε ἀρχῇ, καὶ τῇ μαστίῃ, καὶ τῷ τέλει τῆς κατὰ Χριστὸν ποιητείας· Ἀλλὰ κανὸν ἐπιανεύν τὸ ἀρώτημα, ἀλλ' ἔργῳς ἐκ τοῦ προχειροῦ ἡ ἀπόκρισις· δῆμος, Χριστοῦ δεξιὸν δρέγοντος, πρὸς ἑτοῖς ζητεῖς, καὶ τοῦτο ποιῆσαι σπουδάσομεν· ως ἐν βάθρῳ βεβηκότες καὶ ἀσαλεύτω, τῇ παγγεράστῳ τελεῖᾳ ὑπακοῇ ἐποικοδομοῦντες τὸν πολυθρύλλητον οἶκον, πάσης τῆς πνευματικῆς εἰκοδομίας τὴν θεοποίην φαμεν ἡσυχίαν. Καὶ θή λέγομεν οὖτε, πατρικαῖς καὶ πνευματοθύροις χρήσειν, ως ἀκραδάντοις στύλοις ἐπεριεῖδεμενοι.

Quod cum orthodoxa fide oportet curare ut bonis operibus plenus sit, eum quia reram ac divinam pacem habere vult; et quod fides duplex est, et quod ille qui tranquille viril debet esse pacificus, inconcussus, non sollicitus, inquietus, tacitus, tranquillus in omnibus gratiis, propria infirmitatis conscientia, et tentationes generose sustinere, et in Deum sperare, et ab ipso quod utile sit, accipere.

16. Dicit Salvator. « Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœliorum ; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est ». » Et tu igitur, dilecie, si non vanis tantum verbis divinam diligis pacem, quæ omnino imaginem regni cœlestis et Dei accipere longinquum fulgore præstabit, eam sincere ingredientibus, in futuro autem, plenius ac perfectius ; sed si eam reipsa ac vere diligis, cura ut cum orthodoxa fide plenus sis et bonis operibus. Deinde cum omnibus pacificus sis, inconcussus, non sollicitus, non inquietus, tacitus, tranquillus, in omnibus gratus, propriæ infirmitatis memor ; et omnimodo, non dormientem oculum ac vigilantem ad eas quæ singulis diebus multiplices ac multiiformes tibi occurruunt tentationes, serva ; obedientia et magnanimitate adversus fluctus et afflictionem pugnans, quæ tibi undeqaque supervenerit. De primo ac de secundo, nempe quod cum orthodoxa fide bonis operibus ornari debes, te aperte admonet, præclarus ille Christi frater, dicens : « Fides si ne operibus mortua est ; quemadmodum et opera sine fide ; » et, i Ostende mihi ex operibus fidem tuam ». » Et ante illum, ipse omnium quæ et magister, Dominus noster Jesus Christus, ad discipulos suos dicens : « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. » Et Theologus dicit tria haec petere Deum ab homine qui baptismum habet: Rectam fidem ex anima, sapientiam ex corpore, et veritatem ex lingua. ἔντελέσθην ὑμῖν. » Καὶ δὲ Θεολόγος δὲ φησιν, θετι τρία ταῦτα ζητεῖ δὲ Θεὸς ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, τοῦ ἔχοντος τὸ βάπτισμα· πίστιν ὁρθὴν ἀπὸ ψυχῆς· οὐφροσύνην ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ διτελείαν ἀπὸ τῆς γλώττης.

⁴⁴ Matth. vii, 21. ⁴⁵ Jac. ii, 17, 18. ⁴⁶ Matth. xxviii, 19. 20.

Α θεάρεσθα, καὶ πνευματικώτερα, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀνέκροτα· ὅρῶν σε ἐκ ψυχῆς ἐπιχειρούτα τῇ μετριότητι, καὶ λιτότητι, καὶ εὔτελειᾳ· ἐν τε βρύμασι, καὶ πόμασι, καὶ σκεπάσμασι, καὶ περιβολαῖς· καὶ ἀρκούμενον τοῖς τῷ καιρῷ χρησίμοις, καὶ προσφόροις, καὶ ἀναγκαῖοις· καὶ μὴ τοῖς περιττοῖς· καὶ βλαχώδεσι, καὶ οἷς οἱ περπερότητες, καὶ στιλβότητες [Ισ. στιλπνότητες] ἀφρόνως συζῶντες ἀποτελούσαις, τὸ ἔκρεας ὥδουσι. Καὶ λέγει ὁ μέγας Ἀπόστολος· « Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθήσθε. » Ἀλλ' εὐθὺς ζητεῖς καὶ μαθητές, καὶ παρ' ἡμῶν ἔγγράρως ἀκηκόνται τὰ πρόσφορα τῇ τε ἀρχῇ, καὶ τῇ μαστίῃ, καὶ τῷ τέλει τῆς κατὰ Χριστὸν ποιητείας· Ἀλλὰ κανὸν ἐπιανεύν τὸ ἀρώτημα, ἀλλ' ἔργῳς ἐκ τοῦ προχειροῦ ἡ ἀπόκρισις· δῆμος, Χριστοῦ δεξιὸν δρέγοντος, πρὸς ἑτοῖς ζητεῖς, καὶ τοῦτο ποιῆσαι σπουδάσομεν· ως ἐν βάθρῳ βεβηκότες καὶ ἀσαλεύτω, τῇ παγγεράστῳ τελεῖᾳ ὑπακοῇ ἐποικοδομοῦντες τὸν πολυθρύλλητον οἶκον, πάσης τῆς πνευματικῆς εἰκοδομίας τὴν θεοποίην φαμεν ἡσυχίαν. Καὶ θή λέγομεν οὖτε, πατρικαῖς καὶ πνευματοθύροις χρήσειν, ως ἀκραδάντοις στύλοις ἐπεριεῖδεμενοι.

“Οτι σύν τῇ ὁρθοδόξῳ πίστει δεῖ ἐπιμελεῖσθαι πλήρη εἰλικρία καὶ τὸν καλῶν ἔμπνον. τούτη γνησίως ἐνέλεσται ησυχάσται καὶ κατὰ θεόν· καὶ δι τὴς κίτης διπλῆ· καὶ δι τοῦ μετὰ ταύτης χρήστραι τὸν ἡσυχάσοντα εἰςηγικόν, ἀπερισπαστορ, ἀμέριμνον ἦτοι ἀρρότιστορ, σιωπηλόν, ἡσυχορ, εὐγάριστορ ἐπ πατέλ, ἐπιγράμωντα τε τῆς ιδίας ἀστερετας, καὶ τερραλως φέρειν τοὺς πειρασμοὺς, καὶ πρὸς θεόν ἐπιπλεῖσται, καὶ παραπάται τὰ δικά τους εἰσδέχεσθαι τηλαυγῶς προξενεῖ τὴς οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τοῦ θεοῦ, τοῖς ταξιδεῦσι την γνησίως μετιοῦσιν· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι, δικιώτερον καὶ τελειώτερον· ἀλλ' ἀληθεῖρ ἐρῆσται πράγματι, ἐπιμελοῦ, πρὸς τῇ ὁρθοδόξῳ πίστει, πλήρης εἰλικρία καὶ τῶν καλῶν ἔργων. Εἴοτε οὐτως; Εσσο εἰρηνικὸς μετὰ πάντων, τὸ γα τὸν μέρος· ἀπερισπαστος, ἀμέριμνος, ἤτοι ἀρρότιστος τοκαθόλου, σιωπηλός. Ήσυχος, εὐχάριστος ἐν παντι, ἐπιγράμων τε τῆς οἰκείας ἀσθενείας· καὶ τοδιν, διγρυπον διμα καὶ νηράτιον, πρὸς τοὺς καθ' ἔκαστην διαφέρους καὶ πολυειδεῖς ἐπισυμβαίνοντάς σοι πειρασμούς, τῆρις· ὑπομονῇ τε καὶ μαχροθυμίῃ, πρὸς πάνταν τριχυμίζων, καὶ θλίψιν προτσπαλαίων, ἐπερχομένην σοι διπαθδήποτε. Περὶ μὲν γάρ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ δευτέρου, δηγουσ τοῦ, πρὸς τῇ ὁρθοδόξῃ πίστει, καὶ καλοῖς ἔργοις κατακομεῖσθαι, σαφῆς σοι διδάσκαλος, δι κλεινὸς ἀδελφόθεος, οὐτω φάσκων· « Ή πίστεις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν· ὥσπερ καὶ τὰ ἔργα, χωρὶς πίστεως. » Καὶ· « Δεῖξον μοι ἐκ τῶν ἔργων σου τὴν πίστιν σου. » Καὶ πρὸς γε τούτου, δι πάντων καθηγητῆς καὶ διδάσκαλος, δι Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστοῦ, λέγων πρὸς τοὺς μαθητάς· « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ έθνη, βαπτίζοντες εὐτοὺς εἰς τὸ δυνατο τὸν Πατέρας, καὶ τοῦ Ιησοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, διδάσκωντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα διατάξεις.

Δηγουσ τοῦ, πρὸς τῇ ὁρθοδόξῃ πίστει, καὶ καλοῖς ἔργοις κατακομεῖσθαι, σαφῆς σοι διδάσκαλος, δι κλεινὸς ἀδελφόθεος, οὐτω φάσκων· « Ή πίστεις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν· ὥσπερ καὶ τὰ ἔργα, χωρὶς πίστεως. » Καὶ πρὸς γε τούτου, δι πάντων καθηγητῆς καὶ διδάσκαλος, δι Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστοῦ, λέγων πρὸς τοὺς μαθητάς· « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ έθνη, βαπτίζοντες εὐτοὺς εἰς τὸ δυνατο τὸν Πατέρας, καὶ τοῦ Ιησοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, διδάσκωντες αὐτούς τηρεῖν πάντα διατάξεις.

Ότι ή πίστις διπλή.

Β'. Σημείωσαι δὲ, ότι ή πίστις κατὰ τὸ θεοπαράδοτα λόγια διπλῆ ἐστιν, ή μὲν, καθόλου πάντων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, εἰς ἣν ἀρχῆθέν τε βεβαπτισμέθα, καὶ ἢ τελευταῖον συναπέλθοιμεν· η ἑταῖροι, σπανίων, κάκείνων, τῶν διὰ τῆς τῶν θεοποιῶν πατῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως, εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐπαναδερμηκότων, καὶ οὕτω πεπλουστηκότων τῷ τῆς χάριτος θείῳ φωτὶ, ἀπασχολοῦσσην ἐκατῶν ἀλπίδα ἐπιστηρίξαι πρὸς Κύριον· καὶ τοσοῦτον, ω τῆς ἀξίας! ὡς μηδαμῶς, κατά γε τὸ Κυρικὸν λόγιον, διακρίνεται τούτους ἐν καιρῷ προσευχῆς, εἰς τὰ πρὸς Θεὸν αιτήματα· ἀλλὰ μετὰ πίστεως ζητεῖν, καὶ οὕτω λαμβάνειν ἐκ τοῦ προχείρου τὰ συμφέροντα· καθόδη καὶ τὸ ἐξ ἔργων εἰλικριῶν βεβιάσποντον, οἱ μακάριοι προσεκτήσαντο, ὡς πᾶσαν γνῶσιν, καὶ διάκρισιν, καὶ δισταγμὸν, καὶ φροντίδα, ἀφ' ἕκατῶν βίψαντες, καὶ ὅλοι ὅλως τῇ θείᾳ μέθῃ τῆς πρὸς Θεὸν πίστεως, καὶ ἀλπίδος, καὶ ἀγάπης, καταβαπτισθέντες, καὶ γοῦν ἀλλοιωθέντες, τὴν χρείττων, καὶ μακαρίων τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, κατὰ τὸν θεῖον Δασδίδ, ἀλλοιώσιν. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς πλάτος περὶ τῆς πρώτης πίστεως λέγειν, οὐ τοῦ παρόντος κατερῦ· τὸ δὲ περὶ τῆς δευτέρας. Ήτις ὁπερ τις χαρπὸς ἐνθεος ἐκ τῆς πρώτης ἀνθεῖ, καὶ ἀποτίκτεται, ὡς λίαν ενκαριόν. Ἡ γάρ πίστις, οἵτινας τις βίζα καὶ κεράλαιον πέφυκε, τῆς φερωνύμου θεοποιοῦ τισυλας. Ἐὰν γάρ μὴ πιστεύσῃς, φησὶν δὲ τῆς Κλιμακοῦ, πῶς τισυλας; Λέγει τοινύν δὲ θεῖος Δασδίδ· Ἡ πίστευσα, διδ ἐλάλησα. » Καὶ δέ μέγας ἀπόστολος Παῦλος· « Εστὶ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις· πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων· καὶ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, » κ. τ. Καὶ δὲ Σωτὴρ δὲ πρὸς τοὺς αἰτήσαντας αὐτὸν μαθήτας προσθεῖναι αὐτοῖς πίστιν, οὕτω φησὶν· « Εἰ Εχετε πίστιν ωσει κάκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἀν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ. Ἐκριζώθητε, καὶ φυτεύθητε ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἀν ὄμβριν. » Καὶ· « Εἰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κάν τῷ δρει τούτῳ εἰπήστε· Ἀρθητε, καὶ βλήθητε εἰς τὴν θαλάσσαν, γενήσεται. » Καὶ· « Πάντα δσα ἀν αἰτήστε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε. » Καὶ· « Ἡ πίστις σου σέσωκε σε. » Γράψει δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἰσαάκ· « Η πίστις λεπτοτέρα τῆς γνῶσεως, καθὼς ἡ γνῶσις, τῶν πραγμάτων τῶν αἰσθητῶν. Ο Πάντες γάρ οἱ ἄγιοι, τὴν πολιτείαν ταύτην καταξιώθεντες εὑρεῖν, διπερ ἐστιν ἐκπληξίς εἰς Θεὸν, ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεως διάχονουσιν, ἐν τῇ τρυφῇ τῆς πολιτείας ἐκείνης, τῆς ὑπὲρ φύσεων. Πίστιν δὲ λέγομεν, τὸν ἢ πιστεύεις τις, ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν προσκυνητῶν ὑποστάσεών τοῦ καὶ θείων, καὶ ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ καὶ ἰδίᾳ φύσει αὐτῆς τῆς θεότητος; καὶ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς θαυμαστῆς τῆς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, ἐν τῇ προσλήψει τῆς φύσεως ἡμῶν, εἰ καὶ αὐτῇ ὑψηλῇ ἐστι λίαν· ἀλλὰ τὴν πίστιν τὴν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος ἀνατέλλουσαν ἐν τῇ φυσῇ ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς διανοίας, στηρίζουσαν τὴν καρδίαν ἀδεστράκτουν

¹⁷ Psal. cxv, 10. ¹⁸ Hebr. xi, 1. ¹⁹ Hebr. x, 58.
²⁰ Matth. ix, 22.

Quod fides duplex est.

Animadverte autem idem juxta divina oracula duplicem esse, alteram quidem omnium Christianorum orthodoxorum, in quam ab initio baptizati sumus, et in qua ab hoc mundo decidere debemus; alteram vero paucorum ac eorum qui per Dei mandatorum observationem ad efformandam in semetipsis divinam imaginem similitudinemque tendunt, quique, divino gratiae lumine ditali, omniem suam spem in Christo ponunt; ita ut, o sane mirum! orationis tempore, minime, juxta divinum oraculum, in suis ad Deum precibus disceptent, sed cum fide pertant, et ex improviso quae utilia sunt accipient; unde et huic firmissimae fiduci sincera opera addiderunt sancti, tanquam si ab ipsis omnem scientiam et discretionem et dubitationem et curam rejecerint ac toti omnino divina fidei, spel et charitatis ebrietate abluti sint, et mutati bac forti heataque dextera Excelsi, ut David loquitur, mutatione. Fusa autem de illa priori fide disserere non est temporis presentis. Sed pro tempore est de secunda dicero quae tanquam divinus flos ex priore oritur ac nascitur. Fides enim velut radix et caput est deinde tranquillitatis. Nisi enim credideris, inquit Climax, quomodo pacem habebis? Dicit igitur sanctus David: « Credidi propter quod locutus sum²¹. » Et magnus apostolus Paulus: « Est fides speran larum substantia rerum, argumentum non apparentium²²; et: « Justus ex fide vivet²³, etc. Et Salvator potentibus discipulis ut fidem ipsis adaugeat, sic loquitur. « Si haberetis fidem ut granum sinapis, diceretis huic arboris eradicare, et plantare in mari; et vobis obediret²⁴. » Et: « Si habueritis fidem neque hesitaveritis, non modo de arbore ita facies, sed huic monti etiam si dicatis, Sustolleris, et injicere in mare, ita fit²⁵. » Et « Quaecumque pos tulareritis in oratione credentes, accipietis²⁶. » Et, « Fides tua te salutem fecit.²⁷ » Et pius Isaac ita scribit: Fides acutior est scientia, ut et scientia rebus sensibilibus. Omnes enim sancti, qui hac vita ratione digni habili sunt, qua est in Deum cupiditas, in potestate fidei degunt, in hujus vita de licitis quae est supra naturam. Fidem autem dicimus, non eam qua qui credit in adorandarum et divinarum personarum discrimen et in excellentem et propriam ipsius Divinitatis naturam et in admirabile quod in humanitate perficitur mysterium, in nosræ naturæ assumptionem, etsi ea fides excelsa sit, sed fidem qua ex gratia lumine oritur in anima mentis testimonio, et cor inconcussum statuit in certa spei fiducia enilibet opinioni longe dissimilis. Et non in aurium auditus accessione seipsam ostendit, sed oculis spiritus mysteria in anima abscondita intuetur, et illas arcana divinasque divitias quae ex Aliorum carnis oculis se Junguntur et per spiritum revelantur tantum iis, qui mensa Christi accumbunt et ejus leges meditantur, quemadmodum

²¹ Matth. xvii, 19. ²² Matth. xi, 21. ²³ Ibid. 22.

dixit : « Si mandata mea servaveritis, mittam vobis Paracletum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere ; et ille docebit vos omneam veritatem, » et cetera. Et rursum : Donec veniat ille qui est mysteriorum plenitudo, et digni habemus illorum manifestatione, fides docet nos inter Deum et sanctos arcana mysteria, quibus utinam digni habeamur per ejusdem Christi gratiam, hic quidem tanquam in pignore, illic vero in veritatis substantia, in regno cælorum, cum iis qui illum diligunt.

δύναται δέξασθαι· κάκεινος διδάξεις ὑμῖς πάτερ τῆς ἀληθείαν, οὐπέρ τοτε τῇ τελείωσις τῶν μυστηρίων, καὶ ἀξιωθῶμεν φανερῶς τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν, ἢ πιστεῖς λειτουργεῖς μετεξήν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων, μυστήρια διέξητα, ὃν ἀξιωθείμεν διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀνταῦθα μὲν, ὡς τὸν ἀρχαῖον· τοις δὲ ἐν ὕποτάσεις τῆς αληθείας, εν τῷ ρειστεῖ τῶν οὐρανῶν, μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτῶν. »

Quod oportet te esse pacificum.

Α εἶναι, ἐν τῇ πληροφορίᾳ τῆς ἀλπίδος, τῇ ἀπεκόσιῃ ἀπὸ πάσης οἰήσεως· καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐπιδόσει τῆς ἀκοής τῶν διτεταγμένων διεκνύεται, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δρθαλμοῖς, τὰ μυστήρια τὰ κεχρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ· καὶ τὸν χρυπτὸν καὶ θεῖον πλούτον, τὸν κεχρυμμένον ἐκ τῶν δρθαλμῶν τῶν οὐλῶν τῆς ορφής, καὶ ἀποκαλυπτόμενον ἐν τῷ πνεύματι, τοῖς ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ διατελεμένοις, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν νόμων αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν· « Ἐάν τηρήσῃς τὰς ἐντολάς μου, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, διπερ δὲ κόρμος ὡς δύναται· καὶ τὰ ἔξτις. Κοινωνίας· » Ἐάν δὲ Εὐρώπη ἐπειρατεῖται τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀποκαλύψεως αὐτῶν, ἢ πιστεῖς λειτουργεῖς μετεξήν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων, μυστήρια διέξητα, ὃν ἀξιωθείμεν διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀνταῦθα μὲν, ὡς τὸν ἀρχαῖον· τοις δὲ ἐν ὕποτάσεις τῆς αληθείας, εν τῷ ρειστεῖ τῶν οὐρανῶν, μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτῶν. »

Quod oportet te esse pacificum.

De tertio autem, quod nempe oportet te cum omnibus pacem habere, evidens est exhortatio illud Davidis oraculum; immo vero et hoc divini Pauli quod tuba clarius inclamat. « Pax multa diligentibus legem tuam, inquit prius ; et non est illis scandalum ». — « Et cum his qui oderant pacem, eram pacificus ». — « Inquire pacem, et persequere eam ». — « Pacem persequamini cum omnibus, inquit alter, et sacerdotiam, sine qua nemo videbit Dominum ». — « Et : « Quantum licebit vobis, pacem cum omnibus habentes ». »

Quod oportet te non esse distractum.

Quartum autem, nempe te non distractum esse debere, pius ille vir Isaac te docebit dicens : « Si cupiditas, inquit, est sensuum fructus, taceant deinceps, qui cum distractione parem mentis servari posse contendunt ; et cum distractis ne conversare. »

Quod oportet te non inquietum neque sollicitum esse.

De quinto autem, nempe quod non debes esse inquietus aut sollicitus sive rationabilem, sive non rationabilem causam, documentum tibi erit quod Dominus in Evangelii dicit : « Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. Considerate volatilia cœli, quod neque seminant, neque metunt, neque congregant in horrea ; et Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos multo pluris estis illis ? Quis autem ex vobis cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum ? Et de vestimento quid solliciti estis ? » Et paulo post : « Ne igitur solliciti sitis dicens : Quis manducabimus, aut quid bibemus ? aut quo operiemur ? Ilæc enim omnia gentes inquirunt. Scilicet enim Pater vester cœlestis quia his omnibus indigetis. Querite primum regnum Dei et justitiam

B *« Οτι δει ειρηνικὸν υπάρχειτ σε.*

Γ. Περὶ δὲ γε τοῦ τρίτου, δηλαδὴ τοῦ εἰρηνικοῦ εἶναι σε μετὰ πάντων, ἐνεργής σοι παραίνεις, ἢ τοῦ μακαρίου Δασιδόχοης· ναὶ μήν καὶ ἡ τοῦ Χριστοφόρου Παύλου γεγωνότερον σάλπιγγος βούσε· ἡ μέν· « Εἰρήνη πολλῆ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον. » — « Καὶ μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ήμην εἰρηνικός. » Καὶ· « Ζήτησον εἰρήνην, καὶ διώξον αὐτήν. » Η δὲ· « Εἰρήνην διώκεται μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν οὖν χωρὶς οὐδεὶς διέται τὸν Κύριον. » Καὶ· « Εἰ δυνατὸν τὸ ἔξ ὑμῶν, μετὰ πάντων εἰργεύοντες. »

« Οτι δει ἀπερίσπαστον είραι σε.

Δ'. Τοῦ δὲ γε τετάρτου, δηλαδὴ τοῦ ἀπερίσπαστον τυγχάνειν σε, δὲ δισος; Ίσαάκ δηλώσεις σοι λέγων, διτε· « Εάν ἡ ἐπιθυμία, φησί, γέννημα τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχει, σιωπησάτωσαν λοιπόν, οἱ μετὰ περισπασμοῦ τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας φυλάττειν ὁμολογοῦντες· καὶ μετὰ περισπωμένων μὴ συνανατραφῆς. »

« Οτι δει ἀμέριμνον καὶ ἀπρότιστον υπάρχειτ σε.

Ε'. Τοῦ δὲ δὴ πέμπτου, δηλονότι τοῦ ἀμέριμνον, καὶ ἀφρόντιστον ἐξ εὐλόγων, καὶ ἀλόγων πραγμάτων ὑπάρχειν σε, διδασκαλείόν σοι, διπερ ἐν Εὐαγγελίοις φησίν δὲ Κύριος· « Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τὶ φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τὶ ἐνδύσησθε. Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πάσιν ἔστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σώμα, τοῦ ἐνδύματο;; Έμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἵτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας· καὶ δὲ Πατήρ ἡμῶν δὲ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμαῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν· Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἥπατον αὐτοῦ πῆχυν ἔνα; Καὶ περὶ ἀνδύματος τοῦ μεριμνᾶτε; Καὶ μετ' ὀλίγα· « Μή οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· Τί φάγωμεν; ή, Τί πίωμεν; ή, Τί περιβαλλομέθα; Ταῦτα γάρ πάντα τὰ Ιθνη ἐπιζητεῖ. Οἶδε δὲ οὐ πατήρ ὑμῶν δὲ οὐράνιος, διτε· ζητεῖτε δὲ πρώτον τὴν βασιλείαν τοῦ

¹⁰ Psal. cxviii, 165. ¹¹ Psal. cxxiv, 7. ¹² Psal. xxviii, 15. ¹³ Hebr. xi, 14. ¹⁴ Rom. xii, 18.

Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθῆσται ὑμῖν· μή οὖν μεριμνήστε εἰς τὴν αἰρίον· ἡ γάρ αἰρίον μεριμνήσει τὰ ἔαυτῆς· ἀρχετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. » Λέγει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ· Χωρὶς ἀμεριμνίας, φῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου μή ἡτησήσῃς· μήτε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν, ἐν τῇ χαυνότητι τῶν αἰσθήσεών σου. Καὶ ὁ τῆς Κλιμακοῦ· Μία θρὶξ ταράσσει δρθαλμόν· καὶ μικρὰ φροντὶς ἀφανίζει τησυχίαν. Ἡσυχία γάρ ἐστιν ἀπόθεσις νοητά· καὶ δρνησις εὐλόγων φροντίδων. Ο δυτικὸς ἡσυχίαν κατειληφὼς οὐδὲ τῆς ἔαυτου σαρκός φροντίσει. Ἀψευδῆς γάρ ἐστιν ὁ ἐπαγγειλάμενος.

Οὐει δεῖ σιωπὴλόν εἶται σε.

ζ'. «Ετι περὶ τοῦ ἔκτου, δηλαδὴ τοῦ σιωπῆν, διέρμιδες εἰπεῖν ἡμᾶς ἔκβιάζει τοῦ λόγου. Λέγει οὖν καὶ περὶ τούτου ὁ ὄσιος Ἰσαάκ· Ο καλύτων τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκ τῆς καταλαλίας, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παθῶν· καὶ ὁ καθάτερων τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παθῶν, ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωρεῖ τὸν Κύριον· καὶ ὅτε πάντα τὰ Ἑργα τῆς πολιτείας εἰς ἕν μέρος θήσεις, καὶ τὴν σιωπὴν ἐν ἀλλῷ, εὐρίσεις αὐτὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν σταθμῷ. Καὶ Ὁπέρ πάντα τὴν σιωπὴν ἀγάπησσον, ὅτι προσεγγίζει σε [Ισ. σοι] πρὸς καρπόν. Η γλώσσα γάρ ἀσθενεῖ πολὺ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν βιασώμενα ἔαυτοὺς σιωπῆν, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται ἡμῖν τι, ὁδηγοῦν ἡμᾶς, εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν. Δώῃ σοι δὲ Θεὸς αἰσθηθῆνα τοιούς γεννωμένους ἐκ τῆς σιωπῆς. Εἳν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ ἀρδεῖ, οὐκ ἐπισταματᾷ ἐγώ ποιον· φῶς ἀνατελεῖ σοι ἐντεῦθεν. Καὶ αὖθις· Η σιωπὴ μυστήριον ἔστι τοῦ μέλλοντος αἰώνος· οἱ δὲ λόγοι δργανοί εἰσι τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ τῷ ἀγίῳ δὲ Ἀρσενίῳ, οὗτως ἡ θεῖα φωνὴ τὸ ἐεύτερον ἐθέσπισε· Ἀρσένε, φεῦγε, σιώπα, ἡσυχίε, καὶ σωθήσῃ.

Οὐει δεῖ ἡσυχον εἶται σε.

Ζ. Ωσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἑβδόμου, ἤγουν τοῦ ἡσυχίας βιώναι σε, διξιδιπιστοι πρὸς παράστασιν, δι τε μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ ἄγιος πάλιν Ἰσαάκ, ὁ μὲν εἰρηκώς· Ἡ ἡσυχία, ἀρχὴ καθάρσεως τῇ ψυχῇ· δὲ, Ὁρος ἡσυχίας, σιωπὴ ἀπὸ πάντων· δὲ μὲν, τὴν ταύτης ἀρχὴν, δὲ δὲ τέλος διὰ τῶν τῶν φωνῶν ὡς ἐν συντόμῳ ἐπισημάναντες. Καὶ ἐν τῇ Παλαιᾳ δὲ Γραψῇ οὕτως εἰρηται· «Ημαρτες; ἡσυχασον· καὶ Σχολάσατε καὶ γνώτε, διτε ἐγώ εἰμι ἐθεός. » Λέγει δὲ καὶ ὁ τῆς Κλιμακοῦ· Ἐργον ἡσυχίας προτηγούμενον, ἀμεριμνία πάντων πραγμάτων εὐλόγων, ἢ ἀλόγων· δὲ γάρ τοις προτέροις ἀνύιων, τοῖς δευτέροις πάντως περιπεσεῖται. Προσευχὴ δοκνος, καὶ τρίτον, ἐργασία καρδίας δισυλος. Ἀδύνατον, τὸν μὴ γράμματα μεμυθηκότα, φυσικῶς ἐν δέλτοις μελετᾶν ἀδύνατωτερον δέ, τοὺς μὴ τὸ πρότερον κτησαμένους, τὰ δύω λόγω μετελθεῖν. Καὶ αὖθις ὁ ἄγιος Ἰσαάκ· Πόθος ἡσυχίας ἔστι, προσδοκία τοῦ θανάτου διηγήσις· δὲ ἔκτος ταύτης τῆς μελέτης εἰσερχόμενος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, οὐ δύναται βαστάσαι, ἀπέρ ὀφείλομεν καρτερεῖν καὶ βαστάζειν ἐκ παντὸς τρόπου.

Se: re quae sustinere ac suuTerre omniū mōlo debemus.

¹⁰ Ματθ. τι, 29, seqq.

A ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Neque in crastinum solliciti si:is ; crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi : sollicit diei malitia sua ». Dicit autem et sanctus Isaac: « Nisi sis absque sollicitudine, ne quæras in anima tua lucem, neque tranquillitatem, neque pacem in superbia sensuum tuorum. » Et Climax: « Capillus unus oculum kedit, et parva sollicitudo pacem expellit. Pax enim est cogitationum depositio, et rectarum etiam curarum negatio. Qui vere pacem concepit, nec de sua carne sollicitus est. Non mendax est qui id proclamavit.

Quod oportet te esse silentii amantem.

B De sexto adhuc nempe tibi silendum esse sermonis traeres nos ad dicendum inducit. Et de hoc ita loquitur pīns Isaac: « Qui os suum ab obsecratione avertit, cor suum quoque cupiditatibus vacuum servat; et qui cor suum cupiditatibus purgat, omni hora Dominum intuetur; et si omnia vitæ opera in una parte statuis, silentium vero in altera, reperies silentium in lance plus ponderis habere. » Et, « Super omnia silentium diligere, quia te fructui proximum faciet. Lingua enim huic enarrando impar est. Primo cogamus nosmetipsos tacere: et ex nostro silentio nasceretur nobis aliquid nos ad ipsum silentium dirigens. Det tibi Deus animadvertere aliquid in te ex silentio nascens! Quod si hac agendi ratione incipias, nescio ego quantum lumen tibi inde nasciturum sit. » Et rursum: « Silentium est sæculi futuri mysterium: sermones vero sunt mundi bujus organa. » Et sancto Arsenio ita divina vox posterius sic expressit: « Arseni, fuge, sile, pacem tene, et salvus eris. »

Quod oportet te esse tranquillum.

Pariter et septimum, nempe quod oportet te vitam tranquillam agere, optime demonstrant et magnus Basilius et sanctus rursum Isaac; ille quidem dicens: « Tranquillitas, purgationis animæ principium; » hic vero: « Terminus tranquillitatis, silentium ex omni parte; » ille quidem, hujus principium, hic vero terminum his vocibus ut compendiose significantes. Et in Yttere Testamento ita dictum est: « Peccasti? tranquillitatem age; » et, « Vacate et scite, quia Ego sum Deus. » Dicit autem et Climax: « opus tranquillitatis præcipuum est nihil curare sive rationi consentaneorum sive rationi adversantium. Qui enim januam prioribus aperit, mox in posteriora incidet: Oratio intrepida et deinde operatio cordis totissima. Non potest fieri ut qui litteras non didicerit, in tabulis exerceatur: impossibilis adhuc est ut ii qui primum non possederint, duo alia assequantur. » Et rursum sanctus Isaac: « Tranquillitatis desiderium est continua mortis expectatio. Qui absque hoc exercito in tranquillitate ingreditur, non potest

Quod oportet in omnibus gratias agere.

Similiter et de octavo, scilicet quod in omnibus oportet te gratias agere, optimum habes ducem divinum apostolum Paulum sic præcipientem : « In omnibus gratias agite »⁴⁰. Et pium Isaac : « Accipientis gratiae donantem excitant ut majora prioribus dona largiantur. Qui non agit gratias de minoribus ac de majoribus, mendax est et iniquus : et dirigit ad hominem Dei beneficia cor ad gratias perpetuo agendas dispiciunt : quod tentationem in animam inducit, murmuris est cogitatio quæ semper in corde agitur. Os quod continuo gratias agit, benedictionem accipit a Domino, et gratia Dei illibatur cordi in gratitudine perseveranti.

Quod oportet propriam infirmitatem agnoscere.

Quantum colligat lucrum is qui propriam infirmitatem pergit agnoscere (quod quidem numero nonum est), sexto divini Davidis psalmo mentem alibi hens disces, ubi dicit : « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum »⁴¹. Et alibi : « Ego sum vermis et non homo : opprobrium hominum et abjectio plebis »⁴². Et sanctus Isaac : « Beatus vir, qui suam noverit infirmitatem : eo quod hac scientia tanquam fundamento utilitur, et sit illi omnis bonitatis principium ; cum enim quis didicerit et in veritate senserit propriam infirmitatem, tunc animam suam a superbis protegit quæ scientiam debilitat, et munimentum sibi thesaurizat ». Et, « Homo qui suæ infirmitati mensuram agnoscit, perfectam humilitatem assequitur.

Quod oportet viriliter temptationi resistere.

Restat caput illud quod decimum numerum efficit, nempe tibi viriliter sustinendas ac patienter longanimittere semper suffrendas esse diversas ac multiplices quæ supervenient temptationes. Audi igitur qualia ad illud in divinis Scripturis dicta pertineant : atque igitur Christi apostolus Paulus dicit : « Non est nobis collectatio adversus sanguinem et carnem : sed adversus principatus et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in coelestibus »⁴³. Et : « Si estis extra disciplinam cuius facti sunt omnes particeps ; igitur spurii estis neque illi »⁴⁴. Et : Quem diligit Dominus, edocet »⁴⁵ ; et, « Flagellat Dominus omnem filium quem recipit. »⁴⁶ Et frater Domini : « Vir intentatus absque gloria. »⁴⁷ Et sanctus Elias, vir ille justus : « Omni Christiano licet, vere in Deum credenti, non esse sollicitum, sed undique exspectare et excipere temptationem : ita ut, quando venerit non expellatur neque turbetur. Sed gratias agens, sustinet afflictionis ictus, et cogitat quid cum Prophetia psallens dicat : « Proba me, Domine, et tentame ; »⁴⁸ neque dicit : « Disciplina tua subvertit

A

« Oti dei èr xarii súxariosteyt.

H'. Όμοιος καὶ περὶ τοῦ ὅγδου, ἡτοι τοῦ ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν σε, ἔστω ικανὸς; ὑφηγητής, δὲ θεος ἀπόστολος Πτυλος προστάτους· « Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, καὶ δὲ οὗτος Ἰσαάχ· Ἡ εὐχαριστία τοῦ λεμβάνοντος, ἐρεθίζει τὴν διδόντα, τοῦ δουνσι δωρήματα μείζονα τῶν προτέρων. Οὐ μή εὐχαριστῶν ἐπὶ τοῖς μικρότεροις, καὶ ἐπὶ τοῖς μεῖζοις, φεύγεται ἕστι καὶ ἀδίκοις, καὶ δὲ δηγῶν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πρὶς τὸν ἀνθρώπον, καρδία κινουμένη πρὸς εὐχαριστεῖν ἀδέλειπτον δὲ δῆγῶν τὸν πειρασμὸν πρὶς τὴν ψυχὴν, ἡ ἐννοιά ἔστι τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ κινουμένη ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ στόμα διαπαντὸς εὐχαριστοῦν, εὐλογίαν δέχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ καρδία διαμένουσα ἐν εὐχαριστίᾳ, ἐμπίπτει ἐν αὐτῇ τῇ χάρις.

« Oti dei γιρώσκειτ τὴν Ιδιαν δοσθένειαν.

Θ'. Ἡλίκον μέντοι τὸ κύρδος συλλέγεται τῷ πεφθαρτί γινώνται τὴν ἐαυτοῦ ἀσθένειαν, δὲ καὶ ἐννατὸν τῷ ἄρθρῳ πέψικε, προσχὼν τῷ ἔκτῳ ϕύλακῷ τοῦ Θεοῦ Δαβὶδ μαθήσῃ, ἐν οἷς φησιν· « Ἐλέτσον με, Κύριε, διτὶ ἀσθενής εἰμι. » Καὶ ἀλλαχοῦ· « Ἔγὼ δὲ εἴμι σκώληκς καὶ οὐκ ἀνθρώπος» δνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἔξουθέντα μα λαοῦ. » Καὶ δὲ ἄγιος Ἰσαάχ· Μακάρος ἀνθρώπος, ὁ γινώσκων τὴν ἐαυτοῦ ἀσθένειαν, διτὶ αὐτῇ ἡ γνῶσις γίνεται αὐτῷ θεμέλιος, καὶ ἀρχὴ πάτης ἀγαθωσύνης. « Οταν γάρ μάθῃ τις, καὶ ἐν ἀληθείᾳ αἰσθηθῇ τῆς ἐαυτοῦ ἀσθένειας, τριγιαῦτα πειρασφύγει τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῆς χαυνότητος ; τῆς ἀμαρρούσης τὴν γνῶσιν, καὶ θραυπίζει ἐαυτῷ παραφυλαχήν. Καὶ · « Ο ἀνθρώπος δὲ φθάτας γινώνται τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἐφθαται τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως.

« Oti dei γιρραίως φέρειτ τοὺς κειρασμούς.

I'. Υπόλοιπον δὲ τοῦ λόγου κεφάλαιον, δὲ καὶ τὸν ἀκτεθέντα τὴν εἰλικρίνην δέκατον ἀριθμὸν συμπλήρωσι, καθέστηκε, τὸ γενναῖος φέρειν καὶ ἀνθίστασθαι μετὰ ὑπομονῆς καὶ μαχροθυμίας, πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιειμβάντες σοι διαφέρους καὶ πολὺειδεῖς πειρασμούς. « Ακουσον τοίνυν οὐαὶ καὶ περὶ τούτου, τῇ λεπρᾷ Γραψῆ ἀνέγραπτε τελεῖ· καὶ γοῦν λέγει δι Χριστοφόρος Πτυλος· « Ἀδελφοί, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη, πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τις ἀρχές, πρὸς τὰς ἔξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορες, τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος ; τούτου, πρὸς τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις » ; καὶ, « Εἰ ἔκτος ἔσται πατέσθεται, ἡς μέτοχοι γεγόνασι πάντες· διὰ νόθοι ἔστε, καὶ οὐχ υἱοί· » καὶ, « Οὐ ἀγαπᾷ Κύριος πατέσθει· μαστιγίοι δὲ πάντα υἱὸν δι παραδέχεται. » Καὶ δὲ ἀδελφόθεος· « Ἀνὴρ ἀπείραστος ἀδόξιμος » ; καὶ δὲ ἄγιος Ἡλίας ὁ ἐκδικός· « Ἐξεστι παντὶ Χριστιανῷ, τῷ δρόῳ πιστεύοντι εἰς Θεὸν, μὴ ἀμεριμνεῖν, ἀλλὰ πάντοτε προσδοκῶν καὶ ἐκδέχεσθαι πειρασμὸν· ἵνα ὅταν ἐλθῇ, μὴ ζενίζηται, μηδὲ ταράτηται, ἀλλ' εὐχαριστῶς ὑπομένειν τὸν κόπον τῆς θλίψεως, καὶ ἐννοεῖν, τι φάλλων τὸν τῷ προφῆτῃ λέγει· « Δοκίμασθον με, Κύριε, καὶ πειρασόν με· »

⁴⁰ I Thess. v. 18. ⁴¹ Psal. vi. 3. ⁴² Psal. xxi. 7. ⁴³ Ephes. vi. 12. ⁴⁴ Hebr. xii. 8. ⁴⁵ Prov. iii. 12. ⁴⁶ Hebr. xii. 6. ⁴⁷ Jac. i. 12. ⁴⁸ Psal. xxv. 2.

καὶ οὐκ εἶπεν· ὅτι Ἡ παιδεῖς σου κατίστρεψέ με, ἀλλά· Ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος. Μήτε μήν ζήτει τὰς τῶν πειρασμῶν αἰτίας, θθεν ἐπέρχονται, ἀλλὰ μόνον εὗχον τῷ Θεῷ, εὐχαρίστως φέρειν αὐτούς, ὡς λέγει ὁ ἄγιος Μάρκος, ὅτι Πειρασμοῦ ἐπελθόντος, μή ζήτει διὰ τοῦ, ἢ διὰ τίνος ἐλήλυθεν, ἀλλ' ὅπως ἀν αὐτὸν εὐχαρίστως καὶ ἀμνησικάχως ὑπομείνῃς. Καὶ πάλιν· Εἰ οὐκ ἔστι δρᾶτος εὔρειν, τὸν ἐκτὸς πειρασμῶν εὐαρεστήταντα, εὐχαρίστειν δεῖ τῷ Θεῷ ἐπὶ πάσῃ συμβάσει· καὶ, Πᾶσα οὐλίψις ἐλέγχει τὴν ροπὴν τοῦ θειῆματος, εἴτε εἰς δεινὰ φέπει, εἴτε εἰς ἀριστερά· διὰ τοῦτο ἡ συμβάστα οὐλίψις, πειρασμὸς δυομάζεται, τῷ μετόχῳ πειράν τῶν κεχρυμμένων θελημάτων παρέχουσα. Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ δὲ, σὺν πολιοῖς δλλοῖς καὶ ταῦτα φησι· Πάντα δινθρωπον ὥφελεῖ ὁ πειρασμός· ἐὰν γάρ τὸν Παῦλον ὥφελε;, πᾶν στόμα φραγήσεται. Καὶ ὁ πόδικος γενέσθω πᾶς δικέμος τῷ Θεῷ. Οἱ ἄγωνισται πειράζονται, ἵνα προσθέσωσι τῷ πλούτῳ αὐτῶν, φοι βαῦνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτῶν των φυλάξωνται ἐκυρών, καὶ οἱ ὑπνώτοντες, ἵνα εἰς ἔξπνισμὸν εὐτρεπισθῶσι, καὶ οἱ μακρὰν δύντες, ἵνα προσεγγίσωσι τῷ Θεῷ, οἱ δὲ οἰκεῖοι, ἵνα ἐν παρῆσθαι εἰσοικισθῶσι. Πάδες υἱοῦς ἀγύμναστος, οὐ δίχεται τὸν πλούτον τοῦ οἰκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς τὸ βοηθεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν, πρῶτον πειράζει ὁ Θεὸς, καὶ βασανίζει, εἴτα δεινώντες τὸ χάρισμα. Δέδη τῷ Δεσπότῃ τῷ ἐν φαρμάκοις στρυφοῖς, τὴν τρυφὴν τῆς ὄγιειας ἡμῖν προσάγοντες. Οὐκ ἔστι διτίς ἐν τῷ καιρῷ τῆς γυμνασίας μὴ διθεταῖ, καὶ οὐκ ἔστι τις, ϕό οὐ πικρὸς δικαιρὸς, ἐν τῷ τὸν ίδιον ποτίζεται τῶν πειρασμῶν, καταφανεταί. Χωρὶς γάρ τούτων, οὐ δυνατὸν κράτειν προσκτήσασθαι ισχυράν· καὶ, τὸ ὑπομεῖναι δὲ, οὐχ ἡμῶν ἔστι. Πόθεν γάρ ἔχει τὸ κεράμιον τὸ ἀπὸ πηλοῦ, ὑπομεῖναι τὴν ῥύσιν τοῦ ὄντας, εἰ μή τὸ πῦρ τὸ θεῖκόν, αὐτὸν στερεώσειν; Ἐάν ὑποταγώμενοι αἰτούμενοι ἐν ταπεινώσει μετ' ἐφέσεως ἀδιαλείπτουν, καὶ ἡμεῖς ἐν καρτερίᾳ πάντα λαμβάνομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Εἰρηταί δὲ καὶ ἐν τῇ Σοφίᾳ τοῦ Σειράχ· «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ἐτομάσον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμὸν· καὶ εὖθυνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον·» καὶ μή σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπεγγάγγειος.

Οτι δεῖ πρὸς Θεὸν ἐλπίζειν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ συμφέρον ἐκδέχεσθαι.

«Τὴν τοῦ ἐλπίδος ἀγκυραν, πρὸς τὸν σώζειν δυνάμενον Θεὸν, ἀναρτῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν τῶν πειρασμῶν ἔκβασιν συμφερόντως ἀπεκδεχόμενος. Ήστερος γάρ, φροίν, οἱ Θεός, δες οὐκ ἔσαιει τοῦ πειρασθῆναι ὑπὲρ δυνάμεθα, ἀλλὰ σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν. Καὶ διὰ τὴν οὐλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἢ δὲ ὑπομονὴ, δοκιμήν· ἢ δὲ δοκιμή, ἐλπίδα· ἢ δὲ ἐλπίς οὐ κατασκύνει. Καὶ, δι ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, καὶ, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Καὶ δι δελφόθεος δὲ, οὕτω φησι· Πᾶσαν γαράν ἡγήσασθαι, ἀδελφοῦ μου, δταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικιλοῖς, γινώσκοντες, διὰ τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως,

[“] Psalm. xvii, 36. [“] Eccle. ii, 1. [“] II Thess. i, 3. [“] Rom. v, 5. [“] Matth. xxiv, 13.
[“] Luc. xxi, 19.

A me, » sed : « Corredit me in finem ». Neque inquiras tentationem causas, unde veniant, sed tantummodo Deum ora ut grata eas sufferre possis, ut sanctus Marcus dicit: « Superveniente tentatione, ne quæras cur aut quamobrem venerit, sed quomodo eam grata neque acerbo sustinere valas. » Et rursum. « Si non facile reperitur qui absque temptatione Deo placuerit, Deo oportet de omni temptationis incursu gratias agere. » Et, « Omnis afflictio voluntatis inclinationem ostendit, sive ad dexteram inclinetur sive ad sinistram. Ideo supervenientis afflictio tentatio nominatur, tentato præbens secretæ voluntatis suæ experimentum. » Et sanctus Isaæ, inter multa alia hoc dicit: « Omni homini utilis est tentatio; si enim Paulo utilis est, omnino os clauditur. Et subditus fiat omnis mundus Deo. Qui pugnant tentantur, ut divitiis suis addant; superbi tentantur, ut seipso a nocentibus servent: et somnolenti tentantur, ut ad expurgandum instruantur; et qui longe sunt, ut Deo approximant; et familiares, ut in fiducia conversentur. Quicunque filius non exercetur, is non accipit domus Patris sui divitias, ut ab ipso adjuvetur et ideo primo Deus tentat et affigit, deinde gratiam ostendit. Gloria Domino qui acerbis remeditis nobis sanitatis delicias adducit. Nemo est qui exercitii tempore non gravetur, et nemo est cui non amarum videatur tempus quo temptationum sanitatem cupit. Sine illis impossibile est validam sanitatem possidere: et sustinere non nostrum est. Unde enim vas luteum posset aquæ infusionem sustinere, nisi divinus ignis illud solidasset? Si subditus erimus, orantes in humilitate cum continuis desideriis, nosque in omni patientia omnia accepterimus in Christo Iesu Domino nostro. » Dictum est enim in sapientia Sirac: « Fili, si accedas ad servitutem Domini Dei tui, præpara animam tuam ad temptationem, et dispone cor tuum, et patienter sustine, et ne festines in tempore ingressus ». C

Quod oportet in Deum sperare, et ab eo, quod utile est, excipere.

D Spel anchoram ad Deum qui potest te salvare, suspende, et ab eo temptationum exitum tempore opportuno exspecta. « Fidelis enim, inquit, Deus, qui non sinet nos tentari supra quam possumus; sed faciet cum tentatione proventum ». Et, « Tentatio patientiam operatur; patientia vero probationem; probatio vero opem; spes autem non confundit ». Et, « Qui perseveraverit in finem, salvis erit »; et, « In patientia vestra possidebitis animas vestras ». Et frater Domini ita loquitur: « Omne gaudium existimate, fratres nici, cum enim in variis temptationibus incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur;

Quod oportet in omnibus gratias agere.

Similiter et de octavo, scilicet quod in omnibus oportet te gratias agere, optimum habes ducem divinum apostolum Paulum sic praeципientem : « In omnibus gratias agite »⁶⁰. Et pium Isaac : « Accipiens gratiae donantem excitant ut majora prioribus dona largiantur. Qui non agit gratias de minoribus ac de majoribus, inuidax est et injustus : et dirigit ad hominem Dei beneficia cor ad gratias perpetuo agendas dispositionem : quod temptationem in animam inducit, murmuris est cogitatio quæ semper in corde agitur. Os quod continuo gratias agit, benedictionem accipit a Domino, et gratia Dei illibatur cordi in gratitudine perseveranti.

Quod oportet propriam infirmitatem agnoscere.

Quantum colligat lucrum is qui propriam infirmitatem pergit agnoscere (quod quidem numero nonum est), sexto divini Davidis psalmo mentem adhibens disces, ubi dicit : « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum»⁶¹. Et alibi : « Ego sum vermis et non homo : opprobrium hominum et abjectio plebis »⁶². Et sanctus Isaac : « Beatus vir, qui suam noverit infirmitatem : eo quod hac scientia tanquam fundamento utitur, et sit illi omnis bonitatis principium ; cum enim quis didicerit et in veritate senserit propriam infirmitatem, tunc animam suam a superbia protegit quæ scientiam debilitat, et munimentum sibi thesaurizat ». Et, « Homo qui suæ infirmitatis mensuram agnoscit, perfectam humilitatem assequitur.

Quod oportet viriliter temptationi resistere.

Restat caput illud quod decimum numerum efficit, nempe tibi viriliter sustinendas ac patienter longanimitterque semper suffrendas esse diversas ac multiplices quæ superveniant tentationes. Audi igitur qualia ad illud in divinis Scripturis dicta pertineant : atque igitur Christi apostolus Paulus dicit : « Non est nobis collectatio adversus sanguinem et carnem : sed adversus principatus et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in coelestibus »⁶³. Et : « Si estis extra disciplinam cuius facti sunt omnes particeps ; igitur spurii estis neque filii »⁶⁴. Et : Quem diligit Dominus, edocet »⁶⁵ ; et, « Flagellat Dominus omnem filium quem recipit »⁶⁶. Et frater Domini : « Vir interclusus absque gloria »⁶⁷. Et sanctus Elias, vir ille justus : « Omni Christiano licet, vere in Deum credenti, non esse sollicitum, sed undique exspectare et excipere temptationem : ita ut, quando venerit non expellatur neque turbetur. Sed gratias agens, sustinet afflictionis ictus, et cogitat quid cum Prophetia psallens dicat : « Proba me, Domine, et tenta me »⁶⁸ ; neque dicit : « Disciplina tua subvertit

“Oti δει ἐν κατε εὐχαριστεῖν.

Η'. Όμοιως καὶ περὶ τοῦ δύσκου, ἡτοι τοῦ ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν σε, ἔστι ικανὸς ὑφηγητής, ὁ θεός ἀπόστολος Παῦλος προστάσων : « Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, » καὶ ὁ διοις Ἰσαάκ : « Ἡ εὐχαριστία τοῦ λεπόντος, ἐρεθίζει τὸν διδόντα, τοῦ δοῦντος διωρήματα μείζωνα τῶν προτέρων ». Ο μὴ εὐχαριστῶν ἐπὶ τοῖς μικροτέροις, καὶ ἐπὶ τοῖς μείζοις, ψεύστης ἔστι καὶ δόικος, καὶ ὁ δόδυῶν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καρδία κινουμένη πρὸς εὐχαριστίαν ἀδιάλειπτον : ὁ δόδυῶν τὸν πειρασμὸν πρὸς τὴν ψυχὴν, ἡ ἐννοιά ἔστι τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ κινουμένη ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ στόμα διαπαντὸς εὐχαριστοῦν, εὐλογίαν δίχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ καρδία διαμένουσα ἐν εὐχαριστίᾳ, ἐκπίπτει ἐν αὐτῇ τῇ χάρις.

“Οτι δει γιρώσκειν τὴν Ιδιαρ ἀσθέτειαν.

Θ'. Ἡλίκον μάντοι τὸ κέρδος συλλέγεται τῷ πεφθακτί γνῶναι τὴν ἑαυτοῦ ἀσθέτειαν, δικαιοσύνην τῷ ἀρ. Θεῷ πίστικε, προσχὼν τῷ ἐκτῷ ψαλμῷ τοῦ Θεοῦ Δαβὶδ μαθήσῃ. ἐν οἷς φησιν : « Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. » Καὶ ἀλλαχοῦ : « Ἔγὼ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἀνθρώπος. ὀνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξουθένεται λαοῦ. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ : Μακάριος ἀνθρώπος, ὁ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθέτειαν, διέτι αὐτῇ ἡ γνῶσις γίνεται αὐτῷ θεμέλιος, καὶ ἀρχὴ πάτητος ἀγαθωσύνης. « Οτιναν γάρ μάθῃ τις, καὶ ἐν ἀλγεσθεὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, τηνικαῦτα περισφίγγει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῆς χαυνοτητοῦ τῆς ἀμαρυστῆς τὴν γνῶσιν, καὶ θεσαυρίζει ἑαυτῷ παραφυλαχήν. Καὶ : « Ο ἀνθρώπος ὁ φθάτας γνῶναι τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἐφθάτει τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. »

“Οτι δει γενναίως φέρειν τοὺς πειρασμούς.

Ι'. Υπέλοιπον δὲ τοῦ λόγου κεφάλαιον, δικαιοσύνης καὶ παντὸς πειρασμοῦ, τὸ γενναίως φέρειν καὶ ἀνθίστασθαι μετὰ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπισυμβινεῖν σοι διαφέρους καὶ πολυειδεῖς πειρασμούς. « Ακούσον τοίνουσαν οὐαὶ καὶ περὶ τούτου, τῇ Ιερῷ Γραψῃ ἀνάγραπτα τελεῖ καὶ γοῦν λέγει ὁ Χριστοφόρος Παῦλος : « Ἀδελφοί, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη, πρὸς αἴμα, καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἑκουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορες, τοὺς αἰχότους, τοὺς αἰώνος, τούτου, πρὸς τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας ; ἐν τοῖς ἐπουρανίοις » καὶ, « Εἰ ἐκτὸς ἔστε πανδεῖτε, ἡς μέτοχοι γεγόνατε πάντες· δρα νόθοι ἔστε, καὶ οὐκ νίοι » καὶ, « Ον ἀγαπᾶ Κύριος πιλιδεύει· μαστιγίοι δὲ πάντα υἱὸν διν πειρασθεῖτε. » Καὶ ὁ ἀδελφόθεος : « Ἀνήρ ἀπειραστος ἀδόκιμος » καὶ ὁ ἄγιος Ἡλίας ὁ ἔκδικος : « Ἐξεστι παντὶ Χριστιανῷ, τῷ ὅρθῳ πιστεύοντι εἰς θεόν. μὴ ἀμεριμνεῖν, ἀλλὰ πάντοτε προσδοκῆν καὶ ἐκδέχεσθαι πειρασμὸν · ίνα ὅταν ἐλθῃ, μὴ ζενζηταῖ, μηδὲ ταράττηται, ἀλλ᾽ εὐχαριστῶς ὑπομένειν τὸν κόπον τῆς θελψεως, καὶ ἐννοεῖν, τὸ φάλλων σὺν τῷ προφήτῃ, λέγει · ἀσκέμασθον με, Κύριε, καὶ πειρασόν με · »

⁶⁰ Thess. v. 18. ⁶¹ Psal. vi. 3. ⁶² Psal. xxi. 7. ⁶³ Ephec. vi. 12. ⁶⁴ Hebr. xii. 8. ⁶⁵ Prov. iii. 12. ⁶⁶ Hebr. xii. 6. ⁶⁷ Jac. i. 12. ⁶⁸ Psal. xxv. 2.

καὶ οὐκ εἶπεν· δις· Ἡ παιδεῖς σου κατίστρεψέ με, ἀλλά· Ἄνωρθωσέ με εἰς τέλος. Μήτε μήν ζήτεις τὰς τῶν πειρασμῶν αἰτίας, διὸν ἐπέρχονται, ἀλλὰ μόνον εἶχου τῷ Θεῷ, εὐχαρίστως φέρειν αὐτοὺς, ως λέγει ὁ ἄγιος Μάρκος, δις· Πειρασμοῦ ἐπελθόντος, μή ζήτεις διὰ τοῦ, ηδὲ τίνος ἐλήλυθεν, ἀλλ' ὅπως ἀν αὐτὸν εὐχαρίστως καὶ ἀμνησικάκως ὑπομείνῃς. Καὶ πάλιν· Εἰ οὐκ ἔστι ράδιον; εὑρέλιν, τὸν ἐκτὸς πειρασμῶν εὐαρεστήσαντα, εὐχαρίσταν δεῖ τῷ Θεῷ ἐπὶ πάσῃ συμβάσει· καὶ, Πᾶσα οὐλίψις ἐλέγχει τὴν φορήν τοῦ θειήματος, εἴτε εἰς δεξιὰ φέπει, εἴτε εἰς ἀριστερά· διὰ τοῦτο ἡ συμβάσις οὐλίψις, πειρασμὸς ὀνομάζεται, τῷ μετόχῳ πειραν τῶν χειρομένων θελημάτων παρέχουσα. Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ δὲ, σὺν πολλοῖς ἀλλοις καὶ ταῦτα φησι· Πάντα δινθρωπον ὀφελεῖ δὲ πειρασμός· ἐὰν γάρ τὸν Παύλον ὀφελεῖ, πᾶν στόμα φραγήσεται. Καὶ ὑπόδικος γενέσθω πᾶς δικῆσμος τῷ Θεῷ. Οἱ ἄγνωσται πειράζονται, ἵνα προσθέσωται τῷ πλεύτῳ αὐτῶν, οἱ χαῦνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτόντων φυλάξωνται ἐκυτούς, καὶ οἱ ὑπνώττοντες, ἵνα εἰς ἔξυπνισμὸν εὐτρεπισθῶσι, καὶ οἱ μαχράν δυτες, ἵνα προσεγγίσωσι τῷ Θεῷ, οἱ δὲ οἰκεῖοι, ἵνα ἐν παρρήσᾳ εἰσοικισθῶσι. Πᾶς νῦν ἀγύμναστος, οὐ διγεται τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς τὸ βοηθεῖσθαι ὑπὸ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν, πρῶτον πειράζει δὲ θεδός, καὶ βασανίζει, εἴτα δεικνύει τὸ γάρισμα. Δόξα τῷ Δεσπότῃ τῷ ἐν φαρμάκοις ἀτρυφοῖς, τὴν τρυφήν τῆς ὑγιείας ἥμεν προσάγοντε. Οὐκ ἔστιν διτες ἐν τῷ καιρῷ τῆς γυμνασίας μὴ διθεται, καὶ οὐκ ἔστι τις, φῶν πικρὸς δὲ καιρὸς, ἐνῷ τὸν ίδν ποτίζεται τῶν πειρασμῶν, καταφανεται. Χωρὶς γάρ τούτων, οὐ δυνατὸν κράτιν προστήσασθαι ἰσχυράν· καὶ, τὸ ὑπομεῖναι δὲ, οὐχ ἡμῶν ἔστι. Πόθεν γάρ ἔχει τὸ κεράμιον τὸ ἀπὸ πηλοῦ, ὑπομεῖναι τὴν ρύσιν τοῦ ὄντας, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὸ θεῖκόν, αὐτὸν στερεώσειεν; Ἐάν ὑποταγώμενον αἰτούμενον ἐν ταπεινώσει μετ' ἐφέσεως ἀδιαλείπτου, καὶ ἡμεῖς ἐν καρτερίᾳ πάντα λαμβάνομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Εἰρηται δὲ καὶ ἐν τῇ Σοφίᾳ τοῦ Σειράχ· «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ἐτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν· καὶ εἰθυνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον·» καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπιχωρῆς.

Οτι δει πρὸς Θεὸν ἐλπίζειν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ συμφέρον ἐκδέχεσθαι.

«Τὴν τῆς ἐλπίδος ἀγκυραν, πρὸς τὸν σῶζειν δυνάμενον Θεὸν, ἀναρτῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν τῶν πειρασμῶν Ἑκβασιν συμφερόντως ἀπακεδχόμενος. Πιστεῖς γάρ, φρονίν, δὲ θεδός, δεὶς οὐκ ἔσαι τῆμάς πειρασθῆναι ὑπὲρ δυνάμεθα, ἀλλὰ σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν Ἑκβασιν. Καὶ δις· Ἡ οὐλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ, δοκιμήν· ἡ δὲ δοκιμή, ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατατιθύνει. Καὶ, δὲ ὑπομεῖνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, καὶ, ἐν τῇ ἐπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Καὶ δὲ δειλόθεος δὲ, οὕτω φησι· Πᾶσαν γαράν τρησασθε, ἀδεῖφοι μου, ὅταν πειρασμοὶ περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες, δις τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως,

[“] Psal. xvii, 36. [“] Eccle. ii, 1. [“] II Thess. iii, 3. [“] Rom. v, 5. [“] Malle. xxiv, 13. [“] Luc. xxi, 49.

Απε, » sed : « Corredit me in finem [“]. » Neque inquiras tentationem causas, unde veniant, sed tantummodo Deum ora ut grata eas sufferre possis, ut sanctus Marcus dicit: « Superveniente tentatione, ne quæras cur aut quamobrem venerit, sed quomodo eam grata neque acerbe sustinere valas. » Et rursum. « Si non facile reperitur qui absque tentatione Deo placuerit, Deo oportet de omni temptationis incursu gratias agere. » Et, « Omnis afflictio voluntatis inclinationem ostendit, sive ad dexteram inclinetur sive ad sinistram. Ideo superveniens afflictio tentatio nominatur, tentato præbens secretæ voluntatis suæ experimentum. » Et sanctus Isaac, inter multa alia hoc dicit: « Omni homini utilis est tentatio; si enim Paulo utilis est, omnino os clauditur. Et subditus stat omnis mundus Deo. Qui pugnant tentantur, ut dixitiis suis addant; superbi tentantur, ut seipso a nocentibus servent: et somnolenti tentantur, ut ad expurgandum instruantur; et qui longe sunt, ut Deo approximantur; et familiares, ut in fiducia conversentur. Quicunque filius non exercetur, is non accipit domus Patris sui divitias, ut ab ipso adjuvetur et ideo primo Deus tentat et affigit, deinde gratiam ostendit. Gloria Domino qui acerbis remediis nobis sanitatis delicias adducit. Nemo est qui exercitii tempore non gravetur, et nemo est cui non amarum videatur tempus quo temptationum sanationem cupit. Sine illis impossibile est validam sanitatem possidere: et sustinere non nostrum est. Unde enim vas luteum posset aquæ infusionem sustinere, nisi divinus ignis illud solidasset? Si subdili erimus, orantes in humilitate cum continuis desideriis, nosque in omni patientia omnia accepterimus in Christo Iesu Domino nostro. » Dictum est enim in sapientia Sirac: « Fili, si accedas ad servitutem Domini Del tui, præpara animam tuam ad temptationem, et dispone cor tuum, et patienter sustine, et ne festines in tempore ingressus [“]. »

Quod oportet in Deum sperare, et ab eo, quod utile est, excipere.

D Spes anchoram ad Deum qui potest te salvare, suspende, et ab eo temptationum exitum tempore opportuno exspecta. « Fidelis enim, inquit, Deus, qui non sinet nos tentari supra quam possumus; sed faciet cum temptatione præventum [“]. » Et, « Tentatio patientiam operatur; patientia vero probationem; probatio vero opem; spes autem non confundit [“]. » Et, « Qui perseveraverit in finem, salvis erit [“]; » et, « In patientia vestra possidebitis animas vestras [“]. » Et frater Domini ita loquitur: « Omne gaudium existimate, fratres mei, cum enim in variis temptationibus incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur;

patientia vero opus perfectum habet, ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes⁷¹. » Et, « Beatus homo, qui suffert tentationem, quia, postquam probatus fuerit, accipiet coronam vita, quam promisit Dominus diligentibus se⁷². » Et, « Non sunt condignae passione hujus temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis⁷³. » Et, « Sustiens sustinui Dominum, et adhuc sit mihi, et exaudiuit orationem meam, et eduxit me de lacu misericordie et de loto fecis; et statuit super petram pedes meos, et direxit gressus meos, et immisit in os meum canticum novum, hymnum Deo nostro⁷⁴. » Scribit autem etiam beatus Simeon Metaphrastes « Anima qua: amoris divini vinculis alligatur, nihil reputat dolorem, sed malis lætatur, et æruminis florescit; et quando nihil triste pro dilecto patitur, tunc se maxime pati credit; remissionem enim ut pœnam fugit.

De timore Dei, quod dñe' ex est: incipientium timor et perfectorum timor.

17. Non dubitandum est autem nunc dicere et de duplice Dei timore, eti pro nostro libitu post finem indicare a nobis dictorum capitum decadis de perfecto timore loquentes, prioris timoris ordinem turbavimus: post fidem enim timor a sanctis Patribus ordinatur.

De priore timore, qualis est incipientium.

Scito igitur, dilectissime, timorem Dei duplicem esse, unum quidem incipientium; alterum perfectorum. De priore igitur scriptum est: « Initium sapientiae timor Domini⁷⁵; » et, « Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos⁷⁶. » I.e., « Timore Domini omnis a malo declinat⁷⁷; » et, « Ubi timor Dei est, ibi impletio mandatorum⁷⁸. » Dicit autem et pius Isuac: « Timor Dei initium est virtutis. Dicitur vero eum esse fidei fructum; et seminatur in corde, cum mens a distractione mundi sejungitur et cogitationes suas colligit errantes, ex inconstantia, in futurae restitutionis confabulatione. Et, « Initium veræ hominis vita timor Domini; qui cum mentis inconstantia in quorundam hominum animabus perseverare nequit; » et, Cura, ut in itinere tuo fundamentum ponas timorem Domini, et possis post paucos dies ad regni januas pervenire, absque viæ ambagibus.

De secundo et perfecto Dei timore.

De secundo autem, scilicet perfecto Dei timore sic dictum est: « Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis⁷⁹. » et, « Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus⁸⁰. » Et, « Timete Dominum omnes sancti ejus, quia non est inopia timentibus eum⁸¹; » et, Ecce

⁷¹ Jac. 1, 3-4. ⁷² ibid. 12. ⁷³ Rom. viii, 18. ⁷⁴ Psal. xxixvii, 2 seqq. ⁷⁵ Prov. 1, 7. ⁷⁶ Psal. xxxiii, 12. ⁷⁷ Eccli. 1, 27. ⁷⁸ Eccli. II, 21. ⁷⁹ Psal. cxvi, 1. ⁸⁰ Psal. cxlvii, 1. ⁸¹ Psal. xxxiii, 10.

A κατεργάζεται ὑπομονὴν· ἡ δὲ ὑπομονὴ, ἔργον τέλειον ἔχεται, ἵνα τέ τελεῖοι, καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λει- πόμενοι. Καὶ, Μακάριος ἀνθρωπὸς, δες ὑπομένει πει- ρασμὸν, ἅτις δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφα- νον τῆς ζωῆς, δη ἐπεγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶ- σιν αὐτὸν· καὶ, Οὐάχ ἀξία τὰ παθήματα τοῦ νῦν και- ροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δίξαν ἀποκαλυψθῆναι εἰς ἡμᾶς· καὶ, Ἐπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ τροπέσογε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου, καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πτῆσοῦ λύσος, καὶ ἐστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πέλες μου, καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου, καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου δέσμα καινῶν, ὑμνον τῷ Θεῷ ἡμῶν. Γρά- φει δὲ καὶ ὁ μακάριος, Συμεὼν ὁ Μεταφραστής· Ψυ- χὴ δεσμοῖς ἀλούσα τοῦ πρᾶς Θεὸν ἔρωτος, οὐδὲν ἡγε- ταί τὸ πάσχειν, ἀλλὰ τοῖς ἀλγεινοῖς ἐντρυφᾶ, καὶ θύλεις κακοπαθείᾳ· καὶ διαν οὐδὲν ὑπὲρ τοῦ ἔρωμέ- νου πάσχει τῶν λυπηρῶν, τότε πάσχειν ἥγεται μᾶλ- λον, καὶ ὡς κόλασιν τὴν δινεσιν διαφεύγει. »

Περὶ φόβου Θεοῦ, δτι διπλοῦ· ὁ μὲν τῶν ἀρχα- ριῶν, ὁ δὲ τῶν τελείων.

τ. Οὐάχ δικητέον δὲ τανῦν διαμνημονεύσας, καὶ περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν διπλοῦ φόβου, εἰ καὶ πως ζιά- γε τὸ δόξαν τοῦ, μετὰ τὸ τέλος τῆς σημειωθείσης ἡμῖν δεκάδος τῶν εἰρημένων κεφαλαίων, μηνησθῆναι περὶ τοῦ τελείου φόβου, τὴν τάξιν τοῦ πρώτου φόβου παρεσαλεύσαμεν· μετὰ τὴν πίστιν, ὁ φόβος τοῖς Θεοῖς Πατράς τέτακται.

Περὶ τοῦ πρώτου φόβου· ήως [ἴσ. οἰος] τῶν ἀρ- χαριῶν.

Τοθι τοῖνυν, φιλτατε, δτι δ φέδος δ κατὰ Θεὸν, διπλοῦς ἐστιν, δ μὲν, τῶν ἀρχαριῶν, δ δὲ, τῶν τε- λείων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου οὕτω γέγραπται· « Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου· » καὶ, « Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατε μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς· » καὶ, « Ότι τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ· » καὶ, Οὐ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. Λέγει δὲ καὶ δ σοις Ισαάκ· « Όφεδος τοῦ Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. » Λέγεται δὲ εἶναι γέννημα τῆς πίστεως, καὶ σπείρεται ἐν καρδίᾳ, διαν ἀποχωρισθῇ ἢ διάνοια, ἐκ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ συνάξι τὰς νοήσεις; αὐτῆς τὰς φρεμδο- μένας ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ, ἐν τῇ ἀδοίεσχι τῆς μελ- λούσης ἀποκατατάσσεις. Καὶ, Ἀρχὴ τῆς ἀλγούντης ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, δ φόβος, τοῦ Θεοῦ· καὶ οὖτος σὺν μετεωρισμῷ τινων ἐν τῇ ψυχῇ διαμεῖναις οὐ πείθε- ται· καὶ, Σοφίσθητι τοῦ θείαν θεμέλινον ἐν τῇ δόξῃ πορίζου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν διήγαις, ή μέριταις ἀποκαθίστασαις ἐν τῇ πύλῃ τῆς βασιλείας, χωρὶς κυ- κλεύσεως ὕδου.

Περὶ τοῦ τοῦ β' καὶ τελείου Θεού φόβου

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ήτοι τοῦ τελείου θείου φό- βου, οὗτως εἰρηται· « Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ἐν τοῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα· » καὶ, « Μακάριος πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς δόξαις αὐτοῦ· » καὶ, « Φοβήθητε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγιοι αὐτοῦ, δτι οὐκέτι έστιν θε-

ρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν· » καὶ, « Ἰσούσθως εὐλογηθήσεται ἀνθρωπος, ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον· » καὶ, « Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαιμένων εἰς αἰώνα αἰώνος. » Γράφει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Πίτρος ὁ Δαμασκηνός· « Σῆμεῖον τοῦ πρώτου φόδου, τὸ μισεῖν, καὶ δργίζεσθαι τὴν ἀμαρτίαν, ὡς ὁ πληγεὶς ὑπὸ Θερός· τοῦ δὲ τελείου, τὸ ἀγαπᾶν τὴν ἀρετὴν, καὶ φοβεῖσθαι τὴν τροπὴν. Καὶ ὅτι οὐδεὶς ἀναλογίωτος· καὶ ἐπὶ παντὸς πράγματος ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, φρεσίομεν ἀεὶ τὴν πτώσιν φοβεῖσθαι. » Οὐθὲν καὶ αὐτὸς ταῦτα συνετῶς ἀκρούμενος, σπουδασον μετὰ τῶν προειρημένων πάντων, καὶ τὸν πρώτον ἀρτίου φόδον παρὰ σεσυῇ κατέχειν ὀδιαλείπτως· οἷα γάρ θησαυροφυλάκιον πέψυκεν ἀσφαλέστατον πάτης ἀγαθῆς πράξεως. Οὗτοι γάρ ἔχων, κατευθυνόμενα ἔξεις τὰ διαβήματά σου, πρὸς τὴν ἔργατίαν καστόν τῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν· ἐδὴ δὲ προδοίων, προστήσῃ καὶ τὸν τέλειον, καὶ ἀγνὸν φόδον, τῷ πόθῳ τῶν ἀρετῶν, καὶ τῷ ἐλεῖ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Τοι χάριν τῷρ ἐντολῶν, καὶ τῆς κατ' αὐτὰς πίστεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καιρού καλούντος, ὁφείλομεν μηδ' αὐτῆς τῆς ζωῆς ἡμῶν φείσασθαι.

ιη'. Πρὸς δὲ τοὺς εἰρημένοις, δέοντος καὶ τοῦτο εἰδέναι σε, διτιπερ, χάριν τῶν ζωτικῶν ἐντολῶν, καὶ τῆς κατ' αὐτὰς πίστεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁφείλομεν, καιροῦ καλούντος, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι ἀστένως· ἢτοι μηδ' αὐτῆς φείσασθαι τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ως περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός φησιν, διει· « Οἱ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σπεκενέμοι, καὶ τοὺς Εὐαγγελίους, οἵτοις σώσεις αὐτήν» ἀναμφισβήτως πιστεύων, καὶ μὴ διαχρινόμενος, διει καὶ ἀνάστασις, καὶ ζωή, καὶ πᾶν εἰ τι σωτήριον, αὐτὸς ἐστιν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ, ὃς αὐτὸς εἰρηκεν, διει· « Ἔγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἀντι ἀποθάνη, ζήσεται» καὶ, « Πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ, « Οὐτως ἡγάπησεν ὁ θεός τὸν κύριον, ὥστε τὸν Γέλον αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» καὶ, « Ἔγώ ἡλθον ἵνα ζωὴν ἔχωτι, καὶ περισσὸν ἔχωτιν. » Οὗτως οὖν ἔχων, ἀεὶ τε τῶν διπισθεν ἐπιλανθανόμενος, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ὃς εἰρηται, τρέχε, σὺν Λυριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀμεταστρεψτὶ τὸν σὸν δρόμον εὐτωσί. Καλὸν δὲ, ὃς τοῦν δοκεῖ, καὶ μάλα πρόσφορον, πρότερον ἐκθέσθαι τοῦ μακαριωτάτου Νικηφόρου τοῦ πάνου, περὶ τῆς ἔνδον καρδίας δι' εἰσπνοῆς βίνδος εἰσέδου φυσικὴν τινα μέθοδον, συντείνουσαν πάσι καὶ πρὸς τὴν τῆς διανοίας ἐπισυναγωγὴν· ἵνα οὕτως καθ' εἰρημὸν, σὺν Θεῷ, ἡ παρούσα πραγματεία προδῆ εὐθετον. Λέγει τοίνυν ὁ θεός ἐκεῖνος ἀνήρ, σὺν πολλοῖς ἀλλοις, τὸ κύρος παρ' ἀναγράπτων μαρτυρῶν τῶν ἀγίων ἔχουσι, καὶ τάδε·

sic benedicitur homo, qui timet Dominum⁴⁴. » Et, Timor Domini castus, permanens in sæculum seculi⁴⁵. » Scribit autem et sanctus Petrus Damascenus: Prioris timoris signum, est odium et ira in peccatum, tanquam si a bestia quis vulneretur; perfecti vero est virtutis amor et mutationis metus. » Et ad illi, neminem esse immutabilem, et in omnibus vitæ actibus nobis timendum esse ne dicimus. » Unde jet tu hæc prudenter intelligens, conare cum prædictis omnibus aliis priorem illum timorem in te ipso indesinenter custodire. Solus enim est omnis bona actionis thesaurus. Si te ipsum hoc modo habeas, omnes gressus tui directi erunt ad observanda omnia Domini nosri Iesu Christi mandata; hac via procedens ad perfectum quoque et sanctum timorem pervenies virtutum desiderio et optimi Dei nostri misericordia.

Quod mandatorum causa et fidei Domini nostri Iesu Christi, urgente occasione, ipse vitæ nostræ parcere non debemus.

18. Ad hæc quæ dicta sunt, oportet te et hoc animadvertere, quod vivæleurum mandatorum causa et Domini nostri Iesu Christi fidei, debeamus urgente occasione, et ipsam animam libenter impendere, neque vitæ ipsi nostræ parecere; quemadmodum de hæc necessitate Dominus noster Jesus Christus dicit: « Qui perdiderit animam suam propter me et Evangelium, servabit eam⁴⁶; » credens indubitanter et absque hæsitatione Deum et hominem Salvatorem Jesum esse et resurrectionem et vitam et quidquid salutare est, ut ipse dixit: « Ego sum resurrectio et vita; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet⁴⁷; » et, « Qui vivit et credit in me non morietur in æternum⁴⁸. » Et, « sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam⁴⁹; » et, « Ego veni ut vitam habeant, et abundatius habeant⁵⁰. » Sic te habens, semperque ea quæ retro sunt obliviscens, et ad ea quæ sunt ante te extendens teipsum, ut dictum est, curre, cum Christo Iesu Domino nostro, absque conversione, cursum tuum hoc modo. Bonum vero est, ut nobis videtur, et admodum utile, beatissimi Nicæphori exponere naturalem quamdam methodum de interioris cordis per narium inspirationem aditu, quodammodo et ad mentis recollectionem pertinente, ut ita per semitam bene dispositam præsens tractatio procedat. Dicit igitur divinus ille vir cum multis aliis, auctoritatē ex sanctorum relatis testimoniis habentibus, et sequentiā.

⁴⁴ Psal. cxvii, 4. ⁴⁵ Psal. xviii, 10. ⁴⁶ Matth. x, 50. ⁴⁷ Joan. xi, 25. ⁴⁸ ibid. 26. ⁴⁹ Joan. iii, 15, 16. ⁵⁰ Joan. x, 10.

Naturalis methodus de interioris cordis aditu per ea operante, que est: Domine Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei; pertinet autem haec methodus et ad mentis recollectionem.

19. « Scis frater, hunc spiritum quem aspiramus, hunc aerem esse; aspiramus autem eum propter aliud quam propter cor nostrum. Ille enim aer nostrae vitae causa est, et hujus qui in nostro corpore est, calor. Cor igitur attrahit spiritum, ut proprium calorem per respirationem foras expellat, sibique bonam temperiem praestet. Hujus vero economiae causa vel potius minister est pulmo qui fragilis a Deo creatus, tanquam follis absque dolore introducit et educit ambientem aeren. Sic igitur cor, frigidum quidem aeren altrahens, calidum vero expellens, munus propter quod creatum est ad animantis conservationem inviolabiliter servat. Tu igitur in cellula sedens tranquilla et in amorem colligens, eam introduce in narium viam, ubi spiritus in cor advenit, cumque impelle et coge descendere in cor una cum inspirato aere. Cum illuc introlerit, quae tibi postea evenient non erunt sine gaudio, sine laetitia, sed quemadmodum vir quidam a sua domo absens, postquam redierit, nec sit quid praegaudio fiat, eo quod ei datum sit cum filii et uxore conversari, ita et mens postquam cum anima conjuncta fuerit, inestabilis laetitia ac voluptate repletur. Igitur, frater, mentem assuefac inde non citius exire; omnino enim in principio indolentia laborat ex ea quam patitur, inclusione et angustia; postquam autem assuefacta est, non iam externas distractiones requirit. Regnum enim celorum intra nos est; quod qui prosperavit, et pura oratione querit, omnia externa detestatur et odit. Et paulo post: « Oportet autem te quoque hoc discere, scilicet, quod tuam mentem in hoc statu versantem non debeas otiosam ac silentem relinquere, sed cura ut illud meditetur: « Domine Iesu Christe, miserere mei » et ut meditetur assidue, et nunquam ab ea meditatione cesset. Hoc enim opus mentem firmiter continens, eam insuperabilem inexpugnabilemque inimici ictibus prorsat, et in Dei charitatem desideriumque adducit quotidie. » Et hanc quidem dicit beatus ille Pater, excellentem intendens finem, ut quoddammodo operante hac naturali methodo, mens rursum ex consueta distractione redeat, et captivitate, et fluctuatione ad attentionem, ac per attentionem ad se conjugatur, atque ita orationi uniatur, et ut in cor usque descendat, cum ipsa nempe oratione et semper in illo permaneat; quemadmodum et alias ex viris sapientia divina plenis ante expositioni oraculum explicat, tanquam hujus sacri operis experientia eductus. Aique sequentia porro evan-

A Μέθοδος φυσικὴ περὶ τῆς ἔνδον καρδίας δι' εσπροῆς φινὸς εἰσόδους, καὶ τῆς μετ' αὐτῇ: ἐνεργούμενης παρ' ἡμῶν προσευχῆς, ἥτις ἔστι, τόπος κύριος Ἰησοῦ Χριστὲ, οὐκτὸν Θεοῦ, ἐλέησόν με, συντελεῖ δέ πως η τοιαύτη μέθοδος καὶ σρός τηρ τῆς διατολας ἐπισυναρτήσῃ.

B ιθ'. « Οἶδας, ἀδελφὲ, διτε τὴν πνοὴν, τὴν ἀναπνέομεν, διὰ τὸ οὐτός ἔστιν· ἐμπνέομεν δὲ αὐτὸν, οὐ δι' ἔτερον τι, ἀλλ' η διὸ τὴν καρδίαν αἰνῇ γάρ ἔστιν τὸ τῆς ζωῆς παρατίος, καὶ τῆς θέρμης τῷ σώματι. Ἐπισπάται τοινῦν ἡ καρδία τὸ πνεῦμα, οὐα τὸ μὲν ἐκπνῆς θερμὸν, ἔξωθεν διὰ τῆς ἔκπνοις διωθῆσθαι, ἔντετο δὲ εὐχρασίαν παρέξῃ παρατίος δὲ τῆς τοιαύτης οἰκονομίας, η μᾶλλον ὑπουργός, δὲ πνεύμων ἔστιν, διὸ ἄρα δὲ ὑπὸ τοῦ Δημιουροῦ κτισθεῖς, οὐα τις φυσητὴρ, ἀλύπως εἰσάγει καὶ ἔξαγει τὸ περιέχον. Οὕτως οὖν ἡ καρδία, τὸ μὲν ψυχόδον ἔλκουσα τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ θερμὸν διωθεῖσα, τὴν τάξιν δηλονότι δι' ἣν ψυχονομήθη πρὸς τὴν τοῦ ζώου σύστασιν, ἀπαραβάτως διατηρεῖ. Σὺ οὖν καθίσας ἐν κελλἴᾳ ήσύχῳ, καὶ συναγαγὼν σου τὸν νοῦν, εἰσάγαγε αὐτὸν, τὸν νοῦν δηλαδὴ, εἰς τὴν τὴν φινὸς ἔδον, ἐνθα τὸ πνεῦμα εἰς τὴν καρδίαν εἰσέρχεται, καὶ θύσαται αὐτὸν, καὶ παραβλαται συγκατελθεὶν μετὰ τοῦ εἰσπνεομένου πνεύματος εἰς τὴν καρδίαν. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐκεῖσε, οὐκ ἔτι ἀνεύφραντα, οὐδὲ ἀχαρι, γενήσεται οὐα τὰ μετὰ ταῦτα, ἀλλ' ὕπερ αὐτὸν τις τοῦ ἁυτοῦ οἰκου ἀπέδημος, ἐπάντι επιτερέψῃ, οὐκ ἔχει ὅτι καὶ γένηται ἀπὸ τῆς καρδίας, οὐτε κατηξιώθη τοις τέκνοις, καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχεῖν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ἐπάντι μετὰ τῆς Ψυχῆς ἔνωθη. ἀρχήτου τὸ δούλης καὶ εὐφροσύνης ἐμπλαται. Τοινῦν, ἀδελφὲ, συνείθεσον τὸν νοῦν, τοῦ μῆταχέως ἐκείνου ἐξέρχεσθαι: πάνυ γάρ ἐν ταῖς ἀρχαῖς καταρχήθουμεν, ἐκ τῆς τῶν ἐνδον συγκλείσεως καὶ στενώσεως· ἐπάντι δὲ συνήθης γένηται, οὐκ ἔτι στέργεται ταῖς Εξωθεν περιφοροῖς. Ή γάρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἔστιν· ἣν τῷ ἐκεῖσε περισκοποῦντι, καὶ διὰ καθαρᾶς προσευχῆς ταῦτην ἐπιζητοῦντι, τὰ ἔξω πάντα, συγητάδοκούστι καὶ μιστήτα. » Καὶ μετὰ βραχέα· « Χρή δέ σε καὶ τοῦτο μαθεῖν, ὡς ἐκεῖσε τὸν νοῦς σου τυγχάνοντος, οὐ σιωπᾷν, καὶ ἀργὸν ἵτασθαι ἐκτοτε δρεῖταις ἐφύ αὐτὸν, ἀλλὰ δῆλος αὐτῷ τῷ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, οὐκτὸν θεοῦ, ἐλέησόν με, Ἐργον ἔχειν, καὶ μελέτην ἀπαυστον, καὶ μηδέποτε ἐκ τούτου παύσθω· τοῦτο γάρ ἀμετεώριστον συνέχον τὸν νοῦν, ἀχειρώτεν δεικνύει αὐτὸν καὶ ἀφυστον, ταῖς προσθολαῖς τοῦ ἔχθρου, καὶ εἰς ἀγάπην καὶ πάθον θείον, τοκαθημέραν ἀνάγει. » Καὶ ταῦτα μὲν δικαρίτης εὔτος Πατήρ, σκοπὸν ἔχων προηγούμενον, οὐα πως ἐνεργούμενης τῆς φυσικῆς ταυτησι μεθίσου, ἐπανέλθη δὲ νοῦς ἐκ τῆς συνήθουσ περιφορᾶς, καὶ αιχμαλωσίας, καὶ τοῦ βερματισμοῦ, πρὸς προσοχὴν, καὶ διὰ τῆς προσοχῆς, ἐπαναζεύξῃ πρὸς ἕαυτὸν, καὶ οὕτω τῇ προσευχῇ ἔνωθη, καὶ ίνα ἐκτοτε κατέρχηται εἰς τὴν καρδίσν, μετ' αὐτῇς δηλονότι τῆς προσευχῆς, καὶ παραμένῃ ἀει ἐν αὐτῇ, καθά καὶ τις ἔτερος τῶν θεοσόφων ὀσανει ἐπεξηγούμενος τὴν προεκτείνεσαν χρῆσιν, ὡς ἐν πειρᾳ τῆς τοιαύτης ιερᾶς ἐργασίας πεφυκὼς τάδε διαγορεύει.

Μετρι τῆς δι' εἰσπνοῆς φυνδὲς φυσικῆς μεθόδου, καὶ τῆς σὺν αὐτῇ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσεως.

κ'. Δέον καὶ τοῦτο τῷ φιλομαθεῖ κατάδηλον ποιῆσαι. δι, ἐάνπερ τὸν νοῦν ἡμῶν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ πνεύματος συγκατέρχεσθαι αὐτῷ ἐκπαιδεύσωμεν, εποτηνικαῦτα μάθοιμεν ἀνάκρισις, δι, κατερχόμενος δὲ νοῦς, οὐ πρότερον τούτου ἀπερχόμεται [Ισ. ἥπαρχεται], πρὶν δὲ, πάντα λογισμὸν παρατησται, καὶ ἐνιαίος, καὶ γυμνὸς γένηται, οὐδὲμις ἐτέρας μνήμης περιδεραγμένος, ἢ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσεως, πάλιν δὲ ἐκεῖνεν ἀναχωρῶν, καὶ εἰς τὰ ἔξω ἐρχόμενος, ἐπὶ τὴν πολυσχεδὴ μνήμην, καὶ ἄκων μερίζεται.

Οὐτι καὶ διθεῖος Χρυσόστομος, ὃς καὶ διεροι τῶν πάλαι ἀγίων Πατέρων, τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κύριῳ ἡμῶν προσεύχεσθαι διορίζεται· καὶ ἐρδοὶ κυρδίας· καὶ ταῦτην φροντὶ προσευχὴν, τῷ, Κύριος Ἰησοῦ Χριστὲ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέσθον με. κα'. Λέγει δὲ καὶ δι μέγας Χρυσόστομος· «Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὸν κανόνα τῆς προσευχῆς μηδέποτε καταπατήσητε, ἢ καταφρονήσητε»· καὶ μετὰ μικρὸν· «Οφελεῖτε δι μονάζων, εἰτε ἐσθεὶ, εἰτε πίνει, εἰτε καθέζεται, εἰτε διακονεῖ, εἰτε ὁδεύει, εἰτε τι ἔτερον ποιεῖ, ὀδιαλείπτως χράζειν τῷ, Κύριος Ἰησοῦ Χριστὲ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέσθον με.» Καὶ μετ' ὀλίγον· «Ἔνα τὸ δνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κατερχόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας, τὸν μὲν δράκοντα τὸν κρατοῦντα τὰς νομάς, ταπεινώσῃ· τὴν δὲ φυχὴν σώσῃ καὶ ζωοποιήσῃ· Ἀδιαλείπτως τοίνυν παράμεινον τῷ δνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἵνα καταπίῃ ἡ καρδία τὸν Κύριον, καὶ δι Κύριος τὴν καρδίαν, καὶ γένηται τὰ δύο εἰς ἕν.» Καὶ αὖθις· «Μή, χωρίζετε τὴν καρδίαν ὑμῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ προσμένετε, καὶ φυλάσσετε αὐτὴν, μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε, ἔως οὐ ἐμφύτευθῇ τὸ δνομα τοῦ Κυρίου ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ μηδὲν ἔτερον ἐννοῇ, ἵνα μεγαλυνθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.»

*Ετι περὶ τῆς δι' εἰσπνοῆς φυνδὲς μετὰ προσοχῆς ἐρδοὶ καρδίας μνήμης τοῦ Ἰησοῦ.

κβ'. Γράψει δὲ καὶ δι τῆς Κλιμακος· «Ἰησοῦ μνήμη κολληθῆται τῇ πνοῇ σου, καὶ τότε γνῶση ἡσυχίας ὥφελειαν.» Καὶ διδιος· Ήσύχιος· «Εἰ ἀληθῶς; Σὰ περιβαλεῖν αἰσχύνην τοῖς λογισμοῖς θέλοις, καὶ ἡσυχάζειν εὐμενῶς, καὶ νήφειν τῇ καρδίᾳ μετὰ εὐκολίας, Ἰησοῦ εὐχῇ κολληθῆται τῇ σῇ πνοῇ· καὶ ἐν διλγαῖς, ἡμέραις γινομένον ἐψει τούτο.»

Οὐτι δει τὸν τορεών τήφειν ἐθέλοτα, καὶ μᾶλλον τὸν ἀρχάριον, καθῆσθαι κατά τε τὸν καρδὸν τῆς προσευχῆς, ἐτὸν ἡσυχῷ καὶ ἀρρεγέτε εἰκόσιῳ, διὰ τοῦ, οὐτως τὸν τε τοῦ, καὶ τὴν ἐάρουρά πως ἀπὸ μέρους συνάγεσθαι φυσικῶς.

κγ'. Οὐεν σὺν τοῖς δηλωθεῖσιν, ὃς δικαίων οὔσι, καὶ ἡ Πατέρων ἀγίων μεγάλων προτεθεσπιεμένοις, κατὰ τὰς ἐξαπλωθείσας ἡμῖν μαρτυρίας, περὶ τοῦ, δι' εἰσπνοῆς φυνδὲς, καὶ ἐνδόν καρδίας, ἐν τε τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Γιώπ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ ἀγίῳ καὶ σωτηρίῳ ἐνδόματι προσεύχεσθαι, καὶ μελετήν, καὶ νήφειν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐχεῖτεν τιμᾶ; τὸ ἔλεος· πρόσεστε δὲ καὶ τοῦτο, τὸ, ἐν ἡσυχίᾳ.

ΠΑΤΡΩΛ. GR. CXI.VII.

A De naturali per narium inspirationem methodo, et simul cum ea Domini nostri Iesu Christi invocatione.

20. Oportet etiam hoc discendi cupido manifestum facere: si mentem nostram in spiritus ingressu una cum eo descendere erudiamus, accurate nunc sciamus mentem, postquam descenderit, non egredi (forsitan imperare), priusquam omne rationarium ejecerit, et simplex ac nuda facta fuerit, nullam aliam memoriam complexa, nisi Domini nostri Iesu Christi invocationem; inde autem recedentem et ad externa abeunte ad multiplicem recordationem, tunc invitam dividi.

Quod sanctus Chrysostomus ut et alii sanctorum Patrum, in Christo Iesu Domino nostro ut oremus præscripsere; et in intimo corde; et hanc commendat orationem: Domine Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei.

21. Dicit autem et magnus Chrysostomus: «Hortor vos, fratres, ne orationis regulam unquam concubitis aut contemnatis.» Et paulo post: «Debet monachus, sive manducet, sive bibat, sive sedeat, sive ministret, sive iter faciat, sive quid aliud agat, indesinenter clamare: Domine Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei.» Et paulo post: «Ut nomine Domini Iesu in profundum cordis descendens draconem qui pascua invasit, humiliet; animam vero salvet ac viviscet.» Indesinenter igitur nomini Domini Iesu adhære, ut Dominum ebitat cor tuum, et sicut duo in unum.» Et rursus: «Ne se Jungatis cor vestrum a Deo, sed perseverate, et illud custodite ubique cum Domini nostri Iesu Christi recordatione, quoadusque implantetur nomen Domini in intimo corde et nihil aliud cogitet nisi ut magnificetur Christus in vobis.»

Adhuc de illa per narium inspirationem cum attentiore in intimo corde Iesu memoria.

22. Scribit autem et Climax: «Jesu memoria spiritui tuo adhæreat, et tunc tranquillitatis utilitatem noveris.» Et sanctus Hesychius: «Si vere cupias rationiis tuis pudorem circumcidare, et libenter tranquillam vitam agere, et cordi tuo cum gaudio invigilare, Iesu-Christi oratio tuo spiritui adhæreat; et post paucos dies hoc effectum videbis.

Quod oportet eum qui spiritualiter invigilare cupit, præsertim vero eum qui incipit, sedere orationis tempore in tranquilla et obscura cellula, eo quod hoc modo mens et cogitatio naturaliter ex parte colligantur.

23. Unde et iis quæ supra dicta sunt, et ex sanctorum illustriumque Patrum oraculis, prout nobis explicata indicant testimonia, de oratione facta per narium inspirationem et in intimo corde in Domino nostro Iesu Christo Filio Dei et in sancto ac salutari ejus nomine, et de exercitio et vigilancia, et misericordiae ab ipso postulatione; adjiciendum est illud quoque, nempe quod semper, præsertim vero

22

statuto orationis tempore oportet in tranquillo et in obscuro angulo sedere eum qui spiritualiter in corde vigilare studet, ac praecepit si incipiat, quia modum illius qui tale opus beatissimum experti sunt, divini Patres ac magistri nostri docent et commendant; quoniam oculo: um aspectus et visio ad ea quae aspiciuntur ac videntur naturaliter mentem dividere et separare apta sint, ac immo eam distrahere ac mutare. Cum autem concluditur, ut dictum est, in tranquilla et obscura cellula, ab hac distractione et mutatione, que per visionem et aspectum flunt, cessabit; atque ita mens seu libens, seu invita tranquille degit et ad seipsam solet colligi, ut inquit magnus Basilius: « Mens non ad externa distracta neque sensibus per mundum diffusa, ad seipsam redit. »

Quod ante omnia per Dominum nostrum Jesum Christum et sancti ejus nominis cum fide in corde invocationem menti constantia praestatur; cooperatur autem quodammodo illi in corde per narium inspirationem methodus naturalis, atque illa in tranquillo et obscuro loco remansio, et similia.

24. Et ante illa, immo vero ante omnia talis pugna menti succedit, divinae gratiae cooperatione, quae Domini nostri Jesu Christi invocationi unico Verbo, et cum mundo corde et non circumacto faciat in sole, supervenit, neque ea sola quam ex posuimus methodo per narium inspirationem aut in tranquillo et obscuro loco mansione; absit: tali enim non ob aliud a sanctis patribus sunt ex cogitata, quam ut, tanquam cooperantia haec omnia ad mentis recollectionem et ad illius ad seipsam ex consueta agitatione redditum et attentionem, ut diximus, prosiuit. Per quae omnia, in mente, continua, et munda, et constans oratio gignitur. Quemadmodum dicit sanctus Nilus, attentionem quam oratio inquirat, cam inventuram esse. Oratio enim attentionem, si quid aliud, subsequitur, quae idcirco requirenda est. Atque haec quidem dicta sunt. Tu vero, fili, qui vis vivere et cupis dies vivere bonos, et in corpore tanquam sine corpore vivere, sub tali regula et amissi vive.

Quomodo oportet eum qui tranquillus est intervalum quod resperam a diluculo separat, transire; et initium doctrinæ secundum latitudinem.

25. Occidente sole, optimum ac omnipotentem Dominum nostrum Jesum Christum postquam ad auxilium invocaveris, in lectulo sede, in cella tranquilla et obscura, et tuam mentem colligens ex externis consuetisque distractionibus ac erroribus, et in intimum cor dulce eam impellens per narium inspirationem, orationem occupa, eam nempe: Domine Jesu Christe, Fili Dei, misericordia mei; simul cum spiritu congregans unitive quodammodo orationis verba, quemadmodum dicit sanctus Iesychius: « Respirationi tue naris vigilantiam aduna, et nomen Jesu, et mortis quae latere non potest, curam, et

A καὶ δεῖ μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν ἀποτεταγμένον καρὸν τῆς προσευχῆς, ναὶ μήν καὶ ἐν ἀφεγγελίᾳ γωνίᾳ, καθῆσθαι τὸν νοερών ἐν καρδίᾳ νήψειν ἐπιμελούμενον, καὶ μᾶλλον τὸν ἀρχάριον, ὃς οἱ ἐν πειρᾳ δυτες τῆς τοιαύτης παμμακαρίστου ἔργασίας, θεοὶ Πατέρες καὶ διδάσκαλοι, μισταγωγοῦσί τε καὶ διαχελεύονται· ἐπειπέρ ἡ τῶν δύθαλμῶν βλέψις, καὶ δρασίς, πρὸς τὰ δρώμενα καὶ βλεπόμενα, σκεδάννυσθαι φυσικῶς καὶ διαμερίζεσθαι τὴν διάνοιαν, πεφήνασι πρόξενοι, καὶ μέντοι τοῦ σκύλλεσθαι καὶ ποικίλεσθαι· ταύτης δὲ συγχεισθείσης, ὡς λέλεκται, ἐν ἡσύχῳ, καὶ σκοτεινῷ ἐωματίῳ, αὐτῇ τε τοῦ μερισμοῦ, καὶ τοῦ, δοσον ἐκ τῆς δράσεως καὶ βλέψεως ποικίλεσθαι, παύεται· καὶ οὕτω γοῦν καὶ δ νοῦς ἐκῶν δικῶν ἀπὸ μέρους γαληνισθεῖν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν B εἰλέσθαι συνάγεσθαι, ὡς φησιν ὁ μέγας Βασιλεὺς· Νοῦς μὴ σκεδανύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεδμενος, ἐπάνεισι πρός ἑαυτόν.

*Οτι πρό γε πάντων διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς τοῦ ἄγιου αὐτεῦ ὀνόματος μετὰ πλεονεώς ἐν καρδίᾳ ἐπικλήσεως τὸ ἀρχέμβαστον τῷ ροτὶ ἐπιχορηγεῖται· σιγεργεῖ δέ πως καὶ ή ἐν καρδίᾳ δι' εἰσπνοῆς ῥινὸς φυσικῆς μεθόδους, καὶ η ἐν ἡσύχῳ καὶ ἀρχεγεῖται γάρ φυσικέρων, καὶ τὰ παρρόμοια.

κ'. Καὶ πρό γε τούτων, μᾶλλον δὲ πρὸ πάντων, τὸ τοιούτον τῷ νῷ κατορθοῦται ἀγώνισμα, τῇ συνάρσει τῆς θελας χάριτος, τῇ ἐκ τῆς μονολογίας του καρδιακῆς καθαρᾶς καὶ ἀρθρεμβάστου ἐπικλήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν πίστει ἐπιγνωμένῃ, ἀλλ' οὐ φύλῃ μόνῃ τῇ προεκτεθείσῃ φυσικῇ μεθόδῳ, τῇ δι' εἰσπνοῆς ρινὸς, η τῆς ἐν ἡσύχῳ καὶ σκοτεινῷ χώρῳ καθέδρας· ἀπαγεῖ· τὰ τοιαῦτα γάρ οὐ δι' ἔτερόν τι τοῖς θεοῖς Πατράσιν ἐπινεότηται, ἀλλ' η, ὡς συνεργά πως δυνται, πρὸς τὴν τῆς διανοίας ἐπισυναγήην, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐκ τοῦ συνήθους φεμβασμοῦ ἐπάνοδο, τε καὶ προσοχὴν, ὡς προειπομέν. δι' ὅν καὶ τῷ νῷ τοῦ τὸ διηγεῖται, καὶ καθαρῶς, καὶ ἀρθρεμβάστως προσεύχεσθαι ἀποτίκτεται· ὡς φησιν ὁ ὅγιος Νείλος, διτι προσοχὴ, προσευχὴν ζητοῦσα, προσευχὴν εὐρήσει. Προσευχὴ γάρ τῇ προσοχῇ, εἰ καὶ τι ἄλλο, ἐπεταῖ, ἐφ' ήν σπουδαστέον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοσούτον· σὺ δὲ, τέκνον, θέλων ζωτικήν, καὶ ἀγαπῶν τὴν μέρας ίδειν ἀγαθὰς, καὶ ἐν σώματι ὡς ἀσώματος ζῆν, ὑπὸ κανόνα καὶ στάθμην D ζῆθι τοιαύτην.

*Οτις δεῖ διέρχεσθαι τὸ ἀπὸ τῆς διάσπερμης ἐως τοῦ δρύμου διάστημα τὸν ἡσυχάσοντα, καὶ ἀρχή τῆς κατὰ πλάτος διδυσκαλίας.

κ''. Δύνοντος τοῦ ἡλίου, τὸν ὑπεράγαθον καὶ παντούναμον Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπικαλεσάμενος εἰς ἐπικουρίαν, κάθιστον ἐπὶ τοῦ μετόποδος, ἐν κελλἴῳ ἡσύχῳ καὶ ἀφεγγελίᾳ, καὶ συναγαγών σου τὸν νοῦν ἐκ τῆς ἔξωθεν συνήθους περιφορᾶς καὶ περιπλανήσεως, καὶ ἐνδον καρδίες ὀψίας ἡρέμα, δι' εἰσπνοῆς ρινὸς, κράτησον τὴν εὐχὴν, ἥγουν τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστε, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με· ἀμα δηλοντί τῇ πνοῇ συνεισάγων ἡνωμένως πως καὶ τὰ τῆς προσευχῆς βήματα, καθὼς φησιν ὁ ὅγιος Ιησύς· « Εἰσπνοή σῆς ρινὸς, νῆψιν ἐνιωσον, καὶ Ἰησοῦς ἐνομα. καὶ μελέτην θανάτου ἀλάθιτον, καὶ ταπεινωτιν. »

Μέφειεν γάρ οἴδασι τὰ ἀμφότερα· ἔχων μετά γε τῆς Α εὐχῆς, καὶ τῶν ἀλλών τῶν εἰρημένων σοι, καὶ μνήμην κρίσεώς τε καὶ ἀνταπόδεσεως ἀγαθῶν, καὶ φαύλων πράξεων, καὶ ὀλικῆς ἐκ ψυχῆς ἡγούμενος σαυτὸν, ἀπάντων ἀνθρώπων ἀμαρτωλότερον, καὶ δαιμόνων αὐτῶν ἐναγέστερον· κάντεῦθεν, δπως μέλλῃς αἰώνεις κολάζεσθαι, ἐν οἷς δ' ἀν λογισμῷ τῶν δηλωθέντων γένηται σοι κατάνυξις, καὶ πένθος, καὶ δάκρυα, ἐν ἐκείνῳ δῆτα καὶ πρόσμενε, ἕως ἂν μόνα ταῦτα παρέλθωσιν· εἰ δ' εἰς οὐ κατηξίωσι τῆς τῶν δακρύων δωρεᾶς, ἀγώνισσε, καὶ εὗξαι ταπεινῷ φρονήματι, ἵνα κτήσῃς ταῦτα· διὰ γάρ τούτων, τῶν μὲν παθῶν καὶ μολυσμῶν, καθαιρόμεθα, τῶν δὲ χρηστῶν καὶ σωτηρίων ἐν μεθέξει γινόμεθά, ὡς φησιν δι τῆς Κλίμακος, διεις· « Άστερ τὸ πῦρ ἀναιρετικὸν καλάμη·, οὕτω τὸ δάκρυον τὸ ἀγόνιν, παντὸς βύου τρινομένου καὶ νοούμενου.» Καὶ ἔτερος Πατήρ· «Ο βουλδμενος ἀποκτήσασθαι κακίας, κλαυθμῷ ἀποκτάται αὐτάς· καὶ δι βουλδμενος κτήσασθαι ἀρετᾶς, κλαυθμῷ κτάται αὐτάς· καὶ, ἐάν μη ἔχῃς κατάνυξιν, γίνωσκε, διεις κενοδοξίαν ἔχεις· » αὕτη γάρ οὐκ ἀρίσταις τὴν ψυχὴν κατανυγῆναι. Εἰ δὲ οὐκ ἐπέλθοις δάκρυα, κάθησο προσέχων ἐν τούτοις τοῖς λογισμοῖς μετά γε καὶ τῆς εὐχῆς, ὥραν μιαν· εἰδούσας δὲ οὖτας ἀναστάς, φάλλο σὺν προσοχῇ τὸ μικρὸν ἀπόδειπνον, καὶ πάλιν καθίσας, κράτησον τὴν εὐχήν, δση σοι δύναμις, καθαρῶς καὶ ἀρέμεδάτως, δηλαδή ἐκτὸς μεριμνῆς, καὶ λογισμοῦ εἰοῦ δὴ τινος, καὶ τῆς δποιασούν φαντασίας, σὺν πολλῇ νηφαλίᾳτητι, ὥρας τὸ ἡμισυ, κτάται τὸν λέγοντα· Χωρὶς πνοῆς καὶ τροφῆς, ἔξω τῶν ξιλῶν γενοῦ ἐν εὐχῇ, εἰ θέλεις μετὰ μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ. Είτε σφραγίσας σεαυτὸν τῷ τύπῳ τοῦ τεμένου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, δμοίως καὶ τὴν σήν καλίνην, καὶ ἐπ' αὐτήν καθίσας, καὶ περὶ τῶν μελιδόντων, ἀπολαύσεων, φαμὲν, καὶ κολάσεων, εἰς ἐνυπενθήσθαι, τοῦ τε φευστοῦ, κατάπατηλοῦ τῶν προσκείρων· ναὶ δὴ καὶ τοῦ αἰφνιδίου καὶ κοινοῦ χρέους, ήτοι τοῦ θανάτου· καὶ τοῦ μετὰ τὸ τέλος, καὶ πρὸ τοῦ τέλους φρικτοῦ λογοθεσίου· τῶν τε ἐπιταυτούμενων σοι τοκαθόλου ὡς ἐν συντόμῳ διαμνημονεύσας, καὶ περὶ τούτων τὴν ἀφεσίν θερμῶς αἰτητάμενος, λογοπραγήσας τε σαυτὸν ἡκριθωμένως, δπως τὴν περελθούσαν ἡμέραν δῆλθε·, ἀναπεσύν, κρατῶς καὶ τὴν εὐχήν, κατὰ τὸν λέγοντα, Ἰησοῦ μνήμηται συγχομηθήτω σοι, ίπνωσον ὥρας πέντε, ή ἔξι· μᾶλλον δὲ, κατὰ τὴν νυκτὸς διάστημα, κοιμήθηται καὶ αὐτὸς τὸ ἀνάλογον.

Οπως δει τὸν καπτὰ τὸν δρόμον διέργεσθαι καὶ ρόν, ἀχρι καὶ τῆς χρωτας.

καὶ. « Εἶνπον δὲ γενθέμενος, καὶ τὸν Θεὸν δοξολογήσας, καὶ αὐθις; εἰς τὴν σήν ἀντεῖληψιν τοῦτον ἐπικαλεσάμενος, δρέξαι τοπρώτον τοῦ πρώτου ἔργου, ήγουν τοῦ εὐχεσθαις ἐν καρδίᾳ ἀρέμεδάτως, καὶ καθαρῶς, ἔως ὥρας μιᾶς· τοτηνικαῦτα καὶ γάρ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πέφυκε πῶς δ νοῦς γαληγάς καὶ ἀθρυοῦς. Μέντοις καὶ ἐντετάλμεθα, τὰ πρώτα, καὶ ἔκαρπετα θύει τῷ Θεῷ· ήτοι τὴν πρωτόσιαν ὡς, οἵδν τε ἀνατείνειν ἀκλινῶς, διὰ καρδιακῆς καθαρᾶς προσευχῆς, πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

humilitatem. » Adjuvare enim solent hæc ambo : habebas cum oratione et aliis quæ dicta sunt memoria quoque judicii et bonorum malorumque actuum remunerationis, et misericordia quoad animam te ipsum reputans, omnium hominum secleratissimum, et ipsis dæmonibus fædiorem; ac deinde cogita futurum esse ut æterne puniaris; in quocunque autem precedentia ratione tibi superveniat concupitio, et dolor, et lacryma, in eo persevera, donec haec solæ prætereant. Et si nondum hoc lacrymarum dono dignus habearis, pulsa et ora humiliante ut illud acquiras. Per hos enim dolores ac molestias purgaberis, bonorum salutisque participes esficiuntur, at ait Clinacius : « Quemadmodum ignis calatum devorat, ita lacrymæ mundi omnes sordes, quæcumque apparent et cogitantur. » Et alius Pater : « Qui malitiam vult expellere, lacrymando eam expellit; et qui vult virtutes acquirere, lacrymando eas acquirit; atque si minus compunctionem habeas, scito te vanam de te opinionem habere. » Ea enim non sinit animam compungri. Si vero non superveniant lacrymæ, tunc illis ratiociniis attendens cum oratione persevera horam unam; deinde assurgens, psalle cum attentione, et rursus sedens, orationem occupa, quantum potes, pure ac constanter, extra sollicitudinem et quamlibet cogitationem et imaginationem, cum multa vigilantia, dimidiata horam, secundum dicentem : « Sinc spiritu ac cibo, extra omnia alia, in oratione te statue, si vis cum sola mente fieri. Deinde te ipsum signans pretiosæ ac vivificantis crucis signo, signans quoque tuum lectulum, et in eo sedens, et in futurorum bonorum pœnarumque cogitationem intrans, ac simul in fragilitatis et fallaciæ temporalium meditationem, cogita quoque imminens et communem debitum, mortem scilicet, illam, que post finem mundi et ante finem futura est, inquisitionem; tuorumque delictorum generaliter, ut in compendio, recordatus, ac eorum ardenter condonationem postulans, rationemque de te ipso accurate exigens, quomodo præteritam diem percurristi, recumbens et orationem occupans, secundum cum qui dicit : « Memoria Jesu tecum dormiat, dormi quinque horas aut sex, aut potius jaccas ipse proportionate pro noctis spatio.

Quomodo oportet diluculi tempus transire usque ad matutinum tempus.

26. Postquam autem experrectus fueris, et Deum laudaveris, eumque rursus in tuam opitulationem invocaveris, primum opus tuum incipe, nempe in corde tuo orare constanter ac pure, unam horam; tunc enim plerumque est mens tranquilla et non perturbata. Attamen et jubemur prima ac optima Deo sacrificare; scilicet primam nostram cogitationem pro posse directe extendere per puram cordis orationem ad Dominum nostrum Iesum Christum. Et dicit sanctus Nilus : « Hic oratio-

nem perficit, qui semper primam cogitationem suam omnem Deo offert. Postea autem hymnum media noctis psalle. Si vero, eo quod nondum ad perfectam tranquillitatem idoneus sis, ideo nequeas, ut diximus, primitias solvere, aut propter aliam causam, ut sapius evenire solet iis qui tale opus aggrediuntur, et raro etiam proficiuntibus et nondum perfectionem assecutis: perfecti enim omnia possunt in eo qui ipsos confortat Christo; tu igitur e somno consurgens, et quantum potes, vigil es etus, psalle primo hymnum medium noctis cum omni attentione ac vigilantia. Deinde sedens ora pone et constanter in corde, ut indicatum est, horam unam; imo vero, quomodo dator bonorum praestabit tibi. Dicit enim Climacius: « Nocte, multum temporis orationi impende; parum vero psalmodiae; et quando dies redierit, pro tuis viribus appara te ipsum. » Si autem, vel postquam ita pugnaveris, adhuc sis negligens et piger et mentem quolibet casu superveniente turbatam habeas, surgens, expergiscaris, ut nости, orationi incumbens.

Deinde sedens, festina orare, ut ante scriptum est, perpetuo curans ut per orationem puram purissimo Deo socieris. Deinde surgens, psalle sapienter sex psalmos, psalmum quinquagesimum, et canonem quem voles. Deinde ita sedens ac vigilans, ora horae dimidium distincta voce. Ac rursum stans laudes psalle, doxologiam consuetam, per primam horam. Ac deinde, cessa. In talem autem altitudinem erigantur que dicunt labia tua, ut tue aures tantum ea audire valeant; quoniam et labiorum fructus Deo offerre jubemur; ex tota anima et cogitatione gratias agens benevoli et providenti ac sapientissimo Deo nostro, qui, secundum suam magnum misericordiam, permisit ut precedentis noctis spatium feliciter transiremus et presentis diei lucidum cursum aspiceremus; et Deum exorans ardenter ut nobis concedat diem sine tumultu transigere, dæmoniorumque et cupiditatum tenebrosum et scævum turbinum, et ut nostri misereatur.

Quomodo opor et se gerere a tempore matutino usque ad prandium.

27. Rursum a tempore matutino usque ad prandium, quantum potes, ut totum Deo offereas, cumque corde contrito orans ut tibi auxilietur interior, fragili, imbecilli, sic tempus transige in munda et constanti cordis oratione; legendo, rectus quidem legens psalmos, Apostolum et Evangelium; similiter faciens et in orationibus ad Dominum nostrum Jesum Christum et ad purissimam Deiparam; sedens autem in cæteris sacrae Scripturæ lectionibus. Postea autem, psalle mente consuetas horas que a sanctis Ecclesiæ Patribus sapientissime conformatae sunt, tota voluntate otiositatem abicens, tanquam omnis malitia ma-

καὶ λέγει ὁ ἄγιος Νεῖλος· Οὗτος προσευχὴν ἐπιτελεῖ, ὃ ἀεὶ τὴν πρωτόνοιαν ἕαυτοῦ πάταν καρποφορῶν τῷ Θεῷ. Μετὰ δὴ ταῦτα, φάλλε τὸ μεσονυκτικόν· εἰ δὲ ἀκμήν ἀπαγῆς ὡν πρὸς τελειοτέραν ἡσυχίαν, διὰ τοῦτο οὐ δύνασαι, ὡς εἰπομέν, ἀπάρξασθαι, ἢ καὶ δι’ ἑτέραν ἰσως αἰτίαν, ὡς πολλάκις εἴωθε προσγίνεσθαι, τοῖς ἐτις πρὸς τὴν τοιαύτην ἔργασίαν ἀρχομένοις, ναὶ μήν, καὶ που σπανίως καὶ τοῖς προκόπτουσι, καὶ μήπω πεφθακόσι τὸ τέλειον· οἱ γάρ τέλειοι πάντα ισχύουσιν ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτοὺς Χριστῷ· οὐ δὲ οὖν ἀναστάς ἐκ τοῦ θυπου, καὶ ὡς ἔχεις δυνάμεως ἀνάντηψα; φάλλε πρῶτον τὸ μεσονυκτικόν, μετὰ πίσης προσοχῆς καὶ συνέσεως. Εἰθούστω καθίσας, εὔξει καθαρῶς καὶ ἀρχεμβάστις ἐν καρδίᾳ, ὡς δεδήλωται, ὥραν μίαν· μᾶλλον δὲ, ὡς δοτήρ τῶν Βαγαθῶν παρέξει σοι. Φησὶ γάρ ὁ τῆς Κλειδαρίας· « Νύκτωρ μὲν, τὰ πολλὰ τῇ προσευχῇ δίδου· τὰ δὲ βραχέα τῇ ψαλμῳδίᾳ· ἡμέρας δὲ πάλιν, πρὸς τὴν άσην παρασκευάζου δύναμιν. » Εἰ δὲ καὶ οὕτως ἀγωνισάμενος, ἔτι διλιγωρεῖς, καὶ ἀκτιδιές, καὶ τὸν νοῦν θολούμενον κέκτησαι ὑπὸ τινος συμβεβηκότος, ἀναστάς, διεγέρθης, ὡς οἰδας, ἀχόμενος τῆς εὐχῆς.

Εἶτα καθίσας, σπουδασον εἰξασθαι, ὡς προγέγραπται, ἐπιμελοῦμενος· δει, ἵνα διὰ προσευχῆς καθαρές, τῷ καθαρῷ δικιάς θεῷ. Εἶτα διαναστάς, φάλλε συνετῶς τὸν ἔξαφαλμόν, τὸν ν., καὶ κανόνα οἰον βούλει. Εἰθούστω καθίσας, καὶ διαγρηγορίν, εὔξει εἰλικρινῶς ὥρα; τὸ ἡμισυ. Καὶ αὐθίς ἀναστάς φάλλε τοὺς αἴνους, τὴν συνήθη δοξολογίαν, τὴν πρῶτην ὥραν. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἀπόλυτον. Εἰς τοσοῦτον δὲ ὑψός φερέσθω τὰ διὰ τὸν σῶν χειλέων λεγόμενα, ὡς μόνοι, ὑπάρχειν ἀκουστὰ τοῖς σοὶ· ὡσὶν ἐπει καὶ τὰ ρωσὶ χειλέων προσφέρειν τῷ θεῷ ἐντετάλμενα· διὰ ὅλης ψυχῆς καὶ διανοίας εὐχαριστῶν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ κτεδεμόνι πανσέρφῳ θεῷ ἡμῶν, τῷ κατὰ τὸ οὔτου ἀπειρον ἔλεος, ἀξιώσαντι ἡμᾶς· δελθεὶν εὔμαρψ; τὸ τῆς παρελθούσης νυκτὸς πέλαγος, καὶ τὸ τῆς ἐνεστωσῆς ἡμέρας κατιδεῖν φαιδρὸν στάδιον· καὶ θερμῶς ὥσαῦτως ἐκλιπαρῶν, ἵνα περ βραβεύσῃ ἡμῖν διαδρᾶντας ἀκυάντως, καὶ τὸν τῶν δαιμόνων καὶ ταθῶν ἀσέληνον καὶ δγριο· λαλαπα, καὶ ἐλεῖσαι· ἡμᾶς.

D. Οπως δειπολιτευσθαι ἀπὸ τῆς πρωΐας ὡς τοῦ ἀρίστου.

καὶ. Αὐθίς δὲ ἀπὸ τῆς πρωΐας· ξας τοῦ ἀρίστου, κατὰ τὸ δυνατόν σοι, δὲο; ὅλον διλφ θεῷ ἀναθεῖς, καὶ τούτῳ ἐν συντετριμένῃ καρδίᾳ εὐχάμενος, συνδρασθαι σοι, ἀσθενεῖ, καὶ φαθύμη, καὶ ἀπροσιρέτη τιγχάνοντι, διελθει ἐν προσευχῇ καθαρῇ καρδιακῇ καὶ ἀρχεμβάστῳ· ἐν ἀναγνώστει, δρθιος μὲν ἀναγνώσκων τὸ τετυπωμένον σοι ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου, τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου· διμίλιας ποιῶν καὶ ταῖς εὐχαῖς, ταῖς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ταῖς εἰς τὴν ὑπέραγον Θεοτόκον· καθομενος δὲ ἐν ταῖς λιπαῖς ἀναγνώσσει τῶν ἀγίων Γραζῶν. Μετὰ δὴ ταῦτα, φάλλε νουνεχῶς τὰς συνήσεις ὥρας, αὶ ὑπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας τροφίμων

πάνυ σοφῶς διετυπώθησαν, δλψ μένει ψυχῆς ἀπ-
ωθούμενος τὴν ἀργίαν, ὡς πάσης κακίας διδάσκαλον·
καὶ μετὰ τῶν παθῶν, καὶ τὰς ἀφορμὰς αὐτῶν, καὶ
μικρὰ τινες εἶναι δοκῶσι, καὶ ἀδλαβεῖς φαίνωνται.

*Περὶ πα; αφυλακῆς ἀπὸ τῆς ὀργῆς· καὶ ὅτε
ἀναρκαῖον τηρεῖται τὴν ἐκκλησιαστικὴν πόρ-
δουσιν καὶ τὸν ἡσυχάζοντα.*

κη· Καθὼς λέγει ὁ ἄγιος Ἰσαάχ· « Παρατυλά-
τεσθε, ὡς ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς ἀργίας· διότι ἐγκέρυ-
ππται ἐν αὐτῇ ἐγνωμένης θάνατος· καθότι χωρὶς
αὐτῆς, ταῖς γεροὶ τῶν αἰχμαλωτίσαι τὸν μοναχὸν
σπεύσδυτων, ἐμπίπτειν οὐκ ἔσται. Οὐ περὶ φαιμῶν
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατεκρινεῖ ἡμᾶς; ὁ Θεός, οὐδὲ
περὶ τῆς τῆς προσευχῆς ἀργίας· ἀλλ' ὅτι τῇ καταλε-
ψει τούτων, εἰσόδος γίνεται τοῖς δαίμονισιν. » Ἡνίκα δ
δὲ ἐν εὐρωπαϊκῷ χώρᾳ, καὶ εἰσέλθωσι, καὶ συγκλείσωσι
τὰς θύρας τῶν ὁρθαίλμων ἡμῶν, τότε πληρώσουσιν
ἡμᾶς τυρannos· καὶ ἀκαθάρτως, ἀτινα ὑπὸ τὴν
Θελαν ἀπόφασιν συνέχουσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν, μετὰ
ἐκδικήσεως σφοδροτάτης· καὶ γινόμεθα ὑποχείριοι,
χάριν τῆς ἐγκαταλείψεως; τῶν μικρῶν, ἀτινα διὰ τὸν
Χριστὸν φροντίδος ἀξιοῦνται, ὡς γέγραπται παρὰ
τῶν σοζωτάτων· « Ο μὴ ὑποτάσσουν τῷ Θεῷ τὸ ἕαυτοῦ
Θέλημα, ὑποταγήσεται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ. » Νοτε
ταῦτα τὰ μικρά σοι φαινόμενα, ὡς τελέη σοι λογι-
σθήσονται κατέναγτι τῶν αἰχμαλωτιζόντων ἡμᾶς,
ῶν τὴν τελείωσις Ἑνδοθεν τοῦ κελλίου ὑπὸ τῶν
κρατούντων τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας σοφῶς τέθειν-
ται, πρὸς φυλακὴν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, ἐν πνεύματι
ἀποκαλύψεως, ὃν τὴν καταλείψις ὑπὸ τῶν ἀσδέων μι-
κρὰ λογίζεται, τὴν δὲ ὑπὸ αὐτῶν ζημίαν μὴ λόγιζο-
μένων. Τούτων, ἡ τὸ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ μεσότης,
ἐλευθερία ἀπαλεύτος, ἥτις ἔστι μήτηρ τῶν παθῶν.
Κρείσσον γάρ ἀγνοίσασθαι μὴ ἐγκαταλείψαι τὰ
μικρά, ἡ τόπον δύναται τῇ ἀμαρτίᾳ ἐν τῷ πλατυσμῷ
αὐτῶν. Ταύτης γάρ τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας, δουλεία
τὸ τέλος ἀπότομος. Καὶ αὖθις· « Ω τὸ γλυκεῖται εἰσιν
αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν! Τὰ μὲν γάρ πάλιν ἔνισται
δύναται τις κύψαι, καὶ τῷ μακρυσμῷ αὐτῶν γαλη-
νῆ· καὶ εὐφρατένται ἐν τῷ πάνεύθει αὐτές. Τὰς
μέντοι αἰτίας· λιπεῖν οὐ δύναται· διὰ τοῦτο μὴ
θέλοντες πειραζόμεθα, καὶ ἐν μὲν τοῖς πάλεσι,
λυπούμεθα, τὰς δὲ ἀφορμὰς ἐμμένειν ἐν ἡμῖν
ἀγαπῶμεν. Τὰς ἀμαρτίας· οἷς ἐφιέμεθα, τὰς δὲ
ἐπιφερούσας ἡμῖν αὐτὰς αἰτίας· μετ' ἡδονῆς δε-
χόμεθα. Τούτου ἔνεκεν παραίτιον γίνονται τῇ ἐνερ-
γείᾳ αἱ δεύτεραι τῶν πρώτων. » Ο τὰς ἀφορμὰς
τῶν παθῶν ἀγαπῶν, ὑποχείριος ἔστιν ἄκων καὶ μὴ
βιούλευεν· καὶ δεδούλωται τοῖς πάθεσιν. Ο μισῶν
τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, παύσεται ἀπὸ αὐτῶν· καὶ δὲ
δρμολογῶν αὐτὰς, τεύξεται ἀφέσεως. Αδύνατον δέ τις
τὴν ξένην τῆς ἀμαρτίας καταλιπεῖν, πρὶν ἔχθρων
κτήσηται μετ' αὐτῆς, καὶ ἀφέσεως τυχεῖν πρὸ τῆς
τῶν πλημμελημάτων δρμολογήσεως· ἡ μὲν γάρ τα-
πεινώσεως ἔστιν ἀληθοῦς αἰτία· ἡ δὲ, κατανέξεως,
ἀπὸ αἰσχύνης ἀκολουθούσης τῇ καρδίᾳ. » Καὶ πάλιν·
« Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετα-
νόητος. » Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀλις. Σὺ δὲ μετὰ
τοῦς εἰρημένων ὑρῶν φαλμυρίαν, φύγε· κρατῖν

A gistrani; ac simul cupiditates et eorum iniua,
quamvis parva esse videantur et innoxia.

*De custodia ab otiositate; et quod necessarium est
etiam eum qui tranquillus est ecclesiasticam tradi-
tionem observare.*

28. Quemadmodum dicit sanctus Isaac : « Custo-
dite vos, o charissimi, ab otiositate ; quoniam in ea
reconditur mors certissima ; ut et absque illa in
manus eorum qui monachum comprehendere se-
stinent, incidere non licet. Non de psalmis in illa
die judicabit nos Deus, neque de orationis pigris-
tia ; sed quod, eorum omissione, dæmonis in-
gressus datur. Postquam autem locum invenerint
et ingressi sint, et januas oculorum nostrorum
concluserint, tunc nos tyrannice et impure re-
plebunt, quomodo divina sententia suos coopera-
tores violentissima ultiōne comprehendunt ; ser-
vique eorum solum, eo quod parva omiserimus,
quae propter Christum cura digna sunt, ut a sa-
piētissimis scriptum est : Qui voluntatem suam
Deo non subjecerit, ab ejus adversario subigetur.
Ita ut ea quae tibi parva videntur, tanquam muri
tibi reputanda sint contra eos qui nobis insidiā-
tur, quorum perfecio intra cellulam, ab iis qui
magistratum Ecclesiae tenent, sapienter statuta
est ad vitæ nostræ cūs'odiam in spiritu revela-
tis; quorum negligens ab insipientibus parvi pen-
ditur, eo quod damnata inle sequentia non consid-
rant. Eorum hominum viæ initium et medium est
libertas indocta quae cupiditatū mater est. Me-
llius enim est conari parva non omittere, quam
locum dare peccatis ea negligendo. Hujus enim
intempestivæ libertatis finis est servitus. » Et rur-
sum : « O quain duleia sunt cupiditatū initia !
Cupiditates autem quando quis recidere potest,
earum amotione tranquillus sit; et latatur, si
quando cessent; causas tamen earum relinquere
non potest : ideo vel inviti tentamur, et cupid-
itatibus affligimur; principia autem earum in nobis
residere malumus. Peccata non desideramus, cau-
sas vero ad ea ferentes cum gaudio suscipimus.
Quapropter secundæ sua efficacia priorum cause
sunt. Qui cupiditatū principia diligit, iis invitū
et non volens subjectus est, et cupiditatū ser-
vus efficitur. Qui propria peccata oderit, ab iis
cessabit; et qui ea confessus fuerit, condonatio-
nem inveniet. Impossibile autem est alieni peccatū
habitum dereliqueret, priusquam odium ejus con-
cepit, et veniam assequi, priusquam delicta con-
fessus fuerit; altera quidem veræ humilitatis causa
est; altera compunctionis, quae in corde rubore
consequitur. » Et rursum : « Non est peccatum
irremissibile, nisi quod non corrigitur. » Sed de ho-
satis dictum est : Tu autem post dictarum hora-
rum psalmodiam, comedere; orationem occupans ir-
manducando, ut sic faciens in habitudinem venias,
gratiae virtute, incessanter grandi, iuxta Domini

præceptum. De cibo autem qui corpus, juxta Cretoris inessabilem sapientiam, nutrit, sermo paulum differatur; de eo vero qui animam sustentat ac vivificat sermo protendatur; qui cibus est, secundum sanctos, sacra et divina oratio. Et merito sane; namque anima est corpore preterius.

Adhuc de oratione, et quod oportet semper orare.

29. Quemadmodum hoc corpus nostrum, si abest anima, est mortuum et sordidum odorem exhalat; ita et anima, nisi se ad orationem excite, mortua est. Et quod omni morte decet credere pejus esse non oratione vacare, nos optimè docet magister ille propheta Daniel, qui iuvavit mori quam horæ punctum oratione privari. Docet etiam nos bene divus Chrysostomus: « Quicunque orat, cum Deo conversatur. Quantum autem sit bonum hominem cum Deo colloqui, nemo est omnium qui ignorat; verbis autem hunc honorem demonstrare nemo posset. Is enim honor et angelorum magnificum statum transcendit. » Et adhuc: « Oratione est commune angelorum simul et hominum opus. Neque est medium inter ultramque naturam, quoad orationem. Ea te a brutis separat, et cum angelis conjungit. Cito aliquis in eorum agendi rationem et vitam et conversationem transibit, si totam vitam in oratione et Dei cultu ardenter impenderit. » Et adhuc: « Si diabolus animam viderit munitam virtutibus, non audet ei accedere, metuens robur ac vim quem præbent orationes, quæ magis animam nutrunt quam corpus frumentum nutrit. » Et adhuc: « Nervi animæ sunt orationes. Quemadmodum enim corpus nervis compingitur, et coagulatur, et consistit et vivit, et solidum efficitur; si quis vero eos secuerit, omne corporis harmoniam dissolvit: sic animæ per sanctas preces harmoniam consequuntur et consistunt, et pietatis cursum feliciter currunt. Si autem te oratione privaveris, idem facies ac si piscem ex aqua exigas. Quemadmodum enim illi aqua vita est, ita tibi oratio: per eam licet aarem, quasi per aquam, transvolare, et in cœlos ascendere, et ad Deum accedere. » Et adhuc: « Oratione ac postulatio homines templo Dei efficit; et quemadmodum aurum ac lapides pretiosi et marmora regum domos faciunt, ita et oratio homines templo Christi. Quodnam fieri possit majus orationis elogium quam quod nos templo Dei efficit? Et quem celi non comprehendunt, hic in animam quæ in oratione vivit, ingreditur. » Et adhuc: « Et inde aliquis sanctæ orationis virtutem scire potest, quod Paulus, qui per omnem terram, tanquam alatus discurrevit, et in carcere habitat, et flagella sustinet et mœrores, et vivit in sanguine et periculis, dæmones expellit, mortuos

A καὶ τὴν εὐχὴν ἐν τῇ τροφῇ, ἵνα οὗτω ποιῶν Εὐθὺς εἰς ξένην, σύνειται τῆς χάριτος, τοῦ προσεύχεσθαι ἀδιλεῖπταις, κατὰ τὴν ἑντολὴν. Ἀλλ᾽ οὐ μὲν περὶ τῆς τὸ σῶμα διακρατούσης τροφῆς, ἀρρήτῳ σοφίᾳ τοῦ κτίσαντος, λόγος, μικρὸν ἀναμεινάτω· οὐδὲ περὶ τῆς τὴν ψυχὴν συνιστώσης, καὶ ζωούσης λόγος, προτασέσθω· ηὗται οὖτις κατὰ τοὺς ἀγίους, ἡ ἱερὰ καὶ θεοποιὸς προσευχὴ. Καὶ μάλα εἰκότως· ἐπειὶ καὶ τὴν ψυχὴν προτιμωτέρα τοῦ σώματος.

Ἐτι περὶ προσευχῆς· καὶ διειστρέψασθαι τοῦ προσευχῆς.

καθ. « Πατέρες τοῦτο τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, ψυχὴν μὴ παρούστης, νεκρόν ἔστι· καὶ δυσώδες· οὗτως καὶ ψυχὴ μὴ κινοῦσα ἐστι τὴν εἰς προσευχὴν, νεκρά ἔστι, καὶ ἀθίλα, καὶ δυσώδης. Καὶ διειστρέψασθαι πατέρες τοῦ προσευχῆς, διδάσκει καλῶς ἡμᾶς ὁ μέγας Δανιὴλ ὁ προφῆτης, μᾶλλον ἐλόμενος ἀποθανεῖν, ἢ στιγμὴν ὥρας στερηθῆναι προσευχῆς. « Ετι διδάσκει ἡμᾶς καλῶς ὁ θεὸς Χρυσόστομος· Πάξ προσευχόμενος, τῷ Θεῷ διαλέγεται. « Οσον δέ ἔστιν, δινθρωπον ὄντα τῷ Θεῷ δημιούσιν, ἀγνοεῖ τῶν ἀπάντων μὲν οὐδεὶς· παραστῆσαι δέ λόγῳ τὴν τιμὴν, οὐκ ἐν τις δυνηθεῖη. Αὕτη γάρ ἡ τιμὴ καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ὑπεράρτει μεγαλοπρέπειαν. « Ετι· Προσευχὴ κατινόν ξεργὸν ἀγγέλων δομοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ οὐκ ἔτι μέσον οὐδὲν ἐκατέρας φύσεως, τόγε εἰς προσευχὴν· αὕτη σε χωρίζει τῶν ἀλόγων· αὕτη σε συνάπτεις τοῖς ἀγγέλοις. Ταχέως δέ τις εἰς τὴν ἐκείνων μεταστήσεται πολιτείαν, καὶ βίον, καὶ διαταγήν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐγένειαν, καὶ σοφίαν, καὶ σύνεσιν· πάντα τὸν βίον ἐν προσευχαῖς, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ σπουδάζων ἐσχούσανται. « Ετι· « Οταν ἵδη ψυχὴν ὁ διάδολος περιπεφραγμένην ἀρεταῖς, οὐ τολμᾶ γενέσθαι πλησίον αὐτῆς, δεδουκὼς τὴν λαχὺν καὶ τὴν δύναμιν, ἢν αἱ προσευχαὶ παρέχουσι, μᾶλλον τρέφουσαι τὴν ψυχὴν, ἢ τὸ σῶμα τὰ σιτία. « Ετι· Νεύρα τῆς ψυχῆς εἰσιν αἱ προσευχαί. « Πατέρες τὸ σῶμα διὰ τῶν νεύρων συνέχεται, καὶ συντρέγει, καὶ ισταται, καὶ ζῇ, καὶ πέπηγεν· ἀν δὲ ταῦτα τις ἐκτεμή· πάσαν ἀρμονίαν διαλύει τοῦ σώματος· οὗτως; αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν ἀγίων προσευχῶν ἀρμόζονται, καὶ συνεστήκασι, καὶ τὸν δρόμον τῆς εὐεσθείας τρέχουσιν εὐχερώς. « Αν δὲ τῆς προσευχῆς στερήσῃς συτὸν, ταῦτὸν ποιεῖς, ὥσπερ ἀν εἰ τὸν λιθὸν ἐκ τοῦ ὄντος ἐξηγαγεῖς. « Πατέρες γάρ ἐκείνῳ τῇ τὸ δῶρο, οὗτως διειστρέψασθαι πλησίον. « Ετι· Προσευχὴ, καὶ δέσης, ναοὺς Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐργάζεται· καὶ ὥσπερ χρυσός, καὶ λίθοις πολύτιμοι, καὶ μάρμαρα ποιούσας τοὺς οἰκους τῶν βασιλέων, οὗτως καὶ προσευχὴ τοὺς ἀνθρώπους, ναοὺς τοῦ Χριστοῦ. Τί οὖν ἀν γένοιστο μελέον προσευχῆς ἐγκώμιον. Η διειστρέψασθαι πλησίον Θεοῦ; καὶ δια οὐ χωροῦσιν οὐρανοῦ, οὗτος εἰς ψυχὴν εἰσέρχεται· ζῶσαν ἐν προσευχαῖς. « Ετι· Κάκειθεν ἵδοι τις δι τὴν δύναμιν τῶν ἀγίων εὐχῶν, οὗτος Παῦλος διὰ πάσης τῆς οἰκουμέ-

νης, ὡσπερ ὑπόπτερος τρέχων, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μάστιγας ὑπομένων, καὶ φορῶν ἀλυσίν, καὶ ζῶν ἐν αἱματί, καὶ κινδύνοις, καὶ δαίμονας ἔλαύνων, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ παύων ἀρρωστήματα, οὐχ ἐν τούτων ἐθάρρησεν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν· ἀλλὰ ταῖς προσευχαῖς ἐτείχιζε τὴν ψυχὴν· καὶ μετὰ τὰ σημεῖα, καὶ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναστάσιν, ἐπὶ τὰς προσευχὰς ἐτρεχεν, ὡσπερ τις ὀλητῆς· ἐπὶ παλαιστρῶν στεφάνου. Καὶ γάρ καὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, καὶ τῶν ἀλλων ἀπάντων ἡ προσευχὴ χορηγός. Ἡν γάρ ἐπὶ δένδρων ἰσχὺν ἔχει τὰ ὄντα, ταύτην ἐπὶ τοῦ βίου τῶν ἀγίων, αἱ προσευχαῖ. Ἔτι· Προσευχὴ, σωτηρίας ἀφορμή, ἀθανασίας πρόξενος, τῆς Ἐκκλησίας τείχος ἀρραγῆς, φυλακτήριον ἀσυλοῦ, φοβερὸν μὲν τοὺς δαίμονας, σωτήριον δὲ τοὺς εὐσεβείσ την. Ἔτι· Ωσπερ τινὸς βασιλίδος εἰσιούσης εἰς τινὰ πόλιν, πάντα τὸν πλοῦτον συνακολουθεῖν ἀνάγκη, οὕτω δὴ καὶ προσευχῆς εἰσιούσης εἰς ψυχὴν, πᾶσα ἀρετὴ συνεισέρχεται. Ἔτι· Οπερ ἐστὶ θεμέλιος οἰκψ, τοῦτο ἐν ψυχῇ προσευχή· καὶ δεὶ ταύτην πρώτην ὡσπερ κρηπίδα καὶ ρίζαν ἐν τῇ ψυχῇ πεκάνας ἐποικοδομεῖν σπουδαῖς, καὶ σωφροσύνην, καὶ πρόνοιαν πτωχῶν, καὶ πάντας τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ. Ἔτι· Φῶς ἐστι διανοίας καὶ ψυχῆς, ἡ μετὰ σπουδῆς εὐχῇ· φῶς διστεστον καὶ διηνεκές. Διὰ τοῦτο μυρίους συρρετούς λογισμῶν ἐμβάλλει ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ὁ πονηρός· καὶ ἀπέρ οὐδέ ποτε ἐλογισάμεθα, ταῦτα συνάγων ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς, καταχεῖ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Ἔτι· Μέγα δόπλον εὐχῇ· μεγάλη ἀσφάλεια. » Καὶ ὁ Θεολόγος· « Μνημονεύεον Θεοῦ, ἡ ἀναπνευστέον, καὶ αὖθις· συνεχέστερον νέει τὸν Θεὸν, ἢ ἀνάπνει. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσάαχ· « Ἄνευ ἀδειάλειπτου προσευχῆς, προτεγγίσαις τῷ Θεῷ οὐ δύνασατ. Καὶ· Μετὰ τὸν κόπον τῆς προσευχῆς, ποιήσαις τῷ νοὶ μέριμναν ἐτέραν, σκορπισμὸν τῆς διανοίας ἀπεργάζεται. Καὶ· Πᾶσα προσευχὴ, ἐν ἥ μη μοχθήσῃ τὸ σῶμα, καὶ θλιβῇ ἐν αὐτῇ ἡ καρδία, ἔκτρωμα λογίζεται· χωρὶς γάρ ψυχῆς ἐστιν ἐκείνη ἡ προσευχὴ. » Καὶ ὁ τῆς Κλίμακος· « Προσευχὴ ἐστι, κατὰ μὲν τὴν αὐτῆς ποιότητα, συνουσία, καὶ ἔνωσις ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ· κατὰ δὲ ἐνέργειαν, κόσμου σύστασις, Θεοῦ καταλαγή, δακρύων μήτηρ καὶ πάλιν θυγάτηρ, ἀμαρτημάτων θλασμὸς, πειρασμῶν γέφυρα, θλιψεώς μεστοπιχον, πολέμων θρυσσίς, ἀγγέλων ἔργον, ἀσωμάτων πάντων τροφὴ, ἡ μέλλουσα εὐφροσύνη, ἀπέραντος ἔργασία, ἀρετῶν πηγὴ, χαρισμάτων πρόξενος, προκοπὴ ἀδράτος, τροφὴ ψυχῆς, νοῦ φωτισμὸς, ἀπογνώσεως πέλυξ, ἐπίποδος ἀπόδειξις, λύπης λύτρωσις, πλούτους μοναχῶν, ἡσυχαστῶν θησαυρὸς, θυμοῦ μείωσις, ἐστοπτρὸν προκοπῆς, μέτρων ἐμφάνεια, καταστάσεως διλωσίς, τῶν μελλόντων ἀποκάλυψις, κλέους σημασία. Προσευχὴ ἐστι τῷ δυτικῷ εὐχομένῳ, δικαστήριον, καὶ κριτήριον, καὶ βῆμα Κυρίου, πρὸ τοῦ μέλλοντος βήματος. Καὶ πάλιν· Οὐδὲν ἔτερόν ἐστι προσευχὴ, εἰ μὴ κόσμου δρατοῦ καὶ δοράτου ἀλλοτρίωσις. » Καὶ ὁ ἄγιος Νείλος· « Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, ἀπόταξαι τοῖς πᾶσιν, ίνα τὸ πᾶν κληρονομήσῃς. » Ετι· Προσευχὴ ἐστιν

A resuscitat, infirmitates sanat, in uollo eorum conseruit ad hominum salutem, sed orationibus animam munivit; et post miracula et mortuorum resurrectionem, ad orationes currebat, tanquam athleta ad locum coronæ. Etenim et mortuorum resurrectionis et aliorum omnium effectrix est oratio. Quam enim in arbores virtutem habent aquæ, eamdem orationes in vitam sanctorum. » Et adhuc: « Oratio, salutis principium, immortalitatis donatrix, Ecclesiæ murus inexpugnabilis, inviolabile præsidium, dæmonibus formidandum, nostræ vero pietati salutare. » Et adhuc: « Quemadmodum, quando quædam regina in urbem ingreditur, necesse est ut omnes divitiae eam consequantur, ita et, quando oratio intrat in animam, oportet ut omnes virtutes cum ea simul intrent. » Et adhuc: « Quod domini est fundamentum, id est in anima oratio; et eam oportet tanquam primam basim et radicem in anima ponentes superadficare ardenter et sapientiam et providentiam mendicorum et leges Christi. » Et adhuc: « Lumen est cogitationis et animæ oratio cum ardore facta; lumen inextinguibile et indeficiens. Ideo innumeratas sordes animabus nostris injicit malignus; et quæ nunquam cogitaveramus, ea colligens orationis tempore, in animam nostram infundit. » Et adhuc: « Fortis armatura, oratio; magna securitas. » Et Theologus: « Oportet nos Dei minisse et Deum aspirare. » Et rursus: « Magis continue Deum cogita aut respira. » Et sanctus Isaac: « Sine indeficiente oratione, Deo accedere non potes. » Et: « Omnis oratio, in qua corpus tuum non affliges, et cor tuum non compunges, abortus efficitur; extra animam enim est ea oratio. » Et Climacius: « Oratio est, quoad essentiam, conversatio et unio hominis ac Dei; quoad efficiariam, mundi consistentia, Dei conciliatio, lacrymarum mater ac rursus filia, delictorum expiatio, contra tentationes vallum, contra afflictionem intermedius paries, bellorum sanatio, angelorum opus, incorporalium omnium cibus, futura ketitia, infinita operatio, virtutum fons, donorum origo, invisibilis prosector, animæ cibus, mentis lumen, desperationis securis, spei demonstratio, sororium mundatio, monachorum divitiae, pacificorum thesaurus, iræ imminutio, speculum profectus, mensurarum apparitio, tranquillitatis indicatio, futurorum revelatio, glorie significatio. Oratio est ei qui vere orat, tribunal et judicium antequam futurum tribunal statuatur. » Et rursus: « Nihil aliud est oratio, quam mundi visibilis ac invisibilis abalienatio. » Et sanctus Nilus: « Si orare desideras, omnibus renuntia, ut omnia hæreditate recipias. » Et adhuc: « Oratio est ascensio ad Deum. » Et adhuc: « Oratio est conversatio mentis cum Deo. » Et adhuc: « Quemadmodum panis est corpori cibus, et animæ virtus, ita et menti spiritualis oratio cibus est. » Et haec quidem ita sunt. Nunc autem opportunum

B

D

est de corporali alimento, quantum ad pondus, quantitatem et qualitatem, breviter pro viribus exponere.

η πνευματική προσευχή, τροφή ὑπάρχει. » Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, εὐκαιρίον δὲ νῦν καὶ περὶ τῆς σωματικῆς διατής, κατά γε σταθμὸν, ποσότητά τε καὶ ποιεῖται ταύτης, ἐκθέσθαι ὡς ἐν βραχεῖ τοκατεδύναται.

De corporali regimine: quomodo is qui tranquillus est se nutrire debet.

30. Scriptum est: « Fili hominis, cum pondere panem tuum manducabis; et cum mensura aquam tuam bibes; ut per hanc, sufficenter nutritus vivat, qui secundum Deum vult pugnare. » Nisi enim deris, ut dicitur, sanguinem, spiritum non accipies. Dicit autem et magnus Paulus: « Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte postquam alii prædicaverim, ipse reprobis efficiar». » Et divus David: « Genua mea infirmata sunt a jejunio, et caro mea immutata est propter oleum». » Et Theologus: « Nulla alia re, ut malorum sufferentia, Deus colitur, et lacrymis ejus misericordia refunditur. » Et sanctus Isaac: « Quemadmodum mater filium curat, ita Christus corpus afflictum curat, et huic corpori perpetuo proximus adest. » Et rursum: « In ventre saturato, non est mysteriorum Dei cognitio. » Et: « Quemadmodum iis qui in lacrymis seminant, exsultationis manipuli oriuntur; ita latitia sequitur eam quae secundum Deum est corporis afflictionem. » Et Macarius: « Qui elongat se ab omnibus deliciis, quae eum separant a suo Creatore. » Et rursum: « Multis temporibus a dextris et a sinistris tentatur, et duobus his modis me ipsum probans, et accipiens ab inimico plagas innumeras, et dignus abscondebit effectus magnis remuneracionibus, ex multorum annorum longo tempore mihi expertus sum, et in probatione et Dei gratia, hanc didici: Nempe fundamentum omnium bonorum et animæ ex captivitate inimici liberationem et viam ad lumen ferentem et ad vitam duas illas rationes esse: se in unum locum colligere, et semper jejunare, id est: se ipsum in ventris temperantia stabilire, sapienter ac prudenter, in immobili sede, incessanti tranquillitate ac Dei meditatione. Inde enim oritur sensum subjectio; inde mentis vigilans; inde furentes cupiditates coercentur, quae in corpore agitantur; inde ratiociniorum dulcedo; inde cogitationis lucidi motus; inde ad divina opera virtutis ardor, inde excelsæ cogitationes et delicate; inde indesinentes lacrymæ, quae perpetuo fluant; inde mortis memoria; inde sapientia pura quae ab omni phantasia removetur cogitationem impediens; inde visus acumen et eorum quae longe sunt cognitionis vigor. Inde profundissimi illi mystici sensus, quos cogitatio comprehendit, in divinorum oraculorum virtutes; et interiores motus qui in anima producuntur, et discrepantia ac discretio spirituum ac sanctarum potentiarum et veræ visionis ac vanarum imaginationum; inde timor viarum ac semi-

λια νοῦ πρὸς Θεόν. » Ετι. « Προσευχὴ ἔστιν ὁμολογία νοῦ πρὸς Θεόν. » Ετι. « Προτερὸς δὲ τροφὴ ἔστιν τῷ σώματι, καὶ ἡ ἀρετὴ τῇ ψυχῇ, οὕτω καὶ τοῦ νοῦ διατής, κατὰ γε σταθμὸν, ποσότητα ταύτης, ἐκθέσθαι ὡς ἐν βραχεῖ τοκατεδύναται. Πέρι τῆς σωματικῆς διατῆς· ήσας [τι. οἰως] πῶς δεῖ τελέσθω τὸν ἡσυχάζοντα.

λ. Γέγραπται· « Υἱὸς αὐτοῦ που, σταθμῷ τὸν δρότον σου φάγεσαι· καὶ μέτρῳ τὸν ὄνταρον σου πίεσαι·» ὡς διὰ τούτων, ἵκανώς ἔχοντος τοῦ κατὰ Θεόν ἀγωνιζομένου, διατέλλει. « Αὐτὸς μὴ δῆς, κατὰ τὸν λέγοντα, αἴμα, οὐκ ἀν λάθοις πνεῦμα. Λέγει δὲ καὶ ἡ μέγας Παῦλος· « Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μὴ πως ἀλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδύκιμος γένωμαι. » Καὶ δὲ θεος Δαβὶδ· « Τὰ γόνατά μου θησένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σάρξ μου ἡλλοιώθη διὰ ἔλαιον. » Καὶ δὲ Θεολόγος· « Οὐδενὶ οὕτω τῶν πάντων, ὡς κακοπαθείᾳ, θεός θεραπεύεται, καὶ ἀνάρχουσι τὸ φιλάνθρωπον ἀντιδιδοται. » Καὶ δὲ ἄγιος Ἰσαάχ· « Προτερὸς μήτηρ κηδεται τέκνου, οὗτως Χριστὸς κηδεται σώματος κακοπαθούντος, καὶ πλησίον ἔστι τοῦ σώματος αὐτοῦ διαπαντός. » Καὶ αὐτὸς· « Ἐν γαστρὶ πεπληρωμένῃ γνῶσις θεοῦ μυστηρίων οὐκ ἔστι. » Καὶ· « Προτερὸς ἔπειται τοῖς ἐν δάκρυσι σπείρουσι τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιάσεως, οὗτως ἀκολουθεῖ ἡ χαρὰ τῇ διὰ Θεόν κακοπαθείᾳ. » Καὶ Μακάριος· « Οἱ ἀποστολίσας ἔστιν ἀπὸ πάσης ἡδυπαθείας, τῆς χωρίζουσίς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτόν. » Καὶ πάλιν· « Ἐν πολλῷ κατερῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς, καὶ ἐμαυτὸν δοκιμάσας ἐν τοῖς δυσὶ τρόποις τούτοις πολλάκις, καὶ δεξιάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγάς ἀνεριθμήσους καὶ ἀξιωθεῖς μεγάλων ἀντιτίψεων κρυπτῶς, ἔκομισάμην ἐμαυτῷ περίτων ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν ἐτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ, καὶ θεοῦ χάριτι, ταῦτα ἐμαθον· διτὶ δὲ θεμέλιος πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἔχθρου, καὶ ἡ δόδες ἡ πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν φέρουσα, οὗτοι οἱ δύο τρόποι εἰσὶν τὸ συνάξιον ἔστιν ἀνεριθμήσαντες, οὗτοι οἱ δύο τρόποι εἰσὶν τὸ συνάξιον τούτεστι, τὸ κανονίσαντες ἔστιν ἐγκρατεῖς γαστρίδες, σοφῶς καὶ φρονίμως, ἐν ἀκενήτῳ καθέδρῃ, καὶ ἀδιαλείπτω σχολῆς, καὶ μελέτῃ θεοῦ. Ἐντεῦθεν γάρ δὲ τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῇ ἐντεῦθεν ἡ τοῦ νοῦ νῆψις· ἐντεῦθεν τὰ ἀγρια πάθη ἡμεροῦνται, τὰ ἐν διψᾷ σώματι κινούμενα· ἐντεῦθεν ἡ πράστης τῶν λογισμῶν· ἐντεῦθεν αἱ τῆς διανοίας φωτειναὶ κινήσεις· ἐντεῦθεν ἡ πρὸς τὰ θεῖα Ἑργα τῆς ἀρετῆς σπουδή· ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ νοήματα, καὶ λεπτά· ἐντεῦθεν τὰ ἀμετρα δάκρυα, τὰ ἐν παντὶ καιρῷ γινόμενα, καὶ τοῦ θανάτου ἡ μνήμη· ἐντεῦθεν ἡ αὐφροσύνη ἡ καθαρά, ἡ τελείως ἀπέχουσα ἐκ πάσης φαντασίας, τῆς τὴν διάνοιαν πειραζούσης· ἐντεῦθεν ἡ δύσιδερχία, καὶ ἡ δύσιτη τῆς γνώσεως; τῶν μακρῶν δυτῶν· ἐντεῦθεν τὰ βαθύτερα τῶν μυστικῶν νοημάτων, ἀπερ τὴν διάνοιαν καταλαμβάνει, ἐν τῇ δυνάμει τῶν θείων λογίων, καὶ αἱ ἐσώτεραι κινήσεις αἱ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμεναι, καὶ ἡ διεφορὰ καὶ ἡ διάκρισις

¹¹ 1 Cor. ix, 27. ¹² Psal. cixii, 24.

τῶν πνευμάτων ἐκ τῶν ἀγίων δυνάμεων, καὶ τῶν ἀληθινῶν ὄράσεων ἐκ τῶν ματαίων φαντασιῶν· ἐντεῦθεν δὲ φόδος τῶν ὄδων καὶ τῶν τρίτων τῶν ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας, δὲ κύπετων τὴν φραύματαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ τὴν φλέδη τοῦ ζήλου τὴν καταπατούσα πάντα κλίνουν καὶ διαβαθνουσα πάντα φέδον, καὶ τὴν θέρμην τὴν καταφρονούσα πάσης ἐπιθυμίας; καὶ ἐκ τῆς διανοίας ἔξαλειφουσα ταύτην, καὶ λήπην ἐμποιούσα πάσης μνήμης τῶν παρερχομένων μετὰ τῶν ἀλλών· καὶ ἵνα συντέμως εἴπω, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀληθινοῦ, καὶ τὸ χαρά τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀνάστατος, καὶ τὸ μετά τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀνάπτωσις ἐντεῦθεν. Εἰ τις δὲ ἀμελήσει ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις, γνῶτα διὰ τούς μέν των προειρημένων τούτων ζημιοῦ ἔαυτον, ἀλλὰ καὶ τὸν θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν διατείσι, ἐν τῇ καταφρονίᾳ τῶν δύο τούτων ἀρετῶν. Καὶ ὥσπερ εἰσὶν αὗται ἐν τῇ ψυχῇ, ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας, καὶ θύρα, καὶ ὁδὸς τῆς Χριστοῦ, ἐάν τις κρατήσῃ αὐτὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ὑπομείνῃ, οὕτω καὶ ἐάν τις ἀναγκωρήσῃ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀποπτῆσῃ ἀπ' αὐτῶν, πρὸς ταῦτα τὰ δύο τὰ ἐναντία τούτων καταντῇ· λέγω δὴ, τὸ μετεωρισθῆναι τῷ σώματι, καὶ γαστριμαργέν ἀθέσμως.¹ καὶ τὰ ἔξης. Καὶ ἐν ἀλλοίς·² Καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς ὀρχαῖς αὐτῶν φάθυμοι καὶ χαῦνοι ὑπάρχοντες, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἤχου φύλλων δένδρου δειλιᾶσι καὶ ταράττονται· καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀνάγκης τῆς ἀπὸ τῆς χρείας τοῦ λιμοῦ, καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀσθενείας νικῶνται, καὶ ἀπαρνοῦνται, καὶ εἰς τὰ ὅπισα στρέφονται. Οἱ δὲ ἀληθινοὶ καὶ δόκιμοι, οὐδὲ ἐκ τοῦ χρόνου τῶν λσχάνων χορτάζονται· οὐδὲ διατιώμενοι φίλας βράτων ἔηρῶν, πρὸ τῆς νεονομοῦ σμένης ὥρας τῆς τροφῆς, κατέδεχονται τίνος γενέσαθαι· ἀλλὰ καὶ χαμενοῦσιν, ἐν ἀτονίᾳ δυντες καὶ ἀγριώτικοι τοῦ σώματος· καὶ ἀμβλυωπούσιν οἱ φύσιαλμοι αὐτῶν, ἐκ τῆς διγκνηνώσεως τοῦ σώματος· καὶ δὲ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐγγίωσιν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, οὐδὲ εὕτω χείρα διδοῦσιν ἡτατηθῆναι καὶ πεσεῖν, ἐκ τῆς ἐρήμωμένης αὐτῶν προαιρέσεως. Ποιοῦσι γάρ καὶ ἐφείνονται τοῦ φίλασσθαι ἐκυτοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καὶ κοπιέσθων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς αἰροῦνται, ή τὴν πρόσκαιρον ζωὴν ἔχειν, καὶ πάσαν ἀπάντωσιν τὴν ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅταν ἐπέλθωσιν αὐτοῖς οἱ τειρασμοὶ, μᾶλλον εὐφραίνονται διὰ τὸν μυχθηρῶν κέπων τῶν γινομένων ἐν αὐτοῖς διετάζουσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ μούνται δέξασθαι γενναῖας τὰς ἐπηρείας, καὶ οὐκ ἀτοις καὶ τοῖς τοιούτοις το·γαρούν καὶ ἡμεῖς στοιχοῦνται μηδὲ ἐκκλίνης δεῖξας ή ἀριστερά, πειθαρχοῦντες, καὶ δῦτα καὶ τοῦτον ἔνει τὸν δρόον.

**Οτιως δει κατα δευτεριν, και τεταρτην, και
εκτην, τρισιχεσθαι τον άγριον.**

λα. Κατά γε τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς ἑδομάδος, ήγουν δευτέραν, τετάρτην, καὶ ἕκτην, ποιῶν διηνεκῶν· ἐννάτας, ήτοι ἑσθίε ἀπαξ τῆς ἡμέρας, μετατρέχμενων δρεπούς οὐγγιῶν ἔξ· ἀπὸ τῶν ἔνηρος ὅρθων ἐγκρατῶ; τοὺς ὁρκοῦντος· καὶ ὑπάτος, ἐ· τριῶν ἦ-

tarum quæ in cogitationis pelago versantur, qui timor ignaviam et negligentiam insringit, et zeli flamma quæ omne periculum transcendent et omnem metum transgreditur; et ardor qui omnem cupiditatem despicit eamque ex cogitatione abstergit, et oblivionem inserit eorum quæ cum aliis prætererunt; et ut uno verbo dicam, sinceri hominis libertas, animæ letitia et resurrectio, et in regno cœlorum cum Christo requies inde provenient. Si quis autem in hisce duobus negligens fuerit, sciat fore ut non modo omnibus prædictis seipsum privet, sed et omnium virtutum fundamenta concutiat, in duas illarum virtutum contemptu. Et quemadmodum eæ sunt in anima principium et caput divinae operationis ac janua et via ad Christum, si quis eas occupaverit et in iis remanserit, ita et si quis ex iis se receperit et resilierit, duobus earum contrariis occurret; nempe corpore fulcietur et guke ardenter indulgebit. » Et cætera. Et in aliis: « Et alii quidem ab initio ignavi et negligentes, non solum ex his ac talibus pugnis, sed ex arboris foliorum strepitu tremunt ac turbantur; et parva caquæ ex famis incommodo oritur, necessitate et parva infirmitate superantur et dejiciuntur et retrovertuntur. Sinceri autem et probati, ne olerum quidem foeno satiantur; neque, siccarum herbarum radicibus nutriti, ante statutam cibi horam, aliquam earum audent gustare. Sed humi recumbunt in infirmitate et debilitate corporis; et bebatum visum habent eorum oculi, eo quod eorum corpus nimis vacuum est. Et si ex necessitate in eo sunt ut e corpore exeat, ne tunc quidem dant manus ut superentur ac succumbant, adeo valida est eorum voluntas. Cupiunt enim ac volunt sibi vim inferre propter Dei amorem; et torqueri pro virtute malunt quam fluxam vitam habere et omnem suam requiem in ea ponere. Et quando superveniunt illis tentationes, magis latentur quod per eas perficiantur, et perfecti fiunt. Sed neque ex duris quas in seipsis experientur, molestiis, in Dei dilectione dubitant. Sed donec ex vita egressi sint, cupiunt labores generose suscipere neque cedunt, quia fiunt in iis perfecti. » Iis igitur ac talibus inherentes et nos, et ei obedientes qui dixit: « Regia via incede, ne declines a dextris et a sinistris; » et exemplar exponimus tibi, et regulam quæ medium tenet; quæ quidem hos limites habet.

*Quomodo oportet eum qui pugnat et secunda et
quarta et sexta die reaci.*

31. Tribus hebdomadis di bus, scilicet secunda, quarta et sexta, nonas fac perpetuo, id est, se net comedere, pane vescens, sex uncis; ex siccis cibis sume quantum sufficiat; et aquæ, si velis, tres aut quatuor calices bibe; canonem s. quens sancte & m.

apostolorum qui ait : « Si quis episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut psalter sacram Paschatis quadragesimam non jejunet, aut quartadie, aut paraseve, deponatur; nisi trumen corporis intirmitate impediatur. Si autem laicus sit, excommunicetur; » secunda autem dies deinceps a sanctis Patribus statuta est.

Quomodo oportet tertia et quinta die resci.

32. In duobus rursum diebus, neque per tertio et quinto, bis per diem manduca: in prandio quidem sex uncias panis sumens; ex cuncto temperanter comedens et quedam olera, bibens vinum cum aqua mistum, usque ad tres aut quatuor calices, si velis; sub vesperam autem, sume tres uncias panis, et quedam sicca, et fructus quodam; sumo vinum cum aqua, unum calicem, aut duos, sed non plures, quando te urget sitis violenta. Vehementer enim sitis cooperatur et in lacrymis, sociam habens vigiliam, ut ait Climaciens: « Sitis ac vigilia cor affixerunt; corde autem afficto, exsiliuerunt lacrymæ. » Et beatus Isaac: « Propter Deum siti, ut te adimplent sua dilectione. » Si vero his duobus diebus una vice comedere malis, optime facies. Etenim prima et mater et radix et lumen et fundamentum omnium honorum est jejunium et temperantia. Dicit autem quidam ex profanis: « Elige optimam vitam; dulcem autem eam faciet consuetudo. » Et magnus Basilius: « Ubi est electio, nullum adest obstaculum. » Et alius sanctus: « Principium fructus est flos, et principium actus, temperantia. Sed haec forte iis qui ea sequi volent, difficilia videbuntur, immo vero impossibilia; qui vero ex iis florescentem fertilitatem cogitabit, et intuebitur quantam gloriam generare soleant, tractabilia ea judicabit, et Domini nostri Jesu Christi gratia et proprio pro viribus ardore, facillima verbis et operibus proclamabit, ac iis sanctionem signabit. » Et dicit sanctus Isaac: « Panis simplex in pura mensa animam comedentis ab omni cupiditate emundat. » Et: « A mensa jejunantium et vigilantium et afflictorum in Domino sume tibi vitæ remedium, et suscita mortui animæ tuæ incepitam; quia dilectus recumbit in medio eorum, cibos sanctificans, eorumque amaritudinem in ejus ineffabilem dulcedinem transmutat. Spirituales autem et celestes ejus ministri obumbrant eos et sancta eorum alimenta. » Et: « Odor jejunantis dulcissimus, et occursus ejus latifistat discernentium corda. » Et: « Charissima est Deo temperantis vita. »

σύντονη βρώματα. » Kal. « Οσμή νηστευτοῦ ἡδυτάτη. » καὶ ἡ ἀναγωγὴ τοῦ ἐγκριτοῦ. »

Quomodo oportet Sabbato resci; et de vigiliis, quomodo earum tempore oportet comedere.

33. Quovis Sabbato, excepto majore, oportet tebis comedere, ut significatum est pro lectione et

τεσσάρων ποτηρίων, εἰ βούλει· ἐπόμενος τῷ ἔτι κανόνι τῶν ἀγίων ἀποστόλων, οεσπίζοντε· « Εἴ τις ἐπίσακος, ή πρεσβύτερος, ή διάκονος, ή ἀναγωγός, ή ψάλτης, τὴν ἀγίαν Τεσσαρακοστήν τοῦ Πάσχα σὺ νηστεύει, ή τετράδα, ή παρασκευήν, καθαιρεῖσθω· ἔκτης εἰ μὴ δι' αὐθέντεων σωματικήν ἐμποδίζο·το. » Εἰ δὲ λαϊκὸς εἰη, ἀφοριζέσθω. Ή δέ γε δευτέρα ἐξιτερον τοῖς θεοῖς; Πατράτι κεκανόνταιται. »

Οπως δεῖ τρέψεσθαι κατὰ τρίτην καὶ πέμπτην.

λγ'. « Εἰ δὲ ταῦς δυσὶ πάλιν ἡμέραις, διλαβῇ τῇ τρίτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ, δις ἐσθίει τῆς ἡμέρας· κατὰ μὲν τὸ γεῦμα τρεφόμενος δρτού οὐγγίσις ἔξ· ἀπὸ ἑγήτου ἐγκριτῶς· καὶ τινος τῶν ἑητρόβρυου μετέχων καὶ οἶνου μεμιγμένου σὺν ὄδατοι, έπιτροπής, εἰς τοις ποτηρίων τριῶν η τεσσάρων· κατὰ δὲ τὴν ἑσπέραν, ἀπογευδόμενος δέστου οὐγγίλας τρεῖς, καὶ τινος τῶν ἑταροφάγων, η διπωρῶν τινιν· οἶνου τε σὺν ὄδατοι, ποτηρίου ἔνδος, η τὸ πολὺ δύω, διψής πολλῆς ἐπικρατούσης σε. Σφέδρα γάρ συνεργεῖ τῇ δίψᾳ καὶ ἐν τοῖς δάκρυσι, σύνοικον ἔχουσα καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, ὡς φρισὸν ὁ τῆς Κλίμακος· Διῆς καὶ ἀγρυπνία ἐξιλιψαν καρδίαν· καρδίας δὲ ὀλινείσης, ἐξεπήδησαν ὄδατα. » Καὶ ἡ ἄγιος Ἰσαάχ· « Διὰ Θεὸν διψήσον, ἵνα σε ἐμπλήσῃ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. » Εἰ δέ γε καὶ ἐν ταῖς δυσὶ ταῦταις ἡμέραις προκρίνεις τὸ μονοφαγεῖν, δριστα διαπράξεις. Επει ταῦτη, καὶ μήτηρ, καὶ βίζα, καὶ πηγή, καὶ θεμέλιος πάντων τῶν καλῶν η νηστεία καὶ ἡ ἐγκρίτεια πέψικε. Λέγει δὲ καὶ τις τῶν θύρασθεν· « Εἷλον βίου ἀριστον. » Ήδύν δὲ αὐτὸν η συνήθεια ποιήσει. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· « Οπου προσάρεσταις, τὸ κωινόν οὐδέν. Καὶ ἔτερος τῶν θεοφόρων· « Αρχὴ καρποφορίας, δινθος· καὶ ἀρχὴ πρακτικῆς, ἐγκράτεια. » Άλλα ταῦτα μὲν ἴσως καὶ τὰ τούτοις ἐπίμενα δέξει τις τὸ δυσχερῆ, ναὶ μήτηρ τάχα καὶ ἀδύνατα· δὲ τὴν ἐκ τούτων ἐπικνθούσαν ἐπικαρπίαν ἀναλογιζόμενος, καὶ οἶνον τήλικον κλέος ἀπογεννῶν εἰλάθασιν ἐνοπτειζόμενος, εὔχερη ταῦτα κρινεῖ, καὶ τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βοηθείᾳ, καὶ τῇ οἰκείᾳ κατὰ δύναμιν σπουδῇ, ἔργοντα καὶ λόγοις καὶ ἔργοις κτρυῖσει, καὶ τὸ κύρος; τούτοις ἐπισφραγίσει. Καὶ λέγει ὁ ἄγιος Ἰσαάχ· « Αρτος εὐτελής ἀπὸ τραπέζης ἀγνοῦ, ἀγνιζειτὴν ψυχήντον ἐσθίοντος ἀπὸ παντὸς πάθους. » Καὶ· « Απὸ τραπέζης νηστευόντων, καὶ ἀγρυπνούντων, καὶ κοπιώντων ἐν Κυρίῳ, λάβε σεαυτῷ φάρμακον ζωῆς, καὶ διέγειρον τῆς ψυχῆς σου τὴν θνήσκεν· έτι δὲ ἡ γαπημένος ἀνακέκλιται ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀγιάσων τὰ βρύματα, καὶ τὸ πικρὸν τῆς κακουχίας αὐτῶν, μεταβάλλει εἰς τὴν γλυκυτηταν αὐτοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον. Οἱ δὲ πνευματικοὶ καὶ ἐπουράνιοι λειτουργοὶ αὐτοῦ ἐπισκιάζουσιν αὐτούς· καὶ τὰ ἄγια

« Οπως δεῖ τρέψεσθαι κατὰ Σάββατον· καὶ περὶ ἀγίων πνευμάτων· καὶ διπλας δεῖ ἐσθίειν κατὰ τὴν καρπούρα αὐτῶν. »

λγ'. « Εἰ δέ γε παντὶ Σαββάτῳ, πλὴν τοῦ μεγάλου, δέον σε διφαγεῖν, ὡς προτετύπωται ἐν τῇ τρίτῃ καὶ

τῇ πέμπτῃ, διά τε τὸν ὥρον τῶν ἑρῶν γανόνων, καὶ διὰ τὸ δεῖν ἔχειν σε ἐν πάσαις ταῖς; τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ Κυριακᾶς, πλὴν τῆς κατὰ τὴν Τυροφάγον ἀγρυπνίας· εἰ μή που πρόσεστί τις ἀγρυπνία τῶν Δεσποτικῶν μεγάλων ἕορτῶν, ή τινος τῶν μεγίστων ἀγίων· ἵνα ποιήσας ἐκείνην, ἔστης τὴν τῆς Κυριακῆς· ὅμως καῦν οὖτας, ή αὐτῶς, διὰ ἑσθίεις κατὰ τὰ Σάββατα. Χρήσιμον δὲ, ἀεὶ ἐκβιάζεσθαι σε εἰς τὴν τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας ἔργασιν· οὐθεν καὶ μετά τῆς κατὰ συγχυτίαν ἐπελθούσης μέσον τῆς ἐδομάνδος ἀγρυπνίας, λυπτεῖλεστατόν σοι ποιεῖν καὶ τὴν τῆς Κυριακῆς, καὶ μέγα σοι τὸ κέρδος ἔψεται τάχιστα· μᾶλλον δὲ, οὐτων φραγῆσται πρώτην τὸ φῶς σου, κατὰ τὸ εἰρημένον· «Καὶ τὰ ἱμάτια σου [ἢ ἀλλ. λίματά σου] ταχὺ ἀνατελεῖ.» Φθονὸς δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ· «Ἐκάστῳ ἀγώνι τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἀπιθυμίας, ὁ κόπος τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς νηστείας ἔστιν ἡ ἀρχή, καὶ μάλιστα τῷ ἀνταγωνίζομένῳ πρὸς τὴν ἐν ἡμῖν ἔνδον ἀμαρτίαν· καὶ τὸ σημεῖον τοῦ μεσοῦ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῆς ἀπιθυμίας αὐτῆς, ἐκ τούτου ὀρᾶται τοῖς ἀνταγωνίζομένοις πρὸς τὸν ἀδράτον πόλεμον τούτον. Καὶ πᾶσαι σχέδιον αἱ τῶν παθῶν προσδοκαὶ ἀπομειοῦσθαι ἐν τῇ νηστείᾳ ἀρχονται. Καὶ μετὰ ταύτην, ἡ ἀγρυπνία τῆς υγκτὸς συνεργεῖ πρὸς τὴν δοκησιν. Ὁ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ τὴν διαιτίαν τῆς συζυγίας ταύτης ἀταπῶν, οὗτος φίλος τῆς σωφροσύνης γίνεται· καθὼς ἡ ἀνάπτωσις τῆς ταστρέδος, ἀρχὴ πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἡ χαυνότης τοῦ ὑπνου, ἡ ἐξάπτωσις τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας· οἵτις ἡ ἕδδος τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγία, καὶ πάστης ἀρετῆς ὁ θεομέλιος, ἡ νηστεία ὑπάρχει, καὶ ἡ ἀγρυπνία, καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ.» Καὶ αὐθίς· «Ψυχὴ η̄ στιλβωθεῖσα τῇ τοῦ Θεοῦ μημῆ, καὶ τῇ ἀκούμητῳ ἀγρυπνίᾳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐκεὶ οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, νεφέλην σκεπάζουσαν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ, καὶ φωτὶ πυρὸς διαυγάσαις [ἴσ. η̄, φωτισμὸν πυρὸς διαυγάσοντα, η̄, διαυγάσει] τὴν νύκταν καὶ ἐσωθεν τοῦ γνόφου αὐτῆς φῶς λάμψει.» Έτι· «Ἐκλεξις σεσυτῷ ἔργασίαν τρυψῆς, ἀγρυπνίαν διηνεκῆ τὴν ἐν νυκτὶ· ἐν δὲ ἀπεδύσαντο οἱ Πατέρες πάντες τὸν παλαծὸν ἀνθρώπων, καὶ ἡσιώθησαν τὸν ἀνακαίνισμον τοῦ νοῦς. Ἐν ταῖς ὥραις ταύταις αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς ἐκείνης τῆς ἀθανάτου· καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει αὐτῆς, ἀποδύεται τὸ σκότος τῶν παθῶν, καὶ ὑποδέχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἁγιόν.» Καὶ πάλιν· «Τίμησον τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, ἵνα εὑρῆς παράκλησιν ἐν τῇ ψυχῇ σου.» Έτι· «Μή νομίσῃς, ὡς ἀνθρώπε, διὰ τὸν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ τῶν μοναχῶν, ἐστι τις διαγωγὴ, μείζων τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτὸς τοῦ ιητῆς.» Καὶ· «Μοναχὸν διαμένοντα ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ, μετὰ διακρίσεων; τοῦ νοῦς, τοῦτον μὴ ἰδῆς ὡς σαρκοφόρον· τάξεως γάρ ἀγγελικῆς ὡς ἀληθῶς τούτο τὸ ἔργον.» Έτι· «Ψυχὴ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ τῇ ἀγγελικῇ τῆς ἀγρυπνίας κοπιῶσα, οφύλαμοὺς χερουδικοὺς ἔξει, τοῦ διαπαντὸς ἀτενίζειν, καὶ κατοπτεύειν τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.» Ταύτας δὲ, ἵνα τὰς ἀγρυπνίας, διανύεις ἐν προσευχῇ. Φαλμῳδίᾳ καὶ ἀναγνώσει, καθαρῶς καὶ ἀρχεμάστως, καὶ μετὰ κατα-

A quinta, propter definitiōnēm sanctorūm cæsonom, et quia oportet ut le omnibus universi anni Domini nis possideas, servata tamen per tyrophagiam vigilia; nisi adjiciatur quædam magnarum Domini festivitatū aut alicuius ex maximis sanctis: ut eam celebrans, Dominicæ vigiliam relinquis. Attamen quidquid sit, bis per Sabbathā vescere. Utile est autem tibi vim inferre ad nocturnæ vigiliæ opus. Unde et si casu in media hebdomade supervenerit vigilia, utilissimum tibi est vigiliam quoque Dominicæ agere, et magnum tibi lucrum quam cito tissime subsequetur; imo vero, ita frangetur matutinum lumen tuum, ut dictum est: «Et vestimenta tua brevi orientur (in aliis: sanationes tuæ).» Dicit autem et sanctus Isaac: «Cuilibet in peccata et cupiditates certamini principium est vigiliæ et jejuniū labor, et præsertim ei qui in peccata interius pugnat. Et signum odii peccatorum et concupiscentiæ ipsius, ex hoc manifestum est iis qui ad hoc invisi bibile bellum accinguntur. Et omnes sere cupiditatū impetus imminui in jejunio incipiunt. Et post jejuniū, noctis vigilia ad exercitium cooperatur. Qui in omni vita sua hujus conjunctæ disciplinae jūgum diligit, hic prudentiæ amicus efficitur: quemadmodum ventris deliciæ omnium malorum principium sunt, et somni abundantia quæ fornicatiæ concupiscentiæ facit: ita via Dei sancta et omnis virtutis fundamentum jejuniū est et vigilia, et servor in Dei cultu.» Et rursum: «In anima quæ Dei memoria splendet, et insomni vigilia, die ac nocte: ibi Dominus adficit, ad ejus securitatem, nubem eam die obumbrantem, et ignis lumen noctem illuminans: et in ejus tenebris lux splendet.» Et adhuc: «Elige tibi deliciorū operationem vigiliam in noctibus continuam: in qua exuerunt omnes Patres veterem hominem, et digni effecti sunt mentis renovatione. Per illas horas recordabitur anima vitæ illius immortalis; et in hujus recordatione exuet cupiditatū tenebras, et suscipiet Spiritum sanctum.» Et rursum: «Honora vigiliæ operationem, ut in anima tua consolationem invenias.» Et adhuc: «Ne credas, o homo, in omnī monachorum operatione actum aliquem meliorem esse quam nocturna vigilia est.» Et adhuc: «Monachūm qui in vigilia cum mentis discretione perseverat, ne intuearis eum tanquam carne indutum angelici enim ordinis hoc est opus.» Et adhuc: «Anima, in hac agendi ratione angelica, in vigilia scilicet afficta, oculos cherubinos habebit, ut perpetuo contempletur et perspiciat spectacula cœlestia.» Has autem vigilias in oratione transigis, in psalmodia et lectione, pure et constanter et cum compunctione, solus, aut cum pio et moribus consimili conventu. Fac autem post omnem tuam vigiliam parvam refectionem, propter laborem vigilia adductum, comedendo et bibendo, coenæ tempore: ne tempore comedere tres uncias panis: adde nonnulli siccicibi, quod tibi sufficiet: bibe vinum cum aqua, tres calices. Vide autem ne in diem nonæ vigiliam

habens, propter vigiliam so tasse, nonam solvas. **A** hoc enim oportet facere, et illud non omittere. Refectionem enim, finita vigilia, praesens sermo ut lucias prescripsit.

δεῖπνον· ἡγουν φάγε ἀρτον οὐγγίζε τρεῖς· παράθεμά τι ἔχορθροφιν, τὸ ικανὸν σοι· πλε καὶ οἶνον σὺ θέσαι, ποτήρια τρία. Ὅφα δὲ μή πως εἰ; ἡμέραν ἐννάτης, ἔχων ἀγρυπνίαν, διὰ τὴν ἀγρυπνίαν θεω; καταλύσῃς τὴν ἐννάτην. Τοῦτο καὶ γάρ δει ποιῆσαι, κίνειν μὴ ἀφίειν. Τὴν γάρ παράκλησιν, τελεοθετῆσαι τῆς ἀγρυπνίας, διωρίσσει ὁ λόγος ποιεῖν σε.

Quomodo oportet Dominicis vesci : et de nonnullis aliis: ad hoc, de molestia et humiliatae.

31. Similiter et Dominicis omnibus bis per diem comedere, quemadmodum et Sabbatis: ea autem regula ita firma observetur, absque infirmitate; a sanctis enim Patribus hi dies concessi sunt et soluti, ex longa consuetudine et quibusdam causis recentioribus, divinis dicimus aut etiam aliis. His enim diebus neque una tantum vice manducamus, neque siccios cibos comedimus: sed omnia utilia et irreprehensibilia et olera accipimus: temperanter tamen, et cum determinata quantitate: semper enim optimum est in omnibus temperantes esse. In corporalibus enim infirmitatibus, ut diximus, non erubescentes omnia utilia accipere debemus, et quae legitime corpus nostrum sustinere possunt: cupiditatum enim, non corporum interfectorum esse divini Patres nos docuerunt. Similiter decet te ex omnibus statutis, quae nempe ea indulgentia remittuntur, paululum degustare, in gloriam Dei et in gratiarum actionem et ad vitandam superbiam. Quidquid autem superfluum est repellas. Rerum autem penuria, ut inquit sanctus Isaacus, docet hominem invitum ac nolentem, sobrietatem servare; quoniam, cum abundantiam et copiam eorum accipimus, nos ipsos cohibere non possumus. Ne corporalem requiem diligas. Anima cuim quae Deum diligit, secundum pium Isaacum, in Deo solo requiem possidet. Potius vero cum labore ac molestia et humilitatem elige. Labor enim et humilitas, ut scribit quidam sanctus, Iesum possident.

Quomodo oportet vesci per sanctas Quadragesimas, ac in primis per magnam Quadragesimam.

35. De vita genere et ordine, per sanctas Quadragesimas sequendis, superfluum ducimus minutum ac specialiter disserere. Quemadmodum enim praedicatum est tibi vivendum esse diebus quibus nonas facis, ita et tibi operari licet per sanctas Quadragesimas, exceptis Sabbatis et Dominicis. Imo vero, si possibile est, et accuratius et vigilantius, ac praeceps per sanctam et magnam Quadragesiman, quippe quae sit totius anni decimatio, et certaminum per Domini divinam et illustrem Resurrectionis diem, iis qui secundum Christum vicerint, praemia praebat.

De dijudicatione, in specie. et quod mediocri operationi non est honor; et de subjectione.

36. Praeter ea iisque similia oportet te cum

νῦξες· μόνος, η μετὰ φίλτρος καὶ διμετρόπου συσθίας. Ποτε δὲ καὶ μετὰ πᾶσάν σου ἀγρυπνίαν, μηδὲν παράκλησιν, διὰ τὸν ἐκ τῆς ἀγρυπνίας γέγενεν κόπον, ἐν τε βρώμασι καὶ πόνοις, κατὰ τὸ

Οὐας χρὴ ἑσθίειν κατὰ τὰς Κυριακὰς· καὶ κερέτερων τινῶν· πρὸς δὲ, καὶ κόπον, καὶ τακτηρίσεως.

λδ. Ομοίως δὲ καὶ τὰς Κυριακὰς ἀπόστολος, οὐκ εἰσθε τῆς ἡμέρας, ὥσπερ δὴ καὶ ἐν τοῖς Σάββασιν· αὕτη δὲ ἡ διατύπωσις, οὗται σῶα τηρεῖσθω, χωρὶς ἀπονενέας· ναὶ μὴν καὶ τῶν τοῖς θεοῖς; Πατράσιν ἐκκεχωρημένων, καὶ ἀπολελυμένων ὡσανεὶ ἡμερῶν. **B**έκα μαρκῆς συνηθείας, καὶ αἰτιῶν τινῶν καινοτέρων, ἐνθέων, φαμὲν, η καὶ ἐναντίων. Ἐν μὲν γάρ ταῦταις, οὔτε μονοφαγούμεν, οὔτε Ἑριτροφοῦμεν· ἀλλὰ πάντων τῶν χρησίμων καὶ ἀνεπικήπτων, καὶ λαχάνων μετέχομεν· ἐγκρατῶς μέντοι, καὶ μετὰ τῆς διωρισθείσης ποστήτος· ἀεὶ γάρ κριστον, τὸ ἐν πάσιν ἐγκρατεῖνεσθαι. Ἐν δὲ γε ταῖς σωματικαῖς ἀσθενείαις, ὡς ἔφημεν, ἀνερυθριάστως μεταληπίσθω ἀπάντω τῶν χρησίμων, καὶ συνιστώντων τὸ σῶμα νομίμων· παθοκτόνους γάρ, οὐ σωματοκτόνους· ημᾶς ὑπάρχειν, οἱ θεοὶ Πατέρες ἐδίδιξαν. Ήσαΐας εἰκός σε, καὶ ἐκ πάντων τῶν δεδογμένων, ήτοι ὅσοι ἐφείται τῷ ἐπαγγέλματι, μικρὸν ἀπογεγενέθαι, εἰς θέξαν καὶ εὐχαριστίαν Θεοῦ, καὶ διὰ τὸ διτυφον· πατοστρέψου δὲ καὶ τὰ περισσό. **C**ε· Ἡ γάρ σπανίς τῶν πραγμάτων, ὡς φησιν ὁ ἀγιος Ἰσαάκ, διέσκει τὸν ἀνθρώπον ἄκοντα, καὶ μὴ βουλδρενων, τὴν ἐγκράτειαν· ἐπει, δταν εὐηγέργειαν καὶ δδειαν λάθωμεν τούτων, οὐ δυνάμεθα ἕαυτούς κατέχειν. Σωματικὴν ἀνάπτωσιν μὴ ἀγαπήσῃς. Ψυχὴ γάρ την θεὸν ἀγαπῶσα, κατὰ τὸν δοσιν πάλιν Ἰσαάκ, ἐν τῷ θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἀνάπτωσιν κέκτηται. **M**ᾶλλον δὲ σὺν κόπῳ καὶ κακουχίᾳ καὶ τὸ ταπεινὸν ἐκλέγου. Ο γάρ κόπος, καὶ τὴν ταπεινωσίας, γράψει τις τῶν ἀγίων, κτῶνται τὸν Ἰησοῦν.

***Οὐας δεῖ διαιτᾶσθαι καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰς ἀγίας Τεσσαρακοστάς, καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν μεταληπή.**

λε. Περὶ δέ γε διαιτης, ἵσως καὶ πολιτείας; τῇ; ἐν ταῖς ἀγίαις Τεσσαρακοσταῖς, περισσὸν ἡγούμενοι λεπτομερῶς καὶ ἰδίως διερμηνεύειν. Ός γάρ προδιώρισται τελεῖν σε, ἐν αἷς ἡμέραις ποιεῖς ἐννάτας, οὗτοι θέμις καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις Τεσσαρακοσταῖς ἐργάζεσθαι, πλὴν τῶν Σαββάτων καὶ τῶν Κυριακῶν. Μᾶλλον, εἰ δυνατὸν, καὶ ἀκριβέστερον, καὶ νηφαλιώτερον, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Τεσσαρακοστὴν, ὡς ἀποδεκάτων οὖσαν τοῦ δουλου ἐνιαυτοῦ, καὶ τὰ βραβεῖα τῶν ἀγίων, διὰ τῆς Δεσποτικῆς καὶ θείας ὀντασίου καὶ λαμπροφόρου ἡμέρας, τοῖς κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν νικηταῖς παρέχουσαν.

Περὶ διακρίσεως, ὡς ἐτο μέρει, καὶ διὰ τὴν ἐμμέτρων ἐργασία, τιμὴ οὐκ ἔστι· καὶ κερέτην ὑποταγῆς.

λε'. Πλὴν καὶ ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια,

καὶ μετιέναι σε μετὰ ἀκριβοῦς διαχρίσεως, πρὸς τὴν τοῦ διπλοῦ ζώου συμφωνίαν, καὶ εἰρηναῖαν κατάστασιν. «Μετὰ γάρ σοφίας, φησίν, οἰκοδομεῖται οἶκος· καὶ μετὰ συνέτεως ἀνορθόταται· καὶ αἰσθήσεως ἐμπλαταῖ τὰ ταμεῖα, παντὸς πλούτου τιμῶν καὶ κλοῦ.» Γράφει δὲ καὶ ὁ θεῖος Θαλάσσιος· «Ἡ μετὰ λόγου εὐδιάκριτος ἔνδεια καὶ στενότης, βασιλικὴ ἐστιν δόδος· ὥστε ὁ ἀδιάκριτος ὑπωπιασμὸς, ή ἡ διογος συγκατάδικος, ἀτύμφορά εἰσιν, ὡς ἔκατέρωθεν παρὰ λόγον γινόμενα.» Καὶ ὁ δοσιος Ἰσαάχ· «Ἐπεται τῇ ἀνέσει τῶν μελῶν, ἡ τῶν λογισμῶν ἔκστασις καὶ ρύσις· καὶ τῇ ἀμέτρῳ ἔργασίᾳ, ἀκηδίᾳ· καὶ τῇ ἀντιδιά. ἔκστασις· διαφέρει δὲ ἔκστασις ἔκστασεως· τῇ μὲν γάρ πρώτῃ ἔκστασις ἐπεται ὁ πλειος; τῆς πορνείας· τῇ δὲ δευτέρᾳ, ἡ τοῦ ἰδίου ἡσυχαστηρίου κατάλειψις, καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετακίνησις· τῇ δὲ ἐμμέτρῳ καὶ ἐπιπόνῳ; διαμενούσῃ ἔργασίᾳ, τιμῇ οὐκ ἔστι· τούτων δὲ ἡ μελώσις μὲν, πληθύνει τὴν τιδονήν· ἡ δὲ ἀμετρία, τὴν ἔκστασιν.» Καὶ ὁ μέγας Μάξιμος· «Μή δῆλον τὴν σχολὴν περὶ τὴν σάρκα ξε· ἀλλ' ὅρισον αὐτῇ τὴν κατὰ δύναμιν ἀσκησιν· καὶ διὸν τὸν νοῦν, περὶ τὰ ἔνδον τρέψυν.» Ή γάρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἔστιν ὀφελιμός· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα, καὶ τὰ ἔξης· εἰ δέ πως ἡ τῆς σαρκὸς πλάστικη ἀνθέλκει, καὶ τωραννεῖ, καὶ βαρύνει τὴν τῆς ψυχῆς πλάστιγγα, πρὸς ροπᾶς καὶ κινήσεις ἀτάκτους, καὶ ψυχοφθόρους καθέλκουσα, καθὸδι γέγραπται, «Ἡ σάρκη ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός.» Ἀλλ' αὐτὸς ταύτην κημῷ ἐγκρατεῖας χαλινώτας, νέκρωσον, ἔως ἂν καὶ ἄκουσα, εὐήνιος γένηται· καὶ ὑποταγῇ τῷ κρείττονι, μεμνημένος τοῦ μεγάλου φάσκοντος Παύλου· «Οὐσον δὲ ἔξι ἡμῶν ἀνθρώπως φθείρεται, τοσοῦτον δὲ ἔσω ἀνακαινοῦται· ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ.» Καὶ τοῦ ἀγίου Ἰσαάχ· «Δίδον σεαυτὸν ἀποθανεῖν ἐν τοῖς ἀγωνίσμασι, καὶ μὴ ζῆν ἐν ἀμελεἴᾳ· οὐ μόνον γάρ οἱ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν δεξάμενοι τὸν θάνατον, μάρτυρές εἰσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τὴν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τὴρησιν ἀποθνήσκοντες. Καὶ χρείσονται ἡμῖν θάνατος ἐν τῷ ἀγῶνι, ἡ ζῆσαι ἐν παραπτώματι.» Καὶ πρὸς γέ πάνταν, μετὰ βουλῆς καὶ ἐρωτήσεως ἔσοι, πάντα ποιῶν τοῦ σοῦ κατὰ Κύριον πνευματικοῦ Πατρός. Οὕτω γάρ, Χριστοῦ χάριτι, καὶ τὰ ἐπαχθῆ καὶ ἀνάντη, κοῦφα, καὶ ὡς κατὰ πρανοῦς πεδίου δῆξει σοι φέρεσθαι· Ἀλλ' ἐπανιτέον θύειν ἐξῆλθομεν.

Οπως δεῖ τὸν ἀγωριζόμενον διέρχεσθαι τὸ μετά τὸ τεῦμα ἀκριβῶς δύσεως ἡλίου διάστημα· καὶ διεῖ δεῖ πιστεύειν, κατὰ τὸν κύρων, καὶ τὸ μέτρον τῆς ἔργασίας ἡμῶν, τὴν τῶν θεῶν χαρισμάτων διαρομῆται· πιστεύειν διαίδοσθαι ἡμῖν.

λέ. Μετὰ δέ γε τὸ ἀριστῆσαι ὡς δεῖ τὸν ἀγωνιζόμενον, κατὰ τὸν θεσπέσιον Παῦλον, κελεύοντα, διὰ διάγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἀνάγνωθι καθῆμενος, ἐν τοῖς νηπτικοῖς τοπλέον συγγράμμασι τῶν Πατέρων, ἴκανῶς. Καὶ ἔκτοτε κοιμήθτε ὕραν μίαν, εἰπερ εἰστὶν αἱ ἡμέραι μεγάλαι. Εἴθ' οὖτως ἀναστὰς, μικρὸν ἐργοχειρησον, κρατῶν καὶ τὴν εὐχήν. Μετὰ

accurata dijudicatione ingredi, ad duplicitis animantis concordiam et pacificum statum. «Cum sapientia enim, inquit, edificatur domus: et cum intelligentia instauratur; et sensu adimpletur orarium omnibus divitiis pretiosis et pulchris.» Scribit autem et sanctus Thalassius: «Cum ratione discreta indigentia et angustia, via regia est; ita ut non discreta sugillatio et irrationabilis prudentia inutiles sint, tanquam utrinque contra rationem factae.» Et pius Isaac: «Sequitur membrorum remissionem rationis deordinatio et turbatio, et immoderatam operationem acedia, et arediam extasis. Differt autem extasis ab extasi. Primam enim extasim sequitur fornicationis bellum, secundam vero proprii domiciliū derelictio et a loco in locum migratione; moderatae autem et patienter duranti operationi non est honor, eorum autem mediocritas latitudinam adauget; immoderantia vero extasim. Et magnus Maximus: «Ne omne tempus in carnem impendas, sed ei adhibe pro viribus exercitium et totam mentem in interiora convertas. Corporale enim exercitium non valde est utile: pietas ad omnia, et cetera. Si autem quodainmodo carnis cura attrahit et tyrannice curam animæ regit, eamque aggrauat ad inordinatos motus et animæ noxios incitans, ut scriptum est: Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem; sed ipse eam temperantia frenans, occide quoadusque vel invita docilis facta fuerit, et meliori obediat, recordatus eorum quæ magnus Paulus dictat: «Quo magis exterior homo noster corruptitur, eo magis interior renovatur de die in diem».» Et sanctus Isaac: «Fac te ipsum in certaminibus mori, neque in incuria vivere; non enim tantum ii, qui propter Christi fidem mortem accepere, martyres sunt, sed et qui propter mandatorum ejus observationem moriuntur. Et potius nobis est decertando mori quam cadendo vivere.» Et ante oīnīa cum consilio et interrogatione esto, oīnīa faciens quæ tibi præscripserit Pater tuus spiritualis. Ita enim, Christi gratia, et odiosa et ingrata, levia sicut, et tanquam piano itinere tibi videbitur ferri. Sed redeundum unde exivimus.

D

Quomodo oportet certantem tempus transire quod est inter prandium et solis occasum; et quod oportet credere in labore et mensura nostræ operationi, divinorum donorum perseverantiam nobis concessam esse.

37. Post prandium autem quomodo oportet certantem vivere, secundum divinum Paulum docentes, eum qui certat, omnia vincere, lege sedens, pleniusque in asceticis Patrum libris sufficienter. Ac deinde unam horam dormi, si longi sint dies. Deinde rursum surgens, paulum manibus operare, orationem quoque oīcupans. Post a vero adora,

^{**} II Cor. iv, 16.

ut Jam dictum est. *Legi, militare, et cura ut humiliaris et te ipsum habeas infra omnes homines.* » Qui enim se exaltaverit, humiliabitur; et qui se humiliaverit, exaltabitur¹⁸. » Et: « Qui videtur stare, caveat ne cadat¹⁹. » Et: « Dominus superbis resistit, humiliibus autem dat gratiam²⁰. » Et: « Initium superbie, nescire Dominum²¹. » Et: « Superbi transgressi sunt nimis²². » Et: « Non alia sapientes, sed humilibus consentiantur²³. » Dicit autem et *divus Chrysostomus*: « Ille se optime noscit, qui se nihil esse putat; nihil enim ita Deo charum est, quam se cum ultimis reputare. » Et sanctus Isaac: « Humilibus revelantur mysteria. » Et: « Ubi gerninat humilitas, ibi quoque Dei gloria crescit. » Et: « Gratiae præcurrunt humilitas; et doctrinæ præcurrunt meditatio. » Et sanctus Barsanuphius: « Si sincere salvus esse velis, operibus obedi; tolle pedes tuos a terra, et transfer in cœlum mentem tuam. Atque ibi sit cura tua die ac nocte; et quantum habes virium, contemnaris; nitens te ipsum infra quemlibet hominem videre. Hæc est vera via; extra eam nulla alia est ei, qui vult salvus esse per eum, qui ipsum confortat, Christum. Currat qui velit, currat qui velit, currat qui velit, ut comprehendat: confiteor coram Deo vivente et volente vitam æternam ei, quicunque cupiet, largiri. » Et Climacius: « Non jejunavi, non vigilavi, non humili retribui, sed humiliatus sum, et salvavit me confessum ille, qui, ante quodlibet aliud, contemptum persecutur, ut ait sanctus Barsanuphius. Quia, si negotia negligis, ad urbem accedis; et si inter homines non lauleris, urbem incoleas. Et si ab omni homine occidaris, urbem et ejus thesauros bæreditabis. Et si vis salvari, salutem tibi præstabitis vivere sine honore; et curre ad id quod tibi propositum est. » Est autem, secundum illius discipulum Joannem, vivere contemptum, non cuiquam se æqualem gerere, et non dicere de bono opere: « Et ego id feci. » Deinde sedens ora corde puro et constanter, quoadusque vespera supervenerit. Et ita psalle cantum vespertinum et absolve, sincero corde credens, pro nostro labore et pro nostro ob virtutem dolore et operationis nostræ mensura, donorum nobis et præmiorum distributionem ac proclamationem ac consolationem a Deo factum iri; ut ait *divinus Psaltes*: « Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolations tuæ letiscaverunt aninam meam²⁴; » et *Salvator*: « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos²⁵. » Et magnus *Paulus*: « Si tamen Christo compatimur, et et congloriscemur. Existimo autem quod non sunt condignæ passiones hujus sæculi ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis²⁶. » Dicit autem hæc et *divina sapiens Maximus*: « Causa esse dicitur divinorum bonorum distributionis uniuscujusque fidei mensura; quemadmodum

δὴ ταῦτα πρόσευξαι, ὡς προδέδηλωται· ἀνάγνωσθι,
μελέτησον, καὶ σπουδασον ἵνα ταπεινωθῆς καὶ ἔχῃ
σεαυτὸν ὑπολάτω τάντων ἀνθρώπων. « Οὐ γάρ
ὑψηλόν, φρεστὸν, ἐκευτὸν, ταπεινωθῆσεται· δὲ διατί-
νῶν ἔκευτὸν ὑψωθῆσεται. » Καὶ· « Οὐ δωκῶν ἴσταναι,
βλεπέτω μὴ πέσῃ. » Καὶ, ὅτι· « Κύριος ὑπερηφάνους
ἀντιτίθεσσεται· ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. » Καὶ·
« Ἀρχῆς ὑπερηφανείας, τὸ μὴ εἰδέναι τὸν Κύριον. » Καὶ·
« Υπερήφανοι παρηγόμουν ἦσαν σφέρα. » Καὶ·
« Μή τὲ ὑψηλὸς φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς αὐτοὺς
απαγγέμενοι. » Λέγει δὲ καὶ δοθεῖσας Χρυσόστομος·
« Οὐτος μάλιστα ἐστιν ὁ ἔκευτον εἰδὼς, διὸ μηδὲν ἔκε-
τον εἶναι νομίζων. Οὐδὲν γάρ οὕτω τῷ Θεῷ φίσον,
ὡς τὸ μετά τῶν ἐκχάτων ἔκευτὸν ἀριθμεῖν. » Καὶ δὲ
ἄγιος Ἰσαάχ· « Τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται
τὰ μυστήρια. » Καὶ· « Οπου βλαστάνει τῇ ταπεινω-
σίᾳ, ἐκεὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα βρίσκεται. » Καὶ, ὅτι· Πρὸ-
τῆς χάριτος τρέχει τῇ ταπεινωσίᾳ, καὶ πρὸ τῆς παι-
δείας τρέχει ἡ οὐσίας. » Καὶ δὲ ἄγιος Βαρεσσονόφρος·
« Εἴ δὲ ληθῶς σωθῆναι θέλεις, ἀκουσον Ἑργίῳ ἀρον
τοὺς πόλεις σου ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀνάγαγε εἰς τὸν
οὐρανὸν τὸν νοῦν σου· καὶ ἐκεὶ γενηθῆτω σου ἡ με-
λλεῖται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ δοτην ἔχεις δύναμιν κα-
ταφρονθῆται· πυκτεύων ιδεῖν σεαυτὸν, ὑποκάτω
καντῆς ἀνθρώπου· αὗτῇ ἐστιν ἡ ἀλήθινὴ ὁδός· ἐκτὴ
αὐτῆς, ἀλλὰ οὐκ ἔστι, τῷ σωθῆναι θέλοντι, ἐν τῷ ἐν-
δυνακμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ. Τρεχέται δὲ οὐλῶν τρε-
χέτω διθέλων· τρεχέτω δὲ θέλων, ἵνα καταλάβῃ
μαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ θέλον-
τος ζωὴν αἰώνιον χαρίσασθαι παντὶ τῷ θέλοντι. » Καὶ δὲ
τοῦ Κλίμακος· « Οὐ νενήστευκα· οὐκ ἡγύ-
πτηκα· οὐκ ἔχαμεύνηκα, ἀλλὰ ἐταπεινώθην, καὶ ἐσω-
σέ με συντόμως, διώκων πρὸ παντὸς ἐτέρου καὶ τὸ
ἀψήφιστον, ὡς φησιν δὲ ἄγιος Βαρεσσονόφρος· διη τὸ
ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς πράγματος, ποιεῖ σε προσ-
εγγίσαι τῇ πόλει· γαλ τὸ μὴ φρισθῆναι ἐν ἀνθρώ-
ποις, ποιεῖ σε οἰκῆσαι τὴν πόλιν· καὶ τὸ ἀποθανεῖν
ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, ποιεῖ σε κληρονομῆσαι τὴν
πόλιν, καὶ τοὺς θησαυρούς. Καὶ εἰ σωθῆναι θέλεις,
τὸ ἀψήφιστον κράτει, καὶ τρέχει πρὸς τὸ προκελμα-
νον. » « Εστι δ' αὖ, κατὰ τὸν τούτον τοῦ ἀγίου μαθη-
τὴν δισιον Ιωάννην, τὸ ἀψήφιστον, τὸ μὴ ισώσαι
ἔκευτὸν τεῖν· καὶ τὸ μὴ εἰπεῖν περὶ καλοῦ Ἑργού, ὅτι
Κάγγω τοῦτο ἐποίησε. » Εἰτ' αὐθίς καθίσας πρόσευ-
χει καθαρῶς, καὶ ἀρρέψεμβάστως, ἵνας ἀν καταλίη
τὸ ἐσπέρξας· καὶ οὕτω ψάλτε τὸν συνήθη ἐσπερινόν,
καὶ ἀπόλυσον· ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας πιστεύων κατὰ
τὸν κόπον, καὶ τὴν δι' ἀρετὴν ὁδύνην, καὶ τὸ μέτρον
τῆς ἐργασίας ἡμῶν, καὶ τὴν τῶν δωρῶν καὶ ἐπάθων
διανομὴν καὶ ἀνάρρησιν, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιβρα-
σεύεσθαι ἡμῖν, καὶ παράκλησιν· ὡς φησιν δὲ θεός
Ψαλμᾶς· « Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὁδυνῶν μου ἐν τῇ
καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὐφρανταν τὴν φυ-
γὴν μου. » Καὶ δὲ Σωτὴρ· « Λεῦτε πρός με, πάντες
οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγγω ἀνατάξαι
ὑμᾶς. » Καὶ δὲ μέγας Παύλος· « Εἰπερ Χριστῷ συκ-
πάσγομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν· λογίζομει γάρ

¹⁷ Matth. xxiii, 42. ¹⁸ I Cor. x, 19. ¹⁹ Jac. iv, 6. ²⁰ Eccl. x, 14. ²¹ Psal. xcvi, 9. ²² Rom. xii, 16. ²³ Psal. cxvii, 19. ²⁴ Matth. xi, 28. ²⁵ Rom. viii, 17, 18.

ὅτε οὐκ ἄξια τὸ παθήματα τοῦ νῦν καὶ ροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δέξαν ἀπόκαλυψθῆναι εἰς ἡμᾶς. « Λέγει δὲ καὶ ὁ τὰ θεῖα σοφὸς Μάξιμος : « Αἴτοι εἶναν λέγεται τῆς τῶν θείων διανομῆς ἀγαθῶν, τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως· καθὼς γὰρ πιστεύουμεν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. » Ο γοῦν πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πράξεως, ἐπιδεκνυται τὸ μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἤπιστησε, τὴν τῆς χάριτος στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαλῶν τοῖς κατορθοῦσιν δι φθονερδί, ἐπ' αὐτῷ σαφῶς, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀλλώ κειμένης, τῆς τοῦ πιστεύειν καὶ πράττειν, καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῆς πιστεως ἐρχομένην εἰσδέξασθαι τὴν χάριν, ἐπιλογῆς· καὶ ἐκ ψυχῆς αἰτούμενοι, διεμεῖναι τὸν ὑπόλοιπον χρέοντα. » Καὶ αὐτὸς ἐγένετο τὸ τέλη τῆς ζωῆς, Χριστιανὸς, ἀνύδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά· καὶ πρὸς ταύτης ἀποδοῦντας ἡμᾶς καλήν τὴν ἀπολογίαν, ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ ἐστῦντας βῆματος τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οὐτι μείζων πάσης ἔργαστας, η καθαρὰ προσευχὴν ἔστιν.

λη'. Πρὸς δὲ τοῖς δηλωθεῖσι, καὶ τοῦτο Ιεθί, ἀδελφὲς ἐτι πᾶσα μέθοδος, καὶ πᾶς κανὼν, εἰ βούλει δὲ, καὶ πρᾶξις διάφορος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἡμᾶς Εἰτε τὸν καρδιὴν καθαρῶν καὶ ἀρρεμβάστων προσεύχεσθαι, τετύπωται οὕτω καὶ κεκανόνται. Ἐπει τούτου, εὐδοκίας καὶ γάριτοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπερτισθέντος, καὶ πολλὰ, καὶ ποικίλα, καὶ διαροῦντα μεθέντες, τῷ ἑνὶ, καὶ ἐντατιψ, καὶ ἐνωτικῷ ἀμέσως ὑπὲρ λόγον ἐνούμεθα, ὡς εἰρηται τῷ κλεινῷ Θεολόγῳ. Θεὸς θεοῖς ἐνούμενός τε καὶ γνωριζόμενος· διπερ ἐστιν, ἡ διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐν καρδιᾷ ἐνυπόστατος ἐλλαμψίς, ἥτις τίκτεται, ὡς εἰρηται, ἐκ τῆς μυημονευθείσης καθαρᾶς καὶ ἀρρεμβάστου καρδιακῆς προσευχῆς. Σπάνιον δὲ τοῦτο, καὶ μόλις εἰς ἐκ χιλίων δι καταξιωθεῖσι. Χριστοῦ χάριτι, προκόψαι εἰς τὴνδε τὴν κατάστασιν. Τὸ δὲ καὶ ταύτην ὑπερπλεῦσαι, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀξιωθῆναι προσευχῆς, καὶ τυχεῖν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ μέλλοντος αἰώνος, πάνυ ὀλίγων, καὶ κατὰ γενέας καὶ γενεὰς εὑρισκομένων, εύδοκιᾳ τῆς χάριτος, καθάπερ γράφει καὶ ὁ Ἅγιος Ισάαχ. » Οὐστερ μόλις εἰς μυριάδων ἀνθρώπων, εἰς εὐρίσκεται πληρώσας τὰς ἐντολὰς, καὶ τὰ νόμιμα μικρὸν ἐνθεῶς, καὶ φάσας εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, οὕτω; εἰς ἐκ χιλίων εὐρίσκεται, καταξιωθεῖσις φθάσαι μετὰ πολλῆς παραφλακῆς, εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, καὶ διαβρήσαι τούτον τὸν δρόν, καὶ τυχεῖν ἐκείνου τοῦ μυστηρίου. Διότι πολλοὶ τῆς καθαρῆς προσευχῆς οὐδαμῶς ἡξιώθησαν, ἀλλ' ὀλίγοι. Πρὸς δὲ τὸ μυστήριον ἐκείνο τὸ μετ' ἐκείνην, καὶ πέραν, δι φάστας, μόλις εὐρίσκεται γενεᾶ καὶ γενεᾶ, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ. » Καὶ μετ' ὀλίγα. » Καὶ εἰ μετὰ καθαρότητος μόλις τις προτεύχεται, τῇ εἰπαμεν περὶ τῆς πνευματικῆς; Πέπσα δὲ πνευματικὴ κατ' αὐτὸν αὖθις κινήσεως τὴλευθέρωται· καὶ ἡ καλίνουσα κάταθεν ἐστι τῆς πνευματικῆς. » Διόπερ καὶ αὐτὸς εἰ βούλει τῶν τοιούτων κατινῶν μυστηρίουν, ἔργῳ καὶ πράγματι, ἥτοι αὐτῇ τῇ πείρᾳ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦν καταξιωθῆναι, ἐν παντὶ κατηρῷ καὶ πάσῃ ὅρᾳ, καὶ ἔργαστα σου. ἐπείρουν

enim crediderimus, et nostri ad agendum ardoris retributionem habebimus. Qui igitur agit, pro actus ejus ratione ostenditur et mensura fidei; accipitis, ut credidit, gratiae mensuram. Qui vero non agit, pro ejus inertiae ratione, et incredulitatis mensura ostenditur; accipit enim, prout incredulus est, gratiae privationem. Igitur male agit quicunque proscientibus invidet, cum penes eum, nec penes alium sit credendi et agendi, et secundum fidei mensuram gratiam accipiendi electio sit. Et tota anima eam orantes perseveremus totum vitæ nostræ tempus. Et ipse vita finis, Christianus, absque dolore, et rubore, pacificus. Et ad hanc, bonam defensionem habebimus, cum steterimus ante tribunal Domini et Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi.

Quod major omni operatione est munda oratio.

38. Cum his quæ indicata sunt et hæc, scito, frater, quod omnis methodus et omnis regula, si velis, et variæ actiones, ita formatæ sunt et determinatæ, eo quod non possumus in corde nro et constanter orare. Quod enī benevolentia et gratia Domini nostri Iesu Christi perfecte adepti, et multa illa varia et transeuntia relinquentes, cum eo qui unus est et simplex et uniendo vim habet, conjungimur immediate supra rationem, ut ab illustri theologo dictum est: « Deus divinis hominibus conjunctus et cognitus; quod est ea, per Spiritum sanctum, in corde interior illuminatio, quæ gignitur, ut dictum est, ex memorata pura et constanti cordis oratione. » Rarum autem illud est, et vix unus ex mille, Christi gratia, dignus effectus est qui ad hunc statum perveniat. Hunc autem statum transgreedi et spiritualem adoracionem assequi, et futuræ vitæ mysteriorum revelationem adipisci; omnino paucorum est, et ii per generationes et generationes reperientur, gratiae beneficio, ut scribit pius Isaac: « Quemadmodum vix ex decem hominum millibus unus invenitur qui mandata adimpleat et leges modo sere perfecio, ei in animæ puritate tendat, ita unus ex mille reperitur, qui dignus judicatus sit qui attingeret cum multa custodia, puram orationem, et hunc terminum perfrangeret, et mysterium illud obtinebat. Ideo non multi ad mundam orationem pervenire, sed pauci. Qui autem ad mysterium quod eam sequitur et ultra cuenrrit, vix reperitur de generatione in generationem, Christi gratia. » Et paulo post: » Et si vix aliquis cum puritate orat, quid dicenius de spirituali oratione? Omnis autem spiritualis oratio motu libera est. Et quæ paululum vergit, infra spiritualem est. » Itaque si ipse talibus novis mysteriis in Christo dignus esse velis, opere et re, ipsa nempe experientia, omni tempore et omni hora et in omni operatione tua, orare in corde festina, pure et non distracte; ut sic ex

infante lacente ad virum perfectum pervenias, mensuram etatis plenitudinis Christi, et cum fidei et prudenti servo beatitudinem et coronam consequaris, ut dirigen in judicio sermones tuos; nempe secundum rationem agens, unde non perterritur in saeculum, quemadmodum de eo scribit sanctus Philemon, ita: « Frater, sive nocte, sive die, dignatus erit te Deus orare mente pura absque distractione, ne propriæ tuæ regulæ adhæreas; sed quantum tibi licebit, nitere cum Deo uniri; et ipse cor tuum illuminabit de oratione spirituali. » Et quidam ex sanctis: « Si vis in corpore tanquam sine corpore Deo servire, indesinente orationem posside secreto in corde tuo, et ante mortem flet anima tua quasi angelus. » Iis consentanea scribit sanctus Isaac. Interrogatus enim ab aliquo quodnam esse universorum hujus operis profectum sūnimūm, tranquillitatis nempe, ita ut Iouis ad id perveniens sciat se vitæ perfectionem adeptum esse, respondit: « Quando] quis dignus factus est continua oratione; postquam enim id attigerit, omnium virtutum summi attigit, ac deinceps Spiritus sancti domicilium factus est. Si quis enim gratiam Paracleti non perfecte a seculis sit, orationis perseverantiam non potest in otio perfidere. » Spiritus enim, inquit, cum in viro quoquam habitat, non cessat orare. Ipse enim spiritus semper orat. Tunc neque in somno, neque in vigilia, oratio ex ejus anima deficit; sed sive manducet, sive bibat, sive dormiat, sive quid aliud faciat, atque etiam in profundo somno, suavis otor et balitus orationis erumpunt absque labore; et tunc oratio divisionem non habet; sed omnibus horis, etiam si talis ejus oratio tranquilla sit exterius, sed rursum in conservit abscondite. Sicutum enim mundorum, orationem vocal quidam sanctus; quoniam eorum cogitationes quidam divini motus sunt; motus autem mundi cordis et mentis, dulces voces sunt, quibus clam abscondito Deo psallunt. » Et alii multi sancti viri, divina ipsa gratia iniciati, talia multa admiratione digna edidere; quæ nos propter sermonis longitudinem omittimus.

Ιογισμὸν αὐτὸν, θεῖας κινήσεις εἰσὶν· αἱ κινήσεις δὲ τῆς καθαρᾶς καρδίας, καὶ διανοίας, φωναὶ πραεῖσι εἰσὶν, ἐν αἷς χρυπτῶ; τῷ χρυπτῷ ψύλλουσι. » Καὶ δίλοι δὲ πολλοὶ τῶν θεοφόρων, ἐκ τῆς χάριτος αὐτῆς τερψ μεμυσταγημένοι, τοιαῦτα πλεῖστα θεύματος ἀξια ἔχειντο· ἢπερ καὶ διὰ τοῦ λόγου μῆκος εἴλασμεν.

De numero genuflexionum per spiritum unius noctis dieique.

39. Nō numero autem genuflexionum, scimus triginta a divinis Patribus esse præscriptas, quas per noctis dieique spatium quinque hebdomadas diebus facere nos oportet. Etenim omni Sabbato et omni Dominica, et etiam aliis ex consuetudine signatis diebus et hebdomadis, juxta mysticæ et a causa oracula, ut ab iis abstineamus nobis præcipitur. Sunt autem qui hunc numerum prætergrediuntur. Quidam vero cum non attingunt, unusquisque pro viribus et voluntate. Et tu igitur sac, prout valebis. Sed tamen vere beatus est qui in omnibus quæ secundum Deum sunt sibi vim intu-

Α προχώσαι: εἰς τὸ προσευχεῖσθαι ἐν καρδίᾳ, καθιεῖσθαι δέ ἡρξμέντως· ἵνα οὖτας, ὡς ἐκ νηπίου θηλάζοντος, προκόψῃς εἰς ἀνδρα τέλειον· εἰς μέτρον ἥλικίς τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετὰ τοῦ πιστοῦ οἰκονόμου καὶ ψρονίμου, τοῦ μακαρισμοῦ καὶ τῆς ἀναρρήσεως ἐπιτύχῃς, ὡς οἰκονομῶν ἐν κρίσει τοὺς σὺν λόγοις· ἤγουν κατὰ λόγον πολιτευόμενος. δύνεν καὶ οὐ σαλευθῆσθαι εἰς τὸν αἰώνα, καθὼς περὶ τούτου γράφει δ ἄγιος Φιλήμων, οὗτας· « Ἀδελφὲ, είτε ἐν νυκτὶ, εἴτε ἐν τῷ μέρε, ἀξιώσει σε δ Θεὸς καθαρῶς τῷ νότι προσεύξασθαι ἀπερισπάστως, μὴ πρᾶγμας τῷ ιδίῳ κανόνι· ἀλλ ὅτι σοι δύναμις ἐπεκτείνου τῷ Θεῷ κολλώμενος· καὶ αὐτὸς φωτίζει τὴν καρδίαν σου περὶ ἐργασίας πνευματικῆς. » Καὶ τις τὸν θεοσέβων· « Εἰ οὐλεῖς ἐν σύμπατη ὡς ἀσύμπατος Θεῷ λειτουργεῖν, εὐχήν ἀδάλειπτον κτῆσαι χρυπτῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ γίνεται πρὸ οὐνάτου ἡ ψυχὴ σου, ὡς ἀγγελος. » Τούτοις συνέδοντα γράφει καὶ δ ἄγιος Ισαάκ. Ἐρωτηθεὶς γάρ περ τινες, τι ἐστι τὸ περιεκτικὸν τῶν κάτιν διῶν τοῦ ἑργού τούτου, δηλαδὴ τῆς ἡσυχίας, ἵνα τις κατανήσας εἰς αὐτὸν, μάθῃ ὅτι τὴν τείεστα τῆς πολιτείας ἐφθασεν, ἀπεκρίθη οὕτως· « Οταν ἀξιωθῇ τις τῆς διαμονῆς τῆς προσευχῆς· διτεν γάρ φύση ταύτην, πρὸς τὴν ἄκραν πατανῶν τῶν δρετῶν ἐφθασε, καὶ τουλοίπου, κατοικητήριον τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐγένετο. Ἐάν γάρ τις τὴν γάριν τοῦ Παρακλήτου ἀκριβῶς οὐκ ἐδέξατο, τὴν διαμονὴν ταύτην γάρ φύση ταύτην, πρὸς τὴν ἄκραν πατανῶν τῶν δρετῶν ἐφθασε, καὶ τουλοίπου, κατοικητήριον τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐγένετο. Τὸν γάρ τις τὴν γάριν τοῦ Πνεύματος, φησιν, διτεν κατοικήσῃ ἐν τινι τῶν ἀνθρώπων, οὐ πάντες ἐκ τῆς προσευχῆς. Αὐτὸν γάρ τὸ Πνεῦμα ἀεὶ προσεύχεται. Τότε, οὔτε ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν, οὔτε ἐν ἐγρηγόρει, ἡ προσευχὴ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κόπτεται· ἀλλ ἐὰν ἐσθίῃ, καὶ ἐὰν πίνῃ, καὶ ἐὰν κοιμᾶται, καὶ ἐάν τι πράττῃ, καὶ ἐώς ἐν βαθεὶ ὑπνῷ, αἱ εὐωδίαι, καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς προσευχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀναδίδονται, ἀνευ κόπου· καὶ χωρισμὸν τότε ἡ προσευχὴ οὐκέτι ἔχει· ὀλλὰ πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ, καὶ ἡ σωχάσῃ ἔξωθεν αὐτοῦ ἡ τοιαῦτη, ἀλλ ὅμην πάλιν ἡ αὐτὴ λειτουργεῖ ἐν αὐτῷ χρυπτῶς. Τὴν σιωπὴν γάρ τῶν καθαρῶν,

Περὶ τῆς κατὰ τὸ ουχθήματος κοστήτηος τῶν τοικατιστῶν.

λο'. Περὶ δὲ γε ποιοτήτηος γονυκλεισιῶν, τριακοσίας οἵμεν τῷ ἀριθμῷ, τὰς τοῖς θεοῖς ἡμῶν Πατράς διωρισμένας, δις καὶ διελούμεν ποιεῖν καθ' ἔκαστον νυχθήμερον τῶν τῆς ἔβδομάδος πέντε ἡμερῶν· καὶ γάρ ἐν παντὶ Σαββάτῳ, καὶ πάσῃ Κυριακῇ, ναὶ μήν καὶ ἐν διλλαις ἐξ ἔθους σεσημειωμέναις ἡμέραις, καὶ δῆ καὶ ἔδομάδαι, κατά τινας μυστικοὺς καὶ ἀπορρήτους λόγους, σχολήν τούτων ἀγενίντεταλμεθα. Εἰσι μέντοι τινὲς ὑπερβάνοντες τούτον τὸν ἀριθμὸν. « Ενιοι δὲ καὶ οὐστερίζοντες, ἔκαστος καθὼς ἔχει Ισχύος, ἡ προσάρδεσσας. Καὶ οὐ τούτου ποιει τοκατεδύναμιν· μενοῦ γε μακάριος τῷ διπλεῖ, καὶ τούτῳ πολ-

λάκις, δὲν πᾶσι τοῖς κατὰ Θεὸν, πάντοτε ἐκδιάζων **A** scriit. « Vim enim patitur Regnum eorum, et
έπαινον. « Βιαστὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν,
καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. »

*Οτι οὐ μόνον, ὡς προσθρηται, κατὰ τὸν ἀγῶνα,
καὶ τὸ μέτρον τῆς ἡμῶν ἔργασιας, ἢ τὸν θεῖον
διαιρομή ἐπιχορηγεῖται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν
ἔξιν, καὶ ἐπιτηδειστητα, καὶ τὴν πίστιν, καὶ
τὴν προσοῦσαν ἡμῖν διάθεσιν φυσικήν.

μ'. Καὶ τοῦτο τοῖνυν ιστέον ὡς οὐ μόνον, καθάπερ
προσθρηταί μεν, κατὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ μέτρον τῆς
ἔργασίας; ἡμῶν ἡ τῶν θεῶν διαιρεών διαινομή ἐπιχο-
ρηγεῖται ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πολιτείας ἔξιν
καὶ ἐπιτηδειστητα, ναὶ ωὴν, καὶ κατὰ τὴν πίστιν
ἡμῶν πρὸς τὰ προκειμένα, καὶ τὴν προσφυῶς προ-
σοῦσαν ἡμῖν διάθεσιν φυσικήν. Καὶ λέγει ὁ ὅγιος Μά-
ξιμος: « Ό νοῦς, σοφίας ὅργανον· δόλγος, γνῶσσας·
ἢ κατ' ἄμφω φυσικὴ πληροφορία, τῆς κατ' ἄμφω
συνισταμένης πίστεως· τοῦ δὲ τῶν Ιαμάτων χαρί-
σμάτος, ἢ φυσικὴ φιλανθρωπία. Πλὴν γάρ χάρισμα
Θεοῖν, ἐπιτήδειον ἐν τοῖς ἔχεις καὶ προσφύεις, ὥσπερ
δύναμιν, ἢ ἔξιν, ἢ διάθεσιν, δργανον δεκτικόν· οὖν
δὲ τὸν νοῦν πισῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν ποιήσας κα-
θαρόδυ, δέχεται σορῆλαν δὲ τὸν λόγον, τῶν ἐμφύτων
παθῶν, θυμοῦ, λέγω, καὶ ἐπιθυμίας καταστήσας δε-
σπότην, δέχεται γνῶσιν· δὲ τὴν κατὰ νοῦν καὶ λό-
γον περὶ τὸ Θεῖον ἀπάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τὴν
πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· δὲ τὴν φυσικὴν
κατορθώσας φιλανθρωπίαν, μετὰ τὴν τελείαν τῆς
φιλαυτίας ἀναίρεσιν, Ιαμάτων δέχεται χαρίσματα. »
Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. « Ορα δὲ, ίνα μηδεὶς γινώσκῃ
τὸ ἔργον σου, ἐκτὸς τοῦ ἐπιστατοῦντος, καὶ δῆγονυ-
τός σε· ὑπερυψήμενος καὶ ἡμῶν τῶν ἀναξίων, τῶν
λεγόντων μὲν, μὴ ποιούντων δὲ τὸ ἀγαθόν, ίνα κατα-
ξιωθῆμεν τοῦ ποιείν πρῶτον τὰ Θεῷ ἀρέσκοντα·
εἰτα καὶ τοῖς ἀλλοις λέγειν, καὶ παραινεῖν. « Ο γάρ
ποιήσας καὶ διδάξας, κατὰ τὸ Θεῖον λόγιον, οὗτος μέ-
γας κληθήσεται. Σὲ δ' αὐτοῖς δὲ παντοκράτωρ καὶ παν-
οικτήρων Κύριος ἐνισχύσται, καὶ εὐοδώσαι, τούτων
ἀκροδισθαι συνετῶς, καὶ ποιείν αὐτά, μετὰ πάσης
ἐφέσεως. Οὐ γάρ οἱ δικροταλτοῦ νόμου, δίκαιοι παρὰ
τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Θεῖον Παῦλον, ἀλλ' οἱ ποιηταί, καὶ
δῆγησαι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ αὐτήριον καὶ
πρὸς τὴν προκειμένην νοεράν, καὶ λεπάν ἔργασταν
χειραγωγήσας: ἐν πνεύματι, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.
'Αλλ' ἐπιδήπερ προλέξεται τοῖς περὶ διαχρίσεων,
ιακρόντι πρακτικῆς, εὐκαιρίων ἀρτίων καὶ περὶ τῆς
κτισθλού, καὶ τελειοτάτης διακρίσεως, κατὰ τὸ ἐγχω-
ρίον, ὡς ἐν συντόμῳ διαλαβεῖν· ἐπεὶ καὶ μεῖζων
αὐτῆς πασῶν τῶν ἀστεῶν, κατὰ τοὺς κλειστούς; ἡμῶν
Πλατέρας, πέρισσε.

Περὶ τῆς καθόλου, καὶ τελειωτάτης διακρίσεως·
καὶ τίς δὲ παρὰ φύσιν, καὶ σαρκικῶς ἔων· καὶ
τίς δὲ κατὰ φύσιν καὶ ψυχικῶς· καὶ τίς δὲ ὑπὲρ
φύσιν, καὶ πρενατικῶς πολιτευόμενος.

μα'. « Ο σαρκικῶς καὶ περὰ φύσιν ζῶν καὶ πολι-
τευόμενος, οὗτος τὸ οἰκεῖον διακριτικὸν παντελῶν;
ἀπολέσειν· δὲ τῶν κακῶν ἀποχὴν μὲν ποιησθεῖν;

*Quod non modo, ut dictum est, pro certamine ac
noscere operationis mensura, divinorum distribu-
tio donatur, sed et pro nostro habitu, et habilitate
et fide et nobis praestita naturali dispositione.*

40. Et illud quoque sciendum est quod, non
modo, prout diximus, secundum certamen et men-
suram nostræ operationis divinorum munierum no-
bis conceditur distributio, sed et juxta vitæ nostræ
habitum et habilitatem et sicutem iis quæ proposita
sunt, et nobis apte inbærentem naturalem dis-
positionem. Et dicit sanctus Maximus: « Mens,

B sapientiæ organum; ratio, scientiæ, naturalis per
utramque persuasio, hujus quæ per utramque est,
fidei; gratiæ autem curationum, naturalis misericordia. Omnis autem gratia divina aliquid in no-
bis habet habile et aptum, tanquam potentiam
aut habitum, aut dispositionem, organum sapax.
Sic quicunque mentem omnibus sensibilibus phan-
tasias liberum fecerit, sapientiam accipit; qui-
cunque rationes naturalium cupiditatum, iræ scilicet
ac desideriū dominam constituerit, scientiam acci-
pit: qui vero per mentem ac rationem de Deo immu-
tabilem persuasionem habet, sicutem quæ omnia potest
accipit; qui autem naturalem misericordiam perfec-
rit, postquam omnino proprium amorem sustulerit,
sanationum gratiam accipit. » Atque haec ita dicit. Ca-
ve ergo ne quisquam tuum opus neverit, præter eum
qui te monet, ac dirigit; orans pro nobis indignis, qui
dicimus quidem, sed non facimus bonum, ut digni flau-
mus qui primo Deo grata agamus; ac delinde aliis lo-
quamur suadeamusque. Qui enim fecerit ac docuerit
juxta divinum oraculum, hic magnus vocabitur. Te
autem rursus omnipotens et misericors Dominus cor-
roboret et dirigat, ut ea plene intelligas et cum magno
ardore adimplas. Non enim auditores legis justisunt
apud Deum, secundum divinum Paulum, sed factores
tantum; te ducat Dominus ad omne opus bonum ac
salutare, et ad propositum spirituale ac sanctum opus
manu ferat in spiritu, sauctorumque orationibus.
Amen. - Sed postquam a nobis dictum est aliquid
de agente discretione, opportunum quoque est de
perfectissima in universum discretione, prout possu-
mus, pauca loqui, quoniam haec est omnibus virtu-
tibus major, secundum illustres Patres nostros.

*De perfectissima discretione; et quis contra naturam
et carnaliter vivit; et quis secundum naturam,
et animaliter; et quis supra naturam et spiritua-
liter conversatur.*

41. Qui carnaliter et contra naturam vivit, hic
propriam discretionem amisit: qui vero a malo
abstinet, ac principium bene agendi abicit, ut

scriptum est : « Declina a malo et fac bonum » : hic ut duximus et aurem doctrinæ adhibens, leviter sensum quendam discretionis attingit et incipienti congruam. Qui secundum naturam et animam, qui vitam in cogitatione et secundum rationem agit, qui et medius vocatur, ille ad propriam mensuram videt ac discernit quæ ad se pertineant et alia quæ ceteros homines : qui vero supra naturam et spiritualiter vivit, ille, utpote qui cupidum, et duximur et medium transgreditur, et Christi gratia ad perfectum et substantiale lumen pervenit, et perfectissimam discretionem, videt et seipsum et discernit quam clarissime : et sane, omnes videt, et pure discernit, ipse vero a nemine, etsi conspiciatur, introspicitur et judicatur : imo vero judicatur, ut qui sit vir spiritualis ac nominetur. « Non scriptis et atramento, sed opere et gratia, ut ait Apostolus : spiritualis omnes judicat, ipse vero a nemine judicatur. »

Adhuc de discretione, ut in exemplo.

42. Eorum quidem primus similis est ei qui in profundula ac tristi nocte et tenebrosa incedit, unde et in tantis tenebris errans et contextus, non modo non seipsum videt ac discernit, sed neque ubi incedat aut ambulet, ut ait Salvator : « Qui ambulat in tenebris nescit quo vadit »¹⁰. Secundus ei similis est qui in nocte serena et astris illustrata, procedit, unde et stellarum splendore paululum illustratus, sensim ambulat, pedes offendens saepius ad indiscretionis lapides, casusque frequentes patiens. Illic igitur paululum et seipsum videt ac discernit, sed tanquam in umbra, ut scriptum est : « Surge qui dormis, et exsurge ex mortuis, et illuminabit te Christus »¹¹. Tertius autem similis est ei qui in nocte tranquilla et lunæ fulgore illustrata iter facit : unde et lunæ radiis directus, absque errore procedit, et ante se vadit, videtque seipsum, tanquam in speculo, et judicat simul eos qui cum ipso iter faciunt, ut dictum est : « Bene facitis : legi adhærentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec luceat dies et Lucifer oriatur in cordibus vestris »¹². Quartus autem similis est ei qui incedit meridie si mo ac purissimo, fulgentibus solis radiis illustrato : itaque is et seipsum perfecte videt, in solis luce, et se discernit, et alios judicat et omnes, secundum divinum Apostolum, imo vero et omnia quæ ipsi occurruunt undequaque et quomodounque, absque errore ipse incedens et eos qui ipsum sequuntur sine offensione dirigens ad verum lumen et ad veritatem : de quibus et scriptum est : « Vos estis lux mundi »¹³. Dicit autem et sanctus Paulus : « Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, et ipse illuxit in cordibus vestris, ait illuminationem scientiæ gloriae Dei, in facie Iesu Christi »¹⁴. Et beatus

Α ἀρχὴ δὲ βαλὼν τοῦ ποιεῖν τὸ ἀγαθὸν, ὡς γέγραπται « Ἐκκλησίαν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν » οὗτος ὡς εἰσαγωγικὸς, καὶ οὓς ὑπέχων πρὸς διδασκαλίαν, περαχύπτει μικρόν πως, πρὸς αἴσθησιν τινὰ διακρίσεως, καὶ ἀρχαὶ πρέπουσαν. Οὐ δὲ κατὰ φύσιν, καὶ ψυχικῶς, ἀτε διενεργῶν ἐν διανοίᾳ, καὶ κατὰ λίγον βιοὺς. οὗτος καὶ μέσος καλεῖται, οὗτος πρὸς τὸ ἴσιον μέτρον, ὅρῃ τε καὶ διακρίνει τά τε καθ' ἑαυτὸν, καὶ τὰ τὸν διοίκων αὐτῷ. Οὐ δὲ ὑπὲρ φύσιν, καὶ πνευματικῶς πολιτευόμενος, οὗτος, ὡς τὸν ἐμπαθῆ, καὶ τὸν εἰσαγωγικὸν, καὶ τὸν τῆς μεσότητος ὄρον ὑπερβάς, καὶ Χριστοῦ χάριτι προκόψας εἰς τὸν τέλειον, ἥγουν τὸν ἐνυπόστατον φωτισμὸν, καὶ τὴν τελειοτάτην διάκρισιν, ὅρῃ τε ἑαυτὸν, καὶ διακρίνει τηλαυγέστατα· καὶ δῆ, καὶ πάντας ὅρῃ, καὶ διακρίνει ἀκριβῶς· αὐτὸς δέπ' οὐδενὸς, εἰ καὶ ὅραται, ὅρώμενος, καὶ διακρινόμενος· ναὶ μὴν καὶ ἀνακρινόμενος, ὡς πνευματικός, ἀληθῶς ὃν καὶ καλούμενος, « Οὐ χάρη τοι μέλανε, ἀλλὰ πράξει καὶ χάριτι, ὡς φησιν ὁ θεὸς Ἀπόστολος· διτι δὲ μὲν πνευματικός πάντας ἀνακρίνει· αὐτὸς δὲ δέπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. »

« Ετι περὶ διακρίσεως, ὡς ἐν παραδείγματι.

μβ'. Τούτων δὲ μὲν ξοκεῖ τῷ ὡς ἐν νυκτὶ βαθεῖᾳ καὶ στυγῇ σκοτομήνη πορευομένῳ· διθεν καὶ τῷ ἀγήλαχφτῳ σκότει περιπλανώμενος καὶ σκοτούμενος, οὐ μόνον ἑαυτὸν οὐχ ὅρῃ καὶ διακρίνει, ἀλλ' οὐδὲ ὅπου ὑπάγει καὶ περιπατεῖ, ὡς φησιν ὁ Σωτὴρ· « Ο περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. » Ο δὲ, νυκτὶ αὐθερά, ἀστράσιν αὐγαζούμενός, διθεν καὶ τοῖς τῶν ἀστέρων μαρμαρογαλῆς μικρὸν ποιεῖ σύγχρονος, καὶ ὀλίγον βρεῖται, προσκόπτων τοὺς πλανῆς πολλάκις· ἐν λίθοις ἀδιακρισίας, καὶ πάτσων συμπνιώματα· οὗτος τοίνυν βραχὺ τι καὶ ἑαυτὸν ὅρῃ, καὶ διακρίνει, καὶ ὡς ἐν σκιᾷ, καθά γέγραπται· « Ἔγειραι, δι καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφύσσει τοι ὁ Χριστός. » Ο δὲ, νυκτὶ πανσελήφων, καὶ γαληνή· διθεν καὶ ταῖς σεληνιακαῖς βολαῖς εὑθυνόμενος, ἀπλανεύτερὸν τε ὀδεύει, καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν Ἑρχεται· ὅρῃ τε αὐτὸν, ὡς ἐν ἐπόπτει, καὶ διακρίνει καὶ τοὺς διοίκων συνοδεύοντας αὐτῷ, ὡς εἱρηται· « Καλῶς, ποιεῖτε, τῷ νόμῳ δηλαδή προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντες ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἔως οὐ τιμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατελῇ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. » Ο δὲ, μεσημέρᾳ σταθερῷ καὶ καθαρωτάτῃ, ἥλιακαὶ ἀκτίαις ἀκράτοις φαιδρυνομένῃ· διέπερ διαστοῦτος; καὶ ἑαυτὸν εἰλικρινῶς καθορᾷ, τῷ τιλακῷ φωτὶ, καὶ διακρίνει· καὶ τοὺς πολλοὺς ἀνακρίνει· μᾶλλον δὲ καὶ τοὺς πάντας, κατὰ τὸν θεὸν Ἀπόστολον· ναὶ μὴν, καὶ πάντα τὰ παρεμπίποντα αὐτῷ σχεδὸν ὀπισθιτινὰ ὀπωρδήποτε, ἀπλανῶς αὐτός τε πορευόμενος, καὶ τοὺς ἐπομένους; αὐτῷ, ἀπταστοῦ διδηγῶν, πρὸς τὸ δυτικὸν φῶς, καὶ τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ἀλήθειαν· περὶ δὲ καὶ διεθάτο; Παιώνιος· « Θεὸς δὲ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψα, δὲ ἐλαμψύνη τοι ταῖς καρδίαις ἡμῖν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. »

* Psal. xxxvi, 27. * II Cor. iii, 5. * Joan. iii, 8. * Ephes. v, 14. * II Petr. i, 19. * Matth. v, 14. * II Cor. iv, 6.

Καὶ δὲ μακέριος Δαῦΐδες « Ἐσημειώθη ἡφαῖς ἡμῶν; τὸν δὲ φῶς τοῦ προτάπου σου, Κύριε. » Καὶ « Ἐν τῷ φωτὶ σου ὀψόμεθα φῶς. » Καὶ δὲ Κύριος « Ἐγὼ εἰμι ἐδόξας τοῦ κόσμου, δὲ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μή περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλὰ ἔξι τὸ φῶς τῆς ζωῆς. »

Περὶ τροπῆς, καὶ ἀλλοιώσεως τῆς πρὸς ἕκαστον, καὶ τοῦ ὑπερβολοῦ τοῦ κατεπιώσεως.

μὴ. Εἰδίνας δέ σε καὶ τοῦτο βουλόμεθα, ὃς καὶ οἱ εἰς τὸ τέλεον διὰ καθάρισμας, καὶ φωτισμοῦ, καθὼς ἔχει δυνάμεως, πεφύσαστες· οὐ γάρ ἔστι τελεῖα τελείωσις ἐν τῷ ἀτελεῖ αἰῶνι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτέλεστος τελείωσις· καὶ οἱ τοιοῦτοι τοῖνυν οὐ πάντοτε μεθ' ἔχουτῶν τὸ ἀνάλογον ἔχουσι, διά τε τὴν φυσικὴν ἀσθενειαν, καὶ τὴν ἐφέρπουσαν [Ισ. ὁρέπουσαν] ἐνίστε οἴησιν· ἀλλὰ γάρ καὶ ἀλλοιώσεις, καὶ κλοπάς, πρὶς δοκιμασταί θεοί· δὲ πάρησται, καὶ αὐθίς δὲ ἀντιλήψεις εἰσδέχονται μελέοντας· καὶ δὲ τούτοις ἐναντίον, μέρος τῶν λύκων οἱ Πατέρες εἶναι δρίζονται. Ή γάρ ἀτρεψίχ, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐν αἰῶνι τῷ μᾶλλοντι συντετρηγται· ἐν δὲ γε τῷ παρόντει, ὅτε μὲν, καθαρότητος, εἰρήνης τε καὶ παρακλήσεως; Θελας καὶ ρής· ὅτε δὲ φύρσεως, καὶ ζάλης, καὶ κατηφείας, καὶ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἔκάστου πολιτείας, καὶ προκοπῆς, καὶ οἵσι οὖδεν δὲ Κύριος κρίματι· ναὶ μήν, καὶ ἵνα διὰ τούτων τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν τεκμαριόδημον· « Μακάριος γάρ, φησίν, δι γνώσκων τὴν ἔαυτοῦ ἀσθενειαν, μὴ πεποιθότες ὅμεν ἡφ' ἔαυτοῖς, κατὰ Παῦλον· ἀλλὰ ἐπὶ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· καὶ οὕτω διηγεῖναι, ἐν ταπεινώσει καὶ μετανοᾷ, καὶ ἐξομολογήσει, πρὸς Θεού ἀνατρέχωμεν. Καὶ λέγει δὲ ἄγιος, Ἰσαάκ· « Κατὰ μίαν καὶ μίαν, ποτάκις παραβινούσι τινες, καὶ ἐν τῇ μετανοᾷ, λατρεύουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν· καὶ τὸ ξάρις ὑποδέχεται αὐτούς. Ἐν πάσῃ γάρ τῇ φύσει τῇ λογικῇ, τῇ τροπῇ ἀδιορίστως διέρχεται. Καὶ ἀλλοιώσεις διέρχονται κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, ἐν πάσαις ταῖς ὥραις αὐτοῦ· ἐξ ὧν πολλῶν εὑρίσκεται διακριτικὸς συνιέναι τοῦτο· ἀλλὰ αἱ δοκιμασίαι αἱ μετ' αὐτοῦ καθ' ἔκάστην ἡμέραν, μᾶλλοντα δύνανται σοφίσαι αὐτὸν ταῦτα, ἐάν νήφη· ἵνα καὶ παρατρήσηται ἔαυτὸν ἐν τῷ νῷ, καὶ μάλιστη πόσην ἀλλοιώσεων πρατητος; καὶ ἐπισικείας ὑποδέχεται τὴ διάνοια καθ' ἔκάστην ἡμέραν· καὶ τῶς; ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς, ἐξαίφνης εἰς θόλωσιν στρέψεται, ὅταν αἰτία τις ἐκ τόπου μὴ ἔστιν αὐτῷ· καὶ πῶς ἐν καυγάνῳ μεγάλῳ καὶ ἀρρήτῳ γίνεται. Καὶ τοῦτο ἔστιν, ὅπερ δὲ μακάριος Μακάριος ἔγραψε φανερῶς ἐν πολλῇ προνοίᾳ καὶ σπουδῇ, εἰς μνήμην τῶν ἀδελφῶν καὶ διδασκαλίαν, τοῦ μὴ ἐκκλίναι, ἐν τῷ καρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντιώσεων, εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, διτοῖς τοῖς ἐν τῇ τάξι τῆς καθαρότητος; Ισταμένοις, δει συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα, καθὼς συμβαίνει τῷ ἀέρι ψύχος· καὶ χωρὶς τοῦ εἶναι αὐτοῖς ἐν ἀμελείᾳ, ή ἐν δύσει εὐ μήν δε, ἀλλὰ καὶ ἡγία κατὰ τάξιν αὐτῶν πορεύονται, συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα, ἐναντιούμενα τῷ σκοτῷ τοῦ ἔχουτῶν θελήματος. Καὶ παρακατών· Τί οὖν ἔστιν ἄρτι; Ἀλλοιώσεις, φησι, γίνονται εἰς ἔκαστον κατὰ τὸν ἀέρα.

A Davil: « Signatum est super nos lumen vultus tuus, Domine¹⁶. » Et: « In lumine tuo videbimus lumen¹⁷. » Et Dominus: « Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae¹⁸. »

De conversione et mutatione ad singula. Et de eminenti humilitatis gloria.

43. Scire autem volumus te quod ii qui ad perfectionem per puritatem et lumen pervenere, non magis virium quam tu, habuere. Non enim completa est perfectio in hoc imperfecto saeculo, sed potius incompleta perfectio. Ac igitur non omnimodo secum immutabilitatem habent, tum propter naturalem infirmitatem, tum aliquando propter subrepentem opinionem. Sed enim et mutationes et raptus ad vanam gloriam nonnunquam patiuntur, et rursum opitulationes majores recipiunt; et quod iis contrarium est, partem esse luporum designunt Patres. Firmitas enim et immutabilitas futuro saeculo reservatur; in praesenti autem, modo quidem puritatis et pacis et consolationis est tempus, modo vero sordium et tempestatis et tristitia; a que id pro ratione uniuscujusque vitae et prospectus, et pro arcanae Domini judicis, immo vero ut sic propriam infirmitatem agnoscamus: « Beatus enim, ait, qui propriam infirmitatem novit, ne simus fidentes in nobismetipsis, secundum Paulum¹⁹; sed in illo qui suscitat mortuos. » Et ut sic continuo in humilitate et poenitentia et confessione ad Deum accurramus. Et dicit sanctus Isaac: « Semel atque iterum transgrediuntur aliquando quidam, et poenitentia suis animabus remedium afferunt; et gratia subinfrat in eos. In omni enim rationabili natura locum habet sapientius immutatio. Et mutationes cuivis homini accidunt omnibus horis ejus; ex quibus multis potest is qui vim habet discernendi illud intelligere; et probationes quas apud se singulis diebus experitur, plurimum possunt eum sapientem efficere, si vigilet; ut se in spiritu servet et discat, quot dulcedinis et clementiae mutationes singulis diebus cogitatio suscipiat; et quomodo ex ipsius pace, subito in tumultu convertatur, cum causa non sit cur eo loco convertatur, et quomodo in magno et horrendo periculo versetur. » Et idem est quod scripsit beatus Macarius multa cura et zelo, in fratrum memoriam et doctrinam, ne contrariorum mutationis tempore in desperationem incident, docens iis qui in puritatis loco stant accidere ut radant, quemadmodum aeri, frigescere, ac etiam si non in incuria et negligencia vivant, sed et cum secundum ordinem procedunt, iis accidit succumbere, ita ut scopum voluntatis suae non attingant. Et persequitur dicens: « Quid igitur est nunc? Mutationes in unoquoque sunt, ut in acre. » Illud autem intellige in unoquoque. Natura nempe una est. Ne credas eum de infirmioribus et fragilioribus lo-

¹⁶ Psal. iv, 7. ¹⁷ Psal. xxxv, 10. ¹⁸ Joan. viii, 12. ¹⁹ II Cor. i, 3.

qui, perfectos vero mutatione liberos esse et stare absque defectu in uno ordine, longe a cupidis sensibus, ut Euchitæ dicunt, ideo illud addidit: in quoque. Quomodo igitur illud, o Macari, similiter tu dicas: frigus, et paulo post, aestus; et similiter grando, et paulo post tranquillitas. Et in vita nostra ita sit: bellum ac gratiae receptio, et in tempore anima in tempestate jacet, et in eam insurgunt horrendi fluctus. Et rursus sit mutatio, gratia protegente et cor adimplente letitia et divina pace, et prudentibus ac pacificis consiliis. Hæc prudentiae consilia ita necit, hortans eos qui prius truti ac impuri erant, et eos excitat dicens: Si igitur post hæc prudentia et clementia consilia, sequatur calamitas, ne tristemur neque desperemus. Et in gratiae rursus quiete, ne superbiamus, sed letitiae tempore, afflictionem accipiamus. Et pergens: Scito omnes sanctos in hac operatione fuisse. Quantum in hoc mundo sumus, et consolatio cum afflictionibus nobis abundat. Ileto quotidie et omni hora a vobis queritur divini amoris probatio in certamine et pugna adversus tentationes: quæ est vos non tristari, neque negligentes esse in certamine. Atque ita dirigitur via vestra. Qui autem vult ex his dejici et ab hac declinare, is est pars luporum. O mirus viri sermo! Quomodo paucis verbis oraculum illud firmavit, illudque sensu plenum ostendit ac perfectly dubitationem ex legentis mente repulit! — Ille vero, ait, qui ex his declinat et pars luporum factus est, in invio vult incedere, et in sua mente posuit eam sortem habere, et in propriis semitis, non a Patribus conculcati vult incedere. Et paulo post: Humilitas sine operibus, multa admittit peccata: opera vero sine humilitate, prorsus inutilia sunt. Et paulo post: Quemadmodum sacerdo, ita humilitas omni virtuti; et vim omnium peccatorum ea potest conterere; ultra eam necesse est ut indesinenter secundum mentem tristemur in humiliatione et morore dijudicationis; et eam si possideamus filios Dei nos efficit; et absque bonis operibus nos præstat Deo; itaque sine illa, omnia opera nostra vana sunt, et omnes virtutes et omnes operationes. Cæterum cogitationis mutationem vult Deus. Et: Mente meliores sumus: Ea sola potest nos absque auxilio coram Deo statuere, et pro nobis loqui. Dicit adhuc: Dixit quidam sanctorum: cum supervenerit tibi superbæ sensus, dicens tibi: Memento virtutum tuarum, dic Senex, inspice tuam fornicationem.

44. Omnis cursus perfectio in his tribus est: in pœnitentia et puritate et perfectione. Quid autem est pœnitentia? Priora relinqere et de his tristari.

De pœnitentia, puritate et perfectione.

A Σύνες ἔκεινο τὸ εἰς ἔκαστον· δτι καὶ ἡ φύσις, μία ἔστιν. Ἰνα γάρ μὴ νειλησης δτι περὶ τῶν ὑπόδεεστέρων καὶ ἐλαχίστων μόνων εἴπε, καὶ οἱ τέλειοι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως, καὶ ἐν μιᾷ τάξει ἀκάτινως ἰστανται οὖτοι, χωρὶς ἐμπαθῶν λογισμῶν, καθὼς καὶ οἱ Εὐχίται λέγουσι, διὰ τοῦτο Εὐηγέρη τὸ εἰκαστον. Πῶς οὖν τοῦτο, ὁ Μακάριες; Ὁμως οὐ λέγεις, τὸ φύχος, καὶ μετὰ μικρὸν, καύσων· καὶ ἵσως χάλαζα· καὶ μετ' ὀλίγον, εὐδία. Καὶ ἐν τῇ γυμνασίᾳ ἡμῶν, οὗτοι γίνεται πόλεμος, καὶ ἀντιτίμως τῆς χάριτος· καὶ ἐν καιρῷ, γίνεται ἡ φυγὴ ἐν χειμῶνι· καὶ ἐπανίστανται ἐπ' αὐτήν κύματα σκληρά. Καὶ πάλιν ἀλλοιώσις, ἐπισκεπτομένης τῆς χάριτος, καὶ πληρούμενης τὴν χαρδίαν αὐτοῦ, χαρᾶς τε καὶ εἰρήνης τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· καὶ λογισμῶν σωφρόνων καὶ βιορητικῶν· τούτους τοὺς λογισμοὺς τῆς σωφροσύνης ἐκφαίνεις ὅδε, αἰνιττόμενος τοὺς πρὸ τούτου, κτηνῶδες θντας, καὶ ἀκαθάρτους. Καὶ παραινεῖ λέγων· Εἶδας οὖν μετὰ τούτους τοὺς λογισμοὺς τοὺς σώρωνας, καὶ ἐπιεικαῖς, ἀκολούθῃ ἐπιφορδί, μή λυπηθῶμεν καὶ ἀπογνῶμεν. Καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπάυσεως τῆς χάριτος, μή καυχησόμεθα πάλιν, ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς, ἐκδεξόμεθα τὴν θλίψιν. Καὶ προτίνων· Γνῶθι δτι πάντες οἱ ἄγιοι ἐν τούτω τῷ Ἑργῳ ἐγένοντο. Οστον ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἡ περάκλησις ἡ περισσή, μετὰ τούτων γίνεται ἡμῖν ἐν τῷ κρυπτῷ. Διδοὶ ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ἐκτετέλει παρ' ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἡμῶν, ἐν πάλῃ καὶ ἀγῶνι, πρὸς τοὺς πειρασμούς. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, τὸ μὴ Κακοβιᾳψι τὸ ἀγῶνα. Καὶ οὗτοι κατευθύνεταις ἡ ἓδε; ἡμῶν. Ο δὲ θέλων ἐκ τούτων τραπηναί, ή κλίναι, οὗτοις τῶν λύκων μέρος ἐστίν. Ω οὐκοῦ μὴ τοῦτο τοῦ ἀγίου! Πῶς ἐν λύγῳ μικρῷ, ἐδεσθιώτε τὴν χρῆσιν ταύτην, καὶ ἀπέδειξεν αὐτήν πεπληρωμένην συνέσεως, καὶ ἐξέβαλε τὸν δισταγμὸν τελείως ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀναγινώσκοντος! Εἰκείνους δὲ, φτίσιν, δικαίωνων ἐκ τούτων, καὶ μέρος τῶν λύκων ὁν, ἐν οὐχ δόψι θέλει πορεύεσθαι, καὶ τοῦτο θέθηκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κτήσασθαι, καὶ ἐν τρίψι ιδικῇ, τῇ μὴ πατηθεῖσῃ ὑπὸ τῶν Πατέρων, πορεύεσθαι βούλεται. Καὶ μετὰ μικρὸν· Η ταπείνωσις, καὶ χωρὶς Ἑργῶν, πολλὰ συγχωρεῖ πλημμελήματα· ταῦτα δὲ, χωρὶς αὐτῆς, ἐξεναντίες ἀνωφελῆ εἰσι. Καὶ μετὰ βραχύ· Καθάπερ ἀλλας τῇ τροφῇ, οὗτοις ἡ ταπείνωσις πάσῃ ἀρετῇ· καὶ ισχὺν πολλῶν ἀμαρτημάτων αὐτῇ δύναται συντρίψαι· ὑπὲρ ταύτης λοιπὸν χρεῖα τοῦ λυπεῖσθαι ἀδελείπτως κατὰ διάνοιαν, ἐν ταπείνωστι, καὶ ἐν τῇ λύπῃ τῆς διακρίσεως· καὶ ταύτην ἐν κτησώμεθα, οὐδούς ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ Θεοῦ· καὶ χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν παριστὰς ἡμᾶς, ταύτης, πάντα τὸ Ἑργα ἡμῶν μάταιά εἰσι, καὶ κάσαι αἱ ἀρεταῖς, καὶ πᾶσαι αἱ ἔργαται. Λοιπὸν τὴν ἀλλοιώσιν τῆς διανοίας θέλει δὲ θεός. Καὶ· Εν διανοίᾳ βελτιούμεθα· αὐταρχεῖ αὐτῇ μόνη ἀδύοθήτως; Ιστασθεὶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ λαλεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. Ετι φησιν· Εἰπέ τις τῶν ἀγίων· Οταν ἐλήη σοι δὲ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας, λέγων σοι, θλημόνευσον τῶν ἀρετῶν σου, εἰπέ· Μέρον, βλέπε τὴν πορνείαν σου.

Περὶ μεταρολιας, καθαρότητος καὶ τελειότητος. μδ. Τελεότης παντὸς δρόμου, ἐν τοῖς τρισι τούτοις ἐστίν· ἐν τῇ μετανοίᾳ, καὶ τῇ καθαρότητι, καὶ τῇ τελειότητι. Τι δέ ἐστιν ἡ μετάνοια; Κατιλεῖψαι

τὰ πρότερα, καὶ λυπήσομαι ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ τὶ Α ἔστιν ἡ καλοχρότης συντόμως; Καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάτης κτιστῆς φύσεως. Καὶ τὶ ἔστιν ἡ τελειότης; Βέθος ταπεινώστεως, διπερ ἔστι κατάλεψις; πάντων δραστῶν τε καὶ ἀδράτων, δραστῶν μὲν, πάντων τῶν αἰσθητῶν ἀδράτων δὲ, τῶν νοητῶν· καὶ ἔκτος μερίμνης τῆς ὑπὲρ αὐτῶν. «Ετι, μετάνοιά ἔστι, διπλῆ νίκηρτις ἔκουστῶν ἐκ πάντων. Καρδία ἐλεήμων ἔστι, καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπων, καὶ τὸν δραστῶν, καὶ τὸν ζῶντον, καὶ τὸν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτισμάτος. Καὶ πάλιν, ὅσον ἴσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ καταλειμμένοις, ἐὰν ἔως τῆς ἀψίδος; τῶν οὐρανῶν ὑψώμων, χωρὶς ἔργων, καὶ μᾶκρου γενέθλαι ἥμας, ἐν ἀμεριμνίᾳ τε εἶναι, οὐ δυνάμεθα τούτῳ ἔστι τὸ τελείωμα, Συγχώροσόν μοι τὸ πλέον δὲ τούτου, μελέτη ἔστι τουτάστι χωρὶς διανοίας. Καὶ δἄριος Μάξιμος· «Η κατὰ ἀρετὴν φιλοτοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ᾽ οὐ φύσεως, ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ' ἃν δηλαδὴ τὴν γνωμικὴν ἀπάθειαν, ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.» Καὶ αὐθίς· «Ολύπης καὶ ἡδονῆς σαρκὸς πείραν λαβὼν, λέγοις ἀν δόκειμος, ὡς εὐχερεῖας, καὶ δισχερεῖας τῶν περὶ σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος, τέλειος δὲ, δ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν ὁδύνην, τῇ τοῦ λόγου δυνάμει καταπαλαίσας, ὀλόχληρος δὲ, δ τὰς κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν ἔξεις, ἀτρέπτους τῇ περὶ τὸ θεῖον συντονίᾳ διατρήσας. Διὰ δὴ ταῦτα, καὶ μείζων πατῶν τῶν ἀρετῶν ἡ διάκρισις εἶναι διώρισται, ὡς, ἐν οἷς ἀν ἔγγενηται, εὐδοκίᾳ Θεοῦ, ἕδον τῷ θειῷ φωτὶ αὐγαζομένοις, C καὶ θεία, καὶ ἀνθρώπινα διαχρίνειν ἡκριδωμένως πράγματα, καὶ μυστικά, καὶ ἀπόκρυφα θεάματα, εἰεν· ὡρα δὲ καθεξῆς μικρὸν πως ὡς ἐφικτὸν διαμεθοῦσαί σοι καὶ τὴν τῆς προεπηγγελμένης ἱερᾶς καὶ θεοποιοῦ ἡσυχίας ἀρχὴν, οἰοντεὶ ἐκάηλότερον, δὲ θεῖς ἡγείσθω καὶ τῶν ἥδη φηθησομένων.

Περὶ τῶν πέντε ἐργασιῶν τῆς πρώτης καὶ olor εἰς αγωγικῆς ἡσυχίας τῶν ἀρχαριῶν, ἥγουν προσευχῆς, ψαλμῳδίας, ἀπαρτωσεως, μελέτης, καὶ δροχερού.

με'. Διὰ πέντε ἐργασιῶν, δι' ᾧν δὲ θεάς θεραπεύεται, ὁφείλει δὲ ἐν ἡσυχίᾳ ἀρχαρίος διέρχεσθαι τὸ νυχθήμερον, δηλαδὴ ἐν προσευχῇ, ἢτοι μνήμῃ τοῦ Γενέσου Ιησοῦ Χριστοῦ διηνεκῶς εἰσαγομένῃ [ἐν ἀλλ. προσαγομένῃ], ὡς προσείρηται διὰ πνοῆς φίνες ἐν τῇ καρδίᾳ ἡρέμα, καὶ αὐθίς εὐτυχίας ἐξαγομένῃ. μεμυκότων χειλέων, δίχα τῆς οἰσασοῦν ἀλλης ἐννοίας, καὶ φαντασίας, ἢτις δὲ ἐγκρατεῖας περιεκτικῆς γαστρὸς, φρεμῶν, ὑπνου τε καὶ τῶν δλλων αἰσθησεων, ἐνδον τοῦ κελλίου, σύν ταπεινώσει εἰλειρινέ κατορθοῦσται, ἐν ψαλμῳδίᾳ, ἐν ἀναγνώσει ἔχ τε τοῦ ἱεροῦ Ψαλτηρίου, Ἀποστόλου, καὶ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων, τῶν τε συγγραμμάτων τῶν θεοφόρων, καὶ ἀγίων Πατέρων, καὶ μάλιστα τῶν περὶ προσευχῆς, καὶ νήψεως κεφαλαίων, πρὸς δὲ, καὶ τῶν λοιπῶν ἐνθέων λογίων τοῦ Πνεύματος, ἐν ἐμπόνῳ καρδίας μνήμῃ τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἐν μελέτῃ κρίσεως Θεοῦ, ἡ θυνάτου, ἡ κολάσεως, ἡ ἀπολύτεως, καὶ τῶν ἀριστῶν καὶ ἐν ἐργοχείρω μικρῷ ὡς ἀκτηδίας φιμώτρω, καὶ πίλιν ἐπαγακάμπτειν εἰς πρόστυχήν, καὶ

Et quid est compendiose puritas? Profunda humilitas, quae est omnium visibilium et invisibilium derelictio, visibilium quidem, omnium sensibilium; invisibilium autem, intelligibilium nempe; et extra etiam eorum memoriam. Et adhuc penitentia est dupliciter omnibus mori. Cor misericors est cordis ustio super omni creatura, super hominibus et avibus et animalibus et dæmonibus et super omnibus quae creata sunt. Et rursum, quantum sumus in hoc mundo et in carne relieti, donec ad cœlorum fornicem attolamur, absque operibus et labore nos esse et in securitate non licet. Ea est perfectio. Dime mihi: quod autem ultra id est, sollicitudo est, id est absque ratione.» Et sanctus Maximus: «Quae secundum virtutem est philosophia, mentis tranquillitatem, non naturæ, operari potest; per quam spiritualem tranquillitatem, menti divinæ gratiae gaudium subintrat.» Et rursum: «Qui carnis tristitia et lætitia experimentum accepit, probatus dici potest, quippe qui de studio aut laetio carnalium actuum tentatus est; perfectus autem qui carnis lætitiam aut dolorem rationis virtute domuit; victor omnino qui actu et contemplatione habitus constantia circa Deum immutabiles servavit. Per hæc sane et major omnibus virtutibus discretio esse demonstratur, ita ut iis in quibus giguitur, divino lumine illustratis liceat et divina et humana et mystica et arcana spectacula accurate discernere. Tempus autem est ordine tibi paululum pro viribus ostendendi sacrae ac deiticae quam annuntiavimus pacis principium, ut manifestim; Deus autem et ea quae dicturi sumus, dirigat.

De quinque operationibus primis et ut duotorie incipientibus pacis, nempe oratione, psalmodia, lectione, meditatione et manuum labore.

45. Per quinque operationes, quibus Deus colitur, noctem ac diem transire debet is qui incipit, nempe orationem, et memoriam Domini Iesu Christi continuam, inductam, ut dictum est, per naris inspirationem suaviter in corde et rursum eductam, compressis labiis, sine ulla alia cogitatione et imaginatione quæ per universam ventris temperantiam dicimus, somni et aliorum sensibilium, intra cellulam, cum sincera humilitate, perficitur, in lectione sacri psalterii, Apostoli, sanctorum Evangeliorum, sacrae Scripturæ, et sanctorum Patrum, ac præseruum capitum de oratione et vigilantia, et ad hæc cæterorum divinorum sancti Spiritus oraculorum, in laboriosa cordis peccatorum memoria, et in meditatione Judicii Dei aut mortis, aut supplicii æterni, aut cœli deliciarum et similium, et in manum labore tenui, ut acedia constringatur; et rursum oportet genua flectere ad orationem, etsi id vires patiatur, donec mens assuefacta sit propriam inconstantiam deponere frequenti ad Dominum Iesum

Christum locutione, et continua memoria et continua ad internum thesaurum, cordis nempe absconditum locum, inclinatione et firma radicum emissione. Scribitenim et sanctus Isaac: « Nitere in thesaurum qui intra te est ingredi et videbis coelestem thesaurum. Unam enim aliquid et idem est hic et ille; et in eodem introitu ambo contemplaris. » Et sanctus Maximus: « Cor totum organum dirigit, et postquam cordis passua comprehenderit gratia, omnibus cogitationibus membrisque imperat. Ibi enim est mens et omnes animae cogitationes; ibi igitur oportet attendere, num inscriperit leges gratia sancti Spiritus. » Ibi: ubi? In organo quod cætera dirigit, in gratia sede, ubi est mens, ubi omnes animæ cogitationes, scilicet in corde. Dei societatem. et ἐνέγραψεν ἡ χάρις τοῦ παναγίου II νεύματος τούς νόμους. « Ἐκεῖ· πού; Ἐν τῷ ἡγεμονικῷ δργάνῳ, ἐν τῷ τῆς χάριτος θρόνῳ, δηπού ὁ νοῦς, καὶ τῇς φυχῆς πάντες οἱ λογισμοὶ τῆς φυχῆς, ἐκεῖ τοῖνυν δηλαδή.

Unde incipiendum est ἡς qui secundum rationem pacem agere volunt; et quodnam est principium, ei incrementum, et quinam projectus et quænam perfectio.

46. Ipsa præseorum monachorum operatio, primo et tanquam introductory eorum qui secundum rationem pacem agere student, qui incipiunt a timore Dei, et omnium divinorum mandatorum pro viribus adimplitione, contemptus rationabilium ac irrationalium rerum, et præsertim fides ac eorum quæ huic sunt contraria præceps fuga. et ad eum qui vere est sincera dispositione, ut dictum est; qui autem crescent spe immaculata, et in mensuram ætatis plenitudinis Christi: pergit per amorem qui oratione cordis para et constanti oritur, qui omnino divinus est et excellens atque ita perfectus, per immobilem et indesinente spiritualem orationem et ex perfecta charitate securientem, ad solum verum Deum immediata exstasi, receptu ac unione summi mandati, quod est projectus per actus contemplatione directos, et resurrectio, quam expertus avus Domini David, et breata illa conversione mutatus, magna voce clamabat: « Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax »¹⁰ Et alias corum qui in veteri Testamento excelluere: « Oculus non vidit, neque auris audivit, neque in eorū hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se »¹¹. Atque idem innuens magnus Paulus dicit: « Nobis autem revelavit per Spiritum suum: Spiritus enim cunctis scrutatur, etiam profunda Dei »¹².

De ordinatione incipientium pacis.

47. Incipiens igitur, ut diximus, debet non continuo e cella egredi, omnium conversatione de visu abstinere, nisi magna adsit necessitas, et tunc cum animadversione et securitate, et raro, ut ait divinus Isaac: De omni re ea remanserat in te memoria, nempe quod melius est auxiliu quod ex custodia oriuit quam quod ex operibus. Nec modo incipientibus, sed et iis qui iam dissipationem

Ἄβλαν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἐώ; οὐκ ἔδιστη δ νοῦ;, τὸν διδούν φεμασμὸν ἀποτίθεσθαι βρεῖσι; τῇ πρὸς τὸν Κύριον Ιησοῦν Χριστὸν ἀδοὺεσχίζει διεκῆ, καὶ μνήμη δημιεῖται, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἕνδον ταμεῖον, ἥγουν τὸ πρὸ τῆς καρδίας ἀπόκρυφον χῶρον. συνεχεῖ ἐπινεύσεται, καὶ ἐρεῖσθαι πεπηγυάζει. Γράψει καὶ γάρ δ ἄγιος Ἰωάννης: « Σπούδασον εἰτελθεῖν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἕνδοθέν σου, καὶ δύει τὸ ταμεῖον τὸ οὐράνιον. Σὺ γάρ ἔστι τοῦτο κάκείνο· καὶ ἐν μιᾷ εἰσόδῳ θεωρεῖς τὰ ἀμφότερα. » Καὶ δ ἄγιος Μάξιμος: « Ἡ καρδία ἡγεμονεύει διὸ τοῦ ὅργανου, καὶ ἐπὶ τὴν κατάσῃ τῆς νομᾶς τῆς καρδίας ἡ χάρις, βασιλεῖει διῶν τῶν λογισμῶν καὶ τῶν μελῶν. Ἐκεῖ γάρ ἔστιν δ νοῦς, καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ τῆς φυχῆς, ἐκεῖ τοῖνυν δηλαδή.

Οὐθεν δρχεσθαι δεῖ τοὺς ἔθελοντας κατὰ λόγον ἡσυχάσαι, καὶ τὰς ἡ δρχή, καὶ η ανέξσις, καὶ η προκοπή καὶ η τελείωσις.

μὲν. Λοτη ἡ ἐργασία τῶν ἀρχαίων μοναχῶν, ἡ πρώτη, καὶ οἷον εἰσαγωγική τῶν αἰρουμένων κατὰ λόγον ἡσυχάσαι, ἀρχομένων μὲν ἀπὸ φύσου Θεοῦ, καὶ ἐκπληρώσεως τῆς κατὰ δύναμιν πασῶν τῶν θεοποιῶν ἐντολῶν ἀμεριμνίας ἐξ εὐδόνων, καὶ ἀλλγων πραγμάτων, καὶ πρὸ γε πίστεως καὶ ἀποφυγῆς τῶν ἐναντίων παντελούς, καὶ πρὸς τὸ δυτικὸν διακριτικοῦς διαθέσεως, ὡς προειρηται, αὐξανομένων δὲ ἐπίλει ἀκαταισχύντων, καὶ εἰς μέτρον τὴν καταστάσιν πεσοντάτων τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, τῷ διὰ προσευχῆς καρδιακῆς καθαρίδες, καὶ ἀρρεμβάστου ἐγγινομένων, διακῆ ἐνθάψι, καὶ διαφέροι ἔρωτι, καὶ οὐτῶ τελειούμενων, τῇ ἀκινήτῳ καὶ ἀκλινεῖ πνευματικῆς προτευχῆς, καὶ τῇ ἐκ τῆς τελείας ἀγάπης πτηγαζομένη πρὸς μόνην μόνῃ ἀμέσωφ ἐκστάσει, ἀρπαγῇ τε καὶ ἐνθήτῃ τοῦ ἄκρου ἔφετοῦ, διπερ ἐστιν ἡ διὰ πράξεως πρὸς θεωρίαν ἀπλανής προκοπή καὶ ἀνάστασις [Ισ. ἀνάτασις], ἤντερ πεθάνων καὶ δ θεοπάτωρ Δαΐδη, καὶ ἀλλοιωθεῖς τὴν μαχαρίαν ἐκείνην ἀλλοιώσιν μέγα ἀνεβόησεν: « Ἐγὼ εἰπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πά; δινθρωπες Φεύστης. » Καὶ ἔτερος τὸν ἐν τῇ Ηλαϊδ διαπεράζωνταν: « Ήφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουε, καὶ ἐπὶ καρδιῶν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, & ἡσούμασεν δ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν. » Καὶ τοῦτο συμπεραίνων δ μέγας Παῦλος ἐπάγει τοῦ: « Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάτη τοῦ Θεοῦ. »

Περὶ τὰξεως ἡσυχήσις δρχαριών.

μὲν. Ό τοῖνυν ὡς προεπομένη ἀρχαριος ὑψεῖται μὴ συνεχῶς ἐξέρχεσθαι τῆς αὐτοῦ κελλῆς, ὅμιλας τε καὶ θεωρίας ἀπέχεσθαι πάντων, εἰ μή διὰ ποιῆτην ἀγάγκην, καὶ τότε μετὰ προσοχῆς καὶ ἀσφαλείας, καὶ σπανίως, ὡς φησιν δ θεῖος Ἰωάννης: « Παρὶ παντὸς πράγματος αὐτῇ ἡ μνήμη ἐμμεινάτιο ἐν σοι, διτὶ κρείττων ἐστιν ἡ βοήθεια ἡ ἐκ τῆς παραφυλακῆς, ὑπὲρ τὴν βοήθειαν ἐτὴ ἐξ ἔργων, καὶ οἵτις γε,

¹⁰ Psal. cxv, 11. ¹¹ Isa. lxiv, 4. ; I Cor. II, 9.

¹² Ibid 10.

μὴ μόνον ἀρχαροῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς προκόπιοντοσιν ήδη συκορπισμὸν, καὶ διάχυσιν τὰ τοιαῦτα προξενεῖ, ὡς δὲ αὐτῆς αὐθίς ἄγιος Ἰσαάκ φησιν, διειπέται εἰς Ἡ ἀνάπτυσις τοὺς νέους βλάπτει μόνον, ηδὲ λύσις καὶ τοὺς νέους, καὶ τοὺς γέροντας, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ τὰς ἔξω αἰσθήσεις νεκροῖ, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις ἔγειρει. ηδὲ ἔξω ὀναστροφὴ τὰ ἐναντία τούτων πράττει, ἤγουν τὰς ἔξω αἰσθήσεις ἔγειρει, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις νεκροῖ. » Καὶ δὲ μὲν τὴν πρᾶξιν, ναὶ μὴν καὶ τὴν κατὰ τὸ εὖ πράττειν ὅδον τῆς ἡσυχίας οὐτῶν εἰπών ὑπεμφάνει. δὲ δὲ τῆς Κλήμακος, τὸν κατὰ τὴν τρίβον καλῶς πράττοντα καὶ βαδίζοντα, **“Εἰς τὸν ἔχης ἐπισημαίνει γράψων»** « Ἡσυχαστὴς ἐστιν δὲ τὸ ἀσώματον ἐν σωματικῷ οἰκῳ περπόρζειν φιλονεικῶν, τὸ παραδοξότατον καὶ ἡσυχαστῆς ἐστιν ἔκεινος δὲ εἰπών· Ἐγὼ καθεύδω, καὶ τῇ καρδίᾳ μου ἀγρυπνεῖ· καὶ κλείει μὲν θύραν καλλῆς σώματι, καὶ θύραν γλωττῆς φθέγματι, καὶ ἐνδον πύλην πνεύμασιν.

Περὶ τῆς διὰ προσοχῆς, καὶ τῆς προσευχῆς καρδιακῆς, καὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς.

μη'. Ἡ σὸν προσοχὴν καὶ νῆψις γινομένη ἐνδον καρδίας, ὡς εἰρηται, προσευχὴ, χωρὶς ἀλλῆς ἐννοίας, δηλοντεῖ, καὶ φαντασίας τῆς οἰστοῦν, διὰ μὲν τοῦ, Κύρος Ἰησοῦ Χριστὸς, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτὸν τὸν μηγμονεύδεμενον Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀλλως, καὶ ἀλλήτως παντάπαισιν δὲ νοῦς ἀντετίνεται, διὰ δὲ τοῦ, Ἐλέησόν με, παλινδρομεῖ, καὶ κινεῖται πρὸς ἔκπτυσιν ὡς οὐκ ἀνεχόμενος ἔκπτυσιν μὴ ὑπερέχεινται· πρὸς ἀγάπην δὲ προσκύπας διὰ πείρας· ἐνικῶς, τὸ καθόλιον πρὸς αὐτὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀντετίνεται· τοῦ δευτέρου πληροφορίαν ἐναργῆ λα-
εών.

“Οπως τὴν προσευχὴν οἱ θεῖοι Πατέρες παρέδοσαν λέγεται ἡμᾶς, καὶ διὰ διαφόρως, καὶ τις ἡ προσευχὴ.

μθ'. Διόπερ οὐκ ἀεὶ τὴν προσευχὴν δλόκληρον οἱ θεῖοι: Πατέρες πάντες παραδίδοντες φανονται, ἀλλ' δὲ μὲν, δλόκληρον, δὲ τὸ ἡμιού δὲ, ἀπὸ μέρους, καὶ ἔτερος, ἔτέρως, πρὸς τὴν τοῦ προσευχομένου λίσταν καὶ κατάστασιν. Καὶ δὲ μὲν θεῖος Χριστοτομος δλόκληρον αὐτὴν παραδίδωσιν οὕτω λέγων· « Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὸν κανόνα τῆς προσευχῆς μηδέποτε καταπτήσῃτε, η καταφρονήσῃτε. Ἡκουσα γάρ ποτε τῶν Πατέρων λεγόντων, διειπέται δὲ τῆς μονάζων, ἐξι τὸν κανόνα καταφρονήσῃ, η καταπτήσῃ; ἀλλὰ δψειτειετε δεθίτει. εἴτε πίνει, εἴτε καθέζεται, εἴτε διακονεῖ, εἴτε διδεύει, εἴτε τι ἔτερον ποιεῖ, ἀδιαλείπτως κράζειν τι, Κύρος Ἰησοῦ Χριστὸς, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με, ίνα αὗτη η μνήμη τοῦ δνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐρεθίσῃ πρὸς πόλεμον τὸν ἔχθρόν. Πάντα γάρ διὰ τῆς μνήμης ἔχει εὑρεῖν η βιαζομένη ψυχὴ, εἴτε πονηρά, εἴτε ἀγαθά. Πρῶτον δὲ τὸ κακόν ἔχει ιδεῖν ἔτσιθεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τότε τὰ καλά· η γάρ μνήμη ἔχει κινῆσαι τὸν δράκοντα, καὶ η μνήμη ἔχει αὐτὸν ταπεινῶσαι· η μνήμη ἔλεγχει τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ η μνήμη ἔχει αὐ-

recederunt et confusionem hæc utilia sunt, ut idem rursum dicit sanctus Isaac: Requies solummodo recentiores laedit, relaxatio autem et juvenes et senes, et pax externos sensus mortificat, internos autem excitat motus; et ad externa conversio iis contraria efficit, scilicet externos excitat motus, et internos mortificat. » Ac ille quidem actionem, immo-
vero per bonum pacis viam his verbis indicat; Climax, eum qui hac semita bene agit et pro-
cedit, per ea quæ sequuntur significat scribens. « Pacificus est qui incorporeum in corpore dono
determinare studens, quod est maxima laude di-
gnum; et pacificus est ille qui dixit: « Ego dormio,
sed cor meum vigilat; et clausit quidem corpori
cellulæ ostium, et linguae ostium sono, et intus
spiritibus ostium clausit. »

**De oratione quæ cum attentione et cordis vigilan-
tia fit, et de ejus operatione.**

48. Quæ cum attentione ac vigilantia intra cor sit oratio, ut dictum est, absque alia cogitatione et imaginatione per eas voces: Domine Jesu Christe, Fili Dei, ad ipsum memoriatum Dominum Iesum Christum absque sono ac locutione omnino, mens pro-
tenditur. Per illud autem « Miserere mei » recurrit et ad seipsum movetur, tanquam non sustinens pro se non orare; ad charitatem vero proficiens singulariter per experimentum, ad ipsum Domi-
num Iesum Christum vertitur, secundi enim mani-
festationem persuasionem accepit.

**Quomodo orationem dirini Patres nobis dicere tradi-
derunt, et quod excellenter, et quænam est oratio.**

49. Itaque non semper orationem universam di-
vini Patres omnes tradidisse videntur, sed unus quidem universam, alias autem dimidiam; alter ex parte, alter alio modo, ad orantis vires et statum. Et divinus quidem Chrysostomus, universam eam tradidit, dicens. « Hoc vos, fratres, ut nunquam orationis regulam conculgetis aut contemnatis. Audivi enim Patres dicentes. Quis est monachus iste, qui regulam contemnat aut conculget, sed debet, sive manducet, sive bibat, sive sedeat, sive serviat, sive iter faciat, sive quid aliud agat, indesinenter id clamare. » Domine Jesu Christe, Fili Dei, miserere mei, » ut ipsa Domini nostri Iesu Christi memoria eum excite ad impugnandum inimicum. Omnia enim per memoriam potest invenire vim patiens anima, sive mala, sive bona. Pri-
mum autem malum ei licet in corde suo videre, et deinde bona. Memoria enim potest draconem mo-
vere, et memoria potest eum humiliare. Memoria po-
test peccatum in nobis habitat deprehendere, et memoria potest ipsum pessimum dare, et movere in corde omnem virtutem inimici, et memoria potest eam vincere et eradicare per partes; ut nomen Domini Iesu Christi in cordis profundum descendens,

dracōnem qui pascuta occupat, humiliet, animam A τὴν νικῆσαι καὶ ἐκρίνεται καὶ μέρος, ἵνα τὸ ὄντα τοῦ Κύριου Ἰησοῦ Χριστοῦ κατεργόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς χαρδίας, τὸν μὲν δράκοντα τὸν κρατῶντα τὰς νομὰς ταπεινώσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν σώτηρ καὶ ζωο-οἰήσῃ. Ἀδιαλείπτως τοίνυν παράμενον τῷ δύναμτι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἵνα καταπήξῃ καὶ χαρδία τὸν Κύριον, καὶ δὲ Κύριο; τὴν χαρδίαν, καὶ γένης τὸ δύω εἰς ἓν. Ἀλλὰ τὸ Ἑργον τούτο οὐκ ἔστι μᾶς ήμέρας, η δύω, ἀλλὰ χρόνου πολλοῦ καὶ καιροῦ πολλοῦ γάρ ἀγῶνος καὶ χρόνου χρεῖα, ὅπως ἔκδηθη ὁ ἔχθρος, καὶ ἐνοικήσῃ δὲ Χριστός. Καὶ αὖτος οὐ Χρή ἀσφαλέσθαι, καὶ ἡνοιχεῖν τὸν νοῦν, καὶ χαλιναγωγεῖν αὐτὸν, καὶ πάντα λογισμὸν, καὶ πιστὸν τοῦ πονηροῦ ἐνέργειαν κολάζειν διὰ τῆς ἐπιχήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ B διποὺ τὸ σῶμα ἰσταται, ἐκεῖ ἔστω καὶ δὲ νοῦς, ἵνα μέσον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χαρδίας μηδὲν ἔπειρον εὔρισκηται ὡς μεστοιχον, η τραγυμὸς ἐπικατούν τὴν χαρδίαν, καὶ χωρίζον τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐάν δὲ καὶ ποτε ἀρπάζῃ τὸν νοῦν, οὐ κρή τοις λογισμοῖς ἐγχρονίειν, ἵνα μὴ η συγκατάθεσις τῶν λογισμῶν εἰς πρᾶξιν αὐτῷ λογισθῇ ἐν τῷέργῳ χρίσεως ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, διτε χρινεῖ δὲ θεός τὰ χρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων. Σχολάστας τοίνυν διαπαντεῖς, καὶ παραμεινάτε Κυρίω τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἕως εἰς οίκτηρήσῃ ὑμᾶς, καὶ μηδὲν ἔπειρον ζῆτείτε, η μόνον ἕλεος παρὰ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης. Ζητοῦντες δὲ ἕλεος ἐν ταπεινῇ καὶ ἐλεεινῇ χαρδίᾳ ζῆτείτε, καὶ βοδεῖς ἀπὸ πρωτίων ἐσπέρας, εἰ δυνατὸν καὶ ὀλην τὴν νύκτα, τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με, καὶ βιάσασθε τὸν νοῦν ὑμῶν εἰς τούτο τὸ Ἑργον ἔως θανάτου· πολλῆς γάρ βίας χρείαν ἔχει τὸ Ἑργον τούτο, διτε στενῇ ἔστιν η πύλη, καὶ τεθλιμμένη η ἐδός η ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ οἱ βιαζόμενοι εἰσέρχονται ἐν αὐτῇ· βιαστῶν γάρ ἔστιν η βιστίεια τῶν οἰράνων. Παρακαλῶ ὅντας ὑμᾶς, μὴ χωρίζετε τὰς χαρδίας ὑμῶν ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ προσμένετε, καὶ φυλάσσετε αὐτὰς μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε, ἔως οὐκ ἐμφυτευθῇ τὸ δυνομα τοῦ Κυρίου έσω ἐν τῇ χαρδίᾳ, καὶ μηδὲν ἔπειρον ἐννοεῖ, ἵνα μεγαλυνθῇ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. Πρὸ δέ γε τούτου δέ μέγας Παῦλος τὸν Κύριον Ἰησοῦν γράφων φησίν· Ἐάν διμολογήσῃς ἐν τῷ στόματι σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ χαρδίᾳ σου, διτε δὲ θεός ήγειρεις αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· καρδίᾳ γάρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ διμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Καὶ αὐτίς· Οὐδὲς λέγει Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ τὸ Ιησοῦματι ἀγιο. Προστέθησι δὲ τὸ, ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, τουτέστιν, ὅταν ἐνέργειαν Πνεύματος ἀγίου δέξηται η καρδία, διτε η; καὶ προσύγεται, ὅπερ ἔστι τὸν προκοψάντων, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐναργῶς ἐνοικοῦντα τὸν Χριστὸν πεπλουτηκότων. Ἀκδλουθα τούτῳ φάσκει καὶ δὲ ἀγιος Διαδόχος· Ἀπαίτει δὲ δέ μηδὲν πάντως δὲ νοῦς, ὅταν αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους; τῇ μνήμῃ ἀποφράξωμεν τοῦ Θεοῦ, Ἑργον διεξίλον πληροφορεῖν αὐτοῦ τὴν ἐντρέχειαν. Δειτε οὖν αὐτῷ διδόναι τὸ, Κύριε Ἰησοῦ, μόνον εἰς διόλκηρον, πραγματεῖαν τοῦ σκο-

“ Rom. x, 9, 10. ” I Cor. xii, 3.

ποῦ· Οὐδεὶς γάρ, φησί, λέγει Κύρον Ἰησοῦν, εἰ μὴ πληνεύματι ἀγίῳ. 'Ἄλλ' αὐτὸς στενῶς τὸ βῆμα διαπαντός ἐν τοῖς ταμείοις αὐτοῦ θεωρεῖτο, ἵνα μὴ εἰς φαντασίας ἔκτρεποιτο τινας. "Οσοι γάρ τοῦτο τὸ ἔνδοξον, καὶ πολυπλούτον δνοματα ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μελετῶσιν ἀπαύτως, οὗτοι δύνανται καὶ τὸ φῶς τοῦ νῦν ὁρᾶν ποτε· στενῇ γάρ μεριμνῇ ὑπὸ τῆς διανοίας; κρατούμενον, πάντα τὸν ἐπιπολάζοντα βύπον τῇ ψυχῇ ἐν αἰσθήσει ικανῇ καταφέγει. Καὶ γάρ διθές ἡμῶν, φησί, πῦρ καταναλίσκον, δθεν καὶ εἰς ἄγαπην λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς αὐτοῦ δόξης προσκαλεῖται δὲ Κύρος· ἐγχρονίζου γάρ ἐκείνο τὸ ἔνδοξον καὶ πολυπλούτον δνομα, διὰ τῆς μνήμης τοῦ νῦν, τῇ θέρμῃ τῆς καρδίας, διειν τὸν ἡμίν εμποιεῖ πάντως τοῦ ἀγαπᾶν τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ μηδενὸς δντος λοιπὸν τοῦ ἐμποδίζοντος. Οὐτος γάρ ἐστιν διαργαρίτης δια πολύτιμος, δντινα πωλήσας πάσαν τις τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κτήσασθαι δύναται, καὶ ἔχειν ἀνεκάλητον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ εύρεσι χαράν. 'Ο δὲ ἄγιος Ἡσύχιος τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν οὕτω γράψων ἐπιτίθησιν· 'Αναπίδασ φυχῇ διὰ θανάτου ἐν ἀέρι ἐν πύλαις οὐρανίαις μεθ' ἐστής ὑπὲρ αὐτῆς Ἰησοῦν ἔχουσα, οὗτε ἐκεὶ τοὺς ἔχθρούς αὐτῆς αἰσχυνθήσεται, διὰ παρθησίφ ὡς νῦν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε γνώσῃ ἥσυχίας ὀρθείαν.

*Ετι, δι τὸν μόρον παρὰ τῶν εἰρημένων ἀτίων. Item, quod non modo apud dictos sanctos Patres, sed et apud ipsos apostolorum duces. Petrum et Paulum et Joannem inveniuntur mystica in spiritu sacra ac vitificæ orationis verba.

γ. Οὐδὲν δὲ πρὸς τουτῶν τῶν εἰρημένων λεπόδρων Πατέρων, καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς, εὑρίσει τις τὰ τῆς Ιερᾶς προσευχῆς τοιαῦτα βῆματά πους μεμυσταγωγημένα, διὰλλ' οὖν πρὸ γε τούτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων, καὶ κορυφαίων κτοστόλων, τοὺς περὶ Πέτρον φαμέν, καὶ Παύλον, καὶ Ιωάννην. 'Ο μὲν γάρ φησιν, ὡς προέρχεται, « Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ· » διδε, « Ἡ χάρις, καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο· » καὶ, « Πᾶν πνεῦμα δὲ διμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. » 'Ο δὲ γε πρόκριτος τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν πρὸς τὴν πρᾶσαν αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Σωτῆρος, καὶ διδασκάλου ἐπερώτησιν, τὴν, « Τίνα με λέγουσιν εἶναι οἱ ἀνθρώποι; » τὴν μακαριωτάτην ἀντεπάγιον διμολογίαν, ἀπεκρίνατο· « Σὺ εἰ δὲ Χριστὸς δὲ Υἱός τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. » Διά τοι τοῦτο καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς, ἡμῶν κλεινοὶ παιδοτρίθαι· καὶ μᾶλλον οἱ τὸν ἀνύγον καὶ ἐρημικὸν καὶ ἥσυχον βίον διεβαστεῖς, τὰς τοιαύτας χρήσεις ὡς σποράδην, καὶ ἀναμέρως τοῖς τρισὶ τοιούσι στύλοις τῆς εὐαγγοῦς Ἐκκλησίας προδιαγγελθείταις, ὡς θελας φυνάς καὶ ἀποκάλυψιν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι προτεθεσπισμέ-

A noster, inquit, ignis consumens, unde et in multiam sive gloriæ dilectionem animam Dominus advoeat. Immanens enim illud gloriosum et awabile nomen, per mentis memoriam in cordis calore, habitum nobis ingerit omnino bonitatem ejus diligendi, nullo jam remanente impedimento. Ipse enim est gemma pretiosa, quam aliquis emens, omnes ejus divitias acquirere potest et habere inestimabilem ex ejus inventione letitiam. Sanctus autem Iesychius, Christum Jesum ita ponens, ait: Evolans anima per mortem in aera ad portas celorum secum ac supra se Jesum habens, neque ibi inimicos ejus formidabit, sed cum fiducia, ut nunc et tunc in portis loquetur ad eos, dummodo in exitu nouo cesset clamare ad Dominum Jesum Christum die ac nocte, et ipse ultiōrem ipsius peraget cito, juxta suum Deique promissum, quod expressit de iudice iniquitatis; et sane dico vobis, faciet et in vita præsenti et postquam anima ex corpore exierit. » Climacius vero Jesum solum dicens: Jesu nomine hostes propelle: non enim sunt in caelo et in terra armis fortiora, et nihil aliud addit. Et rursus dicit: « Memoriam Jesu uniatur respiratio tua, et lunc bonum pacis voveris. »

B Β Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς ἔξοδον. 'Ο δὲ γε τῆς Κλιμακοῦ, δι τὸν μόνον φάσκων· Ἰησοῦ δνδματι μάστιζε πολεμίους· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρότερον δπλον, καὶ οὐδὲν ἄλλο προστίθησι. Καὶ αὐτοὶ δὲ φησιν· Ἰησοῦ μνήμῃ κολλήθηται τὴν πνηγιαν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρό, αὐτοὺς, μόνον ἔως ἕξδου αὐτῆς μὴ ἐκκακήσῃ βοῶν πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡμέρας τε καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς ποιῶν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θείαν ὑπόσχεσιν, ἢν ἐφη περὶ τοῦ χριτοῦ τῆς ὁδοικίας, καὶ ναὶ λέγω ὅμιν ποιήσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ, καὶ μετὰ τὴν τοῦ

dinantes, columnam orationis annuntiavere, et iis qui ipsos secuti sunt commendavere ut eodem modo eam occupent et servent. Vide igitur et ordinem et consequentiam quæ multum cum divina sapientia eminet. Unus quidem dicit *Jesum*, alter autem *Iesum Christum*, tertius vero, *Christum Filium Dei*, tanquam si unus alium sequeretur et inter se adhærent concordia ac vinculo talium verborum. Videas enim eorum unumquemque vocem quæ apud alterum ad finem est, adhibentem atque ad tertium ita rem se habentem. Idemque de additione sancti Spiritus videbis. Dicente enim beato Paulo: « Nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto; » ultimo hoc verbo, nempe *Spiritu sancto*, in initio usus est ille qui tonitru similem vocem habet Joannes, dicens: « Omnis Spiritus qui constet *Iesum Christum* in carne venisse, ex Deo est. » Hæc autem omnibus præposuerunt, non spoonte nec a seipsis, sed sanctissimi Spiritus manu ducti. Etenim divini Petri confessio in Spiritu sancto per revelationem facta est. « Omnia enim, inquit, operatur unus et idem Spiritus, dividens singulis prout vult¹⁰. » Atque ita igitur adhibitus et infractus vivisca orationis lumen sapientissime ac doctissime contextus et consutus est et ad nos usque pervenit eumdein servans modum. Hujus igitur vocis, miserere mei, additionem, qui deinde secuti sunt, Patres, his salutaribus verbis, nempe *Domine Iesu Christe, Fili Dei*, fecerunt et ordinarunt, ac præcipue propter eos qui virtute adhuc infantes sunt, incipientes nempe et imperfectos. Qui enim processerunt ac perfecti sunt in Christo, per unumquodque eorum oraculorum, Domine Iesu Christe, Fili Dei, imo aliquando per solam Iesu invocationem sibi sufficiunt, eamque tanquam universum orationis opus adhibent amplectunturque, per illam ineffabili ac omninem visum et auditum superanti latitia replentur. Et sic igitur extra carnem et modum versantes hi beatissimi viri, sensibus silentium injungentes divino quod in se habitat, dono et gratia in amorem ardentissimum felicissimumque elati mundantur ac illuminantur, et perfecti sunt, quippe qui supersubstantialis Deitatis supernaturalem et aeternam et increatam gratiam accurate in arrharum parte intuentes obscure tanquam in speculo, memoria sola et meditatione, ut dicimus est, una aut altera Dei et Hominis Verbi appellatione contenti, per hanc in raptus et scientiam et revelationem attolluntur, quæ absque locutione in Spiritu experintur. In quorum manus festam persuasionem et evidentissimam fidem, dulcissimus amantissimusque Dominus noster Jesus Christus, Filius Dei, cuius voces actus et verba, secundum ipsum Spiritus et vita sunt nobis clare revelavit, dicens: « Sine me nihil potestis facere¹¹. » Et, « Si quid petieritis in nomine meo, hoc faciam¹². » Et quæ sequuntur ac nobis tradita sunt.

Αναγνωρισται μήτη καὶ διά γε τριῶν ἀξιοπίστων, ταπεῖλη μεμαρτυρημένας, « Διὸ δὲ τριῶν, φησι, μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν βῆμα¹³ » οὗτοι οἱ οὐρανόφρονες, εἰς τὸ έν συνάψαντες ἔριστά τε καὶ μετὰ τοῦ ἐνοικουντος αὐτοῖς ἀγίου Πνεύματος συναρμόσαντες, στήλην προτευχῆς προστηρούμασι, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα περιέδωκαν, κατὰ τὸν δικοιον τρόπον χρατεῖν τε καὶ φυλάττειν αὐτήν. Όρα μέντοι καὶ τάξιν, καὶ ἁκολουθίαν σφόδρα τὸ ἑξάσιον μετὰ τῆς ἀνωθεν σοφίας ἔχουσαν ὃ μὲν γάρ φησι Κύριον Ἰησοῦν, ὃ δὲ, Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃ δὲ Χριστὸν Γέλον τοῦ Θεοῦ¹⁴ ὡσανεῖ πως ὁ εἰς τῷ ἑτέρῳ ἐπόμενος, καὶ προσεχῶν ἀλλήλων ἐχόμενοι, τῇ τε συμφωνίᾳ, καὶ τῷ συνδέσμῳ τῶν τοιῶνδε θεουργῶν βρημάτων. « Ιδοι; γάρ ἀν τούτων ἔκαστον τὸ ἐπὶ τέλος διν θατέρῳ, ὡς ἀρχὴν θατέρου Β[αστέρου] τοῦτο λαμβάνοντα, καὶ οὕτω προβανον ἀχρι τῶν τριῶν τὸ δ' αὐτὸν κάν τῇ προσθήκῃ τῆς τοῦ Πνεύματος σημασίας ἐπόψει: εἰρηκότος γάρ τοῦ μακαρίου Παύλου τὸ, « Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ¹⁵ » τούτῳ δὴ τῷ ἐπὶ τέλους κειμένῳ, τὸ Πνεῦμα τὸ δικοιον λέγομεν, ἀρχῇ κέχρηται ὃ βροντόφωνος Ἰωάννης ειπών. « Πάντα πνεῦμα δὲ ὅμολογει Ἰησοῦν Χριστὸν ἀληγούθετα ἐν σαρκὶ, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι, ταῦτα δὲ προσθήκαν ἀπασιν, οὐκ οἰκοδεν καὶ πάρ' ἔστιν, ἀλλὰ τῇ τοῦ παναγίου παλάμῃ κινούμενοι Πνεύματος καὶ γάρ ἡ τοῦ θειοτάτου Πέτρου δι' ἀποκαλύψεως ὅμολογίᾳ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ ἐστιν ἐνεργουμένη. » Πάντα γάρ, φησιν, ἐνεργεῖ τὸ έν, καὶ τὸ Καύτο Πνεῦμα διαιροῦν ίδιᾳ ἔκάστῳ, καθὼς βούλεται¹⁶, καὶ οὕτω γούν τὸ οἶοντεν ἐντριπτον, καὶ ἀρρέκτον σπαρτίον τῆς θεοποιού προτευχῆς μάλα σοφῶς, καὶ ἐπιστημονικῶς ἔκυφανθέν τε καὶ συρραφέν, καὶ συναρμολογηθέν, καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς διζηνεῖν τὸν ισον τρόπον τηρούμενον. Τῆς μέντοι, Ἐλέσον με, λέξεως τὴν προσθήκην οἱ καθεξῆς θεοὶ Πατέρες τοῖσδε τοῖς τῆς προτευχῆς σωτηρίοις δήμασιν, ἥγουν τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, γιτ τοῦ Θεοῦ, συνήρμοσαν, καὶ ἐπέταξαν, καὶ μᾶλλον διὰ τοὺς κατ' ἀρέτην νηπιωδεστέρους, ἥγουν τοὺς ἀρχαρίους, καὶ ἀτελεῖς. Οἱ γάρ προβεβηκότες καὶ τέλειοι κατὰ Χριστὸν, δι' ἐνὸς ἔκάστου τῶν τοιούτων χρησμῶν, ἥγουν τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, γιτ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήτη ἕσθι δέ, καὶ ἐκ μόνης τῆς Ἰησοῦ προστηρούσας ικανούνται, καὶ ὡς ὀλόκληρον ἐργασίαν τοῦτο προτευχῆς ἐνστερνίζονται, καὶ ἀσπάζονται οἵ δὴ διὰ τούτου, ἀρχήτου, καὶ πάντα νοῦν καὶ πᾶσαν δψιν, καὶ ἀκοήν ὑπερνικώσης ἡδονῆς, καὶ θυμοφύσιαν, πληρούμενοι. Καὶ οὕτω τοινυν ἔξω σφράδες καὶ κάστου γινόμενοι οἱ τρισδέδιοι, μόντες τῆς αἰσθήσεις τῇ ἐνοικούσῃ αὐτοῖς θείᾳ δωρεῇ τε καὶ χάριτι βαχχικῶς τε καὶ μαχαρίως, ἐρωτηπούληγοι καθαίρονται, καὶ φωτίζονται, καὶ τελειούνται, ἀτε τὴν τῆς ὑπερουσίου θεότητος ὑπερφυῖ, καὶ ἀνάρχον, καὶ ἀκτιστον χάριν ἀπαρτίων, ἐν ἀρχαδύνος μέρεις κατοπτριζόμενοι ἀδήλως, τῇ μνήμῃ καὶ μήνῃ, καὶ δὴ καὶ μελέτῃ, ὡς εἰρηταί, τῇ μιᾶς

¹⁰ Cor. xii, 11. ¹¹ Joan. xv, 5. ¹² Joan. xvi, 23.

ἐκίστης τὸν δηλωθεῖτόν προσηγεριῶν τοῦ θεανθρώπου λόγου ἵκανούμενοι, καὶ διὰ ταύτης εἰς ἀρταγάς, καὶ γνώσεις, καὶ ἀποκαλύψεις ὑπεραιρόμενοι, καὶ κατακούμενοι ἀλαλήτους ἐν πνεύματι. Τούτων εἰς ἐναργῆ πληροφορίαν, καὶ πίστωσιν σαφεστάτην, δὲ γλυκύτατος καὶ φιλόψυχος Κύρος ἡρῶν Ἱησοῦς Χριστός δὲ Υἱός τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ λόγοι ἔργα, καὶ τὰ βήματα κατ' αὐτὸν, πνεῦμά εἰσι, καὶ ζωὴ εἰσιν, ἀπεφήνατο μᾶλλα διαπρωτίας, διτὶ εἰς Χωρίς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. » Καὶ « Εάν τι αἰτήσῃς εἴναι τῷ δυνάματί μου, ἔγω ποιήσω. » Καὶ αὐτὸς « Ο τοις ἀντίστητε εἰς τῷ δυνάματί μου, τοῦτο ποιήσω. » καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ τὰ πρεποδοθέντα ἥματα.

Οτι δεξεστι καὶ τοῖς ἀρχαρίοις ποτὲ μὲν δλοις τῆς προσευχῆς βίμπων, ποτὲ δὲ ὑπὲρ μέρει ταύτης προσεύχεσθαι, ἐνδον μέρτοι τῆς καρδίας καὶ δεῖ, καὶ περὶ τοῦ μὴ μετατίσσειν [Ισ. μετατίσσειν] συνεχῶς τὰ βήματα.

να'. Ἐξεστι δὲ καὶ τοῖς ἀρχαρίοις ποτὲ μὲν δλοις τοῖς τῆς προσευχῆς βήματι, ποτὲ δὲ ἐν μέρει ταύτης προσεύχεσθαι, ἐνδον μέντοι καρδίας, καὶ διηγεῖται κατὰ γάρ τὸν ἄγιον Διάδοχον, « Ό ἐνδημῶν ἀεὶ τῇ ἐκτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντως τῶν ὠραίων τοῦ βίου. Πνεύματι γάρ περιπατῶν, τὰς τῆς εαρκής ἐπιθυμίας εἰδίνας οὐ δύναται, ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους δὲ τοιούτους ποιεῖται, αὐτάς ὡσπερ τὰς ἀρετὰς πυλωρούς ἔχων τοῦ τῆς ἀγγελίας πολισμάτος. Διὸ δὴ καὶ ἀπρεκτοὶ λοιπῶν αἱ τῶν δαιμόνων γίνονται μηχαναὶ ἐπὶ αὐτῷ. Γράφει δὲ καὶ διγιος Ἰσαάκ· Τοῦ ἐπιτικεπομένου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν πάτῃ ὥρῃ, εὐφραντεῖται ἡ καρδία ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι, καὶ διηγάγει τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐσωθεν ἐν ἑαυτῷ θεωρεῖ τὴν αὐγὴν τοῦ Πνεύματος. Οστις ἐδεξελύξατο πάντα μετενήρισμαν, θεωρεῖ τὸν Δεσπότην αὐτοῦ ἐσωθεν τῆς καρδίας αὐτοῦ, μηδὲ γε συνεχῶς ἐναλλάσσειν τὰς βήσεις τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ τῇ συνεχεῖ ἐναλλαγῇ, καὶ μεταφράσῃ, ἀστασίαν ὡσανει τίνα, καὶ ἐκκλινισμὸν ἔθισας δ νοῦς, ἀπαγῆς καὶ δικαρπος διαμείνῃ. ὡς τὰ συνεχῶς μετακινούμενα, καὶ μεταφυτευόμενα δένθρα. »

Οτι δ καρπὸς ἐνδον καρδίας προσεύχεσθαι, καὶ χρόνον μακροῦ δεῖται, καὶ ἀγῶνος, καὶ βίας, ἀπ.λῶς πᾶν ἀγαθὸν διὰ πολλοῦ μόχθου, καὶ καιροῦ κατορθούται.

νθ'. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ δεῖ τὸν καρδίας προσεύχεσθαι, ἰμοίω; δὲ καὶ τὸ τούτου ἐπέκεινα, οὐχ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ διὰ βραχέως πόνου, καὶ μικροῦ κατερθούται. Εἰπερ δέργα καὶ τοῦτο σπανίως ἐν τισι κατὰ ἀπόρρητον εἰκονομίσαν εὑρεται, ἀλλὰ καὶ γρήνου μακροῦ, καὶ καμάτου, καὶ ἀγώνος σωματικοῦ τε καὶ ψυχικοῦ, καὶ βίας πολλῆς, καὶ ἐπιτεταμέντος πρόδη; κατόρθωσιν δεῖται. Κατὰ γάρ τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς ἐλπιζομένης ἐν μεθέξει γενέσθαι τὸ μέδιον [Ισ. τιμὴν] δωρεᾶς τε καὶ κάριτος, ἀναλόγους τὸ κατὰ δύναμιν χρῆ, καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνας κατεβάλλεθαι, καὶ τὰς ὥρας ἐπιμετρεῖν, τὸ δὲ ἔτοις κατὰ τοὺς ἱεροδιδασκάλους, τὸ ἐκβληθῆναι ἐκ τῶν τῆς καρδίας νομῶν τὸν ἔχθρον, καὶ κατοικῆσαι ἐναργῶς ἐν αὐτῇ τὸν Χριστόν. Λέγει καὶ γάρ διγιος Ἰσαάκ· « Ό θελων ἴδειν τὸν Κύριον, μηχανᾶται καθαρίσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐν ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ διέτει τὸν Κύριον. » Καὶ διγιος Βαρσανούφιος· « Εάν μὴ τὴν ἐσωθεν ἔργασία μετά γε θεοῦ βοηθήῃ τῷ ἀνθρώπῳ, ἐπὶ ματαίῳ πρόδη τὴν ἐξωθεν

Quod licet vel incipientibus nunc omnibus orationis verbis, nunc parte tantum ejus orare intra cor tamen et semper, et quod non oportet continuo rerba mutare.

51. *Licet vel incipientibus tunc quidem omnibus orationis verbis, nunc autem ejus parte tantum ad orandum uti, intra cor tamen et perpetuo; secundum enim sanctum Diadochum. « Qui semper in corde suo habitat, egreditur semper ex vita huius fluxis temporibus. Spiritus enim ambulans, earnis desideria scire non potest, quoniam in virtutum custodia ingressus suos vir ille facit, eas virtutes habens tanquam puræ suæ virtæ propugnatrixes. Ideo sane inefficaces sunt in eum dæmonium machinæ. » Scribit autem et sanctus Isaac: « Ejus qui suæ animæ omni hora invigilat, cor lætatur in revelationibus; et qui colligit intra seipsum suam contemplationem, spiritus fulgorem in se intuerit. Quicunque elationem fastidit, Dominum in corde contemplatur. Neque oportet perpetuo orationis verbū mutare, ne continua hac mutatione et translatione, cuidam inconstantie et inclinationi assuefacta mens, infirma ac infuctuosa remaneat, ut illæ perpetuo commotæ ac loco mutantæ arbores.*

Quod internæ orationis fructus multo eget tempore ac certamine et violentia, et quod omne bonum multo labore et tempore efficitur.

52. *Ea perpetua oratio intus in corde facta ac similiter quæ ultra eam sunt, non simpliciter et prout occurrit et per brevem aut momentaneum laborem perficiuntur. Si igitur et id raro apud quonsdam ineffabili providentia reperiatur, sed multo eget tum tempore, tum labore, tum corporeo certamine et mentali et multa ad perfectionem directa violentia. Parti enim nobis propositæ doni gratiæque, in cuius participationem ingressuros eos nos speramus, pro viribus nos proportionate ager-decet, et initium facere certaminum ad eam consequendam, et horas metiri; quod est juxta sanctos. Patres ex cordis pascuis inimicorum ejicere et manifesto in ipsis Christum statuere. Dicit autem sanctus Isaac: « Qui vult Dominum videre, conetur eorum indesinenter memoria Dei mundare, atque ita in cogitationis splendore omni hora Dominum videbit. Et sanctus Barsanuphius: Nisi interna cum Deo unita operatio hominem adjuvet, frustra exteriū laborat. Interna autem operatio cum cordis labore puritatem effert; puritas autem veram*

cordis tranquillitatem, tranquillitas vero humili-
tatem, humilitas Deo domicilium præparat homi-
num. Ex hac porro habitatione cum cupiditatibus
ejiciuntur dæmones, et sic homo fit templum Dei
plenum sanctitate, plenum lumine, munditie et
gratia. Beatus igitur ille qui Dominum suum in
aditis cordis intuetur, eslundens suas preces cum
gemitu in conspectu ejus bonitatis. » Et pius
Joannes Carpathius: « Multo certamine ac tempore
opus est in orationibus ut inveniamus cogitationis
libertate alterum quoddam in corde cœlum, ubi
habitat Christus, ut ait Apostolus: « Nescitis quo-
niam Jesus Christus habitat in vobis? Ne igitur
reprobi sitis³¹. » Et magnus Chrysostomus: « In-
cessanter adhædere nomine Domini Iesu, ut ebibat
cor tuum Dominum, et Dominus cor tuum, et duo
in unum sunt. Sed opus illud non est unius diei,
sed longi ac multi temporis; multo enim certa-
mine ac tempore opus est ut ejiciatur inimicus et
inhabitet Christus. » Et haec quidem de illis, Sermo
autem redeat ad ea quæ ex ordine nobis proposita
sunt.

ἀλλὰ χρόνου πολλοῦ καὶ καιροῦ πολλοῦ γέρε ἀγῶνος; καὶ γρόνου χρεία ὥπως ἐκβληθῆ ὁ ἔχθρος, καὶ ἐνοικήσῃ ὁ Χριστός. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσούτον· δὲ λόγον ἐπανερχόμενον πρὸς γε τὰ καθ' εἰρμὸν προ-
κείμενα.

De oratione cordis non munda: et quomodo aliquis ad mundam et constantem orationem pervenit.

53. Ex adhæsione huius prædictæ methodo in-
ternæ et mundæ et constantis orationis, et si non
sit alioquin forte munda et constans, manifestum
est luctantem, per phantasias quæ ei obstant ora-
tioni, et cogitationes, pervenire ad habitum orandi
absque violentia et inconstantia, mundeque ac
vere, et mentem intus applicandi, neque cum vi ac
contemptu per inspirationem adducendi, et rursum
extrahendi, sed ei semper adhærendi ac ita per-
petuo orandi. Etenim sanctus Iesychius dicit: « Qui
enim non cogitationibus liberam orationem habet,
arma non habet ad bellum; orationem autem mun-
cipio eam quæ in aditis cordis operatur, ut Iesu
Christi invocatione, qui secreto pugnat, vincatur
hostis et incendatur. » Et rursum: « Beatus ille,
qui sic oratione cum Iesu unitur in cogitatione,
eumque indesinenter invocat in corde, quemadmo-
dum aer nostris corporibus unitur, et ceræ flammam! »
Et rursum: « Et sol terram penetrans, diem efficit:
Dominum autem Iesu sanctum et venerabile nomen
continuo in mente lucens, gignet innumerabiles
cogitationum radios.

*De constanti ac munda cordis oratione, et de ardore
ex ea oriente.*

54. Ea est ac nominatur cordis oratio, munda
et constans, ut dictum est, ex qua gignitur aliquis
ardor in corde, secundum illud: « Calesfactum est

A κοπεῖ· τὴν γάρ ἑστατέρα ἐργασία σὺν πόνῳ καρδίᾳ;
φέρει τὴν καθαρότητα· τὴν δὲ καθερότητην, τὴν ἀληθι-
νήν τῆς καρδίας ἡσυχίαν, τὴν δὲ ἡσυχίαν αὐτῇ τὴν τα-
πεινωσίν, τὴν δὲ ταπεινώσας κατοικητήριον θεοῦ κα-
τασκευάζει τὸν ἀνθρωπὸν ἀπὸ δὲ τῆς κατεικήσεως
ταύτης, σὺν τοῖς πάθεσιν οἱ δαιμονες ἐξορίζονται,
καὶ γίνεται ὁ ἀνθρωπὸς οὗτος ναὸς τοῦ Θεοῦ πλήρης;
ἀγιάσματος, πλήρης φωτισμοῦ, καθαρότητος τε καὶ
γάριτος. Μικάριος; οὖν ἐκεῖνος, δὲ τὸν ἐκυροῦντα Κύριον
ἐν ἀδύτοις καρδίας ἐνοπτεῖζόμενος, ἐκχέειν τὴν
ἴκαυτοῦ δέησιν μετὰ κλαυθμοῦ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ
ἀγαθότητος. » Καὶ δισιος Ἰωάννης ὁ Καρπαθίος:
« Πολλοῦ ἀγῶνος καὶ χρόνου χρεία ἐν ταῖς προσευ-
χαῖς, διποτες εὑρωμεν εἴναι τῇ ἀπαρενοχλήτῃ τῇδε δα-
νολας καταστάσει ἔτερόν τινα ἐγκάρδιον οὐρανόν,
B Ενθα οἰκεῖ δι Χριστὸς, ὡς φησιν δι Απόστολος· τὴν
οὐκ ἐπιγινώσκετε, διτι Ιησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν
ὑμῖν; εἰ μήτι ἄρα ἀδόκειμοι ἔστε. » Καὶ δι μέγας Χρυ-
σόστομος: « Ἀδιαλείπτεις παράμενον τῷ διδόματι τοῦ
Κυρίου Ιησοῦ, ἵνα καταπίῃ τὴν καρδίαν τὸν Κύριον,
καὶ δι Κύριος τὴν καρδίαν, καὶ γένηται τὰ δύο ἐν. »
« Άλλα τὸ έργον τούτο ούκ εστι μιας ἡμέρας, τὰ δύω,

*Περὶ προσευχῆς καρδιακῆς μὴ καθαρᾶς, καὶ
διποτες εἴχεται τις εἰς τὴν καθηράν, καὶ ἀρρέπε-
ευστορ προσευχήν.*

νγ'. «Ἐκ τοῦ προτιμένειν τῇ εἰρημένῃ μεθέλη τῆς
καρδιακῆς καθαρᾶς, καὶ ἀρρέμβαστου, εἰ καὶ μὴ
καθαρᾶς ίσως ἄλλως, καὶ ἀρρέμβαστου προσευχῆς,
δῆλον διτι διὰ τὰς ἐμποδῶν ταύτη γενομένας προλή-
ψεις, καὶ τοὺς λογισμοὺς, ἐρχεται δι ἀγωνιζόμενος
ἐν ἔξει τοῦ ἀδιάστως, καὶ ἀρρέμβαστως, καὶ κα-
θαρῶς, καὶ ἀληθῶς προσεύχεσθαι, διληδή τῷ προσ-
μένειν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν νοῦν, καὶ μὴ μετὰ βίας,
καὶ διλιγώρως διὰ τῆς εἰσπονής εἰσάγεσθαι, καὶ αὐθις
ἀποτηρῆσαι, ἀλλὰ αὐτὸν δεῖ προσμένειν ταύτη καὶ
ἀενάως οὕτω προσεύχεσθαι. Λέγει καὶ γέρε ἀγιος
Ησύχιος: « Ο μὲν [Ισ. μῆ] ἔχων εὐχὴν καθηράν
λογισμῶν, διποτες οὐκ ἔχει εἰς πόλεμον, εὐχὴν δὲ
λέγω τὴν ἀενάως ἐνεργουμένην ἐν ἀδύτοις καρδίας,
ἴνα τῇ τοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσεις δι κρυφῶς
πολεμῶν μαστίζεται, καὶ φλέγεται πολέμιος. » Καὶ
αὐθις: « Μαχάριος εύτος, δις οὕτω κεχόληται Ιησοῦ
εὐχὴ, ἐν διανοίᾳ, καὶ φωνεῖ αὐτὸν ἀδιάλεπτος; ἐν
καρδίᾳ, ὡσπερ ἡνωται δι ἄρη τοῖς ἡμῶν σώμασιν,
ἡ ὡς φλέξ κηρῶ. » Καὶ πάλιν: « Καὶ διερχόμενος μὲν
ἡλιος; ὑπὲρ γῆν, ποιεῖ ἡμέραν· τὸ δὲ τοῦ Κυρίου
Ιησοῦ διγιον δνομα, καὶ σεβάσμιον ἐν τῇ διανοίᾳ
λάμπων τῇ συνεχεῖται, γεννήσει ἀναρθρωτούς τῇσι
φεγγοειδεῖς ἐννοίας.

*Περὶ τῆς ἀρρέμβαστου καὶ καθηρᾶς καρδιακῆς
προσευχῆς, καὶ τῆς δὲ αὐτῆς τικτομέρης οὐρ-
μίας.*

νδ'. Καὶ τούτο εστι τε καὶ δνομάζεται προσευχὴ³²
καρδιακή, καθαρή, καὶ ἀρρέμβαστος, ὡς εἰρηται.
εἰ δι γεννάται τις θέρμη ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τὸ

³¹ II Cor. XII, 5.

· Έθερμάνθη τι καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μιλέτῃ μου ἔκκαυθήσεται πῦρ· » πῦρ, διπερ δύκύριος Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν φαλεῖν εἰς τὰς γαίας τῶν κυρδιῶν ἡμῶν, τὰς πρὶν μὲν ἀκανθιφόρους τοῖς πάθεσι, νῦν δὲ - πνευματοφόρους τῇ χάριτι, ὡς φησιν δύκύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· « Πῦρ ἥλθον φαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τὶς φθελον εἰ δημιούρηθη; » Ο δῆ καὶ τοὺς περὶ τὸν Κλεώπαν ποτὲ, ἀναθερμάνασσα, καὶ ἔκκαυσσα τις [τοις. ἀναθερμάναν καὶ ἔκκαυσσαν] ἐκστατικῶς πρὸς ἀλλήλους φέρνει ποιήσεις, τό· « Οὐχὶ ἡ καρδία τὴν καίσομέν ήν ἐν τῷ μην ἐν τῇ ὁδῷ; » Λέγει δὲ καὶ δὲ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης διάκονος, ἐν τοῖς τροπαρίῳ τῶν πρὸς τὴν ὑπέραγνον Θεοτόκον αὐτοῦ μελισμάτων· « Ἐλέκτει με πρὸς ὑμερδίαν πόθου τοῦ παρθενικοῦ, τὸ πῦρ τὸ ἐγκάρδιον. » Γράφει δὲ καὶ δὲ ἄγιος Ἰσαάκ· « Ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς βιαίας τίκτεται τῇ θέρμῃ ἡ ἀμετρος, ἡ πυρπολουμένη ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῶν θερμῶν ἐνθυμήσεων τῶν καινῶν ἐπιπλεύσαντων τῇ διανοίᾳ. Αὕτη δὲ τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ φυλακῇ λεπτύνουσι τὸν νοῦν ἐν τῇ θέρμῃ αὐτῶν, καὶ παρέχουσιν αὐτῷ σῆρασιν, καὶ προῖνων, καὶ ἐκ τῆς θέρμης ταύτης τῆς ἐξ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας ἐπιγινομένης, γεννᾶται τῇ ἐπιβροῇ τῶν δακρύων, καὶ μετὰ μικρὸν, καὶ ἐκ τῶν ἀπαύστων δακρύων δέχεται τῇ φυχῇ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν. Ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, ὑψοῦται εἰς τὴν καθαρότητα τοῦ νοοῦ· διὰ δὲ τῆς τοῦ νοοῦ καθαρότητος ἔρχεται δὲ ἀνθρώπος εἰς τὸ βλέπειν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. » Καὶ μετὰ βράχεα· « Μετὰ δὲ ταῦτα φθάνει δι νοῦς ἰδεῖν ἀποκαλύψεις, καὶ σημεῖα, ὡς εἶνεν Τεζεκιὴλ διεροφτῆς. » Ετι· « Τὰ δάκρυα καὶ δὲ φατισμὸς τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τὸ κυλινδεῖσθαι μετὰ θερμότητος, ἔκπνιγουσι τὴν θέρμην τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἐνδοθεῖν τῇ καρδίᾳ· καὶ μετὰ ἐπαινουμένης ἐκστάσεως πέταται τῇ καρδίᾳ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ βοᾷ· « Εδίψησεν τῇ φυχῇ μου πρὸς σὲ τὸν Θεόν, τὸν ισχυρὸν, τὸν ζῶντα· πότε ἡδῶ, καὶ δύθησομι τῷ προτάπῳ σου, Κύριε; » καὶ τὰ ἔδης. Καὶ δὲ τῆς Κλεμμακοῦ· « Πῦρ μὲν ἐπιδημῆσαν ἐν καρδίᾳ, προσευχὴν ἀνέστησεν· ταύτης δὲ ἐγερθείσης καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναληφθείσης, καὶ πυρὸς ἐν ἀνωγαῖψι φυχῆς κατάβασις γέγονεν. » Ετι· « Τίς δρα ἐστίν διποτής· καὶ φρόνιμος μοναχός, δις τὴν θέρμην τὴν ἐαυτοῦ ἐφύλαξεν ἀπεστον, καὶ μέχρι τῆς ἐαυτοῦ ἐξόδου καὶ δημέρων προστιθεῖς πάρ πυρί, καὶ θέρμην θέρμην, καὶ πύθον πόθων, καὶ σπουδὴν σπουδῆν, οὐκ ἐπαίσατο; » Καὶ δὲ ἄγιος Ἡλίας δὲ ἐκδικος· « Οὐπάταν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν σχολάσσασα τῇ φυχῇ συναφθῆ τῇ φυχῇ, τότε οἴά τις φλεξ περικυλώσασα ταῦτην ἐκείνην, οἰληρον καθάπερ τὸ πῦρ, πεπυρακτωμένην διην καθίστησεν. Οὐδὲ γάρ δι πυρακτωθεὶς σιδηρός, ταῖς ἔξωθεν ἐπαφαῖς, » Ετι· « Μαχάριος δὲ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εὐτελεῖ θεωρηθῆναι ἀξιωθεὶς· καὶ τὸν ἐαυτοῦ φύσει πήλινον ἀνδριάντα, χάριτι, πύρινον κατειδών! »

« Οτι καὶ η θέρμη διαφόρως ἔχει τὴν γένεσιν· καὶ [τοις. τὸ καὶ περιττόν] κυριωτέρα δὲ η ἐκ τῆς καθαρίας καρδιακῆς προσευχῆς.

νε'. Γίνωσκε δὲ ὅτι καὶ η τιναύτη θέρμη διαφόρων καὶ πολυτέρων ἔχει τὴν ἐν τῷ μην αὐτῆς γένεσιν

A cor meum intra me, et in meditatione mea exardebet ignis¹¹, » Ignis, quem Dominus Jesus Christus venit mittere in terram cordis nostri, quæ prius quidem cupiditatum causa spinas serebat, nunc autem gratia fert Spiritum, ut ait Dominus noster Jesus Christus: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur¹²? » Qui ignis Cleopham olim calefaciens ac urens, clamorem eorum admirantem expressit: « Nonne cor nostrum ardens erat in nobis in via¹³? » Dicit autem Joannes Damascenus, in quodam suorum de beata et purissima Deipara cantorum loco: « Attrahit me ad virginum amorem canendum ignis qui in corde latet. » Scribit antea et sanctus Isaac: « Ex vivida operatione gignitur immensus ardor, qui in corde ex ardentibus desideriis quæ cogitationi supervenere arceduntur. Ea autem operatio et custodia mentem suo ardore extenuant, et ei visionem præstant. » Ac pergit: « Ex hoc ardore qui ex contemplationis gratia oritur, gignitur lacrymarum effusio. » Et paulo post: « Ex incessantibus lacrymis accipit anima cogitationum pacem, erigitur in mentis puritatem: ac per eam mentis puritatem pervenit homo ad mysteriorum Dei contemplationem. » Et post pauca: « Deinde mens properat videre revelationes, et signa, ut vidit Ezechiel propheta. » Et adhuc: « Lacrymæ et capitis tensio in oratione et cum calore motus excitant intra cor suæ dulcedinis ardorem, et cum laudante extasi evolat cor ad Deum et clamat: « Sitivit anima mea ad te Deum fortè, vivum. Quando veniam et apparebo ante faciem tuam, Domine? » et cætera. Et Climax: « Ignis in corde residens orationem excitavit. Ea autem excitata et in colum erecta, ignis in animæ suauitatem fundamentum factum est. » Et ad huc: « Quis igitur fidelis et prudens monachus, qui suum ardorem incastigabilem servavit, et usque ad mortem quotidie ignem igni adjiciens, et ardorem ardori, et desiderium desiderio, et zelum zelo, non asseruit? » Et sanctus Elias vindex cognominatus: « Quando ab externis quiescens anima animæ adhæsit, tanquam flamma eam circumdans, quemadmodum ferrum ignis, ita eam ignitam reddidit. Est quidem eadem anima, non autem, ut ante tractabilis. Non enim ignitum ferrum iam potest corripi. » Et adhuc: « Beatus qui in hac vita, ut sic videtur, dignus est; et eam quæ natura lutea est, statuam, iam gratia ignitam factam vidit. » Καὶ ἔστι μὲν φυχὴ τῇ αὐτῇ εὐχῇ καὶ διπτῇ.

Quod et ardor differentem habet originem; et quid excellentior ea quæ ex cordis oratione procedit.

55. Scito autem quod talis ardor ex diversis rebus ac diversis modis in nobis suam habet originem et

¹¹ Psal. xxxvii, 4. ¹² I.uc. xii, 49. ¹³ Luc. xxiv, 52.

existentiam. Et id patet ex expositis sanctorum oraculis, dubitamus autem dicere ex ipsa actione. Eorum autem ardorū excellentissimus est is qui ex cordis munda oratione procedit, et qui cum ea innascens crescentque continuo, et in substancialē lumen cum gaudio pervenient, substancialiter illuminatum hominem sic se habentem, secundum Patres perficit.

Quodnam est cordis ardoris studiosum opus.

56. Ille ardor sane abigit studiose ea quae obstant quin pura prior oratio perfecta prorsus fiat. Ignis enim Deus noster, et ignis consumens dæmonum pravitatem et cupiditatum nostrarum. Dicit enim sanctus Diadochus : « Quando cum acuto quodam dolore cor dæmonum arma suscipit, ita ut credat isti arma inimicum afferre, tunc odit eum pœna cupiditates anima, tanquam mundari incipiens. Si igitur non vivide dolet quod peccata non sentiat, non poterit de justitiae bono lætari. Qui igitur volet corpus suum mundare, illud memoria Iesu Christi perpetuo adulat; hanc solam meditationem et opus indesinenter habens. Non euim oportet nunc quidem orare, nunc autem non orare, eos qui suam corruptionem ejicere velint; sed semper orationi vacare, in mentis custodia, etsi aliquando extra orationis domos versentur. Quemadmodum enim qui vult aurum purificare, si vel paululum ignem subter fornacem extingui sinat, duram rursum materiam efficit: ita qui nunc quidem Dei recordatur, nunc vero non recordatur, quod videtur per orationem acquirere, id per otium amittit. Proprium vero est hominis virtutem diligenter, memoria Dei quod terrenum in corde est consumere, ita ut quod malum est sensim igne memorie hujus quod bonum est, consumatur et perfecte anima in naturalem suum splendorem cum maiore gloria redeat. Atque igitur ita mens absque impedimento in corde remanens, pure et absque errore orat, ut ait sanctus : « Tunc est vera et recta oratio, quando in orando cor mens servat. » Scribit autem et sanctus Hesychius : « Ille vere monachus est qui vigilantiā colit; et ille vere vigilans est, qui in corde est monachus. »

De desiderio et amore qui ex ardenti attentione ei oratione erit.

57. In tali autem ardore, et cum tali, munda scilicet attentione, in corde gignitur ad memorie præsentem semper Dominum Iesum Christum desiderium ac divinus amor et charitas, ut scriptum est : « Puellæ dilexerunt me, altrixerunt me²⁵; » et ego : « Vulnerata amore ego sum²⁶. » Dicit autem et sanctus Maximus : « Omnes quidem virtute ad divinum amorem menti cooperantur,

A τις καὶ ὑπαρξίν. Καὶ τοῦτο δῆλον παρὰ τῶν ἐκτεθέντων χρησμῶν τῶν ἀγίων, ὁκνῶμεν δὲ εἰπεῖν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πράξεως· ἔστι δὲ τούτων κυριωτέρη παντού, ἡ ἐκ τῆς καρδιακῆς καθαρᾶς προσηγορέμην προσευχῆς θέρμη· καὶ μετ' αὐτῆς διηγεῖται πρόσοντα, καὶ αὐξανομένη, καὶ εἰς φωτισμὸν τὸν ἐνυπόστατον σαββατίουσα, ἤγουν ἐνυποστάτως πεφωτισμένη ἡργαζομένη κατὰ τοὺς Πατέρας τὸν οὔτες ἔχοντα ἄνθρωπον.

Tι τὸ προσεχῶς ἔργον τῆς καρδιακῆς θέρμης.

ντς. « Ήτας δὴ θέρμη προσεχῶς ἀποσοδεῖ τὰ ἐμποδίζοντα τὴν προτέραν καθαρὰν τελείων ἐκτελεῖσθαι προσευχήν. Πῦρ γάρ ὁ Θεὸς τῆς παντού, καὶ πῦρ καταλλέσκων τὴν μοχθηρίαν τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν πακῶν τῆς παντού. Λέγει καὶ γάρ ὁ ἄγιος Διάδοχος· « Οὐε μετὰ ζεστῆς τινος ἀλληδόνος ἡ καρδία εἰσδέχεται τὰ τόξα τῶν δαιμόνων, ὡς αὐτὲς οἰεσθαι φέρειν τὰ βέλη την πολεμούμενον, μισεῖ μετὰ πόνου τὴν ψυχὴν τὰ πένθη, ὡς ἐν ἀρχῇ οὖσα τοῦ καθαρεσθαι. Ἐάν γοῦν μὴ ἀλγήσῃ μεγάλως ἐπὶ τῇ ἀναιδείᾳ τῆς ἀμαρτίας, οὐκ ἐν δυνηθῇ πλουσίως χαρῆναι ἐπὶ τῇ τῆς δικαιούντης χρηστότητε. Ὁ τοινυν θέλων καθαρίσαι τὴν ἐαυτοῦ καρδίαν, τῇ μνήμῃ τοῦ Ἱησοῦ Χριστοῦ διαπνήντες ἐκπυρούτω αὐτήν, τοῦτο μόνον μελέτην καὶ ἔργον ἀπαυστον ἔχων. Οὐ γάρ ποτὲ μὲν εἰχεσθαι δεῖ, ποτὲ δὲ μή· διπερ δοκεῖ κτεῖσθαι διὰ τῆς προσευχῆς, τοῦτο ἀπόλλυσι διὰ τῆς σολοῆς. Ἀνδρός δὲ ἔστι φιλαρέτου ίδιον, τὰ δέ τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ τὸ τῆς καρδίας καταναλίσκειν γεῶδες, ήταν οὖτα τοῦ κακοῦ κατ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μνήμης δαπανωμένου, τελείωσι εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς τὴν ψυχὴν μετὰ πλείσθιον ἐδέξατο, ἐπανέλθῃ λαμπρότητα. » Καὶ γοῦν οὖτας δὲ νοῦς προσομένων ἀκολύτων; ἐν καρδίᾳ, καθαρῷ, καὶ ἀπλανῷ; ενθεται, κατὰ τὸν λέγοντα ἄγιον· « Τότε ἔστιν ἀληθῆς καὶ ἀπλανῆς προσευχῆς, ὅτε τὴν καρδίαν δὲ νοῦς τρέσει τῷ προσεύχεσθαι. » Γράφει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ησύχιος·

D « Οὔτες ἀληθινὸς τεφόντες μοναχοί, δὲ νῦν κατορθών, καὶ οὖτας ἀληθινὸς νηφάλιος, δὲ ἐν καρδίᾳ ὃν μναζόδε. »

P.ρι τοῦ ἐκ τῆς θέρμης προσοχῆς τε καὶ προσευχῆς τικτομένου πόθου καὶ ἔρωτος.

ντς. « Εν δὲ τῇ τοιαύτῃ θέρμῃ, καὶ οὖν προσοχῇ προσευχῇ, ἤγουν καθαρῷ προσευχῇ, ὁ ποτὲ τὸν μνημεύμενον, δεῖ Κύριον Ἱησοῦν Χριστὸν πάθος, καθίστοις ἔρωτι, καὶ ἡ ἀγάπη ἐν καρδίᾳ τίκτεται, ὡς γέραπται· « Νεάνιδες τηράπησάν με [Ισ. σε], εἴκυσάν με, » καὶ διτε, « Τετρωμένη ἀγάπης εἰμι ἐγώ. » Λέγει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Μάξιμος· « Πλάσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργοῦσι τῷ νῷ πρὸς τὸν Θεόν ἔρωτα, πλέον δὲ πάντων

²⁵ Cant. 1, 2. ²⁶ Cant. 11, 5.

τι, καθαρὸν προσευχὴν. Διὸ ταῦτης γάρ πρὸς τὸν Θεὸν πτερούμενος, ἔξω γίνεται πάντων. »

Περὶ δικρόνων καρδιακῶν· καὶ ἐτι περὶ θελου πόνου καὶ ἑρωτοῦ.

νη'. Ἐξ ἡς καρδίας, καὶ δάκρυν διπλεῖστον ἀπορθεῖ καθαρὸν, καὶ πιανὸν τὸν ἐξ ἀγάπης ταῦτα πεπλουτηκότα, ἀλλ' οὐ τῆκον, καὶ ἕρζεινον· τοῦτο καὶ γάρ, τὸ ἐκ τοῦ θείου φόδου, κάκεινο, τὸ ἐκ τοῦ θείου ἑρωτοῦ τῷ σφοδρῷ καὶ ἀσχέτῳ πόνῳ, καὶ ἑρωτὶ τοῦ μνημονευομένου Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ γε ἐνθουσιώσας βοᾷ· «Εὐελκας πόνῳ με, Χριστὲ, καὶ ἡλλοίωσας τῷ θείῳ σου ἑρωτὶ. Καὶ· «Ολος εἰ, Σωτερ, γλυκασμὸς, δῶς; εἰ ἐπιθυμία καὶ ἐφεσίς, δῶς; ἀκόρεστος, δῶς; ὑπάρχεις καὶ ὁ ἀμήχανον. Καὶ μετὰ Παύλου χραυγάζεις τοῦ Χριστοκήρυκος· «Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ συνέχεις ἡμᾶς.» Καὶ· «Τίς ἡμᾶς χωρίσεις ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις, η στενοχωρία, η διωγμός, η γυμνότης, η κινδυνός, η μάχαιρα;» Καὶ αὐτὶς· «Πέπεισμαί, διπλεῖστα πάντα, οὔτε ζωὴ, οὔτε Ἀγγελοί, οὔτε Ἄρχαλ, οὔτε Ἱερουσαλήμ, οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὑψώμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἐπέρρων δυνήσεται τοῖς χωρίσαις ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.»

Παραίρεσις περὶ τοῦ μη ζητεῖν ὑπὲρ τὸ μέτρον· καὶ ἐτι περὶ τῆς ἐν καρδίᾳ διηγεοῦς μνήμης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προτροπῆς.

νθ'. Ἡν διπλεῖστα πάντων, ἀπερ νυνὶ λέγειν οὐκ εἴκαιρον. Καὶ ζῆται γάρ, φησι, πρὸς καριοῦ τὸ τοῦ καριοῦ. Καὶ τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλὸν, ὅταν οὐ καλῶς γένηται. Καὶ κατὰ τὸν ἄγιον Μάρκον, οὐ συμφέρει πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν προτέρων, εἰδέναι τὰ δεύτερα· η γάρ γνῶσις φυσιοὶ διὰ τὴν ἀργίαν· η δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ διὰ τὸ τὰ πάντα ὑπομένειν. Χρή σπεύδειν καὶ ἀεὶ ἀγώνιζεσθαι, καθάπερ εἱρηται, τὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μνήμην ἔνδον βάθους καρδίας διηγεῖται περιφέρειν, καὶ οὐκ ἔκτος, καὶ ἐπιτολαίως, ως λέγει καὶ περὶ τούτου ὁ αὐτὸς μακάριος Μάρκος· διτε· «Ἐχει μη διὰ καθολικῆς καὶ νοερᾶς ἐλπίδος ἀνοιγῆ τὸ ἐνδότατον, καὶ ἀπέκρυψον, καὶ εἰλικρινὲς τῆς καρδίας ἡμῶν χώρημα, οὐκ ἔστι βεβαίως ἐπιγνῶναι τὸν ἐνοικοῦντα, οὔτε εἰδέναι εἰ προσεδέχθησαν αἱ λογικαὶ ἡμῶν θυσίαι, η οὐ.»

Περὶ θερμοῦ ζήλου, καὶ τῆς ἐν ήμιτη ἐμφαρελας θελας, καὶ τοῦ τῆς χάριτος ἐνυποστάτου φωτισμοῦ.

ξ'. Οὕτω γάρ ἐκκλινεῖ φραδίας, οὐ τῶν ἔργων τῶν πονηρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, καὶ τῶν ἀπερπάνω φαντασιῶν, καθά γέγραπται· «Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μη τελέσητε.» Μᾶλλον δὲ παντὸς λογισμοῦ, καὶ πάσης φαντασίας ἐκστήσεται ως τῷ ὑπὲρ ἀρετῆς αὐτοῦ Θερμῷ ζῆτικαταφέλγων, καὶ ἀφαντῶν πᾶσαν πονηροπρᾶξιαν ἀτομητῶς, καὶ νοητῶς, τὸ πρὸν ἐνεργεῖται ἐν ἐστιῇ, σὺν τοῖς ὁρχηγοῖς αὐτῶν κακοχάρ-

maxime autem munda oratio. Fer etiam enim ad Deum evolans, extra omnia constituitur. »

De lacrymis cordis, et adhuc de divino desiderio et amore.

58. *Ex hoc corde et lacrymæ plerumque deflant mundæ et pinguefaciunt eum qui charitate eos obtinuit, non autem molunt ac siccant. Hoc etenim operantur ex divino timore, et illud ex divino amore per vehemens et non cohibitum desiderium amoremque Domini Iesu Christi qui in memoria est. Cor enim inspiratum clamat. « Muliisti me desiderio, Christe, et mutasti divino tuo amore. » Et: « Totus es, dulcedo, Domine, totus desiderium et ardor, totus es desiderabilis, totus pulchritudo indubitanter. » Et cum Paulo, Christi præcone, clamat: « Charitas Dei comprehendit nos²⁷. » Et: « Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio an angustia, an persecutio, an periculum, an gladius²⁸? » Et rursum: « Certus sum quid nequomors, neque vita, neque angelii, neque principatus, neque dominationes, neque potestates, neque præsentia, neque futura, neque alia creatura poterit nos separare a charitate Dei qua est in Christo Iesu Dominino nostro²⁹. »*

Exhortatio ad nihil querendum supra modum; et adhuc excitati ad continuam Iesu Christi in corde memoriam.

59. Ut igitur aliquis his dignus fiat et aliis quas hec sequuntur, haec nunc dicere non intempestivum: « Ne inquiras, inquit, ante tempus ea quae temporis alicuius sunt. Et bonum non est bonum, quando non bene sit. Et secundum sanctum Marcum: « Non utile est antequam priora facta sint, posteriora scire. Scientia enim inflat per otiositatem, charitas autem adiicit omnia patienter ferendo. » Oportet festinare et semper pugnare, ut dictum est, Domini Iesu Christi memoriam perpetuo in imo corde perferre, neque extra aut in superficie, ut ait et idem beatus Marcus; « Nisi per universalem ac spiritualem spem pateat interior et occultius cordis nostri alveus, non est firmiter cognoscere eum qui inhabitat, neque scirentrum acceptæ sint rationabiles nostræ victimæ, annon. »

De ardenti zelo et divina in nobis apparitione et substantiali gratiæ lumine.

60. Ita enim facile declinabit, non modo ab operibus malis, sed et a cupidis cogitationibus et non decentibus phantasias, ut scriptum est: « Spiritus ambulate, et desideria carnis ne perficeritis³⁰. Imo vero ab omni cogitatione ac phantasia exhibet, ardenti virtutis zelo, ut ita dicam eas adurens, et expelleat omnem malitiæ sive per sensus sive per mentem actum, qui prius in ipso operabatur cum ducibus ipsius dæmonibus alieni mali gauden-

²⁷ II Cor. viii, 14 ²⁸ Rom. viii, 35 ; 36. ²⁹ Iad. 39. ³⁰ Galat. v, 16.

tus, ut ait sanctus Isaac: « Terribilis est d.emo-nibus et Deo angelisque dilectus qui cu[m] ardente zelo eradicat spinas in ipso ab hoste plantatas. Et in proiectum veniet ita ut fidem habeat se dilectionem in Deum possidere, et manifestam apparitionem et inhabitationem et substantiale ac divinissimum gratia lumen. Si malis id dicere, lucidissime recurret ad supernam illam et per baptismatis gratiam nobis datam nobilitatem ac spiritualem adoptionem. » Et dicit rursum sanctus Isaac: « Illa est Jerusalem ac Dei regnum, quod intra nos absconditur iuxta Domini sermonem. Illic locus est nubes glorie Dei, in quam soli mundi corde ingredientur ad contemplandam sui Domini faciem. » Tantum ille ne inquirat manifestam Dei apparitionem, ut non accipiat eum qui tenebrae vere est,

μή ζητείτω τὴν τοῦ Θεοῦ ἐμφάνειαν, ἵνα μή δέξηται τὸν ὡ;

De operations divina, et opposita.

61. Quando autem mens ejus qui lumen non querit, id aspicit, non eam statim accipiat, neque ojetetur, ut ait sanctus Marcus: « Est operatio gratiae infantis ignota. Et est malitia alia, veritati simillima. Bonum est autem talia non errantes contemplari, neque propter veritatem execrari, sed in omnibus per spem ad Deum confugere. Ipse enim quod in utroque utile sit, novit; sed interroget cum cui gratiam et potentiam apud Deum habet, ut doceat et discernat. »

De magistro illuminato et non errante.

62. Et si invenerit qui doceat, non modum quemadmodum scit ex divina Scriptura, sed quemadmodum et ipse beate divinum lumen sensit, Deo gratias. Si minus, melius est non accipere, sed in humilitate ad Deum confugere, dum se homo sincero corde indignum reputat, tali merito et contemplatione se avertent; quemadmodum dictum est, et ex iis quae dicentur, et ut iniciati suuius, Christi gratia, a linguis non mendacibus, a Spiritu sancto motis ac locutis; et ex inspiratis a Deo Scripturis et ex proprio experimento.

De vero lumine et falso, scilicet de divino lumine ac malo.

63. Etenim in quibusdam suis scriptis illustres nostri Patres signa non falsi et falsi luminis nobis tradunt, ut ille ter beatus Paulus fecit, cum ad quemadmodum interrogantem de hac re discipulum, dixit: « Adversariæ potentiae lumen est igni simile, sumosum, et materiali igni congruum; et postquam virtutis amica et munda anima illud viderit, absque gaudio est illudque rejicit. Boni autem lumen, bonum est, et gratissimum, et purum, et adveniens sanctificat, animamque luce et latititia et serenitate adimplerit, et eam mitem et misericordem efficit. » Et alii similia dicunt. Sed tamen praedicta audis quoque viva voce aliquem tradentem,

Α τοῖς δαίμοσι, ὃς φησιν δὲ ἄγιος Ἰσαάκ: « Φύερός ἐστι τοῖς δαίμοσι καὶ ποιεῖνδες τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, διὰ μετὰ θερμοῦ ζῆλου ἐκριῶν τὰς ἐκ τοῦ ἔχθρου φυομένας ἐν αὐτῷ ἀκάνθας. Καὶ εἰς προκοπὴν ἥξει τοῦ πληροφορίαν ἐντεῦθεν σχεῖν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ ἐναργῶς ἐμφανεῖται, καὶ ἐνοικήσεις τοῦ ἐνυποστάτου, καὶ θειοτάτου φωτισμοῦ τοῦ τῆς χάριτος. Εἰ βούλοιο δὲ εἰπεῖν, μάλα φαῖδρως ἐπαναδρυμέται πρὸς τὴν ἀνωνεν, καὶ διὰ τῆς τοῦ βαπτισμάτος χάριτος τελειούργηθεῖσαν ἡμῖν εὐγένειαν, καὶ νίκησεν πνευματικὴν. » Καὶ λέγει αὖθις δὲ ἄγιος Ἰσαάκ: « Αὕτη ἐστιν ἡ Περουσαλήμ, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, ἡ ἐντὸς ἡμῶν κεκρυμμένη κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον. Αὕτη ἡ χώρα νεφελή ἐστι τῆς δέξιης τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν μέσον οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ εἰσελεῦσονται τοῦ θεάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου Δεσπότου. » Μόνον αὐτὸς μὴ ζητείτω τὴν τοῦ Θεοῦ ἐμφάνειαν, ἵνα μή δέξηται τὸν ὡ;

B μᾶλλον τῇ καρδίᾳ εἰσελεῦσονται τοῦ θεάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου Δεσπότου. » Μόνον αὐτὸς μὴ ζητείτω τὴν τοῦ Θεοῦ ἐμφάνειαν, ἵνα μή δέξηται τὸν ὡ;

Περὶ ἐνεργείας θελας, καὶ ἀνατελας.

ξα'. « Οταν δὲ ὁ νοῦς αὐτοῦ μὴ ζητοῦντος φῶς δρᾷ, μή παραδεχέσθω τοῦτο, μήτε μήν καταργεῖται, ὃς φησιν δὲ ἄγιος Μάρκος, διτοι: « Εστιν ἐνέργεια χάριτος τῷ νηπίῳ ἀγνοούμενη. Καὶ ἐστι τῆς κακίας ἐπέρα τῇ ἀλήθειᾳ ἐξομοιουμένη. Καλὸν δὲ τὰ τοιαῦτα μὴ ἐνοπτερίζεσθαι διὰ τὴν πλάνην, μήτε ἀναθεματίζειν διὰ τὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ πάντα δι' ἐλπίδος προσφεύγειν τῷ Θεῷ. Αὔτης γάρ οἶδε τῶν ἀμφοτέρων τὸ χρήσιμον ἀλλ' ἐρωτάτω τὸν ἔχοντα χάριν καὶ δύσιμιν πρᾶξι θεὸν διδάξει, καὶ διαχρίνει. »

Περὶ διδασκάλου περιποτισμένου καὶ ἀπλανοῦ.

ξβ'. Καὶ εἰ μὲν εὑροι τὸν διδάξαντα, οὐ καθὼς μόνον ἔγνω ἀπὸ τῆς θελας Γραψῆς, ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἐκείνος μακαρίως ἐπέβε τὸν θεῖον φωτισμὸν, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δὲ οὐν κρείττον τὸ μή παραδέξασθαι, ἀλλ' ἐν ταπεινώσει πρὸς τὸν θεὸν καταφυγεῖν, ἀνάξιον ἐαυτὸν ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας, λογιζόμενος, καὶ ἀποκλῶν τῆς τοιαύτης ἀξίας καὶ θεωρίας ὡς περ ἅρα τοῦτο τε καὶ δσα προειρηται, καὶ δὴ βρήθησεται, καὶ δσα μεμυήμεθα, Χριστοῦ χάριτι, παρὰ τε γλωτσῶν ἀψευδῶν, Πνεύματι ἀγίῳ κινουμένων τε καὶ φθεγγομένων τῶν τε θεοπνεύστων Γραφῶν, καὶ μερικῆς πειρας.

Περὶ φωτισμοῦ ἀληθινοῦ, καὶ ψευδοῦς ήγουρων τωντὸς θείου, καὶ πονηροῦ.

ξγ'. Εἰ γάρ καὶ ἐν ἑνὸις αὐτῶν οἱ κλεινοὶ Πατέρες ἡμῶν συγγράμματι τὰ σημεῖα τοῦ ἀπλανοῦς καὶ τοῦ τῆς πλάνης ὑπεμφαίνουσι πως φωτισμοῦ, καθὼς δῆτα, καὶ διὰ τοῦ Λάτρου τρισδλίος Παῦλος πεποίη καὶ εἰρηκίων πρὸς τὸν περὶ τοῦ τοιούτου ἐπερωτήσαντα αὐτὸν μαθητὴν αὐτοῦ, διτοι: τὸ μὲν τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως φῶς, πυροειδές ἐστι, καὶ καπνῶδες καὶ τοῦ αἰσθητοῦ πυρὸς δμοιον καὶ ἐπειδὸν αὐτὴ μετριοπαθής, καὶ κεκαθαρμένη ψυχὴ θεάσηται, ἀγέω; Εχει πρὸς αὐτὸν, καὶ βδελύττεται τὸ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἀγαθὸν, χαριέστατόν τε ἐστι, καὶ ἀκρατιφὲς, καὶ προσσηλὸν ἀγιάζει, φωτός τε καὶ χαρᾶς, καὶ θλαρότητος πληροῖ τὴν ψυχὴν, καὶ ἡπίαν αὐτὴν καὶ

φάλανθρωπον ἀπεργάζεται· καὶ ἔτεροι δὲ ὠσαύτως· Αἱλλ' ὅμικος ἀπέ τὰ προειρημένα διὰ ζώσης ἤκουσα φωνῆς, οὕτω δὴ καὶ περὶ τούτου κατὰ καιρὸν ἀκούστις· νῦν γάρ οὐ καιρός.

Περὶ φαντασίας ἀπρεποῦς τε καὶ εὐπρεποῦς,
καὶ δύως χρή μετέπειται αὐτάς.

Ἐδ. Ἐπειδὲ δὲ μικρῷ πρόσθιν περὶ φαντασίας;
ἴμηνθημεν, καὶ φαντασίας ἀπρεποῦς, ὄνησμάτον, ὡς γε ἡμῖν δοκεῖ, ἐν βραχεῖ καὶ περὶ αὐτῆς, μᾶλλον δὲ περὶ πάσης φαντασίας ὡς δυνατὸν διαλαβεῖν. Λίαν γάρ ἀνθίσταται ἡ ἐπάρατος τῇ καθαρῷ καὶ καρδιακῇ προσευχῇ, καὶ τῇ ἐνταξίᾳ, καὶ ἀπλανεῖ τοῦ νοῦ ἐργασίᾳ. "Οθεν καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες πολλαχῶς περὶ αὐτῆς, καὶ κατ' αὐτῆς ἀποφθέγγονται. Αὕτη τοίνυν, ἡ ποικιλόμορφος, ὡς οἱ μυθεύμενος Δαίδαλος, καὶ πολυκέφαλος κατέτην δύραν φαντασία, οἷόν τις γέφυρα τῶν δαιμόνων, τοῖς ἀγίοις προσείρηται· δι' αὐτῆς γάρ διερχόμενοι, καὶ διαπερῶντες οἱ φύνοις ἀλάστορες, κοινωνοῦσι πάσι καὶ συμμίγνυνται τῇ ψυχῇ, σύμβολον κηρύκην ταύτην ἀπεργάζομενοι, καὶ ἐννοῶν ἀκάρπων, καὶ ἀμπαθῶν οἰκητήριον· ἦν δὴ φαντασίαν ἀποδηλητόν τοσύνολον· εἰ μή που βούλει, ἔνεκα μετανοίας, καὶ συντριβῆς, πένθους τε καὶ ταπεινοφροσύνης, πρὸ δὲ καὶ τῆς τῶν ἐντων μελέτης, ναὶ μήτε καὶ κάριν ἀπρεποῦς φαντασίας, εὐπρεπῆ φαντασίαν παραβαλεῖν, καὶ ἀντιστηκώσας· κάκενην ταύτη συμμίξεις, καὶ ἀντιστρατευτάμενος·, καὶ ὡς βίκασπιν τὴν ἀστερον, καὶ λιταρὸν κατὰ κράτος βαλῶν, οὕτω κατ' αὐτῆς δραὶ τὰ νικήτρια. Καὶ γοῦν οὕτω ποιῶν οὐ μόνον ζημίας, ἀλλὰ καὶ κέρδους; σαυτῷ αἰτιος εἰης ὡς ἐν ἀπατετῷ κρίσει· τὰ κατ' αὐτὸν διευθύνων, ζετε φαντασίαν ἀπρεπῆ φαντασίᾳ εὐπρεπεῖ κατεργάνων, καὶ τοῖς τῶν ἐναντίων δηλοῖς ταῦτους δὴ τοὺς ὑπεναντίους κατείως πλήττειν ἢ ἀποκτείνων, ὡς πάλαι τὸν Γαλιλὸν θεοῖς Δαβὶδ.

"Οτι οὐ μόρον ἡ ἀπρεπής φαντασία, ἀλλὰ καὶ
ἡ εὐπρεπής ἀποδηλητος τοῖς ἀγίοις εἰς τὴν
καθαράν προσευχήν, καὶ εἰς τὴν ἀπλήν καὶ
ἐνιαυτὴν ἐργαστῶν τοῦ γοδός.

Ξε'. Τοῦτο δέ, τῶν Εἰς νηπίων, ήτοι τῶν ἀρχαριών διθέλων ξετιν. Οἱ γάρ τῷ χρόνῳ πρεσβεθηκότες, διλεκτοὶ τὴν ἀπρεπῆ φαντασίαν σὺν τῇ εὐπρεπεῖ ἀποδάλονται, καὶ φρούρην ἐργάζονται· ὡς κηρὸν τηκόμενον ἀπὸ προσώπου πυρὸς, ἀποτεφροῦντες, καὶ διαλύνοντες, διὰ τὴν καθαρὰν προσευχήν, καὶ τὴν ἑκάπετων τοῦ νοὸς ἀπέπτωτον ἀπόθεσιν τε καὶ γύμνωσιν, ἔνεκα τῆς πρὸς Θεὸν ἀπλῆς ἐπιθολῆς· εἰ βούλει δὲ, καὶ παραδοχῆς, καὶ ἀσχηματίστου, καὶ ἐνειδίας ἐνώσων. Λέγει καὶ γάρ ὁ ἄγιος Ἱερούλιος· Πᾶς λογισμὸς, φαντασία ξετιν ἐν τῷ νῷ αἰσθητοῦ τινος πράγματος. Νοῦς γάρ ὥνδ' Ἀσσύριος οὐκ ἀλλως ἀπατᾷν ἐξισχύει, εἰ μή χρήσται τοῖς παρ' ἡμῶν αἰσθητοῖς καὶ συνήθεσι. Καὶ ὁ ἄγιος Διάδοχος· Ἐπειδὴ πᾶς λογισμὸς διὰ φαντασίας αἰσθητῶν τινῶν εἰσέρχεται ἐν τῇ καρδίᾳ, τότε εὐγάζει· αὐτῇ τῷ μακάριον φῶς τῆς θεότητος, δταν πάντη εὐκαιρήσῃ ἀπὸ πάντων, καὶ ἀσχημάτιστος ἐκ τούτων γένηται, εἰπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνης, κατὰ στέρησιν τῶν πάντων νοημάτων παραφαίνεται τῷ καθαρῷ νοῇ.

*De phantasia indecentique ac decenti, et quomodo
oporet ad eas accedere.*

66. Quoniam paulo ante De phantasia mentionem fecimus et de phantasia indecenti, utilissimum, ut nobis videtur, erit breviter de ea et de qualibet, ut poterimus, dicere. Nimium enim nocte execrabilis puræ cordis orationi, et simplici ac rectæ mentis operationi. Unde et divini Patres scrupulissime de ea et contra eam Verba faciunt. Ea enim, multiformis, ut fabulosus Dædalus, et multa capita habens ut Hydra, tanquam dæmonum pons quidam dicta est a sanctis. Per eam enim transeuntes et penetrantes homicidae scelesti, communicant et commiscentur animæ, fucorum alveare eam facientes, et sterilium cupidarumque cogitationum domicilium. Quæ sane phantasia omnino repellenda est; nisi velis, penitentiae causa et tribulationis, dolorisque et humiliatis, ac præcipue propter eoruū que sunt, meditationem, cum indecenti phantasia decentem comparare ac librare, illamque cum ista miscere; ita ut adversus eam incedens et, de ea turpiter, clypeo amissio, vicia ac dejecta, triumphum agere queas. Atque igitur ita faciens, non modo non detrimenti cuiusquam, sed lucri tibi auctior eris, quippe qui constanti judicio tuas res direxeris,phantasiām indecentem decenti phantasia dextrens, et contrariorum armis eos hostes opportune seriens et trucidans, ut olim Goliath divinus David.

Quod non modo indecens phantasia, sed et decens refigienda sanctis est in mundam orationem et in simplicem et unam mentis operationem.

65. Illud vero est, infantium adhuc et incipientium certamen. Qui enim tempore processerunt, omnino indecentem phantasiam cum decenti refigiunt, et expellunt, tanquam ceram a facie ignis, eam in cinerem redigentes et dissolventes, per mundam orationem, et mentis ab omnibus rudem separationem ac uinditatem, simplicis ad Deum elevationis causa; si vis quoque, receptionis Dei causa, et simplicis et absque figura unionis. Dicit enim et sanctus Illesychius: « Onne ratiocinium est phantasia in mente alicuius sensibilis rei. Cum enim spiritus sit Assyrius, non aliter decipere potest, nisi utatur iis quæ a nobis sentiuntur et nobis solita sunt. » Et sanctus Diadochus: « Postquam omnis cogitatio per quorundam sensibilium imaginationem in cor introierit, tunc ei lucebit beatum Deitatis lumen, cum omnino ab omnibus recesserit, et ex iis minime formatum fuerit, siquidem illius splendor per privationem omnium cogitationum puræ menti appetet. » Et magnus Basilius:

« Quemadmodum igitur in manufactis templis non habitat Dominus, neque in fictionibus quibusdam et spiritualibus figuris. Projectae enim istae sunt, quae agitataam animam separant, non jam valentem pure ad veritatem tendere, sed adhuc speculo et aenigmate retentam. » Et divinus Evagrius : « Ibi dicitur Deum sedere, ubi cognoscitur; ideo thronus Dei dicitur, mens pura. Dei igitur cogitatio non invenitur in his cognitionibus quae mentem figuris ornant, sed in his quae eam non ornant. Ideo oportet eum qui orat omnino ab his cogitatis, quae mentem figuris replent, separari; et aliter quidem informabitur mens mentem cernens; et aliter disponeatur, verbum ejus contemplans. Unde discimus quomodo spiritualis scientia mentem a cognitionibus, quae ipsam figuris replent se Jungat. Quae autem sequuntur circa imagines exercet, ea appropinquat Deo. » Et sanctus Maximus in magni Dionysii Scholiis : « Aliud est phantasia, et aliud cogitatio aut cogitatum. A diversis enim facultatibus oriuntur, et motus propria natura differunt inter se. Cogitatio enim quaedam efficacia est et actio; phantasia vero, passio, et imago, sensibile quoddam representans, aut tanquam sensibile. Et sensus quidem ea quae sunt percipit, per universam eorum formam. Mens autem his accedit, id est, ea quae sunt alio modo comprehendit, neque ut sensus. Quoad enim corporum aut spirituale, circa quod etiam sensus exerceri possunt, ut dixi prius, motus est passivus et figuratus. Judicium autem et intellectus menti concedenda sunt et anima. Huius igitur mentis intellectui imaginatio auferenda est. Imaginatio vero in tres partes dividitur; prima quidem est vis imaginandi ea, quae sensibilem formam praebent; secunda vero, ea vis quae ex remanentibus reliquiis typum effingit, cuius imagines non ad aliquid referantur; quae vis proprie est phantasia; tertia autem est ea vis in qua omnis laetitia et imaginatio hujus, quod bonum videtur, aut tristitia hujus quod videtur malum, compingitur. Nulla igitur, ex his quae dicta sunt, phantasia, locum habet de Deo. Simplicissimus enim supra cognitionem est ac superjacet. » Et rursum magnus Basilius : « Mens quae ad exteriora non dissipatur, neque per mundum sensibus diffunditur, reddit quidem ad seipsam; per seipsam vero ad Dei cognitionem ascendit, atque illa pulchritudine illustrata, ipsius naturae oblivione incepit. Hæc igitur et ipse cum scias, nitere, omnibus horis, cum Deo, absque phantasia, absque figura et forma, totus tota mente pura, et anima mundanda omnimodo orare. Dicet enim sanctus Maximus. zutēs εἰδὼς, ἐπείγου δοται ὥρα, σὺν Θεῷ ἀφαντάστως. Διέρχεται καὶ ψυχὴ καθαρῷ εὐχεσθαι διοτρόπως. »

De mente, anima et corde puris ac perfectis.

66. Mens pura est ea quae a ignorantia remota est ac divino lumine illustratur.

A Kalὸν μέγας Βασίλειος. « Μετέπερ οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ Κύριος, οὗτος οὐδὲ ἐν δατουπώσεσι τοῖς καὶ πλάσμασι νοητοῖς. Προθέληται γὰρ ταῦτα ἀποτειχίζοντα τὴν κεκιδηλευμένην ψυχὴν τὴν μὴ δυναμένην καθηρῶς ἐνατενίζειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔτι τοῦ ἐσόπτρου ἔχομένην, καὶ τοῦ αἰνῆματος. Καὶ δὲ θεοὶ Εὐάγριος. « Εκεῖ λέγεται καθησθαι τὸν Θεὸν, ἐνθα γινώσκεται. διὸ καὶ θρόνος λέγεται τοῦ Θεοῦ, νοῦς καθαρός. Τὸ τοίνυν νόημα τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν εὑρεθῆσται τοῖς τυποῦσι τὸν νοῦν, ἀλλ' ἐν νοήμασιν τοῖς μὴ τυποῦσι. Διόπερ τὸν προσευχόμενον δεῖ παντάπασι χωρίζεσθαι τῶν νοημάτων τῶν τυπούντων τὸν νοῦν· καὶ ἄλλως μὲν τυπωθήσεται δὲ νοῦς δρῶν νοῦν· καὶ ἄλλως δὲ διατεθήσεται δρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν μανθάνομεν πῶς ἡ γνῶμης ἡ πνευματικὴ ἀπίστησι τὸν νοῦν τῶν νοημάτων τῶν τυπούντων αὐτὸν. Ἀτύπωτον δὲ ἀσκοῦσα, παρίστησι τῷ Θεῷ. Καὶ δὲ γεος Μάξιμος ἐν τοῖς Σχολοῖς τοῦ μεγάλου Διονυσίου. « Επερὸν ἔστι φαντασία, καὶ ἐπερὸν ἔστι νόησις, ἡ τοι νόημα. Ἀπό τε γὰρ διαφόρων ἐννάμεων γίνονται, καὶ ἴδιοτητι κινήσεως [Ισ. Ιδίεις, διαφέρουσι]. Ἡ μὲν γὰρ νόησις, ἐνέργειά ἔστι καὶ ποίησις· ἡ δὲ φαντασία πάθος, καὶ τύπωσις ἀναγγελτικὴ αἱσθητοῦ τινος, ἡ ὡς αἱσθητοῦ τινος. Καὶ δὲ μὲν αἱσθησις ἀντιλαμβάνεται τῶν δυνατῶν κατὰ διόριαν μόρφωσιν. Ὁ δὲ νοῦς ἐφάπτεται, τουτέστιν ἀντιλαμβάνεται τῶν δυνατῶν ἐπέρφη τρόπῳ, καὶ οὐκ ὡς ἡ αἱσθησις. Περὶ μὲν οὖν τὸ σωματικὸν, ἡ τὸ πνευματικὸν, ἐν ᾧ καὶ τὰς αἱσθησίες εἶναι πρώην ἐφαμεν, τὸ παθητικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔστι κίνημα. Τὸ δὲ κριτικὸν, καὶ ἀντιληπτικὸν, τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ νῷ δοτέον. Τούτῳ οὖν τῷ τῆς ψυχῆς ἀντιληπτικῷ καὶ τῷ φανταστικῷ ἀποστέλλαι [Ισ. ἀποδιαστέλλαι], η ὑποστέλλαι δεῖ. Διαιρεῖται δὲ ἡ φανταστικὴ εἰς τρεῖς μοίρας· πρώτην μὲν εἰς τὴν τῶν ἀντιληφεων εἰκονιστικὴν πρὸς τὰ ποιῶντα αἱσθητὴν τὴν ἀντιληψιν· δευτέραν δὲ, τὴν ἐκ τῶν μενόντων ἐγκαταλειμμάτων ἀπὸ τούτων ἀνατυπωτικὴν, τὴν μὴ ἔχουσαν ἐρημειμένας ἐπὶ τι τὰς εἰκόνας, ἢν καὶ ἴδιας φαντασίας δοκοῦντος ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ κατὰ λυπηνούσιτας. Οὐδεμίᾳ τοίνυν, καθάλειται, φαντασία χώρων ἔχει ἐπὶ Θεοῦ· πάντων γὰρ ἀπατὴ ἀπλῶς διάπερ οὖνταν ἔστι, καὶ ὑπέρκειται. Καὶ αὖθις δὲ μέγας Βασίλειος. Νοῦς μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ξένα, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἱσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχειμένος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἐαυτὸν· δὲ ἐαυτοῦ δὲ, εἰς τὴν περὶ Θεοῦ οὖνταν ἀναβαλεῖ· καὶ καὶ τοινῷ τῷ κάλλει περιλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως λήθην λαμβάνει. Ταῦτα τοιχαρῶν, καὶ ἀσχηματίστως, ἀδιατυπώτες, ὅλος δὲ φυτοὶ καθαρός, καὶ ψυχὴ καθαρῷ εὐχεσθαι διοτρόπως. »

B Περὶ τοδε, ψυχῆς καὶ καρδίας καθαρῶν καὶ τελείων.

C Εἰς· Περὶ τοδε καθαροῦ.—Νοῦς καθαρός ἔστιν διγνοίας χωρίσθεις, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτεῖς καταλαμπόμενος.

Περὶ γύναις καθαρίς. — Ψυχὴ καθαρὰ ἐστιν, ἡ παθῶν ἐλευθερωθεῖσα, καὶ ὑπὸ τῆς θελας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφρανομένη.

Περὶ καρδίας καθαρᾶς. — Καρδία καθαρὰ ἐστιν, ἡ παντάπασιν ἀνείδεον τῷ Θεῷ, καὶ ἀδιαμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην· καὶ μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἔτοιμον ἐνσημαθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανῆς γίνεσθαι πέψυκε. Τούτοις ἐπομένως, καὶ τάδε προσκείσθω.

Περὶ τελείου τρόπου. — Νοῦς ἐστι τέλειος, ὁ διὰ πίστεως διληθούς τὸν ὑπεράγνωστον ἔγνωκάν, καὶ τοὺς αὐτοῦ δημιουργημάτων [ἰσ. τὰ καθόλου] θεασάμενος· καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ χρίσεως τὴν περιληπτικὴν γνῶσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς· ὡς ἀνθρώπος δὲ φημι.

Περὶ γύναις τελείας. — Ψυχὴ ἐστι τελεῖα, ἡ; B παθητικὴ δύναμις νένευκεν δλοτελῶς πρός Θεόν.

Περὶ καρδίας τελείας. — Καρδία τελεῖα τάχα ἐκείνη λέγεται, ἡ μηδεμίᾳ ἔχουσα φυσικὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον πρός διτοῦν κληνησιν, ἐν ᾧ καθάπερ πτυχίῳ λειτανθέντι: καλῶς διὰ τὴν ἄκραν ἀπλότητα, παραγενόμενος ὁ Θεός τοὺς ίδιους νόμους ἐγγράψει.

Περὶ τοῦ καθαροῦ. — «Ἐτι νοῦν καθερίσαι κατὰ τὸν διγιον Διάδοχον, μόνου τοῦ ἀγίου Πνεύματός ἐστι. Ἐτι νοῦν στῆναι, κατὰ τὸν τῆς Κλιμακος, μόνου τοῦ ἀγίου Πνεύματός ἐστιν. Ἐτι φησιν δ ἀγιος Νείλος. Φέ τις βούλοιτο ιδεῖν τὴν τοῦ νοῦ κατάστασιν, στερησάτω ἕαυτον πάντων τῶν νοημάτων, καὶ τότε ὅψεται αὐτὸν σαπφείρῳ ἢ οὐρανίῳ χρώματι παρεμφερῆ. Καὶ αὐτὶς. Νοῦ κατάστασίς ἐστιν, ὑψος νοητὸν οὐρανίῳ χρώματι παρεμφερές· φ καὶ τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς ἐπιγίνεται φῶς. Καὶ δ ἀγιος Ισαάκ. «Οταν δ νοῦς ἀποδύηται τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐνδύηται τὸν καινὸν τῆς χάριτος, τότε τὴν ἕαυτοῦ καθαρότητα δικεται διμοίαν τῇ ἐπουρανίῳ χροιᾳ· ἡτις Θεοῦ τόπος ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν υἱῶν Ιεραθὴλ ὀνόμασται, τὴνίκα ὥρθη αὐτοῖς ἐν τῷ δρει. Οὕτω καὶ γοῦν ποιῶν, ὡς προείρηται, ἡτοι καθαρῶς, καὶ ἀφαντάστως, καὶ ἀδιατυπώτως προσευχόμενος, κατ' ἔχον τὴν ἐπόμενος τοῖς ἀγίοις. Εἰ δὲ μή γε, φαντασιασθῆς γενήσῃ ἀντὶ ἡσυχαστοῦ· καὶ ἀντὶ σταφυλῆς τρυγήσῃς ἀκάνθας· δ μή οις γένοιτο.

“Οκας οι προφῆται ἐφαρεδύοτο.

ἴζ. Εἰ δέ τινες τὰς τῶν προφητῶν ἐράσεις, σχηματισμούς τε καὶ ἀποκαλύψεις, διὰ φαντασίας, καὶ ἀκολουθίας φυσικῆς γεγενῆσθαι ὑπολαμβάνουσιν· οὗτοι πύρβω τοῦ δροῦσ οὐκοποῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἱστωσαν φέρεσθαι· οἱ γάρ προφῆται, καὶ νῦν οἱ καθ' ἡμέας λειροῦσται, οὐ κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν τινὰ, καὶ τάξιν, ναὶ μήν καὶ φαντασίαν ἔωρων, καὶ ἐφαντάζοντο, ἀπερ ἔωρων, καὶ ἐφαντάζοντο, ἀλλὰ θελως, καὶ ὑπὲρ φύσιν τὸν νοῦν τῇ ἀρρέτῳ δυνάμει, καὶ χάριτι τοῦ ἀγίου Πνεύματος τυπούμενοι, καὶ φαντασιόμενοι, ὡς φησιν δέ μέγας Βασίλειος, διτις Ἀφάτῳ τινὶ δυνάμει φαντασιόμενοι τὸν νοῦν οἱ ἀπερισπαστον αὐτὸν καὶ καθαρὸν ἔχοντες, οἷοντες ἐνηγκύντα αὐτοῖς ἔχουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Καὶ

De anima pura. — Anima pura est quæ a cupiditatibus libera est, et divina charitate indesinenter laetatur.

De corde puro. — Cor purum est quod Deo præstat memoriam sine forma ac figura; et quod paratuui est solis ipsius typis informari, per quos se ipsum manifestare solet. His consequenter, et quæ dicenda sunt, se habeant.

De mente perfecta. — Mens perfecta est quæ per veram fidem eum noscit, qui penetrari nequit, ejusque opera contemplata est; et quæ Providentia et judicij, quæ in iis sunt, intelligentem scientiam a Deo accepit, quantum homini possibile est.

De anima perfecta. — Anima est perfecta, cujus passiva potentia inclinavit prorsus ad Deum.

De corde perfecto. — Cor perfectum illud dicitur, quod nullum naturale quoquo modo, ad quo cunctique motum habet, in quo, tanquam in polito libello, per suam summam simplicitatem, Deus suas leges inscripsit.

De mente pura. — Mentem mundare secundum sanctum Diadochum, solius sancti Spiritus est: mentem autem sistere, secundum Climacem, solius adhuc sancti Spiritus est. Dicit adhuc sanctus Nilus: «Si quis velit mentis ordinationem videre, scipsum omnibus cogitationibus vacuefaciat, et tunc eam cernet, tanquam sapphiro aut cœlesti colori similem.» Et rursum: «Mentis ordinatio est, intellectualis celsitudine cœlesti colori similis: cui sanctissimæ Trinitatis, orationis tempore, supervenit lumen.» Et sanctus Isaac: «Quando mens exuerit veterem hominem, et novum gratiae induerit, tunc suam puritatem cernet cœlesti colori similiem; qui Dei locus nominatus a senatu filiorum Israel, quando ipsis in monte apparuit. Ita igitur faciens, ut dictum est, neinpe pure et absque phantasiam et figura orans, vestigiis sanctorum inhaerebis. Si minus, pro pacifico, imaginatione delusus sis, et pro uvis colliges spinas. Quod utinam tibi non accidat!»

Quomodo prophetæ imaginabantur.

67. Si quidam prophetarum visiones, figuraciones et revelationes per phantasiam et naturalem consequentiam factas esse cogitaverint, ii longe a recto fine et veritate sciunt se aberrasse. Prophetæ enim, et nunc nostri mystici scriptores, non per naturalem operationem quamdam, et ordinem, et phantasiam, videbant et imaginabantur quæcumque videbant ac imaginabantur, sed divine et supernaturali ineffabilique virtute, et gratia sancti Spiritus, figurantes imaginantesque, ut ait magnus Basilios: «Ineffabili potentia imaginantes, mentem non distractam ac pīram habentes, tanquam ipsis somnis Dei Verbum habent.» Et rursum: «Videbant prophetæ, in Spiritu qui ipsos dirigebat, ty-

pos formantes. » Et Gregorius Theologus : « Ille (nempe sanctus Spiritus) operabatur prius in angelicis et coelestibus potentiis. » Et paulo post : « Deinde in Patribus et prophetis : quorum alii quidem Deum sibi representabant ac noverant : alii vero futura prædicebant : ea efformantes in Spiritu, qui ipsos regebat, ac futuris conversantes, tanquam si adfuerint.

Adhuc de phantasiis, de multis variisque contemplationibus.

68. Si qui autem dubitent adhuc, tanquam phantasias suscipientes ac multas variaque contemplationes, nobisque resistant, vestigiis sanctorum inhærente se pulantes, contundantque Theologum quidem dicere sola mente Deum adumbrari, non ex iis quæ apud ipsum sunt, sed ex iis quæ circa ipsum, alia ex alio collecta phantasia in unum veritatis simulacrum, et cetera : divum vero Maximum, non posse mentem, sine cupiditate fieri ex solis actibus, nisi accipiat multas ac varias imagines : ac similiter alios sanctos iis paria disserere : noverint illi, quod eorum beatorum sermones non de operatione, quæ secundum receptionem et scientiæ visionisque gratiam est, quæque experientia ipsa hominem Deo conjungit, sed de ea, quæ est per conatum, nempe quæ ex sapientia procedit et ex ea contemplatione quæ rerum analogias et harmonias colligit, et obscuræ ad Dei cogitationem quodammodo inclinat, quæ plurimis, imo vero omnibus facilis ingressu est et cogitat ; ita ut qui cogitabundus talia sanctorum oracula examinaverit,clare enim advertet scriptum fuisse : « Ex magnitudine et pulchritudine rerum analogice Creator percipitur, scilicet ex ea mundi profana, verbosa et vana et opéra scientia. Ea enim tanquam obscura famula, et erudita sophisticaque ac demonstrativa cogitatione superbiens, non evangelicam fidem et humilitatem et veram assensionem sequens, longe a sacris januis expellitur ; nobisque nunc sermo est de perfecta et substantiali illuminatione, quemadmodum et apostoli electi qui in monte Thabor cum Iesu concidentes, ineffabiliter pulchram ac vere beatam conversionem passi sunt, et invisibilem regiam et Divinitatem, oculorum sensu ad aliquid divinius parato, spirituali nempe Spiritus sancti dextera effecto, qui contemplentur digni habiti sunt. Quantum autem distet oriens ab occidente, et cœlum a terra, et anima corpori præstat, tantum, per receptionem operatio, et gratia præstat ei quæ per conatum est. Altera quidem, ea nempe quæ per conatum, profana est, ut duximus : et per bene ordinatos rerum motus, ordinemque et collectionem imaginuum aliarum ex aliis sequentium, progressum habet, et in sive ad Deum extenditur, altera vero, ea nempe quæ est per receptionem, immediate ab ipso Deo substantialiter intra corpori solet; aliquando etiam ab externis corpus particeps efficiens propriæ supra cognitionem illuminationis et divinissimi luminis, corde supernatura*ri*-

ματι τῷ ἡγεμονικόν. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρ. γρ. 10 : Τοῦτο (ἥγουν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον) ἐνήργει πρότερον ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς καὶ οὐρανίαις δυνάμεσι. Καὶ μετὰ μικρὸν : « Επειτα ἐν τοῖς Πατράσι καὶ ἐν τοῖς προφήταις : ὧν οἱ μὲν ἐφαντάσθησαν Θεὸν, ἣ ἔγνωσαν, οἱ δὲ τὸ μέλλον προέγνωσαν τὸ πούμενον τῷ Πνεύματι τῷ ἡγεμονικόν, καὶ ὡς παροῦσα συνέτες τοῖς ἐσομένοις.

**Eti περὶ φαντασιῶν, καὶ πολλῶν, καὶ ποικιλοτῶν θεωρῶν.*

Ἑ. Εἰ δέ τινες ἀμφιβάλλουσιν ἐτι ὡς τὰς φαντασίας ἀπεδεχόμενοι, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας θεωρίας, καὶ ἐναντιοῦνται ἡμῖν, ὡσανεὶ πῶς τοῦς ἀγίους ἥγουμενοι ἐπειθαῖ, τῷ λέγειν, τὸν μὲν Θεολόγον νῦν μόνῳ τὸν Θεὸν σκιαγραφεῖσθαι, οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀλλῆς ἐξ ἀλλού φαντασίας συλλεγομένης, εἰς ἐν τι τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα, καὶ τὰ ἔτη. Τὸν δὲ θεῖον Μάξιμον, μὴ δύνασθαι τὸν νοῦν ἀπαθῆ γενέσθαι ἐκ μόνης τῆς πράξεως, ἐὰν μὴ διαδέχωνται αὐτὸν πολλὰ καὶ ποικίλα θεωρίαται. Οὐμοίως καὶ ἐτέρους ἀγίους τὰ ἴσα τούτοις διαγορεύοντας, οἱ τοιούτοις γινωσκέτωσαν, ὡς ἔκεινοις τοῖς μακαρίοις οὐ περὶ τῆς κατὰ παραδοχὴν ἐργασίας ἔκεισε, καὶ χάριτος, τῆς γνωστικῆς, αμὲν, καὶ ἐποπτικῆς, καὶ αὐτῇ περίρη πυναπτούσης Θεῷ τὸν ἀνθρώπον, οἱ λόγοι οὗτοι περφήνασιν ἀλλὰ περὶ τῆς κατ' ἐπιβολὴν, δηλαδὴ, τῆς ἐκ τῆς σοφίας, καὶ τῆς τῶν δυνάμων ἀναλογίας, καὶ ἀρμονίας συλλεγομένης θεωρίας, καὶ εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοιαν παρακυπούσης ἀμυδρῶς πῶς, ἡντινα καὶ τοῖς πολλαῖς. Καὶ μᾶλλον δὲ πάσιν ἀπακὴ πολλῶς ἔξεστι μετέρχεσθαι, καὶ διαγοεῖσθαι, ὡς ἐπιστημονικῶς [Ισ. λειπεῖ τὸ τις] τὰς τοιαύτας τῶν ἀγίων χρήσεις ἔκτησκάν, ἐναργῶς εἰσεται, ὡς γέγραπται : « Εκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως δὲ γενεσιούργος καταλαμβάνεται οὐμενοῦν ἐκ τῆς κατὰ κέρμον καὶ θύραθεν πολυλέσχου καὶ ματαίς τεχνικῆς μαθήσεως· αὕτη γάρ ὡς λάτρις ἀπεμνος, καὶ ἐπιστημονικῆς, καὶ σοφιστικῆς, καὶ ἀπεδεικτικῆς οἵσεις γαυρουμένη, οὐκ εὐαγγελικῆ πίστει, καὶ ταπεινώσει, καὶ ἀλτηθεῖ συγκαταθέτει στοιχειουμένη· πόρρω τῶν ἱερῶν περιόρων ἔκωστράκισται, ἡμῖν δὲ νῦν δὲ λόγος περὶ τῆς τελείας καὶ ἐνυποστάτου ἀλλάμψεως, καθ' ἣν καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων πρόδροτοι, οἱ ἐπ' δρους Θαύρῳ τῷ Ἱησοῦ συναναβάντες, ἀρρήτως τὴν καλὴν καὶ τῷ δυνατοῖς μακαρίαν ἀλλοιωθέντες ἀλλοίωσιν ἐπαθον, καὶ τὴν ἀθέατον βασιλείαν, καὶ θεότητα, καὶ αἰσθητὰς ὅφθαλμος μετασκευασθεῖσι πρὸς τὸ θειότερον, ἥγουν πνευματικοὺς γεγονότις τῇ δεξιᾷ τοῦ παναγίου Πνεύματος, κατιδεῖν ἡγιώθησαν· καθ' ὅσον δὲ ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς, καὶ ἡ ψυχὴ ὑπερφέρει τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον, καὶ ἡ κατὰ παραδοχὴν ἐργασία, καὶ χάρις, τῆς κατ' ἐπιβολὴν· ἡ μὲν γάρ, ήτοι ἡ κατ' ἐπιβολὴν, ὡς ἐφημεν, ἔξιθεν· καὶ διὰ τῆς τῶν δυνάμων εὐτάχτου φορᾶς, τάξεως τε καὶ συλογῆς ἀλλῆς ἐξ ἀλλού φαντασίας συλλεγομένης εἰς ἐν τι τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα τὸ προκόπτειν ἔχει, καὶ πρὸς

Θεὸν ἐν πίστει διατελέος θαῖς· ἡ δὲ, ἥγουν ἡ κατὰ παραδοχὴν, ἀμέσως παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὑποστατικῶς ἔνδον καρδίας πέφυκε γίνεσθαι, ἐσθ' ὅτε καὶ ἔξιθεν, καὶ τῷ σώματι μεταδιδόσα εἰμφανῶς ὑπὲρ ἔννοιαν τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως καὶ τοῦ θειστάτου φωτισμοῦ, ὑπερψυᾶς πασχούσης ἕτης καρδίας, κατὰ τὸν σοφώτατον Μάξιμον, οὐ ποιούσῃς τὴν ἀγέννητον θέωσιν. Φησὶ γάρ οὗτος ὁ ἄγιος· Ἀγέννητον λέγω θέωσιν τὴν κατ' εἶδος; ἐνυπόστατον τῇ; θεστήτος ἐλλαμψίν· ἡτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ἀνεπινόητον ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν. Συνάφοντας τοὺς φηθεῖσι λέγει καὶ ὁ μέγας Διονύσιος· « Δέον εἰδέναι τὸν καθ' ἡμᾶς νοῦν, τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν δι' ἡς τὰ νοητὰ βλέπει· τὴν δὲ ἔνωσιν ὑπεραρουσαν τὴν τοῦ νοῦ φύσιν, δι' ἡς συνάπτεται πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἔαυτοῦ. » Καὶ ὁ ὄσιος Ἰσαάκ· « Δύο δρθαλμούς κεκτήμεθα φυσικούς, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες, καὶ οὐκ ἡ αὐτὴ χρεία τῆς δι' ἐκατέρου θεωρίας· ἐν ἐνὶ μὲν γάρ δρθαλμῷ, τὰ κεχρυμμένα ἐν ταῖς φύσεσιν δρῶμεν· ἥγουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν αὐτοῦ, τὴν καταλαμβανομένην ἐκ τῆς ἀγιότητος τῆς κυρενήσεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς· καὶ ἐν τῷ ἐπέριψῳ δρθαλμῷ, θεωροῦμεν τὴν δέξιαν τῆς φύσεως αὐτοῦ τῆς ἀγίας, διτε εἰς τὰ μυστήρια τὰ πνευματικὰ εύδοκησε ὁ Θεὸς εἰσάξας ἡμᾶς. » Καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος· « Τοῦ μὲν ἐνὸς ἀγίου Πνεύματος εἰσὶ χαρίσματα, ἡ τε σοφία, καὶ ἡ γνῶσις, ὡς καὶ πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα· Ιδίαν δὲ ὑσπερ ἔκαστον τὴν ἐνέργειαν ἔχει. Διόπερ ἀλλικαὶ μὲν δίδοσθαι σοφίαν, διλλοὶ δὲ γνῶσιν κατὰ τὸ αὐτὸν Πνεῦμα, ὁ Ἀπόστολος μαρτυρεῖ· ἡ μὲν γάρ γνῶσις, αὐτῇ περὶ πονάπτει τὸν ἀνθρώπον τῷ θεῷ, εἰς λόγους τῶν πραγμάτων τὴν φυσήν μή κινοῦσα. Διὸ καὶ τινες τῶν τὸν μονήρη βίον φιλοσοφούντων, φωτίζονται μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν αἰσθήσει· εἰς δὲ λόγους θείους οὐκ ἔρχονται. Ἡ δὲ σοφία, εἰπερ μετά ταύτης ἐν φύσι δοθῆ τινι (σπάνιον δὲ τοῦτο), αὐτὰς τὰς ἐνέργειας φανεροὶ τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ μὲν, τῇ ἐνέργειᾳ· ἡ δὲ, τῷ λόγῳ φωτίζειν εἰσιθεν. Ἀλλὰ τὴν μὲν γνῶσιν εὐχὴ φέρει, καὶ πολλὴ ἡ συγκία ἐν ἀμεριμνίᾳ παντελεῖ. Τὴν δὲ σοφίαν, ἀκενδόξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρῶτον ἡ χάρις τοῦ διδόντος Θεοῦ. » Πρὸς δὲ, καὶ ὁ ἄγιος φησὶ Μάξιμος ἐν τοῖς Σχολοίοις· « Τὸ φρέαρ τοῦ Ἱακώβου ἐστιν ἡ Γραφὴ· τὸ δὲ ὄντωρ ἐστιν, ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τὸ δὲ βάθος, ἡ τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξίτητος θεωρία· τὸ δὲ ἀντιγμάτικόν ἐστιν ἡ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου μάθησις· ἦν οὖν εἰχεν δόκιμος, αὐτολόγος ὑπάρχων, καὶ οὐ τὴν ἐκ μαθήσεως καὶ μελέτης γνῶσιν διδοὺς τοῖς πιστεύοντις, ἀλλὰ τὴν ἐκ χάριτος ἀενήσου πνευματικῆς ἀέννων σοφίαν, καὶ μηδέ ποτε ἢ ἥγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος· τὸ γάρ διντλήμα, τούτεστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνῶσεως, τὸ πάντα δέ, μηδενὶ λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δὲ κατὰ χάριν γνῶσις, δῆλον ἔχει, καὶ δίκαια μελέτης, τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρείας ποικιλῶς βλωστάνουσα. » Καὶ αὐτίς ὁ ἄγιος Διάδοχος· « Ο νοῦς ἡμῶν, τὰ πολλὰ περὶ μὲν τὴν προσευχὴν,

τε ὥστε, Juxta sapientissimum Maximum, non autem sibi deificationem præstante non generatam. Dicit enim hic sanctus: « Non generatam dico deificationem, eam quæ quidem generationem sit, illuminationem: quæ quidem generationem non habet, sed in iis qui digni sunt, incogitabilem apparitionem. Iis quæ dicta sunt congruentia exprimit sanctus Dionysius: « Scendum est mentein nostram, viam quidem habere cogitandi, per quam intelligibilia cernit: unionem vero mentis, naturam extollentem, per quam iis quæ ultra ipsam sunt, conjungitur. » Et pīns Isaac: « Duos animæ oculos possideimus, ut dicunt Patres, neque eadem est utilitas per utrumque contemplationis: uno quidem oculo, quæ in naturis abscondita sunt, videmus; nempe Dei B potentiam et sapientiam, et ejus erga nos Providentiam, quam percipiūmus ex sanctitate gubernationis ejus in nos; altero autem oculo, sanctæ ejus naturæ gloriam contemplamur, quando in spiritualia mysteria nos Deus introducere dignabitur. » Et divinus Diadochus: « Unius quidem sancti Spiritus dona sunt et sapientia et scientia, ut et omnia divina dona. Singula autem propriam habent efficaciam. Itaque alii quidem dari sapientiam, alii vero scientiam in eodem spiritu testatur Apostolus. Scientia enim hominem experientia Deo conjugit, animam non movens ad rerum ratiocinia. Ideo et nonnulli eorum qui monasticam vitam agunt, per eam in sensu illuminantur. Sapientia vero, si cui eum ea in timore donet (rare autem hoc est,) ipsas scientias vires explicat, quoniam altera quidecum efficacia, altera vero ratione illuminare solet. Sed scientiam oratio assert et magna in securitate tranquillitas, non vanæ gloriæ appetens oraculorum Dei meditatio. Et primo gratia est Dei donantis. » Ad hæc, dicit quoque sanctus Maximus in Scholiis: « Puteus Jacob est Scriptura: aqua vero, ea quæ in Scriptura est scientia; profundum vero, Scripturæ enigmatum difficilis contemplatio: haec autem est divini verbi per litteras disciplina, quam non habebat Dominus, cum ipse esset ipsissimum Verbum neque scientiam ex disciplina et meditatione credendibus dedit, sed eam quæ ex gratia permanente et spirituali, perennis est, neque unquam cessat, dignis donavit. Haec enim, id est disciplina, nonnullas scientias partes apprehendens, totum relinquit, nulla ratione illud occupare valens. Quæ autem secundum gratiam est scientia, totam habet sapientiam, et absque meditatione, eam quæ hominibus competit, ad utilitatem variam, gignens. » Et rursum sanctus Diadochus: « Mens nostra, inquit, plerumque ad orationem difficile mouetur; quia nempe virtus optativa nimis arcta et angusta est; theologiae vero libens seipsam tradit, quia divina contemplatio larga et soluta est. Ne autem ipsi multa dicendi voluntatem demus, ac supra modum evolare eis sinamus, lætitiae, orationi plerumque et psalmodia

et sanctæ Scripturæ lectioni faciemus. Neque docto-
rum virorum disciplinam negligamus; quorum si-
des per ipsorum scripta cognoscitur. Neque id agen-
tes menti permittamus ut propria sua verba gratia
verbis immisceat, neque ut vana gloria distrahatur,
ob nimiam lætitiam garrulitatemque quoconque
dispersa, sed longe ab omni phantasia eam contem-
plationis tempore custodiamus, et lacrymosas
omnes ejus inde cogitationes habeamus. Qui enim
pacis tempore requiescit, lætaturque orationis
præsertim dulcedine, non modo a prædictis culpis
cavet, sed magis ac magis renovatur, ut se vivide
et absque labore in divinos sensim injiciat et in
multa humilitate discretionis scientia abundet.
Sciendum tamen est orationem omni latitudini
præstare; ea autem illorum solummodo est qui gra-
tiae sensu omni ac fide pleni sunt. Audistine? Est, in-
quit, oratio, omni latitudine præstantior, eorumque
solummodo est qui intus et in corde, in omni sensu
ac fide, substantialiter supernaturaliterque divino
gratiae lumine profunduntur. Illam sanctus Isaac me-
moriā non obsignatam vocat, nempe sine forma ac
imagine, et simplicem. Et alii alio modo divini Patres.
πολλῇ προκόπτειν ταπεινώσει. Πλὴν δεὶς εἰδέναι, διὰ ἐστιν εὐχή, παντὸς πλάτους ἐπάνω. αὐτῇ δὲ ἐκείνων
μόνον ὑπάρχει, τῶν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ προροφορίᾳ ἐμπεπλησμένων τῆς ἀγίας χάριτος. Ἀ' Ἀκήρος;
Ἐστιν εὐχή, φησίν, ἐπάνω παντὸς πλάτους, ἡτις ἔκεινων μόνον ὑπάρχει, τῶν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πλησ-
φρίᾳ, δηλοντί ἐνδον καρδίας ἐνυποστάτων ὑπερψυχῆς ἐμπεπλησμένων τοῦ θειοτάτου φωτισμοῦ τῆς χά-
ριτος· ταύτην καὶ δ' ἄγιος Ἰσαάκ μνήμην ἀσφράγιστον ἀποκαλεῖ, ἡτοι ἀσχημάτιστον, ἀνέδεον, καὶ
ἀπλῆν· καὶ ἀλλοι ἀλλως; τῶν ἀγίων Πατέρων.

*De quinque animæ potentiis; similiter et de phanta-
siis animæ ac menti propriis; et quod omnino
phantasiā fugere oportet, et figurās et typos et
formas, in munda oratione et simplici et una
mentis operatione.*

69. Sed quoniam, ut ostendimus, non medo a
dæmonibus, sed et a seipsa naturaliter anima po-
test imaginari per quinque suas potentias, nempe
mentem, intellectum, opinionem, phantasiam et
sensum, quemadmodum corpus per quinque sen-
sus, visum, olfactum, auditum, gustum et tactum:
una autem est, ut dicimus, ex animæ potentia
phantasia per quam anima imaginandi vi prædi-
sit, oportet eam bene in iis quæ ad ipsam pertinent, p
regere et temperare, easque potentias quæ maxime
eam cum Deo conjungunt, et in præsenti et in futu-
ro sæculo, instigare et ad Deum dirigere; oportet
autem cetera, ut decet, curare, hisque uti, easque
facere. Inquirendum igitur est quid de his omnibus
dixerint Patres ac probabilia videantur. Et dicit
sanctus Maximus: Quoniam anima per seipsum,
per suam nempe substantiam rationalis spiritua-
lisque est, et per se omnino subsistit. Si porro sub-
sistit per se, per se quoque et secundum se naturali-
ter, et cum corpore operabitur, naturaliter quidem
cogitans ac ratiocinans, neque unquam naturaliter
ipsi insitis spiritualibus potentiis requiem præstans.
Quæ enim natura cuilibet substantiæ insunt, ea,

Α δυσαναχτήτω; Εχει, διὰ τὸ στενὸν δγαν, καὶ περι-
εταλμένον τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς· εἰς δὲ τὴν θεολο-
γίαν, χαίρων ἑαυτὸν ἐπιδέδωσιν, διὰ τὸ πλατύ, καὶ
ἐπολεμένον τῶν θειῶν θεωρημάτων. "Ινα εὖ μὴ
ὅδον αὐτῷ δῶμεν τοῦ πολλὰ θέλειν λέγειν, καὶ ὑπὲρ
τὸ μέτρον αὐτὸν πτεροῦσθαι παραχωρῶμεν· τῇ
χρῆστῇ, τῇ προσευχῇ τὰ πλεῖστα καὶ τῇ φαλμφδίᾳ, καὶ
τῇ τῶν ἀγίων Γραφῇ, ἀναγνώσει σχολάζωμεν·
μήτε τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν παρορῶντες τὰ θεωρή-
ματα· ὅν τῇ πίστῃ διὰ τῶν λόγων γνωρίζεται· οὐτε
γάρ ἔδια αὐτὸν, τοῦτο ποιοῦντες, παρασκευάζωμεν
βῆματα ἐπιμιγνῦνται τοῖς λόγοις τῆς χάριτος· οὐτε
μήτη ὑπὸ τῇ κενοδοξίᾳ ὑποσυρῆναι, διαφορθεῖντα διὰ
τῆς πολλῆς χαρᾶς, καὶ τῆς πολυλογίας, παραχωρήσω-
μεν· ἀλλὰ καὶ πάσης φαντασίας ἐκτὸς, αὐτὸν ἐν τῷ
Β καιρῷ τῆς θεωρίας φυλάζωμεν, καὶ δαχρύσθεις αὐτῷ
σχεδὸν τὰς πάσας ἐκ τούτου ἐννοίας περιποιήσαμεν.
Ἄναπαυδενος γάρ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ήτσυίας, καὶ
καθηδυνόμενος ὑπὸ τοῦ τῆς εὐχῆς μάλιστα γλυκασμοῦ,
οὐ μόνον τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται,
ἀλλὰ πλέον καὶ πλέον ἀνανεῦται εἰς τὸ δέξιόν τοι
διὰ πόνου τοῖς θεοῖς· ἐπιβάλλειν θεωρήματι, μετὰ
τοῦ καὶ εἰς τὴν γνῶσιν αὐτὸν τῆς διακρίσεως ἐν
μόνον τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται,
περὶ τῶν τῆς φωνας καὶ τῆς φωνής προσ-
ευχῆς, καὶ τὰς μορφώσεις τῆς τῆς καθηδρῆς προσ-
ευχῆς, καὶ τῇ ἀπλῇ καὶ ἐριαίᾳ τοῦ τοῦ ἔργα-

C περὶ τῶν τῆς ψυχῆς πέρτε δυνάμεων· δμοιως
δὲ καὶ περὶ φαντασίων οἰκείων τῆς ψυχῆς, καὶ
τοῦ τοῦ, καὶ δεὶς δεῖ διλικῶς φεύγειν τὴν φαν-
τασίαν, καὶ τοὺς σχηματισμούς, καὶ τὰς ἐκπ-
άσεις, καὶ τὰς μορφώσεις τῆς τῆς καθηδρῆς προσ-
ευχῆς, καὶ τῇ ἀπλῇ καὶ ἐριαίᾳ τοῦ τοῦ ἔργα-

ξ. 'Αλλ' ἐπειδήπερ, ὡς δεδήλωται, οὐ μόνον
παρὰ δαιμόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἡ ψυχὴ ἀφ' ἐκατῆς
ψυσικῶς ἔχει τὸ φαντάζεσθαι, διὰ τὸ πέντε δυνάμεις
κεκτησθαι, ἥτοι νοῦν, διάνοιαν, δόξαν, φαντασίην,
καὶ αἰσθήσιν, διπέρας δέ τοις εἴσησιν, τῶν τῆς ψυχῆς δυνά-
μεων καὶ ἡ φαντασία, δὲ ἡς ἡ ψυχὴ καὶ φαντάζεται,
χρή ταύτην καλῶς τὰ καθ' ἐκατῆν ἐθέλουσαν [Ιτ.
ἐθέλουσιν] οἰκονομεῖν καὶ διευκρινεῖν, τὰς μάλιστα
συναπτούσας αὐτῇ τῷ θεῷ δυνάμεις αὐτῆς, ἐν τε
τῷ παρόντι αἰώνι, ἐν τε τῷ μέλλοντι, ἀναπτεροῦν,
καὶ πρὸς θεὸν ἀνάγειν διλικῶς ἐπείγεσθαι; περὶ δὲ γε
τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ προστήκον φροντίζειν, καὶ κε-
χρῆσθαι, καὶ ποιεῖν. Ζητητέον τοινυν, οἵα περ τοι-
των οἱ Πατέρες φασι, καὶ τὸ εἰκός ἀποσώζει. Καὶ
λέγει δὲ ἄγιος Μάξιμος· Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ δι' ἐκατῆν,
ἥτοι τὴν αὐτῆς οὐσίαν, ἔστι λογική τε καὶ νοστρά,
καὶ αὐθύποστατος πάντως ἔστιν. Εἰ δὲ αὐθύποστατος,
δι' ἐκατῆν φύσει, καὶ καθ' ἐκατῆν, καὶ μετὰ σώματος
ἐνεργήσει, νοοῦσα κατὰ φύσιν καὶ λογικούσην, καὶ
οὐδίποτε πανομένη τῶν φυσικῶν αὐτῇ προσομούσην
νοερῶν δυνάμεων· τὰ γάρ φύσει τῷ ὀπαρισθεῖσιν

ιροσόντα, έως έστι καὶ ὑφέστηκεν, ἀναφαίρεται ἡ ψυχή οὖν, δεῖ τε οὔσα ἀρ' οὐ γέγονε, καὶ ὑφισταμένη, διὰ τὸν οἰνωνούσιντον δημιουργῆσαντα Θεὸν, δεῖ νοεῖ, καὶ λογίζεται, καὶ γινώσκεται, καὶ καθ' ἐαυτὴν, καὶ μετὰ σώματος, δὲ ἐαυτὴν, καὶ τὴν ἐαυτῆς φύσιν. Οὐδεὶς οὖν εὑρεθῆσται λόγος, διὰ τὴν ψυχὴν τῶν προσόντων αὐτῇ φυσικῶν, καὶ οὐ διὰ τὸ σῶμα, μετὰ τὴν τούτου λύσιν, ἀλλοτριῶσαι δυνάμενος. » Ἐπειδὴ οὖν τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν ἐπιγινώσκομέν τε καὶ παρὰ τῶν ἄγίων μυσταγωγούμενον, καὶ κατὰ τὸν νῦν αἰώνα, καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα, περὶ Θεὸν κινεῖσθαι καὶ συνεργεῖν [Ισ. ἐνεργεῖν]. τὰς δὲ ἄλλας δυνάμεις κατὰ τὸν παρόντα καὶ μόνον αἰώνα, ὡς ἴδιας αὐτῷ δέοντας καὶ τὴν ψυχὴν, οἷα ἐντεχνον κυβερνήτην, καὶ τὸ κύρος τούτων φυσικῶς ἔχουσαν, καὶ μή κατὰ τὸ περὶ εἰρημένην [Ισ. ἥρημέντην], μόνον διενεργεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέλλον μάλιστα, τὸν νοῦν, καὶ τὴν διάνοιαν διοτρόπως σπεύσειν ἀνατείνειν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ κινεῖν, καὶ συνάπτειν, ἐν τῷ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, καὶ τῆς νοερᾶς, καὶ ἐνιαίας, καὶ ἀπλῆς ἐργασίας καιρῷ, τῆς δὲ φαντασίας τοκαθόλου τοῦτον χωρίζειν, καὶ τῶν ἀλλων δυνάμεων· κατὰ γάρ τὸν ἄγιον Νεῦλον, « Κατάστασις ἔστι προσευχῆς, ἔξις ἀπαθῆς· ἔρωτις ἀκροτάτῳ, εἰς ὕψος νοητὸν ἀρπάζουσα τὸν φιλόσοφον, καὶ πνευματικὸν νοῦν. » Οὕτω καὶ γάρ πράττουσα ἡ ψυχὴ, τὸ εἶχδος αὐτῇ, καὶ τίμιον ἀξιωμα, ἔσται διαφυλάττουσα.

Ἐτι περὶ νοῦς.

ο'. Ωσαύτως δὲ δεῖ καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, ὡς ἀμερῆ, καὶ ἀπλῆν, καὶ αὐτοτελῆ δύντα οὐσίαν, καθαρὰν, καὶ φωτοειδῆ, ἐαυτὸν τηρεῖν καὶ φυλάσσειν ἀμέτοχον, C καὶ μεμερισμένον ταύτης, ἤγουν τῆς φαντασίας, ὡς καὶ αὐτὸν ἀρ' ἐαυτοῦ δύναμιν φυσικὴν κεκτημένον εἰς τοῦτο, καὶ εἰς τὸ ἀσχέτως πρὸς ἐαυτὸν ἀναπολεῖν, καὶ συστρέψεσθαι, καὶ κινεῖσθαι. Τοῦτο γάρ ἔστιν ἡ στάσις τοῦ νοῦ, διὰ τὸν θελας αὐτῷ ἐγγενεταις χάριτος, κατὰ τὸν τῆς Κλημαχος λέγοντα· «Τὸ στήσαι τὸν νοῦν, μόνον τοῦ ἀγίου Πνεύματος» ἔστι. » Κανὸν γάρ καὶ καθὸ δύναμις ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς, καὶ ὑπὸ αὐτῆς κινῆται καὶ ἀρχηται πῶς, ἀλλ' οὖν γε καὶ δρθαλμὸς αὐτῆς ἔστι τε καὶ δυνομάζεται, καὶ γε ἴδιαν τινὰ δύναμιν φυσικὴν ἀπλῆν, καὶ αὐτοτελῆ, ὡς εἴπομεν, πλουτεῖ. Διὰ τοι τοῦτο, καὶ ὅπηνίκα κατὰ φύσιν σχετικῶς πρὸς τε τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς αὐτῆς δυνάμεις διατελεῖ διακείμενος, τότε δή καὶ δυνάμεις νοῦς ἔστιν, διπερ καὶ ψυχικὸς δινθρωπος κέκληται. D Οὐπόταν δὲ τὴν ἴδιαν φυσικὴν, καὶ ἀπλῆν οὐσιώδην ἀναλάβῃ ἀξίαν, καὶ φαιδρότητα, τὴν ἀμερῆ, καὶ αὐτοτελῆ, καὶ αὐτοδέσποτον, ἤγουν ἀπαλλαγὴ τῶν τε σωματικῶν, καὶ ψυχικῶν φυσικῶν σχέσεων, καὶ κινήσεων, καὶ ἀπὸ τοῦ δυνάμεις νοῦς εἰναι, εἰς τὸ ἐνεργεῖται νοῦς γενέσθαι ἀξιωθῆ, ἢτοι εἰς τὸν ὑπὲρ φύσιν, καὶ πνευματικὸν προκοψθή ἀνθρωπον, τότε δή δεῖ πρὸς ἐαυτὸν ἀκλινῶς ἐπανέρχεται, καὶ δὲ ἡ ἐαυτοῦ, πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἔνοιαν ἀσχέτως ἀναβαίνει πάντη, καὶ ἀπολύτως, τὴν ἀδιαμόρφωτον, καὶ ἀνείδεον, καὶ ἀπλῆν, ὡς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος· « Νοῦς μή σκεδανύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰτιητηρίων ἐπὶ τὸν κύρσμον διαχέρμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἐαυτὸν, διὸ ἐαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἔνοιαν ἀναβαί-

A quandiu subsistunt, auferri nequeunt. Anima igitur, quae ex quo creata est, semper fuit ac subestit per Deum qui ipsam creavit, semper cogitat ac ratiocinatur, et cognoscit, et secundum se et cum corpore, per se et suam naturam. Nulla autem inventetur ratio quae animam ab iis quae ipsi insunt neque per corpus, post corporis dissolutionem, separare queat. » Cum igitur sciainus mentem et cogitationem (idque nos sancti doceant,) et in praesenti saeculo et in futuro, ad Deum moveri et operari, ceteras vero potentias, in praesenti tantum saeculo ut huic saeculo proprias; oportet igitur ut anima, tanquam peritus gubernator, in easque naturaliter dominans, neque in praesenti tantum saeculo, ut diximus, operam, mentem cogitationemque omnimodo et ardenter ad Deum dirigat et moveat, et cum eo uniat in munda ac spiritualis et unius ac simplicis orationis tempore; oportet, inquam, ut eas a phantasia omnino sejungat et ab aliis potentibus. Ut enim dicit sanctus Nilus, « Orationis ordinatio, habitus absque cupiditate: ardentissimo amore in spiritualem altitudinem sapientem spiritualemque mentem rapiens. » Sic enim agens anima, eam, quae ipsam decet ornatque, dignitatem servabit.

Adhuc de mente.

70. Similiter autem oportet et ipsam mentem, ut partium expertem simplicem et per se absolutam, mundam ac lumine ornatam, seipsam servare ac custodire non participem et separatam ab illa, phantasia nempe: quippe quae mens a seipsa naturalem possideat potentiam ad se revertendi et se alendi inveniendique. Ea est enim mentis requies, quae ipsi divina gratia praestantur, ut dicit Climacius: « Mente requiescere, non est nisi a Spiritu sancto. » Eisi enim, in quantum animæ potentia est animus, et ab ipsa moveatur oriaturque quodammodo, sed tamen ejus oculus est ac nominatur, et propriam viam naturalem ei per se subsistentem, ut diximus, possidet. Ideoque et quando mens remanet relative ad animam ejusque potentias disposita, tunc est ut potentia mens; et *animalis homo* nuncupatur. Si autem propriam, naturalem, simplicem, essentialiē dignitatem recuperaverit splendoremque partium expertem, per se subsistentem independentemque; si nempe a corporalibus et animalibus, naturis et motibus sejuncta fuerit; si a potentiali mente ad mentem operantem assurrexerit, si ad supernaturem spiritualemque hominem profecerit, tunc sane semper ad se non devia redit, et per se ad Dei cogitationem firmiter et constanter ascendit; quae cogitatio neque formam neque figuram habet, sed simplex est, ut ait Magnus Basilios: « Mens quae non ad externa dissipata est, neque sensibus per mundum diffusa, ad seipsam revertitur, per se quoque ad Dei cogitationem ascendit; et illa pulchritudine coruscans et illuminata, ipsius naturæ ollivium suscipit. » Atque ita igitur Dei imaginæ

nem ac similitudinem mens induit et servat, cum **A**ve: κάκενψ τῷ κάλλει πιριζμπόγενδς τε καὶ εἰλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως ἡθῆν λαμβάνει. Καὶ οὕτω γάν καὶ τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὄμοιος αὐτοῦ δὲ νοῦς ἀναλαμβάνει, καὶ ἀποσύζει, νοῦς ὁν, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἀμέτος νοερός, τῷ θείᾳ νῷ, δηλαδὴ τῷ Θεῷ, ἐνούμενός τε καὶ συγινόμενος. Αὕτη δὲ ἐστιν ἡ ἐργασία, ἡ κατὰ κύκλον κίνησις, δηλουστή, ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἐπάνοδος, καὶ στροφή, καὶ ἔνωσις, καὶ ἡ δι' ἑαυτοῦ πρός τὸν Θεόν, ἡτοις καὶ μόνη τῷ διτοι πέφυκεν ἀπλανής, καὶ ἀπειποτος, ὡς διχοτος οὖσα, καὶ ἀμεσος, καὶ ὑπὲρ νόησιν ἔνωσις, καὶ ὑπὲρ δρασιν δρασις. Καὶ λέγει δὲ μέγας Διονύσιος: « Άνια μότος εστιν circularis quidem, nempe ad seipsum ab externis introitus; et spiritualium ejus potentiarum simplex involutio, tanquam in quadam circulo, quae ipsi non errare præstat, eamque a plerisque externis rebus ad se convertit ac colligit; deinde eam tanquam unius speciei effectam potentias firmiter adunatis adunat et ita ad pulchrum bonumque manu ducit, quod est super omnia et unum et idem et ingenitum et immortale ac æternum. Per circuitum autem anima movetur, in quantum proprie se divina scientia illustrat; non mentaliter et unitive, sed logice et periodice et tanquam commissis et transitibus facultatibus. Recta autem via est, quando non ad seipsum ingreditur, et uno intellectu mouetur; (id enim posterius est, ut dixi, motus per circuitum), sed ad ea quae sunt circum se procedens, ab externis, tanquam a variis symbolis et abundantibus ad simplicem et unam contemplationem inducitur. » Et sanctus Maximus: « Immediata cum Deo unionem mens accipiens; cogitare et cogitari omnino vacua et libera potest. Quando igitur eam facultatem solvit, aliquid eorum quae post Deum sunt, cogitans, arguitur unionem quae supra cogitationem est, rumpere, per quam quaundiu cum Deo est, tanquam supernaturalis et ipsa participatione Deus effecta, ei suæ naturæ legem, tanquam immotum finem, transponit. » Et rursum: « Mens pura, per suum cum principio unionem habitum qui supra cogitationem est, induit, secundem quem varios motus et habitus ad ea quae extra ipsius principium sunt, deponit, et soli principio adhæret, per ineffabilem requiem hujus quod supra cogitationem est, silentii effecta; quod ostendere sermo non potest neque cogitatio, sed sola per participationem experientia, eorum qui hæc supra cogitationem fruitione digni habiti sunt, cuius signum visu facile et omnibus manifestum, est omninoda per dispositionem ad hoc præsens sæculum animæ insensibilitas et requies. » Ad id igitur mens ex anima minime cooperans, neque seipsum ad Deum movens neque suum ad se redditum efficiens, neque ad Dei cogitationem ascendens, imo vero id ex neutra parte adimplens, sed cum phantasia se conjungens, jam vario modo se habet, et a Deo longe distat.

Ἐτις περὶ καθημάτων προσευχῆς.
οα'. Καὶ λέγει ὁ ἄγιος Νείλος· «Ἀγανάκουον στῆσαι τὸν νοῦν σου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, κινθρὸν καὶ ἀλαζόν, καὶ οὕτω δυνήσῃ προσεύκασθαι· ἔτι· ἐγώ τὸ ἐμδὸν λέξω, δὲ καὶ νεωτέροις εἰρηκα· μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, δές κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς; τελείαν ἀμφορφίαν ἔκτησατο. » Καὶ ὁ ἄγιος Φιλέθεος· «Σπάνιον ἐστιν ἐνύρειν, τοὺς τῷ λογικῷ ἡσυχάζοντας, κάκειναν μόνων ἐστιν, οἵτινες τὴν θείαν χράντι καὶ παράληπτιν, διὰ τοῦτο τοῦ πράγματος ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν διαπαντός μηχανῶνται. » Καὶ ὁ μέγας δὲ Βεζίλειος· «Εὐχὴ καλὴ, ἡ ἐνεργὴ ἐμποιοῦσα τοῦ Θεοῦ ἐννοιαν τῇ φυχῇ· καὶ τούτῳ ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν, ὅταν μὴ φροντίσῃ γηνναῖς τὸ συνεχές τῆς μνήμης διακόπτηται, μηδὲ τοις ἀπροσδοκήτοις πάθεσιν ὁ νοῦς ἐκταράσσοται, ἀλλὰ πάντα ἀποφεύγων ὁ φιλόθεος ἐπὶ Θεὸν ἀναχωρῆ. »

***Οτι δέλλο άκαθεια ροδς, καλ ἔτερος προσευχὴ
ἀληθῆς, δ καλ μεῖζος.**

οβ'. Ιτέσσον τοῖνυν καὶ τοῦτο, ὡς, εἰπερ καὶ κατὰ τὸν διγιον Μάξιμον, «Οὐ δύναται δὲ νοῦς ἐκ μόνης τῆς πράξεως ἀπαθῆς γενέσθαι, ἐὰν μὴ διαδέχωνται αὐτὸν πολλαὶ καὶ ποικίλαι θεωρίαι, ἀλλὰ σὺν πάλιν, κατά γε τὸν θειότατον Νεῖλον, ἔνεστι καὶ ἀπαθῆ γεγενημένον, καὶ μὴ προσενέχεσθαι ἀληθῶς, ἀλλὰ ποικίλλεσθαι, καὶ μακρὰν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ. » Φησὶ γέροντος ὁ Πατήτερ περὶ τοῦ τοιούτου οὗτως· «Καὶ οὐ πέρ τὴν σωματικὴν θεωρίαν δὲ νοῦς γένηται, οὐπω τέλειον τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον θεέαστατο· δύναται γέροντος τῇ τὸν νοημάτων εἶναι γνώσει, καὶ ποικιλλεσθαι πρὸς αὐτήν. » Εἳς· «Οὐχὶ δὲ πάνειρας τετυχηκὼς, ἢδη καὶ προσεύχεται ἀληθῶς· δύναται γέροντος φίλοις νοήμασιν εἶναι, καὶ ἐν ταῖς ιστορίαις αὐτῶν περισπάσθαι, καὶ μακρὰν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ. » Εἳς· «Οὐκ ἀν δὲ μὴ ἐγχρονίζῃ δὲ νοῦς ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν πραγμάτων, ἢδη καὶ προσευχῆς κατειληφε τόπον· δύναται γέροντος τῇ θεωρίᾳ εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν ἀδόλοσχειν· ἀπέρ εἰ καὶ ψιλὰ βρήματα εἰσιν, ἀλλ' ὡς πραγμάτων δύντα θεωρήματα, τυποῦσι τὸν νοῦν, καὶ μακρὰν ἀπάγουσιν ἀπὸ Θεοῦ. » Λέγει δὲ καὶ ὁ τῇ Κλίμακος· «Οὐ δὲ νοῦς μεμάθηκεν ἀληθῶς εὐχεσθαι, οὗτοι Κυριψι κυρίων ἐνύποιοι ἐνωπίω λαλοῦσιν, ὡς οἱ πρὸς τὸ οὔς τοῦ βασιλέως· ἐκ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, δύνασται ἀκριβῶς συνιδεῖν, τὴν τῶν ἑκατέρων πολιτεῶν διαφορὰν, καὶ ἀσύγχριτον σύγχριτιν, τῆς κατὰ παραδοχὴν, φαμέν, καὶ τῆς κατ' ἐπιβολὴν. Τῆς μὲν γέροντος, μελέταις· καὶ πολλαὶ, καὶ ποικίλαι θεωρίαι. Τῆς δὲ ἡρακλίας, ἡ ἀληθῆς προσευχή. Πρὸς δὲ, καὶ δὲς ἄλλο νοῦς ἀπάνεια, καὶ ἔτερον προσευχὴ ἀληθῆς. » Εἳς τε ὡς δὲ ἔχων τὴν ἀληθῆ προσευχὴν κατὰ τοὺς ἀγίους, κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τὸν νοῦν ἀπαθῆ κεκτῆσθαι τέφυκεν, οὐ μὴν δὲ, καὶ δὲ ἔχων μόνον τὸν νοῦν ἀπαθῆ, δεδύνηται κεκτῆσθαι καὶ τὴν ἀληθῆ προσευχὴν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· δὲ δὲ λόγος ἐπανερχέσθω πρὸς τὰ προκείμενα. Εἶπεν οὖν οὐ μόνον περὰ τὰ

Adhuc de munda oratione.

71. Et dicit sanctus Nilus : « Enitere ut mentem tuam orationis tempore tacitam ac silentem teneas, et sic orare poteris. » Ego adhuc quod meum est dicam et quod junioribus dixi : « Beata est mens quæ tempore orandi perfecte formis vacua est. » Et sanctus Philotheus : « Raro inveniuntur qui ratione pacem agant ; et eorum tantum est qui divinam lætitiam consolationemque per id in se habere perpetuo student. » Et Magnus Basilius : « Oratio bona, ea est quæ efficacem Dei cogitationem in anima efformat ; et ea est Dei inhabitatio, nempe in se Deum per memoriam tenere, quando nullis terrestribus cogitationibus memoriarum continuitas perrumpitur, neque obviis quibusque cupiditatibus mens perturbatur, sed omnia hæc fugiens qui Deum diligit, ad Deum accedit. »

*Quod aliud est mentis apathia, et aliud oratio vera
quæ adhuc major est.*

72. *Sciendum quoque et illud ; secundum sanctum Maximum : « Non potest mens ex sola actione absque cupiditate fieri ; nisi eam multæ ac variae cogitationes suscipiant, sed, ex divinissimo Nilo, fieri potest ut qui cupiditatibus liber effectus est, non vere oret, sed inconstans sit et longe a Deo distet. » Ita enim ille Pater de illa re : « Etiamsi mens supra corporalem contemplationem ascenderit, nondum perfectum Dei locum contemplata est. Potest enim in cogitationis scientia esse, et circa eam variare. » Et adhuc : « Qui apathiam assecutus est nondum vere orat ; potest enim in tenuibus cogitatibus versari, et in suis notionibus distrahi, et a Deo longe distare. » Et adhuc : « Non eo quod mens in tenuibus rerum cogitatibus immoretur, jam orationis locum assecuta est ; potest enim in rerum contemplatione versari et in suis rationibus vana esse ; quæ, etsi tenuia sint verba, sed quoniam rerum signa sunt, mente informant, eamque a Deo separant. » Dicit autem et *Climacieus* : « Quorum mens didicit vere orare, ii Domino dominanter et facie ad faciem loquuntur, tanquam ii qui ad aurem regis verba faciunt. Ex iis autem ac talibus potes apprime intelligere utriusque rationis differentiam et ex comparatione dissimilitudinem, cum una sit per acceptiōnem, et altera per conatum. Unius enim opus curæ et multæ ac variae contemplationes. Alter us autem, vera oratio. Ad hæc, aliud est mentis apathia, aliud oratio vera. » Imo qui veram orationem possidet, secundum sanctos, necessario quoque mentem absque cupiditate habet. Qui vero tantum mentem absque cupiditate possidet, non semper potuit veram orationem habere. Et hæc quidem ita se habent. Sed redeat sermo ad ea quæ nobis propoita sunt. Cum non modo ea quæ diximus, sed et ipsa bonorum ac malorum memoria, frequenter mentem informare ac ad phantasiam ducere solcant;*

de hoc etiam oportet nos paucia disserere. Α προερημένα, ἀλλὰ καὶ αὐτή ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ταῖς ἐναντίων, ἔκτυποῦν ἀθρόως τὸν νοῦν καὶ πρὸς φαντασίαν διγειν εἰώνει πῶς, δεῖ καὶ περὶ τούτου λίγον διασημᾶν.

Adhuc de phantasiis, et de iis quae mente efformat, et signis falsi ac veri, et quoniam sunt veritatis signa.

73. Si pacem agis, solusque cum solo Deo velis conversari, ne accipias quae sensibilia aut intelligibiliū videris, sive intra te sive extra, etiam si forma sit Christi aut angeli aut sancti, aut luminis figura menti apparet; sed remane diffidens et gravis ad illam, etsi bona sit, antequam interrogaveris, ut diximus, eos qui experti sunt: id enim utilissimum est, et Deo charissimum et acceptissimum. Semper autem mentem tuam custodi absque colore et forma et imagine et qualitate et quantitate; solis orationis vocibus adhære, et has cura et cogita, intra cordis motus, ut dicit Climacius: « Initium quidem orationis, voces ex ipsis processuīs per soliloquium perseverantes; medium autem iis quae dicuntur, cogitationis attentio; finis vero, raptus ad Dominum. » Et sanctus Nilus ita loquitur: « Est quidem præcipua perfectorum oratio, quidam mentis rapiens, et universa ex iis quae secundum sensus sunt, separatio spiritu genitibus inenarrabilibus enim Deo conversante, qui cordis dispositionem intuetur, ut librum inscriptum, explicatum, et signis silentibus suas voluntates ostendente. Ita Paulus usque ad tertium cœlum raptus est, sive in corpore, sive extra corpus fuerit, nesciens; ita Petrus, cum ascendisset in domum, ut oraret, visionem linteī vidit. Secunda autem est post primam oratio, verba pronuntiare, mente cum compunctione consequente et scientie ad quem suam flagitationem dirigat. Interrupta autem oratio et corporalibus cogitationibus dissipata ab orantis statu recessit. » In his igitur remanens alia ne accipias, donec pacem assecutus sis et expertos interrogaveris, ut dictum est. Et hæc sunt quæ annuntiaveramus, erroris signa et alia his similia sunt. Vide autem et quædam signa veritatis. Ea autem sunt veritatis optimique et vivificans Spiritus signa, charitas, gaudium, pax, magnanimitas, bonitas, justitia, fides, dulcedo, temperantia, et cætera, ut ait divinus Apostolus, hæc omnia Spiritus sancti fructus appellans. Et dicit iterum: « Ut filii lucis ambulate. Fructus enim Spiritus, in omni benignitate et justitia et veritate; quarum contraria error possidet. » Dicit autem et quidam sapientium ab aliquo interrogatus: « Quod secundum salutis viam, dilectissime, ut dixisti, multæ sunt viæ quæ ad vitam ducunt, et multæ quæ ad mortem. Et procedens, viam habes quæ ducit ad vitam, mandatorum Christi observationem. In his mandatis omnem virtutis formam invenies; præcipue vero hæc tria: humilitatem, charitatem et misericordiam, sine quibus nemo Deum inuidebit. » Et paulo post: « Haec tria sunt invicta contra dæmones arma, quæ nobis largita est sancta Trinitas, humilitatem dico et charitatem et

« Ετι περὶ φαντασιῶν, καὶ ἀκτυπωμάτων τοῦ νοῦ καὶ τῷ τῆς κλίνης καὶ τῆς ἀληθείας σημείῳ· τίτα τὰ τῆς πλάνης σημεῖα.

οὐ. Ἡσυχάνων, καὶ μόνος βουλδενος εἶνα: μετὰ μόνου τοῦ Θεοῦ, μηδὲ πότε παραδέξῃ εἰ τι δ' ἀν θῆς αἰσθητὸν, ή νοερὸν, ἐσωθέν σου, ή ἐξισθεν, καὶ εἰδὼς δῆθεν Χριστοῦ, ή ἀγγέλου, ή ἀγίου μορφὴν, ή φωτὸς ἔκτυπωμα, φανταζόμενον τῷ νοῇ· ἀλλὰ μέντες ἀπιστῶν, καὶ βαρούμενος εἰς τοῦτο, καὶ ἀγαθὸν εἴη, πρὸς ἐρωτήσεως, ὡς εἰπομέν, τῶν ἐμπείρων τοῦτο γάρ ὥφελιμάτων, καὶ Θεῷ προτιλέστατόν τε καὶ εὐαπόδεκτον. Έσο δὲ αἱ τηρῶν σου τὸν νοῦν, ἀχροον, ἀμέριτον, ἀνείδεον, ἀσχημάτιστον, ἀποιον, ἀποτον,

Β καὶ μόνα τῆς προσευχῆς ῥῆματα προσέχων, καὶ μελετῶν, καὶ διανοούμενος, ἐνδον τῆς καρδιακῆς κενήσεως, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος φάσκοντα· Ἀρχὴ μὲν προσευχῆς, προσδοτεῖ μονολογίστων διωκόμεναι ἐκ περοοιμών αὐτῶν· μεστής δὲ, τὸ δὲ τοῖς λεγομένοις καὶ μόνοις εἶναι τὴν διάνοιαν· τέλος δὲ ταύτης, ἀρταγὴ πρὸς Κύριον. Καὶ δ ἄγιος ἐν Νείλος οὕτω φησίν· « Εστι μὲν προηγουμένη τῶν τελείων προσευχῆς, δρπαγή τις τοῦ νοῦ, καὶ τῶν κατ' αἰσθησιν ἔκστασις; δλοσχερής, στεναγμοίς ἀλαζήτοις τοῦ πνεύματος ἐντυγχάνοντος τῷ Θεῷ, τῷ βλέποντι τὴν τῆς καρδίας διάθεσιν, ἀναπτυσσομένην ὃς περ ἐγγράμματος βιβλίον, καὶ τύποις ἀφίδγυοις τὸ ἔαυτης ἐμφανίζουσαν βούλημα. Οὕτως ἡστι τρίτου ἡρπάγη δ Παῦλος Σύρωνον, εἴτε ἐν σώματι ἦν, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος ἀγνοῶν· οὕτως δὲ Πέτρος ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ προσεύξασθαι, τὴν ὄπτασίαν τῆς δόθης εἰδεν. Ἡ δευτέρα δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἐστὶ προσευχὴ, τὸ λέγειν τὰ ῥῆματα, παρακολουθοῦντος τοῦ νοῦ μετὰ καταύξεως, καὶ εἰδότος φροσάγει τὴν δέησιν. Μεσολαβούμένη δὲ προσευχὴ, καὶ πειρυμένη φροντίσει σωματικαῖς, τῆς τοῦ προσευχομένου ἀφέστηκε καταστάσεως. » Μέγων τοίνους ἐν τούτοις, τέλλα μὴ παρδίχου, ἔως καὶ πορευεῖται, καὶ ἐρωτήσεως, ὡς προλέπεται, τῶν ἐμπείρων, καὶ ταῦτα μὲν διπερ προειπομένη, καὶ τὰ τούτοις παρέμοια, τὰ τῆς πλάνης διὰ βραχίονος σήμαντρα. « Όρα δὲ καὶ τίνα τὰ τῆς ἀληθείας; καὶ τοῦ άγαθοῦ καὶ ζωτικοῖς Πνεύματος, σημεῖα, ἀγάπη, Δχρόν, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίεσις, προστήση, ἐγκράτεια, καὶ τὰ ἔξης, ὡς φησιν δὲ θεός Ἀπόστολος, καρποὺς ἀποκελῶν αὐτὰ τοῦ θείου Πνεύματος. Λέγει δὲ καὶ οὐθις· « Ως τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. » Ο γάρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἀληθείᾳ, ὡν ἀπαν τούτοις ἡ πλάνη κέχτηται. Λέγει δὲ καὶ τις τῶν θεοσόφων, ἐρωτηθεὶς παρά τινος, οὗτοι· « Περὶ σωτηρίας ἀπλανῆ τρίθον, ὡς εἰρηκε, ἀγαπητέ, πολλαὶ εἰσιν ὅδοι αἱ ἀπάγουσαι εἰς τὴν ζωὴν, καὶ πολλαὶ αἱ πρὸς θάνατον. Καὶ προῖν, ἔχεις μίαν ὅδον ἀπάγουσαν πρὸς ζωὴν, τὴν τῶν ἐντολῶν Χριστοῦ τῆρησιν· ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐντολαῖς εὑρίσκεις πίστων ἀρτεῖς ιδίαν· ἔξιρέτως δὲ, τὰ τρία ταῦτα ταπεινωσιν, ἀγάπην, καὶ ἔλεος τούτων χωρίς, οὐδεὶς δύε-

ταὶ τὸν Κύριον. » Καὶ μετὰ βραχέα· « Ταῦτα τὰ τρία, ἀκαταμάχητα ὅπλα κατὰ τοῦ διαβόλου, ἄπειρος ἡ ἀγάπη Τριάς; ἡμῖν ἐδωρήσατο, ταπεινώσιν λέγω, ἀγάπην, καὶ ἔλεος, εἰς δὲ πέρι οὐδὲν ἀντιθέψαι δύναται πᾶς ὁ τῶν δικιμόνων ἐσμός. Οὐκ ἔστι γέρε παρὰ τούτοις ταπεινώσεως; ἔχοντος, οὐ γε διὸ τὴν ἐπαρσιν ἔξοφώθησαν, καὶ πῦρ αὐτοῖς ἡτοιμάσθη αἰώνιον. Ποῦ παρὰ τούτοις ἀγάπη;, ή ἐλέους σκιά, οὐ πέρδε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, δισπονδὸν τὴν ἔχθραν ἐκτῆσαντο, καὶ διηγεῖται πολεμεῖν οὐ παύονται; Τούτοις λοιπὸν τοὺς ἐπίοις θωρακισθῶμεν, ἄπειρος περιφέρων, ἀνάλωτος τοῖς πολεμίοις καθέστηκε. » Καὶ μετ' ὅλιγα· « Ταῦτην τὴν τρίπλοκον σειράν, ἣν ἡ ἀγάπη Τριάς ἔξυπνας καὶ συνέπλεκεν, ὑρῷμεν καὶ τρία οὖσαν, καὶ ἦν. Τρία μὲν τοῖς ὀνόμασιν, εἰ δὲ βούλει, καὶ ταῖς ὑποστάσεσιν· ἐν δὲ, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἔγγυτηι, καὶ νεύσει, καὶ οἰκιστήτῃ. » Περὶ τούτων εἴρηκεν ὁ Δεσπότης, διτοι· « Οἱ ζυγὸς μου χρηστός ἔστι, καὶ τὸ φορτέον μου ἔλαφρον. » καὶ ὁ ἡγαπημένος· « Καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βρεταὶ οὐκ εἰσί. » Καὶ μετά τινα· « Τούτου ἔνεκα ψυχὴ ἡ ἀναχραθεῖσα Θεῷ δἰ τοῦ καθαρότητα, καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν φυλακῆς, καὶ τῶν τριῶν τούτων ὅπλων, ἄπειρος εἰσὶν αὐτὸς ὁ Θεός, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐνεδύσατο, καὶ γέγονε θέσει θεῖς, διὰ ταπεινώσεως, ἐλέους τε καὶ ἀγάπης, καὶ τὴν ὑλικὴν δυάδα περάσας, καὶ ὑπεραναδίξ τὸ τοῦ νόμου καθάλαιν, τὴν ἀγάπην λέγω, τῇ ὑπερουσίᾳ καὶ ζωτικῇ Τριάδι συνήθη, ἐντυγχάνων ἀμέσως, φωτὶ φῶς προσλαμβάνων, καὶ εὐφραινόμενος χαράν ἀδέδοχον καὶ αἰώνιον. » Ἀλλ' ἀπόρχη καὶ περὶ τοῦ τῶν· εἰκὸς δὲ ὁσπερ ἀρχὶ περὶ τῶν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀληθείας διεμνημονεύσαμεν ὡς ἀπὸ μέρους γνωρισμάτων καὶ καρπῶν (διθεν καὶ ἐξ αὐτῶν, ήτοι τῶν καρπῶν, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον ἐπιγινωσκόμεθά πως τοὺς ἐνεργουμένους, οἷους πνεύματάς εἰσιν), οὗτω καὶ περὶ τῆς ἐκ ἀκατέρων παρακλήσεως, τῆς θείας, φαμὲν, καὶ ἀληθοῦς χάριτος, καὶ τῆς ἐπιπλάστου, καὶ ἐναντίας, χρήσεις Πατρικαὶς δέον μικρόν τι διασημάναι. Λέγει τοινυν περὶ ταῦτης οὐτως δ θεῖος ἀδόχος·

Περὶ παρακλήσεως θείας, καὶ ἐπιπλάστου.

οδ. « Όσταν δὲ νοῦς ἡμῶν ἀρεῖται τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος αἰσθάνεσθαι παρακλήσεως, τότε καὶ δεῖταινδὲ ἐν ἕδυφανει τίνι αἰσθῆσει, ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἡσυχίαις, διτοι τις ὁσπερ εἰς ὅπνον τινὸς λεπτοτάτου ἔρχεται ροπήν, τὴν ψυχὴν παρακλεῖ. » Εἶναι οὖν ἐν θερμῇ λίται μνήμῃ εὔρεθη κρατῶν δ νοῦς τοῦ δημοστὸν τὸ ἄγιον τοῦ Κυρίου Ιησοῦν, καὶ ὁσπερ δηλωτὸς κέχρηται κατὰ τῆς ἀπάτης τῷ ἀγίῳ καὶ ἐνδέξῃ ἐκεῖνων δικιμάτων, ἀναχωρεῖ μὲν ὁ πλάνος τοῦ δηλούν· εἰς πόλεμον δὲ λοιπὸν ἐνυπόστατον ἐξάπτεται τῆς ψυχῆς. « Οὐδεν ἐπιγινώσκων δ νοῦς τὴν ἀπάτην ἀκριβῶς τοῦ πονηροῦ, πλέον εἰς τὴν πείραν προκόπτει τῆς διεκρίσεως. » Καὶ αὐτίς· « Η ἀγαθὴ παράλησις, ἔγρηγρότος τοῦ σώματος γίνεται· ή καὶ εἰς ὅπνον τινὸς μέλλοντος ἔρχεσθαι ἔμφασιν, διτοι τις δὲ θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, τῇ αὐτοῦ ὁσπερ κεκόλληται ἀγάπη· ή δὲ τῆς πλάνης εἰς λεπτὸν τινὰ δεῖ, ὡς εἰπον, ὅπνον ἐλθοῦσα τοῦ ἀγνωνιστοῦ, μετὰ μέτης μνήμης

A misericordiam, in qua arma ne oculos quidem audet couverte dæmonum examen. Non est enim apud eos humiliatis vestigium, qui quidem per superbiam in tenebras ejecti sunt, quibusque ignis æternus paratus est. Ubi apud eos charitas, aut misericordia umbra, qui humano generi incessans odium sovent, et in illud pugnare non desinunt? His igitur armis circumdemur, qua qui induerit, inexpugnabilis hostibus fit. » Et paulo post: « Hunc triplicem funem quem nobis sanctissima Trinitas contexit et connexuit, videmus tria esse et unum; tria quidem nominibus, si velis et personis; unum autem potentia et efficacia et ea qua cum Deo est, propinquitate et inclinatione et familiaritate. » De his Dominus dixit: « Jugum meum suave est, et onus meum leve¹¹. » Et discipulus quem diligebat: « Et mandata ejus gravia non sunt¹². » Et paulo post: « Ideo anima qua cum Deo per animæ puritatem miscetur, et per mandatorum observationem dum hæc tria arma qua sunt ipse Deus, possidet, Deum ipsum induit et fit quodammodo Deus, per humiliatem nempe et charitatem et misericordiam; Materiale Dyadem transmetat, caputque legis, charitatem dico, transcendens, cum supersubstantiali et vivisca Trinitate conjungitur, immediate cum illa conversans, lumen lumini adjiciens et indesinente ac æterno gudio perfusa. » Sed de his sufficiunt quæ diximus. Operæ autem pretium est ut quemadmodum de erroris ac veritatis signis et fructibus pauca ex parte memoravimus, (unde et ex ipsis nempe fructibus, secundum divinum Paulum operantes noverimus, cuius spiritus sint), ita et de utraque excitatione de divina nempe ac vera gratia et de salsa et contraria pauca ex Patribus disserimus. Sic igitur de ea loquitur divus Diadochus.

De divina et de falsa excitatione.

74. Quando mens nostra incipit Spiritus sancti excitationem sentire, tunc et Satanas in quadam amictu sensu et quadam nocturna tranquillitate, quando quis in levissimi somni inclinationem venit, animam excitat. « Si igitur mens in ardenti minua, niemoria inveniatur nomen sanctum Domini Iesu occupans, eoque sanctissimo et gloriosissimo nomine contra deceptionem utatur, dolo finem impunit dolosus; bello autem manifesto animam petit. Unde dolos maligni apprime noscens, magia in discretionis experientia proficit. » Et rursum: « Bona excitatione fit, vigilante corpore; aut cum illud in eo est ut in somni cuiusdam simulationem introeat, quando quis in ardenti Dei memoria ejus charitati fere adunatur; dolosa autem excitatione fit, quando, ut dixi, in levem quemdam somnum venit certator cum media Dei memoriâ. Altera quidem, tanquam ex Deo orta, manifeste animas eorum qui

¹¹ Matth. xi, 30. ¹² I Joan. v, 3.

¶ Quemadmodum igitur in manuacis templis non habitat Dominus, neque in fictionibus quibusdam et spiritualibus figuris. Projectae enim iste sunt, quæ agitatam animam separant, non jam valentem pure ad veritatem tendere, sed adhuc speculo et ænigmata retentam. » Et divinus Evagrius : « Ibi dicitur Deum sedere, ubi cognoscitur; ideo thronus Dei dicitur, mens pura. Dei igitur cogitatio non invenitur in his cogitationibus quæ mentem figuris ornant, sed in iis quæ eam non ornant. Ideo oportet eum qui orat omnino ab iis cogitatis, quæ mentem figuris replent, separari; et aliter quidem informabitur mens mentem cernens; et aliter disponetur, verbum ejus contemplans. Unde discimus quomodo spiritualis scientia mentem a cognitionibus, quæ ipsam figuris replent se Jungat. Quæ autem se non circa imagines exercet, ea appropinquat Deo. » Et sanctus Maximus in magni Dionysii Scholiis : « Aliud est phantasia, et aliud cogitatio aut cogitatum. A diversis enim facultatibus oriuntur, et motus propria natura differunt inter se. Cogitatio enim quædam efficacia est et actio; phantasia vero, passio, et imago, sensibile quoddam repræsentans, aut tanquam sensibile. Et sensus quidem ea quæ sunt percipit, per universam eorum formam. Mens autem his accedit, id est, ea quæ sunt alio modo comprehendit, neque ut sensus. Quoad enim corporeum aut spirituale, circa quod etiam sensus exerceri possunt, ut dixi prius, motus est passivus et figuratus. Judicium autem et intellectus menti concedenda sunt et animæ. Huic igitur mentis intellectui imaginatio auferenda est. Imaginatio vero in tres partes dividitur; prima quidem est vis imaginandi ea, quæ sensibilem formam præbent; secunda vero, ea vis quæ ex remanentibus reliquis typum effingit, cuius imagines non ad aliquid referantur; quæ vis propriæ est phantasia; tertia autem est ea vis in qua omnis letitia et imaginatio hujus, quod bonum videtur, aut tristitia hujus quod videtur malum, compingitur. Nulla igitur, ex his quæ dicta sunt, phantasia, locum habet de Deo. Simplicissimus enim supra cognitionem est ac superficiat. » Et rursum magnus Basilius : « Mens quæ ad externa non dissipatur, neque per mundum sensibus diffunditur, reddit quidem ad seipsam; per seipsam vero ad Dei cogitationem ascendit, atque illa pulchritudine illustrata, ipsius naturæ oblivione accepit. Hæc igitur et ipse cum scias, nitere, omnibus horis, cum Deo, absque phantasia, absque figura et forma, lotus tota mente pura, et anima munda omnimodo orare. Dicet enim sanctus Maximus, οὐτέ εἰδὼς, ἐπείγου δοτι ὥρα, σὺν Θεῷ χρανέσθως, καὶ ψυχὴ καθαρῇ εὐχεσθαι διοτρόπως· λέγει καὶ

Α Καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς· "Μηπερ οὐκ ἐν χειροποίητοις ναοῖς κατοικεῖ Κύριος, οὐτας οὐδὲ ἐν δασισπώσοις τις καὶ πλάσμαστος νοητοῖς. Προθέβολτης τὰ ταῦτα ἀποτελεῖται τὴν κεχιδηλευμένην ψυχὴν τὴν μὴ δυναμένην καθερῶς ἐνατενίζειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔτι τοῦ ἐσπότου ἔχομένην, καὶ τοῦ αἰνίγματος. Καὶ ὁ θεῖος Εὐάγριος· Ἐκεῖ λέγεται καθέξεθαι τὸν Θεὸν, ἐνθα γινώσκεται· διὸ καὶ θρόνος λέγεται τοῦ Θεοῦ, νοῦς καθαρός. Τὸ τοίνυν νόημα τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν εὑρεθῆσται τοῖς τυποῦσι τὸν νοῦν, ἀλλ' ἐν νοήμασιν τοῖς μὴ τυποῦσι. Διόπερ τὸν προσευχόμενον δεῖ παντάπατος χωρίζεσθαι τῶν νοημάτων τῶν τυπούντων τὸν νοῦν· καὶ ἀλλως μὲν τυπωθῆσται ὁ νοῦς ὅρων νοῦν· καὶ ἀλλως; δὲ διατεθῆσται ὅρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἔν-
Β τεῦθεν μανθάνομεν πᾶς· ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ ἀπί-
στησις τὸν νοῦν τῶν νοημάτων τῶν τυπούντων αἴτων.
Ἄτυπωτον δὲ ἀσκοῦσα, παρίστησι τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ ἄγιος Μάξιμος ἐν τοῖς Σχολίοις τοῦ μεγάλου Διονυσίου· Ἐπερόν ἐστι φαντασία, καὶ ἐπερόν ἐστι νόη-
σις, ἥτοι νόημα. Ἀπό τε γάρ διαφόρων ἐνυάμεων γίνονται, καὶ ιδίωτηι κινήσεως [Ισ. Ιδίκει, διαφέ-
ρουσ]. Ἡ μὲν γάρ νόησις, ἐνέργειά ἐστι καὶ ποίησις·
ἡ δὲ φαντασία πάθος, καὶ τύπωσις ἀναγγελτική αἰ-
σθητοῦ τινος, ἥ ὡς αἰσθητοῦ τινος. Καὶ ἡ μὲν
αἰσθησις ἀντιλαμβάνεται τῶν ὑπών κατὰ ἀθρίαν
μόρφωσιν. Ὁ δὲ νοῦς ἐφάπτεται, τουτέστιν ἀντιλαμ-
βάνεται τῶν δυτῶν ἐτέρῳ τρόπῳ, καὶ οὐκ ὡς ἡ αἰ-
σθησις. Περὶ μὲν οὖν τὸ σωματικὸν, ἡ τὸ πνευματι-
κὸν, ἐνῷ καὶ τὰς αἰσθήσεις εἶναι πρώην ἔφαμεν, τὸ
παθητικὸν καὶ μηρφωτικὸν ἐστι κίνημα. Τὸ δὲ κρι-
τικὸν, καὶ ἀντιληπτικὸν, τῷ ψυχῇ, καὶ τῷ νῷ δο-
τέον. Τούτῳ οὖν τῷ τῆς ψυχῆς ἀντιληπτικῷ καὶ τῷ
φαντασικὸν ἀποστεῖλαι [Ισ. ἀποδιαστεῖλαι, ἥ
ὑποτετλαι] δεῖ. Διαιρεῖται δὲ ἡ φαντασικὴ εἰς τρεῖς
μοίρας· πρώτην μὲν εἰς τὴν δυτικήν τοῦ ἀντιληφεων εἰκονι-
στικὴν πρὸς τὰ ποιῶντα αἰσθητὴν τὴν ἀντιληψιν·
δευτέραν δὲ, τὴν ἐκ τῶν μενόντων ἐγκαταλειμ-
μάτων ἀπὸ τούτων διατυπωτικὴν, τὴν μὴ ξουσαν
ἐρηρεισμένας ἐπὶ ταῖς εἰκόνας, ἥν καὶ ίδιως φαν-
τασικὴν καλοῦντας· τρίτην, ἐν ᾧ πᾶσας ἡδονή, καὶ
φαντασία δοκοῦντος ἀγαθοῦ, ἥ κακοῦ κατὰ λύπην
συνισταται. Οὐδεμίᾳ τούτων, καθά εἰρηται, φαντα-
Γ σία χώρων ἔχει ἐπὶ θεοῦ· πάντων γάρ ἀπαξ ἀπλῶς
Δύπερ ἐννοιάν ἐστι, καὶ ὑπέρκειται. Καὶ αὐτὶς ὁ μέ-
γας Βασιλεὺς· Νοῦς μὴ σκεδανούμενος· ἐπὶ τὰ
Ἐξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον
διαχείμενος, ἐπάνειστι μὲν πρὸς ἑαυτὸν· δὲ ἐπαυτοῦ
δὲ, εἰς τὴν περὶ θεοῦ ἐννοιαν ἀναβαῖνει· καὶ
καίνω τῷ κάλλει περιλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς
ψύσεως λήθην λαμβάνει. Ταῦτα τοιχαροῦν, καὶ
ως, ἀσχηματίστως, ἀδιατυπώτες, διος δὲ ψεύτης καθα-
τοι γάρ ὁ ἄγιος Μάξιμος.

De mente, anima et corde puris ac perfectis.

Περὶ τοῦτο, ψυχῆς καὶ καρδίας καθαρῶν καὶ τελεστῶν.

66. Mens pura est ea quæ ad ignorantia remota
est ac divino lumine illustratur.

ξι'. Περὶ τοδὶ καθαροῦ.—Νοῦς καθαρός ἐστιν δὲ γηγενεῖς χωρισθεῖς, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς καταλαμπόμενος.

Περὶ γύνχῆς καθαροῦ. — Ψυχὴ καθαρὰ ἔστιν, ἡ πάθῶν ἐλευθερωθεῖσα, καὶ ὑπὸ τῆς θελας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐχριστομένη.

Περὶ καρδίας καθαρᾶς. — Καρδία καθαρὰ ἔστιν, ἡ παντάπασιν ἀνείδεον τῷ Θεῷ, καὶ ἀδιαμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην· καὶ μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἔτιμον ἐνσημαθῆναι τύποις, διὸ ὡν ἐμφανῆς γίνεσθαι πέψυκε. Τούτοις ἐπομένως, καὶ τάδε προσκείσθω.

Περὶ τελείου τούτου. — Νοῦς ἔστι τέλειος, ὁ διὰ πίστεως ἀληθοῦς τὸν ὑπεράγιωντον ἐγνωκὼς, καὶ τὸν αὐτοῦ δημιουργημάτων [ἰστ. τὰ καθόλου] θεασάμενος· καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ κρίσεως τὴν περιληπτικὴν γνῶσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς· ὡς ἀνθρώπος δέ φημι.

Περὶ γύνχῆς τελείας. — Ψυχὴ ἔστι τελεία, ἡς τὸ παθητικὴ δύναμις νένευκεν διοτελῶς πρὸς Θεόν.

Περὶ καρδίας τελείας. — Καρδία τελεία τάχα ἐκείνη λέγεται, ἡ μηδεμίᾳ ἔχουσα φυσικὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον πρὸς διτοὺν κίνησιν, ἐν ᾧ καθάπερ πτυχίῳ λειτουργεῖται· καλῶς διὰ τὴν ἄκραν ἀπλότητα, παραγενόμενος δὲ Θεός τοὺς ἰδίους νόμους ἐγγράφει.

Περὶ τοῦ καθαροῦ. — "Ἐτι νοῦν καθαρίσαι κατὰ τὸν ἄγιον Διάδοχον, μόνου τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἔστι·" Ἐτι νοῦν στήναι, κατὰ τὸν τῆς Κλιμακοῦ, μόνον τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἔστιν. "Ἐτι φησὶν δὲ ἄγιος Νεῖλος· Φέτις βούλοιτο ἰδεῖν τὴν τοῦ νοῦ κατάστασιν, στερησάτω ἀστυν τὸν πάντων τῶν νοημάτων, καὶ τότε δύνεται αὐτὸν σαπτείρῳ ἢ σύραντι χρώματι παρεμφερῆ·" Καὶ αὖθις· Νοῦ κατάστασίς ἔστιν, δύνος νοητὸν σύραντι χρώματι παρεμφερές· διὸ καὶ τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος κατὰ τὸν καρδὸν τῆς προσευχῆς ἐπιγίνεται φῶς. Καὶ δὲ ἄγιος Ἰσαάκ· "Οὐταν δὲ νοῦς ἀποδύνηται τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐνδύνηται τὸν καὶ νὸν τῆς χάριτος, τότε τὴν ἀστυν καθαρότητα δύνεται δομίσαν τῇ ἐπουρανίῳ χροιῇ·" Ήτις Θεοῦ τόπος ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν μιῶν Ἱερατῶν ὀνόμασται, τὴνίκα ὥρθη αὐτοῖς· ἐν τῷ δρει. Οὐτῶν καὶ γοῦν ποιῶν, ὡς προειρηται, ήτοι καθαρῶς, καὶ ἀφαντάστως, καὶ ἀδιατυπώτως προσευχόμενος, καὶ ἔχονς ἐση ἐπόμενος τοῖς ἄγιοις. Εἰ δὲ μή γε, φαντασιασθῆς γενήσῃ ἀντὶ ἡσυχαστοῦ· καὶ ἀντὶ σταψιλῆς τρυγῆσης ἀκάθιδας· διὸ μή σοι γένοιτο.

"Οώκως οἱ προφῆται ἐφαρεάζοτο.

Ἑζ'. Εἰ δέ τινες τὰς τῶν προφητῶν ἀράσεις, σχηματισμούς τε καὶ ἀποκαλύψεις, διὰ φαντασίας, καὶ ἀκολουθίας φυσικῆς γεγενῆσθαι ὑπολαμβάνουσιν· οὗτοι πέριξ τοῦ ὄρθου σκυποῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἵστωσαν φέρεσθαι· οἱ γάρ προφῆται, καὶ νῦν οἱ καθ' ἡμᾶς λεροῦμενοι, οὐ κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν τινὰ, καὶ τάξιν, ναὶ μήν καὶ φαντασίαν ἐώρων, καὶ ἐφαντάζοντο, ἀπέρ ἐώρων, καὶ ἐφαντάζοντο, ἀλλὰ θείως, καὶ ὑπὲρ φύσιν τὸν νοῦν τῇ ἀρρήτῳ δυνάμει, καὶ χάριτοι τοῦ ἄγιου Πνεύματος τυπούμενοι, καὶ φαντασιούμενοι, ὡς φησιν δὲ μέγας Βασιλεῖος, διτε Ἀφάτῳ τινὶ δυνάμει φαντασιούμενοι τὸν νοῦν οἱ ἀπερισπαστον αὐτὸν καὶ καθαρὸν ἔχοντες, οἷοντει ἐνηρχοῦντα αὐτοῖς ἔχουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Καὶ

De anima pura. — Anima pura est quæ a cupiditatibus libera est, et divina charitate indesinenter laetatur.

De corde puro. — Cor purum est quod Deo praestat memoriam sine forma ac figura; et quod paramum est solis ipsius typis informari, per quos se ipsum manifestare solet. His consequenter, et quæ dicenda sunt, se habeant.

De mente perfecta. — Mens perfecta est quæ per veram fidem eum noscit, qui penetrari nequit, ejusque opera contemplata est; et quæ Providentia et iudicium, quæ in iis sunt, intelligentem scientiam a Deo accepit, quantum homini possibile est.

De anima perfecta. — Anima est perfecta, cuius passiva potentia inclinavit prorsus ad Deum.

De corde perfecto. — Cor perfectum illud dicitur, quod nullum naturalem quoquo modo, ad quo licet cuncte motum habet, in quo, tanquam in polito libello, per suam summam simplicitatem, Deus suas leges inscripsit.

De mente pura. — Mente mundare secundum sanctum Diadochum, solius sancti Spiritus est: mentem autem sistere, secundum Climaceum, solius adhuc sancti Spiritus est. Dicit alius sanctus Nilus: « Si quis velit mentis ordinationem videre, scipsum omnibus cogitationibus vacuefaciat, et tunc eam cernet, tanquam sapphiro aut cœlesti colori similem. » Et rursus: « Mentis ordinatio est, intellectualis celstudo cœlesti colori similis: cui sanctissimæ Trinitatis, orationis tempore, supervenit lumen. » Et sanctus Isaac: « Quando mens exuerit veterem hominem, et novum gratiae induerit, tunc suam puritatem cernet cœlesti colori similem; qui Dei locus nominatus a senatu filiorum Israel, quando ipsis in monte apparuit. Ita igitur faciens, ut dictum est, nempe pure et absque phantasiam et figura orans, vestigiis sanctorum inhærebit. Si minus, pro pacifico, imaginatione delusus fies, et pro uvis colliges spinas. Quod utinam tibi non accidat! »

B **Quomodo prophetæ imaginabantur.**

67. Si quidam prophetarum visiones, figurations et revelationes per phantasiam et naturalem consequentiam factas esse cogitaverint, ii longe a recto fine et veritate sciunt se aberrasse. Prophetæ enim, et nunc nostri mystici scriptores, non per naturalem operationem quamdam, et ordinem, et phantasiam, videbant et imaginabantur quæcumque videbant ac imaginabantur, sed divine et supernaturali ineffabilique virtute, et gratia sancti Spiritus, figurantes imaginantesque, ut ait magnus Basilios: « Ineffabili potentia imaginantes, mentem non distractam ac parum habentes, tanquam ipsis somnis Dei Verbum habent. » Et rursus: « Videbant prophetæ, in Spiritu qui ipsos dirigebat, ty-

pos formantes.» Et Gregorius Theologus: «Ille (nempe sanctus Spiritus) operabatur prius in angelicis et cœlestibus potentiis.» Et paulo post: «Deinde in Patribus et prophétis: quorum alii quidem Deum sibi repræsentabant ac noverant: alii vero futura prædicebant: ea efformantes in Spiritu, qui ipso regebat, ac futuris conversantes, tanquam si adfuisserent.

Adhuc de phantasiis, de multis variisque contemplationibus.

68. Si qui autem dubitent adhuc, tanquam phantasias suscipientes ac multas variasque contemplationes, nobisque resistant, vestigiis sanctorum inhærere se putantes, contundantque Theologum quidem dicere sola mente Deum adumbrari, non ex iis quæ apud ipsum sunt, sed ex iis quæ circa ipsum, alia ex alio collecta phantasia in unum veritatis simulacrum, et cælera: divum vero Maximum, non posse mentem, sine cupiditate fieri ex solis actibus, nisi accipiat multas ac varias imagines: ac similiter alios sanctos iis paria disserere: noverint illi, quod eorum beatorum sermones non de operatione, quæ secundum receptionem et scientiæ visionisque gratiam est, quæque experientia ipsa hominem Deo conjungit, sed de ea, quæ est per conatum, nempe quæ ex sapientia procedit et ex ea contemplatione quæ rerum analogias et harmonias colligit, et obscure ad Dei cogitationem quodammodo inclinat, quæ plurimis, imo vero omnibus facilis ingressu est et cogitat; ita ut qui cogitabundus talia sanctorum oracula examinaverit, clare enim advertet scriptum fuisse: «Ex magnitudine et pulchritudine rerum analogice Creator percipitur, scilicet ex ea mundi profana, verbosa et vana et op̄erosa scientia. Ea enim tanquam obscura famula, et erudita sophisticaque ac demonstrativa cogitatione superbiens, non evangelicam fidem et humilitatem et veram assensionem sequens, longe a sacris Januis expellitur; nobisque nunc sermo est de perfecta et substantiali illuminatione, quemadmodum et apostoli electi qui in monte Thabor cum Iesu concidentes, ineffabiliter pulchram ac vere beatam conversionem passi sunt, et invisibilem regiam et Divinitatem, oculorum sensu ad aliquid divinius parato, spirituali nempe Spiritus sancti dextera effecto, qui contemplentur digni habiti sunt. Quantum autem distet oriens ab occidente, et cœlum a terra, et anima corpori præstat, tantum, per receptionem operatio, et gratia præstat ei quæ per conatum est. Altera quidem, ea nempe quæ per conatum, profana est, ut duximus: et per bene ordinatos rerum motus, ordinemque et collectionem imaginuum aliarum ex aliis sequentium, progressum habet, et in fine ad Deum extenditur, altera vero, ea nempe quæ est per receptionem, immediate ab ipso Deo substantialiter intra cor fieri solet; aliquando etiam ab externis corpus particeps efficiens propriæ supra cogitationem illuminationis et divinissimi luminis, corde supernatura*ri*-

αυθις. «Ἐώρων οἱ προφῆται τυπούμενοι τῷ Πνεύματι τὸ ἡγεμονικόν. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Τοῦτο (ἥγουν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον) ἐνήργει πρότερον ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς καὶ οὐρανίαις δύναμεσι. Καὶ μετὰ μικρὸν. Ἐπειτα ἐν τοῖς Πατράσι καὶ ἐν τοῖς προφῆταις. ὃν οἱ μὲν ἐφαντάσθησαν Θεὸν, ἡ Ἑγνωσαν, οἱ δὲ τὸ μέλλον πρόεγνωσαν τυπούμενοι τῷ Πνεύματι τὸ ἡγεμονικόν, καὶ ὡς παρούσι συνέτες τοῖς ἐσομένοις.

**Eti περὶ φαντασιῶν, καὶ πολλῶν, καὶ ποικιλοτῶν φαντασιῶν.*

Ἑγι. Εἰ δὲ τινες ἀμφιβάλλουσιν Εἰτι ὡς τὰς φαντασίας ἀποδεχόμενοι, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας θεωρίας, καὶ ἐναντιούνται ἡμῖν, ὡσανεὶ πας τοῖς ἔγιοις ἡγούμενοι: ἐπειδὴ, τῷ λέγειν, τὸν μὲν Θεολόγον νῦν μόνῳ τὸν Θεὸν ὅσιαγραφεῖσθαι, οὐκ ἐξ τῶν κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀλλης ἐξ ἀλλου φαντασίας σύλλεγομένης, εἰς ἐν τις ἀληθείας ἴνδαλμα, καὶ τὰ ἑῆγις. Τὸν δὲ θεῖον Μᾶξιμον, μή δύνασθαι τὸν νοῦν ἀπαθῇ γενέσθαι ἐκ μόνης τῆς πράξεως, ἐὰν μὴ διαδέχωνται αὐτὸν πολλαὶ καὶ ποικίλαι θεωρίαι. Ὁμοίως καὶ ἐπέρους ἀγίους τὰς τούτοις διαγορεύοντας, οἱ τοιωτοὶ γινωσκέτωσαν, ὡς ἐκείνοις τοῖς μακαρίαις οὐ περὶ τῆς κατὰ παραδοχὴν ἐργασίας ἐκεῖσε, καὶ χάριτος, τῆς γνωστικῆς, αμὲν, καὶ ἐποπτικῆς, καὶ αὐτῇ πείρᾳ συναπτούστης Θεῷ τὸν ἀνθρώπων, οἱ λόγοι οὗτοι περήνασιν ἀλλὰ περὶ τῆς κατ' ἐπιβολήν, δηλαδὴ, τῆς ἐκ τῆς σοφίας, καὶ τῆς τῶν δυτῶν ἀναλογίας, καὶ ἀρμονίας σύλλεγομένης θεωρίας, καὶ εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν παρακυπούσης ἀμυδρῶς πως, ἥντινα καὶ τοῖς πάλλοις, μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἀπαξ ἀπλῶς ἔξεστι μετέρχεσθαι, καὶ διανοεῖσθαι, ὡς ἐπιστημονικῶς [Ισ. λείπει τὸ τις] τὰς τοιαύτας τῶν ἀγίων χρήσεις ἑξτακῶς, ἐναργῶς εἰσεται, ὡς γέγραπται: «Ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιούργος καταλαμβάνεται· οὐμενοῦν ἐκ τῆς κατὰ κέντρον καὶ θύραν πολυλόχου καὶ ματαίας τεχνικῆς μαθήσεως· αὐτῇ γάρ ὡς λάτερις ἀσεμνος, καὶ ἐπιστημονικῆς, καὶ σοφιστικῆς, καὶ ἀποδεικτικῆς οἵσσει γαυρουμένη, οὐν εὐαγγελικῆς πίστει, καὶ ταπεινώσει, καὶ ἀληθεῖς συγκαταβέσει στοχειούμενη· πόρφυρα τῶν λερῶν προθύρων ἑξωτάρκισται, ἡμῖν δὲ νῦν δὲ λόγος περὶ τῆς τελείας καὶ ἐνυποστάτου ἐλλάμψεως, καθ' ἣν καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων πρόδροι: τοι, οἱ ἐπ' ὅρους Θαβὼρ τῷ Ἱησοῦ συναναβάντες, ἀρρήτως τὴν καλήν καὶ τῷ δυτὶ μακαρίαν ἀλλοιωθάντες ἀλλοίωσιν ἐπαθον, καὶ τὴν ἀθέατον βασιλείαν, καὶ θεότητα, καὶ αἰσθητὰς δόφιλμοις μετασκευασθεῖσι πρὸς τὸ θειότερον, ἥγουν πνευματικοῖς γεγονόσι τῇ δεξιᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, κατιδεῖν ἡξιώθησαν· καθ' ὅσον δὲ ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς, καὶ ἡ ψυχὴ ὑπερφέρει τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον, καὶ ἡ κατὰ παραδοχὴν ἐργασία, καὶ χάρις, τῆς κατ' ἐπιβολήν· ἡ μὲν γάρ, ήτοι ἡ κατ' ἐπιβολήν, ὡς ἔρημεν, ἔξωθεν· καὶ διὰ τῆς τῶν δυτῶν εὐτάχτου φορᾶς, τάξεως τε καὶ συλλογῆς ἀλλης ἐξ ἀλλου φαντασίας σύλλεγομένης εἰς ἐν τις τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα τὸ προκόπτειν ἔχει, καὶ πρὸς

Θεον ἐν· πίστει ἀνατείνεσθαι· ἡ δὲ, ἥγουν ἡ κατὰ πα-
ραδοχὴν· ἀμέσως παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὑποστατικῶς
Ἐνδον καρδίας πέφυκε γίνεσθαι, ἐσθ' ὅτε καὶ ἔξιθεν,
καὶ τῷ πώματι μεταδιδόντα δημφανῶς ὑπὲρ ἔννοιαν
τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως καὶ τοῦ θειοτάτου φωτι-
σμοῦ, ὑπερφυῶς πασχούσης ἡτῆς καρδίας, κατὰ τὸν
σοφίατον Μάξιμον, οὐ ποιούσης τὴν ἀγέννητον
θέωσιν. Φησὶ γὰρ οὗτος ὁ ἄγιος· Ἀγέννητον λέγω
θέωσιν τὴν κατ' εἶδος ἐνυπόστατον τῇ; θεότητος
Ἐλλαζμψίν· ἥτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ἀνεπινόητον
ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν. Συνάρδοντα τοῖς ρήθεοῖς
λέγει· καὶ ὁ μέγας Διονύσιος· « Δέον εἰδέναι τὸν
καθ' ἡμᾶς νοῦν, τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν
δι' ἡς τὰ νοητὰ βλέπει· τὴν δὲ ἔνωσιν ὑπερα-
ρουσαν τὴν τοῦ νοῦ φύσιν, δι' ἡς συνάπτεται
πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἕαυτοῦ. » Καὶ ὁ δοςὶς Ἰσαάκ· «
Δύο δρθαλμοὺς κεκτήμεθα ψυχικούς, καθὼς
λέγουσιν οἱ Πατέρες, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ χρεῖα τῆς
δι' ἔκατέρου θεωρίας· ἐν ἑνὶ μὲν γὰρ δρθαλμῷ,
τὰ κεκρυμμένα ἐν ταῖς φύσεσιν δρῶμεν· ἥγουν τὴν
δύναμιν τοῦ Θεοῦ· καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν
περὶ ἡμᾶς πρόδνοιαν αὐτοῦ, τὴν καταλαμβανομένην
ἐκ τῆς ἀγίότητος τῆς κυθερήσας αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς·
καὶ ἐν τῷ ἐπέριῳ δρθαλμῷ, θεωρούμεν τὴν δόξαν τῆς
φύσεως αὐτοῦ τῆς ἀγίας, διετείλεται μαστήρια τὰ
πνευματικὰ εὐδοκήσεις δὲ Θεὸς εἰσάγει ἡμᾶς. » Καὶ ὁ
θεὸς Διάδοχος· « Τοῦ μὲν ἐνὸς ἀγίου Πνεύματος εἰσὶ^C
χαρίσματα, ἡ τε σοφία, καὶ ἡ γνῶσις, ὡς καὶ πάντα
τὰ θεῖα χαρίσματα· ἴδιαν δὲ ὁσπερ ἔκαστον τὴν
ἐνέργειαν ἔχει. Διόπερ ἀλλιψ μὲν δίδοσθαι σοφίαν,
ἀλλιψ δὲ γνῶσιν κατὰ τὸ αὐτὸν Ηνεῦμα, δ' Ἀπόστολος
μαρτυρεῖ· ἡ μὲν γὰρ γνῶσις, αὐτῇ πείρᾳ συνάπτει
τὸν ἀνθρωπὸν τῷ Θεῷ, εἰς λόγους τῶν πραγμάτων
τὴν ψυχὴν μή κινοῦσα. Δεῖ καὶ τινες τῶν τὸν μονήρη-
θιον φιλοσοφούμενων, φωτίζονται μὲν ὑπὸ αὐτῆς ἐν
αἰσθήσεις· εἰς δὲ λόγους θείους οὐκ ἔρχονται. Ἡ
δὲ σοφία, εἰπερ μετὰ ταύτης ἐν φύσιᾳ δοθῆται τινί (σπά-
νιον δὲ τοῦτο), αὐτάς τάς ἐνεργείας φανεροὶ τῆς γνῶ-
σεως· ἐπειδὴ ἡ μὲν, τῇ ἐνεργείᾳ· ἡ δὲ, τῷ λόγῳ
φωτίζειν εἰσιθεν. Ἀλλὰ τὴν μὲν γνῶσιν εὐχή φέρει,
καὶ πολλὴ ἡσυχία ἐν ἀμεριμνίᾳ παντελεῖ. Τὴν δὲ
σοφίαν, ἀκενδόδοξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ.
Καὶ πρώτον ἡ χάρις τοῦ διδόντος Θεοῦ. » Πρὸς δὲ,
καὶ ὁ ἄγιος· φησὶ Μάξιμος ἐν τοῖς Σχολοῖς· « Τὸ
φρέσκο τοῦ Ἰακώβου ἐστιν ἡ Γραφή· τὸ δὲ διάδημα,
ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τὸ δὲ βάθος, ἡ τῶν Γραφι-
κῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξίτητος θεωρία· τὸ δὲ ἀν-
τίγραμμα ἐστιν ἡ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου
μάθησις· ἣν οὐκ εἴχειν δὲ Κύριος, αὐτολόγος ὑπάρ-
χειν, καὶ οὐ τὴν ἐκ μαθήσεως καὶ μελέτης γνῶσιν
δῶσαις τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ χάριτος δεν-
νάσου πνευματικῆς ἀένναν σοφίαν, καὶ μηδὲ ποτε
ἰήσουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος· τὸ γὰρ ἀντίλημα,
τοῦτο ἐστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα
γνῶσεως, τὸ πᾶν ἐξ, μηδενὶ λόγῳ χρατούμενον. Ἡ
δὲ κατὰ χάριν γνῶσις, δλην ἔχει, καὶ διχά μελέτης,
τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρείας ποι-
κιλῶς βλυστάνουσα. » Καὶ αὐτὸς ὁ ἄγιος Διάδοχος·
« Ο νοῦς ἡμῶν, τὰ πολλὰ περὶ μὲν τὴν προτευχὴν,

A ter u oto, Juxta sapientissimum Maximum, non au-
tem sibi deificationem præstante non generatam. Di-
cit enim hic sanctus : « Non generatam dico deifi-
cationem, eam quæ per Divinitatis speciem fit, illu-
minationem : quæ quidem generationem non habet,
sed in iis qui digni sunt, incogitabilem apparitionem.
Iis quæ dicta sunt congruentia exprimit sanctus
Dionysius : « Scindum est mente nostram, vim
quidem habere cogitandi, per quam intelligibilia
cernit : unionem vero mentis, naturam extollentem,
per quam iis quæ ultra ipsam sunt, conjungitur. »
Et pīns Isaac : « Duos animas oculos possideamus,
ut dicunt Patres, neque eadem est utilitas per
utrumque contemplationis : uno quidem oculo, quæ
in naturis abscondita sunt, videmus ; nempe Dei
B potentiam et sapientiam, et ejus erga nos Provi-
dentiam, quam percipiunt ex sanctitate guberna-
tionis ejus in nos ; altero autem oculo, sanctæ ejus
naturæ gloriam contemplamur, quando in spiri-
tualia mysteria nos Deus introducere dignabitur. »
Et divinus Diadochus : « Unius quidem sancti Spi-
ritus dona sunt et sapientia et scientia, ut et omnia
divina dona. Singula autem propriam habent effi-
caciā. Itaque alii quidem dari sapientiam, alii
vero scientiam in eodem spiritu testatur Aposto-
lus. Scientia enim hominem experientia Deo con-
jungit, animam non movens ad rerum ratiocinia.
Ideo et nonnulli eorum qui monasticam vitam agunt,
per eam in sensu illuminantur ; non autem ad di-
vina ratiocinia perveniunt. Sapientia vero, si
cui eum ea in timore donetur (rarum autem hoc
est,) ipsas scientias vires explicat, quoniam altera
quidem efficacia, altera vero ratione illuminare
solet. Sed scientiam oratio assert et magna in se-
curitate tranquillitas, non vanæ gloriæ appetens
oraculorum Dei meditatio. Et primo gratia est
Dei donantis. » Ad hæc, dicit quoque sanctus
Maximus in Scholiis : « Puteus Jacob est Scriptura :
aqua vero, ea quæ in Scriptura est scientia ; pro-
fundum vero, Scripturæ enigmatum difficilis con-
templatio : haec autem est divini verbi per lit-
teras disciplina, quam non habebat Dominus, cum
ipse esset ipsissimum Verbum neque scientiam ex
disciplina et meditatione credendibus dedit, sed
eam quæ ex gratia permanente et spirituali, peren-
nis est, neque unquam cessat, dignis donavit. Hau-
stus enim, id est disciplina, nonnullas scientias
partes apprehendens, totum relinquit, nulla ratione
illud occupare valens. Quæ autem secundum gra-
tiam est scientia, totam habet sapientiam, et
absque meditatione, eam quæ hominibus competit,
ad utilitatem variam, gignens. » Et rursum sanctus
Diadochus : « Mens nostra, inquit, plerumque ad
orationem difficile moveatur ; quia nempe virtus
opulativa nimis arcta et angusta est ; theologiae vero
libens seipsam tradit, quia divina contemplatio
larga et soluta est. Ne autem ipsi multa dicendi
voluntatem demus, ac supra modum evolare eis
sinamus, latitiae, orationi plerumque et psalmodia

et sanctæ Scripturæ lectio faciemus. Neque doctrinam virorum disciplinam negligamus; quorum fidem per ipsorum scripta cognoscitur. Neque id agentes menti permittamus ut propria sua verba gratiae verbis innisceat, neque ut vana gloria distrahat. ob nimiam lætitiam garrulitatemque quocunque dispersa, sed longe ab omni phantasia eam contemplationis tempore custodiamus, et lacrymosas oves ejus inde cogitationes habeamus. Qui enim pacis tempore requiescit, letaturque orationis præsertim dulcedine, non modo a prædictis culpis cavit, sed magis ac magis renovatur, ut se vivide et absque labore in divinos sensim injiciat et in multa humilitate discretionis scientia abundet. Sciendum tamen est orationem omni latitudini præstare; ea autem illorum solummodo est qui gratia sensu omni ac fide pleni sunt. Audistine? Est, inquit, oratio, omni latitudine præstantior, eorumque solummodo est qui intus et in corde, in omni sensu ac fide, substantialiter supernaturaliterque divino gratiae lumine perfunduntur. Illam sanctus Isaac memoriam non obsignata vocat, nempe sine forma ac imagine, et simplicem. Et alii alio modo divini Patres. πολλῇ προσκόπειν ταπεινώσει. Πλὴν δεὶς εἰδέναι, διτιμὸν ὑπάρχει, τῶν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ προφορᾷ Ἐστιν εὐχὴ, φρᾶσιν, ἐπάνω παντες πλάτους, ἥτις ἔκει φερίᾳ, δηλονότι ἔνδον καρδίας ἐνυποστάτως ὑπερφυτιος· ταύτην καὶ διὰγιος Ἰσαὰκ μνήμην ἀσφράτηλην· καὶ ἀλλοι ἀλλῶς τῶν ἀγίων Πατέρων.

Α δυσανασχέτως έχει, διότι τὸ στενὸν δγαν, καὶ περιεπταλμένον τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς· εἰς δὲ τὴν θεολογίαν, χαῖρων ἔστιν ἐπιδίδωσιν, διὰ τὸ πλάτυν, καὶ ἀπολελυμένον τῶν θειών θεωρημάτων. Ἰνα σύν μηδόδιον αὐτῷ δῶμεν τοῦ πολλὰ θέλειν λέγειν, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτὸν πτεροῦσθαι παραχωρῶμεν· τῇ χρεῖ, τῇ προσευχῇ τὰ πλεῖστα καὶ τῇ φαλμψίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀγίων Γραφῶν ἀναγνώσει σχολάζωμεν· μήτε τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν παρορῶντες τὰ θεωρήματα· ὃν ή πίστις διὰ τῶν λόγων γνωρίζεται· οὔτε γάρ ἵδια αὐτὸν, τοῦτο ποιοῦντες, παρασκευάζωμεν ἥμικτα ἐπιμιγνῦνται τοῖς λόγοις τῆς χάριτος· οὔτε μήνυπό τῇ; κενοδοξίας ὑποσυρῆναι, διαφοροθέντα διὰ τῆς πολλῆς χαρᾶς, καὶ τῆς πολυλογίας, παραχωρήσωμεν· ἀλλὰ καὶ πάσης φαντασίας ἐκτὸς, αὐτὸν ἐν τῷ Β καιρῷ τῆς θεωρίας φυλάξωμεν, καὶ δακρυώδεις αὐτῷ σχεδὸν ταῦτα πάσας ἐκ τούτου ἐννοίας περιποιήσωμεν. Ἀναπαυσμένος γάρ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ήσυχίας, καὶ καθηδυνόμενος ὑπὸ τοῦ τῆς εὐχῆς μάλιστα γλυκασμοῦ, οὐ μόνον τῶν προειρήμάνων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται, ἀλλὰ πλέον καὶ πλέον ἀνανεοῦται εἰς τὸ δέξιόν καὶ δίχα πόνου τοῖς θεοῖς ἐπιβάλλειν θεωρήματι, μετά τοῦ καὶ εἰς τὴν γνῶσιν αὐτὸν τῆς διακρίσεως ἐν ἔστιν εὐχῇ, παντὸς πλάτους ἐπάνω· αὕτη δὲ ἐκείνων ρίᾳ ἐμπεπλησμένων τῆς ἀγίας χάριτος. »Ἀχήκοας; Κανόνων μόνον ὑπάρχει, τῶν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ τιληροῶς ἐμπεπλησμένων τοῦ θειοτάτου φωτισμοῦ τῆς χάγιστον ἀποκαλεῖ, ήτοι ἀσχημάτιστον, ἀνείδεον, καὶ

C

De quinque animæ potentiis ; similiter et de phantasiis animæ ac menti propriis ; et quod omnino phantasiam fugere oportet, et figuræ et typos et formas, in munda oratione et simplici et una mentis operatione.

Περὶ τῶν τῆς ψυχῆς πέρτε δυράμεων· διοιως
δὲ καὶ περὶ φαρασιῶν οἰκείων τῆς ψυχῆς, καὶ
τοῦ ῥοῦ, καὶ διὰ διλικῶν φεύγειν τὴν φα-
ρασιῶν, καὶ τοὺς σχηματισμούς, καὶ τὰς ἐκτυ-
πώσεις, καὶ τὰς μορφώσεις ἐν τῇ καθηρᾳ προσ-
ευχῇ, καὶ τῇ ἀπλῇ καὶ ἐριαλῃ τοῦ ῥοῦ ἑργα-
σίᾳ.

69. Sed quoniam, ut ostendimus, non modo a daemonibus, sed et a seipsa naturaliter anima potest imaginari per quinque suas potentias, nempe mentem, intellectum, opinionem, phantasiam et sensum, quemadmodum corpus per quinque sensus, visum, olfactum, auditum, gustum et tactum: una autem est, ut dicimus, ex animæ potentia phantasia per quam anima imaginandi vi prædicta sit, oportet eam bene in iis que ad ipsam pertinent, regere et temperare, easque potentias que maxime eam cum Deo conjungunt, et in præsenti et in futuro sæculo, instigare et ad Deum dirigere; oportet autem cetera, ut docet, curare, hisque uti, eaque facere. Inquirendum igitur est quid de his omnibus dixerint Patres ac probabilia videantur. Et dicit sanctus Maximus: Quoniam anima per seipsam, per suam nempe substantiam rationaliilis spirituallisque est, et per se omnino subsistit. Si porro subsistit per se, per se quoque et secundum se naturaliter, et cum corpore operabitur, naturaliter quidem cogitans ac ratiocinans, neque unquam naturaliter ipsis insitis spiritualibus potentiis requiem præstans. Que enim natura cuilibet substantiæ insunt, ea,

Ἔθ. Ἀλλ' ἐπειδήπερ, ως δεδήλωται, οὐ μόνον παρὰ δαιμόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἡ ψυχὴ ἀφ' ἑαυτῆς φυσικῶς ἔχει τὸ φαντάζεσθαι, διὰ τὸ πέντε δυνάμεις κεκτηθεῖσαι, ἢτοι νοῦν, διάνοιαν, δόξαν, φαγτασίαν, καὶ αἰσθήσεις, δρασιν, διφρησιν, ἀκοήν, γεῦσιν, καὶ ἀφήν· μιλά δὲ ἐστιν, ὡς ἐψημεν, τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων καὶ ἡ φαντασία. δι' ἣς ἡ ψυχὴ καὶ φαντάζεται, **Δ**χρή ταύτην καλῶς τὰ καθ' ἑαυτὴν ἐθέλουσαν [ἰτ. ἐθέλουσιν] οἰκονομεῖν καὶ διευκρινεῖν, τὰ; μάλιστα συναπτούσας αὐτὴν τῷ Θεῷ δυνάμεις αὐτῆς, ἐν τε τῷ παρόντι αἰώνι, ἐν τε τῷ μελλοντι, ἀναπτεροῦν, καὶ πρὸς Θεὺν ἀνάγειν δλεικῶς ἐπείγεσθα· περὶ δὲ γε τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ προσῆκον φροντίζειν, καὶ χειρίσθαι, καὶ ποιεῖν. Ζητητέον τούνν, οἷα περὶ τοιτῶν οἱ Πατέρες φασι, καὶ τὸ εἰκός ἀποσκέει. Καὶ λέγει δὲ Ἀγιος Μάξιμος· «Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ δι' ἑαυτὴν, ἢτοι τὴν αὐτῆς οὐσίαν, ἔστι λογικῆ τε καὶ νοερά, καὶ αὐθυπόστατος πάντως ἐστίν. Εἰ δὲ αὐθυπόστατος, δι' ἑαυτὴν φύσει, καὶ καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ σώματος ἐνεργήσει, νοοῦσα κατὰ φύσιν καὶ λογιζομένη, καὶ οὐδὲποτε παυομένη τῶν φυσικῶν αὐτῇ προσούσων νοερῶν δυνάμεων· τὰ γάρ φύσει τῷ ὄπασιον, διντε-

κροσσόντα, ίως έστι καὶ ύφέστηκεν, ἀναφαίρετα τυγχάνει. Ἡ ψυχὴ οὖν, δεῖ τε οὔσα ἀφ' οὐ γέγονε, καὶ ύψισταμένη, διὰ τὸν οἰτών αὐτὴν δημιουργήσαντα Θεόν, δεῖ νοεῖ, καὶ λογίζεται, καὶ γινώσκει, καὶ καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ σώματος, δ' ἑαυτὴν, καὶ τὴν ἑαυτῆς φύσιν. Οὐδεὶς οὖν εὑρεθῆσται λόγος, δὲ τὴν ψυχὴν τῶν προσδόντων αὐτῇ φυσικῶς, καὶ οὐ διὰ τὸ σῶμα, μετὰ τὴν τούτου λύσιν, ἀλλοτριῶς δινάμενος. » Ἐπει οὖν τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν ἐπιγινώσκομέν τε καὶ παρὰ τῶν ἄγίων μυσταγωγούμενος, καὶ κατὰ τὸν νῦν αἰώνα, καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα, περὶ Θεὸν κινεῖσθαι καὶ συνεργεῖν [Ισ. ἐνεργεῖν]. τὰς δὲ ἀλλὰς δυνάμεις κατὰ τὸν παρόντα καὶ μόνον αἰώνα, ὡς ίδιας αὐτῷ δέοντα καὶ τὴν ψυχὴν, οὐα ἔντεχνον κυβερνήτην, καὶ τὸ κύρος τούτων φυσικῶς ἔχουσαν, καὶ μή κατὰ τὸ παρὸν εἰρημένην [Ισ. ἥρημένην], μόνον διενεργεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέλλον μάλιστα, τὸν νοῦν, καὶ τὴν διάνοιαν διλοτρόπως σπεύσειν ἀνατείνειν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ κινεῖν, καὶ συνάπτειν, ἐν τῷ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, καὶ τῆς νοερᾶς, καὶ δνιαλας, καὶ ἀπλῆς ἐργασίας καιρῷ, τῆς δὲ φαντασίας τοκαθόλου τούτου χωρίζειν, καὶ τῶν ἀλλών δυνάμεων κατὰ γάρ τὸν ἄγιον Νεῖλον, « Κατάστασίς ἔστι προσευχῆς, ξεῖς ἀπαλής· ἔρωτι ἀκροτάτῳ, εἰς θύμος νοητὸν ἀρπάζουσα τὸν φιλόσοφον, καὶ πνευματικὸν νοῦν. » Οὖτω καὶ γάρ πράττουσα ἡ ψυχὴ, τὸ εἶκός αὐτῇ, καὶ τίμιον ἀξίωμα, ξεσται διαφυλάττουσα.

Ἐτι περὶ νοῦς.

ο'. Όσαύτως δὲ δεῖ καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, ὡς ἀμερῆ, καὶ ἀπλῆν, καὶ αὐτοτελῆ δητα οὐσίαν, καθαράν, καὶ φωτεινόδη, ἔστιτὸν τηρεῖν καὶ φυλάσσειν ἀμέτοχον, καὶ μεμερισμένον ταύτης, ἤγουν τῆς φαντασίας, ὡς καὶ αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ δύναμιν φυσικὴν κεκτημένον εἰς τοῦτο, καὶ εἰς τὸ ἀσχέτως πρὸς ἑαυτὸν ἀντολεῖν, καὶ συστρέψεισθαι, καὶ κινεῖσθαι. Τοῦτο γάρ ἔστιν ἡ στάσις τοῦ νοῦ, διαρὰ τῆς θελας αὐτῷ ἐγγίνεται χάριτος, κατὰ τὸν τοῦ τῆς Κλιμακος λέγοντα. « Τὸ στῆσαι τὸν νοῦν, μόνον τοῦ ἄγιου Πνεύματός ἔστι. » Καὶ γάρ καὶ καθὸ δύναμις ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς, καὶ ὑπὸ αὐτῆς κινῆται καὶ ἀρχηταὶ πως, ἀλλ' οὐν γε καὶ δρθαλμὸς αὐτῆς ἔστι τε καὶ δυνομάζεται, καὶ γε ίδιαν τινὰ δύναμιν φυσικὴν ἀπλῆν, καὶ αὐτοτελῆ, ὡς εἰπομέν, πλουτεῖ. Διά τοι τοῦτο, καὶ ὅπηνίκα κατὰ φύσιν σχετικῶς πρός τε τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς αὐτῆς δυνάμεις διατελεῖ διακείμενος, τότε δή καὶ δυνάμεις νοῦς ἔστιν, διπερ καὶ ψυχικὸς ἀνθρωπος κέκληται. Οὐπόταν δὲ τὴν ίδιαν φυσικὴν, καὶ ἀπλῆν οὐσιώδη ἀναλάβῃ ἀξίαν, καὶ φαιδρότητα, τὴν ἀμερῆ, καὶ αὐτοτελῆ, καὶ αὐτοδέσποτον, ἤγουν ἀπαλλαγῆ τῶν τε σωματικῶν, καὶ ψυχικῶν φυσικῶν σχέσεων, καὶ κινήσεων, καὶ ἀπὸ τοῦ δυνάμεις νοῦς εἶναι, εἰ; τὸ ἐνεργεῖχεν νοῦς γενέσθαι ἀξιωθῆ, ήτοι εἰς τὸν ὑπὲρ φύσιν, καὶ πνευματικὸν προκόψῃ ἀνθρωπον, τότε δή δεῖ πρὸς ἑαυτὸν ἀκλινῶς ἐπανέρχεται, καὶ δι' ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἔννοιαν ἀσχέτους ἀναγνωρίνει πάντη, καὶ ἀπολύτως, τὴν ἀδιαμόρφωτον, καὶ ἀνείδεον, καὶ ἀπλῆν, ὡς φησιν διέγας Βασίλειος. « Νοῦς μή σπεδανόμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰτιητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχειδεύενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἔννοιαν ἀναβαί-

A quandiu subsistunt, auferri nequeunt. Anima igitur, quae ex quo creata est, semper fuit ac substitut per Deum qui ipsam creavit, semper cogitat ac ratiocinatur, et cognoscit, et secundum se et cum corpore, per se et suam naturam. Nulla autem inventetur ratio quae animam ab iis quae ipsi insunt neque per corpus, post corporis dissolutionem, separare queat. » Cum igitur sciamus mentem et cogitationem (idque nos sancti doceant,) et in praesenti saeculo et in futuro, ad Deum moveri et operari, ceteras vero potentias, in praesenti tantum saeculo ut huic saeculo proprias; oportet igitur ut anima, tanquam peritus gubernator, in easque naturaliter dominans, neque in praesenti tantum saeculo, ut diximus, operam, mentem cogitationemque omnimodo et ardenter ad Deum dirigat et moveat, et cum eo uniat in mundæ ac spiritualis et unius ac simplicis orationis tempore; oportet, inquam, ut eas a phantasia omnino sejungat et ab aliis potentibus. Ut enim dicit sanctus Nilus, « Orationis ordinatio, habitus absque cupiditate: ardentissimo amore in spiritualem altitudinem sapientem spiritualemque mentem rapiens. » Sic enim agens anima, eam, quae ipsam decet ornatque, dignitatem servabit.

Adhuc de mente.

70. Similiter autem oportet et ipsam mentem, ut partium expertem simplicem et per se absolutam, mundam ac lumine ornatam, seipsam servare ac custodire non participem et separatam ab illa, phantasia nempe; quippe quae mens a seipsa naturalem possideat potentiam ad se revertendi et se alendi movendique. Ea est enim mentis requies, quae ipsi divina gratia praestantur, ut dicit Climacius: « Mente requiescere, non est nisi a Spiritu sancto. » Etsi enim, in quantum animæ potentia est animus, et ab ipsa moveatur oriaturque quadammodo, sed tamen ejus oculus est ac nominatur, et propriam vim naturalem et per se subsistentem, ut diximus, posuidet. Ideoque et quando mens remanet relative ad animam ejusque potentias disposita, tunc est ut potentia mens; et animalis homo nuncupatur. Si autem propriam, naturalem, simplicem, essentialiē dignitatem recuperaverit splendoremque partium expertem, per se subsistentem independentemque; si nempe a corporalibus et animalibus, naturis et motibus sejuncta fuerit; si a potentiali mente ad mentem operantem assurixerit, si ad supernaturem spiritualemque hominem proficerit, tunc sane semper ad se non devia redit, et per se ad Dei cogitationem firmiter et constanter ascendit; quae cogitatio neque formam neque figuram habet, sed simplex est, ut ait Magnus Basilius: « Mens quae non ad externa dissipata est, neque sensibus per mundum diffusa, ad seipsam revertitur, per se quoque ad Dei cogitationem ascendit; et illa pulchritudine coruscans et illuminata, ipsius naturæ olivinæ suscipit. » Atque ita igitur Dei imagi-

ne*m* ac similitudinem mens induit et servat, cum *A* *v**e**i**c* κάκελνη τῷ κάλλει πτερίλαμπδιονδς τε καὶ ἐλαμπόδενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως ἡθῆν λαμβάνει.
*K*αὶ οὕτω γάν καὶ τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὄμοιονταν αὐτοῦ δὲ νοῦς ἀναλαμβάνει, καὶ ἀποσώζει, νοῦς ὁν, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἀμέτων νοερῶς, τῷ θείᾳ νῷ,
 δηλαδὴ τῷ Θεῷ, ἐνούμενός τε καὶ συγγινόμενος. Λίτη
 δὲ ἐστιν ἡ ἐργασία, ἡ κατὰ κύκλον κίνησις, δηλούστη,
 ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἐπάνοδος, καὶ στροφή,
 καὶ ἔνωσις, καὶ ἡ δι' ἑαυτοῦ, πρὸς τὸν Θεόν, ἥτις καὶ
 μόνη τῷ διτὶ πέρικεν ἀπλανής, καὶ ἀπταιστος, ὡς
 δικηστος οὖσα, καὶ ἀμεσος, καὶ ὑπὲρ νόησιν ἔνωσις,
 καὶ ὑπὲρ δρασιν δρασις. Καὶ λέγει δὲ μέγας Διονύσιος: «Ψυχῆς κίνησίς ἐστι, κυκλική μὲν, ἡ εἰς ἑαυτὴν εἰσόδος ἀπὸ τῶν ἔξω, καὶ τῶν νοερῶν αὐτῆς δυνάμεων ἡ ἐνοεῖσθαις συνέλεις, ὃς περ ἐν τοις κύκλοι,
 Β τὸ ἀπλανὲς αὐτῇ δωρουμένη, καὶ ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν
 ἔνωσιν αὐτῇν ἐπιστρέφουσα, καὶ συνάγουσα πρῶτον εἰς ἑαυτὴν, εἰτα ω; ἐνοιδῇ γενομένην, ἐνούσα
 ταῖς ἔνταλοις; ἡνωμέναις δυνάμεσι, καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ
 καλὸν, καὶ ἀγαθὸν χειραγωγοῦσα, τὸ ὑπὲρ πάντα
 τὰ διντα, καὶ διν καὶ ταυτὸν, καὶ διαρχὸν, καὶ ἀτελεύτητον. Ἐλικοειδῶς δὲ ψυχὴ κινεῖται, καθ' ὅσον οἱ
 καίων ἑαυτῇ τὰς θείας ἀλλάμπεται γνώστεις· οὐ νοερῶς, καὶ ἔνταλοι, ἀλλὰ λογικῶς, καὶ διξιδοκῶς, καὶ
 οἷον συμμίκτως, καὶ μιταβατικαῖς ἐνεργείαις. Τὴν
 Χ κατ' εὐθείαν δὲ, διαν οὐκ εἰς ἑαυτὴν εἰσιοῦσα, καὶ
 ἐνικῇ νοερότερης κινουμένη· τοῦτο γάρ, ὡς ἔφην, ἐστι
 τὸ κατὰ κύκλον. Ἄλλα πρὸς τὰ περὶ αὐτὴν πρύτονος, καὶ ἀπὸ τῶν ἔνωσιν, ὃς περ
 Σ αὐτοκιλμένων καὶ πεπληθυσμένων ἐπὶ τὰς
 ἀπλᾶς; καὶ ἡνωμένας ἀνάγηται θεωρίας. Καὶ δὲ
 ἄγιος Μάξιμος: «Τὴν ἀμετον λαβόν ἔνωσιν πρὸς τὸν
 Θεόν δοὺς, τὴν τοῦ νοεῖν, καὶ νοεῖσθαι κατὰ φύσιν
 παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν· ὀπτήνια
 γοῦνταύτην λύσῃ, νοήσας τι τῶν μετὰ Θεόν, διεκρίθη,
 τελών τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν, καθ' ἣν ἔως ἐστὶ τῷ
 Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπὲρ φύσιν, καὶ τῇ μεθέξει θεοῖς
 γεγενημένος, καθάπερ δρός ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τὸν
 τῆς φύσεως μετατίθησινδον.» Καὶ αὐθίς: «Νοῦς κα-
 θαρός, τῇ περὶ τὴν αἴτιαν ἔνώσει σχέσιν Πλανεν
 ὑπὲρ νόησιν, καθ' ἣν ἀποκαύσας τὴν πολυποίκιλον
 πρὸς τὰ μετὰ τὴν αἴτιαν αὐτοῦ φυσικὴν κίνησιν τε
 καὶ σχέσιν, μόνης ἀγώστως ἀντέχεται, κατὰ τὴν
 ἀρθρεγκτὸν λῆξιν γεγενημένος, τῆς ὑπὲρ νόησιν παρ-
 μακαρίστου σιγῆς, ἣν δηλῶσαι πεντελῶς οὐ δύναται
 λόγος, ή νόησις, ἀλλὰ μόνη κατὰ μεθέξειν ἡ πειρα,
 τῶν ἀξιωθέντων τῆς ὑπὲρ νόησιν ἀπολαύσεις, ἣς
 οημελῶν ἐστιν εἰγνωστὸν τε καὶ πᾶσι κατάδηλον, τῇ
 κατὰ διάθεσιν πρὸς τὸν αἰώνα τοῦτον παντελῆς ἀνα-
 θησίας τῆς ψυχῆς καὶ διάστασις.» Πρὸς τοῦτο τοί-
 νυν μὴ συνεργούμενος δὲ νοῦς παρὰ τῆς ψυχῆς, ἥτοι
 τὸ πρὸς Θεόν ἀει κινεῖσθαι, μήτε ἀφ' ἑαυτοῦ κατορθῶν, καὶ διενεργῶν τὸν οἰκεῖον, ἥγουν, τὸ πρὸς ἑαυτὸν
 ἐπανέρχεσθαι, καὶ οὕτως ἀσχέτως εἰς τὴν περὶ θεοῦ
 θεού.

A

"Ετι περὶ καθημάτων προσευχῆς.

οα'. Καὶ λέγει δὲ ἄγιος Νεῖλος : « Ἀγωνίζου στῆ-
σαι τὸν νοῦν σου κατὰ τὸν καρδὸν τῆς προσευχῆς,
καὶ φύλον καὶ ἀλαλον, καὶ οὐτε δυνήσῃ προσεύξασθαι·
ἔτι δὲ ἐγώ τὸ ἐμὸν λέξω, δὲ καὶ νεωτέροις εἰρηκα· μα-
κάριος ἔστιν δὲ νοῦς, δὲς κατὰ τὸν καρδὸν τῆς προσευ-
χῆς; τελείαν ἀμορφῶν ἐκτίσατο. » Καὶ δὲ ἄγιος Φιλό-
θεος : « Σπάνιον ἔστιν εὑρεῖν, τοὺς τῷ λογικῷ ἡσυχά-
ζοντας, κάκενων μόνων ἔστιν, οἵτινες τὴν θελαν
χρήματαν καὶ παράκλησιν, διὰ τοῦτον τοῦ πρόγεματος ἐν
ἐκποτεῖς ἔχειν διαπαντὸς μηχανῶνται. » Καὶ δὲ μέγας δὲ
Βασίλειος : « Εὐχὴ καλή, η ἐνεργή ἐμποιοῦσα τοῦ Θεοῦ
ἴνοισαν τῇ ψυχῇ· καὶ τούτῳ ἔστι τοῦ Θεοῦ ἑνόκησις,
τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἁυτῷ τὸν
Θεόν, ὅταν μὴ φροντίσῃ γηγέναις τὸ συνεχὲς τῆς μνή-
μης διαχειρίτηται, μηδὲ τοῖς ἀπροσδοκήτοις πάθεσιν
δὲ νοῦς ἐκταράσσηται, ἀλλὰ πάντα ἀποφεύγων διφλό-
θεος ἐπὶ θεόν ἀναχωρῇ. »

*"Οτι δέλλο ἀπάθεια νοὸς, καὶ ἔτερον προσευχὴ
ἀληθής, δὲ καὶ μείζον.*

οβ'. Ιεζέων τούνναν καὶ τοῦτο, ὡς, εἰπερ καὶ κατὰ
τὸν ἄγιον Μάξιμον, « Οὐ δύναται δὲ νοῦς ἐκ μόνης
τῆς πράξεως ἀπαθῆς γενέσθαι, ἐὰν μὴ διαδέχωνται
αὐτὸν πολλαὶ καὶ ποικίλαι θεωρίαι, ἀλλ' οὐν πάλιν,
κατά γε τὸν θειότατον Νεῖλον, ἔνεστι καὶ ἀπαθῆς γε-
γενημένον, καὶ μὴ προσεύχεσθαι ἀληθῶς, ἀλλὰ ποι-
κίλεσθαι, καὶ μακρὸν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ. » Φησὶ^C γάρ οὖτος δὲ Πατήρ περὶ τοῦ τοιούτου οὐτως· « Κανὸν
ἐπέρ τὴν σωματικὴν θεωρίαν δὲ νοῦς γένηται, οὕτω
τελείων τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον ἐθείσατο· δύναται γάρ
ἐν τῇ τὸν νοημάτων εἶναι γνώσει, καὶ ποικίλεσθαι
πρὸς αὐτήν. » *"Ετι· Οὐχὶ ἀπαθείας τετυχηκὼς, ἥδη
καὶ πρόσευχεταις ἀληθῶς· δύναται γάρ ἐν τοῖς ψιλοῖς;
νοήμασιν εἶναι, καὶ ἐν ταῖς ἴστορίαις αὐτῶν περι-
σπάσθαι, καὶ μακρὸν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ. »* *"Ετι· Οὐκ
ἄν διτι μὴ ἐγχρονίζῃ δὲ νοῦς ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι
τὸν πραγμάτων, ἥδη καὶ προσευχῆς κατείληψε τό-
πον· δύναται γάρ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἶναι τῶν πραγμά-
των, καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν ἀδολεσχεῖν· ἀπέρ εἰ
καὶ ψιλὰ ρήματά εἰσιν, ἀλλ' ὡς πραγμάτων δῆτα θεω-
ρίματα, τυποῦσι τὸν νοῦν, καὶ μακρὸν ἀπάγουσιν
ἀπὸ Θεοῦ. » Λέγει δὲ καὶ τῇ Κλήμαχος· « Όν δὲ νοῦς
μεμάθηκεν ἀληθῶς ενεγέσθαι, οὗτος Κυρίῳ χυρίως
ἐνώπιοι ἐνωπίοι λαλούσιν, ὡς οἱ πρὸς τὸ οὖς τοῦ
βροτιλέως· ἐν δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, δύνασται
ἀκριβῶς συνιδεῖν, τὴν τῶν ἔκατέρων πολιτεῶν δια-
φορὰν, καὶ ἀσύγκριτον σύγκρισιν, τῆς κατὰ παραδο-
χῆν, φρεμέν, καὶ τῆς κατ' ἐπιβολήν. Τῆς μὲν γάρ ἔρ-
γον, μελέται· καὶ πολλαὶ, καὶ ποικίλαι θεωρίαι. Τῆς
δὲ ἔργαστα, η ἀληθῆς προσευχή. Πρὸς δὲ, καὶ διτι
δέλλο νοὸς ἀπάθεια, καὶ ἔτερον προσευχὴ ἀληθῆς. »
*"Ετι τε ἡς δὲ ἔχων τὴν ἀληθῆ προσευχὴν κατὰ τοὺς
ἄγιους, κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τὸν νοῦν ἀπαθῆ κε-
κτήσθαι πέφυκεν, οὐ μήδε, καὶ δὲ ἔχων μόνον τὸν
νοῦν ἀπαθῆ, δεδύνηται κεκτήσθαι καὶ τὴν ἀληθῆ προ-
σευχήν. Καὶ ταῦτα μὲν οὐτως· δὲ λόγος ἀπανερχέ-
θει πρὸς τὰ προκείμενα. Έπειδὲ οὐν οὐ μόνον παρὰ τὰ**

Adhuc de mundā oratione.

71. Et dicit sanctus Nilus : « Enitere ut mentem
tuam orationis tempore tacitam ac silentem teneas,
et sic orare poteris. » Ego adhuc quod meum est
dicam et quod junioribus dixi : « Beata est mens
qua tempore orandi perfecte formis vacua est. »
Et sanctus Philotheus : « Raro inveniuntur qui
ratione pacem agant; et eorum tantum est qui
diviniam lætitiam consolationemque per id in se
habere perpetuo student. » Et Magnus Basilius :
« Oratio bona, ea est quae efficacem Dei cogitatio-
nem in anima efformat; et ea est Dei inhabitatio,
B nempe in se Deum per memoriam tenere, quando
nullis terrestribus cogitationibus memoriae conti-
nuitas perrumpitur, neque obviis quibusque cupi-
ditatibus mens perturbatur, sed omnia hæc fugiens
qui Deum diligit, ad Deum accedit. »

*Quod aliud est mentis apathia, et aliud oratio vera
quae adhuc major est.*

72. Sciriendum quoque et illud; secundum san-
ctum Maximum : « Non potest mens ex sola actione
absque cupiditate fieri; nisi eam multæ ac variæ
cogitationes suscipiant, sed, ex divinissimo Nilo,
fieri potest ut qui cupiditatibus liber effectus est,
non vere oret, sed inconstans sit et longe a Deo
distet. » Ita enim ille Pater de illa re : « Etiam si
mens supra corporalem contemplationem ascende-
rit, nondum perfectum Dei locum contemplata est.
Potest enim in cogitationis scientia esse, et circa
eam variare. » Et adhuc : « Qui apathiam assecutus
est nondum vere orat; potest enim in tenuibus
cogitationis versari, et in suis notionibus distrabi, et
a Deo longe distare. » Et adhuc : « Non eo quod
mens in tenuibus rerum cogitationis immoretur, jam
orationis locum assecuta est; potest enim in rerum
contemplatione versari et in suis notionibus vana
esse; quæ, etiā tenuia sint verba, sed quoniam
rerum signa sunt, mentem informant, eamque a
Deo separant. » Dicit autem et Chianicius : « Quo-
rum mens didicit vere orare, ii Domino dominanter et
facie ad faciem loquuntur, tanquam ii qui ad aurem
regis verba faciunt. Ex iis autem ac talibus potes
apprime intelligere utriusque rationis differentiam
et ex comparatione dissimilitudinem, cum una sit
per acceptionem, et altera per conatum. Unius enim
opus curæ et multæ ac variæ contemplationes.
Alter us autem, vera oratio. Ad hæc, aliud est men-
tis apathia, aliud oratio vera. » Imo qui veram
orationem possidet, secundum sanctos, necessario
quoque mentem absque cupiditate habet. Qui vero
tantum mentem absque cupiditate possidet, non
semper potuit veram orationem habere. Et hæc qui-
dem ita se habent. Sed redeat sermo ad ea quæ nobis
proprioita sunt. Cum non modo ea quæ diximus, sed
et ipsa bonorum ac malorum memoria, frequenter
mentem informare ac ad phantasiam ducere solcant;

de hoc etiam oportet nos paucia dissenserere. Α προεργάμενα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῇ μνήμῃ τῶν ἄγαθῶν τε καὶ ἐναντίων, ἐκτυποῦν ἀθρόως τὸν νοῦν καὶ πρὸς φαντασίαν ἀγειν εἰωθέ πως, δεῖ καὶ περὶ τούτου ὅτι γον δασημάναι.

Adhuc de phantasiis, et de iis quae mens efformat, et signis falsi ac veri, et quemam sunt veritatis signa.

73. Si pacem agis, solusque cum solo Deo velis conversari, ne accipias quae sensibilia aut intelligibilia videris, sive intra te sive extra, etiam si forma sit Christi aut angeli aut sancti, aut Iunioris figura menti apparens; sed remane diffidens et gravis ad illam, etsi bona sit, antequam interrogaveris, ut diximus, eos qui experti sunt: id enim utilissimum est, et Deo charissimum et acceptissimum. Semper autem mentem tuam custodi absque colore et forma et imagine et qualitate et quantitate; solis orationis vocibus adhucere, et has cura et cogita, intra cordis motus, ut dicit Climacius: « Initium quidem orationis, voces ex ipsis processu per soliloquium persequentes; medium autem iis quae dicuntur, cogitationis attentio; finis vero, raptus ad Dominum. » Et sanctus Nilus ita loquitur: « Est quidem præcipua perfectorum oratio, quidam mentis raptus, et universa ex iis quae secundum sensus sunt, separatio, spiritu genitibus inenarrabilibus cum Deo conversante, qui cordis dispositionem intuetur, ut librum inscriptum, explicatum, et signis silentibus suas voluntates ostendentem. Ita Paulus usque ad tertium cœlum raptus est, sive in corpore, sive extra corpus surrexit, nesciens; ita Petrus, cum ascendisset in domum, ut oraret, visionem lintei vidiit. Secunda autem est post primam oratio, verba promuntiare, mente cum compunctione consequente et scientie ad quem suam flagitationem dirigat. Interrupta autem oratio et corporalibus cogitationibus dissipata ab orantis statu recessit. » In his igitur remanens alia ne accipias, donec pacem assecutus sis et expertos interrogaveris, ut dictum est. Et hæc sunt quæ annuntiaveramus, erroris signa et alia his similia sunt. Vide autem et quadam signa veritatis. Ea autem sunt veritatis optimique et vivificans Spiritus signa, charitas, gaudium, pax, magnanimitas, bonitas, justitia, fides, dulcedo, temperantia, et cætera, ut ait divinus Apostolus, hæc omnia Spiritus sancti fructus appellans. Et dicit iterum: « Ut filii lucis ambulate. Fructus enim Spiritus, in omni bonitate et justitia et veritate; quarum contraria error possidet. » Dicit autem et quidam sapientium ab aliquo interrogatus: « Quoad secundam salutis viam, dilectissime, ut dixisti, multæ sunt viæ quæ ad vitam ducunt, et multæ quæ ad mortem. Et procedens, viam habes quæ ducit ad vitam, mandatorum Christi observationem. In his mandatis omnem virtutis formam invenies; præcipue vero hæc tria: humilitatem, charitatem et misericordiam, sine quibus nemo Deum inum videbit. » Et paulo post: « Ille tria sunt invicta contra diaboles arma, quæ nobis largita est sancta Trinitas, humilitatem dico et charitatem et

« Eti περὶ φαντασιῶν, καὶ ἐκτυπωμάτων τοῦ νοῦ καὶ τῶν τῆς κλάρης καὶ τῆς ἀληθείας σημείων· τίταν τὰ τῆς κλάρης σημεῖα.

οὐχ. Ἡσυχάσων, καὶ μόνος βουλόμενος εἶνα: μετὰ μόνου τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ποτε παραδέξῃ εἰς τις δ' ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ, ή νοερὸν, ἔσωθέν σου, ή ἐξωθέν, καὶν εἰδος διότιν Χριστοῦ, ή ἀγγέλου, ή ἀγίου μορφήν, ή φωτὸς ἐκτύπωμα, φανταζόμενον τῷ νοὶ· ἀλλὰ μέντοις ἀπιστῶν, καὶ φαρούμενος; εἰς τούτο, καὶν ἀγαθὸν εἶη, πρὶν ἐρωτήσεως, ὡς εἰπομέν, τῶν ἐμπειρῶν τούτο γάρ ὥφελμάτων, καὶ Θεῷ προσφιλέστατόν τε καὶ εὐαπόδεκτον. « Εσο δὲ δεῖ τηρῶν σου τὸν νοῦν, ἀχροον, ἀμφρωτον, ἀνείδεον, ἀσχημάτιστον, ἀποστον, ἀποτον, Β καὶ μόνα τῆς προσευχῆς ῥήματα προσέχων, καὶ μελετῶν, καὶ διανοούμενος, Ἐνδον τῆς καρδιακῆς κινήσεως, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος φάσκοντα. « Ἀρχὴ μὲν προσευχῆς, προσβολὴ μονολογίστως διωκόμεναι ἐκ προσιμών αὐτῶν· μεσότης δὲ, τὸ ἐν τοῖς λεγομένοις καὶ μόνοις εἶναι τὴν διάνοιαν· τέλος δὲ τεύτης, ἀρπαγὴ πρὸς Κύριον. » Καὶ δ ἄγιος δὲ Νεῖλος οὕτω φησίν· « Εστι μὲν προηγουμένη τῶν τελείων προσευχῆς, ἀρπαγὴ τις τοῦ νοῦ, καὶ τῶν κατ' αἰσθησίας ἐλασσερῆς, στεναγμοὶς ἀλαλήτοις τοῦ πνεύματος ἐτυγχάνοντος τῷ Θεῷ, τῷ βλέποντι τὴν τῆς καρδίας διάθεσιν, ἀναπτυσσομένην ὥπερ ἐγγράμματον βιβλίον, καὶ τύποις ἀφθόγγοις τὸ ἐαυτῆς ἐμφνιζούσαν βούλημα. Οὕτως έως τρίτου ἡρπάγη ὁ Πεντος Σύρουν, εἴτε ἐν σώματι ἦν, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος ἀγνοῶν· οὕτως δὲ Πέτρος ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ προσεύκασθαι, τὴν ὀπτασίαν τῆς θθόνης εἶδεν. Ἡ δευτέρᾳ δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἐστὶ προσευχὴ, τὸ λέγειν τὰ ῥήματα, παρακολουθοῦντος τοῦ νοῦ μετὰ καταύξεως, καὶ εἰδότος φροσάγει τὴν δέτησιν. Μεσολαβούμενη δὲ προσευχῆς, καὶ πειραρχίῃ φροντίσαι σωματικάς, τῆς τοῦ προσευχομένου ἀφέστηκε κατασάσσεως. Μένων τοινυν ἐν τούτοις, τέλλα μὴ παράδίχου, έως κατιοῦ εἰρήνης πειθῶν, καὶ ἐρωτήσεως, ὡς προλέκεται, τῶν ἐμπειρῶν, καὶ ταῦτα μὲν ἀπερ προσείπομεν, καὶ τὰ τούτοις παρέμοια, τὰ τῆς πλάνης διὰ βραχέος σήμαντρα. « Όρα δὲ καὶ τίνα τὰ τῆς ἀληθείας σημεῖα. Τὰ δέ γε τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζωηποιοῦ Πνεύματος, σημεῖα, ἀγάπη, Ζχρὶ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, προστήση, ἐγκράτεια, καὶ τὰ δέηση, ὡς φησιν δ θεῖος Ἀπόστολος, καρποὺς ἀποκαλῶν αὐτὰ τοῦ θείου Πνεύματος. Λέγει δὲ καὶ οὐθίς· « Ής τέκνα τῶν περιπατεῖτε. » Ό γάρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἀληθείᾳ, ὃν ἀπαν τούναντίον ἡ πλάνη κέκτηται. Λέγει δὲ καὶ τις τῶν θεοφόρων, ἐρωτηθεὶς παρά τινος, οὕτω· « Περὶ σωτηρίας ἀπλανῆ τρίβον, ὡς εἰρηκε, ἀγαπητὲ, πολλαὶ εἰσιν ὅδοι· αἱ ἀπάγουσαι εἰς τὴν ζωήν, καὶ πολλαὶ αἱ πρὸς οὐάντον. Καὶ προτίν, ἔχεις μίαν ὅδον ἀπάγουσαν πρὸς ζωήν, τὴν τῶν ἐντολῶν Χριστοῦ τήρησιν· ἐπὶ ταῦταις ταῖς ἐντολαῖς εὑρίσκεις πίστιν ἀρετῆς ιδεῖαν· ἐξιρέτως δὲ, τὰ τρία ταῦτα· ταπεινωτισμόν, ἀγάπην, καὶ ἔλεος· τούτων χωρὶς, οὐδὲ λιπύζειν.

ταὶ τὸν Κύριον. » Καὶ μετὰ βραχέα· « Ταῦτα τὰ τρία, ἀκαταμάχητα δπλα κατὰ τοῦ διαβόλου, ἄπερ ἡ ἀγία Τριάς τὴν ἐδωρήσατο, ταπείνωσιν λέγω, ἀγάπην, καὶ ἔλεος, εἰς ἄπερ οὐδὲ ἀντιθέψαι δύναται πᾶς διὸν δικιμόνιον ἐσμόδες. Οὐκ ἔστι γάρ παρὰ τούτοις ταπείνωσες; ἔχον, οἱ γε διὰ τὴν ἐπαρσιν ἑζοφώθησαν, καὶ πῦρ αὐτοῖς ἡτοιμάσθη αἰώνιον. Ποῦ παρὰ τούτοις ἀγάπη;, ἡ ἐλέους σκιὰ, οἱ πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀσπονδον τὴν ἔχθραν ἐκτῆσαντο, καὶ διηγεώς πολεμεῖν οὐ παύονται; Τούτοις λοιπὸν τοὺς ἐπίοις θωρακισθῶμεν, ἄπερ διεπιφέρων, ἀνάλατος τοῖς πολεμοῖς καθέστηκε. » Καὶ μετ' ὅλιγα· « Ταῦτην τὴν τριπλοκον σιερὰν, ἣν ἡ ἀγία Τριάς ἔξυφαν καὶ συνέπλεξεν, ὁρῶμεν καὶ τρία οὖσαν, καὶ ἐν. Τρία μὲν τοῖς δύναμασιν, εἰ δὲ βούλει, καὶ ταῦτα ὑποστάσεσιν· ἐν ἐδ., τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἐγγύτητι, καὶ νεύσει, καὶ οἰκειότητι. » Περὶ τούτων εἴρηκεν διεσπότης, διτοι· « Ό ζυγός μου χρηστός ἔστι, καὶ τὸ φορτίον μου ἀλλαρφόν»· καὶ διηγαπημένος· « Καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βρεῖαι οὐκ εἰσι. » Καὶ μετὰ τινα· « Τούτου ἔνεκα ψυχὴ ἡ ἀναχραθεῖσα θεῷ διὰ βίου καθαρίτητα, καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν φυλακῆς, καὶ τῶν τριῶν τούτων ὄπλων, ἄπερ εἰσὶν αὐτὸς δι Θεὸς, τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐνεδύσατο, καὶ γέγονε θέσει θεῖς· διὰ ταπείνωσεως, ἐλέους τε καὶ ἀγάπης, καὶ τὴν ὀλικὴν δυάδα περάσας, καὶ ὑπεραναδάξ τὸ τοῦ νόμου κεφαλαιον, τὴν ἀγάπην λέγω, τῇ ὑπερουσίᾳ καὶ ζωρχικῇ Τριάδι συνήφθη, ἐντυγχάνων ἀμέσως, φωτὶ φῶς προσλαμβάνων, καὶ εὑρφαινόμενος χαρὰν ἀδιάδοχον καὶ αἰώνιον. » Ἀλλ' ἀπόχρη καὶ περὶ τούτων εἰκόνος δὲ ὥσπερ δρυ περὶ τῶν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀληθείας διεμνημονεύσαμεν ως ἀπὸ μέρους γνωρισμάτων καὶ καρπῶν (ὅθεν καὶ ἐξ αὐτῶν, ἡτοι τῶν καρπῶν, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον ἐπιγνωσθείσας τοὺς ἐνεργούμενους, οἷου πνεύματος εἰσιν), οὗτω καὶ περὶ τῆς ἐξ ἔκατέρων παρακλήσεως, τῆς θείας, φαμὲν, καὶ ἀληθοῦς χάριτος, καὶ τῆς ἐπιπλάστου, καὶ ἐναντίας, χρήσεις Πατρικαῖς δέον μικρὸν τι διασημᾶναι. Λέγει τοίνυν περὶ ταῦτης οὕτως διάδοχος·

Περὶ παρακλήσεως θείας, καὶ ἐπιπλάστου.

οδ. « Όταν δὲ νοῦς ἡμῶν δρῆξῃ τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος αἰσθάνεσθαι παρακλήσεως, τότε καὶ δι Σατανᾶς ἐν ἡδυφανεῖ τινι αἰσθήσει, ἐν τοῖς νυκτεριναῖς ἡσυχίαις, διτεις ὥσπερ εἰς ὑπνον τινὸς λεπτοτάτου ἔρχεται φοπήν, τὴν ψυχὴν παρακαλεῖ. Ἐδῶν δὲν ἐν θερμῇ λίαν μνήμῃ εὐρεθῆ κρατῶν δὲ νοῦς τοῦ δινομα τὸ ἄριον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ὥσπερ δηλωτὸς κέρχεται κατὰ τῆς ἀπάτης τῷ ἀγίῳ καὶ ἐνδέξω ἐκείνῳ δύναματι, ἀναχωρεῖ μὲν δι πλάνης τοῦ δλού· εἰς πόλεμον δὲ λοιπὸν ἐνυπόστατον ἔχαπτεται τῆς ψυχῆς. Όθεν ἐπιγνώσκων δὲ νοῦς τὴν ἀπάτην ἀκριβῶς τοῦ πονηροῦ, πλέον εἰς τὴν πέτραν προκόπτει τῆς διεκρίσεως. » Καὶ αὐτίς· « Ή ἀγαθὴ παρακλήσις, ἐγρηγόρτος τοῦ σώματος γίνεται· ἡ καὶ εἰς ὑπνον τινὸς μέλλοντος ἔρχεσθαι ἐμφασιν, διτεις τὸν θερμῇ μνήμῃ τοῦ θεοῦ, τῇ αὐτοῦ ὥσπερ κεκόλληται: ἀγάπη· ἡ δὲ τῆς πλάνης εἰς λεπτόν τινα ἀει, ως εἰπον, ὑπνον ἐλθόντος τοῦ ἀγνωστοῦ, μετὰ μέσης μνήμης

A misericordiam, in qua arma ne oculos quidem audet couverte daemonum examen. Non est enim apud eos humilitatis vestigium, qui quidem per superbiam in tenebras ejecti sunt, quibusque ignis æternus paratusest. Ubi apud eos charitas, aut misericordia umbra, qui humano generi incessans odium sovent, et in illud pugnare non desinunt? His igitur armis circumdemur, quaæ qui induerit, inexpugnabilis hostibus fiet. » Et paulo post: « Ilunc triplicem funem quem nobis sanctissima Trinitas contexit et connexuit, videmus tria esse et unum; tria quidem nominibus, si velis et personis; unum autem potentia et efficacia et ea quaæ cum Deo est, propinquitate et inclinatione et familiaritate. » De his Dominus dixit: « Jugum meum suave est, et onus meum leve ». » Et discipulus quem diligebat: « Et mandata ejus gravia non sunt ». » Et paulo post: « Ideo anima quaæ cum Deo per animæ puritatem miscetur, et per mandatorum observationem dum hæc tria arma qua sunt ipse Deus, possidet, Deum ipsum induit et fit quodammodo Deus, per humilitatem nempe et charitatem et misericordiam; Materialem Dyadem transmisit, caputque legis, charitatem dico, transcendens, cum supersubstantiali et vivisca Trinitate conjungitur, immediate cum illa conversans, lumen lumini adjiciens et indesinente ac æterno gudio perfusa. » Sed de his sufficiunt quaæ diximus. Operæ autem pretium est ut quemadmodum de erroris ac veritatis signis et fructibus pauca ex parte memoravimus, (unde et ex ipsis nempe fructibus, secundum divinum Paulum operantes noverimus, cujus spiritus sint), ita et de ultraque excitatione de divina nempe ac vera gratia et de falsa et contraria pauca ex Patribus disserimus. Sic igitur de ea loquitur divus Diadochus.

C *De divina et de falsa excitatione.*

74. Quando mens nostra incipit Spiritus sancti excitationem sentire, tunc et Satanas in quadam amictu sensu et quadam nocturna tranquillitate, quando quis in levissimi somni inclinationem venit, animam excitat. « Si igitur mens in ardenti minua memoria inveniatur nomen sanctum Domini Jesu occupans, eoque sanctissimo et glorioсissimo nomine contra deceptionem utatur, dolo sñem imponit dulosus; bello autem manifesto animam petit. Unde dolos maligni apprime noscens, magia in discretionis experientia proficit. » Et rursum: « Bona excitatio sit, vigilante corpore; aut cum illud in eo est ut in somni cuiusdam simulationem introeat, quando quis in ardenti Dei memoria ejus charitati fere adunatur; dolosa autem excitatio sit quando, ut dixi, in levem quemdam somnum venit certator cum media Dei memoria. Altera quidem, tanquam ex Deo orta, manifeste animas eorum qui

¹¹ Matth. xi, 30. ¹² I Joan. v, 3.

pie pugnant, in multa animæ perfusione, ad Dei amorem vult invitare. Altera vero, quoniam quodam deceptionis vento animam eradicare solet, per corporis somnum sanæ mentis sensum decipere aggreditur, quando præsertim circa Dei memoriam se mollieret habet. Si igitur inveniatur mens, ut dixi, Domini nostri Iesu Christi semper memor, dissipat ventum illum iminici suave flantem, gaudensque ad bellum contra eum movetur, tanquam altera arma post gratiam habens, nempe experientia gloriationem. Et rursus: « Si certo quodam et imaginationibus carenti motu ad Dei amorem mens excitetur, corpus et ipsum quodammodo attrahens in hujus charitatis ineffabilis profundum, vigilante corpore, aut, eo quo dixi modo, in somnum intrante, divina gratia productum, nihil aliud cogitans nisi solum illud ad quod movetur, sciendum est sancti Spiritus adesse virtutem. Tota enim hac ineffabili dulcedine perfusa, nihil aliud cogitare potest, postquam remissio nunquam gaudio letatur. Si vero ambiguum aut sordidam quamdam cogitationem mens in operando concipiatur, etiamsi contra malignum sancto utatur nomine, non autem potius ad Dei amorem putandum est eam excitationem decipientis esse, cum laetitia simulatione. Illa autem laetitia, tota qualitate et ordine carens, inimici est animam stuprare volentis. Cum enim videt mentem ipsum sensisse et hac experientia gloriari, tunc quibusdam excitationibus, boni speciem gerentibus, ut dixi, animam invitat, ut, dum ea hac gloriatione et molli suavitate effertur, eam maligni immisio lateat. Ex hoc igitur Spiritum veritatis et Spiritum erroris cognoscemus. Impossibile est tamen divinam honestatem sensibiliter gustare aliquem, aut dæmonum malitiam sensibiliter experiri, nisi is sibi ipsi persuadeat, gratiam quidem in profunda mente residere, malos autem spiritus in cordis partibus habitare, quod nunquam apud homines credi dæmones volunt, ne mens, id apprimet sciens, Dei memoriam contra eos arma sumat. Habet jam de hoc quod sufficit, et contentus esse debes. Non enim ultra Gadira transiendum; et mel inveniens, paululum comedere, ne satiatus illud evonas.

De divina laetitia, quæ ex corde emanat.

75. Ino vero opportunius et aptius est dicere: « Quis mellis dulcedinem annuntiabit, ilis qui illud nondum gustavere et multo magis divinam illam beatitudinem gaudiumque supernaturale et vivisimum quod ex mundo corde et vera oratione manat et saturit? Ut dicit Deus et homo Jesus: « Qui bibet ex aqua quam ego ei dabo, non sitiет in aeternum, sed aqua quam ego ei dabo, si sit in co-

A του Θεοῦ. Ἡ μὲν γὰρ ὡς ἐκ Θεοῦ οὖσα, φωνεῶς τὰς ψυχὰς τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῶν, ἐν ἐχάπτει πολλῇ τῇς ψυχῇς, παρακαλεῖν πρὸς τὴν ἀγάπην θέλεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἀνέμῳ τριὶς πλάνῃς βιπτεῖν τὴν ψυχὴν εἰσθε, κλέπτειν διὰ τοῦ ὑπνου τὸν σώματος τὴν πείραν τῆς αἰσθήσεως; τοῦ ὑγιαινόντος νοῦ ἐπιχειρεῖ, διε μάλιστα περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ χλιερῷ; ἔχει. « Εὖν οὖν εὐρεθῆ δ νοῦς, ὡς εἶπον, μεμνημένος προσεχῶς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, σκορπίζει: μὲν τὴν αὔραν ἐκείνην τὴν ἥδυφανη τοῦ ἔχθρου, χάλιρων δὲ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ κινεῖται πόλεμον, ὡς δύπλον ἔχων δεύτερον λοιπὸν δεξιὸν μετὰ τὴν χάριν, τὸ ἐκ τῆς πείρας καύχημα. » Καὶ πάλιν· « Ἐάν ἀναμφιστόλῳ καὶ ἀφαντάστῳ κινήσεις ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐξάπτηται τοῦ Θεοῦ, ἐλκουστάς τοπερ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγάπης ἐκείνης τῆς ἀρρήτου, ἐγρηγοροῦντος, ή, ψειρηκα τρόπῳ, εἰς ὄπνιον ἐρχομένου τοῦ ὑπὸ τῆς ἀγίας χάριτος ἐνεργουμένου, μηδὲν ἀλλο τότε ὅλως ἐννοοῦσα, η τοῦτο μόνον εἰς διτερο κινεῖται, εἰδέναι δεὶς τοῦ ἀγίου Πλεύματος εἶναι τὴν ἐνέργειαν· τὸ δυνομένην γάρ δηλη ὑπὲρ ἐκείνης τῆς ἀφράσεως γλυκύτητος, οὐδὲν ἔτερον δύναται τότε ἐννοεῖν, ἐπειδὴ ἀνενδέψι τότε εὐφραίνεται χαρᾶ. Ἐάν δὲ ἀμφιστόλαις ὅλως, η ρυπαράν τινα ἐννοεῖν δ νοῦς ἐν τῷ ἐνεργείσθαι συλλάβῃ, εἰ καὶ τῷ ἀγίῳ κέχρηταις δύναται πρὸς δύμναν τοῦ κακοῦ, καὶ οὐχὶ μέλλον πρὸς ἀγάπην μόνον τοῦ Θεοῦ, δεῖ νοεῖν, διε τοῦ ἀπατεώνως· εἰστιν ἐκείνη η παράκλησις, χαρᾶς ἐμφάσις. Ἡ δὲ χαρὴ ἐκείνη, ἀποιός εστι καὶ ἀδιάθετος δῆλος, θελοντος μοιχεύσθαι τοῦ ἔχθρου τὴν ψυχὴν. « Οταν γάρ τῇδε τὸν νοῦν τῇ πείρᾳ τῆς αὐτοῦ αἰσθήσεως ἀκριβῶς καυχώμενον, τότε περακλήσει τισιν, ὡς ἔφην, χρηστοφανέσι προσκαλεῖται τὴν ψυχὴν, ἵνα διαφρούμενης αὐτῆς ὑπὸ τῆς χαύνης ἐκείνης καὶ καθύγρου ἡδύτητος, ἀγνώριστος αὐτῇ γένηται η μίξις τοῦ δολίου. Ἐκ τούτου οὖν γνωσμέθα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. Ἀδύνατον μέντοι, η τῆς θελας χρηστότητος ἐν αἰσθήσει γεύσασθαι τινα, η τῆς τῶν δαιμόνων πικρίας αἰσθητῶς πειρασθῆναι, εἰμή τις ἐκεῖνον πληρωφορήσει, τὴν μὲν χάριν, εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ κατεσκηνωκέναι, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα, περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβειν, διπέρ οὐδὲ ποτε θελούσι παρὰ ἀνθρώποις πιεσθῆναι οἱ δαίμονες, ἵνα μὴ δ νοῦς τοῦτο εἰδῶς ἀκριβῶς, τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν διπλικήται. Ἐχεις δῆλη καὶ περὶ τούτου τὸ ίκανόν, καὶ ἀρκέσθητε· τὸ γάρ πέρα Γαδείρων, οὐ περατόν, καὶ, μέλις εὐρών, διέγον φάγε, ἵνα μὴ διμπλησθεῖς, διμεσῆς αὐτῷ. »

B Περὶ τὴν θελας, τῆς ἐκ τῆς καρδίας πηγαζομένης.

ος. Μᾶλλον δὲ εἴκασιρον οἰκειοτέρως εἰπεῖν· Τίς δινεγγελεῖ γλυκύτητας μέλιτος, τοῖς μήπω γευσαμένοις; καὶ πολλῷ πλέον δισυγχρίτως, διδονήν θελαν καὶ εὐφροσύνην ὑπερφυσα καὶ ζωήρρυτον, τὴν ἐκ τῆς καρδιακῆς καθαρᾶς, καὶ ἀληθοῦς προσευχῆς πηγαζομένην, καὶ ἀλλομηνην δειβλυτα; ὃς φησιν δ θεάνθρωπος Ἰησοῦς· « Ος διη πίη ἐκ τοῦ διδαστος, οὐ ἐγώ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰώνα· ἀλλὰ τὸ

ündωρ δύνατοι αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ θάatos; Α δόλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. » Καὶ αὐθίς· « Εἴας τις διψή, ἔρχεσθαι πρός με, καὶ πινέτω. »—« Οἱ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφὴ, ποταμὸι ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ φεύσουσιν. θάatos; ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶτε περὶ τοῦ Πνεύματος, λέγει ὁ Ἐπιστήθιος, « δὲ ἐμέλλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν» καὶ δὲ μέγας Παῦλος· « Ἐξαπέστατειν δὲ Θεός τὸ Πνεῦμα τοῦ Ιησοῦ αὐτοῦ, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κράζον· Ἀββᾶς Πατέρες. »

Οτις η πνευματικη αυτη ηδονη, και πολυσημδεσ εστι, και ανωρυμος.

ος. « Ήτις ηδονή πνευματική υπερφυής καὶ ζωήθρυτος, καὶ ἐνυπόστατος Ἐλαμψίς· δὲ πέρι φωτός τε γνόρος, καὶ κάλλος ἀμήχανον, καὶ δρεκτῶν τὸ ἀκρότατον, ἐποψία τε καὶ θεοπτία, καὶ θέωσις προσετρηταὶ μυστικῶς, ἀνέχφραστος μένουσα καὶ μετὰ τὸ φρασθῆναι ὑπασθήποτε, καὶ ἄγνωστος μετὰ τὸ γνωσθῆναι, καὶ μετὰ τὸ διανοηθῆναι ἀνεπινήτος. Καὶ λέγει δὲ μέγας Διονύσιος· « Κατὰ τούτον ἡμεῖς γενέσιαι τὸν ὑπέρφωτον εὐχόμεθα γνόφον, καὶ δι' ἀδελεψίας, καὶ ἀγνωσίας, ἰδεῖν καὶ γνῶναι, τὸν ὑπὲρ θέαν καὶ γνῶσιν, αὐτὸν τὸ μῆτρεν, μηδὲ γνῶναι· τούτο γέρεστι τὸ δυντας ἰδεῖν καὶ γνῶναι, καὶ τὸν ὑπερούσιον ὑπερουσίας ὑμησίας, διὰ τῆς πάντων τῶν δυντων ἀφιέρσεως. » Εἳς· « Οἱ θεοὶ γνόφες ἔστι, τὸ ἀπρόστιτον φῶς, ἐνῷ κατοικεῖν δὲ Θεός λέγεται, καὶ ἀοράτῳ γε δύνται, διὰ τὴν ὑπερέχουσαν φανότητα, καὶ ἀπροστιψτῷ τῷ αὐτῷ, δι' ὑπερβολὴν ὑπερουσίου φωτογυσίας. Ἐν τούτῳ γίνεται πᾶς, δὲ θεὸν γνῶναι, καὶ ἰδεῖν ἀξιούμενος· αὐτῷ τῷ μῆτρᾳ μηδὲ γινώσκειν, ἀληθῶς, ἐν τῷ ὑπὲρ δραστιν, καὶ γνῶσιν γιγνόμενος· τούτο αὐτὸν γινώσκων, διὰ μετὰ πάντα ἔστι τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητά. Καὶ δέ μέγας Βιστλειος· « Ἀρρήτοις παντελῶς, καὶ ἀνεκδιήγητοι τοῦ Θεοῦ κάλλους αἱ ἀστραπαὶ· οὐ παριστησι λόγος, οὐ δέχεται ἀκοή, καὶ ἐντοφόρου αὐγὰς εἴπης, καὶ σελήνης φαιδρότητα, καὶ τὸν ἡλιον φῶς, πάντα διπλα πρὸς εἰκασταν τῆς δόξης, καὶ πλέον ἀπολειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σύγκρισιν, ἢ δυον βαθεῖα νῦν, καὶ στυγῆν σκοτομήνη, μεσημέριας καθαρωτάτης. Τοῦτο τὸ κάλλος, σαρκίνοις μὲν ὄφθαλμοις ἀθεώρητον. φυσῇ δὲ μόνῃ καὶ διανοᾳ καταληπτόν. Καὶ εἰ πού τινας περιέλαμψε τῶν ἀγίων, ἀφρότον τοῦ πόθου τὸ κέντρον αὐτοῖς ἐγκατέλιπεν, οἱ ἀλύσοντες πρὸς τὴν ἐνταῦθα ζωὴν, Ελεγον· Οἵμοι! οτις η παροικία μου ἐμακρύνθη, καὶ ἐδιψήσεν ἡψυχῇ μου πρὸς τὸν θεὸν τὸν ισχυρὸν τὸν ζῶντα· πότε ξένος, καὶ διψήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ μου; Καὶ τὸ, Ἀναλύσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἰναι, πολλῷ μᾶλλον κρείσσον. Καὶ, Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλον σου, Δίσποτα, κατὰ τὸ ρῆμα σου ἐν εἰρήνῃ· ὡς δεσμωτήριον τὴν ἐνταῦθα ἥγουμενοι ζωὴν· οἱ γε διὰ τὸ ἀκορέστως ἔχειν τῆς θεωρίας τοῦ θεοῦ κάλλους, εὐχήν ἐποιούντο, πάσῃ τῇ αἰωνίῳ ζωῇ, συμπαρεκτενεσθαι τὴν θεωρίαν τῆς λαμπρότητος τοῦ κυρίου. Καὶ διθεολόγος· Οὗ δ φόδος, ἐντολῶν τήρησις,

A fons aquæ salientis in vitam æternam ». » Et rursum: « Si quis sitit, veniat ad me et bibat ». , Qui credit in me, ut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluunt aquæ vivæ. Illoc autem dixit de Spiritu ». , Dicit sanctus Joannes: « Quod debebant accipere credentes in eum ». , Et magnus Paulus: « Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem: Abba, Pater ». ,

Quod spiritualis haec lætitia et multa signa habet et nomen non habet.

B 76. Haec spiritualis lætitia supernaturalis et vivifica et substantialis est splendor; tenebrae quæ supra lumen sunt, et pulchritudo inexplicabilis, et desiderabilem maximum, inspectio, et Dei visio, et deificatio mystice appellatur; sed remanet non nominata, postquam nominata est, et ignota, postquam cognita est, et non cogitata, postquam engitata est. Et dicit Magnus Dionysius: « Ad illas nos pervenire tenebras optamus, quæ supra lumen sunt; et per obscuritatem illam et ignorantiam videre et noscere eum qui supra visionem cognitionemque est, sic nempe videre et noscere ipsum non visibile et non oscibile. Id enim est vere videre et scire, et supersubstantiale supersubstantialiter celebrare, per omnium creaturarum ablationem. » Et adhuc: « Divine tenebrae sunt lumen inaccessible, in quo habitare Deus dicitur; et invisible, propter ipsius eminentem splendorem; inaccessible vero, propter supersubstantialis effusio- nis excessum. In hoc lumine totus est qui Deum noscere et videre meritus est; ipso non videre neque noscere, in id quod supra visionem est ac substantiam translatus; id ipsum sciens, quod est supra omnia sensibilia et intelligibilia. » Et Magnus Basilius: « Ineffabiles omnino et inenarrabiles divine pulchritudinis radii. Non eos attingit sermo, non aures audire possunt, etiam si luciferi splendorem dicat et lunæ claritatem. Omnia vilia præ bac gloria, et magis distant a vero illo lumine, quam quantum profunda et illunis nox a purissimo meridie. Illa pulchritudo, carneis quidem oculis invisibilis est, animis autem soli ac cogitationi comprehensibilis. Et si quando aliquibus sanctis effusis, intolerandum desiderii aculeum in ipsis reliquit, qui ad futuram vitam præ gaudio exultantes, dicebant: « Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est »; Et: « Sicut sit anima mea ad Deum fortior, vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei ». , Et adhuc: « Dissolvi et esse cum Christo, multo mellius. » Et: « Nunc dimittis servum tuum, Domine; secundum verbum tuum in pace »; tanquam carcerem hanc vitam habentes; qui quidem, cum divina pulchritudinis contemplatione satiari nequirent, cupiebant ut per

⁴³ Joan. iv, 13. ⁴⁴ Joan. vii, 37. ⁴⁵ Ibid. 38. ⁴⁶ I Joan. v, 5. ⁴⁷ Rom. viii, 15. ⁴⁸ Psal. cxxix, 5.

⁴⁹ Psal. lxi, 3. ⁵⁰ I.I.C. ii, 29.

vitam æternam prolongaretur sibi gloriae Domini A Et Theologus : « Cujus timor, mandatorum observatio est, carnis mundatio, quæ tanquam nubes animam circumdat, neque sinat eam divinos radios videre ; cuius inundatio est, illuminatio autem, desiderii adimplatio, iis qui maxima aut maximum aut supra magna desiderant. » Et divus Gregorius Nyssenus : « Si evanescaveris, per vitæ curam, efformatas in corde tuo sordes, effulgebit tibi divina pulchritudo, tanquam in ferro fieri solet. Cum enim per cotem rubigine mundatum est quod prius atrum erat, radios quosdam a se ad solem et fulgores uitens emituit ; sic et homo interior, quem eorū nominat Dominus ; postquam abstersus erit æruginosis cordibus quæ per malignum mucorem ipsius pulchritudini adhæserunt, rursus similitudinem cum archetypo suscipiet, et bonuserit ; bonum est enim quod bonum sequitur. » Et sanctus Nilus : « Beatus qui ignoravit suscipit, eam quæ ab oratione inseparabilis est. » Et Climax : Abyssus quidem doloris consolationem vidi, purgatio cordis suscepit splendorem, splendor ineffabilis est virtus, quam invisiibiliter videmus, et ignote cogitamus. Ideoque et ter brati, qui, ut prisca illa Maria, optinam illam partem et vivendi rationem elegerunt, spiritualem et quæ non potest auferri, et tali hæreditate divina digni habiti sunt, ita ut cum multa voluptate exstatica ipsis cum divino Paulo liceat inspirari et clamare Apparuit gratia et benignitas Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiae, sed secundum suam misericordiam salvavit nos per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. » Et rursus : Qui unxit nos et signavit nos, et dedit nobis pignus Spiritus in cordibus nostris. » Et : « Habemus thesaurum istum in vasis scilicet in cordibus ; ut sit excellentia virtutis Dei, et non ex nobis. » Atque ita quidem illi ; quod utinam nobis fiat per eorum ad Dominum ardentes orationes, ex parte, ut illis contigit, agere misericordia et gratia !

Quod necessario oportet miti corde esse eum qui omnino pacem agere studet.

77. Illud autem oportet te, o fili, præ omnibus et cum omnibus scire, nempe quod qui sagittam vult emittere, non absque signis eam emitit, ita et qui pacem vult agere, miti corde esse debet, et hoc signum sibi habere. Et dicit sanctus Isidorus : Ad virtutem non sufficit exerceri, sed oportet et in exercitio moderatum esse. Si enim mansuetudinis certamen aggreditur, turbata opinione pugnamus, nihil aliud est quam velle quidem salutem obtinere, et non velle ea quæ ad ipsam ducunt. » Et ante illum divinus David : « Diriget mites in iudicio ; docebit

B οὐ δὲ ἐντολῶν τῆρηταις, σαρκὸς κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθύντος τῇ ψυχῇ νέφους, καὶ οὐδὲ ἐῶντος καθαρῶς ιδεῖν τὴν θεῖαν ἀκτίνα, οὐ δὲ κάθαρσις, ἐλλαμψίς, ἐλλαμψίς δὲ, πόθου πλήρωσις, τοῖς τῶν μεγίστων, η̄ τοῦ μεγίστου, η̄ ὑπὲρ τὸ μέγις ἐφιεμένοις. » Καὶ δὲ Νύσσους θεῖος Γρηγόριος : « Εἰ ἀποκλύσεις δὲ ἐπιμελεῖταις θίου, τὸν ἐπιπλασθέντο τῇ καρδίᾳ σου βύπον, ἀναλάμψεις σοι τὸ θεοειδὲς κάλλος, ὡς περ ἐπὶ τοῦ σιδήρου γίνεσθαι πέφυκεν. » Οταν γάρ δὲ ἀκόντης τοῦ Ιουτινιανοῦ διὰ πρὸ διάγου μέλας, αὐγάς τινας ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν ἥλιον στίλβων καὶ λαμπτήδνας ἐκδίδωσιν οὐτως καὶ διὰ Εὐδόνος δινθρωπος, διὰ καρδίαν διομάζει διὰ Κύριος . ἐπειδὲν ἀποκύνστηται τὸν ίώδη βύπον, τὸν διὰ τοῦ πονηροῦ εὔρωτος ἐπανθίσαντα τῇ μορφῇ, πάλιν ἀναλήψεται τὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον δομοιστήτα, καὶ ἀγαθὸς ἔσται, τῷ γάρ ἀγαθῷ, δομοιον ἀγαθὸν πάντως ἐπακολουθεῖ. » Καὶ δὲ γιος ; Νείλος . « Μακάριος ἐκαταδύνων τὴν ἄγνοιαν, τὴν τῆς προτευχῆς ἀχώριστον. » Καὶ δὲ τῆς Κλίμακος : « Αδυσσος μὲν πένθους, παράλησιν θεέατο, καθαρότης δὲ καρδίας, ἀδέξιος ἐλλαμψίν, ἐλλαμψίς ; ἔστιν διέργεια, ὄρωμένη ἀποράτως, καὶ νοούμενη ἀγνώστως. Διά τοι τοῦτο καὶ τρισδιάσιοι, οἱ κατὰ τὴν πάλαι Μεσόπαταν, τὴν ἀγαθὴν ταῦτην μερίζαν καὶ πολιτείαν ἐκλεξάμενοι, τὴν πνευματικὴν καὶ ἀναφάρετον, καὶ τοιαύτης εὐκλητίας θεοεικέλου ήξιαμένοι, ὡς τε μετὰ πολλοῦ, καὶ ἐκτατικοῦ τοῦ γάνους, οὐν τῷ θεῷ Παύλῳ ἐξείναι αὐτοῖς ἀναφανόδην ἐνθουσιάσθησαν οὐτα, καὶ βοῶν τῷ, « Ωτε ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία Σπειράνη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ εἰ ἐργῶν τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὃν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ἐσωσεν ἡμᾶς διὰ λοιποῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακατινώσεως Πνεύματος ἀγίου . οὐ διέχειν ἐφ' ἡμᾶς πλούσιας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονομοὶ γενώμεθα κατ' ἐπίπλα ζωῆς αἰώνιου καὶ πάλιν Κρίσας ἡμᾶς καὶ σφραγισάμενος, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβώνα τοῦ Πνεύματος, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν . καὶ, « Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἐν ὁστραχίνοις σκεύεσιν . ἵνα δὲ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ, καὶ μή εἴ τι μῶν. » Κάκεινοι μὲν, οὐτως . γένοιτο δὲ καὶ ἡμῖν, ταῖς ἐκείνων πρὸς Κύριον θεοπειθέσταις, ἀπὸ μέρους κατ' ἐκείνους χρηματίσαι . ἐλέσι, καὶ χάριτι.

D « Ετι δεῖ κατὰ πᾶσαν ἀρίτχην, πρᾶον εἰναι τὴν καρδίαν, τὸν βουλόμενον ἡγρισμένως ἡσυχάσαι.

οὐ. » Σὲ δὲ, ὡς τάχνον, τοῦτο νῦν κατὰ καιρὸν πρὸ τῶν ἀλλων, καὶ μετὰ τῶν ἀλλων δὲ μαθεῖν, ὅτι ὡς περ διοτεύειν μαθεῖν καλῶς θέλων, οὐκ ἀνευ σημείων τὸ τόχον τείνει, οὐτως δὲ ήσυχάσαι βουλόμενος μαθεῖν, τὸ δὲ πρᾶος εἶναι τὴν καρδίαν, ὡς σημεῖον ἔχετω. Καὶ λέγει δὲ γιος Ἰσίδωρος . « Οὐκ ἀρχεῖ πρὸς ἀρετὴν, τὸ ἀσκεῖν, ἀλλὰ χρή καὶ μετριάσειν πρὸς τὸ ἀσκεῖν. Εἰ γάρ ἀγῶνα πραστήτος μετερχόμενοι, γνώμη τοῦτον ταραχώδει ἐγκόπτομεν, οὐδὲν ἔτερον ἔστιν, η̄ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. »

Καὶ πρό γε τούτου, ὁ οἰστότος; Δαβίδος· « Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει· διδάξει πραεῖς δόδοὺς αὐτοῦ. » Καὶ ὁ Σειράχ· « Τοῖς πραείσιν ἀποκαλύπτονται τὰ μυστήρια. » Καὶ ὁ γλυκύτατος δὲ Ἰησοῦς· « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρόδει εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπτασιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. » Καὶ· « Ἐπὶ τίνα ἐπ' ὀλέψω, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν πρᾶσον καὶ ἡ σύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; » Καὶ· « Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν· ἡτοι τὴν καρδίαν, καρποφοροῦσαν τῇ χάριτι, ἐν τριάκοντα, καὶ ἔξικοντα, καὶ ἑκατόν. Κατὰ τὴν τάξιν, ἀρχαίων, μέσιων καὶ τελείων· μηδέ ποτε ἐν μηδενὶ ταράττων, ἢ ταρατόμενος, εἰ μή πω περὶ εὔσεβειας ὁ λόγος.

**Οὐας δὲ κατορθωθεὶν ἡμῖν ἡ πραστης, καὶ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς τριμεροῦς θυμικοῦ, ἐπιθυμητικοῦ, καὶ λογιστικοῦ.*

οἳ. Τούτο δὲ εὐκόλως ἀν κατορθώσαις, πάντα ἔκκλινων δῆμα, καὶ πρὸς ἀγάπην τὴν ψυχὴν κινῶν, τὰ πλείστα τε σωπῶν, ἐμμέτρως τε σιτούμενος, καὶ ἀεὶ προσευχόμενος, ὡς εἰρητὰς τοῖς Πατράσιν· « Οὐτὶ τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, ἀγάπῃ χαλίνωσον· καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς τῇ προσευχῇ πτέρωσον· καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦται ποτε. » Καὶ, « Θυμοῦ μὲν χαλινὸς, ἡ ενκαύρως σωπῆ· ἀλόγου δὲ ἐπιθυμίας, ἡ ἐμμετρος ἐδωδή· δυσκαθέκτου δὲ λογισμοῦ, ἡ μοναδῆστος προσευχῆ. » Καὶ αὖθις· « Τρεῖς εἰσιν ἀρεταὶ, αἵτινες χορηγοῦσι φῶς τῷ νῷ διαπαντός τῷ μὴ εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου τινός· τὸ ὑποφέρειν τὰ ἐπερχόμενα ἀταράχως· καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντας. Αἱ τρεῖς αὗται ἀρεταὶ γεννῶσιν ἀλλας τρεῖς ἀρετὰς μείζονας αὐτῶν· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου γεννᾷ τὴν ἀγάπην· καὶ τὸ ἐπενεγκεῖν τὰ ἐπερχόμενα ἀταράχως γεννᾷ τὴν πραστητηρίαν· καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντας κτᾶται τὴν εἰρήνην. » Καὶ τάλιν· « Τρεῖς εἰσιν ἥμικαλ καταστάσεις, γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς· καὶ πρώτη μὲν ἔστι τὸ μηδὲν ἀμαρτάνειν κατ' ἐνσργειαν· δευτέρα δὲ, τὸ μὴ ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· καὶ τρίτη, τὸ τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν λυπησάντων, ἀπαθῶν· θεωρεῖν κατὰ διάνοιαν. »

**Οτι ταχώς δεῖ μεταροσίν δὲ ταῖς κατὰ σύμβασιν ἐκτροπαῖς, καὶ οἰτως εἰς τὸ δέητος σοφῶς ἀσφαλέσθαι.*

οθ'. Εἰ δέ τι συμβείη ποτὲ διαταραχθῆναι σε, ἢ Ἐν τινὶ δλισθῆσαι συμπτώματι, καὶ τοῦ προστήκοντος διαμαρτεῖν, εὐθέως δὲ διαλλάττεσθαι πρὸς τὸν λευπηκότα, ἢ καὶ λυπηθέντα· καὶ μετανοεῖν ἐκ ψυχῆς· πενθεῖν τε καὶ δακρύειν, καὶ ἐαυτοῦ καταμέμφεσθαι· καὶ οὕτως εἰς τὸ δέητος προσέχειν, καὶ ἀσφαλέσθαι· πάντα σοφῶς, ὡς διδάτεις ὁ Κύριος Ἰησοῦς, δι· « Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῆς διτε δὲ ἀδελφός σου ἔχει· τε κατὰ σοῦ, ἀφε; ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου· καὶ τότε ἐλθὼν, πρέστερε τὸ δῶρόν

A mites vias suas ¹¹. » Et filius Sirach : « Mansuetis revealantur mysteria ¹². » Et dulcissimus Jesus : « Discite a me quia misericordia et inimicis cordis, et invenietis requiem animabus vestris ¹³. » Et : « Ad quem respiciam, nisi ad mansuetum et pacificum et metnentem sermones meos ¹⁴? » Et : « Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram ¹⁵. » Cor scilicet quod gratia fructus afferat, ita ut granum unum triginta alia aut sexaginta, aut centum redat, pro ordine incipientium, mediorum et perfectorum. Non enim vir ille turbabit, neque turbabitur, si nondum sit de pietate sermo. »

Quomodo perficitur in nobis mansuetudo et de tripli anima: iracunda, appetitiva et rationabili.

78. Id autem consequeris, ab omniibus animam tuam avertens et ad charitatem dirigens, plerumque vero silens, mediocriterque cibo utens et semper orans, ut a Patribus dictum est : « Iracundiam animae frenans et ejus appetitum temperantia macerans, ejus rationi alas aptes. Et mentis lumen nunquam hebetabitur. » Et : « Iræ quidem frenum est opportunum silentium; irrationabilis autem appetitus, moderatus cibus; ratiocinii vero sere cohibitu difficultis, soliloqua oratio. » Et rursum : « Tres sunt virtutes quæ menti lumen subministrant perpetuo : Nullius hominis malitiam scire sine turba quæ accidunt, sustinere; et bonum facere iis, qui faciunt malum. Tres illæ virtutes tres alias gignunt seipso majores : malitiam hominis nescire gignit charitatem; sine turba accidentia sustinere generat mansuetudinem, et bonum facere malum facientibus pacem præbet. » Et rursum : « Tres sunt morales status monachis generales ; primus quidem non errare secundum virtutem; secundus, non in anima servare affectu commotas cogitationes; et tertius, mulierum formas et eorum quæ contristantur, absque affectu per cogitationem intueri.

Quod oportet cito pœnitere in iis quæ accidunt distractiōnibus, et ita se in futurum sapienter confirmare.

79. Quod si accidat te aliquando conturbari aut in aliquem casum circummagi, et a bono deflectere, cito oportet te reconciliari cum eo qui te affixit aut quem affixisti; et converti ex tota anima; dolere et lacrymare et teipsam vituperare; atque ita tibi in futurum providere teque confirmare omnino sapienter, ut docet Dominus Jesus : « Si ossers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade, prius reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offer munus tuum ¹⁶. » Et apostolus Paulus : « O nimis amaritudo et ira est

¹¹ Psal. xxiv, 9. ¹² Eccli. xxii, 27. ¹³ Malth. xi, 29. ¹⁴ Isa. lxvi, 2. ¹⁵ Matth. v, 23, 24. ¹⁶ Matth.

a·rogantia et clamor, et blasphemia rejiciantur a vobis, cum omni malitia. Estote in invicem boni et misericordes; gratis invicem largentes, quemadmodum gratis Deus nobis in Christo largitus est ⁸⁷. » Et : « Irascimini, et nolite peccare ⁸⁸. » Et : « Sol non occidat super iracundiam vestram ⁸⁹. » Et : « Nolite vos vindicare, charissimi; sed date locum irae ⁹⁰. » Et : « Noli vinci a malo; sed vince in bono malum ⁹¹. » Et illud quidem dictum est de mutua reconciliatione.

De lapsu ac pœnitentia.

80. De lapsu quidem, dicit sanctus Isaac : « Non quando in aliquam culpam lapsi erimus, tunc contristemur; sed quando in ipsa remanebimus. Lapsus enim accidit frequenter, et perfectis; remanere autem in culpa est completa occasio. Tristitia vero, quam sentimus de propriis lapsibus, in loco mundæ operationis nobis reputatur, ex gratia. Qui spe pœnitentiae denuo labitur, ille cum malitia cum Deo incedit. In eum, ex improviso, mors incidit; neque tempus spei suæ festinat, operaque virtutis adimplere. Et sibi huc : « Oportet, inquit, scire nos omni hora, quod bis viginti quatuor noctis ac diei horis, pœnitentia indigemus. Idea autem pœnitentiae nominis, prout ullam ex vera rerum natura novimus, hæc est : protensa rogatio omni hora, in perfecta oratione, compunctionis, Deo accedens, ad præteriorum remissionem; et tristitia, pro futurorum custodia. Et rursum : « Gratia post gratiam, pœnitentia hominibus data est. Pœnitentia enim est regeneratio secunda ex Deo, et quod pignus ex fide accepimus, per pœnitentiam rursum ut gratiam accipimus. Pœnitentia est misericordiæ janua, quæ aperitur iis qui ipsam persecuntur. Per hanc januam intramus ad divinam misericordiam, et extra hunc introitum, misericordiam non inveniemus. Ideo omnes erraverunt, secundum divinam Scripturam, justificati gratis gratia ipsius. Pœnitentia est secunda gratia, et generatur in corde ex fide et timore. Timor est virga paterna quæ nos gubernat quoadusque properemus ad spiritualem paradisum; et posquam festinavimus, nos relinquit ac revertitur. Paradisus est amor Dei, in quo omnia felicitatum sumi deliciae. » Et rursum : « Quemadmodum impossibile est mare magnum, sine nave et carabo, transire; ita nemo potest absque timore ad charitatem transire. Mare fœtidum inter nos et spiritualem paradisum extensus, per pœnitentiaæ carabum transire possumus, quæ timoris remigium tenet. Si autem hujus timoris remigium pœnitentiaæ navem non gubernat, per quam hujus mundi mare ad Deum permeamus, in fœtido illo mari submergimur.

τοὺς κωπηλάτας τοῦ φόδου. Ἐὰν δε οἱ κωπηλάται οὗτοι τοῦ φόδου, δι' ἣς διερχόμεθα τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Θεόν, καταποντιζόμεθα ἐν τῇ ὁζομένῃ θαλάσσῃ. »

⁸⁷ Ephes. iv, 31, 32. ⁸⁸ Psal. iv, 5. ⁸⁹ Ephes. iv, 26. ⁹⁰ Rom. xii, 19. ⁹¹ Ibid. 21.

ου. » Καὶ ὁ ἀπόστολος; Παῦλος; « Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κρυψὴ, καὶ βλασφημία, ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. » Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχνοί, « Χαριζόμενοι ἔστοις, καθὼς καὶ ὁ Θεός ἐν Χριστῷ ἔχαριστο ήμεν. » Καὶ « Οὐργίεσθε, καὶ μὴ ἀμερτάνετε. » Καὶ « Οἱ ἡλιοίς μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. » Καὶ « Μή ἐκδικοῦντες; ἔχοντες, ἀγαπητοί· ἀλλὰ διδόντες τόπον τῇ ὄργῃ. » Καὶ « Μή νικῶ ὅπδο τοῦ κακοῦ· ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ κακόν. » Καὶ τοῦτο μὲν εἴρηται περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους διαλλαγῆς.

Περὶ ἀλισθοῦ, καὶ μετανοίας.

π'. Περὶ δέ γε ὀλίσθου, φησὶν ὁ ἄγιος Ισαάκ· « Οὐχ δταν ὀλισθήσαμεν ἐν τινι, τότε λυπηθόμεν· ἀλλὰ δταν ἐμμαίνωμεν ἐν αὐτῷ. Τὸ γάρ ἀλισθημα, συμβαίνει πολλάκις καὶ τοῖς τελείοις· τὸ δὲ ἐμμείναι ἐν αὐτῷ, νέκρωσίς ἐστι τελεία. » Η λύπη δὲ, ἢν λυπούμεθα ὑπὲρ τῶν ἴδιων ὀλισθημάτων, εἰς τόπον ἕργασίς καθαρᾶς λογίζεται ἥμεν, ἐκ τῆς χάρτου· « Οἱ ἐλπίδες μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὐτοὶς μετά πανοργίας πορεύεται μετά τοῦ Θεοῦ. τούτῳ διγνώστως, ἐπιπίπτει ὁ θάνατος· καὶ οὐ φέρεται τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρώσας. » Ετί· « Δεῖ, φησι, γινώσκειν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, διτὶ ἐν ταύταις ταῖς εἰκοστίτσαριν ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, τῆς μετανοίας χρήζομεν. Νόησις δὲ τοῦ ὀνθάτος τῆς μετανοίας καθὼς ἐκ τοῦ ἀλισθενοῦ τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνώματεν, τούτῳ ἐστι· δίστις ἐκτενής ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ἐν εὐχῇ πεπληρωμένῃ κατανύξεως, προσεγγίζουσα τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν παρελθόντων· καὶ λύπη, ὑπὲρ τῆς τῶν μελλόντων φυλακῆς. » Καὶ αὐθίς· « Χάρις μετὰ χάριν, ἡ μετάνοια ἀδόθη τοῖς ἀνθρώποις. Μετάνοια γάρ ἐστιν, ἀναγέννησις δευτέρα ἐκ Θεοῦ, καὶ ὄντερ ἐκ τῆς πίστεως ἀρθαδῶνα ἑδεῖσμα, διὰ τῆς μετανοίας τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἐκεχόμεθα. Μετάνοια ἐστιν ἡ θύρα τοῦ ἐλέους, ἡ ἀνεψημένη τοὺς διώκοντες αὐτὴν. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα πρὸς τὸ θελὸν Ελεος, καὶ ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰσόδου, οὐχ εὐρήσομεν Ελεες. Διότι πάντες ἡμαρτον, κατὰ τὴν θελὰν Γραφῆν, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. » Η μετάνοια ἐστιν ἡ χάρις ἡ δευτέρα, καὶ τίκτεται ἐν τῇ χαρδὶ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόδου. « Οἱ φόδοι δέ ἐστι, βάθδος πατρικῆς, ἡ κυβερνῶσα ἡμᾶς, ἵνα φέρουμεν εἰς τὸν παράδεισον τὸν πνευματικὸν· καὶ δταν φέρουμεν ἐκεῖστι, ἀφίησιν ἡμᾶς, καὶ στρέφεται. Παράδεισός ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἡ τρυφὴ πάντων τῶν μακαρισμῶν. » Καὶ αὐθίς· « Πάσπερ οὐ δύνατον ἐστι περάσαι τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην, χωρὶς πλοίου, καὶ καράδου, οὐτως οὐ δύναται τις χωρὶς φόδου περάσαι πρέδες τὴν ἀγάπην. Τὴν θάλασσαν τὴν διομένην, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοητοῦ παραδείσου, διὰ καράδου τῆς μετανοίας παρελθεῖν δυνάμεθα, τῆς ἔχούσις τούς κωπηλάτας τοῦ φόδου. »

**Eti περὶ μεταρολας, φόβου, ἀγάπης, πένθους, δακρύων, καὶ αὐτομεμψίας.*

πα'. « Μετάνοιά ἔστι, τὸ πλοῖον· ὁ φόβος, ὁ κυ-
βερνήτης αὐτοῦ· ἡ ἀγάπη, ὁ λιμὴν ὁ θεῖκός. Καθ-
ίζει οὖν ἡμᾶς ὁ φόβος ἐν τῷ πλοίῳ τῆς μετανοίας,
καὶ διαβιδάζει ἡμᾶς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τὴν
δέζομένην· καὶ πρὸς τὸν λιμένα τὸν θεῖον, ὃς ἔστιν ἡ
ἀγάπη, δόηγει ἡμᾶς, εἰς ὃν περῶσι πάντες οἱ χο-
πιώντες καὶ πεφορτισμένοι ἐν τῇ μετανοᾷ· καὶ ὅτε
φθάσομεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν· καὶ
ἡ ὁδὸς ἡμῶν ἐτελειώθη, καὶ διέβημεν πρὸς τὴν
ῆσσον τὴν ἐκείθεν τοῦ κόσμου οὔσαν, δπον ὁ Πατήρ,
καὶ ὁ Γῆς, καὶ τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον. » Περὶ δὲ κέν-
θους τοῦ κατὰ Θεὸν, οὗτος φησὶν ὁ Σωτήρ· « Μακάριοι
οἱ πενθοῦντες, διτὶ οὐτοὶ παρακληθήσονται. » *Eti*
περὶ δακρύων, ὁ αὐτὸς γράφει δισος Ἰσάκ· « Τὰ
δάκρυα τὰ ἐν τῇ εὐχῇ, σημείον ἔστι τοῦ ἐλέους τοῦ
Θεοῦ, οὐπερ τὴν ἡμέραν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς μετανοᾷ·
καὶ διτὶ προσεδέχθη, καὶ ἥρξατο εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν
πεδιάδα τῆς καθαρότητος ἐν τοῖς δάκρυσιν. Ἐάν γάρ
μη ἀρθῶσιν οἱ λογισμοὶ τῶν παρερχομένων, καὶ φί-
ψωσιν ἐξ ἑαυτῶν τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου, καὶ κι-
νηθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ καταφρόνησις αὐτοῦ, καὶ δρῆσονται
ἄγαθος ἐφδια τῆς ἑξόδου αὐτῶν παρασκευάζειν, καὶ
δρῆσονται ἐν τῇ ψυχῇ λογισμοὶ κινεσθαι τινῶν δυτῶν
ἐκείσει, οὐδὲνανται οἱ δρθαλμοὶ δακρύσιν. Τὰ δάκρυα
γάρ, ἐκ τῆς ἀκρατιώνος ἀδολεσχίας, καὶ ἀμετεωρί-
στου, τῶν λογισμῶν τε τῶν πολλῶν, καὶ συνεχῶν,
καὶ ἀκλινῶν γινομένων, καὶ ἐκ τοῦντος τὴν καρ-
δίαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτων τὰ δάκρυα
πληθύνονται, καὶ ἐπιπλέονται αὐξάνονται. » Καὶ ὁ τῆς
Κλίμακος· « Ωστερ τὸ πῦρ ἀναιρετικὸν καλάμης,
οὗτω τὸ δάκρυον τὰ ἀγνόν, πάντες ὕπου φαινομένου,
καὶ νοούμενου. » *Eti*· « Τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναλύσεως
καθαρὰ καὶ ἀδολα, ἑαυτοὶς περιποιησώμεθα δάκρυα·
οὐ γάρ ἔστιν ἐν αὐτοῖς κλοπή, ἡ οἰησις· κάθαρις δὲ
μᾶλλον, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν προκοπῆ, καὶ
ἀμαρτίας ἐκπλασίας, καὶ ἀπόθεσια. » *Eti*· « Μή πι-
στενε σαὶς πηγαὶς, πρὸ τελείας καθάρσεως· οὐ γάρ
ἔχει πίστιν οἷος εὐθέως ἐκ τῶν ληνῶν ἐγκλειόμε-
νος. » *Eti*· « Τὰ μὲν ἐκ φόβου δάκρυα, αὐτὰ ἐν
ἑαυτοῖς τὴν φυλακὴν κέχτηνται· τὰ δὲ τῆς ἀγάπης,
πρὸ τῆς τελείας ἀγάπης, λίως εὐσύλλητα ἐν τοῖς καθ-
εστήκασιν, εἰ μήπουγε τὸ ἀειμνῆστον πῦρ ἐν τῷ
καιρῷ τῆς ἐνεργείας, πάνω τὴν καρδίαν ἐξάψει. Καὶ
θαυμαστὸν, πῶς τὸ ταπεινότερον ἀσφαλέστερὸν ἔστιν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. » *Eti*· « Δάκρυον ἑξόδου, ἀπέτεκε
φόβον· φόβον δὲ τεκόντος ἀφοίλαν, ἐπεφάνη χαρά·
χαρᾶς δὲ ἀκαταλήκτου ληξάστης τῆς δοιάς ἀγάπης τὸ
δινθός ἀνέτειλε. » Περὶ μέντοι αὐτομεμψίας, φησὶν δ
μέγας Ἀντώνιος· « Αὕτη ἔστιν ἡ μεγάλη ἔργασία
τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τὸ σφάλμα αὐτοῦ, ἐπάνω ἑαυτοῦ
βάλῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ προδοκήσῃ πειρασμὸν,
ἐως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. » Καὶ ἔτερος Πατήρ διγιος ἐρω-
τηθεὶς, « Τί πλέον εὑρες, Πάτερ, ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ; »
ἀποκριθεὶς εἶπεν, τὸ, ἐν παντὶ ἑαυτὸν μέμφεσθαι·
ὅπερ καὶ ὁ ἔρωτης ἐπήνεσε· καὶ λέγει αὐτῷ·
« Ἀλλή ὁδὸς οὐκ ἔστι πλὴν ταύτης. » Καὶ ὁ ἀδεῖα;

B 81. Pœnitentia est navigium; timor, gubernator; charitas, portus divinus. Timor igitur nos statuit in pœnitentia navigio, et nos transmittit per hujus vitæ mare scelidum; et ad divinum portum qui est charitas, nos ducit in quem veniunt quotquot pœnitentia laborant ac sustinent. Et quando ad charitatem festinamus, ad Deum festinavimus; et via nostra peracta est, et transivimus ad insulam quæ ultra hunc mundum est, ubi Pater et Filius et Spiritus sanctus est. « De dolore secundum Deum ita loquitur Salvator: « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. » Adhuc de lacrymis hoc scribit pius Isaac: « Lacrymæ per orandum signum sunt misericordia Deli, qua digna habita est pœnitens anima. Indicant quoque eam acceptam esse et jam intrare in puritatis plenitatem per lacrymas incipere. Nisi enim rejiciantur fluxorum cogitationes et a seipsis mundanam spem extrahant, et moveatur ex ipsis mundi contemptus, et incipient bona viatica exitus de mundo parare, et in animo moveri incipient nonnullorum quæ ibi in cœlo sunt, oculi lacrymare nequeunt. Lacrymæ enim ex sincera conversatione et constanti, ex multis continuisque cogitationibus, et recta advenientibus et ex memoria exiguae rei in cogitatione efformatae et cor ex hac memoria tristantis, ex iis lacrymæ multiplicantur, et magis ac magis augentur. Et Climacius: « Quemadmodum ignis calamum consumit, ita lacrymæ quæ mundæ sunt, omnes sordes apparentes et cogitatas. » Et adhuc: « Nostræ dissolutionis puras ac sinceras lacrymas acquiramus. In iis enim non est aut subreptio aut opinio; luto vero mundatio, et divinae charitatis profectus, et peccati ablutio, et affectus privatio. Et adhuc: « Tuis lacrymis ne confidias, priusquam omnino purgatus sis; non enim fidere debemus vino quod modo et torculari in dolii includitur. » Et adhuc: « Quæ ex timore procedunt lacrymæ, sibi ipsi custodiam acqui-
siverunt; quæ autem ex charitate sunt, antequam perfecta sit charitas, spoliabitibus in quibusdam expositæ sunt, nisi forte ignis semper memorandus, suæ virtutis tempore, omnino cor accenderit. Et mirum, quomodo, quod humilis est, in hujus ignis tempore, solidius quoque est. » Et adhuc: « Lacrymæ exitus genuerunt timorem; postquam autem timor genuerit securitatem, apparuit lætitia. » De sui autem vituperio dicit magnus Antonius: « Ea est magna hominis operatio, ut sua vita supra se coram Deo jaciat, et temptationem exspectet usque ad ultimum spiritum. » Et alius sanctus Pater interrogatus: Quid in agi invenis, Pater, in hac via? respondens dixit: « In omnibus seipsum vituperare. » Quod qui interrogaverat laudavit, et illi dixit: « Non est alia via, ea excepta. » Et abbas Psenem: « Cum gemitu omnes virtutes in hunc mun-
dum ingressæ sunt. Unam virtutem suscipe, et extra eam, in labore homo frustra versatur. » Et inter-

rogaverunt eum quænam esset, et dixit: « Ut homo continuo seipsum vituperet. » Et rursum dixit: « Qui seipsum vituperat, si quid ipsi accidat, sive multa, sive infamia, sive quælibet alia afflictio, cum ea prævenierit, scipsum illis dignum judicat, nec ullo modo turbatur. »

De attentione, et quod oportet sapienter firmari.

82. Similiter de attentione et confirmatione scribit divus Paulus: « Videote quomodo caue ambuletis; non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt ⁴². » Ea sanctus Isaac: « O sapientia, quam admiranda es, et ut a longinquuo omnia prævides! Beatus qui invenit te; a juvenutis enim indolentia liberatus est. Si quis, per parvas merces, lucrum nempe, magnorum affectuum sanationem lucrat, bene facit. Ea est enim sapientia, ut aliquis in parvis et minimis suis operibus semper vigilet. Requiem enim magnam sibi thesaurizat, nec dormit, ne forte quid ipsi contrarii accidat, sed mali causas ante tempus recidit, et per brevissimas res parvam tristitiam sustinet, per eam dissipans majores, et procedens. Ideo et dicit Sapientia: « Esto vigilans et attentus pro vita tua: cognatus enim cogitationis somnus est, et imago veri immortalis. » Dicit et episcopus Basilius: « Quicumque in parvis negligens est, ne credas ipsi magna cordi esse. »

Quod in predictis omnibus serio agere oportet; ante omnia autem, ut tranquilli et miles simus, et quod oportet pure invocare Dominum Jesum Christum, in corde, si pacem agere studeamus.

83. Propter hæc omnia, serio, quæ predicta sunt, age; ante omnia autem, ut tranquillus et miles sis, etiam munda conscientia, Dominum Jesum Christum in intimo corde invoca, ut diximus. Ita enim procedens divinam gratiam in anima quiescentem possideas. Dicit enim Climacus: « Qui iracundia et opinione et hypocrisi et injuriarum memoria impeditur, non poterit tranquillitatis vestigia videre, nisi inde jam discedere voluerit. Si quis autem illis purus est, ille quod utile est noverit; opinor autem, neque solus. Atque igitur non modo requiescentem habebis in anima tua gratiam, sed et animam tuam perfecte quiescentem ab illis quæ prius ipsam impiedebant, daemonibus nempe et affectibus. Si enim et rursum eam impediunt, nihil tamen proficiunt, quia non illis adhæret, neque latitiam quæ ex illis est, cupit. »

De bono et ecstatis amore et divina pulchritudine.

84. Tolum hujuscemodi viri desiderium est in-

⁴² Ephes. v, 15.

A Ποιμήν: « Μετὰ σπεναγμοῦ πάσαι αἱ ἀρεταὶ εἰς τὸν κύριον τοῦτον εἰσῆλθον. Ἐπαρον μίαν ἀρετὴν, καὶ ἑκτὸς αὐτῆς, κόπω λεπταῖς δὲ δινθρωπος. » Καὶ τηρώτησαν αὐτὸν, « Ποιά ἐτενί αὐτῇ; » καὶ λέγει: « Ἰνδινθρωπος διαπαντες μέμφηται ἁυτὸν. » Εἶπε πάλιν: « Ὁ ἁυτὸν μεμφόμενος, εἴ τι δὲν συμβῇ αὐτῷ, είτε ζημία, εἴτε ἀτιμία, είτε ολαδήποτε θλίψις, προλαβάνων ἔχει ἁυτὸν ἄξιον, καὶ οὐδέποτε ταράσσεται. »

Περὶ προσοχῆς, καὶ τοῦ σοφῶς μετραλλεύσθαι.

πβ'. Όμοιός δὲ περὶ προσοχῆς καὶ ἀσφαλείας, γράφει δὲ θεσπέσιος Παῦλος: « Βλέπετε πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε· μή ᾧ ἀσφος· ἀλλ' ᾧ σοφος, ἔξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, διτι αἱ ἡμέραι πονηραι εἰσι. » Καὶ δὲ ἀγιος Ἱσαάκ: « Ω σοφία, πάσσον θαυματήτη πάρχεις, καὶ πᾶς προβλέπεις τὰς πάντα πόρρωθεν· μακάριος δὲ εὑρών σε· ἐκ γὰρ τῆς ρέθυμιας τῆς νεδτητος ἡλευθέρωται. Εἰ τις ἐμπορεύεται διὰ μικρᾶς ἐμπορεύσεως, ἥτοι περιποιήσεως, τὴν λατρείαν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς ποιει. Τοῦτο γάρ εστι φιλοσοφία, ίνα τις καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ μικραῖς τοῖς γινομένοις παρ' αὐτοῦ, δεῖ νήφη. Ἀνακαύσεις γάρ μεγάλας θησαυρίζει ἁυτῷ, καὶ οὐχ ὅπνοι· ίνα μή συμβῇ αὐτῷ τις ἀνεντειν, ἀλλὰ τὰς αἰτίας κόπτει πρὸ καιροῦ· καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων ὑποφέρει τὴν μικρὰν λύπην, ἔξαφανίζων δι' αὐτῆς. τὴν μεγάλην καὶ προιών. Διὸ καὶ λέγει δ σοφος· « Γενοῦ ἐγρήγορος καὶ νηράλιος ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου· συγγενής γάρ εστιν δὲν πνος τῆς διανοίας, καὶ εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ ἀθανάτου. » Λέγει δὲ καὶ διερρόπατης Βασίλειος· « Οστις εἰς τὰ μικρὰ ἁυτοῦ ὀκνηρός εστι, μή πιστεύσῃς αὐτῷ εἰς τὰ μεγάλα διαπρέψῃς. »

*Οτι εἰς κάρτα δεῖ σκουδάσειρ τὰ εἰρημένα· χρόδια πάντων, διστάσια εἰραι ησυχότε καὶ πράων, καὶ καθαρώς σκευέσιν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον Ἰησοῦντον Χριστὸν, ένδον καρδίας τὸν ησυχάζοντα.

πγ'. Διὸ δὴ ταῦτα, περὶ πάντα μὲν σπουδάζει τὰ εἰρημένα· πρὸ δὲ πάντων, ίνα ήσυχως, καὶ πράταις, καὶ μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος, τὸν Κύριον Ιησοῦν Χριστὸν ἐνδον βάθους καρδίας ἐπικαλῇ, καθάπερ ἐφημεν. Οὐτω γάρ τὴν αὐτοῦ θελαν χάριν δόῳ προβαίνων, ἀναπαυομένην ἔχεις [Ισ. λεπει εἰς] τὴν ψυχήν. Λέγει καὶ γάρ δὲ τῆς Κλιμακος· « Μῆδεις δύπολι θυμοῦ, καὶ οἰήσεως, ὑποκρίσεώς τε καὶ μνησικακίας ὀχλούμενος, ίγνος ήσυχίας ίδειν τολμήσει ποτὲ, μήπως ἐκστασιν ἐντεῦθεν κερδήσῃ· εἰ δέ τις τούτων καθαρὸς, αὐτὸς λειπὼν γνώσεται τὸ συμφέρον· οἷμα δὲ, οὐδὲ αὐτός· » Καὶ γοῦν οὐ μόνον ἀναπαυομένην ἔχεις τὴν χάριν τῇ σῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ ἀναπαύουσαν τὴν ψυχὴν τελείως· ἐκ τῶν πρώην ὀχλούντων αὐτῇ, δαιμόνων τε καὶ παθῶν. Εἰ γάρ καὶ ἐνοχλοῦσιν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐκ ἐνεργοῦσιν, δει μή πρόσκειται αὐτοῖς, μηδὲ ποθεῖ τὴν ἐκ τούτων ἡδονήν.

Περὶ καλοῦ καὶ ἐκστατικοῦ δρωτος, καὶ θελου κάλλους.

πδ. «Ολος γάρ δὲ πόθος τοῦ τοιούτου, καὶ δὲ γκάρ-

δος καὶ ἐκστατικὸς ἔρως, καὶ ἡ ὀλικὴ αὐτοῦ διάθετη σις, πρὸς τὸ ὑπέρκαλον κάλλος ὁρᾶ, καὶ μαχαριώτατον, οὐ καὶ ἐφετῶν τοῖς Πατράσιν εἰρῆται τὸ ἀκρότατον. Καὶ φησίν δὲ μέγας Βασίλειος· «Οταν δὲ τῆς εὔσεβειας ἔρως τὴν ψυχὴν κατέσχῃ, ἂπαν αὐτῇ κολέμων καταγέλαστον εἰδος, καὶ πάντες αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ ποθουμένου καταζαλνούντες, τέρπουσι: μᾶλλον, η πλήτεροι. » Καὶ αὖθις· «Τί τοῦ θεοῦ κάλλους θαυμασιύτερον; Τί; ἔννοια τῆς τοῦ θεοῦ μεγαλοπρεπείας, χαριεστέρα; Ποιος πόθος ψυχῆς, οὐτω δριμὺς, καὶ ἀφρότος, ὡς δὲ ἀπὸ θεοῦ ἐγγιώμενος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαθαρμένῃ ψυχῇ, καὶ ἀπὸ ἀληθεύης διαθέτεως λεγούσῃ. Τετρωμένη ἀγάπης ἦγε εἰμι; »

Περὶ πολέμου, καὶ παιδευτικῆς παραχωρήσεως,
καὶ τῆς κατὰ ἀποστροφὴν ἐγκαταλείψεως.

πε'. Πολεμεῖται δὲ λαοὶν, κατὰ παραχώρησιν παιδευτικήν, οὐ κατὰ ἀποστροφὴν ἐγκαταλείψεως. Διὰ τοι; «Ινα μὴ ὅφωθῇ δ νοῦς αὐτοῦ, δι' ὅπερ εὑρεν ἄγαθον· ἀλλὰ πολεμούμενος τε καὶ παιδεύμενος, προσλαμβάνει ταπείνωσιν ἀει, δι' ἡς μόνης, οὐ μόνον νικᾷ τοὺς ὑπερηφάνως πολεμοῦντας αὐτὸν· ἀλλὰ καὶ δωρεῶν μειζόνων διηνεκῶς ἀξιούται, προκόπτων δασον ἀριστερὸν ἀνθρώπινῃ φύσει, σειραῖς ἀφύκτοις καὶ βάρεις σαρκὶς πεποδημένος τε καὶ πιεζόμενος, καὶ χωρῶν πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν τελειώτητα, καὶ ἀπάθειαν. Καὶ λέγει ὁ ἄγιος Διάδοχος· «Ο Κύριος αὐτὸς λέγει, τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τῶν ιύρων πεπτωκέναι, ίνα μὴ ἀφορῷ εἰς τὰ τῶν ζῆτων ἀγγέλων δυσειδῆς ἐνδιαιτήματα. Πώς οὖν διῆς τῶν καλῶν δούλων κοινωνίας μὴ καταξιούμενος, κοινὸν δύναται; ἔχειν οἰκητήριον μετὰ τοῦ θεοῦ, τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; Ἄλλ' ἐροῦσιν, διὰ τοῦτο γίνεται, καὶ πλέον οὐδὲν λέξουσιν. » Η μὲν γὰρ παιδευτικὴ παραχώρησις οὐδαμῶς τὴν ψυχὴν τοῦ θεοῦ φιστὸς ἀποστερεῖ· κρύπτει δὲ μόνον, ὡς καὶ ἡδη εἰπον ταπολλὰ, τὸν νοῦν τὴν ἐαυτῆς παρουσίαν ἡ χάρις, ίνα πρωθότο, ὥσπερ τὴν ψυχὴν τῇ πικρᾳ τῶν δαιμόνων, διὰ τὸ μετὰ παντὸς φόδου, καὶ πολλῆς ταπεινώσεως ἐκζητεῖν αὐτὴν, τὴν ἐκ θεοῦ βοήθειαν, τὴν τοῦ ἐκθροῦ αὐτῆς ἐπιγινώσκουσαν κατ' ὅλην κακίαν. «Ον τρόπον ἐλάν μήτηρ ἀτακτοῦ τὸ οἰκεῖον περὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς γαλουχίας βρέφος, βραχὺ τῶν ἐαυτῆς ἐξωθεὶ ἀγγαλῶν, ίνα καταπληττόμενον ὑπὸ τινῶν περιεστώτων αὐτῷ σαπροειδῶν ἀνθρώπων, ή θηρίων οἰωνήποτε, μετὰ φόδου πολλοῦ, καὶ δακρύων, εἰς τοὺς μητρώους ἀνθυποστρέψῃ κόλπους. » Η δὲ κατὰ ἀποστροφὴν γινομένη παραχώρησις ὡσαντε δέσμιον παραδίδωσι τὴν μήθελουσαν ψυχὴν ἔχειν τὸν θεὸν, τοῖς δαίμοσιν. «Ημεῖς δὲ οὐκ ἔσμεν ὑποστολῆς τέκνα, μή γένοιτο ἀλλὰ βρέφη γνήσια τῆς τοῦ θεοῦ εἶναι χάριτος πιστεύομεν· μικραῖς παραχωρήσεσι, καὶ πυκναῖς παρακλήσεσι παρ' αὐτῆς γαλουχούμενα· ίνα διὰ τῆς χρηστότητος τοῦ θεοῦ, φθάσωμεν ἐλθεῖν, εἰς δυντα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας. » Καὶ αὖθις· «Η παιδευτικὴ παραχώρησις φέρει μὲν λύπην πολλήν καὶ ταπεινωσιν, καὶ ἀπελπισμὸν σύμμετρον τῇ ψυχῇ, ίνα τὸ φύλδον αὐτῆς καὶ ἀπτόητον μέρος, πρεπόνως εἰς τὰ πεινωσιν ἔρχηται· εὐθέως δὲ φέρον θεόν, καὶ δι-

timus extatiusque aīnor; et tota huius dispositio ad extremam pulchritudinem beatissimamque tendit, quæ desiderabilium rerum summa a Patribus dicitur. Et dicit magnus Basilius: «Quando pietatis amor animam tenet, omnis bellorum species ridenda ipsi est, et quicunque eam pro eo quem diligit, dilacerant, Juvant potius quam ferunt. » Et rursum: «Quid divina pulchritudine mirabilius? quæ cogitatio jucundior, quam divine magniscentia? Quodnam animæ desiderium ita vehemens et intolerabile, ut illud quod a Deo efficitur in anima omni malitia purgata, et quæ divina dispositione dicit: «Vulnerata charitate ego sum? »

De bello, et de erudiente recessu ac per aversionem derelictione.

B 85. Pugnatur cæleroquin, per erudientem recessum, non per aversionem derelictionis. Quare? Ne superbiat mens ejus, propter bonum quod invenit; sed impugnat et instructus, humilitatem semper induit, qua una non modo eos vincit qui ipsi bellum inferunt, sed et majoribus donis continue dignus afficitur, proficiens quantum humanæ naturæ licet, funibus necessariis et carnis pondere gravatus et oneratus et ad eam quæ secundum Christum est, perfectionem et apathiam properans. Dicit quidem sanctus Diadochus: «Ipse Dominus dicit Satanam tanquam fulgor e cœlis decidisse, ne deformis angelorum sanctorum habitationem intueretur. Quomodo igitur qui bonorum servorum communione dignus non habities est, communem posset habere cum Deo sedem, mentem humanam? Sed dicent id per recessum fieri; et uihilo plus dicent. Eruditus enim recessus minime animam Dei lumine privabit. Abscondit autem solummodo, ut jam sæpius dixi, menti suam præsentiam gratia, ut eam propellat. Anima enim, dæmonum amaritudinis causa, sui inimici brevi malitiā cognoscens, cum multo timore et humilitate ad Dei auxilium inquirendum impellitur. Quemadmodum si mater inobedientem tempore lactationis filium brevi a suis, brachiis removet, ut ab circumstantibus horrendis hominibus territus, aut bestiis quibuslibet, cum multo timore ac lacrymis multis ad maternos sinus recurrit. Quæ autem per aversionem fit recessus, noletem Deum habere animam, ut vinciam, dæmonibus tradit; nos autem non sumus desertores filii, quod utinam non accidat! sed legitimes Dei gratiae filios esse confidimus, parvis remissionibus, frequentibusque consolationibus ab ipsa lactato; ut, Dei misericordia festinamus pervenire in virum perfectum, in mensuram zetatis. » Et rursum: «Erudiens recessus tristitiam quidem multam et humilitatem assert, et moderatam animæ diffidentiam, ut ejus superbia et arrogantia in decentem humilitatem convertantur. Mox autem Dei timorem et confessionis lacrymas in cor adducit, et optimi silentii vehemens desiderium. Quæ autem per Dei aversionem fit derelictio, desperatione simul et diffidentia et ira

animam impleri sinit. Nos igitur scire oportet utriusque derelictionis experimentum; et secundum utriusque modum Deus accedere. Ibi enim gratias cum satisfactione ad eum redire debemus, quippe qui nostrae mentis intemperantiam consolationis dilatione castigavit, ut virtus et malitia nobis, ut bonus pater, differentiam ostenderet. Hic autem peccatorum confessionem indesinenter, continuas lacrymas, majorem abscessum facere, ut ita possimus preciarum additione Deum movere, ipsumque ut prius, in cordibus nostris intueri. Sed tamen sciendum est, quod, quando praeliantur inter se anima ac Satān (de erudiente derelictione loquor), subducit se, ut jam dixi, gratiae; cooperatur autem clam cum anima auxilio suo, ut victoriā anima solius esse, inimicis ipsius ostendat. Et sanctus Isaac: « Fieri non potest ut in spiritualibus bellis, sine iis per derelictionem temptationibus, sapiens evadat, et suum provisorem noscat, et Deum suum sentiat, firmeturque in fine illius abscondite, nisi in illius experientiae virtute quam suscepit. Et quando viderit gratia opinionem de se arrogantem eum in suis cogitationibus admittere, et jam de se magna cogitare, tunc permittit et contra eum tentationes firmantur et validae flant, donec propriam infirmitatem senserit et fugerit, et Deum in humilitate possideat. Et his pervenit homo in viri perfecti mensuram, Filii Dei fine ac spe, et ad charitatem extollitur. Miranda enim noscitur Dei charitas, cum homo in mediis periculis fuerit quæ suam spem praecidere valeant; et ibi Deus potentiam suam eum salvando ostenderit. Nunquam enim homo potentiam Dei in requie ac latitudine cognoscit; nec unquam Deus vim suam sensibiliter ostendit, nisi in pacis loco et in solitudine et in locis quæ occursibus et commercii cum hominibus tumultu vacua sunt.

πον, ὅταν ποτὲ ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων, τῶν διακοπέδων τὴν θείαν δύναμιν ἔστου, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτὸν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνει ὁ ἀνθρώπος τὴν δύναμιν τὴν θείαν, ἐν ἀναπούσει καὶ πλευσμῷ· καὶ οὐδέποτε ξέστενός θείαν διαβάλλει τὸν θεόν τοῦ θεοῦ· καὶ οὐφύσαται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον.

De avathia, et quid est humana apathia.

86. Post hanc autem oportet ex parte hoc in loco de apathia et perfectione sermonem facere, et post pauca presenti rei finem imponere. Audi quod dicit magnus Basilius: « Qui Dei vere amator est, et illius tranquillitatis vel paululum aliquid vult comprehendere, spiritualemque illius sanctitatem, pacem, quietem, dulcedinem, et letitiam gaudiumque quod inde generatur gustare cupit, longe ab omni materiali affectu qui animam inquinat, mentem retrahere festinat. Mundo autem et nitido oculo divina intuetur; inexplabiliter inde oriente lumine vestitur; et ad talēm habitum statimque animam postquam exercuit, Deo, prout possibile est, similis sit, illumque amat et cupit, quippe qui ma-

χρουν δεομολογήσεως ἐπάγει τῇ καρδίᾳ· καὶ τῆς καλλίστης σιωπῆς, πολλὴν ἐπιθυμίαν. Ή δὲ κατὰ ἀποστροφὴν τοῦ Θεοῦ γινομένη, ἀπελπισμοῦ διού, καὶ ἀπειλᾶς, καὶ δργῆς, καὶ τύφου, τὴν ψυχὴν πλησιάναι παραχωρεῖ. Δεῖ οὖν ἡμᾶς εἰδέναι τὴν πειραν τῶν ἀμφοτέρων παραχωρήσεων· καὶ κατὰ τὸν ἑκάστης τρόπον, προσέναι τῷ Θεῷ. Ἐκεὶ μὲν γάρ εὐχαριστίαν μετὰ τῆς ἀπολογίας προσταγαγεῖν αὐτῷ δρεῖλομεν, ὡς τὸ τῆς γνώμης [ἰσ. τῆς γνώσεως] ἡμῶν ἀκόλαστον, τῇ σχολῇ τῆς παρακλήσεως κολάζονται [ἰσ. σχολάζονται]. Ιναὶ ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ κακίας ὡς Πατήρ ἀγαθός, διδάσκῃ τὴν διαφοράν. Ἐνταῦθα δὲ, ἔξαρσειν τῶν ἀμαρτημάτων ἀπαυτον, καὶ δάκρυον ἀνελιπτίς, καὶ ἀναχώρησιν πλείονα· διότι οὐτε δύνηθε διαφέρειν τῇ προσθήκῃ τῶν πόνων, διστηπήσας ποτε τὸν Θεὸν, ἐπιβλέψας ὡς τὸ πρὶν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Πλὴν δεῖ εἰδέναι: διτι, ὅταν κατὰ οὐσιώδην συμβολὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ Σατανᾷ ἡ μάχη γίνεται, ἐπὶ τῆς παιδευτικῆς λέγω παραχωρήσεως, ὄποστέλλει μὲν ὡς καὶ ἡδη εἰπον ἐστήν τῇ χάρις· ἀγνώστως δὲ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ βοηθείᾳ, ίνα τὴν νίκην, τῆς ψυχῆς εἶναι μόνον ἐπιδείξῃ τοῖς ἔχθροῖς αὐτῆς. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ· « Οὐ δύνατὸν ἐκτὸς τῶν κατὰ παραχώρησιν πειρασμῶν, σοφισθῆναι τὸν ἀνθρώπον ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πνευματικοῖς, καὶ γίνωνται τὸν ἔστου προνοητὴν, καὶ αἰσθηθῆναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ χρυστῶς, εἰ μὴ ἐν τῇ δύναμει τῆς περάς αὐτοῦ ἡς ἐδέξατο· καὶ ἡνίκα ἔσῃ τῇ χάρις, διτι ἡρέσατο ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ὡς οῆσις μικρὸν, καὶ ἡρέσατο λογίζεσθαι μέγα περὶ ἔστου, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμούς κατ' αὐτοῦ ἰσχυροποιῆσαι, καὶ χραταωθῆναι, ἔτος δὲ μάθη τὴν ἔστου ἀσθένειαν, καὶ φύγει, καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ τὸν τούτοις ἔρχεται ὁ ἀνθρώπος εἰς τὰ μέτρα τοῦ ταλέου ἀνδρός, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ Τίοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐφύσαται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον.

A περὶ ἀπαθείας, καὶ τοῦ, τοῦ ἐστιν ἡ ἀποθραπτίνης ἀπάθεια.

πε'. Πρὸς δὲ τούτοις, δέον ἐκ μέρους καὶ τὸν τῆς ἀπαθείας λόγον ἐνταῦθα προσθῆναι, καὶ τελειότηος, καὶ μετὰ μικρὸν οὐτε πέρας δοῦναι τῇ παρούσῃ πρχγματείᾳ. Ἐνθεν καὶ λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· « Ο τοῦ Θεοῦ καταστάς ἐραστής, καὶ τῆς ἐκείνου ἀπαθείας καὶ τὸ σμικρότατον κατασχεῖν ἐφιέμενος, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγιότηος, ταλήνης τε, καὶ ἀπαρξίας, καὶ ἡμερότηος, καὶ τῆς ἐκ τούτων τικτομένης εὐφροσύνης τε, καὶ χαρᾶς ἐπιθυμῶν ἀπογεύσασθαι, παντὸς μὲν ὀλικοῦ πάθους τοῦ τὴν ψυχὴν ἐπιθολοῦντος, πόρφω τοὺς λογισμούς ἀπάγειν ἐσποδακε. Καθαρῷ δὲ, καὶ ἀνεπισκάστῳ δηματι, τὰ θεῖα πειραθροῖ· ἀπλήστως τοῦ ἐκείνου φωτὸς ἐμφορούμενος· εἰς τοιαύτην τε ἔξιν, καὶ κατάστασιν

τὴν ψυχὴν ἑξασκήσας, οἰκειοῦται κατὰ τὴν ἐγχωροῦ· Α τὸν αὐτῷ γίνεται, οὐδὲ δὴ μέγα τε ἀδύλον, καὶ δυσήνυτον ἀνατλάς, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὅλην συγχράσεως δυνηθεὶς, ἀκραψινεὶ καὶ κεχωρισμένῃ τῇ διανοῇ τῆς τῶν σωματικῶν ἐπιμικτίας παθῶν πως, διμιῆσαι θεῷ. » Καὶ τοῦτο μὲν ἐστιν περὶ ἀπαθείας. Περὶ δὲ τοῦ, τί ἐστιν ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια, γράψει οὖτως δὲ διγιος Ισαάκ· « Ἡ ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθῆθην τῶν παθῶν ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά. » Εἰ τῶν πολλῶν γάρ καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὃν ἐκτήσατο τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, ηθούνταν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη, καὶ οὐ δύνανται εὔχερώς ἐπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς· καὶ ἡ διάνοια οὐ χρῆσται πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς. Διότι ἐν παντὶ καιρῷ, πεπληρωμένη ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς, ἐκ τῆς μελέτης, καὶ τῆς διμιλίας τῶν ἀριστῶν τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοΐ. Καὶ σταύρωνται τὰ πάθη κινεῖσθαι καὶ ταράσσεσθαι, ἑστρφνης ἀρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν, ἐν συνέσει τινὶ, παρακυψάσῃ ἐν τῷ νοΐ· καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ἀφγά, καθάπερ εἰπεν δι μακάριος Μάρκος· νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν, καὶ τῇ γνώσει πλησίασας, ὀλίγον αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσης γάρ αὐτοῦ ἀρπάζει αὐτὸν εἰς τὸ θύρος, καὶ ἀπαλλοτριοῖς αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνοίαν, καὶ τὴν λεπτότητα, καὶ ἀλαφρότητα, καὶ ὁξύτητα τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν δισκήσιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ διαυγής ἀποδείκνυται· διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ἔγραπται ἡ ἀντίτιθηται ἐκάστω, καὶ δόηγει αὐτοὺς ἡ θεωρία ἡ ἐν αὐτοῖς, πρὸς ἐκπληξίν τὴν παρ' αὐτῇ· καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πολθύνονται ταῖς θεωρίαις· καὶ οὐδέποτε διστερεῖται ὅλης συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν· καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτὲ, ὃν τοῦ πνεύματος δὲ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίᾳ, ἐξελείφονται αἱ μνήμαι ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, εἰτινες κινοῦσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ισχὺς τῆς ἑξουσίας τοῦ διαβόλου. » Οταν γάρ ἡ ψυχὴ μὴ μετριάσῃ μετὰ τῶν παθῶν, ἡ ἐπαιρετισμός ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἀλλής φροντίδος κεκρατημένην ἀδιαλείπτεως, οὐ δύνανται ἡ ισχὺς τῶν δυνύχων τῶν παθῶν, κατακρατῆσαι τῶν σισθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν. » Καὶ δὲ διότις Διάδοχος· « Ἀπάθειά ἐστιν, οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἐπειδὴ δρά δρεπομένην, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐξεληλυθέναι ἐκ τοῦ κάστου· ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπὸ αὐτῶν, ἀπολεμήσους μένειν. Καὶ γάρ οἱ οἰδηροφόροι πολεμισταί, τοξεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, καὶ τοῦ ἥχου τῆς τοξείας ἀκούονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπονται τὰ πεμπόμενα κατ' αὐτῶν σχεδὸν διπαντα βέλη, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν στερβότητα τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἰδηροφόροι φραττέμενοι, ἐν τῷ πολεμεῖσθαι, τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀγίου παν-

gnūm ac difficile certamen sustinuerit, et ex terrestri mīstione, sincera et a corporalibus affectibus sejuncta cogitatione, quodammodo cum Deo conversari potuerit. » Et id quidem est de animi tranquillitate. De hoc autem, nempe, quid est humana animi tranquillitas, sic scribit sanctus Isaac: « Tranquillus est non qui affectus non sentit, sed qui eos non admittit. Ex multis enim ac variis virtutibus, manifestis absconditisve, quas possidet, infirmati sunt affectus, neque facile possunt in animam insurgere. Ideo omni tempore, in suis cogitationibus dominatur anima, exercitii gratia, et optimorum morum habitudinis, qui in mente per intellectum moventur. Et cum incipiunt affectus moveri ac turbari, statim rapitur longe ab iis cogitatio, quodam in mente insinuato intellectu. » Sed in mente otiosi deficiunt affectus, ut ait beatus Marcus: « Mens qua Dei gratia virtutum actus adimplerit, et scientiae accedit, parum sentit quod in anima malum ac irrationale est. Scientia enim intentem in excelsum raptit, eamque ab omnibus quae in mundo sunt separat. Et tunc homo persuasi puritatem et subtilitatem et levitatem mentisque acumen, ac per exercitium, mentem habet mundatam ac lucidam effectam; caro enim hujus macerata est tranquillitatis duratione, multaque in ea perseverantia. Cuius rei gratia brevi unicuique additur aliud, et eos dirigit contemplatio quae in eis est, ad cupiditatem quae contemplationi adhaeret, et ideo contemplationes ejus dilatantur, et nunquam materia intellectu vincitur eorum cogitatio, nunquamque extra ea sunt quae Spiritus sancti fructus in ipsis producit. Ac diuturna consuetudine obliterantur ex corde eorum memorie quae affectus in anima comminorant, et potentiae diaboli virtus. Cum autem anima cum affectibus non erit moderata, vel se eorum curæ non assuefecerit, eo quod perpetuo alia cogitatione domita fuerit, non potest unguium affectus vis spirituales ipsius sensus, vincere. » Et divus Diadochus: « Tranquillitas est, non a dæmonibus non impugnari, oportet enim nos secundum divinum Apostolum, de mundo exire; sed invictos manere, etiamsi ab ipsis impugnemur. Millies enim illi qui ferro induiti sunt, ab adversariis ferro petuntur, et arcuum fremitum audiunt, sed et omnia tela vident, quae inse jacintur, neque ob hellici vestimenti soliditatem, quidquam formidant. Sed illi quidem ferro muniti, etsi impugnentur, invicti manent; nos vero sancti luminis armatura et scuto salutis per quidquid bonum est muniti, tenebrosas dæmonum phalanges rumpamus. Non enim a malo tantum abstinere puritatem præstat, sed etiam boni cura, vehementer mala abrogare. » Et sanctus Maximus quadrupliciter eam tranquillitatem dividit, sic loquens: « Primam tranquillitatem dico eam quae ad peccatum intacta virtute, corporis motus fit. Secundam tranquillitatem dico eam quae animam commovent cogitationum per-

fectam fugam, per quam affectum ille motus primæ speciei decil lit, dum anima cogitationes non jam habet quæ eam ad efficaciam ducant. Tertiam tranquillitatem dico eam quæ circa affectus perfectam habet desiderii immobilitatem, ex qua secunda gignitur, dum cogitationum puritati conjugitur. Quartam tranquillitatem dico eam quæ omnes sensibiles imagines ex cogitatione repellit, ex qua nascitur tertia, dum mille sunt sensibillum imagines quæ animæ affectuum objecta repræsentent. » Iluc adde quod tranquillitas est pacificus animæ status, propter quem ad malum moveri nescit.

θειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκίνησιαν, δι' ἣν καὶ ἡ δευτέρᾳ γίνεσθαι πέρυσε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν, καθ' ἣν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἰληφεν, οὐκ ἔχουσαν τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » Ἐει· « Ἀπάθεια ἔστιν εἰρηνική κατάστασις ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν.

Item de apathia et perfectione.

87. Igitur sanctus Ephrem de apathia et perfectione ita disserit : « Qui affectibus mundi sunt et ad summum bonum ardenter tendunt, infinitam suam perfectionem faciunt, eo quod bonorum aeternorum non est finis. Finita quidem est, respectu ad humanæ potentie mensuram ; infinita vero, utpote seipsam transgrediens quotidianis incrementis, seipsamque perpetuo attollens ad Deum ascendendo. Similiter et sanctus Nilus de perfectione ita loquitur « Duas perfectiones esse cogitandum est : unam quidem temporalem, alteram autem aeternam ; de qua scribit Apostolus « Quando autem venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur quod est ex parte » . Illud enim, quando venerit quod perfectum est, significat nos hic require divinam perfectionem assequi. » Et adhuc, « Duas perfectiones divinus Paulus noscit, et eumdem scit perfectum et non perfectum hominem, quod ad presentem vitam perfectus homo esse dicitur : respectu autem ad illum qui vere perfectus est, dicitur imperfectus. Ideo inquit, « Non quod accepi, ideo perfectus sum ». Et paulo post : « Quicumque perfecti sumus, id ipsum sentiamus ». »

*De affectu, de affectu dulci, de affectu vehementi,
et de affectus carentia.*

88. Dicit autem sanctus Elias iudex : « Mala materia, corporis quidem, affectus est, animæ vero, affectus dulcis , mentis autem, affectus vehemens. Prædicatur porro de prima, tactus , de secunda, reliqui sensus. De tertia autem, contraria dispositio. » Et alius . « Qui dulces affectus sentit, proximus est ei qui corpore afficitur ; qui vehementes, proximus ei qui dulces habeat ; longe autem ab utroque est, qui nullos experitur.

Quid est corporeum, dulcem, vehementem, nullum affectum experiri, et de singulorum curatione.

89. Corporeo affectu est, qui peccandi vim vio-

Απολέψ, καὶ τῇ τοῦ Σωτηρίου περικεφαλαίᾳ, διὸ πάντων τῶν^{οὐ} καλῶν καθηπολισάμενοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων διακόψαμεν φάλαγγας. Οὐ γάρ τὸ μηχέτι πρᾶξαι τὰ κακὰ μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιμελεῖ τῶν καλῶν, κατακράτος ὁθετῆσαι τὰ κακά. » Καὶ ὁ δύτος; Μάξιμος ἔτει τετραχῶς ταυτην διαιρεῖ, οὗτοι φάσκων· « Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σύμματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαφον κίνησιν. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν, δεῖ ής ἡ τῶν παθῶν ἀπομαρτίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἕξαπποντας αὐτὴν πρὸς ἀνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Τρίτην ἀπά-

"Ετι περὶ ἀκαθελας καὶ τελειότητος.

πέ». Καὶ γοῦν καὶ δὲ ἄγιος Ἐφραὶμ, περὶ τε ἀπά-
θείας καὶ τελειώτητος, οὗτῳ διαγηρέει: « Οἱ ἀπά-
θεῖς πρὸς τὸ ἀκρον ἐφετὸν ἀκορέστως ὑπερεκτεινό-
μενοι, ἀτέλεστον ποιῶσι τὴν τελειώτητα· διότι τῶν
αἰωνίων ἀγαθῶν τέλος οὐκ ἔστιν. » Εἳς, ταλεῖα μὲν,
ὅσον πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως·
« Ἀτέλεστος δὲ, ὡς δεῖ ὑπερβαλλουσα διαυτὴν ταῖς καθ
ἡμέραν προσθήκαις, καὶ ὑψούμενή διηνεκῶς ταῖς πρὸς
Θεὸν ἀναβάσσεσιν. » Οὐμοίως δὲ καὶ δὲ ἄγιος Νεῖλος
οὗτῳ περὶ τελειώτητὸς φησι: « Δύῳ τελειώτητας νοη-
τέον· μίαν μὲν πρόσκαιρον, μίαν δὲ αἰώνων· περὶ
ἥς γράφει δὲ Ἀπόστολος· « Ὁταν δὲ ἐλθῇ τὸ τέλειον,
τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. » Τὸ γὰρ, διαν
ἐλθή τὸ τέλειον, σημαίνει, διτε ἐνταῦθα οὐ δυνάμεθα
χωρῆσαι τὴν θείαν τελειώτητα. » Εἳς· « Δύῳ τε-
λειώτητας Παῦλος δὲ θεσπέσιος ἐπίσταται· καὶ οὐδὲ
τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ οὐ τέλειον ἀνθρώπον· ὡς
μὲν πρὸς τὸν παρόντα βίον, τέλειον λεγόμενον ἀν-
θρώπον· ὡς δὲ πρὸς τὸν ἀληθῶς τέλειον, οὐ τέλειον.
Διό φησιν, οὐχ διτε ἐλαδον ἥδη τετελείωματ. » Καὶ
μετ' ὅλιγα λέγει· « Οσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶ-
μεν. »

D Περὶ ἀμπαθείας, ἡδυκαθείας, προσκαθείας, καὶ
ἀκαθείας.

πη'. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Ἡλίας ὁ Ἐκδικός·
«Γλη πονηρά, σώματο; μὲν, ἐμπάθεια· ψυχῆς δὲ,
ἡδυπάθεια· προσπάθεια δὲ, τοῦ νοός. Κατηγορεῖται
δὲ, τῆς μὲν, ἀφῇ· τῆς δὲ, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. Τῆς
δὲ τελευταίας, ἐναντία διάθεσις.» Εἳτι· «Οἱ μὲν ἡδυ-
πάθης πλησίον ἔστι τοῦ ἐμπαθοῦς· δὲ προσπάθης,
τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακρὸν δὲ ἀμφοτέλεων, δὲ ἀπαθής.»

Τι ἔστιν ἐμπαθής, ηδυκαθής, προσκαθής, καὶ
ἀκαθής· καὶ περὶ θεραπείας ἀμφοτέρων.

πθ'. Η Ἐμπειρής έστιν ὁ τὸ διαπρητικὸν Εγων

τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον, καὶ τέως μὴ ἀμαρτάνῃ ἐκτός. Ἐδυπαθής δὲ, ὁ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, καὶ πάσχῃ ἐκτός [ἐτελέσθη]. Προσπαθής δὲ, ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ μᾶλλον, ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκείμενος. Ἀπαθής δ' ἀν εἴη, ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν διγνών. Οὐσιώτας μέντοι καὶ περὶ τῆς ἀμφοτέρων θεραπείας, τάδε διασαφεῖ· ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς, ἐμπάθεια μὲν, διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς· ἡδυπάθεια δὲ, δι' ἀγρυπνίας, καὶ σωπῆς· ἡ δὲ προσπάθεια, διὰ ἡσυχίας, καὶ προσοχῆς ἀπάθεια δὲ συνισταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ. »

Περὶ πίστεως, ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης.

Λ'. Ἄλλ' ἐπει πάντων ἀγαθῶν ἀρχή, καὶ μεσάτης, καὶ τέλος, εἰ βούλοιο δὲ εἰπεῖν· καὶ χορηγός, καὶ πρύτανις, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὸ τρίπλον σπερτίον, καὶ θεοφαντον, καὶ μᾶλλον πάντων ἡ ἀγάπη, διε τὸ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ τε καὶ λέγεται, οὐ δίκαιον, μὴ καὶ διὰ τούτων τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐλείπονταν ἀναπληρώσαι. « Μᾶλλον δὲ, ἐπειδὴ περ καὶ κατὰ τὸν ἄγιον Ιησάχ τὴν τελείωτητα τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, τότε τις δέχεται, δταν ἀξιωθῆ τῆς τελείας ἀγάπης. »

Φέρε καὶ περὶ αὐτῆς μικρὸν διαμνημονεύσωμεν. Καὶ γοῦν γράψει ὁ τῆς Κλίμακος· « Νυνὶ δὲ λοιπὸν μετὰ πάντα τὰ προειρημένα, μένει τὰ τρία ταῦτα τὸν σύνδεσμον πάντων ἐπισφίγγοντα, καὶ χρασοῦντα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων, ἡ ἀγάπη· δὲ Θεὸς γάρ δονομάζεται. Πλὴν ἕγωγε, τὴν μὲν, ἀκτίνα δρῶ, τὴν δὲ, φῶς, τὴν δὲ, κύρλον, πάντα δὲ, ἐν ἀπαύγασμα, καὶ μίαν λαμπρότητα. Ἡ μὲν γάρ πάντα δύναται ποιεῖν καὶ δημοσιεύειν, τὴν δὲ Εἰος Θεοῦ περικυκλοῦ, καὶ ἀκαταίτηχυντον ποιεῖ, ἡ δὲ οὐ πίπτει, οὐδὲ στήκει τοῦ θάσιν, οὐδὲ τὸν τρωθέντα λοιπὸν ἡρεμεῖν τῆς μακαρίας μανίας ἐξ. » « Ετι· « Ο περὶ ἀγάπης λόγος, ἀγγέλοις γνώριμος, κάκενοις, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐλλάμψεως, ἀγάπη δὲ Θεὸς ἐστιν. Ὁ δρόν δὲ τούτου λέγειν βουλόμενος, ἐν ἀδύσσω τυφλώτων τὴν ψάμμον μετρεῖ. Ἀγάπη, κατὰ μὲν τὴν ποιότητα, δομολιγίας Θεοῦ, καθόσον δρικτὸν βροτοῖς· κατὰ δὲ ἐνέργειαν, μέθη ψυχῆς· κατὰ δὲ τὴν ἴδιότητα, πηγὴ πίστεως, ἀδυσσος μακροθυμίας, θάλασσα ταπεινώσεως. Ἀγάπη ἐστὶ κυρίως ἀπόθεσις παντοίας ἐννοίας, εἰπερ δὲ ἀγάπη, οὐ λογίζεται τὸ κακόν. Ἀγάπη, καὶ ἀπάλεια, καὶ υἱοθεσία, τοῖς ὀνόμασι διακρίνεται μόνοις. ὡς φῶς, καὶ πῦρ, καὶ φλέδη, εἰς μίαν συντρέχουσιν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ περὶ τούτων μοι νόει. » Καὶ δὲ ἄγιος Διάδοχος· « Πάσης πνευματικῆς, ἀδελφοῦ, ἥγεισθω θεωρίας, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· πλέον δὲ ἡ ἀγάπη. Αἱ μὲν γάρ, καταφρονεῖν τῶν δρωμένων ἐκδιδάσκουσι καλῶν, ἡ δὲ ἀγάπη, αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ, αἰσθήσεις νοερῷ, τὸν ἀδράτον Θεόν ἐξιχνεύουσα. » « Ετι· « Άλλῃ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἡ φυσική, καὶ διλλή, ἡ ἐκ τοῦ ἄγιου Πνεύματος αὐτῇ προσγινομένη. Ἡ μὲν γάρ, ἐκ τῆς ἡμετέρας, δτε θέλομεν, συμμέτρως κινεῖται θελήσεως, διέπερ καὶ εὐχερώς ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἤντα μὴ βίᾳ κρατῶμεν τῆς ἐκυτῶν προσιρέσσεως, διαρκά-

τιοντειrem sentit quam cogitationem. Dulce affectitur qui peccati efficaciam cogitatione insirmorem habet, etsi extra patiatur; vehementer autem, qui libertati magis quam servituti intermediorum subjacet. Nullum autem affectum experitur, qui omnium horum differentiam ignorat. Similiter porro de eorum curatione hæc exponit. « Ex anima rejicitur corporis affectus per jejunium et orationem; dulcis affectus, per vigiliam et silentium; vehemens per tranquillitatem et attentionem; formatur vero affectuum rarentia ex Dei memoria.

De fide, spe et charitate.

90. Sed quoniam omnium bonorum principium et medium et finis; si autem id velis dicere, dux et princeps est, fides, spes, charitas; triplex illæ sunt et a Deo ipso contextus, et optima ex iis est charitas, cum Deus charitas sit et dicatur, non justum esset non per eas virtutes quod huic operi desit adimplere. « Eo magis, quod, juxta sanctum Isaac multorum Spiritus sancti fructum perfectionem aliquis accipit, cum perfecta charitate dignus habitus est.

Pauca igitur et de ea memoremus. Scribit Clivax: « Nunc post omnia quæ diximus remanent tria hæc omnium vinculum constringentia et dominatio, fides nempe, spes et charitas; major autem horum, charitas; charitas enim Deus nominatur. Ego tamen, unam quidem, ut radium video, alteram, lumen, tertiam autem circulum, omnes vero, unum fulgorem et splendorem. Una quidem omnia potest facere et operari; secundam misericordia Dei circumdat et non confundi sinit; tertia nunquam deficit, neque currere desinit, neque cum quem vulneravit, a beato illo ardore quiescere sinit. » Et adhuc: « Sermo de charitate, angelis notus, et illis per illuminationis virtutem, charitas Deus est. Qui illius terminum vult dicere, cæsus est in abysso arenam metiens. Charitas, pro ejus qualitate, similitudo cum Deo est, quantum mortalibus accedere ad eum licet; pro virtute, animæ est ebrietas; secundum proprietatem, fons est fiduciae, longanimitatis abyssus, humilitatis mare. Charitas est vero cuiusvis contraria cogitationis repulsio, sed quidem charitas non cogitat malum. Charitas, et tranquillitas ab affectibus, et adoptio, nominibus solis discernuntur, ut lumen, et ignis, et flamma, in unam concurrunt efficaciam. Ita mihi de iis videtur. » Et sanctus Diadochus: « Omnem spiritualem, fratres, contemplationem dirigant fides, spes, charitas, maxime autem charitas. Piores quidem visibilia bona despicer docent; charitas vero virtutibus Dei animam adaptat, spirituali sensu invisibilem Deum investigans. » Et adhuc: « Alia est charitas animæ naturalis, et alia quæ ea sancto Spiritu in ipsa efficitur. Alia enī, nostra, cum volumus, voluntate moderate excitatur, et indecirco facile a malis spiritibus, quando non violenter nostram voluntatem vincimus, abripietur. Alia autem

adeo animam incendit ad Dei amorem, ut omnes animæ partes ineffabili divini desiderii excellerint adunentur in immensa quadam simplicitatis dispositione. Reserta enim spirituali virtute mens, quemdam charitatis ac laetitiae fontem emittit. » Et sanctus Isaeus: « Charitas quæ ex quibusdam rebus efficitur, est tanquam parva lucerna oleo nutrita, et sic alius ejus lumen, aut tanquam torrens ex pluvia ruens, cuius fluctus cessant, ubi deficit quæ eos producit materia. Charitas vero quæ Deum auctorem habet, est tanquam fons saliens, et nunquam fluctus ejus interrumpuntur: ipse enim solus est fons charitatis et ejus indéficiens materia. » Et rursum interrogatus quænam sit multorum spiritus fructum perfectio, respondit: « Quando quis dignus perfecta Dei charitate habitus est. » Et denuo interrogatus unde aliquis sciat se ad hanc virtutem processisse, dixit: « Cum memoria Dei in ejus cogitatione excitata fuerit, statim cor ejus Dei charitate excitatur, et ejus oculi multas effundunt lacrymas. Hanc enim consuetudinem habet charitas, ex memoria hujus quem amat lacrymas eliciendi; et qui charitatem habet, nunquam a lacrymis deficit. Nunquam enim illi deest materia quæ ipsum ad Dei seruat memoriam, ita ut vel in sonno suo eum Deo conversetur. Consuetudo enim charitatis est talia agere et ipsa est hominum in hujuscemodi vita perfectio. » Et adhuc: « Charitas Dei natura ardet, et quando vehementer in aliquem incidit, hanc animam extra se esse facit. Ideo cor non potest eam a charitate quam percepit, sejungere, aut eam temperare, sed pro ejus qualitatibus modo et in eam superveniente charitate, in ea apparet insolita conversio. Et hæc sunt sensibilia ejus signa: ut hominis vultus igneus, luctus, et corpus ejus calebit, ab eo timor recedit; ut amens efficitur, mortem quæ tam horrenda est, ut laetitiam habet, et nunquam mentis ejus contemplatio a coelestium cogitatione defectionem patitur; et absens tanquam præsens, conversatur, a nomine visus. Scientia ejus ac visio naturalis prætereunt, neque sensibiliter motum suum animadvertisit quo in rebus movetur. Et si quid agat, non id omnino sentit, intentum habens in hac contemplatione fluentem, et hujus cogitatio semper cum alio aliquo colloquitur. Hac spirituali ebrietate ebrii fuerunt olim apostoli et martyres; et alii quidem mundum universum percurrentes, laborantes, injuriosi onerati; alii vero, laceratis membris, sanguinem suum effuderunt tanquam aquam, et horrenda patientes, non deciderunt, sed generose sustinuerunt. Et cum essent sapientes, ut insipientes habili sunt, et alii in desertis erraverunt et montibus, et in speluncis et in cavernis terra, et in ea tumultuatione non perturbati fuerunt. Det nobis Deus ad hanc amentiam pervenire.

Διὰλλα γενναῖς ὑπῆνεγκαν· καὶ δυτες σοφοι, ὡς ἀφρονες ἐνομίσθησαν, καὶ ἄλλοι ἐν ἀρημαῖαις ἐπλανήθησαν, καὶ δρεσι, καὶ ἐν σπηλαιοῖς, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὐαχτοι δυτες. Ταύτην τὴν ἀνοιαν, ἀξιώσαι ήμας ὁ Θεός φύσασι.

Λέσται· ἡ δὲ, τοσοῦτον ἔχασει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε πάντα τὰ τῆς ψυχῆς τότε μέρη, τῇ τοῦ θεοῦ πόθῳ ἀλλήτῳ ἐγκολλᾶσθαι χρηστότητι, ἐν ἀπέρῳ τινὶ ἀπλότητῃ διαθέσεως· ἔγκυμων γάρ ὁσπερ δ νοῦς τότε ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας γινόμενος, πηγὴν τινὰ ἀγάπης ἀναβλύζει καὶ χαρᾶς. » Καὶ ὁ ἄγιος Ισαάκ· « Ή ἀγάπη, ἡ ἐκ τινῶν γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπάς ἔστι μικρό, ἐκ τοῦ ἐλασού τρεφομένη, καὶ οὕτω συνισταται τὸ φῶς αὐτῆς· ἡ καὶ ὡς χειμαρρός ρέων ἐκ τοῦ ὑετοῦ, οὐπερ ἡ φεῦσις καταπαύεται, τῆς συνιστώσης αὐτὸν ὅλης, λείψιν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δὲ, ἡ τὸν Θεὸν αἰτιον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἔστι βρύσουσα, καὶ οὐδέ ποτε τὰ φεῦματα αὐτῆς ἀναχόπτεται· αὐτὸς γάρ μόνος· ἔστι τῆς ἀγάπης πηγὴ, καὶ ἀνελλιπτὴς ἡ ὅλη αὐτῆς. » Καὶ αὐτὶς ἐρωτηθεὶς, ποιεῖ ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, ἀπεκρίθη· « Οταν τις ἀξιωθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. » Καὶ αὐτὶς ἐρωτηθεὶς, καὶ πόθεν γινώσκει τις, διπέπιθασεν εἰς ταύτην, ἔφη· « Οταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοΐᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ, κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὄφθαλμοι αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς· Εθος γάρ ἔχει ἡ ἀγάπη, ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν, ἐξάπτειν δάκρυα, καὶ τοιούτος ὡν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δακρύων. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ ἀεὶ ὅλη φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὅπνῳ αὐτοῦ, συνομιλεῖ τῷ Θεῷ· Εθος γάρ τῇ ἀγάπῃ, πρᾶξαι τὰ τοιαῦτα, καὶ αὐτῇ ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτῃ. » Ετι· « Ή ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θερμῇ ἐστι τῇ φύσει, καὶ διαν ἀμέτρως ἐπιπέσῃ τινὶ, ποιεῖ ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ἐκστατικήν. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἡ καρδία τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς, κωρῆσαι αὐτήν, καὶ καρτερῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἀπελθούσης αὐτῷ ἀγάπης, δράται ἐν αὐτῷ ἀλλοιωσίς ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητά γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, πυρρὸν, περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ φόδος, καὶ ἡ αἰδὼς καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός, καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν φεύγει ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς Ἐκφρων γίνεται, τὸν φοβερὸν θάνατον ἤγειται καράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοῦς αὐτοῦ, διαχοτῆται τινὰ πάσχῃ, ἐκ τῆς τῶν οὐρανῶν διανοήσεως. Διὰλλα πάνω, ὡς παρῶν διμιλεῖ, μὴ δρώμενος ὑπὸ τινος. Η γνῶσις, καὶ ἡ δρασις αὐτοῦ· παρέρχεται, ἡ φυσικὴ, καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἃς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται. Καν γάρ πράττῃ τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ, ἀεὶ ὡς μετὰ δόλου ἀδολεσχεῖ. Ταύτην τὴν πνευματικήν μένην, ἐμεμύσθησάν ποτε οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, καὶ οἱ μὲν, δλον τὸν κόσμον διελθόντες, κοπιῶντες, καὶ ὀνειδιζόμενοι, οἱ δὲ, τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, ἐζέχειν τὰ αἷματα αὐτῶν, ὥστε δυωρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες, οὐκ ἀλιγώρτσαν,

Περὶ τῆς ἀγίας κοινωνίας, καὶ τοῦ, δσωτ ἀραιῶν· ήμιτρ πρόσετος, ή συνέχως μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος ταύτης μετάληψίς, καὶ κοινωνία.

Ια'. Οὐδὲν δὲ οὕτω πρός τε φυχῆς κάθαρσιν, καὶ φωτισμὸν νοῦς, καὶ σώματος ἀγίασμὸν, καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὸ θειότερον μεταστοιχείωσιν καὶ ἀθανασίαν· ναὶ μή, καὶ πρός ἀποτροπὴν πειθῶν καὶ δαιμόνων, ή μᾶλλον οἰκειοτέρως εἰπεῖν, πρὸς ἐνωσιν, καὶ Θεοῦ θείαν ὑπερφύτε τανάφειαν καὶ ἀνάκρασιν, συνεργεῖ καὶ συμβάλλεται τῷ μὲν, ὃς ἡ ἔξι εἰλικρινοῦς χαρδίας τε καὶ διαθέσεως, καὶ τρικτὸν ἀνθρώπῳ, συνεχῆς μετάληψίς καὶ κοινωνία, τῶν ἀγίων, ἀχράντων, καὶ ἀθανάτων, καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων· αὐτοῦ φαμεν τοῦ τιμίου σώματος, καὶ αἷματος τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοι τοῦτο ἀναγκαῖον ὡς μάλιστα καὶ περὶ τούτου ἀπὸ σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἡμοὶ μένει, κάγω ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλε με δὲ ζῶν Πατήρ, κάγω ζῶ διὰ τὸν Πατέρα· καὶ δὲ τρώγων με, κάκεινος ζήσεται δι' ἐμός. Οὗτός εστιν δὲ ἄρτος, δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· καὶ δὲ τρώγων μου τούτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα. » Καὶ δὲ Χριστοφόρος δὲ Παῦλος, τοιάδε φρισίν· « Ἀδελφοί, ἐγὼ παρέλαθον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, δὲ καὶ παρέδωκα οὐδὲν, δὲ δὲ Κύριος Ἰησοῦς, ἐν τῇ νυκτὶ δὲ παρεδίδοτο, ἐλαβεν δάρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἐλατε, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε, τοῦτο μού ἔστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλίμαντον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὄσαύτω; καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καὶνή διαθήκη ἔστιν, ἐν τῷ ἐμῷ αἷματι· τοῦτο ποιεῖτε δεάκις ἀν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γάρ ἀν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τούτον, καὶ τὸ ποτήριον τούτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἀχρίς οὗ ἐλθῃ. » Ωστε, δεὶς ἀν ἐσθίη τὸν ἄρτον τούτον, ἡ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἐνοχος εσται τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἷματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμάζετω δὲ ἀνθρώπος ἐστιν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθίετω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. Ὁ γάρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἐστιν· καὶ πίνει, μή διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο μέρους διαλαβεῖν, καὶ τῷ ποιεῖτε συντάξαι πονήματι, καὶ οὕτω πέρας δοῦναι τῷ λόγῳ. Καὶ τοῦτο γοῦν δῆλον, οὐ μόνον ἐξ ὧν φύλεγγονται οἱ ἄγιοι, ἀλλά γε πολλῷ πλέον, ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς αὐτοκάθης, καὶ αὐτοκληθείας βρημάτων, ἐκδηλότερον. » Λέγει καὶ γάρ· « Ἔγὼ εἰμι δὲ ἄρτος τῆς ζωῆς. » Καὶ οὗτός εστιν δὲ ἄρτος δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μή ἀποθάνῃ. Ἔγὼ εἰμι δὲ ἄρτος δὲ ζῶν, δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἕάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ δάρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα· καὶ δὲ ἄρτος δὲ ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἔστιν, ἥν ἐγὼ δώσω, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. » Καὶ· « Ἐάν μή φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Ιησοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πήγετε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· δὲ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. » Εἴτε· « Ἡ γάρ σάρξ μου, ἀληθής ἔστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου. ἀληθής ἔστι πόσις· δὲ τρώγων μου τὴν

De sancta communione; et quod bona nobis præbet; continua hujus cum pura conscientia receptio et communio.

91. Nihil utique ad animæ purgationem et mentis illuminationem et corporis sanctificationem et amborum ad Deum translationem immortalitatemque ita confert; imo vero et ad cupiditatum dampnumque repulsionem, aut, ut aptius dicam, ad unionem et supernaturem cum Deo conjunctiōnem et immisionem, nihil ita in nobis cooperatur et auxiliatur, ut continua sanctorum, mundissimorum, immortalium, vivisq[ue] mysteriorum receptio ac communio, cum puro corde ac recta dispositione, quantum homini possibile est, ipsius, dicimus, venerandi corporis et sanguinis Domini et Dei et Salvatoris nostri Iesu-Christi. Ideoque necessarium est ut et de eo nonnulla exponamus, et huic curæ tempus impendamus, sieque terminum nostro sermoni imponamus.

Atque id igitur manifestum est, non modo ex his quæ sancti dicunt, sed multo magis ex ipsis vita ac veritatis auctoris vocibus, manifestius. Dicit enim: « Ego sum panis vita^{**}; » et, « Iste est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit; si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita^{***}. » Et adhuc: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam^{**}. » Et adhuc: « Caro mea vere est cibus, et sanguis mens vere est potus; qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Quemadmodum misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem; et qui manducat me, et ille vivet propter me. Hic est panis qui de cœlo descendit: et qui manducat hunc panem, vivet in æternum^{***}. » Et Christi discipulus Paulus hæc ait: « Fratres, ego accepi a Domino Iesu quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem et gratias agens, fregit ac dixit: Accipite et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem illum bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet igitur seipsum homo, et sic de pane illo comedat et de calice bibat. Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbe-

^{**} Joan. vi, 35. ^{***} ibid. 50-52. ^{**} ibid. 54-55. ^{**} ibid. 56-59.

cilles et dormiunt multi. Si nos met lipsos dijudicaramus, non utique judicaremur. Dium autem judicamus, a Domino corripimus, ut non cum hoc mundo damnemur¹⁰.

Quod necesse est discere sacrorum mysteriorum miraculum; et quid est, et quare datum est, et quam illius utilitas.

92. Sribit autem Chrysostomus: « Mysteriorum miraculum quid sit discere necessarium est, et quænam sit hujus rei utilitas. Unum corpus sumus, et membra ex carne Domini nostri Iesu Christi, et ex ossibus ejus. Qui autem initiati sunt, iis quæ dicuntur aurem præsent, ut non modo secundum charitatem id flamus, sed re ipsa in unam carnem inseparabiles; id per cibum effectum est, quem nobis largitus est, nobis amorem quem in nos habet, volens ostendere. Ideo nobis seipsum immissum, et inseruit in nobis corpus suum, ut unum efficiamur, tanquam corpus capiti unitum. Id enim est vehementer diligentium. Quod innuens Job dicebat de servis suis, quibus erat vivide desiderabilis, quod amorem suum ostendendi causa dicebant: «Quis dei nobis de carnibus ejus saturari? Ideo et Christus illud fecit, ad majorem amicitiam nos dicens, et suum in nos amorem ostendens, non se tantummodo nobis videndum præbuit, sed et cupientibus tangendum ac manducandum; et carni suæ nos uniri voluit et connecti et totum desiderium nostrum compleri.» Et adhuc: « Qui huic sanctissimo corpori ac venerando sanguini participant, cum angelis et archangelis ac celestibus potentissimis sedent, regiam Christi vestem induentes et armis habentes celestia. Sed non adhuc quidquam dixerunt; ipsum enim regem induerunt. Sed quemadmodum illud est magnum et tremendum et mirandum, ita si cum puritate accedas, accessisti ad salutem; si vero cum mala conscientia, in poenam ac supplicium. Qui enim corpus et sanguinem Domini manducat ac bibit indignus, judicium sibi manducat ac bibit. Si enim qui regiam purpuram inquinaverunt, non minus puniuntur quam qui eam laceraverunt, omni modo consentaneum est ut et qui corpus cum inquinata conscientia receperint, eamdem poenam subeant ac qui per clavos illud fregere. Vide igitur quomodo Paulus hanc poenam ostendit, dicens: « Qui legem Moysis contempsit, absque misericordia, duobus vel tribus testibus accusatus, moritur. Quanto majora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est¹¹? » Quicunque igitur hunc corpori participamus, quicunque hunc sanguinem gustamus, cogitate nos illum qui sursum sedet, qui ab angelis adoratur, qui omnipotentiæ proximus est, degustare. Oh! quot ad salutem viæ nobis apertæ sunt! Nos suum corpus effecit, nos sui corporis participes reddidit, et nibil horum nos a malo retrahit! O indolentiam!

Α ἐν ἡμῖν πολλοὶ διθενεῖς καὶ ἀρβωτοί, καὶ κοιμῶνται ἵκανοι. Εἰ γάρ ἕκαστος διεκρίνομεν, οὐχ ἀνέκρινομενος δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πανδεύμεθα, ἵνα μή σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Οτις ἀργακαῖος μαθεῖται τὸ θαῦμα τῶν ἀγίων μυστηρίων· καὶ τι ποτὲ ἔστι· καὶ διὰ τι ἐδιθη, καὶ τις ἡ ὥψελεια τοῦ πρέγματος.

Ιβ'. Γράφει δὲ καὶ διηγέρει τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων τι ποτὲ ἔστι, καὶ διὰ τι ἐδοθη, καὶ τις ἡ ὥψελεια τοῦ πρέγματος. «Ἐν σώματι ἔσμεν, καὶ μέλη, ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὅστεων αὐτοῦ. Οἱ δὲ μεμυημένοι, παραχολουθεῖτωσαν τοὺς λεγομένους· ἵνα οὖν μὴ μόνον κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦτο γενώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα εἰς ἔκεινην ἀνακερασθῶμεν τὴν σάρκα, διὰ τροφῆς τοῦτο γίνεται, ἢν ἔχαριστο, βουλόμενος ἡμῖν δεῖξαι τὸν πόθον, οὐκέτι δέ τις ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο ἀνέμιξεν ἡμῖν ἔστιν, καὶ ἀνέφυρε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα δὲ γενώμεθα καθάπερ σῶμα χεφαλῇ συνημμένον. Τῶν γάρ σφύρων ποθούντων ἔστι τοῦτο. Τοῦτο γοῦν διὰ τὸν αἰνιττόμενος, ἐλεγε περὶ τῶν οἰκετῶν, οὓς ἦν μεθ' ὑπερβολῆς ποθεινός, διτε δὴ τὸν πόθον ἐνδειχνύμενος, ἐλεγον· Τίς δὲ δύρι ἡμῖν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; Διτε δὴ καὶ διηγέρει περὶ πεπάλικεν, εἰς φιλίαν ἡμᾶς ἄγων μετίσησα, καὶ τὴν αὐτοῦ πόθον ἐνδειχνύμενος περὶ ἡμᾶς, οὐκέτι μόνον ἔστιν πάντας παρέχων τοὺς ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ δύφασθαι, καὶ φαγεῖν· καὶ ἐμπῆξαι τῇ σαρκὶ· καὶ συμπλακῆναι, καὶ τὸν πόθον ἐμπλῆσαι πάντα.» Ετε· «Οἱ μετέχοντες τοῦ παναγίου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, μετὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν δινωδύναμεων ἐστήκασιν, αὐτὴν περικείμενοι τοῦ Χριστοῦ τὴν βασιλικὴν στολὴν, τὰ δόλα ἔχοντες τὰ πνευματικά. Ἀλλ' οὐδὲν εἴπον οὐδὲ πῶ· αὐτὸν γάρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι τὸν βασιλέα. Ἀλλ' ὁσπερ ἔστι μέγα, καὶ φρικτὸν, καὶ θαυμαστὸν, οὕτως δὲ μετὰ καθαρότητος προσελθεῖς, εἰς σωτηρίαν προσῆλθες, δὲν δὲ μετὰ πονηροῦ συνειδότος, εἰς κόλασιν, καὶ τιμωρίαν. Οἱ γάρ ἔσθιων, καὶ πίνων ἀναξίως τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, κρίμα ἔστιν τὸ διαβόλος, καὶ πίνει. Εἰ γάρ οἱ ρυπούντες τὴν πορφύραν τὴν βασιλικὴν, κολάζονται ὀδοίως, ὁσπερ οἱ διαβόλοι γύνονται, οὐδὲν ἀπεικόνει, καὶ τοὺς ἀκαθάρτους διανοίᾳ δεχομένοις τὸ σῶμα, τὴν αὐτὴν ὑπομείναι τιμωρίαν, τις αὐτὸν διαβρήσεις διὰ τῶν ἡλων. Όρα γοῦν, πῶς φοβερὰν ἔδειξεν ὁ Παῦλος τὴν κόλασιν, εἰπόν· «Ἄθετήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτειρμῶν, ἐπὶ δυσοῖν, ἡ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. Πόσῳ δοκεῖτε χείρωνος ἀξιωθῆστε τιμωρίας, διὰ τὸν ἐλὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθῆκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν τῷ ἡγιάσθη; Όσοι τοίνυν μετέχομεν τούτου τοῦ σώματος, δοσοὶ τοῦ αἵματος ἀπογευόμεθα, ἐννοεῖτε διτε ἔκεινον τοῦ ἀνών καθημένου, τοῦ προσκυνούμενου παρὰ ἀγγέλων, τοῦ τῆς ἀκηράτου δυνάμεως ἔγγυς, τούτου ἀπογευόμεθα. Οἵμοι, πέσαι πέρδε σωτηρίαν ἡμῖν δόσοι! Σῶμα τῷ μέσῳ ἔστοισε, σώ-

¹⁰ Cor. xi, 23 32. ¹¹ Hebr. x, 28, 29.

ματος ἡμίν του ἐκυτοῦ μετέδωκε, καὶ οὐδὲν τούτων
ἡμᾶς ἀποτρέπει τῶν χακίν. « Ή τῆς ἀναλγησίας! Ὡ
τῆς ἀνασθησίας! » Καὶ αὐθίς: « Πρεσβύτερης τις
Θαυμαστός, ἐμοὶ διηγήσατο, τοιούτον τις ἀξιωθεὶς
ἴσιεν, καὶ ἀκούσαι, στὶς τοὺς μέλλοντας ἐνθένδε ἀπα-
ρεῖν, ἀν τύχωσι τῶν μυστρίων μετασχόντες, ἐν συν-
ειδήσει καθαρῷ, διαν ἀποθανεῖν μέλλωσι, δορυ-
φοροῦντες οἱ ἄγγελοι δι' ἐκεῖνο τὸ μεταληφθέν, ἐν-
θένδε ἀπάγουσι. » Καὶ ὁ Θεός Ἰωάννης ὁ Δαμα-
σκηνός: « Ἐπειδὴ διπλοὶ τινές ἔσμεν, καὶ συνθετοι,
δεὶ καὶ τὴν γέννησιν διπλῆν εἶναι, ὅμοιως καὶ τὴν
βρῶσιν, σύνθετον. Ἡ μὲν οὖν γέννησις, δι' ὑδατος
ἡμίν, καὶ πνεύματος δίδοται, ἥ δὲ βρῶσις αὐτὸς ἔστιν
ὁ δρός τῆς ζωῆς, δικύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός,
ὅς εἰς οὐρανοῦ καταβὰς, καὶ ὡσπερ ἐπὶ τοῦ βαπτι-
σματος, ἐπειδὴ Ιησος τοῖς ἀνθρώποις ὑδατι λούσεσθαι,
καὶ ἐλαῖψι χρίσθαι, συνέζευξε τῷ ἐλαῖψι καὶ τῷ
ὑδάτῃ, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν
λουτρὸν ἀναγεννήσεως, οὕτως ἐπειδὴ Ιησος ἡμίν
δρόν ἔσθιεν, ὑδωρ δὲ καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν
αὐτοῖς τὴν θαυτοῦ θεότητα· καὶ πεποίηκεν αὐτὸ-
σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν συνήθων, καὶ
κατὰ φύσιν, ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γενώμεθα. Σῶμά
ἔστιν ἀληθῶς ἡνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἀγίας
Παρθένου σῶμα, οὐχ διὶ αὐτὸν τὸ σῶμα, τὸ ἀναλήφθεν,
εἰς οὐρανῶν κατέρχεται, ἀλλ' διὶ αὐτὸς ὁ δρός, καὶ
ὅσιος, μεταποιεῖται εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Θεοῦ. Εἰ
δὲ τὸν τρόπον ἐπιγιττεῖς πῶς γίνεται, ἀρκεῖ τοι
ἀκοῦσαι, στὶς διὰ Πνεύματος ἀγίου, ὡσπερ ἐκ τῆς
ἀγίας Θεοτόκου διὰ Πνεύματος ἀγίου, ἐκτινθῆ, καὶ ἐν
αὐτῷ ὁ Κύριος σάρκα ὑπετιθεστο, καὶ πλέον οὐδὲν
γινώσκομεν. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀληθῆς, καὶ
ἐνεργῆς ἔστι, καὶ παντοδύναμος, ὁ δὲ τρόπος, ἀν-
εξερεύνητος, γίνεται τούτων τοῖς πλοτεῖς ἀξίως μετα-
λαμβάνουσιν, εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν
αἰώνιον, καὶ εἰς φυλακτηρίον ψυχῆς τε καὶ σῶματος,
τοῖς δὲ ἐν πιστίᾳ ἀναξίως μετέχουσιν, εἰς κόλασιν,
καὶ τιμωρίαν, καθάπερ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος.
Καὶ οὐκ ἔστι τύπος ὁ δρός, καὶ ὁ οἶνος τοῦ σώμα-
τος, καὶ αἷματος τοῦ Χριστοῦ· μή γένοιτο· ἀλλ'
αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τεθεωμένον· καὶ αὐτὸν
τὸ αἷμα· Ἡ γάρ σάρξ μου, φησιν, ἀληθῆς ἔστι
βρῶσις, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθῆς ἔστι πόσις.
Σῶμά ἔστι καὶ αἷμα Χριστοῦ, εἰς σύστασιν τῆς
ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος χωροῦν, οὐ δα-
παγώμενον, οὐ φειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφερῶνα χω-
ροῦν, ἀλλ' εἰς τὴν ἡμῶν οὐσίαν τε καὶ συντήρησιν,
φέπου παντὸς καθαρτηρίου· καὶν χρυσὸν λάδη κιβδη-
λον, διὰ τῆς κριτικῆς πυρωτεως καθαίρει, ἵνα μή ἐν
τῷ μέλλοντι, σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. Δι'
αὐτοῦ καθαίρομενοι, ἐνούμεθα τῷ σώματι Χριστοῦ,
καὶ τῷ Πνεύματι αὐτοῦ, καὶ γινώμεθα σῶμα Χρι-
στοῦ. Οὗτος ὁ δρός; ἔστιν, ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος
δρόου, δις ἔστιν δὲ ἐπιούσιος· τὸ γάρ ἐπιούσιον δηλοῖ,
ἥ τὸν μέλλοντα, τουτέστι τὸν τοῦ μέλλοντος; αἰώνος,
ἥ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας ἡμῶν λαμβάν-
μενον. Πνεῦμα ζωοποιὸν ἔστιν, ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου,
διέστι ἐκ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος συνελήφθη· τὸ γάρ
γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἔστι. Τούτο

A o impudentiam! » Et rursum: « Mirandus quidam
senex mihi narravit sibi tale aliquid videre et audire
contigisse: scilicet, eos qui inde migrare debent,
si mysteriorum participes effici sunt in munda
conscientia, ab angelis, quando moriuntur, propter
illud acceptum corpus, inde abduci. » Et divus
Joannes Damascenus: « Quoniam duplices sumus
ac compositi, oportet et generationem nostram ac
similiter nutritionem duplicem esse et compositam.
Generatione igitur nobis per aquam ac spiritum data
est, cibus autem noster est panis vita, Dominus
noster Jesus Christus qui de caelo descendit. Et
quemadmodum in baptismo, quoniam hominibus
consuetudo est aqua lavari et oleo inungiri, et aqua
virtutem Spiritus sancti conjunxit, eamque regene-
rationis balneum efficit, ita quoniam solemus
pane vesci, aquam vero et vinum bibere, iis con-
junxit suam Deitatem; eaque corpus et sanguinem
suum efficit, ut per consueta et naturalia alimenta
ad ea quae supernaturalia sunt, perveniamus.
Corpus est vere divinitati conjunctum, cor-
pus ex sancta Virgine natum, non quod illud
corpus quod accipimus e caelo descendat, sed
quod panis et vinum in corpus ac sanguinem
Dei mutetur. Si quo modo id fiat inquiris,
tibi sufficit audire, quod per Spiritum sanctum,
quemadmodum ex sancta Deipara per Spiritum
sanctum, sibi et in hoc pane Dominus carnem
assumpsit; et nihil amplius novimus. Sed quia
Verbum Dei verax est et efficax et omnipotens,
modus autem inscrutabilis, sit igitur his qui, ut
fidei decet, illud accipiunt, in remissionem pec-
catorum et vitam aeternam, et in custodiam animae
et corporis: his autem qui in incredulitate et in-
digne illud participant, in poenam suppliciumque, ut
ipsa mors Domini. Non est panis figura corporis,
neque vinum figura sanguinis: absit! sed ipsum
Christi corpus divinitati unitum; et ipse Christi
sanguis: « Caro enim mea, inquit, vere est cibus,
et sanguis meus vere est potus. » Corpus est et
sanguis Christi, in nostra anima et corporis sub-
stantiam descendens, non impensum, non corru-
ptum, non in latrinam deductum, sed in nostram
substantiam et custodiam, omnes sordes abstergens.
Etiamsi aurum scoria misium inveniat, per
purificantem ignem illud mundat; ne in futuro,
cum hoc mundo damnemur. Per id corpus mun-
dati, Christi corpori unimur et ejus Spiritui, et
corpus Christi efficiemur. Iste panis est principium
futuri panis, qui est supernaturalis: supernatura-
lem enim ostendit aut futurum panem, id est pa-
nem futuri saeculi, aut eum quem in nostra sub-
stantiae conservationem accipimus. Spiritus vivificus
est caro Domini, eo quod a vivifico Spiritu compa-
ctus est; quod enim natum est ex spiritu, spi-
ritus est. Id autem dico, non corporis naturam de
medio tollens, sed id quod vivificum habet ac di-
vinum, manifestare volens. Haec autem futurorum
figuræ dicuntur, non quod non vere corpus et san-

gulis Christi sint, sed quod nunc quidem per ea A Christi divinitatis participes efficimur, tunc autem spiritualiter per solam contemplationem. » Et divus Macarius : « Quemadmodum vinum in omnia hibentis membra diffunditur, et est vinum in eo et is in vino, ita et qui bibit sanguinem Christi, spiritu Divinitatis potatur, et ille Spiritus in perfecta anima diffunditur et anima in illo, atque ita sanctificata Domino digna consistit. Omnes enim, inquit, in uno Spiritu potati sumus, et qui per panis eucharistiam Spiritum sanctum in veritate recipiunt, digni sunt qui hujus sunt participes, et sic possunt per sacra anima digna vivere. Et quemadmodum corpus non ex seipso vitam habet, sed aliunde, id est a terra, sic et animam Deus probat, non ex propria ejus natura, sed ex sua ipsius divinitate, ex proprio ipsius spiritu et lumine, cibum habere, potum ac vestimentum, quae vere sunt anima vita. Divina enim natura paneum vite habet eum qui dixit : « Ego sum panis vita; » et aquam viventem et vinum laetificans, et oleum exultationis. » Et sanctus Isidorus : « Communis vocata est divinorum mysteriorum receptio, eo quod nos cum Christo adunet, et participes ipsius regni efficiat. » Et pius Nilus : « Nequit salvare aliunde fidelis et remissionem peccatorum accipere et regnum cœlorum assequi, nisi cum tremore, cum fide et desiderio mysticum et purum corpus et sanguinem Christi accipiat. » Similiter scribit magnus Basilius in epistola ad Cæsariam patriciam : « Quotidie communicare et sanctum corpus ac sanguinem Domini accipere, optimum et utilissimum est, ipso Domino dicente : « Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo, et habet vitam æternam. » Quis enim ambigit continuam vitæ participationem nihil aliud esse, quam multis viam vivere? Nos tamen quater singulis hebdomadis communicamus, Dominica, feria quarta, Parasceve et Sabbato, et aliis diebus, si adsit alicujus sancti memoria. » Quibus diebus, opinor, sacra faciebat sanctus; non enim quotidie poterat, tantis curis fatigatus. Dixit autem et sanctus Apollo : « Oportet monachum, si possit, singulis diebus, mysteriis Christi communicare. Qui enim se ab his abstinet, a Deo recedit; qui autem id continue facit, carnem continue recipit. Dicit enim vox salutifera : « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Monachorum igitur refert salutiferæ passionis memoriam perpetuo facere. Eos igitur semper esse paratos oportet, et seipso ita disponere, ut digni sint, qui sacra mysteria recipiant; quoniam ita peccatorum remissione digni efficimur. » Dicit autem et Climax : « Si corpus aliud corpus attrahens efficacia variatur, quomodo non variabitur qui Dei corpus innoxii manibus attrahit? » Scriptum autem et in Geronticos : « Joannes Bostrenus, vir sanctus et potestate habens in spiritu immunitus, dæmones

A δὲ λέγω, οὐκ ἀναιρόν τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ τὸ ζωοποιὸν καὶ θεὸν τούτου δηλῶσαι βουλόμενος. Ταῦτα μέντοι ἀντίτυπα τῶν μελλόντων λέγονται, οὐχ ὡς μὴ δυτα ἀληθῶς σῶμα, καὶ αἴμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν, δι' αὐτῶν μετέχομεν τῆς Χριστοῦ θεότητος, τότε δὲ, νοητῶς διὰ μόνης τῆς θέας. » Καὶ διὸ θεότατος Μακάριος : « Παστερ ὁ οἰνος, εἰς πάντα τὰ μὲλη τοῦ πίνοντος κιρνᾶται, καὶ γίνεται ὁ οἰνος, ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ οἶνῳ, οὗτως ὁ πίνων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα τῆς Θεότητος ποτίζεται, καὶ κιρνᾶται ἐν τῇ τελείᾳ ψυχῇ, καὶ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ, καὶ οὕτως ἀγιασθεῖσα, ἀξία τοῦ Κυρίου καθίσταται. Πάντες γάρ, φησι, τὸ αὐτὸν Πνεῦμα ἐκποτίζεται, καὶ διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦ δρτοῦ, Πνεῦματος ἄγιου οἱ κατὰ ἀλήθειαν μεταλαμβάνοντες καταξιούνται μέτ-Βοχοι γενέσθαι, καὶ οὕτω δύνανται εἰς αἰώνας αἱ ἀξίαι φυχαὶ ζῆσαι. Καὶ ὥσπερ τῷ σώματι ἡ ζωὴ οὐκ ἔξι λαυτοῦ ἐστιν, ἀλλ' ἔξιθεν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς γῆς, οὗτως καὶ τὴν ψυχὴν εὑδόχησεν ὁ Θεός, οὐκ ἐκ τῆς ίδιας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ θεότητος, ἐκ τοῦ ίδιου Πνεύματος, καὶ φωτὸς, ἔχει βρῶσιν, πόσιν, Ενδυμα, δὲ ἐστιν ἡ θντως ζωὴ τῆς ψυχῆς. Ἐγειρ γάρ ἡ θελα φύσις, καὶ δρπον ζωῆς, τὸν εἰπόντα, «Ἐγώ εἰμι ὁ δρπος τῆς ζωῆς, καὶ ὑδωρ ζῶν, καὶ οἶνον εὐφρανόντα, καὶ Ελαιον ἀγαλλιάσεως. » Καὶ διὰγιος Ισιδωρος : « Κοινωνία κέκληται ἡ τῶν θεών Μυστηρίων μετάληψις, διὰ τοῦ, τὴν πρᾶς, Χριστοῦ ήμιν χαρίζεσθαι ἔνωσιν, καὶ κοινωνίους ἡμᾶς ποιεῖν τῆς αὐτοῦ βασιλείας. » Καὶ διὸ ιος Νειλος : « Ἄδυτον ἀλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ δρεσιν τὴν πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, εἰ μὴ μεταλαμβάνει μετὰ φόδου καὶ πίστεως καὶ πόθου τῶν μυστικῶν, καὶ ἀχράντων, σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. » Ομοίως γράφει καὶ ὁ μέγας Βασιλειος, ἐν τῇ πρᾶς Καισαριαν Πατρικίᾳ ἐπιστολῇ : « Καὶ τὸ κοινωνεῖν δὲ καθ' ἐκάστην τὴν ήμέραν, καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἄγιου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος. » Ο τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγὼ ἐν αὐτῷ, καὶ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Τίς γάρ ἀμφιβάλλει διτὶ τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς, οὐδὲν διλό έστιν, ή ζῆν πολλαχῶς; Ήμεῖς μέντοι γέ, τέταρτον καθ' ἐκάστην ἐκδομάδός κοινωνούμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ τετράδι, ἐν τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ Σαββάτῳ, καὶ τὸν ταῖς ἀλλαις ήμέραις, ἐάν δὲ μηδημή ἀγίου τινός· τὸν αἱσ οἷμα, καὶ ἐλειτούργει διὰγιος· οὐ γάρ καθ' ἐκάστην τὴν ήμέραν, ὑπὸ τοσούτων φροντίων ὀχλούμενος. » Εἶπε δὲ καὶ διὰγιος Ἀπολλών, διτὶ « Δεῖ τὸν μοναχὸν, εἰ δυνατὸν, καθ' ἐκάστην ήμέραν τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ κοινωνεῖν. » Ο γάρ μαχρύνων ἐστὸν ἀπὸ τούτων, μαχρύνεται ἀπὸ θεοῦ, δὲ δὲ συνεχῶς τοῦτο ποιῶν, τὴν σάρκα συνεχῶς ὑποδέχεται· ή γάρ σωτήριος φωνὴ φησιν· « Ο έσθιων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγὼ ἐν αὐτῷ. Τοῦτο οὖν συμφέρει τοῖς μοναχοῖς, ὑπόμνησιν τοῦ σωτηρίου πάθους συνεχῶς ποιουμένοις. Καθ' ήμέραν οὖν ἔτοιμον είναι δεῖ, καὶ παρασκεύαζειν ἐστὸν τοιούτον, ὥστε ἀξιον είγει πάγιοτε, περὶ

τὴν τῶν ἀγίων μυστηρίων ὑποδοχὴν· ἐπει ταῦτα καὶ ἄφεται σώματα ἀμαρτιῶν, οὗτα καταξιούμεθα.» Λέγει δὲ καὶ δὲ τῆς Κλήμακος· «Ἐτι οὐκανταῖ προσφάντων, ἀλλοιοῦται τῇ ἐνεργείᾳ, πᾶς οὐκ ὅλοιωθῆσται, δὲ Θεοῦ σώματα προσφάντων ἀδύοις χεροῖς;» Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ Γεροντικῷ· «Ἰωάννης δὲ Βοστρηνὸς, ἀνὴρ ἀγίος, καὶ ἔξουσίαν ἔχων κατὰ πνευμάτων ἀκαβότων, ἡρώτησε δαίμονας, οἱ ήσαν κατοικοῦντες εἰς κόρας τινὰς μαινομένας καὶ ἐνεργουμένας ὑπὲν αὐτῶν πονηρῶς, εἰπών· ποιά πράγματα φοβάζετε ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν; οἱ λέγουσιν· «Ἐχετε δυνάς τρία πράγματα μεγάλα, ἐν μὲν, διπέρ φορεῖτε, εἰς τὸν τρόχελον ὑμῶν, καὶ ἐν, διπέρ λοιεσθε εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, καὶ ἐν, διπέρ τράγετε εἰς τὴν σύναξιν. Ἐρομένου δὲ πάλιν, ἐκ τούτων τῶν τριῶν, ποιῶν φοβεῖσθε πλέον; ἀπεκρίθησαν, εἰ ἐψυλάσσετε καὶ ὡς διπέρ μεταλαμβάνετε, οὐκ ἰσχυσεν οὐδεὶς; οἱ δὲ μάνης ἀδικήσατε Χριστιανόν· εἰσι δὲ δὲ δυσμενεῖς φοβοῦνται τῶν ἄλλων πλέον, δὲ σταυρὸς, η βάπτισις, καὶ τὸ κοινωνία.»

Τέλος τῶν κατὰ πλάτος πασῶν ὑποθέσεων, καὶ μερικὴ παραγνοσίας πρὸς τὸν ἐκερωτήσαρτα.

ἴγ. Ἰδοὺ δὴ, τέκνον φιλατετον, τετέλεσται σου ἡ ἀληθινής, σὺν Θεῷ· εἰ μὲν κατὰ γνώμην τὴν σὴν καὶ τὴν πρόθεσιν, ἀκριβῶς οὐκ οἰδαμεν, μέντοι γε κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν, καὶ Θεῷ δὲ φίλον, τὸ κατὰ δύναμιν. «Οὐρα ταίνων, ἵνα μὴ μέχρι τούτου στῆγε τὸ σὸν φιλομαθήσεις, καὶ ἐπίπονον, ἀλλ’ ἵνα καὶ ἔργοις ὁρθῆς φιλομαθήσεις, καὶ σπουδαῖος. Φησὶ καὶ γάρ δὲ κλεινὸς ὁ δεξιόφθεος·» «Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, γίνεσθε ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογίζομενοι ἐκευτοὺς, διτι, εἰ τις ἀκροατής νόμου ἐστι, καὶ οὐ ποιητής, οὗτος οἰκεῖ ἀνδρὶ, κατανοοῦντι τὸ πρᾶσαπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ, ἐν ἐπόπτρῳ· κατενόησε γάρ ἐκεῦθυνος, καὶ ἀπελήλυθεν, καὶ ἐπελάθετο ὅποιος ἦν, δὲ παρακύψεις εἰς νόμον τέλειον τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατής ἐπιλημονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητής ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιησίᾳ αὐτοῦ ἔσται.»

Οἶκας δεῖ ἀκούσιν καὶ ἀκλαμδάσιν τὰ τῶν Πατέρων πνευματικά βήματα.

ἴδ. Καὶ πρό γε τούτων, ἵνα πιστῶς, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας, ἀκλαμδάνης καὶ διακούσης, τὰ τῶν Πατέρων θεῖα, καὶ πνευματικά θεσπισματα· φησὶ γάρ δὲ ἄγιος Μαχάριος· «Ἄψαυστά ἔστι τοῖς ἀπειροῖς, τὰ πνευματικά· ψυχῇ δὲ ἀγίζει, καὶ πιστῇ, πρὸς κατάληψιν. Ἐρχεται δὲ τοῦ ἀγίου Πνεύματος κοινωνία, καὶ οἱ ἐπουράνιοι τοῦ Πνεύματος θησαυροί, τῷ πειρά λαβόντι μόνῳ γίνονται καταφανεῖς, ἀμυητῷ δὲ, οὐδὲ ἐννοήσαι δυνατὸν τοπαράπαν. Εὐλαβῶς τοίνυν περὶ αὐτῶν δικούει, μέχρις ἀν., καὶ σοὶ γένοιτο πιστεύοντι, κατακιωθῆναι τούτων τυχεῖν· τότε γάρ εἰσῃ αὐτῇ πειρά τῶν τῆς ψυχῆς ὁρθαλμῶν, οἷων ἀγαθῶν, καὶ μυστηρίων, ψυχὴ Χριστιανῶν κανταῦθα κοινωνεῖν δύνανται.» Οὕτω γάρ ἔχων, τάχιστα καὶ τὴν τῶν γεγραμμένων καὶ ἀκούσιες τῶν ἀπιστολῆς εἰς τὸν πειρά πάντας ταῦτα· δὲ καὶ γένοιστοι, τῇ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ παναλκεστάτῃ παλάμη ἐπερειδομένων, καὶ κατευθυνομένων· Ἀμήν. Ἐπει δὲ κόρος λόγου, πολέμιος

A interrogavit qui in quibusdam pueris furentibus et ab ipsis male multatis erant, dicens: «Quid a Christianis timetis?» Qui respondere: «Vere tria habet magna; unum quidem, quod in collo vestro portatis, et alterum, quod in Ecclesia abluminis, et tertium, quod in conventu vestro comeditis. Cum rursum interrogati essent, ex his tribus quodnam magis formidarent, responderunt: «Si bene custodiatis quod accepistis, nemo nostrum valet Christianis injuriam inferre. Sunt autem quae hostes nostri formidant plus quam cætera, crux, baptismus et communio.»

Finis omnium secundum latitudinem quæsitorum et specialis exhortatio ad eum qui interrogavit.

93. Ecce igitur, o fili dilectissime, adimpleta est, cum Deo, tua interrogatio; an secundum tuum propositum ac desiderium, non apprime novimus, sed tamen pro nostris viribus; et gratum Deo est, si quis agat pro viribus. Vide igitur, ne usque ad id tantum consistat tua discendi aviditas tuusque ardor; sed ut et operibus appareas discendi cupidus et servens. Dicit enim illustris ille frater Domini: «Fratres mei dilectissimi, estote factores verbi, et non auditores tantum, vosmetipsos considerantes, quia, si quis auditor est legis et non factor, similis est homini consideranti vultum nativitatis suæ in speculo; consideravit enim se, et abiit; et oblitus est qualis esset; qui autem so inclinavit in legem libertatis perfectam, ac permanuit, hic non auditor oblivious factus, sed factor operis, beatus in ejus adimpletione erit.»

Quomodo oportet audire et excipere spiritualia Patrum verba.

94. Et ante hæc omnia, fideliter et cum decenti pietate, excipias et audias divina ac spiritualia Patrum oracula. Dicit enim sanctus Macarius: «Intractabilia sunt inexpertis spiritualia; animam vero sanctam ac fidem comprehendit sancti Spiritus communio, et cœlestes Spiritus thesauri, ei soli qui eos expertus est, supervenient manifesti; non initiato autem, neque eos cogitare possibile est. De iis igitur Patres audi religiose, donec tibi credenti contingat dignum esse qui eos obtineas. Tunc enim scies ipsa oculorum animæ experientia, quantis bonis ac mysteriis Christianorum animæ tunc communicare possint.» Sic te ipsum habens quam citissime eorum qua scripta sint vel audieris, fructus et commoda colliges; et postquam didiceris et egeris, proflcies ita ut et alios hortari ac ipsa experientia dirigere possis ad res divinas et plenisque ignotas. Quod utinam tibi contingat Domini Iesu Christi manu fortissima freto ac directo! Amen. Quoniam autem orationis satietas auribus iniuncta est, quemadmodum corpori nimius cibus, omnis vero mensura optima est, oportet nos satis-

animam impleri sinit. Nos igitur scire oportet utriusque derelictionis experimentum; et secundum utriusque modum Deo accedere. Ibi enim gratias cum satisfactione ad eum redire debemus, quippe qui nostrae mentis intemperantiam consolationis dilatione castigavit, ut virtutis et malitiae nobis, ut bonus pater, differentiam ostenderet. Hic autem peccatorum confessionem indesinenter, continuas lacrymas, majorem abscessum facere, ut ita possimus premarum additione Deum movere, ipsumque ut prius, in cordibus nostris intueri. Sed tamen sciendum est, quod, quando præliantur inter se anima ac Satan (de erudiente derelictione loquor), subducit se, ut jam dixi, gratiae; cooperatur autem clam cum anima auxilio suo, ut victoriam animæ solius esse, inimicis ipsius ostendat.

Et sanctus Isaac: « Fieri non potest ut in spiritualibus bellis, sine iis per derelictionem tentationibus, sapiens evadat, et suum provisorem noscat, et Deum suum sentiat, firmeturque in fide illius absconde, nisi in illius experientia virtute quam suscepit. Et quando viderit gratia opinionem de se arrogantem eum in suis cogitationibus admittere, et jam de se magna cogitare, tunc permittit et contra eum tentationes strumentum et validæ flant, donec propriam infirmitatem senserit et fugerit, et Deum in humilitate possideat. Et his pervenit homo in viri perfecti mensuram, Filii Dei fide ac spe, et ad charitatem extollitur. Miranda enim noscitur Dei charitas, cum homo in mediis periculis fuerit quæ suam spem praecidere valeant; et ibi Deus potentiam suam eum salvando ostenderit. Nunquam enim homo potentiam Dei in requie ac latitudine cognoscit; nec unquam Deus vim suam sensibiliter ostendit, nisi in pacis loco et in solitudine et in locis quæ occursibus et commercii cum hominibus tumultuac vacua sunt.

πον, δταν ποτὲ ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων, τῶν διακοπέντων τὴν ἀλπίδα αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖσες δεικνύεις οὐδὲν δύναμιν ἔχατο, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἀπ' αὐτὸν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνεις ἀνθρώπος τὴν δύναμιν τὴν θεοτήτην, ἐν ἀναπαύσει καὶ πλαστυμῷ· καὶ οὐδέποτε θεοί τὴν δύναμιν δέουσι τοῖς αἰσθητικῶς, εἰ μή ἐν χώρᾳ θεούς, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρός, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐφούστα: πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, δταν ποτὲ ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων, τῶν διακοπέντων τὴν ἀλπίδα αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖσες δεικνύεις οὐδὲν δύναμιν ἔχατο, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἀπ' αὐτὸν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνεις ἀνθρώπος τὴν δύναμιν τὴν θεοτήτην, ἐν ἀναπαύσει καὶ πλαστυμῷ· καὶ οὐδέποτε θεοί τὴν δύναμιν δέουσι τοῖς αἰσθητικῶς, εἰ μή ἐν χώρᾳ θεούς, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρός, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐφούστα: πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον,

De avaritia, et quid est humana apathia.

A Περὶ ἀκαθείας, καὶ τοῦ, τι ἐστιν η ἀνθρωπίνη ἀπάθεια.

86. Post hæc autem oportet ex parte hoc in loco de avaritia et perfectione sermonem facere, et post pauca presenti rei finem imponere. Audi quod dicit magnus Basilius: « Qui Dei vere amator est, et illius tranquillitatis vel paululum aliquid vult comprehendere, spirituale inquit illius sanctitatem, pacem, quietem, dulcedinem, et lætitiam gaudiumque quod inde generatur gustare cupit, longe ab omni materiali affectu qui animam inquinat, nentem retrahere festinat. Mundo autem et nitido oculo divina intuetur; inexploriliter inde oriente lumine vestitur; et ad talēm habitum statimque animam postquam exercuit, Deo, prout possibile est, similis sit, illumque amat et cupit, quippe qui ma-

χρουν ἑξομολογήσεως ἐπάγει τῇ καρδίᾳ· καὶ τῆς καλλίστης σωτῆς, πολλὴν ἐπιθυμίαν. Η δὲ κατὰ ἀποστροφὴν τοῦ Θεοῦ γνομένη, ἀπελπισμοῦ διοῦ, καὶ ἀποστίας, καὶ ὀργῆς, καὶ τύφου, τὴν ψυχὴν πληρωθῆναι παραχωρεῖ. Δεῖ οὖν ἡμᾶς εἰδέναι τὴν περαν τῶν ἀμφοτέρων παραχωρήσεων· καὶ κατὰ τὸν ἐκάστης τρόπον, προσιέναι τῷ Θεῷ. Ἐκεὶ μὲν γάρ εὐχαριστίεν μετὰ τῆς ἀπολογίας προταγαγεῖν αὐτῷ δρεῖλομεν, ὡς τὸ τῆς γνώμης [Ισ. τῆς γνώσεως] ἡμῶν ἀκόλαστον, τῇ σολῇ τῆς παρακλήσεως κολάζονται [Ισ. σολάζονται]. Ινα ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ κακίας ὡς Πατήρ ἀγαθός, διδάσκῃ τὴν διαφοράν. Ἐνταῦθα δὲ, ἐξαγόρευσιν τῶν ἀμαρτημάτων ἀπαυστον, καὶ δάκρυον ἀνελπίκες, καὶ ἀναχώρησιν πλείονα· διποτὲ ἀν οὗτῳ δυνηθῶμεν τῇ προσθήκῃ τῶν πόνων, δισβωπῆσι ποτε τὸν Θεὸν, ἐπιδιέκαιοις ὡς τὸ πρὸν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Πλὴν δεῖ εἰδέναι: διτ, δταν κατὰ οὐσιῶδην συμβολὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ Σατανᾷ ἡ μάχη γίνεται, ἐπὶ τῆς παίδευτικῆς λέγω παραχωρήσεως, δυοστέλει μὲν ὡς καὶ ἡδη εἰπον ἐκεῖνη τῇ χάρει· ἀγώστως δὲ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ, βοηθείᾳ, Ινα τὴν νίκην, τῆς ψυχῆς είναι μόνον ἐπιδείξῃ τοῖς ἔχθροῖς αὐτῆς. » Καὶ διοις Ἰσαάκ. « Οὐ δυνατὸν ἐκτὸς τῶν κατὰ παραχωρήσιν πειρασμῶν, σοφισθῆναι τὸν ἀνθρώπον ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πνευματικοῖς, καὶ γίνωνται τὸν ἁυτοῦ προνοητὴν, καὶ αἰσθηθῆναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ χρυπτῶς, εἰ μή ἐν τῇ δυνάμει τῆς πείρας αὐτοῦ ἡς ἔδειτο· καὶ ἡνίκα ἐδη τῇ χάρις, διτ, ἡρξατο ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ἡ οἰησις μικρόν, καὶ ἡρξατο λογίζεσθαι μέγα περὶ ἁυτοῦ, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμοὺς· κατ' αὐτοῦ ἰσχυροποιηθῆναι, καὶ κραταιωθῆναι, ἔτος ἀν μάθη τὴν ἁυτοῦ ἀσθένειαν, καὶ φύγει, καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἔρχεται δ ἀνθρώπος, εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρός, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐφούστα: πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον.

πε'. Πρὸς δὲ τούτοις, δέον ἐκ μέρους καὶ τὸν τῆς ἀπαθείας λόγον ἐνταῦθα προσθῆναι, καὶ τελειότητος, καὶ μετὰ μικρὸν οὕτω πέρας δῶναι τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ. Ἐνθεν καὶ λέγει δ μέγας Βασίλειος· « Ό τοῦ Θεοῦ καταστάς ἐραστής, καὶ τῆς ἐκείνου ἀπαθείας καὶ τὸ σμικρότατον κατασχεῖν ἐφιέμενος, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγιότητος, γαλήνης τε, καὶ ἀταράξιας, καὶ ἡμερότητος, καὶ τῆς ἐκ τούτων τικτομένης εὐφροσύνης τε, καὶ χαρᾶς ἐπιθυμῶν ἀπογεύεσσαθαι, παντὸς μὲν ὑλικοῦ πάθους τοῦ τὴν ψυχὴν ἐπιθολοῦντος, πόρῳ τοὺς λογισμοὺς ἀπάγειν ἐσποῖδαχε. Καθαρῷ δὲ, καὶ ἀνεπισκιάστη δυματι, τὰ θεῖα περιαθροί· ἀπλήστως; τοῦ ἐκείθεν φωτὸς ἐμφορούμενος· εἰς τοιαύτην τε ἔξιν, καὶ καταστασιν

τὴν ψυχὴν ἔξασκῆσαις, οἰκειοῦται κατὰ τὴν ἐγχωροῦ· οὐ σαν δμοῖσιν, τῷ Θεῷ, ἐπέραστός τε καὶ ποθεινότας αὐτῷ γίνεται, οὐδὲ δὴ μέγα τε ἀθλον, καὶ δυστήντον ἀνατλᾶς, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὑλὴν συγχράσεως δυνηθεῖς, ἀκραιφνεῖ καὶ κεχωρισμένη τῇ διανοῇ τῆς τῶν σωματικῶν ἐπιμιξίας παθῶν πως, διμιῆται Θεῷ. • Καὶ τοῦτο μὲν ἐστι περὶ ἀπάθειας. Περὶ δὲ τοῦ, τί ἐστιν ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια, γράφει οὖτες δὲ ἄγιος Ἰσαάχ· « Ἡ ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθῆθαι τῶν παθῶν ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά. » Ἐκ τῶν πολλῶν γάρ καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὃν ἐκτήσατο τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, ἡ σθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη, καὶ οὐ δύνανται εὑχερῶς ἐπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς· καὶ ἡ διάνοια οὐ χρῆσται πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς. Διότι ἐν παντὶ καιρῷ, πεπληρωμένῃ ἐστιν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς, ἐκ τῆς πελάτης, καὶ τῆς δμιλίας τῶν ἀρίστων τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νο. Καὶ δταν ἀρέωνται τὰ πάθη κινεῖσθαι καὶ ταράσσεσθαι, ἴστιφνης ἀρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν, ἐν συνέσει τινὶ, παρακυψάσῃ ἐν τῷ νο· καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ἀργά, καθάπερ εἴπεν ὁ μακάριος Μάρκος· νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν, καὶ τῇ γνώσει πληρούσας, διλγοῦ αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσης γάρ αὐτοῦ ἀρπάζεις αὐτὸν εἰς τὸ ὑψός, καὶ ἀπαλλοτριοῦ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνείαν, καὶ τὴν λεπτότητα, καὶ ἐλαφρότητα, καὶ δέσύτητα τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν δισκήσιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ διαυγής ἀποδείκνυται· διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ἤγρανθῆναι ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ. Τούτου χάριν εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἐκάστω, καὶ δόηγει αὐτοὺς ἡ θεωρία ἡ ἐν αὐτοῖς, πρὸς ἐκπλήξιν τὴν παρ' αὐτῇ· καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πληθύνονται ταῖς θεωρίαις· καὶ οἰδέποτε διτερεῖται ὑλῆς συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν· καὶ οὐδὲ ἐκδὸς ἔκεινων ποτὲ, ὃν τοῦ πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίᾳ, ἔξαλεψονται αἱ μνήμαι εἰκὸνες τῆς καρδίας αὐτῶν, εἰτινες κινοῦσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἔξουσίας τοῦ διαβόλου. « Οταν γάρ ἡ ψυχὴ μὴ μετριάσῃ μετὰ τῶν παθῶν, η ἐταιρειάσῃ ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἀλλού φροντίδος κεκρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ ἰσχὺς τῶν δύναμεων τῶν παθῶν, κατακρατῆσαι τῶν σισθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν. » Καὶ ὁ θεός Διάδοχος· « Ἀπάθεια ἐστιν, οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἐπειδὴ δρεῖτο μεν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἔξεληλυθέναι ἐκ τοῦ κόσμου· ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπὸ αὐτῶν, ἀπολεμήστους μένειν. Καὶ γάρ οἱ οἰδηροφόροι πολεμισταὶ, τοξεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, καὶ τοῦ ἥκινος τῆς τοξείας ἀκούονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπονται τὰ πεμπόμενα κατ' αὐτῶν σχεδὸν ἀπαντα βλῆη, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν στέρρητα τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων. Ἀλλ' ἔκεινοι μὲν οἰδηρῷ φρατεῖμενοι, ἐν τῷ πολεμεῖσθαι, τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀγίου παν-

A gnum ac difficile certamen sustinuerit, et ex terrestri mistione, sincera et a corporalibus affectibus sejuncta cogitatione, quodammodo cum Deo conversari potuerit. • Et id quidem est de animi tranquillitate. De hoc autem, nempe, quid est humana animi tranquillitas, sic scribit sanctus Isaac: « Tranquillus est non qui affectus non sentit, sed qui ens non admittit. Ex multis enim ac variis virtutibus, manifestis absconditis, quas possidet, infirmati sunt affectus, neque facile possunt in animam insurgere. Ideo omni tempore, in suis cogitationibus dominatur anima, exercitii gratia, et optimorum morum habitudinis, qui in mente per intellectum moventur. Et cum incipiunt affectus moveri ac turbari, statim rapitur longe ab iis cogitatio, quodam in mente insinuato intellectu. » Sed in mente otiosi deficiunt affectus, ut ait beatus Marcus: « Mens quae Dei gratia virtutum actus adimplerit, et scientiae accedit, parum sentit quod in anima malum ac irrationale est. Scientia enim mentem in excelsum rapiit, eamque ab omnibus quae in mundo sunt separat. Et tunc homo persuasi puritatem et subtilitatem et levitatem mentisque acumen, ac per exercitium, mentem habet mundatam ac lucidam effectam; caro enim hujus macerata est tranquillitatis duratione, multaque in ea perseverantia. Cujus rei gratia brevi unicuique additur aliud, et eos dirigit contemplatio quae in eis est, ad cupiditatem quae contemplationi adhaeret, et ideo contemplationes ejus dilatantur, et nunquam materia intellectu vincitur eorum cogitatio, nunquamque extra ea sunt quae Spiritus sancti fructus in ipsis producit. Ac diuturna consuetudine obliterantur ex corde eorum memorie quae affectus in anima cominuent, et potentiae diaboli virtus. Cum autem anima cum affectibus non erit moderata, vel se eorum curæ non assuefecerit, eo quod perpetuo alia cogitatione domita fuerit, non potest unguium affectus vis spirituales ipsius sensus vincere. » Et divinus Diadochus: « Tranquillitas est, non a dæmonibus non impugnari, eponteret enim nos secundum divinum Apostolum, de mundo exire; sed invictos manere, etiam si ab ipsis impuguemur. Milites enim illi qui ferro induiti sunt, ab adversariis ferro petuntur, et arcuum fremitum audiunt, sed et omnia tela vident, quae inse jacuntur, neque ob hellici vestimenti soliditatem, quidquam formidant. Sed illi quidem ferro muniti, etsi impuguentur, invicti manent; nos vero sancti luminis armatura et scuto salutis per quidquid bonum est muniti, tenebrosas dæmonum phalanges rumpamus. Non enim a malo tantum abstinere puritatem præstat, sed etiam boni cura, vehementer mala abrogare. » Et sanctus Maximus quadrupliciter eam tranquillitatem dividit, sic loquens: « Primam tranquillitatem dico eam quae ad peccatum intacta virtute, corporis motus fit. Secundam tranquillitatem dico eam quae animam commovent cogitationum per-

fectam fugam, per quam affectum ille motus primae speciei decilis, dum anima cogitationes non jam habet quae eam ad efficaciam ducant. Tertia in tranquillitatem dico eam quae circa affectus perfectam habet desiderii immobilitatem, et qua secunda gignitur, dum cogitationum puritati coniungitur. Quartam tranquillitatem dico eam quae omnes sensibiles imagines ex cogitatione repellit, ex qua nascitur tertia, dum mille sunt sensibilium imagines quae animae affectuum objecta representent. » Huc adde quod tranquillitas est pacificus animae status, propter quem ad malum moveri nescit. Θειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένην. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ ψυχήν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποδολήν, δι' ἣς τὴν παθῶν ἀπομαραίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάποντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Τρίτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν, εἰδοκοιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » Ετι· « Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνική κατάστασις ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν.

Item de apathia et perfectione.

87. Igitur sanctus Ephrem de apathia et perfectione ita disserit: « Qui affectibus mundi sunt et ad summum bonum ardenter tendunt, infinitam suam perfectionem faciunt, eo quod bonorum aeternorum non est finis. Finita quidem est, respectu ad humanae potentiae mensuram; infinita vero, utpote seipsam transgrediens quotidianis incrementis, seipsamque perpetuo attollens ad Deum ascendendo. Similiter et sanctus Nilus de perfectione ita loquitur: « Ducas perfectiones esse cogitandum est: unam quidem temporalem, alteram autem aeternam; de qua scribit Apostolus: « Quando autem venerit quod perfectum est, tunc evanescabitur quod est ex parte ». Illud enim, quando venerit quod perfectum est, significat nos hic nequire divinam perfectionem assequi. » Et adhuc, « Ducas perfectiones divinus Paulus noscit, et eumdem scit perfectum et non perfectum hominem, quod ad presentem vitam perfectus homo esse dicitur: respectu autem ad illum qui vere perfectus est, dicitur imperfectus. Ideo inquit, « Non quod accepi, ideo perfectus sum ». » Et paulo post: « Quicumque perfecti sumus, id ipsum sentiamus ». »

De affectu, de affectu dulci, de affectu vehementi, et de affectu carentia.

88. Dicit autem sanctus Elias iudex: « Mala materia, corporis quidem, affectus est, anima vero, affectus dulcis, mentis autem, affectus vehementis. Prædicatur porro de prima, tactus, de secunda, reliqui sensus. De tertia autem, contraria dispositio. » Et adhuc. « Qui dulces affectus sentit, proximus est ei qui corpore afficitur; qui vehementes, proximus ei qui dulces habeat; longe autem ab utroque est, qui nullos experitur.

Quid est corporeum, dulcem, vehementem, nullum affectum experiri, et de singulorum curatione.

89. Corporeo affectu est, qui peccandi vim vio-

λοτιζει, καὶ τῇ τοῦ Σωτηρίου περικεφαλαῖς, διὰ πάντων τῶν καλῶν καθοπλισάμενοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων διακόλωμεν φάλαγγας. Οὐ γάρ τὸ μηχάνητι πρᾶξαι τὰ κακὰ μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιμελεῖ τῶν καλῶν, κατακράτος ἀθετῆσαι τὰ κακά. » Καὶ ὁ ἄγιος Μάξιμος ἐξ τετραχῶς ταυτην διατελεῖ, οὗτοι φάσκων· « Πρώτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαρχον κίνησιν. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ ψυχήν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποδολήν, δι' ἣς τὴν παθῶν ἀπομαραίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάποντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Τρίτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν, δι' ἣν καὶ ἡ δυστέρα γίνεσθαι πέψυκε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητη συνισταμένην. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν, καθ' ἣν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἰληφεν, οὐκ ἔχουσαν τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοκοιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » Ετι· « Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνική κατάστασις ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν. »

**Eti περὶ ἀκαθετίας καὶ τελειότητος*

ποτε. Καὶ γοῦν καὶ ὁ ἄγιος Ἐφραίμ, περὶ τε ἀπάθειας καὶ τελειότητος, οὗτοι διαγορεύει· « Οἱ ἀπάθεις πρὸς τὸ ἄκρον ἐφετὸν ἀκορέστως ὑπερεκτενόμενοι, ἀτέλεστον ποιοῦσι τὴν τελειότητα· διότι τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τέλος οὐκ ἔστιν. » Ετι, τελεία μὲν, δυον πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. « Ατέλεστος δὲ, ὡς δεῖ ὑπερβαίνουσα ἐαυτὴν ταῖς καθημέριαν προσθῆκαις, καὶ ὑδουμένη διηνεκῶς ταῖς πρὸς θεὸν ἀναβάσεσιν. » Όμοιως δὲ καὶ ὁ ἄγιος Νεῖλος οὗτοι περὶ τελειότητός φησι· « Δύω τελειότητας νοητέον· μίαν μὲν πρόσκαιρον, μίαν δὲ αἰώνιον· περὶ οὓς γράφει ὁ Ἀπόστολος· « Οταν δὲ ἐλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἔκ μέρους καταργηθήσεται. » Τὸ γάρ, δταν ἐλθῃ τὸ τέλειον, σημανεῖ, διτε ἐνταῦθα οὐ δυνάμεθα χωρῆσαι τὴν θείαν τελειότητα. » Ετι· « Δύω τελειότητας Παῦλος δὲ θεσπεσίος ἐπίσταται· καὶ οἶδε τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ οὐ τέλειον ἀνθρωπὸν· ὡς μὲν πρὸς τὸν παρόντα βίον, τέλειον λεγόμενον ἀνθρωπὸν· ὡς δὲ πρὸς τὸν ἀληθῶς τέλειον, οὐ τέλειον. Διὸ φησιν, οὐχ διτε ἐλαδον ἥδη τετελείωμαι. » Καὶ μετ' οὐλίγα λέγει· « Οσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν. »

D Περὶ ἀκμαθείας, ηδυκαθετίας, προσκαθετίας, καὶ ἀκαθετίας.

ποτε. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ἡλίας δὲ ἔκδικος· « Υἱη πονηρὰ, σώματος μὲν, ἐμπάθεια· ψυχῆς δὲ, ἡδυκαθετία· προσπάθεια δὲ, τοῦ νοῦς. Κατηγορεῖται δὲ, τῆς μὲν, ἀφῇ· τῆς δὲ, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. Τῆς δὲ τελευταίας, ἐναντία διάθεσις. » Ετι· « Οἱ μὲν ἡδυπαθής πλησίον ἔστι τοῦ ἐμπαθοῦς· δὲ προσπάθης, τοῦ ἡδυκαθοῦς· μακράν δὲ ἀμφοτέρων, δὲ ἀπαθής. »

Ti ἐστιν ἀκμαθής, ηδυκαθής, προσκαθής, καὶ ἀκαθής· καὶ περὶ θεραπείας ἀμφοτέρων.

ποτε. « Ἐμπαθής ἐστιν δὲ τὸ ἀμαρτητικὸν ἔγων

“ I Cor. xiii, 10. “ Philipp. iii, 12. “ Ibid. 15.

τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον, καὶ τέως μὴ ἀμαρτάνῃ ἐκτός. Ἐδυπαθής δὲ, δὴ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, καὶ πάτχῃ ἐκτός [ἐτὶ δὲ. ἐντός]. Προσπαθής δὲ, δὴ τῇ ἀλευθερίᾳ μᾶλλον, ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκείμενος. Ἀπαθής δὲ ἀνὴρ, διὰ τούτων πάντων· τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν. Οὐσάτως μέντοι καὶ περὶ τῆς ἀμφοτέρων θεραπειῶν, τάδε διασαφεῖ· ἀπὸλυταὶ ἐκ ψυχῆς, ἐμπάθεια μὲν, διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς· ἡδυπάθεια δὲ, δι’ ἀγρυπνίας, καὶ σωπῆς· ἡ δὲ προσάθεια, διὰ ἡσυχίας, καὶ προσοχῆς· ἀπάθεια δὲ συνισταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ. »

Περὶ πίστεως, ἀλεπίδος, καὶ ἀγάπης.

Κ'. 'Ἄλλ' ἐπει πάντων ἀγαθῶν ἀρχή, καὶ μεσότης, καὶ τέλος, εἰ βούλοιο δὲ εἰπεῖν· καὶ χορηγὸς, καὶ πρύτανις, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· τὸ τρίπλοκον σπερτίον, καὶ θεομφαντον, καὶ μᾶλλον πάντων ἡ ὁγάπη, διὶ δὲ Θεός ἀγάπη ἐστὶ τε καὶ λέγεται, οὐ δίκαιον, μὴ καὶ διὰ τούτων τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐλλείπον ἀνακληρώσας· « Μᾶλλον δὲ, ἐπειδὴπερ καὶ κατὰ τὸν ἄγιον Πατέρα τὴν τελείτητα τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, τότε τις δέχεται, διὰν ἀξιωθῆ τῆς τελείας ἀγάπης. »

Φέρε καὶ περὶ αὐτῆς μικρὸν διαμνημονεύσωμεν. Καὶ γοῦν γράψει ὁ τῆς Κλίμακος· « Νυν δὲ λοιπὸν μετὰ πάντα τὰ προειρημένα, μένει τὰ τρία ταῦτα τὸν σύνδεσμον πάντων ἀπισφίγγοντα, καὶ κρατοῦντα, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων, ἡ ἀγάπη· δὲ Θεός γάρ δονομάζεται. Πλὴν ἔγωγε, τὴν μὲν, ἀκτίνα δρῶ, τὴν δὲ, φῶς, τὴν δὲ, κύκλον, πάντα δὲ, ἐν ἀπαύγασμα, καὶ μίαν λαμπρότητα. Ἡ μὲν γάρ πάντα δύναται ποιεῖν καὶ δημιουργεῖν, τὴν δὲ ἑλεος Θεοῦ περικυκλοῦ, καὶ ἀκατατίχυντον ποιεῖ, ἡ δὲ οὐ πίπτει, οὐδὲ στήκει τοῦ θέλειν, οὐδὲ τὸν τρισθέντα λοιπὸν ἡρεμεῖν τῆς μακαρίας μανίας ἐξ. » 'Ετι· « Ό περι ἀγάπης λόγος, ἀγγέλοις γνώριμος, κάκενοις, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐλλάμψεως, ἀγάπη δὲ Θεός ἐστιν. Ο δρόν δὲ τούτου λέγειν βουλόμενος, ἐν ἀδύσιῳ τυφλώτων τὴν ψάμμον μετρεῖ. Ἀγάπη, κατὰ μὲν τὴν ποιότητα, δομοίωτις Θεοῦ, καθόδον διφικτὸν βροτοῖς· κατὰ δὲ ἐνέργειαν, μέθη ψυχῆς· κατὰ δὲ τὴν ιδιότητα, πηγὴ πίστεως, διδυσσος μακροβυτίας, θάλασσα ταπεινώσεως. Ἀγάπη ἐστὶ κυρίως ἀπόθεσις πάντοιας ἐναντίας ἐννοιας, εἰπερ ἡ ἀγάπη, οὐ λογίζεται τὸ κακόν. Ἀγάπη, καὶ ἀπάθεια, καὶ υἱοθεσία, τοῖς δύναμαις διακρίνεται μόνοις, ὡς φῶς, καὶ πῦρ, καὶ φλὸς, εἰς μίαν συντέρχουσιν ἐνέργειαν, οὐτω καὶ περὶ τούτων μοι νόει. » Καὶ δὲ θεος Διάδοχος· « Πάσσης πνευματικῆς, ἀδελφοί, ἥγεισθω θεωρίας, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· πάλεον δὲ ἡ ἀγάπη. Άι μὲν γάρ, καταφρονεῖν τῶν δρωμένων ἐκδιδάσκουσι καλῶν, ἡ δὲ ἀγάπη, αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ, αἰσθῆσει νοερῷ, τὸν ἀρετῶν Θεὸν ἐκτινεύουσα. » 'Ετι· « Ἀλλη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἡ φυσική, καὶ δὲλη, ἡ ἐκ τοῦ ἀγίου Πνεύματος αὐτῇ προσγινομένη. Ἡ μὲν γάρ, ἐκ τῆς ἡμετέρας, δτε θελομένη, συμμέτρως κινεῖται θελήσεως, διόπερ καὶ εὐχερῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἤνικα μὴ βίᾳ κρατῶμεν τῆς ἔκτων προσιρέσεως, διαρπά-

λentiorem sentit quam cogitationem. Dulce affectum qui peccati efficaciam cogitatione insirmorem habet, etsi extra patiatur; vehementer autem, qui libertali magisquam servituti intermediorum subjacet. Nullum autem affectum experitur, qui omnium horum differentiam ignorat. Similiter porro de eorum curatione hæc exponit. « Ex anima rejicitur corporens affectus per jejunium et orationem; dulcis affectus, per vigiliam et silentium; vehemens per tranquillitatem et attentionem; formatur vero affectuum carentia ex Dei memoria. »

De fide, spe et charitate.

90. Sed quoniam omnium bonorum principium et medium et finis; si autem id velis dicere, dux et princeps est, fides, spes, charitas; triplex illæ funis et a Deo ipso contextus, et optima ex iis est charitas, cum Deus charitas sit et dicatur, non iustum esset non per eas virtutes quod huic operi desit adimplere. « Eo magis, quod, juxta sanctum Isaac multorum Spiritus sancti fructuum perfectionem aliquis accipit, cum perfecta charitate dignus habitus est. »

Pauca igitur et de ea memoremus. Scribit Clivax: « Nunc post omnia quae diximus remanent tria hæc omnium vinculum constringentia et dominans, fides nempe, spes et charitas; major autem horum, charitas; charitas enim Deus nominatur. Ego tamen, unam quidem, ut radiū video, alteram, lumen, tertiam autem circulum, omnes vero, unum fulgorem et splendorem. Una quidem omnia potest facere et operari; secundam misericordia Dei circumdat et non confundi sinit; tertia nunquam deficit, neque currere desinit, neque eum quem vulneravit, a beato illo ardore quiescere sinit. » Et adhuc: « Sermo de charitate, angelis notus, et illis per illuminationis virtutem, charitas Deus est. Qui illius terminum vult dicere, cæcus est in abyso arenam metiens. Charitas, pro ejus qualitate, similitudo cum Deo est, quantum mortalibus accederet ad eum licet; pro virtute, animæ est ebrietas; secundum proprietatem, fons est fiducia, longanimitatis abyssus, humilitatis mare. Charitas est vere cuiusvis contrariæ cogitationis repulsio, si quidem charitas non cogitat malum. Charitas, et tranquillitas ab affectibus, et adoptio, nominibus solis discernuntur, ut lumen, et ignis, et flamma, in unam concurrunt efficaciam. Ita mihi de iis videatur. » Et sanctus Diadochus: « Omne spiritualem, fratres, contemplationem dirigant fides, spes, charitas, maxime autem charitas. Prioris quidem visibilia bona despicer docent; charitas vero virtutibus Dei animam adaptat, spirituali sensu invisibilem Deum investigans. » Et adhuc: « Alia est charitas animalis naturalis, et alia quæ ea sancto Spiritu in ipsa efficitur. Alia enim, nostra, cum volumus, voluntate moderate excitatur, et idcirco facile a malis spiritibus, quando non violenter nostram voluntatem vincimus, abripitur. Alia autem

vitam aeternam prolongaretur sibi gloriae Domini A oὐ δὲ ἐντολῶν τῆρηςι, σαρκὸς κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθοῦντος τῇ ψυχῇ νέφους, καὶ οὐκ ἔντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θείαν ἀκτίνα, οὐ δὲ κάθαρσις, ἐλλαμψίς, Ἐλλαμψίς δὲ, πόθου πλήρωσις, τοῖς τῶν μεγίστων, ἢ τοῦ μεγίστου, ἢ ὑπὲρ τὸ μέγις ἐφιεμένοις. Καὶ δὲ Νύσσης θεός Γρηγόριος. «Εἰ ἀποκλύσεις δὲ ἐπιμελεῖσας θίου, τὸν ἐπικλασθέντα τῇ καρδίᾳ σου βῦπον, ἀναλάμψεις σοι τὸ θεοειδὲς κάλλος, ὡς περ ἐπὶ τοῦ στήθου γίνεσθαι πέφυκεν. Ὅταν γάρ δὲ ἀκόντης τοῦ ιοῦ γυμνωθεῖται ὁ πρὸς ὄλιγον μέλας, αὐγάς τινας ἀρέσκει τοῦ πρὸς τὸν ἥλιον στήλην καὶ λαμπτήδνας ἐκδίδωσιν οὕτω καὶ ὁ ἔνδον ἀνθρώπος, ὃν καρδίαν ὀνομάζεις δὲ Κύριος. ἐπειδὴν ἀποξύσηται τὸν λόρδον βύπον, τὸν δὲ τοῦ πονηροῦ εὐρώτος ἐπανθήσαντα τῇ μορφῇ, πάλιν ἀναλάβεται τὴν πρός τὸ ἀρχέτυπον δύοιστητα, καὶ ἀγαθὸς ἐσται, τῷ γάρ ἀγαθῷ, δύοισιν ἀγαθὸν πάντως ἐπακολουθεῖ. » Καὶ δὲ ἄγιος Νεῖλος. «Μαχάριος ἐκαταλαβόντων τὴν ἀγνοιαν, τὴν τῆς προσευχῆς ἀχώριστον. » Καὶ δὲ τῇ Κλίμακος. «Ἄθυσσος μὲν πένθος, παράκλησιν ἑθέλατο, καθαρότης δὲ καρδίας, ἑδέξατο Ἐλλαμψίν, Ἐλλαμψί; ἐστιν δέδητος ἐνέργεια, ὀρωμένη ἀροάτως, καὶ νοούμενη ἀγνώστως. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τρισδιάστοι, οἱ κατὰ τὴν πάλιν Μερίαν, τὴν ἀγαθὴν ταῦτην μερίζαν καὶ πολιτείαν ἐκλεξάμενοι, τὴν πνευματικὴν καὶ ἀναφαρέτον, καὶ τοιαύτης εὐελπίας θεοεικέλου τήξιμον, οὕτως μετὰ πολλοῦ, καὶ ἐκτατικοῦ τοῦ γάνους, σὺν τῷ θεῷ Παύλῳ ἑκεῖναι αὐτοῖς ἀναφανδόν ἐνθουσιῶν δῆμα, καὶ βοῶν τῷ, «Οὐ τῇ χρηστότης καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ Σεπεφάνη τοῦ Σωτῆρος; ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἐργῶν τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὃν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ἐσώσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀναλανώσεως Πνεύματος ἀγίου· οὐκ ἐξέχειν ἐφ' ἡμᾶς πλησίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθάντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐπίβα τῷ ζωῆς αἰώνιον καὶ πάλιν Χριστὸς ἡμᾶς καὶ σφραγισάμενος, καὶ δοὺς τὸν ἀρρενῶν τοῦ Πνεύματος, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν· καὶ, «Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τούτον, ἐν ὀστραχίνοις σκεύεσιν ἵνα τῇ ὑπερβολῇ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. » Κάκενοι μὲν, οὕτω· γένοιτο δὲ καὶ ἡμῖν, ταῖς ἐκείνων πρόσοις Κύριον θεοπεθέσαις, ἀπὸ μέρους κατ' ἐκείνους χρηματίσαι· ἐλέσι, καὶ χάριτι.

Quod necessario oportet mili corde esse eum qui omnino pacem agere studet.

77. Illud autem oportet te, o fili, prae omnibus et cum omnibus scire, neque quod qui sagittam vult emittere, non absque signis eam emituit, ita et qui pacem vult agere, mili corde esse debet, et hoc signum sibi habere. Et dicit sanctus Isidorus: Ad virtutem non sufficit exerceri, sed oportet et in exercitio moleratum esse. Si enim mansuetudinis certamen aggredientes, turbata opinione pugnamus, nihil aliud est quam velle quidem salutem obtinere, et non velle ea quae ad ipsam ducunt. » Et ante illum divinus David: « Diriget mites in iudicio; docebit

«Ετι δεῖ κατὰ πᾶσαν ἀνάτηχην. πρῶτον εἴραι τὴν καρδίαν, τὸν βουλόμενον ἡκριβωμένως ἡγεμονᾶσι.

οὐ. Σὲ δὲ, ὡς τέκνον, τοῦτο νῦν κατὰ καιρὸν πρὸ τῶν ἀλλῶν, καὶ μετὰ τῶν ἀλλῶν δὲ μαθέν, ὅτι ὡς περ ὁ τοξεύειν μαθεῖν καλῶς ἐθέλων, οὐκ ἔνει σημείων τὸ τόχον τείνει, οὕτως δὲ ἡσυχάσαι βουλέμενος μαθεῖν, τὸ δὲ πρόσοις εἶναι τὴν καρδίαν, ὡς σημεῖον ἔχετω. Καὶ λέγει δὲ ἄγιος Ἰσιδόρος: «Οὐκ ἀρκεῖ πρόσοις ἀρετὴν, τὸ ἀσκεῖν, ἀλλὰ χρὴ καὶ μετριάσειν πρόσοις τὸ ἀσκεῖν. Εἰ γάρ ἀγέννα πραστήτος μετερχόμενοι, γνώμη τούτον ταραχώδει ἐγκόπτομεν, οὐδὲν ἔτερόν ἔστιν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρόσοις αὐτὴν συμβαλλόμενα. »

Καὶ πρό γε τούτου, ὃ θειάτας Δασδί· « Οδηγήσαις πραεῖς ἐν κρίσει διδάξει πραεῖς δόδον αὐτοῦ. » Καὶ δὲ Σειράχ· « Τοῖς πράξιν ἀποκαλύπτονται τὰ μυστήρια. » Καὶ δὲ γλωκύτατος δὲ Ἰησοῦς· « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, δτι πρᾶδος εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ χαρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. » Καὶ· « Ἐπὶ τίνα ἐπιδέψω, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν πρᾶσον καὶ ἡσυχίον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; » Καὶ· « Μαχάριοι οἱ πραεῖς, δτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. » ἢ τοι τὴν χαρδίν, καρποφοροῦσαν τῇ χάριτι, ἐν τριάκοντα, καὶ ἑπτήκοντα, καὶ ἑκατόν. Κατὰ ἡτή τάξιν, ψρυχαίνων, μέσουν καὶ τελείων· μηδέ ποτε ἐν μηδενὶ ταράττων, ἢ ταρατόμενος, εἰ μή πω περὶ εὔσεβεις ὁ λόγος.

**Οπως ἀτ κατορθωθείη ἡμῖν ἡ πράστης, καὶ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς τριμεροῦς θυμικοῦ, ἐπιθυ-
μητικοῦ, καὶ λογιστικοῦ.**

οὗτος δὲ εὐκόλως ἄν κατορθώσαις, πάντα ἔκκλινων ἄμα, καὶ πρὸς ἀγάπην τὴν ψυχὴν κινῶν, τὰ πλειστά τε σωτῆρον, ἐμμέτρως τε στούμενος, καὶ δεῖ προσευχόμενος, ὡς εἰρηταὶ τοῖς Πατράσιν· « Ότι τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, ἀγάπη ἔχαλινωσον· καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς ἔχερχατεία μάρανον· καὶ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς τῇ προσευχῇ πτέρωσον· καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦται ποτε. » Καὶ, « Θυμοῦ μὲν χιλίνδες, ἡ εὐναπίρος σωπή· ἀλλογενὸς δὲ ἐπιθυμίας, ἡ ἐμμετρος ἀδεδή· δυσκαθέκτον δὲ λογισμού, ἡ μονολόγιστος προσευχή. » Καὶ αὐθίς· « Τρεῖς εἰσιν ἀρεταὶ, αἵτινες χορηγοῦσι φῶς τῷ νῷ διαπαντός τοι μή εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου τινός· τὸ διποφέρειν τὰ ἐπερχόμενα ἀταράχως· καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντας. Άτι τρεῖς αὗται ἀρεταὶ γεννῶσιν ἀλλας τρεῖς ἀρεταὶ μελέονται αὐτῶν· τὸ μή εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου γεννᾷ τὴν ἀγάπην· καὶ τὸ ἐπενεγκείν τὰ ἐπερχόμενα ἀταράχως γεννᾷ τὴν πραστηραί καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντας κτάται τὴν εἰρήνην. » Καὶ πάλιν· « Τρεῖς εἰσιν ἥθικαί καταστάσεις, γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς· καὶ πρώτη μέν ἐστι τὸ μηδὲν ἀμαρτάνειν κατ' ἐνέργειαν· δευτέρα δὲ, τὸ μή ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· καὶ τρίτη, τὸ τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν λυπησάντων, ἀπαθῶς θεωρεῖν κατὰ διάνοιαν. »

Οτι ταχέως δεῖ μεταροείν ὅτι ταῖς κατὰ σύμβασιν διεπροπαῖς, καὶ οὕτως εἰς τὸ ἔξῆς σοφῶς διστάλλεσθαι.

οὗτος. Εἰ δέ τι συμβοήτη πιπτὲ διαταραχθῆναι σε, ἢ ἐν τινὶ διισθῆσαι συμπτώματι, καὶ τοῦ προστήκοντος διαμαρτεῖν, εὐθέως δέ διαλλάττεσθαι πρὸς τὸν λειτουργότα, ἢ καὶ λυπηθέντα· καὶ μετανοεῖν ἐκ ψυχῆς· πενθεῖν τε καὶ δακρύειν, καὶ ἐαυτοῦ κταμέμφεσθαι· καὶ οὕτως εἰς τὸ ἔξῆς προσέχειν, καὶ ἀσφαλιζεσθαι πάντα σοφῶς, ὡς διδάσκει δὲ Κύριος Ἰησοῦς, δτι· « Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἔκει μνησθῆς δτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τε κατὰ σοῦ, δέρες ἔκει τὸ δῶρόν σου ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστήρου, καὶ ὑπαγεῖς πρώτων διαλλάγημι τῷ ἀδελφῷ σου· καὶ τότε ἐλθὼν, πρέστηρες τὸ δῶρόν

^{“ Psal. xxiv, 9. ” Eccli. xxii, 27. ” Matth. xi, 29. ” Isa. lxvi, 2. ” Matth. v, 23, 24.}

A mites vias suas [“]. » Et filius Sirach : « Mansuetis revelantur mysteria [“]. » Et dulcissimus Jesus : « Discite a me quia misericordia et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris [“]. » Et : « Ad quem respiciam, nisi ad mansuetum et pacificum et metnentem sermones meos [“]? » Et : « Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram [“]. » Cor scilicet quod gratia fructus afferet, ita ut granum unum triginta alia aut sexaginta, aut centum reddat, pro ordine incipientium, mediorum et perfectorum. Non enim vir ille turbabit, neque turbabitur, si nondum sit de pietate sermo. »

Quomodo perficitur in nobis mansuetudo et de tripli anima: iracunda, appetitiva et rationabili.

78. Id autem consequeris, ab omnibus animam tuam avertens et ad charitatem dirigens, plerumque vero silens, mediocriterque cibo utens et semper orans, ut a Patribus dictum est : « Iracundiam animæ frenans et ejus appetitum temperantia macerans, ejus rationi alas aptes. Et mentis lumen nunquam hebetabitur. » Et : « Iræ quidem frenum est opportunum silentium; irrationalis autem appetitus, moderatus cibus; rationis vero fere cohibitu difficultas, soliloqua oratio. » Et rursus : « Tres sunt virtutes quæ menti lumen subministrant perpetuo : Nullius hominis malitia scire sine turba quæ accidunt, sustinere; et bonum facere illis, qui faciunt malum. Tres illæ virtutes tres alias gignunt seipso maiores : malitiam hominis nescire gignit charitatem; sine turba accidentia sustinere generat mansuetudinem, et bonum facere malum scientibus pacem praebet. » Et rursum : « Tres sunt morales status monachis generales ; primus quidem non errare secundum virtutem; secundus, non in anima servare affectu commotas cogitationes; et tertius, mulierum formas et eorum quæ contristant, absque affectu per cogitationem intueri.

Quod oportet cito pœnitere in tis quæ accidunt distractiōnibus, et ita se in futurum sapienter confirmare.

79. Quod si accidat te aliquando conturbari aut in aliquem casum circumagi, et a bono deflectere, cito oportet te reconciliari cum eo qui te affixit aut quem affixisti; et converti ex tota anima; dolere et lacrymare et te ipsum vituperare; atque ita tibi in futurum providere teque confirmare omnino sapienter, ut docet Dominus Jesus : « Si ossers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade, prius reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offer munus tuum [“]. » Et apostolus Paulus : « Omnis amaritudo et ira est

a. rogantia et clamor, et blasphemia rejiciantur a **A** vobis, cum omni malitia. Estote in invicem boni et misericordes; gratis invicem largientes, quemadmodum gratis Deus nobis in Christo largitus est⁸⁷. » Et : « Irascimini, et nolite peccare⁸⁸. » Et : « Sol non occidat super iracundiam vestram⁸⁹. » Et : « Nolite vos vindicare, charissimi; sed date locum irae⁹⁰. » Et : « Noli vinci a malo; sed vince in bono malum⁹¹. » Et illud quidem dictum est de mutua reconciliatione.

De lapsu ac paenitentia.

80. De lapsu quidem, dicit sanctus Isaac : « Non quando in aliquam culpam lapsi erimus, tunc contristemur; sed quando in ipsa remanebimus. Lapsus enim accidit frequenter, et perfectis; remanere autem in culpa est completa occisio. Tristitia vero, quam sentimus de propriis lapsibus, in loco mundae operationis nobis reputatur, ex gratia. Qui spe paenitentiae denuo labitur, ille cum malitia cum Deo incedit. In eum, ex improviso, mors incidunt; neque tempus spei sua festinat, operaque virtutis adimplere. Et adhuc : « Oportet, inquit, scire nos omni hora, quod his viginti quatuor noctis ac diei horis, paenitentia indigemus. Idea autem paenitentiae nominis, prout ullam ex vera rerum natura novimus, hæc est : protensa rogatio omni hora, in perfecta oratione, compunctionis, Deo accedens, ad præteriorum remissionem; et tristitia, pro futurorum custodia. Et rursum : « Gratia post gratiam, paenitentia hominibus data est. Paenitentia enim est regeneratio secunda ex Deo, et quod pignus ex illo accepimus, per paenitentiam rursum ut gratiam accipimus. Paenitentia est misericordiae janua, quæ aperitur iis qui ipsam persecuntur. Per hanc januam intramus ad divinam misericordiam, et extra hunc introitum, misericordiam non inveniemus. Ideo omnes erraverunt, secundum divinam Scripturam, justificati gratis gratia ipsius. Paenitentia est secunda gratia, et generatur in corde ex fide et timore. Timor est virga paterna quæ nos gubernat quoadusque properemus ad spiritualem paradisum; et postquam festinavimus, nos relinquit ac revertitur. Paradisus est amor Dei, in quo omnium felicitatum sunt deliciae. » Et rursum : « Quemadmodum impossibile est mare magnum, sine nave et carabo, transire; ita nemo potest absque timore ad charitatem transire. Mare solidum inter nos et spiritualem paradisum extensus, per paenitentiae carabum transire possumus, quæ timoris remigium tenet. Si autem hujus timoris remigium paenitentiae navem non gubernat, per quam hujus mundi mare ad Deum permeamus, in scelido illo mari submergimur.

τοὺς κωπηλάτας τοῦ φόβου. Ἐδῶ δε οἱ κωπηλάται οὗτοι μετανοίας, δι' ἣς διερχόμεθα τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Θεόν, καταποντιζόμεθα ἐν τῇ δύσμενῃ θαλάσσῃ. »

⁸⁷ Ephes. iv, 31, 32. ⁸⁸ Psal. iv, 5. ⁸⁹ Ephes. iv, 26. ⁹⁰ Rom. xii, 19. ⁹¹ Ibid. 21.

ου. » Καὶ ὁ ἀπόστολος; Παῦλος : « Πᾶσα πάκρια, καὶ θυμός, καὶ ὀργὴ, καὶ κρυψηή, καὶ βλασφημία, ἀρθῆται ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. » Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοῖ, εὐσταχίγνοι, « Χαριζόμενοι ἔστοις, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαριστάτο ἡμῖν. » Καὶ : « Οὐγίεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε. » Καὶ : « Οἱ ἥλιοι μὴ ἐπιδιέλθω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. » Καὶ : « Μή ἐκδικοῦντες ἐκυτοὺς, ἀγαπητοῖς· ἀλλὰ διδόντες τόπον τῇ ὄργῃ. » Καὶ : « Μή νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ· ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. » Καὶ τοῦτο μὲν εἰργαται περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους διαλλαγῆς.

Περὶ ὀλίσθου, καὶ μετανοίας.

π'. Περὶ δὲ γε ὀλίσθου, φησὶν ὁ ἀγιος Ιωάννης. « Οὐκ δταν ὀλισθήσωμεν ἐν τινι, τότε λυπηθῶμεν· ἀλλὰ δταν ἐμμείνωμεν ἐν αὐτῷ. Τὸ γὰρ ὀλίσθημα, συμβανεῖ πολλάκις καὶ τοῖς τελείοις· τὸ δὲ ἐμμείναι ἐν αὐτῷ, νέκρωσίς ἐστι τελεία. Ἡ λύπη δὲ, ἢν λυπούμεθα ὑπὲρ τῶν ἰδίων ὀλισθημάτων, εἰς τόπον ἐργασίας καθαρῆς λογίζεται ἡμῖν, ἐκ τῆς χάριτος. Ὁ ἐν ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὐτοῦ μετά πανουργίας πορεύεται μετά τοῦ Θεοῦ. τούτῳ ἀγάνωτως, ἐπιπλέπει ὁ θάνατος· καὶ οὐ φάννεται τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, τὰ ἕργα τῆς ἀρετῆς πληρώσαι. » Ετι : « Δεῖ, φησι, γινώσκειν ἡμῖς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, διτε ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις; τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, τῆς μετανοίας χρήζομεν. Νόησις δὲ τοῦ δύνατος τῆς μετανοίας καθὼς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνώματεν, τοῦτο ἐστι· δέσμοις ἐκτενής ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ἐν εὐχῇ πεπληρωμένῃ κατανύξεως, προσεγγίζουσα τῷ Θεῷ, ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν παρελθόντων· καὶ λύπη, ὑπὲρ τῆς τῶν μελλόντων φυλακῆς. » Καὶ αὐθίς : « Χάρις μετά χάριν, ἡ μετανοία ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις. Μετάνοια γάρ ἐστιν, ἀναγέννησις δευτέρα ἐκ Θεοῦ, καὶ ὅνπερ ἐκ τῆς πίστεως ἀρθαδῶνα ἐδέξαμεθα, διὰ τῆς μετανοίας τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἐκδεχόμεθα. Μετάνοιά ἐστιν ἡ θύρα τοῦ ἀλέους, ἡ ἀνεψιμένη τοῦ διώκοντος αὐτήν. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα πρὸς τὸ θεῖον Ελεός, καὶ ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰσόδου, οὐχ εὐρήσουμεν ἔλεες. Διότι πάντες ἡμαρτοῦν, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἡ χάρις ἡ δευτέρα, καὶ τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου. Ὁ φόβος δὲ ἐστι, ράδος πατρικῆς, ἡ κυβερνῶσα ἡμᾶς ἔνωσαν ἡμᾶς; ἐν τῷ φόβῳ μενεῖ εἰς τὸν παράδεισον τὸν πνευματικὸν· καὶ δταν φάστωμεν ἐκεῖς, ἀφίησιν ἡμῖς, καὶ στρέφεται. Παράδεισός ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἡ τρυφὴ πάντων τῶν μακαρισμῶν. » Καὶ αὐθίς : « Πᾶσπερ οὐ δυνατόν ἐστι περάσαι τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην, χωρὶς πλοίου, καὶ καράβου, οὐτως οὐ δύναται τις χωρὶς φόβου περάσαι πρὸς τὴν ἀγάπην. Τὴν θάλασσαν τὴν δύσμενην, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοητοῦ παραδείσου, διὰ καράβου τῆς μετανοίας παρελθεῖν δυνάμεθα, τῆς ἔρυστης.

**Eti περὶ μετανοίας. φόβον, ἀγάπην, πένθους, δακρύων, καὶ αὐτομεμψίας.*

πα'. « Μετάνοιά ἔστι, τὸ πλοῖον· ὁ φόβος, ὁ κυ-
βερνήτης αὐτοῦ· ἡ ἀγάπη, ὁ λιμὴν ὁ θεῖκός. Καθ-
ίζει οὖν ἡμᾶς ὁ φόβος ἐν τῷ πλοίῳ τῆς μετανοίας,
καὶ διασιδάζει ἡμᾶς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τὴν
δημόρενην· καὶ πρὸς τὸν λιμένα τὸν θεῖον, ὃς ἔστιν ἡ
ἀγάπη, δηγεῖ ἡμᾶς, εἰς δὲ περῶσι πάντες οἱ κο-
πιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ἐν τῇ μετανοῇ· καὶ ὅτε
φθάσομεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Θεόν· καὶ
ἡ ὁδὸς ἡμῶν ἐτελεώθη, καὶ διέβημεν πρὸς τὴν
νῆσον τὴν ἑκείθεν τοῦ κάσμου οὗταν, ὅπου ὁ Πατὴρ,
καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. » Περὶ δὲ πέν-
θους τοῦ κατὰ Θεὸν, οὕτω φησίν ὁ Σωτὴρ· « Μακάριοι
οἱ πενθοῦντες, διτὶ οὐτοὶ παρακληθήσονται. » *Ετι
περὶ δακρύων, δι αὐτὸς γράφει σοις Ἰσαάχ· « Τὰ
δάκρυα τὰ ἐν τῇ εὐχῇ, σημείον ἔστι τοῦ ἐλέους τοῦ
Θεοῦ, οὐπερ ἡξιώθη ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς μετανοῇ·
καὶ διτὶ προτεθέθη, καὶ ἡρέστοι εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν
πεδιάδα τῆς καθαρότητος ἐν τοῖς δάκρυσιν. Εάν γάρ
μη ἀρθωσιν οἱ λογισμοὶ τῶν παρερχομένων, καὶ φί-
ψωσιν ἐξ ἑαυτῶν τὴν ἐπίδαια τοῦ κάσμου, καὶ κι-
νηθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ καταφρόνησις αὐτοῦ, καὶ δρκώνται
ἄγαθὴ ἐφεδια τῆς ἑξδου αὐτῶν παρασκευάζειν, καὶ
δρκώνται ἐν τῇ ψυχῇ λογισμοὶ κινεῖσθαι τινῶν δυτῶν
ἑκείσε, οὐ δύνανται οἱ ὄφθαλμοι δακρύειν. Τὰ δάκρυα
γάρ, ἐκ τῆς ἀκρατιώνος ἀδελεσχίας, καὶ ἀμετεωρί-
στου, τῶν λογισμῶν τε τῶν πολλῶν, καὶ συνεχῶν,
καὶ ἀκλινῶν γινομένων, καὶ ἐκ μνήμης τινὸς λεπτοῦ
γινομένου ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ λυποῦντος τὴν καρ-
διαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκτούτων τὰ δάκρυα
πληθύνονται, καὶ ἐπιπλέον αὐξάνονται. » Καὶ ὁ τῆς
Κλίμακος· « Ωστερ τὸ πῦρ ἀναφετικὸν καλάμης,
οὕτω τὸ δάκρυον τὰ ἀγνύν, παντὸς ῥόπου φαινομένου,
καὶ νοούμενου. » *Ετι· « Τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναλύσεως
καθαρὰ καὶ ἀδολα, ἑαυτοὶς περιποιησώμεθα δάκρυα·
οὐ γάρ ἔστιν ἐν αὐτοῖς κλοπή, ἡ οἰησίς· κάθαρσις δὲ
μᾶλλον, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν προκοπῆ, καὶ
ἀμαρτίας ἐκπλύσις, καὶ ἀπάθεια. » *Ετι· « Μή πλ-
στευε σαὶς πηγαῖς, πρὸ τελείας καθάρσεως· οὐ γάρ
ἔχει πίστιν οἶνος εὐθέως ἐκ τῶν ληνῶν ἐγκλείσμε-
νος. » *Ετι· « Τὰ μὲν ἐκ φόδου δάκρυα, αὐτὰ ἐν
ἑαυτοῖς τὴν φυλακὴν κέχτηνται· τὰ δὲ τῆς ἀγάπης,
πρὸ τῆς τελείας ἀγάπης, λως εὐαύλητα ἐν τισὶ καθ-
εστήκασιν, εἰ μῆπουγε τὸ δειληγηστὸν πῦρ ἐν τῷ
καιρῷ τῆς ἐνεργείας, πάνυ τὴν καρδιὰν ἐξάψει. Καὶ
θαυμαστὸν, πῶς τὸ ταπεινότερον ἀσφαλέστερὸν ἔστιν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. » *Ετι· « Δάκρυον ἐξδόυ, ἀπέτεκε
φόδον· φόδον δὲ τεκνός ἀφοβίαν, ἐπεφάνη χαρά·
χραδὲς δὲ ἀκαταλήκτου ληξάστης τῆς δούλας ἀγάπης τὸ
δινθός ἀνέτειλε. » Περὶ μέντοι αὐτομεμψίας, φησίν δὲ
μέγας Ἀντώνιος· « Αὕτη ἔστιν ἡ μεγάλη ἐργασία
τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τὸ σφάλμα αὐτοῦ, ἐπάνω ἑαυτοῦ
βάλλῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ προδοκήσῃ πειρασμόν,
ἴως ἐσχάτης ἀναπνοής. » Καὶ ἔτερος Πατὴρ ὅγιος ἐρω-
τηθεὶς, « Τί πλέον εὑρες, Πάτερ, ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ; »
ἀποκριθεὶς εἰπεν, τὸ, ἐν παντὶ ἑαυτὸν μέμφεσθα·
ὅπερ καὶ ὁ ἐρωτήσας ἐπήνεσε· καὶ λέγει αὐτῷ·
« Ἀλλη ὁδὸς οὐκ ἔστι πλὴν ταύτης. » Καὶ ὁ ἀδελφός;

81. Pœnitentia est navigium; timor, gubernator; charitas, portus divinus. Timor igitur nos statuit in pœnitentiæ navigio, et nos transmittit per hujus vitæ mare fœtidum; et ad divinum portum qui est charitas, nos ducit in quem veniunt quotquot pœnitentia laborant ac sustinent. Et quando ad charitatem festinamus, ad Deum festinavimus; et via nostra peracta est, et transivimus ad insulam quæ ultra hunc mundum est, ubi Pater et Filius et Spiritus sanctus est. « De dolore secundum Deum ita loquitur Salvator: « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. » Adhuc de lacrymis hoc scribit plus Isaac: « Lacrymæ per orandum signum sunt misericordia Del, qua digna habita est pœnitens anima. Indicant quoque eam acceptam esse et jam intrare in puritatis planitatem per lacrymas incipere. Nisi enim rejiciantur fluxorum cogitationes et a seipsis mundanam spem extrahant, et moveatur ex ipsis mundi contemptus, et incipiunt bona viatica exitus de mundo parare, et in animo moveri incipiunt nonnullorum quæ ibi in cœlo sunt, oculi lacrymare nequeunt. Lacrymæ enim ex sincera conversatione et constanti, ex multis continuisque cogitationibus, et recta advenientibus et ex memoria exiguae rei in cogitatione efformatae et cor ex hac memoria tristantis, ex iis lacrymæ multiplicantur, et magis ac magis augentur. Et Cœlinacius: « Quemadmodum ignis calamum consumit, ita lacrymæ quæ mundæ sunt, omnes sordes apparentes et cogitatas. » Et adhuc: « Nostræ dissolutionis puras ac sinceras lacrymas acquiramus. In iis enim non est aut subreptio aut opinio; Imo vero mundatio, et divinæ charitatis prosector, et peccati abiutio, et affectus privatio. » Et adhuc: « Tu lacrymias ne consulas, priusquam omnino purgatus sis; non enim fidere debemus vino, quod modo e torculari in dolis includitur. » Et adhuc: « Quæ ex timore procedunt lacrymæ, sibi ipsis custodiam acquiescerunt; quæ autem ex charitate sunt, antequam perfecta sit charitas, spoliabitibus in quibusdam expositæ sunt, nisi forte ignis semper memorandus, sua virtutis tempore, omnino cor accenderit. Et mirum, quomodo, quod humilius est, in hujus ignis tempore, solidius quoque est. » Et adhuc: « Lacrymæ exitus genuerunt timorem; postquam autem timor genuerit securitatem, apparuit lœtitia. » De sui autem vituperio dicit magnus Antonius: « Ea est magna hominis operatio, ut sua vita supra se coram Deo jaciat, et tentationem exceptet usque ad ultimum spiritum. » Et alias sanctus Pater interrogatus: Quid maius invenis, Pater, in hac via? respondens dixit: « In omnibus seipsum vituperare. » Quod qui interrogaverat laudavit, et illi dixit: « Non est alia via, ea excepta. » Et abbas Pœmen: Cum gemitu omnes virtutes in hunc mundum ingressæ sunt. Unam virtutem suscipe, et extra eam, in labore hoīno frustra versatur. » Et inter-

rogaverunt eum quoniam esset, et dixit: « Ut homo continuo seipsum vituperet. » Et rursum dixit: « Qui seipsum vituperat, si quid ipsi accidat, sive multa, sive infamia, sive qualibet alia afflictio, cum ea præveniret, seipsum iis dignum judicat, nec ullo modo turbatur. »

De attentione, et quod oportet sapienter firmari.

82. Similiter de attentione et confirmatione scribit divus Paulus: « Vide quomodo caute ambuletis; non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt ». Ea sanctus Isaac: « O sapientia, quam admiranda es, et ut a longinquo omnia prævides! Beatus qui invenit te; a juvenutis enī indolentia liberatus est. Si quis, per parvas merces, lucrum nēmpe, magnorum affectuum sanationem lucratur, bene facit. Ea est enim sapientia, ut aliquis in parvis ac minimis suis operibus semper vigilet. Requiem enim magnam sibi thesaurizat, nec dormit, ne forte quid ipsi contrarii accidat, sed mali causas ante tempus recidit, et per brevissimas res parvam tristitiam sustinet, per eam dissipans majorēs, et procedens. Ideo et dicit Sapientis: « Esto vigilans et attentus pro vita tua: cognatus enim cogitationis somnus est, et imago veri immortalis. » Dicit et episcopus Basilius: « Quicunque in parvis negligens est, ne credas ipsi magna cordi esse. »

Quod in prædiciis omnibus serio agere oportet; ante omnia autem, ut tranquilli et miles simus, et quod oportet pure invocare Dominum Iesum Christum, in corde, si p. cem agere studeamus.

83. Propter hæc omnia, serio, quæ prædicta sunt, age; ante omnia autem, ut tranquillus et mitis sis, etiam munda conscientia, Dominum Iesum Christum in intimo corde invoca, ut diximus. Ita enim procedens divinam gratiam in anima quiescentem possides. Dicit enim Climacus: « Qui iracundia et opinione et hypocrisi et injuriarum memoria impeditur, non poterit tranquillitatis vestigia videre, nisi inde jam discedere voluerit. Si quis autem illi purus est, ille quod utile est noverit; opinor autem, neque solus. Atque igitur non modo requiescentem habebis in anima tua gratiam, sed et animam tuam perfecte quiescentem ab illis quæ prius ipsam impiedebant, daemonibus nempe et affectibus. Si enim et rursum eam impediunt, nihil tamen proficiunt, quia non illi adhæret, neque latitudinem quæ et illi est, cupit.

De bono et ecstatico amore et divina pulchritudine.

84. Totum hujuscemodi viri desiderium est in-

¹¹ Ephes. v, 15.

A Ποιμήν· « Μετά στεναγμοῦ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ εἰς τὸν κύριον τοῦτον εἰσῆλθον. Ἐπειρον μίνιν ἀρετὴν, καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, κόπων ἵσταται ὁ ἀνθρώπος. » Καὶ ἡρώησαν αὐτὸν, « Ποιὰ ἔτενιν αὐτῇ; » καὶ λέγει· « Ἰνα ὁ ἀνθρώπος διαπαντὸς μέμφηται ἕαυτόν. » Εἶπε πάλιν· « Ὁ ἕαυτὸν μεμφόμενος, εἴ τι δὲν συμβῇ αὐτῷ, εἴτε ζημίᾳ, εἴτε ἀτιμίᾳ, εἴτε οἰαδήποτε θύλιψι, προλαβὼν ἔχει ἕαυτὸν ἔξιον, καὶ οὐδέποτε ταράσσεται. »

Περὶ προσοχῆς, καὶ τοῦ σοφῶς μεσφαλλέσθαι.

πβ'. Όμοιῶς δὲ περὶ προσοχῆς καὶ ἀσφαλείας, γράφεις δὲ θεσπέσιος Παῦλος· « Βλέπετε πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε· μή ᾧς ἀσφοῖς ἀλλ' ᾧς σοφοῖς, ἔξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, διτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάκ· « Ο σοφία, πάσσον θαυμαστὴ ὑπάρχεις, καὶ πῶς προβλέπεις τὰς πάντα πόρρωθεν· μακάριος δὲ εὐρών εσ· ἐκ γὰρ τῆς βρύθυμιας τῆς νεδητηρος ἡλευθέρωται. Εἰ τις ἐμπορεύεται διὰ μικρᾶς ἐμπορεύσεως, ἥτοι περιποιήσεως, τὴν λατρείαν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς ποιει. Τοῦτο γάρ ἔστι φιλοσοφία, ἵνα τις· καὶ ἐν τοῖς ἔλαχιστοις, καὶ μικροῖς τοῖς γινομένοις παρ' αὐτοῦ, δεῖ νῆφη. Ἀναταύσεις· γάρ μεγάλας θησαυρίζεις ἕαυτῷ, καὶ οὐχ ὑπνοῖ· ἵνα μὴ συμβῇ αὐτῷ τις ἐνεντελον, ἀλλὰ τὰς αἰτίας κόπτει πρὸ καιροῦ· καὶ διὰ τῶν ἔλαχιστων πραγμάτων ὑποφέρει τὴν μικρὰν λύπην, ἔξαφανίζων δι' αὐτῆς, τὴν μεγάλην καὶ προῖνον. Διὸ καὶ λέγει ὁ σοφος; · « Γενοῦ ἐγρήγορος καὶ νηφάλιος ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου· συγγενής γάρ ἔστιν δὲ ὅπνος τῆς διανοίας, καὶ εἰκὼν τοῦ ὅληθινοῦ ἀθανάτου. » Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱεροφάντης Βασίλειος· « Οστις εἰς τὰ μικρὰ ἕαυτοῦ δικυρός ἔστι, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ εἰς τὰ μεγάλα διαπρέψαις. »

« Οτι εἰς πάντα δεῖ σκούδασσιν τὰ εἰρημένα· πρὸ δὲ πάντων, δωτε εἰραι ησυχόν τε καὶ πρᾶν, καὶ καθαρῶς σκευδεῖν ἐπικαλέσθαι τὸν Κύριον Υησοῦν Χριστὸν, θεδον καρδίας τὸν ησυχάζοντα.

πγ'. Διὰ δὴ ταῦτα, περὶ πάντα μὲν σπουδαῖς τὰ εἰρημένα· πρὸ δὲ πάντων, ἵνα ἡσύχως, καὶ πράν, καὶ μετὰ καθαρὸν τοῦ συνειδότος, τὸν Κύριον Υησοῦν Χριστὸν ἐθένος βάθους καρδίας ἐπικαλῇ, καθάπερ ἐφημεν. Οὐτω γάρ τὴν αὐτοῦ θείαν χάριν ὅδῷ προβαίνων, ἀναπαυομένην ἔχεις [Ισ. λε/κει εἰς] τὴν ψυχήν. Λέγει καὶ γάρ ὁ τῆς Κλίμακος· « Μῆδες Δύπολο θυμοῦ, καὶ οἰήσεως, ὑποκρίσεώς τε καὶ μνησικακίας ὀχλούμενος, ἔγνος ἡσυχίας ίδειν τολμήσει ποτὲ, μήπως ἐκστασιν ἐντεῦθεν κερδήσῃ· εἰ δὲ τις τούτων καθαρὸς, αὐτὸς λοιπὸν γνώσεται τὸ συμφέρον· οἷμα δὲ, οὐδὲ αὐτός. » Καὶ γοῦν οὐ μόνον ἀναπαυομένην ἔξις τὴν χάριν τῇ σῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ ἀναπαύουσαν τὴν ψυχὴν τελείως· ἐκ τῶν πρώην ὀχλούντων αὐτῇ, δαιμόνων τε καὶ παθῶν. Εἰ γάρ καὶ ἐνοχλοῦσιν αὐθίς, ἀλλ' οὐχ ἐνεργοῦσιν, δει μὴ πρόσκειται αὐτοῖς, μηδὲ ποθεῖ τὴν ἐκ τούτων ἡδονήν.

Περὶ καλοῦ καὶ ἐκστατικοῦ δρωτος, καὶ θελου κάλλους.

πδ. « Όλος γάρ δὲ πόθος τοῦ τοιούτου, καὶ δὲ γκάρ-

δος; καὶ ἐκστατικῆς ἔρως; καὶ ἡ δλικὴ αὐτοῦ διάθεσις, πρὸς τὸ ὑπέρχαλον κάλλος ὁρφή, καὶ μακαριώτατον, ὃ καὶ ἐφετῶν τοῖς Πατράσιν είρηται τὸ ἀκρότητον. Καὶ φησιν ὁ μέγας Βασίλειος· «Οταν ὁ τῆς εὐσεβείας ἔρως τὴν Φυχήν κατάσχῃ, ἂπαν αὐτῇ πολέμων καταγέλαστον εἰδος, καὶ πάντες αὐτῇν ὑπὲρ τοῦ ποθουμένου καταβαίνοντες, τέρπουσι μᾶλλον, ἢ πλήττετοι. » Καὶ αὐθίς· «Τί τοῦ θείου κάλλους θαυματύτερον; Τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπεία, χαριεστέρα; Ποιος πόθος Φυχῆς, οὐτωδριμὺς, καὶ ἀφρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγιωμένος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαθαρμένῃ Φυχῇ, καὶ ἀπὸ ἀληθεύης διαθέτεως λεγούση· Τετρωμένη ἀγάπης ἔγω εἰμι; »

Περὶ πολέμου, καὶ παιδευτικῆς παραχώρησεως,
καὶ τῆς κατὰ ἀποστροφὴν ἔγκαταλείψεως.

πε'. Πολεμεῖται δὲ λοιπὸν, κατὰ παραχώρησιν παιδευτικήν, οὐ κατὰ ἀποστροφὴν ἔγκαταλείψεως. Διά τι; Ἰνα μὴ ὑψωθῇ ὁ νοῦς αὐτοῦ, δι' ὅπερ εὑρεν ἄγαθον· ἀλλὰ πολεμούμενος τε καὶ παιδεύμενος, προσλαμβάνει ταπείνωσιν ἀει, δι' ἡς μόνης, οὐ μόνον νικᾷ τοὺς ὑπερηφάνως πολεμοῦντας αὐτόν· ἀλλὰ καὶ δωρεῶν μειζόνων διηνεκῶς ἀξιοῦται, προκόπτεων δαον ἔρικτὸν ἀνθρωπίνη φύσει, σειραῖς ἀφύκτοις καὶ βάρεις σαρκὶς πεπεδημένος τε καὶ πιεζόμενος, καὶ χωρῶν πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν τελειώτητα, καὶ ἀπάθειαν. Καὶ λέγει ὁ ἄγιος Διάδοχος· «Ο Κύριος αὐτὸς λέγει, τὸν Σατανὸν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν πεπτωκέναι, ἵνα μὴ ἀφορῇ εἰς τὰ τῶν ζητῶν ἀγγέλων ὁ δυσειδῆς ἐνθιατήματα. Πῶς οὖν ὁ τῆς τῶν καλῶν δούλων κοινωνίας μὴ καταξιούμενος, κοινὸν δύναται ἔχειν οἰκητήριον μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; 'Ἄλλ' ἐροῦσιν, δτι κατὰ παραχώρησιν τοῦτο γίνεται, καὶ πλέον οὐδὲν λέξουσιν. 'Η μὲν γάρ παιδευτικὴ παραχώρησις οὐδαμῶς τὴν Φυχὴν τοῦ Θεοῦ φιστές ἀποστερεῖ· κρύπτει δὲ μόνον, ὡς καὶ ἡδη εἰπον ταπολλά, τὸν νοῦν τὴν ἐαυτῆς παρουσίαν ἡ χάρις, ἵνα πρωθότο, ὥστερ τὴν Φυχὴν τῇ πικρίᾳ τῶν δαιμόνων, διὰ τὸ μετὰ παντὸς φόδου, καὶ πολλῆς ταπεινώσεως ἐκζητεῖν αὐτὴν, τὴν ἐκ Θεοῦ βοήθειαν, τὴν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῆς ἐπιγενώσκουσαν κατ' ἀλίγον κακίαν. 'Ὅν τρόπον ἐὰν μήτηρ ἀτακτοῦν τὸ οἰκεῖον περὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς γαλουχίας βρέφος, βραχὶ τῶν ἐαυτῆς ἐξωθεῖ ἀγκαλῶν, ἵνα καταπληττόμενον ὑπὸ τινῶν περιεστώτων αὐτῷ σαπροειδῶν ἀνθρώπων, ἡ θηρίων οἰωνήποτε, μετὰ φόδου πολλοῦ, καὶ δακρύων, εἰς τοὺς μητρώους ἀνθυποστρέψῃ κόλπους. 'Η δὲ κατὰ ἀποστροφὴν γινομένη παραχώρησις ὡσανει δέσμιον παραδίδων τὴν μὴ θέλουσαν Φυχὴν ἔχειν τὸν Θεὸν, τοῖς δαίμοσιν. 'Ημεῖς δὲ οὐκ ἔτιμεν ὑποτολῆς τέκνα, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ βρέφη γνήσια τῆς τοῦ Θεοῦ εἰναι χάριτος πιστεύομεν· μικραῖς παραχωρήσεις, καὶ πυκναῖς παραχλήσεις παρ' αὐτῆς γαλουχύμενα· ἵνα διὰ τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ, φθάσωμεν ἐλθεῖν, εἰς ἀνδρα τέλειον, εἰς μέτρον τὴλικίας. » Καὶ αὐθίς· «Ἡ παιδευτικὴ παραχώρησις φέρει μὲν λύπην πολλὴν καὶ ταπεινῶσιν, καὶ ἀπελπισμὸν σύμμετρον τῇ Φυχῇ, ἵνα τὸ φύλοδέξιον αὐτῆς καὶ ἀπτότον μέρος, πρεπόνως εἰς τὰ πεινῶσιν ἔρχηται· εὐθέως δὲ φύσιον Θεοῦ, καὶ δι-

A timus extaticusque amor; et tota hujus dispositio ad extremam pulchritudinem beatissinamque tendit, quæ desiderabilium rerum summa a Patribus dicitur. Et dicit magnus Basilius: « Quando pietatis amor animam tenet, omnis bellorum species ridenda ipsi est, et quicunque eam pro eo quem diligit, dilacerant, juvant potius quam ferunt. » Et rursum: « Quid divina pulchritudine mirabilius? quæ cogitatio jucundior, quam divine magnificientia? Quodnam animæ desiderium ita vehemens et intolerabile, ut illud quod a Deo efficitur in anima omni malitia purgata, et quæ divina dispositione dicit: « Vulnerata charitate ego sum? »

De bello, et de erudiente recessu ac per aversionem derelictione.

B 85. Pugnatur cæteroque, per erudientem recessum, non per aversionem derelictionis. Quare? Ne superbiam mens ejus, propter bonum quod invenit; sed impugnat et instructus, humilitatem semper induit, qua una non modo eos vincit qui ipsi bellum inferunt, sed et majoribus donis continuo dignus afficitur, proficiens quantum humanæ naturæ licet, funibus necessariis et carnis pondere gravatus et oneratus et ad eam quæ secundum Christum est, perfectionem et apathiam properans. Dicit quidem sanctus Diadochus: « Ipse Dominus dicit Satanam tanquam fulgor e cœlis decidisse, ne deformis angelorum sanctorum habitationem intueretur. Quomodo igitur qui bonorum servorum communione dignus non habuit est, communem posset habere cum Deo sedem, mentem humanam? Sed dicent id per recessum fieri; et nihil plus dicent. Eruditus enim recessus minime animam Dei lumine privabit. Abscondit autem soscimodo, ut jam sospici dixi, menti suam præsentiam gratia, ut eam propellat. Anima enim, dæmonum amaritudinis causa, sui inimici brevi malitiā cognoscens, cum multo timore et humilitate ad Dei auxilium inquirendum impellitur. Quernadmodum si mater inobedientem tempore lactationis filium brevi a suis, brachiis removet, ut ab circumstantibus horrendis hominibus territus, aut bestiis quibuslibet, cum multo timore ac lacrymis multis ad maternos sinus recurrit. Quæ autem per aversionem sit recessus, nolentem Deum habere animam, ut vinciat, dæmonibus tradit; nos autem non sumus desertores filii, quod utinam non accidat! sed legitimos Dei gratias filios esse confidimus, parvis remissionibus, frequentibusque consolationibus ab ipsa lactato; ut, Dei misericordia festinamus pervenire in virum perfectum, in mensuram æstatis. » Et rursum: « Erudiens recessus tristitiam quidem multam et humilitatem afferi, et moderatam animæ dissidentiam, ut ejus superbia et arrogantia in decentem humilitatem convertantur. Mox autem Dei timorem et confessionis lacrymas in cor adducit, et optimi silentii vehemens desiderium. Quæ autem per Dei aversionem sit derelictio, desperatione simul et dissidentia et ira

animam impleri sinit. Nos igitur scire oportet utriusque derelictionis experimentum; et secundum utriusque modum Deo accedere. Ibi enim gratias cum satisfactione ad eum reddere debemus, quippe qui nostrae mentis intemperantiam consolationis dilatione castigavit, ut virtutis et malitia nobis, ut bonus pater, differentiam ostenderet. Hic autem peccatorum confessionem indesinenter, continuas lacrymas, majorem abscessum facere, ut ita possimus paenarum additioне Deum movere, ipsumque ut prius, in cordibus nostris intueri. Sed tamen sciendum est, quod, quando praeliantur inter se anima ac Satan (de erudiente derelictione loquor), subducit se, ut jam dixi; gratiae; cooperatur autem clam cum anima auxilio suo, ut victoriā anima solius esse, inimicis ipsius ostendat.

Et sanctus Isaac: « Fieri non potest ut in spiritualibus bellis, sine iis per derelictionem tentationibus, sapiens evadat, et suum provisorem noscat, et Deum suum sentiat, firmeturque in fide illius absconde, nisi in illius experientia virtute quam suscepit. Et quando viderit gratia opinionem de se arrogantem cum in suis cogitationibus admittere, et jam de se magna cogitare, tunc permittit ut contra eum temptationes firmentur et validae flant, donec propriam infirmiatem senserit et fugerit, et Deum in humilitate possideat. Et his pervenit homo in viri perfecti mensuram, Filii Dei fide ac spe, et ad charitatem extollitur. Miranda enim noscitur Dei charitas, cum homo in mediis periculis fuerit quae suam spem praecidere valeant; et ibi Deus potentiam suam eum salvando ostenderit. Nunquam enim homo potentiam Dei in requie ac latitudine cognoscit; nec unquam Deus vim suam sensibiliter ostendit, nisi in pacis loco et in solitudine et in locis quae occursibus et commerciis cum hominibus tumultu vacua sunt.

Deinde postea in modis gēnētātēs: πραγμάτων, τῶν διακοπέντων τὴν ἀλπίδα αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖσε δεικνύεις ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτόν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνεις ὁ δύναμις τὴν δύναμιν τὴν θελήτην, ἐν ἀναπάντειαι καὶ πλευρών· καὶ οὐδέποτε θεοῖς τὴν δύναμιν διατίθεται· πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν δύναμιν,

De avathia, et quid est humana apathia.

86. Post hæc autem oportet ex parte hoc in loco de apathia et perfectione sermonem facere, et post pauca præsenti rei ūinem imponere. Audi quod dicit magnus Basilius: « Qui Dei vere amator est, et illius tranquillitatis vel paululum aliquid vult comprehendere, spiritualemque illius sanctitatem, pacem, quietem, dulcedinem, et lætitiam gaudiumque quod inde generatur gustare cupit, longe ab omni materiali affectu qui animam inquinat, nentem retrahere festinat. Mundo autem et nido oculo divina intuetur; inexplicabiliter inde oriente lumine vestitur; et ad talēm habitum statimque animam postquam exercuit, Deo, prout possibile est, similis sit, illumque amat et cupit, quippe qui in ma-

χρονικούς ἔξομολογήσεως ἐπάγει: τῇ καρδίᾳ· καὶ τῆς καλλίστης σωτῆς, πολλὴν ἐπιθυμίαν. Ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν τοῦ Θεοῦ γινομένη, ἀπελπισμοῦ διου, καὶ ἀπειλας, καὶ ὅργης, καὶ τύφου, τὴν ψυχὴν πληρωθῆναι παραχωρεῖ. Δεὶ οὖν ἡμᾶς εἰδέναι τὴν πεῖραν τῶν ἀμφοτέρων παραχωρήσεων· καὶ κατὰ τὸν ἔκαστης τρόπον, προσιέναι τῷ Θεῷ. Ἐκεὶ μὲν γάρ εὐχαριστίζειν μετὰ τῆς ἀπολογίας προσταγαγεῖν αὐτῷ δρεῖλομεν, ὡς τὸ τῆς γνώμης [Ισ. τῆς γνώσεως] ἡμῶν ἀκόλαστον, τῇ σχολῇ τῆς παρακλήσεως καλάζοντι [Ισ. σχολάζοντι]. Ινα ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ κακίας ὡς Πατήρ ἀγαθὸς, διδάσκῃ τὴν διαφοράν. Ἐνταῦθα δὲ, ἐξαγρέεστιν τῶν ἀμαρτημάτων ἀπαυστον, καὶ δάκρυον ἀνελλιπὲς, καὶ ἀναχώρησιν πλείσα· δπως ἀν οὗτῳ δυνηθῶμεν τῇ προσθήξῃ τῶν πόνων, διατησαὶ ποτε τὸν Θεὸν, ἐπιβλέψαι ὡς τὸ πρὶν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Πλὴν δεὶ εἰδέναι: διι, δταν κατὰ οὐσιῶδην συμβολὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ Σατανᾷ ἡ μάχη γίνεται, ἐπὶ τῆς παίδευτικῆς λέγω παραχωρήσεως, δποστέλλει μὲν ὡς καὶ ἡρή εἰπον ἑαυτὴν ἡ χάρις· ἀγνώστως δὲ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ βοηθεῖται, Ινα τὴν νίκην, τῆς ψυχῆς εἶναι μόνον ἐπιβεβητοῖς ἐχθροῖς ανέτης. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάχ· « Οὐ δυνατὸν ἐκτὸς τῶν κατὰ παραχώρησιν πειρασμῶν, σοφισθῆναι τὸν δύναμιν ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πνευματικοῖς, καὶ γῶναι τὸν ἑαυτοῦ προνοητὴν, καὶ αἰσθηθῆναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ κρυπτῶν, εἰ μὴ ἐν τῇ δύναμι τῆς πείρας αὐτοῦ ἡς ἐξέστατο· καὶ ἡνίκα ἤδη ἡ χάρις, διε ἡρέστα ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ἡ οἰησις μικρὸν, καὶ ἡρέστο λογίζεται· Σεθοὶ μέγα περὶ ἑαυτοῦ, εὐδέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμοὺς κατ' αὐτοῦ ἰσχυροποιοῦθῆναι, καὶ κραταιώθηναι, ἔνως ἀν μάθη τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, καὶ φύγει, καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἐρχεται δ ἀνθρωπος, εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνθρόδος, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐφοῦται: πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν δύναμιν,

A Ηερὶ ἀπαθείᾳ, καὶ τοῦ, τι ἐστιν ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια.

πς». Πρὸς δὲ τούτοις, δέον ἐκ μέρους καὶ τὸν τῆς ἀπαθείας λόγον ἐνταῦθα προσθῆναι, καὶ τελειότητος, καὶ μετὰ μικρὸν οὕτω πέρας δούναι τῇ παρούσῃ πργματείᾳ. Ἐνθεν καὶ λέγει δ μέγας Βασίλειος· « Ο τοῦ Θεοῦ καταστάς ἀραστής, καὶ τῆς ἑκείνου ἀπαθείας καὶ τὸ σμικρότατον κατασχεῖν ἐφιέμενος, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγιότητος, γαλήνης τε, καὶ ἀπαραξίας, καὶ ἡμερότητος, καὶ τῆς ἐκ τούτων τικτομένης εὐφροσύνης τε, καὶ χαρᾶς ἐπιθυμῶν ἀπογεύεσασθαι, παντὸς μὲν ὑλικοῦ πάθους τοῦ τὴν ψυχὴν ἐπιθολούντος, πόρῳ τοὺς λογισμοὺς ἀπάγενται ἐποιῶνται. Καθαρῷ δὲ, καὶ ἀνεπισκάστῳ δηματι, τὰ θεῖα πειρασμοῖ· ἀπλήστως τοῦ ἐκεῖθεν φωτὸς ἐμφορούμενος· εἰς τοιαύτην τε ἔξιν, καὶ κατάστασιν

τὴν ψυχὴν ἔξασκήσας, οἰκεῖοῦται κατὰ τὴν ἐγχωροῦ· Αὐτὸς δὲ τὸν σῶμαν, τῷ Θεῷ, ἐπέραστός τε καὶ ποθεινότας αὐτῷ γίνεται, οὐδὲ δὴ μέγα τε ἀθλὸν, καὶ δυσήνυτον ἀνατλᾶς, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὄλην συγχράσεως δυνηθεὶς, ἀκρατιφνεῖ καὶ κεχωρισμένη τῇ διανοὶ τῆς τῶν ὀματικῶν ἐπιμιξίας παθῶν πως, διμιλῆσαι Θεῷ. ¶ Καὶ τοῦτο μὲν ἐστιν περὶ ἀπαθείας. Περὶ δὲ τοῦ, τί ἐστιν ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια, γράψει οὕτως διγιος Ἰσαάκ· « Ἡ ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθῆθηναι τῶν παθῶν ἐστιν · ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά. Ἐκ τῶν πολλῶν γάρ καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὃν ἐκτήσατο τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, ἡ σθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη, καὶ οὐ δύνανται εὐχερῶς ἐκπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς· καὶ ἡ διάνοια οὐ χρήσει πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς. Διότι ἐν παντὶ καιρῷ, πεπληρωμένῃ ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς, ἐκ τῆς μελέτης, καὶ τῆς διμιλίας τῶν ἀρίστων τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοῇ. Καὶ διαν ἀρξανται τὰ πάθη κινεῖσθαι καὶ ταράσσεσθαι, ἔξαφνης διρράξεις ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν, ἐν συνέσει τινὶ, παρακυψάσῃ ἐν τῷ νοῇ· καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ἀργά, καθάπερ εἰπεν δι μακάριος Μάρκος· νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν, καὶ τῇ γνώσει πλησίας, διλγον αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσις γάρ αὐτοῦ ἀρπάζει αὐτὸν εἰς τὸ οὐφος, καὶ ἀπαλλοτριΐ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνοίαν, καὶ τὴν λεπτότητα, καὶ ἐλαφρότητα, καὶ διάντητα τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἔσκοχησιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ διαυγής ἐπιδείκνυται · διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ἔηρανθηναι ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ. Τούτου χάριν εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἐκάστω, καὶ δόηγεται αὐτοὺς ἡ θεωρία ἡ ἐν αὐτοῖς, πρὸς ἔκπληξιν τὴν παρ' αὐτῇ· καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πλήθυνονται ταῖς θεωρίαις· καὶ οὐδὲποτε διτερεύεται ὅλης συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν· καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτὲ, ὃν τοῦ πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίᾳ, ἔξαλεψονται αἱ μνήμαι ἐκ τῆς καρδίας; αὐτῶν, αἰτινες κινοῦσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἔξουσίας τοῦ διαβόλου. Ὁταν γάρ ἡ ψυχὴ μὴ μετριάσῃ μετὰ τῶν παθῶν, ἡ ἐταιρείασῃ ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἔξ αλλῆς φροντίδος κεχρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ ἰσχὺς τῶν ὀνύχων τῶν παθῶν, κατακρατῆσαι τῶν σισθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν. ¶ Καὶ δὲ θεοῖς διάδοχος· « Ἀπάθεια ἐστιν, οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἐπειδὴ δρα δρεῖλομεν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἔξεληλυθένας ἐκ τοῦ κόσμου · ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπὸ αὐτῶν, ἀπλεμήτους μένειν. Καὶ γάρ οἱ σιδηροφόροι πολεμισταὶ, τοξεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, καὶ τοῦ ἱκού τῆς τοξείας ἀκούονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπουσι τὰ πεμπτόμενα κατ' αὐτῶν σχεδὸν διπάντα βέλη, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν στερβότητα τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων. Ἄλλη ἐκείνοις μὲν σιδήρῳ φραττέμενοι, ἐν τῷ πολεμεῖσθαι, τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀγίου παν-

gnūm ac difficile certamen sustinuerit, et ex terrestri mīstione, sincera et a corporalibus affectibus sejuncta cogitatione, quodammodo cum Deo conversari potuerit. ¶ Et id quidem est de animi tranquillitate. De hoc autem, nempe, quid est humana animi tranquillitas, sic scribit sanctus Isaac: « Tranquillus est non qui affectus non sentit, sed qui ens non admittit. Ex multis enim ac variis virtutibus, manifestis absconditisve, quas possidet, infirmati sunt affectus, neque facile possunt in animam insurgere. Ideo omni tempore, in suis cogitationibus dominatur anima, exercitii gratia, et optimorum morum habitudinis, qui in mente per intellectum moventur. Et cum incipiunt affectus moveri ac turbari, statim rapitur longe ab iis cogitatio, quodam in mente insinuato intellectu. ¶ Sed in mente otiosi deficiunt affectus, ut ait beatus Marcus: « Mens quæ Dei gratia virtutum actus adimplerit, et scientiæ accedit, parum sentit quod in anima malum ac irrationale est. Scientia enim intentem in excelsum raptit, eamque ab omnibus quæ in mundo sunt separat. Et tunc homo per suam puritatem et subtilitatem et levitatem mentisque acumen, ac per exercitium, mentem habet mundatam ac lucidam effectam; caro enim hujus macerata est tranquillitatis duratione, multaque in ea perseverantia. Cujus rei gratia brevit unicuique additur aliud, et eos dirigit contemplatio quæ in eis est, ad cupiditatem quæ contemplationi adhæret, et ideo contemplationes ejus dilatantur, et nunquam materia intellectu vincitur eorum cogitatio, nunquamque extra ea sunt quæ Spiritus sancti fructus in ipsis producit. Ac diuturna consuetudine obliterantur ex corde eorum memoriæ quæ affectus in anima cominorunt, et potentiae diabolici virtus. Cum autem anima cum affectibus non erit moderata, vel se eorum curæ non assuefecerit, eo quod perpetuo alia cogitatione domita fuerit, non potest unguium affectus vis spirituales ipsius sensus, vincere. ¶ Et diuinus Diadochus: « Tranquillitas est, non a dæmonibus non impugnari, oportet enim nos secundum diuini Apostolum, de mundo exire; sed invictos manere, etiam si ab ipsis impugnemur. Millies enim illi qui ferro indui sunt, ab adversariis ferro petuntur, et arcuum fremitum audiunt, sed et omnia tela vident, quæ inse jacintur, neque ob hellici vestimenti soliditatem, quidquam formidant. Sed illi quidem ferro muniti, etsi impugnentur, invicti manent; nos vero sancti luminis armatura et scuto salutis per quidquid bonum est muniti, tenebrosas dæmonum phalanges rumpamus. Non enim a malo tantum abstinere puritatem præstat, sed etiam boni cura, vehementer mala abrogare. ¶ Et sanctus Maximus quadrupliciter eam tranquillitatem dividit, sic loquens: « Primam tranquillitatem dico eam quæ ad peccatum intacta virtute, corporis motus sit. Secundam tranquillitatem dico eam quæ animam commovent cogitationum per-

fectam fugam, per quam affectum ille motus primae speciei deciliter, dum anima cogitationes non jam habet quae eam ad efficaciam ducant. Tertiam tranquillitatem dico eam quae circa affectus perfectam habet desiderii immobilitatem, et qua seunda gignitur, dum cogitationum puritati coniungitur. Quartam tranquillitatem dico eam quae omnes sensibiles imagines ex cogitatione repellit, ex qua nascitur tertia, dum mille sunt sensibilium imagines quae animae affectuum objecta representent. » Iluc adde quod tranquillitas est pacificus animae status, propter quem ad malum moveri nescit. Θειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένην. Τετάρτην ἀπάθειαν ἀπόθεσιν, καθ' ἥν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἰληφεν, οὐκ ἔχουσαν τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοτοιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » Ετι· « Ἀπάθειά ἔστιν εἰρηνική κατάστασις φυχῆς, καθ' ἥν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν.

Item de apathia et perfectione.

87. Igitur sanctus Ephrem de apathia et perfectione ita disserit: « Qui affectibus mundi sunt et ad summum bonum ardenter tendunt, infinitam suam perfectionem faciunt, eo quod bonorum aeternorum non est finis. Finita quidem est, respectu ad humanae potentiae mensuram; infinita vero, utpote seipsum transgrediens quotidiani incrementis, seipsamque perpetuo attollens ad Deum ascendendo. Similiter et sanctus Nilus de perfectione ita loquitur: « Ducas perfectiones esse cogitandum est: unam quidem temporalem, alteram autem aeternam; de qua scribit Apostolus: « Quando autem venerit quod perfectum est, tunc evanescit quod est ex parte ». Illud enim, quando venerit quod perfectum est, significat nos hic nequire divinam perfectionem assequi. » Et adhuc, « Ducas perfectiones divinus Paulus noscit, et eumdem scit perfectum et non perfectum hominem, quod ad presentem vitam perfectus homo esse dicitur: respectu autem ad illum qui vere perfectus est, dicitur imperfectus. Ideo inquit, « Non quod accepi, ideo perfectus sum ». » Et paulo post: « Quicumque perfecti sumus, id ipsum sentiamus ». »

De affectu, de affectu dulci, de affectu vehemens, et de affectu carentia.

88. Dicit autem sanctus Elias iudex: « Mala materia, corporis quidem, affectus est, anima vero, affectus dulcis, mentis autem, affectus vehemens. Prædicatur porro de prima, tactus, de secunda, reliqui sensus. De tertia autem, contraria dispositio. » Et adhuc. « Qui dulces affectus sentit, proximus est ei qui corpore afficitur; qui vehemens, proximus ei qui dulces habeat; longe autem ab utroque est, qui nullos experitur.

Quid est corporeum, dulcem, vehementem, nullum affectum experiri, et de singulorum curatione.

89. Corporeo affectu est, qui peccandi vim vio-

λεῖται, καὶ τῇ τοῦ Σωτηρίου περικεφαλαῖς, διὰ πάντων τῶν καλῶν καθοπλισάμενοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων διακόλυμεν φάλαγγας. Οὐ γάρ τὸ μηχάνητι πρᾶξαι τὰ κακὰ μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιμελές τῶν καλῶν, κατακράτος ἀθετῆσαι τὰ κακά. » Καὶ ὁ ἄγιος Μάξιμος ἐξ τετραχῶν ταυτην διαιρεῖ, οὗτω φάσκων: « Πρώτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαρχον κίνησιν. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολὴν, δι' ἣς ἡ τῶν παθῶν ἀπομαράνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάποντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Τρίτην ἀπάθειαν ἀκίνησιν, δι' ἣν καὶ ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέρυσι, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητη συνισταμένην. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασίων τελείαν ἀπόθεσιν, καθ' ἥν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἰληφεν, οὐκ ἔχουσαν τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοτοιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » Ετι· « Ἀπάθειά ἔστιν εἰρηνική κατάστασις φυχῆς, καθ' ἥν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν. »

Ετι, περὶ ἀκαθητικῆς καὶ τελειότητος

πζ. Καὶ γοῦν καὶ ὁ ἄγιος Ἐφραίμ, περὶ τε ἀπάθειας καὶ τελειότητος, οὗτω διαγρεύει. « Οἱ ἀπάθειαι πρὸς τὸ ἄκρον ἐφετὸν ἀκορέστως ὑπερεκτενόμενοι, ἀτέλεστον ποιοῦσι τὴν τελειότητα. διότι τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τέλος οὐκ ἔστιν. » Ετι, τελεία μὲν, δυον πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. « Ατέλεστος δὲ, ὡς δεῖ ὑπερβαίνουσα ἐστήν ταῖς καθημέριαν προσθῆκαις, καὶ ὑδουμένη διηνεκῶς ταῖς πρὸς θεὸν ἀναβάσεσιν. » Όμοιως δὲ καὶ ὁ ἄγιος Νεῖλος οὗτω περὶ τελειότητός φησι. « Δύω τελειότητας νοητέον· μὲν μὲν πρόσκαιρον, μὲν δὲ αἰώνιον. περὶ ἣς γράφει ὁ Ἀπόστολος: « Οταν δὲ ἐλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἔκ μέρους καταργηθήσεται. » Τὸ γάρ, διαν Ελθῃ τὸ τέλειον, σημανεῖ, διτι ἐνταῦθα οὐ δυνάμεια χωρῆσαι τὴν θείαν τελειότητα. » Ετι· « Δύω τελειότητας Παῦλος δὲ θεσπέσιος ἐπίστεται· καὶ οἶδε τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ οὐ τέλειον ἀνθρωπὸν· ὡς μὲν πρὸς τὸν παρόντα βίον, τέλειον λεγόμενον ἀνθρωπὸν· ὡς δὲ πρὸς τὸν ἀληθῶς τέλειον, οὐ τέλειον. Διὸ φησιν, Οὐχ δὲ ἔλαβον ἡδη τετελείωμαι. » Καὶ μετ' ὅλης λέγει· « Οσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν. »

D. Περὶ ἀκμαθείας, ἡδυπαθείας, προσκαθείας, καὶ ἀκαθείας.

πζ'. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ἡλίας δὲ ἔκδικος· « Υἱη πονηρά, σώματος μὲν, ἐμπάθεια· ψυχῆς δὲ, ἡδυπαθεία· προσπάθεια δὲ, τοῦ νοῦς. Κατηγορεῖται δὲ, τῆς μὲν, ἀφῇ· τῆς δὲ, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. Τῆς δὲ τελευταῖς, ἐναντία διάθεσις. » Ετι· « Ο μὲν ἡδυπαθής πλησίον ἔστι τοῦ ἐμπαθοῦς· δὲ προσπάθης, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακράν δὲ ἀμφοτέρων, δὲ ἀπαθής. »

Ti ἔστιν ἀκμαθής, ἡδυπαθής, προσκαθής, καὶ ἀκαθής· καὶ περὶ θεραπείας ἀμφοτέρων.

πζ''. « Ἐμπαθής ἔστιν δὲ τὸ ἀμαρτητικὸν ἔγων

“ I Cor. xiii, 10. “ Philipp. iii, 12. “ Ibid. 15.

τοῦ λογισμοῦ βιαιώτερον, καν τέως μὴ ἀμαρτάνη ἔκτος. Ήδυπαθής δὲ, ὁ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, καν πάτσῃ ἔκτος [ἐντὸς ἀλλ. ἐντὸς]. Προσπαθής δὲ, ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ μᾶλλον, ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκείμενος. Ἀπαθής δὲν εἰη, ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν. Θεαύτως μέντοι καὶ περὶ τῆς ἀμφοτέρων θεραπείας, τάδε διασαφεῖ· ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς, ἐμπάθεια μὲν, διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς· ἡδυπάθεια δὲ, δι' ἀγρυπνίας, καὶ σιωπῆς· ἡ δὲ προσπάθεια, διὰ ἥσυχίας, καὶ προσοχῆς· ἀπάθεια δὲ συνισταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ. »

Περὶ πίστεως, ἀλπίδος, καὶ ἀγάπης.

ζ'. 'Αλλ' ἐπει πάντων ἀγαθῶν ἀρχὴ, καὶ μεσάτης, καὶ τέλος, εἰ βούλοιο δὲ εἰπεῖν· καὶ χορηγὸς, καὶ πρύτανις, πίστις, ἀλπίς, ἀγάπη· τὸ τρίπλοκον σπερτίον, καὶ θεομφαντον, καὶ μᾶλλον πάντων ἡ ἀγάπη, διεὶς ὁ Θεὸς ἀγάπη ἔστι τε καὶ λέγεται, οὐδὲν δικαιον, μὴ καὶ διὰ τούτων τοῦ παρόντος συγγράμματος ἀλλεπον ἀναπληρώσαις· « Μᾶλλον δὲ, ἐπειδή περ καὶ κατὰ τὸν διγονὸν Τσακὸν τὴν τελειότητα τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, τάτε τις δέχεται, διαν ἀξιωθῆ τῆς τελείας ἀγάπης. »

Φέρε καὶ περὶ αὐτῆς μικρὸν διαμνημονεύσωμεν. Καὶ γοῦν γράφει ὁ τῆς Κλίμακος· « Νῦν δὲ λοιπὸν μετὰ πάντα τὰ προειρημένα, μένει τὰ τρία ταῦτα τὸν σύνδεσμον πάντων ἐπισφύγγοντα, καὶ κρατοῦντα, πίστις, ἀλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων, ἡ ἀγάπη· ὁ Θεὸς γάρ ὑνομάζεται. Πλὴν ἕγως, τὴν μὲν, ἀκτίνα δρῶ, τὴν δὲ, φῶς, τὴν δὲ, κύκλον, πάντα δὲ, ἐν ἀπαύγασμα, καὶ μίαν λαμπρότητα. Ἡ μὲν γάρ πάντα δύναται ποιεῖν καὶ δημιουργεῖν, τὴν δὲ ἔλεος Θεοῦ περικυλοῦ, καὶ ἀκατατίχυντον ποιεῖ, ἡ δὲ οὐ πίπτει, οὐδὲ στήκει τοῦ θέσιν, οὐδὲ τὸν τρωθέντα λοιπὸν τρεμεῖν τῆς μακαρίας μανίας ἐστι. » Εἳς· « Ο περὶ ἀγάπης λόγος, ἀγγέλοις γνώριμος, κακενοίς, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀλλάμψιας, ἀγάπη ὁ Θεός ἔστιν. Ο δρόν δὲ τούτου λέγειν βουλδέμενος, ἐν ἀδύσεψι τυφλώτων τὴν ψάμμον μετρεῖ. Ἀγάπη, κατὰ μὲν τὴν ποιότητα, δομοίσις Θεοῦ, καθότου διφικτὸν βροτοῖς· κατὰ δὲ ἐνέργειαν, μεθῆ ψυχῆς· κατὰ δὲ τὴν ιδίωτητα, πηγὴ πίστεως, δύνασις μακροθυμίας, θάλασσα ταπεινώσεως. Ἀγάπη ἔστι χυρίως ἀπόθεσις παντοίας ἐναντίας ἐννοίας, εἰπερ ἡ ἀγάπη, οὐ λογίζεται τὸ κακόν. Ἀγάπη, καὶ ἀπάθεια, καὶ ιτιθεσία, τοῖς δύναμασι διακρίνεται μόνοις, ὡς φῶς, καὶ πῦρ, καὶ φλέδη, εἰς μίαν συντρέχουσιν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ περὶ τούτων μοι νέστι. » Καὶ δὲ ἀγίος Διάδοχος· « Πάσης πνεύματικῆς, ἀδελφοῖς, ἡγείσθω θεωρίας, πίστις, ἀλπίς, ἀγάπη· πλέον δὲ ἡ ἀγάπη. Αἱ μὲν γάρ, καταφρονεῖν τῶν δρωμέων ἐκδιδάσκουσι καλῶν, ἡ δὲ ἀγάπη, αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ, αἰσθήσει νοερῷ, τὸν ἀδράτον Θεὸν ἐξιχνεύσασ. » Εἳς· « Λλλὴ ἔστιν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἡ, φυσικὴ, καὶ διλη, ἡ ἐκ τοῦ ἀγίου Πνεύματος αὐτῇ προσγινομένη. Ἡ μὲν γάρ, ἐκ τῆς ἡμετέρας, δτε θελομεν, συμμέτρως κινεῖται θελήσεως, διόπερ καὶ εὐχερίας ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἤνικα μὴ βίᾳ κρατῶμεν τῆς ἐκτυπων προσιερέσεως, διαρπά-

ζοντιorem sentit quam cogitationem. Dulce affectum qui peccati efficaciam cogitatione infirmiore habet, etsi extra patiatur; vehementer autem, qui libertati magis quam servituti intermediorum subjacet. Nullum autem affectum experitur, qui omnium horum differentiam ignorat. Similiter porro de eorum curatione hæc exponit. « Ex anima rejicitur corporeus affectus per jejunium et orationem; dulcis affectus, per vigiliam et silentium; vehemens per tranquillitatem et attentionem; formatur vero affectuum rarentia ex Dei memoria

De fide, spe et charitate.

90. Sed quoniam omnium bonorum principium et medium et finis; si autem id velis dicere, dux et princeps est, fides, spes, charitas; triplex illa sunt et a Deo ipso contextus, et optima ex iis est charitas, cum Deus charitas sit et dicatur, non justum esset non per eas virtutes quod huic operi desit adimplere. « Eo magis, quod, juxta sanctum Isaac multorum Spiritus sancti fructuum perfectionem aliquis accipit, cum perfecta charitate dignus habitus est.

Paucā igitur et de ea memoremus. Scribit Cimmax: « Nunc post omnia quæ diximus remanent tria hæc omnium vinculum constringentia et dominatio, fides nempe, spes et charitas; major autem horum, charitas; charitas enim Deus nominatur. Ego tamen, unam quidem, ut radium video, alteram, lumen, tertiam autem circulum, omnes vero, unum fulgorem et splendorem. Una quidem omnia potest facere et operari; secundam misericordia Dei circumdat et non confundi sinit; tertia nunquam deficit, neque currere desinit, neque eum quem vulneravit, a beato illo ardore quiescere sinit. » Et adhuc: « Sermo de charitate, angelis notus, et illis per illuminationis virtutem, charitas Deus est. Qui illius terminum vult dicere, cæcus est in abysso arenam metiens. Charitas, pro ejus qualitate, similitudo cum Deo est, quantum mortalibus accedere ad eum licet; pro virtute, animæ est ebrietas; secundum proprietatem, fons est fiducia, longanimitatis abyssus, humilitatis mare. Charitas est vere cuiusvis contrariae cogitationis repulsio, si quidem charitas non cogitat malum. Charitas, et tranquillitas ab affectibus, et adoptio, non inibit solis discernuntur, ut lumen, et ignis, et flamma, in unam concurrunt efficaciam. Ita mihi de iis videtur. » Et sanctus Diadochus: « Ominem spiritualēm, fratres, contemplationem dirigant fides, spes, charitas, maxime autem charitas. Priors quidem visibilia bona despiciere docent; charitas vero virtutibus Dei animam adaptat, spirituali sensu invisibilem Deum investigans. » Et adhuc: « Alia est charitas animæ naturalis, et alia quæ ea sancto Spiritu in ipsa efficitur. Alia enim, nostra, cum volumus, voluntate moderate excitatur, et idecirco facile a malis spiritibus, quando non violenter nostram voluntatem vincimus, abripitur. Alia autem

adeo animam incendit ad Dei amorem, ut omnes animae partes ineffabili divini desiderii excellentiae adunentur in immensa quadam simplicitatis dispositione. Referta enim spirituali virtute mens, quemdam charitatis ac laetitiae fontem emitit. » Et sanctus Isaac: « Charitas quæ ex quibusdam rebus efficitur, est tanquam parva lucerna oleo nutrita, et sic alitur ejus lumen, aut tanquam torrens ex pluvia ruens, cuius fluctus cessant, ubi desicit quæ eos producit materia. Charitas vero quæ Deum auctorem habet, est tanquam fons saliens, et nunquam fluctus ejus interrumpuntur: ipse enim solus est fons charitatis et ejus indificiens materia. » Et rursum interrogatus quænam sit multorum spiritus fructuum perfectio, respondit: « Quando quis dignus perfecta Dei charitate habitus est. » Et denuo interrogatus unde aliquis sciat se ad hanc virtutem processisse, dixit: « Cum memoria Dei in ejus cogitatione excitata fuerit, statim cor ejus Dei charitate excitatur, et ejus oculi multas effundunt lacrymas. Hanc enim consuetudinem habet charitas, ex memoria hujus quem amat lacrymas elicendi; et qui charitatem habet, nunquam a lacrymis desicit. Nunquam enim illi deest materia quæ ipsum ad Dei serat memoriam, ita ut vel in somno suo cum Deo conversetur. Consuetudo enim chartiatis est talia agere et ipsa est hominum in hujuscemodi vita perfectio. » Et adhuc: « Charitas Dei natura ardet, et quando vehementer in aliquem incidit, hanc animam extra se esse facit. C Ideo cor non potest eam a charitate quam percepit, sejungere, aut eam temperare, sed pro ejus qualitatibus modo et in eam superveniente charitate, in ea apparet insolita conversio. Et hæc sunt sensibilia ejus signa: sicut hominis vultus igneus, laetus, et corpus ejus calefit, ab eo timor recedit; ut amens efficitur, mortem quæ tam horrenda est, ut laetitiam habet, et nunquam mentis ejus contemplatio a coelestium cogitatione defectionem patitur; et absens tanquam præsens, conversatur, a neinque visus. Scientia ejus ac visio naturalis prætereunt, neque sensibiliter motum suum animadvertis quo in rebus movetur. Et si quid agat, non id omnino sentit, mentem habens in hac contemplatione fluiuentem, et hujus cogitatio semper cum alio aliquo colloquitur. Hac spirituali ebrietate ebrii fuerunt olim apostoli et martyres; et alii quidem mundum universum percurrentes, laborantes, injurias onerati; alii vero, laceratis membris, sanguinem suum effuderunt tanquam aquam, et horrenda patientes, non deciderunt, sed generose sustinuerunt. Et cum essent sapientes, ut insipientes habiti sunt, et alii in desertis erraverunt et montibus, et in speluncis et in cavernis terra, et in ea tumultuatione non perturbati fuerunt. Det nobis Deus ad hanc amentiam pervenire.

Διλλα γενναῖας ὑπῆνεγκαν· καὶ ὅντες σοφοί, ὡς ἀφρονες ἐνομίσθησαν, καὶ δόλοι ἐν ἀρμηταις ἀπλανήθησαν, καὶ δρεσι, καὶ ἐν σπηλαιοῖς, καὶ ταῖς δύαις τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὐταχτοι δυτες. Ταῦτην τὴν ἀνοίαν, ἀξιώσαι ήμας; ὁ Θεὸς; φύσασι. »

ζεται· ἡ δὲ, τοσοῦτον ἔκκαλει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε πάντα τὰ τῆς ψυχῆς τέτε μέρη, τῇ τοῦ θείου πόθου ἀλαλήψη ἐγκολλᾶσθαι χρηστότερη, ἐν ἀπειρῷ τινὶ ἀπλότητι διαθέσεως· ἕγκυμων γάρ ὧστερ δ νοῦς τότε ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἐνεργειας γινόμενος, πηγὴν τινὰ ἀγάπης ἀναδύεται καὶ χαρᾶς. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάχ· « Ἡ ἀγάπη, ἡ ἐκ τινῶν γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπάς ἐστι μικρά, ἐκ τοῦ ἐλασού τρεφομένη, καὶ οὕτω συνισταται τὸ φῶς αὐτῆς· ἡ καὶ ὡς χειμαρρός βέων ἐκ τοῦ νετοῦ, ὑπέρ ἡ φεύσις καταπαύεται, τῆς συνιστώσης αὐτὸν ὑλης, λειψιν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δὲ, ἡ τὸν Θεὸν αἰτιον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἐστι βρύουσα, καὶ οὐδέ ποτε τὰ φεύματα αὐτῆς ἀνακόπτεται· αὐτὸς γάρ μόνος ἐστι τῆς ἀγάπης πηγὴ, καὶ ἀνελλιπτής ἡ ὑλη ἐαυτῆς. » Καὶ αὐθὶς ἐρωτηθεὶς, ποιά ἐστιν ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, ἀπεκρίθη· « Οταν τις ἀξιωθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. » Καὶ αὐθὶς ἐρωτηθεὶς, καὶ πόθεν γινώσκει τις, δει ἐκθασειν εἰς ταύτην, ἐφη· « Οταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ, κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὄφθαλμοι αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς· ἔθος γάρ ἔχει ἡ ἀγάπη, ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν, ἐξάπτειν δάκρυα, καὶ τοιούτος ὅν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δάκρυῶν. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ ἀεὶ ὑλη φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὑπνῳ αὐτοῦ, συνομιλεῖ τῷ Θεῷ· ἔθος γάρ τῇ ἀγάπῃ, πρέσται τὰ τοιεῦτα, καὶ αὐτὴ ἐστιν ἡ τελειότης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτῃ. » Εἳ· « Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θερμή ἐστι τῇ φύσει, καὶ δταν ἀμέτρως ἐπέσῃ τινι, ποιεὶ ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ἐκστατικήν. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἡ καρδία τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς, χωρῆσαι αὐτὴν, καὶ καρπερῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ ἀγάπης, δρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοίωσις ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητά γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, πυρὸν, περιχαρὲς, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ φόδος, καὶ ἡ αἰδὼς, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός, καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν φεύγει ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκφρων γίνεται, τὸν φοβερὸν θάνατον ἡγεται χαρὰν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ, διακοπή τινα πάσχῃ, ἐκ τῆς τού πύρων οὐρανίων διανοήσεως. Καὶ ἀπών, ὡς παρών ὀμίλει, μή δρώμενος ὑπὸ τίνος. Ἡ γνῶσις, καὶ ἡ δρασις αὐτοῦ· παρέρχεται, ἡ φυσική, καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἵς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται. Καν γάρ πράττῃ τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ, ἀεὶ ὡς μετὰ ἀλλού ἀδολεσχεῖ. Ταῦτην τὴν πνευματικήν, ἐμεβύσθησάν ποτε οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, καὶ οἱ μὲν, δλον τὸν κόσμον διελόντες, κοπιῶντες, καὶ οὐειδίζομενοι, οἱ δὲ, τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, ἐξέχεαν τὰ αἷματα αὐτῶν, ὠσει θώρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες, οὐκ ὠλιγώρησαν,

Περὶ τῆς ἀγίας κοινωνίας, καὶ τοῦ, δυστὸν ἀγαθῶν
ἥμιτρον πρόδεστος, ή συνεχῶς μετὰ καθαροῦ τοῦ
συνειδότος ταύτης μετάληψίς, καὶ κοινωνία.

Ια'. Οὐδὲν δὲ οὕτω πρός τε ψυχῆς κάθαρσιν, καὶ
φωτισμὸν νοῦς, καὶ σώματος ἀγίασμὸν, καὶ ἀμφοτέρων
πρὸς τὸ θειότερον μεταστοιχείωσιν καὶ ἀθανασίαν·
ναι μήν, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν παθῶν καὶ δαιμόνων,
ἢ μᾶλλον οἰκειοτέρως εἰπεῖν, πρὸς ἔνωσιν, καὶ Θεοῦ
θείαν ὑπερφύσια τε συνάφειαν καὶ ἀνάκρασιν, συνεργεῖ
καὶ συμβάλλεται τῷ μήνι, ὃς ἡ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας
τε καὶ διαθέσεως, καὶ ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, συνεχῆς
μετάληψίς καὶ κοινωνία, τῶν ἀγίων, ἀχράντων, καὶ
ἀθανάτων, καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων· αὐτοῦ φρεμεν
τοῦ τιμουσοῦ σώματος, καὶ αἴματος τοῦ Κυρίου, καὶ
Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοι
τοῦτο ἀναγκαῖον ὡς μάλιστα καὶ περὶ τοῦτον ἀπὸ
σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάργα
ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλε με ὁ ζῶν Πατὴρ, κάργα
ζῶ διὰ τὸν Πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κάρχενος ζή-
σεται δι' ἐμέ. Οὗτός εστιν ὁ ἀρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
καταβάς· καὶ ὁ τρώγων μου τοῦτον τὸν ἀρτον, ζήσεται
εἰς τὸν αἰώνα. » Καὶ ὁ Χριστοφόρος δὲ Παῦλος, τοιάδε
φησίν· « Ἄδελφοι, ἐγώ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου,
δὲ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, διτοις ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἐν τῇ
νυκτὶ ἢ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἀρτον, καὶ εὐχαριστήσας,
ἔλασε, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε, τοῦτο μοῦ ἐστι τὸ
σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν
ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὁσαύτω; καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ
τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τούτο τὸ ποτήριον, ἡ καὶ
διαθήκη ἐστιν, ἐν τῷ ἐμῷ αἷματι· τούτο ποιεῖτε,
ὅσακις ἀν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσακις
γάρ ἀν ἐσθίητε τὸν ἀρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον
τοῦτο πίνητε, τὸν θίνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε,
ἄχρις οὗ ἀν ἐλθῃ. » Μότε, δε ἀν ἐσθίῃ τὸν ἀρτον τοῦ-
τον, ἡ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος
ἐσται τὸ σώματος, καὶ τὸ αἷματος τοῦ Κυρίου.
Δοκιμαζέτω δὲ ἀνθρωπος ἐαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ
ἀρτοῦ ἐσθίετω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πίνετω. Ὁ γάρ
ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἐαυτῷ ἐσθίει· καὶ
πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο
μέρους διαλαβεῖν, καὶ τῷ τοιῷδε συντάξαι πονήματι,
καὶ οὕτω πέρας δοῦναι τῷ λόγῳ. Καὶ τοῦτο γοῦν δῆ-
λον, οὐ μόνον ἐξ ὧν φθέγγονται οἱ ἀγιοι, ἀλλὰ γε
πολλῷ πλέον, ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς αὐτοκάρης, καὶ αὐ-
τοκαληθείας ῥημάτων, ἐκδηλότερον. » Λέγει καὶ γάρ· D
« Ἐγώ εἰμι ὁ ἀρτος τῆς ζωῆς· » Καὶ οὗτός εστιν ὁ
ἀρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐ-
τοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγώ εἰμι ὁ ἀρτος ὁ ζῶν,
ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τοῦτου
τοῦ ἀρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα· καὶ ὁ ἀρτος ὃν
ἐγώ δώσω, ἡ σάρκη μου ἐστιν, ἦν ἐγώ δώσω, ὑπὲρ τῆς
τοῦ κέδιμου ζωῆς. » Καὶ· « Ἐάν μη φάγῃτε τὴν
σάρκα τοῦ Γιοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ
αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἐαυτοῖς· ὁ τρώγων μου τὴν
σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. »
Ἐτι· « Ἡ γάρ σάρκη μου, ἀληθής ἐστι βρώσις, καὶ
τὸ αἷμα μου. ἀληθής ἐστι πόσις· ὁ τρώγων μου τὴν

A De sancta communione; et quod bona nobis praebet;
continua hujus cum pura conscientia receptio et
communio.

B 91. Nihil utique ad animæ purgationem et men-
tis illuminationem et corporis sanctificationem et
amborum ad Deum translationem immortalita-
temque ita confert; imo vero et ad cupiditatum dæ-
monumque repulsionem, aut, ut aptius dicam, ad
unionem et supernaturem cum Deo conjunctio-
nem et immisionem, nihil ita in nobis cooperatur
et auxiliatur, ut continua sanctorum, mundissi-
morum, immortalium, viviscorum mysteriorum
receptio ac communio, cum puro corde ac recta
dispositione, quantum homini possibile est, ipsius,
dicimus, venerandi corporis et sanguinis Domini
et Dei et Salvatoris nostri Iesu-Christi. Ideoque
necessarium est ut et de eo nonnulla exponamus,
et huic curæ tempus impendamus, sieque ter-
minum nostro sermoni imponamus.

C Atque id igitur manifestum est, non modo ex
his quæ sancti dicunt, sed multo magis ex ipsis
vitæ ac veritatis auctoris vocibus, manifestius. Di-
cit enim: « Ego sum panis vitæ⁶⁶; » et, « Iste est
panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso man-
ducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus qui
de cœlo descendit; si quis manducaverit ex hoc
pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo
caro mea est pro mundi vita⁶⁷. » Et adhuc: « Caro mea
vere est cibus, et sanguis meus vere est potus; qui
manducat meam carnem et bibit meum sanguinem,
in me manet, et ego in illo. Quemadmodum misit
me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem; et
qui manducat me, et ille vivet propter me. Hic est
panis qui de cœlo descendit: et qui manducat
hunc panem, vivet in æternum⁶⁸. » Et Christi di-
scipulus Paulus bæc ait: « Fratres, ego accepi a
Domino Iesu quod et tradidi vobis, quoniam Do-
minus Jesus in qua nocte tradiebatur, accepit panem
et gratias agens, fregit ac dixit: Accipite et man-
ducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tra-
detur: hoc facite in meam commemorationem. Si-
militer et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic
calix novum Testamentum est in meo sanguine;
hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam com-
memorationem. Quotiescumque enim manducabis
panem hunc, et calicem illum bibetis, mortem Do-
mini annuntiabitis, donec veniat. Qui manducaverit
panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne,
reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet igit-
ur seipsum homo, et sic de pane illo comedat et
de calice bibat. Qui manducat et bibit indigne,
judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans cor-
pus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et inibe-

⁶⁶ Joan. vi, 35. ⁶⁷ ibid. 50-52. ⁶⁸ ibid. 54-55. ⁶⁹ ibid. 56-59.

cilles et dormiunt multi. Si nos met lipsos dijudicaramus, non utique judicaremur. Dum autem Judicamus, a Domino corripimus, ut non cum hoc mundo damnemur¹⁰. »

Quod necesse est discere sacrorum mysteriorum miraculum; et quid est, et quare datum est, et quae nam illius utilitas.

92. Scribit autem Chrysostomus: « Mysteriorum miraculum quid sit discere necessarium est, et quænam sit hujus rei utilitas. Unum corpus sumus, et membra ex carne Domini nostri Iesu Christi, et ex ossibus ejus. Qui autem initiati sunt, iis quæ dicuntur aurem præsent, ut non modo secundum charitatem id sicutus, sed re ipsa in unam carnem inseceantur; id per cibum effectum est, quem nobis largitus est, nobis amorem quem in nos habet, volunt ostendere. Ideo nobis se ipsum immiscuit, et inseruit in nobis corpus suum, ut unum efficiamur, tanquam corpus capiti unitum. Id enim est vehementer diligentium. Quod innuens Job dicebat de servis suis, quibus erat vivide desiderabilis, quod amorem suum ostendendi causa dicebant: «Quis det nobis de carnis ejus saturari? Ideo et Christus illud fecit, ad majorem amicitiam nos dicens, et suum in nos amorem ostendens, non se tantummodo nobis videndum praebuit, sed et cupientibus tangendum ac manducandum; et carni suæ nos uniri voluit et connecti et totum desiderium nostrum compleri.» Et adhuc: « Qui huic sanctissimo corpori ac venerando sanguini participant, cum angelis et archangelis ac coelestibus potentissimis sedent, regiam Christi vestem induentes et arma habentes coelestia. Sed non adhuc quidquam dixerunt; ipsum enim regem induerunt. Sed quemadmodum illud est magnum et tremendum et mirandum, ita si cum puritate accedas, accessisti ad salutem; si vero cum mala conscientia, in poenam ac supplicium. Qui enim corpus et sanguinem Domini manducat ac bibit indigne, judicium sibi manducat ac bibit. Si enim qui regiam purpuram inquinaverunt, non minus puniuntur quam qui eam laceraverunt, omnino consentaneum est ut et qui corpus cum inquinata conscientia receperint, eamdem poenam subeant ac qui per clavos illud fregere. Vide igitur quomodo Paulus hanc poenam ostendit, dicens: « Qui legem Moysis contempsit, absque misericordia, duobus vel tribus testibus accusatus, moritur. Quanto majora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est¹¹? » Quicunque igitur hunc corpori participamus, quicunque hunc sanguinem gustamus, cogitare nos illum qui sursum sedet, qui ab angelis adoratur, qui omnipotentiæ proximus est, degustare. Oh! quot ad salutem viæ nobis apertæ sunt! Nos suum corpus effecit, nos sui corporis participes reddidit, et nibil horum nos a malo retrahit! O indolentiam!

A ἐν τοῖς πολλοῖς ἀσθενεῖς καὶ δρόμωσι, καὶ κοιμῶνται ἵκανοι. Εἰ γάρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐχ ἀνέκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πανδεύμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ καταχριθῶμεν. »

**Οτι αραικαιοι μαθειν τὸ θαῦμα τῶν ἀγίων μυστηρίων· καὶ τι ποτέ ἔστι· καὶ διὰ τι ἐδίθη,*

καὶ τις ἡ ὠφέλεια.

Ι. Β. Γράφει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων: « Ἀναγκαῖον μαθεῖν τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων τι ποτέ ἔστι, καὶ διὰ τις ἐδίθη, καὶ τις ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος: » Εν σῶμά ἐσμεν, καὶ μέλη, ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου τημῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. Οἱ δὲ μεμυημένοι, παρακαλουθείτωσαν τοῖς λεγομένοις· ἵνα οὖν μὴ μόνον κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦτο γενώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκείνην ἀνακερασθῶμεν τὴν σάρκα, διὰ τροφῆς τούτο γίνεται, ἢν ἔχαριστο, βουλόμενος ἡμῖν δεῖξαι τὸν πόθον, διὸ έχει πρὸς ἡμᾶς. Διὰ τούτο ἀνέμιξεν ἡμῖν ἐστύδην, καὶ ἀνέψυρε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα διὸ γενώμεθα καθάπερ σῶμα κεφαλῆς συνημμένον. Τῶν γάρ αφέρετα ποθούντων ἔστι τοῦτο. Τούτο γοῦν δὲ τὸν αἰνιτόσμενος, ἐλεγε περὶ τῶν οἰκετῶν, οἵς ἦν μεθ' ὑπερβολῆς ποθεινδὲς, διὰ δὴ τὸν πόθον ἀνδεικνύμενος, ἐλεγον· Τίς δὲ δύῳ ἡμῖν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; Διὰ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸν πεποίκην, εἰς φύλακας ἡμᾶς ἀγένοντα, καὶ τὸν αὐτοῦ πόθον ἀνδεικνύμενος περὶ ἡμᾶς, οὐχ ἰδεῖν μόνον ἐστύδην παρέχων τοῖς ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀφασθαίνει, καὶ φαγεῖν· καὶ ἐμπῆξαι τῇ σαρκὶ· καὶ συμπλακῆναι, καὶ τὸν πόθον ἐμπλῆσαι πάντα. » Επειδὴ « Οἱ μετέχοντες τοῦ παναγίου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου αἷματος, μετὰ ἄγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν δινῶν δυνάμεων ἐστήκασιν, αὐτὴν περικείμενοι τοῦ Χριστοῦ τὴν βασιλικὴν στολὴν, τὰ δπλα ἔχοντες τὰ πνευματικά. Ἄλλ' οὐδὲν εἶπον οὐδέποτε πάντας ἀντίθετος τοῦ παναγίου σώματος, εἰς σωτηρίαν προστήθεις, διὸ μετὰ πονηροῦ συνειδότος, εἰς κόλασιν, καὶ τιμωρίαν. Οἱ γάρ ἐσθίων, καὶ πίγνων ἀναξίως τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει, καὶ πίνει. Εἰ γάρ οἱ βιτιοῦντες τὴν πορρώραν τὴν βασιλικὴν, κολάζονται ὅμοιοι, ὡσπερ οἱ διαρρήγνυντες, οὐδὲν ἀποικόδεις, καὶ τοὺς ἀκαθάρτους διανοίᾳ δεχομένοις τὸ σῶμα, τὴν αὐτὴν ὑπομείναι τιμωρίαν, τοῖς αὐτῷ διαρρήξεις διὰ τῶν ἡλών. Ὁρα γοῦν, πῶς φοβεράν ἔδειξεν δὲ Παῦλος τὴν κόλασιν, εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτηριμῶν, ἐπὶ δυσίν, ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθῆσετε τιμωρίας, δὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθῆκης κοινὸν ἡγάμενος, ἐν τῷ ἡγιάσθη; Ὅσοις τοινυν μετέχομεν τούτῳ τοῦ σώματος, δοσοὶ τοῦ αἷματος ἀπογεύσμεθα, ἐννοεῖτε διὰ τὴν ἑκατοντάριαν καθημένους, τοῦ προσκυνουμένου παρὰ ἄγγέλων, τοῦ τῆς ἀκηράτου δυνάμεως ἄγγελος, τούτου ἀπογεύσμεθα. Οἱμοι, πόσαις πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν δύοι! Σῶμα τημᾶς ἑαυτοῦ ἐποίησε, αὐ-

¹⁰ 1 Cor. xi, 23 32. ¹¹ Hebr. x, 28, 29.

ματος ἡμίν του ἐκυτοῦ μετέδωκε, καὶ οὐδὲν τούτων
ἡμᾶς ἀποτρέπει τῶν χακίων. «Οἱ τῆς ἀναλγησίας! Ὡ
τῆς ἀνασθησίας!» Καὶ αὐθις· «Πρεσβύτης τις
θαυμαστός, ἐμοὶ διηγήσατο, τοιούτον τι ἀξιωθεῖς
ἴδειν, καὶ ἀκούσαι, ὅτι τοὺς μέλλοντας ἐνθένδε ἀπα-
ρεῖν, ἀν τύχωσι τῶν μυστηρίων μετασχόντες, ἐν συν-
ειδήσει καθαρῷ, δταν ἀποθανεῖν μέλλωσι, δορυ-
φοροῦντες οἱ ἀγγελοι δι' ἑκεῖνο τὸ μεταληφθὲν, ἐν-
θένδε ἀπάγουσι.» Καὶ ὁ Θεός Ἰωάννης ὁ Δαμα-
σκηνός· «Ἐπειδὴ διπλοὶ τινές ἔσμεν, καὶ συνθετοι,
δεὶ καὶ τὴν γέννησιν διπλῆν εἶναι, δμοίως καὶ τὴν
βρώσιν, σύνθετον. Ή μὲν οὖν γέννησις, δι' ὄντας
ἡμίν, καὶ πνεύματος δίδοται, ἡ δι' βρώσις αὐτὸς ἔστιν
ὁ δρπος τῆς ζωῆς, δικύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός,
ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ὕσπερ ἀπὸ τοῦ βαπτι-
σματος, ἐπειδὴ ἔθος τοὺς ἀνθρώπους ὄντας λούεσθαι,
καὶ ἐλαῖψι χριεσθαι, συνέζευξε τῷ ἀλαῖψι καὶ τῷ
ὄντας, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν
λουτρὸν ἀναγεννήσεως, οὕτως ἐπειδὴ ἔθος ἡμίν
δρπον διθείειν, ὄντωρ δὲ καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν
αὐτοὺς τὴν θαυτοῦ θεότητα· καὶ πεποίηκεν αὐτὰ.
σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν συνήθων, καὶ
κατὰ φύσιν, ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γενώμεθα. Σῶμά
ἔστιν ἀληθῶς ἡνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἀγίας
Παρθένου σῶμα, οὐχ ὅτι αὐτὸν τὸ σῶμα, τὸ ἀναληφθὲν,
ἐξ οὐρανῶν κατέρχεται, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ δρπος, καὶ
ὁ οἶνος, μεταποιεῖται εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Θεοῦ. Εἰ
δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς πῶς γίνεται, ἀρχεῖ σοι
ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ Πνεύματος ἀγίου, ὕσπερ ἐκ τῆς
ἀγίας Θεοτόκου διὰ Πνεύματος ἀγίου, έστωφ, καὶ ἐν
αὐτῷ ὁ Κύριος σάρκα ὑπετίθεται, καὶ πλέον οὐδὲν
γινώσκομεν. Ἀλλ' ὅτι διάργος τοῦ Θεοῦ, ἀληθῆς, καὶ
ἐνεργῆς ἔστι, καὶ παντοδύναμος, δὲ τρόπος, ἀν-
εκερεύνητος, γίνεται τοινυν τοῖς τίστει ἀξίως μετα-
λαμβάνουσιν, εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν
αἰώνιον, καὶ εἰς φυλακτήριον ψυχῆς τε καὶ σῶματος,
τοῖς δὲ ἐν ἀπίστῃ ἀνάξιως μετέχουσιν, εἰς κόλασιν,
καὶ τιμωρίαν, καθάπερ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος. Καὶ
οὐκ ἔστι τύπος διαρπος, καὶ διά οἶνος τοῦ σῶμα-
τος, καὶ αἷματος τοῦ Χριστοῦ· μη γένοιτο· ἀλλ'
αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τεθεωμένον· καὶ αὐτὸν
τὸ αἷμα. «Η γάρ σάρξ μου, φθονί, ἀληθῆς ἔστι
βρώσις, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθῆς ἔστι πόσις.
Σῶμά ἔστι καὶ αἷμα Χριστοῦ, εἰς σύστασιν τῆς
ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ τοῦ σῶματος χωροῦν, οὐ δα-
πανώμενον, οὐ φθειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφεδρῶνα χω-
ροῦν, ἀλλ' εἰς τὴν ἡμῶν οὐσίαν τε καὶ συντήρησιν,
φθονο παντεῖς καθαρτήριον· καὶ χρυσὸν λάβῃ κιβδη-
λον, διὰ τῆς κριτικῆς πυρωσεως καθαίρεται, ἵνα μη ἐν
τῷ μέλλοντι, σὺν τῷ κόσμῳ καταχριθῶμεν. Δι'
αὐτοῦ καθαιρόμενοι, ἐνούμεθα τῷ σῶματι Χριστοῦ,
καὶ τῷ Πνεύματι αὐτοῦ, καὶ γινώμεθα σῶμα Χρι-
στοῦ. Οὖτος διαρπος; ἔστιν, ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος
δρπος, διὰ τῆς ἀπιούσιος· τὸ γάρ ἐπιούσιον δηλοῖ,
ἢ τὸν μέλλοντα, τουτέστι τὸν τοῦ μέλλοντος; αἰώνος,
ἢ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας ἡμῶν λαμβανό-
μενον. Πνεύμα ζωοποιὸν ἔστιν, ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου,
διότι ἐκ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος συνελήφθη· τὸ γάρ
γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεύμα ἔστι. Τούτο

A o impudentiam! » Et rursum: « Mirandus quidam
seinx mihi narravit sibi tale aliquid videre et audire
contigisse: scilicet, eos qui inde migrare debent,
si mysteriorum participes effecti sint in munda
conscientia, ab angelis, quando moriuntur, propter
illud acceptum corpus, inde abduci. » Et divus
Joannes Damascenus: « Quoniam duplices sumus
ac compositi, oportet et generationem nostram ac
similiter nutritionem duplarem esse et compositam.
Generatio igitur nobis per aquam ac spiritum data
est, cibus autem noster est panis vita, Dominus
noster Jesus Christus qui de caelo descendit. Et
quemadmodum in baptismio, quoniam hominibus
consuetudo est aqua lavari et oleo inungiri, et aquae
virilitem Spiritus sancti conjunxit, eamque regene-
rationis balneum effecti, ita quoniam solemus
pane vesci, aquam vero et vinum bibere, iis con-
junctis suam Deitatem; eaque corpus et sanguinem
suum effecti, ut per consueta et naturalia alimenta
ad ea quae supernaturalia sunt, perveniamus.
Corpus est vere divinitati conjunctum, cor-
pus ex sancta Virgine natum, non quod illud
corpus quod accipimus e caelo descendat, sed
quod panis et vinum in corpus ac sanguinem
Dei mutetur. Si quo modo id fiat inquiris,
tibi sufficit audire, quod per Spiritum sanctum,
quemadmodum ex sancta Deipara per Spiritum
sanctum, sibi et in hoc pane Dominus carnem
assumpsit; et nihil amplius novimus. Sed quia
Verbum Dei verax est et efficax et omnipotens,
modus autem inscrutabilis, fit igitur his qui, ut
fidei decet, illud accipiunt, in remissionem pec-
catorum et vitam æternam, et in custodiam animæ
et corporis: his autem qui in incredulitate et in-
digne illud participant, in poenam suppliciumque, ut
ipsa mors Domini. Non est panis figura corporis,
nec vinum figura sanguinis: absit! sed ipsum
Christi corpus divinitati unitum; et ipse Christi
sanguis: « Caro enim mea, inquit, vere est cibus,
et sanguis Christi, in nostræ animæ et corporis sub-
stantiam descendens, non impensus, non corru-
ptum, non in latrinam deductum, sed in nostram
substantiam et custodiam, omnes sordes abster-
gens. Etiamsi aurum scoria misum inveniat, per
purificantem ignem illud mundat; ne in futuro,
cum hoc mundo damnemur. Per id corpus mun-
dati, Christi corpori unimur et ejus Spiritui, et
corpus Christi efficiemur. Iste panis est principium
futuri panis, qui est supernaturalis: supernatura-
lem enim ostendit aut futurum panem, id est pa-
nem futuri sæculi, aut eum quem in nostræ sub-
stantiae conservationem accepimus. Spiritus vivificus
est caro Domini, eo quod a vivifice Spiritu com-
pacta est; quod enim natum est ex spiritu, spi-
ritus est. Id autem dico, non corporis naturam de
medio tollens, sed id quod vivificum habet ac di-
vinum, manifestare volens. Hæc autem futurorum
figuræ dicuntur, non quod non vere corpus et san-

guis Christi sint, sed quod nunc quidem per ea Christi divinitatis participes efficiuntur, tunc autem spiritualiter per solam contemplationem. » Et divus Macarius: « Quemadmodum vinum in omnia bibentis membra diffunditur, et est vinum in eo et in vino, ita et qui bibit sanguinem Christi, spiritu Divinitatis potatur, et ille Spiritus in perfecta anima diffunditur et anima in illo, atque ita sanctificata Domino digna consistit. Omnes enim, iuquit, in uno Spiritu potati sumus, et qui per panis eucharistiam Spiritum sanctum in veritate recipiunt, digni sunt qui hujus sicut participes, et sic possunt per saecula animae digna vivere. Et quemadmodum corpus non ex seipso vitam habet, sed aliunde, id est a terra, sic et animam Deus probat, non ex propria ejus natura, sed ex sua ipsius divinitate, ex proprio ipsius spiritu et lumine, cibum habere, potum ac vestimentum, quae vere sunt animae vita. Divina enim natura panem vite habet eum qui dixit: « Ego sum panis vita; » et aquam viventem et vinum laetificans, et oleum exultationis. » Et sanctus Isidorus: « Communis vocata est divinorum mysteriorum receptio, eo quod nos cum Christo adunet, et participes ipsius regni efficiat. » Et pius Nilus: « Nequit salvare aliunde fidelis et remissionem peccatorum accipere et regnum celorum assequi, nisi cum tremore, cum fide et desiderio mysticum et purum corpus et sanguinem Christi accipiat. » Similiter scribit magnus Basilius in epistola ad Casariam patriciam: « Quotidie communicare et sanctum corpus ac sanguinem Domini accipere, optimum et utilissimum est, ipso Domino dicente: « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo, et habet vitam eternam. » Quis enim ambigit continuam participationem nihil aliud esse, quam multisfariam vivere? Nos tamen quater singulis hebdomadis communicamus, Dominica, feria quarta, Parasceve et Sabbato, et aliis diebus, si adsit alicuius sancti memoria. » Quibus diebus, opinor, sacra faciebat sanctus; non enim quotidie poterat, tantis curis fatigatus. Dicit autem et sanctus Apollo: « Oportet monachum, si possit, singulis diebus, mysteriis Christi communicare. Qui enim se ab his absinet, a Deo recedit; qui autem id continue facit, carnem continue recipit. Dicit enim vox salutifera: « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Monachorum igitur refert salutiferæ passionis memoriam perpetuo facere. Eos igitur semper esse paratos oportet, et seipso ita disponere, ut digni sint, qui sacra mysteria recipiant; quoniam ita peccatorum remissione digni efficiuntur. » Dicit autem et Climax: « Si corpus aliud corpus attrahens efficacia variatur, quomodo non variabitur qui Dei corpus innoxii manibus attrahit? » Scriptum autem et in Geronticos: « Joannes Bostrenus, vir sanctus et potestatem habens in spiritu imminundos, dæmones

Α δὲ λέγω, οὐκ ἀνατρῶν τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ τὸ ζωτικὸν καὶ θεῖον τούτου δηλῶσαι βουλόμενος. Ταῦτα μάντοι ἀντίτυπα τῶν μελλόντων λέγονται, οὐχ ὡς μή δυτα ἀληθῶς σῶμα, καὶ αἴμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν, δι' αὐτῶν μετέχομεν τῆς Χριστοῦ Θεότητος, τότε δὲ, νοητῶς διὰ μόνης τῆς θέας. » Καὶ δὲ θείοτατος Μαχάριος: « Ωσπερ δὲ οἶνος, εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ πίνοντος κιρρᾶται, καὶ γίνεται δὲ οἶνος; ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ οἶνῳ, οὔτως δὲ πίνων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα τῆς Θεότητος ποτίζεται, καὶ κιρρᾶται ἐν τῇ τελείᾳ ψυχῇ, καὶ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ, καὶ οὔτες ἀγίασθεται, ἀξια τοῦ Κυρίου καθίσταται. Πάντες γάρ, φησι, τὸ αὐτὸν Πνεῦμα ἐποιεῖθημεν, καὶ διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦ ἀρτου, Πνεύματος ἀγίου οἱ κατὰ ἀληθειῶν μεταλαμβάνοντες καταξιούνται μέτροις γενέσθαι, καὶ οὕτω δύνανται εἰς αἰώνας αἱ ἀξιαὶ ψυχὴι ζῆσαι. Καὶ ὥσπερ τῷ σώματι ἡ ζωὴ οὐκ ἐξ οὗτοῦ ἔστιν, ἀλλ' ἐξωθεν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς γῆς, οὐτως καὶ τὴν ψυχὴν εὑδόκησεν δὲ Θεός, οὐκ ἐκ τῆς Ιδιας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ Θεότητος, ἐκ τοῦ Ιδίου Πνεύματος, καὶ φωτός, ἔχειν βρώσιν, πόσιν, Ἐνδυμα, δὲ ἔστιν ἡ δυτική τῆς ψυχῆς. » Εἶχε γάρ ἡ θεία φύσις, καὶ ἀρτὸν ζωῆς, τὸν εἰπόντα, « Εγώ εἰμι δὲ ἄρτος τῆς ζωῆς, καὶ ὑδωρ ζῶν, καὶ οἶνον εὐφραίνοντα, καὶ Ἐλατον ἀγαλλιάσεως. » Καὶ δὲ ἀγιος Τσιδιώρος: « Κοινωνία κέχληται ἡ τῶν θείων Μυστηρίων μετάληψις, διὰ τὸ, τὴν πρὸς Χριστὸν ήμιν χαρκεσθαι ἔνωσιν, καὶ κοινωνίους ἡμᾶς ποιεῖν τῆς αὐτοῦ βασιλείας. » Καὶ δὲ οἰς Νείλος: « Ἄδυτον δὲ τοὺς ἀλλας σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ ἀφεσιν τὴν πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, εἰ μὴ μεταλαμβάνει μετὰ φόβου καὶ πίστεως καὶ πόθου τῶν μυστικῶν, καὶ ἀχράντων, σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. » Οὐμοίως γράφει καὶ δέ μέγας Βασιλείος, ἐν τῇ πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν ἐπιστολῇ: « Καὶ τὸ κοινωνεῖν δὲ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἀγίου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος. » Ο τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγκω ἐν αὐτῷ, καὶ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Τίς γάρ ἀμφιβάλλει διτε τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς, οὐδὲν διλλο ἔστιν, η ζῆν πολλαχῶς; Ήμεῖς μέντοι γε, τέταρτον καθ' ἐκάστην ἐδομάδως κοινωνούμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν Δτῇ τετράδι, ἐν τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ Σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἀλλας ἡμέραις, ἐάν η μνήμη ἀγίου τινός· ἐν αἷς οἷμαι, καὶ ἐλειτούργει δὲ ἀγιος· οὐ γάρ καθ' ἐκάστην ἡδύνατο, ὑπὸ τοσούτων φροντίδων δχλούμενος. » Εἶπε δὲ καὶ δὲ ἀγιος Ἀπόλλων, διτε « Δει τὸν μοναχὸν, εἰ δυνατὸν, καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ κοινωνεῖν. » Ο γάρ μαχρύνων ἐκεῖδην ἀπὸ τούτων, μαχρύνεται ἀπὸ Θεοῦ, δὲ συνεχῶς τοῦτο ποιῶν, τὴν σάρκα συνεχῶς ὑποδέχεται· » η γάρ σωτηρίος φωνή φησιν· « Ο ἐσθίων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγκω ἐν αὐτῷ. Τούτο οὖν συμφέρει τοῖς μοναχοῖς, ὑπόμνησιν τοῦ σωτηρίου πάθους συνεχῶς ποιουμένοι· Καθ' ἡμέραν οὖν ἔστοιμον εἶναι δεῖ, καὶ παρασκευάζειν ἐκεῖδην τοιοῦτον, ὥστε ἀξιον εἶγι πάντοτε, περὶ

τὴν τῶν ἀγίων μυστηρίων ὑποδοχῆν· ἐπειὶ καὶ ἀφ-
έσεως ἀμαρτιῶν, οὗτῳ καταξιούμεθα.» Λέγει δὲ καὶ
ὁ Ἔκλιμακος· «Ἐιἱ σώμα σώματι προσφάνων,
ἀλλοιοῦται τῇ ἐνεργείᾳ, πῶς οὐκ ἀλλοιωθήσεται, δ
Θεοῦ σώματι προσφάνων ἀθώις χερός;» Γέγρα-
πται δὲ καὶ ἐν τῷ Γεροντικῷ· «Ιωάννης ὁ Βοστρη-
νός, ἀνὴρ ἀγίος, καὶ ἔκουσαν ἔχων κατὰ πνευμάτων
ἀκαθάρτων, ἡρώτησε δάιμονας, οἵτινες
εἰς κόρας τινὰς μαίνομένας καὶ ἐνεργούμενας ὑπ'
αὐτῶν πονηρῶς, εἰπὼν· πολὺ πράγματα φοβούσθε
ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν; οἱ λέγουσιν· «Ἔχετε δυνάμεις τρία
πράγματα μεγάλα, ἵνα μὲν, διπέρ φορεῖτε, εἰς τὸν
τρόχελον ὑμῶν, καὶ ἵνα, διπέρ λούσασθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
μένου δὲ πάλιν, ἐκ τούτων τῶν τριῶν, πολὺ φοβεῖσθε πλέον;
ἀπεκρίθησαν, εἰ ἐκψυλάσσετε καὶ ὡς διπέρ με-
ταλαμβάνετε, οὐκ ἰσχυσεν οὐδεὶς; ἐξ ἡμῶν ἀδικήσας
ἕλλων πλέον, δὲ σταυρός, τὴν βάπτισις, καὶ τὴν κοινωνίαν.»

**Τέλος τῶν κατὰ πλάτος πασῶν ὑποθέσεων, καὶ
μερικὴ παραγνεσίς πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα.**

ἴγ'. Ἰδού δὴ, τέκνον φιλατατον, τετέλεσται σου τὴν αἰ-
τησίας, σὺν Θεῷ εἰ μὲν κατὰ γνώμην τὴν σὴν καὶ τὴν
πρόθεσιν, ἀκριβῶς οὐκ οἶδαμεν, μέντοι γε κατὰ τὴν
ἡμετέραν δύναμιν, καὶ Θεῷ δὲ φίλον, τὸ κατὰ δύνα-
μιν. «Οὐρα τούνν, ἵνα μὴ μέχρι τούτου στῇ τὸ σὸν
φιλομαθῆδε, καὶ ἐπίπονον, ἀλλ' ἵνα καὶ Ἑργοῖς ὄφθῃς
φιλομαθῆσαι, καὶ σπουδαῖος. Φησὶ καὶ γάρ δὲ κλεινὸς
ὅδε λόγος· Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, γίνεσθε ποιη-
ταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογίζεσθε
ἔκαυτούν, διτι, εἰ τις ἀκροατὴς νόμου ἐστι, καὶ οὐ
ποιητὴς, οὗτος ξοικεῖ ἀνδρὶ, κατανοοῦντι τὸ πρίσ-
ωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ, ἐν ἐσόπτρῳ· κατενόησε
γάρ ἔκαυτον, καὶ ἀπελήλυθεν, καὶ ἐπελάθετο ὅποις
ἡν, δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τῆς ἐλευθερίας,
καὶ περαμένας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλημονῆς
γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς Ἑργου, οὗτος μακάριος ε
ἐν τῇ ποιησίᾳ αὐτοῦ ἔσται.»

**Οπως δεῖ ἀκούειν καὶ διλαμβάνειν τὰ τῶν Πα-
τέρων πνευματικά ἥματα.**

ἴδ. Καὶ πρὸ γε τούτων, ἵνα πιστῶς, καὶ μετὰ
τῆς προσηκούσης εὐλαβείας, ἀκλαμβάνης καὶ δι-
ακούγης, τὰ τῶν Πατέρων θεῖα, καὶ πνευματικά θεοπί-
σματα· φησι γάρ δὲ ἄγιος Μαχαρίος· «Ἄφαντά
ἐστι τοῖς ἀπέλεροις, τὰ πνευματικά· ψυχῇ δὲ ἀγίζει,
καὶ πιστῇ, πρὸς κατάληψιν. Ἐρχεται δὲ τοῦ ἀγίου
Πνεύματος κοινωνία, καὶ οἱ ἐπουράνιοι τοῦ Πνεύ-
ματος θησαυροί, τῷ πειρά λαδόντι μόνῳ γίνονται
καταφανεῖς, ἀμυητῷ δὲ, οὐδὲ ἐνοήσαι δυνατὸν το-
παράπαν. Εὐλαβῶς τούνν περὶ αὐτῶν ἀκούειν, μέχρις
δὲν, καὶ σοὶ γένοιτο πιστεύοντι, καταξιωθῆναι τού-
των τυχεῖν· τότε γάρ εἰσῃ αὐτῇ πειρά τῶν τῆς ψυ-
χῆς ὄφθαλμῶν, οἰων ἀγαθῶν, καὶ μυστηρίων, ψυχὴ
Χριστιανῶν κάνταυθα κοινωνεῖν δύνανται.» Οὕτω
γάρ ἔχων, τάχιστα καὶ τὴν τῶν γεγραμμένων καὶ
ἀκουτισθέντων ἐπισυλλέξεις ἐπικαρπίαν τε καὶ
ώριειαν, καὶ ἀπὸ τοῦ μανθάνειν, καὶ πράττειν, προ-
κύψεις, εἰς τὸ καὶ ἀλλούς παραινεῖν καὶ δῆγειν
αὐτῇ πειρά, πρὸς τὴν θειότερα, καὶ τοῖς πολλοῖς
ἀμύητο· δὲ καὶ γένοιτο σοι, τῇ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ παναλκεστάτη παλάμη ἐπερειδομένῳ, καὶ
κατευθυνομένῳ· Ἀμήν. Ἐπειὶ δὲ κόρος λόγου, πολέμιος

A interrogavit qui in quibusdam pueris furentibus
et ab ipsis male multatis erant, dicens: «Quid
a Christianis timetis?» Qui respondere: «Vere tria
habent magna; unum quidem, quod in collo ve-
stro portatis, et alterum, quod in Ecclesia ablui-
mini, et tertium, quod in conventu vestro come-
ditis. Cum rursum interrogati essent, ex his tribus
quodnam magis formidarent, responderunt: «Si
bene custodatis quod accepistis, nemo nostrum
valeat Christianis injuriam inferre. Sunt autem
quaes hostes nostri formidant plus quam cætera,
crux, baptismus et communio.»

**Finis omnium secundum latitudinem quæsitorum et
specialis exhortatio ad eum qui interrogavit.**

93. Ecce igitur, o fili dilectissime, adimpleta est,
cum Deo, tua interrogatio; an secundum tuum
propositum ac desiderium, non apprime novimus,
sed tamen pro nostris viribus; et gratum Deo est,
si quis agat pro viribus. Vide igitur, ne usque ad
id tantum consistat tua discendi aviditas tuusque
ardor; sed ut et operibus appareas discendi cu-
pidus et fervens. Dicit enim illustris ille frater
Domini: «Fratres mei dilectissimi, estote factores
verbi, et non auditores tantum, vosmetipso considerantes,
quia, si quis auditor est legis et non
factor, similis est homini consideranti vultum nativitatis
suum in speculo; consideravit enim se, et
abiit; et oblitus est qualis esset; qui autem se
inclinavit in legem libertatis perfectam, ac per-
mansit, hic non auditor oblivious factus, sed factor
operis, beatus in ejus adimpletione erit.»

**Quomodo oportet audire et excipere spiritualia
Patrum verba.**

94. Et ante hæc omnia, fideliter et cum decenti
pietate, excipias et audias divina ac spiritualia
Patrum oracula. Dicit enim sanctus Macarius:
«Intractabilia sunt inexpertis spiritualia; animam
vero sanctam ac fidem comprehendit sancti Spi-
ritus communio, et celestes Spiritus ubesauri, ei
soli qui eos expertus est, supervenient manifesti;
D non initiato autem, neque eos cogitare possibile
est. De iis igitur Patres audi religiose, donec tibi
credenti contingat dignum esse qui eos obtineas.
Tunc enim scies ipsa oculorum animæ experientia,
quantis bonis ac mysteriis Christianorum animæ
tunc communicare possint.» Sic te ipsum habens
quam citissime eorum qua scripta sint vel audieris,
fructus et commoda colliges; et postquam didiceris
et egeris, proficies ita ut et alios hortari ac ipsa
experientia dirigere possis ad res divinas et plo-
risque ignotas. Quod utinam tibi contingat Domini
Iesu Christi manu fortissima freto ac directo!
Amen. Quoniam autem orationis satietas auribus
inimica est, quemadmodum corpori nimius cibus,
omnis vero mensura optima est, oportet nos satis-

animam impleri sinit. Nos igitur scire oportet A utriusque derelictionis experimentum; et secundum utriusque modum Deo accedere. Ibi enim gratias cum satisfactione ad eum reddere debemus, quippe qui nostrae mentis intemperantiam consolationis dilatione castigavit, ut virtutis et malitia nobis, ut bonus pater, differentiam ostenderet. Hic autem peccatorum confessionem indesinenter, continuas lacrymas, majorem abscessum facere, ut ita possimus penarum additione Deum movere, ipsumque ut prius, in cordibus nostris intueri. Sed tamen sciendum est, quod, quando præliantur inter se anima ac Satan (de erudiente derelictione loquor), subducit se, ut jam dixi, gratia; cooperatur autem clam cum anima auxilio suo, ut victoriam animæ solius esse, inimicis ipsius ostendat. » Et sanctus Isaac: « Fieri non potest ut in spiritualibus bellis, sine iis per derelictionem tentationibus, sapiens evadat, et suum provisorem noscat, et Deum suum sentiat, firmeturque in fide illius abscendite, nisi in illius experientia virtute quam suscepit. Et quando viderit gratia opinioen de se arrogantem eum in suis cogitationibus admittere, et jam de se magna cogitare, tunc permittit et contra eum tentationes firmentur et validæ flant, donec propriam infirmitatem senserit et fugerit, et Deum in humilitate possideat. Et his pervenit homo in viri perfecti mensuram, Filii Dei fide ac spe, et ad charitatem extollitur. Miranda enim noscitur Dei charitas, cum homo in mediis periculis fuerit quæ suam spem præcidere valeant; et ibi Deus potentiam suam eum salvando ostenderit. Nunquam enim homo potentiam Dei in requie ac latitudine cognoscit; nec unquam Deus vim suam sensibiliter ostendit, nisi in pacis loco et in solitudine et in locis quæ occursibus et commercii cum hominibus tumultu vacua sunt.

etiam, òtav ποτὲ ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων, τῶν διακοπόντων τὴν ἀλπίδα αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖσες δεικνύεται ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτόν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνεις Ἀνθρώπος; τὴν δύναμιν τὴν θεϊκὴν, ἐν ἀναπάυσει καὶ πλαστουσῷ· καὶ οὐδέποτε ξειρίζεται ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθητικήν τοῖς μικρόν, καὶ ἡρξατο λογίζεται μέγα περὶ ἑαυτοῦ, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμοὺς καὶ αὐτοῦ ισχυροποιοῦθεναι, καὶ κραταυθῆναι, ἵνα δὲ μάθῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, καὶ φύγει, καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἔρχεται ὁ ἀνθρώπος, εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρὸς, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὑψύεται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γάρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον τὴν ἀλπίδα αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖσες δεικνύεται ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτόν. Οὐδέποτε γάρ μανθάνεις Ἀνθρώπος; τὴν δύναμιν τὴν θεϊκὴν, ἐν ἀναπάυσει καὶ πλαστουσῷ· καὶ οὐδέποτε ξειρίζεται ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθητικήν τοῖς μικρόν, καὶ τὴν πειρασμὸν κατασκηνώσεις τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων. »

De apathia, et quid est humana apathia.

A Ηερὶ ἀπαθείᾳ, καὶ τοῦ, τῇ ἐστιν η ἀνθρωπίνη ἀπάθεια.

86. Post hæc autem oportet ex parte hoc in loco de apathia et perfectione sermonem facere, et post pauca præsenti rei siue imponere. Audi quod dicit magnus Basilius: « Qui Dei vere amator est, et illius tranquillitatis vel paululum aliquid vult comprehendere, spiritualemque illius sanctitatem, pacem, quietem, dulcedinem, et lætitiam gaudiumque quod inde generatur gustare cupit, longe ab omni materiali affectu qui animam inquinat, nientem retrahere festinat. Mundo autem et nitido oculo divina intuetur; inexplebiliter inde oriente lumine vestitur; et ait talem habitum statimque animam postquam exercuit, Deo, prout possibile est, similis sit, illumque amat et cupit, quippe qui ma-

π'. Πρὸς δὲ τούτοις, δέοντες μέρους καὶ τὸν τῆς ἀπαθείᾳ λόγον ἐνταῦθα προσθῆναι, καὶ τελείωτος, καὶ μετὰ μικρὸν οὕτω πέρας δοῦναι τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ. « Ενθεν καὶ λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς: « Ό τοῦ Θεοῦ καταστὰς ἐραστής, καὶ τῆς ἐκείνου ἀπαθείας καὶ τὸ σμικρότατον κατασχεῖν ἐφιέμενος, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγίστητος, γαλήνης τε, καὶ ἀταραξίας, καὶ ἡμερότητος, καὶ τῆς ἐκ τούτων τικτομένης εὐφροσύνης τε, καὶ χαρᾶς ἐπιθυμῶν ἀπογεύσασθαι, παντὸς μὲν ὅλικοῦ πάθους τοῦ τὴν ψυχὴν ἐπιθολοῦντος, πόρῳ τοὺς λογισμοὺς ἀπάγειν ἐποιῶνται. Καθαρῷ δὲ, καὶ ἀνεπισκιάστεψ δηματι, τὰ θεῖα πειραθροῦ ἀπλήστω; τοῦ ἐκείνθεν φωτὸς ἐμφορούμενος· εἰς τοιαύτην τε ἔξιν, καὶ κατάστασιν

τὴν ψυχὴν ἔξασκήσας, οἰκειοῦται κατὰ τὴν ἐγχωροῦ· Α στὸν διοίωσιν, τῷ Θεῷ, ἐπέραστός τε καὶ ποθεινότας αὐτῷ γίνεται, οἷα δὴ μέγα τε ἀθλον, καὶ δυσήνυτον ἀνατλάς, καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὅλην συγκράσεως δυνηθεῖς, ἀκραίφεν καὶ κεχωρισμένη τῇ διανοίᾳ τῆς τῶν σωματικῶν ἐπιμειᾶς ποθῶν πως, διμιλῆσαι Θεῷ. » Καὶ τούτο μὲν ἐστιν περὶ ἀπαθείας. Περὶ δὲ τοῦ, τί ἐστιν ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια, γράφει οὕτως ὁ ἄγιος Τσαράχ· « Ἡ ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθῆθην τῶν παθῶν ἐστιν ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά. Ἐκ τῶν πολλῶν γάρ καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὡν ἐκτήσατο τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, ἡσθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς εὑνέρως ἐπαναστῆναι κατὰ τὴν ψυχῆς· καὶ ἡ διάνοια οὐ χρῆσει πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς. Διότι ἐν παντὶ καιρῷ, πεπληρωμένη ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς, ἡ τῆς θεραπείας, καὶ τῆς διμίλας τῶν ἀριστῶν τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοΐ. Καὶ διαν ἀρξανται τὰ πάθη κινεῖσθαι καὶ ταράσσεσθαι, ιξι- φνης ἀρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν, ἐν συνέσει τινὶ, παρακυψάση ἐν τῷ νοΐ· καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ἀργά, καθάπερ εἴπεν ὁ μακάριος Μάρκος· νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν, καὶ τῇ γνώσει πλησίας, διλγον αἰσθάνεται· ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήσου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσης γάρ αὐτοῦ ἀρπάζει αὐτὸν εἰς τὸ θύμον, καὶ ἀπαλλοτριοῦ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνελαν, καὶ τὴν λεπτότητα, καὶ ἐλαφρότητα, καὶ δεξύτητα τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν δισκησιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ διαυγής ἀποδείκνυνται· διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ἔηρανθῆναι ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ. Τούτου χάριν εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἐκάστω, καὶ δόηγεται αὐτοὺς ἡ θεωρία ἡ ἐν αὐτοῖς, πρὸς ἐκπληξιν τὴν παρ' αὐτῇ· καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πληρύνονται ταῖς θεωρίαις· καὶ οὐδέποτε ὑστερεῖται ὅλης συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν· καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτὲ, ὡν τοῦ πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίᾳ, ἔξαλείφονται αἱ μνήμαι ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, αἴτινες κινοῦται τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ Ισχὺς τῆς ἔξουσίας τοῦ διαβόλου. « Οταν γάρ ἡ ψυχὴ μὴ μετριάσῃ μετὰ τῶν παθῶν, ἡ ἐταιρείαση ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἀλλῆς φροντίδος κεκρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ Ισχὺς τῶν δύνυχων τῶν παθῶν, κατακρατῆσαι τῶν σισθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν. » Καὶ ὁ θεός Διάδοχος· « Ἀπάθειά ἐστιν, οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἐπεὶ ἀρα διεῖλομεν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἔξεληλυθέναι ἐκ τοῦ κόσμου· ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπὸ αὐτῶν, ἀπολεμήσους μένειν. Καὶ γάρ οἱ σιδηροφόροι πολεμισταί, τοξεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀγτιπάλων, καὶ τοῦ ἥχου τῆς τοξείας ἀκούονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπονται· τὰ πεμπόμενα κατ' αὐτῶν σχεδὸν ἀπαντα βέλη, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν στεφρότητα τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων. 'Αλλ' ἐκεῖνοι μὲν σιδήρων φρατεύμενοι, ἐν τῷ πολεμεῖσθαι, τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀγίου παν-

gnūm ac difficile certamen sustinuerit, et ex terrestri misione, sincera et a corporalibus affectibus sejuncta cogitatione, quodammodo cum Deo conversari potuerit. » Et id quidem est de animi tranquillitate. De hoc autem, nempe, quid est humana animi tranquillitas, sic scribit sanctus Isaac: « Tranquillus est non qui affectus non sentit, sed qui eos non admittit. Ex multis enim ac variis virtutibus, manifestis absconditisve, quas possidet, infirmati sunt affectus, neque facile possunt in animam insurgere. Idō omni tempore, in suis cogitationibus dominatur anima, exercitii gratia, et optimorum morum habitudinis, qui in mente per intellectum moventur. Et cum incipiunt affectus moveri ac turbari, statim rapitur longe ab iis cogitatio, quadam in mente insinuato intellectu. » Sed in mente otiosi desciunt affectus, ut ait beatus Marcus: « Mens quae Dei gratia virtutum actus adimplet, et scientiae accedit, parum sentit quod in anima malum ac irrationale est. Scientia enim mentem in excelsum rapit, eamque ab omnibus quae in mundo sunt separat. Et tunc homo per suam puritatem et subtilitatem et levitatem mentisque acumen, ac per exercitium, mentem habet mundatam ac lucidam effectam; caro enim hujus macerata est tranquillitatis duratione, multaque in ea perseverantia. Cuius rei gratia brevi unicunque additur aliud, et eos dirigit contemplatio quae in eis est, ad cupiditatem quae contemplationi adhaeret, et ideo contemplationes ejus dilatantur, et nunquam materia intellectu vincitur eorum cogitatio, nunquamque extra ea sunt quae Spiritus sancti fructus in ipsis producit. Ac diuturna consuetudine obliterantur ex corde eorum memorie quae affectus in anima commovent, et potentiae diabolici virtus. Cum autem anima cum affectibus non erit moderata, vel se eorum curæ non assuefecerit, eo quod perpetuo alia cogitatione domita fuerit, non potest unguium affectus vis spirituales ipsius sensus, vincere. » Et divus Diadochus: « Tranquillitas est, non a dæmonibus non impugnari, eponteret enim nos secundum divum Apostolum, de mundo exire; sed invictos manere, etiam si ab ipsis impugnemur. Milites enim illi qui ferro induiti sunt, ab adversariis ferro petuntur, et arcuum fremitum audunt, sed et omnia tela vident, quae in se jaciuntur, neque ob hellici vestimenti soliditatem, quidquam formidant. Sed illi quidem ferro inuiti, etsi impugnentur, invicti manent; nos vero sancti luminis armatura et scuto salutis per quidquid bonum est muniti, tenebrosas dæmonum phalanges rumpamus. Non enim a malo tantum abstinere puritatem præstat, sed etiam boni cura, vehementer mala abrogare. » Et sanctus Maximus quadrupliciter eam tranquillitatem dividit, sic loquens: « Primam tranquillitatem dico eam quae ad peccatum intacta virtute, corporis motus sit. Secundam tranquillitatem dico eam quae animam commovent cogitationum per-

fectam fugam, per quam affectum ille motus Aotolik, καὶ τῇ τοῦ Σωτηρίου περικεφαλαῖ, διὸ πάντων τῶν καλῶν καθοπλισάμενοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων διακόψιμαν φάλαγγας. Οὐ γάρ τὸ μῆκτον πρᾶξαι τὰ κακά μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιμελεῖ τῶν καλῶν, κατακράτος ἀθετῆσαι τὰ κακά. » Καὶ ὁ ἄγιος Μάξιμος ἐδειπραχώς ταυτὴν διαιρεῖ, οὗτοι φάσκων· « Πρώτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαρχον κίνησιν. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ φύσην τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν, διὸ ἡς ἡ τῶν παθῶν ἀπομαρτύνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάποντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Τρίτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένην. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγω, τὴν κατὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν, καθ' ἥν τη τρίτη τὴν γίνεσιν εἰληφεν, οὐκ ἔχουσαν τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας. » « Ετι· » Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνική κατάστασις φύσης, καθ' ἥν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακάν. »

Item de apathia et perfectione.

87. Igitur sanctus Ephrem de apathia et perfectione ita disserit: « Qui affectibus mundi sunt et ad summum bonum ardenter tendunt, infinitam suam perfectionem faciunt, eo quod bonorum aeternorum non est finis. Finita quidem est, respectu ad humanae potentiae mensuram; infinita vero, utpote seipsam transagrediens quotidiani incrementis, seipsamque perpetuo attollens ad Deum ascendendo. Similiter et sanctus Nilus de perfectione ita loquitur: « Ducas perfectiones esse cogitandum est: unam quidem temporalem, alteram autem aeternam; de qua scribit Apostolus: « Quando autem venerit quod perfectum est, tunc evanescit quod est ex parte ». » Illud enim, quando venerit quod perfectum est, significat nos hic nequire diuinam perfectionem assequi. » Et adhuc, « Ducas perfectiones diuinus Paulus noscit, et eundem scit perfectum et non perfectum hominem, quoniam presentem vitam perfectus homo esse dicitur: respectu autem ad illum qui vere perfectus est, dicitur imperfectus. Ideo inquit, « Non quod accepi, ideo perfectus sum ». » Et paulo post: « Quicumque perfecti sumus, id ipsum sentiamus ». »

De affectu, de affectu dulci, de affectu vehementi, et de affectu carentia.

88. Dicit autem sanctus Elias iudez: « Mala materia, corporis quidem, affectus est, anima vero, affectus dulcis, mentis autem, affectus vehementis. Prædicatur porro de prima, tacitus, de secunda, reliqui sensus. De tertia autem, contraria dispositio. » Et adhuc. « Qui dulces affectus sentit, proximus est ei qui corpore afficitur; qui vehementes, proximus ei qui dulces habeat; longe autem ab utroque est, qui nullos experitur.

Quid est corporeum, dulcem, vehementem, nullum affectum experiri, et de singulorum curatione.

89. Corporeo affectu est, qui peccandi vim vio-

« Ετι, περὶ ἀκαθείας καὶ τελειότητος

πζ». Καὶ γοῦν καὶ ὁ ἄγιος Ἐφραίμ, περὶ τε ἀπάθειας καὶ τελειότητος, οὗτοι διαγορεύει· « Οἱ ἀπάθειες πρὸς τὸ ἀκρον ἐφετὸν ἀκορέστως ὑπερεκτενόμενοι, ἀτέλεστον ποιοῦσι τὴν τελειότητα· διότι τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τέλος οὐκ ἔστιν. » Ετι, τελεία μὲν, δοσον πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως. « Ατέλεστος δὲ, ὡς δεῖ υπερβαίνουσα διατὴν ταῖς καθημέριαν προσθήκαις, καὶ ὑφουμένη διηγεκῶς ταῖς πρὸς Θεὸν ἀναβάσεσιν. » « Όμοιως δὲ καὶ ὁ ἄγιος Νείλος οὗτοι περὶ τελειότητός φησι· « Δύω τελειότητας νοητέον· μίαν μὲν πρόσκαιρον, μίαν δὲ αἰώνιον· περὶ ἡς γράφει ὁ Ἀπόστολος· « Οταν δὲ Ελθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταρργηθεσαι. » Τὸ γάρ, διατὰ Ελθῃ τὸ τέλειον, σημαίνει, διτις ἐνταῦθα οὐ δυνάμεθα χωρῆσαι τὴν θείαν τελειότητα. » « Ετι· » Δύω τελειότητας Παῦλος δὲ θεσπέσιος ἐπίσταται· καὶ οἶδε τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ οὐ τέλειον ἀνθρώπον· ὡς μὲν πρὸς τὸν παρόντα θίον, τέλειον λεγόμενον ἀνθρώπον· ὡς δὲ πρὸς τὸν ἀληθῶς τέλειον, οὐ τέλειον. Διό φησιν, οὐδὲν διη τελείωματι. » Καὶ μετ' ὅλιγα λέγει· « Οσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν. »

D Περὶ ἀκαθείας, ἡδυπαθείας, προσκαθείας, καὶ ἀπαθείας.

πη'. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἄγιος Ἡλίας δὲ ἔκδικος· « Υἱὸν πονηρὸν, σώματος μὲν, ἡμιάθεια· πυχῆς δὲ, ἡδυπάθεια· προσπάθεια δὲ, τοῦ νοῦς. Κατηγορεῖται δὲ, τῆς μὲν, ἀφή· τῆς δὲ, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. » Τῆς δὲ τελευταῖς, ἐναντία διάθεσις. » Ετι· « Ο μὲν ἡδυπάθης πλησίον ἐστι τοῦ ἐμπαθοῦς· δὲ προσπάθης, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακρὰν δὲ ἀμφοτέρων, δὲ ἀπαθῆς. »

Ti ἐστιν ἀκαθής, ἡδυκαθής, προσκαθής, καὶ ἀπαθής· καὶ περὶ θεραπείας ἀμφοτέρων.

πθ'. « Ἐμπαθής ἐστιν δὲ τὸ ἀμαρτητικὸν έγων

“ I Cor. xiii, 10. ” Philipp. iii, 12. ” Ibid. 15.

τοῦ λογισμοῦ βιαστέρον, καὶ τέως μὴ ἀμαρτάνῃ ἐκτός. Ἡδυκαθῆς δὲ, δὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, καὶ πάσχῃ ἐκτός [ἢ ἀλλ. ἀντός]. Προσπαθῆς δὲ, δὸς τῇ ἐλευθερίᾳ μᾶλλον, ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκείμενος. Ἀπαθῆς δὲ ἀν εἴη, δὸς τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν. Άσαύτως μέντοι καὶ περὶ τῆς ἀμφοτέρων θεραπείας, τάδε διασφεῖ· ἀπόδιλυται ἐκ ψυχῆς, ἐμπάθεια μὲν, διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς· ἡδυκάθεια δὲ, δὸς ἀγρυπνίας, καὶ σωπῆς· ἡ δὲ προσπάθεια, διὰ ἥσυχίας, καὶ προσοχῆς· ἀπάθεια δὲ συνισταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ. »

Περὶ πίστεως, ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης.

λ'. Ἀλλ' ἐπεὶ πάντων ἀγαθῶν ἀρχὴ, καὶ μεσότης, καὶ τέλος, εἰ βούλοιο δὲ εἰπεῖν· καὶ χορηγὸς, καὶ πρύτανις, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· τὸ τρίπλοκον σπερτίον, καὶ θεομφαντον, καὶ μᾶλλον πάντων ἡ ἀγάπη, διὰ δὲ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ τε καὶ λέγεται, οὐ δίκαιον, μὴ καὶ διὰ τούτων τοῦ παρθένος συγγράμματος ἐλλείπον ἀνακληρώσαι· « Μέλλον δὲ, ἐπειδήπερ καὶ κατὰ τὸν διγιον Ἰσαὰκ τὴν τελείτητα τῶν πολλῶν χαρπῶν τοῦ πνεύματος, τότε τις δέχεται, διὰν ἀξιωθῆται τῆς τελείας ἀγάπης. »

Φέρε καὶ περὶ αὐτῆς μικρὸν διαμνημονεύσωμεν. Καὶ γοῦν γράφει δὲ τῆς Κλίμακος· « Νυν δὲ λοιπὸν μετὰ πάντα τὰ προειρημένα, μένει τὰ τρία ταῦτα τὸν σύνθεσμον πάντων ἐπισφίγγοντα, καὶ χρατοῦντα, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων, ἡ ἀγάπη· δὲ Θεὸς γάρ δονομάζεται. Πλήν ἐγώγε, τὴν μὲν, ἀκτίνα δρῶ, τὴν δὲ, φῶς, τὴν δὲ, κύκλον, πάντα δὲ, ἐν ἀπαύγασμα, καὶ μίαν λαμπρότητα. Ἡ μὲν γάρ πάντα δύναται ποιεῖν καὶ δημιουργεῖν, τὴν δὲ ἄλεος Θεοῦ περικυκλοῦ, καὶ ἀκατατίχυντον ποιεῖ, ἡ δὲ οὐ πίπτει, οὐδὲ στήκει τοῦ θέειν, οὐδὲ τὸν τρωθέντα λοιπὸν ἡρεμάντη τῆς μακαρίας μανίας ἐδεῖ. » Ετι· « Ό περι ἀγάπης λόγος, ἀγγέλοις γνώριμος, κάκενοις, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐλλάμψεως, ἀγάπη δὲ Θεός ἐστιν. Ό δρον δὲ τούτου λέγειν βουλόμενος, ἐν ἀδύσηψ τυφλώτων τὴν ψάμμον μετρεῖ. Ἀγάπη, κατὰ μὲν τὴν ποιότητα, δομοίως Θεοῦ, καθόσον δρικτὸν βροτοῖς· κατὰ δὲ ἐνέργειαν, μέθη ψυχῆς· κατὰ δὲ τὴν ιδότητα, πηγὴ πίστεως, ἀδύστος μακροθυμίας, θάλασσα ταπεινώσας. Ἀγάπη ἐστὶ κυρίων ἀπόθεσις παντοῖας ἴννοντας, εἰπερ ἡ ἀγάπη, οὐ λογίζεται τὸ κακόν. Ἀγάπη, καὶ ἀπάθεια, καὶ ισοθεσία, τοῖς διόρμασι διακρίνεται μόνοις, ὡς φῶς, καὶ πῦρ, καὶ φλέδη, εἰς μίαν συντρέχουσιν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ περὶ τούτων μοι νόει. » Καὶ δὲ ἀγίος Διάδοχος· « Πάσσης πνεύματικῆς, ἀδελφοί, ἡγείσθω θεωρίας, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· πλέον δὲ ἡ ἀγάπη. Αἱ μὲν γάρ, καταφρονεῖν τῶν δρωμένων ἐκδιδάσκουσι καλῶν, ἡ δὲ ἀγάπη, αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ, αἰσθῆσει νοερῷ, τὸν ἀδράτον Θεὸν ἐξειχνεύσασα. » Ετι· « Ἀλλη ἐστιν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς τῇ φυσικῇ, καὶ ἀλλη, τῇ ἐκ τοῦ ἀγίου Πνεύματος αὐτῇ προσγνωμένη. Ἡ μὲν γάρ, ἐκ τῆς ἡμετέρας, δὲ θελομεν, συμμέτρως κινεῖται θελήσεως, διόπερ καὶ εὐχερίως ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἤνικα μὴ βίᾳ κρατῶμεν τῆς ἐκτῶν προσιρέσεως, διαρπά-

ζοντοrem sentit quam cogitationem. Dulce afficitur qui peccati efficaciam cogitatione insirmorem habet, etsi extra patiatur; vehementer autem, qui libertati magis quam servituti intermediorum subjacet. Nullum autem affectum experitur, qui omnium horum differentiam ignorat. Similiter porro de eorum curatione hæc exponit. « Ex anima rejicitur corporis affectus per jejunium et orationem; dulcis affectus, per vigiliam et silentium; vehemens per tranquillitatem et attentionem; formatur vero affectum carentia ex Dei memoria.

De fide, spe et charitate.

90. Sed quoniam omnium bonorum principium et medium et finis; si autem id velis dicere, dux et princeps est, fides, spes, charitas; triplex ille unus et a Deo ipso contextus, et optima ex iis est charitas, cum Deus charitas sit et dicatur, non justum esset non per eas virtutes quod huic operi desit adimplere. « Eo magis, quod, juxta sanctum Isaac multorum Spiritus sancti fructuum perfectionem aliquis accipit, cum perfecta charitate dignus habitus est.

Paucā igitur et de ea memoremus. Scribit Cīmax: « Nunc post omnia quæ diximus remanent tria hæc omnium vinculum constringentia et dominatio, fides nempe, spes et charitas; major autem horum, charitas; charitas enim Deus nominatur. Ego tamen, unam quidem, ut radium video, alteram, lumen, tertiam autem circulum, omnes vero, unum fulgorem et splendorem. Una quidem omnia potest facere et operari; secundam misericordia Dei circumdat et non confundi sinit; tertia nunquam deficit, neque currere desinit, neque cum quem vulneravit, a beato illo ardore quiescere sinit. » Et adhuc: « Sermo de charitate, angelis notus, et illis per illuminationis virtutem, charitas Deus est. Qui illius terminum vult dicere, cæcus est in abyso arenam metiens. Charitas, pro ejus qualitate, similitudo cum Deo est, quantum mortalibus accedere ad eum licet; pro virtute, animæ est ebrietas; secundum proprietatem, fons est fiducia, longanimitatis abyssus, humilitatis mare. Charitas est vere cujusvis contrariae cogitationis repulsio, si quidem charitas non cogitat malum. Charitas, et tranquillitas ab affectibus, et adoptio, nominibus solis discernuntur, ut lumen, et ignis, et flamma, in unam concurrunt efficaciam. Ita mihi de iis videtur. » Et sanctus Diadochus: « Omnen spiritualē, fratres, contemplationē dirigant fides, spes, charitas, maxime autem charitas. Priors quidem visibilia bona despiciere docent; charitas vero virtutibus Dei animam adaptat, spirituali sensu invisibilem Deum investigans. » Et adhuc: « Alia est charitas animæ naturalis, et alia quæ ea sancto Spiritu in ipsa efficitur. Alia enim, nostra, cum volumus, voluntate moderate excitatur, et idcirco facile a malis spiritibus, quando non violenter nostram voluntatem vincimus, abripitur. Alia autem

adeo animam incendit ad Dei amorem, ut omnes animae partes inestabili divini desiderii excellentiæ adunentur in immensa quadam simplicitatis dispositione. Referta enim spirituali virtute mens, quemdam charitatis ac laetitiae fontem emittit. » Et sanctus Isane: « Charitas quæ ex quibusdam rebus efficitur, est tanquam parva lucerna oleo nutrita, et sic alitur ejus lumen, aut tanquam torrens ex pluvia ruens, cuius fluctus cessant, ubi desicit quæ eos producit materia. Charitas vero quæ Deum auctorem habet, est tanquam fons saliens, et nunquam fluctus ejus interrumpuntur: ipse enim solus est fons charitatis et ejus indéficiens materia. » Et rursum interrogatus quænam sit multorum spiritus fructuum perfectio, respondit: « Quando quis dignus perfecta Dei charitate habitus est. » Et denuo interrogatus unde aliquis sciat se ad hanc virtutem processisse, dixit: « Cum memoria Dei in ejus cogitatione excitata fuerit, statim cor ejus Dei charitate excitatur, et ejus oculi multas effundunt lacrymas. Hanc enim consuetudinem habet caritas, ex memoria hujus quem amat lacrymas eliciendi; et qui charitatem habet, nunquam a lacrymis desicit. Nunquam enim illi deest materia quæ ipsum ad Dei seruat memoriam, ita ut vel in somno suo cum Deo converseatur. Consuetudo enim charitatis est talia agere et ipsa est hominum in hujuscemodi vita perfectio. » Et adhuc: « Charitas Dei natura ardet, et quando vehementer in aliquem incidit, hanc animam extra se esse facit. Ideo cor non potest eam a charitate quam percepit, sejungere, aut eam temperare, sed pro ejus qualitatibus modo et in eam superveniente charitate, in ea apparet insolita conversio. Et hæc sunt sensibilia ejus signa: si hominis vultus igneus, læsus, et corpus ejus calefit, ab eo timor recedit; ut amens efficitur, mortem quæ tam horrenda est, ut lætitiam habet, et nunquam mentis ejus contemplatio a cœlestium cogitatione defectionem patitur; et absens tanquam præsens, conversatur, a nomine visus. Scientia ejus ac visio naturalis prætereunt, neque sensibiliter motum suum animadvertisit quo in rebus movetur. Et si quid agat, non id omnino sentit, inuentem habens in hac contemplatione fluuiantem, et hujus cogitatio semper cum alio aliquo colloquitur. Hac spirituali ebrietate ebrii fuerunt olim apostoli et martyres; et alii quideam mundum universum percurrentes, laborantes, injuriis onerati; alii vero, laceratis membris, sanguinem suum effuderunt tanquam aquam, et horrenda patientes, non deciderunt, sed generose sustinuerunt. Et cum essent sapientes, ut insipientes habili sunt, et alii in desertis erraverunt et montibus, et in speluncis et in cavernis terra, et in ea tumultuatione non perturbati fuerunt. Det nobis Deus ad hanc amentiam pervenire.

Διλλὰ γενναλῶς ὑπῆνεγκαν· καὶ δύτες σοφοί, ὡς ἀφρονες ἁνομίσθησαν, καὶ δίλλοι ἐν ἔρημοις ἐπλανήθησαν, καὶ δρεσι, καὶ ἐν σπηλαιοῖς, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὐαχτοὶ δύτες. Ταύτην τὴν ἄνοιαν, ἀξιώσας ἡμᾶς ὁ Θεός φύάσας. »

ζεταὶ· ἡ δὲ, τοσοῦτον ἔκκαλει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε πάντα τὰ τῆς ψυχῆς τότε μέρη, τῇ τοῦ θείου πόθῳ ἀλαλήτῳ ἐγκολλάσθαι κρηστότητη, ἐν ἀπειρῷ τινὶ ἀπλότητῃ διαθέσεως· ἐγκύμων γάρ ὁ σπερμὸς τὸν τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας γινόμενος, πηγὴν τινὰ ἀγάπης ἀναβλύζει καὶ χαρᾶς. » Καὶ ὁ ἄγιος Ἰσαάχ· « Ἡ ἀγάπη, ἡ ἐκ τινῶν γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπάς ἐστι μικρά, ἐκ τοῦ ἔλασίου τρεφομένη, καὶ οὗτον συνισταται τὸ φῶς αὐτῆς· ἡ καὶ ὡς χειμαρρός φέων ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐπερ ἡ βρέσις καταπαύεται, τῆς συνιστώσης αὐτὸν ὑλῆς, λεψίν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δὲ, ἡ τὸν θεὸν αἰτίον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἐστι βρύσουσα, καὶ οὐδέ ποτε τὰ βεύματα αὐτῆς ἀνακόπεται· αὐτὸς γάρ μόνος, διστὶ τῆς ἀγάπης πηγὴ, καὶ ἀνελιπτὴς ἡ ὑλὴ αὐτῆς. » Καὶ αὐθίς ἐρωτηθεὶς, ποιεὶ ἐστὶν ἡ τελείστης τῶν κολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, ἀπεκρίθη· « Οταν τις ἀξιωθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. » Καὶ αὐθίς ἐρωτηθεὶς, καὶ πόθεν γινώσκει τις, διεφθασεν εἰς ταύτην, ἐφη· « Οταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοΐᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ, κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὄφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς· ἔθος γάρ ἔχει ἡ ἀγάπη, ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν, ἐξάπτειν δάκρυα, καὶ τοιούτος ὡν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δακρύων. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ ἀεὶ ὑλὴ φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὑπνῳ αὐτοῦ, συνομιλεῖ τῷ θεῷ· ἔθος γάρ τῇ ἀγάπῃ, πρᾶξαις τὰ τοιούτα, καὶ αὐτὴν ἐστὶν ἡ τελείστης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτῃ. » « Ετι· « Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θερμῇ ἐστι τῇ φύσει, καὶ διαν διμέτρων ἐπιπέσῃ τινὶ, ποιεὶ ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ἐκστατικήν. Διά τοῦτο οὐ δύναται ἡ καρδία τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς, χωρῆσαι αὐτήν, καὶ καρτερήσαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ ἀγάπης, δρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοιωσίς ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητά· γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, πυρὸν, περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ φόρος, καὶ ἡ αἰδὼς, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός, καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν φεύγει· ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἔκφρων γίνεται, τὸν φοβερὸν θάνατον ἠγετᾷ καρδίαν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ, διακοπήν τινα πάσχῃ, ἐκ τῆς τῶν οὐρανῶν διανοήσεως. » Καὶ ἀπών, ὡς παρών διμιλεῖ, μὴ δρώμενος ὑπὸ τινος. « Ἡ γνῶσις, καὶ ἡ δρασίς αὐτοῦ· παρέρχεται, ἡ φυσική, καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἵστι τοῖς πράγμασι κινεῖται. Καν γάρ πράττει τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ, ἀεὶ ὡς μετὰ ἀλλού ἀδολεσχεῖ. Ταύτην τὴν πνευματικήν μέθην, ἐμεθύσθησάν ποτε οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, καὶ οἱ μὲν, δλον τὸν κόσμον διελθόντες, κοπιῶντες, καὶ διειδίζομενοι, οἱ δὲ, τὰ μέλη κατακοπέμενοι, ἐξέχεαν τὰ αἰματα αὐτῶν, ὥστε διώρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες, οὐκ ὠλιγώρησαν,

Περὶ τῆς ἀρίας κοινωνίας, καὶ τοῦ, διστομοῦ πρᾶπεν· ήμιν πρόξενος, η συνεχῶς μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος ταύτης μεταληγός, καὶ κοινωνία.

Ια'. Οὐδὲν δὲ οὕτω πρός τε ψυχῆς κάθαρσιν, καὶ φωτισμὸν νοῦς, καὶ σώματος ἀγιασμὸν, καὶ ἀμφοτέρων πρός τὸ θειότερον μεταστοιχείωσιν καὶ ἀθανασίαν· ναὶ μήν, καὶ πρός ἀποτροπὴν παθῶν καὶ δαιμόνων, η μᾶλλον οἰκειότερως εἰπεῖν, πρὸς ἐνωσιν, καὶ Θεοῦ θείαν ὑπερφυτεῖσαν καὶ ἀνάκρασιν, συνεργεῖ καὶ συμβάλλεται τῷ μὲν, ὡς ἡ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας τε καὶ διαθέσεως, καὶ τῇ ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, συνεχῆς μετάληψις καὶ κοινωνία, τῶν ἀγίων, ἀχράντων, καὶ ἀθανάτων, καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων· αὐτοῦ φαμεν τοῦ τιμίου σώματος, καὶ αἷματος τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοι τοῦτο ἀναγκαῖον ὡς μάλιστα καὶ περὶ τούτου ἀπὸ σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καγώ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλε με δὲ ζῶν Πατήρ, καγώ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα· καὶ δὲ τρώγων με, κάκεινος ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν δὲ ἀρτος, δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· καὶ δὲ τρώγων μου τούτον τὸν ἀρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα. » Καὶ δὲ Χριστοφόρος δὲ Παῦλος, τοιάδε φρασίν· « Ἄδελφοι, ἐγὼ παρέλαθον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, δὲ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, διτὶ δὲ Κύριος Ἰησοῦς. ἐν τῇ νυκτὶ δὲ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἀρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε, τοῦτο μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὁσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καὶνή διαθήκη ἐστιν, ἐν τῷ ἐμῷ αἷματι· τοῦτο ποιεῖτε δσάκις δὲν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὁσάκις γάρ δὲν ἐσθίητε τὸν ἀρτον τούτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἀκριτοῦ δὲν ἐλθῃ. » Ωστε, δεὶς δὲν ἐσθίῃ τὸν ἀρτον τούτον, δὲ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἐνοχος ἐσται τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἀνθρώπος ἐστιν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἀρτού ἐσθίεται, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. Ὁ γάρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἐστιν τούτος· καὶ πίνει, μή διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τούτο μέρους διαλαβεῖν, καὶ τῷ τοιώδει συντάξαι πονηματι, καὶ οὕτω πέρας δοῦναι τῷ λόγῳ. Καὶ τοῦτο γοῦν δῆλον, οὐ μάνον ἐξ ὧν φθέγγονται οἱ ἄγιοι, ἀλλὰ γε πολλῷ πλέον, ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς αὐτοκάθης, καὶ αὐτοκαθητείας βρημάτων, ἐκδηλότερον. » Λέγει καὶ γάρ· « Ἔγω εἰμι δὲ ἀρτος τῆς ζωῆς. » Καὶ οὗτός ἐστιν δὲ ἀρτος δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μή ἀποθάνῃ. Ἔγω εἰμι δὲ ἀρτος δὲ ζῶν, δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνῃ αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωῆν ἐν ἑαυτοῖς· δὲ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωῆν αἰώνιον. » Ετι· « Ἡ γάρ σάρκη μου, ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου. ἀληθής ἐστι πόσις· δὲ τρώγων μου τὴν

^A De sancta communione; et quod bona nobis præbet, continua hujus cum pura conscientia receptio et communio.

91. Nihil utique ad animæ purgationem et mentis illuminationem et corporis sanctificationem et amborum ad Deum translationem immortalitatemque ita confert; imo vero et ad cupiditatum dampnumque repulsionem, aut, ut aptius dicam, ad unionem et supernaturalem cum Deo conjunctiōnem et immisionem, nihil ita in nobis cooperatur et auxiliatur, ut continua sanctorum, mundissimorum, immortalium, vivorum mysteriorum receptio ac communio, cum puro corde ac recta dispositione, quantum homini possibile est, ipsius, dicimus, venerandi corporis et sanguinis Domini et Dei et Salvatoris nostri Iesu-Christi. Ideoque necessarium est ut et de eo nonnulla exponamus, et huic curæ tempus impendamus, siue terminum nostro sermoni imponamus.

Atque id igitur manifestum est, non modo ex his quæ sancti dicunt, sed multo magis ex ipsis vita ac veritatis auctoris vocibus, manifestius. Dicit enim: « Ego sum panis vitæ »⁶⁶; et, « Iste est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus qui de cœlo descendit; si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita »⁶⁷. » Et, « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam »⁶⁸. » Et adhuc: « Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus; qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Quemadmodum misit me vivens Pater, et egn vivo propter Patrem; et qui manducat me, et ille vivet propter me. Hic est panis qui de cœlo descendit: et qui manducat hunc panem, vivet in æternum »⁶⁹. » Et Christi discipulus Paulus hæc ait: « Fratres, ego accepi a Domino Iesu quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem et gratias agens, fregit ac dixit: Accipite et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis trahetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem illum bibetis, mortem Domini anniuntiabitis, donec veniat. Qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet igitur scipsum homo, et sic de pane illo comedat et de calice bibat. Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbe-

⁶⁶ Joan. vi, 35. ⁶⁷ ibid. 50-52. ⁶⁸ ibid. 54-55. ⁶⁹ ibid. 56-59.

cilles et dormiunt multi. Si nos met lipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Duius autem Judicamus, a Domino corripimus, ut non cum hoc mundo damnemur^{70.}

Quod necesse est discere sacrorum mysteriorum miraculum; et quid est, et quare datum est, et quae nam illius utilitas.

92. Scribit autem Chrysostomus: « Mysteriorum miraculum quid sit discere necessarium est, et quae nam sit hujus rei utilitas. Unum corpus sumus, et membra ex carne Domini nostri Iesu Christi, et ex ossibus ejus. Qui autem iniciati sunt, iis quae dicuntur aurem praestent, ut non modo secundum charitatem id sicutus, sed re ipsa in unam carnem inisceatur; id per cibum effectum est, quem nobis largitus est, nobis amorem quem in nos habet, volens ostendere. Ideo nobis scipsum immiscuit, et inseruit in nobis corpus suum, ut unum efficiamur, tanquam corpus capiti unitum. Id enim est vehementer diligentium. Quod innuens Job dicebat de servis suis, quibus erat vivide desiderabilis, quod amorem suum ostendendi causa dicebant: «Quis det nobis de carnis ejus saturari? Ideo et Christus illud fecit, ad maiorem amicitiam nos dicens, et suum in nos amorem ostendens, non se tantummodo nobis videndum prebuit, sed et cupientibus tangendum ac manducandum; et carni sue nos uniri voluit et connecti et totum desiderium nostrum compleri.» Et adhuc: «Qui haec sanctissimo corpori ac venerando sanguini participant, cum angelis et archangelis ac celestibus potentissimis sedent, regiam Christi vestem induentes et arma habentes celestia. Sed non adhuc quidquam dixerunt; ipsum enim regem induerunt. Sed quemadmodum illud est magnum et tremendum et mirandum, ita si cum puritate accedas, accessisti ad salutem; si vero cum mala conscientia, in poenam ac supplicium. Qui enim corpus et sanguinem Domini manducat ac bibit indigne, judicium sibi manducat ac bibit. Si enim qui regiam purpuram inquinaverunt, omnino consentaneum est ut et qui corpus cum inquinata conscientia receperint, eamdem poenam subeant ac qui per clavos illud fregere. Vide igitur quomodo Paulus hanc poenam ostendit, dicens: «Qui legem Moysis contempsit, absque misericordia, duobus vel tribus testibus accusatus, moritur. Quanto majora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei conculeaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est^{71.}» Quicunque igitur huic corpori participamus, quicunque hunc sanguinem gustamus, cogitate nos illum qui sursum sedet, qui ab angelis adoratur, qui omnipotenter proximus est, degustare. Oh! quot ad salutem vias nobis apertae sunt! Nos suum corpus effectis, nos sui corporis participes reddidit, et nibil horum nos a malo retrahit! O indolentiam!

A ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀρρωστοὶ, καὶ κοιμῶνται Ἰκανοί. Εἰ γάρ ἔντονος διεκρίνομεν, οὐκ ἀνέκρινεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδεύμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ καταχριθῶμεν. »

**Οτι αραικαιοι μαθειν τὸ θαῦμα τῶν ἀγίων μυστηρίων· καὶ τι ποτὲ ἔστι· καὶ διὰ τι ἐδίθη, καὶ τις ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος.*

ἴ. Γράφει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· « Ἀναγκαῖοι μαθεῖν τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων τι ποτὲ ἔστι, καὶ διὰ τι ἐδίθη, καὶ τις ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος. «Ἐν σώματι ἔσμεν, καὶ μέλη, ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἱησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὅστεων αὐτοῦ. Οἱ δὲ μεμυημένοι, παρακαλουθείτωσαν τοῖς λεγομένοις· ἵνα οὖν μὴ μόνον κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦτο γενώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα εἰς ἔκεινην ἀνακερασθῶμεν τὴν σάρκα, διὰ τροφῆς τοῦτο γίνεται, ἢν ἔχαριστο, βουλόμενος ἡμῖν δεῖξαι τὸν πόθον, ὃν δὲ έχει πρὸς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο ἀνέμιξεν ἡμῖν ἔστιν, καὶ ἀνέψυρε τὸ σώμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἐν γενώμεθα καθάπερ σῶμα κεφαλῆς συνημμένον. Τῶν γάρ σφρόδρα ποθούντων ἔστι τοῦτο. Τοῦτο γοῦν δὲ Ἱώδης αἰνιτόβροντος, ἐλεγε περὶ τῶν οἰκετῶν, οὓς ἦν μεθ' ὑπερβολῆς ποθεινδές, διτὶ δὴ τὸν πόθον ἀνδεικνύμενοι, ξειγον· Τις δὲ δψη ἡμῖν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπληθῆναι; Διτὶ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸν πεποίηκεν, εἰς φιλαντίαν ἡμᾶς δγῶν μεζίνα, καὶ τὸν αὐτοῦ πόθον ἀνδεικνύμενος περὶ ἡμᾶς, οὐκ ἰδεῖν μόνον ἔστιν παρέχων τοῖς ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀφασθαί, καὶ φαγεῖν· καὶ ἐμπῆξαι τῇ σαρκὶ· καὶ συμπλαχῆναι, C καὶ τὸν πόθον ἐμπλῆσαι πάντα. » Εἰτε· «Οἱ μετέχοντες τοῦ παναγίου σώματος, καὶ τοὺς τιμίους αἵματος, μετὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν δινῶν δυνάμεων ἔστηκασιν, αὐτὴν περικείμενοι τοῦ Χριστοῦ τὴν βασιλικὴν στολὴν, τὰ δόλια ἔχοντες τὰ πνευματικά. 'Ἄλλ' οὐδὲν εἶπον οὐδέ πω· αὐτὸν γάρ εἰσιν ἀνδειμένοι τὸν βασιλέα. 'Ἄλλ' ὕστερον ἔστι μέγα, καὶ φρικτὸν, καὶ θαυμαστὸν, οὗτος δὲ μετὰ καθαρότητος προσέλθῃ, εἰς σωτηρίαν προσῆλθες, διν δὲ μετὰ πονηροῦ συνειδότος, εἰς κλίσιν, καὶ τιμωρίαν. Οἱ γάρ ἔσθιων, καὶ πίνων ἀναξίως τὸ σώμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, κρίμα ἔστιν ἔσθει, καὶ πίνειν. Εἰ γάρ οἱ ρυπούντες τὴν πορφύραν τὴν βασιλικὴν, κολάζονται ὄμοιως, ὕστερον οἱ διαφριγνύντες, οὐδὲν ἀπεικόνιζον, καὶ τοὺς ἀκαθάρτους διανοίᾳ δεχομένους τὸ σώμα, τὴν αὐτὴν ὑπομείναι τιμωρίαν, τοῖς αὐτὸν διαρρήξισι διὰ τῶν ἡλων. 'Ορα γοῦν, πῶς φορέαν ἔδειξεν ὁ Παῦλος τὴν κόλασιν, εἰπόν· 'Ἄθετήσας τις νέμον Μωάτως, χωρὶς οἰκτιρμῶν, ἐπὶ δυσιν, ἥ τρισι μάρτυσιν ἀποθνήσκει. Πόσῳ δοκεῖτε χειρῶνος ἀξιωθῆσετε τιμωρίας, δι τὸν ίδιον τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν φόροις τοῦ θυσίας; 'Οσοι τοίνυν μετέχομεν τούτου τοῦ σώματος, δοσοι τοῦ αἵματος ἀπογευόμεθα, ἐννοεῖτε διτὶ ἔκεινου τοῦ δινῶν καθημένου, τοῦ προσκυνούμενου παρὰ ἀγγέλων, τοῦ τῆς ἀκηράτου δυνάμεως ἄγγελος, τούτου ἀπογεύσμεθα. Οἷμοι, πάσαι πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν οὖσι! Σῶμα τῷ μάζῃ ἔστιν ἐποίησε, αὐ-

⁷⁰ I Cor. xi, 23 32. ⁷¹ Hebr. x, 28, 29.

ματος ἡμίν τοῦ ἐκυτοῦ μετέδωκε, καὶ οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἀποτρέπει τῶν κακῶν. Ὡς τῆς ἀναλγήσας ἡ ὥρης ἀναισθησίας! Καὶ αὐτίς: « Πρεσβύτερης τις θαυματός, ἐμοὶ διηγήσατο, τοιούτον τι ἀξιωθεῖς ιδεῖν, καὶ ἀκούσαι, διτὶ τοὺς μέλλοντας ἐνθένδε ἀπαρεῖν, ἀντί τύχωσι τῶν μυστηρίων μετασχόντες, ἐν συνειδήσει καθαρῷ, δταν ἀποθανεῖν μέλλωσι, δηρυφοροῦντες οἱ ἀγγελοι δι' ἑκεῖνο τὸ μεταληφθὲν, ἐνθένδε ἀπάγουσι. » Καὶ ὁ Θεός Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: « Ἐπειδὴ διπλοὶ τινές ἔσμεν, καὶ συνθετοι, δεὶ καὶ τὴν γέννησιν διπλῆν εἶναι, διοιώσ καὶ τὴν βρῶσιν, σύνθετον. Ἡ μὲν οὖν γέννησις, δι' ὑδατος ἡμίν, καὶ πνεύματος δίδοται, ἡ δὲ βρῶσις αὐτὸς ἔστιν ὁ δρός τῆς ζωῆς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δὲ ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς, καὶ ὕστερος ἐπὶ τοῦ βαπτισμάτος, ἐπειδὴ ίδος τοὺς ἀνθρώπους ὑδατι λούσεθαι, καὶ ἐλαῖψ χρίσεις, συνέζευξε τῷ ἐλαῖψ καὶ τῷ ὑδάτι, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν λυτρόν ἀναγεννήσεως, οὕτως ἐπειδὴ ίδος ἡμίν δρότον ἀσθείειν, ὑδωρ δὲ καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ θεότητα· καὶ πεποίηκεν αὐτὸν σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν συνήθων, καὶ κατὰ φύσιν, ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γενώμεθα. Σῶμά ἔστιν ἀληθῶς; ἡνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου σῶμα, οὐχ διτὶ αὐτὸν τὸ σῶμα, τὸ ἀναληφθὲν, ἐξ οὐρανῶν κατέρχεται, ἀλλ' διτὶ αὐτὸς ὁ δρός, καὶ ὁ οἶνος, μεταποιεῖται εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Θεοῦ. Εἰ δὲ τὸν τρόπον ἀπιζητεῖς πῶς γίνεται, ἀρκεῖ τοι ἀκοῦσαι, διτὶ διὰ Πνεύματος ἀγίου, ὕστερος ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου διὰ Πνεύματος ἀγίου, ἐκτῷ, καὶ ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος σάρκα ὑπετιήσατο, καὶ πλέον οὐδὲν γινώσκομεν. Ἀλλ' διτὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀληθῆς, καὶ ἐνεργῆς ἔστι, καὶ παντοδύναμος, δὲ τρόπος, ἀνεξερεύνητος, γίνεται τοινυν τοῖς πίστεις ἀξιώς μεταλαμβάνουσιν, εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς φυλακτήριον Ψυχῆς τε καὶ σῶματος, τοῖς δὲ ἐν ἀποτοτὶς ἀνάξιως μετέχουσιν, εἰς κόλασιν, καὶ τιμωρίαν, καθάπερ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος. Καὶ οὐκ ἔστι τύπος ὁ δρός, καὶ ὁ οἶνος τοῦ σώματος, καὶ αἷματος τοῦ Χριστοῦ· μη τένοιτο· ἀλλ' αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τεθεωμένον· καὶ αὐτὸν τὸ αἷμα· Ἡ γάρ σάρξ μου, φησιν, ἀληθῆς ἔστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθῆς ἔστι πόσις. Σῶμά ἔστι καὶ αἷμα Χριστοῦ, εἰς σύστασιν τῆς ἡμετέρας Ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος χωροῦν, οὐ δαπανώμενον, οὐ φθειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφερόντα χωροῦν, ἀλλ' εἰς τὴν ἡμῶν οὔσιαν τε καὶ συντήρησιν, φύσιον παντες καθαρτήριον· καὶ χρυσὸν λάδην κιβδηλον, διτὶ τῆς χριτικῆς πυρωσεως καθαίρει, ἵνα μη ἐν τῷ μέλλοντι, σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθώμεν. Διτὶ αὐτοῦ καθαρίζομενοι, ἐνούμεθα τῷ σώματι Χριστοῦ, καὶ τῷ Πνεύματι αὐτοῦ, καὶ γινώμεθα σῶμα Χριστοῦ. Οὗτος ὁ δρός: ἔστιν, ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος δροτού, διτὶς ἔστιν δὲ ἐπιούσιος· τὸ γάρ ἐπιούσιον δηλοῖ, ἡ τὸν μέλλοντα, τοντέστι τὸν τοῦ μέλλοντος αἰώνος, ἡ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας ἡμῶν λαμβανόμενον. Πνεῦμα ζωοποιὸν ἔστιν, ἡ σάρξ τοῦ Κυρίου, διότι ἐκ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος συνελήφθη· τὸ γάρ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἔστι. Τοῦτο

A o impudentiam! » Et rursum: « Mirandus quidam senex mihi narravit sibi tale aliquid videre et audire contigisse: scilicet, eos qui inde migrare debent, si mysteriorum participes effecti sint in munda conscientia, ab angelis, quando moriuntur, propter illud acceptum corpus, inde abduci. » Et divus Joannes Damascenus: « Quoniam duplices sumus ac compositi, oportet et generationem nostram ac similiter nutritionem dupliciem esse et compositam. Generatio igitur nobis per aquam ac spiritum data est, cibus autem noster est panis vita, Dominus noster Jesus Christus qui de celo descendit. Et quemadmodum in baptismo, quoniam hominibus consuetudo est aqua lavari et oleo inungiri, et aquæ virtutem Spiritus sancti conjunxit, eamque regenerationis balneum efficit, ita quoniam solemius pane vesci, aquam vero et vinum bibere, iis conjunxit suam Deitatem; eaque corpus et sanguinem suum efficit, ut per consueta et naturalia alimenta ad ea quæ supernaturalia sunt, perveniamus. Corpus est vere divinitati conjunctum, corpus ex sancta Virgine natum, non quod illud corpus quod accipimus e celo descendat, sed quod panis et vinum in corpus ac sanguinem Dei mutetur. Si quo modo id fiat inquiris, tibi sufficit audire, quod per Spiritum sanctum, quemadmodum ex sancta Deipara per Spiritum sanctum, sibi et in hoc pane Dominus carnem assumpsit; et nihil amplius novimus. Sed quia C Verbum Dei verax est et efficax et omnipotens, modus autem inscrutabilis, sit igitur his qui, ut fidem decet, illud accipiunt, in remissionem peccatorum et vitam eternam, et in custodiam animæ et corporis: his autem qui in incredulitate et indigne illud participant, in pœnam suppliciumque, ut ipsa mors Domini. Non est panis figura corporis, nec vinum figura sanguinis: absit! sed ipsum Christi corpus divinitati unitum; et ipse Christi sanguis: « Caro enim mea, inquit, vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. » Corpus est et sanguis Christi, in nostræ animæ et corporis substantiam descendens, non impensum, non corruptum, non in latrinam deductum, sed in nostram substantiam et custodiam, omnes sordes abstergens. Eliamsi aurum scoria misum inveniat, per purificantem ignem illud mundat; ne in futuro, cum hoc mundo damnemur. Per id corpus mundati, Christi corpori unimur et ejus Spiritui, et corpus Christi efficiemur. Iste panis est principium futuri panis, qui est supernaturalis: supernaturalem enim ostendit aut futurum panem, id est panem futuri sæculi, aut eum quem in nostræ substantiæ conservationem aceipimus. Spiritus vivificus est caro Domini, eo quod a vivifice Spiritu compacta est; quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Id autem dico, non corporis naturam de medio tollens, sed id quod vivificum habet ac divinum, manifestare volens. Hæc autem futurorum figuræ dicuntur, non quod non vere corpus et san-

guis Christi sint, sed quod nunc quidem per ea Christi divinitatis participes efficiuntur, tunc autem spiritualiter per solam contemplationem. » Et divus Macarius : « Quemadmodum vinum in omnia hibentis membra diffunditur, et est vinum in eo et is in vino, ita et qui bibit sanguinem Christi, spiritu Divinitatis potatur, et ille Spiritus in perfecta anima diffunditur et anima in illo, atque ita sanctificata Domino digna consistit. Omnes enim, inquit, in uno Spiritu potati sumus, et qui per panis eucharistiam Spiritum sanctum in veritate recipiunt, digni sunt qui hujus sunt participes, et sic possunt per saecula animae digna vivere. Et quemadmodum corpus non ex seipso vitam habet, sed aliunde, id est a terra, sic et animam Deus probat, non ex propria ejus natura, sed ex sua ipsius divinitate, ex proprio ipsius spiritu et lumine, cibum habere, potum ac vestimentum, quae vere sunt animae vita. Divina enim natura panem vite habet eum qui dixit : « Ego sum panis vita; » et aquam viventem et vinum latissimans, et oleum exultationis. » Et sanctus Isidorus : « Communis vocata est divinorum mysteriorum receptio, eo quod nos cum Christo aduntem, et participes ipsius regni efficiat. » Et pius Nilus : « Nequit salvatori aliunde fideli et remissionem peccatorum accipere et regnum cœlorum assequi, nisi cum tremore, cum fide et desiderio mysticum et purum corpus et sanguinem Christi accipiat. » Similiter scribit magnus Basilius in epistola ad Cæsariam patriam : « Quotidie communicare et sanctum corpus ac sanguinem Domini accipere, optimum et utilissimum est, ipso Domino dicente : « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo, et habet vitam æternam. » Quis enim ambigit continuam vitæ participationem nihil aliud esse, quam multifariam vivere? Nos tamen quater singulis hebdomadis communicamus, Dominica, feria quarta, Paraceseve et Sabbato, et aliis diebus, si adsit alicuius sancti memoria. » Quibus diebus, opinor, sacra faciebat sanctus; non enim quotidie poterat, tantis curis fatigatus. Dixit autem et sanctus Apollo : « Oportet monachum, si possit, singulis diebus, mysteriis Christi communicare. Qui enim se ab his abstinet, a Deo recessit; qui autem id continue facit, carnem continue recipit. Dicit enim vox salutifera : « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Monachorum igitur refert salutiferæ passionis memoriam perpetuo facere. Eos igitur semper esse paratos oportet, et seipso ita disponere, ut digni sint, qui sacra mysteria recipiant; quoniam ita peccatorum remissione digni efficiuntur. » Dicit autem et Climax : « Si corpus aliud corpus attractans efficacia variatur, quomodo non variabitur qui Dei corpus innoxii manibus attractabit? » Scriptum autem et in Geronticos : « Joannes Bostrenus, vir sanctus et potestate habens in spiritu immundos, dæmones

A δὲ λέγω, οὐκ ἀναιρῶν τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ τὸ ζωοποιὸν καὶ θείον τούτου δηλῶσαι βουλόμενος. Ταῦτα μέντοι ἀντίτυπα τῶν μελλόντων λέγονται, οὐχ ὡς μή δυτα ἀληθῶς σῶμα, καὶ αἴμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν, δι' αὐτῶν μετέχομεν τῆς Χριστοῦ Θεότητος, τότε δὲ, νοητῶς διὰ μάνης τῆς θεᾶς. » Καὶ δὲ θείατος Μακάριος : « Πατέρερ δὲ οἶνος, εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ πίνοντος κιρνᾶται, καὶ γίνεται οἶνος, ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ οἶνῳ, οὗτως δὲ πίνων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα τῆς Θεότητος ποτίζεται, καὶ κιρνᾶται ἐν τῇ τελείᾳ ψυχῇ, καὶ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ, καὶ οὗτως ἀγιασθεῖσα, ἀξία τοῦ Κυρίου καθίσταται. Πάντες γάρ, φησι, τὸ αὐτὸν Πνεῦμα ἀποιεῖσθαι μεν, καὶ διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦ δρπτού, Πνεῦματος ἄγιου οἱ κατὰ ἀλήθειαν μεταλαμβάνοντες καταξιοῦνται μέτροις γενέσθαι, καὶ οὗτως δύνανται εἰς αἰώνας αἱ ἀξίαι ψυχὴν ζῆσαι. Καὶ ωπέρ τῷ σώματι ἡ ζωὴ οὐχ ἔξαιτού ἐστιν, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς γῆς, οὗτως καὶ τὴν ψυχὴν εὑδόκησεν δὲ Θεός, οὐχ ἐκ τῆς ιδίας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ Θεότητος, ἐκ τοῦ ιδίου Πνεύματος, καὶ φωτίδες, ἔχειν βρῶσιν, τόσιν, Ἑνδυμά, & ἐστιν ἡ θντως ζωὴ τῆς ψυχῆς. Ἐγειράται δέ τον ζωῆς, καὶ δρπτον ζωῆς, τὸν εἰπόντα, Ἐγώ εἰμι δὲ δρπτος τῆς ζωῆς, καὶ οὐδωρ ζῶν, καὶ οἶνον εὐφραίνοντα, καὶ Ελαῖον ἀγαλλιάσεως. » Καὶ δὲ ἄγιος Ἰούδωρος : « Κοινωνία κέκληται ἡ τῶν θείων Μυστηρίων μετάληψις, διὰ τὸ, τὴν πρδ; Χριστὸν ἡμῖν χαρίζεσθαι ἑνωσιν, καὶ κοινωνίους ἡμᾶς ποιεῖν τῆς αὐτοῦ βασιλείας. » Καὶ δὲ ἄγιος Νείλος : « Ἀδύνατον δὲλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ δρεσσον τὴν πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, εἰ μὴ μεταλαμβάνει μετὰ φόδου καὶ πίστεως καὶ πόθου τῶν μυστικῶν, καὶ ἀχράντων, σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. » Ομοίως γράφει καὶ δὲλλος Βασίλειος, ἐν τῇ πρδ; Καισαρίᾳ Πατρικίᾳν ἐπιστολῇ : « Καὶ τὸ κοινωνεῖν δὲ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἄγιου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος. » Ο τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγιν ἐν αὐτῷ, καὶ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Τίς γάρ ἀμφιδάλλεις διε τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς, οὐδὲν ἀλλο τέστιν, ἢ ζῆν πολλαχῶς; Ἡμεῖς μέντοι γε, τέταρτον καθ' ἐκάστην ἐδόμαδός κοινωνοῦμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ τετράδι, ἐν τῇ παρασκευῇ, καὶ τῷ Σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς δλαις ἡμέραις, ἐὰν δὲ μηδημά ἄγιου τινός· ἐν αἷς οἶμαι, καὶ ἐλειτούργεις δὲ ἄγιος· οὐ γάρ καθ' ἐκάστην ἡδύνατο, ὑπὸ τοσούτων φροντίδων ὀχλούμενος. » Εἶπε δὲ καὶ δὲ ἄγιος Ἀπολλὼν, διε τὸν μοναχὸν, εἰ δυνατὸν, καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ κοινωνεῖν. Ο γάρ μακρύνων ἐστὸν ἀπὸ τούτων, μακρύνεται ἀπὸ Θεοῦ, δὲ συνεχῶς τούτῳ ποιῶν, τὴν σάρκα συνεχῶς ὑποδέχεται· ἡ γάρ σωτῆρις φωνὴ φησιν· « Ο ἐσθίων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κάγιν ἐν αὐτῷ. Τοῦτο οὖν συμφέρει τοῖς μοναχοῖς, ὑπόμνησιν τοῦ σωτῆρού πάθους συνεχῶς ποιουμένοι·. Καθ' ἡμέραν οὖν ἔτοιμον εἶναι δεῖ, καὶ παρασκευάζειν ἐστὸν τοιοῦτον, ὥστε δέξιον εἶγι πάντοτε, περὶ

τὴν τῶν ἀγίων μυστηρίων ὑποδοχῆν· ἐπει ταῦτα καὶ ἀφ-
έσεως ἀμαρτιῶν, οὕτω καταξιούμεθα.» Λέγει δὲ καὶ
ὁ εὐτικλής Κλίμακος· « Εἰ σῶμα σώματι προσψάύων,
ἀλλοιοῦται τῇ ἐνεργειᾳ, πῶς οὐκ ὀλλοιωθήσεται, δ
Θεοῦ σώματι προσψάυων ἀθώοις χεροῖς; » Γέγρα-
ππαι δὲ καὶ ἐν τῷ Γεροντικῷ· Ἰωάννης ὁ Βοστρη-
νός, ἀνὴρ ἄγιος, καὶ ἔξουσιαν ἔχων κατὰ πνευμάτων
ἀκαθάρτων, ἡρώτησε δαίμονας, οἱ ήσαν κατοικοῦντες;
εἰς κόρεας τινὰς μανιούμενας καὶ ἐνεργουμένας ὑπ’
αὐτῶν πονηρᾶς, εἰπών· πολὺ πράγματα φοβάτθε
ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν; οἱ λέγουσιν· « Εχετε δυντὸς τρία
πράγματα μεγάλα, ἐν μὲν, διπέρ φορεῖτε, εἰς τὸν
τράχελον ὑμῶν, καὶ ἐν, διπέρ λούεσθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
μένου δὲ πάλιν, ἐκ τούτων τῶν τριῶν, ποιὸν φοβεῖσθε πλέον; ἀπαγρίθησαν, εἰ τρυλάσσετε καὶ ὡς; διπέρ με-
ταλαμβάνετε, οὐκ ἰσχυσεν οὐδεὶς; ἐξ ήμῶν ἀδικήσαις
Ἄλλων πλέον, δ σταυρὸς, ή βάπτισις, καὶ ἡ κοινωνία. »

Τέλος τῶν κατὰ πλάτος πασῶν ὑποθέσεων, καὶ
μερικὴ παρατεταμένη πρός τὸν ἐπερωτήσαντα.

Ἑγ. Ίδον δὴ, τέκνον φίλατον, τετέλεσται σου τὴν αι-
τησίας, σὺν Θεῷ· εἰ μὲν κατὰ γνώμην τὴν σὴν καὶ τὴν
πρόθεσιν, ἀκριβῶς οὐκ οἴδαμεν, μέντος γε κατὰ τὴν
ήμετέραν δύναμιν, καὶ Θεῷ δὲ φίλον, τὸ κατὰ δύνα-
μιν. Ὁρα τούτου, ἵνα μὴ μέχρι τούτου στῇ τὸ σὸν
φιλομαθεῖς, καὶ ἐπίπονον, ἀλλ’ ἵνα καὶ Ἑργοὶς ὅφθῆσ-
φιλομαθῆσις, καὶ σπουδαῖος. Φησὶ καὶ γάρ ὁ κλεινὸς
ὅδε λόγος· « Ἀδελφοὶ μου ἀγαπητοί, γίνεσθε ποιη-
ταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι
ἔστωσί, διτι, εἰ τις ἀκροατὴς νόμου ἔστι, καὶ οὐ
ποιητής, οὗτος θοικεν ἀνδρί, κατανοοῦντι τὸ πρίσ-
ταν τῆς γενέσεως αὐτοῦ, ἐν ἐσόπτερῳ· κατενόησε
γάρ ἔστω, καὶ ἀπελήλυθεν, καὶ ἐπελάθετο ὅποιος
ἡν, δὲ παρακύψῃς εἰς νόμον τέλειον τῆς ἐλευθερίας,
καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπὶ λόγον τῆς
γενέσεως, ἀλλὰ ποιητὴς Ἑργου, οὗτος μακάριος ἐν
τῇ ποιησίᾳ αὐτοῦ ἔσται. »

Οἶκας δεῖ ἀκούειν καὶ ἀκλαμβάνειν τὰ τῶν Πα-
τέρων πνευματικά δῆματα.

Ὕδ. Καὶ πρὸ γε τούτων, ἵνα πιστῶς, καὶ μετὰ
τῆς προσηκούσης εὐλαβείας, ἀκλαμβάνης καὶ δι-
ακούῃς, τὰ τῶν Πατέρων θεῖα, καὶ πνευματικὰ θεσπί-
σματα· φησὶ γάρ δὲ ἄγιος Μακάριος· « Αψαυστά
ἔστι τοῖς ἀπειροῖς, τὰ πνευματικά· ψυχὴ δὲ ἀγίζ,
καὶ πιστῇ, πρὸς κατάληψιν. Ἐρχεται δὲ τοῦ ἀγίου
Πνεύματος κοινωνία, καὶ οἱ ἐπουράνιοι τοῦ Πνεύ-
ματος θηταυροί, τῷ πείρᾳ λαβόντι μόνῳ γίνονται
καταφανεῖς, ἀμυητῷ δὲ, οὐδὲ ἐννοήσαι δύνατὸν το-
παράπαν. Εὐλαβῶς τοινυ περὶ αὐτῶν ἀκουε, μέχρις
δὲν, καὶ σοι γένοιτο πιστεύοντι, καταξιωθῆναι τού-
των τυχεῖν· τότε γάρ εἰση αὐτῇ πείρᾳ τῶν τῆς ψυ-
χῆς ὁφθαλμῶν, οἰων ἀγαθῶν, καὶ μυστηρίων, ψυχὴ
Χριστιανῶν κάνταῦθα κοινωνεῖν δύνανται. » Οὕτω
γάρ ἔχων, τάχιστα καὶ τὴν τῶν γεγραμμένων καὶ
ἀκουτισθέντων ἐπισυλλέξεις ἐπικαρπίαν τε καὶ
ώφελειαν, καὶ ἀπὸ τοῦ μαγισθάνειν, καὶ πράττειν, προ-
κόψεις, εἰς τὸ καὶ ἀλλοὺς παραιεῖν καὶ δῆηγεν
αὐτῇ πείρᾳ, πρὸς τὰ θειότερα, καὶ τοῖς πολλοῖς
ἀμύνται· δὲ καὶ γένοιτο σοι, τῇ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ παναλκεστάτῃ παλάμη ἐπεριδομένῳ, καὶ
κατευθυνομένῳ· Ἄμην. Ἐπει δὲ κόρος λόγου, πολέμος

A interrogavit qui in quibusdam pueris furentibus
et ab ipsis male multatis erant, dicens: « Quid
a Christianis timetis? » Qui respondere: « Vere tria
habent magna; unum quidem, quod in collo ve-
stro portatis, et alterum, quod in Ecclesia ablui-
mini, et tertium, quod in conventu vestro come-
ditis. Cum rursum interrogati essent, ex his tribus
quodnam magis formidarent, responderunt: « Si
bene custodiatis quod accepistis, nemo nostrum
valet Christianis injuriam inferre. Sunt autem
quæ hostes nostri formidant plus quam cætera,
crux, baptismus et communio. »

Finis omnium secundum latitudinem quesitorum et
specialis exhortatio ad eum qui interrogavit.

93. Ecce igitur, o fili dilectissime, adimpleta est,
cum Deo, tua interrogatio; an secundum tuum
propositum ac desiderium, non apprime novimus,
sed tamen pro nostris viribus; et gratum Deo est,
si quis agat pro viribus. Vide igitur, ne usque ad
id tantum consistat tua discendi aviditas tuusque
ardor; sed ut et operibus appareas discendi cu-
pidus et servens. Dicit enim illustris ille frater
Dominii: « Fratres mei dilectissimi, estote factores
verbi, et non auditores tantum, vosmetipso considerantes,
quia, si quis auditor est legis et non
factor, similis est homini consideranti vultum nat-
uralitatis suæ in speculo; consideravit enim se, et
abiit; et oblitus est qualis esset; qui autem se
inclinavit in legem libertatis perfectam, ac per-
mansit, hic non auditor oblivious factus, sed factor
operis, beatus in ejus adimpletione erit. »

Quomodo oportet audire et excipere spiritualia
Patrum verba.

94. Et ante hæc omnia, fideliter et cum decenti
pietate, excipias et audias divina ac spiritualia
Patrum oracula. Dicit enim sanctus Macarius:
« Intractabilia sunt inexpertis spiritualia; animam
vero sanctam ac fidem comprehendit sancti Spi-
ritus communio, et cœlestes Spiritus thesauri, ei
soli qui eos expertus est, supervenient manifesti;
D non initiato autem, neque eos cogitare possibile
est. De iis igitur Patres audi religiose, donec tibi
crederenti contingat dignum esse qui eos obtineas.
Tunc enim scies ipsa oculorum animæ experientia,
quantis bonis ac mysteriis Christianorum animæ
tunc communicare possint. » Sic te ipsum habens
quam citissime eorum qua scripta sint vel audieris,
fructus et commoda colliges; et postquam didiceris
et egeris, proficies ita ut et alios hortari ac ipsa
experientia dirigere possis ad res divinas et plo-
risque ignotas. Quod utinam tibi contingat Domini
Iesu Christi manu fortissima freto ac directo!
Amen. Quoniam autem orationis satietas auribus
iniunica est, quemadmodum corpori nimius cibus,
omnis vero mensura optima est, oportet nos satie-

tatem fugientes, modumque ut opūtum aliquid A amplexos, nonnihil adhuc sermoni immorari, et tanquam compendiosam hujus materiæ recapitulationem persribentes, ibi orationis anchoram figere.

Recapitulatio, et quomodo oportet orare, et de vero lumine ac divina potentia.

95. Dicunt Patres: « Qui vere vigilare intedit, semper per naris inspirationem in intimo corde, nitatur pure et constanter orare, solis orationis verbis attendens, meditansque et cogitatione versans has voces, nempe: « Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, misererere mei; donec mens in corde illuminetur, ut ait sanctus Diadochus: « Qui-cunque Domini Jesu gloriosum amandumque nomen in profundo corde indesinenter meditantur, ii possunt et mentis lumen aliquando videre. Quo divina gratia effecto, tunc reliquum vitæ nostræ cursum secundum Deum, tanquam in lumine ambulantes, imo vero luminis filii effecti, absque errore et offensione procedemus, ut ait luminis dator, Jesus: « Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis⁷⁴; » et adhuc: « Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ⁷⁵. » Et David talia ad Dominum inquit: « In lumine tuo videbimus lumen⁷⁶. » Et divinissimus Paulus: « Deus, qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris⁷⁷. » Per ipsum enim, quasi per inextinguibilem lucernam et splendidissimam, diriguntur et procedunt qui vere fideles sunt, ultra sensibilia; et ipsis aperientur, utpote mundis corde, januae cœlestes, januae nempe hujus vitæ angelorum vita similis et hujus sublimis status. Et rursum iis, tanquam solari disco, oritur et scrutari et dijudicare et discernere et prævidere, et similia. Et omnino per ipsum ante oculos eorum splendent arcanorum mysteriorum revelatio et manifestatio; supernaturali ac divina potentia replentur in sancto Spiritu; et per hanc spiritualem potentiam agger eorum alleviatur, vel potius carnis pondus minuitur, tollitur ac supervolat. Hujus Spiritus sancti illuminantis potentiaz gratia, quamvis adhuc carne induiti fuerint, quidam sancti Patres, tanquam materiæ et corporis expertes, inaccessa lumina et maria navibus incabilia, pedibus non submersi, transiere; cursus longos et multorum dierum momentanee perfecerunt, et alia modum excedentia, in cælo, in terra, in sole, in mari, in desertis, in urbibus, in omni loco et regione, in bestiis, in reptilibus, et uno verbo in omni creatione et omnibus elementis operati per omnia glorificati sunt, et dum in oratione stabant, eorum sancta et veneranda corpora, et terra, tanquam alas habuissent, sublevabantur; divino illo et absumente et innamate-

άκοσις, ὡς ὑπερβάλλουσα τροφὴ οὐδέποτε, καὶ πᾶν μέτρον δριστὸν, δέον καὶ τῆς τὸν χόρον φεύγοντες, καὶ τὸ ξυμετρὸν ἀσπαζόμενος ὡς δριστὸν, μικρὸν ἔτι τῷ λόγῳ προσδιατρίψαντας, καὶ οἰονεῖ τίνα σύντομον ἀναχεφαλαῖσιν τῆς παρούσης πραγματείας διαγράψαντας, οὗτως ἐκεῖσε τὴν τοῦ λόγου ἐρεῖσαι ἔγκυραν.

Άνακεφαλαῖσις, καὶ δκως δεῖ προσεύχεσθαι, καὶ περὶ φωτισμοῦ ἀληθοῦς, καὶ θείας δυρδμεῖς.

Ιερός. Φαῖν οἱ Πατέρες, δὲν λόγῳ νήφειν ἐθέλων, ἀλλ' ὁ εἰσπνοῆς ρίνδες ἕνδον καρδίας ἐπειγέσθω προσεύχεσθαι καθαρῶς, καὶ ἀρθεμέστως, μόνα τὰ τῆς εὐχῆς προσέχων, καὶ μελετῶν, καὶ διανοούμενος ἥρματα, ἥγουν τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησίν με, ἀχρι καιροῦ φωτισμοῦ νοῦς ἐν καρδίᾳ, ὡς φησιν ὁ ἄγιος Διάδοχος, διει: « Οὐσοι τὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἕνδοξον, καὶ πολυποθητὸν δνομα ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μελετῶσιν ἀπαύστως, οὗτοι δύνανται καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ ὅραν ποτε. » οὐ γεγενημένου, Θεοῦ ροπῇ, ἔκτοτε τὸν ὑπόλοιπον δρόμον τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἡμῶν, ὡς ἐν φωτὶ περιπατοῦντες, μᾶλλον δὲ φωτὸς υἱοὶ δυτες, ἀπλανῶς, καὶ ἀπροσκόπως ὀδεύσομεν, ὡς φησιν ὁ φωτοπάροχος Ἰησοῦς, « Εἴς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ήνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. » Καὶ δτι: « Ἔγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, δὲκαλούμενὸς ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. » Καὶ διαβολὸς δὲ τοιάδε πρὸς Κύριον βοᾷ: « Ἐν τῷ φωτὶ σου ὀψόμεθα φῶς. » Καὶ διειστατὸς Πατέλος: « Θεὸς δὲ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, δεὶς Ελαμψεν τὸν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. » Δι' αὐτοῦ καὶ γάρ, ὡς διὰ λύχνου ἀσέντου, καὶ παμφαῦς, ὀδηγοῦνται, καὶ ἐντενίζουσιν οἱ τῷ δυτὶ πιστοί, εἰς τὰ ἐπέκεινα τῶν αἰσθήσων, καὶ ἀνοίγεται αὐτοῖς, ὡς καθαροῖς τὴν καρδίαν, τῇ οὐράνιος πύλῃ, πάσης τῆς Ισαγέλου, καὶ ψηλῆς πολιτείας, καὶ καταστάσεως. Καὶ αὐτὶς οὕτως ὡς ἐξ ἡλιακοῦ δισκου, ἀνατέλλει τούτοις, τῇ ἀνακρίνειν, τὸ διακρίνειν, τὸ διοράψειν, τὸ προσφυγεῖν, καὶ τὰ παραπλήσια. Καὶ ἀπαξαπλῶς δι' αὐτοῦ ἀπαυγάσει τούτοις ἡ τῶν ἀδήλων μυστηρίων πάσα δηλωσίς τε καὶ ἀποκάλυψις, δυνάμεως τε ὑπερφυοῦς, καὶ θείας, ἐν πνεύματι φωτιστικῆς δυνάμεως, καὶ διὰ τῆς τοισδε ὑπερφυοῦς δυνάμεως, καὶ διὰ χοῦς αὐτῶν κουφίζειν, ή μᾶλλον τὸ βρίθον τῆς σαρκὸς ἀπολεπτυνόμενον καὶ μετεωριζόμενον, ὑπερίπταται. Διὰ ταύτης τῆς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι φωτιστικῆς δυνάμεως, οἵ μετὰ σαρκὸς δυτες· καὶ τινες τῶν ἀγίων Πατέρων, ὡς ἀνδροὶ καὶ ἀσώματοι, ποταμοὺς ἀδάτους, καὶ θαλάττας ναυαπόρους, ποσὶν ἀδρόχιως διῆλθον, δρόγους τε μαχροὺς καὶ πολυημέρους, ἀκαριαῖς διώδευσαν, καὶ ἐπεράξαισια, ἐνούρανψ, ἐνγῆ, ἐν ἡλιῷ· τὸν θαλάσσην, ἐν ἐρημαῖς, ἐν πόλεσιν, ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χώρῃ, ἐν θηρίοις, καὶ ἐρπετοῖς, καὶ ἀπλῶς ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, καὶ πάσῃ τοῖς στοιχείοις, ἐξειργάσαντο, καὶ διὰ πάντων ἐδοξάζονταν, καὶ ἐν προευχαῖς δὲ τούτων ισταμένων, καὶ τὰ αὐτῶν εὐαγγ.

⁷⁴ Joan. xii, 36. ⁷⁵ Joan. viii, 12. ⁷⁶ Psal. xxxv, 10. ⁷⁷ II Cor. iv, 6.

καὶ τίμια σώματα, γῆθεν ὡς ὑπόπτερα ὑπερῆροντο· τῷ ἀναλωτικῷ, καὶ ἐνθέῳ, καὶ ἀδίψη πυρὶ τῷ τῆς χάριτος, τὸ σωματικὸν πάχος; ναὶ μήν καὶ τὸ βάρος, ἀποτεφρούμενοι, κούφως τε ἀλεσθαι ἐνεργούμενοι. Ὡς τοῦ θαύματος! μεταστοιχειούμενοι, καὶ μεταχαλκευμένοι πρὸς τὸ θειότερον, τῇ θεουργῷ παλάμῃ τῆς ἐνσκηνούσης αὐτοῖς ἴσχυός, καὶ χάριτος. Καὶ μετὰ τέλος δὲ, ἐνίνα καὶ τὰ σεβάσματα σώματα, τὸ ἀδιάλυτον φέρουσι, προδήλως τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς βεβαιοπίστοις ὑπὲρ φύσιν χάριν καὶ δύναμιν πιστούμενα. Καὶ μετὰ τὴν κοινὴν μέντοι γε, καὶ παγκόσμιον ἔξανάστασιν, δι' αὐτῆς τῆς ἐν πνεύματι φωτιστικῆς δύναμεως, οἶδόν πως πτεροφυήσαντες, ἀρπαγήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, εἰς ἀέρα, ὡς φησιν ὁ τῶν ἀρρήτων μύστης θειότατος Πλύλος· « Καὶ οὗτα πάντοτε σὺν τῷ Κυρίῳ ξενονται. » Πρὸς δὴ ταῦτα, καὶ ὁ πνευματοφύγγος Φάλλεις Δαβΐδ· « Κύριε, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου πορεύονται, καὶ ἐν τῷ ὄνδρῳ σου ἀγαλλιάσονται δλην τὴν ἡμέραν, δηλαδὴ τὴν αἰώνιον, καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ὑψωθήσονται, διὶς καύχημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν σὺ εἰ. » Καὶ, « Ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ὑψωθήσεται τὸ κέρας ἡμῶν. » Καὶ αὐτὶς· « Θεὶ τοῦ Θεοῦ κραταιοί, τῆς γῆς σφρόδρα ἐπήρθησαν. » Καὶ ὁ μεγαλοφωνότατος δὲ Ἡσαΐας οὗτα διαγορεύει· « Οἱ ὑπομένοντες τὸν Κύριον, πτεροφυήσουσιν ἀλλάξουσιν ἰσχὺν αὐτῶν. » Καὶ ὁ ἀγιος Μακάριος, « Πᾶσα ψυχὴ ἡ διὰ πίστεως, καὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν σπουδῆς, τελείως τὸν Χριστὸν ἐνδύσασθαι ἐντεῦθεν ἐν δυνάμει, καὶ πληροφορίᾳ καταξιωθεῖσα, καὶ τῷ ἀπουρανῷ τῆς ἀφθάρτου εἰκόνος φωτὶ ἐγνωθεῖσα, μυστηρίων οὐρανίων γνῶσιν ἐν ὑποστάσει λαμβάνειν πάντοτε καταξιωται. » Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστά-

σις, τῇ αὐτῇ ἀπουρανίῳ τῆς δόξης εἰκόνι, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ συνδοξασθὲν, καὶ εἰς οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ πνεύματος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀρπαγὴν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, εἰς ἀέρα· καὶ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ γενέσθαι καταξιωθὲν, εἰς αἰώνας ἀμα ψυχῇ καὶ σώματι συνθασιεύσουσιν· »

Ἐτέρα ἀπακεφαλιώσις.

ἵστοι. Τούτων τῶν καινῶν, καὶ ὑπὲρ λόγων λόγων, ἀρχὴ, καὶ γεννήτρια, ἡ προμηνυμούσθεισα ἐν ἀμεριμνίᾳ διλκῆι, ἡσυχίᾳ, προσοχῇ τε καὶ προσευχῇ, βάθρον οἶδόν πως βενηκός, καὶ ἐπαλξιν ἀπόρθητον πλουτοῦσι· τὴν κατὰ δύναμιν πασῶν τῶν θεοποιῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσιν. Ἐκ δὲ τῆς ἀμεριμνίας φαμὲν, ἡσυχίας, προσοχῆς τε, καὶ προσευχῆς, ἡ ἐν καρδίᾳ κίνησις καὶ θέρμη, ἡ τὰ πάθη, καὶ τοὺς δαίμονας φλέγουσα, καὶ τὴν καρδίαν ὡς ἐν χωνεύτῃ καθαίρουσα· καὶ ἐκ ταύτης, ὁ πρὸς τὸν Κύριον Ἱησοῦν Χριστὸν πόθος, καὶ ἀλητος ἔρως. Ἐκ δὴ τούτου, ἡ γλυκερά τῶν καρδιακῶν δακρύων ἐπίφροτη κρουνηδὸν, δι' ὃν τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα, ὡς ὑστάπω, τῇ μετανοίᾳ, τῇ ἀγάπῃ τε καὶ εὐχαριστίᾳ, καὶ ἐξομολογήσι, καθαίρεται καὶ πιαίνεται. Ἐκ δὲ τούτων, ἡ γαλήνη· ἡ τε εἰρήνη τῶν λογισμῶν, ἡς οὐδὲν δριον, ὡς πάντα νοῦν ὑπερέχουσα. Ἐκ δὲ τούτων, ἡ χιονοφεγγόφωτος Ἐλλαμψίς· καὶ τέλος, ἡ κατὰ ἀνθρώπουν ἀπάθεια· ἡ τε τῆς ψυχῆς πρὸ τοῦ σώματος ἔξανάστασις, καὶ ἡ πρὸς

A riali gratia igne, corporali crassitudine ac pondere exonerati, sequi leviter sustollendi habiles effecti. O rem mirandam! reformati ac refecti ad aliquid divinius, potenti virtutis ac gratias apud ipsos habitantis dextra. Et post mortem quorumdam et sancta corpora indissolubilia visa sunt, manifeste eam, quae apud ipsos habitabat et apud omnes sincere fideles, supernaturalem gratiam virtutemque testantia. Est post communem et universalem resurrectionem, per eamdem illam in spiritu splendentem virtutem, tanquam alas acquisivissent, rapieuntur in nubibus in occursum Domini, ut ait arcarius doctor, divinissimus Paulus: « Et sic semper cum Domino erunt ». Ad hæc, et inspiratus David psallit: « Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die, nempe in æternum, et in justitia tua exaltabuntur, quoniam gloria virtutis eorum tu es ». Et: « In bona voluntate tua exaltabitur cornu eorum ». Et rursum: « Fortes Dei e terra elevabuntur ». Et sublimis ille Isaías ita loquitur: « Qui sustinent Dominum, pennas producent: permutabunt virtutem suam ». Et sanctus Macarius: « Omnis anima quæ per fidem et omnium virtutum ardorem perfecte Christum induere in virtute ac fide digna est effecta, et cœlesti incorruptibilis imaginis luminis unita est, cœlestium mysteriorum scientiam substantialiter accipere meretur, in illa resurrectionis die, cœlesti illa gloriæ imagine cum anima conglorificatum corpus, et in cœlos a sancto Spiritu, ut scriptum est, raptum in occursum Domini, in aera, et dignum effectum ut conformetur corpori gloriæ ejus, in sæcula cum anima conregnabit ». B

Alia recapitulatio.

96. Harum novarum et supra rationem rationum principium ac generatio est prius memorata in omni securitate tranquillitas et attentio et oratio, fundamentum solidum et munimentum, omnium divinorum mandatorum pro viribus adimplitionem possidentes. Ex hac porro securitate, tranquillitate, attentione, oratione, fit in corde motus et fervor qui affectus et dæmones adurit, et cor, tanquam in fornace, purificat. Et ex hoc ardore sequitur ad Dominum Iesum Christum desiderium et indefessus amor: ex quo dulces cordis lacrymæ abundanter fluunt, per quas anima et corpus, ex pénitentia tanquam ex hyssopo, charitate et gratiarum actione et confessione mundatur et saginatur. Ex his, quies et pax cogitationum, cuius non est terminus; quippe quæ mentem omnem superat. Ex his vero, niveo splendore illuminatio, ac demum, quantum in homine potest fieri, apathia, et animo: resurrectio, ante corporis resurrectionem, ad hujus

¹⁰ I Thess. iv, 16. ¹¹ Psal. LXXXVIII, 17, 18. ¹² ibid. ¹³ Psal. XLVI, 10. ¹⁴ Isa. XL, 31.

posterioris imaginem ac similitudinem; et per actus et contemplationem, per fidem ac spem et charitatem reformatio ac conversio. Ad Deum directio ac unio immediata cum illo, exstasis, cessione, quies perfecta, praesenti quidem tempore tanquam in speculo et in enigmate et in pignore; in futuro autem, facie ad faciem visio, et perfecta Dei possessio, et aeterna ejus fructus.

Quod recta et vera et a Patribus tradita et secundum Deum vita est tranquillitas ex obedientia; quae et in Christo abscondita vita legitime a sanctis vocata est.

97. Hæc est via et secundum Deum spiritualis vita et sacra operatio vere Christianorum; vera et recta et sincera et præclara, quæ in Christo abscondita vita est. Eam quidem aperuit et docuit Deus-Homo et dulcissimus Jesus; percurserunt divini apostoli; quos alii secuti sunt, illustres nostri duces ac magistri; qui ab initio, nempe a prima Christi in mundo præsentia et usque ad nos, tanquam luminaria in mundo splenduerunt; vivi fici sermonis fulgore et miris suis operibus; qui usque ad nos hoc bonum seueniunt, hoc sacrum fermentum, radicem sanctam, inviolabile depositum, gratiam, virtutem ex alio, pretiosam margaritam, divinam Patris hereditatem, thesaurum in agro absconditum, pignus Spiritus sancti, regium signaculum, viventem et scaturientem aquam divinum ignem, religiosum sal, donum, signaculum, lumen, alii ad alios tradidere, quod et erit in hereditatem datum, et per generationes mystice translatum, quoadusque secundo Christus in terra videatur. Non mendax est enim qui illud promisit: « Bece ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi »¹¹. Amen.

Beuteras auctoritas est τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ἀψευδής γάρ δηλούμενος εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ίως τῆς συντελείας τοῦ θερόπεδου. *Quod, et si sint aliae salutis viæ, ea tamen est excellenter et regina et in adoptionem ducens.*

98. Etsi et aliae viæ et vites rationes, et, si vis, operationes bonæ sint et ad salutem dirigant, et eum qui eas sequitur, in quie te statuunt, quemadmodum sunt quæ ad servitutem et mercenaria opera manu ducent et fluiunt, quemadmodum multæ mansiones apud Patrem esse a Salvatore dictæ sunt; sed ea tamen est regina et excellentissima, et omnibus operibus præstant, ut anima corpori præstat; quippe quæ in adoptionem Dei ex terra et pulvere renovet, ac Deum efficiens in Spiritu niro modo eum hominem qui in ipsam ingreditur, ut ait magnus Basilius: « Spiritus sanctus cum hominis animæ supervenerit, ei vitam dedit, dedit immortalitatem, jaceptem suscitavit. » Quod autem a Spiritu sancto aeternæ moveatur, animans sanctum factum est; accepit autem homo dignitatem Spiritus sancti in

Α τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὅμοιωσιν· διὰ πράξεως τε καὶ θεωρίας, πίστεώς τε καὶ ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης, ἀναμόρφωσις καὶ ἐπάνοδος. « Ή τε πρὸς Θεὸν ὄλιχὴ ἀνάτασις, καὶ διμεσος ἐνωσις, ἔκστασις τε, καὶ παῦλα, καὶ στάσις, κατὰ μὲν τὸ παρόν, ὡς ἡ ἐσπερφ, καὶ ἐν αἰνίγματι, καὶ ἀρραβώνι. Κατὰ δὲ τὸ μέλλον, ἡ πρὸς πρόσωπον πρόσωπον, καὶ τελεία τελείως τοῦ Θεοῦ μέθεξι; καὶ διδίως ἀπόλαυσις. »

**Οτι αυτη δηταις οτι δειλητης, και αινητης, και πατροπαραδοτος, και κατα Θεον πολιτεια, δηλορθι η εξ υπακοης ησυχια· ητις και ετη Χριστω περιμμετη ζωη, εικετως τοις αγιοις προσειργαι.*

95. Αὗτη ἡ ὁδὸς, καὶ κατὰ Θεὸν νοερὰ πολιτεία, καὶ λεπτὰ ἔργασια, τῶν τῷ διντὶ Χριστιανῶν· ἡ ἀληθινής, καὶ ἀπλανῆς, καὶ ἀκίνδηλος, καὶ γε ἀριθμῶν, ἡ ἐν Χριστῷ περιμμετη ζωη. Ταῦτην ἔτεμε μὲν καὶ ἐμυσταγώγησεν διεάνθρωπος, καὶ γλυκύτατος Ἰησοῦς· διώδευσαν οἱ θεοὶ ἀπόστολοι· ἐπηκοούθησαν δὲ, οἱ μετ' αὐτοῖς, αὐτοῖς ὡς δεῖ ἐπόμενοι, οἱ κλεινοὶ καθηγεμόνες ἡμῶν καὶ διδάσκαλοι· οἱ ἀπ' ἀρχῆς, αὐτῆς δὴ τῆς ἐπὶ γῆς πρώτης Χριστοῦ παρουσίας, καὶ μέχρι τῆμερον ὡς φωστήρες ἐν κόσμῳ λάμποντες, ταῖς τῶν ζωηρῶν λόγων μαρμαρυγαῖς, καὶ ταῖς τῶν ἔργων παραδοξοποιίαις· οἱ καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς, τὸ τοιοῦτον καλὸν σπέρμα, τὴν ιερὰν ζύμην, τὴν ἀπαρχὴν τὴν ἀγίαν, τὴν ἀστυλον παρακαταθήκην, τὴν χάριν, τὴν ἐξ ὑψώσεως δύναμιν, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, τὸν ἐνθεον πατρὸν κλήρον, τὸν ἐν τῷ ἀγρῷ περιμμετη θησαυρὸν, τὸν ἀρραβώνα τοῦ Πνεύματος, τὸ βασιλικὸν σημεῖον, τὸ ζῶν καὶ ἀλλόμενον ὄντωρ, τὸ θεον πῦρ, τὸ σεβάσμιον ἀλας, τὸ χάρισμα, τὸ σφράγισμα, τὸ φῶς, καὶ τὰ δομοια τούτοις, πρὸς ἀλλήλους; διέδωκαν· δὲ καὶ ἔσται κληροδοτούμενον, καὶ κατὰ γενεῶν μυστικῶς διαπορθμεύμενον, ἀχρι καὶ αὐτῆς τῆς διατάξεως αἰώνος. Ἀμήν. »

**Οτι κατ' αι διλαι ωσιρ οδοι σωτηριοι, αιλλ' ανηρ η πρόκριτος, και βασιλει, και εις νιοθεστηρας γέρουσα.*

96. Εἰ δὲ καὶ διλαις ὁδοι, καὶ πολιτείαι, εἰ βούλει δὲ καὶ ἔργασια χρησται πεφύκασι, πρὸς σωτηρίαν ὁδηγούσαι, καὶ καταπαύουσαι τὸν ταύτας μετιέντα, διατερη δρα καὶ εἰσι, καὶ πρὸς δουλείαν, ἡ μισθανίαν, χειραγωγούσαι, καὶ καταλήγουσαι, καθά καὶ πολλαὶ μοναὶ τῷ Σωτῆρι παρὰ τῷ Πατρὶ αὐτοῦ πάραχειν εἰρηνται· ἀλλ' οὖν αὗτη πέψυκεν ἡ βασιλεια, καὶ πρόκριτος, καὶ πασῶν ἔργασιών, ὡς ψυχή σώματος ὑπερχειμένη, καὶ ὑπερφέρουσα, ἀτε εἰς νιοθεστηρας θεον καινουργούσα ἐκ γῆς καὶ σποδοῦ, καὶ Θεὸν ἔργασιν παραδίκως ἐν πνεύματι, τὸν μετερχόμενον αὐτὴν, ὡς εἰκόνα, ἀνθρωπον, ὡς φησιν δέ μέγας Βασιλειος· « Πνεῦμα διγιον ἐπελόδην εἰς ψυχὴν ἀνθρώπου, ἔδωκε μὲν ζωὴν, ἔδωκε δὲ ἀνανεώσαν, ἥγε: πε κατέκενον. » Τὸ δὲ κινηθὲν κίνησιν ἀλιον ὑπὸ Πνεύματος ἀγίου, ζῶν διγιον ἐγένετο, έσχε δὲ ἀνθρωπος ἀξιαν,

¹¹ Matth. xxviii, 20.

πνεύματος εισφυκισθέντος ἐν αὐτῷ, προφήτου, ἀποστόλου, ἀγγέλου, Θεοῦ· ὃν πρὸ τοῦ γῆ καὶ σποδᾶς.

*Οτι διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἐργασίας, καὶ πολεύρυμός ἔστιν αὐτὴ ἡ πολιτεία.

ἴθ. Διατοι τοῦτο, καὶ πολλαῖς, καὶ ποικίλαις; αὐτὴν, καὶ ἐνδόξοις κλήσειν, οἱ θεοὶ Πατέρες ἀποσεμνύνουσιν. Όδον γάρ γνωστικὴν προστηρούχασι, πρᾶξιν ἐπαινουμένην καὶ Θεωρίαν εὐστοχον, προσευχὴν ἐπάνω παντὸς πλάτους, νῆψιν νοῦ, νοερὸν ἐργασίαν, ἔργον τοῦ μέλλοντος αἰώνος· ἀγγελικὴν πολιτείαν· οὐράνιον βιοτήν, Ἐνθεον διαγωγὴν, χώραν ζώντων, μυστικὴν ἐπεψίλαν, πνευματικὴν πανδαισίαν, Πιεράδεισον θεουργὸν, οὐρανὸν, οὐράνιον βασιλείαν, Θεοῦ βασιλείαν, γνόφον ὑπέρφωτον, ἐν Χριστῷ, κεκρυμμένην ζῶην, θεοπτίαν καὶ θέωσιν τὸ ὑπερφύστατον, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια· οἰστερός θεοῖς Πατράσι, καὶ ἡμεῖς οἱ τῷ πηλῷ, καὶ τῇ πλινθείᾳ, τοῖς πονηροῖς καὶ ἀκαθάρτοις λογισμοῖς, καὶ λόγοις, καὶ ἔργοις, συζώντες, ἐπόμενοι, τὴν σὴν αἰτησιν, ἀγαπητὲς, ἐκπληρῶσαι διὰ σπουδῆς ἐθέμεθα· ναὶ μήν καὶ καθὼς ἥτησας, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἡμῶν εἰπεῖν οὐκ ὀκνήσαμεν, χάριν, ὡς καὶ ἐν προοιμίοις τοῖς τοῦ λόγου εἰπομεν τῆς σῆς ἀγάπης, καὶ τῇ; Πατρικῇ; ἐντολῇς· ταύτης δὲ καὶ [Ισ. περιττὸν τὸ κατ] τῆς Ισαγγέλου βιωτῇς πρύτανίς, ἡ τοῦ Λόγου καὶ Τίοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶνή καὶ ἀπόρρητος οἰκονομία καὶ ἐνανθρώπησις, εὐδοκία τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς, καὶ συγεργεία τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

ΗΘΙΚΟΝ

*Οτι μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ χίριτος, χρή καὶ ἡμᾶς ὡς δυνατὸν σκούδασιν, καὶ ἀγαριζεσθαι, ἵτα καταξιωθῶμεν ἀπὸ τοῦ νῦν ὡς ἐν ἀράβαδῶρος μέρει, τῷ τοιούτῳ ὑπεργνῶν, καὶ μετίστωτον δωρεῶν· καὶ ἵτα μηδίδειν μικρὰν φρεσμίαν, τούτων, φεῦ! ἀποτύχωμεν, δοῦτο!

ρ'. Τοιούτων τοίνυν καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν ἡμῖν προκειμένων, ἀγαπητοῖς, οὐ μόνον ἐν ἐλπίσι, καὶ ταῖς εἰς τὸ μέλλον ἐπαγγελίαις, ἀλλ' ἀληθεῖᾳ ἀπάρτι καὶ πράγματι, σπεύσωμεν, ἀντιενολούμεν, ἔως κατέρρεν ἔχωμεν· δράμωμεν, ἀγωνισώμεθα, ἵνα τούτων καὶ ἡμεῖς, διὰ μικρᾶς καὶ προσκαίρου σπουδῆς, καὶ πόνου βραχέος, τὸ δὲ πλείστον, Θεοῦ δωρεῖ καὶ χάριτι, καταξιωθῶμεν. Οὐ γάρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν κατερῦ, πρδες τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀπόκαλυψθῆναι εἰς ἡμᾶς. Παύλου τοῦ θεοῦ κήρυκος λέγουτο· ἀκουούμεθα· μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν σπουδάζοντες; εὐρήσομεν κατατάντον, ὡς ἐν ἀπαρχῇς καὶ ἀράβαδῶνος μέρει. Εἰ γάρ οἱ εἰς βασιλικὰς συγγενείας, καὶ κοινωνίας ἐκ τῆς κάτω τύχης μετακαλούμενοι, πάντα πράττουσι, καὶ ἔργοις, καὶ λόγοις, καὶ ἐπιγονίαις, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀνεψίκτων ἀπόδημοι, μέντοι γε καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς πολλάκις κατεχρηνοῦντες, ὑπὲρ τῆς τοιαύτης δέρης τοι καὶ τοιμῆς, τῆς βευστῆς, καὶ πρωσκαίρου, τῆς ἐνίστης καὶ εἰς ὅλεθρον παντελῆ, οὐκ εἰς τὸ γηράσιμον καταντώσῃς, πάντοις ἄρα τιμᾶς εἰκῆς διαπράξασθαι, καὶ σπουδάζειν εἰς κοινωνίαν, καὶ γάμους καὶ συνάρρειαν, προσκαλούμενούς Θεοῦ, τοῦ πάντων βασιλέων Βασιλέως,

A ipso habitantis, prophetæ, apostoli, angelii, Dei, cum antea terra et cinis esset.

Quod propter operationis excellentiam multa nomina habet hæc agendi ratio.

99. Propterea multis et variis et gloriōsis non miniibus eam celebraverunt divini Patres. Vianus doctiam appellaverunt, laude dignam actionem et ingeniosam contemplationem, orationem omni latitudini præstantem, mentis vigilantiam, spirituale opus, futuri sæculi opus; angelicam vitam, cœlestem agendi rationem, divinam conversationem, regionem viventium, mysticam intuitionem, spiritualem mensam, divinum paradisum, cœlum, cœlestem regiam, Dæi regnum, tenebras supra lumen, vitam in Christo absconditam, Dei supernaturalem visionem, et his similia nomina; quos divinos Patres, nos qui luto ac terra formati, cum malis et impuris cogitationibus verbisque et operibus vivimus, sequentes, tuas preces, dilectissime, adimplere ardenter statuimus; sane quidem, ut postulasti, et supra nostram mensuram dicere non dubitavimus, propter sui dictionem, et propter Patrum mandatum. Hujus angelicæ vitæ dux, ipsa est Verbi ac Filii Dei nova et ineffabilis providentia et incarnatione, ingeniti Patris beneplacitum, et cooperatio sancti Spiritus.

ΕΤΗΠΙΚΟΝ

Quod cum Dei auxilio et gratia oportet nos pro viribus festinare et pugnare, ut digni habeamus iam nunc tanquam ex pignore his supernaturalibus et maximis donis, neque propter parvam indolem hæc, cheu! amittamus; quod utinam non accidat.

100. Quoniam igitur, dilectissimi, tot ac tanta nobis bona proponuntur, non modo in spe et promissionibus futuro tempore adimplendis, sed re ac veritate, festinemus, resistamus, dum tempus habemus, curramus, pugnemus, ut his et nos, parva et opportuna cura ac brevi labore, maximam autem partem Dei gratia, digni efficiamur. Non enim sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis¹¹, ut ait divinus ille præaco Paulus, quem audire debemus. Iuno vero jam inde festinantes inveniemus, ex hoc tempore, tanquam primicias ac pignus. Si enim qui in regias cognationes et in regium consortium ex humili fortuna adoptantur nihil nou faciunt et opere et voce et cogitatione, et postquam id fastigium assecuti sunt, vitam ipsam sapientius contemnunt pro istiusmodi gloria et honore, tam caduco ac temporaneo, ad pernicie interdum omnino, non ad utilitatem vergente, quanto magis oportet nos emiti et festinare, qui ad communionem ac nuptias et conjunctionem Dei invitamur, omnium regum regis et Creatoris, et solius incorruptibilis ac in æternum permanentis, suisque gloriam et bo-

¹¹ Rom. viii, 18.

norem præbentis iuistrem ac stabilem; neque id solummodo, sed potestate accepimus filios Dei fieri. « Quotquot eum reperunt, inquit, dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine ejus ⁸³. » Dat potestatem, non tyrannice trahit aut contra nostrum propositum cogit; semper enim tyrannus eum qui opprimitur contra oppressorem armat, ut malum male curetur. Hoc modo honorat præcipuum nostræ libertatis dignitatem, ita ut bonum fiat omnino Dei operantis benevolentia et gratia; nostræ tamen voluntatis et curæ actus sit. Et ille quidem quanquam Deus et Dominus, quidquid ipsi faciendum erat, fecit; omnes enim similiter condidit, et pro omnibus mortuus est, ut requaliter omnes salvaret. Nobis autem relicta est libertas accedendi, credendi, amicitiam jungendi, cum timore et ardore et charitate Domino illi misericordi serviendi qui nos vere ac sollicite dilexit; ita ut pro nobis libenter mortem voluerit subire, mortem vero probrosam, ut nos a diaboli, antiqui hostis, tyrannide liberaret, et cum Patre et Deo uniret; et heredes quidem Dei, cohæredes autem sui efficeret; quod mirabilius et beatius est. Ne igitur parva ac brevi indolentia, et incuria, et falsa laetitia nos indignos efficiamus tantis bonis ac mercedibus et gaudiis; sed nihil non faciamus, nihil non operemur; neque ipsi vitæ nostræ pro illo parcamus, quoniam et ipse propter nos, id cum esset Deus, facere non dubitavit, ut sic his prorsus et omnibus donis coronisque digni efficiamur. Quæ ultimam nos omnes accipiamus, benevolentia et gratia optimi illius ac misericordis Domini ac Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi, qui adeo semetipsum propter nos humiliavit, ac qui se humiliantibus supernaturem et vivificam suam gratiam ex iuncte efficaciter abundantanterque concedit; quoniam illi debetur omnis gloria et honor et adoratio cum ingenito et purissimo ipsis Patre, et coæternu et sanctissimo et optimo et vivifico ipsis Spiritu, nunc et semper et in æcula æcclorumi. Amen.

τοῦ ταπεινώσαντος; έαυτὸν τοσοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ αὐτοῦ χάριν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεργῶς πλουσίως ἐπιβραχεύοντος· διει αὐτῷ πρέπει πᾶσα ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνης, ἀμα τῷ ἀνάρχῳ καὶ ἀχράντῳ αὐτοῦ Πατρὶ· καὶ τῷ συναδίῳ, καὶ παναγίᾳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁸³ Joan. 1, 12.

καὶ Δημιουργοῦ, καὶ μόνου ἀρθέτου καὶ εἰσαεὶ διαμένοντος, καὶ δόξαν καὶ τιμὴν παρέχοντο; τοῖς οἰκεῖοις, εὐχεῖ καὶ μόνιμον· καὶ οὐ μόνον τοῦτο δέ, ἀλλὰ γε καὶ ἔξουσίαν εἰληφότας τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. « Όσοι γάρ, φησὶν, Ἐλαῖον αὐτὸν, Ἑδωκεν αὐτοῖς ἔξουσίαν, τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεῦσιν εἰς τὸ δοματίον αὐτοῦ. **Ι.** Διδώσιν ἔξουσίαν, οὐ τυραννικῶς ἔλκει καὶ παρὰ πρόθεσιν ἡμετέραν βιάζεται· δεῖ γάρ τι τυραννίς, κατὰ τοῦ τυραννοῦντος τὸν τυραννούμενον ὀπλίζει, ἵνα κακῷ τὸ κακὸν ἔξισται· καὶ τούτῳ ἡμῶν ἡμῶν τὸ ἀρχαῖον τοῦ αὐτεξουσίου ἀξιωμα, καὶ ἵνα δηπει εἰη τὸ ἀγαθόν, τῇ αὐτοῦ μὲν ἔξιργασμένον τοκαθόλου εύδοκεῖ καὶ χάριτι· τῆς δὲ ἡμετέρας σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ληγίζετο τὸ κατερόθωμα· καὶ τοῦτο μὲν, εἰ καὶ Θεός Βαστὶ καὶ Δεσπότης, ἀλλ' οὖν ἄπαν τὸ ἑαυτοῦ πεποίκηε· πάντας γάρ καὶ δροῦς ἐπλασε, καὶ ὁσαύτις ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε, ἵνα ἐπίσης σώσῃ τοὺς ἀπαντας. Ἐν ἡμῖν δὲ ἀπελείφθη τὸ προστελθεῖν, τὸ πιστεῦσαι, τὸ οἰκειωθῆναι, τὸ μετὰ φόβου, καὶ σπουδῆς, καὶ ἀγάπης λατρεύειν τῷ δητῷ ἀγαπήσαντις ἡμᾶς φιλανθρώπῳ Δεσπότῃ, καὶ κηδεμόνι. ὅστε καὶ θάνατον ἔθελῆσαι ὑπενεγκεῖν ἔκουσιας ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ θάνατον ἐπονελδίστον, ἵνα ἡμᾶς τῆς τοῦ διαβόλου καὶ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ ἀπαλλάξῃ τυραννίδος, καὶ τῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ κατατάξῃ· καὶ κληρονόμους μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμους δὲ αὐτοῦ ἀπεργάσται, τὸ παραδοξατόν, καὶ μακαριώτατον· μή δη διὰ μικρᾶς καὶ βραχείας βραχυμίας, καὶ ἀμελείας, καὶ ἐπιπλάστου τρόπους οἰασοῦν, τῶν τοσούτων οἰων ἤλικων ἀποβενώσαμεν ἑαυτοὺς ἀγαθῶν καὶ γερῶν, καὶ ἀπολάυστων· ἀλλὰ πάντα πράξαμεν, καὶ πραγματευσώμεθα· καὶ αὐτῆς, εἰ δέοι, τῆς ζωῆς, ὑπὲρ αὐτοῦ μή φεισώμεθα, ὡς κάκεινος δι' ἡμᾶς, καίτοι Θεός ὁν ὑπὲρ ἡμῶν πεποίκην, ἵν' οὕτως καὶ τῶν ἀπόδροι, καὶ τῶν ἀπάντων δωρεῶν καὶ στεφάνων καταξιωθῶμεν· ὃν γένοιτο πάντας; ἡμᾶς ἀπιτυχεῖν, εύδοκεῖ καὶ χάριτι αὐτοῦ τοῦ ὑπεραγάθου καὶ ἀλεήμονος, τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῖς τοιούτοις ταπεινοῖς, τὴν ὑπερψυχὴν θεοποιὸν

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

BEATI CALLISTI

PATRIARCHIAE

CAPITULA DE PRECATIONE.

α'. Ει βούλει μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν, μίμησαι ὡς ἐκ παραδεγμάτος τὸν κιθαρῳδόν. Κάτων μὲν γὰρ ἔκεινος ὑποκλίνει τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν ἀκοὴν προσερέιδων τῷ δόσματι, ὑποσειει τὸ πλήκτρον διὰ τῆς χειρὸς, καὶ ὅμα τὸν χορδῶν τεχνικῶς συγχρουομένων ἀλλήλοις, ἢ κιθάρᾳ τὸ μέλος ἐκπέμπει, καὶ δικιθαρῳδὸς ἀλλεται τῇ τοῦ μέλιτος γλυκύτητι.

β'. "Εστω σοι, ὁ φιλοπονώτας τοῦ ἀμπελῶνος ἔργατα, σωφρὲς τὸ παράδειγμα, καὶ μὴ ἀπίστει· νῆφων γὰρ ἔκειθεν ὃς δικιθαρῳδός, πρὸς τὸ βάθος δηλοντί τῆς καρδίας, ρθίως ἔξεις τὸ ζητούμενον. Ψυχὴ γὰρ ἔρωτι θείῳ ἀλούσα κατάκρας, στραφῆναι εἰς τὰ ὄπισθια οὐ δύναται. «Ἐκολλήθη γὰρ, φησιν διθεὸς Δαῦδ, ἡ ψυχὴ μου ὄπίσθιστο.»

γ'. Κιθάραν νήσι μοι τὴν καρδίαν, ἀγαπητέ· χορδὰς δὲ τὰς αἰσθήσεις· πλήκτρον δὲ τὴν διάνοιαν, ήτις διὰ τοῦ λογικοῦ κινεῖ τὸ πλήκτρον ἐνθελεχῶς· διπερ ἔστιν ἡ τοῦ Θεοῦ μνήμη, ἐξ ἣς ἡδονὴ τις δρῆστος τῇ ψυχῇ ἐπιτίνεται, καὶ τῷ καθαρῷ νοὶ τὰς θείας αὔγας ἐνοπτεύεται.

δ'. Ἐδὲ μὴ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος μύσωμεν, οὐκάν τὸ ἀλλόμενον ὑδωρ ἐν ἥμεν ἀναδίλειο, δὸς Κύριος τῇ Σαμαρείτῃς ἔκεινη ἔχαριστα. Ζητοῦσα γὰρ τὸ αἰσθητὸν τοῦτο ὑδωρ, τὸ τῆς ζωῆς εὑρεν εἰς ἔστιν τὸν ἔνδον ἀλλόμενον. Ός γὰρ ἡ γῆ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ ὑδωρ, καὶ ὅμα προρχεῖ· οὕτω καὶ ἡ γῆ τῆς καρδίας, κατὰ φύσιν, ἔχει τοῦτο ἀλλόμενον καὶ πηγάζον, οἰοντει τὸ πατρικὴν φῶς, διπερ δὲ ἀδέρμος ἔκεινος διὰ τῆς παρακοῆς προσαπώλεσε.

ε'. Καθάπερ ἐκ πηγῆς ἀενάω, τὸ ὑδωρ οὕτω καὶ τὸ ζῶν καὶ ἀλλόμενον ὑδωρ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἀναδίλειε· διπερ δὴ καὶ ἐν τῇ τοῦ Θεούδρου ἀνδρὸς Ἰγνατίου ψυχῇ ἐνοικήσαν, παρεσκεύαζε λέγειν αὐτὸν· Οὐκ ἔστιν ἐν ἑμοι πῦρ φιλέσιον· ἀλλ' ὑδωρ ἔστιν ἐνεργοῦν καὶ λαλοῦν.

ζ'. "Εοικεν αὐτῇ ἡ μακαρία, καὶ τρισαλδία δὲ μᾶλλον, ἡ νοερὰ φυμι νῆψι τῆς ψυχῆς, ὑδωτι ἀλλομένῳ καὶ πηγάζοντι ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς καρδίας, καὶ τὸ μὲν ἐκ τῆς πηγῆς ὑδωρ ἀναδίδμενον, τὴν πηγὴν

A 1. Si vis veritatem discere, citharœdi exemplum imitare. Insertus enim ille caput inclinat, et canuli aurem præstat, plectrum manu movet et, chordis perite sibi invicem respondentibus, cithara melodiam reddit, et exsultat citharœdus, tanquam multis dulcedine captus.

2. Sit tibi, o studiosissime vitis cultor, evidens exemplum, et ne diffidas. Si enim vigiles Inde, ut citharœdus, ad cordis nempe profundum, facile quod inquiris, poteris habere. Anima enim divino amore capta, ad ea quae retro sunt, converti non potest. «Conglutinata est, inquit divinus David, anima mea post te.»

B 3. Cor tuum citharam esse cogila, dilectissime; chordas autem sensus, plectrum vero cogitationem quae per rationem plectrum continuo movet; quod quidem est Dei memoria, ex qua ineffabilis letitia anima supervenit et purgamenti divinos splendores tanquam in speculo ostendit.

4. Nisi corporis sensus debilitatem, non sallet in nobis viva illa aqua, quam Dominus materi illi Samariensem largius est. Quarens enim aquam hanc sensibilem, aquam vitæ invenit in seipsum intus salientem. Quemadmodum enim terra naturaliter aquam habet et simul diffundit, ita et cordis nostri terra aquam salientem, illud nempe paternum lumen, quod Adamus ille per suam inobedientiam amisit.

C 5. Quemadmodum ex perenni fonte, aqua illa viva et saliens ex anima scaturit; quae in divini viri Ignatii anima habitans, has voces ipsi præbeat: «Non est in me ignis materiæ amans, sed aqua efficax et loquens.»

6. Similis est beata et felicissima et spiritualis animæ vigilans aquæ salienti et ex profundo corde scaturienti; et quæ ex fonte egreditur aqua, rediens fontem implet; et quæ inde ex corde scaturit, et

¹¹ Reg. xviii, 1.

ut ita dicam, semper movetur per Spiritum sanctum, totum interiorem hominem implet rore divino ac spiritu; exteriorem vero ardente emicit.

7. Ab externis mundata mens, et quæ sensus omnino per generosam virtutem subigit, manet immobilis, tanquam cœlorum axis, cordis profundum semper aspectans, ut quoddam centrum, et caput dirigens, illud ad cœlum vertit, coruscationes habens cogitationis radios, inde cœlestia cogitata trahentes, et omnes corporis sensus submittentes.

8. Nemo, quandiu inter initiatos aut lacte indigentes agit, ea quæ prohibentur tangat, quando non est opportunum. Eos enim qui ante tempus ea quæ hujus temporis sunt querunt et quodammodo ad apathie portum intrare festinant, non ea habentes quæ oportet habere, sancti Patres quodam mentis errore laborare crediderunt. Et nihil amplius. Fieri enim nequit, ut qui nescit litteras in tabula legat.

9. Quod ex certamine in anima a divino Spiritu movetur, tranquillam efficit mentem quæ clamat: Abba, Pater; sed illud est absque forma et figura; nos autem divini Spiritus fulgore transformat, et resurgit, ut deceat, divini Spiritus ardore, sed ei immutat, et divina potestate, ut solus ipse nos potest efficere, diversos facit.

10. Mens per vigilantiam purificata, facile tenebris obscuratur, nisi continua Iesu memoria, ab externis omnino recedat. Quæ autem actum sociat contemplationi, id est, mentis custodiæ, tumultum non rejicit: tumultum nempe confusum vel etiam non confusum non expellit. Anima enim quæ divino Christi ardore vulnerata est, cum ut cognatum sequitur.

11. Carnis cupiditates reprimere et earum insultus oportet eos qui in mundo versantur, aut cum ratione requiescere, juxta illud: « Vacate et videte rationabile esse id fieri; » abolere autem aut dissipare impossibile est. Vita autem eremita sola cupiditates extirpare.

12. Ex aquis salientibus altera quidem violentiorem habet motum; altera vero tranquillum et lentiorem. Prior autem turbari sere nequit ob motus rapiditatem; quod si paululum turbetur, facile rursus mundatur, quippe quæ talcm habeat motum. Postquam vero mutatus est aquæ cursus et parvus effectus est, non modo turbatur, sed et sere immotus manet: indiget enim quadam nova mundatione, ut ita dicam, et novo motu.

13. Iis qui ingrediuntur et mores informant suos, et agunt, per tumultum confusum vel etiam non confusum, dæmon ingreditur. Iis vero qui contemplantur, quasdam phantasias objicit; ita ut iis videatur aerem, tanquam lumen, colore esse vestitum; alias ut ignem, eas profert, ut per contra-

Απλήρη ποιεῖ τὸ δὲ ἀλληλουγον ἐκεῖθεν ἐκ τῆς καρδίας, καὶ ὡς εἰπεν δεικνύτως κινούμενον διὰ τοῦ Πνεύματος, ὃλον τὸν ἑω οὐδέποτε πλήρη ποιεῖ δρόσου θείας καὶ πνεύματος; τὸν δὲ ἔξω, πύρινον ἀπεργάτεια.

ζ'. Νοῦ; καθαρθεὶς ἐκ τῶν ἔξωθεν, καὶ τὰς αἰσθήσεις διλειχὼς ὑποτίξας διὰ τῆς πατρικῆς ἀρετῆς, ἀκίνητος μένει, καθάπερ δούραντος ἀξιων, ὡς πέδη κέντρον ἀφορῶν τὸ τῆς καρδίας βάθος, καὶ τὸ γεμούμενόν της κεφαλῆς, ἀποβλέπει ἐκεῖσε, βολίδας ἔχων οἰονται τὰς τῆς διανοίας αὔγας, ἀρυμένας ἐκεῖθεν τὸ θεῖα νοήματα, καὶ ὑποτάτσων τὰς αἰσθήσεις ἀπάσας τοῦ σώματος.

η'. Μηδεὶς, ἀκούων τῶν ἀμυντῶν, ή δομεύνων γάλακτος, ἄψυται τῶν τοιούτων ἀπηγορευμένων, ἐν οὐ καιρῷ. Τούς; γάρ τοιούτους οἱ θεῖοι Πατέρες πρὸ τοῦ καιροῦ τὰ τοῦ καιροῦ ζητήσαντας, καὶ οἰονται πρὸ τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα σπουδάζοντας εἰσελθεῖν, οὐ μετὰ τοῦ προστήκοντος, ἐκστασιν φρενῶν ἐνόμισαν τὸ τοιούτον· καὶ πλίον οὐδέν. Ἀδύνατον γάρ τὸν μὴ εἰδότα γράμματα ἐν δέλτῳ μελετᾶν.

θ'. Τὸ κινητὸν ἐξ ἀγῶνος ἐν τῇ ψυχῇ ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος, γαληνήν ἐκτελεῖ τὴν καρδίαν, κράζον, Ἀδόδ, ὁ Πατήρ ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἀσχημάτιστον ή καὶ διμορφον· ἡμᾶς δὲ μετασχηματίζει τῇ αἰγῇ τοῦ θείου φωτὸς, καὶ μορφοποιεῖ ὡς εἰκός, ἀμά τῇ πυρώσει τοῦ θείου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιοί, καὶ μεταμειβεῖ, ὡς μόνος οἰδεν αὐτὸς, τῇ Θείᾳ ἔξουσίᾳ.

ι'. Νοῦ; καθαρθεὶς διὰ τῆς νήψεως, ἕαδίως σκοτίζεται, εἰ μὴ τῇ συνεχεὶ μνήμῃ τοῦ Ἰησοῦ, ἀποσχολεῖται πάντη τῶν ἔξωθεν. Οὐ δὲ τὴν πρακτικὴν συναρμόσας τῇ θεωρίᾳ, οἰονται τῇ τοῦ νοὸς τηρήσει, φύρους οὐχ ἀπαντεῖται· κτύπους ἀνάρθρους, ή καὶ ἐνάρθρους οὐχ ἀποσείται. Τριωθεῖσα γάρ η ψυχὴ τῷ θείῳ Ερωτεῖ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀδελφιδῷ τούτῳ γε κατακολουθεῖ.

ιι'. Στῆσαι μὲν τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, καὶ τὰ σκιρτήματα τοὺς ἐν κόσμῳ διατρίβοντας· ἡ καὶ σὺν λόγῳ σχολάζειν, κατὰ τό· « Σχολάσατε, καὶ γνῶτε, εἰδότε εἴναι γενέσθαι. » Ἐξαλείψαι δὲ ἡ ἀφανίσαι ἀδύνατον. Οὐ δὲ ἐρημικὸς βίος σαφῶς ἐκριζοῦν οἰδεν αὐτά.

ιιι'. Ἐπὶ τοῦ ἀλλομένου ὅδατος τὸ μὲν. ὁδύτεον ἔχει τὴν κίνησιν τὸ δὲ, γαληνήν καὶ βραδυτέραν. Τὸ μὲν οὖν πρότερον, οὐδὲ θολωθῆναι φρέδιως δύναται διὰ τὸ τῆς κινήσεως τάχος. Εἰ δὲ καὶ πρὸ μικρὸν θολωθεῖ, φέσονται αὐθίςις καθαίρεται· διτε δὴ τοιαύτην ἔχον τὴν κίνησιν. Ἐπειδὲν δὲ τὸ φεύγει τοῦ ὅδατος ἀλλαττώθεν, σμικρότατον γένηται· οὐ μόνον θολούται, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ ἀκίνητον μένει· δεῖται γάρ τινος ἀνακαθάρσεως, ὡς εἰπεῖν, καὶ κινήσεως.

ιιι'. Τοῖς μὲν εἰσαγωγικοῖς, καὶ ἡθικοῖς, καὶ πρακτικοῖς διαίμων διὰ φύρων ἀνάρθρων, ή καὶ ἐνάρθρων ἐπεισέρχεται. Τούς δὲ περὶ τὴν θεωρίαν, φαντασίας τινὰς· εἰδωλοποιεῖ· ὡς δοκεῖν χρωματίζειν τὸν ἀέρα, δίκην φωτός· ποτὲ δὲ καὶ ὡς πύρ ταύτας προφέρει, ἵνα διὰ τῆς ἐναντίας μοίρας ἀποπλανήθῃ.

τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀθλητὴν.

ιδ'. Εἰ βούλει μαθεῖν πῶς δεῖ προσεύχεσθαι, σκέψει τὸ τέλος τῆς προσοχῆς, ἢ καὶ τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ ἀπατῶ. Ταύτης γάρ τὸ τέλος. ἀγαπητὲ, κατάνυξίς ἔστι διηνεκής, συντριβή καρδίας, ἀγάπη πρᾶς τὸν πλησίον· τὸ δὲ ἐναντίον πρόδηλον, ἐπιθυμίας λογισμὸς, καταλαλίας φιθυρισμὸς, μίσος πρᾶς τὸν πλησίον, καὶ δσα τούτοις παρέμοια.

Aram sortem enim Christi athletam in errorem inducat.

14. Si vis discere quomodo orare oporteat, intuere attentionis finem aut etiam orationis, et noli errare. Hujus enim finis, dilectissime, est indesinens compunctione, cordis contritio, in proximum charitas. Contrarium autem manifestum est, cupiditatis cogitatio, columnæ murmur, odium in proximum, et alia istiusmodi.

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ

ΤΟΥ ΤΗΑΙΚΟΥΩΝ

ΠΕΡΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΗΣ ΤΡΙΒΗΣ.

DOMINI CALLISTI

TELICOUDE

DE QUIETA CONVERSATIONE *.

Οὐκ ἔστι μετανοῆσαι, χωρὶς ἡσυχίας· οὐδὲ ἔστι καὶ ὁπωσδιν καθαρότερος ἀφασθαι, ἀναχωρήσεως δινευ· οὐδὲ μετὰ τῆς δμιλίας καὶ ὁράσεως τῶν ἀνθρώπων, δυνατὸν τῆς δμιλίας καὶ θεωρίας ἀξιωθῆναι τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο διέ ἔγνετο διὰ φροντίδος, μεταγνῶναι ἔνεκα τῶν ἑαυτῶν ἐσφαλμένων, καὶ τῶν παθῶν καθαρίζηναι, καὶ τυχεῖν, καὶ ἀπολαύσαι δμιλίας, καὶ θεωρίας Θεοῦ, ἢ πέρας καὶ σκοπὸς τῶν γετὰ Θεὸν πολιτευομένων, καὶ ἀρρενίων, ἣν εἴπω, τῆς ἀλινίου κληρονομίας καὶ τοῦ Θεοῦ, δῆῃ μηχανῆς ἡσυχίαν μεταδιώκουσι· καὶ ἀναχωρεῖν καὶ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους προσῆργον ποιοῦνται, μετὰ καθήκοντος τοῦ τῆς ψυχῆς διακειμένου παντὸς, ἐντεῦθεν δῆτα τούτοις ἀρχῇ, ἐν ἡσυχίᾳ τὸ πένθος· ἡ αὐτομζμψία, ἡ ἑαυτῶν κατάγνωσις, δι' ἀνα καθαρώτερον γένηται· ἀγρυπνίαι, καὶ στάσεις, καὶ ἐγκράτεια, καὶ κόπος σωματικὸς, ὃν τὸ πέρας συλλήδονη, ἡ τῶν δακρύων ρόη, προτούσας ἐξ ὁφθαλμῶν φρονούντων ταπεινά, ἐν καταύξεις δῆπτα καρδίας. Καὶ πρᾶς κάθαριν οὕτω προσέχουσιν διὰ πράξεως. Ἐν τούτοις αὐθίς πέρας ἡ εἰρήνη τῶν λογισμῶν, ὥστε περὶ ἐν ἐκείνοις ἡ τῶν δακρύων, ὡς ἐφημεν, ἐπιφροή. Κάντεῦθεν δρχεται δ νοῦς, περικῆτα τρόπου, τὰς φύσεις τῶν ἡγτῶν ἀνασκοπεῖν, καὶ τὴν τέχνην καταστοχάζεσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ θείαν ἔννοιαν συλλαμβάνειν, καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ σοφίας, καὶ δόξης, καὶ ἀγαθότερος, καὶ τῶν ἄλλων δσα περὶ Θεὸν θεωρεῖσθαι, ἔργον γε-

CNon licet pœnitere absque tranquillitate; non licet puritatem assequi sine solitudine; neque cum frequentatione ac visu hominum possumus digni haberi qui cum Deo conversemur eumque contemplemur. Ideo qui pœnitere curant de culpis quas admisere, et a cupiditatibus mundari, et assequi et gustare Deli conversationem contemplationemque (qui terminus est eorum qui secundum Deum vivunt, et pignus, ut ita dicam, æternæ Dei hæreditatis), totis viribus tranquillitatem persequantur; et recedere ac fugere homines multi faciunt, omnibus quas in anima sunt recte dispositis; inde sane iis principium est, in tranquillitate dolor, proprium sui vituperium et accusatio, ita ut magis mundenatur; vigilie, stabilitas, temperantia, et corporalis labor, quorum finis omnino est lacrymarum effusio ex oculis humilia sentientibus decidens, nempe in cordis compunctione. Et sic sua incumbunt mundationi, eamque per actus consequuntur. In iis igitur terminus cogitationum pa, ut et in illis, ut diximus, lacrymarum effusio. Et inde mens incipit modo naturali, naturas rerum examinare, et Deli artem considerare, divinamque cogitationem concipere et potentias et sapientias et gloriae et bonitatis et aliorum quae de Deo possunt inquiri; et in Scripturæ mysteria intrat, et supernaturalia gustat bona, et supercœlesti fruitur pulchritudine, et divinæ charitatis formatur capa-

(*) Hinc in *Philocalia* præcedentibus continue adnectuntur, interposito tantum titulo quem exscripsimus, nullaque præmissa biographica notitia. Edic.

itas. Et sic amore captus et gaudet et ardet, postquam ad terminum pervenerit virtutum, nempe omnium rerum Creatoris charitatem, nullum in iis errorem sive patiens, sive suspicans, solummodo apsus et peccaminosus motus indecentesque agitationes ex multis causis, utpote qui adhuc verti potest, subiens. In quibus oportet ut seipsam recipiat, longe stans a desperatione et ad divinam misericordiam spe erecta, lacrymisque et oratione et aliis dictis bonis occupata, et divino charitatis paradiso letata, qua licet, nihil amplius cernens, neque imaginem, neque substantiam, neque formam, neque, uno verbo, quidquam aliud, nisi lacrymas, et cogitationum pacem et Dei dilectionem. In iis enim et recta via servatur et animæ humilia sentientis salus acquiritur, et vigilantis et orantis in Christo Jesu Domino nostro. Dum in cellula tua sedes, fiduciam habeat ad Deum mens in humilitate constituta; humilitatem quidem ex sua infirmitate ac nihilo; fiduciam vero propter supereminenter Dei charitatem et tolerantiam quam erga hominem habet. Sic enim anima ad honorem Dei ducitur, quandoquidem seipsam tanquam peccatricem agnoscens, in Dei misericordia confidit et seipsam attollit. Quapropter divinus Paulus noshortatur dicens: « Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae. » Etenim vere oculus est orationis aut ala aut quidam habitus, ad Deum fiducia; non utique quando quis in propria bonitate confidit; absit, et longe ab hac dispositione recedas; sed quando inefabilis misericordiam et charitatis et patientie Dei ratione in divinam spem evolat. Ora igitur cum fiduciali familiaritate in humili cogitatione, bona spe nutritus, in Deo, ut dictum est, in Christo Jesu, Domino nostro. Oportet igitur te persequiri quæ corpus affligunt et mentem impedimentis liberant. Hæc autem sunt, mediocris cibus, levius potus, somnus brevis, stabilitas pro viribus, pro viribus etiam genuflexiones in humili habitu; vite indumentum, brevis sermo et necessarius, humi cubatio, et alia quæcumque corpus partim domare possunt. Cum iis autem persequenda sunt quæcumque mentem excitant, et ad Dei unionem efficaciter tendunt. Hæc porro sunt sacrae Scripturae lectio et sanctorum in eam commentariorum, et ipsa molerata, intelligens psalmodia, eorum quæ in Scripturis dicta sunt, meditatio et eorum quæ in mundo animadvertuntur miraculorum, et orales preces, donec eas ex corde Spiritus sancti gratia manifeste moveat. Tunc enim altera festivitas est et altera celebritatis occasio, quando jam non loquitur, sed in corde a sancto Spiritu oratio efficitur. Talia igitur sic aggredere; genuflecte quoiescumque poteris, atque postea sedens, ora. Si oratione fatigaris, te ad legendum converte, ut dictum est; et rursum ad orationem redi, leque ad psalmodiam particularem excita. Et rursum adhuc ad orationem redi; et fatigatus adhuc, ut dictum est, parvulum meditare, et rursus adhuc

νεται, καλ εις τα μυστικα χωρει της Γραφης, καλ τιν υπερφυων γενεται άγαθων, καλ υπερκοσμιων άπολαυει καλων, καλ της του Θεου άγαπης καθισταται χωρημα· καλ ουτως έρωτοληπτεται, καλ χαΐρει, καλ εύθυμει εις τη πέρας αναδεδραμηκως των δρετων, τηνάγαπην του των διων Δημιουργων, μηδεμιαν πλάνησιν ιν τουτοις η πάσχων, η ύψορωμενος, μηνους διλειθους καλ άμαρτηματικας έρωκες, καλ άπρεπεις κινήσεις έκ παλλων αιτίων, ως τρεπτος, υπομενων. Έν οις Επανακτησιθαι χρη έσυτον, πόρβω ιστάμενον απογνώσεως, καλ τα θεια της φιλανθρωπιας έπιδη πτερουμενον, δάκρυσι τε καλ προσευχη, καλ τοις διλοις ειρημένοις άγαθοις άσχολουμενον, καλ εις τη Θειν της άγαπης η ξεστιν έντρυψωντα παράδεισον, μηδὲν πλέον όρωντα, μη ελος, μη πάχος, μη σημα, μηδὲ τι ω: ιν συντομων ειπειν, πλη δακρυων, και ειρήνης λογισμων, καλ άγαπης Θεου. Έν τουτοις γαρ καλ το άπαντα; τηρεται, καλ η της ψυχης σωτηρια· έπιερεσενεται μετριοφρονούσης, καλ νηφούσης, καλ προσευχομένης ιν Χριστῷ Ιησοι τῷ Κυριῳ ήμων. Καθεξέμενος ιν τῷ κελλιψι σου, παρβησιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχετω σου ιν ταπεινώσις δ νοῦς τὴν μὲν ταπεινωσιν έξ εὐτελεις της ζωτου καλ οὐθεντητος τὴν δὲ παρθησιαν, διὰ τὴν ἀνυπέρβλητον του Θεου άγαπην, καλ άνεξικακιαν, ην ξει περι τὸν άνθρωπον. Οὐτω γαρ η ψυχὴ εις τ.μὴν θυγεται του Θεου, δηπνήκα καίτοι γε άμαρτωλον συνεγνωκεια έσυτην, δημως μέντοις τῇ φιλανθρωπίᾳ του Θεου θαρρεῖ, καλ ξεχρητη έσυτην. Διὰ τούτο διερδος Παῦλος ἐπιτάπτει λέγων· «Προσερχέμεθα μετὰ παρθησίας τῷ Θρόνῳ τῆς χάριτος»· καλ γαρ άληθως δρθαλυδος τις ιστι της προσευχῆς, η πτερὸν, η σχέσις τις ζεντροπος, η πρὸς Θεὸν παρθησία· οὐχ διταν τις παρθησιάζηται, διτε άγαθος, διπογε, καλ της διαθέσεως ταύτης πόρφω γενού· ἀλλ' οταν τῷ λογισμῷ της άφάτου φιλανθρωπιας, καλ άγαπης, καλ άνεξικακίας του Θεου, εις τὰς θειας έπιδεις πτερωθη. Προσεύχου τοινυ μετὰ πεπαρθησιασμένου του ήθους ιν ταπεινῷ τῷ φρονήματι, έπισι τρεφόμενος χρησται, ιν τῷ Θεῷ κατὰ τὰ προκειμενα, ωσπερ ειρηται, ιν Χριστῷ Ιησοι τῷ Κυριῳ ήμων. Δεις σε δει πιμελῶς μετιέναι, τὰ τὸ σώμα κατευνάζοντα, καλ τὸν νοῦν λυτρούμενον της δχλήσεως τὰ δὲ έστι, σύμμετρος διώδη, πόσις έλαφρά, ίπνος βραχὺς, στάσις κατὰ δύναμιν, κλίσις γονάτων κατ' έφικτον ιν σχήματι ταπεινῷ, ένδυμα εύτελες, λόγος άλιγοτεδε, άναγκαιος, χαμεννία, καλ τ' ἀλλα διτα τὸ σώμα δαμάζει μερικῶς. Μετὰ δὲ τούτων μετιέναι χρη, ησα διύπνιζει τὸν νοῦν, καλ πρὸς Θεοῦ προσκολλήσεις συνεργει. Τὰ δὲ έστιν άναγνωσις τῶν ιερῶν Γραφῶν, καλ τῶν εις αὐτὰς άγιων έξηγητῶν, καλ αὐτη δὲ σύμμετρος, φαλαμψια εύσυνετος, μελέτη τῶν ιν ταῖς Γραφ-ις λεγομένων, καλ τῶν ιν τῇ κτίσι θεωρουμένων θαυμάτων, καλ προσευχὴ διὰ στόματος, ησα άνταυτην ἀπὸ καρδιας η άγια χάρις κινήση του πνεύματος ένναργως. Τότε γαρ έτερα έορτη, καλ ἀληη, καιρος πανηγύρεως, οιχ ἀπὸ στόματο, λαλουμένης, ἀλλ' ἀπὸ καρδιας ένεργουμένη; ιν πνεύματος

ματι. Τὰ τοιαῦτα δὲ νῦν οὕτω μετέρχου· κλῖνονά orationem occupa. Manuali etiam opere paululum utere, tanquam acedieae obstaculo, ut a sanctis Patribus audiisti, sancte. In omni tua secundum Deum operatione ab aurora ad auroram precedat oratio. Propter acediam in orando, cætera alia quæ dicta sunt, inseruntur. Postquam igitur misericordia ad animam accesserit, et ex corde, tanquam ex fonte, orationem fundet gratia Spiritu, tunc amicæ orationi et contemplationi mens incumbet, seipsam ab omnibus renovens, et sola oratione et contemplatione gaudens, in divinæ charitatis paradisum.

Πάντων τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἔχει τὸ κράτος ἡ προσευχὴ· τῆς μετανοίας τὸ δάκρυον αὔτη γεννᾷ· εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν ἄκρως συμβάλλεται, μόνον θεον τὴν δάκρυν εἰρήνην ἐπειγομένη λογίζεσθαι· τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης αὐτῇ γεννήτρια· τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς αὗτῇ μόνῃ καθάλει, Θεὸν φανταζούμενη τὸν γεννήτορα τῆς καὶ τῶν ἀγέλων καθάρτεων· τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς Θεὸν καθαρὸν ἀποστέλλει· προσκειμένη γάρ καὶ διαλεγομένη θεῷ, τῷ ἀπειρῷ, καὶ ὑπερφυῶς ἀγαθῷ καὶ καλῷ πεφυκότεως τὴν ἐπιθυμητικὸν πᾶσαν προσκολλῷ τῷ θεῷ. Θυμὸν δὲ τοσούτον πρανεῖ, δσον ὑποπίπτει, καὶ δεῖται, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεόν· καὶ ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν προσπτώσεως· οὐδεὶς γάρ δεόμενος, καὶ παρακαλῶν ἀταπεινωτὸν, ἡ θυμῶδες φέρει τὸ φρόνημα. Διὰ τοῦτο συνελόντα εἰπεῖν πάσας δυνάμεις ψυχῆς, καὶ πάσας ἐνεργείας, πρακτικάς τε καὶ νοεράς ἡ δσια προσευχὴ καθάλει καὶ ἀνορθοῖ· καὶ μάλιστα προσλαβομένη μεθ' ἐαυτῆς καὶ θεωρεῖν Θεοῦ, καὶ τὸν ἐπόμενον θείον ἔρωτα ἐν τούτῳ διατηγῇ, καὶ ἀγωγῇ, κατὰ τὰ πρὸν εἰρημένα. Ἐξ οὗ δὲ τόπου τῆς καρδίας ἔκρει τὸ δάκρυον, ἔκει νοείτω καὶ δράτω δι λογισμὸς σου νεύων ἐντός σου, δοχήτως δι' εἰσπνοῆς ρινὸς ἐν τῷ προσεύχεσθαι· καὶ παραμενέτω, δσον δυνατὸν, ἔκει. Λίαν γάρ ὥφελιμον, καὶ τῶν συνεχῶν καὶ πολλῶν δακρύων ἐπαγωγὸν, καὶ αἰχμαλωσίας νοῦς ἀναιρετικὸν, καὶ εἰρήνης περιποιητικὸν θεορᾶς, καὶ προσευχῆς ἀφορμῆς, καὶ εἰς εὔρεσιν προσευχῆς καρδιακῆς, σὺν θεῷ, σύνεργον· χάριτι τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦν τῷ Κυρὶῳ ἡμῶν.

Δεῖς σε εἰδέναι, δι θεωρές, καὶ τῶν μυστικῶν ἐπόπτης καὶ τρυφητής, δι οὓς πάντα, Θεός καὶ ἀνθρώπος, οὕτως ἐξ ἐπομένου καὶ δύω, τῷ, εἴτε γένει θέλεις εἰπεῖν, εἰτ' οὖν εἶδει, τὰ τε πάνθη, καὶ ἀκολούθως τὰ δάκρυα. Διενηνόχασι δὲ ἐκάτερον τοῦ ἐκάτερου πολλῷ τῷ μεταξύ, εἰ καὶ ἀμφότερα καλά, καὶ θεόσδοτα, καὶ τῆς θείας εὐμενείας, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν κληρονομίας πρόξενα. Τὰ μὲν γάρ ἔχει θείον φόρον τὴν ἀρχήν, καὶ τὸν πενθικὸν· τὰ δὲ θείαν ἀγάπην, καὶ τὸν Θεόν. Καὶ τὰ μὲν οὐ τοσούτον εὐφραίνει, τὰ δὲ, καὶ εὐφραίνει πολλά, καὶ ἔξιτά δὲ ἔξιτ-

In omnibus bonis operibus dominatur oratio. Ipsa penitentiae lacrymas gignit; in cogitationum pacem valde adjuvat, solum Deum sursumam pacem esse credere coacta; ipsa quoque est divinæ charitatis genitrix; ipsa sola animæ rationem mundat, Deum repræsentans ut angelorum ipsorum puritatis auctorem; animæ desideria ad Deum pura conservat. Deo enim adhaerens et cum eo conversans, cum infinito illo hono et pulchro naturaliter omne desiderium conjungit. Animum autem ad eos mansuetum facit, ut procidat et egeat, et Deum invocet; et animam humiliat, dum ea ante Deum procidit; nemo enim indigens et implorans non humiles aut superbos induit sensus. Ut breviter loquar, omnes animæ potentias et facultates, acilias nempe et spirituales pia oratio mundat et corrigit; ac præcipue secum admittit et Dei contemplationem et, qui eam sequitur, divinum amorem in tranquilla agendi ratione et vita, ut prius dictum est. Ex quo autem cordis loco fluunt lacrymæ, ibi sit cogitatio tua et aspiciat tua ratio intra te ipsum vergens indesinenter, per naris inspirationem, in oratione; et ibi, quantum poteris, remaneas. Minimum enim id utile est et continuas multasque lacrymas elicere, et mentis servitutem afferat, et spiritualem confert pacem, et orationem adjuvat, et in cordis orationis inventionem ducit, cum Deo operans, gratia vivificantis Spiritus in Christo Iesu Domino nostro.

Oportet autem te scire, qui contemplaris et intueris divina mysteria iisque letaris quod, quemadmodum duo sunt Deus et homo, ita et duo, sive genere, sive idea, dolores et quæ consequuntur lacrymas. Differunt autem multum inter se ambo, et si ambo pulchra sunt et Dei dona, Deique benevolentiam hæreditatemque præsentent. Dolores quidem divinum timorem principium habent, et quod in anima doloris capax est; lacrymæ vero divinam charitatem et Deum; aliis non tantum latitiae præbent; aliis vero gaudium afflent multum et infusa deturbant.

Priores quidem incipientium sunt, posteriores vero **A**ctia · τὰ πρῶτα μὲν, ἀρχαρίων, τὰ δὲ, ἀφεκνυσμένων qui per gratiam ad perfectionem tendunt.

Quinque sunt tranquillitatis opera! Oratio, ne iure continua Iesu-Christi memoria, per spirationem in cor introducta alisque ul' a cogitatione; quæ per temperantiam ventris universam et somni et aliorum sensuum exercitus intra cellulam cum humilitate perficitur: psalmi ad per partes; lectio similiter divinorum Evangeliorum et sanctorum Patrum: et quorundam de oratione capitum, præsertim juvenis Theologi et Ilesy et Nicophori; judiciorum Dei meditatio aut mortis memorie et similum, et manuale paululum opus; et rursus ad orationem reditus, etiamsi vim tibi inferre debeas, donec tua mens assueverit inconstantiam deponere Domini memoria et continua ad cordis laborem inclinatione. Ea est monachorum qui pacem agere incipiunt operatio. Hujuscemodi monachus non debet frequenter ex cellula exire; debet e contrario omnium frequentatione et contemplatione se abstinere, nisi propter magnam necessitatatem; et nunc cum attentione et vigilancia et raro; quia non modo incipientibus, sed etiam iis qui progressi sunt, mundationem talia præstant.

Quæ cum attentione fit oratio absque ultra alia cogitatione per has voces: « Domine Iesu Christe, Fili Dei, » mentem spiritualiter et ineffabiliter ad memoratum Dominum dirigit. Per illud enim: « Misericordia mea, » ad scipiam convertitur; non sustinens non pro se orare; ad charitatem vero proficiens, per experientiam unitive ad ipsum Dominum tendit, postquam secundi persuasionem accepit. Ideo non semper universam orationem tradunt Patres: sed alius quidem universam, ut Chrysostomus: alius vero, « Dominum Iesum », ut Paulus, addens In Spiritu sancto, id est, postquam Spiritus sancti efficaciam cor acceperit, per quam et orat: quod corum est qui profecerunt, etsi non summum attigerint, quod est illuminatio. Climax dicit: « Non nomine Iesu hostes verbera, et Iesu memoria tuse respirationi adunetur, » et nihil aliud addit. Licet autem et incipientibus, nunc quidem universis orationis vocibus orare, nunc earum parte tantum, secundum mentem, ut dictum est. Nou debent tandem continuo mutare, ne inde dissipationem patiantur. Si quis prædictæ puræ orationis methodo adhæret, quamvis non omnino pure fieri possit propter obstacula quæ superveniunt et mentis distractiones, assequitur conando libenter orandi habitum, eo quod mens cordi adhæret, neque violenter per inspirationem inducitur neque rursum statim educitur; sed ipse apud se hac methodo remanet et orat. Quæ oratio, cordis oratio nuncupatur. Præcedit autem eam quidam fervor in corde, qui rejicit quidquid impedit quin hac oratio perfecte pura efficiatur. Atque ita mens adhærens absque impedimento in corde orat. In hoc autem fervore et oratione Iesu cuius meminit, charitas in corde

Πάντες ἔργασι τῆς θυσίας εἰσὶ· προσευχὴ, ἡτοι μηδημη τοῦ Ἱησοῦ διηνεκής, εἰσαγομένη διὰ πνοῆς ἐν τῇ καρδίᾳ δικαῖα τῆς οἰστοῦν ἐννοίας, ἥτις δι' ἑγκρατείας περιεκτικῆς γαστρὸς λέγω, καὶ ὑπου, καὶ τῶν διλλῶν αἰσθήσεων ἐνδον τοῦ κελλίου σὺν ταπεινώσι κατορθοῦσι· ψαλμῳδία μερικῇ· ἀνάγνωσις διοίλων ἐκ τῶν θείων Εὐαγγελίων καὶ τῶν θείων Πατέρων, καὶ τῶν περὶ προσευχῆς κεφαλαίων, μάλιστα τοῦ νέου Θεολόγου, καὶ Ἡσυχίου, καὶ Νικηφόρου· μελέτῃ κρισεως Θεοῦ, ἢ μνήμῃς θανάτου, καὶ τῶν διοίλων, καὶ μικρὸν ἐργάζετρον· καὶ πάλιν ἐπαναχάμπτειν εἰς προσευχὴν, καὶ βλαντὴν τὸ πρᾶγμα, ἔως οὗ ἐθίσῃ δ νοῦς, τὸν φεμινασμὸν ἀποτίθεσθαι ἐαυτοῦ τῇ πρὸς Κύριον μνήμῃ, καὶ τῇ εἰς τὸν τῆς καρδίας πάνον συνεχεῖ ἐπινεύσει. Αὗτη ἡ ἔργασί τῶν ἀρχαρίων μοναχῶν τῶν θειότων τῆς θυσίας. Ο τοίνυν τοιούτος ἀριστείλει: μή συνεχῶς ἐξέρχεσθαι τῆς κέλλης· διμιλίας τε καὶ θεωρίας ἀπέχεσθαι πάντων, εἰ μή διὰ πολλὴν ἀνάγκην· καὶ τότε μετὰ προσοχῆς καὶ ἀσφαλεῖας, καὶ σπανίως· διτε μή μόνον ἀρχαρίοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς προκόπτουσιν ἡδη, σκορπιοῖς μὲν τὰ τοιαῦτα προξενεῖ.

Η σὺν προσοχῇ γινομένη αὕτη προσευχὴ, χωρὶς ζνοίας δηλοντί τινδε, διὰ μὲν τοῦ, Κύριος, Ἱησοῦ Χριστὲ, Υἱοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτὸν ἀδιλῶς καὶ ἀλατύτως παντάπασι μνημονεύσμενον Κύριον ἐ νοῦς ἀνατείνεται. Διὰ δὲ τοῦ, ἐλέηστρον με, πρὸς ἐαυτόν· μή ἀνεχόμενος ἐαυτοῦ μή ὑπερεύχεσθαι· πρὸς ἀγάπην δὲ προκόφας διὰ πειρᾶς ἐνικῶς, πρὸς αὐτὸν τὸν Κύριον ἀνατείνεται, τοῦ δευτέρου πληροφορίαν λαβών. Διὸ οὐκ ἔτι τὴν εὐχὴν δλόκλητρον οἱ Πατέρες, παραδίδοντες φανονται· ἀλλ' ὃ μὲν δλόκλητρον, ὡς ὁ Χριστότομος· δὲ δὲ τὸν Κύριον Ἱησοῦν, ὡς ὁ Παῦλος, προστιθεὶς ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, τουτέστιν, δταν ἐνέργειαν Πνεύματος ἀγίου ἡ καρδία δέξηται, διτε ἡς καὶ προσεύχεται· διπερ ἔστι τῶν προκοψάντων, εἰ καὶ μή τελείως ἀκμήν· διπερ ἔστιν ὁ φωτισμός. Ο δὲ τῆς Κλημακός φρονι· Ἱησοῦ δόματι μάστιχε πολεμίους, καὶ Ἱησοῦ μνήμῃ κολληθείτω τῇ πνοῇ σου· καὶ οὐδὲν ἔτερον προστίθεσιν. Ἔξεστι δὲ καὶ τοῖς ἀρχαρίοις, ποτὲ μὲν, διλαί τοῖς τῆς προσευχῆς ῥῆμασι, ποτὲ δὲ ἐν μέρει ταῦτης προσεύχεσθαι κατὰ νοῦν, ὡς εἰρηται· μή μὲν ται συνεχῶς ἐναλλάσσειν, ἵνα μή ἐκ τούτου μερισμὸν πάσχῃ, ἐκ τοῦ προσμένειν τῇ εἰρημένῃ μεθόδῳ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς· εἰ καὶ μή καθαρῶς διλῶς, δηλοντί διὰ τὰς ἐμποδῶν ταύτη γινομένας προσλήψεις καὶ τοὺς λογισμούς, ἔρχεται δ ἀγωνιζόμενος ἐν ἔξει τοῦ ἀδιάστω; προσεύχεσθαι, πώ προσμένειν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν νοῦν, καὶ μή βιαιῶς διὰ τῆς εἰσπνοῆς εἰσάγεσθαι, καὶ αὐθίς εὐθὺς ἀποπτῆδιν· ἀλλ' αὐτὸν παρ' ἐαυτῷ προσμένειν ταύτῃ, καὶ προσεύχεσθαι. Καὶ τούτο ἔστι· καὶ ὄνομάσται προσευχὴ καρδιακή. Προηγεῖται δὲ ταύτης θέρμη τις ἐν τῇ καρδίᾳ, ἥτις ἀποσοβεῖ τὰ ἐμποδίζοντα τὴν προτέραν καθαράν τελείως ἐκτελεῖσθαι προσευχήν. Καὶ οὕτως ὁ νοῦς προσμένων, ἀκαλύτως

ἐν καρδίᾳ εὐχεταὶ. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ θέρμῃ τε καὶ A ḡuitur, ex qua lacrymæ quam dulcissime fluant, προσευχῇ, ἡ πρὸς τὸν μνημονεύμενον Κύριον Ἰησοῦν ἀγάπη ἐν καρδίᾳ τίκτεται· ἐξ ἦς καὶ δάκρυον, γλυκερὸν δὲ πλεῖστον, ἀπορθεῖ, πόθου τοῦ μνημονεύμανον Ἰησοῦ.

"In' οὖν τις ἀξιωθεὶῃ τούτων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα πάντων· ἀνὴν λέγειν οὐ καὶρός· σπεύειν χρή, καθαύπερ εἰρηταί, τὸν Θεοῦ φόβον ἔχειν πρὸ ἑψύλαμῶν, μιστὰ τῆς μνήμης τοῦ Ἰησοῦ, Ἐνδον ἐν καρδίᾳ, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐκτὸς· In' οὕτως ἐκκλινῇ φρεσίως οὐ τῶν ἔργων τῶν πονηρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμποθῶν λογισμῶν, καὶ εἰ; προσοχήν ἔλθῃ, τοῦ πληροφορίαν ἐντεῦθεν σχέν, τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· μόνον αὐτὸς μὴ ζητεῖτω τὴν ἐμφάνειαν αὐτοῦ, In' μὴ δέξῃται τὸν σκότος δυτικά, καὶ φῶς εἶναι ὑποκρινόμενον. "Οταν γάρ ὁ νοῦς αἰτοῦ μὴ ζητοῦντος, φῶς ἤρξ, μὴ παραδεχέσθω, μήτε μὴν καταργεῖτω τοῦτο. Ἀλλὰ ἐρωτάτω τὸν ἔχοντα δύναμιν διδάξαι, καὶ τὸ ἀληθές μνηθαντέω, καὶ εἰ μὲν εὑρῇ τὸν διδάξοντα οὐ καθὼς μόνον ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς ἔγνω· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος μακαρίως ἐπαθε τὸν φωτισμὸν, τῷ θεῷ χάρις. Εἰ δ' οὖν κρείσσον τὸ μὴ παραδέχασθαι, ἀλλὰ ἐν ταπεινώσει πρὸς τὸν Θεὸν καταργεῖν, ἀνάξιον ἐστὸν ἀποκαλῶν τῆς τοιαύτης θεωρίας, καθὼς καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Ιατέρων ἀδιδάχθημεν ἔργῳ. Εἰ γάρ καὶ ἐν ἀλλοις; αὐτῶν συγγράμμασι τὰ σημεῖα τοῦ ἀπλικοῦ, καὶ τοῦτο τὸ πλάνης φωτισμοῦ φασιν, ἀλλὰ ὥστε πάτητα προειρημένα πάντα διὰ ζώσης φωνῆς ἥκουσας, οὐτω δὴ καὶ περὶ τούτου κατὰ κατρὸν ἔκούσας· νῦν γάρ εὐ καὶρός. Τοῦτο δὲ νῦν μᾶλιν μετὰ τῶν ἀλλων, καὶ πρὸ τῶν ἀλλων δὲ μαθεῖν, ὅτι, ὥστερ δὲ τοξεύειν μαθεῖν θέλων οὐκ διευ σημεῖον τὸ τέχον τείνει, οὐτω δὴ ἡ συνηδότος τὸν Ἰησοῦν δισυχάσαι μαθεῖν ιθέλουν, τὸ δὲ πρᾶος εἶναι τὴν καρδίαν, ὡς σημεῖον ἔχειν, μιδέποτε ἐν μιδένι ταράττειν, ἡ ταραττόμενος· εἰ μήπου περὶ εἰσεθείας δὲ λόγος. Τοῦτο δὲ εὐχήσιας ἀν κατορθωθείη, πάντων ἐκκλινῶν δῆμα, καὶ τὰ πλεῖστα σιωπῶν. Εἰ δέ τι καὶ συμβατὴ ποτὲ, μετανοεῖν εὐθὺς, καὶ ἐστοῦ καταμέμφεσθαι, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς προσέχειν, In' τρέχως τε καὶ μετὰ καθαροῦ συνειδότος τὸν Ἰησοῦν ἀγρήν βαλὼν ἐπικαλεῖσθαι, ὡς Ἐφημεν, τὴν αὐτοῦ θείαν χάριν, ὁδῷ προσβαίνων ἀναπαυμένην ἔξη τῇ ψυχῇ· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναπαύσασιν τὴν ψυχὴν τελέως ἐκ τῶν πρώην δχλούντων αὐτῇ δαιμόνων καὶ παθῶν, καὶ ἀρρήτῳ εὐφροσύνῃ εὐφραίνουσαν αὐτήν. Εἰ γάρ καὶ ἐνοχλούσιν αὐθίς, ἀλλ' οὐκ ἐνεργούσιν, διει μὴ προσέχειται αὐτοῖς, μηδὲ ποθεῖ τὴν ἐκ τούτων ἡδονὴν· δίλοις γάρ δὲ πόθος τοῦ τοιούτου πρὸς τὸν Κύριον τὸν δόντα αὐτοῦ τὴν χάριν, ἀνατέταται· πολεμεῖται δὲ λοιπὸν παραχωρήσει, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλείψει. Διατί; "Ινα μὴ ὑψωθῇ δ νοῦς αὐτοῦ, δι' ὅπερ εἰρεν ἀγαθόν· ἀλλὰ πολεμούμενος, προσλαμβάνει ταπείνωσιν δεῖ· δι' ἡς μόντις οὐ μόνον νικᾷ τοὺς ὑπερηφάνους πολεμοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἐωρεῶν δεῖ μειζόνων ἀξιούτων. "Ων δξιωθείμεν καὶ ἡμεῖς οὖτε παρὰ Χριστοῦ, τοῦ ταπεινώσαντος ἐξαύτου ὑπὲρ τῆς μῶν, καὶ τοῖς τούτοις ταπειν ή; τὴν χάριν αὐτοῦ παρέχοντο. πλουσιούς, νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰ; τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ut igitur his a' iquis dignus sit et aliis quae inde sequuntur, nunc dicendum remanet; conari oportet Dei timorem ante oculos habere cum memoria Jesu in corde, neque simpliciter extra cor, ut ita declinet facile non modo a pravis operibus, sed etiam ab aliis cogitationibus, et ad profectum veniat persuasione habendi charitatis Dei erga seipsum. Modo non querat ejus manifestationem, ne recipiat eum qui tenebra est et se esse lucem singit. Quando enim mens illius non querentis lucem videt; ne eam accipiat, neque eam despiciat. Sic igitur melius est eam non accipere, sed in humilitate ad Deum confugere, seipsum indignum clamans tali contemplatione, quemadmodum a Patribus opere didicimus. Si enim in aliis suis operibus non falsi luminis signa et falsi tradunt, sed quemadmodum praedicta omnia viva voce audisti, ita sane et de hoc ultimo, tempore opportuno, audies: nunc autem non est tempus. Nunc autem cum aliis et ante alia te discere oportet, quod, quemadmodum ille qui vult sagittam emittere, non absque signo tendit arcum, ita qui vult tranquillitatem discere, se miti corde esse debere tanquam signum habeat, nunquam in quolibet perturbantem neque perturbatum: si nondum de pietate sit sermo. Id autem facile ipsi succedet, ab omnibus simul declinanti et plerumque latenti. Si quid autem accidat, statim poni teatutam agat, et seipsum vituperet, et ad ea quae ante ipsum sunt tendat, ut pacifice et cum pura conscientia Jesu fundamental ponat, invocetque, ut diximus, divinam illius gratiam, progressusque eam in anima quiescentem habeat. Neque id solummodo, sed et animam habeat perfecte a demonibus cupiditatibusque, quæ eam prius vexabant, quiescentem, et ineffabili laetitia gaudentem. Si enim et rursus eam conturbent, saltem mox in ea dominabuntur, quia non iis afficeret, neque voluntatem inde provenientem cupit. Totum ejus desiderium ad Dominum tendit qui dedit gratiam: permittit quidem ut adhuc tentetur, sed non eam derelinquit. Quare? Ne mens superbiat, eo quod bonum invenerit. Sed adhuc impugnata semper concipit humilitatem per quam non modo supernos hostes vincit, sed et majoribus adhuc donis digna est. Quibus utinam digni simus per Christum qui seipsum pro nobis humiliavit, et iis qui se humiliant gratiam suam abundantanter praestat, nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙ

ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΧΗΣ.

SELECTA EX SANCTIS PATRIBUS
DE ORATIONE ET ATTENTIONE *

Omniem curam impendat asceta ne excelsior ani-
mæ pars voluptatum recursu humilietur. Quomodo
enim possit adhuc ad illud proprium et intelligi-
bile lumen liberis oculis aspicere, si carnis volu-
ptate terræ affligatur? Ideo ante omnia oportet tem-
perantiam calere que prudentia tutæ custodia est,
neque permittere ut mens quæ dux est cogitatio-
nes impuras meditetur. Necessaria igitur est interni
hominis cura ut mens attollatur, ut gloriae Dei ter-
mino quasi affligatur, ut fugiamus Domini judicium
dicentis: « Væ vobis, quia similes estis sepulcris
dealbatis, quæ exterius quidem videntur pulchra,
intus vero plena sunt ossibus mortuis et omni im-
munditia. Ita et vos exterius quidem videmini ho-
minibus justi, intus hypocrisi et impietate. » Ideo
ingenii pugna opus est, et hac legitima, per cor et
rationem et actionem, ne in vanum gratiam Dei
recipiamus. Sed quemadmodum cera sculptura
ficta, ita nos Domini nostri Iesu Christi doctrina
transformemur in interiorem hominem: quod
dictum est a Paulo practice adimplente. Dicit
enim: « Exuentes veterem hominem cum suis
actibus, novum induamus, eum qui renovatur in
agnitionem secundum imaginem ejus Iqui ipsum
condidit ». » Veterem hominem nominat, omnia
vitia et omnes sordes quæ in animæ parte sunt.
« Transformati secundum veterem hominem, in-
quit, in novitate vitæ usque ad mortem, ut possi-
mus digne cum veritate dicere: Vivo ego, jam
non ego, vivit vero in me Christus ». Multa igi-
tur cura ac sollicitudine vigilanti opus est: ne forte
quid contra prædicta mandata operantes, tali ac
tanta mercede decidamus, et tam horrendis minis
succumbamus. Quando autem diabolus insidias
molitur, et violentissime, tanquam quedam ignita

A πᾶσα ἡ σπουδὴ τοῦ ἀσκητοῦ ἔστω, δπως μὴ τὸ
ὑψηλὸν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἡδο-
νῶν ταπεινωθῇ. Πῶς γάρ ἂν ἔτι δύνηται πρὸς τὸ
συγγενὲς νοητὸν φῶς, ἐλευθέρῳ ἀναβλέψαι τῷ δμ-
ματι; ἢ προστὴλωθεῖσα κάτω ψυχὴ τῇ ἡδονῇ τῇ; σαρ-
κός; Διὸ γρὴ πρὸς πάνταν, τὴν ἐγκράτειαν ἀσκεῖν,
ἀσφαλῆ φρουρὴν τῆς σωφροσύνης τυγχάνουσαν, καὶ
τὸν ἡγεμόνα νοῦν μὴ σιγγιωρεῖν μελεῖ· ἐν λογι-
σμοῖς ἀκαθάρτεις. Ἀναγκαῖα οὖν ἢ ἐμμέλεια τοῦ
ἴσω ἀνθρώπου, ὡς ἀμετέώριστον εἶναι τὸν νοῦν, καὶ
ῶσπερ προστηλοῦσθαι τῷ σκοπῷ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης.
Ἴνα φύγωμεν τὸ κρίμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος: « Οὐαί
ὑμῖν, δτὶ δομοίστε τάφοις κακονιαμένοις · οἵτινες
ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὥραιοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
δοτέων νεκρῶν καὶ πάσῃς ἀκαθαρτίαις. » Οὐτω καὶ
ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δκαῖοι·
ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἔστε ὑποκρίσεως καὶ ἁνομίας. Διὰ
τούτο ἀγῶνας χρεῖα μεγάλου, καὶ τούτου νομίμου,
κατά τε καρδίαν, καὶ λόγον, καὶ πρᾶξιν, ἵνα μὴ εἰς
κενὸν δεξιώμεθα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. « Άλλ᾽ ὕσπερ δ
κηρὸς τῇ γλυφῇ μορφωθεὶς, οὗτω καὶ ἡμεῖς τῇ δι-
δασκαλίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μορφω-
θῶμεν τὸν ίσω ἀνθρώπον, πληροῦντες τὸ ὑπὸ Παύ-
λου εἰρημένον πρακτικῶς· φησὶ γάρ · « Ἀπεκδυσά-
μενοι τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον, σὺν ταῖς πράξεις αὐ-
τοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακατούμενον
εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν. »
Παλαιὸν δὲ ἀνθρώπον ὄνομάζει, πάντα δοῦ τὰ κατὰ
μέρος ἀμαρτήματα, καὶ μολύσματα · « Συμμορφού-
μενοι τὸν ίσω ἀνθρώπον, φησιν, ἐν καινότητι ζῶντες
μέχρι θανάτου, ἵνα δῆμοι γενώμεθα μετὰ ἀληθείας
εἰπεῖς · Ζῶ δὲ ἐγὼ οὐκ ἔτι · ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. »
Πολλῆς οὖν ἐπιμελείας καὶ φροντίδος ἐπαγρύπνου
γρεία· μήπως παρά τι τὸν εἰρημένων τὴν ἴντολὴν ἐρ-
γασθεῖμοι, μὴ μόνον τοῦ τοιούτου καὶ τοσούτου μισθοῦ

* Coloss. iii, 10. ** Galat. ii, 20.

(*) Sine auctoris nomine. Ejusdem ut videtur, Callisti Telicudæ.

ἐκπέσωμεν, ἀλλὰ καὶ ταῖς; οὗτῳ φορεραῖς ἀπειλαῖς ὑπὸ-
πίσωμεν. Ὅταν δὲ ὁ διάβολος ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρῇ,
καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ὡς περτινα βάλῃ πε-
πυρωμένα, τοὺς περὶ ἕκυπον λογισμοὺς ἐνήσιν ἡσ-
χαζύσῃ καὶ ἡρεμούσῃ τῇ ψυχῇ, καὶ ταύτην αἰψυδιῶς
ἔμπιπρᾳ, καὶ χρονίας καὶ δισεκλύτους τὰς μνήμας
τῶν ἄπαξ ἐμβληθέντων ἐργάζηται, τηνικαῦτα νῆψει,
καὶ προστεχεὶς συντονωτέρᾳ τὰς τοιαύτας ἐπιβουλὰς
ὑπεξῆτασθαι δεῖ· καθάπερ ἀλητοῦ τινος ἀκριβε-
στάτη φυλακῇ, καὶ τάχεις σώματος, τὰς βουλὰς τῶν
ἀντιπάλων ἐκτρεπομένου· καὶ τὸ πᾶν τῇ προσευχῇ,
καὶ ἐπικλήσεις τῆς ἀνωθεν συμμαχίας διδύνει, τὴν
τοῦ πολέμου καθαίρεσιν, καὶ τὴν τῶν τοξευμάτων
ἀποτροπήν. Τοῦτο γάρ ἡμᾶς ὁ Παῦλος ἐδίδαξε λέ-
γων· «Ἐπὶ πάσιν ἡναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πί-
στεως, καὶ τὰ δέησις. Ὅταν οὖν ἡ ψυχὴ τὸ πυκνὸν
καὶ σύντονον τῇ; διανοτας ὑποχελάσασα, μνήμας
τὰς παρατυχούσας, καὶ τῶν τυχόντων ἀναφέρῃ πρα-
γμάτων, τηνικαῦτα δὲ λογισμὸς ἀπαιδεύτως, καὶ ἀν-
επιστημόνως πρὸς τὰ ἡμηνούσιαθέντα τῶν πραγμά-
των φερόμενος, τούτοις ἐπιπλέον ἐνασχολούμενος,
πλάνους ἐκ πλάνων μεταμεῖται μακρός, καὶ εἰς αι-
σχρότητας πολλάκις, καὶ ἀποτίας ἔννοιῶν καταστρέψει
τὸ τελευταῖον. Ἄλλο τὴν μὲν τοιαύτην ὀλιγωραν
τῆς ψυχῆς, καὶ διάστασιν, πυκνοτέρᾳ καὶ ἐπιστρέ-
φεστάρᾳ τῇ τῆς διανοίας ἐπιτάξει διορθοῦσθαι δεῖ καὶ
ἐπανάγειν, καὶ τῇ πρὸς τὸ παρὸν δεῖ περὶ τὸν καλὸν
διατεκτέψεις προσταχολαῖν. Ὁ γάρ ἀκριβῆς φιλόσοφος
φροντιστήριον ἔχων τὸ σῶμα, καὶ καταγώγιον τῆς
ψυχῆς ἀσφαλὲς, καὶ ἐπ' ἀγορᾶς τύχη, καὶ ἐν πανηγύ-
ρει, καὶ ἐν δρει, καὶ ἐν ἀγρῷ, καὶ μεταξὺ πλήθους
πολλοῦ, ἐν τῷ φυσικῷ μοναστηρῷ καθίσταται, ἔνδον
συνάργων τὸν νοῦν, καὶ φιλοσοφῶν τὰ αὐτῷ πρέποντα.
Δινατὸν γάρ καὶ οἶκοι καθήμενον τὸν φύθυμον, ἔξω
περιπλανᾶσθαι τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς
δντα, νήφοντα δὲ, ὃς ἐπ' ἐρημίας εἶναι, πρὸς ἔστων
τε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν μόνον ἐπιστρεψόμενον, καὶ οὐ
δεχόμενον ταῖς αἰσθήσεσι τοὺς ἐξ τῶν αἰσθητῶν τῇ
ψυχῇ θορύβους προσπίπτοντας. Δεῖ οὖν τὸν προσιόντα
τῷ σώματι καὶ τῷ αἴματι τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀνάμνη-
σιν αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντος, καὶ ἐγερθέν-
τος, μὴ μόνον καθαρεύειν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρ-
γῆς καὶ πνεύματος, ἵνα μὴ εἰς κρίμα φάγῃ καὶ πίῃ,
ἀλλὰ καὶ ἐναργῶς δεικνύειν τὴν γνώμην τοῦ ὑπὲρ
ἡμῶν ἀποθανόντος καὶ ἐγερθέντος, τῷ μὴ μόνον κα-
θαρεύειν ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, ἀλλὰ νεκροῦσθαι μὲν
τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἐκτιφῷ, ζῆν δὲ τῷ
Θεῷ. Τῶν πονηρῶν λογισμῶν οἱ μὲν οὐδόλως ἡμῶν
ἐπιβαλνούσι τῆς ψυχῆς, ἀν πολλῇ περιφράξαμεν ἐσ-
τούς ἀτραχεῖς· οἱ δὲ τίκτονται μὲν ἐνδὸν φύθυμη-
σάντων ἡμῶν καὶ βλαστάνουσιν· ἀν δὲ προληφθῶσιν,
ἀποπνίγονται ταχέως καὶ καταχώνυνται. Ἀλλοι καὶ
τίκτονται καὶ αὔξονται καὶ πρὸς τὰς πονηρὰς ἐμ-
βαίνουσι πράξεις, καὶ πᾶσαν ἡμῶν ὅγειαν τῆς ψυχῆς
διαψύσσουσιν, δταν ἐν πολλῇ γενώμεθα φύθυμις.
Τὸ μὲν οὖν μακάριον, τὸ μηδῶλας δέξασθαι πονη-
ρῶν λογισμόν ἔστι· τὸ δὲ μετ' ἐκείνῳ, ἐπεισελθόντας

A tela, suas cogitationes in animam pacifice et tran-
quille agentem, immittit, canque subito incen-
dit, et diuturnas et inexplicabiles memorias eorum
que seinel occurrerunt, ei injicit, tunc majori vi-
gilantia ac attentione opus est ut hæ insidiæ dej-
ciantur, tanquam athletæ cujusdam accuratissi-
ma custodia et corporis levitate adversariorum
insidiæ deturbante. Summa operis orationi et su-
perni auxiliū invocationi danda est, in bono belli
hujus exitu et in telorum repulsione. Quod nos do-
cuit Paulus dicens : « In omnibus sumentes seu-
tum ūlel ⁸⁷ » et cætera. Quando igitur anima co-
gitationis vim et attentionem relaxat, memorias
que quilibet obvias occurrentium rerum admittit,
tunc cogitatio imperite et in scie ad has recordatio-
nes se serens, ilisque adhærens, errores ex errori-
bus longos patitur, ac sapientis in turpitudines inde-
centesque cogitationes deum devolvitur. Sed ta-
lē animæ depressionem et dissipationem vividiori
et vehementiori cogitationis attentione corrigi et
reduci oportet, eamque statim circa bonum exer-
ceri. Qui enim vere sapiens est, corpus habens
tanquam animæ servum securumque domicilium,
etsi in foro versetur, aut in hominum frequentia,
aut in monte, aut in agro, aut in media multitu-dine,
in naturali monasterio sedet, intus colligens men-
tem, et meditans quæ seipsum decent. Fieri enim
potest ut qui domi indolens sedet, exterius eret
cogitatione, ut is vero qui in foro est, et vigilans
est, tanquam in deserto loco sit, ad se et ad Deum
solum conversus, nequo sensibus eos qui ex sensi-
bilibus oriuntur tumultus percipiens. Oportet igitur
eum qui accedit ad corpus et sanguinem Christi
in memoriam ipsius pro nobis mortui ac resusci-
tati non modo esse ab omni corporis ac spiritus
laie purum, ne in judicium manducet et bibat,
sed voluntatem praestare hujus qui pro nobis mor-
tuus est ac resurrexit, non modo se ab omni culpa
mundantem, sed et ostendendo se mortuum esse
et peccato et mundo et sibi, Deo autem vivere.
Pravarum cogitationum aliæ quidem nunquam in
animam nostram ascendunt, si nos multa securi-
tate muniamus; aliæ vero intus gignuntur nostræ
indolentiae causa et crescunt; si vero præcipiantur,
brevi sufficiunt et in profundum demerguntur.
Aliæ autem et gignuntur et augentur et ad malos
actus procedunt, et omnem animæ nostræ sanita-
tem corrumpunt, quando in multa indolentia ver-
samur. Beatissimum igitur est, si nullum omnino
pravum admittamus cogitationem; huic autem
felicitati proximum est ingredientes cogitationes
citissime repellere neque eas diutius immorari si-
nere, ita ut nostra pascua mala non reddamus. Si
porro eo usque indolentes simus, hujus indolentiae,
misericordia Dei, adest consolatio et multa, hac
ineffabili bonitate, nobis parata sunt remedia. Te
igitur horror ut, quantum corpus sinit, eorū lumen

⁸⁷ Ephes. vi, 16.

non dissolvas. Quemadmodum enim agricola non potest de fructu qui in agro est quidquam pati; nescit enim quid eventuru sit, priusquam in horreis ejus concludatur; ita homo nequit cor suum dissolvere, quandiu in naribus ejus est spiritus. Et quemadmodum homo nescit quid passurus sit, usque ad ultimum spiritum, sic et monachus non licet cor dissolvere, quandiu aspirationem habet : sed oportet eum perpetuo ad Deum clamarē, propter regnum ejus et misericordiam. Malignus autem, cum apprime sciat maxima posse adimplere eum qui non distracte Deum orat, nititur rationabili aut irrationali modo mentem distractare. Sed nos illud edocti, nostro inimico pugnantes resistamus ; et quando ad orandum statim et genua flectimus, nullam omnino cogitationem in cor nostrum intrare sinamus, neque albam, neque nigrā, neque dexteram, neque laevam, neque scriptam neque non scriptam ; excepta Dei supplicatione et ea quae menti supervenit de cœlis illuminatione ac irradiatione. Multo conatus ac tempore in orationibus opus est, ut cogitationis expeditum statum inveniamus, aliud quoddam cordis cœlum, ubi habitat Christus, ut ait Apostolus : « An nescitis quoniam Christus habitat in nobis ? » Si quis velit mentis statum videre, seipsum ab omnibus cogitationibus custodiat, et tum seipsam mens videbit sapphiro et cœlesti colori similem. Non intuebitur mens Dei locum in seipsa, nisi omnibus rerum cogitationibus excelsior facta sit. Non fiet autem excelsior, nisi cupiditates exuerit, quæ ipsam per rerum sensibilium cogitationem impediunt ; et cupiditates virtutibus expellentur ; graciles autem cogitationes spirituali cogitatione, et ea rursum manifestata inso lumine.

κατέστασιν, τηρησάστα έχειτον ἐκ πάντων τῶν νοημάτων γράμματι παρεμφερῆ. Ούκ ἀν ἔδοι ὁ νοῦς τὸν τοῦ Θεοῦ νοημάτων ὑψηλότερος γεγονώς· οὐ γενήσεται δὲ ὑψή; τα αὐτὰ διὰ τῶν νοημάτων τοῖς πράγμασι τοῖς αἰτιθετούσι δὲ φίλειν λογισμούς διὰ τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

τούς λογισμούς, ταχέως ἀπότασθαι, καὶ μὴ συγχωρῆσαι· ἐνδιατρίψαι πλέον, ὅστε μὴ πονηράν ἥμιν
ἐργάσσεσθαι τὴν νομήν. Εἰ δὲ καὶ μέχρι· τούτου ῥεῦματος,
καὶ τῆς φαύλων ταύτης παραχωθεῖ, καὶ πολλὰ παρὰ τῆς ἀγαθότητος ἔκεινης τῆς ἀφάτου τοῖς τοιούτοις τραύμασι·
κατεσκευάσθη τὰ φάρμακα. Παρακλῶ σε ούν, ἐν δισφῇ εἰ ἐν τῷ σώματι, μὴ ἀποίησῃς
σου τὴν καρδίαν. *“Ματέρ γάρ ὁ γεωργὸς οὐ δύναται πεποιθεῖνται ἐπὶ τινι αὐτοῦ καρπῷ, ἀνερχομένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· οὐ γάρ οἶδε τί αὐτῷ ἀποβαίνει, πρὶν ἐγκλειετοῦνται ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ· οὗτως ἀνθρώπος οὐ δύναται ἀπολύσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἐφόσον ἔχει πνοὴν ἐν τῇ βίᾳ αὐτοῦ.* Καὶ ὡς περ ἀνθρώπος οὐκ οἶδε ποιὸν πάθος ἀπαντήσει
Βαύτῳ, Ἑως ἐπιχάτης αὐτοῦ ἀναπνοής, οὗτος οὐ δυνατὸν τῷ μοναχῷ ἀπολύσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἐν δισφῇ ἔχει ἀναπνοήν· ἀλλὰ γρὴ αὐτὸν ἀναβαῖν πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος. Εἰδὼς οὖν ἀκριβῶς δι πονηρίς, δι τι μέγιστα δυνήσεται ἀνῦσαι δι ἀπερισπάστηψ τῷ Θεῷ προσευχόμενος, σπεύδει τίνι τρόπῳ εὐδόγχῳ, ή δλόγῳ ρέμειν τὸν νοῦν. *‘Ἄλλ’ ήμείς τούτο ἐπιστάμενοι, ἀντιστρατευσώμεθα τῷ ἡμετέρῳ ἐχθρῷ· καὶ διατησόμεν εἰς εὐχήν, καὶ γόνατα κλίνωμεν, μηδένα παντάπασι λογισμὸν εἰς τὴν καρδίαν συγχωρήσωμεν εἰσελθεῖν, μὴ λευκὸν, μὴ μέλανα, μὴ δεξιὸν, μὴ ἀριστερὸν, μὴ γραφικὸν ή ἀγραφὸν· πλὴν τῆς πρὸς Θεόν ἱκεσίας, καὶ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγγινομένης τῷ ἡγεμονικῷ ἐλλάμψεως καὶ τὴν ιλιοβολίας· Πολλοῦ ἀγῶνος καὶ χρόνου χρέα ἐν ταῖς προσευχαῖς, δπας εὑρωμεν τὴν ἀπικρενόχλητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἔτερόν τινα ἐγκάρδιον οὐρανόν, Ἐνθα οἰκεῖ δι Χριστὸς, ὡς φησιν δι Ἀπόστολος· *· Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε δι τοῦ Χριστοῦ οἰκεῖ ἐν ἥμιν; ·* Εἰ τις βούλοιτο ίδειν τὴν τοῦ νοῦ κατάστασιν, τηρησάτω ἑαυτὸν ἐκ πάντων τῶν νεηάτων, καὶ τότε διέτειται ἑαυτὸν δι νοῦς σαπφείρῳ οὐραεούν τόπον ἐν ἑαυτῷ, μὴ πάντων τῶν ἐν τοῖς πράγμασι διέτερος, μὴ τὰ πάθη ἀπεκδυσάμενος, τὰ συνδεσμωγήσοις, καὶ τὰ μὲν πάθη ἀπωθήσεται διὰ τῶν ἀρετῶν· ταῖς, καὶ ταύτην πάλιν, ἐπιφανεντος αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος.*

CALLISTUS CATAPHUGIOTA

NOTITIA

(Ἐν Φιλοκαλίᾳ τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν, p. 1115.)

Κάλλιστος ὁ ὁσιώτατος; Πατήρ ἡμῶν ὁ καὶ Καταφυγώτης; ἐπικαλούμενος (ἴσως τῆς ἐπικλήσεως ταύτης ἔτυχεν ἀπὸ Ἐκκλησίας τινὸς τῆς Θεοτόκου, Καταφυγῆς οὐτωσὶ ἐπικεκλημένης) τίς τε ἦν, καὶ τίνα ἔσχε πατρίδα, καὶ ποῦ τὸν ἀνασχωρητικὸν διήνυσε βίον, οὐδὲν τούτων παρὰ τῶν ἴστοριῶν μεμανῆκαμεν. "Οσον δὲ ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοῦ κεφαλαίων τεκμηριώσασθαι, ἀνὴρ ἦν τῷ δοντὶ περὶ τε τὴν ἔξαν καὶ τὴν ἔσω παιδεῖαν φιλοσοφώτατος, καὶ μάλιστα πρὸς θεωριῶν ὑψος, καὶ βάθος, μῆκός τε καὶ πλάτος νοητὸν, εἰπερ τις ἀλλος, διαβατικώτατος. Ἐπὶ τοσοῦτον γάρ ὁ μακάριος πρὸς τὸ ὑπερχόσμιον τῆς Τριαδικῆς ὑπερουσιότητος ἀπόχρυψον" Ἔν αὐτετένετο συνεργείῃ τῆς γάριτος, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐποψίαν, καὶ ἀμεσον ἐνωσιν, καὶ νοερὸν σιγήν, καὶ ὑπεράγνωστον ἀγνωσταν πάγτων ἀπεξ-
B απλῶς ἀπολελυμένος ἀνηγέθη δι' ὑπερβολὴν καθαρότητος, ὡς διγγελον ἀλλον ἀληθῶς, καὶ Θεὸν κατὰ χρήματιν ἐπὶ γῆς φιλίνεσθαι. Τινὲς μὲν οὖν αὐτὸν ἐφησαν Κάλλιστον εἶναι τὸν Ξενθόπουλον τὸν τῆς Κωνσταντίνου πατριαρχέυσαντα, τὸν τὰ ἔκατον, φημὶ, ἔτερα κεφαλαῖα συγγραφάμενον, διοι τεκμηρίοις χρύμενον. Ἐκείνα μὲν γάρ, φασι, ταπολλὰ περὶ πρακτικῆς διειλήφασι, ταῦτα δὲ περὶ θεωρίας μόνης καὶ βίου θεωρητικοῦ. Πράξεως δὲ καὶ θεωρίας συνημμένων ἀλλήλαις οὐσῶν, ἔδει κατὰ τὸ εἰκὸς ἔνα γε εἶναι καὶ τὸν περὶ τούτων διερμηνεύοντα. Πρὸς δὲ, ὅτι καὶ πολλὰ τῶν ἔκεινοις, ταῦτα καὶ τοῖς παροῦσιν ἐμφέρεται, δοσα γε εἰς ἐπιβολὴν νοῦς, καὶ παραδοχὴν ἥκει, καὶ θείαν ἐνωσιν, καὶ καρδιακὴν ἐνέργειαν καὶ φωτισμόν. Οἱ δὲ, ἔτερον ἔκεινον τοῦ-
C τὸν φασι διὰ τὸ παρηλλαγμένον ὑψος, τῆς ἔκατέρων φράσεως. Ἡμεῖς δὲ μᾶλλον τοῖς προτέροις συναινέσαι δεῖν ἔγνωμεν, μηδὲν τὴν τοῦ ὑψους δεδοικότες ἐναλλαγήν. Δυνατὸν γάρ ἔστι καὶ μάλ' εὐπόρον τοῖς σοφοῖς καταλλήλως ταῖς ὑποθέσεσιν ἀρμόδειν καὶ τὰ τῆς φράσεως, καὶ ταπεινὰ μὲν τὰ ταπεινὰ, ὑψηλῶς δὲ καὶ μεγαληγόρως ἐκφράζειν τὸ ὑψηλά. Τοῦτο δὲ ἀληθῶς ἀνιαρόν, ὅτι εἰς ἔκατοντάδα που, ὡς ἐξ εἰκασμοῦ, τῶν κεφαλαίων πληθυνομένων, καὶ τῶν ὅσα δὴ πώποτε περὶ θεωρητικοῦ διειλήφασι βίου, ὑψηλοτάτων γε δοντῶν, ὡς ἐμὲ εἰδέναι, καὶ τελεωτάτων τοῖς τε νοήμασι, καὶ τῷ μεγαληγόρῳ τῆς φράσεως, καὶ τῇ διλλή καλλιεπειδ, ναὶ μήν καὶ ταῖς τῶν συλλογισμῶν ἀνάγκαις, μόνα τὰ παρόντα κατὰ τὸ εἰς-ἡμετέρας χείρας ἐλθόν πρωτότυπον διεσώζοντο.

A Callistus, sanctissimus Pater noster, Cataphugioes etiam cognominatus (hoc forte cognomen adeptus est ex quadam ecclesia Driparr, quae ex ipsa Cataphyga cognominata erat). Ubi anachoreticam vitam egerit, ex historicis non didicimus. Quantum autem ex ipsis ejus capitibus licet conjicerem, vir erat reipsa in profanis sacrisque litteris exercitatissimus, ac præsertim contemplationis altitudine, profunditate, longitudine ac latitudine intellectus, si quis alius, eximius. Adeo autem beatus ille vir ad supernaturale Trinitatis suopersubstantialis absconditum unum, gratia efficacia, tendebat, et adeo ad Dei contemplationem et immediatam unionem et spirituale silentium et superignorantem ignorantiam, omnibus omnino solutus puritatis excellentia cerebatur, ut angelus vere et deus secundum gratiam in terra visus sit. Nonnulli quidem eum dixerunt esse Callistum Xanthopulum, Constantinopolitanum patriarcham, eum dico qui centum alia capita conscripsit, duobus testimentiis fulti. Illa enim, ut aiunt, ad activam vitam pertinet, hæc vero ad solam contemplationem et vitam contemplativam. Cum autem actio et contemplatio inter se uniantur, oportebat, ut congruum sit, eumdem de utraque disseruisse. Adde etiam quod multa ex illis, eadem et in præsentia capita translata sunt, quæ ad mentis impietum et receptionem spectant, et ad divinam unionem et cordis operationem ac illuminationem. Ati vero non euindem esse dicunt ob utriusque stili textus comparationem. Nos vero prioribus assentiendum esse censemus, textus mutationis nullam rationem habentes. Fieri enim potest facilime ut sapientes phrasim materiæ ipsi adaptent, et humilia humiliter, excelsa excelse et sublimiter eloquantur. Dolendum vero est quod ex centum, ut conjicere licet, capitibus, quæ alia quælibet de vita contemplativa tractantia superant, quantum scire possim, quæque tum cogitationibus, tum stili sublimitate et aliis dotibus perfecta sunt, vel etiam syllogismorum ratione, sola præsentia in hoc originali in nostras manus transmissio supersint.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ

ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΤΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΦΗΛΟΤΑΤΩΝ ΚΕΦΛΑΙΩΝ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ
ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΒΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ.

CALLISTI CATAFHUGIOTÆ

ex

SYLLOGISTICIS ET ALTI PETIS CAPITULIS

QUAE SUPERSUNT

DE UNIONE CUM DEO ET VITA CONTEMPLATIVA.

1. Naturaliter, quidquid vivit, meliore naturali sua virtute obtinet et quietem et latitudinem aequalem, qua latatur, et ob illa affectu movetur. Igitur homo qui mentem habet, et cui licet naturali modo vita rationem praesertim cogitare, præcipue latatur et quietis participatione fruitur, quando meliora cogitat de seipso, sive bona, sive pulchra quis velit dicere. Quid od contingit, si Deum in mente habeat, et ejus virtutes cogitet qui summus est et supra mentis intellectum, et summe diligens hominem et plusquam concipi potest, et summa præmia et supra intellectum bona et pulchra suis præparat; et illa in aeternum.

2. Si omnis generatio generatum generanti simile facit, ut ait Dominus dicens: « Quod natum est ex carne, caro est, et quod natum est ex Spiritu, Spiritus est »¹¹; si igitur Spiritus est qui natus est ex Spiritu, patet eum et Deum futurum esse secundum generantem Spiritum, quoniam et Deus verus est Spiritus ille, per quem secundum gratiam factus est homo Spiritus sancti particeps. Si autem Deus talis est, theoreticus quoque merito esset, eo quod contemplatur; *contemplatio enim dictus est Deus*; ita ut qui non contemplatur, aut spiritualem generationem et participationem non assecutus est, aut eam quidem assecutus est, sed ex ignorantia contemplativam virtutem compres- sit, intellectualemque circa intelligibilem justitiæ solem radios imperite avertit, et divinæ virtutis particeps factus infeliciter hujus efficacia pri- vatus est, etsi ad sanctitatem nihilominus tendat.

¹¹ Joan. iii, 6.

A. Έκ τοῦ πεφυκότος πᾶν ζῶν τῇ χρέιττον πεφυκού ἀυτῷ ἐνεργείᾳ, καὶ ἀναπαύσεως μεταλαγχάνει καὶ ἡδονῆς ἐφαμίλλου, καὶ τεύτη καὶ χαίρει, καὶ προσπαθεῖ διὰ ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ διὸ θνήτως διε νοῦν ἔχων, καὶ τὸ νοεῖν πεφυκότως ζῶντας, μᾶλιστα ἡδεται, καὶ ἀναπαύσεως ἐν μετοχῇ γίγνεται γιγνο μένη, ὅπηνίκα τὰ χρέιττα νοῆι, καὶ τὰ, εἰτε ἀγαθά τις θέλει λαζεῖν, εἰτε καλά, περὶ ἑαυτοῦ. Οἱ γίγνε ται ἀληθῶς, τὸν θεὸν ἔχων εἰς νοῦν, καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ λογιζόμενος, ἀκρον γε δύντος καὶ ὑπὲρ νοῦν νοητοῦ, καὶ ἀκρας ἀγαπῶντος, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀνθρώπου, καὶ ἀκρας γέρα, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀγαθὰ καὶ κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ ἐτοιμάζοντος καὶ ταῦτ' αἰωνίως ταμάδιστα.

B. Εἰ πᾶτα γέννησις προσεισκέναι ποιεῖ τῷ γεννῶν τοις τῆς σαρκὸς, σάρκι ἔστι, καὶ τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, Πνεύματα εἰ τοίνυν Πνεῦμα δὲ τοῦ Πνεύματος γεγενημένος, δῆλον δέτι καὶ θεὸς ἔστι, κατὰ τὸ γεννήσαν Πνεῦμα, ἐπει καὶ θεὸς ἀληθινὸς τὸ Πνεῦμα νόφος ὁδὸς κατὰ χάριν γεγένηται δὲ τοῦ Πνεύματος μέτοχος. Εἰ δὲ θεὸς δὲ τοιοῦτος, καὶ θεωρητής περιφανῶς εἴη γ' διν κατὰ τὸ εἰκός, ἐκ τοῦ θεωρεῖν, καὶ γάρ εἰρηται θεὸς δ θεός· ὡστ' ἀρα δ μὴ θεωρῶν, ή τῆς πνευματικῆς γεννήσεως καὶ μετοχῆς οὐκ ἀπέτυχεν οὐκα, ή ἀπιτυχῆς αὐτῆς γεγονώς, μέντοι δικαθείας τὴν ὀπτικήν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ τὰς νοητὰς περὶ τῶν νοητῶν τῆς δικαιοσύνης ἡλιον θείας ἀκτίνας ἀποστρέφεται ἀποιδεύτως, καὶ θεωτικῆς δυνάμεως μέτοχος γεγονώς, τὴν ἐνέργειαν ταῦτης στέρεται δυτικῶς, καὶ πρὸς ἀγιωσύνην καίτοι γε ἀνατεινόμενος.

γ. Πάντα τὰ δυτικά ἐκ τοῦ πεποιηκότος αὐτὰ κατὰ λόγον τὴν σφῶν αὐτῶν εἰληφε κίνησιν, καὶ τὸ φυσικὸν ἰδιον, θύεν ἀχολούθως καὶ δὲ νοῦς. 'Αλλ' ἡ τοῦ νοῦ κίνησις ἔχει τὸ ἀεὶ, τὸ δὲ ἀεὶ ἀπειρον καὶ ἀδριστον. Παρὰ τὴν ἴδιαν ἄρα ἀξίαν καὶ τὸ πεφυκός χυρίως αὐτῷ, ἔσται κινουμένων πεπερασμένως, ἢ ὥρισμένως. Τοῦτο δὲ πείσεται, εἰπερ ἐν πεπερασμένοις κινοῖτο, καὶ ὥρισμένοις· οὐ γάρ ἔστιν, εἰναι μὲν τὸ πρᾶγμα πεπερασμένον καὶ ὥρισμένον, ἡ δὲ ἐπί^[Ισ.] τὴν δὲ ἐπί^[δέ] (δρόθετερον) αὐτό, ἡ περὶ αὐτὸς κίνησις τοῦ νοῦ προτίναι ἐπί^[το] ἀπειρον. Δεῖται δῆτα δρα τὸ τοῦ νοὸς ἀεικίνητον γιγνομένως ἀπειρον καὶ δορίστου τινὸς, πρὸς δὲ κατὰ λόγον καὶ τὸ σφέτερον πεφυκός, εἰτὶ γ' ἀν κινούμενον. 'Αλλὰ μήτη ἀπειρον, καὶ τῷ δυτικῷ ἀδριστὸν ἔστιν οὐδὲν, πλὴν τοῦ Θεοῦ, φύσει καὶ χυρίῳ; δυτος ἐνός· πρὸς δὲ τὸ χυρίων; ἀπειρον ἐν, τὸν Θεόν, ἀνατετάσθαι, κατάφορῶν, καὶ κινεῖσθαι τὸν νοῦν χρή, τοῦτο γάρ χυρίων πέφυκεν αὐτῷ.

δ. Ἀπειρά ἔστι καὶ ἀδριστα τὰ περὶ Θεὸν θεωρούμενα, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐν τούτοις τέλεον χάριτειν ἔχει δὲ νοῦς ζητῶν τὸν ἑξ αὖ, ἐπει καὶ γάρ τῷ δομοίῳ ἐκαστον πεφυκότως χαίρει· εἰς δὲ τὸν δομοὺς τὴν φύσιν, καὶ πολλὰ ταῖς νοήσεσιν, ἀνατεινόμενος, καὶ οἷον κινούμενος πρὸς Θεόν, τὸν διὰ τὴν φύσιν, καὶ πολλὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀνένδεκτον χαίρειν δλοσχερῶς, πρὶν δὲ ἐν τῷ πεφυκότως ἀδριστῷ ἐνὶ διὰ πνεύματος γένοιτο, ἀπὸ τῶν πολλῶν ὁσπερ διαβάσ. Ἐν μόνῳ δρα δὲ νοῦς τῷ Θεῷ πεφυκότως χαίρειν ἔχει ὀλοσχερῶς. 'Αλλὰ μήτη τῶν δυτῶν, ἐκαστον μάλιστα τῷ ἴδιῳ χαίρει φυσικῷ φυσικῶν ἔστιν ἰδιον δρα τῷ νῷ καὶ μάλιστα γε, τὸ δὲ τῷ Θεῷ μόνῳ τῷ ἀπλῶς καὶ ἀδριστώς ἐνι, καὶ κινεῖσθαι, καὶ ἀνατεινόμενος, καὶ γίνεσθαι, καὶ χαίρειν δλοσχερῶς.

ε. Πλέον οἰουδήτινος κτιστοῦ κίνησις καὶ δῆ καὶ αὐτοῦ νοῦ, πρὸς στάσιν καὶ ἡρεμίαν γιγνομένως σπεύδει, καὶ ἀφορῇ· καὶ τὸ στήναι γενέσθαι, καὶ ἡρεμῆσαι κατ' αὐτήν, καὶ τέλος, καὶ ἑξ ἐφαρμόλου διάπαυσις τῷ κτιστῷ. 'Αλλὰ μήτη δηγε νοῦς εἰς δὲ τῶν κτιστῶν, ἐν κτιστοῖς στάσεως, καὶ ἡρεμίας μετειλήχειν κινούμενος οὐ δεδύνηται, τοῦ γάρ τοι κτιστοῦ κατάληλα δεδεγμένου τὸ πεπεράνθαι, ἀτε ἡργμένου, τὸ τοῦ νοὸς σὺν δίκῃ ἀεικίνητον ἀπολειφθεὶ γ' δὲν, καὶ ἑξαχολεύθου ζητήσῃ, οὐ κινηθήσεται, καὶ ἕκιστα τοπαρίπαν ἔχει τὸ ἡρεμεῖν, ή τοῦ ἴδιου τέλους ἐπιτυχεῖν ή τὸ ἀεικίνητον οὐχ ἔχει μεθ' ἐκαστον κατὰ τὸ προκείμενα, τοῖς ὥρισμένοις καὶ πεπερασμένοις συμπειριληφθεῖς, διπερ πόρῳ τοῦ κατὰ νοῦν φυσικοῦ, περιφανῶς ἀεικίνητον τυγχάνοντος. Οὐκ δρα ἔστιν εἰκὸς εὑρηκέναι τὸ ἡρεμον, ή στήναι νοῦν ἐν δήπου κτιστοῖς γινόμενον. Ποὺ τοινυν χρήσαιτ' δὲν δ νοῦς τῷ ἐαυτοῦ ἴδιῳ, τῷ διὰ κινήσεως ἵστασθαι δηλαδή, καὶ οὕτως ἡρεμεῖν καὶ εἰρήνην ἀγειν, καὶ ἀνιπαύλης δεδέχειται αἰσθησιν ἀσφαλῶς, εἰ μή ἐν γε ἀκτεστῷ, καὶ ἀπεριγράψι γένοιτο; τοῦτο δὲ ἔστιν δ Θεός χυρίων, καὶ ὑπερκοσμίων ἐν διν. Ἐν δρα τουτῷ τῷ ἐνι, καὶ ἀπεριγράπτῳ γίνεσθαι διὰ κινήσεως τὸν νοῦν δει, ὡς δὲν τὴν σφετέραν φυσικὴν ἡρεμίαν ἔξευρηκέτα, ἐν ἀναπάυσις στῇ νοερῷ κατὰ τὸ εἰκῇ· στάσις γάρ δὲν

3. Quæcunque sunt ex suo principio secundum propriam rationem, motum accepere et propriam naturam; unde consequenter et mens. Sed motus mentis perpetuitatem habet, quæ est infinita et indeterminata. Secundum propriam igitur dignitatem et propriam naturam sine fine ac termino movetur. Illud autem patietur, si in infinitis et interminatis movebitur. Non enim fieri potest ut res quidem finem habeat ac terminum, mentis vero ad illam aut circa illam motus in infinitum procedat. Motu igitur mentis infinito opus est re quadam infinita ac sine termino, ad quam secundum rationem ac nostram naturam mens semper moveatur. Attamen nihil est infinitum et re ipsa sine termino, exceptio Deo, qui natura et proprie unus est, oportet igitur mente ad illud unum vere infinitum, Deum, tendere et aspicere et moveri; illud enim ipsi vere proprium est.

4. Infinita sunt ac sine termino, quæ circa Deum considerantur; sed tamen neque in iis perfecto lætari mens potest inquirens eum ex quo est, quoniam simile sibi unumquodque natura gaudet. Cum mens natura una sit, eis multa cognitionibus, tendens ac, ut ita dicam, mota ad Deum qui natura unus est et multis per virtutem, fieri nequit ut plane lætetur, priusquam in illo vere infinito uno per Spiritum sanctum facta sit, per multa alia tanquam transiens. Ex iis quæ sunt unumquodque præsertim proprio naturali gaudet; illud autem proprium menti naturale est, in Deo solo simpliciter et infinite uno et moveri et tendere et fieri et omnino lætari.

5. Omnis cuiuslibet nature motus et sane ipsius mentis ad statum tranquillitatem efficit et festinat et prospicit; et hic status et tranquillitas in seipsa et suis et post certamen requies est creaturæ. Attamen ipsa mens, cum sit una ex creaturis, in creaturis mota non potest pacem invenire: cum creatura necessario terminetur, quippe quæ coercita sit, sempiternus mentis motus merito desiceret, et consequenter mens quereret ubi se ageret, neque unquam requiescere posset, aut proprium finem invenire, neque semper moveri posset, ut diximus, terminatis ac finitis circumdata, quod longe abest a propria mentis natura, quæ semper in motu esse debet. Fieri igitur nequit ut mens tranquillitatem inveniat aut in creaturis requiescat. Ubinam igitur mens propria natura sua uteretur, possetque vel mota stare, atque ita tranquillitatem et pacem agere, et quietia sensum secure accipere, nisi in increato et incircumscripito fieret? Quod est Deus ipse, qui supernaturale unum est. Oportet igitur mentem in illo uno et incircumscripito esse per motum, et postquam suam naturalem pacem invenire, merito in pace spirituali stare. Ibi enim per spiritum stabili as et accepta requies, et omnium terminus, qui est sine termino, et motus in illo uno nunquam menti deficit, cum ad infinitum et non

terminatum pervenerit et incircumscriptum et ad illud quod sine forma, sine figura est et omnino simplicissimum. Tale enim est quod dictum est unum, id est Deus.

6. Si facit, secundum Davidem, Deus angelos suos spiritus, ita et eos homines quos Spiritus sanctus gignit, spiritus efficit, ut Dominus dixit : angelus enim alius est homo qui ex spiritu manifesta hujus participatione generatus est ; sed angelorum opus est perpetuo hujus qui in cœlis est vultum contemplari, quemadmodum et Dominus dixit : igitur, qui manifeste Spiritus sancti factus est participes, oportet ut Dei vultum attente contempletur, ut justum est. Ideo et docet David, « Quærite Dominiūm, dicens, et confirmemini : quærite faciem ejus semper ». Non igitur rationem sequitur, qui participes factus sancti ac vivisici et illuminantis et dilectionem operantis Spiritus, et ineffabilis generationis quæ ex Spiritu efficitur in sorteum venit et in angelicam dignitatem festinavit, ac deinde per nimiam sollicititudinem comprimit suum spiritualem ad Deum sensum, neque vult ad Deum tendere ac divina; illeque Salvatore jubente nos in ipso manere, quoniam et ipse in nobis manet ; atque hæc Davide dicente : « Arcedite ad eum, et illuminemini ». Et vere si ea quæ necessaria sunt et congrua facturi essemus, in ipso Dei Patris lumine, scilicet in Spiritu sancto, videremus lumen quod est circa Deum, id est divinam veritatem, nisi imperite ad divinos radios converti nollemus.

7. Tribus modis mens ad Dei contemplationem ascendit, proprio motu, alterius motu, et quadam inter ambos motu. Ac primo proprii motus modus mentis natura solummodo perficitur, quæ sua voluntate per phantasiam utitur ; cuiusmodi terminus est divinarum rerum contemplatio ; quæ et gentiles ipsi imaginati sunt ; secundus vero est supra voluntatem, et solius Dei lumine præstitus ; unde et divino afflato tantum invenitur, et in divinas revelationes abripitur, et arcana Dei mysteria gustat, et futurorum eventus videt. Qui autem inter ambos modis est, ambobus quoque ex parte conjungitur. Voluntate quidem et phantasia propria operatur ; proprie voluntati congruus ostenditur, alterius autem voluntatis est participes, in quantum divina illuminatione ad seipsam unitur, et ineffabiliter Deum videt ultra propriam spiritualem unionem. Omnimodum enim quæ circa Deum videntur et dicuntur extra limes exit, neque providentiam, neque potentiam, neque prudentiam neque aliorum divinorum quidquam videt ; repletus præseruit spirituali lumine, et lætitia exsultans divinæ charitatis igne producta.

¹⁰ Psal. civ, 4. ¹⁰ Psal. xxxiii, 6.

A πνεύματος ἔχει, καὶ ξενότροπος ἀνάπαυσις, καὶ παντων πέρας τὸ ἀπειρον, καὶ κίνησις ἐν τῷ ἐν γεννητοῖς οὐκέτι ἀπολείπεται οὐδαμῶς παντὶ νῷ, τὸ ἀδριστον καὶ ἀπέραντον πεφθακότι, τὸ τε ἀπεργράπτον, ἀνείδεον, καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἀποιώτως ἀπλοῦν· τοιοῦτο γάρ τὸ εἰρημένον ἐν, τουτέστιν δὲ Θεός.

B γ'. Εἰ ποιεῖ, κατὰ τὸν Δαβὶδ, τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ δὲ Θεός πνεύματα, καὶ οὓς δὲ τῶν ἀνθρώπων γεννῆται τὸ Πνεῦμα, πνεῦμα αὐτοὺς ποιεῖ, ὡς δὲ Κύριος εἰρηκεν· ἄγγελος δρα μᾶλλος χρηματίζει δὲ γερεντίμενος ἀνθρώπως ἐκ τοῦ ἑναργεῖ πνεύματος μετοχῇ αὐτοῦ· ἀλλὰ μήτι ἀγγέλων Ἑργον τὸ διὰ παντὸς θεωρεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὡς καὶ τοῦτο εἶπεν δὲ Κύριος· οὐκοῦν καὶ δὲ Πνεύματος ἀγίου περιφανῆς μέτοχος [τοῦ τὸν Πνεύματος ἀγίου περιφανῆ μέτοχον] χρὴ θεωρεῖν ἀνατεινόμενος, ὡς εἰκός, τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Διὸ διδάσκει δήποτεν καὶ δὲ Δαβὶδ· « Ζητήσατε τὸν Κύριον, λέγων, καὶ χριταῖσθε, ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ παντὸς». Οὐκ δρα τηρεῖ τὸ εἰκόνα· καὶ γιγνόμενον, δὲ μέτοχος γεγονώς τοῦ ἀγίου, καὶ ζωτοποιοῦ, καὶ φωτιστικοῦ, καὶ ἐρωτεργοῦ Πνεύματος, καὶ εἰς πειραν τῆς ἀρρέτου ἡκών γεννήσεως τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος, καὶ εἰς ἀξίαν ἀγγέλου ἀναδεδραμηκώς, ἐπειδὴ οὗτοι διὰ περιετῆν εὐλάβειαν μένειν ποιῶν τὴν πρὸς Θεὸν νοερὰν αἰσθήσαν αὐτοῦ, καὶ μή ἔθέλειν πρὸς Θεὸν ἀνατείνεσθαι, καὶ τὰ θεῖα, καὶ ταῦτα τοῦ Σωτῆρος ἐπιτάττοντος μεῖναι ἐν αὐτῷ, ἐπειὶ καὶ αὐτὸς μένει ἐν ἡμῖν· καὶ τοῦ Δαβὶδ φάσκοντος· « Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθετε». Καὶ ἀληθῶς εἰ γε μᾶλλοι μεν ποιεῖν τὰ δέοντα καὶ ἐπόμενα, ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ Πετρῷ· φωτεῖ, λέγω δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, δέδμεθα φως τὸ περὶ τὸν Θεόν, τουτέστι τὴν θεῖαν ἀλήθειαν, εἰ μή τις ἀνεπιστημόνιος πρὸς τὰς θεῖας ἀκτίνας μήτι ἐπιτρέψειν αἰρούμεθα.

C γ'. Τρίσι τρόποις ἐπιβαλνει δὲ νοῦς τῇ τοῦ Θεοῦ θεωρίᾳ, αὐτοκινήτως, ἐτεροκινήτως, καὶ μετεξῆτούτων. Καὶ δὲ μὲν αὐτοκινήτος τρόπος ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ νοῦ μόνον τελεῖται, θελήσει τῇ ἑαυτοῦ διὰ φαντασίας χρώμενος, οὐ πέρας ἡ τῶν περὶ Θεὸν θεωρία· δὲ καὶ Ἐλλήνων ἀμηγέπη ἐφαντάσθησαν παῖδες· δὲ δὲ ἐτερός ἐστιν ὑπερφυῆς θελήσει, καὶ φωτισμῷ μόνου θεοῦ γιγνόμενος· θεῖον καὶ ὑπὸ τὴν θεῖαν κατοχήν τότε ὅλως εὑρίσκεται, καὶ εἰς θεῖας Δὲ ἀποκαλύψεις ἀρπάζεται, καὶ ἀπορρίτων γενέται τοῦ Θεοῦ μυστηρίουν, καὶ μελλόντων ἔχειταις δρᾶ. Οὐ δὲ μεταξὺ τουτων τρόπος, τοῖς δυοῖς ἐν μέρει συνάπτεται· διὰ μὲν γάρ θελήσει καὶ φαντασίᾳ ἰδεῖ ἐργάζεται, τῷ αὐτοκινήτῳ σύμφωνος δεικνυται, τῷ ἐτεροκινήτῳ δὲ κοινωνεῖ, ἐφ' ὃσον ὑπὸ τῆς θεῖας ἐνοῦται πρὸς ἑαυτὴν ἐλάμψεως, καὶ ἀρρέτως δρᾶ τὸν Θεόν, ἐπέκεινα τῆς ἑαυτοῦ νοερᾶς· Πάντων γάρ τῶν περὶ Θεόν ὀρμένων, καὶ λεγούμενων ἔξι γίνεται τηνικάδε, οὔτε ἀγαθαρχίαν, ηθωσιν, οὔτε σοφίαν, η δυναμοποιὸν κράτος, η πρόνοιαν, η ἀλλοτι τῶν θεῶν δρῶν· ἐμπλεως καθιστάμενος ἐς ταμάλιστα νοεροῦ φωτὸς, καὶ μέν γε χαρᾶς ἐνεργουμένης ὑπὸ θεοῦ πυρὸς ἀγάπη συγχιρωμένου.

η'. Νοῦς τῇ ιδίᾳ φαντασίᾳ πρὸς τὸ θεωρεῖν τὰ δόρατα χρώμενος, πίστει ὁδηγεῖται· ἀλλαμπόμενος δ' ὑπὸ τῆς χάριτος, τῇ ἐλπίδι βεβαιούται, ὑπὸ δὲ τοῦ θείου φωτεῖς ἀρπαζόμενος, ταμιεύον ἀγάπης γίνεται ἀνθρώπων, καὶ πολλῷ γε μᾶλλον τοῦ Θεοῦ. Οὗτως ἡ τριστή τοῦ νοῦ τάξις καὶ κίνησις, ἐν πίστει, καὶ ἐλπίδι, καὶ ἀγάπῃ, τελεία καὶ θεοποίης, βένθιστε καὶ ἀκλινής γίνεται, καὶ ταύτην πεφακώς τὴν εὐρυχωρίαν τῆς ἀκροπόλεως, ὡς ἀν τις εἶποι, εἰς τὸ τῆς ἀγάπης φρούριον ἔστην ἡσφαλίσατο. "Οἴεντιν, δλέγεται παρὰ τοῦ Παύλου· « Ἡ ἀγάπη πάντα στέγει, πάντα ὑπόμενει, » διὰ τὸ τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος ἀγαθόν· « Ἡ ἀγάπη, φησιν, οὐδέποτε ἐκπίπτει, » διὰ τὴν πρὸς θεόν αὐτῆς ἐμπυρον ἔνωσιν, καὶ συνάρειαν ἀρρέντον.

Θ'. Ἐν οὐδενὶ κτιστῷ ἔκατερόν ἐστι τὸ ξύ. Διενηνοχίναι· μὲν γάρ ἔκαστον ἔκάστου κατά τινα τρόπον λοιότητος, οὐκέ πεστιν εἰδέναι· γὰρ δὲ κτιστά, ἔκαστον ἔκάστου οὐ διενήνοχεν ἡργμένον τε καὶ πεπερασμένον, καὶ ὑπὸ φύσιν τελοῦν, καὶ οὐκ ὃν κυρίως ἀπλοῦν· μόνον γάρ ἐν τῷ ἔντι, ἐστι τὸ ἄκτιστον, ὡς ἀκλοῦν, ὡς ἀναρχον, ὡς ἀτελεύτητον, καὶ ἀδριστον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπειρον, διπερ ἐστιν ὁ θεός. Πρὸς δὲ, εἰ γε ὁ νοῦς ὅρῳ μετὰ μετοχῆς τοῦ πνεύματος, καὶ δοπῆς τοῦ ζωοτοιοῦ, δοσις ἡμέραι τὴν αὐτῷ προσῆκουσαν αἰνῆν δέχεται, ἡνωμένος, καὶ ἡπλωμένος, καὶ θεουργικῆς ἔχόμενος καταστάσεως. Καὶ γε σφόδρα συνῆκε σαφῶς, ὅτι τοῦ ἔνδον πλήν, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐν πνεύματι ἀποβλέψεως, νοῦν βέλτιον ἔξειν ἀμήχανον τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ νοῦς ἐσκέδασται, τῷ παλυσχιδεῖ κόσμῳ, καὶ τοῖς πάθεσιν ὑπενθύούς, καὶ δεῖται ἀκολουθῶς ὑπερκοσμίου δυνάμεως, καὶ ἐπομένως ὑπερφυοῦς ἀνδρὸς εἰς ἀπόδειψιν, ἵνα οὖτα τῶν μεριστῶν ἀρπαγεῖς. Εἴω γένηται τῶν παθῶν, καὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ οὖτα τύχοι ἀν τοῦ θεοειδοῦς. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ Κύριος παράκλητιν ποιεῖται πρὸς τὸν Πατέρα, ἵνα ὡμεν ἐν οἷς πίστοι ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ αὐτῷ Σίφ, διὰ Πνεύματος, καὶ οὖτας ἐν, ὡς αὐτοῖς εἰσιν ἐν· (μή κακοδέξεις δηλονότι ὡς Σκελλίος εἴπε τὸ ξύ.) ὡς ἀν ὥμεν, γὰρ χρή τετελειώμενοι, καὶ χάριτι ἐνίζοντος Πνεύματος, καὶ θεωρίᾳ ἐνοεῖσθε, ἐν ἐν τῷ Θεῷ. Τοῦτο ἡμῖν ἐκφανῶς ἡ ὄντως βελτιωσίς, καὶ τοῦτο τέλος, καὶ ἀληθῆς, καὶ μόνη ἀνάπταυσις. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ φθονερός, καὶ μισάνθρωπος δαιμονική συμμορία, εἰς πολλῶν θεῶν, ὡς οὐκ δρελε, σέις διασκορπίσασα, ἐν πλάνῃ ὑπέσπειρε τὸ τοῦ νοῦς ἐνίασιν, καὶ οὐκ ἀφῆκε τοῦτ' ἔχειν τὴν τοῦ ὑπερκοσμίου φαντασίαν ἐν· δηπως ἀν τῇ ἐν πολλοῖς λατρείᾳ, ἀποβλέψει τε καὶ διαιρέσει, παρὰ τὴν ἔστητον φύσιν ἀναπεισασα κινεῖσθαι τὸν νοῦν, παντοίων παθῶν ἐπιθυμητὴν ἀναδείξῃ καὶ φεύγους, ἀντὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἐγενέθεν τὸ Πνεύμα παρηνεῖ διὰ τοῦ Προφήτου τὸ ἄγιον· « Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, λέγον, τὸν ἑνα δηλαδή, καὶ φωτίσθητε. » Καὶ ἔτι ἀλλαχοῦ· « Ἐγὼ Θεός πρῶτος, καὶ ἐγώ μετὰ ταῦτα, καὶ πλήν ἐμοῦ οὐκ ἔτινται δλό; Θεός» καὶ πάλιν· « Ἀκούε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριο; εἰς ἐστιν. » Οὐ γάρ τοι

8. Mens; propria imaginatione ad divina contemplanda utens, fide dirigitur; gratia vero illustrata, spe solidatur; divino lumine abrepta, humanae charitatis sicut thesaurus, et multo magis Dei ipsius. Ita triplex mentis ordo et motus, in fide, spe et charitate, perfectus ac deificus, solidus et indeclinabilis sicut, et postquam mens ad hunc vastum acropolis locum, ut ita dicam, pervenerit, ibi in charitatem civitatem seipsum munivit. Unde id quod a Paulo dicitur: « Charitas omnia legit, omnia sustinet, » propter fidem et spei bonum: « Charitas, inquit, nunquam excidit²¹, » propter ignitam suam cum Deo unionem et ineffabilem conjunctionem.

9. In nulla creatura eximium est unum. Non difficile scitu est unumquodque ab alio quodam proprietatis modo differre. In quantum autem creatra sunt, unumquodque ab unoquoque non differt coercitum et limitatum et natura finitum, neque propriæ simpliciter unum. Solum reipsa est in creatum, ut simplex et absque principio et aeternum et infinitum, quod est Deus. Ad quod si mens cum Spiritu participatione apergetur et vivificantis illius motu, singulis diebus ipsi conveniens incrementum accipit, unita ac simplex effecta, et constitutionem divinam assecuta. Et sane nisi dissimile intellexit impossibile esse mentein melius scipsum habere, nisi per illud unum et suum ad illud in Spiritu respectum. Idque, quoniam mens divisa est mundo illo disciso, et cupiditatibus subjecta est, et consequenter eget supernaturali potenia, et supernaturalis Unius aspectu, ut ita his distinctionibus abrepta, extra cupiditates fiat et dissipacionem et sic formam divinam assequatur. Ideoque Dominus Patrem orat, ut nos fideles unum simus in Patre et Filio per Spiritum, et ita unum, ut et ipsi unum sunt (non illo perverso modo ut Sabellius unum dixit); ut simus, ut oportet, perfecti, unientis Spiritus gratia, et unitiva contemplatione, in uno illo Deo. Id nos vere meliores facit, is nobis suis et vera et sola requies. Quapropter invidiosum et hominum odio plenum demorum collegium in multorum deorum, ut fieri non erat, venerationem abripiens, mentis unionem subruit neque permisit ut illius supernaturalis Unius imaginationem haberet; ita ut multorum illorum cultus intuitione a distinctione, menti persuaserit ut contra suam naturam moveretur omniumque cupiditatum et mendaciorum se studiosam ostenderet, nedium veritatis et virtutis. Unde Spiritus sanctus per prophetam hortatur dicens: « Accedite ad eum, nempe ad Unum, et illuminemini. » Et adhuc alio in loco: « Ego Deus primus, et ego post ea, et praeter me non est alius Deus²². » Et rursum: « Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est²³. » Non enim triplex unius Deitatis hypostasis unicam dividit substantiam; sed et tres sunt quidem personæ,

²¹ | Cor. XIII, 4 seqq. ²² Isa. XLIV, 6. ²³ Deut. VI, 4.

red rursum nihilominus unum substantia, et potentia, voluntate et efficacia, et aliis substantialibus bonis. Uni igitur Deo servire et eum intueri et cum eo uniri, pro viribus, a nullisque recedere, voluntas est Dei et mentis melioratio, ut et veritatis inventio et divinæ charitatis et consequenter adoptionis generatio.

10. Si mendacium quidem est divisum, una autem est veritas, mens igitur ad unum tendens supernaturale, omnium summum, ad illud ex quo omnia, ad ipsam veritatem tendit. Sed tamen non potest mens cupiditatibus libera fieri, nisi veritas eam liberaverit; mens igitur cupiditatibus vacua redditur, inclinans ac niro modo tendens ad unum superstantialie. Menti autem libertas convenit ad cupiditatem carentiam, ad divinum statum, ac spirituali adoptionem, minime autem servitus, eo quod servus nesciat quid faciat dominus suus. Si autem ignorantia servi est, patet libertatis partem patris mysteria noscere et ex certamine illi contigisse, ut ad bonam pulchramque adoptionis dignitatem perveniret. Quemadmodum enim nescire ac scire manifeste contraria sunt, ita sane et servi ordo manifeste contrarius est filii ordinis. Et si qui nescit, servus est, qui scit, minime servus, sed liber, aut, ut ita dicam, filius. Spiritus enim veritatis, ieiipsa liberans, idem Dei filios facit eos in quos supervenit. «Quicunque enim, inquit, C Spiritu Dei aguntur, il sunt filii Dei^a. » Si igitur spirituale unum contemplari, veritas est proprium; si veritas menti libertatem praestat, si porro libertas est divinæ adoptionis evidentissimum signum, hoc adoptionis dono nihil est majus, nihil naturam rationalem magis decens. Valde igitur rationi consentaneum est et valde necessarium tendere et aspicere et spiritualiter colligi mentem, pro viribus, ad supernaturale unum, id est, ad Deum.

11. Dominus Deus tuus, inquit Spiritus sanctus, Dominus unus est. Ita sane oportet ut divino Spiritu sancti motu mentem ad supernaturale unum dirigamus, neque licet unum quidem illud praedicare, mentis vero ad illud conversionem et respectum negligere. Quod enim dicit Spiritus sanctus, illud et vult cogitari; quod autem cogitatur, ad illud mentem converti. Si enim absit ad intelligibile mentis conversio; et quod mens intelligat, absit, ac frustra necessario unius prædicatio facta erit, et quæ per eam fides est. Si porro id mirum est, mirum quoque erit, si unum illud non cogitetur, mente ad ipsum non conversa neque tendente.

12. Si causatis, maxime autem rationalibus na-

A τὸ τρισυπόστατον τῇ; μιδ; Θεότητο; τὴν μίαν διαβελ κυριότητα, ἀλλὰ καὶ τρία ἐστὶν ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα, καὶ αὐθις οὐδὲν ἔτιν οὐν, τῇ γε οὐσίᾳ, καὶ δύναμι, θελήσει τε καὶ ἐνέργεια, καὶ τοῖς ἀλλοις οὐσιώδεσιν ἀγαθοῖς. Τὸ δρά λατρεύειν τῷ τοῦ Θεοῦ ἔνταιψι, καὶ ἀποσκοπεῖν, καὶ συνάγεσθαι, δοῃ δύναμις, πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν, θελήμα Θεοῦ, καὶ νοῦς βελτίωσις, ὡς ἀληθείας εὑρημα, καὶ θεου ἔρωτος, καὶ ἀπομένως θεώσεως γέννημα.

i. Εἰ τὸ μὲν φεῦδός ἐστι πολυσχιδές, ἐνδὲ ἡ ἀλήθεια, δο' δὲ ἐν Πνεύματι πρὸς τὸ ἐν ἀνατοινόμενος νοῦς. τὸ ὑπερχρόνιον, τὸ ἔξοχον τῶν πάντων, τὸ ἔξ οὐ τὸ πολλὰ, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἀνατείνεται. Ἀλλὰ μήτη οὐ δύναται γενέσθαι δ νοῦς ἐλεύθερος ἀπὸ τῶν παθῶν, εἰ μή τι ἡ ἀλήθεια ἐλεύθερώῃ αὐτὸν, δρά δ νοῦς παθῶν ἐλεύθερος ἀποκαθίσταται, νενευκῶς, καὶ ἀνατεινόμενος ἐν τῷ τρίπον πρὸς τὸ ὑπερχρόνιον. Προσῆκει δὲ ἡ ἐλεύθερος τῷ νῷ πρὸς ἀπάθειαν, καὶ θεοειδή κατάστασιν, καὶ υἱοθεσίαν πνευματικὴν ταμάλιστα, οὐδεμῶς δηδουλεία, δι' οτι δ δοῦλος, φησιν, οὐκ οἶδε τι ποιεῖ δ κύριος αὐτοῦ· εἰ δ' ἡ δύνοια τοῦ ἐνόλου ἐστι, φανερὸν διτε δὲ τοῦ Πατρὸς μυστήρια, καὶ ἀναβεβηκέναι ἐξ ἐφαρμίλου γέγονεν αὐτῷ ἐπὶ τὸ τῆς υἱοθεσίας εὗ καὶ καλῶς ἀξιώμα. Ός γάρ τὸ μή εἰδέναι τοῦ εἰδέναι ἐναντίον περιφανῶς, οὕτω δηπουθεν καὶ γάρ τῆς ἀληθείας, ἐλεύθεροῦ γιγνομένως, τοῦτον αὐτὸν υἱοθετεῖ τῷ Θεῷ, τούς, εἰ οἵτις ἀνένοιτο. «Οσοι γάρ, φησι, Πνεύματι Θεοῦ ἀγονται, οὗτοι εἰστιν υἱοί Θεοῦ. Εἰ τοινυν τὸ πρὸς τὸ ὑπερούσιον ἐν ἀφορᾷ, τῆς ἀληθείας, εἴναι ἐστιν, δὲ ἀλήθεια τὴν ἐλεύθεραν τῷ νῷ χορηγεῖ, δὲ ἡ ἐλεύθερια, υἱοθεσία θείας σημείον ἐναργές, τοῦδε δὲ τοῦ δώρου τῆς υἱοθεσίας, οὔτε μείζον οὐδὲν, οὔτε μήν φύσει λογικῇ μᾶλλον προσῆκον ἔτερον λίαν λελογισμένου, καὶ σφέδρα τῶν ἀναγκαῖων ἀν εἴη δρά, τὸ ἀνατεῖσθαι, καὶ ἀρορέν, καὶ συνάγεσθαι πνευματοφρήσις τὸν νοῦν, δοῃ γε δύναμις, πρὸς τὸ ὑπερχρόνιον, τούτοις τὸν Θεόν.

ia. Κύριος, φησι τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον, δ Θεός σου, Κύριος εἰς ἐστιν· οὕτω τοι φροντὶς τῇ θειότητι τοῦ Πνεύματος ἀνάγειν τὸν νοῦν πρὸς τὸ ὑπερχρόνιον θν, καὶ μὲν δῆ, οὐχὶ τὸ ἐν κηρύττειν, τὴν δὲ τοῦ νοῦ ἐπιστροφὴν, καὶ ἀπόθλεψιν ἀποστέργειν θεμιτὸν ἐστι λέγειν δ γάρ τὸ ἄγιον λέγει Πνεύμα, τούτῳ καὶ νοεῖσθαι βούλεται· δὲ νοεῖται, πρὸς τοῦτο καὶ τὸν νοῦν ἐπιστρέφεσθαι. Ἀπούστος γάρ τῆς τοῦ νοῦ στροφῆς πρὸς τὸ νοητόν, καὶ δ νοήσειν ἀν δ νοῦς, ἀπεστι, καὶ ἐσται ἐξ ἀνάγκης τηνάλλως εἰρημένον τὸ τοῦ ἔνταιψιον κήρυγμα, καὶ δι' αὐτὸν καὶ ἡ πίστις· εἰ δὲ τοῦτο ἀποτον, τὸ μή διανοεῖσθαι δρά τὸ ἐπιστρέφομεν τὸν νοῦν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀντεινόμενον, ἀποτον.

ib. Εἰ φύσις τοῖς αἰτιαστοῖς καὶ μάλιστα λογικοῖς

^a Rom. viii, 14.

πάντας τὸ αἰτιον ἀνατετάσθαι, καὶ ἀφορᾶν ἐπίστρεψεν. Τὸν θεόν, ἐξ οὗ καὶ ὁ νοῦς, δὲ θεός ἐστι τὸ κορυφαῖον, καὶ ἀπλὺς· ἐν φύσις δρυς τῷ νῷ πρὸς τὸ κορυφαῖον καὶ ἀπίστης ἐν, ὡς πρὸς αἰτιον ἐπιστρεφομένῳ, ἀνατετάσθαι, καὶ ἀφορᾶν.

τγ'. Εἰ ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ἐστι δὲ καὶ ὁ νοῦς τῶν ἀπάντων ἐν, δρα ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ οὐτοσὶ, καὶ μάλιστα προσεχέστερόν γε ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ αὐτὸς διὰ τὸ θεοτείχελον οὐκοῦν καὶ μᾶλλον οὐτος ἀφορᾶν διελεῖ γ' εἰς αὐτὸν. Τὸ δὲ εἰς αὐτὸν λεγόμενον, εἰς τὴν τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνὸς χρῆναι ἔμφασιν ἐπιστρεπτικῶς ἀφορᾶν δηλοῖ· εἰς τὸ ἐν δρᾳ δὲ νοῦς διελεῖς ἀφορᾶν.

τδ'. Ἐξ ἐνὸς προτίσαι τὰ πολλὰ, οὐκ ἐτι δὲ ἐκ τῶν πολλῶν τὸ ἐν. Ἀλλαμήνη κτίσις ἐστι τὰ πολλὰ, οὐκοῦν ἐξ ἐνὸς ἡ κτίσις ἐναργῶς. Ἐστι δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν κτίσιν, ὡς Κτίστης καὶ Δημιουργὸς ἐκεῖνο τὸ ἐν· δὲ δρα τὴν κτίσιν ὡς δεῖ θεωρῶν, ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὸ ὑπερκόσμενον ἐν ἐξει τὸ ξαυτοῦ τῆς θεωρίας συμπέρασμα, ἐπείπερ καὶ ἐνεστι τοῖς αἰτιαστοῖς; πάμπολλα τοῦ αἰτιον ὑστενεῖ ἀπηγχήματα, δι' ὧν γνωρίζεται δὲ τέχνῃ, καὶ σοφίᾳ, δυνάμει τε καὶ ἀγαθότητι προνοητικῶς τὰ πάντα παραγαγών ὡς τὸ θέλησε. Διὰ τοῦτο καὶ Ἡσαΐας, ἐν τῷ Πνεύματι, Ἐπάρατε, φρστ, τοὺς δρθαλμοὺς ὅμων, καὶ ἐδει τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα. » Τὰ μὲν ταῦτα πάντα διὰ τὰ πολλὰ εἰρητικῶς αἰτιατὰ, τὸ δὲ τίς, πρὸς τὸν ἐξ οὐ ταῦτα ὅπερ ἐστὶν ἀπλῶς κατὰ φύσιν ἐν) ἀνάγων τὸν νοῦν.

τε'. Συνάγεται καὶ ἡ κτίσις εἰς ἐν, ἀλλὰ σύνθετον καὶ πολυμερὲς, καὶ οὐκ ἀναρχον, διετε κτίστον. Τὸ δὲ κτίζον ἐν, οὐ μόνον ἐν ὡς πολλῶν καὶ διαφόρων συμφωνίας εἰς μίαν σύμπνυταν τοῦ παντός, καὶ συκοπὴν ποιητικὸν, ἀλλ' ἥδη καὶ ἀκτιστον ὡς προκατητικὸν αἰτιον, ἀνιών ἐπὶ τὸ κατόπιν δὲ νοῦς, ἀνάγκη καταντῆσαι ἐπὶ τοῦ ἀρκτικὸν τε καὶ τακτικὸν τῆς φαινομένης τῶν δυτικῶν τάξεως, καὶ γενέσεως, ἀρμονίας τε καὶ συμπνοίας τῆς εἰς τὸ ἐν, τῇ εἰ μή τούτο, ἐπ' ἀπειρον προσῃ ἀν, διπερ ἀποτον. Πλᾶν γάρ τὸ κινούμενον, καὶ γιγνόμενον, ἐστιν δὲ οὐκ ἦν, καὶ μή δν, ἥρετο, εἰ δὲ ἥρετο, καὶ κεκλινηται. Τί τὸ κινήσαν ζητεῖν δεῖ καὶ εἰς γένεσιν ἀγαγόν, διπερ ἐσται ἀν καὶ ἀκίνητον, ἐφ' ὃσον ἐστὶ κινοῦν· εἰ γάρ εδ, τι τὸ κινοῦν τὸ μή ὑπὸ ἐτέρων ἀρχῆν τελοῦν, ἀπείτοι γε ἀναρχον; εἰ δὲ ἀκίνητον, ἀτρεπτον· εἰ δὲ ἀρα τοῦτο, πάντως καὶ ἀπίστην, ἵνα μή σύνθετον δη τραπεῖη, δης ἀτρεπτον ἡμίν ἐκπέφρανται· σύνθετις γάρ, ἀρχή στάσεως. Ἡ δὲ, λύσεως, τὸ τῆς κινήσεως ἐσχατον. Οὖκον τοίνυν ἐκεὶ σύνθετις, ἵνα μή καὶ στάσις, οὐδὲ στάσις, ἵνα μή καὶ λύσις, οὐδὲ γε λύσις, ἵνα μή καὶ τροπή, καὶ κινήσις περὶ τὸν [Ισ. το] ἀτρεπτον ἀποφανθεῖται καὶ ἀκίνητον, ὡς κινοῦν, οὐ κινούμενον, καὶ εἰς γένεσιν ἄγον, οὐχὶ γενέμενον, γε γινόμενον. Εἰ δρα ἀτρεπτον καὶ ἀκίνητον, ἐξ ἀνά-

τιρα est, ut ad causam tendant, ad eamque attente spectent, si porro omnia ex Deo tanquam ex causa pendeant, ex quo mens ipsa; Deus autem est summum ac simpliciter unum; menti igitur natura est ad summum ac simpliciter unum, tanquam ad causam conversæ, tendere et spectare.

τδ'. Si ex ipso, et in ipso ac per ipsum omnia, si porro mens horum omnium unum aliquid sit, igitur ex ipso et per ipsum mens ac præcipue ex ipso pendet et per ipsum est propter cum Deo similitudinem; igitur et multo magis illa ad eum aspicere debet. Quod autem dicitur ad eum, significat eam oportere ad supernaturalis Unius manifestationem vivide aspicere. In unum igitur mens debet aspicere.

τδ'. Ex uno omnia procedunt, non autem ex multis unum. Sed creatio multa est; non igitur ex uno creatura procedit, quod manifestum est. Est autem supra creationem, tanquam Creator et conditor Deus, Unum illud. Qui igitur creationem, ut oportet, intuelur, ex necessitate ad illud *Unum* supernaturalis suæ contemplationis terminum habebit, quoniam et insunt causatis tanquam multæ ex causa repercussiones, per quæ cognoscitur ille qui arte et sapientia et potentia et bonitate provide cuncta, ut voluit, produxit. Ideo et Isaïas in spiritu: « Sustollite, inquit, oculos vestros, et videte quis omnia hæc ostenderit ». Quando dicit *omnia*, ea multa quæ causata sunt, significat; quando autem ait *quis*, mentem ad eum ducit ex quo ca sunt; quod est simpliciter et secundum naturam *Unum*.

τδ'. Colligitur in *unum* creatio, sed compositum ac multiplex, non autem absque principio, utpote creatum. Cum igitur mens in illud *Unum* quod creavit et quod est unum, non modo per concursum multorum ac diversorum in unam totius alienus formam ac effectum terminum, sed increatum ac primam causam ascendiit ut contempletur, necesse est ut ad aliquid unum quod creaverit ac ordinaverit visibilem hunc rerum ordinem ac generationem, harmoniam et conspirationem in totius alicuius formam; vel, si ita non esset, in infinitum procederet: quod est absurdum. Quidquid autem moveatur et factum est, aliquando non erat, et cum non esset, coepit esse et motum fuit. Quid opus est, id quod movit et ad generationem adducit, inquirere? Quod est certo immobile, cum moveat. Nisi enim esset immobile, quid igitur moveret illud quod ad alterum principium non spectat, cum sit absque principio? Si autem immobile est, ergo et immutabile; si igitur et illud, omnino quoque simplex est, ne, si compositum sit, convertatur, quod nobis ut immutabile appareat. Compositio enim principium est discordia; hæc autem dissolutionis; quæ ultima motus linea est. Non est igitur in illo compositio, ne simul insit discordia; neque discordia, ne sicut

dissolutio, neque **dissolutio**, ne accidentia **mutatio**, neque **mutatio**, ne **motus** appareat apud illud, quod **immutabile** et **immobile**, tanquam **movens**, neque **motum**, et ad **generationem** adduceat, neque ipsum **generatum**. Si igitur **immutabile** et **immotum** sit, **necessario** et **incompositum**, et ideo **simplicissimum** et **unum omnino supernaturale**. Ad quod mens **si tendat**, omnimodo extra omnia statuitur, propter hunc quem **versus** illud **pulcherrimum respectum** habet et suum ad illud quod super omne est, **impetu**; imo vero ad illud ex quo omnia et ad quod omnia tendunt. Si vero id secundum congrua rationem sit, tunc mens extra cupiditates ponitur. Quae enim sursum et ad pulcherrimum tendit, idque assequitur, quomodo jam in cupiditatibus turpitudine remanere posset? Ideo illud sacra lex dicit: « Ili soli servies; » Uni, nempe. Tendendum igitur est ad illud sumnum unum, si Dei legem adimplere volumus et supra cupiditates ireniri.

46. « Domus, inquit, solus dux eorum fuit, nec
fuit cum iis deus alienus. » Vides unius et sol us
potentiam? Quomodo non erat cum iis deus alienus,
in quantum solus eos ducebat Dominus? Dominus
eos qui ipsum sequuntur neque ab ipso separantur,
ducit. Quid autem quis sequitur, ad illud et
convertitur. Si igitur notissimus Deum alienum, aut
diabolum aut cupiditatem nobiscum habere, illum
solum et Unum per mentis conversionem sequan-
tur, ita ut illud de nobis verisimiliter dictum esse
videatur: « Dominus solus dicit eos, neque est
cum eis deus alienus. »

17. Etsi ex uno, sed omnia modo dissimili ex Uno sunt; eo neipse quod diversus modus est quo entia ex prima unitate procedunt. Et alia quidem coaetata et creata sunt, alia vero increata et temporalis initii rationem fugientia, et omnibus quidem omnino causa est illud supernaturale Unum; sed aliis ex creatione, aliis vero ex natura; neque omnibus simpliciter est adhaerendum, neque omnia amplectenda sunt eodem modo; sed iis quidem quae initium habent et creata sunt, adhaerendum est propter aliud quoddam, neque propter ipsa, sed propter id quod in iis, tanquam in speculo, representatum et ostensum est. Non autem creatura advenunda est, ut meliores siamus, nisi propter id quod ex illo summo Uno apud eam apparet. Alio vero quae absque initio et naturalia sunt, accedimus non propter aliud, sed propter ea sola, et propter illud ex quo sunt. Ea enim sunt quae propter scipsas dehinc adiri, corumque est unitive et naturaliter summum illud Unum; immo vero unitive, et, ut dicimus est, naturaliter sunt illius summi Unius. Oportet sane non modo ad ea accedere, sed et cum illis adiunari, et ad priuam et unius hujus pulchritudinationem per illa informari, ut gratiae cooperatione et auxilio, Dei gloriae per imaginem ac similitudinem dignitatem habeamus. Attente considerantibus ea quae per creationem causata sunt, contingit ut mentem ad unitis contemplationem tanquam

Ακης ἀσύνθετον, καὶ διὸ τοῦτο ἀπλούστετον, καὶ
ἀπολύτως ἐν ὑπερκέχυμιον. Πέδες δὲ περὶ δὸνατεινόμε-
νος νοῦς, τῶν πάντων, πάντα τρόπουν, ἔξω καθίστα-
ται, διὸ τὴν πρᾶξιν τὸ ὑπέρκαλον ἦν ἔχει ἀπίστελέντιν
καὶ τὴν Ἔφεσιν περὶ τὸ ὑπέρ πᾶν μᾶλλον δὲ περὶ
τὸ οὐ τὸ πᾶν, καὶ εἰ; διὸ τὰ πάντα φυσικῶς ἀνα-
τέλνεται. Τούτου δὲ γινομένου κατὰ λόγον προ-
ήκοντα, καὶ παθῶν ἕών γίνεται· διὸ γάρ ὑπεράνω καὶ
τῶν ὑπερκάλων ὑπερεκτεινόμενος καὶ γιγνόμενος,
σχολῆς γ' ἂν γένοιτο ἐναπομεῖναι τῷ αἴσχει τῶν πα-
θῶν. Διὸ τοῦτο, «Ἄνθρωποι μάρνω λατρεύσεις,» τῷ ἐνὶ
δηλονθτι, διὸ ιερός ψησι νόμος. Πρὸς ἅρπα τῇ κορυ-
φαῖον ἐν ἀγυστετάσθαι δεῖ, εἰ μάλιστι μεν καὶ τὸν τοῦ
Θεοῦ νόμον πληροῦν, καὶ ὑπεράνω παθῶν εὐρί-
πτεσθαι.

ισ'. Κύριος, φησι, μόνος ἤγειν αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἦν
μετ' αὐτῶν Θεὸς ἀλλότριος. Ὁρᾶς τοῦ ἐνιαίου καὶ
μόνου τὴν δύναμιν; πῶς οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν Θεὸς
ἀλλότριος; ἐφ' ὅσους μόνος αὐτοῖς ἤγειν δὲ Κύριος;
· ἀλλαμήν δὲ Κύριος ἐπομένους, οὐκ ἀποστρεφομένου·
· ἔγει· ώρα δὲ τις ἐπεταῖ, πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπεστραπτεῖ
· οὐκοῦν εἰ μέλλοιμεν Θεὸν ἑτερον, δαίμονα, ή πάθος
μεθ' ἡμῶν μή ἔχειν, ἐψώμεθα τῷ μόνῳ καὶ ἐν δὲ
· ἐπιστρυφῆς νοερᾶς, ὅπως ἀν καὶ περὶ ἡμῶν οὐκ
· ἀπεικότως λελέχθαι δύσειε γ' διν· ὅτι Κύριος μόνος
· ζάγεις αὐτοὺς, δῆν καὶ Θεὸς ἀλλότριος οὐκ ἔστι μετ'
· αὐτῶν.

····· Εἰ καὶ ἔξ ἐνδές, ἀλλὰ διαφόρως εἰσὶν ἔξ ἐνδές τὸ πολλά· δὲς ἀγῆται καὶ τῶν δυντῶν ὁ τρόπος, καθ' ὃν ταῦτα ἐκ τῆς πρώτης ἐνάδος προσεῖ, διάφορος· τὰ μὲν γάρ τούτων ἡργάμενα τέ ἐστιν καὶ κτιστά, τὰ δ' ἀκτιστα, καὶ τὸν τῆς χρονικῆς ἀρχῆς λόγον ἐκπεφυγότα, καὶ πᾶσι μὲν κατὰ πάντα τρόπον αἴτιον τὸ ὑπερούσιον ἔν, ἀλλὰ τοῖς μὲν δημιουργικῶς, τοῖς δὲ φυσικῶς, καὶ οὐ πᾶσι καθάπτει διὰ τοῦτο τούτων ἐπίσης προσείσθαι, καὶ τούτων ἀντέχεσθαι χρεών, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὑπὸ ἀρχῆν καὶ κτίσιν τελοῦσι, προσειτέον ἐτελεῖ δ' ἄλλο, καὶ οὐ καθ' αὐτὸν, ὡς τῷ ἐσπέτρῳ διὰ τὸ ἐν αὐτῷ μορφαζόμενον, ἢ παραδεικνύμενον· ἀλλοιώς γάρ ἡ κτίσις πρὸς βελτίωσιν οὐ προσειτέον· Τοῖς δ' ἀνάρχοις πρόδιαιμεν, καὶ φυσικῶς, οὐ δι' ἄλλο, ἀλλὰ δι' αὐτὰ, καὶ τὸ ἔξ οὖ· ἔκεινα γάρ ἐπιτὶ τὰ τῷ δυτὶ προσειτά καθ' αὐτὰ, κάκεινων ἐστὶ προσεχῶς τε καὶ φυσικῶς τὸ κορυφαῖον ἔν, μᾶλλον μὲν οὖν τοῦ ἀκρου, καὶ κορυφαῖον ταῦτ' εἰσὶν ἐνδές, προσεχῶς καὶ, ὡς λέλεκται, φυσικῶς. Δεῖ δὴ, οὐ μόνον τούτοις προσείσθαι, ἀλλὰ καὶ προσφύεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκμιμήσιν τοῦ πρώτου καὶ ἐνδές καλοῦ διὰ τούτων σπεῖόνεν διποτυποῦσθαι, ἵναπερ τῇ συνεργίᾳ, καὶ ἐπιρωγῇ τῆς χάριτος, τῆς κατ' εἰκόνα καὶ ἐμοίωσιν ἐδέης τοῦ θεοῦ σχοίημεν τὸ δέξιωμα. Ἐντεῦθεν σκοπονυμένοις ὅρθως, τοῖς μὲν δημιουργικῶς αἰτιατοῖς, συμβαίνει θεωρητικῶς ἀνάγειν τὸν νόον πρὸς τὸν ἐνοπτερισμὸν τοῦ ἐνδές, καὶ ἐνοῦν αὐτὸν

εἰς τὴν τοῦ ὑπερχοσμού ἐνδέξιαν ἔννοιαν ἀπολύτως καὶ ἀπλῶς, εἰ γε τούτοις δοῦναις ἴνος φύσης κατὰ τὸ εἰκός. Οὗτος δὲ φύσει τὸ αἴτιον, καὶ πρακτικευθύνον τὸν νοῦν διὰ τούτων, οὐ κατ' αὐτὰ μορφαζόμενον τούτοις ἔνεστιν ἔνοντας πρὸς τὸ χυρίων ἐκεῖνο ἐν ἐκεῖνον· ὅθεν δὴ ἐκ τῶν ὅποιωνον ἀπάντιων, εἴτε φυσικῶν, εἴτε ἡγιούργικῶν δυτῶν αἰτιατῶν, πρὸς τὸ διαφρόων ἐν αἴτιον, δοῦναις συνάργεται εἰσιθε φυσικῶς, εἴτε πρακτικῶς, ηδὲ θεωρητικῶς. Καὶ ἐπερ δοῦναις εἴθε ἐν, εἴτε πλείσται δημιουργικοῖς, ηδὲ φυσικοῖς χρώμενος, οὐδὲ τὸ ἐν χρήσται, οὐδὲ ἵνα πρὸς τὸ πρώτον ἐν συναγηρούχῳ ἐστῶν φέρῃ, καὶ δλῶς πρὸς ἐκεῖνο ἀπίδη ἐν ἀγίᾳ μετοχῇ, καὶ ὁποῖη τοῦ φωτιζοντος Πνεύματος, ἀπλῶς, ἐνειδῶς τε καὶ μονοειδῶς, εἰς ἀμαρτίαν αὐτῷ τούτῳ λογίζεται, καν φαντασίαν ἔχῃ καλοῦ διε τὸ χρῆσις αὐτῷ. Τὰ γάρ τοι ἐν τοῦ ἐνδέξιαν, εἰς τὸ ἐν ἀγειν πάσιν χρωμένους τοῦ τοις, ὡς χρή· πάσα γάρ, φησὶν δὲ μέγας Διονύσιος; Πατροκινήτου φωτοφανείας πρόδος εἰς τὴν διαθοδότως φοιτώσα, πάλιν ὡς ἔνοποις δύναμις ἀνατατικῶς τὴν διαθοδότην, καὶ ἐπιστρέψει πρὸς τὴν τοῦ συναγωγοῦ Πατρὸς ἐνότητα, καὶ θεοποιὸν ἀπόδητητα· ἐξ αὐτοῦ γάρ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· εἰ δὲ οὐκ ἀνάγει πρὸς τούτο, παραπέψει, καὶ τοῦ εἰκότος ηχητοῖς ἔξι γεγένηται, μή, οὐτε δὴ γιγνομένη.

ιη'. "Εστιν πρᾶξις προηγουμένη τῆς θεωρίας, καὶ Εστιν πρᾶξις ἐπομένη τῷ θεωρητικῷ. Καὶ ηδὲ μὲν τελεῖται σωματικῶς, δηποτας τὰς ὄρμας τοῦ σώματος; χαλιναγωγήσαντι, καὶ εὐτάχτως φέρεσθαι κατ' ὅλην παρατεκμέσαντι, διώγματος, διαβέροντος διαφέροντος καλῶς ἐργάζοντο, ηδὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ νοῦς ἀρχομένη, καὶ τοῦ νοεῖν ἐν πρεύματι, συνάγεται πρὸς τὸ ὑπὲρ νοῦν, δὲ ἐστιν δὲ θεός, φησεσγίσας δοῦναις εἰπεῖ τὸ ἐν γίνεται. "Ἐν γάρ δὲ θεός, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἔνονται πρὸς ἐστῶν εἰς ἐν, καὶ ἀδιαίρετος ἀποκαθίσταται· ἐνδέξιος γάρ πρόξενος τὸ ἐν, καὶ ἀπλήτητος θεοειδοῦς θεωρούμενον· ἀσύμβατον γάρ τὸ, ἐν θεωροῦντα τὸν νοῦν, μή καὶ αὐτὸν εἰναι ἐν ἀπλούν, δημητριάδες δὲ δρῶντα, καὶ σύνθετα, ἀνάγκη διαιρεῖσθαι τε καὶ ποικιλλεῖσθαι· εἰρηται δέ μοι· ἐν ἀπλῶς, τοιούτῳ σύνθετῷ ἀπλούν. "Ἐπειδὴ γάρ δὲ τὸ πέρι ἐστιν δοῦναις τὰς ἀλλοιώσεις πάσχει κατ' ἐνέργειαν, αὐτὸς δὲ ἐστιν ἀπλούς, ἀνάγκη δὲ εἰναι καὶ κατ' ἐνέργειαν, τὸ ἐν ὅρων. Εἰ δὲ τὸ ἐν μὲν ὅρῳ, αὐτὸς δὲ διήργηται εἰς δυάδας τοιλάχιστον, τοιούτῳ δὲ εἰη ἐνέργον τὸ σκέλος αὐτοῦ, διηρημένον ἀπὸ τοῦ ὅρων τοιούτῳ τὸ ἐν; "Πλὴν δρᾶτος ἐτερόν τοι, ηδὲ οὐδὲ δρᾶτος, καὶ τούτο διστών, ηδὲ μή βουλόμενον, ηδὲ ἀμβλύνομενον, ηδὲ τάχις πρὸς ἀλλο τοιούτων πεφυκόδες, οὐχὶ δὲ πρὸς τὸ δρᾶν ἀλλ' εἰ μὲν ἐτερόν τοι ὑπόθοιτο τοιούτῳ δρᾶν, ἐδε τοι δοῦναις οὐχ δρᾶτος τὸ ἐν ἀπλῶς. ἀλλὰ δύω παρὰ τὸν λόγον· καὶ δύω δρῶν, ἐν εἰναις οὐ δύναται· τέμνεται γάρ, ὡς δέδεικται, εἰς ἀθεωρίαν, εἰ δὲ οὐχ ὥρη, εἰ μὲν μή βουλόητο, τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ εἰστι γάρ ἀργίαν, καὶ τὸ ἀκαριαῖον αὐτὸς τὸ βραχύτατον, νοῦν λογικὸν παθεῖν. "Ἄλλος οὐδὲ ἀμβλύνεται τούτο τοῦ νοῦς, τούτο δὲ δέξιον κέχτηται. "Πλὴν οὐθετοῖς δὲ εἰη καὶ οὐχ ἀπλῶς· ηδὲ ἔνομοιομερῶν

A in speculo ducant, et eam cum una illa mente simpliciter uniant, si saltem mens ea ut decet, intueatur. Quae autem naturaliter causa sunt, hi est vis mentem per ipsa occupatam aut secundum ipsa informatam cum illo uno conjungendi. Unde ex omnibus, sive naturalibus, sive a Creatore productis, ad illud quod una causa est, mens colligi solet sive naturaliter, sive practice, sive contemplative. Et quando mens sive uno, sive pluribus creatis aut naturaliter existentibus utens, non propter illud unum utitur, neque ut se ipsam ad illud primum unum serat, illudque aspiciat in sancta participatione, et illuminantis Spiritus sancti motu, simpliciter et uniformiter, tunc in peccatum id sibi tribuit, etiam si ille usus ipsi pulcher videatur. Quae enim ex illo uno sunt, ad illud unum solent ducere eos qui ipsis ut decet utuntur: « Omnis enim, inquit magnus Dionysius, progressus illuminationis a Patre praestitae, in nos divino dono adveniens, rursum, ut unitiva potentia nos intensive replet, et convertit ad conjungentis Patris unitatem et deificam simplicitatem. Ex eo enim et in ipsum omnia; si non ad illud rerum usus dirigit, a recto decidit, et aliter procedit quam operiet, non ad illud tendens.

B 18. Est actio praecedens contemplationem et est actio sequens contemplationem. Et altera quidem corporaliter perficitur; ita ut corporis motus dirigant et eos sensim disponenti ut recte ferantur, del menti libero pede in propriis incedere, quae sunt intelligibilia, et ibi propriam actionem operentur; altera vero, a mente incipiens et a cogitatione in spiritu, ad illud quod est supra mentem colligitur, quod est Deus, cui mens cum accedit, in unum colligitur. Unum enim Deus est, et ipso mens secum unitur in unum et indivisibilis constituitur. Unitatem enim unum praestat et divinam simplicitatem, cum aspicitur. Impossibile est enim unum contemplante non et ipsam esse simplicem, contemplante vero divisa et composta, necesse est eam dividere et componi; dictum vero est a me illud unum quod in se subsistit simplex. Quoniam enim quidquid est mens, mutaciones patitur per operationem; ipsa vero simplex est; sed necesse est ut simplex sit secundum operationem, cum unum videt. Si vero unum videat, ipsa vero in duo saltem divisa sit, quid operaretur illa pars ejus, qua ab ea quae unum videt separata est? Etenim videt aliud quoddam aut non videt; et hoc duplice modo, aut non volens, vel infirmata, aut rapide ad aliam quamdam actionem apta, non autem ad contemplandum; sed si supponatur mentem aliud quoddam videre, jam mens non vides unum simpliciter; sed duo contra rationem; et cum videat duo, jam non esse unum aliqui potest. Dividitur enim, ut ostendit est, in his quae contemplatur; si vero non videat, si quidem nolit id impossibile est; non enim possibile est mentem omni pati, ne uno quidem temporis puncto. Sed

non nunc quidem habebit mens, nunc vero est rapida. — Vel etiam hoc modo. Composita esset et non simplex dissimilibus partibus constituta, quoque modo acciderit; et si una pars videat, alia vero ad aliam quandam operationis speciem ordinetur; eam enim compositionis appellationem de mentis simplicitate dici nequit. Quapropter unitas et simplicitas mentis, si illud unum simpliciter consideret, una quoque ipsa efficacia est, et si unum esset simpliciter, simplex unum videt. Actio igitur quaeunque sit aut contemplatio ex necessitate ferri debet ad illud unum quod supra mentem est; si minus, nihil assequetur, sed frustra mens videbitur agens aut contemplans. Erit igitur cupidatum effectrix, si divisioni subjaceat, non sublata anima sensu ad unionem cum illo uno quod supra mentem est; quae unio despumare valet et mundare vim mentis contemplativam illud unum aspicientem intuentemque, et illi adhaerentem ex quo omnia et in quod pervenit et est et subsistit.

19. Omnim desiderabilium sumnum est divina cum anima et supra mentem unio. Per divinam hanc unionem necessaria est divina similitudo; per divinam hanc similitudinem, necesse est secundum mentem operari, scilicet contemplari. Tale enim est divinum, ex quo et illud Deus, nomen ipsi inditum est. Contemplari vero rapide ad Dei cogitationem pertinet. Undique enim et in omnibus, quosdam tamquam radios in contemplativam mentem mittit, et mens contemplans e regione positum Denim habet; Deus autem est unum supernaturale. Est autem mentis natura talem efficaciam fieri, qualia sunt ea quae videt, ut et theologica divi Gregorii vox ostendit, dicens mentem splendorem Dei et videre et pati. Quod enim mens videt, id et patitur, et talis efficitur. Turgit enim mens, ut Petrus Damascenus ait, secundum ea quae contemplatur; et sicut quando divisa ac varia videt, variatur ac dividitur, ita, cum ascendit ad contemplationem supernaturalis ac simpliciter unius, consequenter unum aliquid efficitur, ut a me prius dictum est; postquam autem unum effecta est, ingenitum et infinitum et non figuratum et simplex videt. Tale enim est unum. Unde sane et ipsa mens quasi eterna et infinita et absque figura et simplex per virtutem efficitur. Illud autem cum passa est atque sic mutata, in divinam similitudinem secundum unitatem efficitur; et inde accurrit ad omnium desiderabilium sumnum, divinam et supra mentem et ineffabilem unionem, qui est summus secundum Deum terminus. Oportet igitur mentem intendi, omnique modo conari et Spiritu sancto intueri supernaturalis unius contemplationem et aspectum.

20. Quando mens in multis aut saltem in duobus est, manifestum est eam non simpliciter unum videre. Ideo finita est et terminata et tenuis; quae enim non omnino simplicia sunt, talia sunt. Quando mens reipsa est in hujus unius contractione intacta,

A τινων συνιστάμενος, ὑσπερ συμβῆσται, καὶ εἰ τὸ μὲν τοῦ σκέλους ὅρῳ, τὸ δὲ πρὸς ἀλλο τι ἐνεργεῖσα-εἶδος τέταχται συνθέσεως γάρ καὶ τοῦτο κατηγρ ρημα, οὐ περ τὸ νοῦς ἀπίστον εἰπεῖν, πάνυ ἀνένθετον. Διὸ δρα ταῦτα τὸ ἐνιατόν, καὶ ἀπλοῦν τοι νοῦς, εἰ τὸ ἀπόψις ἐν κατασκέψιτο, ἐν κατασκέψιτο, ἐν ἀπλοῦν ἐνεργεῖσι εστι, καὶ εἰ ἐν εἴη ἀπλῶς, τὸ ἀπλοῦν ἐν ὅρῳ. Πρᾶξις τοιγαροῦν ὅποιατισῦν, ή θεωρία, ἡ διάναγκη, φέρεται: δρεῖται πρὸς τὸ ὑπὲρ νοῦν ἐν, εἰ δὲ οὐ, οὐγ ἀνέσει οὐδὲν, ἀλλὰ μάτην δρθῆσται πράττων, ή θεωρῶν δ νοῦς. Εσται γάρ παθῶν ἐνεργοῦς ὑπὸ διαιρεσιν κείμενος, μή φερόμενος αἰσθῆσει φυχῆς εἰς τὴν τοῦ ὑπὲρ νοῦν ἐνδεικνύειν ένοιειδῶς ξνωσιν, ήτις δὴ ξνωσις διελίξειν οἴδε, καὶ καθαρεῖν τὸ θεωροῦν τοῦ νοῦς, πρὸς ἔκεινον τὸ ἐν μετεωριζόμενον καὶ ἀφορῶν, κάκειν φ προσπάσχον τῷ ἀριθμῷ τὰ πάτα, καὶ δὲ οὖν, καὶ ἐν φ τὰ πάντα, καὶ εἰς δ καὶ γίγνεται, καὶ εστι, καὶ ὑφέστηκεν.

B ιθ'. Τῶν πάντων ἐφετῶν ἄκρον, ή μετὰ τῆς φυχῆς θεία, καὶ ὑπὲρ νοῦν ξνωσις: διὰ τὴν θείαν ξνωσιν, ἀναγκαῖα ή θεία διοιώσις, διὰ τὴν θείαν διοιώσιν, ἀναγκαῖον τὸ κατὰ νοῦν ἐνεργεῖν, ήτοι θεωρεῖν. Τοιοῦτο γάρ το: καὶ τὸ θεῖον ἐστιν, ἐξ οὐ καὶ τὸ, θεός, διομα τούτῳ ἀπονεμένηται. Ἀλλαμήτην τὸ θεωρεῖν, εὐθὺς εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ξνωσιαν ἀνείσται πανταχοῦ γάρ καὶ ἐν πᾶσιν, ἀκτίνας ὑσπερ τινάς ἐνήστιν δ θεός τῷ θεωρητικῷ νῷ, καὶ νοῦς θεωρὸς ἀντικείμενον ἔχει τὸν θεόν, θεός δὲ ἐστιν ἐν ὑπερκόσμιον. "Ἐστι δὲ φύσις τοῦ νοῦς γίνεσθαι τοιοῦτος ἐνεργεῖσι, οἷα ὅρῳ, ὡς καὶ ή θεολόγος τοῦ θειοτάτου Γρηγορίου φωνῇ δηλοῖ, λαμπρήτητα θεοῦ, λέγουσα, καὶ ίδειν καὶ παθεῖν."Ο γάρ νοῦς ἐώρακε, τοῦτο καὶ πέπονθεν, ή δὴ τοιοῦτος καὶ γέροντος βάφεται γάρ δ νοῦς, φησιν δ ἀπὸ Δαμασκοῦ Πέτρος κατὰ τὰ αὐτῷ θεωρούμενα, καὶ ὡς ἐν διηρημένοις ὅρων καὶ ποικίλοις, ποικίλεται, καὶ διαιρεῖται, εὕτω τοι πρὸς τὴν ἀπόδειψιν τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ ἀπλῶ; ἐνδεικνύεται γάρ τὸ ἐν διθετικοῖς καὶ αὐτῆς ἀναρχος, ἀπειρος καὶ ἀσχημάτειος, καὶ ἀπλοῦς κατ' ἐνέργειαν ἀποκαθίσταται τοῦτο δὲ πεπονθὼς, καὶ οὐτως ἀλλοιωθείς, εἰς τὴν ἔξοιωσιν τοῦ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ ἐνδεικνύεται, καὶ τεῦθεν ἀνατρέψει πρὸς τὸ πάντων ἐφετῶν ἄκρον, τὴν θείαν, καὶ ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀρρήτον ξνωσιν, διπερ ἐστιν δ ἀρρός: κατὰ θεόν σκοπός. Δει δὴ διὰ ταῦτα δρα τὸν νοῦν ἀνατετάσθαι, μηχανῇ πάσῃ ἐπείγεσθαι, καὶ ἀφορῷ πνεύματι πρὸς τὴν τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδεικνύεται καὶ ἀπόδειψιν.

C ιθ'. "Οταν δ νοῦς ἐν πολλοῖς, ή τούλαχιστον ή καὶ ἐν δυσι, δῆλον δτι οὐχὶ τὸ ἀπλοῦς ἐν ὅρῳ. Διὰ τοῦτο ὠρισμένος τέ ἐστι, καὶ πεπερασμένος, καὶ ἀμυδρός τὰ γάρ μη ἀπολύτως ἀπλῶ, τοιαῦτα εἰσιν. Ήνίκα δὲ τοῦ τῷ δυτικῷ ηνδεικνύεται γίνεται: ἀνεπάρηψι, καὶ

νοερὸν τούτῳ ἐν Πνεύματι ἀπόδειψιν ἀνομάτως ἐπιβαλῶν, ἄναρχος, ἀπειρος, ἀόριστος, ἀσχημάτιστος; τε καὶ ἀνείδεος γίνεται, καὶ τὴν ἀφασίαν ἔνδυεται, καὶ τὸ σιωπὴν ἀσκεῖ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἐμπίπλαται τερπωλῆς, καὶ πάσχει τὰ ἀνεκλάλητα. "Ἄναρχον, καὶ ἀπειρον δὲ, καὶ ἀόριστον, μή κατ' οὐσίαν με εἰπῆς λέγοντα γίγνεσθαι, ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν. Ἐπειτοι γε καὶ δι μεταβάλλει νοῦς, οὐχ ἡ οὐσία ἐστὶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια. Εἰ γάρ τοι κατ' οὐσίαν τῇλοιώτο, ίδων καὶ παθὼν τὴν θεωρίαν, ἥτοι θεωρεῖς, ἐκ τοῦ τὸν Θεὸν θεωρεῖν, ἥν ἀν κατ' οὐσίαν Θεός. Ἀλλαμήν οὐχ ἐστὶ τοῦτο, οὐδὲ ἀν τῶν ἀγγέλων οὐδεὶς, πλὴν τοῦ μόνου, καὶ ἄκρου, καὶ ἐνδὲ Θεοῦ, τὸ κατ' οὐσίαν εἶναι Θεός. Εἰ τοίνους κατ' οὐσίαν θεούσθαι τὸν νοῦν εἰπεῖν ἀποπον, λείπεται λέγειν τοῦτο πάσχειν αὐτὸν, αὐτῷ τῷ δράψῃ. Οὐκ ἅρα φύσιν ἔχει διλλοιούσθαι τὴν οὐσίαν αὐτὸν, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν, ἵλλως τε, εἰ μεταβάλλεται πεφυκότως ὁ νοῦς, ἢ περ ἐρητεῖ, κατὰ τὰ αὐτέργειαν θεωρούμενα, θεωρεῖ δὲ ἡκιστα τάνταν τὴν θείαν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲ αὐτὸς ἅρα κατ' οὐσίαν ἀλλοιωθῆσται, ἀλλὰ κατ' ἐργειαν.

κα'. Τὰ πάντα ἐκ τοῦ ὑπερκοσμίου ἔνδεις ὡσπερ ἐκιάμψαντα, οὐκ ἀπέστησαν, διὸν ἔσχον τὴν γένεσιν τρεπει παντὶ, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ ὡσπερ ἐγένοντο, οὕτω καλουνέχονται, καὶ τελεοῦνται. Καὶ οὐδέν ἐστιν ἐν οὐδεὶς τῶν ἀπάντων, ἐν φού οὐκ ἐστιν ἀπόρθιον, καὶ ὡσαει τις διμή ἐκείνου τοῦ ποιητικοῦ, καὶ δυνος ἐνός· καὶ πάντα τὰ δυντος μετέχοντα μονονούσῃ φωνὴν ἀνέστι, παραδεικνύντα οὐχὶ τὸ ὑπερκόσμιον ἐν (τοῦτο γάρ ὑπερδρύται πάσης τῆς ὕποιασιούν εἴτε θεωρία, εἴτε νοήσεως), ἀλλὰ τίνα ἀκτίνα τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνός. "Οὐθὲν ἐπει διὰ πάντων ἐπιδοῦται τὸ ἐν, καὶ τάντα νεύει πρὸς ἐν, καὶ αὐτὸν τὸ ὑπερκόσμιον ἐνδιὰ πάντων τῶν δυντων προφαίνει ἐαυτὸν τῷ νοὶ· ἀνάκη χειραγωγεῖσθαι, καὶ ποδηγεῖσθαι, καὶ διγεσθαι ρός τὸ ὑπερκόσμιον ἐν τὸν νοῦν· τοῦτο μὲν, τῇ τὸν πολλῶν δυντων πειθοῖ βιαζόμενον, τοῦτο δὲ καὶ δι τὸν κτίζον ἐν, περὶ οὐ γε τὴν δῆμην δῆμον δὲ γοῦς ἐστι. βίλεται δρᾶσθαι ὑπὸ τοῦ νοὸς περιουσίᾳ χρηστήτορειν· ὁ νοῦς ἐν τούτῳ πάσχῃ τὸ ζῆν, ὡς αὐτὸς φησι τὸ δρῆτον ἐν· «Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή· καὶ αὗτη ἐστὶν ἡ ζωήν τοις ζωής, ἵνα γινώσκωσι σε τὸν μάννον ἀληθινὸν τὸν.» Καὶ ἀλλαχοῦ· «Ἐκζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ ξεταί τὴν φυγὴν τοιῶν· ἐκ γάρ ζητήσεως, ἡ ὥρας. Ἐκ ταύτης δὲ, ἡ ζωή.» Καὶ, «Οπως γάννων καὶ φωτίζοιτο, καὶ εὐφραντοίτο, ὡς δ ἀσαδίδ φησι, δι τῶν εὐφραινομένων πάντων ἡ κανοκοία ἐν σοι. Καὶ· «Ἐν τῷ φωτί σου ὅφρομεθα φῶ·.» "Η πάτερν μὲν νοῦν ἔστισθε θεωρόν, τὰ ιαυτοῦ δὲ ἐν ἀπασίας οὖσι διεσπειρε, δι' ὧν, ὡσπερ διά τινον θυρίδων, ἐδιαυγάσμην νοερῷ τῷ νοὶ παραδεικνύμενον θέλγει· οὖν τούτον πρὸς ἐαυτὸν ἀλλαμπόμενον;

κβ'. "Ο Θεός, διπερ τὸν Τριαδικὸν ἀγαθὸν ἐν, δι πεποίηκε, θέλων πεπήκεν· ἀλλαμήν δ δ Θεός θέλει, ἄκρον ἐστὶν ἀγαθὸ φύσις γάρ ἐστιν ἡ ἀγαθήτης αὐτῷ, Πεποίηκε τυχρότοι τὸν νοῦν, ιαυτοῦ, ἡ τῶν έκυτού θεωρόν· διάγειν οἰδε τὸν θεωροῦντα

A per spiritualem in hoc spiritu respectum sine oculis assurgens, tunc aeterna, infinita, interminata, sine forma et figura sit, impotentiamque loquendi induit, silere cum stupore discit, et infabilis patitur. Ne dicas me dixisse eam fieri substantialiter aeternam et infinitam et non terminatam, sed solummodo per operationem. Quod enim in mente mutatur, non sane est substantia, sed operatio. Si enim substantialiter mutaretur, quando Deitatem videt et patitur, deificata nempe, tunc ex Dei contemplatione, Deus ipsa per contemplationem fieret. Sed non ita est, neque id angelis contingit, nec est nisi solus et sumimus et unus substantialiter Deus. Si igitur absurdum est dicere mentem substantialiter deificari, dicendum est eam B id pati ipso aspectu. Non igitur natura mentis in utatur, sed ejus operatio. Si enim mens mutatur, ut dictum est, secundum ea quae contemplatur, minime videt divinam essentiam, sed operationem divinam; neque ipsa igitur substantialiter mutabitur, sed secundum operationem.

C 21. *Omnia ex supernaturali uno tanquam splendentia, non recesserunt ab eo unde generationem omnimodo habuere, sed in illo quemadmodum acta sunt, ita et adhaerent et perficiuntur. Et nihil est in quo non sit effluxus, et tanquam odor aliquis hujus Creatoris et unius. Et omnia quae existunt manifeste ostendunt non ipsum supernaturale unum (illud enim est supra omnia contemplationem aut cogitationem), sed quosdam illius radios. Unde, cum omnibus inclamat ille unum et omnia ad unum tendant, et ipsum supernaturale unum seipsum menti per omnia manifestet, necesse est ut mens quasi manu ducentur et pede ad illud supernaturale unum; tum quia omnium persuasione cogitur, tum et eo quod ipsum illud unum, nimia sua bonitate, a mente vult aspectari, ut mens in eo aspectu vitam patiat, quemadmodum dicit illud ineffabile unum, «Ego sum vita;» et: «Hæc est vita aeterna ut cognoscant te solum Dominum verum;» et alibi: «Quærite Dominum et vivet anima vestra.» Ex inquisitione enim visio; ex ea autem vita. Et: «Exhibilaretur, et illuminaretur, et lætetur, ut ait David, quod lactantium omnium habitatio est in te;» et: «In lumine tuo videbimus lumen.» Aut quomodo mentem quidem contemplandi capacem creavit, sua vero in omnibus quæcumque sunt, dispersit, per quae tanquam per quasdam jannas in splendore spirituali menti scipsum ostendit, eam illuminatam ad se attrahens?*

22. *Deus, nempe unum bonum in tribus personis volens fecit quidquid fecit; sed quod Deus vult, illud summum bonum est; natura enim ejus est bonitas. Fecit vero mentem sui, aut suorum contemplandi capacem; quod contemplantem ad illud*

num colligere valet. Dens autem et omnino et simpliciter unum suum bonum ad quod aspicere et colligi simplici modo, debet, ut dictum est.

23. Si unus est et complicatus in universum amor, ut sapientes exponunt, unum quoque est et amabile. Si enim duo essent amabilia aut duo amores, divideretur utique bisariam ille unus amor, nec jam diceretur unus et complicatus. Nunc autem cum unus dicatur et complicatus ille in universum amor, manifeste quoque cogitandum est unum esse et amabile. Sed amabile praeedit eum qui circa ipsum versatur, amorem; neque fieri potest ut principium amabile perceptum sit, illius amor habeatur. Amor autem est intentio charitas quam nos habere in Deum et naturalis et scripta lex jubet; una quidem menti boni amicorum sedens ut meliore capiatur, quod est Deus; altera vero dicens: «Diliges Dominum Deum tuum et Iota anima tua, et ex toto corde tuo, et ex Iota mente tua.» — «Dominus Deus tuus, Dominus unus est.» Unum igitur est amabile, quod est Trinitatis unitas. Quae menti prius esse debet, quam ipsius amor. Mente igitur oportet cupere ut ad illud unum tendat, donec illius inventione et contemplatione, amor Dei illucescat et homo possit fieri mandati hujus observator, diligens, ut dictum est, Dominum Deum suum.

24. Impossibile est mente in ad illud supra cogitationem unum, sine hujus amore remanere. Ineffabilis enim et inscrutabilis pulchritudo ex ipso procedens tanquam ex omnipotenti radice, menti occurrit. Et tanquam rete quod captorum piscium multitudine jam in eo est ut rumpatur, divino splendore capit et obstat supernaturem hanc pulchritudinem contemplans; et tanquam vino ebria est, et tanquam deinen exsultat, et supra quam cogitari potest, admirationem patitur, ingentis illius pulchritudinis contemplationem non valens sustinere. Upde sane et charitatis vinculis comprehenditur, et jacet tanquam siti adusta. Unum enim, est illud supernaturale unum: sed omnibus proclamat ut omnium prima causa, ut principium, ut finis, ut universi vinculum. Sed totum omnium quae pulchra sunt, pulchritudines et bonitates, pulchra et bona efficientes potentiae redundantia, ipse produxit qui supra omnem pulchritudinem et bonitatem infinite constitutas et incomparabiliter est unum supernaturale; unum enim amabile supra omnia amabilia, tanquam solum omnino pulchrum et bonum cuiilibet pulchro et bono praestans et solum lege naturae et ordinis recipiens amabile, tanquam omnium rerum causa, et tantum amabilia omnia et desiderabilia pulchritudinis et honestatis excessu transgredientis, et unum vere supernaturale, tanquam solum per se subsistens, ut omnium rerum Creator. Nos igitur oportet considerare, bona fortuna, ut dicitur, in spiritu ad solus

πρὸς ἁν. Θελητὸν ἔστιν ἄρα τῷ Θεῷ, τὸ θεωρῆν εἶναι τὸν νοῦν ἑαυτῷ· καὶ τοῦτο δι' αὐτὸν ἀκριβέστατόν εἶναι. Οὐ Θεὸς δέ ἔστι τὸ κυρίως καὶ ἀπλῶς ἐν, πρὸς ὃ ἀφορήσῃ καὶ συνάγεσθαι ἐκνοειδῶς, ἀκριβέστατόν εἶναι.

καὶ. Εἰ εἰς ἔστι καὶ συνεπτυγμένος ὁ καθόλου ἔρως, κατὰ τὴν τῶν θεοσόφων ὑφήγησιν, ἐν ἐστι δηλοντί καὶ τὸ ἔραστόν. Εἰ γάρ ησαν δύω τοιλάχιστον τὸ ἔραστά, ή δύω ὑπῆρχον ἀν Ἑρωτες, ή διχή διαμεμέριστο δύο εἰς ἔρως, καὶ ἤκινται ὡνόμαστο εἰς, καὶ συνεπτυγμένος. Νυνὶ δὲ εἰς εἶναι λεγόμενος, καὶ συνεπτυγμένος ὁ καθόλου ἔρως, ταφῶς νοητέον ἀν εἴη, ἐν εἶναι καὶ τὸ ἔραστόν. Ἀλλὰ μήν πρέστε τὸ ἔραστόν τοῦ περὶ αὐτὸν Ἑρωτος, καὶ οὐκ ἔστι δηποιος, πρὶν δὲ τις λάβοιτο τοῦ ἔραστοῦ ὑπῆρχησται; Β τὸν Ἑρωτα σχολη [Ισ. σχετικ.] αὐτοῦ. «Ἐστι δέ ὁ ἐρικ ἐπιτεταμένη ἀγάπη, ἣν πρὸς Θεὸν ἔχειν ἥματα; ὁ εἰ φυσικός, καὶ ὁ γραπτὸς νόμος τοῦ Θεοῦ ἀπαιτεῖ· ὁ μὲν ἀκριβέστατον νοῦν φιλόκαλον δυντα πειθῶν ἀντιτίθεται τοῦ κρέτισσονος, δὲ ἔστιν δὲ Θεός· δὲ δέ, «Ἄκαπτοις, λέγων, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου.» — «Κύριος δέ τοι δὲ εἴς σου, Κύριος εἰς ἔστι.» — «Ἐν ἄρα ἔστι τὸ ἔραστον, διπερ ἔστιν τὴν Τριαδικήν ἐνάξ· οἵτις δή καὶ προΐναι διφεύλει τῷ νῷ τοῦ περὶ αὐτήν Ἑρωτος· πρέστε τὸ ὑπερχόσμιον ἄρα ἐν ἀνατετάσθαι τὸν νοῦν ἐπεσθεῖ δέι, ὡς ἀν τῇ εὑρίσκει, καὶ θεωρίκη τούτου, καὶ δι περὶ αὐτὸν ἀναλαμψῆ ἔρως, καὶ πληρωτής ὁ νόμος ἀγαπήσεις; κατὰ τὰ εἰρημένα Κύριον τὸν Ή. διαύτου, C καὶ. Ἀμήχανον, ἀναβεδηκότα τὸν νοῦν πρὸς τὸ ὑπὲρ διάνοιαν ἐν, ἀνέραστόν πως γεγονένο αὐτοῦ. Κάλλος γάρ δρόπτον, καὶ ἀνεπινόητον ποκύπτον ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ παντοχρατορεκτῆς βίζης πάντη· διτε καὶ ὠσανεῖ δίκτυον διαρραγήναι κινηγενὸν τῇ τὸν πολλῶν ἰχθύων εύρισκει καὶ δλκῆ, ὑπὲλῶν θείων ἐλλάμψεων δο νοῦς εύρισκεται, καὶ τὸ διπέρ νοῦν κάλλος ἐκπλήσσεται θεωρῶν· καὶ ὡς δὸ οἴνου μεύσκεται· καὶ ὡς δὲ ἀφρων ἐξιτεται, εἰ τὸν διπέρ ξννοιαν πάσχει θαυμασμὸν, τοῦ ἐκεινού κάλλους τὸ ὑπερχαλον θέαμα μή χωρῶν καθορῆσθαι. «Οὐεν δῆτα καὶ δεσμοίς ἀγάπης συνέχεται, καὶ δὲ ὁ πόλος διέκους διάκεται καταφλεγόμενος.» Εν γάρ στι τὸ διπέρ διάνοιαν ἐν· ἀλλ' ὑπὸ πάντων κηρυγματεῖ, ὡς πάντων προκαταρκτικὸν αἴτιον, ὡς ἀρχῶν τέλος, ὡς συνοχή τοῦ παντός· ἀλλὰ τῶν καὶ ἀγαθῶν ἀπάντων τὰς καλλονάς, καὶ ἀγαθοτάτης ὑπερδιάνοια, καὶ ἀγαθοποιοῦ δυνάμως αὐτὸν περιγαγεν, ὑπὲρ καλλονὴν πᾶσαν, κανγαθότητα πᾶσαν ἀπειράχις ἀπειρώς ἐνιδρυμένον, εἰ διασυγχέτεις ἐν δο ὑπερχόσμιον· μόνον φύσει ραστὸν ὑπὲρ πάντας ἔραστὸν, ὡς μόνον κυρίως καὶ καὶ ἀγαθὸν ὑπερχέμενον παντεῖς καλλούν καὶ ἀγαθὸν, καὶ μόνον νόμῳ φύσεώς τε καὶ τάξεως τεθόντι απητεῖν, ὡς πάντων αἴτιον, καὶ ὡς τοσοῦτον, δισκεὶ ἀγαπητὰ πάντα, καὶ ἔραστὰ ὑπερδολῆ καλῆς καὶ ἀγαθότητος ὑπεραναβεδηκότες· καὶ ἐν ὑπερδολον ἀληθῶς, ὡς μόνον δυτῶς δν, καὶ πάντων τὸν δυτῶν παρεκτικόν. Επιστρεπτέον οὖν, ἀγαθοῦχον, δὴ λέγεται, ἐν Πινεύματι πρὸς τὴν τοῦ ινού ἐνδῆ εὑρέσιν, καὶ

ω· ἀστιν, οὐδὲν πάντων αἱ ἀρχαὶ καὶ ὅπου πάντων τὰ
πίρατα· καὶ πάντως κύτομάτη ἡ τῆς θείας ἀγάπης
πύλη ἡμῖν, χάρις τοῦ Χριστοῦ, ἀνοιγήσεται, καὶ
εἰς εἰευσόμεθα εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν
ἐν εὐχροσύνῃ καὶ ἁγαλλιάσει πολλῇ, καὶ τὴν τοῦ
ἔνδος ἀπόλαυσιν ἐπιγνωσόμεθα, καὶ θείας τρυφῆς ἐν
γεύσει ἐσθμέθα, ἐν καὶ αὐτοὶ γεγονότες, καὶ οὐκ εἰς
πολλὰ σχεδόμενοι, ή διαιρούμενοι, κατὰ τὴν τοῦ Σω-
τῆρος πρὸς τὸν Πατέρα παράκλησιν, «Ἴνα ὄσι,
φίσκοντος, ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν. Τότε το-
νυν καὶ τῆς ἐντολῆς ἀκριβεῖς ἐσθμέθα φύλακες,
· Ἀγαπήσεις, λεγούστης, Κύριον τὸν Θεόν σου ἔξ-
ολη; τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
τόν·» καὶ τῆς κατὰ ἀνθρωπὸν τελείοτητος ἐπιλαβώ-
μεθα, ἐστον ἐφικτὸν. Τέλος γάρ νῦν ἡ ἀγάπη τὴν
ἐν ἡ οὐ μόνον δόλος δό νόμος καὶ οἱ προφῆται, ἀλλὰ
καὶ πάστες κρέμανται οἱ τελειωθέντες κατὰ θεόν ἐν
Χριστῷ.

A **hujus unius inventionem et cognitionem**, unde
omnium principia sunt et ubi omnium termini ;
et omnino libenter nobis aperitur divinæ chari-
tatis janua; Christi gratia, et introibimus in requiem
Domini nostri , in letitia et exultatione multa,
et unius fruitionem noscemos et divinas delicias
gustabimus, unum et nos effecti neque in multo
discissi ac divisi, secundum Salvatoris ad Pa-
trem orationem : « Ut sint , ait, unum , sicut et
nos unum sumus. » Tunc igitur et mandatum
accurate observabimus : « Diliges Dominum Deum
tuum ex tota anima tua, et proximum tuum , sicut
te ipsum. » Et perfectionem humanam assequamur,
quantum possumus. Finis enim legis est charitas ;
in qua non modo tota lex et prophœtæ, et omnes
perfecti secundum Deum in Christo pendent.

καὶ· Παντὸς ἐνίκεοθα τε πεφυκέτος τῷ Ηπεύματι,
ὑπερέζις ἔστιν ἡ διαιρέσις· ἔνθεν τοι καὶ ὁ νοῦς ἐνερ-
γεῖξ εἰ τοι καὶ διαιρότω, ἕκαντος κατὰς χάριν ἐπομέ-
νου αὐτῷ ἔστι· Τοῦτο δὲ πάτεχει διάρροῃ ἀττα δρῶν·
οὐκ ἐνεστι· γάρ ἐν διαφόροις ἀποβλέψειν τοιχεῖν τὸ
ἀδιαιρέτον. Εἰ γάρ τοι τοῦτο τις ὑπ' θοίτο, οὐκ εὐ-
ρήσεις ἐκ τοῦ βάστου ἀποδιδόντας λόγον, τοῦ χάριν δι-
τῆς ἡσυχίας νοῦς, παρὰ τὸν τῆς συγχύσεως ἔτερος.
Καὶ τὸν τῶν θεοφορουμένων νοῦν, τῷ ὑπὸ τῆς τῶν
πειθῶν ἀνωμαλίας ἐνοχλουμένῳ δυοιον ἀποφανεῖται·
ὅπερ ἀποτον. Τοιοῦτος γάρ γιγνόμενος ὁ νοῦς ἐνερ-
γεῖξ δποτα δρᾶ, ἕκ ἀνάγκης δρῶν σύνθετα, καὶ αὐ-
τὸς ποιεῖται· καὶ τῆς ἀπλότητος διαπίπτων οὐκ
ἔστιν ὅπως ἂν σχοῖνὴ ἐν τούτῳ τὸ διαιρέτον. Οὐ δὲ
ὑπὸ διαιρέσιν κείμενος, πάντων ἔστιν ἥκιστα ἀπὸ
διαιρέτας καθαρός· ὅπότε καὶ αὐτὸς τὸ διαιρεῖσθας
καθού αὐτὸς, τοῖς γε συνορῷν εἰς τὰ τοιαῦτα δεδυνη-
μένοις, ἀμαρτίας κέκριται· εἰ δὴ τὸ νοερὸν τοῦ νοδὸς
χρῆμα διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀνωτάτω καὶ ὑπερκένσμιον
ἐν ἀναβλέψεως τοῦ ὑπὲρ φύσιν γεγενέθας νοερῷ
αἰσθθεῖς καλοῦ ἐνοεῖδης χρεών, εἰς τὸ παρὸν (¹)
τὴν γάρ την ἔξεστηκός εἴη [Ισ. εἰναῖς] τῆς διαιρέσεως·
εἰ δὴ δρᾶ τοῦ ὑπερκορεμάτου ἐνīς ἔχεσθαι, καὶ ἀρ-
ορέων εἰς αὐτὸν, καὶ μόνον, καὶ μοναχῶς δῃ ψυχῇ, εἰ
διαφυγεῖν μέλλοιμεν τὴν διαιρέσιν καὶ ἔτερότητα.
Οὐ μήν ἀλλ' οὐδὲ εἰ πρὸς ἐν μὲν ἀπίδοι, κτιστὸν δὲ,
διαιρέτος ἴσχει γενέσθαι ὁ νοῦς· τὸ γάρ ἐν κτιστὸν,
οὐκ ἔστι λέγεσθαι κυρίως ἀπλοῦν, ὡρισμένον τέ
ἔστι, καὶ σύνθετον, καὶ περιγραπτὸν, καὶ διὰ τοῦτο
οὐδὲ τὸ ἀπλῶς ἐν ἔχει δίκαιον δυνομάζεσθαι, οὐδὲ
ἀπλῆν ἔξει καὶ μονοεἶδης ὁ νοῦς τὴν σφετέραν ἐνέρ-
γειαν πρὸς τοῦτο ἀτενῶς ἀπιδόν· Ἐσται γάρ ὡρι-
στένη καὶ περιγεγραμμένη ἡ τούτου ἀποβλέψις; μετὰ
συνθέσεως, οἱόν ἔστι καὶ τὸ ὑπὸ αὐτοῦ θεωρούμενον,
καὶ τῆς θεοειδοῦς χρίτος τῆς ἀπλοῦν, καὶ διαιρχον,
ἀσριστήν τε καὶ ἀπεριγραπτὸν διατιθεμένης αὐτὸν,
ἐκπετεῖται, καὶ τοῦ κυριότου, καὶ ὑπὲρ διάνοιαν
ἐνīς ἔσται ἔκτος· καὶ τῆς σφετέρας δεξῆς, ἥπες
ἔστιν ἀπόλαυσις ἐναργεῖη; Ιδιότητος, καὶ ἀναγορέ-
της.

C 25. Quocunque spiritu unum effici potest, sub-
jectum est, ubi dividitur. Unde si mens dividatur,
sit extra id quod per gratiam ipsi proprium est.
Illud autem patitur, quando varia considerat; non
licet enim in variis aspectibus non dividi. Si quis
enim id supponat, non facile poterit rationem red-
dere quomodo tranquilla mens differat a mente
confusa. Et contemplantium mentem menti cupi-
ditatum æstu turbatæ similitudinem dicet; quod absurdum
est. Talis enim mens suis actibus effecta,
qualia sunt ea quæ videt, composita si aspicerit,
necessario et ipsa variatur; et simplicitatem amittens
non potest fieri ut non sit divisa. Quod autem
divisioni subjacet, minime est a culpa liberum;
quoniam et ipsum dividi, ab illo qui id possunt
intelligere, culpa judicatur. Si id menti utile est
per supremi illius et supernaturalis unius contem-
plationem spirituali sensu supernaturale pulchrum
simpliciter videre, oportet ut mens per gratiam a
divisione exeat. Nobis igitur amplectendum est illud
unum, et illud contemplari solum et tota anima, si
volumus divisionem et varietatem fugere. Neque
si unum aliquod mens aspiciat, hoc vero creatum,
indivisa potest manere. Unum enim quod creatum
est, non potest dici simplex omnino; sed est fini-
tum et compositum et circumscripsum; et ideo
nequit appellari simpliciter unum; neque simpli-
cem et uniformem virtutem habebit mens ad illud
tendens inflexibiliter. Erit enim finita et circum-
scripta ejus contemplatio cum compositione, quale
est id quod contemplatur; et ab illa gratia quæ
ipsum simplicem et eternam et infinitam et incir-
cumscriptam præstabat, decidet, et erit extra
illud absconditum et supra cogitationem unum. Et
propria sua gloria, quæ est eternæ substantiæ
fruitio et infinitudo et simplicitas, et varietatis
carentia, privata est, neque perveniet ad contem-
plandam supernaturalem et incessabilem pulchritu-
dinem. Oportet igitur mentem ad illud æternum et

παραγγελίαν ήταν πάρα πολύ.

simplex et infinitum et revera unum aspicere et tendere, et inde illustrari, et cum illa collectiva unitate adunari, et ideo secum; ut non modo a meliore diligatur, ut consimilis, quantum ipsi licet, et infinitudine, et simplicitate et spiritualitate; sed et ipsa divinam et summam pulchritudinem et supernaturalem possit diligere; quippe quæ cuncturatur secundum ea quæ dicta sunt, ad similitudinem. Quoniam enim similibus similia naturaliter solet esse diligendi dispositio, patet mente in quoque, quemadmodum a Deo diligitur, ipsam Deum dilectorum esse; simile enim simili assimilatur. Et quemadmodum similitudo conversionem habet, ita habebit omnino amorem Dei amori respondentem; quo nullus major est affectus inter Deum et animam.

Tὸ γάρ τοις δμοισιών ἔστιν δμοισιόν. Καὶ ὡς ἡ δμοισιής ἔχει τὸ ἀνταγωνισθεῖν καὶ πρᾶ; τῷ ἀγαπᾶν τὸ ἀνταγωνισθεῖν· οὐ μείζον πάθημα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ψυχῆς ἔστιν οὐδέν.

26. *Supra propriam naturam mens assurgit, quando ad illud assurgit, quod est supra mentem; sicut simplex et absque forma, et divine sine figura constituta est, æterna ac in finita, et, ut ita dicam, supra propriam unitatem. Quando vero id de quo cogitat secum habet, et, si in divinis et intelligibilibus occupata sit, tunc naturaliter dicitur moveri et operari et in propriam naturam statui; multum autem præstat naturali supernaturale, et multo et celsius est: oportet autem supernaturale assequi conari, ut pote melius, secundum mandatum charismata meliora nos æmulari jubens. Sed patet in mente in supernaturali constitutam, in Deo esse: Deus enim est extra omnem naturam, qui est æternum ac simpliciter unum. Oportet igitur ad æternum et simpliciter unum mentem extendi, illudque contemplari et ad illud duci, ut ad supernaturale unum, assurgens hoc modo supra propriam ac naturalem virtutem, melius habeat, tamquam in propriis secundum naturam constituta.*

27. *Unaquæque res propriis dotibus lætitatur et in iis naturaliter requiescit; quæ omnia in æterno creatore secundum uniformem causam præexistierunt. Tunc igitur in veram lætitiam mens naturaliter veniet et gaudium habebit nequaquam breve, et requiescat potenter, quando omnia prætererrens et relinquens, in principalem illam ac primam causam extensa erit et ibi per spiritualem conversionem sicut, eam a qua omnia et omnium doles facta sunt, principia et media et ultima; et in qua omnia subsistunt et continentur; et per quam ad proprium finem pervenient perfecta; et per quam bene se habent ea quæ in hoc bono statu versantur; per quam et ipsa mens, qualis est, creator sicut. Quodam enim modo ad seipsam meutem converti, est ad illam summam et omnium causam converti, quæ est verum mentis originale. Quoniam vero unaquæque res seipsam naturaliter diligit, et præsertim id mens patitur, cum sit increatae pulchritudinis et supra cogitationem unius imago*

Α τοις, ἀδριστίᾳ, καὶ ἀπλότητῃ, καὶ τὸ ἀειδὲς ἐνοικιῶν γιγνομένη, ἑστέρηται· καὶ τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ ἀρθροτατου κάλλους οὐκ ἐφικνεῖται τὴν φαντασίαν πατεῖν. Δεῖ δὴ ἅρξ τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἄναγκην, ἀπλοῦν, καὶ ἀδριστον, καὶ τιθόντες ἐν ἀφορᾶν, καὶ ἀγατεῖνεσθαι· κάκελθεν ἐπειγεσθαι καταλάμπεσθαι, καὶ τῇ ἀρχισυναγώγῳ ἐνάδι ἐνοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔστι τὸν οὐ μόνον ἀγαπηθεῖν παρὰ τοῦ χρείτονος, ὡς δμοιωθεῖς, ἢ ἐνεστιν αὐτῷ, τῇ τε ἀδριστίᾳ, καὶ ἀπλότητῃ, τῷ ἀνειδέῳ τε καὶ ἀσχηματιστῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὸ θεῖον καὶ ὑπέρχαλον κάλλος, καὶ ὑπερφυὲς ἀγαπῆσαι δυνθεῖη, ὡς ἀναδεδαιμηκῶν; κατὰ τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν δμοιωσιν. Εἰτε γάρ τοις ἁμοιοῖς γίγνεσθαι φυσικῶς εἰσθεν ἀγαπητικῇ διάθεσις; πρὸς τὰ δμοια, φανερὸν δῆπουσθεν ὡς

Β ἀγχιπθῆσται, καὶ ἀνταγωνισθεῖσι δ νοῦς τὸν Θεόν. Τούτοις ἔχει τὸ ἀντιστρέψειν, ἔχει πάντως οὐδὲν πάθημα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ψυχῆς ἔστιν οὐδέν.

κ. *Τοῦτο ἔστι τὸν φύσιν τότε δ νοῦς γίνεσθαι, οὗτον εἰς τὸ ὑπὲρ νοῦν γίνηται παντελῶς, ἀνειδέος τε καὶ ἀσχηματιστος, καὶ τὸ ὅλον ἐνθέως ἀμέρφωτος καταστάς, ἀναρχός τε καὶ ἀπειρος, καὶ ὡς Ἔπος εἰπεῖν, ὑπὲρ τὴν ίδιαν ἐνωσιν. Οὐταν δὲ τὸ σφέτερον διανοούμενον ἔχη μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τοῖς θεοῖς εἴη καὶ νοητοῖς ἀσχολούμενον, τότε φυσικῶς λέγεται κινεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν, καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἰστασθαι· κατὰ πολὺ δὲ ὑπέρχεται τὸ ὑπὲρ φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ ἔστι πάντα ἀνώτερον. Δεῖ δὴ φιλεῖν τὸν ὑπὲρ φύσιν γενέσθαι ἐπειγεσθαι, ὡς μᾶλλον γε κρείττονος κατὰ τὴν φάσκουσαν ἐντολὴν, ζητοῦν γε τὰ κρείττονα τῶν χαρισμάτων· ἀλλὰ μὴν δηλονότι δ νοῦς εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ὁν, ἐστιν ἐν τῷ Θεῷ· ἐξώτερος γάρ τοις γιγνομένως φύσεις δ Θεος ἀπάτης, δες δητά ἔστι τὸ ἀρχαῖταν, καὶ ἀπλοῦς ἐν. Δεῖ δρα πρὸς τὸ ἀρχαῖταν καὶ ἀπλῶς ἐν τὸν νοῦν ἀνατείνεσθαι, καὶ ἐπειγεσθαι ἀφορᾶν, καὶ ἀγαπεῖσθαι, ὡς δὲ εἰς τὸ ὑπερφυὲς ἐν, ὑπὲρ τὴν σφέτεραν φυσικὴν ἐνέργειαν ἀναβιηκῶς, βίλτιον ἔχη, ἥπερ εἰς τὸ ἑαυτοῦ κατὰ φύσιν ἰστάμενος,*

*κ'. **Ε**καστον τῶν δικαιων τοι; ἑαυτοῦ ίδιοις γάνυνται τε καὶ ἀναπέπτυται φυσικῶς· ἀ πάντα ἐν τῷ ἀρχαῖταψι αἰτίων πρεμέτητηκε κατ' αἰτίαν ἐνειδή. Τότε τούτους εἰς ἀληθινάς εὑρροτύνες δ νοῦς ἀλλύσεται φυσικῶς, καὶ γάννος ἔχει οὗτοι βραχυ. Ο καὶ ἀναπάύεται κατὰ κράτος, δταν πάντα διαθάς καὶ καταλιπών, εἰς τὴν ἀναρχικὴν ἐκείνην καὶ πρωτίστην αἰτίαν ἀναταθεῖη, κάκελ γένοιτο δι' ἐπιστροφῆς νοερᾶς, τὴν δὲ δι' οὐ πάντα τε καὶ τὰ πάντων γεγόνασιν, ἀρχαῖ τε καὶ μέσα, καὶ τὰ τέλη· καὶ δὲ δι' οὐ πάντα ὑφέστηκε, καὶ διακρατεῖται, καὶ δὲ δι' οὐ πρὸς τέλος ίδιον ἀγεται τὰ τελειούμενα, καὶ δὲ δι' οὐ εὐπαθεῖ τὰ εὺ πάσχοντα· ὑφ' οὐδὲς καὶ αὐτὸς δηδη δ νοῦς, οὐδὲς ἔστιν, ἔκτισται. Τρόπον γάρ τινα πρὸς ἑαυτὸν ἔστι τὸν νοῦν ἐπιστρέψειν, πρὸς ἔκεινην τὴν κυρίαν καὶ πάντων αἰτίαν ἐπιστρεψόμενον, οὔσαν αὐτοῦ ἀληθεῖς πρωτότυπον. Ἐπειδή δὲ ἔκαστον ἑαυτὸν φιλεῖ φυσικῶς, καὶ μάλιστά γε τοῦτο πάσχει δ νοῦς, οὐτα τοῦ ὄμηχάνου κάλλους τοῦ ὑπὲρ διάνοιαν ἐνδε εἰκόνων ὑπέρχαλος, λιαν ἀταπήδι' ἐπιστρέψει*

ἀπὸ δύνης τὸ ἔαυτον αἴτιον, διπερ, καθά εἰρη· τοι, ἔχοντα δρόμον, καὶ ὑπερχαπάδ· καὶ δλλως δὲ, καὶ τοῦτο στοργή τις πέφυκε τοῖς; ἐξ οὐ πρὸς τὸ ἀφ' οὐ φυσικῶς ἀγαπητική, ὥσπερ δὴ καὶ ἀνάπαλιν. Ἐρώς κατέχει τοῖς γεννήτορσι πρὸς τὰ γεννητά· διὰ τοῦτο πολλή τις ἀνακύπτει ἀρρενεῖς τὴν πρὸς τὸ πάντων αἴτιον ἐκιστρέψονται ἐν. Πρὸς γάρ τοι τὸ ἐξ οὐ ἐπιστρέψει, καὶ πρὸς ἔαυτον, ὡς εἰρηται· ἔκει γάρ προφεστῶτα λόγῳ αἴτιας τὰ πάντα, καὶ δὴ καὶ δ νοῦς ὡς τῶν ἀπάντων ἐν, ἐνυπάρχει τῷ ὑπὲρ διάνειαν ἐνι αἴτιῳ τῷ πρωτότυπῳ.

καὶ'. "Ωσπερ ἐκ τοῦ ὑπὲρ οὐσίαν δυτος; πᾶσα οὐσία, καὶ φύσις πᾶσα ἐκ τοῦ ὑπὲρ φύσιν, ἐκ τοῦ διχρόνου τε καὶ ἀσυλέτου τὰ ἔγχρονά τε καὶ σύνθετα, Ετι γε μήν ἐκ τοῦ ἀκτίστου τὰ κτιστὰ εἶναι πεφύκασιν· οὐτω καὶ πᾶν εἰδός ἐκ τοῦ ἀνειδέους γεγένηται, καὶ ἐκ τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνὸς τὰ πολλὰ φυτινόμενα. Ο τοίνυν μή πρὸς τὸ ἀνειδέον ἐν ἀσχολούμενος, καὶ ἀφορῶν, καὶ ὡςπερ ἔκεινον ἐκκρεμανόμενος, ἀλλὰ πρὸς ἀλλο τι τῶν ἐν εἶσι, καὶ κτίσει θεωρουμένων, οὐτος τὸ κατὰ ἀσύγχριτον λόγον ὑφειμένον, τοῦ ὑπερκειμένου πρότερον τέθεικε, καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν τάχα ἔγγυς ἔστηκεν. Εἰς δὲ ἄρα ἡσχόληται τις, καὶ πρὸς δ ἀφορῇ, τούτου καὶ ἔφειται· οὐ δὲ ἔφειται, τούτῳ καὶ ἤττηται· δὲ δὲ ἤττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· καὶ δυτως ἤττεσύεται οὗτος τῇ κτίσει περὶ τὸν κτίσαντα· τούτῳ γάρ δὲ ἔκάστου νοῦς καὶ δεδούλωται, καὶ λατρεύει καὶ ἀγαπᾷ, δ ἀφορῇ, καὶ περὶ δ ἡσχόληται· εἰ δὲ ἡ παρὰ τὸ ἀπλούν ἐν καὶ ἀνειδέον ἀσχολίᾳ, καὶ ἀπόδειψης τοσοῦτον ἀπολισθαίνειν ποιεῖ· πρὸς τὸ ἀνειδέον δὲν ἀποίον ἡμῶν ἡ σπουδὴ, καὶ ἡ ἐπίγνωσις δι' ἐπιστροφῆς καὶ ἀνατάσσεως νεράδες, ἵναπερ οἱ θησαυροὶ πάσης εἰσὶ γνώσεως, καὶ οὐ γενομένοις, πάσης θεωρίας ἀνάπτυσις, ἡ ἀπόπτωσις, καὶ ἡ τοῦ νοεῖν στάσις, καὶ ὑπὲρ νοῦν σιγή, καὶ ἀνεκδιηγητον ἀγαλλίαμα ἐν πολλῷ θαυμασμῷ.

καθ'. Εἰ πάντα τοῦ εἶναι τὰ δυτα ἔφειται· Εστι δὲ πάντων τὸ εἶναι κατ' αἴτιαν ἐν τῷ ὑπὲρ τὸ εἶναι ἐν· πάντα δρα καὶ μάλιον τὰ λογικὰ τῶν δυτῶν, δρθῶς καὶ ὡς χρή κινούμενα, τοῦ ὑπὲρ τὸ εἶναι ἐνος ἔφειται τοῦ εἶναι ἔφειμενα· δ δρα μή πρὸς τὸ ὑπὲρ τὸ εἶναι ἐν ἀνατεινόμενος νοῦς, μηδὲ τούτου ἐφιέμενος, διαστρόφω, καὶ ἡμαρτημένη κέχρηται τῇ κινήσει, καὶ τοῦ οἰκείου διαπίπτει ἀξιώματος, διπερ ἐστι τοῦ ὑπὲρ τὸ εἶναι ἐνδε; ἡ ἐπίγνωσις, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν θειοτάτη ὑπὲρ νοῦν ἐνοεῖδες ἔνωσις, καὶ ἀγάπησις.

λ'. Τὰ αἴτια περισσῶς ἔχουσι τὰς τῶν αἴτιατῶν καλλονάς. Αἴτιον δὲ τῶν πάντων κοινῶς τὸ ὑπερούσιον ἐν. Εἰ τοίνυν δ νοῦς προσίσχοιτο τινι τῶν μετὰ τὸ ὑπερούσιον ἐν, ὡς καλῶ, ή ὡς δτις δή ποτε νοερᾶς ἀξιον ἔλεεως, ἐναργῶς ἡμάρτηται δ σκοπὸς αὐτοῦ, φιλόκαλος μὲν ὁν, οὐχὶ δὲ πρὸς τὸ πρώτον, καὶ κύριον, καὶ ἐξ οὐπερ πάντα τὰ καλὰ, μετοχῇ γέ εἰσι καλά, ὑπερούσιον ἐν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐξελεγον μετέχοντα τῆς καλλονῆς, δρθομίζ, ή ἀνεπιστη-

A pulcherrima, diligit multum per conversionem ad suam causam aspiciens, quia, ut dictum est, seipsum videt, ibi aspiciens, et vehementissime diligit; et aliunde vero aliquis amor solet esse genitilis erga genitorem, quemadmodum et genitoribus erga genita; ideo multa quædam ineffabilis letitia penetrat eam mente quæ ad illud unum, omniumque causam se convertit; ad hoc, creata mens, ut dictum est, ad seipsum convertitur. Quæcunque enim ratione causæ præexistunt et mens ipsa utpote horum omnium unum, existunt in illo supra cogitationem uno tanquam in originali causa.

28. Quemadmodum ex illo quod supra substantiam est, omnis substantia; et omnis natura ex illo quod supra naturam est, ex æterno et incomposito temporalia et composita, et adhuc ex increatio creato existunt; ita et omnis species ex eo quod speciem non habet, et ex supernaturali uno ea omnia quæ videntur. Qui igitur circa illud quod sine forma est non occupatur neque illud aspicit, et, ut ita dicam, ab illo pendet, sed ad aliud quodam eorum quæ videntur et creata sunt, hic, quod omnino subjectum est ei quod superius est antetulit, et brevi idulolatria prope stat. Illud enim circa quod aliquis occupatur et ad quod aspicit, id et desiderat; illo autem quod cupit, vincitur; ei vero quod vincitur, subjectus est; et vere servit ille creature, nedum Creatori: ei enim uniuscujusque mens servit idque diligit, circa quod occupatur. Si porro extra id quod simplex est et sue speciei occupatio et contemplatio nos decidere facit, ad illud igitur quod sine forma et simplex est unum, noster ardor tendat et per conversionem spiritualemque conatum cognitionis, ubi omnis scientia sunt thesauri, et ubi, cum eo pervenerimus, contemplationis est requies et finis, et cogitationis terminus, et supra mentem silentium et inenarrabilis in multa admiratione exsultatio.

29. Si quæcunque sunt, esse cupiunt; si autem omnium esse secundum causam est in illo uno quod supra omnem existentiam est; omnia igitur, præsentium vero rationabilia, vere et ut oportet se moventia, illud unum quod supra omnia est, cupiunt, esse cupientia. Mens igitur quæ ad illud unum non tendit neque illud cupit, perverso et errante motu utitur, et propria dignitate delabitur, quæ est hujus supra omnem existentiam unius cognitionis, et divinissima secundum ipsum supra mentem uniformis unio et dilectio.

30. Cause eminentes possident causariorum pulchritudines. Causa autem omnium communiter est supersubstantiale unum. Si igitur mens adhuc alieni eorum quæ sunt post supersubstantiale unum, ut pulchro, aut tanquam spiritualis attractione digno, manifeste falsus est ejus terminus; tunc enim pulchri aliquid aequat, non autem quod prius et principale pulchrum est, et ex quo omnino pulchra sunt, supersubstantia nempe unum,

scil solummodo ea quæ ejus pulchritudinem partcipant, iudicentia aut ignorantia mota. Mens autem quæ apte considerat, ad spirituale unum suæ cogitationis asperatum dirigit, clare noscens se assecuturam id quod cupit, ut in suo principio in illo spirituali aspectu remanens, sciens quoque nihil almodum esse priorum aut pulchri communicativum nisi illud supersubstantiale unum. Si quædam enim viderentur potentiam habere priorum communicativum, saltem ea non solent perpetuo diligenti menti permanere. Soli enim Spiritui sancto id facere possibile est, et operari, ut velit, et quando velit, quippe qui, ut Dominus, naturæ est omnipotens, et una Trinitas persona. Mens igitur convertenda est ad spirituale unum. Non enim solum est omnium bonorum fons, sed et donorum indefectibilis mansio.

31. Quæcunque sunt, naturaliter bonum cupiant, Unum autem est re ipsa bonum, etsi multa sint quæ bona dicantur. Simpliciter enim bonum aliquod et tanquam oīnino perfectum nihil invenies, sed bonum dicitur per quamdam boni participationem, illud unum supersubstantiale bonum participans, non autem id habens ex se ipso. Illud enim solum supersubstantiale unum, bonum simpliciter est et eminenter bonum, et omnis bonitatis fons, et priorum communicativum et ad se naturaliter convertens, auctorque omnis substantiae, existentiae, habitus, potentiae, motus, operationis, qualitatis, et coiuslibet pulchritudinis et bonitatis. Et simpliciter quæcunque sunt, et quæ circa existentia videntur, inde, ex illo uno supersubstantiali originem suam habuere per creationem. Ideo mens, si ad aliud quam ad illud supersubstantiale unum moveatur, motum errante habet; motu enim forte ad bonum, non ad illud summe ei simpliciter bonum, alia que bona nimia bonitatis effusione reddens, melioraque effi iens ea quæ bonitate aut melioratione indigent.

32. Multorum quidem meus divisioni subjecta, et multis rebus velut distracta, nescit illud bonum et simpliciter unum, neque illud inquirit, neque circa illud occupatur. « De quibus dicit in Davide ille spiritus: « Multi dicunt; quis ostendet nobis bona? » Non utique bonum; et merito; de multis solliciti ac turbati, eo quod uno bono opus sit, cuius partem, quæ sancto Dei verbo visa est bona, aut ignorantes præterierunt aut negligentes puniti sunt, minime in suam mentem inducentes curam illius inquirendi quod super omnia inquisitione dignum est. Qui autem a Davide ad magistrum adducti sunt, et decreverunt illius vestigiis adhaerere: « Signatum est super nos, inquiunt, lumen vultus tui, Domine; » scientia nempe simplicis hujus gloriae tuae signata est nobis tanquam in speculo. Ita in plurimis bonis lætatur vilis et plurima plebs. Ita illustrantur viventes spiritualiter ab illo simplici et simpliciter bono in mente supernaturali modo illustrati.

33. Quemadmodum aquosi fluvii alveus major

A μονή κινύμενος. Ο δέ ἐπιτεταγμένος διακοπόμενος νοῦς, πρὸς τὸ ὑπερούσιον ἐν τὴν σφετέραν ἀποτελεῖ τῇ: διανοίας ἀνάθλεψιν, διαχινώσκων σαφῶς, ὅτι περισσῶς τεῦξεται, οὐ ποθεῖ, ὡς ἐν αἰτίᾳ, ἐν ἐκείνῃ τῇ νοερῷ ἀποβλέψει γενόμενος, καὶ ὅτι οὐδέν ἐστι τῶν οἰκείων, ἢ ὅτουσον καλῶν μεταδοτικὸν, εἰ μὴ τὸ ὑπερούσιον ἐν. Εἰ γάρ τοι καὶ δοκοί ἄττα τινὰ δυνάμεως δύντα μεταδιτικῆς τῶν ιδίων, ἀλλ' οὐκ ἐς ἀπειραντινὴν πέρυσε ταῦτα τῷ ἐργαστῇ καὶ μόνῳ γάρ τούτῳ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι πουει πεπλοτευται, καὶ ὡς δὲ θελῇ ἐνεργεῖν. καὶ ὑποδηπότε, ὡς κύρον, καὶ φύσεως ὃν Δισποτικής, καὶ τῆς τρισυποστάτου ἐνάδος πρόσωπον. Πρὸς δέ τὸ ὑπερούσιον ἐν ἐπιστρεπτέον ἐστι τὸν νοῦν· ὅπου γε οὐ μόνον ἡ τῶν ὁποιωνοῦν περιγή ἀγαθῶν, Β ἀλλὰ καὶ τῶν χαρισμάτων ἡ ἀναφεύτεος διανομή.

λα'. Πάντα τὰ δυτικά ἐφίεται φυσικῶς τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐν δὲ τὸ τρόποντι ἀγαθὸν, καίτοι πολλῶν λεγομένων ἀγαθῶν. Ἀπλῶς γάρ ἀγαθὸν καὶ οἰονεὶ παντελέον ἐν τοῖς πολλοῖς εὐρήσεις οὐδέν, ἀλλὰ κατά τινα μετεχήν ἀγαθοῦ λεγόμενον ἀγαθόν πηγή, ἐκ τοῦ ὑπερουσίου ἐντὸς τοῦ ἀγαθοῦ μετέχον, οἴκουν τοῦτο. ἔχοντες ἐκείνον· ἐκείνον γάρ μόνον τὸ ὑπερούσιον ἐν, ἀγαθὸν ἀπλῶς, καὶ ὑπεράγαθον, καὶ πηγὴ πάστις ἀγαθότητος, καὶ τῶν ἐκείνον μεταδοτικὸν, καὶ πρὸς ἐκείνον ποτισμόν, οὐσίας πάστης, ὑπάρχεις, ξεσεις, δυνάμεως, κινήσεως, ἐνεργειας, ιδιότητος, καὶ ὑποιασοῦν καλλονῆς, καὶ ἀγαθότητος. Καὶ Κ ἀπλῶς τὰ δύντα πάντα, καὶ τὰ περὶ τὰ δύντα πάντα θεωρούμενα, ἐκείνοις ἐκ τοῦ ὑπερουσίου ἐνδος ἔχον τὴν ἐκφαντινὸν ποιητικῶς. Διὰ τοις τούτῳ νοῦς πρὸς ἄλλο τι, καὶ μὴ πρὸς τὸ ὑπερούσιον ἀπλοῦν ἐν φερόμενος, ἡμαρτημένην ἔχει τὴν κίνησιν· κινύμενος μὲν ἵστως πρὸς ἀγαθὸν, οὐ πρὸς τὸ κυρίων; δὲ καὶ ἀπλῶς ἀγαθὸν, οὐδὲ πρὸς τὸ καὶ τὰλλα ὑπερβολῇ ἀγαθοποιοῦν ὑπερχύσεως ἀγαθύνον, καὶ βελτιοῦν τὰ ἀγαθύνσεως, ἡ βελτιώσεως δεδμενα.

λβ'. Ο μὲν τῶν πολλῶν νοῦς ὑπὸ τὴν διάρεσιν ἐξ ἀνοίας κείμενος; καὶ διασπώμενος ὑπὲπρ υπὸ πολλῶν, οὐκ οἶδε τὸ ἀγαθὸν τὸ ἀπλῶς ἐν, οὐδὲ μήν τητεῖ, οὔτε τὴν ἡγελήτηται περὶ αὐτό. Περὶ δὲν φησι τὸ ἐν Δαβὶδ Πνεύμα· « Ήλλοι λέγουσι· Τίς δεῖξεις ἡμῖν τὰ ἀγαθά; » οὐχὶ δὲ τὸ ἀγαθόν· καὶ εἰκότως περὶ Π πλλὰ μεριμνῶντες καὶ τυρδάζοντες, δεῖς ήνδες τοις χρειαις· οὐ τὴν μερίδα, ητίς τις ἀγίῳ τοῦ Θεοῦ Λαγῳ ἀγαθὴ ὑπεφάνη, ἡ ἀγνοήσαντες παρέδρομον, ἡ ἐμελήσαντες ἐξημιληταν, μηδὲ εἰ; νοῦν τούν βαῖλομενοις ζητήσαις τὸ ὑπὲρ πάντα ζητεῖσθαι ἀξιοτερούν. Οἱ δὲ ὑπὸ Δαβὶδ ἀγένεις; παιδιάγωγοι, καὶ τοῖς ἐκείνου ἔγνεσιν ἐξακολουθεῖν δεῖν κεχρικότες; « Εσημειώθη ἐφ' ἡμές, φασι, τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε· » ητοι, « Η γῶσι; τῆς ἐνιαίας δόξης σου ἐνεσημάνθη ὡς ἐν ἐσόπτερῳ ἡμῖν. Οὐτως ἐν τοῖς πολλοῖς καίρεις ὁ χυδαῖος; καὶ πολὺς λαὸς ἀγαθοῖς. Οὐτως; ἐναυγάζονται οἱ ζῶντες πνευματικῶς τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀπλῶς ἀγαθοῦ τὴν εἰδησιν ὑπερκοσμίως φυτιζόμενοι.

λγ'. Μετεπερ δ τοῦ διδαστώδους βαύματος ὀλόδε

μετέναν θν ειή ἐσιτῶ; προχεδμενος, ἡπερ διηρημέτ-
νος; καὶ ἀποσχέμενος; εἰς πολλά· οὕτως τὸ τοῦ νοός
ἀπόβλεψις, καὶ τὴν αὐτὸν κίνησις τε καὶ ἔρεσις,
σφραγωτέρα ἔσται δὲ ἐπιβάλλουσα σὺ πολυσχιδῶς,
οὐδὲ πολυτρόπως, ἀλλ' ἐνοειδῶς, καὶ ὅτια διτερίσσεως.
Ἐγνωσθαι πέφυκε τῇ πρὸς τὸ ὑπερκόσμιον καὶ
ἀπλῆς ἐν ἀνατάσει, καὶ ἀποβλέψει, καὶ θεωρήξει.
συντριψθεὶς γάρ ἔστιν ἀληθῶς τὸ ὑπερκόσμιον καὶ
ἀπλούστατον θν· καὶ τοῦτο καθορθῶν δὲ νοῦς καταξι-
θεῖς, οὐδὲ δινατὸν μή, ὃς εἰκὼν, καὶ αὐτὸς μορφωθή-
ναι, δίκην εἰκόνης, καὶ γενέσθαι μονοειδῆς ἐν τάξει
ἐνοειδεῖς, ἀπλοῦς, ἀχροντος, ἀποιος, ὄντος,
ἀδριτος, ἀπειρος, ἀτημάτιστος; καὶ μὲν γε ἀπλῶς
ἐν ὑπερκόσμιον ἀκτίσις θείου καὶ ὑπερκόσμου ἔρω-
τος κατηγόρισμάνος, ἐν ἀποκαλύψει γνώσσως μυ-
στικῆς, ἀφοσίᾳ καὶ ἀνοησίᾳ ὑπὲρ λόγου καὶ νότισιν.
Κατεστεμένος, τρυφῶν πνευματικὸν ἀγαλλίαμα καὶ
εὐφροσύνην οὐράνιον. Καὶ γε ἡλιολωται πρὸς τὸ
θεῖον θείον, καὶ θείαν μορφὴν ὑποδύεται, τῷ ἀπλῷ,
καὶ ἀτημάτιστῳ, καὶ ἀνειδέω, καὶ ἐν, καὶ τοῖς
προειρηνέοις ἐτέροις πνευματικῶς μορφωθόμενος.
Καὶ γοῦν εἰ μή τοῦτο αὐτῷ γένοιτο, καὶ πάλιοι τὴν
τοιενάτην θείαν ἀλλοίωσιν, ἐν ἐπαφῇ, καὶ φαντασίᾳ
τοῦ ὑπερκόσμου ἐνδειχθεῖσιν. Εὖτε γάρ
ἐπειν ἐνοποίης δὲ θεός, καὶ νοῦς ὑπὲρ νότισιν· καὶ
τότε καθέδρον νοῦς ὑπερκόσμιως τοῦτον φαντά-
ζεται, διαν σὺν τοῖς λελεγμένοις καὶ ἐν ὑπὲρ
νότισιν γένηται τῇ θείᾳ φαντασίᾳ τοῦ ο πα-
θῶν.

λδ. Τὸ τῆς ὑπερουσίου θεότητος τριαδικόν, εἰς
μοναδικὸν συγχέται ὑπερφυῶς. Μονὰς γάρ τρισ-
υπόστατος ἔστιν δὲ θεός· οὐκέτι τοινυν εἰς ὅμοιωμα
ἔμφερες τοῦ Θεοῦ γενέσθαι ψυχὴν εἰκονικῶς, μή καὶ
αὐτὴν οἶσαν τριμερή, πρὸς ἔκατην γεγονούσαν ὑπερ-
φυῶς ἐν. Λέγω δὲ τριμερή τὴν ψυχὴν οὐ κατὰ τὸ
λογιστικὸν καὶ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν· χυρίως
γάρ οὐκέτι εἴσιν ἐν τούτῳ τριμερής ἡ ψυχὴ· οὐ γάρ
πάνυ τοιούτων οἰκείων, ἔχει λογικὴ ψυχὴ πρὸς ἐπιθυμίαν
καὶ θυμόν. Εστιν γάρ ταῦτα ἐξ ἀλόγου μέρους παρ-
ειλημμένα, διὰ τὴν παροῦσαν ζωάδη βιοτὴν παρ-
υφιστάμενα, διογα, καὶ σκοτεινά καθ' αὐτά· τὶ δὲ
ψυχὴ λογικὴ τέ εἴσι, καὶ τὴ φύσις αὐτῆς ἔμπλεως
φωτὸς νοεροῦ, καὶ δεῖ χυρίως ἔκεινα φάναι εἰνα;
αὐτῆς, ὥν χωρὶς ἐνεργήσαι τὴν ἔκατην τοῦ δεδύνη-
ται ἐνέργειαν. Ἀλλὰ μήδη θυμοῦ δίλγα καὶ ἐπιθυμίας δ
ἐνεργεῖ, καὶ μάλιστα τότε ἀληθῶς ἐνεργεῖ, διαν
τούτων ἐνεργεῖ χωρίς· οὐκέτι δρά τῷ μέρει ταῦτα
αὐτῆς εἰσιν, ἀλλ'. ὡς εἰρήκειν τῆς ζωάδους, καὶ
κάτω τύχης δυνάμεις αὐτῇ παρυφεστηκύατ. Ψυχὴ
γάρ λογικὴ νοερῶς τὰ ἀνώ περιαθροῦσα, καὶ φαν-
ταζομένη τὰ νοητὰ, καὶ ὑπὲρ ἔκατην ἀνατεινομένη,
καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀναθρώσκουσα, πόρρω που βιττεῖ
ώς φλυαρίζειν εἰκασίαν, ἐπιθυμίαν, καὶ θυμόν, μή
ἔχουσα ἐν οἷς τούτοις χρήσασι, διου ἀπλέτης, καὶ
τὸ ἀνειδέον, καὶ ἀτημάτιστον, ἀχροντος τε καὶ ἀμόρ-
φωτον, καὶ τάλλα δια νοῦν διφετον, καὶ ὅλως ἀπλοῦν
ἀπαιτεῖ. Εστι δὲ τριμερής οἰκείως τῇ ἔκατης
ἀπλέτητη ἡ ψυχὴ, νοῦς οὐσία, γραμμήν λόγω, καὶ
πνεύματι, τὰ ἔκατης, λόγιστα, καὶ τὴν ἔκατης

A eset, si uniformiter fluere, quam si divisus et dis-
cissus in multa; sic mentis contemplatio et ejus
motus impetuusque vehementior erit, si non divisa
seratur, nec pluribus modis, sed uniformiter et
absque separatione; quod fieri solet ejus a superna-
ture et simpliciter unum motu et aspectu, illius
que contemplatione: collectivum enim est vere illud
supernaturale et simplicissimum unum: et quando
mens digna fuerit quo id contempletur, fieri nequit
ut non secundum ipsum informetur, imaginis modo,
et illat uniformis in uniformi ordine, simplex, sine
colore, sine specie, sine qualitate, intacta, infinita,
interminata, immaterialis, et uno verbo simplexiter
unum supernaturale, divini ac supernaturalis amo-
ris radix illustrata, in revelatione nō ysticæ scientiæ,
ineffabili et invisi bili modo coronata supra verbum
et cogitationem, spirituali exultatione et celesti
lætitia abundans. Et sane mutatur ad aliquid divi-
nus et divina induitur forma, informata nempe spi-
rituali literi simplici illo et non figurato et sine specie
et uno, et ceteris prædictis. Nisi enim id menti con-
tingeret, nec talen divinam mutationem pateretur,
non esset in contactu et visione illius supernatura-
lis unius. Deus enim est unitas que unum efficit, et
mens supra cogitationem. Et tunc in quantum
mens una supernaturali modo contemplatur, euan-
certeris prædictis et unum supra cogitationem effi-
citur, divina imaginatione illud patiens.

34. Tres supernaturalis Divitatis personæ in uni-
tatem supernaturaliter coguntur. Unitas enim est
in tribus personis Deus. Non est igitur possibile ut
anima ad imaginem Dei fiat, nisi et ipsa quæ tri-
bus partibus constat, ad se ipsam supernaturaliter
unum fiat. Dico enim animam tribus partibus con-
stat, non secundum rationem et irascibilem appeti-
tum concupiscibilemque: non enim est sub hoc
respectu triplex anima. Rationalis enim anima non
propriæ irascitur aut concupiscit: hæc enim sunt ex
irrationabili parte assumpta, per præsentem vitam
prædicta, irrationalia, et tenebrosa per ipsa. An-
ima vero rationalis est et ejus natura spiritualiter lu-
mine plena, et omnino diendum est ea illius esse
sunt quibus suam efficaciam nequit ostendere. Sed
tamen absque ira et concupiscentia operatur, et
præsentim vere tunc operatur, quando sine iis ope-
ratur. Non igitur re ipsa ipsius partes sunt, sed, ut
dixi, partis animalis, et inferiori fortuna potentia
ipsi præstite. Anima enim rationalis spiritualiter
ea quæ sursum sunt, considerans, et intelligibili
imaginante supra seipsum tendens, et, ut ita dicam,
currens, longe rejicit, ut futilis nugas, concupi-
scientiam et iram, non habens quomodo iis utatur,
ubi adest simplicitas et invisibilitas, et corporis
carentia et coloris et formæ, et alia quæcumque
mentem liberam et omnino simplicem exigunt. Est
enim triplex propriæ sua simplicitate anima, cu-
men sit ratione utens et spiritu, in iis quæ sunt
ipsi maxime propria minimeque eius simplicitatem

la dunt; quemadmodum et Trinitas aeternæ Deitatis, cuius anima est imago, propriæ unitati et simplicitati non obstat; sed est Divinitas et simpliciter unum supersubstantiale, et rursum nihilominus et omnino Trinitas. Ea igitur et anima, nempe mens (mens enim est, et omnino mens est anima), ratio et spiritus; quæ supernaturaliter unum aliquid facta sunt, et nolis unius Deitatis in tribus personis similitudinem præbent. Illud autem nequit effici, nisi ex contemplatione et aspectu supernaturalis Trinitatis substantiæ. Ea enim est quæ animam talis efficit, eamque delapsam ad id reduxit; et sine hac attentione et contemplatione illud fieri animæ est impossibile. Quod si non contingat, neque adveniat hæc similitudo, et hoc modo imperfecti videbimus. Hæc vero dicta sint circa partem contemplativam, et veritatem, quæ præcipue attentione dignæ sunt; et sine quibus nobis non licet nos in apathiam reducere.

Quemadmodum enim in bono practice nos esse oportet, ut inter tranquillos simus, ita et ad veritatem contemplative, ut simus Deo similes, Deo super omnia servientes, et, ut dicit adoptione Namus et simus secundum legitimam originalis similitudinem, cupientes. Si nobis unum fieri prorsus necesse est, propter originalis nostri supersubstantialis unius similitudinem, id nobis præstat ad illud supernaturale unum aspectus et consideratio et motus, et spiritualis conversio, et ad illud unum indesinens aspiratio. Igitur omni modo conandum est ad illud supra cogitationem unum supersubstantiale aspicere, et ibi nos totos omni ardore suspendere, et toto corde et anima, et in nobismetipsis supernaturalis ac supersimplicis unius et solius habere amorem; ita ut ille amor hujus unius nobis pro aliis sanctis sit nostra spirituali ad illud ascensiōne. Et sic omnino tanquam in aera sublati in puro et uniformi statu cum Domino erimus, illo vero uno, triplici modo Trinitatem celebrantes mentaliter, rationaliterque et spiritualiter, et ad illam, ut dignum est, habentes eamque admirantes, et, ut nobis licet, uniti cum illo supra unitatem uno.

35. Sensibilis unitas omnis numerabilis multitudinis principium est et unitas supernaturalis omnis apparentis et cogitatæ multiitudinis et omnis rei principiu. Quemadmodum igitur omnis numerus ab unitate principium habet, ita quocunque est ubique ab illo supernaturali uno profunditur, secundum causam sive naturalem sive creatricem; sed arithmeticæ quidem unitatis positio, in quantum sensibilis est, propriam naturam consequitur. Cum enim omnium numerabilium principium sit, sensus numerans eam primam ponit. De illo autem uno supernaturali, quia supra mentem est, contrarium aspicitur. Cum enim unitas prima omnium sit, mens eam post omnia ponit. Nulla enim mens potest supernaturale unum initium et ab illo ad cetera proce-

deret. Λέπλετητα δικαιστα πάντων λυματινόμενα· διτεπερισσός τὸ τρισσόν τῆς ἐνεργεικῆς Θεότητος. ής εἰκὼν ή ψυχή ἐμφερῆς, τοῦ σφετέρου ἐνίασου, καὶ ἀπίνη ἐμποδίνη ἔταται· ἀλλ' ἔτει καὶ ἀπλοῦν ἐν ἀκριβῶ; ή Θεότης ὑπερούσιον, καὶ αὐθις αὐδὲν ἔτειν καὶ εὐτε· ἀρρέτω; Τριάς· ταῦτα τειγαροῦν ή ψυχή, ήτοι δ νοῦς (νοῦ; γάρ ἔστι, καὶ τοδεν νοῦς ή ψυχή), δ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ὑπερρυῶς γεγονότα ἐν, τὴν κυρίαν δμοίωσιν περιέχεται ήμεν τῆς τρισυποστάτου μίας Θεότητος. Τὸ δὲ οὐκ ἀλλοθεν ἔτειν γενέσθαι, δι μὴ ἐκ τῆς ἀναδέψεως καὶ θεωρίας τῆς ὑπερρυῶς τριαδικῆς ἐνδός. Αὗτη γάρ ἔτειν ή καὶ τὴν ψυχὴν τοιεύτην πεποιηκαί, καὶ ἐπανάγουσα ταῦτα εἰς τούτο, ἐκπεπτεκυλαν· καὶ χωρὶς τῆς πρὸς αὐτὴν ἐντανίσεως; καὶ θεωρία; τοῦτο γενέσθαι ἀμφιχνούται η ψυχὴ· οὐ μὴ γεγονότος, μηδὲ ἐπανελθούσης τῇ δμοιώσεως, καὶ τοιούτῳ τὸν τρόπον ἐλλιπεῖς φανύμεθα· καὶ ταῦτα περὶ τὸ θεωρητικὸν μέρος, καὶ τὴν ἀλήθειαν, δι μάλιστα σπουδῆς; ἀξιώτερα· καὶ ὡν χωρὶς; εἰς ἀπαθῆ κατάστασιν ἐλάσσαι ήμεν; οὐχ ἐνδέχεται.

“Ουσιόρ γάρ εἰς τὸ ἀγαθὸν, πρακτικῶς ήμεν εἶναι δεῖ, ίν’ ὅμεν τῶν ἀπαθῶν, οὖτα καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν θεωρητικῶς, ίν’ ὅμεν θεοειδῆς, θεῷ τῷ ἐπι πάντων λατρεύοντες, καὶ θεοὶ θέσει γενέσθαι καὶ εἶναι· κατὰ τὴν θεμιτὴν ἐμφέρειαν τῆς ἀρχεύτης; ἐφίέμανον. Εἰ δὴ ἐν γένεσθαι διαγκαίονται μέν; δι τὸ τοῦ πρωτιστού οὐ περκοσμίου ἐνδός δμοίωσιν· τοῦτο δὲ τὸ πρὸς αὐτὸν τὸ ὑπερκόσμιον ἐν ἀνάδιψε;· καὶ θεωρία, καὶ ἀνάτασις, καὶ νοερὰ ἐπιστροφῆς; πέρικε ποιεῖν ήμεν, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν τὸ ἐν ἀδιαστρέψις ἀποσκοπεῖν δρᾶ τρόπῳ παντὶ χρή πειρᾶσθαι: ἀφορᾶν πρὸς τὸ ὑπὲρ διάνοιαν ἐν ὑπερκόσμιον, καὶ ἐκεῖσε ἐκκρεμανύειν διοὺς ἐκυτοὺς σπουδῆς πάσῃ, καὶ χαρδίᾳ δῆλῃ, καὶ ψυχῇ, καὶ τρέφειν ἐν ἔστοις; τὸν τοῦ ὑπερκοσμίου ὑπερηπλωμένου ἐνδός ἔρωτα καὶ μόνου· ὡς δὲ δ ἔρωτα αὐτὸς αὐτοῦ, ἀντὶ πτερύγων ἀγίων γένοιτο τῇ πρὸς αὐτὸν νοέρᾳ ἀνωφορίᾳ μῶν. Καὶ οὖτα πάντοτε ὡς, εἰς ἀέρα, ἐν ἀνειδῶ καταστάσει ἐνοιδεῖσι σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα, τῷ τῷντι ἐνι, τριαδικῶς τὴν Τριάδα νοερῶς, λογικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἐκυμοῦντες, καὶ εἰς αὐτὴν, ὡς εἰκός, ἐκεκηγηστες, καὶ ἐκπληττόμενοι, καὶ τῇ καθ' αὐτοὺς ἐνωτει τῷ ἐνούμενοι ἐνοειδῶς ὑπὲρ ἔνωσιν.

λε. Μονάς αἰσθητὴ παντὸς ἀριθμητοῦ πλήθους ἀρχή· καὶ μονάς ὑπερκόσμιος. παντὸς φανομένου τε καὶ νοούμενου πλήθους, καὶ παντὸς ἐνιος ἀρχή. “Ουσιόρ οὖν πᾶς ὁριθμὸς ἀπὸ μονάδος; Ισχει τὴν ἀρχήν, οὐτω πᾶν δι ὑπῆρχησε πάπτο τοῦ ὑπερκοσμίου προχειται ἐνδός, κατ' αἰτίαν, εἰτε φυσικήν, ή ποιητικήν· ἀλλὰ τῆς μὲν ἀριθμητῆς μονάδος ή θεσις, ἐφ δον αἰσθητὴ ἔστι, τῇ ἐκυτης φύσει ἀκολούθως ἐπεται. Ἀρχή γάρ οὖσα [όρθος. ἀρχήν οὖσιν, ή ἀρχῆς γάρ οὖσης] πάντων τῶν ὑπὲρ ἀριθμοῦσα. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδός, δι τῇ ἐκυτης φύσει γάρ οὖσα μονάς τῶν πάντων προτέρα [όρθος. οὖσαν μονάδα τῶν πάντων προτέραν]. ὁ νοῦς ταῦτην μετὰ πάντα τιθησιν. Οὐδεὶς γάρ δε-

όύνται νοῦς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν ποιήσασθαι ἀρχὴν, οὐδὲν διπλάσιον τοῦ πολλῶν εἰς ἔκεινον ἀνείσται, καὶ συνάγεται. Κάκει μὲν ἀναγκαῖον τῇ αἰτήσει τὸ ἀριθμητὸν ἐν, διὰ τὴν εἰς τὰ πολλὰ πρόδον, ἀλλως μὴ δινυνατὸν ἀριθμεῖν, η̄ προβαίνειν η̄ βούλεται· ὥστε δὲ ἀναγκαῖο τῷ πολλῷ, διὰ τὴν εἰς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν διὰ τούτων ἀναγωγὴν, καὶ σύμπτυξιν οἷον ἔστου, ἐτέρῳθεν ἀνελθεῖν, η̄ βεβούληται, ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπερκόσμιον φαντασίαν ἐνδεικνύειν δυνάμενος [δρόθ. δύναμένου, η̄ δύναμένη]. Οὕτω τοιγαροῦν δοῦναι τάξεις καὶ δόψις ἔστων οἰκεῖα χρωμενος, δρχεται μὲν ἀπὸ τῶν πολλῶν, τέλος δὲ ποιεῖται τὸ ὑπερκόσμιον καὶ κορυφαιστατον ἐν· ἐπει γάρ εὐληπτόν ἐστι καὶ εὐόριστον τὸ κατ' αἰσθησιν ἀριθμητὸν ἐν, φυσικῶς η̄ αἰσθησις τοῦτο τίθησιν, ὡς ἀν' η̄ φύσις αὐτὸν ἀπαιτεῖ, καὶ τῇ θέσει πρότερον. Ή δὲ κατὰ νοῦν ζητουμένη μονάς ὑπερκόσμιος, ὑπερφυής τε οὖσα, καὶ τὸ νοεῖσθαι ἐκρεύγοντα, πόρθμο πού ἐστι καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἔστωτῆς θέσεως, ὡστε ἀπ' ἐκείνης τὸν νοῦν ἀρχεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον οὐαὶ ὑπερφυῆς, ὑπερφυῶς οὐκ ἀρχὴν, ἀλλὰ τέλος; αὐτὴν εὐρίσκεις δοῦναι μετὰ τὴν διάβασιν, καὶ ιν' οὔτως εἰπώ, ἐξαριθμητον τῶν πολλῶν. Ἐπει γάρ δοῦναι φύσιν τὸ νοεῖν ἔχει, τὸ δὲ ὑπερκόσμιον ἐν ἐστι καδ' αὐτὸν ἀληπτὸν καὶ ἀπρόσιτον, πρὸς τὰ πολλὰ καὶ δικούσα η̄ τριβὴ κλίνει τοῦ νοοῦς μήτε ἀργὸς εἰναι; ἀπὸ τοῦ νοεῖν δυνάμενος δοῦναι, μήτε τὸ κορυφαιτον, καὶ ὑπερκόσμιον ἐν ἔχων Ισχὺν περιδράξασθαι. Ἀπιδῶν τοίνυν εἰς τὰ πολλὰ, ἐν ἐκάστῳ τῶν πολλῶν ἀπάντων ἐνορῷ νοητὸν, οὐχ ὅπερ ἐστὶ τι εἶναι, ἀλλ' ὅπερ τινὸς ἔνος· καπειτα συναγείρων ἐξ ἐκάστου φανιομένου ἐκείστον νοητὸν προφαίνοντον, καὶ πρὸς διληλατάτατα ὅμολογα δοντα, καὶ οὐκ ἀντίξα θεωρῶν, καὶ πάντα μιᾶς ὁσπερ βίζης δινθη, καὶ φυῆς, ἀκολούθως προειστὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν, ἐπὶ τὸ κορυφαιστατον ἐν, ἐξ οὐ τὰ πολλά, καὶ πάντα, καὶ φυσικῶς συνάγεται ἀπὸ τῶν φυσικῶν δοντων εἰς τάξιν ὑπερφυῆς, τὸ ὑπερφυὲς καὶ ὑπερούσιον ἐνοπτριζόμενος ἐν, ὡς ἔχει φύσεως τὸ ὑπὲρ φύσιν, ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ὄρδεσθαι ἐσεῖδως. Τότε τοίνυν δοῦναι τὴν πηγαίαν τῶν ἀγαθοτάτων, καὶ καλλονῶν ἀπάντων προβλησθεν, καὶ ποιήτριαν ἀρρήτως κατειδὼν καὶ τρυφήσας τὸ ὑπερούσιον ἐν, οὐκ ἐθελοντής ἐπιστρέψεται πρὸς τὰ πολλὰ, κατείστης δοντα καὶ καλλά, καὶ μερίδος ἀγαθῆς μέτοχος. Φιλόκαλος γάρ ἀν' έτος τὰ μάλιστα φυσικῶς, οὐχ ἔκών διείσταται τοῦ ὑπὲρ πάντα, εἰ μή πως κατὰ περιστασίν τινα συμβαίη τοῦτο αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπειδή περ δοῦναι δοντων τρόπο; διάφορος, καὶ διάφορον ἔχει τὴν νοεράν ἀπόβλεψιν, καὶ διαφόρων; δοῦναι διὰ τούτων εἰς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν, καὶ ὑπερφυὲς ἀνατρέχει, χρή, καθάπερ ἐγγραφαι, μικρὸν τινα διαμεθοδεύσται, τῆς διὰ τῶν πολλῶν ἐπὶ τὸ ὑπερουσίων; ὑπερκόσμιον ἐν δόσοι, πορισμόν· διπλῶς διν, ὥσαντει κλιμακήδον δοῦναι ἀνιών, ἀσφαλεστάτην τὴν σφετέρων ποιῆται κίνησιν, καὶ γνοΐη εἰ τι διν ποτε κατ' αὐτὴν ἐλλείποι, η̄ εἰ δή ποτ' έστων ἐν φύσεις χρή, καὶ τούτῳ ἐπὶ πάσου τρυφῆ, καὶ τι τὸ σφάλλον, καὶ ἀφιστῶν αὐτὸν τῆς καλλονῆς ἐκείνης, καὶ ἀναβάτεως, η̄ θεία; ἔστι τελείωσι,

dere; sed et contrario a ceteris ad illud vadiit ac dicitur. Et ibi quidem necessarium est sensui numerabile unum ob progressum ad alia, cum non aliter possit numerare, nisi, quo velit, progrediendo; ita vero omnia menti necessaria sunt, propter suam per ea ad supernaturale unum reductionem, ei, ut ita dicam, coapplicationem, ut aliunde quo velit procedere nequeat, ad manifestationem unius supernaturalis. Sic igitur mens ordine et via sibi propria utens, incipit quidem a multis, finem autem suum sistit in supernaturali ac summō uno; quoniam enim captu facile est et bene finitum illud secundum sensus unum, naturaliter sensus illud ponit, ut exigit ejus natura, et prius positione est. Unitas vero supernaturalis quesita, cum sit supernaturalis, et cogitationem fugiat, longius est ab sua secundum naturam positione quam ut mens ab illa incipiat, sed eam ut finem mens invenit, postquam progressa est; et, ut ita dicam, plurima numeravit. Quoniam enim mens natura cogitat, supernaturale vero per se non capitur neque aditur, a multa vel invita mens inclinat; et neque mens potest cogitando cessare, neque summum et supernaturale bonum valet comprehendere. Asperciens igitur ad multa, in unoquoque eorum multorum spirituale intuetur, non quod est aliquid esse, sed quod cuiusdam unius; et deinde ex singulari phænomenis singula intelligibilia colligens et alia cum aliis similia nec opposita animadvertisens et omnia tanquam unius radicis flores, consequenter procedit a multis illis ad summum unum, ex quo illa multa et omnia, et naturaliter ex naturalibus colligitur in ordinem supernaturalem, supernaturale illud et supersubstantiale unum in speculo contemplans, quam naturam habeat illud supernaturale ex iis quae secundum naturam sunt simpliciter videns. Tunc igitur mens abundante illam bonitatem et pulchritudinem omnium effusionem et constitutionem ineffabiliter videns, et supernaturali uno gaudens, non libens convertitur ad multa, etiam si pulchra sint et partem bonam participent. Forum enim amatrix quae naturaliter pulchra sunt, non libens ab illo quod supra omnia est recedit, nisi id illi casu quoddam accidat. Sed quoniam rerum modi inter se differunt, ac differentem habent spiritualem aspectum, et varie mens per ea ad supernaturale ac supersubstantiale unum ascendit, oportet, ut ego opinor, methodum dare, qua per multa ad illud supersubstantialiter unum perveniamus; ita ut, tanquam per scalam ascendens, mens securissimum faciat suum motum et sciatis utrum quid huic motui desit, an vero sit ubi eum esse oportet, et in hoc quantum latetur, et quid fallat ipsamque avertat ab illa pulchritudine et ascensione et epulatione divina, et quomodo rursus possit reverti unde deciderit. Inde sane videbit et cupiditatum caliginem et mundi cordis splendorem, veritatisque cognitionem quae apparet tanquam in speculo qualis est, celestium specta-

non nunc quidem hebescit mens, nunc vero est rapida. — Vel etiam hoc modo. Composita esset et non simplex dissimilibus partibus constituta, quoqno modo acciderit; et si una pars videat, alia vero ad aliam quandam operationis speciem ordinetur; eam enim compositionis appellationem de mentis simplicitate dici nequit. Quapropter unitas et simplicitas mentis, si illud unum simpliciter consideret, una quoque ipsa efficacia est, et si unum esset simpliciter, simplex unum videt. Actio igitur quæcumque sit aut contemplatio ex necessitate ferri debet ad illud unum quod supra mentem est; si minus, nihil assequetur, sed frustra mens videbitur agens aut contemplans. Erit igitur cupiditatum effectrix, si divisioni subjaceat, non sublata animæ sensu ad unionem cum illo uno quod supra mentem est; quæ unio despumare valet et mundare vim mentis contemplativam illud unum aspicientem intuentemque, et illi adhaerentem ex quo omnia et in quod pervenit et est et subsistit.

19. Omnim desiderabilium summum est divina cum anima et supra mentem unio. Per divinam hanc unionem necessaria est divina similitudo; per divinam hanc similitudinem, necesse est secundum mentem operari, scilicet contemplari. Tale enim est divinum, ex quo et illud Deus, nomen ipsi inditum est. Contemplari vero rapide ad Dei cogitationem pertingit. Undique enim et in omnibus, quosdam tanquam radios in contemplativam mentem mittit, et mens contemplans e regione positum Deum habet; Deus autem est unum supernaturale. Est autem mentis natura talem efficaciam fieri, qualia sunt ea quæ videt, ut et theologica divi Gregorii vox ostendit, dicens mentem splendorem Dei et videre et pati. Quod enim mens videt, id et patitur, et talis efficacit. Tingitur enim mens, ut Petrus Damascenus ait, secundum ea quæ contemplatur; et sicut quando divisa ac varia videt, variatur ac dividitur, ita, cum ascendit ad contemplationem supernaturalis ac simpliciter unius, consequenter unum aliquid efficitur, ut a me prius dictum est; postquam autem unum effecta est, ingenitum et infinitum et non figuratum et simplex videt. Tale enim est unum. Unde sane et ipsa mens quasi æterna et infinita et absque figura et simplex per virtutem efficitur. Illud autem cum passa est atque sic mutata, in divini similitudinem secundum unitatem efficitur; et inde accurrit ad omnium desiderabilium summum, divinam et supra mentem et ineffabilem unionem, qui est summus secundum Deum terminus. Oportet igitur mentem intendi, omnique modo conari et Spiritu sancto intueri supernaturalis unius contemplationem et aspectum.

20. Quando mens in multis aut saltem in duobus est, manifestum est eam non simpliciter unam videre. Ideo finita est et terminata et tenuis; quæ enim non omnino simplicia sunt, talia sunt. Quando mens reipsa est in hujus unius contractione intacta,

A τινων συνιστάμενος, ὥσπερ συμβῆσται, καὶ εἰ τὸ μὲν τοῦ σκέλους ὁρᾶ, τὸ δὲ πρὸς ἄλλο τι ἐνεργεῖα-εἶδος τέταχται· συνθέσεως γάρ καὶ τοῦτο κατηγόρημα, διὰ περ τὸ νοῦς ἀπίστον εἰπεῖν, πάντα ἀνένδοτον. Λί' ἀρά ταῦτα τὸ ἐνιαῖον, καὶ ἀπλοῦν τοῖς νοῦς, εἰ τὸ ἀπλῶς ἔν κατασκέψοιτο, ἔν καὶ αὐτὸς ἐνεργεῖα ἐστι, καὶ εἰ ἐν εἴη ἀπλῶς, τὸ ἀπλοῦν ἔν ὁρᾶ. Πρᾶξις τοιγαροῦν ὄποιατισσῦν, η θεωρία, ἐξ ἀνάγκης φέρεσθαι ὅφελει πρὸς τὸ ὑπὲρ νοῦν ἐν, εἰ δὲ ωὐ, οὐγὰ δινεῖται οὐδὲν, ἀλλὰ μάτην ὁφθῆσται πράττων, η θεωρῶν δ νοῦς ἐσται γάρ παθῶν ἐνεργεῖς ὑπὸ διαιρεσιν κείμενος, μή φερόμενος αἰσθῆσει φυχῆς εἰς τὴν τοῦ ὑπὲρ νοῦν ἐνδέ, ἐνοιδῶς ἐνωτιν, ήτις δὴ ἐνωσιες διυλίζειν οἴδε, καὶ καθαρεῖν τὸ θεωροῦν τοῦ νοῦς, πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἔν μετεωριζόμενον καὶ ἀφορῶν, B κάκεινῳ προσπάσχον τῷ ἀρ' οὖς τὰ πάντα, καὶ δι' οὖς, καὶ ἐν φῇ τὰ πάντα, καὶ εἰς δ καὶ γίγνεται, καὶ ἐστι, καὶ ὑφέστηκεν.

ιθ'. Τῶν πάντων ἐφετῶν δικρόν, η μετὰ τῆς ἡ-
χῆς θεία, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐνωτις; διὰ τὴν θείαν, ἐνω-
σιν, ἀναγκαῖα ἡ θεία δμοιωτις, διὰ τὴν θείαν δμοιω-
σιν, ἀναγκαῖον τὸ κατὰ νοῦν ἐνεργεῖν, ήτοι θεωρεῖν.
Τοιοῦτο γάρ τος: καὶ τὸ θείον ἐστιν, ἐξ ωὐ καὶ τὸ,
θεῖδ, δυομα τούτω ἀπονενέμηται. Ἀλλαμήτην τὸ θεω-
ρεῖν, εὐθὺς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ ἔννοιαν ἐνεισι· παντα-
χοῦ γάρ καὶ ἐν πᾶσιν, ἀκτίνας ὥσπερ τινὰς ἐνήσιν
δ θεῖδ τῷ θεωρητικῷ νῷ, καὶ νοῦς θεωρὸς ἀντικεί-
μενον ἔχει τὸν θεῖδ, θεῖδ δὲ ἐστιν ἐν ὑπερκόσμιον.
Ἐστι δὲ φύσις τοῦ νοῦς γίνεσθαι τοιοῦτος ἐνεργεῖς,
οἷα ὁρᾶ, ὡς καὶ ἡ θεολόγος τοῦ θεοτάτου Γρηγορίου
φωνή δηλοῖ, λαμπρήτητα θεοῦ, λέγουσα, καὶ ίδειν
καὶ παθεῖν. "Ο γάρ νοῦς ἐώρακε, τοῦτο καὶ πέπονθεν,
ἡ δὴ τοιοῦτος καὶ γέγονε· βάφεται γάρ ὁ νοῦς, φησίν
δ ἀπὸ Δαμασκοῦ Πέτρος κατὰ τὰ αὐτῷ θεωρούμενα,
καὶ ως ἐν διηρημένοις ὁρῶν καὶ ποικιλοῖς, ποικιλ-
λεται, καὶ διαιρεῖται, εὕτω τοι πρὸς τὴν ἀπόδεψιν,
τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ ἀπλῶς; ἐνδέ ἀναβεβηκώς, ἀκο-
λούθως ἐν γίνεται, ὡς μοι λέλεκται πρόσθεν, ἐπειδὴ
ἐν τῷ ἐν γένοιτο, τὸ διαρχόν, καὶ ἀπειρον ὁρᾶ, καὶ
ἀσχημάτιστον, καὶ ἀπλοῦν· τοιοῦτο γάρ τὸ ἔν· διεν
δητα καὶ αὐτὸς διαρχός, ἀπειρος; καὶ ἀσχημάτιστας,
καὶ ἀπλοῦς κατ' ἐνέργειαν ἀποκαθίσταται· τοῦτο δὲ
B πεπονθώς, καὶ οὐτως ἀλλοιωθεῖς, εἰς τὴν ἐξομοιωτὸν
του τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ ἐνδέ εὐρίσκεται, κάντευθεν
ἀνατρέψει πρὸς τὰ πάντων ἐφετῶν δικρόν, τὴν θείαν,
καὶ ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀρρήτον ἐνωσιν, διὰ τοῦτο δ
ἄρρος; κατὰ θεῖδ σκοπός. Δεῖ δὴ διὰ ταῦτα ἀρά τὸν
νοῦν ἀνατεῖσθαι, μηχανῇ πάσῃ ἐπείγεσθαι, καὶ
ἀφορῶν Πνεύματι πρὸς τὴν τοῦ ὑπερκοσμίου ἐντέ
θεωρίαν καὶ ἀπόδεψιν.

κ'. "Οταν δ νοῦς ἐν πολλοῖς, η τούλαχιστον η καὶ
ἐν δυσι, δηλον ὅτι οὐχὶ τὸ ἀπλῶς ἐν ὁρᾷ. Διὰ τοῦτο
ώρισμένος τέ ἐστι, καὶ πεπερασμένος, καὶ ἀμυδρός·
τὰ γάρ μή ἀπολύτως ἀπλῶς, τοιαῦτα εἰσιν. Ἡνίκα δὲ
τὸν τῷ ὑπὲρ ένδες ἐντεχθῆ γένηται ἀνεπάριψ, καὶ

νοεῖται τούτῳ ἐν Πνεύματι ἀπόδιλεψιν ἀνομάτως Α ἐπιβαίων, ἀναρχος, ἀπειρος, ἀόριστος, ἀσχημάτιστος τε καὶ ἀνείδεος γίνεται, καὶ τὴν ἀφασιαν ἐνδύεται, καὶ τὸ σιωπῆν ἀσκεῖ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἐμπίπλαται τερπωῆς, καὶ πάσχει τὰ ἀνεκλάλητα. "Αναρχον, καὶ ἀπειρον δὲ, καὶ ἀόριστον, μή κατ' οὐσιαν με εἶπης λέγοντα γίγνεσθαι, ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν. Ἐπειτο γε καὶ δι μεταβάλλεις νοῦς, οὐχ ἡ οὐσία ἔστιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια. Εἰ τάρ τοι κατ' οὐσιαν τῇλοιστο, ίδων καὶ παθών τὴν θέωσιν, ἥτοι θεωθεῖς, ἐκ τοῦ τὴν Θεὸν θεωρεῖν, ἦν δὲν κατ' οὐσιαν Θεός. Ἀλλαχμήν οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐδὲ ἀν τῶν ἀγγέλων οὐδεὶς, πλὴν τοῦ μόνου, καὶ ἄκρου, καὶ ἐνδὲ Θεοῦ, τὸ κατ' οὐσιαν εἶναι Θεός. Εἰ τοινυν κατ' οὐσιαν θεούσθαι τὸν νοῦν εἰπεῖν ἀποπον, λεῖπεται λέγειν τοῦτο πάσχειν αὐτὸν, αὐτῷ τῷ δρῶν. Οὐκ δρα φύσιν ἔχεις Β ἀλλοιούσθαι τὴν οὐσιαν αὐτὸν, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν, ἤλλως τε, εἰ μεταβάλλεται περιφύστως δὲ νοῦς, ἢ περ εἰρηται, κατὰ τὰ αὐτῷ θεωρούμενα, θεωρεῖ δὲ ἡκιστα τάντων τὴν θείαν οὐσιαν, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲ ὀτὸς δρα κατ' οὐσιαν ἀλλοιωθήσεται, ἀλλὰ κατ' ἐιργεῖαν.

κα'. Τὰ πάντα ἐκ τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδὲ ὠσπερ ἐκτίμψαντα, οὐκ ἀπέστηπαν, ὅθεν ἔσχον τὴν γένεσιν τροπῶν παντὶ, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ ὡσπερ ἐγένοντο, οὕτω καὶ συνέχονται, καὶ τελειοῦνται. Καὶ οὐδέν ἔστιν ἐν οὐσεῖ τῶν ἀπάντων, ἐν τῷ οὐκέτι ἀπόρροια, καὶ ὠσαει τις διμή ἐκείνου τοῦ ποιητικοῦ, καὶ δυτος ἐνδὲ καὶ πάντα τὰ δυτος μετέχοντα μονονούσῃ φωνῇ ἀνατο, παραδεικνύντα οὐχὶ τὸ ὑπερκόσμιον ἐν (τοῦτο γάρ ὑπερέρθηται πάσης τῆς ἀποιασιούν εἴτε θεωρίε, εἴτε νοήσεως), ἀλλὰ τινα ἀκτίνα τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνός. "Οὐθὲν ἐπει διὰ πάντων ἐπιδοῦται τὸ ἐν, καὶ τάντα νεύει πρὸς ἐν, καὶ αὐτὸν τὸ ὑπερκόσμιον ἐνδιὰ πάντων τῶν δυτῶν προφαίνει ἐαυτὸν τῷ νοὶ· ἀνάχη χειραγωγεῖσθαι, καὶ ποδηγεῖσθαι, καὶ δγεούσθαι ῥός τὸ ὑπερκόσμιον ἐν τὸν νοῦν· τοῦτο μὲν, τῇ τιν πολλῶν δυτῶν πειθοῖ βιαζόμενον, τοῦτο δὲ καὶ δι τὸ κτίζον ἐν, περὶ οὗ γε ἡμῖν ἡδη δ λαγος ἔστι, βίλεται δράσθαι ὑπὸ τοῦ νοὸς περιουσίᾳ χρηστήστοις^ν δ νοῦς ἐν τούτῳ πάσχῃ τὸ ζῆν, ὡς αὐτὸ φησι τὸ δρῆτον ἐν· «Ἐγώ εἰμι τὸ ζωή· καὶ αὗτη ἔστεν ηλιώνος ζωή, ίνα γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν τὸν.» Καὶ ἀλλαχοῦ· «Ἐκζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ ξετασται τὸ φυγή ημῶν· ἐκ γάρ ζητήσεως, τὸ δρός. Ἐκ ταύτης δὲ, τὸ ζωή.» Καὶ, «Οπως γάννυτ καὶ φωτίζοιτο, καὶ εὑφραίνοιτο, ὡς δ Δασδίδ φησι, δι τῶν εὐφραινομένων πάντων τὸ κατοκία ἐν σοι. Καὶ· «Ἐν τῷ φωτί σου δύσμεθα φῶς·» «Η πάτερ μὲν νοῦν ἔκτισ θεωρόν, τὰ ξαυτοῦ δὲ ἐν ἀπασθεῖς οὖσ διέσπειρε, δι' ὃν, ὠσπερ οὐαί τινον θυρίδων ἐδιαυγάσμῷ νοερῷ τῷ νοὶ παραδεικνύμενον θέλγει τοῦν τοῦτον πρός ἐαυτὸν ἀλλαμπόμενον;

κβ'. «Ο Θεός, διπερ τὸ τριαδικὸν ἀγαθὸν ἐν, δι πεποίηκε, θέλων πεπηγεν· ἀλλαχμήν δ δ Θεός θέλει, ἄκρον ἔστιν ἀγαθο φύσις γάρ ἔστιν τὸ ἀγαθότης; αὐτῷ, Πεποίηκε τύρποι τὸν νοῦν, ξαυτοῦ, τὸν ξαυτοῦ θεωρόν· διάγειν οἰδε τὸν θεωροῦντα

Α per spiritualem in hoc spiritu respectum sine oculis assurgens, tunc aeterna, infinita, interminata, sine forma et figura sit, impotentiamque loquendi induit, silere cum stupore discit, et infabilis patitur. Ne dicas me dixisse eam fieri substantialiter aeternam et infinitam et non terminatam, sed solummodo per operationem. Quod enim in mente mulatur, non sane est substantialia, sed operatio. Si enim substantialiter mutaretur, quando Deitatem videt et patitur, deificata nempe, tunc ex Dei contemplatione, Deus ipsa per contemplationem fieret. Sed non ita est, neque id angelis contingit, nec est nisi solus et sumius et unus substantialiter Deus. Si igitur absurdum est dicere mentem substantialiter deificari, dicendum est eam id pati ipso aspectu. Non igitur natura mentis in utatur, sed ejus operatio. Si enim mens mutatur, ut dictum est, secundum ea quae contemplatur, minime videt divinam essentiam, sed operationem divinam; neque ipsa igitur substantialiter mutatur, sed secundum operationem.

C 21. **Omnia ex supernaturali uno tanquam splendentia, non recesserunt ab eo unde generationem omnimodo habuerent, sed in illo quemadmodum acta sunt, ita et adhaerent et perficiuntur. Et nihil est in quo non sit effluxus, et tanquam odor aliquis hujus Creatoris et unius. Et omnia quae existunt manifeste ostendunt non ipsum supernaturale unum (illud enim est supra omnia contemplationem aut cogitationem), sed quosdam illius radios. Unde, cum omnibus inclamat illud unum et omnia ad unum tendant, et ipsum supernaturale unum seipsum menti per omnia manifestet, necesse est ut mens quasi manu ducatur et pede ad illud supernaturale urum; tum quia omnium persuasione cogitur, tum et eo quod ipsum illud unum, nimia sua bonitate, a mente vult aspectari, ut mens in eo aspectu vitam patiat, quemadmodum dicit illud ineffabile unum, «Ego sum vita;» et : «Hæc est vita aeterna ut cognoscant te solum Deum verum;» et alibi : «Quærite Domimum et vivet anima vestra.» Ex inquisitione enim visio; ex ea autem vita. Et : «Exhibaretur, et illuminetur, et lætetur, ut ait David, quod latitantium omnium habitatio est in te;» et : «In lumine tuo videbimus lumen.» Aut quomodo mentem quidem contemplandi capacem creavit, sua vero in omnibus quacunque sunt, dispersit, per quae tanquam per quasdam jannas in splendori spirituali menti scipsum ostendit, eam illuminatam ad se attrahens?**

22. **Deus, nempe unum bonum in tribus personis volens fecit quidquid fecit; sed quod Deus vult, illud summum bonum est; natura enim ejus est bonitas. Facit vero mentem sui, aut suorum contemplandi capacem; quod contemplantem ad illud**

unum colligere valet. Deus autem et omnino et simpliciter unum suum bonum ad quod aspicere et colligi simplici modo, debet, ut dictum est.

23. Si unus est et complicatus in universum amor, ut sapientes exponunt, unum quoque est et amabile. Si enim duo essent amabilia aut duo amores, divideretur utique bisariam ille unus amor, nec jam diceretur unus et complicatus. Nunc autem cum unus dicatur et complicatus ille in universum amor, manifeste quoque cogitandum est unum esse et amabile. Sed amabile praecedit eum qui circa ipsum versatur, amorem; neque fieri potest ut prinsipium amabile perceptum sit, illius amor habeatur. Amor autem est intenta charitas quam nos habere in Deum et naturalis et scripta lex jubet; una quidem menti boni amicæ suadens ut meliore capiatur, quod est Deus; altera vero dicens: «Diliges Dominum Deum tuum et tota anima tua, et ex toto corde tuo, et ex tota mente tua.» — **Dominus Deus tuus, Dominus unus est.** Unum igitur est amabile, quod est Trinitatis unitas. Quæ menti prius esse debet, quam ipsius amor. Menti igitur oportet cupere ut ad illud unum tendat, donec illius inventione et contemplatione, amor Dei illucescat et homo possit fieri mandati hujus observator, diligens, ut dictum est, Dominum Deum suum.

24. Impossibile est mentein ad illud supra cogitationem unum, sine hujus amore remanere. Inestabilis enim et inscrutabilis pulchritudo ex ipso procedens tanquam ex omnipotenti radice, menti occurrit. Et tanquam rete quod captorum piscium multitudine jam in eo est ut rumpatur, divino splendore capit et obstupe supernaturem hanc pulchritudinem contemplans; et tanquam vino ebria est, et tanquam demens exsultat, et supra quam cogitari potest, admirationem patitur, ingentis illius pulchritudinis contemplationem non valens sustinere. Upde sane et charitatis vinculis comprehenditur, et jacet tanquam siti adusta. Unum enim, est illud supernaturale unum: sed omnibus proclamatur ut omniuum prima causa, ut principium, ut finis, ut universi vinculum. Sed totum omnium quæ pulchra sunt, pulchritudines et bonitates, pulchra et bona efficientes potentiae redundantia, ipse proluxit qui supra omnem pulchritudinem et bonitatem infinito constitutus et incomparabiliter est unum supernaturale; unum enim amabile supra omnia amabilia, tanquam solum omnino pulchrum et bonum cuiilibet pulchro et bono praestans et solum lege naturæ et ordinis re ipsa amabile, tanquam omnium rerum causa, et tantum amabilia omnia et desiderabilia pulchritudinis et bonitatis excessu transgredientur, et unum vere supernaturale, tanquam solum per se subsistens, et omnium rerum Creator. Nos igitur oportet considerari, bona fortuna, ut dicitur, in spiritu ad solius

πρὸς ἑν. Θελητὸν ἐστιν ἄρα τῷ Θεῷ, τῷ θεωρὸν εἶναι τὸν νοῦν ἔστου· καὶ τοῦτο δι' αὐτὸν ἀκριβὲς ἀγαθόν. Οὐ Θεὸς δέ ἐστι τὸ κυρίως καὶ ἀπλῶς ἑν, πρὸς δὲ ἀφράτον καὶ συνάγεσθαι ἔνοειδῶς, ἀκριβὲς ἀγαθόν, ὡς δέξειται.

καὶ. Εἰ εἰς ἐστι καὶ συνεπτυγμένος ὁ καθόλου ἔρως, κατὰ τὴν τῶν θεοσόφων ὑφήγησιν, Ἐν ἐστι δηλοντί καὶ τὸ ἔραστον. Εἰ γάρ ἡσαν δύο τούλαχιστον τὰ ἔραστά, ή δύο ὑπῆρχον ἀν ἔρωτες, ή διχῇ διαμεμέριστο διγε εἰς ἔρως, καὶ ἡκιστα ὠνόμαστο εἰς, καὶ συνεπτυγμένος. Νῦν δέ εἰς εἶναι λεγόμενος, καὶ συνεπτυγμένος ὁ καθόλου ἔρως, ταφῶς νοητέον ἀν εἴη, ἐν εἶναι καὶ τὸ ἔραστον. Ἀλλὰ μήν πρέστε τὸ ἔραστὸν τοῦ περὶ αὐτὸν ἔρωτος, καὶ οὐκ ἐστι δύος, πρὶν δὲ τοὺς λάβοιτο τοῦ ἔραστοῦ διπλῆτος, Β τὸν ἔρωτα σοκὸν [Ισ. σχεῖν] αὐτοῦ. «Ἐστι δι' ὁ ἔρως ἐπιτεταμένη ἀγάπη, ἣν πρὸς Θεὸν ἔχειν ἥμας, διε φυσικὸς, καὶ δι γραπτὸς νόμος τοῦ Θεοῦ ἀπαίτει· δι μὲν ἀκριβῶς τὸν νοῦν φιλόκαλον δύτα πειθῶν ἀντιελαχθεῖται τοῦ κρείσσονος, διεστιν δ Θεός δέ, «Ἄγαπήσεις, λέγων, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου.» — «Κύριος δέ τοι δ οὓς σου, Κύριος εἰς ἐστι.» Ἐν ἄρα ἐστι τὸ ἔραστὸν, διπερ ἐστιν ἡ Τριαδικὴ ἐνάζει· ἡτοι δή καὶ προτίναι διφειλεῖ τῷ τοῦ περὶ αὐτὴν ἔρωτος· πρές τὸ διπερκόδυτον ἄρα ἐν ἀνατετάσθαι τὸν νοῦν ἐφεσθαι δεῖ, ὡς ἀν τῇ εὑρέσει, καὶ θεωρίᾳ τούτῳ, καὶ δι περὶ αὐτὸν ἀναλαμψῆ ἔρως, καὶ πληρωτῆς διώριως ἀγαπήσεις κατὰ τὰ εἰρημένα Κύριον τὸν Θ. δικαίου. Καὶ. «Αὐτήν τον, ἀναβεβήκεται τὸν νοῦν πρὸς τὸ διπερ διάνοιαν ἐν, ἀνέραστὸν πῶς γεγονένα αὐτοῦ. Κάλλος γάρ διφρήτον, καὶ ἀνεπινόητον ποκύπτον ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ παντοκρατορᾶς βίζης παντεργάτης· διτε καὶ ωσανεὶ δίκτυον διφραγῆναι κινητεύον τῇ τῶν πολλῶν ἰχθύων εύρεσει καὶ διλῆσῃ, διπέτων θείων ἐλλάμψεων δι νοῦς εύρεσκεται, καὶ τὸ διπέτων νοῦν καλλίος ἐκπλήττεται θεωρῶν· καὶ ὡς ἀδι οἴνου μεθύσκεται· καὶ ὡς διφρῶν διξιταται, εἰ τὸν διπέτων ἐννοιαν πάσχει θαυμασμὸν, τοῦ διεξιστεῖ καλλίους τὸ διπερκαλον θέαμα μή χωρῶν καθορᾷ. «Οθεν δῆτα καὶ δεσμοῖς ἀγάπης συνέχεται, καὶ ὡς διπέτων διάκειται καταγλεγμένος. «Ἐν γάρ. στι τὸ διπερ διάνοιαν ἐν· ἀλλ' ὑπὸ πάντων κηρύσσεται, ὡς πάντων προκαταρκτικὸν αἴτιον, ὡς ἀρχὴς τέλος, ὡς συνοχὴ τοῦ παντός· ἀλλὰ τῶν καὶ καὶ ἀγαθῶν ἀπάντων τὰς καλλονάς, καὶ ἀγαθότας ὑπερβολύστε. καλοποιοῦ, καὶ ἀγαθοποιοῦ δυνάμως αὐτὸν περιγαγεν, διπέτω καλλονή πάσαν, καγγαθότητα πάσαν ἀπειράκις ἀπειρῶν δινδυμένον, δι τὸ συγχρίτως ἐν δι περκόδυτον· μόνον φύσει Ραστὸν διπέτω πάντας τὸν καρπόντων καὶ τὸν καὶ ἀγαθὸν, καὶ μόνον νόμῳ φύσεώς τε καὶ τάξεως τρόποντες πατητὸν, ὡς πάντων αἴτιον, καὶ ὡς τοσοῦτον, διστά ἀγαπητὰ πάντας, καὶ ἔραστά διπεροῦλη καλῆς καὶ ἀγαθότητος δι περαναβεβήκες· καὶ ἐν διπερκόδυτον διληψίας, ὡς μόνον δυντῶς δι, καὶ πάντων δυντῶν παρεκτικόν. «Επιστρεπτέον οὖν, ἀγαθοῦ, δ δή λέγεται, ἐν Πηνειότητι περὶ τὴν τοῦ λου ἐνδέ εὑρέσιν, καὶ

γάστιν, ζθεν πάντων αἱ ἀρχαὶ καὶ ζπου πάντων τὰ πίρατα· γαὶ πάντως αὐτομάτη ἡ τῆς Θελας ἀγάπης πώλη τμίν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ἀνοιγήσεται, καὶ εἰςελευσόμεθα εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν εὐχροσύνῃ καὶ ἄγαλλιάσει πολλῇ, καὶ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπόλαυσιν ἐπίγνωσόμεθα, καὶ θελας τρυφῆς ἐν γεύσει ἐσθμεθα, ἐν καὶ αὐτοὶ γεγονθες, καὶ οὐκ εἰς πολλὰ σχίζεμενοι, ή διαιρούμενοι, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν Πατέρα παράκλησιν, « Ἰνα ὕστι, φίσκοντος, ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν. » Τότε τοινυν καὶ τῆς ἐντολῆς ἀκριβεῖς, ἐσθμεθα φύλακες, « Ἀγαπήσεις, λεγούσης, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· καὶ τῆς κατὰ ἀνθρωπον τελειότητος ἐπιλαβώμεθα, ὃντος ἐφικτόν. Τέλος γάρ νόμου ἡ ἀγάπη ἐστίν· ἐν ἥ οὐ μόνον δόλος δ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ἀλλὰ ^B καὶ πάντες κρέμανται οἱ τελειοθέντες κατὰ Θεόν ἐν Χριστῷ.

καὶ. Παντὸς ἐνίκεσθαι πεφυκέτος τῷ Πνεύματι, ὑψεστις ἐστιν ἡ διαιρεσίς· ἔνθεν τοι καὶ δ νοῦς ἐνεργεῖσθαι εἰ τι καὶ διαιροτο, ἐξιοῦ τοὺς κατὰ χάριν ἀπομένου αὐτῷ ἐστιν. Τοῦτο δὲ πάντας διάφορος ἀττα δρῶν· οὐκ ἐνεστι γάρ ἐν διαφόροις ἀποβλέψειν ἰσχειν τὸ ἀδιαιρέτον. Εἰ γάρ τοι τούτο τις ὑπέθοιτο, οὐκ εὐρήσεις ἐκ τοῦ βάστου ἀπειδίδναι λόγον, τοῦ χάριν δ τῆς ἡσυχίας νοῦς, παρὰ τὸν τῆς συγχύσεως θερός. Καὶ τὸν τῶν θεοφορουμένων νοῦν, τῷ ὑπὸ τῆς τῶν πιθῶν ἀνωμαλίᾳς ἐνοχλουμένῳ δρμοίον ἀποφανεῖται· διπερ ἀποκον. Τοιοῦτος γάρ γιγνόμενος δ νοῦς ἐνεργεῖσθαι δηποτα δρᾶ, ἐξ ἀνάγκης δρῶν σύνθετα, καὶ αὐτὸς ποιεῖται· καὶ τῆς ἀπλότητος διαπίπτων οὐκ ἐστιν δόπις ἀν σχοῖν ἐν τούτῳ τὸ διαιρέτον. Οὐ δὲ ὑπὸ διαιρεσιν κείμενος, πάντων ἐστιν ἔχειται ἀπὸ διαιρέτας κιθαρός· δόπτες καὶ αὐτὸς τὸ διαιρεῖσθαι καθ' αὐτὸν, τοῖς γε συνηρῆν εἰς τὰ τοιαῦτα δεύνημένοις, ἀμαρτία κέχριται· εἰ δῆ τὸ νοερὸν τοῦ νοὸς χρῆμα διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀνωτάτω καὶ ὑπερχέσμιον ἐν ἀναβλέψεως τοῦ ὑπὲρ φύσιν γεγεῦσθαι νοερῷ αἰσθήσει καλοῦ ἐνοιεῖδος χρεών, εἰς τὸ παρὰ (*) τὴν γάρ την ἐξεστηκός εἰη [Ιο. εἶναι] τῆς διαιρέσεως· δ. Ι δῆ δρα τοῦ ὑπερχοσμίου ἐνὸς ἔχειται, καὶ ἀρορῶν εἰς αὐτὸν, καὶ μόνον, καὶ μοναχῶς δηλη ψυχῇ, εἰ διφυγεῖν μέλλοιμεν τὴν διαιρεσιν καὶ ἐπερσύτητα. Οὐ μή δὲλ οὐδὲ εἰ πρὸς ἐν μὲν ἀπίδοι, κτιστὸν δὲ, διαιρέτος ἰσχει γενέσθαι δ νοῦς· τὸ γάρ δὲ κτιστὸν, οὐκ ἐστι λέγεσθαι κυρίως ἀπλούν, ὡρισμένον τέ ἐστι, καὶ σύνθετον, καὶ περιγραπτὸν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ ἀπλός ἐν ἔχει δίκαιον ὀνομάζεσθαι, οὐδὲ ἀπλῆν ἔξει καὶ μονεδῆ δ νοῦς τὴν σφετέραν ἐνέργειαν πρὸς τοῦτο ἀτενῶς ἀπιδών. Ἐσται γάρ ὡρισμένη καὶ περιγεγραμένη ἡ τούτου ἀπόβλεψίς μετὰ συνθέσεως, οἷόν ἐστι καὶ τὸ ὑπὸ αὐτοῦ θεωρούμενον, καὶ τῆς θεοειδοῦς χάριτος τῆς ἀπλοῦν, καὶ ἀπαρχον, ἀδριστήν τε καὶ ἀπερίγραπτον διατιθεμένης αὐτὸν, ἐκπεσεῖται, καὶ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ὑπὲρ διάνοιαν ἑνὸς ἐσται ἀκτός· καὶ τῆς σφετέρας ἔδηξ. Φῆς·

(*) παρὴ ἀντὶ τῆς διὰ μετέμηπται.

A hujus unius inventionem et cognitionem, unde omnium principia sunt et ubi omnium termini; et omnino libenter nobis aperietur divinae charitatis janua; Christi gratia, et introibimus in requiem Domini nostri, in letitia et exultatione multa, et unius fruitionem noscemos et divinas delicias gustabimus, unum et nos effecti neque in multis discissi ac divisi, secundum Salvatoris ad Patrem orationem: « Ut sint, ait, unum, sicut et nos unum sumus. » Tunc igitur et mandatum accurate observabimus: « Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, et proximum tuum, sicut teipsum. » Et perfectionem humanam assequamur, quantum possumus. Finis enim legis est charitas; in qua non modo tota lex et prophetae, et omnes perfecti secundum Deum in Christo pendent.

25. Quodcumque spiritu unum effici potest, subiectum est, ubi dividitur. Unde si mens dividatur, si extra id quod per gratiam ipsi proprium est. Illud autem patitur, quando varia considerat; non licet enim in variis aspectibus non dividi. Si quis enim id supponat, non facile poterit rationem reddere quomodo tranquilla mens differat a mente confusa. Et contemplantium mentem menti cupiditatum astu turbata similē dicet; quod absurdum est. Talis enim mens suis artibus effecta, qualia sunt ea quae videt, composta si asperget, necessario et ipsa variatur; et simplicitatem amittens non potest fieri ut non sit divisa. Quod autem divisioni subjacet, minime est a culpa liberum; quoniam et ipsum dividi, ab illo qui id possunt intelligere, culpa judicatur. Si id menti utile est per supremi illius et supernaturalem unius contemplationem spirituali sensu supernaturale pulchrum simpliciter videre, oportet ut mens per gratiam a divisione exeat. Nobis igitur amplectendum est illud unum, et illud contemplari solum et tota anima, si volumus divisionem et varietatem fugere. Neque si unum aliquod mens aspiciat, hoc vero creatum, indivisa potest manere. Unum enim quod creatum est, non potest dici simplex omnino; sed est finitum et compositum et circumscriptum; et ideo nequit appellari simpliciter unum; neque simplicem et uniformem virtutem habebit mens ad illud tendens inflexibiliter. Erit enim finita et circumscripta ejus contemplatio cum compositione, quale est id quod contemplatur; et ab illa gratia quae ipsum simplicem et aeternam et infinitam et circumscriptam præstabit, decidet, et erit extra illud absconditum et supra cogitationem unum. Et propria sua gloria, quae est aeternæ substantiae fructu et infinitudo et simplicitas, et varietatis carentia, privata est, neque perveniet ad contemplandam supernaturalem et ineffabilem pulchritudinem. Oportet igitur mentem ad illud aeternum ⁹⁸

simplex et infinitum et revera unum aspicere ei tendere, et inde illustrari, et cum illa collectiva unitate adunari, et ideo secum; ut non modo a meliore diligatur, ut consimilis, quantum ipsi licet, et infinitudine, et simplicitate et spiritualitate; sed et ipsa divinam et summam pulchritudinem et supernaturalem possit diligere; quippe quæ cucererit secundum ea quæ dicta sunt, ad similitudinem. Quoniam enim similibus similia naturaliter solet esse diligendi dispositio, patet mente in quoque, quemadmodum a Deo diligitur, ipsam Deum dilecturam esse; simile enim simili assimilatur. Et quemadmodum similitudo conversionem habet, ita habebit omnino amorem Dei amori respondentem; quo nullus major est affectus inter Deum et animam.

Tò γάρ τοι δμοίον δμοίω τεστιν δμοίον. Καὶ ὡς ἡ δμοίστης ἔχει τὸ ἀνταγαπᾶσθαι· οὐ μείζον πάθημα μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ψυχῆς ἔστιν οὐδέν.

26. Supra propriam naturam mens assurgit, quando ad illud assurgit, quod est supra mentem; sicut simplex et absque forma, et divine sine figura constituta est, æterna ac in finita, et, ut ita dicam, supra propriam unitatem. Quando vero id de quo cogitat secum habet, et, si in divinis et intelligibilibus occupata sit, tunc naturaliter dicitur moveri et operari et in propriam naturam statui; multum autem præstat naturali supernaturale, et multo ex celsius est: oportet autem supernaturale assequi conari, ut pote melius, secundum mandatum charismata meliora nos æmulari jubens. Sed patet C mentem in supernaturali constitutam, in Deo esse: Deus enim est extra omnem naturam, qui est æternum ac simpliciter unum. Oportet igitur ad æternum et simpliciter unum mentem extendi, illudque contemplari et ad illud duci, ut ad supernaturale unum, assurgens hoc modo supra propriam ac naturalem virtutem, melius habeat, tanquam in propriis secundum naturam constituta.

27. Unaquæque res propriis dotibus lætatur et in iis naturaliter requiescit; quæ omnia in æterno creatore secundum uniformem causam præstiterunt. Tunc igitur in veram lætitiam mens naturaliter veniet et gaudium habebit nequaquam breve, et requiescat potenter, quando omnia prætereurrent et relinquens, in principalem illam ac primam causam extensa erit et ibi per spiritualem conversionem sicut, eam a qua omnia et omnium doles facta sunt, principia et media et ultima; et in qua omnia subsistunt et continentur; et per quam ad propriam finem pervenient perfecta; et per quam bene se habent ea quæ in hoc bono statu versantur; per quam et ipsa mens, qualis est, creator fuit. Quodammodo modo ad seipsam mentem converti, est ad illam summam et omnium causam converti, quæ est verum mentis originale. Quoniam vero unaquæque res seipsam naturaliter diligit, et præsertim id mens patitur, cum sit increata pulchritudinis et supra cogitationem unius imago

Α τοι, ἀδριστία, καὶ ἀπλότης, καὶ τὸ ἀειδὲς ἐνοικίους γιγνομένη, ἐπιτέρηται· καὶ τοῦ ὑπερφυούς καὶ ἀρρήτοταου κάλλους οὐκ ἐφικνεῖται τὴν φαντασίαν παθεῖν. Δεῖ δὴ ἄρα τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἄναγκην, ἀπλοῦν, καὶ ἀδριστον, καὶ τιθόντι ἐν ἀφορᾶν, καὶ ἀνατείνεσθαι· κάκειθεν ἐπείγεσθαι καταλάμπεσθαι, καὶ τῇ ἀρχισυναγώγῳ ἐνάdi ἐνοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔστιφ· ἵνα οὐ μόνον ἀγαπηθεῖν παρὰ τοῦ κρείττονος, ὡς δμοιωθεῖς, ἢ ἐνεστιν αὐτῷ, τῇ τε ἀδριστίᾳ, καὶ ἀπλότητῃ, τῷ ἀνειδέψει τε καὶ ἀσχηματιστῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὸ θεῖον καὶ ὑπέρχαλον κάλλος, καὶ ὑπερφυὲς ἀγαπῆσαι δυνηθεῖη, ὡς ἀναδέσσαμηκῶν; κατὰ τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν δμοίωσιν. Εἶτε, γάρ τοις δμοῖοις; γίγνεσθαι φυσικῶς εἰωθεν ἀγαπητικῇ διάθεσις; πρὸς τὰ δμοῖα, φανερὸν δῆπουσθεν ὡς

B ἀγχιπθῆσται, καὶ ἀνταγαπῆσει ὁ νοῦς τὸν Θεόν. Τὸν δὲ τὸ ἀντιστρέψειν, ἔχει πάντως οὐδὲν πάθημα μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ψυχῆς ἔστιν οὐδέν.

κς. Ὅπερ τὴν ἔστιον φύσιν τότε ὁ νοῦς γίνεται, οὗτον εἰς τὸ ὑπὲρ νοῦν γίνηται παντελῶς, ἀνειδέψει τε καὶ ἀσχηματιστος, καὶ τὸ δόλον ἐνθέως ἀμέρφωτος καταστάς, ἀναρχός τε καὶ ἀπειρος, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑπὲρ τὴν ίδιαν ἐνωσιν. Οταν δὲ τὸ σφέτερον διανοούμενον ἔχῃ μεθ' ἔστιον, καὶ τοῖς θεοῖς εἴη καὶ νοητοῖς ἀσχολούμενον, τότε φυσικῶς λέγεται κινεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν, καὶ εἰς τὴν ἔστιον φύσιν ἰσταθαι· κατὰ πολὺ δὲ ὑπέρκειται τὸ ὑπὲρ φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ ἔστι πάνυ ἀνώτερον. Δεῖ δὴ φιλεῖν τοῦ ὑπὲρ φύσιν γενέσθαι ἐπείγεσθαι, ὡς μᾶλλον γε κρείττονος κατὰ τὴν φάσκουσαν ἱετολήν, ζητοῦν γε τὰ κρείττονα τῶν χαρισμάτων· ἀλλὰ μὴν δηλούντες ὁ νοῦς εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ὅν, ἐστιν ἐν τῷ Θεῷ· ἐξώτερος γάρ τοι γιγνομένως φύσεως ὁ Θεός ἀπάτης, δις δῆτά ἔστι τὸ ἀρχαῖταν, καὶ ἀπλοῦς ἐν. Δεῖ δρα πρὸς τὸ ἀρχαῖταν καὶ ἀπλῶς ἐν τὸν νοῦν ἀνατείνεσθαι, καὶ ἐπείγεσθαι ἀφορᾶν, καὶ ἀγαπῆσθαι, ὡς διὰ εἰς τὸ ὑπερφυὲς ἐν, ὑπὲρ τὴν σφέτερα φυσικὴν ἐνέργειαν ἀναβιηκῶς, βέλτιον ἔξη, ἥπερ εἰς τὸ ἔστιον κατὰ φύσιν ἰστάμενος,

κς'. Έκαστον τῶν διών τοι; ἔστιον ίδιοις γάνυνται τε καὶ ἀναπέπαυται φυσικῶς· ἀπό τοι ἐν τῷ ἀρχαῖτάπειρος περιφρίστηκε καὶ ἀπίστιαν ἐνοῦσθη. Τότε τοίνυν εἰς ἀληθινάς εὑφροσύνας ὁ νοῦς ἐλέυσται φυσικῶς, καὶ γάννος ἔξει οὗτοι βραχον. Ο καὶ ἀναπάυσται κατὰ κράτος, διαν πόντα διαβάς καὶ καταλιπὼν, εἰς τὴν ἀναρχικὴν ἐκείνην καὶ πρωτηστην αἵτιαν ἀναταθεῖη, κάκει γένοιστο δι' ἐπιστροφῆς νοερᾶς, τὴν ἐξ ἡς πάντα τε καὶ τὰ πάντων γεγόνασιν, ἀρχαὶ τε καὶ μέσα, καὶ τὰ τέλη· καὶ ἐν ἡ πάντα ὑφέστηκε, καὶ διακρατεῖται, καὶ δι' ἡς πρὸς τέλος ίδιον ἄγεται τὰ τελειούμενα, καὶ δι' ἡν εὐπαθεῖ τὰ εὖ πάσχοντα· ὑφ' ἡς καὶ αὐτὸς ἡδη δ νοῦς, οὖς ἔστιν, ἐκτισται. Τρόπον γάρ τινα πρὸς ἔαυτὸν ἔστι τὸν νοῦν ἐπιστρέψειν, πρὸς ἐκείνην τὴν κυρίαν καὶ πάντων αἵτιαν ἐπιστρεψμενον, οὔσαν αὐτοῦ ἀληθέας πρωτότυπον. Ἐπειδὴ δὲ ἔκαστον ἔαυτὸν φιλεῖ φυσικῶς, καὶ μάλιστά γε τοῦτο πάσχει δ νοῦς, οἷα τοῦ ὁμηράνου κάλλους τοῦ ὑπὲρ διάνοιαν ἐνδε εἰκόνων ὑπέρχαλος; λιαν ἀγαπῆ δι' ἐπ στροφῆς

ἀπὸ δύο πρὸς τὸ ἔαυτοῦ αἴτιον, διπέρ, καθά εἰρη· Καὶ δὲ, καὶ τοῦτο στοργή τις πέφυκε τοῖς; ἐξ οὐ πρὸς τὸ ἀφ' οὗ φυσικῶς ἀγαπητική, ὡς πέρ δῆ καὶ ἀνάπαλιν, ἔρως κατέχει τοῖς γεννήτοροι πρὸς τὰ γεννητά· διὰ τοῦτο πολλὴ τις ἀνακύπτει ἀδρέτος τὸν πρὸς τὸ πάνταν αἴτιον ἐπιστρέφοντας. Εἰν. Πρὸς γάρ τοι τὸ ἐξ οὐ πειστρέψει, καὶ πρὸς ἔαυτον, ὡς εἰρηται· ἐκεὶ γάρ προῦφεστῶτα λόγῳ αἴτιας τὰ πάντα, καὶ δῆ καὶ δὸνος ὡς τῶν ἀπάντων ἐν, ἐνυπάρχει τῷ ὑπὲρ διένειαν ἐνί ὡς ἐν αἰτίᾳ τῷ πρωτότυπῳ.

κη'. Ωσπερ ἐκ τοῦ ὑπὲρ οὐσιῶν δυτοῦ; πᾶσα οὐσία, καὶ φύσις πᾶσα ἐκ τοῦ ὑπὲρ φύσιν, ἐκ τοῦ ἀχρόνου τε καὶ ἀσύνθετου τὰ Ἕγγρονά τε καὶ σύνθετα, ἔτι γε μήν ἐκ τοῦ ἀκτίστου τὰ κτιστὰ εἰναι πεφύκασιν· οὕτω καὶ πᾶν εἰδός ἐκ τοῦ ἀνείδεον γεγένηται, καὶ ἐκ τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνὸς τὰ πολλὰ ὄχινόμενα. Οἱ τοίνυν μή πρὸς τὸ ἀνείδεον ἐν ἀσχολούμενος, καὶ ἀφορῶν, καὶ ὡς πέρ ἐκείνου ἐκκρεμανούμενος, ἀλλὰ πρὸς διλλο τὰ τῶν ἐν εἶσι, καὶ κτίσεις θεωρουμένων, οὗτος τὸ κατὰ ἀεύγχριτον λόγον ὑφειμένον, τοῦ ὑπερκειμένου πρότερον τέθεικε, καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν τάχα ἔγγυς ἔστηκεν. Εἰς δὲ ἥδες ἡ σχόληται τις, καὶ πρὸς δὲ ἀφορᾶ, τούτου καὶ ἀκίσται· οὐ δὲ ἐψίεται, τούτῳ καὶ ἡττηται· ὃ δὲ ἡττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· καὶ δυτῶς λατρεύει γε οὗτος τῇ κτίσει περὶ τὸν κτίσαντα· τούτῳ γάρ δὲ ἀκάστου νοῦς καὶ δεδούλωται, καὶ λατρεύει καὶ ἀγαπᾷ, δὲ ἀφορᾶ, καὶ περὶ δὲ σχόληται· εἰ δὲ ἡ παρὰ τὸ ἀπλούν ἐν καὶ ἀνείδεον ἀσχολίᾳ, καὶ ἀπόδεψις τοσοῦτον ἀπολισθαίνειν ποιεῖ· πρὸς τὸ ἀνείδεον δὲν ἀποτοῦν ἡμῶν ἡ σπουδὴ, καὶ ἡ ἐπίγνωσις δι' ἐπιστροφῆς καὶ ἀντάσσεως νεράδες, ἵνα πέρ οἱ θηταυροὶ πάστης εἰσὶ γνώσεις, καὶ οὐ γενομένοις, πάστης θεωρίας ἀνάπτυσις, ἡ ἀπόπτασις, καὶ ἡ τοῦ νοεῖν στάσις, καὶ ὑπὲρ νοῦν σιγή, καὶ ἀνεκδιήγητον ἀγαλλίαμα ἐν πολλῷ θαυμασμῷ.

κθ'. Εἰ πάντα τοῦ εἰναι τὰ δυτα ἐψίεται· ἔστι δὲ πάντων τὸ εἰναι κατ' αἴτιαν ἐν τῷ ὑπὲρ τὸ εἰναι ἐνί· πάντα δρα καὶ μᾶλλον τὰ λογικὰ τῶν δυτῶν, δρθῶς καὶ ὡς χρή κινούμενα, τοῦ ὑπὲρ τὸ εἰναι ἐνὸς ἐψίεται τοῦ εἰναι ἐψιλέμενα· δὲ δρα μή πρὸς τὸ ὑπὲρ τὸ εἰναι ἐν ἀνατεινόμενος νοῦς, μηδὲ τούτου ἐψιλέμενος, διαστρόφῳ, καὶ ἡμαρτημένῃ κέχρηται τῇ κινήσει, καὶ τοῦ οἰκείου διαπίπτει ἀξιώματος, διπέρ ἐστι τοῦ ὑπὲρ τὸ εἰναι ἐνδός ἡ ἐπίγνωσις, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν θειοτάτη ὑπὲρ νοῦν ἔνοειδής ἔνωσις, καὶ ἀγάπητος.

λ'. Τὰ αἴτια περισσῶς ἔχουσι· τὰς τῶν αἴτιατῶν καλλονάς. Αἴτιον δὲ τῶν πάντων κοινῶς τὸ ὑπερούσιον ἐν. Εἰ τοίνυν δὲ νοῦς προσίσχοιτο τινι τῶν μετὰ τὸ ὑπερούσιον ἐν, ὡς καλῷ, ή ὡς δὲς δή ποτε νεράδες ἀξιον ἔλεως, ἐναργῶς ἡμάρτηται δὲ σκοπός αὐτοῦ, φιλόκαλος μὲν ἀν, οὐχὶ δὲ πρὸς τὸ πρώτον, καὶ κύριον, καὶ ἐξ οὐπερ πάντα τὰ καλὰ, μετοχῇ γέ εἰσι καλὰ, ὑπερούσιον ἐν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐξειναὶ μετέχοντα τῆς καλλονῆς, βραχυμίᾳ, ή διεπιστη-

A pulcherrima, diligit multum per conversionem ad suam causam aspiciens, quia, ut dictum est, seipsam videt, ibi aspiciens, et vehementissime diligit; et aliunde vero aliquis amor solet esse genitum erga genitorem, quemadmodum et genitoribus erga genita; ideo multa quædam ineffabilis laetitia penetrat eam mentem quæ ad illud unum, omnium causam se convertit; ad hoc, creata mens, ut dictum est, ad seipsam convertitur. Quæcunque enim ratione causæ præexistunt et mens ipsa ut pote horum omnium unum, existunt in illo supra cogitationem uno tanquam in originali causa.

B 28. Quemadmodum ex illo quod supra substantiam est, omnis substantia; et omnis natura ex illo quod supra naturam est, ex aeterno et incomposito temporalia et composita, et alij huc ex incremento creato existunt; ita et omnis species ex eo quod speciem non habet, et ex supernaturali uno ea omnia quæ videntur. Qui igitur circa illud quod sine forma est non occupatur neque illud aspicit, et, ut ita dicam, ab illo pendet, sed ad aliud quoddam eorum quæ videntur et creata sunt, hic, quod omnino subjectum est ei quod superius est antetutum, et brevi idololatris prope stat. Illud enim circa quod aliquis occupatur et ad quod aspicit, id et desiderat; illo autem quod cupit, vincitur; ei vero quod vincitur, subjectus est; et vere servit ille creature, nendum Creatori: ei enim uniuscujusque mens servit idque diligit, circa quod occupatur. Si porro extra id quod simplex est et suæ speciei occupatio et contemplatio nos decidere facit, ad illud igitur quod sine forma et simplex est unum, noster ardor tendat et per conversionem spirituali meique conatum cognitionis, ubi omnis scientia sunt thesauri, et ubi, cum eo pervenerimus, contemplationis est requies et finis, et cogitationis terminus, et supra mentem silentium et inenarrabilis in multa admiratione exsultatio.

C 29. Si quæcunque sunt, esse cupiunt; si autem omnium esse secundum causam est in illo uno quod supra omnem existentiam est; omnia igitur, praesertim vero rationabilia, vere et ut oportet se moventia, illud unum quod supra omnia est, cupiunt, esse cupientia. Mens igitur quæ ad illud unum non tendit neque illud cupit, peruerso et errante motu utitur, et propria dignitate delabitur, quæ est hujus supra omnem existentiam unius cognitionis, et divinissima secundum ipsum supra mentem uniformis unio et dilectio.

D 30. Causæ eminentes possident causatorum pulchritudines. Causa autem omnium communiter est supersubstantiale unum. Si igitur mens adhucrat alieni eorum quæ sunt post supersubstantiale unum, ut pulchro, aut tanquam spirituali attractione digno, manifeste falsus est ejus terminus; tunc enim pulchri aliquid æquat, non autem quod prius et principale pulchrum est, et ex quo omnino pulchra sunt, supersubstantiale nampic unum,

sed solummodo ea quæ ejus pulchritudinem partcipant, indolentia aut ignorantia mota. Mens autem quæ apte considerat, ad spirituale unum suæ cogitationis aspectum dirigit, clare noscens se asseculari id quod cupit, ut in suo principio in illo spirituali aspectu remanens, sciens quoque nihil admodum esse proprietatum aut pulchri communicativum nisi illud supersubstantiale unum. Si quædam enim viderentur potentiam habere proprietatum communicativum, saltem ea non solent perpetuo diligenti menti permanere. Soli enim Spiritui sancto id facere possibile est, et operari, ut velit, et quando velit, quippe qui, ut Dominus, naturæ est omnipotens, et una Trinitas persona. Mens igitur convertenda est ad spirituale unum. Non enim solum est omnium bonorum fons, sed et donorum indefectibilis mansio.

31. Quæcumque sunt, naturaliter bonum cupiunt, Unum autem est re ipsa bonum, etsi multa sint quæ bona dicantur. Simpliciter enim bonum aliquod et tanquam omnino perfectum nihil inventies, sed bonum dicitur per quamidam boni participationem, illud unum supersubstantiale bonum participans, non autem id habens ex se ipso. Illud enim solum supersubstantiale unum, bonum simpliciter est et eminenter bonum, et omnis bonitatis fons, et proprium communicativum et ad se naturaliter convertens, auctorque omnis substantiae, existentiae, habitus, potentiae, motus, operationis, qualitatis, et coniugis libet pulchritudinis et bonitatis. Et simpliciter quæcumque sunt, et quæ circa existentia videntur, inde, ex illo uno supersubstantiali originem suam habuere per creationem. Ideo mens, si ad aliud quam ad illud supersubstantiale unum moveatur, motum errantem habet; motu enim forte ad bonum, non ad illud summe et simpliciter bonum, alia que bona nimia bonitatis effusione rediens, melioraque efficiens ea quæ bonitate aut melioratione indigent.

32. Multorum quidem mens divisioni subjecta, et multis rebus velut distracta, nescit illud bonum et simpliciter unum, neque illud inquirit, neque circa illud occupatur. De quibus dicit in Davide ille spiritus: « Multi dicunt; quis ostendet nobis bona? » Non utique bonum; et merito; de multis solliciti ac turbati, eo quod uno bono opus sit, cuius partem, quæ sancto Dei verbo visa est bona, aut ignorantes præterierunt aut negligentes puniti sunt, minime in suam mentem inducentes curam illius inquirendi quod super omnia inquisitione dignum est. Qui autem a Davide ad magistrum adducti sunt, et decreverunt illius vestigiis adhaerere: « Signatum est super nos, inquit, lumen vultus tui, Domine; » scientia nempe simplicis hujus gloriae tuæ signata est nobis tanquam in speculo. Ita in plurimis bonis latetur vivilis et plurima plebs. Ita illustrantur viventes spiritualiter ab illo simplici et simpliciter bono in mente supernaturali modo illustrati.

33. Quemadmodum aquosi fluvii alveus major

α μοσύνη κινούμενος. Ό δέ ἐπιτεττυγμένος διεσκιπούμενος; νοῦς, πρὸς τὸ ὑπερούσιον ἐν τὴν σφετέραν ἀποτελεῖ τῇ; διανοίᾳ ἀνάδεψιν, διχιγνώσκων σαφῶς, δι τοι περισσῶς τεύξεται, οὐ ποθεὶ, ὡς ἐν αἰτίῳ, ἐν ἐκείνῃ τῇ νοερῷ ἀποδέψει γενόμενος, καὶ δι τοι δύνανται τῶν οἰκείων, ἢ ὅτουοῦν καλῶν μεταδοτικῶν, εἰ μή τὸ ὑπερούσιον ἐν. Εἰ γάρ τοι καὶ δοκοίῃ διττὰ τινὰ δυνάμεως δι τοι μεταδοτικῆς τῶν ἴδιων, ἀλλὰ οὐκ ἐς ἀεὶ παραμένειν πέρυκε ταῦτα τῷ ἐρχοτῇ νῷ· μόνῳ γάρ τοῦτο τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ποιεῖν πεπίστευται, καὶ ὡς ἀν θέλη ἐνεργεῖν. καὶ ὅπουδηπότε, ὡς χρόνον, καὶ φύσεως ὃν Δεσποτικῆς, καὶ τῆς τρισυποστάτου ἐνάδος πρόσωπον. Ηρδές δρα τὸ ὑπερούσιον ἐν ἐπιστρεπτέον ἐστὶ τὸν νοῦν· δι τοι γε οὐ μόνον ἢ τῶν ὁποιωνοῦν πιγή ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν χαρισμάτων ἢ ἀναφέρετος διανομῆς.

λα'. Πάντα τὰ δυτα ἐφίεται φυσικῶς τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐν δὲ τὸ τιμόντι ἀγαθῶν, καίτοι πολλῶν λεγομένων ἀγαθῶν. Ἀπλῶς γάρ ἀγαθῶν καὶ οἰονεὶ παντελεῖον ἐν τοῖς πολλοῖς εὑρήσεις οὐδὲν, ἀλλὰ κατά τινα μετεσχήν ἀγαθοῦ λεγόμενον ἀγαθόν πη, ἐκ τοῦ ὑπερουσίου ἐνδεικόντος τοῦ ἀγαθοῦ μετέχον, οὐκον τοῦτο ἔχον ἐξ αὐτοῦ· ἐκεῖνο γάρ μόνον τὸ ὑπερούσιον ἐν, ἀγαθὸν ἀπλῶς, καὶ ὑπεράγαθον, καὶ πηγή πάστης ἀγαθότητος, καὶ τῶν ἑαυτοῦ μεταδοτικῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸς φυσικῶς ἐπιστρεπτικῶν, οὐσίας πάστης, ὑπάρκειας, ἔξεις, δυνάμεως, κινήσεως, ἐνεργείας, ἰδεότητος, καὶ ἀποισοῦν καλλονῆς, καὶ ἀγαθότητος. Καὶ ἀπλῶς τὰ δυτα πάντα, καὶ τὰ περὶ τὰ δυτα πάντα θεωρούμενα, ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ ὑπερουσίου ἐνδεικόντος ἔχον τὴν ἐφιάλην ποιετικῶς. Διὰ τοι τοῦτο νοῦς ποδεῖλο τε, καὶ μή προδεῖτο ὑπερούσιον ἀπλοῦν ἐν φερόμενος, ἡμαρτημένην ἔχει τὴν κίνησιν· κινούμενος μὲν ἵστως πρὸς ἀγαθῶν, οὐ πρὸς τὸ κυρίως δὲ καὶ ἀπλῶς ἀγαθῶν, οὐδὲ πρὸς τὸ καὶ τὰλλα ὑπερβολῇ ἀγαθοποιοῦ ὑπερχύσεως ἀγαθῶν, καὶ βελτιοῦν τὰ ἀγαθύσεως, ἢ βελτιώσεως; δεδμενα.

λβ'. Ο μὲν τῶν πολλῶν νοῦς ὑπὸ τὴν διαίρεσιν ἐξ ἀνοίᾳ κείμενος; καὶ διασπώμενος ὥσπερ ὑπὸ πολλῶν, οὐκ οἶδε τὸ ἀγαθῶν τὸ ἀπλῶς ἐν, οὐδὲ μήν ζητεῖ, οὔτε ἡχθληται περὶ αὐτό. Περὶ δὲν φησι τὸ ἐν Δικτὶ Πνεύμα· « Πολλοὶ λέγουσι· Τις δεῖται ἡμῖν τὰ ἀγαθά; » οὐχὶ δὲ τὸ ἀγαθῶν· καὶ εἰκότες περὶ πολλῶν μεριμνῶντες καὶ τυρβάζοντες, δι τοι δυτα ἔχειν τὴν μερίδα, ἡτοι τῷ ἀγίῳ τοῦ Θεοῦ Λαγῳ ἀγαθὴ ὑπεράγη, ἢ ἀγνοήσαντες παρέδραμον, ἢ ἀμελησαντες ἐξημιώθησαν, μηδὲ εἰ; νοῦν βαλλόμενοι ζητήσατε τὸ ὑπὲρ πάντα ζητεῖσθαι ἀξιώτερον. Οἱ δέ ὑπὸ Δικτὶ ἀγθεῖτες παρέχωγαψ, καὶ τοις ἐκείνους ἔχειν τὸν προσώπου σου, Κύριε· ήτοι, « Ή γνῶσε; τῆς ἐνιαίας δόξης σου ἐνεσημάνθη ὡς ἐν ἐσόπερ φημίν. Οὐτως ἐν τοι πολλοῖς χαίρει ὁ χαδαῖς καὶ πολὺς λαὸς ἀγαθοῖς. Οὐτως ἐναγάγουται οἱ ζῶντες πνευματικῶς τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀπλῶς ἀγαθοῦ τὴν εἰδησιν ὑπερκοσμίως φωτιζόμενος.

λγ'. Πεπερὶ δ τοῦ ὑδατώδους βεύματος δλκδ

μετίσιων έν εΐη ἐ.οι.έ.ώ; προχεδμενος, ήπειρ διηρημέτ. Α νος; καὶ ἀποσχ.όμενος εἰς πολλά· οὖτως ή τοῦ νοὸς ἀπόθλεψις, καὶ τὴν αὐτὸν κίνησις τε καὶ ἔρεσις, σφραγωτέρα ἔσται ἀν ἐπιβάλλουσα οὐ πολυσχιδῶς, οὐδὲ πολυτρίπως, ἀλλ' ἔνοειδῶς, καὶ ὅλῃ δικρέσεω. Θ γίνεσθαι πέρικε τῇ πρὸς τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἀπλῶς ἐν ἀνατάξει, καὶ ἀποδέψει, καὶ θεωρή. συνχρωγήν γάρ ἔστιν ἀλλοῦς τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἀπλούστατον έν· καὶ τοῦτο καθορίζει οὐ νοῦς καταξι. Οὐτές, οὐδὲ μνατὸν μῆτ., ὃς εἰκός, καὶ τὴν μορφιωθῆναι, δίκην εἰκόνης, καὶ γενέσθαι μνοειδῆς ἐν τάξεις ἔνειδει, ἀπλοῦς, ἄχρος ἀνεῖδεος, ἀποιος, ὄντης, ἀδριτος, ἀπειρος, ἀσχημάτιστος, καὶ μέν γε ἀλλῶς ἐν ὑπερκόσμιον, ἀλλίσις θεού καὶ ὑπερκόσμου ἔρωτος καταγγλίσμαν·, ἐν ἀποκαλύψει γνώσεως μυστικῆς, ἀφεσίᾳ καὶ ἀνοησίᾳ ὑπὲρ λόγου καὶ οὐτισμού κατεστεμένος, τρυφῶν πνευματικὸν ἀγαλλίαμα καὶ εὐφροσύνην οὐράνιον. Καὶ γε ἡλιοίωται πρὸς τὸ θεούτερον, καὶ θεοί μορφήν ὑπόδειται, τῷ ἀπλῷ, καὶ ἀσχημάτιστῷ, καὶ ἀνειδέψῃ, καὶ ἐντ., καὶ τοῖς προειρημένοις ἐτέροις πνευματικῶς μορφαζόμενος. Καὶ γοῦν εἰ μῆτ τοῦτο αὐτῷ γένοιτο, καὶ πάλιοι τὴν τοιεύην θεοίν αἰλούσιν, ἐν ἐπαφῇ, καὶ φαντασίᾳ τοῦ ὑπερκόσμου ἐνδ.; οὐκούν ἐγένετο. Ἐντὸς γάρ ἔστιν ἐνοποίης ὁ θεός, καὶ νοῦς ὑπὲρ νήσιν· καὶ τότε καθίσον νοῦς ὑπερκόσμιως τοῦτον φαντάζεται, διὰν σὺν τοῖς λελεγμένοις καὶ ἐν ὑπὲρ νόησιν γένηται τῇ θεοῖ φαντασίᾳ τοῦτο παθών.

λδ. Τὸ τῆς ὑπερουσίου θεοτητος τριαδικόν, εἰς μνοναδικὸν συνήκτας ὑπερρυθμόν. Μονάδ.: γάρ τριτούποστατός ἔστιν ὁ θεός· οὐκ ἔστι τοινύν εἰς δροιωμα ἐμφερές τοῦ θεού γενέσθαι ψυχήν εἰκονικῶς, μῆτ καὶ αὐτήν οὔσαν τριμερῆ, πρὸς ἔκαυτὴν γεγονόταν ὑπερφυῶς· ἐν. Λέγω δὲ τριμερῆ τὴν ψυχήν οὐ κατ τὸ λογιστικὸν καὶ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν· κυρίως γάρ οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ τριμερῆς ἡ ψυχή· οὐ γάρ πάλιοι τοιούτοις οἰκείως· ξεῖται λογική ψυχή πρὸς ἐπιθυμίαν καὶ θυμόν. Εστι γάρ ταῦτα ἐξ ἀλλού μέρους παρειλημμάτων, διὸ τὴν παρούσαν ζωώδη βιοτὴν παρυπιστάμενα, ἀλογα, καὶ σκοτεινά καθ' αὐτά· ἡ δὲ ψυχή λογική τέ ἔστι, καὶ τῇ φύσεις αὐτής Εμπλεως φωτὸς νοεροῦ, καὶ δεῖ κυρίως ἐκείνα φάναι εἶνα: αὐτῆς, ὡν χωρὶς ἐνεργῆσαι τὴν ἔκαυτην εἰς δεδήνηται ἐνέργειαν. Ἀλλὰ μῆτ θυμοῦ ὅλη καὶ ἐπιθυμίας δὲν εργεῖ, καὶ μάλιστα τότε ἀληθῶς ἐνεργεῖ, διὰν τούτους ἐνεργοῦ χωρὶς· οὐδὲ ἄρα τρόποις μέρη ταῦτα αὐτῆς εἰσιν, ἀλλ'. ὡς εἰρήκειν τῆς ζωώδους, καὶ κάτω τούχης; δυνάμεις αὐτῆς παρυπεστραχίας. Ψυχή γάρ λογική νοερῶς τὰ δινα περιαθροῦσα, καὶ φανταζομένη τὰ νοητὰ, καὶ ὑπὲρ ἔκαυτην ἀνατεινομένη, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀναθρώσκουσα, πόρρω που φίπτει ὡς φλυαρίν εἰκασίαν, ἐπιθυμίαν, καὶ θυμόν, μῆχουσα ἐν οἷς τούτοις χρήσαιτο, διόπου ἀπλέτες, καὶ τὸ ἀνείδεον, καὶ ἀσχημάτιστον, ἄχροδν τε καὶ ἀμόρφωτον, καὶ τάλλα διὰ νοῦν ἀφετον, καὶ ὅλως ἀπλοῦν ἀπαιτεῖ. Ἐπειτα δὲ τριμερῆς οἰκείως τῇ ἔκαυτῃς ἀπλέτηται τῇ ψυχῇ, νοῦς οὐτα, γραμμένη λόγῳ, καὶ πνεύματι, τὰ ἔκαυτης; Ιδειτετα, καὶ τὴν ἔκαυτης

esse, si uniformiter fluere, quam si divisus et disseis in multa; sic mentis contemplatio et ejus motus impetusque vehementior erit, si non divisa seratur, nec pluribus modis, sed uniformiter et absque separatione; quod si etiam solet ejus a supernaturale et simpliciter unum motu et aspectu, illiusque contemplatione: collectivum enim est vere illud supernaturale et simplicissimum unum: et quando mens digna fuerit quae id compleetur, fieri nequit ut non secundum ipsum informetur, imaginis modo, et illud uniformis in uniformi ordine, simplex, sine colore, sine specie, sine qualitate, intacta, infinita, interminata, immaterialis, et uno verbo simplexiter unum supernaturale, divini ac supernaturalis amoris radiis illustrata, in revelatione nysticæ scientiæ, ineffabili et invisibili modo coronata supra verbum et cogitationem, spirituali exultatione et cœlesti latitia abundans. Et sane mutatur ad aliquid divinus et divina induitur forma, informata nempe spiritualiter simplici illo et non figurato et sine specie et uno, et ceteris predictis. Nisi enim id mente contingere, nec talen dividinam mutationem pateretur, non esset in contactu et visione illius supernaturalis unius. Deus enim est unitas que unum efficit, et mens supra cogitationem. Et tunc in quantum mens una supernaturali modo contemplatur, euancterioris predictis et unum supra cogitationem efficitur, divina imaginatione illud patiens.

34. Tres supernaturalis Divitatis personæ in unitatem supernaturaliter coguntur. Unitas enim est in tribus personis Deus. Non est igitur possibile ut anima ad imaginem Dei fiat, nisi et ipsa quæ tribus partibus constat, ad se ipsam supernaturaliter unum fiat. Dico enim animam tribus partibus contare, non secundum rationem et irascibilem appetitum concupiscentiale, non enim est sub hoc respectu triplex anima. Rationalis enim anima non propriè irascitur aut concupiscit: hæc enim sunt ex irrationabili parte assumpta, per præsentem vitam præstata, irrationalia, et tenetbrosa per ipsa. Anima vero rationalis est et ejus natura spirituali lumine plena, et omnino dicendum est ea illius esse sicut quibus suam efficaciam nequit ostendere. Sed tantum absque ira et concupiscentia operatur, et præsentim vere tunc operatur, quando sine iis operatur. Non igitur ipsa ipsius partes sunt, sed, ut dixi, partis animalis, et inferiori fortuna potentiae ipsi præstite. Anima enim rationalis spiritualiter ea quæ sursum sunt, considerans, et intelligibilia imaginans et supra seipsum tendens, et, ut ita dicam, currens, longe rejicit, ut futile nugas, concupiscentia et iram, non habens quomodo iis utatur, ubi adest simplicitas et invisibilitas, et corporis parentia et coloris et formæ, et alia quæcumque menteum liberam et omnino simplicem exigunt. Est enim triplex proprie sua simplicitate anima, cum mens sit ratione utens et spiritu, in iis quæ sunt ipsi maxime propria minimeque ejus simplicitatem

la dunt ; quem admodum et Trinitas aeternæ Deitatis, cuius anima est imago, proprie unitati et simplicitati non obstat; sed est Divinitas et simplex unum supersubstantiale, et rursum nihilominus et omnino Trinitas. Ea igitur et anima, nempe mens (mens enim est, et omnino mens est anima), ratio et spiritus; quæ supernaturaliter unum aliquid facta sunt, et nobis unius Deitatis in tribus personis similitudinem præbent. Illud autem nequit effici, nisi ex contemplatione et aspectu supernaturalis Trinitatis substantiae. Ea enim est quæ animam talem efficit, eamque delapsam ad id reddit ; et sine hac attentione et contemplatione illud fieri animæ est impossibile. Quod si non contingat, neque adveniat hæc similitudo, et hoc modo imperfecti videbimus. Hæc vero dicta sint circa partem contemplativam, et veritatem, quæ præcipue attentione dignæ sunt ; et sine quibus nobis non licet nos in apathiam reducere.

Quemadmodum enim in bono practice nos esse oportet, ut inter tranquillos sinus, ita et ad veritatem contemplative, ut sinus Deo similes, Deo super omnia servientes, et, ut dī adoptione filius et sinus secundum legitimam originalis similitudinem, cupientes. Si nobis unum fieri prorsus necesse est, propter originalis nostri supersubstantialis unius similitudinem, id nobis præstat ad illud supernaturale unum aspectus et consideratio et motus, et spiritualis conversio, et ad illud unum indesinens aspiratio. Igitur omni modo conandum est ad illud supra cogitationem unum supersubstantiale aspicere, et ibi nos tolos omni ardore suspendere, et toto corde et anima, et in nobismetipsis supernaturalis ac supersimplicis unius et solius habere amorem ; ita ut ille amor hujus unius nobis pro aliis sanctis sit nostra spirituali ad illud ascensione. Et sic omnino tanquam in aera sublati in puro et uniformi statu cum Domino erimus, illo vero uno, triplici modo Trinitatem celebrantes mentaliter, rationabiliterque et spiritualiter, et ad illam, ut dignum est, inibi eamque admirantes, et, ut nobis licet, uniti cum illo supra unitatem uno.

35. Sensibilis unitas omnis numerabilis multitudinis principium est ; et unitas supernaturalis omnis apparentis et cogitatae multitudinis et omnis rei principiu. Quemadmodum igitur omnis numerus ab unitate principium habet, ita quodcumque est ubique ab illo supernaturali uno profunditur, secundum causam sive naturalem sive creatricem ; sed arithmeticæ quidem unitatis positio, in quantum sensibilis est, propriam naturam consequitur. Cum enim omnium numerabilium principium sit, sensus numerans eam primam ponit. De illo autem uno supernaturali, quia supra mentem est, contrarium aspicitur. Cum enim unitas prima omnium sit, mens eam post omnia ponit. Nulla enim mens potest supernaturale unum initium et ab illo ad cetera proce-

derit. Καὶ πάντων λυματινέμενα διπερ ωδὲ τὸ τρισθόν τῆς ἐναρχικῆς Θεότητος. ή εἰκὼν ἡ ψυχὴ ἐμφερής, τοῦ σφετέρου ἔνιασου, καὶ ἀπλοῦ ἐμποδῶν ἵσταται ἀλλ' οὐτι καὶ ἀπλοῦ ἐν ἀκριβῶς ; ή Θεότης ὑπερούσιον, καὶ αὐθίς οὐδὲν ἥπτον καὶ εὑταῖς ; ἀρχήτων ; Τριάδα ταῦτα τοιγαροῦν ἡ ψυχὴ, ή τοῦ δούνασ (νοῦ γάρ ἔστι, καὶ τοῦτον νοῦς ἡ ψυχὴ), δὲ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ὑπερρημῶς γεγονότα ἐν, τὴν κυρίαν ὅμοιασιν παρέχεται τὴν τρισυποστάτου μιᾶς Θεότητος. Τὸ δὲ οὐκ ἀλιθευτέστι γενέσθαι, διε μή ἐκ τῆς ἀναβολέψιες καὶ θεωρίας τῆς ὑπερφυοῦς τριαδικῆς ἐνόδος. Αὕτη γάρ ἔστιν ἡ καὶ τὴν ψυχὴν τοιάζην πεποιηκυῖα, καὶ ἐπανάγουσα ταῦτα εἰς τοῦτο, ἐκπεπτωκυῖαν καὶ χωρὶς τῆς πρὸς αὐτὴν ἐντείσεως καὶ θεωρίας τοῦτο γενέσθαι ἀμφιχνον τῇ ψυχῇ οὐ μή γεγονότος, μηδὲ ἐπανελθούστης τῆς ὅμοιωσεως, καὶ τοιούτῳ τὸν τρόπον ἐλιπεῖς φανούμεθα καὶ ταῦτα περὶ τὸ θεωρητικὸν μέρος, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀ μάλιστα σπουδῆς ; ἀξιώτερα καὶ ὡν χωρὶς εἰς ἀπαύθη κατάστασιν ἐλάσαι ἡμῖν ; οὐκ ἐνδέχεται.

Μετέπερ γάρ εἰς τὸ ἀγαθὸν, πρακτικῶς ἡμᾶς εἰναι δι. Ιν' ὅμεν τῶν ἀποθῶν, σύντο καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν θεωρητικῶς, Ιν' ὅμεν θεοειδεῖς, θεῷ τῷ ἐπιτάντων λατρεύοντες, καὶ θεοὶ θέσει γενέσθαι καὶ εἰναι κατὰ τὴν θεμιτήν ἐμφέρειαν τῆς ἀρχετύπιας ἀκριβεῖνοι. Εἰ δὴ ἐν γνέσθαις ἀναγκαιοντικάδας διὰ τὴν τοῦ πρωτοτύπου ὑπερκοσμίου ἐνδεικόμενοι τοῦτο δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν τὸ ὑπερκοσμίον ἐν ἀνάδιεψις, καὶ θεωρία, καὶ ἀνάτασις, καὶ νοερὰ ἐπιστροφὴ, πέφυκε ποιεῖν ἡμῖν, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν τὸ ἐν ἀδιαστρόφως ἀποσκοπεῖν ἄρτρα τρόπῳ παντὶ χρή πειρᾶσθαι ἀφορᾶν πρὸς τὸ ὑπὲρ διάνοιαν ἐν ὑπερκοσμίον, καὶ ἐκεῖτε ἐκκρεμαννύειν ὅλους ἐκατοῦς σπουδῆς πάσῃ, καὶ καρδίᾳ ὅλῃ, καὶ ψυχῇ, καὶ τρέφειν ἐν ἐκατοῦς τὸν τοῦ ὑπερκοσμίου ὑπερπλωμένου ἐνδεικόμενοι τοῦτο μόνου· ὡς ἀν δὲ ἡ ἔρως αὐτὸς αὐτοῦ, ἀντὶ πτερύγων ἀγίων γένοιτο τῇ πρὸς αὐτὸν νοερῷ ἀνωφορίᾳ τοῦ. Καὶ οὗτα πάντοτε ὡς εἰς ἀέρα, ἐν ἀνειδέψι καταστάσει ἐνοισιδεῖ οὖν Κυρίῳ ἐσόμεθα, τῷ τῷντοι ἐνὶ τριαδικῶς τὴν Τριάδα νοερῶς, λογικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἐκκινοῦντες, καὶ εἰς αὐτὴν, ὡς εἰκός, ἐκεχηρότες, καὶ ἐκπληττόμενοι, καὶ τῇ καθ' αὐτοὺς ἐνωσει τῷ ἐν ἐνούμενοι ἐνοειδῶς ὑπὲρ ἐνωσιν.

λε'. Μονάς αἰσθητή παντὸς ἀριθμητοῦ πλήθους ἀρχή καὶ μονάς ὑπερκοσμίος, πεντὸς φανούμενος τε καὶ νοούμενος πλήθους, καὶ παντὸς ἐντος ἀρχή. Οὐσιερὸν πᾶς ἄριθμος ἀπὸ μονάδος ; Σχει τὴν ἀρχήν, οὗτα πᾶν δὲ ἐπηδήποτε ἀπὸ τοῦ ὑπερκοσμίου προχειται ἐνδεικόμενοι, καὶ αἰστάν, εἰτε φυσικήν, ἢ ποιητικήν ἀλλὰ τῆς μὲν ἀριθμητῆς μονάδος ἡ θέσις, ἐφ' οὗτον αἰσθητή ἔστι, τῇ ἐκατοῦς φύσει ἀκολούθως ἐπειται. Ἀρχὴ γάρ οὐσα [ἀριθμός. ἀρχήν οὐσαν, ἡ ἀρχῆς γάρ οὐσης] πάντων τῶν ὑπὲρ ἀριθμούς, καὶ ἡ αἰσθητής περῶτα τιθησιν αὐτὴν ἀριθμούσα. Επὶ δὲ τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδεικόμενοι, διετοι οὐσιαν μονάδα τῶν πάντων προτέραν, διοῖς ταῦτην μετὰ πάντα τιθησιν. Οὐδεὶς γάρ δε-

έσυνται νοῦς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν ποιήσασθαι ἀρχὴν, οὐδὲ ἀπὸ τοῦδε προΐσται ἐπὶ τὰ πολλὰ ἀλλὰ τούναντιν, ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰς ἔκεινον ἀνεῖσι καὶ συνάγεται. Κάκει μὲν ἀναγκαῖον τῇ αἰτίᾳ τὸ ἀριθμητὸν ἐν, διὰ τὴν εἰς τὰ πολλὰ πρόδον, ἀλλως μὴ διαδυνατὸν ἀριθμεῖν, η̄ προβάνειν η̄ βούλεται· ὅδε δὲ ἀναγκαῖα τῷ νῷ τὰ πολλὰ, διὰ τὴν εἰς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν διὰ τούτων ἀναγωγὴν, καὶ σύμπτυξιν οἷον ἑαυτοῦ, ἐπέραθεν ἀνέλθειν, η̄ βεβούληται, ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπερκόσμιον φαντασίαν ἵνας οὐδαμόθεν δυνάμενος [ὅρθιτος. δυναμένου, η̄ δυναμένῳ]. Οὗτοι τοιγαροῦν διανοῦς τάξει καὶ διδῷ ἐκατῷ οἰκεῖς χρώμενος, ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῶν πολλῶν, τέλος δὲ ποιεῖται τὸ ὑπερκόσμιον καὶ κορυφαιότατον ἐν· ἐπει γάρ εὐληπτὸν ἐστι καὶ εὐόριστον τὸ καθ' αἰσθησιν ἀριθμητὸν ἐν, φυσικῶς η̄ αἰσθησις τοῦτο τίθησιν, ὡς ἂν η̄ φύσις αὐτοῦ ἀπαιτῇ, καὶ τῇ θέσει πρότερον. Ήδὲ κατὰ νοῦν ζητουμένη μονάς ὑπερκόσμιος, ὑπερφυῆς τε οὖσα, καὶ τὸ νοεῖσθαι ἐκφεύγουσα, πόλεω πού ἐστι καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐκατῆς θέσεως, ὥστε ἀπὸ ἐκείνης τὸν νοῦν ἀρχεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον οἷα ὑπερφυῆς, ὑπερφυῶς οὐκ ἀρχὴν, ἀλλὰ τέλος αὐτὴν εὑρίσκει διὰ νοῦς μετὰ τὴν διάβασιν, καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, ἐκαριθμητον τῶν πολλῶν. Ἐπει γάρ διὰ νοῦς φύσιν τὸ νοεῖν ἔχει, τὸ δὲ ὑπερκόσμιον ἐν ἐστι καθ' αὐτὸν διληπτὸν καὶ ἀπρόσιτον, πρὸς τὰ πολλὰ καὶ ἀκούσα τὴν τριβὴν κατὰ τοῦ νοὸς· μήτε ἀργός εἶναι· ἀπὸ τοῦ νοεῖν δυνάμενος διὰ νοῦς, μήτε τὸ κορυφαιότερον ἐν, ἐξ οὗ τὰ πολλά, καὶ πάντα, καὶ φυσικῶς συνάγεται ἀπὸ τῶν φυσικῶν δυντῶν εἰς τὰς ὑπερφυῖς, τὸ ὑπερφυὲς καὶ ὑπερούσιον ἐνοποιίζομενος ἐν, ὡς ἔχει φύσεως τὸ ὑπὲρ φύσιν, ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν δρᾶσθαι ἐσεδῶς. Τότε τοίνυν διὰ νοῦς τὴν πηγαίαν τῶν ἀγαθοτήτων, καὶ καλλονῶν ἀπάντων πρόδιεσιν, καὶ ποιήτριαν ἀρκήτης κατειδὼν καὶ τρυψόμενος πρὸς τὰ πολλά, κατειογεῖ δυτα καὶ καλά, καὶ μερίδος ἀγαθῆς μέτοχος. Φιλόκαλος γάρ διὸ οὐκ εἰς τὰ μάλιστα φυσικῶς, οὐκ ἐκών εἰσισταται τοῦ ὑπὲρ τάντα, εἰ μή πως κατὰ περίστασίν τινα συμβαίη τοῦτο αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπειδήπερ διὰ τῶν δυτῶν τρόπο; διάφορος, καὶ διάφορον ἔχει τὴν νοεράν ἀπόβλεψιν, καὶ διαφόρως διὰ νοῦς διὰ τούτων εἰς τὸ ὑπερκόσμιον ἐν, καὶ ὑπερφυὲς ἀνατρέχει, χρῆ, καθάπερ ἐγέρμαται, μικρόν τινα διαμεθοδεῦσαι, τῆς διὰ τῶν πολλῶν ἐπὶ τὸ ὑπερουσίων ὑπερκόσμιον ἐν διόδῳ, πορισμόν· διπάς διαν, ὁσαντι καὶ μακρήδην διὰ νοῦς ἀνιών, ἀσφαλεστάτην τὴν σφετέραν ποιήται καὶ νησιν, καὶ γνοή εἰ τι δια ποτε κατ' αὐτὴν ἐλεῖποι, η̄ εἰ δῆ ποτ' εἰστιν ἐν φύσεις χρῆ, καὶ τούτην ἐπὶ πέσον τρυφῆ, καὶ τὸ σφάλμον, καὶ ἀφιστῶν αὐτὸν τῆς καλλονῆς, εἰσενῆς, καὶ ἀναβάσεως, η̄ θεία; εἰσιέσεως,

culorum particeps fiet, et divinum sensum experietur, neque ipsam fallent sui progressus, aut lapsus, et in multorum mirabilium scientia constitutur, et qui sit tranquillitatis terminus intelliget et conclusionis. Sic autem dicimus: Quaecunque existunt divisa sunt in sensibilia creata, in creata intelligibilia, et intelligibilia increata; et increatum supra mentem unum supersubstantiale. In his motus mentis oculus, nempe mens et frequenter intuens, et tranquillitatem in exercitio præferens, removetur a justis seorsum agendis, tanquam a certo gradu, ad contemplandum et ad illud verum unum assequendum, et cœlestibus fruendum, ut radiis veritatis circumfundatur et exultet, et infinite aternis dicitur et miro modo lætetur et dulcedine repleatur. Forte vero, gratiae efficacia, et a terra sustollatur tempore procedente, et spirituali lumine per exercitium firmato, jam ea quæ in terra sunt non sentiat, illius quod supra mentem est possessione et hujus pulchri quod supra omnem pulchritudinem est repræsentatione. Quinque partibus hac scala divisa, et tanquam per gradus ad ultimum terminum ascendentem, non distat loco gradus a gradu, sed differentia et quod aliam ab alia separat, ordo est tanquam qualitatis aut alienus proprietatis. Res enim gradatim sunt, sensibilia creata, et creata intelligibilia; sed secunda multo præstant prioribus, quantum mens propria pulchritudine sensibus præstat. Rursum multo præstant increata intelligibilia intelligibiliis creatis, utrumque eorum ordine in rebus descripto. Subjecta autem sunt increata intelligibilia intelligibili supra mentem increato uni. Et est inde manifestum, quia mens in illo quod supra res omnes stans, postquam illuc ab actione pervenerit et in illa celsissima occultatione et omnia sensibilia intelligibiliaque superante permanens rit, potentior ejus est aspectus et contemplatio, quemadmodum et humilior in rebus creatis, immo vero in actione. Oportet autem ipsum natura pulchri amantem, omnimodo quod pulchrius est diligere, non modo ut illo fruatur, sed et ut meliorem et supra mentem, ut dignum est, mutationem accipiat in quantum, ut dictum est, ea quæ mens videt, et quibus gaudet, talem et mutationem accipit. Sed tamen quoniam mentis natura adhærens motus, nunquam ab eo cessabit, quandiu erit hodie et, ut dicitur, quandiu movebuntur umbras, id est quoniamque transeamus a præsenti vita que nobis ostendit in speculo et ænigmate, tanquam adumbrare, veritatem, oportet eos qui ab hac increati supra mentem unius contemplatione et aspectu dilapsi sunt, resurgere conari, ut proprius ad intelligibilia increata, ut rursum citius ad increatum supra mentem unum nobis fiat redditus.

metaplektontas ἀπὸ τῆς τοῦ ἀκτίστου ὑπὲρ νοῦν ἐνδιαφέρειν;

Digitized by Google | Распознавание текста

A καὶ πῶς αὐθὶς γένοιτο οἱ, ἐπωνακάμψαι δύον ἔξωται. Ἐντεῦθεν δὴ γνώσεται, καὶ τὴν τῶν παθῶν ἀχλὺν, καὶ τὴν τῆς καθαρᾶς καρδίας διαύγειαν, τὴν τε ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας οἵσα τίς ἔστιν ἐνοπτευθεῖη, καὶ τῶν ἐπουρανίων θεαμάτων μέτοχος ἔσται, καὶ θελαὶ αἰσθήσιν εἰσεται, καὶ οὐ λήσεται ἐν τοῖς αἴσιοις, ή πρὸς μείωσιν ἡκών, καὶ πολλῶν ἀγάστων ἐν τοῖς ἀκτίστημη γένοιτ' ἄν, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς τῆσις τίς ἔστι κατανόησι, καὶ τῆς ἐγκλείσεως. Λέγομεν δὴ ὅδε. Πάντα τὰ δύτα μεμέρισται εἰς αἰσθήτας, κτιστὰς, κτιστὰς νοητὰς, νοητὰς ἀκτίστας. Καὶ ἀκτίστου ὑπὲρ νοῦν ἐν ὑπερούσιον. Ἐν τούτοις δὴ τῆς ψυχῆς στρεψόμενος ὁρθαλμός, ήτοι δὲ νοῦς, καὶ πυκνῶς ἐνορῶν, καὶ τῇ ἀστήσει τὸ τησυχάσειν αἰρούμενος, αἰρεται ἀπὸ τοῦ τὰ εἰκότα κατερμάνας πράτειν ὡς Β ἀπὸ βαθμίδος τινὸς εἰς τὸ θεωρεῖν, καὶ εἰς τὸ δύτως δια καταγίνεσθαι, καὶ τρυφὴν τὰ οὐράνια, καὶ ταῖς ἀκτίσις τῆς ἀληθείας, καὶ περιστρέψθαι, καὶ ἀγάλλεσθαι, καὶ πλουτεῖν εἰς ἀπειρον τὰ ἀΐδια, καὶ οὐαμασίς ἥδεσθαι καὶ γλυκαίνεσθαι. Τισ; ἐξε, συνεργειὲς τῆς χάριτος, καὶ γῆθεν ἀρπάζεσθαι, προσῆντος καροῦ, καὶ βεβαιωθέντος τοῦ νοεροῦ φωτὸς ἀκτίσης, καὶ ἀναισθητεῖν τῶν ὧδε τῇ τοῦ ὑπὲρ νοῦν κατοχῆς, καὶ φαντασίῃ τοῦ ὑπὲρ πᾶν καλὸν ἀσυγκρέτως. Πενταχῶς δὲ τῆς ἵερᾶς ταυτησι κλίμακος διηγημένης, καὶ διὰ βαθμίδων ὁσπερ ἀνιούσης ἐπὶ τὸν ἄκρον σκοπὸν, οὐ τοπικὸν ἔχει διάτημα βαθμίδος ἀπὸ γε βαθμίδος, ἀλλ' ἡ διαφορότης, καὶ διέξει τῆς ἐπέρσεως ἐπέρα, τάξις ἔστιν, ὕσταντος ποιότητος. ή δικοῦν τινος. Οὖν δύτα μὲν εἰσὶν ἐπίστες, τὰ αἰσθήτας κτιστὰς, καὶ κτιστὰς νοητά· ἀλλὰ τὰ δεύτερα, πολλῷ τῷ μέτρῳ τῶν προτέρων ὑπερτερεῖ, καθόστον αἰσθήσεως νοῦς ιδιακόνος καλῷ. Πάλιν δὲ αὐθὶς ὑπερέχει κατὰ πολὺ ἀκτίστα νοητά, νοητῶν κτιστῶν· ἀμφοτέρους τοιτανίην στοίχου ἐν τοῖς οὖσι κατεληγμένους [ἰσ. κατειλεγμένου]. Ὑποθεσῆκας μέντοι τὰ ἀκτίστας νοητὰ δύτα τῷ ὑπὲρ νοῦν ἀκτίστωφ ἐνι· καὶ ἔστι γένετεῦθεν δῆλον, διτέ τὸν τῷ ὑπερτεροῦντι τῶν δύτων ἀπάντων ἴστασθαι, διαβίντα τὸν νοῦν ἀπὸ πράξεως, καὶ ἐν ἐκτινῇ τῇ κορυφαιστάτῃ ἀποκρυφισθεῖται, τῇ ὑπερανφρισμένῃ πόντιον αἰσθήτων τε καὶ νοητῶν γίγνεσθαι, ἡ κρείττων αὐτοῦ ἔστιν ἀπόλεψίς, καὶ θεωρία, ὁσπερ ἡ ταπεινότερά ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κτιστῶν, ή καὶ μᾶλλον ἐν τῷ πρακτικῷ. Δεῖ δὴ φιλόκαλον δύτα φύσει αὐτὸν, τοῦ κατὰ πάντα τρόπον ἐφεσθαι κρείττονος, οὐ μόνον ἐν ἀπολαύσῃ, ἀλλὰ καὶ ἵνα πάλῃ τὴν κρείττονα, καὶ ὑπὲρ νοῦν, ὡς εἰκής, ἀλλοίωτιν, ἐφ' δύσιν, ὡς λίλεκται, ὅποις δὲ νοῦς δρᾶ, καὶ οἷα τρυφὴ, τοιαύτην δέχεται καὶ ἀλλοίωσιν. Πλὴν ἐπεδίπτερη ἡ συμπεπλεγμένη τῇ τοῦ νοῦς φύσει τρεπτότης, οὐ μήποτε λήξει ἀπὸ αὐτοῦ, ξινὸς δὲ τὸ σφιμερον ή, καὶ κατὰ τὸν λέγοντα, ξινὸς δὲ κινηθῶσιν οἱ σκιαί, τουτέστιν, ξινὸς δὲ μεταδῶμεν ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς τῆς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι παραδεικνυούσῃ, σκιαδῶς ὁσπερ, τὴν ἀλήθειαν, χρῆσθαις θεωρίας, καὶ ἀποβλέψεως, ίστασθαι μηχανδεσθαι, θεττον εἰς τὸ ἀκτίστον ὑπὲρ νοῦν δινένοιτο τοιοῦτον τὴν παραδεικνυούσῃ, σκιαδῶς ὁσπερ, τὴν ἀλήθειαν, χρῆσθαις θεωρίας, καὶ ἀποβλέψεως, ίστασθαι μηχανδεσθαι,

Παχυτέρας δὲ ἐπιπεσούστης ἀχλύος, καὶ τὸ νοεῖνΑ ἐπιεικούστης, καὶ ἀκηδίαν ἐπιεικούστης πρός γε τὸ θεωρεῖν τῷ νῷ, εἰς εὐχάριτην πρακτικῶν ἐν κερδίᾳ ταπεινῇ τρεπτέον ἡμᾶς; αὐτοὺς, καὶ τοῦ σκότους τῇ τῆς προσευχῆς δυνάμει καὶ τοῖς δάκρυσι μεταχωρήσαντος, ὑποβάθρῳ πάλιν αὐθίς ὕσπερ τινὰ ποιεῖσθαι, αἰσθητὰ κτιστὰ, προενοκοῦντος τῇ κερδίᾳ, ἐν ἐνεργείᾳ πνευματικῇ ἐνυποστάτῳ, φωτὸς νοεροῦ, καὶ προκατέχοντος τοῦ νοῦ δηλονότι, τὸ τῆς πρακτικῆς ἐπιστημόνως γε λίτιν χράτος, καθὸ ἐπιβαίνειν δὲ νοῦς πέφυκεν ὕσπερ ἐπὶ τινος ἀκρωτείας, η̄ σκοπιδὸς δῆπουθεν, καὶ θεωρεῖν τὰ πολλοὶς οὐ μόνον ἀθέτα, ἀλλὰ καὶ ἀζήτητα, καὶ ἀνεπινότα, καὶ οὖς χωρὶς οὐδεὶς δψεται, οὗτος ἔστιν, οὗτε καὶ μᾶλλον τὸν Θεόν. Περὶ ής πρακτικῆς ἐπιδρομάδην νῦν ἥδη εἰπεῖν, τάχα γε οὐ πόρῳ ποκοποῦ.

λέσ'. Τρία ή ψυχὴ ἐσώθεν ἔχει δεδμενά πράξεως, λογιστικὸν, ἐπιθυμητικὸν, καὶ θυμικὸν· καὶ τρία ἐξωθεν, ἔφεσιν δέξῃς, ἡδονῆς, καὶ τοῦ πλείονος. Ταύτας δὴ τὰς δύο τριάδας ἐπιστημόνως ἡ ψυχὴ ἀφορῶσα ἐν τῇ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνσάρκῳ πολιτείᾳ, διὰ τῶν αὐτῆς τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν, φρονήσεως ὅμλασθη, δικαιοσύνης, συφροσύνης, καὶ ἀνδρείας, ἐν τῇ χάριτι ἔξιδται τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ δίδωσι τῷ ἔσυτῆς νῷ ἀπερισκοτήτας μετεωρίζεσθαι, καὶ τὰ θεῖα περιαθρεῖν, καὶ θεωρεῖν τὸν Θεόν. "Οτε γάρ δὲ Κύριος Ἰησοῦς ἤχθη ἐν τῇ ἔρημῳ ὑπὲ τοῦ Πνεύματος καταπαλαίσων τὸν διάβολον, νηστείᾳ μὲν τὸ ἐπιθυμητικὸν ἔθεράπευσεν· ἀγρυπνίᾳ τε καὶ ἡσυχῷ προσευχῇ, τὸ λογιστικὸν· τὸ δὲ θυμικὸν, ἀντιβρήσει· φιληδονίᾳν τε καὶ φιλοδοξίᾳν, καὶ φιλαργυρίᾳν, ἐν οἷς πεινῶν οὐκ ἔκτητοσιν, ὡς διαβόλος ὑπετίθει, ίνα οἱ λίθοι ἀρτοὶ γένωνται· οὐδὲ κάτω ἔστιν ἔβαλεν ἀπὸ τοῦ λεπροῦ πτερυγίου, ἵνα ὑπὲ τοῦ δχλου ὡς μηδὲν πεπονθὼς τῇ καταπτώσει δοξασθῇ, οὐδὲ προσκυνῆσαι ἐπεισθῇ ἐπὶ ὑποσχέσει λήψεως τοῦ πλούτου ἀπασῶν τῶν βασιλεῶν, ἀλλ' ἀντιβρήσει θυμοειδεῖ φρονίμῳ, καὶ δικαίῳ [Ισ. δικαιός], σώφρονί τε καὶ ἀνδρείᾳ τὸν Σατανᾶν ἀπεκρούσατο, καὶ ἡμᾶς ἐν τούτῳ διδάσκων τὴν κατὰ τῆς ἐφόδου πάσης ἡτταν αὐτοῦ. Τούτο δὴ τοις αὐτοῖς κάνει τῷ σταυρῷ τοῦ Σωτῆρος δψεται καὶ γνοῖν ἀν. Προσεύχεται καὶ γάρ τῷ τότε καιρῷ δὲ Σωτῆρ τῶν μαθητῶν ἔστιν ἀφιστάς· τούτο λαμα τοῦ λογιστικοῦ· γρηγορεῖ, καὶ διαγρυπνεῖ, καὶ δίψαν ὑπομένει ἐν τῷ σταυρῷ· τούτῳ φάρμακον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· οὐκ ἀντιβρήσει, οὗτε μὴν ἔριει, η̄ χραυγάζει, καὶ ταῦτα διαβαλλόμενος, καὶ ὑπὲ τῶν ἀπηρεαζόντων προτεύχεται· τούτῳ τῆς εὐταξίας τοῦ θυμικοῦ, τὸν μὲν διάβολον ἀντιβρήσει βάλλειν, ἀνθρώποις δὲ τοῖς ἀπηρεάζουσιν, ὡς καὶ αὐτοῖς ἀπηρεαζομένοις ὑπὲ τοῦ Σατανᾶ, σιωπῇ, μακροθυμίᾳ, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀμειβεσθαι προσευχῇ· ἐμπτύεται, βάπτισμα δέχεται, ὑπομένει εἰρωνείας καὶ ἐμπαιγμόν· τούτῳ θεραπείᾳ φιλοδοξίας· δέος ποτίζεται, χολὴν βρωματίζεται, σταυρούται, λόγχῃ κεντάται· τούτῳ ιατρεῖται φιληδονίας· γυμνὸς χρεμανύεται, ὑπαθρος, ἀνέστιος ἐπὶ τὸν σταυρὸν, παρεωραμένος; ζπτσιν, ὡς ἀν τις πτωχὸς καὶ πένης· τούτῳ τῆς φιλαρ-

Postquam vero deciderit crassior caligo mentem obtenebrans, et acediam menti infundens ad contemplandum, nos oportet ad preces practice converti in humili corde, et postquam vi orationis et lacrymis tenebrae recesserint, basim aliquam tursum facere sensibilia creata, præhabitante in corde per spiritualem efficaciam, mentali lumine quod mente possideat actionis virtutē, qua mens ascendere potest tanquam in quamdam summitatē aut speculam et inde contemplari quæ multis non sunt visibilia, nec a multis cogitantur aut queruntur, et sine quo nemo videbit neque seipsum, neque a fortiori Deum. De qua actione nunc cursim est dicendum, forsitan non procul a scopo.

36. Tria in se habet anima quæ actiohe indigent, rationem, appetitum irascibilem et appetitum concupiscibilem; et tria extra se, gloriæ appetitum, voluptatis, et divitiarum. Hanc duplēcē triadē mens, Domini Jesu incarnati vitam intuens per quantū ipsi ingenitas virtutes, prudentiam nempe, justitiam, temperantiam et fortitudinem, gratia Domini Jesu sanat et suæ menti eas dat contemplandas, et divina consideranda et Deum intuēlum. Quando enim Dominus Jesus in desertum a Spiritu duxit est contra diabolum pugnaturus, jejunio quidem concupiscibilem appetitum sanavit; vigilia et tranquilla oratione, rationem; irascibilem vero, contradictione; voluptatis desiderium et vanæ gloriæ et avaritiam, dum esuriens cibum non quæsivit, ut diabolus ipsi proponebat: « Dic ut lāpides isti panes siant; » neque scipsum infra dejecit a pinnaculo templi, ut a multitudine nihil ob suum casum mali passus laudaretur, neque ut diabolum adoraret adductus fuit, etsi omnium regnorū divitiae ipsi offerrentur; sed contradictione irata ac prudenti et iusta, et sapienti fortitudine Satanam repulit et nos in hoc docens Satanæ contra omnem impetum cladem. Illud sane idem et in cruce Domini videbit ac noscet. Orat enim tunc temporis Salvator; a discipulis recedens: Hæc rationis est sanatio; vigilat et non dormit, et sic in cruce patitur: Id est, appetitus concupisibilis remedium; non contradicit, neque irascitur aut clamat; et quamvis ita male habetur, etiam pro persecutoribus precatur; is bonus est irascibilis appetitus tenor, diabolum contradictione ferire, homines vero maledicentes, qui et ipsi a Satana lōquentur, silentio, magnanimitate et pro ipsis orando remunerare. Conspuitur, laceratur, subit imo interrogatum lūdrium, id est gloriæ amoris remedium; scelum potus ipsi porrigitur, fel ut cibus, crucifigitur, lancea perforatur; voluptatis amoris hæc est sanatio; nudus suspenditur et subdio domo carens super crucem, ab omnibus despctus, ut aliquis menilicus et pauper: avaræ dispositionis ea est abolitio. Patiendo, tum intus, tum extra, remedium Salvator ostendit, quando mundo videri cum cor-

pore cœpit, et quando e mundo fuit exiturus. Unde et ad eum et ad ejus doctrinam et crucem aspiciens, pro posse suo, ejus se imitatorem faciens, prudenter et juste sapienterque ac fortiter, quemadmodum et ille, abolebit eam cupiditatum ad malum esficiaciam, et eorum quæ ipsas consequuntur. Utetur autem iis, ut cōportet, et post hæc omnibus, et practicus vixerit secundum veritatem et paratus contemplari et querere Deum et spirituali directioni vacare. Et ita ab iis multis sensibilibus, creatis scilicet, et eorum pulcherrime factorum bonam actionem, et creata sensibilia intelligibilia cogitans, et ad intelligibilia increata transiens, tanquam quatuor in scala gradus ascendit. Post hæc autem divina et super mentem eum sequetur vocis carentia, et silentium et admiratio, et ut pauca dicam, supernaturalis unius aspectus et contemplatio, et super cogitationem unio, et tranquillitas fastigium, summum ac perfectum desiderabile, quantum in praesenti vita possibile est, veritatis terminus, sive fructus, eximius splendor sperata gloria, charitatis fundamentum, mentis regula, statio perpetui ejus motus, ineffabilis requies, et uniformis stabilitas, operatio tanquam in pignore futuri saeculi, pura letitiae causa, pacis thesaurus, carnis cogitationum extincio, praesentis saeculi contemptus, futuri amor, cupidæ vitæ rejectio, apathie concretio, animæ letæ exsultatio, et ejus motuum et potentiarum collectio, requies et custodia, et uno verbo, divina scientia et apathia. Curandum vero est, ut mens propria indolentia aut externa quadam circumstantia turbata rursum ad proprium pulchrum contemplandum reducatur per depositionem hujus cupiditatis quæ obstaculo est, eamque a proprio scopo removet; et videndum quam longe mens a summo desiderabili sit, et quare; et, etenim in sensibilibus creatis aut creatis intelligibilibus aut intelligibilibus increatis, an in vernis ratiociniis, an secundum quamdam necessitatem a proposito separetur, quod solum reipsa est et unum super omnia supernaturale; oportetque illa impedimenta repellere, ut rursum simpliciter redeat, ut bonus ordo exigit ad supernaturalis unius contemplationem et aspercum. Extra enim supernaturale increatum quod supra mentem est unum mens versata, divisioni subjaciens, neque est in vero pulchro, etsi in quodam pulchro sit. Illud enim suum pulchrum est, quod est supra mentem supernaturale unum, increatum et simplex, et illud est re ipsa summus menti propositus terminus. Et igitur sane mota mens illuc per predicta ascendens invenitur, et supra mentem unionem patitur. Persequendum igitur est pro viribus infinitum, et investigandum illud quod supra mentem est et contemplandum illud simplex unum et comprehendendum ex impetu illud incomprehensibile, ut assequamur unam illam unius hæreditatem summi Dei, gratia Domini nostri Iesu Christi et vivifican-

τηρου διαθέσεως κατίργησις. Τῶν ἀριστάντων, καὶ τῶν ἔξωθεν ὁ Σωτὴρ διὰ δέδειχε τὴν ιατρεῖαν, ὅπηνίκα τῷ κόσμῳ φαίνεσθαι μετὰ τοῦ πώματος ἥρξατο, καὶ ὅτε τοῦ κόσμου ἀποδημεῖν ἐμελλεν· θύεν καὶ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν σταυρὸν δόρῶν, κατὰ τὸ ἐνήντιον αὐτοῦ ποιούμενος μίμημα, φρονίμως, καὶ δικαίως, σωφρόνως; τε καὶ ἀνδρείως, ὥσπερ ἐκείνος, καταργῆσει μὲν τὴν ἐπὶ κακῷ τῶν παθῶν ἐνέργειαν τουτωνί, καὶ πάντων γε διὰ τούτων. Χρήσεται δὲ αὐτοῖς ὡς δεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπασι, καὶ πρακτικὸς ἀνὴρ ἔσται κατὰ ἀληθείαν, καὶ πρὸς τὸ θεωρεῖν, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνατείνεσθαι, καὶ σχολάζειν τῷ νοερῷ ἐνατενίσμῳ ἐτομέτατος· καὶ οὕτω γε ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτοῦ δ νοῦς αἰσθητῶν, κτιστῶν τοιγαρῦν Βιναρέζμενος, καὶ κατιδὼν τῆς σφῶν αὐτῶν καλλιεργίας τὴν εὐνηραγίαν, καὶ νοήσας τὰ κτιστὰ νοητὰ, καὶ εἰς τὰ νοητὰ ἀκτιστὰ μετελθὼν, ὡς ἐν κλίμακι βαθμίδας ἥδη διελήλυθε τέσσαρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ θελα καὶ ὑπὲρ νοῦν αὐτῷ ἐπεται ἀψθεξία, καὶ σιγῇ, καὶ ἔκπληξις, καὶ συνελόντα φάναι, τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδεὶς ἡ ἀπόδειψις, καὶ θεωρία, καὶ ὑπὲρ νόησιν ἔνωσις, ἡ τῆς ἡσυχίας κορωνίς, τὸ δάκρυν καὶ τάλειον ἐφετῶν, δοσον ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, τῆς ἀληθείας τὸ πέρας, τῆς πίστεως ἡ ἐπικαρπία, ἡ διαυγῆς Ἑλλαμψίας τῆς ἀλπιζομένης δόξης, ὁ τῆς ἀγάπης θεμέλιος, ἡ τοῦ νοῦς στάθμη, ἡ στάσις τῆς κατ' αὐτὸν ἀεικενησίας, καὶ ἀνενόητος παῦλα, καὶ ἐνοεῖδης κατάστασις, ἡ ὡς ἐν ἀρραβώνι ἐργασία τοῦ αἰώνος τοῦ μέλλοντος, τὸ αἴτιον τῆς ἀφανάστου χαρᾶς, τὸ τῆς Κειρήνης ταμεῖον, ἡ σθέσις τῶν τῆς σαρκὸς φρονημάτων, ἡ ἀποστροφὴ τοῦ παρόντος αἰώνος, ἡ προσπάθεια τοῦ μέλλοντος, τὸ ἀποστάσιον τῆς ἐμπαθούς ζωῆς, ἡ συμφυΐα τῆς ἀπαθείας, τῆς ψυχῆς τὸ εὐφρόσυνον ἀγαλλίαμα, καὶ τῶν ἐαυτῆς κινήσεων καὶ δυνάμεων ἡ συναγωγή, ἀνάπαυσίς τε καὶ φρουρά, καὶ διλικῶς εἰπεῖν, ἡ θελα γνῶσις, καὶ ἡ ἀπάθεια. Δεῖ δὴ σκοπεῖν οἰκείᾳ ῥύστωνη, ἡ ἔξωτερηκή τινες περιστάσεις συσχεθέντα τὸν νοῦν, αὐθίς ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ἐπαναφέρειν τῆς θεωρίας καλὸν, διὰ τῆς τοῦ ἐμπόδιου ἴσταμένου πάθους, καὶ ἐκ ποδῶν ποιούντος αὐτὸν τοῦ ἰδίου σκοποῦ, ἀπόθεσεως, καὶ πόσον ἀπεστεῖ τοῦ δάκρυν ἐφετοῦ, καὶ δ.ατί· καὶ εἰ ἐν αἰσθητοῖς κτιστοῖς, ἡ κτιστοῖς νοητοῖς, ἡ νοητοῖς ἀκτιστοῖς εἰλη τὸ ἐαυτοῦ θεωροῦν, ἡ λογισμοῖς ματαλοῖς, ἡ καταχρεῖαν τινὰ διαιροῦτο τοῦ προκειμένου, καὶ μόνον τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδεὶς ὑπὲρ πᾶν ἐν ὑπερκοσμίου· καὶ ἀφαιρεῖν οὐτω τὰ μεταξὺ καλύμματα, ἵνα αὐθίς ἐπανέλθῃ ἐνοεῖδες, ὡς γε ἡ τάξις αὐτὴ ἀπίστει, ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπερκοσμίου ἐνδεὶς θεωρίαν καὶ ἀπόδειψιν. Ἔξω που γάρ τοῦ ὑπερκοσμίου ἀκτιστοῦ ὑπὲρ νοῦν ἐνδεὶς δ νοῦς εὐρισκόμενος, ὑπὸ διαιρεσίν ἐστι, καὶ οὐκ εἰς τὸ κυρίων καλὸν, καὶ κινοῖται καλῶς. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κορυφαῖον καλὸν, τὸ ὑπὲρ νοῦν ὑπερούσιον, ἀκτιστον, καὶ ἀπλοῦν ἐν, καὶ τοῦτο ἐστι τὸ τῷ δητε τοῦ νοῦ δάκρυν ἀντικείμενον πέρας. Καὶ γοῦν ὑγιῶς κινούμενος δ νοῦς, αὐτὸς διὰ τῶν εἰρημένων εὑρίσκεται ἀνάνων, καὶ τὴν ὑπὲρ νοῦν πάσχει ἔνωσιν. Διωκτέον δη δη δύναμις τὸ ἀπειρον, καὶ ἐρευνητέον τὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ θεωρητέον τὸ ἀνέλεον ἐν, καὶ

καταληπτέον ἐξ ἑφόδου τὸ ἀκατάληπτον, ὡς ἀν τού χριμεν τῆς ἐνιαίας τοῦ ἐνδὸς κληρονομίας τοῦ ἀνρου Θεοῦ, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, δι' ὧν ἐλλαμπόμενοι τῆς θεωρητικῆς ἀξιούμεθα χάριτος, καὶ θεο! θέσει θεουργηθέντες γινώμεθα τῇ δωρεῇ τοῦ Θεοῦ.

λέ. Ἐν τῇ τῆς θείας ἀποκρυφιότητος χώρᾳ ἀναβεβήκινος ὁ νοῦς, φυσικῶς σιωπήν ἀσκεῖ ἐνισθεῖς τῇ ἀπλότητι, καὶ ἐξ ἐπομένου ἐνιαίως τῷ ὑπὲρ ἐννοιαν ἐν ἐλλαμπόμενος τῇ μετοχῇ τοῦ Πνεύματος. Τί γάρ ἀν καὶ λέξῃ ὑπεράνω τῆς ἐαυτοῦ νοερήτητος πεφθακώς, καὶ παντὸς ἕξω νοήματος κατατάς, καὶ γυμνὸς τῇ παράπαι, ὡς ὑπὲρ τὸ νοεῖν; εἰ γάρ τοι λόγος ὡς τ' εἰπεῖν ἔτι αὐτῷ λείπεται, δῆλον ὅτι καὶ νοεῖ· πᾶς γάρ λόγος μετὰ τὸ νόημα. Καὶ εἰ τι νοεῖ, πῶς ἐν τῇ τῆς ἀποκρυφιότητος χώρᾳ ἔστηκεν; οὐ γάρ ἐστι κρύψιον κυρίως, διῆ, ἐπέρου δρῶντος, αὐτός; γε ὁ νοῦς δρᾶ. Ἐπεὶ οὕτω γ' ἀν πολλὰ λέγοντο κρύψια, δῆτι παμπολλα, ή, ἐν' οὕτως εἰπω, πάντα ὁ νοῦς ὅτα δρᾶ, μηδ γινώσκοντος ἐτέρου δρᾶτος, τοῦτο δρᾶ. ἔσται δρ' οὕτω τὰ κρύψια καὶ τοῦ ἀπείρου ἐγγύς· διπερ ἀποτον· ἐν γάρ ἔστι τὸ κυρίως κρύψιον, εἰς διπερ δο νοῦς μετὰ πάντα ἀνεισιν, ὡς εἰς τὸ ἐξ οὐ πᾶν, εἴτε φαινόμενον, εἴτε νοούμενον. Ἀμέλεις καὶ αὐτὸς ὡς εἰς τὸ ὑπὲρ πάντα ἀναδραμάνων, καὶ φαινόμενα, καὶ λεγόμενα, καὶ νοούμενα, ἕξω καὶ τοῦ νοεῖν, καὶ δρᾶν, καὶ λεγεῖν ἀποκαθίσταται, καὶ οὕτω εἰς τοσοῦτον ἀναβεβήκει, οὐδὲ ἐν τῇ θείᾳ γεγένηται κρυψιότητι, οὐδὲ ἐν λέγειν δεδύνοιτο, νοεῖ γάρ· ἀλλὰ μήν τὸ κρύψιον, ἀνενόητον, δρά καὶ ὑπὲρ λόγον ἔστιν· δρ' δο νοῦς ἐν τῇ τῆς θείας ἀποκρυφιότητος χώρᾳ ἀναβεβήκως καὶ ἐνισθεῖς, ἐπομένως σιωπήν ἀσκεῖ, οὐχ ἐκόν, ἀλλὰ φυσικῶς, ἐνιαίως τῷ ὑπὲρ ἐννοιαν ἐν ἐλλαμπόμενος.

ληγ. Εἰ πρόσω προβαίνειν καὶ προκήπτειν ποιεῖν τὸν νοῦν οἱ λόγοι πεφύκασιν, δρά ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν προκόψαντα, δικού λόγος οὐκ ἐφικνεῖται, ἐν περάγματι δηλοντότι τελουμένῳ σιωπῇ. Εἰ δ' αἱ λόγοι εἰεῖν τῷ νοεῖ, καὶ αἱ δεῖται αὐτῶν ἡ ψυχὴ, ἐγώ οὐχ δρῶ τίς ἔστιν ἡ νοερὰ ἐκ τοῦ λεγεῖν προκοπή· οὐ γάρ τοι τὸ λεγεῖν μόνον ἔστιν εἰς τὸ πράττειν ὄνταιμον, ἀλλ' οὐδὲν ἥτετον καὶ εἰς τὸ θεωρεῖν. Τὸν φῆτος μερεὶς ἀνεισιν ἀπὸ τῶν ἐν σχήματι τῶν θνητῶν λόγων, ἐπὶ τὸ ἀπλῶς ὑπὲρ λόγον ἀσχημάτιστον, καὶ ἀπολύτως, καὶ κυρίως ἐν, διπηνίκα καὶ πᾶς λόγος δοκεῖ πάρεργον, ἡ τὸ γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἔστιν ἐμποδὼν· οἱ λόγοι γάρ, ἐν μεταβάσει τὸ καθίσιον εἰσκόν, ἀπὸ νοήματος τυχόν, εἰς ξερον νόημα. Τὸ δὲ ἀπλούν, καὶ ἀπόλυτον, καὶ ἀδριστον, καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἀπαξιπλῶς ἐν κυρίως, καὶ ὑπὲρ λόγον κείμενον, πῶς λόγων δεήσεται; ίνα ποῦ μεταβῆ; ή πῶς περιληφθεῖ ἀν; περιληφτιν γάρ πη δο λόγος ποιεῖν εἰώθε. Τὸ δὲ, ἀπεριληπτον, ὡς ἀδριστον, καὶ ἀσχημάτιστον· εἰ δὲ λόγος οὐκ ἀν ἀρμόσει τῷ ὑπὲρ νοῦν κρυψιψ ἐνι, ἀπεριληπτῳ γε δεῖται, καὶ ἀσχημάτιστῳ, δρά ἀρμόσει σιωπῇ. Ἀρά τὸ [Ισ. τοῦ] λέγειν καταλήξαι προκόψαντας δεῖ εἰς τὸ σιωπᾶν, ἐφ' ὅσον πρός τὸ ἀπλῶς θεωρεῖν, καὶ ἀτυπώτως καὶ ἀσχηματίστως προεύθησαν.

A lis Spiritus, per quos illuminati contemplativa gratia digni habemur, et dono Dei nos adoptione dī efficiamur.

37. In divinæ summitatis locum quando mens ascenderit, naturaliter silet cum simplici unita, et consequenter in uno supra cogitationem illuminatur spirituali participatione. Quid enim dicat, cum supra suam intelligentiam pervenerit et extra omninem cogitationem constituta sit, et omnino sit nulla, cum supra cogitationem lata sit. Si enim ratio, ut ita dicam, menti relinatur, manifestum est quod et cogitat; omnis enim ratio post cogitationem est. Et, si quid cogitat, quomodo in illius incomprehensibilitatis loco stat? Non enim vere est incomprehensibile, quod, alio non videat, ipsa mens videt. Multa enim sic dicerentur abscondita, siquidem omnia, aut, ut ita dicam, quæcumque mens videt, illud videt, allo nesciente quod videt. Atque ita abscondita proxima inservit erunt; quo l est absurdum. Unum enim est proprie absconditum, in quod mens post omnia vadit, tanquam in illud et quo omnia, sive visibilia, sive cogitata. Sane et ipsa ad illud quod est super omnia ascendens et visibilia, et dicta et cogitata, extra cogitationem et visum et dictum statuit, et nondum ad id assurrexit neque in divina obscuritate facta est, quandiu dicere potest; tunc etenim cogitat; sed absconditum et incogitabile supra rationem est. Postquam igitur mens in illum obscuritatis lucum ascendit, et cum inservito unita est, consequenter silentium servat, non libens, sed naturaliter; unico ab illo supra cogitationem uno illuminata.

38. Si proscire et progredi ratiocinia mentem faciunt, igitur eam progressam attollunt, quo ratio non pervenit, in rem quæ silentio perficitur. Si vero semper menti ratiocinia essent, atque illis semper egeret anima, ego non video qualis sit spiritualis ex dicendo progressus. Dicere enim non modo utile est ad agendum, sed et ad contemplandum. In qua quidem parte mens ascendit a ratiociniis quæ formam habent, ad illud quod sine forma est ac supra omnem rationem, et proprie ac incomparabiliter unum, quando et omnis ratio videtur inutilis, aut, ut verius dicam, obstaculum; rationes enim in transitu sunt a cogitatione ad cogitationem. Illud autem simplex et liberum et infinitum et sine forma, et simpliciter unum et supra rationem possum, quomodo rationibus indigebit ut aliquo ascendat; aut quomodo circumscriberetur; circumscriptiōnem enim ratio operari consuevit. Quod autem incircumscripum est, ut interminatum, et sine forma et simpliciter unum est; si autem ratio non illi supra mentem abscondito, incircumscripō ac sine forma non conveniat, ergo silentio conveniet. Igitur eos oportet qui profecere, silentium servare, in quantum ad simplicem contemplationem sine forma ac figura processere.

39. Si cognitorum rationes sunt, ignorantia igitur A absconditum est, et extra rationem positum. Si enim supra cognitionem, absconditi ignorantia est, quod supra cognitionem est, minime cognitione indiget; multo minus igitur ratione indigebit. Mens igitur post quam ad absconditum perveniat, silentium naturaliter exercet. Et nisi natura et sine labore sileat, nondum ad illud unum absconditum et simplex pervenit.

40. Quemadmodum homines se ad tranquillitatem exercentes, quando e cella exeunt, experientia discunt quid intersit inter sedere et procedere, sic qui silentium servant, et ad dicendum redeunt, qui contemplatione ad Dei gloriam accedunt, novent quo in statu ipsi sint quando natura, non voluntate tacent, et quid sint, quando ad dicendum redeunt. Etenim quando iis supervenit silentium, precantur ne unquam omnino ipsis accidentis aperire in hoc statu versantibus. Tanquam angeli sunt super terram. Simpliciter, sine forma, invisibiliter, absque figura, absolute in firmis mentis aspectibus veritati adhaerentes, solummodo secum admirationem habentes et stuporem, nihil omnino cogitantes, imo vero non videntes se ad divinas et aternas illuminationes conferentes. Inde enim descendente mente utpote inconstantiam habente, ad dicendum occurunt et multis variisque conversionibus commutantur. Et ut iis rursum silendi status redeat, qui valde melior est locutione, tranquillitate amplectuntur, et custodiunt sensus cum sensibilibus, et omni arte utuntur ut cum locutione et ipsum cogitare fugiant, ut possint cum Davide dicere: « Obmutui et humiliatus sum et silui de bonis. » Etenim igitur et bona dicere est infra silentium cum ratione.

(v' Έχωσι λέγειν καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ Δαβὶδ· « Ἐκφράσθην, καὶ ἐπαπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν. »

41. Neque omnino divinum est manifestum, neque rursus absconditum; quod divinum existat, utique manifestum est; quid autem sit ipsum esse, est absconditum. Plurimum vero dicit scire quid sit, et scire quod existat. Illud enim ex operationibus constat; hoc autem, quid est, ex substantia est, quod neque angelis de Deo scire licet. Deus enim est super omnia infinitum et super omnem mentem cogitationemque. Quando igitur mens in ea quae Deum esse demonstrant ascendit, tunc multa potest dicere et sapere optimam; potestque dici philosophus ac theologus; postquam autem supergressa est et ascendit ex hoc gradu in quo novit se esse divina obscuritate circumdatam, hujus, quid sit, imaginatione acta et omnino sine figura et intacta, ac non videns, ut dignum est, per gratiam effecta est, tunc omnis ratio quae de Deo aliquid potest dicere, otiosa remanet, et mens unita immota est, et in non cogitabili ingressa. Et tunc tota sit hujus quod supra omnia est, ubi non ratio, non cogitatio, non reputatio ad diversa procedit, sed adest simplicitas, et perceptionis impossibili-

λθ'. Εἰ τῶν ἐγνωμόνων, οἱ λόγοι, ἐγνωσθον δὲ, τὸ κρύψιον, ἔξω ἀραι λόγου τὸ κρύψιον· εἰ γάρ ἀνωτέρω γνώσεως ἡ τοῦ κρυφίου ἀγνωστα ἐστί, τὸ δὲ ἀνώτερον γνώσεως, ἥκιστα δεῖται γνώσεως, πολλῷ Ελαττον λόγου δεῖται. Οἱ εἰς τὸ κρύψιον ἀπλῶς ἐν ἀραι ἀναβεβηκός νοῦς, σιωπήν ἀσκεῖ φυσικῶς, καὶ εἰ γε μὴ φύτεις καὶ ἀνεπιτηδεύτως σιγή, οὐπο ἐν τῷ κρυψίῳ καὶ ὑπερηπλωμένῳ ἐνι γέγονεν ἀναβηκός.

μ'. Ωσπερ ἡσυχίαν ἀσκοῦντες ἀνθρώποι, καὶ τῆς κέλλης ἐσθ' ὅτε προβαίνουσι, καὶ αὐτῇ περὶ τὴν τοῦ καθῆσθαι καὶ προέντας διαφορόττητα διαγνώσκουσιν, οὐτω δῆτοι καὶ τὸ σιωπᾶν πάσχοντες, καὶ τοῦ λέγειν ἐς αὐτοὺς γινόμενον, οἱ θεωρητικῶς τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ προσιζάνοντες, οἰδασι σφᾶς αὐτοὺς τὶ ποτε

B καταστάσεως ὄντες [Ισ. οὐσι], τὸ σιωπᾶν αὐτοῖς ἐπιπίπτει φύσει, οὐ προαιρέσει, καὶ τὶ ποτε ὄντες εἰσὶν, διθεν πρὸς τὸ λέγειν κλίνουσι. Καὶ γε ἐν οἷς σφίσιν αὐτοῖς ἐπέλθῃ τὸ σιωπᾶν, εἶνονται γε, εἴ μηδὲ τὸ καθόλου στόμα διάφαι ὑπῆρξεν αὐτοῖς ποτε, Ισταμένοις ἐν ἐκείνῳ τῆς καταστάσεως. Ἀγγελοι γάρ εἰσιν ἐπὶ γῆς ἔτεροι· ἐνοειδῶς, ἀνειδέως, ἀνομμάτως, ἀσχηματίστως, καὶ ἀπλῶς ἐν ἀμεταβάτοις νοῦς ἀποδίψεσι τῇ ἀληθείᾳ συναπτόμενοι, μόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὴν ἐκπλήξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν χωρὶς τοῦ νοεῖν τι, μᾶλλον δὲ μετὰ τοῦ ἀνομμάτων ἐπιδάλειν ταῖς ἀνάρχοις καὶ θείαις ἐλλάμψεσιν. Ἐκείθέν τε κατίστος τοῦ νοῦ ὡς ἔχοντος τὴν τρεπτότητα, καταντώσιν ἐπὶ τὸ λέγειν, καὶ μεταβαίνειν νοεῖν πολλαῖς; καὶ ποικίλαις ταῖς μεταβάσεσι· καὶ ἵν' αὐτοῖς ἡ τοῦ σιωπᾶν κατίστασις ἐπανέλθῃ, ὡς κρείττων πολλῷ τοῦ λέγειν ὑπάρχουσα, τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζονται, καὶ φυλάσσονται μετὰ τῶν αἰσθητῶν τὰς αἰσθήσεις, καὶ πάσῃ μηχανῇ χρῶνται, πῶς δὲ φύγοιεν μετὰ τοῦ λέγειν καὶ αὐτὸς τὸ νοεῖν, παῖς δὲ φύγοιεν μετὰ τοῦ λέγειν καὶ αὐτὸς τὸ νοεῖν, καὶ ἐπαπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν. »

μα'. Οὐδὲν διλκῶς τὸ Θεῖον ἐκπεφασμένον ἔστιν, οὐτ' οὖν αὐτοῖς κρύψιον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἐκπέφανται καὶ λίαν τρανῶς· τὶ δέ ἔστιν εἶναι, ἔστι κρύψιον. Ἐς τὰ μάλιστα δὲ διενήνοχεν εἰδέναι τὸ τι ἔστι, τοῦ ὅτι ἔστι· τὸ μὲν γάρ ἐκ τῆς ἐνεργείας δείκνυται, τὸ δὲ, τὶ ἔστιν, ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔστιν, διπέρ δῆ καὶ ἀγγέλοις ἐπὶ Θεοῦ εἰδέναι ἀπέγνωσται· ἔστι D γάρ δὲ Θεὸς ὑπὲρ πᾶν εἶναι ἀπειράκις ἀπειρως, καὶ ὑπὲρ νοῦν πάντα, καὶ τὸ νοεῖσθαι. Ὁπηνίκα τοίνυν δὲ νοῦς εἰς τὰ ὅτι ἔστιν δὲ Θεὸς δεικνύοντα γένοιτο, τότε πολλὰ ἔχει λέγειν, καὶ φιλοσοφεῖν δριστα· φιλόσοφος τε δύναται λέγεσθαι, καὶ θεολόγος. Ὅταν δὲ ὑπερκύψας, καὶ ὑπεραναβεβηκός ἀπὸ τοῦ δημοσίου μένει ἀργός, καὶ ἀκινητίζει δὲ νοῦς ἐνιζήμενος, εἰσδῆς εἰς τὸ ἀνενόητον. Καὶ τότε πᾶς τοῦ πάντων ἐπέκεινα γίνεται, ὅπου οὐ λόγος, οὐ νόημα, οὐχ ἐπινοιά τις προχωρεῖ ποικίλουσα, ἀλλ' ἀπλότης, καὶ ἀκαταληψία, ἀφασία τε καὶ ἐκπλήξις. Τὸ ἀσχημά-

τιστον, καὶ ἀπειρον, καὶ ἀδριστον, καὶ τὴν του εἰδος, ἀπόλυτος καὶ αὐτὸς, καὶ ἀγέλεος ἐν εὐθύτητι γεγονώς, καὶ κάτα τὰς ἀράτως αὐτῷ τεθεωρημένα, καὶ ἀνομάτως ἐπιβεβημένα, ἐν ἐπιτομῇ φάναι, εἰ; Εἴσαντον τὸ Θεῖον, καὶ ὑπερφυτές κάλλος ἀναχρωνύμενος, καὶ τὸν τούτον τοιούτον κτίσαντα γεράρων Θεόν.

μβ'. Οὐχ ὅτι μόνον ἀπλοῦς τυγχάνει ὁν ὁ Θεός, ὑπὲρ πᾶσαν κείμενος σύνθετον, λέγεται ἐν, ἀλλ' ὅτι καὶ κυρίως ὁν, μόνος αὐτὸς ἐν ἀπασιν οὖσι λεγομένοις, ἔχουσι γε τὸ εἶναι ἐξ αὐτοῦ. Τὸ γάρ μή κυρίως καὶ ἀπλῶς δν, οὐδὲ κυρίως καὶ ἀπλῶς ἐστιν ἐν· καὶ ὡς ὥστα τις των πανταχοῦ ἀπεριλήπτως, καὶ ὡς μόνος πᾶσιν ἀνόμοιος, καὶ καθαρώς πάντων ἔκτης, καὶ ὡς ἀττιος, μήτε ἀρχάμενος μήτε παυσόμενος, καὶ ὡς ἐν ἀπασι τὴν θελαν τῆς προνοίας αὐτοῦ ἀκτίνα ἀχράντως ἐπιλάμπων ἐπίσης, εἰ καὶ μή δομίως ἀπαντα ταύτην δεδεγμένα εἰσιν· ἔτι γε μήν, καὶ ὡς πᾶσιν ἀσχέτως γνωριζόμενος, νοῦν ἀποίκιον, ἀνελέον, ἀσχημάτιστον, δχρον, πάντων τῶν διποσοῦν διτων ἀνέπικαφον, καὶ ἀπαξιπλῶς ἀπόλυτον, εἰς ἀπειρίαν ἀσοριστίας, χρόνον τε καὶ τόπου, καὶ φύσεως, καὶ τῶν περὶ φύσιν ὑπεραναβαλοντα ἀπατῶν εἰς τὸ ἀμητέη πότανεσθαι ἐνοιδῶς ὑπὲρ ἐνωσιν νοεράν.

μγ'. "Οσον ὅτι ὑπὲρ τὸ νοεῖσθαι ἡ μεταξὺ θεοῦ, καὶ τοῦ νοῦ γνομένη πνευματική συναφή γίγνεται, λέγεται εἶναι τὸ τηνιάδει εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν ἐαυτοῦ φύσιν δ νοῦς τὸ ὑπερφυτές ἀπόχρυφον ἐν αἰσθήσει νοερῷ ἀπολύτως φανταζόμενος· αὐτὸς μέντοι γε δ νοῦς κατὰ φύσιν δ πάσχει ἐστὶ τὴν ἐαυτοῦ, καθαρότεσσαν τῇ χάριτι. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ νοεῖν τῷ νῷ, ὑπὲρ ὄφθαλμῷ τῷ ὄρφῳ. "Ωσπερ οὖν δ ἐν σκοτειᾳ εἰσω δρῶν, ὄρφ μὲν οὐδὲν, πλὴν ὄρφῳ ὡς δν ἐκείνο τὸ σκότος, καὶ ὄρφ ὅτι οὐχ ὄρφ· εἰ γάρ κεκάλυπτο τοὺς ὄφθαλμοὺς, τάχα δν καὶ φῶς εἶναι ἐνόμισε περὶ αὐτὸν, καὶ πραγμάτων ἀττα τινά· νῦν δὲ δρῶν, ἐναργῶς ὄρφ, ὅτι οὐχ ὄρφ· καὶ τὸ μὲν εἰσω τοῦ σκότους τὴν διπτικήν διαβῆναι δύναμιν, καὶ εἰδέναι τὰ κεκρυμμένα, ὑπὲρ τὴν τοῦ ὄφθαλμοῦ φύσιν ἐστιν, οὐκον γέ τοι τὸ ὄρφ, ὅτι οὐχ ὄρφ· οὐτω δῆτα κάπι τοῦ νοῦς, ἐν τῇ θειῃ ἀναδέραμηκότος ἀποκρυφότητι, καὶ τοῦ νοεῖσθαι ἐπέκεινα γενομένου, θεωρεῖ μὲν οὐδέν· πόθεν γάρ; μέντοι γε θεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ· καὶ ὅτι δ οὐ θεωρεῖ, ἐν ἐστιν, ὡς γνῶφ τινὶ ἀπόκρυφον, δξ οὐ προχειται πᾶν δηδήποτε δν, ή δρῶμενον, ή νοούμενον, εἴτε τῇ κτίσει συναριθμούμενον, εἴτε ἀιδίως δη ἀκτιστον. Καὶ εἰπερ μή ἐθεώρει, οὐχ δν ἐαυτοῦ ἐπέκεινα ἐαυτὸν ἐώρα ὑπερεκτεινόμενον· νῦν δὲ θεωρῶν, ἐκφανέστατα θεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ, ὁν ὑπὲρ τὸ θεωρεῖν, καὶ οὐ θεωρεῖσθαι ἀδύνατον δ οὐ θεωρεῖ· καὶ εἰσω μὲν τῆς θείας καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐνικῆς ἀποκρυφίσητος εἰσιέναι καὶ θεωρεῖσαι, ὑπὲρ τὴν τοῦ νοῦς φύσιν ἐστι· τὸ δὲ ἀποδιέψαι εἰς τὸν θεῖον γνόφον ἐκείνης τῆς ἀποκρυφίσητος, καὶ φαντασιωθῆναι τὴν ἀρρήτον ἐνάσα, τὴν ἐν ἀνεκλαλήτῃ μυστηρίῳ ὑπερκειμένην ὑπὲρ

tas, silentium et stupor. Formæ carentiam, et insinutidinem, et termini carentiam et insinutidinem miro modo videt, et ideam sine idea. Absoluta et ipsa et simplex in rectitudine effecta; et secundum ea quæ ab ipsa aspectæ sunt invisibiliter et sine oculis considerata, et, ut paucis dicam, in seipsa divinam ac supernaturalem pulchritudinem aspergens, et eum Deum, qui ipsam creavit, honorens.

42. Non solum quia simplex est Deus, supra omnem compositionem positus, unum dicitur; sed quia per se exsistit, solus ipse in omnibus quæ esse dicuntur, et habent per ipsum existentiam. Quod enim non exsistit per se et simpliciter, non est vere ac simpliciter unum. Et ita Deus est incircumscribatur et solus omnibus dissimilis, et pure extra omnia situs, et aeternus, quippe qui neque initium habuerit neque habiturus sit finem, et super omnia divinum providentiæ suæ radium immittens aequaliter, etsi non similiter omnia cum recipient; et omnibus necessario notus, mentem immutabilem, sine forma, omnibus quibuslibet intactam, sine figura aut colore, omnino simplicem et absolutam in indeterminationis infinitudinem et tempore et loco ac natura, et in ea quæ naturam transcendunt attrahit, ad simpliciter supra unionem intelligibilem contemplandam.

43. Quantum supra cogitationem est ea quæ inter Deum ac mentem sit spiritualis conjunctio dicitur mens quæ absolute sensu spirituali supernaturale unum cogitat, esse in illo quod supra ipsius naturam est; ipsa tamen mens, quod patitur secundum mentis naturam gratia mundatam est. Id enim menti cogitare est, quod oculis videre. Quemadmodum igitur is qui in tenebris intus videt, nihil quidem videt, nisi solummodo has tenebras, et videt se non videre; si enim oculos clausos haberet, forsitan putaret lumen circum se esse et res quasdam; nunc autem aspiciens videt se non videre. Quod vis optica intra tenebras penetrat, et abscondita cognoscat supra oculi naturam est, non autem videre se non videre; ita est et de mente in divinam obscuritatem consurgente et ultra cogitationem constituta; nihil enim videt; quomodo enim posset? Attamen videt se non videre; et videt quoque id quod non videt esse unum tanquam tenebris quibusdam absconditum, ex qua profluent quæcunque existunt sive visibilia, sive cogitata, sive in creaturis numerata, sive æterna et increata. Et nisi id contemplaretur non se videret supra seipsam extensam. Nunc autem contemplans, manifestissime contemplatur se non videre, cum supra contemplationem sit, et impossibile esse contemplari quod non contemplatur; et intra divinam illam ac supra mentem obscuritatem intrare et eam contemplari, supra mentis naturam est; aspicere autem ad divinas huius obscuritatis tenebras et ineffabilem illam unitatem imaginari in ineffabili mysterio positam

super omnia, et videre se nihil intra divinas tenebras videre, est divinæ mentis proprium et in Spiritu contemplantis. Non enim oculusum et destructum spiritualem aspectum et nihil operante mens habet, quando contemplatur se non videre nisi divinum et siue pliter unum in obscuritate: illud enim est ignorantiae indicium. Sed quando manifestius contemplatur, tunc ad illud quod est supra mentem accurrit, et videt propriam ignorantiam in divina simplicissimi unius obscuritate considerans; sed tamen unum esse illud ex quo omnia et esse absconditum manifeste videt. Quid autem sit non videt, et dicitur mentem esse supra propriam suam naturam per illud, in qualitatem, in simplicissima Dei obscuritate contemplatur; illud autem esse menti licet, postquam munda facta sit. Et ut ita dicam, ipsi naturaliter inest in supernaturali fieri, cum tendit ad divinam illam et simplicissimam supra mentem unam occultationem. Non enim cognitivam perceptionem habet, nisi unius lumen inaccessible. Et sane illuc per proprium motum accedens, in statu ei quiete cessat; non enim statum dico qui absque contemplatione est; id enim esset insanus; sed statum et quietem quae sit cum iam non ex cogitatione ad cognitionem aut contemplationem transit. Mens eum, cum illuc assurrexit postquam in infinitudinis et indeterminationis, abyssum spirituali lumine cecidit, divinæ illius invisibilis obscuritatis incomprehensibilitate circumdata, ut ita dicam, deficit, et moratur, nihil aliud patiens quam stuporem in spirituali splendore. Et sane conversa spirituali tamen lumine afficitur immobiliter aspiciens in supernaturali obscuritate, unitive ac simpliciter inaccessiblem splendoris hujus foras non prodeuntis internum perneans et inde ornata. Si vero a contemplando abstineret, quomodo stuporem et splendorem pataretur? Sed hoc modo stare mentem dicitur illuc profectam, quia immobilis est unum contemplans et unius splendore affecta et gaudens et splendidus; et stare non motam, non comprimentem suam contemplationis fruitionem; ea enim fugienda est affectio, neque laudanda et ignorantiae tenebris plena, nunquam ullo modo contemplari. Dicitus autem mentis status per inaccessiblem luminis splendorem sit, et contemplatio est non querens transmutationem, sed requiri ac statum. Infinitum enim est illud supersubstantiale, et absconditum supernaturale unum, et cuilibet menti inaccessiblem; neque licet mentem quae contemplatur alio modo contemplari, nisi in quantum esset sibi convenientis pulchritatis et divinæ unionis particeps. Et non aliter divinæ huic contemplationi ac splendenti pulchritudini et infinitudini adhaeret, quam attracia et affecta ab illa aut assumptione aut naturali quam patitur conversione.

44. Menti naturale est cogitare; in motu autem et mutatione cogitatio. Postquam autem mens in Deo versatur, supra cognitionem invenitur et supra motum; tunc merito dicitur mens supra

Απαντα, καὶ ὅτι οὐ θεωρεῖ θεωρῆσαι εἰσω τοῦ θείου γνόφου οὐδὲν, καὶ πάνυ τοι κρεμασθεῖν νοῦς θείον, θεωροῦντος ἐν Ηνεύματι. Οὐ γάρ κεκλεισμένη ἔχει καὶ μύουσαν τὴν νοερὰν ἀποδίλεψιν, καὶ ἀργοῦσαν δὲ οὐδὲν ἔτε θεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ, εἰ μή τὸ θείον, καὶ ἀπλῶς ἐν ἀποκρυφιστήταις ἐν· τοῦτο γάρ ἀμαβελας σύμβολον. 'Ἄλλ' δὲ μᾶλλον ἐκφανῶς θεωρήσῃ, τότε εἰς τὸ ὑπὲρ νοῦν ἀνατρέχει, καὶ τότε θεωρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀδιλεψίαν ἐν τῇ τοῦ ἀπλουστάτου ἐνδές ἀποκρυφιστήταις θεωρῶν· καίτοι γε ὅτι ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ἀπλουστάτῃ ἀποδίλεπει ἀποκρυφιστήταις· είναι δὲ τοῦτο αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστὶ καθαρῷ γεγονότι· καὶ οἷον εἰπεῖν κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ ἐν τῷ ὑπὲρ φύσιν γίνεσθαι, ἀνομμάτως, τουτέστιν ἀνεπινοήτως· ἐπιδάλλων [τοι]. ἐπιδάλλοντι] τῇ θείᾳ καὶ ὑπερηγιώμενῃ ὑπὲρ νοῦν ἐνικῇ ἀποκρυφιστήταις· οὐ γάρ ἔχει τότε τὴν ὁποιανοῦν γνωστικὴν ἀντιληψιν, ὅτι μή τὴν τοῦ ἀνεκφοιτήτου ἐνδές. Καὶ μήν ἐκείνει γενόμενος δι' οἰκείας αὐτῷ κινήσεως, εἰς στάσιν λήγει καὶ παῦλαν· οὐχὶ στάσιν λέγω ἀπό γε τοῦ θεωρεῖν· τοῦτο γάρ μανικὸν τὸ πάθος· ἀλλὰ στάσιν καὶ παῦλαν, τοῦ μεταβανείν τὸ νοήματος εἰς νόημα, ηθορήμα. Ό γάρ τοι νοῦς ἐκείσει ἀνεπιπτόδηκώς, ἐπειδή βυθῷ ἀπειράς καὶ ἀροτίστις περιπτέται ἐν φωτὶ νοερῷ, τῷ ἀπεριλήπτῳ περιτυχών τῆς θείας ἐκείνης ἀπεριόπτου ἀποκρυφιστήταις, οἷον εἰπεῖν, ἐκλείπει, καὶ ἰσταται, μηδὲν ἔτερον, η τῇ ἐκπλήξειν ἐν φαιδρότητι πάσχων νοερῷ· καὶ γε μή μεταβάλνων, ὅμως τῷ νοερῷ φωτισμῷ ἐνεργεῖται ἀφορῶν ἀκινήτως ἐν τῇ ὑπερουσίᾳ ἀποκρυφιστήταις, ἐνικῶς τε καὶ μονοειδῶς τῇ ἀπροσίτῳ ἐνδέποτε τῆς ανεκφοιτήτου τηλαγείας διαπορούμενος, καὶ καλλύμενος. Εἰ δ' ἡν ἀπό τοῦ θεωρεῖν ἀργός, πῶς ἀνέπασχε τὸ ἐκπλήττεσθαι καὶ φαιδρύνεσθαι; Ἀλλὰ τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται ἰστατθαι, αὐτόσει γεγόντα τὸν νοῦν, ὅτι ἀμεταβάτω; ἔχει τὸ ἐν θεωρῶν, καὶ τῇ τοῦ ἐνδές ἀγλαΐᾳ καὶ προσπάσχων, καὶ χαρων, καὶ λαμπρυόμενος, καὶ ἰστασθαι μή κινούμενος, οὐ μήν μύων τὴν σφετέραν τῆς θεωρίας ἀπλαυσιν· τοῦτο γάρ φευκτὸν τὸ πάθος, καὶ οὐκ ἐπανιστὸν, καὶ σκότους ἀγνοίας ἐμπλεον, μηδαμῆ μηδεμῶς θεωρεῖν. 'Η δ' εἰρημένη στάσις τοῦ νοῦ, κατὰ ἀπρόσιτον φωτὸς Ἐλλαμψίν γίνεται, καὶ θεωρία ἐστι, μή ζητούσα μεταβάσιν, ἀλλὰ παῦλαν καὶ στάσιν. 'Ἀπειρον γάρ ἐστιν ἐκείνο τὸ ὑπερφύξες, καὶ κρυπτούστον ὑπερουσίον ἐν, καὶ ἀνέκβατον νῷ παντὶ, καὶ διλοσέ πῃ θεωρεῖν οὐ συγχωρεῖ τὸν θεωροῦντα αὐτὸν νοῦν, καθόσον ἀν εἴη μετειληφώς δὲ νοῦς ἀντικούστης αὐτῷ καθάρσεως, καὶ θείας συνάρσεως. Καὶ οὐκ διλῶς μεταπίπτει γε τῆς θείας ταυτῇ θεωρίας, καὶ ὑπερκάλου ἀγλαΐας, καὶ ἀπειράς, η ἀνθελκόμενος ὑπὸ του προσπαθῶν, η προστήψεις, η ὑπὸ τῆς φυσικῆς, ην πάσχει τρεπτότητος.

μᾶς. Τῷ νῷ φύσις τὸ νοεῖν· ἐν κινήσει δὲ τὸ νοεῖν, καὶ μεταβάσει. Ἐπεὶ δὲ δὲ νοῦς ἐν θεῷ γενόμενος, ὑπεράνω νοήσεως εὑρίσκεται, καὶ κινήσεως, εἰκότως οὕτω λέγοις· ἀν δὲ νοῦς εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ἐμποτοῦ γί-

νεσθαι ἀπολύτως τὸν θεὸν φανταζόμενος· πᾶν γάρ
ἀνήμα, δῆλον ὅτι ἔκ πράγματος γίνεσθαι πέφυκεν·
ὅπου δὲ πρᾶγμα οὐ θεωρεῖται, νόημα οὗτο οννᾶ-
ται, οὗτε μήν εὑρίσκεται. Ὁ τοινύν θεὸς μηδοπωτ-
τοῦν ἔχων ὀρθοῖται πραγματικῶς φαντάζει τὸν
νοῦν πεφυκτώτας ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, ὃν δηλαδὴ ἐνερ-
γεῖ· ἀ τόπον ἐπέχει δυνάμεως, ἔκ τινος προτίστης
Συντοῦ. Ἐφ' ὅσον οὖν ὁ νοῦς ἐν δλοῖς ἀπαστιν εἰώθε-
ται δυνάμεις μετὰ τῶν δυνατῶν θεωρεῖν, τοῦτο
ζητεῖ κάπι θεοῦ παθεῖν· καὶ ἀδυντῶν γιγνομένων·
ὑπὲρ γάρ τὴν φύσιν τοῦτο παντὸς κτιστοῦ νοῦ· τὰ
περὶ θεὸν θεωρεῖ. Καὶ τὸν θεὸν ἀνομμάτως; ὁ λέ-
γεται, ἀπλῇ φαντάζεται, καὶ ἀθρός ἐπιβολῇ. Ἡσύ-
χου δὲ ἀέρος δραξάμενος, καὶ θείας εὐμενείας γενό-
μενος· ἐπιτυχής, καὶ ἐνεργοῦντος· ἐν ἐαυτῷ τοῦ θείου
καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος, ἐκ τοῦ νοεῖν συνεχέ-
στερον ἀπάδεται εἰς ἀνέλεον, καὶ ἀποιον, καὶ ἀπλῆγην
κατάστασιν, εἰσὼ χαρδίας ὡς τάχος εἰσδύνων, δυνά-
μει τοῦ Πνεύματος ὑπερφυεῖ. Καὶ ιστάμενος· ἐν
φαντασίᾳ θεοῦ, καὶ μηδὲν νοῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ νοεῖν
γιγνομένος, ἐξ οὐπερ ὅτι ἀπὸ τοῦ τὰ περὶ θεὸν
νοεῖν, ἀνεισιν εἰς θείαν φαντασίαν, ἢ εἰρηται,
ἀπλοὺς ἀποκαταστάς, λέγεται ὅτι εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν
ἐκατον τελεῖ, ὅτι γίγνεται ὑπὲρ τὸ νοεῖν.

με'. Πάν δι τις οὖν λεγόμενον κρύψιον, ἔχειν ἀνάγκη τι προφανέμενον, δθεν διτούτο κρύψιον ὑφορίται· εἰ γάρ μή, τῷ μή δυντι προσέσοικε μάλιστα. Τὸ γάρ δὲ λακώνιος μή δύδιν ἔμφασιν γνωστικὴν δυντίητος; ὅπως οὖν, ίσον νομισθείη ἄν τῷ πάντη μηδεμῶς δυντι. Ἀμέλει δῆτα καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ κρυψίῳ συνυπάρχει τινὰ προφανέμενα, οἷς οὐαὶ ληγηλατῶν δι νοῦς τῆς θείας ἀπόκρυψιθητος αἰσθήσιν δέχεται, τῷ καταληπτῷ τοῦ Θεοῦ ἀνίων πρός τὸ ἀκατάληπτον· ἐν φυγενόμεν: εἰ πίσταται, διτι ἔστι τι ἀκριβῶς, διαιφεύγει τὴν ἕαυτου φυσικὴν καταλήψιν, ὑπεράνω κειμένον πάστης νοερᾶς καταλήψεως, καὶ ἀγγειλικῆς ἡστινοσοῦν, ως ὑπεράτες [ἰσ. ὑπερφυές]· καὶ πάσης μὲν φύσεως, καὶ οὐσίας, καὶ δυντὸς παντὸς αἴτιου, καὶ ἀρχῆς, καὶ πέρας, αὐτὸ δὲ ὑπερφυὲς, καὶ ὑπερούσιον, ἀπάσης ὑπερανωμείσαντον ἀπέλεις ὄντοτητος· ἀγέννητον τε καὶ ἀναρχον, καὶ ἀδριστον, καὶ φύσει, καὶ τόπῳ, καὶ γρόνῳ ἀπλῶς ἀπεριληπτον· καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἀπόκρυφον ἐν ὑπὲρ νοῦν. Καὶ ἔστιν ἡ θεία καταλήψις φυσικῶς ἐξ αὐτοῦ προσίουσα, παμπόλλη τις οὖσα, καὶ ἡμᾶς αὐθίς εἰπ' αὐτῇς ἐπανατείνουσα, καὶ οἵον ἀνακυκλοῦσα νοεραίς, κειραγγίαις, καὶ ἐπιστροφαῖς, καὶ ἀνατάσεσιν, ἐπει τὸ ἀρχικὸν ἀπόκρυφον ὑπερφυὲς ἔν· τοσοῦτον ἔνουσα ἡμᾶς τούτῳ, δσον νοῆσαι διτι ἔστι, καὶ διτι δι τούτων· Εἰτι γε μήν καὶ διτι τρόπῳ παντὶ διαινότητον ἔστι, τὸ διτι ἔστιν εἶναι εἰδέναι τοῦτο τὸ ἀπόκρυφον ἔν. Τὸ δὲ ὑπεράνω νοῦ εὑρήμενον καὶ ἐκφεῦγον διάγοιαν, πῶς ἀν λόγος διεξοδεύειν δεδύνηται; δ δὲ λόγος διεξοδεύειν οὐ δεδύνηται νοητὸν, ἀφέγγετως, καὶ ἀρρήτως, καὶ ἐν σιωπῇ δι νοῦς ὑπὲρ ἔννοιαν ἔνοιειδῆς ἀφροδῖν ως ἀπόκρυφον, καὶ χαίρειν ως αἰτιῷ, καὶ προμηθεῖ· καὶ ἐπελήπτεσθαι ως ὑπερφυάτῳ, καὶ ὑπεραγάθῳ, ὑπερούσιῳ τε καὶ ὑπερδυνάμῳ, καὶ οὐτις

A suam naturam pervenisse, Deum absolute imaginans; omnem enim cogitationem ex re fieri manifestum est. Ubi autem res non conspicitur, neque cogitatio generatur, neque invenitur. Cum igitur Deus videri nequeat realiter, menti ex iis quæ circa ipsum sunt, seipsum repræsentat, quæ nempe operatur; quæ locum potentiae tenent ex quadam possibili procedentis. In quantum enim mens in aliis omnibus potentias cum possibilibus contemplari solet, id et de Deo pati inquirit; et cum non possit res ipsas contemplari, id enim supra omnis creatæ mentis naturam est, quæ circa Deum sunt contemplatur. Et Deum, oculorum expers, ut dictum est, et frequenti aspectu imaginatur et tranquillum aera prehendens et divinæ benevolentiae particeps effecta, et in ipso operante divino et adorando spiritu, ex cogitando frequentius simplicem et sine forma ac figura statum amplectitur, intra cor rapidissime intrans, supernaturali spiritus virtute. Et in Dei imaginatione stans neque quidquam cogitans, sed supra cogitationem effecta, quia ex eorum quæ circa Deum sunt cogitatione, ad divinam imaginationem ascendit, ut dictum est, simplex constituta, et dicitur ea supra suam naturam pervenisse, quia sit supra cogitationem.

C 45. Quodcumque dicitur absconditum, necesse est ut aliquid manifestatum habeat, unde illud absconditum animadvertisatur; nisi enim id esset, nihil prorsus simile esset. Quod enim omnino non dat existentiae apparitionem, illud minime existere crederetur. Sine dubio igitur Dei abscondito coexistunt quoddam signa, quibus tanquam vestigiis mens inhæret et divinæ obscuritatis sensum accipit, per id quod potest comprehendendi ascendens ad illud quod capi nequit. Quo postquam pervenit, apprime novit esse aliquid quod suam naturalem comprehensionem fugiat supra quamlibet naturalem et angelicam, comprehensionem situm, utpote supernaturale; et quod est omnis naturæ ac substantia et creaturæ causa et principium et finis, ac supersubstantiale, habitans infinito modo supra omnia quæque existunt; ingenitum ac sine principio, et infinitum, et natura ac loco et tempore simpliciter incircumscripsum; et illud est abconditum unum supra mentem. Et est divina comprehensio naturaliter ex ipso procedens, multa quidem, et nos rursum super seipsam extendens, et circumagens spirituali ductu et conversione et extensione, cum illud initiale arcanum supernaturale unum sit; tantum nos cum ipso unificans, quantum necesse est ut sciamus illud esse et esse unum; et adhuc illud esse omnino incogitabile, et impossibile esse ut percipiamus quid sit illud absconditum unum. Quod supra mentum situm est ei fugit cogitationem, quomodo illud ratio possit penetrare? Quod autem ratio non potest cogitatum penetrare, mens absque voce et verbo et in silentio supra cogitationem simpliciter aspicere potest ut absconditum et occultum tanquam principio et providentia, et stupore

tanquam supersplendido et superoptimo et præpon-
tenti et divina ex ipso exultatione frui, tanquam
infinitis et interminatis omnibus quibus videtur
supersubstantiale unum absconditum; et omnino
rationalis naturæ consequentia est. Inconsequens
igitur est mente in qua in his versatur, rationibus
uti, raque penetrare transeuntem. Qui igitur si-
lentio non utilitur, sed voce, a summo mentis statu
deficit: is enim summus ejus status est, ut ii ipsi
qui nihil veritatis præ se ferunt, considerentur, in
summo eam sive virtutis gradu constitui. Summus
porro ille gradus est ad illud quod sumnum est as-
pectus, qui et sine oculis perfici dicitur; in multo igi-
tur minus; et sine voce ac verbis.

46. Quando mens sine oculis accedit ad divinis-
simam, unam, æternam ac suminam obscuritatem,
assensus, et hic sine oculis inde ad mentem simi-
plicem descendit, simplex quoque et pulchritudine
ac luce eximia et ineffabili splendore plenus; et
in admirationis abyssum et stuporis mente in si-
lentio invitans; comprehensilens cor spirituali effi-
cacia et dulci gaudio. Fit menti dulcis illuminatio
ac splendor, et divinans secundum similitudinem
amor, et pura exultatio. Principium autem ex Deo
habet, unde omne donum optimum per mentis
piunditiam; et habet, ut ita dicam, materiam ex
divinis apparitionibus per scripturas, et creaturas
intelligenter cum recto corde in tranquillitate et
oratione consideratis. Non enim quolibet modo
aspicitur absconditum et intimum Divinitatis
unum supra cogitationem, sed in procedente inde
splendore simplici aspectum et contemplationem
spiritualem replete. Quod qui non patitur, rati-
onabiliterque et scienter exterius ascendit ad su-
pernaturale absconditum et simplex unum, non in
corde motus, neque spiritualiter illuminatus.

47. Splendidissima, simplex et uniformis mentis
in Deo contemplatio se ad unam illam divinam ob-
scuritatem ferens et ad splendorem inde micantein
æternæ et infinitæ lucis, non modo oris silentium
exigit, sed et mentis. Licut enim, vel ore silentium
agente, intra mentem ita disponi ut et ratiocinia
et cogitationes percurramus, et mutemur. Ratio
esset alicujus rei mente conceptæ a qua mens resu-
giens longe ad plenissimam Divinæ unitatis non
figurataam obscuritatem ascendit. Aliud enim est
mentis contemplatio et dispositio, et aliud cogita-
tio qua est conceptæ rationis. Unde in creatis ac
oppositis aut aliter variis rebus versata mens,
primum contemplatur, ac deinde ita cogitat mutata.
Et sane in re sape una iuveniret non paucas
cogitationes. Sed in illa una et simplici et intima
divinaque obscuritate, intendit quidem et expandit
proprium oculum, et divini splendoris simplicitate
illustratur. Minime autem potest cogitare sic dispo-
sita. Una enim illa simplicitas et obscuritas spiri-
tualem conversionem aut variam dispositionem
sugit, et non potest cogitata describi aut ore dici.

Aπολαύειν ἐκ τούτου ἀγαλλίσσεις, ὡς οἵσιν ἀπει-
ροις, καὶ ἀορίστοις; ἀπα.ν., οἵς ὁρᾶται τὸ ὑπερού-
σιον ἀπόκρυφον ἐν, καὶ πάνυ τοι φύσεως λογικῆς
ἀκολούθημα. Ἀνακέλυσθον δὲ, ἐν τοιούτοις δυταῖς
νοῦν, λόγοις χρῆσθαι, καὶ διεξόδεύειν μεταβαίνονται.
Οἱ δρα χρώμενος οὐχὶ τὸ σιωπὴν, ἀλλὰ τὸ λέγειν,
τῆς ἀκρας ἐλλείπει τοῦ νοῦ καταστάσεως· αὕτη γέρ
ἐστιν ἡ ἀκρα τούτου καταστάσεις, ὡς καὶ παρὰ τῶν
μηδὲν ἀληθείας; προτιθέντων διολογηθεῖται δὲ· τὸ ἐν
τῷ ἀκροτάπι τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας γεγενήσθαται.
Ἀκρότατον δὲ ἐστιν, ἡ πρδ.; τὸ ἀκρότατον αὐτοῦ
ἀπόδιλψις, ἥτις καὶ ἀνομμάτω; τελείσθαι λέγεται·
πολλῷ δρα ἔλαττον, καὶ ἀλαζήτως.

Bμδ'. Ἐπιβάλλοντος τοῦ νοῦ ἀνομμάτως τῇ θε.ο-
τάτῃ ἐνικῇ, καὶ ὑπεραρχικῇ, καὶ κορυφαιοτάτῃ ἀπο-
κρυφίστηται, παραδοχῇ, καὶ αὕτη ἀνόμματος, ἐκεῖ-
θεν ἐπεισιν ἐπὶ τὸν νοῦν ἐνοεῖθαι, καὶ μονοειδῆς
ὑπερκάλυπται καὶ ὑπερφαῦς, καὶ ἀρέστου ἀγλατος;
πεπληρωμένη· καὶ εἰς βυθὸν θαυμασμοῦ, καὶ ἐκ-
πλήξεως προκαλούμενη τὸν νοῦν ἐν σιγῇ· προκατ-
έχουσα τε τὴν καρδίαν ἐνεργείᾳ πνευματικῇ, καὶ
χαρῇ γλυκερῇ· ἐκείνη γίνεται τῷ νοῦν νοερὸς φωτι-
σμὸς, ἔλαμψις, καὶ θεῖος κατὰ τὸ ἀνάλογον ἔρως;
καὶ φαιδρὸν ἀγαλλίαμα. Ἐχει δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ
Θεοῦ, οὗτον δέσις ἀγαθὴ διὰ τῆς τοῦ νοῦ καθα-
ρίτητος, καὶ τὴν, ω; ἀνείποι τις, ὅλην ἐκ τῶν ἀνὰ
μέρος θείων ἐμφάσεων τῶν Γραφῶν, καὶ τῶν δυτῶν
τεθωρημένων συνετῶς μετ' εὐθύτητος ἐν ἡσυχίᾳ
καὶ προσευχῇ. Οὐ γάρ ὡς ἐτυχεῖν ἀφορᾶται τὸ ἀπό-
κρυφον ἐνδέστατον τοῦ Θεοῦ ἐν ὑπέρ Ἑννοιαν, ἀλλ'
ἐν προτούσῃ ἐκεῖθεν αἴγλη ἐνοεῖθει τὴν ἀπόδιλψιν,
καὶ θεωρίκην ὑπερεκπληρούσῃ τὴν νοεράν· ὅπερ δ
μή παθών, λογικῶς τε καὶ γνωστικῶς ἔξωθεν διε-
σιν εἰς τὸ ὑπερφυὲς ἀπόκρυφον ἀπλοῦν ἐν, οὐ
καρδιακῶς ἐνεργούμενος, οὗτε δή νοερῶς ἔλαμπδ-
μενος.

Cμδ'. Η διαυγεστάτη ἐνοεῖθαι τε καὶ μονοειδῆς
τοῦ νοὸς ἐν τῷ θεῷ θεωρίᾳ, ἐπιβάλλοντα τῇ ἐνικῇ
θεῖῃ ἀπόκρυφίστηται, καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς ἔκαστρα πτούσῃ
αἴγλη θείαν τηλαύγειαν παραδείγματην ἀνάρχου καὶ
ἀπέιρου φωτοσολίας, οὐ μόνον στόματος σιωπὴν
ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ νοὸς. Ἐξεστὶ γάρ καὶ στόματος
σιωπὴν ἀγοντος, εἰσω τὸν νοῦν διατίθεσθαι, καὶ εἰς
λογισμοὺς; καὶ νοήματα μεταβαλνεῖν, καὶ ποικιλε-
σθαι· δέ λόγος ἀνείποι τοῦ ἐνδέσιτον, οὐ πόρβων νοῦς;
ἀναδεδραμηκὼς εἰς τὴν ὑπερπλωμένην τῆς θείας
ἐνάδος διτύπωτον ἀπόκρυφοτεττάχ. "Αλλοι γάρ ἐστι τὸ
θεωροῦν τοῦ νοὸς, καὶ τὸ διατίθεσθαι, καὶ διενοεῖ-
σθαι, ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, ἔτερον. Ἐν-
τεῦθεν ἐν κτιστοῖς, καὶ συνθέτοις, ἡ ἀλλως πισ-
ποικιλοὶς γεγονώς δ νοῦς πράγματι, πρῶτον θεω-
ρεῖ, καπειθ' οὗτα διανοεῖται: ποικιλόδεμονος. Κα-
πούτοι εἰν πράγματι πολλάκις ἐνι, εὑροι ἀν οὐκ ὀλίγα
νοήματα. Ἐν δέ γε τῇ ἐνικῇ, καὶ μονοειδεῖ ἐκείνῃ καὶ
ἐνδοτάπι τοῦ θεοῦ ἀπόκρυφίστηται, ἀνατείνει μὲν, καὶ
ἀναπλοῖ τὸ θεωρητικὸν σφέτερον δημα, καὶ τῇ ἀπί-
τητῃ τῆς θείας αὐγῆς κατελάμπεται. "Πάκιστα δὲ
ἔχει διανοεῖσθαι διατίθεσθαι: γάρ ἡ ἐνική

ἀπλότερη; τὴν νοερὰν οἰανοῦν μετάβασιν, ἢ ποικίλην Δ διάθεσιν, καὶ ἡ κρυψιάτης, τὸ τί ποτε διανοήθεντα εἰπὲν διαθέσει καὶ στόματι. Δι' ἀ δὴ σιωπὴν ἀσκεῖ φυσικῶς καὶ στόματι, καὶ νοῦ, ἐν τῇ ἑνικῇ ἐνδοξάταιρ θείᾳ ἀποκρυφισθεῖς νοερῶς ἀνθρώπος; ἀναδεδραμηκὼς.

μῆ. 'Ουπηνίκα ἡ στροφὴ τοῦ νοὸς νεύσῃ δλικῶς; ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ καταποθῇ τὸ θεωροῦν αὐτοῦ ταῖς τοῦ θεοῦ κάλλους πτυχαστάταις ἀκτῖσι, καὶ ἀσχηματίστως εἰ; τὴν τοῦ ἀποκρύψου ἐνδὸς ἀναίδεου ἀνέλθῃ ἀπλότητά καὶ ἀστριστίαν, καὶ γένηται αὐτὸς ἔκυτῷ ἐν, τῇ πρὸς τὸ ἐν ἔαυτοῦ ἀνατάσει, καὶ ἀποθέψει ἐν ἐπιποιίᾳ τοῦ Ηλεύθερος, τὸ τηνικάδε τῆς νηπιώδους γίγνεται τρανῶς καταστάσεως, αὐτὸς τὸ φρονεῖν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βρασιλείας τοῦ ἀρρήτου καὶ ὑπερφυσοῦ γενέται, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, «Ἐὰν μὴ στραφῆτε, λέγοντα, καὶ γένηταις ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Ἀπόλυτος γάρ τοι, καὶ ἀσχετος; πάντη ἐκ πάντων δὲ νοῦς ἀποκαθίσταται πάσης γνῶσεως, παντοιασοῦν νοήσεως, καὶ πάσης συνθέσεως, καὶ ποικιλίας τοὺς δρους; ὑπεραναθηδηκῶς, καὶ ἀνατεινόμενος εἰς τὸ ἀριθμητὸν, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἄγνωστον· οἶον δῆτα καὶ σιωπὴν ἀγει φυσικῶς, διὰ τὴν οὐ μόνον ὑπὲρ λόγον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοερὰν ἐνέργειαν σφετέραν κατατάσιν, ἔχουσαν μετὰ τοῦ κρυψίου, καὶ ἀναίδεου, τὸ ὑπερφύες, καὶ χαρίεν, καὶ γλυκὺν, θσον εἰς; νοεράν ἀπόλαυσιν.

μθ'. 'Ἐν εἰδεῖ τῷ ἀνειδέῳ, καὶ ὑπερφυεστάτῳ ἀθλῷ, καὶ ἀσυνθέτῳ κάλλει, καὶ προσώπῳ ἀπλου- C στάτῳ τὸν Θεὸν θεωροῦσιν οἱ θεωρητικοὶ ἔνοειδῶς; ἔν, ἀπέριοις ἀγαθοῖς, περιεστεμένον, ἀναριθμήτοις καλοῖς κατηγαλασμένον, φωτεινέσι καλλοναῖς ἀκτινοειδῶς; ὥσπερ περιαγάζοντα νοῦν πάντα, ὅλον ἀρρήτον καὶ ἀνεκδίγητον· ἀγαθῶν καὶ καλῶν πηγαίαν, δέσθονταν ἀπειρόθλυτον, καὶ ἀένναον, δόξης θησαυρὸν ὑπέραντιον, ἀπύθμαντον, ἀκένωτον· πολιῆς δὲ μάλιστα τερπωλῆς ὑπερπληροῦντα τοὺς ινομμάτους νόχος· χρᾶς; τε καὶ θυμηδίας μετ' εὐφροσύνης ἀκηράτου κατὰ δρῦν ἀειρθυτὸν προϊσόσης μυστικῶν ἐκ τῆς θείας ἐκείνης καὶ ὑπερφυσοῦ, ἐνάδος, τῆς ἐν ὁδύτων ὑπερκειμένης ἀποκρυφισθεῖς· εἰς τε τὴν ξήραν καὶ δοσον ἀνεξιχνίαστον προχείται πέλαγος ἐξ ἐκείνης ἀπειρίηπτον, χρηστότητος ἀφάτου, καὶ ἀγάπης ἀνερμηνεύτου, καὶ προμηθείας ἀνεπινοήτου ἐν δυνάμει ἀρρεῖτιφ, καὶ σοφίᾳ ἀφράστῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ αὐτοῖς Σεραφιμ ἀπειρινῆτα, ὡς ὑπὲρ πάντα νοῦν καθεστώτε· καὶ μήν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐν ἡμῖν οὐα συλλαχμανόμενα ἀρρήτῳ λόγῳ, κατὰ δὲ τὸ μέλλον ἀποκαθίσταμενα, καὶ οἶον ἀπογεννώμενα, καὶ τελειούμενα· ἐκαὶ Χερούβικὸν νοῦν ἐξιστῷ, καὶ μόνον πῶς ἀμυδρῶς περὶ τούτου διανοήθηνται προθέμενον. «Ω ἀγαθότητος, καὶ βουλῆς Θεοῦ, καὶ ἀγάπης, καὶ χρηστότητος, δυνάμεως τε καὶ σφίλας, καὶ προμηθείας θείας! δυτῶς μακάριοι ὃν ἀφειθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὃν ἀπεκαλύψθησαν αἱ ἀμαρτίαι! Καὶ μακάριος δινθρώπως, δη ἀν παιδεύση Κύριος, καὶ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ τοῦ Ηλεύθερος θιδάξει αὐτόν!

Per quae silentium exiret mens naturaliter et ore et mente; et in gloriosissimam unam et divinam obscuritatem postquam homo spiritualiter confugit.

48. Quando mentis conversio prorsus ad Deum tendit, et cupit eum contemplari divinae pulchritudinis splendentibus radiis illustrata et in absconditi ac simplicis unius simplicitatem et infinititudinem pertenerit, et ipsa sibi ipsi unum effecta fuerit sua ad illud unum tendentia et aspectu in spiritu cogitatione, tunc manifeste silentem hunc statum assecuta est, nempe ipsum concipere, et regnum Dei ineffabile ac supernaturale gustat, juxta Domini B verbum: « nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. » Absoluta enim tunc et non cohibita ab omni cognitione se renovet, et a qualibet cogitatione, et diversitatibus terminos transcendens et ad ineffabile neque noscibile se ferens quod est supra mentem, unde sane et silentium naturaliter agit per eum qui est non modo supra rationem, sed et super spiritualem efficiaciam, statum habentem, una cum illo abscondito ac simplice, supernaturale et gratum et dulce, quantum necesse est ad spiritualem fruitionem.

49. In forma sine forma et super splendidissimo imateriali et simplicissimo vultu Venum continentur contemplativi uniformiter unum, infinitis bonis circumdatum, innumeris pulchritudinibus illustratum, lucidis radiis splendidum et omnem mentem luce perfundens, ineffabiles et inenarrabiles divitias; bonorum et pulchrorum fontem, infinitam abundantiam perpetuo fluentem et aeternam, gloriae thesaurum plenissimum et inexhaustum, plurimo gudio repletam mentes oculis, laetitia et exultatione cum immisto sensu hac divina et supernaturali unitate libenter se effundente, illa, quae in inaccessa obscuritate jacet. Vident quoque quantum post investigationem profundatur mare ex illa infinitum, ex illa, inquam, ineffabili bonitate et inexplicabili charitate et providentia inscrutabili in infinita potentia, et ineffabili sapientia; quae omnia sunt angelis et ipsis Seraphim incomprehensibilia, utpote supra quamlibet mentem excelsa; quae quidem ex eo tempore in nobis tanquam ineffabili ratione colliguntur, futuro autem tempore restituta et regenerata et perfecta; quae cherubim mentem extollunt, quibus tamen de illo obscure tantum cogitari datum est. O bonitatem! o Dei consilium et charitatem! o beneficentiam, potentiamque et sapientiam, et providentiam divinam! Vere beatū quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata; et, beatus homo quem Deus eruditur et de lege sua ac spiritu docuerit eum!

50. In spiritu et veritate revelantur ea quæ iis A qui in mundo sunt, invisibilia sunt, quippe qui nequeunt Spiritum sanctum accipere, ut dixit Dominus. Quibus autem placet secedere et longe se a mundo statuere et ab iis quæ in mundo sunt; eorum per divinam gratiam illuminavit spiritualis lux cordis oculos, solis spiritualis ortus ex alto, et facta est iis apud Deum opitulatio, tanquam gradus in cordibus eorum disponi et illuminari divinis splendoribus ut Justum est; et iis oculis clare aspirantur et multa alia divina et spiritualia et spirituali aspectu digna. Et ad hæc, futura aeterna et indeclinabilis restitutio iis qui pie vixerint, ita ut futura sit non modo non sensibilis, sed jam et supra mentem. Omnino enim tunc convertentur, toti hujus quod supra mentem est, effecti, et vita ac deliciarum quæ supra omnem cogitationem sunt; tanquam Di adoptione effecti, coram Deo exsul antea et latentes supernaturalibus bonis, precedentibus ex summo et uno natura Deo. Cœrum illum stantes et sanctissime agentes, caste, quam optime, divinam ac supra mentem festivitatem, solam statuanus hujus benedictæ letitiae amoenissimam voluptatem et solemnitatem cum omnibus spiritualibus angelorum ordinibus. Multam quoddam est et ineffabile flamen sincere illius de pulchritudine exsultationis. Si enim sensibilis pulchritudo per sensus menti accedens, etsi finita ac fluxa, neque simplex neque increata, voluptatem tamen non ingratam animæ praestare solet, non est difficile iis qui mente habent et comparare possunt, concipere quid in spiritualibus fierent et in iis quæ supra mentem infinita sunt, neque jam versantes in iis fluxis a Deo scaturientibus, ex quo omnia pulchra et bona, in increatis autem, et infinitis; et hæc omnia cum letitia et exultatione, et divina vita et ut sicut illud illamque restitutio nent decet.

51. Postquam mens valedixit temporalibus localibusque intervallis, easque transierit, nuda efficitur, simplicitate uniformi et vita iactri ac invisibili, ac sine ullo velamento et obice, cogitandi et apprendi impossibilitate; quippe quæ in aeternitatem et incomprehensibilitatem, institutidinemque et indeterminationem supernaturaliter pervenerit in divina spiritualique cordis potentia et illuminatione, quæ in infinitum videtur eum ipsa mentis contemplatione extendi. Tunc Dei pax animæ oritur et Spiritus sancti ineffabilis letitia et exultatio ipsi infunditur et supra cognitionem stupor eam psallentem continet. Non videbitur, sed videtur Deus deorum in Sion, in mente contemplativa ac sursum aspiciente. « Domine Deus virtutum, beatus homo qui sperat in te! »

52. Quando mens in stupore jacet ineffabili illa cogitationis carentia, inter Deum ac divina seipsam

v. 'Εν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ἀποκαλύπτεται τὰ τοῖς ἐν κόσμῳ μὲν ἀθέατα, μὴ δυναμένους τὸ Πνεῦμα λαβεῖν τὸ ἄγιον, ὡς δὲ Κύριος ἀπεφήνατο. Οἵδε δὲ τὸ ἀναχωρεῖν προύργιαταν, καὶ πέρια κόσμου καθῆσθαι, καὶ τῶν ἐν κόσμῳ, διὰ θείας τε χάριτος; διηγαστε νοερὸν φῶς; τοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν ὅφελαμοὺς; ἡ ἔξι θύους ἀνατολὴ τὴλου τοῦ νοητοῦ, καὶ γέγονεν ἀντιληψίς αὐτοῖς; παρὰ τῷ Θεῷ, ὡς ἀναβάσεις ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν διατίθεσθαι, καὶ καταφαιδρύνεσθαι ταῖς θεοπτικαῖς ἐλλάμψεσιν, ὡς εἰκός, τούτοις καὶ μάλα τρανῶς ἐνορᾶται, ἀλλὰ τε πάμπολλα θεία, καὶ νοητά, καὶ πνευματικῆς ἐπομίας ἐπάξια· πρὸς ἓτε, καὶ ἡ μέλλουσα αἰώνιος καὶ ἀπαρέγκλιτος; ἀποκατάστασις τοῖς θείοις βιώσασιν· ὅπως ἔσται οὐ μόνον οὐκ αἰσθητή, ἀλλ' ἥδη, καὶ ὑπὲρ νοῦν. Πλάνη γάρ ἀλλοιωθήσονται τοτηνικάδε δόλοι τοῦ ὑπὲρ νοῦν γιγνόμενοι, καὶ τῆς ὑπὲρ πάτησαν ἐνοιαν καὶ ζωῆς καὶ τρυφῆς· θεοὶ θέσει καθάπερ, ἐνώπιον τοῦ φύσει Θεοῦ ἐπεντρυφῶντες, καὶ χαίροντες τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀγαθοῖς, προσβαλλομένοις ἐκ τοῦ ἄκρου καὶ μόνου φύσει Θεοῦ. Τούτου κύκλῳ περιστάμενοι, καὶ πανιέρως ἀγόντες εὐαγῶς ὅτι μάλιστα τὴν θείαν καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐօρτήν, καὶ μίαν ιστῶντες τῆς πανευφήμου ἐκείνης τερπωτύνης τὴν ὑπερευφρόσυνον θυμηδίαν καὶ πανηγυρίν, σὺν ἀπασι τοῖς νοητοῖς τῶν ἀγγέλων διακόσμοις. Πολὺς τί; ἔστι καὶ ἀνενδήτος ὁ ρῦ, ἐκείνος τῆς ἀκηράτου τῶν ὑπερχάλων ἀγαλλιάσεως. Εἰ γάρ αἰσθητὴ καλλονή διὰ τῶν αἰσθητηρίων τῷ νοῇ προσπελάσασα, οὐσα ὀριστή, καὶ φευστή, οὐθ' ἀπλῆ, οὐτ' ἀκτιστος, C τέρψιν μέντοις οὐκ ἀχαριν προβενεῖν εἰωθε τῇ φυχῇ, συνιδεῖν ἔστιν οὐ πόρρω καὶ συνιέναι νοῦν ἔχουσι, καὶ τὸ ἀνάλογον ἀναλογιζομένοις, τὶ ποτ' ἀνγένοντο ἐν τοῖς νοητοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀρίστοις οὖσι, καὶ οὐ φευστοῖς γιγνόμενοι ἐκ τοῦ ἔξι οὐ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ πάντα πηγαζομένοις Θεοῦ. Οὐ κτιστοῖς, οὐκ ἡρμένοις, καὶ ταῦτα ἐπ' εὐφροσύνῃ, καὶ ἀγαλλιάματι, καὶ θεῖα ζωῆ. καὶ τοῦ αἰώνος ἐπαξιώς ἐκείνου, καὶ τῆς καταστάσεως.

v. Ταῖς χρονικαῖς τε καὶ τοπικαῖς διαστηματικαῖς παρατάσσοι, καὶ ταῖς ὁριστικαῖς τῶν φύσεων θέσεσι χαίρειν εἰπών, καὶ ταῦτας διεκδραμών δι νοῦς, γυμνὸς γίνεταις τῷ διὰ τὴν ἐνοεῖδες ἀπλότηται, καὶ ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ καὶ ἀνειδέψῃ· καὶ δίχα παντος ἐπικεκλύματος καὶ προσβλήματος τῇ ἀνεννοησίᾳ, καὶ ἀφασίᾳ ἐν ἀναρχίᾳ, καὶ ἀπεριληψίᾳ, ἀπειρίᾳ τε καὶ ἀριστίᾳ ὑπερφωνῶς βεβηκώς ἐν καρδίας πνευματοκινήτῳ θεῖον δρόπητος χρά, καὶ ἡ ἀφραστος ἀγαλλίασις ἐγχείται αὐτῇ· καὶ ἡ γνώσεως ἐπέκεινα ἐκπλήξεις συνέχει αὐτὴν ὑποψίλωσαν. Οὐκ δύθησται, ἀλλ' ὀπτάνεται δὲ θεῖς τὸν θεῶν ἐν Σῶν, ἐν νοῇ μετεωροπόρῳ, καὶ ὑψεπότη. « Κύριε δὲ Θεός τῶν δυνάμεων, μακάριος διθρωπός δὲ ἐλπίζων ἐπὶ σέ! »

v. Ὁπηνίκα δὲ νοῦς εἰς ἐκπλήξεις κεῖται πεφωτισμένος ἀγεννοήτου ἀφραστότητος, μεταξὺ θεοῦ

καὶ τῶν θείων ἔστιν θεωρῶν, τηνικάδε ἔσται, ἢ οὐδεὶς, τῆς πνευματικῆς γνώσεως τοὺς ἀληθεῖς καρπούς, καὶ θεουργεῖται, καὶ χάρει, καὶ εἰς θείους προκόπτει ἐρωτας, λαλῶν μὲν οὐδαμῶς οὐδὲν, οὕτε μήν πιστὸς διεξιδεύων, οὔτε ἐνδον αἴτης ἔστι κατὰ διάθεσιν, ἀλλὰ οὐδὲ διανοούμενος, ἀλλ' ὅρων νοερῶς ἐνικῶς ἐν φωτὶ ἀληθείας καὶ πνεύματος, καὶ τρυφῇ ἀμετάβατον ποιούμενος τὰ ὄρμενα.

νγ'. "Οταν τὸ τοῦ νοὸς πρόσωπον νεῦον εἰσων καρδίας, ὅρῃ τὴν τοῦ Πνεύματος Ἐλαμψίν ἐξ αὐτῆς ἀειδέλυτα πηγάζουσαν, τότε πάντα καιρὸς τοῦ σιγῆν.

νδ'. "Οταν ὅλον τὸ νοερὸν πρόσωπον ἰδῃ τὸν Θεὸν, μᾶλλον μὲν οἶνον ὅταν ὅλος ὁ νοῦς εἰσω γένηται τοῦ Θεοῦ, ἢ, ἵν' οὕτως εἰπω, ὅταν ὁ Θεὸς ἐν ὅλῳ τῷ νοὶ γένηται, τότε πάντα τι καὶ μειζόνως πεφυκότως καιρὸς τοῦ σιγῆν.

νε'. "Οταν ὁ νοῦς ἐν τῇ τοῦ Πνεύματος μετοχῇ θεωρητικῶς κατὰ τὰ γινόμενα Θεῷ περιστάμενος, δέξῃς τε ἐκ προσώπου Θεοῦ, καὶ ἀγλαῖς τρόπον θεμιτὸν ἀπολαύῃ, χρή καὶ μάλα εἰκότας σιγῆν, ἥσυχῇ τε καὶ ἀπερικτυπήτως ὅρᾳ. Εἰ δέ τι σκότους ὑπαρχόμενος ἀχλυῶδες μετακῦν νοῦ καὶ Θεοῦ παρεμπέσῃ, ἀθρόον ὡς περ τι φωτοειδές, καὶ διακατέπεφυκότι λόγῳ πῦρ, βάλλειν ὅμοιος σκότους λόγον, πραχήλευτον μὲν, ὅμως θείας ἐμφάσεως, ἵν' οὕτω οὔτεν τὸ σκότος ἐξαφανίσας τῷ φωτὶ, καὶ τῇ θέρμῃ τὴν γε ἀχλύν, καὶ ἐξ ἐφαυτίλου τὸν νοῦν φωτίσας τε καὶ θερμάνας τούτῳ αὐτῷ, ἐσαύθις ἕσχει συνεῖναι ὡς πρὸν τῷ Θεῷ, καὶ θεωρεῖν τὸ κάλλος αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰκὼν ἀπολαύειν αὐτοῦ, καὶ καλλύνεσθαι, καὶ πάσχειν, συλλήθησην φάναι τὰ κατὰ νοερὸν ἐπιθολήν διὰ παραδοχῆς τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐκ Θεοῦ, καὶ μέν γε δῆπουθεν ἡπλῶσθαι, καὶ ἀπολύεσθαι ἐν ὅρᾳ ἀληθείας καὶ πνεύματος ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν περὶ Θεόν. Τοῦτο μὲν εἰκότας καὶ προτεκόντως ὁ θεωρητικός· διὰ μέντοι μόνη προσανέχων πράξει, πολλοῦ δεὶ τῆς τοιαύτης ἐχεσθού καταστάσεως, μηδέπω δηλονότι εἰς ἔστιν, καὶ δι' ἔστιν εἰς τὸν Θεόν ἐνθείεις. Οὐ τοῖνυν θαῦμα τοῦτον ἐκ τῶν θείων ἔδειν, ἢ λαλεῖν ἀμωμάτως πολλά τε δῆς καὶ πυκνῶς, ταῖς συνεχέσι πάντωις ἐντεῦθεν οἵδιν τισι βολαῖς, καὶ φοδῶν, καὶ ἀποσθόντων τὸν ἡμέρην δυσμεναίνοντα τὰ πολλὰ, καὶ πολεμοῦντα ἐκβύμως· ἦτε γάρ καὶ τούτῳ καιρὸς ὑπομένοντες, ἐξ ἀρα δῆτα διεπνοίας πνευματικῆς, διπνήκα τὰ τῶν πολλῶν θείων ὕδων, καὶ φυσάτων, καὶ λόγων σπινθηρειῶν αἷοντες ἐναγάγασματα συνακφθωσιν εἰς ἔνα δῆπου πυρόν, διετε καὶ τὸν ἔχθρὸν ῥάψον καὶ καιρίαν βάλλει, καίων δηλαδή, καὶ διαιρόν, ἢ μᾶλλον ἐξαφανίζον τὸ σκότος ἐξείνου, ἔστιν δὲ τῷ πυροφώτῳ· θερμαίνων τε καὶ πρὸς θείον τὰ μάλιστα ἀνακινῶν ἐρωτα, πρός τε Θεόν αὐτὸν ἐγχάριδιν ἐν σιγῇ ὑμνον, καὶ ἐκπληξίν ἀναρέρων, καὶ μυστηρίων περαδεικνύων ἐξαίσια ἔστι τὰ μάλιστα θάυματα. Οὐκ ἀπεικότως γάρ οἱ ὑπομένοντες τὸν Κύριον μαχαριζούνται· ἢ δει, προσιόντος χρόνου, κληρονομούσιν, οἰάπερ πραεῖς τὴν νοητὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

νγ'. "Οταν ὁ νοῦς, ἐκάστη τῶν φωτοχυτῶν τοῦ

A contemplans, tunc comedit, quantum licet, scientiae spiritualis fructus veros, et deificatur, et lætatur; et in divino amore proficit, nihil quidem omnino loquens, neque penetrans, neque intime neque intra per descriptionem, sed neque ratiocinans, sed videns spiritualiter ac uultive in veritatis ac spiritus lumine, sibi ea quæ videt indeficientes latitas faciens.

53. Quando mentis vultus intra cor penetrans, videt Spiritus illuminationem ex corde perpetuo scaturientem, tunc silendi tempus.

54. Quando spiritualis nullus totum Deum videt, imo vero quando mens tota intra Deum est, aut, ut ita dicam, quando Deus in tota mente diffusus est, tunc omnino et maxime naturaliter silendi tempus est.

55. Quando mens in spiritus participatione contemplative pro circumstantiis Deo astatat, et splendore debito modo fruitur, gloriaque ex vultu Deli, oportet tunc præsertim silere, et tranquille et in silentio videre. Si autem tenebrarum caligo intra nūmenem ac Deum deciderit, frequenter tanquam aliquid lucidi et ignem naturali ratione urentem contra has tenebras emittere oportet, verbum breve quidem divinæ revelationis, ut ita citius tenebras lumine dissipans et frigus calore solvens, et contrarius intentem illuminans calefaciensque, rursus cum Deo, ut prius conversari possit, ejusque pulchritudinem contemplari, eaque frui, ut deceat et decorari, et, ut breviter dicam, quæ secundum spiritualem impetum sunt pati, per vivificantis spiritus ex Deo receptionem, et simplex fieri et in veritate ac spiritu in Deo dissolvi ab omnibus et iis ipsissimis circa Deum sunt. Id assequitur merito ac decenter contemplativus. Qui vero soli actioni incumbit, multum ab hac restitutione distat, nondum in seipso ac per seipsum in Deo unitus. Non igitur mirum est illum et divinis canere aut loqui quondammodo multa ac frequenter frequentibus omnino quibusdam impetibus, ac fremens et reverens eum qui in nobis plerumque et ardenter pugnat.

B Veniet enim illi tempus sfferenti, ex spirituali inspiratione, quando multorum cantuum et rationum scintillantes fulgores in unam faciem colligentur, quando inimicum facile et opportune scriet, incendens ac dividens, imo vero dissipans ejus tenebras, seipsum vero igne illo illuminans calefaciensque et ad divinum amorem quam maxime novens, hymnum et admiracionem ad Deum dirigens in silentio, ac sibi mysteriorum ostendens stupenda miracula. Non enim immorito qui Dominum sustinent beatificantur; vel potius, tempore procedenie, hereditabunt, tanquam mites, spiritualem promissionis terram, in Christo Domino nostro.

56. Quando mens singulis luminis effusionib

Spiritus illustrata, stupet ac penetratur, et ad infinitum et interminatum seipsam cogitat extensam et mutatam, tunc silendi tempus.

57. Quando vero aspectum manifestissimis se laborare animadvertisit vel penetrare valentem, ut conatur cedens quodammodo quietem experiatur, tunc merito loquendi tempus, breviter tamen et Divinae illuminationi propria.

58. Quando mens per medias aquas spiritualem Pharaonem, fugit, fugatque propriam noctem ignis illuminatione et suam diem transit cum nubis protectione, tunc rursum benedicti silentii tempus adest et pacis, et initium animae purificationis. Quando autem terribilis spiritualis Amalec, et quae illum sequuntur, gentes resistunt, prohibentes quominus mens promissionis terram possideat, tunc tempus est ei loquendi, sed ad Deum in spirituali actione et convenienti contemplatione se dirigendi, ut Moyses olim ab Aarone et Ormanus extendebat.

59. Quando ex divini fontis abyssu et ex spirituali cordis aspectu scaturit spiritualis potentia, tunc silendi tempus est. Tunc enim ineffabiliter perficitur menti cultus et adoratio Dei in veritate et in spiritu et id, vero spiritualique sensu.

60. Quando ex spirituali ad Deum aspectu omnis animae ratio divino stupore adimpletur, spiritus autem visione, et animae exsultatione, indubitanter adest silendi tempus. In spiritu enim sensibiliter veritatem explicite mens contemplatur, et veneratur in stupore adorans Deum qui in ipsa splendet.

61. Qui in spiritu et veritate Deum convenienter adorant et ipsi serviunt, ut deceat, non modo non in loco eum adorant eique serviunt, sed nihilominus ardenter, neque in ratiocinio et, locutione. Quemadmodum enim directe emissus spiritualis sensus, in circumscriptum et cuius nullus est requietis locus, non vult in loco adorare; ita sane id, quod deceat, observans, mens veritatis conjuncta, infinitum et interminatum, aeternum et sine forma et perfecte simplicem est, ut uno verbo dicam, Eum qui est supra mentem, verborum varietate et locutionis enuntiatione adorare, eique consequenter servire minime sustinet; cum tempus venerit menti ex inspiratione Spiritus, divinæ veritatis cognitione simpliciter illustrari; quo tempore, ab omnibus absoluta mens et seipsam extrahens, non modo phantasiam, sed et cogitationem exuit, quippe quae iis quae supra rationem ac mentem sunt, spirituali lumine cum latitia et stupore adhaeserit, eaque contemplata sit, immobilis, immutabilis facta quodammodo spirituali illo conatu et supra seipsam unione.

62. Oportet mentem sibi ipsi adhaerentem accurate spirituali suam restitutionem prudenter ac

A Πνεύματος καταλαμπόμενος, θιγγάδ, καὶ δικυροῖται, καὶ πρὸς γέ τὸ ἀπειρον, καὶ ἀρχῆστον ἔσυπτον εἰς ἐπεκτεινόμενον, καὶ ἄλλοιούμενον, τότε καὶ ρὸς τοῦ σιγῆν.

νζ'. "Οταν δὲ οἶον ταῖς φανωτάταις τῶν ἐποψίῶν ἀποκαμόντα αἰσθάνηται, καὶ διεξοδεύειν ἑθέλοντα, ἵνα τοῦ τόνου καθυφέται, τρόπῳ γέ τῷ τύχῃ διαναπαύσεως, τότε πεφυκότως καιρὸς τοῦ λαλεῖν, μέντοι βραχύλεκτα, καὶ οἰκεῖα θείας ἐλλάμψεως.

νη'. Ὁπηγίκα δὲ νῦν διὰ μέσων ὑδάτων διαφεύγων τὸν νοητὸν Φαραὼ, δίεισι τὴν ίδειν νύκτα ἐν φωτισμῷ πυρὸς, καὶ ἐν σχέπῃ νεψέλῃ, τὴν ἔσυπτον ἡμέραν, τηγικάδε ἐξ ἀρ' εὐλόγου σιωπῆς καιρὸς πάρεστι καὶ ἡσυχίας· καὶ ἀρχή τῷ δυτὶ τῇ ψυγῇ καθάρσεως. "Οταν δὲ τούτῳ διειδεῖς νοητὸς Ἀμαλήκ ἀντιθίλειν, καὶ τὰ ἐπόμενα αὐτῷ Ἐθνη, κωλύοντα

B τὴν πρὸς γῆν τῆς ἐπιγγελίας δίσδον, τότε καὶ ρὸς προσήκων τοῦ λαλεῖν, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν ἐν πράξει νοερῷ καὶ έοικούρῳ θεωρίᾳ ὑποβασταζομένῳ, οἵτινες Μωσῆς τῷ πάλαι ὑπὸ Ἀαρὼν τῷ χειρε, καὶ Ὡρ.

νθ'. Ἐπάνω ἐξ ἀδύσσου πηγαίας θείας, καὶ νοητῆς ἀποβλέψεως καρδιόθεν πηγάδει δύναμις πνευματικὴ βλύσσουσα, πάρεστι πεφυκότως καιρὸς τοῦ σιγῆν. Τοτην: κάδε γάρ ἀρχήτως τελεῖται λατρεία, καὶ μέν γε προσκύνησις τῷ νῷ, Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν πνεύματι, καὶ τοῦτο ἀληθηνῆ αἰσθήσει νοερῷ.

ξ'. Ἐπειδάν ἐξ ἀποβλέψεως πρὸς Θεὸν νοερῷ, ἐξόλου τὸ μὲν λογιστικὸν τῆς ψυχῆς ἐμπέπλησται θείας ἀπλήξεως, τὸ δὲ νοερὸν δράσεως, καὶ μέν που ἀγολλιάσεως ἡ ψυχὴ, ἀναμφηρίστως τότε καιρὸς τοῦ σιγῆν. Ἐν Πνεύματι γάρ ἐνασθήτως τὴν ἀλήθειαν συνεπυγμένως ὁ νοῦς ἀφορᾶ, καὶ γεραρεὶ προσκυνῶν ἐν ἐπιλήξει τὸν ἀλλαμπόμενον ἐν αὐτῷ Θεόν.

ξ'. Οἱ πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καταλλήλως τὸν Θεὸν προσκυνοῦντες, καὶ αὐτῷ λατρεύοντες ὡς εἰκόνες, οὐ μόνον οὐκ ἐν τόπῳ προσκυνοῦσι καὶ λατρεύουσι, ἀλλὰ οὐδὲν. Ἑττον ἐξ ἐφαμίλιου, οὐδὲν ἐν λόγῳ τῷ κατὰ προφοράν. "Ωσπερ γάρ τι ἐξ ἀρ' εὐθύτητος ἀνηγμένη νοερὰ αἰσθησίς, τὸν ἀπεργίραπτον, καὶ οὐ οὐδεὶς τόπος τῆς καταπαύσεως, οὐκον ἑθέλει ἐν τόπῳ προσκυνεῖν· οὕτω δηπούθεν τὸ δέον τηρούσσα τῆς ἀληθείας ἡμένη, τὸν ἀπειρον, καὶ ἀριστον, ἀνυρχόν τε καὶ ἀνείδεον, καὶ τελέως ἀπλοῦν, καὶ οὐκαώς εἰπειν ὑπὲρ νοῦν, λόγων ποικιλίᾳ, καὶ δρισμῷ προφορᾶς προσκυνεῖν, καὶ ἐπομένως λατρεύειν, ηκίστα πάντων πεφυκότων ἀνέχεται· ὅταν δηλαδή καιρὸς ἐπέλθῃ τῷ νῷ ἐκ τῆς βοσῆς καὶ ἐπιπνοίας τοῦ Πνεύματος, τὴν ἐπίγνωσιν τῆς θείας ἀληθείας ἐνοεῖδες ἐνυψάζεσθαι· καθὼς καιροῦ, παντάπατι καθόλου πάντων ἀπλίτος δὲ νοῦς καταστάς, καὶ μὲν δῆ καὶ ἐσυτὸν ἐκδῆς ἀμηγέπη, οὐ μόνον ἀφασίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνοησίαν εὐλόγως δῆτας ἀσκεῖ, ὡς εἰς τὰ κρείττω καὶ λόγου, καὶ νοῦ τῷ νοερῷ φωτὶ μετ' εὐφροσύνης καὶ ἐπιλήξεως ἀσχολούμενος καὶ θεωρῶν, ἀκίνητος, καὶ ἀμετάβατος ἀτεχνῶς τῇ ἀνομμάτῳ, ἐπισθοῇ τρόπῳ γέ τῷ γεγονώ; ἐνώπιον τῇ ὑπὲρ ἐκτύν.

ξβ'. Χρή τὸν νοῦν ἐχούτῳ προσέχοντα παρατετηρημένως διθύγειν τὴν ίδειν νοερὰν κατάστασιν

φρονίμως τε καὶ σοφῶς σὺν δίκῃ. Καὶ διὰν αἰσθάνεται ἐκεῖνον θεωροῦντα τὴν ἀπλᾶ, καὶ ἀτύπωτα τὴν θεολογίας μυστήρια, ἐν σιωπῇ ἡσυχῇ ἵστασθαι αὐτίκα οὐκέ θέαμαστεῖ, οὔτε δὲ μῆτρα πέρι τῆς αγετέρης καρδίας ἐνεργουμένης ἐν πνεύματι, καὶ μέν που ἐλλαμπομένης. Κριθὸς γάρ τότε οὐ μόνον ἡσυχίας αἰσθήσεων πάντων ἐξ αἰσθήσην τὸ καθόλου, ἀλλὰ καὶ σιωπῆς οὐδὲν ἥτιον, οὐδινοσῶν διεξοδῶντος λόγου· μᾶλλον μὲν ἀντὶ τοῖς γνωστικοῖς τότε, εἰ τοις ἡρῷ φάναι, καὶ νοερᾶς τριθῆς, ἡσυχίας καὶ ὁλεψίας καιρός. "Ολιγις γάρ τοι τὸ ἔκπνον τὸν ἐπιτρέψειν δεῖ, ἐν αἰσθήσεσιν, ἐν λόγοις, ἐν νοήσεσιν, ἢν δὲ νοῦς εὐθυνδόλως, καὶ ἡ γρή, μονώτατος ἐν ἀπειλήψει ἑνοειδεῖ καὶ μονοειδεῖ τοῦ ἐνός καὶ μόνου τρισσοῦ Θεοῦ ἔχη ἐλευθερίας, κατὰ τρόπον θεμιτὸν, τὴν ὑπὲρ ἔννοιαν ἀπειρίαν καὶ ἀναρχίαν, καὶ μέν γε ἀπεριληψίαν, καὶ τὸ ἄλλα καθάπταξ εἰπεῖν, τὰ θεῖα, καὶ διτρεπτα, καὶ ἀπόλυτα καθορᾶν, καὶ ἑνοῦσθαι συνηλλοιωμένος· τῇ θεωρίᾳ, καὶ ἡπλωμένος, καὶ τὸ ὅλον θεοειδῆς γεγενημένος, τῇ θείᾳ χάριτι, σὺν εὐφροσύνῃ καὶ θαύματι. Ἐπειδὲ δὲ οὐνοῦ τῆς τοιαύτης ἔχεσθαι κατατάσσως, ήθελεν ἀν, εἴπερ ἐνδόν, ἀλλ' οὐκον δεδύνται τρεπτῆς τε ἀν, καὶ τρεπτοῖς συζῶν, καὶ συνηρμοσμένος ἀμηγέπη σώματι, καὶ πράγματι περιστατικοῖς, ἐπιστημονικῶς δεῖ μή ἐπεσχοινίσθαι μακρὰν τῆς ἑνοειδῶς ἀποδέψεως ἐκπεσῶν, μηδὲ πολυρήμηνειν, ἀλλὰ μικρὸν μὲν λέγειν, καὶ ταῦτα δὲ τοὺς θείους ἐναγαγμάτων, ἵνα οὐ μόνον θάττον ἔχῃ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ νοῦν ἔνωσιν αὐθίς· ἐπιστρέψειν, ἀλλὰ καὶ φανωτέρας ἐπαίσθηται τῆς ἑνότεως, οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ ἐπιμονωτέρας. Καθόλον γάρ δὲ νοῦς τὸ συνεπτυγμένον φυλάσσει, καὶ ἀδιάχυτον ὑπωδήποτε, κατὰ τοσοῦτον ἡ στροφὴ αὐτοῦ ἡ γε πρὸς τὴν θελαν ἔνωσιν τάχον γίνεται, καὶ φανωτέραις ἔνουται ταῖς μαρμαρυγαῖς, καὶ μέν γε γονιμωτέραις τῷ συνεχεῖ πάντως πρὸς τὰ θεῖα συνθετῶν.

Ἑγι. Ἐπειδὸν τῇ θείᾳ ἑνοειδεῖ ἐκφαντοριᾳ ἐκ νοερᾶς ἀποδέψεως δὲ νοῦς; προσπάσχων ἡλιούστατος, καὶ τῷ ἀγνώστῳ περιαγάγηται τῷ πάσῃς ἐπέγεινα γνώσεως, ἀδιαίρετος τε ἀποκαθίσταται, καὶ ἀπλούς, καὶ ἀδρόστος, ὡς ἀν ὑπὸ γνήφων ἐνιαίως καταλαμπόμενος, κάλλος ἀπεριγραπτον θεωρῶν ἀπλότητος ὑπερθεοῦ· ἦν ἀνείδεον παντὸς εἰδούς ὑπεροχῆς, διαρχὸν ὑπερθέσεος· πάσης ἀρχῆς ὑπόδηποτε· αὐτὸς μὲν ἀπεριληπτον, ἀπάντων δὲ τοὺς δρους, καὶ τὴν ἀπόστολον οὐν περιοχὴν ἔνόντα ἐν αὐτῷ, πάντα πληροῦν ὡς ὑπέρπληρες, αὐτὸς δὲ ἀπειρον ὅν, συνελήντα εἰπεῖν, διπλήνκα τῇ πάντων τῶν ὄντων ὑπεροψίᾳ ἐν τῇ τοῦ ἐνδός ἐποψίᾳ πάντ' ὅψηται ἀρρέτῳ λόγῳ δυνάμεως νοερθῆτος ὑπὲρ νόσην· τότε καιρὸς τοῦ σιγῆν καὶ μυστικῶς καὶ ὑπερκοσμίως, ἥ, ἵνα οὐτως εἰποιμι, ἀνομμάτως καὶ ἀλαζήτως τὴν μονοειδῆ τρυφῆν ἐν θειοτέρᾳ μυήσει τῆς ἀληθείας ἀπόλαυσιν. Ἐπάν δὲ τὰ εἰρημένα ἀπῇ ἀπὸ νοῦ, καὶ περὶ αὐτὸν ὀρᾶται διαιρεσις, τοτηνικάδε καιρὸς τοῦ λαλεῖν· μέντοι γε λαλεῖν τῆς ἀναγωγῆς πρὸς σιγὴν ἀξία. Κρείττω γάρ τοι ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἡ ὑπὲρ λόγου, ἥ γε ἔγκαιρος λέγοιτο ἀν καὶ μάλα εἰκότως, σιγὴ. λόγου παντός· καθὸ καὶ Σολομὼν δὲ πάνυ προτεταχὼν παντοῖν, Καιρὸς τοῦ σιγῆν, εἰτα καιρὸς τοῦ λαλεῖν,

A sapienter cum justitia dirigere; et quando senerit seipsam simplicia contemplantem et non figurata Thologie mysteria, in silentio tranquille statim stare non sine stupore, neque longe a corda illuminato in spiritu agentem. Non est solummodo tempus sensuum omnium ex sensibilibus tranquillitas, sed et silentii quoque, nullo verbo accidente. In quo vero igitur et, si quid oporteat dicere, doctis est spiritualis exercitii, pacis et obscuritatis tempus. Omnino enim tunc immobiliter stare oportet, in sensibus, in verbis, in cogitationibus, ut mens directe et quomodo oportet, solo in simplici aspectu unius et solius trini Dei, libere, modo licito, infinitudinem et aeternitatem supra cogitationem et incomprehensibilitatem, et alia, uno verbo, divina et immutabilia et absoluta videre queat, et cum iis mutata contemplatione uniatur et simplex efficiatur et Deo similis, divina gratia cum letitia et admiratione. Quoniam autem mens talem restitutionem vult, si id ipsi possibile sit; non autem potest, ut pote mutabilis, et cum mutabilibus vivens et conjuncta, et cum corpore unita et actibus funestis, perire oportet eam non longe abire a simplici aspectu decidentem, neque multa loqui, sed paucis quidem dicere et hæc de divinis splendoribus, ut non modo citius possit ad Dei supra menem unionem confugere, sed et eam unionem manifestius sentiat et permanentiorem habeat. In quantum enim mens unionem et tranquillitatem servat, in tantum ejus ad divinam unionem conversio fit celerius, et clarioribus splendoribus unitur et facilioribus, continua ita cum divinis conversatione.

B 63. Postquam mens divinam ac simplicem manifestationem ex spirituali aspectu passa est, et illa obscuritate illuminata est, quæ supra omnem cognitionem est, indivisibilisque constituta est, et simplex, et indeterminata. tanquam simpliciter in tenebris illustrata, incircumscripsum pulchritudinem simplicitatis excessu contemplatur. Pulchritudinem videt quæ omnem formam superat, aternam, quippe quæ omne principium superet. Ipsa quidem ea pulchritudo incomprehensibilis est, omnium terminos et quamlibet comprehensionem, inse uniens, omnia implens tanquam plenissima, et ipsa infinita, ut uno verbo dicam. Quando igitur mens omnium rerum contemptu in unius aspectu omnia videt ineffabili spiritualis potentie supra cogitationem ratione, tunc silendi tempus et mystice ac supernaturaliter, aut, ut ita dicam, sine oculis et sine voce simplicibus deliciis in divinissimo silentio fruendi. Quando vero prædicta absunt a mente et in ipsa videtur divisio, tunc tempus loquendi; sed ea loquendi quæ ad silentium ducere possint. Multo enim melius est id supra rationem et opportunum silentium, multo inquam, melius omni ratione dicetur; ut ait Salomon, qui istud silentium commen-

39. Si cognitorum rationes sunt, ignotum igitur A absconditum est, et extra rationem positum. Si enim supra cognitionem, absconditi ignorantia est, quod supra cognitionem est, minime cognitione indiget; multo minus igitur ratione indigebit. Mens igitur post quam ad absconditum perveniat, silentium naturaliter exercet. Et nisi natura et sine labore sileat, nondum ad illud unum absconditum et simplex pervenit.

40. Quemadmodum homines se ad tranquillitatem excentes, quando e cella exeunt, experientia discunt quid intersit inter sedere et procedere, sic qui silentium servant, et ad dicendum redeunt, qui contemplatione ad Dei gloriam accedunt, novent quo in statu ipsi sint quando natura, non voluntate lacent, et quid sint, quando ad dicendum redeunt. Etenim quando iis supervenit silentium, precantur ne unquam omnino ipsis accidentis aperire in hoc statu versantibus. Tanquam angelii sunt super terram. Simpliciter, sine forma, invisibiliter, absque figura, absolute in firmis mentis aspectibus veritati adhaerentes, solummodo secum admirationem habentes et stuporem, nihil omnino cogitantes, imo vero non videntes se ad divinas et aeternas illuminationes conferentes. Inde enim descendente mente utpote inconstantiam habente, ad dicendum occurunt et multis variisque conversionibus commutantur. Et ut iis rursum silendi status redeat, qui valde melior est locutione, tranquillitatem amplectuntur, et custodiunt sensus cum sensibilibus, et omni arte utuntur ut eum locutione et ipsum cogitare fugiant, ut possint eum Davide dicere: « Ohmutui et humiliatus sum et silui de bonis. » Etenim igitur et bona dicere est infra silentium cum ratione.

τν' ἔχωσι λέγειν καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ Δαβὶδ· « Ἐκφώθην, καὶ ἐταπειώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν. » Καὶ γάρ οὖν καὶ τὸ ἀγαθὸ λέγειν κατωτέρω ἐστὶ τῆς

41. Neque omnino divinum est manifestum, neque rursum absconditum; quod divinum existat, utique manifestum est; quid autem sit ipsum esse, est absconditum. Plurimum vero differt scire quid sit, et scire quod existat. Illud enim ex operationibus constat; hoc autem, quid est, ex substantia est, quod neque angelis de Deo scire licet. Deus enim est super omnia infinitum et super omnem mentem cogitationemque. Quando igitur mens in ea quae Deum esse demonstrant ascendit, tunc multa potest dicere et sapere optima; potestque dici philosophus ac theologus; postquam autem supergressa est et ascendit ex hoc gradu in quo novit se esse divina obscuritate circumdatam, hujus, quid sit, imaginatione acta et omnino sine figura et intacta, ac non videns, ut dignum est, per gratiam effecta est, tunc omnis ratio quae de Deo aliquid potest dicere, otiosa remanet, et mens unita immota est, et in non cogitabili ingressa. Et tunc tota sit hujus quod supra omnia est, ubi non ratio, non cogitatio, non reputatio ad diversa procedit, sed adest simplicitas, et perceptionis impossibili-

A λθ'. Εἰ τῶν ἑγνωσμάτων, οἱ λόγοι, ἑγνωσμάτων δὲ, τὸ χρύψιον, ἔξω ἄρα λόγου τὸ χρύψιον· εἰ γάρ ἀνωτέρω γνώσεως ἡ τοῦ χρυψίου ἀγνωσία ἐστί, τὸ δὲ ἀνωτέρων γνώσεως, ἥκιστα δίται γνώσεως, πολλῷ Ελλατῶν λόγου δεῖται. Οἱ εἰς τὸ χρύψιον ἀπλῶς ἐν ἄρχα ἀναβεβήκως νοῦς, σιωπὴν ἀσκεῖ φυσικῶς, καὶ εἴ γε μὴ φύσις καὶ ἀνεπιτηδεύτως σιγών, οἴνων ἐν τῷ χρυψίῳ καὶ ὑπερπλωμένῳ ἐν τῷ γέροντεν ἀναβεβήκως. |

μ'. « Οὐσιερή ἡσυχίαν ἀσκοῦντες ἀνθρώποι, καὶ τῆς κελτῆς ἑσθ' διε προσδιοίουσι, καὶ αὐτῇ πειρά τὴν τοῦ καθησθει καὶ προένται διαφορότητα διαγνώσκουσιν, οὕτω δῆτοι καὶ τὸ σιωπᾶν πάσχοντες, καὶ τοῦ λέγειν ἐς αὐθίς γνώμενοι, οἱ θεωρητικῶς τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ προσιζάνοντες, οἴδασι σφῖς αὐτοὺς τὶ ποτε B καταστάσεως ὄντες [Ισ. οὐσί], τὸ σιωπᾶν αὐτοῖς ἐπιπίπτει φύσις, οὐ προαιρέσει, καὶ τὸ ποτε ὄντες εἰσὶν, οὗθεν πρὸς τὸ λέγειν κλίνουσι. Καὶ γε ἐν οἷς σφῖσιν αὐτοῖς ἐπέλθῃ τὸ σιωπᾶν, εὑχονται γε, εἰ μηδὲ τὸ καθόλου στόμα διάραις ὑπῆρξεν αὐτοῖς ποτε, Ισταμένοις ἐν ἐκείνῳ τῇς καταστάσεως. Ἀγγελοι γάρ εἰσιν ἐπὶ γῆς ἔτεροι· ἐνοειδῶς, ἀνειδέως, ἀνομμάτως, ἀσχηματίστως, καὶ ἀπλῶς ἐν ἀμεταβάτοις νεὸς ἀποβλέψεις τῇ ἀληθείᾳ συναπτόμενοι, μόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν χωρὶς τοῦ νοεῖν τι, μᾶλλον δὲ μετὰ τοῦ ἀνομμάτως ἐπιβάλλειν ταῖς ἀνάρχοις καὶ θελαῖς ἐλλάμψεσιν. Ἐκεῖθεν τε κατιόντος τοῦ νοῦ ὡς ἔχοντος τὴν τρεπτότητα, κατατωσιν ἐπὶ τὸ λέγειν, καὶ μεταβαίνειν νοερῶς πολλαῖς καὶ ποικίλαις ταῖς μεταβάσεσι· καὶ ίν' αὐθίς αὐτοῖς ἡ τοῦ σιωπᾶν κατάστασις ἐπανέλθῃ, ὡς χρεῖτων πολλῷ τὸν λέγειν ὑπάρχουσα, τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζονται, καὶ φυλάσσονται μετὰ τῶν αἰσθητῶν τὰς αἰσθήσεις, καὶ πάσῃ μηχανῇ χρῶνται, πῶς δὲ φύγοιεν μετὰ τοῦ λέγειν καὶ αὐτὸς τὸ νοεῖν, μετὰ λόγου σιγῆς.

μ'. Οὗτοί ὁλικῶς τὸ θεῖον ἔκπεφασμένον ἔστιν, οὗτοί οὖν αὐθίς χρύψιον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἔκπεφανται καὶ λίαν τρανῶς· τί δέ ἔστιν εἶναι, ἔστι χρύψιον. Ἐξ τὰ μάλιστα δὲ διενήνοχεν εἰδέναι τὸ τι ἔστι, τοῦ ὅτι ἔστι· τὸ μὲν γάρ ἐκ τῆς ἐνεργείας δείκνυται, τὸ δὲ, τὸ ἔστιν, ἐκ τῆς οὐσίας ἔστιν, διπερ δή καὶ ἀγγέλοις ἐπὶ Θεοῦ εἰδέναι ἀπέγνωσται· ἔστι γάρ δὲ θεός ὑπὲρ πᾶν εἶναι ἀπειράκις ἀπειρώς, καὶ ὑπὲρ νοῦν πάντα, καὶ τὸ νοεῖσθαι. Ὁπηνίκα τοινυν δὲ νοῦς εἰς τὰ ὅτι ἔστιν δὲ θεός δεικνύοντα γένοιτο, τότε πολλὰ ἔχει λέγειν, καὶ φιλοσοφεῖν ἀριστα· φιλόσοφος τε δύναται λέγεσθαι, καὶ θεολόγος. Ὁταν δὲ ὑπερκύψας, καὶ ὑπεραναβεβήκως ἀπὸ τοῦ ὅτι ἔστι τῇ θεῖᾳ περιληφθεὶς χρυψιότητι, τῇ φαντασίᾳ τοῦ τι ἔστιν ἐνεργούμενος, καὶ πάμπαν ἀνείδεος, καὶ ἀνέπαφος, καὶ ἀνόμματος κατὰ τὸ εἰκός γένεται διὰ τῆς χάριτος, πᾶς λόγος λέγειν περὶ θεοῦ τι δυνάμενος μένει ἀργὸς, καὶ ἀκινητίζει δὲ νοῦς ἐνιδέμενος, εἰσδῆν εἰς τὸ ἀνεννόητον. Καὶ τότε πᾶς τοῦ πάντων ἐπέκεινα γίνεται, ὅπου οὐ λόγος, οὐ νόημα, οὐκ ἐπίνοιά τις προγωρεῖ ποικίλλουσα, ἀλλ' ἀπλότης, καὶ ἀκαταληψία, ἀφασία τε καὶ ἐκπληξίς. Τὸ ἀσχημά-

τιστον, καὶ ἀπειρον, καὶ ἀδριστον, καὶ τὴν του ἀδοράτου ξένῳ τρόπῳ ὁρᾶται ὅρᾳ δρασιν· καὶ τὸ ἀνεῖδον εἶδος, ἀπόλυτος καὶ αὐτὸς. καὶ ἀνέλεσος ἐν εὐθύτητι γεγονώς, καὶ χετὶ τὰ δοράτως αὐτῷ τεθεωρημένα, καὶ ἀνομμάτως ἐπιβεβλημένα, ἐν ἐπιτομῇ φάναι, εἰς ἑαυτὸν τὸ θεῖον, καὶ ὑπερφυὲς κάλλος ἀναχρωνύμενος, καὶ τὸν τοιούτον κτίσαντα γεράρων Θεόν.

μβ'. Οὐχ ὅτι μόνον ἀπλοῦς τυγχάνει ὁν ὁ Θεός, ὑπὲρ πᾶσαν κείμενος σύνθεσιν, λέγεται ἐν, ἀλλ' ὅτι καὶ κυρίως ὁν, μόνος αὐτὸς ἐν ἀπασιν οὖσι λεγομένοις, ἔχουσι γε τὸ εἶναι ἐξ αὐτοῦ. Τὸ γάρ μή κυρίως καὶ ἀπλῶς δν, οὐδὲ κυρίως καὶ ἀπλῶς ἐστιν ἐν· καὶ ὡς ὥστετως ὁν πανταχοῦ ἀπεριλήπτως, καὶ ὡς μόνος πᾶσιν ἀνδροῖς, καὶ καθαρῶς πάντων ἔκτης, καὶ ὡς ἄλιος, μήτε ἀρξάμενος μήτε παυσόμενος, καὶ ὡς ἐν ἀπασι τὴν θελαν τῆς προνοίας αὐτοῦ ἀκτίνα ἀχράντως ἐπιλάμπων ἐπίστης, εἰ καὶ μή ὁδοίως ἀπαντα ταύτην δεδεγμένα εἰσὶν. Ετι γε μήν, καὶ ὡς πᾶσιν ἀσχέτως γνωριζόμενος, νοῦν ἀποίκιλον, ἀνελέον, ἀχρημάτιστον, δχροον, πάντων τῶν ὀπωσοῦν δητῶν ἀνέπαφον, καὶ ἀπαξιπλῶς ἀπόλυτον, εἰς ἀπειρίαν ἀστριάς, χρόνου τε καὶ τόπου, καὶ φύσεως, καὶ τῶν περι φύσιν ὑπεραναβαίνοντα ἀπαιτῶν εἰς τὸ ἀμηγέπη δητάνεσθαι ἐνοιδῶς ὑπὲρ ἔνωσιν νοεράν.

μγ'. "Οσον ὅτι ὑπὲρ τὸ νοεῖσθαι ἡ μεταξὺ Θεοῦ, καὶ τοῦ νοῦ γινομένη πνευματικὴ συναρφή γίγνεται, λέγεται εἶναι τὸ τηγικάδε εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ὁ νοῦς τὸ ὑπερφυὲς ἀπόκρυφον ἐν αἰσθήσει νοερᾷ ἀπολύτως φανταζόμενος· αὐτὸς μέντοι γε ὁ νοῦς κατὰ φύσιν δι πάσχει ἐστὶ τὴν ἑαυτοῦ, καθαρόθεισαν τῇ χάριτι. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ νοεῖν τῷ νῷ, ὑπὲρ ὁφθαλμῷ τὸ ὄρφαν. "Ωσπερ οὖν δὲ ἐν σκοτίᾳ εἰσω δρῶν, ὄρφῃ μὲν οὐδὲν, πλὴν ὄρφῃ ὡς ὁν ἐκείνο τὸ σκότος, καὶ ὄρφῃ οὐχ ὄρφῃ· εἰ γάρ κεκάλυπτο τοὺς ὁφθαλμοὺς, τάχα ἄν καὶ φῶς εἶναι ἐνόμισε περὶ αὐτὸν, καὶ πραγμάτων ἀττα τινά· νῦν δὲ δρῶν, ἐναργῶς ὄρφῃ, ὅτι οὐχ ὄρφῃ· καὶ τὸ μὲν εἰσω τοῦ σκότους τὴν δητικήν διαβῆναι δύναμιν, καὶ εἰδέναι τὰ κεκρυμμένα, ὑπὲρ τὴν τοῦ ὁφθαλμοῦ φύσιν ἐστίν, οὐκον γέ το τὸ ὄρφαν, ὅτι οὐχ ὄρφῃ· οὐτω δῆτα κάπι τοῦ νοδος, ἐν τῇ θειῇ ἀναδέρματηκότος ἀποκρυφιστήτι, καὶ τοῦ νοεῖσθαι ἐπέκεινα γενομένου, θεωρεῖ μὲν οὐδέν· πόθεν γάρ; μέντοι γε θεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ· καὶ ὅτι δὲ οὐ θεωρεῖ, ἐν ἐστιν, ὡς γνόψῳ τινὶ ἀπόκρυφον, ἐξ οὐ προχείται πᾶν δηηδήποτε δν, ή δρώμενον, ή νοούμενον, εἴτε τῇ κτίσει συναριθμούμενον, εἴτε ἀιδίως δη ἀκτιστον. Καὶ εἰπερ μή ἐθεώρει, οὐκ ἄν ἑαυτοῦ ἐπέκεινα ἑαυτὸν ἐώρα ὑπερεκτεινόμενον· νῦν δὲ θεωρῶν, ἐκφανέστατα θεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ, ὁν ὑπὲρ τὸ θεωρεῖν, καὶ ὅτι θεωρεῖσθαι ἀδύνατον δ οὐ θεωρεῖ· καὶ εἰσω μὲν τῆς θείας καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐνικῆς ἀποκρυφιστήτος εἰσιέναι καὶ θεωρῆσαι, ὑπὲρ τὴν τοῦ νοδος φύσιν ἐστί· τὸ δὲ ἀποδιέψαι εἰς τὸν θεῖον γνόψον ἐκείνης τῆς ἀποκρυφιστήτος, καὶ φαντασιωθῆναι τὴν δηρήτον ἐνάσα, τὴν ἐν ανεκλαλήτῳ μαστηρίῳ ὑπερκειμένην ὑπὲρ

τας, silentium et stupor. Formæ parentiam, et infinitudinem, et termini parentiam et infiniti visionem miro modo videt. et ideam sine idea. Absoluta et ipsa et simplex in rectitudine effecta; et secundum ea quæ ab ipsa aspectæ sunt invisibiliter et sine oculis considerata, et, ut paucis dicam, in seipsa divinam ac supernaturalem pulchritudinem aspergens, et eum Deum, qui ipsam creavit, honrans.

42. Non solum quia simplex est Deus, supra omnem compositionem positus, unum dicitur; sed quia per se exsistit, solus ipse in omnibus quæ esse dicuntur, et habent per ipsum existentiam. Quod enim non exsistit per se et simpliciter, non est vere ac simpliciter unum. Et ita Deus est incircumscrip̄tus et solus omnibus dissimilis, et pure extra omnia situs, et æternus, quippe qui neque initium habuerit neque habiturus sit finem, et super omnia divinum providentiæ suæ radium immittens aequaliter, etsi non similiter omnia cum recipiant; et omnibus necessario notus, mentem immutabilem, sine forma, omnibus quibuslibet intactam, sine figura aut colore, omnino simplicem et absolutam in indeterminationis infinitudinem et tempore et loco ac natura, et in ea quæ naturam transcedunt attrahit, ad simpliciter supra unionem intelligibilem contemplandam.

43. Quantum supra cogitationem est ea quæ inter Deum ac mentem sit spiritualis conjunctio dicitur mens quæ absolute sensu spirituali supernaturale unum cogitat, esse in illo quod supra ipsius naturam est; ipsa tamen mens, quod patitur secundum mentis naturam gratia mundatam est. Id enim menti cogitare est, quod oculis videre. Quemadmodum igitur is qui in tenebris intus videt, nihil quidem videt, nisi solummodo has tenebras, et videt se non videre; si enim oculos clausos haberet, forsitan putaret lumen circum se esse et res quasdam; nunc autem aspiciens videt se non videre. Quod vis optica intra tenebras penetret, et abscondita cognoscat supra oculi naturam est, non autem videre se non videre; ita est et de mente in divinam obscuritatem confugiente et ultra cogitationem constituta; nihil enim videt; quomodo enim posset? Attamen videt se non videre; et videt quoque id quod non videt esse unum tanquam tenebris quibusdam absconditum, ex qua proflunt quæcunque existunt sive visibilita, sive cogitata, sive in creaturis numerata, sive æterna et increata. Et nisi id contemplaretur non se videret supra seipsam extensam. Nunc autem contemplans, manifestissime contemplatur se non videre, cuin supra contemplationem sit, et impossibile esse contemplari quod non contemplatur; et intra divinam illam ac supra mentem obscuritatem intrare et eam contemplari, supra mentis naturam est; aspicere autem ad divinas hujus obscuritatis tenebras et ineffabilem illam unitatem imaginari in ineffabili mysterio positam

super omnia, et videre se nihil intra divinas tenebras videre, est divinæ mentis proprium et in Spiritu contemplantis. Non enim oculus et destructum spirituale aspectum et nihil operante mens habet, quando contemplatur se non videre nisi divinum et simplissimum unum in obscuritate: ille enim est ignorantia indicium. Sed quando manifestius contemplatur, tunc ad illud quod est supra mentem accurrit, et videt propriam ignorantiam in divina simplicissimi unius obscuritate considerans; sed tamen unum esse illud ex quo omnia et esse absconditum manifeste videt. Quid autem sit non videt, et dicitur mentem esse supra propriam suam naturam per illud, in quantum, in simplicissima Dei obscuritate contemplatur; illud autem esse menti licet, postquam munda facta sit. Et ut ita dicam, ipsi naturaliter inest in supernaturali fieri, cum tendit ad divinam illum et simplicissimam supra mentem unam occultationem. Non enim cognitivam perceptionem habet, nisi unius Iujus inaccessiblem. Et sane illuc per proprium motum accedens, in statu et quiete cessat; non enim statum dico qui absque contemplatione est; id enim esset insania; sed statum et quietem quae sit cum jam non ex cogitatione ad cogitationem ait contemplationem transit. Mens eum, cum illuc assurrit postquam in infinitudinis et indeterminationis, abyssum spirituali lumine cecidit, divinæ illius invisibilis obscuritatis incomprehensibilitate circumdata, ut ita, dicam, deficit, et moratur, nihil aliud patiens quam stuporem in spirituali splendore. Et sane conversa spirituali tamen lumine afficitur immobiliter aspiciens in supernaturali obscuritate, unitive ac simpliciter inaccessiblem splendoris hujus foras non prodeuntis interni permeans et inde ornata. Si vero a contemplando abstineret, quomodo stuporem et splendorem pataret? Sed hoc modo stare mentem dicitur illuc profectam, quia immobilis est unum contemplans et unius splendore affecta et gaudens et splendens; et stare non motam, non comprimentem suam contemplationis fruitionem; ea enim fugienda est affectio, neque laudanda et ignorantia tenebris plena, nunquam ullo modo contemplari. Dicitus autem mentis status per inaccessiblem huminum splendorem sit, et conremplatio est non quærens transmutationem, sed requiri ac statum. Infinitum enim est illud supersubstantiale, et absconditum supernaturale unum, et cuilibet menti inaccessiblem; neque licet mentem quæ contemplatur alio modo contemplari, nisi in quantum esset sibi convenientis privatatis et divinæ unionis particeps. Et non aliter divinæ huic contemplationi ac splendentri pulchritudini et infinitudini adhaeret, quam attracta et affecta ab illa aut assumptione aut naturali quam patitur conversione.

44. Menti naturale est cogitare; in motu autem et mutatione cogitatio. Postquam autem mens in Deo versatur, supra cogitationem invenitur et supra motum; tunc merito dicitur mens supra

A ἀπαντα, καὶ ὅτι οὐ θεωρεῖ θεωρῆσαι εἰσω τὸν θείου γνῶφον οὐδὲν, καὶ πάνυ τοι καθαροῦ νοὸς έσιον, θεωροῦντος ἐν Ηλεύθεροι. Οὐ γάρ κεκλεισμένην ἔχει καὶ μύουσαν τὴν νοερὰν ἀπόβλεψιν, καὶ ἀργούσαν διοὺς ἐτεθεωρεῖ, ὅτι οὐ θεωρεῖ, εἰ μή τὸ Θεῖον, καὶ ἀπλῶς ἐν ἀποκρυφιστήτης ἐν· τοῦτο γάρ ἀμαθείας σύμβολον. Ἀλλ' ὅτε μᾶλλον ἐχρανῶς θεωρήσῃ, τότε εἰς τὸ ὑπὲρ νοῦν ἀνατρέχει, καὶ τότε θεωρεῖ τὴν ἁυτοῦ ἀδελφίαν ἐν τῇ τοῦ ἀπλουστάτου ἐνδος ἀποκρυφιστήτης θεωρῶν· καίτοι γέ ὅτι ἐν τῷ οὐτὸν τὰ πάντα, καὶ ὅτι κρύψιον, καὶ μάλα σαφῶς θεωρεῖ. Τι δέ ἐστιν οὐ θεωρεῖ, καὶ λέγεται εἶναι εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν διὸ διὰ ταῦτα τὴν ἁυτοῦ, ἐφ' ὃσον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀπλουστάτῃ ἀποδέπτει ἀποκρυφιστήτης· εἰναι δὲ τοῦτο αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστὶ καθαρῷ γεγονότι· καὶ οἷον εἰπεῖν κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ ἐν τῷ ὑπὲρ φύσιν γίνεσθαι, ἀνομμάτως, τουτέστιν ἀνεπινότων; ἐπιδάλλων [Ισ. ἐπιδάλλοντι] τῇ θείᾳ καὶ ὑπερηπλωμένη ὑπὲρ νοῦν ἐνικῇ ἀποκρυφιστήτης· οὐ γάρ ἔχει τίτε τὴν ὁποιανδήν γνωστικήν ἀντιτέψιν, ὅτι μή τὴν τοῦ ἀνεκφοιτήτου ἐνδος. Καὶ μήτη ἔκειται γενόμενος δι' οἰκείας; αὐτῷ κινήσεως, εἰς στάσιν λήγει καὶ παῦλαν· οὐχὶ στάσιν λέγω ἀπό γε τοῦ θεωρείν· τοῦτο γάρ μανικὸν τὸ πάθος· ἀλλὰ στάσιν καὶ παῦλαν, τοῦ μεταβασίν απὸ νοήματος εἰς νόημα, ή θεώρημα. Ό γάρ τοι νοῦς ἔκειται ἀναπτηρητικῶς, ἐπειδὴ βυθῷ ἀπειράς καὶ ἀօρατίας περιπτεῖ ἐν φωτὶ νοερῷ, τῷ ἀπεριλήπτῳ περιτυχών τῆς θείας ἔκεινης ἀπεριόπτου ἀποκρυφιστήτος, οἷον εἰπεῖν, ἔκλείπει, καὶ ἵσταται, μήδεν ἔτερον, ή τὴν ἐκπλήξιν ἐν φαιδρότητι πάσχων νοερῷ· καὶ γε μή μετατίτανων, δύμως; τῷ νοερῷ φωτισμῷ ἐνεργεῖται ἀφορῶν ἀκίνητως ἐν τῇ ὑπερουσικῷ ἀποκρυφιστήτη, ἐνικῶς τε καὶ μονοειδῶς τῇ ἀπροσίτῳ ἐνδότητη τῆς ανεκφοιτήτου τηλαγείτες διαπορούμενος, καὶ καλλυνόμενος. Εἰ δ' ἡν ἀπὸ τοῦ θεωρείν ἀργός, πῶς ἂν ἐπασχε τὸ ἐκπλήττεσθαι καὶ φαιδρύνεσθαι; Ἀλλὰ τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται ἵσταται, αὐτὸς γεγονότα τὸν νοῦν, ὅτι ἀμεταβάτω; ἔχει τὸ ἐν θεωρῶν, καὶ τῇ τοῦ ἐνδος ἀγλαΐᾳ καὶ προσπάσχων, καὶ καρπῶν, καὶ λαμπρυνόμενος, καὶ ἵστασθαι μή κινούμενος, οὐ μήτη μύων τὴν σφετέραν τῆς θεωρίας ἀπόλαυσιν· τοῦτο γάρ φευκτὸν τὸ πάθος, καὶ οὐδὲ ἐπανετόν, καὶ σκότους ἀγνοίας ἔμπλεον, μηδαμῆ μηδεμῶς θεωρείν. Ή δ' εἰρημένη στάσις τοῦ νοῦ, κατὰ ἀπρόσιτον φωτὸς Ἐλλαμψίν γίνεται, καὶ θεωρία ἐστί, μή ζητοῦσα μετάβασιν, ἀλλὰ παῦλαν καὶ στάσιν. Ἀπειρον γάρ ἐστιν ἔκεινο τὸ ὑπερφυὲς, καὶ κρυψιμοστὸν ὑπερούσιον ἐν, καὶ ἀνέκβατον νῷ παντὶ, καὶ διλοσέ πῃ θεωρεῖν οὐ συγχωρεῖ τὸν θεωροῦντα αὐτὸν νοῦν, καθόσον δὲ εἴη μετειληφώς δι νοῦς ἀνηκούστης αὐτῷ καθάρσεως, καὶ θείας συνάρσεως. Καὶ οὐκ ἄλλως μεταπτίτει γε τῆς θείας ταυτησι θεωρίας, καὶ ὑπερκάλου ἀγλαΐας, καὶ ἀπειράς, ή ἀνθελκόμενος ὑπὸ του προσπαθῶν, ή προσλήψει, ή ὑπὸ τῆς φυσικῆς, ή πάσχει τρεπτότητος.

B μᾶς. Τῷ νῷ φύσις τὸ νοεῖν· ἐν κινήσει δὲ τὸ νοεῖν, καὶ μεταβάσει. Ἐπειδὲ δὲ δο νοῦς ἐν Θεῷ γενόμενος, ὑπεράνω νοήσεως εὑρίσκεται, καὶ κινήσεως, εἰκότεως οὕτω λέγοις ἦν δο νοῦς εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ἐσαυτοῦ γι-

νεσθαι ἀπολύτως τὸν Θεὸν φανταζόμενος· πᾶν γάρ ἡ οὐκέτι ἔχων δρᾶσθαι πράγματος γίνεσθαι πέφυκεν· ὃπου δὲ πρᾶγμα οὐ θεωρεῖται, νόημα οὐτε γεννᾶται, οὐτε μήν εὑρίσκεται. Ὁ τοινυν Θεὸς μηδοποεῖτούν ἔχων δρᾶσθαι πράγματικῶς φαντάζει τὸν νοῦν πεφυκότως ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, ὃν δηλαδὴ ἐνεργεῖ· ἀ τόπον ἐπέχει δυνάμεως, ἐκ τινος προσώπους Συνατοῦ. Ἐφ' ὅσιν οὖν ὁ νοῦς ἐν δόλοις ἀπατεῖν εἰσιθε τὰς δυνάμεις μετὰ τῶν δυνατῶν θεωρεῖν, τοῦτο ζητεῖ κάπι Θεοῦ παθεῖν· καὶ ἀδυνατῶν γιγνομένως· ὑπὲρ γάρ τὴν φύσιν τοῦτο παντὸς κτιστοῦ νοῦ· τὰ περὶ Θεὸν θεωρεῖ. Καὶ τὸν Θεὸν ἀνομάτως, διλεγεῖται, ἀπλῆ φαντάζεται, καὶ ἀθρός ἐπιθολῇ. Ἡσύχου δὲ ἀέρος δραζάμενος, καὶ θείας εὐμενείας γενόμενος ἐπιτυχής, καὶ ἐνεργοῦντος ἐν ἑαυτῷ τοῦ θείου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος, ἐκ τοῦ νοεῖν συνεχεστερογάρπαζεται εἰς ἀνελέον, καὶ ἀποιον, καὶ ἀπλῆν κατάστασιν, εἰσὼν καρδίας ὡς τάχος εἰσδύνων, δυνάμει τοῦ Ηλιούματος ὑπερφυεῖ. Καὶ ιστάμενος ἐν φαντασίᾳ Θεοῦ, καὶ μηδὲν νοῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ νοεῖν γιγνόμενος, ἐξ οὐπερ ὅτι ἀπὸ τοῦ τὰ περὶ Θεὸν νοεῖν, ἀνεισιν εἰς θείαν φαντασίαν, ἢ εἰρηται, ἀπλοῦς ἀποκαταστάς, λέγεται ὅτι εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν ἑαυτοῦ τελεῖ, ὅτι γίγνεται ὑπὲρ τὸ νοεῖν.

με'. Πᾶν δὲ τι οὖν λεγόμενον κρύψιον, ἔχειν ἀνάγκη τι προφαινόμενον, οὗτον δὲ τοῦτο κρύψιον ὑφορῆται· εἰ γάρ μή, τῷ μή δητει προσέοικε μάλιστα. Τὸ γάρ ὀλικῶς μή διδὸν ἔμφασιν γνωστικὴν ὀντότητος ὀπωσοῦν, ίσον νομισθείη ὃν τῷ πάντῃ μηδαμῶς δητει· Ἀμέλει δῆτα καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ κρυψίῳ συνυπάρχει τινὰ προφαινόμενα, οἷς οὐαὶ ἰχνηλατῶν ὁ νοῦς τῆς θείας ἀποκρυφιστήτος αἰσθησιν δέχεται, τῷ καταληπτῷ τοῦ Θεοῦ ἀνιών πρὸς τὸ ἀκατάληπτον· ἐν φανόμενος ἐπισταται, ὅτι ἔστι τι ἀκριβῶς, διταφεύγει τὴν ἑαυτοῦ φυσικὴν κατάληψιν, ὑπεράνω κείμενον πάσης νοερᾶς καταλήψεως, καὶ ἀγγειοκῆς ἡστινοσοῦν, ὡς ὑπερράζεις [ἰσ. ὑπερφυές]· καὶ πάσης μὲν φύσεως, καὶ οὐσίας, καὶ δυτος παντὸς αἴστιον, καὶ ἀρχῆ, καὶ πέρας, αὐτὸ δὲ ὑπερφυεῖ, καὶ ὑπερούσιον, ἀπάσης ὑπερνωκισιεύον ἀπειλεῖς οὐτοτητος· ἀγνένητον τε καὶ ἀναρχον, καὶ ἀπόιστον, καὶ φύσει, καὶ τόπῳ, καὶ γρόνῳ ἀπλῶς ἀπερίληπτον· καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἀπόκρυφον ἐν ὑπὲρ νοῦν. Καὶ ἔστιν ἡ θεία κατάληψις φυσικῶς ἐξ αὐτοῦ προσοῦσα, παμπόλη τις οὖσα, καὶ τιμᾶς αὐθίς ἐπ' αὐτῆς· ἐπανατείνουσα, καὶ οἰον ἀνακυκλοῦσα νοεραὶς χειραγωγίαις, καὶ ἐπιστροφαῖς, καὶ ἀνατάσεσιν, ἐπει τὸ ἀρχικὸν ἀπόκρυφον ὑπερφυές ἐν· τοσοῦτον ἐνοῦσα ἡμᾶς τούτῳ, δοσον νοῆσαι ὅτι ἔστι, καὶ ὅτι ἔν ἔστιν· ἔτι γε μήν καὶ ὅτι τρόπῳ παντὶ ἀδιανόητον ἔστι, τὸ τι ἔστιν εἰναι εἰδέναι τοῦτο τὸ ἀπόκρυφον ἐν. Τὸ δὲ ὑπεράνω νοῦν εὐρημένον καὶ ἐκφεύγον διάνοιαν, πῶς ἀν λόγος διεξοδεύει δεδύνηται; δὲ λόγος διεξοδεύειν οὐ δεδύνηται νοητὸν, ἀφθέγκτως, καὶ ἀβρήτως, καὶ ἐν σιωπῇ δ νοῦς ὑπὲρ ἐνοισιῶς ἀφροδῖν ὡς ἀπόκρυφον, καὶ χαίρειν ὡς αἰτίω, καὶ προμηθεῖ· καὶ ἐκπλήσσειται ὡς ὑπερφύτηρ, καὶ ὑπεραγάθω, ὑπερσόδρω τε καὶ ὑπερδυνάμω, καὶ οὐσία;

si nam naturam pervenisse, Deum absolute imaginans; omnem enim cogitationem ex re fieri manifestum est. Ubi autem res non conspicitur, neque cogitatio generatur, neque invenitur. Cum igitur Deus videri nequeat realiter, menti ex iis quæ circa ipsam sunt, seipsum repräsentat, quæ neque operatur; quæ locum potentiae tenent ex quodam possibili procedentis. In quantum enim mens in aliis omnibus potentias cum possibilibus contemplari solet, id et de Deo pati inquirit; et cum non possit res ipsas contemplari, id enim supra omnis creatæ mentis naturam est, quæ circa Deum sunt contemplatur. Et Deum, oculorum expers, ut dictum est, et frequenti aspectu imaginatur et tranquillum aera prehendens et divinæ benevolentiae particeps effecta, et in ipsa operante divino et adorando spiritu, ex cogitando frequentius simplicem et sine forma ac figura statum amplectitur, intra cor rapidissime intrans, supernaturali spiritus virtute. Et in Dei imaginatione stans neque quidquam cogitans, sed supra cogitationem effecta, quia ex eorum quæ circa Deum sunt cogitationes, ad divinam imaginationem ascendit, ut dictum est, simplex constituta, et dicitur ea supra suam naturam pervenisse, quia sit supra cogitationem.

45. Quocunque dicitur absconditum, necesse est ut aliquid manifestatum habeat, unde illud absconditum animadvertisatur; nisi enim id esset, nihil prorsus simile esset. Quod enim omnino non dat existentiæ apparitionem, illud minime existere crederetur. Sine dubio igitur Dei absconditum coexistunt quadam signa, quibus tanquam vestigiis mens inhæret et divinæ obscuritatis sensum accipit, per id quod potest comprehendendi ascendens ad illud quod capi nequit. Quo postquam pervenit, apprime novit esse aliquid quod suam naturalem comprehensionem fugiat supra quamlibet naturalem et angelicam, comprehensionem situm, utpote supernaturale; et quod est omnis naturæ ac substantiæ et creaturæ causa et principium et finis, ac supersubstantiale, habitans infinito modo supra omnia quæque existunt; ingenitum ac sine principio, et infinitum, et natura ac loco et tempore simpliciter incircumscripsum; et illud est absconditum unum supra mentem. Et est divina comprehensionis naturaliter ex ipso procedens, multa quidem, et nos rursum super seipsam extendens, et circumagens spirituali ductu et conversione et extensione, cum illud initiale arcanum supernaturale unum sit; tantum nos cum ipso unificans, quantum necesse est ut sciamus illud esse et esse unum; et adhuc illud esse omnino incogitabile, et impossibile esse ut percipiamus quid sit illud absconditum unum. Quod supra mentum situm est et fugit cogitationem, quomodo illud ratio possit penetrare? Quod autem ratio non potest cogitatum penetrare, mens absque voce et verbo et in silentio supra cogitationem simpliciter aspicere potest ut absconditum et eo letari tanquam principio et providentia, et stupore

tanquam supersplendido et superoptimo et præpotenti et divina ex ipso exultatione frui, tanquam infinitis et interminatis omnibus quibus videtur supersubstantiale unum absconditum; et omnino rationalis naturæ consequentia est. Inconsequens igitur est mentem quæ in iis versatur, rationibus uti, caue penetrare transeuntem. Qui igitur intentione non utitur, sed voce, a summo mentis statu deficit: is enim summus ejus status est, ut ii ipsi qui nihil veritatis præ se ferunt, considerentur, in summo eam suæ virtutis gradu constitui. Summus porro ille gradus est ad illud quod sumnum est ascensus, qui et sine oculis perfici dicitur; multo igitur minus; et sine voce ac verbis.

46. Quando mens sine oculis accedit ad divinissimam, unam, æternam ac summam obscuritatem, assensus, et hic sine oculis inde ad mentem simplicem descendit, simplex quoque et pulchritudine ac luce eximia et ineffabili splendore plenus; et in admirationis abyssum et stuporis mente in silentio invitans; comprehensilens cor spirituali efficiacia et dulci gaudio. Fit menti dulcis illuminatio ac splendor, et divinans secundum similitudinem amor, et pura exultatio. Principium autem ex Deo habet, unde omne donum optimum per mentis munditiam; et habet, ut ita dicam, materiam ex divinis apparitionibus per scripturas, et creaturas intelligentem cum recto corde in tranquillitate et oratione consideratis. Non enim quolibet modo aspicitur absconditum et intimum Divinitatis unum supra cogitationem, sed in procedente inde splendore simplici aspectum et contemplationem spiritualem replete. Quod qui non patitur, rationabiliterque et scienter exterius ascendit ad supernaturale absconditum et simplex unum, non in corde motus, neque spiritualiter illuminatus.

47. Splendidissima, simplex et uniformis mens in Deo contemplatio se ad unam illam divinam obscuritatem ferens et ad splendorem inde micantem æternæ et infinitæ lucis, non modo oris silentium exigit, sed et mentis. Licit enim, vel ore silentium agente, intra mentem ita disponi ut et ratiocinia et cogitationes percurramus, et mutemur. Ratio esset alicujus rei mente conceptæ a qua mens refugiens longe ad plenissimam Divinæ unitatis non figuratam obscuritatem ascendit. Aliud enim est mentis contemplatio et dispositio, et aliud cogitatio quæ est conceptæ rationis. Unde in creatis ac oppositis aut aliter variis rebus versata mens, primum contemplatur, ac deinde ita cogitat mutata. Et sane in re sive una iuveniret non paucas cogitationes. Sed in illa una et simplici et intima divinaque obscuritate, intendit quidem et expandit proprium oculum, et divini splendoris simplicitatem illustratur. Minime autem potest cogitare sic disposita. Una enim illa simplicitas et obscuritas spiritualiæ conversionem aut variam dispositionem fugit, et non potest cogitata describi aut ore dici,

A ἀπολαύειν ἐκ τούτου ἀγαλλίασεως, ὡς οὕτιν ἀπειροις, καὶ ἀρόστοις; ἄπατ.ν, οἵς δρῦται τὸ ὑπερούσιον ἀπόκρυφον δὲν, καὶ πάνυ τοι φύσεως λογικῆς ἀκολούθημα. Ἀναχάλονθον δὲ, ἐν τοιούτοις δυταῖς νοῦν, λόγοις χρῆσθαι, καὶ διεξοδεύειν μεταβαίνοντε. Οἱ δρα χρώμενος οὐχὶ τὸ σιωπὴν, ἀλλὰ τὸ λέγειν, τῆς ἀκρας ἐλλείπει τοῦ νοῦ καταστάσεως· αὐτῇ γάρ ἐστιν ἡ ἀκρα τούτου καταστάσις, ὡς καὶ παρὰ τῶν μηδὲν ἀληθείας προτιθέντων διμολογηθεῖν διν· τὸ ἐν τῷ ἀκροτάψῃ τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας γεγενήθει. Ἀκρότατον δὲ ἐστιν, ἡ πρὸς τὸ ἀκρότατον αὐτοῦ ἀπόδιλψίς, ἥτις καὶ ἀνομμάτως τελεῖσθαι λέγεται· πολλῷ δρα Ἐλαττον, καὶ ἀλατήτως.

με'. Ἐπιβάλλοντος τοῦ νοῦ ἀνομμάτως τῇ θεοτάτῃ ἐνικῇ, καὶ ὑπεραρχικῇ, καὶ κορυφαιοτάτῃ ἀπόκρυψιθητι, παραδοχῇ, καὶ αὐτῇ ἀνόμματος, ἐκείθεν ἔπεισον ἐπὶ τὸν νοῦν ἁνοειδή, καὶ μονοειδής ὑπερκάλου καὶ ὑπερφρούς, καὶ ἀρβήτου ἀγλαῖς; πεπληρωμένη· καὶ εἰς βυθὸν θαυμασμοῦ, καὶ ἐκπλήξεως προκαλούμενή τὸν νοῦν ἐν σιγῇ· προκατέχουσά τε τὴν καρδίαν ἐνεργείᾳ πνευματικῇ, καὶ χαρᾶς γλυκερῷ· ἐκείνη γίνεται τῷ νοῦν νοερὸς φωτισμὸς, ἔλλαμψις, καὶ θεῖος κατὰ τὸ ἀνάλογον ἔρως; καὶ φαινόν ἀγαλλίαμα. Ἐχει δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ θεοῦ, οὗθεν πᾶσα δύσις ἀγαθὴ διὰ τῆς τοῦ νοῦ καθαρίτητος, καὶ τὴν, ὡς ἀνειποίητος, ὅλην ἐκ τῶν ἀνὰ μέρος θείων ἐμφάσεων τῶν Γραφῶν, καὶ τῶν δυτῶν τεθεωρημένων συνετῶς μετ' εὐθύτητος ἐν ἡσυχίᾳ καὶ προσευχῇ. Οὐ γάρ ὡς ἐτυχεν ἀφορτεῖται τὸ ἀπόκρυφον ἐνδέτατον τοῦ Θεοῦ ἐν ὑπὲρ ἐννοιαν, ἀλλ' ἐν προτούσῃ ἐκείθεν αἴγλη ἁνοειδεῖ τὴν ἀπόδιλψίν, καὶ θεωρίαν ὑπερεκπληρούσῃ τὴν νοεράν· διπερ διη παθῶν, λογικῶν τε καὶ γνωστικῶν ἕξισθεν διετίσιν εἰς τὸ ὑπερφυτές ἀπόκρυφον ἀπλοῦν ἐν, οὐ καρδιακῶς ἐνεργούμενος, οὗτε δῆ νοερῶς ἐλαχυπόμενος.

με'. Η διαυγεστάτη ἁνοειδής τε καὶ μονοειδής τοῦ νοὸς ἐν τῷ θεῷ θεωρίᾳ, ἐπιβάλλουσα τῇ ἐνικῇ θεῷ ἀπόκρυψιθητι, καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς ἐξαστραπτούσῃ αἴγλῃ θείαν τηλαύγειαν παραδεδεγμένη ἀνάρχου καὶ ἀπειρου φωτοβολίας, οὐ μόνον στόματος σιωπὴν ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ νοῦς. Ἐξεστι γάρ καὶ στόματος σιωπὴν ἀγοντος, εἰσω τὸν νοῦν διατίθεσθαι, καὶ εἰς λογισμὸν; καὶ νοήματα μεταβαίνειν, καὶ ποικιλεσθαι· δέ λόγος ἀνειποίητος ἐνδέδιαθέντος, οὐ πόρῳ νοῦς ἀναδεδραμηκώς εἰς τὴν ὑπερπλωμένην τῆς θείας ἐνάδος ἀπύπωτον ἀπόκρυφοτεττα. "Ἄλλο γάρ ἐστι τὸ θεωροῦν τοῦ νοὸς, καὶ τὸ διατίθεσθαι, καὶ διενοεῖσθαι, διπερ ἐστὶ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, ἔτερον. Ἐντεῦθεν ἐν κτιστοῖς, καὶ συνθέτοις, ἢ διλλως πας ποικιλοίς γεγονώς δὲ νοῦς πράγματι, πρῶτον θεωρεῖ, καὶ πειθοῖ οὗτα διανοεῖται ποικιλόδεμον. Καὶ πουτοὶ ἐν πράγματι πολλάκις ἐνι, εὔροι ἀν οὐκ ὀλίγα νοήματα. Ἐν δέ γε τῇ ἐνικῇ, καὶ μονοειδεῖ ἐκείνῃ καὶ ἐνδοτάτῳ θεῷ ἀπόκρυψιθητι, ἀνατείνει μὲν καὶ ἀναπλοῖ τὸ θεωρητικὸν σφέτερον δημα, καὶ τῇ ἀπλοτητῃ τῆς θείας αὐγῆς καταλάμπεται. Πάκιστα δὲ ἔχει διανοεῖσθαι διατίθεμενος· ἐκφεύγει γάρ ἡ ἐνική-

ἀπλότητι; τὴν νοερὰν οἰκανοῦν μετάβασιν, ἡ ποικιληγα διάθεσιν, καὶ ἡ κρυψιάτης, τὸ τί ποτε διανοηθέντα εἰπεῖν διαθέσει καὶ στόματι. Δι' ἀ δὴ σιωπήν ἀσκεῖ φυσικῶς καὶ στόματι, καὶ νοῦ, ἐν τῇ ἐνικῇ ἐνδοξοτάτῳ θείᾳ ἀποκρυψιάτῃ νοερὰς ἄνθρωπος; ἀναδεδραμηκώς.

μη'. Ὡπηνίκα ἡ στροφὴ τοῦ νοὸς νεύσῃ ὅλικῶς ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ καταπολῆ τὸ θεωροῦν αὐτοῦ τοῖς τοῦ Θεοῦ κάλλους πτερφαστάταις ἀκτίσι, καὶ ἀσχηματίστως εἰ; τὴν τοῦ ἀποκρύψου ἐνδὸς ἀνειδέον ἀνέβῃ ἀπλότητα καὶ ἀσριστίαν, καὶ γένηται αὐτὸς ἔκυτῷ ἐν, τῇ πρὸς τὸ ἐν ἑαυτοῦ ἀνατάσει, καὶ ἀποθέψει ἐν ἐπιπνοῇ τοῦ Πνεύματος, τὸ τηνικάδε τῆς νηπιώδους γίγνεται τρανῶς καταστάσεως, αὐτὸ τὸ φρονεῖν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας τοῦ ἀρρέπτου καὶ ὑπερφυοῦς γενέται, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, «Ἐάν μὴ στραφῆτε, λέγοντα, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Ἀπόλυτος γάρ τότε, καὶ ἀσχετος; πάντη ἐκ πάντων ὁ νοῦς ἀποκαθίσταται πάσσος γνώσεως, παντοιασοῦν νοήσεως, καὶ πάσσης συνθέσεως, καὶ ποικιλίας τοὺς ὅρους; ὑπεραναβενθήκως, καὶ ἀνατεινόμενος εἰς τὸ ἄρθρον, καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀγνωστον· οὐεν δῆτα καὶ σιωπήν διγει φυσικῶς, διὰ τὴν οὐ μόνον ὑπὲρ λόγον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοερὰν ἐνέργειαν σφετέραν κατάτασιν, ἔχουσαν μετὰ τοῦ κρυψοῦ, καὶ ἀνειδέον, τὸ ὑπερφυὲς, καὶ χαρίεν, καὶ γλυκὺν, οἶσον εἰς νοερὰν ἀπόδασιν.

μθ'. Ἐν εἰδεῖ τῷ ἀνειδέῳ, καὶ ὑπερφαστήτῳ ἀπλῷ, καὶ ἀσυνθέτῳ κάλλει, καὶ προσώπῳ ἀπλούστατῷ τὸν Θεὸν θεωροῦσιν οἱ θεωρητικοὶ ἐνοειδῶς; Σὺ, ἀπέριοις ἀγαθοῖς, περιεστεμένον, ἀναριθμήτοις καλοῖς κατηγορίαισμένον, φωτειδέοις καλλοναῖς ἀκτινοειδῶς; ὥσπερ περιπατάζοντα νοῦν πάντα, διδοὺς ἀρρέπτοντας καὶ καλῶν πηγαίαν, ἀφθονίαν ἀπειρόθλυτον, καὶ ἀένναον, δόξης θησαυρὸν ὑπέραγτὸν, ἀπύθματον, ἀκένωτον· πολιτῆς δὲτι μάλιστα τερπωλῆς ὑπερπλήροῦντα τοὺς ενομάτους νόις· χρᾶς τε καὶ θυμηδίας μετ' εὐφροσύνης ἀκηράτου κατὰ ροῦν ἀειρέοντον προτούσης μυστικῶν ἐκ τῆς θείας ἐκείνης καὶ ὑπερφυοῦ, ἐνάδος, τῆς ἐν ὁδύτῳ ὑπερκειμένης ἀποκρυψιάτητι· Εἰτε τὸ ἥλικον καὶ οἶσον ἀνεξίχνιστον προχείται πέλαγος ἐξ ἐκείνης ἀπεριληπτον, κρηστότητος ἀφάτου, καὶ ἀγάπης ἀνερμηνεύτου, καὶ προμηθείας ἀνεπινοήτου ἐν δυνάμεις διορίτηψ, καὶ σοφίᾳ ἀφράστω, καὶ ἀγγέλοις καὶ αὐτοῖς Σεραφίμ ἀπερινότα, ὡς ὑπὲρ πάντα νοῦν καθεστῶτα· καὶ μήν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐν ἡμίν οἷα συλλαχμανόμενα ἀρρέπτω λόγω, κατὰ δὲ τὸ μέλλον ἀποκαθίσταμεν, καὶ οἷον ἀπογεννώμενα, καὶ τελειούμενα· καὶ καὶ Χερουβικὸν νοῦν ἔξιστᾳ, καὶ μόνον πως ἀμυδρῶς περὶ τούτου διανοηθῆναι προθέμενον. «Ω ἀγαθότητος, καὶ βουλῆς Θεοῦ, καὶ ἀγάπης, καὶ χρηστότητος, δυνάμεως τε καὶ σοφίας, καὶ προμηθείας θείας! δυτῶς μακάριοι ὃν ἀφείθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὃν ἀπεκαλύψθησαν αἱ ἀμαρτίαι! Καὶ μακάριοις ἄνθρωποις, δὸν ἀν πιειέντη Κύριοι, καὶ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ὁιδάξει αὐτόν!

Per quae silentium exerceat mens naturaliter et ore et mente; et in gloriosissimam unam et divinam obscuritatem postquam homo spiritualiter consigit.

48. Quando mentis conversio prorsus ad Deum tendit, et cupit eum contemplari divinae pulchritudinis splendentibus radiis illustrata et in absconditi ac simplicis unius simplicitatem et infinititudinem pertinet, et ipsa sibi ipsi unum effecta fuerit sua ad illud unum tendentia et aspectu in spiritu cogitatione, tunc manifeste silentem hunc statum assecuta est, nempe ipsum concipere, et regnum Dei ineffabile ac supernaturale gustat, juxta Domini verbum: « nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. » Absoluta enim tunc et non cohibita ab omni cognitione se removet, et a qualibet cogitatione, et diversitatis terminos transcendens et ad ineffabile neque noscibile se ferens quod est supra mentem, unde sane et silentium naturaliter agit per eum qui est non modo supra rationem, sed et super spiritualem efficaciam, statim habentem, una cum illo abscondito ac simplice, supernaturale et gratum et dulce, quantum necesse est ad spiritualem fruitionem.

49. In forma sine forma et super splendidissimo immateriali et simplicissimo vultu Deum contemplantur contemplativi uniformiter omnium, infinitis bonis circumdatum, innuferis pulchritudinibus illustratum, lucidis radiis splendidum et omnem mentem luce perfundens, ineffabiles et inenarrabiles divitias; bonorum et pulchrorum fontem, infinitam abundantiam perpetuo fluentem et aeternam, gloriæ thesaurum plenissimum et inexhaustum, plurimo gaudio repletam mentes sine oculis, letitia et exultatione cum immisto sensu hac divina et supernaturali unitate libenter se effundente, illa, quæ in inaccessa obscuritate jacet. Vident quoque quantum post investigationem profundatur mare ex illa infinitum, ex illa, inquam, ineffabili bonitate et inexplicabili charitate et providentia inscrutabili in infinita potentia, et ineffabili sapientia; quæ omnia sunt angelis et ipsis Seraphim incomprehensibilia, utpote supra quamlibet mentem excelsa; quæ quidem ex eo tempore in nobis tanquam ineffabili ratione colliguntur, futuro autem tempore restituta et regenerata et perfecta; quæ cherubim mentem extollunt, quibus tamen de illo obscure tantum cogitari datum est. O bonitatem! o Dei consilium et charitatem! o beneficentiam, potentiamque et sapientiam, et providentiam divinam! Vere beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata; et, beatus homo quem Deus erudit et de lege sua ac spiritu docuerit eum!

50. In spiritu et veritate revelantur ea quae iis A qui in mundo sunt, invisibilia sunt, quippe qui nequeunt Spiritum sanctum accipere, ut dixit Dominus. Quibus autem placet secedere et longe se a mundo statuere et ab iis quae in mundo sunt; eorum per divinam gratiam illuminavit spiritualis lux cordis oculos, solis spiritualis ortus ex alto, et facta est iis apud Deum opitulatio, tanquam gradus in cordibus eorum disponi et illuminari divinis splendoribus ut Justum est; et iis oculis clare aspirantur et multa alia divina et spiritualia et spirituali aspectu digna. Et ad hæc, futura aeterna et indeclinabilis restitutio iis qui pie vixerint, ita ut futura sit non modo non sensibilis, sed jam et supra mentem. Omnino enim tunc convertentur, toti hujus quod supra mentem est, effecti, et vitae ac B deliciarum quae supra omnem cogitationem sunt; tanquam Dii adoptione effecti, coram Deo exsulantes et latentes supernaturalibus bonis, procedentibus ex summo et uno natura Deo. Circum illum stantes et sanctissime agentes, caste, quam optime, divinam ac supra mentem festivitatem, solam statuamus hujus benedictæ latitiae amoenissimam voluptatem et solemnitatem cum omnibus spiritualibus angelorum ordinibus. Multum quoddam est et ineffabile flamen sincere illius de pulchritudine exultationis. Si enim sensibilis pulchritudo per sensus menti accedens, etsi finita ac fluxa, neque simplex neque increata, voluptatem tamen non ingratam animam præstare solet, non est difficile iis qui mentem habent et comparare possunt, concipere quid in spiritualibus fierent et in iis quae supra mentem infinita sunt, neque jam versantes in iis fluxis a Deo scaturientibus, ex quo omnia pulchra et bona, in increatis autem, et infinitis; et hæc omnia cum letitia et exultatione, et divina vita et ut sicut illud illamque restitutio nem decet.

51. Postquam mens valedixit temporalibus localibusque intervallis, easque transierit, nuda efficitur, simplicitate uniformi et vita iactri ac invisibili, ac sine ullo velamento et obice, cogitandi et apprendi impossibilitate; quippe quae in aeternitatem et incomprehensibilitatem, infinititudinemque et indeterminationem supernaturaliter pervenerit. In divina spiritualique cordis potentia et illuminatione, quae in infinitum videtur eum ipsa mentis contemplatione extendi. Tunc Dei pax animæ oritur et Spiritus sancti ineffabilis letitia et exultatio ipsi infunditur et supra cognitionem stupor cum psallem coniunct. Non videbitur, sed videtur Deus deorum in Sion, in mente contemplativa ac sursum aspiciente. « Domine Deus virtutum, beatus homo qui sperat in te! »

52. Quando mens in stupore jacet ineffabili illa cognitionis carentia, inter Deum ac divina scipsam

V. Ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ἀποκαλύπτεται τὰ τοῖς ἐν κόσμῳ μὲν ἀθέτα, μὴ δυναμέοις τὸ Πνεῦμα λαβεῖν τὸ διγιον, ὃς δὲ Κύριος ἀπεφήνατο. Οὗ δὲ τὸ ἀναχωρεῖν προύργιαταν, καὶ πάρδω κόσμου καθῆσθαι, καὶ τῶν ἐν κόσμῳ, διὰ θείας τε χάριτο; διτύγαστος νοερὸν φῶ; τοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν ὅφελούς ἡ ἐκ ψυχους ἀνατολὴ τὴν τοῦ νοητοῦ, καὶ γέγονεν ἀντίληψις αὐτοῖς; παρὰ τῷ Θεῷ, ὃ ἀναβάσεις ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἀιστίθεσθαι, καὶ καταφαιδρύνεσθαι ταῖς θεοπικαῖς ἐλλάμψεσιν, ὃς εἰκός, τούτοις καὶ μάλα τρανῶς ἐνορδται, ἀλλὰ τε πάμπολλα θεῖα, καὶ νοητὰ, καὶ πνευματικῆς ἐποίης ἐπάξια· πρὸς τὸν δὲ, καὶ τὸ μέλλουσα αἰώνιος καὶ ἀπρέγκυτος ἀποκατάστασις τοῖς ὅσιος βιώσας· ὅπως ἔσται οὐ μόνον οὐκ αἰσθητὴ, ἀλλ' ἥδη καὶ ὑπὲρ νοῦν. Πάντη γάρ ἀλλοιωθήσονται τοτηνικάδε ὅλοι τοῦ ὑπὲρ νοῦν γιγνόμενοι, καὶ τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἐνοιαν καὶ ζωῆς καὶ τρυφῆς· θεοὶ θέσεις καθάπερ, ἐνώπιον τοῦ φύσει Θεοῦ ἐπεντρυφῶντες, καὶ χαροτεῖς τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀγαθοῖς, προσβαλλομένοις ἐκ τοῦ ἄκρου καὶ μόνου φύσει Θεοῦ. Τούτου κύκλῳ περιστάμενοι, καὶ πανιέρως ἀγόντες εὐαγῶς ὅτι μάλιστα τὴν θεῖαν καὶ ὑπὲρ νοῦν ἕορτήν, καὶ μίαν ιστῶντες τῆς πανευφήμου ἔκεινης τερπωσύνης τὴν ὑπερευφόρουν θυμηδίαν καὶ πανήγυριν, σὺν ἀπασι τοῖς τῶν ἀγγέλων διακόσμοις. Πολὺς τοις ἔστι καὶ ἀνενόητος δρῦν, ἔκεινος τῆς ἀκηράτου τῶν ὑπερκάλων ἀγαλλιάσεως. Εἰ γάρ αἰσθητὴ καλλονὴ διὰ τῶν αἰσθητηρίων τῷ νοῇ προσπελάσσα, οὔσα δριστὴ, καὶ φευστὴ, οὐδὲ ἀπιη, οὐτ' ἀκτιστος, C τέρψιν μέντοις οὐκ ἔχαριν προζενεῖν εἰώθε τῇ ψυχῇ, συνιδεῖν ἔστιν οὐ πόρδω καὶ συνιέναι νοῦν ἔχουσι, καὶ τὸ ἀνάλογον ἀναίσχιομένος, τί ποτ' ἀνένοιντο ἐν τοῖς νοητοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀρίστοις οὖσι, καὶ οὐ φευστοῖς γιγνόμενοι ἐκ τοῦ ἐκ οὐ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ πάντα πηγαζομένοις Θεοῦ. Οὐ κτιστοῖς, οὐκ ἡργμένοις, καὶ ταῦτ' ἐπ' εὐφροσύνῃ, καὶ ἀγαλλιάματι, καὶ θεῖας ζωῆς· καὶ τοῦ αἰώνος ἐπαξιῶς ἔκεινου, καὶ τῆς καταστάσεως.

VII. Ταῖς χρονικαῖς τε καὶ τοπικαῖς διατηματικαῖς παρατάσσεσι, καὶ ταῖς δριστικαῖς τῶν φύσεων ίδεσθαι χαίρειν εἰπών, καὶ ταύτας διεκδραμῶν δ νοῦς, γυμνὸς γίνεται τῷ διντὶ τῇ ἐνοεῖσθαι ἀπλότητι, καὶ ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ καὶ ἀνειδίῳ· καὶ δίχα παντὸς ἐπικλαύματος καὶ προσκήματος, τῇ ἀνεννοησίᾳ, καὶ ἀφασίᾳ ἐν ἀναρχίᾳ, καὶ ἀπεριληψίᾳ, ἀπειρίᾳ τε καὶ ἀφιστῇ ὑπερφυῶς βεβηκὼς ἐν καρδίας πνευματικήν τε θείαν δυνάμει, καὶ ἐλλάμψει πρὸς ἀπειριαν δοκούσῃ, καὶ αὐτῇ τῇ τοῦ νοής θεωρίᾳ συνεπεκτενεύσθαι. Τοτηνικάδε τὸ θεῖον εἰρήνη τῇ ψυχῇ διατέλλει, καὶ ἡ τοῦ ἀγίου Πνεύματος δρόητος χρά, καὶ ἡ ἀφραστος ἀγαλλιάσις ἐγχεῖται αὐτῇ· καὶ τῇ γνώσεως ἐπέκεινα ἐκπλήξεις; συνέχει αὐτὴν ὑποψίλωσαν. Οὐχ δύθησται, ἀλλ' ὑπτάνεται δὲ θεῖς τὸν θεῶν ἐν Σώμῳ, ἐν νοῇ μετεωροπόρῳ, καὶ ὑψηπότη. « Κύριε δὲ θεὸς τῶν δυνάμεων, μαχάρις διν θρωπος δὲ ἐλπίζων ἐπὶ σέ! »

VIII. Οπηνίκα δὲ νοῦς εἰς ἐκπλήξεις κείται πεφωτισμένος ἀνενοήτου ἀφραστότητος, μεταξὺ θεοῦ

καὶ τῶν θείων ἑαυτὸν θεωρῶν, τηνικάδε ἔδεται, ἢ πνευματικῆς γνώσεως τοὺς ἀληθεῖς καρποὺς, καὶ θεουργεῖται, καὶ χαίρει, καὶ εἰς θείους προκόπτει ἕρωτας, λαλῶν μὲν οὐδαμῶς οὐδὲν, οἵτε μήν πως διεξδεύων, οἵτε ἔνδον οὗτοῖς κατὰ διάθεσιν, ἀλλ᾽ οὐδὲ διανούμενος, ἀλλ᾽ ὅρῶν νοερῶς ἐνικῶς ἐν φωτὶ ἀληθείας καὶ πνεύματος, καὶ τρυχῆν ἀμετάβατον ποιούμενος τὰ δρώμενα.

νγ'. "Οταν τὸ τοῦ νοὸς πρόσωπον νεῦνον εἶσαν καρδίας, ὅρᾳ τὴν τοῦ Πνεύματος Ἐλλαμψὺν ἔξ αὐτῆς δεῖβούτα πηγάζουσαν, τότε πάντα καιρὸς τοῦ σιγῆν.

νδ'. "Οταν δὲν τὸ νοερὸν πρόσωπον ἰδῃ τὸν Θεόν, μᾶλλον μὲν οὖν ὅταν δὲν οὐκ εἶσαν γένηται τοῦ Θεοῦ, ἢ, ιν' οὐτας εἴπων, ὅταν ὁ Θεός ἐν δηλῳ τῷ νοὶ γένηται, τότε πάντα τι καὶ μειζόνως πεφυκότας καιρὸς τοῦ σιγῆν.

νε'. "Οταν δὲν νοῦς ἐν τῇ τοῦ Πνεύματος μετοχῇ θεωρητικῶς κατὰ τὰ γενόμενα Θεῷ περιστάμενος, δέξῃς τε ἐκ προσώπου Θεοῦ, καὶ ἀγαλαξ τρέπον θεμιτὸν ἀπολαύῃ, χρῆ καὶ μάλα εἰκότις σιγῆν, τῆς χῆτε καὶ ἀπερικτυπήτως ὅρᾳν. Εἰ δὲ τι σκότους ὀπωρδήποτε ἀχλυῶδες μεταξὺ νοῦ καὶ θεοῦ παρεμπέσῃ, ἀθρόον ὥσπερ τι φωτειδές, καὶ διακαές πεφυκότι λόγῳ πῦρ, βάλλειν ὀμόσες σκότους λόγον, βραχύλεκτον μὲν, θμως θείας ἐμφάσεως, ιν' οὐτω οὔτεν τὸ σκότος ἔξαφανίσας τῷ φωτὶ, καὶ τῇ θέρμῃ τὴν γε ἀχλύν, καὶ ἔξ ἐφαμίλλου τὸν νοῦν φωτίσας τε καὶ θεωράμας τούτῳ αὐτῷ, ἔσαυθις ἵσχει συνεῖναι ὡς πρὸν τῷ Θεῷ, καὶ θεωρεῖν τὸ κάλλος αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰκότος ἀπολαύειν αὐτοῦ, καὶ καλλύνεσθαι, καὶ πάσχειν, συλλήδην φάναι τὰ κατὰ νοερὸν ἐπιθολήγ διὰ παραδοχῆς τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐκ θεοῦ, καὶ μέν γε δήπουθεν ἡπλώσθαι, καὶ ἀπολύεσθαι ἐν ἄρα ἀληθείᾳ καὶ πνεύματι ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν περὶ Θεόν. Τούτο μὲν εἰκότα καὶ προτεχντῶς ὁ θεωρητικός· δὲ μέντοι μόνῃ προσανέχων πράξει, πολλοῦ δεῖ τῆς τοιαύτης ἔχεσθαι καταστάσεως, μηδέποτε δηλονότι εἰς ἑαυτὸν, καὶ δὲ ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν ἐνωθείς. Οὐ τοινού θαῦμα ταῦτον ἐκ τῶν θείων φένει, ἢ λαλεῖν ἀμωμαγέπως πολλά τε δῆ καὶ πυκνῶς, ταῖς συνεχέστι πάντως ἐντεῦθεν οἴσν τισι βολαῖς, καὶ φοδῶν, καὶ ἀποσθόντων τὸν ἡμέραν συσμενανόντα τὰ πολλά, καὶ πολεμοῦντα ἐκθύμως· ἦτοι γάρ καὶ τούτῳ καιρὸς ὑπομένοντι, ἔξ ἀρα δητα ἐπιπονίας; πνευματικῆς, διπηνίκα τὰ τῶν πολλῶν θείων φῶν, καὶ φειδῶν, καὶ λόγων σπινθροειδῆ οἰνοῖ ἐναγάγματα συναφθῶσιν εἰς ἔνα δήπου πυρόν, δέτε καὶ τὸν ἔχθρον φένον καὶ καιρόν βάλλει, καίων δηλαδή, καὶ διαιρόν, ἢ μᾶλλον ἔξαφανίσιν τὸ σκότος ἔκεινον, ἑαυτὸν δὲ τῷ πυρσῷ φωτίων, θερμαίνων τε καὶ πρὸς θείον τὰ μάλιστα ἀνακινῶν ἕρωτα, πρός τε θεόν αὐτὸν ἔγχαρδιων ἐν σιγῇ ὑμνού, καὶ ἐκπληγίν ἀναφέρων, καὶ μυστηρίων πραδεικνύνων ἔξασια ἑαυτῷ τὰ μάλιστα θεύματα. Οὐκ ἀπεικότως γάρ οἱ ὑπομένοντες τὸν Κύριον μακαρίζονται· ἢ δει, προειδότος χρόνου, κληρονομοῦσιν, οἴσπερ πραεῖς τὴν νοητὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

νξ'. "Οταν δὲν νοῦς, ἔκαστη τῶν φωτοχυτῶν τοῦ

A contemplans, tunc comedit, quantum licet, scientiae spiritualis fructus veros, et deificatur, et lætatur; et in divino amore proficit, nihil quidem omnino loquens, neque penetrans, neque intime neque intra per descriptionem, sed neque ratiocinans, sed videns spiritualiter ac unitive in veritatis ac spiritus lumine, sibi ea quæ videt indeficientes laetitias faciens.

53. Quando mentis vultus intra cor penetrans, videt Spiritus illuminationem ex corde perpetuo scaturientem, tunc silendi tempus.

54. Quando spiritualis nullus totum Deum videt, imo vero quando mens tota intra Deum est, aut, ut ita dicam, quando Deus in tota mente diffusus est, tunc omnino et maxime naturaliter silendi tempus est.

55. Quando mens in spiritus participatione contemplative pro circumstantiis Deo astatat, et splendore debito modo fruitur, gloriaque ex vultu Deli, oportet tunc præsertim silere, et tranquille et in silentio videre. Si autem tenebrarum caligo intra uenit ac Deum deciderit, frequenter tanquam aliquid lucidi et ignemi naturali ratione urentem contra has tenebras emittere oportet, verbum breve quidem divinae revelationis, ut ita citius tenebras lumine dissipans et frigus calore solvens, et contrarius mentem illuminans calefaciensque, rursum cum Deo, ut prius conversari possit, ejusque pulchritudinem contemplari, eaque frui, ut deceat et decorari, et, ut breviter dicam, quæ secundum spiritualem impetum sunt pati, per vivificantis spiritus ex Deo receptionem, et simplex fieri et in veritate ac spiritu in Deo dissolvi ab omnibus et iis ipsiisquæ circa Deum sunt. Id assequitur merito ac decenter contemplativus. Qui vero soli actioni incuniblit, multum ab hac restituzione distat, nondum in seipso ac per seipsum in Deo unitus. Non igitur mirum est illum et divinis canere aut loqui quodammodo multa ac frequenter frequentibus omnino quibusdam impetibus, ac freniens et reverens eum qui in nobis plerumque et ardenter putnat.

Veniet enim illi tempus sfferenti, ex spirituall inspiratione, quando multorum cantum et ratio- B num scintillantes fulgores in unam faciem colligen- tur, quando inimicum facile et opportune feriet, incendens ac dividens, imo vero dissipans ejus tenebras, seipsum vero igne illo illuminans calefaciensque et ad divinum amorem quam maximo movens, hymnum et admirationem ad Deum dirigens in silentio, ac sibi mysteriorum ostendens stupenda miracula. Non enim immerito qui Dominum sustinent beatificantur; vel potius, tempore procedenie, hereditabunt, tanquam mites, spirituali promissionis terram, in Christo Domino nostro.

56. Quando mens singulis luminis effusionibus

Spiritus illustrata, stupet ac penetratur, et ad infinitum et interminatum seipsam cogitat extensam et mutatam, tum silendi tempus.

57. Quando vero aspectum manifestissimis se laborare animadvertisit vel penetrare valentem, ut conatur cedens quodammodo quietem experietur, tunc merito loquendi tempus, breviter tamen et breviter illuminationi propria.

58. Quando mens per medias aquas spiritualem Pharaonem, fugit, fugatque propriam noctem ignis illuminatione et suam diem transit cum nubis protectione, tunc rursum benedicti silentii tempus adest et pacis, et initium animae purificationis. Quando autem terribilis spiritualis Amalec, et quae illum sequuntur, gentes resistunt, prohibentes quominus mens promissionis terram possideat, tunc tempus est ei loquendi, sed ad Deum in spirituali actione et convenienti contemplatione se dirigendi, ut Moyses olim ab Aarone et Ormanus extendebat.

59. Quando ex divini fontis abyso et ex spirituali cordis asperci scaturit spiritualis potentia, tunc silendi tempus est. Tunc enim ineffabiliter perficitur menti cultus et adoratio Dei in veritate et in spiritu ei id, vero spiritualique sensu.

60. Quando ex spirituali ad Deum aspectu omnis animae ratio divino stupore adimpletur, spiritus autem visione, et animae exsultatione, indubitanter adest silendi tempus. In spiritu enim sensibiliter veritatem explicite mens contemplatur, et veneratur in stupore adorans Deum qui in ipsa splendet.

61. Qui in spiritu et veritate Deum convenienter adorant et ipsi serviantur, ut decet, non modo non in loco eum adorant eique serviantur, sed nihilominus ardenter, neque in ratiocinio et, locutione. Quemadmodum enim directe emissus spiritualis sensus, in circumscriptum et cuius nullus est requies locus, non vult in loco adorare; ita sane id, quod decet, observans, mens veritatis conjuncta, infinitum et interminatum, aeternum et sine forma et perfecte simplicem et, ut uno verbo dicam, Eum qui est supra mentem, verborum varietate et locutionis enuntiatione adorare, eique consequenter servire minime sustinet; cum tempus venerit menti ex inspiratione Spiritus, divinæ veritatis cognitione simpliciter illustrari; quo tempore, ab omnibus absoluta mens et seipsam extrahens, non modo phantasiam, sed et cogitationem exuit, quippe quae iis quae supra rationem ac mentem sunt, spirituali lumine cum latitia et stupore adhaeserit, eaque contemplata sit, immobilis, immutabilis facta quodammodo spirituali illo conatu et supra seipsam unionem.

62. Oportet mentem sibi ipsi adhaerentem accurate spirituali suam restitutionem prudenter ac

A Ηνεύματος καταλαμπόμενος, Ιλιγγίδης, καὶ διεπορεῖται, καὶ πρὸς γε τὸ ἄπειρον, καὶ ἀέρος τὸν ἐκυρώντας, καὶ ἀλλοιούμενον, τότε καὶ πάρα

νέα. "Οταν δὲ οἶον ταῖς φανωτάταις τῶν ἑπούλων ἀποκαρπτὰ αἰσθάνηται, καὶ διεξοδεύειν ἔθελοντα, ἵνα τοῦ τόνου καθυφεῖς, τρόπῳ γέ τῷ τύχῃ διαπάντεσσι, τότε πεφυκότας καιρὸς τοῦ λαλεῖν, μέντοι βραχύλεκτα, καὶ οἰκεῖα θείας ἐλλάμψεως.

B νῆ. Ὁπηγήκα δὲ νεῦς διὰ μέσων ὑδάτων διαφεύγων τὸν νοητὸν Φαραὼ, δίεισι τὴν ἰδίαν νύκτα ἐν φωτισμῷ πυρὸς, καὶ ἐν σκέπῃ νεφέλης τὴν ἐκυρώντα ἡμέραν, τηνικάδε ἐξ ἅρ' εὐλόγου σιωπῆς καιρὸς πάρεστι καὶ ἡσυχίας· καὶ ἀρχῇ τῷ διότι τῇ ψυχῇ καθάρσεως. "Οταν δὲ τούτῳ διεινδῆς νοητὸς Ἀμαλῆχ ἀντιβαίνει, καὶ τὰ ἐπόμενα αὐτῷ ἔθνη, καλύπτοντας τὴν πρὸς γῆν τῆς ἐπιτραπέλεως διόδον, τότε καιρὸς προσήκων τοῦ λαλεῖν, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν ἐν πράξει νοερῷ καὶ οἰκείᾳ θεωρίᾳ ὑποδασταζομένην, οἵτινες Μωϋσῆς τῷ πάλαι ὑπὸ Ἀαρὼν τῷ χείρε, καὶ ἡμέρα.

C νῆ. Ἐπάντα ἐξ ἀδύσσου πηγαλας θείας, καὶ νοητῆς ἀποδέψεως; καρδιόθεν πηγάζει δύναμις πνευματική βλύσσουσα, πάρεστι πεφυκότως; καιρὸς τοῦ σιγῆν. Τοτηνικάδε γάρ ἀρχήτως τελεῖται λατρεία, καὶ μέν γε προσκύνησις τῷ νῷ, Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν πνεύματι, καὶ τούτῳ ἀληθινῇ αἰσθήσει νοερῷ.

D Ε'. Ἐπειδὴν ἐξ ἀποδέψεως πρὸς Θεὸν νοερῷ, ἐξόλου τὸ μὲν λογιστικὸν τῆς ψυχῆς ἐμπέπλησται θείας ἀκπλήσεως, τὸ δὲ νοερὸν δράσεως, καὶ μέν που ἀγαλλιάσεως ἡ ψυχὴ ἀναμφηρίστως τότε καιρὸς τοῦ σιγῆν. Ἐν πνεύματι γάρ εὐαισθήτως; τὴν ἀληθείαν συνεπυγμένως ὁ νοῦς ἀφορᾶ, καὶ γεραρεῖ προσκυνῶν ἐν ἐκπλήξει τὸν ἐλλαμπόμενον ἐν αὐτῷ Θεόν.

Ϛ'. Οἱ πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καταλλήλως τὸν Θεὸν προσκυνοῦντες, καὶ αὐτῷ λατρεύοντες ὡς εἰκόνας, οὐ μόνον οὐκ ἐν τόπῳ προσκυνοῦσι καὶ λατρεύουσι, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἐξ ἑφαμίλου, οὐδὲν ἐν λόγῳ τῷ κατὰ πρόφοράν. "Οσπερ γάρ τὸ ἐξ ἅρ' εὐθύτητος ἀνηγμένη νοερά αἰσθήσαις, τὸν ἀπεργίραπτον, καὶ οὐ οὐδεὶς τόπος τῆς καταπάντεως, οὐκον ἐθέλει ἐν τόπῳ προσκυνεῖν· οὕτω δῆποι θεοῦ τὸ δέον τηροῦσσα τῆς ἀληθείας ἡμένη, τὸν ἄπειρον, καὶ ἀδριστον, ἀνηργὸν τε καὶ ἀνείδεον, καὶ τελέως ἀπλοῦν, καὶ ἀλικῶς εἰπεῖν ὑπὲρ νοῦν, λόγουν ποικιλίαν, καὶ δρισμῷ προφορᾶς προσκυνεῖν, καὶ ἐπομένως λατρεύειν, ἥκιστα πάντων πεφυκότως δινέγεται· διταν δηλαδή καιρὸς ἐπέλθῃ τῷ νῷ ἐκ τῆς φοτῆς καὶ ἐπιπνοής τοῦ πνεύματος, τὴν ἐπίγνωσιν τῆς θείας ἀληθείας ἔνοισιδως ἐναγάγεσθαι· καθὼς καιροῦ, παντάπαται καθόλου πάντων ἀπόλιτος δο νοῦς καταστάς, καὶ μὲν δῆ καὶ ἔαυτη ἐκθῆς ἀμηγέπη, οὐ μόνον ἀφασίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνοησίαν εὐλόγως δητὰ δοκεῖ, ὡς εἰς τὰ κρείττω καὶ λόγουν, καὶ νοῦ τῷ νοερῷ φιτι μετ' ἐμφροσύνης καὶ ἀκπλήσεως ἀσχολούμενος καὶ θεωρῶν, ἀκίνητος, καὶ ἀμετάβατος ἀτεχνῶς τῇ ἀνομάτῳ. ἐπισολῆγη τρόπῳ γάρ τῷ γεγονός ἐνώssει τῇ ὑπέρ ἔκπτων.

Ϛβ'. Χρή τὸν νοῦν ἐκυρώντα προσέχοντα παρατετηρημένως διιδύγειν τὴν ἰδίαν νοεράν κατάστασιν

φρονίμως τε καὶ σοφῶς σὺν δικῇ. Καὶ ὅταν αἰσθά-
νηται ἐκυρτὸν θεωροῦντα τὰ ἀπλᾶ, καὶ ἀτύπωτα τῆς
θεολογίας μυστήρια, ἐν σωπῇ ἡσυχῇ ἵστασθαι αὐ-
τίκα οὐκ ἔθυμασται, οὔτε δὲ μὴν πέρδον τῆς ἀφετέ-
ρης καρδίας ἐνεργουμένης ἐν πνεύματι, καὶ μέν του
ἔλλαξιμομένης. Καιρὸς γάρ τότε οὐ μόνον ἡσυχίας
αἰσθήσεων πάντων ἔξι αἰσθήσεων τὸ καθόλου, ἀλλὰ
καὶ σωπῆς οὐδὲν ἥττον, οὐτεισοστοῦν διεξιδεύοντος
λόγου· μᾶλλον μὲν οὖν τοῖς γνωτικοῖς τότε, εἰ τε
χρή φάναι, καὶ νοερᾶς τριθῆς, ἡσυχίας καὶ ἔθε-
ψίας καὶ ρέσ. "Ολίγος γάρ τοι τὸ ἔκπληκτον ἐπιτρέπεται
δεῖ, ἐν αἰσθήσεσιν, ἐν λόγῳ, ἐν νοήσεσιν, ἐν δὲ νοῦς
εὐθυδόλως, καὶ ἢ γρή, μονώτατος ἐν ἀποστέλψει
ἐνοιεῖσθαι καὶ μονοεἰδεῖ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου τριστοῦ
Θεοῦ ἔχῃ ἐκευθερίας, κατὰ τρόπουν θεμιτὸν, τὴν ὑπὲρ
ἔννοιαν ἀπειρίαν καὶ ἀναρχίαν, καὶ μέν γε ἀπεριλη-
ψίαν, καὶ τὸ ἄλλα καθάπειρ εἰπεῖν, τὸ θεῖα, καὶ
ἀπερπάτα, καὶ ἀπόδυτα καθορᾶν, καὶ ἐνοῦσθαι συ-
νηλλοιωμένον· τῇ θεωρίᾳ, καὶ ἡπλωμένος, καὶ τὸ δόλον
θεοειδῆς γεγενημένος, τῇ θείᾳ χάριτι, σὺν εὐφρο-
σύνῃ καὶ θαύματι. Ἐπειδὲ δὲ ὁ νοῦς τῆς τοιαύτης
Ἐγεσθαι κατατάσσεις, θήθελεν ἀν, εἰπερ ἐνὸν, ἀλλ'
οὐκον δεδύνηται τρεπτῆς τε ὅν, καὶ τρεπτοῖς συ-
ζῶν, καὶ συνηρμοσμένος ἀμπρέπη σώματι, καὶ πρά-
γματος περιστατικοῖς, ἐπιστημονικῶς δεῖ μή ἐπ-
εσχοινισθαι μακράν τῆς ἐνοιειδῶς ἀποδιέψεως ἐκπε-
σῶν, μηδὲ πολυχρήμανεν, ἀλλὰ μικρὰ μὲν λέγειν,
καὶ ταῦτα δὲ τοὺς θείους ἐναυγασμάτων, ἐν δὲ μόνον
θάττον ἔχῃ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ νοῦν ἐνωσιν
οὐθίς ἐπιστρέψειν, ἀλλὰ καὶ φανωτέρας ἐπαἰσθήται
τῆς ἐνώτεως, οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ ἐπιμονωτέρας.
Καθόσον γάρ δὲ νοῦς τὸ συνεπτυγμένον φυλάσσει, καὶ
ἀδιάχυτον ὀπωσθῆποτε, κατὰ τοσούτον ἡ στροφὴ αὐτοῦ ἡ γε πρὸς τὴν θελαν ἐνωσιν τάχιον γίνεται, καὶ
φανωτέρας ἐνοῦται ταῖς μαρμαρυγαῖς, καὶ μέν γε γονιμωτέρας τῷ συνεχεῖ πάντως πρὸς τὰ θεῖα συ-
εθίσματα.

Ἑγ. Ἐπειδὸν τῇ θείᾳ ἐνοιεῖσθαι ἐκφαντορίᾳ ἐκ νο-
ρᾶς ἀποδιέψεως ὁ νοῦς; προσπάσχων τὸ λοιπόνται, καὶ
τῷ ἀγνώστῳ περιαυγάζηται τῷ πάσῃς ἐπέγεινα
γνώσεως, ἀδιαίρετος τὸ ἀποκαθίσταται, καὶ ἀπλοῦς,
καὶ ἀδρότος, ὡς ἀνὴρ γνήφων ἐνιαίων καταλαμπό-
μενος, ἀλλος ἀπεργραπτον θεωρῶν ἀπλότητος
ὑπερβολῆς· ἀνείδεον παντὸς εἰδοῦς ὑπεροχῆς, ἀναρχον
ὑπερθέσει πάσῃς ἀρχῆς ὀπῆδηποτε· αὐτὸν μὲν
ἀπερίληπτον, ἀπάντων δὲ τοὺς δρους, καὶ τὴν ὁποιευ-
οῦν περιοχὴν ἐνόντα ἐν αὐτῷ, πάντα πληροῦν ὡς
ὑπέρπληρες, αὐτὸν δὲ ἀπειρον δν, συνελήντα εἰπεῖν,
ὅπηνίκα τῇ πάντων τῶν ὄντων ὑπεροφίᾳ ἐν τῇ τοῦ
ἐνὸς ἐποψίᾳ πάντ' δῆμοις ἀρρήτῳ λόγῳ δυνάμεως
νοερότητος ὑπὲρ νόησον· τότε καιρὸς τοῦ σιγῆν καὶ
μυστικῶς καὶ ὑπερκοσμίως, ἦ, ἐν δὲ οὐτως εἰποιμι,
ἀνομμάτως καὶ ἀλαζήτως τὴν μονοεἰδῆ τρυφῆν ἐν
θειοτέρῳ μυσθεῖς τῆς ἀληθείας ἀπόλαυσιν. Ἐπάν δὲ
τὰ εἰρημένα ἀπῇ ἀπὸ νοῦ, καὶ περὶ αὐτὸν ὀρᾶται
διαίρεσις, τοπηνικάδες καιρὸς τοῦ λαλεῖν· μέντοι γε
λαλεῖν τῆς ἀναγωγῆς πρὸς σιγὴν ἀξια. Κρείττω
γάρ τοι ἐκ πολλοῦ τοῦ περιβότος ἡ ὑπὲρ λόγον, ἡ γε
Ἐγκαιρίος λέγοις· ἀλλὰ καὶ μάλα εἰκότως, σιγὴ. λόγου
παντός· καθὸ καὶ Σολομὼν δ πάνυ προσετεχόντι
ταυτην· Καιρὸς τοῦ σιγῆν, εἰτα καιρὸς τοῦ λαλεῖν,

B A sapienter cum justitia dirigere; et quando senserit
scipsam simplicia contemplantem et non figurata
Theologice mysteria, in silentio tranquille statim
stare non sine stupore, neque longe a corde illuminato
in spiritu agentem. Non est solummodo tempus
sensuum omnium ex sensibilibus tranquillitatis,
sed et silentii quoque, nullo verbo accedente. Iuxta
vero igitur et, si quid oporteat dicere, doctis est
spiritualis exercitii, pacis et obscuritatis tempus.
Omnino enim tunc immobiliter stare oportet, in
sensibus, in verbis, in cogitationibus, ut mens di-
recte et quomoδο oportet, solo in simplici aspectu
unius et solius trini Dei, libere, modo licto, infinitu-
dinem et aternitatem supra cogitationem et incom-
prehensibilitatem, et alia, uno verbo, divina et
immutabilia et absoluta videre queat, et cum iis
mutata contemplatione uniatur et simplex efficiatur
et Deo similis, divina gratia cum letitia et admiratio-
ne. Quoniam autem mens talem restitutionem
vult, si idipsi possibile sit; non autem potest, ut
potest mutabilis, et cum mutabilibus vivens et con-
juncta, et cum corpore unita et actibus funestis,
perire oportet eam non longe abire a simplici as-
pectu decidente, neque multa loqui, sed pauca
quidem dicere et haec de divinis splendoribus, ut
non modo citius possit ad Dei supra menem unio-
nem configere, sed et eam unionem manifestans
sentiat et permanentiorem habeat. In quantum
enim mens unionem et tranquillitatem servat, in
tantum ejus ad divinam unionem conversio fit
cilius, et clarioribus splendoribus unitur et facilior-
ibus, continua illa cum divinis conversatione.

C 63. Postquam mens divinam ac simplicem manife-
stationem ex spirituali aspectu passa est, et illa
obscuritate illuminata est, quae supra omnem co-
gnitionem est, indivisibilisque constituta est, et
simplex, et indeterminata, tanquam simpliciter in
tenebris illustrata, incircumscripsum pulchritu-
dinem simplicitatis excessu contemplatur. Pulchritu-
dinem videt quae omnem formam superat, ater-
nam, quippe quae omne principium superet. Ipsa
quidem ea pulchritudo incomprehensibilis est, om-
nium terminos et quamlibet comprehensionem, in-
se uniens, omnia implens tanquam plenissima, et
ipsa infinita, ut uno verbo dicam. Quando igitur
mens omnium rerum contemptu in unius aspectu
omnia videt ineffabili spiritualis potentiae supra
cognitionem ratione, tunc silendi tempus et mystice
ac supernaturaliter, aut, ut ita dicam, sine oculis
et sine voce simplicibus deliciis in divinissimo silentio
fruendi. Quando vero prædicta absunt a mente
et in ipsa videtur divisio, tunc tempus loquendi; sed
ea loquendi quae ad silentium ducere possint. Multo
enim melius est id supra rationem et opportunum
silentium, multo inquam, melius omni ratione dice-
retur; ut ait Salomon, qui istud silentium comen-

dat dicens : tempus tacendi, deinde tempus loquendi. Optimum quidem est silentium agere opportunum. Si vero illud nondum adsit, si nondum mens ad ea quae supra rationem sunt simplicia, pervenerit, sed opportunum sit loqui; id secundum sit; ita ut cognatum sit loqui et silentio vicenum, quemadmodum silere commendatur, ita sane et loqui opportune commendetur; et ad silendum pervenire festinemus divina loquendo et continne meditando, et creationem contemplando ejusque conditorem aspiciendo, quantum possumus creaturamque Deum enarrantem audiendo. Illudque est opportune loqui. Oportet igitur illud intelligenter significare.

64. Postquam omnia mens percurrit ac transcendeit naturali modo, et amans siluerit, tunc tempus est supernaturaliter et tacendo fruendi. Tempus illuminationis et luminis spiritualis, mens unionis, et simplicis contemplationis et indeterminationis et superlucidæ cognitionis, et, ut breviter dicam, tempus comprehensionis et suceptionis sapientie spiritualis, per quam mens persicatur in quiete ac silentio, ineffabilem in stupore exultationem sentiens.

65. Quando mens veritatis sensu seipsam tanquam seruenti gratia calice ebriam senserit, extra seipsam facta, manifestum est tunc esse tempus silendi.

66. Quando vult interioris hominis dispositio clamare : « Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me, » Tunc tempus loquendi, loquendi vero ut decet, non fortuitus, contra inimicos tamen moderata et convenientia, ut oportet.

67. Quando vultus Domini lumen super animam signatum est, ita ut inde decoretur et illustretur et divine letitiae effusio in eam descendat, tunc tempus est silendi.

68. Quando in se insurgentes videbit iniquos testes et quaranties ea quae nescit, et ipsam conturbantes, tunc vere tempus est loquendi et voces proferendi.

69. Summum et, ut ita dicam, extremum et excelsissimum bonum et pulchrum, sane Deus est in omnibus quae existunt et cogitantur; in omnibus autem quae videntur, multo intervally melior est homo et major incomparabiliter; gratia enim vere supra angelos est. In his plurimis quae inter Deum et homines sunt accedens ad illud quod est supra cognitionem, stupefacta mens recedit, quando nondum abundantia gratia tentata est; quam gratiam per operantem in corde spiritualem virtutem gustans, brevi in summum pulchrum et bonum, Deum nevipe ascendit, et divino dono in illud ingreditur. Et videt uniformiter et obstupet, in illa supra mentem abysso cum silentio habitans. Et id est primi sabbatismi, ut ita dicam, pignus; cuius typus fuit in creatione, Dei sabbatismus; altero autem, cuius verum exemplar est relictus sabbati-

αρτισν. Αριστον μὲν καὶ δὴ τῆς πρώτες μοίρας, σιγήν ἄγειν ἔγκαιρον. Εἰ δέ πη μήπω πάρεστι τοῦτο, μηδέ γε μὴν εἰς τὰ ὑπὲρ λόγον ὁ νοῦς ἐνοεῖσθως ἐπιδόλοι, ἀλλὰ τὸ γοῦν λαλεῖν ἔγκαιρως, ἔστω δὴ διέτερον· ἵνα δέ περ συγγενὲς εἴη τὸ λέγειν, καὶ πρὸς τὸ σιγῆν σύνεγγυς, ὡς τὸ σιγῆν, οὐτω που καὶ τὸ λαλεῖν ἔγκαιρως ἐπιτελέσθω, καὶ πρὸς τὸ μὴ λαλεῖν ἐλθεῖν ἐπειγέσθω, τῷ τὰ θεῖα λαλεῖν καὶ διενοεῖσθαι διηγεῖσθαι, καὶ ὅρῳ τὴν κτίσιν, καὶ τὸν Κτίστην αὐτῆς ἐνοπτεῖσθαι, δοῃ δύναμις, διηγουμένης περὶ αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἔγκαιρον λαλεῖν. Χρὴ δὲ ἄρα καὶ οὕτωι πως διαλαβύτα ἐπισημήνασθαι.

ξδ'. Ἐπάν πάντα ὁ νοῦς διαδέξ τὰ τῆδε, καὶ ὑπερανασάκας φυσικῷ τρόπῳ, ἀσπασίως σιγήν, τότε τοις καιρός τρυφᾶν ὑπερχόσμια καὶ ἀλλήτα· καιρός ἐλλάμψεως, καὶ φωτὸς νοεροῦ, ἐνώπεως τε νοῦς καὶ θεωρίας ἀπίστητος, ἀριστίας τε, καὶ ἀπειρίας, καὶ ὑπερφρούριος γνῶσεως, καὶ ἐπιτομῇ φάναι, καιρός ἀντιλήψεως, καὶ μεταλήψεως σοφίας πνευματικῆς, καθ' ἥν δὲ νοῦς τετελείωται ἐν σχολῇ καὶ σιγῇ, τὴν ἀνέκφραστον παραδεδεγμένος ἐν ἐπιλήξει ἀγαλλίασιν.

ξε'. Οταν ἡ ψυχὴ ἀληθεῖας αἰσθήσεις ἔσυτὴν τῷ ποτηρῷ τῆς χάριτος ολα κρατίστῳ μεθυσοκομένην αἰσθάνηται ἔκνουν γιγνομένην, δῆλον ὅτι τότε καιρός τοῦ σιγῆν.

ξζ'. Οταν ἡ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου διάθεσις θέλει τοῦδε· « Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλιβούντες με; πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ·» τότε καιρός τοῦ λαλεῖν, λαλεῖν δὲ ὡς εἰκός, οὐκ εἰκασία, κατὰ τῶν ἐχθρῶν μέντοιγε μέτρια, καὶ προσήκοντα, καθάδητος.

ξη'. Οταν τὸ προσώπου Κυρίου φῶς σεσημείωται ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ὡς ἐντεῦθεν καλλύνεσθαι, καὶ φαιδρύνεσθαι, καὶ χῦμα θεῖας εὔρειος τούτης ἐπιβρέπειν ἐπ' αὐτὴν, τότε ἄρα καὶ πρὸς τοῦ σιγῆν.

ξη'. Οταν ἐπενισταμένους αὐτῇ δρῷῃ ἀδίκους μάρτυρας, καὶ δὲ οὐ γινώσκει ἐρωτῶντας αὐτὴν, καὶ ταρπτώντας, τότε καιρός γιγνομένως τοῦ λαλεῖν, καὶ μὲν δὴ τοῦ ἀντιφθέγγεσθαι.

ξθ'. Κόρυφαιστατον καὶ οὖν εἰπεῖν ἀκρότατον, ἢ δῆπου ὑπέστον καλὸν, καὶ μὲν γε ἀγαθὸν δὲ θεὸς, ἐν ἀπασι τοῖς οὖσι, καὶ τοῖς νοούμενοις· ἐν ἀπασι δὲ τοῖς δρωμένοις, πολλῷ τῷ μεταξὺ, βέλτιον τὴν φύσιν πέψυκεν δυνθρυπός, καὶ κρείττων πειθανῶς ἀσυγκρίτω, τῇ χάριτι δὲ τῷ δοντι καὶ τῶν ἀγγέλων ὑπέρτερος. Ἐν τοινυ παμπλόλοις νοῦς θεωρητικὸς τοῖς μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τῷ ὑπὲρ ἔννοιαν προσεγγίζων, ἐκπλήκτος ἀποκαθίσταται, ἀπηνίκα εἰς δικυλούς τῆς φωτιστικῆς χάριτος οὐ πεπειρταί· ής δὲ ἐνεργοῦς ἐν καρδιᾷ πνευματικῆς δυνάμεως γεγενένος, φαίνη ἀν τάχ, εἰς τὸ ἀκρότατον διεισι καλὸν καὶ ἀγαθὸν, τὸν θεὸν, καὶ ἐν αὐτῷ κατὰ δωρεάν θειτέρων εἰσειτι. Καὶ δρῷ ἐνοεῖδῶς καὶ ἐπιλήσσεται, εἰς τὸν ὑπὲρ νοῦν βιθὸν αὐλιζόμενος ἐν σιωπῇ. Καὶ τοῦτο ἔστιν ἀληθῶς τοῦ πρώτου σαββατισμοῦ τὸ, ὡς ἀν δινομάσοι τις θεως, ἐνέχειρα. Οὐ

εύπος ὁ τῆς κτίσεως τῶν δυτῶν σαβδατισμὸς τοῦ Θεοῦ· ἔτέροι δὲ, οὐ ἀψευδὲς παράδειγμα, ὁ ἀπολειπόμενος σαβδατισμὸς; τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, μείζονος, καὶ ἀλλοιοτέρου σαβδατισμοῦ προφανῶς ἀπολαύει, εἰς ἐκαυθῆντα φραστές ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκαυθῆντα γνώσης εἰκόνα μετὰ πρωτότυπον· καὶ τὸ δόλον, τὰ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅποια, ὅπτε [γ. καὶ πότε] οὐ μόνον εἰς τὰ ὑπὲρ νοῦν καὶ διάνοιαν διστομένει, τρόπον καταλληλον, ἐν θαυμασίᾳ ἐκπλήξει, ἀλλὰ καὶ χρᾶς, οὐχ ὡς ἄν τις εἰπεῖν ἔχῃ, καὶ πνευματικῆς πλήρουσται ἀγαλλιάσεως, γαννύμενος γιγνομένως ἐν σιωπῇ ταῖς ἐπ' αὐτὸν ὑπὲρ ἐκαυθῆντα θεοπτικαῖς ἐλλάμψεσι, καὶ θεουργίας, καὶ ἐνούμενος ταῦτῃ τῇ τῆς θείας καὶ ὑπερφυοῦς θεότητος ἐνάδι, ἐν Χριστῷ ἣ Ιησοῦ.

ο'. Ὁπηνίκα πάντων ὑποθετικῶς τῶν γεγονόων ποιεῖται ἀφάρεσιν, ὡς μὴ δυτῶν τὸν δυτῶν· ὃν τηνικάδι ἀρθήτως φαντάζεται, ὑπὲρ νοερὰν ἐνέργειάν τε καὶ ἔνωσιν, νοῦς θεωρῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ πνεύματι δι' ὑπεροχῆς ἀπείρου τῶν περὶ τὸ δυτικά θειῶν ἀμωσγέπως θεωρουμένων· καὶ γίγνεται ἐνοειδῆς, οὐ δι' οὐτω τῷ φῶ, ἀφάτις ἀφασὶ κάτοχος, πλήρης ἀγάπης, πλήρης χαρᾶς, οὐμενοῦντα πλάως, ἀλλὰ τῶν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, τῆς ἐφαμίλλου τῶν ἀγγέλων τρυφῆς.

οα'. Πατέρερον οὐδαμῶς οὐδόλως τὸ παράπον, Κύριε, εἰ τοῦ οὐσίαν ληπτὸς οὐδενὶ τινὶ ἐποιᾷ δῆ φύσει λογικῇ τε καὶ νοερῷ, η καθάπαξ γνώσει κτιστῇ, οὐδὲ γοῦν Χερουθικῇ, ἀλλ' ὑπερεξεῖταται ἀπειράκις ἀπειρῶς ἀπάστις γνώσεως, οὐτω, Δέσποτα, καὶ τὰ περὶ σὲ παντάπατιν διειρα καὶ ἀδριστα. Αὔτικα τὸν νῦν δυτα, καὶ λέγοντα σεαυτὸν ἀνυπερβλήτῳ κηδεμονίᾳ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Μωάτια κηρύττειν ἐπέταξες. Ἀλλὰ καὶ οὐτω σὺ πάλιν, ἀψευδέστατε, καὶ μόνη ἄκρα ἀλθεία, εἰρηνας περὶ τινῶν τῶν σῶν, διτὸς διφθεῖς αὐτοῖς, ὅμως τὸ διοράμα σου οὐκ ἀπεκάλυψας."Εστι γάρ ὑπὲρ πᾶν ἀσυγχρήτως δυνομα, τῶν, οὐ μόνον ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ὅσα ἐν οὐρανοῖς. Οὐσιῶν γάρ σε παριστᾶσιν οἱ τοῦ σοῦ φωνῆς ἔμπλεοι, ἀλλὰ τοῦ ἐνυποκειμένου χωρίς· πάντως οὐ οὐτως ἐπομένως, ὑπερούσιος ἀποφανθῆς, καὶ νόησιν μὴ ἔχουσαν καθάπαξ τις ὑποκείμενον ἵνα περιφανῶς, καὶ ὑπὲρ νόησιν, καὶ πάντων τῶν γνωσθῆναι δύναμιν ἐγόντων ἀπειράκις ἀγνωστος, καὶ ὑπέρτερος γνωρισθῆς· χρόνου τελείως ὀρθίσαις ἀνώτερος, ἀναρχος, αὐτοκαθή ὀν, καὶ ἀπέραντος· τοπικὴν διοσχερῶς ὑπεκφεύγεις ἔννοιαν, ὁ πανταχοῦ ἀθρόως παρών, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ὡς τοῦ ποιητὸς ἀθρόν ποιητῆς καὶ μόνος. Καίτοιγε καὶ τῶν νοερῶν φύσεων περιοχῇ, καὶ τόπος ὅν ἀδιάβατος, νοῦ τάχος ὑπερβατῶν, καὶ φθάνων αὐτοῦ τὴν ἐπίνοιαν, ἀτε ὑπὲρ τὸ πᾶν, καὶ χειρὶ παντοκρατορικῇ τοῦ ποιητὸς εὑρισκόμενος τρόπον ἀδεξίτητον· καὶ μὴν οὐδὲ φύσεως, καὶ τὸ τυχόν, δροὶς ὑπόκειται· ἀδριστοῖς σὺ καὶ γάρ, οὐ μόνον τὴν φύσιν, ὡς ὑπερφυῶς ἀκατάληπτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ σὲ φυσικοῖς, ὡς σοφίᾳ ὑπέρσοφος, καὶ δύναμις ὑπερδύναμος, καὶ ἀγάπη, καὶ ἀγαθότης ὑπὲρ πᾶσαν διάνοιαν ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος. Τί δὲ τις εἶποι σε; Φῶς λεγόμενον, οὐκ ἀπρόσιτον; "Ωστ' δρ' ὑπὲρ φῶς. Τί; κριτήν, οὐ πάντα γινώσκοντα καὶ πρὸ γενέσεως; Ποῦ ταῦτα

A smus populo Dei, majore ac diverso sabba'ismo maniſte mens fruitur, in scipsam a Deo conversa et seipsam noſcens est imaginem post prototypum, et omnino ſciens quænam ſint inter Deum et homines; non modo ad ea quæ ſupra mentem ac cogitationem ſunt, congrua ratione penetrat mirum cum stupore, sed et letitia, ut ita dicam, et spirituali exultatione repletur, tacite et vere iis letans, quæ ad ipsam ſupra ipsam diriguntur illuminacionibus et divinis operacionibus, et cum ea supernaturalis deitatis unitate in Christo Iesu unita.

B 70. Quamilo hypothetice quæcumque ſunt ſuſtoli li, tanquam non existentibus quæ exiſtunt, tunc inefſabiliter illud quod eſt imaginatur, ſupra intel ligibilem efficaciam et unionem mens in veritate ac ſpiritu contemplans, per infinitam eminentiam, divina ea quæ circa creaturas videri poſſunt; et ſi uniformis, aut unum, ut ita dicam, poſſidens inefſabiliter ac tacite, plena gaudio, non quidem ſimpliciter, ſed ex Spiritu sancti efficacia, deliciis fruens quæ angelorum deliciis ſimiles ſunt.

C 71. Quemadmodum nullo modo, Domine, eſſentia tua comprehensibilis eſt cuiilibet rationali et spirituali naturæ aut simpliciter creato intellectui, ne cibernino quidein, ſed ſuperas infinite omnino intellectum, ita, Domine ſuſime, ea quæ circum te ſunt, omnino infinita ſunt et interminata. Eum qui eſt et tripsum ſic nominantem, inſuperabili cura, veteris Testamenti legiſlatorem Moysen proclamare jussisti. Sed et ſic tu rurſum, o veriſima et ſola ſuſtima veritas, dixisti de aliquibus tuis, quod ab ipſis viſus, non tamē nomen tuum iis revelati. Eſt enim ſupra omne quodlibet nomen, non modo eorū que ſunt ſuper terram, ſed et eorum que in cœli ſunt. Te enim eſſentiam eſſe demonſtrant, qui tuo lumine pleni ſunt, ſed absque ullo ſuppoſito; ut ſic conſequenter ſupernaturalis appareas, et intelligentia ſuppoſitum non habens; ita ut maniſte, et ſupra cogitationem et omnia quæ noſci poſſunt, infiniti ignotus et supremus noſcaris; tempore prōr appares, aeternus, ipſiſimā vita, et infinitus; localem omnino effugis cogitationem, qui

D ubique ſimil ades et ſupra quodlibet, ut omnium ſolus creator. Sed tamē eum ſis ſpiritualium naturarum ambitus et locus impenetrabilis mentem statim ſupergrediens, et hujus cogitationem prævenieus, quippe qui ſis ſuper omnia et omnipotens manus omnium modum impenetrabilem inveniens: non enim naturæ terminis unquam ſubjacet. Ta enim infinitus es, non modo natura tanquam ſupernaturaliter incomprehensibilis, ſed et naturalibus, quæ circum te ſunt, ut ſapientia ſupersapiens, et potentia præpotens et dilectio ac bonitas ſupra omnem dilectionis ac bonitatis cogitationem. Quid te eſſe aliquis dicat? Quid lumen dicitur, non eſt inacceſſibile; ita ut ſis ſupra lumen. Qui dicitur judex, non novit omnia, etiam ante generationem;

nunc ea scientia est judicis? Ita ut multum praestes Duxit et; "Ωστ' ἀρ' ὑπὲρ κριτὴν πολὺφ τῷ μεταξύ·
judicem qualem creatorem esse dicat qui solo vo-
luntatis motu creas et uno, plurima ac diversa ma-
terialia? Non materialia vero, o altitudo superemi-
nentiae, in uno Spiritus motu, ea que sunt unius
nature, id est, spiritualia, multa enim ac plurima
sunt dispositionum, si velis, ac personarum differen-
tiis; quod maxime est mirandum. Et quidquid
omnem reputantis cogitationem suo excessu prae-
terit, num id creator est? Minime. Ita ut non modo
mundi conditor, sed creator nomineris et artifex
proclameris? Est quis Creator, sine fundamento,
sine basi, creat vel minimam rem, ut tu, Domine,
hanc tantam terram cum ejus montibus et saxis,
et varia materia, absque ulla fundamentis, et tam
solide. Aut qualis artifex ex nihilo res delucit, et
tanta ratione, tanta arte quanta tu mundum de-
duxisti? Num si illa dicat esse creatoris aut artifi-
cis, rationabilia dicet? Minime vero. Igitur supra
creatorem et artificem infinitas, o Deus! Quan-
ta autem caritatis speciem posset quis noscere
aut audire aut fingere tantam quantam tua mirabi-
lissima bonitas ostendit nobis in tua Incarnatione,
omnino et supra spem misericorditer? Quod sane
contemplantes, qui contemplari per gratiam licet,
in immensum caritatis et misericordiae oceanum
introcent, et vere intra seipso stant, vividissimo
amore sua vice pleni, neque providentiae hujus ac-
tus reipsa nominare possunt: transcendunt enim
valde mentem et rationem et omnem auditum et
cognitionem tuę Incarnationis mysteria, o optime
Deus! Omnis pater es et nominaris. Sed ineffa-
biliter omnem quamlibet paternitatem superas, et
causa et patientia et sollicitudine et consilio et ma-
gnanimitate et patientia. Rex nominaris. Sed non
praesenti tempore magis, in futurum vero minus,
neque iam pro tempore praeterito: sed quomodo?
Mirum in modum, absolute ac simpliciter. Regnum
enim tuum, regnum omnium saeculorum, et nunc,
et praeterito tempore ac futuro; et dominatio tua
in omni generatione et generatione. Ita in omnibus
simpliciter per omnia infinite praestas absolute,
omnem cognitionem, ut breviter dicam, nimis et
infinite, incomparabiliter excelsus, et tu, incom-
prehensibilis Domine et ea quae circum te sunt. Que
imaginata mens tua accessibilis visionis introduc-
tionem habet et Spiritus sancti inspiratione ad-
juta in mysticas tenebras introit, nondum perfecte
videre te valens, propter tuam infinitam et inac-
cessam gloriam. Hoc modo supernaturali quiete
contemplantes ineffabiliter recreas et nire eos qui
te diligunt, non eos perficiens, nisi quantum te
aspiciunt. Unde divina ac supernaturali requie eos
reficias, o ineffabilis, incogitabilis, incircumscripe-
tio, incomprehensibilis, et, uno verbo substantia et effi-
cacia infinite. Amen.

ρὶς τοῦ δρῦν σε τελῶν· θευ ἀνάπτασιν θελαν καὶ ξυνελόντα εἰπεῖν, παντάπειρε, τὴν οὐσίαν δηλοντί, καὶ τὴν ἐν-
έργειαν. Ἀμήν.

72. Quando mens longe a cognitionum varietate,

ποταπὸν δὲ σε δημιουργὸν καὶ φῆ, τὸν διοπῆ Θελή-
ματος μόνη κτίζοντα, καὶ ταῦτα μᾶς, τὰ πολλὰ καὶ
διάφορα ἔνυτα; ἐν δὲ ἀλοις, βαθεῖ τοῦ βίθους τῆς
θερογύχης, ἵν' οὖτοι φῶ, μιᾳ φοτῇ πνεύματος τὰ μῖσι
φύσεως. πνευματικὴ γάρ· πολλὰ δὲ καὶ πάμπολλα,
ταῖς τῶν οἰκοδέσεων, εἰ διούλοιο δὲ, καὶ πρωτότων
διεφοραῖς, τὰ πάμπαν θυμάσιον; Καὶ πᾶσιν νοοῦν-
τος καὶ διανοιαν διάνοιαν, δρα ταῦτα δη-
μιουργοῦ; Οὐδεμῶς. "Ωστ' ἀρ' ὑπὲρ δημιουργὸν κτί-
στης δημοκάρη καὶ τεχνίτης κτηρύττη; Καὶ ποῖος κτί-
στης χωρὶς θεμελίου ἐπειδὴ μηδεμιάς ἔδρας κτίζει, καὶ
τὸ βραχύτατον γοῦν, ὡς σύ γε, Δέσποτα, τὴν τοστὴν
γῆν μετὰ τοσῶνδε δρέων αὐτῆς, καὶ λίθων, καὶ οὐλῆς
τούλοις, θεμελιών αὐτῆν ἐπ' οὐδενὸς, καὶ ταυτα, τοσ-
τὸν ἀσφαλῶς; "Η ποῖος τεχνίτης ἔκ μηδαμῆ μηδα-
μῶς δητῶν παράγει, καὶ ταῦτα ἀκαρῆ κατὰ λόγουν
ἡλίκια, οὐτα τὰ τεχνητὰ, ὥσπερ παράγεις σύ; "Αρά γε
κτίστου, η τεχνίτου τὰ σά τις εἰπών, τὰ εἰκότα ἔρει;
"Ηκιστα πάντων ἀληθῶς. Οὐδοῦν διπέρ κτίστην καὶ
τεχνίτην πολὺφ τῷ ἀπέιρῳ τυγχάνεις ὄν, δ Θεός·
ποιὸν εἶδος ἀγάπης ποτὲ, καὶ η εἰδέναι τις έχοι ἄν,
η ἀκούσαι, η ἀναπλάσαι, καὶ ὅπωσοῦν γοῦν, διποιὸν
η πανθαύματος σου χρηστότης μετὰ σφόδρα σφο-
δρῶν τῶν διακειμένων δέδειχεν ἡμῖν ἐν τῇ καὶ ήμᾶς
προστήγει πάνυ τοι λίαν φιλανθρώπιας ὑπὲρ πάσας
ἔλπιδας; "Οπερ δήπουθεν θεωροῦντες, οἵς τὸ θεωρεῖν
ἔξεστι διὰ χάριτος, εἰς ἀχνεῖς εἰσιασιν ἀντικρυ-
στομένων; Εἴσω ἔχετων γίγνονται, μετὰ δριμυτάτων
ἔρωτων κατάληπα, καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας οἰκεῖας
δηνομάσαι ταύτης τῷ δητὶ οὐκέτι ζατιν· ὑπερβάλλει γάρ
ἐκ πλείστου τοῦ περιόντος, καὶ νοῦν, καὶ λόγον, καὶ
πᾶσαν ἀκοήν, καὶ διάνοιαν τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεων;
σου, θεὲ ὑπεράγαθε, διακείμενα. Πατήρ πάντων εἰ
καὶ καλῆ; 'Ἄλλ' ἀφάτως πατροσύνην ὅποιανοῦν
ὑπερέχεις, καὶ αἰτίᾳ, καὶ ἔξουσίᾳ, καὶ προμηθείᾳ,
καὶ νουθεσίᾳ, καὶ μακροθυμίᾳ, καὶ ἀνοχῇ. Βασιλεὺς
δηνομάζῃ; 'Άλλ' οὐκούν κατὰ τὸ ἐνεστώς μᾶλλον,
ἥττον δὲ τὸ μᾶλλον, οὐδὲ διπωτιούν μέντοι κατὰ τὸ
παρελήγειος. 'Άλλα πάς; Θαυμαστῶς, ἀπολύτως,
καὶ ἀπλῶς. 'Η βασιλεία γάρ σου βασιλεία πάντων
τῶν αἰώνων ὁμοιμαδῶν, ἐπίστης ἐνεστώτος, παρελή-
γειος μέλλοντος, καὶ η δεσποτεία σου ἐν πάτη
γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Οὗτος ἐν πᾶσιν ἀπακατάλως κατὰ
πάντα ἀπέιροις μέτροις ὑπέρκειται, ἀπλῶς, καὶ
ἀπολύτως πάστης περινοίας, ἵν' εἴπων ξιλλήθην,
ἐξαρπίλως λίαν καὶ ἀπέιρως ὑπερεξηρημένος, καὶ
σὺ, ἀκατάληπτε Κύριε, καὶ τὰ περὶ σέ· ἀ φαντα-
σιούμενος ἐπωαδὴ νοῦς ψυχαγωγίαν ἔχει τῆς ἐφ-
εικτῆς σου δράσεως, καὶ ὅλως μετὰ τῆς ἐπιπνοίας τοῦ
Πνεύματος γεγονός, ὡς εἰς γνόφον εἰσδύνει μυστι-
κὸν, μήτε τελείως ἔχων δρῦν σε διὰ τὸ τῆς δέξτε-
ρας πειρασμοῦ καὶ ἀπρόσιτον· ἐξ οὐ γε τρόπου ὑπερκοσμίῳ
καταπαύσει καταπαύεις ἀρρήτως τοὺς θεωροῦντας,
καὶ δῆ φιλοῦντάς σε θαυμαστῶς, μήτε πάμπαν χω-
ρὶς τοῦ δρῦν σε τελῶν· θευ ἀνάπτασιν θελαν καὶ τὴν ἐν-
έργειαν. Ἀμήν.

οἱ. "Οταν δὲ νοῦς πόθεν πολυνοίας γένηται, τὰς

επερόητας καὶ πολυσχέδεις ἐννοίας ἀποτετάμενος, καὶ ὑπεράνω εὐρίσκεται τοῦ νοεροῦ σκεδασμοῦ ἐν τῇ ἐπιπονίᾳ καὶ μετοχῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἐνίζοντος αὐτὸν, καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν διηγεῖν, καὶ αἰθίνυτα πνέοντος, καὶ τοῖς θείοις τόποις συνεχῶς ἔμφλογχωρῶν ταῖς περὶ Θεοῦ φαντασίαις οἷον πινθῆ, ὡς ἐνὶ ἐνατενισμῷ νοερῷ, ἀδύρον τὰ ἥλικα, οὗτος περὶ Καθὸν ἐνοεῖται ἐνοπτερίζεσθαι, καὶ ἀρρένων ἐρωτικῶν. Τότε τῆς θείας καταπαύσεως γίνεται περιφωνής, βαθείας καὶ θείας εἰρήνης ἀπολαύσιν, καὶ καρδιακῆς ἀγίας ἡτούχου τὰ πολλὰ ἀναπαύσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

οὐ. "Οταν δὲ νοῦς διμιῇ θεῷ, καὶ προσεύχεται, ὡς δῆ τις υἱὸς φιλοστοργιώτατος. Πατέρει ταῖς διαθέσεσι, καὶ τῷ Ἱησοῦ φῶς δρῶν ἀράτως εὐφρανήται, ἐκπηγόσμενος λίαν ἐρωτικῶν, ἕρωτα ἐναργῶς θείου, καὶ ὑπερφυῖ τὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐνέργειαν αἰσθόμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ὑπεράνω τῶν θείων ἐμφάσεων, καὶ τελειοτήτων ὑπερανίπτασθαι θελή μυστικῶς καὶ ὑπερκοσμίως· τηγινάδε ἀληθῶς καταπαύει ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς ἡράκλειον, οὐπέρ τὸ νοεῖν μετὰ τὸ νοεῖν γνῶμενος, καὶ θαυμασίως ἀδυπάθιαν, καὶ ἡτούς ἀναπαύσμένος ἐν εἰρήνῃ τοῦ ζωηποιοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ.

οδ. Κατέπαυσεν δὲ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, ὃν ἤρξατο ποιῆσαι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Λόγῳ καὶ Πνεύματι τῶν γεγονότων ἐκπλήρωσιν. Ἐφάμιλλον τρίποντας καὶ διθεοεἰκελος νοῦς καταπαύει ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὃν ἤρξατο τὸ κατ' ἀρχὰς ποιεῖν, εἰς συμπλήρωσιν κόσμου τοῦ κατ' ὄρετὴν νοητοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἀνασκοπῆσαι, καὶ οἶον ἐπεξεργάσασθαι ἐν Λόγῳ Θεοῦ, καὶ Πνεύματι ζωοποιῷ τὸν ἔνυπαντα κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ διαρκῶς, καὶ ἀπὸ τῶν διαγένεσθαις αὐτοῖς ἀναβεβηκέναι πάλιν ἐν Λόγῳ καὶ Πνεύματι: εἰς τὰ παρά τισιν εἰρημένα μετὰ τὰς φυσικὰς, καὶ ὑπερφύσιας εἰς τὰ ἀπλά, καὶ ἀπόλυτα τῆς θεολογίας μυστικὰ θεάματα. Τοτηνικάδε γάρ ἐν τῇ καταπαύσει, ἀναπαύσεως καὶ εἰρήνης ἐν νοερῷ ἀληθεῖᾳ διὰ μάλιστα πολλῆς ἀπολαύσιν, καὶ δῆ θεούται ἐν φωτὶ γνώσεως, καὶ Πνεύματος ζωοποιοῦ μετοχῆ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

οε'. Ωστερ καταπαύσας δὲ θεός, οὐκουν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ κατέπαυσεν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνων, ὃν ἤρξατο ποιῆσαι· ἀπὸ μέντοι τῶν ἀνάργων καὶ ἀκτίστων, καὶ οἶον πεφυκότων ἔργων αὐτῷ, οὐ κατέπαυσεν· οὕτως, ἐξ ἐφαμίλλου θεομιμήτως· δὲ νοῦς, Λόγῳ θείῳ καὶ Πνεύματι ζωοποιῷ μετελθὼν, καὶ διαβήτης τὴν φαινομένην κτίσιν, ἀπὸ τῶν ἔργων οὐκουν τῶν πεφυκότων αὐτῷ, καὶ μήτε ἡργμένων, μήτε μήτε ληγόντων καταπαύει πάντων ἡκιστα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν φαινομένων ἔργων καταπαύει, τῶν ἀρχομένων τε καὶ ληγόντων. Ἐντεῦθεν καὶ τῆς σωματικῆς καταπαύσεως κατὰ ἀκινησίαν ἐφεπομένης τῷ καταπαύσασι, τούναντον ἔπειται τῇ νοῦ καταστάσει· εἰ μή γάρ ἀεκίνητος γένοιτο, ἐπιπονίᾳ ζωοποιῷ τοῦ Πνεύματος διηνεκεῖ ἐγ γάνθισται τῶν ὀρωμάνων γνωτικῇ, οὐδὲ εἰ ἔστι γνώσεται νοερῷ καταπαύσις, ἀεκίνητως περὶ μόνον τῶν θεῶν, ἐνοεδῶς στρεψομένη καὶ θεούσα τὸν ταύτης μέτοχον, ἐν ἀναπαύσει τῇ ἐν Χριστῷ ἀρράστεψ τε καὶ ἀρρένω.

FATIOL GR. CXI VII.

A ab alienis ac multiformibus cogitationibus recessit, et versata fuerit supra spiritum et dissipatum in Spiritus sancti inspiratione ac participatione, qui continue illam unificat et cor perenniter inspirat, et in divinis locis semper Dei cogitatione habitans, his cogitationibus, ut ita dicam, potatur, et, tanquam spirituali intuitu, cupit quaecunque circa Deum sunt simpliciter contemplari et amarer, tunc divina quiete, profunda ac divina manifester fructus et sancta cordis ac pacifica recreacione, in Christo Iesu Domino nostro.

73. Quando mens cum Deo conversatur et orat, tanquam filius cum amantissimo patre, suo habitu, et Iesu lumen videns ineffabiliter latetur, amore capta, divinum clare amorem et supernaturalem sancti Spiritus efficaciam sentiens in corde, et supra divinas manifestationes ac perfectiones supervolare mystice ac supernaturaliter vult; tunc vere requiescit ab omnibus operibus suis, supra cogitationem, postquam cogitaverit, effecta, et mira suavitate sensus experiens, et re ipsa requiescens in pace vivificantis Christi Spiritus.

74. Requievit Deus ab omnibus operibus quaecepit facere, sed postquam implevit ea quae in Verbo ac Spiritu facta sunt. Eodem modo et mens Dei similis ab omnibus operibus suis requiescit quaecepit facere, ad perfectionem hujus mundi, qui per virtutem spiritualis est; sed postquam examinaverit et, ut ita dicam, perficerit in Verbo Dei et vivificanti Spiritu universum mundum e quae in eo cogitabili sunt, et ab iis ascenderit rursum in Verbo ac Spiritu ad ea quae a quibusdam metaphysica dicta sunt, et ingressa erit in simplicita et absoluta Theologia mystica spectacula; tunc, in recessu omnium, in quiete ac pace, in spirituali veritate, quam maximis fructur, ac deificatur in scientiae lumine et vivificantis Spiritus participatione, in Christo Iesu Domino nostro.

75. Quemadmodum Deus cum requievit, non ab omnibus operibus suis requievit, sed ab illis solidis quae incepserat facere; sed ab aeternis et increatis ei ipsi naturalibus non requievit; sic, Denū imitans mens, divino Verbo ac vivificanti Spiritui cooperans et hanc visibilem creationem transire, non requiescit ab operibus sibi naturalibus aut ab iis quae neque incipiuntur neque finiuntur, sed ab iis requiescit quae videntur et incipiuntur, et finiuntur. Unde dum corporalem quietem sequitur immobilitas, contrarium omnino sequitur mentis constitutionem. Nisi enim semper moveretur, perpetua vivificantis Spiritus inspiratione in certo eorum que videt, aspecu ne sciretur quidem numerus spiritualis requies, perpetuo motu circa Denū uniformiter existens et sui participem deificans in illa cum Christo ineffabili et inenarrabili recreatione.

78. « Ne festines, inquit Salomon, verba facere ante faciem Domini; quia Deus in celo sursum est in terra deorsum. » Ita sane dat et ostendit clare ac directe quodnam sit tempus silendi. Dicit enim prompte : « Quoniam tu in terra deorsum, ante faciem Domini qui in celis sursum est, existis, et tanta gratia ornaris, ut infra situs que sursum sunt cogitare et contemplari, et spiritualiter motus ante conspectum Domini stare possis, ne festines verba facere : tempus enim silenti. Id non facere, veritate ipsa actus, et uniformiter ac divine. Id enim est stare ante conspectum Domini, quando ea quae circa Deum sunt plurima, uniformiter mens contemplatur per simplicem et uniformem in Deo impetum. Id igitur patiens, et ante Dominum stans, ne verba facere festines ; vel, si loquaris, imperite ac libens, descendere et decidere festines. Id sane dicendum esset iis qui illud verbum explanant. Fuit tempus cum humanitas natura erat felix, atque ita procul a malis, prope Deum, Deumque contemplans, ipsiusque vultu pulchritudinis gloria in primo nostro parente Adam cum gaudio fruens, sentiensque cum admiratione delicias immateriales, spirituales, caelestes, incorruptibles. Multa enim gratia in primi illius hominis anima perfusa erat, ac mens ejus Deo similiis multis certis contemplationibus donabatur et ad Deum conversionibus, dum in sensibili paracliso cogitabilibus trahebatur ; et ut hoc nomine ular, beata vita gaudebat, ad se ipsam vere unita, ac ad Deum conversa, in se manens ac simul in uno ; simplicisque constitutionis particeps, ac merito ; quippe quae ad imaginem Dei facta fuisse. Ille apud homines eo modo erant, ut comprehendisse loquar, e Deo bona. Id vero nostrae felicitati et gloria invidenii pessimo dæmoni intolerabile fuit. Quomodo igitur ? Multum sane Funeris ille deceptorem se præstitit, nostrasque spes blandientibus consilis efferre volui nostramque cupiditatem attollere ad excelsum divini mandati contemplationem, quam habebamus, primus iste malus auctor, mandati simplicitatem calumnians. Ex eo igitur in ipso, misericordiam quae ex hac deceptione orta est, perinde passi sumus, et longe a Deo et a divinis deliciis facti sumus. Ab illa simplici ac spirituali secundum mentem vita, a Dei vultus contemplatione, ab illa gloria, ab his divinæ pulchritudinis radiis quibus transformati eramus, miserè decidimus, et inventi sumus separati, ac divisi in multa, ut fieri non oportueret, divisaque et varia vita utentes, aliter ac illi debuisset, ita ut multis Deos adorare maluerimus, potius quam uni in tribus personis deitati servire, multis, inquam, non re ipsa Deus, sed decipientes dæmones et corruptores et pessimos ; illud unum Verum amiserimus, et uniformem vitam ordinemque, et in multa ac diversa divisi sumus, et vis nostra spiritualis et conatus, aut ut magis proprie loquar, intentio, nos merito reliquerit, et in profundam immensi mali abyssum vene-

os. « Μή σπεύσῃς, φρέσκιον δὲ Σωλομών, ἐνεγκείν βῆμα πρὸ προσώπου Κυρίου· διεθέσδε ἐν οὐρανῷ ἄνω, καὶ σὺ επει! τῆς γῆς κάτω. » Οὐ λαν σφρός καὶ εἰδυνδώλας διδωστὶ τε καὶ διατρανοῦ, τέλος ἀποκρίθης τοῦ σιγῆν. Λέγει γὰρ ἀντικρυς. « Ἐπειδὴ τοῦ κάτω ὧν ἐπει! γῆς, πρὸ προσώπου Κυρίου τοῦ ἐν οὐρανοῖς δῶν δυντος, γίνη, καὶ τοσαῦτης ἥξωσαι χάριτος, ὡς δὲ κάτω τὰ δῶν φρονεῖν καὶ περιαθεῖν, καὶ νοερῶς ἐπιβάλλων ἵστασθαι πρὸ προσώπου Κυρίου, μὴ σπεύσῃς ἐνεγκείν βῆμα· καὶρός γάρ τοῦ σιγῆν· μὴ θέλε νοερῶς ἐνεργούμενος ὑπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἔνοειδῶς, καὶ θεοειδῶς· τοῦτο γάρ εστι πρὸ προσώπου Κυρίου εἶναι, διατὰ τὰ περὶ Θεὸν δυνατὰ, μονοειδῶς δὲ τοῦ θεωρῆς κατὰ ἀπίκην καὶ ἐνιαταν ἐπιβολὴν ἐν Θεῷ. Μή τοινυν τοῦτο πάσιν, καὶ πρὸ προσώπου Κυρίου πάριστάμενος, ἔχει προσενεγκείν σπεῦδε· η, οὔτω γ' ἀν, αυτὸν ἀνεπιστημένως ἔχειν εἶναι [Ισ. περιττόν τοῦ εἶναι] ὑποθεοηρένται καὶ ὑποκατίεναι σπεύδης. Ή δὴ, καὶ οὐτιστὶ φρέτον δὲ εἴη τοῦ γητοῦ τουτοῦ ἐξηγουμένος τὴν Εννοιαν. Ήν δέ την τὴν ἀνθρωπεία φύσις ἀπήμων, καὶ ταύτη δικαίως πέρδων κακῶν, ἀγγὺς οὖσα θεού, θεόν τε θεωρούσα, τὴν τε δόξαν τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν Ἀδάμ προποτορι τρυφῶσα μετὰ φίλους, σὺν θεύματι ἀδύλον τρυφῆν, νοεράν, οὐράνιν, ἀφθαρτον. Πολλὴ καὶ γάρ δύστον χάρις τῇ ψυχῇ τοῦ πρύτεν ἀνθρώπου περιεκέχυτο, πολλαῖς τε ὁ θεοειδῆς νοῦς ἔκεινον περιηντεῖτο γνωστικαὶς θεωρίαις, καὶ ἀνατάσσει πρὸς Θεὸν, ἐν αἰσθητῷ παραδεῖσῳ, ἀπέλαυσιν ἔχοντος τὸν νοητόν· καὶ τὸν οὐτως δυνομάτων, μαραρέαν ζωήν, πρὸς ἔκατον γιγνομένων ήνωμάνων, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν, ἐν ἔκατον τε μένοντος, καὶ τῷ θεῷ ὡς εἰκός· τῆς οὐειδοῦς ἡμένου καταστάσεως, καὶ θεοειδοῦς δυτῶς, καὶ μάλα εἰκότως, ὡς καὶ εἰκόνα θεοῦ γεγένητο. Άλλὰ ταυτὶ μὲν ταύτη πολλὰς την, ὡς ἐν ἐπιτομῇ φάναι, ἐκ τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθό· τῷ δὲ δυτιμεναίνοντι τῇ εὐχήληρᾳ, καὶ δέξι τοῦν ἀλάστορι δικίμονι βεβλημένῳ φθόνῳ, φροντὸν τοῦ οὐκ την. Πῶς γάρ; Καὶ μὲν δὴ πολὺς ὁ πανώλης οὗτος ὑπῆρξε φαινακίζων, καὶ ἀπανωτὸν τὸ τμέτρον ἐλπιζόμενον, χρηστολόγοις δηθεν βιολαῖς, καὶ δινερχίπειων τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς διέλαστίσαν, της εἰγόμεν θεωτιν. τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ δὲ πρωτουργίας κακίας διαταλίων τὸ εύθετός. Εξ οὐρανῶν τῆς ἐξ ἀπάτης διεθρον ἐλεινῶς ἐπεπνθαμένη, γαὶ θεοῦ καὶ θεας τρυφῆς ἐξόριστοι γεγενήμεθα, τῆς οὐειδοῦς τε κατὰ νοῦν πνευματικῆς βιοτῆς, καὶ τῷ θεωρεῖν ἔχοντας τὸν θεοῦ πρόσωπον, καὶ δοξάζεινται διθέλοις μένοντος; ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ κάλλους ἀπίκην διθέλως ἀποπεπτώκειμεν, καὶ εὐρέθημεν, διηδωφελλε, διηρημένοι, καὶ σχιζόμενοι εἰς ἅττα πολλά, καὶ ταῖς διαιρεταῖς ζωαῖς καὶ ἐτερότησιν ὡς οὐκ ἔχοντας καίροντες, ὡς καὶ πολλούς γε θεοὺς καὶ διέχοντας, ἀντὶ τῆς μιᾶς πρεσβεύτειν τριποτοστάτου θεότητος, τοὺς οὐκ δυτας δῆτα τῷ δυτι θεούς, ἀλλὰ ἀπτητηλοὺς δαιμονας, καὶ φύδρους, καὶ δυσμενεῖς, ἀπολαέκειμεν τὸ κύριον την, τὴν τε ἐνιατην ζωήν καὶ τάξιν, καὶ διεσχίσθημεν εἰς πολλὰ καὶ διάσορα, καὶ τηςχόν τημῶν τη γε νοερά, καὶ δέ τόνος, οὐ μάλιστην

ἢ ἀνάτασις; εἰπεῖν οἰκεῖος τὸν ρόν, ἐξέλιπεν οὐκ ἀπεικότως, καὶ εἰς βάθος ἥκομεν οὐκουν μετρίου κακοῦ, καὶ τὰ κάτω οἱ Θεοῦ εἰκόνες, καὶ τῆς δινι διαίτης, καὶ οὐρανοῦ ἐπάξιοι, ἀφρόνιας φρονεῖν εἰδόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀπερπτον, οὐδὲ γε μήν ἀκλινὲς τὸ ἡμέτερον, ἔξεστι πάντας καὶ τούτο εὐλόγως, ὥσπερ ἀπὸ τῆς παμπόλιου δέξιης ἔκεινης εἰς τὴν ἀπαύταινον διδυξίαν σχετλίως κατέλιπεσθαι μεν, παλινδρομῆσαι, καὶ ἀνανεῦσαι, καὶ πάλιν ιθεῖν τὸ τοῦ Θεοῦ σεβασμώτατον πρόσωπον· οὐμενοῦν ὡς τὸ πρὸν τοσοῦτον ἔγγιτον, μέντοι γε πορφωτέρω, καὶ ίσεν καὶ τοῦ κάλλους αὐτοῦ παθεῖν τὴν λαμπρότητα. Τοιγάρτοις καὶ Μωσῆς ὁ θεότατος, καὶ ἀπατοῦν ὁ τοῦ προφητῶν κατάλογος, καὶ οἱ πρὸ τούτων γέ μήν, Ἀβραὰμ θηλονότι καὶ οἱ κατ' αὐτὸν, εἴδον ἀφ' κτὸν τούτο, καὶ λίαν τρανῶς, καὶ τὴν ἑξ ἔκεινου τοῦ κάλλους ἀγλαῖαν ἐτρύψαν ἀποχρώντως, καὶ μήν γε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ ἀπροστέψῃ ἀντοῦ· οἱ μὲν σφᾶς αὐτοὺς τεταλάνικαν, οἱ δὲ γῆν ἐπιτούς καὶ στοδὸν ἐνόμισαν καὶ ἐκάλεσαν, ἔτεροι δὲ οὐδὲ χάναι γοῦν ἐγγυσαν, τῇ τῆς τοῦ θεωρηθέντος δέξιης ὑπερβολῇ. Τότε γε ἰσγνωφανίαν, καὶ βραδυγλωτταῖς κατέγνωσαν ἐκυτῶν, καὶ ἔτερ' ἀττα πλεῖστα, καὶ μακάρια πάθη πεπόνθασιν εὐκλεῶς.

Ἐντεῦθεν δῆτα καὶ Δασδίδ ὁ θεοπέστος ἴμειρδμενος τῆς αἰγῆς τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου Κυρίου, θορῷ πρὸς Θεὸν ποτνιώμενος· « Πότε ήξω, καὶ ὅφθησομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ μου; » Καὶ μέν την τῆς ψυχῆς καθ' ἣν ὥπται κατάστασιν τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου παραδεῖξαι βεβουλημένος, ἡ Κατοικήσουσιν εὐθείας, φησι, σὸν τῷ προσώπῳ σου. Καὶ τὴν γε ἰσχύν, δισην τῇ ψυχῇ παρέχεται τὸ τοῦ Θεοῦ θεωρούμενόν πρόσωπον φρονίμως παραδεικνύει. « Ἀπέττοεψας, λέγει, τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθην τεταργμένος. » Εἰ δὲ τῇ τοῦ θεοῦ προσώπῳ ἀποστροφῇ συμβαίνει ὁ τάραχος, τῇ τούτῳ παρουσίᾳ καὶ ἐπεύητι δρ' εἰρήνη ἔπειται πνευματικῇ τῇ ψυχῇ δῶρον ποσοῦτο μέγιστον δν, ὃς μετὰ τὴν θείεν ἀγάπην, καὶ χαρὰν ἐπιφανεύει τὰ τοῦ Ηγεύματος, εἰτε χαρτίσματα χρῆ λέγειν, εἰτε γοῦν καρπούς. Καὶ τοὺς ἀγίως δὲ διαζώντας, καὶ ὀσίως ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου Κυρίου ἐμφαίνει πορεύεσθαι, « Κύριε, λέγων, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου πορεύονται, καὶ ἐν τῷ δόνδατι σου ἀγαλλιάσονται ὅλην τὴν ἡμέραν, » D τὴν πνευματικὴν ἔκεινην δηλονότι, καθόσον διαπίπτει τῷ ἑω ἀνθρώπῳ δονητὸς καὶ ἀρρήτης ἥτιος τοῦ; ὄχραντος καὶ ζωηποιοὺς ἀκτίνας αὐτοῦ, καὶ διαφαύσκεται τῷ νοῦ τῶν ὑπερκοσμίων ἡ αἰθησία· καθ' δν καὶ δρὸν αἰρεται ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἰς οὐρανὸν μετατίθεται τὸ τῆς ψυχῆς ἀπαν μνημόσυνον. Καὶ δ ἀνθρωπος χαίρει, καὶ σκιρτᾷ, καὶ παιδίας [δῆλ. θύμους] ὡς εἰκός ιστᾶ, καὶ εὐφραίνεται ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ τέρψει, καὶ θυμηδεῖ, πόση τις ἀν εἰπεῖ; φαιδρυνόμενος καὶ γαννύμενος τῇ τοῦ προσώπου Κυρίου λαμπρότητι. « Οθεν ἐτέρως ἵκετεύει θεόν· » Μή ἀποστρέψῃς, λέγων, τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἔμοῦ, καὶ ὀμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνοντιν εἰς λάκκον. » Σκήτους γάρ αἰτία ἡ τοῦ προσώπου Κυρίου ἀποστροφή· ἡ δ' ἐπιστροφὴ, παντὸς νοεροῦ φωτός.

timus; et qui imagines Dei eramus et superna ac cœlesti vita digni, inferiora dementer cogitare prætulerimus. Quoniam autem non inconvertibilis aut inflexibilis sumus, omnino licet et est ratio i consentaneum ut, quemadmodum a plurima illa gloria in tantam ignominiam delapsi sumus, rursum corramus et sursum tendamus, et venerabilium Dei vultum rursum videamus; non quidem, ut prius, proxime, sed tam longius nos eum videre oportet et pulchritudinis Ejus splendorem pati. Sanctissimus sane ille Moyses, et omnis propheta rum ordo, et qui ante eos suie, Abraham et alii hujus temporis, Illum vultum, ut fieri poterat, videunt, et quidem clare, et illius pulchritudinis splendore fructi sunt abundantier, et inaccessa ejus gloria perculti sunt; alii quidem ingenuerunt, alii vero se terram accinerem putaverunt ac nominaverunt; alii autem ne os quidem aperire ausi sunt, tantus erat apparentis Dei gloria excessus. Tunc sane suam loquendi difficultatem ac linguæ tarditatem cognoverunt et multos alios ac beatos sensus gloriouse passi sunt.

Unde sane et David propheta, vultus Dei pulchritudinis splendorem cupiens, ad Deum sicutens clamat: « Quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei? » Et quidem volens statim ostendere in quo anima vultum Dei videt: « Habitabunt recti cum vultu tuo, et et quantum vim anime probat vultus Dei contemplatio, explicans: « Avertisti, inquit, vultum tuum, et factus sum conturbatus. » Si autem Divini vultus elongatione recedit conturbationis, Illius presentia et contemplatione igitur in animam venit pax spiritualis, maximum illut donum, ita ut, post divinam caritatem ei laetitiam ea que spiritus sunt, reveleantur, sive oporteat, ea dici charismata, sive fructus. Et eos qui sancte vivunt, pie in lumine vultus Dei ambulare ostendit: « Domine, dicens, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die, » hac nempe die spirituali, in quantum interiori homini spiritualis et inessibilis sol puros ac vivificantes radios suos immittit, ac menti insunditur supernaturalium sensus; quo tempore et terra tollitur ac in cœlum transfertur omnis animæ memoria. Et homo laetatur et exsultat, et hymnos canit, et exsultatione fruitur, et cordis voluntate lanta delectatur quantum nemo posset dicere, vultus Domini splendore exhilaratus et decoratus. Unde etiam Deum precatur: « Ne avertas, dicens, faciem tuam a me, et similis ero descendentiibus in lacum. » Tenebrarum enim causa est vultus Domini elongatio; ejusdem vero conversio, omnis spiritualis luminis causa; ac proinde laetitiae spiritualis, ut de seipso dicit: « Signatum est super me lumen vultus tui, Domino. » Et addit: « De disti laetitiam in corde meo. » Rursus ex vultus Domini illuminatione, spirituale divinæ gratia do-

num sibi factum esse testificans; et quinam stant ante faciem Domini, eamque orant, inquit, nisi qui spiritualiter ex populo Dei divites sunt? Sancti quidem et homines Dei multi, qui tantisper in terris vivunt, nun omnes faciem Dei videre possunt et vivere angelice? Multum sane abest. Solis enim iis datum est, qui credunt Deitatem cum divina sapientia et scientia adorandam esse et colendam in veritate ac spiritu; qui sane divites populi dici possunt, multis contemplationibus circa mysteria illuminati; ac multæ sapientiæ ac scientiæ, quæ, secundum Paulum, non omnium est, divinæ ac spiritualis profundum habentes, divitias possident. Unde et vultum tuum, mirabilis ille David ad Dominum dicit, deprecabuntur omnes divites plebis. Hæc porro optime sciens, ut præ omnibus divina sapientia plenus Salomon, mihi modo docens ait: Ne festines verba loqui ante faciem Domini, quia Deus in cœlo sursum, et tu in terra deorsum. Quando divino dono in divina et uniformi imaginacione ante faciem Domini factus eris posquam ascenderit mentis contemplatio, tempus est tacendi. Ne igitur verbū proferre, ne unum quidem festines, temere sequens loquendi consuetudinem, quia non est tunc loquendi tempus. Deus enim sis et tu, vel in terra manens, Dei qui in cœlis est, vultum angelorum modo contemplans. Etenim et angeli, ut Salvator dixit, semper vident faciem Patris, qui in cœlis est. Unde et quando Salomonem in alio loco dicentem audis, lumen justis perpetuum; id eos pati credas examinans ex vultus Domini lucis effusione, angelorum ritu, divina gratia semper faciem Domini videntes ex qua scaturiens lumen effusum est. Angelus enim alter, ne dicam Deus, homo est super terram. Sine dubio in dominum, gratiæ Domini representativum, rediisti, effectus id quod est Deus sursum, tu in terris deorsum, Deus nempe, quod admiratione dignum est; non quidem ratione procedens, neque cogitatione accurrens, et propria ratiociniæ movens, tanquam spiritualiter divisus, sed uniformiter assurgens, et Dei more sine oculis videns, ac immobile per simplicem et unum aspectum, et vultus Domini fulgido erumpente splendore et inaccessibili. Ea igitur est summa et æmula prudenteribus mentis ad Deum restitutio; et ut ita dicam, spiritualis puritatis filii; optanda fidei unitas, in perfecta spiritus communione; divinæ ac deificantis sapientiæ glorirosus fructus; spiritualis pacis fastigium; sinceræ lætitiae domicilium; divinæ charitatis janua; illuminationis germen; indolentium Spiritus aquarum ex corde eruptionis principium; animæ veri manna cibis ac deliciæ, et incrementum ac transformatio; divinorum et infabilium mysteriorum revelationis initium; unius ac primæ veritatis consequentia; omnium ratiociniorum dissipatio; omnium cogitationum cessatio; supra cogitationem assumptio; stuporis orus; animæ supra mentem conversio ad simplex, et

A "Οὐεν εἰκότας καὶ χαρᾶς πνευματικῆς, ὡς ἀν καὶ περὶ ἑαυτοῦ φησιν· Ἐσημειώθη ἐπ' ἐμὲ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου· καὶ συνεπάγει· Ἐδώκε; εὐφρόσυνην εἰς τὴν καρδίαν μου. Ηὔλιν ἵκ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ προσώπου Κυρίου, τὴν πνευματικήν τῆς θελας χάριτος γεγενήθιστας ἐσυντῷ μαρτυρῶν δωράν, καὶ τίνες ποτέ ἀρά οἱ παρὰ τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου ἰστάμενοι, καὶ αὐτὸς λιτανεύοντες. Ἕστι, θει εἰσιν οἱ νοητῶς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ πλούσιοι· ἄγιοι μὲν γάρ δήπουθεν καὶ δινθρωποι τοῦ Θεοῦ πολλοί, οὐ μήν ἀπαντάς ἀπαξιπλῶς τὸ τοῦ Θεοῦ θωραῖν ἔστι: πρόσωπον, καὶ βιοῦν βίον ἀγγελικὸν, ἐπὶ γῆς ἀκμήν διαζῶνται; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ· μόνον γάρ τοι τούτοι τῶν μετὰ σοφίας θελας καὶ γνώσεως διατευτέον εἶνας τὸ θεῖον νομιζόντων, καὶ προσκυνητέον ἀληθεῖρ καὶ πνεύματι· οἵπερ δή καὶ πλούσιοι τοῦ λαοῦ λέγοιντεν ἀν εἰκότας, τοῦ Θεοῦ, πολλῶν θειωρημάτων ἴναυγασθέντες μυστήρια, ἀλλῆς τε σοφίας καὶ γνώσεως, ἥτις, κατὰ Παῦλον, οὐκον πάντων ἔστι, θελας καὶ πνευματικῆς βίθος ἔχουσι πλούτον. Οὐθεν· Τὸ πρόσωπόν σου, οὐ θαυμάσιος; λέγει πρὸς Θεόν, ὡς εἴρηται, Δασιδέ, ἐκτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ. Ταῦτη τοι ταῦτα, μάλιστα πάντων εἰδὼς, ὡς μάλιστα πάντων θειας σοφίας πεπληρωμένος Σολομὼν ὁ πάνυ, εύφυῶς τὰ μάλιστα διδάσκων φησι· Μή σπεύσῃς ἐνεγκείν ἥμα πρὸ προσώπου Κυρίου, ἔστι δὲ θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀνω, καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. Οπηνίκα κατὰ θελαν δωράν γένοιο πρὸ προσώπου Κυρίου ἐν θελᾳ C καὶ ἔνοειδει φαντασίῃ, ἀναβενηκυιας τῆς τοῦ νοῦ θεωραὶς δηλοντει, καιρὸς τοῦ σιγῆν. Μή τοινυν προσενγκείν ἥμα, μηδὲ γοῦν ἐν σπεύσῃς, εἰκάσιας ῥηματικῇ συνηθείᾳ ἐπόμενος, δει οὐ καιρὸς τότε τοῦ λαλεῖν. Θεὸς γάρ γίνη καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς ἔτι ὅν, τοῦ ἐν οὐρανοῖς θεωρῶν Θεοῦ ἀγγελομιμήσως τὸ πρόσωπον. Καὶ γάρ οὖν καὶ οἱ ἀγγελοι, ὡς δι Σωτῆρος εἰρηκε, διὰ παντὸς ὀρῶσι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἥμαν Πατέρος. Οὐθεν· καὶ διταν ἐν διλλῳ τόπῳ λέγοντος ἀκούσης τοῦ Σολομῶντος, οἱ Φῶν δικαῖοις διαπαντδει, ἐκ τῆς τοῦ προσώπου Κυρίου φωτοχυτα; τοῦτο πάσχειν αὐτοὺς τὸ εἰκός λογίσῃ σκοπούμενοι, ἀγγελοειδῶς; κατὰ θελαν χάριν διὰ παντὸς ὀρῶντος τὸ τοῦ Κυρίου πρόσωπον, ἐξ οὗ τὸ πηγαῖον ἐκκένυται φῶς. Ἀγγελος γάρ ἀλλος, ἵνα μή λέγω θεός, διάνθρωπος γίνεται καὶ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀμέλει καὶ εἰς τὴν εἰκονικὴν τῆς τοῦ Κυρίου χάριτος δωράν ἐπανέρχη, καθιστάμενος; διπερ ὁ θεός δικαίων ἐν τῷ οὐρανῷ διανομάτως, καὶ ἀκινήτως; κατὰ ἀπλῆν καὶ δινειλαν ἀπ' θεούψιν, καὶ μέν γε ἐπεντρυφῶν τῇ ἱκέτει προσώπου Κυρίου ἀποπαλλομένη διαυγεστάτη αἰγῆι καὶ ἀπροστέφω. Τούτ' οὖν ἔστιν ἡ κυριψατα καὶ ζητική τοις ἐχέφροσι, τοῦ νοῦ πρὸς Θεόν κατάστασις. Τοῦτον εἰπειν ἀνθροΐς τῆς τοντρᾶς καθαρότητος· ἡ εὐκτατα ἐπέτρεψε τῆς πίστεως. τελουμένη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Πνεύματος· τῇ; θελας καὶ θεοποιοῦ σοφίας δι εὐκάλυ-

καροφές· ἡ τῆς πνευματικῆς εἰρήνης χρηπί· τὸ Α ἀκαταγώγιον τῆς ἀφαντάστου χαρᾶς· τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἡ πύλη· τὸ τῆς ἐλλάμψεως βλάστημα· τὸ εἰτιον τῆς ἐκ χαρδίας ἐκδιλύσεως τῶν ἀκενώτων ὑδάτων τοῦ πνεύματος· ἡ τοῦ τυπικοῦ μάννα ἀληθῶς τροφή τε καὶ τρυφή τῆς ψυχῆς, καὶ αὔξησις, καὶ ἀλλοίωσις· τῶν θειῶν καὶ ἀλαλήτων μυστηρίων, καὶ ἀποκαλύψεων ἡ ἀρχή· τῆς γε μιᾶς καὶ πρώτης ἀληθείας τὸ συμπέρασμα· τῶν ὅποιωντον λογισμῶν ὁ ἀφανισμός· ἡ πασῶν τῶν νοήσεων ἀπόπαυσις· ἡ ὑπὲρ τὸ νοεῖν ἀπιστασία· ἡ ἀφορμή τῆς ἐκπλήξεως· ἡ πρός γε τὸ ἀπλαύν, καὶ ἀστριον καθοιτιοῦν ἀπειρον, καὶ ἀπερίληπτον, ἀνεῖδον, ἀποίκιλον, ἀποσον, ἀναψκότης, καὶ ὑπερεκδυμόν, τοῦ νοῦ μεταποίησις ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀλλοίωσις, καὶ ἐλώς πρὸς τὸ θεοειδές ἀποκατάστασις. Μή δὴ ἐξ ἀρ' ἀμαθείᾳς ἐν τούτῳ γεγονώς καταστάσεως, καὶ τρόπῳ γέ τῷ θεουργούμενος τῇ φιλανθρωπίᾳ τῆς χάριτος, σπεύσῃς ἐνεγκείν ῥῆμα ἐν γοῦν πρὸ προσώπου Κυρίου· διὶ αὐτῷ ἡ μία καὶ ἀπλῆ δῆξα εἰς τοὺς αἰώνας ἔσται.

οζ'. Ό νοῦς θεωρεῖν ἐθέλων τὰ ὑπὲρ αὐτὸν νοητά, εἰ μὴ διὰ τῆς θείας χάριτος συνεργοῦσαν πρὸς τοῦτο ἔχοι καὶ τὴν ἴδιαν χαρδίαν, ἀδρανή, καὶ ἀφώτιστα, καὶ συγκεχυμένα ὅραι. Διὸ τοῦτο καὶ τῆς ἐαυτοῦ ἡδονῆς τῆς γε κυριωτέρας ἐνδεῖ, καὶ δὲ ἀγνοιαν δοκῆ ἕδεσθαι οὐλα μηδέπω τεγευμένος ταύτης τυγχάνων. Ζωτερὸν δὲ δοκεῖ πως ἕδεσθαι καὶ δὲ τὸν δλυρίτην ἐσθίων ἄρτον, καίτοι γε πάμπολυ τῆς κατὰ τὸν ἄρτον ἡδονῆς ἐνδεῶς ἔχοντα, διὰ μέντοι τὴν ἀγνοιαν τῆς γεύσεως τοῦ διὰ σεμιδάλεως ἄρτου.

οη'. Μετὰ τὴν νοεράν τῆς χαρδίας διὰ τῆς χάριτος ἐνωσιν ἀπλανῶς ἐν φωτὶ πνευματικῷ ὁ νοῦς ὅρθι, καὶ ἐκτενεῖται εἰς τὸ ἴδιον ἐφετόν, διὰ τὸν δ θεός, ἔξω πάντη γενόμενος τῆς αἰσθήσεως, διχροος δηλαδή, καὶ ἀποιος, καὶ ἀφάνταστος ἀποκαθιστάμενος ταῖς φαντασίαις τῶν αἰσθητῶν.

οθ'. Νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος εἰς τὸ θεωρεῖν ὅδηγούμενος, ὡς ἀληθῶς μάννα διὰ παντὸς ἐσθίει πνευματικόν. Τὸ γάρ δὴ αἰσθητὸν μάννα, διὰ τὸ Ἱερατὴλ ἡσθίειν, εἰχεν ἐνήδονον ἀξιώλογον δύναμιν σῶμα τρέψουσαν· τὸ δὲ τὴν οὐσίαν ἔκεινον ἦν, ἀγνοούμενον ἦν. "Οθεν καὶ μάννα προστηγόρευτο, δηλούσῃς τῆς λέξεως τὸ ἀγνώριστον. Τί γάρ τοῦτο; ή λέξις δηλοῖ. Καὶ διὰ τὸν ἔώρων ἐσθίοντες, τούτου τὴν οὐσίαν μή ἰγνωκήτες, ἀπορηματικῶς, Τί τοῦτο ἐστίν; Ελέγον. Αἰδα παντὸς δὴ καὶ ὁ θεωρητικὸς ἔξιστας κατὰ νοῦν, καὶ πρὸς ἐαυτὸν, Τί τοῦτο; φησίγν· διὰ τὸν ἔώρων τὸν νοῦν, τὴν τοῦ νοῦ κατάστασιν ὑπεκφέγει, οὐ μόνον ὡς ἀκατάληπτον τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπειρον καὶ ἀστριστον.

οπ'. Τρία εἰσὶ τὰ μαρτυροῦντα τῇ ἀληθείᾳ, εἴποιμ' διὸ καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν εἰκός· ἡ κτίσις, ἡ Γραφὴ ἐν τῷ πνεύματι (ἐκ γάρ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς κτίσεως πνευματικῶς δρωμένων θεωρεῖται ἡ μόνη ἀπλῆ ἀληθεία), καὶ ἡ ἐκ ταύτης σύνθετος. Καὶ διὰ τῶν εἰρημένων τριῶν γενόμενος ἐν τοῖς ἐφεξῆς δυσι, καὶ Ιστάμενος ἐν αὐτοῖς, ἀπλανή εὑρετο, Χριστοῦ χάριτι, τὴν δόσον· ἐπέτυχε γάρ ἐκ μὲν τῆς ἀπλῆς ἀληθείας, ὑψους νοητοῦ, καὶ βάθους, ἐτί τε καὶ πλάτους ἀπειρου· διὸ καὶ εἰς ἐκπλήξιν καταστάς, ἐμφοδος ὑμνεῖ· ἐτὶ δέ γε τῆς συνθέτου, πρὸς τοῖς λεγομένοις,

interminatum undequeaque infinitum et incircumscripsum, sine forma ac figura, sine qualitate ac varietate ac quantitate, absolutum et supernaturale; animæ mutatio ac prorsus ad divinum restitutio. Ne igitur ex imprudentia, cum ad eum statim perveneris, et quodammodo gratiae misericordia Deus effectus eris, ne festines vel unum verbum ante faciem Domini proferre; quia ipsi una ei simplex gloria in æcula erit.

77. Mens quæ ea quæ supra se cogitari possunt, vult contemplari, nisi cor suum divina gratia ad illud motum sentiat, incerta et obscura et confusa videt. Ideo gaudio, quod supra proprium gaudium sit, indiget, et si per ignorantiam puer sentire qualia nondum senserit, hac lætitia non jam fructa, quemadmodum se credit affici qui panem crassiorē comedit, multum tamen a panis delectabili sapore distantem, quia nondum panem triticeum gustaverit.

78. Post spiritualem cordis per gratiam unionem, absque errore in spirituali lumine mens videt, et ad id quod cupid extenditur, ad Deum nempe, omnino extra sensus constituta, absque colore et quantitate, et omnibus sensibilium imaginationibus libera.

79. Mens gratia ad contemplandum adducta, vere manna spirituale comedit. Sensibile enim manna quod manducavil Israel, habebat delectabilem quidem et dignam virtutem corpus nutriendi; quid vero illud substantialiter esset, ignorabat. Unde et manna nominabatur, que nomine ignorantia indicatur. Quid enim hoc? verbum significat. Quod videbant comedentes, hujus substancialiam nescientes, nec eam nominare volentes, quid est hoc? dicebant. Semper quidem et contemplativus mente deficit, et ad seipsum: quid est hoc? dicit; quod aspectum latificat et satiat mentem spiritualiter comedentem, sed cogitationem superat, ut pole divinum et supernaturale, et miro modo nutriendis et potans mentem; ejus vero conditionem supergreditur, non modo quia natura incomprehensibile est, sed et quia infinitum ac interminatum.

80. Tria sunt quæ veritati testimonium reddunt, dicam ego ac merito; creatio, Scriptura in spiritu (ex Scriptura euīum et creatione spiritualiter visis aspicitur sola simplex veritas), et quæ ex ipsa componitur. Et qui per hæc tria in duobus successive factus est, in iisque stat, securam, Christi gratia, viam invenit: occurrit enim ex simplici veritate, spirituali celsitudini et altitudini et infinitudini; quibus in admirationem constitutus, reverens hymnos canit. Ex ea autem quæ componitur, præter duo alia de quibus locuti sumus, et cordis

picem invenit et charitatem et spiritualem lenitiam. Unde raptus in extasim amanter canit. Indiget autem homo multo temporis intervallo et labore et patientia, ut sensus quoddammodo rejiciens, et mente sensibilia disrunpens in cogitabilibus stet; post quae veritatis in anima splendet contemplatio. Non sane dico veritatem talibus egere ad sui ipsius inventionem, neque temporis intervallo ad comprehendendum aut labore aut patientia; sed hominem his egere dixi. Etenim veritas est unum et simplex, et si separatum aspecta ostenditur, idque sere clamat et testificatur iis qui ipsam contemplari volunt. Sed homo, cum sit compositus, et sensibus aliatus, et mutationi et motui obnoxius, a se ipso quoddammodo interdum egreditur, et contra se ipsum, vel ignorans, sit ex opinione et morborum viribus improbus effectus. Et per hanc tria, opinione, inquam, malitia et incredulitate, ex hac veritate quam tria haec testificantur, ex creatione ex Scriptura, ex Spiritu misere delabitur. Ideo et indiget ut funestam istam opinionem dejiciat, his omnibus de quibus prius dixi: «ut mens humiliata in simplicitate credat.» Ac deinde ita statim per Scripturam et creationem in spiritu noscet clare, non modo simplicissimam veritatem, sed et quae ea ea composita est. Et adhuc quid ipsam a veritatis separat contemplatione, videt, adiereum vero, et quid a fruitione dividat. Unum igitur est et solum natura simplex veritas, ex qua ea est; quae per nos composita, composita est. Et illud est mentis nostrae extremum optimum objectum, ad quod omnis vita festinat et exercitium eorum quae secundum spiritus scopum ducuntur. Mente igitur nudam esse oportet, ut videat et miro modo fruatur splendore qui ex prima et sola veritate oritur et eo qui ex composita procedit. Quod fieri non aliter potest nisi per humilitatem, et fidei simplicitatem, per Scripturam et creationis in spiritu testimonium. Quando autem veritatem mens in tribus suis potentibus per trium praedictorum testimonium videt, tunc rursum tanquam ex eo reflexa seipsa sit humilior multo et simplicior et solide fidelis. Et inde generoso pede, ut dictum est, ad veritatis contemplationem procedit, illuminantibus splendeo hujus radis; per quos in se ipsam conversa per eam quam contemplatur gloriae magnitudinem, ad aliquid humilius descendit et simplicius, et fide capta recessit. Atque ita tanquam divinum quendam circulum percurrit et circundatur humilitate, simplicitate ac fide, ascendens ac vislens veritatem, et veritatis splendore ad majorem humilitatem perducta, et simplicior in fide reddit, non desinit cursum suum pergere, (quoadusque dicitur illud Hoc, in humilitate et simplicitate et fide), per Scripturam testimonium, et creationis in spiritu contemplans et rursum ad ea unde incepit rediens. Atque ita deficata quotidie per gratiam, et iis quae supra mentem sunt illuminata, et vitam omnigenitum plenam degens in Christo, Domino nostro, tan-

κατι καρδιακήν εύρατο εἰρήνην, καὶ ἀγάπην, καὶ χαράν. Οὐθεν ἐκθαμβός μέλπει δύγαπητικῶν. Δεῖτο: δὲ δινθρωπὸς χρονικοῦ πολλοῦ διαστήματος, καὶ κόπου, καὶ ὑπομονῆς, ὡς ἂν τὰς αἰσθήσεις κατά την τρόπον ἀποβάλλειν, καὶ τῷ νῷ διερίθηξε: αἰσθήτης, στῇ ἐν τοῖς νοητοῖς μεθ' ἄντης ἀληθείας; ἀναλύπτει τῇ ψυχῇ θεωρία. Οὐχ! δὴ τὴν ἀληθείαν φημι δεῖσθαι εἰς τὴν ἐντητής ἐξεύρεσιν τῶν τοιούτων, οἷον χρονικοῦ πρὸς τὸ καταληφθῆναι διαστήματος, ή κόπου, καὶ ὑπομονῆς, ἀλλὰ τὸν ἀνθρωπὸν δεῖσθαι τούτων εἰρήκειν. Ἐπείτο γε ἡ μὲν ἀληθεία ἐν ἔστι, καὶ ἀπολοῦν, εἰ καὶ διχῇ θεωρουμένη δεῖνεται, καὶ μνησοῦν πάντοθεν βοῦ, ἐντητὴν ὀρέψαν, ἐθέλουσι μαρτυρουμένην. Ό δὲ ἀνθρωπὸς σύνθετος ὁν, καὶ ταῖς αἰσθήσεσι συμπεπλεγμένος, ἔτι τε ἀλλοιώσσειν βύποκείμενος καὶ τροπῇ, ἐκβαίνει ἔστιν ὅτε ἐντοῦ τρόπῳ γέ τιρ, καὶ κατ' αὐτὸς ἐκπορτοῦ, ὡς οὐκ οἶδε γίγνεται, ἐξ οἰήσεως πονηρευόμενος, καὶ τὴν ἀπεισταν νοοῶν. Καὶ δὴ διὰ τῶν τριῶν τοιτῶν, οἰήσεως φημι, πονηρίας τε καὶ ἀπιστίας, τῆς ἐκ τῶν τριῶν ἐξεύρεσιν μαρτυρουμένης ἀληθείας, ἐκ Γραφῆς, καὶ κτίσεως, καὶ Πνεύματος δηλαδὴ ἀθλίως ἐκπίπτει. Αὐτὸς καὶ δεῖσθαι πρὸς ἀποβολὴν τῆς δεινῆς οἰήσεως, καὶ τῶν διλῶν, ὁν δεῖσθαι ἔφθην εἰπών· «Οπως ἐν ταπεινωθεὶς δ νοῦς πιστεύεσιν ἐν ἀπλότητι. Καπει: οὐτοις ὅμηρος διὰ τῆς Γραφῆς, καὶ τῆς κτίσεως ἐν τῷ Πνεύματι γνοῖη ταφῶς, οὐ μόνον τὴν ἀπλουστάτην ἀληθείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνθετον ἐξ αὐτῆς. Καὶ προσέτι γε τοι ποτε τὸ διειργον αὐτὸν ἦν, καὶ τῆς κατὰ ἀληθείαν θεωρίας, προσθείη δ ἄν, διτοι: καὶ ἀπολαύσεως διεστῶν. Ἐν μὲν ὅμην ἔστι, καὶ μόνον φύσεις ἀπολοῦν ἢ πρώτη ἀληθεία. Μεθ' ἣν ἡ ἐκ ταξιδιῶν διὰ τοὺς συνθέτους ἡμᾶς σύνθετος. Καὶ τοῦτο ἔστι τοῦ καθ' ἡμᾶς νοῦ τὸ ἐσχατον, καὶ δριστὸν ἀπικείμενον, πρὸς δ απεύδει πᾶσα πολιτεία, καὶ ἀσκήσις τῶν κατὰ σκοπὸν ἥγμένων τοῦ πνεύματος. «Οπως ἀν δ νοῦς γυμνός, ὡς οὖν τε ἕστη καὶ ἀπολαύσῃ τῆς ἐκ πρώτης καὶ μόνης ἀληθείας λαμπτόντος, καὶ ἐξ αὐτῆς συντεθείσης τρόπῳ θαυμαστῷ. «Οπερ οὐκ ἄν ποτε ἀλλως γένοιτο, διτοι μη διὰ ταπεινωτεως, καὶ ἀπλότητος ἐν πίστει, διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς, καὶ τῆς κτίσεως ἐν πνεύματι. «Οπηγίζα δὲ τὴν ἀληθείαν δ νοῦς ἐν τριαν ταῖς ἐντοῦ δυνάμεσιν ἐνοπτειρεῖ διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν θαυμάτων τριῶν, τότε αὐθίς ὁσπερ ἐκ τούτου ἐπανακάμπτων ἔστιν γίνεται πολλὴ ταπεινωτος, καὶ ἀπλούστερος, καὶ βεβαίως πιστός. Κάνετεύθεν εὐθύνμη ποδί, δ δὴ λέγεται, πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς ἀληθείας ἀνεισι, ταῖς ἀκτίσιν ἐκείνης ἕγναγκομένης τηλαγύστερον· δι' ὃν ἐπιστρέψων δ νοῦς διὰ τὸ δόξης θεωρηθὲν μέγεθος παρ' αὐτοῦ, κάτεισιν εἰς τὸ ταπεινότερον, καὶ ἀπλούστερον, καὶ ἐκπλήττεται τῇ πίστει κατασχεθεῖς· καὶ οὕτως ὡς ἄν τινα θείον κύκλον ἐπανακυκλῶν, καὶ περιερχόμενος διὰ ταπεινωσεως, ἀπλότητος· τε καὶ πίστεως ἀνιών καὶ δρῶν τὴν ἀληθείαν, καὶ τῇ αγέλῃ τῆς ἀληθείας πρὸς ταπεινωσιν εἰσαγόμενος πλεύσαν, καὶ ἀπλούστερος ἐν πίστει μᾶλλον γινόμενος, οὐ πάνεται διανύων τὸν δρόμον τούτον. ἔως ἀν τὸ σήμερον λέ-

quam in pignore futurorum eternorumque bonorum A γηται, ἐν ταπεινότητι, καὶ ἀπλότητι, καὶ πίστει διὰ huiusmodi gustat. πνεύματι θεωρῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ πάλιν ἐπαναχάμπτων εἰς τὰ δύεν κεκίνηται. Καὶ εῦτα θεούμενος δοημέραι διὰ τῆς χάριτος, καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἐλλαμπάμενος, καὶ ζωὴν ζῶν πάσης χαρᾶς ἐμπλεω ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὡς ἐν ἀρραβώνι τῆς ἀπολαύσεως τῶν μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν.

81. Contemplativa vita his tribus constare solet, sincera et irreprehensibilis; sive, dico, Spiritus sancti clara participatione et sapientiae cognitione. Contemplatio enim est, ut quasi per definitionem loquar, cogitabilium in sensibilius cognitio. Ali quando vero et puris cogitabilibus a sensu separatis in iis qui prosciunt: unde opus est sive. « Nisi credideritis, inquit, non intelligetis; » opus est et spiritu, in quantum « Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. » Unde divinus Job dixit: « Omnipotens inspiratio est quae me docuit. » Deinde illa divina efficacia, in corde inuallis, et, ut ita dicam vivens et consequenter supernaturaliter vivificans, ad scipsam mentem adducens eam ineffabiliter percellit, et eam removens ab omni vanitate eique pacem et gaudium et consolationem et divinam charitatem præstans; ut facile divina videre possit et circum illa verti et Deum novo modo imaginari eoque consequenter lætari cum maiore charitate et simili exultatione. Opus est et sapientia, ut dixi; quia « sapientia, inquit Scriptura, illuminat vultum hominis. » Illuminat eum ut a sensibus ad cogitationem rapide feratur; et a sensibilius ad cogitabilia et divina spectacula redeat; et in spirituali revelatione ineffabilia videat; illuminat illum ut manifeste contempletur et uniformiter supersubstantialem Deum imaginetur. Dicitur enim alicubi: « Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua, docueris eum: quia ipse est revera sapiens, per doctrinam ad fidem procedens et Spiritus eruditio arcana Dei discens; magna vere res est, sapiens per fidem in unionem et participationem supernaturali sancti Spiritus. Et vere tria sunt, ut dicitur, invincibilia: Deus, angelus, et vir sapiens, quia angelus alter est in terra novo modo; contemplator omnino creationis, et sincerus Dei increatarum viarum doctor, vel, si melius dicendum est, divinorum donorum, sibi siue dubio providens invisibilis ipsis Dei per frequentes motus, angelorum more cognitionem. Talis est, quem descripsimus, qui per fidem in sancto Spiritu, est sapiens, atque ita beatus. Et vero mihi sufficiunt, ut oīni cura solvar, sapientiae et gratiae vim et laudes enarrans, quae Lucas in Evangelio refert de Iesu Domino. Ita enim in quodam Scriptura loco loquitur: « In quibus proficiebat sapientia et ætate et gratia. » Et rursus: « Crescebat et invalescebat Spiritu, plenus sapientia. » Nunc vero clarius de propositis loqui cipiens ex ratiōne ab iis quae dicit Salomon ad Deum. « Quae in celis sunt quis investigavit? Consilium autem tuum quis cognovit; nisi tu dederis sapientiam, et misericordiam Spiritum sanctum tuum de excelsis, et sic salventur corum qui in terra sunt servitæ; et quae tibi pla-

πα'. « Ο θεωρητικὸς βίος διὰ τριῶν τουτων συνισταθει πέψικεν ἀκέραιός τε καὶ ἀνεπίληπτος· λέγω δη πίστεως, μετοχῆς ἔναργος τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ σοφίας εἰδήσεως. Θεωρία γάρ ἐστιν, ὡς ἐν δρψ φάναι, γνῶσις νοητῶν. ἐν δρψ τοι; αἰσθησίς, ἐνίστε δὲ καὶ φιλῶν νοητῶν κεχωρισμένων αἰσθησεως· ἐπὶ τῶν λόντων εἰς προκοπάς· τούντεύθεν δεῖ δη πίστεως· « Εάν γάρ μη πιστεύσῃς, φησὶν, οὐδὲ οὐδὲ συνῆται· » ὡς δὲ δη καὶ Πνεύματος, ἐφόσον τὸ Πνεύμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. « Οθεν δὲ θεος ἐφη Ἰών· « Πνοή Παντοκράτορος· διδάσκουσα με· » « Επειτα πεψυχτας ἡ τοῦδε ἐν καρδίᾳ δηπούθεν ἀναζέουσα, ἵν οὔτε φω, ζῶσα, καὶ ἐξ ἐπομένου ξωαύσα ὑπερκοσμίως θεία ἐνέργεια πρὸς θαυμήν συμπτήσεις ἀρρήτως συνάγουσα τὸν νοῦν, καὶ παντὸς ἀπέργει τούτον μετεωρισμοῦ, καὶ παρέχει μετὰ γαλήνης, καὶ πολῆς θυμηδίας, καὶ περαλήσεως, καὶ προσέτι θείας ἀγάπης· φέστα τὰ θεία δρψ, καὶ περὶ αὐτὰ στρέψεσθαι, καὶ θεόν φαντάζεσθαι καὶ νοητέως, καὶ ἐξ ἐφαμίλου αὐτῷ ἐνευφραίνεσθαι μετὰ μειζόνων ἀφορήτων ἐρώτων, καὶ καταλλήλου ἀγαλλιάματος· δεῖται δὲ καὶ σοφίας, ὡς ἐφην, διτι· « Η σορία, φησὶν ἡ Γραφή, φωτεινή πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ φωτεινή πρός τὸ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως μεταβενηκανεις Σεις νέστιν εὐπετῶς, καὶ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν εἰς τὰ νοητὰ, καὶ θεία θεάματα ἀνελθειν, καὶ ἐποκαλάύειν νοερῷ ἀρπατα κατιδειν· φωτεινή πρός τὸ θεωρήσαις ἐποττικῶς, καὶ ἐνοειδῶς φαντασθῆναι θεόν ὑπερούσιον. « Ή που δη μακάριος ἀθρωπος.. δην ἀν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν· διτι· οὔτε δὲ ἐστιν δὲ τῷ δητι σοφίς, διὰ παιδείας εἰς πίστιν λον, καὶ τῇ τοῦ Πνεύματος; διδαχῇ διδάσκομενος τὰ ἀπέργητα τοῦ Θεοῦ· μέγα χρῆμα ἀληθῶς σοφίς διὰ πίστεως περιπατῶν ἐν ἑνώσει καὶ κοινωνίᾳ ὑπερφυει τοῦ Πνεύματος. Καὶ δητις τρία ἐστὶ κατὰ τὸν εἰπόντα ἀκράτητα· Θεός, καὶ ἀγγελος, καὶ ἀντροφίας· ἀγγελος δὲλος ἐπὶ τῆς γῆς ξενότρυπος· ἐπαπτής πάντως τῆς δρατῆς κτίσεως, καὶ γνήσιος μύστης τῶν θείων Θεοῦ ἀκτίστων προσδόνων, εἴτε μήν δωρεῶν ξθέλει: τις λέγειν, ἐπιδραττόμενος ἀμηγέπη καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀθεάτου τρόπῳ παντε, κατὰ ἀθράν ἐπιβολήν ἀγγελομιμήτως τὴν ἐπίγνωσιν Θεοῦ. Τοιούτας ἐστιν, ὡς ἐν ὑπογραφῇ φάναι, διὰ πίστεως ἐν ἀγίῳ Πνεύματι σοφίς, καὶ οὔτε μακάριος. Καίτοι γε ήρκει ἀνυμφιλέκτως. & Λουκᾶς ἐν Εὐαγγελίοις διειπονει εἰπόντι μοι, περὶ γε Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου, ἀπηλόχθιοι πραγμάτων, ὡς διεξιέναι σοφίας καὶ χάριτος δύναμιν, καὶ ἐγκώμια. Οὔτω γάρ οὔτος ἐν τόπῳ τίθησι γράφων, « Έν οἷς προέκοπτε σοφία, καὶ ἡλιγία, καὶ χάριτι. » Καὶ πάλιν, διτι· « Ήδανε καὶ ἐκρατεύοτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας. » Νογι δὲ περιφανέστερον περὶ τῶν προκειμένων εἰπειν ὥρμημένω, προτιθημι καὶ δη φησιν δηερός Σολομών πρός,

ita sunt, dñdicerunt homines et sapientia tua salva-
ti sunt. » Vides quantum ad virtutem assurgat
sapientia cum Spiritu sancti participatione ? et
quonodo longe a sapientia recedat, qui non sapien-
tiam et Spiritum ex Deo possidet, neque a
sapiente qui Spiritum participet, dirigitur ? Si
de illo in quo habitavit omnis divinitatis
plenitudo, Salvatore, talia scripta sunt et con-
sequenter de universo hominum genere, licet
intelligere quantum sapientia cum Spiritus sancti
motu necessaria sit, et quantum per misericordiam,
virtutis ac profectus ab amantissimo Deo obtine-
rit spiritualis sapiens, ea quae in celis sunt inven-
tiligans et procedens ad Altissimi consiliorum cogni-
tionem; quod mirum est. Postquam vero hæc
ita habere disserimus de contemplatione et contem-
plationem exponere, et ex parte producere, ita ut
recta dispositio auditoris ratio moveatur direndo
sporteret, nec hæxitate illo modo. Id enim jubet
Deus eos qui ratione valent, abundanter participes
efficere eos qui infra siti sunt, et ex iis quae super-
iora sunt prudenter accipere, ea quae nemppe divinae
illuminationis et rerum spiritualium adiri possunt ;
cum paribus vero communiter et humiliter collationes
habere colloquia de spiritualibus ac de Deo. Ita eni-
us nō modo illud simplex et certum in Ecclesia Dei vi-
dentes splendide luceret, sed et pius caritatis et pul-
cherrimus rultus scientiam discipulorum Christi per-
petuo illustraret, per Spiritum sanctum diffusam in
cordibus nostris ad perfectam simplicemque Dei et
hominum dilectionem. Et sic inquiremus super
terram vitam angelorum vitæ similem et vere beatam,
et jucundissimam; in ea nemppe, in qua pen-
dunt universa lex et prophetæ, divina ac deificante
charitate ; qua nihil est orqno animæ dulcius ; ac
præsertim quando ex Dei divinorumque contem-
platione ac cognitione, id est ex divina gratia impetur
habet. Qui igitur intentione bene ac pulchre ad
Deum statuit asurgere, ut cum ipso uniatur et
inde deificetur, et salvetur, cum aliter non pos-
sit mens deificari aut homo salvari, juxta san-
ctorum Patrum sententiam, cum divinarum legum
accurata adiunctione, ad rerum apparentium
legitimam contemplationem procedit, neque actionem
cœcam habens, neque contemplatione sejun-
ctam, neque inanimentem contemplationem habentem,
ut sine actione. Unde sic cum ea quae secundum
rationem ac mentem est sapientia et sacra sciencie
scriptura, secundo, ut dictum est, vento inten-
dere incipit recta per mundum sensibilium,
infinite potentis ac sapientis creatoris manifesta-
tionem et consequenter in infinito universalemque
excellentiam progreditur, quantum ipsi licet, gaudet-
que et mire mentem nutrit absconde per ea que
sunt abscondita. Et tempore procedente, et tranquillam
pacifcamque vitam degens, et iis solis divinis
per scripturas et visibilia effectus, opere capax redi-
ditur contemplandi quemadmodum cum scriptura
concordet, creatio et cum veritate symbola per sim-

A θεόν· τὰ ἐν οὐρανοῖς τις ἔξιγνιασε; βουλήσε δέ σου
τὶς ἔγω; εἰ μὴ σὺ ἑδωκας σοφίαν, καὶ ἐπεμψάς τὸ
διγένον σου Πνεύμα ἀπὸ ὑψίστων, καὶ οὕτω διετάθη-
σαν αἱ τρίσοι τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἀρεστά σου ἐδι-
άχθησαν ἀνθρώποι, καὶ τῇ σοφίᾳ σου ἐτάθησαν. »
Οὐρᾶς σοφίαν μετὰ μετοχῆς Πνεύματος εἰς ὅσα
ἔφικενται δυνάμεις; καὶ ὅπως πάρθινα σωτηρίας
ἐλανηῇ δὴ μηδὲν. καὶ πνεῦμα ἐκ Θεοῦ κεκτημέ-
νος, καὶ μηδὲ παρὰ σοφῷ καὶ μετόχῳ Πνεύματος
ἐδηγούμενος; Εἰ περὶ τοῦ, ἐνῷ κατώκησε πᾶν τὸ
πλήρωμα τῆς θεότητος, Σωτῆρος τοιαύτα γέγραπται,
καὶ ἐφ' ἔχης συλλήθηδην ἕγμαντος ἀνθρώπων γέ-
νους ἔνιδειν οὐκ ἀπεστίν, δοσον σοφία μετὰ ροπῆς
τοῦ Πνεύματος ἀναγκαῖα, καὶ δοσον δι' ἐλέους, δυνά-
μεις καὶ προκοπῆς ἔτυχεν ἐκ τιλαβύχου Θεοῦ δ
πνευματικὸς αφός τὰ ἐν οὐρανοῖς ἔξιγνιάσων, καὶ
χωρῶν πρὸς γνῶσιν βουλῆς Ὑψίστου, τὸ ἔξιστον.
εἰεν. Ἀλλὰ γε δὴ τοσάδε τε νῦν εἶναι διεληλυθέτες
θεωρητικὸν πέρι, καὶ περὶ θεωρίας ἐκθείναι, καὶ ἐκ
μέρους προσαγαγεῖν, καὶ οἴον τὸ λογιζόμενον τοῦ δια-
κειμένως ἀκροτοῦ διαθρέψαι, φητέον δὲ εἶη, καὶ
οὐκ ὄχητέον, καὶ ἔτωσον. Τοῦτο γάρ κελεύει θεός
καθάπτει λογικός, μεταδιδόναι δηλαδὴ ἀφθόνως τοῖς
κατωτέρω, καὶ τῶν ἀνωτέρω μετ' εὐλαβείας μετα-
λαμβάνειν τῶν ἐφικτῶν τῆς θείας ἐλλάμψεως, καὶ
χρημάτων τῶν νοητῶν· πρὸς μέντοι τοὺς ὀμοταγεῖς
κοινωνικῶς, καὶ ὀμιλίας τὰς περὶ νοητῶν καὶ περὶ θεοῦ.
Οὕτω γάρ οὐ μόνον τὸ εὐθές τε καὶ ἀπλανὲς ἐν
C Ἐκκλησίᾳ ζῶντος θεοῦ διαλάμπειν δην σφόδρα φαι-
δρον, ἀλλὰ καὶ τὸ δσιον τῆς ἀγάπης καὶ περικα-
λέστατον πρόσωπον, τὸ γνώρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ
Χριστοῦ, διευγάσσει διηγεῖσθαι εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν,
δι' ἣντος Πνεύματος ἡμῖν ἐκχυθησμένον εἰς τελείαν
καὶ ἀπτῆν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ
οὕτω ζησαίμεθα δὲν ἐπὶ γῆς βίον ἀγγελοειδῆ. καὶ τῷ
θείᾳ μακάριον, οὐδὲν δὲ ξεργὸν καὶ ὑπερήδιστον· ὡς
τῆς, ἐν ᾧ κρέμανται δόσις δὲ νόμος; καὶ οἱ προργήται,
θείας καὶ θεοποιοῦ διφύοις ἀγάπης ἐηρημένοι·
ἥς οὐδὲν τὸ οἰονοῦν τὸ παράπαν ψυχῇ γλύκιον· καὶ
μάλισθ' ὅταν ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ τῶν θείων θεωρίας
καὶ γνῶσεως, ταυτὸν δὲ εἰπειν τῆς φωτιστικῆς χάριτος,
προσεχῶς ἔχει τὴν πρόσειν. Οἱ μὲν οὖν κατὰ σκε-
πὸν ἀνεληλυθέναι εῦ καὶ καλῶς ἔργον τιθέμενος εἰς
D θεόν, ὡς ἐνωθῆναι τούτῳ, καὶ κατὰ τὰ γιγνόμενα
θεωθῆναι, οἵσον δὲ εἰπεῖν σωθῆναι· ἐπεὶ δίχα τοῦ τὸν
νῦν θεωθῆναι, σωθῆναι τὸν δινθρώπον οὐκ ἐνδέχε-
ται, κατὰ τὴν τῶν θεηγόρων ἐκφαντορίαν, μετὰ τῆς
τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν ἐφικτῆς πράξεως· πρὸς τὴν
τὸν δντων, καὶ φαινομένων χωρεῖ θεωρίαν ἐνδεχο-
μένην, μήτε τὴν πρᾶξιν ἔχων τυφλήν, ἀτε θεωρίας
μεμονωμένην, μήτε μήν τὴν θεωρίαν ἀψυχον κτώ-
μενος, ὡς ἀνευ δηπούθεν πράξεως· ἐντεῦθεν οὕτω
μετὰ τῆς κατὰ λόγον καὶ νοῦν σοφίας, καὶ γραφικῆς
ιερᾶς ἐπιστήμης, ἀγαθῆς φορᾶς, δὲ λέγεται, ἐνατενί-
ζειν εὐστόχως ἀρχετα τῷ κόσμῳ οὐν λόγῳ τῶν
αἰτηθητῶν ἐπιδείγματι ἀπειροδυνάμου καὶ ἀπειροσθ-
φου Δημιουργοῦ· καὶ ἐπομένως εἰς ἀπειρα τὴν δύ-
ναμίν τε καὶ ξυνδηνη διαφοράν, δοσον γε κατ' ἐπ-

εὐλὴν ἀπαντᾷ, καὶ τρυφῇ, καὶ τρέψεται ἐξχυμίλως; τὸν νοῦν κατὰ τὸ χρυπτὸν διὰ τῶν χρυπτῶν. Καὶ δῆ, καροῦ προσόντος, καὶ τὸν ἀθέρυνον βίον βιού, ἡσυχῆ, καὶ τοῖς θείοις μόνοις φιλοσοφῶν διὰ τῆς Ἰραφῆς, καὶ τῶν ὀρωμένων, δι' ἔργου ποιεῖται ὡς εἴνι σύμφωνον θεωρήσας πνευματικῶς τῇ Γραφῇ τὴν κτίσιν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὰ σύμβολα δι' ἐνωτικωτέρας δράσεως· οὐ γεγονότος, διὸ νοῦς ἐντεῦθεν μετὰ τῆς εὑμενείας τοῦ προσκυνητοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας, ἀνάγεται εἰς τὴν τῆς ἱερᾶς ἀληθείας δοσαῖν τε καὶ ἐπιστήμην. ὡς δὲ μέγας φροντὶ Διονύσιος· εἰς ἀναβαθμὸν ἱερὸν θεωρίας, γνωτικῶς φάναι δεύτερον, εἰς τὰ θεῖα θέαματα, καὶ νοήματα, τουτέστι, προκαλυμμάτων καὶ τύπων χωρίς. Τούτευθεν δῆτα γυμνὸς δὲ νοῦς οἰνεῖ πρὸς νοητὰ προσβάλλων γυμνά, καὶ τὰς θείας ἐμφάσεις διὰ πλείστου ποιούμενος, διὰ τῆς ἴδιας καθαρότητος, καὶ πρὸς θεὸν ἀνατάσσεις φέρειν ἐν ἑαυτῷ, ὡς ἐν λαμπροτάτῳ ἐσπτερῷ τινι, ἥιλον ὑπερστιλθούσας αὐγῆς, ὅπο τῆς χάριτος καθ' ὅδον ἐς αὐθίς τραφεῖς τοῖς ἐφικτοῖς ἐπιβαλλούσι, χωρεῖ πρὸς οἶον τρίτην βαθμὸν, τὰ πολλὰ ἔκεινα θέαματα τὰ μακάρια, καὶ τὰς θείας προσδόους ἐνοειδέστερον καὶ συνεπτυγμένως ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐπερστήτων εἰς τὸν τῆς ἀτρέπτου, καὶ χρυφίας μονάδος ἀγάγων ἐπεβόλως δρῆστον ἔρωτα, μετὰ δυμπάστης νοερᾶς αἰσθήσιως μεταπλαττόμενος, ὁσπερ δὲ θεωρὸς ὅπο τοῦ φωτιζόντος Πνεύματος ἀληθείᾳ καὶ ὑπομνήσει, εἰς πῦρ καὶ ἐγκάρδιον θεοῦ θεουργὸν ἔρωτα δλήκτον· καὶ ἥδε ἐστὶ κατὰ τὸν μέγινον πάλιν Διονύσιον ἡ τῆς [Ισ. τοῦ] ἐνοειδοῦς, Ἐνθεος ^B μέθεις αὐτοῦ τοῦ ἐνδές ὡς ἐφικτόν. Ἐν τοίνυν τοιούτοις ἀναβαθμοῖς τῆς τρισυποστάτου ἐνοειδοῦς μεθέξεως, τρισοδίως δὲ θεοφόρος, καὶ θεόφρων νοῦς ἀνιπτάμενος, καὶ ἀφορήτων κέντρων θείας βανχείας, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν μανικῶν ἔρωτων ἐκδήλως, καὶ περιφανῶς ἀπολαύων, καὶ τετραμένον ἀγάπης, καὶ ὡς ἀν ἔκκαιιμενον ἔστι τὸν ἔνυρῶν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ γιγνομένου τῆς διαθέσεως, ἐνθουσιᾶς καὶ διντῶς ἔξισταται, εἰσδέξιες τὰ ἀποφατικὰ τῆς θεολογίας φαιδρῷ προτερῷ μυστήρια, ἔτιώμενος ἀνομμάτοις ἐπιβολαῖς τὸ ἄναρχον καὶ ἀπειρον, ἀπερίληπτὸν τε καὶ ἀλικῆς ἔφραστον, καὶ πάντη ἀνεπινόητον. Καὶ φανταζόμενος; τὸ τοῦ θεοῦ οἶδόν τι πέλαχος οὐσίας ἀπειρον, καὶ ἀνέκβατον, πᾶσαν ὑπερεκπίπτον ἐννοεῖν καὶ χρόνον, καὶ φύσεων κατὰ τὸν φάμενον θεολόγον· ^D Καὶ αὗτη ἐστιν, ὡς δὲρδες ἔτι λέγει Διονύσιος, ἡ τῆς ἐποίκιας ἔστίσις, τρέψουσα νοητῶς, καὶ θεοῦτα πάντα τὸν εἰς αὐτὴν ἀνατεινόμενον· ἀρχόμενον μέντοι ἀπὸ τῆς τῶν διντῶν θεωρίας καὶ γνώσεως, ὡς ἔκειται εὖτος δὲ λεπτότατωρ φησὶν, διποὺ τὰ ἵερά τῆς καθ' ἡμῖς ἱεραρχίας ἀναχαθαίρει γε σύμβολα. Ἡ μετέρα δύν καὶ δέ μέγας Βασιλεὺς δίσισι λέγων· «Ἐπειδ' ἀντις θεωρητικῶς τὸ ἐν τοῖς φαινομένοις κάλλος ὑπερβάτις, αὐτῷ παραστῇ τῷ θεῷ, οὐδὲ τῇ θεᾷ μόναις ταῖς καθαραῖς καρδίαις ἐμψαίνεσθαι πέψυκεν· τότε ἐπὶ τὰ τῆς θεολογίας ἀνώτερα προκόψας, καὶ ἐποπτεικὸς γενέσθαι δύναται.» Καὶ πάλιν· «Εἰς τὸ πρώτη παραστήσομαι σοι καὶ ἐπέφρομαι ῥητὸν τοῦ ἐν Πνεύματι λαλοῦντος Δαΐδῃ δέ μέγις, ἐπειδάν φησι· Ήχαστῶ σοι,

A placiorem visum. Quo effecto, mens inde adorandi spiritus benevolentia et propria etiam virtute in sacrae veritatis visum scientiamque adducitur, ut magis ait Dionysius, sacrum contemplationis gradum, qui secundus proprius est, in divina spectacula, id est, absque revelationibus et figuris. Inde sane mens nuda tanquam ad nulla cogitabilitia procedens et divinas manifestationes plurimi faciens; per propriam puritatem et ad Deum tendentiam in seipsa serens, tanquam in splendissimo speculo, solis fulgentes radios, gratiaque per viam nutrita iis quae potest accipere, ad tertium gradum procedit, plurima illa beata spectacula et divinos progressus, uniformius, simpliciusque a plurimis varietatibus in immutabilis et absconditæ unitatis ineffabilem amorem ardenter se serens, cum omni spirituali sensu informata, quemadmodum contemplativa spiritus illuminantis veritate ac memoria in ignem et intimum Dei vivificantem et insinuamentem amorem. Et haec est, juxta magnum Dionysium, simplicis unius possessio in quantum potest fieri. In talibus igitur gradibus hujus in tribus personis simplicis, beatissime ea quæ Deum ita possidet et cogitat mens advolans, violentis divini ardoris aenleis et inde ferventi amore manifeste ac evidenter fruens et charitate vulnerata ac seipsum ut incensam videns ex propria inde oriente dispositione exultat et vere in exstasim raptus, ingrediens ineffabilia Theologizæ oculis mysteria, spirituali impetu vescens æterno et infinito, incircumscripsi et prorsus inenarrabili et cogitationem superant. Atque imaginans infinitum quoddam substantiæ Oceanum et immensum, omnem temporis et naturæ, secundum laudatum Theogonum, cogitationem transiens, «Et hoc est, inquit, contemplationis convivium, spiritualiter nutriendis ac deificans omnem qui ad illud tendit; incipiens quidem a rerum contemplatione et cognitione,» ut ille dicit Theologus, quo in libro nostro hierarchiæ sacra expounit symbola. Quemadmodum igitur et magnus Basilius explicat dicens: «Postquam contemplativus visibilium pulchritudinem transierit, ipsi Deo adstet; cuius contemplatio iuris cordibus sollemnmodo conceditur. Tunc ad ea quæ apud Theogoniam sublimiora sunt accedens, et videns fieri potest.» Et rursus: «Mane adstabō tibi et videbo; quod in spiritu dixit magnus David: «Adstabō tibi, et ad ipsius tui contemplationem per mentem accedam; tunc videndi virtutem per scientiam lumen accipiam.» Licet quoque beatum Maximum similia dicentem audire, et ostendentem manifeste quantus sit profectus contemplatio ac cognitio Dei per Scripturam et Creaturam: cognitionis nempe lumen inde fieri soletere, unde incipit ea vivida ac beata contemplatio; quod semper et nunc rarum fuit, et invenit difficultate pacificis, quia desit qui ex gratia susceptione per experientiam doceat, ut summus pacis doctor sanctus Isaac Syrus, in quo libro De spirituali sensu

et contemplativa potentia tractat. Dicit igitur beatus Maximus : « *Creata a Deo lumina sanctorum doctrinas dicimus, ut cognitionis lumen facientes, et eos qui obediunt deificantes.* » Manifeste consonat sanctissimo Dionysio dicenti : « *Quaecunque a Deo creata lumina ex divinis oraculis nobis sacramentorum doctorum arcana traditio largita est, ea et nos edoceri sumus.* » Et alibi dicit : « *Divina cognitio, qui ad ipsam, ut licet, inclinant, eos prout disponuntur extendit, et unificat secundum simplicem ipsius unitatem.* » Et rursum : « *Omnis a Patre veniens luminis splendor nobis divino dono illucens, rursum ut unitiva potentia nos extendit et convertit ad unientis Patris unitatem et deificantem simplicitatem. Ex Ispo enim et in ipsu[m] omnia intelligis quomodo is qui per extensionem conversionemque, divinum nempe ad Deum ardorem sapienter simplex effectus est, si ex creaturis extensus Deum contempletur, et si ex Scriptura sive symbolica, si re quonodocunque divina, cum iDeo unitatur et deificetur, sed etiam nomine dicius sit Deus? Quaecunque enim spiritualia et rationabilia ad divinas aternaque Unitatis absconditae unitatem, ut licet, omnino convertuntur et ad divinas ipsius illuminationes indesinenter, quantum fieri potest, extenduntur pro viribus, si ita dici queat, Deum ipsum imitantes, ea divino nomine digna habentur.* » Eodem modo theologica Gregorii lingua manifeste dicit : « *Animans providentia his in terris directum (de homine loquitur), et sursum eversum; et quod mysterii finis est, s[ic] ad Deum motu deificatur.* » Et sanctus Maximus : « *Spiritualis divinae Scripturar[um] forma doctos transformat ad contemplandam ex verbis in ipsos conversione, gloriam Dei quam, abscondito Domini vultu, tanquam in speculo prospiciunt.* » Illa contemplativa vita his tribus regit quae dixi; sive nempe, spiritus participatione et sapientia scientia, in Christo Iesu, Domino nostro. ως ἐφικτὸν ἀκαταλήκτῳ ἀνατείνεται, τῇ κατὰ δύναμιν, εἰς θεόν ἐπειδὴν ἐνσήμως ἀπλωθεῖ,

ἐάν τε ἀπὸ τῶν δυνάμων τὸν θεόν ἀνατείνομένος θεωρῇ, ἐάν τε ἀπὸ τῆς Γραφῆς εἴτε συμβολικῆς, εἴδ' ὀπωδήποτε θείας, ἐνοῦται θεῷ, καὶ θεοποιεῖται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θεὸς εἰργται ὁνομαστὶ δι τοιούτος; Οὐαὶ γάρ, φησι, τῶν νοερῶν καὶ λογικῶν πρὸς τὴν θεοῦ αρχικῆς χρυψιτητὸς ξνωσιν, δῆθ δύναμις, δικιῶς ἐπέστραπται, καὶ πρὸς τὰς θείας αὐτῆς ἐλλάμψεις σοφίας τοὺς γνωστικούς μεταμορφοῦσεις, ἀνακεκλυμμένω προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζομένους. » Oūtος βίος δὲ θεωρητικὸς δεῖται τριῶν ὠν πρινθην· πίστεως, καὶ πνευματικῆς μετοχῆς, καὶ σοφίας εἰδήσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρὶ τῷ ἡμῶν.

82. Contemplativa cum vivincante spiritu vita, multis quibusdam ac miris spectaculis spiritualibus contemplantem replet in mysterio: quod non est per se visibile aut olivium, sed mediante tempore et longa philosophia; ita ut ordine et gradatione procedendum sit. Et nunc quidem audias prophetam tranquillitatis gratiam contemplantem, et omnium, excepto Deo fugam: « *singulariter sum ego, donec transeam.* » Et alibi rursum propter spiritualem ad creaturas conversionem: « *Quam magnificata sunt opera tua, Domine: omnia in sapientia fecisti.* » Et illud: « *Odor vestimentorum tuorum sicut odor agri pleni cui bene-*

καὶ αὐτῇ τῇ περὶ σου θεῷ, ια διὰ τοῦ νοῦ προσεγγίσω, τότε τὴν ἐποπτικὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν φωτισμοῦ ἀναλήψομαι. » *Ἐνεστὶ δὲ τὰ τοιούτα ἀκόντια: λέγοντος ἑφαμίλλω; Μάχιμο τοῦ ἱεροῦ, καὶ δεικνύντος ἀντικρυς ἥλικιν ὅσον προσπῆς, θεωρίᾳ καὶ γνῶσις θεοῦ διὰ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς κτίσεως· καὶ τὸ δὲ τῆς γνώσεως φωτισμὸς ἐντεῦθεν γίνεσθαι: φιλεῖ, δὲ· σὺ δὲ κατ' ἐπιστολὴν μακρίαν θέωσις, χρῆμα εἰπερ ποτὲ καὶ νῦν σπάνιον, καὶ δυσαύρετον ἡσυχάζουσι· δι' Ἐνεστιαν τοῦ δὲ τῆς ἐπεχθὲς χάριτος διὰ πειρας διδάξοντος, ὡς δὲ τῆς ἡσυχίας δικρος ὑφηγητῆς φησιν ἀγιος Ιωάννης Σινά, ἐν ψιλῷ περὶ πνευματικῆς αἰσθήσεως ἀρχεται αὐτίκα λέγειν, καὶ δυνάμεως θεωρητικῆς. Λέγει γαῦν Μάχιμος δὲ ἵερος· « *Θεουργικὰ φῶτά φαμεν τὰς Βτῶν ἀγίαν διδασκαλίας, ὡς φῶς γνωσεως ἐμποιούσας, καὶ θεούσας τοὺς πειθομένους· συνφόδιον ἐμφανῶς τῷ πανεύρῳ διονυσίῳ λέγοντι· Οὐαὶ ἀλλὰ θεουργικὰ φῶτα τοῖς λογίοις ἀκολούθως ἡ τῶν ἐνθέων ἡμῶν καθηγεμόνων χρυψία παράδοσις ἐκταγοτοικῶς ἡμῖν ἐδωρήσατο, ταῦτα καὶ ἡμεῖς μεμυήμεθα. Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· Η θεία γνῶσις τοὺς ἐπί αὐτὴν ὡς θεμιτὸν ἀνανεύοντας, ἀναλόγως αὐτοῖς ἀνατείνει, καὶ ἐνοποιεῖ κατὰ τὴν ἀπλωτικὴν αὐτῆς ἔνωσιν. Καὶ αὐτὶς· Πᾶσα πατροκινήτου φωτοφανείας πρόδος, εἰς τὴν ἀγαθοδότως φοιτῶσα, πάλιν ὡς ἐνοποίης δύναμις ἀνατατικῶς ἡμᾶς ἀναπλοῖ, καὶ ἐπιστρέψει πρὸς τὴν τοῦ συναγωγοῦ Πατρὸς ἐνθήτηα, καὶ θεοποιὸν ἀπλήτητα. Εἴκοστον γάρ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Συνίης, δπως δὲ ἀνατατικῶς κατ' ἐπιστροφήν, Σήγουρον θείαν ἐπιβολὴν εἰς θεόν ἐνσήμως ἀπλωθεῖς, ἐάν τε ἀπὸ τῶν δυνάμων τὸν θεόν ἀνατείνομένος θεωρῇ, ἐάν τε ἀπὸ τῆς Γραφῆς εἴτε συμβολικῆς, εἴδ' ὀπωδήποτε θείας, ἐνοῦται θεῷ, καὶ θεοποιεῖται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θεὸς εἰργται ὁνομαστὶ δι τοιούτος; Οὐαὶ γάρ, φησι, τῶν νοερῶν καὶ λογικῶν πρὸς τὴν θεοῦ αρχικῆς χρυψιτητὸς ξνωσιν, δῆθ δύναμις, δικιῶς ἐπέστραπται, καὶ πρὸς τὰς θείας αὐτῆς ἐλλάμψεις σοφίας τοὺς γνωστικούς μεταμορφοῦσεις, ἀνακεκλυμμένω προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζομένους. » Οὐτος βίος δὲ θεωρητικὸς δεῖται τριῶν ὠν πρινθην· πίστεως, καὶ πνευματικῆς μετοχῆς, καὶ σοφίας εἰδήσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρὶ τῷ ἡμῶν.**

περ'. Οὐθεωρητικὸς μετὰ τοῦ ζωοποιῶν Πνεύματος βίος, πολλῶν τινων καὶ ἀξιαγάστων θεαμάτων νοτῶν τὸν θεωρὸν ἐμπίπλησιν ἐν τῷ μυστικῷ οὐτ' αὐθωρὸν οὐτ' φθερόν, ἀλλὰ διὰ χρόνου καὶ μακρᾶς τῆς φιλοσοφίας· ὡς δὴ καὶ τακτηδὸν, καὶ κλιμακῆδον οἰσεν. Καὶ νῦν μὲν τοῦτον ἀκούσαις λέγοντα ἀνθεωροῦντα τῷ περιόντει τῆς ἡσυχίας, καὶ ἀπὸ τῆς πλήν θεοῦ, πάντων φυγῆς· « *Κατὰ μόνας εἰμι ἐγώ ἔως ἂν παρέλθω· δὲλλοτ' αὖθις διὰ τὴν πρὸς τὰ δυνάμων τηρητικὴν στροφήν, οὐδὲ μεγαλύνθη τὰ ἔργα σου. Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· καὶ τό· οὐδὲ μηδιματίων σου ὡς δοξή ἀγροῦ πλήρους ὃν εὐδόγησεις, Κύριε· ἐνίστε δὲ ἀνατατικύτερον ἀποδέπειν*

ποιῶν, καὶ εἰς νοητάς ἀνέναις ἀναβάσεις ἐνεργαζόμενος πεθεὶς λέγειν· « Εἰ; δούμην μύρων σου δίπισα δραμοῦματι, » πρὸς τὸν Θεόν· καὶ τό· « Υψώσω σε, ὁ Θεός; μου, διδασκείν μου, καὶ εὐλογήσω τὸ δυοχάσου εἰς τὸν αἰώνα τοῦ αἰώνος· μέγας Κύριος καὶ γίνεταις αρδερά, καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας· » Καὶ· « Ἐθαυμαστόθη ἡ γνῶσίς σου ἔξικον, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. » « Ἐν ἀλλοῖς δὲ τοι· » Σὺ δὲ ὑψιστος εἰς τὸν αἰώνα, Κύριε, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Σφόδρα ὑπερψύχθης ὑπὲρ πάντας τοὺς θεούς, » τῷ τῆς ὄρασεως ὑπερουσίῳ ὑμεῖν παρατκενάζεις ἀνατεινομένου· τοὺς θεατάς. « Άλλοτε εἰς ἀπόφρασιν ἐνάγει περιτραχῆ κράζοντας· « Οὐκ ἔστιν ὅμοιός τοι ὁ Θεός, Κύριε, καὶ οὐκ ἔστι κατὰ τὰ ἔργα σου. » Καὶ τοις ὄρος γνωστικὸν, καὶ τόπον θεοῦ διγιον πνευματικῶς θεωροῦσι, δείκνυσιν εἰς διαβαθμούσι, καὶ ἐν ᾧ ιστανται οἱ ἀθνοὶ χεροὶ, καὶ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· οὐ μήν ἀλλὰ καὶ ἀναβάσεις οὐτως ἔως τῶν οὐρανῶν, καὶ καταβάσεις ἔως τῶν ἀδύσων, τῶν ὑψηλῶν καὶ μεθέων, τουτέστι μυστηρίων τοῦ Πνεύματος παρέγει ὄρφην· καὶ μὲν δῆποτε, περὶ τὴν θέαν τοῦ κατὰ τὴν Τριάδα προσωπικοῦ θεάματος διέτιστρο θαυμαστῶς· ποτὲ δὲ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀντάρκου οἰκονομίας, καὶ τῶν ἐπομένων εἰτῇ μυστηρίων ὑπερφυῶν ἐν ἐκτλήσι διφορᾶν ἀποχολεῖ. Καὶ τότε ὅλως μετὰ πολλὰ καὶ μακάρια θεάματα, οὐμενοῦν παρήσι θεωροῦντα, εἰ μὴ καὶ εἰς κόλπους αὐτοὺς τοῦ θεοῦ καινοτρόπως, βασανίτης χάριτος! εἰσαγάγῃ περιωτισμένον ἐν ἀληθεῖ καταπαύσει, καὶ ἀναταύσει ἀφράστῳ, καὶ τρυφῇ πνευματικῇ, καὶ ὑπερφυεῖ, ἵνα μὴ μέθη λέγοιμι τῶν καλῶν τοῦ θεοῦ, καὶ θειοτέρη ἐκτάσει, κόλπους ἐκείνους ὑπερευλητημένους, πολὺ βάθος σχόντας θείαν μυστικῶν καὶ αποχρώντως αἰσθήσεις ὑπερουσιότητας θεοῦ προσεγγίζοντας· οὐδὲ κόλπους κλήρονομίαν δινωθεν ἔσχε καὶ Ἀδραάμ, δηπνίκα καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς κλῆρος ἔγεγόνει τοῦ Ἀδραάμ, κατὰ τό· « Ἔγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀδραάμ. » Θεὸς τοινυν ἔξοχα τοῦ Ἀδραάμ ὃν διέδει, ἀκολούθως καὶ οἱ τοῦ θεοῦ κόλποι, κόλποι τοῦ Ἀδραάμ εἰσι. Καὶ εἰς τοὺς κόλπους γοῦν τοῦ θεοῦ, εἰτε κόλπους τοῦ Ἀδραάμ, θέλει τις λέγειν, ἀνάγων εἰσάγεις ἐν πάσῃ ἀπόλτητι μεθ' ὑπὲρ λίαν ἀγαπητικῆς· διεψφροσύνης θεοῦ γιγνωμένως, καὶ μακάριον ἀποκαθιστᾶται ἐν θυμηδίᾳ καὶ σφόδρᾳ τέρψει ἀφάτων, βίος διθεωρητικὸς ἐν πνεύματι, νοῦν σοφίας μετειληφότα καὶ μελέτην διτι μάλιστα ποιούμενον ἄκινθα βλέπειν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

πτγ. (1) Ἐπειδὴ δὲ τε κτίσις, δὲ τε Γραφὴ Θεοῦ Λόγῳ εξήπλωνται, καὶ πνευματικῶς δρώμενα, τὸν νοῦν καὶ πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ βεβαιοῖ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐποφίαν καὶ κατανόησιν, προενεργουμένης τῆς καρδίας, καὶ προκεινημένης πνευματικῶς· σοφῶς εἰς τὰ μάλιστά φησι διδάσκων διερδός Δαΐδη, ποτὲ, « Τῷ Λόγῳ Κυρίου στέρεούνται οἱ νόες, » οὓς νῦν οὐρανούς καλεῖ, καὶ πάσας δὲ δύναμις αὐτῶν τῷ

A dixisti, Domine. » Interdum vero hortans ut intensius asperiatnr, et excitans ut spiritualiter ascendatur, suadet ut dieamus ad Dominum: « In odorem angustiorum tuorum curremus. » Et illud: « Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in sæculum sæculi: magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis. » Et: « Mirabilis facta est scientia tua ex me, roborata est et non potero ad illam. » Et alibi etiam: « Tu autem altissimus in sæcula, Domine, et memoria tua in generationem et generationem. Multum elevatus ei super omnes Deos, contemplationis eelsitidine contemplativos excitans, ut Deum hymnis celebrent. Alibi in manifestam declarationem eos inducit clamantes: « Non est similis tu in diis, Domine, et non est secundum opera tua. » Et scientiae montem et locum Dei sanctum spiritualiter contemplantibus ostendit quo ascendunt et in quo stant qui puris manibus sunt et mundo corde: attamen et ascensiones sic usque ad caelos et descensus usque ad abyssos, alios caelos nempe, excellos, alios profundos, mysteriorum nempe spiritus, contemplationi offerti; et sane quidem circa Trinitatis personarum contemplationem mire immoratur: aliquando vero in Jesu contemplatione et illius incarnationis et in consequentium eam mysteriorum in stupore inspicere delectatur. Et tunc omnino posse multa ac beata spectacula contemplationem non relinquit, nisi eum in ipsum Dei sinum novo modo, o gratiam ineffabilem! illuminatae introduxit, in vera quiete et ineffabili pace et spiritualibus deliciis et supernaturalibus, ne dicam, Dei pulchritudinis ebrietate, et diviniore extasi, in sinum illum benedictum, mysteriorum Dei altitudinem habentem sufficienter Dei supersubstantialis sensu appropinquantem; quem siūnum ut supernam hereditatem Abraham habuit, cum ipse Deus hereditas Abrahæ factus sit, iuxta illud: « Ego sum Deus Abraham. » Cum igitur Deus eminenter Abrahæ Deus sit, et Dei sinus sinus est Abrahæ. Et in sinum igitur Dei, sive in sinum Abrahæ velit quis dicere, adducens introducit in omni simplicitate, cum per amante latitia, deificat et beatum efficit in animi voluptate et ineffabilibus deliciis vita contemplativa eum qui in spiritu sapientiam participavit, et precipiā curam habet sursum appetere, in Christo Jesu Domino nostro.

83. Quoniam creatio et Scriptura Dei Verbo repletur, et spiritualiter aspecta mentem et omnes ejus potentias roborant ad Dei contemplationem cogitationemque, praoperante et moto a spiritu corde, sapienter omnino loquitur ac docet beatus David: « Verbo Domini firmantur mentes; » quos caelos vocal; et omnis virtus earum spiritu oris ejus. » Alibi vero: « Quando videtur plena spi-

(1) Σχόλ. Ἀναγκαιότατον γοις ἀξιομνημόσυνον τὸ παρὸν ὑπάρχει κεφάλ. δια τοὺς χωρὶς πνεύματος θεωροῦντας, εἴτε διὰ τῆς Ἰραφῆς, εἴτε διὰ τῆς κτίσεως.

et tualis terra, et nempe cor nostrum, misericordia Domini; et spirituali nempe virtute et efficacia et motu sensibiliter ac manifeste. Priusquam autem eam in corde efficaciam et virtutem et motum sentiat mens, non modo eam soliditatem non habebit quae ex creationis Scripturaeque spirituali contemplatione efficitur, dum in unam rationem quae in ipsis sunt reducimus, sed valde metuendum est ne phantasia decepta pereat. Ideo si curae nobis sit l'eu'm ex Scriptura et creatione contemplari, simpliciter et uniformiter plurimas rerum rationes et spectacula in unam rationem et spiritum replicantes, uniformi, simplici, non figurata contemplatione utentes in infinitudine, in immensitate ac eternitate, in corde nostro prius thesaurum inventire studramus et oremus Deum sanctum ut terra nostra sua misericordia adimpleat. Et tunc, si qua adsit potentia, mentem nostram ad Dei cogitationem erigamus, simplicem, ut dictum est, uniformem, non figuratam, eternam, immensam et infinitam, in Verbi et Spiritus contemplatione et auxilio.

84. Quando recta ac simplici dispositione animae homo virtutis cursum perficit, cum humili sensu in patientia et spe ex fide orta, vivificans autem et perpetuo scaturiens sancti Spiritus virtus et efficacia cor penetraverit, animae potentias vere illuminans, movensque manifeste et excitans ad seipsam invitat mentem, quia statim et ineffabiliter ipsi unitur, ita ut revera mens et gratia indubitanter tunc unus spiritus sicut, tunc sane mens sponte venit gratiae auxilio adjuta ad contemplationem, cessante ineffabiliter ejus errore et vagatione sancti ac vivificantis Spiritus virtute et illuminatione, et in spiritualium Dei mysteriorum revelationem festinat, et omnimodo pacificeoque silentio, proprio ac naturali aspectu in supernaturalia et ineffabilia incedere tentat, et tacite magis Deum, ut fieri potest, videre conatur cum divinorum scientia, ex sacris Lectionibus hausta, quanto magis, seipsam reliquerit humiliata et orans, sancto Dei Spiritu mota. Tunc igitur non extra theologiam sita est, sed statim ipsa theologia est, et non sustinet de Deo non loqui ac perpetuo; sed sine coelesti illo, quod diximus, dono ac spiritu semper cor movente et inspirante; heu! quaecunque mens videt, phantasias sunt, et quaecunque de Deo loquitur, voces sunt in aere diffusae, sensus animae non excitantes, ut oportet. Ex auditione enim et verbis ab externis venientibus, unde funestissimus error, spiritualium et theologiae ipsius miserrime originem ducit, cum non sit ex corde per sancti Spiritus virtutem producita; ex quo spiritualium ac theologiarum simplex et immutabilis veritas, in qua omnino loquendum est. Etenim in corde ubi non adest manifeste participata vivificans et illu-

A πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ· οὐ πετὲ δή· « Ὁπηνίκι φάγεται πλήρης ἡ νοητὴ γῆ, οὐ δέ τοι διά της πνευματοκινήσου δηλαδή δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας καὶ κινήσεως εὐαισθήτως καὶ ἐμφανῶς. Πρὶν δὲ τῆς ἐνεργείας καὶ δύναμεως καὶ κινήσεως ἐν καρδίᾳ δοῦνος αἰσθήτως, οὐ μόνον οὐχ ἔξι τὸ στερέμινον ἐκ τοῦ τὴν κτίσιν καὶ τὴν θεάν Γραφὴν θεωρητικῶς καὶ πνευματικῶς ἀναλέγεσθαι, καὶ συνάγειν εἰς ἔνα λόγον τὰ ἐν αὐτοῖς; ἀλλὰ καὶ φόβος διτεπλεστος περίστει μήποτε διλέγει παραφαντασθεῖς. Διδ δή, εἰ τι γε μέλοιμεν ἀσχολίαν ποιήσασθαι τῷ τὸν Θεὸν ἐκ Γραφῆς θεωρεῖν, καὶ τῆς κτίσεως, ἐνοεῖδως τε καὶ μονειδῶς τοὺς πολλοὺς λόγους τῶν διτῶν, καὶ τὰ θεωρήματα εἰς ἔνα λόγον καὶ πνεῦμα συμπύσσοντες, ἐνοειδῆ, καὶ ἀπλῆν, καὶ ἀνείδεον θεωρίαν δρῶντες ἐν ἀριστερᾷ, καὶ ἀπειρίζει, καὶ ἀναρρέττει τὸν τῆς καρδίας ἡμῶν πρότερον ἐνδον εὑρέζεις ζητήσαμεν θησαυρὸν, καὶ ἵκετεύσαμεν θεὸν διγίον, πληρώσας τὴν γῆν ἡμῶν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ· καὶ τότε εἰ τις δύναμις, δινῶ δῶμεν ἐλευθερίας τὸν νοῦν πρὸς θεού κατανόσιν, ἐνοειδῆ, ὡς εἰρηται, καὶ μονοειδῆ, ἀπλῆν, ἐνείδεον, ἀπδιον, ἀπειρον, καὶ ἀριστον, ἐν θεωρίᾳ καὶ βιηθείται τοῦ Λόγου τε καὶ Πνεύματος.

B πδ'. Ὁπηνίκα ταῖς εὐθέσι, καὶ ἀπλοῖκας διαβεσσοι τῆς ψυχῆς τὸν κατὰ τὰς ἀρετὰς δρόμον δι' ἀρετῶν μετὰ φρονήματος ταπεινοῦ ἐν ὑπομονῇ καὶ ἀπίδι τῇ διὰ πίστεως διανύοντος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ζωοποίεις καὶ ἀειθλυτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος δύναμις καὶ ἐνεργεία τῇ καρδίᾳ ἐπεδημήσει, φωτίζουσα γιγνεμένως δυνάμεις τὰς ψυχικὰς, πεφυκτὰς κινουμένη περιφανῶς, καὶ παρακαλοῦσα, πρὸς διατήν προσκαλεῖται τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν διτε τάχιστα καὶ ἀρρήτως ἐνοῦται αὐτῷ, ὡς εἶναι τῷ δυτὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν χάριν τοτηνικάδε ἀναμφιλέκτως εἰς πνεῦμα ἐν, τότε δὴ τὸν δοῦνος αὐτόμολος ἥκει τῇ ἐπιπονῇ τῆς χάριτος βοηθούμενος πρὸς τὸ θεωρεῖν, στάσης δηλονότι ἀφράτως τῆς τοῦδε περιφορᾶς, καὶ περιπλανήσεως τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ φωτὶ τοῦ ζωοποιοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, καὶ εἰς ἀποκαλύψεις φοιτημαστηρίων θείων νοητῶν, καὶ σιωπῆ παντού καὶ ήσυχῳ, ίδιῳ πεφυκότι βλέψματι ἐμβατεύειν ἐρικνεῖται ὑπερφυσιοὶ ἀρρήτοις, καὶ τοσοῦτο καλλὸν θεορεῖ καὶ θεοληπτεῖται, καὶ πρὸς τὸ τὸν θεὸν ὡς οἴνον τε ὁρῶν ἀνατενεται μετ' ἐπιστήμης τῶν θείων, τῇ λερῷ συνειλεγμένης ἀναγκωσμάτων, δοσον ἐξ ἀναλόγου ἀφιδιάζει ταπεινούμενος, καὶ προτευχήμενος δ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἐνεργούμενος· τότε οὖν οὐδὲ τοῦ θεολογεῖν ἔστιν ἐκτός, ἀλλὰ ἄμα εὐθύς ἔστιν αὐτόχρημα θεολόγος, καὶ μὴ θεολογεῖν οὐκ ἀνέχεται, καὶ διηνεκῶς (1), χωρὶς δὲ δωρεᾶς οὐρανίου τῆς εἰρημένης, καὶ χωρὶς Πνεύματος ἐναργῶς ἀεικίνητα πνέοντος ἐν ἅρα καρδίᾳ, φεῦ! δοσα δοῦνος ὁρῆ, φαντασίαι τοῦδε εἰσι, καὶ δοσα θεολογεῖ, λόγοι τηνάλλως εἰσιν εἰς ἀέρα προχειμενοι, τὸ τῆς ψυχῆς αἰσθητήριον μὴ διεγέροντες οἱ καρδία. Ἐξ ἀκοῆς [Ισ. Λειπει τὸ γάρ] ἐνεργεῖται καὶ

(1) Όμοιως καὶ τὸ ταξιδινούμενος; ὑπάρχει ἀς τῆς πλάνης προφυλακτικόν.

λόγων ίοντων Εξιυθεν, οθεν ή πάνδεινος πλάνη τῶν Α νοητῶν, καὶ θεολογίας αὐτῆς κακῶς ἐς τὰ μάλιστα ἔχει τὴν πάροδον, οὐκ ἐκ καρδίας; ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος; Πεύματος, οὐθεν τῶν νοητῶν ή ἔνοειδῆς; καὶ θεολογίας ἀπρεπτος ἀλήθεια, ἐν ή καθόλου φάναι· καὶ γάρ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν ή οὐ πάρεστιν ἐμφανῶς; τῷ μετόχῳ ή ζωοποίας καὶ φωτιστικῇ τοῦ Πνεύματος δύναμις, καὶ ἐνέργεια ἀσιλάτως, εἴτε πνέουσα θέλοι τις λέγειν, εἴτε βέουσα, ἐνώσις οὐκ ἔστιν ἐκεῖ νοερά, ἀλλὰ μᾶλλον διαίρεσις, οὐδὲ δύναμις καὶ στάσις, ἀλλ' αἰσθένεια καὶ τρεπτότης, οὗτε μήν ἐφαμίλιως φῶς, καὶ δρασίς ἀληθείας, ἀλλὰ μᾶλλον σκότος, καὶ φαντασίας εἰκαλος ἀναπλασμός· καὶ τὸ δλονίς ἀλογίας καὶ πλάνης ὁδός· ἐν τρισὶ καὶ γάρ τάξειν, ηδοῖς, κατὰ τοὺς Πατέρας, διέναι ἔχων δ νοῦς, φωτικῶς δηλαδή, ὑπερφυῶς καὶ παρὰ τὴν φύσιν, σταν ἐν ὑποκειμένῳ τι νοητὸν δ νοῦς θεωρῆν· κατὰ φύσιν δρᾶται μέντοι γε μετ' ἐνέργειας ὑπερφυοῦς· τοῦ Πνεύματος· σταν δὲ ὑποστατικῶς δρᾶται οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, δαιμόνα τυχόν, η ἄγγελον, εἰ μὲν ἤνωται δ νοῦς ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὸ δάδουχος τοῦ Πνεύματος ἀναζωπυρεῖται σφοδρότερον, ὑπερφυῶς δρᾶται, φωνερὸν δὲ διεται καὶ ἀπλανῶς· εἰ δὲ τὰ δρώμενα δρῶν διαιρεῖται καὶ ἀμαρυοῦται δ νοῦς, καὶ τὸ δύναμις ή ζωοποίας σθέννυται, παρὰ φύσιν δρᾶται, καὶ τῆς πλάνης ἔστιν ἐκεῖνη τὸ δρᾶσις. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀντείνεται τὸν νοῦν πρὸς δραστιν πνευματικὴν ὑποστατικῶς χρῆ, οὐδὲ τῇ δρᾶσι πιστεύειν καὶ ὀπωσοῦν, μὴ ἐνεργουμένης κατὰ τὰ πρωκτεῖνα τῆς καρδίας καὶ κινουμένης ὑπὸ τῆς τοῦ ἀγίου δυνάμεως Πνεύματος, εἰ μέλλοιμεν διατάσσοντο; εἶναι νοῦ καὶ σώφρονος.

πέ. Τινὲς ούρανίγ δρόσωφ τῆς χάριτος, τὴν τῶν σφετέρων παθῶν φλεγμονὴν καλῶς γε ποιοῦντες ἐς Κ ταμάλιστα, ἔκιδσθαι πειρῶνται· περὶ ὧν δηλαδή γέγραπται· « Ἡ δρόσος ή παρὰ σου ἰαμα ἡμῖν ἔστα· » Τισὶ δὲ ήδη η εἰημένη δρόσος, μειζονὶ πως ἀντιλήψει θείζ ἤνωται, καὶ εἰς μάννα μεταποιεῖται, καὶ ὡς ἄν ποι εἴκινος σιτού ἀρτοποιεῖται, συντριμμῷ καρδιακῆς ταπεινώσεως, ὅδεται τε δακρύων, καὶ πυρὶ πνευματικῆς γνώσεως, ἐπαξίως τοῦτο καὶ μάλα εἰκότως πεπονθεία, καὶ εἰς γε βρῶσιν ἀγγελοειδῆ προστήκουσαν γεγονούται, περὶ ὧν εὐλόγως ὡς τὰ πολλὰ εἰρηται· « Ἀρτον ἄγγέλων ἔφαγεν ἀνθρωπος. » Εἰσὶ δὲ, οἵς κατὰ πρόδοσιν ὑψηλοτέρων τινὶ τρόπῳ γέγονε καὶ διπάνεται· ἔστιν ἡ φύσις μάννα σαφῶς· περὶ ὧν τὰ Εὐαγγέλια φησι· « Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἔστιν. » Ἡ πρώτη τάξις ήσυχαστῶν σοφῶν· η μετ' αὐτήν καὶ σωπήν ἀσκούντων, μετὰ τῆς θείας γνώσεως· η δέ γε τρίτη, ἡ πλωμένων καθόλου καὶ τὴλοιωμένων ἐν Χριστῷ Πήσοντες Κυρίῳ ἥμῶν.

πέ. Διαφυγῶν διὰ τῆς χάριτος· ὡς εἰκός, Φαραὼ, καὶ Αἴγυπτον καὶ τάκει δεινὰ καὶ ἐπίμοχθα νοητῶς δ νοῦς, καὶ μέν γε τὴν κυματίζουσαν πικρίας κύματα ἐμπαθῆ, καὶ ἀλμάδους κακία; σαρκικήν βιοτήν, καὶ ἐν νοητῇ ἐρήμῳ γενέμενο; δηλοντότι έξεις ἀπηλλαγμένη Φαραωνιτῶν νοητῶν· καὶ ξυλλέθην εἰπεῖν, τὰ τότε τοῖς Ἐβραιοῖς συμπεσόντα κατ' αἰσθησιν χαλεπά, νοητῶς καὶ παθῶν καὶ ἀπλαγεῖς, μάννα ἐξ ἐπομένου ἐσθίει νοητὸν, αἰσθήσει ψυχῆς ἀσφαλῶς, οὐ τύπον τὸ πάλαι ισθίειν δ Ἰσραὴλ αἰσθητῶς. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς, ἔστιν δὲ μεμνη-

minans Spiritus sancti virtus et semper scaturiens efficacia, sive inspirans, ut quidam dici velint, sive suens, ibi non est spiritualis unio, sed potius division, neque vis, neque stabilitas, sed infirmitas ac mutabilitas, neque lumen ac visio veritatis, sed potius tenebrae et plantas vana fictio, et dementia ac erroris via. Triplici ordine autem via mens procedere potest, iuxta Patres, naturaliter nempe, supernaturaliter, contra naturam. Quando in substantia gaudam mens contemplatur aliquid spirituale, secundum naturam contemplatur, cum efficacia latrem sancti Spiritus supernaturali; quando autem hypostaticē contemplatur et non in supposito, dæmonem contemplatur aut angelum. Si quidem mens in pace unitatur, et Spiritus sancti lax inflammetur vividius, supernaturaliter contemplatur, manifeste ac sine errore; si vero visibilia contemplans dividatur et infirmetur mens, et vivifica virtus extinguitur, tunc contra naturam videt et hæc est erroris contemplatio. Ideo non oportet mentem intendere ad spiritualem visionem hypostaticē, neque visionē credere quomodo locutus, nisi cor juxta prædicta moveatur et afficiatur Spiritus sancti virtute, si mentis sanæ sapientiæque esse velimus.

85. Quidam cælesti gratiæ rore suarum cupiditatium ardorem, optimè se gerentes, curare conantur; de quibus sane scriptum est: « Ros qui ex te deshuit, nobis est medicina. » Quibusdam vero prædictus ros, majore quadam gratiæ susceptione, cœgitur et in manu transformatur, et tanquam ex quadam frumento panis efficitur, coridis humiliati contritione, et lacrymarum aqua, et spiritualis scientiæ flammæ, id patiens digne et merito, et in angelicam escam conversus, de quibus optimè dictum est: « Panem angelorum manducavit homo. » Sunt autem quibus in via quodam excelso modo factum est et videtur ipsorum naturam manu manifeste; de quibus dicunt Evangelia: « Quod factum est ex Spiritu, Spiritus est. » Primus ordo sapientium in pace degentium ordo est; secundus, eorum qui silentium servant cum divina scientia; tertius, eorum qui omnino simplices effecti sunt et conversi in Christo Iesu, Domino nostro.

86. Postquam per gratiam, ut decet, Pharaonem et Aegyptum et quæ in hac regione terribilia sunt et labore plena mens spiritualiter effugit, vitamque amaritudinis fluctibus agitatum et vitam amaritudinis carnalem; et in spirituali deserto spiritibus Pharaonibus liberata consistit; et ut breviter loquar, quæcumque Hebreis acciderunt mala spiritualiter et perpessa est et rejectit, consequenter spirituale manna manducat, securu anima sensu, cuius figuram olim sensibiliter Israel manducavit. Et postquam incepit, memor cogitabilis cupit, ut illi

sensibiles carnes, Egyptiacas victimas, pericula e. A plenumque atque etiam non securi, et aversionem a Deo patitur donec convertentis penitentiae medicina, divinum rursus inquirat. Et sane quidem si caro haec frequentius quam manna, cum pace comedatur, tempore procedente et gratia ipsi motum et vim adjiciente, spiritualem carnem, in mannae naturam quodammodo conversam, ut aliquis dicat, manifeste videt. Sunt autem tali menti manna comedenti, juga spiritualia et flagella, quibus utens ut pondere ad manna, quod quotidiani cibi superfluum sit, rejicit, ne forte ultra modum pingue-
seens totum pereat et una cum illo cibi defectu pereat mens que modum non servaverit. Manifeste autem mens que manna comedit, nec quidquam aliud, pulchrius vivit, quam ea que quidquam aliud comedit, spiritualiter dico; quia et ipsa quotidiano, cibi natura, in manna qualitatem, ut ita dicam, transit. Signum autem est appetitus ca-
rentis erga quaelibet aliena, que quidem prius en-
piebat; et quando undique manna manducandum habet et insens effecta est, cum pietate adunata, non mirum est, si ad hujus habitum, quod perpetuo comedit et jam non assimilatur, convertitur, neque rationi contraria est ad hujus manna qualitatem mentis transformatio. Naturaliter enim cibus fre-
quenter et indesinenter sumptus in ipsum quod nutritur, converti solet. Tunc igitur non modo ange-
li ordinem mens tenet, sed est divine adoptionis particeps effecta, digne ex spirituali gloria ad glo-
riam translata, non modo unum aspiciens, sed et ipsa in se unum aliquid effecta, et in illo vivens, et mundo supernaturali fruens, et ut ita dicam, ineffabilibus mysteriis delectata, divine et Deo grata in sancto Spiritu. Et quodammodo secundum aspecta ei celebrata transformatur, et se in manna natura contemplatur. Is quidem ordo excelsior est et multo honorabilior, cum manna roverit seipsam manducare, et in quan-
dam manna naturam se transformari. Prius enim sit, quando in initio mens in seipsa spirituali unioni replicatur; secundum vero, manifestioris unionis et mysteriorum spiritua-
lium revelationis, et summae ac omnibus absolutio-
nis simplicissime spiritualitatis evidens indi-
cium est.

87. Simplex natura mens est, quia illud cuius imago est, simplex quoque est; quod quidem est divinum; cum igitur talis sit, et simpliciter operari solet. Quidquid enim eundem naturae est, amat. Variatur tamen non per seipsam, sed per sensus et sensibilia, per que spirituali in ipsis sunt perceptiones. Quando autem propriam rationem in esse ei sensus enim sensibilibus discernentem ac judicantem perire, ut licet, statuit, neque sensus imbecilliores quam oportet reddentem, neque sensibiliu. pulchritudines aut indolenter infirman-
tem, aut sine modo excellentem et mentis viu-
ne-

μένος ἐπιθυμεῖ νοητῶν, ὡς αἰσθήτων ἐκεῖνοι κρέαν, θυσιῶν Αἴγυπτικῶν, ἐπικινδύνων; ὡς τὰ πολλά, οὐ δὲ δέ τοι τοιούτον καὶ σφαλερῶς, καὶ γοῦν θεάς πειρᾶν ἀποτροφῆς, ἵνα ἀν τῇ τῇ παλινστρόφου μετανοίᾳ ἱκετεῖ τὸ Θεῖον καταλλήλως ἐξελεύσασι. Καὶ μὲν δῆτα εἰ γε τοῦ μάννα συνεχέστερον ἐμφορεῖται μὲν ἡσυχίας, καὶρού προτίντος, καὶ τῆς χάριτος α. τὸν προστιθέσῃ; βοσκὴν καὶ μένος, τὴν νοητὴν σάρκα αὐτοῦ εἰς φύσιν τοῦ μάννα τρόπῳ γέ τῷ μεταποσύσ-
σαν, ὡς ἀν εἴπῃ τις, ἐκδήλως δραμάτικά μάλα τρανῶς εἰσί δὲ τῷ τοιούτῳ νῷ μάννα ἐσθίοντι, ζυγὸν πνευματικά, καὶ πλείστηγες, αἱς χρώμενος σταθμῷ τῷ μάννα, πλέον οὐκεν συνήγνυσι τῆς ἐφημέρου αὐτοῦ τροφῆς, ἵνα μὴ σκωληκίασται ὡς ἐπέκεινα τοῦ μετρίου, τὸ πᾶν ἀπόληται, καὶ συναπόληται τούτῳ τῇ ἀτροφῇ
B δ τὸ μέτρον μὴ τηρῶν νοῦς. Δῆλος δὲ ἀν εἴη μάννα ἐσθίων δη νοῦς, ἐφ' ὃ μηδὲ ὀπτιστικὸν ἐτερον ἐσθίων ζωὴν ζῇ προφανίας καλλίσσα. παντὸς ὀπιστοῦ καὶ διασῶν ἐσθίοντος, λέγω δῆ νοητῶς. ὅτι μέντοι μετεβεβληταί πως καὶ αὐτὸς τῇ τῇ θρέψεως ἔξι εἰς τὴν τοῦ μάννα οἰνον εἰπεῖν ποιότητα, σημεῖον δὲ ἀνορεξία τῶν διοιωνοῦν ἀλλοτρίων, ὃν ἦν ἐπιθυμὸν τρόπερον· καὶ διταν πανταχόστε μάννα ἐσθίειν ἔχει καὶ νήπιος γέντεται, τῇ θεοτεῖσι προσκαλληθεῖ· καὶ μὲν δῆ καὶ οὐ θαῦμα μετεβεβληταῖ τινα πρέξειν οὐ συνεχῶς γενέται, ναὶ χρόνῳ ἐμφορεῖται μα-
χρῆ, οὐδὲ δὲ πρός ξεῖν τοῦ μάννα νοῦ μεταποιήσει διποδίζητος παρὰ τὴν εἰκόναν εἴη. Πεφυκότως γάρ τοι συνεχὲς καὶ ἀδιάδοχον τῆς τροφῆς μετατίθεται εἴλωθε πρός διαυτὸν τὸ τρεφόμενον. Τοτηνακάδε οὐ μένον ἄγγελου τάξιν ἐπέχει δη νοῦς σαφῶς, ἀλλὰ καὶ τῆς θείας οὐθεσίας μέτοχος γίνεται, δέινοχρέως ἀπὸ δέξιης πνευματικῆς εἰς δέξιαν μεταβιβληθέμενος· οὐ μόνον πρός δὲ ἀφορῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πρός διαυτὸν γινόμενος ἐν, καὶ τούτῳ ζῶν, καὶ ὑπερχοσμένως τρυ-
ψῶν, καὶ, οὐδὲν εἴπω, ἀπολαύσων μυστικῶν ἀλα-
λήτων, θεοειδῶς καὶ θεοφιλῶς ἐν ἀγιῳ Πνεύματι· καὶ μὲν πας κατὰ τὰ δρώμενα καὶ θυμούμενα γί-
γνομένως γινόμενος, ὡς καὶ εἰς ξεῖν μάννα δρᾷ διαυτὸν. Λύτη γέ τοι δὲ τάξις ὑψηλοτέρα, καὶ τιμω-
τέρα πολλῷ, τοῦ μάννα μὲν ἐγνώκτος διεντὸν ἐσθί-
οντα, οὐ μὴν καὶ πρός ξεῖν τινὰ τοῦ μάννα διεντὸν μετεβεβλημένον. Τὸ μὲν γάρ πρότερον, ξεῖνον πα-
θεῖν καὶ ἀρχῆς εἰς διεντὸν ἐν νοερῷ ἐνώσει τὸν νοῦν συμπτυχίεντα τὸ δεύτερον δὲ ἐναργεστέρας ἐνώσεις, καὶ γνωστικῶν μυστηρίων ἀποκαλύψει, καὶ μέρας ἀπολύτως τῆς ἐκ πάντων, καὶ ὑπερηλωμένης νοερότητος ἐμφασίς σαφῆς.

πᾶς. Ἀπλοῦς οὐτοις φύσει δη νοῦς, διτι καὶ τὸ οὐ διεστιν εἰκόνων, ἀπλούν, δηλον δὲ διτι τὸ Θεῖον. ὃν δὲ τοιούτος, καὶ ἀπλῶς ἐνεργεῖν φιλεῖ. Πλὴν γάρ τὸ φύσει αὐτῷ φιλεῖ· ποικίλεται δὲ δημοσία οὐ δὲ διεντὸν, ἀλλὰ διτι τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὰ αἰσθήτα, δὲ δὲ τούτῳ αι τῶν νοητῶν παραδοχαῖ. Οπηνίκα δὲ τὸν διον λόγον διεντὸν καὶ τῶν αἰσθήσεων σὺν τοῖς αἰσθήτοις στήσῃ μεταβούντα καὶ δικάζοντα ἐπιστημόνων; οὐδὲν τε, μήτε τὰς αἰσθήσεις ἀμβλυτέρας τοῦ καθήκοντος καθιστῶντα, μήτε τὰ τῶν αἰσθήτων κατίλη, η ἀμαυροῦντα ἥψιθμας, η ὑπερσαινδιένον ἀγενῶς, καὶ τὸ νοῦ κράτος διλιγώρως τούτοις ὑποκαθίσταντα, νο-

μοντα δὲ σωφρόνως τὸ προσῆκον ἐκάστῳ, τοτηνικάδε εὐθὺς δ νοῦς ἔαυτοῦ γίνεται ἐνιαῖς, καὶ ἀπλοῦς ὡς ἔχει φύσεως ἀποκαθιστάμενος καὶ τοῖν διαιρετῶν ἀφιεστάμενος· καὶ αὐθίς φυσικῶς ἀρχεταὶ φύλετον τὸν, καὶ ἀπλοῦν, καὶ τὸ ἐνιαῖς καὶ ἀπλοῦς ἐνεργεῖν· δὴ φιλῶν, ζητεῖ, καὶ ζητῶν τὴν πτῆσιν ἔαυτοῦ ὑπὲρ πέδαν ποιεῖται σύνθεσιν, ἥντις ἀν εὗροι τὸ ἀληθῶς καὶ χωρίς ἔστι, καὶ ἀπλοῦν, ὅπερ ἔστιν δὲ θεός· Ὅτε δὴ καὶ ὑπὸ μόναις ταῖς τούτοις πτέρυξι, νῦν μὲν σκεπόμενος, ἀλλοτε δὲ μετεωρίζεται, τέρπεται, ὡς εἰκὸς, τέρπεται θεοφρυρούμενον καὶ θεοφρούμενον νοῦν.

πη'. Τῷ διαρατικῷ τῆς φυχῆς, ὡσαντὶ ἀχλυῶδες τι πάχος ἐπιεπτεωκός τὸ ἔκ τῶν παθῶν, ἄλλα δρᾶν ἀντὶ τοῦ δυτος πεποίηκεν. Ὄταν δὲ τῇ πυκνῇ προσέυχῃ, καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσει, καὶ ἀντάσει πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν διὰ τῆς χάριτος δ νοῦς διέλῃ τὸ εἰρημένον ἀχλυῶδες πάχος, ἀφ' ἔαυτοῦ ἐναργῶς ὁρᾷ τὸν Θεόν, ἐρμηνέως μηδαμῶς πρὸς τοῦτο δεδμενος, ὕσπερ οὐδεὶς διδάξοντος δ αἰσθητῶς ὁρῶν· εἰ γε μὴ τὸ διοχλοῦν καὶ ἐπιπροσθούντος τῇ κόρῃ τοῦ ὁφθαλμοῦ. Μές γάρ πρεπεψύκαστος τὰ αἰσθητὰ ταῖς αἰσθήσεσιν ὑγιῶς; ἔχουσας, οὕτω τὰ νοητὰ ταῖς νοήσεσιν φύεται, καθαρευούσας ἐκ τοῦ τῶν παθῶν νέφους· καὶ ὕσπερ ἐκ τῆς αἰσθητικῆς ἀντιληφεως τῶν αἰσθητῶν ἡ κατάληψις, οὕτως ἐκ τῆς νοητικῆς ἀποδιέψεως ἡ τῶν νοητῶν ἐποψία γίγνεσθαι εἰλιθε· μετ' ἀ τὴς διὰ τῆς χάριτος ἀνείδεος, καὶ διποια, καὶ ἀφάνταστος, καὶ ἀπλῆ τοῦ Θεοῦ θεωρία, ἥτις κάτοχον ἔχουσα τὸν νοῦν, πάντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν τῶν διοιωνοῦν διφετον πνειτο. εἰς ἀπειρίας, ἀπεριληφίας τε καὶ ἀσριστίας βυθὸν αὐτὸν ἐν ἐκπλήξει καὶ θαυμασμῷ, ὡς οὐκ ἐνδέχεται δηλουθῆναι λόγῳ, κατακλείσα.

πθ'. **Ω** Δέσποινα, δ πάντων τῶν δρωμένων καὶ νοούμενων ὃν ἀρχὴ παντοκράτορ, ἀρχὴν ἔχων τὸ ἀναρχον, ἀκτιστε, καὶ διαιριδὸν τὸ ἀδρίστον, ἀπειρός, καὶ φύσιν τὸ ὑπερφυές, ἀπεριληπτε, καὶ οὐσίαν τὸ ὑπερούσιον, ἀγένητε, καὶ εἰδος; γοῦν τὸ ἀνείδεον, ἀδρατε, καὶ διον τὸ ἀδιον, ἀφθαρτε, καὶ σχῆμα τὸ ἀσχημάτιστον, ἀνεξιχνιστε, καὶ τόπον τὸ ἀπεριγραπτον, ἀπεριώριστε, κατάληψίν τε τὸ ἀκατάληπτον, ἀνεξερεύνητε, καὶ γνῶσιν καὶ θεωρίαν τὸ ἀδέσποτον, ἀπρόσιτε, καὶ ἀπερινόητε; καὶ λόγον τὸ διφεγχτον, ἀνεκδηήγητε, καὶ ἐρμηνείαν τὸ ἀνερμήνευτον, διφατε, καὶ τὸ ἀνεννόητον νόησιν, ἀδιανόητε, καὶ διώς θέσιν τὴν ὑπὲρ πάντα ἀφαίρεσιν, ὑπέρθεε, διος; εἰ θαῦμα, καὶ γαλήνη, καὶ θάρρος, καὶ ἀγάπη, καὶ γλυκύτης, καὶ θυμηδία, καὶ πεποθησίας ἐν ἔμπασι, καὶ τῷ δντε ἀμεριμνια καὶ χαρά, ἢ ἐνυπόστατος μόνη δόξα καὶ βασιλεία, καὶ σοφία, καὶ δύναμις. Διὰ τοῦτο ἔκστασις ἀπὸ πάντων τῶν δρωμένων, καὶ κατάπαυσις ἀπὸ πάντων τῶν νοούμενων πεφυκότως ἀρριτα γίνη, καὶ ἀνάπαυσις ἐν σοι θαυμαστῇ τοῖς μετὰ μετοχῆς σε θεωροῦσι τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀφραστε θεέ.

ει. α θαυμαζόμενον δὲ, τὸ θεῖον δηλαδή, ποθεῖται

A diligenter eis submittentem, sed sapienter uniuersique quod convenit, distribuentem, tunc mens statim serum unita est, et simplex juxta suam naturam restituta est et a divisis separata; et rursum naturaliter incipit unum diligere et simplex et simplicem unamque operationem. Quod quidem anima, qui erit, et, quarens, sūmum volatum supra omninem compositionem fert, quo adusque inveniat vere et simpliciter unum et simplex quod est Deus. Quando sane solis hujus alis nunc quidem obumbrata, nunc sublata latet, ut latari decet, quæ a Deo custoditur et fertur, mens.

B 88. Contemplativæ animæ virtuti, tanquam tenetib[us] aliquid ac densi quod ex cupiditatibus ortum habebat, alia quam veritatem contemplanda, praebebat. Quando autem frequenti oratione et mandatorum adimplectione et tendentia ad Dei contemplationem per gratiam mens prædictas crassiores teñebras dissipaverit, per seipsam manifeste Deum videt, explanatione nulla indigens, quemadmodum doctore non indiget qui sensibilia videt; si nihil oculi pupillæ obstat. Quemadmodum accommodantur sensibilia sensibus recte se habentibus, ita spiritualia cogitationi nata sunt, mundatae neripe a cupiditatuum nube. Et sicut ex sensuum perceptione sit comprehensio, ita ex spirituali aspectu spirituallium visio fieri solet; post quæ simplex Dei contemplatio per gratiam, sine figura et qualitate et imagine mentem subiectam retinens a quibuslibet sensibilibus et cogitabilibus liberat, eam includens, ut sermone non potest dici, in immensitatis non circumscriptaque infinitatis abyso cum extasi et admiratione.

89. O Domine, qui omnium visibilium et cogitabilium omnipotens principium es, qui initium habes æternitatem increate qui finem habes infinitatem, immense qui naturam habes supernaturale, incircumscripsi; et substantiam habes supersubstantiale, ingenite; et formam habes quod sine forma est, invisibilis; et proprium habes quod non proprietatem admittit, incorruptibilis; et habitum quod non est habitus non vestigabilis; et locum, immensitatem, incircumscripsi; comprehensio nemque et incomprehensibilitatem, abscondite; et cognitionem contemplationemque quod non potest nosci aut videri, inaccessible et non cogitabilis, et rationem; quod supra rationem est, inenarrabilis; et interpretationem, quod nemo potest interpretari, ineffabilis; et cogitationem, quod non potest cogitari, incogitabilis; atque omnino sicutum habes super omnia celsitudinem, o Supreme; totus es mirabilis, et pax et fiducia et charitas et dulce. lo et deliciae, et in omnibus securitas et vera letitia, sola substantialis gloria et regnum et sapientia et fortitudo. Ideoque ab omnibus visibilibus recessio ne ab omnibus cogitabilibus cessatio naturaliter ineffabilis es, et requies in te miranda iis qui te, cum sancti Spiritus participatione, contemplantur. ineffabilis Deus.

90. e Divinum quod miramur, magis optinut;

epitatum, purificat, » inquit theologica Gregorii vox. Cum mundavit, Dei nos similes efficit; et talibus effectis, nobiscum tanquam cum familiaribus conversatur. Et non modo sic Deus, sed et qui mundati sunt, cum divina in Spiritu ac veritate ipsis propria facta sint, et in Deo inveniantur; unde et theologus adjicit: « Deus cum Diis unitus et ab ipsis cognitus. » Vides quam admiranda sit ea ratio. « Deus, inquit enim, cum diis unitus. » Si autem eorumdem unio fiat, manifestum est easdem quoque esse ex unione dispositiones ac delicias. Ideo addit: « et cognitus: » igitur qui sunt Deo similes et dii ex gratia, cum ipsis divina sint propria, et cum Deo conversantur et eum norunt, quemadmodum et Deus analogice eos qui divinam formam habent, ut dictum est, et dii sunt, contemplatur et cum iis conversatur et unitur. Unde magnus ille vir addit, nec immerito, ut id demonstret: « Et tantum forte Deus a mundis et diis ipsis noscitur, quantum jam eos noscunt analogice qui natura Deus eos ut deos adoptione fecit. Reputa igitur quo in gradu ab ipsis noscatur? Beatus simi igitur qui ad Dei visionem et contemplationem convenienter totis animae ac scientiae spiritualis viribus, cum eos videas, ob Dei incomprehensibilitatem ex ejus aeternitate, infinitudine, immensitate, sempiterna existentia, totos in Deo maxima admiratione dignos effectos et stupore, et quo eorum animae per amorem eum Deo uniuntur, et desiderium inexplicabile in Dei vultus divinaque pulchritudinis contemplatione, quasi consumptae patiuntur. Et consequenter tunc mundantur, et divina operatione Deo similes efficiuntur, et dii jam cum Deo per cognitionem uniuntur; qui quidem deicitorum superabundantia, et supernaturalis ipsorum deificationis dono ac divinae unionis, ipsis se cognitionem praestans, miro modo immensa illa pulchritudine omnem eorum spiritualem sensum ab ipso omnemque motu et circum se attractos habet tanquam alias angelos, mira psallentes et merito. Deus stetit in concilio deorum; in medio autem deos dijudicat; et illud: « Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram, » terrestres nempe, ab ortu solis usque ad occasum, unde principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, et consequenter stant circa Deum, ut Seraphim stabant coram illo, divinas supernaturalium mysteriorum illuminationes accipientes, et consequenter a Deo possessi nec distracti, qui supra omnia infinite elevatus est. Si igitur mundi corda, juxta Domini declarationem, beati sunt, quia ipsi Deum videntur, quomodo non essent manifeste beati qui Deum contemplantur, admiratione que ex Dei cognitione procedit, mundati et in Dei dignitatem per profectus ascendentibus! Oportet igitur eos qui beatitudinem passi sunt, et deificationem pati et ita imitostare, ut Cherubim, circa Deum, contemplationemque omni opera curare et scientiam et actionem in Christo Iesu Domino nostro.

πλέον· ποιησύμενον δὲ, καθαίρει, ἡ φῆσιν ἡ Θεολόγος Γρηγορίου φωνῇ, « καθαίρον δὲ, θεοειδεῖς ἀπεργάζεται, τοιούτοις δὲ γενομένοις, ὃς οἰκεῖος ἡδη προσομειεῖ. Ἀλλ' οὐ μένον οὖτας δ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ οὐ γε καθαρθέντες ταῦτῃ, ὃς οἰκεῖος ἐν πνεύματι καὶ ἀληθεῖᾳ τοῖς θεοῖς καὶ τῷ Θεῷ ἐντυγχάνουσιν, οὐθὲν καὶ δ Θεολόγος ἔπειται: » Θεὸς; θεοί; ἐνούμενος; τε καὶ γνωρίζομενος. » Ορέδος τὸ θαυμαστὸν τῆς ἑκάστους; Θεὸς γάρ, φησι, θεοίς; ἐνούμενος. Εἰ δὲ τῶν ὀπωτέρην ταυτῶν ἑνωτις, δῆλον δὲ ταῦτης ἑκάστεως αἱ διεθέσεις καὶ ἀπολαύσεις ἐφαμίλλως αἱ αὐταὶ. Δι: ὁ φησι, καὶ γνωρίζομενος· ὥσταύτως ἄρα καὶ οἱ θεοειδεῖς καὶ θεοί εἰ τῆς χάριτος, ὃς οἰκεῖος τοῖς θεοῖς, καὶ τῷ Θεῷ δικιλούσι καὶ γνωρίζουσιν, ὃς δ θεὸς τρόπον ἀνάλογον θεωρεῖ, καὶ προσομιλεῖ, καὶ ἐνοῦται Bτοῖς κατὰ τὴν εἰρημένην θεοειδεῖς τελούσι, καὶ θεοῖς· ἐντεῦθεν δὲ μέγας προστίθησι, καὶ οὐκ ἀπεικόνισται, εἰς δῆλωσιν· « Καὶ τοσούτοντος γινώσκεται δ Θεὸς τοῖς καθαροῖς καὶ θεοῖς τουτοῖσι, δισον ἡδη γινώσκει αὐτοὺς, ἀνάλογον τρόπον δ φύσει τοὺς θεοὺς θεούς. Πόσον τοίνυν εἰκάσαις τὸ εἰκός λογιζόμενος; πολὺ γε μακάριοι, οἱ πρὸς Θεοῦ ὀράσεις, καὶ θεωρίας προτεχνήτως ἀνατεινόμενοι μεθ' ὅλου μένους φυγῆς καὶ ἐπιστήμης πνευματικῆς, ὀπηγίκα δρᾶς τῷ τοῦ Θεοῦ ἀλήπτῳ διὰ τὴν περὶ αὐτὸν ἀντρχήτητα, καὶ ἀπειρὶ ληφίαν, καὶ ἀπεριγραφήτητα, καὶ τὴν ὅλων ἀδιάτητα, καὶ ἀπειρίχνη, ὅλους τοὺς ἐν τῷ Θεῷ θαύματος γεγονότας ὑπερθαυμάστου, καὶ τῆς ἡλίκης οἰλας ἐκπλήξεως, ἐξ οὗ τὴν φυχὴν αὐτῶν ἐρωτικῶς διπέσω κολλᾶται Θεοῦ, καὶ πόθιν δισον ἀρδεητον, ἐν ἄρι τῷ θεωρεῖν τὸ θεῖον πρόσωπον, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν κάλλος ἐκπρεπὲς, καὶ [Ισ. περιτέον τὸ καὶ] ἐκτετχότες· εὐδαιμόνιας πάσχουσι. Καὶ τέτε δῆτα ἐπομένων ταῦτη καθαίρονται, καὶ τῆς θεουργίας καὶ θεοειδεῖς γίνονται, καὶ θεοί καὶ θεῷ γινωσκομένως ἐνοῦται, ὃς γε δὴ περιουσίᾳ τῶν θεωρέντων, καὶ ἀκολουθίᾳ τοῦ τῆς θεώσεως ὑπερφυοῦς αὐτῶν δώρου, καὶ τῆς θεατικῆς ἑνώσεως, γνώριμος καταστάς, θαυμασίως; συναρπάζει τούτων τῷ ὑπερκάλυπτον πᾶσαν τὴν νοερὸν αἰσθήτιν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐφεσιν, καὶ περὶ αὐτὸν θελγομένους ἔχει ὡς διλούς ἀγγέλους, ἀφυκτα ψάλλοντας, καὶ μάλα εἰκότας· « Ο Θεὸς ἐστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ, θεοὺς διεκρίνει· καὶ τὸ, Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν ἡγῆν, τουτέστι Dτοὺς τηγενεῖς, διὸ ἀνατολῶν ἥλιου μέχρι δυσμῶν διθεν καὶ δρυχοντες λαῶν συνήθησαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀθρακάμ, καὶ ἐξ ἀπομένου ἐστησαν κύκλῳ τοῦ Θεοῦ, ὃς τὰ Σεραφιμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, θεατας ἐλλάμψεις ὑπερκοσμίων μυστηρίων δεχόμενοι, καὶ ἐχόμενοι ὀδιασπάστως Θεοῦ, πάντων ἀπειράκις ἐξηρημένου ἀπειρώς. Εἰ τοίνυν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, μακάριοι. οἵτις αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἔφονται, πῶς οὐ περιφανῶς μακάριοι οἱ θεωρητικοί, καθαίρομενοι τῷ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως θαυμασμῷ, καὶ εἰς θεοὺς ἀξίαν διὰ προκοπῆς ἀναβαίνοντες; Χρή γε ἄρα πειθοῦνται τῶν μακάρων, καὶ παθεῖν τὴν θέωσιν, καὶ οὖτας ἀκινήτως στήναι χερουδικῶς περὶ τὸν θεόν, τῆς θεωρητικῆς ἐχεσθαι ἐληγη σπουδῇ, καὶ ἐπιστήμης, καὶ πράξεως, ἐν Χριστῷ Ιησοῦ τῷ Κυρίῳ τῷ μανῷ. »

ἴα', ἵδεν σε μάλιστα βούλομαι, καὶ δὴ ἐπομενω; Αὐτῷ σαι, ζωσοιὲ, ζωή τῶν ἀμηγέπη ὁρώντων σε, Κύριε ὁ Θεός μου, ἀλλ' οὐκ ἔχω βούλομενος ὅπω; ἐπάξιον εἶπω, καὶ διαπορῦμαι κατ' ἀλήθειαν καὶ ἀδημονῶ. Ω πᾶς οἰκείως ὁ νοῦς ἔχει σοι, Δέσποτα, Ιιωητὰ πάνοφε, καὶ σὲ μόνον δρῶν εἰρήνης ἀπολαύει, καὶ ἀναπαύλας αὐτῷ προσφυσοῦ! Ἐφίεται καὶ γάρ πεφυκέτως ἥ νοῦς, τῆς ἔξωθεν, καὶ φαινομένης περιφορᾶς ἐλευθερωθεῖς, καὶ σοχολάσας ἐφ' ἕαυτὸν, νοεῖν, καὶ μάλιστα δὴ διανοεῖσθαι φυσικῇ ὥκυτητι τὰ ὑψηλότερα, καὶ προσκείσθαι τῷ γιγνομένῳ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνθίας τοῖς ισχυντέροις. Ἀμέλει: λόγῳ πεφυκότι αὐτόμολος ὡσπερεὶ ἀνατρέχει πρός γε τὸ πάντων ὑπέρτερον, καὶ πάστης ἀνθίας ἀνώτερον. Δῆλον δὲ διὰ σὲ καὶ μάλιστα, Πνεύματος ἄγιου ρεπῆ, διὰ πίστεως κατὰ τὸ εἰκός βοηθούμενος, καὶ ταύτῃ δητὰ ἀνατεινόμενος, ἢ μᾶλλον γιγνομένων; ἢ νοῦς, ὃ πᾶς τῶν περὶ σὲ νυτῶν. ὡς δὲ τινῶν συγγενῶν ἀνελκύσμενος, ποθεὶ σε καὶ πάνω ἵδεν σὺν παντὶ προύμφ τῷ τῆς ψυχῆς. Οὐα δὲ πάσσοις θαυμάσια, καὶ μακάρια πεφυκέτως· ἐπει καὶ γάρ φύσις αὐτῷ, ἥπερ ἔργη, νοερὰ σύστα, πάντων κτισμάτων, μᾶλλον δὴ πτηνῆ, καὶ ταχεῖα, ἐφεσιν δὲ προστάχωντας ἔχει τὰ νοητὰ, δεῖται νοεῖν, ὡς ἐσθίειν ζῶα τὰ αἰσθητὰ [Ισ. αἰσθητικὰ], τούτη γάρ τρόπον ἐφάμιλλον τὸ νοεῖν τῷ νοῦ, ὅπερ τῷ ἐζήσειν ζῶοις τοῖς αἰσθητικοῖ. Ἐκ γάρ τοῦ νοεῖν, καὶ ζῆν οἰκείως, καὶ αἰξεῖν, καὶ ἀπολαύειν καὶ τέρπεσθαι: γίγνεται τῷ νῷ, ὡς καὶ τοῖς αἰσθητικοῖς ζῶοις ἐκ τοῦ ἐσθίειν ἐστι. Τοιαῦτα δέ τοι πάσχεις ἐξ ἀρά δῆπου τοῦ δράψη, δηλαδὴ τοῦ νοεῖν ὑπερβαλόντων καὶ μάλιστα, ὀπηνίκα φθίσῃ διὰ πνευματικῆς σου χρηστότητος, ἀφράστως ἐν σοὶ γεγονότος, ἐν τῇ θέλξι τῆς ἀφάτου δόξης σου συμμιγεῖσα ἡ ἔρεσις αὐτῷ. Τὸ γάρ περὶ τὶς ἐφεσιν ἔχον ίδικήν τι ποτ' ἀν καὶ πάθοι κατὰ τὸ εἰκός, περιτυγίν ἐλκτικῷ τῷ, καὶ μάλιστά γε τοιούτῳ, οἵσις περ αὐ, καὶ ταῦτ' ἐκ προνοίας τῆς σῆς, πρὸ; ἤλκον οἴον τὸ, ἐφετόν; Σὺ γάρ, Βασιλεὺ πάνσυφε, παντοδύναμε, ὑπεράγαθε Κύριε, κτίσας ζῶον τὸν νοῦν νοητὸν, τοῖον τεύχεις, οἷον τοῖς αοῖς; γε ὑπερευφραγνεῖσθαι πεφυκτας, καὶ ἀρρήτως ἐν κατοχῇ τοῦ θεοῦ σου γενέσθαι μετ' ἐκπλήξεως ἔρωτος, καὶ οἰδί πως μανικῶς διακείσθαι σοι ἐξ ἐφαρμίλου βαχχικού ἐνθουσιασμοῦ. Καὶ δὲ μὲν νοῦς, οὐας δάρα φιλόκαλος; ἄκρως κτίσθεις ἔχει, καὶ τὸ φιλόκαλος εἶναι κοιλοῦ κατὰ τὸ πεφυκτός, ἐκ προνοίας τὰ ἀριστα ἐπομένως νοεῖν ἔρεσιν ἔχει, καὶ διὰ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ πρόσων ἐπισυμενοῦ καὶ προχαίρειν ἐκ τοῦ γιγνομένου τοῖς χρείτοις. Οὐας δὲ σὺ τούτῳ φιληγή, καὶ σῆς συναρπάξεις αὐτὸν, σοφῶς ἐς τὰ μάλιστα, τῷ ἔρωτι τῆς σῆς θεωρίας καταθελγόμενον, καὶ ξυμπάντων ἀπαξιπλῶς, πλήρη μόνου σοῦ ἐξιστάμενον μετά τοῦ τῆς ψυχῆς διατειμένου παντός. Οὐτε [Ισ. λείπει γάρ] ποικίλος μάκρον ὄρασαι, ἥδ.στε, οὔτε περιληπτός, οὔτ' ἀπερίληπτος, οὔτε φιλερός, οὔτε μειλίχιος, ἀλλὰ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἐκεῖνο· ἵν' οὕτω πάντως ἐντεύθεν, ἐκεῖθεν ἡ τοῦ νοῦ κίνησις, καὶ δὴ καὶ τροπή, μηδὲν ἔχει κλίνει ποδός; ἐν ταῖς ἔξι σοι δὲ τοικιλίαν δῆθεν, ἦ δι' ἀπλείττα, δι' ἀκατατηγόριας ἔρεσιν, ἢ καταλή-

91. Te imprimis videre volo et consequenter celebrare, o vivifice, et vita eorum omnium qui te vident, Domine Deus meus; sed nescio quomodo quid digni loquar, et haereo, et secundum veritatem indigeo. O quomodo proprie mens tibi adest, Domine, sapientissime Creator et te solum videns pace fruitur et convenienti quiete! Optat quidem naturaliter mens, exterinis et apparentibus liborata, et sibi ipsi incumbens, cogitare et naturali perspicuitate superna inquirere et adhærere iis quae suæ spirituali substantiæ maxime congruent.

Naturali sane ratione sponte currens ascendit ad illud quod est super omnia et omni spiritui præstat. Manifestum vero est quod te, præsertim, Spiritus sancti motu, per fidem, ut decet, adjuta mens et maxima virtute sustentata, iis quæ circum te sunt spiritualibus attracta, tanquam a quibusdam cognatis, optat te omni anima studio videre. Multa igitur mira ac beata patitur; quoniam enim natura ipsi est, ut prius dixi, spiritualis, omnes creaturas, tanquam si celeres alas haberet, motu superat, spiritualia potest cogitare, ut quæ sentiunt animalia possunt manducare. Eodem modo enim cogitare menti se habet, ac manducare brutis. Ex cogitatione enim mens et vivit propria vita, et crescit, et fruitur lætaturque, ut sit brutis animalibus ex mandatione. Talia autem experitur ex contemplatione, nempe ex superna cogitatione, quando per tuam spiritualem bonitatem, ineffabiliter ad te ascenderit, cum inenarrabili dulcedine tua motu suo immista. Quod enim circa aliquid proprium motum habet, quid pati debeat, tali dulcedine caputum quanta es tu, idque ex tua Providentia ad tale voti objectum tendens, quale es tu? Tu enim, Rex sapientissime, potentissime, optime Domine, qui mentem cogitans animal creasti, eam tamē condidisti, ut tuis naturaliter lætari possit et ineffabiliter in tuæ deitatis possessionem intrare possit, cum amoris stupore, et ardenter in te disposita sit ex illa tanquam furenti admiratione. Et mens quidem cum ita pulchri amans creata sit, habet quoque in se pulchritudinem natura sua, et ex providentia optima semper cogitandi desiderio tenetur, et semper altiora et quæ sunt ante se inquirit usque letatur, ut contingit iis qui meliores sunt. Qualis autem tu illi appares, et quantum eam arripis quam sapientissime, tuæ contemplationis amore affectam et ab universis, excepto te, separatum, totis cum anime potentias. Neque varius videris, dulcissime, neque comprehensus, neque incomprehensus, neque terribilis, neque suavis, sed nunc quidem id, nunc autem illud; ut sic mens, unde movetur ac convertitur, nequeat ad unum eorum quæ sunt extra te, propter varietatem aut simplicitatem, propter terrorum aut dulcedinem. Et omnino cum sis Unum Bonum et Unum pulchrum comprehensive, et omnium bonorum efficiens causa ipse optimus et pulcherrimus, in nullo alio lato mentem contemplari et immorari

et varie ac multipliciter letari, nisi in te; tu enim omnia causas liter in te habes, et super omnia inventiris, ut pulcherrimus infinite omnium rerum creator. Unde, cum unus sis, Deus, substantia, varie potentias tuas vidaris, ob earum multitudinem et rursum propter earum magnitudinem, et quod miratione ac stupore dignius est, iis ipsis quibus comprehendendi potes, rursum quodammodo constitueris. Substantia enim omnino es incircumscriplus, et secundum virtutem, et praetera potentia tua non circumscrifitur; mensuram enim potentiae tuae quis inventit? Sapientiam autem tuam quis cognoscit? Et Bonitatis tuæ oceanum quis scrutatus est? Ac omnino quis tuorum aliquid intellexit? sed tamen secundum eadem quodammodo altero comprehensibilis es. Mens sane quæ ab iis spiritualibus quæ sensibilius insunt contemplari incipit, ex consequentia ascendit ad illud quod circum te, Salvator, unum est et incomprehensibile, ac dulcedine comprehensibile et voluptate, et quod pulchri amatrix sit, omni cura festinat, quantum licet, ultra procedere. Cum autem nequeat longius inquirere, reputans, ut oportet, id quod ipsam fugit ut supra ipsam positum et elevatum, amore ardenti quodam comprehenditur et serventer circum te exsultat, et in animam ardentina desideria arripit, Divinae caritatis flammam ad incomprehensibile, faciens id quod comprehendit, et suam inopiam in amorum abundantiam convertens. Quod apud te comprehendendi potest non magis eam attrahit quam eam inflamat quod ipsam fugit et cognitionis impossibilitate, admirari et optare eam cogit; addam etiam, quod ei persuadet ut inquiratur quid sis, non quidem substantialiter; id enim omnino ex supra elevatione impossibile est, sed quid sit substantialis Dei potentia et operatio, et quidquid eorum quæ circum te contempnari licet, spiritualium et theologicorum incomprehensibile est, cum ea sint, ut diximus, propter magnitudinem, infinita, et propter multitudinem, non scrutabilia. Etri enim non possit omnino ad terminum pervenire, cum ea sint infinita, potest autem, cum puritate ad te accedens, et ad tuam pulchritudinem assurgens, ad manifestiores et lucidiores, aspectu corum que te circumdant, pertingere atque ita deificari. Unde et amoris vulnere incendis, quæ apud te versatur, mentem, eam illuminans, immo vero eam consequenter introducens in quædam inaccessa et mystica colorum spectacula. Unitas hymnis celebranda, et Trinitas honoratissima, potentiae ac sapientiae abyssus profundissima! quomodo ex ipsa servitute, si quis ita loqui velit, aut ex adscriptione, in illas divinas tenebras mentem legitime mundatam introducis, eam transmittens ex gloria in gloriam, saepissime tamen intra has lucidas tenebras remanens. Non novi, ut tu nosti, utrum illa nubes in quam introductus est Moyses, Iujus fuerit imago, an hæc illius; sed hæc manifeste spiritialis est nubes et in ea divine ac su-

periorum; διὸ φιλορέττεται, ή μελιγύριτης καὶ ἑνίκας, ἐν ἀγάλν, καὶ καλῶν, περιληπτικῶν [ἡθέλετο; σου], καὶ πάντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν ποιητικῆς ὁρής ὑπέργασθες καὶ ὑπέρχαλος, ἐν οἰδεῖν τῷ εἴρηψετο πάντως τὸν νοῦν θεωρεῖν καὶ παραμένειν καὶ ποικίλων, καὶ πολλαχός τέρπεσθαι, οὐ μὴ ἐν σοι· οὐ γάρ τὸ πάντα αἰτιολογικῶς ἔχεις ἐν σαυτῷ, καὶ ὑπὲρ πάντα εὐρίσκῃ, ἀτε δημιουργὸς ὑπέρχαλος, ἀπεράκις, ἀπεράκις. Ἐντεῦθεν εἰς ὡν, θεῖς, τὴν οὐσίαν, ποικίλων θεωρεῖσθαι ταῖς ἐνεργείαις, διὰ πλήθος αὐτῶν, καὶ αὐθίς; διὰ τὸ μέγεθος; αὐτῶν πολὺς, καὶ τὸ θαυμαστώτατὸν γάρ καὶ ἐπιτηκτον, διει περ, καὶ οἵ γινε δῆπουθεν ἡγιπτίς, ἐντεῦθεν αὖθις τούτῳ γέ τῷ καθίστασαι. Οὐ γάρ καὶ οὐσίαν σὺ ἀπεριληπτος πάντη, καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, καὶ **B** πρὸς τούτῳ τὴν δύναμιν οὐ περιλαμβάνεσαι ἀμηγέπη· μέτρον γάρ δυνάμεως σου τοις εὐρατος; σοφίαν δὲ σου τοις ἔγνων; τῆς δὲ ἀγαθότητος; σου τὸ πέλαγος; τοῖς ἔξινάσσες; καὶ δῶς τῶν σῶν τινος τοῖς ἄκρων συνῆκε; καλτούγε κατὰ ταῦτα τρόπου ἔτερον καταληπτής γε ὧν ὁ πωαδήποτε. Ἀμέλει δῆτα δὲ νοῦς θεωρεῖν ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς φαινομένοις νοητῶν ἀργόμενος, ἀνεισιν λίγον ἔξι ἐπομένου εἰς τὸ περὶ σὲ, Σῶτερ, ἐνιατον καὶ ἀκατάληπτον, καὶ τῷ τῇδε καὶ κομιδῇ τερπνῷ τοῦ ληπτοῦ, καὶ τῷ φιλόκαλος εἶναι. σπεύδει δῆλη σπουδῆς, καὶ φιλονεικεῖ πᾶς προσπεπάνταις ὡς ἔνι ἐπέκεινα. Ἐπει δὲ οὐκον ἔξινεῖται θύσαις πόρθιώτερον, ἀναλογιζόμενος, ή κρήτη, τὸ ἐκφύγον ἀναμφηρίστως ὡς ὑπεροχήμενον, φέρτερον, πολλής; τίνος κάτοχος ἀκολούθως ἐρωτοληψίας γίνεται, καὶ ἔφαμίλλως μανικῶς ἐκβαχχεύεται περὶ σὲ, καὶ πέθους ἀναρρέπεται διακαεῖς; τῇ ψυχῇ, ὑπέκκυμα θείας ἀγάπης; τὸ καταληπτὸν τοῦ ἀκαταλήπτου ποιούμενος, καὶ τὴν ἀπορίαν πορισμὸν ἐρώτων τιθέμενος. Οὐ μᾶλλον θέλγοντος τοῦ περὶ σὲ, πάνσοφε, ληπτοῦ, ήτορ ἐκκαίοντος τοῦ διαφεύγοντος, καὶ, τῷ τῆς γνώσεως; ἀνεφίκτηρ, καὶ θαυμάζεσθαι λίαν, καὶ πολεῖσθαι διαφερόντως, παρασκευάζοντος, προσθείνην γ' ἀντὶ τοῦ καταφίεσθαι πειθοντος, οὐμενοῦν τι σὺν κατὰ τὴν οὐσίαν· τούτῳ γάρ παντὶ, καὶ πάντως, καὶ ὁ πωασοῦ ἔκ περιουσίας ἀμήχανον, ἀλλὰ τὸ τῆς οὐσιώδους θείας δυνάμεων; καὶ ἐνεργείας, καὶ τὸ δόλον, τῶν περὶ σὲ, θεῖς, θεωρουμένων νοητῶν, καὶ θεολογουμένων δηπτῶν, ἀπειρων, ή εἰρηται, διὰ τὸ μέγεθος, ἀνεξερευνήτων δὲ δυντων διὰ τὸ πλήθος· τούτων καὶ γάρ, εἰ καὶ δῶς; εἰς πέρας ἐψικέσθαι ἀδύνατον, διετείρων. ἀλλὰ δυνατὸν τῷ διὰ καθάρσεως προσεγγισμῷ σου, καὶ τῇ ἐνατεῖσθαι τοῦ καλλους σου, πρὸς φαντασίας καὶ διαυγεστέρας διάρσεις τῶν περὶ σὲ γίνεσθαι, καὶ θεοῦσθαι καταλλήλα· θέθεν καὶ καταφίεταις τρώσει ἐρωτικῇ προσμένοντά σει νοῦν ἀνηκόντως, διαυγάζων μᾶλλον, καὶ μᾶλλον αὐτὸν, καὶ τοῦ γιγνομένου εἰσάγων εἰς ἀττα δύντα μυστικὰ θεάματα ὑπερουράνια. Οἱ μονάς ὑπερύμνητε, καὶ Τριάς ὑπέριμη, δυνόμεως καὶ σοφίας ἀπύθμαντε βιθέ! πῶς ἐξ αὐτῆς εἰς ἀφετηρίας, έθέλοις τις λέγειν, εἰτε μήν γραμμῆς, εἰς τὸν κατὰ σὲ εἰτάγεις; θειότατον γνόσον καθαρίζεται ἐνθέματας τὸν νοῦν, μετάγουστα τοῦτον ἀπὸ ἔδης εἰς δίξιν, πολλόκις πλήγη καὶ εἰσω μένοντα

τοῦ ὑπερφύτου γνόφου. Οὐχ οἶδα, ὡς σὺ γινώσκεις, εἴτε εἰς ὁν εἰσῆχθη Μωσῆς τε πάλαι, εἴθ' ὅτι οὗτος, ἐκείνου εἰκὼν, εἴτ' οὖν τούτου, ἐκεῖνος, πλὴν ὅτι οὗτος περιφανῶς νοητὸς γνόφος ἔστι, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ τελεῖται θείως καὶ ὑπερφυῶς ἐν τῷ μυστικῷ τῆς ψυχῆς ἀρρήτως, τὰ τῆς πνευματικῆς ἐνώσεως καὶ ἀγάπης μυστήρια· οἱ εἰσαγόμενοι μετά τῆς δρδουχίας τοῦ φωτίζοντος Πνεύματος λιαν λαμπρῶς ἐπιστανται.

Ἵθ'. Τίς σε διακειμένως, Κύριε Τριάξ, ὅρῶν σὺ χαίρει τὸν βασιλέα καὶ ἀδιάλειπτον πρύτανιν, καὶ διανομέα παντὸς οὐτενοσοῦν καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ πηγαῖον δλον τούτων τυγχάνοντα; καὶ τίς πρὸ τῆς ὁράσεως τῆς παντοχρατορικῆς δεσποτείας σου χαίρειν ἔχοι χαρὸν ἀληθῆ; Δῆλον ἔτι οὐδὲις οὐδαμῶς· διὰ τοῦτο τῷ διτεῖ, «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ χαρδίᾳ», διτεῖ οὗτοι σε διπτάνονται δημιατεῖ ψυχῆς, χαρὸν αὐτόχρημα δυντα διαφερόντες πνευματικήν, καὶ χαίρουσι δη μετὰ γάννους, καὶ πολλῆς θυμηδίας, καὶ ἀφορήτων ἔρωτῶν ἐμπλανται, πολλάκις καὶ σωματικῆς προσπαλαιοντες· περιστάσεις, καὶ δαιμονικαὶς ἐπιφοραῖς πάσχοντες· τὸ γάρ πνευματικὸν φῶς τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου σου, Κύριε, ἀπειράχις ἀπειρως ὑπερεξῆργας τοῦ καὶ ὄπασοῦ λύπη προσέσθαι κοσμικῆ, φέλλαμπεσθαι γίγνεται διὰ χάριτος. Διὰ τοῦτο γλυκασμὸς δλος προπορεύεται. «Οὐλος ἐπιθυμία, ἀγία τε ἔξεσις, ἀρρήτος ἔρως· ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπης σου ἀφορήτοις ὑπερφυσίαι κέντροις τετραμένη. Ἀποκειθεὶστη τούς κατά τινά σε ὄρωντας ἐπίνοιαν· ἐντεῦθεν εἰς δσμήν μύρων σου δπίσω σου καταχολούθουσαι τρέχουσι σφοδρῷ καὶ ἀνενδότῳ τόνῳ αἱ ψυχαὶ τῶν, ὑφ' ὧν ὁρδασαι, δρῆρητε Θεὲ, καὶ ἐν σφίσιν αὐταὶς ἔλκειν σε πάσῃ πειρῶνται μηχανῆ, ἡττημέναις πάντως, καὶ ἔκτετηχιαὶ τῷ πόδῳ σου θαυμαστῶς. Οὐθεν ἀλήστως σε ἔχουσιν ἐπὶ νοῦν ἔξηρμέναι τοῦ κάλλους σου τοῦ ὑπερφυοῦς. Μᾶλλον μὲν οὖν διηνεκῶς καὶ πνευματικῶς πρότερον κατέχεις τὰς χαρδίας αὐτῶν, καὶ νύκτωρ δῆπου καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ διπνιος ἀπέπτη ἀπὸ τῶν βλεφάρων αὐτῶν· καὶ ἡ τῆδεντης·

οὐμενοῦν ἔτι ταύταις

ει, ἀλλὰ καὶ καθεύδουσσαι τέως, δμως ἡ χαρδία αὐτῶν καὶ [σύ]τω γρηγορεῖ, ἀγαλλιώμεναι, ὡς δ προφήτης λέγει ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν. Καὶ ἐφαμίλλως ὄρωσι καὶ συνέχονται, καὶ τί γενέσθαι οὐκ ἔχουσι, καὶ ἀποροῦσι, καὶ ἔξιστανται διὰ τὰ διακείμενα τῆς ἀφάτου φαιδρότητος τοῦ προσώπου σου, διὰ τὴν μεγαλωσύνην τῆς δόξης τῆς ἀγιωσύνης σου, διὰ τὰς ὑπερκοσμίους δὲ διατίθενταις ἐν ἑαυταῖς ἀναβάσεις σου, καὶ ἀποκαλύψεις τὰς μυστικὰς, διὰ τὰ μυρία ἀπόρρητά τε καὶ ἀφατά, πάγκαλά τε καὶ πανάγαθα δῶρα Πάτερ τὰ περὶ σὲ.

καὶ στηρίξαις τοὺς ἐν εὐθύτητι [κατοικοῦν]τας σὺν τῷ προσώπῳ σου.

A pernaturaliter in mysterio et ineffabiliter spirituatis unionis caritatisque perficiuntur mysteria; quo introducti cum illuminantis spiritus face, id apprime et manente noverunt.

92. Quis te, Trinitas, Domine, ut decet contemplans, non lætatur, cum te regem indescientemque ducem, et omnis boni ac pulchri dispensatorem, et divitiarum fontem cogitat? Et quis ante tunc dominationis omnipotentis visionem non vera lætitia frueretur? Manifestum est neminem non lætari. Ideoque revera, «beati mundo corde», quia te animæ oculis videbunt, lætilla multa ac spirituali repleti, et cum exultatione ac multa voluptate lætantur, ardente amore replentur, corporalibus obstaculis resistentes, et dæmoniorum insultus patientes. Spirituale enim vultus tui pulchritudinis lumen, Domine, infinito ab hujus mundi tristitia distat; quo lumine per gratiam mens illuminatur. Propterea ingens ei dulcedo præstatur, desiderium, sancti motus, ineffabilis amor; unde caritatis tuæ aculeis supernaturalibus acribusque mens vulnerata repellit eos qui te secundum aliquam cogitationem vident; unde in odore unguentorum tuorum post te sequentes currunt vehementi et indescienti ardore eorum animæ a quibus aspiceris, ineffabilis, et in ipsas te attrahere omni modo conantur, omnino victæ et tui desiderio nire consumptæ. Unde non possunt te obliisci, mente tua supernaturali pulchritudine suspensa. Imo vero perpetuo ac spiritualiter prius eorum corda possides, et nocte et die, et somnus effugit ab oculis eorum, et dulcedo

Non quidem adhuc illi.

si, sed dormientium cor tamen vigilat; exultantque, ut ait propheta, in cubilibus suis. Et contemplantur ac comprehenunt, et nesciunt quid siant, et deliciunt, et in exstasis rapiuntur propter tui vultus splendoris manifestationem, propter tuæ gloriae ac sanctitatis magnitudinem, propter supernaturelles tuas, quæ ipsas disponunt, ascensiones et mysticas revelationes, propter sexcenta arcana et ineffabilia, pulcherrimaque et optima dona, quæ circum te sunt, Pater.

Et firmabis eos qui recti eam vulto tuo habitant.

NICEPHORUS MONACHUS

NOTITIA

(*Φιλοκαλία τῶν ἁγίων Νηπτικῶν*, Venetiis, 1782, fol., p. 869.)

Venerabilis Pater noster Nicephorus, qui in sancto monte Atho asceticorum certaminum stadium consecit, paulo ante annum millesimum trecentesimum et quadragesimum floruit. Altissimus ascetice philosophiae institutis Gregorium Thessalonicensem imbuit, ut ipse alieni testatur. Tranquillam et a sollicitudinibus liberam vitam apud ipsum solum peregit, ipsi sicut conjunctus; summis et supernaturalibus praesidum mandatis sicut ineffabiliter eruditus, et gratiae illuminacionem beatificam accepit. Cujus divinitate sanctitatis exemplar factus, cœlesti donum, quo prius dignus habitus fuerat, nobiscum generose voluit per presentem tractatum communicare, ut ejusdem mercedis participes fieri mereremur. In sanctorum Patrum Vitis exempla collegit de sobrietate, de attentione, de oratione et de variis adjumentis; ex proprio fonte naturalem et scientificam adjectit methodum, qua pulchriorem nemo excogitaturus sit: De operatione spiritus in corde et de invocatione nominis Domini Iesu; regulam tradidit exactissimam de sancto iunio et scalam puræ et perfectæ orationis; denum bona subsequuntur, quæ inde profluant salvari volentibus. In his autem scipsum, veluti novum Beseelel, exercuit, conduceente et operante Spiritu sancto.

Ascendite igitur, ascendite qui in votis habetis ut Christus vobis inhabitet; qui desideratis ut ad imaginem Spiritus sancti reformemini et de gloria in gloriam assurgatis; qui concepiscitis ut officiam dñi et beatam sortem sanctorum contaretis.

A Νικηφόρος δέ σιώτατος Πατήρ ἡμῶν, δέ ἐν μὲν τῇ ἀγιωνύμῳ δρει τοῦ "Ἄλιο τὸν τῶν ἀσκητικῶν ἄγιον ἀνύσας δίσυλον, μικρῷ δὲ πρὸ τοῦ τεσσαράκοστοῦ τριακοσιοτοῦ καὶ χιλιοτοῦ ἵστου; ἀχμάσας, καθηγήτης καὶ μυσταγογός; τῶν ὑψηλῶν τῆς ἀσκησῆς φιλοσοφίας μαθημάτων ἔγένετο Γρηγορίου τοῦ θεοσαλονίκης, καθάπερ αὐτός που περὶ αὐτοῦ μαρτυρεῖ διὰ τῆς ἀπεριμερίμνου δὲ ἡσυχίας ἐκατῷ μόνῳ σημάζων, καὶ δ' ἐκατοῦ ἡδη ἡνωμένου, τῷ ὑπερημέρῳ καὶ ἀκροτάτῳ τῶν ἐφετῶν ἐνωθεὶς ἀπορήτως, μακαρίως ἐντεῦθεν τὸν ἐνυπόστατον τὸν καρδιᾶς τῆς χάριτος ἐπάθε φωτισμόν. Τοῦ τοίνυν τῆς θεώτεος ἀμιμήτου μιμήτας, καὶ θεοποιοῦ δώρου αὐτός, πρῶτον ἐκεῖθεν πλουσίως ἀναπλησθεὶς, τούτου καὶ ἡμέν διακόνως, διὰ τοῦ παρθνητοῦ αὐτοῦ Πονηρίου, εἰ γε βουλοὶ μεθα τῶν ἰσων ἐκείνῳ ἀξιωμάτων, πατρικῶς καὶ ἀφθόνως μετέδωκεν. ἐφ' ὅτις ἐν ταῖς τῶν ἀγίων Πατέρων βιογραφίαις πολὺ φεως, προσοχῆς τε καὶ προσευχῆς ὀπτηδηποτε διεγρευούσας χρήσεις συνεργανισάμενος, προσθεὶς δὲ καθεν, καὶ τὴν, ὡς οὐκ ἀν τις φήθη καὶ λίαν, φυσικήν, καὶ ἐπιστημονικὴν ἀληθῶς μέθοδον τῆς διεπιποτῆς βίον; Ἐνδον καρδιᾶς ἐπισυναγογῆς τοῦ νοῦς, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐπικήσεως, στάδιμην οὖν ἀκριβεστάτην ἱερᾶς νήψεως, καὶ κλίμαχα καθαρᾶς καὶ ἀρεμβάστου προσευχῆς, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς πηγαζομένων ἀγαθῶν, τοῖς οὐθῆναι ἐθέλουσιν ὑπεστήριξε, πρῶτος αὐτός, οἵα τις νέος Βεσελήλ, κατασκευάσας τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ πνεύματος.

"Ἀναβαίνετε λοιπόν, ἀναβαίνετε, οἵσοι ἐν ὅρῳ αὐτοῖς κατοικήσαι τὸν Χριστὸν δι' ἐφέτεις ἔχετε, καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰκόνα μεταμορφωθῆναι ἀπὸ δόξης εἰς δόξην ἐθέλετε, καὶ ἐπομένως θεουργοθῆναι, καὶ τῇ σιωπηλῶν φασινῆς κληρουχίας ἀξιωθῆναι.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΟΥ ΤΗΣ ΤΥΧΟΥΣΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ.

NICEPHORI MONACHI

TRACTATUS

DE SOBRIETATE ET CORDIS CUSTODIA

UTILITATIS NON CONTEMNENDÆ (1).

(Græce ex *Philocalia*, loc. cit.; Latine ap. Possinum *Thesaur. ascet.*, opusc. 17)

"Οσοι τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰη- Α τῆς ἀπαθείας λιμένα καὶ ἀνιδρωτὸν τὸν ταύτης ἔργα- στοῦ Χριστοῦ θεῖκῆς φωτοφανείας τυχεῖν ἐρωτικῶς ἔχεται· δοσοι τὸ ὑπερουράνιον πῦρ καρδιακῶς ἐν αἰ- σθήσει ὑποδέξασθαι βούλεαθε· δοσοι τῆς πρὸς Θεὸν καταλαγῆς πείρᾳ καὶ αἰσθήσει τυχεῖν σπεύδετε· δοσοι τὸν θησαυρὸν τὸν ἐν τῷ ἄγρῳ τῶν καρδιῶν ὑμῶν κεκρυμμένον, πρὸς τὸ εὑρεῖν καὶ κτήσασθαι, τὰ τοῦ κόσμου ἄπαντα ἀπεκτήσασθε· δοσοι ταῖς λαμπάσι ταῖς ψυχικαῖς φαιδρῶς ἀναψήνατε ἀπὸ τοῦ παρόντος βούλεαθε, καὶ τὰ παρόντα ἄπαντα ἀπετάξασθε· δοσοι ἐν γνώσει καὶ πείρᾳ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν Ἑγδούην ὑμῶν ὅσαν γνῶναι καὶ λαβεῖν θέλετε, δεῦτε καὶ διηγήσομαι δομὴν αἰωνίου, μᾶλλον δὲ οὐρανίου βιωτῆς ἐπιστήμην, ή μᾶλλον μέθοδον, ἀκόπως εἰς τὸν

τὴν εἰσάγουσαν, μηδεμίαν πλάνην ή πιέζονταν ἐκ δαι- μόνων δειματουμένην, μόνον δὲ τότε πτοουμένην, δοτε ἕξαθεν τῆς ζωῆς, ήν δομὴν ὑφηγούμαται, πόρρω που ἐκ παρακοής διατερίδομεν, καθάπερ πόλαι καὶ δ' Ἄδημ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ κατολιγωρήσας, τῷ δρει δὲ φιλάσσας, καὶ πιστὸν ἡγησάμενος, καὶ τοῦ καρποῦ τῆς ἀπάτης ὑπ' αὐτοῦ κατακόρως πλησθεὶς, εἰς πυθμένα θανάτου, σκότους τε ἄμα καὶ διαφο- ρᾶς ἐλεεινῆς ἐαυτὸν, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν πάντας κατέβαλεν. Οὐκοῦν ἐπανάγετε, μᾶλλον δὲ τάληθέ- στερον εἰπεῖν, ἐπανέλθωμεν πρὸς ἐαυτοὺς, ἀδελφοί, τὴν τοῦ δρεώς συμδουλήν, καὶ τὴν πρὸς τὰ χαμαὶ συρόμενα περιφορὰν εἰσάπαν ἀποστυγόμενοι. Οὐ

Quicunque magna dignari divinaque Salvato-
ris Iesu Christi illustratione amanter cupitis: qui-
cunque supercælestem ignem sinu ac sensu cordis
suscipere penitus decretivis; quicunque reconcili-
ationis cum Deo experimentum consequi sensi-
bile studetis; quicunque thesaurum in agro abs-
conditum penetralibus intimis vestri cordis obtinere
repositum desideratis, res mundi cunctas abdicare;
quicunque lampadum spiritualium festo ac læto-
jam hinc duci ornarique vultis lumine, præsentia
universa rejicite; quicunque experientia consci-
tiae arcana residentis intra vos regni cœlorum per-
cipere motitiam optatis; adeste huc, et edisseram
vobis perpetuae aut potius celestis vitæ rationem
scientificam, ac methodum cuius qui ductum ope-
rando sequi curaverit, facile ac citra sudorem in

B portum tranquillæ a perturbationibus quietis intro-
ductum sese gratulans séniet, nullam de cætero
timentis a dæmonib[us] seductionem ex qua sequi
lapsus queat, quando extra vitam, cuius informare
vobis ideam hac oratione ordior, longissime ob-
inobedientiam versabamur. Sicut olim Adam, man-
dato et Deo spreto, fœderatus serpenti, et eum ve-
luti fideleni ducem sequens, fructuque deceptionis
ab eo usque ad satietatem pastus, in profundum
mortis soveam, tenebrarumque ac corruptionis
miserabiliter seipsum præcipitavit, suosque una se-
cum universos posteros.

Igitur revertimini, aut, ut æquius atque in com-
mune utilius dicatur, revertannur ad nos ipsos, fra-
tres, consilium serpentis, et aberrationem ad ea
que deorsum trahuntur semel in omne tempus

(1) Interpretatio Patris Possini adeo prolixa est ut Græcum textum. triente ad minimum supereret; eam ideo e regione pouere non possumus.

et tualis terra, et nempe cor nostrum, misericordia Domini; et spirituali nempe virtute et efficacia et motu sensibiliter ac manifeste. Priusquam autem eam in corde efficaciam et virtutem et motum sentiat mens, non modo eam soliditatem non habebit quæ ex creationis Scripturaeque spirituali contemplatione efficitur, dum in unam rationem quæ in ipsis sunt reducimus, sed valde metuendum est ne phantasia decepta pereat. Ideo si curæ nobis sit Deum ex Scriptura et creatione contemplari, simpliciter et uniformiter plurimas rerum rationes et spectacula in unam rationem et spiritum replicantes, uniformi, simplici, non figurata contemplatione utentes in infinitudine, in immensitate ac æternitate, in corde nostro prius thessaurum invenire studeamus et oremus Deum sanctum ut terra nostra sua misericordia adimpleat. Et tunc, si qua adsit potentia, mentem nostram ad Dei cogitationem erigamus, simplicem, ut dictum est, uniformem, non figuratam, æternam, immensam et infinitam, in Verbi et Spiritus contemplatione et auxilio.

84. Quando recta ac simplici dispositione animæ homo virtutis cursum perficit, cum humili sensu in patientia et spe ex fide orta, vivificans autem et perpetuo scaturiens sancti Spiritus virtus et efficacia cor penetraverit, animæ potentias rere illuminans, movensque manifeste et excitans ad seipsam invitat mentem, quia statim et ineffabiliter ipsi unitur, ita ut revera mens et gratia indubitanter tunc unus spiritus flant, tunc sane mens sponte venit gratia auxilio adjuta ad contemplationem, cessante ineffabiliter ejus errore et vagatione sancti ac vivificantis Spiritus virtute et illuminatione, et in spirituum Dei mysteriorum revelationem festinat, et omnimodo pacificeoque silentio, proprio ac naturali aspectu in supernaturalia et ineffabilia incedere tentat, et tacite magis Deum, ut fieri potest, videre conatur cuius divinorum scientia, ex sacris Lectionibus hausta, quanto magis, seipsam reliquerit humilitata et orans, sancto Dei Spiritu iusta. Tunc igitur non extra theologiam sita est, sed statim ipsa theologia est, et non sustinet de Deo non loqui ac perpetuo; sed sine coelesti illo, quod diximus, dono ac spiritu semper cor movente et inspirante; heu! quæcumque mens videt, phantasia sunt, et quæcumque de Deo loquitur, voces sunt in aere diffusæ, sensus animæ non excitantes, ut oportet. Ex auditione enim et verbis ab externis venientibus, unde funestissimus error, spiritualium et theologiarum ipsius miserrime originem dicit, cum non sit ex corde per sancti Spiritus virtutem prolixta; ex quo spiritualium ac theologiarum simplex et immutabilis veritas, in qua omnino loquendum est. Etenim in corde ubi non adest manifeste participata vivificans et illu-

A πνεύματι τοῦ στομάτος αὐτοῦ· ποτὲ δή· «Οπηνίκι φύλεται πλήρης ἡ νοητὴ γῆ, ἡ οἵας ἡ καρδία ἡμῶν, εἰ τοῦ ἐλέους Κυρίου, εἰ τῆς πειρατοκινήτου δηλαδή δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας καὶ κινήσεως εὐαίσθητως καὶ ἐμφανῶς. Πρὶν δὲ τῆς ἐνεργείας καὶ δύναμεως καὶ κινήσεως ἐν καρδίᾳ δ νοῦς αἰσθηται, οὐ μόνον οὐχ ἔξι τὸ στερέμυνον ἐκ τοῦ τὴν κτίσιν καὶ τὴν Θελαν Γραφὴν θεωρητικῶς καὶ πνευματικῶς ἀναλέγεσθαι, καὶ συνάγειν εἰς ἔνα λόγον τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ φόρος διτεπλεστος περίεστι μήποτ' δλγται παραφαντασθεῖς. Διδ δή, εἰ τὸ γε μέλοιμεν ἀσχολίων ποιήσασθαι τοῦ τὸν Θεὸν ἐκ Γραφῆς θεωρεῖν, καὶ τῆς κτίσεως, ἔνοειδῶς τε καὶ μονειῶς τοὺς πωλοὺς λόγους τῶν δητῶν, καὶ τὰ θεωρήματα εἰς ἔνα λόγον καὶ πνεῦμα συμπύσσοντες, ἔνοειδῆ, καὶ ἀπλῆν, καὶ ἀνέβεον θεωρίαν δρῶντες ἐν ἀριστίᾳ, καὶ ἀπειρίᾳ, καὶ ἀναρχότετε τὸν τῆς καρδίας ἡμῶν πρότερον ἔνδον εὑρητέναι ζητήσωμεν θησαυρὸν, καὶ ικετεύσωμεν θεὸν διγιον, πληρώσαι τὴν γῆν ἡμῶν τοῦ ἐλέους αὐτῶν· καὶ τότε εἰ τις δύναμις, δινα δῶμαν ἐλευθερίας τὸν νοῦν πρὸς θεού κατανόησιν, ἔνοειδῆ, ὡς εἰρηται, καὶ μονοειδῆ, ἀπλῆν, ἀνείδεον, ἀδιον, ἀπειρον, καὶ ἀδριστον, ἐν θεωρίᾳ καὶ βιηθείᾳ τοῦ λόγου τε καὶ πνεύματος.

B πδ. «Οπηνίκα ταῖς εὐθέσι, καὶ ἀπλοῖκαῖς διαθέσεσι τῆς ψυχῆς τὸν κατὰ τὰς ἀρετὰς δρόμον δι' ἀρετῶν μετὰ φρονήματος ταπεινοῦ ἐν ὑπομονῇ καὶ ἐλπίδι τῇ διὰ πίστεως διανύοντος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ζωοποίες καὶ ἀειβλυτος τοῦ ἄγιου Πνεύματος δύναμις καὶ ἐνέργεια τῇ καρδίᾳ ἐπιδημήσει, φωτίζουσα γιγνεμένας δυνάμεις τὰς ψυχικὰς, πεφυκότας κινουμένη περιφανῶς, καὶ παρακαλοῦσα, πρὸς ἁυτὴν προσκαλεῖται τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν διτε τάχιστα καὶ δρόβητως ἐνοῦται αὐτῷ, ὡς εἶναι τῷ δητε τὸν νοῦν καὶ τὴν χάριν τοτηνικάδες ἀναμφιλέκτως εἰς πνεῦμα ἐν, τότε δὴ τότε δ νοῦς αὐτόμολος ἥκει τῇ ἐπιπνοϊᾳ τῆς χάριτος βοηθούμενος πρὸς τὸ θεωρεῖν, στάσης δηλονότι ἀφράστως τῆς τοῦδε περιφορᾶς, καὶ περιπλανήσεως τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ φωτὶ τοῦ ζωοποιοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, καὶ εἰς ἀποκαλύψεις φοιτᾶ μυστηρίων θείων νοητῶν, καὶ σιωπῇ παντούτῳ καὶ ἡσύχῳ, ίδιῳ πεφυκότι βλέμματι ἐμβατεύειν ἐφικνεῖται ὑπερφυσιαὶ ἀρρήτοις, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον θεωρεῖ καὶ θεοληπτεῖται, καὶ πρὸς τὸ τὸν θεὸν ὡς οἱόν τε ὁρῶν ἀνατείνεται μετ' ἐπιστήμης τῶν θείων, ἐξ ιερῶν συνειλεγμένης ἀναγνωσμάτων, δισον ἐξ ἀναλόγου ἀφιδιάζει ταπεινούμενος, καὶ προσευχήμενος δ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἐνεργούμενος· τότε οὖν οὐδὲ τοῦ θεολογεῖν ἔστιν ἔκτος, ἀλλὰ ὅμα εὐθύς ἔστιν αὐτόχρημα θεολόγος, καὶ μή θεολογεῖν οὐχ ἀνέχεται, καὶ διηνεκῶς (!), χωρὶς δὲ δωρεᾶς οὐρανίου τῆς εἰρημένης, καὶ χωρὶς Πνεύματος ἐναργῶς ἀειχνήτα πνέοντος ἐν δρά καρδίᾳ, φεῦ! δσα δ νοῦς δρόμος φαντασίαι τοῦδε εἰσι, καὶ δσα θεολογεῖ, λόγοι τηνάλως εἰσιν εἰς ἀέρα προχειμενοι, τὸ τῆς ψυχῆς αἰσθητήριον μή διεγέροντες ἢ χρή. Ἐξ ἀκοῆς [Ισ. Λείπει τὸ γάρ] ἐνεργεῖται καὶ

(!) Ομοιως καὶ τὸ οἰαρδὸν στημεῶδες ὑπάρχει ὡς τῇ πλάνῃ προφυλακτικόν.

λόγων ίστων Εξιθεν, οθεν τή πάνδεινος πλάνη τῶν νοητῶν, καὶ θεολογίας αὐτῆς κακῶς ἐς τὰ μάλιστα ἔχει τὴν πάρδον, οὐκ ἐκ καρδίας; ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος Πεύματος, οθεν τῶν νοητῶν τή ἐνοεῖδης καὶ θεολογίας ἀπερπτος ἀλήθεια, ἐν τῇ καθόλου φάναι καὶ γάρ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν τῇ οὐ πάρεστιν ἐμφανῶς τῷ μετσόχῳ τῇ ζωοποίῳ καὶ φωτιστικῇ τοῦ Πνεύματος δύναμις, καὶ ἐνίργεια διεβλύτως, εἴτε πνέουσα θέλοι τις λέγειν, εἴτε φέουσα, ἐνωσις οὐκ ἐστιν ἐκεὶ νοερά, ἀλλὰ μᾶλλον διαίρεσις, οὐδὲ δύναμις καὶ στάσις, ἀλλ' ἀσθένεια καὶ τρεπτότης, οὗτε μήν ἐφαμίλιως φῶς, καὶ δρασίς ἀληθείας, ἀλλὰ μᾶλλον σκότος, καὶ φαντασίας εἰκασίας ἀναπλασμός, καὶ τὸ δλον ἀλογίας καὶ πλάνης ὅδος· ἐν τρισὶ καὶ γάρ τάξεσιν, ηδοῖς, κατὰ τοὺς Πατέρας, διέναι ἔχων δ νοῦς, φυσικῶς δηλαδή, ὑπερφυῶς καὶ παρὰ τὴν φύσιν, δταν ἐν ὑποκειμένῳ τι νοητῷ δ νοῦς θεωρῇ, κατὰ φύσιν δρᾷ, μέντοι γε μετ' ἐνεργείας ὑπερφυοῦς τοῦ Πνεύματος· ὅταν δὲ ὑποστατικῶς δρᾷ καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, δαιμόνα τυχόν, η ἄγγελον, εἰ μὲν ἡνωταὶ δ νοῦς ἐν εἰρήνῃ, καὶ τῇ δρδουχῃ τοῦ Πνεύματος ἀναζωτυρεῖται σφρόβρεφον, ὑπερφυῶς δρᾷ, φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἀπλανῶς· εἰ δὲ τὰ ὄρώμενα ὄρῶν διατρεπταὶ καὶ ἀμαρυοῦται δ νοῦς; καὶ τῇ πλάνη τῶν νοῦν πρὸς δρασιν πνευματικὴν ὑποστατικῶς χρή, οὐδὲ τῇ δράσει πιστεύειν καὶ ὑπωσοῦν, μὴ ἐνεργουμένης ὑπὸ τῆς καρδίας καὶ κινούμενης ὑπὸ τῆς καρδίας.

π'. Τινὲς οὐρανιῶ δρόσων τῆς χάριτος, τὴν τῶν σφετέρων παθῶν φλεγμονὴν καλῶς γε ποιοῦντες ἐς ταμάλιστα, ἐξιδσθαι πειρῶνται· περὶ ὧν δηλαδή γέγραπται· « Ἡ δρόσος τῇ παρὰ σοῦ λαμα ἡμῖν ἐστα·. » Τισὶ δὲ ηδε τῇ εἰξιμένη δρόσος, μειζονὶ πως ἀντιλήψεις θείρις ἡνωται, καὶ εἰς μάννα μεταποιεῖται, καὶ ὡς ἄν ποι εἴκ τινος σίτου ἀρτοποιεῖται, συντριμμῷ καρδιακῆς ταπεινώσεως, οὐδετὲ τε δακρύων, καὶ πυρὶ πνευματικῆς γνώσεως, ἐπεξίως τούτο καὶ μάλα εἰκότως πεπονθία, καὶ εἰς γε βρῶσιν ἀγγελοειδῆ προστήκουσαν γεγονούσα, περὶ ὧν εὐλόγως ὡς τὰ πολλὰ εἰρηται· « Ἀρτὸν ἀγγέλων ἔφαγεν δινθρωπός. » Εἰσὶ δὲ, οἵς κατὰ πρόβασιν ὑψηλοτέρων τινὶ τρόπῳ γέγονε καὶ διπτάνεται ἁστῶν τῇ φύσις μάννα σαφῶς· περὶ ὧν τὰ Εὐαγγέλιά φησι· « Τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. » Ἡ πρώτη τάξις τισυχαστῶν σοφῶν· η μετ' αὐτήν καὶ σιωπήν δασκούτων, μετά τῇ θελας γνώσεως· η δέ γε τρίτη, τηλωμένων καθόλου καὶ τὴλοιωμένων ἐν Χριστῷ, ημησοῦ τῷ Κυρίῳ ήμῶν.

π''. Διαφυγῶν διὰ τῆς χάριτος, ὡς εἰκός, Φαραὼ, καὶ Αἴγυπτον καὶ τάκει δεινά καὶ ἐπίμοχθα νοητῶς δ νοῦς, καὶ μέν γε τὴν κυματικῶν πικρίας κύματα ἐμπαθή, καὶ ἀλμάδους κακίας; σαρκικὴν βιοτὴν, καὶ ἐν νοητῇ ἐρήμῳ γενόμενο; δηλοντί ξένες ἀπτηλαγμένη Φαραωνιτῶν νοητῶν· καὶ ξυλληθδην εἰπεῖν, τὰ τότε τοῖς Ἐβραίοις συμπεσόντα κατ' ασθησιν χαλεπά, νοητῶς καὶ παθῶν καὶ ἀπαλλαγεῖς, μάννα ἐξ ἐπομένου ξεθει νοητῶν, αἰσθήσει ψυχῆς ἀσφαλῶς, οὐ τύπον τὸ πάλαι ξεθει δ Ισραὴλ αἰσθητῶς. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς, ἐστιν δὲ μεμνη-

A minans Spiritus sancti virtus et semper scaturiens efficacia, sive inspirans, ut quidam dici velint, sive fluens, ibi non est spiritualis unio, sed potius division, neque vis, neque stabilitas, sed infirmitas ac mutabilitas, neque lumen ac visio veritatis, sed potius tenebrae et plenitatem vana fictio, et dementiam ac erroris via. Triplici ordine autem via mens procedere potest, iuxta Patres, naturaliter nempe, supernaturaliter, contra naturam. Quando in substantia qaudam mens contemplatur aliquid spirituale, secundum naturam contemplatur, cum efficacia tam sancti Spiritus supernaturali; quando autem hypostaticē contemplatur et non in supposito, demonem contemplatur aut angelum. Si quidem mens in pace uniatur, et Spiritus sancti fax inflammetur vividius, supernaturaliter contemplatur, manifeste ac sine errore; si vero visibilia contemplans dividatur et inseparatur mens, et vivifica virtus extinguitur, tunc contra naturam videt et hæc est erroris contemplatio. Ideo non oportet mentem intendere ad spiritualem visionem hypostaticē, neque visionem credere quomodo cuncte, nisi cor juxta prædicta moveatur et associetur Spiritus sancti virtute, si mentis sancta sapientia esse velimus.

B 85. Quidam cœlesti gratiæ rore suarum cupiditatū ardorem, optimè se gerentes, curare conantur; de quibus sane scriptum est: « Ros qui ex te deshuit, nobis est medicina. » Quibusdam vero prædictus ros, majore quadam gratiæ susceptione, cœgitur et in manu transformatur, et tanquam ex quadam frumento panis efficitur, cordis humiliati contritione, et lacrymarum aqua, et spiritualis scientiæ flamma, id patiens digne et merito, et in angelicam escam conversus, de quibus optimedictum est: « Panem angelorum manducavit homo. » Sunt autem quibus in via quodam excelsimo factum est et videtur ipsorum naturam manu manifeste; de quibus dicunt Evangelia: « Quod factum est ex Spiritu, Spiritus est. » Primus ordo sapientium in pace degentium ordo est; secundus, eorum qui silentium servant cum divinitate scientia; tertius, eorum qui omnino simplices effecti sunt et conversi in Christo Iesu, Domino nostro.

D 86. Postquam per gratiam, ut decet, Pharaonem et Aegyptum et quæ in hac regione terribilia sunt et labore plena mens spiritualiter effugit, vitamque amaritudinis fluctibus agitatam et vitam amaritudinis carnalem; et in spirituali deserto spiritualibus Pharaonibus liberata consistit; et ut breviter loquar, quæcunque Hebreis acciderunt mala spiritualiter et perpessa est et rejecit, consequenter spirituale manna manducat, seculo animæ sensu, cuius figuram olim sensibiliter Israel manducavit. Et postquam incepit, memor cogitabilia cupit, ut illi

sensibiles carnes, *Egyptiacas* victimas, periculo e plerumque atque etiam non secure, et aversionem a Deo patitur donec convertentis prenitentiae medicina, divinum rursum inquirat. Et sane quidem si caro haec frequentius quam manna, cum pace comedatur, tempore procedente et gratia ipsi motum et vim adjiciente, spiritualem carnem, in manna naturam quodammodo conversam, ut aliquis dicat, manifeste videt. Sunt autem tali menti manna comedenti, juga spiritualia et flagella, quibus utens ut pondere ad manna, quod quotidiani cibi superfluum sit, rejicit, ne forte ultra modum pingue scens totum pereat et una cum illo cibi defectu periret mens que modum non servaverit. Manifeste autem meus que manna comedit, nec quidquam aliud, pulchritus vivit, quam ea que quidquam aliud comedit, spirituatiter dico; quia et ipsa quodammodo, cibi natura, in manna qualitatem, ut ita dicam, transit. Signum autem est appetitus carientis erga quælibet aliena, que quidem prius capiebat; et quando undique manna manducandum habet et insens effecta est, cum pietate adunata, non mirum est, si ad hujus habitum, quod perpetuo comedit et jam illi assumpt, convertitur, neque rationi contraria est ad hujus manna qualitatem mentis transformatio. Naturaliter enim cibus frequenter et indesinenter sumptus in ipsam quod nutritur, converti solet. Tunc igitur non modo angelorum ordinem mens tenet, sed est divinitate adoptionis puticeps effecta, digne ex spirituali gloria ad gloriam translata, non modo unum aspiciens, sed et ipsa in se unum aliquid effecta, et in illo vivens, et mundo supernaturali fruens, et ut ita dicam, inestabilibus mysteriis delectata, divine et Deo grata in sancto Spirito. Et quodammodo secundum aspecta ei celebrata transformatur, et se in manna natura contemplatur. Is quidem oculo excelsior est et multo honorabilior, cum manna moverit seipsam manducare, et in quādam manna naturam se transformari. Prīus enim fit, quando in initio mens in seipsa spiritali unione replicatur; secundum vero, manifestioris unionis et mysteriorum spiritualium revelationis, et summae ac omnibus absolutionis simplicissimæ spiritualitatis evidens indicium est.

87. Simplex natura mens est, quia illud cuius imago est, simplex quoque est; quod quidem est dirinum; cum igitur talis sit, et simpliciter operari solet. Quidquid enim ejusdem naturæ est, amat. Variatur tamen non per seipsam, sed per sensus et sensibilia, per quæ spirituali in ipsi sunt perceptiones. Quando autem propriam rationem in esse et sensus cum sensibilibus discernentem ac judicantem perite, ut licet, statuit, neque sensus imbecilliores quam oportet redditem, neque sensibilia pulchritudines aut indolenter inserviant, aut sine modo excellentem et mentis vim ne-

A μένος ἐπιθυμεῖ νοητῶν, ὡς αἰσθῆτῶν ἔκεινοι χρέων, θυσιῶν Αἰγυπτιακῶν, ἐπικινδύνων; ὡς τὰ πολλά, οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ σφαλερῶς, καὶ γοῦν θείας πειρᾶται ἀποστροφῆς. ἕως ἀν τῇ τῇ παλινστρόφου μετανοίας ἵκεσθε τὸ θεῖον καταλήξως ἐξιλεώσαις ο. Καὶ μὲν ἦτα εἰ γε τοῦ μάννα συνεχέστερον ἐμφαρίζαι μεθ' ἡσυχίας, καὶροῦ προΐντος, καὶ τῆς χάριτος αἰτῷ προστιθέσῃς; ὅποτην καὶ μένος, τὴν νοητὴν σάρκα αὐτοῦ εἰς φύσιν τοῦ μάννα τρόπῳ γέ τῷ μεταπεσμέναν, ὡς ἀν εἶπη τις, ἐκδήλως ὁρῷ μάλα τρανῶς· εἰσὶ δὲ τῷ τοιούτῳ νῷ μάννα ἐσθίοντι, ζυγὸν πνευματικά, καὶ πλάστιγγες, αἱς χρώμενος σταθμῷ τῷ μάννα, πλέον οὐκονιστήν τῆς ἐφημέρου αὐτοῦ τροφῆς, ίππα μὴ σκωληκίαταν ὡς ἐπίκεινα τούτῳ μετρίου, τῇ τῶν ἀπόληται, καὶ συναπόληται τούτῳ τῇ ἀτροφίᾳ. B δ τὸ μέτρον μὴ τηρῶν νοῦς. Δῆλος δὲ ἀν εἴη μάννα ἐσθίων ὁ νοῦς, ἐφ' ὃ μηδὲ ἐπιτιοῦν ἔτερον ἐσθίων ζῶται ζῆτη προφανίους καλλίονα, παντός ἐπιοῦν καὶ ὀπωσόνιον ἐσθίοντος, λέγω δὴ νοητῶς. Οἱ μέντοι μετέβεβληται πῶς καὶ αὐτὸς τῇ τῇ θρέψεως ἔξι εἰς τὴν τοῦ μάννα οἷον εἰπεῖν ποιεῖται, σημεῖον ἡ ἀνορεξία τῶν ὄποιωνον ἀλλοτρίων, ὃν ἦν ἐπιθυμῶν πρότερον· καὶ διαν πανταχόσ μάννα ἐσθίειν ἔχει, καὶ νήπιος γένται, τῇ θεοεσθίᾳ προσκαλληθεῖ, καὶ μὲν δὴ καὶ οὐ θαῦμα μεταβεβλῆσθαι τινὰ πρός ἔξιν οὖν συνεχῶς γενέται, καὶ χρόνῳ ἐμφορίται μακρῷ, οὐδὲ δὴ πρός; ἔξιν τοῦ μάννα νοῦ μεταποίησις ἀπωσθήσεται περά τὸ εἰκός ἀν εἴη. Πεφυκότας γάρτος τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάδοχον τῇ τροφῆς μετατιθεῖσι. Εἰσιθεῖσθαι πρός δέ τὸ τρεφόμενον. Τοτηγάκιδε οὐ μένον ἀγγέλου τάξιν ἐπέχει δὲ νοῦς σαφῶς, ἀλλὰ καὶ τῆς θείας υἱοθεσίας μέτοχος γίνεται, ἀξιοχρέως ἀπὸ δέῃς πνευματικῆς εἰς δέξιαν μεταβιβλῆσμενος· οὐ μόνον πρός ἐν ἀπορῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πεδὲ ἔκατον γιγνόμενος ἐν, καὶ τούτῳ ζῶν, καὶ ὑπερκοσμίῳ; τρύπων, καὶ, τὸν οὐτως εἶπω, ἀπόλαύων μυστικῶν ἀλλήτων, θεοειδῶς καὶ θεοπλάνως ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· καὶ μίν πικροῦ κατά τὰ ὄρμενα καὶ ὄμρούμενα γιγνομένας γινόμενος· ὡς καὶ εἰς ἔξιν μάννα δράν ἔκατον. Αὕτη γέ τοι τῇ τάξις ὑψηλοτέρα, καὶ τιμιότερά πολλῷ, τοῦ μάννα μὲν ἐγνωκότος ἔκατον ἐδίδισται, οὐ μήν καὶ πρός ἔξιν τινὰ τοῦ μάννα ἔκατον μεταβεβλῆμενον. Τὸ μὲν γάρ πρότερον, ἔστι πέρι παθεῖν κατ' ἀρχής; εἰς ἔκατον ἐν νοερῷ ἐνώσεις τὸν νοῦν συμπτυχόντα· τὸ δεύτερον δὲ ἐναργεστέρας ἐνώσεως, καὶ γνωστικῶν μυστηρίων ἀποκαλύψεως, καὶ δικρας ἀπολύτως τῇ τῇ πάντων, καὶ ὑπερηπλωμένης νοερότητος ἐμφασίς σαφῆς.

πς. 'Απίλους ἔστι φύσις ὁ νοῦς, διε τοῦ καὶ τὸ οὖν ἔστιν εἰκὼν, ἀπλοῦν, δῆλον δὲ διε τὸ θεῖον· ὃν δὴ τοιούτος, καὶ ἀπλῶς ἐνεργεῖν φίλει. Πάντα γάρ τὸ φύσις αὐτῷ φίλει· ποικιλλεῖται δὲ σμαρτὸς οὐδὲ διε τὸν δικάδην τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὰ αἰσθητά, δι' ὃν τούτῳ φίλοι τῶν νοητῶν περαρχοῖται. 'Οπηγίκα ἐν τὸν Ιδίου λόγον ἔκατον καὶ τῶν αἰσθήσεων σὺν τοῖς αἰσθητοῖς στήσῃ μεταξὺ κρίνονται καὶ δικάδην τὰ εἰπιτημόνων; οὐδὲν τε, μήτε τὰς αἰσθήσεις ἀμβλυτέρας; τοῦ καθήκοντος καθίστωνται, μήτε τὰ τῶν αἰσθητῶν καὶ ληγή, η ἀμαυροῦνται φαθύμως, η ὑπερσαινόμενον ἀγενῶς, καὶ τὸ τοῦ νοῦ κράτος διληγόρως τούτοις ὑποκαθίστανται, νό-

μοντα δὲ σωφρόνως τὸ προσῆκον ἐκάπειρον, τοτηγικάδε εὐθὺς δ νοῦς ἔαυτον γίνεται ἐνιαῖος, καὶ ἀπλοῦν; ὡς; ἔχει φύσεως ἀποκαθίσταμενος καὶ τὸν διαιρετῶν ἀφιστάμενος· καὶ αὖθις φυσικῶς ἄρχεται φύλετον τὸ θν., καὶ ἀπλοῦν, καὶ τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀπλοῦν ἐνεργεῖν· δ δὴ φιλῶν, ζητεῖ, καὶ ζητῶν τὴν πτῆσιν ἔαυτοῦ ὑπὲρ πᾶσαν ποιεῖται σύνθεσιν, ἔως ἂν εὔροι τὸ ἀληθῶς καὶ κυρίως ἐσ, καὶ ἀπλοῦν, διπερ ἐστίν δ Θεός. "Οτε δὴ καὶ ὑπὸ μόναις ταῖς τούτοις πτέρυξι, νῦν μὲν σκεπόμενος, ἀλλοτε δὲ μετεωρίζομενος, τέρπεται, ὡς εἰκής τέρπεσθαι θεοφρουρούμενον καὶ θεοφρούμενον νοῦν.

πη'. Τῷ διμορφικῷ τῆς ψυχῆς, ὡσανεὶ ἀχλυῶδες τι πάχος ἐπιτεπτωκός τὸ ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ ὁρᾶν ἀντὶ τοῦ δυτοῦ πεποιηκεν. "Οταν δὲ τῇ πυκνῇ προσευχῇ, καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσει, καὶ ἀνταστέσῃ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν διὰ τῆς χάριτος δ νοῦς διέληπτὸν εἰρημένον ἀχλυῶδες πάχος, ἀφ' ἔαυτοῦ ἐναργῶς ὁρᾷ τὸν Θεόν, ἐρμηνῶς μηδαμῶς πρὸς τούτο δεδμενος, ὥσπερ οὐ δεῖται διδάξοντος δ αἰσθητῶς ὁρῶν· εἰ γε μὴ τὸ διοιχλοῦν καὶ ἐπιπροσθοῦν λογεῖ τῇ κρήπῃ τοῦ διφθαλμοῦ. Μηδ γάρ προεπεφύκεσται τὰ αἰσθητὰ ταῖς αἰσθησεσιν ὑγιῶς; ἔκούσαις, οὕτω τὰ νοητὰ ταῖς νοήσεσιν ὥκειται, καθαρευούσαις ἐκ τῶν τῶν παθῶν νέφους· καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως τῶν αἰσθητῶν ἡ κατάληψις, οὕτως ἐκ τῆς νοητικῆς ἀποδέκψεως ἡ τῶν νοητῶν ἐποψία γίγνεσθαι εἰλαθε· μετ' ἡ διὰ τῆς χάριτος ἀνεῖδεος, καὶ ἀπειπα, καὶ ἀφάνταστος, καὶ ἀπλῆ τοῦ Θεοῦ θεωρία, ἣτις κάτοχον ἔχουσα τὸν νοῦν, πάντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν τῶν διπολωνύμων ἀφετον ποιεῖ, εἰς ἀπειράς, ἀπεριλήψιας τε καὶ ἀσριστίας βιθύνονταν ἐν ἐκπλήξει καὶ θαυμασμῷ, ὡς οὐκ ἐνδέχεται δηλωθῆναι λόγῳ, κατακλείουσα.

πθ'. Ω Δέσποινα, δ πάντων τῶν δρωμένων καὶ νοουμένων ὃν ἀρχὴ παντοκράτορ, ἀρχήν ἔχων τὸ ἄναρχον, δικτιστε, καὶ διτιμὸν τὸ ἀνέριστον, ἀπειρ., καὶ φύσιν τὸ ὑπερφυές, ἀπεριληπτί, καὶ οὐτιστὸν τὸ ὑπερούσιον, ἀγένητε, καὶ εἶδος; γοῦν τὸ ἀνελέον, ἀόρατε, καὶ ἰδίον τὸ ἀτίτιον, ἀφθαρτε, καὶ σχῆμα τὸ ἀσχημάτιον, ἀνεῖχιγιαστε, καὶ τόπον τὸ ἀπερίγραπτον, ἀπεριόριστε, κατάληψίν τε τὸ ἀκατάληπτον, ἀνεξερεύνητε, καὶ γνῶσιν καὶ θεωρίαν τὸ ἀόλεστόν τε καὶ ἀγνῶστον, ἀπρόσιτε, καὶ ἀπερινότες; καὶ λόγον τὸ ἀφενεγκτον, ἀνεκδιήγητε, καὶ ἐρμηνειαν τὸ ἀνερμήνευτον, διφατε, καὶ τὸ ἀνεννόητον νόσον, ἀδιανότε, καὶ δλως θέστων τὴν ὑπὲρ πάντα ἀφαίρεσιν, ὑπέρθεε, δλος; εἰ θαῦμα, καὶ γαλήνη, καὶ θάρρος, καὶ ἀγάπη, καὶ γλυκύτης, καὶ θυμηδία, καὶ πεποθησίας ἐν ἔμπασι, καὶ τῷ δντι ἀμεριμνίᾳ καὶ χαρά, ἡ ἐνυπόστατος μόνη δόξα καὶ βασιλεία, καὶ σοφία, καὶ δύναμις. Διὰ τοῦτο ἔστασις ἀπὸ πάντων τῶν δριμένων, καὶ κατάπαυσις ἀπὸ πάντων τῶν νοουμένων πεφυκέτως ἀφρίτα γίνη, καὶ ἀνάπαυσις ἐν σοὶ θαυμαστὴ ταῖς μετά μετοχῆς σε θεωροῦσι τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀφραστε Θεός.

ει ab omnibus cogitabilibus cessatio naturaliter ineffabilis es, et requies in te miranda iis qui te, cum sancti Spiritus participatione, contemplantur. ineffabilis Deus.

κ'. Θαυμαζόμενον δὲ, τὸ Θείον δηλαδή, ποθεῖται:

A diligenter eis submittentem, sed sapienter uniuersique quod convenit, distribuentem, tunc mens statim secum unita est, et simplex juxta suam naturam restituta est et a divisione separata; et rursum naturaliter incipit unum diligere et simplex et simplicem unamque operationem. Quod quidem anima, querit, et, querens, suum volatum supra omnem compositionem fert, quo adusque inveniat vere et simpliciter unum et simplex quod est Deus. Quando sane solis hujus alis nunc quidem obumbrata, nunc sublata latetur, ut latari decet, quæ a Deo custoditur et fertur, mens.

B 88. Contemplativa animæ virtuti, tanquam tenebrosi aliquid ac densi quod ex cupiditatibus ortum habebat, alia quam veritatem contemplanda, præbebatur. Quando autem frequenti oratione et mandatorum adimplectione et tendentia ad Dei contemplationem per gratiam mens predictas crassiores nebras dissipaverit, per seipsam manifeste Deum videt, explanatione nulla indigens, quemadmodum doctore non indiget qui sensibilia videt; si nihil oculi pupillæ obstat. Quemadmodum accommodantur sensibilia sensibus recte se habentibus, ita spiritualia cogitationi nata sunt, mundatae neripe a cupiditatuum nube. Et sicut ex sensuum perceptione sit comprehensio, ita ex spirituali aspectu spirituum visio fieri solet; post quæ simplex Dei contemplatio per gratiam, sine figura et qualitate et imagine mentem subiectam retinens a quibuslibet sensibilibus et cogitabilibus liberat, eam includens, ut sermone non potest dici, in immensitatis non circumscriptaque infinitatis abyssō cum exstasi et admiratione.

D 89. O Domine, qui omnium visibilium et cogitabilium omnipotens principium es, qui initium habes æternitatem increate qui finem habes infinitatem, immense qui naturam habes supernaturale, incircumscripsi; et substantiam habes supersubstantiale, ingenite; et formam habes quod sine forma est, invisibilis; et proprium habes quod non proprietatem admittit, incorruptibilis; et habitum quod non est habitus non vestigabilis; et locum, immensitatem, incircumscripsi; comprehensioinemque et incomprehensibilitatem, abscondite; et cognitionem contemplationemque quod non potest nosci aut videri, inaccessible et non cogitabilis, et rationem; quod supra rationem est, incenarrabilis; et interpretationem, quod nemo potest interpretari, ineffabilis; et cogitationem, quod non potest cogitari, incogitabilis; atque omnino situm habes super omnia celsitudinem, o Supreme; totus es mirabilis, et pax et fiducia et charitas et dulcedo et deliciae, et in omnibus securitas et vera beatitudo, sola substantialis gloria et regnum et sapientia et fortitudo. Ideoque ab omnibus visibilibus recessio-

ne ab omnibus cogitabilibus cessatio naturaliter ineffabilis es, et requies in te miranda iis qui te,

90. et Divinum quod miramur, magis optamus;

oplatum, purificat, » inquit theologica Gregorii vox. Cum mundavit, Dei nos similes efficit; et talibus effectis, nobiscum tanquam cum familiaribus conversatur. Et non modo sic Deus, sed et qui mundati sunt, cum divina in Spiritu ac veritate ipsis propria facta sint, et in Deo inveniantur; unde et theologus adjicit: « Deus cum Diis unitus et ab ipsis cognitus. » Vides quam admiranda sit ea unio. « Deus, inquit enim, cum diis unitus. » Si autem eorumdem unio fiat, manifestum est easdem quoque esse ex unione dispositiones ac delicias. Ideo addit: « et cognitus : » igitur qui sunt Deo similes et dii ex gratia, cum ipsis divina sint propria, et cum Deo conversantur et eum norunt, quemadmodum et Deus analogice eos qui divinam formam habent, ut dictum est, et dii sunt, contemplatur et cum iis conversatur et unitur. Unde magnus ille vir addit, nec immerito, ut id demonstret: « Et tantum forte Deus a mundis et diis ipsis noscitur, quantum jam eos noscit analogice qui natura Deus eos ut deos adoptione fecit. Reputa igitur quo in gradu ab ipsis noscatur? Beatisimi igitur qui ad Dei visionem et contemplationem convenienter totis animæ ac scientiæ spiritualis viribus, cum eos videas, ob Dei incomprehensibilitatem ex ejus aeternitate, insinuitudine, immensitate, semiprema existentia, totos in Deo maxima admiratione dignos effectos et stupore, et quo eorum animæ per amorem eum Deo uniuntur, et desiderium inexplicabile in Dei vultus divinæque pulchritudinis contemplatione, quasi consumptæ patiuntur. Et consequenter tunc mundantur, et divina operatione Deo similes efficiuntur, et dii jam cum Deo per cognitionem uniuntur; qui quidem deiticorum superabundantia, et supernaturalis ipsorum deificationis dono ac divinæ unionis, ipsis se cognitum præstans, miro modo immensa illa pulchritudine omnem eorum spiritualem sensum abiicit omnemque motum et circum se attractos habet tanquam alios angelos, mira psallentes et merito. Deus stetit in concilio deorum; in medio autem deos dijudicat; et illud: « Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram, » terrestres nempe, ab ortu solis usque ad occasum, unde principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, et consequenter stant circa Deum, ut Seraphim stabant coram illo, divinas supernaturalium mysteriorum illuminationes accipientes, et consequenter a Deo possenti nec distracti, qui supra omnia infinite elevatus est. Si igitur mundi corde, juxta Domini declarationem, beati sunt, quia ipsi Deum visibunt, quomodo non essent manifeste beati qui Deum contemplantur, admiratione que ex Dei cognitione procedit, mundati et in Dei dignitatem per profectus ascendentis! Oportet igitur eos qui beatitudinem passi sunt, et deificationem pati et ita imitare stare, ut Cherubim, circa Deum, contemplationemque omni opera curare et scientiam et actionem in Christo Jesu Domino nostro.

A πλέον· ποθούμενον δὲ, καθαίρει. » φησὶν ἡ Θεολόγος Γρηγορίου φωνή, « καθαίρον δὲ, θεοειδεῖς ἀπεργάζεται, τοιούτοις; δὲ γενομένοις, ὡς οἰκείοις ἡδη προσομιλεῖ. 'Ἄλλ' οὐ μόνον αὕτας δ Θεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ γε καθαρότες ταύτη, ὡς οἰκείοις ἐν πνεύματι καὶ ἀληθεῖα τοῖς Θείοις καὶ τῷ Θεῷ ἐντυχάνουσιν, ἔθεν καὶ δ Θεολόγος ἔπειται· » Θεῖς; Θεοί; ἐνούμενος; τε καὶ γνωρίζεμνος. » Όρθις τὸ θαυμαστὸν τῆς ἑνίσεως; Θεῖς γάρ, φησι, θεοί; ἐνούμενος. Εἰ δὲ τῶν ὄπιστεν ταυτῶν ἑνωτικοῖς, δῆλον διτε καὶ τῆς ἑνώσεως αἱ διαθέσεις καὶ ἀπολαύσεις; ἐφαυτλῶς εἰ αὕτα. Διτε διφτιστικοῖς, καὶ γνωρίζεμνος· ἀστάτως δρά καὶ οἱ θεοειδεῖς; καὶ θεοὶ ἐκ τῆς χάριτος, ὡς οἰκείοις τοῖς θεοίοις, καὶ τῷ Θεῷ διμιούσι καὶ γνωρίζουσιν, ὡς δ Θεῖς τρόπον ἀνάλογον θεωρεῖ, καὶ προσομιλεῖ, καὶ ἐνοῦται B τοῖς κατὰ τὰ εἰρημένα θεοειδέστε τελοῦσι, καὶ θεοῖς· ἐντεῦθεν δὲ μέγας προστίθησι, καὶ οὐκ ἀπεικότες, εἰς δῆλωσιν· « Καὶ τοσοῦτον λίως γινώσκεται δ Θεῖς τοῖς καθαροῖς καὶ θεοῖς τουτοῖσι, δσον ἡδη γινώσκει αὐτοὺς, ἀνάλογον τρόπον δ φύσει τούς θέσει θεούς. Πόσον τοίνυν εἰκάσατε τὸ εἰκός λογίζεμνος; πολὺ γε μακάριοι, οἱ πρὸς Θεοῦ ὁράσεις, καὶ θεωρίας προσηκόντες ἀνατεινόμενοι μεθ' ὅλου μένους φυχῆς καὶ ἐπιστήμης πνεύματικῆς, ὀπτηνίκα δράτε τῷ τοῦ Θεοῦ ἀλήπτῳ διὰ τὴν περὶ αὐτὸν ἀνεργίην, καὶ ἀπεριληψίαν, καὶ ἀπεριγραφότητα, καὶ τὴν ὅλως ἀδιάτητα, καὶ ἀπειρίτιν, ὅλους τούς ἐν τῷ Θεῷ θαύματος γεγονότας ὑπερθαυμάστου, γατε τῆς ἡλίκης ολας ἐκπλήξεως, ἐξ οὐ τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐρωτικῶς ὀπίσια κολλᾶται Θεοῦ, καὶ πόθου δσον ἀρρεπτον, ἐν δρά τῷ θεωρεῖν τὸ θεῖον πρόσωπον, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν κάλλος ἐκπρεπὲς, καὶ [Ισ. χειρίτερον τὸ καὶ] ἐκτετηκότες εὐδαιμόνως πάσχουσι. Καὶ τέτοια δῆτα ἐπομένων ταύτη καθαίρονται, καὶ τῆς θεουργίας καὶ θεοειδεῖς γίνονται, καὶ θεοὶ καὶ θεῷ γινωσκομένως ἐνοῦνται, δις γε δῆ περιουσίᾳ τῶν θεωρέντων, καὶ ἀκολουθίᾳ τοῦ τῆς θεώσεως ὑπερφυοῦς αὐτῶν δώρου, καὶ τῆς θείας ἑνώσεως, γνώριμος καταστάζει, θαυμασίως; συναρπάζει τούτων τῷ ὑπερκάλυπτον πάσσαν τὴν νοερὸν αἰσθητιν, καὶ πάσσαν τὴν ἐφεσιν, καὶ περὶ αὐτὸν θελγομένους ἔχεις ὡς ἀλλούς ἀγγέλους, ἀφυκτα ψάλλοντας, καὶ μάλα εἰκότες· « Ο Θεὸς ἐστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ, θεοὺς διακρίνει· καὶ τὸ, θεῖς θεῶν Κύριος ἀλλήλης καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν, τουτέστι D τοὺς γηγενεῖς, ἀπὸ ἀνατολῶν ἥλιου μέχρι δυσμῶν· δθει καὶ ἀρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀθρακίμ, καὶ ἐξ ἐπομένου ἐστησαν κύκλωφ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὰ Σεραφίμ εἰστήκεισαν κύκλωφ αὐτοῦ, θείας ἐλλάμψεις ὑπερκοσμίων μυστηρίων δεχόμενοι, καὶ ἐχόμενοι ἀδιασπάστως Θεοῦ, πάντων ἀπειράξις ἐξηρμένους ἀπειρώσεις. Εἰ τοίνυν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὸν Κυρίον ἀπόφασιν, μακάριοι. διτε αὐτοὶ τὸν θεοὺς ἔφονται, πῶς οὐ περιφανῶς μακάριοι οἱ θεωρητικοὶ, καθαίρομενοι τῷ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως θαυμασμῷ, καὶ εἰς θεοῦ ἀξίαν διὰ προκοπῆς ἀναβαίνοντες; Χρή γε δρά πεθοῦνται; τὸν μακαρισμὸν, καὶ παθεῖν τὴν θέωσιν, καὶ οὔτως ἀκινήτως στῆναι χερουδικῶς περὶ τὸν θεόν, τῆς θεωρητικῆς ἔχεσθαι ὅλη σπουδὴ, καὶ ἐπιστήμης, καὶ πρᾶξεως, ἐν Χριστῷ Τίτον τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. »

λα', ιδεῖν σε μάλιστα βούλομαι, καὶ δὴ ἐπομένως Α υπηνήσαι, ζωοτοίκε, ζωὴ τῶν ἀμηγέπη δρώντων σε, Κύρις ὁ Θεός μου, ἀλλ' οὐκ ἔχω βουλέμενος ὅπως ἐπάξιον εἶπω, καὶ διαποροῦμαι κατ' ἀλήθειαν καὶ ἀδημονῶ. "Π πῶς οἰκεῖως ὁ νοῦς ἔχει σοι, Δέσποτα, Ιοιητὰ πάνσοφε, καὶ σὲ μόνον δρῶν εἰρήνης ἀπολαύει, καὶ ἀναπαύλας αὐτῷ προσφυους! 'Ἐφίσται καὶ γάρ πεφυκτής ἡ νοῦς, τῆς ἔξωσεν, καὶ φαινομένης περιφορᾶς ἐλευθερωθείς, καὶ σχολάσας ἐφ' ἐσυτὸν, νοεῖν, καὶ μάλιστα δὴ διανοεῖσθαι φυσικῇ ὥκυτης τὰ ὑψηλότερα, καὶ προσκείσθαι τῷ γιγνομένῳ περιφορᾶς κατ' αὐτὸν ἀνύλας τοῖς ισχνοτέροις. 'Αμέλει λόγῳ πεφυκτής αὐτόνομος ὡσπερεὶ ἀνατρέχει πρός γε τῷ πάντων ὑπέρτερον, καὶ πάσης ἀνύλας ἀνώτερον. Δῆλον δὲ ὅτι σὲ καὶ μάλιστα, Ηλευθάτος ἄγιον ῥωπῆ, διὸ πίστεως κατὰ τὸ εἰκὸς βοηθούμενος, καὶ ταῦτη δῆτα ἀνατεινόμενος, ἢ μᾶλλον γιγνομένως ἢ νοῦς, ὥπερ τῶν περὶ σὲ νοητῶν, ὡς ἂν τινῶν συγγενῶν ἀνελέχειος, ποθεὶς σε καὶ πάνυ ιδεῖν σὺν παντὶ προθύμῳ τῷ τῆς ψυχῆς. Οὐαὶ δὲ πίσχει θαυμάσια, καὶ μακάρια πεφυκτής· ἐπει καὶ γάρ φύσις αὐτῷ, ἢ περ ἔφην, νοερὰ οὖσα, πάντων κτισμάτων, μᾶλλον δὴ πτηνή, καὶ ταχεῖα, Ἐφεσιν δὲ προστάντως ἔχει τὰ νοητὰ, δεῖται νοεῖν, ὡς ἐσθίειν ζῶα τὰ αἰσθητὰ [Ισ. αἰσθητικά], τουτὶ γάρ τρόπον ἐφάμιλλον τὸ νοεῖν τῷ νοῇ, διπερ τῷ ἐσθίειν ζώοις τοῖς αἰσθητικοῖ. 'Ἐκ γάρ τοῦ νοεῖν, καὶ ζῆν οἰκεῖως, καὶ αὔξειν, καὶ ἀπολαύειν καὶ τέρπεσθαι γίγνεται τῷ νῷ, ὡς καὶ τοῖς αἰσθητικοῖς ζώοις ἐκ τοῦ ἐσθίειν ἐστι. Τοιαῦτα δέ τοι πάσχει ἐξ ἄρα δῆπου τοῦ δρόμου, δηλαδὴ τοῦ νοεῖν ὑπερβαλόντως καὶ μάλιστα, ὀπήνικα φύσῃ διὰ πνευματικῆς σου χρηστότητος, ἀφράτως ἐν σοὶ γεγονότος, ἐν τῇ θεῖξι· τῆς ἀφάτου δόξης σου συμμεγεῖσα ἡ ἔφεσις αὔτους. Τὸ γάρ περὶ τὶς ἔφεσιν ἔχουν ιδεῖκην τὶ ποτ' ἀν καὶ πάθοι κατὰ τὸ εἰκὸς, περιτυγίνιον ἐλκτικῷ τῷ, καὶ μάλιστα γε τοιούτῳ, οἴδε περ σὺ, καὶ ταῦτ' ἐκ προνοίας τῆς σῆς, πρὸς τὴν οἰον σὲ, ἔφεσόν; Σὺ γάρ, Βασιλεὺς πάνσωφε, παντοδύναμε, ὑπεράγαθε Κύριε, κτίσας ζῶον τὸν νοῦν νοητὸν, τείνον τεύχεις, οἷον τοῖς σοῖς; γε ὑπερευφρανεῖσθαι πεφυκτῶς, καὶ ἀρρήτως ἐν κατοχῇ τοῦ θείου σου γενέσθαι μετ' ἐκπλήξεως ἔρωτος, καὶ οἴον πῶς μανικῶς διακείσθαι σοι· ἐξ ἐφαμίλλου βαχχῆκον ἐνθυσεσαμοῦ. Καὶ δὲ μὲν νοῦς, οὐιῶς ἄρα φιλόκαλος; ἀκριτικοῦς ἔχει, καὶ τὸ φιλόκαλος εἶναι κομιδῇ κατὰ τὸ πεφυκτός, ἐκ προνοίας τὰ δρῖστα ἐπομένων; νοεῖν ἔφεσιν ἔχει, καὶ δεῖ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ πρόσων ἐπινυμένην καὶ προχαίρειν ἐκ τοῦ γιγνομένου τοῖς χρεττοῖν. Οὐος δὲ σὺ τούτῳ φιληγή, καὶ δῆπες συναρπάζεις αὐτὸν, σοφῶς ἐς τὰ μάλιστα, τῷ ἔρωτι τῆς σῆς θεωρίας; κατατελγόμενον, καὶ ξυμπάντων ἀπαξιπλῶς, πλὴν μόνου σοῦ ἔξιστάμενον μετὰ τοῦ τῆς ψυχῆς διακειμένου παντῆς. Οὗτος [Ισ. λειπεῖ γάρ] ποικίλος μόνον ἔρδοι, ἥδιστε, οὔτε περιληπτός, οὔτε ἀπεριληπτός, οὔτε φιλέρδος, οὔτε μειλίχιος, ἀλλὰ νῦν μὲν τούτῳ, νῦν δὲ ἐκεῖνο· ίν τοῦτων πάντων ἐντεῦθεν, ἐκεῖνεν ἡ τοῦ νοὸς κινητις, καὶ δὴ καὶ τροπή, μηδὲν ἔχει κλίνει ποὺς· ἐν τι τῶν ἔξω σου διὰ ποικιλίαν δῆθεν, ἢ δὲ ἀπιλητητα, διὰ ἀκατατιγγίας ἔφεσίν, ἢ καταλή-

et varie ac multipliciter ketari, nisi in te; tu enim omnia causaliter in te habes, et super omnia inventaris, ut pulcherrimus infinite omnium rerum creator. Unde, cum nūs sis, Deus, substantia, varie potentis tuis videris, ob earum multitudinem et rursum propter earum magnitudinem, et quod miratione ac stupore dignus est, iis ipsis quibus comprehendendi potes, rursum quodammodo constitueris. Substantia enim omnino es incircumscriplus, et secundum virtutem, et praeter potentiam tua non circumscribitur; mensuram enim potentiae tuae quis inventit? Sapientia autem tuam quis cognoscit? Et Bonitatis tuae oceanum quis scrutatus est? Ac omnino quis tuorum aliquid intellexit? sed tamen secundum eadem quodammodo altero comprehensibilis es. Mens sane quae ab iis spirituilibus quae sensibilibus insunt contemplari incipit, ex consequentia ascendit ad illud quod circum te, Salvator, unum est et incomprehensibile, ac dulcedine comprehensibile et voluptate, et quod pulchri amatrix sit, omni cura festinat, quantum licet, ultra procedere. Cum autem nequeat longius inquirere, reputans, ut oportet, id quod ipsam fugit ut supra ipsam positum et elevatum, amore ardenti quodam comprehenditur et serventer circum te exsultat, et in animam ardenter desideria arripit, Divinae caritatis flammam ad incomprehensibile, faciens id quod comprehendit, et suam inopiam in amorum abundantiam convertens. Quod apud te comprehendendi potest non magis eam atrahit quam eam inflamat quod ipsam fugit et cognitionis impossibilitate, admirari et optare eam cogit; addam etiam, quod ei persuadet ut inquirat quid sis, non quidem substantialiter; id enim omnino ex supra elevatione impossibile est, sed quid sit substantialis Dei potentia et operatio, et quidquid eorum quae circum te contempnari licet, spiritualium et theologicorum incomprehensibile est, cum ea sint, ut diximus, propter magnitudinem, infinita, et propter multitudinem, non scrutabilia. Etri enim non possit omnino ad terminum pervenire, cum ea sint infinita, potest autem, cum puritate ad te accedens, et ad tuam pulchritudinem assurgens, ad manifestiores et lucidiores, aspectu corum quae te circumdant, pertingere atque ita deificari. Unde et amoris vulnera incendis, quae apud te versatur, mentem, eam illuminans, immo vero eam consequenter introducens in quaedam inaccessa et mystica celorum spectacula. Unitas hymnis celebranda, et Trinitas honoratissima, potentiae ac sapientiae abyssus profundissima! quonodo ex ipsa servitute, si quis ita loqui velit, aut ex adscriptione, in illas divinas tenebras mentem legitime mundatam introducis, eam transmittens ex gloria in gloriam, saepissime tamen intra has lucidas tenebras remanens. Non novi, ut tu nosti, utrum illa nubes in quam introductus est Moyses, Iujus fuerit imago, an haec illius; sed haec manifeste spiritualis est nubes et in ea divine ac su-

periorum, διὸς φύσερέττα, η μελιγιότητα καὶ ξυνίων, ἐν ἀγαλόν, καὶ καλῶν, περιηπτικῶν ὡν [γάθος. δ. το; σου], καὶ πάντων ἀγαλών καὶ καλῶν ποτειχῆς δρῆχης ὑπεράγαθως καὶ ὑπέρκαλον, ἐν αἰδενὶ τῷ ἐξέρω ἔξεστι πάντως τὸν νοῦν θεωρεῖν καὶ παραμένειν καὶ ποικίλων, καὶ πολλαχῆς τέρπεσθαι, ὅτι μὴ ἐν εσοῦ· σὺ γάρ τὰ πάντα αἰτιολογικῶν ἔχεις ἐν σεαυτῷ, καὶ ὑπὲρ πάντα εὐρίσκῃ, ἀτε θημιούργης ὑπέρκαλος; ἀπειράχει; ἀπειρών; Ἐντεῦθεν εἰς ὃν, θελεῖς τὴν οὐσίαν, ποικίλων θεωρεῖσσι ταῖς ἐνεργείαις, διὰ πλήθος αὐτῶν, καὶ αὐθίς; διὰ τὸ μέγεθος; αὐτῶν πολὺν, καὶ τὸ θαυμαστώτατὸν γάρ καὶ ἐκπλήκτον, διειπέρ, καὶ οἵ γίνη δῆπουθεν ἀγαθός, ἐντεῦθεν αὖθις τούτῳ γέ τῷ καθίστασαι. 'Ο γάρ καὶ οὐσίαν σὺ ἀπεριλήπτος πάντη, καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, καὶ Β πρές; τούτῳ τὴν δύναμιν οὐ περιλαμβάνεσσι ἀμηγάπτη μέτρον, γάρ δυνάμεως σου τοῖς εὐρατοῖς οφθαλμοῖς σου τοῖς Εγνωτοῖς τῆς δὲ ἀγαθότητος; σου τὸ πλιάρο; τοῖς ἔξιχνοις; καὶ δῶς τῶν σῶν τίνος τοῖς δάκρων συνήκη; καίτοι γε κατὰ ταῦτα τρόπον ἐτερον καταληπτός γε ὃν ὁ πωασδήποτε. Ἀμέλει δῆτα δὲ νοῦν θεωρεῖν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς φαινομένοις νοητῶν ἀρχόμενος, ἀνεισιν λίων ἐξ ἐπομένου εἰς τὸ περὶ σὲ, Σωτερόν, ἐνιαίον καὶ ἀκατάληπτον, καὶ τῷ ίδει καὶ κομιδῇ τερπνῷ τοῦ ληπτοῦ, καὶ τῷ φιλόκαλος εἶναι. σπεύδει δῆλη σπουδῆ, καὶ φιλονεικεῖ πᾶς προσεπανέψεις ὃς ἐνιέται, καὶ ἐφαρμίλως μανικῶν ἐκβαχχεύεται περὶ σὲ, καὶ πλθοὺς ἀναρθρίζεις διακαεῖς τῇ Ψυχῇ, ὑπέκκαυμα θείας ἀγάπης; τὸ καταληπτὸν τοῦ ἀκαταληπτοῦ ποιούμενος, καὶ τὴν ἀπορίαν πορισμὸν ἐρώτων τιθέμενος. Οὐ μᾶλλον θέλγοντος τοῦ περὶ σὲ, πάνσοφες, ληπτοῦ, ήπιορέας ἐνκαίοντος τοῦ διαφεύγοντος, καὶ, τῷ τῆς γνώσεως ἀνεφίκτηρ, καὶ θαυμάζεσθαι λίαν, καὶ ποθείσθαι διαφεύγοντας, παρασκευάζοντος, προσθείτην γ' ἀν δὲς καὶ ζητεῖσθαι πειθοντος, οὐμενούν τι σὺ κατὰ τὴν οὐσίαν· τούτῳ γάρ παντὶ, καὶ πάντως, καὶ ὁπωσοῦν ἐκ περιουσίας ἀμήχανον, ἀλλὰ τὸ τῆς οὐσιώδους θείας δυνάμεως; καὶ ἐνεργείας, καὶ τὸ δλον, τῶν περὶ σὲ, θεέ, θεωρουμένων νοητῶν, καὶ θεολογουμένων βληπτον, ἀπειρων, ή εἰρηται, διὰ τὸ μέγεθος, ἀνεξερευνήτων δὲ διητων διὰ τὸ πλήθος· τούτων καὶ γάρ, εἰ καὶ δλῶ; εἰς πέρας ἐφικέσθαι ἀδύνατον, ἀτε ἀπειρων. ἀλλὰ δυνατὸν τῷ διὰ καθάρσεως προσεγγισμῷ σου, καὶ τῇ ἐνατενίσει τοῦ καλλουσ σου, πρός φανωτέρας καὶ διαγεστέρας δράσεις τῶν περὶ σὲ γίνεσθαι, καὶ θεούσθαι κατάλληλα· θεύν καὶ καταφλέγεις τρώσσεις ἐρωτικῇ προσμένοντά σοι νοῦν ἀνηκόντως, διαυγάζων μᾶλλον, καὶ μᾶλλον αὐτὸν, καὶ τοῦ γιγνομένου εἰσάγων εἰς διττὰ δδυτα μυστικὰ θεάματα ὑπερουράνια. Ω μονάς ὑπερύμητε, καὶ Τριάς ὑπέρτιμε, δυνόμεις καὶ σοφίας ἀπόθμαντε βυθό! πῶς ἐξ αὐτῆς εἰς ἀφετηρίας, θέλοις τοῖς λέγειν, εἴτε μήν γραμμῆς, εἰς τὸν κατὰ σὲ εἰσάγεις θειστατὸν γνόντον καθαρίζεται ἐνέργειας τὸν νοῦν, μετάγουστα τούτον ἀπὸ ἐδήρης εἰς δόξαν, πολλάκις πλήν καὶ εἰσω μένοντα

τοῦ ὑπερφύτου γνόφου. Οὐκ οἶδα, ὡς σὺ γινώσκεις, Α pernaturaliter in mysterio et ineffabiliter spirituallis unionis caritatisque perficiuntur mysteria; quo introducti cum illuminantis spiritus face, id ap-
είτε εἰς διετίχη Μωσῆς τε πάλαι, εἴθ' ὅτι οὗτος,
ἐκείνου εἰκὼν, εἴτ' οὖν τούτου, ἐκεῖνος, τότεν ὅτι
οὗτος περιφανῶς νοητὸς γνόφος ἐστι, καὶ ὅτι ἐν
αὐτῷ τελεῖται θείας καὶ ὑπερφυῆς ἐν τῷ μυστικῷ τῆς ψυχῆς ἀρρήτως, τὰ τῆς πνευματικῆς ἔνώσεως
καὶ ἀγάπης μυστήρια· οἱ εἰσαγόμενοι μετά τῆς δρδούχας τοῦ φωτὸντος Πνεύματος λίαν λαμπρῶς ἐπι-
στανται.

Λ. Β. Τίς σε διακειμένως, Κύριε Τριάς, δρῶν σὺ
χαίρει τὸν βασιλέα καὶ ἀδιάλειπτον πρύτανιν, καὶ
διανομέα παντὸς οὐτινοσοῦν καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ
πηγαῖον ὄλον τούτων τυγχάνοντα; καὶ τίς πρὸ τῆς
δράσεως τῆς παντοκρατορικῆς δεσποτείας σου χα-
λωιν ἔχοι χαρὰν ἀληθῆ; Δῆλον ὅτι οὐδεὶς οὐδαμῶς·
διὰ τοῦτο τῷ δικτύῳ, «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ»,
ὅτι οὗτοι σε διπάνονται δύματι ψυχῆς, χαρὰν αὐτό-
χρημα δικτύῳ διαφερόντως πνευματικήν, καὶ χαίρουσι
δὴ μετὰ γάννους, καὶ πολλῆς θυμηδίας, καὶ ἀφορή-
των δρώτων ἀμπτίπλωνται, πολλάκις καὶ σωματικάς,
προσπαλατοῦτες; περιστάσεις, καὶ δαιμονικάς ἐπι-
φοραῖς πάσχοντες· τὸ γάρ πνευματικὸν φῶς τοῦ
κάλλους τοῦ προσώπου σου, Κύριε, ἀπειράκις ἀπει-
ρως ὑπερβεβήρηται τοῦ καὶ ὅπωσδυν λύπη προσέσθαι
κοσμικῆ, φὲ ἐλλάμπεσθαι γίγνεται διὰ χάριτος. Διὰ
τοῦτο γλυκασμὸς δόλος προπορεύεσσαι. «Οὐλος ἐπιθυμία,
ἀγία τε ἔφεσις, δρῆτος ἔρως· ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπης
σου ἀφορήτοις ὑπερφυέσι κέντροις τετρωμένη·
Ἀποκαθιστῷ τοὺς κατά τινά σε δρῶντας ἀπίνοιαν·
ἐντεῦθεν εἰς ὁσμὴν μύρων σου ὅπισα σου κατακο-
λουθοῦσαι τρέχουσι σφοδρῷ καὶ ἀνενδότῳ τόνῳ αἱ
ψυχαὶ τῶν, ὑφ' ὧν ὁρᾶσαι, δρῆτος Θεὲ, καὶ ἐν σφίσιν
αὐταῖς ἔλκειν σε πάσῃ πειρώνται μηχανῆ, ἥττημέναι
πάντας, καὶ ἔκτετηκούσαι τῷ πόδῳ σου θαυμαστῶς.
Οὐθεν ἀλήστως σε ἔχουσιν ἐπὶ νοῦν ἔξηρμέναι τοῦ
κάλλους σου τοῦ ὑπερφυοῦς. Μᾶλλον μὲν οὖν διηνε-
κῶς καὶ πνευματικῶς πρότερον κατέχεις τὰς καρδίας
αὐτῶν, καὶ νύκτωρ δῆπου καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ὁ
νύπος ἀπέπτη ἀπὸ τῶν βλεφάρων αὐτῶν· καὶ ἡ
ἡδύτης·

οὐμενοῦν ἔτι ταύταις

ει. ἀλλὰ καὶ καθεύδουσαι τέως, δικαὶος ἡ καρδία αὐτῶν
καὶ [οὐ]τω γρηγορεῖ, ἀγαλλιώμεναι, ὡς δὲ προφήτης
λέγει ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν. Καὶ ἐφαμίλιως ὁρῶσι
καὶ συνέχονται, καὶ τοῖς γενέσθαι οὐκέτι ἔχουσι, καὶ ἀπο-
ρούσι, καὶ ἔξιστανται διὰ τὰ διακειμένα τῆς ἀφάτου
φαιδρότητος τοῦ προσώπου σου, διὰ τὴν μεγαλω-
σύνην τῆς δόξης τῆς ἀγιωσύνης σου, διὰ τὰς ὑπερ-
κορμίους δὲ δικαίους ταῖς ἁναβάσεις σου, καὶ ἀποκαλύψεις τὰς μυστικὰς, διὰ τὰ μυρία ἀπόρ-
ρητά τε καὶ ἀφατά, πάγκαλά τε καὶ πανάγαθα δῶρα
Πάτερ τὰ περὶ σὲ.

καὶ στηρίξαις τοὺς ἐν εὐθύτητι [κατοικοῦντας σὺν
τῷ προσώπῳ σου.

92. Quis te, Trinitas, Domine, ut decet contem-
plans, non lætatur, cum te regem indeficientemque
ducem, et omnis boni ac pulchri dispensatorem,
et divitiarum fontem cogitat? Et quis ante tuæ do-
minationis omnipotentis visionem non vera lætitia
frueretur? Manifestum est neminem non lætari. Ideo-
que revera, «beati mundo corde», quia te animas
oculis videbunt, lætitia multa ac spirituali repleti,
et cum exultatione ac multa voluptate lætanuntur,
ardentique amore replentur, corporalibus obstacu-
lis resistentes, et dæmoniorum insultus patientes.
Spirituale enim vultus tui pulchritudinis lumen,
Domine, infinita ab hujus mundi tristitia distat;
quo lumine per gratiam mens illuminatur. Propterea
ingens ei dulcedo præstat, desiderium, sancti
motus, ineffabilis amor; unde caritatis tuae aculeis
supernaturalibus acribusque mens vulnerata repel-
lit eos qui te secundum aliquam cogitationem
vident; unde in odorem unguentorum tuorum
post te sequentes currunt vehementi et indeficienti
ardore eorum animæ a quibus aspiceris, ineffabilis,
et in ipsas te attrahere omni modo conantur, om-
nino victæ et tui desiderio nire consumptæ. Unde
non possunt te obliisci, mente tua supernaturali
pulchritudine suspensa. Imo vero perpetuo ac
spiritualiter prius eorum corda possides, et nocte
et die, et somnus effugit ab oculis eorum, et dul-
cedo

Non quidem adhuc iis.

si, sed dormientium cor tamen vigilat; exsus-
tantique, ut sit propheta, in cubilibus suis. Et con-
templantur ac comprehenunt, et nesciunt quid
sunt, et deficiunt, et in exstasi rapiuntur propter
tui vultus splendoris manifestationem, propter tuæ
gloriæ ac sanctitatis magnitudinem, propter super-
naturales tuas, quæ ipsas disponunt, ascensiones
et mysticas revelationes, propter sexcenta arcana
et ineffabilia, pulcherrimaque et optima dona, quæ
circum te sunt, Pater.

Et mirabitis eos qui recti cum vulto tuo habi-
tant.

NICEPHORUS MONACHUS

NOTITIA

(Φιλοκαλία τῶν ἁγίων Νηπτικῶν, Venetiis, 1782, fol., p. 869.)

Venerabilis Pater noster Nicephorus, qui in sancto monte Atho asceticorum certaminum stadium consecit, paulo ante annum millesimum trecentesimum et quadragesimum fioruit. Altissimis ascetice philosophiae institutis Gregorium Thessalonicensem inuitit, ut ipse alicubi testatur. Tranquillam et a sollicitudinibus liberam vitam apud ipsum solum peregit, ipsi sicut conjunctus; summis et supernaturalibus praesidum mandatis fuit ineffabiliter eruditus, et gratiae illuminationem beatificam accepit. Cujus divinae sanctitatis exemplar factus, cœleste donum, quo prius dignus habitus fuerat, nobiscum generose voluit per presentem tractatum communicare, ut ejusdem meritis participes fieri mereremur. In sanctorum Patrum Vitis exempla collegit de sobrietate, de attentione, de oratione et de variis adjumentis; ex proprio fonte naturalem et scientificam adjectit methodum, qua pulchriorem nemo excoigitaturus sit: De operatione spiritus in corde et de invocatione nominis Domini Iesu; regulam tradidit exactissimam de sancto jejunio et scalam puræ et perfectæ orationis; demum bona subsequuntur, quæ inde proficiunt salvati voluntibus. In his autem scipsum, veluti novum Beseleel, exercuit, conducente et operante Spiritu sancto.

Ascendite igitur, ascendite qui in votis habetis ut Christus vobis inhabitet; qui desideratis ut ad imaginem Spiritus sancti reformemini et de gloria in gloriam assurgatis; qui concepiscitis ut officiam dñini et beatam sortem sanctorum contineatis.

A Νικηφόρος δὲ δούλωτας Πατήρ ἡμῶν, δὲ ἐν μὲν ἀγιωνύμῳ δρει τοῦ Ἀθω τὸν τῶν ἀσκητικῶν ἄγνωκον ἀνύσα; διαυλὸν, μικρῷ δὲ πρὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ τριακοσιούτοῦ καὶ χιλιοστοῦ ἔτους ἀχμάσας, καθηγῆτης καὶ μυσταγωγὴς τῶν ὑψηλῶν τῆς ἀσκητικῆς φιλοσοφίας μαθημάτων ἐγένετο Γρηγορίον τοῦ Θεσσαλονίκης, καθάπερ αὐτός που περὶ αὐτοῦ μαρτυρεῖ· διὰ τῆς ἀπεριπερίμουνος δὲ ἡσυχίας ἐστὶν μόνη συνλάζων, καὶ δι' ἑαυτοῦ ἕδη ἡνωμένου, τῷ ὑπερκαστίῳ καὶ ἀκροτάτῳ τῶν ἐφετῶν ἐνωθεὶς ἀπορθήτως, μακαρίως ἐντεῦθεν τὸν ἐνυπόστατον ἐν καρδίᾳ τῆς χάριτος ἐπαύθειν. Τοῦ τοινυν τῆς θεώτεως ἀκμῆτος μιμήματος, καὶ θεοποιοῦ δώρου αὐτός τε πρώτον ἐκεῖθεν πλουσίως ἀναπλησθεὶς, τούτου καὶ ἡμῖν δὲ Μακάριος, διὰ τοῦ παρόντος αὐτοῦ Πονηρατίου, εἰ γε βουλούμεθα τῶν ἰσων ἔκεινφ ἀξιωθῆναι γερῶν, πατρικῶς καὶ ἀφθόνως μετέδωκεν, ἐφ' ᾧ τὰς ἐν ταῖς τῶν ἀγίων Πατέρων βιογραφίας περὶ νήψεως, προσοχῆς τε καὶ προσευχῆς διπέδηποτε διαγραφεύοντας χρήσεις συνεργασάμενος, προσθεὶς δὲ οἰκοθεν, καὶ τὴν, ὡς οὐκ διν τις φήσῃ καλλίσ, φυσικὴν, καὶ ἐπιστημονικὴν ἀληθῶς μέθοδον τῆς δι' εἰσπνοῆς βίνος Ἑνδον καρδίας ἐπισυναγωγῆς τοῦ νήπης, καὶ τῆς κατ' αὐτήν τοῦ Κυρίου Ἱησοῦ ἐπικήσιας, στάθμην οἶον ἀκριβεστάτην λεράς νήψεως, καὶ κλημαχα καθαρᾶς; καὶ ἀρεμβάστου προσευχῆς, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς πηγαζομένων ἀγαθῶν, τοῖς σωθῆναι ἐθέλουσιν ὑπεστήριξε, πρώτος αὐτός, οἴλα τις νέος Βεσελεήλ, κατατκευάσας τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ πνεύματος.

C Λαβαντες δοιποὺς, ἀναβαίνετε, οἵσοι ἐν δημητρίοις καττακῆσαι τὸν Χριστὸν δι' ἐφέτεις ἔχετε, καὶ εἰς τὴν τοῦ δημητρίου Πνεύματος εἰκόνα μεταμορφωθῆναι ἀπὸ δόξης εἰς δόξην ἐθέλετε, καὶ ἐπομένων θεουργηθῆναι, καὶ τῆς σωζομένων φρεσινῆς κληρουχας ἀξιωθῆναι.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΟΥ ΤΗΣ ΤΥΧΟΥΣΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ.

NICEPHORI MONACHI

TRACTATUS

DE SOBRIETATE ET CORDIS CUSTODIA

UTILITATIS NON CONTEMNENDÆ (1).

(Græce ex *Philocalia*, loc. cit.; Latine ap. *Possinum Thesaur. ascet.*, opusc. 17)

"Οσοι τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἱη-Α τῆς ἀπαθείας λιμένα καὶ ἀνιδρωτὸν τὸν ταύτης ἐργά-
τοῦ Χριστοῦ θεικῆς φωτοφανείας τυχεῖν ἔρωτικῶς
ἔχετε· ὅσοι τὸ ὑπερουράνιον πύρον καρδιακῶς ἐν αι-
σθήσει ὑποδέξασθαι βούλεσθε· ὅσοι τῆς πρὸς Θεὸν
καταλαγῆς πείρᾳ καὶ αἰσθήσει τυχεῖν σπεύδετε·
ὅσοι τὸν θησαυρὸν τὸν ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν καρδιῶν ὑμῶν
κεκρυμμένον, πρὸς τὸ εὔρειν καὶ κτήσασθαι, τὰ τοῦ
κόσμου ἄπαντα ἀπεκτήσασθε· ὅσοι ταῖς λαμπράς
ταῖς ψυχικαῖς φαῦδροῖς ἀναψήηναι ἀπὸ τοῦ παρόντος
βούλεσθε, καὶ τὰ παρόντα ἄπαντα ἀπετάξασθε· ὅσοι
ἐν γνώσει καὶ πειρᾳ τὴν τοῦ οὐρανῶν βασιλείαν
Ἐνδοθεὶς ὑμῶν οὖσαν γνῶναι καὶ λαβεῖν θέλετε, δεῦτε
καὶ διηγήσομαι ὑμῖν αἰώνιον, μᾶλλον δὲ τάληθε-
τερον εἰπεῖν, ἐπανάγεσθε, μᾶλλον δὲ τάληθε-
τερον εἰπεῖν, ἐπανάλθωμεν πρὸς ἐαυτοὺς, ἀδελφοί,
τὴν τοῦ δρεπανοῦ συμβουλὴν, καὶ τὴν πρὸς τὰ χαμαὶ
συρόμενα περιφορὰν εἰσάπαν ἀποστυγόμενοι. Οὗ

Quicunque magna dignari divinaque Salvato-
ris Iesu Christi illustratione amanter cupitis: qui-
cunque supercoelestem ignem sinu ac sensu cordis
suscipere penitus decretivis; quicunque recom-
mendationis cum Deo experimentum consequi sensi-
bile studetis; quicunque thesaurum in agro abs-
conditum penetralibus intimis vestri cordis obtinere
repositum desideratis, res mundi cunctas abdicare;
quicunque lampadum spiritualium festo ac læto
jam hinc ornarique vultis lumine, præsentia
universa rejicite; quicunque experientia conscienc-
tiae arcana residentis intra vos regni cœlorum per-
cipere notitiam optatis; adeste buc, et edisseram
vobis perpetuae aut potius colestis vitae rationeim
scientificam, ac methodum cuius qui ductum ope-
rando sequi curaverit, facile ac citra sudorem in

B portum tranquillæ a perturbationibus quietis intro-
ductum sese gratulans sentiet, nullam de cœtero
timentis a dæmonibus seductionem ex qua sequi
lapsus queat, quando extra vitam, ejus informare
vobis ideam bac oratione ordior, longissime ob-
inobedientiam versabamur. Sicut olim Adam, man-
dato et Deo spreto, fœderatus serpenti, et eum ve-
luti fidelen ducem sequens, fructu quo deceptionis
ab eo usque ad satietatem pastus, in profundam
mortis soveam, tenebrarumque ac corruptionis
miserabiliter seipsum præcipitavit, suosque una se-
cum universos posteros.

Igitur revertimini, aut, ut æquius atque in com-
mune utilius dicatur, revertamur ad nos ipsos, fra-
tres, consilium serpentis, et aberrationem ad ea
qua deorsum trahuntur semel in omne tempus

(1) Interpretatio Patris Possini adeo prolixa est ut Græcum textum triplete ad minimum supereret; eam ideo e reptione ponere non potuius.

γάρ ἔστι τὴν πρὸς Θεὸν καταληγήν καὶ σικείωσιν Αἴτιόθημεν. Εἰ δέ τις Νικοδήμος ἀλλοι, δύνασθεί τις οὐκειών ἐν τούτοις, καὶ λέγων· Πῶ; δύναται τις, ἐν τῇ χρόνῳ εἰσελευσόμενος, ἔκει ἐργάζεσθαι, η διατρίβειν; ὡςπερ ἔκεινος τῷ Σωτῆρι ἀντέφητε, «Πῶ; δύναται τις εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι γέρων δῶν; Ιάκωβος τεταί καὶ αὐτός· οὗτος Τὸν Πνεῦμα, δπου θέλει πνεῖ. Καὶ εἰ εἰς τὰ τῆς πρακτικῆς ἔργα, οὐτας ἀμφιθάλλομεν ἀπιστοῦντες, πῶς τὰ τῆς Θεωρίας ἡμῖν ἐπελεύσεται; θεωρίας γάρ ἐπίβασις πρακτική. Ἐπει τὸ γραφικῶν ἀποδείξεων ἀνέν, πληροφορηθῆναι τῷ οὐτῶς διαπιστοῦντι ἀδύνατον, φέρε τοὺς τῶν ἀγίων βίους καὶ τὰ ἐγγράφως ὑπὲρ αὐτῶν ἐκτεθέντα, εἰς πολλῶν ὥφελειαν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐντάξιμεν, ἵνα ἐκ τούτου πληροφορηθύμενος πᾶσαν ἀμφιθολίαν ἀπύστηται. Αὐκανθεν δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ μεγάλου τὸν λόγον ἀρέσουν, ἐπὶ τοὺς καθεξῆς, δοσον ἔστιν ἐμοὶ δυνατὸν, τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις τούτων μερικῶς συλλέξαντες, πρὸς πίστωσιν παραθύμεσθαι.

'Ex τοῦ βίου τοῦ δοσίου Πατρὸς ιμώρ Αρταρίου.'

Εἰσῆρχοντο ποτε πρὸς τὸν δέσποταν Ἀντίονιν δύο ἀδελφοῖς· καὶ λείψαντος αὐτοῖς ἐν τῇ δέψῃ τῷ διάτοι, δὲ μὲν εἶς ἀπέθανε, δὲ ἔτερος ξεμελλεῖ μαρτύρει γοῦν Ιεχωάνων δέσποτεν, ἔκειτο καὶ αὐτός ἐπὶ τῆς γῆς τεθυ-

aversione summa responentes; non enim reconciliationem nostri cum Deo, et familiaritatem ejus consequi unquam poterimus, nisi nos prius, quantum erit in nobis, reversi fuerimus, aut potius primum, et praeter anteriorem usum ingressi viam sursum rectam a stulta per circuitum deerratione, qua mundus abducitur, et a cura rerum sæculi nos ipsos abscentes; in constituto autem intranos Dei regno mentem indivulse nostram tenentes affixam. Proprie hoc enim ars artium et scientia scientiarum vita monastica nominata est. Non enim sancta hæc disciplina simile habet quidquam cum vulgaribus hominum institutis atque industriis, cunctis in id intentis ut mentem nostram a melioribus deflexam in ima terrenaque dejiciant; verum, alio longe ducens, mira et ineffabilia ostentat et promittit bona, qualia «Nec oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor dominis ascenderunt», unde neque «Collectatio nobis est adversus carneum et sanguinem, sed adversus principatus et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum hujus sæculi». Si ergo præsens sæculum tenebra est, fugiamus ab ipso ne cum ipso pereamus. Fugiamus corpore, fugiamus sermone, fugiamus cogitatione; nihil mihi commune sit cum Dei hoste. Qui enim voluerit amico illo uti, inimicus Dei constituitur. Ei porro qui Deo fuerit inimicus, quis auxiliari potest?

Quare imitemur Patres nostros, et thesaurum

intra corda nostra defossum prout ipsi fecerunt, omni diligentia queramus: et hunc postquam invenerimus fortissime teneamus, operantes simul et custodientes; in id enim a principio suum geniti. Si autem aliis quidam Nicodemus contentiousus vellet esse argutando dicens: Quomodo potest aliquis in cor ingressus suum ibi operari et habilitare? ut et ille vetus Salvatori se opponens dixit: «Quomodo potest homo rursus introire in ventrem matris et renasci cum sit senex?» audiet et hic: «Spiritus ubi vult spirat». Et si circa vite practicæ opera sic dubitanus increduli, quomodo intellecta venire nobis poterunt contemplationis arcana? Contemplationis quippe fundamentum vita est practica.

D Quoniam vero sine scriptis testimonia certo persuaderi talia non possunt, age, deinceps et Vitis sanctorum, et ex iis quæ scripto ipsi consignata reliquerunt ad multorum utilitatem, quædam a Magno Antonio serie continua singillatim exsequentes dicta factaque illustria quæ fidem sacre dictorum a nobis queant.

Ex vita S. Patris nostri Antonii.

Ibant aliquando ad abbatem Antonium in monte degentem duo fratres, quos cum aqua defecisset in itinere, eorum unus quidem mortuus est, alter extreme laborans, nec valens ambulare amplius, jacebat in terra, mortem proximam exspectans. At sanctus Antonius, sedens in monte, vocavit duos

* I Cor. ii, 9. * Ephes. vi, 12. * Joan. iii, 4, 5.

ξεσθαι πρωτοδοκῶν. Ὁ δὲ Ἀντώνιος; καθήμενος ἐν τῷ θρεῖ, φωνῆσας δύο μοναχοὺς, συνέδη γάρ ἔκει τούτους εἶναι, ἥπειγε λέγον· Λάβετε χεράμιον ὑδατος, καὶ δράμετε τὴν ἐπ' Αἴγυπτον δόδον· δύο γάρ ἕρχομένων, ὁ μὲν εἰς ἄρτι τετελεύτηνεν, ὁ δὲ ἔτερος μέλλει, ἐὰν μὴ σπεύσῃς· τοῦτο γάρ εὐχομένῳ μοι πεφανέρωται. Ἐλθόντες τοινυν οἱ μοναχοί, εῦρον τὸν μὲν κείμενον νεκρὸν, καὶ ἔθαψαν· τὸν δὲ ἔτερον ἀνεκτήσαντο τῷ ὑδατι, καὶ ἀπήγαγον πρὶς τὸν γέροντα· ἦν γάρ τὸ διάστημα ἡμέρας ὅδος. Ἐάν δὲ ζητήσῃ τις, διειτί μὴ πρὸ τοῦ τελευτῆσαι τὸν ἀλλού οὐκ εἰρήκεν, οὐκ ὀρθῶς τοῦτο ζητεῖ λέγων· οὐ γάρ ἦν Ἀντώνιον τὸ τοῦ Θανάτου χρήμα, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ περὶ ἐκείνου χρίναντος, καὶ περὶ τούτου ἀποκαλύφαντος· μόνου δὲ Ἀντώνιον τοῦτο θεῦμα ἦν, ὅτι ἐν τῷ ἥρει καθήμενος, εἰχε τὴν καρδίαν νήφουσαν, τὸν δὲ Κύριον δεικνύοντα αὐτὴν τὸν μακράν. Ὁρぢ; διτὶ διὰ τὸ νήφειν τῇ καρδίᾳ δὲ Ἀντώνιος θεόπτης καὶ προβλέπων ἐγένετο· καὶ γάρ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐμφανίζεται δὲ Θεὸς τῷ νοῇ, κατ' ἀρχὰς μὲν, ὡς φησιν Ἰωάννης δὲ τῆς Κλιμακος, ὡς καθαίρων τὸν ἔραστην· Ἔπειτα δὲ καὶ ὡς φῶς λαμπρύνων τὸν νοῦν καὶ θεοειδὴ ἐργαζόμενος· ἐπὶ δὲ τοὺς καθεδῆς δὲ λόγος γωρεῖται. Ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Θεοδοσίου τοῦ κοιτοβιδροῦν.

Οὕτω γάρ δὲ θεος Θεοδότιος τῷ γλυκεῖ τῇ; ἀγά-

πης βέλει ἐδέσβλητο, καὶ οὕτως αὐτοῖς τοῖς δεσμοῖς συνείχετο, ὥστε τὸ ὑφῆδον τοῦτο καὶ θεῖον παράγγελμα τὸ, « Ἀγαπήσας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὀλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὀλης τῆς διανοίας σου, » ἔργοις ὑπὸ αὐτοῦ πληροῦσθαι. « Οπερ ὡνκάδας ἀλλως γένοιτε, η τῶν φυσικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, πρὸς οὐδὲν ἀλλο τῶν παρόντων, διτὶ μὴ πρὸς μόνον τὸν Δημιουργὸν πόλιον, συντεινομένων· ταύτας οὖν, τὰς νοεράς, φημι, τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, ταύτη τοι καὶ παρακαλῶν, πολλοὶς φοβεροῖς ἦν, καὶ ἐπιτιμῶν, ποθεινὸς καὶ ἡδὺς ἐν ἀπασι. Τές οὕτω καὶ τοῖς πολλοῖς δημιλῶν ὠφελιμώτατος; καὶ τὰς αἰσθήσεις συνάγειν, καὶ εἰσω παρασκευάζειν νεύειν ικανώτατος; ως ἐν πλεονὶ γαλήνῃ τοὺς τῶν ἐν μέσῳ θορύβων, η τοὺς ἐν ἐρήμῳ διατελεῖν· καὶ ἄμα τὸν αὐτὸν μετὰ πλήθους τε εἰναι, καὶ ίδιασιν; Ἰδού καὶ δέ μέγις οἵτος Θεοδοσίος διὰ τὸ τὰς αἰσθήσεις συνάγειν καὶ εἰσω εισάγειν, γέγονε τῆς τοῦ Κτίστου τετραμένος ἀγάπης.

Απὸ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Αρσενίου.

Καὶ τοῦτο δὲ τῷ θαυμαστῷ πεφύλακτο Ἀρσενίῳ τῷ, μήτε ζητήματα γραφικὰ προτείνειν, μήτε μήνη πειστέλλειν· οὐχ ὡς ἀδυνάτως ἔχοντι, πῶς γάρ; Φύτινι τὸ εὖ λέγειν οὕτω ράδιον, ὡς τὸ ἀπλῶς λέγειν

monachos (contigit enim eos ibi esse), aitque illis: Ite, accipite vas aquæ et currите per viam quæ versus Ægyptum tendit: duorum enim hoc venientium unus modo exspiravit, alter vero mox exspiratus est, nisi properetis. Hoc enim mihi oranti revelatum est. Profeci ergo monachi repperunt ita rem habere ut sanctus dixerat; et mortuum quidem sepelierunt, moribundum vero recreatum aqua perduxerunt ad senem. Erat autem intervallum viæ iter diei unius. Si autem quærat quis, quare non antequam aliis ille moreretur Antonius subsidium miserit, quæ retulimus dicens, respondebitur, incivilem et incongruam banc exceptionem esse. Non enim ad Antonium spectabat de viri morte judicium, sed ad Deum qui et illum monachum sic mori decreverat, et tam ejus abitum, quam socii periculum Antonio revelavit. Miraculum hoc fuit unius meritis imputandum Antonii, qui sedens procul in monte, ob cordis attentionem cum qua orabat, dignus ei visus est cui mirabiliter ea manifestaret quæ in loco tam longinquο gerebantur. Ibi scilicet in corde Deus mentis sese aperit; principio quidem, ut ait Joannes Climacus, sui amatorem purgans ut ignis; deinde ut lux mentem illuminans, et deiformem efficiens. Ille ad consequentia procedat sermo.

Ex Vita S. Theodosii cœnobiarchie.

Sic divinus Theodosius dulci amoris telo vulne-

ratus erat, adeoque arce constrictus vinculis charitatis tenebatur, ut sublime illud et divinum mandatum: « Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua », opere ab ipso completeretur. Quod alia fieri ratione non potuit, nisi naturalibus animæ potentiis ad nihil aliud præsentium quam ad solum Creatoris desiderium intentis. Animæ potentias, intellectivas hic voco animæ facultates. Hinc et adhortans multos, et rursus reprehendens, æque cunctis salubriter erat terribilis; amabilis autem et suavis in omnibus. Quis ut ille conversations cum multis promiscuas utilissime habebat? Quis item ut ille ad sensus colligendos, et ad horum convertendam intra intima sui attentionem idoneus usu multo erat maxime? ita ut tranquilliori quiete mentis in strepitu tumultuosorum cum plurimis congressuum, quam quivis alter in seductissima solitudine frueretur, nihiloque minus in concursu multorum solitarius esset, quam in privato recessu. En ut vir hic Magnus Theodosius, eo quod sensus colligere, introque in mentis adyta totam attentionem convertere assuetu-line longa didicisset, ad eum perfecti Dei amoris gradum ascendit, in quo vere dici posset vulneratus charitate.

Ex Vita S. Arsenii.

Ab admirabili vero Arsenio hoc observabatur, ut neque interrogaciones scripto ad quemquam,

έτέροις; ἀλλ' ὁ πρὸς τὸν σιωπῶν ἔθισμός, καὶ τὸ πρὸς Α ἐπίδειξιν ἐπαγθεῖ, ταῦτα τὸν εἰρημένων αἴτιον. Διὸ τοῦτο γοῦν κανὸν ταῖς συνάξεσι λανθάνουσα σμένεν ἦν αὐτῷ, τὸ, μήτε τινὰς ὅρφων, μήδ' ὑψοφέτερων αὐτὸν βλέπεσθαι, ἀλλ' ὅπιστον κίνος ἦτερον προβλήματος ἴστασθαι, καὶ περικρύβειν ἐκυτὸν, καὶ τῆς τῶν διληγον ἐπιμειξίας κρύβειν ἀθέατον· ὅτε δὴ προσέχειν ἔστω τῷ φουλόμενον καὶ εἰσὼν τὸν νοῦν ἀθροίζειν, καὶ οὕτω φράδιως πρὸς Θεὸν αἱρεσθαι· πάλιν καὶ δὲ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, ὁ ἐπίγειος ἀγγελος, εἰσὼν ἀθροίζει τὸν νοῦν, ἵνα ἐντεῦθεν εὐκόλως πρὸς Θεὸν αἱρηται.

Απὸ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λατρῷ.

Οἱ μέντοι θεῖος Παῦλος ὄρεσ: καὶ ἐρημίας δια-Β παντὸς διητάτῳ· θηροῦ δὲ ἀγρίοις, οὐα γείσοις καὶ δμοσίτοις, χρώμενος, ἔστι δὲ τὸ πρὸς τὴν Λαύριν κατιών, ἐπισκοπῶν τῆς τοὺς ἀδελφῶν· παρ-Γ ἔμειν τε καὶ ἐδιόδει μῇ μιχροφυχεῖν, μηδὲ τῶν ἐπι-Π πόνων τῆς ἀρετῆς καταρρύθμειν ἔργων, ἀλλ' ἐν προσεχίᾳ πάσῃ καὶ διακρίσεις τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἔχεσθαι πολιτείας, καὶ πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονη-Γ πρίας εὐψύχως ἀνταγωνίζεσθαι. Πρὸς δὲ, καὶ μέθοδον αὐτοῖς εἰσηγήσατο, δι' ἣς δύνατοι ἔσονται τάς τε

προλήψεις ἀπομάνθάνειν τὰς ἐμπαθεῖς, καὶ τὰς ἐπι-Σ πορὰς τῶν παθῶν ἀποτρέπεσθαι. Βιβλο, πῶς ὁ Θεὸς οὗτος Πατὴρ μέθοδον τοῖς φοιτηταῖς ἀγνοεῖσι διάδοσει, ἵνα διὰ ταῦτης ἀποτρέπειν δύνανται τὰς προσβολὰς τῶν παθῶν; οὐκ ἀλληλὴ δὲ ἀν αὐτῇ, τοῦ τοῦ νοὸς τῆρησις· ταῦτης γάρ ἔστι τοὺς τοῦ κατέρθι-Ωμα, καὶ οὐκ ἀλληλής περαιτέρω δὲ ὁ λόγος γιν-ρεῖται.

Ἄπὸ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Σάλεα.

Ἔνικα μέντοι τὸν αποταξάμενον δὲ θεῖος Σάλεας, τὸν τα κανόνα ἔδοι τῆς κατὰ μοναχοὺς ἀγωγῆς ἀκρι-Β δῶς ἐκμαθόντα καὶ νοῦν τῇδη τὸν ἐκατοῦν τριῶν δυ-νάμενον, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους τὸν λογισμὸν Ζ ἐπομάχεσθαι· πρὸς δὲ, καὶ τὴν τῶν κοσμικῶν ὀλοις μηδὲ μην τῆς διανοίας ἐξουκισθεμένον, τότε δὴ καὶ τῷ Λεύρᾳ παρείχει κελλίον, εἰς ἀσθενὲς ἔχοι τὸ σῶμα καὶ ἀρρώστον, εἰ μέντοι τῶν ἐξρωμένων εἶη καὶ εὐθε-Γ νῶν, καὶ κελλίου οἰκοδομήν ἐπέτρεπεν. Οὐρές πῶς καὶ δὲ θεσπέσιος Σάλεας τὴν τοῦ νοὸς φυλακὴν ἀπήγει τοῖς μαθηταῖς, καὶ οὕτως αὐτοῖς παρίχων κελλίους [Ιεροὶ κελλοὶ] συνεχώρει καθίσαι. Τί πράξομεν ἡμεῖς οἱ ἀργῶς ἐν κελλίοις καθίμενοι, καὶ οὐδὲ, εἰ ἔστι νοὸς τῆρησις, ἐπιστάμενοι;

etiam de rebus aī sacram Scripturam spectantibus mitteret, neque ullo de argumēto, epistolas daret. Non sane quod facultate ornata loquendi ac scribendi careret, utique homo in talibus perfectus; cui eleganter dicere facilis erat quam alii simpliciter loqui. Sed que dixi in ipso efficiebat assuetudo tacendi et ab omni ostentationis specie abhorrens modestia. Propterea enim et in ecclesiis et in synaxibus summo studio cavebat spectare quemquam, aut ab aliis spectari: solitus ei de causa retro columnam quampiam, aut mollem similem stare, quo sic et in turba, quantum posset, præstaret se impermitemum aliis, ac neque conspicuum iisdem. Facultatem scilicet inde aptans majorem attendendi sibi, et indesinenter colligendi, unde illam posset facilis ad Deum tollere. Alterum hoc exemplum esto magni hujus viri, quem jure quis dixerit terrestrem angelum, nobis monstrans, quomodo colligenda sit mens, ut sic compōsita, haud argre ad Deum elevetur.

Ex Vita sancti Pauli in Latro.

At divinus Paulus in montibus et locis desertis semper habitabat, feris bestiis tanquam vicinis et sodalibus utens. Fuit tamen cum in lauram descendens haud abnuit suspicere regimen fratrum. Suadebat autem et docebat, excentre pusillanimitatem, nec a laboriosis virtutis operibus metu desidiave illa retardari capessendis: sed in omni attentione ac discretione, evangelicam capessere ac perseveranter exercere vivendi rationem, et contra Spi-

ritus nequitiae animose certare. Præterea methodum ipsis proponebat, quam si tenerent opiniones olim præsumptas, quæ vitiis favent, dediscere, et insultus pravorum affectuum possent propulsare: qua sane, pro rei momento nihil poterat expeditilius discipulis monstrare. Quantum enim hoc ab eo didicisse: qua quis arte possit nequissimam a se impressiones cogitationum repellere? non autem alia erat ars ista, nisi mentis custodia. Hujus enim affectus est proprius istud perfectæ virtutis opus. Transeat hinc sermo ad sequentia.

Ex Vita sancti Sabbæ.

Divinus Sabbas hanc regiminis formam sequebatur. Eum qui regulam jam monasticam didicerat, et suam jam custodire mentem poterat, atque adversis repugnare cogitationibus: quique inundarum rerum ex toto memoriam e mente exterminaverat, habitare in laura permittebat, cellam ipsi propriam assignans, si parum robusto invalidoque erat corpore. Sin ex iis erat qui sanitatem membrorum ac viribus pollerent, locum præbebat ubi cellam ipsi sibi construerent. Vides ut hic sanctus abbas mentis ante omnia custodiam a fratribus quos sub suam curam admitteret exigebat, nec aliter eis cellæ jus in qua sub se Deo quiete servirent tribuebat. Quid faciemus nos inutiles in cellis ignave desidentes; quid sit mentis custodia, et an uspiami reperiatur, ne mentione quidem prima edocet? At hic magnus Pater præ iis qui eum præcesserant istam copiose virtutem possidens,

Απὸ τοῦ βίου τοῦ ἀειδόντος Αγάθωνα, λέγων·

Ἄλεκφδς ἡρώτησε τὸν ἀδεῖον Ἀγάθωνα, λέγων· Εἶπέ μοι, ἀειδέ, τί μεῖνον, δὲ σωματικὸς κόπος, ή τὴν ἐνδον φυλακή; Καὶ εἶπεν· Ἐσικεν ὁ ἀνθρώπος δένδρῳ· δὲ τοῖν σωματικὸς κόπος, φύλλα ἔστι, ή δὲ τῶν ἐνδον φυλακή, δὲ καρπὸς ἔστιν· ἐπειδόντων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλεται,» φυλαρὸν δὲ διὰ τοὺς καρποὺς πᾶσα τηλιῶν ἔστιν ή οπουδή, τουτέστιν ἡ τοῦ νοὸς φυλακή· χρεῖα δὲ ἔστι· καὶ τῆς τῶν φύλλων σκέπης καὶ εὐκοσμίας, οἵτινά ἔστιν ὁ σωματικὸς κόπος. Θαῦμα, πῶς δὲ ἄγιος εἴπει· κατὰ πάντων τῶν μὴ ἔχοντων νοὸς τῆρησιν ἀπεφήνατο· εἰς μόνην δὲ αὐλοῦντας τὴν πρακτικὴν εἰπὼν, πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν, νοὸς τῆρησιν δηλαδὴ· φύλλα δὲ μόνον ἔχοντα [Ισ. ἔχον] ἤγουν τὴν πρᾶξιν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται· φρικτή σου, Πάτερ, ή ἀπόφρασίς.

Toῦ ἀδεῖαῦ Μάρκου, πρὸς Νικόλαον.

Εἰ σὺν βούλῃ, τέκνον, οἰκεῖον λύχνον φωτεῖς νοητοῦ γνώμων πνευματικῆς ἐνδοθεν κτήσασθαι, ἵνα καροσάπω; σὺν [Ισ. ἔνι] τῇ βαθυτάτῃ νυκτὶ τοῦ

hanc similiter aliis præscribebat, uti propriam et singularem monachorum laudem. Ex hoc, si videatur, ad alium vertamus.

Ex Vita abbatis Agathonis.

Frater quidam interrogavit abbatem Agathonem, dicens: *Dic mihi, abba, quid maius est, corporis labor, an interiorum animi custodia?* Respondit senex: *Similis est homo arbori; corporeus ergo labor folia sunt, custodia vero interiorum fructus est.* Quædāque autem, juxta quod scriptum est, *«Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur»;* manifestum est totum nostrum studium conferri debere ad serendum fructum, hoc est, ad mentis custodiū. Ut hæc porro etiam quædam est foliorum ad speciem et tegumentum. Quare non reprobatur corporis labor per illa figuratus: sed quid sit ei praestantius adjungendum ostenditur. Mirabiliter hic sanctus vanos et veræ religionis exsortes declaravit omnes illos qui, sine mentis custodia, sola gloriabantur vita activa: vocans eos arbores non ferentes fructum bonum, mentis scilicet custodiū, ac nihil nisi folia habentes, hoc est labores operacionis qui non obstatunt quoniam excidantur et in ignem mittantur. Terribilis haec tua, Pater, sententia est.

Marii abbatis ad Nicolauum.

«Si vis, fili, propriam tibi et domesticam lucernam luminis intellectualis, hoc est, spiritualis

Aιῶνος τούτου περιπατεῖν δυνήσῃ, καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου τὰ διαβητά σου κατευθυνθῆ. ὅπως τὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου θελήσῃς σφέδρα, κατὰ τὸ προφῆτα· καὶ λόγιον, τουτέστι πίστει διαπύρῳ τῶν τελείων Εὐαγγελικῶν προσταγμάτων τοῦ Κυρίου δὲ ἐπιθυμίας καὶ εὐχῆς κινητῶν γενέσθαι, ὑποδεικνυμένοις διανοίας κρήτουσαν, καὶ νοῦς, καὶ προσεχοῦς διανοίας εργάπη Θεοῦ συνεργούμενην, διὸ ἡς ἐπινοίας, τὴν φάλαγγα τῶν ἔχθρων εὐχερῶν τροπώντας δυνήσῃ. Εἰ οὖν βούλεις κατὰ τῶν πατῶν τὸ νίκος κρατεῖσαι, διὸ εὐχῆς καὶ συνεργείας Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ γενέμενος καὶ εἰς τὰ τῆς καρδίας θάλη δύνων, ἀνίγνευσον τοὺς δυνατούς τούτους τρεῖς γίγαντας, λήθην, λέγω, καὶ φύλυμαν καὶ ἄγνοιαν, τὸ οὐρανούργιον τῶν νοητῶν ἀλλοφύλων, διὸ ὡν τὰ λοιπὰ τῆς κακίας πάθη ὑπονοστούμενα, ἐνεργεῖ, καὶ ζῆ, καὶ λαζεῖ ἐν ταῖς τῶν φιληδόνων ψυχαῖς· καὶ διὰ πολλῆς προσεχίας, καὶ νοὸς ἐπιστασίας, μετὰ τῆς ἀναθενέοντος, εὑρίνων τὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα, εὐτῷ δυνήσῃ ἐν πολλῇ προσεχίᾳ καὶ εὐχῇ φύσθησαι τὸν πονηρῶν γιγάντων. Γνώτεως γὰρ ἀλήθους, καὶ μηδὲν λόγου Θεοῦ, καὶ ἀγάθης συμφωνίας προθυμία, διὸ γάρτος ἐνεργοῦς ἐν καρδίᾳ στῆναι τοποθε-

scientiar, intra te semper habere accusam et lucentem, cuius beneficio possis inoffense per noctem hujus sieculi profundissimam ambulare; ita ut sub Domino tui gressus dirigantur, ut viam Evangelii velis valde, juxta propheticum oraculum: quod est, sive ardenti evangelicorum Domini præceptorum quæ perfectionem docent, per desiderium et orationem executor et participes fieri, monstrando tibi viam mirabilem, et inventum industriae spiritualis, labore certaminis corporei non egens: sed quod solum conatur anima ac mentis, attentionemque perpetuam timore amoreque Dei adjutam requirat: qua industria phalangem vitiorum et hominum facile poteris repellere. Si ergo vitia superare vis, per orationem et Dei cooperationem intra te ipsum collectus, et in profunda tui cordis penetra, investiga tres hos gigantes: oblivionem dico, pigritiam et ignorantiam, in quibus robur est situm spiritualium Philistiorum, per quos redeuntia in animam uade pulsata fuerant reliqua vitia operantur, et vivunt, et valent in animabus voluptati deditorum. Quod evadere disserim poteris, et ab horum trium pessimorum gigantum tyrannica oppressione liberari, si multis et assiduis in oratione fueris, et auxilio superne addito, adhibita ex te attentione plurima vigiliaque mentis, ea quæ a plerisque ignorantur, inveneris. Etenim per ita procuratam veri notitiam, perque memoriam verbi Dei, per

ζημένη, καὶ ἐπιμελῶς φυλασσομένη, λῃθῆς καὶ Ακλέπται οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐπιβαίνουσιν, οὗτοι καὶ ὁ τῇ ἀγορᾷς καὶ ἕδυμοις ἔχοντες ἐν αὐτῇ ἀφανίζεται. Ὁρᾶς τυμφωνίαν τῶν πνευματικῶν ἥματων; ὅρᾶς πῶς σαφῆ ἐκφαίνονται τὴν τῆς προσοχῆς εἰδῆσιν; ὅρᾶς ἵστος καὶ τοὺς Ἐμπροσθεν, οἷα πάλιν ἡμῖν διαλέγονται.

Toῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος.

Ἔπειρας ἐστιν, δὲ τὸ ἀσύμματον ἐν σωματικῷ οἰκῳ περιορίζειν φιλονεικῶν, τὸ παράδοξον. Ἔπειρος ἐστιν ἐκεῖνος δὲ εἰπών· «Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ.» Κλείει μὲν θύραν κέλης σύμματος· καὶ θύραν γλώττας, φθέγγεις· καὶ ἔνδον πύλην πνεύματος. Καθεύδεινος ἐφ' ὑψους τήρει, εἰ δρα καὶ ἐπίστασαι, καὶ τόπος ὅρα πῶς, καὶ πότε, καὶ πόθεν, καὶ πόσοι, καὶ ποῖοι κλέπται εἰσελθεῖν καὶ κλέψαι τοὺς βότρυας ἔρχονται. Ἀποκαμῶν δὲ σκοπός, ἀναστάς, προσεύξεται, καὶ πάλιν καθεύδεις, τῆς αὐτῆς ἐργασίας ἀνδρικῶν ἔχεται. «Ἄλλο φυλακῆ λογισμῶν, καὶ ἔτερον νοῦς τήρησις, καὶ καθ' ὅστον ἀπέχουσιν ἀνατοῖαν ἀπὸ δυσμῶν, κατὰ τοσοῦτον τὴν δευτέραν τῆς πρώτης ἔσται, καὶ μοχθηροτέρα καθεύδηκεν. Μηπερ δηλα βασιλικὰ ἐν τόπῳ τινὶ κείμενα δρῶντες

B "Οταν τις χωρίσῃ ἔντοντον ἀπὸ τοῦ ὄφριστεροῦ, καὶ γνῷ ἀκριβῶς πάντα τὰ ἀμαρτήματα δὲ ἐποίησαν εἰς Θεὸν (ἐπειδὴ οὐ βλέπει τὰς ἀμαρτίας. ἐν μὴ χωρίσιῃ ἀπὸ αὐτῶν χωρισμένη πικρίας)· οἱ φύλακαντες τοῦτο τὸ μέτρον, αὐτοὶ εὑρον τὸν κλαυθμὸν καὶ τὴν δέησιν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μνημονεύοντες τῆς πονηρᾶς φύλαξ τῶν παθῶν. Ἀγωνισάμεθα οὖν, διδελφοί, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν, ... τις συνεργεῖ δὲ Θεὸς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐπίλογος αὐτοῦ. Καὶ εἰ οὐκ ἐφυλάξαμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν ὡς οἱ πα-

bonae quoque voluntatis adjutæ a gratia, vim ; in corde stare firmiter conante, et diligenter custo- dito, deletur omne vestigium oblivionis, ignorantiae, ac pigritiae.» Hactenus Marcus.

Pergis in his videre, lector, quam apte, quam exacte consentiant inter se veterum nostrorum Patrum optimorum dicta. Vides ut hic pariter cum aliis supra recitatis clare docet, totam vitæ spiritualis spem ac successum esse sicut in scien- C tia orandi : vides ut quis modo laudatorum, alterius vestigia premat, unus alium ad singulos assectans passus. Quis horum non quasi ex compo- sito ad idem adhortans docet, penetrandum nobis esse, si perfecti esse volumus, in nostri profundi cordis, pariterque alia suadet, superius hoc opusculo memorata? Audi nunc alios quoque.

Sancti Joannis Climaci.

«Quietis religiose professor verus ille est : qui contendit, incorporeum corporea domo circumsciri- D bere ac comprehendens tenere. Quod mirum inopinatumque est. Ipse idem est enjus vox sonat in sacro Cantico : «Ego dormio, et cor meum vigi- lat». Claude januam linguæ voci, et supra clau- sum tecum intus spiritum foras obduc exterius impenetrabiles. Ita intro sedens ab alto observa, si utique id sciens facere. Et tunc videbis quomodo, et quando, et unde, et quoniam, et quales fures conen- tor irrumpere, ut spirituales iuxa vineæ uvas ause- rant. Tunc vigil sollicitusque speculator, impigre

surgens orabit, et rursus sedens in opus idem fortiter incumbet. Aliud est observatio cogitationum, aliud mentis custodia, et quantum distat ortus ab occasu, tanto hac illa sublimior et aruminozior est. Sicut arma regia in loco posita quoniam videntes fures, non temere audaciam expediunt ad furtum ibi tentandum : ita spirituales fures a sic munita et vigili absistunt anima.»

Vidisti declarationem mirabilis exercitationis ; vidisti manifestationem evidentissimam prius commendatorum, ceterum nos, ut appareat, in tenebris ambulantes, et ad spiritualia animasque salvatio divini Spiritus oracula caruientes, ne illa quidem cunctis exposita quæ diserta sacra Scriptura denuntiat, cognoscere curamus, desideres quidam ac pigri, et ad oīne opus bonum segnes frigidique. Verum age, excutiamus tandem hunc torporem : et per monstratuni nobis iter, quo in sobriam et acrem luendo intentam cordi vigiliam tenditur, impetu alacri curramus.

Abbatis Isaiae.

«Cum quis abduxerit seipsum a via quæ ducit in interitum, sinistra : et cognitis clare, recensi- tisque peccatis, quæ in Deum commisit, omnibus : nondum tamen satis videt illa, et quam sint noxiā perpendit, si nondum ab iis recesserit ea sepa- ratione quæ sit per poenitentiam amaram. Qui ad hunc gradum pervenerunt, ipsi invenerunt planetum, depreciationem, et confundi pudore co-

* Cant. v, 2.

τέρες ἡμῶν, καὶ σπουδάσωμεν ποιῆσαι τὴν δύναμιν Α νωνούσης τῷ Σατανᾷ. Δοκεῖ μὲν διέγας οὗτος Η α-
ἡμῶν, φυλάξαι τὰ σώματα ἡμῶν, ὡς ζητεῖ δι Θεός, · τὴράντιφέρεσθαι τοὺς λόγους τοῦ προλεχθέντος Πατρὸς
ἀναμάρτητα, καὶ πιστεύομεν διτεῖ κατὰ τὸν καιρὸν · ἀλλοῦ Ηεστίου· οὐκέτι δέ· Κάκεινος γάρ, ὡς ζη-
τεῖ δι Θεός, παρεγγυᾶται ἡμῖν φυλάξαι τὰ σώματα ἡμῶν · ζητεῖ δὲ οὐ τῶν σωμάτων μόνον τὴν καθα-
ρότητα, ἀλλὰ καὶ τῶν πνευμάτων καὶ οὐτως· ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν προσταγμάτων, τὰ αὐτὰ ἡμῖν ὑπο-
τίθεται.

Διαδόχου.

Μακαρίου τοῦ μεγάλου.

Τὸ κυριώτατον τοῦ ἀθλητοῦ τοῦτο ἐστιν, ἵνα εἰσ-
ελθὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, ποιήσῃ πόλεμον
πρὸς τὸν Σατανᾶν· καὶ μισήσῃ αὐτὸν· καὶ ἀντιπα-
λίσσεται τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ, μαχεσθῇ αὐτῷ. Εἰ
δὲ εἰς τὸ φαινόμενον φυλάσσει τις τὸ σώμα αὐτοῦ
ἀπὸ φθορᾶς καὶ πορνείας, ἔσωθεν δὲ μοιχεύει παρὰ
τῷ Θεῷ, καὶ πορνεύει τοῖς διαλογισμοῖς, οὐδὲν ὥρε-
λθῃ ἔχων τὸ σώμα παρθένον. Γέγραπται γάρ·
«Πᾶς δι βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἢδη
ἐμοίχευεν ἐν τῇ καρδίᾳ.» «Ἐστι γάρ πορνεία διὰ
σώματος ἐπιτελουμένη· καὶ ἐστι πορνεία ψυχῆς κοι-

τῶν ὁντωνάντων τῷ φρουρῷ τῶν ἀρετῶν τοὺς πε-
ριπάτους δι τοιούτος ποιεῖται, αὐτὸς ὡςπερ τὰς
ἀρετὰς πυλωρούς ἔχων· διὸ δὴ καὶ ἀπραχτοὶ λοιπὸν
αἱ τῶν δικιμδύων τέτε ἐπ' αὐτῷ γίνονται μηχαναὶ·
καλῶς εἴπεν διάγος διτεῖ ἀπραχτοὶ μένουσιν αἱ τῶν
ἔχθρων μηχαναὶ· διτεῖ δηλονότι ἐν τῷ βάθει που τῆς
καρδίας ἡμῶν διατρίβομεν, καὶ τοσοῦτον πλέον,
διτον ἐκεῖ ἐγχρονίζομεν. 'Ἄλλ' οἶδα διτεῖ ἐπιλεψεῖ με
δι χρόνος, βουλόμενον τῷ παρόντι διηγήματι τῶν
Πατέρων πάντων κατατάττειν τοὺς λόγους. Διὸ ἐνδι-
ῆ καὶ δύο μνησθεῖς, πρὸς τὸ τέλος τὸν λόγον τρέψομει.

ram Deo in recordatione perversi amoris quo
vitia sunt amplexi. Certemus, fratres, ex omni
nostra virtute; et cooperabitur nobis Deus secun-
dum multitudinem misericordiae suae. Et si non
custodivimus cor nostrum, ut Patres nostri; sal-
tem faciamus quantum possumus membra nostra
impeccabilia; et confidimus facturum Deum mi-
sericordiam nobiscum in tempore famis, quae com-
prehendit nos, sicut et fecit in sanctis suis.»

Consolatur his magnus hic Pater valde infor-
miores. Multa est condescensio et benigna pietas
talis Patris.

Macarii Magni.

«Præcipuum intentum athletæ spiritualis hoc est:
ut, ingressus in cor suum, bellum indicat Satanæ,
exsecrans ipsum; et, strenue obductans suggestionibus ejus, contra ipsum pugnet. Si vero in
speciem quidem, et quantum appareat, custodiat
quis corpus a corruptione et fornicatione; interius autem adulteret et fornicetur assensu voluntatis arcano: nihil tali prodest carnem habere
virginem. Scriptum enim est in Evangelio:
«Omnis qui videt mulierem ad concupiscentiam eam, jam mortuatus est eam in corde suo». Est enim fornicatio per corpus consummata; est alia fornicatio perpetrata per animam adhaerentem Satanae.»

Vulnatur quidem Magnus hic Pater affirmare contraria dictis prius memora Patris abbatis

*Isaiæ. Non est tamen ita, siquidem et hic, ut Iu-
bet Deus, commendat nobis ut præservemus a
corruptione corpora nostra: querit autem præ-
terea puritatem spiritus et affectionum voluntatis. Et quod in hac parte præcipit, ex Evangelica
trahit lege.*

Diadochi.

«Qui habitat in suo corde, intra illud penitus
immigrans, peregrinatur et longe disjunctus vivit
ab omnibus in vita speciosis. Spiritu enim am-
bulans, carnis desideria nosse non potest. De cetero quippe intra munitissimam inaccessamque
vitiis, virtutum arcem ambulationes suas facit:
virtutes ipsas invictas custodes præ se halens
quasi urbis cuiusdam suæ pudicitiae. Quare inachine dæmonum istam urbem oppugnantium, va-
næ irritaque sunt.»

Recte dicit hic sanctus effectu cassas manero
hostium nos oppugnantium machinas, quando
nos scilicet in profundo cordis nostri habitamus
attenti ac vigiles ei defendendo: idque tanto per-
fectius securiusque perficiimus, quanto diutius et
perseverantius in tali statione, cum ea quæ dicta
est, obnoxia virtutis acrimonia, perduramus. Verum
tempus me deficeret si vellem hac narratione re-
censere ad fidem dicto meo astruendam cuncta san-
ctorum Patrumque huc pertinentia, dicta. Itaque, uno
tantum adhuc et altero memorato, finem faciam
dicendi.

⁷ Mat. v. 28.

'Ισαάκ τοῦ Σέρου.

Σπούδασσον εἰειθεῖν εἰς τὸ τάμισιον τὸ ἐνδοθέν σου, καὶ δύει τὸ ταμίειον τὸ οὐράνιον. Ἐν γάρ εστι τοῦτο κάκεῖνο· καὶ ἐν μιᾷ εἰσόδῳ θεωρεῖς ἀμφότερα. Ἡ κλίμαξ τῆς θεωρίας ἔκεινης ἐνδοθέν σθν ἔστι περιουμένη, ἥγουν ἐν τῇ ψυχῇ σου. Βάπτισον οὖν σεαυτὸν ἐν τῇς ἀμαρτίαις, καὶ εὑρίσκεις ἔκει ἀναβάσσεις ἐν αἷς ἀναβαίνειν δυνήσῃ.

Καψαθίου.

Πολλοῦ ἀγῶνος καὶ κόπου χρεῖα ἐν ταῖς προσευχαῖς; ὅπις εὑρώμεν τὴν ἀπαρενήλητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἔτερόν τινα ἑγκάρδιον οὐρανὸν, ἔνθα οἰκεῖ ὁ Χριστός· ὡς ωστιν ὁ Ἀπόστολος. «Εἰ οὐκ ἐπιγινώσκετε, διτι Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ἡμῖν; εἰ μήτι ἡρί ἀδύνατοι ἔστε.»

Συμβόλων τοῦ Θεολόγου.

«Ἄδειαν εὑρεν δ διάβολος μετὰ τῶν δαιμόνων, ἀφ' οὗ τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ θεοῦ ἐξέριστον διὰ τῆς παρακοῆς εἰργάσατο τὸν ἀνθρώπον, τὸν ιογιστικὸν

A παντὸς ἀνθρώπου σαλεύειν, καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ νοητῶς· τοῦ μὲν, ἐπὶ πολὺ, τοῦ δὲ, ἐπὶ ὄλιγον, καὶ διλλου, ἐπὶ πλέον. Καὶ οὐκ ἀλλως ὁνυστὸν ὀχυρωθῆναι τοῦτο, η μνήμη θεοῦ διηνεκεῖ. Υἱὸν τῇ δυνάμεις τοῦ σταυροῦ τυπωθεῖσα τῇ καρδίᾳ τῇ θείᾳ μνήμη, πρὸς τὸ ἀπειστον στερεώσῃ τοῦτο. Εἰς τοῦτο γάρ φέρει τὰ τοῦ νοητοῦ ἀγώνος, δι τὴν ἔκαστος Χριστιανῶν ἀγωνίσασθαι, πρὸς τὸ στάδιον τῆς Χριστοῦ πίστεως ἀπεδύσατο· εἰ δὲ μή, μάτην ἀγωνίσαται. Τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ἔνεκεν ἡ πᾶσα καὶ ποικῆ παντὸς κακοπαθοῦντος διὰ τὸ θεὸν δικησίας· ίνα τις κάμψῃ τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δώσῃ πάλιν τὸ πρῶτον ἀξιωμα τοῦτο, καὶ σφραγισθῇ τῷ λογιστικῷ Χριστός, καθὼς λέγει· δι ἀπόστολος· «Τεκνία μοι, οὓς πάλιν ὠδίνω, κέρεις οὖν μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.» Κατεμάθετε, ἀδελφοί, ὡς ἔστι τέχνη πνευματική, ἥγουν μεθοδίας; ταχέως τὸν ταύτης ἐργάτην εἰς ἀπάθειαν καὶ θεοπτίαν ἀνάγοντα παπληρωθῆντε, πάντας πάττα πρακτική ὡς φύλλα ἐν δινδρῷ χωρὶς καρποῦ λελόγισται τῷ θεῷ, καὶ διτι πάττα ψυχὴ μή ἔχουσα νοῦ τήρησιν, εἰς κενὸν ταῦτα αὐτῇ ἀποβίσεται; Οὐκοῦν σπεύσωμεν, ίνα μή ἀκριτι τελευτήσαντες, μεταπεληθῶμεν ἀνόντα.

Isaaci Syri.

«Stude intrare in receptaculum intimum tibi, et videbis receptaculum cœlestis. Unum enim idemque es: hoc et illud; et uno ingressu vides utrumque. Scala quoque qua condescenditur in istam regiam intra te est abscondita in anima tua. Baptiza igitur te ipsum et larga infusione cuiusdam aquæ lustralis abrade ex imo animæ lutum omne ac secessos peccati: eo in loco sic deterso gradus inveneris per quos possis ascendere quo dixi.»

Carpathii.

«Multo et certamine et tempore opus est in orationibus, ut inveniamus in imperturbabili mentis statu alterum quoddam corde nostro inclusum cœlum, ubi habitat Christus, ut ait Apostolus: «An nescitis quod Christus habitat in vobis, nisi usi forte reprobasti?»

Simeonis Junioris Theologi.

«Securitatem invenit diabolus, et ejus ministri, ex quo a paradiſo et a Deo exterminavit hominem, concendi turbandique partem rationalem cuiuscunq; hominis, tam nocte quam die spirituāler intellectis: hoc est, tam tempore desolatōnis, quam consolationis; cuiusdam quidem in multis, cuiusdam in paucis; alterius importunius et vehementius. Neque adversus hos insultus aliud

C pannimentum est, quam memoria continua et mortis et Dei. Quia sicut ut virtute cruceis consignata mens divinarum viva recordatione rerum ad immobilitatem solidetur; ad talēm enim contendit palinam spirituale certamen, ad quod nos de certandum in Christi stadio, fidei armaturam induimus: qua qui non fuerit instructus, sine vincendi successu pugnabit. Hujus præmii spes, tota causa est varia: ac multiplicis in vita religiose duritie propter Deum suscepta exercitationis spiritualium athletarum, id scilicet unice spectantium, ut pro se quisque horum, quodammodo foretur, hoc est, quavis arte, quove conatu iu se veritat atque attrahat boni Dei visceralem misericordiam. Eudemque vicissim reddat quam ejus summa dignitas meretur, insimam sui subjectiū ac venerationem: ita ut quasi sigillum imprimatur Christus in rationali parte ipsius, prout Dicit Apostolus: «Filioli, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis».»

Didicistis plane ex hic Patrum sententiis, spiritualem viam, artem esse ac methodum celeriter perducentem eum qui illa utitur, ad sublimem imperturbabilitatis ac Dei visionis statum. Persuasi prorsus estis, omnem mere externam operationem, nou' alio apud Deum loco censer: quam ut arborum fructu parentium folia; prætereaque omnem animam non exacte vigilante in mentis custodia, in vanum currere. Omni ergo studio caveamus ne, sine fructu in morte deprehensi, inutili aternum pœnitutine cruciemor.

^a II Cor. viii, 5. ^b Galat. iv, 13.

Ἐρώτη. Ὄτι μὲν ἀπὸ τοῦ νῦν συγγράμματος γινόντου μετασκομεν, τί; τε ἡνὶ ἡ πρᾶξις τῶν εὐσεβεστάτων τῷ Κυρίῳ, καὶ διέστειτις, ἐργασίαν τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν ταχῖα, ἐλευθεροῦσα, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ συνδέουσα, θυνχρεὺν παντὶ τῷ τῷ Χριστῷ σερχετεύεται, οὐδὲ τίμεταις ἀμειβάλλομεν, ἀλλὰ καὶ λίτην πεπείσμεθα. Τί δέ ἔστι προσοχή, καὶ πῶς δίξιοῦται τις ταύτην εὑρεῖν, διυτιώδειν μαθεῖν. Εἰςάπαν γάρ τοῦ τοιούτου πράγματος ἐσμεν ἀμύητοι.

Ἀπόκρι. Ἐν τῷ ὄνδρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν εἰπόντος, « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε πιεῖν οὐδὲν, » τοῦτον βοηθὸν καὶ συνέριθμον ἐπικαλεσίμενοι, τοκαταδύναμιν ὑποδεῖξαι πειράσσομαι, τί ἔστι προσοχή, καὶ πῶς αὕτη, Θεοῦ θέλοντος, κατορθύθεται.

Toῦ αὐτοῦ Νικηφόρου.

Τὴν μὲν προσοχὴν τινὲς τῶν ἀγίων, νοὸς τῆρησιν ἔφεσαν· ἄλλοι δὲ, καρδιακὴν φυλακὴν· ἔτεροι δὲ, νῆψιν· καὶ ἄλλοι, νεφρὸν ἡσυχίαν· καὶ ἄλλοι ἄλλας. Τὰ δὲ πάντα ἦν καὶ τὸ αὐτὸν δηλοῦσιν· ὡς διατις εἶποι ἄρτον, καὶ εἶποι καὶ τεμάχιον, καὶ εἶποι καὶ βουκίον, οὐδὲν καὶ περὶ τούτων νέστι. Τί δέ ἔστι προσοχή, καὶ τί τὸ ταύτης ἰδώματα, ἀκριῶς; μάνθανε. Προσοχὴ ἔστι, μετανοίας ἀκριψινοῦ; γνῶρι-

μα. Προσοχὴ ἔστι, ψυχῆς ἀνάκλησις· καὶ σαμου μετοῖος, καὶ πρὸς Θεὸν ἐπάνοδος. Προσοχὴ ἔστιν, ἀθέτησις ἀμαρτίας, καὶ ὀρετῆς ἐπανάληψις. Προσοχὴ ἔστι, συγχωρίσεως διμαρτιῶν ἀνενδύστος; πληροφορία. Προσοχὴ ἔστιν, ἀρχὴ θεωρίας· μᾶλλον δὲ, ὑπερέσεις θεωρίας. Διὰ ταύτης γὰρ δὲ Θεὸς παρακύρας, ἐμμανίζεται τῷ νοῇ. Προσοχὴ ἔστιν, ἀταραξία νοός· δὲ μᾶλλον, στάσις αὐτῆς, δι’ ἐλέους Θεοῦ, τῇ ψυχῇ βραχευθείσα. Προσοχὴ ἔστι, [κα]θαρισμὸς μὲν λογισμῶν· Θεοῦ δὲ μνήμη. ἀνάκτορον, καὶ τῇ τῶν ἐπερχομένων ὑπηρούντος ταυτούνχος. Προσοχὴ ἔστι, πίστεως, ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης παρατίος. Εἰ μὴ γάρ τις πιστεύειν, οὐκ ἂν τὰ ξένων ἐπερχόμενα λυπηρὰ ὑποδέξηται· καὶ εἰ μὴ ἀσπασίας τὰ λυπηρὰ ὑποδέξηται, οὐκ ἂν ἐρῇ τῷ Κυρίῳ· « Αὐτὸλίπτωρ μου εἰ καὶ καταφυγὴ μου. » Καὶ εἰ μὴ τὸν “Ψιστὸν θῆσαι καταφυγὴν, οὐκ ἂν τῇς ἀγάπης αὐτοῦ ἔνστερνος γένηται. Τούτου τοινύν τοῦ μεγίστου τῶν μεγίστων κατορθώματος [Ιερ. τοῦτο τὸ μέγιστον κατόρθωμα] ἐξ διδαχῆς μάλιστα τοῖς πολλοῖς, ή τοῖς πάπαις, προσάγεται. Σπάνιοι γάρ οἱ ταύτην ἀδιδάκτως τῇ βίᾳ τῆς ἐργασίας καὶ τῇ θέρμῃ τῆς πίστεως ἐκ Θεοῦ κομισάμενοι, καὶ οὐ νόμος τὸ σπάνιον. Διὰ τοι τοῦτο χρή ζητεῖν ὁδηγὸν ἀπλανῆ· ἵνα δεῖ τῇ ἐκείνου διετυπώσεως, τὰς ἐκ τῆς προσοχῆς προσπι-

Interrogatio.

Ex hactenus scriptis manifestum et in confessio cunctis nobis est, et quae sit praxis placentium Domino: et esse quamdam operandi rationem, quae vita ex anima velociter expellat, alligans ipsam charitati Dei, que ars operandi sit omni sub Christo militanti necessaria. Tribus his satis cognitis, unum restat inquirendum: quid sit ea res quam « prosochen », sive « attentionem », vel « advertentiam », vocamus. Id porro et nos disce-re cupimus; utique qui nos ejus rei prorsus exper-tes sentiamus.

Responsio.

Hoec tamen, in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui dixit: « Sine me nihil potestis facere, » ipsum adjutorem et cooperatorem invocans, quantum possum conabor demonstrare, clare docendo quid sit « prosochen », et quomodo quis eam Deo volente perfecte exerceat.

Eiusdem Nicophori.

Prosochen aliis sanctorum mentis observationem dixerunt; aliis vero cordialem custodiam, nemnūlli « nepsin », (quasi dicere, sobriam circumspetionem), aliis mentalem quietem, et aliis aliter. Hec cuncta unum et idem signant: ut si quis diceret « aiton », temmachion, et « bukion », tribus rem eamdem vocabulis exprimeret quae pa-

nis nominari vulgo solet. Sic et tu de his cense. Atque adeo mox descendis serio attendens, diligenter percipe: quid « prosoche », ac quānam ejus proprietates sint. Est « prosoche » veræ pœnitentiae nota insignis et minime dubius character. Est eadem revocatio animæ, mundi odium et ad Deum reditus. Prosoche est reconciliationis cum Deo inviolabile pignus. Prosoche est abrogatio peccati et virtutis resumptio. Prosoche est remissio peccatorum, et amicitia cum Deo indubitabilis fiducia. Prosoche est initium, aut potius fundamentum contemplationis. Per eam enim faciem inclinans suam Deus, conspiuum se menti præbet. Prosoche est tranquillitas mentis, aut potius stabilitas ejusdem per Dei misericordiam animæ concessa. Prosoche est expunctio turbantium cogitationum, Dei vero memorie et hanc consequentium honorum palatum ac regia, præsertim vero patientiae penitus. Prosoche est fidei, spei, et charitatis causa. Nisi enim sibi attendat quis, handquaquam supervenientia ad fidem extorquendam libenter potius perferat quam in apostasiam deficiat. Nemo etiam non attentus Domino dicet: « Susceptor meus es et refugium meum ». Qui autem refugium in Altissimo non collocaverit, is veram intimis conceptum praecordiis non obtinebit charitatem.

Tanti porro hujus ac vere maximorum maximi plena perfectaque executio negotii, plerisque, ne dicam omnibus, ex institutione ac magistri doctrina contingit. Rari enī valde sunt, qui sine ductu docentis, vi ac conatu operationis, et fervore, tan-

¹⁰ Psal. iii, 4.

πτούσα; ἡμῖν δεξιές καὶ ἀριστερές; ἐλλείψεις, λέγω Α εἰλθεν μετὰ τοῦ εἰσπονέμένου πνεύματο, εἰς τὴν καρδίαν. Εἰσελθόντος δὲ ἔκεισε, οὐκέτι ἀνεψφραντα, οὐ δὲ διχαρι γενήσεται τὰ μετὰ ταῦτα· ἀλλ' ὡς περ ἀνήρ τις τοῦ ἔντονος οἴκου ἀπόδημος, ἐπάνι ἐπιστρέψῃ οὐκ ἔχει διτι καὶ γένηται ἀπὸ τῆς γχρᾶς, διτι κατηγιώθη τοις τέκνοις καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχεῖν· οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ἐπάνι μετὰ τῆς ψυχῆς ἐνωθῇ. Διβρήτον τὸ διανοῦν καὶ εὐφροσύνην ἐμπίπλαται. Τοινυν, ἀδεικφε, συνέτισον τὸν νοῦν, τοῦ μὴ ταχέως ἔκειθεν ἑξέρχεσθαι. Πάνυ γάρ ἐν ταῖς ἀρχαῖς καταρρέθυμεῖ ἐκ τῆς τῶν ἔνδον συγχλεσεως καὶ στενώσεως. Ἐπάνι δὲ συντίθηται γένηται, οὐκέτι στέργει ταῖς ἔξω περιφοραῖς. Ηγάρ γε τοισιεῖα τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν· διτι ἔκεισε περισκοπῶν, καὶ διὰ καθαρός προσευχῆς β ταῦτην ἐπιζητῶν, τὰ ἔξω πάντα στυγητὰ γέγειται καὶ μιητά. Εἰ μὲν οὖν ἐκ πρώτης, ὡς εἱρηται, διὰ νοῦς εἰσαλθῆς εἰς τὸν καρδιακὸν τόπον, διὰ οὐκέτισα, κάρις τῷ Θεῷ· καὶ διδέσσον, καὶ σκιρτῶν, καὶ ἔχου ταῦτης τῆς ἔργασις διαπαντός· καὶ αὖτι μέλλει διδέξαι σε, δὲ οὐκ ἐπιστεισαι. Χρὴ δέ σε καὶ τούτο μαθεῖν, ὡς ἔκεισε τοῦ νοῆς σου τυγχάνοντος, οὐ σιωπῶν καὶ ἀργῆς ἐκτοτε ἵσταθαι· ἀλλὰ τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με, ἔχειν ἔργον καὶ μελέτην διπαυστον· καὶ οὐδέποτε ἐκ τούτου ποτὲ παύσεται. Τούτῳ γάρ ἀμετέωριστον συνέχον τὸν νοῦν, ἀχείρων διεικύνει αὐτὸν καὶ δικαυστὸν ταῖς πρωσθ-

te possessionem rei a divina sint nacti bonitate. At rati eventus legem ac consuetudinem non faciunt. Quare decus istud affectanti ante omnia querendus est dux viæ peritissimus, cuius certa informatione per varios qui spiritualem prosoches viam terentibus nebis a dextris et a sinistris occurrent anfractus ac periculosa diverticula, vita re incedendo recta possimus. Hæc diverticula sunt excessus et defectus a diabolo tironibus suggesti, ut aut plus aggredientes quam possunt, aut minus agentes qua u debent, utrovis modo a rectitudine aberrent. Istan ejus artes hostis callidi nos experientia didicimus, ex iis quæ passi a tentatore sumus, docemus alios ut eos præmuniamus adversus ægre alioqui vitabiles illius laqueos. Tali qui obtemperat duxi, extra omne periculum dubii ancipitem istam et insidiis infestam multis tuto percurret viam. Qui autem duce caret, omni eum diligentia querat. Quod si omnia conatus non invenit, Deum invocet in contritione spiritus et lacrymis. Hæ si cum vera expropriatione ac rerum affectuumque cunctorum abdicatione conjungantur, exorabunt, crede mihi, impetrabuntque quod mox dicam. Sit prior vita tua tranquilla, curis vanis vacua, et cum omnibus pacifica. Deinde ingressus cubiculum tuum, claude ostium super te, et sedens in quodam angulo sœ, quæ suggero tibi.

Nostri spiritum quem ducimus. Hic aer est. Exspi-

ramus autem ipsum non alieni ob causam, nisi ut cordi consulamus. Cor enim est vita sors, et caloris corporei. Oportet autem, ut vita constet, invicem temperare caloris ardorem admissione frigoris: in cum usum aer nimium ja u in corde calfactus, emittitur et aliis aforis introducitur frigidus, ut qualitates se mutuo frangentes, in qualē vita exigit temperiem concilientur. Minister hujus negotii pulmo est, rarae ideo texturæ factus a Creatore. Is instar sollis indesinenter intro pellit, et foras extrahit corpus tenue circumstantis. Hujus beneficio cor, hinc quidem aerem frigidum respiratione attrahens; inde autem jam intra se ferventem reciproca inspiratione repellens, status sibi connaturalis necessariam ad animalis duracionem perseverantiam, sine ulla offici ad quod factum institutumque a providentissimo Conditore fuit, transgressione custodit. Tu ergo, ut dictum est, animo composito, collectaque tua mente insolentem indagationem viæ per quam spiritus divinus in cor tuum illabitur, age quidquid arte omni et contentione vales, quo illum istuc introducas. Præmium hujus operæ magnum est, quod ejus hospitis a ventum ingenti tuo fructu senties. Ingresso enim ipso in cor tuum, tripudiis ibi et gratulationibus cuncta exultabunt, quemadmodum quando illustris vir e longa peregrinatione, domum revertitur, gaudio frui: inenarrabili, complexu filiorum et uxoris ex tanto intervallo revisorū sospitum: sic et mens, quando adducta ad se

λαῖ; τοῦ ἔχθροῦ, καὶ εἰς ἀγάπην καὶ πέθον θεῖον τὸ καθ' Αὐτὸς τοῦτο ἀντὶ δὲ ληῆ; ἐννοίας πάντοτε ἐνδον βιβλίῳ.
ἡμέραν ἀνάγει. Εἰ δὲ πολλὰ καμώ, ὡς ἀλελψε, οὐ δύνασαι εἰσελθεῖν εἰς τὰ μέρη τῆς καρδίας, καθὼς σοι διεταξάμεθα, ποίησον δὲ λέγω σοι· καὶ μέλεις, Θεοῦ συνεργούντος σοι, εὑρεῖν τὸ ζητούμενον. Οὐδας, ὅτι τὸ λογιστικὸν παντὸς ἀνθρώπου ἐν τῷ στήθει εἶται. Ἐντὸς γάρ τοῦ στήθους, σωπιῶντων ἡμῶν τῶν χειλέων, ἐκεῖσε λαλοῦμεν, καὶ βουλεύμεθα, καὶ εὔχας κατατάσσομεν, καὶ φαλμούς, καὶ δόλα τινά. Τούτῳ οὖν τῷ λογιστικῷ, πάντα λογισμὸν ἐξ αὐτοῦ περιάρας (δύνασαι γάρ, ἐδώ θέλλει), δός αὐτῷ τῷ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με· καὶ

anima fœdus firmum cum ipsa iniit, ineffabilem voluptatem et lætitiam percipit.

Igitur, ora te, frater mihi, assuēfac mentem tuam ad perseverandum in isto tam utili secessu; nec quantavis conditione acquiescendo in recessum inde. Novitatis periculum fac vincas impetu generoso animi. Ubi primas desidiae ac tædii, de conclusione intra quasdam istas angustias, tentationes heroica virtute superaveris: prona deinceps plauaque se omnia præbebar. Assuetudo succedit levigans omnia; nec ullum te desiderium capiet vanarum in exteriora evagationum, cum utique regnum cœlorum intra nos sit. Quod in illo statu, positum in sinu tuo undique intuens, et ut proprium id perpetuumque tibi sit, pura oratione postulans, exterius avocantia cuncta, abominanda et odio digni summo reputabis. Vide solum ut e primo, prout dictum est, ingressu penetrare ac subire contendas intra inum ac secretissimum cordis tui fundum: quem tibi, Deo mihi gratificante, monstravi. Exulta deinceps tibi gratulans et Deum laudans, in caue exercitatione constanter perdura. Hec enim te docebit cætera quæ nondum nosti. Oportet autem te et hoc insuper nosse: hanc convenire te, mente in eum quem dixi gradum evecta, silere deinceps ac desilere otiosum et clingere. Exclamas decet in hæc verba: «Dominne Iesu Christe Fili Dei, miserere mei.» Idque tanquam opus demandatum, continue, usū nunquam intermisso, erga facere, nec desiste quavis causa. Sic enim indellexe Deo affixam habens et præ te ferens

B
mentem, omnem de te victoræ spem tuæ salutis hostibus auferes: efficiesque ut de cætero tempestantibus iis a te lacessendo, intacta quietaque ab horum assaultibus anima tua felici fruatur pace. Quod si, multo id aggressus conatu, frater mihi, nequiveris pertingere (ut ubi præcepimus) in extinos tui cordis sinus; fac quod nunc dico tibi, et Deo adjuvante, per id, quod queraris Iovennes. Seis rationalem omnis hominis partem in pectori residere. Intra pectus enim, silentibus labiis, loquiuntur, et consultamus, et preces ordinamus et psalmos, et cætera quæpiam ejus generis. Ei ergo anime parti quæ talia operanti præstet pectori, reliquias prorsus cogitandi argumentis abstractis (potes enim id si velis) unam hanc operandi præscribe materiali; injungens ut semper dicat: «Dominne Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei.» Compelleque ac coge ut, omni alia specie rejecta, solam hanc spectet imaginem, continue quod dixi clamans.

C
Hoc si viceris, aperietur tibi cordis introitus, quo in inum ejus, fructu tuo maximo descendas. Illos nos experientia didicimus: et scientes suadeamus. Ingredierantur autem in te simul cum ista desiderabilissima et juuenda (prosanche), universus virtutum chorus: charitas, gaudium, pax, et quæ sequuntur, per quas omnium tuarum petitionum eventu beaberis, in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri simul et sancto Spiritui, gloria, protestas, honor et adoratio sit, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen

MAXIMUS PLANUDES

CPOLITANUS MONACHUS

NOTITIA

(Fabric. *Bibliotheca Græca* ed. Harles., t. XI, p. 682.)

Maximus Planudes, monachus Constantinopolitanus, inter eruditissimos suæ ætatis, apud Andronitum Palæologum seniorem gratiosus, ab eodem ad Venetos a. 1327 alegatus est cum Leone Orphanotropho, ut ex Pachymeris libro IX Histor. Allatius, *De consensu*, pag. 841, adnotavit. Vixit adhuc a. 1355 (a). Scripta ejus hæc mihi innotuere:

Versa in Græcam linguam.

1. *Ciceronis Somnium Scipionis.* Vide Lambeum V, pag. 455, neenon *Macrobi* in idem somnium *Commentaria*. Ms. in bibl. regis Christianissimi, in Seguieriana sive Coisliniana. Labbe, p. 280, *Bibl. novæ Mss.*, et Montfaucon, p. 520, *Bibl. Coislinianæ*. (Fabr.) In cod. nempe Coislin. 355, *Somnium Scipionis*, a Cicerone scriptum, explanatum a Macrobo Ambrosio, Gr. versum a Max. Planude; inc. Ἡντα ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀφικόμενης sequitur Macrobi Ambrosii *Explanatio in Somnium Scipionis*, Græce versa a Max. Planude; inc. Μετέξυ τὴν τοῦ Εὐλόγων καὶ Κοχέρων. — Paris, in bibl. publ. sex codd. V. Indic. ad vol. II Catal. mss. bibl. publ. — Florent. in bibl. Laurent., cod. 53, n. 5, plur. 57, Cicer. *Somnium Scipionis*, a Planude Gr. versum; V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. II, p. 587; ibique, n. 11, exstat *Cic. de memoria artificiali*, Gr. interprete forsitan Maximo Planude, uti suspicatur Bandin., l. cit. — Ibid. in cod. 14, n. 1, plur. 80, Planudis versio Gr. Macrobi comment. in idem *Somnium*. V. Bandin., libro cit., tom. III, p. 213, sqq. — *Venetis* in bibl. Marc. cod. 508, Ciceronis *Somnium Scipionis* cuius Expositione Macrobi; omnia cum versione Græca Max. Planudis. V. Catal. codd. Gr. Marc. p. 273. — Fragmentum s. pars tertii et quarti cap. Macrobi comment. in *Somnium Scipionis*, a Planude Gr. versi Vindob. in cod. Caes. 87, n. 18, uti pluribus docuit Kollar. in Suppl. ad Lamellici comment. tom. I, p. 589 sqq. — Ibid. in cod. 53, sunt excerpta quadam ex Planudis operibus philosophicis, non magni momenti, judice Kolaro ad Lambe. VII, p. 456. (Harl.)

2. *Casaris commentarii de bello Gallico.* Hec versio primum edita est a. 1606, ex codice Pauli Petavii, a Godofredo Ingermano. De ea illustris Huetius libro *De claris Interpretibus*, p. 219: *Dubito quidem Gazæ an Planudæ, an alteri ejusdem ari cuiquam Commentariorum de bello Gallico conversione in Græcam, quæ in Petaviana Bibl. habetur, ascribam. Casarem illa nonnunquam ducem deserit, et breves tempi excursus, raro tamen et verecunde; ceterum non impura ea, nec invenusta. David Hœschelius epistola ad Ingemanum, 4 cal. April. a. 1606, Interpretationem Planudis potius, qui et Ovidiana virtut quidam non infeliciter, quam Gazæ crediderim quod e phrasum similitudine facile conjecterim. Petrus Scrivens littens ad eumdem Ingemanum: *Belli Gallici interpres ille Græcus non est quidem contemnendus, sed tamen haud ita magno litterarum emolumento legitur, ut absque uila studiosorum fraude poterit obliterari, quisquis est.**

(a) *De Maximo Planude confer Vossium, De poetis Græcis*, cap. 9, pag. 80 sqq., et *De scient. mathem.*, cap. 9, pag. 311; *Montfauc.* in *Palæogr. Græca*, pag. 58, qui ait Planudem sub initium seculi decimi quarti floruisse, notatque Possevini, affirmantem, eum saeculo xv scripsisse. — A. G. 1502, manu sua scriptam esse CPoli in monasterio cognomento τοῦ Ἀχατάειτος metaphrasin Evangelii S. Joannis, in cod. bibl. Marc. Venet. 481, ipse profructus in fine. V. Cat. codd. gr. Marc., pag. 255. — Oudin. *Comm. de SS. eccl.* tom. III, pag. 760 sqq., ad a. 1520, ubi multis codd. mss. in quibus Planudæ opera asservantur, enumerat: — Henr. Wharton, in append. ad Cavei *Hist. litter. SS. eccl.* tom. II, pag. 58, ad a. 1540. — Humber-

ger in *Zuerlässigen Nachricht.*, part. IV, p. 566 sqq.; *Saxium* in *Onomast. lit.*, part. II, p. 554 sqq. ad a. 1327; qui prolitetur, quando Planudes naturæ debitum persolverit, sibi non constare, et si Dorville in *Obs. miscell.* vol. II, tom. III, pag. 429, scribit, *Maximum Planudem ab omnibus obiisse tradi 1355, locupletem sane ejus famæ anctorem requirit, notatque Jo. Jac. Reiskium, in prefat. ad Anthol. Gr., p. xvii, arbitrantem Planudem saeculi xiii hominem esse; Schröckh. in *Histor. Christ. eccl.*, tom. III, pag. 500. Adde, si libet, que scipsi in *Introdr. in histor. L. G.*, tom. II, part. I, p. 550 sqq., et in supplement. tom. II, p. 69. Harl.*

3. *Oridii Metamorphoseon libri Græca prosa redditii, ejusque met phraseos meminit Volaterranus libro XVII Commentar. urbanor. Loca quædam ex illa produxit Nicolaus Heinsius notis ad Ovidium. Etiam *Heroides* Ovidii Græce versas a Planude, memorat post Simlerum Huetius de claris interpretibus (Fabr.) p. 217 sqq. ed. Stadæ 1680, 8, ubi agit de Max. Planudis versionibus Græcis. — *Metamorphoseon versio Romæ* in bibl. Vaticana, et Venet. in bibl. Marci. V. Montfauc. *Bibl. biblioth. mss.* p. 12 et 476. — *Epistolarum ac Metamorphos. versio, Romæ* in ead. bibl. ibid. p. 34, ibid. p. 501. In bibl. Ambros. Mediolani, sunt plura Max. Planudis opp. nempe de constructione verborum, bis; — de metris; *Metamorphos. Ovidii*; — de indissolubilibus contradictionibus; de pedibus oratorum; — dialogi; — epistolæ; — anthologia epigrammatum et Catonis sententiae: ac p. 502 in ead. bibliotheca Ovidii *Metamorphoses et Heroides*, in Græcum a Max. Planude translatae, cum scholiis, bis. — Ibid. p. 622 in bibl. Escorial. regis Hispan. Ovidii *Epistola*, per Planudem Gr. versæ. — Ibid. p. 632, in bibl. regis Angliae; Ovidii *Metamorph.* a Planude Græce conversæ. — Paris. in bibl. publ. cod. 2849, Ovidii *Metam.* libri octo priores, e lingua Lat. in Græcam conversi a Max. Planude; et in cod. 848, eorumdem librorum quindecim priorum, atque *Heroid.* Ovidii n etaphrasis, auctore Max. Planude. (Hart.)*

4. *Catonis Disticha moralia Græcis expressa versibus*, de quibus in bibl. Latina lib. IV. cap. I, § 8 (e). *Annotationes Græcae marginales et interlineares*, quæ mss. sunt in bibl. Cæsarea, Lambec. V, p. 215, non viderunt lucem. (Fabr.) Lamb. V, p. 442 sqq. ed. Kollar. n. 34, cod. 267. — In eod. vol. p. 617, n. 20, cod. 332. — In vol. VII, p. 535, in cod. 133, n. 27, cum adnotatt. Græcis marginalibus atque interlinearibus. — Paris. in bibl. publ. undecim codd: (V. Ind. ad Cat. MSS. Paris. bibl. Reg. vol. II, sub voc. *Maximus Planudes.*) — Oxon. in cod. Baroc. 64. — Venetiis, in bibl. Marc. cod. 83, f. 1. V. Cat. codd. Gr. Marc. p. 60. — Floreat. in bibl. Laurent. cod. 12, n. 2. plut. 32; — cod. 7, n. 16, plut. 55; — cod. 23, n. 8, plut. 56, cum glossis interlinearibus et scholiis marginalibus; — cod. 41, n. 15, plut. 59; — cod. 16, n. 6, plut. 60, cum permultis glossis interlinearibus instar perpetuæ paraphraseos et scholiis subjectis; — in cod. 13, n. 12, plut. 80; — in cod. 26, n. 1, plut. 80, cum uberr. mis glossis interlinearibus; et in cod. 23, n. 2, plut. 81. V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laurent. II, p. 135, 259, 327, 575, 606; et vol. III, p. 203, 215 atque 236. — Leidæ, in bibl. publ. inter codd. Vossianos, in duobus codd. V. Catal. bibl. Leidens. p. 396, n. 23, ac p. 398, n. 52. — Mosquæ in cod. synod. 247, n. 2, cum scholiis in margine adjectis, et cod. 248, n. 1. Vid. Matthæi Notitiam cit. p. 160. — Romæ, in bibl. Vatic. inter codd. reginæ Suecior. n. 653. *Catoni Sententiae*, et Boethius, *De consolatione philosophiae*, a Planude Gr. versus, atque ejusdem Epitaphium, auctore quodam Gregorio; ibid. n. 654. *Diophanti Arithmetica*, in cuius calce quædam ex Maximo Planude adjunguntur. V. Montfauc. *Bibl. biblioth. mss.* p. 28 D. — Ibid. p. 393 E *Cato Planudis*, in cod. August. Vindel. LXV. (Hart.)

5. *Boethii De consolatione philosophiae*, ejusque Græca versione ms. in bibl. regis Christianissimi, usus in sua Boethii editione Benatus Vallinus. Ex ms. Cæsareo quædam product Lambecius, VII, p. 145 sqq. [p. 310 sqq. ed. Kollar.] Alius pulcherrimus codex Græco-Latinus, ann. 1478, a Petro Montaguano donatur monasterio S. Justinæ; extat in bibl. Segueriana sive Coishiana. Vide Montfaconum, p. 148. In Cæsareo codice leguntur etiam prolegomena Græca et annotationes marginales. (Fabr.) Paris. in bibl. publ. codd. *De consolatione philosophiae*, cum scholiis, 1992, tum 2094, et tribus sequentiibus, in quorum ultimo ad calcem epilogus, ubi de Boethio quædam minus obvia occurrere dicuntur, et 2571, n. 5. — Ibid. Boethius *De dialectica*, interprete Planude in cod. 2094, 2, ubi tamen una tantum pagina superest: acc. quoque scholia; — in cod. 2103, n. 2, et 2830, n. 6, cum scholiis, ad marginem conjectus. Conf. Montfauc. Palæogr. Gr. p. 83. — Mosquæ, in cod. synod. 247, n. 3, cum scholiis, et 313, n. 1, Planudæ Interpretatio libr. Boethii de consolatione philosophiae; v. Matthæi not. cit. p. 160 et 205. — Eadem, teste Montfauc. in *Bibl. biblioth. mss.* p. 7 B, C. Idem Planudis dialogi *De grammatica*; *De syntaxi*, et opera plurima, Romæ, in bibl. Vaticana, — p. 494 A; *De consol. philos.* cum scholiis, a Planude Gr. versus, item de *Trinitate*, bis, Mediolani in bibl. Ambros. — In bibl. Escorial. v. Plucri Itiner. per Hispan., p. 160. Boethius etc. Latine, et cum Græca Planudis versione, atque commentariis Latinis, in cod. Coislin. 84. V. Montfauc. I. cit. p. 140. (Hart.)

6. S. Augustini *de Trinitate libri XV*, mss. in bibl. Cæsarea. Vide Lambec. IV, p. 159, 160 (f).

(e) P. 259, tom. III ed. Ernesti: ego autem in Breviore notit. literaturæ Rom. pag. 698 sq. egredi edit. Catonis per Matthiam Garbicum (qui Planudis disticha e Catone correxit ac suppedit), Tübing. 1545, 8. — de edit. Antwerp. 1568, cum Planudis versione Gr. — de edit. Amstel. 1759, 8, enijs tomo II præmissa est Planudis metaphrasis Gr. cum castigat. Jos. Scaligeri; tum in Breviore notit. in usu scholarum p. 208, de Catonis sententia Gr. per Planud. in vol. inscripto: Εγχειρίδιον γραμματοχής εἰσαγωγῆς. Florent. 1513 et 1516. (Hart.)

PATROL. GR. CXVII.

(f) Sive p. 356, ed. Kollar. enijs notam confesses, n. 1, cod. 161, et p. 360; in cod. 162, — *No-nac.* in cod. Bavar. 58. V. piura apud cl. Hardt. in Aretini Beyträgen, etc., 2. 1804, part. 1, p. 22. — Florent. in bibl. Dominicanorum S. Marii. V. Franc. Anton. Zachariæ iter litterar. per Italiam, Venet. 1762, 4, p. 54. — Paris. in bibl. publ. codd. 828, n. 1, et 829. — Romæ in bibl. Vaticana, addita alia ejusdem operis, a Demetrio Lydone facta versio, teste Montfauc. in *Bibl. biblioth. mss.* p. 12. (Hart.)

Etiā illa, ubi de processione Spiritus S. ex Patre Filioque tractatur, fideliter vertisse, notat Bessarion apud Allium, *De consensu*, p. 842. Locum ex ea versione Graecē editum Romae a. 1630 notat Whartonus [ad Cavei *Hist. litter.* cit. II, p. 58]. Graecē et Latine cum Jo. Leunclavii versione prodiit ad calcem Leonii *De sectis* Basil. 1578, p. 584-509, et in *Auctario bibl. Patrum Ducæano*, Paris. 1624, tom. I.

7. Etiā *libros Augustini De civitate Dei* a Planude Graecē versos tradit Gesnerus in *bibl. p. 519.*

8. Volaterranus lib. xvii *Commentar. urbanor.* et ex eo Gesnerus ac Simlerus scribunt, *Macrobiū Saturnalīa* a Planude Graecē versa esse; quod agere mihi persuadeo, et *commentarios* in *Somnium* intelligendos esse suspicor. (*Fabr.*) In inscriptione cod. 54, n. 1, plur. 80. Florent. in *bibl. Laurent.* Στρατιωνος διετροφης, etc. *Sciponis somnium, conscriptum quidem a M. T. Cicerone, expositum vero a Macrobiō Ambroso, et in Graec. linguam translatum a sapientissimo inter monachos Maximo Planude.* V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laurent. III, col. 213 sqq. Add. Lambec. IV, p. 125 seq., et de codd. Coisl. aliisque supra, ad n. 1. (*Hart.*)

[*Thomae Aquinatis primæ partis Summæ quæstiones 49. Priors translatae per Maximum Planudem. Oxon. in cod. Barocc. 63, ad quem confector mss. Angliae etc. vol. I, p. 7.* — « Liber ipse, ait, ἀπεπίγραψος. Planudi tamen tribuitur in catalogo impresso; nescio, quo auctore. Nam Demetrium Cydonium verti se librum Aquinatis, testatur Possevinus. » *Florentia in cod. Laurent.* 18, n. 4, plur. 4. *Proœmium anonym.* in versionem Gr. alicuius operis S. Thomæ Aquinatis, quod, Bandinius in Cat. codd. Gr. Laur. I, p. 515, « forte est, inquit, Maximi Planudis, aut alterius Graeci viri Latinis insensi; illos enim in hoc Proœmio salde carpit. » *Consule Echardum in Historia scriptorum ordinis Prædicatorum,* tom. I, p. 346.. — Simplieiter vero a Montsaucon. in *Bibl. biblioth. mss.* p. 505 E., Mediolani in *cod. bibl. Ambros.* esse dicitur S. Thomæ Aquinatis *Expositio orthodoxæ fidei, Graecē, interprete Maximo Planude.* (*Hart.*)]

9. *Donati grammatica parva*, mss. in *bibl. Bodleiana* cod. Barocc. 71. (*Fabr.*)

[*Maximo Planudi a Montsaucon.* I. c. p. 645 C, tribuitur versio Gnomarum Platonis, Oxon. in *bibl. Bodlei. cod. Barocc.* n. 124; sed nescio, an id culpa Montsaucon. aut alias vitiouse scriptum sit; in Cat. quidem mss. Angliae etc. vol. I, p. 27, in illo cod. Barocc. inesse traditur Maximi Planudis versio Gnomarum Catonis. Ita quoque erravit Oudin. I. c. col. 702, eum scribebat, in cod. *Norfolk.* 529 b. n. 5428 Cat. mss. Angliae, etc. tom. II extare *Disticha Platonis* per Planudem; nam in Cat. dieto p. 84 diserte rectiusque editum est, Catonis disticha per Planudem. (*Hart.*)]

Grace scripta.

Romanæ initio fidei fuisse Planudem (g) eamque ob rem ab imperatore CPol. multa passus, in custodiā tandem conjectum et contra sentire coactum fuisse, tribus editis contra Romanam Ecclesiam argumentationibus resert Volaterranus.

10. *Capita ejus tria de processione Spiritus S. cum Bessarionis et Georgii Metochitæ responsione, Graecē et Latine edidit Petrus Arcadius in opusculis aureis, Rom. 1630, 1671, 4;* Nesselius I, p. 22, etiam quartum Planudis caput commemorat, quod incipit: Οὐ καὶ ἐν ἁπασὶ τοῖς οὖσιν ἡ Τριάς θεωρίᾳ, εἰ π. 345 : Λόγον περὶ πλοτεώς divisum in capita XX. Incip. Βασιης ἀγωθῆς πράξεως. (*Fabr.*) Secundum Lambec. *Commentar. iv, p. 359, ed. Kollar.* in *cod. Caesar.* 16, n. 4, *De processione Spirit. ea. cit. argumentationes tres contra Latinos:* inc. Ερωτήσιον, πότερον ἡ ἐκ Πατρῶν καὶ γένου τοῦ ἀγῶνος Ηενεύματος πόρευσις ἀλλή καὶ ἀλλὴ ἔστιν; et n. 6, *argumentatio* (quæ est quarta) contra Latinos *De process. Spirit.*

(g) *Planudes vir elegantissimæ sapientiae atque infinita eruditio, quem sibi asserunt nequidquam Photiani, ut alibi (in testimonio Graeciae) ostendimus, aequaliter sane cui libet Latinorum sapientissimum, quippe mira felicitate et elegancia, difficultima quæque proponens et ardua dissolvens, infinitus operibus Graecianis, immo litterariam temp. universam auxit.* Ille Nic. Comnenus p. 190 *Prænot. mystag.* — Raphaellis Volaterrani, libro xvii *Commentariorum urbanorum*, notabile quoddam non solum ipsius, sed et cardinalis Bessarionis testimonium de codem Planude, sinu et judicium, subiectum: *Maximus Planudes, monachus Corstanopolitanus, vir plane doctissimus, vehementerque ingenii, ab anno ferre centumquinquaginta, Romanæ ab initio fidei favit, ob quam rem ab imperatore Constantinopolitano multa passus, in custodiā tandem conjectus, contra sentire coactus est, tribus editis contra Romanam Ecclesiam argumentationibus. Quas nostra aitale Bessarion cardinalis Nicænus perlegens mirari solebat, virum eatoris in scriptis excellentem, sumimque philosophum, tam incredulos infirmosque editisse syllogismos: haud ob aliam putabat causam, quam quod ea quæ metu perscriperit, animo impetraverit, resellendaque vel c. v. s. fac. le probaverit. Itus plura existant inveni*

*monumenta. Nam Ovidii Metamorphoseos librum et Macrobiū De Saturnalibus, in Gracum sermonem converit, ambos prosa oratione. Problemata Volumen composuit, Rhetoricos Commentarios super Hermogenem scripsit, Epigrammata Veterum Graecorum resecitis lascivioribus, in unum jam vulgo sparsum volu. non coegit. Hac de Maximo Planudem illiphael Volaterranus. Bessarion autem in *Responsione ad quatuor argumenta Maximi Planudis, de processione Spiritus sancti, ita de illo loquitur: Οὐ γαρ ἐγώ τοι, ἀνδρῶν δριτες καὶ σοφῶτες, καταγεννητον, οὐτοι πάται ἐγένοτον πατεῖσαν, οὐτοι δὲ διατεθῆκοτος ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ θεωρίᾳ, καὶ διά πάτων μεν ψαλτιμάτων οὐσιαντος, εὔσοτημένος, δὲ ἐν ἄπασι, τοις δὲ τῇ Ἐλλαδὶ καὶ τῇ Δασινῳ γιώταν εἰς ἄκρον ἐτάχημενος. Non enim de te, ut opinie atque sapientissime, male sentire: qui tu omnia disciplinarum exercitatione versatus es, ita appetem per philosophiam et contemplationem pertransisti, per omnes quidem scientias incessisti, et in omnibus approbationem habuisti, tum ad Graciam linguam Latikum quoque perfectissime adjungens. Quibus adversa. ii sibi Bessarionis verbis egregie simulacrum Maximi Planudis eruditio concluditor. OUDIN.**

sancti. Init. Ὄτι καὶ ἐπιστολῆς οὐσίαν ἡ Τριάς θεωρεῖται. — Ibid. vol. V, p. 446, in cod. 269 n. 1, Λόγος περὶ πίστεως, sive liber contra *Latinus De process.* *Sp. sancti ex solo Patre*, in capp. viginti divisus, et Lambecc. appellat Leon. Allat. lib. II, *De Eccles. Occid. et Orient perpetua consensione*, cap. 17, § 4. — *Tres argumentationes*, Venetiis in bibl. Mare, codd. 453 et 506. V. Cat. codd. Gr. Marc. p. 85 et 271. — *Florent.* in bibl. Laurent. cod. 44, n. 6, plur. 10, *De process.* *Spir. sancti contra Latinos, syllogismi quatuor cum Bessarionis responsionibus.* V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. I, p. 485. — *Paris.* in bibl. publ. codd. 828 n. 6, capita quatuor *de process.* *Sp. S. cum Bessarionis et Demetrii Cydonii responsione*, et cod. 1270, n. 6, capita de eadem; et capitibus singulis subjunctæ sunt Bessarionis et Dem. Cydonii responsiones. (Hartl.)

11. *Sylloge canonum* adhuc inedita, quam eloquentissimam vocat Nic. Comnenus, p. 4; *Nomocanonem* citat p. 363. Titulum περὶ χειροτονίας p. 70, 74, 190, 220, 274.

12. *Orationes II, de viribus preciis*, ex quarum posteriore locum a Suario expressum, dissimulato nomine, notat id. p. 6.

13. *Orationem de veritate* laudat id. p. 345.

14. *Oratio in apostolorum principes Petrum et Paulum*, sub Gregorii Nysseni nomine edita Ingolstad. 1620, 4, a Gretsero, ab Allatio p. 87, *de Simeon.* et p. 294 et 295 *De consensu*, et a Lambecio IV, p. 57 [p. 119 sqq. Koll. n. 12, cod. 109,] et VIII, p. 70 sq. (h) Planudi vindicatur. Incipit: Ἐδόκει μοι λέγειν τι περὶ τῶν ἀποστόλων.

15. *Oratio in sepulturam Christi et B. Virginis planctum funebrem*: Εἰς τὴν Θεόσωμον (i) τραχὴν καὶ εἰς τὸν ἀποτάξιον θρῆνον, etc. Incipit: Αὐτὸν ἀν τις εἰκάση τεχμήριον. Graece prodiit Paris. 1557, apud Andream Wechelum: Latine ex Joachimi Axonii Graviani. versione exstat in *Supplemento Bibl. Patrum Coloniensi*, ann. 1622, et Morelliano Paris. 1659, tom. I, p. 856, et in *Bibl. Patrum* edit. Lugd. tom. XXVII. (Fabr.) Et Paris. 1644, fol. p. 83b. V. ad n. 14. Eadem Paris. I. c. codd. 1187, n. 1; 1220, n. 10; 1248, n. 8; et 3010, n. 20. — *Florent.* in bibl. Laurent. cod. 35, n. 24, plur. 59. V. Bandin. I. c. II, p. 566. (Hartl.)

16. *Laudatio S. Diomedis martyris* citatur ab Allatio, p. 202, contra Hottingerum. (Fabr.) Ms. Paris. in bibl. publ. cod. 1211, n. 5, et 3010, n. 22. — *Mosquæ* in cod. synod. 302, n. 80. V. Matthaei I. c. p. 198. — Lambec. IV, p. 124. — *Florent.* in cod. Laurent. 22, n. 4, plur. 56. V. Bandin. I. c. II, p. 327. (Hartl.)

(h) In bibliotheca Cæsarea Vindobonensi, codice ms. theologicu Graeco 109, num. 12, ut habet Lambecius libro IV *Commentariorum* hujus bibliothecæ pag. 54, exstat et quidem a fol. 158, pag. 1, usque ad fol. 170 pag. intima, Maximini Planudis oratio ἀκέφαλος sive mutilla principio in *sanc-tos apostolos Petrum et Paulum*, quæ ibi nunc incipit his verbis, Κατὼν πάντας εὐψύχως ἔφερεν, etc. Hanc autem orationem ita mutiam sub. S. Gregorii Nysseni nomine, ex hoc codice ms. Cæsareo separatum in lucem edidit Jacobus Gretserus 1620 Ingolstadii, Graece et Latine, typis Ederianis, in-8; inquit in Praefatione ad lectorum, ubi judicium suum de eadem oratione indicat, hujus ms. codices Cæsarei unde orationem hanc eduxit, expresse atque etiam nominatum mentionem facit. Licet autem ex manuscript. codicis hujus vide ac titulo istam orationem S. Gregorio Nysseno inscripsit, fateur tamen stylum illius a stilo S. Gregorii Nysseni discrepare non metuocriter. Sic revera S. Gregorius Nyssenus non est auctor hujus orationis, sed *Maximus monachus Constantinopolitanus cognome Planudes*, qui integrus circiter 958 annis S. Gregorio Nysseno junior est. Unde enim S. Gregorius Nyssenus anno 395 vel 396. Maximus autem Planudes circa annum Christi 1350 moruit, ut non solum ex ipsis *Epistolis*, que in bibliotheca Cæsarea Vindobonensi ms. extant, verum etiam ex anti-Raphaelis *Votaterram* testimonio, quod ante exhibutum est, luculententer videre licet. Eadem autem oratio in *sanc-tos apostolos Petrum et Paulum* quam Gretserus sub nomine sancti Gregorii Nysseni mutilam edidit, bis iam a Lambecio integra reperta est sub nomine *Maximi Planudes*, in duabus ms. codicibus Graeciis bibliothecæ Cæsareæ, quorum unius ordine X inter ms. codices historicos Graeciis, alter autem inter codices ms. philologicos Graeciis locum obtinet. In priori horum duorum codicium extant præter Nicophori Gregoræ et Gregorii Cy-

prii patriarchæ Constantinopolitani varias orationes panegyricas, etiam *orationes duas Maximi Planudis*: altera num. 4, altera num. 5, quarum pri-mam inscribitur, *In sepulturam Christi et δεσμινώτα Virginis Deiparae planctum funebrem*, atque incipit his verbis: Μαζίμου μοναχοῦ τοῦ Πλανούσθη εἰς τὴν Θεόσωμο ταρπή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν ἀπιτάξιον θρῆνον τῆς Θεότοκου. Αὖτις τις εἰκάση τεχμήριον τὴν περιουσίαν ἔχων καταστάσιν, etc. Memini hujus etiam *orationis Leo Al-latius in Diatriba De Symeonum scriptis*, pag. 82. Secunda autem *In sanctos apostolos Petrum et Paulum* hoc modo: Τοῦ αὐτοῦ εἰς τους ἄγιους, ἐνόργους, πανεύρημους καὶ κορυφαῖους τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ Πέτρον καὶ Παύλον. Εδόκει μοι λέγειν τι περὶ τῶν ἀποστόλων προθυμούμενῳ, μηδὲν εἰνι πάνου πολλοῦ πρᾶγμα, μηδὲ χαλεπὸν ἔγχειρισσαν, etc. Haec nempe est illa ipsa oratio quam Gretserus sub S. Gregorii Nysseni nomine mutilate edidit, his verbis incipientem: Κατὼν πάντας εὐψύχως ἔφερεν, etc. Ante haec enim verba, integrâ tredecim lolla in 4 desunt, minutiis litteris compresse scripta. Eodem modo eadem oratio suppleri potest etiam ex altero illo codice ms. Cæsareo, qui inter codices ms. philosophicos et philologicos Graecos sexagesimos primos omnia fuit. In eo enim præter Maximini Planudis epistolas centum viginti duas, *Comparationem veris et hemicis et Orationem in sanctum martyrem Diomedem* exstat quoque ejusdem Planudis supra dicta *Oratio in sanctos apostolos Petru-s et Paulum* que inscribitur ibi atque incipit hoc modo: Ιοτὶ σοφωτάτου κυρίου Μαζίμου τοῦ Πλανούσθη ἔγκώμιον εἰς τοὺς ἀγίους, ἐνδόξους καὶ πατερῷμος κορυφαῖους τῶν ἀποστόλων Πέτρον καὶ Παύλον. Εδόκει μοι λέγειν τι περὶ τῶν ἀποστόλων προθυμούμενῳ, μηδὲν είναι πάνου πολλοῦ πρᾶγμα, etc. Eadem exstat inter ms. codices Bodleianæ Bibliothecæ codice 44, num. 3, p. 304. Ouidem. (i) Ia Loge pro Θεόσωμον, in Cæsareo manu, p. 39.

17. *Vita Arsenii patriarchæ CPol. a Nic. Comneno*, pag. 74.

18. *Tria epigrammata historica in templum S. Andreae confessoris imaginum a Theodora Augusta instauratum, quæ Græce edidit Cangius ad Zonaram*, p. 35 seq., et emendavit J. Boivinus notis ad Nicephorum Gregoram, p. 854. De templo illo idem Cangius, lib. iv *CPolis Christianæ*, p. 112.

19. *Aliud in templum SS. Marciani et Martyrii. Cangius ad Zonaram*, pag. 44. (*Fabr.*) Versus variis et precatiuncula, Paris. in bibl. publ. cod. 1211, n. 6. — Monac. in cod. Bavar. 49. Versus, hymnum habentes secundi adventus: In Christum; in supplicium, et in omnes SS.; tum versus 21, in humandum quemdam nobilem elegaci; dein versus in crucem, quam tulit, et in refixionem atque in S. Mariam; porro versus heroico-elegaci in portam monasterii; alii versus; denique versus sex in Annuntiationem angelicam, totidem in Resurrectionem et quatuor in S. Constantinum. Plurima illa brevia carmina Gr. edidit cel. Hhardt. in *Aretini Beyträgen*, etc. a. 1803, part. vi, p. 38, 45 seq. — Matrii in cod. regio 72, *Laus Ptolemaei geographi*, versus heroici 47, quos et seq. tristichon hexam. in eund. Gr. publicavit Iriart. in Cat. codd. Græc. Matrit. p. 265, ibid. carm. in nobilem, etc. Florentiae in cod. Laurent. 7, n. 13, plur. 55. Sententiae et epigrammata externorum sapientum, ex iis quæ collecta sunt a Max. Planude, cum scholiis et glossis interlinear. de quo multus est Bandin. l. c. II, p. 256. — Ibid. p. 368 seq. Epigrammata duo moralia, n. 7, cod. 24, plur. 57; — n. 14, Tetrastichon elegiacum in novemcam; — n. 15, *Vita S. Mariae Ægyptiacæ*, versibus heroicis 20 conscripta, — n. 16 et 17, ejusdem forte Planudis duo Epigrammata iambica anepigrapha, alterum versibus 12, alterum versibus 13. — Versus heroicis in *Geographiam Ptolemaei*, in cod. Coisl. 355. V. Montfauc. Bibl. Coisl. p. 520. Idem et alii in cod. Monac. Bavar. G. V. Hhardt l. c. a. 1804, part. 6, p. 29, ubi adnotat, illos versus falso attribui Manuela Moschopulo, et Gr. prodiisse in Iriart. Cat. (l. c.), tres autem ultimos etiam in ed. Basileensi. (*Hart.*)

20. *Enarratio de Dominicis thematibus Hierosolymis*. Meminit Gesnerus in bibl.

21. *Eistolæ 122 mss. in bibl. Cæsarea, una cum ejus homiliis supra memoratis in Petrum et Paulum apostolos, martyremque Diomedem*. Vide Lambecium IV, p. 56; Nesselium IV, p. 138. (*Fabr.*) Lambec. IV, p. 122, 124, ed. Kollar. ubi cod. quemdam, qui in bibl. Vindob. custoditur, laudat, et in nota: « Prima, inquit, illarum centum viginti duarum Epistolarum scripta est ad imp. Joannem Palæologum, imp. Andronici Junioris filium, qui cœpit imperare ann. 1347, et ann. 1384 obiit; secunda autem ad Manuelem, fratrem memorati Joannis natu minorem. » — Id. in vol. VII, p. 524, n. 3, cod. 123, in quo exstat Planudis Epistola, cuius principium est: Ἐρήμην ποτε καταδικασθείς. (V. n. 35) — Eleuchum s. Indicem Epistolarum Planudis, centum et viginti, uti in codice Cæsareo exhibetur, Dorville in *Miscellan.* observat. in autores, etc., vol. II. tom. III, Amstel. 1733, 8, p. 448 seq. edidit, et p. 446 seq. ex illo cod. epistolam quintam et octagesimam Planudis ad Manuelem Philen, Græce cum Lat. versione evulgavit. — Monaci, in cod. Bavar. 50, sunt 118 epistolæ ad diversos: sed si versus s. carmina inserta, et a me ad n. 19 relata, etiam epistole habentur, 122 epistole numerari possunt. Singularum vero epistolarum initium et finem, et nomina eorum, ad quos scriptæ sunt, nisi nomen exesum est, uberioris reposuit Hhardt, in *Aretini Beyträgen*, etc., ann. 1803, part. vi, p. 27-45. — Matriti in cod. Reg. 72, 114 seq. undecim Planudis epistolæ, quas recenset Iriarte in Cat. codd. Gr. Matrit. p. 260. — Taurini in bibl. reg. cod. 351 viginti Planudæ epistolæ. V. Cat. codd. Gr. Taur. p. 482. — Florent. in cod. bibl. Laurent. 16, n. 16, plur. 32, ex Planudæ epistolis excerpta; in cod. 3, n. 22, plur. 56, epistolæ 23, n. 3 nona usque ad tricesimam primam; in cod. 22, n. 1, plur. 56, in quo sunt 124 epistolæ. V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. II, p. 142, 299, in primis p. 320 seq., ubi ille primum initia singularium, servato ordine, quo positæ sunt in isto col. dein per alphabetum digesta principia exhibuit. — Ibid. in cod. 30, n. 6, plur. 59, Planudis epistola ad Philanthropenum, quæ est serie Epistolarum in cod. memor. 22, ordine 48 et anepigrapha. V. Bandin. l. c. p. 531. (*Hart.*)

22. *Comparatio hiemis et veris in eodem codice Cæsareo*. (*Fabr.*) Monac. in cod. Bavar. 50. V. Hhardt. l. c. a. 1803, part. vi, p. 47. — Florentiae in cod. Laurent. 22, n. 5, plur. 56, *Laudatio hiemis*. luc. Οἶπατ καὶ πρόδε μόνην τὴν ἀκοήν. V. Bandin. l. c. II, p. 327. — *Hiemis et veris comparatio*, Paris. in bibl. publ. codd. 1187, n. 5; 1638, n. 7; 5010, n. 23, et sec. Montfauc. Bibl. biblioth. miss. pag. 925 E, in cod. Colbert. (*Hart.*)

23. *De Planudis Grammatica, Dialogo de questionibus grammaticis*, qui inscribitur Neophron et Palætimus, nec non de *Syntaxi dictum a me est volum*. VI, p. 348 [ibique not.]. *Epimerismata* ejus memorat Gesneri bibl. (*Fabr.*) Adde in not. memor. citatus codd. Matriti in cod. Reg. 99, Planudæ *Dialogus de Grammatica*, qui inscribitur Neophron et Palætimus. — Ejusdem. de syntaxi octo partium orationis, et de syntaxi verborum transitivorum et intransitivorum. — Ibid. in cod. 95, Planudæ de verborum syntaxi, de transitivis et intransitivis, ordine alphabeticō; tum de syntaxeos speciebus, quæ syntaxis ex integrō mixta, s. Grammatica (quæ etiam exstat Florent. in bibl. monasterii bibl. Mariæ Benedictinorum, teste Montfauc. in *Bibl. biblioth. miss.* p. 416 B. et in Palæogr. gr. p. 70), excerpta videtur: quos codd. plenius recenset Iriarte in cat. codd. Gr. Matrit. p. 387. seq. (ubi quoque alios codd. in aliis bibliothecis asservatos laudat), p. 391 et p. 371 seq. — Venetiis in cod. Naniano 504, de verborum syntaxi, de transitivis et intransitivis, etc. V. cat. codd. Gr. Nan. p. 509 seq., n. 5, 6, 7. — Secundum Montfauc.

Bibl. biblioth. mss. p. 6 A, p. 7 C, p. 8 C, p. 35 A, p. 91 A. ter. *Ronx* in codd. bibl. *Vaticanae Max. Plan. de grammatica græca, de syntaxis, etc.* — ib. p. 501 B. *Mediolani* in bibl. *Ambros.* (v. supra ad n. 3.) — ibid. p. 1200 B. in bibl. *Guil. Pelleri*, de syntaxis. — *Florent.* in bibl. *Laurent.* col. 10, n. 15. plur. 81, inter codd. *Gaddianos ex Technologia Planud.* excerpta : inc. Ἐντέτηκεν ἀντι τοῦ ἐγκάθηται· v. *Bandini cat. codd. Gr. Laur.* II, col. 429 seq. — In cod. *Coslin.* 192, quædam ex *Max. Planude*, et ejusd. *Quæstiones grammaticæ*, s. *dialogus Neophr. et Palætinu.* V. *Montfaucon.* *Bibl. Cosl.* p. 245. — *Florent.* in bibl. *Laurent.* col. 24, n. 12, plur. 57, *Planudis Epimerismata* (ἐπιμερισμοί). opus valde longum, cuius inscriptio arcane litteris est exarata : inc. Φοινίχη ἡ Συρία, καὶ Φοινίξ δέ Σύρος, καὶ φοινίξ δὲνδρον, καὶ φοινίξ τὸ μοναδικὸν δόνεον· vid. *Bandin. cat. codd. Gr. Laur.* II, p. 368. (*Hartl.*)

24 *De vita Æsopi fabulisque Æsopicis*, *Maximi Planudis* stilo digestis, dixi lib. n. cap. 9. §. 2, et 5. (*Fabr.*) (Vol. I, p. 619 seq. et 624. sqq.) (a) *Æsopi vita et fabule per Max. Planudem, Mediolani* in bibl. *Ambros.* V. *Montfaucon.* *Diar. Ital.* p. 16. — *Paris.* in bibl. publ. codd. 1773, n. 23; 2899, n. 1; 2899. 2900 et seq. *Æsopi vita.* (*Hartl.*)

25. *Anthologia epigrammatum Græcorum a Planude recognita*. Nemini enim persuadebit Jo. Har-dunius, quod pag. 495 Opp. select. illum, scribit, non repurgatore tantum, ut vulgo habeatur, sed verius auctorem esse anthologiam. Auctor tamen lemmatum, quæ epigrammatibus præfixa sunt, habetur, notantibus Huetio pag. 34, et Fabricio, qui etiam de titulo ἀνθολογίας citat Benedicti Averanii diss. I, tom. I Opp. et in ejus laudem diss. 21. Cephalæ autem anthologiæ novam induit formam, ita, ut illam, Agathias exemplio, in septem libros distribueret, neque tamen eadem, quæ Agathias, in quodque referret volumen. Multa enim omisit carmina, et quam plurima obsceniora vel resecuit, vel interpolavit. Atque schol. Græc. libro vii præmissum : 'Ἐν τῷδε τῷ ἔνδομφ τμήματι περιέχεται ἑταῖρικά τινα ἀποφθέγματα. τὰ μὲν ὅς ἐγκώμια, τὰ δ' ὡς ἐπιστολαὶ, τὰ δ' ὡς ἀν ἐκαστον ἐτυχεν, ὅσα μὴ πρὸς τὸ ἀσεμνύτερον καὶ αἰσχρότερον ἀποκλίνει. Τὰ γὰρ τοιάντα ποιῶντα ἐν τῷ ἀντιγράφῳ δύντα παρέλιπε, φησὶν δὲ Πλανούδην'. Fulvius autem Ursinus in suo codice adnotavit : 'Ἄλλα καὶ ταῦτα ἐν παλαιῷ εἰσι περ' Ἀγγέλου τοῦ Κολλωτοῦ (a). Planudes vero, quod obscene resecuit, id bene ac prudenter egit, nec ea iterare et quis si commendare personam monachi decuit. Enimvero eum neque historicus, neque poeta bonus esset, hanc debuerat interpolare, multo minus, multa Meleagri Philippique proscriptiens obscena, ex recentiore tamen ævo Silentiarii, Macedonii aliorumque nihil illis castiora recipere. Id igitur fecit, ut multa relinqueret, alia resecaret, non tam pudoris, quam compendii ratione ductus, Cephalæque volumen ad minorem redacturus molem. Alioquin non omisisset permulta, eaque pudica epigrammata dedicatoria. Illius quidem itidemque monachorum causam sirenue defendit Vavassor; attamen eum non absolvit. Conf. Brunck, præfat. pag. 4 sq. Quæstio autem atque illius examen, num et quatenus carmina veterum flagitiosa typis evulgare liceat, ad nostrum non pertinet studium; et multi in hanc palestram descenderunt. Vid. quæ Reiske et Klotz. in præfat. suis disputarunt, aliorumque attulerunt judicia. Ista a Planude compilata Anthologia per plura saecula litterarum typis sola erat vulgata.

26. *Scholia ad libros priores duos arithmeticæ Diophanti* (b). *Maximi Planudis* scholia in arithmeticam

(a) *Maximum Planudem partim ex mendaciis quæ ipse excogitarit, partim ex fabulosis Arabum traditionibus Æsopi vitam consarcinasse*, judicat de la Croze in *Thesauro* epistol. Lacroziano, tom. III, pag. 155, in epistola quadam ad Jablon-skium : qui in responsione (tom. II *Thesauri*, p. 170 sq.) non solum probat Crozii sententiam, sed addit quoque, se reprehendisse sapientius, Planudem ea que in vitis philosophorum de aliis relata legisset, more eorum qui fabulas romanenses contexisset, ad heroem suum transmutisse. *Apophthegmata* igitur, quæ Planudes Æsopo adiunxit, item narrationes de βραδυγλωσσι Æsopi aliasque uberrimus docet, non multum abhorre ab iis quæ veteres de Demosthene, Biante aliasque commemorant, et Planudem, plura depropsisse et Plutarchi convivio VII sapientum, quia ille Æsopus interlocuens introducatur. *Hartl. tom. I Biblioth.*

(b) *Diophantus*, Alexandrinus, licet ab aliis ante Christum natum vixisse (a), ab aliis Neronis vel Antoninorum tempora aitigisse tradator, tam quando vixerit, incertum reliquit; nullius enim scriptoris, nullius rei meminist, et quo tempus, quod ingenio suo illustravit, colligere possit. An-nos natum fuisse 84, cum diem obiret, ex hocce

(a) Vide Voss. *De Scient. math.* pag. 27, 341, 452, 464.

(b) 14 annos.

(c) 7. —

(d) 12. —

griffo ejus epitaphii cognoscitur, quod ex anthologia inedita primit Bachetus in *Notis ad lib.* v., pag. 270 :

Οὐτός τοι Διόφαντον ἔχει τάφος, ω μέγα θαῦμα,
Καὶ τάφος ἐκ τέχνης μέτοις βίου λέγεται.
*Ἐκτῆν κυρρίεν τιστου Θεός διπασε μοργη,
Δωδεκάτη δ' ἐπιθειει μηδια πόρεν χλοάτειν.
Τῇ δ' ἀρ' ἐπ' ἔνδομάτῃ τὸ γαμήλιον ἥψατο φύγγος.
*Ἐκ δὲ γάμων πέμπτῳ πτιδὶ ἐπένευσεν ἔτει.
Αὶ, αἰ, τηλύγετον δειλὺν τέκνος, ἡμισυ πατρός
Τοῦ δὲ καὶ ἡ κυρερής μέτρον ἐλών βιστού.
Πάνθος δ' αὖ πισύρεσσα πιρηγορέων ἐνιστοῖς,
Τῇ δὲ πότῳ σοφέρ τέρμη ἐπέργησε βίου.

*Hic Diophantus habet tumulum, qui tempora titi.
Illiis mira denotat arie tibi.*

Egit sextantem (b) juvenis, lanugine malus

Vestire hinc caput parte duodecima (c).

Septante (d) uxori post hec sociatur, et anno

Formosus quinto (e) nescitur inde puer.

Semissem (f) ætatis postquam aitigis ille paternæ.
In felix subita morte peremptus obit.

Quatuor (g) testates genitor lugere superestes

Cogitur, hinc annos illius assequere.

Fuisse videtur idein Diophantus, in cuius 'Aστρο-

(e) 5 annos.

(f) 42. —

(g) 4. —

— — — — —

Samana 84. —

Diophanti et alia quædam, Romæ, in bibl. Vaticana. V. Montsaue. *Bibl. biblioth. mss. p. 7 A.* — Ibid. r. 28 D, Diophant. *Arithmetica* : in cuius calce quædam ex Max. Planude adjunguntur; Romæ, ibid. in cod. reginæ Suecæ, n. 651. — Ibid., p. 619 D, Dioph. *Arithmet.* cum expositione Planudis, in pluribus codd. bibl. Scorial. Regis Hispan. — Ibid. p. 650 D, in bibl. Bodlei. n. 720, Max. Planudis *Arithmetica*. (Hart.)

νονταν χειριστικά scripsérat alio (Suida teste) Hypatia, Theonis Alexandrini filia. Pythagore et Euclidi jungitur a Joanne Hierosolymitano in vita Joannis Damasceni, cap. 41, ubi Damascenum et Cosmam affirmat ita in arithmeticis proficuisse, ut Pythagoras et Diophantus, in geometricis ut Euclides : Ἀναλογίας δὲ ὀρθομητικὰς οὐτως ἐξηγησάς εύσπους, ως Πυθαγόρας καὶ Διόφαντος. (Fabric.) — Fabricius scensus esse videtur Bachetum. Hambergerus, in *Zuverläss. Nachricht.* tom. II, pag. 335, ejus ratatem cum aliis collocat in an. Chr. circ. 160, sub imperatoribus Antoninis. At multo seniori aeo, n. Juliani imper. circa a. Chr. 362, alligat eum Saxius in *Onomastico*, etc. I, pag. 417, ubi, « Theomistii ætate, inquit, adeoque priuipreJuliano, floruisse, ex Gregorii Abulpharaii *Historia dynastiarum* verisimiliter demonstravit ampliss. Gerald Meermannus, in *Praefat. Specimens calculi fluxionalis*, Lugd. Batav. 1742, 4 (X, 3 sq.), et doct. Montuela in *Historia mathe.* Paris. 1758, 4, tom. I, part. 1, lib. v, §. 6, pag. 315. — Fabricium exscriptis Heilbronner in *Historia mathe.* universæ, pag. 338 sqq. Adde Scheibelli *Einführung zur mathematischen Bücher-Kenntniss*, part. xi, pag. 326. (Hart.)

X editi sunt e libris XIII quos scripsérat ad Dionysium, rescio quem (Τιμώτατον Diophantus appellat), et quos in Vaticana mss. asservari jam pridem testatus est Joannes Regiomontanus, Praef. in *Allerganum*, problematum *Arithmetorum libri VI*, et *De numeris polygonis sive multangulis liber I* (a). Mira subtilitate excogitatae quæstiones subtilius resolvit nova ratione analytica, quam ipse ante se ignoratam profert, recentiores a Gebro Arabo *Algebraicam* appellant et Arabibus tanquam inventoriis falso tribuunt, cum hi illum utique a Græcis, ut alia pleraque, accepérint (b). Libro sexto arithmeticas suas speculations etiam ad geometriam applicare incipit exemplo Eucli-

dis, quem præter rem eo nomine reprehenderunt viri doctissimi (c). Libri v quæstio 23, metrae epigrammate octastichio continetur, unde Bachetus ansam illo loco sumpsit ex inedita Anthologia XLV, ejusmodi graphos arithmeticos producendi atque interpretandi, ut notavi supra lib. vi, cap. 32, § 6 [vol. IV, pag. 452]. Ubi etiam feci mentionem LXI Epigrammatum Græcorum, ænigmata jucunda arithmeticæ continentium, quæ composuit cunctæ versione et enodatione sua editi et Oui Sorani titulo proscriptis Joannes Laurenbergius, Hafniae 1640, 4. Bachetus in notis ad Diophantum, pag. 196, illustrat etiam graphum arithmeticum Latini epigrammatis, obvii in collectione veterum poematum Filiœana, quod incipit :

Ut tot emanunt ares, bis denis utere nummis, etc. Vide et Anthologiam epigrammatum Græcorum, lib. i, cap. 46, f. 97 sq., ac Maximi monachi (Planude) Scholia Græca, ane II. Stephanus Adnotaciones excusa in edit. Wechel.

Diophanti libri sex cum scholiis Græcis Maximi Planude in duos primores libros, atque liber Diophanti de numeris polygonis, collati cum Vaticanis codd. et Latine versi a Josepho Auria suere in bibliotheca Caroli de Montchall, teste Lalibœ in *Bibl. nova mss. p. 491*. Post Auriam, ejus verso adhuc inedita delitescit, eosdem Diophanti septem libros, quos ab Andrea Dudithio accepérat, et de numeris multangulis, Latine vertit, illaque lingua primus edidit, Planudeque scholia et sua ipsius perdocta commentatoria adjunxit Guilelmus Xylander, Basil. 1575, fol. (d). Hinc præcipua laus est Claudi Casparis Bacheti (e) Meziriaci Sebastiani, qui nova versione et luculentis commentariis explicatum Diophantum (præmissis tribus suis porismatum libris et subjecta de polygonis numeris appendice), Græce et Latine vulgavit Paris. 1621, fol. (f), Xylandri observationes plerumque

(a) *Du Perron*, Pater purpuratus, Meziriaco affirmavit, se quoque habuisse cod. qui 13 libros Diophanti continuisset; se illum cod. communissasse cum Guil. Gosselino, novam edit. cum commentario paraturo : illo vero pestilentie atrocitate aberto, periisse codicem, nec repertum fuisse. (Hart.)

(b) Diophanti lib. *De algebra interpretatum esse Mohammed Ebn Yhaya Ebn lo Wapha Albu-ziani*, ex Abulphar. observat Heilbronner I. c. pag. 473. (Hart.)

(c) Villoison, in *Anecd. Græc.* tom II, p. 453 sqq. animaverit, anonymum auctorem dissenserat, mathematico-ritice de numeris notarum minuscularum origine, in tomo XLVIII, *Raccolta d'Opuscoli scientifici e filologici*, pag. 21—110, plurimis comprobare exemplis, minusculas numerorum notas, quas Arabicas immerito vocamus, Romanis immotuisse ; et illum auctorem pag. 70 affirmare Diophantum Alexandrinum, qui medio fere saeculo secundo algebraem instituisse a plurimis putatur, illarum notarum non penitus fuisse ignarum. Plura ex illa dissert. scite excerpit cl. Villoison. (Hart.)

(d) Conf. cel. Kæstneri *Geschichte der Mathematik*, part. I, pag. 184—197, ubi multa is docte discussa et Xylandri labore et ipso Diophanto ; et

pag. 195 memorat, in *Les œuvres mathématiques de Simon Stevin*, par Albert Girard, Leidae 1634, fol. reperiri, pag. 102 sqq. *Les six livres de Diophante*, quatuor priores esse à Stevino ; duo posteriores à Girardo ex versione Xylandri in linguam Franco-Gallicam translatos. (Hart.)

(e) Qui non capiuntur libris studiisque, nisi que sint πρός τὰ διάφτα, his utique sordebit Diophantus, sordehunc virorum doctorum in eum laudes, quantumvis ingeniosissimi, quemadmodum Malherbius ex Bacheto, amicis quibusdam comitantes et opus tanquam utilissimum extollentes, Diophantum sibi offerente, rogare non dubitavit s'il serait amender le pain ? Malins, *Dictionar. historic.* tom. III, pag. 3152, ex Malherbi Vita.

(f) Per errorem Kœnig, in *biblioth.*, pag. 252, scripsit, editionem illum in lucem emissam esse a. 1615 ; et Vossius, *De scient. mathem.* erravit in nota anni 1623, ut bene observavit Bayle in *Diction. voc.* Meziriac, tom. III, p. 386 sqq. not. B, in qua et seq. nota C de Meziriaci meritis in Diophantum multus est. Adde (*De Sallengre*) *Mémoires de littérature*, Hagæ Com. 1715, 8, tom. I, ubi pag. 76-86 edit. Bacheti Meziriaci copiose recensetur, et de Diophanto ejusque ætate atque interpretationis fuse disputatur. (Hart.)

27. Ψηφοφορία κατ' Ἰνδούς, ἡ λεγομένη μεγάλη. *Calculatoria secundum Indos, magna appellata*, ms. in bibl. Vaticana, et teste Cangio in bibl. regis Gall. cod. 1504 (k). Primum suis Planudem e Grecis, qui zifris usus Indicia sive Arabicis in numerando fuerit, notat Papebrochius, in Tractatu preliminari ad tom. III, *Act. SS.* Maii pag. lvi, ex Athanasii Kircheri Arithmologia, Romæ anno 1665 edita, part. I, c. ult. et Stephanus le Moyne, Notis ad varia sacra, p. 797. (*Fabr.*) Villoison, qui l. c. p. 152 sqq multus est de origine et antiquitate notarum illarum, variorumque diversa recenset examinatque judicia, negat, minusculas nostras numerales notas, vulgo *cifras Arabicas*, a Persis primum, seu ab Indis ad Arabes, ab istis ad Africæ Mauros, ab hisce demum ad Hispanos et deinceps ad universam Europam transmigrasse; contra evincere studet, jam Romanos suis hand earuisse notis numeralibus minusculis et cursivis, et ab his nostras, quæ immixto vocentur Arabicæ, ita derivatas esse ut ab

non aspernatus, scholiasten vero Grecum nū fera nisi similia et a Diophanti sensa prorsus aliena effutte observans. Non pretereundum, quod ad lib. II, quest. 29, notat, sibi videri, scilicet quemnam e tredecim libris Diophanti eas que sibi videntur, in unum colligentem questiones, eos quos habemus, sex arithmeticorum libros consarcinasse. Verum haec conjectura parum nisi quidem videtur verisimilis. Ceterum Bacheti observationes versio-que servatae sunt in editione Graeco-Latina, quæ prodiit Tolosæ 1670 fol., adimitas habens notas quasdam breves ac subtile et ingeniosas. D. Pauli de Fermat, senatoris Tolosani, prefatio ejusdem invento novo doctrine analyticæ, quod ex epistolis eius, ad se scriptis, colligit Jacobus de Boffy, S. I., cuius Diophantus redivivus prodiit Lugd. 1670, 8, post vulgatum Paris. 1560. 4; liberum, quo rationibus Euclideis enolare problemata geometrica instituit, que Diophantus algebraicis resolverat. Inedita Joannis Pellii, Britanni, m. theseos in gymnasio Bredano professoris, commentaria vehementer laudat Vossius. *De scientiis math.*, pag. 37. Conferre etiam iuvabit Bacheti ejusdem m. quem jam duxi, librum, Gallie vulgatum, cui titulus *Problèmes plaisans et délectables qui se font par les nombres*. Lugd. 1612, 8. Caroli Renabini, patricii Anconitani, algebraum veterem Diophanteam, sive numerosam, Anconæ 1644, 4. Raphaelis Bombelli (a) algebraum, Italice sermone editam Bononiæ 1567, 4, qui sua problemata Diophanteis admis-erunt (b); et Guil. Oughtredi, Etonensis collegii regal. Cantabrig. socii, Opuscula mathematica, Oxon. 1677, 8, in quibus libri tres primores Diophanti algebraico more solvuntur. De ingeniosissimi Ozanami Diophanto vide Joannis Wallisi Opera, tom. III, pag. 681 sq. Diophantum editum esse ab Ism. Bullialdo, legi in Koenigii (c) biblioth. et Hendreici Pandectis Brandeb. Sed nunquam vidi neque alias quisquam ut puto. Quanquam exstat opus Bullialdi subtilissimum, a Diophanti argumento hanc ab ludens, de arithmeticâ infinitiorum libris VI. Paris. 1682 fol.

Harmonica Diophanti, quæ Gesnerus et alii memoran, intellige de harmonicis numeris, non de scriptio quadam musici argumenti.

(k) Secundum catal. ms. Regg. Paris. vol. II, in codd. 2381, n. 4, 2382 et 2309, n. 6, Max. Planude calculatoria, secundum Indos, magna appellata; in cod. 2428, n. 6, Max. Planude et Nicolai Smyrni, Artabasdi Rhabda, Opusculum commune arithmeticum, de ratione numerandi apud Indos usurpata, sive de numerorum Arabicorum usu; opus ineditum. — Planude Calculatoria, etc., Monac. in cod. Bavar. 104, fin. V. Hardt, in *Aretini Beyträge*, etc. a. 1804, part. vii, pag. 10; et part. vi, p. 28 sq. in cod. 100, Plan. 1) Calcula-

toria; inc. Οἱ τῶν ἀστρονόμων φιλοσοφώτεροι. 2) De subtractione aut ejectione numerorum; alia methodus probationis, ex additione Nicolai Rhabda et de multiplicatio. Atque tria adhuc contineri in ipsis calendarioria, colligit ex eo, quod finitis his omnibus legitur: Τίος ψηφοφορίας τῶν Πλανούδη. idemque ex his ipsis se perspexisse proficitur, Planudem zifris Arabicis in numerando usum esse, sic: Λέγεται et 1. ἀριθμὸς ἀπὸ τῶν 11, x. τ. λ. — Plan. et Nie. Rhabda phrasis artis magna computandi apud Indos, in cod. Escor. teste Pluer. in *Itiner. per Hisp.* p. 181. — Roche, in bibl. Vaticana cod. Ottobon. anonymi ψηφοφορία κατ' Ἰνδούς, ἡ λεγομένη μεγάλη. init. Etiam in Planudem καὶ περὶ τῶν φίρων τῆς ἀστρονομίας, etc. Plura v. in Montfau. Bibl. biblioth. miss. pag. 187 C. Sed auctorem illius operis esse Planudem, patet ex cod. Marc. Venet. 503, qui eandem habet inscriptionem idemque initium: de quo et altero cod. Marc. 325 curatus, quam confector catal. codd. Gr. Marc. pag. 143 et 148 fecerat, disserit cel. Morell. in bibl. miss. Gr. et Lat. tom. I, qui de priore col. p. 185: « Est, ait, uberior tractatio hec, quam alia Planudi nomine inseripta, in cod. 325 exarata, et non pauca ad astronomicas potissimum supputationes utilia præterea continent, iisdem licet doctrinis ac interdum iisdem quoque verbis adhibitis. Differentiam non animadvertisit Villoison., qui de codice utroque scripsit, ac si unum idemque opus inesset; et numerorum figuras rere expressas ex utroque dedit Aneclot. tom. II, pag. 155. » — De posteriori col. qui incipi, Οἱ τῶν ἀστρονόμων φιλοσοφώτεροι, ἐπεὶ δὲ περὶ ἀριθμὸς ξεῖ: τὸ ἄπειρον, pag. 204: « Operis, inquit, titulum ac initium post Kircherum corruptis verbis dedere Steph. le Moyne (jam citatus a Fabricio,) et Papebrochius, tom. III, p. LIX, Maii Bolland. ed. Venetæ. Utramque accuratestissime ex cod. hoc Villoison. exhibet Anecl. tom. II, pag. 155, cum figg. ipsis numerorum, parum admodum differentibus ab iis quas Heilbronner habet *Histor. mathesos* p. 739. Ad opus Planudis hoc ipso codice, a se a 1788 inspecto, exaratum provocat Joaun. Andres, in epistola tom. III, pag. 63, ut numerorum notas, quibus utimur, ab Arabicis ad nostre derivasse tueatur: qua de re multa his etiam temporibus disputata sunt. » Hactenus cl. Morell. Andres autem laudatus paulo uberioris de illo codice et numerorum notis in epistola 3, in qua multa notata digna de bibliotheca Marciana narrat fratri suo, disserit in libro docto: *Don Juan Andres Reise durch verschiedene Städte Italiens, in den Jahren 1785 bis 1788, in vertrauten Briefen an seinen Bruder Don Carlos Andres. Aus dem Spanischen übersetzt von E. A. Schmidt, tom. II, Weimar 1792, 8, p. 42 sq. (Hart.)*

(a) De hujus et Franc. Vietæ opera vid. Mezir. et Sallengre, *Mem.* l. c. pag. 83. (Hart.)

(b) Add. I problemi di Diofanto Alessandrino, tradotti in Italiano e analiticamente dimostrati, in tom. II, Elementi di fisica del P. Giovaoni Cri-

velli Somasco, Venezia, nella Stamperia Baglioni, 1744, 4. Vid. Paitoni *Biblioth. degli autori volgarizzati*, tom I, pag. 292. (Hart.)

(c) Koenigii errorem notavit Bayle l. c. pag. 387, not. B. (Hart.)

antiquo cursivo charactere minusculo ille defluxisset, qui Longobardicus vulgo dicitur. Sed uberior illius quæstionis investigatio longe abest ab instituto nostro : et præstat, quosdam libros, ex quibus cupidus illius rei plura haurire posset, tantum paucis commemorare. Haud inutiliter igitur conferri possunt Christi Guil. Büttneri, prof. quondam Gottingensis, *Vergleichungs-Tafeln der Schriftarten verschiedener Völker*, etc., part. I, Gottingæ et Gotha 1771, 4, tab. II, ejusque *Brevis expositio alphabeticorum omnium populorum et affinitatum, quibus illa inter se conjuncta sunt*, §. 2. in No. 7. Commentar. Societatis Regiae scientiarum Gottingensis, tom. VII. Gottingæ 1777, 4, p. 109; et Heilbronner, a Morellio jam laudatus, qui p. 741 vulgarem sententiam, Europæos accepisse characteres Indicos ab Hispanis, hos a Mauris, et hos ab Arabibus, hos autem non ipsos, sed Indos figuralem numeratione excogitasse, et alia a Wallisio prolatæ, nec non contrarias sententias Wallisii ac Jo. Frid. Weidleri, qui in Dissert. de charact. numerorum vulgaribus et eorum æstatibus, Viteberg. 1727, arbitratur characteres numerorum, Arabicis similes, jam Boethio, a. Chr. 524 mortuo (adeoque ante Planudem), suis cognitos, aliorumque iveribus refert. Sed illorum aliorumque opiniones copiose recitantur et partim oppugnantur in opere inscripto : *Neues Lehrgebäude der Diplomatik, welches in Frankreich von einigen Benedictinern — versetzt worden. Aus dem Französischen übersetzt, tom. V. Erfurt 1767, 4, lib. II, cap. 4, sect. 9, artic. 2, p. 76 sqq.* Add. Jo. Christoph. Gatterer's *Abriß der Diplomatik*. Götting. 1798, 8, pag. 29 sqq. (Hartl.)

28. *Problematum Volumen*, memorat Gesnerus in bibl. e Volaterrano.

29. *Commentarios in Rhetoricam Hermogenis*. Id. Planudis ad Hermogenem de statibus mss. in bibl. Caesarea, ad calcem Joannis Siculi ad Hermogenem περὶ Ἑρμόνην. (Fabr.) Planudis scholia in Hermogenem, Mediolani in bibl. Ambros. V. Montfaucon. *Bibl. bliothe. mss.* p. 501 B. — Rhetoricae prolegomena inedita, Paris. in bibl. publ. cod. 2920, n. 4; in quo etiam sunt, n. 3, Hermogenis *Ars rhetorica, de partitione statuum et quæstionum oratoriarum*, adjunctis prolegomenis atque commentariis ; n. 4, ejusd. *De formis oratoris libri IV*, adjunctis prolegom. et commentariis. — Plan. Rhetoricae prolegomena et Hermogenis libri, Taurini, in cod. Reg. 77. V. Cat. codd. Gr. Taur. p. 171. — An hoc etiam pertinent aut ad scripta grammaticæ. Plan. *Notationes variae?* Mss. exstant Romæ in bibl. Vatic. V. Montfaucon. *Bibl. biblioth. mss.* p. 187 C. (Hartl.)

30. In *Theophrasti Charakteres* Gesnerus.

31. *Ecloram, quomodo appellantur animalia tum terrestria, tum aquatilia*. Id.

32. *Figuras de sole et luna*. Id.

33. Διάγνωσιν ὑελτῶν τοῦ οὐροῦ. *De colorum in urinis cognitione, et de sanguine phlebotomiæ, carmine politico ex codice Regio 957, usus est Eriugius in Glossario Graeco.* Exstat etiam in bibl. Caesarea. Lambec. V, pag. 218. (Fabr.) Sive pag. 450, Kollar. n. 9. cod. 269 Inc. Τῶν ἀσθενῶν ὑέλτα μάθε τρισκαλέσα. Illoc autem carmen in cod. Cæsar. 20, n. 2, 42, n. 2, et 40, n. 5, et aliibi tribuitur Nicephoro Blemmidæ. V. Lambec. VI, part. II, p. 250, 355 et 359, n. 2. Add. supra ad vol. VII, pag. 672 seq. infra vol. XII, n. 779, et Indic. ad nostram bibl. Gr. voc. *Nicephorus Blemmidas*. — Planudæ tamen ascribitur prius carmen et vocatur *De urinis omnium morborum humanorum*, Monac. in cod. Bavar. 70, et 72, addito de sanguine phlebotomiæ. Inscr. *De coloribus urinæ in omnibus hominum morbis*. V. Hardt, in Aretini *Beyträgen*, etc., ann. 1804, part. IV, pag. 25 et 35. — Leidae in bibl. publ. inter cod. Vossian. Planudis aliquid de urinis. V. Cat. bibl. Leid. p. 402, n. 18; in Cat. autem mss. Angl. II, n. 2301, inter cod. Vossian. inscribitur : *Max. Plan. prognostica de urinis.* — Dijudicatio vitrearum urinarum et de coloribus ac sedimentis earumdem, in catal. mss. Zenonis Pistoriens. V. Lamii *Delicias erudit.* ann. 1743, p. 107. — Mosquæ in cod. synod. 349, n. 57. Plan. Περὶ πάντων τῶν αἰμάτων τῆς φεβοπολιας. Init. Μάθε καὶ τὰ αἴματα. V. Matthæi not. eit. p. 259. (Hartl.)

34. *Aristotelem de Plantis ex lingua Punica* (imo ex Latino, interprete (b) Galli, nescio cuius, qui ex Arabicō verterat) in Graecam retraxisse Planudem, notat Sinnerus.

35. *Ænigma ms. in bibl. Cæsarea, incip. ἐρήμην πότε δικαιοεῖς*, (Fabr.) in cod. 296, n. 5. V. Lambec. V, p. 544, Koll. add. ad n. 21. (Hartl.)

36. *Adagiorum Centuriæ tres*, sæpe a Nic. Comneno citantur.

37. *Additiones ad bibliothecam Photii*; id. p. 16, 21, etc.

38. *Philologia de historia Dictyos et Troico bello*; id. p. 587, prænot. mystagog.

[Βασιλεὺς, in cod. Mosquensi synod. 302, n. 81. Inc. Πολλάκις μοι λογίσασθαι. Vid. Matthæi Notit. cit. p. 199. — Ibid. p. 252, in cod. 394, n. 14, incip. opusc. quoddam Planudæ, Ἐρωτητέον πρότερον. (Hartl.)]

[Τεχνολογίας καὶ μετριομ. — *Technologiæ et particulæ res quædam expositiones in Philostrati imagines*. Incip. Τὸ διπλάσιοθεατὴ καὶ τὸ φιλεῖν, etc. Florent. in cod. Laurent. 7, n. 6, plur. 55, sine nomine quidem auctoris; quod tamen adnotante Bandin. in Cat. cit. II p. 246, Fabric. (supra, vol. V, p. 550, § 5) Max. Planudæ attribuere videtur. — Ibid. in eod. cod. n. 8, Philostrati Heroica, translata ab Italorum dialecto

(a) Atqui Ursinus videtur anthologiam Cephalæ respicere, et ex his Ursini verbis colligere licet, ipsum illum codicem Palatinum fuisse antea Angeli

Collotii.

(b) Vide, quæ notavi lib. III, cap. 5, § 19 [vol. III, p. 244].

In Graecam linguam a Max. Planude, in dialogi formam; interloquuntur autem Vinitor et Phoenix, cum scholiis quibusdam et glossis interlinearibus. V. Bandin. l. c. p. 247, et supra vol. V, p. 543, et p. 546 seq. et 549 seq. de edit. Venet. ap. Ald. 1503, 1522. Florent. ap. Juntas; Ven. 1550, 8, ubi et in ed. Morell. p. 631-729, atque in ed. Olear. p. 660 syl. ille dialogus prodiit. — Romae in bibl. Vaticanane cod. Planud. in Philostratum. V. Montfanc. Bibl. biblioth. mss., p. 8 C. (Hart.)]

[*Excerpta e Theonis enarratione in Arati Phænomena, digesta a Max. Planude, Florent. in cod. Laurent. 44, n. 5, plur. 28. V. Bandin. in Cat. cit. II, p. 67, qui adnotat, eadem esse cum scholiis ad Arati phænomena, auctoris nomine substitutis, in cod. Laur. 37, n. 4, plur. 28, ap. Bandin. l. c. p. 63. Hart.*]

ΤΟΥ ΣΩΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΤΑΤΟΥ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΝΟΥΔΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΣΩΜΟΝ ΤΑΦΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΘΡΗΝΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ.

SAPIENTISSIMI ERUDITISSIMIQUE VIRI

MAXIMI PLANUDÆ

ORATIO

IN CORPORIS DOMINI DEI NOSTRI JESU CHRISTI SEPULTURAM ET IN
SANCTISSIMÆ DEIPARÆ AC DOMINÆ NOSTRÆ LAMENTATIONEM.

(Prodit Graece Parisiis ap. Andr. Wechelum, sub Pegaso, in vico Bellovaco. anno salutis 1555; Latine in Bibl. PP. Lugduni, tom. XXVII, ex initio prelatione Joachimi Axonii, Graviani. — In margine exemplaris quo ultimar manu editioni Wecheli coræva legitur: *Hanc concionem habuit Planudes Byzantii, que nunc Constantinopolis appellatur, coram imperatore et cæteris auditis die Sabbati proxime antecedentis festum Paschatis.*)

Ἄ μὲν διν τις εἰκάσῃ, τεχμήριον τὴν παροῦ-
σαν ἔχων κατάστασιν, οὐκ ἔξω δοκεῖ τοῦ μέγα
τι συνενεγθῆναι, καὶ ίκανὸν τὰς ἀπάντων ψυ-
χὰς ἀναπεῖσαι πενθεῖν· & δὲ, πρὸς δὲ παρασκευά-
σμεθα βλέπων, φαιδρότητος ταῦτα καὶ ἐποτῆς πα-
σῶν μεγίστης ἐπαγγελτα. Τί μὲν οὖν τούτων ἔκάτε-
ρον, καὶ διθεν, καὶ δῆπε τείνει, οὐδένα τῶν τῆς ἡμε-
τέρας αὐλῆς ἀγνοεῖν οἴμαι. Τίνι γάρ οὐ σαφές, διτ
τὸ μὲν, Χριστός ζειτεν ἐν τάφῳ μετὰ νεκρῶν κε-
μενος· τὸ δὲ, τῆς ἐκείνῳ προηδηθεῖσῃς ἀπίκες ἀνα-
στάσεως; Ἔγος δὲ δὲ μὲν περὶ τοῦ δευτέρου λόγος,
σχολὴν ἀγέτω τὰ νῦν, εἰ μή που καὶ ἀμφω δεικνυ-
ται δι' ἄλληλων, καὶ οὐκ ἔστι περὶ θατέρου διεξιόντα,
θάτερον παρατρέχοντα λέγειν. Α δ' οὖν τὸ πρότε-
ρον ἀπαιτεῖ, περὶ τούτων καὶ δὴ λέξων ἡκώ, ἀν
ἄρα μή βέλτιον ἐποίουν σιγῇ τὴν ἡμέραν τιμῶν, η τοι; έμαυτοῦ λόγοις τοῦ πλείονος αὐτὸν τῆς οἰ-
κείας δόξῃ: ἀκρωτηριάζειν δυκῶν. Χοδε; μὲν οὖν
ἐκείνα παρῆν δρόμον, δὲ καὶ τοὺς παντάποτεν λιθίους
ἀποχρώσαν εἶχε τὴν δύναμιν ἐπιστρέψειν πρὸς
διαυτά, κάκηνοις μονονυχι φωνήν ἀφίεντα διδόντει
μανθάνειν, ὡς οὐκ ἀνθρώπῳ φιλῷ, θεανθρώπῳ δὲ
τῶν ιουδαίων δὲ φθόνος ἐπέθετο. Τίνα δὴ ταῦτα

Quidnam quis conjectet ex his signis, quem in
præsenti rerum statu cernuntur (non enim sine
magna causa accidisse videntur, ac ejusmodi sunt,
ut omnium animos ad ingenium inducere pos-
sint), quid rursum is cogitet, qui ea ad quæ par-
ramur, spectet, siquidem lætitiae festivitatisque
omnium maximæ hæc nuntia sunt? Quid igitur
horum utrumque, et unde, ac quo tendit neminem
qui ex nostro sit uili, hoc ignorare arbitror.
Cui enim ignotum est, illud esse, Christum in se-
pulcro jacere cum mortuis, hoc vero spem resur-
rectionis ab ipso prædictæ? Verum posteriori in
præsentiarum supersedeamus (nisi forte ambo ex-
placentur per se mutuo; quoniam de uno qui
verba faciat, alterum silentio præterire nequeat),
B ad ea vero, quæ quod prius est, exigit, dicturus
ac celo, etsi forsitan satius esset, taciturnitate
hunc me venerari diem, quam oratione mea vi-
deri magis, quam dignitas admittat, eum mutilate
ante oculos ponere. Ille igitur illa videre libe-
rat, quæ sat magnam habebant viæ; ut homines
prosrust lapideos ad se convertere possent, ac
ipsi tantum non ea quæ vocem edunt, ostendere

quod non hominem merum solum, sed Deum hominem Iudæorum gravasset invidia. Quæ autem hæc sunt, quæ dico? Tenebræ soli ossuæ, terra e fundamentis convulsa, saxorum velut ab ictu facta disruptio, velum templi a nulla, quæ quidem vel tenui sensu percipi potuerit, vi discissum, et quod maxime fuit horribile, mortui e palescere se pulcri prosilientes et in multorum conspectus prodentes. Hoc enim atque his multo magis admiranda necesse erat fieri, cum Deus in carne genuit.

Quin etiam par erat, cum is qui omnia contineat, contumelias obrueretur, ut hæc quoque in discrimen pereundi et cœlum (quod dici solet) terra miscendi, adducerentur. Hodie autem et aliud contigit mysterium, nimirum Dei ad inferos descensus, ut qui in terris cum adhuc versaretur, Evangelium prædicavit vivis, non minus his qui a multis jam seculis vita defuncti fuerant, annuntiaret similiter. Neque enim debuit, cum natura sua justus sit, horum nomine, qui inde fuerunt, ex quo apud nos est peregrinus, et qui deinceps futuri sunt, quandiu nox et dies sibi mutuo sunt successura, conari omnia, quæ ad primum hominem nos reducant (1); eos vero, qui antea descenderant ad inferos, calamitose et quoniam tandem modo in tenebris agentes despiceret. Nam decuit illum non solum vivorum, sed etiam mortuorum Deum et Servatorem declarari, et ita devastare regnum peccati, quod erat infernus et mors. Tantum enim valuit aditus peccati in homines, ut hæc secum intulerit, atque hoc jactare potuerit, quod naturam humanam illuc lapsam velut hereditatem ineveabilem nactus fuerit.

Erat autem hoc quoque bonitati simul et magnitudini Dei proprium, ut quem immortalitatis munere donarat, hunc a peccato ad mortem protractum, non negliceret, sed manum porrigeret jacenti et de casu rursus ipsum levaret. Qui queso convenisset, imo vel auditu penitus tolerabile fuisset, peccatum omnino efferriri et attolliri contra potentiam et bonitatem Dei; posteaquam bonum sit ejusmodi, ut per se existat (2), et omnia contineat, malum vero nihil sit, quo dici possit subsistere? Quia de causa cum statuissest Deus ad integratatem ligamentum suum reducere, nec angelis nec archangelis redintegrationem commisit, quandoquidem nec primam singendi nos copiam illis fecit, sed ipse hanc potestatem sibi sumpsit, qui præclarum illud manuum suarum opus (hominem dico) noxa premi non est passus, ut, quemadmodum ipse solus est Deus, ita et opifex esset et servator, et hunc solum agnosceremus cum e se, qui huc fecerit, eiique soli gratias ageremus, et reverentiam, sicut omnis creatura, exhibemus.

(1) Naturam illam hominis insontem, qualis in primo parente nostro fuit Adamo ante lapsum, intelligit.

A λέγω; Σκότος δὲ τὸν καταχεδμενὸν, γῆν ἀναθραυσμένην ἐκ θεμελίων, ἔβιεις πετρῶν ὡς ἀπὸ πληγῆς, ναοῦ καταπίτασμα ὑπὸ οὐδεμίᾳ; αἰσθήσεις ληπτῆς διερρύμενον βίας, τὸ φριγιαδέστατον νεκροὺς τῶν μηνιάτων ἐκπεδῶντας ἀνοιγουμένων, καὶ πολλοῖς ἔργομένους εἰς δψιν. Καὶ γάρ ἔδει καὶ ταῦτα, καὶ τούτων μακροῦ θαυμασιώτερα τελεσθῆναι, θεοῦ σαρκὶ πάσχοντος, καὶ ξύλῳ καταδίκης μετεωρίσθεντος.

pateretur, et iuste suspensus esset in litore.

Καὶ περιυδριζομένου τοῦ τὰ πάντα συνέχοντος, οἷς· ιὸν δὲ καὶ ταῦτα κινδυνεύειν διατίθενται, καὶ τοῦ γῆς τὸν οὐρανὸν ἀναχειμάχθει, λέγεται. Σήμερον δὲ μυστήριον ἔτερον, εἰς ἄδην Θεὸς κατιόν, ἵν' ὁ τοῦ ζῶσιν ἐν γῇ πολιτευόμενος ἐκήρυξεν Εὐαγγέλιον, καὶ τοῖς ἐξ αἰώνος τὸν βίον ἀπόλεποντα διαγγέλῃ μηδὲν ξιττανόν. Οὐδὲ γάρ ἔμελλε, φύσει δίκτιος ὁν, τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν τοῖς καὶ τοῖς ἀπεδημήσας, καὶ μίχρις ἀνήμερα καὶ νῦν ἀλλήλοις; Ὁπερίκιων ἀσφαλειῶν πάντα πρέπειν οὕτα πρῶτον θεοῦ θρωπον ἐπανάγει· οὐδὲ πρεσβύτερος ἄδης ἐδέξετο περιόψεις οὐδὲ σκήτη φτηνός καὶ ὁν, ἐπυγε τράπετοντας. Ἐγρήνη δὲ αὐτὸν καὶ μὴ ζῶνταν μόνον Στρῆμα καὶ Θεόν, ἀλλὰ καὶ νεκρῶν γνωρισθῆναι· καὶ τὸ βασιλεῖον ἀνάστατον θείνει τῆς ἀμαρτίας. Τὸ δὲ ἥπις καὶ θάνατος. Ταῦτα γάρ θεῖσαν τὴν πρεσβύτερον; Ταῦτα δὲ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως καὶ τῶν διωλακοῦ φορητῶν, τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως καὶ χρηστήτηος, κατακαυχήσασας; τὴν ἀμαρτίαν εἰς τέλος; Τοῦ αὐθυποστάτου ἀγαθοῦ καὶ πάντα συστησαμένου, τὸ γε μηδεμιᾶς ὑποστάτεως μετέκοντακόν; Τούτου δὴ χάριν τὸ ξαυτοῦ πλάσμα βουληθείσας δὲ θεοῖς ἀνασώσασθαι, οὐκ ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων τειν τὴν σωτηρίαν ἐπέτρεψεν· οὐδὲ μηδὲ τοῦ ἐρχῆσθαις ἡμῶν πλάσιον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνεδέξατο τὴν οἰκουμεῖαν, δε οὐκ τηνείχετο τὸ μέγα τῶν ξαυτῶν χειρῶν ἔργον, τὸν ἀνθρωπὸν λέγω, ζημιαθῆναι· οὐδὲ μηδὲ τοῦ ὕπερ μόνον θεοῦ, οὐτω δὴ καὶ ἀηδιαστῆς καὶ Σωτῆρ, κάκενον μόνον εἰλῶμεν ἡμεῖς τειν πεφυκότα, καὶ μόνῳ τὴν χάριν ὅμοιογένειν, καὶ τὴν προτεκτησιν, ὃσπερ ἡ κτίσις πάσα, προφέψαμεν.

"Πλὴν δὲ καὶ οἰκεῖον τῆς ἀγαθότητος ἡμοῦ καὶ μεγαλιστήτος τοῦ θεοῦ, τὸν ἀλιγατσίᾳ παρ' αὐτῷ τιμηθέντα, τούτον ὑπὲν τῇ ἀμαρτίᾳ κατασυρέατα πρὸς θάνατον μή παριδεῖν· ἀλλὰ δοῦναι καὶ ἀρχέρων, καὶ τὸν πτώματος ἀναστῆσαι. Ποῦ δὲ ἀνείλεις ἦν καὶ τῶν διωλακοῦ φορητῶν, τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως καὶ χρηστήτηος, κατακαυχήσασας; τὴν ἀμαρτίαν εἰς τέλος; Τοῦ αὐθυποστάτου ἀγαθοῦ καὶ πάντα συστησαμένου, τὸ γε μηδεμιᾶς ὑποστάτεως μετέκοντακόν; Τούτου δὴ χάριν τὸ ξαυτοῦ πλάσμα βουληθείσας δὲ θεοῖς ἀνασώσασθαι, οὐκ ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων τειν τὴν σωτηρίαν ἐπέτρεψεν· οὐδὲ μηδὲ τοῦ ἐρχῆσθαις ἡμῶν πλάσιον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνεδέξατο τὴν οἰκουμεῖαν, δε οὐκ τηνείχετο τὸ μέγα τῶν ξαυτῶν χειρῶν ἔργον, τὸν ἀνθρωπὸν λέγω, ζημιαθῆναι· οὐδὲ μηδὲ τοῦ ὕπερ μόνον θεοῦ, οὐτω δὴ καὶ ἀηδιαστῆς καὶ Σωτῆρ, κάκενον μόνον εἰλῶμεν ἡμεῖς τειν πεφυκότα, καὶ μόνῳ τὴν χάριν ὅμοιογένειν, καὶ τὴν προτεκτησιν, ὃσπερ ἡ κτίσις πάσα, προφέψαμεν.

(2) Videtur hic secundus Pythagoram, qui in ordine rerum que in natura sunt, bonum collocavit, maum vero in ordine eorum, que non existunt:

Την τούτων, οὐχ ἀπλῆν ἐξ οὐρανοῦ μέχρι Α γῆς τὴν κάθιδον ἐποιήσατο, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄδου κατῆλθε, καὶ κατελθὼν, πύλας τε χαλκᾶς συνέθλασε, καὶ μογλοὺς συνέτριψε, καὶ τοὺς τῶν καθημένων ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, καὶ πεπεδημένων ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδηρῷ δεσμούς διέβηξε· καὶ ἐξῆγαγεν αὐτοὺς ἐν μὲν τοῦ σκότους πρὸς ἀνέσπερον φῶς, πρὸς δὲ ζωὴν αἰώνιον ἐκ θανάτου. Οὗτος εἰ καὶ βραδύτερον δὲ Σωτὴρ, ἀλλὰ ποθεινότερον ἐπέστη, τὴν ἐλευθερίαν διδούς. Ἐπέφανε μὲν γάρ οὗτος αὐτοῖς πρὸς τῷ τέλει τῶν αἰώνων. Τοῖς δὲ, τὸ μὴ μέχρι παντὸς ἐπιλαθέσθαι τῆς αὐτῶν χρυσῆς τὸν μόνον δυνάμενον σώζειν, οὐκ ἔλαττον ἐνομίσθη τοῦ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔκειτο πεσεῖν, ἕνθα, εἰ μὴ τοις ἐξηρτεῖτο ἔκειτον καὶ τοῖς χρηστοτέροις ἀνέψυχεν, οὐδὲν ἀν παθεῖν ἔκειταιν χαλεπώτερον.

Πολλὰ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς ἀφίξειν προβάντα μυστήρια, ἀπαντα πᾶσαν ὑπερβανόντα δύναμιν λόγων· ἐν δὲ οἷον καὶ μέγιστον τὸ τελούμνον σῆμερον. Τοῦτο δὲ ἔστι, νέκρωσις φίδου, θανάτου θάνατος, ἐλευθερία ψυχῶν, καὶ πρὸς οὐρανοὺς ἡγεμόνεντας πάντα, καὶ πρὸς φύσιν ἥτις, καὶ ἐγγύθεν τρυγμένα· ὡς ποτε καὶ ξέφη, καὶ ἀσπίδες, καὶ κράνη, καὶ δόρατα καὶ τάλλα τῶν ὅπλων, καὶ ὄπλιτῶν ὄπλα, καὶ βάρος ἵππου, καὶ πρωτοστατῶν, καὶ τῶν ἐπιτεταγμένων φύλων, καὶ τῶν οὐραγάντων συντάξεις, πρὸς ἐν πάντα βέβαιος, τὸ τῶν ἐναντίων ὡς οἵδε τε περιγενέσθαι. Ἀλλὰ γάρ, εἰ δοκεῖ, μικρὸν ἐπισχόντες, καὶ ήσυχαν τῷ λόγῳ δύντες, μέχρις ἀν δὲ Σωτὴρ τὰ ἐν δῖου διάθηται, ἰωμένην ἐπὶ τὸν τάφον, τῶν τῆς Πατέρους καὶ Μητρὸς ἐπὶ τῷ Πατέρι γοργῶν ἀκούστουμενοι θρήνων, καὶ τῶν ἐξῆς αὐτοῦς ἐξόμεθος. Ἰωμένην δὲ τοις ποτε δεδοικέναις καὶ νῦν, μή τινα λάθωμεν ὑποψίαν ἔκεισθαι βαδίζειν, ὡς Πέτρος πάλαι καὶ Ἰωάννης, τῷ δὲ μή τινα διακοπῆν ἡ θρύβον τοῖς θρήνοις ἐπενεγκείν.

Ἐπειδὲ καλῶς ποιοῦντες ὑπηκούσατε, καὶ πόρρω τοῦ τάφου ἐστήκατε, ἀκούσατε φίδην, ὡς γῆ καὶ φίλιε καὶ ἄτηρ, ὡς πολλῶν αἰσθήσασθε τῶν ἐμῶν ὁδορμῶν, εἰ τις αἰσθησίς. Ὁπότε δέ την μοι μόνος Υἱός, δε μόνος πραψυχή, τούτον ἐπὶ τάφον βλέπω νεκρὸν, βραχεῖς δὲ καὶ τοὺς οὐκτείροντας τούτου τὸ πάθος, καὶ τούτους ἀγαπητὸν οἰομένους, ἀν μηδὲ ἐξελεγχθῶσιν εἰδέτες τὸν ἀνθρώπον. Τὸ γάρ μηδὲ ἐπιστένοντας τῷ κειμένῳ φωραθῆναι, καλῶς αὐτοῖς ἡσάλισται πανταχόθεν. Ἀλλὰ ἐμὲ πόσων θανάτων ἐπικρεμασθέντες φόβοι, πείσουσιν ἀθέλειν λανθάνειν; Πῶς δὲ οὐκ ἐξάκουστον καὶ αὔσημον καὶ θρηνήσω, καὶ μηδεὶς βούληται, καὶ πάν-

Ob hanc igitur causam, non unum e cælo in terram iter instituit, sed et ad inferos usque descendit, et postquam descendisset, æreas portas effregit et repagula subvertit; eorumque qui in tenebris et umbra sedebant (5), ærumna ferroque constricti, vincula abrupti, atque eduxit, e caligine quidem ad lucem vesperæ nesciam, ex morte vero ad vitam æternam. Quibus etsi tardior, tamen desideratior ad liberandum Servator adsuit. Apparuit enim illis in fine stœculi, his vero sic, ut non minus optabile fuerit, clamorem suum non fugere perpetuo illum, qui solus facere salvos poterat; quam ab initio non descendisse illuc, unde nisi quis exemptus esset et melioribus revixisset, B perpetui nihil potuisse gravius.

Cum itaque multa sint admiranda opera, quæ carne induitus, in illa, qua ad nos venit, demigratione Servator noster ostendit, cuncta illa quidem talia, ut omnem dicendi vim superent; tum unum est et summum et maximum, consecutum hodie, id autem est inferni vastatio, mortis mors, liberatio animarum et ad cœlos patefactus volentibus aditus, quo omnia alia, sive proprius admodum, sive longius amota, referuntur; haud aliener, quam gladii, quam clypei, quam galæ, quam hastæ aliquæ armorum armato: unque apparatus, ut equorum congregatio, ducumque et his subdivisorum ac subsidiorum acies, ad unum omnia spectant, ut scilicet circumveniatur hostis. Atqui (si videtur) paulum contineamus nos et a sermone quiescamus, donec Servator que apud inferos sunt agenda, perficerit. Interim eamus ad sepulcrum, lamentabiles Virginis Matri, quos Filio effundit, auditur flatus, post ad ea quæ hic adnectenda fuerant, revertemur. Eamus autem tacito, non jam ambigentes aut propter hæsitationem aliquam morantes (4), sicuti Petrus olim et Joannes, sed ne interrumpamus aut disturbemus luctum.

Quia vero probe officio vestro functi, patientes huc usque aures præbueris et procul a sepulcro constitistis, auscultate et nunc, o terra, o sol, o æther quantos percipitis (si quis vobis est sensus) hos meos ploratus. Qui quondam unicus mihi fuit Filius, qui unicum mihi solarium, hunc in sepulcro video jacere mortuum et paucos admodum, qui hujus cladem miserentur, præclare secum actum ratos, si non arguantur hunc novisso hominem (5). Nam ne hic jacenti ad gemiscere deprehendantur, probe sibi caverunt undique. At, quam multi diversissimæ mortis undequeque mihi incubentes metus suadent, ut hæc tegere ve-

hodiæ privativa seu privationes vocantur in scholis.

(4) Hoc illud est propheticum: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam (Isa. 1x, 2).*

(4) Hinc cum ad ipsos allatum esset per mulieres de resurrectione Domini, non crediderunt, sed cœsivatores loco nuntium habuerunt.

(5) Tangit verba Petri Dominum suum negant s.

lim? Quia ratione mihi imperem, ut non altissimo fletu planctuque exclamem, etiamsi nemo admittat, sed omnes prohibeant? O tristissima omnium dierum dies quæ tum mihi es exorta, cum Filium vidi e ligno suspensum clavisque perfixum, et latus ejus hasta apertum, atque ipsum ea perpetientem, ad quæ nec animum advertere queo. Cur hanc non e corpore evulsi animam, cum acerbitatem illam sim intuita presentem quæ etiam nunc, quoties ad memoriam revoco, me pene exanimat? Ileu tuam, nate, cædem, heu iterum atque iterum, quam injuste cruci es affixus, quam inique clavis es percussus, quam impie hasta ictus! Gravibus tu pressus malis, ex humani migrasti; gravioribus vero ego afflita cingor. Optatius enim est, mortem obire, quam in dolore vivere. Quam miseriam primo, quam deslebo postrem? Totis mihi opus foret fluminibus in lacrymas versis, si unicuique singulatim essem immoratura. Illusus es tu, ego me ploratu confeci; tu colaphis cæsus es, ego faciem texi, intuitum solis nequaquam ferens; tu sputo conspurcatus diffusisti, me ignominia ista coegit, totam me lacrymis perlucere; tu purpura cum derisione es induitus, mihi si quis saccum lugubrem porrexisset (6) libenter amplexansem vidisset; tuum arundine caput est percussum, ego meum caput manibus contudi; tu flagris laniatus es, ego me totam discerpsi: tu suspensus es, ego præ dolore concidi; tu clavis cruci es affixus, ego rigida et immota mansi; tu fel cum acetio bibisti, meam amaritudinem quo pacto eloqui possem? exspirasti, ego propemodum: hasta sauciatus es, meum cor acutus penetravit ensis: denique nunc in sepulcio facies mortuus, mea conditio etiam mortuorum conditione est miserabilior et multis mortis generibus gravior.

Utinam in Aegypto tecum et propter te, Fili mi, illuc profecta, mansisse, nec ulla via ad Iudeos revertissem! Forsan enim non assiderem nunc mutto huic lapidi, lapidi meis lacrymis inadenti, mox rorem mœrore atque dolore cumulans. Opportune declinavimus, o Nata, tunc temporis furorem Herodis. In peregrina, quam propria, eaque quæ nos tollit et educavit, vitam duximus tutiorem. Debebat alter scilicet Herodes iterum ad mortem persecui animam tuam, Herodes, inquam, cum Pilato, adversus te conspiratione conflata. Atque nunc quidem mortem oppetisti tu, ego vero miserrima mater gemitu contabesco. Defecerunt omnes amici, adeoque discipuli, cui exemplo securius se contine-re docti: ac incumbens periculum fuga evitauit. Hei mihi! quod etiam latronibus pejor sis aestimatus, et Barrabas ad vitam, tu ad mortem sis expectatus. Multis tu quidem matribus e morte restituisti liberos, atque id nunc gaudent, et sibi gratulantur: mihi vero ecquid tale contigit? mortuum te lugere unigenitam, primigenitam, cur non me probuisti?

(6) A more Iudeis olim recepto hoc accepit, qui in rebus afflictis saccum inducebant, ut in Nicæonum historia legimus (Jou. i).

A τες κωλύωσιν, ὡ πετῶν ἡμερῶν ἀλγεινοτάτη μοι ἀνασχῦσα, καὶ τὸν Υἱὸν εἶδον ἐν ξύλῳ κρεμασθέντα, προστηλωθέντα, λόγχῃ τὴν πλευρὴν δυργέντα, τὰλα παθόντα, οἷς οὐδὲ προσβάλλειν τὴν διάνοιαν φέρω. Πῶς οὐκ ἀπέρρηξα τὴν ψυχήν, ἦντα τὰ πικρὰ ταῦτα παρόντα ἑώρων; Ὁπότε καὶ νῦν, ἀν τούτων μηνοθῶ, ἔγγὺς τοῦ καταστρέψαι γίνομαι τὴν ζωὴν; Οὐμοι τῆς σῆς, ὡ τέκνουν, σφράγις οἰχοι μάλα αἰθίς, ὡς ἀδίκιως ἐσταύρωσαι, ὡς ἀνθυμίας προστηλωσαι, ὡς ἀνοσίως λελύγχευσαι. Ἐν δεινοῖς μὲν ἐξ ἀνθρώπων μετέστης αὐτός· ἐν δεινοῖς δὲ κατελήφθην ἔγώ. Τοῦ γὰρ ἐν λύπῃ βιοῦ δαιμεινον τὸ θανεῖν. Τι τῶν παθημάτων πρώτον, τι δ' ὕστατον ἀποδύρωμαι; Ὅλων μοι δὲ ποταμὸν μεταστάντων εἰς δάκρυα, εἰ τοῖς καθ' ἔκαστον μέλλω ἐπεξίσανται. Ἐνεπαίχθης· ἔγώ δὲ περὶ θρήνους ἐσπούδασα. Ἐρραπισθῆς· ἔγώ δὲ τὸ πρόσωπον συνεγάλυσα, μή φέρουσα τὸν ήλιον ἀλέπειν. Ἐνεπεύσθης· ἐμοὶ δὲ τὸ πάντας ἐπέταττεν δῆλην ἐμαυτὴν ἰούειν τοῖς δάκρυσι. Πορφύρων μετὰ γέλωτος ἐνεδίθης· ἐμοὶ δ' εἰ τις πένθους ὀρεγε σάκκον, ἀσμένων εἶδεν ἀν ὑποδειχμένην. Καλάγω τὴν κεφαλὴν ἐπιτίθης· ἔγώ δὲ ἐμαυτῆς κεφαλὴν ἐκοπτόμην χερσίν. Ἐφραγγελλώθης· ἔγώ δὲ ἐμαυτὴν δῆλην κατέξαντα. Ἀνηρτήθης· ἔγώ δ' ὑπὸ τῆς ὁδύνης κατέπεσον. Προστηλώθης· ἔγώ δὲ ἀκίνητος ἐμεινα. Χολὴν ἐπετίθης σὺν δξει· τὴν δὲ ἐμαυτῆς πικρίαν πῶς δυνθῶ φράσαι; Ἐκέπνευστας· ἔγώ δὲ παρὰ μικρὸν. Ἐλυγχεύθης· ἐμοὶ δὲ τὴν καρδίαν ἔιρος διῆλθεν δέξι. Καὶ νῦν ὕστατον ἐν τάφῳ κεῖσαι νεκρός. Τέμπος δὲ ἀλιώτερα καὶ νεκρῶν, καὶ πολλῶν θανάτων βρύτερα.

Ω; οὐφελον ἐν Λιγύπτῳ μένειν, φίλτατε Πατέ, σὺν σοὶ καὶ διὰ σὲ κατιοῦσα, καὶ μηδαμῶς πρὸς Ύουδαίους ἐπανείναι! Οὐδὲ γὰρ ἀν Ισαῖα λιθῷ νῦν κλαιουσα παρεκαθήμην κωφῷ, λίθῳ ποτιζομένη μὲν τοῖς ἐμοῖς δάκρυσιν, ἐπει δὲ λύπαις λύπας καὶ ἔδυναι μοι γεωργοῦντο. Καλῶς ἐκείνον, ὡ παῖ, τὸν χρόνον ἐκκλῖναι τὴν Ἡρώδου μανίαν ἡμῖν. ἐξεγένετο. Ἀσφαλέστερον ἐπὶ τῆς ἑνής ή τῆς ἐνεγκαμένης τὴν διειταν Εσχομεν. Ἐμελέε δὲ ἅρα πάλιν Ἡρώδης ἔτερος εἰς θάνατον τὴν ψυχὴν σου ζητεῖν. Ηρώδης καὶ Ηλάτος ἀρτὶ κατὰ σοῦ συμπεφρονηκότες. Καὶ δὲ νῦν τέθνηκας μὲν σὺ, στένωδ' ἡ μῆτρα ἔγώ. Φίλοι τε πάντες φύοντο, καὶ μαθηταί, τῷ κατὰ σὲ ὑποδειγματὶ τῆς ἀσφαλείας γενόμενοι, φυγῇ τὸν ἐπιφερόμενον ἀποτρίβονται κλινδυνον. Οὐμοι, δὲι καὶ ληστῶν χείρων λελόγισαι, καὶ Βαρραβᾶν μὲν πρὸς σωτηρίαν ἐξηγήσαντο· σὲ δὲ πρὸς θάνατον. Πολλαῖς μὲν μητράσιν ἀνέδωκας ἐκ θανάτου τοὺς παιδεῖς καὶ χαρίουσι νῦν· ἐμὲ δὲ τὸ τούτο; νεκρόν σε δὲ νείν, τὸν μονογενῆ, τὸν πρωτότοκον, οὐκ ἔκωσας; Θμμάτωσας μὲν σὺ τυφλοὺς, κωφοὺς παρέ-

σούς ἀκοήν, ἐτράνωσας φωνὴν μογιλάδου, ἡρτίω-
σας κυλίους; χειρας καὶ πόδας, μυρίων δοσιν θαυ-
μάτων τέγονας αὐτουργὸς, τὸ μέγιστον, νεκροὺς
τριγειρας ὡς ἔξ ̄πνου. 'Ἐγώ δ' ἐσεμνυθμητην τοιοῦθε
Παιδὸς ἀκούσουσα μῆτηρ. Οὐ μὲν γάρ σῶν μνήμη
θυμάτων, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς παρῆς εὐφημούμενος.
Οὐ δὲ σοι τὰ τῆς εὐφημίας ἀνήγον, ἐκεῖ καὶ τὴν
γεννήσασαν τῇσιν μαχαριοῦν. Νῦν δὲ πᾶσι τού-
τοις βραχὺς ἤρκεσε χρόνος εἰς δάκρυα καὶ οφέλους;
μεταπασεῖν. Συνέπασθε σοι καὶ ἡ κτίσις, Υἱός. 'Αἰλ'
δι τὰ τῶν στοιχείων ἔκαστον ἀνὰ μέρος ὑπέμειν,
οὐδὲν τούτων ἦν κοινόν, ὡς μὴ προσθήκη τοῖς ἀλ-
λοις γενέμενον Ινανή, πᾶσιν ἀμα τὴν ψυχήν μοι
καταδραμεῖν. Οὐ μήτρ δὲ ἀλλὰ καὶ ἔκαστη συμ-
πτώματι προσήκειν ἐνδιμίζον ἐμαυτῇ, καταλίηλον
δέχεσθαι τὴν πλαγήν. 'Εσκοτίζομην γάρ τὴλοι
σκοτίζομένου· καὶ γῆς σειομένης ἐκλονεῖτο μοι τὰ
μέλη· διαβρήγυννοτο πέτραι καὶ ἐσχίζετο καταπέ-
τασμα, οὐδὲ τῆς ἐμῆς καρδίας τῇ βῆξις ἐφείδετο.
Νίνιμάτα ἀνεψήνυτο, καὶ τῶν ἐπὶ τάρους ἐκφερο-
μένων οὐδὲν ἀμεινον είχον. Ποσάκις δὲ τις ἀπηγ-
γέλλετο τῶν Ἰουδαίων ἐνέδρα κατὰ σοῦ, καὶ χαλε-
πάτερον ἐγὼ τοῦ σκευωρουμένου τὸν κίνδυνον ὑφε-
ρώμην. Οὐ γάρ τι φίη τὸ περὶ αἱ φίλτρον ἐπὶ με-
τρίων τὸν λογισμὸν, ἀλλ' ὑπώπτευον περὶ σοῦ ἀπέρ
οὐδὲ περὶ αὐτοῦ τις ὑπώπτευσεν ἄν. Αἴθους αἰρο-
μένους, ἤκουσα κατὰ σοῦ, καὶ λίθῳ ψυχροτέρας
ἐμαυτῇς ἥσθινόμην. Τί δέ; 'Εθνησκεν Ἰωάννης,
καὶ σοι τὸ ξίφος ἐπικεῖται ἐφανταζόμην. 'Ον ἀν-
θιέψαι πεποίκηκας ἐξειλήθη τοῦ συνεδρίου, καὶ κατὰ
σοῦ βαρὺν ἀνεπόλουν τὸν διωγμὸν. * Τίς εἶτι Λάζαρος
τὸν θάνατον ἐκψυγὼν ὑπὸ σοῦ πρὸς φύνον αὐθίς
ἀνηρευνάτο, καὶ τὸ περὶ σέ μοι δέος ἀνενούτο. 'Αλλ'
ἔκεινα μὲν ἄχρι τοῦ φύσον παρέχεσθαι προσθαιε-
τὰ δὲ νῦν τέλο; μὲν φόδοις ἐπέθηκεν, ἀρχὴν δέ μοι
Θρήνων καὶ δύρμῶν ἐνεστήσατο. Καὶ θρηνῶ σε
δια ταῦτα καὶ δύρμοις ἐπὶ σοὶ, τέχνον, καὶ τῶν δα-
κρύων οὐκ οἶδα τίς ἐφέξει με χρόνος.

adduxerunt. Te, Nāte, propter hāc desle, et tuo nomine ploro, nec scio diem, quae meas lacrymas

sistere possit.

'Εδέτε με, γυναικες παραμυθούμενα. Εἰπερ γάρ
θαίαττης τὸ τραχύνεσθαι κύμασι τῇ βᾳ τῶν ἀνέ-
μων τινασσομένης, καὶ ποταμῶν ἀφ' ὑψηλοῦ κατα-
ρασσόντων μὴ φέρεσθαι διεν ἤκουον, καὶ ἐμδὺν, εἰ μῆ-
τηρ ἔγώ, τὸν ἀτίμως ὁμοῦ καὶ ἀδίκως τῇς ζωῆς
ἐκχωρήσαντα φίλτατον Γίδων διοφύρεσθαι. 'Εμοί
γάρ τὸ μὲν δόλον ἦν συγκατελθεῖν τῷ Υἱῷ καὶ συν-
εῖναι καθ' ἄδου. 'Ἔπει δέ με πάσῃς τῇς ἐπιθυ-
μίᾳ; τυχεῖν οὐ συγχωρεῖ τὰ τῆς φύσεως, διον γοὺν
ἐμαυτῇ χαρίσασθαι Ικανή γίνομαι, οὐκ ἀρίστερ-
γος ἐλεγχθήσομαι μῆτηρ. Οὐ διαλείψω Θρηνοῦσα
δικαστρὸς ἡνεγκα, δικαίος φῶ; τόδε προμή-
νεγκα, δικαίος θρηψάμην. Οὐ συγκαλέσω Θρηνούσας,
ἴνα μοι τὰ δάκρυα προκαλέσωνται· προκέληνται
γάρ οἰκούεν καὶ παρώρμηται, καὶ προάγεται τοῖς
φρεθαλμοῖς μχθεῖσθαι τῇδη, διτε μή αὐτοῖς εὑρυτέραν

(7) Sūmum vocat corporis et animi dissolutio-
nem ex doctrina ipsius Christi, qui mortuos dor-
mire dixit, uti Lazarum cælerosque quos e mort-

A Cæcos videndi munere donasti, surdis auditum
instaurasti, impeditis lingua vocem explanasti,
manus et pedes mancos in integrum restituisti,
quantorum et quam multorum miraculorum tu
unus fuisti auctor, ac quod maxime est, mortuos
velut ex somno (7) exsuscitasti. Ego quod talis
Filii Mater vocarer, gloriabar. Ubicunque enim
tuorum miraculorum erat recordatio, ibi ut tu be-
ne audiens aderas; quo vero tui fama pervenerat,
illuc et me, quæ te genuisse, felicem prædicantem
censebant. Nunc vero exiguum tempus sat
fuit, ad pervertenda hæc in fletus et lacrymas.
Commota est autem, Nāte mi, tua afflictione omnis
creatura. At quod unumquodque elementorum sū-
gulatim sustinuerit, non difficile fuit videre, ne
B qua accessio fiat cæteris animo meo percurrendis:
cum tamen ad me pertinere iudicarim, unoquoque
casu cor meum percelli. Siquidem sole tenebris
obducto, obducta sum tenebris; ac terra concus-
sa, concussa sunt nūbi membra. Cum vero saxa
sunt perfissa, et velum discessum, non potuit
cor meum non discindi: sepulera sunt aperta,
ego hand aliter sui affecta, quam qui ad sepulturam
efficiuntur. Quoties quis nuntiabat structas tibi a
Judæis insidias, gravius ego timebam periculum
vero: neque enim tui amor leves sollicitudinum
cogitationes mihi injiciebat, sed metuebam tibi
ea quæ nemo sibi ipse metueret. Lepides in te sub-
latis audivi, ac me lapide sensi frigidorem.
Quid vero? occupubuit Joannes, et tuæ cervici secu-
riū impendentem flingebam. Is cui tu visum dona-
ras, et synagoga est ejectus, et ego sævam tui per-
secutionem apud me volverebam. Jam vero Lazarus
tuo beneficio morte exemplus, ad necem rur-
sum est quæsitus, et hic de te mihi renovabatur
formido. Sed hæc eo sunt progressa, ut metu
attulerint; quæ vero nunc evenerunt, finem metui
imposuerunt, atque initium fletus et luctus mihi

Sinite me, quæ hoc solarium allaturæ accessistis,
mulieres. Si enim mare fluctibus et vi turbatum
ventorum non potest non intumescere, et flumina
ex alto delabentia absque sonitu ferri nequeunt:
certe fieri non potest, si modo ego mater sum, ut
non lugeam Filium charissimum. Debebam enim
descendere comes individua simul cum Fio ad
inferos, poste aquam nulla me voluptate frui natu-
ra permittit. Atqui utar eo, quod saltem mihi ipsa
conciiliare possum, solatio: non ego expers
arguar, pietatis erga Filium Mater: non desinam,
quem utero gestavi, deflere: non convocabo (8)
illas, quæ deplorent, quem in hanc lucem produxi,
et quem educavi, ut mihi provocentur lacrymas;
propendit enim et erumpunt, atque dolor oculis
oboritur, quod exitum illis non dent latioreum.
tuis ad vivos revocavit.

(8) Hæc consuetudo fuit Judæorum.

Unde, queso, mihi ipsa lenimen conquerarum? quemadmodum multis licet matribus, relecta aliquius spe prolis. Neque enim ea mihi suppetit, ita ut talis sors haec sit, quae infra omnem mitigationem prostrata jaceat.

At quo dignitatis quam facile mihi Filius fuisset evectus? Nam quis tanta potiri gloria quivisset, atque ille, nisi famam apud homines consequendam magis fugisset, quam sectari alii sint soliti? Quid vero? nonne damnarunt nullies criminis reum? Non enim contradici potest. Quibus unquam destitut beneficis suos afflicere homicidas? haec quam consolationem non propellant et respuant? quos ploratus mihi non existent? Quisvis perpeti malum, quam sic Filium indefletum relinquere. Iuque profecto facerem, tales ego mater addepta filium; puderet me quoque matrum, quae hoc (si continget) nomine posui student dici parentes, quam uteri gestatione, quam partu, quam educatione pueri; haec enim naturae aliquis tribuat, illud vero non est ejusmodi, ut etiam mulieribus a naturali affectione alienis non sit commune. Multas namque sæpenumero educaverunt infantes a se degeneres, illud vero recte matres afficit. Peperi, cum Filium peperi, eratque hoc mihi maxima voluptatis causa, mihi enim videbar me parere, neque sciebam me hominibus parere furis agitatis, mihi autem ipsi ejutatus, fletus et lacrymas emisi.

Nec sane ab aliis ad me allato nuntio, Filii mortem deploro (fortassis enim acerbius ita fuisset malum). Ipsa his contuta sum oculis, manibus et pedibus clavis perfixum, ipsa hasta sauciatum, ipsa astans sittientem audivi, et telum cum acetum bidentem vidi, neque animam me præsente depositum. Ad haec quam in mensam prætereo mœstitudinem? Qui non sanguinolentas extrudo lacrymas? Age, o charum pectus, profundos suppedita mihi geminos; vos, autem oculi, scaturiginis instar lacrymas profundite, nunc enim gemitis et lacrymis mihi est opus, hisque copiosis, ut pro dignitate fleam et plorem. Si quis magis novus est ejulatus, si quis lacrymarum fons abundantior, nunc mihi omnes adsint, et fletum quam maxime augeant, neque enim dilectissimum volo deplorare et interquiescere, et iterum depriorare atque iterum, sæpiusque ac sæpius: sed ftere perpetuo, et in universum nunquam desinere.

Hei n'hi! invicta Filium perdidit; invicta mihi luctum peperit. Cum quibus misertis dulcissimum matris nomen commutavi? Non sane in levibus mea versatur calamitas: omnium matrum dolores meum dolorem non attingunt; omitti illusiones, sputi injectiones, colaphos, flagra cæteraque (cum magnis enim magni sepe sunt conflctati), ad caput malorum venio, crucem, clavos, hastam (nisi ea quoque exigua sint et fletu indigna), haec quantum luctus magnitudinem non exigunt? Invidia, invidia (lethiferum in optimos quosque semper jactum telum, idque inde, unde minime quis suspicetur)

A τὴν διέξοδον ἐριδει. Πόθεν δὲ μᾶς ἔμαυτῇ πορισάμην παρομυθίαν; Ός οὐ τε δὴ ποιλαῖς μητράσιν, ἐπειράτες ὑπολειειμένης γονῆς; Καὶ μήν οὐδὲ τούτῳ παρῆν. Τὰ τούτα τοιαῦτα, ὡς καὶ παραμυθία, τῇσισια.

'Αλλ' ἀπὸ τοῦ μικροῦ τενος ἀξιόν εἶναι μοι τὸν Γίγην; Καὶ τις τοσαύτην ὡς ἔκεινος ἡδυνήθη καρπούσιοις ὀδέσιν, εἰ μή τὸ δέσιν πρὸς αὐθόπων λεπέσιν πλέον ἦν φεύγων, η μετεδῶξαν ἔτεροι; Τί δαί; Οὐχὶ μηδὲν ἀδικοῦντι τὴν καταδίκην ὑπῆνεκαν; Τούναντίον μὲν οὖν, οὐδὲ ἕστιν εἴπειν, οὐδὲ τοὺς φρουράς; οὐ διέπειν εὔποιῶν. Ταῦτα τίνα παρομυθίαν οὐ διαχρούσεται; Ποιός οὐχ ἀνάψει μοι θρήνους; Πᾶν ὅτιον ἐλοίμην παθεῖν ἂν, η τὸν Γίγην ἀδάκρυτον φέδε καταλιπεῖν. Καὶ γάρ τοιούτες παιδίς; χρηματίσασα μήτηρ, ἀδικοῖην ἂν, ἂν μὴ τοῦτον θρηγῷ. Αἰσχύνοιμι δὲ καὶ μητέρας, αἵ τε τούτες μᾶλλον, ἀντὶ που συμβῆν, περισπώδεστον οὖν μητέρας οὕσες γνωρίζεσθαι η τῇ χυσφορίᾳ, καὶ τῷ τόκῳ, καὶ τῇ τροφῇ τοῦ παιδός. Τούτων γάρ δὲ μὲν τῇ φύσει δοίη τις τόδε οὐ τοιούτον, οὐδὲν μὴ καὶ γυναικίν ἀλλοτρίας εἶναι κοινόν· ποιλαῖς γάρ πολλάκις θερεψάν μηδὲν αύταῖς προσφέντες βρέφι· ἔκεινο δὲ καθαρῶς γίνεται τῶν μητέρων. Ἐπειτανήκατα έτικτον Γίγην, καὶ ἦν ἡδυνής μοι μεγίστης τὸ χρῆμα. Ἐμαυτῇ γάρ τίκτειν ἐδόκουν· ἐλάνθηνον δὲ δρα τοῖς ἀλάστοροις τίκτουσα, ἔμαυτῇ δὲ εἰς χλαυθμοὺς γεννῶσα καὶ γένους; ξέι δάκρυα.

Οὐ παρ' ὅλων πυθομένη τὸν τοῦ Ηπειρῶν θρηγὸν· τάχα γάρ ἐξ ἀγγελίας τὸ πάθος ἀμδιλύτερον C ἥν. Αὐτή τοις ἔμαυτῆς εἰδῶν δρῦαλμοῖς, ἢλος τὰς χειρας διαπειρόμενον καὶ τοὺς πόδας, αὐτή λόγη τριψιλέντα, αὐτή πάρισταμένη διψῶντος ἡκουσα, καὶ κοίτην οὖν δησι ποτιζόμενον εἰδῶν, οὐδὲ τὴν ψυχὴν σφήκε μή παρούση; ἐμοῦ. Ήρδε ταῦτα ποία παραιπάνω θρήνων, ὑπερβολῶν; Ήώς οὐχ αἰματι καίσα, "Ἄγε, ὁ φίλον στέρον, βαθεῖς ἀνάπειρη με τοὺς στεναγμούς· ὑμεῖς δέ", δρῦαλμοι, χρυνηδιν προχείτε τὰ δάκρυα. Νῦν γάρ στεναγμῶν καὶ δάκρυών ἐμοὶ δεῖ, καὶ τούτων ἀψθόνων, ὡς καὶ δέσιν οἱρέων καὶ δλοφύρωματ· εἰ τις καινότερος δάκρυρος, εἰ τις δακρύων δαψίλεστέρα πηγή, νῦν πατέω μοι πάντα, καὶ τὸν θρήνον εἰ; Ναὸν πλεύστον διτείνετα. Οὐ γάρ τὸν φιλτατὸν ἐγὼ βούλομαι θρηνεῖν, καὶ παύεσθαι, καὶ αύτι. θρηγεῖν, καὶ τούτῳ πολλάκις, ἀλλὰ θρηγεῖν μὲν ἀει, παύεσθαι δὲ μὴ δειπάπα.

Οὔροι, διὸ φύσοντο ἀπώλεσα τὸν Γίγην, διὸ φύσον τὸ πένθος ἐμοί. Οὐαὶς συμφοραῖ, απειθεμη τὸ μή τηρ κατείσθαι. Οὐ γάρ ἐπι μετρίοις, ἐμοὶ τὸ πρετειν κακῶς. Πασῶν δὲ μητέρων πάλη, τούμον παρήνεγκε πάλος. Παρήμι τοὺς ἔμπαιγμοὺς, τὸ φραγγέλλιον, ταῦλα· δεινά γάρ δεινοῖς πολλὰ πολλοῖς ἡμιλάθη· Ἐπι τὸ κεφάλαιον εἰμι τῶν δεινῶν, τὸν σταυρόν, τοὺς ἥλους, τὴν λόγχην· εἰ μή δὲ ἔκεινα μικρά, μῆρας οὐκ ἀξιόνετο μέγεθος; Φθόνος, φθόνος ἦν δὲ τάδε συγχρήσια; ἐφ' τημὲν τὰ δεινά, δλέψθειν εἰπει τοῖς βρεύσι

στοις δεὶ πεμπόμενος βέλος, καὶ μᾶλλον δίνεν εἰχ ἄν τις ὑπίδειτο. Φύδνος δὲ καταιγίδος τρόπον ἐν μέσῃ τῇ τοῦ πιστεύεν τοῖς λάθρᾳ φύνοντος γαλήνῃ ναυάγιον ἐπέφερεν φύλων.

Ω σταυρὲ καὶ ἥπιοι καὶ λέγχη, καὶ σὺ, τάφος, καὶ δοσαὶ ἀλλὰ τὴν παροῦσάν μοι συνεστήσασθε τραγῳδίαν, μόνην ἐμὲ πασῶν μητέρων ἔξι αἰώνος ἐμελλετε τηλικαύταις συμφοραῖς περικλύσειν ἀρράγενόμενα; Καὶ μήν γάρ τον ἔκαστον ἀρχοῦσαν ἐλαχεῖς δύναμιν λύπαις βαπτίσαις ψυχὴν, καὶ μηδὲν ἐνδεῖν ὅτε μῆ, οὐ τὰ χειρίστα πάσχειν δοκεῖν. Ὁμοῦ δὲ πάντων ἐπικειμένων, πῶς ἐνέγκω τὸ βάρος; Ήπος δὲ ἀλλας ἐφ' ἔκάστω διαχρύσω, καὶ πᾶσιν ἀρμόζοντας ἀνάγω τοὺς θρήνους; Λαμβάνεις δέ τοις ἀνάγαγε τοῦτο καταφέρομαι θρήνους. Ἀν ἐπὶ νοῦν ἀναβῆται μήτηρ ἐπέρα πρὸς τάφον υἱὸν παραπέμψατα, τὸ ἐκείνης με διδάσκει: πάθος τὴν ἐμήν συμφοράν. Παντὶ γάρ δεινῷ τούμπιν τοῦτο παρατιθεῖσα δεινὸν, κατὰ παντὸς τὰ πρῶτα φέρον ὁρῶ. Ω πονηρὸν συνέδριον Ιουδαίων! Οὐκ ἄρα πρόγονος ὑμέν ἡν 'Αεράδη, ἀλλὰ τις ἐχθρὸς δαίμων τὸ πρῶτον, εἴτα φύδνος καὶ φύνος καὶ θάνατος, καὶ εἰ τι που κακὸν διλο περὶ γῆν φίλει στρίφεσθαι. Οὐδὲ γέρ 'Αεράδη μῦδες ἐξεπαίδευσε φύνον τοῖς οἰκείοις ἐπιβουλεύειν, φῶ τῶν ἀγορήτων ἐδόκει καὶ ξένος παρῆλθε λαθών, μηδὲν εὐ οὐπονθώς. Καὶ δὲ τὸ θύμα τῇ ἐποχῇ καταβάλετε: καθαραῖς χερσὶ τῶν δλλῶν λεπειῶν ἀπήρξασθε, οὐδὲ τῆς ἡμέρας μῦδες αἰδῶς ἔσχεν ἀιστεῖαι τῆς λύστης· πῶς δ' ἂν ἀλλοτριῷ προστρέψθηε, οὕτω κατὰ τοῦ οἰκείου πικρῶς ἐκμάνετες;

a rabie potuit revocare. Quibus modis alienigenam invaderetis, si tam saevo furore in municipem ve-

strum estis invecti?

Ομοι, τοῦτο ἐκεῖνο, φίλαττε Πατέ, δὲ μοι Συμεὼν δὲ γέρων γνίξατο, γνίκα σε πόδες τὸν ναὸν κατὰ τὸν νόμον ἀχίνεντα ταῖς χερσὶν ἐβάστασε βρέφος· οὐτε, τὸν οὖν θάνατον. Νῦν τὴν δομαὶσαν Εγγνον ἐκείνην ἡν εἶπε τὴν ἐμήν διελεύτεσθαι μέλλειν ψυχὴν. Ω πρέσβυτος, καὶν εἰ μηδὲν διλο οο: προειρηταὶ ποτε περὶ μηδενὸς, ἐκ τοῦδε μόνου σε αὐτὴν, προσήγαντες ἄγω. Καὶ διελθείσας γάρ καὶ διέρχεται μου τὴν ψυχὴν ἡ φρυμφαία, καὶ τὴν κυρδίαν τιτρίσκει, καὶ τὰ σπλάγχνα σπαράττει. Ως εὖ μάται μοι νῦν σαζὲς δέ τοε πρῆτασαζές. Οἰον πένθος, οὐτα δίκρου, φίλαττε Πατέ, προδεύνησάς μοι θανόν, καὶ θρήνους; ἐκ θρήνων; Ἀλγεινοὺς μὲν, διτα γλυκούς σε φῶς οὐδεὶς μοι διδωσι βλέπειν· τίδει; οὐτα διλλως, διτα τας δεὶ προηγουμένας δόδυνας τούτοις; ἐκλέουσα, εὔτονωτέρων ἐμαυτὴν παρέχω τοῖς ἐψεχῆς. Ως ἀπίδειτο κακῶς; διτα τοῖς σού πνέουσι προσδωκεν. Τιν φίλον μὲν ἡ μαθητεῖα ποιεῖν ἐδόκει· τὸ δὲ δοῦλον εἶναι χρηματῶν, ἀνέπεισεν ἐκρήξαι τὸ μίσος; ἐν εὐκατερίᾳ. Μηδενὶ τοιούτοις ποτε γένοιτο φίλος, διτα δεὶ πρὸς ἀργύριον κέχηνεν. Οὐ γάρ εἰς μακράν διλλητας φύλιας καὶ φιλαργυρία συνέσσονται. Καὶν γέρ

A sicut, quae in nostrum caput hanc devolvit mala, invidia, inquam, procellæ modo, in media qua fidimus clanculum invidentibus et mordentibus, tranquillitate naufragium invehere solita.

O crux, o clavi, o hasta, et tu o sepulcrum, reliquaque quæcunque hanc miliū adornasti tragediam, mene solam inter omnes matrem post hominum memoriam tot tantisque serumnis in unum impetuissime confluentibus a vobis involvi! Sat magnum unumquodque vestrum habuisset pondus, ad inmerendum luctibus animum meum: nec quidquam desuisset, quin extrema pati visa fuisset. Nunc vero omnibus simul imcumbentibus, quo pacto onus feram, qua ratione unicuique satis illamentabor, ac omnibus pares accommodabo fletus? sin nondum matris infelis induam animum, in quantos ob hoc luctus provolvar. Si quando in mentem venerit alterius matris filium ad sepeliendum efferentis, illius dolor meam mibi refricabit miseriam, meum enim malum inter omnia mala, quibuscum possit componi, primas per omnia ferre video. O malitiosum Judæorum concilium! non vester prosector fuit parens Abrahamus, sed malus aliquis genius ab initio, deinde livor, homicidium et mors, et si quod aliud malum circum terram volutari solet (9). Non enim Abrahamus vos docuit, mortis insidias locare popularibus vestris: cui non ferendum videbatur, si peregrinus aliquis se insciū, non affectus ab ipso prous beneficio, præteriisset. Egregiani certe victimam huic festo delegistis (puris manibus alia administratis sacra), neque vos diei pudor aut reverentia

Hoc scilicet illud est, Nata amantissime, quod Simeon venerandus ille senex sub involueris indicavit (cum te in templum de more comportatum manibus excipit, etiamdum infantem), mortem videlicet tuam. Nunc demum illum sentioensem, quem cor meum penetratrum dixit. O cana vestitate suspicende vir, et si nihil unquam alud de quoquam vaticinatus essem: hinc solum ego te inter vates collocarem, nam penetravit, et penetrat cor meum gladius, et animum meum vulneribus opplet, et viscera laniat. Quam valde clare nunc illud mihi est perspectum, quod tunc obsevnum erat! Quos tua morte conœasti mihi, Fili charissime, mæores? quas lacrymas, quos fletus e flribus ortos? duros illos quidem quod te lucem suavissimam, me non sinis intueri, dulces atioqui, quod priores doiores usque se excipientes invicem, his exbauriens, me fortiorē reddit ad sequentes. Ut male pereat, qui te in tuam mortem conjuratis prodidit, quem discipuli munus am cum facere videbatur: verum animus servus, avaritiae principium, illum coagit, in tempore prodere men-

(9) Id ex opinione Platonicorum manavit.

tem intimicam et hostilem. Nenini talis contingat **A** Ἑστὶ δὲ συγάπτων τις, κακῶς; μὲν, τάχιστος ἐπάρθεις
amicus, qui pecuniis inficit: neque enim diu
conjuratae sibi mutuo possunt esse amicitia et sitis argenti aurique: licet enim quandoque eocant
(persiliose sane), citissime tamen a se dissident atque secedunt.

Quid autem inscribat quis, mihi nate unice dilecte,
tuo sepulcro? *Iesum hunc invidentia Judæorum,*
pro plurimis, quae in ipsis etiam invitatos et repuentes contulit, beneficiis supplicio crucis remunerarit.
Quam ipsis invisa hæc fuerit inscriptio, tibi gloriosissima, mihi autem multarum lacrymarum monumentum. Multa, fili, sunt, quae deus meos graviores et magis magisque acerbos efficiunt, quibus et hoc accedit, quod in sepulcrum conjectus sis alienum; nisi enim exstitissent Josephus et Nicodemus, quos tui pervasisset miseratio, laud scio, quomodo nunc jaceres insepultus, abjectus, et his, quae cunctis extrema persolvi solent, destitutus. Unum superest, quod mihi lacrymas discutiet, si tertio die, quemadmodum prædictissi, resurrexeris. Istud videre contingat! non enim tua labia unquam contaminavit mendacium. Dehinc taceo, cens.

Hæc dum Mater Dei profusis queritur lacrymis, sensi velut ex alto gurgite, aliud ulul re queupiam, ac mihi ipse silentium imperans, mentemque adhibens, auscultavi. Erat autem, ut ex impieti conjicere licuit ululatu, subitus mugiens interorum princeps. Jam enim ex capillo omnium ipsi pendeabant (10). Quæ autem eroabat, hæc erant:

Hem! quis hic, qui iam alaci aspectu ad nos descendit, subluculentem solem referens, plenus confidentia, non ut cæteri solent, torvo velu lucidens? Quid hoc? ipsum contra intueri nequeo. En aliud quoque: cur omnes hi qui nostro imperio hactenus fuerunt subjugati, ipsum circumstant, et gaudium ineffabile gaudent? Omnes paratos video ad exitum, hilaritate propter liberationem præferentes: nec jam nostram verentur potentiam, ne his rebus novis et inusitatibus offendar. Hem, copiae meæ, opem non feretis? Vestrum est, aut hunc comprehensum tenere, aut hoc ipsum illi persuadere, ut exspectet, neque hoc temporis meliorat quidquam. O infortunatum me! hucusque omnia mihi ex sententia cesserunt: ac ita res meæ fuerunt, ut meliores esse haud posuerint: nunc autem, quæ ex utilitate mea fuerunt, evertuntur et pereunt, contraria vero irruunt, et quod jam nullus sim, sed occiderim, non tam verbis disco, quam factis malum inventum sensum prehendo, nec prius ilis qui hic degerunt, dominari nos sciunt, quam aliis nunc demum succubuisse.

Quandiu apud nos quidem mortui fuerunt, non omnino male habebant se res nostras; his vero subductis, omnia videntur nobis impendere mala, nisi forte vice redeant versa, quod me præcæteris torquet maxime. Primo enim regnum meum sublatum video, deinde aufugientes eos qui hacte-

B Tι δέ ἐπιγράψειν ἀν τις τῷ σῷ τάφῳ, φίλοις Παι; Ἰησοῦν τουτοντι τῶν Ἰουδαίων ὁ φύδονος εἰ καὶ μή φέρειν τὸ δύνατο, πολλῶν δύμως αὐτοῖς σύεργεσιῶν ἅρξανται, σταυρὸν θανάτῳ τιμείψειν. Ω; ἢ Θρόνον μὲν ἔκεινος τούπηγραμμα, σοὶ δέ εὐκάτεστον, ἐμοὶ δὲ πολλῶν δακρύων ὑπόδηματις. Πολλὰ τούς ἐπὶ σοὶ μοι θρήνους ἀκμάζειν ποιοῦνται, τέκνον, πρὸς οὓς καὶ τὴν εἰς τάφον ἀλλοτριόν σε πεσεῖν. Εἰ γάρ μή παρῆν Ἰωσήφ καὶ Νικόδημος, οἱς μόνοις τοῦ σοῦ σώματος οἰκτοι εἰσῆλθεν, ἀγνοῶ πᾶς οὐκ ἀν νῦν διαφορος, διπορος, ὃν ἐχρῆν Ερημος, Εκεισο; Μή μόνον ἄγαντει τὰ δάκρυα, εἰ τριτέμερος, κατὰ τὴν συτοῦ πρόρρησιν, ἀναστήσῃ. Καὶ ιδούμε τοῦτο. Οὐ γάρ ἔστιν ὅτε φένδος ἐμόλυνε τὰ σὰ χεῖται. Σιγῶ τὰ λυτὰ, δάκρυσι δὲ μόνοις τούντεύθεν τὸ πένθος, δύω.

lacrymis interea dolorem meum suvens atque proda-

Ταῦτα τῇ: Θεομητρὸς ἀποδυραμένης, ὡς ἀπὸ βαθέων οἰμάζοντος ἥμιδμην ἐτέρου τινός. Καὶ πάλιν ἐδισχή, ἐμαυτῷ παραγγείλας, καὶ προσχώντων νοῦν, ἡκρωμην. Ἡν δὲ ὡς ἀν σὺν οἰμωγαῖς ἐκηρύξει παρεῖχε συμβάλλειν βρυχώμενος κάτωθεν φάρος. Ἡόη γάρ ἀπὸ τριχὸς αὐτοῦ τὰ πάντα τριτήθη. **C** Α δὲ οὖν ἐφέγγετο, ἢν τοιάδε:

Ἐα! Τίς οὗτος πρὸς ἡμᾶς κατελθυθε φαῖδρος ίδιαι, ἀμυδρὸν ἐλέγχων τὸν ἡλιον, πλήρης θάρσους, οὐ κατὰ τοὺς δάλλους στυγνάζων; Τὶ τούτο, Οὐδὲ ἀντιδιλέπειν αὐτῷ δύναμαι. Ἐτερον αὖ πάλιν τούτο. Τὶ πάντες δοσι τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς περιστάντες αὐτὸν, ἡδονὴν δέρπτον ἔδονται; Πάντας δρῶ παρασκευαζομένους πρὸς Εξδόσιν, φιλέργειται φεταλαχντες ἐκ κατηφειας, οὐδὲ ἐπιστρέφονται τῆς ἡμῶν ἔκουσιας, μήπου τὰ νεώτερα δισχεράνωμεν ταῦτα. Ο δυνάμεις ἡμαί, οὐδὲ ἐπικουρεῖται; Ὅμετερον ἢ καὶ τὸν καθείρεαντες ἔχειν, ἢ τοῦτο αὐτὸ πεισεσθαι προσδοκάν, δοσιν οὐκ ἔδη. **D** Ω τάλας ἴγω! Μέχρι μὲν τούδε καλῶς ἡμίν πάντα προύχωρει κατειάδε παρῆν ἀ μῆδ ἐν βελτίω γενέσθαι ηὔξαμεθα· νυν δὲ ἀνατέτραπται, καὶ ὑπορθεῖ μὲν τὰ χρηστά προσελαύνει δὲ τάνατον. Καὶ τὸ μηκέτι μηδὲν εἶναι, ἀλλ' ἐκτριβῆναι, οὐ λόγω μανθάνομεν. Ἐργῷ δὲ ἐπιπεσόν αἰσθήσει λαμβάνομεν. Καὶ οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; τῶν ἀνθράκων τὸ πρώτον ἐπιστημεν ἀρχοντες, ἢ δάλλοις; ὑποκύψομεν ἡδη.

Ἐως μὲν οὖν νεκροὶ παρ' ἡμῖν, οὐπο πάντη κακῶς διημένοι ἔχοι τὰ πράγματα· τούτων δὲ ἀρρεθέντων, πάντα δοκεῖται τις ἡμῖν ἐπικείσθεται: δὲ δεινά, εἰ μή τοις ἀντίστροφον, δὲ με καὶ μᾶλλον θροει, πρότερον μὲν ἡμετέραν καταπασθεῖσαν ἀρχῆν διφομαι, ἢ τοὺς ύψος ἡμῖν ἀποδράτας. Ή μοι

(10) Proverbium in res periculo proximas.

τῶν κακῶν! Ἐμὲ μὲν οὐαὶ τῶν δλλων βραχὺς εἰστει! Α δύρο κατιστῶν λόγης, δεινὸν δρμην καὶ τοῦτον παρ' οὐδὲν ἄγειν. Ὁ δέ ἀρ' ὑψηλότερος; ἦν ὡστε τῶν ἐνθάδε συγκεκλεισμένων ἐλεῖναι δοκεῖν. Καὶ τὸ μὲν καὶ τοῦτον τοῖς ἡμίν προσάχουσι μέλλειν ἐγγράφεοσθαι ἕδοντὴν παρεξῆς τινα· τὸ δὲ πᾶσι δρασμοῦ γάρ ορών διδόναι, τοῦτο δὲ τῶν συμφορῶν ἔσχατον. Ἀμεινον ἦν μοι πάντων παρ' ἔνα τούτων δεσπόζειν ή καὶ τοῦτον δυστυχῶν ἐγχανδντισὺν αὐτῷ καὶ τοὺς δλλους ἀμέσαι.

Κατεπόθη μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν ἔτερός τις· Λάζαρος ἦν δυνομα τῷ νεκρῷ. Τοῦτον τῶν ζώντων τις· τὸν νῦν τὰ δεινάτα πάντων ἡμᾶς δρόντα, τοῦτον οἴκας τυγχάνειν· πρὸς βίαν ἀνέτπασεν, Ικανῷ τινι πλέον τῆς ἐνθάδε τούτου διατριβῆς ἐγχρονίσαντα. Ἐγὼ δὲ καὶ τέτε μὲν ἡλίγουν πάσχων τούς εἰωθάτα· Ἐφερον δ' ὅμως ἐν οὐδενὸς μοιρᾳ τὸν ἔνα τιθείς. Νῦν δὲ περὶ πάντων ὁ κίνδυνος.

Εἰ δὲ τοῦτον ἀληθῶς εἶναι συμβαίνει τὸν ἀρ' ἡμῶν ἀρπάσαντα Λάζαρον, τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἀνάγκη νῦν φέρειν. "Ος γάρ καὶ πάρβωθεν φινήν ἀρετὸν μόνην, οὕτω διέθηκεν, ὥστ' οὐδὲ ἡδυνήμημεν ἐνδεξέλευθερὸν ἀποκωλύσαι, τι οὖν ἀν ἐργάσασιο περιφανῶς ἐμβαλὼν εἰς τὴν ἡμετέραν; Οἱ μοι, πάντα μὲν δηρώσειν αὐτὸν, πάσαν δὲ ἐνθένδε λείαν ἀλάσσειν. Ἐμδες τέως Ἡλίας τις ἐθαυμάσθη, καὶ πρὸ ἀκείνου Ἐνδρὸς, οὓς οἱ δευτέροι κατέτησεν, μαρκὴ καταγελάσσαι τῆς Ἰσης αὐτοῖς διηγοῦντο καθόδου. Οὗτος δὲ, κατέτοι μὴ κατὰ ταυτὰ τῆς ἀθανασίας ἀκείνης μεταλαβὼν, ἀλλὰ καὶ δόξας ἡδη κρατεῖσθαι, ὑπερέχει τοῖς ὅλοις. Ἄλλ', ὡς τὸ πάθον; βέβλημαι, πέπληγμαι, καθῆρημαι, δεδεμαι.

Οὐάς καὶ τὸν ἄρδην δύσρρεμενον ἐδεξάμην εἰς ώα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ κατάλουσιν ἔγνων.

"Ωρα δὴ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦ πονηροῦ μεγαλαυχεῖσθαι. Η γάρ οὐκ ἡγαπημένη, ἡγαπημένη ἐκλήθη, καὶ θεοῦ τετύχηκεν ἐραστοῦ. Εἰ γάρ πατήρ παῖδα φιλεῖ διότι γεγέννηκε, καὶ θεὸς πάντως ἀνθρώπων διτε δεδημιούργηκεν. "Ος αὐτὸν τοῦ μὲν πρόσθεν τυράννου τέθεικε κρείττω· ἀκείνου δὲ τῆς τυραννίδος παραλυθεῖσῃς δεσμὰ κατεψήσατο καὶ τάρταρον καὶ κλοιά. "Εδεις μὲν γάρ ἡμῖν βοηθείας κακῶν ἔχουσι· τῷ δὲ περιουσίᾳ τοῦ βοηθείν ἔν. Εἰ γάρ τὸν οὐρανὸν πλήροι καὶ τὴν γῆν, καὶ αὐτὸς πάντα πεποίηκε, δῆλον ὡς καὶ μόνος ἀν αὐτῆς πάντα δύνεται. Καὶ τούτου μὴ πρὸς ἡμᾶς καταβάντος, σκιὰ πάστης ἀνθρωπίνης ἐπικουρεῖς ισχύς. "Α γάρ τοσοῦτος προφητῶν ὀριθμὸς, σύδε τῆς θεοδαίας παρακινήσαι ισχυσεν εἰδωλα, ταῦτα Χριστὸς; ἐλύών ὡσεὶ καπνὸν ἐκλιπεῖν ἐκ πάσης ἡνάγκασε γῆς. Τῆς γάρ κατὰ τὴν πρώτην ἐντολὴν παραβάσις, καὶ τῆς μετὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἐιδώλα τῶν ἀνθρώπων αὐτομολήσεως, ισχυροτέρα· τὴν ἔχου-

B us sub jugo nostro detenti fuerunt. Hoc mala! Arbitror equidem oportuisse, sicut alios qui huc descendunt, parvisatio, ita hunc quoque me nihil loco ducere. Atqui hic elati, quam ut videretur aliquis esse illorum qui hic conclusi tenentur. Quin et hoc me gaudio affectit, quod putaverim hunc quoque in matriculam illorum, qui mihi parent, inscriptum in; quod vero omnibus effugienti viam monstravit, id calamitatum omnium est extremum. Consultius fuissest me ceteris, absque hoc, omnibus imperasse, quam una cum ipso, alios quoque biante evomere.

Absorptus est nobis pridem alter quidam (Lazaro erat nomen mortuo): eum aliquis vivorum (quem hunc ipsuī, qui nos tam male nunc multat, hunc, inquam, esse opinor) per vim abripuit, longiuscule, et dintius quam ipse hic est, apud nos vereatum. Ego equidem tunc quoque dolui, passus ea quae non solo: tul. nihilominus, exiguum rationem unius esse habendam ratus. Nunc vero de omnibus est periculum.

Quod si revera hic est, qui nobis eripuit Lazarum, necesse est ipsum extrema moliri. Qui enim procul hinc absens edita tantum unica voce efficit, ut unius liberationem inhibere nequierimus: quid non patraturus est, cum aperie in nostram regionem irruit? Hei mihi! siccine illum depopulari omnia? itane hinc prædam abigere? Ilactenus me tenuit admiratio Eliæ enīsdam, et ante ipsum C Enoch: quos ii qui huc descendebant, perquam ridere suum nuntiabant descensum: hic autem non ejusmodi immortalitatis particeps, sed et gloria potitus, eminet inter omnes; sed, heu! quid patior? ejicior, verberor, evertor, vinculis constringor.

Sic ululantem audivi inferorum principem, atque ex ipso vastationem ipsius intellexi.

Nunc tempus est, quo natura humana adversus hostem glorietur malignum. Quæ enim dilecta non fuit, dilecta est vocata (II), et Deum nascia est amasium. Si enim pater Alium, propterea quod ipsum generat, amat, Deus quoque hominem, quod illum condiderit, prorsus diligit, et ob id tyranno, cuius iugo premebatur antea, potentiam fecit. Illius autem tyrannide sublata, damnavit et vincula et Tartarum atque catenas. Nobis enim misere afflictis opus erat auxilio: in ipso vero auxilium erat situm. Si namque cœlum et terram implet, atque omnia ipse fecit, manifestum est, eum solum omnia posse. Qui nisi ad nos descendisset, vires universæ opis humanæ, umbra fuissent. Nam quæ tantus prophetarum numerus, neque Judæorum potuerunt abolere simulacra, ea Christus accedens, veluti sumum evanescere ex universa terra coegit, quandoquidem primi violatione præcepti et post hanc, cæco hominum avidis-

(II) Sumptum est hoc ex Osore c. 1, v. 9.

PATROI. Gn. CXLVII.

sime ad simulacra concurrentium, impetu, effica-
ciorem suum erga humanum genus amorem oppo-
nens segmentum suum redintegravit, et ad priorem
usum reduxit. Hic ille est sigulus, quem Jere-
mias vidit. Hec collapsi vasculi per manus ipsius
sublevatio, et unde ad artificem gloria rediit, inti-
reflectio reformatioque.

Ast, o admirabile opus! admiranda fuit prima
nostræ fictio, digna habita manibus et inspirata
Dei (quæ nimur manus et inspiratus Dei intelli-
git); admiranda magis relatio (idque tanto, quanto
melius et acceptius est, bene affici, quam quempiam
aliqua re afflicere) adeoque firmior et stabilior. Vi-
demus enim homines, saltem illos qui mentem ha-
bent, si domum collapsam instauraturi sint, robu-
stiora tuitioraque prioribus elaborare ædificia al-
tera, ne idem ruinæ metus impendeat iterum.
Quod autem homo facere consuevit, qui non multo
magis hoc Deo quis tribuat? Certe bona Deum sup-
peditare hominibus, primordio naturæ humanæ
fuit adnatum; adeo ut qui vivat, non tam aerem
spirando adducat, quam Dei utatur beneficio. Su-
pererat autem ut bonis imponeret fastigium, id erat
ipsum se nobis, et nos sibi communione naturæ
assimilare, et e morte reducere, atque hereditate
donare regni cælorum. Quis enim, ubi se ipsum
dare oportuit, promptissimus fuit: cui rei etiam
si maxima sit, ille pepercit.

Magna igitur hæc sunt, sed neque aliena, neque ex eorum numero, quæ fieri non possunt. Deum pro hominibus fieri hominem, manentem interim Deum et per carnem a se assumptam universam carnem vitæ restituere. Tam gloriosus contra ini-
micum conflictus, et tam splendida ab eodem re-
portata fuit victoria. Quid enim? hoccine tantum, hominem per insidias impostoris lapsum, et humi-
misere jacentem, adeo elevari, quantum exoidere ab eo quod ab initio obtinere videbatur? Itaque quam propter prævaricationem jussi sumus habi-
tare terram, non tam exsillii locum quam coloniam ad tempus assignatam esse credimus. Nam incolimus etiamdum hodie paradisum spe, et bonis, quibus ille abundabat, fruimur, et quo nihil mis-
jus est, naturam nostram habemus quæ assideat Deo et Patri, potestatemque accepimus ut filiam Dei filii, adeoque dii. Age vero, possetne quis di-
cere utrum felicius vivere nobis sit permisum, an Deus majore nos amore prosequatur? Nemo, opinor. Quid reddemus Domino pro omnibus quæ dedit nobis? Sive enim cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt, proponat, regias homini extrectas videre licet; sive hominem ñngat, et immortalitate ornat, et excellencia propriae imaginis vestiat, quis non hunc illum esse judicet, qui bene velit beneque faciat homini? sive etiam paradisum plantis amoenum faciat et hominem in eo collocet (euge felicitas), sive inde exigat et morte damnet, ea de causa, ne malum longius et longius serpit,

A τοῦ φιλανθρωπίαν δὲ ποιητῆς ἀντιπεριθεῖς, τὸ πλά-
σμα τε ἀνεκτήσατο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐπανή-
γαγε οἰκεῖότητα. Τοῦτο δὲ κεραμεὺς δν εἶδεν Ἱερε-
μίας· τοῦτο δὲ τοῦ διαιτεσύντος ἄγγελου τῶν ἑκείνου
χειρῶν ἀνάληψις, καὶ πρὸς δὲπερ δὲ τεχνίτης ηὐ-
δόκει, τοῦ πηλοῦ κατάπλασίς τε καὶ μετατύ-
πωσις.

Ἄλλο, δὲ τοῦ θαύματος! θαυμαστὴ μὲν καὶ τὸ προ-
τέρα πλάσις τὸ μῶν, χειρῶν καὶ ἐμφυσήματος ἀξιω-
θεῖσα Θεοῦ· διτινὰ ποτε χειρὶ καὶ ἐμφύσημα νοεῖ-
ται Θεοῦ· θαυμασιώτερά δὲ ἡ ἀνάπλασις, καὶ
τοσοῦτον, δοσὸν τοῦ, τὸ ποιῆσαι ὑπέρ τινος, τὸ πα-
θεῖν ὑψηλότερον καὶ φιλανθρωπότερον. Καὶ δὴ καὶ
ἔδραιστέρα. Ἡδη γάρ που καὶ ἀνθρώπων τοὺς νοῦν
ἔχοντας πεσούσαν οἰκιαν ἀνασκευάζοντας, δισφαλέ-
στερα τῶν προτέρων ἐκπονοῦντας εἰδόν τὰ δεύτερα,
τοῦ μὴ πάλιν τὸν ἵσον φόρον τῆς πτώσεως ἐπηργη-
σθαι. Οὐ δὲ ἀνθρώπος δὲν ποιήσει, πολλῷ μᾶλλον
τούτ' ἀν τις δοῃ Θεῷ. Καὶ μὴν καὶ τὸ μὲν τοῖς
ἀνθρώποις Θεὸν τὰ χρηστὰ περίχειν, σύγχρονον τῷ
τῶν ἀνθρώπων γενέσαι, καὶ οὐ μᾶλλον ζῆσαις τις
άρεος ἵστασεν ἢ εὐποίεις μετέσχε Θεοῦ. Ἐδει δὲ
τὸ κεφάλαιον ἐπιτεθῆναι τῶν ἀγαθῶν. Τόδε δὴ, ἔχο-
τον τε ἡμῖν, καὶ ἡμᾶς ἐκτυπῷ τῇ κοινωνίᾳ τῆς φύ-
σεως οἰκεῖωσαι, καὶ ἐκ θανάτου ἀναγαγεῖν, καὶ
κλήρον δοῦναι τὴν οὐρανῶν βασιλείαν. Οὐ γάρ, οὐ
καὶ αὐτὸν ἔχρη ἐπιδοῦναι, μέγα τὸ πρόθυμον πα-
ρασχόμενος, τίνος δὲν διλού, καὶ μέγιστον ἢ, φε-
σαιτο;

Μέγα μὲν οὖν, οὐδὲν δὲ ἕπον δὴ ἀδύνατον, καὶ
ἀνθρωπὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων γενέσαι τὸν Θεὸν, μέ-
νοντα πάλιν Θεὸν, καὶ διὰ τῆς αὐτῷ προστηγθείσης
σαρκὸς, πᾶσαν ἀνανεώσασθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων
φύσιν. Οὕτω γάρ εὑπρόσωπα δοκεῖν εἶγε καὶ τὰ τῆς
πρῆς τὸν ἔχθρον συμπλοκῆς τε καὶ νίκης. Τί γάρ
τοσοῦτον εἰ δινθρωπὸν πεσεῖν καὶ ταπεινωθῆναι κα-
κοτεχνήσαις, ὑπὸ Θεοῦ καθαιροῖσθο; Οσον εἰ εὔπερ
ἔδικει κρατεῖν ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς ἀπαλλάσσοιτο.
Ἐντεῦθεν καὶ δὴ ἐκ παραβάσεως οἰκεῖν κατεκρί-
θημεν γῆν, οὐχ ὡς καταδίκην, ἀλλ' ὡς πρόσκαιρον
παροικιαν εἶναι πειθόμεθα· καὶ ἥδη γε ταῖς ἐπὶσι
τὸν παράδεισον αἴθις οἰκοῦμεν, καὶ τῶν ἀγαθῶν
ἐκεῖ κατατρυφῶμεν, καὶ τὸ δὴ παντὸς μεῖζον οὐτε-
νοσοῦν, διτε τὴν ἡμετέρην φύσιν σύνεδρον ἔχομεν
τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ τέκνα γενέσαι καὶ ἡμεῖς
Θεοῦ καὶ θεοί, ἐκουσίαν ἔλαδομεν. Ἀρα τούτων
ἴχοι τις δὲν εἰπεῖν δὴ ἡμᾶς ἔγχωρεῖν εἰδαμικούστε-
ρον πρᾶξιν, δὴ τὸν Θεὸν φιλανθρωπόφυχρήσασθαι
τρόπῳ; Οὐδεὶς, οἶμαι. Τί ἀνταποδώσομεν τῷ Κυρίῳ
περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; Καὶ γάρ δὲν
οὐρανὸν παράγῃ καὶ γῆν καὶ δσα ἐν τούτοις, βασί-
λεια πάρεστιν δράζην οἰκοδομούμενα τῷ ἀνθρώπῳ· ἀν
τὸν ἀνθρωπὸν αὐτὸν πλάττων ἀθανασίαν τε μετα-
διδῷ καὶ ἀξιώμα περιτιθῆ τὴν οἰκείαν εἰκόνα, τίς
ἄν οὐ τὸν ἀνθρωπὸν εὐεργετοῦντος είναι τοῦτο λογί-
σσιτο; Ἀν παράδεισον φυτεύῃ καὶ τὸν ἀνθρωπὸν
ἐν αὐτῷ καθ.δρύῃ; Εὖ γε τῇς μακαριότητος. Ἀν
ἐκεῖθεν ἔξαγῃ καὶ θανάτῳ καταδικάζῃ, φειδὼ τοῦ
προβάτου ἐσσει τὸ καδόν; Ἀν δὲ καὶ Θ.δ. ὣν,

ἀνθρωπος; γίνεται δι' ἡμᾶς καὶ σάρκα φορῆ, καὶ πάνθ' ὅσα παθεῖν πιστεύηται πάσχῃ καὶ εἰς ἄδου κατέρχηται, κάκειθεν ἀνέλθῃ, καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνάψῃ, καὶ βασιλεῖαν αὐτῷ δωρήται, καὶ συνεργείᾳ τὴν ἡμῶν φύσιν τιμῆται πατειχῆς καὶ ταῦτα πάντα ποιῶν ὡς χάριν μᾶλλον λαμβάνων ἢ διδοὺς διακείμενος φιληταῖς; Ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἀμυνδρῶς ἐνυπῆσαι τὸ πέλαγος τῆς χρηστότητος; μή τοι γε ἀξίως ὑμνήσαις οἵτις τε γίγνομαι. "Ο δὲ παρ' ἄλλου χρησάνενος εἰπεῖν ἔχω, καὶ τοῦτο καὶ μάλιστρῶν ὡς ἐγαλούνθη τὰ ἔργα σου Κύριε· πάντα ἐν οօρίᾳ ποιήσας· σὺ σαυτοῦ μόνος δέξιος ἐπαινέτης· σὺ γάρ οἶδας δισεποίησας, καὶ ιδοὺ λίσταν καλά.

Δεῦρ' ἔτε τῶν προπατόρων χρονίων, πατριαρχῶν ὅμηρύων, συστίματα πιοφρτῶν, δεῦρ' ἔτε συνεργάτασσοντες ἡμῖν. Νῦν γάρ ἔκεινα παρουσινοὶ ἡμῖν ἔξεστι βλέπειν, ἀπερὶ ίδειν τῆς μεγίστης εὐχῆς ἣν. Καὶ δρᾶτέ γε πάντες, καὶ χαίρετε πάντως τῶν ἐλπιδῶν ἡδη κεκρατηκότες. Ἐγώ πειθόμαι καὶ τοὺς ἀγγέλους μεγίστης εὐφροσύνης εἰδός; τὸ πρᾶγμα ποιήσασθαι. Φιλάνθρωποι γάρ, οἵτις καὶ φιλανθρώπωποι εὐργοῦσι δεσπότητα. Οἱ γάρ ἄνδρες ἀμαρτωλοῦ μετανοίᾳ προσιέντος ἡδονῆν μεγάλην ἡδομένοι, τίνα οὐκ ἀνέλαβον εὐθυμίαν τῶν ψυχῶν ὃς περὶ ἐξ ἀρτίσις ἔμα καὶ σφραρῷ τάχει, δύσιστοι ξανθῶν ποιευμένων τὸν ἄδην; Καὶ νῦν δὴ συγχαίρουσι συνούσιας οὗτοῖς ταῖς ψυχαῖς. Τοῦ γάρ ἄδου κενωθέντος, γέμει μὲν πνευμάτων προφητικῶν εὐρανὸς, γέμει δὲ διγαῖων, γέμει πατριαρχῶν. Καὶ ἀπόστολοι μετ' ἔκεινους ἔστιν διὸ ἐπίλαβον τόπον ἐν οὔρανῷ, καὶ μάρτυρες, οὓς εὐαριθμητο; προσθήκη τοῖς οἰκούσιν ἴκει. "Οσίαις τε καὶ τοῖς ἄλλως πολιτευσαμένοις Θεῷ οὐράνιος ἀπονενέμηται χώρας. Οὗτος γάρ τὰς ποίλακς πληροῦσι μονάς, διὸ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς οἰκίᾳ Χριστὸς εἴναι διδάσκει. Καὶ πένθος μὲν ἔξειλαται πάνταχθεν, ἀντεισενήνεκται δὲ χαρὴ, ὑφ' οὓς καὶ τὴν περίθεν μετὰ τὴν πτῶσιν κακοπραγίαν ἔξιλεφομεν τῆς ψυχῆς. Κατὰ γάρ τὸν πλῆθος, φησι, τῶν ὀδυνῶν γίνοντος ἐτῇ καρδίᾳ μονοὶ αἱ παρακλήσεις σου· εἰνέργαντας τὴν ψυχήν μου. Καὶ πάντα ἀντέστρεψαται. Καὶ οἱ ταπεινοὶ μὲν ἥμεις ἀνυψώθημεν, καὶ ἀνήγηθμεν ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἐλύος. Ό δὲ ὑπερυψῶν ἐσυντὸν καὶ ὑπὲρ τὰς τοῦ Λιβανοῦ κέδρους ἐπαίρων, παρῆλθε, καὶ ιδοὺ οὐκ ἔστιν οὐδέν. Καθήμηται γάρ οἱ φραγμοὶ πάντες αὐτοῦ, καὶ τὰ ὁχυρώματα εἰς δειλοὺς ἐτίθη. Τοιοῦτο τρόπαιον ἔστησεν ἡμέτερος βασιλεὺς, οὐ στρατιών ἐπαγόμενος, οὐκ ἐν ἵππῳ τὸ θαρρεῖν ἔχων, οὐδὲ ἀπλακισταῖς, οὐ μηχανάκταις; ὁχυρώμασι τῶν ἐναντίων προσαγάγων. Ἀλλὰ καὶ μόνος αὐτῆς τῶν ἐναντίων καταλύσας δυνάμεις· πάντα εδύναμος γάρ. Καὶ τὸ πρᾶγμα οὐ πόρθω αἰνίγματος. Ο γάρ ταπεινός, δι πτωχός, δι ἀνέστος, δι μή κινεῖ τὴν κεφαλὴν ἔχων ποι., δι τοσα καὶ τοσα παθών καὶ τελευταῖον θανών, οὗτος ἐν νεκροῖς γεγονὼς, στέ-

A sive Dens cum sit, homo propter nos fiat, et carnem gestet, et omnia, quaecunque passus creditur, patiatur, et ad inferos descendat, et indidem redeat, et in cœlum ascendat, et regnum homini donet, et naturam nostram assessu paterno dignetur; hæcque omnia eo animo faciat, ut potius gratias dedisse, quam retulisse videantur? Ego equidem nec intelligere vel obscure, nedium praedicare dignis laudibus mare illud bonitatis quo; quod vero ab alio sum mutuatus, ut dicam hoc scilicet eloquar. Quam magnifica facta sunt opera tua, Domine! Omnia cum sapientia fecisti, tu unus tui ipsius præceo dignus. Tu enim morti quanta feceris, et quam pulchra eradem.

Adeste huc vos avorum coetus, patriarcharum concilia, prophetarum collegia, adeste hic, festivum hunc diem nobiscum celebraturi. Nunc enim illa videre nobis contigit quæ unice optanda fuerunt. Estote omnes aspectu hilares, et gaudente speci ex omnī parte compotes. Credo equidem hanc rem, etiam angeli eam dedit esse letitiae maximæ; amore enim ducuntur hominum, quemadmodum Dominus, cui ministrant, summō amore homines est complexus. Qui namque voluptatem capiunt maximam, quoties peccator unus pœnititudine dicitur, et ad mentem reddit, qua non afficiantur letitia, cum tot animas, tam subito, relieto post tergum inferorum principe, velut missas factas cernunt? Atque nunc quidem animabus apud se presentibus gratulantur, et invicem gaudent. Nam evanescato inferno plenum factum est cœlum spiritibus prophetarum, plenum justorum, plenum patriarcharum; et post hos sicut quoque locus in cœlo, quem occuparunt apostoli et martyres, accessio illis qui ibi habitant, ianuam rabilis: præterea sanctis, et alias Deo morigeris hominibus, distribuita est regio cœlestis. Hic enim explent multas habitationes illas, quas Christus in domo Patris sui esse docet; atque inde omnis dolor esti propulsus undique, ac in ejus locum successit gaudium, quo etiam priorem illam, post lapsum acceptam cladem ex animis dolerimus. Nam per multitudine (ut ille ait vates) dolorum meorum, consolaciones in corde meo, exhibilarasti animum meum, et omnia in diversum cesserunt: atque nos humi abjecti, in altum sumus sublati, et educti de lacu misericordie, ac luto cœni sordidi. Qui autem se ipse extulit (12), et super cedros Libani caput excoruit, occidit, et iam non est amplius. Subversa namque sunt valla ipsius, et monumenta in formidinem versa. Ita Iudeus modi tropæum rex noster statuit, nullo adducto exercitu, nisi in equis fiducia collocata, non motis armis, non objectis muro tormentis, sed sua solius potentia hostium vires fregit, utpote omnipotens. Quae sane res non longe abest ab enigmate. Ille enim, qui abjectus, qui mendicus, qui illaris, qui nec-

(12) Generis humani æternum hostem et adversarium intelligit, qui etiam efferre se conatus est super omne quod est Deus.

ubi caput reclinaret sortitus; qui tot et tanta passus, ac postremo etiam morte peremptus; ille, inquam, ad mortuos progressus, coronam ab omni regno et potestate, et principe tenebrarum direptam asportavit. Antehac quidem forte numerabat adversarius quot jugo regni sui premieret, nunc vero certa numeri ratio iniri nequeat eorum qui contra hunc cum Christo militant. Atque tunc irasci poterat, si non multis imperare visus fuisse; nunc vero intolerabilia pateretur, nisi ex his qui ipsi militant, modestiores revocarentur.

Possim et haec adjicere, ac fortassis non abs re. Nos erat a priori Adamo usque ad novum Adamum; dehinc vero dies illuxit omnibus quem inducere novit Sol ille justitiae qui occubitum nescit. Hiens erat, et omnia frigore peccati obtorpuerant, illinc circumstebat periculum, hinc pigrities tranquillitatem straverat. Caligo erat, et qui se de die ambulare putabant, videre nequivant; post vero clara serenitas per nubes sive depulsas sive discussas prorumpens, eniuit, nullum subterfugium sole permittente. Dissidium erat et hellum, et multam occisionem in homines inverxerant, postea pax alta denuntiata est. Talia sunt admirabilia Dei opera, gloriose praedicata ab angelis, decantatu celebratuque digna ab hominibus, horrenda daemoniis, et laudata a creaturis omnibus. Illustrum autem nobis salutem reddidit Dei cælitus in terram desensus, illustrum partus virginis, illustrum et fuga morborum aggritudinemque a medico Christo propulsorum, inter cetera tamen maxime illustris resplenduit in ipso Christi ad inferos descensu, et regni, quod contra nos obtinuerat adversarius, eversione; atque illo munere, quo nobis potestas est data conculcandi et proterendi caput ipsius. Addo quod nec digne a nobis exigantur gratiae, sed satis sit bonum ducem sequi, et recta contendere ad regiam.

Prodeat forsitan hic in medium aliquis eorum, qui aviditate discendi tenentur, ac roget: Quamobrem, cedo, diutius super terra, quam sub terra sua consilia annuntiavit Servator, et cur utrumque tempus ternione definiit, illud quidem annorum, hoc vero dierum? Atqui opinor huic, antequam totam questionem proposuerit, responsum in mente venturum, neque opus fore doctore. Omnes cuim a Deo sumus docti. Reputet autem haec apud se, quibus modis vitam nostram adhuc viventibus corpus varias turbas excitet, et infinita extrinsecus impedimenta accident: animæ vero quæ apud inferos sunt, nullo clauduntur septo, corporibus videlicet exutæ. Unde illis longiore continuatore que opus fuit disciplina (ut quemadmodum aqua saepè cadendo cavat lapidem, sic et sermo animum emolliret); his, cum sint aeris facillime cederi similes, talis fuit natura, ut statim potuerint animo percurrere, quæ ipsis sunt nuntiata. In utrumque autem tempus ternio introducitur, propterea quod multa ac varia sit ejus præstantia: nam et primus

A φανον καὶ πάστης ἀρχῆς καὶ ἔξουσίας καὶ τοῦ κομοχράτορος τοῦ σκότους ἀνήρηται. Καὶ πρότερον μὲν ἦσας ἡριθμεῖ πόσων ἐναστένευεν ὁ ἔχθρος· νῦν δὲ οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν δύναται· ἀντὶ ἀκριβοῦν ὅσοι Χριστῷ στρατηγούμενοι, τοῦτον καταγωνίζονται. Καὶ τότε μὲν εἶχεν ἀντὶ δυσκολαίνειν, εἰ μὴ πολλῶν τυραννεῖν ἄδειοι· νῦν δὲ τὰ δεινότατα ἀνάποδοι εἰ μὴ μετριώτεροι τῶν αὐτῷ συμβαλλόντων ἀνακυρήσσονται.

Ἐχω καὶ ταῦτα προσθεῖναι καὶ τοσ; οὐ περιττῶς. Νῦν δὲ ἐκ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ νέου Ἀλέα· τὸ δὲ ἑντεῦθεν ἡμέρα πάσιν ἀνέσχεν, ἵνα δὲ τῆς δικαστοῦντος Ἡλίος οἰδε ποιεῖν, δι μὴ δύσιν εἰδὼς. Χειμῶν δὲ καὶ νεκάρχωτο πάντα τῷ φύγει τῆς ἀμαρτίας· τὸ δὲ ἑντεῦθεν δικινδυνος περιστέτω, τὸ δὲ ἑντεῦθεν σταθῆρα γαλήνη ὑπέστρωται. Ἀγλὺς δὲ, καὶ δοκοῦσι τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἡμέρᾳ πορεύεσθαι, βλέπειν οὐδὲ δὲ ἑντεῦθεν αἰθρία καθαρὰ πᾶσιν ἐκράγη, τῶν νεφῶν εἰ τὸ ἐλασθέντων εἰ τὰ διαλυθέντων τῷ μηδεμίᾳν διποδρομήν ὑφισταμένην τῇσι. Μάχη καὶ πόλεμος δὲ, καὶ πολὺν τὸν ἔλεθρον κατεσκεύαζον τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ ἑντεῦθεν εἰρήνη βαθεῖα κεκύρωται. Τοιαῦτα τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάτα, δοξαζόμενα μὲν ἀγγελοις, ἀξεύμνητα δὲ ἀνθρώποις, φρικτὰ δαίμονι, καὶ ὑπὸ πάστης αἰνούμενα κτίσεως. Λαμπράν μὲν ἡμέραν τὴν σωτηρίαν ποιεῖ καὶ τὸ κατεδηναί θεον ἐπὶ γῆς οὐρανοδέν, λαμπράν δὲ καὶ τὸ παρθένον τεκεῖν, λαμπράν δὲ καὶ τὸ πᾶσαν νέσον καὶ μαλακίαν ὑπὸ θεραπευτῆς φυγαδευθῆναι. Χριστὸς δὲ "Εστι δὲ μάλιστα πάντων καὶ τούτῳ λαμπρά, τὸ εἰς ἄδου καταβῆναι Χριστὸν. Καὶ τοῦ μὲν ἔχθροῦ καθ' ἡμῶν ἀρχῆν ἀφελέσθαι· ἡμῖν δὲ δύναμιν δοῦναι τὴν ἔκεινον πατεῖν κεφαλήν. Πρόσθε; δὲ μὴ δὲ τὰς πρᾶς ἀξίαν ἀπαιτούμεθα χάριτας πρᾶς αὐτοῦ, ὅλλ' ἀρκεῖ τὸ ἐπεσθαι καὶ λῶς ἔστησθαι, καὶ τῆς βασιλείας εὐθὺν στέλλεσθαι.

Τέλος δὲ ἐν τοῖς τῶν φιλομαθεῖν αἰρουμένων παρελθόντων εἰς μέσους, ἡμᾶς Ἑροιτο, τι δή πότε πλεῖον χρόνον ὑπὲρ γῆν δὲ ὑπὸ γῆν δὲ Σωτὴρος εὐνηγελίσατο τὸ μυστήριον, καὶ διτού χάριν τῶν χρήνων ἐκάτερον Τριάδι μεμέτρικε, τῶν μὲν ἐπών, τὸν δὲ ἡμερῶν. 'Αλλ', οἴμαι, τῷ τοιούτῳ πρὶν ἐλην ἐκθεῖναι τὴν ἔρωτην, τὴν ἀπόχρισιν εἰς νοῦν ἀναβῆναι, καὶ μηδ προσδεῖσθαι μηδαμῶς τοῦ διδάξαντος. Διδάχαιοι γέροντες πάντες θεούν. Συλλογίσαστο δὲ ἐν ταῦτα καθ' ἑαυτὸν, ὡς τοῖς μὲν ἐτί ζῶσι καὶ σῶμα ἴνοχεῖ, καὶ μυρίαι προσπίπτουσι ἔξωθεν αἰτίαι· ταῖς δὲ καθ' ἄδου ψυχαῖς, οὐδὲν δὲν ἔχειτείχισμα, σωμάτων ἀφειμένας. Καντεῦθεν τοῖς μὲν πλείονος ἐδει καὶ συνεχεστέρας διδασκαλίας, τὸν ἀντιπερ ὑδωρ ἐδελέχεις πέτραν, καὶ δι λόγος κοιλάνη ψυχήν· ταῖς δὲ τῷ τοῦ ἀρέος εὐείκτῳ ἀπεικασμέναις, καὶ ὀχρόνων σχεδὸν φύσις δὲν προσδρυμένην τῷ κηρούγματι. Καθ' ἑκάτερον δὲ τὸν χρόνον Τριάς εἰσάγεται, δὲ ποιλλὰ μὲν καὶ ἄλλα ταύτης τὰ ὀξιώματα. Καὶ γάρ πρώτη καὶ ἐνέργειαν ἀριθμός, καὶ κατ' αὐτήν δὲ ἔχρονος ἐπὶ τοι, καὶ τὸ ὑπερβάλλον δὲ αὐτῆς ἐδήλυτον δὲ τοι.

διλιος, καὶ παντὸς οὐτινοσοῦν, ἀρχὴν καὶ μέσην καὶ τέλος δρίζει, καὶ πρώτη συνεστήσατο σχῆμα, καὶ δοσα τὸν παρόντα διαφεύγει καὶ πόνον. "Ἐν δὲ τῷ κράτειστον, διτὶ καὶ Τριάδες δὲ Θεός, ὡσπερ δὴ καὶ μονάς. Τιμᾶται γοῦν κάντανθα διδάσκων τὸν ἐν Τριάδει Θεόν, ἥ καὶ ἐαυτὸν ἔνα τῇς Τριάδες δεικνύν δὲ Σωτῆρον, οὗτω καὶ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους διέθετο.

Ταῦτα δὴ καὶ τὰ πρόσθεν βλέποντες οἱ Ιουδαῖοι, μὴ προσκοπέτεων τῇ σφρί. Θεὶς γάρ δν γεννητὴ φύσις γυμνὸν δρῆν οὐκ ἀν δύνατο, ἐν αὐτῇ διαφαίνεται, καὶ τοῖς τῷ φαινομένῳ προσκρούουσι, ἔχει παραφαίνει τὴν ἀδράτον δύναμιν. Ἀλλὰ τούτους μὲν τῶν ἀλλων προφητῶν οὐκ ἔστιν δύτις οὐκ ἡλεγξη πονηροὺς δύναται, Ἰωάννης δὲ καὶ γεννήμασιν εἰκασεν ἔχιδνῶν. Τὸ γάρ Εθνος ἀτεχῶς ἔχιδνῶν γέννημα, ἀχάριστον, καὶ δήγματι τὸν ἐν κόλποις θάλψαντα διαφεύξον. Οὗτοι γάρ καὶ πολλὰς ἐνέδρας δι' ἐρωτήσεων τῷ Σωτῆρι προσῆγον· δὲ εἰς, ταῦτας διέλουν. Οἱ δὲ τὴν ἐν τοῖς μύθοις δύραν μιμούμενοι, τῆς πρώτης κεφαλῆς τεμνομένης, ἐπέρχονται ἀνίσχειν παρεῖχον ἑτοίμας. Καὶ ταῦτης ἀφαιρουμένης, οὐδὲ τρίτην προσάλλειν ἡμέλουν, εἴτα ἀλλην ἐπ' ἀλλῃ, μέχρις οὐ πολλὰς μὲν προτιχμενοι, πάσας δὲ ἀποβαλόντες, τέλος τῷ συκοφαντεῖν ἐαυτοὺς καθοπλίζουσι. Καὶ οὗτως ἐπιθέμενοι ἔκδοτες ἔκσντα σφροῦσι, καὶ ἀνάγουσιν ἐπὶ τὸν σταύρον.

Τὸ γάρ τὸν λεγεῶσι πνευμάτων ἐπιτιμῶντα, καὶ ἀνέμους ἰστάντα, καὶ ἐπὶ θαλάσσαις βαδίζοντα, θητῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδὲ πλεῖστου ἀξίων ἥττονα φαίνεσθαι, οὐμενουν τῆς ἐκείνων δυνάμεως γνώρισμα, τῆς δὲ τούτου μαχροθυμίας δεῖγμα καὶ βαθυτέρας οἰκονομίας. Ἐπειτα καὶ Θεός, ὡς ἀν καὶ σταυροῦντες συμφήσαιεν, τοὺς τὴν ἐκείνου τιμὴν ἐξ αὐτοῦ καθελόντες, καὶ τοῖς νεκροῖς ἀνατεθεικότες εἰδώλοις, μὴ βίζαις αύταῖς ἐξαίρων καὶ ἀφνίζων, ἐκδηλώταντον ἐκφέρει δῆπου τῆς οἰκείας ἀνοχῆς σύμβολον. "Ἔγωγ" οὖν οἶδα, δυνάμενον μὲν μὴ πάσχειν, βιολόμενον δέ. Πλήγη ἔδει τὸ μέτρον τούτους τῶν οἰκείων πατέρων πληροῦν· κάκείνων ἐπὶ τὸν τῶν προφητῶν φύνον ὅμδες κεχωρηκότων, ἐπὶ τὸν ἐκείνοις προλεγόμενον ἥξειν, διπερ ἵκανον ἔσται πολλήγη τοῖς τῶν πατέρων ἀμαρτήμασιν ἐνεγκείν τὴν ἀπολογίαν. Εἰ δὲ τοῦτο τε γέγονε καὶ τὰ παλαιὰ τῷ νέῳ τολμήματι συνεισφέρεται, ἀθλοὶ μὲν οἱ γεννήσαντες, τοῦ τῶν προφητῶν φύνον· ἀθλιώτεροι δὲ τῆς χριστοκονίας οἱ γεννηθέντες. Πονηρά μὲν γάρ ἡ γνώμη τῷ Εθνεῖ, καὶ μάλιστα τοῖς ζοῦ νόμου προστασθαι ἐπαγγελλομένοις. "Πῆγε δὲ μᾶλλον αὐτοῖς, διτὶ τὸν Σωτῆρα μὲν ἀξίον ἐαυτὸν ὃν ἐδίδασκε παρέχοντα διτὶ πάντων ἐώρων· ἐαυτοῖς δὲ συνείδησαν διτὶ πόρδω πλανωμένοις τῶν νομικῶν διαταγμάτων. Καὶ γάρ αὐτοῖς, τὸ μὲν βίᾳ καὶ τρόποις εὑδοκιμεῖν (καὶ γάρ καὶ ἀλλως ἐπίπονον) ὀλιγωρίας ὡς ἀχρηστὸν ἤξιοντο. Πολλοὶ δὲ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς διδασκαλίαις ἔροντες ἥσαν· καὶ γάρ καὶ

A sua vi numerus est, et per ipsum tempus est distributum, et excellentiam per hunc declaravit is qui ter quaterque beatus est: et rei uniuscujusque principium, medium ac finem determinat, et primam figuram constituit, et quæcumque hoc tempus afferri non patitur. Unum autem est supremum, quod Deus, sicut unitas est, ita et ternio sit, vel hinc nos docens Servator, venerari in ternione Deum, aut ostendens se ex ternione esse unum. Ita quoque se habent, quæ ad tempus attinent.

Hæc igitur, et ea quæ præcesserunt, conspicati Judæi, desinant carnem circumcidere. Deus enim (quem natura genita cernere nequeat) in ipsa conspectus est, sic ut his qui conspectum ipsum rejecerunt, potentiam quæ visu percipi nequit, ostendere possit. Sed hos nemo inter alios prophetas fuit, qui non improbos esse pronuntiarit. Joannes autem soboli viperarum assimilavit. Nam revera gens hæc propago est viperarum, ut qui virulento inorsi illum interemerent, in cuius sinu sovebantur. Hi sunt, qui per multas percontationes Servatori laqueos struxerunt, hi qui hydrani illam quæ in fabulis est, imitati, unius amputati capitis loco e vestigio, quod porrigerunt, habuerunt alterum, et hoc sublato non cunctati sunt obficere tertium, dein aliud post aliud: donec multis porrectis et detruncatis ad extreum se calumnis armarunt, atque his urgentes volentem volentes corripuerunt et ad crucem abduxerunt.

B Eum namque qui spirituum legionibus imperat, et ventos sedat, et per mare ambulabat, inferiorem videri hominibus mortalibus, ac non multo præstantioribus, haud dubie indicium facit quæ vires sunt horum, et argumentum probet quanta sit tolerantia et quam immensa prudentia illius: posteaquam Deus cum sit (ut ipsi qui eum cruci affixerunt, fateri coguntur) illos qui gloriam ipsius ei detraxerant, et simulacris mortuis tribuerunt radicitus non extirpaverit, evidentissimum patientiae ei propriæ signum demonstrat. Ego quidem scio potuisse eum non pati; sed voluisse, siquidem necesse erat majorum suorum illi absolverunt D ceptum, ut quemadmodum hi in prophetarum conspirarunt necem, ita ipsi uno consensu progererentur ad eum qui ab illis prædictus fuerat, quod prosector patrum criminibus egregium queat afferre patrocinium. Quod si id est factum, et vetera scelera novo cumulerent ausu, infelices sunt, qui genuerunt ad prophetarum cædem, infeliores qui geniti sunt ad Christi mactationem. Mala illi nationi mens est ac præcipue iis qui legibus præsse dicuntur. Hoc autem maxime illos habuit male, quod viderent Servatorem se dignum præbere his quæ docebat: sese vero sibi consciós esse quod longe a præceptis legum aberrarent. Nam vita et moribus probari (quod aliqui difficile est) negligendum, tanquam inutile, censebant, multi autem et sermone et doctrina locupletes erant.

(quod etiam curvis volenti facile est), quasi non ideo vivendum esset ut virtutes exerceremus, sed ut tantum verbis eas usurparemus. Ubi igitur primi ipsis erant assignandi concessus, et in alias supercilium adducen tum, ibi statim in ore lex erat Moysis: in quibus vero legem prætergressi, notam sibi inurendam cernebant, mox seniorum objiciebant traditiones. Nam abrogari a magistris illis legem Dei, minus videbatur, quam propriæ indulgere libidini (13) et deglutire aliena. Quoties equidem in tanta miraculorum, que Servator exhibuit, multitudine Judæos nullo sensu motos video, non reperto cum qua re efferatam illorum cæcitatem conserbam, ut ejus effigiem qualemcumque assequar. Sed et in ipsis miraculis se educatos esse, et per multa miracula ex Ægyptiorum manu evasisse gloriantur. Ingens quoque hoc fuit prodigium, quod manibus Moysis est administratum; pedibus transire mare Rubrum et per solitudinem iter facientes, cibum et potum invenire non præter admirationem contigit; populi et reges ab ipsis sunt bello superati, urbes vastatae, terra promissionis occupata, atque haec quidem miraculorum plena, et eorum quæ miracula estimantur perfectissima. Atqui nec parentes horum fidos et bene erga Deum affectos in his persistisse video, ac horum mores nisi eandem quam illi præsiverunt, viam insisterent, qui comonstrari possit, hos ex illis genus ducere? Cum autem antehac dementiam et malitiam, quibus insidiati sunt illi, a quo tot beneficia acceperant, riserim: nunc magis dementatos esse cerno, qui excubitores sepulcro allocent, quia scilicet metunt hominem mortuum. Nam cedo, si homo mortuus est, quid times? si autem times, cui dubium esse potest conscientiam tuam te quietum esse non sinerere, etiam si tecum ipse contendas lunam (quod fertur) cælo deducere? Hic enim ille est, cui nec difficile fuit etiam super Cherubim eveni. Invidentia (si verum fateri vultis) sanguinem sitire contra Servatorem vos coagit. O probos legum doctores! Non fuit ejusdem animi, omni studio affectare magistros vocari, et alias docendo seipso exleges facere. Omittamus isthac.

Prudens judicatis factum tam multa repudiassesse miracula, et non Deo in Deum, sed potius in caput vestrum opem tulisse putatis. Vos enim sive in popularem vestrum, non tamen accommodatum vestris moribus, tanquam in popularem innecti estis, sive alienus sit et omnem vobis laudem tribuat, non agnoscitis aliquem esse ex his qui genuini sunt. Jam vero tu mibi Sabbathum et illorum violationes objice, ego contra opponam miracula. Haec enim Christo, hanc secus quam umbræ corporibus ubique sunt comitata, et melius esse semper adeoque Sabbathis ipsis, animam servare quam ut perdatur, admittere, nisi forte hac quoque causa solem accuses, quod Sabbathi quiescere non no-

A πολλὴ τούτου πάντες τῷ θυντομένῳ ἀπεισών· ὡσπερ οὐ διὰ τοῦτο βιωτέον διεῖ δῆ τὰς ἀρετὰς ποιητέον, ἀλλὰ διεῖ μόνον ἥρτεον. Οὐκοῦν οὐ μὲν αὐτῶν εἶναι τὰς πρώτας εἶναι· καθέδρας, καὶ κατὰ τῶν ἔλλων τὰς ὄφρυς ἀνατείνειν, δὲ Μωϋσέως νόμος ἐπὶ γλώσσῃ εὑθὺς· ἐν οἷς δὲ τὸν νόμον παραβαίνοντες τὸν Εἰεγχον ἐπιέντα· ἔωρουν, αὐτίκα τὰς τῶν πρεσβυτέρων προεβάλοντο παραδόπεις. Τό γάρ ἀκυροῦσθαι τοῖς διδασκάλοις τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, ἔλατον ἐδόκει τῆς Ιδίας ἐπιθυμίας καὶ τοῦ τάλλοτρια κατεσθίειν. Ἐγὼ καὶ δταν πρὸς τοσοῦτο πλήθος ὃν δὲ Σωτὴρ ἐποίει θαυμάτων ἀναισθητοῦντας· Τουδαίους ὅρων, οὐκ ἔγα τίνει τὴν ἀγροικίαν αὐτῶν εἰκάσας, ἀλλὰς ἔχειν θεῖαμπ' ἀν τῆς εἰκόνος. Καίτοι θαύμασι τὸ Εθνος σύντροφον κομπάζουσιν εἶναι. Καὶ θαύμασι μὲν πολλοῖς τῆς χειρὸς λυθῆναι τῶν Αιγυπτίων, μέγα δὲ τεράστιον τῷ Μωϋσεῖ χειρουργήσαντι, πεντη διαδηνταί τὸν Ἐρυθραῖν, τροφῆς τε καὶ ποτοῦ μετασχεῖν γενόντας τὴν Ἐρυθρον, οὐ δίχα τοῦ παρέδοξον το γενέσθαι. Ἐθνη τέ καὶ φυσικές αὐτοῖς κατεστρητηρούμενοι, καὶ πόλεις χειρούμεναι, καὶ τῇ τῆς ἐπαγγελίας κληρουχούμενη, καὶ ταῦτα θαυμάτων μετά, καὶ θαυμάτων ἡγουμένων τελούμενα ἀλλ' οὔτε τοὺς αὐτῶν πατέρας ἐν ἐκείνοις ὅρων πιστούς διαμεμενηκότας καὶ εἴνους Θεῷ, καὶ τούτων ἡ γνώμη μὴ τὴν αὐτῆς ἐκείνοις βαθίζουσα πάκις ἀν εἰχεινδναι ὡς ἐξ εἰκόνων πατέρων τὸ γένος Ελκουσιν οὖτοι; καὶ μήν δινοιαν καὶ πονηρίαν ἔγωγε καὶ πρόσθεν τούτων καταγινόσκων οἵς ἐπεδούλευον τῷ εὐεργετοῦντι, νῦν μᾶλλον ἀνέτους ἥρουμαι, φρουρούς ἐπιστάντας τῷ τάφῳ, διεῖ νεκρὸν δεδοκκασιν ἀνθρωπον. Εἰ μὲν γάρ νεκρές ἔστεν τοις θυμοῖς, τε δίδοικας; εἰ δὲ δέδοικα, πρόδηλον ὡς οὐκ ἐξ τε καθεύδειν τὸ συνεῖδος, καὶ φιλονεκτῆς ἐπισαντὸν, δὲ λέγεται, τὴν σελήνην κατάγειν. Οὐτος γάρ ἐκεῖνος, φησι τῷ Χερουσίν ἐποχεῖσθαι οὐδὲν μέγα. Φθόνος εἰ βούλεσθε τάληθη λέγεν, φονόν δὲ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡνάγκασεν, ὃ τοῦ νόμου χρητοὶ διδάσκαλοι! Οὐδὲ γάρ τῆς αὐτῆς ἡ προτιρέσεως περὶ παντός; τα ποιεῖσθαι οὐκ τῶν ἀνθρώπων καλεῖσθαι· Παῦλος, καὶ ἀλλωρ διδάσκοντες ἐαυτοὺς ὑποκατακλίνειν· μή γάρ τι.

D Σοφὸν οἰεσθε τοσαῦτα παραγκωνίζεσθαι θαύματα, μή δὲ Θεῷ κατὰ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς ὑμῶν αὐτῶν κεχαλῆς νομίζεται βοηθεῖν; οὐ μείς; γάρ οὐτε ἀν οἰκεῖοι μὲν ὑμῖν, μὴ συμφερομένῳ δὲ τοῖς ὑμῶν τρόποις, ὡς οἰκεῖοι προσενεχθεῖτε, οὐτε δὲ ἀλλοτριοῖς; μὲν δὲ, πάντα δὲ δημάς ἐπαινεῖν Εὐ. οὐχ ἔνα τῶν γηγενῶν ἡγήσεοθε. Είτα σὺ μει τὰ σάββατα προσελή καὶ τὴν ἐκείνων παρόδους· ἐγὼ δὲ ἀντιπαραβαλούμενα τὰ θαύματα Πανταχοῦ γάρ παρῆν ταῦτα Χριστῷ, ὡς τοῖς σώμασιν αἱ σκιαί. Καὶ τὸ βλέποντας εἶναι, ἀλλὰ τα κατὰ τὰ σάββατα ψυχὴ σώζειν δὲ ἀπολλύναι. Εἰ μὴ καὶ τὸν ἡλιον γράψαιο, διότι μὴ τοῖς σάββασιν ἡρεμεῖν οἴδεν, ἀλλὰ ἀνίσχων τημέραν ποιεῖ. Καίτοι οὐ μικρῷ τῷ μέτωπῳ ιπτα-

(13) Dómos viduarū i devorant, et quæ ibidem sunt adjecta, spectant.

χέτερον ήν μή φανῆναι τὸν ἡλιον ὅπερ γῆν, ή A verit, sed exortu suo diem efficiat. Atqui multo magis rationi consentaneum esset solem super terram non apparere, quam hunc, cum Deus sit, se a bene factendo continere.

Είτα πῶ; οὐ τῆς ἐσχάτης ἀποκίας; εἰ τὸν μὲν ἡλιον ἥδες δρᾶτε καν σχολὴν ἄγητε· τὸν δὲ τοῦ ἡλιον δεσπότην ἐκεῖνα τηλικαῦτα τελοῦντα· ἀπερ ἡλιος μὲν οὐκ ἀν δύνατο, δυναμένου δὲ δύσμενοι τὴν ὅνησιν δὲν ὑποδέχεσθε· μηδὲν ἀνδριάντος ἀψύχου διαφέρειν κελεύετε; διγε νῦν ὅρα τοῦτον, εἰ μηδὲ τοῦ παρόντος; σαββάτου ἡσυχίαν ἔγνω τιμᾶν. Καὶ μήν τὸ σῶμα μὲν ἀτρεμεῖν νόμῳ φύσεως είχον· δὲ σοὶ μή βλεπόμενος Θεός, τὰ μέγιστα πάντων ἐνεργεῖ, τὸν ἄδην νεκρῶν, τὸν θάνατον ἀπόλλιν, τὰς ἔξι αἰώνας ἐκεῖ ταλαιπωρούμενας ψυχὰς τῶν ἀρχέτων δεσμῶν ἀφιεῖς. Θεοῦ γάρ διτεῖς ἀφεῖτε τὸ ἐνεργεῖν, συναφεῖτεν αὐτοῦ καὶ τὸ εἶναι. Βούλει μαθεῖν διτι Χριστὸς εἰς ἄδου καταβήκει, τόν τε λαχυρὸν ἔδησεν καὶ τὰ σκεύη τούτου διήρπασεν; ἀθρει μοὶ τὸν σεισμὸν, τὸν στρατιώτας ὑπονῦντας ὠσει νεκροὺς, σφραγίδας ἀνεπισουλεύσους μενούσας, καὶ τὸν φρουρούμενον ἐκλιπόντα τοῦ τάφου τὸ φρουρίον, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀγγέλων παρουσίαν, καὶ τὸν λίθον ὑπ' αὐτῶν κυλισθέντα. Ταῦτά σοι τῶν ἀφανῶν ἔστω τεκμήρια, τὰ βλεπόμενα τῶν μή ὀρωμένων διδάσκετοι. Οὐ γάρ σώματί σοι μόνῳ τὸ ζῆν, ἀλλὰ καὶ ψυχῆν. Ἡ τάχα καὶ ψυχὴν αὐτὸς ἔχειν οὐ παραδέξῃ, διτι τοὺς σωματικοὺς πέφευγεν ὄφθαλμούς; ταῦτά σοι τῆς νίκης ἔστω τὰ σύμβολα. Πάντα μεγάλα, πάντα λαμπρά, πανταχός γῆς διαδόθεντα καὶ πιστευθέντα, καὶ μυριάκις αὐτὸς ἀπιστήξει· οὐ σοι ταῦτα πάλαι προτυποῦν δοκεῖ τὸν Μωσῆν; ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ. Τί γάρ οὐ μέλλεις κατηλθεῖν; εἰς τὴν τῆς Αιγύπτου σκοτίαν, πολλαῖς καὶ βαρεῖαις τῷ δυνάστῃ Φαραὼ πληγαῖς ἐπειστρέπτεισεν, ὑπερέσχε, τὸν λαὸν ἀφῆκε τῆς τυραννίδος, ἀνήγαγεν ἐκεῖθεν, τὸν Φαραὼ παντρατιῇ βυθῷ θαλάσσης παρέδει. Οὐκ δέηλον ὡς ταῦτα τῶν μελλόντων ἥγεσαντο τύποι.

nem siimul cum universo exercitu maris gurgili
cedentes eorum quæ secutura erant, figuræ.

Ἐπει τίς δ πείθων σὲ τοσαύτην ἀπλῶς περὶ σὲ D τὸν Θεόν· ἐνδεδεῖχθαι σπουδῆν; τὸν γογγυστὴν, τὸν ἀχάριστον, δν γίδεις σαφῶς αὐτοῦ μὲν καθ' ἐκάστην ἀποκιρήσαντα, προσχωρήσαντα δὲ τοῖς βδελύγμασιν. Ἐγὼ πολλαχόθεν ἐξετάζων καὶ πολυπραγμονῶν, τί τῆς σῆς ἀγενία: καὶ μικρολογίας χείρον ἀν εὔροιμι, παντεχθέν ἀπορος γίνομαι. Τὸ γάρ, δ. ἀν τις ηὗξατο γενέσθαι, τούτοις παροῦσι μή προσδραμεῖν, καὶ ήσθηναι περιχυθέντα, καὶ ταῦτα μήτε πόνους μήτε δικτάνης ἐμποδὼν ισταμένης, λέγε μοὶ σὺ τίνος οὐ χείρον, ὃ μέχρι παντὸς ἐπέχειν καὶ μή πιστεύειν τῇ ἀληθείᾳ βουλόμενες; τί δ' ἀν βέλτιον εὑξιοι τούτου σοι γενέσθαι ποτέ; ή τίς ἐπαγγελεῖται σοὶ μείζονα; πόθεν ἐτέρου σοι κρείτονος; εὐπορία Θεοῦ, μή τούτου τυχήντι; τί χείρον

B quanvis otium agitis cum voluptate intuemini, quod solis Dominum illa tam eximia facta palantein, qualia sol non potest, et si posset libenter commodum illud acceptaretis, nihil ab inanimi statua differre jubeatis. Agito nunc, spectate hunc, numquid, cum Sabbatum est, quietem colere sciatis. Evidem corpus naturæ lege quiescere debet. Is qui a te conspectus non est, Deus opera omnium maxima facit, infernum ad interitum redigens, mortem perdens, animas illic a saeculo misere afflictas, ex iis, e quibus effugere noui licet, vinculis emissens. Quisquis enim Deo hoc detrahit, ne bene faciat, una detrahit, ne sit omnino. Vis intelligere, quod Christus posteaquam descedit ad inferos, fortē vinxerit, et armamenta ipsius expilaverit: revoca in mentem terræ motum, milites somno obrutos haud aliter quam mortuos, sigilla (14) ab insidiis libera et intacta, cum qui custodiam observabant, excubias post se reliquistent: ad hæc, angelorum præsentiam, et devolutum ab ipsis lapidem. Hæc tibi, eorum quæ sub aspetto non cadunt, judicia sunt, visa invisorum velut magistri. Non enim ut corpore solum, sed et mente vivas, tibi datum est, nisi forte mentem te habere non admittas, quod ea oculos fugiat. Hæc tibi sint victoriae signa, omnia sunt magnifica, omnia præclara, ubique terrarum et tradiita et credita, quantumlibet sexcenties tuisdem deroges. Nonne hæc tibi videtur figuris olim expressisse Moyses? Mibi procul dubio videtur. Quid enim non egit. Descendit et ipse in Ægypti caliginem, multis et gravibus contra principem Pharaonem militavit cladibus, superavit, populum e tyrannide exemit, et illinc eduxit. Pharaon immersit. Non obscurum est, hæc suisse præ-

Verum quis est qui tibi persuasit Deum tantum subiisse studium propter te soluminodo, murmuratore te, ingratum, quem aperte vidit in dies a se desciscere, et ad nequitiam procedere? Ego profecto in multis rebus vestigans et me conficiens, quod tua degenere indignitate possim invenire deterius undique destituor. His enim quæ obvenire sibi quis optarit, præsentibus animum accommodare et iisdem frui affatim nolle (præcipue cum absque labore et sine sumptu fieri possit), qua pravitate (dic tu mihi, quæso, qui perpetuo detrectas, et profiteri veritatem recusas) non erit pravius? Quid autem desideraveris hac re tibi evenire melius, aut quis tibi majora annuntiare posset, vel unde tibi commodior Dei

(14) His vbsignari curaverat sepulcrum Herodes, ne discipuli (ut ipse opinabatur) corpus suffurrerentur.

fiat copia, quem ut non consequaris, quid tibi, Αδνσι! τις καταράσσετο, της αύτου λατρείας σφαιρίσιος cultu postposito, gravius quis imprecari posset. Nam sumum malorum, quae pati aliquis posset, est, sive erga verum Deum excidere.

Disce quam sint omnia quae ad nostram salutem coierunt, per omnia fide digna. Angelus conceptum virilis satus nescium annuntiavit Virgini, sic ut Dominus esset cum ipsa. Angeli nisi sunt patienti cantantes gloriam et pacem et latitiam tum in terris, tum inter homines. Angelus astans Josepho, suspicionem de Virgine a limit, atque modo illos cum infante in Aegyptum dederit, modo indidem reducit. Quorsum autem opus est recensere angelos; qui interea dum hic vixit, Deo ministrarunt verbo; aut etiam eos qui post resurrectionem, cum assumptus esset, apparuerunt discipulis?

Sed et nunc angeli alio sigillo salutem nostram contra Iudeos obsignant, et resurrectionem confirmant. O miraculum! quantum haec secum fidem trahunt! Nisi enim tantus hominum suisset confluxus, sed unus isque semel tantum adfuisse, non foret credendum (sed nec Zachariæ illi consulit) nam si nullum vidissimus angelum, nequamquam ex se eam res habuisset naturam ut nullo praesente patrocino, talis, qualis cum illud nunc adest, esset. Haec namque ejusmodi sunt ut alia fides non sit desideranda. Talia enim argumenta etiam nulli alii fidem fecissent, satis efficacia fuerunt, quae stupidiissimum etiam excitassent. Sed haec ad hos de his. Finem autem dicendi faciam cum haec adjecero.

Beatus qui Christum, quamvis e ligno pendentem, respexerit, sicuti latro ille, qui Deum est professus! Felix qui Christum propter pauperes nudum legit, quemadmodum Joseph, sive ut Nicodemus, bonis operibus Christum unixeris, non exigua erunt tibi apud ipsum reposita præmia, sive ut Magdalena et altera Maria unguentum afferens (pium opus) Christum colueris; non diu erit, quin Christum sis visurus, et gaudium ab ipso auditurus. Proficisci ad latentes apostolos, et si cum Thoma te ambigere de resurrectione contigerit, merito irasperis, quod Christum ipse cum ceteris non videbis, at non semper; nam conversus prosterne te in genua, et crede, ac Deum ipsum agnoscendo prædicta gloria erectum cum Patre et Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

Αδνσι! τις καταράσσετο, της αύτου λατρείας σφαιρίσιος cultu postposito, gravius quis imprecari posset. Nam sumum malorum, quae pati aliquis posset, est, sive erga verum Deum excidere.

Μάνθανε ώς πίστεως ἀξία τὰ τῆς σωτηρίας; ἡμῶν ἐν πᾶσι πάντα γέγονεν. "Ἄγγελος τὴν δεσπορον σύλληψιν εὐηγγελίσατο τῇ παρθένῳ, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς εἶναι τὸν Κύριον. "Ἄγγελοι τικτούσῃ δέξανται εἰρήνην καὶ εὔδοκίαν Θεῶν, καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν ἀνθρώποις ἐφάνησαν φόντες. "Ἄγγελος ἐφιστάμενος τὴν Ἱωσήφ ὑποψίαν ἐπὶ τῇ Παρθένῳ ἀποφράπτει. Καὶ νῦν μὲν αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον κατάγει μετὰ τοῦ βρέφους· νῦν δὲ ἔκειθεν ἀνάγει. Τί δὲ τοὺς ἐν μέσῳ διακονουμένους ἀγγέλους τῷ θεῷ λόγῳ, ή τοὺς μετὰ τὴν Ἑγερσιν ἀναληφθέντος αὐτοῦ B τοῖς μαθηταῖς ἐπιφανέντας ἀπαριθμεῖσθαι;

Καὶ νῦν ἄγγελοι τὴν σωτηρίαν ἀντεπισφραγίζουσι, καὶ τὴν ἀνάστασιν βεβαιοῦσιν. Ή τοῦ θεού ματος! Πόσην ταῦτα πίστιν ἐφέλκεται; εἰ γάρ μή τοσούτον νέρος ἀνθρώπων παρῆν, ἀλλ' εἰς καὶ ἄπαξ, οὐ πειθεσθαι ἔδει; ἀλλ' οὐδὲ τῷ Ζαχαρίᾳ συνήνεγκεν. Εἰ γάρ μηδένα θωματεῖς ἄγγελον, οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα τοιαύτην ἐλαχε φύσιν, ὡς καὶ τῆς ἔξωθεν συνηγορίας ἀπούσης εἰναι οὐα περιουσίς ἔστι; ταῦτα τε γάρ οἷα μή προσδεῖσθαι τῶν ἀλλού πίστεων. Άλι τε πίστεις εἰ καὶ μηδενὶ θαρρεῖν εἰχον ἀλλω, αὐτάρκεις καὶ τὸν νωθρότατον διεγέιρει. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τούτους ἐν τούτοις. 'Εκοιδε καὶ ταῦτα προσθέντε, τέλος δὲ λόγος ἔχετω.

Μαχάριος δὲ Χριστὸν καὶ ἐν ξύλῳ χρεμάμενον έψη, ὡς δὲ ληστῆς ὁμολογήσας Θεόν. Εὐδαιμών δὲ Χριστὸν διὰ τῶν πενήτων γυμνὸν σκεπάσας ὡς Ἱωσήφ. "Αν ώς Νικόδημος ἔργοις ἀγαθοῖς σμυρνίσσεις Χριστὸν, οὐ μικράν σοι παρ' αὐτῷ κείσονται χάριτες. "Αν ώς Μαρία καὶ δὲλλη Μαρία μύρα φέρων, πράξεις εὐαγγεῖς, ἀλειψῆς Χριστὸν, οὐχ εἰ; μικράν Χριστὸν δύει, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ χάριτον ἀκούσῃ. Μετάδηθι πρὸς τοὺς χρυπτομένους ἀποστόλους. Καὶ ώς Θωμᾶς διστάσαι σοι συνέδη τὴν Ἑγερσιν, Ιωσάς ἀγανακτήσει τοὺς, διει μὴ Χριστὸν αὐτὸς ἐώρακας σύν τοῖς ἀλλοῖς, ἀλλὰ μὴ μέχρι D παντὸς, ἀλλὰ μεταβαλλόμενος, προσκύνει καὶ πίστευε, καὶ Θεὸν αὐτὸν ἀνακήρυστε, σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι δοξαζόμενον νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΝΟΥΔΗ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ, ΕΝΔΟΞΟΥΣ, ΠΑΝΕΥΦΗΜΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ

ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΝ.

MAXIMI PLANUDÆ

ENCOMIUM

IN SANCTOS ET OMNI LAUDE PROSEQUENDOS APOSTOLORUM CORYPHÆOS

PETRUM ET PAULUM.

(Hanc prolixissimam homiliam, propter codicis defectum dimidio decurtatam rediderat Gretserus, sub nomine Gregorii Nysseni, Lugolstadii anno 1620. Integra nunc prodit ex codice Coisliniano 1187, addita interpretatione nostra usque ad locum unde inciuit editio Gretseri. EDIT. PATR.

Ἐδόκει μοι λέγειν τι περὶ τῶν ἀποστόλων προθυ-
μουμένῳ μηδὲν εἶναι πόνου πολλοῦ πρᾶγμα μηδὲ
χαλεπὸν ἐγχειρίσαι, καὶ μὲ τις λόγος τοῦτο τέως
ἀνέπειθεν ὡς οὐκ ἔστιν ἀπορεύη περὶ διου τις δι-
τῶν ἀποστολικῶν λέγοι κατορθωμάτων καὶ περὶ ἡς
αὐτῶν χάριτος, ὥσπερ οὐδὲν νυκτὸς φέγγους ἀστέρων
διαμαρτεῖν· καὶ τοῦτο γὰρ ὑπερίμνησκεν διοι τις
ἀπίδιοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ προσείχον ἡδέως τῷ λόγῳ,
τὴν ἐγχειρίσαν ἐκ τοῦ ῥάστου μοι προχωρήσειν
οἰδημένος, διτι μηδὲ χείρω ίσως ἐν τοῖς τοιωτοῖς προσ-
δοκῶν αἰεὶ τὰ βελτίων καὶ τὸ πολὺ τῆς φοτῆς, τῇ
ψυχῇ νέμειν ἐντεῦθεν, ἢ τὸ γε ἀληθὲς ε!πειν σύμπαν,
ἐπειδὴ ἐμπειρὸν προσάγειν, τοῖς τῶν μεγάλων
ἐπαίνοις δ προσήκων καιρὸς ἐνέστη, καὶ τὰ γε
πρῶτα τῆς αὐτῶν εὐφημίας ἦν ἐν χερσὶν, δ μὲν
κειθῶν λόγος ἡμᾶς ἔκεινος ἀληθῆς, εἰπερ διλοτε
καὶ πάλιν προσθεῖ καὶ ἀφονία πολλὴ περὶ διου τις
διεξιοι τὲ μήν τοιτῶν ἄξιον λέγειν, καὶ διως
τοῖς ἐπαίνοις χρηστέον. Τοῦτο δὲ οὖπω τῶν εὐπό-
ρων ἐφανέτο, ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μᾶλλον τῶν προ-
ηκόντων λόγων, ἐπεκράτει δὴ σπάνις, Ἐνθα συχνά
προσύκειτο τὰ πρὸς τούτους παρακαλοῦντα, καὶ
τοῦτο μοι δοκῶ πεπονθέναι ἀνάγκη. Οὐδὲ γὰρ ίσης,
οὐκ ἰσης πρὸς δικιών δει τῆς δυνάμεως, ἐπειδὲν
πολλῶν ἀπλῶν ἔνεκεν, καὶ αὐθὶς πολλῶν καὶ με-
γάλων ἐπὶ τινὶ τῇ ἔξι χρῆσθαι τῶν λόγων, ὥσπερ
οὐδὲ τὴν αὐτὴν εἴποις δὲν ἐμπειρίαν καὶ ρώμην
ἀφειλεῖν ἐκ τῶν ἀναγκαίων προσειγαί τῷ τε πρὸς
πολλοὺς ἀπλῶς ἀποδυομένῳ καὶ δι πολλοῖς διοῦ καὶ γενναῖοις τῶν ἀντιπάλων εἰς συμπλοκὰς ἐρ-
χεται.

A Videbatur mihi, aliquid de apostolis dicere ag-
gredienti, non magni id esse laboris, neque diffi-
cile conamen; et mihi ratio quedam suasit non
sibi posse ut quis indigeat materia loquendi de
apostolorum præclare factis aut de illorum gratia,
sicut neque de nocturnorum siderum splendore
dicendi occasio deest; nam ob oculos est in quam-
cunque cœli partem suspicias; igitur libenter
sermonem inchoavi, confidens mihi tractationem
facillime successuram, quia nunquam pejus for-
tassis in similibus rebus, sed semper meliora spe-
rare et maximum biuc animo impulsum impertiri,
ad verum omne dicendum. Cum itaque præsens
occasio venit qua ad laudationem magnorum viro-
rum adducerer, et jam in eo essem ut laudes
B eorum inciperem, ratio illa vera, si unquam alias
adseruit, et magna abundantia disserendorum, et
quomodo laudibus uti oporteat admonuit. Illud
vero non facile videbatur; sed hic potius quam
convenientia verba deerant, ubi frequentia mate-
riarum domiñabatur: et illud mihi ex quadam
necessitate accidisse videtur. Non enim eamdem
vim de duobus dicenti adesse oportet, cum de
multis simpliciter et de multis pleniore ore loquen-
dum est. Sicuti non eamdem dixeris peritiam et
vim oportere inesse illi qui simpliciter multos
alloquitur et illi qui ad multos simul et illustrcs
verba facit.

Si ergo oportet veniam precari et propriam infirmitatem accusantem verba facere, neque ego aliter cogito, neque mihi suadeo majora quam ceteri omnes conari lucere. Sed video sufficientem mihi excusationem ex illis qui prius similia commiserunt præsto esse plane congruam. Quae igitur cuiilibet illorum qui alios laudare ratum habuerunt diceré accidit, quando pro seipsis in certamen descenderunt, et ea ab illis pro me dicta velim omnia fuisse mihi videtur: et idem cæteris quoque videatur. Si quis enim aliquem laudandum assumperit, non absurdum putat si majus pro suis viribus opus aggressum se fateatur, quomodo non opportunitas nunc nobis esset hoc quoque dicendi, et magis quam cæteris? Duo enim inter dyodecim Christi discipulos selecti sunt; et quæritur utrum eorum præcipue laudabimus. Credo tamen, si nostram quoque ipsorum sententiam dicere oportet, nullum esse inter omnes qui, cum audierit fore ut Petrus et Paulus laudentur, non plane videat laudatorem maximo operi sese accinxisse. Attamen et fortasse dicit inspirasse alicui de suo amore apostolos, ut quod illis semper Magister celebrabatur, se ipsos consortes quasi fore illorum qui verba facerent. Sed nisi plures apostoli suppettiissent fontes laudum, fieri certe poterat ut ille qui dicendo multum polleret, dicere ut glorian acquireret videretur; nunc vero tam numerosas et alias super alias habes, ut timendum sit, ne quodcumque quis dicat, nihil tamen dixisse videatur, aut illud idem passum fuisse, quod et ignis exiguis, qui, multo ligno imposito, extinguitur. Ergo non solummodo quia multa de multis dicere oportebit, magnum comparatur certamen, et arduum, sed quia magna magnorum causa; neque ille qui multis, non vero magnis hic verbis uteretur neque his contrariis, videri posset apostolicam majestatem ex iis quæ sunt in lucem edidisse. Multi certe illorum qui aliquos laudare ratum habuerunt, sive aliquid illis qui laudantur dignum habentes, non desinunt de eodem longa sæpe connectere, sive nihil laudabile vident; tamen et quod præter opinionem dicatur, nihilum laudare non erubescunt, idem prorsus facientes ac si quis, nihil habens quod ostendat, diviti paupertatem ipsam in divitiarum demonstrationem ponat in medium, et aliquid facere arbitretur. Mihi autem tanta ac talia sunt quæ de apostolis celebrem, ut et vertigine laborem cum earum laudum multitudinem inspicio. Et si, cum præsumo virtutem eorum celebrare, perlustrem, illud sufficere ut laudentur pro multis videbitur, laudare summorum actus, et superest desiderium, exiguis, credo, omnis prætextus videbitur, non venie dignum statim existimari, si quid non quod oporteat consecutus, audere magis quam aware videar Equidem me ipse prohibebam his de causis quin dicerem, et silere melius erat; sed videbatur injustum si quis nihil

Ει τοινυ δελ παραιτεισθας καλ μνημονεύοντες τις οικείας δισθενείας προσέναις τοις λόγοις, ούδε αἰτής δλλω; ή κατά ταῦτα λογίζομας ούδε ἔτερόν τι χρήγα προχειρίσασθαι πρὸ τάντων ἐμποτύν πείθω. Ὁρά δὲ ίκανήν μοι παρὰ τῶν πρόσθεν εἰς τὰ τοιαῦτα καθεκτῶν ἔστους τὴν παραίτησιν γεγονοῦσαν καὶ ἀπορρέειν μοι δοκεῖ τὸ ἔξικείνων. **Ἄ** γοῦν ἔκάστη τῶν ἔταινεν δλλους ἐντησσαμένων ὑπὲρ ἔχυτῶν εἰς τὸν ἄγνωνα καταβαίνοντων εἰπεῖν ἐξεγένετο καὶ ὑπὲρ ιμού τούτοις εἰρήσθαι πάντα δοκῶ, καὶ τοῖς δλλοις; δὲ συνδικείτω. Εἰ γάρ ἔκάστοτέ τις ὅλην ἐγκωμίων την ποιούμενος, ἔπειτα οὐκ μποτον ηγείται μείζονος; Καθὼς αὐτὸν ὑποθέσεως διμολογεῖν ἀπεισθας, πάθειν οὐχ ἐν τούτῳ καρπός εἶναι καὶ ταῦν λέγεσθαι, καὶ μᾶλισταν τῶν δλλων; Διάς γάρ η τῆς ὀδηγεῖσθαι;

Β προκεχριμένη τῶν Χριστοῦ μαθητῶν ἔργον καὶ διέτερον πρότερον τούτων ἐπανείν ἀπολαβόντα πρὸς εὐφημίαν νῦν πρόκειται. Ούμαι μὲν οὖν εἰ δή τι χρή καὶ τὸ διέτερον αὐτῶν λέγειν μηδέ ἀντί των ἀπάντων εἰναι, δεὶς Πέτρον καὶ Παύλον ἐπανεθησμένους ἀκούσας μὴ τῷ μεγίστῳ τῶν ἐγχειριμάτων ἐκευτὸν ἐπιδεωκέναι τὸν ἐπανινέτην ἀποφανεῖσαι, καίτοι καὶ τοιοῦτον ἱρεῖ ᾧ δρα τινὶ τῆς ἔχυτῶν ἀγάπης ἐνέπνευσαν καὶ νῦν οἱ ἀπόστολοι, ᾧ διπερ ἦν αὐτοῖς διαπαντὸς διδιδόσκαλος εὐφημούμενος, τούτο καὶ τούτους νυνὶ διὰ τὸ αὐτὸν τῷ τῶν λόγων ἀποτομένῳ γενέσθαι. **'Αλλ'** εἰ μὲν μὴ πλείσταις οἱ ἀπόστολοι παρείχον ἀφορμάς ἐγκωμίων ἐνīν δηκούθειν τὸν ἐν λόγοις πολλὶ δυνηθέντ' ἀν εἰπεῖν εὐδοκία μείν δόξαι· νυνὶ δὲ οὕτω πολλαῖς καὶ δλλαις ἐπ' ἀλλαις ἐντυγχάνειν ἔστιν. Ὅτε δέος καὶ δυνοῦν εἰπη τις μηδὲν εἰρηκέναι δοκεῖν ή κάκειν πειθεῖν, δικαιούσθαι πολλάκις οὐτε τοις εἰπειθείσης ἐσόδεσθη. Καὶ γοῦν οὐ μόνον δτε πολλὰ περὶ πολλῶν διῆσε λέγειν, μέγα συνιεταται τὸ ἀγώνισμα, καὶ οὐχ εἰπεῖσθες ἀνύσσαι, ἀλλ' δτε καὶ μεγάλα μεγάλων ἐνεκεν, ὡς οὔτε τὸν πολλοῖς μὲν μὴ μεγάλοις δὲ κεχρημένον ἐνταυθοὶ λόγοις οὔτε τὰναντία τούτων δυνατόν δι τὴν ἀποστολικὴν ἴνδειξάμενον ἐκ τῶν γνωμένων ἀξίαν φανῆναι. Πολλοὶ γε μὴν τῶν ἐπανείν τινας ὡς τὰ πολλὰ προθεμένων εἴτε τι τοῖς εὐφημουμένοις ἐν γοῦν ἀξιον εἰπεῖν καὶ θαυμάσαι συνισσειν, οὐχ ἀφίστανται περὶ τοῦ αὐτοῦ μαρτρά πολλάκις συνελρούντες, εἴτε μηδὲν τῶν ἐπανινέτων βλέπουσιν, ὁμως εἰ καὶ παράδοξον εἰπεῖν, ἐγκωμιάζειν τὸ μηδὲν οὐκ δικαιοῦσι παραπλήσιόν τι ποιοῦντες, ζωτερὸν δὲν εἰ τις ἀπορῶν ἐπιδείκνυσθαι πλούτῳ αὐτὴν τὴν πενταν εἰς ἐπίδεξιν πλούτου τιθεις εἰς μέσον, οἰοιτο τι ποιεῖν. Ἐμοὶ δὲ τοσάδε καὶ τοιάδε ἀποστόλων πάρεστιν ἐπανείν ώτε καὶ λιγγιζεῖν ἐνορῶντα τῷ πλήθει καὶ ἐν γέ τι τούτων ἀπολαδῶν ὡς; Ὁμητέσον ἔστι διεξέλων τοῦτο ἀρκεῖν εἰς εὐφημίαν ἀντὶ πολλῶν δόξεις, εἰ δή τῶν ἀνωτάτων τὸ ἔργον, καὶ πρόσεστιν δι πόθος μηχρὸν δινοιμαι πᾶσαν παντὶ φανῆναι πρόφασιν μὴ οὐχὶ συγγνώμης εὐθὺς ἀξιούν, εἰ τι μὴ τοῦ δούνοντος διφικνούμενος; τολμᾶν μᾶλλον η φιλεῖν δόξω. Ἔγως μὴν ἀπῆγαγον ἐμποτύν διὰ ταῦτα τοῦ λόγου καὶ εἰλέμην σιγῆν, ἀδόκει δὲ τέως ἀδικον εἰ τις μηδὲν ἀλλο πλὴν λόγους ἔγων. ἔπειτα λέγειν Βουλομένων

τούς; τοῦ λόγου μαθητάς; τε καὶ ὑπηρέτας παρεδραμών ἀλλοὶ τι πρὸ τούτων ὑπόθεσιν διεῖσθαι τοῖς λόγοις; Τὴν μὲν οὖν ὑπόθεσιν οὕτω μεγάλην εἶναι συμβαίνει, δοκεῖ δέ μοι τοῖς ἀποστόλοις εὑρέμενον, καὶ νομίζεται γάρ οὕτω; ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τῶν ἔργων, ἐπὶ τὰ πρότερα τοῦ λόγου χωρεῖν. Εἴητε δή οὖν, ὡς τοῦ λόγου σοφοὶ μαθηταὶ, τῇ πρὸς ὑμῶν ἐπιπονῷ συναιρόμενοι καὶ συνδιεξάγοντές μοι τὸν λόγον, ὡς ἂν μή κακῶς τὰ καλῶς ὑμῖν πεπραγμένα διέλθοι, καὶ που κάμνοντα βλέπητε χείρα προτείνοντες καὶ ἐπιρρωνύοντες ὥσπερ ἀλεπτῆς κάμνοντα παλαστήν. Ἡδη μὲν οὖν τις ἐγχωμάτων νόμοις ἐπόμενος καὶ πατρίδος τῶν εὐφημουμένων μεμνῆσθαι καὶ γένους· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀγνοῶ μικρὰ δοκοῦντα ταῦτα τοῖς ἀποστόλοις, εἰ καὶ τῇ πρὸς τὰ παρὰ ἀνθρώποις λαμπρά παραβέσει, οὐμενούν τῶν εὔτελῶν φαίνεται ταῦτα γάρ τῆς ἀτάκτου καὶ ἀνωμάλου τῶν ἐν γενέσι κινήσεως δῶρα· εἰ καίτοι λαμπρὰ τύχοι προσάντα οἵτις εἰ μέν τις βούλοιτο χρήσθαι εἶναι τι δοκοῦντα ὅδε τούτων διηγώσα, μάτην λαμπρότητας ἐπαγγέλλεσθαι πεψυχότα, καὶ τούτῳ δὲ αὐτῷ πάλιν εἰ μὲν ἀναπληροῦν βούλοιτο τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνδειαν, οἵτινι ἐν οἷς τῶν ἐπαινουμένων, εἰκότως ἂν παραλαμβνόμενα, οὓς δὲ τὰ ἔξι ἑαυτῶν μόνα κοσμεῖν δύναται, τούτωις ἡ περὶ ταῦτα φιλοτιμία περιττὴ προσληφθῆναι, ὥσπερ ἀν εἰ τις ἔχειν & πολλὰ χρυσά κέκτηται σκεύη ἐπιδεικνύμενος ἑαυτὸν δεῖξαι πλουτοῦντα καὶ διτράχια προτιθεται εἰς μέσον, καὶ δὴ καὶ διλῶ; περιφενῶν μὲν προγόνων καὶ πατρίδος δομοῖς πολλοῖς καὶ τῶν φαύλων ὑπῆρξε τυχεῖν· ἔργων δὲ καλῶν καὶ γενναίων. Οὐμενούν οὖδεν τῶν πρὸ τούτων αὐτούργουν ἔχωτοὺς παρασχομένων μέχρι παντεδεῖ, ἀλλ' οὗτω μὲν ἐγὼ τιθεμαι περὶ τούτων καὶ κατὰ νοῦν οἶμαι τοῖς ἀποστόλοις. Εἰ δέ τῷ καὶ ταῦτα πρωτειδίως γενέμενος μὲν ἀμφοῖν ταυτὸν δὲ τὸν Ἀδραζὺν ἐπιγράφεται πρόγονον, δὲ καὶ ταῦτα δὲ οὐχ ὡς ἀνοῦσι: διεῖσεμι.

Εἰς Αἴγυπτον Θεὸς ἐπιδέξως μὲν κατήγαγεν, ἐπιέξοδερον δὲ καὶ ἀνήγαγεν, φῶς τὴν Αἴγυπτον τοσάκις ἐμάστιξεν, δοσάκις καὶ μικροῦ τελέως ἐπέτριψε καὶ τελείω παρίσχε λογίζεσθαι τὰς μάστιγας ἀριθμῷ, φῶς ὁλασσαν διείλε καὶ τροφὴν ἀνωθεῖν θεῖε, καὶ νίκαις ἐθνῶν καὶ βασιλέων ἀνέδησε καὶ ἡλιον ἐστησε, καὶ πόλεις ὡς οὐκ ἄν τις φύθη, καθεῖλε, καὶ γῆν κατεκληρούχησε τῆς ἐπαγγελίας καὶ προφητῶν θεῶν ἀνῆκε χορόν· τὸ μέγιστον δύθεν ἐν ἡμίν αὐτὸς ἐπὶ τέλει τῇ καθοῖται φύσει πολιτευσάμενος ὥρθη, ἀκούεται καὶ πατρίδας τῷ μὲν, τὴν Γαλιλαίας Βηθσαΐδα, Παύλῳ δὲ τὴν Κιλικίας· Ταρσόν· ὃν ἐκατέρας ἐκατέρα μᾶλλον περιφανής, ἡ μὲν τῷ Χριστὸν ἐν αὐτῇ πολλάκις ἐπιδημῆσαι καὶ θαυμάτων ἐπιδεῖξει χρήσασθαι, ἡ δὲ τῷ προκαθῆσθαι τοῦ θέματος καὶ τῷ θευμασίῳ τῶν τειχῶν περιβόλῳ καὶ τῷ διειδεῖ Κύδνῳ δὲ δοσάκις ἀν αὐτὸς ἐπαινῶ, τοσάκις ἀπολείπεσθαι τῆς ἀληθείας δοκῶ. Καὶ γάρ οὐδὲ ἐξίσται τοσοῦτον εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ, δοσὸν Ἀλέξανδρον ἔργασασθαι φέρουσι βίβλοι. Τι δὲ ἀν καὶ μεῖζον τῷ φειδιρῷ κεχάριστο οὐ τηλικοῦδε βασιλέως λουτρὸν θέσθαι; Λ μὲν δὴ γένους τε καὶ

A nisi verba habens, ac dicere volens, sermonis discipulos et servos prætercurrentes, aliud aliquid ante ea sermonum fundamentum ponat. At vero tam magnum suppeditatur fundamentum, et mihi videtur cum apostolos deprecatus fuerim, et assuetum hoc est in magnis rebus, in ulteriora sermonis procedere. Estote ergo, o Verbi sapientes, discipuli vestro afflato opitulantes et provocantes mea verba, ne male quæ bene gessistis perlustrentur; et si unquam me laborantem videatis, dextram porrigit et confirmate, ut unctione luctatorem laborantem. Jampridem quis laudationum legibus usus, patriam illorum quos laudabat, memorabat et genus. Ego vero non ignoro parva ista apostolis videri, quamvis comparata cum iis quæ B apud homines splendida sunt. Igitur vilium rerum videtur. Ista enim inconditi inæqualisque in generatione motus munera quamvis splendida alicui forte coaveniant qui uti sis velit ac in lucem proferre; et rursus si virtutis absentia mederi velit, laudationes, ut par est, accepta et gratæ erunt; quos vero sua tantum ornare possunt, iis de his rebus ambitio inhæret, ut si quis, ubi licet multa aurea vasa, quæ possidet, ostendere ut divitem, testacea in medium ponit, licet et illustrium parentum sit filius et patria communis oriuntus, sed præclare factis notus. Evidet nulli illorum qui se istorum rerum actores præbent in omni tempore, adhæreo, sed apostolorum mores sector. Si vero haec negligentius alicui acta videntur, audiet, quamvis et ipse providerit, ambobus idem quod Abraham imputatum est, quod quidem non coram ignariis perlustrabo.

μή παροφθῆναι δοκεῖ, ἀκούεται, καίτοι καὶ αὐτὸς πονοῦσι: διεῖσεμι.

In Aegyptum Deus insigniter conduxit, item vero eduxit per quem Aegyptum toties verberavit, quoties transgressio est facta, et demum rationem dedixit qua verbera numerarentur; quo mare dividit et eibum desuper pluit, et victoriis populorum et regum religavit vinculum, et solein stitit, et urbes inumeras evertit, et terram per sortes dividit D promissionis, et prophetarum divinorum chorum misit; et in primis eadem nobiscum secundum naturam nostram conversatione usus est. Audiet patrias: illi quidem Bethsaida Galilææ, Paulo contra in Cilicia Tarsum; quarum una altera magis conspicua: prior quia Christus in illam sæpius divertit et miracula edidit; altera, quia caput erat provinciæ, et miro mœniorum ambitu præcellebat, et claro et inclito, quam, quotiescumque ipse laudo, toties veritatem non assecutus fuisse videor. Non enim tantum dicere de eo licebit quantum Alexandrum fecisse ferunt libri. Quid vero fluminis majorem honorem conferat quam quod in tanti regis balneum inhibitum fuit? Quæ vero dicenda de generé et patria habeo, ca et plura

dicta fuissent nisi viderer viris qui plura etiam dicere possent, simulari. Cui enim sensus sui ipsius est, quæ omnibus cognita sunt non repetet, stulte sermonem in aliam partem derivans, sicut nos aquas alio per canales ducimus. Igitur neque illa silentio transgredi decet nisi prius memorata sint quæ momenti alicujus esse videantur. Magis enim illinc apostolorum summa industria clara fuit: quibus mare et retia curæ fuerunt. Paulus vero tabernaculorum confector erat. Artesque illis innocuae vitam componebant et minime otiosæ, et, ut ita dicam, mali nullius instigatores, prudenter. et moderate vivebant. Quod evenit apostolis; si quis de plebe magnum aliquid dicere habet de illis, majoribus demonstrabit exemplis nedium minora probet. Si autem viri aliqui prudentes meminerunt quantum mutati sint, quantumque a multitudine distent quoad gloriam et ab iis quos opes et potentia impediunt quominus viæ quæ in cœlum ducit insistant.

νατι, καὶ μήν καὶ τοῖ; μὲν προσοῦσι λαμπροῖς; τῶν πλέων εἰχόν, τοῖ; δὲ ἐν δῆξῃ τῶν ἀσημοτέρων οὖσιν μυνδογυμνάτων δι' ὃν πρὸς οὐρανοὺς πορευεῖσθαι παν-

Volebam et illud adjicere, quod quidem non extra propositum cadit, scilicet Paulum ornatum fuisse apud Romanos jure civitatis, qui quidem maximus est omnium civilium honorum: quod cum scirem Petrum non adeptum fuisse, vidi me ipsum in angustias adductum, si oporteat de altero aliquid speciose loqui quod non statim alteri foret ornamenro. Cum ista in mente volverem, et quo me converterem nescirem, Petrus clanculum interpellans: Dic, inquit, pro hoc uno multa te et magna audivisse, scilicet concivem me Christi fuisse, et illum in meam dominum excepsisse, et accepisse robur pantheræ ex Salvatoris contactu. Dicit et ille mihi aliquid maximum unde quis glorietur et sublimius quam si quis decies millies in jus civitatis Romanae fuerit accensus. Si sero vis et regnare, tributum simul pende regi omnium. Re-creatus fui statim ista audiens: sed paulo post in maiores rursus quam prius angustias incidi, et hinc multo minus videbatur quod ad Paulum pertinebat, quam antea. Ego vero ea mente eram, ut pariter ambo spectabiles viderentur. Huc venite, vos quoque, qui adestis; et precemini ut quodcunque non ornet sermonem, decadat, et ostendite Pauli quidem id futurum fuisse quod Petri fuit si illi licuisset Galilæa pro patria uti; Petro autem nil cum Paulo commune fuit. Neque enim id patrimonium habebat ut in numerum accenseretur civium Romanorum. Si vero quæ utrique quontonis relibant, maiora Petro erant: in communione egestate, facilius quidem Petrus quam Paulus quod deerat resarcivisset, quod fuit demonstratum.

**Detur hic apostolis par honor; et quod alter
alterum superat pro parte singula, et quod supe-
ratur, aequalem pugnare sistat. Attamen non ob-
scurum est necessitatem mihi cum laudare cepe-**

πατρόδο; εἰπεῖν ἔχω, ταῦτα, καὶ πλειώ γ' ἀν δη-
θέντα, εἰ μὴ μάτην ἐδόκουν πρὸς οὐτούς πλειώ λέγειν
εἰδότας φιλοτιμεῖσθαι. “Φ' γάρ αἰσθησίς θαυτοῦ γίνε-
ται, τὰ πᾶσα: δῆλα λέγοντος ἐνοχλεῖν οὐκ ἀσύνετα ἀν
δρῷ γε μετοχετεύων τὸν λόγον ὁσπερ τῶν ὑδάτων οἵ;
ἔτεραν δίδομεν νῦν τὴν δόδον. Οὐκοῦν, οὐδὲ γάρ κάκειν
μή μνημονεύσαντα δεῖ παρελθεῖν, καὶ εἰ διξεὶ^τ
τῶν φαυλοτέρων παραβολεῖν. Μᾶλλον γάρ ἐντείλειν
τῆς τῶν ἀποστόλων ἀρετῆς φανερὸν τὸ ὑπέρμεγα
τῷ μὲν θαλάσσης καὶ δικτύων ἐμέλησε, Παῦλος δὲ
σκηνοποιὸς τὸ ἐπιτήδευμα ἤν, τέχνας τε τούτοις τὸν
βίον συνεκρότουν μήτε πρὸς ἀδικίαν ὀρῶσαι, καὶ
ἀργίας ἀπηλλαγμέναι, καὶ, ὡς Ἐπος εἰπεῖν, κακοῦ
μὲν οὐδενὸς τὸ γε ἐπ' αὐτάς εἶναι διδίκτακοι, σα-
φφροτύνη δὲ συζῶσαι καὶ μετριότητι, κάντεθεν ἦ
Β συμβαίνει τοῖς ἀποστόλοις, εἰ μὲν τις μέγα τι λέγειν
ἔχ τῶν κάτωθεν ἥκονταν ἔχει περὶ αὐτῶν μεῖον
ἀποδείκνυεθαι τῷ τὸ μεγάλα μή κατασχῦναι. Εἰ
δέ τι τῶν ἐλαττόνων μεγίστους ὀρώντων οἵς ὅρᾳ
Ἐστιν, ἐξ οἷων ὅμιλον εἰπεῖν: τῶν καθ' ἔσωτας οἵς γε γέ-
νη μηδὲν τοιούτο περὶ αὐτῶν κομμάτειν ἔχονταν τὸ
ἐκείνων ἐκράτουν οἵς ἀρθοντα μὲν τῶν ἐν τῇ ε-
σοδῷ πῃ στάντις.

Ἐβούλομην κακείνῳ προσθεῖναι οὐδὲ αὐτὸν κακοῦ πίπον ξέω, τὸ τὸν Παῦλον ἐγγεγράφθαι δηλαδὴ καὶ τῇ πολιτείᾳ Ὦμαλῶν μέγιστα τῶν τε πανταχοῦ τηνικάδε καὶ δοσε γεγόνασι τὰ πρεσβεῖς, εἰδὼς ἐν μήνῃ τῷ Πέτρῳ τοῦτο πεπορισμένον ἀπειλημμένον ἔδεικν θμαυτὸν, εἰ χρή περὶ θατέρου τι τεμνολογεῖν ὑπερ οὐκ ἀν καὶ θατέρῳ κόσμοις εὐθὺς εἶη. Ταῦτα δὴ μοι κατὰ νοῦν ἀνελέττοντι καὶ δηπερ τράπωμαι τοῖς ὅλοις ἀμπηκανοῦντι Πέτρος ποθέν ἀφαγώς ἐπικύψει; Λέγε, φησὶν, ἀνθ' ἐνδε τούτου πολλὰ καὶ μεγάλα ἀκοῦσαι τὸ συμπολιτεύσασθαι με Χριστῷ καὶ τούτῳ εἰς τὴν ἐμαυτοῦ οἰκίαν εἰσδέξασθαι καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς πανθήρας τῇ τοῦ Σωτῆρος ἀφῇ, λέγει καὶ δὲ πάντων ἐμοὶ μέγιστον αὐχημα καὶ ὑψηλότερον ὥμηράκις εἰς Ὦμαλῶν πολιτείαν τελεῖν. Εἰ δὲ βούλει καὶ βασιλεύειν τὸ συντελέσσαι τὰ διδραχμα τῷ βασιλεῖ τοῦ παντός· ἀνέψυξα μὲν αὐτίκα μῆλα τούτων ἀκούσας· μικροῦ δὲ διαιτίποντος; εἰς μείζω πάλιν ή κατὰ τὴν προτέραν ἀπορίαν σύνηλαυνόμην, καὶ μοι ἐνθένδε πολλῷ Ἐλατον ἐδέκει τὸ Παῦλον ή πρότερον μείζον. Ἐγὼ δὲ γνώμης ἦν τοῖς Ιοκεῖς ἀμφω καλλιωπιζομένους φανῆναι. Δεῦρ' ἵστη δὲ καὶ ὑμεῖς, ὡς παρόντες συνάρρεος μοι τοῦ μη σκεψάζοντα τὸν λόγον καταπεσεῖν, καὶ δεῖξατε Παῦλῳ μὲν ἀν διάρρεις καὶ τὰ τῷ Πέτρῳ, εἰπερ ἢν καὶ αὐτῷ πατρίδι τῇ Γαλιλαΐᾳ χρήσθαι, Πέτρῳ δὲ οὐ πάντα τὰ τῷ Παῦλῷ. Οὐδὲ γάρ τοιαύτην οίκοι τὴν εὐκηληρίαν ἐμέτρεις ὡς ἐκ τοῦ φέτου ἔχειν εἰς ἀριθμὸν ἐτασθῆναι Ὦμαλῶν. Εἰ δὲ τῶν προσόντων ἐκτέρῳ, μείζω μὲν τὰ τῷ Πέτρῳ, ὃν δὲ ἐκτέρος ἐνδέον, καὶ τοῦτ' ἐδειχθῆ.

Δοθήτω τοῖς ἀποστόλοις κάνταῦθα τὸ σεμνὸν ἐν τῷ
Ιησοῦ καὶ τὸ ὑπερέχειν ἀλλῆλων ἐν μέρει καὶ ὑπερβ-
κεῖσθαι ἰσοπαλῆ τὴν νίκην ιστάτω. Οὐκ ἀδηλον μὲν
οὗν ὡς ἔνδυκη μις πᾶσα τοῖς ἴγκωμισι; δρῆτη ἐνέγι

καὶ πρὸς τὰ ἔτης ίεναι τοῦ λόγου· αἰσθάνομαι δὲ οὐ τοσοῦτον οἵτινες διεξῆλθεν κουφίτερον ἐμαυτῷ τῇ πρᾶγμα προβάνον δοσον τοῖς; ἐπιούσι βιρύτερον, καὶ μοι δοκῶ ὥσπερ εἰς λαδύρινθον εἰσελθών δοσον δὲ ἐνδοτέρῳ τοῦ μηχανήματος; γνωμαι, τοσοῦτον καὶ δυσχερεστέραν ἐμαυτῷ κατασκευάζειν τὴν ἔξοδον. Καὶ γάρ αὐτὸν διπλῆν μοι τὴν ἀπορίαν ἐπιτιθεμένην δρῶ. Πολλῶν γάρ πολλαχθέν συρρεεντων, δὲ τις δὲ ἐπιτινέσαι τῶν ἀποστόλων οὖτε δὲ χρή λέγοντα, ἐπει πάντα μηδενατὸν τῶν διλῶν ἀποσχέσθαι, εὑρειν ἔστι δύσιον, οὐδὲ εὑρέντι προσηκόντως ἐκάστω διαιτήσαι καὶ φανηναι τοῖς πρώτοις τὰ πρῶτα γέμοντα. Τί γάρ ἐν τούτοις δεύτερον χαλεπὸν ἔμοιγες συνιδεῖν; Οὐ γάρ, πάντων καλλίστων διτῶν, τὸ κάλλιον ἀξιοῦ τις ζητεῖν, οὐδὲν ἐκ τωῦ κατὰ λόγον, ὡς γοῦν ἐγὼ νομίζω πονεῖ, λέγω δὲ μήτε τῶν καθ' ὑπέρθεσιν λεγομένων δικαίως δὲ ὑψηλότερον τι λεχθεῖν καὶ οὐ πάντων καλλίστων διτῶν ὡς εἰρηται τὸ κάλλιον βούλεται τις λαβεῖν οὐ μᾶλλον ἐν διποιοῦν τιμῆσαι; φανήσεται, ή τάλλα τῆς οἰκείας ὑποδέξτερα δεῖξες ὑπεροχῆς. Ἐν τούτοις τούτων καλῶς δὲ εἰρειν ἐμαυτῷ οἴμαι, τὸ τῷ χρόνῳ μόνῳ προτάττεσθαι δικαιον δέξαν καὶ πρῶτον ἐκθεμένῳ περὶ τῶν διλῶν ὡς δὲ ἐκαστον ἐποιεῖ δεξιεῖναι, τούτο τέ μοι κατὰ πάντων ἐν κεφαλαίῳ προεργάμενον θέτω, ὡς τὰ ἐκκίστων δεῖ δεύτερη τῇ τάξις ήκιστα πάντων καὶ τὴν ἀξίαν ἡγείσθαι δεύτερα χρή, ἀλλὰ πάντα πάντων ὥσπερ ἐν κύκλῳ σημεῖα καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα.

Πρῶτον τούτων ίνα δή πρῶτον εἶπω (δεῖ γάρ ποιὲν διεξασθαι), περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τὴν χάραν κλίσεως εἰκότως; δὲ ἔχοι τὴν γλώτταν τῷ λόγῳ χρῆσθαι, καὶ πάρεστιν τὴν δὲ Σωτὴρ μετὰ τὴν οὐματικὴν εἰς ἀνδρῶν ἡλικίεν δρᾶξιν καὶ τὸ βάπτισμα οἰκεῖται συσκιάζειν, ἀλλ' ἐκφράζειν βουλόμενος ἔστι τῇ. Καὶ δεῖν ἴγνωκὼς μάρτυρας τῆς αὐτοῦ πελτείσις, καὶ τῆς τῶν θαυμάτων ἐπιδεξιεως προσλαμβάνεσθαι προσλαμβάνων δὲ πρῶτον ἀπάντων σὺν τῷ ἀδελφῷ Πίτρῳ καὶ η πρόσδιψις παραμεβόντος τῇ θάλατταν Γαλιλαίας, εἰτ' οὖν λίμνην Τιβερίαδα, καὶ ιδόντος ἐκεί καὶ καλέσαντος καὶ ὄπισσα αὐτοῦ ίεναι κελεύσαντος, καὶ ἀλείαν ἀνθρώπων ἀντ' ἰχθύων ἐπαγγειλαμένου διδάξειν καὶ τὸ τοῦ ἀλείας εὐπειθεῖς, ὡς ταχὺ καὶ η τῶν δικτύων μετὰ τῆς τέχνης ἀπέκτησις καὶ τὸ ἐπεσθαι τῷ καλέσαντι, οὐτως δὲ Πίτρος δάστον η τὸν ἡμέτερον λόγον εἰπεῖν, καὶ ὑπήκοους καὶ μυθητῆς ἐκείθεν μετέβη, οὐτως ἀλείαν ἔλαθεν ἀλειθεῖς; ἀλείαν τῆς οἰκείας πολλῷ κρείττονα, οὐτως δὲ Σωτὴρ τὸν τὴν οἰκουμένην μᾶλλοντα σαγηνεύειν αὐτὸς ἐσαγήνευσεν, η μᾶλλον σαγήνη τῷ Πίτρῳ χρησάμενος εἶσαν δικτύων τὴν οἰκουμένην συνέκλιεσεν· φ τούτων καὶ λόγος μόνος ἡρκεσεν, ὥστε τῶν ἐν χερσὶν ἀφέμενον ἀκολουθεῖν τῷ καλούντε, τι π. τε δοκεῖν εἰκός ἔστι παθεῖν δὲ περὶ τὸν διδάσκαλον λόγους τε ἐκείνους πολλοὺς καὶ γενναῖους εἰσδεξιγμένους καὶ τριπέζης καὶ ἀλῶν συνεχῶς κεκοινωνήκτα τοῖς πεπολιτευμένοις τε πᾶσι καὶ τεθαυματουργημέναις μέχρι τέλους παρηκολουθητα παντάπαισι; δῆλον ἔστι πᾶσαν παρελθεῖν ἀγάπης ὑπερβολὴν, καὶ μήν καὶ τοσόδε τι προθυμίας είμαι περιεῖναι τῷ ἀποστόλῳ ὡς εἰπερ καθετο

A ḥim, sermonem ordine prosequi. A:q: i sentio apud me negotium non æquo pede procedere ut apud assecas; et mihi videor in labyrinthum venisse quo maris machinam penetra, eo difficultatem impositam video. Cum enim multa undique confluant quæ quis laudet in apostolis neque quæ oporteat dicere, cum non fieri possit ut a cæteris abstineatur, inventu facilis res, sed cum inventa erit, congruenter compositu difficultior. Quid enim in his secundo loco difficile est intellectu? Nou enim, cum omnia pulcherrima sint, aliquis pulchrius require dignaretur; nihil ex hoc quod æquum est, ut ego puto, laborat; sed dico neque illis quæ superpositione dicuntur fore ut jure quid B sublimius dicatur, et cum omnia non pulcherrima sint, ut dictum est, quod est pulchrius vult aliquis obtingere, non magis unum qualecumque est honoravisse videbitur, quam cetera infra propriam facultatem monstrasse. Circu hæc equidem bene me habere credo; nam tempus justitiam comprobat singulorum. Mibi quidem id certum est, quod ceteroruī ordo secundo semper loco est, et quod omnia signa in circulo tum prima cum secunda apparent.

Primum igitur, ut primum dicam (oportet enim alicunde incipere), de apostolorum in gratiam vocatiōne bene esset lingua sermone uti; et adest nobis Salvator post corporeū ad homines adventum, et baptisma nondum obumbrare, sed manifestare volens se ipsum, et cognito opus esse testibus civitatis ejus, et miraculis prohætitivis, adhibuit primum cum fratre Petrum. Et assumptio illius cum prætervehetur mare Galilææ, aut lacum Tiberiadis, et vidisset ibi et vocavisset et retrorsum ire jussisset, et piscatum hominum pro piscium piscatu præcepisset, et pescatoris obedientia, quam velocis retium cum arte desertio, quam velociter sequitur vocantem! sic Petrus dicto citius obedivit, et discipulus factus iri inde discessit: sic cum pescaretur, ignorabat se p'seatu captum multum suo pescatu meliori. Sic Salvator eum qui pescaturus terram universam erat, ipse p'scatus est; aut potius tanquam sagena Petro usus intra relia terram universam includit: cui nempe et unum verbum satis fuit ut, quæ in manibus erant dimissis, vocantem sequeretur. Quid putas pro Magistro illum facturum esse postquam verba multa et nobilia accepit, et mensæ ac salis quotidianus consors fuit, et omnibus aut actionibus aut miraculis ad finem usque adiuit? Manifestum est illum omnem amoris gradum transgressum esse: et certe tantum ardoris in apostolo fuisse credo ut, si prævidisset fore ut se Magister vocaret, vocem Magistri præcessisset. Et sane quidem, nullo interjecto tempore, vocatus accurrerit; et quod habebat libentius cessit quam antea acquisiverat.

Et in disciplina uassumptus, non proprii esse consilii creditur, ad finem usque comitari Magistrum, immo ita ad omne pro illo faciendum paratus fuit, ut etiam morte imminente, cum illo vitam amittere, quam sine illius consortio vivere mallet. Durum enim est ab amico separatum esse ei qui sicut Petrus amat. Ergo non est locus ubi Christus eum non secum habuit: certe docenti Petrus diligenter quam ceteri attendebat; corporum simul et animorum sanationem monstranti Petrus spectator et testis praesens agrotis salutem restituit. Si aliquam dominum introbat defunctum ad vitam revo- caturus, ceteris extra domum manere jussis, Petrum miraculi testem assumpsit. Ubi in Thabor ascen- dit, divinitatem suam et splendorem demonstraturus, pauci cum Petro, excepto praeside, lucem quae circa Magistrum effulgebat viderunt, et vocem Patris desuper missam audierunt. Jesus peregre ibat et Petrus funditus Magistri amore captus, si- mul ibat peregre. Super aquas incedit, et Petrum vides eadem atque Magister facere audentem; quem si timore mersum vides, vide eum sive erga magistrum salvatum. A sacerdoti um principibus et scribis et ceteris etiam se passurum praedicit, et sit statim Petri increpatio et excusatio. Dicit duodecim discipulis quorum aliqui discesse- rant: Nonne vos quoque abire vultis? et Petrum quae nemo responderat, verbum amoris dicere ausit. Vide praeterea Jesum pedes Petri lavare volentem; Petrumque primum quidem verecunde recusantem, postquam vero quod neque per somnum videre sustinuisse audivit, manus et caput tendentem. Vide Jesum proditum, et Petrum pro Magistro luctantem, et auriculam unius ex his qui Jesum ciperant incidentem, et usque in aulam sacerdotum principis sequentem, et ubi conserdit, donec fluem videret expectantem; postea ad sepul- crum ivit. Talis Petri indeoles fuisse dicitur. Et certe propositum contingens in omnibus, et accom- modatus principatu, et particulares nobis, in ser- monis cursu, praebens laudum occasiones. Sed operebat non tantum institutum facile in homini- um saltem conversatione discipulos Christi habere, sed etiam Pharisaorum magnificientiam et ardorem vindicare. Et licet rem miram videre. Quomodo enim aut ille Deus, aut hic Paulus cum esset, monstravisset uirabilius se ipso? Non vitam tranquillam digni apostolatus est commissus, non bene aut falso de Christi doctrina sentiebat; sed legum vernacularum transgressorem elegit qui non tam seipsum, sed ceteros in prava via conduxit et legum contemptum docuit et Deo bellum indixit, parvipendendo tonitrua et fulgore coelitus demissos, et licet ex Saulo in Paulum mutatus Christi zelo ardebit, et ceteros quoque ad fidem et veritatis cognitionem stimulabit; et quidem illud quod procurator et patronus legis erat et Ierusalem praecipuum sedem habebat, cuius rei causa praesertim constituta observare videbatur, et quod

A μέλλοντα καλεῖν τὸν διδάσκαλον φέρει τὴν καὶ σιν τῷ προσελθεῖν· τεκμήριον δὲ, καὶ γὰρ οὐδενὶ μετι- τεύσαντι χρόνῳ ἐκλήθη τε καὶ προσέδρομε. τὰς εντα μᾶλλον ὀσμένως ἀπεκτήσατο ἢ πρόσθεν ἐκτί- σατο, κακές δὲ πρὸς μαθητέαν ἥσθη οὐ τῆς θέρης εἶναι προαιρέσεως φήσῃ, μὴ καὶ εἰς τέλος προμη- να: τῷ διδάσκαλῳ, ἀλλὰ οὐτοις ἔχοντα πρὸς τὸν διοικοῦντον ὑπὲρ ἐκείνου χωριστὸν ἔτοιμον ἐνεχειρίζειν ὡς καὶ θανάτων ἀπειλούμενον γρῆσσεν σὺν ἐκείνῳ μᾶλλον τὸν βίον λιπεῖν ἢ διχώς τοῦ ἐκείνῳ συνεντείνειν οὐδέποτε ζῆν· δεινὸν γὰρ ἡ τοῦ φίλου μέμνη διά- στασις τῷ κατὰ Πέτρον φιλοῦντι. Οὐκοῦν οὐκ ἔτινον οὐ μὴ συνέντει Χριστὸς εἶγεν αὐτὸν· καὶ γὰρ ἀν διδάσκαλον ἦν, Πέτρος προθυμήτερον τῶν διδασκαλῶν τοῖς βίοις λιπεῖν ἢ διχώς τοῦ ἐκείνῳ συνεφορεῖτο τῆς νομθείας, ἀν σωμάτων ἕμπις καὶ φυσιῶν ἐπεδείκνυτο θεραπείας, Πέτρῳ θεατῇ τε καὶ μάρτυρι τοῖς κακῶς σχολιστὶν ἢ δῶτις ἡρόεστος· ἀν εἰς οἰκλαν εἰσῆσαι, νεκρὸν ἀνταστῆσαι, τῶν διλλῶν ἐκεῖς μένειν κελευσμένων, Πέτρος τοῦ θαύματος οὐκ ἀπελιμάνετο ἀν εἰς θανάτῳ ἐνθεῖται τὴν οἰκεῖαν πι- ραδεῖξαν θεότητα καὶ λαμπρότητα, ὅλοις μετὶ Πέτρου, πλὴν προσχόντος, τὸ τε περισσόν τὸν δι- δάσκαλον φῶς; εἰδὸν καὶ τῆς πατρόδοντος ἐπ' αὐτὸν φερομένης φωνῆς ἱκουσαν, Ἱησοῦς ἀποδημῶν φίλος καὶ Πέτρος κατέκρας ἀλλοὺς ὑπὸ τῆς δεσποτικῆς ἀγάπης συναπεδήμει, ἐφ' ὑδάτων βαδίζει καὶ Πέτρον δρᾷς τὰ τοῦ διδάσκαλῷ θυρήσοντα ποιεῖν, καὶ τῷ δέσι βαπτιζόμενον ἰδεῖς· Ἀλλ' ὅρα καὶ τῇ πρὸς ἐκείνον πίστει σωζόμενον, ὑπὸ τῆς τῶν ἀρχερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν διλλῶν πρόλιγει τὰ καὶ τὰ πειστόμαι, καὶ ἡ Πέτρου εὐθὺς ἐπιτίμησε καὶ τὸ ἀπερχεσθαι ταῦτα τῷ φιλουμένῳ γενέσθαι, εἴπει τοῖς διδάσκαλοι μαθητῶν τινῶν ἀποχωρήσαις, Μή καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; καὶ Πέτρος ἀ μετές ἀπεκρίνατο, τῇ φίλτρῳ λέγειν ἀνέπεισαν. Ορί πρὸς τούτοις, Ἱησοῦν μὲν νίπτειν τοὺς Πέτρου πίλαις βουλόμενον τὸνδε πρόσθεν μὲν εὐλαβούμενον, εἰς ἐπειδὴ περ δ μηδ' ἀν διναρίδειν τὴν ἡνίσχετο ἡρουσίαν, καὶ χειρας προτείνοντα καὶ τὴν κεραλήν. Ορί προδόμενον Ἱησοῦν καὶ Πέτρον ὑπερμαχῶντα πάντα τοῦ διδάσκαλου καὶ οὖς τῶν ἐπὶ τὴν σύλλη- φην ὀρμητήτων ἐνδεικνύειν, καὶ μῆχαν εἰς αὐλῆς τοῦ ἀρχερέως ἀκολουθούντα κακοῖς καθε- μενον καὶ τοῖς τέλοις ἰδεῖν ἀντιμενοντα καὶ μετὰ τοῦτο πορθεῖν τὸν τάφον βαδίζοντα, τοιοῦτος δ Πέτρος ἀπὸ γραμμῆς, δ δὴ λέγεται, καὶ δὴ καὶ εἰς τί- λος συμβαλνων ἐν πᾶσι, καὶ ἀνάλογος; τῇ ἀριθμῷ καὶ ίδια; ήμὲν προέστοι τῷ λόγῳ πολλαχότερον διδοῦς; ἀφορμὰς ἐγκυμιῶν ἀλλὰ γάρ έδει μὴ μόνον ἐπιπ- δεύκτος εὐτελοῦς, τὸ γε εἰς ἀνθρώπουν πολιτείαν μαθητὰς Χριστὸν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῆς Φαρισαίων μεγαλοπρεπείας τὸν θερμότατον οἰκείασασθαι, καὶ πάρεστιν δρῆν τὸ θαύμα. Ήπος; γάρ ἀν ἡ ἐκείνοις Θεός, η οὗτος; Παύλος ὃν ἔδειξεν θαυματούργον ἔχοντα οὐ τῷ ἡσυχίᾳν ἀγοντις τὸ μαθητεύειν ἐπε- κτρύχθη, οὐδὲ μηδοποτέρως; ἔχοντι τῆς εἰτε βε- τούσιν εἰτε χειρούσι; περὶ Χριστοῦ ὑποληψίως, ἀλλὰ τὴν γε πατρίων πιραράτην ὄρθετο, καὶ τοσούτην μηδὲν οἷον μηδὲ εἰς ἔχοντα μετανοεῖν

περιστήσαντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς διλλους μηδὲν εἰναι τὸ Α εὔσεβεῖν ἀναπείσαντα, εἰ τις μὴ τῷ νόμῳ χαίρειν εἰπών, τοῖς ἐκείνου νόμοις προσέχοις, καὶ δὴ καὶ κατὰ τῶν ἐκείνῳ προσεχειωρηκίστων φωνῶν ἦτοι, καὶ δὶ’ ὅταῦτα ὡς εὐλογον· ὅπερ Θεοῦ γάρ τῇ μάχῃ καὶ τῶν πατρίων δὲ γνόφος καὶ πυρὸς καὶ βρονταῖς θεόθεν ἐξ δρους χωρούμαντα κατέπειμψαν, πλὴν δὲ τοιούτος, καὶ τῷ Σαύτῳ τὸν Παῦλον ὑπέραινεν διὸς καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ζῆλον θερμανθεὶς ἐσται, οὐος μὲν ἐχετῷ· δὲν ζῆλον ἐν ἐκατέροις, τῷ δὲ δευτέρῳ καὶ προστιθεὶς τὴν ἐπίγνωσιν καὶ τοῖς πιστεύσασιν εἰς τὸ δέον ἀπὸν γινόμενος, καὶ μήν καὶ τὸ προστάτην μὲν καὶ συνήγορον εἰναι τοῦ νόμου καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁρμητήρα· οὐχι, οὐ μάλιστα πάντων ἔδοκει τὰ καθεστηκότα κρατεῖν καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι καθ’ ὅτι ἀνθρώποις συνεργοῖς χρῆσθαι, μηδὲν δὲ ταῦτα πάντα πρὸς τὴν κλήσιν ἐμποδῶν αὐτῷ γέγονε... Τίς οὐκ ἀν ἐκπλαγεῖ; συγγνωστὰ δύνονται ποιεῖν, Παῦλον δύνοιται γέ τοι Θεός; μόνος, ἀνθρώπων γάρ ἄν οὐδεὶς παλινῳδίαν ἐποίησεν, καὶ τάνατον τοῖς ἐναντίοις λαταρίαι, καὶ τὸ φῶς δικαιον, καὶ τῇ κλήσῃ ἐκεῖθεν· οὕτω που καὶ φερόμενον ποταμὸν οὐδὲ ἄν μυρίας χείρες εἰς ὀνάρδουν χωρῆσαι βίᾳσαιντο· Θεός δὲ πάλαι τε λέγεται τοιτὶ τεθυματουργηκέντας καὶ ἀεὶ δήποτε ποιεῖν πιστεύεται δύνασθαι. Καὶ νεανίαν έτι τὸν Παῦλον δυτα καὶ νέον ἀπέφηνεν ἀνθρώπων· οὐ γάρ οὖτος εὐτυχῶς δρις ἀποδέεται σὺν τῇ λειτηρίᾳ τὸ γῆρας, ὡς Παῦλος σὺν τῇ τοῦ νόμου παλαιότητι, καὶ τὸν παλαιὸν ἀνθρώπων· πρόσειτο τοῖνυν τὴν οἰκείωσιν πράττων, ἐκατῷ μὲν οὐχι, τούτο γάρ τῶν πολλῶν, ἀλλ’ οὐδεις ὑπὲρ κεφαλῆς οὐρανός. Καὶ τούτο γάρ δὴ θαυμαστὸν τῶν τοῦ Παύλου, τὸ μὴ συμμεταθεῖν τῇ προθέσει τὸν ζῆλον, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἐκατέροις ἀκμάζειν. Ἐντεῦθεν τόπος μὲν ὁ αὐτὸς ἐκόντα δις ἐπεξῆς; τὸν πηγὸν τὴν φύσιν ἔχειν οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ δῆμεις πανταχόσ τῆς γῆς ἀετοῦ τρόπον πάντας οἵς ἀν ἐντύχῃ πρὸς σωτηρίαν ἀρπάζων· ἐντεῦθεν ἡρμοῦντα χρόνος εἰδεν οὐδεὶς. Ἐντεῦθεν εἰ μὴ καὶ νύκτας ὅλας ταῖς ἡμέραις συνάπτεις κηρύττων ὅμοι καὶ διδάσκων, στέγειν οὐκ εἶχεν· ἐντεῦθεν οὐχ ὅπως οἵς ἐτύγχανε κερδαίνων ἡγάπα, ἀλλὰ ὃν οἴπω πῷ λόγῳ περιεγένετο, τούτους οὐκ ἔχων οὐδὲ ἀν εἴποι τις εἰ; Οὐσην δέ τοι τὴν ζημίαν ἐλαύνειν ἀπληστος· θντως τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν ἔρασθες οὐχ ἐκατῷ ταύτας; νυμφεύων, ἀλλὰ Θεῷ φαῖ τὴν ίδιαν κατεγγυήσας, ἐξη μὲν οὐκ ἔτι αὐτὸς, ζῶντα δὲ ἐκεῖνον εἶχεν ἐν ἐκατῷ· “Δὲν δῆ τῇς κλήσεως τῶν ἀποστόλων, ὡς ἐμέ γε κατὰ τὸ ἐπίδιον λέγειν, τοιαύτα, καὶ τῇ κλήσῃ, τῷ μὲν χρόνῳ διάφορος, τῷ δὲ θαυμαστῇ ἐπ’ ἀμφοῖν εἶναι ὀμβτικός, καὶ τὴν ἐτζάτην παρεχομένη τῆς πρὸς τάχαθδν ἐποιμένης αὐτῶν βίσσονν. Διαδέχεται δέ μοι τὸν λόγον ἐξῆς τὸ πρὸς Χριστὸν αὐτῶν φίλτρον· ὅπερ οὐδὲν ἥττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν διλλων κατορθωμάτων, τὴν ἀποστολικὴν προεδριαν εἰς αὐτοὺς περιέστησε. Τοσαῦτα γάρ καὶ τοιαύτα τῇς πρὸς τὸν δεσπότην εὐνοίας αὐτοῖς; ἐξηγέθη τὰ σύμβολα, σταχ καὶ τὸν πάνυ πολλὰ καὶ μεγάλα σπουδάσαντα περὶ τούτων εἰπεῖν βραχύτερα ἀν ἐλέγχαι εἰπέντε. Ηρώτα τοῖνυν τῶν

A sacramentum principibus prout volebat adjutoribus utebatur: at illa omnia non impediunt quin vocationem sequeretur..... Quis non percusus ventilia erubescet facere Paulum? certe Deus solus, hominum enim nullus palinodiam cantasset, et contraria contrariis sanasset, et lumen desuper, et vocatio inde. Sic et ruens violenter flumen nec decem manuum millia retrorsum cogerent. Deus vero jampridem dicitur illud miraculum effecisse, et semper certe facere idem posse creditur. Et adolescentem Paulum et juvenem, virum demonstravit: non enim tam facile serpens simul cum pelle senectutem deponit, quam Paulus cum legis vetustate et veterem hominem depositit. Procedit igitur conciliationem faciens, non sibi quidem, hoc enim multorum est, sed quibuscumque cœlum supra caput est. Et hoc certe mirum in Paulo est, quod non cum proposito zelum commutaverit, sed idem in alterutro floruerit. Hinc locus nullus bis istum, volucrem quasi natura, habuit; sed ubique terrarum progrediebatur, aquile instar, quoscumque fors obtulerat ut salvaret rapiens; quare quietu n tempore vidit nemo. Hinc si non et noctes totas diebus adjiciebat proclamans et docens, at lectum non habebat; hinc, licet nihil cum iis quibuscum versaretur lucraretur, contentus erat; sed quos nondum verbis superaverat, eos non habens, neque dicat aliquis quantum existimaret dannum agitare, cum insatiabilis vere humanarum animarum esset amator, non eas sibi quasi matrimonio conjungens, sed Deo, cui et suam ipsius animam cum despondisset, non jam ipse viveret, viventem autem Deum in se haberet. Quae quidem sunt vocationis apostolorum, ut ne ipse dicam secundum quod sequitur talia; et vocatio illi quidem tempore differens, huic vero mirabilis, æqualiter ambobus in honore positis, et summam præbens in id quod bonum est promptu linis eorum documentum. Succedit vero mihi his verbis statim eorum in Christianum amor, qui quidem nihil minus, ino vero maijus cæteris officiis habet, cur illis ante omnes apostolos eminentia conferatur. Tanta enim et talia benevolentia erga Magistrum ab illis data sunt signa, ut qui multa et magna de illis loqui contenderet, convinceret etiamsi pauca diceret. Primum ergo, cum cæteri discipuli alia responderent Salvatori eos interroganti: «Quem me homines esse dicunt?», cumque illi postea ut suam ipsi præmerent sententiam postularent, Petrus hanc interrogationem quasi aliquid felicit-r occurrens quæcupando et phalangem cetærorum ut princeps præcursans, quæ jamdudum parturiæbat occasione usus expressit; et hominum de Salvatore opiniones nihil simulando aut dissimulando, «Christum, inquit, Filium Dei vivi.» Cujus consensus merces, beatitudo et persuasio revelationem Petro a Deo venire, et super petram Ecclesiæ suæ ædificatio, et claves regni cœlorum datæ, et promissio quæcumque aut vincita aut remissa a Petro fuerint, illa canit. in

sortem manere in cœlis. Certe præmiorum pondus demonstrat Petrum non solummodo magis cæteris hominibus Magistrum amasse, sed etiam ipsis discipulis et quibus sequi Christum dabatur. Certe ut amare videretur, colibeo me ipsum cum ad id accedam, ne quid audacius dicam. Audebo tamen: non longe enim ab ardore Petri si funditus requiratur, cæteros discipulos fuisse videbis; ut præter id quod Christum secutus est, nihil supra illos habaret quod demonstretur, nisi ista communis et istic consensus illius in hoc quod assentiebatur, aliquis dicat: attamen et hic Petro gratia qua theologo; Petrus enim cum ille adesset, nullum omnium asseruit esse qui plus se Magistrum amaret, neque quomodo quis plus gratiae meruisse videretur, quasi necesse esset, ubi quem discipulorum oporteret præ cæteros eminere, ubique Petrum victoriam reportasse: et quod non prius interrogabatur, admodum mihi videtur moleste ferre. Quod enim ex se ipso similes sententias exprompsisset, audacius erat pro discipulo. Quis vero illorum qui tunc aderant, ista verba non audire maluerit, quam aurum Cræsi habere, et exercitum Xerxis et omnia quæ unquam in terra mortali alicui concessa sunt? Simile quid et Paulus dixit, scilicet nihil esse, neque tribulationem, neque angustias et quæ ista sequuntur, neque instantia, neque futura, neque principatus, neque archangelos, nullam denique creaturam quæ ab amore Christi eum deterreat. Duobus enim positis, se non verbis tantum, sed factis ipsis invictum præstilis in ipso rerum discrimine; ubi metus calamitatum et spes ac promissio rerum meliorum, virtus eum non deseruit, cui meliori conditioni insistere semper visum est. Cum enim dñe hæ res, metus inquam et spes, sibi oppositæ eodem nihilominus loco positæ sint; ipse tamen persuasus sum nihil æque esse timendum et sperandum quam rerum divinarum doctrinam. Ut enim nihil præstantius aut magis horrendum Divinitatem, sic anima de hac re nunquam non persuasum habere libet, nisi velit metui succumbere.

"Ισον τι τούτηρ καὶ Παῦλον εἰπεῖν πιστεύεται καὶ κηρύγγεται μηδὲν εἶναι, μὴ θλίψιν, μὴ σιγονοχίαν καὶ τούτους ἐπεται, μηδὲν η τῶν ἐνεστώτων η τῶν μελλόντων, η ἀρχῶν η ἀρχαγγέλων η ἡτοιμῶν κτίσιν η τῆς ἀγάπης αἰτῶν ἀποστήσει Χριστοῦ. Δύο γάρ ταυτὶ τεθεικώς τάναντια καὶ καθ' ἔκτειν ἀνάλογον ἔστων οὐ λόγοις μόνον εἰπεῖν, ἀλλὰ ηδὴ καὶ ἔργοις; Εδεικνε, τῆς αὐτῆς ἑπτουθέν μοίρας διαριζόμενος, τότε φόβῳ τῶν δεινῶν καὶ ἐπαγγελίᾳ τῶν χρηστῶν τὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ τάξιν λιπεῖν, κανδήγη κατὰ θάτερον εἶναι κακον. μηδὲν κατὰ τὸ λοιπὸν αἰτιῶν ἀπηλλάχθει. Εὖν γάρ τούτων οὐτέ ἀντικείμενοι; δυσὶ τὴν ἀνάλογον τάξιν ἐχόντων, ἐλπίδος φημι καὶ φόβου οὐτ' ἐπίστει, οὔτε τι δεῖσαι μᾶλιστα θεού διδάσκειν τὸν λόγον, ἐμαυτὸν πειθώ. Ω; γάρ οὐδὲν φύσει θεοῦ χρηστότερον η φοβερότερον, οὐτε οὐδὲν ψυχῆς θειμίτων μὴ οὕτω διδάσκειν αἰσι· καὶ τὴν μὴ οὕτως ὑπειληφυῖαν θατέρῳ μεριδὶ πρὸς η διάδοσιν, οὐδὲν πειρίπτειν ἀνάγκη.

Ut enim animæ que, ut decet, de Deo sentit, spes bona obtingit, sic ante omnia Paulo qui purissimo Christi amore flagrabat, id sortis evenit. Non enim solum præsenti tempore amabat Christum, sed mentis extensione et meditatione querelat qualis in posterum futurus esset ut officio satisfaceret suo, et se dignum esse voluit qui rerum futurarum testis foret et preteritarum. Haec igitur sors si apostolos

Α ἀλλων μαθητῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἑρώτησιν ἀποκριναμένων ἦνίκα. Τίνα με οἱ ἀνθρώποι, λιγοσιν, ἥρετο, κἀκείνων ἐπὶ τούτοις· καὶ τῇ περ ἔσωτῶν ἕξενεγκεκεν φῆσφον ἀπαιτουμένων, Πέτρος τὴν ἑρώτησιν ἀρπάστης ὡς Ἐρμαῖον καὶ τῆς φάναις τῶν ἀλλων δποιά τις ἀριστεὺς προσλάμψεν· καὶ κατόπιν ἐκείνους λιπίνων ἀπερ ἐκ μοσχρὸς ὀνειρεύειντος ἐξέρρητε, τάξ τε τῶν ἀνθρώπων περὶ τῷ Σωτῆρος ὑπολήψεις μηδὲν τι διατραπῆς ή περισυρεῖς, τὸν Χριστὸν εἰπε τὸν γέλον τοῦ ἁντίος θεοῦ. Τετῆς τῆς ὄμοιογίας ἀμοιβῆ, μακχαρισμὸς καὶ μητυρία τοῦ πατέρα θεοῦ τὴν ἀποκάλυψεν φέντε τῷ Πέτρῳ καὶ ἐπὶ πέτραν αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας οἰκδομάτια, καὶ κλείει τῆς τῶν οὐρανῶν διδύμεναι βιολεῖαι, καὶ τὸ τοῖς λυθεῖσιν η δεθεῖσιν ὑπὸ Πέτρου τὴν ἵσην κατέστασιν μένειν καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ δηλοὶ δὴ τὸ τῶν γερῶν βέρος ὡς Πέτρος; οὐ μηνον τῶν ἀλλων ἀνθρώπων τὸν διδάσκαλον πάλιν ἢ ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μαθητῶν, καὶ οἵς τι ἐπισθαὶ τῷ Χριστῷ συνελαμβάνετο δῆποτιν πρὸς τὸ δοκεῖν ἀγαπᾶν, ἐπέχω ἐμαυτὸν εἰπεῖν τι τοιμήτερον προσγέμενος, τολμήσω δ' ὅμως· οὐ γάρ πέρ της τοῦ Πέτρου θερμότητος, τοιούτους; τῶν μαθητῶν τούς ἀλλούς τοῖς βαθύτερον ἐρευνώτι παρέπεισεν, ὡς πλὴν τοῦ συνέπεσθαι τῷ Χριστῷ μηδὲν περὶ αὐτῶν ἔχειν πλέον δεικνύναι εἰ μή ποις κοινὰ κἀκείνοις τὰ τῆς ὄμοιογίας τῷ συγκαταθέσαι τις εἴποι. Πλὴν ἀλλὰ κάνταῦθα τῷ Πέτρῳ γάρις, δ' αὐτοῖς εἰς θεολογίαν τεμόντι· Πέτρος γάρ αὐτοῖς παρόντος τῇσι οὐδὲν δέικνυειν ποιεῖται· τὸν διδάσκαλον ἔχειν, οὖδ' ὅπως ἀν τις ποιήσα, μᾶλλον αὐτῷ κεχαρισμένα δόξεις δρῶν ὡσπερ δέοντες, οὐ τῶν μαθητῶν τινα τοὺς διώλις· ἔδει νικᾶν πανταχοῦ Πέτρου τὸν ἀνατορούμενον εἶναι τὴν νίκην, καὶ διτὶ μὴ πρότερον ἡρωτάσθαι, πάντα μὲν δοκεῖ δυσσχεραίνειν. Τὸ γάρ ἀφ' ἔκπτου τὰς τοιζιας ψῆφους εἰσάγειν Ορασύτερον η κατὰ μαθητὴν τῶν ἐδόκει· τις δ' ἀν καὶ τῶν τότε παρόντων οὐκ τῷ ξαπτῷ ἔσωτῷ ταῦτα μᾶλλον εἰρήσθαι ή γρυπός μὲν ἔχειν τὸν Κροίσου, στρατιών δὲ τὴν Ἑρόν, καὶ οὐας τῶν ἐγ γῆ τιμίων εἰς ὑπεροδολήν πάτε πεδόντες;

Β Όσπερ οὖν τῆς ὡς; χρὴ περιθ θεοῦ φρονούσας ἡ
κρείττων μερὶς ἡς ἐλπῖς ἡγεῖται καθηρος αἰτεῖ, καθε-
ρύνειται δῆ τὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης τῷ Πάντῳ
μάλα πάντων ἔξις ἀποκρήγυματέν γε καὶ αὐτῆς μόνην
τυνάπτεσθαι μακρῷ πάντην βέλτιουν ἥγουμένον.
οὐ γάρ τό γε νῦν είναι μόνον ἡγάπα Χριστὸν, αὐτὸς
καὶ φθάνων καὶ διερευνώμενος ἔντον δύοις τις
ἔσται δῆ κανόν τῷ μελλοντι, τὸν αὐτὸν τῷ νῦν ἔστεπν

Οντα κάκει Παύλου, καὶ οὕτως ἀξιόχρεων ἔστιν Α admiratione nostra dignos reddit, quo tandem eos τρέπετο καὶ ὑπὲρ τοῦ μίλλοντος μήτρυρα ὡς οὐχ ἄν τρέπετο; ὑπὲρ τῶν ἔστιν παρεληλυθότων. Εἰ δὴ τοῦτο τὸ μέρος τοιοῦτο, καὶ οὕτω Θαυμαστοὺς παρίγει τοὺς ὀποστόλους, ποὺ δήποτε τάξεως; αὐτοὺς στήσομεν, ἐπειδὴν καὶ τὸν ζῆτον αὐτὸν ἐξετάζωμεν ἐπίτιτιν θνατοῖς φίλτρου καὶ πλεονὶ κεκραμμένον τῇ θέρμῃ;

Τοῦτον δὲ καὶ γνοῖη τις ἡνὶ ἐνθένδε. Πέτρον γάρ Θαυμάτων Ἱγναγεῖ καὶ τοῦ πρόσθιου φίλτρου καὶ τῆς ὁμολογίας, οὐχ ἥτιον ἅγαμαι καὶ τοῦ ζῆτου, ὃν ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου πρὸ διδούσκου ἀνέλαβε. Τὸ γάρ ἐκφωνοῦντις συστήματι καὶ ρυχαλπαῖς ἐπιδύντι καὶ ξύλοις μόνον τολμήσαι τοῦ; Ισοις ἀμύνασθαι, ἀλλὰς τε καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ταραχὴν τῶν πραγμάτων καθ' ἣν ἔδει τοὺς μαθητὰς πάντας οἰχομένους ἔγαπητὸν ἥγετεῖναι ἀν μηδὲ μνήμη τις αὐτῶν γένηται. Μή τοι τιμωρεῖν γε τῷ διδασκάλῳ γενναιάς τῷ δυτικαὶς καὶ σφόδρα φιλούσης; Ψυχῆς ἔργῳ δειξάσῃς ἂν πρὶν λόγοις; ἕσπευδε συνιστᾶν, καὶ στε μή μάτην καὶ πρόσθιου φίλειν διετείνετο, ἀλλ' εἰ καὶ τοσοῦτον τὸ πρᾶγμα θρασύτερον, ὡς εἰπεῖν, ἔδοξεν, δισον τῆς προαιρέσεως ἀπέλεξε τοῦ δι' ὃν τὸ στασιῶδες ἐθορύβει τῶν Ίουδαίων· πάνυ μάντος φιλοῦντος τῶν προδιδόμενον ἦν. Πέτρου γάρ ἣν δὲ τοσόνδε τι τῆς δεσποτικῆς ἐξήρετο κορυφῆς, ὡςτε οὐδὲ ἀν πατέρας δισοι πρὸς παῖδες τὴν στοργὴν αὐτῷ βάλλει ἀντιτος ἀπελεύσῃ· καὶ μέντοι καὶ Παῦλος τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ ζῆτοι πολλοὶ· ἐπειν, ἐνταῦθα μόνον τὸ μετριάζειν οὐκ ἐπαινῶν οὐκ καταφρονίσθαι τὸ Εὐαγγέλιον ἐκινδύνευσεν. Αὐτίκα γάρ μάλις μετὰ τὴν κατῆσιν ἐν Διηπειρῷ κατὰ συνσωγῆς τοὺς Ίουδαίους περιήσει συγχέων καὶ τροπάκες αὐτῶν ἔργαζόμενος; οἵς ἀν καὶ συμβίῃ, καὶ τέλος εἰς τοῦτ' ἀπορίας περιέσθη τοὺς ἀντιτάσσους, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι γῶναι πότερα μᾶλλον τὴν τοῦ μικροῦ πρόσθιον ὑπὲρ τοῦ ὑδροῦ ζηλοῦντος; μεταβολὴ δὲ; δυνηθῆσι Θαυμάται, ή δι τι ποτὲ ταῖς ἀνάγκαις τῶν αὐτοῦ λόγων εὐλογεῖν ἀντιστήσωται, καὶ πότερον πλάττεται τὴν μετάθεσιν καὶ μελέτην ἐν παῖδες; μέρει τοὺς ἵναντος ποιεῖται λόγους, ή σπουδῆς ἔργον αὐτῷ τὰ παρόντα, δει δὴ καὶ τὰ πρότερα, καὶ οὖπω τοῦτο τοσοῦτον δισον εἰ μηδὲ τοῖς μαθηταῖς ἀδόκει τὴν μετάθεσιν ἀληθεύειν, ἀλλὰ τινα σκηνήν εἶναι τὰ κατ' αὐτὸν εἰκάσαι· ὡς καὶ προσοδίαν ἐντεῦθεν ὑφορδάσθαι καὶ κάκωσιν. Καὶ γάρ κάγὼ τοῦτον τὸν ποιμένα λύκον πρόσθιον ἐψυλαττόμην, ἐκ τούτῳ τοῦ προμέχου πολλὰ πρὶν ἥλιγηται τραχύματα καὶ τὸν ἐκ λίθου Στεφάνου θάνατον, τούτῳ τῷ συνηγόρῳ τὰ δεινάτατα πάνταν κατηγραφόμενος τὰ πολλὰ ζημίαν ὀψλίσκανον. Τούτου τοῦ ζῆτου καὶ ἣν κατὰ Πάτρον τῆς Κύπρου ψῆφον ἐβίνεγκεν ὁ φθιλμῶν πηρώσας ζημιώσας Ἐλύμαν, δε ἐκ τοῦ μάγος εἶναι μᾶλλον ἡ παντὸς δῆλου γνώριμος, ἦν. Εἰς γάρ ἀντίπαλον τῷ Πιστοφόρῳ μοιράντον ἐκείνου καθίσαντας ἔστιν καὶ τὸν ἀνθύπατον αντιτεπχνὸν ἐκ τούτου πρὶς ἔστιν πειραμένου οὐκούσην ἀνασχετὸν ἥγησατο πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ Ιησοῦ, λόγοις λέγω, τὴν ἀμιλλαν συγκρυπτεῖν ἐπιπλέον, μηδὲ τις χαίροντας τὸν

B En hijs rati testimonium: Petrum enim miratus ego propter præcedenter amorem et confessionem, non minus miror etiam ob zelum quem in Magistrum prolitum ostendit. Illu enim quo in multitudini vociferanti et cum gladiis supervenienti et sustibus, solus ausus est paribus armis respondere, et præsentim in ista perturbatione rerum in qua prædictum fuerat discipulos omnes abituros, quasi nulla cum dicti memoria maneret, succurrere Magistro, generosi revera et valde amantis est animi re demonstrantis quæ prius verbis ostenderat, et quia non inaniter prius amare confessus fuerat, quanquam res audacior visa est, a proposito non abstinuit propter seditionem Iudeorum, animi erat admodum prolitum amantis. Talius enim Petri amor in charum Magistri caput exardebatur, ut illius amori nec patrum in natos amor comparari possit. Invictus certe Paulus in Christum zelo post Petrum apparuit. Nec unquam in dis crimine passus est ut Evangelium contemneretur. Satim enim post vocationem suam circa Damascum

C synagogas Iudeorum circumiit concitans turbas et conversiones eorum faciens quibus conversabatur, et denique eo angustiarum adversarios suis adduxit, ut discieile illis esset scire utrum potius Pauli ante pro lege amulantis mutationem deberent mirari, an illud quod necessitatibus se monum ejus acti, rationem depositerint, et utrum singul conversionem per Iusum, et contraria faciat verba, aut si quæ nunc agit sincera sint, quia et rati præteritas discipulis veram esse conversionem, sicut facerent, imo scenam lusoriam esse ut pravam indolem dissimularet. Etenim et ego illi pastori, quasi qui lupus esset prius, diffidebam; ex illo enim antesignano multa vulnera pertuli, et mortem Stephanī lapidibus obrui; et illi accusationem multarum poenarum dabam. Hujus studii suffragium dedit quod ad Paphum in Cypro evenit, ubi Elymae poenam tulit exercitatis; qui ex hoc quod magus erat magis quam ex re quavis alia notus erat. Nam in adversam Pauli partem cum ille seipsum cunctumisset, et proconsulem a fide avertire tentaret, indigne tulit Paulus in illum ex æquo verbis certamen instituere: sed seipsum altiore ponebat, humum magum defecit, oppositionem adeo ipsi sumestans fecit, ut non tantum proconsulem non in sui favorem traxerit, sed et contra credidicerit, admirans super doctrina. Talia enim perpeti fas erat eum qui veritatis viam nec ipse ingredi volebat, nec alios ingredi volentes impeditre cessabat. Eo iusto et Ananiam principem sacerdotum pari tem debeatum

D patroci. Gr. CXLVII.

Digitized by Google | Распознавание текста
АВК/FR.

vocat et quem persecutus Dei iustitia dignum affirmat. Videbat enim ille zelotes noster principem accordatum ipsum legem transgredientem, ut qui secundum legem quidem judicaret, sed et aliqua contra legem juberet: et ipse jurejurando dixisse, nisi apostoli jurejurando viti defendissent. Credebat ergo non fieri posse ut Deus frustretur, atque sic neque hominibus praepositos mensalium aut legum violationis accusari posse; talis pro Christo zelus apostolis. Cum enim illos pati oportebat, maxime omnium humiles erant: nullum enim est tempus in quo agentes sibi auxiliari visi sint. In quibus vero Magistrum sciebant non adoratum aut non recto, omnium calidissimi. Et ut majori cura disponam sermonem, multa beneficia multis et saepe contulisse eos scimus: illis vero qui erraverant pœnas nunquam dedisse, nisi quos dogmatis adversatos fuisse constaret, et illis paucos quidem numero, immo nullos aliquis fere inveniet, etiam si auxilium quiescerit. Etenim probe intelligebant cuius essent spiritus; neque malos, sed malum voluntiam radicitus existimpare, neque deibilitate contra tentabant, ut si quis medicinam pollicitus, deinde non contra morbum, sed contra agrotantem luctaretur; et nedium quis malum resecare curans agrotantem ipsum invaderet; qui fortasse bene valentes ut agrotos false denunciarent, ut nec etiam contra illos manum abstimeret.

Et μὴ τοὺς ἀντεποιτευόμενους εἰη φάναι τῷ δόγματι, καὶ τούτους μογῆσῃ ζητῶν. Καὶ γὰρ ἡδη καλῶς ἥθελαντο ποίου πνεύματος ἤταν, καὶ οὐδὲ τοὺς κακοὺς ἐκριζοῦν, ἀλλὰ τὴν κακλανθόλοντο, οὐδὲ τὰ πάσχειν, οἱ ταπεινότατοι πάντων ἤσαν· οὐδὲ γάρ ἔστιν δε πράττοντες ἔστιν· ἐφάνησαν διηγεῖσθαι τὸν δεσπότην ἕβδομαν μὴ προσκυνέμενον ή μὴ καλῶς οἱ πάντων θερμότατοι, καὶ ίνι μᾶλλον ἐπὶ τάχριδεστερον διέλω τὸν λόγον, εἰ μὲν ποιήσοι πολλοὺς καὶ πολλάκις αὐτοῖς σύνομους, δικασθεῖσι τοὺς ἀκρατέαντας διδόντας; αὐτοῖς, τέλος

Nam et illi non sine objurgatione præteriissent, sed C interdum et medicamenta illis qui non agrotabant, ita ministrabant, ut si quereretur quis similem curam afferentium maximam apud homines gratiam meritius esset, omnibus suffragiis apostoli vincerent; et si questio apud judicem moveretur, quis minime omnium, in quorum manibus magna res posita sit suere, alios dolere affecisse videretur, credo fore ut omnibus apostoli insontes videantur, aut potius constare illos neminem unquam revera læsisse, sed etiam omnia omnium beneficia aliiquid præ illorum beneficiis exiguum viseri. Sed illa erant vestigia Magistrum sequentium; etenim et ille bene sacre indesinenter non destituit quos ad se fidis adducet, neque mundum ipsum credo capere posse liberos in quibus omnia que fecit scriberentur per singula, nec quemquam beneficiis, ejus etiam in animo haberet, nova addere posse.

Quod autem facultate puniendi privatus esset arbore vita fugiente sterilitatis item intulit, ut si qua incantat puerum mater aut lapidi aut alicui cæleroru*m* uero quae non vitam habent, ictus impingit; quo enim Salvator abutebatur ad id et evi-

A Ἐλύμαν τὰ τοιαῦτα ἀνατριχυντεῖν, ἀλλὰ έστιν ὑψηλότερον θεῖς τοῦ μάγου ὑπερδιξίῳ τε τῇ βαῇ κατ' αὐτοῦ χρῆται καὶ τὴν ἀντεξαγωγὴν εἰς τοιόντες τι βλάδης αὐτῷ περιτριπῆναι ποιεῖ ὡς; μὴ μόνον τοῦ τὸν ἀνθύπατον κερδάναι διαμαρτεῖν, ἀλλὰ μῆδε ἔστιν τοῦ λοιποῦ ἔχοντα ἔχειν καὶ πολλὰ τῆς τύμης ἔστιν μέμφεσθαι καὶ ἔστιν γάρ τοιάδε κατεργασθῆναι τῇ συμπορφῇ τὸν οὐδὲ διεῖ γε πρὸς τὴν θῆτα ἀληθείας ἀδόνιν οὐκ εἰσιντα, ἀλλὰ καὶ οἵς εἰσιν πρὸς γνῶμης ἡνί, εκκώνδη δῆ κωλύοντα. Οὗτος δὲ ζηλὸς τούχον κεκονιαμένον καὶ ἄνανταν τὸν ἀρχερίς καλεῖ, καὶ τόπτεσθαι μέλειν πρὸς τῆς τοῦ θεοῦ δικῆς ἐπανατείνεται. Ἐώρα γάρ δὲ ζηλωτῆς τὸν ἀρχιερέα νόμον μὲν πρεβαττόμενον, διεῖ δὲ πάρεστιν τοῖς πράγμασι διαιτῶντας, διεῖ δὲ γάρ τοιάδε καθιερίστα τὸ σὸν δρκῷ ἀν εἰπον οὐτές, εἰ μὴ οἱ αὐτοῖς δύμνυναι ἐκώλυον. Πρετο δὲ οὐν ὡς; οὐδὲ Θεὸν φεύδεσθαι, οὐτω μηδὲ τοὺς ἀντίκεινον καὶ τὰ πρᾶς ἔκεινον τοῖς ἀνθρώποις καθιερίσμαν, ή φεύδεσθαι παρανήμων ἀλώναι τοικύτος; οὐδὲ Στοῦ τοῖς ἀποστόλοις δὲ ζηλὸς. Οὐδὲ μὲν γάρ αὐτοῖς ἔστιν πάσχειν, οἱ ταπεινότατοι πάντων ἤσαν· οὐδὲ γάρ ἔστιν δε πράττοντες ἔστιν· ἐφάνησαν διηγεῖσθαι τὸν δεσπότην ἕβδομαν μὴ προσκυνέμενον ή μὴ καλῶς οἱ πάντων θερμότατοι, καὶ ίνι μᾶλλον ἐπὶ τάχριδεστερον διέλω τὸν λόγον, εἰ μὲν ποιήσοι πολλοὺς καὶ πολλάκις αὐτοῖς σύνομους, δικασθεῖσι τούς ἀκρατέαντας διδόντας; αὐτοῖς, τέλος

B "Αμέλει καὶ οὐδὲ πανεάπασιν ἐπιτιμῶντες; δημιεῖσαν, ἀλλὰ ξεῖνον οὐ καὶ τῷ τοῖς μὴ κατορθοῦσι μὴ δυσχεράντες φρεμάκιψ πρᾶς; τὸ κατορθοῦν ἐπιεικός ἔχρωντο, ὁστε εἰ τις ἔκειτο κρίσις τις τῶν τελικούτην προστασίαν περιθεμένων εὗ τοὺς ἀνθρώπους πεποίηκε μάλιστα πάσσις ἀνψήφοις τούς ἀποστόλους κριτῆσαι, καὶ εἰ τις πάλιν ἀνέψητο δικαστήριον, τίς ὡς ἀλάχιστα πάντων οἵς τὰ μεγάλα ἐνεχειρίσθην· τίνας ἐφάνη λελυπηκάνε, κοινῶν ἀν πάλιν νικῆσαι δύγμα τοὺς ἀποστόλους τοῦτο εἶναι, ή μᾶλλον εἰπεῖν λελυπηκέναι μὲν ὄντως οὐδένα, εἴσας δὲ τὰς ἀπάντων εὐεργεσίας πρᾶς τὰς τούτων σμικρὴν εἶναι τοι· Άλλὰ γάρ ἡν ταῦτα κατέχονται ἐπομένων διδασκαλίψ. Καὶ γάρ κακεῖνος δὲ μὲν εὐεργετῶν διετέλει εἰς πρᾶς αὐτὸν πίστις ἐχειραγώγει, οὐδὲ δὲ τὸν κόσμον αὐτὸν δὲ περὶ τούτων συγγράψων χωρῆσαι εἰς την διθέται γραφῇ, ὡς δὲ μὴ θατέρη μερίδιο τοῦ εἰ ποιεῖν δόξῃ δυνατὰς εἶναι χρῆσθαι.

D Τὴν δὲ τοῦ κολάζειν ισχὺν περιηργῆσθαι, διηρψιψ ψυχῆς ἐρήμῳ τῇς ἀκαρπίᾳ; δικασθεῖσαν, οὐδὲ εἰ τις ἐπιμορμούσει νηπίου μήτροι ή λεθῷ, ή τινες τῶν ἀψύχων ἐπέρω πληγές; ἐπιρροής δὲ μὲν γάρ δὲ Σωτῆρος κατέχοντο π.δ. εἰς

τὸν, καὶ δῆλος ἡν δέπων φύει τε τοιωτοῖς ὅν. Τὸ γάρ ἀγαθὸν φύει οὐκέτιν δὲ οὐκέτιν δημοσίου εἰναι· φόδ' ἐπειδὴ τούτῳ φόδον τοῖς θρῶσι ἐπέσεις τοῦ μή δραμοῦντες διεγώρω; τῶν αὐτοῦ λόγων ἔχειν, ταῦτά τε οὖν ἐπεινεῖν τις δὲν ἔχοι τῶν ἀποστόλων καὶ προσέτις τὸ τούτων εὐπρόσειτον καὶ κρίτιτον ὡς ἐν ζήλῳ παντὶς ἰδεῖν μεγάλου φρονήματος· ὃς δὲν καὶ ἀδέκαντα μηλάξαι Ιχανδὸν εἶναι, καὶ τὸ τοὺς ἀδίντας τοῖς αὐτοῦ λόγοις μηδὲν ἔχειν εἰς δὲν τὸν ποθευότερον ἐργεῖν πάλιν γε τοὺς ἀποστόλους. Εἰ γάρ ἐν φίδῳ τε καὶ θησαυρίᾳς μίσος ἐν τοῖς ἀρχομένοις τῶν οὐτων χρωμένων αὐτοῖς καὶ γεννᾶται καὶ ἐπεδίωστος, τῶν εἰκότων δὲν εἴη τὸ ἐπεικές τε καὶ ὑφιμένον, πόρῳ κειμένης τῆς εὐθείας, δημιουργὸν ἔρωτος γένεσθαι. Οὐ τούναν ἥπερ εἰρηται πειθαν ταῦτην ἔδοσαν μάνιον τοῦ ὑπὲρ διδικτάλου ζηλοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀν' ρώπους συμπαθές· οὐδὲν δὲν εἴποι τις δοσος ἐξετάσαν τοῖς ἔξενην γεμάνοις πρής τοῦτο δόγμασι. Καὶ γάρ συνήθοντο τε λυπουμένοις καὶ συντίθοντο βέλτιον πράτουσιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐκάτερα λογισμῶν καὶ διπερ οὐδὲν δὲν ἔτερός τις πλήν τούτων ειμινύνετο οὐδὲ ὑπὲρ ἐκυτοῦ τολμήσεις σχεδιάσσεις ἀνάθεματο εἶναι ἀπὸν Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐνχοντοτούτο πάντων αὐτοὺς ὅν δοσος γεγόνυται θεοτιθησι· τοῦτο πάντες ποιεῖν νικᾶν ἐκ πολλοῦ τοῦ κρείττιονος κανονίστερον εὐεσθείας καὶ ἀρετῆς εἰδίας τοῖς καλλιτέχνοις δημιουργήθεν καὶ ἀμίμητον ζηλῶσας τοῖς μετά τούτους κατατείφθεν. Πρὸς τοῦτο τις δρῶν, μή πρωτολεμοῦντα παῖδας θυμαζέτω πατέρα μηδὲν ἀριστέας προμαχομένους τάξεως· ὡς εἰ καὶ τούτους συμβαίη περεῖν, τοῖς γε δὲν οὐδὲ δικών, ἀσφαλεστέρων τὴν σωτηρίαν γενέσθαι, οὐδὲ μέτριον γάρ ἐντυθεῖ τὸ μέσον, ἀλλὰ ίσον οὐρανῷ τε πρὸς γῆν καὶ αἰώνιν πρὸς βίον, καὶ τοῖς ἀποστόλοις πρὸς τοὺς τοιούτους τὸ ὑπερέχον, τι δὲν τις δξιον ἔχοι λέγειν πρὸς ταῦτα; Οἱ γάρ μηδὲν δυναμα τοῦ χωρισθῆναι Χριστοῦ ἐνεγκόντες οἰς Θείψις καὶ στενοχωρία καὶ δια τούτων ὑποθέσθαι βρύτερα καὶ ζωὴ καὶ ἀγγελοι καὶ δια τῆς ἀκηράτου λήξεως μικρὰ δὲν δέκει τέλοις. Ως δικείθεν ἀφέλκειν δύναται, τούτοις οἱ Χριστοῦ δὲν αὐτῶν προσαγόμενοι ἀρέλκοντες, οὐκέτιν περιεντον τῶν γάρ αὐτῶν ἡν δηκουούθεν ὑπέρ τε Χριστοῦ καὶ δια τοῦτος εἶναι πᾶν διετοῦν κινδυνεύειν καὶ τοῦτο κεφαλαῖον αὐτοῖς τῶν κατὰ πᾶσαν γῆν τε καὶ θάλασσαν μακρῶν ἐκείνων διεύλων συνεπεραίνετο μηδένα τῶν ἀπάντων ἀπολειφθῆναι τῆς βιοικείας, καν εἰ τι δέοι παθεῖν περὶ ταῦτα ἔχοντας· τοῦ γάρ τοὺς διλλούς σῶσαι τὸ διαυτοῦς πολλοῦ τινος· δέοι μεῖζον ἡγείσθαι οὖτω μέγα τὸ τόλμημα καὶ οὐτως ὑπερφυὲς; ἐννοήσαι ὡς τε καὶ εἰς διπορον ἐκπίπτειν τι δὲν τις τῷ λόγῳ χρήσατο, πῶς τοῦ αὐτοῦ εἰλοντο ἀδιασπάστως καὶ ἀποπίπτειν οὐ παρητούντο. Μάγιστρον μὲν οὖν τοῦτο, πῶς γάρ οὖν; μικρὸν δὲ οὐδὲν ἐκείνο καὶ γάρ ἀδελφὸν τῷ προτέρῳ καὶ περὶ τοσούτον οὐ ταῦτὸν παρέσσον οὐ τοῖς αὐτοῖς δινόμασι προηνέχθη· τὸ γάρ

D A dens erat eum ad id propensum et natura tale non esse; bonum enim natura non est, cum bonum esse non licet. Cui vero semel terrorem incusserat, ne per ignaviam parum ejus verba curarent; ea laudare quis possit apostolorum? Et præterea facilius eorum accessus in zelatis viris aliquid magni erat; ut et quercum et adamantem molles reddidisse satis essent, et illi qui capiti fuerant eorum sermonibus nihil haberent quod desiderabilius videam, exceptis apostolis. Si enim ex timore et fuititate odium in subditis illorum qui ita se gerunt dignitur et crescit, verisimile esset quod decens est et remissum, longe dimissa recia via, auctorem amoris fieri. Non igitur, ut dictum est, hujus rei periculum fecerunt solum zeli quo in magistrum ardeant, sed etiam in homines amoris. Neque dicat aliquis quantis hoc confirmaverint illatis a i id probationibus. Etenim et dolentibus condolebant, et felicioribus una congaudebant et iisdem utrinque rationacionibus; et quod nemio aliis exceptis illis præ se tulisset, neque pro seipso ausus esset inchoare, depositum esse a Christo pro fratribus gloriantur. Huc illos omnibus quicunque fuerunt præcellentis facit: hoc facit omnes vincere cum novissimum pietatis et virtutis exemplum dederint effectum optimè et inimitabile venturis hominibus relictum. Illud quidem aliquis respiciens, nou pugnantem pro nativis patrem miretur, non principes ante ordinem propugnantes, ut, quanquam acridat ut cadant, illis quibus certamen est, certior salus fiat. Non moderatum enim hic quod medium est, sed aequale cælo, si cum terra conferatur, et aeterno tempori, si cum humana vita, et apostolis, si cum ceteris hominibus, quod superat. Quid aliquis jam super ea adjicere e re esse censeat? Is enim qui ne verburi quidem Christo separationis tulissent, quibus anxietas et angustiae sunt et queque his cogitari possunt difficultiora, et vita et angelii et omnia quae immixtae quietis sunt, parva seu nihil videbantur; ut inde abstrahere possis, illis qui ad Christum per eos adducebantur, detrahentes, hand agre fricabant; et enim erat illorum pro Christo et bis quorum causa Christus seipsum dederat, paratos esse quodcumque objici potest periculum adire, et illud præcipuum illis nullum in universa terra, neque etiam illos qui ultra mare erant; relinquere in regno Dei, quodcumque sit quod pati oportet eos qui id susciperent; nam oportebat alias salvati majus haberi quam si seipsi salvarent. Sic tam audax propositum et tam incredibile cogitatu est, ut in summa difficultatem incideret qui ea expressurus verbis interetur. Quomodo eidem rei satis adhærebant ut nihil eos avellere posset, et decidere nolent. Maximum sane hoc est. Qui in enim? Parvum vero nec illud. Nam consanguineum priori et fratre aequali non idem quia non iisdem nominibus est prolatum. Id enim quod cupiebant seso ab omnibus solutos

esse una cum Christo, et quod eam solationem pro-
erastin rent propter amorem illorum, quos per
Evangelium Christo quotidie parturiebant, qui
pacto magis quis homines dilexerit? Multum vero
infra debitum agere crederent si Christi discipuli
ejus fidem stabilire nitentes, non cunctem Christum
in ejusdem generis homines amorem demon trare
studiose quererent. Illud enim non ignorabant qui
Christi spiritum habebant; Magistro licere eos in
propria et intacta beatitudine collocare. Ille autem,
quamquam et ipse omni mutatione superior esset,
non tamen dignatus est corpus sumere; et se
hominibus aequaliter ostendit esse, sicut in eos amo-
ris clarissimum documentum exhibendo, et eadem
cum illis vita fungendo. Id enim constat quod si-
cuit apostoli Christo, sic homines Christo nomen
dederunt.

Hoc enim et illi in animo esse celebant, et plures
quidem cognoscere demonstrationes beneficiorum
ejus exhibebant quam omnes qui unquam fuerant;
pulchriores vero eo quo plures, ad bene agendum
promptissimi omnium, bene pati, ignavissimi et
rursus male factorum nunquam accusati, et quod
mala patiebantur eo magis gaudebant, quo minus
digna qua: in praesentia experiebantur præ repositia
in celo gloria videbant: et omnibus monstrarunt
se humana natura usos fuisse, mente vero coelesti,
et inter terrenas mentes longe superiori. Si autem
fieri posset ut ille qui præsenti sermonum specie
uteretur, illorum in his voluntatem satis omnibus
in meium produceret, sic dispussem sermones.
Cum autem multas de rebus ratiocinationes deli-
cientes videbam, relietas melius esse mihi videtur
imitari pictores qui discipulos exemplaribus potius
et representationibus quam tenuibus verbis docent,
et quæ singula beneficia contulerint perlustrare.
Non enim qualem sermo solus quenlibet proclamat,
et talis haberi illi debet, sed super quem facta verbis
addita non pudoris dicenti materia præbent. Et
exploratus ille sermo, quantum me divulgare licet,
nunquam est dignus comparari rebus ipsis. Et hoc qui-
dem erit hoc modo. Sermo qui hic sensus etiam apo-
stolorum sciat, attamen justum existimat, miracula
utrinvis cuius auctoritate fuerint, quietum manere, et
alterius miraculis usque ad finem innoratur; tunc
ipsum ipsum capiens, principium et reliquis rebus
redisse. Si autem de ambobus libere omnia dicere
licet, hoc esset gratum: nunc autem cum divi-
dimus sit qui dicit, uni post alterum amborum se
ipsum dabit.

Petrus igitur, neplacitum longa, illum qui ante foras
templi Hierosolymitani sedebat et stipem erogabat,
marmi sublatum et super pedes collocavit, ac si
nuculo in primis malo vexatus fuisset; et claudens am-
bos peccatis mater in lucem edidit, et qui regnau-

A ἐπίστου εἰν μὲν ἀναλόγως περὶ τυνέων: Χριστῷ, οὐ-
θις δὲ θεοπρόσωπος εἴη ἀνέμοιν, φύτεροι τούτου
οὐδὲ τοῦ Εὐαγγελίου δῆμον θεομέριος, τίνα πι-
ρά τιπεν ὑπερβοήη δύναται εἶναι; πρὸς ἀνθρώπους
ἀγάπης; Ποιὸν δὲ ἐξω τῶν προκειμένων πρά-
τειν ἀνθρώπον εἰς Χριστοῦ μετητὰς καθεστάνει Ιχυ-
ριζούμενος μὴ τὴν αὐτὴν ἔκεινον περὶ τοὺς θυσιῶν;
πειθόδον δεικνύναι στοργήν. Οὐ γάρ ἔκεινον γε νῦν
Χριστοῦ ἔχοντας ἐλεκτούς ὡς καὶ τῷ διδασκαλῷ ἦν
ἐπὶ τῆς οἰκείας καὶ ἀκτράτου μακαρεῖτης ήρι-
σθαι. Ό δὲ κατοι τροφῆς ἀνάτερος ὁν, ὅμως οὐδὲ
ἀπηγέλωτε καὶ σῶμα ἀναλαβέσθαι, καὶ τῷ συγγενεῖς
αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους δεῖξαι, τῆς εἰ; αὐτοὺς ἀγά-
πης σφέστατον πάντων ἔξενεγκελον σύμβολον, καὶ
δὴ μᾶλλον μὲν ἔχων Χριστῷ τούτῳ γάρ καίτινον
τυνέλνειν φάναι τὸ πάντα Χριστῷ οἱ ἀπόστολοι, μᾶ-
λλον δὲ ἀνθρώποις διὰ Χριστὸν ἔκαυτοὺς ἀπηγέλων
ἢ τῷ Χριστῷ.

B Τοῦτο γάρ καίτινον πρᾶς γνώμης γέρεσαν ἔν,
καὶ πλεον; μὲν γνῶναι τὰς ἐπιδείξεις τῶν εὐ-
ργετημάτων παρέσχον ή πάντες οἱ πόποι, γαλ-
λίους δὲ ὄσφι καὶ πλεον; εἴδεν πιτελεν προθυ-
μάτα πάντων, ἔχοντες, εὐ δὲ πάτεριν φρεθυμάτας·
καὶ αὐτοὶς κακῶς μὲν ποιεῖν οὐδέποτ' ἀν ἐγκινέν-
τες, τῷ δὲ κακῶς πάτεριν τοσούτῳ χαίροντες ὅπῃ
καὶ οὐδὲ δέξια τὰ παρόντα δεινά πρὸς τὴν ἀποκειμέ-
νην αὐτοῖς ἐθέλοντο δέξαν· καὶ πάτερι μὲν μανθάνει
ἰδίοσαν ὡς ἔτιν ἀνθρωπίνη μὲν κεχρημένο: τῇ
φύσει, γνώμη δὲ οὐρανίῳ καὶ πάντῃ τῶν γηνῶν
ὑπερκειμένη. Ἀλλ' εἰ μὲν ἦν τῇ παρούσῃ τῶν λόγων
ἰδέα χρωμένη τὴν ἔκεινων περὶ ταῦτα προσήργετε
ἀποχρώντως ἀπάτει παραστῆσαι, δῶδεν διετέθουν
τοὺς λόγους· ἐπειδὲ δὲ πολὺ τῶν πραγμάτων τοῖς
περὶ τούτων λογισμούς δρῶ λειπούμενος, ἀμετον
εῖναι μοι δοκῶ μιμησάμενον τῶν ζωγράτων, οἱ τοῖς
μαθηταῖς παραδείγματι μᾶλλον καὶ πρωτοτύπῳ: ή
ψιλοὶ λόγοις πατέσθουσι, τοῖς; καθ' ἔκαστον τῶν
εὐεργετημάτων ἐπεξίεναι. Οὐδὲ γάρ διν λόγος μόνος:
ἔποιοι δὲν κτήριταις καὶ τοιοῦτος: διπλῆτες: οὐδος:,
ἀλλ' ἐφ' δὲν τὰ πράγματα τοῖς λόγοις τοῖς παρατθίμενοι,
μη κατατιχύνει: τὸν λέγοντα. Καὶ δι βρεστίσθετοι: οὐ-
τοῖς λόγοις: έσα κακῷ ἀπορήντεσθαι, οὐδὲ έσθι διποι
οὐδὲ δέξιας: έστι τῶν ισων δέκιονται τοῖς Εργοις. Καὶ
τοῦτο μὲν τοῦτον έσται τὸν τρόπον· δὲ δὴ λόγος
κάνταθα τὸν σύμποντον τῶν ἀποστόλων εἰδοῦς οὐμα-
σιον δίκαστον εἰσται τοῖς θαύμασιν διποτέρου παραγ-
γελας ἥρεμεν καὶ τοῖς γε θεοῖς μέχρι καὶ εἰς
τέλος ἐνδιατρίψας, εἰς ἀναλαβώντας έκαυτον, ἀρχήν καὶ
τοῖς τοῦ λοιποῦ δοῦναι. Ἀλλ' εἰ μὲν διμοτέρων
ἀθρόος πάντες ἐπεφύκει, τούτος δὲν ἦν αὐτῷ
βουλομένων νυν! δὲ μεριστὸς ὃν ἐν παρ' ἐν ἔκατερων
εἰς οὐτὸν επιδώσει.

Πέτρος τοινυν, οὐα μὴ λέγω μακρί, τὸν πρὸ τοῦ
κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ νεώ ταῖς κατήμενον τε καὶ το-
ταῖς εἰνταταῖς οὐτα τῆς κειρὸς λαβόμενος ἐπι τοῖς
έστησεν, ὡς μηδενὶ μηδέποτε συγγεγονός δεινός,
καίτοι χωλὸν ἐμφοτέροις αὐτὸν ἡ μητηρὶ εἰ; γάρ

προτεγχατο καὶ μηδοτοῦ ποσὶ χρῆσις δυνά-
μενον, ὃς καὶ φρέτον ἐτέρων. γίνεσθαι: ἡνίκα πρὸ^{της}
τῆς ἀράτας ἔστι βίπτεται πύλης. Παῦλος δὲ ἐν
Αὐστροῖς πέντε Λυκανοῖς τῶν ίσων γέγονεν αὐτουρ-
γός· πήτην καθίσσον σὺν χειρὶ, φωνῇ δὲ τὴν χωλὸν
ἡγείτε. Τῷ γὰρ δύναματι τοῦ Χριστοῦ καὶ χειρὶ καὶ
φωνῇ ταυτὸν ἕδυνάσθι ταρά τοῖς ἀπιστόλοις; οἵτις γε
τούτῃ αὐτῷ μέλλον, τῇ θεραπεύσιν οὐ προδρόμον τι
ἔγένετο τὴν αὐτὴν ἐν ἅπται μετέπειν τρόπον τῆς
θεραπείας: καὶ ὥστε πᾶν συνίθιματος, τῶν τε τοῦ
πάθους ἀπαλλαγέντων εἰποῦ δοῖς; τοῖς ἀνθρώποις
τὴν ἀλλήλων εὐπραγίαν μαθεῖν, οὐδετέρῳ γ' ἀν τὸ
θατέρου καλὸν χαριέστερον ἔδοτε προχωρήσατε,
μᾶλλον μὲν οὖν ἔκατέρου τὸ οἰκεῖον θατέρου
τῷ τρόπῳ διῆνεγκε τοσοῦτον πρὸς τῷ ἑστὲ καὶ σε-
μνήτερον, μεγαλυγένθετο τὸ ἄν ἔσχον ἐπ' ἀλλήλους;
ὅτι μὲν, διτε δὴ καὶ ἀφῆς ἀξιωθεῖς ἀποστολικῆς, δὲ δ'
αὐτὸύ τούτῳ μᾶλλον τῷ μηδὲ κειρὸς ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν
τὴν λατρὸν, φωνῆς δὲ μόνης προσένεθῆναι, καὶ ταῦτι
μὲν ὑπῆρχεν ἀν ἔκατέρων ἰδίᾳ, κανὴ δὲ περιχαρε-
στέρας ἀν ἀπήλαυνον τῆς λάσεως, διψφ καὶ βραδυ-
τέρας· καὶ γὰρ ἡδῖον ἐπὶ γῆς ἔβαδεσαν ή πάντες; οἱ
ἐπ' ἔκεινον ἀνθρώποις: καὶ πλεῖστον ἀν οἷμαι χρόνου
ἀπιστεῖν ἔστοις, εἰ γε μὴ διενιρώττουσι τῇ τῆς
εὐφροσύνης ὑπερβολῇ. Σεμνὸν δὲ κάκενο τῶν ἀπο-
στόλων εἰδέσται καὶ τῇ; τοῦ θεύματος χάριτος μὴ
φέρον τὰ δεύτερα εἰ γε μή καὶ τὰ πρώτα. Ἐπειδὴ γὰρ
ἔκατέρον τῶν κωνῖνον οἱ τότε παρόντες ἐπύγχανον
ἀλλομένους καὶ ἀτραπῶν; βαθέζονται ἔθετον, οὐκέτι
τοῖς θεραπευταῖς ὡς ἀνθρώποις, ἀλλ' ὡς θεοῖς προτ-
φέροντο. Πλύσιφ γε μήν καὶ ἐπιχειρίτως δημιο-
ροῦντι καὶ ὡς Ἐρεχθίη προσείλην ἡδη. Καὶ Βαρνάβας:
αὐτῷ τῇ; τιρῆ: συγάνω παραπλάνασε. Τί τε προτα-
γόμενα στέμματα καὶ οἱ ἀνθρήσμενοι ταῦροι τῆς
μεγίστης: ἐν τιμαῖς ἀπάστατις ὑπεροχῆς εἰκότως. Τοῖς
μὲν γὰρ ἀλλοις θεοῖς ἔκεινα μόνα προσόντα δύνων,
δὲ προσέναις θεοῖς ἔξην, μεγέθη ναῶν, χάριτας ἀγαλ-
μάτων, ἀναθημάτων κάλλη καὶ πλοῦτον, βωμοῖς
στενοχωρουμένους τοῖς ἱερεῖσι, καὶ τὴν ἀλλήλην ἀπ-
σαν ὡς τυράννοις δορυφορίαν καὶ οὐ μᾶλλον ἐκ τοῦ
θεοῦ εἶναι τούτων ἀξιουμένους ή ἐκ τοῦ τούτων
τῆτεσθαι, καὶ δὲ μεῖζον προσθιασαμένους τὴν θέωσιν
τοὺς δὲ ἀποστόλους ἔθετον τούτων μὲν μετέγκυνταις
οὐδενὸς, ἔκεινος δὲ ἔχοντας κάκενα ποιοῦντας, &
Θεὸν Εγείνειν, καὶ πρὸς δὲ κινεῖσθαι ἔχρην. Καὶ ποτὲ;
γε τούτοις τὸν μὲν Παῦλον τοιαύτην δρᾶν ἦν ἀπο-
φαίνοντα τὴν ἐν ἑαυτῷ χάριν, οἷαν εἶναι εἰκὼν καὶ
ἥν αὐτῇ, θεοῦ τε καὶ θεῖα. Τοὺς δὲ ἀνθρώπους, εἰ
μὲν οἱ θεοὶ χρηστὸν τι ποιεῖν & Ιησὺς ἐποίει, τούτο γε καὶ μάλι-
α καὶ ὡς ἐγνωκότες. Τι οὖν ἔδει πρὸς ταῦτα τοὺς
ἀποστόλους τῷ πράγματι χρῆσασθαι; Ἀλλος μὲν
ἄν τὰς τοιάδες τιμάς καὶ παρούσας οὐκ ἀπώστατο,
καὶ μετούσας τὸν ιησίστορον οἱ δὲ παρούσας γοῦν προεύ-
θυσι τοσοῦτον ἐδέσθαι, ὥστε καὶ οὐδὲ ἐλαφρῶς τὸ
γινώμενον ἡνεγκαν, ἐνθα καὶ δὴ μάλιστα θεοὺς διὰ
τις ἴγγασε. Ἐπειδὴ καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπου τὰ παρόντα

A quam pedibus uti poterat, ut etiam onus ceteris
esset quando ante Pulchram residebat portam. Paulus contra Lysistrate, in urbe Lycaonie, earumdem re-
rum auctor factus est, nisi quod non manu, sed
voce claudum suscitaverit. Etenim in nomine
Christi et manu et vox idem poterat apud aposto-
los, quibus hoc Iosum sanare paris momenti res
factum est; nam eundem in omnibus morbis
modum sanationis adhibebant, et si post sava-
tionem restitutam hominibus, nemo alterius pul-
chritudinem gatiamque superare videlicet; poti-
us tamen quod utriusque proprium est, quan-
to magis alterius modo differt, tanto et relata
jucunditate, honore digniori; et magnificie
gloriari invicem possent, unus quia ab apostolo
manu tractati dignus inventus esset; alter, quia
Petro ne quidem adhibita manu, sed voce tantum
opus fuisse, ut sedentem suscitare. Et hoc quidem
præsto unicuique privatum erat, communis autem
eo graviori sanatione interebantur, quo tardior erat.
Etenim jucundius terram ingrediebantur quam om-
nes posteri. Et plurimum credo tempus fore ut fides
ab illis abesset, nisi somnium agentibus propter ini-
miciam felicitatem. Semper autem apostolorum mira-
cula si non primo loco, secundo saltem ponenda
erunt. Quum enī utrumque claudorum ii qui forte
tunc aderant salientem et deambulantem videbant,
medicos non pro hominibus, sed pro diis habebant.
Paulo enim, egregio prædicta tori, ut Mercurio hono-
res offerebant; et Barnabas, dum aderat, iisdem hu-
moribus fruebatur. Adde quod vita et sacrificium
tauri in maximo honore apud omnes, ut par est,
erant. Etenim exeteris diis ista sola attributa vide-
bant, quibus deos abundare decet, templorum mi-
gnitudinem, gratiam statuarum, donariorum pul-
chritudinem et divitias, aras concretatas victimis et
omne aliud ut tyrannis satellitum; neque magis
quia dii erant, his digni habebantur, quam quia
digni his habebantur, et, quod maius est, inviti,
pro diis habebantur. Videbant autem nullius ista-
rum rerum partipes apostolos factos; sed ista
habentes et ista facientes quae deum habere et ad
quae moveri oportebat. Insuper in Paulo eminebat
Deo ipso digna gratia; homines vero, nisi dii
utile aliquid in illos conferre queant, nunquam pos-
se in experimentum venire; sed quia eadem deum
oportet facere quae Paulus faciebat, hoc pro certo
constabat. Quid ergo oportebat præterea apostolos
fecisse? Alius certe tales honores oblatos non re-
cusasset, et deficientes precarius esset; at illi spe
futuorum iniquo sapientia presentia fer-
bant. Hinc certe esse deos credas, quippe qui supra
hominem presentia disponuerunt. Paulus quidem
cum Barnaba, scissis vestibus, iis se repente ob-
tulerunt, et affectibus humanis obnoxios se affi-
mantes, sacrificari sibi omnino recusauit. Petrus
contra multitudinis de se opinionem, quasi propria
potentia operatus fuisse, longiori concione ex

rum animo expellit; ambo Deum proclamant Christum. Si quis autem rem perserutetur, triplex ornamentum videbit, et propter processum gloriosum, suspicio enim medicos esse sicut deos superat nimis existimatione miraculi magnitudinem, quanvis principium ad id referens; quod autem sacra et divinum cultum restaverit, id vere omnium laude dignum est, sed rursus vide: miraculose admodum in Joppe Doreadi mortuæ quæ piaculum et propositionem et lacrymas esset sortiti, Petrus unico verbo vitam restituit; et Paulus in Troade ubi sermones in medium noctem protraxera, Eutychum iuvarem, qui forte e tertio tabulato humi ceciderat, et quem sui cognati defunctionum sustulerant, vitæ reddidit; et uterque monstravit quid apostolus Dei nomine locutus in aliquem conferre posset. Sic et mulieres, atque ac viri nunquam de gratiis apostolo alicui referendis habebant; non enim quia natura a viris differabant, in studiis ignaviores erant. Nam in Christo Iesu, feminem et masculum nihil est. Uterque enim non minus quam puer et vir homo est. Etenim Magistrum sciebant nullum in bene faciendo discrimen inter utrumque genus facere. Et enim qui semper bene agit non sexus differentia, non nox neque dies, non hominum frequentia, neque solitudo, nihil aliud simillimum rerum impolemento est. Sic et apostoli non naturali, non tempori, non ætatem, non fortunam, non locum, nec aliud quidquam distinguere solebant. Præterea et vocati et non vocati, agrotantes sanatos, mortuos vero viventes suis reddiderunt; et vocantibus nunquam spe inferiores visi sunt; non rogantibus autem semper superiores. Præterea quem non admiratione percollet Petrus in Lydia Judæa, quum paralysi laborarentem Aenean invenit et ita sibi constrainxit, ut sibi inde ministraret; Paulus contra qui in Melita insula, quæ juxta minorum Syrtim Africæ mari circumdatur, ad moribundum ex morte patrem Publum sanum reddidit, ita ut in omne tempus malo valediceret? Tum iis qui cum Paulo navigabant, ut misere in insulam alliderent, accidit, aut potius feliciter contigit, ut per Paulum salvarentur. Publum quidem patri et illis qui in insula morbis laborabant felicissimus (si felix est mortis fuga) fuit in illam adventus Pauli. Demonstratum quoque saepius est apostolos et voluisse et potuisse opera plus quam humana efficere: ita ut neque morbi neque mors ipsa eorum presentiam serice possent. Si vero hoc dixeris, res mirabiliores unusquisque siceret, ut credo, non obscurum esse Salvatoris promissione fidem impositam esse. Nonne enim cuiilibet maximum videtur omnium prodigiorum umbra sola Petri morbos ad valetudine in revocans et ex dæmoniacis dæmones expellens? Adde Pauli sudarium; et quæ juxta corpus sacram coapostoli umbre aqualem vim exercabant. Illius enim hi discipuli erant, quare fraus et imitatio diu latere vix poterant. Quemadmodum autem exercitus trepidans et vexillum erectum ab hostibus, et procul

A διέθηκαν, καὶ Παῦλος μὲν ἄμα Βερνάδζ τὰς θεθῆταις περιφήγαμενοι καὶ εἰς μέσους τοὺς θεοποιῶντας ἀλάμενοι, ἐμοιοπαθεῖς τε αὐτοῖς δινθρωποι διεμαρτυραντο γεγενῆθαι, καὶ μὴ ἀν εἰ τι καὶ γένοιτο θυσίας προσδέξασθαι· Πέτρος δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ πάτηθους ὑπὸληφίν ὡς οἰκεῖα δυνάμει τὸ θαύμα ἐνηργήθως μαχροτέρα δημηγορίᾳ τῆς ἐκείνην φυγαδένει ψυχῆς ἀμφότεροι δὲ θεὸν καταγγέλλουσι τὸν Χριστόν. Καὶ τὸ πρᾶγμα σκοποῦντι τριχῇ φανεται κοτυμῆτιν καὶ κατὰ πρόσθον ἐπιδόξετερον ἔστι τοῦτο γεγόνει· Ἡ μὲν τὰρ ὡς περὶ θεῶν τῶν θεραπευτῶν ὁ πόληψις παρευδοκίμει τὸ τοῦ θαύματος μέγεθος, κατοι τὴν ἀρχὴν ἀναφέρουσα πρὸς ἐκεῖνο· τὸ δὲ τὴν θεώντων διακρούσασθαι καὶ τὰ θύματα καὶ μὲν οὕτω θεοφορήσουσα ἐντάσσεις πόθεν οὐχὶ τῆς ἐντύθεν ὑπερέχει τιμῆς; Πάλιν ἔρα ποὺς· θαυμασίας δὲ πάντως ἐν Ιόπηπ τὴν δορκάδα τῷ ζῆν ἀπολύτερα ὡς καὶ λουτρῶν καὶ προθέσεως; καὶ θρήνων τυχεῖται Πέτρῳ μὲν βραχύτατον ἥρκεσε βῆμα δις ἀποδίξεις βιούσαν. Πιλόλος δὲ ἐν Τρωάδι καὶ εἰς μέτας νύκτας διελεγμένος, τὸν νεανίαν Εὔτυχον ἐκ τοῦ τριστήγου πεσόντα καὶ νεκρὸν ὑπὸ τοῦ προστηκόντος ἀρθίντα, τῇ ζωῇ πάλιν ἀπέδωκε, δεῖξας ἐκάτερος τίνος ἀπόστολος χρηματίζων καὶ δοῦλος, τίνος τελείν δύναται. Οὕτω καὶ γυναικεῖς, οὐκ διδρες μόνοι, γάρτες εἰδέναι τοῖς ἀπόστολοις οὐδικῶνδις ήτη; ηπέρουν. Οὐ γάρ δὲ τὴν φύσιν ἀρέσκων διῆλαττον, καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ Ἐλαττον ἀπήγεσαν ἔχουσιν. Ἔν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ θηλὴ καὶ δρενεν οὐδέν τιστιν· ἐκάτερος; γάρ οὐχ ἦτορ ή παῖς καὶ ἀνήρ διδρυτός καὶ γάρ τοι γαλ τὸν διδάσκαλον φέδεσαν μηδὲν ἐν τοῖς εὐποιίαις διετῶντα τὰ γένη· τῷ γάρ οὐκ Εστιν δὲ μὴ εὖ ποιοῦντι οὐ τὸ τῶν φύσεων διάφορον, οὐ νῦν, οὐχ ἡμέρα, οὐκ δύλος, οὐκ ἡρμῆς, οὐκ ἀλλο τοῖν τοιωτῶν οὐδέν ἐμποδὼν γίνεται. Κατὰ ταυτὰ τοῖν καὶ οἱ ἀπόστολοι μὴ φύτε, μὴ χοίνιον, μὴ τικλαν, μὴ τύχην, μὴ τόπον, μηδὲν διλο διατέλειν μεμαθηκτές, προσέτι καὶ παρακλήσεως προσαγομένης καὶ ἀπαράχλητοι, νοσοῦντες μὲν ὑγιεῖς, νεκροὺς δὲ ζῶντας ἀπεδίδοσαν τοῖς οἰκείοις. Καὶ τοῖς μὲν καλοῦσιν οὐδεποτε τῶν ἀλπιδῶν ὥφθησαν χείρους, τοῖς δὲ καὶ μὴ δεηθεῖσιν ἀει κρείττους. Ἐτι τίνα οὐκ ἀντιτίξεις Πέτρος μὲν ἐν Λύδῃ τῇ; Ἰουδαῖας παραλειμμένον τὸν Αἰγαίαν εύρων, καὶ συσφίγγων ὡς ἔστι τούτευθεν ἀπηρτεῖσθαι, Παῦλος δὲ ἐν Μελίτῃ τῇ νήσῳ, Μελίτῃ τῇ περὶ τὴν ἀλάτων Σύρτιν τῷ τῆς Ἀφρικῆς κλιζομένην πελάγει. πρὸς θάνατον ἥπι τοῦ νοσήματος; βάρει νεύοντα τὸν πατέρα Πιούσκιον ἀνανεύσαι παρέχων εἰς τέλος ἀποστειάμενον τὸ δεινόν; Ἐνθα τοῖς μὲν τῷ Παύλῳ συμπλεύσας δυστυχῶς εἰς τὴν νῆσον ἔξωχελαι συνένη, ἢ μᾶλλον εἰπεν εὐτοχῶς διὰ Παύλου συδηναι, τῷ Πιούσκῳ γε μήν πατέρι καὶ οῖς ἐν τῇ νήσῳ νοσήματα πέιζοντα ἡν παντάπασιν εύτυχῆς, εἰ δὴ εύτυχε; τὸ φυγεῖν θάνατον, ἢ ἐπὶ ταύτην ἀπέβασις συνηγέλη τοῦ Παύλου. Δέδειχται μὲν δὴ πολλοχθέν καὶ βουλομένους καὶ δυναμένους τοὺς ἀποστόλους ἐργα

χερὸς ἀνθρωπίνης κρείτιον ποιεῖν, ὡς καὶ νίστας Α αὐδitus tubae sonitus in fugam statim hostes vertit, καὶ Θανάτους μῆδ' ἀπιδημίαν αὐτῶν δύνασθαι φέρειν· εἰ δ' ὁ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶν ἔρχομαι ἕξα, πᾶς τις ἀν., οἴμαι, φαίνεται μή δῆλον εἶναι τῇ τοῦ Σωτῆρος ἐπιγγελίᾳ τέλος; ἐπιτεθῆναι. "Ἡ γάρ πώλῃ καὶ πεντε τῷ δοκεῖ μέγιστον πάντων θαυμάτων σκιὰ μόνη Πέτρου τοὺς κακῶς ἔχοντας ιωμένη καὶ δαιμονῶντας τῶν ἐνοικούντων ἀνιεῖσα πνευμάτων, καὶ μήν καὶ Παύλου σουδάριον καὶ δὲ δημόποτε τῶν περὶ τὸ λεπρὸν σώματα συναπτόδου σκιᾷ τὰς δυνάμεις; ἀνήργει· ἐκείνου γάρ οὗτος μαθήται, θεοὶ καὶ κλέψαι τις θεραπείαν τὸν νατο, καὶ ἡ μημητις μᾶλλα ἔγγυον δρθῆναι· διὸ μέντοι τρόπον στράτευμα καταπεπληγμένον καὶ σημαῖα σταθεῖσα τοῖς ἐναντίοις καὶ πρόβωθεν σάλπιγγος ἀκουσθεὶς ἥχος οὔχεσθαι παραυτίκα ποιεῖ, τὸν αὐτὸν καὶ νόσοι καὶ δαμόνες, καὶ σκιὰν ἐδεσθεῖσαν Μέτρου, καὶ σουδάριον Παύλου, καὶ δὲ τὸν τῶν ἀποστόλων ὄντας μεμνημένος δρασμοῦ δαιμόνων ἐνύπνιος καὶ νόσων· ἦν μεμνημένος· καὶ οὐ μᾶλλον διθμάτα τοῖς; ἀνθρώποις τὴν ἀρχὴν τὰ πνεύματα εἰσικίστη ἢ ἐκεῖθεν ἐξέκλεπτον ἔαυτο, τῶν εὐχαριστῶν τὰς ἤ φυγῇ λαθεῖν χρώμενα ἢ μή σὺν μάτιγρι δραπετεῦσαι· καὶ τὸ μή μετὰ ζημίας διπλαγῆναι οὐ κείρον φέτο τοῦ σὺν κέρδει.

Τοσοῦτον τοῖς δαίμοσι τὸ δέος ἐπήρητο, ὡς καὶ πρὸς δουλοκρεπεῖς κολακίας ἡδη χωρεῖν καὶ παιδίσκη χρηστρίνους ὀργάνῳ, δούλους τε τοῦ ὑψηστοῦ Θεοῦ τοὺς ἀποστόλους κηρύττειν καὶ τὴν δῆλην τῆς ἀληθείας ἐναγγελίασθαι, καίτοι φανερὸν καὶ ἀκήρυκτον τῶν τοῦ λόγου γενναίων ἀγωνιστῶν ἐπ' αὐτοῖς ἀνηργμένων τὴν μάχην, ὡς πᾶσαν ἀποκλεῖσαι· ψυχὴν τῇ ἐκείνων λατρείᾳ· οὐκούν δὲ κακῶς τοῦ; κακοὶ· ἐπὶ διάνοιαν τοῦτο· ἥλθεν εἰ γε προχωρήσειν αὐτοῖς· θωπεῖαις τοὺς κατά· αὐτῶν ἐκμειλίξασθαι· ἐκεῖνοι μέντοι κακῶς, διτὶ τοὺς ὑπὸ Χριστοῦ πεμφθέντας ὑπελεύσεθαι δηλιπτισαν, καὶ οὐδὲ τοῦτο συνῆκαν, δι τοὺς ἀποστόλους οὐκέτι δι παρῆλθεν, ὡς τῷ τοῖς ἔχοροις νέμοντι πίστιν καὶ θάτερον ὑπολείπεται· τὸ τοὺς φίλους ταύτης ἀποστερῶν, οὐ μὴν καίτοι τούτους καταδημαργιήσειν τοὺς ἀποστόλους οἰδημένον τὸ προστίθον τῆς οἰκείας συμμορίας· δαιμόνιον ἔχει τι, οὐδὲ εἰ μηδὲν ἀλλο παροφθέν γοῦν Ερήμειν ἀφείθη· ἀλλὰ καὶ δίκην ὃν ἐτόλμησεν ὁ πρότηθη· καὶ γάρ ἐπιστομίθεν τῆς παιδίσκης ἡλάθη.

Τίς δὴ ταῦτα βλέπων, οὐκ εὐθὺς ἐπὶ νοῦν ἐκεῖνον γε λήψεται, ὡς τοὶς ἀποστόλοις Χριστοῦ· καὶ τῶν οἰκείων ἀνὴρ κείρας ἡ θεραπεία παρῆν καὶ τῶν ἔχθρῶν ἡ κατάλυσις, ἐκατέροις τε τὰ πρόσφορα διάφορα νέμονταις, τῶν αὐτῶν ἐν ἐκατέροις δέξιοις στεφάνων ἀνηγορεύοντο, καὶ ἡ χρῆ ποιεῖντες· καὶ τοῖς· ἀλλοι· δέδοντες δὲ ποιεῖν ὑπεδείκνυον· Ταῦτα μὲν οὖν οἴτων μεγάλα καὶ οὖτα λαμπρά, ὡς μήτ' αὐτῶν ἔτερα, μήτ' αὐτοῦ ἀκατέστων λαμπρότερα πεφυκέναι γενέσθαι· μῆδ' εἰ ταῦτα μόνα τοῖς ἀποστόλοις ἐπράχθη, τῶν δὲ ἀλλῶν οὐδὲν ἐλάτω θῆ ωτε τοιούτους αὐτοὺς· οἷοις ἀπαντεῖς Ισμεν ἔχειν διεκνύναι· ὡς δὲ καὶ τοῖς μετὰ τὴν κλήσιν μετανοὶ τὰς ἐστῶν ἀποτριμένους κηλίσας ἔτοιμους τε παρεῖχον καὶ θεωρεῖσαν, τοῖς οὖτας ἔξιν τοῦ τὰς καλὰ Θαυμάτεσσιν εἰδένται, ὡς μή ἀν μεθ' ὑπερβολῆς ἀγαθοῖς· Πέτρος μὲν οὖν οὓς ἀν διοίτο πολλῶν τῶν ἐπὶ τούτῳ πίστεων· ἀρκεῖν γάρ οἴμαι· τὸ ἔνδομηκοντάκις· ἐπὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἀφίέναι τὰ πατέσματα λαβεῖν ἐντελήν διπερ οὐδὲν κατείν· ἀν τὸν ἡγεσθετο φίλων ὡς

B Tantus dæmoniis terror insutiebatur, ut etiam ad blanditiias serviles laberentur, puerili voce uterentur, servos summi Dei apostolos prædicarent, et viam veritatis annuntiarent, quanquam clara admodum vocem non proclamata, generosorum Christi athletarum causorum pugna esset, ut omnis auris blanditiis eorum occulsa manere. Male ergo malis in animalium hoc venit, si ipsis succederet blanditiis uti contra illos ut quasi nelle alicerentur. Male quidem quod illos quos Christus misericordia ambituros esse sperabant; et illud ignorabant quod non apostolos superaret, scilicet quia illum qui hostibus fiduciam adhibet, alterutrum manet, aut ita amicos privare, et apostolos captivare auxilio dæmonis qui propriam causam defendit et qui cuncta pro libitu facientur facultatem habet, sed qui eorum quæ facere ausus erat ratione poscebatur; Petrus enim ancilla os obturare non audebat.

C

Quis tandem hæc intuens, non statim mente concipiet, apostolis Christi datum fuisse et amicos salvare et inimicos dirimere? et quæ utrisque conductum differentia judicantes, carumidem in utroque digni coroparum proclamabantur, et quæ oportet facientes et aliis viam quæ oportet facere indicabant. Ista igitur tam magna est clara, ut neque illis alia, neque illa ipsis clariora fieri possint, nec etiam si hæc sola ab apostolis facta fuisse; aliorum autem nihil minus est quam ut eos quales omnes novimus possimus demonstrare. Quos autem postmodum permituit sordes contraxisse adeo ut ad meliora reveniant, quis tam mente captus est, ut non impense stupescat? Petro quidem non opus esset multorum super his fidei; satis enim esse credo ut septuagies septies illis qui penitentiam agebant peccata remittiret, mandatum accepisse; quod nunquam certe tulisset amans ut amabat illum qui mandabat, non omni cura custodiire. Attamen quod ipse expertus erat quantum ex hac conditione con-

moditatis redire posset, nemini non similem gratiam impertitus esset.

Etsi enim et magum Simonem qui pecunia Spiritum emere præsumebat ad resipiscentiam duxit, multum tamen absuit ut ceteros quibus poenitentia opus erat, ad eamdem adduceret. Pauli contra usque ad nunc proclamat ubique amorem in homines illud quod ad illum Corinthi lapsum scripsit rursus amorem sancire, et vincentem mortem monstrare, quamquam prius illum constitisset, et pœnæ locum dedisset in tempore. Non enim parvi est momenti hocce medicamentum a Deo hominibus missum; sed ut tantum possit efficiâ omni certare bono; atque ideo gratia corporibus ex animis et ex ambobus prius Deo: non enim magis in hoc animo fructur corpus quam corpore animus. Ambo tamen ex Dei misericordia sunt. Et si quis apostolos magistros esse in poenitentia dicat, quod est re vera diceret; et magistros qui ad summum omnium honorum accinguntur. Etenim mirandi apostolatu; mirandi et vita facti sunt, mirandi etiam ipsis miraculis; et licuit et inde illis admiratione dignos fieri, et magis quam ceteri; quia præstat ut quis ex errore convertatur, quam si mortuus ad vitam resuscitetur: alterum enim sine dubio manet ut in sepulchrum rursus deveniat; alteri fortasse ad errorem. A natura ita comparatum est ut melius sit patribus animam natorum componere, quam mortuorum ad vitam revocari, de quo prius gavis erant. Illos enim cum et maximopere cupiverant impense amaverunt; hos contra cum nondum vidissent vix de illis dolerentur. Hoc etiam nobis persuadet apostolos mediatores positos suis inter Deum et illos quibus, cum priorum errorum poenitentia, initium secundæ sit vitæ. Et gratias haberi debet illi qui post se eos magistros et salvatores nobis præfuerit, qui cum etiam magna conseruat beneficia, pro paucis quæ largitus est habet, et certe exigua accepit, ut pro magnis gratias agit apostolis qui in omnibus præsternunt, eosque inter nos mutuos referunt. Evidenter credo ista magna et apostolorum vere digna me dixisse, et illos qui me audiverant sic sentire persuasum habeo. Illis vero que sequuntur, nihil deest quin aequaliter magna sint. Si quis enim ea omittat, et omnia potius apostolorum dicat, non video quo nolo cum illorum gratia loqueretur. Quomodo enim non decreet diligere aliquis, et quibus non laudibus extolleret illud, scilicet nunc quidem illos gaudentes ex visu judicium venire et in summos honores commutare pro Christo ignominiam; nunc vero oblectari in difficultatibus, in injuriis, in necessitatibus, in omnibus quæ quis dicat hac sorte esse pejores? et nunc pulchritum credentes hoc seipso dicere ultimos demonstratum fuisse a Deo ut qui morti obnoxii essent, nunc vinculis pro Christo decorati. Atque ergo ne-

A ἐψήσει τὸν ἐντελέχειον, μὴ προθυμίᾳ πάσῃ τηρεῖν, οὐ μή δὲ καὶ οἵς αὐτὸς πεῖραν εἰπεῖαι τῆς ἐκ τούτων τοῦ καλοῦ ὀφελεῖας, οὐχ ἔστιν φῆται τοιαύτης χάριτος οὐκ ἀμετεδίζου

B Εἰ γάρ καὶ τῷ μάγῳ Σίμωνι γρτμάτων οἰομένῳ τῷ Πνεύμα πρίσθιται μετάνοιαν διπειθεῖστο, πολλοῦ γ' ἐν θεῖοις διλλουσίοις μεταμελεῖας ἔσται, πρὸς αὐτὴν παραπληκτεῖν. Παύλου δὲ καὶ νῦν εἰσέστη κρύπται πανταχοῦ τὸ φιλάνθρωπον τὸ πρός εἰναι ἐν Κορινθῷ προπεσόντα γράψαι πάλιν ἀγάπην κυροῦν, καὶ νικῶντα τὸν οἶτον δεῖξαι, κατεῖται πρότερον αὐτὸν καταστήσαντος καὶ τῇ τιμωρίᾳ χώραν δίνειν, κατὰ καρίρην οὐ γάρ μικρὸν οὐ μικρὸν ἐκ Θεοῦ τοῦ ἀνθρώποις τούτη τὸ φάρμακον κατεπιμελή, αὐτὸν οἶσθαι μόνην δύναεται ταῖς ἐνεργείαις πάσαις ἀμύλαδεσθαι τοῦ ἁγαθοῦ, καὶ διὸ χάρις τοῖς σώματαν παρὰ τῶν ψυχῶν καὶ παρὰ διμφύλιν πρότερον τῷ θεῷ οὐ γάρ μᾶλλον ἐν τούτῳ ψυχῆς ἀπολαύει αὖταις η σώματος; ή ψυχῆς; "Ἄγιφι μέντοι τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς καὶ εἰ δῆ τις τοὺς ἀποστόλους ἀλεπίτας πρὸς μετάνοιαν φαῖται, εἴτε ἀν τὸν εἰρηκών καὶ πρὸς τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν πάντων ἀλεπίτας. Καὶ γάρ οὐν Θυμούστοι μὲν γεγένεται τῷ ἀποστόλῳ, διαμαρτυρούστοι δὲ καὶ τῷ βίῳ, Θαυμαστοῖ δὲ καὶ τοῖς θαύμασιν. Υπῆρχε δὲ κανένεθεν αὐτοῖς θαυμαστοῖς εἶναι, καὶ μᾶλλον τῶν διλλων, ἐκ τοῦ ἡδιου ἐξ ἀμαρτίας ἐπιστρέψοντα βίέπειν, ή νεκρὸν ἀνιστάμενον τούτῳ μὲν γάρ εἴστι πρὸς τάφον αὐθις; ἀναμφιλέκτως ἐπενελθειν, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, οὐ τάχα. C Φύσις δὲ καὶ πατρός βέλτιον τὴν ψυχὴν διατίθεσθαι παῖδας ἀπολαύτας κομιζομένοις, ή ἐφ' οἵς δέρτι γεγενημένοις ἡσθησαν· τοὺς μὲν γάρ πολλὰ ποθήσαντες, κατεφίσαντες, τοὺς δὲ μῆτραν πρόσθεν ιδόντες μηδ' ἐπ' αὐτοῖς ἀνισαθέντες ἰδόστασσεν. Τούτο καὶ ἡμῖν ὑποτείνει τὰς ἀμείνους ἐπιδίσεις, ὡς καὶ νῦν οἱ ἀπόστολοι μεστοὶ προβοηταὶ πρὸς Θεὸν οἵς μεταμέλον τῶν πρόσαλεν ἀμφοτερῶν ἐπιστροφὴ δευτέρου γίνεται πίστος· καὶ χάρις τῷ τούτους μεθ' ἐκείνῳ διδοκάλιος καὶ σωτῆρας ἡμῖν ἐπιστήσαντες δέ καὶ μεγάλα εὑεργετῶν, εἰς μικρὰ τὰ δοθέντα λογίζεται, καὶ μικρὰ τύχη λα- D έων ὡς ἐπὶ μεγάλοις τὰς χάριτας ἀπομημονεύει καὶ τοῖς γε ἀποστόλοις πάντα ἀρίστους ἐκείνους παρασχοῦσιν, ἐκείνῳ τε πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμῖν πρὸς ἐκείνον χάρις. Ἔγὼ δ' δέ τι μὲν ταῦτα μεγάλα καὶ τῶν ἀποστόλων ὡς ἀληθῶς θέμα εἰρηκά τε καὶ τοὺς ἀκούσαντες οὕτω λογίζεσθαι πειθομαί τὰ διφερῆς οὐδὲ ταῦτα ὑπερεῖ τοῦ ἐπίσης εἶναι μεγάλα· εἰ γάρ τις ταῦτα μὲν παρέλθοι, πάντα δὲ μᾶλλον τῶν ἀποστόλων λέγοι· οὐχ ὅρῳ πῶς ἀν ἐκείνοις καθ' ἡδονὴν εἰποι. Ήλώς γάρ οὐκ ἀξία λέγεσθαι καὶ μηδ' οὖν τῶν ἐγκωμίων τὸ νῦν μὲν αὐτοὺς; χαροντας ἀπὸ προσιόπου τοῦ συνεδρίου πορεύεσθαι καὶ εἰς τιμᾶς τὰς ἀνωτάτων μεθιστάναι τὴν ὑπέρ Χριστοῦ ἀτιμίαν, νῦν δὲ εὐδοκεῖν ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὅρεσιν, ἐν ἐναγκασίαις, καὶ διὰ σὺν τοῖς εἰποι τῆς αὐτῆς ή καὶ χειρονοῦ; μοίρας, καὶ νῦν μὲν σεμνὸν οἰομένῳ τῷ γρῆριχ ἐχοῦσιν; λέγειν ἐσχάτους; ἀποδεδίγοτι ἀλ-

Θεοῦ ὁς ἐπιμανατίους, νῦν δὲ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ δεσμοῖς καλλωπίζεθαι; Καὶ γοῦν οὔτε ἘΩΣ αὐτοῖς, οὔτε Βίβριος; ἕξα κινδύνων εἰς αὐτὰς εἶδον ἐπιδημούντας, συνεκεκλήρωτο δὲ οἷον αὐτοῖς τὸ κακῶς πανταχοῦ πάσχειν, τοῦ καὶ λαμπροτέρους αὐτοῖς; οὕτω ὥραι πλέκεσθαι τοὺς στεργίους· καὶ δὲ τι ἀν αὐτοῖς ἐπίσις δεινῶν, τοῦτον εὖθις γαρδεῖ ἀφροδῆ· καὶ δισηριώντερον τοσοῦτον καὶ μείζονος καὶ τὸ πάσχειν διὰ βίου κακῶν κυρρότερον ἐφιλοσοφεῖσθαι δὲ ἄλλοις ἐπὶ βραχύ. Καὶ ἀλλοις μὲν καὶ τὸ κατ' ὀλίγον δεινοῖς χειραποθῆναι οὐχ ἔστιν ἵνα τοῦ λύπης ἔυνεγχεῖν· τοὺς δὲ καίρειν οὐκ ἡνὶ εἰ μὴ τις λύπη παρῆν, τάχις ἀν καὶ ἀδυμεῖν ἡνὶ εἰ μὴ τῶν δεινῶν αὐτοῖς πλεῖον μετῆν. Καὶ ἡνὶ γάρ τῶν εἰκότερον τοῖς τρικολούθησι τῷ πλάνῳ μὲν, ὡς ἡ τῶν Ιουδαίων ἀπόνταις διεθίσθη, Θεῷ δ' ὡς τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ, πάντα μὲν τέπου στάδιον ἡνῶνται κινδύνων, πάντας δὲ κινδύνους εἰς τροντὴν μεθοδύεσθαι, τὸ μὲν τῇ σπαρτίσῃ φῆγη, τὸ δὲ τῇ πλοτεῖ τῆς ἀληθείας. Ἐντεῦθεν καὶ πᾶσα μὲν εἰρκτὴ δεμώτας εἶχεν οὐτούς· εἰ δὲ εἰς τύπον αὐτοῖς μετεσκεύασσον ἀνακτήρων, καὶ παντὸς βραχίονος ἥδον δειγμούσι, καίτοι καὶ δεσμῷ περιεκίμενοι καὶ τὸν θύνταντον ἐπιτρημένον ὅρωντες.

Καὶ γάρ πρὸς μόνον αὐτοῖς ἀφορῶσι τὴν οὐρανήν οἵ τὸν διδάσκαλον ἀνεργήμενον εἰδὼν οὐδὲν ἡνὶ τῶν ἐπὶ γῆς οὔτε τερπνῶν, οὔτε ἀλγεῶν· ἀλλὰ ἐκεῖνο τερπνῶν, δὲ τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῖς ἥγειτο, κάκειν οὐ μὴ τοιούτον, ὅπερ οὐκ ἔκειται πορέπεμπεν. Ἀυτοὶς καὶ τοῦτο σφῶν παιδὶ οὐδέντες τε καὶ παθεύντες, πολλάκις οὐλίψεσι εἰσιτητὴν εἶναι τὴν βρατείαν τῶν οὐρανῶν, ηὐδόκουν ἐν ἀτικείαις μᾶλιστας ή τιμαῖς, ἐν δεσμοῖς; ή ἀνέστι, ἐν πληγαῖς ή τρυφῇ. Πάντα γάρ πάντων οὓς τάξαθόν ἐν σπουδῇ νικήντες, ἐνίκων καὶ τῷ πλειστῷ μείζων βούλευθαι τε πάσχειν ή πάντες καὶ δύνασθαι φέρειν. Οἱ δὲ μὲν γάρ οὐ τοσοῦτος ἔρως ἐντέτηκε τὸν Χριστοῦ, οὐδὲ τὸ ὑπὲρ ἔκεινον πάσχειν τῶν λίαν ἥδων ἀν εἴη. Τούτοις δὲ εὖτα σφέδρα φιλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς ψυχὰς μυριάκις τῆς ἡμέρας διδόνται καὶ τὸ μυριάκις τῆς ἡμέρας πάσχειν κακῶς ἀπάντων χαρίεστατον ἡν. Καὶ ἀγρός μὲν κατὰ τὸ συνεχὲς πολλάκις ἀρόύμενος γαῖα σαρθρήμενος ἀπονάτερος ἔκατον καρποφόρειν ἔκάστοτε γίνεται· τοῖς δὲ τὸ μηδεμίαν ὀμολογεῖσθαι ἀνακωχήν τῶν δεινῶν εὐτονωτέρας ἔκανον γε τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σύμπατα· καὶ τὸ κάλλιστον, διτε καλλιστον αὐτοῖς τὸ κινδυνεύειν ἐδόκει, ή δὲ τὸ βαστώνη συζῆν. Φέρε γόνη ίδια τοῖς καὶ τὴν μίμησις ἐντεῦθεν ἔκμαχαμένοις ἐγγένηται καὶ κατ' εἴδος αὐτῶν ἔκειταισμενοὶ πάσχοντες ὡς μὴ πάσχοντες διετέλουν, καὶ οἵσις ὡς οὐδετεί σιδηρος ἐστομοῦντο, καὶ ὡς ὑπὸ ἀσθόνης ἐθήγοντο. Καὶ διέξιμεν δὴ Πέτρον μὲν ἐπειδὴ τάχιστα τὸν ἐν τῷ νηῷ κείμενον γωΐδων ἥγειρεν· εἶτα τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει τὸ θαῦμα προσῆγναι δικαιολόγησος, καὶ τοὺς παρόντας συνέσθαι τούτων διεμαρτύρεστο τοὺς τε λεπρούς καὶ τὸν τοῦ νεώ στρητηγὸν, καὶ ἔτοις Σεβδονυκαῖον, καὶ δέ εἴστουν διηρεθίκατα. Οἱ δὲ καὶ επιβάτες γελεῖσθαι ταῦτα πειθάλου καὶ εἰς τηρησιν

A que Graeca neque barbaræ terra sine periculis eviderunt peregre conviventes; ubique autem id illis accidit ut cum rebus adversariis conflictandum ipsi esset, unde eo splendidioribus decorabantur cornis; et quod illis periculosum superveniebat, hoc statim gaudii sons erat; et quo periculosius, eo magis gaudio dignum; et per omnem vitam male pati, facilius ab istis philosophis censebatur, quam a ceteris per breve tempus; et ceteri quidem quod etiam per breve tempus periculis quasi hieme vexabantur, non ferre poterant nisi cum multa mortalia; illi contra nihil gaudii habebant nisi sibi malum aliquid incumberet; et fortasse animum despöndissent nisi terribilium illis major pars fuisset. Frat enim verisimile illis qui secuti erant impostorem, sicut Juvenal insania divulgabat, Deum autem, sicut vere videtur, unumquemque locum quasi arenam aperire periculis plenum; omnia vero pericula pro voluptatibus haberi; quorum primum fama vulgata, alterum sive in veritatem. Hinc et omnis career vinculos eos detinebat. Alii vero earceres pro regum ædibus habebant, et omni rege jucundius vivebant, quanquam et vinculis constringerentur, et mortem impendentem viderent.

Cum enim tantum ad cœlum suspicerent, ubi Dominum ascendisse sciebant, nihil erat inter terrestria, neque jucundum, neque triste: illud autem jucundum erat, quod per viam quae ad Magistrum tendebat eos duebat, et illud triste, quod eos inde avertebat. Nimirum hoc recte edocet et docentes, multis afflictionibus esse accessum in regnum cœlorum, magis clarescebant in ignominia quam in honoribus, in vinculis quam in libertate, in cruciatis quam in deliciis. Etenim cum omnes omnino vincerent qui virtutis studiosi sunt, vincebant etiam cum plura et majora vellent pati quam omnes ferre possent. Quibus enim non tantus amor Christi fuerat insitus, pro illo pati parum jucundum habebant. Ilii vero tantum delectantur, ut vitam decies millies unaquaque die darent, et si decies millies quovis die mala paterentur, gratissimum ipsis esset. Ager quoque indesinenter aratus et subversus, minus idoneus ad fructos ferendos sit: illis contra quo magis in malis indesinenter vexantur,

D eo feliores animi et feliora corpora videntur: ac pulchrius illis pericula adire, quam aliis in tutu vivere videtur. Agitedum ergo, ut aliquia nobis initatio inde contingat, et ad imaginem eorum exploremus quae passi, quasi non paterentur, vivebant, et quomodo ut ferrum ex aqua temperaturam acquirebant, et quasi cote acuerentur. Et Petrum in medium feramus, ubi claudicantem qui in templo jacebat suscitavit; deinde ex Christi virtute miraculum in lucem edidit, et illos qui aderant hunc assentiri impulit, sacerdotes, inquam, et templi praefectum qui una cum Sadduceis contra eum existatus erat. Illi autem manus in eum conjecerunt et in custodiam duxerunt, quanquam mira-

etum negare non possent. Sed illi utrinque male A Εθεντο, κατιοι τῷ θαύματι μηδὲν ἀντιλέγειν δυνά-
rebus presentibus usi erant, cumque illi cui ne-
minimum quidem imputare peccatum licet, ma-
nus injicere non dubitarent, ejusque in homines
misericordiam pro nibilo habuerint. Hinc eum
Petro libertas loquendi erecta esset, Christum e
mortuis resurrexisse eo magis proclamabat, et
eum illi juberent ne ulli de Christi nomine loque-
rentur, et minitarentur, Petrus ad minas respondere
designatus est. Videbat enim multo melius esse
Deum quam homines audire; igitur minas, donc
viderit Deum viventem Christum, parvi pendere,
pru lentiæ esse putabat: ita ut, sinens eos cito-
roquin Imperare, nusquam doctrinæ adhucserit;
imo rursus in carcere conjectus, cum cæteris qui
ibi erant (non enim oporebat silere), ab angelo
vinculis solitus, statim dicendi facultate usus est,
nihil omittens eorum quæ ad Christum ducere pos-
sunt. Quid autem quis aut Judæorum impian auda-
ciam et impudentiam memore, aut libertatem in
dicendo apostolorum miretur? Judæorum quidem,
qui postquam Petrum et cæteros verberaverant
dimiserunt, jubentes ne illa quæ facta essent evulga-
rent; de illis contra, qui cum prætore Petro injuria
quam accepérant gaudentes, in pristina verba
et negotia reciderunt? Cum non tam pavilus
dux præcesset ut alia quavis re ab admiratione Chri-
sti amoveretur. S d tempus est regis in Petrum
crudelitatem enarrare. Constat regi Herodem
iubatum esse diris verbis in aliquos Ecclesiæ viros C
et tantum vexavisse quantum ipsi libitum erat;
Petrum igitur comprehensum in vincula conjecit, et
diligentissime custodiuit. Petrus autem, nihil de car-
cere curans, de salute discipulorum anxius erat;
sed Deo ipsi quoque idem curæ erant. Raque vincu-
lis ab angelo nocturno tempore liberatur, et educi-
tur e carcere, nemine sentiente; nihil enim boni de
iño Herodes mente agitabat, imo sequenti die mor-
tem parabat. Hinc discipuli qui in Judæa erant de
Petro desperabant et mirabantur eum non ad sup-
plicium ductum et nondum solitam crudelitatem re-
gis expertum fuisse. Quid enim Herodibus jucun-
dius, quam carnisces hominum nullius enpæ reorum
semper esse? Factum est autem inde liberatus Pe-
trus, in domum matris Marci venerit, ita tamen ut
non Petrum adesse congregatis videre sibi videren-
tur, sed fortasse angelum ejus; de quo certiores
facti deinceps gaudebant. Sed et ancillam negantem
se quæcumque virum melius nosse quam Petrum
dementiae arguebant. Cum autem persistaret, intro-
ductum agnoverunt, et non sine summa mentis agi-
tatione amplexi sunt. Omnia mibi potius ut vera-
credere menteo subit quam Petrum silentio obstri-
ctum adeo ut career, ut verbera, ut ipsa mors me-
tum injicere possit; Petro enim tanta ex Christo
audacia accesserat, ut haec incitamenta de Chri-
sto apud populum prædicandi essent, et apertius hinc
doctrinam Verbi proferebat. Et Petrus quidem de eu

B Εθεντο, κατιοι τῷ θαύματι μηδὲν ἀντιλέγειν δυνά-
μενοι. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀμφοτέρων εκεῖνοι τοι; πα-
ροῦσιν ἔχριστον, οἵς τε τῷ μηδὲνα κακὸν ποιεῖν
αἰτιῶν λαμβάνοντι χείρας ἐπιειδὲς εὐώνυμον
καὶ οἵς τὴν τῷ ἀνθρώπῳ εὐποίειν δὲ μηδὲν
παρατρέχοντες, οὐκ ἐδυσωπούντο. Πέτρῳ δὲ μεῖζω
τῆς παρέδοσίας ἐντεῦθεν ἔχειτο καὶ Χριστὸν εἰς
νεκρῶν ἀναστῆναι μᾶλλον ἀνηγορεύετο καὶ παραγ-
γεῖλόντων ἑκείνων μηδὲνι λαλεῖν ἐπὶ τῷ δύναμι
τούτῳ καὶ προσαπειλουμένων, οὐδὲ ἔστιν ἡς ἐκτεφ-
φῆς ἦσσον τὴν ἀπειλήν· ἐώρα γάρ πολλὴ δικαιε-
ρον δι Θεοῦ ἢ ἀνθρώπων ἀκούειν, ὅν, μέγρες ἐν
εἰδῇ Θεὸν δυτα τὸν Χριστὸν, ἐν δλιγωρίᾳ πουλεῖ-
ταις ἀπειλάς ἐν δρθῷ τῷ λογισμῷ ἐπειθετο καίσθαι·
δοτε καὶ τὰλλα τούτους δρχειν ἐῶν οὐδεμιοῦ τῆς
διδαχῆς αὐτοῖς ὑπεξιστατο, ἀλλὰ καὶ πάλιν εἰς δι-
σμωτήριον εἰρχθεις σὺν τοῖς ἀλλοις ἀκείθεν, οὐ
γάρ ἔχρην σιωπᾶν, ὑπὸ ἄγγελου λυθεῖς, αὐθι; ἔχειτο
τῇ δυνάμει τοῦ λόγου· φειδόμενος μηδενὶς τῶν δο-
πρὸς Χριστὸν πέφυκεν ὁδηγεῖν. Τι δὲν τις; ἢ τὴν τῶν
Ἰουδαίων θρασύτητας καὶ ἀναιδειαν εἶποι, ἢ τὴν
παρέδοσίαν θαυμάσαι τὴν ἀποστολῶν, τῶν μὲν διώς
Πέτρον καὶ τοὺς ἵστονς μαστιγώσαντες ἀφκαν-
παραγγελαντες μηχεῖ τὰ λαληταὶ λαλεῖν, τῶν δὲ
δύος ὑπὸ προστάτῃ τῷ Πέτρῳ τῆς ὑδρεως ἡς ὑδρ-
οθησαν χαίροντες, τῶν προτέρων πάλιν καὶ ἔργων
καὶ λόγων εἴχοντο; ἐπει μηδὲ οὕτω φοροεῖ τῷ
κορυφαῖ τοστρατηγοῦντο ὥτε δέλλο τι καταπλή-
τεσθαι; ἢ θαυμάζειν πρὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ὥρα δὴ
καὶ βασιλικὴν ἐπήρειν κατά Πέτρου διεξῆλθεν.
Προκεισθω δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης τῷ λόγῳ κακῶσαν
τινας τῶν τῆς Ἐκκλησίας προθέμενος, καὶ μέντος
καὶ κακώσας δει γα καὶ ἑκείνῳ προύργησε, δ;
καὶ Πέτρον συλλαβὼν, δεσμοῖς περιβάλλει· καὶ καὶ
Οἰεργνος, καὶ ἀσφαλέστατα πάντων φρουρεῖ. Πέτρος
δὲ τῆς μὲν εἰρκτῆς ἔμεινεν οὐδὲν, τῆς δὲ τῶν με-
θητῶν σωτηρίας· ἔμειλε δὴ δρα ταύτης πρὸ τούτου
καὶ τῷ Θεῷ· δὲ καὶ λύεται μὲν ἄγγελον ἐπιστάτη
νυκτὸς τῶν δεσμῶν, ἐξέχεται δὲ μηδενὶς αἰθομέ-
νου· οὐδὲ γάρ αὐτῷ μέτρια τινα Ἡρώδης ἴσοιλεν,
ἄλλα τῆς προσελαυνούσης ἡμέρα; θάνατον ἤρτεν.
“Θεεν καὶ τοῖς ἐν Ιουδαίοις τὸν μαθητῶν ἀπέγνωσα
τὸν Πέτρον, οίδον τε γενέσθαι μὴ παραπεμφῆναι
πρὸς ἔιρος ἐν τῇς εἰρκτῇς· ἐπει μηδὲντος τῆς
τοῦ βασιλέως μιαυδονίας είναι συνεβεβήκει. Τι γάρ
τοι; Ἡρώδης διέτερον, ἢ παλαιμναῖς ἀνθρώπων
μηδὲν ὑπαιτίων δει γίνεσθαι; Καὶ γίνεται δὴ μετὰ
τὴν ἀκείθεν ἀπαλλαγὴν πρὸς τὴν οἰκεῖαν τῆς μητρὸς
Μάρκου τὸν Πέτρον ἐλθέντα, μηδεμῶς Πέτρον είναι
τοῖς συνειλεγμένοις δοκεῖν, ἀλλ' Ἱωάς ἀγγελον ἑκείνου
παρεῖναι· αἰφνίδιον γάρ ἡδονήν εἰχε ἀπιστίας; ἦν
γενέσθαι. Καίτοι καὶ τῇ παιδίσκῃ, διατεινομένῃ
πρότερον πάντη ἀνθρώπων ἀγνοῦσαι ἢ Πέτρον,
μανλαν ἐπεκάλων, μέχρις ἐπιμενούσης, εἰσχθέντες
τις ἐπέγνωσαν καὶ οὐκ διεν τοῦ μεγάλων; εἰκό-
νην τις πάσχειν. Πάντα μοι μᾶλλον ὡς ἀλιθῆ
πιστεύειν ἐπέρχεται ἢ Πέτρον ἀνεθέντα καὶν κρί-
ναι τὸ σιωπᾶν, εἰ τις λέγοι τοῦτο τὴν εἰρετὴν καὶ

τὰς μάστιγας καὶ τὸν θάνατον δέος παιδεύειν δύ-
νασθαι. Πέτρῳ γάρ τοιδηνες τι τῆς κατὰ Χριστοῦ
τοῦ μης προσῆν δισταστεῖν καὶ προτροπή ταῦτα τῶν ὑπὲρ
Χριστοῦ περίστατο δημητριῶν· καὶ ἀπαρχα-
λυπτότερον ἐντεῦθεν τὰ τοῦ λέγου προσειτοῦ καὶ Πέ-
τρος μὲν οὖτις τε πεπήμασιν ὑπερήστετο, καὶ
τούτων μᾶλλον πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ἐπερβύννυτο,
καὶ καινότερος καθ' ἡμέρην ἔξταζέτο ἑαυτοῦ.
Δῆλος δὲ Παῦλος, ἀλλὰ γάρ εὐχῆς Ἱεροῦ καὶ τὰ
τοῦδε συντέμενοντα μὲν, μὴ μέντοι πέρι βίω πάνυ
τοῦ κατ' ἄξιαν ἐλαύνοντα δηγήσασθαι· οὐκ ἀνευ
κινδύνων νυκτὸς ἐν Δαμασκῷ χαλασθεὶς διὰ τοῦ
τελεγούς σπυρόδει· καὶ γάρ ἡρμῇ κατ' αὐτοῦ τῶν
Τουδιών ἀνθίψῃ καὶ πρὸς θάνατον ἔξτησις ἐπει
μὴ ἀντιβλέπειν ταῦτα τινας αὐτοῦ λόγων ἐντιθέσσιν
εἶχον καὶ οἵπερ οὐκ ἔστιν διε λόγων ἀκούειν ζωῆς;
ἀνεκτῶς ἐφερεν, θάνατον ἐτίθεσαν τῷ διδάσκοντι
τὴν ἡγιανὸν ἀλλὰ γάρ εἰ καὶ μηδὲν ἀλλο δεινόν
ὑπωπτεύεσθο τοῦτο γε, ἐχρῆν ἀγνοεῖν πρὸς ἀνθρώ-
πων διαμοθεστάτων καὶ θραυστάτων. κερσὶ τοὺς
ἀληθεῖς καὶ σοφοὺς λόγους ἀμύνεσθαι. Πλὴν καί περ
δύτων ἐν τοῖς τοιούτοις τούτων, καὶ Ἀντιόχεια τῆς
Πισιδίας αὐτῷ μετὰ πολλὰς πόλεις καὶ ξύνη
προστιθέμενα τῇ πίστει διωγμὸν ἐπανίστησιν,
οὐδὲν δι τι μὴ τῶν κτενῶν ἀπειλοῦντα. Οὐ δὲ ἐκτιναχά-
μενος καὶ τὸν κυνορότην τῶν ποδῶν, γνώμης γίνεται
καὶ τοῖς ἐν Ἰκονίῳ κηρύξει. Ἔνθα τῶν μὲν αὐτῷ
τε καὶ τῷ σὺν αὐτῷ Βαρνάβᾳ προσθεμένων, τῶν δὲ
συμπονούντων τοῖς Ίουδαίοις, τι δεινὸν ἦ τι ὅλε-
θρον φάναι δι μὴ τηνικαῦτα κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐμελετᾶτο; Όμως δὲ οὐν Λύστρα μετ' Ἰκίνιον αὐ-
τοὺς διαδέχεται, καὶ τοῦ χωλοῦ θεραπευθέντος ὑπὸ τοῦ Παύλου, καὶ θυσιῶν καὶ στεμμάτων προσαγο-
μένων, τι τούτο; μετασολὴ πάντων ἔξαφνης· οἱ γάρ ἀπ' Ἀντιόχειας καὶ Ικονίου κάκείσε γεννιμένοις
πάντα φεύγεσθαι τοὺς ἀποστόλους ἀνέπειθον· καὶ μὴ δι πρόσθεν χωλὸς τῇ περὶ αὐτῶν ἀπίστειν βρύ-
ληται θεραπεύει, σκοπεῖν τε παρῆνον, μὴ προδιδόντας σφέδες ἀλῶνται τὰ πάτρια.

Ἐπιδίδωσι γοῦν τὸ κακὸν καὶ ἐπὶ μεῖζον εἰ: τόλος C
βαθὺς εἰς, καὶ ἐπὶ τοσόνδε λιθίοις δι Παῦλος βάλλεται, ὡς
ὅτε μηκέτι μετήν αὐτῷ πνοής ἔξω συρόμενος βιβήσηται
τῆς πλειστοῦ ἀλλ' οὐδὲν οὔτε φονερὰ οὔτε ἀλγεινὰ
ταῦτα ἐποίει τῷ Παύλῳ, οὐδὲ πρὸς τὸ φιλοψυχήτερον
ἴσωφροντες. οὐδὲ τὸ παραμικρὸν θανεῖν δεδιέναι
τὸν θάνατον ἐπειθεν. Τι δή τὸ ἐντεῦθεν; πολλὰς
μεταξὺ πόλεις ἀμελῶν καὶ κώμως καὶ φρούρια
πανταχόθεν δεικνύει, ὅτα τε πρὸς ἀσέβειαν "Εὐλογα;
ἔξεκύλεις. Καὶ δσα μὴ πρὸς Χριστὸν ἐνῆγε τοὺς
Ίουδαίους, ἐφίσταται καὶ Φιλίπποις, οὐκ ἀσήμφ
πόλεις Μαχεδονίας. Ἐπειτα δὲ κάκει τὸν τε λόγον
καταγγέλλων καὶ τοῖς τῶν δαιμόνων λυματινόμενος
πράγμασι καὶ τὸ τοῦ Πύθωνος πνεῦμα τῇς πα-
θοσκης ἀπήλασε διδάξας αὐτὸν μηδὲν περὶ ἑαυτοῦ
μέγα φαντάζεσθαι, καὶ προλέγειν οἴηται, μηδὲ τι
μεῖζον εἰδέναι Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστοῦ μαθητῶν,
εἰ καὶ τὰ μάλιστα ταῦτα λέγων ἡλίθευε μὲν, οὐ
μήδη ὥστε καὶ ἀληθῆ δοκεῖν λέγειν ἡβούλετο· ἐν-
ταῦθα βῆξεις τε τῶν ἀποστολικῶν ἀσθήτων ἀκοσμος
εὐθὺς ἤδη καὶ μέλη βάθδοις καταχεινόμενα καὶ
ἀπαγωγὴ πρὸς εἰρχτὴν. καὶ τοῖς ἐσωτέροις ἑαυτοῖς
μέρεσιν ἀσφάλεια τῶν ποδῶν ἐπὶ ξύλου. Τι δὲν

A quod pateretur gaudebat, et inde magis ad evan-
gelizandum confirmabatur, et qualibet die renovabat-
tur. Paulus autem precibus corroboratus animum
contra spem partes suas egit, nec sine periculis
norte Damasi, in sporta de muro est demissus.
Euenim turba Iudeorum in eum concitata fuerat et
eius necem meditabatur, quia ejus verbis resistere
nequibant; et cum verbum vitae ex ore ejus audire
nullent, ubicumque Magistro mortem posuerint
mercedem. Sed si etiam nullum aliud periculum
inspicarentur, hoc certe oportebat agnoscere esse
hominum crudelissimum et crudelissimum, mani-
bus veritati et sapientiae collectari. Quanquam
vero ita se res haberent, Antiochis Pisidiæ post
multas urbes et multos populos fideli religatos,
persecutionem excitat, ærumnis plenam. Ille
autem postquam a pedibus pulvere excussit, le-
menses evangelizare ratum habet. Ibi cum alii ipsi
et Barnabæ adhaerenterent, alii vero Iudeorum partes
sequerentur, quid periculosum, quid perniciosum
dici potest, quod tunc non in apostolos tentatum
sit? Attamen et Lystra et Iconium eos excipit; et
postquam claudicantem Paulus sanasset et sacrificia
et coronæ proferrentur, subito omnium communitas
fit. Qui enim ex Antiochia et Iconio eo venerant in
omnibus apostolos mendacii arguerunt, quanquam
is qui prius claudicabat non sineret non credere
suadebant viderent ne se ipsos traderent et perde-
rent patriam.

Crescit igitur malum et majus in fine sit, et tam
multis Paulus lapidibus patitur ut jam non amplius
spiritum ducere posset, et ex urbe ejectus est. Sed
ista neque dolorosa neque terribilia Paulo erant;
neque eum ad id adduciebant ut magis vitæ cave-
ret; neque quod sere mortuus erat suadebat ut
mortem timeret. Quid vero inde multis urbes per-
currrens, multis pagos, et vana ubique ostendens,
quibus Graecorum impietatem implicabat, quæ tamen
non ad Christum Iudeos non adducebant; intrat Phi-
lippos, urbem non obscuram Macedoniam. Postquam
vero hic etiam verbum divinum annuntians et dæ-
moniorum rebus perniciem afferens, et spiritum
quo Delphorum pythonissa afflabatur expulit, mo-
nens illum ut nihil magnum producat, quanquam
prædicere futura credatur, neque plura Christo sci-
re et Christi discipulis, quamvis præsertim illa ve-
ra diceret, non sane vera dicere volebat;
tunc rupta apostolorum vestimenta et membra virginis
cæsa, et reditus in carcere, cum compedibus. Quid
enim oportebat Paulum ibi solatio privatum jacero
et pessime interisse; et nihil esse quo differant im-
probi et illi qui omnibus benefaciunt? nullo modo:

impunit et collectatus est satis, et non interiit, et omnes docere coepit quorum illum dignarentur qui in carcere conjecranti, quorum autem Deus, cuius non transgredere jussa, et quomodo homines cum nihil essent, sic se in ipsum gererent, neque posse cum Deo electari, multum cibest; statim enim terrae motus evenit, et concussum est tribunal omne, et aperte sunt portae et duxere vincula, et custos eum omni domo divino baptismio abluitus est, dum tabula positio et animus fortis que invicta videbantur superavit; quam consolacionem soluto secuta est. Paulus vero quod et predicta mala et iste pejora patetetur, honori ipsi datum est. Hinc prima illi navigatio pro Christo fuit in continentem terram. Oportebat enim quidquid reliquum terrae erat Ecclesie adjici, et illam totam Christi fieri a solis ortu usque ad occasum. Sed enim et post multum rursus proclamationis cursum in templum introeuntis Judæorum populus irruit et stricte tenuit; et necandum concilabant; et turba tanta circa illum, ut nulla salutis spes appareret. Quin autem satis perturbationis fecerunt, acripit eum non sine vi ex illorum manibus chiliarchus, dicens juste quia ad eum spectabant via fuisse; et tribunal aperitur, et quanquam contra legem aderant sacerdotum prius ipsos, rursus Paulos verberatur. Etiam rursus conversio et coniunctio illorum qui se ipsos devoverant, neque huius in iudicatores aut bibituros, prius quam Paulus malam vitam mala morte expiaverit. Tum insidias agnovit chiliarchus, et Paulus missus est adducens et hinc Romanum ad Cæsarem. Hi autem insidias struebant, quum cognovissent Paulis conscientiam sua pravitate plus valere, et sacerdotum principes contra leges duorum partes cepisse; Paulus nihil sapientius aut efficacius existimavit quam per Deum jurare, si modo paenitentia ducti id facere vellent. Ille enim manus effugiebat eorum valere jurjurando dicens. Lupi vero frustra hianti ore susterunt, Paulo non læso, quanquam et justa et injuste jurare parati essent, necantes, alii animam, alii corpus. Operæ pretium esse videtur pericula Romanum navigantium exponere.

οἵματι μετριμολῆσαι εἴπερ εὐορκεῖν ἡμελον. Οἱ μὲν δόκοις ἀφέται; οἱ δὲ λύκοι μάτην χανίντες ἐπεισαγόντες, καὶ τὴν φευδορκεῖν ἡσαν. ἔτοιμοι αὐτόχειρες γεγονότες τῷ δευτέρῳ μὲν τῆς ψυχῆς, τῷ προτέρῳ δὲ καὶ τῷ σώματος. Δέξετε δ' ἀν νοῦν ἔχειν καὶ τὸ κινδύνους τοὺς κατά τὸν εἰς Τρώμην πλεύνειν.

Et ut omnes aequo animo sufferehat, geminiq[ue], vel potius variis periculis pro solo Christo se ipsum exponens, et ubique, quamvis non indictam conciliatanque elementorum securitatem inveniens. Ceterum, si uimus, si videtur, illum ipsum et hec et alia sua pericula exponere, ut orationem nostrām, ipsius quoque verbis, quemadmodum et factis nonnihil oruerimus: *Ministri*

A ἕδε τὸν Παῦλον ἦνει παραμεθίσες δίχα ιετεῖγε, καὶ κάκιστα ὁπολέσθη, καὶ μηδὲν εἶναι τὸν τε κακούργων καὶ τὸν εὖ πάντας πεισούντων τὸ διάλετον οὐδειρῶς; Τοιχαρεῖν καὶ ἄψυχαγόντην ίκανῶς, καὶ οὐκ ἀπέλαθε, καὶ πάντας μαθεῖ παρετετάσει, οἷον μὲν αὐτὸν ἡξίζων οἱ καθειργούτες, οἷον δὲ Θεὸς οὐ μή παρεξῆται τὰς ἑνολάκι, καὶ ὡς διθρωποί μηδὲν δυνται εἰσιν, οἱ τὰ τοῦτα δρῶντες αὐτὸν μηδὲν ἔχειν θεῖρα πολεμεῖν πεψυχότες, οὐδὲν πολλοῦ γε καὶ δεῖ· αἴφης γάρ οὐειρμὸς ἀνεπέμπτος· καὶ τὸ δεσμωτήριον ἐκλογέτο· καὶ αἱ θύραι δισταγόντα καὶ τὰ δεσμού κατέβεται, καὶ διὰ τὸ πανέτιος τὸ θεῖον ἐκπατίζεται βάπτισμα, καὶ τραπέζης παράθεσις, καὶ εὐθυμία νικᾶστα, τὰ πρὶν διεικά διδέχαντα. Καὶ μετὰ παρακήμεως ἔκειθεν ἀπίλυσις. Παῦλος δὲ καὶ τὰ προειρημένα δεινὰ παθεῖν καὶ ἐτι χίρω τούτων τοῦ παντὸς; ἐτιμέτο. Αὕτη πρώτη πρὸς τὴν ἀντιπορίων τῇ ἀδίκῃ τῷ μακερῷ διάδεσται· οὐας πρώτος; αὐτῷ δὲ ἀπλούς πρὸς Χριστὸν τὰς ἡπειρους συνῆψεν· ἔδει γάρ καὶ διπερ τῆς γῆς ὑπέλοιπον, ηγ προστεθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ γενέσθαι Χριστού μετὰ τὴν Ἑων καὶ τὴν ἐστέργαν· ἀλλὰ γάρ καὶ μετὰ τούς αὐθίς τὸν τοῦ κηρύγματος δρόμον εἰς τὸ Λερναῖον εἰσιόντος τῶν Ίουδαίων δὲ δῆμος· ὡρητήτες ἀπορεῖται εἰλούστοι· καὶ φονεύειν παρεσκελεύονται. Καὶ θύρος; περὶ αὐτὸν, ζεος, οὐδεμίαν παρατίθεται προστίμενος. Ἐπειδὲ δὲ Ικανῶς θορυβήσαντες ήχοι, ἔξαρεται τοῦτον οὐκ ἀλλεὶ τῆς ἔκειθεν χειρὸς δὲ χιλιάρχος, δίκη τὰ κατὰ αὐτὸν εἰπὸν ἐπιστέψασθε, καὶ δικαστήριον δὴ συγχροτεῖται καὶ παρῆνται ἀνομοῦντες ἀρχιερεῖς, καὶ πάλιν Ηὔρης γατὰ στρατεύοντος. Ετι πάλιν συστροφὴ καὶ Συνωμότα τὸν ἀναθεματισάντων ἔσωτον, μήτε φαγεῖν μηδενὶς, μήτε πιεῖν, μέχρις δὲ δηλώσῃ Παῦλος κακὸς πολιτευτάμενος τῷ κακῷ ἀπελλάξαι. Καὶ γνώσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ Παῦλος δὲ διεπέμπτο πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, κακεῖθεν πρὸς Ρόδην καὶ Καίσαρα· διτε δὴ καὶ ἀχριθῶς οἱ ἐπιθυμεόντες ήδοντο, ὡς τῆς αὐτῶν πονηρίας κρείττων ἡ Παῦλου σύνεσις ἦν· καὶ ὡς οἱ μὲν ἀρχιερεῖς παρανόμῳ ἐστρατηγοῦντο, Παῦλος δὲ θεῖρος, οὐ σφόδρευν οὐδὲν οὐδὲκ ισχυρότερον· καίτοι τῶν ὅρκων αὐτοῖς

DKαὶ ὡς πόντας; (1) εἰψύχως ἐφερεν διπέρ τὸν Χριστοῦ διπλοῖς καὶ κατὰ γῆν καὶ οὐλατταῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, πολλαπλαῖς κανδύνοις ταύτης ἐκδιδούσες, καὶ ἀκήσυκτον πανταχοῦ τῶν στοιχείων ἐκτῷ τὴν ἀπράτιστην ἔχων. Πάλιν ἀλλὰ δύμενοι μεῖζοι, εἰ δοκεῖ, τὸν αὐτὸν αὐτοῦ μητρυμούσεθει κινδύνων τούτων τε καὶ τῶν ἀλλιών, λα τὸν ἥμετρον λόγον καὶ τοῖς αὐτοῦ βήμασιν ὡς καὶ τοῖς

(1) Η εἰν ιπιτ εἰτίο Γρετσερ ανα.

Ἐργοις κυρτήσανεν. Διδοκον. ἡ Χριστοῦ εἰσι, παγακέρων λαλῶ, ἐπέρ ἔγώ ἐν κόπταις περισσοτέρων, ἐν πληράς ὑπερβαλλότως, ἐν γυλακοῖς περισσοτέρως, ἐν θαρύσοις πολλάκις. Υπὸ Σουδαιῶν περτάκες τεσσαράκοντα πυρὶ μιαρὲ λιθον. Τρίς ἐρραδοσιθηρ., ἀπαξ ἐλασθηρ., τῇς ἐναντίμησα, τυχθίμησον ἐν τῷ βυθῷ πεσοῦσα· εθοιποραῖς πολλάκις κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ἀγροτῶν, κινδύνοις ἐκ γέροντος, κινδύνοις ἐξ ἀθρῶν, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ἀγροτίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δύφει, ἐν τησσετελίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυρούσηται.

Ἄρα δοκεῖ τινι βέλτιον ἢ κατὰ Παῦλον, τινὶ τῶν διλῶν τὰ Παύλου φράσας; Ἐμοὶ γε μὲν οὐ δοκεῖ, μηδὲ ἄλλῳ μηδενί. Οὐ μὴ παρ' οὐδὲν τὸ χρῆμα τῆς ἀληθείας ἔχει. Τούτων τὰ μὲν ἔστι καθαρῶς τοῦ Παύλου, τὰ δὲ καὶ Πέτρῳ κοινά, μὴ μᾶλλον εἰπεῖν, πάντα κοινά· οὐδὲ γάρ ἐπειδὴ μὴ κάκενος εἰς ἀνάγκην κατέστη, τὰ καθ' αὐτὸν Κορινθίοις ἢ τισιν διλῶις διεξελθεῖν, περὶ τοῦτοῦ δὲ ἕγω κελεύσομι μὴ κάκενος τοιαῦτα παθεῖν οἰεσθαι. Ἐπεικέρ ἀν μηδὲ Κορίνθιοι Πειραιῶν τὰς αἰτίας παρέσχον τοῦ ταῦτα γράφειν, εὐχὸν δὲ τὴν διλλωτικήν διτεῦθεν αὐτὸν ἐπαιτεῖν. Φέρε γάρ ὡς ἂν τι καὶ αὐτὸς ἔρωμαι· εἰ Πέτρον μὲν γράψαι σου· ἐνη, Παῦλον δὲ μὴ, δρα παρὰ τοῦτο· ἢν δικαιος δ Παῦλος μὴ τὰ τοιαῦτα παθεῖν ὑπειληφθεῖ, οὐδὲ ἔντις καν μὴ τὸ διληθεῖς ἀποκριπτεῖσθαι βούλῃ· "Ἄστερος οὖν καν μὴ Παῦλος ἔγραψεν, οὐ παρὰ τοῦτο γε οὐκ ἀν ἢν ταῦτα πεπονθώς, οὕτως ἐπειδὴ καὶ Πέτρος μὴ γέργραψε, ταῦτά τε πάντα, καὶ πλειω τούτων παθεῖν ὑπειληφθω. Πλὴν ὡς, ἐν τοῖς διλλοις, Εστιν καν τούτοις ἀμφοῖν τὰ πάντα κοινά. Καὶ γινωσκόσθωσαν οἱ ἀπόστολοι μεγάλοις μὲν ἐπιβαλόμενοι, μεγάλα δὲ κινδυνεύσαντες, μεγάλα δὲ κατορθώσαντες, καὶ τελευτῶντες, μεγάλων ἀξιωθέντες.

Κινδύνοις μὲν γάρ περιέπεσσον, ὡς μηδὲν εἶναι τοὺς τῶν διλῶν ἀτάντιων πρὸς τοὺς αὐτὸν τῷ πάτηθε τε καὶ μεγέθει. Τιμῶν δὲ αὐτὸς ἔτυχον, ὡς μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτὰς τοὺς κινδύνους. Τό τε πολλαπλάσιοις πρὸς τὰ παθήματα τῶν τιμῶν μηδὲ ἔννοεν ἐγγιωρεῖν.

Ἐμοὶ γάρ χωρὶς τῶν διλῶν, ἥνικα ἀν καὶ τοῦτο· ἐπὶ νοῦν ἀαβῆ, ὡς ἐπὶ θρόνων ἅμα τῷ κριτῇ καθεδοῦνται, οὓς τινάς ποτε τηνισθόντους, καὶ τὴν ὑπὸ αὐτῶν καθέδραν νοεῖν χρή. Καὶ ὡς κορυφαῖσι παρέδρεύσσουσι τῶν συναποστόλων, καὶ τῷ κριτῇ συνδικάσουσι, δοκεῖ θεοὺς Θεῷ συγκαθημένους ὄρδεν. Καὶ ἡ δόκησις ὑπερφυσις αιτή. Τοῦ γάρ ὁξεῖοις θεοὺς πατρὸς ἔχοντος παρεπικουσί-

A Christi sunt (ut mihi sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in plagiis supra modum, in carcerebus abundantius: in mortibus frequenter a Justis quinque quadragesas una minus accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, die et nocte in profundo maris sui. In itineribus sapere, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in muri, periculis in fatis fratribus, in labore et terreno, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejunis multis, in fagine et nuditate.

B Num quis est, qui censeat alium quempiam melius potuisse certaminia Pauli percensere, quam ipsum Paulum? Mihil quidem hoc non videtur, et, ut existimo, neque alteri cuiquam, qui veritatem in postremis non ducat: quorum quædam in solidum sunt Pauli, quædam Petro itidem communia; vel, ut rectius loquar, omnia sunt communia. Non enim quia cum necessitas non compulit, ut que percessisset est Corinthiis vel aliis exponeret, ideo jubeo credere eum talia non pertulisse, quandoquidem Paulus has suas laudes nunquam in litteras retulisset, nisi ei Corinthii occasionem dedissent. Cedo enim, ut et ego aliquid queram: si Petrus scripsisset, Paulus vero non scripsisset, num propterea æquum fuisse suspiciari, Paulum non esse talia passum? Non ita, nisi veritatem de industria celare velis. Sicuti igitur, sicut Paulus hæc talia litteris non tradidisset, non idcirco talia passus non fuisse, ita postquam Petrus se talia passum non esse nullo scripto prodidit; eam ob causam talia non pertulisse existimari non debet, sed, ut in aliis, ita et hic utrumque omnia sint communia; certumque esto, istos apostolos ad magna quidem missos, in magna pericula coniectos, magna præstissime et effecisse, et post hujus vite finem magnis præmiis affectos esse.

C In tam grandia enim pericula incidenter, ut aliorum discrimina cum his collata vix resistiri possint, sive multitudinem, sive magnitudinem spectes. Eos vicissim honores adepti sunt, ut pericula cum illis comparata exigui momenti videantur; neque varietas et abundans honoris, si componatur cum æruntis, animo et cogitatione efformari queat.

D Ego præter ea tera, mente non assequor, quomodo cum Iudeo super thronos sessuri sint, quales scilicet throni illi futuri, et qualis in singulis cathedram animo concipere oporteat. Et cum principes apostolorum collegis suis president, et cum iudice: si nulli judecent, videor deos simul cum Deo considerentes videre. Quæ sane existimatio verissima est: non illi qui se Deo Patre dignos reddiderunt, appell-

¹ II Cor. xi, 25-27.

tatio filiorum Dei et deorum rectissime tribuitur. Et pars est ut cum quo ratione susceptæ carnis, ingloriam vitam agente, ingloriam simul vitam duxerunt, cum eodem ad propriam gloriam assumpto, conglorificarentur: ut proinde mihi apostolos, quasi jam thronis incidentes, contemplanti, sic affari habeat:

Portebat ut vos, qui cum Verbo multos labores exantlastis, nunc retributionem acciperetis. Nunc sincera et liquida magistri vestri et vestra est gloria. Nunc nullo opus est tegumento, et paupertatis objectu, quam olim in communione colebat, ut dicere non habeam, quis ex vobis tunc magis fuerit humilius et abjectus, quis magis egenus, quis magis inhonorus, quis undique expulsus, quis pessime habitus; ita et nunc statuere non possum, quis ex vobis sit sublimior, quis ditionis, quis, sic ubi vel solum mentio ejus incidat, statim honoribus, plausibus et laudibus non evanescatur. Quis, qui nunc libentissime ubique locorum recipitur? Quis, qui nunc tanta beatitudine fructus? Illi seminum illorum manipuli sunt. Haec præclare factorum præmia. Haec certaminum corona. Haec ineffabilium laborum merces. Ejusmodi nunc divitiarum, voluptatum et honorum copia circumfluit, qualis nulli mortaliuum, sed nec omnibus simul unquam oblitus. Et si quis vos nominet, jam fontem omnium bonorum nominavit.

At quorsum evasit oratio? nam cum pericula, quæ apos'oli subierunt, exposuisset, adjecit nescio quo pacto et honores, quibus ob pericula cohonestati sunt; magis autem conveniebat prædicare illam libertatem, qua pericula excusserunt, quemadmodum a concilio vento flamma quam altissime sustollitur. Si quis sciscitur, qua ratione acciderit, ut isti ex periculis in pericula succurrent; quid aliud respondentes a veritate minus aberrabimus, quam si dicamus, libertatem illam pericula illa peperisse? Et quidem quotidianam illorum libertatem explicare velle, proprii operis fuerit.

At videamus, qua libertate erga omnes nisi sint instanti post resurrectionem Pentecoste. Cum enim Spiritus sanctus de cœlo cum sonitu, specie ignitorum linguarum, supra singulos apostolos sedisset, et propria sua gratia indoctos replevisset, omnibus, peregrinis linguis loquentibus, et iis qui ex omni natione, que sub corlo est, convenerant, suam patriam et nativam linguam in apostolorum ore agnoscentibus et intelligentibus, hocque proximo miraculo reputantibus, non deerant qui apostolos musto ebrios dictitarent, stulta prorsus et ebriis vere convenientia effutientes. Etenim si quis ex me quereret utrum non intelligentes ea que audiebant, apostolos musto ebrios esse affirmaret; an intelligentes, responderem, me ex ultraque parte eos pro insipientibus ducere. Si enim non intelligentes, appareat eos, prætermisso veritate examine, temere verba fundere: cur enim ego

Α σιν δριθέτα δν έχοις και θεού υιοίς και θεούς; χρηματίζειν. Καὶ φ συνηδόξουν ἀδοκοῦντες λόγοις οἰκονομίας, τούτῳ μετὰ τῆς οἰκείας λόγους δόξης συνηδοκούθηνται. Όστε μοι καὶ τοὺς ἀποστόλους δρῖν ἐπὶ τῶν θρόνων νῦν ἰδρυμένους δοκοῦντες, ταυτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔπεισι λέγειν.

Νῦν ἔχρην ὑμᾶς τὰς ἀμοιβὰς, ὡς τῷ Λόγῳ πολλὰ συμπονήσαντες, ἀπολαβεῖν. Νῦν καθαρὰ τὰ τῆς δόξης τῷ διδασκάλῳ τε καὶ ὑμῖν. Νῦν οὐδὲ δεῖ πραπετεταμάτων, οὐδὲ πτωχείας προβεβλημένης. Πάλαι ταῦτα κοινῶν; ὑμῖν ἐτιμάτο, ὡς μηδὲ ἔχειν εἰπεῖν μήτε τότε, τίς μᾶλλον ὑμῶν ταπεινός, τίς ἀκτήμων, τίς ἀτιμώς, τίς ἀλευθερωνος πανταχθεν, τίς κακουχούμενος, μήτε νῦν, τίς μᾶλλον ὑψηλός; Τις πλούσιος, τίς εἴπου καὶ μόνον μνημονεύσθε; οὐδὲ τιμαὶ καὶ κρίσις καὶ ἐπιχειρία; Τίς ἀσφένω; ἂν ἀπαντεχοῦ διχοθεύμενος; Τίς συνών τοσαύτη μακαρούτης; Ταῦτα τῶν σπερμάτων ἔκεινων τὰ δράματα, ταῦτα τῶν κατορθωμάτων ἔκεινων τὰ γέρχ. Οὕτως τῶν παλαισμάτων οἱ στέφανοι· οὗτος δ τῶν διμυθίτων τόνων μισθίς. Ταῦτα καὶ πλουτεῖτε, καὶ ἀπολαύτε καὶ τιμάτος, δημοδεῖτε τῶν ἐπὶ γῆς ἐν τούτοις; αὐξηθέντων ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ πάντες ὅμοι. Καὶ νῦν δν ὑμᾶς εἰπεῖς τίς, εὐθὺς ἀπαντήσῃς ἀγαθόν.

"Αλλ' οὖν δ λόγος ἐξίδη; Καὶ γάρ κεκινδυνεύκεστ διεξιθών οι ἀπόστολοι, καὶ δ τετμηνται διὰ τοὺς κινδύνους προσέθηκεν οὐκ οἶδ' οἶποι;. "Ην δὲ μᾶλλον ἀκίνδυνθιν τὴν παρθησίαν εἰπεῖν δι' ής ἀνεβρίπτειν τοὺς κινδύνους, ὡς ὑπὸ σφροῦ πνεύματος φλέξεις μέγιστον αἰρεται. Καὶ γάρ εἰ τις ἕρετο, πόθεν οὗτοι κινδύνοις ἐκ κινδύνων ὡμολουν ἀει, τι ἀπέτερον η τὴν παρθησίαν μητέρα τῶν κινδύνων εἰπόντες, τίς ἀληθείας μᾶλλον ἔχοιμεθα; Τὴν μὲν οὖν δομηρά παρθησίαν αὐτῶν συγγραφῆς δν ἔργον εἴη διεξίνεια.

"Αλλ' δπω; τῆς Πινεκοστῆς μετὰ τὴν ἀνάτατην ἐνστάτης; ήμέρας, πρὸς ἀπαντας ἐπερχεταιάστεντο. Τοῦ γάρ Πινεύματος οὐρανόθεν σὸν ἥχιψ πυρίνων εἰδεις γλωσσῶν ἐπικαθίσαντος; ἐκάστῳ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς ίδιας τοὺς ἄγραμμάτους πλευράστας; χάριτος, καὶ πάντων ἐτέραις γλώσσαις λαλούντων, καὶ τῶν συνεληλυθότων ἐκ παντοῦ; Εθνους τῶν ύπο οὐρανὸν τὴν οἰκείαν ἐκάστου συνιέντος φωνήν, καὶ τούτῳ μεγίστην πατῶν ὑλην θαύματος; ποιουμέλων, ήσαν, οἱ γλεύκους; μεμεστῶται τοὺς ἀποστόλους ἐλεγον, ἀνόητα πάντη καὶ ὡς ἀληθῶς μεθυσάντων ἀποφανέμενοι. Καὶ γάρ εἰ μὲ τις περὶ αὐτῶν ήρετο, πότερον οὐ συνιέντες, ὃν ήχουσιν, γλεύκους μεστούς είναι τοὺς ἀποστόλους ἔφασκον, ή συνιέντες; εὔρον δν ἀνοήτους οἰδημένον ἐκατέρωθεν. Εἰ μὲν γάρ οὐ συνιέντες, φαίνονται περιν εἰς ἐξέτασιν ήχειν τῆς ἀληθείας, εἰκῇ τὸν λόγον ἀπορθεύοντες. Τι δη ποτε γάρ διὰ τὴν ἐτέρων ἀπαίδευσιαν περιληρεῖν

Ἄγια δέξια; εἰ δὲ συνιέντες, συντίθενται εἰ δῆμοι οὐεν
τόθιον ακαχεῖν, τὸν δ' ἀδελφὸν εἶναι ἡνίας, οἵματι καὶ
ἴκεντος ἐρωτηθίντας εἰπεῖν.

'Αλλὰ γάρ Πέτρος; δὲ πρωταργωνιστῆς καὶ κορυ-
φαῖος; τῶν διδόνων, καὶ πρῶτος παρθήσαν ἀναλαβών,
τὴν μὲν τοῦ κριτικαλὸν δέξιν, τῇ παραθίσει τῆς
τρίτης ὥρας ἀνείλεν. Πέλαις δὲ τῷ Ἰωὴλ εἰρημένον
ἀπέδειξε. Τὸν Πνεύμαρι μέλλειν ἐπὶ πάσαν ἔχυθή-
σεσθαι τὴν πιστεύσασαν σάρκα καὶ προφητεύσειν,
καὶ ἀτε πλείονος; ή καὶ πρόσθεν πάσας τῆς τοῦ
Πνεύματος χάριτος, καὶ πλείονος, ή καὶ πρόσθεν
μετέσχε τῆς παρθήσας, καὶ μισθίς τῆς παρθήσας
αὐτίκα μὲν τῶν προστεθέντων ή τριπλῆ χιλιάς.
Μετ' οὐ πολὺ δὲ κακῶν φασιν Ψιλάς, ἀπειλαὶ καὶ
πληγαὶ, καὶ εἰρκταὶ καὶ ἀτιμαῖαι, καὶ διωγμοὶ, καὶ
ῶν οὐδὲν ἐν διε μη βῆ Πέτρος, ή κατὰ Πέτρον ὁν
ὑπενίγκαι. Ἐντεῖθέν τε μέχρι τέλους τὰ τὰς τῆς
παρθήσας, καὶ τὰ τῶν κινδύνων συντρέχοντά τε
ἀλλήλοις καὶ οὐδέτερον θατέρου λειπόμενον. Καὶ
Πέτρος; ἐν ιερῷ καὶ δημοσίᾳ δημηγορῶν ὑπὲρ τοῦ
Χριστοῦ, καὶ μὲν εἰς εἰρκτήν ἀπάγηται ἐπὶ βασί-
λεια νομίζων προπέμπεσθαι, ἀν δὲ ἀπειλῶν ἀκούῃ,
ώς φύρου παρακαλῶν κυμάτων, ἀν δὲ καὶ μαστίη-
ται, στεφάνους δοκῶν περιτίθεσθαι.

"Ἄγε μήν τῷ Πέτρῳ ταῦτα καὶ Παύλῳ, ὅποι
τοσαύτης ἀνεπτεφωμένῳ καὶ τούτῳ τῆς παρθήσας,
ώς καὶ ἐν συναγωγαῖς, καὶ κατὰ Σάνδατα, μιδέν
ὑποστέλλεσθαι κηρύσσειν τὸν Χριστὸν. Υἱὸν τοῦ
ζῶντος Θεοῦ, καὶ τὸν πρῆτα τοὺς Ἀθηνῆσι διαλέγηται
σοφωτάτους, μηδὲν εἶναι τὴν καταργουμένων ἔκει-
νυν τηφίαν ἀρκοῦσαν αἰτίαν τοῦ τὸν Ιδιώτην καὶ
περεμπολίγον δοκοῦντα σιγῆν. Τί γάρ Παύλῳ τὸ ἀττι-
κίζειν, εἰ μὴ μέλλοι κηρύσσειν Χριστὸν; Ταῦτ' ἀρά
καὶ πρᾶτος τοὺς δεινοὺς λέγειν εἶναι δοκοῦντας
ἐπαρθήσαστο. Οὐ γάρ ἦν Ιδιώτης τῇ γνώσει, οὐδὲ
τῇ ἔκεινων φωνῇ τὴν σοφίαν ἐμέτρει. Καὶ Διονύ-
σος; δε πρῶτος; Ἀθηναίων τὴν Ἀθηναίων γλώτταν
τετίμηκε, καὶ πολλούς δὲλλους ἐξαρτησάμενος ἐκα-
τοῦ, δῆλον έθηκεν Ἀθηναίοις, ως ἔστι τι χρείτον
τοῦ ἀττικίζειν, οὐδὲ ἐν λέξειν, ἀλλ' ἐν νοήμασιν ἡ
τύσσεια, καὶ ἐτε κομψοῦ μὲν λόγοι εὐσεβείᾳ ὑπηρε-
τούμενοι, τῶν οὐ φαῦλων. "Ο; δὲ ταῦτης αὐτοὺς
ἀποστῆσες κεκτῆσθαι τι καλὸν οἰεται, καὶν ἄμμου
σωρὸν ἔχων, χρυσῷ πλουτεῖν ἐαυτὸν πείσειε. Δεινὸν
γάρ εἰ ιματικὸν μὲν καὶ ὑπόδηματι καὶ τοῖς ἀλλοῖς
τίνα τρόπον χρητεόν, οὐ μικρὸν ποιησόμεθα λόγον,
λόγῳ δὲ, φ τῶν ἐπὶ γῆς διαφέρομεν ζώων, μὴ κατὰ
λόγον χρησόμεθα, ἀμά μὲν γάρ καὶ κατ' ἐπωνυμίαν
εὐλογος ή χρῆσις; ἔσται τοῦ ἕργου, ἂμα δὲ ἐξ' οἰς
δει. Ἀκριβῶς τοῦτο γε ἡμῶν εἰδότων εἰς ἕργων
κομψῶν ἀν τις ἀφέλη τὸ ἐφ' οἷς δει, κατ' οὐδὲν
αὐτοὺς τῶν ἀσυνέτων διεφέρειν ποιεῖ.

A oh aliorum imperitiam delirare existimer? Si vero
intelligentes, aperie convincuntur, quod dedita
opera improbi esse voluerint, hoc inscitiae cognati-
tum esse, ne ipsos quidem si roges, insiciaturos
ar. iitror.

Casterum Petrus primus ille pugn, et princeps
gloriorum primus libertate assumpta, su-picionem
illam de crapula, oppositione tertiae horae refuta-
vit. Et id quod jam olim propheta Joel prædicere-
rat ¹, attulit; nempe futurum tempus quo spiri-
tus super om̄inem carnem credentem effunderetur,
credentesque prophetarent. Porro quo plus quam
prius de Spiritu gratia hauriebat Petrus, eo etiam
plus quam prius de libertate participabat; cui liber-
tati statim, mercredis loco, trium millium conver-
sio redita est ². Non diu post secuta est malo-
rum, ut fertur, illas, minæ, plague, carceres, pro-
bra et persecutions, quorum omnium nihil est
quod nou vel Petrus, vel socii Petri pertulerint. Hinc vero usque ad supremum vitæ diem, semper
libertatis et pericula connexa deprehendes, neque
unquam ab invicem separata. Et Petrus, tam in
templo quam publice in plateis, Christum annun-
cians, si in carcerem abripiatur, ad regalem digni-
tatem se duci autumat: si minas audiat, eas non
pluris facit quam undarum strigatum. Si flagelle-
tur, corona regia se redimi censet ³.

C illæ quæ in Petro elucentur, in Paulo itidem
ejusdem libertatis alis instructo ita reperi-s, ut sin-
guis Sabbathis in synagogis ⁴, Christum Filium Dei
viventis absque ulla dissimulatiū ne prædicaverit,
et quamvis cum sapienti-simis Atheniensibus dis-
puet ⁵; haud τροπε inanem et evanidam eorum
sapientiam sibi, qui ut indoctus et seminiverbius
traducebatur, silentii frenum injici passus est.
Quo sum enim Atticismus Paulo, si non est præli-
ratus Christum? Hunc in modum et eorum illis
qui dicendo et disserendo valere videbantur, liber-
tate usus est. Non enim erat idiota cognitione, ne-
que illarum lingua sapientiam metiebatur; et Dio-
nysius, qui primus ex Atheniensibus Atheniensium
linguam honoravit, multosque sibi socios adjunxit,
Atheniensibus planum fecit, esse aliquid melius
D et præstantius Atticismo, neque in verbis, sed in
sensu et affectu pietatem consistere; dissectamque
orationem, si pietati subserviat, haud contemne-
dam esse. Qui vero a vera religione alienos et ab-
stractos aliquid præclare possidere putat, is sibi
persuadeat, se auri ditissimum esse, licet nihil
aliud quam arenæ cumulum possideat. Mirum vero,
si, quomodo vestimento aut calceamentis, et id gr-
onus aliis uti oporteat, haud obiter ratione exquiri-
mus; ratione autem et oratione, qua a brutis ani-
mantibus distinguimur, convenienter rationi non
utimur, ut a ratione simul usus simulque i lud,

¹ Joel ii, 28. ² Act. ii, 1 seqq. ³ Act. iii et v. ⁴ Act. xviii, 4. ⁵ Act. xvii, 16 seqq.

ubi et quando op̄ ret, rationi consentanea evadant, animo illi accurate resolventes: si quis a corrupta oratione separat decorum, seu ubi et quando oportet, cum effecturum, ut a brutis intelligentia destitutis nihil penitus discrepet.

Ceterum oratio huc delata prius me nequaquam ulterius progredi sinit, quam sapientiam Pauli digna admiratione prosecutus fuero. Et in Athenas quidem oculos signis Paulum intueror, et supra modum novitatem rei capior et oblector, quomodo occasione sumpta ab ignoto Deo¹, quisquis ille tunc fuerit; verum unicunque Deum Atheniensibus prædictet, eosque propriis, quod dicitur, pennis capiat, et inde unde errabant ad veritatem addueat: quanquam quæ communio templo Dei cum idolis²? inquit hic idem Apostolus. Sed fieri non poterat ut sol drepente profundissima sub nocte oriretur; neque enim hoc legibus naturæ consuetuus est, sed prius diluculum et auroram fulgeat oportuit, et tunc luce pura pure frui. Hujus tantæ sapientie neque exemplum, neque similitudinem reperire licet; Pauli enim sapientia erat sine ullo suco et dolo, cuius post vocationem opera nullus sine admiratione transiliit, qui veritatis invidia excaecatus non esset. Quod vero jam dictum, quis tandem est qui non admiretur? Nam Paulus nihil unquam egit, quod non esset admirabile. Et cum incidisset in illo, qui maximum gloriam humanae sapientie apud omnes obtinuerant, facinus omnium admirabilissimum patravit; etenim testimonies quoque veterum Græcorum, qui poetae appellabantur, ad destructionem erroris Græcanici usus est, apposite ad priorem demonstrationem, et ad absurdepfactionem multam concitandam accedimodate; si enim illorum libris credendum est, ex C Pauli explicatione credendum est.

Adhuc non minus prædicatione veritatis a sapientiam demonstrandam facit, si quis ea, quæ ratiocinio patrocinabantur, ad veritatis defensionem traducat, ostendatque juxta Salvatoris dictum³, ipsos et domesticos erroris, erroris hostes et adversarios esse. Nec quispiam sic occinat: « Peccatoris oleo raput non esse impinguandum⁴; » quandoquidem ab his dogmata pietatis non pendunt: sed eo solum sine proferuntur, ut ex superabundanti manifestum sit; quomodo error in seipsum incurrens, seipsum evertat; et quomodo semen verbi cadens in animam falsitatis vacuam, incrementum capiat. Et facinus maxime militare est, si quis absque dolo et insidiis in media hostium terra munitionem hostilem occupet, et hæc, tanquam propugnaculo, contra hostes, vel potius contra eorum errorem, utatur.

Solon non tam admirabilis legislator ab Atheniensibus habitus est quam Paulus. Neque iau-tum admirati sunt aetatis suæ sapientissimum, quantum paulo post divinum hunc, prout revera

A 'Ο δὲ λόγος ἐνταῦθι γενδύμενος, πρὸν τὴν σφέτεν θυνάσσαι Παῦλου, πρόσω χωρεῖ πάντων ἔκπιτα πειθαταί. Καὶ δρῶ δή τὸν Παῦλον τοὺς ὅφθαλμούς ἔρισας Ἀθηνᾶς καὶ ὑπερβάλλοντας δημαρτὶ τῷ κατινεύοντι τοῦ πράγματος, ὅπως ὁπ' ἀγώστῳ Θεῷ, διστῆς ποτὲ ἦν ἐκεῖνος, τὸν ἀληθῆ καὶ μόνη Θεὸν Ἀθηναῖος διδάσκει, καὶ τοῖς οἰκείοις ἀλλοις πεπονισμένοις παρατείνεται διάγεται, καὶ διεντελῶντας, πρὸς τὴν ἀληθειαν ἐκεῖνην διηγηθῆναι. Κατοι τέ καὶ νοιντα ναψ φεύγου μετὰ τῶν εἰδώλων; Ἀπόστολος οὕτως φησι. 'Αλλ' οὐκ ἦν ἐξαπίνης ἐν βεβυτάῃ νυκτὶ τὸν φίλιον ἀνασχεῖν. ὅτι μηδὲ ἐπεται ταῦτα τῇ φύσει. 'Εἰς δὲ πρόσθεν δρῆρον διασελάσαι τινὰ καὶ αὐγήν, καὶ οὕτως ὀμιλήσαι καθαρίως τῷ φυτῷ. Τιτῆς τῆς σφράξις οὐδὲν οὔτε περάδειγμα οὔτε εἰκὼν B λαβεῖν έστι. Παῦλος γάρ ἦν ἀτεχνῶς οὐ τῶν περὶ τὴν κλήσιν Ἑργῶν καὶ λόγων καὶ λόγων οὐδὲν ἀθαμαστὸν παρῆλθεν οὐδείς, διγε τῇ ἀληθείᾳ μὴ θέσι φυσούεν. Τὸ δὲ νυνὶ λεγθὲν τίνα δὲ εἴποις δε οὐκ ὑπερθεάμασε; Παῦλος γάρ οὐδέποτε ἀνέλθη μὴ θυμαστὸν τι ποιῶν. Τοῖς δὲ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων δέξαν ἀπενεγκχεμνοις σοφίας ἀνθρωπίνης περιτυχῶν, πάντων θυμαστότατον κατεπράξατο. Καὶ γάρ, καὶ τὸν τοῖς λόγοις τῶν παλαιτέρων Ἑλλήνων, οἵς τὸν ποιητὴν διοραματίζειν, πρὸς καθαρίσιν τῆς Ἑλλήνων ἀποχρήσασθαι πλάνης σύνθρομον τῷ προτέρῳ, καὶ πολλὴν προτείνον τὴν ἐκπλήξιν· εἰ γάρ τοι χρή ταῖς ἐκείνων πείθεσθαι βίθιμις, οὐς Παῦλος ἔξηγείται, πειστέον.

D 'Ἐπι δὲ τούτοις καὶ τοῦ τὴν ἀληθειαν κηρύσσειν οὐκ ἐλαττον εἰς σοφίας ἐπίδειξιν τὸ τὰ συνηγοροῦντα τῷ φεύγει, πρὸς τὸ τῇ ἀληθείᾳ συμμαχεῖν μεθαρμέζειν, καὶ τοὺς οἰκείους τῇ πλάνῃ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν ἐχθροὺς αὐτῇ καὶ ἐναντίους ἀποδεικνύναι. Οὐ γάρ ἐκείνος γε φέρομεν, ὡς οὐκ ἐχρήν ἐλαύναι μεμπτωλοῦ λιπανθήναι τὴν κεφαλὴν· ἐπειδὴ μηδὲ στασιν ταῦτα τοῖς δόγμασι συνεισάγει τῆς εὐεσθεῖς· ἀλλ' ἵν' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος γένηται διλην, διπως ἡ ἀπάτη ἐαυτῇ περιπίπτουσα, ἐκυτή ἀνατέπει, καὶ δ τοῦ λόγου σπόρος πεσών εἰς φυχὴν φεύγους σχολάζουσαν, ἐπίδοσιν λάθη, καὶ τὸ πράγμα στρατηγικώτατον, ἀτεχνῶς ἐν μέσῳ τῇ πολεμίᾳ, φρούριον τῶν ἐναντίων καταλαβεῖν, καὶ τούτῳ κατέκεινων, δημόλον εἰπεῖν, τῆς ἐκείνων ἀπάτης δρυγήτηρι φρήτασθαι.

Οὐχ οὕτως Ἀθηναῖοι Σδλῶνα θυμαστὸν νομοθέτην ὡς Παῦλον ἥγησαντο. Οὐχ οὕτως ἐκείνων, ἀνθρώπων τῶν κατ' ἐκείνον σοφώτατον, ὡς τούτον μετ' οὐ πολὺ Θεον, καθάπερ γε καὶ ἦν, καὶ οὐρανοῖς ἀν-

¹ Act. xvii, 25. ² 1 Cor. vi, 14. ³ Matth. x, 25. ⁴ Psal. cxi, 5.

Θρωπον. Παύλου γάρ καὶ νῦν εἰσιν ἔτι τῶν νόμων ἀντεχόμενοι τε καὶ προμηχάνενοι. 'Ο δὲ Σόλων, οὐδ' ἔξ δύναμας αὐτοῖς ἔτι γνώριμος, καὶ οὐδὲ ὅπως ἐν αὐτοῖς ἡ πόλις εὐ οἰκοθε μᾶλλον σκοπούσιν, η ὅπως αὐτοῖς ἡ ἄνω νέμοις ἡ πόλις οἰκήτορας, οὐδὲ ὅπως Λακεδαιμονίων η τινῶν ἀλλων ἔχυρῶν περιβούντο, η ὅπως ταῖς ἀερίαις ἀρχαῖς ὑποκύψαιεν. Καὶ ἦν γὰρ τῶν εὐλόγων δισφή τῶν νομοθετῶν τὸν ὑπερέχοντα, τοσούτῳ καὶ πρὸς ὑψηλοτέρων μετατάξασθι πολιτείαν, καὶ τις αὐτοῖς ἤξετάνη, γνοίη ἀν τὸ μὲν ἐπέρων δρχειν, οὐ μέγα τι νομίζοντας, τὸ δὲ ἁυτοὺς ἔκαστον σώζειν, οὐ μικρὸν πάντως. Ἀλλὰ καὶ Διονύσιος Ἀθηναίων εἰς τοιαῦτα διὸ Παύλῳ νεγομοθέτηκεν, εἰ μή τι χρή Παύλον κάνταχθι διὰ τοῦτο ἀνδρὸς λέγειν νομοθετῆσαι, οἵτις πάντες οἱ Χριστὸν ἐπικαλούμενοι χαίρουσι χρώμενοι.

Ταῦτα τῆς Παύλου παρθησίας διοῦ καὶ σοφίας τὰ κατορθώματα. Τούτοις προσηγάγετο Ἀθηναίους. Τούτων πρὸς ἀξίαν αὐτὸν διασθαί βιβλοματι μὲν, οὐ δύναμαι δέ. Ταῦτα τὰς ἐπικουρὰς αὐτῷ καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς μέγα προῆγεν. 'Ων γάρ ἐκ πατέρων εἰς αὐτοῖς καθηκόντων Παύλος ἀπάγειν τῇσι, τούτων εἰ σφύρος καὶ ἐπὶ κακῷ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς φιλοπάτορες προΐσταμενοι, πάντα παθεῖν ἀν μᾶλλον τὴνέσχοντο, η Παύλον δράμη ἀπειλή κακῶν τὰ τοσαῦτα καινοτομοῦντα. Οἱ γάρ μηδὲ τοῦ οἰκείου Σωκράτους φεισάμενοι, ἀλλ' οὖτα προθύμως τὸ κώνιον τῷ γέροντις καὶ φιλοσόφῳ προτείναντες, ὥσπερ ἀν εἴη νέκταρ, αὐτοὶ πίνειν ἐμελλον. 'Ο δὴ ποιηταὶ πόμα θεοῦ; ἐκέρασαν, σχολῆ γ' ἀν τῷ ἐπὶ Παλαιστίνης η Κιλικίας ποθὲν ἤκοντι οὐκ ἀπαράτητα εἰχον ὄργιζεσθαι. Καίτοι Σωκράτης λαβὼν αἰτίαν, τοὺς μὲν νομιζομένους θεοὺς μηδὲν εἶναι λέγειν, ἐτέρους δ' ἀντ' ἐκείνων εἰσάγειν, οὗτε συνεῖπεν οὐδὲμιν τοῖς κατηγοροῦσιν, οὐθὲν διαπρύσασθαι εἰπειν. Παύλος; δὲ, εἰ τι τούτο πρὸς κατηγορίαν ἔλκειν γρεών, κατηγορος ἁυτοῦ διαπρύσασθαι ἐν τούτοις εἰςήρχετο, καὶ τῶν ἕξιθεν αὐτὸν ἀσεβεῖς; παρά τοις ἀσεβοῦσι γραφομένων οὐ προσεδέσθαι. Καὶ Σωκράτης μὲν οὐ τῶν πολλῶν θεῶν ἀφιστάς, ἐν παραδίδναις κατηγορίαν εἰχε· Παύλος δὲ πανιστάς, εἰς ἔνα τὸ σέβας ἐστενοχώρει θεόν.

'Αλλ' ἵσως η τις κρείττων ἀμύνειν θεός ἐ Παύλου θεός, η οὓς ἀρτὶ διδημούργηκέναι Σωκράτης ἐλέγετο. Ἀμέλεις καὶ σῶν Ἀθηνῆν τὸν ἔνον ἀπαλλάττεσθαι παρεσκεύαστε, καὶ τοὺς πρόσθεν λεγομένους θεοὺς ἐκλιπεῖν. 'Ωσπερ γάρ, οἱ παραγέγονε φῶς, ἀχρόνως ἡφάνισται σκότος, οὐτω τῶν φευδωνύμων θεῶν διεθρος ἔνθα τοῦ ἀληθινοῦ παζουσα.

Οὐ τοῖνυν ταῦτα μὲν θαυμάσιά τε ἡγεῖσθαι χρή, καὶ τῆς ἀπατολικῆς λαμπρότητος ἀξία καὶ παρθησία, ησ οὐδὲ ἀν εἴποι τις μείζον; Μικρὸν δὲ τὰ τῆς γρονθίδος ης τῶν ἐκκλησῶν ἔνεκεν εἰχεν;

PATROL. GR. CXLVII.

A erat, et celestem hominem: nam Pauli leges adhuc retinent et propugnant; at Solon ne de nomine quidem illis notus est: nec tam dispi- ciunt, ut civitas bene administretur et habitetur, quam ut ipsi supernae civitatis incolæ flant: nec tam cordi habent, quonodo Lacedæmonios aliquaque hostes suos debellent, quam ut ne ipsi aereis potestatibus subdantur, et par erat, ut quanto posteriore legistatorem veteres præstare intelligebant, tanto ad excellentiorem vivendi formam traducerentur. Quod si quis illos penitus introspicere velit, intelliget, imperium in alios hanc magni ab illis pendi, in id vero vel maxime operam conferri, ut uunsquisque æternam beatitudinem consequatur. Tales quoque leges sub Paulo B tulit Dionysius unus ex Atheniensibus, nisi dicere lubeat, Paulum hic quoque ministerio hujus viri tulisse leges, quibus omnes, qui Christum invocant, cum gaudio utuntur.

Hæc libertatis et sapientiæ, qua Paulus prædi- tis erat, præclara sunt facinora. Hisce attraxit Athenienses. Horum gratia pro ineritis eum suscipere et admirari volo, sed non possum. Hæc insidias et pericula Paulo vehementer auxerunt; cum enim Paulus illos a paternis traditionibus abducere conaretur, ipsi vero patrum in propriam perniciem nimis amantes ac studiosi essent, omnia potius pati voluerunt, quam ut Paulum talia innovantem mali ærumnarumque expertem vivero paternerunt; qui enim neque civi suo Socrati pepercérant, sed ita expedite grandævo jam et philosopho aconitum, quasi nectar foret, porrexerant; ipsique bibituri essent illud, quod poeta iis miscuerunt poculum, cur ex Palestina vel Cilicia seruandem advenienti hospiti inexorabiliter irascerentur, causa nihil habebant. Quanquam Socrates accusatus, quasi vulgo receptos deos nibili penderet, aliosque in illorum locum subintroduceret, neque accusatoribus annuit, neque quasi vera dicerent, vel tenui indicio prodidit. Paulus vero, si quid hic ad accusationem trahere oportet, sui ipsius vocalissimus accusator ingressus est, neque extraneis, qui eum apud impios impietatis arguebant, opus habebat. Socrates, non relicta deorum D multitudine, accusatus est, quasi unum quemdam Deum assereret. At Paulus aperte totius pietatis et religionis summam ad unum Deum retulit.

Sed forte Deus Pauli valentior Deus ad auxiliandum fuit, quam dii illi, quos Socrates nuper fabricaverat. Certe et incolunem peregrinum Athenis educendum curavit, et ut desererentur, qui prius dii audiebant, effecit. Quemadmodum enim ubi lux orta est, e vestigio tenebræ evanescent, sic falsorum deorum turba ad veri Dei præsentiam corruit.

Non igitur hæc admirabilia et apostolico fulgore ac libertate, qua majorem nemo attulerit, digna existimabimus? An vero exigua sunt illa quæ nascentur ex cura, quam erga ecclesiæ

gerebat? Atqui et hæc illustrissima sunt, cæterum non quantum nos eloqui, sed quantum ex tenus orationis filo magnitudinem actionum collegere possumus. Ferme autem in majores curas me conjicio, quando de illa cura dicere ingredior, cum nihil omnino sit, de quo cum magno apparatu dicere non conveniat. Quod si sola etiam voluntas apud me aliquid poterit, gratias apostolis propterea agam. Illi enim, ut alia, ita et hoc curant, cumque tria sint, ex communiore divisione, in quibus quis sollicite occupatur, anima videlicet, corpus, et bona externa, haud dixerit quis, illos hujus quidem curam suscepisse, alterius abjecisse: vel omnia curasse, sed postea destituisse, verum omnium horum diligentem curam gessisse, nec ullum tempus elabi passos, quo sollicitudine sua non omnia complectentur. Nam animalium curam gerebant, quomodo se Deo dignas exhiberent, corporum, ut animabus subjicerentur, neque ad honesta torperent. Ex bonis externis ea solum curabant, quæ ad vitam sustentandam necessaria erant, superfluis ad eos qui in carne et sanguine volutabantur, renissis.

Ac principio de cura animalium, tanquam de præcipua, disserendum erit, quæ quam omnes moras omnemque dilationem in apostolis abrupterit, cuivis manifestum fiet vel ex sola celeritate Evangelii ubique prædicandi; ita ut nullum locum cœlesti doctrinæ occultum esse sinerent, non insulas, non continentem, non, si quam tertiam habitationem hominibus natura concessit. Nam omnes regiones evangelizandi gratia circuire, non modo non grave, sed et valde leve videbantur. Apostolos vero hæc semper facilitasse, vel Petrum audi, qui et justum arbitratur, quandiu est in hoc tabernaculo, suscitare in commonitione discipulos¹¹. Et Paulus et debitorem se esse professus est Græcis et Barbaris, sapientibus et insipientibus¹². Et cum sollicitudinem omnium ecclesiarum exponit, testatur, se cum infirmis et infirmari, et ura, quoties quis scandalizatur, et rursum se, cum liber esset, omnium servum factum esse. Quid hac sollicitudine sollicitius, quandoquidem cum possent sui juris esse, aliis, abdicata abs se potestate, eesse tradiderunt, iisque non paucis, sed infinitis, quos nullo numero comprehendere liceat? Satis enim existimabant, curis bese immergere, et miserias perpetui, ut omnes, si fieri posset, salvarent, quam propriis duntaxat commodis prospicere.

Cæterum hoc itidem de apostolis dicendum, si dicere justum; est autem justum, et omnium maxime: non enim modicæ curæ argumentum est. Opera apostolorum accesserunt ad Christi fidem etiam Pharisæi, qui et evangelicæ gratiae credebant, et a lege Mosaica absistere grave judecabant; præcipue quod credentes ex ethniciis

A'λλα καὶ ταῦτα περιφανέστατα, πλὴν οὐδὲ οὐκ εἰ μικρῶν λόγων τὰς μεγάλας τῶν πράξεων συλλογίσασθαι σχεδὸν δίεις μείζους τῶν πρόσθιν φροντίδος; ἐμαυτὸν ἐμβιβλεῖν δοκῶ τῇ; ἐκείνων φροντίδος; Ἐνεκ λέγειν ἐπιχειρῶν. Μάλιστα μὲν γάρ οὐδὲ έστι μή οὐ σὺν μεγάλῃ παρασκευῇ περὶ τούτων εἰπεῖν. εἰ δὲ καὶ τὸ βούλεσθαι μόνον ἐπ' ἐμοὶ δυνηθεῖ, γάρ τοι εἰσομαι καὶ διὰ ταῦτα τοῖς ἀποστόλοις. Αὐτοὶ γάρ ὡς τῶν δλλῶν, καὶ τοῦδε φροντίζουσι· τριῶν γάρ τούτων δυτῶν, ὡς γενικώτερον διελέθησα, ὃν ἐνεκ μεριμνήσει τις, ψυχῆς δῆλέγω, σώματος τε καὶ τῶν ἔκτης, οὐ τοῦ μὲν ἐπιμελουμένους αὐτοὺς οἴοι τις ἀν, τοῦ δὲ διλιγώρως ἔχοντας, ή πάντων ἐπιμελουμένους, εἴτα διαλιμπάνοντας, ἀλλ' οὐτε τούτων οὐδενὶ δίχα τῶν λοιπῶν κηδομένους, καὶ χρόνον ὑπερβάτας οὐδένα, χωρὶς τοῦ πρόνιαν ἀπάντων ποιεῖσθαι. Ψυχῶν μὲν γάρ ἐφρόντιζον, τίνα τρόπον ἀξίας θυτὰς παρέχουσι τῷ Θεῷ· σώματων δὲ, ὡς ἂν καὶ ψυχαὶ οὐποτάτοιντο καὶ μή ἀτονούσιν πέρας τὰ καὶ. Τῶν δὲ ἔκτης μόνων πέρας τῆς φύσεως ἀναγκαῖος γε ἀπαιτουμένων ἐποιούντο τὸν λόγον. Τὰ γάρ περιττὰ τοῖς περὶ σάρκα καλιεθουμένοις ἀπέῤῥιψαν.

Καὶ πρῶτα δὴ τῆς τῶν ψυχῶν φροντίδος ἐνεκ, διτε καὶ πρώτης; διαληπτέον. Αὐτη δὲ διτε μὲν μηδεμίᾳν ὑπερβολὴν ἀπολείπουσιν ἐνηργεῖτο τοῖς ἀποστόλοις, παντὶ τῷ δῆλον ἀν γίγνοιτο, κάκιον μέσον τοῦ σπεύδειν πανταχοῦ κηρύττειν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μηδένα τόπον ἀδιάβατον τῇ διδασκαλίᾳ παρείναι, μή τῆς ηὔσους, μή της ιερού, μηδὲ εἰ τίνα τρίτην ἀνθρώποις κατοικίαν ἡ φύσις ἔδιδον. Τὸ γάρ πανταχός περινοστεῖν ἐφ' ὃ κηρύττοιν ἀντὶ τοῦ ταλαιπωρού ὑπειλήφθαι κούφον ἔδικει. "Οὐι δὲ καὶ διὰ παντὸς τοῦ τό γε ἐπραττον, Πέτρου μὲν ἀκούσῃ δίκαιοιν ἥγεισαι τράχοντος, εἴ φ' ὅσην ἔστεν ἐν τῷ σκηνώματι τούτῳ, διεγέρειν ἐν ὑπομνήσει τοὺς μαθητάς· Καύλου δὲ ἐφειλέτην ἔστων εἶναι λέγοντος "Ἐλάθει τε καὶ βράχοις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, εἰ καὶ τὴν μέριμναν διεξιόντος πασῶν τῶν ἐκκλησῶν, καὶ τὴν τοῖς ἀσθενοῦσι συνασθενεῖν, καὶ πυροῦσθαι ἐσάκις τις ἀν σκανδαλίζηται, καὶ αὖ πάλιν ὡς ἐλεύθερος ὃν ἐκ πάντων, πάσιν ἐδούλωσεν ἔστων. Τι τῆςδε τῆς κηδεμονίας γένοιτον ἀν κηδεμονικώτερον; ὅπότε ἔστων εἶναι δυνάμενος, ἐτέροις ἔστων ὑπεξεστησαν, κακενοῖς οὐχὶ μετροῖς εἰπεῖν, ἀλλ' οὗτος οὐδὲ οὐτε περιλαβεῖν ἀριθμῷ. Βέλτιον γάρ ἡγήσαντο φροντίδος ἔστων ἐκδόντες καὶ ταλαιπωρούμενοι πάντας σώζειν, εἰ οὖν τε, ή μεριμνῆς ἔκτης τὸ καθ' αὐτοὺς μόνον, ὅπως ἀν εἰς σχολή, σκοπεῖν.

Καὶ μήν καὶ τοῦτο τῶν ἀποστόλων εἰ λέγειν δίκαιον δίκαιοιν δε γε καὶ τυῦτο λέγειν, καὶ παντὸς μᾶλλον οὐ γάρ μικρᾶς τῆς φροντίδος προσῆλθον καὶ φαρισαῖοι διὰ τῶν ἀποστόλων Χριστῷ. Οὗτοι δὴ τῇ ἀκριβεῖ τε ἐπιστευον, καὶ τοῦ νόμου ἀφίστασθαι δεινὸν ἔχοντον, καὶ μάλιστα τὸ μή περιτέμνεσθαι τοῖς; ἐξ θυνῶν προσιδνταῖς, ὅπερ μή δειγν οὖτα γίνε-

¹¹ II Petr. i, 13. ¹² Rom. i, 14.

σθαι ἡξίουν, καὶ τὸν διλων τοῦ νόμου μηδὲν ἔκειναι: Α περιφέρειν. Ἡγνόσουν δὲ δύο περιττῶν καὶ εἰκῇ δεδοθεῖ τὸ Εὐαγγέλιον φησι; δύμενοι, εἰ τῷ μὴ ἀξιόχρεῳ θοκεῖ καθ' αὐτὸν δύνασθαι σώζειν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ ἀνδρικὸς ὑπαγορεύει ποιοὶ τις, μηδαμῶς τυχεῖν εἰναι Θεοῦ. Καὶ τοι τὰ πλειω τοῦ νόμου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν ἐνδιάποντας τοῦ πρώτου μὴ δυσχερεῖς θν πολὺ τῆς εὐαγγελικῆς ὑψηλορίας χαμερότερα φαίνεσθαι.

Τούτου τοίνυν τοῖς ἀποστόλοις οὐκ ἀνεκτοῦ δέξιντος ταράττειν τοὺς ἀδελφούς, Ἐκκήησία τε συγκεκριθεῖται, καὶ λόγοι μεταξὺ λεγόντων ποιλοῖ. Καὶ Πέτρος ἀνιστάμενος καὶ δημηγορῶν, μὴ δεῖν πειράζειν Θεόν· μηδὲ περιττέρω τῶν ἔκεινον δοξάντων προβαλνεῖν, παρ' ὃ μηδὲν Ίουδαῖος Ἐλληνος διαλλάττει, πρός γε τὸ Εὐαγγέλιον, μηδὲν ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τιθέναι τῶν μαθητῶν, διὸ μηδὲ αὐτοὶ βαστάσαι οἷοι τ' ἐγένοντο. Καὶ Παῦλος ἐφεξῆς οἵς διεῖσθαι, Πέτρῳ συνηγορῶν, καὶ μετὰ τοῦτον Ίάκωβος αὐτὸς τε τοῦτο δρῶν, καὶ συμμαχτούσας Πέτρῳ τοὺς προσρήτας εἰσάγων. Καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐξ θυνῶν περιτομὴν ἀναιροῦσα, καὶ Παῦλον συνιστάσας παραδεδωκέναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ δυνατοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δοκιμής Παῦλος, διὸ τί ἀν εἰπὼν ἀξίως καλέσω; ἀρα δοκεῖ ταῦτα τισιν εὖ φροντίδων σημεῖα τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτο φροντίδες; Ἐμοιγε δοκεῖ μὴ τισιν, ἀλλὰ πᾶσιν. "Εστι μεν οὖν καὶ τοὺς ἀλλούς τῶν ἀποστόλων εἰπαῖν τῶνδες τῶν φροντίδων συμμετασχεῖν. Ἀλλὰ Πέτρος μὲν, τί χρὴ ποιεῖν πάντων εἰσηγήσατο πρῶτος. Παῦλος δὲ πρῶτος καὶ οὗτος τοῖς ἔκεινοι φήθειται καὶ συνεῖπε, καὶ τοὺς λόγους εἰς ἔργα μὲν ἡγεγκεν. Ἄλλωφ μὲν οὖν τούτοις καὶ μόνον πραγμάτευν, εἰς εὐρημίαν ἀν ἥρκεσε· τοῖς ἀποστόλοις δὲ τοσοῦτο τῶν κατορθωμάτων τὸ πλῆθος, ὅστε καὶ τὸ νυνὶ φήθειν, καὶ διλλὰ πολλὰ μὴ φηθέντα ἐπέγχειν, έτι πλεόνων εὑπορεῖν. Ἐξ ὧν τὸν ἐπεινάπειν οὐκ ἀν ἔλύπει, τὸν ἐνδιάπονταν ξεῖν εἰπεῖν.

Οὐ μὴν διλλὰ καὶ ἀ περὶ τοῦ ἔξειλεγμένου τῷ Χριστῷ τῶν μαθητῶν ἀριθμοῦ περιρρήτικε Πέτρος, οὐδὲ ταῦτα τοισῦτα ὡς μηδὲν δεινὸν ποιεῖν τὸν σιγῇ παριόντα. Ἐλύπει μὲν γάρ αὐτὸν, τὸ τὴν ἀνομίαν ἔχειν μεγαλαυχεῖσθαι, διτὶ δέδει τὴν τῆς δωδεκάδος τῶν προκρίτων μαθητῶν συγκεφαλίωσιν, δι' ἐνδιάπονταν μετασχεῖσθαι τὸν Ίουδα. Συνειδὼν δὲ ἐκεῦπ τοῖν πρωτασταίνων περικείμενος; πάντων δεῖν ἔγνω τὸ ἐνδέον ἀναπληροῦν, καὶ τούτῳ πρέπον εἶναι λόγοις πρότερον ἀποδεῖξα; εἰτα καὶ δύο τοὺς ἐξ ὧν διεργοὶ ἀντὶ λελοιπότος; καταστήσεται τὸν χορῷ παραστῆσας, κλήροις καὶ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπει καὶ λαγχάνει τὴν ἀποστολὴν δο Ματθίας. Ἐν οἷς ἐμοὶ δυοῖν τούτοιν ἐπεισιν εὐθύμιον ποιεῖσθαι· ἐνδιάποντας μὲν, διτὶ περ ἀνθ' ἐνδιάποντας, δύο τοὺς ἀξίους, ής ἔκεινος; ἐκπεπτώκει, διακονίας, ἢ χάρις περισχετο, καὶ τὸν πλούτον ἐνέργηνεν ἔκεινος, καὶ διτὶ περ ὦσδ' ἔκεινον ἀδυνατοῦσα τηρεῖν, ἀφῆκε πετεῖν. Πώ; γάρ ἀν ἡ

A non circumcididerentur. Hoc secus fieri debere, et de lege nihil omitendum esse contendebant: non intelligentes, supervacue et temere Evangelium datum esse, si quis ad salutem impertinendam per se sufficiens esse abnuat, neminemque Dei participem reddit posse affirmet, nisi ea quae lex præscribit, observet. Tametsi pleraque legis, vel potius omnia, excepto uno, omnium primo, evangelica sublimitate humiliora esse, demonstrare hanc arduum fuerit.

B Cum igitur apostoli nequaquam tolerandum judicarent, ut fratres turbarentur, Ecclesia collecta est, et varii mutuo sermones collati. At Petrus exsurgens copiose docet, non oportere tenetare Deum, neque ultra ea quae ipse decrevit, progreedi, utpote apud quem Evangelii respectu nulla sit distinctio Iudei et Graeci: neque cervicibus discipulorum imponendum esse jugum, quod ipsimet portare non potuerint¹³. Cujus dictis Paulus assensus est, ut et Jacobus, qui prophetas Petro astuplantes adduxit. Scribitur ergo epistola ad illos qui ex gentibus conversi erant, qua circumcisio abrogatur; Paulusque commendatur, tanquam is qui animam suam pro nomine Christi tradidit. Lator erat Paulus, quem quo tandem praeconio digne appellavero? Num quibusdam hæc non curarum indicia, sed ipsissimæ curæ videntur? Meo iudicio, non quibusdam, sed omnibus. Sunt quidem quoque apostoli barum curarum participes; sed Petrus, quid faciendum esset, primus omnium exposuit. Paulus autem, primus et ipse, dictis ejus suffragatus est, et verba ad rem constituit. Alteri vel hoc unum rite effectum ad plausum sufficeret: at apostolis tanta recta factorum copia suppetit, ut sive quod dictum est, sive alia non dicta species, semper pluribus abundant, ut qui laudationem instituit, minime tristari possit, quasi uno absoluto, nihil amplius materiæ reperturus sit.

D Porro neque illa, quæ Petrus circa numerum discipulorum a Christo institutum sollicite gessit, sine piaculo silentio involvi possunt. Crucibat enim illum, quod improbitas gloriaretur, duodecim annos apostolorum nūnerum, absciso Iuda, mutilatum esse; cum vero sciret sibi et prefecturam omnium esse commissari¹⁴, defectu non suppleret ac resarcire statuit, cum prius id decere demonstrasset. Deinde selectis duobus, quorum alter in locum vacuum sufficeretur, sorri et Deo rem totam permittit, apostolatumque Matthias adipiscitur. Ubi duo mentem meam subeunti: alterum est, loco unius perditu duos dignos illo ministerio, ex quo Judas exciderat, gratiam subministrasse, et divinas eas ostendisse, planum que fecisse, se, cum Judam quoque servare posset, permisisse cadere. Quomodo enim non potuisse, quando etiam extraneus advocat et assumit? Ve-

¹³ Act. xv, 10 seqq. ¹⁴ Act. 1, 15.

rum ipse sibi sui exitii auctor existit; nam Deus cuin sit bonus, bonos facit et servat; mali vero malitiam sibi imputent; cum enim domi suæ incipiunt esse mali, de cætero nihil loci bono relinquuntur. Ex quo postea fit, ut bonitate deserti, male itidem ambulent. Et hoc quidem unum est.

Alterum, qualis Petrus, qui coapostolorum electionem instituit, et ad parem sibi functionem evehit, quod nulli alteri, nisi soli Christo competere sciens: hoc enim omni honore et dignitate eminentius est: et soli Petro ex omni mortalium numero hæc felicitas oblitus, quippe qui loco Christi aliorum dux et princeps a Christo constitutus erat, ejusdemque locum erga alios tenebat; propter quæ nullus ex aliis apostolis tanta admiratione dignus est, quanta Petrus. Quem enim alioqui discipulorum omnium ferventissimum discipulum Christi novimus, eum nunc vice et loco Christi apostolis præfectum conspicantes, quo tandem loco reponemus? Sed orationis impetus a proposito buc me abstraxit. At redeundum est. Dicebam igitur de curis, quibus animas complectebantur apostoli, et de aliis buc pertinentibus, quæ et multa et gravia fuisse constat.

Quoad corpora attinet, quantum eorum curam gesserint, indicem certum habemus ipsa miracula, et hoc etiam, quod apostolis curatio morborum magis curæ fuerit quam ipsis ægrotis: nam his, qui ope aliqua indigebant, tales se præbuerunt, quales sibi polliceri non poterant. Stabilita enim prædicatione per duo icta, per doctrinam nimirum de Christo, et per miraculorum effectiōnē, et cum utroque ubique usi fuissent, non magis doctrinæ, quam miraculorum patrationi vacabant, neque uni magis, quam alteri attendebant; nam si quis illos etiam ut doctores admirari velit, certos fidosque doctrinæ admirabitur; si autem admirari lubeat tanquam miraculis conspicuos, recte faciet; quia admiratio miraculis cognata est et cognominis.

Docebant, quando tempus erat, vel potius omni tempore: et signa faciebant, quando necessitas postulabat, vel potius semper: semper enim in tanta magnitudine orbis hoc necessarium erat. Et quidem cum docerent, scipios, ut miraculorum effectores, superabant: cum vero miracula ederent, superabant se ut doctores; ita ut seipsis in ambobus præstantiores esse viderentur, æquales tamen paresque utrobique. Atqui et corpus castigare inque servitutem redigere, et iterum aliis præcipere, ut propter stomachi imbecillitatem vinum bibant, maximæ sollicitudinis indicium est: plenumque admiratione reputo, ea quæ alias videntur contraria, ad eundem finem dirigere; per illud enim exultantem instar pulli carnem refrenari jubet, ne spiritui negotium facessat: per hoc corpori ad recte factorum effectiōnē vires subjicit.

A τοὺς ἔκωθεν προσάμβανουσα; 'Ἄλλ' ἐκεῖνο; ἕαυτῷ τῇ; καταστροφῆς αἱ:ιος, ὡς δ γε Θεὸς ἀγαθὸς ὁν, ἀγαθοὺς μὲν καὶ ποιεῖ καὶ τηρεῖ· κακοὶ δὲ ἕαυτοὺς αἰτιάσθωσαν τῆς κακίας. Ἐπειδάν γάρ οἰκοθεν ἀρέωνται κακοὶ γίνεσθαι, οὐδὲν ἐν τῷ ἀγαθῷ λοιπὸν ἔστι μένειν. Λείπεται δὲ τούτου γε ἐκτὸς ἀποδειπνούς κακῶς οἰχεσθαι. Ἐνδικὰ μὲν οὖν τούτου.

Δευτέρου δὲ, εἰ τοιοῦτος δὲ Πέτρος, ὡς καὶ συν-
αποστόλων ἐκλογὴν ποιεῖσθαι, καὶ πρὸς τὴν Ἰσην
αὐτῷ καθιστάνειν, διακονίαν δημονὸς ἀλλοῦ πρό-
σθεν δικούσεν ή μόνου Χριστοῦ. Τούτο γάρ τιμή;
ἀπάσης ἐπέκεινα, καὶ μόνος ἀνθρώπων εἰτούχης;
τούτῳ Πέτρος ἐξάνη, ἀντὶ Χριστοῦ τῶν διλλων αἰ-
ρεθεὶς κορυφαῖος παρὰ Χριστοῦ καὶ τὸν ἐκεῖνον
τόπον τὰ πρὸς τοὺς ἀλλους; τηρῶν. Δι' ἀ δὴ καὶ πρὶ^B
ἔαυτοῦ οὐδένα θαυμάζεσθαι τῶν διλλων ἀφῆσιν.
Οὐ γάρ καὶ ἀλλως πρὸς πάντων ἡγασάμεθα θερμή-
τατον πάντων μαθητὴν ἐγνωκότες Χριστοῦ, νῦν
ἀντὶ Χριστοῦ τοῖς ἀποστόλοις δρῶντες γινθμενον,
ποὺ στάσεως τάττειν ὑφελομεν; 'Ἄλλ' δ λόγος; με
συναρπάσας τῶν προκειμένων δεῦρο παρῆγαχε δεῖ
δὲ ἐπανάγειν, περὶ οὐ τοίνυν ἐλεγον. Τὰς μὲν περὶ^C
ψυχῶν τοῖς ἀποστόλοις φροντίδας, καὶ οὗτα πρὶς
αὐτὰ; φέρει, οὕτω πολλὰς καὶ μεγάλας ἔστιν ίδειν.

Ὄν δὲ περὶ σωμάτων εἶχον, γνώμων ἀληθίης,
αὐτά σοι τὰ θαύματα, καὶ τὸ μᾶλλον τοῖς ἀποστό-
λοις, ή τοῖς κάμνουσι, τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων
διὰ τουδῆς εἴναι· καὶ γάρ τοιούτους ἕαυτοὺς παρ-
είχον τοῖς δεσμένοις, διοίσους οὐδὲ ἀν ἐκείνοις γε
ἡλπισαν. Δυστὸς γάρ τούτοις τοῦ κηρύγματος βεβαιου-
μένου, διδαχῇ τε τῇ περὶ Χριστοῦ καὶ θαυματουρ-
γίαις καὶ τούτοις ἀπανταχοῦ κεχρημένοι οὗτοι τι
μᾶλλον διδάξαντες ή θαυμα:ουργήσαντε; φαίνονται,
οὔτε τούτῳ μᾶλλον, ή ἐκείνῳ προσχόντες. Εἰ τε
γάρ τις ὡς διδασκαλὸς θαυμάζειν αὐτοὺς βούλοτο,
ἀσφαλεῖς διδάσκαλοι θαυμασθήσονται· εἰ τ' οὖν, ὡς
θαύμασι διαπρέψαντας, προσφυὲς αὐτοῖς καὶ ἐπώ-
νυμον τοῖς θαύμασι τὸ θαυμάζεσθαι.

D 'Εδίδασκόν τε γάρ οὐ τούτου καὶρός· μᾶλλον δὲ
πάντα καὶρόν· καὶ σημεῖα ἐπεδείκνυντο, οὐ τοῦτο
ἀναγκαῖον, ή μᾶλλον ἀεὶ ἐπεδείκνυντο. Άει γάρ ἐν
πολλῷ μῆκει καὶ τῆς οἰκουμένης ἥντι ἀναγκαῖον, καὶ
διδάσκοντες μὲν ἕαυτῶν ὡς θαύματα ποιούντων
ἐκράτουν, θαύματα δὲ πάλιν τελοῦντες ὡς διδά-
σκόντων, καὶ τῷ χρείτους ἕαυτῶν ἐν ἀκατέροις
εἴναι δοκεῖν, οἷοι καθ' ἐκάτερα καὶ ἐφάμιλλοι. Καὶ
μήν καὶ τὸ δουλαγωγεῖν μὲν, καὶ ὑπωπάλειν τὸ
σῶμα, πάλιν δὲ ἐτέροις ἐπιστέλλειν οἰνῳ χρῆσθαι
διὰ σόμαχον καὶ ἀσθένειαν, τῆς μεγίστης φροντίδος
ὡς ἀληθῶς. Ταῦτα δὲ ἡδη καὶ γέμεστα θαύματα, δι-
τει περ ἐναντία δοκοῦντα πρὸς τὸν αὐτὸν συντρέχει
σκοπόν. Τὸ μὲν γάρ σκιρτῶσαν ὡς πῶλον, τὴν σάρκα
τοῦ μὴ πράγματα παρέχειν τῇ ψυχῇ, χαλιγοῦν βού-
λεται· τὸ δὲ πρὸς ἐργασίαν τῶν καλῶν Ισχὺν νέμει
τῷ σώματι.

Βούλει καὶ ἔτινι κατετέλοντο φροντίδι περὶ τῶν ἀκτέδων, εἰπώ; Αὕτη κοινὰ τὰ πάντα τοῖς πιστεύσασι προβούχει. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ψυχρὸν τὸ ὄμορφο τε καὶ σὸν τῆς τε γλώττης καὶ γνώμης ἔξειλεν. Αὕτη παραθεωρεῖσθαι τὰς χήρας οὐχ ὡς ἀνεκτὸν ἤνεγκεν· αὕτη Στέφανον καὶ τοὺς ἔξι εἰς διακονίαν ἐχειροτόνησε· ταῦτης Ἐργὸν τὸ διὰ Παύλου σταλῆναι τοῖς κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἀδελφοῖς, καθέτι ἀν εἰς τις ἔκαστος ηὔπορετο τῶν μαθητῶν· ταῦτην καὶ ταῦτα τῶν ἄλλων ἐγχαράττων ὁ Παῦλος ψυχαῖς, Ταῖς χρεσίαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἔμοιο ὑπηρέτησα ταῖς χρεσίαις, ἐλεγεν, αὐταῖς. Τοὺς τοίνυν οὗτων μὲν ψυχῶν, οὗτων δὲ σωμάτων, οὗτων δὲ τῶν ἀκτέδων φροντίζειν προθύμους δυνατας, ὡς μηδενὸς τῶν δὲ καὶ δι' ὃν ἐστὶ τε καὶ διαγίγνεται ἀνθρωπος, ἀμελεῖν, καὶ πρὸς τούτους εἰσὼ τῆς οἰκείας ποιουμένους φροντίδος; ἔθνη, πόλεις, κώμας, ἀγροὺς τοὺς καθέκαστον πάντας ἀπέλως, τὰ τε ἄλλα τοιούτοις ὡς αἱ τὸ δεύτερον περὶ αὐτῶν, ῥῷθὲν, χρείττον τοῦ προλαβάνοντο; δοκεῖν, πόσον τις ἐπαινεῖσθαι τοὺς ἀν πόρδῳ πον τοῦ πρὸς ἀξίαν εὐρίσκοιτο εἴτι. Μέχρι μὲν δὴ τούτων ταῦτα, καὶ τοῖς φιλούσιν ἔκαστα λεπτορεῖν σύνδρομον τῇ ἀληθείᾳ καὶ τὸ θαῦμα προτείνοντα.

Καιρὸς; δὲ δὴ καὶ ἣν οἱ ἀπόστολοι χάριν ἐπλούτουν τοῦ Πνεύματος, καὶ τοῖς ἄλλοις δαψιλῶς μεταδίδονται εἰχον, εἰπεῖν, διπερ οὐχ ὅπως σιγῇ τις ἀν παριών αἰτιαν λαμβάνοι, ἀλλ' εἰ μή καὶ ἔκ τῶν ἐνόντων ἐπαινοή, ἀσχολίαν ἀλλην ἀπασαν ἀνελῶν, οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν, δπω; ἀν τὴν ἐπὶ τούτῳ κατηγορίαν ἐκρύγοι. Ἡν δὲ δημοσίας εἰπεῖν μή πολλῷ τῆς ἀξίας καταδεῖστερον, εἰ τις τῆς ἐκείνων χάριτος μιτέχειν ἔξην. Νῦν δὲ μοι κινδυνεύει λαλεῖν δ λόγος τὰ τοῦ Πνεύματος χωρὶς πνεύματος, καὶ τοῖς ἀκρωμένοις οὐχ ὅτινας ἔστι βουλομένωις ἀκοῦσαι τοσούτον εἰπεῖν δυνηθῆναι. Ἄλλ' ἐπεὶ μηδὲ τοῦτο τις τὸ μέρος ἀνεξίταστον παρελθεῖν ἐπιτρέπει, λέγομεν δὲ ἀν ἡμῖν δεηθεῖσιν, αὐτὸ δῷ Πνεῦμα. Τό τε γέρ μηδὲν δλως εἰπεῖν οἶκουν εὐγνωμον, καὶ τὸ μή σὺν εὐλαβεῖς, θρασύτερον.

non meretur, et sine debita reverentia dicendi deputatūr.

Τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸν εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν Χριστὸς τοῖς ἀποστόλοις δεδωρημένος γνώσκεται καὶ πιστεύεται, καὶ τὸν Παράκλητον αὐτὸν μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς διάδον ἀποστελεῖν ἐπηγγείλατο. Οὐδὲν γάρ καθέτι μή τούτου παρείχον ἀξίους ἕαυτοὺς οἵτοι καὶ σκεύη πρέδες ὑποδοχήν εὐψυχέστατα· τοὺς γάρ τῷ Θεῷ Λόγῳ συμπολιτευσαμένους πολιτεῖσαν ἐκείνην, ἢς οὐδεὶς τῶν ἀπ' αἰώνων εὑδαιμονεστέραν ἐποιτεύσατο, καὶ νύκτωρ καὶ μεσ' ἡμέραν συγγεγονότας, λοιπὸν ἦν καὶ τοῦ συμφυσοῦς αὐτῷ καὶ δυστίμου Πνεύματος δοχεῖα γενέσθαι. Οὐ μὲν οὖν αὐτῶν τὴν πίστιν τελέως εἰς δεκάτην μετὰ τὴν ἀνάληψιν ἡμέραν ἐγύμνασεν. Ἐπεὶ δὲ μῆτε γυρίς φωτὸς ἥλιον ἔστιν ίδειν, μή τε Θεὸν νοῆσαι δ' χα τοῦ ἀληθεύειν, παρῆν ἡ προθεσμία καὶ τῶν

A An cupis, ut exponam, qua cura etiam circa externa ista occupati fuerint? Hæc fidelibus omnia communia reddidit et frigidum illud verbum, meum et tuum et ex ore et ex mente exemit. Hæc effecit, ut viduarum neglectus et despectus intolerabilis censeretur. Hæc Stephanum cum sex collegis diaronos creavit. Hæc effecit, ut egenis in Iudea fratribus per Paulum subsidium mittetur, prò copia et facultatibus singulorum discipulorum. Hanc aliorum quoque mentibus Paulus insculpere volens, dicebat: *Ad quæ mihi opus erant, et his, qui tecum sunt, ministraverunt manus istæ*¹⁸. Eos igitur, qui tam alacres extiterent in cura animarum, corporum, rerumque externarum, ita ut nihil eorum, per quæ homo est et subsistit, incuratum relinquere, et præterea suam in curam recipere gentes, civitates, vicos, agros seu territoria singula et omnia, et his similia, ut quod secundo loco de illis dicitur melius videatur eo, quod antecessit; quantumcunque quis laudaverit, non procul ab eo quod ex dignitate est, abesse judicabitur. Hactenus ista admiratione digna in gratiam amantium veritatem convenienter explicare studui.

B Tempus nunc fuerit etiam de gratia Spiritus, qua apostoli abundabant, aliisque se largiter impertiebant, disserere, et hoc non, ut si quis eam silentio prætereat, culpam contrahat; sed ut nisi præcisa omni alia occupatione, et præsentili rerum copia laudationem contexat, in inevitabilem, iudicio meo, reprehensionem incursum sit. Et fieri poterit, ut quis gratia illa cœlesti præditus non multo inferius, quam argumentum mereatur, dicat. Mihi autem nunc periculum imminet, utpote qui quæ spiritus sunt, absque spiritu eloqui tentant, nec auditorum incenso desiderio satisfacere valeant. Verum cum neque hanc partem intactam prætervolare permittatur, ea afferemus, quæ ipse Spiritus suppeditaverit: nam penitus silere, veniam provinciam suscipere, audacia haud injuria

C D Christum, etiam ante ascensionem in cœlum, gratiam Spiritus discipulis suis dedisse, novimus et credimus, ipsumque Paracletum post redditum in cœlum se eis missurum promisit; nec quidquam obstaculi objiciebant, quo minus eo digni serent. Imo suscipiendo Spiritui aptissima vasa erant; nam qui cum Dei Verbo eam vitæ rationem inierant, qualis a condito mundo nulla existit, quique cum eodem Verbo dies noctesque versati fuerant, eos oportebat Spiritus ejusdem cum Verbo naturæ, honoris, et dignitatis quam maxime idonea receptacula effici. Qui post ascensionem suam per dies decem eorum sibi accurate exercuit. Postquam vero neque sine luce solem videre licet, neque Deum intelligere absque

¹⁸ Λει. xx, 54.

veritate, advenit tandem præstitura dies, et discipulis in superiore cœnaculo sedentibus, apposite nimis ad exspectandum Paracleti de sublimi adventum, qui quasi in occursu ejus altum in locum ascenderant, ecce drepente Spiritus sanctus descendit non sine ingentibus miraculis, moxque apostoli ex idiotis sapientes evadunt; quæ sapientia non terrestris, sed cœlestis erat, neque adhibito studio et labore parta, ut aliis usuvenit, sed inde nata est, quod ex improviso uberrima gratia repleti essent. Hinc variarum linguarum accurata cognitio, miraculorum operatio, prophetæ abundantia, doctrinæ dispensatio, et omnium honorum, quæ quis vel mente concipere, vel lingua eloqui potest, ubertas repentina. Quæ omnia argumento erant, apostolos reliquorum omnium magistros, scilicet autem Christi discipulos esse, a quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae; aliud efficiebat, quam ut veræ sapientiae sophisticas nugas et fallacias opponeret, s. alimque disseret se cum his cœlesti doctrina instructis

Antiqui fabulatorés finixerunt, gigantes ex semine dentium draconis productos, quos adhuc libri rideundos exponunt, cum potius ridere oporteat eos, qui talia compositurunt. Si enim hoc non rideamus, quos tandem ridebimus, qui nominum penuria, rebus non suppetentibus, non habebant, quos publico iudicio subiecterent? At nostros heroes et philosophos, quosnam pronuntiabis, nisi eos, id quod sunt, drepente jam a Spiritu sancto factos esse? Succensebis orationi, quod pro dignitate res commemorare, et ad veritatis scopum pertingere nequeat. Igitur adeo grandia sunt, quæ apostolos concernunt, et sic cum veritate connexa ut, licet oratio aliquid confidentius affirmet, securæ basi et fundamento rerum gestarum innitatur. Et quamvis omnis oratio de hoc miraculo sileret, res ipsa tamen omne silentium abrumperet.

Annon vides, quomodo ubique terrarum in neminem Christiano nomine ornatum incidat, qui non constitetur se apostolorum, qua in spiritu pollebant, sapientiae et virtutis opus esse? Sed quod dieere institueram, Spiritus hunc in modum apostolos gratia sua implevit, ut si quis perpendit quid isti fuerint ante tertiam illam horam, quid post illam facti sint; et quod prius quidem piscaiores essent et illitterati, deinde vero quibuslibet sapientibus sapientiores evaserint, quandoquidem prisci illi Pythagore et Socrates respectuante soertiae, merito ignorantiae infantilis damnari poterant: hoc ipsum ipsi sufficiet ad demonstrandam tum ineffabilem Spiritus sancti sapientiam ac potentiam, tum aptitudinem, qua apostoli ad susceptionem Spiritus sancti prediti erant. Et sic quidem Spiritus agebat. Apostoli autem tales sese aliis exhibuerunt, qualis erat ille magister, quo ducebantur et regebantur. A quo missum Spiritum sanctum cum accepissent, cum aliis gratiam communicabant; non sic tamen, ut ipsis minor portio, quam præterito

μαρτητῶν καθημένων ἐν ὑπερῷφ, οὐας; τῷ προσδικήν διωθεν ἐλεύσεσθαι τὸν Παράκλητον, ὡσανὶ πρὸς ὑπαντήν ἀνινετων ἔξαφῆς ἡ τοῦ Πνεύματος; καὶ διδόσος, οὐ μετ' ἀλαχίστων τῶν τεραστίων. Καὶ οἱ ἀπόστολοι παραχρῆμα σοφοὶ ἐξ ιδιωτῶν, καὶ ἡ σοφία οὐκ ἐπίγειος, ἀλλ' οὐράνιος, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ πολλὰ μαθεῖν ὡς τοῖς ἀλλοῖς, ἀλλ' ἐκ τοῦ πολλῆς ἀθροίου διπλῆσθαι τῆς χάριτος, καὶ γλωσσῶν ποικίλων ἀπρίβεια, καὶ θυμάτων ἐνέργεια, καὶ προσφετεία; εὐθὺς εὐπορία, καὶ διδοσκαλίας οἰκονομία, καὶ πάντων ὃν ἐν εἰπῇ τις ἀγαθῶν, αἰφνίδιος κτῆσις; & τῶν μὲν ἀλλων ἀπάντων ἐξηγησίας διδασκάλους ἀδεκνυ, μόνου δὲ Χριστοῦ μαθητᾶς, παρ' ὃ τῆς σοφίας οἱ θησαυροί, καὶ τῆς γνώσεως; οὗτε καὶ εἰ τις αὐτοῖς ἀντιλέγειν φιλονεικτέρον ἐχετὸν καθίστη, καὶ Β σοφιστεῖν ἀντετίθει σοφίᾳ, διὸ τάχυς ἐμάνθανε μάτην σοφιζόμενος πρὸς τοὺς θεοσόφους. quibus si quis contentiosus aduersaretur, nihil frustra dimicare.

Σπαρτοὺς μενοῦν γίγαντας πάλαι μὲν μῦθος ἔπιλασε. βίθιοι δὲ μέχρι καὶ τῆς δεῦρη φέρουσι γελωμένους, μᾶλλον δὲ καταγελά ἔχομεν τῶν τεῦτα συνθεμάνων. Τι γάρ δὴ γελασμέθα τῶν δυνάτων ἐρημῆτρι πραγμάτων οὐκ ἔχοντων, οὓς δὲ ὑποθῶτες τῇ χλεύῃ; Τούς δ' ἡμετέρους ἡρωας ἄμα καὶ φιλοσόφους; τι ἀνείποις; ή ἔξαπίνης μὲν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος γεγονότας, διπλὴ ἐγένοντο; Δισχερανεῖς δὲ τῷ λόγῳ, οἵτινες καὶ ἀξιαν ἀπαγγεῖλαι τὰ πράγματα εὑναταί, μηδὲ ἐφικένθαι τῇς ἀληθείας. Οὐκοῦν οὖτε μέγα τὸ κατ' αὐτοῖς καὶ ἀληθείας οὖτως; ἔχομεν, ὡστε καὶ τὸν λόγον ὁσπερ ποτὲ θαρροῦντα ἀποφανεύοις περὶ τούτου ὡς ἐπὶ βάσεως ἀσφαλοῦς τῶν πραγμάτων Ιστάμενον, καν μηδεὶς λόγος; διεξῆ περὶ τοῦ θαύματος, τὰ γε πράγματα μη καθεύδειν ἀνέχεσθαι.

Οὐχ ὁρᾶς γάρ, ὡς οὐκ ἔστιν οὐδενὶ περιτυχίν τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Θεὸν τὸν Χριστὸν ἐπιγραφόμενων, δις οὐ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐν πνεύματι σοφίας τε καὶ δυνάμεως ἔργου ἀλλ' ὅπερ ἐλεγον, τὸ Πνεῦμα μὲν οὕτω τῆς παρ' ἐμοῦ καὶ τοὺς ἀποστόλους ἐνέπλησεν, ὡς καὶ τοὺς συλλογιζομένους, τι μὲν διστονεῖται τοῖς πρὸς τοὺς ἀποστόλους τούτοις· οἱ δὲ μετὰ ταῦτην γεγόνασι· καὶ ὡς ἐκεῖνο μὲν ἀλιεῖς τινες καὶ ἀγράμματοι, τούτοις δὲ καὶ σοφῶν ὃν ἐν εἴποις σοφώτεροι· οἱ δὲ πάλαι Πυθυγόραι τε καὶ Σωκράτεις νηπίων ἀνοίᾳ, πρὸς ἀνδρῶν ἀγκυλοῖς ἐπιλάγγηθεσαν· ἀρχεῖν τούτοις αὐτὸν πρὸς διῆγμα τῆς τοῦ Πνεύματος ἀρρήτου σοφίας τε καὶ δυνάμεως, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων πρὸς τὴν τούτου ὑποδοχὴν ἐπιτηδειότητος. Καὶ τὸ Πνεῦμα μὲν οὕτω· οἱ δὲ ἀπόστολοι τοιούτους ἐστούντος τοῖς ἀλλοῖς παρεῖχον, ἐποίοις αὐτοῖς δῆν διδάσκαλος. Καὶ γάρ παρ' ἐκεῖνοι πεμψθὲν τὸ Πνεῦμα δεξάμενοι, καὶ τοῖς ἀλλοῖς τὴν χάριν οὐκ αὐτοῖς μείον κατὰ τὸ δεῖ παρθεν, τοῦ ιν τῷ παρελγαθεῖσι λειψανον ἔχοντες οὐδὲ τὴν γεγονέσσε

χαρις αὐτοῖς; ἡλιτροῦ τῇ μετεδόσει. Πῶς γάρ οὐκ ἀντοπον, καὶ πυρὸς ἐλαττὸν ὄλικοῦ τὴν χάριν οἰσθαις τοῦ Πνεύματος ἀπορέρεσθαι; καὶ σμικρὸν μὲν λύγηνον μηδὲν περὶ τὸ οἰκεῖον φῶς κινδυνεύοντα, καὶ πολλῷ μείζους ἑαυτοῦ κάμινους ἀνάπτειν δύνασθαι· ταύτην δὲ, εἰ μήπου πενέστερον ἀλλον ἀποδεῖξεν ἑαυτοῦ, μή πάνυ τε πλούτιζεν ἔτερον πεφυκέναι;

"Εμοιγε μέντοι δοκεῖ καὶ πλείω ταύτην τὸν μεταδιδόντα προσλαμβάνειν ἀλλ, εἰ τις οἰδει καὶ τὰ ἀπαντλούμενα φρέσα γλυκύτερα γενθέμενα ἑαυτῶν· φιλόδωρον γάρ τοι τὸ Θεῖον καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἀρθρον, καὶ ἀνενδέκει, καὶ εἰ θαυμαστὴν οὖτα πυρὸς φύσιν δημιουργεῖν ἔχει, τί ἂν εἰκάσαιμεν αὐτὸν πεφυκέναι; Τὸ δὲ δῆ καὶ πῦρ αὐτὸν λέγεσθαι καὶ πυρίναις γλώσσαις ἐπιπτέσθαι τοὺς ἀποστόλους, πάντα μᾶλλον δίδωσι νοεῖν ἀπειναι Θεοῦ, ήδες πῦρ ιδιότητας φέρει. Οὗτα γάρ πυρὸς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικρατέστερον, ή δραστικώτερον, οὔτε Θεοῦ ἐν τοῖς οὖτιν, εἰ καὶ μείζινων ἀπορίᾳ πιραδειγμάτων ἐν τούτῳ τὸν λόγον ἐρείδομεν. Καὶ ἔγωγε τὴν τῶν Στωικῶν ἐκπύρωσιν οὐκ ἀποδεχόμενος, ἐν τούτῳ ἀσφαλῶς ἀποφηναμένους αὐτοὺς οἵδια, ὅτι μή τε ἐξαέρωσιν τοῦ παντὸς (εἰ δεὶ κατ' ἔκεινους ὄντος πλάττειν) μή τε ἐξυδάτωπιν, ή τι ἔτερον ἐδημάτισαν, οὐκ ἀμαθῶς, ἐμοὶ δοκεῖν, συνιδοντες. ὡς εἰ τι τοιοῦτον τερατεύεσθαι δέοι, μηδὲν ἀλλο, ή τὴν εἰς τὸ κράτιστον τῶν στοιχείων μετακόσμησιν σχεδιάζειν.

Μεα ορινοίη non inscribo. Et si quid de genere hoc in optimum statum restituzione intelligi debebit.

Οὐκοῦν τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος ὡς πυρὸς ἀμειψθου μενούσης, Πέτρος μὲν τοῖς ὑπὸ Φιλίππου κατὰ Σαμάρειαν βαπτισθεῖσι, καὶ μήπω τὸ Πνεῦμα λαβούσιν, ἐλύων καὶ τὰς χειρας ἐπιτιθεῖς ἔχει καὶ ἐπ' ἔκεινους ἐποιεῖ τὸ Πνεῦμα. Κάπειτα πρὸς τὸν ἐκατοντάρχην ἡγεμονὸν Κορνήλιον, καὶ τοῖς παροῦσι τὸ Εὐαγγέλιον δεξῆς, αὐτούς τε δύμα ἐδίδαξε, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπὶ πάντας ἐπιπεσὸν γλωσσῶν ἐδίδου χαρισμάτα. Παῦλος δὲ τοὺς κατ' Ἐφεσον εἰς τὸ βάπτισμα βαπτισθέντας Ἰωάννου, καὶ ἐρωτηθέντας μὲν, εἰ Πνεῦμα ἄγιον πιστεύσαντες ἔλαボν, ἀποκριναμένους δὲ, ἀγνοεῖν καὶ εἰ Πνεῦμα Ιστιν ἄγιον, εἰς τὸ δυναματοῦ Χριστοῦ βαπτίσας, καὶ τὰς χειρας ἐπιτιθεῖς, τῆς τοῦ Πνεύματος αὐτίκα μετέχειν πεποίηκε χάριτος ἐπιτοσοῦτον, ὥστε καὶ γλώσσαις λαλεῖν ἔτέραις καὶ προφητεύειν.

'Ἄλλο' ὡδε τοῦ λόγου γενομένου ἐνεθυμήθην κακεῖνο. ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Μωσεῖ πνεύματος ἐδόμηκοντα τῶν πρεσβυτέρων ποτὲ προεψήτευσαν. 'Ορώ μέντοι τὴν τὸν ἀποστόλων ὑπεροχῆν οὐ μικρὸν πρὸς ἔκεινο. Ἐνταῦθα μὲν γάρ αὐτοὶ τῶν χειρῶν διατίθειν τὸ θαῦμα εἰργάζοντα, ἔκει δὲ Κύριον ἀφελεῖν λέγεται τοῦ ἐν τῷ Μωσεῖ πνεύματος, καὶ ἐπιθίναι τοῖς πρεσβυτέροις· ὅπτε δὲ καὶ τινες μηδὲ ταραχηνόμενοι πρὸς Μωσῆν, ἀλλ' ἐν τῷ παρεμβολῇ μένοντες, προεψήτευσαν. Εἰκότω; εἰ γάρ καὶ Μωσῆς;

A tempore restaret; neque enim accepta gratia minuebatur communicatione cum aliis. Quomodo enim absurdum non fuerit, existimare gratiam Spiritus deterioris conditionis esse, quam ignem materialem; et exiguum quidem lucernam, nulla proprii luminis jactura facta, multo maiores fornaces succendere, hanc verò, si in aliquem egeniorem inciderit, eum largiter locupletare non posse?

Atqui ego ita judico, eum qui gratiam cum altero communicat, semper copiosiorem accipere, idque fatebitur, cui compertum est, puto eos huius dulciores seipsis reddi. Divinum enim Numen liberale est, et bonum, et invidiae expers, et supra omnem egestatem. Quod si ignis naturam tam admirabilem condidit, quid ipsum Numen in se esse conjectabimus, quod et ipsum ignis appellatur, et specie linguarum ignearum super apostolos sedit¹⁶? Quae sane indicio sunt, omnia a Deo magis abesse, quam proprietates ignis. Neque enim igne aliquid potentius et efficacius est in rebus sensui expositis, neque Deo in hoc rerum universo: etsi majorum exemplorum inopia in hoc orationem sistimus. Et ego quidem rejecta Stoicorum conflagratione, hoc unum novi, illos absque periculo sensisse, neque universalis exacerationem (si more illorum nova vocabula singere licet), neque exequationem vel aliqui simile ex eorum decretis unquam futurum esse. prodigiose assuratur, id non nisi de elementorum

Cum ergo Spiritus sancti gratia, instar ignis, qui non potest minui, perseveret, Petrus a Philippo in Samaria baptizatis, et nondum Spiritu sancto donatis, manus imponens, effecit, ut et super illos Spiritus sanctus descendere¹⁷. Postea ad Cornelium centurionem profectus, annuntiato præsentibus Evangelio, dum eos institueret, Spiritus sanctus super omnes cecidit, et variarum linguarum dona contulit¹⁸. Paulus vero Ephesios illos baptismate Joannis baptizatos, et interrogatus, si Spiritum sanctum credentes accepissent, respondentes vero se, ne si Spiritus sanctus sit, nosse, in nomine Christi baptizavit, manibusque impositis, confessim effecit, ut gratiae Spiritus sancti participes redderentur, adeo ut et linguis alienis loquerentur, et prophetarent¹⁹.

Verum hoc oratione delatus illud etiam cogito, quod olim de spiritu Moysis septuaginta seniores prophetarunt²⁰. Tametsi inter apostolos et faciem illud ingens discrimen intercedere video. Hic enim ipsimet apostoli, manum impositione, miraculum patrabant: ibi vero legimus ipsum Dominum de spiritu Moysis abstulisse, et ad seniores transtulisse. Imo quidam qui ad Moysem se non contulerant, sed in castris permanerant, prophetarunt. Merito: quamvis enim

¹⁶ Act. ii. 3. ¹⁷ Act. viii, 15 seqq. ¹⁸ Act. x. 44-46. ¹⁹ Act. xix 2 seqq. ²⁰ Num. xi, 1 seqq.

Moyses dicitur cum Domino locutus, sicut amicus cum amico loqui solet, nihil tamen hic est, collatione cum apostolis facta. Ille enim posteriora Dei vidisse memoratur, isti vero Deum in carne, facie ad faciem viderunt, et manibus contrectarunt, et cum illo comedenterunt et biberunt, et in omnibus, quemadmodum homo cum homine, cum illo conversati sunt, ad eam dignationem admissi, ut et amici, et cognati et fratres appellarentur. Neque solum Moysen in hoc superarunt, sed et Eliam. Nam si duplarem illam spiritus gratiam, quam Eliseo transcripsit, intuearis, multo apostolis minorem invenies: non enim cum adhuc in terra inter homines degeret, discipulo gratiam illam reliquit aut tradidit; neque ob discipulum, magistri in morem excultum, volupitatem cepit, sicut patres oblectantur, cum filios sibi similes evasisse cernunt; sed quando jam ad sublimiorum statum evehebatur, tunc primas Eliseo concessit, quemadmodum si quis novas vestes induens, ministro suo primas concedat. At apostoli adhuc superstites et cum hominibus agentes, donum Spiritus sancti distriquerunt.

Porro si cui grande videatur, quod ibi duplex gratia fuerit, is Eliseum, cum unus sit, prætervolare non sinat: quid enim si infinitos Petros et Paulos percenseas, illos intelligo, qui ab ipsis Spiritus gratiam acceperunt? Quanto admiratione dignius est hoc, quam illud? Quamvis et illud apostolis priores partes concedit: Elias vix tandem post multas preces discipulo gratiam dare annuit; at Cisti effuse largiebantur, etiamsi nemo postularet. Testis horum multam verisimilitudinem undique asciens est, homines supra modum majore gratia, quam in lege donatos esse. Itaque apostoli et modo communicationis et multititudine participantium, superiores sunt: neque enim necessitate urgente, neque aliquo, tanquam debitum ex gente, tribuebant illis, quibus ministrabant, gratiam; et ut hoc in genere plures sibi similes esserent, honoriscentius et utilius censebant, quam ut ipsi soli omnibus præcellerent. Quanquam præcellebant quoque, sed non ut prius: cum enim tunc nullos subditos haberent, nunc insigni eorum multitudine gloriari licebat, illustresque effecti sunt, non quod paucis, sed quod magnis et admirandis imperarent. Video igitur apostolos Spiritum sanctum communicasse illis, qui hoc munere digni erant.

Video Simonem quoque magum accedere, et apostolis pecuniam offerre, ut parem cum carteris gratiam consequeretur. Qua in re usque adeo impudenter se gessit, ut nemo aliis tale quid ausus fu'se videatur, si quidem illud audacie nomine vobandum est. Quid ergo Petrus? Neque hic oblitus est, se esse Petrum; sed ipse, ut primus inter ceteros, semperque zelo pro gloria Dei inflamatus, Magum simul cum pecunia in perditionem misit. Etenim ut aliis pietas et virtus ad susci-

A λαλῆσαι πρὸς Κύριον, ὥστε τοις λαλῆσαι πρὸς έαυτοῦ λέγεται φίλον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἀποστόλοις δμοῖο; ἐκεῖνος μὲν γάρ ὁ πιστοῖα τίνα Θεοῦ ἴδειν λέγεται· οὗτοι δὲ Θεὸν ἐν σαρκὶ κατὰ πρόσωπον εἶδον, καὶ χερσὶν ἐψηλάφησαν· καὶ συνέφαγον δὴ, καὶ συέπιον, καὶ πάντα συνεπολιτεύσαντο, διὰ ἣν ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ, καὶ φίλοις, καὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδεκτοῖς γενέσθαι κατηξιώθησαν. Καὶ οὐ Μωάζεως μόνου τὸ πλέον ἔσχον ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ Ἡλίαν σκοπῇ, διπλῆν τὴν χάριν, ἣν εἶχε, τοῦ πνεύματος τῷ Ἐλισσαῖῳ δὴ παραπέμποντα, κάκεινον δψει τοῦτο τῶν ἀποστόλων ἡττώμενον. Οὐ γάρ ἔτι τοῖς ἐπὶ γῇ; ἀνθρώποις; συνδιαιτώμενος τῷ μαθητῇ τὴν χάριν κατέλιπεν, ή μετέδωκεν, οὐδὲ ἡσθη ἐπ' αὐτῷ κατὰ τὸν διδάσκαλον ἐπιδεδωκότι, ὡς που καὶ πατέρες; B Βήδοντας τοὺς παῖδας δμοίους αὐτοῖς ἀποδάντας θεώμενοι. Ἀλλ' ἤντια πρὸς μείζον ἀνελαμβάνετο, τριπλάκατα τὸ πρότερον παρεδίδου· ὕστερος εἰ τις ἵψιματιών καινῶν ἀμοιδῇ τῷ ὑπηρέτῃ τὰ πρότερα δίδωσι. Τοὺς δὲ ἀποστόλους ὅραν ἔτι καὶ τῷ βίῳ περιβότας ἔτι τὸ χάρισμα νέμοντας.

Εἰ δὲ τὸ διπλῆν ἔκει παρασχεθῆναι τὴν χάριν μέγα δοκεῖ, μηδὲ Ἐλισσαῖος ὡς εἰς παραδράμη. Τι γάρ δὴ φέσεις, ἀν μυρίους Πέτρους καὶ Πτούλους, λέγω δὴ κατ' αὐτοὺς ἔκεινους δοῦ ἔκεινων λαδόντας; Ιδης; τὸ χάρισμα; πόσῳ τοι πολλαπλάσιον θυμάζει τοῦτο ἔκεινου προκείσεται; Καὶ μήν κάκεινο μείζον τὸ τῶν ἀποστόλων παρίστησιν. Ἡλίας μὲν γάρ μόνις αἰτησαμένω τῷ μαθητῇ τὴν χάριν ἐπένευσεν· οὐτοῦ δὲ παρεῖχον ἀφθονῶς, καὶ ἐδεῖτο μηδεὶς· καὶ μαρτυρίᾳ δὴ τούτοις ταῦτα γίνεται, πολὺ τὸ πιστὸν πανταχούν ἐπαγομένη, μεγίστῳ μείζονος ἢ κατὰ τοὺς ἐν νόμῳ τῆς χάριτος ἡγεμόνει, νικήντας διὰ πάντων καὶ τῷ τρόπῳ τῆς μεταδόσεως, καὶ τῶν μετειληφτῶν τῷ πλήθει. Καὶ γάρ οὐτ' ἀνάγκης; ἐπικειμένης οὐδὲ μιᾶς, οὐτε τινὸς ὡς ὀφειλῆν ἀπαιτοῦντος, ὃν ὑπηρέτησαν, τὴν χάριν ἐδίδοσαν, καὶ τὸ πολλοὺς δμοίους ἔκατον κατὰ τοῦτο προβίλεσθαι, τιμιώτερον καὶ λυσιτελέστερον ἦγον, ἢ μόνη πάντων προέχειν. Καὶ τοι καὶ τοῦτο ποιοῦντες, οὐχ δμοίως καὶ πρόσθιον προείχον. Τότε μὲν γάρ οὐδὲν μέγα ἔχοντων, νυνὶ δὲ ἐπὶ μεγάλοις ἔχοντων σεμνύνεσθαι, καὶ λαμπροὶ δὴ τινες δυντες ἐδείκνυντο οὐχ δτι μικρῶν ἀρχοντιν, ἀλλ' οὐτι μεγάλων καὶ θαυμαστῶν. Ὁρῶ μὲν οὖν τοὺς ἀποστόλους μεταδόντας τοῖς ἄξιοις τοῦ Πνεύματος;

'Ορῶ δὲ καὶ Σιμωνα προτιθόντα τὸν μάγον καὶ τοῖς ἀποστόλοις προτείνοντα χρῆματα, τοι τὴν ἴσην μετασχεῖν χάριν τοι; ἀλλοις, καὶ τὸ πρᾶγμα οὐτως; ἀναίδως δρῶντα, ὡς οὐδεὶς ἀν ἐτόμησεν, οὐδὲ εἰ τὴν τολμαν εἴποις αὐτήν. Τι οὖν δὲ Πέτρος; Οὐδὲ ἐνταῦθα τοῦ Πέτρος είναι ἐπιλαθμένος, ἀλλ' ὡς ἀν τις αὐτὸς μόνος καὶ πρώτος τῶν ἀλλων δεῖ ζηλοῦν ἀξιῶν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀπώλειαν τὸν μάγον δμοῦ παραπέμπει τῷ ἀργυροί. Καὶ γάρ δ τοι; ἀλλοις; ἢ εὔτισθεια καὶ ἀρετὴ τῆς τοῦ Πνεύματος παρουσια;

έτοιμασία, τοῦτο ἔκεινιρ τὰ χρήματα. Καίτοι εἰ ταῦτα τὴν χάριν πέφυκεν ἔλειν, ἀπολέσθαις ἀν εὐξαιτό τις ἀρετῆς πήνους καὶ εὐσεβείας, ἐξὸν σὺν βρατῶνη χρήματα ἔχοντα ὑσπερ ἀγρίων ἢ οἰκλαν τὸ Πνεῦμα πρίσασθαι. 'Ἄλλ' ὁ μὲν χρηστὸς καὶ σπουδαῖος ἀνήρ οὐδὲν ἀν ὄδοιοῦ δειηθεὶς πρὸς τὸ θεῖα λαβεῖν· ὃ δὲ πονηρός τε καὶ φαῦλος, δύον ταῦτα γρημάτων οἰεται κτῖσθαι, τοσοῦτον αὐτῶν γίνεται πορφωτάτω. Οὔτες οὐδέποτε κτήσεται, ἀλλὰ καὶν χρήματα διδοῦν; ἐστιν, ὅτες χάριν λαμβάνειν δοκῇ, χρήματα μὲν ἀπώλεσε, χάριτος δὲ οὐκέτιχεν. 'Η γάρ ἀν οὐδὲν χάρις ἡ χάρις ἡν, εἴγε χρημάτων ἀποδίδοσθαι ταύτην τις εἶχεν, ἀλλὰ μή περικα διδόναι.

Καὶ δὴ καὶ δὲ τὰ μεγάλα πρὸς θεοῦ λαμβάνειν, ὡς τι τῶν εὐτελῶν λογιζόμενος, καθειρείν πειρᾶται Θεὸν. Διὸν καὶ τοῖς ἔκειθεν μικροῖς, εἴ τι τῶν ἔκεινου τυιεῦτον, ὡς μεγίστοις τε καὶ τιμωτάτοις προστέρεσθαι, ἀλλὰ μάγψ τῶν τοιούτων σύνεταις ἡνοδεμίτι. Εὔενδετιψ μὲν οὖν, καὶ φαλακῷ, καὶ καπηλικῷ τὸν τρόπον ψήθη τῷ Πέτρῳ Σίμωνον ἐντεύξεσθαι· οὗθετο δὲ ἀσφαλεῖ προσβαλὼν καὶ ἀρρήκτῳ, καὶ φανερὴ ἐργος τιθεμένῳ τὴν κλῆσιν· μάταιος; δινθρωπος; εἰ μήδ' οἵτις χρείτους; χρημάτων οἱ ἀπόστολοι συνεῖναι εἶχε, καὶ ἡ χάρις, ὡς οὐ δοῦλον, ἀλλὰ τῶν δυτῶν ἐλευθερώτατον, ηδὲ τι ποτὲ τις δην εὑροι μεῖζον εἰπεῖν.

'Ἄλλα δὲ γάρ κείσθω δὴ τοὺς ἀποιστόλους χρημάτων ἐράν, πόθεν εἰ; νοῦν τοῦτο γε λαβεῖν ἐτόλμησεν, διὸ θεοῦ χάριν χρημάτων ὥνταισται; 'Ω; ήδης ἡν εἰ πνεῦμα μὲν, ἀν αὐτόματον μή πλέγη, βορέου τυχὸν ἢ νότου, μηδὲν ἀν οἷς οἰκτόνοις ἔχει χρήματα κινηθῆναι, τὴν δὲ θείαν ἐπίπνοιαν, τὴν καὶ τοῦτο τοῦ Πνεύματος παρακτικὴν καὶ κινητικὴν οἰκτρά τινα χρήματα καταβαλὼν πορίσεσθαι ἡλπισεν. 'Εδόκει γε μήν δὲ μεγαλέμπορος ἀσμένην τοῖς ἀποιστόλοις τὴν ἐμπορίαν αὐτῷ γενήσεσθαι, καὶ τὴν προσαγωγὴν τῶν χρημάτων προχωρήσειν εὐπρόσωπον πτωχοῖς γάρ οἵ ταῦτα προσήγετο, καὶ χρημάτων πάτως ἢ τάχα δεδίκενοι. 'Ελατθανε δὲ αὐτὸν, ὡς ἐντεύθεν τούτοις τὸ πένεσθαι, ἐκ τοῦ μηδὲν περά μηδενὸς λαμβάνειν ἀνέχεσθαι. Εἰ γάρ καὶ δινδρα τῶν λαμβανόντων τὸ χάρισμα τοσαῦτα τούτοις, δισ καὶ Σίμωνον, ἐδίδοσαν, οὐδὲν ἀν πτωχῶν δέξαντας ξέλοντα πάρα τῷτο, ἢ τῶν ἔκεινου πρὸς γρείν τὴν δινέν.

'Άλλ' δὲ μὲν Σίμωνον οὗτον καὶ Πέτρου φαῦλον φιλαργυρίας ἥθος κατεμαρτύρει, καὶ τὸ Πνεῦμα δοῦλον καὶ μάγων ἡλπίσεις γίνεσθαι. Πέτρος δὲ ὑπὲρ ἔκτου μὲν καὶν συνέγνω, τὴν δὲ κατὰ τοῦ Πνεύματος οὐδὲ μέχρις ἀκοῆς ὑπήνεγκε βλασφημίαν. 'Άλλ' δὲ πάλαι ποτὲ ἀλιεὺς καὶ πάλιν ἀλιεὺς ἀγαθὸς γίνεται, καὶ τῇ τριαντῇ τῆς ἀπωλείας τὸν ἀξιον ἀπωλείας βαλὼν ἀφυκτα περιπέμπει. Οὐχ διτὶς γάρ ὧνεισθαι; πάντως δὲ ποὺ καὶ μεταπεπράσκειν τὴν χάριν ἔγνω διανοούμενον. Εἰ γάρ ἀξιος οὗτος ἀπωλείας καὶ πρέσθεν οἴτι ταῖς γηγείσις ποιλοὺς ἔξανδροποδιζόμενος, τὴν ἐπι ταύτην ἡγεῖτο, πάστων διλέθρων οὐκ

piendum Spiritum sanctum præparatio erat, ita huic pecunia. Quanquam si pecunia hanc gratiam conciliare solet, intereant oportet omnes virtutis et pietatis exercitationes, quando ei, qui pecuniosus est, Spiritum sanctum cum quiete emere licet, non secus ac agrum aut domum. At vir bonus et industrius ne obolo quidem ad divina dona comparanda indiget. Improbus vero quanto plus nummorum se possidere autumat, tanto longius ab illis separatur. Sic nunquam possidebit. Sed quamvis pecunias gratiae accipiendæ causa expenderit, et pecunias perdidit, et gratiam non obtinuit. Nec gratia fuerit gratia, si non gratis, sed pecuniis alieni concedatur.

Tametsi saxe contingit, ut qui magnis donis a Deo cumulatus est, ea extenuet, et sic Deum quasi de throno deturbare tentet, cum deceat, ut ei exigua dona cœlitus data (si quid tamen huius generis exiguum est) tamquam maxima et pretiosissima acceptemus. Sed talium nullus sensus erat mago, qui cum Petro congressus, existimabat, se in hominem facilis, mollis et capponarii animi incidisse. Sed mox didicit, se impedito in invictum atque inexpugnabilem, et qui vocationem suam ipsis factis probaret. Vanissimus homo, si apostolos pecuniis superiores esse non vidit, et gratia audeo non est sub servituſe, ut omnium rerum sit liberrima, vel si quid majus a quoquā dici potest.

Sed faciamus apostolos pecunias amasse: unde tamen huic in mentem venire potuit Dei gratiam pecuniis emi? Bellus homo erat. Si spiritus seu ventus, aquilonis puta aut austri, sponte non spret, non flabit, licet totius mundi pecunias pollicearis. At vero divinum afflatum et spiraculum, quod Spiritum profert et movet, oblatis miseris quibusdam nūnūmulis se adeptum sperabat. Arbitrabatur nimurum egregius iste mercator, apostolis mercatram suam jucundam, et oblationem pecuniarum perquam gratam acceptamque fore; pauperes enim erant, quibus pecuniam offerebat, et pecuniarum quam maxime indigi. At fugiebat eum, horum egestatem inde nasci, quod nihil a quoquā accipere sustinerent. Si enim viriliter pro numero eorum, qui Spiritum sanctum accepserant, tantum acceperissent, quantum offerebat Simon, haud eis pro egenis, et qui sua ope egerent, habuisset.

Et quidem Simon hunc in modum testatus est quod Petrum pro turpis lucri cupido et avaro reputarit, sperarique Spiritum in servitutem eliam Magis dari posse. At Petrus commissum in se crimine libenter ei condonavit, blasphemiam vero contra Spiritum ne ad aures quidem admisit; sed qui olim piscator fuerat, nunc iterum gnarus piscator efficitur, et tridente perditionis percussum eum qui dignus erat perditione, inevitabiliter transfigit, non solum quia emere, sed et quia vendere gratiam cogitabat. Si enim iste prius quoque existio dignus fuerat, quod multi per fascinationes

suis dementatis, ad exitium præiverit, quos exitiis nunc dignissimus non est, qui divinam gratiam ita venalem somniant, sicuti in foro res venum proponuntur? Verum huc Spiritui magis, quam aqua igni, adversabantur. Porro cum erubesceret, se ad corum cœtum, qui Spiritu digni erant, aggregare, audacieſ suæ absque mora pœnas luit: nam nihil aliud restabat, quam ut is, qui non ex ignorantia neque impetu abreptus, sed consulto consilio, et ex versutia tam indigna magnitudini divine affricare conabatur, in exitium mitteretur.

Quod et factum a Petro justissimo iudicio.

Itaque licet quis cogitatione ad Giezi recurrat, Simon pœna dignior exstitit; neque enim similiter eventum habuit, qui docta Syri male emis: nam ibi alius erat, cui curationem dederat; aliis, qui accepérat, quibus tertius superveniens Giezi munera accepit, verum existimans, se neque vendere, neque emere gratiam; neque enim is ille erat, qui dederat, neque qui accepérat; sed, sanato iam Syro, occurrit, ei munera sibi depositavit. Quæ omnia minori reprehensioni, quam Simonem, obnoxium indicant. Quanquam ille pecunias accepit, hic dare promptus erat, quo sit, ut illius avaritia deterior esse videatur, quam Simonis liberalitas. Cæterum pecunias amare, et Deum inhonorare velle, magno distant intervallo, et quanto hoc posterius priore sceleratus et absurdius est, tanto etiam Simon magis, quam Giezi maledictioni idoneus erat. Atqui si Petrus auctorem hujus improbitatis simul cum ipsa improbitate non statim oppressisset, quam multos malus daemon excitaret Simones, quando necdum, licet confessim ab initio sauciatus et prostratus, quiete novit, clavis acceptæ memor!

Verum enimvero, quo oratio in progressu proventur, dum ostendere cupit, quod et saepius ostendit, apostolis ad largitionem doni cœlestis sufficere solam manuum impositionem: qui enim aspectu erant indocti, inglorii et egeni, illa effuse subministrabant, quæ nec sapientissimus, nec, cui ingentes gazæ, quibus alios superserbat, insignem gloriam peperissent, præstare poterat. Iterum Deus inter homines versatur, quamvis denuo non assumptus Deus. Iterum ineffabilis descensus est. Iterum mysterium. Et apostoli ad utrumque mysteriorum apti, et incredibili alacritate ministrare parati, et, ut verbo dicam, omnibus aliis omissis, ora Verbi, et Spiritus instrumenta, et per hæc etiam in primæ mentis effigies ac imitationes quædam effeceti sunt. Posuunt porro apostoli etiam in somno et secundum quietem intelligere Spiritum, qui, quæ facienda sint, suggerat, in eisque principalem rationis partem, quibuscumque figuris placuerit, formet, et quæ pati oporteat, præmoneat, et quem in locum mittendi sint, doceat, hic quidem in Joppen, ille in Macedonia: necesse enim est ut et illi, qui ibi degunt, accenseantur eorum numero, qui salvantur.

A ἀν εἰ τὴν ἀξιώτατος, ζε γε τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν οὕτω τυγχάνειν ὧνειρωξεν εὖων, ὡς ἀν εἰ τῶν ἐκ' ἀγορᾶς κειμένων ὧντων; Ἀλλὰ γάρ ἦν μὲν τῶν ἐκαντατῶν τῷ Πνεύματι καὶ μᾶλλον ἢ οὐδεποτέ αὐτὸν δὲ τοῖ; ἀξίοις τοῦ Πνεύματος συντάττειν ἀνασχυντῶν δίκην αὐτίκα τοῦ θράσους ὑπεῖχε. Τὸν γάρ οὐκ ἐξ ἀγνοίας, οὐδὲ συναρπασθέντα, ἀλλ' ἐκ προνοίας καὶ πανούργιας, οὗτος ἀνάξια προστρίβειν τῇ μεγαλειότητι πειρώμενον τοῦ Θεοῦ, λοιπὸν ἦν ὑποκίλλειν δλέθρῳ, δ δῆ καὶ Πέτρο; ποιῶν τὰ δίκαια κρίνων ἐδείχνυτο.

Ωστε καν δὲπ τὸν Γιεζὶ τις ἀναδράμη τῷ λόγῳ, Σίμων δικην ὑποσχεῖν δικαιότερος· οὐδὲ γάρ πρὸς δημοις κεχώρηκε τῷ κακῷ δινεμένῳ τῶν δωρημάτων τοῦ Σύρου. Ἐκεὶ γάρ ἀλλο μὲν δυτῶν τοῦ λαμπάνοντος, τρίτος διετί παρειδοῦς, εἰλήφει τὰ δι' ρα, οὐκ οἰδέμενος, οὔτε πιπράσκειν, οὔτ' ὧνειρεῖσθαι τὴν χάριν. Οὐστε γάρ αὐτὸς ἦν διδοὺς ταύτην, οὐθ' δὲ λαμπάνων· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τῷ Σύρῳ τὴν θερπετίν δημιλήσας, πρὸς τὸ λαβεῖν ἅπαντα ἐκείνῳ, μετριωτάτην δὲ Σίμωνι τὴν κατηγορίαν εἰλάγει. Καὶ τοις χρήματα ἐκεῖνος, μὲν ἔλασθεν, οὔτος δὲ παρέχειν ἔτοιμος; ἦν, ὡς, τὴν ἐκείνου φιλαργυρίαν χείρω δουκεῖν τῆς τοῦ Σίμωνος ἐλευθερίότητος. "Εστι δὲ οὐ μέριον τὸ μέσον τοῦ τε χρήματα φιλεῖν, καὶ τοῦ τὸν θελήτημον βούλεσθαι, ἀλλ' ὅσῳ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον ἀσεβέστερον τε, καὶ ἀτοπώτερον, τοιούτους καὶ Σίμων τοῦ Γιεζὶ μᾶλλον δὲν εἶη πρὸς ἀράνεπτηδειότερος· καὶ μήν καὶ εἰ μή τὸν πρώτως τὴν κακίαν ταύτην ἐκρήξαντα συναπολέσθαι τῷ κακῷ κυήματι κατεδίκασε Πέτρος, πόσους ἂν ἡμίν οἰοιτο τες Σίμωνας ἀναστῆσαι τὸν πονηρὸν, διότε μηδὲ τὴν ἀρχὴν βληθεὶς καὶ πετών ἡρεμίαν, οἵτις πειραν εἰλήφει τῆς ήττης;

Οὐ μήν ἀλλ' οἱ βαδίζων δὲ λόγος ἡπιγέτο, διῆκας βουλόμενος, καὶ γε πολλαχθεν δειξας, ἀρχεῖν τοις ἀποστόλοις, εἰς μετάδοσιν τοῦ χαρίσματος καὶ κειρῶν μόνην ἐπιθεσιν. Ιδιῶται γάρ ἐκεῖνοι, καὶ ἀτοποίοι, καὶ πάντης; ἰδεῖν, ἐκείνα φιλοτίμως παρεῖχον, ἀ μηδὲ δὲν τὸν σφράτατον εἴπεις, καὶ ω τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι δέξαν παρέχει, τοῦ καὶ τῶν ἀλλων τι πλέον ἔχειν. Πάλιν δὴ θεδὲς ἐν ἀνθρώποις, δει καὶ μή θεδὲς ἀνθρώποιν προσλαβών. Πάλιν κάνθοδος; ἀρήτος, πάλιν μυστήριον, καὶ οἱ ἀπόστολοι πρὸς ἐκάτερον ἀρμοζόμενοι τὸ μυστήριον, καὶ ὑπηρετεῖν ἔτοιμοι, καὶ τὸ πρόθυμον δσον ἥλικον, καὶ ως ἐπος εἰπεῖν πάντα γε ἀφελόντα τὰ δίλια, στόματα τοῦ Λόγου, τοῦ Πνεύματος ὄργανα, καὶ διὰ τούτων τοῦ πρώτου νοῦ τύποι τε καὶ μεμήματά. Καὶ πρόσεστε τὸ καθ' ὑπνους συνεῖναι τὸ Πνεύμα τοῖ; ἀπόστολοις, καὶ ἀ χρή ποιεῖν ὑποτίθεσθαι, καὶ τυποῦν τὸ ἐν αὐτοῖς ἡγεμονικὸν ως ἀδην βούλεται, καὶ πρόλεγειν ἄτε παθεῖν δεῖ, καὶ τίς ὁ χώρος, καθ' ὃν δεῖ καὶ πέμπειν, τοῦτον μὲν εἰς Ἰόππην, τούτον δὲν εἰς Μακεδονίαν. Δεῖ γάρ πάντας καὶ τοὺς ἐκεὶ τὸν σωζομένων γενέσθαι.

Οἱ δὲ ἀπόστολοι οὐδὲ ἐπὶ προδήλως τοῖς κινδύνοις συνθηκῶν ἔξιστάμενοι τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ γάρ εἰ τῷ μὴ ἐν τῷ βίᾳ πεινῇ ἡ πίστις μόνον, καὶ προσανιστάμενοι, καὶ προτρέχοντες, καὶ τοῖς δεινοῖς ἐμπομπεύοντες, καὶ πρὸς τὰς ὁδύνας τὰς ἔκεινες ἀμιλλώμενοι· δεινὸν γάρ ἐπιοῦντο, εἰ δῆπου ψυχῆς ἀληπτοῦ, σώματος ἀληγόδονες γένοιντο κρείτους, καὶ εἰ δῆπου ψυχῆς ἀποστολικῆς ἀποστολικὸν σώμα ἀπολειφθεῖ, καὶ ὀλέσσαν, οὐκ ἀν εἴη εὖ ἔχον ἐπεσθαι. Ὑπέρευγε, ὡς ἀγητήτευ ταῦτα ψυχῆς καὶ σώματος τὸ ἵστατη ψυχῇ βλέποντος, καὶ ἀμφοῖν πολὺ τὸ γενναῖον ἐπιδεικνυμένων, καὶ ἀμήχαν φάντα.

Κατότις πάλιν τίς ἀν εἶποι μοι, πῶς δ λόγος; ἐπὶ τοὺς κινδύνους περιηγέθη τῶν ἀποστόλων; ἀλλ᾽ ἐπιναγχέω πάλιν ἐφ' ἑαυτὸν τὸν Πνεῦμα, καὶ δεικνύτω, οἵσι οὐδέ τι μᾶλλον ἐπιφθονον, οὐδὲ προσκορές, περὶ τούτων λέγειν τι καὶ ἀκούειν κατιστέρον, ὅτι τοῦτο τῷ Παύλῳ παρὸν, καὶ τὸ ἄλλα παρείχεν ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν Ἔχιδναν τὴν ἐν Μελίτῃ, μηδὲ δοκεῖν ἔχιδναν παρεσκεύασεν, ή μᾶλλον Θεύ τὸν Παύλον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἕνθαπον εἴναι δοκεῖν. Λεγέσθω καὶ ὅπερ ἐνταῦθοι παρείδειν οὐκ ἀν γένοιτο χάριεν, ή τῶν Μελιταίων ὡς περὶ μιαεύδον τοῦ Παύλου τὰ πρότερα δόξα· καὶ ἡ μετὰ τοῦτο πρὸς τούναντίον ἄπαν τῆς δόξης ἀντιμετάστασις, καὶ ἡ δική καταλαμβανομένη μὲν ὑπὸ ἐκείνων, τάχα καὶ ὑμνουμένη. Εἴτε αὐτίκα μηδὲν τι πρὸς αὐτῶν δν τοῖς ἀδήλοις; ἐμβατεύειν αὐτῆς, καὶ εἰκόντων τῷ θαύματι καὶ συμμεταβαλλόντων τῇ μεταβολῇ τοῦ πράγματος, καὶ τὰς ὑπολήψεις. Ἰστε καὶ ὑμεῖς, καὶν μὴ λέγω πάσην εἰσέφερε δόξαν καὶ τιμῆν Παύλῳ τὸ πράγμα· καὶ δὴ καὶ πρὸ Ηαύλου τῷ τούτου Θεῷ. Εἰ γάρ ὁ κήρυξ οὕτως ἐκκαλέσασθαι τοὺς ἀνδράς ἔχει τῷ θαύματι, ὡς ἀθρόον ἐκ φαντοτέρας τῆς ὑπονοίας ἐπὶ τὴν ἀρίστην μεταπηδῆσαι, τι ἀν εἶποις τὸν κηρυτόδομενον;

Προσκείσθω κάκινα, τοῦ γὰρ αὐτοῦ Πνεύματος, καὶ ποτὲ προσετέθη τῷ θαύματι, καὶ λεγόσθωσαν νόσοι φυγαδευόμεναι, ἀπορώτεραι πᾶσαι μὲν ή καὶ ἀνθίστασθαι, καὶ ἡ πρὸς κατέρον τῷ Ποπλίου πατρὶ παρουσία τοῦ Παύλου, τὸ τε σύμπαν εἰ τις ἀξιοτητεῖν, ἡ ἐνταῦθα τοῖς νησιώτας τῶν πραγμάτων κατάστασις ὡς ἀγαθῶν εἶναι τῶν μεγίστων ἀπόλαυσις, καὶ οἵσι οὐδενὸς ἀλλού δόξα, τῶν εἰς ἔκεινην τὴν ἡμέραν οἰκησάντων τὴν νῆσον· καὶ Παύλος ἀποχρύπτων εἰ τις που θεῶν ἦν ἐκείνοις, καὶ θεὸς εἶναι δοκῶν. Πάλιν γάρ καὶ πολλάκις εἰς τοῦτο μοι τὸν λόγον τοῦ πράγματος ἥδονή φέρει, καὶ πρόσεστος τὸ μὴ παρὰ λόγον. Καὶ γάρ εἰ τοῦτο γε ἀποχρῶν εἰς δίξιν θεώτερα τὸ μηδὲν μηδὲν ὑπὸ τῶν διεθριωτάτων παθεῖν εἶναι οἶδον τε, πάρεστι Παύλος θεός εἰκότις εἴναι δοκῶν. Καὶ εἰ δὴ τις τὸ μείζω, ή κατὰ ἀθρωπὸν εὐποιεῖν δύνασθαι, πρὸς θεοῦ οἰεται, οὐδὲ τούτου Παύλο; ἀν εἴη ἀπολειπόμενος. Καὶ γάρ ἐκεῖνό γε ἦν Παύλος, τὸ πανταχοῦ πλέον ἔχειν ἀν-

A Ceterum apostoli neque in manifestissimis periculis defecerunt a pacticis cum magistro initis; sed, si cui fides non tantum in oculis residet, is videbit eos ad pericula prius etiam exsurgere, præcurrere, et in adversis triumphare, et cum cruciatibus inde ortis fortiter configere solitos. Grave enim ducebant, si, anima illæsa, corporis dolores superiores evaderent, et aliquando ab apostolica anima apostolicum corpus desereretur, debilitatumque probe sequi non posset. Praeclarissime! ut anima invictum se præstiterit, corpusque paria cum anima fecerit, et quam generose anima et corpus sese gesserint, nullis verbis explicari poterit.

B At quis mihi indicet, qua ratione sermo iterum ad apostolorum pericula delatus sit? quem Spiritus rursus quasi dominum reducat, et ostendat illis, quibus nihil aut ad invidiam, aut ad satietatem generandam accommodatus est, quam de his vel dicere vel audire aliquid novi. Etiam Paulo Spiritum astitisse, documentum sit viperæ in Melita insula, quam ita tractavit, ut non videretur esse viperæ, vel potius, ut ipse Paulus non homo, sed Deus censeretur²¹. Addatur et hæc, quam in præsentia prætermittente parum festivum esset, Melitenium nimurum de Paulo, tanquam de homicida, suspicio, qua prius imbuli fuerant, et mutatio ejusdem in contrarium prorsus opinionem, et justitia ab illis deprehensa, forsitan et laudata, ita ut nihil eis obstat, quoniam arcana ejus penetrarent, quippe qui miraculo jam cederent, et cum mutatione rei suspiciones quoque mutarent. Nostis ipsime, ne istidem latente, quantam gloriam et venerationem hæc res conciliarit Paulo, vel potius ante Paulum, Deo Pauli. Si enim præco sic suo miraculo viros illos permovere potuit, ut ex improvviso deposita deteriore opinione ad meliorem transirent, quid de ipso, qui prædicabatur, suspicabimur?

C Adjungantur et illa, ejusdem namque sunt Spiritus, quæ et tunc miraculo circa viperam adjecta fuerunt; enumerentur, inquam, sugati mortali, omnes infirmiores, quam ut resisterent, et Pauli conversatio ad tempus cum Publī patre; D si quis vero omnia penitus scrutari velit, is intelliget, insulanis eum statum inde provenisse, qui illis ingentium bonorum fruendorum copiam suppeditaret, et eam gloriam parere, qua majore in eum usque diem nullus ex insulæ indigenis claruerat. Et Paulus quidem occultabat, num quis deus inter illas versaretur, tametsi videretur esse deus. Iterum enim et saepius rei suavitas et jucunditas hic metrahit, nec præter rationem; nam si a perniciosissimis nihil documenti accipere posse, sufficit ad apotheosin; iure optimo Paulus habitus est deus: ei si is qui majora, quam pro hominis facultate, beneficia conferre potest, deus censetur, neque hoc Paulo delicit: nam hoc erat quasi insigne Pauli, ut ubique

²¹ Act. xxviii, 5-6.

terrarum plus, quam homo, haberet, et valeret, et quæ aliis prestitu erant impossibilia, hæc præstare pronum ei ac proclive esset, quodque dictu maximum et admiratione dignissimum, captivus tenuitur; neque ulla ei in libertatem sese asserendi facultas suppetebat; nec quod eo venisset, ex arbitrio ejus acciderat, nec in manu ejus erat, rebus suis uti, et eis, ubi et quo modo vellet, pro libitu adesse. Iste tamen, in hoc statu constitutus, morbis medebatur, et facillime restituta sanitate ab adversa valetudine liberabat, et quæ quis in hac vita optare poterat, promptissime largiebatur.

Hæc et alia hujus generis Spiritus fecit in apostolis, quæ si pro dignitate dicta et celebrata sunt, gratia Spiritui: si autem, quod magis suspicor, a dignitate rerum quam longissime aberravi, venia mihi detur, quam etiam flexis genibus et humi procumbens peto: conscientiæ nihili sum, me nihil eorum, quæ vires meæ ferebant, prætermissee. Vos vero, auditores, mentis vestræ et sententiarum domini, qui hactenus me magna benevolentia audiistis, eamdem a lumen usque mihi exhibere dignemini. Quid amplius dicere oportet?

Jam dudum sentio aliquos exspectare, an non apostolos comparem iis, qui ex omni ævo pietate et virtute claruerunt. Et hoc mihi promptum est: nullus enim apostolis de principatu item movelit, neque de victoria concertabit; sed omnes sponte cedent, et gloriæ primas apostolis tribuent. Quod mihi vel maxime persuadet, conatum hunc comparisonis, non esse studio magno dignum. Si enim non pateret omnibus, quod illis decantatis et celebratis ab omnibus conceditur, forsitan oratio aliquid levamenti invenisset; cum vero horum dignitas et celsitudo non sinat, ut quemquam ante illos admiremur, omnesque illis quasi de via descendant, quid quis dicendo amplius efficerit, quam ut superflius judicetur, quando etiam illi, qui penitus silet, sicut est, absque ulla contradictione, omnium calculis, primas apostolis clargiri? Nullum enim ex omni mortalium numero invenire est, qui cum audit apostolos coryphaeos et principes nominari, animo non statim assurgat, pronuntietque eos omnium aliorum coryphaeos et principes esse.

Et hæc vulgata est apud pios, et omnium tutissima persuasio, neminem mortalium, quoconque tandem statu insignium, apostolis æquiparari posse. Non enim eos, qui acriter rem dijudicare iorunt, deceat, ut cum apostolorum mentio incidit, adducant alios, admiratione quidem, sed non instar istorum, dignos, quia his quoque in comparisonem adductis, apostoli excellentiores apparebunt; quemadmodum et hoc in primis apostoli cum est, omni industria a initio, ut omnibus antecellant, ut ob magnitudinem et multitudinem recie factarum nullus omnino ulli comparisoni relinquit locus. Neque si solem in medium producamus, et cum qualibet stellâ conservamus et accurate

A θρώπου, καὶ ὧν ἀπορίᾳ τοῖς διλλοις ταῦτα ἔκεινη εὐπόρα εἶναι χρῆσθαι, καὶ τὸ δῆμο πάντων μέγιστον εἰπεῖν καὶ θαυμάσαι, δεσμῶτης μὲν ἦν, καὶ οὐδὲ δύο εἰς ἄνδρα ἤκεν ἐλεύθερον μετεῖχεν ἀδείας, οὐδὲ ἐπαύτῳ γε ἦν, οὐδὲ τὸ ἐκεῖσε ἀφῆθαι, οὐδὲ αἱρεῖς προβοκεῖτο τοῖς καθ' αὐτὸν χρῆσθαι καὶ πρὸς ἑκεῖνοις γίνεσθαι ἐνθα δὲν καὶ καθ' ὅν ποιῶται τρίπον. Ο δὲ τοιοῦτος καὶ εὕτω τῶν περὶ αὐτὸν ἔχων, νοτιμάτων μὲν ἀπέλις, πρὸς δὲ ὄγειαν εὐχερέστατη ἐπανῆγε, καὶ τοῦ κακῶς ἔχειν ἀπήλλαττεν, καὶ διεισδύεις μᾶλλον τῶν ἐν τῷ βίψι πάντων ἀν εὑάσιοι, βῆσι παρεῖχε.

Τοιαῦτα ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις καὶ οὖτως ἔχοντα τὰ τοῦ Πνεύματος. Εἰ μὲν μὴ τῆς ἀξίας ὡς πορφωτά λεχθέντα καὶ ὑμηθέντα, τῷ Πνεύματι χάρις εἰ δ', φ καὶ μᾶλλον τίθεμοι, πορφωτάτω, συγγνώμη πρώτα μὲν ἐκεῖθεν ἥμεν καταπέμποιτο, καὶ γάρ οὐ γένοντα καὶ ὑποπεσών δέομαις καὶ γάρ τοῦ τοῦ κατὰ δύναμιν οὐκ ἐνέλιπον. Ἐπειτα δὲ καὶ ὑπέρ, δι παρόντες, κύριοι γνώμης δυντες, εὐγνωμόντερον εἴηται μου τοὺς λόγους ἀκηκοότες, καὶ μέχρι δὴ καὶ εἰς πέρας ἀκούσοντες εἴτε. Τι δὴ μοι τὸ ἐπὶ τούτοις εἰπεῖν;

Αἰσθάνομαι μὲν πάλια τινὰς τοῦτο προσδοκῶντας, εἴπου τοὺς ἀποστόλους τοῖς ἐκ τοῦ παντὸς αἰώνος ἐπὶ εὔτεστεις καὶ ἀρετῇ λόγων παραχάλοιμι, καὶ τὸ γε ἀπ' ἐμοῦ πρόθυμον. Οὐδεὶς γέρες ἡμίν τοὺς πρωτείων ἀμφισητῆσεις, οὐδὲς ἀγωνιεῖται περὶ τῆς θλικῆς, πάλιν δὲται καὶ ὑπελκουσι πάντες, καὶ παραχωρήσουσι τοῖς ἀποστόλοις τῆς δίξης. Ἐμὲ δὲ τοῦτο μάλιστα μηδέν τι σπουδαῖον εἶναι τὸ πρᾶγμα πειθεῖται. Εἰ γάρ μη πρόδηλον πάσιν ἦν τὸ παρὰ πάντων συγχειρηκός τοῖς εὐφημουμένοις, τάχα δὲν τινα καὶ παραμυθαν τοῦτο τῷ λόγῳ παρείχετο. Βέται δὲ τὸ τούτων ἀξιωμα καὶ τὸ ὑψός πρὸ αὐτῶν οὐδένα θυμάζειν ἐστι, καὶ πάντες αὐτοῖς ὑπεξίστανται, τι τοις δὲν πλέον δέδει ποιεῖν, η τι δὴ πότε περιεῖται εἶναι βουληθείη τοῖς λόγοις, ὅπότε καὶ μηδὲν περὶ τούτου γε εἰπόντες πρόσεστι τὸ πάντας αὐτοῖς ἀναντίρρητος τὰ πρῶτα τῶν ψήφων νέμειν; καὶ γάρ τοι καὶ εὐδενὶ τῶν ἀπάντων ἔστι περιτυχεῖν, δι τοὺς κορυφαῖους τῶν ἀποστόλων ἀκούσας, οὐκ εὐδὺς τῇ ψυχῇ διανίσταται, καὶ τῶν διλλων ἀπάντων ἀπορεῖται κορυφαῖον.

D
Καὶ δημοτελής αὕτη δὴ δόξα παρὰ τοῖς εὔτεσταις καὶ ἀσφαλέστατα πασῶν ἔχουσα, μηδένα τῶν ἐν οὐρᾷ δὴ τινὶ τέλει κατειλεγμένων, μηδὲ ἀξίου τοῖς ἀποστόλοις γίγνεσθαι ἔχειν. Οὐ γάρ ἐκεῖνό γε τῶν τὰ δισφαλῆ κρίνειν εἰδότων, δῆπου δὴ καὶ πρὸς τῶν ἀποστόλων μεμνῆσθαι, καὶ τινας ἑτέρους παρέζειν, δικλο τε δὲν καὶ μη κατὰ ταῦτα θαυμασθομένους, ὡς δὴ τῇ τούτων παραθέσει, τῶν ἀποστόλων τὸ μίζον ἔξδιντων ὥστε ποιεῖται τὸ πάντας αὐτοῖς δῆμος τὸν θεότητα σπουδήν, πάντας ἐν πάσιν ὑπερβαλέσθαι, ὡς μηδένι διδόναι τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν κατιωρθωμένων, παραθέσεις πρὸς αὐτοὺς κύρων. Οὐκοῦν οὐδὲ τὸν ἥλιον περάγοντες καὶ ἐκτινάσσοντες τὸν ἀστέρων παρατιθέντες; τι καὶ ἀντεξετάσσονται;

Θαυμασθεία. "Αλις γάρ αὐτὸς αὐτοῦ μετρήσει καὶ καίλος καὶ μέγεθος. "Αρ' οὖν ὅρῳ ἔστιν, ὅπως οὐ προσέσται τὴν πρὸς τοὺς δόλους ἀντεξέτωσιν τῶν ἀποστόλων εὐπρόσωπον ἀν προσιέναι, καὶ προσοῖς μηδὲ ἔργον εἶναι ταύτης ἐν τῷ παρόντι μηδέν. Τοῦτο μὲν οὖν εἰ τις οὐτως ὡς ἔχω φημι: δεῖνος αἱ χρῖνει, καλλιστα χρῖνει· καὶ ἀπόχρη μηδὲν πλέον τοις εἰς ταῦτα ἔχουσιν ἐμβραδύνοντα λόγοις, τῶν πρόσωπον διεσθαι.

Κάκεινο δὲ εἰ τις ἐμοὶ ταῦτα σπουδίσῃς θελήσας ἐκτὸς τοῦ καλῶς ἔοντο; οὔτετοι, παραβαλεῖν ἀλλήλοις τοὺς ἀποστόλους, μόνοι γάρ, εἰ θέμις εἰπεῖν, ἀλλήλοις καὶ ίσοι καὶ κρείττους, καὶ οὗτος, ἐμοὶ δοκεῖ, νόμους ἀν εἰδεῖη παραβολῆς τε καὶ πιραθέσεως. Δεῖ δὴ τεθαρρόχοτας προσιέναι τοῖς λόγοις, καὶ νομίζειν πρὸς γνώμης εἶναι τοῦτο δὴ καὶ τοῖς ἀποστόλοις, εἰ τις ὑψηλότερος ἦν τοῦ γε πρὸς χάριν λέγειν, ἐπειτα καὶ ἀλλήλοις αὐτοὺς, ὅπερ εἰσὶν, ἐπὶ τῶν πργμάτων ίσους καὶ τοῖς λόγοις ἔχοι δεικνύναι. Καὶ τοι τοῦτο καὶ φυνερώτατόν ἔστι πᾶσι γνῶναι, ὡς ἀπανταχοῦ τε τῆς τοῦ λόγου πργματείας ἥμιν ἐσπούδασται καὶ τετίμηται. Καὶ σκοπὸς οὗτος δὴ τοῖς ἐπαίνοις, πάντα πρὸς ἐν τοῦτο συνελαύνων τε καὶ συνειργων· οὐ μή δὲ ἀλλὰ κανταῦχα γενομένοις τ. ὁ λόγος, καὶ οὖν πάντων μάλιστα τοῦτο καὶρος, χρηστέον ἀν εἴη τῇ προσοῦσει ἐπιτείνοντας τὸ ἐφάμιλλον, καὶ ἀπολύνοντας τῆς τὴν ίστητα πρεσβεύσης; εὑφημίας τῶν ἀποστόλων. Τί δὴ; Παῦλος ἡμῖν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐνταῦχα προβίβλει· καὶ ἀκούετε ὡς ὑπερφυΐς. Είτε γάρ καὶ ἀλλὰ τῷ σκοπῷ τις εἰ πρόσεστιν, δψεται προσὺν οὐδενὶ· εἴτε τῶν ἐπ' ἀλλοις παραδίξις προβάντων πρὸς θαύμα ἐργάζεται, πάντα μικρὰ δδεῖς παραβαλεῖν, καὶ οἷον πρὸς πέλαγος ποταμός. Ε Ήδα, φησὶν, ἀνθρώπον, ἐκατὸν λέγων, ὁ ὑπὲρ ἀνθρώπων, εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀρπαγέντα, καὶ εἰς παράδεισον αὐθίς, καὶ βρημάτων ἀρρήτων ἀκούσαντα, μηθέμεις ἀνθρώπῳ λαλεῖν. » "Τοῦ θαύματος! "Ανθρώπος εἰς τρίτου οὐρανὸν ἀναβάς; εἰς οὐρανὸν ἀνθρώπος; ποιοις πτεροῖς κουφισθεῖς; ποιὰ παραπεμφθεῖς ἀλλιμαῖ; τίνι τῶν ὑψηλοτάτων ὄρων ἀφετηρίᾳ χρησάμενος; 'Αλλ' οὐκ ἀναβάς εἰπεν, ἀλλὰ ἀρπαγεῖς; Τοῦ τεραστίου! Μείζον μοι λέγεις τὸ θαύμα. Θεῖον διέξει τὸ χρῆμα. "Ανθρώπος οὐδέ ποτ' ἀν ἡρπάγῃ μη θεοῦ προσλαμβάνοντο; " ἀνθρώπος οὐκ ἀν ἡρπάγῃ πρὸς οὐρανὸν, μη τοῦ οὐρανοῦ γενόμενος ἀξιος. Θεδ; οὐκ ἀν ἡρπασε τὸν οὐρανὸν ἀκινον αὐτοῦ παρεσκευαστά. Οὐρανὸς οὐκ ἀν ἐδεξατὸ τὸν, δε μη μελέτην δει τὴν τῶν γηνιων ἀπόθεσιν ἐποιείτο. 'Ανελήφθη καὶ Ἡλίας, ἀλλ' ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐδὲ πρώτον οὐρανὸν ὑπερκύψας. Παῦλος δὲ καὶ τρίτον διέσχειν.

"Ηδη δὲ καὶ προφήτης ἔτερος ιδεῖν εἰπεν ἀπὸ οὐρανού τὸν Κύριον. 'Αλλ' εἰδεν δοντινα δὴ ποτε τρόπου, εἰδεν οὐκ ἀρπαγεῖς, οὐδὲ τῷ βλεπομένῳ συνῶν. Παῦλος δε πηλίκα τα εἰδεις, καὶ τίνι συνείναι εἰχεν ἐπὶ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ; καν μη λέγω, συλλογίζεσθαι πάντας οἵματα. "Ενθευς γίνομαι ταῦτα λέ-

A componamus, magis cum propterea admirabimur; satis enim ipse suam magnitudinem et pulchritudinem testatur. Apparet igitur collationem apostolorum cum cæteris decore non posse institui, et si instituatur, nullius ponderis et valoris esse. De his igitur si quis mecum semit, recte sentit. At oportet, ut oratio his diutius non immorans, ad ultiora progrediatur.

Quod si quis studiosius hæc excuti volens, existimat, preter decorum actum iri, si apostoli inter se conferantur, solos enim, si fas est dicere, sibi et æquales et seipsis præstantiores esse, hic etiam, iudicio meo, leges collationis et comparationis nescit. Par enim est, ut intrepide loquamur, credamusque hoc ex apostolorum mente esse, si quis ad gratiam nihil dicere, et nihil auribus dare consueverit, deinde si invicem, id quod sunt, rebus gestis æquales esse demonstrare quiverit: nam omnibus cognitu est facillimum, nos in id toto orationis decursu unice incubuisse, et laudationibus iste finis propositus est, ut omnia ad unum contrahant et conducant. Et quia hoc processit oratio, quodque opportunitas maxime exigit, utendunt esse censeo ratione, quæ ad paritatem ducit, fruendumque æqualitatis inter apostolos præconio. Et Paulus quidem suas partes nobis hic concedit; attendite, quam ingeniose. Nam licet quis circumspiciat, num alteri cuiquam conveniat, animadvertis, nulli alteri convenire, et si quid supra admirationem cum aliis gestum adducatur, omnia ad comparisonem minuta videbuntur, et velut fluvius ad mare. Scio, inquit, hominem, et de seipso loquens, is qui supra hominem erat, et in tertium cœlum raptum, et in paradisum, et infabilia verba audivisse, que non est fas eloqui homini. » O miraculum! Homo in tertium cœlum ascendens? In cœlum homo? Qualibus aliis sublevatus? Quibus transmissus scalis? Quo altis imorum montium adminicculo usus? At non dixit, ascendens, sed raptus. O prodigium! Majus miraculum narras. Divinam rem commemoras. Numquam homo raptus fuisset, Deo non assumente. Homo nunquam ad cœlum raptus esset, qui cœlo dignus non esset. Deus non raptuisset, qui se Deo dignum non reddidisset. Cœlum non recipisset, cui de rebus terrenis derelinquendis assidua meditatio non fuisset. Assumptus est etiam Elias; sed quasi in cœlum, et neque primum cœlum transgressus. At Paulus tertium quoque tenuit.

Quidam itidem ex prophetis dicit. se vidisse se / etenim Dominum super thronum. Sed vidit quomodo cuncte. Vidit, non raptus, neque præsens ei, quem vidit. Paulus vero qualia vidit, et cui in tertio cœlo præsens? etiam me silente, omnes id colligere et intelligere reor. Extra mo

²² II Cor. XII, 3, 4. ²³ Isa. vi, 1.

rrior, cum de his sermocinor, neque me continere valeo. Voluisse Paulum in hac sua illustri gloria eminus contemplari. Sed validis obstant interstitia, omnemque visionem arcentia celorum obstacula. Neque mentem in cælum pure transmittere queo. Quid igitur? Audiam solummodo eum, qui inde venit, Paulum, et admirabor, et venerabor eum solum, qui hoc facere potuit: et gratias agam ei qui nostram naturam tantis gratiis cumulare dignatus est. Et quidem Paulum raptum esse, novit ipse et fatetur, sive in corpore, sive extra corpus, id in ambiguo relinquit. Ceterum mihi videtur ex submissione hæc dicere. Si enim et hominem novit, et exprimit eum qui raptus est, planum sit, etiam si id occultare conetur, cum cum corpore eo delatum esse: homo enim neutrum eorum est, ex quibus componitur, sed est simul utrumque.

Circumferuntur ejusmodi fabula a fabulatoribus, et qui proprie turpitudinis monumenta reliquerunt, confusa, in qua si quid sile dignum insit, quanta mox, bone Deus! turpitudo inde emicat? si vero, ut est, pro fabula habeatur, mendacii simul et turpitudinis indicium exhibebit. Fabula est ista: Aloidas cum Pelio monti Ossam impo- suissent, iter ad cælum affectasse. Porro licet fabula sit, et omnia sicut composita, justam la- men poenam his, qui talia ausi fuere, imposuit, ut ab incepto non sine danno desistere cog- rentur, et eo magis aucta est fabula, quo minus illi conatum suum ad rem contulerunt. Hominem enim, ut homo est, quemam machina ad cælum subvehat? Solus Deus haec efficit; solus dignus est, qui existimetur hominem ex lœvi lege perse- cutum in cælum sublevare. Verum de fabulis lœci obliter.

Nostra autem, nam quæ Pauli sunt, nostra voco, quia reliqua omnia et pro Christo et pro nobis sustinebat et agebat, hæc, inquam, nostra deliriis illorum ex diametro opponuntur; quippe veritati præ omnibus maxime conformia, et summae gravitatis plena. Sed hæc ei, qui illa admira- strat, possibilia sunt et facilia, siquidem, quæ hominibus sunt impossibilia, ea Deo possibilia sunt. Quemadmodum igitur Deum descendisse de cælo miraculum est, quod omnem admiratio- nem superat; prout universus terrarum orbis descensu illo salutem consecutus, venerabundus agnoscit; ita etiam hominem in cælum ascendisse, illustris miraculi speciem et gratiam præsert. Semel quidem Deus in terra cum hominibus conversatus, carne vestitus, et semel in cælum homo (secludo nunc illum, qui Deus et homo est) ascendit. Paulus hujus rei testis est, digna rerum retributio ac repensio: participatio scilicet gloriæ, qua claruit primus, quantum secundus illius est capax.

Sufficiebat Paulo ad gloriam ab Hierosolymis, et in circuitu usque ad Illyricum omnia implesse

A γαν· οὐκ ἔχω, πῶς ἐμαυτὸν ἀπίσχω. Ἐβολῆρη πόρφυρθεν γοῦν ἔκει τὸν Παῦλον ἰδεῖν ἐπὶ τῆς πε- ριφεροῦ ταύτης αὐτῷ δέξῃς, ὅλλα διατεγχομένα μετέβολε, καὶ διοπτείαν πᾶσαν ὑπερρροῦντα, τὸν οὐρανῶν τὰ παραπετάσματα, οὐδὲ τὸν τοῦ καθηρῶς δύναμαι πέμπειν. Τί οὖν; ἀχούσομαι μήνι ἔκειθεν ἐλθόντος καὶ διηγουμένου τοῦτο τὸν Παῦλον, καὶ θαυμάσσομαι, καὶ προσκυνήσω τὸν μέντον τούτου ποιεῖν δυνάμενον, καὶ δικαίησον χάρες τῆς ἡμέτεραν φύσιν σύντονα μεγάλων ἀξιώντας χρήσιν. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡράκη Παῦλος, καὶ οἶδε καὶ ἀπορεί- νεται· εἴτε δὲ μετὰ σώματος, εἴτε τούτου χωρὶς, εἰ ἀμφότερα τῇ γνώμῃ καθίσταται· ἐμοὶ δοκεῖ ἕρ- μένῳ φρονήματι ταῦτα λέγων. Εἰ γάρ ἀνθρωποί οἵτε, καὶ λέγει τὸν ἀρπαγέντα, δῆλος ἔστι, καὶ συ- σκιάζειν σπουδάζῃ, μετὰ σώματος; ἀνείδων. Ἀν- θρωπος γάρ οὐδέτερον καθ' αὐτὸν τούτων ἐξ ὄντων ποιεῖται.

Πέπλασται καὶ τοῖς ἀμφὶ τοὺς μύθους καλλιν- μένοις ὑπομνήματα καταλιποῦσι τῆς οἰκείας ἀρχ- μοσύνης τοιάδε τινά, ὃν εἰ μέν τι πιστὸν εἴη, βούλεται τῆς αἰσχρότητος· εἰ δ' ὀπερεῖσται τοῦτο ἀυτὸν μέντοι, τοῦ φεύδους δύνα καὶ τῆς αἰσχρότητος, δοκεῖ τῷ μύθῳ καὶ τοὺς ἀλιεῖδας· "Οσαν τὸν θεόντες; Πη- λίω, βιάζεσθαι τὴν εἰς οὐρανὸν ἀνοδὸν ὅλλα κατει- μῆδος ὃν, καὶ πάντα συντιθεὶς ἐξ αὐτοσχέδιου, δι- κην ὅμως τοῖς τολμηταῖς; ἐπεδίηκεν εἰλογον, κακοὶ ἀπαλλάξαι ποιήσας τοῦ ἐγχειρήματος. Καὶ τούτο μύθου τι πλέον ξαχεῖν, οἱ; οὐκ εἰς τέλος ἔγνω παρα- τείνει τὴν ἀποτίλαν· ἀνθρόπειρ γάρ καὶ ἀνθρωπον- διαγιγνομένῳ, τις ἀν μηχανῇ πρὸς οὐρανὸν ἀναβ- σιν σχεδιάσει; Μόνος Θεὸς διατίθησται ταῦτα, καὶ μόνος τὸν κατὰ θεὸν ἀνθρωπὸν εἰς οὐρανὸν ἀνέγει δικεῖσθαι ἀν εἴη πιστεύεσθαι. Πλὴν ὅλλα τὰ μὲν τῶν μύθων, ὅδοῦ φασι πάρεργον τοιαῦτα.

B Τῇ δὲ ἡμέτερᾳ, καὶ γάρ ἡμέτερα λέγω τὰ Παῦλον, ἐπειὶ καὶ τολλα πάντα ἔκεινος ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τοῦν ὑπέμενε καὶ ἐπραγματεύετο, ταῦτα τὰ ἡμέτερα τῆς ἔκεινων ἀτοπίας ἐκ διαμέτρου φασίν· ἀληθείας μὲν εἰπερ τι τῶν ἀπάντων ἐχόσιν, σεμνότητος δὲ εἰς ἔσχατον ἀφιγμένα δυνατά τῷ τεττάντι διο- κονομοῦνται καὶ ῥάδια· εἰπερ τὰ τοῦ; ἀνθρώπου; δύνατα, δυνατά τῷ Θεῷ. Καθάπερ δὲ τὸ κατέλθειν θεὸν ἐπὶ γῆς, τῶν οἰδεμάτων ὑπερβολὴν θαύματος παραλειπόντων ἔστι, καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἡ σύμπτωσις γῆ, καὶ τιμήσασα τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τούτου συ- θείσα, κατὰ ταῦτα καὶ τὸν εἰς οὐρανὸν ἀνθρώπον ἀνελθεῖν ἢ που περιφανῆς ἢ χάρες τοῦ θαύματος. "Απαξὲ τε γοῦν ἐπὶ γῆς Θεὸς ἀνθρώποις ὀμήλειται σαρκὶ δηλαδή, καὶ ἀπαξὲ εἰς οὐρανὸν ἀνθρώποις, καὶ οὐ λέγω νῦν τὸν θεάνθρωπον, ἀνέλθειν. Παῦλος οὐδέτος σοι τὸν λόγον διτα παρίστησιν, ἐπιμενον τῷ προτέρῳ τὸ δευτέρον. Τοῦτο δὲ ἔστι τὸν τὰ πραγμάτων ἀμοδῆ, καὶ ἀντέκτισις, καὶ τῆς τοῦ προτέρου δέξης μετουσία καθ' ὅσον τε τῷ δευτέρῳ.

Καὶ μὴν ὃ τοῦτο πρὸς δέξαν ἡρχεσεν, ἀφ' Ἱερο- σαλὴμ, καὶ κατέκινη μέχρι τοῦ Ἰλαυρίου πεπληρω-

χέναι τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὐδεὶς ἴστι, δε μὴ τοῖς ἀπειδάνιοις προσάλθοιτο, μηδὲ τὸν οὐρανὸν ἄδατον αὐτῷ μεῖναι, ἀλλὰ κάκεινον διερευνήτας θεῖ, καὶ τῶν δυνών; ἀδύνατον εἶσα γενέσθαι, καὶ ἀπορρήτος ἐρέις ἢ πάντες δινθρωποι τελεσθῆναι τοῖς μυστηρίοις ἐκεῖ, καὶ λερφάντη χρήσασθαι τῷ Θεῷ; Καὶ ταῦτα δὴ τοῦτον ἐπειθεὶν ἐπιθυμεῖν ἀγαλλύτεως, καὶ τοῦ συνένται Χριστῶν. Καὶ ἀπὸ τούτων ἡρχετο τὸν πρὸς τὴν ἐκεῖσες μετάστασιν ἔσωτος ἀποστολικὸν δυντῶν; τὸ πίθον, καὶ Παῦλῳ πρέπουν καὶ χρῆν γέρ ταῦτη γε ἔχειν, καὶ τὸν τῶν οὐρανῶν γεγευμένον τὴν γῆν ἀποστρέψασθαι, καὶ σπεύδειν τῆς εἰρκτῆς ἀνέθεντα πρὸς βασιλεία μετοικίζεσθαι, καὶ συγγίνεσθαι διὰ πάντων τῷ Βασιλεῖ καὶ συμβασιλεύειν.

Χωρὶς δὲ τούτων, καὶ μείστης ἀλλος ἡμῖν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν δοκεῖ Παῦλος; γενέσθαι. Καὶ γάρ καὶ πρεσβεῖαν δὲν εἰποιεὶ τοῦτον ἀνάγειν πρὸς τὸν ἐκεῖ Βασιλέα, καὶ τὴν προεσπεισμένην εἰρήνην αὐθεῖς κυροῦν, καὶ ἀπερ ἐκείνου χρηματίζοντος, δια δὴ μὴ τῶν ἀπορρήτων λέγω, πρὸς ἀνθρώπους καταχομίζειν. Καὶ γάρ οὐδεὶς μετὰ τὸν πρώτως ἡμῖν εὐαγγελισόμενον τὴν εἰρήνην, καὶ Παῦλον ἐκεῖνῳ κατ' ἔγος ἀπόμενον, καὶ πρὸς τοῦτο δὴ τὸν πράγματος ἥκειν, καὶ στήλην τῆς εἰρήνης ἐκείνης ἰστασθαι. Οὐ μή δὲ, ἀλλὰ καὶ δίκην ὑπάτος μετεωρισθείς τε καὶ λεπτυνθεὶς αὐθίς; οὐά περ ὑετὸς κατερρήνη, τοῖς ὅπ' αὐτοῦ φυτευθεῖσιν ἀρδεῖαν παρέξων οὐράνιον. Καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦδε τοῦ θαύματος μέγεθος; οὕτω σεμνὸν, ή μᾶλλον ὑπέρεξεμον.

"Ἔκει δὲ ἡμῖν ἐπέραθεν Πέτρος, οὐ μετ' ἐλαττώνων τῶν σεμνολογημάτων, ἀλλ' οὕτω περιφανῶν, ὡς πλὴν τῶν τοῦ συναποστόλου μηδὲν εἶναι πρὸς τὰ τοῦδε τὰ πάντων. Τί γάρ ἀν εἴποις τὴν ἀντὶ τῆς ἀπλῆς τῶν οὐρανῶν Τριάδος, ἐκδηλότατα πρησσούμενην ἐνταῦθα Τριάδα, τοῦτο μὲν τὴν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος τριτῆν ἐρώτησιν, εἰ φιλεῖ, τοῦτο δὲ, τὴν τεραῖς γενομένην ὄμολογίαν τοῦ πράγματος, τοῦτο δὲ, τὴν τοσάκις ἐπιτροπὴν τῆς τῶν προβάτων ἐπιστασίας; "Ἄρ' οὐχὶ σφέστατα πάντων, καὶ εἰ; τρίτον οὐράνιον φθάνειν τὸ Παῦλου σεμνόν· οὐδὲ τὸ Πέτρου τοιοῦτον, οἷον κάτω δὴ μένειν, ἀλλ' οἷον συνανιέναι τε καὶ συνεξισοῦσθαι;

"Πρέτο μὲν γάρ τρις δὲ Σωτήρ, εἰ τῶν ἀλλών πλέον φιλεῖ· δ' οὕτω σφόδρα φιλῶν ἦν, καὶ οὗτος ἡξιού μηδὲ πεύτεως; ἐπὶ τούτῳ προσδεῖσθαι, μὴ δει γε τὸν εἰδότα τὰ πάντα, ἀλλ' οὐδὲ διτεισοῦν ἀν εἴη ἀπάντων, ὡς τε καὶ πρὸς λύπην ἥδη κατέπιπτεν, εἰ οὕτω πιλάζεις ἔρωτος θεσται, ὥσπερ οὐκ ἀρκοῦν οὐδὲ τὸ διερωτήσαι, πλὴν ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τὴν ὄμολογίαν ἐπέσχεν, εἰ καὶ ἐλεύπητο. Καὶ γάρ τὸ περὶ τὸν δεσπότην φιλτρον παντὶς κατεξανιστάμενον ἐφερε πάνους, καὶ δὲ Σωτήρ αὐτίκα τῶν ὄμολογῶν ἐκάστην τῇ τῆς ἡγεμονίας ἐπιτροπῇ βεβαῶν φαίνεται, καὶ τὸ ἀξίωμα ἐντεῦθεν, οἷον οὐκ ἀλλου, καὶ ἡ χάρις δριστ' ἄν ἔχοι μηδεμιᾶς τῶν χαρίτων παραβαλεῖν ἀξιούν, καὶ τὰ τῆς τιμῆς ἐκτόπως ὑπερφυά. Καν

A Evangelio; neque quis puto est, qui hoc præclarissimis rebus non anumeraret. At quo in ordine gloriam ponemus, quando et illud accessit, cœlum habuisse pervium, illudque perscrutatum esse, et in ipsa intima adyta admissum, majoribus illic et ineffabilioribus mysteriis initiatum fuisse, quam alios omnes homines, ipso Deo saerorum monstratore? Et hæc suadebant Paulo, ut cuperet dissolvi et esse cum Christo²¹. Hinc etiam originem duxit amor ille migrandi in cœlum. Apostolica vere hæc affectio, et Paulo consentanea. Necesse erat hæc in terra, et qui cœlum jam gustaverat, terra contempta, properare, ut e custodia emissus, ad regales sedes transferretur, Regi semper adesset, et una cum illo regnaret.

B Præterea Paulus in iis quæ ad Deum sunt, alter nobis mediator factus videtur. Nam et legatione fungitur ad cœlestem illum Rēgēm, et pacem prius pactam iterum confirmat, et responsa ejus (exceptis prorsus arcauis, quæ nemini satis eloqui) ad homines desert. Oportebat enim, ut post primum, qui nobis pacem annuntiavit, Paulus vestigia ejus legens in hanc munera partem veniret, ac columnam pacis illius erigeret; quin ut et instar aquæ in sublimè evectus et extenuatus, iterum, tanquam pluvia, descenderet his quæ plantaverat, cœlestem daturus irrigationem. Et hujus quidem miraculi magnitudo circa Paulum tantopere veneranda est, vel potius omnem venerationem transcendit.

C Ex altera parte adest nobis Petrus, non cum minoribus præconiis et recte factis, imo adeo elatis et illustribus, ut exceptis coapostoli Pauli gestis, comparatione corum cetera omium aliorum prouibilo reputentur. Annon simplicis in ecclœ Trinitatis tres subsistentias manifestissime hic expressas cernis, partim per triplicem Christi interrogacionem, num diligenter, partim ob triplicem confessionem rei, partim ob ter commissam ovium praefectorianum? Annon clarissimum, licet in terram cœlum pervenisse Pauli decus sit, Petro itidem hœc convenire, ut non in terris hœreat, sed quasi cum illo in cœlum introeat, eique coæquetur?

D Interrogavit ter Salvator, num ceteris plus diligenter. At illo vehementer diligebat, et sic interrogacione ne opus quidem esse censebat, non tantum apud eum, qui omnia novet, sed et apud quoscumque alios; ita ut etiam in tristitiam inciceret, ob toles repetitam interrogacionem, quasi bis interrogasse non sufficeret. Neque tamen tristitia confessionem cohibuit; nam amor erga Dominum quamlibet in contrarium exortam affectionem ferebat: ei Salvator quamlibet confessionem præficietur commissione statim confirmat. Ex quo ea dignitas Petro venit, qualis nulli alteri, et consultissimum fuerit, hanc gratiam et honorem istum excellentissimum, cum nullo alio comparare velle.

²¹ Philip. 1, 23.

Et licet Paulus ad Christum in cœlum ascenderit, ut disceret, quæ discere et alios docere decet; at-tamen Petrus eumdem jam cœlo delapsum præsen-tum habebat, et quæ facienda essent, et quæ noui, exponentem, sibique ovium præfecturam tradentem, coram audiebat.

Et cur ego hoc patior? Etenim veritas ubique recte prædicatur et quodcumque horum in manus ad inquisitionem sumo, majus mihi altero, et hoc non hoc exiguo intervallo, apparet. Quid igitur hic dicendum? An id, quod jam passim in hujus orationi decursu dictum est, apostolis omnia esse paria? et hoc eo magis, quod utrumque extreum et ma-jus et minus habere videatur, quæ est apertissima æqualitas. Quemadmodum si duobus pentathlis seu luctatoribus per lucta existat, quorum alter citius alterum admirabitur, quam superet, ita ut neque vincendo possit de adversario gloriari, neque etiam vinci velit, quod metuat ne adversario sese jactandi et magnifice effundendi occasionem præheat. Ita se habent res Pauli, ita et Petri. Et hic iterum orationi mora injicitur, nec ulterius progreedi per-mittitur.

Salvatorem de amore Petri ex ignorantia inter-regasse, nemo, nisi insanus, affirmaverit; sed quod hoc fecerit alii in exemplum, et ne, qui supremus omnium est, injuste videretur cum qui paulo ante ceciderat, vicarium suo loco constituere, et præ-fectura in omnes donare, etiam alii ante nos du-cuerunt. Nec quod negaverit, considerandum est. Sed quod et ante et post negationem tam generoso pectore fuerit, ut cum Domino simul in mortem ire optarit, quodque ad se reversus mox amare fleverit. Videatur Deus omnibus illis qui nunc ex pecca-to-ruin cœno ad pietatem vel virtutem veniunt, aut reueniunt, atque adeo mihi, et tibi poenitenti, poenitentiam Petri, qui primus erat, pro exemplari ad imitationem proposuisse, et tanquam fortē et va-lidum cadere permisisse, ut sicut in aliis, ita et in poenitentia crepido et fundatum esset.

Num vero illis qui in uno virtutis genere excellebant, ut Abraham in hospitalitate, Josephum in studio temperantiae, et in mansuetudine Moysen, et alium in alio virtutis genere admirabimur et com-mendabimus; eum vero, qui poenitentiae, matris omnium virtutum, dux et auspex est, quasi nihil præclare fecerit, silentio transmittemus? Hoc certe hominum valde insipientium fuerit. Et si æqualitatem statim; at non dicimus, quod singuli sint caput omnium, quod merito posuimus et asserui-mus. Alia quidem, quæ hic objicentur tacitus præ-tereo, excepto illo, quod alicui hæc apologia su-pervacua videri posset. Quid enim, dixerit forte quis, plura dicere oportet? Annon sufficit omnis contradictionis expers, Dominica sententia, quæ Petro primas in omnes concessit? Viximus de his iterum dissogramus.

^a Joan. xxi, 17.

A εἰς οὐρανοὺς πρὸ; Χριστὸν Παῦλος ἀνήγειρεν μαθησομένος; & δεῖ μαθεῖν καὶ τοὺς ἄλλους δίδειν, καὶ Πέτρος κατιόντα πρὸς αὐτὸν ἔχων ἐκπαινον, καὶ τὰ τε ποιητέα παιδοτριβοῦντα καὶ μῆ, καὶ τὴν τῶν προβάτων ἐγχειρίζοντα προστατίζειν.

Καὶ τί τοῦτ' ἕγω πάσχω; Καὶ γάρ εὗ ἔγειρε πανταχοῦ τὰς ἀληθείας εἰπεῖν, ὅποτερον τούτων ἀντιγειρατεῖς φέρω, μετένομοι οὐατέρου καὶ τοῦτ' οὐχὶ μικρὸν φαίνεται. Τί ποτε οὖσι ἐστιν ινταυθοὶ λέγεται; Ηδὲ καὶ πανταχοῦ τοῦ λόγου πολλακίς, ὡς ἵστι τοῖς ἀποστόλοις τὰ πάντα; καὶ τοῖς μᾶλλον, ἐκ τοῦ τὰ ἔκατέρου τῶν τοῦ λοιποῦ, καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ Ἐλαττὸν ἔχειν δοκεῖν· καὶ τοῖς; αὐτῇ δὴ σφετέρατα πασῶν ἔχουσα. Καθάπερ δύναται πεντάθλων Ισοπαλής τις ἀντικατάστασις, ων θάσιον θαυμάσειν ἔκάτερος ἢν ἔκάτερον ἡ ὑπέρρχοι, οὐτε τῷ νικῆσαι δυνηθεῖς ἀν κατὰ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ εμυνύασθαι, οὐδὲ αὐτῷ ἡτηθῆναι τὴν ἐξ ἐκείνου δεισις; ὑψηγορίαν. Τοιούτον τὸ τοῦ Παύλου, τοιούτον τὸ τοῦ Πέτρου· τούτο γε μῆν καὶ ἐπὶ κατέχειν ἥμερος βούλεται καὶ οὐκ ἐξ πα τὸν λόγον προσωπέρω φαίνεται.

Οἱ μὲν δὴ Σωτήρ ὅτι μὲν οὐκ ἀγνοῶν τρώτα τὸ Πέτρου φίλτρον, οὐδὲ ἀν εἰς ἀρνήσατο, εἰ μὴ μανεσθαί βούλοιτο. Ότι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τούτῳ παρα-στῆσαι φιλοτιμούμενος, καὶ τοῦ μὴ δίδει τοὺς ἄλλους ὑπερβά, οὐ σὸν δίκη, τὸν μικρῷ πρόσθεν πεσόντα χειροτονεῖν ἀνθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἀπάντων ἐγχειρίζειν ἐπιστασίαν, ἐξέθεντα καὶ πρὸ ἡμῶν ξεροί. Καὶ γάρ οὐχ ὅτι γε ἡρήσατο, δεῖ σκοπεῖν, αλλὰ εἰ μὴ τὰ πρὸ τούτου καὶ μετὰ τοῦτο τούτους; ήν, οἶος καὶ ὑπὲρ τοῦ Δεσπότου πρὸς θαύματος ὅμοις χωρεῖν, καὶ εἰ μὴ παραχρῆμα γεννέμενος ἑστοῦν πι-κρῶς ἐκλαυτε. Καὶ μὴ μοι δυσχεράνῃ τῷ πρόγ-ματι, ὡς τὸν λόγον ἀκούων, εἰ τίς ποτε νῦν πόθεν εὐσέβειαν ἡ ἀρετὴν ἔρχη ἡ ἐπανέρχη, εἰ τὴν ἐρήνην καὶ τὴν καὶ παντὸς οὐτινούσου σωτηρίαν τὰ μετανοίας, ἐπὶ πρώτῳ δειχείρισεν ἡ πρόνοια Πέτρο, καὶ τὸν οὐτινόν στερβὸν ἀψήκη πεσεῖν, κάκενον χρητία καὶ οὔεμδιον ὡς ἐν τοῖς δίλλοις, καὶ τῆς τριπέρης κατεβάλετο μετανοίας.

Οὐδὲ γάρ τοὺς ἐνός γε τοῦ τῆς ἀρετῆς μήρους κατέρχεντας ὡς Ἀδραζὺς εἰπεῖν ἐπὶ φιλοζεν φ., ναὶ Ἰωσήφ ἐπὶ οὐρανούς; η, ἐπὶ πραζτῆτε Μανῆσην, καὶ τοῦτο ἐξεριψεν θαυμασμεθα· τὸν δὲ μητρὸς τῶν ἀπαντῶν ἀρετῶν ὄρχηγέτην Πέτρον ἕγω τίς μετ-νοίας, ὡς οὐδὲν τῶν γεννατῶν κατωρθωκότα παραδραμόμεθα; Πολὺ μὲν τοῦτο ἀν ἀνδρῶν ἡν ἀγνωμόνων. Καὶ εἰ τῶν ίσων ἡξιούμενον ἀλλὰ μὴ κεφάλαιν ἀπάντων, δὴ δὴ καὶ εἰκόνας ἐτιθέμεθα, καὶ σιγῆν μοι ταῦλα δοκῶ τῶν ἐνταῦθα λεχθησομένων. Πρὸν πε-ριττὴν τινι δῆξει τὴν ὑπὲρ τούτων ἀποδογίαν· Εἴ γάρ φησει τις; ίσως πλειστοὶ δεῖ λέγειν· οὐκ ἀπόχει δὲ τῇ Δεσποτικῇ κρίσει προσέινα: τὸ ἀναντίρρητον, η καὶ Πέτρῳ τὰ πρῶτα τῶν δίλλων Ἐνειμεν; Αὐτὸν ἐκεῖνον καὶ αὐθής δὴ λέγωμεν.

Ο μὲν Σωτὴρ, οὗ χάριν εἰρήται, τὸν Πέτρον ἡρώτα. Ο δὲ καίτοι τῶν συναποστόλων περίντων, εὐ πρὸς τὸ σύστημα ἐκείνων ἀπεῖδεν, οὐκ ἐνενόγχεν ὥς; ἐκείνων τις φιλεῖσθαι ματυροῦμενος ἦν· οὐ πρὸς χάριν αὐτοῖς ἐσκέψατο τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι. Οὐκ εἰ μηδὲν δίλοι, τό γε μὴ δέξαν ἀμαθίας καὶ αὐθαδείας ἀπενέγκασθαι ηὔλαβήθη, ἀλλ’ οὐτεώς ὑπὸ τῆς τοῦ πράγματος ἀληθείας, πάντων τούτων ὑψηλότερα προήχθη φρονήσαι, ὥστε καὶ τὴν ἔρωτησιν τοσάκις ἐκύρωστεν, διάκις τὸν Δεσπότην πυνθανόμενον ἤκουεν. "Ηκουε μὲν γάρ, εἰ φιλεῖ· διετέλετο δὲ, ὡς φιλεῖ, καὶ ἀντήκουε ποιμανεῖν τὰ πρόσωτα· καὶ οὖτ' ἂν ὁ Σωτὴρ ἐπυνθάνετο, εἰ μὴ τοῦτο τὸν Πέτρον ἀποκριθῆσμενον ἦδε, ὥστερος οὐδὲ τῷ Ἀβραὰμ ἀνέπταξε τὸν υἱὸν θίειν, εἰ γε μὴ πρὸς τὸν Ἐργον ἔμελλεν ἔτοιμος εἶναι. "Ο τε Πέτρος, εἰ μηδὲμη συνειδὼς ἦν ἔαυτῷ, μηδὲν πόρβω τῶν δυτῶν λέγοντι, οὐδὲ ἀνέθηκει ταῦτα λέγειν τῷ γε πάντα γινώσκοντι. Καὶ αὖτις πάλιν ὁ Σωτὴρ, μὴ Πέτρον εἰδὼς τάληθη λέγοντα, οὐδὲ ἀν τὴν τῶν προβάτων παρέδυικε προστασίαν. Οὕτω πάντα δι' ἀλλήλων τε δείκνυται, καὶ ἀλλήλοις προσμαρτυρεῖ. "Αμα γάρ τινι προκείμενον γέγονε τούτων ἐν θεωρῆσαι, καὶ τὰ λοιπὰ συνθεωρεῖσθαι παρέστηκε καὶ τούτων δέχα τοῦ καὶ τοῦτα συνεῖναι, θαυμάζειν πάρεστιν οὐδὲ έν.

Οὐκοῦ ἄχαρι δὲ κάκεινο τοῦ πράγματος συνιδεῖν· καὶ γάρ ἐπὶ πολλαῖς ἀλλαῖς ταῖς περόσθεν ὑπὲρ τῆς ὁμοίογλίας ἀμοιβαῖς, καὶ τούτῳ δὴ προσετέθη, μικρῶν μὲν οὐδὲ ἐκείνων, ταύτης δὲ καὶ ἡς δῆποτε βούλει μελέονος, καὶ ὑπεραιρώσης τῷ ἀξιώματι. Πρὸς δὲ τούτῳ καὶ πολλοῦ Πέτρος ἐτιμᾶτο καὶ πλείστης ἐπιστροφῆς δῖξιον ἤγεν, ἵσσος αὐτὸς ἔαυτῷ πανταχοῦ δείκνυσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν ἔρωτησιν τὰ κράτιστα ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀπερ οὖτ' ἂν αὐτὸς ἀλλα ϕρονῶν λέγοις καὶ τὸν διδάσκαλον, οἵς ἔλεγεν εὐ οὺς συντιθέμενον εἶχεν. Εἰ γάρ μεταξὺ τι συνέδη παθεῖν, ἀλλ' ἦν αὖτις, ὁ πάλαι Πέτρος ίδειν. Δι' ἀ καὶ ταύτης ὑπὲρ ἀπντατας τῆς τιμῆς ἡξιώθη. Τίνων ἡγεμόνων οὐχὶ σεμνότερος, τίνων βασιλέων οὐ τι μιώτερος; μόνος δὲν ίσμεν ἀντὶ Χριστοῦ καὶ παρὰ Χριστοῦ ποιημήν καὶ διδάσκαλος τῶν ἀπανταχοῦ γῆς θινῶν ἥρημένος, καὶ τετηρηκώς εἰς πᾶν τὸ ἄξιωμα.

"Εστι μὲν οὖν ἥδεστον πᾶσιν ἐντεῦθεν ὄρωμένοις ίδειν, ὡς τοῖς ἀποστόλοις αἱ λαμπρότητες ἴσαι. Ἐμοὶ δὲ κάκεινο τοῦ Πέτρου προσθεῖναι δοκεῖ, πρὸς τρίτον καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνατεῖνον. Τι δῆποτε οὖν εἰπειν βούλομαι; τὴν καθειμένην οὐρανόθεν διδύνην, ἢν ἀρχαῖς τέτταραι θεῖς πρὸς αὐτὸν καθιμήσατο τὴν πάντα δὴ φέρουσαν, ὅσα πνοσῆς ἀλόγου μετέχει, καὶ τὴν ἐκεῖνην ἀφιεμένην φωνὴν, ὡς ἀνιστασθαι τούτον δεῖ καὶ θύσαντα τῶν ὄρωμένων μεταλαβεῖν, καὶ Πέτρον ἀπαγορεύοντα προενέγκασθαι τῶν τοιούτων ὡς ἀκαθάρτων, καὶ τὴν φωνὴν οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ δις ἢ δις ἐπὶ τὸ ίσον δεῖπνον

A Salvator eam ob causam, quam exposui, Petrum interrogabat. Ille autem, quamvis coapostolis praesentibus, non ad eorum cœtum respexit; nec cogitavit, num quis eorum amorem suum testaturus esset; nec ad eorum gratiam responsum suum attemperavit; nec, si nihil aliud, imprudentia et arrogantia notam incurre timuit; sed sic a rei veritate omnibus his sublimiora sapere inductus est, ut et interrogationem toties firmaret, quoties Dominum interrogantem audiebat. Rogabatur enim, num diligenter, et ille se diligere asserebat. Reportum est: *Pasce oves meas*¹¹. Nec Salvator interrogatus erat, nisi hoc Petrum responsurum sciisset: quemadmodum nec Abraham mandasset filium immolare, nisi eum ad id præstantium paratum novisset: et Petrus nisi conscientis sibi suisset se nihil a vero abhorrens responsurum, non ausus suisset hæc omnia scienti respondere. Iterum Salvator, nisi scivisset Petrum vera dicere, haud ei ovium præfecturam conimisisset. Ita omnia per se mutuo demonstrantur, et sibi mutuo testimonium reddunt: nam simul ac quis aliquid horum contemplari ingreditur, reliqua etiam ad considerationem sese offerunt; et nisi quis alia intelligat, neque unum pro dignitate admirari poterit.

B Non injucundum porro erit et illud perpendere: etenim multis aliis quæ præcesserant, confessionis retributionibus hoc non est adjectum, quamvis nec ipsæ exiguae essent; at huic quacunque alia, si ve lis, majori et dignitate eminentiori, hæc merces adjuncta est. Ad hæc Petrus valde honorabatur, et cum plurima cura vitam agebat, ubique sibi semper similis; et ad omnem interrogationem aptissima quæque reddere promptus, et quæ ipse nequaquam diceret, si aliter saperet. Quapropter etiam magistrum his quæ dicebat, statim assentientem habebat. Si quid interea patiendum occurrebat, iterum in eodem, quo antea, statu Petrum videre erat. Proprius quæ hoc etiam honore super omnes alios affectus est. Nam quibus principibus non est venerabilior, quibus regibus non augustior? solus, quem sciamus, loco Christi, et a Christo pastor et doctor omnium gentium ubique terrarum constitu tus est, quam dignitatem in perpetuum servat.

C Ex his igitur facile videre est, quomodo apostolorum decora et ornamenta sint paria. Ego tamen hoc itidem de Petro apponam, quia et ipsum ad tertium cœlum tendit. Quid igitur illud, quod dicere institui? cœlitus demissum linteum, quod quatuor initii Deus ad illum demisit, in quo erant omnis generis animantia rationis expertia; adjuncta hac voce, ut surgeret, occideret, manducaret; Petrumque hæc tanquam iminunda tangere renuisse, cœlesti voce jam non semel, sed bis et ter eum ad idem epulum invitante. Scitis quid hæc visio sibi velit; nam qui vidit, exposuit. Dixi, hoc etiam ad

¹¹ Joan. xxi, 17.

tertium cœlum spectare; id inde liquet: nam quod ibi semel tertium cœlum imperit, hoc etiam tribuit revelatio et vox inde descendens, ter clare ad aures delapsa, ut sic utrumque et Petri et Pauli miraculum Triade seu Trinitate honoretur, hoc quidem trino seu tertio cœlo, illud vero, cœlesti voce ter repetita. Quomodo igitur non est utrinque æqualitas? Nam si Petri quoque miraculum Triade glorificari oportebat, glorificatum est; si divinis vocibus, neque iste defuerunt. Hinc, quæ ipse hic velut in unibratili tabella depicta vidit, egregie postea ad rem contulit. Et universum orbem prædicatione sua intus esse fecit. Multum illustrat Petrum hæc revelatio, non minus autem illustratur rebus, ad quas hac visione impellebatur. Hæc de hac visione dixerim, non pro præstantia rei, sed pro viribus meis.

Illud minime silerem, quomodo Petrus in monte Thabor revelata in Christo divinitatem spectaverit, et Patris vocem audiverit, nisi viderem quoque alios eodem beneficio decoratos esse. Si cui tamen videtur, addamus et hoc, nam et ibi Petrus primas tenuit. Gloriæ hujus etiam alii particeps facti sunt, videndum, an non et istud prioribus simile sit. Et quidem apostolorum æqualitas in omnibus eluet, et ut in optimâdemocratia illud: Nihilo plus. Illic insuper invenias illa a lancibus petita vocabula: æqualiter vergens, et pari pondere constans. Ego vero alterum horum admiror, sicut et alterum; ambos autem plus quam ullum aliun.

Sed jam ad ulteriora orationem transferamus. Pronam enim et facilem viam beati mihi nunc appetuerunt: nec obscura est apostolorum præcellentia. Quæcumque enim rebus in humanis præcellentia excogitari et memoriae succurrere possunt, illa et simul sumpta et sigillatim ita illis convenient, ut nullis aliis, immo ut nec ipsis, de quibus primario affirmantur. Hoc sic ostendimus. Reges ad summam potestatem inter homines effecti censemur, quod multis gentibus et civitatibus imperent, quod exercitibus stipati sint, quod divitiis abundant, quodque, quidquid præclarri honoris est, id ad se trahant. Ceterum nihil horum est, quod apostolis non etiam competit, magisque quam regibus, et quidem infinito intervallo. Imperant namque et Iubentibus quidem, quotquot per totum terrarum orbem sol aspicit. Ait enim: Constitues eos principes super omnem terram¹⁵. Totque sunt eorum exercitus, quot Christi: quorum divitiae ipse etiam Christus, quem omnibus, quæ possidebant, emerunt, et illi qui quotidie per illos salutem consequabantur vel consecuturi erant. Honoribus vero, etiam secluso throno seclusaque cum Du-

A προτρεπομένην. Ιστε, τι δήποτε τὰ τῆς ὀράσεω βούλεται· διὸ καὶ ίδών εἰη γῆστας. Εἰρῆκα τοι τρίτον οὐρανὸν ἀντεῖναι καὶ τοῦτο, καὶ αὐτὸν καταφανές. Οὐ γάρ ἄπειδε τρίτος τοι δίδωσι· οὐρανὸς, τοῦτο ἡ ἔκειται ἀποκαλύψεις καὶ φῶν. Τοι εὐεχεῖται σφῶς ἀκοῦσται, καὶ τό γε ἔκατερ τὸν Πέτρον καὶ Παύλου θαυμάτων Τριάδι τιμήν. Τοῦτο μὲν οὐρανῶν, ἐκεῖνο δὲ θείας φῶν· πότε οὐκ ίσον; Εἴτε γάρ ίδε: Τριάδι καὶ τὸ τοῦ Πέτρου δοξοῦται, δεδόξασται, εἴτε θείων ἀκοῦσαι φῶν, οὐδὲ τούτων ἀμοιροῦν φαίνεται. Ἐντεῦθεν καὶ ἀπέρ οὗτος ὡς ἐπὶ σκιαγραφίας εἰδεῖν, ἐπὶ τῶν ἑγενών αὐτῶν περιφανῶς ἔξενήνοχε, καὶ πᾶσιν ἴντο τὴν οἰκουμένην ἐποιήσατο τῷ κτερύγματι· Εὐλόγη μὲν γάρ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς ἀποκαλύψεως. Οὐδὲν ηὔτεν καὶ τὰ πράγματα πρὸς ἀπέρ εὐήγενον εἰδεῖν τὰ τῆς ὄψεως. Τοῦτο μὲν οὖν εἶπον, εἰ καὶ μὴ διοικεῖται, οἵτις τ' ἐγένετον ἐνδείξασθαι.

CΚακεῖνο γε μήν ήκινστα ἀντὶ έπιπτησι, ὁ παραγμυνομένην Πέτρος ίδεν ἐν Χριστῷ κατὰ τὸ θεωρῶ τὴν θεότητα, καὶ τῆς φωνῆς τοῦ Πατέρος ήκουσεν, εἰ μὴ καὶ ἀλλούς ξώρων τοὺς αὐτοὺς ἔκλαμπρυνομένους· εἰ δέ τοι δοκεῖ, καὶ τούτο λέγειν, καὶ γάρ ἐπὶ Πέτρῳ γοῦν κάκαιη ποιῶ γεγονημένω. Μετασχεῖν ἔχειγένετο καὶ τοῖς ἀλλοῖς τῇ δεξιᾷ, σκοπεῖν χρεῶν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο τοὺς πρεσβούς; Ἐφάμιλλον. Ηἱ μὲν δὴ τῶν ἀποστόλων ιστοῖς ἐν ἄπασι, καὶ ὡς ἐν ἀριστῃ δημοκρατίᾳ, τὸ μεծὸν πλέον. Καὶ ταῦτα δὴ τὰ ἐκ πλαστίγμων οἰνομάτα, ισθρήσοντας καὶ ισοτάξιον, οὕτω δεδειχταὶ δὲ πάντων. Ήγὼ δὲ τούτων μὲν ἔκάτερον θαυμάζω, οὐαὶ καὶ τὸν λοιπὸν· ζμιζω γε μήν, ὡς οὐκ ἀλλοῦ.

D'Αλλὰ γάρ, ὡς ἐν τοιούτοις, καὶ πρὸς τὰ ιερά: σύμενα τὸν λόγον μετάγοντε, καὶ γάρ ὑπὲπιαν μακάριοις νῦν τὴν ἀδόν ἀνεπέτασσαν, οὓς δὲ ἀφανὲς εἶη τὸ τῶν ἀποστόλων ὑπέρσημον. Οὐσα γάρ διὰ τοὺς αὐτοὺς τῶν ἐν ἀνθρώποις σφρύνοντας εἰπεῖθεντα τῇ μνήμῃ, καὶ δομοῖ καὶ καθέκαστον ἐφαρμόσειν ἀν αὐτοῖς, ὡς οὐτε ἀλλοις οὐ δέσιν, οὐτε αὐτοῖς ἔκεινοις, οἵτις προηγουμένως ιτίθη, καὶ σκοπώμενοι ἀλλ. Βασιλεῖς τῆς μεγίστης ποσῶν ἔξουσίας; ἐν ἀνθρώποις ἐπέδησαν, διτε δὴ τοιλῶν ἔθνων καὶ πόλεων ἀρχουσι καὶ στρατόπεδα προδιδόνται, καὶ εἰς ὑπεροχὴν πλούτουν περίκεινται, καὶ τὰς δευτέρας μετὰ τὸ κρείττον τιμὰς εἰς ἔκπτον; Ἐλκουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀποστόλοις οὐδὲν. Οὐτε μὴ τούτων, καὶ πέρα παντὸς βασιλέως, καὶ ἀπειρώ τῷ μέσῳ διαρρεῖν μᾶλλον ἔχοντα. Αρχεῖται γάρ ἔκουσιον πάσης διηγηματίας ἡλιος· ἐφορδ. Καταστήσεις, γάρ φασιν, αὐτοὺς διέρχοντας ἐπὶ πάσαν τὴν γῆν· καὶ στρατόπεδα τούτοις δια δὴ καὶ Χριστοῦ, καὶ πλούτος αὐτὸς δὲ Χριστός, δι πάντων, ὃν εἰχεν, ἐπρίσαντο, καὶ οἱ δὲ αὐτῶν καθεκάστην σωζόμενα τε καὶ σωθῆσμενοι. Τιμαὶ δὲ χωρὶς τῶν παρ' ἡμῶν, τῷ τῶν θρόνων ἀναπνησθέντε καὶ τῆς ἐπιγ-

¹⁵ Psal. xliv, 17.

γελμένης ὅμα τῷ θεσπότῃ καθέδραις, τίνι πλεονε; A mino promissa sessione, quis pluribus et majoribus cunctis suis fuit?

Στρατηγοὶ μετὰ τούτους, καὶ ὅσα τῶν ἡγεμονικῶν δυναμάτων τὰ μεγάλα χειρίζουσι, πολέμων οἰκονομίας δὴ λέγω, καὶ στρατοπέδων καταλόγους ταῦτα συντάξεις, ἔτι τε μάχης ἀγῶνας παντοδαποὺς, καὶ πόλεων πολιορκίας ταῦτα ἀλώσεις, καὶ ὅσα περί νίκας καὶ τρόπων ταῦτα ἀλλήν ἔκταξεται λεῖσαν. Οὐκοῦν, οὐδὲ τῶν ἀποστόλων παρόντων στρατηγίαν κομπάσει. Οὐ γάρ περὶ μικρῶν, οὐδὲ πρὸς διληγούς, ή μετ' διληγούν, ή ἐπ' διληγούν αὐτοῖς ὁ πόλεμος, ἀλλὰ περὶ βασιλείας ἀδιάνατου τῶν οὐρανῶν, καὶ πρὸς πάσας τὰς τοῦ σκότους ἀρχὰς, καὶ μετ' ὅσουν ὁ κόσμος ἀνθρώπων φέρεις καὶ ἐφ' ὅσον ἀν προχραινοῖς τὰ τῆς γενέσεως. Οὐ γάρ διδηλον, ὅτι καὶ νῦν στρατηγοῦσιν

Οὐκ ἀτιμον μετὰ τούτους ὁρῷ χρῆμα τὸν στρατιώτην. Καὶ γάρ ἔκτοπον οὗτος θέματα σὺν ὄπλοις ἐρύμενος, καὶ τοῖς ἔχθροις εἰς χειράς ίών. Καὶ τοῦτο δὲ τίς οὐκ ἀν δοῦλη τοῖς ἀποστόλοις; Οὐ γάρ ἐπιώς τοὺς ἀλλούς πρὸς τὸν πνευματικὸν παραθήγοντες πόλεμον, αὐτοῖς γε ἡμέλουν, ἀλλὰ καὶ καὶ αὐτοῖς παρετάττοντο. Ἐδεδοκεσαν γάρ, ὡς αὐτῶν ἔστι λεγόντων ἀκούειν, μήπως ἀλλοις κηρύξαντες, αὐτοῖς, τῷ δι' ἔκείνους θάρρεις ψευσθέντες, ἀδόκιμοι γένωνται. Καὶ μήν καὶ ἀριστεὺς στρατιώτου περιφρέστερος. Τί γάρ τούτου μᾶλλον ἀν τοῖς ἀγάστοις, φάλαγγα τῶν ἐναντίων ἥργαντος, καὶ τροπήν αὐτῶν ποιουμένου, καὶ νικῶντος, τοῖς δοις καὶ οἰκείοις αὐτὸς τοῦτο διδόντος, καὶ γέρας λαμβάνοντος; Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τοὺς ἀποστόλους καλέσται τοῖς, ἀλλοθέστατα πάντων κεκληκός ἔσται. Τάς γε μήν ἀριστείς, ἀς κατὰ δαιμόνων ἥρτεστεαν, καὶ τὸν ἐπάθλων τὸ πλήθος, δοῖ περ ἐκδηλότατα, καὶ ἀλλοις ὡς ἀν τοῖς ἀποστόλοις χαρίζοντο, παρίημι καταλέγειν. Ταύτης τῆς μοίρας καὶ Ὁλυμπιονίκης ἀδήλφη τιμώμενος, καὶ οἱ ἀπόστολοι κατὰ πάντων ἀνταγωνιστῶν στεφανούμενοι· Ἐτρεχον γάρ ὡς οὐκ ἀδηλωσι ἐπύκτευον ὡς οὐκ ἀέρα διακενῆς πατούτες.

Πρώτους τῶν παρ' αὐταῖς διγούσιν αἱ πολιτεῖαι τοὺς νομοθέτας, οἷα δὴ τὰ πρακτέα καὶ μὴ ταύταις ὑφηγουμένους, καὶ τίσι τοὺς ἀγαθούς ταῦτας καὶ χρησιμούς στεφανωτέον, καὶ τοὺς τάναντίας τούτων δὴ κολαστέον. Ἄλλας καν ἐγὼ μὴ λέγω τοιτὶ πεψυχεῖν τοὺς ἀποστόλους, πάντες οἰδ' ὅτι βοήσετε καὶ προθήσετε τὰς ἐπιστολάς· καὶ προβαλεῖσθε τοὺς ἐν αὐταῖς νόμους, ή μᾶλλον ὅλας αὐτὰς νόμους εἶναι διατενεῖσθε· δι' ὧν οὐχὶ τήνδε τὴν πόλιν ή τήνδε καλῶς ἔστιν οἰκεῖσθαι, τὴν δ' οἰκουμένην πᾶσαν δόμοῦ.

Δικασταῖς οἰκείον-ἔκαστων νέμειν τὰ πρόστροφα. Τί δέ; Ἀπροσφείς πρός τε τοῦτο τοὺς ἀποστόλους ἥκοντας ἔστιν ίδειν; Πολλοῦ καὶ δεινοῦ καὶ γάρ ταλλατταῖς αὐτῶν σιγῇ παραδράμη, τό γε κρινεῖν ἐπὶ Ορόκων τὰς φυλάς Ἱεραπήλη ἐξαρχεῖ τὴν δικαστικὴν ζουσάν σφωτάτων δηλώσαι.

Post reges sequuntur belli duces, et quicquid illustria praefectorum militarium nomina et munia gerunt, bellorum administratio, inquam, exercituum catalogi et ordines, varia pugnarum certamina, urbium obsidiones et occupationes, et ea quae ad victorias, ad tropaea et ad ceteram prædam pertinent. At enim presentibus apostolis nemo de re bellica facile se jactaverit: non enim fuit illis bellum de rebus exiguis, neque contra paucos, neque cum paucis, neque paucō tempore, sed de immortali cœlorum regno, et adversus omnes tenebrarum potestates, et cum tot, quod mundus homines progenerat, et quo usque generatione hominum durat. Non enim obscurum est, eos etiam nunc militare.

Post hos sequitur miles, haud ignobile et in honorum nomen: insigne enim spectaculum est videre armatum militem in hostes recta tendentem. Et quis hanc laudem apostolis non concederet? Non enim alios in bellum spirituale acuebant, ipsi vero otia levabantur, sed et seipso hostibus objiciebant. Timebant namque, ut ipsimet testantur, ne aliis prædicantes ipsi, proprio robore falsi, efficerentur improbi. Atqui milite illustrior est, qui facinus omnium præclarissimum edidit: quem enim quis magis suspiciat isto, qui phalangem hostilem perrumpit eamque in fugam vertit, victoriam obtinet, eamque tam universis, quam familiaribus communicat, C accepto munere honorario? Si quis hoc itidem nomine apostolos indigitare volet, is convenientissimum nomen imponet. Eximia enim facta, quae contra dæmones patrarunt, et præmiorum multitudinem, tanquam res notissimas, et ut aliis apostolis eadem impertierint, prætermittit commemorare. Hujus sortis est quoque Olympionices præmio affectus, apostoli quoque coronam ab omnibus suis adversariis reportarunt; currebant enim non ut in incertum; pingebant, non quasi aere in cassum verberantes.

Primas tenent in rebus publicis legistatores, quippe qui facienda et fugienda præscribant, doceantque, quibus laureis boni et utiles decorandi, et quibus suppliciis his contraria factientes afficiendi sint. Si ego affirmem apostolos non fuisse tales, omnes, satis novi, exclamabitis, et prolatis epistolis, leges, quas continent, deprometis, vel potius ipsas integras epistolias, nil aliud nisi leges esse, contendetis, quibus non hæc vel illa civitas, sed universus orbis legitime administratur et gubernatur.

Familiare est judicibus, ut unicuique id quod conducibile est, reddant. Quid ergo? Num ad hoc ineptos accedere judicabimus apostolos? Et licet quis alia silentio prætercat, attamen quod sedentes super thronos judicaturi sunt duodecim tribus Israël, id satis est ad eorum, tanquam sapientissimorum, judicariam potestatem declarandam.

Si vis quoque legatum, qui dissidia componat, necesse est ut legationi apostolorum praeclaram inter omnes largiaris, quae Deum hominibus reconciliavit; nam in cœlum ascendentes, nescio, num in corpore an extra corpus, ut ipsi loquuntur, inde pacem afferabant.

Hæc cum ita sese habeant, cernere fecit, etiam summum pontificem inter honoratos numerari. Quibus vero pontificibus apostoli non sunt sublimiores? Quos si verum fateri volumus, merito pontifices pontificum appellabis, ad eum modum, quo cœlos cœlorum nominamus.

Si doctorem quoque in medium producere velis, invenies et hoc in apostolis apertissimum insigne. Non enim in magno illius doctoris Christi disciplina instituti fuissent, nisi et ipsi doctores futuri fuissent; et his mediis possimus nos Christum vocare doctorem, ut proinde impossibile sit Christum et doctorem vel nominare, vel animo efformare, nisi simul et apostolos concipiamus, quemadmodum qui ex puto biberit, ille nonnisi interveniente vase biberit.

Quin et oratores et pastores recte illos nunquam habimus, quandoquidem omnia salutis nostræ procurandæ gratia egerunt, partim ad honesta excitando, partim ab dishonestis cohibendo, partim vero alendo, pinguefaciendo et conservando cohortationibus, quibus anima nutritur. Jam vero id quod mihi non modo non absurdum, sed potius justum videtur, depromam; videlicet ex pulcherrimi mundi partibus apostolis corollas necti, et tanquam primitas offerri debere, conuenienter legibus exornationum. Non enim quia inanimata sunt, ideo contempnenda sunt, sed quia sine illis nihil nasci vel superesse potest, et quod maius est, quia Dei creatoris et laudatoris opera sunt, jure in admiratione habentur.

Principio occurrit cœlum pulcherrimum et maximum omnium corporum, sideribus seu floribus depictum, motu suo dies et noctes efficiens. Si quis apostolos quoque cœlos et cœlos gloriam Dei enarrantes vocet, hunc ego non procul a Davidica cithara²⁸ ablusisse dicam. Nonne et ipsi maximi sunt omnium, qui vel sub lege, vel ante legem, vel nunc tempore gratiæ, pietatis et virtutis nomine celebrati sunt? Nonne et virtutibus et multitudine cœlestium donorum cœlo splendidiores et nitidiores existunt? Nonne hoc præ cœlo habent, quod solum diem efficiunt?

Verum, qui cœli mentionem facit, ei statim sol in mentem venit, quem David saepius cœli et diei oculum appellat, pulcherrima certe universitatis hujus pars est, animalibus et plantis preceandis destinata. Hic quoque, si attendere velis, videbis pulcherrimos soles apostolos, ab oriente in occasum currentes, et illuc cursum sistentes: qui

A Εἶπω καὶ πρεσβυτὴν πειθοῦσα τὰ διάφορα καταβόσθαι; λεγέτω τοίνυν, καὶ διδότω τὴν ὑπεροχὴν τῆς τῶν ἀποστόλων πρεσβείας συμβάλλειν, ή θεὸν ἀνθρώποις κατηλαξεῖ. Πρὸς γάρ οὐρανὸν ἀνάπτε; ἄγνω εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἔκτης τοῦ σώματος, κατ' ἐκείνους εἰπεῖν, ἐκεῖνεν κατεκόμησον τὴν εἰρήνην.

"Οὐτων δὴ τούτων τοιούτων, καὶ ἀρχερεῖν; οὐ δῆποτε, τοῖς ἐντίμοις ἐγγράφεται. Οἱ δὲ ἀπόστολοι τίνων ἀρχιερέων οὐχ ὑψηλότεροι; Εἰ δὲ τὸ ὑψηλότερον ἀκοποῖσθαι τις, καὶ ἀρχερεῖς ἂν εἰπεῖν; ἀρχιερέων καλοῖντο, ὡςπερ ποὺ καὶ οὐρανῷ ἀκούσμεν οὐρανῶν.

B Εἰ δὲ καὶ διδάσκαλον εἰς μέσον παράγειν βούλει, καὶ τοῦτο σαφέστατον τῶν ἀποστόλων εἴτι γρόφησμα. Οὐ γάρ ἐμελλον τῷ μεγάλῳ φοιτήσαντες, αὐτοὶ μὴ διδάσκαιοι χρηματίζειν, καὶ τούτοις μίνα; ἥμελος; διδάσκαλον ἔχομεν τὸν Σωτῆρα καλεῖν, ὃς ἀμῆχανον δύ εἰπεῖν ή ἀναμνησθῆναι γε τούτον δοπίζοντες διδάσκαλον, ἀν μὴ καὶ τοὺς ἀποστόλους συεπινῶμεν εὐθύς· ὡςπερ τοῖς ἀπὸ φρέστος πίνεσθαι, οὐχ ἀνεύ ἀγγείου μέσου, τοῦ θάτο, πίνεσθαι.

C Τὸ δὲ δὴ καὶ φῆτος; αὐτοὺς καὶ παιμένας καλοῦς; ἔχειν λέγεσθαι, τι ἀν εἰπόν τις; ή πάντα τὰς ἁμέτεραν σωτηρίαν αὐτοὺς μετιέναι, τοῦτο μὲν τιγαθὲ πειθοῦται, καὶ τῶν φαύλων ἀπέιρων; τοῦτο δὲ τρέφονταις καὶ πιανονταις, καὶ φιλάττοταις λόγοις, οὓς ψυχὴ τρέφεται. "Εἴ τοινυν οὐδὲ διαπόνοι μοι δοκεῖ, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δίκαιοι, τοῦτο γάρ λέγω· καν τῶν ἐν κόσμῳ καλλίστων μερῶν, ὡςπερ ἀπαρχὰς ἀναβεῖναι τοῖς ἀποστόλοις φέρονται, λέγω δὲ τούτους ἐκείνους, διπειλνων νίκας, εἰκάζονται τοὺς ἐπαγγείλους συνείρειν. Οὐ γάρ διαδύνχα τούδε χάριν περιοπτέα, ἀλλ' δι τοιωντος οὐχ οἷόν τε διαγίγνεσθαι, καὶ τὸ μεῖζον, δι Θεοῦ τετύχηκε ποιητοῦ τε καὶ ἐπαινέτου, εἰκάσι διαμαζέσθω.

D Οὐρανὸς δὴ πρῶτον κάλλιστος τε δροῦ καὶ μῆτος σωμάτων ἀπάντων διτρασιν ὡς ἀνθεῖς καταγεγραμμένος, ἡμέρας τε καὶ νύκτας τῷ κινεῖσθαι ποιῶν. "Ος δὲ καὶ τοὺς ἀποστόλους οὐρανοὺς λέγει, καὶ οὐρανοὺς δέξαν διηγουμένους Θεοῦ, ποῦντος πόλεω τῆς Δαυιδικῆς ἐγώ τιθεμαι χάριτος. "Η γάρ οὐχὶ καὶ οὗτοι μέγιστοι πάντων τῶν ἐν νόμῳ τε, καὶ πρὸ νόμου, καὶ κατὰ τὴν χάριν ἐπ' εὐεπειρεῖς κηρύχνετων καὶ ἀρετῇ; οὐχὶ ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τῷ πάτηθει τῶν χαρισμάτων, καὶ οὐρανοῦ φιλότεροῖς τε καὶ ἐκπρεπεστεροῖς; οὐχὶ τούτο καὶ πλέον ἔχουσι οὐρανοῦ, τὸ μόνην ἡμέραν εἰδέναι ποιεῖν;

E Ἄλλα τῷ γε μηνησθέντι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἥξιος; οὐνοῦ εὐθύς ἔχει. Καὶ γάρ καὶ τῷ Διαδό πολλαχοῦ καὶ δέδοται τὸν ἥξιον οὐρανοῦ καὶ ἡμέρας ὑφειλικὴν λέγειν, καλλίστον τῶν ἐν κόσμῳ μερῶν, καὶ ἴωγόνον καὶ φυτηχόμον. Ἐντεύηδε δὲ καὶ τοῖς ἀποστόλοις, εἰ μὴ παρ' οὐδέν τοι ταῦτα σκοπεῖν, τῇοις δὲλλοις καλλίσταις, ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ ἵστα-

²⁸ Psal. xviii, 1.

δέραμοῦσι, καὶ τὸν δρόμον ἔκει στήσας τοῦτο τοῦ Αὐτὸν δέραντες ὅραν δάκρυα πλεονεκτούσιν, οἵτι μηδὲ δύντες ἔδυσαν, ἀλλ' ὡς πρὶν δῦναι, καὶ μετὰ τοῦτο φωτίζουσι.

Δεδούσθω, καὶ νεφέλας τούτους εἰπεῖν. Ὑετὸν γοῦν πρώιμόν τε καὶ δψιμόν δύνονται, ἢ τε τῷ βῃψι περιβότες ἐδίδαξαν, καὶ & νῦν τε καὶ μέχρι πάντος. Ἐξ·ῶν τε γνένται; Βλαστάνει σὺν τοῖς δρθοῖς δργμασιν ἐν ἥμεν ἀρετῇ καὶ ἀρδευομένῃ ἐπίδοσιν δέχεται. Οὕτω πᾶν δι τοις τίμιον λεγόμενοι οἱ ἀπόστολοι, ἔτι μεζόνων καὶ καλλίστων ἐψιστανται σπράχτορες δυνομάτων, ἀτε τῶν εἰρημένων ἀπάντων εἴσω πιπτέντων. Τί οὖν; ὑπερβῆνται δεήσει τὸν οὐρανὸν; ἔκει γάρ τὰ μεῖζα καὶ κρείττω τῶν ἐνταῦθα διημάτων. Λεγέσθωσαν τούτους καὶ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, καὶ μέχρι τῶν πρώτων ἐψεῦται ἀνιώντες, καὶ τίλοι; δι τῆς ἀκρότητος πάντων, θεοί, πάντων μὲν ὑπάταρι, μεγίστῳ δὲ πάντων ἀπειρώ τῷ μέσῳ. Νῦν οὐδὲ τιμηθέντας τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἐπαναπαύομαι τῷ προσρήματι. Ἀποχρῶτα δὲ κάκείνοις; ἡ κλήσις, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ προσέξουσι μεζόνοι. Οὕτω τοῖς καθέκαστον οἱ ἀπόστολοι· Θαυμαστοί· δόμοι δὲ πᾶσι καὶ ὑπερβαύμαστοι.

Ἐδόκει μοι πέρας ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ. Οὐ μὴν οὔτις ἀτέπως ἔχω, ὥστε μὴ καὶ ἐκ τῆς Πέτρου ἀλείας, οἷον ἐπίδειπνον ἥδυσμά τι προθεῖναι, τοῖς καὶ διοικοῦ τῶν ἔκείνου περὶ πολλοῦ ποιουμένοις τρυφᾶν. Καὶ δεῦρο ἦτε δῆ μοι παρὰ τὴν λίμνην Τιθεριάδος, καὶ ἔρατε Πέτρον σὺν ἑτέροις τῶν μαθητῶν διεισκυτερεύσαντα μὲν τῇ παλαιῇ τέχνῃ, μηδὲν δὲ πλέον εἰς πρωταν αὐτῷ γεγονός· τηγικκύτα δὲ καὶ τὸν Ἱησοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπὶ τοῦ χειλίους τῆς λίμνης Ιστάμενον, καὶ μηδενὸς εἰδότος ἕστερος ποτὲ δ φαινόμενος, εἰ τι που δύον ἔχοιεν ἐρωτῶντα, κάκείνων μηδὲν ἔχειν φαμένων, αὐθεῖς εἰς τὰ δεῖξα τὸν πλοῖον χαλᾶν τὸ δίκτυον ἐπιστήπτοντα, ἡ μὴν εὑρήσειν ἔκει τι χρηστὰς ὑπωτελνοντα τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς ἔργον ἀγαγόντας τὸν λόγον, τοσούτους συλλαβεῖν τῶν ἰχθύων, ὡς μηκέτι μηδαμῆς αὐτοῖς εἶναι πρὸς τὸ πλοῖον ἀνελκύσαι τὸ δίκτυον, ἀλλ' ὑπὸ τὸν διδωρό σύροντας κατάγειν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Πέτρον μαθόντα τὸν Διδάσκαλον εἶναι τὸν ἐργάτην τοῦ Θαύματος, εὐθὺς ὡς εἶχε, τὸν ἐπενδύτην περιζωτάμενον, καὶ πρὸς τὸ διδωρό ξαθεικότα, καὶ διανηγμένον ἔχει πρὸς τὸν Διδάσκαλον· είτα καὶ τὸ δίκτυον ἐπὶ γῆς ἔλκοντα, καὶ τὸ δίκτυον πλήρες ἰχθύων, καὶ οἱ ἰχθύες μεγάλοι, οἷοι δ', εἰ βούλει, πρόσθετος καὶ πλείστοις· τρεῖς γάρ ἐπὶ πεντήκοντα πρὸς τοὺς ἔκατον. Ἀρ' οὐχ ίκανή τοῦ θαύματος; ἡ κάρις ὑμᾶς εἰς κόρον τῆμαται; Ἐγὼ δ' ἡῆ τινῶν λεγόντων αἰσθάνομαι, ὡς μακάριοι οἱ τῶν ἰχθύων ἀπολελαυκίστες ἔκείνων· Θαυμάσατε μὲν δ' ἀν., εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς μακαρίους νομίζετε, ὑπὸ Χριστῷ καὶ Πέτρῳ τοῖς ἐστιάτορσι δαιτυμόνας γενομένους τοῦ θαύματος. Τάχις γάρ οὐκ ἀν πρὸς ὑμᾶς ἔκεινό γε ἥθειη,

Α in hoc etiam eōlo præstant, quod neque post occasum occubuerunt, sed ut ante occasum, sic et post, lucent ac illuminant.

Concedamus, apostolos nubes quoque appellari. Pluviam igitur matutinam et serotinam suppeditant; nempe ea, quae in hac vita, et nunc itidem indesinenter docuerunt et docent. Ex quibus quid nascitur? Germinat in nobis cum rectis dogmatibus virtus, rigataque incrementum capit. Ita cum omnia, quae in pretio et honore sunt, de apostolis dixeris, ipsi jure suo majora semper nomina et encomia exigunt, ut necesse sit omnia praedictare. Quid igitur? Num cœlum transcendere oportet? ibi enim majora et meliora inveniuntur nomina, quam apud nos. Appellantur ergo angeli et archangeli: et ordine usque ad primos ascendamus; et quod omnis celsitudinis supremum est dii vocentur, quod omnium ultimum vocabulum, infinitis autem partibus omnium maximum. Nunc scio honoratos laudatosque esse apostolos, et in hac appellatione acquiesco: quia sufficit, nec est quod celsiorem quereramus. Sic in singulis admirabiles sunt apostoli, in omnibus autem simul plus quam admirabiles.

Volebam orationi finem imponere. Ceterum non adeo absonus sum, ut ex piscatione Petri nihil belliorum apponam illis, qui alioqui ea, quae Petrum concernunt, in deliciis habere consueverunt. Adeste mecum ad mare Tiberiadis et videite Petrum cum cæteris discipulis tota nocte in veteri suo artificio occupatum sine ullo usque ad matutinum tempus profecto. Videite etiam Jesum, post resurrectionem tunc in littore maris stantem et, nemine sciente quisnam esset, interrogante quodnam pulmentarium haberent, illisque respondentibus, nullum se habere, in dexteram navigii partem retia laxare jubentem, et aliquid ibi repertum iri bonas spes suggestentem, et apostolos jussa capessentes, tot pisces cepisse, ut rete nullo modo amplius ad navigium trahere potuerint, sed sub aqua ad terram deduxerint; Petrumque, cum intellexisset Dominum tanti miraculi auctorrem esse, statim, ut erat, tunica succinetum, in aquam se demisisse, et natando ad Magistrum pervenisse; deinde rete ad terram traxisse, rete plenum pisibus, et quidem magnis, adde, si volles, etiam plurimis, utpote centum quinquaginta tribus. Annon miraculi hujus gratia ad satiatein usque vos oblectare potest? Ego vero animadverto quosdam dictantes: Quam beati quibus pisibus illis frui concessum est! Mirarer, nisi et vos beatos conseratis, qui, Christo et Petro convivatoribus, miraculi hujus convivæ faci estis. In vos piscium miraculo satiatos nequaquam conjicieatur, quod et aliis nonnullis exprobratum est: Quæritis me audire, non quia signa virilis²⁶, sed quia panes meos comedistis.

²⁶ Joan. vi, 26.

πόρῳ τῶν ἰχθύων ἐμφορουμένους τῷ θαύματος, διὰ τὸν δὲ σημεῖα εἴδετε, ἀλλ' οὐ μου τὸν ἄρτον ἐφάγετε.

O vocem, cui etiam pisces obtemperarunt, ut A Ἀλλ', ὁ φωιῆς ἔκεινται! οὐ καὶ ἰχθύες ὑπέχοσαν, ὡς πρὶν καὶ θαλάσσης ὕδωρ καὶ θαῦμα. Οὐ μαθήτου πρὸ πάντων δικολογοῦντος τὸ θαῦμα, τῷ περώτῳ ἐκπηδήσαις πρὸς τὸν Διδάσκαλον! Οὐ μαθήτου κατατολμῆν καὶ κυμάτων ἡδη γεγονότος εἰς Μίλι, παρόντα τὸν Διδάσκαλον βλέποντος· ὁ μαθήτων θερμοῦ τὸν ζῆλον, πολλοῦ τὸ φλέτρον, ἀσχέτου τὸν ἔρωτα, καὶ μόνον τὸν Διδάσκαλον πνέοντος! Τί μὲν τῶν ἀγαθῶν οὐ δίδωσιν ἡμῖν ἐννοεῖν οἶτος; περὶ αὐτοῦ; τε δὲ οὐ λέγειν; Ἐρ' οὐ πρὸς οὐρανὸν ἀνενήγεσθαι τηνικαῦτα ἐδόκει πρὸς τὸν Διδάσκαλον ἐκνηχόμενος;

At permittite mihi ut piscium multitudinem ad numerorum virtutem executiam, quia non solum per unitates et decades, sed et per centuria et decurrit, et tribus quadrangulis, ut arithmeticus quispiam dixerit, constat. Quod si cui contemplari jucundum est, a quibus tria ista quadrangula progenerentur, hujus statim primum numerum parem et undequaque absolutum inveniet; illius vero, eum quem virginem appellant; tertii enique, numerum perfectum, ultra quem sine reflexione progreedi non licet. Quæ omnia Petri pisationem perfectissimam suisse indicant, ejusque in omnibus prærogativam et majestatem, quantum conjectare fas est, declarant. Et si his subest quædam ratio, prout revera subest, neque enim temere quidquam horum vel actum vel scriptum est, oratio tamen ad illam accuratiorem, quam propositum habet, pertingere nequit. Voluisse autem eum qui hæc litteris prodidit, et multitudini et magnitudini capturæ testimonium dare, inde appareat quod humerum perfectissimum adhibuit: quo sane immensam illam Petri piscaturam, qua homines piscaturus erat, et saltem partam luculentissime nobis exhibuit. Consentaneum enim rationi videbatur, ut quæ mirabiliter aliquo modo effecta sunt, illa litteris mandarentur, et eorum, quæ maximarum rerum erant symbola, nihil prætermitteretur. Talis tibi, o Paule, coapostolus obtigit; talis tibi, Petre, Paulus, quales oratio demonstrare quidem conata, sed nequaquam assecuta est; tameni nihilominus sic quoque aliud demonstravit. Tales vos et tantum uterque in Ecclesia Christi obinet, quantum luna inter sidera. Arbitror enim nullum mentis compotem esse, qui eorum animi magnitudinem, conversationem et opera non admiretur: magnitudinem quidem animi, qualcm alibi non invenias; conversationem angelis similem; opera, quæ nulli cedant, multoque minus primas concedant.

Cum enim probe noscent, sibi omnium præfecturam concessam esse, studiose emitebantur, ut omnes alias labore vincerent. Scit enim etiam dux bellum, sibi plus laborandum esse, quam cunis gregariorum militum. Igitur et laborat. Scit queque gubernator navis, plus sibi vigilandum

B οὐκέτε μοι τῶν ἰχθύων τὸ πλήθης καὶ ἀσθμῶν δύναμιν ἔξετάζειν, ὡς οὐ μοναδικῶς δὴ μόνον καὶ δεκαδικῶς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἐκαποντάδα συγχρυφούμενος δείκνυται, καὶ ὡς τρισὶ δὴ τετραγώνῳ ἀριθμητικὸς δὲν τις εἴποι, συντεθείται. Ὡν εἰ τινούς γεννῶντας αὐτοὺς ἀν σκοπείν ἦν, τοὺς μὲν πρώτος εὐθὺς ἄρτοις δὲν ἀνεψάνη· τοῦ δὲ διη περάντα ὠνδρασαν, τοῦ δὲ ἀύτοις τρίτου δὲ τέλεος, καὶ μεθ' διη οὐκ ἔστι προβαίνειν μή ἀνακάμπτοντα. Καὶ δὴ πάντα τὴν τελεωτάτην ἀλεῖαν ὑποφέρειν τοῦ Πίτρου, καὶ τὴν ταύτης ἐν πᾶσι πρεσβείον, καὶ τὴν σὺν τούτῳ σεμνήτηα, δσα γε καὶ συμβάλλειν εινά. Ταῦτα γάρ εἰ πρὸς τινα φέρει λόγον, καὶ γάρ οὐ φέρει, διε μηδὲν ἐκ τοῦ παρήκοντος οἵμας πεπράχει τε καὶ γεγράφθαι, ἀλλ' οὐκ οὐχ ἀπετελεῖται τῆς γενετῆς ἀκριβείας, πρὸς ἦν δὲ λόγος; βοῦληται χειραγεῖν, ἐφικνεῖσθαι. Τῷ δὲ δὴ καὶ προσμαρτυρήσαι τῷ πλήθει καὶ μεγέθει τῆς ἀγρας μηδὲ μέχρι τοῦ καὶ τὸν ἀκριβεστατὸν ἀριθμὸν προσθεῖναι τοῦ λόγου φείσασθαι, δῆλος ἔστιν δὲ ταῦτα γράφων τὴν οὐδιστὴν ἀνεποιητικὴν εἰσεσθαι μέλλουσαν ὑπὸ Πίτρου τῶν ἀνθρώπων ἀλεῖαν καὶ σωτηρίαν ἐκφανέστατα παριστῶν. Καὶ γάρ εὐλογον ἐδόκει πως, & τοῖς Ἑργοῖς θαυμαστὸν δὴ τινα τρόπον ἐκράχθη, τούτων εἰς μέσον προτιθέναι τοὺς λόγους, καὶ & τῶν μεγίστων ἦν σύμβολα, μηδιτοῦν τῶν ἐν αὐτοῖς παραλείποντα λέγειν. Τοιοῦτος σοι, Παῦλε, δὲ συνεπότολος· τοιοῦτος σοι, Πέτρε, δὲ Παῦλος· οἵσις δὲ λόγος δεῖξαι προτεθύμηται μὲν, ἥκιστα δὲ ἐφικρύμενος, οὐδὲν δέ τον καὶ οὐτιώς ἐδεῖξε. Τοιοῦτοι δὲν μέλισσε. Τοσοῦτον ἐκάτερος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἔχοντες, δοσον ἡ σελήνη ἐν διστρασιν. Οἵμαι γάρ, μηδένα κανόντα, μή θαυμάσαι τούτων τὸ φρόνημα, τὴν πολιτείαν, τὸ Ἑργον, τὸ μὲν γάρ, οἷον οὐκέτι πάλιος, τὸ δὲ οὐδενὶ τῶν πρωτείων παραχωροῦν.

D Καὶ γάρ τοι συνειδότες ἔστιν τὴν προστασίαν πάντων ἀνηργμένοις, καὶ ὑπὲρ ἀπαντάς τοις πόνοις ἐντρυφεῖν ἐφιλοτιμούντο. Οἵσε μὲν γάρ καὶ στρατηγοί, ὡς πλειστων αὐτῷ δεὶ πόνων, η τῶν ὑποτεταγμένων ἐκάστοις. Οὐκοῦν καὶ πονεῖ. Οἵσε δὲ καὶ θερνήτης, μᾶλλον αὐτῷ προτηχον τῶν ἐπιβατῶν καὶ

ναυτῶν ἀγρυπνεῖν· οὐχοῦν καὶ ἐγρίζορεν. Ὁντως πρόσθεν οὐρανὸς φύσεις βυτάνας, καὶ ἀστέρες τῆν διαιράφουσιν, ἢ τοὺς ἀποστόλους ἔγωγε φαίην ἀν, μή πάντα πάντων προέχειν. Εἰ γάρ μὴ καὶ τῷ χρόνῳ πάντας προέλαβον, ἔστι δ' ὅν οὐ μετρίων καὶ δεύτεροι πρόδες τὸν βίον ἀφίκοντο, ἀλλ' ὁμοῦ πάντας συλαβόντες ἐν ἑαυτοῖς κατορθώμασα, καὶ πάντων ὡς ἔνι μάλιστα ὑπερίδρυνται. Καὶ προκάθηνται μὲν προφητῶν, χροκάθηνται δὲ τῶν συναποτόλων· τῶν μὲν, δὲς τὰς ἑκείνων ἔσσεις ἐκύριωσαν, καὶ περ ἑκείνοις ἥντις ἐψήσει, τούτοις ἐν ἀπολαύσει, προέδη, τῶν δὲ δὲς τε τὸν Δεσπότην ἐψήληταν πλέον πάντων, καὶ ἡγωνίσαντο πλέον πάντων. Προκάθηνται δὲ παρτύρων ὅμοι καὶ δολῶν· πρόδες ἑκείνους γὰρ οὗτοι θλέπουντες, οἱ μὲν πρὸς δρατοὺς ὅμοι καὶ δοράτους ἐχθρούς, οἱ δὲ πρὸς μάνους ἀπεδύσαντο τοὺς δευτέρους. Προκάθηνται δὲς λερέων, δσα καὶ παίδων πατέρες· προκάθηνται πάντων δὲς οὐ πάντα πάντων ὑπερβαλόμενοι. Καὶ πᾶσι πάντα τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτοὺς γίνονται. Τοῦτο γάρ αὐτὸν καὶ περιόντες ἔτι παρείχοντο ἑαυτοὺς, καὶ πρὸς τοῦτο προθύμους ἴσμεν αὐτούς; γιγνομένους, τοὺς Χριστοῦ στόμα λέγω γεγενημένους, τοὺς σκεύη τῆς ἐκλογῆς, τοὺς θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς τεμίας τῶν οὐρανῶν, τοὺς τοῦ Σωτῆρος ἀκολούθους καὶ μιμητάς, τοὺς μετ' ἑκείνον τῆς οἰκουμένης σιωτῆρας. Ταῦτα καὶ τούτων ἔτι πλειω τε καὶ οὐχ ἄττα, οἵ δὲν τις θαρρῶν χρήσαιτο, ἀττήτοις προμάχοις, ἀρραγέσι προσδόλοις, ἀγρύπνοις φύλαξι, παρηγόροις ἐν λύπαις, ἐν κινδύνοις δύσταις, λατροῖς ἐν νόσοις, συνιδεύουσιν εἰδεύοτες, κυβερνήταις εἰδεύοτες, ζῶν κηδεμότι, καὶ θανὼν ἀντιλήπτορσιν.

si quis iter faciat, gubernatores, si quis naviget, quos quis vivens curatores, et mortuos adjutores habet.

Ὄν τῇ προστασίᾳ καὶ βοηθείᾳ ἡδη κάμοι πρόδες τέλος δ λόγος, ὡς εἰς λιμένα καταίρεται. Πάντα μὲν οὖν διὰ πάντων, εὑ μάλια τοῖς ἀποστόλοις εἰργασται καὶ τετλεσται. Τί γάρ; ἔδει τῷ Χριστῷ προσελθεῖν; Προσῆλθον. Πανταχοῦ κηρύξαι; Ἐκήρυξαν. Πάντα καλῶς ἀγωνίσασθαι; Ἡγωνίσαντο. Ἐφάμιλλον τὸ πέρας ταῖς πράξεσιν ἐπιθεῖναι; Ἐπέθηκαν. Θάνατος γάρ ὑπὲρ Χριστοῦ βίαιοις παρέπεμψε πρόδες Χριστόν. Καὶ δ τοῦτο κελεύων Νέρων, δες ἐκφανέστατα ἀνθρώπων ἔδειξεν ἢ μόνο; ἢ μάλιστα, δσα καὶ τίλικα ποιεῖν ἀρχὴ κακὴ δύναται κακοῦ τυχοῦσα τοῦ ἐφεστῶτος. Νῦν δὲ τῷ Χριστῷ συνόντες ἐν οὐρανοῖς, φ καὶ ἐπὶ γῆς συνῆσαν ἀχώριστοι, ἀπέραντα χαλίρουσιν.

Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ ὡς ἐν κεφαλαιώ τῶν λόγων προσειπόντα τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐπευχάμενον, αὐτίκα δοῦναι τῷ λόγῳ στήναι. Χαίρετε οὖν, ὡς μακάριοι, χαίρετε, Χριστοῦ μαθηταί. Χαίρετε, τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι. Καὶ γάρ χαίρετε πρόδες οἵς ἀπολαύετε, τὸ διμέτερον ποίμνιον δινοθεν ἐφορῶντες εἰς οἶον ἀνθ' οἷου ταῖς δεὶς προσθήκαις ἐπέδωκεν. Εἰ μή τε παραιρεῖται τῆς ἡδονῆς τὸ τοὺς ἀπανταχοῦ γῆς τὸν ἔνα Χριστὸν ἐπικαλεσαμένους Θεὸν δι' ὑμῶν, τῇ τοῦ πονηροῦ κακοτεχνίᾳ πολλαχῆ διεσπά-

A esse, quam vectoribus et nautis. Vigilat ergo. Vere cœlum prius plantas progenerabit, et stellis terra insignietur, quam ego affirmem, apostolos istos in omnibus et super omnes non eminere. Nam licet tempore non antevertent omnes, tamen et secundis non mediocria capessenda propinuntur, et isti omnia præclare facta in se complexi, omnibus, quam maxime fieri potest, anteponuntur. Præsident prophetis, præsident et co-apostolis: illis, quia eorum oracula confirmant, et quæ illis erant in optatis, horum fructus illis concessus est; istis, quia plus cæteris Dominum dilexerunt et plura quam cæteri certamina subierunt. Præsident insuper martyribus aliisque sanctis. Ad illos enim respicientes quidam et cum aspectabilibus et cum inaspectabilibus adversariis in arenam descenderunt; alii tantum cum inaspectabilibus. Præsident sacerdotibus, ut pater B filii. Præsident omnibus simul omnes in omnibus supergressi, et omnibus se invocantibus omnia facti, et hoc ipsum, cum adhuc in terra superstites essent, prompte omnibus præstabant, et alacres se, ut singulis gratificarentur, exhibebant. Illi scilicet, qui os Christi erant, vasa electionis, fundamenta Ecclesiæ, quæstores eorum, Saluatoris pedis equi et imitatores; et post illorum orbis terrarum servatores. Haec sunt et plura, nec minora his supersunt, apostolorum præconia, quos quis bideret sibi asciscat, tanquam invictos propagnatores, propagnacula inexpugnabilia, custodes vigilantes, consolatores in adversis, in periculis liberatores, in morbis medicos, comites, C si quis iter faciat, gubernatores, si quis naviget, quos quis vivens curatores, et mortuos adjutores habet.

Quorum ductu et auxilio mihi jam quoque oratio ad finem, velut ad portum, provehitur. Omnia igitur et per omnia apostolis admodum probe peracta sunt. Quid enim? Ad Christum oportebat accedere? Accesserunt. Ubique predicare? Prædicarunt. In omnibus bonum certamen certare? Certarunt. Similem finem actionibus imponere? Imposuerunt. Violenta enim pro Christo suscepit mors ad Christum illos transmisit. Cujus mortis auctor Nero, qui vel solus, vel præcipue luculenter ostendit, quanta et qualia facinora imperium patrare possit, si malum præsidem nanciscatur. Nunc autem cum Christo in cœlis degente, cui etiam in terris inseparabiliter adhæserant, sine fine exsultant.

Ego vero consultum censeo ut, quia in termino versamur, apostolos compellem et invocem, mox que cursum sistam. Salvete igitur, o beati. Salvete, Christi discipuli, totius orbis magistri. Gaudetis etenim inter gaudia, quibus in cœlo fruimini, quando vestrum gregem quotidiani incrementis auctum aspicitis; nisi aliquid de voluptate decerpit, quod qui ubique terrarum a vobis instituti unum Christum, ut Deum, invocant, cæcōdemoniis malitia multifariam disseceti sunt; recta

dignata in dolium revocantes, doctrinæque a vobis traditæ alii aliter adversari tentantes. Vos quidem omnibus predicatis; veritas enim una est. At vero malignus perniciose strategemate usus, quos a conciliato jam idolorum cultu avulsos cernebat, eos a cognita veritate, prætextu veritatis indagandæ, avellere studuit. Verus impostor et improbitatis instrumentum, qui ista commentus est, ut dum homines pro Deo pugnam inueniunt, a Deo exciderent, et ut a Deo alienarentur, dum instinctu ejus pro Deo præter rationem et temere dimerint. Cæterum vos, si qua hujus rei cura vos tangit, ut profecto tangit, cibete et componite dissidia, Ecclesiamque iterum in unum congregare. Memineritis, ipsa vestra nomina hac tendere et hac vos impellere. Paulus igitur pausat contentionibus afferat. Petrus vero supra immotam petram incorruptæ doctrinæ ad ductos confirmet. Et ingentes gratias vobis debemus, partim propter illa quæ his in terris nostri causa sustinuistis, partim ob ea quæ iterum procurabitis. Capiamus et nos primæ illius vestræ curæ experimentum, ut quod auditione accepimus et fide credimus, oculis quoque intueamur, quomodo scilicet orbem terrarum ad salutem per traxeritis, Christum in vobis ipsis habentes et circumferentes, quem simul cum Patre et Spiritu sancto adorandum prædicastis, nunc et semper, et in sæcula. Amen.

A σιταὶ καὶ λόγου τοῦ δρῦσοῦ πάντας πέπον ἀμφιεῖται, καὶ δίλιος ἀλλως τῆς ὑμῶν διδοκαλίας ἀντέχεται βούλεσθαι. Ὅμετος μὲν γάρ ἐν πᾶσι τῷ κήρυγμα διηγεῖται. Τὸ γάρ ἀληθές ἔν δὲ πονηρὸς πονηρῷ χρησάμενος στρατηγήματι, οὓς ἀφηρέθη τῆς εἰδώλων πατηθείσης λατρείας ἀνταπόειπεν τῆς ἀληθείας ἐμπαγνήσατο ὑποθέξη διῆθεν τοῦ τῆς ἀληθείας φροντίζειν. Σοφιστὴς διτως ἐκεῖνος καὶ κακῶν δογανον. Τοιούτοις δραματουργήσας, ὡς ὑπὲρ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους μάχην ἀνηρμένους ἐκπίπτειν Θεοῦ· καὶ ἐν ἀλητριωθεῖσι Θεοῦ, Θεῷ παρὰ λόγον θορυβεῖν ὑπενθάλων. Πλὴν ἀλλ' εἰ τι γε ὑμῖν τοῦδε μέλει, καὶ γάρ οὐ μέλει, τῇδε λῆξι τὴν στάσιν. Καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἐν συναγάγετε. Μνήσθετε ὃς τῶν εἰς τούτο συντεινόντων ὑμεῖς ἐπέντυμοι. Καὶ δὲ μὲν Παῦλος τῶν διαχωρῶν δρεγέτω· δὲ δὲ Πέτρος· ἐπὶ πέτρων ἀρρεγῆ πάντας δριοῦ στηρίζεται τῆς τῶν δογμάτων δρθεῖτος. Ἡ που ποιλαπίσιους ὑπὲν εἰσήμεσθα τηνικαῖτα τὰς χάριτας, ὡς τε τῷ βίῳ περιόντες ὑπὲρ ὑμῶν ἡνέσχεσθε, καὶ ὡς αὖθις ἐπιμελήσασθε. Λιθοῖς μὲν καὶ ἡμεῖς τῆς προτίτης ἐκείνης ἐπιγελεῖας ὑμῶν πείραν. Ως ἀν δὲπερ ἀκοῇ παρελήφαμέν τε καὶ πεπιστεύκαμεν, καὶ δρθεῖλοις διῆς δεξιῶμεθα, ὃς ὑμεῖς τὸν οἰκουμένην ἐσώσατε, Χριστὸν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἔχοντες τε καὶ περιφέροντες, δὴν ἄμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι προσκυνήσατε, νῦν καὶ δει, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας· Ἀμήν.

B

MAXIMI PLANUDÆ

INTERPRETATIO

NONNULLORUM CAPITUM S. AUGUSTINI

EX DECIMO QUINTO DE TRINITATE

Quæ probant Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere

(*Opuscula aurea theologica, Petro Arcadio editore, Romæ, 1670.*)

Quoniam Marcus Ephesius in privatis colloquiis etiam scripta sanctorum Patrum Occidentalium siebat esse corrupta, huic stultæ assertioni Bessarion se opponens firmiter asseverabat, si ea omnia e codicibus deleantur, quæ hoc dogma probant, remansuras utique membranas albas. Non enim oliter unum, aut alterum verbum sancti proferunt ad id probandum, ut quis suspicetur eorum loca esse corrupta: sed integræ ea de re illorum paginæ, imo vero ad populum exstant homiliae. Quare Græci quoque Catholicæ illius ætatis, præsertim Bessarion et Demetrius Cydones, integros ferme tractatus sancti Augustini verterunt. Mirabar autem cur non etiam vertissent librum *De Trinitate* sancti Augustini tanti doctoris, ubi consulto ac de industria quæstionem hanc tractat. Sed reperi postea Maximum Planudem, monachum Græcum, celeberrimum philosophum et theologum, et in utraque lingua exercitatissimum, sanctoque Augustino addictissimum aliquot annis prius eum librum εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν transtulisse. Ex eo nos excerptimus quæ ad rem faciunt. Quæ sane quoniam in tertio tomo Augustini exstant, et prius tractata sunt, hic etiam ante alios ejus tractatus inserenda duximus.

Ceterum ne offendatur pius lector, quoniam Planudes quatuor argumentis adversus verum dogma Latinorum videtur insurgere, sciendum est cum timore principis illud fecisse, ut testatur Demetrius Cydones et Bessarion in solutione illorum argumentorum, quæ in calce post capita sancti Augustini ex libro *De Trinitate* desumpta, posuimus.

AUGUSTINI EX LIBRO XV DE TRINITATE.

CAPUT XVII.

Satis de Patre et Filio, quantum per hoc speculum atque in hoc ænigmate videre potuimus, locuti sumus. Nunc de Spiritu sancto, quantum, Deo donante, videre conceditur, dissereendum est : qui Spiritus sanctus, secundum Scripturas sanctas, nec Patris solius est, nec Filii solius, sed amborum, et ideo communem, quia invicem se diligunt Pater et Filius, nobis insinuat charitatem. Ut autem nos exerceret sermo divinus, non res in promptu sitas, sed in abdito scrutandas, et ex abdito eruendas, maiore studio fecit inquiri. Non itaque dixit Scriptura : Spiritus sanctus charitas est ; quod si dixisset, non parvam partem questionis istius abstulisset : sed dixit : « Deus charitas est » ; ut incertum sit, et ideo requirendum, utrum Deus Pater sit charitas, an Deus Filius, an Deus Spiritus sanctus, an Deus ipsa Trinitas. Neque enim dicturi sumus, non propter Deum dictum esse charitatem, quod ipsa charitas nulla substantia quæ Dei digna sit nomine, sed quod donum Dei sit, sicut dictum est Deo.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ, ΙΖ'.

*Περὶ τοῦ ἀτίου Πνεύματος, διπερ τῷ Πατρὶ καὶ
τῷ Υἱῷ λαμβάνεται, καὶ ἐκατέρου Πνεῦμα
λέγεται, καὶ τῷ τῆς ἀγάπης ροεῖται ὄνδματι,
κατοι καὶ ἐκδόσις τῶν ἐν τῇ Τριάδι προσώ-
πων ἀγάπης ὄντος.*

"Αλις μὲν οὖν περὶ Πατρός καὶ Υἱοῦ, δόπσον διὰ τοῦδε τοῦ ἐσόπτρου καὶ ἐν τῷδε τῷ αἰνῆγματι ιδεῖν ἡδυνήθημεν, διειλέγμεθα. Νυνὶ δὲ περὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος δόπσον, τοῦ Θεοῦ χρηγοῦντος, δρᾶν συγχωρούμεθα, διαταφῆτον· ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον κατὰ τὰς λεπάς Γραφὰς οὗτε τοῦ Πατρός ἐστι μόνου, οὗτε τοῦ Υἱοῦ μόνου, ἀλλ' ἀμφοῖν· καὶ διὰ τοῦτο κοινὴν ἡμῖν τὴν ἀγάπην διδάσκει, καὶ οὐ τὴν ἀλλήλους διατήρει, διατηρεῖ τὸν θεοτοκόν. Ινα δ' ἡμᾶς διθεῖος λόγος γυμνάσῃ, οὐκ εἰς προύπτον κείμενος πράγματα, ἀλλ' ἐν ἀποκρύψῳ ἐρευνητέα, καὶ ἐξ ἀποκρύψου ἐξενεκτέα, μεῖζον· ἀγῶνι πεποιήκει ζητεῖσθαι· οὐδὲ γάρ εἰπεν ἡ Γραφὴ, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀγάπη ἐστίν. Εἰ γάρ τούτην εἰρηκεν, οὐ μικρὸν ἀν μέρος ἀφείλετο τοῦδε τοῦ ζητήματος, οὐλ' εἶπεν, «Οὐ Θεός ἀγάπη ἐστίν,» ὡς διδηλού εἴναι, καὶ διὰ ταύτα ζητητέον, πάτερον δι Θεός καὶ Πατήρ ἀγάπη ἐστίν, ή δι Θεός καὶ Υἱός, ή δι Θεός τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ή δι Θεός αὐτῇ η Τριάς. Οὐδὲ γάρ ἐροῦμεν

A Quoniam tu es patientia mea. Neque enim propter ea dictum est, quia Dei substantia est nostra patientia, sed quod ab ipso nobis est, sicut alibi legitur : « Quoniam ab ipso est patientia mea : » Hunc quippe sensum facile refellit Scripturarum ipsa locutio. Tale est enim, « Tu es patientia mea ; » quale est, « Tu es, Domine, spes mea ; » et : « Deus meus misericordia ; » et multa similia. Non est autem dictum, Domine, charitas mea, aut, Tu es charitas mea, aut, Deus charitas mea ; sed ita dictum est : « Deus charitas est, » sicut dictum est : « Deus Spiritus est. » Hoc qui non discernit, intellectum a Domino, non expositionem querat a nobis. Non enim apertius quidquam possumus dicere. Deus ergo charitas est. Utrum autem Pater,

B an Filius, an Spiritus sanctus, an ipsa Trinitas, quia et ipsa non tres dii, sed unus Deus, hoc queritur. Sed jam in hoc libro superius disputavi, non sic accipiendam esse Trinitatem, quae Deus est ex illis tribus, quae in Trinitate nostrae mentis ostendimus, ut tanquam memoriasit omnium trium Pa-

μὴ διὰ ταῦτα ἀγάπην τὸν Θεὸν εἰρήσθαι, ὅτι ἡ ἀγάπη οὐκ ἔστιν ἡ οὐσία ἐκείνη, ἣτις ἔστιν ἀξία τοῦ ὄντος τοῦ Θεοῦ, ὅλλ' ὅτι δῶρόν ἔστι τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ εἰρέται πρὸς τὸν Θεὸν, ὅτι « Σὺ εἶ ἡ ὑπομονὴ μου. » Οὐ γάρ πάντω, διὰ ταῦτα εἰρηται, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἔστιν οὐσία ἡ ἡμετέρᾳ ὑπομονῇ, ἀλλ' ὅτι παρ' ἐκείνου ἡμῖν ἔστιν. ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἀναγινώσκομεν, ὅτι « Παρ' αὐτῷν ἡ ὑπομονὴ μου » ταῦτη γάρ τὴν ἔννοιαν φράζως ἀποκρύψεται ἡ τῶν Γραφῶν ὁμιλία. Τοιούτον γάρ ἔστι τὸ, « Σὺ εἶ ἡ ὑπομονὴ μου, » ὅποιόν ἔστι τὸ, « Σὺ, Κύριε, ἡ ἐλπίς μου. » καὶ, « Ο Θεός μου, τὸ Εἰεός μου » καὶ πολλὰ παραπλήσια· οὐκ εἰρηται δὲ, Κύριε, ἡ ἀγάπη μου, ή, Σὺ εἶ ἡ ἀγάπη μου, ή, « Ο Θεός ἡ ἀγάπη μου · ἀλλ' οὗτος εἰρημένον ἔστιν, « Ο Θεός ἀγάπη ἔστιν. » ὥσπερ εἰρηται « Ο Θεός πιεῦμά ἔστιν. » Ο δὲ δῆ τούτῳ μήδισκοί νόσην παρὰ Κυρίου, ἀλλὰ μή ἔξηγησον παρ' ἡμῶν ζητεῖτο. Οὐδὲ γάρ καθηρώτερόν τι λέγειν δύναμεθα. « Ο Θεός δρα ἀγάπη ἔστι. Πάτερον δὲ ή δὲ Πατήρ, ή δὲ Υἱός, ή τὸ Πιεῦμα τὸ ἄγιον, ή αὐτή ή Τριάς καὶ γάρ καὶ αὐτή οὐ τρεῖς Θεοί, ἀλλὰ Θεός ἔστιν εἰς τούτο ζητεῖται. Ἄλλη δῆ ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ ἀνωτέρῳ διειλέγματ, μήδισκοί οὕτω χρῆγονται λαμβάνειν τὴν Τριάδα, ητοις δὲ Θεός ἔστιν ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων, ἀπερ ἐν τῇ Τριάδι,

Joan. IV, 16.

ter, et intelligentia omnium trium Filius, et charitas omnium trium Spiritus sanctus, quasi Pater nec intelligat sibi nec diligit; sed ei Filius intelligat, et Spiritus sanctus ei diligit, ipse autem sibi et illis tantum meminerit; et Filius nec meminerit, nec diligit sibi, sed meminerit ei Pater, et diligit ei Spiritus sanctus, ipse autem et sibi et illis tantummodo intelligat; itemque Spiritus sanctus nec meminerit, nec intelligat sibi, sed meminerit ei Pater, et intelligat ei Filius, ipse autem et sibi et illis non nisi diligit: sed sic potius, ut omnia tria et omnes et singuli habeant in sua quiske natura; nec distent in eis ista, sicut in nobis aliud est memoria, aliud est intelligentia, aliud dilectio sive charitas; sed unum aliquid sit quod omnia valent, sicut sapientia, et sic habeatur in uniuscuiusque natura, ut qui habet, hoc sit quod habet, sicut immutabilis simplexque substantia.

Si ergo haec intellecta sunt, et quantum nobis in rebus tanti videre et conjectare concessum est, vera esse claruerunt, nescio cur non sicut sapientia, et Pater dicitur et Filius, et Spiritus sanctus, et simul omnes non tres, sed una sapientia; ita charitas, et Pater dicatur et Filius et Spiritus sanctus, et simul omnes una charitas. Sic enim et Pater Deus, et Filius Deus, et Spiritus sanctus Deus, et simul omnes unus Deus. Et tamen non frustra in hac Trinitate non dicitur Verbum Dei nisi Filius, nec

τοῦ νόδου ἡμῶν ὑπεδέξαμεν, ὡς μνήμην μὲν εἶναι τῶν τριῶν πάντων τὸν Πατέρα, καὶ νόησιν τῶν τριῶν πάντων τὸν Γίδην, καὶ ἀγάπην πάντων τῶν τριῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὡς τὸν Πατέρα μῆτε νοεῖν ἐαυτῷ, μῆτε ἀγαπᾶν, ἀλλὰ τὸν Γίδην ἐκείνῳ νοεῖν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκείνῳ ἀγαπᾶν, αὐτὸν δὲ καὶ ἐαυτῷ καὶ ἐκείνοις μόνον μεμνῆσθαι· καὶ μὴν καὶ τὸν Γίδην μῆτε μεμνῆσθαι, μῆτε ἀγαπᾶν ἐαυτῷ, ἀλλὰ μεμνῆσθαι αὐτῷ τὸν Πατέρα, καὶ ἀγαπᾶν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· αὐτὸν δὲ καὶ ἐαυτῷ καὶ ἐκείνοις μόνον νοεῖν· εἰς δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον μῆτε μεμνῆσθαι, μῆτε νοεῖν ἐαυτῷ, ἀλλὰ μεμνῆσθαι αὐτῷ τὸν Πατέρα, καὶ νοεῖν αὐτῷ τὸν Γίδην· αὐτὸν δὲ καὶ ἐαυτῷ καὶ ἐκείνοις οὐδὲν διειπέται μὴ ἀγαπᾶν· ἀλλ' οὕτω μᾶλλον ὡς πάντα τὰ τρία καὶ πάντες καὶ ἔκαστον ἔχειν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἔκαστον φύσει, καὶ μηδὲ διέτασθαι ἐν αὐτοῖς ταῦτα, ὥσπερ ἐν τῷ μὲν ἀλλοὶ μὲν ἡ μνήμη, ἀλλοὶ δὲ ἡ νόησις, ἔτερον δὲ ἡ ἀγάπη, ἀλλ' εἰναὶ τι τὸ πάντα δυνάμενον, ὥσπερ ἡ σοφία, καὶ οὕτως ἔχεσθαι ἐν ἑνὸς ἔκαστου φύσει, ὡς τὸν τόδε τι ἔχοντα εἶναι δὲ ἔχει, ὡς ἀτρεπτὸν καὶ ἀπλῆν οὐσίαν.

Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα νενήσται, καὶ ἐπόσσων ἡμῖν ἐν τηλικούτοις πράγμασιν ίδεῖν στοχάσσομαι συγχειχώρηται, ἀληθῆ δυντα ἀνεφάνη. Οὐκ οὖδα δὲ τι δηποτε μὴ ὥσπερ σοφία καὶ δι Πατήρ λέγεται, καὶ δι Γίδης, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, καὶ διοῦ πάντες οὐσίαν εἶναι τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἀγάπην, ἀλλ' οὐσίαν εἶναι τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἀγάπην οὐσίαν εἶτε ἐν τῷ Πατρὶ, εἶτε ἐν τῷ Γίδῃ, εἶτε ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι; "Ομως μέντοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον κυρίως ἀγάπην προσαγορεύεσθαι· ὥσπερ καὶ τῷ τοῦ νόμου ὄνδρι μεταξύ θετιν ὅτε δροῦ

^a I Cor. xiv, 21.

A donum Dei nisi Spiritus sanctus; nec de quo genitum est Verbum, nec de quo procedit principaliter Spiritus sanctus, nisi Deus Pater. Ideo autem addidi principaliter, quia et de Filio Spiritus sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam existenti, et nondum habenti, sed quidquid Unigenito Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo donum commune procederet, et Spiritus sanctus, Spiritus esset amborum. Non est igitur accipienda transunter, sed diligenter intuenda inseparabilis Trinitatis ista distinctio. Hinc enim factum est ut proprie Dei Verbum, etiam Dei Sapientia diceretur, cum sit Sapientia et Pater et Spiritus sanctus. Si ergo proprie aliquid horum trium charitas nuncupanda est, quid aptius quam ut hoc sit Spiritus sanctus? Ut scilicet in illa (Trinitatis) simplici summaque natura non sit aliud substantia, et aliud charitas, sed substantia ipsa sit charitas, et charitas ipse sit substantia, sive in Patre, sive in Filio, sive in Spiritu sancto, et tamen proprie Spiritus sanctus charitas nuncupetur. Sicut legis nomine aliquando simul omnia veteris instrumenti sanctorum Scripturarum significantur eloquia. Nam ex propheta Isaia testimonium ponens Apostolus, ubi ait: « In aliis linguis, et in aliis labiis loquar populo huic^a, » præmisit tamen: « In lege scriptum est, » Etipse Dominus; « In lege, inquit, eorum scriptum est, quia Oderunt

B διοῦ πάντες μία ἀγάπη. Οὕτω γάρ καὶ δι Πατήρ Θεός, καὶ δι Γίδης Θεός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον Θεός, καὶ διοῦ πάντες εἰς Θεός. Καὶ μέντοι οὐ μάτην ἐν τῇδε τῇ Τριάδι οὐ λέγεται Λόγος τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ δι Γίδης, οὐδὲ δύρων Θεοῦ, εἰ μὴ δι Πνεύματος τὸ ἄγιον. Οὐδὲ εἴσι οὐκ ἐγεννήθει Λόγος, καὶ εἴσι οὐκ ἐκπορεύεται ἀρχοειδῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, εἰ μὴ δι Πτεροῦ δι τοῦτο δὲ προστίθηται τὸ ἀρχοειδῶς, ἐπειδὴ καὶ ἐκ τοῦ Γίδηο τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εὑρίσκεται ἐκπορεύεμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αὐτῷ δι Πτεροῦ ἐδώκεν, οὐκέ τι δημογενεῖ Λόγοψ δέδωκεν, ἐν τῷ γεννῆν δέδωκεν, οὐτως δρά αὐτὸν ἐγέννησεν, οὓς καὶ εἴς αὐτοῦ τὸ δύρων κοινὸν προέρχεσθαι, καὶ Πνεῦμα ἄγιον εἶναι ἀμφοῖν. Οὐκ δρά παροδικῶς ἀξία λαμβάνεσθαι, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἐπισκυπεῖσθαι τὸ ἀδιείρετος αὐτῇ τῇδε Τριάδος διαστολή. Ἐντεῦθεν γάρ γέγονεν ὡς κυρίως τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον Θεοῦ τοφίζειν λέγεσθαι, καίτοι καὶ τοῦ Πατρὸς τοφίας δύντος, καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κυρίως τῶν τριῶν τι τούτων ἀγάπην διοράζεσθαι χρή, τι τοῦ ἀνδρομοδιώτερον εἶη τοῦτο εἶναι ή τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον; ὡς ἐν ἐκείνῃ δηλαδή τῇ ἀπλῇ καὶ ἀκροτάτῃ φύσει μὴ εἶναι ἔτερον μὲν τὴν οὐσίαν, ἔτερον δὲ τὴν ἀγάπην, ἀλλ' οὐσίαν εἶναι τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἀγάπην οὐσίαν εἶτε ἐν τῷ Πατρὶ, εἶτε ἐν τῷ Γίδῃ, εἶτε ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι; "Ομως μέντοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον κυρίως ἀγάπην προσαγορεύεσθαι· ὥσπερ καὶ τῷ τοῦ νόμου ὄνδρι μεταξύ θετιν ὅτε δροῦ

me gratis^a: » cum hoc legatur in Psalmo. Ali quando autem proprie vocatur lex, quae data est per Moysen secundum quod dictum est: « Lex et prophetæ usque ad Joannem^b. » Et: « In his duobus præceptis tota lex pendet et prophetæ^c. » Illic utique proprie lex appellata est de monte Sina; prophetarum autem nomine etiam psalmi significati sunt, et tamen alio loco ipse Salvator: « Oportebat, inquit, impleri omnia, quæ scripta sunt in lege, et prophetis, et psalmis de me^d. » Hic rursus prophetarum nomen, exceptis psalmis, intelligi voluit. Dicitur ergo lex universaliter cum prophetis et psalmis; dicitur et proprie, quæ per Moysen data est. Item dicuntur communiter prophete simul cum psalmis, dicuntur et proprie præter psalmos. Et multis aliis exemplis doceri potest multarum rerum vocabula et universaliter ponи, et proprie quibusdam rebus adhiberi, nisi in re aperta vitanda sit longitudo sermonis. Nam ideo dixi, ne quisquam propterea nos inconvenienter existimes charitate in appellare Spiritum sanctum, quia et Deus Pater et Deus Filius potest charitas nuncupari. Sicut ergo unicum Dei Verbum proprie vocamus nomine sapientie, cum sit universaliter et Spiritus sanctus et Pater ipsa Sapientia: ita Spiritus sanctus proprie nuncupatur vocabulo charitatis, cum sit

πάντα τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ θείας Γραφῆς δηλοῦνται λόγια· καὶ γάρ ἐκ τῆς Γραφῆς τοῦ Ἡσαΐου μαρτυριῶν τιθεὶς δὲ Ἀπόστολος Ἐνθα φησίν, « Ἐν ἑτερογλωτταῖς καὶ ἐν χελεσιν ἑτέροις; λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, » προδύθηκεν ὅμως, « Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. » Καὶ αὐτὸς δὲ δὲ Κύριος, « Ἐν τῷ νόμῳ, φησίν, αὐτῶν γέγραπται, διτι, Ἐμίστησάν με δωρεὰν, » καίτοι τούτου ἀναγινωσκομένου ἐν τῷ φαλμῷ. Ἐνίστε δὲ νόμος κυρίως καλεῖται διὰ Μωϋσέως, κατὰ τὸ ῥήθεν, « Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἔως Ἰωάννου. » Καὶ « Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἑντολαῖς δὲος δὲ νόμος καὶ οἱ προφῆται χρέμανται. » Ἐνταῦθα γάρ πάντως νόμος κυρίως προσαγορεύεται δὲ ἐκ τοῦ δρους Σινᾶ, τῷ τῶν προφητῶν δὲ δύναμιτι καὶ οἱ φαλμοὶ σημανοῦται. Ἐν ἑτερῷ μέντοι τύπῳ αὐτὸς δὲ Σωτὴρ, « Ἐδει, » φησί, « πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ καὶ προφῆταις καὶ φαλμοῖς περὶ ἡμού. » Ἐνταῦθα γάρ πάλιν τὸ τῶν προφητῶν διομα, ἔξαιρουμένων τῶν φαλμῶν, νοεῖσθαι τὴθέλησε. Λέγεται ἄρα νόμος καθολικῶς σὺν τοῖς προφήταις καὶ φαλμοῖς. Λέγεται καὶ κυρίως δὲ θεὸς Μωϋσέως δοθεὶς. « Εἳτε λέγονται κοινῶς οἱ προφῆται σὺν ταῖς φαλμοῖς. Λέγονται δὲ καὶ ίδιως πλήν τῶν φαλμῶν. Καὶ πολλοῖς δὲ παραδείγμασι καὶ διλοις δυνατὸν τιμᾶς; γνῶναι, ὡς πολλῶν πραγμάτων δύναματα καὶ καθολικῶς τιθεσθαι, καὶ ίδιως τισὶν ἀπονέμεσθαι· εἰ μὴ ἐν πράγματι φανερῷ φυλάττεσθαι χρήτη τὸ τοῦ λόγου μῆχος. Τοῦτο δὲ διὰ τοῦτο εἴπον, ἵνα μή τις τιμᾶς τούτου χάριν αἰηθεῖ, μή δρμοδίως ἀγάπην προσαγορεύειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐπειδὴ καὶ ὁ

A universaliter charitas et Pater et Filius. Sed Dei Verbum, id est unigenitus Dei Filius, aperte dicitur est Dei Sapientia, ore apostolico, ubi ait, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam. Spiritus autem sanctus ubi sit dicitur charitas, invenimus, si diligenter Joannis apostoli scrutemur eloquium. Qui cum dixisset: « Dilicissimi, diligamus invicem, quia dilectio ex Deo est, » secundus adjunxit: « Et omnis qui diligit, ex Deo natus est; qui non diligit, non cognovit Deum; quia Deus dilectio est^e. » Illic manifestavit eam se dixisse dilectionem Deum, quam dixit ex Deo. Deus ergo ex Deo est dilectio. Sed quia et Filius ex Deo Patre natus est, et Spiritus sanctus ex Deo Patre procedit, quem potius eorum hic debeamus accipere, dictum esse dilectionem Deum, merito queritur: Pater enim solus ita Deus est, ut non sit ex Deo; ac per hoc dilectio, qua ita Deus est, ut ex Deo sit, aut Filius est, aut Spiritus sanctus. Sed in consequentibus cum Dei dilectionem commemorasset, non qua nos eum, sed qua ipse dilexit nos, et misit Filium suum liberatorem pro peccatis nostris, et hinc exhortatus esset ut et nos invicem diligamus, atque ita in nobis Deus maneat: quia utique dilectionem Deum dixerat, statim volens de hac re apertius aliquid eloqui: « In hoc, inquit, cognoscimus quia in ipso

B Θεὸς καὶ Πατήρ, καὶ δὲ Υἱὸς δύναται ἀγάπη προσαγορεύεσθαι· ὕσπερ οὖν τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγου κυρίως καλοῦμεν τῷ τῆς σοφίας δύναμιτι, καίτοι καθόλου καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ τοῦ Πατρὸς σοφίας δύντος, οὗτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγίου κυρίως τῷ τῆς ἀγάπης δύναμιτι, καθόλου καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀγάπης δύντος. Άλλ᾽ δὲ μὲν Λόγος τοῦ Θεοῦ, τούτεστιν δὲ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, φανερῶς εἰρηται τοῦ Θεοῦ σοφία τῷ ἀποστολικῷ στόματι, ἵνα φησι, « Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν, καὶ Θεοῦ σοφίαν. » Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ποῦ ποτε εἰρήσθαι ἀγάπην εὑρίσκομεν; ἀν περ ἐπιμελῶς τῷ τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου λογίῳ πρόσσχωμεν, δει εἰπών, « Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, διτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστιν, » ἐπομένως συνηῆσε, « Καὶ πᾶς δὲ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη· δὲ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, διτι δὲ Υἱὸς ἀγάπη ἔστιν. » Ἐνταῦθα ἐφανέρωσεν ἐαυτὸν αὐτὴν εἰρηκέναι ἀγάπην τὸν Θεόν, ἦν εἰπεν ἐκ τοῦ Θεοῦ. Θεὸς δῆρα ἐκ Θεοῦ ἔστιν ἡ ἀγάπη· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ δὲ Υἱὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐγεννήθη, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐκπορεύεται, τίνα τούτων μᾶλλον ἐνταῦθα ἐκλαβεῖν ὅφειλομεν εἰρήσθαι ἀγάπην τὸν Θεόν, δικαιώς ζητεῖται. « Οὐ γάρ Πατήρ μόνος ἔστιν οὕτω Θεός, ὡς μὴ ἐκ Θεοῦ είναι, καὶ διτι ταῦτα ἡ ἀγάπη. Ήτις οὕτω Θεός ἔστιν, ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ είναι, ή Υἱός ἔστιν, ή τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐπομένοις; τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἀναμνήσας, οὐ καθ' ἥμερον αὐτὸν, ἀλλὰ καθ' ἥμερον αὐτὸν, » Καὶ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, »

^a Joan. xv, 25.

^b Lyc. xvi, 16.

^c Matth. xxi,

^d 40.

^e Lyc. xxiv, 44.

^f I Joan. iv, 7, 8.

manemus, et ipse in nobis, quia de Spiritu suo dedit nos nobis.⁸ » Spiritus itaque sanctus de quo dedit nobis, facit nos in Deo manere, et ipsum in nobis, hoc autem facit dilectio. Ipse est igitur Deus dilectio. Denique paulo post eum hoc ipsum repetisset, atque dixisset: « Deus dilectio est, » continuo subjecit: « Et qui manet in dilectione, in Deo manet, et Deus manet in eo. » Unde supra dixerat: « In hoc cognovimus quia in ipso manemus et ipse in nobis, quia de Spiritu suo dedit nobis. » Ipse ergo significatur ubi legitur: « Deus dilectio est. » Deus igitur Spiritus sanctus qui procedit ex Deo, cum datus fuerit homini, accedit eum in dilectionem Dei et proximi, et ipse dilectio est. Non enim habet homo unde Deum diligit, nisi ex Deo. Propter quod paulo post dicit: « Nos diligamus, quia ipse prior dilexit nos ». Apostolus quoque Paulus: « Dilectio, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis⁹. »

CAPUT XVIII.

Nullum est isto Dei dono excellentius. Solum est, quod dividit inter filios regni aeterni et filios perditionis aeternæ. Dantur et alia per Spiritum sanctum munera, sed sine charitate nihil prosunt. Nisi ergo tantum impertiatur cuique Spiritus san-

ctus, « Ιλασμὸν ὑπὲρ τῶν ἀκαρπῶν ἡμῶν» , καντεῦθεν ἐδιδάξεν ὡς καὶ ἡγεῖς ἀλλήλους ἀγαπῶμεν, καὶ οὐτας δὲ Θεός ἐν ἡμῖν μένει. Ἐπει τοινυν ἀγάπην τὸν Θεὸν εἰρηκε, εὐθὺς τέλων περὶ τοῦδε τοῦ πράγματος φανερώτερόν τι διαλεχθῆναι, «Ἐν τούτῳ, » φησι, « γινώσκομεν, διτὶ ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, διτὶ ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ διδώμεν ἡμῖν. » Τὸ Πνεῦμα τοινυν τὸ ἄγιον, ἐξ οὐδιδώμενος ἡμῖν, ποιεῖ ἡμᾶς ἐν τῷ Θεῷ μένειν, καὶ αὐτὸν ἐν ἡμῖν· τούτῳ δὲ ποιεῖ ἡ ἀγάπη· αὐτὸς ἔστιν δρά δὲ Θεός; ἡ ἀγάπη. Καὶ τέλος μετὰ μικρὸν τοῦτον αὐτὸν ἐπιναλαβὼν, καὶ εἰπὼν, «Ο Θεός ἀγάπη ἔστιν, » ἐξῆς ἐπήγαγε, « Καὶ δὲ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ δὲ Θεός ἐν αὐτῷ μένει· » οὗτον ἀνωτέρω εἰρήκεν, «Ἐν τούτῳ γινώσκομεν διτὶ ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, διτὶ ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ διδώμεν ἡμῖν. » Αὐτὸν δρά δηλοῦται ἐνθα ἀναγινώσκομεν, «Ο Θεός ἀγάπη ἔστιν. » δὲ Θεὸς τοινυν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴν δοῦλος τῷ ἀνθρώπῳ, ἀνάπτει αὐτὸν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλήρους, καὶ αὐτὸς ἀγάπη ἔστιν. Οὐδὲν γάρ ἔχει δὲ ἀνθρώπος οὐδεν τὸν Θεὸν ἀγαπήσῃ. διτὶ μὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸν μετ' ἐλίγοι φησὶν, « Ήμᾶς δὲ ἀγαπῶμεν, διτὶ αὐτὸς πρότερον ἡγάπησαν ἡμᾶς. » Καὶ δὲ ἀπόστολος Παῦλος « Η ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, » φησιν, « ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδιάσις ἡμῶν διὰ Πνεύματος ἀγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. »

A ctus, ut cum Dei et proximi faciat amatorem, sinistra non transfertur ad dextram. Nec Spiritus propriè dicitur donum, nisi propter dilectionem. Quam qui non habuerit, « Si linguis hominum loquatur et angelorum, sonans æramentum est, et cymbalum tintinnens. Et si habuerit prophetiam, et scierit omnia sacra menta, et omnem scientiam, et si habuerit omnem fidem ita ut montes transferat, nihil est. Et si distribuerit omnem substantiam suam, et si tradiderit corpus suum ut ardeat, nihil ei prodest¹⁰. » Quantum ergo bonum est, sine quo ad aeternam vitam neminem bona tanta perducunt? Ipsa vero dilectio, sive caritas, nam unius rei est utrumque nomen, si habeat eam, qui non loquitur linguis, nec habet prophetiam, nec omnia sicut sacramenta, omnemque scientiam, nec distribuit omnia sua pauperibus, vel non habendo quod distribuit, vel aliqua necessitate prohibitus, nec tradit corpus suum ut ardeat, si talis passionis nulla tentatio est, perducit ad regnum, ita ut ipsam fidem non faciat utilem nisi charitas. Sine charitate quippe fides potest quidem esse, sed non proficere. Propter quod et apostolus Paulus: « In Christo, inquit, Jesu neque circuncisio, neque prepucium aliquid valet, sed fides, q̄re per dilectionem operatur¹¹: » sic eam discernens

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ'.

Περὶ τῆς ὑπαρχοῦσας τῆς ἀγάπης, ητις οἰτως ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστιν, ὡς καὶ αὐτὴ θεός εἶται.

Οὐδέν εστι τοῦδε τοῦ δώρου τοῦ Θεοῦ ὑψηλότερον· μόνον γάρ εστι τὸ διαιροῦν μεταξὺ τῶν οἰών τῆς αἰώνιου βασιλείας, καὶ τῶν οἰών τῆς αἰώνιου ἀπωλείας. Διδούται δὲ καὶ ἔτερα διὰ τοῦ Πνεύματος δύρα, ἀλλὰ διῆχ τῆς ἀγάπης οὐδὲν ὡφειλοῦσιν, εἰ μὴ ἀρά τοσοῦτον διανεμηθείη τινι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ω; αὐτὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλήρους ἐραστὴν ποιήσαι· ἐκ γάρ τῆς ἀριστερᾶς οὐ μετάγεται πρό; τὴν δεξιάν. 'Αλλ' οὐδὲν τὸ Πνεῦμα κυρίως λέγεται δώρον, ὅτι μὴ διὰ τὴν ἀγάπην, τὸν δὲ μή ἔχων, ἐὰν ταῖς γλώσσασι τῶν ἀνθρώπων λαλῇ, καὶ τῶν ἀγγέλων, ἥκων ἐστι χαλκὸς; καὶ κύριον διαλάζον, καὶ ἐὰν ἔχῃ προφητείαν, καὶ εἰδῆ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πάσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν σχῆμα πάσαν τὴν πίστιν, ὥστε ἥρη μεθιστάνειν, οὐδέν εστι· καὶ ἐὰν ψωμίσῃ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ἐὰν παραδῷ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἵνα καυθῆ, οὐδὲν ὀψιλεῖται. Πόσον τοινυν ἀγαθόν ἔστι, οὐδὲν χωρὶς πρό; τὴν αἰώνιον ζωὴν οὐδένα τοσαῦτα δηγεῖταιν ἀγαθά; Αὐτὴ δὲ ἡ ἀγάπη, εἰ καὶ μὴ γλώσσας λαλεῖ, μήτ' ἔχει προφητείαν, μήτε πάντα οὖδε τὰ μυστήρια, καὶ πάσαν τὴν γνῶσιν, μήτε ψωμίσῃ πιειν τὸν πάντα τὰ ἔντοντα, τὴν γάρ τοι ποτὲ ἀνέψυχετε, τὴν τοινυν ἀνάγκην καλυπτεῖσα, μήτε περιρράντει τὸ σῶμα ἔστωται ὡς καυθῆγε, εἰ τοιούτου πάθους μηδεὶς ἔστι πειρασμός, γειραγγεῖ πρὸς τὴν βασιλείαν · ω· καὶ αὐτὴν τὴν πίστιν μηδὲν

⁸ Joan. iv, 45. ⁹ ibid. 19. ¹⁰ Rom. v, 5. ¹¹ I Cor. viii, 1 seqq. ¹² I Cor. v, 6.

ab ea fide qua et daemones credunt, et contremiscunt.¹³ » Dilectio igitur quae ex Deo est, et Iesus est, proprie Spiritus sanctus est, per quem diffunditur in cordibus nostris Dei caritas, per quam nos tota inhabitat Trinitas. Quocirea rectissime Spiritus sanctus, cum sit Deus, vocatur etiam donum Dei. Quid donum proprium quid nisi caritas intelligenda est, quae producit ad Deum, et sine qua quodlibet aliud donum Dei non producit ad Deum?

CAPUT XIX.

An et hoc probandum est, Dei donum dictum esse in sacris litteris Spiritum sanctum? Si et hoc exspectatur, habemus in Evangelio secundum Joannem Domini Iesu Christi verba dicentis: « Si quis sicut sit, veniat ad me, et bibat. » — « Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluunt aquae vivae. » Porro evangelista secutus adjunxit: « Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepti erant credentes in eum¹⁴. » Unde dicit etiam Paulus apostolus: « Et omnes unum Spiritum potavimus¹⁵. » Utrum autem donum Dei sit appellata aqua ista, quae est Spiritus sanctus, hoc quæritur. Sed sicut hic invenimus hanc aquam Spiritum sanctum esse, ita invenimus alibi in ipso Evangelio hanc aquam donum Dei appellatam.

Ἐπερον ποιεῖ ὠφέλιμον εἶναι, ὅτι μή ἡ ἀγάπη. Χωρὶς γὰρ ἀγάπης ἡ πίστις δύναται μὲν εἶναι, οὐ μὴν δὲ καὶ ὑφείσιν. « Εὐθεν τοι καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, « Ἐν Χριστῷ, » φησὶν, « Ἰησοῦ οὗτε περιτομῇ τι Ισχύει, οὗτε ἀκροβυστίᾳ, ἀλλὰ πίστις, ἡ διὸ τῆς ἀγάπης ἐνεργούμενη, » οὕτως αὐτὴν δειχρίων ἀπὸ τῆς πίστεως, καθ' ἥν « καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίτουσιν. » Η ἀγάπη τούν, ήτις ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστι, καὶ Θεός ἔστι κυρίως, τὸ Πνεῦμα τοῦ ἄγιου ἔστι, δι' οὗ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη, δι' οὗ ἐν ἡμῖν ἡ Τριάς ὅλη ἐνοικεῖ. Ἀμέλεις καὶ δρθίστατα τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον Θεός δυν, καὶ δῶρον Θεοῦ καλεῖται. « Ο δῶρον κυρίως τὸ ποτε ἐπερον νοητέον, ὅτι μή τὴν ἀγάπην, τὴν πρᾶσ τὸν Θεὸν προσάγουσαν, καὶ οὓς χωρὶς πᾶν ὄτιον ἐπερον Θεοῦ. χάρισμα οὐ προσάγει πρᾶσ τὸν Θεόν;

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ^η.

Tίνι λόγῳ δῶρον καὶ χάρισμα τοῦ Θεοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον.

« Άρι οὖν καὶ τοῦτ' ἀποδεικτέον, δῶρον Θεοῦ εἰρήσθαι ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τίς ἐκδέχεται; » Εχομεν ἐν τῷ κατὰ Ιωάννην Εὐαγγελίῳ τὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν βήματα λέγοντος, « Εἰ τις διψᾷ, ἀρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. » — « Ό πιστεύων εἰς ἐμὲ, » ὡς εἴπεν ἡ Γραφὴ, « ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὄντας ζῶντος. » Εὐθὺς δὲ καὶ δὲ εὐαγγελιστὴς ἐπόμενος συνῆψε, « Τούτῳ δὲ εἴπε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἐμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς

τὸν Δominum idem quando cum muliere Samaritanā ad puteum loquebatur, cui dixerat: « Da mihi bibere, » cum illa respondisset, quod ἡ Ιudei non contumuit Samaritanis, » respondit Jesus, et dixit ei: « Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. » Dixit ei mulier: « Domine, neque in quo hauias habes, et puteus altus est; unde ergo habes aquam vivam? » et cetera. Respondit Jesus et dixit: « Omnis qui biberit ex aqua sitiēt iterum; qui autem biberit ex aqua, quam dabo ei, non sitiēt in aeternū; sed aqua, quam ego dabo ei, siet in eo sōns aquae salientis in vitam aeternam¹⁶. » Quia ergo hæc aqua viva, sicut evangeliista exponit, Spiritus est sanctus, procul dubio Spiritus donum Dei est, de quo hic Dominus ait: « Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. » Nam quod ibi ait, « Flumina de ventre ejus fluunt aquae vivae, » hoc isto loco; « Fiet in eo, inquit, sōns aquae salientis in vitam aeternam. » Paulus quoque apostolus, « Unicuique, inquit, nostrum datur gratia secundum mensuram donationis Christi¹⁷. » Atque ut donationem Christi Spiritum sanctum ostenderet, serutus adjunxit: « Propter quod dicit: Ascendit in altum; captivavit captivitatem,

αὐτὸν. » Οθεν φησὶ καὶ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, « Καὶ πάντες ἐν Πνεῦμα ἐπίομεν. » Πότερον δὲ δῶρον Θεοῦ ἀνομάσθη τόδε τὸ ὄντωρ, ὅπερ ἔστι τὸ Πνεῦμα, τοῦτο ζητεῖται. 'Αλλ' ὕσπερ ἐνταῦθα εὑρίσκομεν τόδε τὸ ὄντωρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἶναι, οὕτως εὐρίσκομεν καὶ ἀλλοχοῦ ἐν αὐτῷ τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦτο τὸ ὄντωρ τὸ Θεοῦ δῶρον προσχορεύθεν. Καὶ γὰρ δὲ αὐτὸς Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι γυναικὶ παρὰ τῷ φρέατι ὅμιλῶν. ήπιρ εἰρηκεν, « Δός μοι πιεῖν, » ἐκείνης ἀποκριθείσῃς, ὅτι « Ίουδαιοί οὐ συγχρώνται τοῖς Σαμαρείταις, » ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν, « Εἰ ηδεῖς τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἔστιν δὲ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ητησας αὐτὸν, καὶ ἐδωκές σοι ὄντωρ ζῶν. » Λέγει αὐτῷ η γυνὴ, « Κύριε, οὔτε διτήημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἔστι βαθύ· πολὺν οὖν ἔχεις τὸ ὄντωρ τὸ ζῶν; » δὲ καὶ τὰ ἔξτη. « Απεκρίθη δὲ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, « Πᾶς δὲ πίνων ἐκ τοῦ ὄντος; τούτου διψήσει πάλιν, δὲ δὲ πίνων ἐκ τοῦ ὄντος, οὐ ἐγὼ διύσω αὐτῷ, γενήσεται αὐτῷ πηγὴ ὄντας ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. » Επειδὴ τοίνυν τὸ ὄντωρ τοῦτο τὸ ζῶν, καθάπερ δὲ εὐαγγελιστὴς ἐξηγήσατο, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἔστιν, ἀναμφιστέλως δῶρον τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα ἔστι, περὶ οὗ ἐνταῦθα φησιν δὲ Κύριος, « Εἰ ηδεῖς τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἔστιν δὲ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ητησας αὐτὸν, καὶ ἐδωκές σοι ὄντωρ ζῶν. » Ο γὰρ ἐκεὶ εἰρηκε, « Πεταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὄντας ζῶντος, » τούτῳ ἐνταῦθα φησι, « Γενήσεται αὐτῷ

¹³ Jac. ii, 19. ¹⁴ Joan. vii, 57-59. ¹⁵ I Cor. xii, 13. ¹⁶ Joan. iv, 10-14. ¹⁷ Ephes. iv, 7.

*dedit dona hominibus*¹¹. » Notissimum est autem, A *Dominum Iesum*, cum post resurrectionem a mortuis ascendisset in cœlum, dedit Spiritum sanctum, quo impleti qui crediderant linguis omnium gentium loquebantur. Nec movat, quod ait, *Dona*, non donum; id enim testimonium ex psalmo posuit. Hoc autem in psalmo ita legitur: « Ascendisti in altum, captivasti captivitatem, accepisti dona in hominibus¹². » Sic enim plures codices habent, et maxime Græci, et ex Hebræo sic interpretatum habemus. *Dona* itaque dixit Apostolus, quemadmodum Propheta, non donum. Sed cum Propheta dixerit: « Accepisti in hominibus, » Apostolus maluit dicere, « Dedit dona hominibus, » ut ex utroque scilicet verbo, uno propheticō, apostolicō altero, quia in utroque est divini sermonis auctoritas, sensus plenissimus redderetur. Utramque enim verum est, et quia dedit hominibus, et quia accepit in hominibus. Dedit hominibus, tanquam caput membris suis. Accepit in hominibus idem ipse utique in membris suis, propter quæ membra sua clamavit de cœlo: « Saule, Saule, quid me persequeris¹³? » Et de quibus membris suis ait: « Quando uni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti¹⁴. » Ipse ergo Christus et dedit de cœlo, et accepit in terra. Porro autem dona ob hoc ambo dixerunt, et prophetæ, et Apostolus, quia per donum, quod

B est *Spiritus sanctus*, in commune omnibus membris Christi multa dona quæ sunt quibusque propria dividuntur. Non enim singuli quique habent omnia, sed bi illa, et alii alia, quamvis ipsum donum, a quo enīcūque propria dividuntur, omnes habeant, id est *Spiritu sanctum*. Nam et alibi cum multa dona commemorasset: « Omnia, inquit, hæc operatur unus atque idem *Spiritus*, dividens propria unicuique, prout vult¹⁵. » Quod verbu et in Epistola, quæ ad Hebræos est, invenitur, ubi scriptum est: « Attestante Deo signis et ostentis, et variis virtutibus, et *Spiritus sancti* distributio- nibus¹⁶. » Et hic cum dixisset: *Ascendit in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus*: « Quod autem ascendit ait, quid est nisi quia et descendit in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, quosdam vero evangelistas, quosdam autem pastores et doctores. » Ecce quare dicta sunt dona, quia sicut alibi dicit: « Nunquid omnes apostoli? Nunquid omnes prophetæ¹⁷? » et cætera: hic autem adjunxit: « Ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi¹⁸. » Hæc est domus, quæ, sicut Psalmus canit, ædificatur post captivitatem; quoniam qui sunt a

πηγὴ ὑδατος ἀλλοιμένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. » Καὶ Παύλος ὁ ἀπόστολος, « Ἐκάστῳ, φησίν, « ἡμῶν δίδοται χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. » Καὶ ἵνα τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἶναι ἀποδεῖξῃ, ἐπόμενος συνήψε, « Διὸ καὶ φησίν, Ἀναβὰς εἰς ὕψος ἥχμαλώτευσεν αἰχμαλώτων, Ἑδωκες δόματα τοῖς ἀνθρώποις. » Γνωριμώτατον δὲ ἔστι, τὸν Κύριον Ἰησοῦν, μετὰ τὴν ἐκ νικηρῶν ἀνάστασιν εἰς οὐρανὸν ἀνελθόντα, δοῦναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, σὸν πλησθέντες οἱ πιστεύσαντες, ταῖς τῶν ἑθνῶν γλώσσαις πάντινοι ἐλάλουν· μή δὲ θροεῖται ἡμᾶς, διτι φησι, δόματα, οὐχὶ δόμα. Ταύτην γὰρ τὴν μαρτυρίαν ἐκ τοῦ φαλμοῦ τέθεικε, τοῦτο δὲ ἐν τῷ φαλμῷ οὗτως ἀναγινώσκεται, « Ἀνέβη εἰς ὕψος, ἥχμαλώτευσας αἰχμαλωτιαν, Ἐλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις. » Οὕτω γάρ τὰ πλείστα τῶν βιβλίων ἔχουσι, καὶ μάλιστα τῶν Γραικῶν καὶ τῶν Ἐβραιῶν οὕτω; ἐρμηνευθὲν ἔχομεν. Δόματα τοίνυν φησίν δὲ ἀπόστολος δὲ τρόπον δὲ προφήτης, οὐ δόμα, ἀλλὰ τοῦ προφήτου φαμένου, « Ἐλαβε, ἐν ἀνθρώποις, » δὲ ἀπόστολος μᾶλλον εἰλετο εἰπεῖν, « Ἐδωκε τοῖς ἀνθρώποις· » ὡς ἐξ ἔκατέρου δηλαδὴ λόγου, ἐνις; μὲν τοῦ προφητικοῦ, ἐτέρου δὲ τοῦ ἀποτολικοῦ (καὶ γάρ ἐν ἔκατέρῳ αὐθεντίᾳ τοῦ θεοῦ λόγου) πληρεστάτῃ ἀποδοθῇ ἡ ἔννοια· ἔκατέρον γάρ ἀληθὲς καὶ διτι δέδωκε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ διτι ἔλεεν ἐν ἀνθρώποις. « Εδωκε μὲν γάρ τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἀν κεφαλὴ τοῖς οἰκεῖοις; μέλεσιν, ἐλαβε δὲ ἐν ἀνθρώποις δὲ αὐτὸς, δηλονότι ἐν τοῖς οἰκεῖοις;

¹¹ Ἡρ. i. 8. ¹² Psal. lxxvi. 19. ¹³ Act. ix. 4.

¹⁴ I Cor. xii. 28, 29. ¹⁵ Ephes. iv. 12.

C μέλεσι, διτι ἄπερ οἰκεῖα μέλη ἐξ οὐρανοῦ ἐθέτε, « Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; » Καὶ περὶ τῶν οἰκείων μελῶν φησίν, « Ἐφ' ὅσον ἐν τῶν ἔλαχίστων μου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. » Αὐτὸς δέρα δικαιοσύνης καὶ ἔδωκεν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεεν ἐν τῇ γῇ. Διτι ταῦτα δὲ δόματα καὶ διμφα εἰπον, δὲ προφήτης καὶ δὲ ἀπόστολος, διτι διὰ τοῦ δώρου, τουτέστι τοῦ ἄγιου Πνεύματος, εἰ; κοινὸν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τοῦ Χριστοῦ μέλεσι πολλὰ δῶρα, ἄπερ εἰσὶν ἔκαστω διτι, διαιροῦνται· οὐδὲ γάρ ἔκαστοι πάντα ἔχουσιν, ἀλλὰ οἱ μὲν τάδε, οἱ δὲ τάδε, καὶ περ αὐτὸν τὸ δῶρον, ἀφ' οὐδὲ ἔκαστω διαιροῦνται, πάντες ἔχουσι, τουτέστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Καὶ γάρ ἀλλαχοῦ πολλῶν δώρων εἰτ' οὐν χαρισμάτων μηνημονεύσας, « Πάντα δὲ ταῦτα, » φησίν, « ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸν Πνεῦμα, διαιροῦν ἔκαστω κατὼν; βούλεται. » Ο δῆμα καὶ τῇ πρὸς Ἐβραιούς ἐπιστολῇ εὑρίσκεται, Ἐνθα γέγραπται, « Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ σημείους καὶ τέρατοι, καὶ ποιεῖται δυνάμεσι, καὶ Πνεῦματος ἄγιου μερισμοῖς· » κάνταῦθα δὲ εἰπών, « Ἀναβὰς εἰς ὕψος ἥχμαλώτευσεν αἰχμαλωτιαν, Ἑδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. » — « Τὸ δὲ ἀνέβη, φησι, τι ἔστιν, εἰ μή διτι κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; Ο δὲ καταδὲ; αὐτός ἔστι καὶ δὲ ἀναβὰς διεπάνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. Καὶ αὐτὸς δέδωκεν οὖς μὲν ἀποστολούς, οὓς δὲ προφήτας, οὓς δὲ εὐαγγελιστὰς, οὓς δὲ ποιμένας καὶ διδεσκάλους. » Ιδοὺ τίνος ἔνσκεν εἰρηνται δόματα. Καὶ γάρ

¹⁶ Matth. xxv. 40. ¹⁷ I Cor. xii. 11. ¹⁸ Hebr. ii. 4.

diabolo eruti, a quo captivi tenebantur; de his sedificatur domus Christi, quae dominus appellatur Ecclesia. Hanc autem captivitatem ipse captivavit, qui diabolum vicit. Et ne illa, quae futura erant sancti capituli membra, in æternum supplicium secum traheret, eum justitiæ prius, deinde potentiae vinculis alligavit. Ipse itaque diabolus est appellata captivitas, quem captivavit, qui ascendit in altum, et dedit dona hominibus, vel accepit in hominibus. Petrus autem apostolus, sicut in eo libro canonico legitur, ubi scripti sunt actus apostolorum, loquens de Christo, commotis cordo Iudæis et dicentibus: « Quid ergo faciemus, fratres, monstrate nobis, » dixit ad eos: « Agite pœnitentiā, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Iesu Christi in remissionem peccatorum, et accipietis donum Spiritus sancti¹⁶. » Itemque in eodem libro legitur, Simonem Magum apostolis dare voluisse pecuniam, ut ab eis aciperet potestatem, qua per impositionem manus ejus daretur Spiritus sanctus. Cui Petrus idem: « Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei testimasti te per pecunias possidere¹⁷. » Et alio ejusdem libri loco, cum Petrus Cornelio, et eis, qui cum eo fuerant, loqueretur, annuntians, et prædicans Christum, ait Scriptura: « Adhuc lo-

ώς ἀλλαχοῦ φησι, « Μή πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; » καὶ τὰ ἔτης. « Ἐνταῦθα δὲ συνῆψεν, εἰς τελείωσιν τῶν ἄγίων, εἰς ἐργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. » Οὗτος ἐστιν δὲ οἶκος, δέ, καθάπερ δὲ φωλμὸς ἄνεις, οἰκοδομούμενος μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ γάρ ἐκ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου ῥυθέντων, παρ' οὐ κατέχοντο αἰχμάλωτοι, οἰκοδομεῖται δὲ τοῦ Χριστοῦ οἶκος, δὲ οἶκος « Εκκλησία προσαγορεύεται. Ταῦτην δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτὸς ἡχμαλώτευσεν, ἐπειδὴ τὸν διάβολον ἐνίκησε, καὶ ἵνα μὴ τὰ μέλλοντα μέλη τῆς ἀγίας κεφαλῆς ἔσεσθαι, εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν μεθ' ἑαυτοῦ ἐπισπάσηται, πρότερον μὲν ταῖς τῆς δικαιοσύνης αὐτὸν, ἐπειτα δὲ ταῖς τῆς δυνάμεως πέδαις συνέδησεν. Αὕτη τοίνυν δὲ διάδολος αἰχμαλωσία προσηγορεύθη, διὸ ἡχμαλώτευσεν δὲ ἀνάδιξ εἰς τὸῦ θύρας καὶ δοὺς δόματα τοῖς ἀνθρώποις, ἢ λαδῶν ἐν ἀνθρώποις. Πέτρος δὲ δὲ ἀπόστολος, ἐπειρ ἐν τῇ κεκανονισμένῃ βίβλῳ ἀνάγνωσκομεν, ἐνθα αἱ τῶν ἀποστόλων Ιεράεις γεγραμμέναι εἰσὶ, διαλεγόμενοι: περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ τῶν τῇ κερδὶ τῶν ιουδαίων, καὶ λεγόντων, « Τί οὖν ποιήσομεν, ἀδελφοί, δεῖξας ἡμῖν; » εἴπε πρὸς αὐτοὺς, « Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἔκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ δινόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἀφεσίν ἀμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. » Καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ἀναγινώσκομεν, « Σύμων τὸν Μάγον τοῖς ἀποστόλοις δοῦναι θελήσαντα χρήματα, ἵνα παρ' αὐτῶν λάβῃ ἔξουσίαν, καθ' ἣν δὲ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ διδῷτο τὸ Πνεῦμα

A quente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, et obstupuerunt, qui ex circumcisione fideles simul cum Petro venerant, quia et in nationes donum Spiritus sancti effusum est: audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum¹⁸. » De quo facto suo quod incircumcisos baptizaverat, quia priusquam baptizarentur, ut nodum quæstionis hujus auferret, in eos venerat Spiritus sanctus, cum Petrus postea redderet rationem fratribus, qui erant Hierosolymis, et hac re auditæ movebantur, ait post cætera: « Cum cœpissim autem loqui ad illos, cecidit Spiritus sanctus in illos, sicut et in nos in initio. Memoratusque sum verbi Domini, sicut dicebat: Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Si igitur æquale donum dedit illis, sicut et nobis, qui credimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum non dare illis Spiritum sanctum¹⁹. » Et multa alia sunt testimonia Scripturarum, quæ concorditer attestantur, donum Dei e se Spiritum sanctum, in quantum datur eis qui per eum diligunt Deum; sed nimis longum est cuncta colligere. Et quid eis satis est, quibus hæc quæ diximus, satis non sunt? Sane admonendi sunt, quandoquidem donum Dei iam

B

τὸ ἅγιον. » « Ωπερ δὲ αὐτῆς Πέτροι, « Τὸ ἀργυρόν σου, φησι, σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν· ὅτι τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ ὑπὲιλαβες, χρημάτων κτᾶσθαι. » Καὶ ἐν ἑτέρῳ δὲ τῆς αὐτῆς βίβλου χωρίῳ, ἡγίκα Πέτροι, τῷ Κορηνηλῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὓς διελέγετο ἀπαγγέλλων καὶ κηρύττων τὸν Χριστὸν, φησιν ἡ Γραφή, « Ετει λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ βήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας, σὺν λόγον, καὶ ἐκεπλάγησαν εἰς ἐκεπιομῆς πιστοῖ, εἰ σὺν τῷ Πέτρῳ ἐλθόντες· ὅτι καὶ εἰς τὰ ἔνην ἡ δωρεὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐκκέχυται. « Ήκουον γάρ αὐτῶν λαλοῦντων γλώττας, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν· » περὶ οἵτινος πράξεως, ὅτι τοὺς ἀπεριτμήτους ἐβάπτισε, πρὸν γάρ η βαπτισθῆναι, ὡς τὴν ἀπορίαν τοῦδε τοῦ ζητήματος ἀφέληται, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡλιγειν ἐπ' αὐτοὺς, λόγον μετὰ ταῦτα δὲ Πέτρος ἀποδίδοντος τοῖς οὖσιν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφοῖς, καὶ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀκούσθεντος τετραπομένους εἶπε μεθ' ἑτερα, « Αρξέμανον δὲ μου λαλεῖν πρὸς αὐτοὺς, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὡσπερ καὶ ἐφ' Τιμᾶς ἐν ἀρχῇ, καὶ ἐμνήσθην τοῦ λόγου Κυρίου, ὃς ἐλεγεν, ὅτι Ἰωάννης μέντος ἐβάπτισεν ἐρ ὑδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἀγίῳ. Εἰ τοιν τὸν θελατὰν δέδωκεν αὐτοῖς, ὡσπερ καὶ ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τίς ἦν ἡγώ δὲ δυνάμενος καλύπτει τὸν Θεὸν μὴ δούναι αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; » Καὶ πολλὰ εἰσιν ἑτεραι τῶν Γραφῶν μαρτυρίαι, αἱ συμφώνως μαρτυροῦσι δῶρον Θεοῦ εἶνα: τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παρ' οὓσον δίδοται τοῖς δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν

D

¹⁶ Act. ii, 37, 38. ¹⁷ Act. viii, 20. ¹⁸ Act. x, 44-46. ¹⁹ Act. xi, 15-17.

vident Spiritum sanctum, ut cum audiunt donum A Spiritus sancti, illud genus locutionis agnoscant, quo dictum est, in explicatione corporis carnis. Sicut enim corpus carnis nihil est aliud quam caro, sic donum Spiritus sancti nihil est aliud quam Spiritus sanctus. In tantum ergo donum Dei est, in quantum datur eis, quibus datur. Apud se autem Deus est, et si nemini datur, quia Deus erat Patri et Filio coæternus, antequam cuiquam datur. Nec quia illi dant, ipse datur, ideo minor est illis. Ita enim datur sicut donum Dei, ut etiam seipsum det, sicut Deus. Non enim dici potest, non esse suæ potestatis, de quo dictum est : « Spiritus ubi vult spirat²⁰. » Et illud apostolicum, quod jam supra commemoravi : « Omnia hæc operatur unus, atque idem Spiritus, dividens propria unicuique, prout vult²¹. » Non est illuc conditio dati, et dominatio dantium, sed concordia dati et dantium. Quapropter si sancta Scriptura proclamat, « Deus charitas est ; » illa quæ ex Deo est, et in nobis id agit, ut in Deo maneamus, et ipse in nobis, et hoc inde cognoscimus, quia de Spiritu suo dedit nobis; ipse Spiritus ejus, est Deus charitas : deinde si in donis Dei nihil majus est charitate, et nullum est majus donum Dei, quam Spiritus sanctus, quid consequentius quam

ἀγαπῶσιν. Ἀλλὰ σφόδρα μακρὸν ἀναλέγεσθαι πάσας. Καὶ δὲ τοῖς δὲ τοῖς ἀποχρήσεις τοῖς ἀπερ ἔργοιν μὴ ἀποχρῶνται ; Τοῦτο γε μὴν κρή τούτους διδάξαι, ὡς διπότε δῶρον Θεοῦ ἡδη συνορᾶσιν εἰρήθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐπειδάν ἀκούσωσι, « δῶρον τοῦ ἄγιου Πνεύματος, » ἐκείνῳ τὸ γένος ἐπιγινώσκει τῆς διαλέξεως, ὅπερ εἰρηται ἐν τῇ ἐπειδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός. Πατέρει γάρ τὸ σώμα τῆς σαρκός οὐδὲν ἔτερόν ἔστιν ἢ τὴ σάρξ, οὐτω τὸ δῶρον τοῦ Πνεύματος οὐδὲν ἔτερόν ἔστιν ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Ἐπὶ τοσοῦτον τοίνυν δῶρόν ἔστι τοῦ Θεοῦ, ἐφ' οὓσον δίδοται, οἷς δίδοται. Πιρὸς ἔκατον δὲ ὁ Θεός ἔστιν, εἰ καὶ μηδενὶ δίδοται, ἐπειδὴ Θεὸς ἦν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συναίδιος πρὶν ἢ ἐκάστιν διοθῆναι. Οὐδὲ μὴν ἐπειδὴ οἱ μὲν διδάσκοι, τὸ δὲ δίδοται, διὰ ταῦτα ἐλαττον ἐκείνου ἔστιν. Οὐτω γάρ δίδοται ὥσπερ τοῦ Θεοῦ δῶρον, ὡς καὶ αὐτὸ δίκαιοι ὥσπερ Θεός. Οὐδὲ γάρ δυνατὸν λέγεσθαι μὴ εἶναι τῆς ἔκατον ἑξουσίας, περὶ οὐδὲν εἰρηται, « Τὸ Πνεῦμα, ὃπου θέλει πνεῖ. » Καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ, ὅπερ ἡδη ἀνωτέρω ἀνέμνησα, « Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ίδια ἐκάστιν καθὼς βούλεται. » Οὐδὲ ἔστιν ἐκεὶ ὑποταγὴ τοῦ διδομένου καὶ τῶν διδύτων, ἀλλ' ὅμοιοια τοῦ διδομένου καὶ τῶν διδόντων, Διαδὴ ταῦτα εἰπερ ἡ θελα Γραψῆ ζοῦ, « Ο Θεὸς ἀγάπη ἔστιν, » τὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ οὖσα, καὶ ἐν τῷ καὶ τοῦ ποιοῦσα, ὡς ἐν τῷ Θεῷ ἡμᾶς μένειν, καὶ αὐτὸν ἐν τῷ καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ ἐδωκεν ἡμῖν, αὐτὸν τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἔστιν ὁ Θεὸς ἀγάπη. Ἐπειτα δὲ εἰ ἐν τοῖς γα-

ut ipse sit charitas, qui dicitur et Deus et ex Deo? Et si charitas, qua Pater diligit Filium, et Patrem diligit Filius, ineffabiliter communionem demonstrat amborum, quid convenientius quam ut ille dicatur charitas proprie qui Spiritus est communis ambobus? Hoc enim sanius creditur vel intelligitur, ut non solus Spiritus sanctus charitas sit in illa Trinitate, sed non frustra proprie charitas nuncupetur, propter illa quæ dicta sunt: sicut non solum est in illa Trinitate vel Spiritus vel sanctus, quia et Pater Spiritus, et Filius Spiritus; et Pater sanctus, et Filius sanctus, quod non ambigit pietas, et tamen iste non frustra proprie dicatur Spiritus sanctus. Quia enim est communis ambobus, id vocatur ipse proprie, quod ambo B communiter. Alioquin si in illa Trinitate solus Spiritus sanctus est charitas, profecto et Filius non solum Patris, verum etiam Spiritus sancti Filius invenitur. Ita enim locis innumerabilibus dicitur et legitur Filius unigenitus Dei Patris: ut tamen et illud verum est, quod Apostolus ait de Deo Patre: « Qui eruit nos de potestate tenebrarum, et transluxit in regnum Filii charitatis sue²², » non dixit, Filii sui; quod si diceret, verissime diceret, quemadmodum, quia sæpe dixit, verissime dixit, sed ait, « Filii charitatis sue. » Filius

ρίσματι τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἔστι μείζον τῆς ἀγάπης, καὶ μηδέν ἔστι μείζον δῶρον τοῦ Θεοῦ ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὸ καταληλότερον ἢ αὐτὸ εἶναι ἀγάπην, ἕτερον δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς εἶναι λέγεται; Εἰ δὲ καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ Πατὴρ ἀγαπᾶ τὸν Υἱὸν, καὶ ὁ Υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν Πατέρα, ἀρρένως, τὴν κοινωνίαν διέκυνται ἀμφοῖν, τοι ποτ' ἀν ἀρμοδιώτερον ἢ δι' αὐτὸ κυρίων λέγεονται ἀγάπην, ὅπερ Πνεῦμα ἄγιον ἔστι κοινὸν ἀμφοτέρων; Τοῦτο γάρ τὸ οὐρανίστερον πιστεύεται, ἢ νοεῖται, ως μὴ μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀγάπην εἶναι ἐν τῇ Τριάδι, ἀλλὰ μὴ μάτην διώις προσαγορεύεται ἀγάπην διὰ τὰ εἰρμένα· ὅπερ οὐ μόνον εἰρηται ἐν τῇ Τριάδι ἢ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Καὶ γάρ καὶ ὁ Πατὴρ Πνεῦμα, καὶ ὁ Υἱὸς Πνεῦμα, καὶ ὁ Πατὴρ ἄγιος, καὶ ὁ Υἱὸς ἄγιος, ὅπερ ἡ εὐέθεια οὐ διτάξει, σμικρὸς οὐ μάτην αὐτὸ διώις; Πνεῦμα ἄγιον λέγεται· ἐπειδὴ γάρ κοινὸν ἔστιν ἀμφοῖν, τοῦτο διώις αὐτὸ καίεται, ὅπερ ἀμφω κοινῶ· εἰ μή, εἰ ἐν τῇ Τριάδι μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀγάπη ἔστι, παντάπαις καὶ ὁ Υἱὸς οὐ μόνον τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος Υἱὸς εὑρίσκεται. Οὐτω γάρ ἐν μυρίοις τόποις λέγεται καὶ ἀναγινώσκεται ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὡς κάκεινο ἀληθῆς εἶναι, ὅ φησιν ὁ Ἀπόστολος περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, « Οὐκ εἴριστο τὸ Υἱὸν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, » καὶ μετήρεγκεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ οὐκ εἶπε, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὅπερ εἰ εἶπεν, ἀληθεύεται ἀν εἰπε, καὶ οὐδὲ δὴ πολλάκις εἰπών, ἀληθεύεται εἰπεν· ἀλλ' ἔφη, « τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. »²³

²⁰ Joan. iii, 8. ²¹ I Cor. xii, 11. ²² Coloss. i, 13.

ergo est etiam Spiritus sancti, si non est in illa Trinitate charitas (Dei) nisi Spiritus sanctus. Quod si absurdissimum est, restat ut non solus ibi sit charitas Spiritus sanctus, sed propter illa, de quibus satis disserui, proprie sic vocetur. Quod autem dictum est : « Filii charitatis suæ, » nihil aliud intelligatur, quam Filii sui dilecti, quam

Ὕδες ἔρα καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐστιν, εἰ μὴ ἐστιν ἔτερόν τι ἐν τῇ Τριάδι ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ὅτι μή τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Ὁπερ εἰ ἀμοθεστάτον ἐστι, λείπεται, ὡς μὴ μόνον ἔκει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἶναι ἀγάπην, ἀλλὰ δι' ἑκεῖνα, περὶ ὧν ἀλιεῖς διεσάφησα, ἕδιως ὥστε καλεῖσθαι. Τὸ δὲ ἥθελν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ μηδὲν ἔτερόν τι νοεῖσθαι ἢ τοῦ ἡγα-

A Filii postremo substantiæ suæ. Charitas quippe Patris, quæ in natura ejus est ineffabiliter simplici, nihil est aliud, quam ejus ipsa natura atque substantia, ut saepe jam diximus, et saepe iterare non potest. Ac per hoc Filius charitate ejus nullus est alius, quam qui de substantia ejus est genitus.

πημένου Υἱοῦ αὐτου, ἢ τέλος, τοῦ Υἱοῦ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς, ἡ ἐν τῇ ἀρχήτωις ἀπλῆ φύσει αὐτοῦ οὐσία, οὐδὲν ἔτερόν ἐστιν ἢ τὴν αὐτοῦ φύσις καὶ οὐσία, ὡς ποιλάκις ἡδη εἰρήκησεν, καὶ ποιλάκις ἐπαναλαμβάνει οὐκ δικυρόν. Καὶ διὸ ταῦτα δὲ Υἱὸς τῆς ἀγάπης αὐτοῦ οὐδεὶς; ἐστιν ἔτερος διὸ μὴ δὲ τῆς οὐσίας αὐτοῦ γεννηθεῖται.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΠΛΑΝΟΥΔΗ

ΙΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΠΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΛΑΤΙΝΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

MAXIMI PLANUDÆ

SYLLOGISMUS

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI CONTRA LATINOS.

Vide tom. CLXI, col. 309, ubi cum Bessarionis et Demetrii Cydonii refutacionibus eduntur. — « Miraretur quispiam, inquit ibi Cydonius, virum hunc, qui, ob haec pauca et imbecilla argumenta, conatur revertere librum sancti Augustini, in quo transferendo in linguam Græcam multum elaboravit. Si enim illum laborem subiit, volens nocere iis qui legerint, absurdus revera est, ac dignus inter pios multas reprehensionis laborare, ut animis aliorum nocens; sin autem sciens utilem fore quibus erit obvius, et nostris tribus gratiscaturus vertere illum elegit, quid rursus quasi pænitentia ductus, veluti nocua cavere hortatur, que propter utilitatem legentium interpretatus est? Cæterum absurdi hujus causa est, terror illius qui tunc imperabat, quem inexcusabilem sciens fore his qui Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere asserunt, huc argumentis carcere ac vinculis seivsum liberare voluit. »

S. AUGUSTINI

TRACTATUS IN EVANGELIUM JOANNIS

DE SPIRITU SANCTI PROCESSIONE.

(Interpretibus, ut Petro Arcadio visum est, Bessarione vel Demetrio Cydonio.

Ex Tractatu XCIV, super illis verbis : Nunc vado ad eum, qui me misit, et nemo, inquit, ex vobis interrogat me, Quo vadis?

Significat Dominus Jesus sic se iturum, ut nullus interroget, Quo vadis? quod palam fieri visu corporis cernerent; nam superius interrogaverant eum discipuli quo esset iturus, et responderat eis se iturum quo ipsi tunc venire non possent. Nunc vero ita se promittit iturum, ut nullus eorum, quo vadit interroget. Nubes enim suscepit eum quando ascendit ab eis; et euntem in cœlum, non verbis quæsierunt, sed oculis deduxerunt. » Sed quia hæc locutus sum vobis, inquit, tristitia implevit cor vestrum. » Videbat utique quid illa sua verba in eorum cordibus agerent: spiritalem quippe nondum interius habentes consolationem, quam per Spiritum sanctum fuerant habituri, id quod exterius in Christo videbant, amittere metuebant. Et quia se amissuros esse illum vera de-

A nuntiantem dubitare non poterant: contristalatur humanus affectus, quia carnalis desolabatur aspectus. Noverat autem ille quid eis potius expedire, quia visus interior ipse est utique melior, quo eos consolatus fuerat Spiritus sanctus: non cernentium corporibus ingesturus corpus humanum, sed seipsum credentium pectoribus infusurus. Denique adjungit: « Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut ego vadam. Si enim non abierto, Paracletus non veniet ad vos: si autem abierto, mittam eum ad vos. » Tanquam diceret: Expedit vobis, ut hæc forma servi auferatur a vobis. Caro quidem factum Verbum habito in vobis: sed nolo me carnaliter adhuc diligatis, et isto lacte contenti semper infantes esse cupiat. » Expedit vobis, ut ego vadam. Si enim non abierto, Paracletus non veniet ad vos. » Si alimenta tenera, quibus vos alii, non subtraxero, solidum cibum non esuriatis: si carni carnaliter hæseritis, capaces Spiritus non eritis.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἡδ' λόγου, ἐν ἐκείνοις τοῖς δήμαρτι, Νῦν δὲ ἐπάρω πρὸς τὸν πέμψατά με, καὶ οὐδεὶς δέ υἱῶν ὄφει με, Ποῦ υπάγεις;

'Ο. Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς; Χριστὸς ἐδήλωσεν ἐκεῖνον οὐτως ἀπελευσόμενον, ὃς μηδένα αὐτὸν ἐρωτήσειν, Ποῦ υπάγεις; διπερ τῇ τοῦ σώματος δῆμοι φανερῶς ἔμελλον δῆμοθει. 'Ανωτέρω γάρ τὸν ἐρωτήσεαν αὐτὸν, ποῦ υπάγει. Οἶ; ἀπεκρίθη, 'Ἐκεὶ μέλλει ἀποδημήσειν, διότι νῦν ἐκείνοις ἀπεχθῆναι οὐχ οἷος τε ἥσαν. Νῦν δὲ ἐκεῖνον οὕτω; ἀπελευσόμενον προγέγει, ὃς μηδένα ἐκείνον ἐρωτήσειν, Ποῦ υπάγεις; Νεφέλη γάρ ὑπέλαβεν αὐτὸν, δι' ἀπ' αὐτῶν διειστάμενος ἀνήστι. Καὶ τότε τοῦ:ον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνιόντα εὐ λόγοις ἡρώων, ἀλλὰ τοῖς ὑφελαμοῖς ἐθεώρουν. « Άλλ' διε τοῦτα ἐλάχησα ὑμῖν, φησὶν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. » ἐώρα γάρ τι ποτε τὰ δήματα ταῦτα ἐδρῶν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Οὐπω γάρ τὴν πνευματικὴν παράκλησιν ἔχοντες, ἣν διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἔμελλον

C ξεῖν, διπερ ἐξωθεν ἐώρων ἐν τῷ Χριστῷ, τῷ ἀποδελεῖν ἐδεῖσαν. Καὶ ἐπειδὴ περ ἀναμφίβολον ἦν ἡ ἀποδολή τοῦ Χριστοῦ προλέγοντος τούτους τι ἀλήση, ἀναγκαῖον ἦν ἀλγεῖν τὴν ἀνθρωπίνην ὑάθεσιν ἀνενεργήσιον τῆς ἀθρωπίνης ζῆσας καταλειπομένης. 'Άλλ' ἐκείνος δῆμει τοῖς μᾶλλον ἐκείνοις ἐλυστέλει. ἡ γάρ ἐνδον ἐψίς βελτίων ἐστιν, ἡ ἔμελλε παραρμυθῆσειαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, οὐν ἀνθρώπινον σῶμα εἰς τὰς τῶν ὄρώντων δῆμοις εἰσάγειν, ἀλλ' αὐτὸς ἐνὶκε ταῖς τῶν πιεστεύσιται καρδίαις. 'Αμιλει τούτοις συνάπτει, « Άλλ' ἐγὼ τῷ ἀλήσειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἀπέλθω. 'Ἐξ, γάρ ἐγὼ μηδ ἀπέλθω, οἱ Παράκλησι οὐκ ἐλεύσεται πρό; ὑμᾶς. » Ήσανει λέγων, Συμφέρει ὑμῖν, ὑμῶν ἀφαιρεθῆναι τὴν μοράτην ταύτην D τοῦ δουλοῦ· νῦν μὲν γάρ σὺρξ γεγονὼν; οἱ λόγοι ὑμῖν ἐνοικῶ, ἀλλ' οὐ βούλομαι ἐτι σωρκικῶς ὑμᾶς ἔμει ἀγαπῆν, ἀρκουμένους τε τῷ γάλακτι τούτῳ νηπίου; ἐπιθυμεῖν εἰναι διὰ παντός. Συμφέρει ὑμῖν

Nam quid est, et si non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos? Nunquid hic positus, eum non poterat mittere? Quis hoc dixerit? Neque enim ubi ille erat, iste inde recesserat: vel sic venerat a Patre, ut non maneret in Patre? Postremo quomodo eum etiam hic constitutus non poterat mittere, quem scimus super eum baptizatum venisse, atque mansisse: immo vero a quo scimus eum aequaliter separabili fuisse? Quid est ergo: et si non abiero, Paracletus non veniet ad vos, nisi, Non potestis capere Spiritum quando secundum carnem persistitis nosse Christum? Unde ille, qui iam accepérat Spiritum, et si noveramus, inquit, secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Etiam ipsam quippe carnem Christi, non secundum carnem novit, qui Verbum carnem factum spiritualiter novit. Hoc nimurum significare vult. Magister bonus, dicendo: et si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. a Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed et Pater et Filius illis affuit spiritualiter. Nam si ab eis sic abscessit Christus, ut pro illo, non cum illo in eis esset Spiritus sanctus, ubi est ejus promissio dicentis: Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem saeculi? et: Veniens ad eum ego, et Pater, et mansionem apud eum faciemus, cum et Spiritum sanctum ita se promi-

ντα ἔγω ἀπέλθω. Ἐδώ γάρ ἐγώ μή ἀπέλθω, διὸ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Ἀν μή τὴν ἀπάλητην τροφήν, τὸν ὑμᾶς μέχρι τοῦ νῦν ἕθραν, μή ἀφέλωμα, τῆς στερεᾶς οὐκ ἐπιθυμήσετε. Εἰ σαρκικῶς ἀνθέξετε τῇς σαρκεσὶ, οὐκ ἔσεσθε τοῦ Πνεύματος δεκτικοί. Τί γάρ βούλεται, εἰ Εἰ μή ἀπέλθω, διὸ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν δὲ ἀπέλθω, πέμψω τούτου πρόδια; ὑμᾶς; » Μή γάρ ἐνταῦθα ὄντα, τούτου οὐκ τὸ δύνατο πέμψαι; Ιεζοῦς τούτῳ εἰποι; οὐδὲ γάρ διποι ήν οὕτως, ἐκεῖνος ἀπήν. « Ή παρὰ τοῦ Πατρὸς οὕτως ἡλθεν, ὡς μή μένειν ἐν τῷ Πατρὶ; Εἴτα καὶ πῶς ἐκεῖνον κάνταυθα διατριβῶν οὐκ τὸ δύνατο πέμψαι; διὸ θεμεν καὶ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν βαπτιζόμενον καὶ μαίναι· μᾶλλον μὲν οὖν διθεμεν τούτου διαπαντὸν; ἀγώριστον δντε. Τί τοιγαν ζεῖν, εἰ Ἐάν μή ἀπέλθω, διὸ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, η πάντως, οὐχ οἶστε τοις οὐσεσθε δέξασθαι τὸ Πνεύμα, ἐφ' ὅσον τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα γινώσκειν πωποδέξεται; εἰ Οὐαν ἐκεῖνος διὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον ἥδη δεξάμενος, εἰ καὶ ξέστι μὲν τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα, φησάν, εἰ Άλλον νῦν οὖν έτι οἰδημεν. » Καὶ αὐτὴν γάρ τὴν τοῦ Χριστοῦ σάρκα οὐ σαρκικῶς εἰδεν διὸ τὸν Λόγον σάρκα γαγονότα πνευματικῶς εἰδώς. Τοῦτο πάντας διάθησακαί δηλοῦν ἐδούλετο λέγων. εἰ Ἐάν ἐγώ μή ἀπέλθω, διὸ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Εἴαν δὲ ἀπέλθω, πέμψω τούτου οὑμέν. » Τοῦ Χριστοῦ δὲ σωματικῶς διασάντος, οὐ μόνον τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον, ἀλλὰ καὶ διὸ Πατέρα, καὶ διὸ Υἱοῦ, ἐκεῖνοις πνευ-

serit esse missurum, ut cum eis esset in aeternum. Ac per hoc cum ex carnalibus, vel animalibus, essent spiritales futuri, profecto et Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum capacius fuerant habitu. In nullo aeterni credendus est esse Pater sine Filio, et Spiritu sancto, aut Pater et Filius sine Spiritu sancto; aut Filius sine Patre et Spiritu sancto; aut sine Patre et Filio Spiritus sanctus; aut Pater et Spiritus sanctus sine Filio; sed ubi eorum quilibet unus, ibi Trinitas Deus unus. Oportebat autem ita insinuari Trinitatem, ut quamvis nulla esset diversitas substantiarum, sigillatim tamen commendaretur distinctio personarum: ubi eis qui recte intelligunt, nunquam videri potest separatio naturarum.

B Ex Tractatu XCV, super illis verbis: *Cum venerit, inquit, ille arguit mundum de peccato, et de justitia, et iudicio.*

Quid est hoc? Nunquid nam Dominus Christus arguit mundum de peccato, cum ait: εἰ οὐ νινισσεμ, εἰ λογεύσουμεν, πεccatum non habent, νῦν αὐτοὶ excursionem non habent de peccato suo? Sed ne quis forte dicat hoc ad Iudeos propriè pertinere, non ad mundum, nonne alio loco inquit: εἰ οὐ μόνον οὗτοι, mundus quod suum erat diligenter? Nunquid non arguit de justitia, ubi ait: εἰ Πατέρα iuste, mundus te non cognovit? Nunquid non arguit de iudicio, ubi se ait sinistris esse dicturum: εἰ Ιησοῦς aeternum,

C ματικῶς παρεγένετο. Εἰ γάρ οὕτως διὰ Χριστὸς ἐκείνων διέστη, ως ἀντ' ἐκείνου, διὰλογούμενος τὸ ἄγιον ἐκείνοις παρεῖσται, ποῦ ἡ ἐπαγγελία τούτου λέγοντος, εἰ Ίδον ἐγώ μεού οὐδὲν είμι πάσας τὰς ἡμέρας ἔως τῆς συντάξεως τοῦ αἰώνος. Καὶ πάλιν, εἰ Εγώ καὶ διὰ Πατήρα ἐλευσθείσθαι, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. εἰ Άλλα καὶ τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον οὕτως αὐτοῖς ἐπηγγείλατο πέμψειν, ίνα μετ' αὐτῶν ἢ εἰς τὸν αἰώνα, καὶ διὰ ταῦτα ἀπὸ σαρκικῶν γεγονότες πνευματικοί, ἀναγκαῖος καὶ τοῦ Πατέρας, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἐμελλον ἔσεσθαι δεκτικώτεροι. Εν οὐδενὶ γάρ πιστευτίον είναι τὸν Πατέρα δινευ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος· η τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δινευ τοῦ ἄγιου Πνεύματος· η τὸν Υἱὸν δινευ τοῦ Πατέρδης καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος· η χωρὶς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ ἄγιον Πνεύμα· η τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον δινευ τοῦ Υἱοῦ. « Όπου γάρ εἰς τις τούτων ἐστιν, ἐκεῖ καὶ εἰς θεῖς η Τριάδας. Εδει δ' οὕτως τὴν Τριάδα παραδειγμήνας, ὡςτ' εἰ καὶ μηδεμία ήν ἐν τῇ οὐσίᾳ διεφορά, δ. ο.; παραδειγμήνας τῶν προσώπων ίδεις, καὶ οὕτως τοις νοούσιν δρθῶς χωρισμὸν φύσεως οὐδεμῶς θεωρεῖτοι.

D Εκ τοῦ ἐνενήκοτον πέμπτου λόγου· εἰ Ιησοῦς ἐκείνος, ἐλέγει τὸν κόσμον περὶ ἀμαρτίας, οὐκ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως.

Τι ξούλεται τοῦτο; μή γάρ διὰ Κύριος Ιησοῦς Χριστὸς οὐκ ἤλεγε τὸν κόσμον περὶ ἀμαρτίας, ὅταν λέγει, εἰ μή ήλθοι καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν

qui paratus est diabolo et angelis ejus? » Et multa alia reperuntur in sancto Evangelio, ubi de his Christus arguit mundum. Quid est ergo, quod tanquam proprie tribuit hoc Spiritui sancto? An forte, quia Christus in Iudeorum gente tantum locutus est, mundum non videtur arguisse, ut ille intelligatur argui, qui audit arguentem? Spiritus autem sanctus in discipulis ejus tuto orbe diffusus non unam gentem intelligitur arguisse, sed mundum; nam hoc illis ait ascensurus in cœlum: « Non est vestrum scire tempora, vel momenta, qua Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem Spiritus sancti supervenientis in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in tota Iudea, et in Samaria, et usque in fines terræ. » Hoc est arguere mundum. Sed quis audiat dicere, quod per discipulos Christi arguit mundum Spiritus sanctus, et non arguat ipse Christus, cum clamet Apostolus: « An vultis experimentum accipere ejus, qui in me loquitur Christus? » Quos itaque arguit Spiritus sanctus, arguit itaque et Christus. Sed quantum mihi videtur, quia per Spiritum sanctum diffundenda erat caritas in cordibus discipulorum, quæ foras multum timorem, quo impediti possent, ne arguere mundum, qui persecutionibus fremebat, anderent; propterea dixit, « Ille arguet mundum. » Tanquam diceret: Ille diffundet in cordibus vestris

A charitatem; sic enim timore depulso, arguendi habet libertatem. **S**erpe autem diximus inseparabilia opera esse Trinitatis; sed sigillatum commendare oportebat personas, ut non solum sine separatione, verum etiam sine confusione et unitas intelligatur et Trinitas.

Exponit deinde quomodo arguet, dicens, « de peccato, et de justitia, et de judicio. De peccato quidem, inquit, quia non crediderunt in me. » Hoc enim peccatum, quasi solum sit, præ cæteris posuit : quia hoc manente, cætera detinentur, et hoc discedente cætera remittuntur. « De justitia vero, inquit, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. »

Hoc primo videndum est, si recte quisque arguitur de peccato, utrum recte arguatur et de iustitia. Non quid enim si arguendus est peccator propter quia peccator est, arguendum putabit quisquam, et justum propterea quia justus est? Absit nam ei aliquando justus arguitur, ideo recte arguitur, quia, sicut scriptum est, « Non est justus in terra, qui faciet bonum et non peccabit. » Quocirca etiam cum justus arguitur, de peccato arguitur, non de iustitia. Quoniam et in illo quod legitimus divinitus dictum : « Noli effici justus multum; » non est notata iustitia sapientis, sed superbia presumantis; qui ergo sit multum justus, ipso nimis sit injustus. Multus enim se facit justum, qui dicit se non habere peccatum; aut qui se putat non grata

λαβεῖν τοῦ ἐν ἑμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ· οὐδὲ τοῖν
ἔλέγχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τούτους ἔλέγχει καὶ δ
Χριστός. 'Ἄλλ' ίνα τὸ ἑμοὶ δοκοῦν εἶπο, τοῖς
χάριν εἰσήρκε, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἔλέγχει τὸν
κόσμον, ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἄγίου Πνεύματος ἐχεισθεῖ:
Ἐμεῖλεν ἡ ἀγάπη ἐν ταῖς καρδίαις τῶν μαθητῶν, ἡ
τὸν φύσιν ἔξιν βάλλουσα, ὡς δυνατὸν ἦν κωλύεσθαι
τοὺς τολμῆν τὸν κόσμον ἔλέγχειν τοῖς κατ' αὐτὸν
διωγμοῖς φρουαττόμενον. 'Ωσανεὶ λέγων', Εὐαγ.
ἔλεγεν μαζίλει τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς καρδίαις δηὖν,
καὶ σύντο τοῦ δέους ἐξελθόντος, μετ' ἀδελφαῖς τὸν
κόσμον ἔλέγεστε. Πολλάκις δὲ εἴπομεν τὰ τῆς Τρα-
δος Ἑργα ἀχώριστα εἶνα: Ἐχρήσην δὲ καὶ τὰ πρω-
τεῖα λίων; παρερδοῦνται, ίνα μηδέ μόνον ἀκαρποῖς
ἡ μυνία, ἀλλὰ ἀσύγχυτος νοῆται καὶ τὰ Τραδεῖ.

Ἐργεῖς δὲ ἐμηνεύει, διποτὲ ἐπέχει, εἰ περὶ ἀμα-
τίας λέγω, καὶ περὶ ἐκποιούμης, καὶ περὶ κρι-
σιῶν· περὶ ἀμαρτίας μὲν φρασίν, διτὸς οὐ ποιεῦ-
σιν εἰς ἑμές. Ἐ ταύτην γὰρ ὑπερ μόνη οὖσα περὶ
τὰς διλλας ἀμαρτίαν τιθῆσθαι. Ἐπειτα ταῦτα μεκό-
νται, τὰ διλλα κεκράγονται, καὶ ταῦτη ἀπολυρώσῃ,
καὶ τὰ διλλα ἀφίενται. Περὶ δὲ δικαιουμένης φρασίν,
διτὸς οἱ Πρὸς τὸν Πατέρα μόνον πορεύομαι, καὶ οὐκ εἴ-
μαι θεωρεῖσθαι.

Ἐνταῦθα πρώτον θεωρητέον, εἴ τις ὄφεως περί
ἀμαρτίας ἐλέγχεται, πῶς ἀν καὶ περὶ δίκαιουν·
ἔρθως ἐλέγχθει. Εἰ γάρ τις τὸν ἀμαρτωλὸν διέγι-
στι ἀμαρτωλός ἔστι, μή καὶ τὸν δίκαιον ἔξοι-
τελέγχειν, ὅτι δίκαιος ἔστιν; Μή γένοιτο. Εἰ γαρ
ποτε καὶ τὸν δίκαιον δεῖν ἐλέγχειν συγχωρεῖται,
διὰ τούτου ἀν εἰκόνων ἐλέγεται, ἐπειδὴ κακῶν

Dei, sed sua voluntate sufficiente effici justum; nec recte vivendo justus est, sed potius inflatus, putandum se esse quod non est. Quo pacto igitur mundus arguendus est de justitia, nisi de justitia credentium? Arguitur itaque de peccato, quia in Christum non credit, et arguitur de justitia eorum qui credunt; ipsa quippe fidelium comparatio, infidelium est vituperatio. Hoc et ipsa expositio satis indicat. Vobis enim aperire quid dixerit: « De justitia vero, inquit quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. » Non ait, Et jam non videbunt me, de quibus dixerat: « Quia non credunt in me. » Sei peccatum quid vocaret exponens, de illis locutus est, dicens: « Quia non credunt in me. » Exponens autem, quam diceret justitiam, de qua dixit: « Mundus arguitur, » ad ipsos, quibus loquebatur, se convertit, atque ait: « Quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. » Quapropter mundus de peccato quidem suo, de justitia vero arguitur aliena, sicut arguntur de lumine tenebrae; « Omnia enim, quae arguntur, ait Apostolus, a lumine manifestantur. » Quantum enim malum sit eorum qui non credunt non solum per seipsum, verum etiam ex bono potest eorum apparere qui credunt. Et quoniam ista vox infidelium esse consuevit, Quomodo credimus quod non videmus? ideo credentium justitiam sic oportuit definiri: « Quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me; beati enim qui non vi-

A dent, et credunt. » Nam et qui viderunt Christum, non in eo laudata est fides eorum, quia credebant quod videbant, id est, Filium hominis, sed quia credebant quod non videbant, id est, Filium Dei. Cum vero et ipsa forma servi subtracta eorum esset aspectibus, tum vero ex omni parte impletum est, « Justus ex fide vivit; » est enim fides, sicut in Epistola, quae ad Hebreos est, definitur, « sperantium substantiam, convictio rerum, quae non videntur: » sed quid est, « Jam non videbitis me? » Non enim ait: « Ad Patrem vado, et non videbitis me, » ut temporis intervallum, quo non videbitur, significasse intelligeretur, sive breve, sive longum, utique tamen terminatum, sed dicendo: « Jam non videbitis me, » velut nunquam de cetero visuros esse Christum veritas praenuntiavit. Haecce justitia est nunquam Christum videre, et in eum tamen credere: cum propterea laudatur fides, ex qua justus vivit, quoniam credit, quem modo non videt Christum, sed aliquando esse visurum? Postremo secundum hanc justitiam nunquid dicturi sumus Paulum apostolum non fuisse justum, conscientem se Christum vidisse post ascensionem ejus in celum, de quo utique jam tempore dixerat, « Jam non videbitis me? » Nunquid secundum hanc justitiam justus non erat gloriosissimus Stephanus, qui, cum lapidaretur, ait: « Ecce video celum apertum, et Filium hominis stantem ad dextram

γέγραπται, ε Οὐκ ἔστι δίκαιος ἐπει γῆς, δε ποιήσει ἀγαθὸν, καὶ οὐχ ἀμαρτίσει. » Ποτ' εἰ κάκεινο; ἐλέγχοι: το, περὶ ἀμαρτίας, ἀλλ' οὐ περὶ δικαιοσύνης, ἐλέγχοισι οὗ. Ἐπει καὶ τὸ θεῖον λόγιον, « Μή γίνου κατὰ πολὺ δίκαιος, » φάσκον, οὐ τῆς τοῦ σοφοῦ δικαιοσύνης ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ τὴν δι' ὑπόνοιαν ὑπερηφανίαν κολάζει. Καὶ γάρ λίαν γενόμενον δίκαιος, ἀδικοῖς αὐτῇ γίνεται τῇ ὑπερβολῇ. Κατὰ πολὺ γάρ ἐστιν ποιεῖ δίκαιον διέγων ἀμαρτίαν μὴ ἔχειν, ή δι μὴ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἀλλὰ τῇ ιδίᾳ βουλήσει τὴν ἐστιν δικαιοσύνην ἀνατιθεῖς, ο δὲ τῇ δρθετητι τοῦ βίου δίκαιος ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον πεφυσιωμένος, οἰδέμενος ἐστιν εἰναι διπέρ οὐκ ἔστι. Ποιῶ τοινυν λόγῳ εἶδος τὸν κόσμον ἐλεγχόηναι περὶ δικαιοσύνης; Πάντως ἐκ τῆς τῶν πιστεύοντων δικαιοσύνης. Ἐλέγχεται τοινυν περὶ ἀμαρτίας διδούσις. διτε μὴ πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν. Ἐλέγχεται καὶ περὶ δικαιοσύνης ἐκ τῆς τῶν πιστεύοντων δικαιοσύνης· αὐτῇ γάρ ή τῶν πιστῶν πρᾶξις τοὺς ἀπέστους παράθεσις αὐτῶν τῶν ἀπίστων ἐστιν διε.δος. Τοῦτο δὲ ικανῶς δηλοῖ καὶ τὸ ἐπαγγέλμανον. Βουλόμενος γάρ διανοῖξαι τὸ εἰρημένον, « Περὶ δὲ δικαιοσύνης, φησιν, διτε πρᾶξις τὸν Πατέρα πορεύομαι, καὶ οὐκ ἔστι με θεωρήσει. » Οὐκ ἔφησεν, Οὐκ ἔστι με θεωρῆσει, περὶ διν εἰπεν, διτε « Οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. » Λίλλα τὴν μὲν ἀμαρτίαν τὸ ἐκάλεσεν, ἐξηγούμενος περὶ ἐκείνων, λέγων, φησιν, « Οτιού πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. » ἢν δ' ἔφητος δικαιοσύνην ἐξηγούμενος περὶ δι: ἡς ἐλεγχόησεεται τὸν κόσμον εἰρήκει, ἀπ' ἐκείνων πρᾶξις προσδιαλεγομένους; στρέφεται, καὶ φησιν,

C δτ: « Πρᾶξις τὸν Πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔστι με θεωρεῖτε. » Οὐδεν δῆλον, ὡς περὶ ἀμαρτίας; μὲν ἐκ τῆς Ιδίας ἀμαρτίας ὁ κόσμος ἐλέγχεται, περὶ δὲ δικαιοσύνης ἐκ τῆς ἀλλοτρίας δικαιοσύνης, ὥσπερ ἐκ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος ἐλέγχεται. « Τί γάρ ἐλεγχόμενα, φησιν δ' Ἀπόστολος, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανέρωσται. » Οσον γάρ ἔστι τὸ τῶν ἀπίστων κακὸν, οὐκ ἀρ' ἐστοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τῶν πιστεύοντων ἀγαθοῦ δινατῶν δῆλον γενέσθαι. Καὶ ἐπει ταύτην εἰώθασιν οἱ ἀπίστοι τὴν φωτὴν ἀφίεναι. Πόνις δρ' διπέρ οὐχ ὀρθῶμεν πιστεύομεν; τούτου χρέιν ἐδίξεται τὴν τῶν πιστῶν δικαιοσύνην ὀρίσασθαι, τῷ πρᾶξι τὸν Πατέρα τούτον πορεύεσθαι, καὶ υπηκτί οὐπ' αὐτῶν θεωρεῖσθαι. « Μακάροις γάρ εἰ μὴ ίδιντες καὶ πιστεύσαντες. » Καὶ γάρ καὶ τῶν τὸν Χριστὸν ίδνυτων ή πίστις οὐ τούτου χάριν ἐγκωμιάζεται, διτε τοῦθ' διπέρ έιναιράκτοι πιστεύοντες, τουτέστι τὸν Γίλην τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' διτε πιστεύοντες διπέρ οὐκ ἔδιεπον, τὸν Γίλην τοῦ Θεοῦ δῆλονδτι. Ἐπει δὲ καὶ αὐτῇ ή τοῦ δούλου μορφῇ τῇ διέτης αὐτῶν ἀφῆρεται, τότε πινταχθεὶς πεπλήρωται τὸ, « Ο δὲ δικαιος ἐκ πιστεώς ζήσεται. » Εστι γάρ ή πίστις. ὡς αὐτὴν δ' Ἀπόστολος ἐν τῇ πρᾶξι Εβραιοῖς δρίζεται, « ἐπιζομένων ποιαγμάτων ὑπέστασις, Ελεγχός μὴ βλεπομένων. » Τι δὲ ἔστιν, « Οὐκ ἔστι με θεωρήσετε; » Οὐ γάρ οὖτως ἔφητε. Πορεύομαι πρᾶξι τὸν Πατέρα, καὶ οὐκ ἔστι με θεωρήσετε, « οὐδεὶς διάστημα χρόνου, εἴτε μετὰ μῆκους, εἴτε συνεσταλμένου, πλὴν ἐκπατριώθεν ὠρασμένου ἐν δι οὐκ διφθήσεται, ἀλλ' εἰπών, « Οὐκ ἔστι με θεωρήσετε, » ὃτι

Dei? Quid ergo est, « Ad Patrem vado, et jam non videbitis me, nisi quomodo sum, cum vobiscum sum? Tunc enim adhuc erat mortalis, in similitudine carnis peccati, qui esurire poterat, atque sitiare, fatigari, atque dormire. Hunc ergo Christum, id est, talen Christum, eum transisset de hoc mundo ad Patrem, non erant jam visuri, et ipsa est justitia fidei, de qua dicit Apostolus: « Et si noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus.» Erit itaque, inquit, vestra justitia, qua mundus arguetur, « Quia vado ad Patrem et jam non videbitis me; » quoniam in eum, quem non videbitis, creditis in me; et quando me videbitis, quo tunc ero, non videbitis me, quo sum vobiscum, modo. Non videbitis (me) humilem, sed excelsum; non videbitis mortalem, sed sempiternam; non videbitis iudicandum, sed iudicaturum, et de hac fide vestra, id est, justitia vestra, arguet Spiritus sanctus incredulam mundum. Arguet etiam de iudicio, quia princeps hujus mundi iudicatus est. Quis est iste, nisi de quo ait alio loco: « Ecce venit princeps inimici, et in me nihil inveniet, » id est, nihil juris sui, nihil quod ad eum pertineat, nullum scilicet omnino peccatum? Per hoc enim est diabolus princeps inimici. Non enim celi, et terrae, et omnia quae in eis sunt, est diabolus princeps, qua significacione intelligitur mundus,

μηδαμῶς τοῦ λοιποῦ τὸν Χριστὸν δύομένους ἡ ἀλήθεια προτιγρέρεσεν. Αὗτη δομολογουμένως ἀδικία ἔστι, πιστεῖν μὲν εἰς Χριστὸν, μῆποτε δὲ αὐτὸν δύψεσθαι. Διὰ τούτο γάρ ἐπαινεῖται ἡ πίστις ἡ οὐδεὶς δίκαιος ζῆσται· δὲ διὰ τοῦτον οὐδέπει Χριστὸν, τούτον δύεσθαι πιστεῖν ποτέ. Είτα κατὰ ταύτην τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲ τὸν ἀπόστολον Παύλον δίκαιον ἐροῦμεν γενέθλιο, λέγοντα τὸν Χριστὸν Ιhesον μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν· καίτοι περὶ τοῦ καιροῦ τούτου εἰρήκατα, « Οὐκ ἔτι με δύεσθε. » Μή κατὰ ταύτην τὴν δικαιοσύνην οὐκ ἦν δίκαιος καὶ δὲ θνητός Στέφανος, δεὶς λιθαζόμενος ἔφησεν· « Ὁρῶ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐστῶτα ἐξ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ; Τί τοινυν ἔστι, » Πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι, καὶ οὐκ ἔτι με θεωρήσετε, εἰ δὲ σπερ νῦν εἰμι μεθ' ὑμῶν; Τότε γάρ ἔτι Οντεδός ἦν ἐν δύοιματι σάρκῃς ἀμαρτίᾳς, καὶ πιεινὴν τὸν θάνατον καὶ διψῆν καὶ πονεῖν καὶ καθεύδειν. Τούτον τοινυν τὸν Χριστὸν, πιστεῖται τοιούτον, οὐκ ἔτι ἐμελλον δύεσθαι, μετὰ τὸ τὸν κάτιμον ἀρεξυῖ· καὶ αὗτῇ ἔστιν ἡ τῆς πίστεως δικαιοσύνη, περὶ τῆς φρίσιν ὁ Ἀπόστολος, « Εἰ καὶ δύειμεν τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν. » Ἐσται τοινυν, φησιν, ἡμετέρα δικαιοσύνη, δι· ἡς ὁ κάτιμος ἐξελεγχθῆσται, τὸ πορεύεσθαι με πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ οὐκ ἔτι με θεωρεῖν ὑμᾶς, δι· εἰς δὲ οὐκ δύεσθαι με πιστεύετε. « Ήταν δὲ λόγος με διπερ έπομεν, τότε οὐκ δύεσθαι δὲ νῦν εἰμι: μεθ' ὑμῶν· οὐκ εὑρεσθὲ με ταπεινὸν, ἀλλὰ ψυχόλον· οὐκ δύεσθαι με κρινόμενον, οὐλα δικαστὴν. » Ξε τῆς ύμετέρας τοινυν ταύτης;

A ubi dictum est: « Et mundus per eum factus est, sed mundi est diabolus princeps, de quo mundo illi continuo subjungit, atque ait: « Et mundus eum non cognovit, » hoc est homines infideles, quibus toto orbe terrarum mundus est plenus: inter quos gemit fidelis mundus, quem de mundo elegit, per quem factus est mundus, de quo ipse dicit: « Non venit Filius hominis, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. » Mundus, eo iudicante, damnatur. Mundus, eo subveniente, salvatur. Quoniam sicut arbor foliis et pomis, sicut area paleis et frumentis, ita infidelibus et fidelibus plenus est mundus. Princeps ergo mundi hujus, hoc est princeps tenebrarum harum, hoc est infidelium, de quibus eruitur mundus, quibus B dicitur: « Fueritis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino; » princeps mundi hujus, de quo alibi dicit: « Nunc princeps mundi hujus missus est foras, » utique iudicatus est, quoniam iudicio ignis aeterni irrevocabiliter destinatus est. Et de hoc itaque iudicio, quo princeps iudicatus est mundi, arguitur a Spiritu sancto mundus: quoniam cum suo principe iudicatur, quem superbum atque impium imitatur. Si enim et Deus, sicut dicit apostolus Petrus, peccantibus angelis non pepercit, sed carceribus caliginis inferi retrudens, iradicavit in iudicio puniendos servari: » quoniam non a

πίστεως, πιστεῖται τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. τὸν διποτὸν κάθισμαν διέλγει τὸ Πνεῦμα τὸ διցιον. Ἐλέγει δὲ τούτον καὶ περὶ κρίσεως, δι· δὲ ἀρχῶν τοῦ κάθισμου τούτου κάκηρια. Τίς ἔστιν οὖτος δὲ ἀρχῶν τοῦ κάθισμου; « Εκεῖνος περὶ οὗ ἔφησεν ὁ Ἐρχεται δὲ ἀρχῶν τοῦ κάθισμου τούτου, καὶ ἐν ἀμοιβῇ σύρθει οὐδὲν, » τοιτέτοιν, οὐδὲν ἀμάρτημα, δηλοῦται οὐδὲν τῶν αὐτῶν. Κατὰ γάρ τὴν ἀμερτίαν δὲ διάδοχος ἔστιν ἀρχῶν τοῦ κάθισμου. Οὐ γάρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ; ἀργῶν ἔστιν δὲ διάδολος, καθ' ἓν σημασίαν τοῦ κάθισμου λέγεται, « Ο κάθισμος δι· αὐτοῦ ἐγένετο· » ἀλλὰ ἐκεῖνοι τοῦ κάθισμου ἀρχῶν ἔστιν δὲ διάδολος, περὶ οὓς φησιν ἴσχεται, « Καὶ δὲ κάθισμας αὐτῶν οὐκ ἔγνω, » τοιτέτοιν οἱ ἀπίστοι ἀνθρώποι, ὃν καθ' οἶλον ἔκαυτον πλήρης ἔστιν δὲ κάθισμας. « Όν μεταξὺ δὲ πιστῶν κάθισμας στένει δὲ τοῦ κάθισμου ἐξελέγατο ἐκεῖνος, δι· οὐ γέγονε δὲ κάθισμος. » Περὶ οὓς φησιν δὲ αὐτός· « Οὐκ ἔγνω δὲ τοῦ κάθισμου ίνα κρίνη τὸν κάθισμον, ἀλλὰ ίνα δὲ κάθισμος σωθῆι δι· αὐτοῦ. » Ο κάθισμος τούτου κρίνοντος καταχρίνεται, δὲ κάθισμος τούτου βροθύνεται σώζεται. « Πατέρει γάρ τὸ δένδρον καὶ φύλακαν, γαμήλιαν, καὶ ἡ ἀλως καὶ ἀχύρων καὶ στούς, οἵτοις δὲ κάθισμος; καὶ πιστῶν καὶ ἀπίστων ἔστι πλήρης· δὲ ἀρχῶν τοινυν τοῦ κάθισμου, πιστεῖται τοῦ σκότου τοῦ τοῦ, ἥγουν τῶν ἀπίστων, δὲν ἀπαλλάσσεται δὲ κάθισμος, περὶ οὓς φησιν, « Ητά ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυριῷ· » περὶ οὓς φησιν ἀλλαχοῦ, « Νῦν δὲ ἀρχῶν τοῦ κάθισμου τούτου ἐκβληθῆσται ἐξιον, ἡ δὲ κάκηριται, ἐπειπερ ἀνεπίστεροφος ὃν ὠρίσται καρστεῖ πυρὸς αἰωνίου. Περὶ ταύτης τοινυν τῆς κρίσεως,

Spiritu sancto de hoc iudicio mundus arguitur, quando in Spiritu sancto hæc loquitur Apostolus? Credant itaque homines in Christum, ne arguantur de peccato infidelitatis suæ, quo peccata omnia delinquentur. Transeant in numerum fidelium, ne arguantur de justitia eorum quos justificatos non imitantur; cœveant futurum iudicium: ne cum mundi principie judicentur, quem iudicatum imitantur: etenim ne sibi existimet parci superbia dura mortalium, de superborum supplicio terrenda est angelorum.

Ex Tractatu XCVI, super illis verbis: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.*

Et post pauca:

Quæ ista sint, quæ apostoli tunc portare non poterant, vultis forsitan scire. Sed quis nostrum audeat eorum se dicere jam cœpacem, quæ illi capere non valebant? Ac per hoc nec a me exspectanda sunt, ut dicantur, quæ forte non caperem si ab alio dicerentur: nec vos ea portare possitis, etiam si ego tantus essem, ut a me ista, quæ vobis altiora sunt, audiretis. Et fieri quidem potest, ut sint in vobis aliqui ad ea cœpienda jam idonei, quæ alii capere nondum valent, et si non omnia, de quibus magister ille Deus dicebat, et Adhuc multa habeo vobis dicere, tamen eorum fortasse nonnulla; sed quænam sint ista, quæ ipse non dixit, temerarium est velle præsumere et dicere. Nam et

καθ' ἦν δέ δρχων τοῦ κόσμου τούτου κάκριται, ἐλέγχει τὸν κόσμον τὸ Ηνεύμα τὸ διγιον, διτὶ μετὰ τοῦ Ιδίου δρχοντος, διν ὑπερθρανον δύτα καὶ ἀσεβῆ ζηλοῖ, κρίνεται. Εἰ γάρ εἴ θεδς, καθὼς φησιν δέ ἀπόστολος, Πέτρος, ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφεστο, ἀλλ' εἰρχταίς ζέφους ἔδου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, εἴ πώς οὐχ ὑπὸ Πνεύματος τοῦ ἀγίου περὶ ταύτης τῆς κρίσεως; δέ κόσμος ἐλέγχεται, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι τοῦ Ἀποστόλου ταῦτα λαλήσαντος; Πιστεύετωσαν οὖν οἱ ἀνθρώποι τῷ Χριστῷ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἐλέγξῃ τὸ Πνεύμα τὸ διγιον περὶ τοῦ τῆς αὐτῶν ἀπίστιας ἀμαρτήματος, ἐν ᾧ ἀμαρτημένοι πάντα τὰ ἀλλα κεκράτηνται. Συναριθμηθείτωσαν τοῖς πιστοῖς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐκείνων δικαιοσύνης, οὐδὲ δικαιωθέντας οὐ μιμοῦνται· φυλαττέσθωσαν τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἵνα μὴ αὖν τῷ δρχοντι τοῦ κόσμου κριθῶσιν, διηδη κεχριμένον μαρτυροῦνται· ἵνα γάρ μὴ ἡ σκληρὰ τῶν θυητῶν ὑπερηφανία φειστούτης ταύτης οἰται τὸν Θεὸν, ταῖς ποιναῖς τῶν ὑπερηφάνων ἀγγέλων καταστείσθω.

**Ex τοῦ Κ^α λόγου, ἵνα ἐκείνοις τοῖς φίμασιν. *Ετι πολλὰ δύω λέγειν ύμιν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Καὶ μετ' ὅλητα.*

Γινώσκειν ἴσως ἀπιθυμεῖτε, ἀπερ οἱ ἀπόστολοι τότε βαστάζειν οὐχ οἷοι τε ἡσαν. Ἀλλὰ τίς διηδη λαμήσειε τούτων χωρητικὸν ἐσυτὸν ἡδη λέγειν, ἀπερ ἐκείνοις τίτε γινώσκειν οὐκ ἰσχυον; "Οὐδὲν εὔδε παρ' ἐμοῦ ταῦτα ἀναμένειν μαθησομένους; προσῆκει, ἀπερ ἴσως οὐδὲ παρ' ἀλλου λεγόμενα δυνατός εἰμι δίξασθαι. 'Αλλ' οὐδὲ ὑμεῖς δύνασθε διατάσσειν ταῦτα βαστά-

A mori pro Christo nondum erant idonei tunc apostoli, quibus dicebat, εἰ Non potestis me sequi modo. Unde primus eorum Petrus, qui jam hoc se posse præsumperat, aliud expertus est, quam putabat: et tamen postea, et viri et mulieres, pueri et pueræ, juvenes et virgines, seniores cum Junioribus innumerabiles martyrio coronati sunt, et posse inventæ sunt portare oves quod tunc, quando ista Dominus loquebatur, nondum poterant portare pastores. Nunquid ergo debuit illis omnibus dici in illo tentationis articulo, quo certare usque ad mortem pro veritate oportebat, et pro Christi nomine, vel doctrina sanguinem fundere; nunquid, inquam, debuit eis dici: Quis vestrum audeat idoneum martyrio se putare? cui Petrus idoneus nondum fuerat, quando eum os ad os ipse Dominus instruxerat? Sic itaque dixerit aliquis, non debere diciti popule Christianis audire cipientibus, quæ sint de quibus Dominus tunc dicebat: εἰ Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo: Si apostoli nondum poterant, multo minus vos potestis, quia forte sic multi possunt audire, quod tunc nondum poterat Petrus, sicut multi possunt martyrio coronari, quod tunc nondum poterat Petrus: præsertim jam missò Spiritu sancto, qui tunc nondum erat missus, de quo continuo subiungit, atque ait: Cum autem venerit ille Spiritus

ζειν, εἰ κάγω τοσοῦτος ἦν, εἰ παρ' ἐμοῦ τὰ τὴν διάνοιαν ὑπερβαίνοντα τὴν ὑμετέραν ἤκουετε. Δυνατοὶ νῦν οὖν ἐν ὑμῖν εἶναι τινας ικανοὺς μᾶλλον τῶν διλλῶν πρὸς ὑποδοχὴν, εἰ καὶ μὴ πάντων ἐκείνων, περὶ τῶν ἐλεγένων διδάσκαλος καὶ θεὸς, εἰ Τοις πολλὰ ἔχω λέγειν. ὅμινον, εἴ δημως τινῶν ἐξ ἐκείνων. Ἀλλὰ τίνα διηδη εἰσενάγειν τὴν ἐκείνος οὐκ ἐκηγεῖν, αὐθαδες τοιμάδην λέγειν ἐπιχειρεῖν. Καὶ γάρ καὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον οὐποτείς ήσαν οἱ ἀπόστολοι ικανοί, οἵτις Ελεγεν, εἰ Οὐ δύνασθε μοι νῦν ἀκολουθῆσαι. Καὶ δι γε πρώτος αὐτῶν Πέτρος, οἵτις ικανῶς διετο πρὸς τούτο παρεσκευάσθαι, ἐπέρου πεπειραταὶ ἀπερ φιτο. 'Αλλ' ὅμως διτερον καὶ ἀνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ παιδες, καὶ μετράχεις, καὶ παρθένοι, καὶ νέοι καὶ πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, ἀναρθρητοι δῆμοι ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυροῦντες ἐστεφανοῦντο· καὶ D μετὰ ταῦτα εὐρέθησαν δυνάμενα βαστάζειν τὰ πρόβατα, ἀπερ ὅτε ταῦτα ἐλεγεν δι Σωτῆρα βαστάζειν οἱ ποιμένες οὐκ οἷοι τε ἡσαν. Ἄρα τοίνυν ἐχρήν τοις προβάτοις ἐκείνοις φῆθηναι, ἐπηρημένου τοῦ πειρασμοῦ ἐν ὕπερ ἑδει μέχρι θανάτου πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀντικαθίστασθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ δινόματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας τὸ αἷμα προτείσθαι; δέρα τοίνυν, ὅπερ ἔφην, ἐχρήν ἐκείνοις εἰρῆσθαι, Τίς δύμῶν πρὸς τὸ μαρτύριον ικανὸν ἐσυτὸν λέγειν τολμήσειε, πρὸς δι πρίτερον δι Πέτρος οὐκ ήρχει, δι τε στόμα πρὸς στόμα αὐτὸν δι Κύριος ήλειψεν; Οὐδαμῶς. Οὖτε τοίνυν καὶ νῦν εἴποι τις ἀν, μὴ δεῖν τοῖς τῶν Χριστιανῶν λέγεσθαι δῆμοις; ἐπιθυμοῦσιν ἀκούσαι, τίνα ἦν, περὶ τῶν δι Κύριος ἐλεγε τότε, εἰ Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν,

veritatis, decebat vos omnem veritatem, et sic utique A demonstrans illos ideo quae habebat dicere, portare non posse: quia nondum ad eos venerat Spiritus sanctus. Ecce concedamus ut ita sit, multos ea modo portare posse, jam missis spiritu sancto, quae tunc eo nondum misso, nec poterant portare discipuli: nunquid ideo scimus, quae sint quae dicere noluit, quae tunc sciendum si ab eo dicta legeremus, vel audissemus? Aliud est enim scire, utrum a nobis, vel a vobis portari possint, aliud sciare quoniam essent, sive portari possint, sive non possint. Quae cum ipse facuerit, quis nostrum dicat, Ista, vel illa sunt? Aut si dicere audeat, unde probat? Quis enim est tam vanus aut temerarius, qui cum dixerit aliquis etiam vera quibus voluerit, quae voluerit, sine ullo testimonio divino affirmaret ea esse, quae tunc dicere noluit? Quis hoc nostrum faciat, et non maximam culpam temeritatis incurrit, in quo nec prophethica, nec apostolica excellit auctoritas? Non profectio si eorum aliquid legissimus in libris canonica auctoritate firmatis, qui post Ascensionem Domini scripti sunt, parum furevit hoc legisse: nisi illuc id etiam legeretur, hoc ex eis esse, quae tunc dominans noluit discipulis dicere, quia non poterant illa portare.

Δὲ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἀρτί: Ἐτ ταῦτα οἱ ἀπόστολοι τότε βαστάζειν οὐκέτι ἔχουν, πολλῷ τοῦθεν ἡττούνται δύνασθε: ἐπειδὴ τυχόν οὕτω πολλοὶ δύνανται νῦν ακούειν, ἀπερὸν δὲ πέπρατο τότε οὐκέτι ἔχειν, ὑπερ πολλοὶ δύνανται νῦν μαρτυρίῳ στεφανωθῆναι, ὅπερ τότε ἐπέτρεψε οὐκέτι ἔχειν, μάλιστα καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἄγιου πεμψθέντος: νῦν, ὅπερ οὐπώ τότε ἀπεσταλμένον ἦν, περὶ οὐ συνάπτων ἔρεξης λέγεται: Ὅταν δὲ ἔλλοη ἐκεῖος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, διάδει ωμᾶς πᾶσαν τὴν ἀληθείαν: ἐντεῦθεν δημιοῦρος διὰ τοῦτο ἐκείνους μή δυναγένους βαστάζειν τὰ παρ' ἐκείνου ῥῆθησάμενα, διὰ μή τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον παρεγένετο. Πλὴν ἀλλὰ καὶ συγχωρηθέντος πολλοὺς εἶναι τοὺς νῦν δυναμένους βαστάζειν, πεμψθέντος τοῦ ἄγιου Πνεύματος, ἀπότολοι βαστάζειν οὐκέτι τοῖς ἡσαν, μή παρὰ τοῦτο θεμεν, τίνα δὲν εἴη, ἀπερ τότε εἰπεῖν οὐ βεβούληται, ἀπότε θεως ἔγνωμεν διη, εἰ παρ' ἐκείνου ῥήθεντα δη τούτοις ἔχωμεν δη ἀνεγινώσκομεν; Ἐτερον γάρ εἰστιν εἰδίνα πότερον παρ' ὑμῶν, δη παρ' ἡμῶν ἐκείνα δυνατὸν βασταχθῆναι, ἔτερον εἰδίνα τίνα ἡσαν, εἴτε δυνατὸν βαστάζεσθαι εἴτε μή. Ἀπερ ἐπεινεργεῖνος; έστιγρες, τίς υμῶν ἐρει ἐκείνα εἶναι δη ταῦτα; εἰ δὲ καὶ λέγειν τοιμήσει, πῶς τοῦτο ἀποδεῖξε; Τίς γάρ οὕτω μάταιος, δη αὐθόδης, δης καὶ τυχόν εἰπόντος τινὸς ἀπερ βεβούληται, καὶ οἵς βεβούληται, δισχυρίσαιτο ταῦτα εἶναι δη περὸν δικριτούς; Τίς ἡμῶν τοῦτο ποιήσεις, οὐ μεγίστη περιπετεῖσαι αὐθόδης ἔγκλήματι, οὔτως εύκλιτος συντιθέμενος, μήτε προφητικῆς, μήτε ἀποτολικῆς αὐθόδητος ἡγουμένης; τῶν λόγων; Πάντως γάρ εἰ καὶ τι τούτων ἐτύχομεν ἀναγνόντες ἐν τοῖς κανονι-

B Et post nonnulla:
Quapropter, charissimi, non a nobis expertelis audire, quae tunc noluit Dominus discipulis dicere, quia nondum poterant illa portare: sed potius in charitate proscilite, quae diffunditur in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est vobis, ut spiritu serventes, et spiritualia diligentes, spiritalem lucem spiritalemque vocem, quam carnales et animales homines ferre non possunt, non aliquo signo corporalibus oculis apparente, nec aliquo sono corporalibus auribus instrepente, sed interiori conspectu et auditu nosse possitis. Non enim diligitur quod punitus ignoratur, sed cum diligitur, quod ex quantumcunque parte cognoscitur, ipsa efficitur dilectione, ut melius et plenius cognoscatur. Si ergo in charitate prosciliatis, quam diffundit in cordibus Spiritus sanctus, «Decebat vos omnem veritatem»; vel, siue illi codices habent, «Deducet vos in omni veritate». Unde dictum est: «Deduc me, Domine, in via tua, et ambulabo in veritate tua.» Sic sicut, ut non a doctoribus exterioribus illa discatis, quae noluit Dominus tupe dicere, sed sitis omnes docibilis Deo: ut ea ijsa, quae per lectiones atque sermones extrinsecus adhibitos didicistis, et credidistis de natura Dei non corporea, nec loco aliquo inclu-

C δοῦς καὶ διεύχαται βεβαιωθεῖσι βιβλίοις, καὶ μετὰ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνάβασιν τοῦ Χριστοῦ γράψειν, οὐδὲ ἀν ἡρκεσε τοῦτο ἀναγνῶναι, εἰ μή καὶ τοῦτο ἀπέδι πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰπεῖν οὐκ τὸ διέλησεν, οὐ μηδὲ τὸ δύναντο βαστάζειν ἐκεῖνα.

Kai μεθ' ἔτερα

Οθεν, ἀγαπητοί, μή παρ' ἡμῶν ἀναμέντε ταῦτα: ἀκοῦσσι, ἀπερὸν δὲ Κύριος τότε τοὺς μαθητας εἰπεῖν παρηγένετο, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ ἀγάπῃ προκόπετε, τῇ διὰ τοῦ ἄγιου Πνεύματος τοῦ δοθέντος ἡμῖν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν χεομένη, ἵνα τῷ πνεύματι τούτοις, καὶ τῶν πνευματικῶν ἐρῶντες, πνευματικῆς υγείας καὶ πνευματικῆς διδασκαλίας, δυνηθῆτε γνῶναι τὰ παρὰ τῶν ψυχικῶν ἀνθρώπων βιστάζεσθαι μή δυνάμενα, οὐ σημείως ἔξωθεν τοῖς σωματικοῖς δρθαλμοῖς φαινόμενα, οὐδὲ τοῖς ἡγεμονοῦσι σωματικοῖς ὡδὶν ἐντοχούμενα, ἀλλὰ τῇ ἑνὸς δύοις καὶ ἀκοῇ. Οὐ γάρ ἀν φιληθερίη τὸ παντελὸν ἀγνοούμενον, ἀλλὰ δταν ἀμηγητη γνωσκηταὶ τὸ τι λούμενον, αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ συμβαίνει καὶ πλέον ἐκείνο καὶ βέλτιον γνωσκεσθαι. «Ἄν τοινυν, ὅτε φην, ἐν τῇ ἀγάπῃ προκόπητε, ἢν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐχεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, αὐτὸς διάδει ωμᾶς πόσαν τὴν ἀληθείαν.» Η καθὼς ἐν ἀλλοις βιβλίοις εύρισκεται: «εδηγησαι ωμᾶς εἰς πάσαν τὴν ἀληθείαν.» «Οθεν εἰρηται: «Οδηγησον με, Κύριε, ἐν τῇ διδῷ ιου, καὶ περιστομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.» Καὶ οὗτως ωμοὶ συμβιβεται οὐ πάρτι τῶν ἕκατερών διδασκαλῶν ωμῶν: ἐκείνα μαθεῖν, ἀπερὸν δὲ Κύριος εἰπεῖν οὐκ τὸ διέλησεν, ἀλλὰ γενέσθαι διδακτούς τῷ Θεῷ, ἵνα ἀπερ δι' ἀναγνώσεως καὶ λόγων ἔξιδει προτετεχέντων ἐμάθετε, καὶ πεπιστεύκατε: περὶ τῆς ἀσωμάτου φύσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδενὶ οὐδὲ

sa, nec per unita spatio locorum, quasi mole dis-
tenta, sed ubique tota, et perfecta, et infinita
sine uitoribus colorum, sine figuris lineaentorum,
sine notis litterarum, sine serie syllabarum, ipsa
mente conspicere ac perspicere valeatis. Ecce dixi
aliquid, quod forte inde sit, et tamen accepistis; et
non solum ferre potuistis, verum etiam libenter
audistis. Sed ille Magister interior, qui cum adhuc
discipulis exterius loqueretur, ait: « Adhuc multa
habeo vobis dicere, sed non potestis portare in modo, »
si vellet nobis id quod de incorporeo Dei natura
dixi, intrinsecus ita dicere, sicut sanctis angelis
dicit, qui semper vident faciem Patris, nondum ea
portare possemus. Proinde quod ait: « Docebit
vos omniem veritatem; » vel: « Deducet vos in
omni veritate, » non arbitror in hac vita in cuius-
quam mente posse compleri. Quis enim vivens in
hoc corpore, quod corruptitur, et aggrauat animam,
possit omnem cognoscere veritatem, cum
dicat Apostolus: « Ex parte scimus? » Sed quia
per Spiritum sanctum sit, unde nunc pignus accepimus, ut ad ipsam quoque plenitudinem veniamus,
de qua idem dicit Apostolus: « Tunc autem facie
ad faciem: » et: « Nunc scio ex parte, tunc autem
cognoscam, sicut et cognitus sum; » non quod in
hac vita, sed totum, quod usque ad illam perfectio-
uem futurum est, quam nobis Dominus promisit,

A per charitatem Spiritus, dicens: « Docebit vos
omnem veritatem, » vel: « Deducet vos in omni
veritate. » Quia cum ita sint, dilectissimi, mones vos
in charitate Christi, ut seductores caveatis impuros,
et obscenae turpitudinis sectas, de quibus ait Apo-
stolus: « Quae autem occulte sunt ab istis, turpe
est et dicere; » ne cum horrendas immunditias
docere coepirent, quas humanæ arres qualescumque
sunt portare non possunt, dicant ipsa esse, quæ
Dominus ait: « Adhuc multa habeo vobis dicere,
sed non potestis portare modo, » et per Spiritum
sanctum asserant fieri, ut possint illa immunda et
nefanda portari. Alia sunt mala, quæ portare non po-
test qualiscumque pudor humanus, et alia sunt bona,
que portare non potest parvus sensus humanus.
B Ista sunt corporibus impudicis, illa remota sunt a
corporibus universis, hoc impura carne committitur,
illud pura mente vix cernitur. Renovamini ergo Spi-
ritu mentis vestrae, et intelligite, quæ sit voluntas Dei,
quod bonum, et beneplacitum, et perfectum est, ut in
charitate radicali et fundati possitis comprehendere
eum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, al-
titudo, et profundum, cognoscere etiam superemi-
nentem scientiam charitatem Christi, ut impleamini in
omnem plenitudinem Dei. Isto enim modo vos docebit
Spiritus sanctus omnem veritatem, cum magis magis-
que diffundet in cordibus vestris charitatem.

περιεχομένης, μήτ' ἀπειρος διαστήμασι τίπων,
θυσπερ τι μέγεθος διατεταμένης, ἀλλὰ πανταχοῦ
ὅτις, τελεῖς καὶ ἀπειρος, ἐνευ χρωμάτων αὐγῆς,
ἀγεν σχημάτων γραμμικῶν, ἀνευ σημείων γραμ-
μάτων, ἀνευ ὑφῆς συλλαβῶν, αὐτῇ τῇ διανοίᾳ κα-
τοπτεύειν καὶ νοεῖν δυνθήτε. Πίστις εἴπον ὑμῖν τι,
ἴτως ἔκειθεν δην, καὶ δημα; τοῦτο δεξάμενοι, οὐ μό-
νον βιστάζειν δεδύνησθε, ἀλλὰ καὶ ἡδέως ἤκουστε. « Άλλοι εἴπερ ὁ ἔνδαι ἐκείνος διδίσκαλος, δες τοὺς μα-
θητας; ἔξωθεν ἔτι διαλεγόμενος, « Πολλά, εἶπεν,
ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βιστάζειν ἄρτι. »
ἡδέλησεν ὑμῖν ἐνδοθεν εύτωτο διαλεχθῆναι, περὶ τῆς
εἰπον ἀσωμάτου φύσεως; τοῦ Θεοῦ, ὥστε περ τοὺς ἀγίους
ἄγγελοις φησίν, οἱ διὰ πνεύτης βλέπουσι τὸ πρόσω-
πον τοῦ Πτερός, οὐχ ἀν τὸν ἡδυνθήμεν τὴν ὀμαδακ-
ήσιον βιστάσαι. « Οὐτον δ φησι, « Διδάξεις ὑμᾶς πάσαν
τὴν ἀλήθειαν, » ή, « Οδηγήσεις ὑμᾶς εἰς πάσαν τὴν ἀλή-
θειαν, » καὶ στα νομίζω κατὰ τὸν παρίντα βίον
ἐν διανοίᾳ τινὸς δύνασθε πιττωθῆναι. Τις γάρ ἐν
τῷ φιλορρήτῳ τούτῳ σώματι ζῶι, καὶ βιβρίσνοι τὸν
ψυχήν, πάσαν τὴν ἀλήθειαν δυνήσεται γνῶναι, τοῦ
Ἀποστόλου λέγοντος, « Ἐκ μέρους γινώσκομεν; »
ἀλλὰ τοῦτο εἰρηται, οἵτι διὰ Πνεύματος ἀγίου γίνε-
ται, οὐ νῦν τὸν σρόδικῶν λαμβάνομεν, ὡς καὶ ἐπ'
αὐτὴν ποτε τὴν τελείστητα ἀφικέσθαι, περὶ τῆς δ
αὐτῆς Ἀπόστολος λέγει: « Τότε δὲ πρόσωπον πρὸς
πρόσωπον » καὶ, « Νῦν γινώσκω ἐκ μέρους, τότε
δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς γει ἐπεγνώσθην » οὐκ ἐν
τῇ παρούσῃ τοσοῦτον ζωῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μειλούσῃ
τελείστηται, ἦν δ Κύριος ὑπέτρεπτο δι' ἀγάπης τού

C Πνεύματος, λέγων: « Διδάξεις ὑμᾶς πάσαν τὴν ἀλή-
θειαν. » ή, « Οδηγήσεις ὑμᾶς εἰς πάσαν τὴν ἀλήθειαν. »
« Απει ἐπειπερ οὕτως ἔχει, φιλοτάσι, ὑμῖν ἐν τῇ
ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ παρίντε τοὺς ἀκαθάρτους ἀπα-
τηντας φυλάττεσθαι, καὶ τὰς αἰσχύνης αἰσθέσιες,
περὶ ὃν φησιν δ Ἀπόστολος: « Τὸ γάρ κρυψῆ
ἀπ' αὐτῶν γινόμενα αἰσχράν ἔστι καὶ λέγειν » ίνα
μή τὰς ἀποτροπίας ἀκαθαρσίας διδάσκειν ἀργί-
μενοι, δες ἀνθρώπιναι ἀκοστι, οἵτις ἀν ὕστι, βιστάζειν
ἀδυντοῦσι, λέγωσι ταῦτα εἰναι ἔνεινα, περὶ ὃν δ
Κύριος ἔφησε: « Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ὀλλ' οὐ
δύνασθε βιστάζειν ἄρτι, » καὶ Πνεύματι ἀγίῳ δι-
σχυρίζονται γίγνεσθαι, δυνατόνεσται τὸ ἀνάστατα εκείνα
βιστάζεσθαι, καὶ δικασθεῖται. Εἰσι μὲν γάρ τις
κακά, διέρρειν ἀδυνατεῖ καὶ ἡ τυχοῦσα τῶν ἀνθρώ-
πων αἰδῶς: εἰσι δὲ τινας ἀγαθά, ἀπερ ἀνθρώπινη
γνῶσι; μικρὰ φέρειν οὐ δύναται. Ταῦτα ἐν τοῖς
ἀναιδέσι σώμασι γίνονται· εκείνα πάρθενον πάντων
σωμάτων εἰσι. Ταῦτα ἐν μήνῃ τελεῖται τῇ σαρκὶ
ἐκείνα μόλις ὅρθαι καὶ καθαρῷ διανοίᾳ. Ἀνακα-
νίζεσθε τοινυν τῷ πνεύματι τοῦ νοὺς ὑμῶν, καὶ
κτανοεῖτε τὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγάθην καὶ
εὐαρέστον καὶ τίλειον: ίνα ἐν τῇ ἀγάπῃ ἀρθείωμέ-
νοι, καὶ τελεμελιώμενοι, δύνασθε μετὰ πάντων τῶν
ἀγίων καταλαθεῖν, τὶς τὸ μῆκος, καὶ ὑψος, καὶ πλά-
τος, καὶ βάθους, γνῶντες τὶς τὸν ὑπερέκχον τῆς ἀγάπης
τοῦ Χριστοῦ. ίνα πληρωθῆτε παντὶ πληρώματι τοῦ
Θεοῦ· οὕτω γάρ ὑμᾶς διδάξεις τὸ Πνεύμα τὸ ἀγιον
πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἔτσιν μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκχέη
τὴν ἀγάπην ἵν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Ex Tractatu XCIX. super illis verbis : *Non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet loquetur.* de quibus circa medium hæc ait :

Cum igitur Spiritus sanctus nulla susceptione hominis sit homo factus, nulla susceptione angelii sit angelus factus, nulla susceptione cuiuscunquam creature creature sit factus, quomodo de illo intelligentium est, quod Dominus ait : « Non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet loquetur ? » Ardua quæsio, nimis ardua. Ipse adsit Spiritus, ut saltem, sicut eam cogitare possumus, sic eloqui possimus, ac sic ad intelligentiam vestram pro mei moduli facultate perveniam. Prius itaque nosse debetis, et intelligere quod potestis, credere autem quod intelligere nondum potestis, in ea substantia, quæ Deus est, non quasi per corporis molem sensus locis propriis distributos, sicut in carne mortali animalium alibi est visus, alibi auditus, alibi gustus, alibi olfactus, per totum autem tactus. Absit hoc credere in illa incorporea immutabilique natura ! Audire ergo ibi et videre, unum est. Dicitur et olfactus in Deo ; unde dicit Apostolus : « Sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem snavitatis. » Et gustus intelligi potest, secundum quem Deus, et odit amaricantes, et nec frigidos, nec calidos, seu tepidos evomit ex

'Ἐκ τοῦ ἡθελόντος ἐξηγούμενης ἔκεινο τὸ δητήν . Οὐ γάρ λαλήσαι δέ τινος οὐδὲν, ἀλλ' ὅπερ ἀπὸ δικούσῃ λαλήσαι, περὶ που τὰ μέσα τῆς πραγματείας οὗτω φησίν .'

Ἐπει τοίνυν τὸ Πνεῦμα τὸ ζγιον οὐδὲ μιᾶς προσλήψει φύσεως ἀνθρωπίνης γέγονεν ἀνθρωπος, οὐδὲ μιᾶς προσλήψει ἀγγέλου γέγονεν διγελος, οὐδὲ μιᾶς προσλήψει κτισμάτος γέγονε κτίσμα, πῶς περὶ ἔκεινου τὸ παρὰ τοῦ Κυρίου ῥήθεν νοηθήσεται ? « Οὐ νάρ λαλήσαι ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἀλλ' ὅταν δὲν ἀκούσῃ λαλήσαι ; » Μέγα τὸ ζήτημα, καὶ πάνω μέγα. Αὐτὸ παρεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ζγιον, ἵνα τούλάχιστον οὕτως εἰπεῖν αὐτὸ δυνηθῶμεν, δι τρόπον λογίσασθαι δεδυνήμεθα, καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἐμήν εὔτελὴ ταῦτην δύναμιν ἐπὶ τὴν ὑπετέραν νόησιν δυνηθῆνας διαβιβάσσαι. Πρώτον τοίνυν γινώσκειν ὡφείλετε, καὶ νοεῖν δύνασθε, πιστεύειν δὲ οἱ νοεῖν οὐχ οἶσι τε θνητες ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔκεινη, ἃ τις ἔστιν ο Θεός, οὐχ διαπερ ἐν υεγέθει σωματος; αἰσθήσεις ίδοις τόπος; διανεμημένας, ὡσπερ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἀλλαχοῦ. μὲν οὖτεν δψις, ἀλλαχοῦ δὲ ἀκοή, ὡστάτιν δὲ καὶ γεύσις καὶ δσφραγις, παταχοῦ δὲ ἀφή. Μή γένοιτο τούτο πιστεῦσα: τινὰ περὶ τὴν ἀτώματον φύσιν ἔκεινην καὶ ἀμετάβλητον. Ἐκεῖ τοίνυν τὸ δρῦμ καὶ ἀκούειν ἐν οὖτι καὶ ταυτόν. Λέγεται καὶ δσφραγις ἐπὶ Θεοῦ, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος, « Όπισπερ καὶ ο Χοιοτὸς ἡγάπησκν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἔαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς δσμήν εὐωδίας. » ἄλλὰ καὶ γεύσιν ἔκει νοεῖν δυνατόν, καὶ οὐδὲν δημοσίεις μισεῖ τοὺς παραπικραίνοντας, καὶ τοὺς μήτε φυχρούς, μήτε θερμούς, ἀλλὰ χλιαρούς

A ore suo ; et Jesus Christus dicit : « Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me. » Est etiam tacitus ille divinus, unde dicit Sponsa de Sponsor : « Sinistra ejus sub capite meo, et dextera illius complectitur me. » Non sunt hæc in Deo per diversa corporis loca. Cum enim dicitur scire, ibi sunt omnia ; et videre, et audire, et olfactere, et gustare, et tangere, sine ulla ejus mutatione substantiali, sine ulla mole, quæ in alia parte major, in alia minor, etiam in sensibus [al. senibus] pureril errorre cogitatur, quando Deus sic cogitur. Neomiraris, quod inessibilis Dei scientia, qua novit omnia, per varios humanæ locutionis modos omnium istorum corporalium sensuum nominibus nuncupatur : cum ei ipsa mens nostra, hoc est homo interior, cui uniformiter scienti per hos quinque, veluti nuntios corporis diversa nuntiantur, quando immutabilem veritatem intelligit, eligit, diligit, et lumen videt, de quo dicitur : « Erat lumen verum ; » et Verbum audit, de quo dicitur : « Post odorem unguentorum tuorum currimus ; » et fontem bibit, de quo dicitur, « Mibi autem adhucrō Deo bonum est ; » non aliud, atque aliud, sed una intelligentia tot sensuum nominibus nuncupatur. Cum ergo de Spiritu sancto dicitur : « Non enim loquetur a semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur, » multo magis ibi simplex natura, ulii verissime simplex

ἴξεμεν τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ δὲ Σωτήρ φησιν, « Ἐμδι βρῦμά ἔστιν, οὐα ποιῶ τὸ θέλλημα τοῦ πέμψοντος με. » « Εστι καὶ ἀφῆθει, οὐθεν δι νύμφη περὶ τοῦ υμέτερου φησίν. » Η ἀριστερὴ αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν χεφαλὴν μεν, καὶ τῇ δεξιῇ περιλαμβάνει με. » Ἀλλ' αὐτὸ πάντα οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ Θεῷ ἐν διαφόροις τοῦ σώματος χώραις. « Οταν γάρ λέγηται γινώσκειν αὐτὸν, ἔκει πάντα ταῦτα εἰσὶ, καὶ τὸ δρῦμ, καὶ τὸ ἀκούειν, καὶ δσφραγίσθαι, καὶ γεύεσθαι, καὶ διπεσθαι ἀνευ τινὸς μετασολῆῆς τῆς οὐσίας ἔκεινης. ἀνευ μεγέθους, δι περ διλοιδι μὲν μελίζον, διλοιδος δὲ θλιπτον, καὶ ταὶς αἰσθήσεσι [ἐν διλοιδῳ, καὶ τοὺς γέρουσι] πα:δικῇ διανοιῇ νοῆται, ἀταν οὕτω λογίζεται περ Θεοῦ. Μή, θαυμάσῃς δὲ εἰ διαφόροις τρόποις ἀνθρωπίνης φινής ἡ ἀρρήτης τοῦ Θεοῦ ιπποτήμη, ή πάντα οἶδε, πάσι τοῖς τῶν ἀνθρώπων αἰσθήσεων τρόποις κατονομάζεται, διπει καὶ αὐτῇ δημετέρᾳ διάνωσι, δὲ έντες ἀνθρωπος δηλονότι, φενι μονοειδῶς ἐπιεπεινῷ διε τῶν πέντε τούτων αἰσθήσεων, δισπερ διὰ τινῶν ἀγγέλων σωματικῶν, πάντα σημαίνεται, τοσούτοις αἰσθήσεων δινομάζεται οὐκ διλω καὶ διλοιδ, διλλὰ μιᾶς νοῆσει, διαν τὴν ἀμετάθλητον ἀλλήθειαν ἔκεινην ὁρᾷ, αἰρήται, ἀγαπᾷ, δρᾶ τὸ φῶς, περὶ οὐ λέγεται, « Ήν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, καὶ ἀκούῃ τὸν λόγιον, περὶ οὐ εἰρηται, » « Εν ἀρχῇ ἦν ο Λόγος, καὶ δέχηται τὴν διαμήν, περὶ οὓς εἰρηται, » « Όπισα τῆς θεμής τῶν μύρων σου δραμούμεθα » πίνη τῆς πηγῆς, περὶ οὓς τέγραπται, « Παρὰ σοι πηγὴ ζωῆς » ; διπολαύη τῆς ἀρχῆς, περὶ οὓς λέγεται, « Ήμοι δὲ τὸ προτοκοίδιαν τῷ Κυρίῳ ἀγαθόν ἔστιν. » « Οταν τοίνυν περὶ τοῦ

est, et intelligenda est, vel credenda, que longe lateque naturam nostram mentis excedit. Mutabilis quippe est mens nostra, que percipit discendo quod nesciebat, et amittit dediscendo, quod sciebat: et veri similitudine fallitur, ut pro vero approbat falsum, et obscuritate sua, quasi quibusdam tenebris impeditur, ne perveniat ad verum: et ideo non est ista substantia verissime simplex, cui non hoc est esse quo l est nosse; potest enim esse, nec nosse. At illa divina non potest, quia id, quod habet est. Ac pro hoc non sic habet scientiam, ut aliud illi sit scientia, qua scit, aliud essentia, qua est; sed utrumque unum est. Nec utrumque dicendum est, quod simpliciter unum est, sicut habet Pater vitam in semetipso, nec aliud est ipse quam vita, quae in ipso est; et de filio habere vitam in semetipso, hoc est, genuit Filium, qui et ipse vita esset; sic itaque dehinc accepimus, quod de Spiritu sancto dictum est: « Non enim loquetur a semetipso, sed quaecunque audiet loquetur, » ut intelligamus non eum esse a semetipso; Pater quippe solus de alio non est. Nam et Filius de Patre natus est; et Spiritus de Patre procedit. Pater autem nec natus est de alio, nec procedit. Nec ideo sane aliqua disparitas in summa illa Trinitate cogitationi occurrat humanæ; nam, et Filius ei de quo natus est, et Spiritus sanctus ei de quo procedit, æqualis est. Quid autem

Πνεύματος τοῦ ἀγίου λέγηται, « Οὐ γάρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅτα ἀν ἀκούσῃ λαλήσει, » πολλῷ μᾶλλον ἐξεὶ δὲ νοεῖν ἀπλῆν φύσιν, δουκὸν ἀληθέστατα ἀπλῆν ή νοεῖν ή πιστεύειν χρή, ἐπ' ἀπειρον μῆκος καὶ πλάτος τὴν τῆς ἡμετέρας διανοίας ὑπερβαίνουσαν φύσιν. Μετὰ δὴ γάρ ἐστιν ή ἡ επίρρηψις διάνοια, ἐπει μανθάνουσα δέχεται δὲ ἡγνοῖς, καὶ ἀπομανθάνουσα ἀπώλεσαν δὲ τηλεστο, καὶ τοῦ ἀληθοῦς διοστῆτη σφάλλεται· ὡς ἀντὶ τῶν ἀληθῶν τοῖς φεύδεσι συντίθεται, καὶ τῇ ἑαυτῇ ἀμαυρότητι, διπερ τεντο σχότει πρὸς τὸ ἀληθὲς ἀφικέσθαις κωλυμένην. « θεον ἀληθέστατα οὐκ ἐστιν ἀπλῆ οὐσία ἐκείνη, ή μὴ ἐστιν διπερ τὸ εἶναι τοῦτο καὶ τὸ γινώσκειν. Δύναται γάρ εἶναι καὶ μὴ νοεῖν. Τὴν δὲ θείαν ἐκείνην ἀδύνατον εὕτως εἶναι· δὲ γάρ ἔχει, τοῦτο καὶ ἐστι. Κατεύθεν οὐχ οὐτως ἔχει τὴν ἐπιστήμην, ὡσθ' ἔτερον ἐκείνη τὴν ἐπιστήμην, ή ἐπίστασθαι εἶναι, καὶ ἐτερον τὴν οὐσίαν ή ἐστιν. Ἀλλ' ἐκάτερον ἔκει ἐν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκάτερον αὐτόθι λέγεσθαι δεῖ, ἐνθα ἀπλῶς ἐ, ἐστιν· ὡσπερ τοῖνυν δὲ Πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἐκυρῷ, καὶ οὐχ ἐτερόν ἐστιν αὐτὸς ή ή ἐν αὐτῷ οὐσία ζωῆ, οὕτως ἐδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἐκυρῷ, τουτέστι γεγέννηκεν Υἱὸν καὶ αὐτὸν δύτα ζωῆν. Οὕτω τοῖνυν διπελομέν λαμδάνειν καὶ τὸ περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰρημένον· « Οὐ γάρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἀλλ' ὅτα ἀν ἀκούσῃ λαλήσει, » τὸν ἐκείνον νοῶμεν, μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶναι. « Οὐ μὲν γάρ Πατήρ μόνος οὐκ ἐστι παρ' ἀλλού· καὶ γάρ καὶ δὲ Υἱὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγέννηται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς; ἐκπορεύεται. Οὐ δὲ Πατήρ εὐτὸς ἀλλὰν ἔχει γενήσορι, οὐτ' ἐκπορεύεται παρ' ἐτέρου.

A illic interstit inter procedere et nasci, et longum est quarendo disserere, et temerarium, cum disserueris, definire: quia hoc, et menti nesciunque comprehendere, et si quid forte mens inde comprehendenterit, linguae difficultum est explicare, quantuslibet prægit doctor, quantuslibet adgit auditor. Non ergo loquetur a semetipso, quia non est a semetipso, sed quæcunque audiens loquetur. Ab illo audiens a quo procedit. Audire illi scire est, scire vero esse, sicut superius disputatum est. Quia ergo non est a semetipso, sed ab illo a quo procedit, a quo illi est essentia, ab illo scientia, ab illo igitur audientia, quod nihil est aliud, quam scientia. Nec moveat, quod verbum futuri temporis positum est. Non enim dictum est. Quæcunque audivit, aut Quæcunque audit, sed: Quæcunque audiet loquetur; illa quippe audientia sempiternum est, quia sempiterna scientia. In eo autem quod sempiternum est, sine initio, et sine fine, cuiuslibet temporis verbum ponatur, sive præteriti, sive præsentis, sive futuri, non mendaciter ponitur. Quavis enim natura illa immutabilis, et inestabilis, non recipiat sicut, et erit, sed tantum est, ipsa enim verior est, quia mutari non potest, et ideo illi tantum convenerat dicere: « Ego sum, qui sum: » et: « Dices illis Israel: Qui est, misit me ad vos; » tamen propter mutabilitatem temporum, in quibus versatur nostra mortalitas, et nostra mutabilitas,

B Οὐ μήν δὲ τοῦτο τις ἀνιστρε τὸν τῇ ἀκρᾳ ἐκείνη Τριάδα τοῖσι διαθρώποις λογισμοῖς συναντάτω· καὶ γάρ καὶ δὲ Υἱὸς τῷ οὐ γεγέννηται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τῷ παρ' οὐ ἐκπορεύεται, οὐσιοί εἰσι. Τί δὲ ἐξεὶ διαφέρει τὸ γεννᾶσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι καὶ μακρὸν ἐστι ζητοῦντα σαφηνίζειν, καὶ προπετὲς διορίζεσθαι. Τοῦτο γάρ καὶ τῇ διανοίᾳ καταλαβεῖν ἀμηγέπη, καὶ εἰ τὸ ποτ' ισως ή διάνοια ἔγνωι, δυσχερέστατον ἀνελίττειν τῇ γλώσσῃ, καὶ διεργονοῦν τῆς περὶ ταῦτα τρόπος ή δὲ διδάσκαλος προηλθεν, ή δὲ ἀρχοατῆς ἐπηγένεται. Οὐ τοῖνυν ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐστιν, ἀλλ' ὅτα ἀν ἀκούσῃ, λαλήσει. Παρ' ἐκείνου ἀκούσει παρ' οὐ ἐκπορεύεται. Ἀκούειν ἐκείνην τὸ γινώσκειν ἐστι. Γινώσκειν δὲ τὸ εἶναι, διπερ ἀνωτέρω διειλέγμεθα. « Ἐπει τοῖνυν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον οὐκ ἐστιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου παρ' οὐ ἐκπορεύεται, παρ' οὐ ἐστιν ἐκείνην ή οὐ παρέσις, παρ' ἐκείνου καὶ ή γνῶσις, παρ' ἐκείνου τοῖνυν καὶ ή ἀκράσις, ή τις οὐδὲν ἐτέρον ἐστιν ή ή γνῶσις. Μή ταραχτέτω δὲ ὑμᾶς, διτιπερ ἐνταῦθα κείται βῆμα μέλλοντος χρόνου. Οὐ γάρ εἰρηται, « Οσα ἡκουσεν, ή, » Οσα ἀκούει, ἀλλ', « Οσα ἀν ἀκούσῃ, λαλήσει. ἐκείνη γάρ ή ἀκράσις αἰωνία ἐστιν, ἐπει καὶ ή γνῶσις αἰωνία. » Εν δὲ τῷ δινευ ὀρχῆς καὶ τέλους αἰωνίῳ διπερ ἀν βῆμα χρόνου ὥστη, εἴτε παραχημένου, εἴτε ἐνεστῶτος, εἴτε καὶ μείλοντος, οὐ φευδῶς τοῦτο εἰρήσεται. Εἰ γάρ ή ἀμετάθλητος; καὶ ἀρρέπητος ἐκείνη φύσις οὐ δέχεται τὸ ήν, καὶ τὸ ἐστι, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐστιν, αὐτῇ γάρ ἀληθῶς ἐστιν, δὲ ἀμετάθλητος ἐστιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνη λέγειν ἀρρέπει, « Ἐγώ εἰμι ὁ ὄν, » καὶ

non mendaciter dicimus, et fuit, et erit, et est; fuit in præteritis sæculis, est in præsentibus, erit in futuris; fuit, quia nunquam desuit; erit, quia nunquam deerit; est, quia semper est. Neque enim velut qui jam non sit cum præteritis occidit, aut cum præsentibus, velut qui non maneat, labitur, aut cum futuris, velut qui non fuerat, orietur. Proinde cum secundum volumina temporum locutio humana variatur, qui per nulla deesse potuit, aut posset, aut poterit tempora, vera de illo dicantur eiuslibet temporis verba. Semper itaque auditus Spiritus sanus, quia semper seit. Ergo et scivit, et seit, et sciens. Ac per hoc et audivit, et audit, et audiet; quia sicut jam diximus, hoc est illi audiens, quod scire; et scire illi hoc est quod esse. Ab illo igitur audivit, audit, et audiet a quo est: ab illo est, a quo procedit. Illic alius fortissimus querat, utrum et a Filio procedat Spiritus sanctus. Filius enim solius Patris est Filius; et Pater solius Filius est Pater: Spiritus autem sanctus non est unius eorum Spiritus, sed amborum. Habes ipsum Dominum dicentem: « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. » Habes et Apostolum: « Misit Deus, inquit, Spiritum Filii sui in corda vestra. » Nunquid, duo sunt, alius Patris, alius Filius? Absit! « Unum enim corpus, » ait, cum

« Τάδε ἔρετοις υἱοῖς Πατρῷ. » Οῶν διέσταλκε με πρὸς ὑμᾶς· αὐλίδημας διά τὴν τῶν χρόνων μεταβολὴν, οὐ φεύδοντο λέγομεν καὶ τὸ ήν, καὶ ἔσται, καὶ ἔσται, ἐν τῇ στρέψει τῇ ἡμετέρᾳ θυητότητες καὶ μεταβολή ήν ἐν τοῖς παρελθόντιν αἰώνισιν, ἔστιν ἐν τοῖς παρούσιν, ἔσται ἐν τοῖς μέλλουσιν· ήν, διε μηδέποτε ἀπῆγεν· ἔσται, διε μηδέποτε ἀπέσται· ἔσται, διε ἀεὶ ἔσται. Οὐδὲ γάρ ὡς ἀν δῆμη μήδην μετὰ τῶν πιρωχημένων λήγει, η μετὰ τῶν παρέλθοντων, ὡς ἀν μή μένων φεῖ, η μετὰ τῶν μεταλόντων, ὡς ἀν μή περιστερῶν ὥν ἀντάξει. « Οὐεν ἐπει κατὰ τὰς τῶν γρίνων περιδρομάς τῇ ἀνθρωπίνῃ ποικίλεται διάλλεξις, ο κατὰ μηδένα χρόνον η δεδυνημένος, η δυνάμενος, η δυνητόμενος ἀπειναι, διληθῆς ἔχει κατηγορούμενα πάντων τῶν χρόνων τὰ βήματα. » Άστοινον ἀκούει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· ἀεὶ γάρ οἶδεν. « Όστε καὶ οἴδε, καὶ φίδει, καὶ εἰσεσται, καὶ διε τοῦτο ἀκήκοε, καὶ ἀκούειται, καὶ ἀκούεται· ἐπει, καθὼς Ἐρημει δῆμη, τοῦτο ἔστιν ἐκεῖνο τὸ ἀκούειν ὅπερ τὸ εἰδέναι, καὶ τὸ εἰδέναι ὅπερ τὸ εἰναι; Παρ' ἐκεῖνου τοῖνον ἀκήκοεν, ἀκούει, καὶ ἀκούεται παρ' οὐ ἔστι· παρ' ἐκεῖνου ἔστι παρ' οὐ ἐκπορεύεται. » Ενταῦθα τοῖνον ιωῶς ζητεῖ τις, Πότερον καὶ παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον; « Ο γάρ Υἱὸς μόνον τοῦ Πατρὸς ἔστιν Υἱός, καὶ δὲ Πατήρ μόνον τοῦ Υἱοῦ Πατήρ ἔστι· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἰς θαύματα τούτων μόνον ἔστι Πνεῦμα, αὐλίδημον τέρπων. » Εγειτο: αὐτὸν τὸν Κύριον λέγοντα· « Οὐ γάρ οὐδεὶς ἔστε οἰ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς οὐδῶν τὸ λαλοῦν ἐν οὐδενί. » « Εγειτο καὶ τὸν Ἀπόστολον, εἰς Ἀπόστολον ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ

A significaret Ecclesiastis; mosque addidit, εἰ καὶ unus Spiritus. » Et videlicet quomodo ille impletat Trinitatem: « Sicut vocati estis, inquit, in una spe vocacionis vestre; unus Dominus. » Hic utique Christum intelligi voluit. Restat, ut etiam Patrem nominet. Sequitur ergo: Una fides, unum baptismum, unus Deus, et Pater omnium, qui super omnes, et per omnia et in omnibus nobis. » Cum ergo, sicut unus Pater, et unus Dominus, id est Filius, ita sit et unus Spiritus sanctus, profecto amborum est, sicut ipse Christus Jesus dixit: « Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. » Et dicit Apostolus: « Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra. » Habes et alio loco euudem Apostolum dicentem: « Si autem Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum ex mortuis, habitat in vobis. » Hic utique Spiritum Patris intelligi voluit. Ne quo tamen alio loco dicit: « Quisquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. » Et multa alia sunt testimonia, quibus hoc evidenter ostenditur, et Patris, et Filii, ipsu esse Spiritum, qui in Trinitate dicitur Spiritus sanctus. Nec ob aliud existimo ipsum vocari proprio Spiritum, cum etiam si de singulis interrogemur, non possimus nisi Patrem et Filium dicere, quoniam Spiritus est Deus, id est, non corpus est Deus, sed Spiritus. Quod ergo communiter vocantur et singuli, hoc proprio vocari oportuit eum qui non est unus eorum.

αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας θρῶν. » « Αλλίδημα μή δύο εἰσίν, ἔτερον τὸ τοῦ Πατρὸς Πνεῦμα, καὶ ἔτερον τὸ τοῦ Υἱοῦ; Μή γένοτο! » « Εν γάρ εἰπὼν οὐδέποτε τὴν Ἐκκλησίαν ἐδιέλου, εὐθὺς προστίθησε. « Καὶ ἐν Πνεύμα. » Καὶ θέσασθε πῶς ἔχει συμπλήρωσι τὴν Τριάδα. « Πάστερ ἐκλήθητε, φίλοι, τὸ μισθίοντες τῆς κλήσεως θρῶν, εἰς Κύριος. » Ενταῦθα σφῶψ τὸν Χριστὸν νοεῖσθαι τὸ θέλησε. Λεπτεῖς λοιπὸν δύνομάσαι καὶ τὸν Πατέρα. Επάγει τοῖνον, « Μία· πίστις, ἐν βάπτισμα, εἰς Θεός καὶ Πατήρ πάντων, δὲ πάντων καὶ ἐν πάσιν. » Επει τοῖνος οὐτεπερ εἰς Πατήρ, καὶ εἰς Κύριος, τουτοῖσιν Υἱός, οὗτως εἴη καὶ ἐν Πνεύμα ἀγιον, ἀναμφιθίσις ἀμφοτέρων ἔστιν· ὅπερ ὅταν αὐτὸς μέντοι Χριστὸς Ιησοῦς λέγῃ. « Τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς θρῶν, τὸ λαλοῦν ἐν οὐδενί. » δὲ Ἀπόστολος λέγει, « Απέσταλεν δὲ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας θρῶν. » « Εγειτο ἐτέρωθι τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον λέγοντα· « Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ ἐκεῖνον· Ιησοῦν ἐκ νεκρῶν οὐκεὶ ἐν οὐδενί· » ἐνταῦθα πάντως τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς νοεῖσθαι τὸ θέλησεν. « Αλλίδημας ἐν ἐτέρῳ τόπῳ περὶ τούτου φησίν· « Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκέτι εἴη, οὗτος οὐκέτι ἐστιν αὐτόν. » Πολλαὶ δὲ καὶ ἔτεραι εἰσὶ μαρτυρίατ, διὸ οὐδεδίλω; διεκνυται τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἴναι τὸ Πνεῦμα, διπερ ἐν τῇ Τριάδι λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ. Καὶ οὐ διέτερον δὲ νομίσω Πνεῦμα τοῦτο κεκληθεῖσθαι, διπερ καὶ ἐφ' ἐκάστου ἐρωτώμενοι οὐ δυνατούσιεσθαι, μή καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν εἰπειν Πνεῦμα. Πνεῦμα γάρ ἔστιν ὁ Θεός, τουτοῖσιν, οὐ σῶμα ἔστιν ὁ Θεός, ἀλλὰ Πνεῦμα. Οἱ τοῖνον κοινωνοὶ

sed in quo communitas appetit amborum. Cur ergo non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus sanctus, cum Filii quoque ipse sit Spiritus? Si enim non ab eo procederet, non post resurrectionem se representans discipulis suis insuffasset, dicens: « Accipite Spiritum sanctum. » Quid enim aliud significavit insufflatio, nisi quod procedat Spiritus sanctus et de ipso? Ad hoc pertinet etiam illud, quod de muliere quae fluxum sanguinis patiebatur, ait: « Tetigit me aliquis; ego enim sensi de me virtutem exiisse. » Nam virtutis nomine appellari etiam Spiritum sanctum, et eo loco clarum est, ubi angelus, dicenti Mariam: « Quomodo sit istud, quoniam virum non cognosco? » respondit: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. » Et ipse Dominus promittens eum discipulis, ait: « Vos sedete in civitate, quousque induamini virtutem ex alto. » Et iterum: « Accipietis, inquit, virtutem Spiritus sancti, supervenientem in vos, et eritis mihi testes. » De hac virtute credendus est dicere evangelista: « Virtus de illo exibat, et sanabat omnes. » Si ergo et de Patre et de Filio procedit Spiritus sanctus, cur Filius dixit: « De Patre procedit? » Cur putas, nisi quemadmodum ad eum solet referre, et quod ipsius est, de quo et ipse est? Unde illud est, quod ait: « Mea doctrina non est mea, sed ejus cuius misit me. »

καὶ ἐκάτερος καίονται, Ιδίως τοῦτο ἔδει καλεῖσθαι ἐκείνῳ ὅπερ οὐ θατέρῳ τούτων ἔστιν, ἀλλ᾽ ἐν φρίνεται τὸ κοινὸν ἀμφωτέρων. Διατί τοίνυν μή πιστεύσωμεν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐπειδὴ καὶ τοῦ Υἱοῦ ἔστιν αὐτὸν Ἰη.ῦμα; Εἰ γάρ μη παρ' αὐτῷ ἐκπορεύετο, οὐκ ἂν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανίζω τοὺς μαθηταῖς, ἐνεψύσησεν αὐτοὺς λέγων· « Λάβετε Πνεῦμα ἄγιον. » Τί γάρ ἔτερον ἐδηλοῦτο δι' ἐκείνου τοῦ ἐμφυσθήματος, εἰ μὴ ὅτι καὶ παρ' ἐκείνου τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκπορεύεται; Ήρδε τοῦτο δὲ ἀνήκει κακείνῳ, ὅπερ φησὶ περὶ τῆς αἰμορροούσης γυναικός· « Ἐφτατὸν μού τις· ἔγώ γάρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθούσαν τὸν ἑμέραν· τὸ γάρ τῷ ὄντας τῆς δυνάμεως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον καλεῖσθαι δῆλον ἐξ ὧν διαγέλεις, τῇ Μαρίᾳ λεγούσῃ, « Κατὰ τὸ γνώσομαι τούτο, ἐπεὶ ἀνόρα οὐ γνωσκω· » ἀπεκρίνατο· « Πνεῦμα διγίον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. » Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲ Κύριος ὑπιεχούμενος αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς φησί· « Υμεῖς δὲ καθίστατε ἐν τῇ πόλει τερουσαλήμ ἔως οὐκ ἐνδύσθησε δύναμιν ἐξ ὑψους, καὶ πάλιν· » Ατρεψθε, φησὶ, δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἡφαίνεται μοι μάρτυρες· περὶ ταῦτης τοίνυν τῆς δυνάμεως πιστευτέον τὸν εὐαγγελιστὴν λέγειν, « Δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ιδοτο πάντας. » Εἰ τοίνυν καὶ παρὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ ἄγιον ἐκπορεύεται Πνεῦμα, τίνος χάριν δὲ Υἱὸς εἰρήκει, « Παρὰ τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται; » Διατί οὖν οἱει; Πάντως δι τρόπου εἰνθεν ἀναρρέειν πρό; τὸν Πατέρον καὶ τὸ ἔστιν,

A Si igitur intelligitur hic, ejus doctrina, quam tamen dixit non suam, sed Patris, quanto magis illic intelligendus est, et de ipso procedere Spiritus sanctus, ubi sic ait: « De Patre procedit, » ut non dicere: De me non procedit? A quo autem habet Filius ut sit Deus, est enim de Deo Deus, ab illo habet utiliter, ut etiam de illo procedat Spiritus sanctus, ac per hoc Spiritus sanctus, ut etiam de Filio procedat, sicut procedit de Patre, ab ipso habet Patrem. Hic uteunque etiam illud intelligitur quantum a talibus, quales nos sumus, intelligi potest, cur non dicatur natus esse, sed potius procedere Spiritus sanctus. Quoniam si et ipse Filius diceretur, amborum utique Filius diceretur, quod absurdissimum est: Filius quippe nullus est duorum, nisi patris, et matris. Absit autem, ut inter Deum Patrem, et Deum Filium tale aliquid suspicemus! Quia nec Filius hominis simul, et ex patre et ex matre procedit; sed cum procedit ex patre, non tunc procedit ex matre; et cum in hanc lucem prodit, procedit ex matre, non tunc procedit ex patre. Spiritus autem sanctus non de Patre procedit in Filium, et de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul de utroque procedit: quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat. Neque enim possumus dicere quod non sit vita Spiritus san-

B

παρ' οὐ καὶ αὐτός ἔστιν. « Οὐεν κάκειν ἔστιν, δι φρεσιν, « Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πεπλανότος με Πατρός. » Εἰ τοίνυν κάκτανθε νοεῖται καὶ αὐτὸς ἡ διδασκαλία, καίτοι ταύτην οὐχ ἔστιον, ἀλλὰ τοῦ Πατρός εἶναι φρεσιον, πῶς οὐ μᾶλλον κάκει δεῖ νοεῖν καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐνθα διηταὶ οὐτως ἐφρεσιν, ἐκ τοῦ Πατρός αὐτός ἐκπορεύεσθαι, ως μὴ λέγειν καὶ « παρ' ἐμοῦ μὴ ἐκπορεύεσθαι; » παρ' εὖ δὲ ἔχει ὁ Υἱός τοῦ εἶναι Θεός, ἔστι γάρ Θεός ἐκ Θεοῦ, παρ' αὐτοῦ ἔχει πάντας τὸ καὶ παρ' αὐτῷ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Ἐνταῦθα ἐπιλειπόντων κάκεινος νοεῖται, ως δυνατὸν παρὰ τὸ, οἷοι ἡμεῖς, νοεῖσθαι, πῶς οὐ μᾶλλον γεννᾶσθαι, ἀλλ' ἐκπορεύεσθαι λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον; Εἰ γάρ τοῦτο Υἱὸς ἐλέγετο, ἀμφοτέρων ἀντί οὐδὲ ἐλέγετο, διπερ ἀνοητότατον ἔστιν.

C D Οὐδεὶς γάρ Υἱὸς δυεῖν ἔστι πλὴν τοῦ πατρός καὶ τῆς μητρός. Ἀπειλὴ δὲ τοιοῦτον τι μεταξὺ τοῦ Θεού καὶ Πατρός καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱοῦ ἡμᾶς ἐποπτεύειν. Ἐπειδὴ καὶ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀνθρώπων οὐχ δύναται ἐκ τοῦ πατρός πρόεισι καὶ τῆς μητρός· ἀλλ' ὅταν προσηγεται τὸν πατρόν, οὕτω πρόεισιν ἐκ τῆς μητρός· καὶ ὅταν εἰς τοῦτο τὸ φῶν, προέρχηται, οὐ τε προέρχεται καὶ ἐκ τοῦ πατρός. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ διγίον οὐκέτε τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται εἰς τὸν Υἱόν, καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται πρός τὸ ἄγιαζειν τὴν κτίσιν, ἀλλ' ὁμοῦ δὲ ἀμφοτέρων ἐκπορεύεται, εἰ καὶ ὁ Πατήρ τοῦτο δέδωκε τῷ Υἱῷ, ἵνα ὡς περ ἐξ ἔστιον, οὐτως καὶ ἐξ ἔστινον ἐκπορεύεται. Οὐτέ γάρ δυνάμεθα λέγειν, μὴ εἶναι ζωὴν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· ἐπειδὴ καὶ ὁ Πατήρ ζωὴ ἔστι καὶ δὲ τούτο

ctus : *enim* vita sit Pater, vita sit Filius. Ac per hoc sicut Pater cum habeat vitam in semetipso, dedit et Filio habere vitam in semetipso : sic ei dedit vitam procedere de illo, sicut procedit et de ipso. Sequuntur autem verba Domini dicentis : «*Et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet et annuntiabit vobis.*»

Ex Tractatu C, super illis verbis : *Ille me clarificabit.*

Quod enim ait : «*Ille me clarificabit,*» potest intelligi, quia diffundendo in cordibus credentium charitatem, spiritualesque faciendo, declaravit eis quomodo Filius Patri esset æqualis : quem secundum carnem prius tantummodo noverant, et hominem sicut homines cogitabant. Vel certe quia per ipsam charitatem fiducia repleti, et timore depulso, annuntiaverunt hominibus Christum ; ac sic fama ejus diffusa est in toto orbe terrarum, ut sic dixerit : «*Ille me clarificabit.*» Tanquam diceret : *Ille vobis auferet timorem, et dabit amorem : quo me ardentius prædicantes, gloria meæ per totum mundum dabitis odorem, commendabitis honorem.* Quod enim facturi fuerant in Spiritu sancto, hoc eundem Spiritum dixit esse facturum. Quale est etiam illud : «*Non enim vos estis, qui loquitimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in*

ωσπερ Πατήρ ζωὴν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, Εδιώκει καὶ τῷ Καὶ ζωὴν ἔχειν εν ἑαυτῷ· οὗτος ἐδωκει ζωὴν ἐκπορεύεσθαι καὶ ἐξ ἑκείνου, ωσπερ ἐκπορεύεται καὶ εἰς ἑαυτοῦ. Ἐφεξῆς εἰσὶ βῆματα τοῦ Κυρίου λέγοντος, «Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάζει, διὰ ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.»

'Ἐν δὲ τῷ ἐκατοστῷ λόγῳ μετ' ὀλίγα τινὰ οὐτε φιλοστι.

«Ο γάρ λέγει, «*Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάζει, καὶ οὗτος δυνατὸν τοῦτο νοεῖσθαι, διὰ Τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς τῶν πιστευόντων καρδίαις ἔχοντον, πνευματικούς τε ποιούν, φανεράν τυντοις ποιήσει τὴν τοῦ Σιοῦ πρός τὸν Πατέρα λαίτητα· διὸ κατὰ τὴν σάρκα μόνον ἔδεισαν πρότερον, καὶ ἀνθρώπον μόνον ὡς ἀνθρώποι εἰογίζοντο. Ή καὶ τοῦτο ἀληθές, διὸ διὰ τῆς ἀγάπης παρθησίας πλησθεντες, καὶ τὸν φόδον ἀπωσάμενοι, τοῖς ἀνθρώπωις ἀνήγγειλαν τὸν Χριστὸν· καὶ οὗτως ἡ ἔκεινου φήμη εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκέχυται. Καὶ οὕτω λέγων, «*Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάζει, καὶ οἵοισι φησιν, ωσπερ ἀνέλεγεν, Ἐκεῖνος ἀφελῶν τὸν φόδον, παρέκεται τὴν ἀγάπην, διὸ*» διὸ με τερμάτειν καρβύττοντες, καθ' ὅλον τὸν κόσμον τῆς ἐμῆς δύξης διαδώσετε τὴν δομήν, βεβαιώσετε τὴν τιμήν. «Ο γάρ ἔκεινος πράττειν ἐμεῖλον ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, τοῦτο φησιν, διὰ πράξεις τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Οἶνος ἔστι κάκείνο· «Ού γάρ ὑμεῖς ἔστε οἱ λαλούντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τοὺς Πατέρος ὑμῶν, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.» Ιδὼ γάρ Ἐλληνικὸν βῆμα, τὸν δοξάσει, οἱ μὲν τῶν Λατίνων ἐρμηνέων κλαριζεικάπιστει, οἱ δὲ γλοριφικάπιστει ἐν ταῖς ἔκυσιν ἡ-*

A vobis.» Verbum quippe Græcum, quod est, δοξάσει, alius clarificabit, alius glorificabit, Latini interpres in sua quisque translatione posuerunt, quoniam ipsa quæ Græce dicitur δέξα, unde dictum est verbum δοξάσει, et claritas interpretatur, et gloria. Gloria namque sit quisque clarus, et claritate gloriosus; ac per h.c., quod utroque verbo significatur, idipsum est. Sicut autem desinierunt antiqui Latinæ linguae clarissimi auctores, Gloria est frequens de aliquo fama cum laude; quæ cum est in hoc mundo facta de Christo, non Christo credenda est magnum aliquid contulisse, sed mundo. Bonum enim laudare, non laudato, sed laudantibus prodest.

Et infra versus suum:

B Nihil hoc loco dicendum est de iis qui Christum vituperant atque blasphemant, quia de gloria ejus loquimur, qua est glorificatus in mundo; non enim glorifica it Spiritus sanctus vera gloria, nisi in Ecclesia sancta catholica. Alibi enim, id est, vel apud haereticos, vel apud quosdam paganos, vera ejus in terris gloria non potest esse, et ubi videtur esse frequens de illo fama cum laude. Vera ergo ejus gloria in Ecclesia catholica sic a Propheta cantatur : «*Exaltare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria tu...*» Quia itaque post ejus exaltationem venturus erat Spiritus sanctus, et eum

C velatis ἐξέδωκαν. «Ο γάρ Ἐλληνικῶς λέγεται δόξα, διεν καὶ τὸ δοξάσει λέγεται βῆμα, καὶ κλαρίτας, καὶ γλoriα ἐρμηνεύεται. Καὶ γάρ τῇ τε γλoriᾳ γλoriatai τις κλάρους, καὶ τῇ κλαριτάτι γλoriόzous· κάντευθεν ταυτὸν δι' ἐκατέρου δηλοῦται βῆματος. Καὶ γάρ ὥσπερ οἱ ἀρχαῖοι τῇ; Λατινικῆς γλωσσῆς λαμπρότεροι ἡγεμόνες ὠρίσαντο, γλoriά ἐτι συνεχῆς τῶν μετ' ἐπαίνου περὶ τινος φήμη· ή τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ περὶ τοῦ Χριστοῦ κηρυχθείσα, δῆλον ὡς οὐ μέγα τι συνεισήνεγκε τῷ Χριστῷ, διλλὰ τῷ κόσμῳ. Τὸ γάρ ὥσπερ τάχαθνον οὐ τῷ ἐπαίνου μενην, ἀλλὰ τοῖς ἐπαίνοις λυσιτελεῖ.

Ἐτι δὲ τῷ αὐτῷ λόγῳ πρόδει τὸ τέλος.

D «Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ οὐδὲν διεὶ λέγειν περὶ τῶν τὸν Χριστὸν ὑδριζόντων ἢ βλασφημούντων· ἐπεὶ περὶ τῆς ἔκεινου δόξης διαλεγόμεθα, καθ' ἣν δεδέχεται ἐν τῷ κόσμῳ. Οὐ γάρ ἐδέχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τὸν Χριστὸν ἀληθεῖ δόξῃ εἰ μὴ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλαχοῦ γάρ ἢ παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, ἢ παρὰ τισι τῶν ἀσεβῶν, ἀληθῆ δόξαν εἶναι περὶ ἔκεινου ἀδύνατον, ἢ συνεχῆ εἶναι περὶ ἔκεινου φήμην μετ' ἐπαίνου. Ἀληθῆς δὲ ἔκεινου δόξα ἐν τῇ καθολικῇ εστιν Ἐκκλησίᾳ. Οὐτοῦ δὲ καὶ διπροφήτης ψάλλει· «*Ὕψωθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανούς, θεῖς, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἢ δόξη σου.*» Επει τοίνυν μετὰ τὴν ὑψώσιν αὐτοῦ ἐμελλεῖ δόξαιν τὸ ἄγιον, καὶ τούτον δοξάσειν, καὶ διερχετος ψάλμος καὶ αὐτὸς δι Μονογενῆς προειπιν ἐσταύεν, δι πεπλησιωμένον ὄρῳ μεν. «Ο δὲ εἰρηκεν, «*Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ερθοδόξοις ὡσιν ἀκούεται, διερχεδόξοις, δι ανοίαις νεστεῖς οὐ*

glorificaturus : hoc sacer psalmus, hoc ipse Unigenitus promisit futurum, quod videmus impletum. Quid autem ait : « De meo accipiet, et annuntiabit, » catholicis audite auribus, catholicis percipite mentibus. Non enim propterea, sicut quidam haeretici

γάρ ὥσπερ τινὲς φύθησαν τῶν αἱρετικῶν, Ἐλαττὸν ζεῖ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· ὡς ἂν τοῦ μὲν Υἱοῦ λαμπάνοντες παρὰ τοῦ Πατρὸς, τοῦ δὲ ἄγιου

A putaverunt, minor est Filio Spiritus sanctus ; quasi Filius accipiat a Patre, et Spiritus sanctus a Filio quibusdam gradibus naturarum. Absit hoc credere ! absit hoc dicere ! absit a Christianis coribus cogitare !

Πνεῦματος παρὰ τοῦ Υἱοῦ βαθμοῖς; τις φύσεων. Ἀπείη τοῦτο πιστεύειν, ἀπείη τοῦτο λέγειν, ἀπείη Χριστιανῶν καρδίας ταῦτα λογίζεσθαι !

Præter hæc testimonia certissima sancti Augustini, placet addere etiam testimonium a nostrisibus quoque in Græcum conversum ex libro, qui *De cognitione vero vita* inscribitur cap. 10, tom. IX ; qui tiber, quamvis non sit certum esse Augustini, quod non reperiatur in *Retractationibus*, neque in Indiculo Possidii, et theologi Lovanienses negent ex phrasim illum esse Augustini, Bellarminus tamen in libro *De scriptoribus ecclesiasticis*, de opusculis ejusmodi que sunt in tomo IX Augustini, censurat, nec posse certo astruere eos esse Augustini, cum diligentissimus collector Possidius eos præterierit, neque inveniantur a Beda citari, qui ex operibus Augustini *Commentaria in Epistolam beati Pauli* confecit ; neque audere plerosque horum librorum negare esse Augustini, cum pii sint et docti, et Augustini ingenio non indigni. Sic igitur auctor quicunque sit, disserit de Trinitate in eo libro, in quo, tanquam in Dialogo, *Fratres* interrogant, *Magister* respondet.

Cap. 10, ac deinceps :

Fratres. Sed quia pondus carnis animam aggrauat, ecce iterum carnalis cogitatio mentem divina contemplante pulsat. Cum enim superius ratio unum Deum verissime esse demonstraverit, et ipsam solum cuncta ex nihilo fecisse probaverit, quomodo quasi tres deos adorare docemur, dum Patrem perfectum Deum, Filium perfectum Deum, Spiritum sanctum perfectum Deum confiteri monemur ? Dum enim subdistinctæ tres personæ distinguuntur, quid aliud quam tres dii a nobis intelliguntur ?

Magister. In ipsa veritate se demonstrante, et ratione probante, citius videbitis necessariam in una essentia personarum Trinitatem, item per omnia necessariam tribus personis individua substantia unitatem. Cum jam superius ænigmatice de eo

B loquerer, quia non poteram proprio, quid dixi essentiam Dei esse ?

Fratres. Lucem.

Magister. De luce quid gignitur ?

Fratres. Splendor.

Magister. Quid in luce et splendore simul consideratur ?

Fratres. Calor.

Magister. Num in substantia lucis, splendoris et caloris inventur diversitas ?

Fratres. Non, sed identitas.

Magister. Num in vocabulis, vel officiis prædicatur identitas ?

Fratres. Minime, sed diversitas ; nam lucis vocabulum ipsam substantiam, splendoris vocabulum lucis gratiam, caloris vero vocabulum videtur exprimere lucis efficaciam.

C διελεγόμην περὶ Θεοῦ δι' αἰνῆματος, ἐπεὶ χυρίως οὐχ οἶστε τέ, τί ποτε τὴν οὐσίαν ἔφην τοῦ Θεοῦ, εἰ μέμνησθε;

'Αδελ. Φῶς.

Διδ. Ἐκ τοῦ φωτὸς τὸ γεννᾶται;

'Αδελ. Ἀπαύγασμα.

Διδ. Τι δὲ πᾶλιν ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῷ ἀπαυγάσματι κοινῶς θεωρεῖται ;

'Αδελ. Θέρμη.

Διδ. Ήτη τοίνυν ἐν τῇ τοῦ φωτὸς, τοῦ ἀπαυγάσματος, τῆς θέρμης οὐσίᾳ ἐστὶ τις διαφορά ;

'Αδελ. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ταυτήτης.

Διδ. Αἴτιος μὴ ἡ αὐτή καὶ τοῖς θνόμασι, καὶ ταῖς, θεωρεῖται ταυτότης ;

'Αδελ. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά· τὸ μὲν γέρ τοῦ φωτὸς διορισμὸν αὐτὴν τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ τοῦ ἀπαυγάσματος τὴν τοῦ φωτὸς χάριν, τὸ δὲ τῆς θέρμης τὴν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος δρᾶσιν ἐκφένειν δοκεῖ.

Ἄκοντη είτε ἀπόσπασμα επ τοῦ βιβλίου τοῦ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθοῦς ζωῆς, ἐν ᾧ ὡς ἐν διαλόγῳ ἔρωτοι μὲν οἱ ἀδελφοί, ἀποχρέωται δὲ ὁ διδάσκαλος.

Άδελφοι. 'Αλλ' οὗτοι τὸ τῆς σαρκὸς βάρος πιέζει τὴν ψυχὴν, ἀμέλει καὶ δὲ σαρκικὸς λογισμὸς τὴν θεωρὸν τῶν θείων διάνοιαν ἐνοχλεῖ. 'Ανωτέρω μὲν δὲ λόγος ἔνα Θεὸν ἀπέδειξεν ἀληθίστατα, καὶ αὐτὸν μόνον παρέστησεν ἐκ τοῦ μὴ διτοῦ πάντα παραγαγεῖν, ἀλλὰ νῦν πάλιν τρεῖς θεοὺς προσκυνεῖν ἡμᾶς εἴποι τις ἀν, διδάσκοντάς σου, τέλειον Θεὸν τὸν Πατέρα, τέλειον Θεὸν τὸν Υἱὸν, τέλειον Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον δεῖν δομολογεῖν. "Οταν γάρ τριά πρόσωπά τις δομολογῇ διαπεριμένα, ἔτερον η τρεῖς θεούς ἀναγκασθεῖται πάντως ὄμολογεῖν.

Διδάσκαλος. Αὔτης τῆς ἀληθείας ἔστι τὴν δεικνύσσεις, καὶ τοῦ λόγου συνεπιψηφιζομένου, δύσθετες εἰς ἀνάγκην ἐν μιᾷ οὐσίᾳ Τριάδα προσώπων, καὶ πάλιν ἀν ἀγκαλαν διὰ πάντων ἐν τοῖς τρισὶ προσώποις μίαν ἀδιαιρέτου οὐσίας ἔνστητα. "Οις τοίνυν ἀνωτέρω

Magister. Igitur patet tria vocabula diversa A solennis personis pluralitatem, substantiae autem unam constare individuam essentiam.

Fratres. Per omnia patet.

Magister. Summum Spiritum Patrem lucem appellari, habetis in Joanne apostolo : « Deus lux est, et in eo tenebrae non sunt illae. » Summum quoque Spiritum Filium splendorem nuncupari, habetis in alio apostolo : « Qui est splendor substantiae ejus ; » summum nihilominus Spiritum sanctum calorem nominari apud Moysen : « Deus noster ignis est. » Cum itaque lux, splendor, calor, una sit natura, et individua substantia, vocabula vero diversa, constat profecto Patris et Filii et Spiritus sancti unam naturam et individuam essentiam esse, dum in eo quod significat quid sit, substantialiter Spiritus nominatur, et item in personis diversitate necessariam, dum Pater gignens, Filius na-scens, Spiritus sanctus ab utroque procedens praedicatur.

Fratres. Plane Trinitatem in personis perspicue vienam, et necessariam in substantia unitatem evidenter tenemus.

Magister. Ideo vigilantissime haec duo nomina, scilicet substantia et persona divinæ essentiae coaptantur; quia semper substantia de individuis in plurahtatem consingentibus, persona autem de individua rationali natura prædicatur, cum nos

Διδ. Δῆλον τούτους ἐν τούτοις διάφορα μὲν εἶναι τὰ δύναματα, μίαν δὲ καὶ αὐταιρετον τὴν οὐσίαν.

Άδει. Ἀριθμότατα.

Διδ. Τὸ δέκαρον τούτουν Πνεῦμα, τὸν Πατέρα, φῶς προαγερεύοντος ἡκούσατε Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου. « Οὐ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδὲ μία. » Πάλιν τὸ δέκαρον Πνεῦμα τὸν Γίδην τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἡκούσατε λέγοντος : « Οὐ, φησιν, ἀπαύγασμα τῆς δύνης, καὶ χαρακτήρ τῆς ουσίας αὐτοῦ. » Οὐκοίως δὲ καὶ τὸ δέκαρον Πνεῦμα, τὸ Ιησοῦν τὸ ἄγιον, οὐέρην δύναμά εσθιαί περὶ τῷ Ιησῷ. « Οὐ θεὸς ἡμῶν πύρ πατεναλίσκουν ἐστιν. » Μηδέ τοις τὸ φῶς, τὸ ἀπαύγασμα, ἡ θέρμη, μία μὲν φύσις, καὶ αὐταιρετος οὐσία, τοῖς δὲ δύναμασι διαιρουμένη δῆλον ἀναμφισβήτως Πατέρας, καὶ Ιησούν, καὶ ἄγιον Πνεῦματος, μίαν φύσιν καὶ ἀδιαιρετον οὐσίαν είναι, ὅταν φῶς δηλούται τὸ τὸ ἐστιν ἐν αὐτῇ οὐσιώδης Πνεῦμα λέγηται, καὶ πάλιν ἐν τοῖς προσωποῖς, τὴν διάκρισιν ἀναγκαῖαν, διαν δὲ Πατήρ μὲν γεννῶν, οὐ δὲ Γίδη γεννώμενος, τὸ δὲ Πνεῦμα το ἄγιον κτηρύτηται ἐξ ἑκατέρου ἐκπορευόμενον.

Άδει. Φανερώς Τριάδα ἐν τοῖς προσώποις δρῶμεν, καὶ ἀναγκαῖον ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐνοιητα ἀριθμῶς κατέχομεν.

Διδ. Οὐδεν ἀκριβέστατα τὰ δύο ταῦτα δύναματα, ή οὐσία καὶ τὸ πρόσωπον δηλούτι, ἐφαρμοζούσαι τῇ θείᾳ ὑπάρχει. Η γάρ οὐσία ἀεὶ κατὰ τῶν ἀτόμων, τῶν ἐν πλήθει ὑψηστῶν κατηγορεῖται, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ τῆς ἀτόμου λογικής φύσεως καὶ γάρ καὶ ἡμεῖς εἰώθαμεν τοῖς μὲν προσώποις πλήθος ἀποδίδοντας, τῇ δὲ ὑπάρχει δὲ ἐντητεῖ.

A solennis personis pluralitatem, substantiae autem assignare essentiae unitatem.

Fratres. Quia similitudine vocatur æterna lux Pater?

Magister. Quia ex se prole genuit æqualem.

Fratres. Nonne illi magis matris nomen convenire videretur?

Magister. In patre est semper principalis causa protis, et ideo a principali sexu debuit jure hoc nomen appellari.

Fratres. Quia similitudine dicitur gignens?

Magister. Certum est quod mens gignit cogitationem; cum autem mens seipsam cogitat, quasi aliam sibi similem generalitatem, sic summus Deus cum seipsum talen qualis est, cogitavit, procul dubio similem sibi per omnia imaginem generavit. Et B sicut gignens jure Pater vocatur, ita rectissime genitus Filius nominatur.

Fratres. Si Deus Filium genuit, videtur aliquando suisse quando Filium non habuerit, et hoc nomen ex accidenti possederit. Quod si hoc ita est, superior prolatio labefactatur, qua Deo nihil accidentiale, sed totum essentiale prædicabatur.

Magister. Ita docuit ratio, Dei essentiam esse æternam vitam, initii et finis nesciam. Quod si haec singularis vera vita absque initio semper fuit, constat quod et absque initio semper se vivere intellexit. Quod si se vivere non intellexit,

Άδει. Τίνει δημοιώσει δι Πατήρ ἀλλιον καλεῖται φῶς;

Διδ. Διότι εἴ αὐτοῦ ἀπαύγασμα γεγένηται C ισον.

Άδει. Καὶ οὐ μᾶλλον δοκεῖ προσφύστερον αὐτῷ τὸ τῆς μητρὸς ἀρμόδιεσθαι δυνομα;

Διδ. Αἱ ἐν τῷ πατρὶ ἐστιν ἡ ἀρχοειδής; αἱτια τοῦ τέκνου, διὰ τοῦτο καὶ τῷ τοῦ ἀρχοειδεστέρου ἐκ τῆς γονεύτινης δύναματι προστηκόντως έδει καλεῖσθαι.

Άδει. Τίνει δημοιώσει λέγεται γεννῆν;

Διδ. Αναμφισβόλον δι; δι νοῦς λογισμὸν γεννῆσται διαν δὲ δι νοῦς ἀναλογίζεται ἐκαντὸν, ὥσπερ ἔτερον δημοιών ἐκεῖνη γεννᾶται, οὐτω καὶ ἐδάκρυσε Θεὸς ἐκαντὸν, οἵδες ἐστι, λογιζόμενος, ἀναμφισβόλος ἐκαντῷ διὰ πάντων δύμοιαν εἰκόνα γεγένηνται· καὶ ὥσπερ Πατήρ δι γεννῶν δικαίως καλεῖται, οὕτω καὶ δι γεννήθεις δρόσετατα γίγνεται δύναμης.

Άδει. Εἰ γέγενηται τὸν Γίδην δι θεός, διδέειν ἀν. ὡς ἡν ποτὲ, ὅτε οὐκ εἶχεν Γίδην, καὶ κατὰ συμβεβήκες τούτο τὸ δυνομα κτήσασθαι. Εἰ δὲ τοῦτο εἴη, τὰ ἀνωτέρω διειχθέντα διερίζεται, δι' ὧν ἐξελκυστο μηδὲν συμβεβήκες, ἀλλ' ὅλον οὐσιώδες είναι τὸ τῷ θεῷ.

Διδ. Εἴρηθι διδάξεις δι λόγου τὴν τοῦ θεοῦ οὐσίαν ζωὴν αἰτιον είναι, οὐδὲκαντές ἐρχην καὶ τέλος εἰδούσιν. Εἰ τούτους δι εἰδικής καὶ δι ἀληθής; αὐτὴ ζωὴ ἀνέρχεται τὴν ἀεὶ, δηλων ὡς διδει ἐκαντὴν ζῶσαν ἀνέρχως. Εἰ γάρ ἐκαντὴν οὐκ ἐγίνωσκε δῆν, οὐκ ἐν τῷ συρῆ. « Ο περὶ θεοῦ λέγεται ἀνδρόν. Εἰ δὲ ποτὲ τὴν συφίαν ταύτην ἔτερωθεν ἐλαθεν, τῇς ἐπιστήρω πρόσθρον, τότε· ν τῇ ἐκεῖνο βάσιτον τοῦ θεοῦ, παρ' οὐ τούτους τον εἰπήρειν ἀγαθόν. Ο γομίζειν ἀνόητον κα-

sapiens non sicut, quod nefas est de Deo dicere. Quod si aliquando sapientiam aliunde accepit, qua prius caruit, tunc id a quo tantum bonum accepit, Deo melius exstitit, quod absurdissimum est. Sed si sempiterna vita semper se vivere intellcit, haec intelligentiae sapientia non aliunde ei accidit, sed semper ei coessentialis fuit, quanquam hanc ex se ut problem suam ineffabiliter generat; igitur Pater nunquam sine Filio exstitit.

Fratres. Qua similitudine splendor aeternus Filius vocatur non alia?

Magister. Quid per omnia similitudo Patris in eo exprimitur, unde et similitudo ejus dicitur. Nihil enim in rebus creatis ad integrum ejus similitudinem servat, a quo nascitur. Capilli namque a capite nati, sunt capiti dissimiles, poma ab arboreis macta sunt illis dissimilia; ovibus fetus animalium, vel ipsi filii hominum, non per omnia similitudines qualitatibus genitorum. Ille autem per omnia diligenter est simillimus: et ideo verissime non filia, sed Filius vocatur.

Fratres. Qua autem habitudine Filius Verbum vocatur?

Magister. Tripliciter verbum intelligitur. Verbi gratia, cum hoc verbum homo, homo profert ore; aut cum idem verbum homo, absque motu linguae in corde suo format; aut cum res ipsa, quam significat illud verbum homo, qualis sit intellectu-

μιδὴ. Η ἀλλοιος τοίνυν ζωή δεῖ εστήκην ζωσαν ἐνεστ. Καὶ αὐτη τῆς νοήσεως ἡ σφίλα οὐχ ἐτέρωθεν ἔκεινων συμβεβηκεν, ἀλλ' ἀπίδικας τούτων συνήστη. Εἰ καὶ ταῦτην ὁ εστίν οὐνημα, ἐξ ἔκεινου ἀρρήτως ἐγένετον. Ο Πατήρ τοίνυν οὐδέποτε ἦν μένει τοῦ Υἱοῦ, ἢ ὑπῆρχεν.

Άδει. Τίνι δμοιώματι τὸ τοῦ ἀιδίου φωτὸς ἀπούγασμα οὐδείς, ἀλλ' οὐ θυγάτηρ καλεῖται.

Διδ. Οὐτε διὰ πάντων ἐν τούτῳ ἡ τοῦ Πατρὸς δμοιότητα; ἐκφρίνεται. Οὐθεν καὶ δμοιότης αὐτοῦ λέγεται. Ἐν δὲ τοῖς κτιστοῖς πράγμασιν οὐδὲν τὴν ἄκρων δμοιότητα πρὸς τὸ γεννήσαν τηρεῖ. Αἱ γὰρ τρίχες παρὰ τῇς κεφαλῆς ἐγεννήθησαν, ἀνδροίσι οὖσαι τῇς κεφαλῇς· τοῖς δένδρεσιν οἱ καρποί, κατέοι παρὰ αὐτῶν γεννηθέντες· τὰ ἔρια παρὰ τῶν προσάτων, τούτοις ἀνόμοια. Τὰ τῶν ζώων νήπια, καὶ αὐτοὶ τῶν πατέρων οἱ υἱοί, οὐ διὰ πάντων δμοιός ἐστι τῷ γεννήσαντι, καὶ διὰ τοῦτο ἀληθέστατος οὐδείς, ἀλλ' οὐ θυγάτηρ καλεῖται.

Άδει. Τίνι δ' ἀναλογίζεται οὐδείς οὗτος Λόγος; καλεῖται;

Διδ. Πολλαχῶς δὲ λόγος νοεῖται. Λόγου χάριν, διαν δικριτούς τον λόγον τοῦτον προφέρῃ τῷ στόματι, η διαν τὸν εἰπεῖν λόγον δικριτούς ξένον ἐν τῇ ἔκεινου καρδίᾳ ἀλλει προσήκουσαν, η διαν αὐτὸν τὸ οὐπὸ τοῦ λόγου σημανιόμενον πράγμα οἰόν ἐστι νοῆται. Τοῦτον τὸν τρίτον τρόπον δὲ θεός τὸν ἔκεινον γεγέννηκε λόγον, διαν εἰπεῖν λογιζόμενος εἶπεν. Έπειτα τοι δὲ οὖν εἶδος τοῦ κόσμου τούτου τῷ αἰτηφέντοι.

PATROI. GR. CXLVII.

A cogitatur. Iloc tertio modo Deus verbum suum genuit, cum seipsum cogitando dixit. Et quia totam mundi formam eadem cogitatione creavit, ideo dicitur, quod omnia in verbo suo fecerit. Unde et de creatione mundi legitur; «Ipse dixit et facta sunt.» Nihil enim aliud est Filius, vel Verbum Dei, quam cogitatio, vel ars, vel sapientia ejus. Nempe cum nos aliquam rem cogitamus, ipius rei imaginem in cogitatione nostra formamus: sic Deus, cum seipsum cogitavit, similem sui per omnia imaginem formavit, ideo hoc Verbum imago vel similitudo Dei dicitur, sed nihil aliud nisi eadem essentia exprimitur, unde et hoc verbum dicitur quasi vere bonum.

B **Fratres.** Quare dicitur, «Omne quod factum est, in ipso vita erat?» Num lapides, qui stolidi sunt, in Verbo Dei vivunt?

Magister. Omnis creatura tristis subsistere dicitur: in Deo, in seipsa, in nobis. In Deo, vita immutabilis; in se ipsa, substantia commutabilis; in nobis, similitudo rerum immutabilis. Verbi gratia, lapis in se ipso est substantia mutabilis, quia in calce commutabilis, in nostra cogitatione similitudo lapidis, in arte Dei essentia interminabilis, vita durabilis. Cum enim artifex domum facere cogitat, jam domus in ipsa arte vivit, quam postmodum manus rediscat, sed illa quam manus erigit, corrut. Illa vero quae in arte vivit,

C σμῷ πεποίηκε, λέγεται πάντα τῷ ἔκεινον λόγῳ διμιουργήσατε. «Οὐεν καὶ περὶ τῆς τοῦ κόσμου ποεύσεως λέγεται, εἰ Αὔτος εἴπε, καὶ ἐγεννήθησαν. ο Οὐδέν γάρ ἐτερόν ἐστιν δὲ Υἱὸς οὗ δὲ λόγος εοῦ Θεοῦ, εἰ μή δὲ λογισμός, οὗ δὲ τέχνη, οὗ δὲ σοφία αὐτοῦ. Άλμεις καὶ ήμεις, διαν περὶ τίνος διαλογιζόμεθα ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἐκείνου τοῦ πράγματος εἰκόνα ἐν τῷ διμετέρῳ τυποῦ μεν λογισμῷ. Οὐτώ καὶ δὲ Θεός, ἐταν ἔκεινον λογιζήτας, ὅμοιαν ἔκεινον κατὰ πάντα εἰκόνα ἐτύπωσε. Καὶ οὐτος δὲ λόγος (ἐκεῖ) εἰκὼν, η δμοιότης λέγεται τοῦ Θεοῦ. Άλλ' οὐδὲν ἐτερόν ἐκείνον ἐκφρίνεται εἰ μή η αὐτῇ ἔκεινη οὐσία. Οὐεν καὶ λόγος, ὡς ταν δὲ θεός; ἀγαθόν.

D **Άδει.** Διατι λέγεται, εἰ πᾶν δὲ γέγονεν, ἐν αὐτῷ ζωή ἦν; Μόνον οἱ λίθοι οἱ ἀνατοθήσοι ἐν τῷ λόγῳ ζῶσιν;

Διδ. Πάντεισι τριχῶς λέγεται διμετέρα, ἐν τῷ Θεῷ, ἐν ἔκεινῳ, ἐν διμήνι. Ἐν τῷ Θεῷ ἐστι ζωή ἀμετάθλητος, ἐν ἔκεινῳ οὐσία εύμετάθλητος· ἐν διμήνι ἔμωμα πράγματων φανταστόν. Λόγου χάριν, δὲ λόης ἐν διατῷ ἐστιν οὐσία εύμετάθλητος, οὐτε εἰς διαβεστον μεταβάλλεται· ἐν τῇ διμετέρᾳ διανοϊᾳ ἐστιν εἰδῶς λίθοι· ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ Θεοῦ οὐσία ἀδιέριστος; ζωῆς ἐπιμόνου. «Οταν γάρ δὲ τέχνης οἰκον οἰκοδομήσαι διανοήται, ηδη δὲ οὐκον· ἐν αὐτῇ τῇ τέχνῃ ζῇ, ὃν μετὰ ταῦτα η χειρ ἐτεκτήνατο· ἀλλ' η οἰκία ἦν η γειρ τοῦ τέκτονος ἐγένετο. φωρήσεται· η δὲ ἐν τῇ τέχνῃ ζῇ καὶ διαμενεῖ. Οὐδέν γε ἀλλοίος εἰστιν η τέχνη εἰ μή η ψυχή, η εἰς ψυχή η τέχνη αὐτοῦ, η δὲ τέχνη αὐτῇ η ζωή. Οὐ-

37

permanet. Nihil quippe aliud est ars, quam anima, et anima nihil aliud est quam ars ejus, et ars ejus nihil aliud est quam ipsa vita. Sic Verbum Dei nihil aliud est quam ars ejus, et ars nihil aliud est, quam ipsa vita, et in hac cuncta immutabiliter permanebunt, quae in substantia sui mutabilia deficiunt.

Fratres. Cum evidens ratio idem Verbum cum Patre, et Spiritu sancto, unam et individuam substantiam inexpugnabiliter probaverit, quomodo solum incarnari potuit? Si enim a Patris et Spiritu sancti essentia est separatum, et sic singulariter in substantia non est individua, quae potuit pati separationis discrimina.

Magister. Sicut sempiterna virtus Divinitatis per ea quae facta conspiciuntur, potest intelligi, sic hoc profundum mysterium et occultum, per ea quae in nobis geruntur ratione perscrutante poterit inspici. Notum est enim quod humana mens verbum communis locutionis ex se cogitando gignit, et idem verbum in mente et in memoria simul una essentia existit. Cum vero mens verbum suum aliis innotescere cupit, cum eadem cogitatione, quae nihil aliud est quam verbum suum, et cum memoria disponit, quod idem verbum corpus vocis induit et auribus audibile et cordibus audientium visibile procedit, et etiam litteris corporis suum ligari et videri permittit, et tamen invisible manens de es-

ta; οὐ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἔτερόν ἐστιν εἰ μή τι τέχνη αὐτοῦ· ή δὲ τέχνη οὐδὲν ἄλλο εἰ μή αὐτῇ η̄ ζωή, καὶ ἐν αὐτῇ πάντα ἀμεταβλήτως διαμένει, ἀπερ τὴν αὐτῶν οὐσίᾳ μεταβάλλεται καὶ ἀπογν̄νεται.

Άδει. Ἐπεῑ ἀριθμὸς καὶ ἀκαταγωνίστῳ λόγῳ μίαν καὶ ἀδιαίρετον οὐσίαν εἶναι τοῦ λόγου ταύτου μετὰ τοῦ Πατρὸς; καὶ τοῦ Πνεύματος δέδεικται, πῶς ἀν εἴη δυνατὸν μόνον τὸν Υἱὸν σαρκωθῆναι; εἰ γὰρ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας χωρισθεὶς, ἰδίως σεσάρκωται, δῆλον ὡς ἡ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος αὐταὶ οὐκ ἔστιν ἀδιαίρετος, πάθος ὑποστᾶσα χωρισμοῦ.

Διδ. Πιστεῖς διδοῖς δύναμις καὶ θεώτης διὰ τῶν γενομένων καθορίζεται, καὶ δυνατὸν νοηθῆναι. οὗτοι καὶ τὸ βαθὺ τοῦτο καὶ συνεστιασμένον μαστήριον διειπονωμένου δυνατὸν καὶ τοῦτο καθοριζούνται. Δῆλον γάρ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν λογιζόμενοι ἀφ' ἑαυτοῦ γεννῆσαι τοῦτον τὸν τῆς κοινῆς διαλέκτου λόγον, καὶ τούτου τὸν λόγον ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ μνήμῃ ἐμοῦ μίαν εἶναι οὐσίαν. "Οταν δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἀλλοις ἐπιθυμήσῃ ποιῆσαι γνώμην, οἰκονομεῖ μετὰ τοῦ ίδίου λογισμοῦ, οὐδὲν ἔτερόν ἐστιν ἡ διάλογος αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τῆς μνήμης αὐτὸν λόγον οὐκαὶ φιλοῦς ἐνδισασθεῖ, καὶ τοῖς ἀστέναν, καὶ ταῖς τῶν ἀκουόντων καρδίαις ὀρτρεῖς ἐφίσαι γενέσθαι. "Ετι καὶ γράμματι περισφέγγων τὸ σῶμα τοῦ λόγου, ἀλλ ὅμως ὁ λόγος ἐκεῖνος ἀδρατος μένων τῇ; τοῦ νῷ καὶ τῇ μνήμῃ ὑπερβεβαίως; οὐκ

A sentia mentis et memoriae non recedit. Non ergo mens neque memoria, sed solum verbum singulariter sonuit per corpus vocis sensibile, et tamen inseparabiliter mansit in essentia mentis, et memoriae invisible. Sic summus Pater Verbum suum seipsum cogitando genuit, quod in Patris et Spiritus sancti essentia simul coessential subsistit: sed tamen nec Pater nec Spiritus sanctus, sed solum Verbum, quod est Patris Filius singulariter humanum corporis induit, se hominibus sensibile exhibuit, corpus sumptum indigna pati permisit, et ipsum inseparabiliter in essentia Patris, et Spiritus sancti invisible, et impassibile permanens.

Fratres. Qua autem similitudine amor Dei Spiritus sanctus nominatur?

Magister. Dei essentiam dixi esse vitam; vera autem vita se vivere intelligit, et si se vitam intelligit, se utique diligit; Dei autem vivere, intelligere, nihil est aliud, quam exsistere. Dilectio ergo Dei est vita, et vita est Spiritus. Et quia Deus per dilectionem cunctis esse, vel vivere tribuit, idcirco Spiritus nuncupatur. Ideo autem sanctus additur, quia cuncta per eum sanctificantur.

Fratres. Qualiter probatur hic Spiritus a Patre et Filio procedere?

Magister. Nihil aliud Spiritus sanctus, quam amio, Dei intelligitur, unde Deus charitas dicitur. Constat autem quia Pater Filium ut seipsum di-

άποχωρεῖ. Οὐ τοινυν δ νοῦ; ή ἡ μνήμη, ἀλλὰ μόνο; διάλογος ἡγήσεις διὰ τοῦ αἰσθητοῦ σώματος τῆς φωνῆς· καὶ ὅμως ἀδιαίρετος ἐμεινεν ἐν τῇ τοῦ νοῦ καὶ τῆς μνήμης οὐσίᾳ. Οὕτω καὶ διάκρισις Πατέρων τῷ νοεῖν ἑαυτῷ τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἐνδῆσε, καὶ τῇ τοῦ Πατέρδες καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος οὐσίᾳ ἐμούσιον σώμα αἰσθητὸν ἐνδύσαστο, καὶ ἑαυτὸν τοῖς ἀνθρώποις παρέστησε. Τὸ προσῆλθὲν σῶμα ἀτιμίαν ὑπενεγκεῖν συνεχώρησεν, ὀλλὰ ἀντέν; ἀχωρίστως ἐν τῇ τοῦ Πατέρος καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος οὐσίᾳ ἀπαθῆς διαμεμένη, καὶ ἀδρατος.

Άδει. Τίνι λόγῳ τὸ Πνεύμα ἔρως ὀνομάζεται τοῦ Θεοῦ;

Άδει. Τὴν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν ζωὴν εἶπον εἶναι· ή δὲ διάλογος ζωὴ ἑαυτὴν ζωσαν νοεῖ. Εἰ τοινυν ἑαυτὴν ζωὴν οὐσαν νοεῖ, ἑαυτὴν πάντως ἀγαπᾷ. Τοῦ δὲ Θεοῦ τὸ ζῆν, τὸ νοεῖν, τὸ ἀγαπᾶν, οὐδὲν ἐστιν ἔτερον ἡ τὸ εἶναι· ή ἀγάπη τοινυν τοῦ Θεοῦ ζωὴ ἐστι. Καὶ η ζωὴ πνεῦμα ἐστι, καὶ ἐπεῑ δὲ Θεὸς δι' ἀγάπην πάσι τῷ εἶναι καὶ ζῆν δέσμοις, διὰ τοῦτο Πνεύμα προσαγορεύεται. Ἐκεῖ δὲ τὸ ἀγίον πρόσκειται, διτι δι' αὐτοῦ πάντα ἀγιάζεται.

Άδει. Πῶς δείχνυται τοῦτο τὸ Πνεύμα παρὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐπιπορεύεσθαι;

Άδει. Τὸ Πνεύμα τὸ ἀγίον οὐδὲν ἔτερον ἡ ἔρως τοῦ Θεοῦ νοεῖται, διενκαὶ δὲ Θεὸς ἀγάπη λέγεται, δῆλον ἐε ὡς δὲ Πατέρων τὸν Υἱὸν ὡς ἔστιν ἀγαπᾶ, καὶ

ligat, et item Filius Patrem tanquam seipsum diligat. Vita namque diligit se sapere, et iterum sapientia diligit se vivere; vita autem et sapientiae probata est una essentia esse. Igitur dilectio, vel amor, vel charitas, quod est Spiritus sanctus substantia Patris et Filii coessentialis existit, et ideo ab utroque aequaliter procedit.

Fratres. Si Spiritus sanctus Patri et Filio coes-

πάλιν δὲ Υἱὸς τὸν Πατέρα ως ἔκειθεν ἀγαπᾷ. Καὶ γάρ
ἡ ζωὴ ἀγαπᾷ ἔκειθεν γινώσκειν, καὶ ἡ σοφία ἀγαπᾷ
ἔκειθεν ζῆν, τὴν δὲ ζωῆς καὶ τῆς σοφίας ὑδεῖχται
ὅμοιον εἶναι οὐσίαν. Ἡ φύλα τούτην, ηδὲ Ἐρωτ., ηδὲ
ἀγάπη, ήτις ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν τῇ οὐσίᾳ
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ὁμοούσιός ἐστι, καὶ παρ'
ἐκατέρου ἐκπορεύεται ἐπίστρετος.

Aδελ. Ἀλλ' ἐπει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατρὶ καὶ

A sentialis existit, quoniam ab individua substantia separari potuit, cum in specie columba super Dominum, vel in specie ignis super apostolos?

Magister. Sancti Spiritus substantia non in columbam vel lignem est transmutata, sicut nec Verbi est transformata: sed Spiritus sanctus columbae corpus condidit.

Τιφέ ἔστιν ὄμοούσιον, πῶς τῆς ἀδαιρέτου οὐσίας
χωρισθῆναι δεδύνηται, διε περιστερᾶς εἰδεῖς ἐπι τὸν
Κύριον, η πυρὸς μορφὴ ἐπι τοὺς ἀποστόλους ἐφάνη;

Διδ. Τοῦ ἀγίου Πνεύματος η οὐσία οὐκ εἰς τὴν
περιστεράν ἡμετέρηθη, ὡς περ οὐδὲ η τοῦ Λόγου εἰς
τὴν σάρκα μεταβεβήται, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
τὸ τῆς περιστερᾶς ἐπλατει σῶμα.

B

MAXIMI PLANUDÆ

EPISTOLA

AD MANUELEM PHILEM.

(E. Dorville ex cod. Vatic. in *Miscellan. Observat. in antores veteres et recentiores,*
vol. II, tom. III, Amstelodami 1753, 8°.)

Tῷ Φιλῷ κυρῷ Μαρούι.

'Αλλ' ἐμὲ οὐδεὶς πιγκέρνης κεκίνηκεν ἐπιστεῖλαί
σοι βέβαιος, οὐδὲ εἴτε τις δεῦρο παρ' ὑμῶν ἀφίκετο
πιστεύεσθαι δίξιος, ως ἐνθένδε πρὸς ὑμᾶς, δὲ τῶν
καὶ οὐτὴν οὐδένος, οὐθὲ διστροφῆς τὴν ἀρετὴν, οὐτὲ
τις πιγκέρνης, διεβή. Δι' ἀδὲ καὶ ἐποιήτα πεπρά-
χαμεν καὶ ἀμφίτεροι, αὐτὸς τε φθάσας ἐπιστείλας,
καὶ γὰρ μὴ πρότερον εἰς τοῦτ' ἀφέκμενος, σὺ μὲν γάρ
ἔχεις, ὥσπερ ἄν δοῃς πίστιν περὶ ἑκαῦτον, καὶ γὰρ δὲ
τῶν σύν οὐκ ἀνήκοος μὲν, ἀλλὰ δὲ ἀλλων ἐστὶ^D γιλωσα κατὰ τὸν ποιητὴν· εἰδὼν μὲν οὖν ἡδέως σαυ-
τὸν ἐπιστοίην καὶ καλὴν ἔργην εἶναι· οὐδὲ δὲ εἴπω
γινώσκειν οἶδός τε γίνομαι. Εἰ δὲ καὶ τούτο γίνοιτο
μια παρὰ τούτῳ χρόνῳ, τότε σε καὶ κρίνας φιλήσω,
καὶ τοῖς ὀρίστοις ἐγγράψω. Νῦν δὲ σὲ τρόπον ἔτε-
ρον ἔχω φίλεν, διτὶ πάστιν νέμεις τῷ πιγκέρνῃ τῶν
ἐπικινῶν τὴν μοίραν, καλῶς γε ποιῶν, καὶ ως ἀνόρι-
λόγους καὶ παιδεῖα: ἐμπειρία προστῆκεν. Εἰ τι γάρ ἂν
ἄλλο τοις λόγοις σαυτοῦ χρήσασθο, εἰ γε ἀρετὴν μὴ
Ουαυμάζεις, μηδὲ ζηλωτὴν δι' ἐπαίνων τὸν καλὸν ἀπο-
δεῖξεις; Καὶ γάρ στρατηγὸν ἀνδρα θαυμάζεις, οἷος
Ιωσῆς μὲν γέγονεν η γένηται, νῦν δὲ οὐκ ἀν εὔροις.
'Αλλ' ἵνα μὴ σε πλεονεκτῶ γράψων μαχρότερα ὡν
ἐπέτειας, τούτο σοι μόνον νῦν δυναμαι λέγεν·
Ουαυμάζεις λόγον; καὶ γάρ φιλεῖς ἀρετὴν; καὶ γάρ· "Λν
ἐπιγνῶμεν πότε τίμες αὐτούς ἐν ἀλλήλοις, ως ἐν

Phile domino Manueili.

At mihi nullus pincerna ait ad te litteras dare,
o bone: nec sic quis huc pervenit a vobis sive dignus,
ut hinc ad vos unus ex iis, qui sibi nihil
videnter, atque virtute minor, atque forte pincerna
trajecit. Quare sane paria fecimus et ambo, quidem
Ipse prior scripsisti, at ego, cum non maturius hoc
præstiterim, tibi enim adest, cui silem de me ha-
beas, et ego non plane quidem nihil de tuis re-
bus inanuere, sed alius aliorum sermo Juxta Homerum;
vidi igitur libenter quidem tuam epistolam,
et elegantem esse dixi; sed te cognoscere non po-
tui. Quod si etiam temporis tractu accidat, tum ex
animi iudicio te diligam, et præstantissimorum viro-
rum numero adscribam. Nunc autem te alio modo
diligendum habeo; quod omnem laudum portionem
pincernæ tribuis: pulchre faciens et ut virum eloquen-
tia et doctrina preditum decet. Nam qua in re eloquio
tuo utaris, nisi virtutem admireris, et præconiis tuis
efficias, ut cœulari pulchra faciūra homines ve-
lant. Admireris enim ducem bellicum, qualis forte
quidem fuit, vel fuerit olim, nunc autem non repe-
reris. Sed ne te scribendo vincam, si longiores ad
te dederim, quam a te acceperim, litteras: hoc tibi
in præsentia tantum dicere habeo: admiraris elo-
quentiam? et ego; amas virtutem? et ego. Possemus

unus alterum ex se ipso agnoscere ut in speculis? Αἰσπεροις οὐδὲν ἀν γένοιτο τῶν ἀπάντων ἐμπλῶν οὐδὲν οὐκοῦνον eveniat, quod nobis esse possit obsta- ήμὲν στῆναι δυνάμενον, ως μὴ σε πάντας ἡμὲν, καὶ εὐλογία, quo minus tu meus, ego tuus siam.

Hæc epistola est quinta et octogesima inter centum et viginti duas epistolas Planudæ, quas codex Vaticanus exhibet, nec præter nonnulla ejusdem monachi alia scripta. Quoniam autem videam Lambecium, nec Nesselium edidisse harum litterarum elenchum; atque ad historiam illius ævi faciat nomina saltem eorum cognoscere ad quos hæc litteræ datae, In licet hic, ut in ipso codice exhibetur, hoc in loco conspici non abs re duximus.

"Ελεγχος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μαξίμου Πλανούδη.

1 Τῷ αὐτοκράτορι.	53 Τῷ Νικομηδεῖας.
2 Τῷ τοῦ αὐτοκράτορος ὀδελφῷ.	54 Ἀνεπίγραφος (Tengnagelius τῷ Νικομηδεῖα).
3 Τῷ Φαχριζῇ δοντι λογοθέτῃ τῶν ἀγελῶν, 4, 7, B	55 Τῷ πρωτοσε . . (orsan τῷ πρωτοεβαστῷ
8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19.
ut mox.)
5 Τῷ ὁρφανοτρόφῳ κύρῳ Λέοντι τῷ Βαρδῷ.	56 Τῷ Ιατρῷ, 57.
6 Τῷ κανικλείου.	58 Τῷ πρωτοεβαστῷ, 76.
9 Τῷ Ἀνδριανούπολεως.	60 Τῷ Φιλανθρωπηνῷ (sic pro φιλανθρωπῳ),
10 Τῷ Βαρδαλῇ, 78, 79, 80, 81, 91, 97, 98, 102, 103, 104,
18 Τῷ Κρητῆς Νικοφόρῳ.
20 Τῷ Βαρδαλῇ κύρῳ Ιωάννῃ, 21.	105, 106, 107, 108 (sine inscriptione) 109, 110,
111, περὶ τοῦ Μελχισεδέκ 112, 113, 114, 119, 120,
121, 122.
22 Τῷ Παλαιολόγῳ κύρῳ Ἀνδρούλχῳ, 36, 37, 41.	64 Τῷ Αδτωρειανῷ κύρῳ Ἀρτενίῳ.
23 Τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου τῷ Γλυκεῖ.	66 Τῷ Χελκοματοπούλῳ.
24 Τῷ μεγάλῳ Παπίᾳ.	67 Τῷ πρωτοεβασταρίῳ Μουσάλων.
25 Γρηγορίῳ πρεσβυτέρῳ μονάζοντι, τῷ αὐτοῦ
δμιλητῇ, 26, 27.	68 Τῷ πρωτοεβασταρίῳ Ραούλανῃ τοῦ αὐτοῦ.
28 Τῷ Σανθοπούλῳ κύρῳ Θεοδώρῳ.	69 Τῷ Μερκυρίῳ.
29 Τῷ Ἀργυροπούλῳ κύρῳ Δημητρέῳ.	70 Τῷ ἐξάρχῳ καὶ λογοθέτῃ Φαπῇ.
30 Τῷ Ζηριζῇ κύρῳ Ιωάννῃ, 39, 42.	71 Τῷ Μελχισεδέκῳ, 74, 86, 90, 95, 96, 100,
101, 115, 116, 117, 118.
31 Τῷ Λύτωρειανῷ ἔξιστῳ δοντι τῆς βασιλίδος
τῶν πόλεων.	77 Ἀνεπίγραφος (Tengnagelius dubie adserit τῷ πρωτοεβαστῷ).
32 Τῷ ὁρφανοτρόφῳ.	82 Τοῖς; ἐν τῷ κρήτειῳ μονάζουσι.
33 Τῷ Βρυενίῳ
Ἀνεπίρραφοι, 55, 55, 44, 45, 47, 48, 49, 50,
51, 52, 59, 62, 63, 65, 83, 93, 94.	84 Τῷ κύρῳ Ἰγνατίῳ.
58 Ἀνεπίγραφος (Tengnagelius tribuit Παλαιολό-
τῷ.)	85 Τῷ Φιλῇ κύρῳ Μανουὴλ.
40 Τῷ δεσπότῃ.	87 Ἀνεπίγραφος 88 (Tengnagelius dubie Μελχι-
σεδέκῳ).
43 Τῷ Βέρκκῳ λόρῳ Γεωργίῳ.	92 Τῷ κύρῳ Ἀθανασίῳ.
	96 Τῷ Δουκᾳ.

In eodem codice hæc ejusdein Planudæ scripta habebantur: Τοῦ αὐτοῦ σύγχρισις χειμῶνος καὶ Ια-
ρος. Ἐγκώμιον εἰς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων Πέτρον καὶ Παῦλον. Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν μάρ-
τυρα Διεμήδην. De quibus Lambecius, Nesselius et in primis J. A. Fabricius vol. XIII, p. 534 Bīb.
Gr. consulendi.

Vaticanus codex ita subscribitur: "Ἐτεις ἀφέντος Σκιρόφορίωνος ὁρθόῃ ισταμένου, ὅπ' Ἀγγίλου γέ-
γραπται τοῦ Βεργηκού, τοῦ Κρητὸς ἐν Παρισίων πόλει. Anno 1560, Nonis Maii octavo die, ab Angelo
descriptus est Bergocio, Crete, in Parisiorum urbe. Hic codex sicut recte memini, dono datus a rege
Gallico vel a Michaelo Hospitalio nescio cui Papæ.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΝΟΥΔΗ

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

ΧΕΙΜΩΝΟΣ ΚΑΙ ΕΑΡΟΣ.

MAXIMI PLANUDÆ

COMPARATIO

HIEMIS ET VERIS

Ex cod. Graeco Parisiensi, n. 1187 notato, nunc prima edita.

Οίμαι καὶ πρὸς μόνην τὴν ἀκοήν ἀποπηδήσειν Α μηδὲ δύνομα τοὺς πολλούς; έθέλειν χειμῶνος ἀκούειν, αὐτίκα τινάς εἰ χειμῶνος καιρὸν καὶ ἔαρ παρατιθέντες τούτου ἐκείνου ἐν οἷς ὥραι θαυμάζονται, ἐπαγγελούμενα τὰ πρώτα ἀποίσεσθαι. Δεινὸν γάρ καὶ περιττῶς ἀποκονδύλωτον δέξει, λόγῳ τὴν τῶν πολλῶν δέξαν καθικρέεν ἀξιούν, παρ' οἷς λόγος τὰ δεύτερά που καὶ τρίτα μετὰ τὴν αἰσθησιν ἔχει μηδὲν πέρα τῆς κατ' αὐτὴν πελάρας συνορᾶν δυναμένοις, καὶ οὐχ ἔχειστα νῦν, διέ τις τῶν τοῦ ἡμετέρου συστήματος; τοῦ λογικοῦ καταλόγου ἀνήρ τὰ μὲν ἀλλὰ φύλατος πάντων ἐμοὶ καὶ φιλοσοφίας ἀκρωτηρίους, δεινότατος δὲ εἰπεῖν καὶ λόγους πράγματιν ίκανος ἔξιστας, ἔστι δὲ οὐ καὶ ὀπερβάλεσθαι, ξαρος μὲν καὶ τῶν κατ' αὐτὸν μαχρὸν διεξῆλθε τὸν ἐπαινον ἐν μέρε: λογικῆς παιδιᾶς τε καὶ διαχύσεως· χειμῶνα δὲ πολλά τε καὶ ἀηδῆ ἔξωνελίσες· τοσόνδε τοι πειθοὶ Β ἔμμητη τὸν λόγον καὶ χάριτι κερατάμενος, ὥστ', εἰ μὴ γυμνασία τις ἦν, μηδὲ ἐπιθεῖταις τῆς περὶ λόγους ἀσκήσεως ἀντικρυς ἀλήθειαν ὑπειλήφθει τὰ εἰρημένα. Τὸν χειμῶνά τε κινδυνεύειν ἐντεῦθεν οὐχ ὅπως τοῦ ἀρίστου ἀποτίπειν, ἀλλὰ μηδὲ ταῖς ὥραις συναντέσθαις. Συνεπῆρε δὲ οἱ τὸν λόγον καὶ μέχρι πόδρων κεχωρτεῖν παρεσκεύσες πιθανότητος, καὶ τὸ ἐνεστήκει τοῦ καιροῦ· χειμῶν γάρ καὶ χειμῶνος τὸ ἀκμαίότατον ἡνίκα καὶ εἰ τινος αἰσθησιν οὐχ ἥδεος ὁ καιρὸς οὗτος παρέχεται, παρέχεται δὲ οἷς καὶ φορεδὸς παιδευτῆς ὅρται τὴν μάστιγα ἐπανατεινόμενος, καὶ λατρὸς ἀποτρόπαιος ἕυρον τε καὶ καυτῆρα προσάργων, βαρειστέρας τῆς φυνταζούσης δυσχερείας ἐπειράθησαν ἀνθρώποις.

Οίμαι μὲν οὖν ὡς εἰρηται καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκοήν ἀποπηδήσειν τινάς, ἀλλ᾽ ἀνάσχεσθε εἰτι λέγειν ἔχομεν διακονεῖται. Ο μὲν σοφὸς ἐκεῖνος ἀνήρ πάν, ὡς εἰπεῖν, ἀπόφημον καταχειρέμενος τοῦ χειμῶνος καὶ πολλὰ κατεδρυμῶν αὐτὸν ὡς μηρίτῃ

C Μέγιστον μὲν οὖν ὁγκόθν τὸ τῆς ἀληθείας αὐτῆς; ἐφικνεῖσθαι· κακεῖνα μόνα καὶ διανοίσθαι καὶ λίγειν, διαπερ ἐκείνην ὑπαγορεύειν εἰκός. Εἴ δὲ μή τούτη εἴη δεύτερος, φασι, πλούς, τὸ γοῦν μή σαροῦ λόγοις πρὸς παιδιάν ρήθειται κλιπάνηται, συμφέρεσθαι τοῖς δημάρτεσι, μηδὲ τὰ τῶν ἀπαιδεύτων πρεσβεύειν, εἰ καὶ τῆς ἀκρας εὐδαμονίας εὐθὺς

δημοκρίτην, ἀλλ' οὐδὲν παρὰ τοῦτο πρὸς ἐπιτυχίαν συφίας Ἐλαττον ἀπηγέγκατο, ὅστε οὐχ ὅσους ἔαρ χειρῶνος ἐπίπροσθεν, ἄγουσι τοῖς τοιούτοις, ὅσα καὶ παραφευοῦσι προσέχω· ἀλλ' οὐδὲν τοῖς σφόδρα καταφένεις καὶ ἐν ποσὶ, πάνυ τι πιστεύειν ἔχω· ὑποπτεύω γάρ τὸν λόγον· καὶ ἡκινθα τοῖς ὑπὲν αὐτῷν θρυλλουμένοις πιστήσαν νέρω. Πολλοὺς δὲ δεῖξεις καὶ συνχρόνωθει· καὶ γάρ ἵνα τὸν ἀλλοιν πιλῶν δυτιῶν ἀργέμενος, & περὶ τῶν ἀστέρων οὕτοι μετεωρολεσχοῦσι πρὸς βραχὺ διεξέθωσις τοὺς περὶ γῆν ἀνθρώπους συμβίβηκεν εἶναι, ἵσχριθμοὺς καὶ οὓς οὐρανὸς ἀστέρας φέρει δημιουργοῦσι· καὶ τῶν μὲν δεξιότητι τύχης χρωμένων λαμπροτάτους ἔδηγε· ἄτιταν καὶ τοὺς ἀστέρας δρᾶσθαι· ὑποδειτέρους δὲ τῶν πεντὶ συζύντων· οἱ δὲ εἰσάπαν ἐλάσσοντες ἀπορίας οὔτοι φρει τοὺς ἀμυδροτάτους Ἐλαχῖν, οὐδὲ οἵ το φῶ; ἐπὶ εἰλιπέναι δοκεῖ. Κάντευθεν ἢτι συμπεράνουσιν ἔκαστον τε τῶν ἀπαλλασσόντων συναποθήσκειν, καὶ τὸν συγκεκληρωμένον ἀστέρα. Καὶ τοῖς εἰς φῶ; προσοῦσιν αὐθίς συγγενάσθαι ἐτέρους· καὶ πολλὰ τοσούτοροπα παρακόπτοντες διερρύθτουσιν ἐπεὶ καθάπαξ δίλγου σφίστης ἀληθεῖας ἐμέλλησεν. Εἴ τοιν ταῦτα παραδεκτά καὶ τοῖς τῶν σοφῶν δύγματιν ἐγκριτέα, πιστευτέα καὶ δια χειμῶνος πέρι καὶ ἔαρος ὑπειλήφασιν. Εἰ δὲ ἄλλως ἀμαθῆ, καὶ μέγα παραλήρημα καὶ μνιαὶ μακρῷ γείροντα, τι δὴ ποτε τοὺς ταῦτα περὶ τὸν βίον εἰσάγοντες μὴ μεταδιδάξῃς τὸ διὸ σπουδάσωμεν, ή μὴ πειρούμενος χαίρειν ἀμα ταῖς οἰκείαις ἐάσομεν ὑπειλήψιαν; ἡμεῖς δὲ λόγῳ μόνῳ καὶ ζήτησομεν καὶ φιλοσοφήσομεν, κάκενο μόνον εἰσδύεθα καλῶς ἔχειν καὶ μή, ὅπερ δὲν οὔτος κρίνῃ, καὶ εἰ καὶ μυριάκις τὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντιμαρτυρήσῃ. Λίγος γάρ τοῦ τε ἀπατεστού δειλὸς ἐχνευτῆς καὶ τὸν ἀσφαλοῦς ἄκρος ἐξετασθῆς καὶ τοῦ ἀεὶ ὡς αὐτῶν; ἔχοντος, ἀντιποιούμενος ἐνστοχώτατο· αἰσθησίς δὲ πολυμιγής, καὶ παντοδεξόν· καὶ ποιλῆς τῆς συγχύσεως ἀναπεπλησμένον, νῦν ἀρθούμενη φωτί, νῦν σκήτει· νῦν ἀμφοτέροις περὶ ἐκάτερα χαίρουσα. Καὶ ηὐθύμην γάρ αὐτὴν τὰ αὐτὰ φιλοσοφεῦσαν δή. Περινοστοῦνταν ἔκαστοχόσε, ὥσπερ ποῦ καὶ νοσοῦντες γάληντος κλήνην ἀλλάτσονται, κάκενης αὐθίς ἐτέρων βίσου οὐτοις ἔξειν οἰδημενοι. Πρὸς τούτοις δὲ κακεῖν μοι τὸ δέος ἐπήρηται, εἰ τοῖς περὶ τὴν αἰσθησίην κεχηγήσαι τῶν τε πρὸς τὸν χειμῶνα κατηγοριῶν καὶ τῶν εἰς ἔαρ ἐγκαμίων ἐκστησμένα. Αὐτὸις καὶ ταῖς ἀλλαῖς αὐτῶν δοκήσει κατ' ἔγνως ἀκολουθεῖν ἀξιώσοσύνην· δη μὴ πάθοι μηδὲις, φίλος γρῖν ἐμοὶ καὶ τὴν ἀρχήν ἀληθείας πεφροντιών· τῆς φύσεως; ήδη μειονεκτούσης εἰ τὸ λογικῶν ζῶντον μὴ κατὰ λόγον τὸν βίον μετέλθοι· ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς μὲν ἡ τὸν πολλῶν δέξα, καὶ διπάς ταῦτην ἀποτρέπεσθαι δεῖ· τοῖς δὲ χρή τοὺς περὶ λόγον στρε. φογύένους στοιχεῖν, ἀποχρώντω; δ λόγος παραγγυήσατο, φέρε τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν ἐξυμνήσωμεν καὶ δεξιῶμεν ἀντετεῖζοντες δεῖρι, ἐν ὅσοις μὲν κοιλαῖς καλοῖς τοῦδε περέστε· πρὸς δὲ, καὶ οἵ δοσοὶ εἰς τὸ διειλεῖδόμενοι περὶ ἀμφοτέρων.

* Ο γει, ὄν, δτ· γέν τοῖς πελλοῖς; πλέω τοῦ ἐπαι-

ταῖσθαις καθέστηκεν, εἰρηται· δτι δὲ γειμῶν ὅροι πρετεροῦς· καὶ δτι εἰ μὴ χειμῶν ἦν, οὐκ ἀντὶ ἔαρ ἦν, ὃς ἐντεῦθεν δῆλον εἶναι καὶ τιμιώτερον αὐτὸν ἔαρος εἶναι, τοῦτο τῷ λόγῳ πρὸ πάντων πειράζομαι παραστῆσαι. Τοῦ γάρ τοιού διὰ τῆς οὐ τινοσοῦν σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸν αὐθίς ἀποκαταστάτευταις τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ μετροῦντος περίδον, καὶ τῷ ἑγγύς; ήδην προσιέναι καὶ ἀπιέναι καθόσιν δ ζωδιοφόρος κύκλος δίδωσι καὶ ἡ καθ' ήδης ἔγχλις· τὰς ὥρας ἀποτελοῦντος ἀπὸ πρώτης αὐτίκα τι αἰγάκεριο μοιρεῖς ἐψήμας ἐλαύνοντος, οὐτε δη καὶ ἀρχὴν δ ἐνιαυτὸν δέχεται. Τεκμήριον δέ· καὶ γάρ ἐντεῦθεν αὶ ήμέραι κατὰ μικρὸν ταῖς ἀεὶ προσθήσαι σημεῖον, δ σύστατις τε ὁμοῦ καὶ ἐπίδοις τῶν ἐκόσμηρ γίγνεσθαι πέφυκε· καὶ διὰ ταῦτα οὐκ ἀλλοθεν ἔγώ τὸν ἐνιαυτὸν τὴν ἀρχὴν ἀξιῶ ποιεῖσθαι ή δῆθεν περ καὶ ἡ ἡμέρα μεῖζων ἀεὶ γίνεται, χειμῶν συνίστασθαι τε καὶ δυναμέσθαις δρχεται· δ; καὶ τὸν διαριτμένον αὐτῷ χρόνον ὑπηρετισμένος τῇ φύσει τοῦ κόσμου. Οὐ γάρ ἐπειδὴ τὰ πρώτα τοῦ ἔτους φίρεται καὶ καινοτομεῖν τι βούλεται παρὰ τὰ καθετήκτα, ξαρι μεταδίδωσι τὴν διακονίαν· ἐπειδήμενος τὸν ῥήτον χρόνον μὴ διπερβάν ὥρα καὶ αὐτὸ ταύτην ἐτέρᾳ παραπέμψαι· καὶ οὕτω μὲν ἀπεδειχθῆ χειμῶν ἔαρος προγενέστερος. Εἰ δὲ τὸ πρετεροῦν περὶ πλοῖος καὶ τιμιώτερον, ἔσται διὰ τοῦ αὐτὸν καὶ χειμῶν ἐπικυδίατερος ἔαρος· δτι δὲ γειμῶνος μὴ δυτος οὐδὲ ἔαρ γενήσεται, οὕτω σκοπουμένοις ἔσται καταφανές. Θέρους προσάγοντος, εἰ τῷ περὶ καρκίνον τοῦ ζωδιακοῦ τυμήματι δώσει τις ἐμψιλοχωρήσαντα τὸν ἥλιον αὐτοῦ τολαιπὸν διετρίβειν, μηδαμῆ μηδαμῶς ἐπανακομιζόμενον ἐπὶ τα μεσημέριν τοῦ κόσμου, ήν ἐκεῖθεν αὐθίς χειμῶν δρχήν δοῃ τῷ ἔτει, οὐδὲ ἔαρ ἔσται, διλλ ἀεὶ δὴ ποτε θέρος· ἐπιπολάσεις τῷ κόσμῳ· καὶ οὕτω λέγω ὡς ἐκπύσωσις γενήσεται· καὶ διλεθήσεος τοῦ παντός. Εἰ τοιν ἐπακολούθημα χειμῶνος ἔαρ, έσται δρα τούτου ἐκείνος οὐκ ἔκω τοῦ εἰκότος αἰτιώτατος. Εἰ δὲ τὰ αἰτια τῶν ἀετοι προτιμεῖται, καὶ χειμῶν ἔαρος δις; ήδη καὶ πολλάκις μικρῷ διστερὸν ἐπιδιδώμενος ἔσται.. Καίτοι τὶ ταῦτα φημι διπού γε περιεργασμένοις, οὐδὲ ἐν τοῖς οὖσιν ἔαρ ἀριθμηθῆσεται, δνομα δὲ μόνον πράγματος ἔρημον διεγχθῆσεται, χειμῶν δὲ τὸ τοιούτων; ήδη μισον νεμηθῆσεται, καὶ δὴ μοι συμπράξει τῷ λόγῳ καὶ αὐθίς ἥλιος περὶ ὥρῶν διαλεγομένῳ δις ἔστιν ἡμερῶν καὶ ὥρῶν νομένος καὶ τοῦ παντός; έτους ταμίας, ἀγνοεῖ πάντως οὐδεὶς διστις τῶν μὴ γευσταμένων παιδείας, ὡς διττή ἥλιος, τὴν ἐναντίαν τῷ παντὶ ποιεῖται πορείαν τῇ ἀπὸ τροπῆς ἐπὶ τροπὴν δηλαδή τῆς θερινῆς τῆς χειμερινῆς, καὶ ταῦτας αὐθίς ἐκείνην. Ή μὲν γάρ ἀγίστησιν αὐτήν· ή δὲ πειλάξειν ήδην παιεῖ καὶ ἀμήχανον τρίτην τινὰ κίνησιν ἐξευρέτεν τοιτη προσανατέσθαι. Οὐδὲ γάρ οὐδὲ ἐπὶ τὸ διπού καὶ τὰ κάτω τρίτον τι προσεπινοεῖται· πρὸς λόγον κινήσεως. Οὔρανος δὲ εἰτουν σφαιράς κινουμένης, ἀνω καὶ κάτω τά τε νότια καὶ τὰ βόρεια. Επει τοιν ἀνωμαλήγηται μηδεμίλων μᾶλιον ή πέρα δυσεῖς τὰς τήλιακάς εἰσαι κινήσεις, παντὶ που σαρές καὶ δισ-

καθειτηκάντι τὰς ὥρας ἐκατέρας ἀποδιδομένης τῇ προσφύρῳ κινήσει· καὶ γάρ οὐδὲ ἀποτον πρὸς τῆς ἀλτησίας αὐτῆς καὶ τῶν λόγων τῆς ισότητος ἔκφυλον δύο τὰς κινήσεις; λέγοντας, τέταρας ὑποθέσθαι τὰς ὥρας, καὶ πικρενέρειν χειμῶνι μὲν ἔαρ, θέρει δὲ πάλιν ὥραν ἔτεραν, ὥσπερ ἂν εἰ παρὰ τοῦτο μεῖζων δὲ ένιαυτὸς ἔκποτον γίγνεσθαι μέλλοι.

Ἐγώ δὲ δὴ καὶ εἴδον ἐπὶ λιθίνης εἰκόνος κύκλον τινὰ γεγραμμένον καὶ τοῦτον ἐκατέρῳθεν γυναίκες δύω πτερυγοφύρῳ, δόξαν παρειχέτην ταῖς χερσὶ περιστρέφειν· θαύμα δὲ σχών τῆς γραφῆς, οὐδὲ γάρ δι τούτου συνεῖναι, ἐπηρόμην τῶν τινα προσεστώτων, δι τούτου σημαίνειν δι γεγλυμάτων δύμα τοὺν γυναίκοιν ἐθέλει τροχός. Καὶ δις ἐξηγούμενον; τὴν εἰκόνα, τὸν μὲν κύκλον Ἐφασκεν, ὡς ἀγαθή, τὸν ἐνιαυτὸν μοι νοήσας, τὸ δὲ παρεστῶτες ζεῦδις, τὰς ὥρας τοι παριστὰς τοσαύτας οὖσας; καὶ τὴν ἐνιαυτὸν κύκλον ἐξ ἀμοιβῆς ἐς τὸ διηγεῖς διατελούσιν ἐπιτροπεύουσας· καὶ γάρ ταῦτον τοῖς σοφωτέροις ἐδόκει τῶν παλαιῶν. Ἀλλ' ἐπει μὴ Ἐκφορα τὰ πολλὰ τῶν τῆς φιλοσοφίας δογμάτων, οὐδὲ αὐτὰ παρεδόθησαν βιβλοις, ἀλλ' ὡς ἐν συμβόλοις τισὶ καὶ οἱ δὴ τὰ τῶν Λιγυπτίων ἱερά πάλαι δὴ ποτε λόγος ἔχει γράμματα γεγονέναι, συγκεκρύφαται, καὶ δι μὲν ὡς εἰπε· Σὺ δὲ νῦν σύμβαλέ μοι τὴν εἰκόνα τῷ λόγῳ· καὶ συμβαλούσαν δρψ; κατὰ πᾶν διοιοῦν, πείθου καὶ χειμῶνα μὲν ὑφειτηκέναι περὶ τὸν χρόνον, ἔαρ δὲ εἴηφημον ἀλλα; δυνομα τεθρυσλῆσθαι καὶ κρατήσεις κάν τούτῳ πάλιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ἔαρος δὲ χειμῶν. Τοὶς μὲν οὖν λόγοιν μόνου τοῦ καλοῦ ποιουμένοις οὗτω τὰ τῶν ὥρῶν μετρηθῆσται καὶ οὕτω ταχθῆσται. Ιατρῶν δὲ παῖδες καὶ εἰς οὓς ἐγὼ τὴν περὶ τὰς ὥρας ἀναφέρω κατινοτομίαν. Οὗτοι γάρ ἐσταμάλιστα νεωτεροποιοι· καὶ τετραχῆ τὸ ἔτος διένειμαν, πρόφασιν μὲν ὧστι μέγα καὶ κοινωφελές περὶ τὸν βίον εἰσάγοντες, σοφώτεροι δὲ δοκεῖν ἐντεῦθεν οἰδέμενοι τῷ πολλοῦς ἀπατᾷν, καὶ ἵνα πολὺν σφίσι πορῆσιτο τὸ ἀργύριον. Διὰ ταῦτα γάρ καὶ οὐ φασι δεῖν τῶν αὐτῶν φαρμάκων ἐκάστης ὥρας λαμβάνειν, χρῆσθαι δὲ δεῖν νῦν μὲν τοῖς, νῦν δὲ τοῖς, καὶ ἀλλοτες ἀλλοις· ὡς ἀνέκεινος δοκῇ καὶ εἴθε μέχρι τούτου τὸ προπτεῖς ἔστησαν· νῦν δὲ τολμῶσι καὶ ταύτας ὑποδιαβεῖν. Λεγόντων οὖν ἀκηρεῖς, ἐν ἀρχαῖς. Μεσοῦντος φύινοντος ἔαρος, θέρους καὶ τῶν λοιπῶν κατά τινα τῶν πάλαι Ῥωμαίων στρατηγόν, διν λέγεται προστεθεῖ τινος Εὐνοούς λαχόντα, ἐπεὶ καθ' ἐμμηνον ἔγνω πολὺν τὸν δασμὸν εἰσπραττόμενος, τοὺς τοῦ ἔτους μῆνας δύο παρὰ πᾶσι νομιζομένους καὶ δέκα, περὶ που τοὺς τετσαρετηκόδεκα πεπλεονακέναι, ἐπιθυμίᾳ. τοῦ οὖσον πλείστον χρηματίσασθαι, ἀλλ' ἔστω δεδισθω καὶ ἔτρε εἰς τὰς ὥρας εἰσγράφεσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰ τις χάριεν ὑπὸ τῶν πυλλῶν ἀποκληρούται τῷ ἔαρι, τῷ χειμῶνι καὶ τοῦτο προσλογίζεσθαι χρή, οἷα δὴ τὰ τοῦ μέρους τῷ διλῷ, δι τοι μέρος χειμῶνος τῷ ἔαρι, καταμικρὸν ἀνεθέντος καὶ λωρήσαντος θερεόν. Ἐπεὶ γάρ δὲ μὲν χρόνος ἐν ἀδιέψι φορῷ, τὰς δὲ ὥρας κοντῆ μὲν πάτας, καὶ ἀλλήλων ἔχομένας διδίως καὶ αὐτὰς κινεῖσθαι συμβέβηκε· τοῦτο γάρ πάλιν δ

α χρόνος. Τῷ δὲ διαιλείπειν καὶ παραχωρεῖν ἀτέραν ἀτέρα, τοῦ περὶ τὸν κόσμον ἔχειν, αὐτὰς καθ' αὐτὰς παυομένην τὴν κίνησιν ἔχειν, πᾶσα δὲ ἡρματαν δεχομένη κίνησις οὐκ ἀνευ τοῦ κατολίγον ἀπολήγειν γίνεσθαι πέφυκε καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῶν δῆλον καθαρώτατον δὴ ὡς καὶ χειμῶν οὐχ ἡς ἐπέρως, ἀλλ' ὡς ὥρα τῆς κινήσεως στήσεται, καὶ τέλος ἔσται τὸν λόγον τοῦτον χειμῶνας τὸ ἔαρ καὶ χειμῶν ἐπικρατέστερος ἔσας. "Ἡ οὐχ ὁρᾶς ὡς καὶ πρὸς τῶν δοματοθετησάντων δίλγου δεῖν οὐδὲ δινδυμάτως τυχεῖν τὸ ἔαρ ἐμέλησ; Πῶς γάρ χειμῶνι, πῶς θέρει· πῶς φύινοπάρῳ· ἐκάστη τούτων ἢ πλήθος ἢ ἐκτασίς συλλαβῶν ἢ συμφώνων γοῦν ητυχήθη περιουσία· ἔαρ δὲ πάντων ἐνδέσες. Ψιλὸν συνελημένον ἔξι τὸ βραχύτατον· ξοίκες γάρ πως καὶ ἀπειρημένον εἶναι παρὰ τοῖς ἀρχαῖς ἔαρ προσαγορεύειν καὶ τὸν ἔαρ εἰπόντα, ἔα καὶ μὴ φράξε δηλονότι ἀκούειν. Ποιηταὶ δὲ καὶ ποιητῶν παιδεῖς οἱ καὶ μάλιστα θεῶν εἰδότες καὶ βουλάς καὶ ἀπόρρητα, καὶ ἐξαραι τοῦτ' ἡδουτοθησαν. Τῇ δὲ περὶ τὸν Ἐλληνισμὸν κηδεμονίας καὶ δινέτι δὴ τοῦ πλήθους τῶν διομάτων ἀπλήστως ἐχον, ἐφείσαντο μὲν, συνῆγον δὲ ἐς τὸ δίλγιστον, ἢρ τὸ ἔαρ προσειρηστες, ὥστε λανθάνειν κατὰ τὴν συνέπειαν· καὶ μὴ μεταξὺ λεγόντων τούς ἀκούοντας δυστηραίνειν, οὗτω δὲ προσδοτεῖς τῷ λόγῳ καὶ ἔτερον ἀνακύπτει κεφαλαῖον, διούπερ οὐχ δὲ ἔαρος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλων ἐπισημάτερος; ἀναφανήσεται δὲ χειμῶν.

Τριῶν γάρ οὖτων τῶν γενῶν ὡς τοῖς περὶ γραμματικὴν ἐσχολακόσι τετεχονδήγηται, καὶ τοῦ μὲν ἀρσενικοῦ καλουμένου, τοῦ δὲ θηλυκοῦ, οὐδετέρου δὲ τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου, βέλτιον μὲν ἐν ἀπαντα καὶ προφερέστερον τοῦ θηλυκοῦ τὸ ἀρσενικὸν, κακενό πάλιν τοῦ οὐδετέρου, καὶ οὗτω δὴ ἀρά πολὺ περέχων τοῦ τρίτου τὸ πρῶτον· τὸ γάρ τοῦ μείζονος μείζον, μακρῷ μείζον. "Ἡ οὖν χειμῶν μὲν ἀρέσκεις σχηματίζειν ἀξίαν ἔσχεν, ἔαρος δὲ καὶ θέρεις καὶ μετοπάρῳ οὐδὲ θηλυκῶς ἐξεγένετο ὄνομάθει, πῶς οὐκ ἀθέμιτον μὴ οὐχὶ κρείττονος αὐτὸν ἢ καταταῦτα τιμῆς ἀπολαβεῖν; "Ινα γάρ μὴ τοῖς χρόνοθερον ἐσομένοις ἐπείπερ ἐμέλλεν δ τῶν ἀνθρώπων βίοι πρὸς τὸ τρυφερώτερον ὑπορρέειν χειρῶν τε παρὰ τὰ λοιπὰ δι χειμῶν ὥρας ὑποληφθῆ, ἀρέσκεις δὴ καλήσι τοῦτον προσεῖπον οἱ πρότερον ἐκείνων τῷ γένει διψικεύτες ἐκ διαμέτρου· οἰοντεὶ τι συνθῆκα δεδωκότες, αὐτὸς τοῦτο τὸ γένος καὶ μονογυχεικαργότες, ὡς οὗτος δ καιρὸς καθ' ὅν διεὶς ζῆνδρα, καθ' ὅν ἀνδραγαθίζεσθαι καθ' ὅν γενναῖον καὶ ἀρέσκειν τὸν ἀνθρώπων εἶναι. Εἰ δὲ καὶ τὸν κατὰ τὸ έτυμον πολυπραγμονοὶ ήτοι λόγον, οὐδὲν ηὔτον καὶ οὕτω τῆς οἰκείας ἐλαττώσεως ἔαρ αἰσθήσεται· ἢ δειξάτω τις παριών μὲν τὴν γνώμην τανταλευδμονος, πόλεν ἔαρ έτύμως λεχθῆσεται· τοῦ χειμῶνος καὶ κατὰ τοῦτο πλείστης ήξιωμένου σπουδῆς, ίνα καὶ μόνον λεγόμενος διπερ έστι παρέχοι νοεῖν. Δοκοῦσε δὴ μοι καὶ Ῥωμαίων οἱ κατὰ τοῖς άνω χρόνοις· οἱ τῶν καθ' ἔαρούς τε καὶ ἔπειτα ἀνθρώπων, περιφανέστατοι τε γεγόνασι καὶ ὄνομαστάτοι, μὴ ἀνευ σπουδᾶτες καὶ σοφῆς ἐπιπτεσίας τῇ ἀρχῇ τοῦ

Ἐτοι; προσείμας χειμῶνι, καὶ ἥγε πρώτως; ταυτὴσι Α φειν· καὶ μερτυροῦσι μου τοῖς λόγοις καὶ καλάνδαι τῆς ὥρας εἰσβαλούσῃς; περὶ ἐπιχοροῦ νουμηνίδα. Οὐδὲ γάρ ἐπιδέξιον ἔδοχει πᾶς; ἂμα τῇ τοῦ χειμῶνος εἰσθῆτο καὶ διδούσιν τὴν κατάστασιν του μηνὸς ταῦτην καὶ διορθαῖς καὶ θυσίαις δημοτεῖσι, νύμφαι θεῖναι: γεραλ-

Ιαννουάριοι; καὶ τὸ ἔξικενον καὶ ἐτοῦς κρατῆσαν θύος. Καὶ ὑμεῖς δέ, δοσοις γε τῶν ἀπάντων· ἄρ' οὖν ικανὰ τὰ εἰρημένα πεπειθαῖ, τίς μὲν χειμῶν καὶ χειμῶνος τιμιότης καὶ ἀρετή.

MAXIMI PLANUDÆ

VERSUS IAMBICI

Quos edidit Du. Cangius in notis ad Zonaræ Annales.

Εἰς τὸν ταῦτα τῷ ἀριώτῳ Μαρκιανοῦ καὶ Μηρυρίου.

Τολμᾶς καθέλκων καὶ Θεὸν δοκίνιν σέβειν,
Σαυτὸν λέληθας κτίσματο; φύσιν σέβων,
Οὐ κτίσμα ταυτὸν καὶ Θεὸς μή πω τόσον
Ἐξα φρενῶν πέσοι τις, ὡς εἴποι τέσσεν,
Μεμνημένος σου τοῦ θεηλάτου μόρου.

Τοῦ αὐτοῦ.

Κεκίνεις Ἀρειώτης ταῦτα περφρονηκότες,
Ἄνδρες φυῶνται πλῆρες αἰμάτων στέφων,
Καλῶς Θεοῦ προβλεψεμένων ὑμᾶς εἰς δόμους;
Καὶ γάρ Θεοῦ μὲν οἰκος ὑμᾶς ἀμφέπει,
Τοῖς δὲ οἰκος ἔδου καὶ τὸ μυρίον σκέπτος.

Εἰς τὸν ταῦτα τὸν Ἀγίου Ἀκρόδου (1) Ηρωαὶετῶι, διὰ ἀντίτετρων αὐτῷ η πρωτοθεσταρία.

Ηθισμένη σε ὅδοισιν ἐν οὐρανοῖσιν ἀλτηῶς Κ Ψυχῆναιετέσιν, Ἀνδρέας καὶ εἰνδιάτε.

Ψυχῆναιετέσιν, Ἀνδρέας καὶ εἰνδιάτε.

Eiusdem iambī in eandem S. Andreas adēm.

Ἐπιγραφαῖς δηλοῦσι τὰς τῶν πραγμάτων,
Καὶ τῶν πρωσπών ἐν γραφαῖς παρατάσσεις,
Ἐπιγραφῇ δίδωμι καὶ γάρ μενάνειν.
Ἡ κλῆσις οὖν μοι τυγχάνει Θεοδώρα,
Καντακουζηνὴ καὶ Παλαιολογίνα,
Κομνηνὴ, Ραούλαινα, πρὸς δὲ τοῖς ἔφυν
Καντακουζηνοῦ θυγάτηρ Ἰωάννη,
Κομνηνοφυοῦς Ἀγγελωνυμουμένου,
Οὓς Ἰωαννίτοις ἐκ μονοτρόπων
Στολὴν; ἐκλήθη, πάντα συμμεθερμέτας.
Ἡν δὲ οὔτος αὐτὸς υἱόδος Ἰωάννου
Σεβστοκράτορος τε φυλῆς τοῦ Ἀγγελίων.
Ηορφυρογενήτου δὲ παῖς Θεοδώρας;
Ἡν οὗτος αὐθίς, ἡ δὲ παῖς Ἀλεξίου,
Τοῦ καὶ μεγάλου Κομνηνοῦ βασιλέως,
Μήτηρ δέ μοι καύχημα πατῶν μητέρων,
Ἡν ἡ Κομνηνὴ καὶ Παλαιολογίνα,

Καὶ τῷ σώματι σείσι νεών ἐδημήσατο τόνδε,
Κάλεσιν οὐρανίοις ἐν χθονὶ λαμπόμενον,
Ἡ πάσσις ἐνὶ θηλυτέρησι σοφῇ Θεοδώρᾳ,
Ἀμφοτέρων τε λόγων κῦδος; ἀναψαμένη·
Ἡ γενέτης μὲν ἐνīν Καντακουζηνῆς Ἰωάννης,
Μήτηρ δὲ Εὐλογίη ἀξίη εὐλογίης.
Σύγγονος οὖτος Παλαιολόγου Μ χρήλι βασιλέας,
Οὐ μόνος Ἀνδρόνικος πλειστὸν διακότος ἀναξ.
Κοινωνῆς βιότου δὲ Ραούλη πέλεν Ἰωάννης,
Τιμὴν εἰληφώς πρωτοθεσταρίου.
Ἄντη χηροτύνην. . . Εστεργέν διαμέπτως,
Ἐτρεφεν νωλεμέως Χριστὸν ἐν ἐνδεῖσιν.
Δῆγματος δρθοτόμοιο γάρ: πάθεν δλεῖς πολλὰ,
Τίμα καὶ φιλίην ὡς τις ἐφημερίων.
Τοτὶ τῷ τοιῷδε, τοιόνδε σοι εἰσατο νηδὺ,
Ἀνδρέας, καὶ οὐ χάριν πλούτιον ἀντιμέτρει.

D
Εἰρηνική τις Εἰρήνη φερωνύμας.
Οὐαῖμος οὖσα Μιχαὴλ βασιλέως
Παλαιολόγου τοῦ Κομνηνοῦ γνησία.
Ἡν Εὐλογίαν ἐκ στολῆς μονοτρόπων
Μετωνόμασαν, οὐδὲ τοῦτ' ἀπειχότις.
Ἡν δὲ δρέπειν διάσημος ἐγγόνη
Παλαιολόγου δεσπότου τοῦ Ἀλεξίου,
Καὶ βασιλέσσης Εἰρήνης τῆς Ἀγγέλου,
Θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως.
Καὶ σύγχρονος μοι Κομνηνῆς Ἰωάννης
Ραούλη δούκας, Ἀγγελος, Πετραλίφας,
Πρωτοθεσταρίος ἐκ τῆς ἀξίας,
Ἐκείθεν ἐλκων πατρόθεν καὶ μητρόθεν
Τὸ τοῦ γένους βίκωμα σειρὰν χρυσέαν,
Οὐθὲν κατήγον καὶ γνεῖ; ἐμοὶ γένος.
Ἄδελφοδῆς δὲ ἦν οὔτος υἱὸς τοῦ δούκα
Ἀνακτος Ἰωάννου, τοῦ καὶ Βατάτζη.

Iambi alii in idem argumēntū.

Ἄν ώς μετελλεὺς τοῦ γένους μοι τὰς φλέβας
· Ἰγνοσκοπῶν τις Ιστορεῖν γνῶμην ἔχῃ,
Διὰ ψηγμάτων σύστημα λεπτῶν θηράσεις,

Σκευῶν δὲ συχνῶν ἥλικων χρυσηλάτων
Εἰς ταῦτα συμφόρημα πάμποιουτον χάριν,
Καὶ χρυσέας δὲ ἀνεύκλεεις γειράς μόθοις,

(1) Anoreas is est qui sub Copronymo multa pro cultu imaginum passus est. Hic adēm exstruxit Theodora Raulenia, protovestiaria, cuius stemma tunc sit hic illustrata.

"Αλλων δὲ" ἀρχῶν συμπλακίσας εἰς μίαν,
Ἐξ οὗ ἐμαιώθη τε καὶ τὸ φῶς ἔγνων,
Δῶρον Θεοῦ λαχοῦσα τοῦτο μυρίον
Καὶ Θεοδώρα συγκατωνοματσμένη·
Πατρὸς γάρ ηὔμοιρησα, συντόμως φράσαι,
Καντακουζηνῶν ἐκ γένους Ἰωάννου
Κομνηνοφουοῦς Ἀγγελωνυμουμένου,
Οὐ; Ἰωαννίκιος ἐκ μονοτρόπων
Στολῆς ἐκλήθη, πάντα συμμέθαρμδας·
Θυγατριδοῦς δὲ κλεινὸς ἦν Ἰωάννου,
Τοῦ φύλον ἀνάγοντος εἰς τοὺς Ἀγγέλους
Ἀνημένου τε τῶν σεβαστῶν τὸ κράτος,
Οὐ αὖ περοάγει περὸς τὸ φῶς Θεοδώρα
Ἡ πορφυρανθῆς θυγάτιρ Ἀλεξίου
Κομνηνάνακτος τοῦ μεγάλου σὺν δίκῃ·
Μήτηρ δέ μοι καύχημα πασῶν μητέρων,
Ἡν ἡ Κομνηνὴ καὶ Παλαιολογίνα
Εἰρηνική τις Εἰρήνη φερωνύμως,
Οὐμαῖμος οὖσα Μιχαὴλ βασιλέως
Παλαιολόγου τοῦ Κομνηνοῦ, πλὴν δυον

A Μείζων ἑκείνη καρδιός ὥφθη τῷ κράτει,
Ἡ πᾶν ἐκείνη τὸ κράτος τοῦ συγγρόνου.
Ταύτην προσείπον ἐκ στολῆς μονοτρόπων
Ὦς εὐλογίας ἀξίαν Εὐλογίαν.
Ἄλεξίου δ' ἦν ἐγγόνη τοῦ δεσπότου
Παλαιολόγων κατιόντος ἐκ γένους,
Καὶ βασιλίσσης Εἰρήνης ἢ δ' αὖ πάλιν
Ὕνθηκε πατρὸς γηνήσιας Ἀλεξίου
Σκῆπτρα κρατοῦντος ἐκ γένους τῶν Ἀγγέλων·
Πατρὸς μὲν οὖν μητρός τε ταῦτά μοι κλέσα.
Εἰ δ' ἀτρεκεῖς χρῆ καὶ τὰ συζύγου λέγειν,
Κομνηνὸς οὖτος ἦν Προύλ Ἰωάννης,
Σέμνυμα Δουκῶν, Ἀγγελος, Πετραλίφας,
Ος ἀρετῆς εἱληφεν ιδίον ἀξίαν
Πρὸς τῶν κρατούντων πρωτοβεστιαρίου,
Ἐκεῖθεν ἔλκων πατρόθεν καὶ μητρόθεν
Τὴν τοῦ γένους φίλωμα, καὶ πᾶσαν χάριν,
Οθεν κατῆγον καὶ γονεῖς ἐμοὶ γένος.
Ἀδελφιδῆς δ' ἦν οὔτες αἱδές τοῦ Δουκά
Ανακτος Ἰωάννου, τοῦ καὶ Βατάτζη.

B

INDICES

IN

NICEPHORI CALLISTI HISTORIAM ECCLESIASTICAM

INDEX PRIOR

A col. 549 tomi CXLV usque ad col. 432 tomi CXLVI.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textū Latino insertos.

A

Christus Domini, 48.
Aaron Mosis frater, rerum sacrarum administer, 51.
Abbas, sancti Ephraim emulator, 712.
Abdas episcopus, martyr, 616.
Abdechalias senex presbyter, martyrio defunctus sub
Sapore, 613.
Abdeletas episcopus, martyr, 616.
Abdiesus episcopus, martyr, 616.
Abdiesus diaconus, martyr, 615.
Abgarus toparcha, et de his quae ab ipso in civitate
Edessa, per apostolum Thaddaeum acta sunt, 143. Eiusdem
ad Christum epistola, 144.
Abjuratores fidel, metus et suppliciorum causa, 379.
Abjuratoribus Christi penitentibus salutis spes a Novato
denegata, 394. Abnegatores Christi mox ut homicidae in
carcere rapiti cum magna ignominia et conscientiae
morsu gravi, 368. Recepti et hi in carcere a martyribus,

ibid. Constantes in professione fidet martyrio tandem
affecti, 309.

Abominatio desolationis in templo Jerusalem stans,
256.

Abraham an viderit Christum, 52. Gentis pater, 54.

Abraham, Moses et alii pī viri quomodo Christum Dei
Filium crediderunt et cognoverunt, 44. Pietas, religio,
iustificatio, 52, 55. Quomodo Christos ei apparuit, 45.

Abraham monachus divini Ephraim discipulus, 712.

Abramius episcopus, martyr, 616.

Abribilus Anthedonius monachus apud Palæstinos illu-

stris, 708.

Acacii martyris delubrum, 520.

Acacius post Eusebium Pamphili Cæsareæ Palæstinas

episcopus, 676. In occupata benevolentia solers, 790.

Cur abrogatus, 697. Quantæ persecutionis auctor, 799.

Acacius et suffragatores lanquam rerum suarum peni-

tentes decreta sua molare aggrediuntur, et quomodo,
803, 804. Acacius et Eudoxius quomodo episcopatus

abrogarint Macedonio, Elenso, Basilio, et Sophronio proprii privata quædama sceleria, 793, 794, 795, 796. Accusis dœc et sectatores dœpoter cur appellati, 804.

Accusationes ecclesiastorum ne legere quidem voluit Constantinus, sed combussit, 565.

Accusatoribus non statim fides habenda, 605.

Accepimus episcopos Adiabenorum, martyrio quomodo defunctus, 615.

Acesius Novalianorum episcopus, apud Imperatorem gratiosus; et cur, 661.

Achæus judex Marini martyris, 403.

Achillas presbyter, sacrarum Litterarum doctrinæ promotor, episcopi Alexandr. administer, 433. Achillas, Petri Alexandrinii successor, veniam petentem Arium in ordinem presbyterorum allegit, 558. Achillas episcopus Alexandrinus, 510. Ab Ario stabat contra Alexandrum, 539, 542, 544.

Achillis rebello et interitus, 465, 466.

Aetio adversus presbyterum quot testes requirat, 638. Ad actiones pias et ad cognitionem rerum cœlestium quomodo pervenire possimus, 96.

Acta apostolorum, 213.

Adamantius episcopus, testis adversus Athanasium, 655.

Adami primi parentis creatio secundum Marcionem heresiarcham, 326. Ejus sauti repugnat Tatianus haereticus, 285. Eadem ei pernegatur ab Encratitis, 297.

Aldacuti magistri officiorum martyrium, 452.

Alhabenorum regio, tota Christiana; sed magorum crudelitatem non expes, 615.

Adoratio Iudeorum contumeliosa, 108. Magorum, 77.

Arianopolis quando et a quo condita, 26.

Adrianus imperator curiosissimus, 299. Ejus edictum, ne Christiani indicta et non judicata causa punirentur, 261. Adriani imperium, et de extrema Iudeorum clade, 256, 257.

Ædesius quomodo episcopatu suscepto Iudorum rationem Evangelii predicatione instituerit, 608, 609.

Ælia, Hierosolymitana civitas dicta, 256, 257.

Ælius Adrianus. Vide Adrianus.

Ægatatus proconsul divum Andream in crucem egit, et cur, 200.

Ækopitecus, simius genus, 725.

Ægyptius magus seditionis gravis auctor in Judea, 177.

Æmilianus Ægypti praefectus, 401. Dionysium A'alexandrinum proscruvit, 402.

Æterlitas Filii Dei astruitur, 41.

Æthiopia præueniet manum suam Deo, quid hoc sit, et quomodo adimplietum, 141, 142.

Aetius Lyda episcopus, Arianus, 531. Disputator admirans habitus; et qua de eo aut quam ad Arianos deliceret, circumferuntur, 716, 717, 718. Aetius Syrus; et de ejus blasphemia, 765. Quid scriperit de ea Gerugius Laodicensis, 767. Actio cur abrogatus episcopatus, 791. Cur diaconatu privatur, et a quibus, 794.

Agabus propheta fænam prædictit, 142, 151. Prædictit vincula Paulo, 174, 175.

Agape martyrium, 458.

Agapius Eustathii filius, martyr, 263.

Agapius Cæsariensis episcopus, doctrina simul et vita magnopere celebris, 435.

Agas episcopus, martyr, 618.

Agathangelus quondam pro Christo pugnauit; et quod tandem ejus martyrium, 457.

Agathoneice mulier martyrio perfuncta, 276.

Agathoneice splendidum delubrum, 520.

Aggeus et Zacharias filii Barrachiae, 133.

Agricolaus Liciniui sateiles, 511.

Agrippa, qui et Herodes dicitur est, persecutione in apostolis cœpta, divinam statim vindictam expertus est, 152, 153. Quomodo Paulum a Feste productum audierit, 182, 183, 184. Rex Iudeæ creatus a Caio Cæsare, 147.

Agrippinus nouus Alexandriæ ab apostolis episcopus, 258.

Aithalas, A'ii sectator, 539.

Aithalas presbyter, martyr, 615, 616.

Alaphius Asaliensis vitæ sanctitate in Palæstina spectissimus, 708.

Alcibiades martyrum choro ascriptus solo pane et aqua victimis ab Attalo martyre reprehensus, 512.

Apud Phrygas velut propheta, 315.

Alcibiades Apamenus Syrus adversus Helcesaitas depugnavit, 373.

Alexander Alexandrinus episcopus; et de ejus cum Ario contentione, 537, 538, 539. Ejus ad A'alexandrum Constantinopolitanum episcopum, de Ariani epistola, 512, 513, 514, 515. Aha ejusdem epistola publice uni-

versis scripta In qua Arius excommunicatur, et Eusebius Nicomedie episcopus perstringitur, 516, 517, 518, 519, 520.

Alexander Alexandriæ antistes moriturus reluctante Athanasium sibi successorem reliquit; quomodo, 531.

Alexander Aristobuli successor, 53. In fratrem impios, 58. Vincit Ptolemaum Lathurum, moritur et quoniam, ibid. Denuo regnum ab Hyrcano recuperare contendi, sed frustra, 59. Securi percussus est, 60.

Alexander Cesareæ Palæstinae martyr, 403.

Alexander Cæsareæ episcopus, quomodo sit oraculo divino ad Hierosolymorum episcopatum traductus, vivente adhuc decessore ejus Narciso; utque duo episcopi ecclesiam ibi reverent, 353, 356. Ejusdem scripta, ibid. Sub Decio martyrial coronam reportavit, 357.

Alexander Constantinopolitanæ Ecclesia præsal Arium in communionem admittere recusavit; et quod eus oratio, cuius vi Arius crepuit medius, 656, 657, 658, 660. Ejusdem obitus, 67.

Alexander episcops Rom., 257.

Alexander Hierosolymorum episcopus cum Origene ut magistro versatus, 570.

Alexander Tricula, 62.

Alexander cognomine Baccalis, et cur ita dictus, 539.

Alexander Mæcio regno Persarum exil Cyrum, 51. Christianos benevolentia complexus, 568, 569.

Alexander imperator, Antonini successor, 366. Mater ejus Origenem ad se accersivit, ibid. Eusdem et matris mors, 367. Apud eum in familiaribus multi fuerunt Christiani, 368, 369, 374.

Alexander quomodo landatus a L'emerato, 13.

Alexander Mammææ filius, Romanum possidet imperium, 5.

Alexander Medicus martyrum catalogo ascriptus, in Gallis omnibus notus, 310.

Alexander Montanista an martyr, 324.

Alexander cum Narciso pastorali munere functus Hierosolymis decrepita senectute venerandus, sub Decio egregie martyrium obiit, 376.

Alexander et Epimachus lu calcem ardentes projecti, gravissime sunt exusti, 381.

Alexandra regina, Alexandri vidua, 58. Constituit Hierosolymis filium principem, ibid.

Alexandria qualis civitas, 537. Ejus miserrimus status, 409, 410.

Alexandrinus Apollonius ejusque filius Hierodianus Grammaticæ auctores, 266.

Alexandrini quanta mala reducto Georgio persessi, 716, 717.

Alexion Bethagathonius, vir apud Palestinos præclusus, 708.

Æléphoraxos herba quæ ad statuam Christi extrebit; et de ejus virtute, 405, 407.

Alienigenæ Judæis odio, 67, 72. Alienigenæ quæ tempore apud Judæos regnum obtinuerint, 227.

Altérsubstancialē Δωδεκάθρον docuit Theophylus ludus, 720.

Alypius presbyter Athanasium arcensatione una libert, 617. Alypius episcopus Byzantii, 541.

Ambrosius Cesariensis presbyter, martyr, 568.

Ambrosius Valentiniæ haeresi admodum infectus, ab Origenè convictus, ad sinceram fidei doctrinam transiit, 379.

Ambrosius quidam Origeni notarios et alia ad scribendum necessaria subministrat, 363.

Amentia Maximini in insulam versa, 488.

Amicitia sepe jucundior post inimicitias depositas, 538.

Ammonia martyr, 581.

Ammonius, et quid de eo scribat Porphyrius, 560, 561.

Ammonius, martyr, 461.

Ammonius Aril pater, 550.

Amoni martyrium, 381, 582.

Amor Dei commendatus apostolis, 93.

Amoni Ægyptius monachus; de ejus vita, et gestis, 526, 527.

Amphion, Nicomedie episcopus factus, pro Eusebio deposito, 570. Ejicitur, 633.

Amycus Argonautarum vixor, postmodum vixus ab eis; et quomodo, 520, 521.

Ananias et Sapphira sacrilegi repentina morte sublati, 132.

Ananias pontifex Paulum in os cœdit, 180. Eundem convitili proscindit, 181.

Ananus, et de ejus pontificatu, 106. Dictus est paries dealbus, 158.

Anarad;

facundia clarus; lapns postea sanam abjicit doctrinam, 712.

Anastasius martyrium, 438.

Anatolius, vir doctissimus, Eusebii in episcopatu Laodicensi successor, 434. Ejusdem scripta, *ibid.*
Andreas Petri frater, quomodo prædicationis evangelica munus defunctus, martyrio pro Christo sit cohonestatus, 199, 200.

Angelus nudo nomine, in Scriptura, pro Domino, vel etiam Deo, 45. Angeli sedentes ad sepulcrum Magdalena compellant, 115. Eorumdem ad eam et alias mulieres responso, 116. Nato Domino concinunt, circum turgiolum volitantes, 73.

Anicetus succedit Pio, 258.

Anima Christi momento temporis pias sanctorum animas ab inferis in paradisum duxit, 109. Animarum transitiones et corpore in corpus docuit Manes, 428.

Aninas senex, presbyter et martyr, 613.

Anna Maria Virginis mater, 63, 156. Anna grandæva et Simeon senex quando mortui, 74.

Anna matris Samuelis exemplo, impetrat a Deo Anna Joachimi uxori sterilis, 63.

Annas, et de ejus pontificatu, 103, 106.

Anni modi conditi temporibus Mosis, 162.

Anni a mundo condito Hierosolymitanus exili, 237, 238.

Anni horum librorum, *vide* finem cujusque libri.

Annibalianus Constantii filius, 462.

Annubion episcopus, testis contra Athanasium, 635.

Annonæ penuria sub Maximino quanta, 480.

Aununtiatio sanctissimæ Del Genitricis, 64.

Antibia divi Eleutheri mater, ad Christum a Paulo perducta martyrii coronam assecuta est, 263, 264.

Antibimus Numidiæ episcopus martyr, 480. Vir divinus, quantis variisque tormentorum instrumentis excrucialis, priusquam martyrio defungetur, 447.

Antibropogai, et quænam apud eos Mattheus ediderit miracula, 203, 204.

Antichristi nomen in Apocalysi obscure expressum, 301.

Antigonus Aristobuli filius, Hyrcano capto, Judæam occupat, 81.

Antigonus Hircani filius ab Aristobulo fratre trucidatus, 57.

Antinous eximia formæ puer Adriano in delictis adeo fuit ut pro Deo cultus fuerit, 260.

Antiochus Hyrcano taurum immolavit, 62.

Antiochus Epiphanes Hierosolymis potitur, et quomodo, 55. Ejusdem tyrannis et impietas, 56. Vincitur, *ibid.* De ejus bello adversus Judæos, *ibid.*

Antiochus Eupator, 62.

Antiochus Soter, 62.

Antiochus insidius Simoni socius, 56.

Antipater Herodis pater Idumæus, 58. Antipater Herodis pater, filius Herodis Ascalonita, 66. Antipater uxori et liberti, 59. Antipater Judæam procurator, 60. Venero sublatu a Malcho, *ibid.*

Antonius Caracalla Severo patri succedit, 553, 566

Antonius Pius Adriani successor, et quomodo præfectus in Asia suis scripsit, et persecutionem Christianorum prohibuerit, 262. Ejus imperium, successio, et res geste, 266.

Antonius Magnus jussi Athanasi morem gessit, 636. Pro Athanasio scriptis ad imperatorem, 660. Rescriptis ei imperator, *ibid.* Inter monachos celeberrimus; de vita, instituto et sectatoribus ejus, 622, 623, 624. Monachorum Egyptiorum primarius Nicenam opinionem secutus cum aliis plurimis ascetis, 702.

Antonius triumvir pecunia expugnatur ab Herode, 60. Judean quatuor fratribus Antipatri filiis tetrarchis distributam tradicit, 61.

Antonius, Herodi soli regnum Judæam confirmat; capit amorem Cleopatrae; et devincitur ab Augusto Cæsare, 61.

Anub monachus; et de mira ejus post confessionem pro Christo, philosophia, 707.

Anulinus Africæ proconsul; et de scriptis imperatorum Constantini Magni et Licinii ad ipsum, 504, 505, 506.

Apelles, Marcionis magistri sui qualuor ingeinitis additum quintum, 327, 328.

Apocalypsis Joannis, 238, 289. Quid de ea scripsit Irenæus, 301. Quid Origenes, 563. Non sapit phrasum evangelista, 417. Non esse Joannis apostoli, sed alterius Joannis Asiatici; qui cognominatus est presbyter; contendit D. Onysius Alexandrinus, 414, 415, 416, 417.

Apollinaris Hieropolitanæ ecclesiae episcopus, 294. Ejusdem libri, 296. Quæ contra Montanistarum heresim scripsit, 516, 520. Scriptorum ejus meminit Serapion, 523. Apollinaris duo cognomines, pater videlicet, et filius viri clari; et quomodo in heresim incidentur, 718, 719.

Apollini silentium perpetuum indicium, 83.
Apollonia virgo senectute venerabilis ut martyria fortiter obierit, 380.

Apollonides hereticus, 517.
Apollonius Tyaneus magus, 210.
Apollonius monachus; et de ejus philosophia, 706, 707.
Apollonius contra Montanistas, 523. Martyrium ejusdem, 524, 525.

Apollo, Alexandrinus, 173.
Apostasia paleis significata, 87.

Apostoli duodecim eliguntur, 92. Eruditur a Verbo Dei ad virtutem, 93. Resurrectionem Christi nuntiantibus mulieribus non credunt, 116. Ad fidem resurrectionis confirmati a Domino, et quomodo, 117. Post Christi in cœlum assumptionem Hierosolymis, sed in domo Joan. evangeli, continent, 151. Mattheus sibi loco Judæa proditoris, ascribunt, *ibid.* Impletur Spiritu sancto, *ibid.*

Verbum publicitus prædicantes incarcerati, per angelos liberantur, 152. Prædicationem eorum defendit Gamaliel. lapidibus petitis Judæis, 161. Hierosolymis congregati quid de observatione legis Mosaicæ senserint, 165. Quomodo iuxta Dionysium Areopagitam, ex ultimis terræ finibus universi convenerunt ad producentium Dei Genitricis Iunus, 169. Duodecim annis Hierosolymis manserunt post Christi ascensionem, 324. Eorum successores proximi, 222, 223. Eorum nomina, et qui ex eis matrimonium contraxerint, 211, 212. Stylus simplex, 218. Apostolorum Petri et Pauli obitus, ex Tertulliano; et utriusque statuta et vultus, 195, 196. Eorumdem Christi Domini, Virginis Matris figura et imago, vestes, baculi; et lecti conservati ad memoriam eorum sempiternam, 407. Apostolorum principes apparent Constantino laborant, 490. Quinam ex apostolis testamentarios sive canonicos libros reliquerint, 215.

Apparitus Christi redivivi quibus primum facta, 111, 114. Quomodo veteribus sanctis, an per se vel per angelos suos, 45, 46. Michaelis archangeli, 520, 521, 522.

Apparitus signi Crucis. *Vide* Crux.
Appion ad Calum legatus in Judæos invehitur, 117.

Appion vir ecclesiasticus, et de ejus scriptis, 335, 336.
Aqua in oleum versa, 334.

Aquilas Ponticus, 301.
Arabia uxor Antipatri, 59.
Arabia et de ejus felicitate, 721, 722 seqq.

Arabianus, ecclesiasticus scriptor, 335, 336.
Arabum hæresis, animas mortales esse asseverantium, 372.

Arbathon episcopus, contra Athanasium tulit testimonium, 635.

Arbitrium liberum. *Vide* Liberum.
Archelaus Herodis filius, 68. Ex Hierosolymorum tetrarchia dejectus ab Augusto, 82. Ejus uxor contra legem, 83. Exsilium, *ibid.*

Aretas Colesyriæ rex constitutus, 58. Aretas Arabiæ rex, 59. Cœtuneliam filiæ sua ab Herode per repudium illatam, bello vindicata, 90, 91.

Argonauta quomodo victi, victores, 520, 521.

Arianismus ubi maxime viguit, 642.

Ariani; et quid de eis scriptum ab Alexandro Alexandrino, 512, 513 seqq. Stulte reprehendunt Catholicorum verba, ex substantia Patri, 571, 576. Eorum odium, calumnia, et insidia adversus Athanasium, 634, 635, 637, 638. Rursum Athanasio calumniam intentanti, et quantum ea apud imperatorem pondus habuerit, 745, 746. Quantas pararint calamitates prolixiibus consubstantialem Patri Ulium, 781, 782. Eorum impietas simul et crudelitas maxima, 746, 747. Figmentum, 730. Commentum de baptismo Constantini Magni, exploditum, 495. Eorumdem et Melitianorum conjunctio atque unio, 611, 612. Eorumdem disiunctio, *ibid.*

Aristides vir inter Christianos eximus; et de his quas scripsit Apologia pro filie tuenda, 253. Orator nobilis, et quo tempore floruerit, 266.

Aristion et Joannes presbyter, 252.

Aristobulus Alexandri filius fratrem Hyrcanum vel invitum pontificatu exxit, 58. Vincitur, et restituitur frater, 59. Ejusdem mors, *ibid.*

Aristobulus filius Hircani Judæam in formam regni rededit, 57. Ejusdem in matrem et fratres impietas, *ibid.* Ejus factores occiduntur, 59. Ejusdem captivitas, 67.

Arius presbyter, Aris seclator, 539. Sententiam ejus, Filium Dei creaturam vocans, comprobasse Eusebiū nonnulli arbitrii sunt: sed contra eos Socrates, 436. Ejusdem cum Alexandro contentio; unde, et quomodo, et per quas causas et occasiones existiterit, 537, 538, 539. Una cum sectatoribus anathemate jugulatus, a quibus, et propter quid, 517, 518, 519, 550. Quibus de rebus

ad Eusebium Nicomediae episcopum scriperit, 550, 551. Turba et confusione totum orbum replevit, 554. In mediu[m] synodi Nicene productur, et disquiritur, 557. Anathemate fertur, 559. Ab exilio revocatus post paludiam et recantationem cum sectatoribus, 632, 633. Et quomodo, 643, 644, 645. Ab Athanasio cur non suscepimus; et de his quas adversus eum struxerit calumnias, 646, 647, 648. Recipitur Hierosolymis a synodo, 653. Ejus sectatores qui, 559. Pro eo conventus coacti, et quid in his conclusum ac decretum, 554. Illo sublatu, qua postea Alexandriæ arciderint, 660, 661. Quomodo Alexandria Constantiopolim reversus turbas cieverit, haeresimque suam serere instituerit; et quomodo precibus Alexandri Constantinopolitanum, cui piurum negotii facserat, ruptus sit, 656, 657, 658. Quæ de ejus rebus et obitu scripta reliquerit Athanasius, 638, 639.

Arma militum Constantini signo crucis exornata, 513.

Armeniorum ad Christum conversio quando, et per quem facta est, 609.

Arsaces P[ar]thius Persarum imperium Parthis tradidit, 53.

Arseuius, et de ejus decantata manu quam ei amputasse Athanasius criminabantur Ariani simul et Melitianii, 617, 618, 619. Productur in synodo Tyr: utramque manum habens, 650, 651. Melitianorum sectator fit, et inique Athanasii abrogationi subscriptus, 632.

Arsenioites, prefectura Aegypti; et cur sic dicta, 414.

Arsesius monachus sanctus, 704.

Artabanus rex Parthorum dolo occisus, 55.

Artaxates Magus, primus inter Persas cedatim sumpsis, 55.

Artemas auctor haereses Samosateni, 426.

Artemilla baptismum suscipit per Paulum, 173.

Artemon haereticus, 313. Expugnat a beato Victore, ibid., 316. Ejus haeresis, 420.

Artes cyclicæ sacræ Literis prosonit, 359.

Artifices egregii Phidius aut Myron, 23.

Arundo in nimbus Iesu Christi, 108.

Ascensio Christi Domini, sessio ad dexteram Patris, et levitas ejus ad judicium, 121. Quare quadragesimo post resurrectionem die facta est, ibid.

A-casteria (in) etiam saevit Diocletianus, 446.

Ascesis in certamine pudicitie adversus impudicam victor, postea martyr, et quomodo, 436.

Asclepiades ad sedem suam admittitur, 737.

Asclepiades Antiochæ episcopus, 356, 376. Fuit successor Seraponis in episcopatu[m] Antiocheno, 314.

Asclepiodotus haereticus, 317, 318.

Asianorum dissensio propter Pascha, et quid de ea Polycrates Ephesus episcopus Victori Romano scripsit, 537, 538.

Aster Aegyptius martyr, 381.

Asterius Cappadociæ Sophista, Christianus nomine, recte arianius; et de libris ejus et ambitu, 662.

Asterius Senator Romanus, vir apprime Dei amans magnifice martyrem sepelit, 403. Ejus precibus apud Cesaream Philippi, præstigia damnous, victimæ ex hominum oculis auferenda, deprenduntur, 406.

Astronomia a potesmatica quæ, 681.

Astyages Medorum rex ultimus, 54.

Athanasius Anazarbi, Arianus, 551.

Athanasius Alexandrinus vera pietatis proponit, qualia de synodi Nicene acti, historiæ monumentis prouiderit, 573, 574, 575. Qualis vir, et quan[u]d fortiter cum Ariauis congrederit, 562. Quomodo episcopatum Alexandria suscepit; de ejus ab iofantia institutione; ut se ipso magistro ad sacerdotium pervenerit; quam magno Antonio charus; et quales Asianorum in ipsum fuerint calumniæ et insidie, 634, 635, 636, 637. Ut quod Ariauum non admiserit, accusationem sustinuerit ab Ariauis et Melitianis, 646, 647, 648. Quomodo ex Gallis rediverit cum litteris Constantini Cæsaris, 675, 677. Quomodo Alexandria ejectus a Gregorio, et ad Julium Romanum pontificem se receperit, 682, 683. Iuli fretus litteris ad sedem admittitur, 685. Constantii minas veritus fuga sibi consultit, 688. Citalus apud synodum Tyri constitutus, et quomodo crimina sibi objecta diluerit, 649, 650, 651. Meroeum ire recusat, 651. Condeinatur veluti contumax, et abrogatur, ibid. Constantinopolim contendens de illatis sibi injuriis apud imperatorem est conquestus; et quid statuerit imperator, 653, 654. Taudem est relegatus, 655. Eum ut revocet, persuaderi non potest Constantinus etiam Antonio magno intercedente, 660. Moriens revocari jussit eum, praeseutibus ejus adversariis, 655. Litteris Constantii imperatoris et Iuli pontificis Romani instructus Autiochiam venit, et de malevolentia Stephani exaucorati, cui Leontius succedit, 735, 736. Quomodo receptus, et sectatores ejus sedes suas recuperant, 736, 737, 740. Urbes Aegypti

visit, et de ejus receptione, 740, 741. Ariauorum opera quomodo rursus sit expulsus, et fugae se crediderit, 743, 747, 748. Ab Ariauis Antiochæ et Mediolani coactus, Constantio imperante, oppugnatur, 739, 760. Sub imperio Constantii quantas calamitates peruersus sit; ut Deus sa[ecundu]m eum maximis liberaverit periculis; et multa divinitus præviderit, 761, 762, 765. Ut magus et præstigiator habitus, 762.

Athanasius Basilius Aucyrani successor, 798.

Athenienses seditionis sedentur ab Augustin, 85. Fie arguit Dionysius Corinthius, quod a Christianismo fere desicerunt, 291.

Athenodorus Origenis discipulus, 369.

Athenodorus episcopus Byzantius, 511.

Attalus Pergamienus, firmamentum Gallicorum Christifidem, martyr, 306, 309, 310. Qualem visionem habuerit propter alium martyrem, qui durum nimis et austeram vitam degebat, 312.

Auctores Historiæ ecclesiastice, qui, et quo eorū methodus, 55. Auctoriis hujus historie propositor quod sit, 36.

Andus Abgar filius morbo pedum liberatus a Thaddeo òdem Christianam suscipit, 114.

Augustus Apollinem Pythium de successore consulit, 83. Aram primogeniti Dei in Capitulio constituit, ibid. Mors ejus, ibid. Ejus super occiso Herodis patris filio dictum notandum, 79.

Aulicorum insolentiam mire cobibunt Licinius, 515. Item et Constantius, 667.

Aurelianus de contumacia Samosateni sanctissime constituit, 423. Ad perseguendos Christianos quomodo instigatur, ibid. Inhibetur divinitus, et quomodo, 523. Ejus imperium et interitus, 430.

Aurum purissimum ubi nascatur, 726.

Auxentius qualis, et de ejus confessione apud Licinius, 510, 511. Martyrum insigne, 458.

Auxumæ populi Aethiopes ubi siti, 720, 721.

Azadanæ diaconus, martyr, 613.

Azades, apud Saporem maxime gratiosus, martyri certame pertulit, 614.

B

Babylas excruciatu[s] creditur a Numeriano imperatore, et cur, 431. Babylæ duo martyres, 376.

Bacchides crudelitatis et impietatis Antiochi admirantur, 56.

Bacchi martyrium, 458.

Bacchylus episcopus Corinthi, 313.

Baptismus haereticus, 285. Illegitimus Novati, 291. A Novato sublatu, 400. Apostolis a quo, et quando collatus, 134. Baptismum Constantini Magni, quia præcesserit, et exceperint, 400, 491. Quam multi eum suscepserint, baptizato Constantino, 491. Cum Samaria suscepitur etiam a Simone Magu, sed simulare, 141. De baptismate questio a Dionysio Alexandriu resoluta, 397, 398.

Baptizatus fideliis quidam, perperam, ut ipse putabat, a Dionysio ut rebaptizaretur, pelunt: et quid super hoc Dionysius, 400.

Barba Domini Jesu qualis, 125.

Barbari quando et quomodo Christianismum completi, 603, 604.

Barbasymes episcopus martyr, 616.

Barcabbas et Barcopis prophetæ per Basiliudem induci sed nunquam existenter, 283.

Barchochebas Judeorum dux, vir sanguinarius, et predicator; et quam in Christianos crudelis, 257.

Bardesanes Syri scripta, 297.

Bardesanes apud Orosuenos clarus, in haeresim sui nominis lapsus est, 712.

Barnabæ et Pauli in Autiochiam profectus et prædicatione eorum efficacia, 142. Ejus suauitate minister Paulus, 140. Ejusdem epistola, 217.

Barsabas Justus cognominatus venenum sine nocimento hauisit, 232.

Bartholomæi apost. res gestæ et martyrium, 200.

Basileus Amaseenus episcopus, sub Licinio capitale subiit supplicium; et cur, 511.

Basilides ab Origene edocitus, martyr, 351.

Basilides carnifex Potamianus misertus, 351. Filius Christianus et martyr, 552.

Basilides, ejus haeresis, et quis eum consularit, 265, 266, 428.

Basilios Ancyranus, Marcello reducto, pellitur, et eodem defecto reducitur; et quomodo, 757, 745. Eodem cum Photino concertatio, 755. Cur abrogatus ei episcopatus, 697.

Basilius, qui et Basila, quare et a quibus exaucitoribus, 794, 796.

Basilius Magnus quid de Dionysio Alexandrino scribat, 418, 419. Ejus paterni patentes persecutionem Maximi fugientes in desertis montibus habitarunt, 462.

Basilius Cilix, et de ejus historia, 53.

Bellum adversus Christianismum renovat diabolus per Arium, 536, 537. Atrox et irreconciliabile citra clarificationem adversus Christianos ab imperatoribus motum, 462. Civile, Constante interempto, 748, 749. Inter tyrannos Maximinus et Maxentius, 671. Irreconciliabilis odio motum a Maximino adversus Constantimum, et quare, 495. Licinii adversus Constantinum, 509, 512. Byzantini a Constantino illatum pro Christiana fide et religione, 480.

Bellum Judaicum. *Vide Iudeus.*

Benedictio mystica an ad sanctificationem inutilis, 396.

Beneficentia Domini in sermonibus et factis omnibus spectata, 93.

Beneficia Christianorum ad invicem, 292.

Beryllus Bostrensis Arabs, scriptor Ecclesiasticus, 563. Error, 571. Resipiscientia ejusdem per Origenem, ibid.

Besæ Hoplomachi martyrium, 381.

Bestie corpora martyrum non ausu attingere, 418.

Biblia sacra Ptolemaeo secundo procurante in linguam Græcam translatæ, 137.

Biblidias insigne martyrium, 307.

Bibliotheca Ptolemai Lagi, 501. Hierosolymitana, 563, 565.

Blandillæ sive Blandinæ admiranda in tormentis patientia, 506. Religata ad stipitem sique in crucis modum distenta, 309. Frustra bestiis objecta denuo in carcere conciutor, ibid. Singulare inter feminas martyres fortitudinis exemplum, et extremus ejus martyrii actus, 510.

Blasphemiam in Christum, et fidèles suos, proferentes quomodo multati, 491. Blasphemia Aeli et Eudoxii, 763, 766.

Blastus hæreticus et cur, 313. Expugnatur ab Ireneo, 316. Rei ecclesiastice hostis judicatus; et de epistola Irenei ad ipsum, 528, 529.

Bocchoris episcopus martyr, 616.

Bos ad sacrificandum adductus in templum agnum, omnibus spectantibus, edit, 228.

Britannio imperator a Constantio renuntiatus in tyrannidem erumpit, 744. Quomodo deyicit a Constantio, 750, 756.

Buddas Manetis præceptor, et de ejus hæresi, 428.

Byzantium oppidum cur sic appellatum, 517. Ejus primi episcopi qui fuerunt, 510, 511.

Byzantiorum et Constantini magni conflictus, 517, 518, 534.

C

Cæcitate affliguntur Dionysium Alexandrium præhensuri, 378.

Cædem infantium crudelissimum facit Herodes, et cur, 78.

Cælibatus fratribus non imponendus tanquam necessarius, 293.

Cæsar Hyrcanum civitate Romana donavit, 60. Herodii diadema imposuit, 62.

Cæmoniæ Mosaicæ, et rectum de iis judicium, 52, 53. Veterum in baptismio, 277.

Cæsaries Christi qualis, 125.

Caiphas et de ejus pontificio, 105, 206. Christum Dumnum implum alque blasphemum vocal, dignunquie morte præjudicat, 107. Quid apud eum Dominus acto factum, ibid.

Calus episcopus Hierosolymitanus, 314. Item et Caius alter, ibid.

Caius scriptor Ecclesiasticus, 298, 299. Temerarius et audax, 338. Caius Cæsar Judæi infestus, 148. Imaginem suam in templo Hierosolymitano statuit, 148, 149. Quanto furore correptus, et ubi occisus, 151. Ut Tiberio successerit, et quid de Caio memorem Philon et Josephus, 147, 148.

Calamitas universæ Judgeæ sub Nerone, 225, 226. Calamitates Judæorum, 148, 149.

Caligulae mores, 149

Callinicus Melitianus antistes, Athanasii accusator, 647.

Callistus episcop. Rom Zephyrini successor, 314.

Caluniator Christi, dignam luit pœnam, et quomodo, 477.

Camelopardalis descriptio, 725.

Cancellarii, olim Ducenarii, 426.

Candaces dynasta regnæ Äthiopum primitæ credentium ex gentibus, 141.

Candidus ecclesiasticus scriptor, et de ejus scriptis, 333, 556.

Canis pro foribus Simonis Magi Romæ excubans, Petri adventum ei nuntiat, 178.

Canum cædes tempore pestis, 481.

Canones sacri Nicaea synodi, 571.

Canonici libri Veteris Testamenti secundum Origenem, 364.

Cantores Ecclesiæ modularum formulas unde inutili, 713.

Capilli capitii Domini, 125.

Capito episcopus Hierosolymitanus, 314.

Captiva Christiana, pudica et casta, liberæ ad Christi fidem adduxit; et quomodo, 604, 605, 606, 607.

Captivi duo adolescentes. Iudos ad Christi fidem converterunt, et quomodo, 607, 608, 609.

Captivitas Judgeorum Babylonica, 54.

Captura Domini, 107. Captura piscium quanta, 119.

Carius imperator, cæsus a populo, et cur, 430, 431. Ejus imperium et obitus, ibid.

Carmen nostram sursum sedere et adorari ab angelis, magnum et admirabile, 120.

Carpones, Arii sectator, 530.

Carpocrates impurissimus hæresiarcha, Gnosticon auctor, 284.

Carpus Pergami episc. martyrio perfunctus, 276.

Caryophyllum ubi reperiatur, 723.

Cassianus Marci successor in episcopatu Hierosolymitano, 314.

Cassius Syriæ prætor, 63.

Castitatis testimonio quædam egregia, 453, 456.

Castor Agrippa contra Basilidein hæresiarcham scriptit, 283.

Castratio Leontii Antioch. et de ejus causa, 746.

Catæphryges, seu secundum Phryges hæresis, 319.

Cathari qui, et de eorum duce Novato, 391, 394.

Cecilianus episcopus Carthaginis; et de constitutione Constantini ad ipsum data, 506. De rebus multis accusatur, 507.

Celadion Marci successor, 258.

Celtæ relig. Christianam quando suscepérunt, 603.

Census Cæsaris, Cyrenio præside, 68. Apud Israelitas fieberat vel natura, vel lege, 70.

Centuriones dicti qui vitem consequabantur, 404.

Cerdon hæresiarcha, et que ejus hæresis, 281, 288.

Cerinthus et de ejus hæresi, 213. Cerinthianæ hæresis auctor, 415. Dogma, ibid.

Chæremon Nili urbis episcopus, 382.

Chaldaeorum sive Babyloniorum imperium, 51.

Charismata Dei non vendenda, 500.

Charitas perfecta timorem ejicit, 451. Charitas divina et perfecta quomodo acquiratur, 93, 96.

Chiliastarum origo, 213, 253.

Chthonæ martyrium, 438.

Chosroes Persarum rex, 53.

Chrestus episcopus Syracusanus, et de litteris Constantini ad ipsum de conveni cogendo pro dissidio presbyterorum, 507, 508.

Chrestus Nicææ episcopus pro Theoguide deposito et proscriptio, 570. Ejicitur, 635.

Christma Judgeorum sublatum, 68.

Christianismus ab ipsis comiti mundi principiis, 43.

Christianismi augmentum, 345. Summa, 131. Ad lecum et Iudibrium ab Ariano expositus, 581. Tyrannis Deo invisis de medio sublati relorescit in Oriente, 501.

Imperante Constantino, quomodo fuerit ubique terrarum propagatus, 602, 603. Christianismi quam studiosi fuerint filii Constantini Magni, 728. Sub Constantino incrementum, 515 seqq.

Christianus quidam vir magnis honoribus functus Nico-

medias edictum imperiale contra Christianos editum dis-

cerpsit; et quam gravi supplicio affectus, 445. Chris-

tiani Ægyptiorum dicti, 157. Christiani etiam ab Adamo,

52. Christiani primum in Antiochia nominati, 142. Pro

atheis habitu, 273. Prophetividuæ dicti, 521. Christum

suum non verbi et professione tantum, sed vita quoque

discrimine colunt, 51. Eorum professio vetustissima, ibid.

Nomen ipsius, Christiani, novum videtur potest: re nihil

mritis aut antiquius, 51, 52. Peiluntur ex omni Italia

Claudii edito, 172. Eorum humanitas, grassest pesti-

lentia, 481. Christianorum justificatio in eadem que

olim Abraham ante circumcisioinem et legem accepta fuisti, 53. Digitatibus spoliavit a Diocletiano, 415. Cui-

rumdem varia supplicia, 444, 445 *segg.* Christianorum veterum liberalis eleemosyna largitio, 292. Bestiis objecti, 447. Eis non nocent, *ibid.* De rescripto Caesaris Adriani, ne in ipsis indicta causa sacerdotium, 261. Decem martyrio repudiunt, 303. Eorum numerum alii supplerunt, *ibid.*

Christiani Alexandrini in summo Inclu ferias Paschales peragunt, 411. Christiani infidelium bellis et pestibus implicati, *ibid.* In pestilentia officiosissimi, 412. Christianorum sub tyrannis inopinata libertas, et gaudium, 478. Christiani monachis solitariae vitae leges ubi, et a quo primum datae, 157. Christianos appellare ex suo nomine se Christo contigit, 49. Christianis Thyesis cena et OEDidi concubitus objecti per tormenta servorum infidelium, 393. Sub Galieno pace potiti, 493. Christianorum Deum, verum Deum esse quadragies populus Romanus exclamavit, 492. Christianorum res bellissime sub Constante habuerunt, 466. Christianorum persecutio prohibita rescripto Antonini Pii, mediaatore divo Justino, 262. Res eorum ut auctor a Constantino, 534, 535, 536. Et quae ante此 pulchre steterant, quonodo intestina dissensione atque contentione a divina visitatione exciderunt, 441. Quietus et tranquillus, quando et quandiu, 461, 462. Doctrina per magiam traducta, 242. Christianorum legio sub Marco Antonino in Marcomannis in summa aquae difficultate precibus a Deo pluviam impetravit, 298. Christianorum multi, suppliciis fracti, a Christo defecere, 379. Christianorum accusatoribus poena capituli et tetrica ab Antonino imperatore constituta, 298, 299. Eorumdem persecutio sub Licinio, 510. Christianos occidit Trajanus, 255.

Christophorus martyr sub Decio, 377.

Christus unus est, ubique et in omnibus, 14. Tanto omnibus alius Christis superior exstitit, quanto res umbris, 49, 50. Christus Servator noster naturaliter, reliqui Christi imaginarie et symbolice; ille divino Spiritu, hi factio uncti oleo, 50. Christus ex omnibus unus per omnem orbem a Barbaris simul et Graecis nominatus, 51. Olim paucissimus, plurimis nunc cognitus, 45. Veteribus sanctis, quomodo apparuerit, 45, 46. Ab Abramino visus, respondit Isaac, collocutus cum Jacob, cum Moysè, et aliis prophetis; et quomodo, 52. Quando, ubi, et quomodo natus, 68, 69, 73, 76. Ho nato impletæ Dni hebdomade, 68. Christus minimus, in regno corolorum Joanne major, 88. A Joanne baptizatur, 88. Super eum descendit Spiritus; testimonium ei cœlitus datum, *ibid.* Christi genealogia elucidata ab Juliano Africano historico, 70, 71, 72. Christi fratres et participes quomodo esse possimus, 96. Christus deportatur in templum Hierosolymis, 74. Excipitur triumphali pompa et acclamatione, *ibid.* Cauponantes et templo ejicit, *ibid.* Hierosolymis egreditur, 103. Eo revertitur, *ibid.* Christum communem natura fuisse, in eoque perinde atque in propheta Filium Dei inhabuisse, et rursum ab eo discessisse, Paulus Samosatenus censebat, 420. Ab Abraxa in phantasma carnis missum easie bilateravit Basilides, 425. In Christo sicut voluntas, ita et operatio humana simul et divina, 105. Crucifixus, 106, 107, 108. Christum su Manes et Paracletum appellavit, 429. De Christi potestate, locus Augustini, 110. Ejus doctrinæ non omnes statim capaces, 45. Christus in sepulcro cur triduum jacuerit, conjecturæ duæ, 122. Cur quadragesimo post resurrectionem die in cielum assumptus, *ibid.* Propter beatitudem, et humanitatem perfectus, 116. Ejus mors et sepultura quam illustres, 111. Christus die tertia non cum corpore tantum, sed cum immortali et divino corpore resurrexit, 113. Verus agnus Paschalis nostri, 104. Quibus se redivivum exhibuerit, 111, 114. Ut postremo in Galilæa visus sit; et cum in montem Olivæ condescisset, receptus in colum, ad dextram Patris considerit, 120, 121. Matri sua per omnia persimilis, 125. Post resurrectionem quoties et quibus ex discipulis se exhibuerit, 116, 117, 118. Ejus doctrina et vita ex prescripto Evangelii Christiana, cum ipso hominum genere exstitit, et antiquitus in sanctis et Deo dilectis hominibus efficax fuit, 51, 52. Christum pati oportuit, 117. Ei morienti præsto sunt Mater et Joannes amatus, 109. Cum discipulis vestitur pisces asso et melle, et potum degustat, et cur, 118. Item cum Petro, Thoma, et Nathanaele in mari Tiberiadis post capturam piscium, 119. Christi quadam animam, descensus ad inferos, 109. Quando et quomodo eos qui apud inferos vinci fuerant, solverit atque liberaverit, 109, 110. Una cum discipulis in sgrum Gethsemani oraturus egreditur, 105. Christi duplex imago, una non picta Algaro data, picta vero altera ad regem Persarum misse, 145. Pacei solis Christianis, grassante pestilentia Alexandro, concessit, 411. Mysterium duplex in ejus duplaci nativitate consi-

deratur, 43. Christi emicus, is amicus Constantini promulgatur, 492. Christus ex eius edicto blasphematus, 378. Ejus religionis alijurantes victi tornenlis sub Decio, 379. Assistit Paulo, 180. Verba quibus Hierosolymis exitium prædictit, 238, 256. Ejus formæ descriptio, 125. Christi Domini persecutores multa gravia passi, 150.

Chrysanthus Episcopus, etiam corpore translatus, manu propria decretis synodi Nicænae subscripsit, 580.

Chrysogora, Dionysii Corinthii soror fidissima, 295.

Cibi, et contra eorum delectum, 312. Cibum discipulis ut prebeat Christus, 119.

Cidaris Persarum regum insignie, 53.

Cineres martyrum in Rhodanum conjecti, 311. Usus resurrectionis praecideretur, *ibid.*

Civitas integra Phrygia cum iuolis propter Christi-nismus igni exusta, 452.

Circumcisio Domini in Bethlehem in domo Josephi, 75. Circumcisio et alia ceremonia non admodum curæ fuerunt antiquis patriarchis et aliis piis hominibus, et cur, 52, 53.

Clades quantæ persecutionem Maxentii et Maximini sunt subsecutæ, 471. Clades conferunt cumulatae, Maximum sacerdotes cohibentes, et quales fuerint, 480, 481.

Claudius Lysias Paulum ad felicem præsidem Cesaream mittit, 183.

Claudius imperator, 422. Claudius Caii successor, 151. Eius imperium, 450, 451.

Clavi Christi quidam ab Helena inventi, missaque 23 filium suum imperatorem Constantium Magnum, 594.

Clemens ut Petri seclator, 191, 192. Martyrium ei de libris ejus, 217, 218. Clemens Ancyranus viginti octo annis martyrii cursum pro Christo absolvit, in quo quoscumque martyres longe superavit, 487. Clementis epistola ad Corinthios dissidentes, 303.

Clemens Alexandrinus ὑπομνήματι seu Contextor cognominatus; ejus opera, et quæ de divinis Scripturis dixerit, 531, 532. Laudatur ab Alexando episcopo, 356. Eiusdem Alexandrini de Joanne evangelista testimonium, 240, 241.

Cleobius hereticus a quo Cleobiani, 290.

Cleopatra pellit Ptolemaeum filium, 58.

Cleophas. Vide Simeon.

Clericorum immunitas, imperante Constantino, 505, 516.

Cœus mystica ubi parata, 104.

Cenobium prima Ecclesiæ, 132.

Cogualti Servitoris nostri secundum carnem ridentur a Domitiano, et dimittuntur, 239.

Cognitio rerum, varietate stili et elocutionis, tum etiam librorum multitudine, difficilis efficior, 37.

Coluccianistæ nomen Ariani stibi arrogarunt, 551, 553.

Collum Domini quale, 123.

Collutii heresi statim disparuit, 512, 516.

Columba super Christo considerens, 573. Columbarem pulli quid signet, 74.

Cometarium et aliarum latium stellarum ortus et origo, 75.

Commentarii conficti et falsi adversus Christum, 477.

Commodi successori Antonini imperium, 314.

Concilii apostolici Hierosolymitanus decretum, 163.

Concilia Romæ et Carthaginæ propter heresim Novatii coacta, 591. Concilia septem catholicæ, 13. Vide Conventus, Synodus.

Concordiam suadet imperator in oratione ad episcopos, 566, 567.

Concupiscentia impudicos et illicitos Constantinus Magnus, primus inhibuit, 513.

Confessio Christiana, 447.

Confirmatio nostra unde corporis videatur, 593.

Confusio et turba per totum orbem propter Arium, 534.

Conjugium, secundum Magnalem a dæmonie, 428.

Consecratio templi Hierosolymitani, 655.

Constans ad Varachum legatus mittitur, et quonodo Constantium ex Helena suscepit, 463, 464, 529, 530. Quonodo Maximiani gener, repudiat a prima uxore, et de ejus liberis, 462, 463, 530. Constantis male habentis ad seum et filium Constantinum oratio, 463. Eius imperium, tutissimum Christianæ pietatis portus, 466. Eiusdem natura, et obitus, *ibid.* Ejus dictum de opibus publicis, 531. Quæ Constantio fratri scripsit de Athanasi et Pauli exaucitione, 689. Missos ab Oriente ibus episcopos re infecta dimisi, 600. Constantius et Constantinus quanto in Christianismum fuerint studio, et de corsa opiplomibus; et ut Constantius aliquantulum transversus actus fuerit, et de dissidio super cohabitatione iei similitudinali, 728, 729, 730. Constantius ad Constantium

litteras laconice scriptas, de revocando Athanasio, 751. Per insidias interimitur a Magnentio, 714.

Constantia Liciño nupsit, 462.

Constantia morbo oppressa visitur a fratre; eique commendat presbyterum (Arianum sed occultum) qui revocandi Arium dedit occasionem imperatori; et quomodo, 643.

Constantia urbs cur sic appellata, 600.

Constantina civitas cur sic dicta, 603.

Constantinopolis civitas, 24. Ejus constructio, 518, 519. De his quae intra ipsam extacta fuerint, 519, 520. De trajectus structuris, 520, 521, 522. Plura de his omnibus, 534, 535, 536. Dei Genitrici dedicata, 587.

Constantinopoli quid actuū, solito Seleucia concilio, 790, 791.

Constantinus episcopus, 511.

Constantini Magi ortus, educatio, et institutio, 463, 464, 529, 530, 531. Ejus memoria veluti spiritus quidam, 20. Ejusdem elogia, ibid. In Gallia et Britania cum imperio fuit, 463. Quomodo divinus paternum adeplu sit imperium, et qualis fuerit, 465, 466, 529, 530, 531. De Maxentio, qui Romae tyrannidem exercet, quomodo triumphabit; et de signo crucis quod ei apparuit, 482, 483, 484. Roma recepta quomodo grata Deo facinora fecerit, 483. Ejusdem post baptismum constitutiones, 491, 492. Ejusdem cum Maximino conflictus, et de eis qui signum Crucis in exercitu tulerunt vexilliferis, 493, 496. Constantinum Nicomediae ab Arianis baptizatum esse assertentes, et quod propter filii Crispi cedem Christianum assumpserit, refutantur, 492, 493, 494. Vicem Licinii miseratur, et quomodo eum expugnari, 512. Licinio victo, totius Orientis simul et Occidentis imperator, tranquilla pace replet imperium; quas leges et constitutions tulerit; et quae deum benigne Christiane religioni fecerit, 513, 514, 515, 516. Ejus observantia erga professionem fidei nostra testimonia, 513, 514, 515, 516. Quomodo Byzantio capto Byzantios occidente occiderit, 517. Constantinus quandiu solus imperavit, 523. Quid de eo scriptum ab Egual., ibid. Amissa parte copiarum in prælio adversus Byzantios, languidus et mortuus inopia consilii, cœlum suspiciens videt scripturam stellarum ordine atque distinctione conformatam, et de illius significacione, 517. Vincit, urbanusque capit, 518. Quomodo cognomini sibi urbem, Constantinopolim scilicet, magnifice construendam curaverit, 518, 519, 534, 535, 536. Ejusdem pietas, 519, 535. Aequalis apostolis, et rerum a nativitate ejus usque ad imperii initium, brevis commemorationis, 529, 530, 531. Quomodo tyrannos vicerit, et Christianam religionem amplexus sit, 531, 532, 533. Eiusdem pietas, virtus, ac constitutiones, 533, 536. Vide Constitutio, Decretum. Gravissima ægritudine occupatus, et de iis qui diversis e locis ad curandum eum venerant, 489. Eadem apparent Petrus et Paulus, 490. Sanatur, et quomodo, 491. Alio morbo correptus, quomodo liberatus, 532. Audita Arii cum Alexandro contentione misit Hosium Hispanum in Orientem, ad concordiam inter dissidentes conciliandam, 533. Decantatissimum illam primam sanctam Nicæam synodum cogendam statuit, 539. Ut ipsam ingressus sit, et ad sacrum episcoporum ordinem egerit, 561, 563, 566, 567. Omnes ubique Ecclesias de actis in concilio Nicæano adversus Arianos, litteris adnotauit, 583, 584. Benedictionis causa, Constantinopolim synodo translata, quomodo publicum ei præbuerit epulum; et munieribus omnes honoris gratia prosecutus, idomum quemque dimiserit, 587, 588. Quid Macario Hierosolymitanus episcopo, de vivisco Christi sepulcro scripsit, 591, 592. Quæ tempora regi Persarum pro Christianis scriperit, 617, 618. Quomodo adductus ad revocandum Arium, 643, 644. Ejusdem ægritudine, baptismus, testamentum, et obitus, 661. Sepultus, mores, statuta, et forma corporis, 663, 666, 667.

Constantini Junioris cædes, 676.

Constantius Constantis filius; et de ejus filiis, 462. Circumventus ab Arianis contra Athanasium, Saracida decreta improbat et abolet; et quæ mala, reductus Arianis postmodum subsecuta, 745, 746 et seqq. Quid contra Aetium et Euoxium ad synodum Ancyram scripterit, 766, 767. Quam ob rem synodo Ariminensi successerit, 778, 779. Macedonio graviter succenset, et quibus de causis, 783, 784. Occiso Hermogene duce, novam remilit multitudini, Paulum ejicit, Macedonio succenset, et cur, 684. Quæ de perversione fidei, consilia ceperit, 789, 790. Ejus ad Athanasium redditum differenter litteræ, 731, 732. Ejusdem ad Alexandrinos pro eodem, 738, 739. Concilium Sirmii eccegit, et Photini dogma in disputationem adduxit; et quid ibi constitutum, 749, 750, 755. Ejus obitus, et quæ Gregorius Theologus,

de eo scripta reliquerit, 803, 806, 807, 808. Ejusdem imperium, 869.

Constitutio imperatorum Constantini et Constantii pro religione Christiana, 728. Constantini imperatoris adversus omnes hereses, 661. Constantini Magni imperatoris, ut Christianis loca et res suæ restituantur, 502, 503, 504. Alia ejusdem Constantini imperatoris, quibus pecunias, dona et immunitatem Ecclesiæ concedit, 504, 505, 506. Consubstantiale et similitudinale; et de dissidio ex his vocibus nato, 729, 730, 750, 751, 752. Consubstantiale coelestibus quanta mala intulerint Ariani, 781, 782. In consultationibus quorum consilia prævaleant, 34.

Contemplatione quomodo acquirendi, 95, 96. Contemplatione vacabali primi Christiani, 157, 158, 159. Conteudo Alexandri et Arii etiam post litteras imperatoris, irreconciliabilis, 539. Magna in concilio Seleucia, 783, 786, 787 seqq.

Continentia prelextu, seductæ multæ feminæ, 709. Conventionis ecclesiastici sub imperatore lætiores, 15. Vide Synodus.

Cophini diuodecim et septem sportæ, necon non reliquo panum, quibus Christus multitudinem pavit, in columnæ basi depositæ Constantinopoli a Constantino, 519, 520.

Cornelius centurio et alii cum ipso ut animu appræcuerint Christo, 142. Cornelius episcopus Antiochenus, 258. Cornelius episcopus Romanus Fabiani successor, 373, 376.

Cornelli scripta contra Novatum, 391.

Corona spinea coronatus Dominus, 108.

Corporis Christi statua, 125.

Corporum nostrorum perpetua internecio, ex Origene, 584.

Corruptionis mundanae necnon regenerationis typus Lazarus, 122.

M. Crassi insolentia, et infelicitas, 62.

Creare verbum in Scriptura sacra quomodo usurpatum, 699, 700.

Crescens Cynicus calumnior et delator Justini philosophi martyris; et quid ipse Justinus de eodem scripsit, 267, 268. Quid item de eodem Crescens commemoret Tatiianus, ibid.

Crispus Corinthi cum uxore et liberis baptizatur, 172. Crispi filiorum Constantini natu maximi obitus, 317. Crispus Constantini filius quomodo interfactus, 483, 494.

Crudelitas summa, 67, 81. Trajanus, 253. Tyrannorum effera, 432. Licinii quanta, 510, 511.

Crux scapha et ligno adumbrata, 13. Crux sancta quantum venerationi semper fuerit Constantino; de tribus illis magnificis quas in magnis columnis Constantinopoli cum inscriptionibus collacavit, et mirifica de una earum historia, 600, 601. Crucis signum in sublimi loco statui jussit Constantinus, 483. Illud, invocato Deo paterno, videt Constantinus cum inscriptione, 482, 517, 532. Hierosolymus apparet de ejus figura, et his quæ postundum acciderunt, 736, 737. Crucis signum in exercitu contra Maximum preferri jussit Constantinus, 496. Et quid gerentibus acciderit, ibid. In armis militum, in nummis suis et imaginibus insculpi, inscripibus jussit, 515.

Crucis supplicium, Romanis ex lege frequens, ex judiciis sublatum a Constantino, 515.

Crucis lignum ut inventum a Helena, et quid circa eam inventionem acta sint, 593, 594, 595. De sancta cruce, Sibylla dictum, 595.

Cultus verus, per Christum, 53.

Curiositas a divinis rebus aleganda, 44.

Cyprianus Carthaginensis magicis artibus deditus, et demonis ope amore Justinæ virginis ambeus, ab ea de fide Christiana edoctus, et magia renuntiat, et Christianism complectitur, 377. Ejusdem et Justinæ martyrum, ibid. Carthagine conventus egit maximos propter hæresim Novati, 594. Ejusdem sententia de hæretorum penitentium lavacro, 597.

Cyrenius Syriæ præsidiens, et quid de eo scribat Josephus, 68, 69.

Cyrillianus episcopus, 511.

Cyrillus Antiochensis episcopus, 432.

Cyrillus Hierosolymitanus quibus de causis episcopatus sit motus, 797.

Cyrus Persa ultimum Medorum regem bello oppresit.

D

Dæmonia solent conjecturaliter vera prædicere, 519.

Dæmonis consilio corpus Polycarpi combustum, 275.

Dæmonum restauratio ex Origene, 384.

Danielis hebdomades quomodo computentur, 68.

rumdem varia supplicia, 444, 445 seqq. Christianorum veterum liberalis elemosynae largitio, 292. Bestiæ obiecti, 447. Eis non nocent, *ibid.* De rescripto Caesaris Adriani, ne in ipsis indicia causa seviretur, 261. Decem martyrio renuntiant, 303. Eorum numerum alii supplerunt, *ibid.*

Christiani Alexandrini in summo Inclu serias Paschales peragunt, 411. Christiani infidelium bellis et pestibus implicati, *ibid.* In pestilentia officiosissimi, 412. Christianorum sub tyrannis inopinata libertas, et gaudium, 473. Christianis monachis solitaria vita leges ubi, et a quo primum datae, 157. Christianos appellare ex suo nomine sibi Christo contigit, 49. Christianis Thyesis cœna et OEdidi concubitus objecti per tormenta servorum infidelium, 393. Sub Galieno pace potiti, 493. Christianorum Deum, verum Deum esse quadragies populus Romanus exclamavit, 492. Christianorum res bellissime sub Constante habuerunt, 466. Christianorum persecutorum prohibita rescripto Antonini Pii, mediatore dico Justino, 262. Res eorum ut auctæ a Constantino, 534, 535, 536. Et quæ ante pulchre stelerant, quonodo intestina dissensione atque contentione a divina visitatione excederunt, 441. Quietæ et tranquillæ quando et quandiu, 461, 462. Doctrina per magiam traducta, 242. Christianorum legio sub Marco Antonino in Marcomannis in summa aquæ difficultate precibus a Deo prouiam impetravit, 298. Christianorum multi, suppliciis fracti, a Christo defecere, 379. Christianorum accusatoribus pena capitii et tertiæ ab Antonino imperatore constituta, 298, 299. Eorumdem persecutorum sub Licinio, 510. Christianos occidit Trajanus, 255.

Christophorus martyr sub Decio, 577.

Christus unus est, ubique et in omnibus, 14. Tanto omnibus alius Christis superior existit, quanto res umbris, 49, 50. Christus Servator noster naturaliter, reliqui Christi imaginarie et symbolice; ille divino Spiritu, hi factio uuci oleo, 50. Christus ex omib[us] unus per omnem orbem a Barbaris simul et Græcis nominatus, 51. Olim paucissimus, plurimis nunc cognitus, 45. Veteribus sanctis, quonodo apparuerit, 43, 46. Ab Abraham usus, respondit Isaac, collocutus cum Jacob, cum Moysè, et aliis prophetis; et quonodo, 52. Quando, ubi, et quonodo natu, 68, 69, 73, 76. Eo uato impletæ Danielis hebdomadæ, 68. Christus minimus, in regno cœlorum Joanne major, 88. A Joanne baptizatur, 86. Super eum descendit Spiritus; testimonium ei coelitus datum, *ibid.* Christi genealogia elucidata ab Juliano Africano historico, 70, 71, 72. Christi fratres et particeps quonodo esse possumus, 96. Christus deportat in Ierusalem Hierosolymis, 74. Excipitur triumphali pompa et acclamatione, *ibid.* Cauponante e templo ejicit, *ibid.* Hierosolymis egreditur, 103. Eo revertitur, *ibid.* Christum communem natura fuisse, in eoque perinde atque in propheta Filium Dei inhabitasse, et rursum ab eo discessisse, Paulus Samosatenus censebat, 420. Ab Abraxa in phantasmate carnis missum esse blateravit Basilides, 425. In Christo sicut voluntas, ita et operatio humana simul et divina, 103. Cruciatus, 106, 107, 108. Christum se Manes et Paracletum appellavit, 429. De Christi potestate, locus Augustini, 119. Ejus doctrinæ non omnes statim capaces, 43. Christus in sepulcro cur triduum jacuerit, conjecturæ duæ, 122. Cur quadragesimo post Resurrectionem die in celum assumptus, *ibid.* Propter Leitalem, et humanitatem perfectus, 116. Ejus mors et sepultura quam illustres, 111. Christus die tertia non cum corpore tantum, sed cum immortalis et divino corpore resurrexit, 113. Verus agnus Paschatis nostri, 104. Quibus se redivivum exhibuerit, 111, 114. Ut postremo in Galilæa visus sit; et cum in montem Olivæ consedisset, receptus in celum, ad dextram Patris considerit, 120, 121. Matri sue per omnia persimilis, 125. Post resurrectionem quoties et quibus ex discipulis se exhibuerit, 116, 117, 118. Ejus doctrina et vita ex prescriptio Evangelii Christiana, cum ipso hominum genere existit, et antiquitus in sanctis et Deo dilectis hominibus efficax fuit, 51, 52. Christum pati oportuit, 117. Ei morienti præsto suu Mater et Joannes amatus, 109. Cum discipulis vesicunt pisce asso et melle, et potum degustat, et eur, 118. Item cum Petro, Thoma, et Nathanae in mari Tiberiadis post capturam piscium, 119. Christi quoad animam, descensus ad Inferos, 109. Quando et quonodo eos qui apud inferos vincili fuerant, solverit atque liberaverit, 109, 110. Una cum discipulis in agrum Gethsemani oratus egreditur, 105. Christi duplex imago, una non picta Algaro data, picta vero altera ad regem Persarum missa, 145. Pacem solis Christiani, grassante pestilentia Alexandria concessit, 411. Mysterium duplex in ejus duplicitate consi-

deratur, 43. Christi amicus, is amicus Constantini promulgabatur, 492. Christus ex cuius edicto blasphematur, 378. Ejus religionis oljurantes vici tornem sub Decio, 379. Assistit Paulus, 180. Verba quibus Hierosolymis exitium prædictit, 23, 236. Ejus forme descriptio, 125. Christi Domini persecutores multa gravis passi, 150.

Chrysanthus Episcopus, etiam corpore translatus, manu proprio decretis synodi Nicæna subscriptus, 580.

Chrysogora, Dionysii Corinthii soror fidissima, 295.

Cibi, et contra eorum delectum, 312. Cibum discipulis ut prebeat Christus, 119.

Cidaris Persarum regum insignie, 53.

Cineres martyrum in Rhodanum coniecti, 311. Usus resurrectionis praecideretur, *ibid.*

Civitas integra Phrygia cum iuicis propter Christianismus igni exulta, 452.

Circumcisio Domini in Bethleem in domo Josephi, 75. Circumcisio et alia ceremonia non almodum curae fuerunt antiquis patriarchis et aliis piis hominibus, et cur, 52, 53.

Clades quantæ persecutionem Maxentii et Maximini sunt subsecutæ, 471. Clades confertim cumulata, Maximinus septuaginta cohibus, et quatuor fuerit, 480, 481.

Claudius Lysis Paulum ad Felicem præsidem Cesaream mittit, 183.

Claudius, imperator, 422. Claudius Cæli successor, 151. Eius imperium, 450, 451.

Clavis Christi quidam ab Helena inventi, misericordia filium suum imperatorem Constantium Magnum, 591.

Clemens ut Petri seclator, 191, 192. Martyrium et de libris ejus, 247, 248. Clemens Ancyranus virginis oco anni martyrii cursum pro Christo absolvit, in quo quoconque martyres longe superavit, 457. Clemens epistola ad Corinthis dissidentes, 303.

Clemens Alexandrinus ὑπωρέας seu Contextor cognominatus; ejus opera, et quæ de divinis Scriptis dixerit, 331, 332. Laudatur ab Alexandro episcopo, 336. Eiusdem Alexandri de Joanne evangelista testimonium, 240, 241.

Cleobius hæreticus a quo Cleobiani, 290.

Cleopatra pellit Ptolemaeum filium, 58.

Cleophas. Vide Simeon.

Clericorum immunitas, imperante Constantino, 505, 518.

Cœus mystica ubi parata, 104.

Cenobium prima Ecclesiæ, 132.

Coguati Servatoris nostri secundum carnem ridentes Domitianus, et dimittuntur, 259.

Cognitio rerum, varietate stili et elocutionis, locum etiam librorum multitudine, difficilis efficitur, 57.

Collucianistæ nomen Ariani sibi arrogarunt, 551, 552. Collum Domini quale, 123.

Colluthi hæresis statim disparuit, 512, 516.

Columba super Christo considens, 375. Columbarum pulli quid signent, 74.

Cometarum et aliarum talium stellarum ortus et origo, 75.

Commentarii conficti et falsi adversus Christum, 477.

Conmоди successoris Antonini imperium, 314.

Concilia apostolici Hierosolymitani decretum, 163.

Concilia Romæ et Carthaginæ propter hæresim Novatianæ, 391. Concilia septem catholica, 13. Vide Concilium Synodus.

Concordiam suadet imperator in oratione ad episcopos, 566, 567.

Concupiscentia impudicos et illicitos Constantinus Magnus, primus inhibuit, 513.

Confessio Christiana, 447.

Confirmatio nostra unde corporis videatur, 393.

Confusio et turba per totum orbem propter Arianum, 534.

Conjugium, secundum Magnatem a dæmonie, 428.

Consecratio templi Hierosolymitani, 635.

Constans ad Varachum legatus militavit, et quonodo Constantium ex Helene suscepit, 463, 464, 529, 530.

Quonodo Maximiani gener, repudiat a prima uxore, et de ejus liberis, 464, 465, 530. Constantius male habebit ad seutatum et filium Constantium oratio, 463. Eius imperium, tutissimum Christianæ pietatis portus, 466. Eiusdem natura, et obitus, *ibid.* Ejus dictum de opibus publicis, 531. Quæ Constantius fratri scripsit de Athos et Patri exaucitoriae, 689. Missos ab Orienti ihesu scopos re infecta dimisit, 690. Constans et Constantius quanto in Christianismum fuerint studio, et de corsa opinionibus; et ut Constantius aliquantulum transversus actus fuerit, et de dissidio super consubstantiali et simili substantiali, 728, 729, 730. Constantius ad Constantium

litteræ laconice scriptæ, de revocando Athanasio, 751. Per insidias interimitur a Magnentio, 744.

Constantia Liciolo nupsit, 462.

Constantia morbo oppressa visitur a fratre; eique commendat presbyterum (Arianum sed occultum) qui revocandi Arium dedit occasionem imperatori; et quomodo, 645.

Constantia urbs cur sic appellata, 600.

Constantina civitas cur sic dicta, 603.

Constantinopolis civitas, 24. Ejus constructio, 518, 519. De his quæ intra ipsum extructa fuerint, 519, 520. De trajectus structuris, 520, 521, 522. Plura de his omnibus, 534, 535, 536. Dei Genitrici dedicata, 587.

Constantinopoli quid actuū, soluto Seleucia concilio, 790, 791.

Constantinus episcopus, 541.

Constantini Magni ortus, educatio, et institutio, 463, 464, 529, 530, 531. Ejus memoria veluti spiritus quidam, 20. Ejusdem elegia, ibid. In Gallia et Britannia cum imperio fuit, 463. Quomodo divinitus paternum adcepit imperium, et qualis fuerit, 465, 466, 529, 530, 531. De Maxentio, qui Romæ tyrannidem exercebat, quomodo triumpharit; et de signo crucis quod ei apparuit, 482, 483, 484. Roma recepta quomodo grata Deo facinora fecerit, 483. Ejusdem post baptismum constitutiones, 491, 492. Ejusdem cum Maximino conflictus, et de eis qui sanguinem Crucis in exercitu tulerunt vexilliferis, 493, 496. Constantinum Nicomediae ab Arianis baptizatum esse asserentes, et quod propter filii Crispi cædem Christianismum assumpserit, refutantur, 492, 493, 494. Vicem Licinii miseratur, et quomodo eum expugnarit, 512. Licinio virto, totius Orientis simile et Occidentis imperator, tranquilla pace replet imperium; quas leges et constitutiones tulerit; et quæ denum benigne Christianæ religioni fererit, 513, 514, 515, 516. Ejus observantia erga professionem fidei nostræ testimonia, 513, 514, 515, 516. Quomodo Byzantio capto Byzantios occidione occiderit, 517. Constantinus quandiu solus imperavit, 523. Quid de eo scriptum ab Egnat., ibid. Amissa parte copiarum in pœnæ adversus Byzantios, languidas et mœstas inopia consilii, cœlum suspiciens videt scripturam stellarum ordine atque distinctione conformatam, et de illius significacione, 517. Vicit, urbemque capi, 518. Quomodo cognominatum sibi urbem, Constantinopolim scilicet, magnifice construendam curaverit, 518, 519, 531, 533, 536. Ejusdem pietas, 519, 535. Equalis apostolis, et rerum a nativitate usque ad imperii initium, brevis commemoratio, 520, 530, 531. Quomodo tyrannos vicerit, et Christianam religionem amplexus sit, 531, 532, 533. Eusdem pietas, virtus, ac constitutiones, 533, 536. Vide Constitutio, Decretum. Gravissima ægritudine occupatur, et de iis qui diversis et locis ad curandum eum venerant, 489. Eidem apparent Petrus et Paulus, 490. Sanatur, et quomodo, 491. Alio morbo correptus, quomodo liberatus, 532. Audita Arii cum Alexandro contentionе misit Hostium Hispanum in Orientem, ad concordiam inter dissidentes conciliandam, 535. Decantatissimum illam priuam sanctam Nicæam synodum cogendam statuit, 539. Ut ipsam ingressus sit, et ad sacrum episcoporum ordinem egerit, 561, 563, 566, 567. Omnes ubique Ecclesias de actis in concilio Nicæano adversus Arianos, litteris admonuit, 583, 584. Beneficionis causa, Constantinopolim synodo translata, quomodo publicum ei præbuerit epulum: et munieribus omnes honoris gratia prosecutus, idomum quemque dimiserit, 587, 588. Quid Macario Hierosolymitanus episcopo, de vivifico Christi sepulcro scripsit, 591, 592. Quæ templo Hierosolymis ædificaverit, 593, 596, 597, 598. Quæ Sapori regi Persarum pro Christianis scriperit, 617, 618. Quomodo adductus ad revocandum Arium, 643, 644. Ejusdem ægriudo, baptismus, testamentum, et obitus, 661. Sepultura, mores, statura, et forma corporis, 663, 666, 667.

Constantini Junioris cædes, 676.

Constantius Constantini filius; et de ejus filiis, 462. Circumventus ab Arianis contra Athanasium, Sardicæ decretæ improbat et abolet; et quæ mala, reductis Arianis postmodum subsecuta, 745, 746 et seqq. Quid contra Aetium et Eudoxium ad synodum Ancyranam scripsit, 766, 767. Quam ob rem synodo Ariminensi succenset, 778, 779. Macedonio graviter succenset, et quibus de causis, 783, 784. Occiso Hermogene duce, novam reuicti multitudini, Paulum ejicit, Macedonio succenset, et cur, 684. Quæ de perversione fidei, consilia ceperit, 759, 760. Ejus ad Athanasium redditum differentem litteræ, 731, 732. Ejusdem ad Alexanderinos pro eodem, 738, 739. Concilium Sirmii coegit, et Photiani dogma in disputationem adduxit; et quid ibi constitutum, 749, 750, 755. Ejus obitus, et quæ Gregorius Theologus,

de eo scripta reliquerit, 803, 806, 807, 808. Ejusdem imperium, 809.

Constitutio imperatorum Constantini et Constantii pro religione Christiana, 728. Constantini imperatoris adversus omnes hæreses, 661. Constantini Magni imperatoris, ut Christianis loca et res sua restituantur, 502, 503, 504. Alia ejusdem Constantini imperatoris, quibus pecunias, dona et immunitatem Christianis concedit, 504, 505, 506.

Consubstantiale et similitabundale; et de dissidio ex his vocibus nato, 729, 730, 750, 751, 751. Consubstantiale coelestibus quanta mala intulerint Arianis, 781, 782. In consultationibus quorū consilia prævaleant, 34.

Contemplatio quomodo acquirendi, 93, 96. Contemplationes vacabant primi Christiani, 137, 158, 159.

Contentio Alexandri et Arii etiam post litteras imperatoris, irrecouciliabilis, 539. Magna in concilio Seleucie, 783, 786, 787 seqq.

Continuentia prætextu, seductæ multæ feminæ, 709. Conventus ecclesiastici sub imperatore lætiors, 15.

Vide Synodus.

Cophini duodecim et septem sportæ, ne non reliquo panorum, quibus Christus multitudem pavit, in columnæ basi repositæ Constantinopoli a Constantino, 519, 520.

Cornelius centurio et alii cum ipso ut animu[m] appiuerint Christo, 142.

Cornelius episcopus Antiochenus, 258.

Cornelius episcopus Romanus Fabiani successor, 373, 376.

Cornelli scripta contra Novatum, 591.

Corona spinea coronatus Dominus, 108.

Corporis Christi statua, 125. Corporum nostrorum perpetua interneccio, ex Origene, 584.

Corruptionis mundanæ ne non regeneratiobis typus Lazarus, 122.

M. Crassi insolentia, et infelicitas, 62.

Creare verbum in Scriptura sacra quomodo usurpatum, 699, 700.

Crescens Cynicus calumniator et delator Justini philosophi martyris; et quid Ipse Justinus de eodem scriptor, 267, 268. Quid item de eodem Crescentia commemoret Talianus, ibid.

Crispus Corinthi cum uxore et liberis baptizatur, 172. Crispi filiorum Constantini natu maximi obitus, 517. Crispius Constantini filius quomodo interfectus, 493, 494.

Crudelitas summa, 67, 81. Trajanii, 253. Tyrannorum effera, 492. Licinii quanta, 510, 511.

Crucis scæla et ligno adumbrata, 13. Crucis sancta quantum venerationi semper fuerit Constantino; de tribus illis magnificis quas in magnis columnis Constantinopolis cum inscriptionibus collocavit, et mirifica de una eorum historia, 600, 601. Crucis signum in sublimi loco statui jussit Constantinus, 483. Illud, invocato Deo paterno, videt Constantinus cum inscriptione, 482, 517, 532. Hierosolymis apparet de ejus figura, et his quæ postmodum acciderunt, 736, 757. Crucis signum in exercitu contra Maximum præferri jussit Constantinus, 496. Et quid gerentibus acciderit, ibid. In armis militum, in immensis suis et imaginibus insculpi, inscribique jussit, 515.

Crucis supplicium, Romanis ex lege frequens, ex judiciis sublatum a Constantino, 515.

Crucis lignum ut inventum ab Helena, et quid circa eam inventiouem acta sint, 593, 594, 595. De sancta cruce, Sibyllæ dictum, 395.

Cultus verus, per Christum, 53.

Curiositas a divinis rebus ableganda, 44.

Cyprianus Carthaginensis magicis artibus deditus, et demonis ope amorem Justine virginis ambeus, ab ea de fide Christiana edoctus, et magis renuntiat, et Christianismum complectitur, 377. Ejusdem et Justinæ martyrium, ibid. Carthagine conventus egit maximos propter hæresim Novati, 594. Ejusdem sententia de hæret. coram pénitentium lavacro, 597.

Cyrenius Syria præsidiens, et quid de eo scribat Josephus, 68, 69.

Cyriallianus episcopus, 511.

Cyrillus Antiochies episcopus, 432.

Cyrillus Hierosolymitanus quibus de causis episcopatus sit motus, 797.

Cyrus l'persa ultimum Medorum regem bello oppresit.

D

Dæmonia solent conjecturaliter vera prædicere, 319.

Dæmonis consilio corpus Polycarpi combustum, 275.

Dæmonum restauratio ex Origene, 384.

Danicis hebdomades quomodo computentur, 63.

Darius Arsani Mius. 51. *Vel Arsani secundum alios,* 62.
Dansas episcopus martyr, 616.
David successit Sauli, 54.
Davidis genos quartus ad necem, 257.
Dec. natus Casar laqueo seipsum intermit, 758.
Decimatus de his orta contentio inter pontifices et sacerdotes, 177.
Decius Christi persecutor, 374, 377. *Eius cum filiis interitus,* 385. *Imperium,* 450.
Decollatio Joannis Baptistae, 88.
Decreta de torrentibus Christianis in mediis urbibus publicata, 478.
Dedicatio Ecclesiae in Calvariae loco, 633. *Navigiorum Castoribus,* 187.
Defunctorum animarum sedes ante communem resurrectionem in paradyso, 110.
Demati Corinthii dictum quoad Alexandrum in Daril throno sedentem, 13.
Demetrianus episcopus Antiochenus, 432.
Demetrius episcopus Alexandrinus Origeni invidet et obirectat, 533. Julianus successit, 514. Successorem Heraclium habuit, 513.
Demetrius argentarius cur Paulo infestus, 173.
Demetrius Thessalonicensis primarius vir et praefectus quomodo martyrii studium decurrit, 460.
Descriptio ab Augusto facta, 68.
Deuterinus et unus angelos et in mundum universum condidit, 4. *Deus vere spectator et moderator rerum nostrorum est,* 482. *Deus verbum duodecim sacros deligit discipulos,* 92. *Deo periculum sui status nullum,* 109. *Del Patris cogitatio apud Judaeos inchoata,* 47. *Ut de eloquuntur Gregorius Theologus,* 15. *Quid de eo et dicere et sentire oporteat, unde promissa,* 367. *Diabogatique decreto securus,* Constantino imperante, 492.
Διαδεσθησοτες qui dicantur, 637.
Diadema sibi primus imposuit Aristobulus, 57. *Herodii ab Augusto impositum,* 62. *Eiusdem, primus usus,* 125. *Diaconorum septem seu ministrorum electio,* 133, 155. *Diana Ephesia,* 173.
Didymus martyr, 461.
Didymus clarus ecclesiasticus scriptor, scholae sacramentorum disciplinarum praefectus; et quomodo, quippe qui visum amiserit, cum elementa discenda ei forent, 715. *Quae verba sit prolocutus ad eum magnus Antonius;* et de eius libris, 716.
Dies Dominicus secundum Constantimum Magnum, 515. *De die Sabbathum precedente quid statuerit, ibid.* Dierum ratio ut habeatur in evangelica historia, 122, 123.
Diocletianus ab exercitu imperator Romanorum est renuntiatu, 431. *Quo animo sibi socium imperii adjunxit Maximianum Herculeum,* 445. *Sensim primum et calide persecutionem contra Christianos agreditur,* 443. *Quandiu imperavit, et quomodo generum sibi Maximianum Galerium sibi ascerit,* 482. *Diocletianus et Maximianus cur imperium abjecerint, et quomodo interierint,* 466, 467. *Quinam eorum fuerint successores, ibid.* *Constantinum interficerre conatus,* 463. *Eius mandato, Ecclesia una cum viginti mille Christianis Natalem ibi Bonum celebrantibus in cinerem redacta,* 446, 447.
Diogenes, episcopus Byzantii, 540.
Dionysia, Dei amans, ferro necata, 581.
Dionysius Areopagita, ejus libri, et martyrium, 566, 167. *Sub Domitiano martyrium subiit,* 240. *Athenis a Paulo episcopus creatus,* 291. *Auditor Origenis, episcopus postea Alexaudrinus,* 369, 376. *Quoniam in persecuzione sub Hecio ei accidenterit,* 378. *Inter haereticos intime versatus; et de visione quae ei apparuit,* 398, 399. *Eius opinio de recipiendis in Ecclesiam lapis penitentibus,* 593. *Eiusdem ad Novatum epistola, ibid.* *Eius epistolae de penitentia ad Fabium Antiochenum,* 593. *Alia eiusdem scripta,* 596. *De unitate Ecclesiarum Orientalium ad Stephanum Rom. episcopum,* 397. *Non temere controversiam movit episcops, de traditionibus quas illi per manus acceperant,* 399. *Eiusdem ad Xystum Romanum epistola,* 400. *Quanta sub Valeriano persecutor possus sit, relegatus iterum atque iterum in solos Libyae locos,* 402. *Quid de Nepote sentiat,* 413, 414. *Eiusdem alia plurima epistola, et scripta,* 418. *Obitus, ibid.*, 422. *Quid de ejusdem libris sentiat Basilius magus,* 418, 419. *Festae ejusdem epistolae de Paschate,* 409. *Ab exsilio redditus, ibid.* *Auctor prope fuit controversia του ὄφουσιον,* 419. *De Spiritu sancto etiam non hene scripsit, ex Basilio,* 419.
Dionysius Alba episcopus, dolum Arianorum et imperatoris comprehendit, 769.
Dionysius Corinthiorum episcopus, et epistole eius, 291.

Dionysius Romanus vir eximus, ad quem de baptismo dedit epistolam Dionysius Alexandrinus, 599.
Dionysius exconsularis, Athanassi rationem non habet, 650, 651.
Dionysius ephebus propter aetatem dimissus a martyrio, 341.
Diospolis nunc, alias Lyda, 531.
Direptio templi Hierosolymitani, 55, 59.
Disciplina Christiana quantum ad virtutem et pietatem in juventibus valeat, 206. *Bisiciuli ubi primum Christiani vocati,* 142. *Discipuli Christi quinam revera fuerint,* 211. *Discipuli post Dominicum ascensum quo se recepere,* 121. *Discipulorum duodecim electio;* necnon et aliorum Septuaginta, 92, 93. *Omnibus extra Thomam in coenaculo conclusus Dominus se videndum praebuit,* 117.
Dissidium inter Orientales et Occidentales Ecclesias de Paschate celebrando, 336. *Episcoporum Orientalium, et Occidentalium, quos inter alii alios damnant,* 691, 696, 697, 698. *Arimini inter Orientales et Orientales,* 773, 774. *Et eorumdem cum Imperatore,* 778, 779, 780. *Romae exortum propter depositionem duorum presbyterorum,* 328. *Inter optimates Iudeorum ortum,* 53. *Dis-sidia inter Ecclesiasticos silentio regenda, non perperam vulganda,* 533, 536, 537.
Dius episcopus Hierosolymitanus, 535.
Divinitas Christi ut ante legem et post legem Islam, sanctis et pliis viris perspecta fuerit, 41, 45. *Quibus probatur,* 97, 98. *Certo et evidenter declarata signis que supra humanae naturae conditionem et ante mortem, et post depositionem de cruce, sepulturamque ipsam erent;* et quoniam illa sint, 109.
Docti quidam ecclesiarum administrari, 536.
Doctoris finis quis sit, 94. *Doctores et enarratores Verbi a Samosato petulantiter prossent,* 24, 25.
Doctrina Christi quae, 50, 51, 52. *Doctrina Christi cum pontificatu Anne et Caiphæ intra quadrennium incipi et finita,* 103. *Doctrina Christiana etiam a Tiberio confirmata,* 146. *Passim in orbe terrarum vulgata, vnde.* *Doctrina Evangelice finis,* 93. *Doctrina concordia,* 11. *Doctrinam Christi non omnes statim assequuntur,* 45. *Doctrina Servatoris in templo cum XII esset annorum,* 78. *Δωδεκάποδον quod templum,* 596.
Dogmata diversa ab Ecclesia Romana statuentes non statim condemnandi, 359.
Dolabra Noe, qua Arcam costruxit in columna Constantinopoli deposita, 520.
Dolichianus episcopus Hierosolymitanus, 514.
Domestici schoarum qui, 464.
Domestus episcopus, 541.
Dominici seu Domicelli cur dicti Judei, 72.
Dominum nostrum, perfectum natura hominem esse, unde astruatur, 96. *Vide Christus, Filius Dei, Salvator.* *Dominianus se Dominum ac Deum appellari jussit,* 258. *Eiusdem crudelitas,* 257. *Imperium sevissimum,* 240. *Occiditur a conjuratis,* ibid.
Dominae virginis martyrium, 446, 447.
Domini episcopus Antiochenus, Samostenus ejus, 422, 432. *Beati Demetriani filius substitutus,* 426.
Domus Joau. Evangel. et quid in ea gestum, 151, 153.
Quando comparata, ibid.
Dorothea Alexandrinae castitatis gloria in primis celebris, 470, 471.
Dorotheus aulicus spectatae dilei, 441.
Dorotheus presbyter Antiochenus doctissimus, natura eunuchus, 433.
Dositheus haereticus a quo Dositheani, 290.
Dracilianus amicus Constantini, Hierosolymorum praefectus, et provincie rector, 392.
Dracontius Ergamenes cur episcopatu privatus, 715. *Drepana, sive Drepanum, cur Helopolis appellata,* 520, 600.
Ducenarius potius quam episcopus vocari voluit Samostenus, 424. *Ducenarii dignitas,* 426.

E

Ebionitarum heresis quae, 338.

Ebrietas que non admittat flagitia, 470.

Ecclesia Christi ex Origeni, super Petro constructa, 365. *Firmitas,* 287. *Ante bellum Hierosolymis suorum Pallam concessit,* 226. *Dicendi et scribendi libertate utilit,* 36. *Eius precibus mortui excitati,* 299, 301. *Con-suetudo longi temporis in articul s apud auctores variantibus obtinet,* 37. *Ecclesia Romane privilegium et prerogativa,* 635, 636, 638, 639. *Ecclesia veteris memorabilis mos ut peregre venientibus presbyteris Eucharistia mitteretur, uniatis scilicet, et charitatis symbolum,* 340. *Ecclesia ante heresies virgo,* 290. *Novato dissisa,*

336 Ecclesia tineas et sorices, aulicos appellabat Constantinus, 667. Ecclesia Constantinopolitana a Macedonio et Arianis per cædes occupata, 687, 688. Ecclesia quam turbata redactis Arianis et abolitis ab imperatore Sardicensibus decretis, 743, 746, 747, 748, 749. Ecclesia motus magui Constantinopoli, Eusebio sublatu, et quomodo, 683, 684. Confusio post synodum Sardicensem, 701. Turba per Eusebium et sectatores, defuncto Constantino imperatore, 674, 675. Tumultus alius Constantinopoli, Alexander antistite defuncto, 677. Ejus calamitatem, propriam esse reputabat laudissimus Constantinus, 553. Ecclesia triumphus, tyrannis extinctus, 501. De ejus dissidiis, quam sapienter ad Arium et Alexandrum scripsiter Constantinus, 533. Ecclesia pax sub Commodo, 313. Status sub imperatore, 14, 18, seqq. Ecclesia portatilis Constantini Magoi, 515. Ecclesia per totum orbem extendi ut curaverit Constantinus imperator, 602, 603. Ecclesia per orbem a Petro constituta, 191. Earum episcopi, 192. Ecclesia cum passim in pace et otio florarent, dissensiones intestinae suborta sunt, et mores corrupti, 441. Ecclesia Christi augescentes, persecutionem ab adversario et hoste communis pietatis et religionis nostras patiuntur, 282. Ecclesia Hierosolymis ab imperatore Constantino, et Helena imperatrice piissima constructa, 595, 596, 597, 598. Ecclesiarum magnarum post apostolos quinam fuere presides, 221. Restauratio sub Constantino, 485. Augmentum quanto studio procurarint filii Constantini Magni, Constans scilicet et Constantius, 728. Structura et restauratio commendatur ab imperatore magno Constantino, 589. Earundem ministros et praesides, a civilibus muneribus liberos et impunes esse voluit Constantinus, Constitutione ad Aululinum; et qualis illa sit, 505, 506, 516. Ecclesiarum praesides maxime persequitur Deius, 377. Ecclesiarum maximarum gubernatores circa eveniensem urbi Hierosolymitanæ, 257, 258, 259.

Ecclesiastici, qui eloquentia et doctrina præstantes fuerunt, sub Valeriano et Galieno usque ad Diocletianum et Maximianum, 433. Ecclesiasticorum delicta et dissidia sua vulgata, 555, 556, 557, 563, 566. Ecclesiastici scriptores. *Vite Scriptor. Historicus.*

Eclipsis solis circiter mortem Augusti, 84.

Edessa civitas in formam Ecclesia Thaddeum redacta, 144.

Edictum Cæsaris quoad censum et descriptionem cu-jusque in sua patria, 68, 69. Ut Christus blasphemetur, 378, 379. Edictum Imperiale a Christiano discrptum, 443. Edictum Constantini pro Christianis, Roma recepta, 483, 486. Aliud ejusdem cum Liciuio, 426. Aliud imperatorum pro Christianis in scripto editum, 475. Improbatur Maximino, 474. Aliud Maximini Galerii, quod in scripto pro Christianis volens nolens proposuit, 486, 487. Diocletiani contra Christianos, 443, 444. Edicta contra Christianos in columnis aëreis promulgata, 478. Quantæ deinde ciades ea sint subsecutæ, 478, 480, 481.

Effigies formæ Domini nostri, 123. Effigies Christi ad Agarum missa, 145.

Eugenius publico sumptu ali jussit Nerva, 241.

Eleazarus, et de ejus pontificatu, 106.

Electio duodecimi, et aliorum, 70. Discipulorum, 92.

Elephant spuri qui dicti reperiantur, 724.

Eleusius Cyzicenus cur depositus episcopatu, 794.

Eleutherius episcopus Byzantii, 540.

Eleutherius (S.) Illyrici episcopi stupendum et prodigium martyrium: Item et matris ejusdem, 263, 264.

Eleutherius sufficitur Solero, 258.

Eleutherius episcopus Romanus, 314.

Elizabeth, et de ejus uteri gestatione, 64.

Eloquentes viri, Plato, Demosthenes, Thucydides et Aristides, 23.

Eloquentis laude quinam potissimum ecclesiastici fluerint et excelluerint, 433.

Elpidius Salatenorum episcopus cur et a quibus abrogatus, 796.

Elymas magus, increpatione Pauli fit cæcus, 163.

Encratitarum (de) hæresi quid scribat Irenæus, 297.

Eortasius de gradu episcopali quibus de causis ejclus, 798.

Ephesiorum puerorum martyrium, 377.

Ephraim Syrus monachus percelebris; et quæ præcipue de ejus philosophia circumferantur, 711, 712, 713, 714.

Eptimachus martyr, 351.

Episcopi Romani prærogativa, 423, 508. Episcopi Rom. Ecclesia primi, 191. Aliarum item Ecclesiarum, 192. Episcopi piaculum purpura sua se obtecturum dixit Constantinus, 566. Episcopi, Ecclesiarum typi esse debent, nec tantum criminare care, sed etiam criminis suspicione, 423. Quas eis mulieres habere liceat, 427.

PATROL. GR. CXLVII.

Episcopus uxorem habens, 583. Episcopi pessime sub licinio habiti, 510. Episcopi primi Romani, 221. Alexandria, ibid. Antiocheni, ibid. Hierosolymitani, ibid. Magnarum urbium sub imperatoribus Severo, Antonino, Macrino, Antonino, Heliogabalo, Alexandro, etc., 375. Episcopi magnarum urbium, Arii tempestate, 540. Primi Byzantii, qui, 540, 541. Episcopi qui maximis Ecclesiis sub Valeriano et Galieno usque ad Diocletianum et Maximianum persecutionem præfuerint, 431, 432. Episcopi minorum Ecclesiarum Valeriano et Galieno imperantibus, 433. Episcopi qui Commodo imperante Roma, Alexandria, Antiochia, Hierosolymis, etc., euiturunt, 314. Episcopi Ecclesiarum quomodo lapsos sub Decio in persecutione, post justam penitentiam, in Ecclesiam receperint, 390. Episcopi penitus recipitur quidem in Ecclesiam, sed in sortem laici tantum, 392. Episcopi qui opinionem Arii post synodum primam Nicenam approbarint; et quid in eos ab eadem synodo et imperatore constitutum, 569, 570. Praecipui, qui redditum Athanasii tanquam illegitimum culpabant, 759. Qui legitimum eum asseruerint, et quid his factum, 760. Episcopi oiliu per impositionem manuum presbyterium conferabant, 553. Episcopi Cesareae Palastinae, 433. Episcopi Laodicenses, viri sapientia illustres, 434, 435. Episcopi tres Italici fraude primum illecti, deinde ut coacti, episcopalem Novato dignitatem conferunt, 391. Episcopi Orientales longiore fidei expositionem ad Occidentales miserunt, et quæ sit, 691, 692, 693, 694. Episcopi quoru[m] mentio fit in concilio Seleuciae, quales, 781, 783, 786, 787, 788, 789. Episcopi de quibus in concilio Sardicensi mentio facta est, 795, 796, seqq. Episcopi Romani ordine sub Trajanu[m] imperio, item et Adriani, Evarestus, Alexander, Xystus, etc., 237, 258. Episcopi Alexandriano paulo post supremam Judæorum stragem, 258. Item et Antiocheni, ibid. Episcoporum Hierosolymitanorum catalogus, 258, 259. Romanorum ex Irenæo, 302, 303. Episcoporum quorundam nomina qui synodis de celebratione Pascha interfuerunt, 337. Episcoporum contentiones ac dissiden-
cia inter se mutua, 442. Episcoporum nomina, qui Sir-mieuius concilio interfuerunt, 750. Qui Antiochiae contra Samosatenum convenerunt, 420, 421. Episcoporum Ari-
mini congregatorum litteras ad imperatorem Constantium, 773, 776, 777, 778. Eorum nomina, qui concilio Antiochiae per Eusebium celebrato interfuerunt, 681. Qui varis in locis curriculum martyrii pro Christo strenue percurrerunt, 460, 461, 462. Episcoporum et sacerdotum cades in Perside magis edita, 615, 616. Episcoporum, qui ex Egypto et Libya exsilio multati sunt, catalogus, 746.

Epistola Cæsari fratri Domini inter Catholicas principes, 199. Epistola ad Ecclesia recepta, quæ, 215, 216, 217. Epistola Pauli divinae, 189. Ab hæreticis rejectæ, 286. De Epistola ad Hebreos optimum Origenis judicium, 365. Epistola martyrum Viennensem et Lugdunensem ad Eleutherum Roman. episcopum de Irenæo, 303. Concilii Arimineus ad imperatorem missa, 775 seqq. Epistola Alexandrii arianis de Arianis, 542, 543 seqq. Arii ad Eusebium, 550, 551. Eusebii Nicomedie antistitis ad Paulinum Tyrium episcopum, 552, 553. Eusebii Pamphili ad clerum suum, acta concilii Nicen declarans, 576, 577, 578, 579. Constantini ad Alexandru et Arium, 556, 557, 558, 559. Imperatoris Constantini ad Saporem Persarum priuipem in favorem Christianorum, 617, 618. Constantini Magni ad omnes ubique Ecclesias, de sancte Nicen synodi actis, adversus Arianos, 583, 584, 585, 586. Alia ejusdem de ecclesiarum restauratione, et sacrorum librorum comparatione, 689, 690. Alia ad Macarius Hierosolymitanum de vivifice Christi sepulcro, 591, 592. Constantini ad Arium, quoat ejus revocationem, 643, 644. Constantini ad episcopos Tyri adversus Athanasius congregatos, 633, 634, 635. Epistola Laconica Constantii ad Constatium, 751. Epistola Constantii imperatoris ad Athanasium, 731, 733. Item et ad Alexandrinos, 738, 739. Julii Romani pontificis pro sancto Athanasio Alexandrinus missa, 733, 734, 735.

*Ἐπτάπτυχος quis locus, 226.

Erocos Almatorum rex, 466.

Eros Antiochenorum episcopus, 258.

Esdras a captivitate Babylonica libros Mosaicos et propheticos restauravit, 302.

Ession episcopus Melitianus, criminatus Athanasi, 617.

Kubula baptizatur a Paulo, 175.

Eucharistæ institutio, 203. Ejus mysterium Anicetus honoris ergo Polycarpo permisit, 310. Moriturs olim permissa, 395, 396. Dabatur olim in manus communicantibus, 392. Per puerum Serapioni cuidam decumbenti data, et quomodo, 593, 596. In Eucharistia communione Novatus per juramentum sibi obstringit contra Cornelium episc. Rom. Christianos, 392.

Eudoxem episcopus Melitianus, calumnior Athanasii, 617.

Eudoxius Macedonicus subrogatus, 798. Ejusdem sophisma, 799. Eudoxius et Acacius quosnam episcopatibus privarunt, 793, 794, 795, 796. Quomodo Melitium Sebastianum Antiochiam transtulerit, 801, 802. De ejus blasphemia, 763, 766. Condeonatur, 767 seqq.

Eugenii martyrium, 458.

Eulalius Caesaræ Cappadocum episcopus, 795.

Eulalius Antiochenus antistes, clam Arianus, 640.

Eulampius et Eulamia martyres, 158.

Eumenius episcopus Alexandrinus, 258.

Eumenius hæresiarcha Eleusio successit, 798.

Euphrasia, per pulchrum virginatis oruamentum, quomodo martyrum subiecta, 455, 456.

Euphrates flumen, et de ejus origine et fluxu, 722.

Euphrates cur sic appellata, 722.

Euphronius episcopus Antiochiae, clandestine Arianus, 640.

Eusebianorum opinio de Deo et Dei Filio, discutitur ab Athanasio, ad Arios scripti, 574, 575. Eorum nova in Athanasium calumnia qua tandem exsus est factus, 635. Alii item post redditum ex Gallis, 936. Arium et Euzonum ad communionem admittunt; et quomodo id ipsum alii Ecclesias ut præstant, persuaserint, 615, 616. Criminant Athanasium, 616, 647.

Eusebius quo tempore copierit scribere Ecclesiasticam Historiam, et a quibus eam mutuatus, 55, 56. Constantini imperatoris bonitate abusus est, 634. Eusebius et Eusebianorum adversus Athanasium inimicitia et calumnia, 635, 637. Eusebius et Theognis, statim post obitum Constantini Magni, Arii dogma confirmare volentes, per quemdam Arianum sacerdotem turbas in Ecclesia concitant; et quomodo, 674, 675.

Eusebius Nicomedie sede sua exactus, et proscriptus, 569, 570. Revocatus eamdem recipit, 635. Arianorum factor, ab Alexandro Alexandrinus carpitur, 577. Ad eum quibus de rebus scriperit Arius, 550, 551. Collucianista dictus ab Ario, 521. Quam sollicitus de morte Arii, 68. Episcopus etiam Constantinopolitanus post Pauliu[m] remittitus, 678. Quomodo Autochthos synodo coacta aliam fidei promulgari expositum, et episcopatum abrogavit Athanasio Magno, 678, 679, 680, 681. Ejus obitus, 683.

Eusebius Cesareæ Palestinae episcopus, Ariauarum partim seclator, 551. Ejusdem ad Paulinum et alios litteræ, 552, 553. Eusebius Cesareæ episcopus, prius qui sem Arianus, postea vero Niceno concilio subscriptus, et de eo ad suos litteras dedit, 573.

Eusebius Eme[n]tus quis fuerit, 681, 682.

Eusebius Laodicensis episcopus post Socratem, 454.

Eusebius Pamphili qui fuerit, et de ejus scriptis, 433, 436. Arii sententiam an vere comprobavit, ibid. Eusebius Pamphili secundus egit in primo Nicæa coherilio, 565. Eusebius Pamphili, quasi Arianus taxatus, et quem de eo scriperit Socrates scriptor ecclesiasticus, 699, 700. Dumbus, professioni fidei promulgata tandem assentitur, 570. Ejusdem epistola ad Ecclesiam suam, de synodi actis, 576, 577, 578. Cum Eustathio in synodo Antiochenorum congressus, 637, 638. Deprecatur episcopatum oblatum, 640. Ejus mors, et de ejus successore, 676.

Eusebius Vercellensis apud Italos clarus, 711. Reditum Athanasi contra Arianos, ut legitimum sustinet, 760.

Eustathius (S.), qui et Placidus dictus, conjugisque et filiorum ejus sub Adriano martyrium iusigne, 265.

Eustathiani qui vocati, 803.

Eustathius, Antiochenus episcopus, in prima Nicæa synodo, primus egit de studio imperatoris Constantini in divinis rebus curandis, 563. Verso pietatis propagandæ, quoniam de doce furentium, post synodum, Arianorum scriptis mandavit, 575, 571. Eustathius Magnus, Antiochenus episcopus, a synodo ibi congregata cur et quomodo depositus, 636, 637, 638, 639. Ejus successores qui, 640.

Eustathius Sebastæ episcopus, monastice vita quam rigidus exactor, 709, 710. Eustathius Sebastæ Armeniorum antistes quas eis causas episcopatu[m] depositus, et a quibus, 793, 796, 797. Ejus hæresis, 600.

Eustratius, Ducalis ordinis scriba, et ejus comitatus martyrium illustre, 457, 458.

Euthychianus, Rom. episcopus, 432.

Euthychianus monachus, qui in Olympo Bithynie versatus, miraculis clarus; ad Novati tamen hæresim dicitur descivisse, 627, 628.

Euthychius juvenis semiannimus per Paulum ad vitam revercatus, 174.

Euzonius episcopus Byzantinus, 541.

Euzonius diaconus Ario seclator, 559. Cum Ario Constan-

tinopolium venit; et de utrinque libello imperatori dato, 641. Recipitur Hierosolymis a concilio, 653.

Evagrius episcopus, de ejus historia, et a quibus anchoribus eam decerpserit, 35, 36. Evagrius Macariorum sanctorum discipulus, 704.

Evangelium docentur discipuli, 95. Evangelii predicatione, ibid. Finis, 94, 95. De Evangelio scribendum timide et reverenter, 320. Evangelium etiam incircumcisus gentibus praedicatur, 142. Non improbat Tiberio, 145, 116. Evangelium de genealogia Christi omni ex parte verum, 72. Evangelii prescripta ab Origene accurassime servata, 330. Quatuor Evangelia, quibus ex causis sint scripta, et de eorum ordine. Evangelia et apostolicos libros tanquam nullius pretii, elevat Nepos, 413.

Evaristes pontifex, 257.

Evdinus apostolorum successor, quid de apostolorum baptismo scribat, 134.

Exaltatio sanctæ crucis quando instituta, 594.

Excommunicatio Theodosii, 316, 517.

Expiationes urbium anniversarie ut fierent olim, 413.

P

Fabiannus Romanus indicio columbae immolantis episopus electus, 373. Ejus martyrium, ibid., 377.

Fabius Antiochenus episcopus, 432.

Fabula de Sphinx et Oedipo, 726.

Facies Domini Iesu qualis, 125.

Fadus Judeæ procurator Theudam maleficum opprimit, 151.

Fames ingens tempore mortis Augusti, 81. In obediencia Hierosolymorum quanta, 250, 231.

Famæ ab Agabo predictæ Paulus et Barnabas subuentari passim per omnia loca mittuntur, 142, 151. Quæ clades Maximini consecuta est, quanta, 480. Ingens apud Edessensem urbem; et quomodo ei subuentum a sancto Ephraim, 714.

Fasci sepulerales, et de eorum post Christi resurrectionem compositione, 112, 113.

Faustus, martyr, 461.

Faustus Romanus cum uxore et tribus filiis a Petro ad Christum conversi, 191.

Felix et Drusilla ejus uxor Paulum concionantem audiuit; et quid inde securum, 181.

Felix episcopus Byzantini, 540.

Felix, Libero Romano exsultante, administrationem Ecclesiæ sortitur, 763.

Femina, Marcionis hæresim secuta, Cesareæ Palestinae sub Valeriano, defuncta martyrio, 403. Feminae quinque martyres sub Trajano, 235.

Ferea vincuntur Paulo, 175, 176. A martyribus abstinent, et in alios irruunt, 448.

Festus, Vide Portius.

Ficus sterilis mandato Christi exarescit, utpote anctor et dux primæ transgressionis, 103. Imago Judæorum est, et quomodo, 103.

Fideles Antiochiae primum Christiani cognominati, 142. Ut revelationem peradmoniti ante ipsum bellum Hierosolymis excesserint, et Pellam commigrarent, 236. Fidelium unanimitas et vita post missionem Spiritus sancti, 153.

Fidei justificatus Abraham ante circumisionem, 53. Sine fide in Christum, nemo eorum qui Deo placiti et grati fuerint finem vite consecutus est, 45. Fidem discipulorum post resurrectionem quomodo confermet Dominus, 117, 118. Fidei expositi ab adversariis Athanasii Constanti obitata, 689, 690. Alia episcoporum Orientalium ad Occidentales longior nominata, 691, 692, 693, 694, 695. Fidelis tres formula, Sirmii ab Arianis editæ, 750, 751 seqq. Varie expositiones, 795. Fidei formula Arimini, tum Constantinopoli lecta, 792, 793. De fide Nicene quæ fuerit Occidentis Orientisque sententia, 701. Quoniam eam potissimum retinerent, 702.

Filius hominis Christus quomodo dictus, 48. Filium Dei e cœlo descendisse negabat Samosatenus, 125. Ejus divinitas et æternitas an possit probari, 44.

Fins in omni disciplina spectandus, 94.

Firmilianus, Cesareæ Cappadocum episcopus, quanti Origenem fecerit, 370.

Flagellatio Domini, 108.

Flavia Domitilia exsultat propter Christum, 238.

Flavianus, vir clarus in Italia, 711.

Florianus imperator; ejus imperium et mors, 430, 431. Ecclesiæ hostis; et quem ad eum scriperit Irenæus, 328, 329.

Florinus hæreticus, et cur, 513. Hunc restitit Irenæus, 516.

Flori Judeæ procuratoris crudelitas, 226, 227.

Flumina quatuor magna; et quid de eis dicit Philostorius, 721, 723.

Forma servi in formam Dei, 124. Forma divina humanaqueoris et corporis Servatoris nostri Jesu, 125. Sanctorum apostolorum, Christi, et matris Virginis, 407.

Franci, gens bellicosa, Galliam occidentem maxime valetant, 682.

Fiumenit sacerdos; et quomodo Indos ad Christianism perduxerit, 607, 608.

Frumentum quos iudicet, 87.

Fuga Servatoris in Aegyptum, 78.

Fulvianus Anthropophagorum princeps, multis visis et in seipso expertis Matthaei miraculis, tandem eo mortuo ad Christum convertitur, 203.

Funus B. Mariae Virginis ut ab apostolis concelebratum, 169, 170.

G

Gabinius novam formam administrationis Iudeæ constituit, 59.

Gadiabes episcopus, martyr, 616.

Galbae imperium, 229.

Galenus quo tempore floruerit, 266.

Gallenus imperator edictis persecutionem Christianorum inhibuit, 403. Ejus epistola ad episcopos Dionysium, Pinnam et Detrium, *ibid.* Quid de ejus imperio scribat Dionysius, 403, 404. Ejus imperium, 430.

Gallerii Maximini nois horrenda, 467.

Gallus, Constantini filius, 462.

Gallus, Cæsar Constantius renuntiatur, 750. Iudeis superatis, tyrannidem meditatus, tandem trucidatur; et quomodo, 758.

Galli quando fidem in Christum complexi, 603.

Gamaliel in concilio prædicantes Christum apostolos tueretur, 133.

Garamantæ aves ubi nascantur, 726.

Gaudentius damnatus ab episcopis Orientis; et quare, 696.

Gazeorum navale Christi fidem amplectitur, et Constantia cognominatur, 603.

Gelasius Cæsarea Cappadocum antistes quid de Diocletiano et Maximiano scribat, 467.

Genealogia Christi Domini, quæ variare apud Mattheum et Iucacum evangelistas videatur, concordatur; ex Africano, 70, 370, 371. Genealogia Iudeæ quare ab Herode consumpta, 71. Eorum tamen superfuerunt quædam monumenta, 72.

Generationem Christi quis enarrabit, 44.

Gens Iudeorum seminis Abramam Dei peculiaris facta, 47. Gentes a Paulo qua ratione ad fidem perductæ, 163, 166. Etiam incircumcisæ Evangelium suscipiunt, 164. Credentes non gravauerunt observationibus Mosaicis, *ibid.*

Gentilium religionem alijurare compulit subditos Constantinus, et cur, 493. Festi dies abrogati, 514.

Generis obscuritatem versabantur Iudei, 61.

Georgius martyr celeberrimus, 459.

Georgius Laodicensis hæreses Arianæ patronus, Manelem refutat, 429. Cur abrogatus, 697. Cavillator ignarus, 804. Georgius Alexandriam denuo perductus, quanta Alexandrinis mala importari, 746, 747, 763.

Georgius Alexandrinus quam gravis et molestus Alexandrinis, 804.

Georgius Arethusæ præsus, 640.

Germanicus martyr egregius, 271.

Germanus Dic episcopus Hierosolym. succedit, 335.

Gigas non salvatur in multitudine virtutis sua, 497.

Gladiatorum spectaculum prohibitum a Constantino, 514.

Gloria Deo tribuenda; et a quo primo versus: *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto*, decantatus, 377. Non placebat Leontio, *ibid.*

Glyceri presbyteri martyrum, 446.

Gnostici heretici, 284.

Gordius Ilierosolymitanus episcopus, 335.

Gorgonius propter fidei sinceritatem ad supremum honorem assumpitus, 441.

Gortheus hæreticus a quo Gortheani, 290.

Gothis quando Christi Ædem amplexi, 603.

Greci divinarum rerum quedam præountiarunt, 598. Ad sanandum Constantiū Magnum, quod remedium adinveuerant, 489. Græcorum philosophi in synodo prima Nicæna quomodo ad Christum conversi, 562, 563. Eorum imperium, 54.

Grandis mirum in modum magna effectus, tempore Pauli, 173, 176.

Granius Serenus litteras pro Christianis ad Adriatum mittit, et Adriani rescriptum, 261.

Crata historicis quanta debeat, 33, 34. Ut gratia Dei

hereticorum conatus discusserit: cum multa alia eis impedimenta objiciens, tum doctos et pios viros in Ecclesiæ excitans, 286, 287. Gratiarum actiones Deo redditæ, tyranis sublatæ, 501, 502, 513.

Gregorius Theologus, vehementissimus orator, et quid de virtutibus imperatoris Constantiæ scriptis prodiderit, 805, 806, 807, 808.

Gregorius Beryti, Arianarum partium sectator, 551.

Gregorius Origenis auditor, mirificus cognominatus, 369. Gregorius mirificus Armenios ad Christianum religionem adduxit, et quomodo, 609. Gregorius militari manu ecclesiam Alexandrinam quomodo occupavit, Athanasio ejecto, 682. Episcopatu moverat etiam ab Ariani, 683. Gregorius Neocæsariensis episcopi miracula propter quæ Mirificus est cognominatus, 408.

Gregorio Alexandrino cur abrogatus episcopatus, et quomodo, 697.

H

Habitus bonus in animis nostris ex operatione præceptorum evangelicorum, 95.

Hæresiarchæ qui primi se in Ecclesiam Christi intulernunt, 283.

Hæresis Ariana, 538. Ejusdem sectatores, 539. Ariemonis et Theodoti tutoris, 316. Montani, 319, 323. Carpocratæ nefanda, 284. Berili, 371, Arabum, 372. Cerinthiorum, 243. Ebionitarum, 242, 358. Encratitarum, cuius auctor fuisse fertur Tatianus, discipulus Justini martyris, *ibid.* Manetis diabolica, 427, 428. Marcionis in diversas scissa partes; et de ejus monstruosis opinionibus, 326, 327. Macedonii, Marathoni Nicomedie et Eustathii Sebastie contra Spiritum sanctum, 800, 801. Menandri, 211, 212. Nepotis, 613, 614. Nicolaitarum, 244. Novati, 391, 392. Damnatæ a synodis Romæ et in Africe coactis, 394. Phrygum, 236. Montani, *ibid.* Encratitarum, 297. Sabellii, 419. Pauli Samosatensis, 420. Artemonis, *ibid.* Valentini, Cerdonis, Marcionis, Pontici et Marci, 241, 245. Hæreses inter Iudeos, 290. Hæreses in Ecclesia Christi unde primum invaserint, 246. Sub Constantino, quomodo desierint, 661, 662. Per seipsas alia super eam succrescente conciderunt, 286, 287. Larumdux et princeps Simon magus, 154, 155, 156. Primarum auctores, 315. Hæreseos expugnatores, et eorum catalogus, 287. Hæretici sacrarum literarum corruptores, 316, 317. Euclidem et Galenum adorant, *ibid.* Scripturas prorsus negant, 318. Fugiendi, 265, 292. Caupones et depravatores divinae doctrinae, 14. Eorum impia dogmata et mores impuri fecerunt ut apud gentes Christiani male audirent, 266. Hæretici non gaudent privilegiis Catholicorum a Constantino indultis, 306. Hæretici et peccatores quicunque presentes in Ecclesiam recipiendi, 292. Hæreticorum nosse opiniones utile est, 398, 399. Hæreticorum multorum nomenclatura, 290. De hæreticis penitentibus recipiendis, 397, 398, 399, 401.

Harmonius Bardænes lapsi filius, clarus apud Osroenos; sansa excidit doctrina, 712, 713.

Hebdomades Daniels, 68.

Hebraei progenitorem suum Abraham gloriosi bundi jactant, 52, 54. Hebreos puer ab aliis pueris Christianis quomodo baptizatus, 277. Hebraicarum rerum usque ad Herodem adveniant, seu alienigenam, brevis expositione, 54.

Hegesippus, et de scriptis ejus, 260, 290. Quid de primis hæreticis scribat, *ibid.* Ix. Judeo Christianus, 291. Ejus de apocryphis libris judicium, *ibid.* Quid de diva Jacobo Domini fratre memorie prodiderit, 197, 198.

Helceasitæ, et de eorum hæresi per Alcibiadem et Origeneum refutata, 372, 373.

Helena Constantini mater et quomodo, 463, 464. Quomodo Hierosolymis fuerit, et ibi crucem sanctam invenit, 593, 594. Quas ecclesias Hierosolymis et circa ea loca construendas curaverit, 595, 596, 597, 598. Ejusdem opera quam Deo grata; et de ejus obitu, 599, 600. S. Helena quomodo Romanum venerit, Sylventrum sacratissimum audierit, et ab eo sacra Æde mysteria fuerit edita, 493, 495.

Helena Diabeutorum regina egentes in Iudea pascit, 151.

Helena comes Simonis Magici, primæ mentis nomes obtinet, 151.

Hellenopontus civitas cur sic appellata, 600.

Heliadicus Tripolitanus, ab Ario sycophantice vocatus hæreticus, 552.

Heliadius diaconus cum Ario sensit, 339.

Hellenistæ Paulo adversantur, 140.

Helenopolis urbs cur sic appellata, 520.

Heraclas primarius Origenis discipulus, episcop. 8

Alexandrie factus, 375. A Dionysio papa vocatus, 399. Heracliam praecepit ex secedentibus suis Origenes in instituto, socium et adjutorem asciscit, 387. Heraclius Plotarchi martyriss frater, episcopus Alexandrinus, 318.

Heraclides Originis discipulus, martyri corona exornatus, 350.

Heraclides Chronius monachus, 704.

Heraclitus scriptor ecclesiasticus, vir divinus, et de ejus scriptis, 335, 336.

Herculus sevit in Demetrium, 460.

Hermias Sozomenus sive Salaminius quando et quoque historiam conscripsit, 35.

Hermippus, Hermocrates, et Hermolai episcopi martyrum.

Hermogenes ducis caedes a populo edita, 684.

Hermogenes rhetor quando floruit, 266.

Hernon episcopus Hierosolymorum, 432, 510.

Hernophytus haereticus, 517.

Herodes Galilaeus praefectus, 60. Res ejus gestae, 60, 61.

Herodes et fratres ejus apud Antonium a Iudeis accusantur, 61. Ab Augusto Arabie procurator factus, 62.

Herodes primus ex adversis Iudearum rex, 61, 63, 66. Hieronimus enim, 61. Et fratrem uxoris sue, *ibid.* Exoris etiam et amicorum necessariorum sanguine poluitur, 62,

63. Quam crudelis in Iudeos, 67. Sub Augusto regnum Iudeorum accipit, 66. Idumaeus et Arabi genere, *ibid.*

Quo consilio genealogias Iudeorum combusserit, 71. De Christo nato sollicitus conturbatur, 76. Ius caedes fugiens Christus in Egyptum profugit, et exsulat, 78.

Herodes Pharisaeus, uxoris sue cognationem, et fratrem etiam Iheroram neci dedit, 78, 79. Ut prius immissa divinitus plaga mortuus sit; et de ejus regni divisione, 80, 81. Ejus paulo ante mortem horrenda adiudicata crudelitas, 81. Etiam in si cum suum tertium, 82. Uxore sua repudiata filium regis Arete, fratris Iphiippi adhuc viventis conjugem sibi conjunxit, 87. Natalem suum celebrat, et quid hunc inter actum, 88. Penas parcidii Joannis dat, beli a sacro victimus et regno pulsus, 90. Cum eadem perpetuo mure atque exilio, 147. Herodes idem et Agrippa, 151.

Herodianus grammaticus, 266.

Herodias, et ejus filiae salatio, 87, 88. Diutius hic vixit, postea futuri sacrae integris reservata, 89. Ejusdem filie salatricis mors horrenda *ibid.*

Heron discipulus Originis, martyr, 331. Heron Aegyptius igni combustus martyris coronam adeptus est, 331. Heron episcopus Antiochenus, 258.

Hesychius Ililarionis discipulus celeberrimus, 708.

Hesychius Aegyptius antistes, martyr, 461.

Hierax Aegyptius episcopus ad quem dedit epistolam festam sive paschalem Dionysius Alexandrinus, 409, 410.

Hierarchia quid sit, 167.

Hieronymus Ephesiensem principem ex persecutore Pauli fit Christianus et quomodo, 176.

Hierosolyma refecta, 65. Hierosolyma vastata ac directa, 67.

Hierosolymorum vastities quibus Christi verbis praenuntiata, 235. Eversio per Vespasianum et Titum, 225, 226. Signa quae exim portenderint, 227, 228. Ejus calamitatis peculiares commemoratio, 229. Hierusalem tandem post supremam cladem Aelia vocata, 236. Expugnatam fuisse propter horrendam divi Jacobi caedem, Iudei prudentiores existimaverunt, 198.

Hierotheus vir divinus et Paulus valde familiares, 167.

Hilarius monachus in Palæstina; et de ejus philosophia, 707, 708.

Hilarius Pictaviensis, vir divinus, 711, 713. Exsili causa solum verit, 760.

Hippocrateus qui locus, 81.

Hippolytus Portuensis episcopus, 363. Ejusdem martyrium et verba cum ad supplicium traheretur, contra Novatum, 395. Resistit Novato, *ibid.* Ejus scripta, 530.

Historia plurimi facienda, 34. Ejus scups veritas, 43.

Historia Ecclesiastica primum ab Eusebio scripta, 456. Ecclesiastica quando a Nicephoro componi coepit, 53. Quantum ceteris praestet, 57. Historia Judæica synopsis, 54. Historiam sacram perpetuam scribere, neino unus a Christo nato conatus est, 36. Profanam scribere laudabile, sacram laudabilis, 33. Historias scribentibus habenda gratia, 35. Historia Iudeorum repetita, 66, 67.

Historici ecclesiastici an omnes resperxerint utilitatem publicam, 54, 55.

Homerita, qui dicti, 607.

Hominum vita instituti genera duo, 158.

Honorustani quinam appellati, 804.

Honorius urbis Constantinopolitanae praefectus, 790.

Hormidas episcopus martyr, 616.

Hosius, civitatis Cordubæ in Hispania episcopus, missus

in Orientem a Constantino ad componenda Alessandri et Arii dissidia, 556. Redit ad imperatore rebus infectis, 559.

Hosius Hispanus et Progenes Sardicensis, et de eorum responsu quoad communionem Athanasii et Pauli, 696. Ab episcopis orientalibus damnatus, et cur, *ibid.* Syrmensi synodo perivitus adiuit, 750, 755.

Humanitas Iesu Christi quomodo astraratur, 96.

Humiliati sub potenti manu Dei, 312.

Hymnus provincial Telesphori sortitur, 238.

Hymenaeus in episcopatu Hierosolymitanus Mazabbanus successit, 376, 452.

Hymnus angelorum : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax in hominibus bona voluntas.*, 73.

Hymnorum cantus apud primos Christianos, 159.

Hyphasis fluvius, de ejus origine, luxu et virtute, 725. Hyrcanus, qui et Joannes dictus, Simonis successor, Hierosolymorum oppugnatione ab Antiochio rediuit, 57. Ejus filii et mors, *ibid.*

Hyrcanus Alexander illius, deses, a matre pontificale cohonestatus; tandem fratri Aristobulo regno cediuit uirtus, 58. Restituitur, 59. Idumæam subegit, 62.

I

Iheri qui, et quomodo idem in Christum complexi, 604, 605, 606, 607.

Ignatius Antiochenus, post Evodium, Ecclesia praeditur a Petro : is creditur, quem puerum Christus in meum discipulorum ad simplicitatis imitationem statuit, 192. Ignatius Antiochia Romam delatus propter Christum hec devorandus objicitur; et de epistolis ejusdem, 249, 250.

Imago Servatoris Christi, nulla manu interveniente picta, ad Abgarum datum, 145. Itemque aliam ejusdem et Matris Virgini per eximium pictorem depictam accepit rex Persarum, *ibid.* Imaginis vir et virtus non tantum perficit quantum veritatis ipsius representatio siue exhibito, 50. Imagines Christi, Virginis Matris, Petri item et Pauli piuissime dicitur Lucas, 210. Sanctorum apostolorum, 467. Imagines per Pilatum in Hierosolymam illatae, 149.

Imperator quibus rebus verissime declaretur, 5. Imperatoris cum aliis viris principibus comparatio, 19. Imperatorum prius Christianus quis, 574. Quinam Antonino Pio successere, 266. Imperatorum Constantini et Constantii studium egregium in Christianam religionem, et de eorum opinionebus, 728. Imperatorum Romanorum catalogus, ut alias alii ordine successerit, 574. Imperatorum palinodia seu recantatio et penitentia, 472.

Imperium Galli et Volusiani, Æmilian, Valerian, et Galieni, 348. Imperium Romanum a Plutarcho Charonio quomodo extollatur, 9. Maxime floruit, ab ipso Augusto tempore efflorescente Christiana religione, 295. Ejusdem plague graves post tyrannorum in Christum furorem irreconciliabilem, 463. Clades item, 471.

Impietatem primorum hominum plague multifariam eis immissa satis declarant, 46. Impietas Simonis magici quanta, 154, 155. Maximini maxima, 478, 479. Novati, 592. Impietatis crudelissima exemplia, 56, 57, 58.

Impositio manuum, 131, 133, 134.

Incarceratio Verbi Dei, salutis nostræ gratia, sine carnis tamem placitis, 47.

Incredulitas apostolorum quoad resurrectionem Christi a nulliter nuntiatam, 116.

Inde euuchi martyrium, 46.

Indignatio divina in Ecclesiam corruptam, 412.

Indolis optimæ Institutio optima, 546.

Indorum ratio, Bartholomæ doctrinæ expers, quomodo ad piam Christianæ fidelis professionem adducta, 607, 608, 609.

Infantes contruidat Herodes, 78.

Indolidibus bella, fames, pestilentia, horrendæ quidem sunt calamites; fidelibus vero, exercitia fidei, 411. Infideles invicem inhumanissimi, grassante pestilentia, 412.

Ingenita duo, secundum insaniam Manetis, et que, 427. Ingenita quatuor, iuxta Marcionem, et quiunque iuxta Apellem ejus sectatorem, 326, 327.

Ingenius martyr, 381, 582.

Injuriarum alius illata, suum esse reputant qui ex praescripto et voluntate Dei vivunt, 482.

Innocentum caedes visa et predicta ab Jeremias in persona Rachelis, 78. Eam cum inhibere potuerit, Deus latens propter bonitatem toleravit, 78.

Interrogatio inculta, et responsio improvida, sequitur sibi remissum concedunt, 557.

Inventio sancte crucis, 593, 594.
 Invidia optima quaque apparet, 3. Invidia adversus apostolos Jesum predicantes, 132.
 Invocatio Dei Verbi, 55.
 Ira Dei in securitate vita non sentitur, 442.
 Irenæum martyrium, 458.
 Irenarchæ officium, 276.

Irenæus episcopus Lugdunensis quid de Joanne apostolo scribat, 240, 241. Ejus scripta, et quonodo ejus quoque scilicet prædictiones et vaticinia divinitus, quæ prope fidem excederent, sint adita, 229, 500.

Irenæus ad Victorem de non statim ejiciendis ab Ecclesia sentientibus diversa, 339. Pacis studiosissimus, quonodo tranquillitatem et concordiam Ecclesie restituerit, exempla successorum sanctorum apostolorum commemorans, 339, 340, 341. Quonodo Scripturarum divinitus inspiratarum meminerit; et de Apocalypsi Joannis, et de Septuaginta interpretum translatione, 300, 301, 302.

Isaac episcopus, martyr, 616.

Iscyrus præcipuus Athanasi accusator, 648. Repellitur, 651. Quid de eo scriperit Sozomenus, 652. Quonodo ab adversariis Athanasi apud Meroëtum episcopus est creatus, 693.

Iscyrious martyrum, 380, 382.

Isidorus Ægyptius martyrio affectus, 381.

Ismaelius, et de ejus pontificatu, 106.

Israel. Ad Israelis gentem cur primum acclitis et delectis discipulis Dominus accesserit, 93.

J

Jacobus, frater Domini, cognomento justus, ut fuerit Hierosolymitanæ Ecclesiæ creatus episcopus, 133, 133.

Jacobi duo, 133, 136.

Jacobi fratris Domini thronus ad multa tempora servatus, 407. Ejusdem prima inter catholicas epistola, 199. Martyrium, 151, 152, 196, 197, 198, 199. Oblias dictus, ibid.

Jacobi Alphæli Ulii provinciae, acta et martyrium, 203.

Jacobus Josephi fabri filius, 133.

Jacobus episcopus, et martyr, 616.

Jacobus Nisibis episcopus, et quonodo precibus suis eam ab obstinatione Saboris vindicaverit, 744.

Jactantia Samosatensi, 425.

Jejunium Christi in solitudine, 91.

Jejunio (de) controversia, 339.

Jentaculum Domini cum discipulis iuxta mare Tiberiadis, 119.

Jesus quidam vir nomine, Væ, vñ Hierosolymis exclamat, 228.

Jesus, Nave filius, successor Aaronis, 54.

Jesu cognominatio Nave soli sapienter inditæ, 48. Divinae Jesu et Christi appellaciones quonodo intelligantur, 48, 49. Jesu nomine ubi accipit Dominus, 75. Jesus crescebat sapientia et gratia, quonodo id intelligendum, 79. Parentibus triduum invitus, se eis dolentibus exhibuit, ibid. Cum doctoribus legis disputat, annum agens duodecimum, 78. Cur baptizatus, 86. Quantum de Joanne occiso moorem conceperit, 89. In deserto quid agat, et de ejus tentatione, 91. Jesus Verbum Dei incarnatum suspensum est super lignum, 109. Jesus, hortulanus a Magdalena creditus, 115. Non vult se ab ea tangi, ibid.

Joachim et Anna parentes Mariæ Virginis, et eorum vita, 63, 64.

Joanna uxor Zebedæi, 114.

Joannes Baptista sextum agens mensem ad Mariæ salutationem subsilit et exsultat, 61, 65. Christo major habitus, 88. Joannes apud inferos quoque animabus vincit salutem per fidem prædicaturus, Herodem manifeste in faciem reprobavit, 87. Capite truncatur, 88. Eius sepultura, 89. Ejusdem præconium, sanctitas, doctrina, 85. Baptismus, 86. Summa ejus officii et prædicationis ibid, 87. Cur in spelunca conservatus alterum cum dimidio annum agens, 76. Cibus ejus, et tegumentum, 79. Apud inferos præsentiam Christi prædict, 91. Ejusdem genus et propinquitas, 133, 136. De Joanne Baptista testimonium Josephi, 90, 91.

Joannes evang. Joannis evang. dominus, Virginis matris ad omnium usque perpetua mansio, 151, 154, 155. Joannes apostolus, et de duabus epistolis, item et Apocalypsi Joannis presbyteri, 252. An matrimonium contraxerit, 212. Quibus de causis Evangelium scriperit, 213, 214, 216. Quid de ejus epistolis, 213, 216. De Apocalypsi ejusdem, 216. Ex Patmo redit Ephesum, Ecclesias ibi recturus, 210. Non sustinuit ingredi halneum in quo Cerinthus lavabat, 244, 263. Exsul in Patmo, 257. De ejus morte, seu immortalitate, 120. Ephesi quiescit,

538. Res ejus gestæ, mors, et translatio, 203, 206, 207, 208. Joannis evangelistæ locus: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te, explicatus, 208.*

Joannes presbyter cognominatus, 301. Quænam ejus scripta, 292. Eadem tribuitur Apocalypsis a Diouysio Alexandrinio, 414, 415, 416, 417.

Joannes monachus criminatur Athanasii, 647.

Joannes, qui et Marcus dictus, Paulo et Barnabæ inserviebat, 163.

Joanni Iudea successor succedit Jonathas, 56.

Joannes Melitii successor exilio mulctatus a Constantino, et cur, 660.

Joannes episcopus, martyr, 616.

Jonathas succedit in locum Joannis fratris; ejusdem res plæclare gestæ, et mors, 58.

Jordanis fontes, 406.

Jose Josephi fabri filius, 133.

Josephus vir Mariæ, qualis, 64. Matre et pueru recipiis, in Ægyptum profugit, 78. Ventre Mariæ tumescente, saxis, meditatur occultum ab ea dissidium: sed angelus mysterium declarans, anxietatem eam seu solvit, 65. Joseph et Maria sponsa in patriam eunt ut censantur, 73. Bethlehem posthabita, cur Nazareth incolat, 69. Ejusdem genus, 133.

Josephus diaconus, martyr, 615.

Josephus, Caiphas ducus, et de ejus pontificatu, 106.

Josephus historicus veritatis amator, 80. Josephus in universum divinas Scripturæ consona scribit, 152, 153, 154. Comprobat Christi prædictiones, 236. Quanto in honore a Tito habitus, 210. Josephi apud Hebreos historicus veritatis amans testimonium de Christo, 124. Judicium de Judæorum sceleribus, 232. De sancto Jacobo testimonium, 198, 199. Ejusdem libri, et quæna ejus quoque mores fuerint, 161, 162. Quid de eodem scribat Suidas, 163.

Judea sola sub dominatione Herodis, 61.

Judæus mortuus se simulans, vere mortuus effectus S. Gregorii precibus, 108. De Judeo, cui manus exarcens decidit, 470. Judei libertate donati, 58. Quanto tempore post Christum bello impetranti non sint, 226. Præcipue Christianis infusi, 974. Christi corpus furto sublatum esse divulgent, 116. Sub Claudio, Neroni et Felice quam gravia persessi, 176, 177. Ex Hierosolymis missis per omnem terram viris dispositis, vulgantur Christianorum dogma esse ἀπόστολον, 289. Contemptores longanimitatis Dei, 236. Ex propheticis lora aperta de Christo sustulerunt, 289. Judeorum in Dominum Iesum rabies, 107, 108. Temeritas in Christo necando, quanto malorum causâ, 148, 149. Jussi a Caio Cæsare effigiem ejus in templo locare, 147, 148, 149. Tunulus inde quantus, ibid. Judeorum Pontifices ab Aaron usque ad Jacobum fratrem Domini, 136, 137. Regnum quanto tempore sub ditione alienigenarum ex Herode progenitorum, 227. Eorum clades quibus signis predicta, 227, 228. Cladis particularis expositi, 229. Eorumdem captiuitatis ex Josepho, 230. Judeis mala quanta per illatum illata, 149, 150.

Judeorum Alexandriae incolentium, et Græcorum seditione unde nata, 147. Judei Diocæsaræs a Gallo Cæsare victi, 758. Judeorum duces in potestatem Romanorum redacti, 66. Providentia in sepulcro muniendo, et corpore Christi asservando, 112. Romanorum societatem petunt, 56. In eorum potestatem rediguntur, 66. Eorum adversus Romanos quonodo motum sit bellum, 225, 226. Judeorum novæ calamitates et clades sub Trajano apud Alexandria, Ægyptum et Cyrenen, 284. Et in Mesopotamia, 255. Eorum qui perierunt, numerus inuisi, 235. Suprema sub Adriano interocio, 256, 257.

Judeorum historia brevis, 54, 66, 67. Neroni rebellies, 226. Christi hostes, ibid. Constantini transitionem ad Christum criminaatur, defectionem ab idolorum cultu laudent, 49, 532. Convincuntur et convertuntur a Silvestro, 49, 533. De duobus Judeis, altero qui per arcana, altero qui a pueris mirifice baptizatus est, 276, 277. Judeorum judicis quot, 54.

Judas Mathias filius; ejus gesta præclaræ et inors, 56. Succedit ei Joannes, ibid.

Juda, qui Thaddæus et Lebbæus dictus, provincie et mors, 202, 203.

Judas Gaulanites censum Cæsaris aversatur, 69.

Judas cognatus Christi, 245.

Judas Josephi fabri filius, 133.

Judas Galileus, et ejus mors, 133.

Judas historicus ecclesiasticus, et de ejus scriptis, 353.

Judas Iscariotes, et de ejus proditione, 106, 107. Panem I omni contra Dominum, non panem Dominum ut reliqui apostoli, sumpsit, ex Augustino, 109.

Eneralitis prohibitum, 297. Matrimonio junctis pauciora contingunt charismata et dona, 138.

Mattheus quando, quomodo, et quo idiomate Evangelium scripsit, 213. Ejusdem provinciam, gesta, et martyrium, 203, 204, 205. Evangelium Hebraice scripsit, 253, 331, 368.

Matthaei nomen sibi arrogat Fulvianus ad Christum conversus, 203.

Matthias pro Iuda ut in numerum duodecim Apostolorum, sit cooptatus, 131. Ejusdem acta et martyrium, 203.

Mathias Assamonei filius vincit Antiochum, fuedassimeque urbe expellit, 56.

Matthias Theophili filius, pontifex, 68.

Matthida nobilis cum liberis baptizatur a Petro, 191.

Maturus, martyr generosus, 306, 509.

Maxentius Theodorae frater, 462. Augustus renuntiatus, 467. Ejusdem facta Roma quam fœda, 468, 469. Maximinum libidine simulatur, 470, 471. Quomodo ex-pugnatus a Constantino Magno: et de ejus interitu, 482, 483, 484.

Maximianus Herculeius cur a Diocletiano in socium imperii adscitus, 413. Constantem Chlorum imperatorum sanguinis generum quomodo sibi legerit, 462. Ejus filii, ibid. Ejus audacia quomodo coercita, 480. Ejusdem mors, 467, 468.

Maximina una ex conjugibus Montani, prophetissa dæmoniaca, 319, 320. Ejusdem mors, 521.

Maximinus Alexandriæ episcopus, successor Dionysii, 422, 432.

Maximus septimus ab apostolis apud Antiochenos episcopus, 258, 314.

Maximus imperator in Christianos seviens in primis Ecclesiastum episcopos petebat, 568, 374. Occisus cum filio, 375.

Maximus Diocletiani gener Maximinum et Severum habuit filios, 462, 463.

Maximus Galerius filius quomodo vita functus, 467, 468. Crudelitate certavit cum Maxentio, primasque in flagitis ferre studuit, 469, 470.

Maximus Orientis tyrannus edictum pro Christianis probat, et quomodo, 474. Persecutionem renovat, 476, 478. Ejusdem sumnum in Deum odiu unde maxime colliguntur, 478. Constantini et Licinii constitutionem pro Christianis graviter fert; et quæ ejus hac de re Sabino scripsit, 486, 487. Praecepis perversitas et motus contra Constantium Magnum, 488. Ejus post turpem e prælio fugam in sacerdotes suos ac vales saevit, 497. Ejusdem edita, periculo evitato, 497, 998. Interitus, divina vindicta permissus, 499. Ejus status communitate, et fuligine oblite, 500. Liberi, propinqui, amici, cæsi, ibid.

Maximus Hierosolymitanus episcopus, 374. Cum Athanasio communicat, 740.

Maximus Diopolitanus quomodo patriarcha Hierosolymitanus creatus, 641.

Maximus scriptor ecclesiasticus, et de ejus scriptis, 533, 536.

Mazabhanes post Alexandrum episcopus Hierosolymitanus, 376.

Medici crudelem in modum interferti, 472.

Medorum monachia, 51. Quandiu substituit, 62.

Meletius ex Sebastia Antiochum quomodo sit translatus, et eodem ejecto, episcopatum ibi obtinuerit Eu-zolius, 801, 802, 803. Quid de Melito hæsiarcha ejusque sectatoribus synodus Nicena decreverit, 571, 581, 582.

Melita insula, et quomodo Paulus in ea mordetura serpente, 186, 187.

Melito Sardensis episcopus Christiani dogmatis defensor, 260. Ejus opuscula, 294. Prælaria ejusdem ad Antoninum verba pro Christianis, 294, 295.

Melito eunuchus Sardibus quiescit, 358.

Melitianni et Ariani fôrds inueniunt, et commune bellum adversus pium Alexandriae clerus suscipiunt, 642. Procedente tempore disjunguntur, et quomodo, 642. Ad-versus Althaianum quænam instituere crimina, 647. Conquievere, minus imperator verentes, 649.

Melitius Eustathio Sebastiensi successit, 798.

Melitius Ponticus, mel Atticæ, in præclaris studiis perfectissimi viri exemplar, 433, 434. Virtutes ejusdem, ibid.

Melitius a Petro Alexandrino Ecclesia exactus, per quas causas, 537. Favet Ario, 534.

Melota indumentum monachorum, quid significabat, 701.

Menander Samaritanus magus, discipulus Simonis, Servitoris nostri honorem sibi vindicare couatus, 211.

Menas diaconus Arii sectator, 359. Menæ delubrum solendum, 520.

Mendacium saepenumero viacti, et quando, 553.

Menophantus Ephesi episcopus Arium etiam post sy-nodum secutus, 569. Cur depositus, 697.

Mercuria, multorum liberorum mater, martyr, 581.

Meretricula a dæmonie correpta per orationem S. Gre-gorii sanata, 408.

Mervazanes Armeniorum episcopus, 396.

Mesenorum insula, 723.

Mesopotamia cur sic appellata, 722.

Methus senis admirandi simul ac venerandi. martyrium, 580.

Metrodorus, Marcionis errorem secentus, martyrio per-fungitur, 276.

Metrophanes episcopus, 541.

Michaeli archangelo dux extractæ ecclesiae a Constantino; et qua de causa, 520, 521, 523.

Michaelum cur sic vocatum, 521.

Miles episcopus cum ducentis quoiquaginta clericis martyr, 616.

Milites peregrinos primus aluit Ilireaus apud Hebreos, 62

Milites etiam martyria perpessi, 446.

Mileniariorum origo, 243, 252, 253, 413.

Milles episcopus qua de causa in Ægyptu se conu-lerit; et quantus vir ibi exstiterit, 616.

Miltiades contra prophetas Montanistas, 522. Ejusdem libri, 322, 323.

Miltiades episcopus Romanorum; et de constitutione ad ipsum a Constantino missa, quod syndicos de Ecclesiis concordandis celebrandas, 507.

Ministerium sacram veale apud Judeos, 106.

Miraculum ad hunc usque dieum durans, 460. Miraculum Lazari mirificum, 99. Miraculum a S. Silvestro editum, praesente imperatore, Helena ejus matre, et Judeis centum et viginti, 498. Miraculum quod in subscrip-tione Actorum concilii Nicæni accidit, 580. Miraculum ingens de puero in templo Clementis per annum ser-vato, 248. Miraculum legionis Christianæ, sub Antonio, 298, 299. Miraculum lavacri a Trajano confecti, 255. Miraculum Asterii, 403, 406. Miracula multa Gregorii Mirici, 408. Miracula Pauli qua Ephesi edit, 173. Miracula funis B. Virginis conseuta, 169, 170.

Miracula Narcissi, 384. Miracula multa per apostolos edita statim atque missus Spiritus sanctus, 154. Crucis salutifer, ab Helena inventus, 594. Unius ex tribus cru-cibus a Constantino fabricatis, 601. Miraculorum omnium maximum ad fidem Divinitatis faciendum, 99. Miraculum admirandum et supernaturalium Domini nostri succincta commemorationis, quibus certissimum divinitatis eius perhibetur testimonium, 97, 98.

Mnestius Aurelianii notarius proper quid occisus, 423.

Mocius martyr, 520, 616.

Modesti scripta adversus Marcionem, 294.

Monachus, nisi operetur, auro similis, 707. Monachi qui in Palestina et Syria doruerint, 707. Celebriores apud Armenios et Paphlagones, atque Pontum, 709, 710, 715. Monachorum vita ubi primum et a quo instituta, 256, 257. Monachorum præcipuorum Ægypti qui Nicænis decretis firmiter adheserunt, nomina, 702. Monachorum indumentum quid indicet, 704.

Monarchia, Chaldeorum, Medorum et Persarum, 51.

Monasteria qua dicuntur, 621.

Monastica vita. Vide Vita.

Monocerotis descriptio, 724, 725.

Montanistæ, Montani discipuli, 319.

Moutanus apud Phrygas pro propheta habitus, 313. Ejus haeresis, que Cataphrygas, hoc est, Phrygum, seu secundum Phryges nominatur, 319. Eius uxores duo prophetæ dæmoniacæ, 319, 323. Refutatur ab Apollinarium antiæ Hæriopolitanæ Ecclesiæ, a Milliade, Apollo-nio, et Scapione, 316, 325, 326. Ejus obitus qualis, 321.

Mons Vesuvius quando ruptus, et quantus ejusdem incendi effectus, 210. In Monte Galilee postremo Christus apparet discipulis, 120.

Monumento Virginis matris post triduum aperto, non comparuit corpus ejus sacrosanctum, 170.

Mores priuorum Christianorum, 157, 158, 159.

Mortui resurreximus per impositionem crucis, 594.

Mortui sanctorum pretribus exaltati, 299, 300.

Mors Petro prædicta, 120. Mors Virginis matris et Joan. Evangel. eadem, ibid.

Moyses Magnus Ilei spectator, 48. Præfiguravit nomina Christi et Jesu in Pontifice et duce sui, 49. Eius potestas quanta, 51. Omnibus Græcorum philosophus et Judaorum prophetis velutior, 286.

Mulier impudica marito nequam conjuncta, simul atque Christiana est facta, et marginis ad frugem perducit

non posset, simul et impudicitiae et marito nuntium remittit, 268. Mulier, horrendum spectaculum, necat, assat, et devorat infante in obsidione Ierusalem, 234. Ie. muliere que sanguinis fluxum paliebat, sanata simbria Salvatoris attactu; et de tropae et monumento collati in eam beneficia Christo, 406. Mulieres solitariae, et quid de ipsiis prodat Philo, 158. Mulieres sanctae, angusta ferentes, quoties ad vivitum Christi sepulcrum accesserunt; et quomodo inde probetur Resurrectio Domini, 113. Mulieres subintroductae quae dicantur, et quam damnosae sacerdotibus, 423, 426, 427.

Mundus, juxta insanum Manelem, quomodo conditus, 428

Munera Magorum quae, et quid indicent, 77.

Murus Semiramidis decantatissimus, 16.

Musani libri, 296, 297.

Musonius episcopus. etiam mortuus subscrivit manu propria Constitutionibus concilii Nicenaei; et quomodo, 580.

Mysterium sanctissimum Trinitatis paucis, sed gravibus accommodatisque verbis ostenditur, 44.

N

Narcissus episcopus Hierosolymitanus, 314, 315. Ejus miracula, 353, 354. En profugo et non apparente creaturae epi-copi Hierosolymis, 355. Ex fuga reversus, ibid. Centum et sex natus annos Alexandrum sibi substituit, ministerium obire nequians, ibid. Centum et sex annos, 356.

Narciso Irenopolitano cur et a quo abrogatus episcopatus, 697.

Narcissus, Neroniadis episcopus opinionem Arii secutus, 569.

Natalis orthodoxus prelio ingenti episcopus ab hereticis conduceatur, 318. Is aliquoties a Christo in somnis admonitus, tandem angelorum plagi correctus in frugem rediit, ibid. Pienitentia ejusdem, ibid. A Zephyrino episcop. Romano in gratiam Ecclesiae recipitur, ibid.

Nativitas Christi duplex, 44. De qua tractetur hic, ibid. Nativitas Domini nostri Iesu Christi admiranda et divina, 73.

Natura et tenuitas hominis vi nativa ad altitudinem contemplationis aspirare non potest, 96. Naturam et conditionem nostram accepit Dei Verbum, fatalibus tamen peccatis inquinantibus exceptis, 47.

Nave solus cognominatus Jesus, imago fuit veri Iesu Servatoris nostri, 48, 49.

Navigatio Pauli Italiae, 183.

Navium dedicatio, 187.

Negatouli triplici Petri quomodo medeatur Dominus, 119.

Nemesion inter latrones educatus, martyr inter prædones mediis igni exustus, 381.

Neon, Seleucie pontifex, ad deponendum episcopatum quare et a quibus damnatus, 796.

Nepos episcopus Aegyptius, et de ejus heresi, 413, 414.

Nepotianus, summam rerum administrationem Romæ assecutus, necatur a Magnentio, 745.

Nero Petrum et Simonem Roma exigit, 179. Mox Simonem complectitur, ibid. Paulum audit et absolvit, 288. Cedit tandem, 189. In Christianos admodum sevus, 192, 193. Favet Simonem, 193. Ejus impietas, impunitas, turpitudine, et crudelitas etiam in suos, 194. Existit primus Christianorum persecutor, ibid. Quinam ejus successores, 229.

Neronia civitas, nunc frenopolis, 569.

Nervæ imperium, 210. Ejusdem acta, 211.

Nestor juvenis Thessalonice civilis benedictus a Demetrio, Lyavrycto, martyrium sustinet, 460.

Nicæna fides. Vide Fides, Synodus.

Nicolaus unus ex septem diaconis, et de ejus heresi, 214.

Nicolaus Lycæ episcopus, vita, morum simplicitate, neenon miraculis perquam celebris, 61, 632.

Nilus epi-copus Aegyptius, martyr, 461.

Nilus flumen, de ejus origine, fluxu, et aliis multis, quæ in eo reperiantur, 724.

Nisibis a Persis oppugnata; et de lis quæ expeditio nem eam subsecuta sunt, 745, 746.

Nobilitas sue adinodum studiosi Judæi, 72.

Nomen Christianorum quam antiquum, 51, 52.

Nomina Dei, ejusdem hominis Verbi, Christus scilicet et Jesus, longe autem ab ipso usque Moyse symbolicæ et sub certis indicis in honore et pretio habita fuerunt, 48, 49.

Notarius falsus contra Christianos quomodo punitus,

423. Notariorum usus in synodis, 422.

Novacula in caput Domini non ascendit, 123.

Novatiani presertim qui Christianum alijoraverant, spem salutis denegarunt, 394. Novatianis consubstantiale profertibus quæ mala illata, 782, 783.

Novatus in petitione episcopatus repulsam passus in haeresim prolapsus, 391. Astute imaginari et subreptitum episcopatum consequitur, ibid. Eger in lecto decumbens baptizatus, ibid. Presbyterium tempore persecutionis posthabuit, 392. In Eucharistia communione per adjurationem sibi Christianos obstringit adversus Cornelium episcopum Romanum, ibid. Impietas ejus deprehensa et refutata a Maximo presbtero, et Urbano, Sidonio ac Celerino, ibid. Damnatur ejus haeresis a synodis Romæ et in Africa coactis, 394. Ejus impurissima de Deo doctrina, 399, 400.

Nuptia spirituales secundum quosdam haeresiarchas, quæ, 283.

Numeriani imperium, et in Babylam episcopum servitiae, 450. Fuit ab Ecclesia Christianorum exclusus a Babyla episcopo Antiocheno, 451. Intermititur a sacerdo, ibid.

O

Obrectatores Constantii post obitum ejus, refutantur, 806, 807.

Occidens ab Oriente per secessionem divisus, 701.

Occidentis urbes Nicenum decretum integrum reliquerunt, 675.

Oculi Christi Domini quales, 123.

Odenati res gestæ et interitus, 421.

Olea ecclesia a quo constructa, 511.

Olympianus episcopus, 541.

Ophoūstov præcipua difficultas in synodo prima Nicena, 569, 570. Explicatur ab Athanasio, 574, 575, 637, et Eusebio Pamphili, 577. Ophoūstov etiam in Scripturis divinis invenitur, 578, 580.

Ophoūstov Consubstantiale, διοτούστον Similesubstantiale, an differant, 729, 730, 750, 751, 554.

Onesimus sub Domitiano martyr, 210.

Onesimus Byzantius episcopus, 540.

Orias pontifex et Tobie filii, causa dissensionis Judæo, 53.

Opes publicas melius a privatis pluribus haberi quam intra unum principis claustrum reservari, dicebat Constantius, 531.

Oppianus poeta, 266.

Opus hoc æternæ sapientiae acceptum fertur, 37. Ejus divisio, 38. Quando perfectum, 43. Quibus operibus Christus Dominus verus homo, perfectusque Deus iudicatur, 96, 97.

Oraculum Apollinis Didymæ quale responsum dederit Licinio, 512. Oraculum Simeoni eilium, non prius eum moritum nisi videret Christum Dominum, 74. Sacris oraculis in divinis rebus habentia filies, 43.

Oratio Christi paventis, 105. Polycarpi rogum consenserunt, 274. Orationes et precationes constanter incumbunt apostoli, mulieres, et ipsa Maria Mater, sublato in colos Jesu, Paracletum expectantes, 120. Oratio Melitonis ad Antoninum, 291, 295, 296. Item et Apollinaris ad euangelium, 296. Christianorum quam e'lcax, 298, 299, 500.

Oratoria Judeorum sibi arrogat, dicatque Iauis, 148.

Ordinatio Stephanii et aliorum sex virorum, 135. Et Jacobi fratri Domini, ibid.

Oreste per Ignem martyr, 458.

Orestia et Orestæ populi qui, 748.

Orientis urbium status sub Constantio, 674, 675. Orientis Ecclesiæ et Occidentis dissensio quanta, 695, 696, seqq.

Origenes Clementis Contextoris discipulus, 532. Adamantius dictus, 344. Origenes a puero studia atque exercitia; quomodo etiam adolescens sermonem veritatis professus fuerit, et sese pro Christo ad martyrium subeundum preparaverit, 346, 347. Ejus patrimonium fisco aggregatum, 347. A femina locupleti adoptatus, 348. Frequens in oratione, ibid. Etatis anno xviii catechistes Alexan triæ factus, 348. Ad fortitudinem animavit martyres et in carcere et in suppliciis, ibid. Christiani philosophi exemplum, 349. Libros ethnicos omnes vendit, sacris deinceps litteris operam daturus, 349. Ejusdem studium, labor et sonus, 350. Vitam severam et austera exigit, ibid. Quonodo seipsum castrarit propter Christum, ut scilicet celibat peragere posset vitam, 352, 353. Roma fuit, Zephyrino Ecclesiam regente, 357. Ejusdem in sacris litteris profectus, et de sextupla ab eo dicta Scripturarum translatione, 357, 358. Ambrosium Valentianum ad sa-

nam fidei doctrinam perduxit, 339. De discipulis ejus, *ibid.* Origenes quas de suo in Grecorum litteris studio commoget, 361. Cur in Arabiam venerit, et quomodo Cæsareum nondum presbyter sacras litteras publice in Ecclesia exponendo tractarit, 362. Quænam scripta sacram litterarum litterarum Alexandriæ exposuerit, 363. Testamentariorum sive Canonicularum Veteris et Novi Testamenti Scripturarum quomodo meminerit, 364, 365. In Palestina presbyter ordinatus, 367. Ejus successores in schola Alexandrina, *ibid.* Origenis scripta in Palestina, et alii ejusdem libri, 367, 368, 369. Origenis Cæsareæ Palæstinae docentes discipuli multi, et qui, 369. Quanto in pretio apud magnos episcopos fuerit, 370. Ejus lapsus admirandus, 373. Beryllum ab errore revocat, 371. Arabum quoque hæresim refutat, 372. Et Helcesaitarum, 372. Quomodo ad tribunal martyrii consistens, pietate Christiana abjurata, a seipso degenerarit, 383. Origenis errores et blasphemias, et quomodo sub Gallo vitam finierit, 384, 385.

Orvius apud Hungaros quid vocetur, 743.

Othonis imperium, 229.

P

Pachomius episcopus Ægyptius, martyr, 461. Celeberimus monachus, vilæ Tabennæsiotarum auctor, 204, 705, 706.

Paeius monachus illustris, 704.

Palea quid notent, 87.

Palinodia patræ in Christianos persecutionis, 475. Palinodia et recantatio Eusebii et Theognidis, 633.

Palmas, Ponti ecclesiarum antistes, 337.

Pambio monachus celeberrimus, 704, 707.

Pamphilus presbyter, eruditione juxta et vite instituto philosophus Christianus, 453. Martyrium ejus pro Christo Eusebium sororis ejus filius copioso scripto pecuniali est prosecutus, 456.

Pamphylius Cæsareiensis pater Eusebii, martyr, 461.

Pan simpa, et quid de eo animali circumferatur, 723.

Pancratius Petri discipulus, 217. Siculorum Ecclesiæ prepositus a Petro, 192.

Pantenus ex Stoico Christianus Alexandriae sacras litteras docuit, ad Indos usque Evangelium propagavit, 331. Pantenum librorum suorum patrem vocat Clemens Alexandrinus, 331. Vir beatus, 336. Non parum artibus profanis instructus, 361.

Pantaleonis, sive Panteleemonis martyrium stupendum, 457.

Papas episcopus, martyr, 616.

Paphnutius superiorum Thebarum episcopus quid suaserit Nicæna synodo, 571. Quid de sententia Tyrianae synodi adversus Athanasium dixerit, 632.

Paphnutius monachus, 704.

Papias Peiri discipulus, 217.

Papias Hieropolitanus, episcopus; et quæ ab eo, propter communem opinionem, scriptis mandata sint, 231, 232. An fuerit ex Millenariis, et ejusdem judicium de Evangelio Marc., 232, 235.

Papyrus diaconus martyr, 276.

Papyrus (Beatus) Sardibus humatus, 538.

Parabolarij vis, 93. Parabolarij omnium Salvatoris commemorationis, 100, 101.

Paracleti primitiae discipulis in faciem spiratae, et quando, 117. Quali ratione Quinquagesima quidam post Resurrectionem, decima autem post Ascensionem die, substantialiter ad apostolos venerit, 123. Paracletum se et divinum Spiritum nominavit Montanus, 519.

Paradise, primitiae et arrhabones quidam futurorum in celo mansionum et sedium, 110. Ejusdem situs, 725. Ubertas, 727.

Parentes Christi et in Bethlehem et in Nazareth habitate soliti, 73. Parentum primorum impietas, 46.

Parthenius episcopus, vita, splendore, humanitate et prodigis ingentibus clarus, 632.

Partibi Perside potuit, 83.

Pascha Christi in domo Joannis evangeliste preparatur, 104. Pascha primum, mysticum scilicet coniuvium, ubi institutum, 134. De dissensione inter Asianos propter ipsum exorta, 337, 538, 539. Illius celebrandi consuetudo obiunxit iuxta decisionem Irenæi, 339, 510, 541. Pascha Domini, r̄p̄t̄ t̄p̄t̄ t̄p̄t̄, 121. Celebrandum circa equinotium vernum, 409. Eodem tempore onnes celebrare voluit Constantinus; et cur, 553, 556. De ejus feiis quid constitutum in synodo Nicæna, 571, 582, 583.

Passio D. N. Jesu Christi quo anno exstitit, 123. Mysterium, 106, 107, 108, 109. In ea multa ejus divinitatis signa, 109. De eadem et morte Christi, locus ex Augustino, 110. Ex divinis Passionibus quasnam Christo ut

Deo, eidemque homini, et quasnam ut Deo ascribere conveniat, 109.

Pastor fidus, et de ejus officio, 120. Pastoribus praedicatorum Salvatoris Domini Nativitas, 73.

Patriarchis Christus cognitus, 52.

Patriarchi vicarius praefectorum, et de litteris ad ipsorum a Constantino missis quoad res Christianorum, 502, 503, 504, 506.

Patrophilus Scythopolitanus, Arii sectator, 534. Fidem Arii etiam post decreti synodum approbat, 539.

Paulinus Antiochenus abrogatus a Leontio, 711.

Paulinus Trevirorum in Gallia episcopus, ab Athanasio stat contra imperatorem et Arianos, 760.

Paulinus Tyri episcopus, post tyrannorum interitum, orationem domi compositam in medium protulit, 502. Arianos; et quid ad eum scripsit Eusebius, 531, 532, 533.

Paulonus, vir facundus; sana excidit doctrina, 712.

Paulus quando luce circumfusus, 134. Persecutor Ecclesiæ accrimus, 139. Ex persecutore Evangelii, vas electionis divinitus factus, *ibid.* Fit maximus Evangelii assertor, 140. In Damasco e muro demissus Judæorum insidias evitavit, *ibid.* Non statim ei credit Hierosolymitanæ Ecclesiæ, *ibid.* Insidias ab Hellenistis ei struuntur, *ibid.* Ejusdem et Barnabæ acta, 163, 164. Ut gentes ad professionem fidei perduxerit, *ibid.* Quid in carcere Philippensem, ab eodem gestum, 165. Nugigerulus existimat, 166. Causam apud Areopagitas dicit, et Christum prædicat, *ibid.* Dionysium Areopagitam episcopum Ecclesiæ Atheniensis facit, 167. Ut ex Oriente in Occidentem; et inde rursus in Orientem migrarat, divinum et angelicum annuntiantis sermonem, 172, 173. Ut Ephesus in Syriam vadens Hierosolyma pervenerit, 174, 175. Ei vincta Cæsarea prædictuatur, 175. Ut Ephesi sub Hieronymo præside ad bellas damnatos, cum eisdem depugnauerit, et divino auxilio vicer evaserit, *ibid.* Ejus Ἐπιτροπίᾳ, 175, 176. Hierosolymis cum esset, ut sese temporis et loco prudenter accommodarit, in eo quod ibi juxta veterem legis ritum vixit, 179. Gravibus catenis vinctus a tribuno concionabundus, quæ ei acciderit, disseruit, 180. Flagellatur, *ibid.* Ab Anania in faciem cœditur, *ibid.* Cum eis qui Hierosolymis venerant quomodo se defendens disputarit, 181. Ut Cæsaream ad presidem Felicem sit delectus, in custodiham conjectus, 180, 181. Causam apud eum dicit, 181. Apud Festum libere causa dicta appellavit Cæsarem, 182. Apud Agrippam regem et Berenicem concionem habet, 182, 183, 184. Ejusdem in Italianum traxit, et de naufragio ejusdem, 184, 185. Ut manus ejus in Iuscula Melita vice morsu violata: de Publio aliisque Pauli miraculis, 186, 187. Ab insula Melita navigio Alexandrino per Syracusam quomodo venerit, et cum primaris ibi Judæis sermones disputando contulerit, 187. Sistitur ad Neronis tribunal, et absolvitur, 188. Biennium Romæ permanet, regnum Christi citra impedimentum libere predicanus, *ibid.* Roma excedens quomodo rursus ad predicandi munus ierit; et de denuo Romam venerit, martyriumque passus sit: et de divinis ejus epistolis, 189. Triginta quinque annos in Evangelio laboravit, 190. Romæ una cum Petro martyrii certamen absolvit, imperatore Neroni, cui tertio post die apparuit; et quid inde secutum, 193, 195. Ejus vultus facieisque figura, 196. Epistola divina, 213. De illa quæ ad Hebreos dubitatum, 217. Uxorem salutat, et cur eam securu non duxerit, 211, 212. Eudem fuisse conjugem quidam negant, 212. Apocalypsis sua meminit in epistolis, 417.

Paulus, Simplex cognominatus, Antonii sectator, quantus vir existerit, 625.

Paulus episcopus, martyr, 616.

Paulus post Eusebium quomodo sedem suam receperit, Ariani autem Macedonium contra eum soverint: et ut denuo sit depositus et ejectus, 683, 684. Litteris Juli sedem recipit, 683.

Paulus imperante Constantio, per Philippum praefectum quomodo urbe abductus, et solum vertere coactus, 687, 688.

Paulus Alexandro Constantinopolitano antistiti quomodo successerit; abrogatus tandem, et exsul, 677.

Paulus Constantinopolitanus a Macedonio thronum recipit, 757. Rursus perpetuo mulctatus exsilio strangulatus Macedonianorum opera perit, 741, 749.

Paulus Samosatenus, de ejus heresi, et de prima contra eum coacta synodo, 420, 421. Convictus re⁹⁹ ad orthodoxiam, 421. Ut continuax, Aureliano approbante, si episcopatu excluditur, 422, 423. Denou in errore delabitur, 421. Rursus cumdem abnegat, 422. Convictus excommunicatur, *ibid.* Angelus habitus, 423. Mulieres habebat subintroductas, *ibid.* Mores et vita, 424, 425, 426.

Paupere (ex) nemo bonis artibus repente dives, 424.
Pax sub Gallieno, 403. Pax Ecclesia a quo excita, 341. Pax Christianis Dei beneficio, tyrannis extinctis, pars et conciliata, et qua eam subsecuta, 501.

Peccatorum mala praesentia, futuorum malorum premissa, 80. Peccatorum remittendorum et ligandorum protestas discipulis quando data, 117.

Peleus Egyptius episcopus, martyr, 461.

Pentecostes dies quo mysterio ab Ascensionis die est decima, 123. Ipso die cœlitus Spiritu sancto discipuli implentur, 131.

Pepuziani qui dicti, 319.

Perennius praefectus, mulorum nobilium intersector, 325.

Perfectio Christi propter quid, 116. Perfectio ex evangelicis præceptis, 93, 96.

Peripseus omnium, quid sit, 412, 413.

Perjurii tres juxta devotiones suas iusto Dei iudicio plectuntur, 334, 335.

Persarum regnum quando in monarchie formam redactum, 53. Exercitus contra Nisibim, et quomodo cynopes et culices oratione Jacobi episcopi in eum involaverint, 74. Persarum nonnulli quomodo Christiani facti sint, et martyrium subierint, 610, 611, 612, 613.

Persecutio prima Ecclesie Hierosolymitanæ, 139. Gravis in Christianos sub Domitiano, 237. Propinquorum Christi Christianorum sub Trajano, 245. Iuhabetur ex parte, 246. Maxima afflicti sancti martyres in Gallia, 303, 304, 305. Maxima Christianorum sub Severo, 345. Adversus Origenem gravissima coorta est, 549. Sub Decio, 377. Summa Christianorum in Agypto, 381, 382. Valerianus inhumanissima, 401. Persecutionem Christianorum cur Deus permittat, 423. Persecutio aioris prioribus sub Maximino, 478. Universalis sub Diocletiano, 413. Mores eorum qui in ea fortiter decertarunt, 444. Christianorum in Melitina urbe, in Syria, Africa, Mauritania. Thebalde et Agypto, 447, 448, 449. Diocletiani et Herculii quindiu duravit, 463. Sub Maximino quam gravis, 470. Quænam eam clades subsecuta sunt, 471, 472. Persecutio ac Acacio excita, 799. Georgii Alexandriæ Antistitis adversus Alexandrinos, 804.

Persecutores Jesu Christi non impune relictæ, 150.

Peritinx ex consulari viro episcopus, 511.

Pestilenta sub Domitiano quanta, 239, 240. Quæ Alexandria grassata est, sevisima, 411, 412, 413. In pestilenta per fraternalm charitatem, Christiani inter se fuerunt officiosissimi, 412. Quæ tempore Maximini grassata est, quanta, 480, 481.

Petrus objurgatur a Domino quad gladium, 107. Petrus et Joannes ad sepulcrum accurrerunt, et Christum resurrexisse credunt, 115. Et secundum mulieres post resurrectionem Dominus apparuit, 117. Ut e mari Tiberiadis ad Christum contendenter, 119. De fine et obitu Joannis quærens, objurgatur a Domino, 120. Eum de amore ter interrogat Dominus, et eur, 119. Ejus miracula, 141. Concio, 131, 132. E vinculis Herodis evadit, 152. Cum Philone Romæ congressus, 157. Cum Simone Magno congregatur, 178. Ejusdem nracula, *ibid.* Ejicitur a Neronе, 179. Ejus peregrinationes, ut sacrum Clemenciem ad se petrarexerit, et Romanum postea venerit, 190, 191. In evertendo Simone quoniodo se gesserit, 192, 193. Petrus et Paulus Romæ, sicut extremis Nero-nis temporibus inveniuntur, 192. Visunt Constanti-num imperatorem gravissime laborante; et quæ dixerint ei, 490. Uno eodemque die martyrium passi, 193, 195. Ejus statuta et vultus, 195. Uxorem ad martyrium abductam alloquitur, cohortatur et compellat, 212. Super Petro, Christi Ecclesie ædificata secundum Origenem, 365. Petri epistola una, altera dubia, ex Origenem, *ibid.*

Petri cubicularii imperatoris martyrium, 415.

Petrus episcopus Alexandrius capite plexus magnifice martyrum coronam est consecutus, 432, 461. Nulla ei justa objecta causa, capitis damnatus, 478. Conviciis et maledictis a Melitio proscinditur, et quibus de causis, 537.

Petrus episcopus, Eusebianus, adversus Athanasium productus testis, 635.

Phædrius Amasenus episcopus, 408.

Pharisei sub Alexandria Judæam administrarunt, 62. Cur ab Herode occisi, 79.

Phasaelius orbis Jerosolymitæ praefectus, 60.

Phæretrum B. Mariae Virginis, et de Judeo qui illud impie et irreverenter contrectavit, 170.

Philæas vir clarus, philosophus egregius, martyr illustris, 450. Ejusdem in carcere constituti ad suos paro-chanos testimonium, 450, 452.

Phileas Agyptius episcopus, martyr, 461.

Philetus in episcopal functione Asclepiadæ suscep-tus, 376.

Philippi et Bartholomæi provinciæ, 200. Martyrium patiuntur, *ibid.*

Philippi apostoli filii; et quid de iis circumferant auctores, 211, 212. Duæ ejus filii Hierapoli obdormiunt; alia ejusdem filii Ephesi quiescit, 338. Et septem diaconis unus, de ejus miraculis et virtute, 140, 141.

Philippos primus ex imperatoribus Romauis Christi religionem complexus, 371, 377.

Philippus episcopus Gortynæ, 291.

Philippus Constantinopolis praefectus ut se gesserit in ejectione Pauli, et introductione Macedonii, 687, 688.

Philippus praefectus heresiarcha Paulum Constantino-politanum suffocat, 749.

Philo in omni philosophia summus, 148. Idem pro Ju-dæis Romæ apud Caum orator, *ibid.* Qualia memorias prodiderunt de eis qui primum in Agypto Christi philosophiam professi sint et exercuerint, 157, 158, 159. Ejusdem scripta, et mores, 160, 161.

Philogonius ex caudice episcopus Antiochenus; vir pius et fortis, 510. Ab Ario nominatus haereticus, 551, 552.

Philonomi illustris viri martyrium, 450.

Philosophia monastica, 702, 703, 704, 705, 706 seqq. Philosophiam ne de nomine quidem uoverunt primi homines, nec virtutem, 46.

Philosophi olim differentia a reliquis vestitum habuerunt, 561.

Philostorgius Deo invitus; et quæ is scripta reliquerit, 35, 721, 722.

Phlacitus Autiochenus episcopus, secreto Arianus, 610.

Phœnix ubi reperiatur, 726.

Photinus Sirmiensis heresiarcha; et de ejus dogmate, 719. Ad exilium est damnatus, 755.

Pictores egregii Apelles et Lysippus, 23.

Pieriis clarus et celebris Alexandriæ presbyter, 433.

Pietatis posteris ad imitationem commendatur, 433. Pietatis aliis quibus primis temporibus præstiterint, 44. Pietatis primi præcōnes, et quid de ipsis scriptum reliquerit Philo, 157, 158, 159.

Pilatus Achæi successor imperante Tiberio, 82. De ejus actis contra Servatorem nostrum, 83. Ad eum vincitus manibus ducitur Jesus, et quid apud eum passus, 107, 108. Admonitus ab uxore, Dominum absolvere contendit, 108. Damnatus ad mortem, *ibid.* De Christi prodigiis Tiberium monet, 145. Per Sejanum defterat ad Tiberium, 148. Quæ mala Judeis conciliaverit atque intulerit, et ut is titata sibi mauu interierit, 149, 150.

Pinytus Grossiorum episcopus, 292.

Pionius insigni martyrio exornatus, 276.

Pisces, et de eaurum captura in mari Tiberiadis, 119.

Pityron monachus illustris, 701.

Plus Hygini successor, 238, 295.

Plato Antropophagorum episcopus, 205. Plebs eum lapidibus obrueret contendit, 549.

Plutarchus ex gentibus ad Christum conversus ab Origene, postea martyr, 348, 350.

Plutarchus Byzantii episcopus, 510.

Pneumatomachi qui dicti, 800, 801.

Polycarpus sectator Joannis apostoli, 27.

Polycarpus ad Anicetum Romanum venit; et quid de illo commoget Irenæus, 261, 263. Ejus martyrium, 270, 271, 272, 273 seqq. Ejusdem designatio testimonium, 250. Romanus fuit apud Anicerum episcopum, et cum ii in Pascha celebratione dissiderent, in fraterna lumen charitate et concordia manserunt, 340.

Polycarpus Byzantii episcopus, 510.

Polyrates Ephesi episcopus, 513.

Polyrates octavus ejusdem familiae et cognationis episcopus, 358.

Polyrates Ephesi episcopi ad Victorem episcopum Romanum epistola de feris paschalibus celebrandis, 537, 538.

Pompeius (Cn.), Aristobulo devicto, Hircanum in Ju-dæo regnum restituit, 59. Ejus modestia, captis Hiero-so ynis, 62.

Pomum de quo primi parentes nostri gustaverunt, 103, 104.

Ponens damus eidem plerumque quibus percamus.

Exemplum in morte filiæ Herodiadis, 89, 91.

Ponitentes in Ecclesiam admittuntur, 590. Suscipiunt li dignos ponitentes fructus ferentes, 591.

Ponitentes tempus Judeis a Christo concessum, 236.

Ponitentes præclarorum exemplum, 207, 208. Per eam aditos est ad Christi Ecclesiam, 374. Ponitentes corum

qui Christum in persecutione abnegaverant, 590. Poenitentiae ceremonia, *ibid.* Poenitentia tyrranorum, 472.

Pontifici pueri martyrum, 510.

Pontifex a Paulo, parties deabatus vocatur, 180. Pontifices olim ungi soliti, et cur, 49. Pontifices Iudaicarum rerum rectores, 55. Pontificum Hierosolymum ab Aaron ad Jacobum fratrem Domini, Hierosolymorum episcopum, et ipsum urbis captivitatem usque, nomenclatura, 156, 157. Pontificum sedition contra sacerdotes et primores civitatis Hierosolymianae, 177.

Pontificatus venalis sub Herode et successoribus, 68. Pontificatus Iudeorum collatio et successio, venalis anuatum facta, 106.

Porphyrius quæ de singulari Origenis in eloquentie et omnis generis artium doctrina studio scribat, 359, 360. Christianismum barbarum vocat, 360. Refutatio, 361.

Porcius Festus Felicis successor, et quomodo Paulum accepit, 181, 182. Causam Pauli expouit Agrippa, 182. Cum convicio Paulum ridet, 184.

Potiamque Origenis discipule memorabile martyrum, 351. Post martyrium Basili et aliis sanctis apparuit, 352.

Potestas in cœlo et in terra Christo Domino a Patre tradita, 110.

Pothinus episcopus Lugdunensis, nonaginta annos natus martyrum obiit, 299, 308.

Præcepta doctrinæ evangelicæ quem habeant finem propositum, 91, 93.

Prædicatione evangelicæ non impedimento fuisse Cæsarem scribit Tertullianus, 145.

Prædictiones Domini quoad desolationem Jerusalem, 253, 256.

Preudo insignis ad poenitentiam conversus mediante apostolo Joanne, 206, 207, 208. Prædones sicarii arte quadam Hierosolymis in quosvis grassantur, 177.

Præsepi animantium Deus Verbum excipitur, 73.

Presbyteri quidam sapientissimi et doctissimi, 453.

Presbyterium tempore persecutionis posthabuit Novatus, 392.

Primogenitus mortuorum et princeps vita Dei Christus, 122. Primogeniti et nati maximi filii in successione regni alios præferuntur, 57, 58.

Primus, Episcopus Alexandrinus, 258.

Principes Iudeorum rectores, judices dicti, 54.

Priscilla et Maximilla conuges Montani, prophetissæ ab eodem vocatae, 319, 320. Oppugnantur, 324.

Priscus Cesareus Palastinæ martyr sub Valeriano, 403.

Probatio fideliū ex persecutione, 423.

Prophanus medicus, divina visione in templo I. Michaelis gravi ægritudine liberatus; et quoniam, 521, 522. Probus imperator, ejus imperium, et obitus, 430.

Probus episcopus, 561.

Proele uxor Pilati, 107.

Proclus Montani hæreseos antesignanus expugnatur a Caio, 316.

Procoptil ortus, dignitas, et martyrum perillustre, 459.

Prædicatio poenitentiarum, 92.

Prodigia clades Iudeorum præcedentia, 227, 228.

Proditio Jude, 106.

Professionem Christianam esse vetustissimam cum hominum genere et lege naturæ proditum, et piis, Deoque amantibus viris frequentatam, 31.

Promulgatio sine scripto pro Christianis simulata et falsa, 474, 475.

Prophetæ aperte et significanter admodum Servato-rem Christum nominarunt, 49. Prophetæ quidam etiam Christi fuerunt appellati, *ibid.*

Prophetia de Adventu et Nativitate Christi impleta, 62. Illa Zacharia: *Erit in freno equi sanctum Dominum omnipotenti*, quando impleta, 594. Illa: *Non deficit Princeps ex Iudea, nec dux ex semore ejus, donec veniat cui repongitum est*, etc., de Salvatore nostro profect, 66. Prophætia in Ecclesia usque ad Adventum Christi manens, 322. Prophetæ non sunt vendendæ, 523. Prophetæ Maximitæ vanæ et false, 321.

Prophetissæ Prisca et Maximilla oppugnantur, 523, 524.

Propinquus Domini secundum carnem, deferuntur ad Domitianum, 258.

Proprietas, primis fidelibus interdicta, 133.

Protagoras Sardice episcopus quid responderit orientalibus episcopis de communione Athanasii et Pauli, 6, 6. Cur ei abrogatus est episcopatus, *ibid.*

Protector Cesareensis presbyter, martyr, 568.

Proverbium, *a calcaria in carbonarium; a Marcione ad Apollēm*, quid sit, 527.

Psalmos de Domino Jesu abrogavit Samosatenus. et

magnus die Pascha, de seipso mulierculas laudes cantare instituit, 425.

Pseudopropheta qui dicator Eusebio, 322. Pseudopropheta Ægyptius quanta calamitate Iudeos afficerit, 177.

Pseudo-apostoli, pseudo-Christi, pseudo-prophetæ unde orti, 290.

Psittacus, avis loquacissima, unde apparetur, 726.

Ptolemai successores Alexandri Magni, 54. Ptolemai in Ægypto quandam regnarunt, 63.

Ptolemaeus in convivio Simonem intermit, et paulo post uxorem ejus et duos filios, 57.

Ptolemaeus Lathurus a matre pellitur, et in Ægyptum profugit, 58.

Ptolemaeus Evergetes, 63.

Ptolemaeus Philippion filio uxorem eripit, eaque in matrimonium duxit, eum enecat, 60.

Ptolemaeus quomodo martyrio perfunctus, 369, 270.

Ptolemaeus Lagus, ejus bibliotheca, et quomodo cum Septuaginta interpretibus egerit, 301, 302.

Ptolemaeus martyr, 381, 382.

Publius erga Paulum humanitas, 187.

Publius episcopus Albeniensium martyrio perfunctus, 291.

Publius Cassiani successor in episcopatu Hierosolymitanus, 314.

Pucelius Maximi Intimus amicus justus etiam tulit poenas, 500.

Puellæ multæ martyres, 446.

Puer a matre devoratus in obsidione Hierosolymitanæ, 234. Puer quindecim annos natus, martyr, 310. Puer Ephesi martyris sub Decio, 377.

Puppini impellere quid sit, 187.

Puri hæretici, quorum dux Novatus, 394, 391.

Purificatione B. Mariæ Virginis, 74.

Pusices, sub rege Persarum Sapore, martyr et quomodo, 613, 614. Ejus quoque filia, sacra virgo interfacta, *ibid.*

Putubates monachus angelicus, 701.

Q

Quadragesima martyres cum mulieribus suis sub Licinio, 511.

Quadratus vir apostolicus; et de Apologis ejus pro defensione fidei nostre, 253.

Quatuordecimtæ, aut Quatuordecimani, qni, 341.

Quintæ feminae martyrum admirandum, 380.

Quintio Gazeo cur ab episcopatu depositus, 697.

R

Rais femina martyr, ab Origene instituta, 331.

Rebellio quorundam Iudeorum contra censum ab Augusto institutum, 60.

Rectoribus urbium et magistratibus desert Tibérius, 84.

Regenerationis typus, 122.

Regnum Christi sempiternum, 48. Regni et potestatis Servatoris nostri regibus inerant typi quidam et figuræ, 49. Regnum Christi terrenum futurum post finem mundi, Nepotis dogma, 413. Regnum Herodis in quatuor partes divisum, 80.

Reipublica motus in Oriente sub Constantio, 745, 744. Reipublicæ nunc sacrum est sacerdotiale ministerium, 15.

Religionis Christianæ velutitas, 43. Religionis Christianæ suscipiendo Barbaris omnibus occasio una; et que, 603, 604. Religionis nostræ Pax et quies bello turbatur intestino, 536. Sub magno imperatore Constantino quam resuscitans; et quæ benigne ei fecerit, 513, 514 *seqq.*

Reliquie Sanctorum, mandato Constantini justæ s-puritate mandantur, 485.

Rhodanus dolum Arianorum contra Athanasium deprehendit, 760.

Rhodon sapientissimus Marcionis opinionem refellit, 516. Rhodon Asianus quæ contra Marcionem et sectas ejus conscripsert, 516, 327. Ejus scripta, quæ, 328.

Rescriptum Adriani in favorem Christianorum, 261. Item et Antonini Pii, 262.

Resurrectio Domini et Lazari, 99. Resurrectio Christi, 110. Non itidem ut mors et sepultura, ex aquo omnibus; sed tantum dignis ad fidem confirmandam manifestata, *ibid.* Cara demonstratione ex eis que accidunt supernaturalibus miraculis, probatur, 112, 113. Fandom itidem declarant mulierum unguenta, 115, 116. Ejusdem locus ex Chrysostomo et Cypriano, 115. Resurrectio Christi cum immortalis et divino corpore,

ibid. Nam non credunt discipuli nuntiantibus mulieribus, 116. Qua ratione fuerit triduana, 121, 122.

Rerum publicarum gubernatores non facile mutabat Tiberius, et cur, 84.

Revelatio divinorum mysteriorum fructus quomodo percipiendi, 95.

Revolutio divinitus ingentis a sepulcri ore lapidis, sigilli, monumentis et retinaculis salvis, resurrectionem magnificam Christi declarat, 112.

Rex non salvator per multas copias, 497. Reges ipsi per symbolum Christi appellati, 49. Reges Iudeorum, 51.

Roma figurata Babylon dicta, et quando, 156.

Romas episcopus, martyr, 616.

Romani episcopi. *Vide* Episcopos. Romanus imperator. *Vide* Imperator. Romanorum in Iudeos furor et rabies unde coorta, 148. Romanus quae causa fuerit, Judaei belli inferendi, 225, 226. Eorum imperium in unius redactum potestatem ab Augusto, 63.

Rupes loco mota et in aliud translati locum per orationem S. Gregorii, 408.

S

Sabbati iter, 121.

Sabbata Hebrei quandoque hebdomadam integrum dicere solet, 114.

Sabati, qui vocati, 607.

Sabellius Afer, et ejus heresis principium, 319, 398. Sabellius quis fuerit, et quales ejus fuerint blasphemias et hereses, 419, 420.

Sabinus episcopus, martyr, 616.

Sabinus, summus apud Maximum p̄fectus, 474. Quomodo per epistolam edictum imperatorum pro Christianis declarari, 473.

Saborius Persarum rex, 467.

Sacerdos quidam impius phereturum Virginis matris violare conatus, vindictam divitiam statim expertus; penitentia tamen ductus, gratiam et salutem recuperat, 170. Sacerdotes ipsi, Christi, per adumbrationem quandam, sunt dicti, 49. Iudeorum res administraverunt, 55. Multitudini exemplo esse debent bonorum operum omnium, 425. Caverre debent a mulieribus subintroductis, 425, 427. Ex synodo Nicæna eorum delicta plurimis nota, maximam eis offendiculi præbent occasionem, 563. Eorum impudentia sub Neroni et Felice, 177.

Sacerdotium collatum a Cæsaris procuratoribus pro sua libidine, et avaritia, 106. Sacerdotium Christi secundum ordinum Melchisedec, *ibid.* Semperiorum ab æterno et in æternum, 51.

Sacræ Littere. *Vide* Liber, Litteræ, Scriptura.

Sacrificia Valeriani impia, humana, quippe hostiae, 401.

Sacrilegium, dicatum Deo, conjungere viro, 63, 64.

Saddocus Pharisæus partibus Iuda tributum Romanis pendere nolentis adjungitur, 69.

Salina conjux Alexandri, Regno potita, 58. Ejus filii, *ibid.*

Salome filia Antipatri, 63.

Salome, uxor Josephi fabri, 135. Agrei filia, *ibid.* Alia Salome, 135, 136

Salome Herodis regis soror, 81, 82.

Salomon Davidi patri successit, 54.

Salatio impudica puellæ Herodiadis, 88.

Salvator noster quando natus, 62. Cur Christus dictus sit, 49, 51. *Vide* Servator, Christus, Jesus.

Samaritæ Herodis uxor, 82.

Samosatenus. *Vide* Paulus Samosatenus.

Sancti, Viennensis diaconi martyrum, 506, 507, 509.

Sancti in Asia quiescentes, 337, 338. Sanctorum mores qui in persecutione Diocletiani fortiter et generose se gesserunt, 444. *Vide* Martyr.

Sangaris martyrium obiit sub Servilio Paulo Asie proconsule, 294.

Sanguinem et aquam e latere Jesu recens profluentem, mater et discipulus dilectus vasculo exceperunt, 109.

Sapientia Salomonis, 301. Sapientiam profundo libere et sine periculo quo pacto innare possimus, 95. Sapientia Dei templum a Constantio absolutum, 688.

Sapores episcopus, martyr, 616.

Sapores Persarum rex; et de martyribus sub eodem passis, 610, 611, 612, 613. Ejus euicium Christianos morte multat, 614. Ejusdem contra Nisibim expeditio, 743, 744.

Sapphira sacrilegas de medio repente sublatas, 152.

Sarmates cum Ario sentiebat, 559.

Satanas cur ante adventum Domini non ausus fuerit blasphemare Deum, 289.

Saturninus, et de ejus hæresi, 283, 284, 285.

Satyrus, simia, 723.

Saul primus rex Iudeorum, 54.

Sauromatae et nationes Istrum accolentes imperio Constantini subdit, 514.

Scientia falso nominata auctores et duces, 315.

Schisma Romæ propter Blasphemiam et Florianum exortum; et quid ad eos scripsit Ireneus, 528, 529.

Scipio Gregorii quomodo in arborem excreverat, 408.

Scriptores ecclesiastici materiam eamdein sibi proposuerunt, quibusdam tamen in rebus varie inter se dissenserunt, 35. Quorundam nomina, 335, 336. Scriptores ecclesiastici, Beryllus, Hippolytus, Caius, 363.

Scripta spiris et adulterina ab Ecclesia reprobata, 216, 217. Scripta ecclesiasticon non omnia faciunt ad publicam utilitatem, 34. Discipulorum Domini que legittima et testamentaria, 215, 214, 215.

Scriptura sacra a Nepote elevata, 413.

Scripturæ sacrae libros quos admittat Origenes, 364, 365, 366.

Secretarii unde dicti, 426.

Secretum ut mundi priuipes habebat Samosatenus, 424.

Secundus Ptolemaidis episcopus Arii sicut approbat, etiam post synodi decretum, 569, 576.

Sedetion episcopis Byzantii, 540.

Sedetio Alexandriae nata inter Iudeos, 147, 148. Quæ Hierosolymis orta ipsis Pascha feris, quanta, 176, 177, 178. Multitudinis contra ducent Hermogenem et dominum ejus, 684. Populi Alexandrin, 409, 410. Hauc consecuta pestilenta sævissima, 411. Sedetio a populo mota propter dictiones ἀρεβῆς Pater, et τοσαῖς; Filius; et statim sopita, 799. Antiochiae enora propter abrogationem Eustathii per caluniam, 639. In clero et populo Antiochiae quad sedem, 801. Christianorum adinvicem, 441, 442.

Senatores plurimi etiam martyres, 446.

Senatus sanctio de diis abrogandis, 492.

Seniorum consilia in consultationibus excellunt, 34.

Septuaginta interpretum translatio, et quid de eis scribat Ireneus, 301, 302.

Sepulcrum et sepulta Domini quam magnifica, 111. Quanta Iudeorum providentia munition et cura asservatum, 112. Sepulerum Christi vivificum; et quid de eo scripsit Constantinus Magnus ad Macarium Hierosolymorum episcopum, 591, 592. Ad illud qui primum accurrerunt, 114, 115. De sepulcro Virginis quid dixerit Hieronymus, 170. Vacuum post triduum reportum, 171.

Sepulcta martyribus denegata, 511.

Serapion episcopus Antiochenus ab apostolis octavus, 514.

Serapion adversus Montanum; et de ejus scriptis, 325, 326.

Serapionis Ephesii martyrium insigne, 380. De Serapione quodam sene, qui quidem in persecutione Christum abnegaverat, sed postea penitentiam egit; et siue percepione Eucharistie leger mori nou potuit, 395.

Serapion Magnus, monachus illustris, 704.

Serapion Tymæus ab Athanasio ad imperatorem legatus, 761.

Serenus Origenis sectator, martyr, 350. Serenus alter etiam martyr, 351.

Sergii martyrium, 458.

Servator Christus quidam ob causam non olim, sed in postrema temporum aetate, hominem assumpserit, et de ipsis perpetuo et sempertero reguo, 46, 47. Verus homo, 96. Solus per omnem terram, Christi nomine obtinet, 51. Nullis exteris pontificum, regum, prophetarum cohonestis ornamenti, recte et vere Christus dictus, 50. Non enim suum orbi habitabili universo concessit, *ibid.* In cruce sustollitur, 108. Orationi incenbit atque infemit Lazarum resuscitatum, 99. Ut Servatoris nostri Jesu Christi mentionem fecerit ipse Josephus, et quibus de eo verbis sit usus, 124. Ejusdem divinitas et virtus quanta, 137.

Servitus Iudeorum in Egypto quādiū duraverit, 54.

Severi imperium, 341. Flagitiis administratum decem et octo annis, 553.

Severiani hæretici a Severo, 295, 296.

Severus Tatianus hæreses propagator, 297.

Severus Maximini filius, Cæsar declaratus, 463.

Severus Galerius filius quomodo extinctus, 467, 468.

Sextus auctor ecclesiasticus, de resurrectione, 335, 336.

Siba qualis, et quomodo Davidem contra Mephiboset concilarit, 665.

Sicarii impune grassantes in quoqvis Hierosolymitanos, et quomodo, 177.

Signa quæ in Passione Domini acciderunt, 109.
Signaculum pro confirmatione, 392.
Silvanus Emesenus antistes, martyr, 461.
Silvanus apud Gazam in Palæstina episcopus, martyr, cum undequadrangula, 461. **Silvano quibus de causis abrogatus episcopatus**, 796. **Silvanus episcopus, iam decrepitus, martyr**, 478.
S inarum genera multa, 725.
Simile nomen ex Arimini sude eximere conatur Aces-
tus, 803.
Simon Jonathæ frater, et successor, conjunxit se Antio-
cho contra Tryphonem, et cur, 36. Occiditur in convivio,
57. **Eius successor Joannes Hircanus**, *ibid.*
Simon Cendebæus debellatur a Simone Jonathæ suc-
cessore, 37.
Simonis Zeleta provinciae, gesta et martyrium, 202.
Simon Leprosus hospitio excipit Christum, 102. **Credi-**
tur Lazarus pater, 104.
Simon Canithi filius, summus sacerdos, 106.
Simon sacer Herodis ab eo privatus sacerdotio, 68.
Simoniani hæretici a Simone, 290.
Simon Magus a Philippo baptismum suscepit, sed per
hypocrism, 140, 141. **Ejusdem improbitas a Petro depre-**
hensa, 141. **Romæ summa veneratione colitur**, 154. **Ejus**
scelestissima et nefandissima hæresis, 155. **Ut eidem**
resisterit in primis Romæ divus apostolus Petrus, 155,
156. **Prestigia et impostura**, 178, 179. **Expellitur a**
Nerone, et revocatur, *ibid.* **Miraculus certat cum divis**
apostolis, Nerone ei suffragante, 193. In colum a-censu-
rus e terra tollitur dæmonum ministerio, *ibid.* **Mox pre-**
cante Petro, concedit, et rumpitur, 193, 194.
Simoni quid sit, 193.
Simulacra ex fundamentis eruta et combusta jubente
Constantino, 485, 491. **Simulacrorum ruina sub Constan-**
tino, 602, 603.
Singaris episcopus et martyr, Laodiceæ mortuus est,
338.
Sion civitatis situs, 597.
Sirmii acta, quæ; et de reductione Liberii, 769.
Sohæ mater Elisabethæ, 156.
Sobrietas et simplicitas pari turturum, an pullis duobus
columbarum significata, 71.
Socrates cognomine quidem, sed animo minus xædæpōc
id est, purus; et de ejus historia, 35.
Solis eclipsis præter naturam sub mortem Domini, 109,
110.
Solis deliquium sub Augusto obitum, 84.
Solitudo ubi primum cepta, 156, 157, 158, 159.
Sopater quid de eo flinxerint gentiles, et an in Constan-
tini colloquium venerit, 493, 494.
Sophisma improbum et importunum Eudoxii, 799.
Sophronia cultro seipsam confudit, et cur, 470, 471.
Sophronius Paphlago Pompeiopolitanus episcopus; et
ejus de formula fidei Aæclii, dictum, 787. **Quibus de cau-**
sia ei abrogatus episcopus, 796. **Ejusdem hæresis**, 800.
Sosthenium cur sic dictum, 520, 521.
Sotas beatus, qui et Anchiali, Priscillæ dæmonium
ejicere volens prohibetur, 526.
Soter Aniceti successor, 238. **Romanæ urbis episcopus**,
292.
Spadones Constantino qui vocati, 667.
Sphinx, et de ejus et OEDipi fabula, 726.
Spiridion qualis; et quomodo duos philosophos in Chri-
sti filiis adduxerit in prima Nicæa synodo, 565, 564.
Spiridonis vel Spyridonis confessoris et hierarchæ vir-
tus, sanctitas, et præcipua miracula, 628, 629, 630, 631.
Spiritus sancti processus, 22. **In columba specie super**
Christum descendit, 86. **Apud inferos justorum animis**
præsto fuit, eosque durit ad paradisum, 109. **Eius prima**
infusio discipulis facta, 117. **Spiritus promisso in monte**
Olivarum, 120. **Cur quinquagesimo a resurrectionis die**
discipulis, et cœlo missus a Domino, 123. **Spiritus sancti**
missione admirationis et stuporis pœna, et qualis eius effe-
ctus, 131. **In columba specie apparere solitus**, 373. **Spiri-**
tum sanctum qui primi oppugnarint, 800, 801. **De Spiritu**
sancto non recte scripsit Dionysius secundum Basilium,
419. **Spiritu sanctum ex hominum cordibus propellit**
Novatus, 400.
Stachys Byzantius episcopus, 510. **Divum Stachym An-**
dreas apostolus Ecclesiæ a se primum institutæ primum
episcopum prefecit, 200.
Statua Domini nostri Jesu Christi in Paneade, et de
herba quæ ad pedes hujus statutæ excrevit, 406. **De**
statua Crucis magnifico lætoque habitu tenente in loco
maxime celebri collata a Constantino, et de ejusdem in-
scriptione, 485. **Statua nova Antiochiae a Theotecnæ ere-**
cta, 470. **Statua Maximini communata**, 500.

Stella crinita supra Jerusalem licens, 227. De stellæ
quæ præter omnem opinionem in oriente ad natale Chri-
sti apparet, 75, 76.
Stephani Autiochæ episcopi malevolentia et ejectio,
735, 736.
Stephani Anatolii successor secularium quam littera-
rum divitiarum peritior, vir item meticulosus, 433.
Stephanus et alii sex diaconi, 132, 133. **Plenus gratia**,
et de ejus martyrio, 139. **Quando lapidatus**, 134.
Stephanus Romanus episcopus Cypriano adversatur,
et quis in re, 597.
Sudarium in sepulcro quomodo repertum, 113.
Supercilia Domini qualia, 125.
Supplicium atrocissimum passus est S. Eleutherius,
261. **Supplicia sanctorum sub Diocletiano varia**, 444, 445,
446, 447, 448, 449. **Suppliciorum variorum vari modi**
449, 451.
Susanna historiam in Daniele canonican esse contra
Africanum ostendit Origenes, 370.
Sycophanta impudentissimi, 293.
Sy vaous tyrannus, et ejus interitus, 758. **Vide Sil-**
vanus.
Sylvester Romanus Ecclesiam presul, 467. **Judeos**, 120.
Et Helenam Constantini matrem convertit, 495, 533. **In-**
terrogatus ab imperatore Constantino de apostolis Petro
et Paulo quid responderit; et quomodo eundem baptiza-
rit, 490, 491.
Symbolum fidei nostræ in Nicæa synodo traditum
Ecclesiæ, 563.
Symeon senex suis ultis exceptit Jesum; et de ejusdem
propheta, vita et morte, 74.
Symeon Josephi filius, 135.
Symeonis Cleophae martyrium, 215. **Ejusdem ætas**,
ibid. **Captis Hierosolymis, ibi creatus episcopus**, 237.
Syneon monachus, sancti Ephrasi discipulus, 712.
Syneones Seleucæ et Ctesiphontis episcopus; et de
ejus aliquorū qui illud cum eo passi sunt, martyrio,
610, 611, 612, 613.
Symmachus episcopus Hierosolymitannus, 314.
Symmachus interpres Ebionitarum sectæ, 758. **Ejus**
scripta, *ibid.*
Synodo prime an interfuerit Eusebius et τῷ ὁροστη
consenserit, 35. **Synodi coactæ propriæ quæstionem mo-**
tanum de tempore celebrandi paschalit, et quinam eidem
interfuerint episcopi, 356, 357. **Propter hæresim Berylli**
coacta, 371. **Item et Arabum**, 372. **Synodi coactæ ad**
damnumdam Novati hæresim, 394. **Antiochenæ contra**
Paulum Samosatenum, 418. **Prima contra Samosatenum**,
et quinam et episcopi interfuerint, 420, 421. **Altera syno-**
dus, 422. **Pro Ario collectæ**, 531. **Synodus prima sanctæ**
Nicæa, imperante Constantino, coacta; quo et qui in ea
interfuerint; et quid de ea scribat Eusebius, 559, 560,
561. **Quæ ante eam sint acta, et de duobus philosophis**
qui præter omnium opinionem in Christum creditur,
562, 563, 564. **Hanc synodus imperator quomodo ingressus**
sit; et ejus oratio, quam ad episopos habuit, 561,
565, 566, 567. **Quid in ea decretum**, 567, 568. **Decretum**
illius impugnatur ab episopis Ariani, et quid contra
ipsos et Arium synodus et ipse imperator constituerint,
569, 570. **Quid de Paschæ seriis, et hæresiarcha Melitio**
constitutum, et de sacris divinisque canonibus; quid
etiam Paphnutius susserit, 571. **Vocatur ad eam Aëcius**
Novatianorum episopus, et inquiritur ab imperatore Dei
amantissimo, et quomodo, 572. **Quid item de ejusdem**
actis, historiæ monumenta proditum, 573, 575 seqq.
Eidem a duobus etiam mortuis episopis subsignatum et
scriptum, 580. **Acta sua Alexandriæ, Ægyptio, Libye**
et Pentapolí litteris prescripta; et quales ille sint, 581,
582, 583. **Ejusdem acta celeberrimus Constantinus ad**
episcopos qui ad conventum venire non potuerant, et ad
omnes ubique Ecclesiæ misit, 583, 584, 585. **Publicum**
eidem exhibet couvivum, 587. **Quo tempore celebrata**,
588. **Tribus annis et paulo longius acta**, *ibid.* **Synodus**
Antiochiae congregata, et de ejus actis, 638. **Tyri contra**
Athanasiū coacta; et quid in ea gestum, 649. **Hierosolyma**
contendit jubente imperatore, 633. **Synodus Antiochiae**
ab Eusebio celebrata; et quid in ea decretum, 678,
679, 680, 681, 682. **Sardicensis qua de causa coacta; et**
de ejus actis, 695, 696, 697, 698. **Gangrensis apud Paphla-**
gones; et quid in ea statutum, 708, 709. **Hierosolymis**
proprietate Athanasiū coacta; et quid ea scripsit Alexan-
drinus pro eo, 740, 741. **Sirmiensis sub Constantio, et**
quid in ea disquisitum, et decretum, 749, 750 seqq. **Institu-**
ta Nicæa proprie Eudoxium et Aetium, quomodo
soluta; et ut eam in Orientem et Occidentem dividì plau-
cerit, 670, 671, 672. **Synodi Antiochiae et Mediolani ab**
Arianis denuo celebratae contra Athanasiū, 759, 760.
Armineus quando et propter quid coacta, 730, 731.

Aneorre eracta propter Aetii Syri et Eudoxii Antiocheni blasphemiam, 766, 767. Ariniensis; et de dissensione Occidentalium ab Orientalibus inibi orta, 773, 774. Ejusdem epistola ad Constantium imperatorem, 774, 775. Presemitur calumnose apud Constantium, 778. Doce malo Nicae quomodo congregata, 779, 780. Seluciae; et de fidei formula quam Acacius dictavit, 784-790.

Syria inferior, 62.

T

Tabernaculorum festum antiquum, 62. Tabula alba in qua Pilatus diversis litteris regem Judeorum scripserat, ab Helena inventa, 593. Taciti imperium, et interitus, 430, 431. Tarbula episcopi Symeonae soror, quomodo martyris, 614. Tatianus, vir egregius, et ejus de Justino martyre, et Crescente auctore inita contra Justinum conjurationis, testimonium, 268. Hæreses Encratitarum princeps, 245. Ejusdem concordia Evangeliorum, et de aliis ejusdem scriptis, 286. Taurus lingua pedes martyris lambit, et religiose quodammodo ab eo discedit, 448. Telesphorus martyr, 257, 258. Telesphorus Rom. episcopus magna gloria martyrio perfunctus, 303. Tempestas turbulentissima navigante Paulo coorta, 183. Tempulum Clementis in mari divinitus conditum, 218. De miraculo quod in eo accidit, *ibid.*

Tempulum Hierosolymitanum a Cn. Pompeio ditemplum, 157. Ab Herode vastatum, 67, 68. Ejusdem vastitas extrema, 256. Tempulum Hierosolymorum repurgatum, 56. Templi thesauri in aqueductu construendo a Pilato conversus, 149. Tempia multa et ampla construenda beneficio virorum aulicorum Sidelium, 44. Tempiorum ædificatio sub Constantino Magno, 514. Plurima ab eodem exstructa, 520.

Temporum ratio a baptismo Christi et nativitate ejus usque ad Virginis matris excessum, 134.

Tentatio Servatoris in deserto, 91. Ejusdem victoria, 92.

Θεραπευται qui dicantur Philoni, 157.

Θεραπευται Item, 158.

Teridates Armeniæ princeps Christianismum a Gregorio captivo suo suscepit; et quomodo, 609, 610.

Terræmotu xiv Asiae civitates sub Tiberio conciderunt, 84. Judicium de illo, 85.

Terra motus immensus moriente Domino, 109. Terra motus in Oriente, 682. Ingens Nicomediae, synodus ibi institutam solvendi occasionem dedit, 770. Arsacio rex, 771. Quæ ipsum subsecuta dicantur, *ibid.*

Tertullianus, ejusque scripta, 298. Ad Montani sectam delapsus est, *ibid.* Apologia ejusdem pro fide, *ibid.* Qualis vir, et de ejus scriptis, 334.

Tertullus orator Paulo iustus, 18.

Testamenti Veteris libri, 162. Testamenti Novi libri quidam in dubium vocati, et ut postea robur et auctoritate obtinuerint, 216. Testameuti Veteris canonici et authentici libri, 296.

Testimonium sanctorum seminarum de resurrectione, 115.

Tetragamia imperatoris Leonis, 43.

Tetrarchia filiorum Herodis, 82.

Iohannes apostolus, qua ratione Abgarum toparcham morbo quo torquebatur incurabilis liberaverit, 143, 144. Alia ejusdem acta, 144.

Thalassius Theophili Iudi familiaris, vir sine mendacio, 721.

Thaleia, liber Arii, combustus, 569.

Theobutes hæreticus factus propter repulsam episcopatus. Ecclesiæ primus depravare corpit, 290.

Thelymidris episcopus Laodicensem, 306.

Theocritus Cæsareius episcopus Origene ut magistro usus, 370.

Theodora Constanti in matrimonium quorodo locata, 462, 530.

Theodoritus, Cyri sapiens episcopus; et de ejus historia, 35, 36.

Theodorus Origenis auditor, 369.

Theodorus episcopus Ægyptius, martyr, 461.

Theodorus discipulus Amounis, 626.

Theodorus Athenodori frater, discipulus etiam Origenis, Gregorius mirificus cognominatus, 369.

Theodorus exercitus Licini dux, ab eodem varie vexatus, martyrium fortiter obivit; et quomodo, 511. Alii duo Theodori etiam martyres, *ibid.*

Theodorus lector Byzantius, et de ejus historia, 35.

Theodorus Periutius cur, ubi, et a quibus abrogatus, 607.

Theodorus Heraclentes seu Perinthus, 681.

Theodotio Ephius, 501.

Theodotus, boni episcopi exemplum, 455.

Theodotus Byzantius coriarus haereticus, a beato Victore expugnat, 525, 526.

Theodotus Laodicæ episcopus, Arianus, 551.

Theodotus trapezita hæreticus, discipulus Coriarii, 518.

Theodotus mors horrenda, 521.

Theognis Nicænus episcopus, Arianus, depositus et prescriptus, 569, 570. Revocatus suam ecclesiam recipit, 633.

Theognis Constantini Magni bonitate ad seductionis commoditatem abusus, 634.

Theologiam edocuit S. Gregorius per Joannem evangelistam, 408.

Theomison hæreticus inexplibilis avaritiae sordibus obvolutus, 523.

Theonas Alexandriæ episcopus, 432, 510. Arti seclator exstitit, 547.

Theonas Marmoricae episcopus, Arti fautor, 569, 576.

Theophilus episcopus Cœsareius, 314.

Theophilus Indus quanta virtute et doctrina clarus extiterit, 719, 720, 721.

Theophilus Castabalenorum antistes quare, et a quibus dejectus, 790.

Theophilus sextus ab apostolis Antiochenorum episcopus, 258. Theophilus Antiochenus episcopi scripta, 295.

Theophilus affecta ætate, martyr, 581, 582.

Theopistus, filius divi Eustathii, martyr, 263.

Theotecnus episcopus Marinum ad martyrium quomodo cohortatus, 405.

Theotecnus Cæsareæ Palestinae episcopus, Anatolium creat episcopum, 434.

Theotecnus vir impostor et ingenio depravatissimo præditus; et de ejus statua, 476. Vindicta nou diu morata comprehendit eum, et quomodo, 500.

Thermae Callirrhœa, 81.

Theudas cur perierit, 155.

Thomas ægre molesteque fert se non presto fuisse moribundæ Mariae Virginis, adeo ut monumentum fuerit aperendum, 171. Ut ei de resurrectione ambigunt, eam ino neganti dominus adfuerit, 118. Didimus dictus est; ejus provincie et martyrium, 201.

Thraseas martyr, ex Apollouio, 324. Smyrnæ quiescit, 338.

Tiberias et Tiberia Thracia, 84.

Tiberius Augusti successor, 84. Rerum ab eo gestarum ex parte quadam commemoratione, *ibid.* Ut rebus Servatoris Christi ex literis Pilati cognitis sit pernotus, 145.

Tigris fluvius cur sic dictus, et de ejus cursu, 721, 722.

Timæus episcopus Ecclesiæ Antiochenæ, 432.

Timoteus sub Domitiano passus, 240.

Titus Byzantii episcopus, 511.

Titus suis manibus bellum Judaicum Josephi scriptis, et vulgari voluit, 161, 163. Se maximum laisarium esse potuisse professus est, 241. Eius imperium, 240. Tollitur veneno a Domitiano, *ibid.* Pietas, 232.

Tobiae liberi urbe expulsi ab Onia pontifice, 53.

Vide cujusque libri, quid et quot annos complectantur. Vide Præfationem cujusque, vel linem.

Touit'us filius Joannes Evangelista, 118.

Tormentorū spectaculū variū, 451, 452, 453.

Trajanus imperium, 210. Mores et opera, structuraque ejus Antiochiae; Victoria de Dacie et Persia, 255. Persecutio et edictum contra Christianos, 216, 217.

Transfiguratio divina Servatoris, divinitatem ejus potissimum probat, 99.

Transgressionis primæ dux, sicut, 103.

Translatio corporis Joannis evangeliste in paradisum, 268. Translationes variae bibliorum, collatae ab Origene, 537, 538.

Tribus Judæorum ab Esdra conscriptæ, flammis ab Herode consumptæ, 67, 71.

Tributum Judæis a Romanis impositum, 59.

Trinitatis mysterium declaratur, 22. Theologia, 44. De Trinitate locus duplex ex Gregorio Theologo, et Augustino, 45.

Tryphon Antiochii tutor Jonathan hospitem in Antiochii domo versantem occidit, 56. Interfecto Antiocho, regnum Syriae invaserat, 62.

Tryphon celebri apud Hebreos viro dialogum Justinus dicavit, 289. Eundem redarguit, *ibid.*

Tumulum tunnile, cali terraque Regi genito hospitium, 73.

Tumultus Ephesi contra Paulum excitatus, 73. Vide

Seditio. In tumultu Hierosolymis, Claudio imperante, tres Judaporum myriades ad templi fores obritrae, 176.
Turpitudines Simonis Magici, et Helenae comitis ejus, quoniam, 155.

Turturum par quando offerebatur, 74.
Tyrami occidentales Britannio et Maxentius a Constantino devicti; et quomodo, 756, 757, 758. Tyranni, Diocletiani et Maximiani successores, qui fuerunt, 467, 468. Tyrannorum impietatem similis calamitas subsequitur, 513.

Tyrannis Samosateni in Ecclesia, 426. Maxentii crudelissima, 469.

Tyramio, Tyri episcopus, martyr, 61.

Tyramus episcopus Antiochenus, 432.

U

Ulpianus Gothorum episcopus, 792.

Umbrae Petri, virtus, 132.

Uncio Christi quid differat ab aliis Christorum unctiibus, 50. Pontificum et regum quam antiqua, 49. Prima regum in persona Saulis, 51. Judaica sublata, 68.

Unguentum et de mulieribus ea ferentibus, 113, 114.

Urbanus Callisti Rom. episcopi successor, 314.

Urbicum judicem ergulit Lucius Christianus, propter Ptolemaeum, 270.

Urbicus Manetum se nominat: plura de eo, 428.

Ursacius Singidonis quare episcopatu privatus, 697.

Ursacius, vel Ursicius, penitentia libellum Julio Rom. Pont. offert, et cum Athanasio in gratiam reddit, 741, 742.

Ursicius episcopus ex Ariano Christianus, 683, 684.

Ustazanes vetulus eunuchus, Saporis olim paedagogus, quomodo martyrum obliterat, 611, 612.

Utilitas ex historiis quanta, 33, 34.

Uxor Petri martyrio affecta, 212.

V

Varachus Romanam ditionem vastat, 461.

Valeus episcopus Hierosolymitanus, 324. **Valens episcopus, abjecto Arianismo, Christianismum suscipit,** 663, 684.

Valens, Mursie Pannoniorum episcopus, abrogatus, 697.

Valentis penitentiae libellus et redditus in gratiam cum Athanasio, 711, 712.

Valens et Ursacius synodus Arimineensem, per præventionem legatorum ejus, calumnioso apud imperatorem prociderunt, et quomodo, 718, 779.

Valentinus heresiarcha quibus temporibus viguit, et de ejus heresi, 284.

Valerianus imperator primum Christianorum fautor, 401. **Mox per magos adversus eosdem concitatur,** *ibid.* **A Barbaris captus, et in servitutem redactus, imperium ad filium suum Gallienum transmisit,** 403. **Eiusdem imperium,** 430. **Miserandus ejusdem interitus,** *ibid.*, 431.

Valerius Gratus, et de ejus praefectura, 106.

Verbi divini Nativitas stupenda, 73. **Verbum Dei descendit, conditionem naturamque nostram subiurum, et quomodo,** 64. **Quando incarnatum,** 47. **Est eternum,** 44. **Propriæ bonitatis magnitudine coactum, quibus, quando, et quomodo se exhibuit,** 46.

Verecundia in famis et inedia miseris procuratur, 231.

Veritatis repræsentatio quam superior typo et imagine, 50. **Veritatis inimicorum extrema interocio,** 500. **Verriculum tanta piscium multitudine non ruptum, quid signet,** 119.

Vespasianus et Titus contra Iudeos missi, 226. **Vespasianus ut Romanis imperariet,** 229. **Eiusdem imperium,** 239.

Vestimenta Domino detrahantur ab impuris et vilibus quibusdam ex plebe, 208.

Vestis donata M. carlo a Constantino Magno, et quid de ea acciderit, 797, 800.

Vetus juvenis defensor Christianorum una cum ipsis arripitur, 303.

Vetus quidquid commendat, venerabile esse oportet, 34.

Vexillum Romanum in Christi signum a quo mutantur dicatur, 496.

Victor Romanus episcopus, 314. **Artemonem et Theodotum haereticos expugnavit,** 315. **Ut permotus fuerit, civitates Ariaticas, propter festum Pascha ab unitate Ecclesiastica segregare,** 339. **Retulit ab Ireneo, et alii,** *ibid.*

Victoriam ecclitius contra hostes suos sibi proponebat Constantinus, 312.

Vienna metropolitana urbs, et de ejus martyribus, 301, 306, 307, 308 *seqq.*

Vindicta divina in Herodem, 80, 81. **Perserutores suos consecuta,** 150. **Vindicta divina in Iudeos diatio,** 226. **Contra persecutores tyrannos,** 472.

Vincentia ad petulantiam et crudelitatem nihil reliqui facit, 470.

Vipera l'olum mordet, et quid inde Barbari sentiant de Paulo, 186. **Vipera Hierapoli pro Deo culta, et quomodo fugata,** 200.

Virginitas Deo dilecta, 158. **Virginitatem quedam puella impotentibus et impudicis ad turpeum corrubatum date quomodo conservarint,** 455, 456. **Item et juvenes quidam,** *ibid.*, 457.

Virgines quinque martyres, 255. **Virgines Antiochenas forua excellentes quomodo martyrii stadium pudice decurrerunt,** 454, 455, 456. **Virgines ante noptias ad stuprum prostitui a Theonicibus, interdixit Constantinus,** 514. **Virgines duas sacrae cum famula serris discussæ in cruce actæ fuerunt sub Sapore,** 614.

Virtus ne de nomine quideam apud primos homines nota, 46. **Virtus celestis Constantini probat,** 533. **Virtus et fortuna, propter urbem Romanam solam, pacis conuentus per fidus iunctum convenierunt,** 9. **Virtutes imperatoriaæ Legatur Dedicatio Operis,** 1.

Visio Constanti de nocte oblatæ, 464, 530. **Et Constantino filio duplex,** 572.

Visitatione divina erga populum fidelem, 452.

Vita primorum hominum bellum, 46. **Vita Christiana Illustrior nunc quam antiquitus,** 53. **Primorum Christianorum in Barbaria et Gracia,** 157, 158, 159. **Vita et consuetudo solutor quantum ad corruptelam et licentiam rilevit,** 206. **Vita monastica, unde suam traxerit originem,** et profiteatur, et quos habuerit auctores,

619, 620. Vitam angelicam degentibus quantus fructus, 159.

Vitalis, episcopus Antiochenus, 540.

Vitellius quandiu imperari, 229.

Vultus Domini qualis, 125.

X

Xystus successor Alexandri, 257.

Z

Zaboes episcopus Hierosolymitanus, 452.

Zacharias, Barachie sacerdotis filius, 153.

Zebeenus episcopus Antiochenus, Phileti successor, 376.

Zeno, martyr, 381, 382.

Zenobia Syrie princeps, 420.

Zenobius, divini Ephraim seclator, 712.

Zenobius presbyter Sidonis, martyr, 461.

Zenobius, medicorum optimus, martyr, 461.

Zephyrinus, successor Victoris, Roma episcopus cres-

tus, 514.

Zoticus Ostrenus presbyter, 520, 522, 524.

INDEX POSTERIOR.

A col. 433 tom. CXLVI usque ad finem Historiae ecclesiasticae.

(Revocatur Lector ad numeros grandiores textui insertos.)

A

Abaec reliquiarum inventio, 553.

Abares qui dicti, 789, 790. **Caso Mauricio**, quantum Europe stragam intulerint, 866. Eorum res cum Romaniis, 843, 844. De eorum origine, et quomodo in Occidentem ex Oriente transierint, 816, 847.

Abasgi Christianissimum suscipiunt, 733.

Abbas Persicis episcopus (ut) templum sacrae ignis everierit, unde ipse et alii martyris certamen subierunt, 474, 475.

Abimelech quale nomen apud Palestinos, 37, 43.

Abitus monachus, 295.

Abjuratores Christianismi sub Juliano quam misere vitam finierint, 66, 67, 68, 69.

Ablabius Novatianus orator nobilissimus, 463.

Abrahames monachus Antiochiae, 295.

Abundantius militum Alexandriae prefectus, 463.

Acacius Berthae episcopus, 231. Qualis vir, 532. Acacius amicitiam init cum Porphyrio Iibidinoso, 412. Acacius martyr ex nuce arbore suspensus, 430.

Acacius (ut) Amidensis episcopus Persarum captivos redemittere domum remiserit, 483, 484.

Acacius orphanotrophus Gennadii successor, 624. Ut Basiliscus tyranno restiterit, 669. Quia propter eum inter Felicem Rom. episcopum et Zenonem accide int., 8-9, 681. Ut sede sua privatus sit, 682, 683. Ad Marcianum missus, et de ejus protervia, 799.

Acephali, qui dicti, 699, 700. Eorum origo, 869.

Acepsimius monachus decantatissimus, 193.

Achemenides (41) illustris et locuples sevisimae dixeratis martyri consecutus sit coronam, 476.

Achro archiepiscopali dignitate decorata, 779, 780.

Acta synodi quartae sancte et universalis Chalcedoniensis, 592, 593, 594, etc. Item 636, 637, 638, 639 seqq.

Adaa manus in fugam a Mauricio conjectus, 814.

Adaulphus equitum praefectus, 423. A familiari quodam suo necatur, *ibid.*

Addaeus vir in senatu princeps quam ob causam sublatu, 790.

Adelphius Arabissi episcopus quomodo D. Chrysostomum exsuum excepterit, 406, 427.

Adragathius quomodo Gratianum circumvenierit, et occiderit, 260, 261. Ejusdem iterum, 263.

Adrianus imperator quotus deorum juxta Cyzicenos, 90.

Adulatorum natura ex Themistio, 102.

Aegyptiorum simulacula Christi adveni disparuere, 72. **Aelurus**. *Vide* Timotheus Aelurus.

Aemiliani martyrium, 26.

Aernus que ex terra moto Antiochiae et in aliis urbibus orta sunt, 734, 758.

Etias Gerontii ducis, 856.

Aetherius princeps senatus supplicio capitis plectitur sub Justino juniore, 790.

Aetius dux quomodo Bonifacium ducem apud imperatores detulerit, 576. Confugit ad Alarium Iamicum, 579. Aetius urbis Romanae praefectus miserandum in modum occidit, 602, 603.

Aetius quomodo in potestatem Vandalorum venerit, 577, 578.

Agapitorum ortus, et quomodo Christianorum sacris iniusti fuerint, 206, 207, 208.

Agapetus monachus, 193.

Agapetus (ut) Macedonianorum episcopus a Theodosio Synade antistite fuerit per persecutionem afflitus; et postquam Theodosius Byzantium percurrit, Agapetus, orthodoxam religionem amplexus, Theodosii locum sorbitus sit, 600, 601.

Agapetus, Agathon et Joannes, Rom. epise., ut Byzantium venerint, 743, 746.

Agapii et Marini dissidium, 285, 286.

Agapetus Romanorum episcopus, 732.

Agathias Rhetor, 756.

PATROL. GR. CXLVII.

Agelius Novatianorum presul, 502. **Agelius** vita admirandus, in exsilium a Valente pellitur, 118. Quoniam revocatus, *ibid.*

Agelon Procopii proditor qua morte multatus, 115.

Agnetus (S.) reliqua, 458, 459.

Agneta haeretic, 869, 876, 878.

Ajax et Zeno germani fratres quam egregiam in reca refectione obtinuerint fidem, 332, 333.

Alamondarus Saracenum dux pro Persia contra Romanos, 480, 481.

Alani, gentes ferme, 416, 447.

Alarichus sive Athanaricus Gothisorum rex, 209, 210, 212. Quoniam Gallam Honorii sororem rapuerit, 415.

Alarichus Visigothorum dux, 377.

Alavichus, Honorii dux, proditoris suspectus, 416.

Alciso, et quid ad eum scriperint Palestinae monachi quod Flavianum et Macelonium, 697, 698.

Alemani a Gratiano vici, 232.

Alexander Antiochiae episcopus, qualis vir, 469, 470.

Alexandria populus ad seditiones proclivis, 466. Alexandriae episcoporum potestas etiam in profanis negotiis, sed exosa, 465, 466, 467, 468. Alexandriae Ecclesie presul usque mitram et Papae uomen sit consuetus, 512. Alexandrinii populi saevities in Georgium Arianum, 18, 19. Alexandrinorum calamitas sub Juliano apostata, 81. Alexandrinorum et Constantinopolitanorum rixa, 386, 387. Eorum res circa abrogationem Dioscori et ordinacionem Proteri, 598, 599, 611, 612. De Alexi indrini episcopis sub Anastasio, 615.

Alleluia sonet in urbe Roma Paschali Dominico die concinuitur, 297.

Altarium constitutio apud Thessalam, 297.

Amalasuntha (de) uxore Theoderichi, 751, 756.

Amantius cubiculariorum Justini praefectus, ut ab eodem interfectus, 751, 752.

Ambrosius (ut) electus fuerit episcopus Mediolanensis, etiam nonnullum baptizatus; et de ejus in dicendo libertate, 174, 175. Ubi et quo tempore eluxerit, 201. Quia ex causa in calumniam a Justina fuerit adducens, et ad imperatorem delatus, 2-9. Eiusdem ad Valentiniunum Juniorenum verbum praelatum, 250. Ejus lex, et alia egregie dicta et facta, 519, 520, 521, 522. Eiusdem lex de cohensione ira quam utilia fuerit Antiocheno populo, 524, 525, 526, 527. Ejus dicendi et arguendi libertas, qua Theodosium ab ingressu Ecclesia prohibuerit, 817. Ridetur a Geronto, 568.

Ammonius Simius sacerdos, 272, 273.

Ammonius monachus spectatissimus comes Athanasii, et quae de eo circumferuntur, 187, 188, 192.

Ammonius monachus, et de ejus cum Theophilo controversia, 371, 372, 373, 374, 375. Ejus obitus, 385.

Ammonius monachus Nitriensis, Thaumastus a Cyrillo dictus, 463, 469.

Amon monachus insignis, tribus discipulorum milibus praefuit, 179.

Amor incredibilis cuiusdam patris erga filios, ne non servii erga dominum suum, 516. Amores suos episcopatali suo preluti Heliодorus, 298, 297.

Amphilochius episcopus Iconii; et quam multa de illo comminoreorunt, 158. Ubi et quando enieruerit, 201. Quia dicendi libertate sit usus ad Theodoreum, 257.

Amphilithrum Hunnorum quid, 854.

Anastasia (S.), et quid de templo ejus cironuferatur, 231. S. Anastasia incantatrix reliquia, 459.

Anastasius Dicorus imperator, 690. **Cur** Dicorus dictos, *ibid.* Ducit uxorem Ariadnam, 691. Exigit episcopos, 692, 693. Anastasius imperator, Manicheus a populo vocatus, 693. Macelonium episcopum trucidari jussit; et que post mortem Macelonius verba miserit, 693. **Cur** ex sacris exemplis libris, 712, 713. **Ut** imperium deposuerit vitamque Paulo post finierit, 726, 727.

Anastasius ecclesia Antiochenae minister et econclusus, male Thomam monachum accipit, 770.

Anastasius Sinaites sdein sumi recuperat Gregorio defuncto, 852. Anastasius Sinaites Antiochenus episcopus feda morte affectus a Judeis, 867.

Anastasi Presbyteri error a Nestorio comprehensus, 505.

Anastasi Romani episcopi obitum ingens consecuta scditio, 709, 710, 711.

Anastasius Hierosolymitanus episc., 664, 667.

Anastasius Thopolis episcopus qualis vir, et quan simiter ibidem petra nixus aduersus Justinianum substitutus, 781, 785.

Anastasius Anastasi Antiocheni successor, 888.

Anathematis nomine quid significetur, 511.

Anatolius porticus, 516.

Anatolius novae Romae episcopus, 598. Ejusdem obitus, 613.

Anatolius megus, de rebus ejus, et interitu, 811, 812, 813.

Anazarbus civitas, 735.

Andragathius Joannis Chrysostomi in philosophicis praecceptor, 541.

Androgynus Deus, 552.

Angeli Victoriae Romaeorum contra Persas prænuntiant, 480.

Angelici haeretici, 876, 877.

Annamita quedam humana forma, que in lumine Nilo visa sunt, 553.

Animus divina annulatione successus nihil metuit, 113, 114. Ad animalium instituta, corporum quoque motes conformantur, 18.

Annona per Constantiū clericis concessa, a Julianō prævaricatore publicos in usus relata, 16.

Annum quot habeat dies, 230.

Anthemiū post Antiochium Theodosii junioris velut tutor et padagogus, 458.

Anthemiū imperator, 604.

Anthemiū Trallianus quam peritus architectus, 763.

Anthimiū Constantinopol. amictes e sede sua deturbatur, 743, 744, 745, 772.

Anthusa mater Joannis Chrysostomi, 513.

Anthropomorphiani qui nominati, 373.

Antimus ab Adriano in deorum numerum relatius, et quid de eo scriptum a Prudentio, 90, 91.

Antiochii magni sectatores quam male a Lucio habili, 138. Ejusdem in somnis visio, et interpretatio quodad Venientis imperium, 103.

Antiocheni Julianum imperatorem rident, 60, 61. Ejusdem in eos vindicta, ibid. Antiochenorum lucus qualis, et quoniam incensus, 6, 62, 63, 64, 65. Eorum preces ad Leonem imperatorem, ut corpus S. Simeonis monachie Antiochiae relinquaret, 562, 563.

Antiochiae Justino Thopolis dicta, 512, 514. Antiochiae tres eodem tempore fuerunt episcopi, et quoniam, 40. Antiochiae Ecclesia quoniam divisa, 221. Antiochiae tumultus, et imperatoris ira propter ignominiosam statuarum dejectionem, 324. Alius item tumultus obortus propter Iulianum, Iuliano defuncto, 207, 268. Sedatur, 270.

Antiochus Ptolemaidis Phoeniciae episcopus, 368. Antiochus ut impurissimi Porphyrii socius, 412. Quando mortuus, 427.

Antiochus pedagogus Theodosii junioris qualis, 457, 458. Antiphonarum usus quam antiquus, 560.

Aonas in ignis monachus in Phadana, 193.

Apameni vivitico crucis ligno liberantur ab obsidione Chosdrois, 738.

Apatoce: qui dicti, 160.

Apelles monachus insignis, 180.

Apes habent dorem; et de ejus aculeo, 817.

Aphraates in igni vita præclarus, quoniam monasticem vite instituto, gregis Christi salutem prætulerit, 148, 149, 150.

Aphthartodocitarum heresis, 782, 784, 809.

Apocalypsis Petri ubi legitur, 298.

Apocalypsis Pauli admirationem pluribus movit monachis, 298.

Apollinaris duo Syri quales, et qua ratione, consilio et Instituto Juliani Apostate obsterint, 55, 56.

Apollinaris error quam impudens, 227, 228. Hæresim suam propalam et clare docet, 229. Apollinaris et Theodoreus a Damaso Romanorum episcopo condemnati, 253.

Apollinaris Alexandrinus antistes, 783.

Apollonius mercator, deinde monachus invalidorum curator, 183.

Apollonius multorum monachorum auctor et dux; et de ejus virtutibus, 181.

Apostolorum epistola de his quæ necessario observantur, 300.

Aqua benedicta vis et efficacia, 277. Aquæductus Constantineopolitanus, 116. Aquarum pluvialium diversa quoniam cohibita, sub Theodosio juniori, 412, 415. Aquarum pluvialium illuviones, 423. Et marinarum, 416.

Arabia Hezæ cognomine inclyta, 718.

Arbogastes eadis Valentiani Junioris patrator; et quoniam, 308, 309. Abstinet summa rerum, et Eugenio ad tyranniklem sucurrexit, 309. Ipse sibi mortem conceperit, et quoniam, 311.

Arbites Persæ salubritas unde natæ, 71.

Arcadia Arcadit filia; et de ejus pietate, et virtute, 430, 440.

Arcaidii imperatoris obitus, et de ejus liberis, 430. Arcadius orientali, a patre prædictus imperio; et ut apud ipsum Rufinus primas in administratione rerum ostenditur, 559, 540.

Arcesilaus vir magnus per omnia, et de his quæ ei dicta sunt a Zozima quoad fatalem Antiochiae casum, 736. Uxori ejus quoniam restitutus oculus, 737.

Ardaamanus Persarmeniorum princeps, 797. Res ejus gesta, 798.

Araburius et Aspar ejus filius bellum adversus Joannos tyramnum duces sub Theodosio; et de Angelo præcepit copias Asparis, 450, 451, 452.

Arabdurius Narsem in fugam conjicit, 479, 480. Septem Persarum ductores trucidavit, 481. Ejus interitus, 652.

Arasenes Persa victus ab Areobindo, 573.

Areobindus Romanorum dux, 578, 579. Persarum fortissimum singulari certamine intererunt, 481.

Arethas (S.) et de ejus martyrio, 739, 740.

Arethius populi in Marcum episcopum barbaries, 26.

Argyropolis, alias Chrysopolis, 488.

Ariadna Leonis illa, 632, 633. Ariadna aduersa Zenonem maritum moribundum impietas, 690. Nubit Austria, 691.

Aristocracia quid sit, et a quo apud Romanos instituta, 726. A Mauricio laudata, 819.

Arianī, defuncto Athanasio, quanta Christianis calamitates intulerint, 153, 154, 155. De Trinitate male sentientes a synodo Romana exauktorati, 170. Imperante Theodosio, ex ecclesiis ejeciti quoniam in suis redierint regiones, 235. Eorum impietas et inhumanitas quanta, 158, 157. Rumor eorum contra Theodosium, 263. Eorundem ab invicem separatio, 283, 286. Illorum processiones et conventus, quia ex causa sublati, 363, 364. De eorum successione post Dorotheum centum et viginti natum annos, 464.

Ariomanitarum hæresis, 101.

Arius et Eunomius anathemata jugali, 256. Ari dogma qua ex causa professi sint Gotthi, 203, 210.

Armeni haeretici, 869, 882, 883, 884.

Arsecidarum ordo, 848.

Arssacius patriarcha Constantinopolitanus, qualis fuit: et ut Joannis Chrysostomi sectatores persecuti sunt, et paulo post mortuus, 409, 410.

Arsenius Magnus imperatorum præceptor, et de ejus angelica vita, 266, 267.

Arsesius præcarius monachus, 187.

Arsion monachus insignis, 187.

Artemius generosus fidei propagator, et martyris, 29, 30.

Ariziburtus apud Armenios quid sit, et de jejuno propter eum, 883.

Ascholius Thessalonicensis antistes, 232. Varias de religione opiniones Theodosio exponit, 232, 233.

Asclepiades Novatianorum episcopi et Attici patriarche colloquia, 488, 489.

Asiani episcopi. Vide Epistola Asianorum, etc.

Asparis ducus fuga, 578. Cædes, 632.

Asterius presbyter communionem Eunomii norum arbitrit, 253, 256.

Asterius Orientis præfetus, 348.

Asterii cum Gregorio Thibopolitanus contentio, 824. Ejus interitus, 826.

Astronomia perstringitur, 203, 205.

Athanais. Vide Eudocia.

Athanasius Magnus apud virginem pudicam occultatus, quoniam in publicum prodierit, et ecclesiam receperit, 17. Concilio Alexandrinio presidet, 33, 34. Quid in oratione de fuga comminemore, 36, 37, 38, 39. Quid item de istis verbis, Substantia et Subsistenta constituerit, 55, 56. Ab Apostola inquisitus, arte mirifica protinus evadit, 43. Graecorum opera exsilii multatior ab Apostolo, et cur, 55. Ab exilio revocatus, quanto in ore apud imperatorem fuerit, et quoniam res Ecclesiastarum Egypti cum potestate rexerit, 98, 99. Athanasius et de ejus successore, 151, 152.

Athanasius Diaconus confessor, 600.

Athanasius Celetes sive Herniosus Alexandriæ episcopus, 686.

Attalus Romanæ urbis praefectus, 422, 425.

Atticus patriarcha Constantinopolitanus, qualis fuerit; et de persecutione ejus tempore facta, 10, 411, 412. Ejusdem in administranda promovendaque sua Ecclesia studium et opera: et quam si urbus et facetus necnon in imponendis rerum nominibus acutus fuerit, 487, 488, 489. Quomodo reprehensionem quod Joannitas nrae accepterit, a se si amolitus, 489, 490. Ejusdem ad S. Cyrilum Alexandrinum littera, de nomine Joannis Chrysostomi in album ecclesiasticum referendo, 491, 492. Ejusdem alia ad Petrum et Adesium diaconos Cyrilis, 493. Attico sacris presidebat paralyticus in baptismo sanatur, 461, 462.

Attila (de) duce Gotthorum, 578, 579, 580.

Avaritia Theodosii episcopi, 460. Rufius, 341. Basilisci, 671. Ma. ricii, 558.

Augusta redditum Chrysostomi ab imperatore obtinet, sequi eum reveritur esse pollicetur, 385.

Augustales qui vocati, 31.

Augusteum apud Antiochenos quid, 61, 66.

Augustulus Orestis filius, qui et Romulus, 604.

Avitus imperator, 604.

Aulocrenes qua regio et de templi ejus demolitione, 278.

Aurargenteum. *Vide* Chrysargyron.

Aurelianus Epiphaniensis ecclesie diaconus, 701, 702.

Auxentius Mediolanensis episcopus; de ejus haeresi; et quomodo a Damaso Romano sit excommunicatus, et quae synodus de eo episcopis Illyrici scriperit, 172, 173, 174.

Auxentius monachus celeberrimus, 565.

Auxentius Exscholaris, insignis monachus, 622.

Auxumita quomodo Christianismum amplexi sunt, 787.

Azizus monachus egregius, 193.

B

Bahylas (S.) Antiochenus antistes qua de causa martyris transiatus in Daphuem, et inde deportatus, 62, 63, 64.

Baptismus a Constantino quando suscepimus, 722. Baptismus apud veteres quando conferebatur, 392. Ejusdem depravatio per adulterinum usum cui tributar, 284. Baptismi collatio in Thessalia quando fieri solita, 297. Baptismi traditio abolita per Arianum, et de miraculo quod intervenit, 711. Ut in baptismino paralysi laborans Iudeus sanationem receperit, 461, 462.

Barbari in Christianos severiores fuere quam Graeci, jubente Juliano, 29. Valentem quomodo fugarint et incenderint, 214, 215. Vincuntur a Theodosio, 223, 232. A Theotoimo ad mansuetiorum vitam quomodo traducti, 329. Barbarorum in fines Romanos incursum, 420, 421, 425. Strages ingens, 360, 361.

Barbas Ariani, 464. Dum baptizatur, aqua de repente disparet, 711.

Barnabæ apostoli reliquiae, 716.

Barsophilus monachus quam insignis vita et sanctitate monachus, 768.

Barses et Eulogius in monasteriis suis episcopa em consecuti conservationem, 103.

Barses Edesiorum antistes, virtute et donis apostolicis clarus, quomodo deportatus, 142.

Bartholomæi apostoli reliquia, 715.

Basilicus martyr apparet Joanni Chrysostomo, 429.

Basilicus dux, proditor, 631, 632, 633.

Basilici tyrannis, 663. Circulares ejusdem litteræ adversus sanctam quartam synodum, 664, 665, 666. De his qui ejusdem litteris subscripterunt, 667. Ut circulares priores litteras abnegarit, et alias contrarias prouulgari, 669, 670. Cum uxore et liberis intercedit, 671.

Basilus Ancyræ presbyter, martyr, 28.

Basilii fratres, quales viri existierunt, 137. Basilius responsum ad Julianum quoad librum Apolinarii, 56. Basilius Magnus, et Gregorii ambo, qua aetate existierunt, 201. Basilius et Gregorius abditi Juliani improbitatem reprehenderunt, 8. Basilius et Gregorius divinum amicorum par, Ariano rum insultus repeperunt, 164. Ut Basilius Ecclesie Casariensis post Eusebium gubernator existiterit; et de admiranda ejus adversus Valentem dicendi libertate, 133, 134, 135.

Bassa pia mulier, 658.

Bassones et Bassus monachi, 191.

Baththæ stipenda abstinentia, 193.

Bellissimæ res gestæ, 747, 748, 749, 751, 752, 753, 754, 755.

Bellum acuit animos, 479. Bellum civile inter Turcos,

817. Bellum Maxæ Sarracenorum principis contra Romanos, 205. Bellum Persicum interelecto Mauricio quantum ea unitatis Romanis importarit, 866, 867. Bellum inter Persas et Romanos, pace cum Peris fracti, proper Christianorum persecutionem, 479, 480. Ut bella omnia adversus Theodosium plium principem mota Deus in spe rati admiralisque rebus statim confererit, 441, 445.

Benjamin monachi vita et conversatio, 182.

Benignus diaconus sevissime exercutus martyri palam reportat, 477, 478.

Benouos subnotarii in fide opacostis consubstantialis constantia, 259, 260.

Benus monachus præclarus, 179.

Beritus, Phoenicæ urbs, 565.

Blacherne templum Dei Genitricis magna religione cultum Byzantii, 837.

Blasphechia Nestorii in Virginem matrem, 505, 506. Quorundam Graecorum in B. Virginem quomodo castigata, 852.

Blasphemus Persa quidam quomodo castigatus, 444, 445.

Blasius Persarum rex a Cabade fratre capit, execratur, et carceri includitur, 713, 714.

Bos biceps, 797.

Boves trahentes currus conjugum regum apud Turcos seu Persas, 848.

Bosphorus cur ita vocatus, 620.

Bonifacius Romanus antisies, 502.

Bonifacius dux ab Aetio circumventus, et quomodo, 576, 577, 578.

Briga, et Brigitio oppidum, 177, 178.

Brison imperatricis cubiculariorum princeps, ab Arianis lapide ictus, et cur, 363.

Britannio Sycharum episcopus, et quam generose curu Valente sit congressus, 163.

Burgundionum gens, ultra riorem Rheni fluminis ripam ecclens, quomodo Christi sacra complexa sit, 553, 554.

Buselinus victus a Narse, 756.

Basiris, alias haeticus Eneratita, quem fortiter consone prepter religionem pertulerit, 27.

Butcheribus Theodosii vir princeps quomodo occisus, 313, 316.

Byzantium a cede Mauritii, sape hostiliter captum et direptum, 863, 866.

C

Cabade Persarum regis creatio et abrogatio, 713. De ejus uxore, *ibid.* Recuperat regnum, 714.

Cabaones Mauros, et quid pro Christianis egerit, 719, 750, 751.

Cædium aliquot a crudelissimo tyranno Phoca commissarum designatio, 862, 863, 864, 867.

Ceremoniarum dissimilitudo non kedit unitatem Ecclesiæ, 291. Ceremoniarum apud veteres varie observationes, et ab ipsis apostolorum temporibus, 300. Ca reuictus veteribus non tantopere curæ fuerunt: sed necessaria tantum et fidem pronoventia constanter servare jusserunt, 301, 302.

Cæsar (C.) primus monarcha declaratus, et de pluribus ab eo gestis, 723. Eius aedes, 724.

Cæsarea cur ita vocata, et cur ei nomen ademptum a Juliano prævaricatore, 14, 15.

Calamites Romanæ, 421, 422, 423, 424, 425. Calamites orbis variae sub imperatore Leone, 618, 619, 620, 621.

Calandon episopus Antiochenus, 634. Calandon expellitur, 664. Revocatur, 672. Agitur iterum in exsilium, 677.

Calemerus agricola quomodo corpus Zachariae prophetæ invenierit, 455.

Callinicus Cilicia præses in crucem actus, 707.

Callio pius præsbyter Nicænus, 487.

Callisti porticus, 546.

Callistropia vidua, et de ejus vinea, 381.

Calopodius libelli de Chalcedonensi synodo surreptor, 694.

Canephora que dictæ, 26.

Cane (de) Sergii heresiarchæ, 883.

Canon indifferens de celebrando Paschæ festo apud Novatianos, 284. Canon ecclesiasticus de translatione episcoporum, 521, 525.

Cantilena Justiniani post quintam universalem synum, incipit his verbis: *Unigenitus Filius et Viribus Dei*, etc., 779, 780. De cantilena: *Lux h laris*, 879, 881.

Capillus Christi Domini, 623.

Captivi Persarum quomodo redempti, 483, 484. Caput

qui nececum duobus annis, etiam uno redimi possent a Mauricio, ceduntur a Chaganu, 858.
Carnes Heliodori, 296.
Cartarius *Xaccedoniarum antesignanus*, 295.
Carthago Romano imperio subicitur, 751, 752.
Castitatis exemplum pulcherrimum, 424.
Cælius exodus res inauditas peragens, 787, 788.
Celer orignum aule *Anastasi præfectus Macedonium ex throno dedit*, 691.
Celis, et de loco a Cellis dicto, 189.
Chaganus Avarum dux: de gestis ejus rebus cum Romanis, 813, 841. Prisci legatum de pace audit, 843. Ejus exercitus conciditur, pace rapta, a Prisco et *Commentio*, 856. Captivis omnes, quos Mauricius redimere supersederat, ferro necat, 857, 858.
Chalcedon urbs, et alias ejusdem appellationes, 591. Eiusdem muri cur a Valente diruti, 115. Quomodo iten restaurati, 126.
Chatzitzarri heretici et de magistris eorum ac dogmatis, 881, 883.
Childerichus. *Vide Hilderichus*.
Chosroes (ut) imperium Orientis invaserit, castella ceperit, et spolia ampla retulerit, 798, 799. Pace cum Romanis frangere meditatus, in eadem confirmatur a legato Mauricii, male tamen accepto, 857. Admissum in Mauricii placitum indigne ferens, bellum moveat, 862, 866. Pace fracta Romanum invadit imperium, 756, 757. *Levis et inconstans*, 758. Pudore percusus ob talibus in adoranda Edessa labores frustra suscepit, redit in regnum, 759, 760. Quid eidem accidit in obsidendo Sergiopoli, 761. Ut tandem vitam cum delectore amiserit, 809, 810, 811.
Chosroes junior Persarum rex, quomodo Hormisdam patrem suum occiderit, 833. Cur ad Romanos profugerit, eorumque auxiliis fuerit in regnum suum restitutus, 831, 833. *Cruces* Gregorio Neapolitanu mittit, 836. De domis ejusdem, quae maximo martyri Sergio misit, 837, 838. Quae de Romanorum imperio predixerit, 842. Quid item Probo episcopo Chalcedonensi de Dei genitrice dixerit, 813. Quid sub Phoca occupari, 888.
Christiani in Iuliu persecutionis timorem quomodo inciderint, 12. Per contumeliam Galilæi dicti Juliano, 13. Iulis Graecis et ethnica artes et disciplinae necessarias sunt, 56, 57. Quanto gravitora passi a Vendatis, tanto maiore veneratione culti a Maurushis, 749, 750. Apud Persi dem in tolerandis serumnis pressi ad Romanos configurant, 479. Quum gravia a Persis tormenta persessi, 474, 475. Eis sub Diocletiano passis honorem invidebant, 46. Eorum quod dies sacrificare noluissent, jussu imperatoris Juliani, quam acerbi condemnatio, 53. Res eorum sub Cabade Persarum rege quomodo coboneata, 714, 715. Eorumdem multi partibus, quibus vox editur, ademps locuti, *ibid.* Christianorum multitudine quam male accepta a Judæis Antiochia sub Phoca, 867.
Christianismus ab Juliano quomodo abjuratus, 12. Ut etiam apud Persas sit propagatus, 472, 475, 474. Ejusdem incrementum sub Theodosio, 508, 541. Christianismi desertores Juliano apostate gratificati quae miserabiliter perierint, 66, 67, 69, 63. Christianismum maligne exagitantum confutatio, 551.
Christus, Galilæus ab Apostata columniose apie latu, 46. Ejus adventum non terrena simulacea diffuxere, 71, 72. Ejus predicationes de excido Hierosolymorum falsas esse, conatus ostendere Julianus; illarum certitudinem comprobavit, 73, 74, 75, 76, 77. Christum, merum hominem esse an asseruerit Nestorius, 505, 506, 507, 508. In eo duas naturas unitæ, 509. Post resurrectionem quomodo, et cur cibum gustaverit, 782, 784. Apparet Mauricio, 820. Christum, in, vel ex, diabolo naturis prolixi ter in idem, 601. Quid de eo senserint Eutyches, Severus et Diocorus, 705, 706. Christi Jesu Sevatoris adventu quanta ceperint incrementa Romanorum res, 722, 723, 724.
Chrysanthus (ut) ad praefectorum Ecclesiæ Novatianorum sit vocatus, 463, 464. Ejus obitus, 471.
Chrysaphius primarius inter imperiales eunucharios eunuchus, causa synodi predatione, et dissidi imperatori cum, 517, 518. Quomodo interierit, 553, 554. Theodosii iuribus abusus, 588.
Chrysargyron apud Romanos quid, et qua ratione sublatum, 718, 719, 720, 721. Novum postea constructum, 725, 726.
Chrysopolis cur Argyropolis dicta, 488.
Chrysostomus *Vnde Joann. Chrysostomus*.
Chrysostomus qui sit, et a quo instituta, 725.
Chydzanum quæ civitas, et de lucu illius praefecti meriti, 840.
Chiani et Var., 816, 817, 818.

Circles oppidi in expugnat ilis descriptio, 798.
Claudiiani poeta tempus, 280.
Clearchus, Anastasi imperatoris avunculus, 693.
Cnapheus. *Vide Petrus Cnapheus*.
Celestinus Romanorum episcopus, 302. Quid de Nestorio ad S. Cyrilum scripsert, 510.
Cognitio quæ ab hominibus, et ea quæ a Dei gratia proveniunt, quæ sint, et a quibus obtineri possint, 204.
Comana, oppidum Cappadociæ, 429.
Comarius Procopii præditor, et de ejus necre, 115.
Commentiolus, genere Thraci, Orientis prætor, 831. Ejusdem et Prisci cum Avaribus conflictus, 856, 857.
Cædes ejus per Phœcam, 863.
Communitas ecclesiasticorum Rhinocolura, 199. *Communitas inter Palastinæ monachos quanta*, 555, 556.
Conceptu (de) Virginis, locus admirandus, 515, 516.
Conon adversus Philoponum, 873. Comitæ hereticæ, 877, 878.
Conon Apameensis episcopus episcopalem functionem militari munere commutat, 712.
Conscientia bona in malis, res stabilis est firma est, 411.
Consolationis litteræ Iunioris ad Romanum episcopum ad D. Chrysostomum, 415. Et ad Ecclesiam Constantiopolitnam, 415, 416.
Constans Constantini tyranni filius; res ejus gestæ, 446, 447. Insidiis Gerontii sublatius, *ibid.*
Constantina Mauricij imperatoris conjux, 814, 813. Intermitur cum tribus filiis. 863.
Constantinopolis cura Angelis commissa, 360. *Constantinopolis* restauratio post maximum terræ motum, 514, 545, 546.
Constantinopolitanorum tumultus propter exsuum Chrysostomi, 384. Luctus item post dissensum, 591, 595. *Tumultus* alius propter blasphemum Nestorium contra Virginem Deiparum, 503, 506, 517, 508. Et post ejusdem exhortationem, 521.
Constantini Magni Eberalitas erga clericum pro sua in Deum observantia, per Julianum abrogata, 16. Ejusdem elogium et pietas, 270, 271. *Suggillatur a Zozimo*, 720. Redeguntur Zozimus, 720, 721, 722, 723.
Constantini Lardi ades omnivoro igni tradita, 860.
Constantinus in Britannia tyrannus renuntiatus; et de rebus ab eo gestis, 446, 447. Quomodo Victor a Constantio, 448, 449. Ejus interitus, 577.
Constantius quibus in rebus verum patris sui fuerit exemplar, 5. Ejus obitus, 11.
Constantius (ut) devictis tyrannis Maximo, Gerontio, Constantino rerum summani administrari, Valentinianno tertio post Honorum imperatore Roma relicto, 417, 418. Ut Placidianu uxore duxerit, 448. Constantius Houlli sororina quomodo vita fuit, 449, 450.
Constitutio Gratiani de re'aganis Ariana, et retrorsis *Bide Nicenæ cultoribus*, 225. Theodosii imperatoris, qua Nestorianam damnatur heres, 520, 521. Arcadii promulgata adversus Ecclesiam, 412, 413. Joviniani de non jungendis matrimonio sacris virginibus, 95, 96. Theodosii, iuxta D. Ambrosii prescriptum, 519, 520, 522. Theodosii de una religione colenda, 225. Constitutio severitas charitati et utilitati publicæ posthabenda, 491.
Consubstantialis cultores quomodo in existim puls, 113, 114. *Consubstantialis professores* Macedonizm quomodo a Libero Romano accepti, 119, 120. De consubstantialis a Severitis inducta ratio, 781.
Consubstantialis Patris et Filii confirmata, sub Joviniano, 97, 98.
Consuetudines variis apud varias gentes et Ecclesiæ per quas nullum catholicæ religioum, vel officialeum, vel dissidium est creatum, 294, 295, 296, 297, 298.
Contentio Antiochiae non parva propter diuos codicis tempore episcopos, et quomodo terminata, 225, 226.
Continentia et temperantia monachorum Palestiniorum admiranda, 587.
Contobahdite heretici, 876.
Conversationis et vita genus mirandum a monachis Palestiniis excoxitatum, 555, 556, 557.
Copres monachus, et de ejus virtutibus, 179.
Corona nihil à lapillis differre putanda, 817.
Corpus Domini quonodo corruptibile et incorruptibile, 781, 782, 783. Corporis nostri compositio, 871. Corporis constitutio, animalium a qualitate sape arguit, 18.
Corruptionis vocabulum duo significat, 782.
Cosmas Epiphanius episcopus, 701, 702.
Crispini presbyter quæ de causa factionem Eunaria norum ambierit, 235, 236.
Crispion et Malchion germani, monachi insignes, 191.
Cronion monachus, 187.
Cronelitas maxima Alexandrinorum aduersus Prote riaca etiam occistum, 612.

Crus in sagis Juliani, et comitum ejus per rorem de eius figura quid portendebat, 11. Crux in exitu viellimae solemnis a Juliano mactata eidem apparuisse dicitur, et quid ea portendebat, 12. Crucis signum per timorem adhibet Julianus apostata, et evanescunt spectra, 12. Crucis litteræ hieroglyphicae in eversione templi Serapidis inventæ; et de eorum iudicio, 274, 275. Crux exercitum Theodosii prebat adversus Eugenium, 311. Crux Christi, quomodo culta ab hereticis Armeniis, 885. Crux Salvatoris ablata per Chosroen, 888. De crucis signi miraculo quod Apamea accidit, 758. De cruce pretiosa, 8 regnali a Justinino dedicata, 761. De crucibus a Gavrore Gregorio Theopolitano missis, 836.

Cucusus, oppidi nomen, in quo D. Chrysostomus, exsulavit, 591, 403, 408.

Cupi qui populi, 846, 819.

Curs Scythia : et de ejus adversus Chosroem gestis, 809, 810.

Cupressus ingens et procula, et de miraculorum vi que ab ea profluere credebatur, 515.

Cyprianus martyr, et quid de eo referat Procopius, 731, 732.

Cyrilius episcopus quæ passus sit a Valerio, 417.

Cyriacus, Constantinop. antistes, 868.

Gyriacus Adanae episcopus, 245.

Cyrius episcopus Chalcedonensis S. Chrysostomo quam maxime inimicus; et de divina in eam vindicta, 381, 382. Eius obitus, 427.

Cyrillus Cœliopolitanus diaconus quam crudeliter cœlatus, 25. Causa cedis, 27.

Cyrillus (ut) nepos sororis Theophilii filius, ejus sede in Alexandrinam sit adestipius, 463, 466. De ejus scriptis, ibid. Cyril I. contra præfectum Oresten dissensio, 468, 470, 472. Cyrilli ad Atticum patriarcham, de memoria Joannis Chrysostomi in Ecclesiæ tabulas non referenda, rescriptum, 491, 493, 496. Ut sanctus Cyrillus per visionem divinam nonne Joannis admiserit, conceptumque a teod. odiu, mediante Dei Mire, ei remiserit, 499, 500. Ut mitram et papas appellationem sit sororius, et de eis collegarumque sententia contra Nestorium, 512, 513, 514. Quomodo episcopatu privatus et cursus in eundem restitutus, 514, 515. Ejusdem ad Nestorium litteræ, 509, 510. Ad Joannem Antiochiae presullem, 516. Ejusdem obitus, et successor, 516.

Cyrillus, cornubii lasionarium monachorum præfector et antistes, 681.

Cyrus oppidum cuius episcopatum gessit Theodoritus, 566, 568.

Cyrus poeta, quando floruerit, 580.

Cyrus (ut) Constantiopolis præfector, gentilium superstitioni adictus, Smyrneorum præfector ecclesie, et de tempore Cyri, Deli Genitrici dicato, 541, 545, 546.

D

Dæmon e delibro Jovis quomodo expulsus, 277, 278. Per puelam Macarios sanctos adiutorit, et ab eis increpatis silet, 158. Demones thesaurum custodientes signo crucis exacti, 714.

Dalmatius frater Constantini Magni, ex matre, 6.

Dalmatius unus ex militibus cassus, ibid.

Damasi et Ursici Romanorum episcoporum dissensio, 171. Damasus ubi, et quando floruerit, 201. Damasus Ecclesiæ Romane presul, 221. Ejusdem de Trinitate sententia, 228. Eius contra Apollinarem et Timotheum epistola, 254, 255.

Damianista heretici, 876, 877.

Dan civitas Phoenicæ, alter Panæas et Cæsarea, 60, 71.

Daniel Stylita quam strenue synodum Chalcedonensem defendenter, 669. Quanta ejus sanctitas, 622.

Daphne, ejus fabula, et locus Antiochiae incensus, 61, 62, 65, 67. Terre motu corrut 811.

Dara oppidum munitionum cur sic dictum, 715.

Fatius patricius, 110.

Demetrios anathema ferire an licet, 773.

Delta apud Ægyptios qualis locus, 835.

Demetrius Pessinensis familiaris Div. Joannis Chrysostomi, 583.

Demophilus cur expellitur, 233. Demophilus Eudoxii successor Constantinpoli constitutus, 221. Demophilus Aetana re igitur presul Constantinpoli, 267.

Deus semper vincit, itidem et qui ductum ejus sequitur, dixit Trajanus in erubri Valentii, 213. Quiesco, Au Deus humana sit forma, in Ægyptio mota, 570. Viri tracor in quomodo traducti, 551, 552, 553.

Deuterius Arianus episcopus abebat traditionem baptizandi, et de miraculo consequento, 711.

Diabolus omnes omnino plagas effugere, non proclive aliqui est, 515.

Diagoni Roma septem tantum, 297.

Axepivóp̄os qui dicti, 868.

Dicta quædam acuta Attici patriarchæ, 488. Dicta scite et urbane quædam Sisinit, 503, 504.

Didymi generi Honorio conjuncti cœdes, 416, 417.

Didymi blasphemiam damnata, 777.

Didymus monachus nulli cohabitavi homini, 187. Didymus Alexandrinus, monachus celeberrimus, 196.

Didymus Philosophus, et de ejus quædā Juliani prævaricatoris interitum visione, 82. Quid de Providentia et iudicio senserit, 200.

Diluvium sub Leone imperatore quantum, 619.

Diocletiani rabies ipso die Passionis Dominice, 478.

Dindorus et Flavianus, nondum ordinati episcopi, quomodo post Meletium ejectum Christi gregem administrant, 147, 148.

Diodorus Tarsensis episcopus creatur, 230.

Dionysius monachus insignis, 189.

Dioscorus monachus virtute insigni, 180. Dioscorus monachus, Macer sive Longus appellatus, 187. Dioscorus monachus, et de dissidio ejus cum Theophilo, 371, 373. Eius obitus, 583.

Dioscorus et Eutyches citantur ad concilium Chalcedonense, 588, 592. Dioscorus post Cyrillum Ecclesiæ Alexandrinae presul; et de ejus impletibus, 516, 547.

Dissensiones multæ etiam ab apostolorum usque temporibus propter observationes quædam, 300, 301.

Dissidium et varietas cereimoniarum in Ecclesiæ variis Ecclesiasticæ unitati non officit, 294, 295. Nestorii et Procli, 518. Orestes et Cyrilli, 468, 469, 470. Fulcherius et Eudocia, 517. Meus et Vigilius, 774. Joannis Jejunatoris et Gregorij Romanii, 832. Acacii Constantinopolitanii et Felicis Romanii episcoporum, 681, 682, 683. Antiochenæ Ecclesiæ propter Flavianum, Paulino mortuo, quomodo et a quibus sopitum, 267, 268, 269, 270. Alexandriae propter templorum idolorum eversionem, 270, 271, 272, 273. Dissidium secundum imperatricis Eudoxiae, et D. Joan. Chrysost., 568, 589, 590. Dissidium Joannis Chrysostomi et Epiphani, 378, 379, 380. Eudoxia imperatrica cum eodem Joanne, 361. Dissidium inter Chrysostomum et Severianum quomodo compositum, 568, 569. Inter Theophilum Alexandrinum et Melitoëm Ægyptios, 570, 571.

Dithyrambus Deus semivir perstringitur, 552.

Doctrina factis consona quo tempore, et in quib. viris enieruerit, 566, 567.

Dominatus, spes tida libertas, vel illustris ni seris, 817.

Domnica Valentis coniux graviter affligitur propter fratrem Basilio injuriam, 153, 156.

Domitianus Meliteneensis antistes qualis, 834. Domitij martyrium, 26.

Domnitia Phœcæ filia Prisco duci matrimonio juncta, 886.

D moinus apud Terpolitanos episcopus, 783.

Domnus Antiochenus antistes, et familiaritas et congressus ejus cum S. Symone, 529.

Donati Eusebe in Epiro an istitis miracula, 518.

Dorotheus Palestine gubernator, 600, 601.

Dorothei celebris monachi vita et conversatio, 181, 182. Dorothei martyrium, 26.

Dorothei et Marini Arianorum inter se dissensio, et seclusio, 285.

Draco ingentis magnitudinis quomodo fuerit a Donato episcope interfactus, 328.

Eruui Ovui descrip. 780.

Dunaani Judæus tyrannus quantas strages ediderit Negro, et quantas perfidiae et crudelitatis pumas lucrit, 739, 740, 741.

Dyrrahachium civitas, 735.

E

Ecclesia per dispensationem se quandoque temporibus accommodat, 571, 573. Ecclesia Christi in Ægypto quam male ab Ariano habitata, 156, 157, 158. Quam turbata propter exsilium Joannis Chrysostomi, 391, 392, 393. Eccl. civis, 397, 398. In Perside quam dure exigitata, 477. Ecclesiæ catholice usus quædā psalmódiam, hymnos, et antiphonas, 564, 565. Ecclesiæ turbaturus Iudeus. Aposta a quomodo se gesserit, 16, 17. Ecclesiæ Asia quam acciderunt sub A. eto patria cha, 511. Ecclesiæ Antiochiae in tres partes divisa, 221, 223. Ecclesiæ status sub Arcadio et Iloncio, 511, 512. In Ecclesiæ seditione confusione ingens, 869. De Ecclesiæ status obitum Zenonis statu : et de eum que o. inique quoad.

synodus Chalcidonensem, 691, 692. Ecclesiarum confusio, 697, 698, 699. Ecclesiarum variarum consuetudines varie sine offendiculo et discordia, 294, 295, 296, 297, 298. Earumdem dissensiones in ritibus unde invaserunt, 299.

Ecclesia Christianorum imperante Joviano spernitur. Grecorum vero chaduntur, 95, 91. Eorum calamitates sub Phoca, 887. Ecclesia Constantinopolitana quam frequenter a populo conventa, 361, 363. Ecclesiis predatores quantis calamitatibus affecti, 66, 67, 68, 69.

Edictus hospes infidus, lupus frustra bians, 419.

Erebolius rhetoritem docuit Julianum imperatorem, 7. Erebolius sophista Constantinopolitamus, Juliani mortales esse accommodat, nec non postea rursum se Christianum esse profiteretur, 52.

E habuit Moutacures haereticorum Armeniorum magister, 882.

Educa in potestate alienigenarum nunquam futura; et de ejus obsidione per Chosroem, 759, 760.

Edessenorum felix civitas quam amnis Setri exundatione afflita, 758. Edessenorum multi quam graviter a Valente traxati, 145, 144.

Edictum de fide publicatum, museum a Justino ad ecclesias omnes ne quid in professione fidei novaretur, 701, 792, 793. Edictum Zenonis de non rejiciendo neque cprobando, Chalcedonensi concilio, 674, 675, 676, 677.

Edicta publicata imperante Juliano pro Christianis, 16.

Edonichus dux Constantini tyranni victus a Constantino, profugus ad amicum veterem, ab eodem (pro dolor!) occisus, 447, 448, 449.

Elebechus magister militum et Caesaris Gregorii frater ad injuriam vindicandam, Antiochiam missi, re infecta redeunt ad imperatorem cum mandatis monachi Macedoniani, 326, 327.

Elementa pro diis culta, 473, 475.

Elephantina, oppidi nomen, 519, 521.

Elephas Ethiopiae dux, Hebreo devicto, fit monachus insignis, 741.

Eleusine deae mysteria et sacra carpuntur, 533.

Eleusinus Cyzicenus discipulus cogitur, perigravi conditione imposita ab apostola, 45. Eleusinus Cyzicenus propriis impensis Ecclesiam Novatianorum restituere cogitur, 17. Eleusinus Cyzicenus, Macedonianus, 42. Metu imperatoris, Arianos sequitur, at mox resipiscit, et quando, 117, 118.

Elisei propheta ossa quam irre erenter a Graecis superstitiosis habita, 32.

Elpidius ex intimis Juliani, et blasphemus in Christum; et de horrenda ejus morte, 67, 68.

Elpidius presbyter Romanus, 169. De ejus legatione de substantialitate Trinitatis, 169, 170, 171.

Elpidii presbyteri servus ad caelendum divum Chrysostomum submissus, 395.

Ephestorum temeritas, 411.

Ephremius quo nido declaratus antistes Antiochiae, 731.

Epidamnus civitas terrae motu quassata, 735.

Epiphanius Cyprus, monachus virtute conspicens, 191. Qualis fuerit: et de admirandis ejus operibus, 52, 321. Theophilus fit amicus, et quomodo, 376, 377. Eiusdem cum Joan. Chrysostomo dissidium, 378. Perstringitur a Thosinio, ibid. A consilio desistit, 379. Arguitur ab Euclio, ibid. Quomodo penitentia ductus in Cyprus navigans diem suum obliterat, in Joannes praedixerat, 380.

Episcopatus (in) deprecatione expiravit S. Nilianum, 557. Episcopatum quomodo fugerint Ammonius et Evagrius, 188. Episcopi praeclarri divina Providentia emissi adversus veritatis hostes, 201, 202. Episcopi exilio multati a Constantino, cur et quomodo revocari a Juliano apostata, 16. Episcopi indiscriminatim ab Anastasio exacti, 692, 693, 694, 695. Episcoporum praeclarorum aliquot miracula, 328, 329, 350, 351, 352, 353. Quorumdam nomina, qui concilie Antiocheno, sub imperatore Joviniano interfuerunt, 97. Qui tempore Valentiani et Valentis in magnis uribus Ecclesias successiva gesserint, 111, 112. Aliquot, qui secundae sanctae universalis synodo intenti rfuere, 258, 259. Et depositioni voluntariae Gregorii, 240. De episcoporum translationibus ex sede in aliam, et quod ea consuetudo alias apud ecclesias invaluerit; quodque translatio bene instituto clero nihil afferat detrimenti, dommodo ea rite et ordine peragatur, 525, 526, 527, 528, 529. Episcoporum quorundam virtute et doctrina praestantium, qui maximis Ecclesiis sub Theodosio Juniore profuerint, catalogus, 502, 503. Ut episcopi quidam virtute excellentes Arianorum et Valentis insultus repulerint, 164, 165. Episcopi magnarum urbium tempore Graciani, Valentini Junioris et Theodosii imperatorum, 221. Sub Theodosio Junore, 469.

Sub Justino, 732, 733. Sub Justiniano, 773, 774. Sub Justino, 794, 793. Sub Ilmen tyrannidis Phoca, 887.

Epi-toia Eustathii, Sylvani, et Theophili Literio Romano quod professionem Consubstantialis, 120. Liberii Romani, episcopis orientalibus missa, 121. Petri Alexandrinus de malis et cladiis quas in Egypto viri pri a Veniente et ab Ariani sunt perpessi, 156, 157, 158. Valentini et Gratiani imperatorum, necnon Romane synodi quod mysterium SS. Trinitatis, 167, 168, 169, 170. Concilii Constantinopolitan ad episcopos Occidentis, 250, 251, 252. Theodosii ad profugum Valentinianum, 262. D. Joannis Chrysostomi de his que passus est ad Innocentium Romane urbis episcopum, 391, 392. Alia pro ecclesiis et de ejusdem exilio, 406, 407. Attici patriarchae, quod memoriam Joannis Chrysostomi in ecclesia celebrandam, ad S. Cyrilum, 491, 492, 493. Alia contra Cyrilii ad Atticum, 491, 493. Cyrilii ad Nestorianum impium, 509, 510. Alia ad Joannem Antiochenum, 516. Epistola Asiarum episcoporum sanctum quartam synodum perstringens, 667, 668. Contraria eorumdem ad Acacium, 672. Egyptiorum episcoporum et Alexandrinus cleri ad Leonem imperatorem, 613, 614. Epistola Leonis exhortatio, ad Anatolium et reliquos episcopos de synodo Chalcedonensi contra Timotheum Abrium missa, 616. Alia ejusdem ad omnes ubique monachos, et ad ipsum Simeonem Stylitem et ejusdem sancti Simeonis pro ea-dein synodo, 617, 618.

Evagrius monachus Egyptiacus, et de vita institutione ejus, 196, 197. Quid in quibus iam libris de monachis sui temporis, de verbo ad verbum s' ripserit, 198, 199, 200. Evagrius et Palaodus quo tempore floraerint, 2, 1. Evagrii et Ammonii monachorum episcopatum representum congressus, 188. Evagrius ab Antiochenis suscipitur repudiata Flaviano, 268. Evagrii blasphemiae condemnatae, 777.

Evangelium divinum ubi, quando, et quomodo inventum, 76, 77. Evangelium S. Matthaei ubi repertum, 716. Evangelium sacrum dum legeretur non asurgebat episcopus Alexandriæ, 293. A solo archidiacono ibi legitur, ibid.

Eucharistia miraculum in muliere quadam Macedonit morbo laborante tempore divi Chrysostomi, 563, 564. Eucharistia pro conscientia et fiducia cuiusque communicatione permissa, 281.

Eucherius Stiliconis tyranni filius cum patre jugulatus, 421.

Eudemus presbyter Alexandrinus, 280, 281.

Eudoxia Augusta, que Athanais est dicta, qualis, et unde fuerit, et quomodo matrimonio Theodosio imperatori sit conjuncta; et ut voverit, se religionis ergo Iherusalem ituram, et de malo magistratibus admittendis, aliasque que ei accidere rebus, 484, 485, 486. Eudoxia Augusta et Pulcheria non convenient, 517. Eudoxia male admodum accepta a Theodosio, Hierosolyma contendit solvendi voti causa, 534. Quam multa Hierosolymis ad honorem Christi peregerit ac tandem e vita migravit, 534, 535, 536, 537, 538, 539. Ab Eutichianorum actione secedit, 563. Eudoxia imperatrix Pulcheriae Aug. sic conciliatur, 503. Approbat sanctum quartam synodum, 636, 607.

Eudoxia Valentiniani et Eudoxiae filia, captiva absulta, 604, 605.

Eudoxia Imperatrix ad Epiphanium verba quondam convalescentiam filii, 579. Ejus Augustæ secundum alterum Chrysostomum odium, 388, 389. Mortem ejus quo consecuta sint, 427. Valentini eadem quam apre tenerit, licet Maximo interfectori per viu nupta, 403, 607.

Eudoxia studia Valentini autem contra Consubstantialis cultores sibi conciliat, et quomodo, 113, 114. Ordinat Eu-

nominum, et in locum Eleusii sufficit, 118.

Eugenius tyrannus in Oriente. Valentianus juniores occiso, 309, 310. Quomodo vicius a Theodosio, et occisus,

512, 513, 514.

Eulalius Amasenorum episcopus, 250.

Eulogii et Protagonis virtutes, deportatio et reductio, 115, 146. Eulogius celebris monachus, 180. In monasterio suo consecratus est episcopus, 193. Eulogius ab exilio revocatus, Eusebii, defuncto Barse, prefector, 251.

Eunomiani quibus ex causis in diversas abiecti partes, 285, 284. Eunomio-Eupsychianu, et Eunomio-Theophronianu haereticu, 285.

Eunomius Arianus in locum Ensebii suspectus exhortatorum se videns Samosatis discorsit, 141. Eunomius Cyzici creatur episcopus pulsus Eleusio, 118. Eunomii vis et gravitas in disputationibus, 256. Eunomius, condemnatus a Damasco, 256. Eunomius qua de causa proscriptus a Theodosio; quibus mortuis ei iustificatis

fuerit, et ut in Cappadocia vita sit functus, 282, 283. Ejus sectatores in diversas dissecesserat sectas, 283. Eu-nomii episcopis generositas, 441, 443.

Eunomius prohibetur, 785, 786.

Eunuchorum auctoritas apud Theodosium, 517, 550.

Chalcedone a primis fundamentis est constructum, 358, 589, 590. De miraculo ad monumentum ejusdem pro fide, 593, 594. Et quid ad ejus monumentum fecerit Mauritius, 819, 850.

Euphemius Constantopolitanus antistes, 688. Expellitur, 686, 692. Revocatur, 745, 746.

Euphrasius Antiochenus antistes, et de ejus interitu, 733, 734.

Eupsychius Cappadox, martyr egregius, 28, 29.

Eupsychius cur ab Eunomianis sejunctus, et quem ejus heres, 284.

Europi similes adulatores, 102.

Europe calamites circa vastitatem et direptionem Romanorum, 425, 426.

Eusebius diaconus in Macedonanorum ecclesia; de ejus et 10 martyrum tumulo, 456, 457, 458.

Eusebius morte multata a Juliano, et cur, 17. Quam crudeliter a populo Gazorum passus sit martyrum, 22.

Eusebius Vercellensis et Athanasius concilium Alexandriae magne anno coegerunt; et quid in eo decreto, 33, 34. Res ab eo gestae, post Alexandri synodum peractam, 40, 41.

Eusebius et Basilius dissident et conciliatio, 133, 134. Eusebius vir divinus Samosatis expellitur, et in Thraciam, Valente imperante, deportatur, 139. Ejusdem rerum gestarum brevis commemoration, 140. Eusebius magnus, ab exsilio Samosata reversus, quomodo et quibus Ecclesiarum administrationem commisserit; ac deinde martyrii certamen imp everit, 251.

Eusebius Chalcidis episcopus, 231.

Eusebius apud Carras phiosophatus, voluntario carcere scipsum cohibuit, 202.

Eusebius monachus, 187. Ut ei Theophilus sit adversatus, 371, 572.

Eustathius (S) reliquia quomodo Antiochiam redactae, 672.

Eustathius Sebastiensis Macedonii sectator, 42.

Eustathius Epiphantensis Syrus, 579, 580.

Euthalita Hunni vocati, ab aliis Lenca itae, 713, 715.

Eutropius eunuchus post Rustinum sacri cubiculi praepositi dignitatem consequitur, 311. Legem quam tuum primus ipse violavit, et quo suppicio tandem sit allecens, 351.

Eutropius lector quam acerbe tractatus ab Optato: et de visione ejus Sisinio facta, 399. Eutropius a Macedonians sejungitur, 285.

Eutyches archimandrita Constantinopolitanus, 547.

Eutyches et Dioscorus concilii Chalcedonensis cogendi ansam praebuerunt, 588, 592. Eutyches, Dioscorus et Severus conjunguntur, 715. Excommunicantur eis adharentes, ibid. Eutychetus infelicitissimum dogma, 875, 876.

Eutychianistae cur ita vocati, 864.

Eutychius, et Eunomi-Eutychiani, 283. Eutychius episcopatu expellitur, 780, 781. Ab exsilio o revocatur, 794. Eutychius in discrimen vita adductus propter Autolijum magum, 812.

Euthymius monachus, Longus appellatus, 187. Quod quis, et quam ei fratribusque infensus fuerit Theophilus, 371, 372. Quam illustris, 503. Quam sancte pieque vitam exegir, 561, 565. Euthymii viri divini ad Eudociam lapsam verba, 606, 607.

Exaltio divina, qui locus, 514.

Exceptionis Domini festus dies quis, et a quo institutus, 779, 780.

Excommunicatio Theodosii junioris quomodo soluta, 445. Excommunicatio Arcadii, Eudoxiae, Theophilii et Attici, 419, 420. Theodosii, 517, 522.

Exscholaris qui dictus, 623.

Euzotus, Paulinus, et Meletius quomodo sub idem tempore episcopatum Antiochiae sortiti sint, 40. Euzotus episcopus verberatur a Juliano qui vindictam divinam non multo post sensit, 67. Euzotus Antiochenus a Petro A-exandrinus perstrictus, 159.

F

Fames ingens Juliani prævaricatoris tempore, quam pestilentia postmodum consecuta, 81, 83. Fames Romæ quanta invalidit, 421, 422, 421, 425. De fame simul et peste, que civitatibus orientalibus incesserunt, 602.

Felix Juliano gratificaturus veram pietatem abjurat, et quam horrende vitam finierit, 67, 68.

Fenius quam acris si pudicitia per viam ei auferatur, 605.

Felix Romanus, episcopus, 680, 681, 682, 683, 685.

Festus dies τῆς ὁμολογίας quis, 760.

Festus senator Romanus, et de ejus legatione Constantinopolim, 710, 711.

Fides Romana de Trinitate, 167, 168, 169, 170. De fidei rescriptum Justini junioris, 791, 792, 793. Fidei Nicænae confirmatio, 97, 98, 99, 101, 102. Ejusdem post Athanasii obitum, propagatores quam graviter ab Ariani accepti, 153, 154, 158. Fidei Nicænae professores ecclesiis suis a Gratiano proficiuntur, 225. Illius dogma si scipiunt Eusebius, Sylvanus, Theophilus et alii collegi, et confessionem eorum exhibent Libero Romano, 120. Ejus auctoritas a sancta secunda universalis syrolo confirmata, 215. Fidei universalis professio a Damaso Romano ad Paulinum in Macedonia episcopum missa, 236, 237, 238. Fidei Arinthensis promotio quam cordi fuerit Justine Valentinianni Junioris matris, 239, 260. Fidei duplicitis orthodoxorum et hereticorum decisione miraculo confirmata ad monumentum S. Euphemia, 593, 594.

Flavianus (S) et Diodorus quam fortiter pro gregi Christi, ejeclio Meletio, decertariunt, nondum episcopalem dignitatem sortiti, 147, 148.

Flavianus, vir divinus, quibus verbis Paulinum et Apolinarem sit allocutus, 228. Ut Flavianus Meletio successeri, 216. Quam sapienter Theodosium sit allocutus, et quomodo protectione Romana liberatus, 263. Quonodo delictum violati juramenti fuerit ei remissum, 270. Flavianus Antiochenus antistes, 686. Ejusdem legatio pro populo ad imperatorem ob dejectam Placi la conjugis statuam, 323, 326, 327. Ab Antiochenis repudiatur, 268. De rebus ejus, 696, 697, 698, 699. Revocatio, 715, 716.

Flavianus urbis Romanae prefectus, qualis vir, 309, 510.

Flavianus, post obitum Proculi, Constantinopolitanus antistes, 516, 517. Quomodo necatus, et de celebri corporis ejus illustratione per Pulcheriam, 553. Flavianus a Diocesero quam male acceptus, 558.

Flavitas con uero renuntiatur, 562.

Flavitas do malo sed in Constantinopolitanam invasit, 684. De ejus, Petri Noggi et Felicis litteris synodibus, 685.

Fondus inter Romanos et Persas solutum, 707.

Fons copiosum provolvens undam ex loco arido ad preceptionem Donati exortus, 328. Fons Emmaus salubritas unde orta, 71. Fons exsiccatus, deinde repletus ad preces Jacobi Nisibeni, 622. Fons miraculo admirando repertus, ad quem a Leone templum sanctissime Dei Genitrici erectum, 626, 627, 628, 629, 550.

Fortitudis nis officium, 199.

Franeorum origo, 577.

Uratres Longi qui dicti, 371. Ut propter odium Theophilii, se Joanni Erysostomo conduxerint, 573, 574, 575.

Fridigernes Gotborum dux, 207.

Funga, et quid de ea scripsit Magnus Athanasius, 56, 57, 58, 59.

Fulgur in celo post solis defectum, qua is et quando visus, 425, 426.

Fulminis terræ motu Antiochiae consecuti effectus, 754.

G

Gaddanas monachus præclarus, 193.

Gaiæ barbari Gotthi res ut se habuerint, 331, 335; 336. Ejus defectio, et de vi iene quam vidi angelorum urbis Constantinopolitanae custodum; de legatione Joan. Chrysostomi apud ipsum Gaiom, et quomodo captus in Thracia, sit necatus, 339, 360, 561, 562.

Galla sue Placidia, Honori soror, et de ejus raptu, 445.

Galla a Visigothis occupata, 577.

Galli Cæsari pietas erga Christum, 62, 63. Gallus Valentinis filius morbo corripitur, et perit propter impietatem patris, 133, 156.

Gangram hæresiarcha exsul abductus, 594.

Gazani populi in Christianos crudelitas immanis, 22, 25. Excusator ab imperatore, 24. Gazanorum in fidelis-sevitia, 22, 23.

Gelimeris tyranni gesta res, et de verbis que victus in hippodromo exultit, 751, 752, 753.

Gennadius Constantinopolitanus sedi præficitur, 615; Virtutes ejus, et de rebus quæ temporibus ejus præter

opinonem et fidem acciderunt admirandus, 623, 624, 625.

Genseribus Vandalorum rex, 578, 579, 580, 586. Ut urbem Romam cepit, 603, 604. Ejusdem excursio et crudelitas, 631, 632. Genserichi summa rerum Vandalarum potissimum, 748.

Georgii Alexandriae episcopi Ariani cades quomodo patrata, 18, 19.

Georgius Arianus qualis, 461, 463.

Georgius Mauriti legalis ad Chosroen male acceptus, 857.

Georgius Pisides Philoponi heresim refutat et exercit, 874, 875.

Gepides, quae genit, 576.

Gerinus monachus Paulinus, 565.

Germanus fides ex Irano, 102.

Germanus dux, 578, 579.

Germanus senator preclarissimus, et quod ei acciderit propter Theodosium cui filiam matronum collocarat, 871, 859, 860, 861.

Germanus Nicomediani exactus ecclesia, 566, 567.

Gerontius (ut) tyranus Hispaniam profugus interierit, 447, 448.

Geroatii viri velutae nobilitatis vias, 856.

Gloria Patri et Filio et Spiritus sancto. A quo hic versus inventus, 879.

Glycerius (S.) sanguis perpetuo manans ab ejus monumento, 850, 851.

Glycerius imperator, 604.

Golinduch (sancti), ejus genus, vita et martyrium, 810, 841, 812.

Gondigulus Vandalorum dux, et de ejus liberis Gontare et Gensericho, 577.

Goronne Persarum dux, ab Eunomio episcopo vietus, 446, 448.

Gothiani heretici qui, 288.

Gothi qui, et quomodo, quave de causa Istrum transgressi in Romanos irruerunt, 208, 209, 210, 211, 212. Gothorum de Valente triumphus, 214, 215. Horum cades Constantinepoli, 360. Et in Hellesponto, 361. Per Thraciam excursio et vasistas, 215. Gothorum gens in quas nationes sit divisa: et quae tenerant loca, 576, 577, 578. Quomodo vicia, 734, 735, 756.

Græci ad homines deorum honoribus prosequendos quam præliares et prompti, 89, 90. Cur in odium Christianorum Iudeos in restauratio templi adjuvarint, 76. Græcorum quidam Dei Matrem, convicis in compotationibus præscindentes quas penas deuerint, 852. Forum superstitionis quam addiebat Julianus imperator, 46, 47, 48, 49. Græcorum et ethniconum doctrina Christianis utilis et necessaria, 56, 57, 58, 59. Eorumdem in Christianos odium et persecutio, 22, 23 *segg.* Græcarum superstitionum traditio, 551, 552. Græcorum idolis inservientium Ecclesia quomodo diruta et eversa, 271, 272. Responsa Græcorum oraculorum fraudulenta, 66. Græcorum idololatrarum interitus propter oracula quamdam litteris distincte designata; iunctio facta littera 6 usque ad m. 201, 203.

Grando maxima sub Valente, 116, 117. Grande circa Romanam depravationem quanta, 425.

Gratia, magni Valentini et Justini filia, virgo mandata, 177.

Gratia divina etiam per indignos se exhibet, 471. Gratia Deo actæ a Theodosio, Victoria de Joanne tyranico reportata, 451. Gratianus actio Deo redditus ab Honorio, auditio morte Alinichi ducis, 416, 417.

Gratianus et Valentinius Junior, quomodo totius Romanorum imperii curam suscepserint, et socium imperii Theodosium Magnum sibi assecerint, 222, 223, 224. Imperatori summo et Deo primis imperii consecrat, et quomodo Arianus relegari, revocari, ne exsultibus episcopis. Nicene fidei professores Ecclesiæ præficerit, 225. Ab Adragathio Maximi tyranni duce quomodo capiuit et interfecit, 260, 261.

Gratianus tyranus ad imperium evectus et jugulatus, 416.

Gregorius et Heraclius quomodo moverint bellum adversus Phocam, 886, 887.

Gregorius Arianus, Athanasii successor a piebe occisus, 138.

Gregorius instituto Juliani quomodo se opposuerit, 53.

Gregorii tres in Ecclesia Dei, omnes sanctitate insigne; et quomodo distinguendi, 137.

Gregorius Nazianzenus Theologus, quomodo Constantinopolim in dominicula Synaxes et collectas celebrans, & auctoritatem consubstantialis fidei præverit, 254.

Gregorius (ut) Theologus Constantinopolitanus epi-

scopatum sit sortitus, 251, 253. Ut idem quodam et Ægyptis offendi cernens propter episcopatus sui translationem, sedem Constantinopolitanum abiecere, et cordia ecclesiarum ducus in propriam se recepere patriam, 240, 241. Gregorii Theologi sententia de duabus naturis explicata, 871.

Gregorii duo, Theologus et Nysenus, quo tempore exsisterint, 204.

Gregorius Theopolitus convictus proscissus, causam obtinet, 821, 825. Mittitur ad defactorem exercitum, 827. Ejusdem oratio ad milites, 827, 828, 829. Quomodo paruerit ei exercitus, rursumque Philippicum ducem elegit, 829, 830. De crucibus ei missis, 836. Ut et parate fuerint insidiae ab Anatolio mago, 811, 812. Gregorius Theopol. dogmata Severi exterminat, 839. Si Silvianum Thaumastorium decumhement adiit, 839. Epis obitus 842. Gregorius Theopolis amistes vir istu glorie, 793, 798.

Gregorius Antiochenus praesul servatur a ruina per terram motum illata, 826.

Gregorius Magnus quam bene naturam et mores Apostate deploxit, 91, 92, 93. Ejusdem de Graecis disciplinis opinio, 59, 60. Quiuam eius successores, 887, 888. Ut Gregorius Ecclesia catholica presuerit, 235.

Gregorii Romani et Joannis Constantinopolitanus contento, 833.

Gregorii Agripliniani elegium, 774.

Gundamus Vaudalus Christianorum persecutor, 750, 751.

H

Heresis contra gratiam Christi, sub Gratiano tyram, 446, 447. Heresis Auxentii Mediolaneus autistis, 172. Apollinaris, 227, 230. Apharito locutorum, 782, 784. Anastasi et Nestorii, 505, 506, 507. Eutychetus, Diucont et Severi expugnata, 594, 595, 705, 706. Hæreses Eunoianorum, Mæcænonianorum, et Arianorum in qua alias hæreses divisæ: et quibus ex causis, quaque earum ab alia secesserit, 283, 381, 285, 286. Hæreses et sectæ quomodo in variis disjectæ et divise sunt hæreses, 282. Hæreses esse oportet juxta Apostoli dictum, 551. Hæresum variarum condemnatio, 256, 257, 258. Hæresum multarum origo et nomina, 868, 869, 870. Item, 876, 877.

Hæretici, ex constitutione Theodosii, qui censendi, 223. Theodosio male accepti, 249. Hæretorum turba, 860, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877.

Hæretorum dux, prædictor, 670, 671.

Hebreorum adversus Christianos tumultus, 867.

Helias Hierosolymitanus annus antistes: et quomodo propter Chalcedonensem cu cilium imperatori resistiri, 702, 703. De eodeo et Joanne Hierosolymitano, 707, 708.

Helias monachus admiraudus, centesimum et decimalum excessit annum, 180.

Heliodorus Tricensis episcopus car depositus, 796, 797.

Heliodori temperantia, 193.

Heliodorus Theodosii mittitur ad Persas de pace actuarius, 482.

Heliotropi quantas fidelibus calamitates inusserit, 25.

Heliadius Jovis sacerdos, 272. Viros decem morti se dedit affiravit, 274.

Heliadius Cesareensis episcopus post Basiliū regnum, 366.

Heiles monachus, miraculis clarus, 179, 180.

Heraclides Ephesiorum episcopus, 366.

Heraclides adversus Cyrysostomum inducitur, 546, 587. Quid ei acciderit sub Attico, 416.

Heraclius militi bilium adversus Phocam tyranum, 886, 887.

Herbe ad statu[m] Christi pedes evanescit, 70.

Nomen, 71.

Hermogenes damnatus a Sabbatio, ejusdem tamen consecratio interiun, 463.

Herodianus quidam cedem Mauricij predixit, 851.

Heron episcopus ad Graecam superstitionem p[ro]opus quam acerbe et misere vita excesserit, 68, 69.

Hesychias monachus in Paestina celeberimus, 191.

Hierosolyma varia appellatio, 77.

Hierosolymorum praesules existincto Phoca, 888.

Hiera humilioris literaturæ magister quam acerbe pro Cyrillo tractatus, 466, 467.

Hilarion (S.) miraculorum editor, quomodo Gazaorum persecutionem vitaverit, 24. Quinam e[st]us discipuli, 191.

Hilarii Pictaviensis post redditum ab essilio gesta, 41.

Hilderichus Honorichi filius, ut faverit Christianis, et de ejus regno, 751.
 Hispania eur dicta Iberia, 223.
 Historici Graecorum superstitionis cultores, propter Christianam religionis odium perperam et falso multa scripserunt, 720, 721, 722, 723, 724, 725.
 Homerite ab Auximis victi, 487.
 Hominis consideratio viris principibus habenda, 326, 327. Homines quidam marinii, 857. Homines natura facile quibus gaudent studiis et laboribus semper ad detrimentum tendere solet, 74.
 Honoricus Gensorichi filius jungitur matrimonio Eudociae, 604, 603. Quam sacerdos Christianorum persecutor, 749, 751.
 Honorius imperator renuntiatur, 310. Occidentale sortitus a patre imperium: et quomodo Stilico apud eum sumnum rerum administrationem consecutus sit, 359, 360. Ut in matrimonium Constantio Gallam collocauit, et Constantinopolis profectus sit, 445, 446. Cujus ad Arcadium rescriptum quod legationem piorum pro ecclesia Constantinopolita, 413, 415. Ejusdem obitus: et de ejus liberis, 430, 450.
 Hormisdas Romanus Ecclesie praesul, 732.
 Hormisdas Persorum rex: et de paratis structisque contra eum insidiis, 852. Quomodo a filio suo sit occisus, 853.
 Hormisdas Persa nobilissimus martyr, 476.
 Hospitii infidi consuetudinem aversatus est Constantius, et quomodo, 449.
 Hulda Hunorum dux, 420.
 Hilderichus Honorichi filius ex Eudocia, 603.
 Hungaria unde sic appellata, 790.
 Hanni qui dicantur: et de eorum adversus Gotos bello, 208, 209. Eorumdem excursio per Thraciam, 420.
 Huuni, qui ex angustiis Caspici proruperunt, 717.
 Hunnorum Saherorum excursio, 694.
 Hymno (de) ter sancto: *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis, miserere nostri;* quando ceperat in Ecclesia concui, 514, 579. Hymnorum alterna cantationis usus, 364.
 Hypatius philosophus Alexandrinus qualis, et quomodo necata, 463, 470.
 Hypatius dux quomodo proditus et captus, 716. Caput amictum, 748.
 Hypomenographi, 450, 452.

I

Iba epistola ad Marium Persam damnata, 776.
 Icaris montis descriptio, 847.
 Idololatriæ Graci quomodo perierint, 202, 203. idololatriarum templo quomodo Alexandriæ versa, 271.
 Idola sub Theodosio juniori funditus disjecta, 443.
 Idolorum eversio et abolitio q. am varias seditiones exterrit, 276, 277, 278.
 Ignatius, tertius a Petro hierarcha Antiochæ; et de ejus existasi, 365. Ignatius divinus quomodo Roma Constantinopolitum, et inde Antiochiam delatus, 539, 540.
 Ignis è fundamentis ipsis ad recentem Hierosolymitanum templi structuram paratis exsisterens, et aliis item de celo immineus quam stupendum habuerit effectum, 75. Ignis sanctum Mærcianum reveretur, 621, 622. S. Damascenum Styitem, *ibid.* A Persis adoratus, 473. Ejus tempore diluitur, 474. Ignis corlo quasi rupto celapsus, 426. Ignis e celo in statuam Juliani apostolæ cur dejectus, et de ejus effectu, 70.

Illus; et de ejus tyannide, 688, 689.
 Imago Domini Iesu Christi non manufacta, et de ejus virtute, 739. De imagine B. Marie, a D. Luca depicta, 607, 608, 810. De alia ejusdem in cypresso ingenti latens quomodo seipsam indicaverit, 513. De alia ejusdem que Anatolium magnumaversatur, 812, 813. De imagine Servatoris que vocem edidit in favorem Mauricii, 863.

Innumeræ gens bellicosa Christianismum suscepit, 716. Immortales apud Persas qui, 482, 483.
 Imperator verus, qui, 601, 662. Imperatoris locos in Ecclesia a D. Ambroso designatus, 520. Imperatores non pauci, Graecam superstitionem profesi, miserandum in modum perierunt, 724, 725. Imperatores post Valentianum occisum, 604.

Imperium Romæ adventu Christi maxime crevit, contra Zozimi dictum, 722, 723, 724. Imperiorum dignitas quanta, 816, 817. Servitulum exercere admonet, *ibid.*

Incendium quantum Constantinopoli acciderit illo ipso die quo Joan. Chrysost. discenderit in exstadium, 396, 397. Maximum aliud Constantinopoli, 620, 621. Gravissimum in urbe Novationotum, ecclesia intacta, 651. In-

cendio pleraque Autiochiae veluti fututorum malorum prenuntia, 754.

Indes tyrannus captivus mittitur cum Longino Selinuntio ad Anastasium, 713.

Indignatio divina in universum orbem, 425, 426, 427.

Indolentes monachi, 556.

Indorum populi multi Christianismum complectuntur, 787.

Innocentii Papæ Romani litteræ donec ad S. Chrysost. exsulem et clerum Constantinopolitanum date, 414, 415, 416. Ejusdem ad Arcadium, Endoxiam, Atticum et Theophilum excommunicatorie litteræ, 419, 420.

Inundatio tempore Juliani coorta Alexandriæ, 84.

Isacius (S.) monachus, et quomodo Valentem imperatore sit allocutus, 214.

Isauri quæsæ populi, et cur apud eos exsulare iussos sit Joannes Chrysostomus, 405, 408. Iaurorum praedonum per Phoenicianum excursio, 420.

Isidorus Persarum rex curator Theodosij junioris simul et imperii institutus ab Areadio: et de admiranda ejus in hac re virtute, 437, 438. Quomodo in Persie Christianismum pernisiari, et ut prius vita excesserit quam itum omnino imbibirerit, 472, 473, 474.

Isidorus Cyprii episcopus, 251.

Isidorus Alexandrinus presbyter, adveniarum et pauperum procurator, 348.

Isidorus ut Theophilus sit adversatus, 373, 374.

Isidorus monachus celibris, 180.

Isidorus Pelusiota, 503. Monachus præclarissimus: et quæ Cyrillo et aliis de sacro Chrysostomo scripserit, 566, 567, 568.

Isidorus Milesius egregius faber, 763.

Ismael orator Persa, martyrum a Juliano passus, 39.

Ismaelitarum origo, et quomodo Christianismum suscepserint, 206, 207.

Ithyphallorum statuæ cum contumelia traductæ, 271.

Itipilli ridendi, 552.

J

Jacobi Nisibeni sanctitas, et miraculum insigne, 622.

Jacobus Persa lapsus, deinde reversus ad Christi fidem, constantissimus martyr existit, 478.

Jacobus, unde Jacobus nomen accepert, quis fuerit, 868, 869, 871, 872.

Jebus, nunc Hierosolyma, 77.

Jejunium apud Romanos quovis sabbato, 299, 300. Jejunium quam a Theodosio frequentatum, 411. Jejunium monachorum Palestinae, 558. Jejuniorum apud veteres observatio varia, 294, 295. De Jejunio Arziburi cauii Sergii apud Armenios, 885.

Joannis Baptiste ossa, et quid de his Sebastianum factum, 32. D. Joannis Baptiste caput quomodo inventum, et quid inter illius delationem acciderit, 353, 354.

Ioannus Chrysostomus etiamnum adolescens præstantem ingenit animique vim et specimen exhibuit, 139. Ejusdem et Sisini contento, 301. Qualis ejus institutio pueris et viis; et ut doctrina simili et virtute fulgens ad episcopatum Constantinopolitanum sit promotus, 3-3.

Ejusdem scripta, 349. Ut idem cura pastorali et doctrina fungens, et mutorum arguens et corrigit deicta, improbitatis nomine suspectus haberit cooperit, 350. I justum pro ecclesiis dicendi libertas et apud imperatores et apud Gainam, 356, 357. Consolatur populum Antiochenum; et de ejus orationibus, quas *Statutis* inscripsit, 523.

Joannis Chrysostomi legatio apud Gainam, 361. Ut in Asia protactus, sacerdotio non recte fungentes depuerit; et de injuriis quibus idem ab Isidoro sit affectus, 366, 367, 368. Quomodo doctrina sua populum quo vellet duxerit; et ut miraculo, non sine Dei nomine, intercedente, mulierem haeresi Macedonianorum infectam converterit, 363, 364. Ejusdem et Severiani Galatorum antisitisti dissidiun, et ejusdem compositio, 568, 569.

Conventus ab Isidoro, Diocoro, et fratribus ejus propter persecutionem Theophilus, 373. Ut Theophilus ei sit adversatus, 376, 377. Ut post Epiphanius discessum, multorum subiicit calumnias et contumia, 381, 382. Absens iudicata causa dannatus a synodo contra eum congregata, 383. De ejus existio, populique ob id concitati se dilatio clamore: et ut invitus sedem suam receperit, pacem atque benedictionem populo prerat, 384, 385,

386. Ut a synodo pro eo congregata episcopatum retinere jussus sit, 3, 8. Ejusdem abrogatio et exsilium secundum, 384, 389, 390. Ejusdem epistola, ea quae ei acciderunt, commemorans, 391, 392. Ejusdem exsilium quam injectum: quae verba ad sectatores suos abiens dixerit: et de populi ergo eum benevolentia, 392, 395, 394, 395. Illius factores circumacti, q. alias seruinas per-

tulerint, 597, 598, 599, 400, 409. In locum, cui nomen Cœus, proficisces; et ut Adelphum, visione divina admouitos, eum excepterit, 405. Eius ad Constantium presbyterum litteræ pro Ecclesiæ: et singularis de exilio ejus expositiō, 406, 407, 408. Illius memoria et nomen quomodo et a quibus primum in album Ecclesiæ relatum, 490, 491, 492. Eius hostes omnes quam male perierint, 426, 427. Ut in ulterius exsilium amandatos fuerit, et scriptis ejus; et quomodo vita hac relecta in eodem migrari, 427, 428, 429. Quomodo fuerint ejus reliquiae redactæ: et de miraculis quæ acciderint in justum ejus exsilium deprædicantibus, 536, 537, 538. Quidam ejus discipuli sanctitate et doctrina conspicui, 536.

Joannes (ut) Antiochenus et Theodorus cum suis, consilioque cum Nestorio coacto Cyrilum et Memnon in sedibus episcopatibus ejecerint: et ut ipsos id ausos syndicus abrogaret, 514. Joannes Antiochenus et sanctus Cyrilus quomodo in gratiam redierint, idem senserint, et jubente imperatore Nestorii abrogationem ratam habuerint, 515, 516, 517.

Joannes successor Cyrilli Hierosolymitanus, 267, 270.

Joannes divinus Cyrili successor, 502.

Joannes Hierosolymitanus patriarcha quomodo in communionem a sanctis Patribus receptus, 707, 708.

Joannes ALEXANDRIÆ episcopus, 686.

Joannes alter ejusdem successor, *ibid.*

Joannes Apameæ episcopus, 230.

Joannes Egyptiæ monachus clarissimus, 173.

Joannes et Pisionum celeberrimi monachi, 182.

Joannes Romanus antistes, ut Byzantium se contulerit, 716.

Joannes Chozebitæ et de ejus sanctitate, 756, 757.

Joannes Tabenueiotes Alexandriae episcopus, 673. Quomodo Romanus prefectus Felici Romano episcopo persisterit, ut in Accio repente episcopatum abrogaret, 679, 680. Exilio mutatur ab Anastasio, 693.

Joannes Thirax dux Orientis, 822.

Joannes Tumostri filius, proitor, 840.

Joannes, Car. Ilinus dictus, Romanus Presul, 783.

Joannes Misericors Cyprus episc. Alexandrinus, 887.

Joannes, cui patria Sirimis, novæ Rome episcopus, 785.

Joannes JUNATOR, 794. Plura de eodem, 853.

Joannes Gotthus, et de ejus tyrannie, 450, 451.

Joannes Grammaticus Philoponus cognominatus quis fuerit, et de ejus dogmate, 870, 872, 873, 874. Tritheitum praefectus, 878.

Joannis Eleemosynaril cineres, 853.

Joannis monachi virtutes et constitutum Theodosio datum de expugnando Eugenio, 510.

Joanitæ qui cognominati, 510. Graviter accepti, 391.

Jovinianus exactoratus imperiali auta exactus a Juliano, 52. Jovinianus PIUS imperator renuntiatur in Perside, et quanto lo, 91. Quomodo episcopos exiles revocari, statuta Christianorum sacra in Ecclesiis honorifice restituerit, et idolorum cultum sustulerit, 95. A praesidiis Ecclesiistarum quoad dominata conventur, et quomodo, 96, 97, 98. Ejusdem præclarissimum verbum, accepto a Macedonians libello supplier, 97, 98. Eiusdem de rebus divinis affectio et sententia, 102. Ut in Dedstantis, non sine magna piorum omnibus jactura, vita excesserit, 103, 104. De ejusdem imperio, *ibid.* De ejus milibus, 110, 111.

Joviniani tyranni cedes, 449, 450.

Junius Italæ praefectus, 420, 422.

Junius tempum apud Apamenos, quomodo directum, 276, 277.

Judæus (ut) paralyticus in baptismo sanitatem receperit, sacerdos præsidente Attico Constantino-politano, 461, 462. Ut Judæus dolo sepe baptizatus, ad Paulum et iam Novatianorum episcopum venerit baptizandos: et ut aqua baptismi subito evanuerit, 471, 472. Judei cupidoq; impietas simul et crudelitas, 739, 740. Ferro tandem cæditur, 741. Judei propter irrisa Christianorum sacra, quam vindictam pertulerint, 470. Judei, etiam inviti Christum verum Deum esse quando professi, 75, 77. De vestibus eorum, que crucis signis radiorum instar conformatis, sunt consignatae, 78. Eorumdem in Christianos, odum et in meo Juliano et templo Hierosolymitanum restaurationem permittente, neconon suppeditas ferente, 72, 73, 74. De Judeorum Alexandriae concitata seditione et expulsione, 466, 467. De his qui in Creta vagant, posca Christianismum suscepserunt, 532, 533.

Julianus Sabas, monachus virtute præclerus, revolutionem de cede Juliani prævaricatoris apud Persas, quomodo haberet, 82.

Julianus monachus laudatissimus, et ut monasticam

in studiis vitam reliquerit, Christi gregem tutulorus, 150, 151.

Julianus Marcianus imperatoris frater, 587.

Julianus prævaricator qui fuerit, unde ortus, et qui bus studiis Romanorum imperator fuerit renuntiatus, 5, 6, 7, 8, 9.

Julianus apostata, arrepto imperio, omni ad voluntatem suam agit, rideatque Constantium, 10. Res stupenda ut ipso Thraciæ versus procedente accidit, *ibid.*

Constantiopolis ingressus, salutatus est Imperator, 11. Quam imp denter et aperie religionem abjurari, 12. Quomodo in idolorum fans verarentur, et inter sacrificii oblationem in horre spectra inciderit, *ibid.* Consecrationem afferebat omnibus tantum ejus in religionem odium, 13. Christi religionem colentibus fit infestus, 14. Constantiam civitatem iuri Gazeorum adjudicet, nomen mutat in Gaza portum, 14. Quid Cesareæ fecerit propter idolorum templa, *ibid.* Christianis tributa impunit, 18. Quomodo, ut favorem plebis sibi contuliere, passim omnes episcopos a Constantio in exsilium pulsos revoca i' jussorit, 16. Quomodo re i' quos persecutores exsuperaverit, 26. Epistola ad populum Alexandrinum ut ipsa propter Georgii cedem, 20, 21. Quomodo res in foro venales pollui contaminarique jussent, 51. Ad Pontificem Galatæ Arsacæ epistola, ut Christianorum mores consecutori initando, 48, 49. Quæ contra p' latum Christianam impius egere, et quomodo callide copias a deorum cultum, 50, 51. Ejusdem decreta contra Christianos publicata, et ut pecunias exigere cuperit, 53. Responsu' ejusdem ad Christianos de rectoribus provinciarum apud ipsum expositantes, *ibid.* Quomodo lege caverit ne Christianorum pueri Graecorum artium et institutionum disciplina erudirentur, 54. Quomodo expeditionem adversus Persas motitus, Antiochiam venuerit; itaque propter barbae prolixitatem scommatibus affectus, contra Antiochenos librum, *Misopogon*, id est *bala osorem*, scriperit, 60, 61. Quid eadem in Antiochenorum luco Daphne acciderit, 61, 62, 63. Statu' Christi, suam in ejus locum constitutus, dejecti: et quod mactu' de repente apparuit, 70. Quomodo regnum nostrum extinguere conatus, Judæis ipsis permiserit Hierosolymis templi restauracionem, 72. Ejusdem in reliquias sanctorum, savitres, per Judæos et Gracos, 52. Clericos, senatorum munere fungi jussit, et annona Ecclesiistarum da monachis ascripsit, 33. Qua ratione denno idolatriam Graecorum vehementer conprobavit, 44, 45. Quomodo arte et dolo idolatriam confirmatur, religiosi Christiani ritus idolorum fan's accommodare instituerit, 46, 47. Quomodo legationem Persarum nihil moratu' impetu in Perside facta, temere et per errorem nave ad Euphrat' exuri jussent, et prælio commisso, Iohathiter vulneratus inferierit, 78, 79, 80. Quæ divinae visiones quibusdam apparentes, et apud Persas extremam cædem portenderist, 82, 83. Eius verba, præcipue in Christum, 83, 84. De lugubri ejusdem oratione, a Libanio Syro conscripta, 85, 86. Quantus fuerit scommatibus consecutor, 87, 88, 89. Ejusdem ingenium, mores, gestus corporis, mors et sepultura, ex Gregorio Theol., 91, 92, 93. Cadaver ejus quo modo sepultum a Joviniano, 103. Juliani et Valentinianni dissimilis, religiosi caesa, 110. Julianus prævaricatoris avunculus quam arcamose vitam finierit, 66, 67. Conjugis ad ipsius verba, 69. Quam superstitiosus et infensus Christianis, 19, 20, 21, 22.

Julius Caesar omnium mulierum vir, et omnium virum mulier, 178.

Jusjurandum violatum, 670, 671.

Justa Justina filia, virginitatem complexa, 177.

Justina mater Valentinianni modestiam Ambrosius episcopo Mediolanensi exhibet, et ecclesias ibi turbat, 239, 260. De Justina imperatrice et de Valentiniiano ejus filio, 176, 177.

Justinianus Magnus imperio suscepto professionem et fidem Chalcedonensem defendit: et quomodo ejus uxoris magis ad eos qui unam Christonaturam trubebant, fuerit inclinata, 742, 743. Res ab eo geste plures, memoratu dignæ, 744. Christianos miseratur, 751. Ejus avrilia et prodigalitas juxta Evagrium, 764. Instaurat sapientie verbi Dei templum, 764, 765. Quam adductus factioni Cyaneæ, 766, 767. Ut a recta fide descepsens, Christi Domini corpus ante passionem impunibile professus sit, 781, 782, 783, 784. Quomodo mortuus, et de operatione ac fide ejus, 786. Libi s' puluis, 788.

Justini primi imperium; et quomodo fierint ab eo sublati Amantius eutychius, Theocritus, et Vitalianus, 741, 752. Ejusdem et Antiochenorum luctus ob terram motu' 753.

Justinus secundum imperii Justinianum sibi legit, 712.

Justinus junior, Justiniani successor, de ejus imperio et moribus, 788. Quomodo Justinum cognatum suum; item Etherium et Addeum de medio sustulerit, 789; 790. Ejus de fide constitutio, 791, 792, 793. Quam voluntatibus adductus, 797, 798. Ut in phrenitidem incidit, 801. Ut Tiberium in imperio sibi substituerit: et quae ad eum moriens de rebus imperii verba fecerit, 802, 8-3.

Justinus frater Justini ab imperatore Justino sublati, et Je robus ab eo gestis, 809, 810.

Justitia munus, 200.

Justus Justinus imperatricis pater propter somni exhibitionem occisus, 176, 177.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus post Prayllium, 502, 598. Expellitur, 600. Restituitur, 601. Quid de sancta obdormitione sanctissimae Dei Genitricis ad Pulcherrimum Augustam dixerit, 608, 609, 610. De ejus obitu, 634.

Juvene (de) quodam inter beluos asperuo, 837.

Juventinus egregius martyr, 31, 52.

L

Labarum apud Romanos quid, 421.

Latoius Melitensis episcopus, 158, 159.

Laurentii martyris reliquie, 456, 459.

Laurentius et Symmachus Romani episcopi simul, et de dissidio exinde nato, 709, 710, 711.

Lectionis evangelicæ ritus apud antiquos, 298.

Legatio Macedonianorum Romam missa, 119. Legatio Vandalorum, Alanorum Suevorumque ducum ad Honoriun quibus verbis expressa, 445, 447. De Legatione quam viri Romam de Joan. Chrysostomi iudicio miserunt, 413.

Legati Roma missi, qualia Eudoxie et Attici suggestione pertulerint, 417, 418.

Leo Papa quam ægre tulerit necem Flaviani, 553. Ejusdem epistola ad Flavianum episcopum Constantino-polita unum quanti sit ponderis, 592. De D. Leonis veteris Romæ epise. Tomo, 869.

Leo magius Romanorum imperator post Marcianum salutatus, 610. In ordinatione Aeruli quomodo se gesserit, 612, 615. Ejusdem litteræ ad varios tum episcopos, tum monachos pro concilio quarto Chalcedonensi, 615, 616. Corpus S. Symonis sibi dari petit ab Antiochenis, deinde relinquit, 562. Ut templum Beipare condiderit, Fontis nomine habens, 626. Quomodo nille et centum naves contra Gengericum miserit, Basilico conjugis sue Verina fratre classi praefecto, qui proditor exstitit, 631, 632. De ejus obitu, 605, 635.

Leo minor, Zenonis et Ardianæ filius, 633. Renuntiatur imperator, 635. Leo paret Zozimus viro sancto, 737, 738.

Leontius monachus, deinde Ancyranus episcopus, 195. Egregie Philoponum oppugnat, 874. Leontii et Illi tyrannus, 688, 689.

Legis translatio, translatio sacerdotio, 291. Legum observationem, vitæ sue prætulit Socrates philosophus, 204, 205.

Libanius Syrus sophista, quid de interemptore Juliani scriptis mandavit, 81. Quid item in funebri oratione Juliani contra Christianos scripsert: et de responso, ejus dicta repellente, 85.

Libanius D. Chrysostomi magister in rhetorica, 311.

Libelli amorum prohibiti, 296, 297.

I. heralitas Tiberii, 808.

Librorum procreatio apud quos magni pendatur, 207.

Libertas Christi sequacium, 290.

Libya occidentalis quomodo Vandalis subdita, 377, 378.

Litanies usus, imperante Theodosio juniere, pro serenitate petenda, 413. Item et sub Theodosio et Proculo, 414.

Logodium fuga sibi consulens Theodosium adiit, 416.

Longinus Isaurus et alter Longinus: et de eorum rebellione, 712.

Longinus Zenonis imperatoris frater, 690.

Longum appè latoune qui venerint, 187.

Lucentius et Bonifacius concilio Chalcedonensi interfuerunt, 598.

Luciferi Catarital redditus, et quid post eum egerit, 33.

Luciferi heresis qua de causa prodit, 41.

Lucius ab Ariano constitutus Alexandrie episcopus, 18. Lucius quantopere Samosatenis odiosus, 141, 142.

Lucius Ariano, ejecto Petro, in sacra Albanaasil sedem collocauit, 152. Quanta in ejus intentu mala, 153. Ejus persecutio adversus monasteria Ægypti quam gravis, 153, 154, 155. Lucius Alexandrinus carpitur a Mose

ordinando Arabum episcopo, 206. Cum Demophilo Alexandria exit, 238.

Luctus praefeci mortui civitatis Chubdam, 849. Luctus Justinii Imperatoris et Antiochenorum pro illatis a terra motu calamitatibus, 755.

Luna per octennium cum so'e convenit, 290.

Lycus (ut), sive Lupus in locum Basse Edessenorum episcopi substitutus sit a Valente, 143.

M

Macarius Hierosolymit. sede deturbatur, 773.

Macarii monachi virtutes, 185. Macarii Ægyptii dictum præclarum de reminiscencia injuriarum, non detrimenti a domine lati, 198. Aliud ejusdem de siti et de continentia, ibid.

Macarii duo, viri sancti; et quomodo propter fidem exsultantes, multa miracula ediderint, 154, 155.

Macedonianus clarissimus monachus, quæ Theodosio per ejus duces de statuarum eversione vantiaverit, 326, 327.

Macedonianii quanta libertate suam impietatem docuerint, 42. Ut Antiochiae libellum supplicem de dogmatibus Joviniano quomodo obtulerint, 96. Eorum nomina, 97. Synodus Lampsacenam a Valente petuisse dicuntur, et qua de causa, 113, 114. De Macedonianis, et τοῦ πονουσίου consubstantialis cultoribus: et de legatione pliorum Romanæ missa, 119. Macedoniani sub Gratiano quoniam Ecclesiam turbarint, 223. Erami condemnatio, 256. Inter se discordia, 258.

Macedonii Phrygia egregium pro Christo certamen et martyrium, 27, 28. Macedonius qua de causa mortem subiit ipse se deferat, 54.

Macedonius Constantiopolis episcopus, quomodo sit expulsus, et quem vita lineum sic sortitus, 69. Ejusdem restitutio, 745.

Macelles, magni Leonis imperatoris cognomen, 610.

Macri sive Longi fratres, 187.

Macrina Basilii magni soror, 157.

Magnum quan impns, 158, 159, 160.

Magorum Persarum dolus de ejicendo Christianorum episcopo Maratha deprehensus, 472.

Majorianus imperator, 604.

Maichion et Crispion fratres monachi, 191, 192.

Malum Iugens et admirandum Eudociae dono datum, 485.

Mamæ (S.) sepulcrum, et quid inter ædificandum ipsi templum, a Gallo et Juliapo mirandum acciderit, 6.

Mammona (de) iniquitatis facieudi amici, et quomodo id in te: ligendum, 764.

Mandra, locus monastici exercitii S. Simeonis, 563, 565.

Manichæi hæretici, 869.

Mansuetudo Proeli et Theodosii ex aequo, 523, 524.

Manuel orator Persa, martyr, 30.

Marazas heros Persa coeptus, 831.

Marcellus Apamenorum episcopus quanto studio in demolientis idolorum ædibus sit usus, et tandem martyris defunctus, 276, 277, 278.

Marciano (de S.), magno Ecclesiæ Constantinopolitanæ cremonio, 621, 622, 623.

Marcianus Novatianus episcopus, 502, 503. Ut Novatianorum electus fuerit episcopus post Paulum, 535.

Marcianus Theodosii Juniois quomodo successor, 580, 581. De ejus imperio que signa præcesserint, imperium ei portentidem: quibusque is fuerit mordus, 583, 586, 587, 588. Marciani imperatoris Christianissimi obitus, 619.

Marcianus Anastasie et Carosæ Giliarum Valentis præceptor, 118.

Marcianus monachus, 195.

Marcianus Anthemii filius; de ejus tyrannide; et quando captus, ad sacerdotium sit promotus, 687.

Marciano successet Justinus, 798, 799.

Marcus apud Seetum celeber monachus, 183.

Marcus monachus insignis; et de ejus libris, 503, 569, 570.

Mare Aræthusiorum episcopi martyrium, 26.

Marcus tyranus in Britannia reuolutatus et occisus, 416.

Mare igni ardere quando visum, 426.

Maria Virgo quando ceperit invocari, 634. Quid de illius obdormitione Juvenalis memoria prodiderit: ne non de eisdem fascis sepulcrilibus, 608, 609, 610. De veneranda ejus veste, ut ea Hierosolymis adata in templo, eni Blachernæ nomen, reposita sit, 625, 626.

Maria Virginis templi, cui fontis nomen inditum, descriptio, 6 6, 627. (23 62).

Maria Virgo, Christi simpliciter, non Dei genitrix,

Anastasius Sinaites sedem sum recuperat Gregorio defuncto, 852. Anastasius Sinaites Antiochenus episcopus feda morte affectus a Judeis, 867.

Anastasi Presbyteri error a Nestorio comprobatus, 505.

Anastasi Romani episcopi obitum ingens consecuta seditione, 709, 710, 711.

Anastasius Hierosolymitanus episc., 674, 667.

Anastasius Theophilus episcopus qualis vir, et quin simiter tibi petra nixus adversus Justinianum substiterit, 784, 785.

Anastasius Anastasi Antiocheni successor, 888.

Anathematis nomine quid significatur, 511.

Anatolii porticus, 516.

Austolius novae Romae episcopus, 598. Ejusdem obitus, 613.

Anatolius megus, de rebus ejus, et interitu, 811, 812, 813.

Anazarbus civitas, 755.

Andragathius Joannis Chrysostomi in philosophicis praeceptor, 544.

Androgynus Deus, 552.

Angeli victoriae hominorum contra Persas pranuntiant, 180.

Angelicæ haeretici, 876, 877.

Annuntia quendam humana forma, que in lumine Nilo visa sunt, 553.

Annum divina simulatione succensus nihil metuit, 113, 144. Ad animalium instituta, corporum quoque mortes conformantur, 18.

Annona per Constantinum clericis concessa, a Julianu pravaricatore publicos in usus relata, 16.

Annos quot habeat dies, 210.

Anthemius post Antiochum Theodosii junioris veluti tutor et pedagogus, 458.

Anthemius imperator, 604.

Anthemius Italiensis quam peritus architectus, 763.

Anthimus Constantinopol. auistus e sede sua deturbator, 743, 744, 745, 772.

Antiusa mater Joannis Chrysostomi, 513.

Anthropomorphiani qui nominati, 372.

Antinus ab Adriano in duorum numerum relatus, et quid de eo scriptum a Prudentio, 90, 91.

Antonii magni sectatores quam male a Lucio habiti, 154. Ejusdem in somnis visio, et interpretatio quoad Valentini imperium, 103.

Antiocheni Julianum imperatorem rident, 60, 61. Ejusdem in eos vindicta, ibid. Antiochenorum lucus qualis, et quomodo incensus, 6, 62, 63, 64, 65. Eorum preces ad Leonim imperatorem, ut corpus S. Simeonis monachii Antiochiae relinquaret, 562, 563.

Antiochiae Justino Theophilus dicta, 512, 514. Antiochiae tres eodem tempore fuerunt episcopi, et quomodo, 40. Antiochiae Ecclesia quomodo divisa, 224. Antiochiae tumultus, et imperatoris ira propter ignominiosam statuarum dejectionem, 324. Alius item tumultus obortus propter Flavianum, l'aulino defuncto, 267, 268. Sedatur, 270.

Antiochus Ptolemaidis Phoenicæ episcopus, 368. Antiochus ut impurissimi Porphyrii socius, 412. Quando mortuus, 427.

Antiochus pedagogus Theodosii junioris qualis, 457, 458.

Antiphonarum usus quam antiquus, 363.

Aonas insignis monachus in Phadna, 193.

Apamen vivitico crucis ligno liberantur ab obsidione Chosdrois, 758.

'Απτορε: qui dicti, 160.

Apelles monachus insignis, 180.

Apes habent ducem; et de ejus aculeo, 817.

Aphraates in igni vita præclarus, quomodo monasticæ vite instituto, gregis Christi salutem prætulerit, 148, 149, 150.

Aphthartodocitarum heresis, 782, 784, 809.

Apocalypsis Petri ubi legatur, 238.

Apocalypsis Pauli admirationem pluribus movit monachis, 298.

Apollinaris duo Syri quales, et qua ratione, consilio et Instituto Juliani Apostatae obstituerint, 55, 56.

Apollinaris error quam impudens, 227, 228. Haeresim suam propalam et clare docet, 229. Apollinaris et Timotheus a Damaso Romanorum episcopo condemnati, 253.

Apollinaris Alexandrinus antistes, 783.

Apollonius mercator, deinde monachus invalidorum curator, 183.

Apollonius in ultorū monachorum auctor et dux; et de ejus virtutibus, 181.

Apostolorum epistola de iis quæ necessario observanda sint, 300.

Aquæ benedictæ vis et efficacia, 277. Aquæductus Constantiopolitanus, 116. Aquarum pluvialium divertia quomodo cohibita, sub Theodosio juniori, 442, 443. Aquarum pluvialium illuviones, 425. Et marinarum, 446. Arabia heata cognomine inelyta, 718.

Arbogastes credis Valentini Junioris patrator; et quomodo, 308, 309. Abstinet summa rerum, et Eugenio ad tyrannidem succurrat, 309. Ipse sibi mortem concivit, et quomodo, 314.

Arbōris Persæ salubritas unde na, 71.

Arcadia Arcadii filia; et de ejus pietate, et virtute, 430, 440.

Archidæ imperatoris obitus, et de ejus liberis, 150. Arcadius orientali, a patre præficitur imperio; et ut apud ipsum Rufinus primas in administratione rerum obtinuerit, 559, 560.

Arcesilas vir magnus per omnia, et de his quæ et dicta sunt a Zozima quoad fatalem Antiochiae casum, 766. Exori ejus quomodo restitutus oculus, 737.

Ardaamans l'persarmeniorum princeps, 797. Res ejus gesta, 798.

Ardasharius et Aspar ejus filius bellum adversus Joannem tyrannum duces sub Theodosio; et de Angelo præcente copiis Asparis, 450, 451, 452.

Ardasharius Narsem in sagam conjicit, 479, 480. Septem Persarum ductores trucidavit, 481. Ejus interitus, 652.

Ardasenes Persa vicitus a Areobindo, 573.

Areobindus Romanorum dux, 578, 579. Persarum fortissimum singulari certamine intercessi, 481.

Arethas (S.) et de ejus martyrio, 739, 740.

Arethosi populi in Marcum episcopum barbaries, 26.

Argyropolis, alias Chrysopolis, 488.

Ariadna Leonis filia, 632, 633. Ariadna altervers Zenonem maritum moribundum impietas, 630. Nobis Augustus, 691.

Aristocretia quid sit, et a quo apud Romanos instituta, 726. A Mauricio laudata, 819.

Arianus, defunctus Arianus, quantes Christianis calamitates intulerint, 153, 154, 155. De Trinitate male sentientes a synodo Romana excommunicati, 170. Imperante Theodosio, ex ecclesiis ejecti quomodo in suas reducunt regiones, 235. Eorum impietas et inhumanitas quanta, 156, 157. Rumor eorum contra Theodosium, 263. Eorumdem ab invicem separatio, 283, 286. Illorum processiones et conventus, qua ex causa subtili, 363, 364. De eorum successione post Dorotheum centum et viginti natum annos, 467.

Ariomanitarum heresis, 101.

Arius et Eunomius anathemate jugati, 256. Arii dogma quæ ex causa profesi sit Gottli, 200, 210.

Armenii haeretici, 869, 882, 883, 884.

Arsacardum ordo, 848.

Arsacius patriarcha Constantiopolitanus, qualis fuerit: et ut Joannis Chrysostomi sectatores persecutus sit, et paulo post mortuus, 409, 410.

Arseniush Magnus imperatorum præceptor, et de ejus angelica vita, 266, 267.

Arsenius præclarus monachus, 187.

Arsion monachus insignis, 187.

Arlentus generosus Ædei propugnator, et martyr, 29, 30.

Arziburlus apud Armenios quid sit, et de jejuniu propter eum, 885.

Ascholius Thessalonicensis antistes, 232. Varias de religione opiniones Theodosio exponit, 252, 253.

Asclepiades Novatianorum episcopi et Attici patriarchæ colloquia, 488, 489.

Asiani episcopi. Vide Epistola Asianorum, etc.

Asparis ducus fuga, 578. Cædes, 632.

Asterius presbyter communionem Eunomiorum ambit, 253, 256.

Asterius Orientis prefectus, 318.

Asterius cum Grigorio Theopolitano contentio, 824. Ejus interitus, 826.

Astronomia perstringitur, 203, 205.

Athanais. Vide Eudocius.

Athanasius Magnus apud virginem pudicam occultatus, quomodo in publicum prodierit, et Ecclesiam receperit, 17. Concilio Alexandrinu presidet, 33, 34. Quid in oratione de fuga comminemoret, 36, 37, 38, 39. Quid item de istis verbis, Substantia et Subsistenta constituerit, 33, 36. Ab Apostata inquisitus, arte mirifica protagus exaudit, 43. Graecorum opera exsilio multatatur ab Apostata, et cur, 83. Ab exsilio revocatus, quanto in onore apud imperatorem fuerit, et quomodo res Ecclesiastarum Egypti cum potestate rexerit, 98, 99. Athanasius et de ejus successore, 151, 152.

Athanasius Diaconus confessor, 600.

Athanasius Celetes sive Herniosus Alexandrinae episcopus, 686.

Attalus Romanæ urbis praefectus, 422, 423.

Atticus patriarcha Constantinopolitanus, qualis fuerit; et de persecutione ejus tempore facta, 10, 411, 412. Ejusdem in administranda promovendaque sua Ecclesiæ studium et opera : et quoniam is urbano et facetus necnon in imponendis rerum nominibus acutus fuerit, 487, 488, 489. Quomodo reprehensionem quod Joannitas mæsi accepit, a se sit amolitus, 489, 490. Ejusdem ad S. Cyrilum Alexandrinum litteræ, de nomine Joannis Chrysostomi in album ecclesiasticum referendo, 491, 492. Ejusdem alia ad Petrum et Adesum diaconos Cyrillos, 493. Attico sacræ præsidente paralyticus in baptismio sanatur, 461, 462.

Attilla (de) duce Gotthorum, 578, 579, 380.

Avaritia Theodosii episcopi, 469. Rufini, 341. Basilisci, 671. Maricii, 838.

Augusta redditum Chrysostomi ab imperatore obtinet, sequere eum reverituram esse pollicetur, 383.

Augustales qui vocati, 31.

Augusteum apud Antiochenos quid, 61, 66.

Augustulus Orestis filius, qui et Romulus, 604.

Avitus imperator, 601.

Aulocrenes quæ regio et de templi ejus demolitione, 278.

Aurargentum. *Vide Chrysargyron.*

Aurelianus Epiphanensis ecclesiæ diaconus, 701, 702.

Auxentius Mediolanensis episcopus; de ejus heresi; et quomodo a Damaso Romano sit excommunicatus, et quæ synodus de eo episcopis Illyrici scripsit, 172, 173, 174.

Auxentius monachus celeberrimus, 565.

Auxentius Exscholaris, insignis monachus, 622.

Auxunita quomodo Christianismum amplexi sint, 787.

Azizus monachus egregius, 193.

B

Babylas (S.) Antiochenos antistes qua de causa martyris transiatus in Daphnem, et inde deportatus, 62, 63, 64.

Baptismus a Constantino quando suscepit, 722. Baptismus apud veteres quando contrebatur, 392. Ejusdem depravatio per adulterinum usum cui tributatur, 284. Baptismi collatio in Thessaliam quando fieri solita, 297. Baptismi traditio abolita per Arianum, et de miraculo quod intervenit, 711. Ut in baptismino paralysi laborans Iudeus sanationem receperit, 461, 462.

Barbari in Christianos severiores fuere quam Græci, jubente Juliano, 29. Valentem quomodo fugarunt et incenderint, 214, 215. Vincuntur a Theodosio, 223, 232. A Theotonio ad manusvitem vitam quomodo traducti, 329. Barbarorum in fines Romanos incursus, 420, 421, 423. Strages ingens, 360, 361.

Barbas Arianus, 464. Dum baptizatur, aqua de repente disparet, 711.

Barbaræ apostoli reliquæ, 716.

Barasophius monachus quam insignis vita et sanctitate monachus, 768.

Barses et Eulogius in monasteriis suis episcopa em consecuti consecrationem, 103.

Barses Edesseorum antistes, virtute et donis apostolice clarus, quomodo deportatus, 112.

Bartholomæi apostoli reliquæ, 715.

Basiliscus martyr apparit Joanni Chrysostomo, 129.

Basiliscus dux, proditor, 631, 632, 633.

Basiliscus tyrannis, 663. Circulares ejusdem litteræ adversus sanctam quartam synodum, 661, 665, 666. De his qui ejusdem litteris subscripterunt, 667. Ut circulares priores litteras abnegaret, et alias contrarias promulgaret, 669, 670. Cum uxore et liberis intercederit, 671.

Basilus Ancyra presbyter, martyr, 28.

Basilii fratres, quales viri extiterint, 137. Basilii responsum ad Julianum quoad librum Apolinarii, 56. Basilius Magnus, et Gregorii ambo, qua astate emittuerint, 201. Basilius et Gregorius abditi Juliani improbutum deprehenderunt, 8. Basilius et Gregorius divinum amicum par, Arianorum insultus repelicant, 164. Ut Basilius Ecclesie Casariensis post Ensebum gubernator extiterit; et de admiranda ejus adversus Valentem dicendi libertate, 133, 134, 135.

Bassa pia mulier, 655.

Bassus et Bassus monachi, 191.

Batthei stipenda abstinentia, 195.

Belissarii res gestæ, 747, 748, 749, 751, 752, 753, 754, 755.

Bellum acuit animos, 479. Bellum civile inter Turcos,

817. Bellum Maris Sarracenorum principis contra Romanos, 203. Bellum Persicum interfecto Mauricio quantum ea unitatis Romanum importarit, 866, 867. Bellum inter Persas et Romanos, pace cum Peris fracta, proper Christianorum persecutorem, 179, 180. Ut bella omnia adversus Theodosium prius principem mota Deus in specie admirandus rebus statim consecrit, 444, 445.

Benjamin monachi vita et conversatio, 182.

Benjamin diaconi sævissime exercutatus martyri palam reportat, 477, 478.

Benouio subnotarii in fide ἀποστολος consubstantialis constantia, 259, 260.

Benus monachus præclarus, 179.

Berillus, Phenice urbs, 565.

Blacherne templum Dei Genitricis magna religione cultum Byzantii, 857.

Blasphemia Nestorii in Virginem matrem, 505, 506, 508. Quorundam Graecorum in B. Virginem quomodo castigata, 852.

Blasphemias Persa quidam quomodo castigatus, 444, 445.

Blasius Persarum rex a Cabade fratre capitulatur, excusatatur, et carceri includitur, 713, 714.

Boniceps, 797.

Boves trahentes corrus conjugum regum apud Turcos seu Persas, 848.

Bosphorus cur ita vocatus, 620.

Bonifacius Romanus antisies, 502.

Bonifacius dux ab Aelio circumventus, et quomodo, 576, 577, 578.

Briga, et Brigitio oppidum, 177, 178.

Brison imperatricis cubiculariorum princeps, ab Arianis lapide ictus, et cur, 363.

Britannio Sycharum episcopus, et quam generose cum Valente sit congressus, 163.

Burgundionum gens, ultrorem Rheni fluminis ripam ecceles, quomodo Christi sacra complexa sit, 533, 534.

Buselius victimus a Narse, 736.

Basiris, alias hereticus Incratita, quam fortiter consionei propter religionem pertulerit, 27.

Butericinus Theodosii vir princeps quomodo occisus, 315, 316.

Byzantium a cede Mauritii, sape hostiliter captum et direptum, 863, 866.

C

Cabdæ Persarum regis creatio et abrogatio, 713. De ejus uxore, *ibid.* Recuperat regnum, 714.

Cabaones Maurus, et quid pro Christianis egerit, 719, 750, 751.

Cædium aliquot a crudelissimo tyranno Phoca commissarum designatio, 862, 863, 864, 867.

Cæmoniarum dissimilitudo non ledit unitatem Ecclesiæ, 294. Cæmoniarum apud veteres varie observationes, et ab ipsis apostolorum temporibus, 500. Ca remonte veteribus non tantopere coru fierunt : sed necessaria tantum et fidem promoventia constanter servare jusserunt, 301, 302.

Cæsar (C.) primus monarca declaratus, et de pluribus ab eo gestis, 723. Ejus eades, 724.

Cæsarei cur ita vocata, et cur ei nomen ademptum a Juliano prævaricatore, 14, 15.

Calamitates Romanæ, 421, 422, 423, 424, 425. Calamites orbis variæ sub imperatore Leone, 618, 619, 620, 621.

Calandoni episcopus Antiachenus, 631. Calandoni expellitur, 661. Revocatur, 672. Agitur iterum in exsilium, 677.

Calemeros agricola quomodo corpus Zachariae prophetæ invenerit, 455.

Callinicus Cilicia preses in crucem actus, 767.

Callio pius præsbiter Nicenius, 487.

Callisti porticus, 546.

Callitropis vidua, et de ejus vinea, 381.

Calpodius libelli de Chalcedoneensi synodo surceptor, 691.

Canephora quæ dictæ, 26.

Cane (de) Sergii heresiarchæ, 883.

Canon indifferens de celebrando Paschæ festo apud Novatianos, 288. Canon ecclesiasticus de translatione episcoporum, 521, 523.

Cantilena Justiniani post quintam universalem synodum, incipit his verbis : *Unigenitus Filius et Viribus Dei, etc.*, 779, 780. De cantilena : *Lux h[ab]etis*, 679, 871.

Capillus Christi Domini, 623.

Captivi Persarum quomodo redempti, 483, 484. Caput

qui neque cum duobus aureis, etiam uno redimi possent a Mauricio, ceduntur a Chaganio, 858.
Carneia Heliodori, 296.
 Carterius Macedoniarum antesignanus, 293.
 Carthago Romano imperio subiectur, 751, 752.
 Castitatis exemplum pulcherrimum, 424.
 Catellus cœcus res inauditas peragens, 787, 788.
 Celer ordinum aule Anastasi præfectus Macedonium ex throno deduci, 691.
Cellæ, et de loco a Cellis dicto, 189.

Chaganus Avarum dux: de gestis ejus rebus cum Romanis, 843, 844. Prisci legatum de pace audit, 845. Ejus exercitus conciditur, pace rōpta, a Prisco et Commentio 9, 856. Captivis omnes, quos Mauricius redimere supersedebat, ferro necat, 857, 858.

Chalcedon urbs, et aliae ejusdem appellationes, 591. Ejusdem muri cur a Valente diruti, 115. Quomodo iten restaurati, 126.
Chatzitzarri hæretici et de magistris eorum ac dogmatibus, 884, 885.

Childerichus. Vide Hildericus.

Chosroes (ut) imperium Orientis invaserit, castella ceperit, et spatio ampla retulerit, 798, 799. Pacem cum Romanis frangere meditatus, in eaem confirmatur a legato Mauricii, male tamen accepto, 837. Admissum in Mauricii pacium indigne ferens, bellum movet, 862, 866. Pace fracta Romanum invadit imperium, 758, 757. Levis et incorsans, 758. Pudore percusus ob tantos in adoranda Edessa labores frustra suscepit redditum regnum, 759, 760. Quid eidem accidit in obsideada Seriopolis, 761. Ut tandem vitam cum dedecore amiserit, 809, 810, 811.

Chosroes junior Persorum rex, quomodo Hormisdam patrem suum occiderit, 833. Cur ad Romanos profugerit, eorumque auxilii fuerit in regnum suum restituimus, 851, 853. Crucis Gregorio Neapolitano mittit, 836. De donis ejusdem, quae maximo martyri Sergio misit, 837, 838. Quae de Romanorum imperio predixerit, 842. Quid item Probo episcopo Chaledonensi de Dei genitrici dixerit, 813. Quid sub Phoca occupari, 849.

Christiani in Juliani persecutions timorem quomodo inciderint, 12. Per contumeliam Galilæi dicti Juliano, 13. Iulis Graecæ et ethnica arte et disciplina necessaria sunt, 56, 57. Quanto graviora passi a Vandalis, tanto maiore veneratione culti a Maurushis, 749, 750. Apud Persianum in tolerandis eruminis pressi ad Romanos confugunt, 479. Quam gravia a Persa tormenta perpessi, 471, 475. Eius sub Diocletiano passus honorem invidei Juianus, 46. Eorum quod dies sacrificare no[n]inissent, jussu imperatoris Juliani, quam acerba condemnatio, 55. Res eorum sub Cabade Persarum rege quomodo cobondate, 714, 715. Eorumdem multi partibus, quibus vox editur, ademptis locut, *ibid.* Christianorum multitudine quam male scripta a Judas Antiochia sub Phoca, 867.

Christianismus a Juliano quomodo abjuratus, 12. Ut etiam apud Persas sit propagatus, 472, 473, 474. Ejusdem incrementum sub Theodosio, 508, 541. Christianismus desertores Juliani apostata gratificatur quam misericorditer perjerint, 66, 67, 68, 69. Christianismum maligne exigitum confusa, 551.

Christus, Galilæus ab Apostola columnis apud latum, 46. Ejus adventum non terrena simulacra diffusere, 71, 72. Eius predicationes de excilio Hierosolymorum falsas esse, conatus ostendere Julianus; Illarum certitudinem comprobavit, 73, 74, 75, 76, 77. Christum, merum hominem esse au[tem] asseruit Nestorius, 505, 506, 507, 508. In eo duas nature unitæ, 509. Post resurrectionem quomodo, et cur cibum gustaverit, 782, 784. Apparet Mauricio, 820. Christum, in, vel ex, duabus naturis propter se ad idem, 601. Quid de eo senserint Eutyches, Severinus et Dionysius, 703, 706. Christi Jesu Servatoris adventu quanta ceperit incrementa Romanorum res, 722, 723, 724.

Chrysanthus (ut) ad prefecturam Ecclesie Novatianorum sit vocatus, 463, 464. Eius obitus, 471.

Chrysaphius primarius inter imperiales embicularios eunuchos, causa synodi prædictarum, et dissidiū imperatum, 517, 518. Quomodo interierit, 553, 554. Theodosii iuribus aliis, 588.

Chrysargyron apud Romanos quid, et qua ratione sublatum, 718, 719, 720, 721. Novum postea constructum, 725, 726.

Chrysopolis cur Argyropolis dicta, 488.

Chrysostomus. *Vide Joann. Chrysostomus.*

Xp̄o[n]o[n]dæx quid sit, et a quo instituta, 723.

Chubdam quæ civitas, et de lucu illius praefecti mortui, 849.

Chani et Var., 846, 817, 818.

Circensis oppidi inexpugnaliis descriptio, 798.

Claudiiani poeta tenups, 580.

Clearbus, Anastasi imperatoris avunculus, 693.

Chaphens. *Vide Petrus Chaphens.*

Celestinus Romanorum episcopus, 502. Quid de Nestorio ad S. Cyrillum scripsit, 510.

Cognitio que ab hominibus, et ea quæ a Dei gratia proveni, quæ sint, et a quibus obtinueri possint, 208.

Comana, oppidum Cappadocæ, 429.

Comarius Procopii præditor, et de ejus nece, 115.

Commentius, genere Thraci, Orientis prior, 831. Ejusdem et Prisci cum Avaribus conflixtus, 836, 857.

Cædes ejus per Phocam, 863.

Communitas ecclesiasticorum Rhinocolurm, 190. Communitas inter Palæstinos monachos quanta, 555, 556.

Conceptu (de) Virginis, locus admirandas, 513, 516.

Conon adversus Philoponum, 873. Conitæ hereticæ, 877, 878.

Conon Apameensis episcopus episcopalem functionem militari munere commutat, 712.

Conscientia bona in malis, res stabiliis est firma est, 414.

Congolatius littere Innocenti Romani episcopi ad D. Chrysostomum, 413. Et ad Ecclesiam Constantinopolitanam, 415, 416.

Constans Constantini tyranni filius; res ejus gestæ, 446, 447. Insidiis Gerontii sublatus, *ibid.*

Constantini Mauricii imperatoris conjux, 814, 815. Interterritum cum tribus filiis, 863.

Constantinopolis cura Angelis commissa, 360. Constantinopolis restauratio post maximum terræ motum, 514, 545, 546.

Constantinopolitanorum tumultus propter exsuum

Chrysostomi, 384. Luctus item post discessum, 394, 395. Tumultus alius propter blasphemum Nestorium contra Virginem Deiparum, 503, 506, 507, 508. Et post ejusdem exaucitionem, 521.

Constantini Magni liberalitas erga clericum pro sua in Denm observantia, per Julianum abrogata, 16. Ejusdem elegium et pietas, 270, 271. Suggitatur a Zozimo, 720. Redegitor Zozimus, 720, 721, 722, 723.

Constantini Lardy ædes omnivori igni traditæ, 860.

Constantius in Britania tyrannus renuntiatus; et de rebus ab eo gestis, 416, 417. Quomodo victus a Constantio, 448, 449. Eius interitus, 577.

Constantius quibus in rebus verum patris sui fuerit exemplar, 5. Eius obitus, 11.

Constantius (ut) devictus tyrannis Maximo, Gerontio, Constantino rerum sommari administrari, Valentinianno tertio post Honorum imperatore Roma relicto, 417, 418. Ut Placidum uxorem duxerit, 418. Constantius Honoris sororius quomodo via funetus, 419, 420.

Constitutio Gratiani re'legantis Ariana, et retrancidis fidei Nicenæ cultoribus, 228. Theodosii imperatoris, qua Nestorius damnatur hæresis 520, 521. Arcadii promulgata adversus Ecclestiam, 412, 413. Joviniani de non jungendis matrimonio sacris virginibus, 95, 96. Theodosii, justa D. Ambrosii prescriptum, 519, 520, 522. Theodosii de una religione coenda, 225. Constitutionem severitas charitati et utilitati publica posthabenda, 491.

Consubstantialis cultores quomodo in exsuum pulsi, 113, 114. Consubstantialis professores Macedoniani quomodo a Liborio Romano accepti, 119, 120. De consubstantiali a Severitis inducta ratio, 781.

Consubstantialis Patris et Filii confirmata, sub Joviniano, 97, 98.

Consuetudines vario apud varias gentes et Ecclesiæ per quas nullum catholicæ religione, vel offendiculum, vel dissidium est creatum, 294, 295, 296, 297, 298.

Contentio Antiochiae non parva propter dios codicis tempore episcos, et quomodo terminata, 225, 226.

Continenia et temperantia monachorum palæstinorura admiranda, 557.

Contobahita hæretici, 876.

Conversationis et vite genus mirandum a monachis Palestiniis excogitatum, 533, 536, 537.

Copres monachus, et de ejus virtutibus, 179.

Corona nihil a lapillis differre potanda, 817.

Corpus Domini quonodo corruptibile et incorruptibile, 731, 732, 733. Corporis nostri compositio, 871. Corporis constitutio, animalium a qualitate sœpe arguit, 18.

Corruptionis vocabulum duo significat, 782.

Cosmas Epiphaniæ episcopus, 701, 702.

Crispini presbyter quis de causa factionem Eunuchorum anabiret, 258, 259.

Crispion et Malchion germani, monachi insignes, 191.

Cronien monachas, 187.

Cruelitas maxima Alexandrinorum aduersus Proteci etiam occisum, 612.

Crus in sagis Juliani, et comitum ejus per rorem de-
cisi figurata quid portendebat, 11. Crux in extis vici-
mis solemnis a Juliano mactate eidem apparuisse dic-
tur, et quid ea portendebat, 12. Crucis signum per timo-
rem adhibet Julianus apostola, et evanescunt spectra, 12. Crucis littera hieroglyphicæ in eversione templi Ser-
apidis inventa; et de earum indicio, 274, 275. Crux exer-
citum Theodosii præbit adversus Eugenium, 311. Crux
Christi, quomodo culta ab hereticis Armeniis, 883. Crux
Saluatoris ablatâ per Chosroen, 888. De crucis signi mira-
culo quod Apamea accidit, 758. De cruce pretiosa,
Sergiopoli a Justiniiano dedicata, 761. De crucibus a
Gesrore Gregorio Theopolitano missis, 836.

Cucusus, oppidi nomen, in quo D. Chrysostomus, exsu-
lavit, 594, 403, 408.

Cuius qui populi, 846, 819.

Curs Seytha : et de ejus adversus Chosroem gestis,
809, 810.

Cypressus ingens et procura, et de miraculorum vi-
que ab ea prollaria eredebatur, 515.

Cyprianus martyr, et quid de eo referat Procopius,
731, 732.

Cyriacus episcopus quod passus sit a Valerio, 417.

Cyriacus, Constantinop. antistes, 868.

Cyriacus Adanorum episcopus, 245.

Cyriacus episcopus Chalcedonensis S. Chrysostomo
quam maxime inimicus; et de divina in eum vindicta,
581, 582. Eius obitus, 427.

Cyrillus Heliopolitanus diaconus quam crudeliter : c-
eles, 25. Causa eedis, 27.

Cyrillus (ut) nepos sororis Theophilli filius, ejus sede in
Alexandrinam sit adepitus, 463, 466. De ejus scriptis, *ibid.* 1.
Cyrilli contra præfatum Oresten dissensio, 464, 469,
470. Cyrilli ad Atticum patriarcham, de memoria Joannis
Chrysostomi in Ecclesiæ tabulas non referenda, reser-
vatum, 491, 495, 496. Ut sanctus Cyrillus per visionem
divinam nomine Joanni admiserit, conceptumque a te-
osum, mediante Dei Matre, ei remiserit, 499, 500. Ut
mitram et papæ appellationem sit sortitus, et de eius
collegarumque sententia contra Nestorium, 512, 513, 514.
Quoniodi episcopo privatus et cursus in euodem resti-
tutus, 514, 515. Ejusdem ad Nestorium littera, 509, 510.
Ad Joannem Antiochiae præsulem, 516. Ejusdem obitus,
et successor, 516.

Cyrillus, cornubii Iasonium monachorum præfec-
ti antistes, 681.

Cyrus opidum enijs episcopatum gessit Theodoritus,
506, 508.

Cyrus poeta, quando floruerit, 580.

Cyrus (ut) Constantiopolis præfector, gentilium
superstitione a dictis, Smyrnæorum præfector ecclesie,
et de tempore Cyri, Dei Genitrici dicato, 541, 545, 546.

D.

Demon e delubro Jovis quomodo expulsus, 277, 278.
Per puerum Macarios sanctos adiunguntur, et ab eis in-
crepant silet, 153. Demones thesaurum custodiientes
signo crucis exacti, 714.

Dalmatius frater Constantini Magni, ex matre, 6.

Dalmatius unior a militibus cassus, *ibid.*

Damasi et Ursici Romanorum episcoporum dissensio,
171. Damasus ubi, et quando floruerit, 201. Damasus Ec-
clesie Romanae presul, 224. Ejusdem de Trinitate sen-
tentia, 228. Eius contra Apolinarem et Timotheum ep-
stola, 254, 255.

Damianista heretici, 876, 877.

Dan civitas Phoenicæ, alter Panæas et Cæsarea, 69,
71.

Daniel Stylius quam strenue synodus Chalcedonensem
sem defenderit, 669. Quanta ejus sanctitas, 622.

Daphne, ejus fabula, et locus Antiochiae incensus, 61,
62, 63, 67. Terra motu corrut, 811.

Daras opidum munitionissimum cur sic dictum, 715.

Latus patricius, 110.

Defunctos anathemate ferire an licet, 775.

Delta apud Ægyptios qualis locis, 833.

Demetrius Pessinæus familiaris Div. Joannis Chry-
sostomi, 383.

Demophilus cur expellitur, 233. Demophilus Endoxius
successor Constantiopolis constitutus, 224. Demophilus
Antiochæ regis presul Constantiopolis, 267.

Dens semper vincit. Idem et qui ductum ejus se-
quuntur, dixit Trajanus in eratori Valenti, 215. Que-
sto, **A**n Dens humana sit forma, in Ægyptio nota, 379.
In Graecia in quomodo traducti, 331, 332, 333.

Deuterius Arianus episcopus abdet traditionem bapti-
tum, et de miraculo consecuto, 711.

Diabolus omnes omnino plagas effugere, non proclive
allicui est, 515.

Diagoni Roma septem tantum, 297.

Diatripôvœtor qui dicit, 868.

Dicta quadam acuta Attici patriarchæ, 488. Dicta scite
et urbane quedam Sisini, 503, 504.

Didymi generi Honorio conjuncti cædes, 446, 447.

Didymi blasphemia damnata, 777.

Didymus monachus nulli cohabitavit homini, 187. Di-
dymus Alexandrinus, monachus celebrerrimus, 196.

Didymus Philosophus, et de ejus quod Juliani pre-
varicatoris Interitum visione, 82. Quid de Providentia et
judicio senerit, 200.

Diiluvium sub Leone imperatore quantum, 619.

Diocletiani rabies ipso die Passionalis Dominicæ, 478.

Diodorus et Flavianus, nondum ordinati episcopi,
quomodo post Meletium ejectum Christi gregem admi-
nistrariint, 147, 148.

Diodorus Tarsensis episcopus creatur, 230.

Dionysius monachus insigni, 189.

Dioscorus monachus virtute insigni, 180. Dioscorus
monachus, Macer sive Longus appellatus, 187. Dioscorus
monachus, et de dissidio ejus cum Theophilo, 371, 373.
Eius obitus, 583.

Dioscorus et Eutyches citantur ad concilium Chalcedo-
nense, 588, 592. Dioscorus post Cyrilum Ecclesiæ
Alexandrinæ præsum; et de ejus impietatis, 516, 547.

Dissensiones multæ etiam ab apostolorum usque tem-
poribus propter observationes quasdam, 300, 501.

Dissidium et varietas ceremoniarum in Ecclesiæ va-
riis Ecclesiasticis unitali non officit, 291, 295. Nestorii
et Procli, 518. Orestis et Cyrilli, 468, 469, 470. Pul-
cherius et Endoxius, 517. Menas et Vigilius, 774. Joannis
Jejunatoris et Gregorii Romani, 832. Acacii Constanti-
nopolitanus et Felicis Romani episcoporum, 681, 682, 683.
Antiochenæ Ecclesiæ propter Flavianum, Paulino mor-
tuo, quomodo et a quibus sopitum, 267, 268, 269, 270
Alexandriae propter templorum idolorum eversionem,
270, 271, 272, 273. Dissidium secundum Imperatricis
Endoxias, et de Joan. Chrysost., 568, 589, 590. Dissidium
Joannis Chrysostomi et Epiphani, 378, 379, 380. Eu-
doxias imperatricis cum eodem Joanne, 361. Dissidium
inter Chrysostomum et Severianum quomodo compo-
nunt, 568, 569. Inter Theophilum Alexandrinum et Mo-
nachos Ægyptios, 570, 571.

Dithyranus Deus semivir perstriugitur, 552.

Doctrina factis consona quo tempore, et in quibus vi-
ris entulerit, 566, 567.

Dominatus, splendida libertas, vel illustris in sera,
817.

Dominica Valentis conjux graviter affligitur propter
præsum Basilio injuriam, 135, 136.

Domitianus Melitensis antistes qualis, 834. Domitij
martyrismi, 26.

Domitentia Phocæ filia Prisco duci matrimonio juncta,
886.

Dominus apud Terpolitanos episcopus, 785.

Domus Antiochenus antistes, et familiaritas et con-
gressus ejus cum S. Symone, 519.

Donati Eusebius in Epiri an istis miracula, 318.

Dorotheus Palestina gubernator, 600, 601.

Dorothei celebris monachi vita et conversatio, 181,
182. Dorothei martyrum, 26.

Dorothei et Marini Aranorum inter se dissensio, et
seunctio, 285.

Draco ingentis magnitudinis quomodo fuerit a Donato
episcope interfactus, 328.

Erioi fluvii descriptio, 780.

Dunaani Judæus tyrannus quantas strages ediderit Ne-
gre, et quantas perfidie et crudelitatis pernas fuerit,
730, 740, 741.

Dyrhachium civitas, 735.

E

Ecclesia per dispensationem se quandoque temporibus
accommodat, 571, 573. Ecclesia Christi in Ægypto quam
mai ab Arianis habita, 136, 137, 138. Quam turbata
propter exilium Joannis Chrysostomi, 391, 392, 393.
Et divisa, 397, 398. In Perside quam dure exigitata,
473. Ecclesiæ catholicæ usus quodam psalmodium, hym-
nos, et antiphonas, 561, 563. Ecclesiam turbaturus Ju-
lianus Apostol a quomodo se gesserit, 16, 17. Ecclesiæ
Asia quamnam accedit sub Asia patria etia, 411. Ecclesiæ
Antiochenæ in tres partes divisa, 221, 225. Ecclesiæ
status sub Arcadio et Honorio, 511, 512. In Ecclesiæ
seditione confusione ingens, 869. De Ecclesiæ statu : et de ejus que olimone quoad-

synodus Chalcedonensem, 691, 692. Ecclesiarum confessio, 697, 698, 699. Ecclesiarum variarum consuetudines varie sine offendiculo et discordia, 294, 295, 296, 297, 298. Earumdem dissensiones in ritibus unde invaserunt, 299.

Ecclesie Christianorum imperante Jovino aperiuntur. Grecorum vero cruduluntur, 95, 91. Earum calamitates sub Phoca, 887. Ecclesie Constantinopolitanae quam frequenter a populo conventae, 361, 363. Ecclesiarum predatores quantis calamitatibus affecti, 66, 67, 68, 69. Ecdicius hospes infans, lupus frustra manus, 449.

Eebolius rhetorice docuit Julianum imperatorem, 7. Eebolius sophista Constantinopolitanus, Juliani mortales esse accommodat, nec non postea rursus se Christianum esse profiteret, 52.

Ebanus Montacutes haereticorum Armeniorum magister, 882.

Edeusa in potestate alienigenarum nunquam futura; et de ejus obdictione per Chosroem, 759, 760.

Edessenorum felix civitas quam amnis Seirri exundatione afflita, 755. Edessenorum multi quam graviter a Valente tractati, 145, 144.

Edictum de fide publicatum, missum a Justino ad ecclesias omnes ne quid in professione fidei novarentur, 701, 792, 793. Edictum Zenonis de non rejiciendo neque comprobando, Chalcedonensi concilio, 674, 675, 676, 677.

Edicta publicata imperante Juliano pro Christianis, 16.

Edonichus dux Constantini tyranni victus a Constantino, profugus ad amicum veterem, ab eodem (proba dolo!) occisus, 447, 448, 449.

Elebechus magister militum et Caesarinus Gregorii frater in injuriam vindicandam, Antiochiam misi, re infecta redeunt ad imperatorem cum mandatis monachi Macedoniani, 526, 527.

Elements pro diis culta, 473, 473.

Elephantina, oppidi nomen, 519, 521.

Elephas Aethiopum dux, Hebreo devicto, fit monachus Insignis, 741.

Eleusina dea mysteria et sacra carpuntur, 533.

Eleusius Cyzicus discedere cogitur, pergravi conditione imposita ab apostola, 45. Eleusius Cyzicus propriis impensis Ecclesiam Novatianorum restituere cogitur, 17. Eleusius Cyzicus, Macedonianus, 42. Metus imperatoris, Ariano sequitur, at mox resipiscit, et quando, 117, 118.

Elisei propheta ossa quam irreverenter a Graecis superstitiosis habita, 32.

Elpidius ex int' mis Juliani, et blasphemus in Christum; et de horrenda ejus morte, 67, 68.

Elpidius presbyter Romanus, 169. De ejus legatione de substantialitate Trinitatis, 169, 170, 171.

Elpidii presbyteri servus ad cædendum divum Chrysostomum submissus, 393.

Ephesorum temeritas, 411.

Ephremius quo.nodo declaratus antistes Antiochie, 731.

Epidamnos civitas terra molu quassata, 755.

Epiphanius Cyprus, monachus virtute conspicuus, 191.

Qualis fuerit: et de admirandis ejus operibus, 52, 321.

Theophili fit amicus, et quomodo, 376, 377. Eiusdem cum Joan. Chrysostomo dissidium, 578. Perstringitur a Thosoton, ibid. A consilio desistit, 379. Arguitur ab Eu lochio, ibid. Quomodo penitentia ductus in Cyprus navigans diem suum obliterit, ut Joannes predixerat, 580.

Episepnatus (in) depreciatione expiravit S. Nilamonem, 587. Episcopatum quomodo sigerunt Ammonius et Evagrius, 188. Episcopi precari divina Providentia emissa adversus veritatis hostes, 201, 202. Episcopi exilio multati a Constantio, cur et quomodo revocati a Juliano apostata, 16. Episcopi indiscriminatim ab Anastasio exacti, 692, 693, 694, 695. Episcoporum præclarorum aliquot miracula, 528, 529, 530, 531, 532, 533. Quorundam nomina, qui concilium Antiocheno, sub imperatore Joviniano interfuerunt, 97. Qui tempore Valentiniiani et Valentini magnis uribus Ecclesias successive gesserint, 111, 112. Aliquot, qui secundæ sanctæ universali synodo interfuerunt, 258, 259. Et depositioni voluntaria Gregorii, 210. De episcoporum translocationibus ex sede in aliam, et quod ea consuetudo alias apud ecclesias invaluerit; quodque translatione bene instituto clero nihil afferat detrimenti, dominndo ea rite et ordine peragatur, 525, 526, 527, 528, 529. Episcoporum quorundam virtute et doctrina prestantium, qui maximis Ecclesiis sub Theodosio Juniore profuerunt, catalogus, 502, 503. Ut episcopi quindam virtute excellentes Arianiorum et Valentini insultus repulerint, 161, 163. Episcopi magnarum urbium tempore Gratiani, Valentini junioris et Theodosii immigratorum, 221. Sub Theodosio Juniore, 469.

Sub Justino, 732, 733. Sub Justiniano, 773, 774. Sub Justino, 794, 795. Sub ille tyrannus Phoca, 887.

Epi.tota Eustathii, Sylvani, et Theophilii Literis Romano quoad professionem Consubstantialis, 120. Liberis Romanis, episcopis orientibus missa, 121. Petri Alexandrini de mafis et cladiibus quas in Egypto sibi pri a Valentine et ab Ariauis sunt perpessi, 158, 157, 158. Valentiniiani et Gratiani imperatorum, necnon Romanorum synodi quoad mysterium SS. Trinitatis, 167, 168, 169, 170. Concilii Constantinopolitan ad episcopos Occidentis, 250, 251, 252. Theodosii ad profugum Valentianum, 262, 263. Joannis Chrysostomi de his que passus est ad Innocentium Romanum urbis episcopum, 391, 392. Alia pro ecclesiis et de ejusdem exilio, 406, 407. Attici patriarchæ, quod memoriam Joannis Chrysostomi in ecclesia celebrandam, ad S. Cyrilum, 491, 492, 493. Alia contraria Cyrilii ad Atticum, 491, 493. Cyrilli ad Nestorianum impium, 500, 510. Alia ad Joannem Antiochenum, 516. Epistola Asanorum episcoporum sanctam quartam synodum perstringens 667, 668. Contraria eorumdem ad Acacium, 672. Aegyptiorum episcoporum et Alexandrinum cleri ad Leonem imperatorem, 613, 614. Epistola Lecuis ἐγκύρωτος, ad Anatolium et reliquos episcopos de synodo Chalcedonensi contra Timotheum Åberum missa, 616. Alia ejusdem ad onnes ubique monachos, et ad ipsum Simeonem Stylitem et ejusdem sancti Simeonis pro eade synodo, 617, 618.

Evagrius monachus Egyptianus, et de vita institutissime ejus, 196, 197. Quid in quibus tam libris de monachis sui temporis, de verbo ad verbum s' ripserit, 198, 199, 200. Evagrius et Palaenus quo tempore floruerint, 21. Evagrii et Ammonii monachorum episcopatum representantium congressus, 188. Evagrius ab Antiochenis suscipitur repudiatus Flaviano, 268. Evagrii blasphemiae condemnatae, 777.

Evangelium divinum ubi, quando, et quomodo inventum, 76, 77. Evangelium S. Matthæi ubi repertum, 716. Evangelium sacram dum legeretur non assurgebat episcopus Alexandriae, 293. A so'o archidiacono ubi legitur, ibid.

Eucharistia mirabile in muliere quadam Macedonit morbo laborante tempore divi Chrysostomi, 363, 364. Eucharistia pro conscientia et fiducia cuiusque communicatio permissa, 281.

Eucherius Stiliconis tyranni filius cum patre jugulatus, 421.

Endemon presbyter Alexandrinus, 280, 281.

Eudocia Augusta, que Athanais est dicta, qualis, et unde fuerit, et quomodo matrimonio Theodosio imperatori sit conjuncta; et ut voverit, se religionis ergo Iherusalem iuram, et de malo magnitudinis administratio, aliasque que ei accedere rebus, 484, 485, 486. Eudocia Augusta et Pulcheria non convenient, 517. Eudocia male administrum accepta a Theodosio, Hierosolyma contendit solvendi voti causa, 554. Quam multa Hierosolyma ad honorem Christi peregerit ac tandem e vita migravit, 551, 552, 556, 557, 558, 559. Ab Eutichianorum actione secedit, 565. Eudocia imperatrix Pulcherie Aug stet conciliatur, 603. Approbat sanctum quartam symposium, 606, 607.

Eudo in Valentiniiani et Eudoxiae filia, captiva abducta, 604, 605.

Eudoxie imperatricis ad Epiphanium verba quoad convalescentiam filii, 579. Ejus Augustæ secundum alterum Chrysostomum odiun, 588, 589. Mortem ejus que consecuta sint, 427. Valentiniiani eadem quæ pre tulerit, licet Maximo interfectori per vim nupta, 603, 604.

Eudoxius studia Valentini autæ contra Consubstantialis cultores sibi conciliat, et quomodo, 113, 114. Ordinal Eudoxium, et in locum Eleusii sufficit, 118.

Eugenii tyrannis in Oriente, Valentiniiano juniore occiso, 509, 510. Quomodo victus a Theodosio, et occisus, 512, 513, 514.

Eulalius Amasenorum episcopus, 230.

Eulogii et Protagorii virtutes, deportatio et reductio, 115, 146. Eulogius celebris monachus, 180. In monasterio suo consecratus est episcopus, 193. Eulogius ab exilio revocatus, Edeessa, defuncto Barse praeficitur, 231.

Eunomiani quibus ex causis in diversas abiecti partes, 285, 284. Eunomio-Eupsychiani, et Eunomio-Theophrantini heretici, 285.

Eunomius Arianus in locum Eusebii suspectus exhibitorum se videns Samosatis discivit, 41. Eunomius Cyzici creaturæ episcopus prius Eleusio, 118. Eunomii vis et gravitas in disputationibus, 256. Eunomius, condemnatus a Dacaso, 256. Eunomies qua de causa proscriptus a Theodosio; quibus mortis et iustitius

suerit, et ut in Cappadocia vita sit functus, 282, 283.
Ejus sectatores in diversas discessere sectas, 283. Eu-

nomini episcopi generositas, 441, 443.

Eunomius prohibetur, 753, 756.

Eunuchorum auctoritas apud Theodosium, 517, 550.

Euphemia martyr inclita : et de ejus templo quod Chalcedone a primis fundamentis est constructum, 355, 389, 390. De miraculo ad monumentum ejusdem pro fide, 593, 594. Et quid ad ejus monumentum fecerit Mauclius, 819, 850.

Euphemius Constantinopolitanus antistes, 688. Expel-

litur, 686, 692. Revocatur, 745, 746.

Euphratus Antiochenus antistes, et de ejus interitu, 733, 734.

Eupychius Cappadoc, martyr egregius, 28, 29.

Eupychius cur ab Eunomianis sejunctus, et quae ejus haeresis, 281.

Eupro similes adulatores, 102.

Europa calamitas circa vastitatem et direptionem Romanorum, 125, 426.

Eusebius diaconus in Macedoniorum ecclesia ; de ejus et 10 martyrum tumulo, 456, 457, 458.

Eusebius morte multata a Juliano, et cur, 17. Quam crudeliter a populo Gazariorum passus sit martyrum, 22.

Eusebius Vercellensis et Athanasius concilium Ale- xandriae magno animo coegerunt; et quid in eo decre- tum, 33, 34. Res ab eo gesta, post Alexandri synodus peractam, 40, 41.

Eusebius et Basili dissidium et conciliatio, 133, 134. Eusebius vir divinus Samosatis expellitur, et in Thraciam, Valente imperante, deportatur, 139. Ejusdem rerum gestarum brevis commemoration, 140. Eusebius magnus, ab exilio Samosata reversus, quomodo et quibus Ecclesiarum administrationem commisserit; ac deinde martyri certamen imp everit, 251.

Eusebius Chalcidis episcopus, 231.

Eusebius apud Carras philosophatus, voluntario car- cere scipsum cohibus, 202.

Eusebius monachus, 187. Ut ei Theophilus sit adver- sus, 371, 572.

Eustathii (S) reliquiae quomodo Antiochiam reductae, 672.

Eustathius Sebastiensis Macedonii sectator, 42.

Eustathius Epiphantensis Syrus, 579, 580.

Euthalite Hunni vocat, ab aliis Leucaites, 713, 715.

Eutropius eunuchus post Rutinum sacri cubiculi pra- positi dignitate consequitur, 311. Legem quam tuuit primus ipse violavit, et quo supplicio tandem sit affec- tus, 311.

Eutropius lector quam acerbe tractatus ab Optato : et de visione ejus Sisinio facta, 399. Eutropius a Macedo- nianis sequngitur, 285.

Eutyches archimandrita Constantinopolitanus, 547.

Eutyches et Dioscorus concilii Chalcedonensis cogendi ansam prabuerunt, 388, 392. Eutyches, Dioscorus et Severus conjugantur, 315. Excommunicantur eis ad- barentes, ibid. Eutychetus infelissimum dogma, 875, 876.

Eutychianistae cur ita vocati, 864.

Eutychius, et Eunomi-Eutychiani, 285. Eutychius episcopatu expellitur, 780, 781. Ab exilio o revocatur, 794. Eutychius in discrimen vite adductus propter Autio- chium magum, 812.

Euthymius monachus, Longus appellatus, 187. Quod quis, et quam ei fratribusque inferens fuerit Theophilus, 371, 372. Quam illustris, 503. Quam sancte pieque vitam exegredit, 564, 565. Euthymius viri divini ad Eudociam lapsam verba, 606, 607.

Exaltio divina, qui locus, 514.

Exceptionis Domini festus dies quis, et a quo institu- tes, 779, 780.

Excommunicatione Theodosii junioris quomodo soluta, 445. Excommunicatione Arcadii. Endoxie, Theophilii et Attici, 419, 420. Theodosii, 517, 522.

Exscholaris qui dictus, 623.

Euzoios, Paulinus, et Meletius quomodo sub idem tempore episcopatum Antiochiae sortiti sint, 40. Euzoios episcopatu verberatur a Juliano qui vindictam divinam non multo post sensit, 67. Euzoios Antiochenus a Petro A-exandrinu perstrictus, 158.

F

Fames ingens Juliani prævaricatoris tempore, quam pestilentia postmodum consecuta, 84, 85. Fames Romæ quanta invaluit, 421, 422, 421, 425. De fame simul et peste, que civitatibus orientalibus incesserunt, 602.

Felix Juliano gratificaturus veram pietatem aljurat, et quam horrende vitam finierit, 67, 68.

Fenina quam acris si pudicitia per vim ei auferatur, 605.

Felix Roman. episcopus, 680, 681, 642, 683, 685.

Festus dies της θραυστης quis, 780

Festus senator Romanus, et de ejus legatione Con- stantinopolim, 710, 711.

Fides Romana de Trinitate, 167, 168, 169, 170. De fidei rescriptum Justini junioris, 791, 792, 793. Fidei Nicæna confirmatio, 97, 98, 99, 101, 102. Ejusdem post Athanasii obitum, propagatores quam graviter ab Ariani accepti, 153, 154, 155. Fidei Nicæna professores ecclesiæ suis a Gratiano præficiuntur, 225. Illius dogma scriptum Eus'athius, Sylvanus, Theophilus et alii collegerat, et confessionem eorum exhibent Liberio Roma- no, 120. Ejus auctoritas a sancta secunda universalis sy- nodo confirmata, 215. Fidei universalis professio a Damaso Romano ad Paulinum in Macedonia episcopum nisi sa, 256, 257, 258. Fidei Ariminensis promotio quam cordi fuerit Justine Valentini Juniori matri, 259, 260. Fidei duplicitis orthodoxorum et hereticorum deci- sio miracula confirmata ad monumentum S. Euphemia, 295, 294.

Flavianus (S) et Diodorus quam fortiter pro gregge Christi, ejusculo Meletio, decerterant, nondum episcopalem dignitatem sortiti, 147, 148.

Flavianus, vir divinus, quinus verbis Paulinum et Apolinarem sit allocutus, 228. Ut Flavianus Meletio successeri, 216. Quam sapienter Theodosium sit allocutus, et quomodo protectione Romana liberatus, 269.

Quoniam delictum violati iuramenti fuerit ei remissum, 270. Flavianus Antiochenus antistes, 686. Ejusdem legatio pro populo ad imperatorem ob dejectam Placiidae conju- ges statum, 323, 326, 327. Ab Antiochenis repudiatur, 268. De rebus ejus, 696, 697, 698, 699. Revocatur, 715, 716.

Flavianus vir Romanæ præfectus, qualis vir, 509, 510.

Flavianus, post obitum Procli, Constantinopolitanus antistes, 516, 517. Quomodo necatus, et de celebri cor- poris ejus filiatione per Pulcheriam, 553. Flavianus a Diocesero quam male acceptus, 538.

Flavius cum ei renuntiatur, 562.

Flavitas dolo malo sed in Constantinopolitanam inva- sit, 684. De ejus, Petri Moggi et Felicis litteris synoda- bus, 685.

Fordus inter Romanos et Persas solutum, 707.

Fons copiogram provolevens undam ex loco arido ad preicationem Donati exortus, 328. Fons Emmaus salu- ritas unde orta, 71. Fons exsiccatus, deinde repensus. ad precies Jacobi Nisibeni, 622. Fons miraculo admira- rando repertus, ad quem a Leone templum sanctissime Dei Genitrici erexit, 626, 627, 628, 629, 550.

Fortitudis nis officium, 199.

Franeorum origo, 577.

Fratres Longi qui dicti, 371. Ut propter oculum Theo- phili, se Joanni Chrysostomo coniuxerint, 373, 374, 375.

Fridigernes Gothorum dux, 200.

Froga, et quid de ea scriperit Magnus Athanasius, 36, 37, 38, 39.

Fulgur in celo post solis defectum, qua is et quando visus, 425, 426.

Fulvulus terræ motum Antiochia consecuti effectus, 754.

G

Gaddanias monachus præclarus, 193.

Gaias barbari Gotthi rex ut se habuerint, 351, 355, 356. Ejus defectio, et de vi ione quam vident angelorum urbis Constantinopolitanae custodium; de legatione Joan. Chrysostomi apud ipsum Gaiam, et quomodo captus in Thracia, sit necatus, 359, 360, 561, 562.

Galla sue Placidia, Honorii soror, et de ejus raptu,

Galla a Vissegottis occupata, 577.

Galli Cæsaris pietas erga Christum, 62, 63. Gallus Va- lentis filius morbo corripitur, et perit propter impieta- tem patris, 155, 156.

Gangram heresiarcha exsul abductus, 594.

Gazarii populi in Christianos crudelitas inumanis, 22, 25. Excusatur ab imperatore, 24. Gazenorum in fideles- sevitia, 22, 23.

Gelimeris tyrannus gesta res, et de verbis que victus in hippodromo extulit, 751, 752, 753.

Gennadius Constantinopolitanus sedi præfector, 615; Virtutes ejus, et de rebus quæ temporibus ejus præter-

opinonem et idem acciderunt admirandus, 623, 624, 625.

Genserichus Vandalorum rex, 578, 579, 580, 586. Ut urbem Romam cuperit, 603, 604. Eiusdem excursio et crudelitas, 631, 632. Genserichi summa rerum Vandalarum politi regnum, 748.

Georgii Alexandriæ episcopi Arianiæ cœdes quomodo patrata, 18, 19.

Georgius Ariano quatinus, 464, 465.

Georgius Mauritiæ legalis ad Chosroen male aceptor, 857.

Georgius Pisides Philoponi heresim refutat et revertit, 874, 875.

Gepidæ, quæ genæ, 576.

Geravimus monachus Palestinius, 565.

Germaniæ fides ex Irenæo, 102.

Germanus dux, 578, 579.

Germanus senator præclarissimus, et qui ei acciderit propter Theodosium cui illam matrimoniū collocarat, 87, 859, 860, 861.

Germanus Nicomedensi exactus ecclesia, 566, 567.

Germanus (ut) tyranus Illyrianum profugus interierit, 447, 448.

Georius viri vetustæ nobilitatis natus, 856.

Gloria Patri et Filio et Spiritus sancto. A quo hic versus inventus, 879.

Glycerius (S.) sanguis perpetuo manens ab ejus monumento, 850, 851.

Glycerius imperator, 604.

Gondiulus Vandalorum dux, et de ejus liberis Gondare et Gensericho, 577.

Goranne Pessarum dux, ab Eunomio episcopo vietus, 414, 415.

Gothiani ha retiel qui, 285.

Gothi qui, et quomodo, quæ de causa istrum transgressi in Romanos irruerunt, 208, 209, 210, 211, 212.

Gothorum de Valente triumphus, 214, 215. Horum cœdes Constantiopolis, 360. Et in Helleponio, 581. Per Thraciæ excursio et vastitas, 215. Gothorum gens in quas nationes sit divisa: et quæ Iesu erint loca, 576, 577, 578. Quomodo vicia, 754, 755, 756.

Græci ad homines deorum honoribus prosequendos quam præliares et prompti, 89, 90. Cur in odium Christianorum Judæos in restauratio templi adjuvarint, 74. Græcorum quidam Dei Matrem, convicis in compotationibus proscindentes quas pueras deuerint, 852. Forum superstitionis quam adiecit Julianus imperator, 46, 47, 48, 49. Græcorum et ethnikorum doctrina Christianis utilis et necessaria, 56, 57, 58, 59. Eorumdem in Christianos odium et persecutio, 22, 23 *seqq.* Græcorum superstitionum traditio, 551, 552. Græcorum idolis inservientium Ecclesiæ quomodo diruta et everse, 271, 272. Responsa Græcorum oraculorum fraudulenta, 66. Græcorum idolelatrarum intentus propter oracula quædam litteris distincte designata; iultio facto littera e usque ad *ω*, 202, 203.

Grando maxima sub Valente, 116, 117. Graude circa Romanam depradationem quanta, 425. Grata, magni Valentiniæ et Justiniæ filia, virgo manus, 177. Grata divina etiam per indignos se exhibet, 471. Gratia Deo actæ a Theodosio, victoria de Joanne tyramo reportata, 451. Gratiarum actio Deo redditæ ab Honorio, auditæ morte Alinichi ducis, 416, 417.

Gratianus et Valentinianus Junior, quomodo totius Romanæ imperii curam suscepserint, et sociam imperii Theodosium Magnum sibi ascerint, 222, 223, 224. Imperiorum summo et Deo primitis imperii consecrat, et quomodo Ariano relegari, revocari, ne exsulibus episcopis. Nicæa Iudei professores Ecclesiæ præficerit, 225. Ab Adragathio Maximi tyranni duce quomodo capitus et interfectus, 260, 261.

Gratianus tyranus ad imperium evelus et jugulatus, 416.

Gregoras et Heraclius quomodo moverint bellum aduersus Phocam, 886, 887.

Gregorius Arianus, Athanasi successor a plebe occisus, 138.

Gregorius instituto Juliani quomodo se opposuerit, 53.

Gregorius tres in Ecclesia Dei, omnes sanctitate insigues; et quomodo distinguendi, 137.

Gregorii et Basili fraterna conjunctio et amicitia, 137.

Gregorius Nazianzenus Theologus, quomodo Constantiopolis in domuncula Synaxes et collectas celebrans, & novissim consubstantialis Iudei preverit, 251.

Gregorius (ut) Theologus Constantinopolitanus epi-

scopatum sit sortitus, 251, 259. Ut idem quoniam ex Egyptiis offendi cœdens propter episcopatus sui translationem, sedem Constantinopolitanam alijecerit, et cordia ecclesiarum ductus in propriam ac receperit patriam, 240, 241. Gregorii Theologi sententia de duabus naturis explicita, 871.

Gregorii duo, Theologus et Nyssenus, quo tempore esettinerint, 201.

Gregorius Theopolitanus convicti proscissus, cansus obtinet, 821, 825. Mittitur ad defectorum exercitum, 827. Ejusdem oratio ad milites, 827, 828, 829. Quomodo paruerit ei exercitus, rursumque Philippicum ducem elegerit, 829, 830. De crucibus ei missis, 836. Ut et parate fuerint insidie ab Anatolio mago, 811, 812. Gregorius Theopol. dogmata Severi exterminat, 839. S. Silvianus Thaumastorium decumbentem adit, 839. Epis obitus 842. Gregorius Theopolis amictus vir latu gloriæ, 793, 794.

Gregorius Antiochiae præsus servatur a ruina per terram motum Hala, 836.

Gregorius Magous quænam bene naturam et mores Apistatis deploxiæ, 91, 92, 93. Ejusdem de graves disciplinis opinio, 59, 60. Quiuam ejus successores, 58, 58. Ut Gregorius Ecclesiæ catholicae præsuerit, 233.

Gregorii Romani et Joannis Constantinopolitanus contento, 833.

Gregorii Agrigentini elogium, 771.

Gundamus Vaudalus Christianorum persecutor, 759, 761.

H

Heresis contra gratiam Christi, sub Gratiano tyramo, 416, 447. Heresis Auxentii Mediolanensis autistis, 172. Apollinaris, 227, 230. Aphrahati locularum, 782, 786. Anastasi et Nestorii, 505, 506, 507. Eutychetus, Diuorti et Severi expugnati, 591, 595, 705, 706. Hæreses Euomianorum, Mæceniouanorum, et Ariaporum in qua alias hæreses divisa: et quibus ex causis, quæque earum ab alia secesserit, 283, 384, 285, 286. Hæreses et sectæ quomodo in varias disseveret et divise sunt hæreses, 292. Hæreses esse oportet iusta Apostoli dictum, 531. Hæresum variarum condemnatio, 256, 257, 258. Hæresum multarum origo et nomina, 868, 869, 870. Item, 876, 877.

Heretici, ex constitutione Theodosii, qui consendi, 223. Theodosio male accepti, 249. Heretorum turba, 868, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877.

Harmatius dux, præditor, 670, 671.

Hebreorum adversus Christianos tumultus, 867.

Helias Hierosolymæ annus antistes: et quomodo propter Chacedonensem co cultum imperatori resistiri, 702, 705. De eodein et Joanne Hierosolymitano, 707, 708.

Helias monachus admiraudus, centesimum et decimalum exessit annum, 180.

Heliodorus Tricensis episcopus car depositus, 796, 797.

Heliodori temperantia, 193.

Helion dux Theodosii mittitur ad Persas de pace scelus, 482.

Helipolitanus quantas fidibus calamitates inuaserint, 23.

Helladius Jovis sacerdos, 272. Viros decem morti se dedisse affirmavit, 274.

Helladius Cesareensis episcopus post Basilium Ynum, 366.

Helles monachus, miraculis clarus, 179, 180.

Heraclades Ephesorum episcopus, 566.

Heraclides adversus Chrysostomum iudiciter, 576, 587. Quid ei acciderit sub Attico, 416.

Heraclius nullum illium aduersus Phocam tyramum, 886, 887.

Herbe ad statuæ Christi pedes euæstæ efficacia, 70.

Nomen, 71.

Hernogenes damnatus a Sabbatio, ejusdem tamen consecratio interfuit, 463.

Herodianus quidam cedem Mauritii prædicti, 454.

Heron episcopus ad Græcam superstitionem p. o. apud quam acerbe et misere vita excesserit, 68, 69.

Hierachys monachus in Pa. astia celeperitus, 191.

Hierosolymæ varia appellatio, 77.

Hierosolymorum præsules extincto Phœcia, 888.

Hierax humilioris literatuæ magister quam acerbe pro Cyrillo tractatus, 466, 467.

Hilaron (S.) miraculorum editor, quomodo Gazæorum persecutionem vitaverit, 24. Quinam ejus discipuli, 191.

Hilarii Pictaviensis post redditum ab exilio gesto, 41.

- Hilderichus Honorichi filius, ut faverit Christianis, et de ejus regno, 731.
- Hispania cui dicta Iberia, 225.
- Historici Graecæ superstitionis cultores, propter Christianæ religionis odium perperam et falso multa scripserunt, 720, 721, 722, 723, 724, 725.
- Homerite ab Auxumitis victi, 487.
- Hominis consideratio viris principibus habenda, 326, 327. Homines quidam marinii, 857. Homines natura facile quibus gaudent studiis et laboribus semper ad detrimentum tendere solent, 74.
- Honorichus Genserichi filius jungitur matrimonio Eudocie, 604, 805. Quam ævus Christianorum pese-
cutor, 749, 751.
- Honorius imperator renuntiator, 310. Occideniale sortitus a patre imperium: et quomodo Stilico apud eum summum rerum administrationem consecutus sit, 359, 360. Ut in matrimonium Constantino Gallam collocari, et Constantinopolim profectus sit, 445, 446. Cujus ad Arcadium rescriptum quod legationem priorum pro ecclesia Constantinopolitanæ, 413, 415. Ejusdem obitus: et de ejus liberis, 450, 450.
- Hormisdas Romanie Ecclesia presul, 732.
- Hormisdas Persarum rex: et de paratis structisque contra eum insidiis, 852. Quomodo a filio suo sit occi-
sus, 853.
- Horusias Persa nobilissimus martyr, 476.
- Hospitis infidi consuetudinem aversatus est Constantius, et quomodo, 449.
- Hulta Hunorum dux, 420.
- Hilderichus Honorichi filius ex Eudocia, 605.
- Hungaria unde sic appellata, 790.
- Hann qui dicantur: et de eorum adversus Gotos bello, 208, 209. Eorum-lei excursio per Thraciam, 420.
- Hubul, qui ex angustiis Caspici proruperunt, 717.
- Hunnum Saherorum excursio, 694.
- Hymno (de) ter sancto: *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis, miserere nostri;* quando cœperit in Ecclesia concipi, 514, 879. Hyumorum alterna de-
cantationis usus, 364.
- Hypatia philosopha Alexandrina qualis, et quomodo necata, 469, 470.
- Hypatius dux quomodo proditus et captus, 716. Caput amittit, 718.
- Hyponeumatographi, 450, 452.
- I**
- Iba epistola ad Marium Persam damuata, 776.
- Icaris montis descriptio, 847.
- Idolatriæ Graeci quomodo perierint, 202, 203. idolo-
latriarum templo quomodo Alexandrina eversa, 271.
- Idola sub Theodosio juniori funditus disjecta, 443. Idolorum eversio et abolitio q. am varias seditiones ex-
itarint, 276, 277, 278.
- Ignatius, tertius a Petro hierarcha Antiochæ; et de ejus existasi, 363. Ignatius divinus quomodo Roma Constantiopolim, et inde Antiochiam delatus, 539, 540.
- Ignis è fundamentis ipsis ad recentem Hierosolymitanum templi structuram paratus existens, et aliis item de celo innimenes quam stipendum haberuit effectu, 75.
- Ignis sanctum Marciannum reveretur, 621, 622. S. Damascenum Styliitem, *ibid.* A Persis adoratus, 473. Ejus tempore diluitur, 474. Ignis celo quasi rupto celapsus, 426. Ignis e celo in statuam Juliani apostata cur dejectus, et de ejus effectu, 70.
- Illus; et de ejus tyrannide, 688, 689.
- Imago Domini Iesu Christi non manufacta, et de ejus virtute, 719. De imagine B. Marie, a D. Luca depicta, 607, 608, 610. De alia ejusdem in expresso ingenti latens quomodo scipsam indicaverit, 513. De alia ejusdem quæ Anatoliū magnum aversator, 812, 813. De imagine Servatoris quæ vocem edidit in favorem Mauricij, 883.
- Innumeræ gens bellicosa Christi ministrum suscipit, 716.
- Immortales apud Persas qui, 482, 483.
- Imperator verus, qui, 601, 662. Imperatoris locus in Ecclesiæ a D. Ammōnīus designatus, 520. Imperatores non pauci, Graecam superstitionem professi, miserandum in modum perierunt, 724, 725. Imperatores post Valen-
tinianum occisum, 604.
- Imperium Romanum adventu Christi maxime crevit, contra Zozimi dicunt, 722, 723, 724. Imperii dignitas quanta, 816, 817. Servitatem exercere admonet, *ibid.*
- Incendium quantum Constantinopoli accidentit illo ipso die quo Joan. Chrysost. discesserit in exsiliu, 396, 397. Maximum autem Constantiopolis i. 620, 621. Gravissimum in urbe Novationorum, ecclesia intacta, 551. In-
cendia pleraque Antiochiae veluti futuorum malorum prenum ia, 734.
- Indes tyrannos captivis mittitur cum Longino Selinunto ad Anastasium, 713.
- Indignatio divina in universum orbem, 425, 426, 427.
- Indolentes monachi, 536.
- Indorum populi multi Christianismum complectuntur, 787.
- Innocentii Papæ Romani litteræ dñe ad S. Chrysost. exsulem et clerum Constantinopolitanum date, 414, 415, 416. Ejusdem ad Arcadium, Endoxiam, Atticum et Theophilum excommunicatoris litteræ, 419, 420.
- Inundatio tempore Juliani coorta Alexandriae, 84.
- Isacius (S.) monachus, et quomodo Valentem imperatorem sit allocutus, 214.
- Isauri quales populi, et cur apud eos exsulare Iessus sit Joannes Chrysostomus, 403, 408. I. aurorum praedorum per I. aurium excursio, 420.
- Isidigerdes Persarum rex curator Theodosii junioris simul et imperii institutus ab Arcadio: et de admiranda ejus in hac re virtute, 437, 438. Quomodo in Perside Christianismum perniserit, et ut prius vita excesserit quan illum omnino imbibiterit, 472, 473, 474.
- Isidorus Cyprii episcopus, 251.
- Isidorus Alexandrinus presbyter, advenarum et pauperum procurator, 348.
- Isidorus ut Theophilo sit adversatus, 373, 374.
- Isidorus monachus celebris, 180.
- Isidorus Pelusiota, 503. Monachus præclarissimus: et quæ Cyrillo et aliis de sacro Chrysostomo scripserit, 506, 567, 568.
- Isidorus Milesius egregius faber, 765.
- Ismael orator Persa, martyrum a Juliano passus, 30.
- Ismaelitarum origo, et quomodo Christianismum suscepserint, 206, 207.
- Ithyphallorum status cum contumelia traductæ, 271.
- Iupilli ridendi, 552.
- J**
- Jacobi Nitibeni sanctitas, et miraculum insigne, 622.
- Jacobus Persa lapsus, deinde reversus ad Christi li-
dem, constantiissimus martyr extitit, 478.
- Jacobus, unde Jacobites nomen acceperunt, quis fue-
rit, 868, 869, 871, 882.
- Jebus, nuuc Hicrosylma, 77.
- Jejunium apud Romanos quovis sabbato, 299, 300.
- Jejunium quan a Theodosio frequentatum, 411. Jeju-
num monachorum Palestinae, 558. Jejuniorum apud veteres observatio varia, 294, 295. De Jejunio Arziburi canis Sergii apud Armenios, 885.
- Joannis Baptiste ossa, et quid de his Sebastian factum, 52. D. Joannis Baptiste caput quomodo inventum, et quid inter illius delationem acciderit, 533, 534.
- Joann. Chrysostomus etiamnum adolescens præstan-
tem ingenii animique vim et specimen exhibuit, 139. Ejusdem et Sisini contento, 501. Qualis ejus Instituto puerilis et vita; et ut doctrina simul et virtute fulgens ad episcopatum Constantinopolitanum sit promotus, 333. Ejusdem scripta, 319. Ut idem cura pastorali et doctrina fungens, et multorum arguens et corrugens cœla, improbatissim suspectus haberi cœperit, 350. I. judicis pro ecclesiis dicendi libertas et apud imperatorem et apud Gainam, 356, 357. Consolatur populum Antiochenum; et de ejus orationibus, quas *Statuta* inscripsit, 528.
- Joannis Chrysostomi legatio apud Gainam, 361. Ut in Asiam protectus, sacerdotio non recte lungentes depo-
seruit; et de injuriis quibus idem ab Iisidoro sit affectus, 566, 567, 568. Quomodo doctrina sua populum quo vellet duxerit; et ut miraculo, non sine Dei nomine, intercede-
re, mulierem heresi Macedonianorum infectum converterit, 363, 364. Ejusdem et Severiani Galaborum antistitis dissidium, et ejusdem compositio, 568, 569. Conventus ab Iisidoro, Diocoro, et fratribus ejus propter persecutionem Theophilus, 373. Ut Theophilus ei sit adversatus, 376, 377. Ut post Epiphanius discessum, multorum subierit calumnias et convitia, 381, 383. Absens indicata causa damnata a synodo contra eum congre-
gata, 383. De ejus existio, populusque ob id concitati se-
ditio clamore: et ut invitus selem suum receperit,
pacem alique benedictionem populo precatus, 384, 385,
386. Ut a synodo pro o congregata episcopatum reti-
nere Iessus sit, 38. Ejusdem abrogatio et exsilium se-
cundum, 384, 389, 390. Ejusdem epistola, ea que ei acciderunt, commemorans, 391, 392. Ejusdem exsilium quæ inuestum: que verba ad sectato suos abiens dixerit: et de populi ergo enim benevolentia, 392, 395,
- 396, 395. Illis factores crimina, q. alias terumnas per-

tulerint, 597, 598, 599, 400, 409. In locum, cui nomen Cucusus, proficiscitur; et ut Adelphius, visione divina admotus, eum exceperit, 405. Ejus ad Constantium presbyterum litterae pro Ecclesiis: et singularis de exsilio ejus expositio, 406, 407, 408. Illius memoria et nomen quomodo et a quibus primum in album Ecclesie relatum, 490, 491, 492. Ejus hostes omnes quam male perierint, 426, 427. Ut in ulterius exsilium amandatus fuerit; de scriptis ejus; et quomodo vita hac relata in custum migrari, 427, 428, 429. Quomodo fuerint ejus reliquiae reductae: et de miraculis quae accederunt iustorum ejus exsilium deppredicantibus, 536, 537, 538. Quidam ejus discipuli sanctitate et doctrina conspicui, 560.

Joannes (ut) Antiochenus et Theodoritus cum suis, consilio cum Nestorio coacto Cyrilum et Memnonem sedibus episcopatibus ejeccerint: et ut ipsos id ausus syndicus abrogaret, 511. Joannes Antiochenus et sanctus Cyrilus quomodo in gratiam redierint, idem senserint, et jubente imperatore Nestorii abrogationem ratam habuerint, 515, 516, 517.

Joannes successor Cyrilli Hierosolymitani, 267, 270.

Joannes divinus Cyrilus successor, 502.

Joannes Hierosolymitanus patriarcha quomodo in communionem a sanctis Patribus receptus, 707, 708.

Joannes ALEXANDRIENSIS episcopus, 636.

Joannes alter eiusdem successor, *ibid.*

Joannes Apameensis episcopus, 250.

Joannes EGYPTIUS monachus clarissimus, 179.

Joannes et Pianonus celeberrimi monachi, 182.

Joannes ROMANUS antistes, ut Byzantium se contulerit, 716.

Joannes Chozebites et de ejus sanctitate, 736, 737.

Joannes TABENNESES Alexandriae episcopus, 673. Quomodo Romanus prefectus Felici Romano episcopo persuerit, ut in Acaia repente episcopatum abrogaret, 679, 680. Exsilium mutatur ab Anastasio, 695.

Joannes Thrax dux Orientis, 822.

Joannes Iunostri filius, proator, 840.

Joannes Larinus dictus, ROMANUS Presulus, 785.

Joannes MISERICORS Cyprus episc. Alexandrinus, 887.

Joannes, cui patria SIRMIUS, nova ROMAE episcopus, 781.

Joannes JUNIOR, 794. Plura de eodem, 833.

Joannes GOTTHUS, et de ejus tyrannie, 450, 451.

Joannes GRAMMATICUS Philoponus cognominatus quis fuerit, et de ejus dogmate, 870, 872, 873, 874. TRitheorum praefectus, 878.

Joannis Eleemosynarum cineres, 853.

Joannis monachus virtutes et consilium Theodosio datum de expugnando Eugenio, 310.

Joannita qui cognominati, 590. Graviter accepit, 391.

Jovianus exauditoratus imperiali aula exactus a Juliano, 52. Jovianus Pius imperator renuntiatur in Perside, et quomodo, 94. Quomodo episcopos exsules revocavit, statuta Christianorum sacra in Ecclesiis honorifice restituerit, et idolorum cultum sustulerit, 95. A presidibus Ecclesiarum quoad dogmata conveniunt, et quomodo, 96, 97, 98. Ejusdem preclarissimum verbum, accepto a Macedonians libello supplici, 97, 98. Eusdem de rebus divinis affectio et sententia, 102. Ut in Dedastantis, non sine magna piorum omnibus iactura, vita excesserit, 103, 104. De ejusdem imperio, *ibid.* De ejus milibus, 110, 111.

Jovianus tyranus caedes, 149, 150.

Jovius ITALIAE praefectus, 420, 422.

Jovis templum apud Apamenos, quomodo directum, 276, 277.

Judas (ut) paralyticus in batismo sanitatem receperit, sacris praesidente Attilio Constantino-politano, 461, 462. Ut Judeus dolo sepe baptizatus, ad Panium et iam Novatianorum episcopum venerit baptizandus: et ut aqua baptismi subito evanuerit, 471, 472. Judei cuiusdam impietas simul et crudelitas, 759, 760. Ferro tandem cæditur, 761. Judei propter irrisa Christianorum saera, quam vindictam pertulerint, 470. Judei, etiam inviti Christum verum Deum esse quando professi, 73, 77. De vestibus eorum, que crucis signis radiorum instar conformatis, sunt consignatae, 78. Eorumdem in Christianos odium et inimicis Juliano eis templo Hierosolymitani restaurationem permittente, neconon suppettas ferente, 72, 73, 74. De Judeorum Alexandriae concitate seditione et expulsione, 466, 467. De his qui in Creta vagau, postea Christianismus suscepserunt, 552, 553.

Julianus SABAS, monachus virtute preclarus, revelationem de eade Juliani prevaricatoris apud Persas, quomodo habuerit, 82.

Julianus monachus laudatissimus, et ut monasticam

In solitudine vitam reliquerit, Christi gregem tutatur, 150, 151.

Julianus MARCIANI imperatoris frater, 587.

Julianus prevaricator qui fuerit, unde ortus, et quibus studiis Romanorum imperator fuerit renuulatus, 5, 6, 7, 8, 9.

Julianus apostata, arrepto imperio, omnia ad voluntatem suam agit, ridetque Constantium, 10. Res stupenda quo ipso Thracum versus procedente accidit, *ibid.* Constantinopolis ingressus, salutatus est Imperator, 11. Quam imp denter et aperi religionem abjurari, 12. Quomodo in idolorum fani versaretur, et inter sacrificii oblationem in horrenda spectra inciderit, *ibid.* Constantiernus afferebat omnibus tantum ejus in religionem osium, 13. Christi religionem contubitus fit infestus, 15, 14. Constantium civitatem juri Gazeorum adjicit, nomen mutat in Gaza portum, 14. Quid Cesareo fecerit propter idolorum templa, *ibid.* Christianis tributa imponit, 15. Quomodo, ut favorem plebis sibi conciliaret, passim omnes episcopos a Constantio in exsilium pulsos revoca iussit, 16. Quomodo rei quis persecutus exasperaverit, 26. Epistola ad populum Alexandrinum nissa propter Georgii cædem, 20, 21. Quomodo res in foro venales pollui contaminaque jussit, 51. Ad Pontificem Galatiae Arsacum epistola, ut Christianorum mores consecetur imitando, 45, 46. Quae contra pietatem Christianam impius egredit, et quomodo calide copias a deorum cultum, 50, 51. Ejusdem decreta contra Christianos publicata, et ut pecunias exigere coperit, 55. Responsum ejusdem ad Christianos de territoriis provinciarum apud ipsum expostulantes, *ibid.* Quomodo lege caverit ne Christianorum pueri Graecorum artum et institutionum disciplina erudirentur, 54. Quomodo expeditionem adversus Persas motitus, Antiochiam venit, ibique propter barbae prolixitatem scommunitibus affectus, contra Antiochenos librum, *Misopogona*, id est *balaosorem*, scripsit, 60, 61. Quid eadem in Anti-chromum Ioco Daphne acciderit, 61, 62, 63. Statuan Christi, suamque ejus locum constitutus, dejectus: et quod mactrum de repte apparuerit, 70. Quomodo religio nemini nostram extingueare conatus, Judeis ipsa permisit Hierosolymis templi restauracionem, 72. Ejusdem in reliquias sanctorum sevities, per Judæos et Graecos, 52. Clericos, senatorum munere fungi jussit, et annona Ecclesiastum demonum ministri ascripsit, 53. Qua ratione denou idololatriam Graecorum vehementer comprobavit, 44, 45. Quomodo arte et dolo idolatriam confirmatur, religionis Christiane ritus idolorum fuis accommodare institutus, 46, 47. Quomodo legationem Persarum nihil moratis, impetu in Persidem facto, temere et per errorem naves ad Euphraten exuri jussit, et prælio commisso, Israheliter vulneratus interierit, 78, 79, 80. Quae divinæ visiones quibusdam apparentes, apud Persas extremam cædem portenderint, 82, 83. Ejus verba, præcipue in Christum, 83, 84. De lugubri ejusdem oratione, a Libanio Sophista Syro conscripta, 85, 86. Quantus fuerit scommunitus consecutator, 87, 88, 89. Ejusdem ingenium, mores, gestus corporis, mors et sepultura, ex Gregorio Theol., 91, 92, 93. Cadaver ejus quomodo sepultum a Joviniano, 103. Juliani et Valentinianni dissidium, religionis causa, 110. Julianus prevaricatoris avunculus quam arumnose vitam linuerit, 66, 67. Conjugis ad ipsius verba, 69. Quam superstitiosus et infausus Christianus, 19, 20, 21, 22.

Julius Caesar, omnium mulierum vir, et omnium virtutum mother, 178.

Jusjurandum violatum, 670, 671.

Justa JUSTINÆ liba, virginitatem complexa, 177.

Justina mater Valentinianni molestiam Ambrosio episcopo Mediolanensi exhibet, et ecclesiæ ibi turbat, 239, 260. De Justina imperatrice et de Valentinianno eis filio, 176, 177.

Justinianus MAGNUS imperio suscepto professionem et fidem Chalcedonensem defendit: et quomodo ejus uxor magis ad eos qui unam Christianorum tribuebant, fuerit inimicata, 742, 743. Res ab eo geste plures, memorabiles, 744. Christianos miseratur, 751. Ejus avaria et prodigalitas juxta Evagrium, 764. Instaurat sapientie verbi Dei templum, 764, 765. Quam adductus factione Cyanæ, 766, 767. Ut a recta fide descensis, Christi Bonum corpus ante passionem imparabile professus sit, 781, 782, 782, 783, 784. Quomodo mortuus, et de operatione ac fide ejus, 786. Ubi sepultus, 786.

Justini primi imperium; et quomodo fierint ab eo sublati Amantius eunuchus, Theocritus, et Vitalianus, 731, 732. Ejusdem et Antiochenorum luctus ob terram motum, 733.

Justinus scium: imperii Justinianum sibi legit, 712.

Justinus junior, Justiniani successor, de ejus imperio et moribus, 788. Quomodo **Justinum cognatum suum**; item **Aetherium et Addaeum** de medio sustulerit, 789; 790. **Ejus de fide constitutio**, 791, 792, 793. **Quam voluntatis adductus**, 797, 798. Ut in phrenitatem incidet, 801. Ut Tiberium in imperio sibi substituerit: et quae ad eum moriens de rebus imperii verba fecerit, 802, 803.

Justinus frater Justini ab imperatore Justino sublati, et de rebus ab eo gestis, 809, 810.

Justitiae munus, 200.

Justus Justinus imperatricis pater propter somni expositionem occisus, 176, 177.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus post Prayllium, 502, 503. Expellitur, 600. Restitutus, 601. Quid de sancta obdormitione sanctissime Dei Genitricis ad Pulcherriam Augustam dixerit, 608, 609, 610. De ejus obitu, 634.

Juvene (de) quodam inter belas assuetus, 837.

Juventinus, egregius martyr, 31, 52.

L

Labarum apud Romanos quid, 421.

Latoius Melitensis episcopus, 138, 159.

Laurentii martyris reliquiae, 456, 459.

Laurentius et Symmachus Romani episcopi simul, et de dissidio exinde uate, 709, 710, 711.

Lectionis evangelicae ritus apud antiquos, 298.

Legatio Macedonianorum Romam missa, 119. **Legatio Vandalarum**, Alanorum Suevorumque ducum ad Ilonarium quibus verbis expressa, 445, 447. **De Legatione quam viri Romani de Joan. Chrysostomi iudicio misserunt**, 413.

Legati Roma missi, qualia **Eudoxiae et Attici** suggestione pertulerint, 417, 418.

Leo Papa quam ægre tulerit necem Flaviani, 533. **Eiusdem epistola ad Flavianum episcopum Constantiopolitum** quanti sit ponderis, 592. **De D. Leonis veteris Romae episc. Tomo**, 869.

Leo magnus Romanorum imperator post **Marcianum salutatibus**, 610. In ordinatione Aeruli quomodo se geserit, 612, 613. **Eiusdem litteræ ad varios tum episcopos**, tum monachos pro concilio quarto Chalcedonensi, 615, 616. **Corpus S. Symonis sibi dari petit ab Antiochenis**, deinde relinquit, 562. Ut templum Deiparae condiderit, Fontis nomine habens, 626. **Quomodo mille et centum naves contra Gensericum miserit**, Basilisco conjugis sua Verinae fratre classi præfectori, qui proditor extitit, 631, 632. **De ejus obitu**, 605, 613.

Leo minor, Zenonis et Ariadnae filius, 633. **Renuntiatur imperator**, 633. **Leo paret Zozimæ viro sancto**, 737, 738.

Leontius monachus, deinde **Ancyranus episcopus**, 193. **Egregie Philoponum oppugnat**, 874. **Leontii et Illi tyrannus**, 688, 689.

Legis translatio, translatio sacerdotio, 201. **Legum observationem, vitæ sue prætulit Socrates philosophus**, 204, 205.

Libanius Cyrus sophista, quid de interemptore Juliani scriptis mandarit, 81. **Quid item in funebri oratione Juliani contra Christianos scripsit**: et de responsu, ejus dicta refellente, 83.

Libanius D. Chrysostomi magister in rhetorica, 311. **Libelli amorum prohibiti**, 296, 297.

I. heralitas Tiberis, 808.

Liberorum procreatio apud quos magni pendatur, 207.

Libertas Christi sequacium, 290.

Libya occidentalis quomodo Vandals subdita, 577, 578.

Litanias usus, imperante Theo legio junire, pro serenitate petenda, 443. Item et sub Theodosio et Proculo, 544.

Logidum fuga sibi consulens Theodosium adit, 446.

Longinus Isaurus et alter Longinus: et de eorum rebelliōne, 712.

Longinus Zenonis imperatoris frater, 690.

Longum appè latiane qui venerint, 187.

Lucentius et Bonifacius concilio Chalcedonensi interfuerū, 538.

Luciferi Catarini redditus, et quid post eum egerit, 33.

Luciferi heresis qua de causa prodit, 41.

Lucius ab Arianis constitutus Alexandriae episcopus, 18. **Lucius quantopere Samosatenis ostiosus**, 141, 142.

Lucius Arianus, ejecto Petro, in sacra Athanastii sedem collocaur, 152. **Quanta in eis intreit mala**, 153. **Ejus persecutio adversus monasteria Egypti quam gravis**, 153, 154, 155. **Lucius Alexandrinus carpitur a Mose**

ordinando Arabum episcopo, 206. **Cum Demophilo Alexandria exiit**, 235.

Luctus praefecti mortui civitatis Chubdam, 819. **Luctus Justini imperatoris et Antiochenorum pro illatis a terra motu calamitibus**, 735.

Luna per octennium cum so'e convenit, 200.

Iesus (ut), sive **Lupus in locum Baise Edessenorum episcopi substitutus sit a Valente**, 143.

M

Macarius Hierosolymit, sede deturhatur, 773.

Macarii monachi virtutes, 185. **Macarii Egyptii dictum præclarum de reminiscientia injuriarum**, non detrimenti a domine lati, 198. Aliud ejusdem de siti et de continentia, ibid.

Macarii duo, viri sancti; et quomodo propter fidem exsultantes, multa miracula ediderint, 151, 153.

Macedonius clarissimus monachus, quæ Theodosio per ejus duces de statuarum eversione nuntiaverit, 326, 327.

Macedoniani quanta libertate suam impietatem docuerint, 42. Ut Antiochiae libellum supplex de dogmatis Ioviniano quomodo obtulerint, 96. Eorum nomina, 97. **Synodus Lampsacenam a Valente petuisse dicuntur**, et qua de causa, 113, 114. **De Macedoniani**, et rō ὁπούσιον consubstantialis cultoribus: et de legatione piorum Roman missa, 119. **Macedoniani sub Gratiano quomodo Ecclesiæ turbarint**, 225. **Eram condemnatio**, 236. **Inter se discordia**, 235.

Macedonii Phrygis egregium pro Christo certamen et martyrium, 27, 28. **Macedonius** qua de causa mortem subitum ipse se deferal, 54.

Macedonius Constantiopolis episcopus, quomodo sit expulsus, et quem vitæ finem si sortitus, 693. Ejusdem restitutio, 748.

Maceles, magni Leonis imperatoris cognomen, 610.

Macri sive Longi fratres, 187.

Macrina Basili magni soror, 137.

Magnum quan impius, 158, 159, 160.

Magorum Persarum dolus de ejicendo Christianorum episcopo Maratha deprehensus, 472.

Majorianus imperator, 604.

Malchion et Crispion fratres monachi, 191, 192.

Malum ingens et admirandum Eudociae dono datum, 485.

Mamæ (S.) sepulcrum, et quid inter ædificandum ipsi templum, a Gallo et Juliapo mirandum acciderit, 6.

Mammiona (de) iniquitatis facieudi amici, et quomodo id intelligendum, 764.

Mandra, locus monastici exercitii S. Simeonis, 552, 553.

Manichæi heretici, 869.

Mansuetudo Procli et Theodosii ex aequo, 523, 524.

Manuel orator Persa, martyr, 30.

Marazas heros Persa concursus, 831.

Marcellus Apamenorum episcopus quanto studio in demoliendo idolorum ædibus sit usus, et tandem martyris defunctus, 276, 277, 278.

Marciano (de S.), magno Ecclesiæ Constantinopolitanæ nomine, 621, 622, 623.

Marcianus Novatianus episcopus, 502, 503. Ut Novatianorum electus fuerit episcopus post Paulum, 558.

Marcianus Theodosii Junio is quomodo successor, 580, 581. **De ejus imperio que signa præcesserint**, imperium ei portentanda: quibusque is fuerit moribus, 585, 586, 587, 588. **Marciani imperatoris Christianissimi obitus**, 619.

Marcianus Anastasie et Carosæ Gilarum Valentis præceptor, 118.

Marcianus monachus, 193.

Marcianus Anthemii filius; de ejus tyrannide; et quomodo captus, ad sacerdotiū ius sit promotus, 687.

Marciano succenset Justinius, 798, 799.

Marcus apud Scetum colchœ monachus, 183.

Marcus monachus insignis; et de ejus librī, 505, 569, 570.

Marei Arethousiorum episcopi martyrium, 28.

Marcus tyrannus in Britanniâ renuntiatus et occisus, 446.

Mare igni ardere quando visum, 426.

Maria Virgo quando ceperit invocari, 634. **Quid de illius obdormitione Juvenalis memorie prodiderit**; nec non de eis uselni fascili sepulcribus, 608, 609, 610. **De veneranda ejus veste**, ut ei Hierosolymis a lata in templo, cui Blachernæ nomine reposita sit, 625, 626.

Maria Virginis templi, cui fontis uomen inditum, de scriptio, 6 6, 627, (23 62).

Maria Virgo, Christi simpliciter, non Dei genitrix,

secundum Anastasium et Nestorium haereticos, 505, 506.
Maria Aegyptiacus, et de ejus cum sancto Zozima ser-
monibus, 738.

Marianus monachus, 198.

Marine, Arcadi imperatoris filia, pietas et virtus,
450, 450.

Marinus Demophilus successor, 267.

Marini Syri adversus Vitalianum expedito, 717.

Maris Chalcedonensis episcopus quam animose Julianum
cerperit, et quid illi responderit Apostata, 45, 46.

Maris Dolichae oppidi episcopus, 251.

Marosus monachus, 198.

Mars dii ridendus tanquam spectaculum exhibetur,
62:2.

Martyres cultum Juliani respnunt, 7. Quinam sub Ju-
liano apud Gazeos passi, 22, 23. Quinam ita in Phœ-
nicie et Heliopolis, et Arethusa apud Syrus passi, 23.
Martyres sub Honorigo persecutore, 749. Martyres Phryges, et Ancyrae, Juliano imperante, 27, 28. Mar-
tyrum quadrangulis reliquiæ ubi, quando, ei quomodo
inventæ, 456, 457, 458, 459. Martyribus gloriam invide-
bat apostata Julianus, 46, 52.

Martyrius Cilicum episcopus, 215.

Martyropolis prodita, 830. Tandem recuperata, 831.
Iterum e reconsidetur a Commentio, 832.

Maruhas (ut) Mesopotamia episcopus Christianismum
apud Persas induxerit, 472, 473.

Matthæi (S.) evangeliū ubi inventum, 716.

Mavia Arabie regina quomodo hellum contra Romanos
cepserit, ac mox cum iisdem pacem sanxerit, 203.

Maurianus consultur a Zenone imperatore de suc-
cessore imperii, 689.

Mauricius quomodo lectus Orientis dux a Tiberio,
creatusque deinceps imperator, 813. De ejus designati-
onē ne ad populum oratio per euudem Thierium, 813, 816.
De ejus conjugio, et conjugē ejus Augusta, 818. Qua-
li, quibus moribus, quo genere, et quibus animi affec-
tionibus fuerit, 817, 820. De prodigiis que ei imperium
potenderit, 820. Quam splendide Chosroen regni Per-
sarum pro uigore excepserit, restituerit, 834, 835. De
his que ad tumulum S. Euphemias martyris fecerit, 819,
830. Maucius, seditione contra eum Ryzantii facta,
axis petitur, convicisque procinditur, 857. Ejus fuga,
840. De verbis in cæde liberorum prolatis, ibid. Nudau-
tor cadavros, et conspicientibus lacrymas excutunt,
862. Prædicta fuit hæc cædes a demobus Alexandrias,
863. Ut aliquo ante cædem tempore, Deum oraverit, ut
ei penas hic dare divinas vindictas permitteretur, 865.
De ejus crona, 866.

Mauritius compressus cum Vandalis, 730.

Maximianus post Nestorium quomodo sedem Constanti-
nopolitanam adierit, qualive exsisterit, 521, 522.

Maximinus de pace actus legatur ad Persas, 482.

Maximus Seleucus pastor, 344.

Maximus Antiochiae antistes, 398.

Maximus philosophus, Juliani seductor, 85. Convictus
ab Antiochenis proscinditur, 85.

Maximus philosophus Cyricus, et quid de eo circum-
feratur, 240, 241.

Maximus philosophus, Ephesius, Julianum ad impe-
randi bidinem excitat, 7.

Maximus tyranus, et de ejus rebellione, 258, 261.
Quomodo virtus a Theodosio, 262, 265. Ejusdem tyran-
nis et cædes, 605.

Mazaca civitas, nunc Cæsarea, 15, 16.

Mediolanum commotum quomodo sedatur ab Ambro-
sio, 174, 175.

Megalopolis pro Constantinopoli, 244, 245.

Meia monachus : et quid de eo memoria proditum,
190, 191.

Melchites heretici, 882.

Melena mulier sanctitate conspicua, 563.

Meletius, Paulinus, et Euzorus, tres eodem tempore
Antiocheni episcopi, 40.

Meletius a Macedonians sejunctus, 97.

Meletius vir divinus a Valente in exsilium pellitur,
139.

Meletius reductio ingentem in plebe Antiochiae con-
tentione genuit, 223, 226. Ejusdem ad Paulinum verba,
228, 229. Meletii de Ecclesiis cura, 250, 251. Obitus,
240. Ejusdem reliquie Constantinopol Antiochiam trans-
latæ, 246.

Memnon Ephesi antistes quomodo depositus, et resti-
tutus, 513.

Menas expulso Theodosio, sedi Cons'tantinopolitanæ
praest, 743, 745, 772.

Menas praefectus Aegypti, et de visis ab eo portentis,
adjudicatisque, in Nilo fluuisse, 855.

Mensis Panemus apud Romanos quis dictus, 731. Quis
item Gorpius, 733. Artemisius, 734. Xanthus, 712.

Mercatoris cujusdam ad mortem usque amor pro filio-
rum incolumente, 316.

Metaxa quid sit, 788.

Michaelem Archangelum vita defunctum confinxit, Al-
mandarus, 711.

Michael prophete veteris et illustris reliquie qua ra-
tione inventæ, 333, 334.

Militis egregii memoria carminibus a Saracenis cele-
brata, 205. Ut milites Orientis exercitus per editionem
imperium detrectarint, frenosque imperiale rejecerint,
822, 823, 824, 825, 826, 827. Traduntur in aliam scien-
tiam oratione Gregorii, et parere recipiunt, 828, 8:9, 8:9.

Miraculū in signe quod ad monumentum Glycerie
unguenti securiens ad Heracleam Perinthi accidit, 830,
831. Aliud contra blasphematores Dei genitricis edidit
apud Graecos, 832. Miraculum potentiam Christi exhibet,
et vindicta divina adversus impios iudicium ostendens,
69, 70. Aliud de effigie Christi non manufacta, 759.
De signo crucis, 758. De imagine Dei Genitricis in cu-
presso proceru et ingenti occultata, 845. Aliud memoria
semiplera dignum de imagine Dei Genitricis in odium
Anatolii magi, 812, 813. De eo quod puero Hebreo a sanctissima
Domini Matre contigit, 772, 773. Miraculum fontis
exticcati et puellarum canarum, 612. Miraculum divinitati
in animadversione cuiusdam ex cubiculari Valentis,
proper saeculum Abrahæ, 150. Miraculum Macedoni
mortui, 695. Miraculum incredibile Sergiopoli editum
dum obsidione cingeretur, 761. Aliud quod accidit ad
monumentum sanctæ Euphemias super decisione duplitis
fidei decreti orthodoxorum et haereticorum, 593, 594.
Aliud Leoni aquam creco querenti oblatum, 626, 627. De
Judeo saep baptizato, 471, 472. Aliud a Sylvano Troja-
norum antistite editum quod navim onerariam, 27, 524.
De septem puerorum resurrectione post trecentos se-
ptuaginta duos annos, 541. Miraculum, quod exsits linguis
Christiani sint locuti, 749. Miraculum fontis Emmaus
et arboris Perseæ Hieropolis morbos incurabiles sanau-
tum, 71. Miraculum sanguinis e monumento S. Euphe-
miae profluentis incredibilitate Mauricij castigavit, 319,
320. Aliud quod baptismum ab Ariano collatum, 711. De
Judeo sanatio, 461, 462. De puero per aerem surrepto;
dum Proclus imperator et multitudo supplicationibus in
campo vacarent, pro compescendo terre motu, 543, 544.
Miracula duo in reductione divi Chrysostomi, 536, 537,
538, 539. Miracula Pauli Novialianorum episcopi duo,
534, 535. Donati et Theotimi antistitum, 328, 329. Et
Ephiphani, 330, 331. De his quæ templi Hierosolymitæ
reconciliatione Judæis institutum consecuta sunt, 74, 75,
76, 77. Miracula quedam Euthymii, monachii Palestini,
564, 565. Alii quedam adhuc existentia S. Symeonis mo-
nachi, 563.

Misenus episcopus, 680, 691, 692.

Mithra quid apud Persas, Mithron item ac Mithriaca, 18.

Mithri templi demolitio, 271.

Modestus Edesseorum praefectus, pugno cæsus a Va-
lente, 145, 146.

Monachus opus non faciens, similis est avaro, 180, 181.

Monachus ob quinque causas omnia faciunt, 199. Monachi
insomnes, 624. Monachus pabulatoris sive pascentes, 194.

Monachus Palestini quid scripserint ad Alcisonem de Ha-
leodonio et Flaviano, 697, 698, 699. Quam acres synodi
Chalcedonensis defensores exsisterit, eorumdem vita et
conversatio, 191, 535, 536, 537. Monachorum Nitriensium
zelus pro Cyrillo, 168. Monachorum quorundam dicta et
gesta præclaræ, 198, 199, 200. Monachorum multorum
virtutis laude conspicitorum nomina, 178, 179, 180, 181,
182, 183. Monachorum Aegyptiorum quæstio de Deo cum
Theophilo Alexandriæ episcopo, 570, 571, 572. De mona-
chis quatuor fratribus cognomen Longorum sororit, 571.
De his qui Syria et Cœlitinia Perside fulserunt, 192, 193.
De monachis Colesyriæ et Antiochiae, et aliis qui in Ga-
latia, Cappadocia, Bithynia et ad Pontum Euxinum phlo-
sophati sunt; et causa, cur veteres monachi longæ fue-
rint, 194, 195, 196.

Monachæ primum nomen a quo usurpatum, 723.

Monogamia România ditionibus damnosa existit, iuxta
Procopium, 178.

Monomachia Româna subtota ab Honorio, et qua de
causa, 339.

Monophysites qui dicti, 868. Eorum dogma, 871. Julia-
nista qui vocati, 868.

Monstra que apparuerunt sub imperatore Mauricio,
851, 853. De aliis quibusdam, 857. Monstrorum duorum
humana specie magnitudo et brevitas, 307, 308.

Montanite ut Pascha celebrent, 280.

Mores variorum gentium et ecclesiarum recepti, 291, 295, 296.
 Mors sedissima plurium imperatorum superstitionis amantium, 724, 725.
Mors terra ingentes, 125, 126. *Vide Terremotus.*
 Moses monachus, 195.
 Moses *Ethiops* prædonum cohortis præfetus, deinde monachus insignis, 181, 183.
 Moses genere Libyes, etiam monachus admirandus, 183, 186, 187.
 Moses, primus Arabum episcopus, qua ratione consecratus, 205, 206.
Mucitorum ratio quæ, 845.
 Mulier deponendi penitentiarum in ecclesiis Orientalibus a causa existit, 280. Mulier quomodo in ordinem clericorumplata ex constitutione Theodosii, 281. Mulier gigantæ generis; de ejus statura, longitudine, et latitudine, 735. Mulier cuiusdam formosæ miranda pudicitia, 426. Mulieres ventri oquæ, 567, 568.
 Multitudini exosa solet esse dignitas, 18.
 Munus suum ad sacra mensam dum afferret Valens, ad stuporem delabatur, 153, 157.
Murolongo (de) ad ornatum Thraciæ construcio, 717.

N

Namaras. *mænū* et probrum reipublicæ, relegatus, 821. Christiani muni complicitur, 858, 859.
 Nurses Persarum dux vincent ab Ardabutio, 479, 480. Res ab eo gestæ ejusque pietas erga Deum, 736.
 Nurses eunuchus sub Justino cur Longobardos in Italiæ a levaret, 730. Nurses Romanorum dux, et de ejus expeditione bellica adversus Persas, 833. Ejusdem dictum ad Chosroen regem, *ibid.* Nurses dux a Phœca combustus, 834.
 Nat ræ Verbi divini quomodo intelligendæ contra Philoponum, 872, 873, 874, 875.
Nauerius Basii filius frater, 157.
 Neamus Joan. Hierosol. successor, 888.
 Nehri, neuri et neurice qui dicantur, 204, 212.
 Nectarius successor Gregorii in episcopatu Constantiæ non litano; et ut non ita pridem baptizatus, cathedralm episcopalem concenderit, 212, 213. Nectarius non tantum napolitanus Ecclesiæ curator, qua de causa presbyterum in ecclesiis ad audiendos penitentes ordinatum dicitur, 279, 280, 281.

Negra civitas, et de rebus quæ in ea acciderunt, 739, 740.

Nephalius ejicit Severum Impium, 699, 700.
 Ne os imperator, 604.
 Nepos Hierosolymorum episcopus, 502.
 Nestabus quantum Gize martyrium sustinuerit, 22.
 Nestoris confessoris martyrium, 23.
 Nestorius (ui) hereticus episcopus Constantinopolitanorum ordinatus, per arrogantiæ turbis et tumultibus completere Ecclesiæ instituerit, 503, 504. Quomodo in ipso flagrantí criminis per discipulum suum Anastasiū sit deprehensus Christum Dominum nudum hominem dicere, et sanctam Christi Delparam Matrem, Christi Genitricem appellare. Et quæ de eo memoria prodiderit Socrates ecclesiasticus scriptor, 505, 506, 507. A divino Cyrillo quomodo carpatur, 508, 509. Quid de eo scripterit Celestinus Romanus episcopus, 610. Ab episcopali sede quomodo depositus, 512, 513, 514. Oasim deportatus penitentia dicitur, sed fæta, 515. Qualia se passum, esse testetur, et quomodo ad Oasim infinitis propemodum toleratis calamitatibus, tandem corrossa et consumpta a vermis lingua interierit, 517, 518, 519, 520. Nestorii exsultans ad Thessaloniarum presidem epistola, 518, 519, 520. Eius heresis adversatur heresi Monophysitarum, 873. Anthropologra dictis, 883.

Nicarete (Sancti) Nicomedensis conversatio et vita, 414.

Nicetas (et) Heraclius militatur a Patribus adversus Phocam, 856, 887.

Nicocles Lacon Juliani apostate magister, 7.
 Nicopolis civitas, alias Eumenius, et de ejus fontis efficiacia, 71.

Nilomon (S.) monachus inter precandum vitam finit, 587.

Nilos ascetes præclarissimus; et de ejus scriptis, 503, 51.

Nilos Egypti fluvius, et de ejus diminutione, et incremento, 506.

Nisibus a Romanis obsessa, 180, 181. Item et a Marciano, 793.

Nitria (de) monte in quo monastice philosophia plurimi et maximi professi res fuerunt, 189.

Nitrie Monachi. *Vide M. nachus.*
 Nivium vis et frigoris immunitas, Roma capta, 125.
 Nomina sua sub Valente cur mutari philosophi, 203.
 Nomini inventio quam facilis Attico Constantinopolitano patriarchæ, 488.

Nonus diuinus vir, Edessenorum antistes; Menadem lux perditam, Deo conseruavit, 503.

Novatianus etiam Ecclesiæ adimit imperator Valens, 118. Novatianorum inter se dissidium, 287, 288, 302. Novatianorum ecclesia rursum aperte, 119. Novatianorum Agelit, Marcius, et Sisinius doctrina, 302, 303. De Novatianorum successione; et quæ turba eos etiam exactaverint, propter Sabbathum, 462, 463, 464. Eorumdem cu tuis erga tuum Salbatii quomodo sublatus, 487.

Nurychis Libristanæ, conjugis Gerontii generositas, 448.

O

Oasis quæ et Ibis dicitur, 518, 519.
 Obedientiam præstant omnia viro qui ex prescripto Dei vitam sibi degendum statuerit, 738.
 Observations varie et dissensiones quedam in ritibus ecclesiasticis apud veteres et ab ipsis apostolis, 300, 301, 302.

Obsklio Edesse miranda, sed vana, 739, 760. Nisibus a Romanis, 480, 481. A Marciiano, 708.

Occasionis cum aquila comparatio, 688. Quomodo pingatur, *ibid.* Occasionem negligere periculosem, 828.

Occidentis seruum quæ, et quo tempore, 602, 603. Orchloeria quid, 819.

Odosoer imperiali cognomine rejecto regem se primus vocavit, 605.

Offertoriū muneric usus, 135, 137.

Ogorias virtus, 847.

Olea quid, 500, 502.

Olybrius patricius senatus Romani princeps, 604.

Olympias (Beata) et sororices ejus quam a gre Joannis Chrysostomi exsiliti tulerint, 391, 427.

Olympiadis (B.) genus, virtutes, et res gestæ, 400, 401, 402, 403.

Olympius, Ascetarum præstantissimus, 622.

Olympius, Sophista Graecus; et quomodo Graecos ad suam religionem retinendam confirmari, 272, 273.

Opocoer; Consubstantialis etiam de Trinitate creditur, 167. Opocoer; consubstantialis contra Arianos probatur, 160.

Opiati præfecti seviles in Tigrum presbyterum et Entropium locorem, 399.

Optimus Pisidæ Ecclesiæ præsul, 138, 139. Optimus ubi ei quando fuisseit, 201.

Opus maximum et illustre Anastasi imperatoris, 717.

Or monaci vita et virtutes, 179.

Oraculum in muro Chalcidou inventum, 113, 116.

Oraculum de colendo Atym sacerdote insano, 90. Aliud A exandrum faciens Deum, *ibid.* Aliud pro Cleonide, *ibid.* Aliud de successore Valentis Graecos in frumenti, et imposturam adduxit; et quomodo, 209, 205, 203.

Oracula Servatoria de eversione Jerusalem verissima, etiam invitio tum Juliano tum Judæis, 72, 73, 74, 75, 76.

Oracula Graecorum falsa, 66.

Oratio factis consona perficie fidem meretur, et a cœlestione digna videtur, 514. Oratio Pauli Novatianorum antisit quam efficax apud Deum, 534. Oratio pī principis Theo losii quam vim habuerit, 451, 452.

Orestes Imperator, 604.

Orestes Alexandriæ præfector et de ejus politia, 466, 467. Et dissensione contra Cyrritum, 468.

Oribasius mellicus Juliani apostolæ, 81.

Orientis armeniæ, 602.

Origenes monachus, 187.

Origenes Adamantius, et de ejus scriptis, 777. De ejus blasphemis, et anathematismis quibus est mortuus, 778, 779, 780.

Origenis libri in manibus Theophilii, quos ipse damnaverat, 588. Origenis libri per calumniam interdicti, 576, 577. Ejusdem excommunicatio ab obitu suo ducentis feruntur, 559.

Origenistæ qui vocati, 572.

P

Pabulatores monachi cur ita vocati, 526.
 Pachon monachus in Sceti, 185.

Palestines (de) solitarius philosophus, 101.

Palestini monarchi. *Vide Monachus.*

Palladius monachus, 193.

Palladius Antiochenus episcopus, 686.

Palladii s prefectus, et de ejus in Ecclesiastim impetu, et saevitie, 136.
 Palladii cursoris celeritas admiranda, 181.
 Pamprepes, Leontius et Ilias tyranni victi a Theodericho, 688, 689.
 Pan et Priapus traducti, 533.
 Panes civitas Phoenicæ eur sic dicta, 69.
 Panis Eucharistieum in lapidem caversus, 361.
 Panis et Panopolis urbs, 519, 521.
 Pansophius, invitis Nicomediebus, in locum Gerontii subrogatur, 367.
 Pascasius nomine Leonis Romani antistitis interfuit synodo Chalcedonensi, 598.
 Pascha solum unum verum esse astrinxit Origenes, 296. Pascha cœusculine magis antiqua quam lege illa, iuxta Patrum traditionem, a veteribus celebratum, 292, 293, 294. Paschatis celebrandi quæstio apud Novatianos, 287, 288. De Pascha festo celebrando sententia et iudicium Nicephori, 289.

Passarion (S.) diaconus, 433.

Patroclis praetextus, 692, 693.

Pauliani heretici, 877.

Paulini et Meletii dissidium quomodo compositum, 223, 226.

Paulinus, Euzoius et Meletios, eodem tempore Antiochiae episcopi, 10. In locum Meletii Antiochiae subrogator, et quomodo, 33. Divini Meletii conditionem presente Sapore ducere reicit, 224, 229.

Paulinus (ui) magister propter malum sibi ab Eudocia datum, et ipsius affectus sit, 483, 486.

Paulius incanus et malelicus, quomodo punitus una cum filio, 650, 851, 852.

Paulus monachus qui patria Telenius, 191. Paulus monachus in Apamensis eremo, 193. Paulus in Phœnicæ monachus quingentorum dux, 185.

Paulus Ephesi episcopus, restitutus, 666. Exigitur rursus, 672.

Paulus cognomento Niger hereticius, 876.

Pauli (S.) episcopi constantinopolitanæ reliquiae ut fuerint Constantiopolim translatæ, 246.

Paulus lector cum Joan. Chrysostomo citatur ad synodum, 383.

Paulus Antiochenus Severi successor, et de ejus actibus, 733.

Paulus Novatianorum antistes, quanam admiratione et memoria digna erit, 531, 533. Ut Paulo Novatianorum episcopo Judeum baptizatu, unda derepente evanuerit, 471, 472.

Pauperum curam quantam gereret Atticus episcopus, 487.

Pax mollitatem, desidiam et timiditatem parit, 479. Pax publica aliquid s' imper de severitate constitucionum resolutit, 491. Pax inter Romanos et Persas fraca, et denou firmata, 479, 480, 481, 482. Pacem cum exteris compotiam domesticæ seditiones subseq i consueverunt, 96.

Peccatum solum in hac vita exhibescere nos convenit, 427, 429.

Pelagia cur ita vocata, pro Margarita, 503.

Pelagus vir apostolicus in exsilio a Valente deportatus, 139.

Pelagus vir præclarus a Zenone imperatore occisus, 689.

Pelagus urbis Constantinopolitanæ regio, 531, 536.

Pepuzitæ qui, 289.

Percussores subornati S. Joannis Chrysostomi, 393, 396.

Pergamus Ægyptio prefectus, 674.

Perinthius anti-tres Byzantii : et quid ei acciderit propter mutatum vasculum eum unguenti fluentis et tumultu S. Glycerie, 850, 851.

Perozes Persarum rex Neptallitarum duci adoracionis honorem præstitus, 713. Ceditur ab illo, ibid.

Pessoarmenii populi, 796.

Persæ Hermopolis Ἀλεξανδρεῖος arbor, 71, 72.

Persas quinque de Deo in favore Theodosii ppi principis sit persicatus, 441, 443. Persarum in Christi fideles crudelitas, 471, 473. Persarum et Romanorum dissidium propter Christianismum a Persis vexatum, 479, 480, 481. Ut cum Romanis pacem fecerint, ruperint, et de eorum pugna, 713, 714, 715, 716. Persas inter et Romanes pax soluta, 796, 797. Persarum pugna ad Martyropolim commissa cum Ph lippos, 831.

Persecutio Julianorum adversus Christianos Alexandriae, 466, 467. Persecutio Christianorum post demolitionem templorum idolorum Alexandriae, 271, 272. Persecutio in Phœnicæ et Heliopoli et Emesa crudelissima, 28. Persecutio divina contra Roilam Scytharum Nomadum ducem et Persas, 441. Persecutio aduersus D. Chrysostomum,

unde nata, 537, 551, 553, 555, 557. Alia aduersus Eusebium, Nestabum, et Zenonem quam gravis, 22, 25. Persecutio Va entis aduersus Consubstantialis cultores, 139, 140, 141, 142. Ejusdem et Arianorum aduersus monachos Ægypti et alios pios viros, 153, 154, 155, 156. Persecutiones aduersus Chrysostomi sectatores, 399, 409, 410, 411, 412, 415.

Persecutores Christianorum, gratos maxime apud Julianum gravia divinitus passi, 66, 67.

Pestilencia sub Juliano prevaricatore quanta, 83. Ne illa qua, Justiniano regnante, o-bem quinquaginta et duos annos occupavit, 762.

Pestis, famæ et siccitas in Oriente, 602. Pestis et famæ exorta Roma ab Alaricio obessa, 421, 422.

Petræ heretici, 877.

Petri apostoli templo pepereit Alarichus, 423.

Petrus Hierosolymitanus, 775.

Petrus Gregoriorum minister ubi et quo tempore fulserit, 201.

Petrus Athanasii comes assiduus, et communibus ploram volta et calculis successor, ab Ariani pellitur, 151, 152, 153.

Petrus Galata monachus, 195.

Petrus Basili frater, qualis vir extiterit, 157.

Petrus Chæpheus, qui primus ter sancto hymno addidit. Qui passus es pro nobis; et de aliis ab eodem institutis in Ecclesiæ ceremoniis, 633, 634. Prodigus revocatur, 665. Rursus expellitur, 672. Restituitur, 677. Quam impius, 879, 880, 882.

Petrus frater Mauricii Europe praefectus; et de rebus ab eo gestis, 857, 858. Repudiatur ab exercitu, 859. Ferro necatur, 863.

Petrus Moggus Alexandrie episcopus, 673, 671. Mores ejus inconstantes et versipelles, 677, 678. Ejusdem ad Acacium littera, 678. Seditionis auctor, 685. Expulsitur, 685.

Petrus presbyter Alexandrinus, et de ejus cum Theophilo inimicitis, 573, 574.

Petri Alexandrini antistitis litteræ exponentes quæ mala et clades Valens et Ariani in Ægypto viris p[ro]miserint, 156, 157, 158, 159.

Petrus Gaza episcopus, 699.

Phalli omnem mereuntur risum, 522.

Phallorus simulacra, per forum traducta, 271.

Phantasiasæ heretici, 869.

Φαγωμένος quomodo (φαγεία dicta, 488.

Philippicus praefectus Orientis et de rebus ab eo gestis, 822. Dur iterum legitur, 850.

Philippus Sklites, quia is fuerit, quam ægre tulerit postponit Sisimo in episcopatu Constantinopolitanu[m]; et de ejus scrip[er]is, 500, 501.

Philoponus. Vide Joan. Grammaticus.

Philosophi est rebus ad necessitatem, non ad voluptatem fui, 329. In philosophos a Valente qua de causa animadversum, 203. Philosophorum et virorum q[ui] orationem divinorum in Ægypto sub imperio Valentinus catalogus, 178, 179, 180, 481.

Phocas Romanorum imperator quomodo renuntiatus, 858, 859, 860, 861. Leontiam Augustam declarat, ibid. Ad eadem Mauricii rapitur, ibid., 862. Læcessitus convictis a Prasenis, savit in plerosque, 867. Quomodo et a quibus ei abrogatum sit imperium, 868, 886. De sedis ejus erede, ibid., 887. Quia loca sub eo per hos non occupata, 884.

Photinus (ui) Phocam tyrannum primus comprehendens, 887. Photini error damnatus, 236.

Phryges pro Montanistis, 289.

Physcon monachus, 191.

Phrammon monachus clarissimus, 182.

Pictor quidam Servatorem habitu et forma pingere ausus, facinoris pœnas dedit, 622.

Pietas quam necessaria principibus viris, 458. Veræ pietatis officia, quomodo comprobata, 25. Pietas Justiniani in Deum, 783. Pietas etiam ab Ariani violata, 162. Pietas et felicitas in Mauricio, 819.

Pior philosophia monastica professor eximus, 186, 187, 188.

Placidia et Valentianus a Joanne tyranno pulsi ad Theodosium migrant, 450. Placidia Valentianæ et Eudoxiae filia, captiva a Genesero abducitur, 603.

Placidia Theodosii conjugis pietas et virtus, 323. Obitus, 324.

Plinthus Arianorum sectator, 286.

Pluvia ignea, 620.

Podagra corripuntur ut plurimum incole Constantinoœ, 861.

Ponitentia Theodosii imperatoris, 318, 319, 321, 321, 322. Populi Antiocheni propter excitatam seditionem et tumultum, 525.

- Ponitentiaris presbyter, qui, et quomodo a Nectario primum abrogatus in Oriente, 279, 280, 281. Obtinet adhuc maxime in Romana Ecclesia, *ibid.*
- Ponitentium locus et modus in Ecclesia Romana, 279, 280.
- Poecarpus, Smyrnæ episcopus, quando Pascha celebrari, 292, 294.
- Polychronius senex indicat tumulum quadraginta martyrum, 453, 458. Polychronius, Theodori Mopsuestiensis episcopi frater, Apamenorium antistes, 503. Polygamine lex, 177, 178.
- Pompelius tyranus capite plectitur, 748.
- Porphyrius Juliano minus sapiens a Libanio dictus, 86. Scommatum consecutator existit, 87. Deificator a Libanio, 90. Fuit condiscipulus Origensis, 91. Ut Antiochiae in episcopatu Flaviano successerit; et quanta temporis ejus persecutio existiterit, 412, 413.
- Portiorum turpe et impium apud Romanos χρυσάργυρον dictum, quomodo institutum et sublatum, 718. Novum postea constitutum, et de ærarium subsecutis, 725, 726.
- Potestas quid sit, 817.
- Prefectus Orientis per medium tractus orbem nervis est concitus, 767.
- Prelatum ingens et dubium Theodosii et Eugenii tyranni, 511.
- Præpidius monachus, 193.
- Præsentium caedes, 863.
- Prasinius apud Romanos factio, 861. Phocam coniuiis proscindit, 867.
- Prayllus episcopus Hierosolymitanus, 453, 502.
- Precautionibus (in) non unus idemque ritus consuetus servatus, 297, 298.
- Presbyter ponitentarius, *Vide* Ponitentiaris.
- Principes minimis debent se homines esse, 526, 327. Principibus ad salutem sola via est pietas, 458.
- Priscus orator quid de seditione Alexandrinorum scribat, 598.
- Priscus Philippici successor, rejicitur ab exercitu, 822, 823.
- Prisci Romanorum ducis in Europa res gestae cum Abaribus, 844. Mittit legatum de pace ad Chaganum, 845. Ejusdem et Commentioli cum Abaribus certamen, 856, 857. Depositionem l'horæ mach natur, 856.
- Probus Chalcedonensis antistes; que inter eum et Chosroen regem Persarum de imagine B. Virginis intercesserint, 853.
- Processiones publicæ propter pluvialem tempestatem, imperante juniore Theodosio, 413.
- Proclus Cyzicus ecclesiæ ordinatur episcopus, sed ei non praest, 501, 503. Ut Proclus patriarcha, Constantinopolitanæ ecclesiæ praefectus fuerit, 521, 522. Quæ doctrina, quæ vita fuerit; ut charus gratisque Theodosio fuerit; quomodo item competenter et debito sermone res quæ ea tempestate præter hominem sententiam mirifice acciderant, in Deum autem referens, magnam apud omnes admirationem sit et cœsecutus, 522, 523, 524. Proch facinus insolitus et mirum quoad ordinationem Thalassit præfecti, 536. Alind item non minori admiratione dignum in reductione re quædam sapientissimi Joannis Chrysostomi, 556, 557, 558, 559. Ejusdem obitus, et successor, 516.
- Procopius, ejus tyranus, et interitus, 118.
- Procopio Cæsariensis, de ejus historiis, et de Persica pagina scripserti, 716, 717.
- Prodigium quod in Ecclesia Constantinopolitanæ accidit, sub Nestorio presule, 507. Prodigia insolita visa, 506, 507, 508. Alia multa Justiano imperante, 787. Prodigia, Romanorum futuras clades portentencia, 797. Prodigia sub Leone imperante, et tempestate Gennadii, 618, 619, 620, 623, 624, 625. Alia admiranda in celo, terra et mari edita enca Romæ caputitatem, 423, 426. De his que imperium Mauricio portenderint, 820, 821. Quæ eadem ejus praæcesserint, 834. Prodigia contra Julianum apostatam, 6, 7, 11. De his que Marciani imperium præcessere, 585, 586, 587.
- Proditoris Procopi quo supplicii genere affecti a Valente, 118. Proditoris tandem male pereunt, ut Basilius, et Harmattus, 671.
- Prostítutio virginum Heliopolitanarum, 25.
- Protogenis virtus, exilium ei revocabo, 145, 146.
- Proterii historia, 613. Ejus ordinatio quantum excusat tumulum Alexandrinis, 538. Eiusdem caedes, 611, 612. De historia ejusdem, 613, 614.
- Fu identia divina in emissione virorum doctorum adversus inimicos suos, 201, 202. In educatione Theodosii Junioris, 458. Quomodo revelaverit injurationem, rerum venientium a Juliano apostata factam, 51. Providentia divina effectus post exilium Jean. Chrysostomi, 596. Providentia Dei quoad Græcorum disciplinas ad religionis Christianæ commodum, 57, 58, 59. Providentiam divinam erga Christianos suo danno Julianus prævaricatoris avunculus negavit, 66. De Providentia et judicio, Didymi doctoris sententia, 200.
- Prudentia officium, 239.
- Psalmodie usus in ecclesia unde incepit, 364, 365. Psalmodias easdem non omnes habent ecclesia, 298.
- Pseudebates que gens, 817.
- Pseudomoses Judæus: et quid de eo circumferatur, 552, 553.
- Psiyrii heretici cur sic vocati, 285.
- Pitar, clavis hereticorum, 869.
- Publie virginis pro Christo cruciatus, 50.
- Publius monachus, 193.
- Pudicitia et sanctitas vita, ornamentum ad decorum afferunt, 17.
- Pudicitia specimen maximum a formosa quadam Romanæ muliere ed tum, 421.
- Pueræ canæ per totam vitam, 622.
- Pueri (de) per aerem divini us subato, 514. Pueri duo monstrosi, 854. Puerorum septem ad stabilitatem resurrectionis fidem excitatio, 511, 512.
- Pulcheria Arcadii filia, soror Theodosii junioris; de divina ejus pietate et virtutum ornamentis, 450, 458, 459, 460, 461. Ejusdem pietas et cultus erga reliquias S. Stephani, 458. Ut conjugem Theodosio dandam dispexerit, 484. Eiusdem prudentia atque festivitas, 486. Pulcheria Septimo revocatur in aulam imperiale, 581. Pulcheria et Eudocia propter Chrysophyam dissident, 547. De imperii successione cum Marcianno communical, sive suam commendat virginitatem, 580, 581. Pulcheria facta revelatio de inveniendis quadraginta Christi militum reliquiis, 457, 458, 459. De misericordia eius operibus: et de tribus, que maxima Dei Genitrici construxit, tempis, 607, 608. De felici ejus obitu, 610. Eudocia reconcilia, eam ab Eutychetis et Dioscori opinione abducit, 606, 607.
- Pulvis e cœlo delapsus tempore Leonis imperatoris, 620.
- Purificationis dies quando institutus, 779, 780.
- Purpura velut pannus vilis habenda, 817.
- Putubastes monachus, 187.
- Pythouisa reutrioloqua, 567, 568, 569.
- Q**
- Quadraginta martyres ubi passi, et de eorum reliquis, 456, 457, 458, 459.
- Quartodecimani qui, 239.
- R**
- Religio una sub Marcianno, 589. Religio Christiana a Juliano prævaricatore discissa, in pristinum statum per Jovinianum restituta, 95. Religio imperatorum a Constantino Magno, qualis, 270, 271. Religionis vera incrementum, 353, 358, 361. Religionis Christianæ propagatio apud Persas, 472, 473.
- Religiöni multi qui sub Justiniano tollerunt, 768, 769 seqq.
- Reliquiae multorum sanctorum sub Theodosio et Pulcheria manifestatae, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459. Reliquiae veterum quorundam prophetarum quomodo inventae, 3, 3, 334. Reliquiae divini Ignatii quomodo Antiochiam delatae, 539, 540. Reliquiae sanctorum prophetarum Elisei et Joannis Præcursoris quam inhalanter tractate, 32. Reliquiarum D. Chrysostomi redactio, et de prodigiis que tunc acciderint, 556, 557, 558, 559. Reliquiarum S. Pauli Constantinopolitanæ et Meletii translatio, 246.
- Hæc tum publicæ tum ecclesiastice, ut se habuerint sub initium imperatorum Arcadii et Honorii, 541, 542.
- Respublie tumultibus repiepta, 420, 421, 422, 423, 424.
- Resurrectio mortuorum controversa, septem puerorum resurrectione stabilita, 510, 511, 512. De Resurrectione quid senserit Philoponus, 879.
- Rhinocerurus, locus monachis celeber, 189, 190.
- Rhodus insula ingenti terræ motu quassata, 717.
- Roi as cum exercitu adversus Theodosium coacto quomodo perierit, 441. Roi as ducis, et exercitus ejus, interitus, 524.
- Roma varia per hostes occupatio, 734, 735, 736. Roma ab Alarico capta, 421, 422, 423, 424. Quanta perturbatio mala, 423. Roma vetus in ingenti confusione et turbam propter Symmachum et Laurentium, 709, 710, 711. Ut Roma vetus simul et nova liberata sit ab expeditione

bellica Attila, Alarichi et Gizerichi Gotthorum, 578, 579, 580.

Romanus monachus, 193.

Romanorum quanta Juliano imperante mala perpessi, 84. Romanorum pax cum Maria regia quomodo sancta, 203, 206. Eorum in honesti morex a Theodosio, cum in Italia moraretur, sublati, 264, 265. Romanorum adversus Persas certamen, 479, 480. Calamitatis, cesso Mauricio, 862, 863, 866, 867. Pugna cum Varanio Persarum duce, 852. Eorumdem clades sub Justino, 797, 798. Romanorum res cum Chaganio Abarum duce, 843, 844.

Romulus ultimus Romanorum imperator a Romulo primo rege, 1333 annis, 604.

Ros principes, et qua gens eo nomine significetur, 524.

Roris guttae in sagis Juliani ac militum ejus formam crucis representantes, quid arguebant, 11.

Rufinus ecclesiasticus Historia interpres S. Theodosium convenit, 63.

Rufini magistri et Theodosii gementis colloquium, 318. Rufini sumnum rerum apud Arcadium consecuti, et imperium afferentis quam miserabilis finis, 340, 341.

S

Sabbas monachus, 563.

Sabbas, magnus et sanctus vir, mittitur ad imperatorem, et transitus inter ipsum et Heliam, offendiculum sublati, 703. De ejus dicendi libertate pro sancta synodo Chalcedonensi, 704, 705. Ut vitam sub Justiniano finierit, 771.

Sabbatianorum heresis unde orta, 287, 288.

Sabbatinus presbyter apud Novatianos, et de ejus heresi, 287. Ut a Novatianorum ecclesia discesserit, et episcopatum illegitime invaserit, 462, 463.

Sabellii legatus Persa, martyr, 50.

Sabellii error damnatus, 236.

Sabeianista heretici, 877.

Sacerdotes a Vandals quam male habiti, 750. Honoratus ab exploratoribus C. bonis, *ibid.*

Sacerdotium imperiali majestatis prelatum, 320.

Sadduceorum de resurrectione opinio falsa, 540.

Saenes (ut) Persa martyr certaque pertulerit, 477.

Salaminies monachus qualis, 191.

Sa us reipublica ex pietate sola, 458.

Salustius Hierosolymorum episcopus, 764.

Salomon Antiochus presbyter, 686.

Samosateni quam agre pastoris sui Eusebii tolerint exsilium, 140, 141.

Sanda ius spartae usus est Silvanus episcopus, 527,

Sapientia Dei templum cur incepsus odio Justiniani, 748. Instauratus ab eodem, 764, 765.

Sapientum verba tanquam boni stimuli sunt, 588.

Sapores dux, vir praeclarus, et de constitutione divina Gratiani executioni per eum mandandae, 225, 228, 229.

Saracenorum gens unde origine traxerit, et quomodo Christianismo imbuta fuerit, 607, 606. Saracenorum exercitus contra Romanos quomodo perierit, 481.

Sarus post Sisicolum militum praefectus; et de rebus ab eis is, 423. Sarus tyrannus quomodo cesus, 449.

S. uromatarum deformitas, obitus Valentinianni magni causa, 176.

Scenite Barbari, 711.

Scenolatris heretici, 869.

Scholares sacri palati, 623.

Schismata quo post quartam et quintam sanctam synodum in Ecclesiam irreperserunt, 868, 869, 870 seqq.

Scientia humana et divina, juxta Basiliu Cappadocem, 200.

Scripturarum sacerorum expositio in Cypro et Cesarea Cappadocum quando terti solita, 297.

Seytharum ecclesia quam in fide constans, invito Valente, 164, 163.

Seie ductu Cabades regnum recipit, 714.

Sectarum auctores quomodo in factiones varias ablerint, 282. Sectarum quarundam ab Ecclesia diversarum origo, 868, 869, 870.

Secundus Joannis Chrysostomi pater, 315.

Seditio ingens propter accessionem illam: *Qui crucifixus es pro nobis, quam ter sancto hymno additum volunt Anastasius, 726, 727. Seditio Alexandriae plebis in Gracos superstitiones et Georgium Arianum episcopum, difunctorum Constantio, 18. Ejusdem alia coorta propter Proterii successoris Dioscori ordinationem, 598, 599. Revivatur, 611. Seditio Byzantii propter Anatolium magnum, 812. Alia, ibid. Contra Mauricium, 857. Seditio Jutorum et plebis Alexandrinæ sub Cyrillo recens episcopo creata, 466, 467. Seditio Mediolani exorta post extincionem Auxentium: de eligendo episcopo, et que-*

modo sedata, 174, 175. Seditio Thessalonicensis, et quae cedes ex ea sit consecuta, 315, 316. Seditio Roma propter duos episcopos simul creatos, 710, 711. Seditio in Palastina propter Theodosium quemdam monachum, 599, 600. Alia Constantinopoli mota, quae cognomen Nixa sortita est, 748, 766, 767. Seditio inter Iudeos et Christianos Antiochiae orta, 867. De Antiochenis ob ignoriosam statuarum dejectionem; et ut indignationem ea de causa imperatoris Flavianus lenierit, 324, 325. Quem siquem habuerit, 526, 527. Seditiones variae apud varias gentes propter eversionem idolorum, 276. Seditio doni plerunque concitat, pace cum exteris composita, 96.

Seges satoris potius quam messoris est, 94.

Sciencia obsessa, 800.

Selmas Gothorum episcopus, Ulphilæ subscriba quam Ariani adductus, 285.

Septem (de) fratribus Ephesi excitatis et septem Dementibus in Germania, 341, 342.

Serapis qui fuerit, et de ejus a templo, 598. Serapis Magnus, deus Graecorum, 19, 20. Serapis templi evercio, 271, 271. Ut eo everso hieroglyphica interea crucis inventio sint, futuram vitam significantes, 271. Serapis simulacrum quantum, quomodo factum, et de opinione apud superstitiones de eo non tangendo, 275. Eiusdem in partes minutae disserit, 276.

Serapio celebris monachorum pater, 180. Serapion Magnus, monachus, 187. Serapionis Magni de natus purioratione, de charitate et temperantia dictum, 200. Serapion quo nomine Severianum accusari, 369. Serapion, Heracleæ episcopus, a Joanne Chrysostomo creatus, 388. Joanne Chrysostomi familiaris, 383.

Sergiopolis obsidio et de reliquis S. Sergi martyris, nec non de cruce eo missa per Justinianum et Theodoreum, 761.

Sergii (S.) Deus invocatur, 624.

Sergio (S.) quem doxa data a Chosroe Hormisdæ filio, 816, 837, 838.

Sergius, Constantinopolit. episcopus, 838.

Sergius hereticus doctor apud Armenios, et de ejus cane, 883.

Sericum unde primum Constantinopolim allatum, 787, 788.

Servus pro magistro seipsum ad mortem obtulit, 316.

Sesostris Ægyptiorum rex, quomodo reges qualiter curru suum trahentes, illo jugo liberaverit, 815.

Severa et Justina imperatrices: ei de filiis virisque, 116, 177.

Severianus (ut) Cabalorum in Syria episc. a Joanne Chrysostomo urbe ejectus, 368. Severiani eliam post reconciliationem adversus Chrysostomum processus, 381, 384, 385. Severianus impuro Porphyrio jungiur, 412.

Severianus, Arethianus antistes, 701, 702.

Severitas qui d. cti, 269, 870, 876.

Severius imperator, 604.

Severi impi heres, 703, 707. Sævilles, 707. Severus impius, ut post Flavianum sedem Antiochenam occupavit; de ejus vita, et ut concilium Chalcedonense abhæmatum involverit, 639, 700. Ejus scripta ubique coubarendi sub capituli supplicio, 715. Quid de ejus impiate ex literis ad Alcisonem missis colligatur, 700, 701.

Quid item de eodem referat Hippobromensis Evagrus, *ibid.* Severus, episcopus Antiochenus, ut Almoucharub sua contagione inducere contenterit, 711, 712. Ut ei sua radicitus excisa sit, 723, 733. Revocatur ab eiuslo, 743. Perit anathemate, 741.

Siccas maxima Juliano imperante, 84. Maxima item in Oriente, 604. Siccitas flammæ, 125.

Signi crucis potestas adversus demones, 714. Vide Crux.

Silduandus a Nurse victus, 756.

Simiæ templum cur non eversum sicut et alia Alexandriae idolorum fata, 273, 274.

Simulacra deorum Alexandriae communata, et quomodo, 270, 271, 272, 273. Quomodo elaborata, 273.

Sisinus Novatianorum episcopus quæ de concordia ecclesiarum in secunda sub Theodosio celebrata synodo, 248. Sisinus presbyter Novatianiæ doctrine; urbanitas etiam, jucunditas et elegancia in consuetudine quotidiana, 302, 303, 304, 305. Sisinij visu quod Eutropium, 399, 400. Sisinus post Atticum quomodo ad selem episcopalem sit promotus, Phippo Sidite ei postposito, 500. Sisinii obitus, et morum ejus succincta narratio, 502.

Siti (de) præclarorum cuiusdam monachi dictum, 198.

Sittas decurio, proditor, 850. In crucem agitur, 855.

Socordia in hominibus moliter et dissolute rivebitibus, 798.

Socratis ecclesiastici conscriptoris judicium de Nestorio, 506.

Socrates philosophus quam rigidus legum observator, 204, 205.

Sodomorum haeresi infectos plectendos curavit Justinianus, 737.

Sogor qualis gens, 846, 849.

Sol octonus eurus quot diebus absolvat, 290. Solis deliquum sub captivitatis Romanæ tempus, quantum, 423.

Sophia Verbi Dei templum. Vide Sapientia.

Sophronius Pompeiopolitanus, Macedonii fautor, 42.

Sotericus Cesarea Cappadocie episcopus, 703, 708.

Spiritus sanctus omouotio consubstantialis assertur a Romana synodo, 166, 167, 168, 169. De Spiritu sancto quid censit sancta secunda universalis synodus sub Theodosio, 245.

Statua Christi, a muliere, quæ fluxu sanguinis laboraverat, erecta; deejicitur a Juliano suam in eius locum collocatam quod miraculum subsecutum sit, 69, 70, 71. Statua feminæ habitu visa in aere errante pridie seditionis Antiochenæ, 325. Statua Placillæ eversa quantum terroris incusserit Antiocheni, 321, 323.

Status rerum Arcadio et Honorio, 339, 340, 341, 342.

Stellæ gladium referentis portentum, 423. Alius item inopinatus et insolens, 308, 307. Ejusdem portentum, 339. De Stella immensa et eminente diebus illis quibus memoria S. Symeonis de columna coitur, 365.

Stephani primi martyris reliquias quomodo inventæ, et quam eas magnifice Pulcheria venerata sit, 451, 453.

Stephanus circa Mareoten spectatus admodum monachus, 185.

Stephanus Joannis Apameensis collega Germanicæ civitati praedicitur a Meletio, 230.

Stephanus Coaphei successor a pueris Antiochenis jugulatus, 634.

Stilico (ui) rerum summas apud Honorium consecutas, tandem occisus sit, 340, 341. Ejusdem colusio et iuteritus, 419, 420.

Studius dynasta, et de monasterio Studitarum, 709, 712.

Stylus Scripturaræ sacrae, 6.

Substantia nomen in divinis propter quid usurpatum 98. De substantia et subsistentia quid decreverit synodus Alexandrina, 33, 36.

Suevi Vandali et Alanii, gentes admodum truces 416. Eorum ad Honorium legatio, 417.

Superstitionis Graecorum quomodo traducta, 551, 552. Superstitiosi Graeci sectatores quomodo interierunt, 202, 203, 204. Superstitionis quorundam Novatianorum in colendo Sabbati sepulcro quomodo abrogata, 487, 488.

Superstitionis Graecorum multi propter abolitionem idolorum ad mortem usque decertarunt, 276, 277.

Supplicationes publicæ apud Antiochenos ad Deum pro compescendo serocieniente imperatoris animo, 323. Supplicationes sub Theodosio juniori, 443. Alius item in campo factæ pro magno et admirando terra motu, quibuscum Theodosius et Proclus adessent, subito puer in aere surreptus, ter sanctum hymnum audivit: id quod ita rursum denissus populo retulit, et statim expiravit, 513, 544, 545. In supplicationibus publicis praebat Marcius, 610.

Surum expugnat Chosroes, et quomodo, 757.

Sylvanus Palæstinae monachus insignis, 492.

Sylvanus Trojæ episcopus; et de miraculo insigni manus ejus editio, 527, 528.

Sylverius Romanus autistes, 751. Relegatus in Pontiam insulam moritur, 774.

Symeonis Stylitas ad Eudociam rescriptum, 606. Symone (de S.) qui primus vitam et stationem in columnam iuuenit, 503, 559, 560, 561, 562, 563.

Symeon (S) Thaupastor: et de miranda ejus vita, et virtutibus, 839, 840.

Symeones monachus in Apameensium eremo, 193.

Symeones monachus Antiochiae, 193.

Symeones fatuus pro Christo et de ejus nova et insolita vita, 768, 769.

Symmachus læsæ majestatis reus; et ut eum Theodosius venia sit dignatus, 203, 261. Symmachi et Laurentii Romanorum episcoporum historia, 710, 711.

Synaxi in plurima apud veteres diversitas, 293, 296.

Synesius Cyrenensis episcopus: et quomodo resurrectionis doctrinam abhorreus ad sacerdotium sit promotus: qualis item et quantus vir fuerit, 570, 571, 572, 573, 574, 575.

Synodus Romana, quæ Trinitatem consubstantialem esse promulgavit, 166, 167, 168. Synodus Nicæna. Vide PATROL. GR. CXLVII.

Fides. Synodus dicta ληστρική, I. e. prædatoria, 547, 548, 549. Synodus ab Arrianis coacta de separatione ab invicem, 286. Novatianorum de celebratione Paschalis, 287, 288. De Alexandrina, Athanasio presidente, et quid in ea decretum quoad Spiritum sanctum, 33, 34. Synodus Alexantria coacta, cuius decretum S. Athanasius ad Jovinianum misit: et quomodo professio Nicæna fidei multo jam tempore agitata in pristinum statum fuerit restituta, 99, 100, 101, 102. Alia item Antiochiae coacta quomodo Nicænam fidem approbat, con'essionem suam scriptis mandatam ad Jovinianum inserit, 97, 98. De Lampsaci coacta, sub Valentiniiano, et quomodo in exsilium relegati fuerint Consubstantialis cultores, 113, 114. Synodus provincialis contra Gazæorum episcopum coacta, 11. Synodus Antiochiae in Caria a Macedonianis coacta, et quid ab ea decretum, 225. Synodus provincialis coacta Constantiopolii sub Justiniano, 745. Synodus provinciales, et universales quibus cogere permisum, 548, 550. Synodus pro Joan. Chrysostomo coacta, et quid ab ea constitutum, 588. Alia ad basilicam Rutini contra Joan. Chrysostomum congregata; et quid in ipsum ab ea decretum, 382, 383, 384. De seconde contra Joan. Chrysost. et de abrogatione exilioque ejusdem, 388, 389, 390, 391. Synodus Alexandria a divino Cyrillo congregata adversus Nestorium, 509. Synodus sancta secunda universalis Theodosii imperatoris et Melitæ Antiocheni antistitis studio et opera congregata: et quid in ea decretum, 238, 239, 241, 245. Synodus tertia sancta universalis in metropoli Epheso, in qua Nestorius episcopatu fuit privatus, 511, 512, 513, 514. Synodus quarta sancta universalis quibus de causis Chalcedone in Bithynia sit coacta, 588. Ejusdem acta, 513, 591, 595, 596, 597, 636, 637, 638, etc. Oppugnat, 663, 664, 665, etc. Synodus sancta quinta OEcumenica a quo coacta, et quid in ea conclusum, 774, 775, 776, 777, 78. Synodus Chalcedonensis ab episcopis supra nullæ comprobata, 612. De synodo Chalcedonensi sub Anastasio Dicoro, 691. Synodus Chalcedonensis modo recipitur a Timotheo Constantinopol., modo anathemate configitur, 709. Justiniani sanctionibus in omnibus obtinuit, 742. Ut laudata sit, et prædicata in omnibus ecclesiis, 743. Synodi Constantinopolitanæ ad episcopos Occidentales litteræ, 250, 251, 252. Synodi contra Anthimum, Petrum Severum, et Zooram coactæ, 744, 745, 746.

T

Tamichosroes, et de ejus congressu cum Mauricio, 813, 814.

Tatiana, sancta et pia mulier, 562.

Tatianus egregius Christi martyr, apud Phryges, 27, 28.

Tatianus Marciani imperatoris frater, 587. Tatianus, ne sua causa periclitetur iuuentes, seipsum defert, 54.

Tangast civitatis succincta descriptio, 816. De ejus principe Taisan, 849.

Telemachi monachi martyrium, monomachis tolendæ occasionem Honorio dedit, 359.

Temperantia (de) monachi dictum, 198, 199. Aliud Serapionis, ibid.

Templi S. Euphenie descriptio, 589, 590. Tempora viae Dei Genitrici constructa a Pulcheria Augusta, 606, 626. A Leone imperatore, 625, 627, 628, 629. Temporum idolorum versio quantam Alexandriæ stragem attulerit, 271, 272, 273. Et alibi, 276, 277.

Temporis opportunitas aquæ celerrime similia, 684. Terentii præ-tautissimi piissimique principis ad Valentem verba, 212.

Terra (ui) fruges sua sponte protulerit in Oriente, post famem simul et pestem, 602. Terra motus ingens Hierosolymis ortus postridie quam Judæi fundamentum templi restaurandi jacerent; et de eis admirando effectu, 77. Alius item ab eo, 76. Terra motus adducta Eudoxia revocationem D. Chrysostomi procurat, 383. Terra motus sub Leone imperatore quam horrendus, 618, 619. Duplex Valentis tempore, 116. Omnimaximus sub Theodosio fere per universum orbem, 543. Terræ motus tertium in insula Rhodo, 717. Terræ motus Antiochiae et in aliis urbibus ortus quanta damna intuerit, 734, 735.

Terræ motus præcipue Beryti, Bybli et Tripoli prævius a Symone propter Christum latuo, 769. Terræ motus sub tertium Tiberii imperii annum Antiochiae: et de ejus effectu, 811. Terræ motus maximi gravissimum sub Mauricio, 825.

Tetrachæ heretici, 877.

Thalassius (ui) prefectus urbium Illyrici, prefecturus in Orientem, Cœariensis episcopus fuerit ordinatus, 556.

Theclæ (S.) delubrum amplitudine maximum et pulchritudine præstantissimum in metropoli Seleucia, 670.

Themistius philosophus quid de Joviniano scriptum reliquerit, 102, 103. Quibus verbis Valentem adduxerit, ut de persecutione aliquantulum remitteret, 204.

Themistius philosophus Agnetarum dux, 878.

Theocritus cur a Justino occisus, 731, 732.

Theoctitus monachus, 561, 568.

Theoctitus Arianus, 283.

Theoderichus Scyllicorum ordinum dux Mauricii imperium reformanda sua sibi consultit, 814. Fide Theoderichus.

Theodoriti presbyteri, sacrorum custodis, cades, 22.

Theodoritus ecclesia Cyri praesul, qualis vir, 502. Ut episcopatu sit privatus, et contra duodecim Cyrilli capita dixerit, 514, 515.

Theodoritus Cyri antistes S. Joan. Chrysostomi seclator, et de ejus scriptis, 566, 570.

Theodoritus et ejus opera dominantur, 776.

Theodora Justiniani coniux, ut eos tuebatur qui unam naturam in Christo admittiebant, 716, 742. Theodora Alexandria quam illustris et sancte femina, 739.

Theodorus (S.) confessor admirandus, 64, 65.

Theodorus monachus, 194.

Theodorus Tyro, martyr, 31.

Theodorus a Graecis et oraculo eorum in imposturam et fraudem adductus capite multulator, 202, 203.

Theodorus vir plus cui post mortem apparuit Macarius, 693.

Theodorus Mopsuestia Cilicum episcopus, 344, 345.

Theodorus Mopsuestiensis episcopus qualis vir, 502, 505. I na cum scriptis anathemate feritur, 776, 778. Theodori et Longini capita Constantiopolim a lata, 712.

Theodorus cognomento Ascidas, 775.

Theodorus Scribo, episc. Alexandrinus, 887.

Theodorus Perinthius Arianus, 224.

Theodorus Antiochia cur ejectus, 235.

Theodosiorum nomen unde ortum, 868, 876.

Theodosiolus ad Honorium confudit, 446.

Theodosiopolis oppidum, 715.

Theodosius monachus, et de seditione per eum exitate, 599, 600, 601, 606.

Theodosius cenobiarca : et de ejus dicendi libertate pro concilio Chalcedonensi, 703, 704.

Theodosius praeclarus cenobiarca regnante Justiniano, 771.

Theodosius (ut) Synadæ episcopuss Macedonianos sit persecutus, et potissimum Agapetum eorum episcopum, 463.

Theodosius Alexandrinus episcopus exauctoratur, 743, 744, 745.

Theodosius, qua ex causa in socium Romani imperii fuerit electus, et quam visionem divinam viderit, 223, 224. Ut Barbaros ad Istrum etiam praefatio superaverit; et Thessalonica cum esset, morbo correptus ab Ascholio baptismum suscepit, 238. Ut professionem sui tunc pronougarit, omnibusque mandari Trinitatem oportuvit consubstantiale colendum esse, et D. Petrum apostolum in hunc confectandum, 233. Quia de causa ad pedes Amphiochii provolutus venit ab eo petierit, 237. Ut synodus ad Nicenæa decreta confirmanda coegerit, 238. Ejusdem prudentia in eligendo Constantinopolitano episcopo post voluntariam Gregorii depositionem, 243. Ut secundum iterum synodus convocaret ad concordiam ecclesiarum stabilendam, 247. Quomodo ad exsilium haereticos concordiam ecclesiarum aversantes damnavit, 248, 249. Ut ad Valentianum juniores metu Maximi profugum scripsit, eundemque Maximum sine pugna et sanguine superarit, 262, 263. Ejusdem clementia et placabilitas erga Symmachum, 263, 264. Fudus consuetudines et mores ex urbe Romana ejicit, 264, 265. Ejusdem in demoliendis idolorum templis studium, 271. Quam benignus et clemens in percussores Christianorum, 273. Nullam haeresim est persecutus præter Eugenium, 282. Theodosius Deo dilectus imperator quomodo Eugenium tyrannum profligari, 310, 311, 312, 314. Ut Theodosius septem milia virorum propter seditionem Thessalonicae ortam occiderit, 315, 316. Ut prohibitus fuerit ab ingressu templi divini D. Ambrosio, et quomodo tandem ab eodem fuerit admissus, 317, 318, 319, 320, 321. Ejusdem in conjugem amor quantus, 324. Ejusdem obitus, juxta Joannini monachi predictionem, 336. Theodosii moribundi mandata filiis relicta, 339.

Theodosius Arcadii filius, 150, 437. Theodosius Junior, divina virtute, tutorem bonum nactus, Pulcheriam videlicet sororem; et quam bene ab ea fuerit instituta, 458, 459, 460, 461. De ejus virtute quam ab infantia imbibit, et de moribus, beneficentia, placabilitate et de insigni religione et pietate ejus, 461, 462, 463. Ut Theodosius Junior, si quando bellum motum est, ad Deum

confugerit, et ab eo defensus sit, 464, 465. Ejus prædictum efficacia adversus Joannem tyrannum, 451, 452. Ut Deus Theodosii et Pulcheria delectatus virtutibus, multa corpora illustrum olim sanctorum sub terra latentia in lucem protulerit, 452, 453, 454. Theodosius matrimonio, quam honesta a Pulcheria procuratum, 484, 485, 486. Quam natura apertus et simplex, 486. Ut ejus litteris imperialibus, petente divino Cyrillo, enactum sit tertium sanctum Ephesi concilium contra impium Nestorium, 511, 512, 513. Hæresis Nestorii condemnavit, 520, 521. Handquaque Severus, 523. Illo valde delectatus est Deus, 523, 524. Ut Ephesum contenterit septem fratres qui resurrexerant videndi gratia, 542. Ut post terrae motum illum ingentem, adficia plura renovarit et construxerit, 514, 515, 516. Ut post prædatoriam synodum, cognitis que ibi gestis sunt rebus, Chrysaphium quidem occiderit, graviter autem in coniugem Endocionem commotus fuerit, 553, 554. Revocat sororem Pulcheriam, 554. Iesus obitus, et quomodo in monumento patrii sui sit conditus in celeberrimo Sauctorum Apostolorum templo, 580, 581.

Theodosius Mauricii filius, Germani illam ducit uxorem, 817. Fustibus ceditur, 860. Quid de ejus intentu varetur, 863.

Theodosius Hæresiarcha, et de ejus hæresi, 876.

Theodorus Hierapolitanus antistes, 231.

Theodulus apud Phryges quam egregium pro Christo certamen pertulerit, 27, 28. Seipsum desert ne periret innocui, ei qua de causa, 34.

Theouas monachus insignis, 179.

Theopaschites haeresitici, 869. Eorum dogma, 879, 880, 881.

Therphili Alexandrinus studium et opera in demolitione templorum idolorum Alexandriæ, 271, 272, 273. Ordinatione Joan. Chrysostomi obstat, 348. Adharet tandem, 349. Ut Chrysostomo adversans Epiphanium Cyprii episcopum, cui anteua fuerat infensus, sibi amicum acserit; et D. Chrysostomum tanquam Origenistam per calamitatem arguerit, et synodos coegerit, que Origenis scripta abolererunt, in hoc ut Joannem et Longos criminando traducere, 376, 377. Ejusdem cum monachis Egyptis dissensio, 370, 371, 372. Adversus Chrysostomum insidiæ, 381, 382. Ut Constantinopolim venerit nemine obviis ei precedente, et monachos penitentes admiserit, 382, 383. Theophilus ab omnibus damnatus, et quomodo, 587, 588. Ut male deuuo perperamque alia quidam egredit adversus Joannem, et ut fuga sibi consulari plebis post tumultum in factiones aheunte, 586. Ejusdem obtusus : et de successore illius, 427, 463.

Theophroulus secessit ab Euomio et a popularibus suis reiectus est, 283, 284.

Theopolis, alias Antiochia, 512, 514.

Theopolis obsessa per Chosroen, 1699.

Theopompus Novatianorum episcopus nudus, 464. Theophilus a vera ad Graecam religionem lapsus quam horrendam mortem subierit, 69.

Theophilus Scytharum antistes quænam ediderit miracula, 529.

Thesaurus a dæmonibus custoditus, tandem ab episcopo Christiano traditus Cabada, 714.

Thessalonicae tumultus obortus propter quem septem millia virorum cæsa, 315, 316.

Theudatus Occidentis imperium sumit, 754.

Theudericus Gotthorum princeps, 577.

Theudericus Scytha, 710. Caput amico, quo abutebatur, resecat, 711. Ejus gesta, 712.

Theudericus sive Theodoricus Scytha, et de ejus vacillatione, 687.

Theudericus Gothus consul et Thracie dux, 689.

Theudericus legationem pro Arianis mittit ad Justinum, minus additis, 746. Ejus obitus, ibid.

Thomas Constantinop. episcopus, ut impio Sergio sede cesserit, 868.

Thomas Apameensis episcopus vita et doctrina illustris, et de ejus ad Chosroen dicto, 757.

Thomas (de) qui vitam solitariam complexus est, et celebratur ab Antiochenis, 770.

Thyrsus martyr apparel Pulcheria principi, 457.

Tiberius (ut) imperium gubernarat, ubi Justius in phrenitidem et insaniam incidit, 81. Quomodo in imperio sit ab eodem substitutus, 802, 805. De ejusdem imperio, quis dignitate et magnificencia fuerit, 808. Quomodo fortis exercitu coacto, et per Justium in Perside incursione facta, multa castella, munitaque loca receperit, 819, 810. Ut Mauricium legerit ducem Orientis, eundemque sibi successorem designarit, 813, 814. Ejusdem oratio in

electione designatione Manicil ad populum habita, 815, 816. De visiona quam habuit, et de ejus obitu, 818.

Tigrinus eunuchus presbyter, 383.

Tigrinus presbyter quam graviter ab Optato sit acceptus, 390.

Tiamnis, et varia ejus nomina, 816, 819.

Timotheus Arianus, qualis, 464, 465.

Timotheus Basilicus vel Salophaciulus ab Alexandrinis lectus episcopus, 611.

Timotheus Celon et Litrobunes fit episcopus Constantiopol. ab Anastasio, 693.

Timotheus post Petrum Alexandrinam praesul ecclesie, 224. De illo plura, et de Maximi philosophi Cynici, Apollinaris labe infecti consecratione, 210, 211.

Timotheus Constantinopol. episcopus quid in Studii monasterio fecerit, 709.

Timotheus (ut) Alurus restitutus sanctam quartam synodus oppugnariet, 663, 664, 665. Extinctio Proterio, ad episcopatum Alexandrinum evanescit, 611, 612. Expellitur, 613. De rebus ejusdem, 614, 615. Revocatur, 661.

Titus Bostensis qua de causa civitate ejectus a Juliano, 43.

Titus Bostensis monachus, 565.

Tormenta a Persis contra Christi fidèles excoigitata, 473.

Totila Romam arripit, et vincitor a Narsete, 753, 756.

Tributi imposito quantum Antiochiae seditionem excitarerit, 324, 325.

Traditiones easdem in ecclesiis non omnes veteres observarunt, 294, 295, 296 seqq.

Trajanus ducis ignavie et timiditatis insimulati, ad Valentem responsum admirandum, 212, 213.

Transitio de episcopatu ad alium episcopatum prohibetur, non autem translatio, 525, 531.

Translationis episcoporum ex sede in sedem aliam, quam antiquus usus, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531.

Trasamundus Vandalus vincitur a Maurusii, 750. Qualis vir, 751. Quam acer Orthodoxorum hostis, ibid.

Trigibius Phrygiae administrationem cum comitis dignitate a Gaius soritur; et de ejus fraude, 554, 555. Ejusdem Interitus, 563.

Trinitatis consubstantialitas a Romana synodo promulgata, 166, 167, 168, 169, 170. Trinitatis SS. notionem Plato habuit, juxta Justinum martyrem, 461, 465. Trinitatis mysterium quando et a quibus primum assertum, 53, 54. Ut consubstantialis calenda, 235, 236.

Tritheitiae hereticorum, 869. Quis eorum auctor, 872. Eorum divisio, 876, 877, 878.

Trifolus Sophista familiaris Anthemii, 438.

Tucco princeps a Chagano sublatus, 847.

Turci interrogantur de crucibus in frontibus impressis, 835. Turcorum divisio inter se, 847. Eorumdem dñi, ibid.

Sacrificia et leges, 847, 848. Vestimenta, ibid.

Turun Chaganus cognatus eum expugnat, 847.

Tyranni sub Arcadio exercit, 420, 421, 422, 423, 424. De tyrannis in Occidente contra Honorium imperatorem coerti, 443.

Tyrannus Gelimeris, 751, 752, 753. Longinorum et Inde, 712, 713. Vitaliani, 714. Hypatei et Pompei, 718.

Tyrannus Phocas quam seva, 861, 862, 863, 867.

Tzundadar oppidum custoditum a malignis spiritibus, opera Christiani episcopi, liberatur in favore regis Persarum, 713, 715.

U

Ulpianus Christianorum Gotborum episc., 209. Cum Ariani communicat, ibid.

Unigri qui populi, 819.

Uptarus Hunnorum dux ex eropola nimia ruptos, 533. Urbes maxime quomodo regantur, et administrantur, 491.

Urti et Urti populi, 816, 819.

Ursicus diaconus Romanus, 171.

Utilitas publica legum severitati præponenda, 491.

Uvae immatura post vindemiam exortæ, et quoduanum earum signum, 11.

Uxorius ducentæ permissio clericis data in Thessalia unde orum habuerit, 396.

Uxores communes omnibus ex constitutione Caballo Persarum regis, 713.

V

Vadzarmenes Romanorum rebus quantum detrimenti intulerit, 793, 800.

Valens Eudoxio et Acacio favel, et turbat Ecclesias, 114. Ejusdem in Procopium et proditores ejus animad-

versio, 115. Valens adversus Ecclesiam rursus arma parat, Arianiisque favel; et quomodo, 117, 118. Valentis filie, et de earum magistra, 118. Valenti imperatori quid acciderit propter Basilium, 153, 156. Ut Valens Antiochiae gravissimam persecutionem adversus piros excitavit, alios in Orontem flumen conjiciens et suffocans, alios in exsilium agens, 159, 160, 161. De Valentis imperatori tyrannoide quam in civitate Edessa Valens in martyrio seu templo D. Thomae perpetravit, 143, 144. Valentis et Britannionis episcopi congressus, 165. Valentis impietas adversus ecclesiam Aegypti, 156, 157, 158, 164, 165. Impudentia et stoliditas adversus Theodorum et alios philosophos, necon alios celebres viros quorum nomen a litteris *Theo* initium sumerunt, 203. Qua ratione adductus ut a persecutione temperaret, 204. Moto a Gothis contra Romanos bello, ex Antiochia Constantinopolim pertrahitur, et quomodo, 211. Arguitur a Valentianino, 212. Eisdem libere restituit Terentius, ibid. A Trajano victo a Gothis quam generose carpus, 212, 213. A subditis etiam proscinditur, ut ab Isiaco monacho incipit fuerit, eidemque responderit: et quomodo circa Adrianopolim cum Gothis acie congressus, fuga sibi consuluerit, et in quadam villa domuncula stramentis contexta abditus, a Barbaris fuerit igni consumptus, 214, 215, 216. Valentis religio quatis, 271. Quæ Valens et Ariani male cladesque in Aegypto pīs viris intulerint, 156, 157, 158, 159.

Valentinianus et Valens qua de causa ex imperatoris ejecti, 52.

Valentianus Romanorum imperator renuntiatus; ejus vita et mores, 109, 110. Valentianus et Valens cultu divino et moribus dissimiles, in rebus administrandis pares, 111. Valentianus responsum ad legatos Consularis cultores, 113, 114. De Valentianis erga religionem sacrum reverenti observantia, 161. Ut vita functus sit, 176. Valentianus Junior quomodo et ubi renuntiatus imperator, ibid. Ambrosium corripi jubet, 239. Et adventu Maximi tyranni cognito in Illyricum profugerit, 261. Quomodo per suffocationem interemptus, 308, 309. De Valentianis Placidus filio et Theodosii genero Romanus imperans, 575, 576, 577. De Valentianis Occidentalibus imperantibus cæde; de Eudoxia conjugi, liberisque eisdem; et de successoribus post ipsum, 602, 603, 604.

Valentinus monachus, 191.

Valerius quam graviter legatos Roma missos acceperit, 417, 418.

Vandali quæ gens, et que loca tenuerint, 576, 577.

Vandalorum in Gallias et Hispanias incursio, 446, 447. Et de rebus illorum, 748, 749, 750.

Vat et Chuni, 816, 817, 818.

Varadatus, clarus monachus, 622.

Varamus Persorum dux, et de ejus tyranolide, 832, 833. Rebellator, 835.

Varnannes Persorum rex quam infensus Christianis, 471, 473.

Varnannes Romanorum virtutem metuens auxiliis Saracenorum utitur; sed frustra, 480, 481.

Vaticinium de morte Juliani imperatoris, 83.

Vatinus optimus qui censendus, 91.

Vectigal aureum novum ab Anastasio extrectum quanta sint subsecutæ arumpæ, 91.

Ventus vehementissimus adversus hostes Theodosii obortus, 313.

Venus Cypris tradiculæ, 552.

Verbum Dei ἀποθέται, carne assumpta, παθητὸν, 706.

Veronianus aut Virilianus Honorio genere conjunctus, quomodo casus, 446, 447.

Veteres (ut) plerisque in locis consuetudinem potius quam legem observarint, 294, 295.

Vestis B. Mariæ. Vide Maria.

Victoria penderit a Deo, 213, 214. Victoria tyrannum detestata, legitimum imperium est secuta. Militum ad Eugenium verba, 313, 314.

Vigilius Romana sedis praesul, 754. Ejusdem diesidium cum Mena, 774, 776. De ejus obitu, 783.

Vincere pulchrum, Victoria per insolentiam abuti invidiōnum, 85.

Vindicta divina adversus Cyrinum Chalcedonensem auctistilem pro D. Chrysost., 381. Vindicta divina in Heliopolitanas pro cæde Cyrilli diaconi, 25. Vindicta divina adversus Europam, et precipitos hostes S. Joannis Chrysost., 425, 426, 427. Vindicta divina adversus eos qui sacra Christianorum et res divinas contumelias affecterunt, 66, 67, 68, 69, 70. Vindicta divina factum eo ipso die quo div. Chrysostomus in exsilium abiit, 596.

Virorum sub Valente clarorum brevis commemoration, 201.

Virgines sacræ quam graviter ab Heliopolitanis acceptæ, 25. Quam male ab Ariani habitæ, 156, 157.

Virtutem unam natura dixit quidam monachus, 199.
Virtutes quatuor, iuxta Gregorium Justum; et de illarum considerationibus, 199, 200.
Visio magni patris Antonii quando vera exstitit, 103.
Theodosii certamen rursus adversus Eugenium commis-
suri, 312. Galba angelorum Constantiopolim custo-
dientium, 339, 360. Visio in sonnis Sisinio facta propter
Eutropium lectorem, 399, 400. Visiones divinae quibus-
dam oblatas, Juliani apostata necem portendentes, 82,
83, 84.
Vissigothi, quae gens et de rebus eorum gestis, 576,
577.
Vita monastica, pascendi Dominici gregis causa, a qui-
bus viris deserit, 148, 149, 150, 151. Vita Palæstinorum
monachorum admiranda, 555, 556, 557, 558.
Vitaliani tyranos, 716, 717. Cæditur a Justino, 732.
Vitalis episcopus, 680, 681, 682.
Vitalis vir sanctitate conspicuus, contagioso. Apollinaris
morbo inficitur, 229.
Vites post vindictam, gemmis et uvis recentibus
germinarunt, Juliani apostata temporibus, 11.
Vitianus Theodosii dux reliquias Saracenorum extin-
xit, 481.
Vitus monachus Inclitus, 193.
Voluptas præsens igniculus succedentis, 662. De vol-
uptatum subtractione, monachi dictum, 199.
Voluptuosi semper ignavi, 798.
Volum Chosdroas Persarum regis S. Martiri Sergio
nuncipatum, 836, 837, 838.
Vulcanus turpiter regno exulus a filio, 552

X

Xena mulier sanctitate celebris, 563. De Xena Hie-
ropolitani rebus, 696.
Xenophontis elegium, 488.

1264
Xenophon monachus quam sancte pieque vixerit,
563.

Xerolophus qui locus, 462, 465.

Z

Zacharias monachus admirandus, 192
Zacharie prophetæ inventio, 453.
Zacharias antistes Hierosolymitanus, 888.
Zacharias scriptor sycophanticus, 668, 669, 672.
Zacumus qua occasione primus Saracenorum religio-
nem Christianam suscepit, 207.
Zarehas Persarum dux, 711, 712.
Zauzalus. Vide Jacobus a quo Jacobite.
Zebeus Eleutheropolis epi-copæ quoniam reliquias
venerum prophetarum invenerit, 533, 534.
Zenon monachus, 295.
Zenonis nepotis, durante patruorum persecutione oc-
culti, res postmodum gestæ, 25.
Zeno Majumæ antistes, vir sanctus, 552, 553, 559.
Zeno et Nestoribus fratres quam crudeliter pro Christo
negati, 22, 23.
Zeno Iaurus Asparem et Ardaburium Leonis jussu
contrulat, 632. Fit gener imperatoris, 653. Zeno,
defuncto filio Leone minore, fit solius imperator, 655.
De ejus imperio, intemperantia, et dissoluta prorsus
vita, 661, 662. Zenonis edictum pacificatorium neque
rejiciens neque comprobans Chalceionensem synodum,
674 675, 676. Zenonis imperatoris obitus, 683.
Zeugmatius Magnus, monachus cæcus, 193.
Zoil porticus, 546.
Zoilus Alexandriæ præsul, 743.
Zozimus vir sanctus, 738, 739. Ut se gesserit erga
Mariam Ægyptiacam, ibid.
Zosimi majedicta in Constantiū imperatorem, 720.
Refutatur, ibid.; et 721, 722, 723, 724.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

NICEPHORUS CALLISTUS.

ECCLESIASTICA HISTORIA (Continuatio).

LIBER QUINTUS DECIMUS.

CAP. I. — De Marciani imperio. Quæ signa præcesser-
rint, imperium ei portendentia : quibusque is fuerit mo-
ribus. 9

CAP. II. — Quibus de causis sancta universalis synodus
quarta, Chalcedone in Bithynia sit coacta. 13

CAP. III. — Descriptio templi sanctæ et celebrii mar-
tyris Euphemio, quod Chalcedone a primis fundamentis
est constructum. 13

CAP. IV. — Acta synodi; et ut episcopatus Dioscori
ejusque seculatoribus abrogatus sit. 19

CAP. V. — De miraculo quod ad monumentum sanctæ
Euphemie accidit, super decisione duplicitis fidei decretri
orthodoxorum et hæreticorum. 21

CAP. VI. — Decretum fidei sanctæ universalis quartæ
synodi. 23

CAP. VII. — De reliquo rebus, quas synodus statuit. 23

CAP. VIII. — De seditione Alexandriæ, propter Pro-
torii successoris Dioscori ordinationem coorta. 27

CAP. IX. — Ut in Palæstina quoque sedicio extiterit
a Theodosio quodam monacho excitata : qui etiam Hi-
erosolymorum iuvavit sedem, Juvenali expulso : et quæ
sub eo accidenterit. Item de Athanasio diacono confessore. 27

CAP. X. — De fame simul et peste, quæ civitatibus
Orientalibus incesserunt : et ut sua spacie terra anno
seguente fruges protulerit. 35

CAP. XI. — De Valentiniæ ræde, qui Orientalibus
imperavit : et de Eudoxia conjugi ejus, liberisque ejus-
dem. Et ut Gieuserichus urbem Romanam ceperit. Item de
eis qui post Valentiniæ per successionem Romæ Im-
perarunt. 35

CAP. XII. — Ut imperatrix Eudocia Pulcheriæ Augu-
stæ sit conciliata : et de juniore Eudocia, Eudoxiæ filia. 39

CAP. XIII. — Ut procreatione et arte Pulcheriæ, Eu-
dochia sanctam quartam approbarit synodum, persuasione
Symeonis Styliæ sive Columellæ et magui Euthymii in-
ducita. 39

CAP. XIV. — De piis Pulcheriæ Augustæ operibus :
et de tribus quæ maxima Rei Genitrici construxit tem-
plis : uno, sancti loculi, in Chalcopratissi : altero, quod
"Odyogni", id est, via ducum dicitur; tertio, cui nomen
Blachernæ. Et quæ memorie prodiderit Jorenalis de san-
cta obdormitione sui clistimæ Lei Genitricis, deque ejus
dem fasci sepulcris. 41

CAP. XV. — De obitu Pulcheriæ et Marciani : et ut
post eum Leo Magnus Romanorum imperator sit renun-
ciatus. 47

CAP. XVI. — Ut rursus Alexandriæ seditione orta, a
eis qui non assentiebantur sanctæ quartæ synodi decretis :
Proterius Alexandriae episcopus occisus sit, et per ur-
bem pedibus tractus, instinctu et dolo Timothei Buri,
qui episcopalem sedem occupavit. Et ut isio a Leone po-
expulso, Alexandrinus alius Timotheum legerit, cognomi-
mento Salophaciolum. Et ut Anatolio mortuo, Gennadius
sedem Constantinopolitanam obtinuerit. 47

CAP. XVII. — Episcoporum et clericorum Ægyptiorum
libellus supper, de ecclesiârûm suarum rebus : et de
Proterio et Timotheo. 51

CAP. XVIII. — Epistola Leonis ἡγεμόνος, hoc est cir-

Cularis, ad Anatolium et reliquos episcopos, de synodo Chalcedonensi contra Timotheum Elurum missa. 53

CAP. XIX. — Quae Leo de sancta quarta synodo ad omnes ubique monachos, et ad ipsum Symeonem Styliensem scripsit : et epistola ejusdem sancti Symonis pro eodem synodo. 57

CAP. XX. — De horrendo qui sub Leone occidit terramotu, et diluvio, aliisque item orbis calamitatibus : et de pulvere qui ex celo decidit. 59

CAP. XXI. — De Constantinopolitano incendio. 61

CAP. XXII. — De sancto Marciano, Magno ecclesiæ Constantinopolitanæ archonimo, et de sancto Daniele Styliite, aliisque qui tum monastica vita insignes fuerunt. 63

CAP. XXIII. — De Gennadio patriarche virtutibus, et de rebus que temporibus ejus praeter opinionem et fladem acciderunt admirandis. 67

CAP. XXIV. — De veneranda sanctissimæ Dei Genitricis veste, ut ea Hierosolymis allata, in rotundo atque acuminato templo, cuius nomen est Blacherne, sit deposita. 69

CAP. XXV. — De templo sanctissimæ Dei Genitricis ad fontem : et ut is sibi admirando miraculo Leonis oblati repiterius sit. 71

CAP. XXVI. — Descriptio sacri templi, cui Pontis nomen inditum, a Leone conditi. 73

CAP. XXVII. — Ut Leo mille et centum naves, contra Gensericum miserit, Basilisco conjugi suo Verina fratelli classi praefecto, qui instinetu et consilio Asparis et Ardaburi classem hostibus prodidit : et ut Aspar et Ardaburius a Zenone Isauro trucidati sint. Quam ob causam, Ariadna Leonis filia iu matrimoniū duxit, is gener ejus est factus. 77

CAP. XXVIII. — De Martyrio Antiocheno episcopo. De Petro Cnapheo, qui primus ter sancto hymno addidit : « Qui passus es pro nobis. » Et de successoribus ejus, Stephano et Calandonio. De cæremoniis a Cnapheo in ecclesia institutis. De Juvenale et Anastasio et Martyrio, Hierosolymitanis episcopis. 81

CAP. XXIX. — Ut Leo Magnus fatis concesserit, Leonem minorem imperii successorem reliquens. Et ut paulo post hoc quoque vita defuncto, pater Zeno filii imperium suscepit, diademate ab eo accepto. 83

CAP. XXX. — Brevis et succincta expositio sanctæ universalis quartæ synodi actorum, ad finem hujus tomus est apposita, ut historie ordo citra confusionem conservaretur. 85

LIBER SEXTUS DECIMUS.

CAPUT I. — De Zenonis imperio : et quod is, cum intemperans esset, et dissoluta prorsus vita, multa Rom. imperii perdidit loca. 115

CAP. II. — De tyrannide Basilisci. Ut Zeno imperio sit exutus : et ut Timotheus Elurus, et Petrus Cnaphaeus, recuperatis sedibus suis, quartam synodus oppugnari. 117

CAP. III. — Circulares Basilisci litteræ adversus sanctam quartam synodum, proculatio Timothei ei Petri scriptæ. 121

CAP. IV. — De iis qui circularibus Basilisci litteris subscripterunt, et epistola Asianorum episcoporum, sanctam quartam synodum perscrutantes. 123

CAP. V. — De Eutychianis : quæ ad hos fecerit verba Timotheus. De Paulo Ephesi episcopo. Et de prærogativa patriarchatus ejusdem urbis, quam ei quarta synodus admittit, Timotheus vero Elurus restituit. 127

CAP. VI. — Ut Acacius Constantinopolitanus et Daniel Styliites Basilisci persuaserint, ut contrarias prioribus pro sancta synodo circulares conscriberet litteras. 127

CAP. VII. — Contraria circulares Basilisci litteræ. 129

CAP. VIII. — Ut Zeno rursus in imperium suum : et restitutus, Basiliscus autem interierit. 129

CAP. IX. — Episcopi Asiæ libellum penitentia ad Acacium mittunt, de synodo eum placantes. 131

CAP. X. — Ut Zeno Petrum Cnaphaeum, et item alios Antiochiae expulerit, et Calandoni episcopatum ejus commiserit. De reductione reliquiarum sancti Eustathii Antiocheni. 133

CAP. XI. — Ut Alexandria Timotheo Eluro Petrus Moggus, Moggo Timotheus Salophaciolum, huic perro

Joannes Tabennesiotes, hunc autem rarsus Petrus Moggus, eis qui Proterium sectati fuerant ad se receptis, et Zenonis Henotico, hoc est, conciliatorio seu pacificatorio edicto comprobato, successerit. 133

CAP. XII. — De Zenonis edicto, quod pacificatorium est dictum, neque rejiciens neque comprobans Chalcedonensem synodum. 135

CAP. XIII. — Ut Calandon in exsilio sit actus, et Petrus Cnaphaeus in ejus rursus insilient sedem : et re incontrastibus ac versipellibus Petri Moggi moribus. 141

CAP. XIV. — Epistola Petri Alexandrinæ ad Acacium missa, imperantis urbis episcopum. 141

CAP. XV. — Ut Joannes Tabennesiotes Alexandrinæ episcopus, Romam profectus, Felici Rom. episcopo peribuerit, ut acacio repente episcopatum abdicaret. 143

CAP. XVI. — Quæ propter Acacium inter Felicem et Zenonem acciderint. De Cyrillo, cornobli Insompium monachorum praefecto et antistite. Ut Rom. legati et Acacius Constantinopolitanus a synodo Rom. dignitatis suis privati sint. 145

CAP. XVII. — De seditione propter Moggum, quod is quartam synodum anathemati subjecerit, Alexandriæ ora. Et de Felice Rom. a que Acacio Constantinopolitanus episcopus. 149

CAP. XVIII. — De Flavio Acacil successore, et is dolo male sedem episcopalem invaserit. 151

CAP. XIX. — De litteris synodalibus Flavio, Petri et Felicis : et de Euphemio, qui post Flaviam episcopatum gessit. 153

CAP. XX. — Ut Petro Moggio Athanasius, et Cnapheo Palladius successerit : deque eorumdem successoribus. 155

CAP. XXI. — De Theuderici Scythæ vastatione, et ita interierit. 155

CAP. XXII. — De Marciani tyrannide, Anthemii, qui Romæ obtinuerat imperium, filii : et ut idem Marcianus captus, sacerdotali dignitate sit decoratus. 157

CAP. XXIII. — De Illi et Leontii tyrannide, et de stragis atque adiutoriis Ammiani. 157

CAP. XXIV. — De obitu Zenonis, et electione Anastasii Dicori. 159

CAP. XXV. — De Ecclesiarum ejus temporis stato, qua quæque fuerit de Chalcedonensi synodo opinione : et de exilio Euphemii Constantinopolitanæ. 161

CAP. XXVI. — De Macedonio Constantinopolis episcopo, ut et in sede sua sit expulsus, et quem vitæ Æuem habuerit. Item de episcopis Alexandrinis. t. 3

CAP. XXVII. — De Xenia Hieropolitano, et Flavio Antiocheno, episcopis, narratio. 169

CAP. XXVIII. — Quæ monachi Palæstini ad Alcisonem de Macedonio et Flavianum Antiocheno scripserint : et de ecclesiarum eo tempore confusione. 171

CAP. XXIX. — Ut post Flavianum impius Severus secundum Antiochenam inva erit. De ejusdem vita, et ut contestum synodum Chalcedonensem anathemate involvitur. 173

CAP. XXX. — Ex litteris ad Alcisonem missis excerpta verba de impio Severo. 175

CAP. XXXI. — Quælla de Severo, cui episcopatus ademptus est, ipse Epiphaniensis Evagrius scripsit. 177

CAP. XXXII. — De Hella Hierosolymitano episcopo, ut propter synodum Chalcedonensem imperatori resterit. Et ut magnus Sabba et Theodosius comobiarchæ, reliquiorumque in Palæstina monachorum sanctam synodum defendentium. 179

CAP. XXXIII. — De dicendi libertate magnorum et sanctorum monachorum Sabba et Theodosius comobiarchæ, reliquiorumque in Palæstina monachorum sanctam synodum defendentium. 181

CAP. XXXIV. — Rursus de Hella et Joanne Hierosolymitanis patriarchis : et ut per penitentiam Joannes, recepto sanciore dogmate, et in eos qui quartæ synodi decreta non completerentur, contorto anathemate, in communionem a sanctis Patribus sit receptus. 183

CAP. XXXV. — De Timotheo Constantinopolie, de Symmacho et Laurentio Romæ episcopis. De sanctorum apostolorum Petri et Pauli seriis. De Theu lero Seyt. Item de Deuterio et Alamundaro Saracinarum diebus. (8)

CAP. XXXVI. — De rebellione Longini Isauri, alteriusque Longini. De administratione regni Persarum Imperio, Bissi, et Cabudae, et cum Romanis pacem fecerint. 195

CAP. XXXVII. — De Persarum pugna. De Theodosio-poli et Dara oppidulis et de sacris reliquiis Bartholomei et Barnabae apostolorum. 199

CAP. XXXVIII. — De tyrannide Vitaliani. De Hunnis, qui ex angustiis Caspiis proruperunt, et de insula Rhodo. 201

CAP. XXXIX. — De muro cui nomen Longo, quem Anastasius construxit, ab Ponto Euxino ad Thraciam usque mare porrectum. 201

CAP. XL. — De turpi et impio portorio chrysargyro, hoc est, aurargenteo dic o. quod pro imperiali virtute ex imperio Romano Anastasius sustulit. 203

CAP. XLI. — Diggessio ad Zosimum : quae is in imperatorum omnium celeberrimum Constantinium per blasphemiam acerbe et amarulenter detorserit. 203

CAP. XLII. — Refutatio eorum quae de apostolico Constantino Zosimus dixit. 207

CAP. XLIII. — Zosimus idem redarguitur : et probatur, quod advenit in terras Christi res Romana maxima incrementa ceperit. 209

CAP. XLIV. — De aureo vectigali, quod novum Anastasius instituit, unde multæ aerumnæ sunt subsecutæ. 213

CAP. XLV. — Ut Anastasio, ter sancto hymno adjicere volente illud : « Qui crucifixus es pro nobis, » tumultus a populo sit concitatus : usque adeo, ut is timore perculsi, imperium deposuerit. Et ut paulo post Anastasius vitam finierit. 215

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

CAPUT I. — De imperio Justini primi : et ut ab eo interfecti sint Amantius eunuchus, Theocritus et Vitalianus. 219

CAP. II. — Qui ea reatae sacris administrandis summarum medium fuerint episcopi. De Severo, Paulo et Euphrasio, Antiochiae episcopis. 221

CAP. III. — Ut iterum Antiochia a terra moto sit afficta, ubi etiam Euphrasius episcopus ruinis obrutus est : cui successit Euphrasius : et de aliis urbibus, quibus dannum a terra moto est illatum. 223

CAP. IV. — De sancto Zosimo miraculorum editore, et Joanne Chozebita. 225

CAP. V. — De altero sancto Zosima. De Maria Aegyptiaca et Theodora Alexandrina. 229

CAP. VI. — Quæ res in civitate Negra acciderint, et de sancto Arethela martyre. 231

CAP. VII. — Ut Justinianus magnus, imperio suscepisse, professionem et fidem Chalcedonensem defenderet : Theodora vero conjux ejus, magis ad partes eorum qui unam naturam Christo tribuunt, fuerit inclinata. 233

CAP. VIII. — Ut Severus revocatus sit. De epistola ejus. Et ut Anthimo perniciem corruptelamque suam communicaverit. Et ut in omnibus ecclesiis quartæ syndodus laudata sit et praedicata. 237

CAP. IX. — De synodis quæ contra Anthimum, Petrum, Severum et Zoram sunt coactæ. Ut sancta quarta synodus ubique locorum sit comprobata. De Agapeto, Agathone et Joanne, Romanis episcopis, ut ille Byzantium venerint. 239

CAP. X. — De historiis Procopii Cæsariensis. Quæ de Persica pugna is scribat. De seditione et tumultu populari Constantinopolis moto : quæ seditio Nika, hoc est, Vince, dicta est. 241

CAP. XI. — Res Vandalarum. De Honoricho et ejus temporis martyribus. De Cabaone Mauro, et quid pro Christianis egerit. 245

CAP. XII. — Ut Belisarius, Vandalis devictis, triumphum maximum Constantinopolis egerit. Et de sancto martyre Cypriano. Item de Maurorum gente atque origine ejus. 249

CAP. XIII. — De rebus in Italia a Belisario et Narse gestis : et varia Romanæ urbis per hostes occupatione. De Silverio et Vigilio episcopis; item de eis gentibus, quæ Christianam suscepere fidem. Et de Narsæ duabus imperiorum artibus, et erga Deum pietate. 253

CAP. XIV. — Ut Chosroes per invadendam pacem fracta,

Romanum invaserit imperium. Et de Antiochiae alienaque urbis hostili occupatione. 257

CAP. XV. — De miraculo, quod Apamea ad viriliter crucis lignum accidit. 259

CAP. XVI. — De re mirifica Edessæ, supra opinionem et fidem omnium, ab imagine Domini Dei et Servatoris nostri Iesu Christi non manu facta, gesta. 259

CAP. XVII. — De cruce pretiosa, quam Justinianus Sergiopolis dedicavit. Et de miraculo ibi prope incredibili edito. 263

CAP. XVIII. — De sævissima ejus temporis pestilenti et contagione, quæ orhem quinquaginta et duos annos incessit. 263

CAP. XIX. — Quæ Evagrius historicus de inexpleibili pecuniarum cupiditate Justiniani scripsert. 267

CAP. XX. — Descriptio augusti templi Dei Verbi Sapientie, quod Justinianus Deum sanctissime colens instauravit. 269

CAP. XXI. — De imperatoris ejusdem furore, polius quan amore, erga cyanum seu ceruleum colorem. 271

CAP. XXII. — De Barsanuphio monacho et Joanne : item de Simeone proprietate Christi satuo. 273

CAP. XXIII. — De Thoma, qui et ipse vitam tacitum extra hominum strepitum est complexus. 277

CAP. XXIV. — Ut Magnus Sabbas et Theodosius Granobiarach sub Justiniano vitam finierint. 277

CAP. XXV. — De miraculo insigni, quod puer Hebreo a sanctissima Dei Genitrici accidit. 279

CAP. XXVI. — De epis copis magnarum tam temporis urbium, et de dissidio Menœ et Vignii episcopi Roman. 281

CAP. XXVII. — De sancta magna quinta universalis nodo. 283

CAP. XXVIII. — De blasphemis Origenis, et anathematismis, quibus est a synodo maculatus : et de quibusdam alii rebus ecclesiasticis. 289

CAP. XXIX. — Ut Justinianus recta fide excidens, impenitibile ante Passionem Domini nostri corpus fuisse, professus est. 291

CAP. XXX. — De Anastasio Theopolis episcopo Syria. 291

CAP. XXXI. — Ut Justinianus mortuus sit, et de operione et fide ejus. 293

CAP. XXXII. — De Auxumitis, ut Christianum cultum suscepint : et de aliis quibusdam. 301

CAP. XXXIII. — De Justini junioris imperio, mortibusque ejusdem. 303

CAP. XXXIV. — Ut is Justinum cognatum suum, item Etherium et Addæum, homines impios et perniciosos, occiderit. 303

CAP. XXXV. — De edicto litteris de fide publicato, quod Justinus ad omnes ubique misit ecclias, ne quid in professione fidei novaretur. 307

CAP. XXXVI. — De magnarum urbium epis copis, et Gregorio Theopolis antistite. 315

CAP. XXXVII. — Ut pacta conventa inter Persas et Romanos soluta sint. 315

CAP. XXXVIII. — Ut Chosroes, incursione in Orientale imperium facta, et castella cepirerit, et prædam multam adduxerit. 317

CAP. XXXIX. — Ut Justinus, immenso dolore corporeus, in morum phrenitidem inciderit, et Tiberius reimplicatus administraverit. Et ut arte quadam Chosroem aggressus Tiberius, pacem cum eo fecerit. 321

CAP. XL. — Ut Justinus Tiberium in imperio sibi substituerit : et quæ ad cum moricus de imperii administratione verba fecerit. 323

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

CAP. I. — De imperatoris Tiberii imperio, qua imperiali dignitate et magnificentia fuerit. 327

CAP. II. — Ut Tiberius magno et forti exercitu coacto, et per Justinum in Persidem irruptione aliquæ impedito facto, multa castella munataque loca recuperaverit. Uique Chosroes sit mortuus. 329

CAP. III. — De terrremotu, qui Antiochiae et in vicinio eius Daphne dicitur, sicut,

CAP. IV. — De Anatolio mago, et ejus adversus Gregorium Theopolis episcopum fraudulentis insidiis.	331	CAP. XXXVI. — De animantibus humana forma, que in flumen Nilo apparuerunt.	397
CAP. V. — Ut Tiberius duxem Orientis legerit Mauricium, eundemque deinceps moriens imperatorem crevit.	335	CAP. XXXVII. — Quodmodo Commentiolus et Priscus, duces regionum Europae, cum Abaribus congressi, supra triginta millia hostium ceciderint. Et rursus quædam de Chosroë.	399
CAP. VI. — Oratio Tiberii imperatoris in electione et designatione Mauricii, ad populum dicta.	337	CAP. XXXVIII. — Quomodo Byzantii plebs contra Mauricium seditionem et tumultum excitarit : et ut Chaganus captivos omnes, quos Mauricius redimere supersederat, ferro necaverit.	401
CAP. VII. — De visione et morte Tiberii imperatoris.	331	CAP. XXXIX. — Quomodo exercitus in Europa, seditione facia, centurionem Phocam Romanorum imperatorem decalararunt.	403
CAP. VIII. — De Mauricii conjugio, et conjugi ejus Augustia. Qualis, quibus moribus, quo genere, et quibus animi affectionibus Mauricius fuerit.	343	CAP. XI. — Mauricii fugi; adventus tyronni in Imperante urbem, et Mauricii liberoru[m]que ejus caedes.	403
CAP. IX. — Quæ præsagia præcedentia Mauricio imperium portenderint.	345	CAP. XII. — De nuditate imperialium cadaverum, et de aliis tyronni crudelibus. Et de predicatione dæmonica imperialis caedis Alexandriæ facta.	409
CAP. X. — De clementia et misericordia Mauricii, et de administratione bellicâ Philippi.	347	CAP. XLII. — Quomodo Mauricius Deum oraverit ut ei hic prenas dare divina vindicta fieret : id quod assecutus est. Et de artificiis ab eo constructis.	415
CAP. XI. — De facilitate simpliciique apparatu Prisci belti ducis. Et ut hunc exercitus rejecerit, Germanumque, et exercitum duceret, legerit.	349	CAP. XI.III. — Ut Chosroë propter Mauricii caedem, pace soluta, Orientem hostiliter peragrans, ad Chalcedonem usque excurrerit. Et de aliis, que Romanorum imperium pervaserunt, calamis atibus.	415
CAP. XII. — De lite inter Asterium et Gregorium episcopum : et ut Gregorius causam obtinuerit.	351	CAP. XLIV. — De seditione inter Judæos et Christianos Antiochiae orta : ut in eis tumultu etiam Anastasius Sinaites episcopus exsus sit. Et de Cyriaco, Thoma, et Sergio, Constantinopolitanis episcopis.	418
CAP. XIII. — De maximis gravissimisque terrremotibus : et ut Antiochiae tantum ad sexaginta milia hominum ruinis siue oppressa.	353	CAP. XI.V. — De schismatibus quæ post quartam et quintam sanctam synodum in Ecclesiam irrepserunt.	417
CAP. XIV. — Ut milites militarem disciplinam relinquerint : ad quos imperator, ut eos ad officium reducere tentaret, Gregorium misit.	355	CAP. XVI. — Præterea de heresi Monophysitarum ; quod insidiose admodum et periculose de Dei Verbi incarnatione opinantur.	424
CAP. XV. — Oratio Gregorii Theopolis episcopi ad defactorem exercitum.	357	CAP. XI.VII. — De philosopho Joanne Philopono Trithelaia.	423
CAP. XVI. — Ut exercitus Gregorio parens, rursum Philippicum ducem legerit.	359	CAP. XI.VIII. — Præterea de heresi Monophysitarum, quod ea insidiose admodum et periculose de Dei Verbi incarnatione opinatur.	427
CAP. XVII. — Ut S. Iudas Martyropolim prodiderit, et de Philippi obsecione.	361	CAP. XLIX. — De philosopho Joanne Philopono Trithelaia.	429
CAP. XVIII. — De Varamo Persa, et de insidiis contra Hormisdam Persarum regem structis.	363	CAP. L. — De monacho Leontio, et Georgio Pisida.	433
CAP. XIX. — De tyrannide Varami, et ut Hormisdas Persarum rex a Chosroë filio suo sit occisus.	365	CAP. LI. — De divisione et dissidio Tritheitarum, a Severo protectorum.	433
CAP. XX. — Ut Chosroë junior ad Romanos profuguit, eorumque auxiliis regnum suum recuperari.	365	CAP. LII. — De opinione Agnoetarum.	437
CAP. XXI. — De crucibus a Chosroë Gregorio Theoplitano missis, et quæ de ipsis illi scripsit.	369	CAP. LIII. — De heresi Theopaschitarum.	439
CAP. XXII. — De donis quæ idem Chosroë maximo martyri Sergio misit.	371	CAP. LIV. — De Jacobo Syro, et Jacobitis.	441
CAP. XXIII. — De Naamano Saracenorū principe, quomodo Christianismum sit complexus.	373	CAP. LV. — De abominanda Armeniorum heresi.	443
CAP. XXIV. — De sancto Symone Thaumastorita, hoc est, mirandum montem incoleute.	373	CAP. LVI. — De schismate Chatzitzariorum apud eosdem.	443
CAP. XXV. — De sancta Golinduch martyre, quæ in Persie certame martyrii superstes sibi pervicit.	377	<i>In sequentem Nicephori Callisti Xanthopoli patriarcharum Constantinopolitanorum Catalogum Anselmi Banduri Monitum.</i>	449
CAP. XXVI. — Quomodo post Gregorium Anastasius Sibatus sedem suam receperit, et de aliis patriarchis.	379	Nicephori Callisti Xanthopoli Enarratio de episopis Byzantii et de patriarchis omnibus Copolitanis.	449
CAP. XXVII. — Quæ Chosroës de Romanorum imperio prædicterit. Præterea quæ idem Probo Chalcedonensi episcopo de Dei Genitrice dixerit.	379	Anselmi Bandurii ad Nicephori Callisti Catalogum observations et notæ.	469
CAP. XXVIII. — De rebus in Europa inter Romanos et Abaras, quorum Chaganus dux fuit, gestis.	381	Nicephori Callisti sermo in sanctam et apostolis aqualem unguentiferam Mariam Magdalenam.	539
CAP. XXIX. — Quomodo Prisci legatus Chaganus velut exemplum adducens persuaserit, ut pacem rursum compectaretur.	383	Nicephori Callisti Precatio in calamitate populi.	575
CAP. XXX. — Expositio longior per digressionem, de Abarum origine ut ex Oriente in Occidente transierint. Et de Monte Icar, et de veteribus Persarum moribus et institutis : item de orbibus Tagausti et Chubdami, quæ ab Alexando Macedone conditæ esse feruntur.	385	Alia ejusdem oratio in populi afflictione.	577
CAP. XXXI. — Quæ Mauricius ad tumulum sanctæ et inclitæ martyris Euphemiae fecerit.	389	Alia similis ejusdem oratio.	579
CAP. XXXII. — De insigni miraculo, quod ad monumentum Glycæ martyris unguento scaturiens, ad Hecacleum Perinthi accidit.	391	Altera ejusdem similis alia oratio.	579
CAP. XXXIII. — Ut dignas vindicta divina prenas exegerint ab eis qui contra immaculatam Dei Matrem Iaspem austi sunt movere linguam.	393	Alia ejusdem oratio pro Christiano populo.	581
CAP. XXXIV. — De sancto Joanne Jejunatore, archiepiscopali dignitate Constantinopoli ornato.	393	Alia ejusdem oratio in imperatorem, et in ejus exercitum.	583
CAP. XXXV. — Qualia iudi ia cædem Mauricii imperatoris præcesserint : et de quibusdam portentis quæ appa- ruerunt.	397	Altera ejusdem oratio in pretiosæ et vivificæ crucis elevationem.	585
		Alia ejusdem oratio in sacri templi dedicatione.	587
		Alia ejusdem oratio in templi dedicatione.	589
		Ejusdem Precatio confessoria ad creatorem ac plasmatorum nostrorum, in qua uocantur prævi omnes humani effectus, 591, ubi conter adnotationem nostram.	
		Nicephori Callisti de excidio Hierosolymitanu[m] carmen iambicu[m] trimetrum.	601
		Ejusdem divinae Scripturae synopsis.	603
		<i>De sequentibus asceticis opusculis monitum, ex Philocalia sacrorum vigilantium. Venet. 1782 fol.</i>	633

MONACHORUM CALLISTI ET IGNATII XANTHOPULORVM MERTHODVS ET REGULA CVM DEO ACCURATISSIMA ET SANCTORVM CONTINEVNT TESTIMONIA, DE HIS QUI ELEGERUNT PACIFICE VIVERE ET MONASTICE; DE DIRECTIONE ET VITA ET REGIMINIS EORVM; ET QUOT QUANTAKA BONA PRASITAT TRANQUILLITAS ILS QUI RATIONE IN EAM INGREDIUNTUR. DIVIDITUR AUTEM PRESENTS MATERIA IN VENTUM CAPITA. EST AUTEM HUJUS TRACTATUS PRIMUM, QUD ET PRIMI CAPITIS NUMERUM HABET, DE DIVINA ET SUPERNATURALI GRATIA QUA PER SPIRITUM SANCTUM FIDELIBUS DONATUR.

1. Proemium. 633

2. Quod ex enjusdam fratris interrogacione et secundum ejus mentem et ad observanda Patrum praeceptum, explicatum sit hoc argumentum. 637

3. Omni negotio propositus est finis: igitur praesentis negotii est docere, quoniam sit fundameutum. 637

4. Quod omne principium vitae secundum Deum agendae in adimplendis Saecularis legibus consistit, suis vero redditus ad datam nobis ab initio per divinum baptismum perfectam sautissimi ac vivi Spiritus gratiam. 637

5. Quid gratia, et quomodo eam adipisci possumus. Et quoniam eam corruipunt, et quoniam rursus eam expurgant. 637

6. Quod in sancto baptisme divinae gratiae donum per eam ipsam accipimus; postquam autem eam cupiditatibus obscuravimus, rursus mandatorum observatione expurgamus. 641

7. Quod oportet eum qui secundum Deum agit, omnia ejus iuncta exequi, maximam autem operis partem primis ex omnibus et quasi generationibus oportet attrahere. 643

8. Quod initium omnis Deo gratae operationis est invocatio cum fide nonnisi Domini nostri Iesu Christi, et cum ea oriens fide pax et caritas. 643

9. Quod per unanquamque harum ac simul per tres omnia bonorum acervus nobis subministratur. 643

10. Quod et Dominus noster Jesus Christus tempore salutaris passionis discipulis languam ultima manda et divinum testamentum suis reliquit, ut et post resurrectionem. 645

11. Quod in his tribus contextae sunt omnes virtutes. 647

12. Quod per Deum Patrem fidelibus sancti Spiritus donum et adventus, in Christo Iesu et in sancto ejus nomine conceditur. 649

13. Quod merito et nostris sanctis Patribus et cum sancto Spiritu in eis habitante definitum est oportere nos Dominum nostrum Jesum Christum orare et ab eo misericordiam petere. 649

14. Quod oportet eum qui secure vult in pacis secundum Dominum via inredere, eligere una cum universa renuntiatione perfectorum subjectionem. 649

15. Quoniam sunt verae subjectionis signa quibus qui instrucius est vere subiectus erit. 653

16. Quod cum orthodoxa fide oportet curare ut bonis operibus plenus sit, eum qui veram ac divinam pacem habere vult; et quod fides duplex est, et quod ille qui tranquille vivit debet esse pacificus, inconcussus, non multitius, inquietus, tacitus, tranquillus in omnibus gratiis, propria infirmitatis conscius, et tentationes generose resistere, et in Deum sperare, et ab ipso quod utile sit, scripare. 663

Quod fides duplex est. 663

Quod oportet te esse pacificum. 667

Quod oportet te non esse distractum. 667

Quod oportet te non inquietum neque sollicitum esse. 667

Quod oportet te esse silentii amantem. 669

Quod oportet te esse tranquillum. 669

Quod oportet in omnibus gratias agere. 671

Quod oportet propriam infirmitatem agnoscere. 671

Quod oportet viriliter tentationi resistere. 671

Quod oportet in Deum sperare, et ab eo, quod utile est, excipere. 673

17. De timore Dei, quod duplex est: incipientium timor et perfectorum timor. 675

De priore timore, qualis incipientium. 675

De secundo et perfecto Dei timore. 675

18. Quod mandatorum causa et fidei Domini nostri Iesu Christi, urgente occasione, Ipsi vite nostra parcere debemus. 675

19. Naturalis methodus de interioris cordis aditu per narium inspirationem, et de oratione simul cum ea operante, que est: Domine Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei; pertinet autem hae methodus et ad mentis recollectionem. 679

20. De naturali per narium inspirationem methodo, et simul cum ea Domini nostri Iesu Christi invocatione. 681

21. Quod sanctus Chrysostomus ut et alii sanctorum Patrum, in Christo Iesu Domino nostro ut oremus prescripere; et in intimo corde; et haec commendat orationem: Domine Iesu Christe, Fili Dei, miserere mei. 681

22. Adhuc de illa per narium inspiratione cum attentione in intimo corde Iesu memoria. 681

23. Quod oportet eum qui spiritualiter in vigilare cupit, presentem vero eum qui incipit, sedere orationis tempore in tranquilla et obscura cellula, eo quod hoc modo mens et cogitatio naturaite ex parte colligantur. 681

24. Quod ante omnia per Dominum nostrum Jesum Christum et sancti ejus nominis cum si e in corde invocationem menti constantia prestatur; cooperatur autem quodammodo illi in corde per narium inspirationem methodus naturalis, atque illi in tranquillo et obscuro loco reuersio, et similia. 683

25. Quomodo oportet eum qui tranquillus est intervallo quod vesperam a diluendo separat, transire; et intitulum doctrinae secundum latitudinem. 683

26. Quomodo oportet diluculi tempus transire usque ad matutinum tempus. 683

27. Quomodo oportet se gerere a tempore matutino usque ad prandium. 687

28. De custodia ab otiositate; et quod necessarium est etiam eum qui tranquillus est ecclesiasticam traditionem observare. 689

29. Adhuc de oratione, et quod oportet semper orare. 691

30. De corporali regimine: quomodo is qui tranquillus est se nutritre debet. 693

31. Quomodo oportet eum qui pugnat et secunda et quarta et sexta die vesci. 697

32. Quomodo oportet tertia et quinta die vesci. 699

33. Quomodo oportet Sabato vesci; et de vigiliis, quomodo earum tempore oportet comedere. 699

34. Quomodo oportet Dominicis vesci: et de nonnullis aliis: ad hoc, de molestia et humilitate. 703

35. Quomodo oportet vesci per sanctas Quadragesimas, ac in primis per magnam Quadragesimam. 703

36. De dijudicatione, in specie, et quod medioeri operationi non est honor; et de subjectione. 703

37. Quomodo oportet certantem tempus transire quod est inter prandium et solis occasum; et quod oportet credere in labore et mensura nostre operationis divinorum dolorum perseverantia nobis concessam esse. 703

38. Quod major omni operatione est munda oratio. 703

39. De numero genuflexionum per spatium unius noctis dieique. 711

40. Quod non modo, ut dictum est, pro certamine ac nostrae operationis mensura, divinorum distributio donatur, sed et pro nostro habitu, et habilitate et fide et operibus praestita naturali dispositione. 713

41. De perfectissima discretione; et quis contra naturam et carnaliter vivit; et quis secundum naturam, et animaliter; et quis supra naturam et spiritualiter converteratur. 713

42. Adhuc de discretione, ut in exemplo. 713

43. De conversione et mutatione ad singula. Et de eminenti humilitatis gloria. 717

44. De penitentia, puritate et perfectione. 719

45. De quinque operationibus primis et ut ducitorum incipientium pacis, nempe oratione, psalmodia, lectione, meditatione et manuu labore. 721

46. Unde incipientum est illi qui secundum rationem pacem agere volunt; et quoniam est principium, et incrementum, et quicumque profectus et quoniam perfectio. 725

47. De ordinatione Incipientium pacis.	723
48. De oratione que cum attentione et cordis vigilancia sit, et de ejus operatione.	725
49. Quomodo orationem divini Patres nobis dicere traherunt, et quod excellenter, et quamam est oratio.	725
50. Item, quod non modo apud dictos sanctos Patres, sed et apud ipsos apostolorum duces Petrum et Paulum et Joannem inventantur mystica in spiritu sacre ac vivifice orationis verba.	729
51. Quod licet vel incipientibus nunc omnibus orationis verbis, nunc parte tantum ejus orare intra cor tamen et semper, et quod non oportet continuo verba mutare.	733
52. Quod internae orationis fructus multo egit tempore ac certamine et violentia, et quod omne bonum multo labore et tempore efficitur.	733
53. De oratione cordis non mundo: et quomodo aliquis ad mundanum et constantem orationem pervenit.	733
54. De constante ac munda cordis oratione, et de ardore ex ea oriente.	735
55. Quod et ardor differentem habet originem; et quod excellenter ea quae ex cordis oratione procedit.	737
56. Quoniam est cordis ardoris studiosum opus.	739
57. De desiderio et amore qui ex ardenti attentione et oratione oritur.	739
58. De lacrymis cordis, et adhuc de divino desiderio et amore.	741
59. Exhortatio ad nihil querendum supra modum; et adhuc excitatio ad continuum Jesu Christi in corde memoriam.	741
60. De ardenti zelo et divina in nobis apparitione et substantiali gratiae lumine.	741
61. De operatione divina, et opposita.	743
62. De magistro illuminato et non errante.	743
63. De vero lumine et falso, scilicet de divino lumine ac malo.	743
64. De phantasi indecentique ac decenti, et quomodo oportet ad eas accedere.	745
65. Quod non modo indecens phantasia, sed et decens rejicienda sanctis est in mundam orationem et in simplicem et unam mentis operationem.	745
66. De mente, anima et corde puris ac perfectis.	747
67. Quomodo prophetae imaginabantur.	749
68. Adhuc de phantasiis, de multis variisque contemplationibus.	751
69. De quinque animae potentiis; similiter et dephantasiis animae ac menti propriis; et quod omninophantiam fugere oportet, et figuram et typum et formas, in mundam orationem et simplicem et una mentis operationem.	753
70. Adhuc de mente.	757
71. Adhuc de munda oratione.	761
72. Quo iudicium est mentis apathia, et aliud oratio vera quae adhuc major est.	761
73. Adhuc de phantasiis, et de lis quae mens efformat et de signis falsi ac veri, et quamam sunt veritatis signa.	763
74. De divina et de falsa excitatione.	763
75. De divina laetitia, quae ex corde emanat.	767
76. Quod spiritualis haec laetitia et multa signa habet et nomen non habet.	769
77. Quod necessario oportet miti corde esse eum qui omnino pacem agere studeat.	771
78. Quomodo perficitur in nobis mansuetudo et de triplice anima: iracunda, appetitiva et rationabili.	773
79. Quod oportet cito penitentie in iis quae accidenti distractioibus, et ita se in futurum sapienter confirmare.	773
80. De lapsu ac penitentia.	773
81. Sequitur de penitentia, timore, charitate, dolore, lacrymis et proprio vituperio.	777
82. De attentione, et quod oportet sapienter firmari.	779
83. Quod in predictis omnibus serio agere oportet ante omnia autem, ut tranquilli et mites simus, et quod oportet pure invocare Dominum Iesum Christum, in corde, si pacem agere studeamus	779

84. De bono et exstatico amore et divina pulchritudine.	779
85. De bello, et de erudiente recessu ac per aversiō nem derelictione.	781
86. De apathia, et quid est humana apathia.	783
87. Item de apathia et perfectione.	787
88. De affectu, de affectu dulci, de affectu vehementi, et de affectus carentia.	787
89. Quid est corporeum, dulcem, vehementem, nullum affectum experiri, et de singularum curative.	787
90. De fide, spe et charitate.	789
91. De sancta communione; et quod bona nobis praebet, continua hujus cum pura conscientia receptio et communio.	793
92. Quod necesse est discere sacrorum mysteriorum miraculum; et quid est, et quare datum est, et quamam illius utilitas.	795
93. Finis omnium secundum latitudinem quæsitorum et specialis exhortatio ad eum qui interrogavit.	801
94. Quomodo oportet audire et excipere spiritualia Patrum verba.	801
95. Recapitulatio, et quomodo oportet orare, et de vero lumine ac divina potentia.	803
96. Alias recapitulatio.	803
97. Quod recta et vera et a Patribus tradita et secundum Deum vita est tranquillitas ex obedientia; quae et in Christo abscondita vita legitime a sanctis vocatus est.	807
98. Quod, etsi sint aliae salutis viae, ea tamen est excellentior et regina et in adoptionem ducens.	807
99. Quod propter operationis excellentiam multa nomina habet haec agendi ratio.	809
Ethicon. Quod cum Dei auxilio et gratia oportet nos pro viribus festinare et pugnare, ut digni habeamus jam nunc lanquam ex pignore his supernaturalibus et maximis donis, neque propter parvam indolentiam hac, eheu! amittamus; quod ultimam non accidat.	809

BEATI CALLISTI PATRIARCHÆ CAPITULA DE PRECATIONE. 813

CALLISTUS TELICOODES.

Domini Callisti Telicoudæ de quieta conversatione.	817
SELECTA EX SANCTIS PATRIBUS DE ORATIONE ET ATTENTIONE.	527

CALLISTUS CATAPHUGIOTA.

Notitia ex Philocalia.

833

CALLISTI CATAPHUGIOTÆ ET SYLOGISTICIS ET ALTIPIETIS CAPITIBUS QUAE SUPERSUNT DE UNIONE CUM DEO ET VITA CONTEMPLATIVA.	833
---	-----

NICEPHORUS ALTER MONACHUS

Notitia ex Philocalia.	913
Nicephori monachi tractatus de sobrietate et continencia, utilitas non contenuende.	913
Ex vita S. Patris nostri Antonii.	947
Ex Vita S. Theodosii cœnobiorum.	949
Ex vita S. Arsenii.	950
Ex Vita sancti Pauli in Latro.	951
Ex Vita sancti Sabbæ.	952
Ex Vita abbatis Agathonis.	953
Marti abbatis ad Nicolaum.	953
Sancti Joannis Climaci.	953
Abbatis Isaiæ.	956
Macarii Magni.	957
Diadochi.	958
Isaci Syri.	959
Capitulii.	959
Simeonis Junioris Theologi.	959
Interrogatio.	961
Responsio.	961
Ejusdem Nicephori.	961

MAXIMUS PLANUDES C POLITANUS MONACHUS.

Notitia ex Fabric. Bibliotheca Græca ed. Harles.

967

Maximi Planudes oratio in corporis Domini Del nostri Jesu Christi sepulcheram et in sanctissimæ Deiparas ac Domine nostræ lamentationem.	98
--	----

Maximi Planudæ Encomium in sanctos et omni laude prosequens apostolorum coryphaeos Petrum et Paulum — Hanc protixissimam hominam, propter codicis defectum dimidio decuritatem ediderat Gretserus, sub nomine Gregorii Nysseni, Ingolstadi anno 1620. Integra nunc prodit ex codice Coisliniano 1187, ex interpretatione nostra usque ad locum unde incipit editio Gretseri.

1017

Vaximi Planudæ interpretatio nonnullorum capitum S. Augustini ex decimo quinto De Trinitate quæ probant Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere.

1111

Maximi Planudæ syllogismi de processione Spiritus sancti contra Latinos. — Vide tom CLXI, col. 509, ubi cum Bessarionis et Demetrii Cydonii refutationibus eduntur. — Miraretur quispiam, inquit ibi Cydonius, virum hunc, qui, ob haec pauca et imbecilla argumenta, conatur everttere librum sancti Augustini, in quo transferendo in linguam Græcam multum elaboravit. Si enim illum laborem subit, volens nocere iis qui legerint, absurdus revera est, ac dignus inter pios multe reprehensionis laborare, ut animis aliorum vocens; sin autem sciens utilem fore quibus erit obvius, et nostratisbus gratificaturus vertere illum elegit, quid rursus quasi peccati-

tentia ductus, veluti noena carre mortaliatur, quæ propter utilitatem legendum interpretatus est? Ceterum ab alijs roli hujus causa est, terror illius qui tunc imperat, quem inexorabilem sciens fore his qui Spiritum sanctum ex Patre filioque procedere assertant, hisce argumentis carcere ac vinculis seipsum liberare voluit.

1129

Appendix. — Incerti ex Augustino in Joannem De processione Spiritus sancti.

1131

Fragmentum libri, S. Augustino ascripti, de cognitione veræ vīlæ, Græce conversum.

1132

Maximi Planudæ epistola ad Manuelem Philen. Subnectitur Catalogus Epistolarum Planudæ ex codice Vaticano.

1133

Maximi Planudæ Comparatio Riemis et Veris, ex coll. Græco Parisiensi, n. 1187 notato, nunc primum edita.

1134

Maximi Planudæ versus Iambici in SS. Marcianum et Martyrium et in S. Andreæ adēm.

1135

Indices ad Nicephori Callisti Historiam ecclesiasticam.

1136

FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI SEPTIMI.

6079 006

Parisii. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 619

Это цифровая копия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных полках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все иометки, иримечания и другие засиси, существующие в оригинальном издании, как наиминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредиринали некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заирсы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.

Мы разработали иrogramму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заирсы.

Не отиравляйте в систему Google автоматические заирсы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оптического распознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.

В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доилнительные материалы ири иомощи иrogramмы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.

Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих определить, можно ли в определенном случае исиользовать определенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск и этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>